Q. HORATII FLACCI VITA, PER PETRVM CRINITVM FLORENTINVM.

VINTVS *Horatius Flaccus in Venusio Apuliæ oppido natus est: patrem habuit Libertini generis. Vnde illud: Quem rodunt omnes Libertino patre natum. Pro certo habetur eius natalem fuisse duobus circiter annis ante coniurationem L. Sergij Catilinæ, quo tempore celebres erant in ciuitate, ex poëtis: Valerius Catullus. Licinius Caluus, & Heluius Cinna. ex oratoribus M. Cicero, Q. Hortensius. & Q. Catulus. ex philosophis Varro Terentius, & Figulus Nigidius. Orbilium Beneuentanum (vt constat à puero audiuit, quem appellat alicubi plagosum, ac mirum quàm breui tempore in bonis literis profecerit. Ingenio enim facili, & auidissimo fuisse traditur in capiendis optimis disciplinis. Vbi autem satis visus est nauasse operam Latinis studijs, Athenas se contulit vt Philosophorum præceptis liberius incumberet, maximeq́ Epicureorum præceptis liberius incumberet, maximeq́ Epicureorum placita videtur probasse, vt illud vrbanum dictum testatur:*

Me pinguem, & nitidum bene curata cute reuises,
Cum ridere voles Epicuri de grege porcum.

Moribus dicitur fuisse subsecernus, & ad bilem interdum paulò excitatior, adeo erga amicos gratus, atque officiosus, vt nobiliorum etiam studijs, & gratia clarior in dies, ac nobilior esset. Nam primo dignitatem Tribunitiam honestis suffragijs est adeptus, & Romanæ legioni præpositus, quod ipse de se scribit. Amicos vero habuit ex poëtis Albium Tibulum. Quintilium Varum, cuius obitum officiose deplorat: Valgium consularem, Virgiliumq́ ipsum: ex prima nobilitate Iulium Florum, Maximum Lollium, & Mæcenatem, cum quo supra septem annos summa familiaritate vixit, quod cum locis multis, tum maxime his versibus apparet:

Septimus octauo propior iam fugerit annus,
Ex quo Mæcenas me cœpit habere suorum
In numero.

Nam cum ipso quidem Horatio iocari liberius Mæcenas, atque agere consueuit, eidemq́ concredere sua studia. In rebus ciuilibus cum ipsa ciuitas magnis factionibus teneretur, varijsq́ seditionibus æstuaret, secutus primo est Bruti & Cassij partes, quod à multis alijs, & à Sidonio Appollinari traditum est, qui ad Iulum Maioranum sic refert:

Et tibi Flacce acies Bruti, Cassiq́ secuto
Carminis est auctor, qui fuit & veniæ.

Mox vero accidit, vt fauore Mæcenatis non dignitates tantum assequeretur, sed ipsi quoque Octauio Imperatori foret insinuatus, cum libere & amice ad illum scribat: illas tamen epistolas, quæ referuntur à quibusdam Augusti ad Flaccum, magis confictas opinamur, quam dignas tanto principe, eiusq́ summa eruditione. Quod ipsum cum alia multa, tum elocutio in primis probat. Composuit per plura, quæ vulgo etiam sunt notissima, nos quàm breuissime repetemus. Libros carminum quatuor. Epodon, & Seculare carmen, quibus Augustum, ac Mæcenatem miris laudibus celebrat. In scribendis Iambicis mire efficax habitus est. quod & Fabius Quintilianus testatur. Inter Lyricos vero, inquit, solus ferè dignus est legi Horatius: quoniam & insurgit aliquando, & plenus est iucunditatis, & gratiæ, varijsq́ verbis & figuris felicissime audax. Ex quo illud peruulgatum.

Hic inter Lyricos sublimi vertice vates
Sidera summa ferit: seu dulcia furta puellæ
Cantat amicitias, conniuia, prælia, paces:
Siue Lycambæis lacerat latratibus hostem,
Impetit aut vario corruptos carmine mores.

Apollinaris quoque sic ad Tonantium de Horatio.

Sed tu per Calabri tramitis aggerem
Vis vt nostra dehinc cursitet orbita,
Qua Flaccus Lyricos Pindaricum ad melos
Frenis flexit equos plectri potentibus
Dum metro quatitur corda Gliconio,
Nec non Alcaico vel Pherecratio
Iuncto & Lesbiaco, siue Anapæstico
Vernans per varij carminis Eclogas
Verborum violis multicoloribus.

Diomedes Grammaticus, & alij veteres, vndeuiginti carminum modos ab Horatio decantatos asserunt: quorum rationes in tertia de Grammatice libro à Diomede de ipso referuntur. Scripsit de Poëtica librum ad Pisones, volumina duo Satyrarum, ac totidem Epistolarum. In Satyra vero Lucilium secutus est, & si eum vt luculentum accusat. Fabius certe Quintilianus præcipuum in Satyra dicit hunc ipsum Horatium, ac purum in primis, & tersum. Quin hoc illi proprium, & peculiare fuit, vt ridentis similis, & quasi dissimulans, improbitatem, ac vitia hominum accusaret. quod eo magis vrgeant, atq; efficiant, quæ sensim irrepunt, quam quæ aperta fronte inuadut, quod ipsum, & Poëta Persius demõstrat.

Omne vafer vitium ridenti Flaccus amico
Tangit, & admissus circum præcordia ludit:
Callidus excusso populum suspendere naso.

Sed & Poëta Ouid ingenue fatetur magnopere se Horatianis versibus delectatum, & eius carmen diligenter audisse, veluti Propertium, Macrum, Ponticum, & Bassum, qui Iambicos lusit.

Et tenuit nostras numerosus Horatius aureis,
Dum ferit Ausonia carmina culta lyra.

Permultos vero enumerat Horatius, quorum & studium & iudicium percoluit, vt Plotium, Mæcenatem, Varium, Virgilium, Fuscum, Viscos, Valgium, Pollionem, Messalam, & alios. Secutus est eum in componendis Lyricis Paulus Passienus, qui, vt est auctor Plinius, mirifice illum exprimebat. Statura fuisse traditur breui, corpore obeso, oculis lippis, quæ vel ex carmine illius varijs locis colliguntur. Moritur autem Horatius anno ætatis suæ septimo, & quinquagesimo, vt in Eusebianis annalibus relatum est. Alij supra septuagesimum annum vixisse scribunt: quod ego tamen falsum existimo, vt alibi obseruatum est.

ALIA VITA HORATII VENVSINI PER ANTONIVM MANCINELLVM EDITA.

VINTVS *Horatius Flaccus patre natus est libertino & precone. sexta enim Satyra lib. 1. sic ait. Nunc ad me redeo libertino patre natum. Et 1. Epistolarum volumine ad librum suum. Me libertino natum patre, & in tenui re maiores pennas nido extendisse loqueris. Vt quantum generi demas, virtutibus addas. Eius patria Venusia fuit quod prima Satyra lib. 2. ostendit hoc modo, Lucanus appulus anceps. Nam Venusinus arat finem sub vtrunque colonus. Puer à patre in vrbem ductus est discendi gratia, cuius custodia pudicum seruauit ab omni facto turpi atque opprobrio, ipse & enim 6. Saty. libri 1. inquit. Sed puerum est ausus Romam portare docendum: Ipse mihi custos incorruptissimus omnes Circum doctores aderat quid multa? pudicum. (Qui primus virtutis honos) seruauit ab omni Non solum facto: verum opprobrio quoque turpi. Romæ nutritus & doctus Iliada: postea Athenas ijt: vbi philosophiæ operam dabat: inde tamen amotus propter bella ciuilia inter Augustum & M. Brutum, Bruti partes secutus est, à quo & tribunus militum factus, sed habita clade in Philippis paupertate coactus ad carmina sese contulit. Hinc epistola vltima ad Iulium Florum ait. Romæ nutriri mihi contigit: atque doceri. Iratus grajs quantum nocuisset Achil. Adiecere bonæ paulò plus artis Athenæ. Scilicet vt possent curuo dignoscere rectum. Atque inter siluas accademi quærere verum Dura sed amouere loco me tempora grato Ciuilisq́ rudem belli tulit æstus in arma. Cæsaris Aug. non responsura lacertis. Vnde simul primum me dimisere Philippi. Decisis humilem pennis inopemq́ paterni. Et laris & fundi paupertas impulit audax. Vt versus facerem. Idem Sat. 6. Quem rotundit omnes libertino patre natum: Nunc quia sim tibi Mæcenas conuictor, at olim. Quod mihi pareret legio Romano tribuno. Post Augusti victoriam Horat. à Virgilio, & Varro, Mæcenati commendatus in amicorum numerum ab illo receptus est: quod quidem eadem Sat. 6. sic ipse probat. Nulla, & enim mihi te sors obtulit, optimus olim Virgilius post hunc Varus dixere quid essem, Vt veni coram, singulti pauca locutus. (Infans nanque pudor prohibebat plura profari.) Non ego me claro natum patre, non ego circum Me Satureiano vectari rura caballo. Sed quod eram narro. Respondes vt tuus est mos Pauca, Abeo. & reuocas nono post mense, iubesq́ Esse in amorum numero. magnum hoc ego duco. Quod placui tibi, qui turpi secernis honestum. Non patre præclaro. sed vita, & pectore puro. Porphyrio addit Horatium captum fuisse à Cæsare. sed postea beneficio, Mæcenatis non solum seruatum, sed etiam Cæsari in amicitiam traditum, quod sanè secum fuiße ipsemet Horat. indicat. Nam lib. 2. Ode vero ad Pompilium sodalem, & commilitonem ait. Tecum Philippos, & celerem fugam Sensi relicta non bene parmula. Cum fracta virtus & minaces turmæ turpe solum tetigere mento. Sed me per hostes Mercurius celer Denso pauentem sustulit aëre, Te rursus in bellum resorbens Vnda fretis tulit æstuosis. Aduertendum præterea Mercurium viarum atque itinerum ducem. Vt scribit Cæsar lib. 6 de bel. Gal. hinc ait Horat. Sed me per hostes Mercurius celer. vel etiam propter alias causas: vt in Ode illa ostendemus. Amicis erat carissimus, hinc prædicta Satyra, inquit. Si & viuo carus amicis: Causa fuit pater his: qui macro pauper agello &c. Amicorum vero summi erant Plocius Varius, & Virgilius. Vnde Sat. 5. ait: Postera lux oritur multo gratissima, nanque Plotius & Varius Sinuessæ, Virgilius Occurrunt animæ, quales neque candidiores, Terra tulit. neque quis me sit deuinctior altero, qui complexus & gaudia quanta fuerunt. Erat præterea inopis, & pusilli animi, & raro ac pauca loquentis. Cibi quoque parcissimi erat. quod Sat. 6. sic pandit. inde domum me ad porri, & ciceris refero laganiq́ catinum: pransus non auide &c. Recitare solebat amicis tantum, & coactus. Hinc ais Sat. 4. Nec recito cuiquam nisi amicis. idq́ coactus. Non vbiuis coram ue quibuslibet. in medio qui scripta foro recitent sunt multi &c. Eius oculi lippi erant. Vnde Satyr. 5 scribitur. Hic oculis ego nigra meis collyria lippus Illinere. Et paulò inferius. Lusum it Mæcenas, dormitum ego, Virgiliusq́ Nanque pila lippis inimicum & ludere crudis. Corporis erat exigui, & canus, irascebatur facile. facile etiam placabatur. hinc in epistolis ad librum ait Corporis exigui, præcanum solibus aptum Irasci celerem tamen, vt placabilis essem Obijt auctore Eusebio ætatis anno 57. vt autem Acron scribit anno 77. nulla tamen annorum certitudo habetur. Alij enim alia scribunt. Quid denique Horat. scripserit in promptu est omnibus. Parios iambos latinorum primos ostendit latio. ait enim lib. 1. Epistola ad Mæcenatem. Parios ego primus iambos Ostendi latio. numeros animosq́ secutus Archilochi, non res & agentia verba lycambem. Parios autem Archilochios intelligit. Nam in Paro insula natus est Archilochus poëta vt scribit Strabo lib. 11. de quo in arte Horat. idem, inquit. Archilochum proprio rabies armauit Iambo. Fabius Quintilianus lib. 10. scribit iambum à Romanis non celebratum esse vt proprium opus, à quibusdam interpositum. Cuius acerbitas in Catullo Bibaculo Horatio. At lyricorum Horatius ferè solus legi dignus, nam & insurgit aliquando, & plenus est iucunditatis, & gratiæ, & varijs figuris & verbis felicissime audax. Sed nouem lyricorum græcorum, videlicet longe Pindarus princeps, spiritus magnificentia sententijs figuris, beatissima rerum verborumq́ copia, velut quodam eloquentiæ flumine. Propterq́ Horatius eum merito credidit nemini imitabilem. Est autem imitatus Alcæum, qui in parte operis aureo plectro merito donatur, quia tyrannos insectatus, multum etiam moribus confert, in eloquendo quoque breuis, & magnificus & diligens, & plurimum Homero similis: sed in lusus, & in amores descendit maioribus tamen aptior.*

RERVM

RERVM, ET VERBORVM INSIGNIVM
IN COMMENTARIIS OPERVM HORATII
INDEX SERIE LITERARIA.

BLATIVI in e 108
Abila, & Calpe 60
Acastus 66
Achelous 23
Achillis mors 10.21
Achillis 15
Achæmenes 48
Acinacis 29
Accia 73
Acroceraunia 7
Acrisius 74
Acro & Acroon 126
Accumbere 23
Accusatiuo téporis 163
Adorea 39
Adriaticum mare 22
Adria 22.47
Adytum 22
Aecus 49
Aedes 32
Aegæum mare 2
ægida 20
Aegyptij 212
ægeria 162
æmus 16
Aeneas 200
Aeneæ equi 21
Aeolica regio 49
æreus 200
æren vox 200
Aes Cyprum 86
æstas 8
æschilus 39
æthalides 30
ætates quatuor 35
ætatis fuga 50
æacus 47.76
Africus 2
Aphroditus 7
Agatharchis 32
aglaia 8
agonis olympici auctor Hercules 1
agon 1
agriculturæ laudes 103
aguntur fabulæ, & referuntur quędam 104
agyleus 92
ahenea 33
aiax Oileus 21
aiax Thelamonius 21
albunea 12
albulæ aquæ 132
Alceus 11.12.16.33
allegoria 19
Alexander 20
alego 20
algidum 26
alium 105
alpes 101
Amata 6
amando 13
ambubaiæ 159
amicitia vulgi 37
amicus 56
amites 103
amor 7
amoris sedes 29
amores Sapphus 49
Amphiteon rex 11
Amphion 70
Amphiaraus 74
amystis 36
Anacreon 23.95
ancile 63
anguicia 2
angiportus 28
animalium genus 8
anio 13
aner 20
animus 35
annius Milo 161
antomasia 5
antium 35
Antiochus 66
Antonij libido 111
antiquitas heroici carminis 131
antiphates 136
anticyra 187
Α'ντίπαφερα 156
annus 129
apeliotes 30
apelles 217
appium 46
Apollinis fauor in Romanos 6
Apollo cur augur, medicusque 6
Apollini Delphici templum 11
Apollo Liber 16
Apollinis arcus & Gratiæ 16
Apollinares 26
Apollinis templum 32
Apollinis cythara 47
Apollo 53
Apollonio 67
Apollo Palatinus 122
aquarius 53
aquilo 132.69
aquitanius 10
aquila 99
arabia 31
araxes 46
ara Dianæ 125
arbiter 7
arbutus 2
archilochus 133
archos 14
arctos 27
architas 30
arcturus 57
area 14
Argos 12.220
argi plures 12
argus 15
argilla 25
argonautæ 105
argumentum 128
Aristotelis ætas 23
aristo 39
aries 53
ariadnæ corona 55
aritia 82
armillæ 14
armi 14
arma ib.
armenia 46
arpi 26
artos 28
arthemisium 82
arthemis 117
Asinius Pollio 39
asturia 13
astrorum cursus 15
aster 67
astutus 145
Attalus Asiæ rex 2
attali corona 2
attellanæ 140
Athenæ 11
athenarum laudes ib.
Attilius Regulus 17
atalas 32
Atre' & Thyestes 22.157
auaritiæ sitis 40
auarus 159
auctoritas pythag. 291
aucupum casus 153
auctoritas seruāda 163
auernus 107
aufidus 85
Augustus pater pŕiæ 7
Augustus 19.27.106
augusti bella 43
augusti laus 46
augusti somnus 57
augusti libri 62
augusti pater 72
augusti honores 91
aulocrene 2
auritus 16
auster 7
auspicor 218
auspicium 203
autumnus 47.103
BAbylon 15
Bacchus 16
Bacchus in gigantes 53
Bacchi cornua 55
Bactra 84
Baiæ 118
Balanus 84
Barbitos 5
Barbita ib.
barino 46
baris 45
bassareus 24
battus 36
battina 62
beatus 9.40
bellaria 91
bellerephon 29
bellum punicum secundum 48
bellū punicū primū 48
bellides 50
bellerophontes 64.68.74
benignus 101
benedico 216
berecynthes 76
beroaidus 20
bilis 18
bistonides 53
bithynia 35
bitumen 108
bandusia 68
bombycina 98
bombarda 129
boreæ vis 85
Bos locutus 5
bosphorus 49
boues Apollinis Mercurius abegit 15
breuitas apta 126
briareus 53
Britannia 26
briseis 41
brontes 8
Brutus 9
Brutus ad milites 19
Bruti fuga ib.
Bruti mors ib.
Bruti auxilia ib.
Bruti genus ib.
Bruti doctrina ib.
Bruti laus ib.
Brundusium 30
Bulla 107
CAducei dracones 15
Cadmus 139
Cæsaris cædem prodigia secuta 5
Cæcubum 25
Cæsar in vrbem 39
Cæa 39.95
Cæos ib.
Cælebs 51.68
Cæmenta 57
Cæsar pater patriæ 84
Cœlius Gallus 130
Calenum 25
Cales ib.
Calos ib.
Calendæ 104
Cala 160
Calones ib.
Campus 14
Camœnæ 13
Camillus 17
Cambises 40
Campus Martius 86
camelopardalis 217
canes 2
canities 14
canicula 23.72
cantharus 25.29
cantabri 43.73
cantica 140
Cappadocum rex 204
capitis diminutio 63
Capricornus 53
Capra stella 67
caprificus 134
carina 8
carpathos 35
Carpathium mare 35
carminum ætas 94
cades 45
Castor, & pollux ex ouo 283
Castor & Pollux 16
Cassius & Brutus 19
Cassi mors ib.
Cassij virtus ib.
Caspium mare 46
casus pretij 188
castalia fons 62
cathillus 12
Catus 15
Cathonis mors 17.139
Catones 77
Catones priscus 77
caucasus 26.101
cecilius 132
celtæ 10
Cæpheus 84
Cerberus 49
Cerbalus fluuius 26
ceruicem 118
ceres 157
cerebrosus 1-2
cerites 205
cespes 25
cethegi 132
chaldei 15
chalybes 31
chelys 33
cherillus 217
chimera 19.68.239
chimaros 29
chloris 43
cholera 38
choriambus 1
chorus 6
chorus 140
chryseis 41
ciboreum 32
cicatrix 35
Cicero pater patriæ 80
Cicuta 1-5
cilices 41
Circus Maximus 1
Circus flaminius 1
cythara 23
ciuilis belli initium 38
ciuilis belli causæ 38
ciuilis belli modus 39
classis 160
classium tribuni 101
clare nunciare 96
cleos 16
Cleopatra 37
Cleopatræ mors 37
clio 16
cliens 97
clytemnestra 157
Cnæus Dumius 119
cnydus 205
coa vellera 98
cocytus 50
codrus 76
colchi 56
Colles Romani 121
colores 124
collegium 159
comœdia 39.89.139
componere 126
comici poëtæ 139
compitare 157
compita 199
condito 2
condictio 2
coniurare 45

conilan

constantia 59
continentia 59
concaua 135
conuiuarum numerus 76
conuallis 103
conchylia 103
conopeum 112
consuetudo 129
consulo 155
conuiuarum tibiæ 100
copula 19
corax 12
corona 6
corinthus 11
corybantes 22
cornu copiæ 23
coronæ in conuiuio 36
corfinium 73
cornix 79
costum 57
cos & coi 115
cothurnus 132
cotiston 68
crassus 7
cratis 13
cratis fluuius 13
cragus, & Gragus 26.57
crassi clades 63
creta 30
crepidæ 168
crinis morientium 30
crotoniatæ 13
crocodilli stercora 115
ctesias 32
cubare in mensa 29
cululli 32
culeus 152
culullus 151
cum 12.158
cupido 7.157
cupidines 24
cupressus 50
cupressum scis simulare 125
cura 194
curriculum 1
curius 17
currus Veneris 83
curule certamen 138
cybele 81
cybira 204
cycoples 8
cyclades 19
cynthus 26.62
cyprus 2
cyrus 40
cythera 24
cytheron 16
Daci 35.56
Dictyma 20
Dalmatia 27
Dalma 10.193
Danaë 74
Daunia 26
Dauus 204
de auctoritate quatenus nobis imitanda sit 129
de consuetudine veteris sermonis 129
decorum triplex 128
decempeda 51
decus 1
dei potentia 19
Delphi 11.62
Delphicus Apollo 46
Delos 26.62
Delphinus 126
Democlis prandium 57
Democritus 217
de nouis fugiendis 129
deorum cultus 15
designare 205
desiderot 205
deucalion 5
deus quis 121
de vetustis fugiendis 129
dederunt 203
Diana luna 16.107
diadema 40
diadeo 40
Diana 78
dibapha 52
dicere 199
diespiter 34
digressio apta 119
didius saxa 65
diluuium 5
dimetri 150
dindymene 21
dindyma 21
Dionysius cum Musis 6
Dionysius Bacchus 16
Dionylins 33
dione 39
Dionysij inuenta 55
Dionysij forma 55
Dionyhj ensis 57
Diomedes 21
discus 13
discumbere 29
dithyrambi 95
dictyma 16
diuitiæ 17
diuerbia 140
dolia fictilia 25
dolendi decor 27
dolia vestalia 85
dorus 112
drusus 89
drusilia 89
duellius 48
dyota 14
dyrrhachium 67
Ebrietatis præmium 75
ecathana ciuitas 7
echo 16
echion 90
echinus 107
egregij 4
elegum metum 33
eleagro 33
elegos 33
elegia 132
elegiaci scriptores 132
elylij campi 94
emancipatus 112
emolphus 103
enceladus 62
Ennius 94
ens essentia 129
ephesus 11
epistola 199
epistolium 199
epicuri voluptas 14
epicurus 15
epigenes astrorum peritus 15
epodi 100
epos 131
equarum libido 28
erro 198
erat 163
erymanthus 26
erythrea 40
esse 146
eudoxus 32
euhyus 24
euhyas 81
eumenides 49
euos 55
euphrosine 8
euphorbus 30
eurus 30
euterpe 6
exemplaria 129
explanatio textus 131
expedio 175
explodio 181
equilinus 105
FABVLARVM initia 145
Fabritius 17
fabula 128
facetus 159
falernum vinum 25.106
fasces 17
fasti 75
fatum 70
fauni 9.75
fauonius 8.67
fauarin 6
femur 111
ferentum 63
feriæ 91
feritas hominis 110
feronia 14
frondes in hæmo 75
fictitia præmunienda sunt 129
fides 23.35.67
fide pro fidei 67
fimbria 60
finis, seu intentio poëtarum 147
fit 155
flauus color 6
flagellum 106
focus 103
fœnus 159
fœnerator 104
formiæ 25
fornices 160
fortuna 35
fortis vir 46
fortunatæ insulæ 94
freta 19
frutex 71
fucus 63
fulmen 17
fulgetra 22
fulmina 22
fulminum genera 34
funebre 107
funereum 104
funestum 107
GAdes 40
Gallica ora 13
Galitiæ equi 13
Galatia 31
Galli 162
Gallus 135
Ganymedes 77
Garganus 46
Gaspium mare 46
gaudere 41
gaudium 41
gaza 31
Geloni 46
gemmæ 129
genæ 19
genius 75
genitiuorum significationes 169
Geryones 40.50
geruli 56
geræ Nomades 79
geta 204
gigantes 48
gnosij calami 21
graciles pueri 9
grando 5
græcorum vitia 13
græcorum fortissimi nouem 21
Gragus, & Cragus 25
gratia 30
græci 112
græcis permissum est fingere 130
gratiarum nomina 8
gratiarum habitus 8
glyceros 25
griphes 29
gyges 43
HÆdi stellæ 57
hœdus 113
halyartes 79
Hannibalis mores 48
hasdrubal 90
hebrus 28.81
hecubæ somnium 20
hecatheus 20
hedera 96
hedera vnde 4
hedera cur Bacchi 4
hedera cur poëtis 4
helena 157
helicon 15
helena in Troiam 20
heliconis fons 29
helleborum 187
hæmonia 37
heniochus 67
hercules 11.12.34
heros 15
hera, id est iuno 12
heroës 15.154
hercules Heracleus 16
hercules Alcides 16
herostratus 8
heroicum carmen 134
hermes 15
hermione 139
hesperia 30
hetruriæ fines. 6
hexametrum 131
Hexametri heroici decorum 132
hexametri 143
hiberia 31
hic 126
hinnulus 27
hippium 22
hircus 139
hispania 31.56
historia 131
homo 124
hominum victus 103
homerus 10
homeri patria 10
hermos 25
honustus 105
Horatius Tribunus 19
horcos 30
horcoo 30
hyades 7
hybernus 103
hydaspes 26
hydrops 40
hydra 86
hiems 8
hymetus mons Atticæ 184
hymetus 54
hyppius 8
hyperborei 56.60
hyrpi 14
hirpini 47
IAculari 13
Iambicum 100
Iambicum carmen 22.232
iambus 22.132
iambicus versus 101
iambici pedes 101
iambici versus genera 143
iambici carminis decorum 143
iason 103
iberia 56
iberia Hispania 55
icarium mare 2
icaros 2
ida mons 20
idus 104
iecori 18
ignes, id est stellæ 17
ilia 6.162
ilias & Odyssea 18
ilion 75
iliona 186
illiris 30
imago 17
imber 46
impotens 37
impiorum pœnæ 70
impedio 175
inius 127
inachus 13.41
indocilis 2
indoctus 2
index 15
india 18
in diem 84
indorum rex Porus 139
inferiæ 39
Ingenuus 29
ino 15
insolens 22
intercisi dies 2
interlunium 28
intercus 40
intemperantia 41
inuidia 40
inuocatio quibus facienda sit 139
inuidiosus 172
iocus 7.48
iones 17.69
Iouis olympici templum 1
Iouis officia 5
iræ vis 22
iræ locus 22
ira 40
iris ad Priamũ qui addit ad

ad Achillem 15
isthmos 11.92
isthmia 92
iuba 26
iube mors 39
iugurthinũ bellum 112
iugula 30
iugerum 205
Iulius Cæsar 17
Iulij sidus 17
Iulius Antonius 87
Iulus 100
Iunonis tẽplũ Argis 12
Iuno soror & coniux Io-
uis 60
Iuno Lucina 106
Iupiter aër 2
Iupiter pater 17
Iupiter rex 17
Iupiter 155
Iuuenum exercitia in e-
quis 13
iuuenta 32
iuuentus ib.
iuuentas ib.
Koisnimos 123
LAbienus 65
Lacedæmon 12
Laconica 54
Lacunar 54
Lacus Albanus 86
Lacon 109
Lætari 41
Lætitia ib.
lalage 26
laleo ib.
lalos ib.
lamiarum familia 29
lamna 40
lanium 82
lapitæ 24
larissa 12
larissus fluuius ib.
lar 17
lares 17.103
larium duplex 35
lauere 71.92
laurus 85
lautus 158
legi 109
lemnisci 37
Leonis ira 19
Leonis natura 105
Lesbos 49
lesbium 23
lestrigones 136
leucothoë 15
leucothea 15
leuia 126
lex roscij Othonis 200
liber pater 22
libya 40 Libra 53
liber pr̃ ad inferos 55
Libitina 97
liburnia 101
liburnæ naues ib.
liburni 37.ib.
librorũ numerus 154
lictores 17
limata 92
lipio 2
liptote 2
literarum inuentor 15
lituus 2
liuia 73
locri 29
lorica 31
loculi 163
lucina 78.109
luceria 26
luctatius 48
lucus 125
Lucrinus lacus 129
ludibrium 19
ludere 33
ludicrum 199
ludi 139
Luna 78
lunæ natura 28
lunæ colores 47
lupus 12
lupi rostera 79
lupatum frenum 13
luporem omen 82
lustrum 212
læus 12
lycambes ib.
lycidas 9
lycurgi leges 12
lycæus 21
lycurgus Trax 55
lycij 71
lydia 13
lydus 204
lymphati 37
lympholepti ib.
linces 49
lyo 12
lyrata 71
lyræ inuentor 15
lyra Apollinis 15.70
lyræ inuentio 26
lyris 32.75
lyræ repertor 33
lyra Mercurij 70
lyra 77
lyrici carmis cornu 133
MAchina 8
Macte 160
Madidus,& vuidus 10
Magna Græcia 27
magnesia 85
magus 29
mala.i.famosa 185
malæ 19
malua 32
malacio ib.
malacos ib.159
malobathrum 43
malum 163
Manubiæ 5
manni 106
manumissus 112
marsis 108
marica 75
marsicum bellum 73
Marcus Agrippa 10
Marcus Curius denta-
tus 200
Marsi 2
Marsia ib.
Mars 7
Martis comites 6
Martis monstra 7
Marcellus 17
Marcus Antonius 41
Maria fulminata 24
Marcus Herennius 34
Mareotis 37
Marmorum patriæ 112
Martia Reguli 63
matriæ Calendæ 67
massicus mons 2
massica vina ib.
massagetæ 35
matuta 16
matinum 30
materia triplex 128
matrona 135.160
mauri 13.73
mœcenas 3
media 14.46
medicina 15
mediocres 46
melpomene 27
memnon 30
memphis 81
mẽbra comœdiarum 140
mensuræ pondus 15
Menelaus in Troiã 20
Menedemus 23
mensæ secundæ 36
menses 78
mensis 92
mensium nomina & eo-
rum naturæ 176
mercatura 15
Mercaturis abegit 15
Mercurius abegit 15.24
Mercurius sermonis au-
ctor 6
Mercurius cur alatus 7
meriones 21
Mercurij iuuenta 15
Mercurius deorum in-
terpres 15
Mercurij quinque ib.
Mercurij virga ib.
merula 163
mers 160
meta currendi 1
metrum Asclepiadeũ 1
metrum 87
metauros 89
miles 155
mimos 140
mimerinnus 204
Minos 49
minturnæ 35
mola 78
molossi 100
molie 126
monstrum, & porten-
tum 26
monometri 143
mors varia 7
morosi 14
mos,& Lex 92
muli 27
munesces 65
munero 103
muneror ib.
mundus 123
murex 52
musæ Nymphæ dicun-
tur 4
musta condita 25
musæ cũ Dionysio 33
mycenæ 12
mygdonia 75
myrtoum mare 2
myrtus cur veneris 8
myrrha 31
mytilena 11
mystes 46
NAca 152
nardus 47
notandi vsus 13
natura dux vitæ 128
nauis inuentio 2
nauis 7
naufragorum vota 9
nectar 19
nemus 6
nenia 39.83.132
neobole 71
Neptunus cur maris deus 7
Neptunus 62
Neptunus isthmius 194
nepos 101.183
nepa 101
Nerones 89
nereus 20
Nestor 18
Nestoris anni 46
nessus 144
nili auctus 60
niobe 92.101
nireus 77
nix 5
nomades Scythæ 79
nomi 9
nõ sic scãdes puer 71.155
nonne 104
norici 20
notus 7.12
nouẽdiale sacrificiũ 119
noua verba 133
nume regia 6
numerorum repertor
Mercurius 15
Numa Pompilius 16
nuperinus 61
numerus impar 30
numerus par ib.
numantia 48
numidia 54
nux 168
nympha 4
nymphates 46
OB 149
Obsolere 46
Obsonium 195
Occasio 115
Octauius 73
Octauia ib.
oculi 98
œconomam 123
odi 157
œnos 25
offẽdere &defendere 13
officina 8
olea viax 107
olea victorum Athenis 11
olei natura 13
olores 83
olympia 1
olympici Iouis simula-
crum ex ebore 1
oneratus 111
onyx 97
operosus 71
opuntij 29
orchomenos 8
orcus 30.200
ornyx 14
orades 117
orion 30.62
oricum 67
orni 14
ornithiæ 97
orodes 65
Orpheus 15
ostrea 103
Ocho 106
ocium 52
oues 103
ozolæ 29
PAchorus 65
Pætus 166
Pagus 49
Palladis inuenta 71
Palladis Galea 20
palladis hasta 20
Pallas armata 20
Pallas 11
Palæstra 15
pale ib.
palpebræ 19
pallenæ 48
palinurus 61
palliatæ 140
palleo,& timeo
palma arbor 1
pan 15
pandarus 26
panætius 31
pandion 97
pannosus 172
paphlagonia 30
paphos 32
parra auis 82
pardus 75
parethera 75
parri 17.25.35.39
paris 20
Paridis delitiæ ib.
paridis mors ib.
parnassus 22
Paros insula 25
parcarum stamina 41
parrhasius 94
pasithea 8
pastillus 160
passer 197
patara 62
patiendum esse 28
patroclus 20
pauperies 2
Paulus Aemilius 16
Paulo
pecunia 204
pedes 87
pegasus 29.71
peierare 96
pelops 157
peloponnesos 12
peleus 88.13
peliculum odium 69
peligni 76
pemmata 92
penetrale 49
Pentheus 55
Pentametri decorum 132
Pentametri 143
Persia 26
Persæ 35
Persæ vita 40
Perseus 74
percunctor 159
percuntor ib.
petrimors 39
phalisci 14
pharmacopola 152
phereclus nauium pari-
dis fabricator 20
pherecydes 23
phidias 1
philosophia 34
philyra 81
Philippus Macedo 74
phonos 68
phonco 68
phraater 40.65
phrygius lapis 57

phthia

phthia 92
pierus 62
pietas 82
pimpliades 29
pimple ib.
pimplao ib.
pindu 16
Pindarus 87
Pimpleides 29
Pirithous 62
Pirene 71
pinus 22
Pittacus 11
plagæ 3 Plausus 2
Platani 51
Platos ib.
Platyno ib.
Plautus 130
Planipedes 140
plenilunium 28
pletro 30
Pluton 10
poëticæ 123.170
poëma ib.
poësis ib.
poeta salutor 202
poëticæ laus 149
poëta nascitur 140.151
poli 30
polyhymnia 6
polymneia ib.
pomum 163
pontus 106
ponere 126
populus 132
populus arbor 9
portentũ,& monstrũ 26
porta eburna 89
posthac 155
postridie 176
præsidium 1
præstigiator 15
prætexta 36.146
præcordia 105
prætextatæ 140
præceptio sit breuis 147
professi dies 104
prodigere 16
prometheus 22
protion 23.72
prodigus 40
proculeus ib.
prœtus 5
Progne 97.139
prodigaliter 126
prolepsis vitiosa nisi purgetur 194
promethei ignis 7
priapus 103.178
Priami regina 41.148
primitiæ 103
pridie 176
Pruina 8
pugillares triplices 118
pullus 28
puluinar 37
pupulæ 107
pupillus 200
purpureum 35
purpura 103
pylos 20 pyrrha 5
pyrrhichius 1
pyrrhus 66
pyramides 85
pythius Apollo 222
pytho 22
Pythagoras 30
pythium carmen 131
pythiæ ib.
QVadrigiæ 52
Qualitas carminis 123.154
Qñ nouis vti liceat 129
Quatinus 79
Quatenus ib.
Quatenus philosophandum 199
Quintilius 27
Quinquatres 21
Quirites 3
Quirinus 7.16
Quis 157
Quisque insanus 175
Quodlibet 124
Quod autem 130
RAcemus 43
Rapta Helena 20
Rates 2
rauus color 82
recumbere 29
regulus 63 religio 33
remi augurum 65
rerum nomina 15
retia 16
rex parasiti 304
rhadamanthus 49
rhea 11.76
Rhenus fluuius 20
rhenum 7.118
rhodos 11
Rhodanus 56
rhodope 81
rhombus 103
rhythmus 87
riphei montes 26.60
Robertus 100
Romulus 16
Romæ natalis ib.
Romuli anni lv. ib.
Romuli augurium 65
Romæ initium ib.
rosæ 38
rosæ succus 47
rubrum mare 35
rubeta 107
rudis 199
SAba 29
Sabæi ib.
Sabelli 66
sæculum 5
sæcula pyrrhæ ib.
sæculares ludi 272
sagum 112
sagax 29 sagire 42
sagaces ib.
salij 36
saliares cœnæ 38
salinum 52
samnites 66
sangarius 22
sappho 11
sapiens 40
sarculum 2
Sardinia 32
Saturnus 48
satyrus 6
satyri 93
satyra 140
scauri 16
scamãder fluuius 20.115
Scardona 101
scari 103
sceptrum regale 16
scorta 47
scorpius 53
scopas 94
scribere 124
scribẽs intẽtio 123.154
scutica 168
scurra 172
scyphus 29.112
secures 16
secundæ mensæ 91
semele 25
senectus 14
senum mala 47
septentrio 69
seres 17.31
sermo 154
sesquipedale 134
sextus Pópeius 10.112
sextus casus Græc. 143
sicambri 87 silua 6
Simois fluuius 20
simonides 39.95
simulare 120
sinuessa 35
Sisyphus 50
sithon 24
spicæ 143
S, litera ib.
soccus 132
socius cões,& amicus 12
Socrates 31
sociale bellum 73
Socrates 65
sodales 29
solis potestas 6
Sol in Capricornũ 53
Sol in aquarium ib.
solidus 162
solstitium brumale 53
solmi 70 soracte 30
somnium 82
soracte vnde 14
soresmos 123
sors 146
sordidus 158
sospes 36
sparta 13
sparta pueri 12
spartacus 73
spartum 106
spado 112
spadones ib.
spondæus in secundo, & quarto loco 143
S. P. Q. Lauinius 82
Stellæ 17
steropes 8.92
stesichorus 95.119
sthelenus 21
sthenobœa 69
striges 107
studeo cũ actione 216
stylus triplex 128
stylum vertere 181
subsidion 2.24
subdium 1
sublaqueum 12
sub 155
subsolanus 30
subutra 107 sueui 87
summum 199
supplicia 167
supina in u 170
surena 65
sura & poples 175
sybaris 13
Sybaris fluuius ib.
symmetria 128
syria 32
syrtes 43.112
syrus 106.119.204
syrma 102
TAberna 8
Tabernariæ 140
Tali 166
Tantalus 49.156
Tanais 84 Tanus 158
Tarquinius Priscus 16
Tarentum 30.63
Taurus 13
Thelegonus 84
Thelæphus 120.133
Tempe 11
Temperantias 41
Teos ciuitas 22
Teres 2
Terminus 103
Terentius metro constat 143
Terminalia 142
Tereus 139
tetrachordium 15
tetrametri 143
theucer 21
theucer salannius ib.
thalia 150
Thaliarchus 14
Thebæ 11
Theophrastus 83
Theopompus 32
Thessalia 37
Themistocles 76
Thessalus 58.105
Thessali benefici 10
Thraces feri 93
Thracia 94
thus masculum 30
thus 31 thuriũ 69.134
thyestes 22.134
thymum 23
thyoneus ib.
thyo 23.56 thynos 67
tibia 76
tibiæ inuentio 6
tibuli carmen 132
Tigris fluuius 46
tigres 55.130
tigellius 159 tilia 38
timentes cur pallent 19
timẽtes cur tremunt ib.
titulos operis 127.154
tityus 62.108
toga libera virilis 36
toga 40 togatæ ib.
togata 160 tollo 169
tonitrus 39
tonitrua 22.34
tonsores 53
tragœdia 39.145
tragus 39
tragemata 91
translatio apta 129
tragediæ proprium 139
trimegistus 2 tris ib.
trieterica sacra 16
trimetri iambi 49
tripos 94
triumuiri 106.150
triumphus 150
triplex actorum calceamentum 132
trimetri 22.143
trochus 80 Troia 41
trophæa 46
Troiæ mœnia 56
trulla 184 trix 38
tuba ænea 2
Turris Mœcenatis 112
tusculum 100
tyberis crescens religiosus 6
Tyberius 7 tybur 12
tyburtus 12 tybris 25
tydeus 21
tyndaridarum 158
typhon 62
typhoëus ib.
typhos ib.
tyrrhenum mare 16
tyrtæus 150
VAda 7
Væ 18
Vafer 62 Vallis 103
Vappa 158
Varus & Tucca 10
Varius 130
Vaticanus collis 25
vectes 81 velia 61
venafrum 63
venus erycina 7
Veneris risus ib.
Veneris quinta pars 19
Venus erga parim 21
venusia 26.30
venustum 32
venus 21 venale 52
vendibile 52
vertumnus 130 ver 8
veris initium 8.67
verbena 25
verberare 76
verris 78
verba rebus aptãda 132
verba propria, & translata 129
verba antiqua ib.
vernas 103 verna 162
vestæ templum 6
vesta 6.76
vestæ ignis 6
vestalium furta 85
vetus vinum 112
via sacra 106
viæ præclaræ ib.
vinũ 75 vini calor 16
Virgilij vocatiuus 27
vlmus 103
vlna 10
Vlyssis gesta in Troianos 20.53
vmbilicum vsque perducere 111
vnguenta 36.8
vnguẽtum persicum 65
voluptas 40
vortices 46
vstica 23
Vulcanus 8
vultur 50
vulpina fraus 152
vxor ib.
XAntippus 187
Xanthus 92
ZAriaspa 84
Zephyrus 8
Zephyri 93
Zonæ 32
Zonñion ib.
Zonnisco ib.
Zonæ pecuniosæ 213

FINIS.

Q. HO

Q. HORATII FLACCI CARMINVM, LIBER I.

ARGVMENTVM.

Alios alijs rebus duci: se lyricorum versuum studio teneri.

Ode prima Monocolos. Sunt enim oẽs versus choriambici Asclepiadei tetrametri acatalecti, qui constant è spondeo, et duobus choriambis, & pyrrhichio, vel iambo, hoc modo.

Mœce--nās ātăuĭs -uu- ēdĭtĕ rē -uu- gĭbŭs uu

ō ēt -- prǣsĭdĭūm ēt -uu-- dūlcĕ dĕcūs -uu- mĕūm uu

-- -uu- -uu- uu

-- -uu-- -uu- uu

AD MOECENATEM.

* Mecœnas legit Suidas, cōtra vul gi morē.

MOECENAS * atauis edite regibus,
O & præsidium, & dulce decus meum,
Sunt quos curriculo puluerem Olympicum
Collegisse iuuat: metaque feruidis
Euitata rotis, palmaque nobilis
Terrarum dominos euehit ad deos.
Hunc, si * mobilium turba Quiritium (* nobiliū)
Certat tergiminis tollere honoribus;
Illum, si proprio condidit horreo
Quidquid de Libycis verritur areis,
Gaudentem patrios findere sarculo
Agros, Attalicis conditionibus
Nunquam dimoueas: vt trabe Cypria
Myrtoum pauidus nauta secet mare.
Luctantem Icarijs fluctibus Africum
Mercator metuens, ocium, & oppidi
Laudat rura sui: mox reficit rateis
Quassas indocilis pauperiem pati.
Est qui nec veteris pocula Massici,
Nec partem solido demere de die
Spernit, nunc viridi membra sub arbuto
Stratus, nunc ad aquæ lene caput sacræ,
Multos castra iuuant, & littuo tubæ
Permistus sonitus, bellaque matribus
Detestata. manet sub Ioue frigido
Venator teneræ coniugis immemor:
Seu visa est catulis cerua fidelibus:
Seu rupit teretes Marsus aper plagas.
Me doctarum ederæ præmia frontium
Dis miscent superis: me gelidum nemus,
Nympharumque leues cum satyri chori
Secernunt populo: si neque tibias
Euterpe cohibet: nec Polyhymnia
Lesboum refugit tendere Barbiton
Quod si me lyricis vatibus inseris:
Sublimi feriam sidera vertice.

ANTONIVS.

MOECENAS atauis edite regibus) Prima Ode Mecœnatem alloquitur, ostenditq. homines ipsos vel honoris, vel voluptatis, vel lucri causa diuersa exercere ministeria. Aliqui.n.currēdi studio oblectant, fungi aliqui magistratibus, & imperijs, quidam agricultura, quidam nauali cōmercio gaudēt, aliqui vero ocio, ac genio diditi, multos castras iuuant, venatio quosdam, se autem inter deos relatum iri, si lyricis vatibus annumeretur. [Mœcenas atauis) Metrum est Asclepiadum ab inuentore Asclepiade nominatum. Constat aūt Spondeo, Dactylo, cæsura, & duobus Dactylis, vt Mœcenas atauis edite regibus alij vero etiam sic scandunt Diomede teste, Mecęnas atauis edite regibus. O & præsidium, dulce decus meum. Est enim Spondeus, Choriambici duo, inde Pyrrhichius vel Iambus. Constat autem Choriambicus ex prima longa, duabus breuibus, & vlt.longa, vt verificās. Pyrrhichius vero ex duabus breuib.vt prius. [Mœcenas atauis) Beneuolentiam captat eum à generibus vetustate laudando, officiaque in se præbita recensendo. appellat.n.& præsidium, & decus suum. [Atauis edite regibus) Prop. etiam lib. iij. ad Mœcenatem, inquit, Mecœnas eques Hetrusco de sanguine regum, Intra fortunam qui cupis esse tuam. Horat. item lib. 3. Carm. Tyrrhena regum progenies. Mart. quoque lib. xj. ad Priscum sic ait, Quod Flacco, Varioque fuit, summoque Maroni Mecœnas atauis regibus ortus eques &c. [O &) Legitur ò, & in omnibus antiquis horum carminum textibus, quos vidimus, & ita legendum est. Eritque ordo. O Mœcenas edite atauis regibus. O & præsidium, & dulce decus meum &c. sic.n. repetendo plus vehementiæ, & Veneris habet. [Præsidium) Id quidem ad eius salutem, & facultates, atque diuitias refertur. lib. enim iij. Ode vero xvj. sic ait. Nec si plura velim, tu dare deneges. Et epist. j. Tu me fecisti locupletem. In prima etiam Ode Epodon, inquit, Satis superque me benignitas tua ditauit. Præterea Mœcenatis beneficio non solum seruatus, sed etiam in amicitiam Cæsari Aug. traditus. Præsidium vero, est quod pro vtilitate, & salute alicuius auxilij gratia præponitur. Subsidium quod post positum est, ad subuentendum laborantibus vt Pomp. Festus docuit. [Decus) Id certe ad honorem, & gloriam referendū. Secundo etenim, lib. Ode vero xvj. inquit, Nec dijs amicum est, nec mihi Teprius obire Mœcenas mearum Grande decus, columenq. rerum. Virg. quoque lib. 2. Georg. Decus suum appellat, cum ait, Tuq. ades, incœptumq. vna decurre laborem, O decus, ò famæ merito pars maxima nostræ Mœcenas, pelagoque volans da vela patenti. [Sunt quos curriculo) Sunt aliqui, ait, quos curule certamen oblectat, palmaq. nobilis ad deos euehit .i. diuinis honoribus consecrat. Prop. etiā lib. 3. ad Mœcenatem ait, Sunt quibus Eleæ concurrit palma quadrigæ. Sunt quibus in celeres gloria nata pedes. [Curriculo) Curriculus dimin. est à curru, vt Fest. etiam docet. Ponitur item pro cursu, & loco, seu stadio, in quo currendi certamen exercetur. Nonnunq̃ pro curru, vt hic, seu pro stadio malis. Puluerem Olympicum, hoc ait, quia in Olympia, quę in Pisea regione est, Olympicorum ludorum certamen semper agitabatur. In Elea vero tellure ne semel quidem. Quod quidem lib. viij. edocuit Str. Iouis item Olympij templum in agro Pisano erat, ab Elide stadijs minus C C C. absens. Ante illud vero lucus agresti vestitus olea surgebat. In quo stadium erat ineratq. templo solidum ex auro Iouis simulacrum, picturæ quoque plurimæ, mirabilesque monstrabantur in templo. [Agonem præterea Olympicum Herculem Alcmenæ, Iouisque filium instituisse quidam asseruere, quem etiam primum ibi certasse, & palmam compras se

Metrum Asclepiadeum. *Choriambus.* *Pyrrhichius.* *Mecœnas* *Præsidiū.* *Subsidiū.* *Decus.* *Curriculum.* *Olympia Iouis.* *Olympij templum* *Agonis.* *Olympici auctor.* *Hercules*

se tradunt. Paulo item inferius,inquit,idem Strabo, ab Iphito Olympicum agonem institutum constare.Sed hoc Solinus decla rat apertius. Scribit ergo Olympicum Hercules certamen in honorem atavi materni Pelopis ediderat. sed intermissum Iphitus Elæus filius eius instaurauit.Herod.vero lib.8.scr. Olympicum certamen gymnicum equestre fuisse,præmiumq. propositum oleaginam coronam,qua donarentur. Non.n.pecuniarum certamen agitabant,sed virtutis Dio.quoque lib.5.refert. Herculem Olympicum instituisse certamen, & equorum,& palæstræ, quod Ioui patri dedicauit coronatus, qm̃ & ipse quoque de hominum gñe,absq; præmio esset meritus.Ea vero certamina absque pugna eu.c.t, nulla pp singularem eius virtutem secum congredi auso. Meritoq. omnium hoc ab Hercule institutum hr̃ præstantissimum, quod ab optimo viro principium sumpsit. Elegit aũt clarissimum, atq; optimum Græciæ locum ad statuenda certamina,concursusq.hominum celebrandos. Campos.s.iuxta Alpheum flumen sitos. Hæc ex illo. Præterea aduertendum Iouis simulacrum non ex auro fuisse,vt ex Strab. retulimus, in templo Iouis olympici,sed ex ebore.Plin.li.33.c.7.ita ait:Minoribus simulacris,signisq,innumera prope multitudo nobilitata est,ante omnes tñ Phidias Atheniensis Ioue Olympico facto ex ebore quidem, sed ex ære signa fecit, ac præter Iouem Olympicum, quem nemo æmulatur, fecit & ex ebore æque Mineruam Athenis,&c.[Meta)Curriendi terminus.[Feruidis)Motu calentibus. [Euitata rotis) Declinata,arte.n.opus erat,ne curtus ad metam offenderetur,circum quam equi currebãt. Stat. Flectere si posset circum cõpendia metæ.Virg.lib.5. Hic viridem Æneas frondenti ex ilice metam Constituit, signum nautis pater, vnde reuerti Scirent,& longos vbi circumflectere cursus. Varro etiam inquit: Circus maximus dictus,q circum spectaculis ædificatus, vbi ludi fiunt,& q ibi circum metas fertur pompa,& equi currunt. Et paulo inferius sic, circus Flaminius dictu, qui ædificatus est circum Flaminium campum, & q ibi quoque ludis tauricis equi circum metas currunt.[Palmaq. nobilis) Corona insa victoriæ, nec est amphibologia,vt aiunt.D.i.n.p se nobiles sunt.Vnde nobilis palma dicẽdum,vt maxima intelligat.[Palma)palma arbor est, cuius lignum ponderi suppositum nunq deorsum cedit, sed aduersus pondus resurgit.Propterea,inquit, Plut.in certaminibus palmam signum esse placuit victoria, qm̃ ingeniũ eiusmodi ligni est,vt vrgentib.præmentibusque non cedat. Hæc, & plura Gell.lib.iij. c.vj. [Terrarũ dños) Virg.item lib.4.Ipse deum tibi me claro demittit Olympo Regnator,cœlum, & terras qui numina torquet. De triumpho ad Capitolium hic intelligere nõ placet.[Hunc si mobilium) Sensus est,Si quis ad maximos honores à Quiritib.tolleretur,Nunq profecto regis opib.dimoueretur, vt nauigaret.Est aũt ordo, Si turba nobilium Quiritium certat hunc tollere tergeminis honoribus.Nunquam Attalicis conditionibus dimoueas, vt trabe Cypria nauta pauidus secet Myrtoum mare.Præterea textum pars maxima. Nobilium habet,in vnico tñ,Mobilium,legi,quod perplacet. Mobilis.n.est populus,vnde & Sen.in Hercule ait,illum populi fauor attonitũ,fluctuq. magis mobile vulgus Aura tumidum tollit inani,&c.[Quiritium) Romani Quirites a Curib. oppido Sabinorũ appellati, vt Sabinis aliquid daretur,qm̃ inter Romulum,& Tatium fœdus ictum est,qui ciuitatem vnam ex duabus fecerunt,quod quidem Liu.in princ. fermè scribit. [Certat) Suffragijs studet,& nititur. Tollere,eleuare ad dignitatem honoribus maximis, vel recipere in theatro cũ plausu.Nam ita principes recipiebãtur, quos plausus tergeminos honores appellat,q sententia placere debet. Maro.n.lib.ij.Geor.ait de vrbanis ciuib. Hic stupet attonitus rostris hunc plausus hiantem p cuneos geminatus.n.plebisq. patrumq. corripuit.Mart.lib.vj.ad Diadumenum.Quæq. sonant pleno vocesq. manusq. theatro: Cum populus subiti Cæsaris ora videt. [Tergeminis).i.maximis.Tris.n.(vt aiunt) pro superlatiuo Græci,& Latini vtebantur. hinc Mercurius,τρισμέγιστος.i. longe maximus.& Plaut.in Aul.Non fur,sed trifur τρὶς,ter,dr̃.[Illum si) Pro si qs,inquit,agricultura oblectaretur,& triticũ seruauerit, nunq regis opibus dimoueretur ad nauigandũ gr̃a quæstus. Est aũt ordo: illum gaudentem sarculo findere patrios agros, si condidit in proprio horreo quidquid verritur de Libycis areis, nunq &c. [Cõd dit) Reseruauit triticum.s.Libycis agris. Scribit.n.Pli.lib. x.in Africa regionẽ,ducem 50000.pass.per circuitum fertilitatis eximiæ,& cum centesima fruge agricolis fœnus reddenti terrã. [Sarculo)Sarcula instra sunt agriculturæ,a sarrio.i.purgo, vel(vt ait Var.) a serendo.ac sarciendo. [Attalicis con.) Regijs opibus, ac facultatibus.Dr̃.n.homo bonæ conditionis.i.diues. Ego sum positus in hac conditione.i.fortuna,ac sorte. Et à condo condis cõditum condio aduc.ta ò formatur.Conditio vero à cõ, & pactionem signãs,ac electionem,vt apud Terent.Ama.Chry. tu.mu.cond. si vellet eis more gerere,se daturos illi preciũ liberalemq. mercedem,ipsa vero accepit cõditionem.i.pactioni,& promissioniq.assensit.[Attalicis)Fuit Attalus Asiæ rex.Romanorũ populus Asiam bello captam Attalo regi muneris loco possidendam tribuit. Sed is postea testamẽto eandem P.R.legauit.Quod quidem Val.lib.4.& 5.scribit Iust.lib.36.narrat. Perpennam cõsulem Attalicas gazas hæreditarias P.R.nauibus impositas Romam deportasse fuerat,aũt ditissimus. Vnde l.b.3.de bello Maced.Liu.scr.Legatos ab rege Attalo coronam auream ccl.vj.põdo in Capitolio posuisse, gratiasq. senatui egisse,q Antiochus legatorũ Romanorũ auctoritate motus finibus Attali exercitum deduxisset.[Trabe Cypria).i.naui. per metonymiam.i.transnominationem,posuit.n.quod continet pro eo quod continetur. [Trabe Cypria) Hoc ait qm̃ Cyprus virtute erat nulla insulæ inferior,nam & vino abundabat,& oleo, frumenti quoque satis habebat,æris metalla apud Themessum vrbem abundabãt. Classium ẽt ędificatio inerat.Auctor est Str.lib.14.Vnde & lib.3.Ode 29. ait idem Horat. Non est meum si mugiat Africis Malus procellis ad miseras preces Decurrere & votis pacisci, Ne Cypriæ Tyriæq. merces Addant auaro diuitias mari. At Plin.lib.5. sic, Pamphilum mare ignobiles insulas habet? Cilicium ex quinq; maximis,Cyprum ad ortum,occasumq. Ciliciæ,ac Syriæ obiectam quõdam nouem regnorũ sedem. Str.vero lib.3. sic,in sinu aũt Issico & Pamphilio Cyprum iacere cõtingit,quæ pelago cõtigua est Aegyptio.De Cypro ẽt meminit Ptol.lib.5. Myrtoũ mare, Id iacet inter Cretam & Argiam,Atticamq;,habetq. latitudinem maximam, in quo sunt insulæ Cythera, Calauria, & quæ Aeginã cingunt & Salaminem,Et ex Cycladib.pleræque. Quod vero contiguum est iam Aegæum existit. Hæc ex Str.lib.3 [Secet m.)hic fit periodus,superiori.n.fnīæ iungitur. Nec te decipiat Acr.ordo indirectus.[Luctantem Icarijs) Sensus est,q mercator dũ metuit tempestatis periculũ laudat rustica vita. Ast vbi euaserit, naues reficit periculi oblitus, ne pauperiẽ patiat, p qd' cõditur quenq; opari artem,quã nõrit, nec posse ab illa diduci, & separari.[Luctantẽ)Pugnantem.[Icarijs fl.)Icarium mare dr̃, qd' est inter Samum,& Myconem,vt scr.Plin.lib.iiij.c.xj.Sol. vero sic ait, De Strophadibus est & Icaros, q Icario mari nomẽ dedit. Hæc inter Samum, & Myconẽ p currentib. saxis inhospita, ac null.s finibus portuosi, ob inhumana littora infamis est. Vult ego Varro Icarũ Cretæ in naufragio interijsse, & de exitu nois impositum nomen loco. Hæc Solin. Haud ab re igitur Icarijs fluctibus,inquit Horat.Scr.ẽt multa lib.14.[Africum) ab occasu bru mali Africus est,qui & Libs nominatur a Grecis,& humidus est. Auct.Pli.lib.2. [Rates)vocant rates ligna colligata,q per aquam aguntur,quo vocabulo ẽt interdum naues signãtur. Hæc Fest. Nauem vero primus in Græciã ex Cypro Danaus aduexit, ante ratis nauigabatur inuẽtis in mari Rubro ab rege Erythra. Plura ẽ Plin.lib.vij.[Indocilis) Is dr̃ qui nihil d.scere potest.Indoctus vero q nondum didicit,& tñ discere valet.[Pauperiem)Pro paupertate posuit paupies.n.dãnum dr̃, qd quadrupes facit, vt Fest. ait.[Est q nec veteris) Est aliqs,inquit,nõ spernens optimi vini pocula.i.conuiuia ipsa,nec spernens demere partẽ de die solido .i.integro negotijs,nunc sub vmbra arborũ iacens,nũc apud fontes,& flumina,p quod voluptati, & genio vacat. [Veteri Massici) Optimi vini.Massicus.n.campaniæ mons est.Pli.lib.14.de vinis gñosis Italiæ, inquit, Certant Massica æq; ex Gaurano Puteolos, Baiasq.,pspectantia. [Solido) Integro negotijs agendis intelligit.n.de d.e professo,qui Fest.non erat, sed procul ab religione numinis diuini, vt docet Pomp. Macr.etiam lib.j. Sat.scr. professos hominibus ob administrandam rem priuatam, publicamq. cõcessos. Intercisos vero deorum hominumq. cões esse. Nam (vt Var.etiam docet) intercisi dies sunt, per quos mane,& vesperi est nefas,medio tpe inter hostiam cæsam,& exta proiecta fas,viuelicet pretorem fari tria verba.Do,dico,addico.[Nec sperni:) Liptote est figura.i.defectiua,à λείπω, quod est deficio. Plus enim intelligitur cum minus dr̃. [Viridi arbuto).i. arbore amœna,& conuiuijs apta. arbuto enim folia nunq deciduntque poma terrestrique frag.s similia.De qua Plin.lib.15.& 23.[Membra stratus)Strata habens per synecdochen. Lene caput dulce, ac suaue ob murmur.s.aquæ sacræ, quæ ob earum numina sacræ dicuntur.[Multos castra iuuant)Multos,inquit,delectat militia, clangorque tubarum.[Lituo tubæ)Aeneam tubam Pisæus Tyrrhenus inuenit, auctore Plin.lib.vij.Erat autem lituus augurum baculus aduncus,sine nodo de quo Liu.in princ. Acron vero docet inter tubam, & lituum discrepare. Lituus enim equitum

[Margin notes: Olympici Agonu auct. — Iphitus — Agon. — Olympici Iouis simulacrũ ex ebore. — Phidias. — Meta. — Circus maxim⁹. — Circus Flaminius. — Palma arbor. — Plausus. — Tris. — Trismegistus. — Sarculũ. — Conditio. — Cõditio. — Attalus Asiæ rex. — Attali corona. — Cyprus. — Myrtoum mare. — Cythera. — Aegeum mare. — Icarium mare. — Icarus. — Africus. — Rates. — Nauis inuentio. — Indocilis — Indoctus — Paupies. — Massicus mons. — Massica vina. — Professi dies. — Intercisi dies. — Liptote. — Lipo. — Arbutus. — Tuba ænea. — Lituus.]

est,& incuruus:Tuba autem peditum,& directa. Litui acutus so nus est, Tubæ grauis. Gell. preterea scribit q̃ tuba a sonitu lituus appellata est. Virg. etiam ait, Et lituo pugnas insignis obibat, & hasta. Et Naso lib. 1. Met. Non tuba directi, non æris cornua flexi &c. Quibus quidem auctoritatibus apparet ferme Acronis dc̃iam constare. [Detestata) Execrata,& maledicta, ob filiorum obitus. [Mane sub Ioue frigido &c.) Sunt, inquit,& qui venationi incumbunt sub dio manentes obliti coniugum suarum. Cic. item lib. ij. Tusc. ait, consuetudinis magna vis est, pernoctant venatores in niue viri se patiuntur &c. [Sub Ioue frigido).i. aëre. Iupiter.n.(vt dixit Enn.) is est, quem Græci vocant aërē. Dictus aūt Iupiter, quia mortales, atque arbores, herbasq. omnem iuuat. Nam in eo,& sub eo omnes. Iupiter item cœlum dicitur. Auctor in his est Var. Dicimus item sub dio iacent.i. sub cœlo. Nam cœlum Græci τὸν δῖα dñt, vt scr. Asc. [Catulis fidel.b.) Hoc ait quia(vt refert Plin. lib. 8.) fidelissimi ante omnia animalia homini canes, atque equi. Pugnasse alterius latrones carnem pro dño accepimus. soli dñm nouere, & ignotum quoque si repente veniat, intelligunt. Sed in venatu solertia, & sagacitas præcipua est scrutatur vestigia, atque prosequitur. Val. etiam lib. ix. de custodia vitæ scr. quod Masinissa rex parum fidei in pectoribus hominum reponens, salutem suam custodia canum valluit. [Marsus aper) Marsi sunt Italiæ populi. Str. lib. v. scr. Albam esse Marsis finitimam, in excelso locatam saxo, prope Fucinus est lacus, longitudine par pelago, q̃ Marsis, & vicinis maximo omnibus vsui est. De Marsis præterea Sil. lib. viij. sic ait, Hæc bellare acies norāt, ac Marsia pubes, Et bellare manu, & chelydris cantare soporem, Vipereumq́ue herbis hebetare, & carmine dentem. Æetæ prolem anguitiam mala gramina primam Monstrauisse ferunt tactuq́ue domare venena, Et Lunam excussisse polo, stridoribus oēs Frenantem, ac filuis montes vndasse vocatis, Sed populis nomen posuit metuentior hospes. Cum fugeret Phrygios trans æquora, Marsia Crenos Mygdoniam Phœbi superatus pectine Loton. Cremi autem locus,& vallis erat Phrygiæ, vbi victus est Marsia. Plin. vero lib. 17. c. 61. refert in regione Aulocrene, per quam ab Apamea in Phrygiam itur, platanum ostēdi, ex qua pependit Marsia victus ab Apolline. Plura tñ de Marsia diximus Sat. 9. Iuu. [Teretes) Teres rotundus in longitudine dr̃, vt Fest. ait. [Plagas) Proprie plagæ funes dñr, quibus retia céduntur circa imam,& summam partem, vt scr. Str. lib. 4. Aen. Quod quidē verum esse Plin. etiam lib. xj. c. 33. vr̃ ostendere his verbis, de araneo loquens, Cum vero captura incidit, qui vigilans, & paratus ad cursum licet extrema hæreat plaga, semper in medium currit. ex quo sic maxime totum concutiendo implicet. Possunt etiam dici maculæ ipsæ in retib. Inuenies autem plagas vt plurimum accipi pro ferarū retibus, vt hoc loco, & apud Maronem lib. 4. Æn. Retia rata plagæ,& apud Cic. lib. 3. Off. vbi sic ait, Sūt ne igitur insidiæ tendere plagas, etiam si excitaturus non sis, nec agitaturus. Ipsæ enim feræ nullo insequente sæpe incidunt. [Me doctarum) Ostendit poëta superius diuersos diuersis studijs oblectari, se vero, inquit, immortalem fore carminibus.i. secerni à populo,& gloriam consequi secessu,& musica, si Euterpe, Polymniaq́ue fauebunt. At si Mœcenas inter lyricos eum vates inseret, ad cœlum fama tolletur. [Ederæ) Per ederas carmina ipsa intelligit, quibus quidem corona acquiritur. Nam illius poëtæ coronabantur. Virg. in Buc. Pastores edera crescentem ornate poëtam. & Plin. scr. Poetas coronari edera hñti croceum semen. Eam Dionysio Græci consecrauerunt, vt scr. Diod. Ouid. ēt lib. 3 Fast. ait, Cur edera cincta est? edera gratissima Bacco, Hoc quoque cur ita si dicere nulla mora est. Nysidas nymphas puerum quærente nouerca: Hanc frondem cunis opposuisse ferunt. Vtq. Fest. inquit, Edera dicta est q̃ hæreat, quæ in tutela Liberi putabatur esse, quia vt ille iuuens semper, ita hæc virens. Vel quia ita omnia sicut ille mentes hominum, alligat. Et Prob. lib. iij Georg. Ideo poëtis ex edera coronam dari, quia existimatur Liber esse cum missis. [Præmia) Appositio est. [Dijs miscent superis) Faciunt immortalem ob gloriam. Ouid. item lib. iij. de Ar. inquit. Est Deus in nobis, sunt,& cōmercia cœli. [Gelidum) Amœnum. [Nemus) Id à Græco dr̃. illi.n. νέμω dicunt, νέμειν, vel νέμει distribuo, pasco. Vtq. Fest. ait, Nemora significant siluas amœnas, Carmina secessum scribentis,& ocia quærunt, inquit Ouid. lib. j. Trist. Per nemus ego secessum intelligit. Vnde idē Horat. lib. ij. epist. ad Aug. inquit, Scriptoris chorus omnis amat nemus, & fugit vrbem. [Nympharum) Nympha proprie sponsa dr̃. Penelope ad Vlyssem, Grata ferunt nymphæ pro saluis donna maritis Musæ etiam nymphæ dñr, vt hic,& in Buc. Nymphæ noster amor libertides. [Leues).i. saltantes. [Satyris) Satyrus animal est, quod (teste Sol.) de vltimis Libyæ gentibus de hominib. nihil aliud præfert, quam figuram Diod. scr. lib. 1.& 5. Satyrorum risu ac ioco musarumq. choro Dion. oblectatum, itaque secum duxisse quocunq; iret. [Chori) Chorus, vt aiunt, multitudo est in sacris collecta. Dictus autem à corona, eo q̃ initio in modum coronæ, circum aras starent, & ita psallerent. Corona autem olim aspirabatur, vt scr. Fab. [Secernunt populo) Ab vulgo separant, hinc egregij appellantur, viri insignes, quasi extra gregem. [Si neque tibijs Euterpe cohibet,) Hoc est si mihi lyricos versus scribenti, fauebunt Euterpe, atque Polyhymnia, nunc tibijs, nunc Barbito personātes, non denegantes mihi studium cantus sui. [Euterpe) Id Musæ nomen, sed delectans, vel iucunda interpretatur propter voluptatem.s. quæ ab audientibus ex honesti eruditione percipitur. De qua Diod. lib. v. Latissime tamen de musis omnibus legito nostrum carmen de florib. Sunt,& qui dicunt Euterpen inuenisse tibias. Diod. autem lib. vj. scr. Palladem tibiam, eiusq. cantum inuenisse. [Nec Polyhymnia) Sic legitur in antique textu bibliothecæ summi Pōtificis, videlicet Polyhymnia, quod nomē dicitur à πολύ, quod est multum,& ὕμνος, laus, ὑμνέω, nam laudo proprie deos. Polyhymnia ergo quasi multæ laudis. Nā (vt scr. Diod. lib. v.) cantus suauitate poëta reddit gloria immortales. Sunt,& qui legant, Nec Polymneia, vbi ei. diphthongus diuisa est,& y sequentibus m,& n, more græco corripitur, diciturq. πολύ,& μνεία, memoria. Sunt vero qui dñt synæresim esse quoties Polymnia inuenitur, pro Polyhymnia. [Lesboum Barbiton.) Lesbos (vt Mela scrib.) in insula Troade, vbi Mitylenæ vrbs, ex qua oriundi Sappho,& Alcæus lyrici vates. propter Alcæū ergo Lesboum Barbiton ait poëta, vnde ad Barbiton inferius scribit. Age die latinum Barbite carmen Lesbio primum modulate ciui, Lesbos dicta est à Lesbo rege Iapeti filio, vt Diod. lib. vj. edocet. Barbitos autem masculini, & fœminini generis legitur, & Barbitum neutri. Estq. (vt Porph.) organi genus ad modum lyræ. Iulius vero Pollux scribit esse instrumentum musicum. qd̃ pulsatur plectro vel calamo. Plurimum chordarū fuisse demonstrat Theocritus. Esichius græcus auctor docet esse genus cytharæ, vel ipsam lyram, in Suida vero legi esse organum musicum. [Tendere Barbiton) Dion. etiam lib. vj. sic inquit: Cytharœdiq. lyras septicordes eburneas. & quæ Barbita dicuntur residentes, quorum vsus obsoleuit ætate mea, hæc ille. [Sublimi feriam sidera vertice).i. ero fama, & gloria super æthera notus.

MOECENAS atauis edite regib.) Hominum scribit officia pragmatice, monocolos. In commemoratione parentū,& laudacio inuenitur, vt Virg. Qui tanti talem genuere parentes, & vituperatio, vt Ismarius, aut Rhodope, aut extremi Garamantes. [Edite regib.) Qm̄ dicitur duxisse originem ab Hetruscis, & contēpsisse senatoriam dignitatem, mansisse autem semper in equestri ordine. [O & præsidium) Qm̄ eum à cæde liberauit, Bruto à Cæsare superato, vel quia per ipsum liberatus est, indulgēte sibi Augusto, & multa etiam Illi donauit. [Mœcenas) Amicus Augusti Cæsaris. [Decus) Quia magna laus est placere meliori. [Sunt quos) Sunt qui delectantur inter curule certamen. Exponit autem varia hominum ingenia,& non vnas voluntates, ne sit arrogantiæ, q̃ sibi poëticam videatur vendicare doctrinam, cum singulos quosque rerum aliarum diuersus habeat amor. [Puluerem Olimpicum) Agonalem etiam habere puluerem in curru suo. Circenses agonici in honorem Iouis Olympici sunt inuenti apud Elidem, vnde Virg. Hic,& ad Elei metas. [Feruidis) Vertigine ipsa calentibus. [Euitata rotis) Circunducta, ne offendatur. [Palmaq. nobilis) Alios palma nobilis.i. victoria terræ dominos facit,& diuinis honoribus consecrat, vtpote victores, ac per hoc neque aurigæ, neque viro forti aliud placet. [Terrarum dños) Amphibologicos dictum est, vtrum dominos terrarū eleuet, an ad deos qui sunt dñi terrarum. [Ad deos) Ad capitolium, ac si diceret cum Triumpho. [Turba Quiritum) Ad vulgi leuitatem refert, quia sunt facile animi,& facile mouetur vulgus. [Tergeminis) Finitus numerus pro infinito, vel etiam aut quæstura, aut præfectura, aut consulatu. [Honoribus) Zeugma ab inferioribus. [Nunquam dimoueas) Sicut, inquit, illi cui semel agricultura placuit, & cœpit de agris suis frumentum, nullis præmijs persuadeas, vt nauta sit, sic nec ipsi cui lyrica professio placuit. aliud persuadere posse scias, iuxta illud: Tot sententiæ quot homines. Quidquid de Lybicis, species pro genere. [Vertitur) Colligitur, trahitur. Scindere, colere, fodet. [Sarculo) Genus ferramenti rustici, quod Græci τὸ σκαφεῖον vocant. [Attalicis) Attalus rex Pergamenorū ditissimus fuit, cui pp opum magnitudinē P.R. testamento successit. [Nunquam dimoueas).i. etiam si diuitiæ regis Attali proponantur, nunquam dimoueas illum. [Cypria)

Iupiter aër. Sub dio. Canes. Marsi. anguitia Marsia. Aulocrene. Teres. ACR.

pria) Abusiue ponit̃ ꝓ quacũq; siue qa validiores illic sunt.[Myrtoũ) a Myrtilo auriga siue victimario Pelopis, quẽ cũ dephendis set, qđ axes suos corrupit in Hippodamię certamine, i pelagus eĩ pcipitauit ex cuius supplicio mare nomẽ accepit, seu a Venere pp myrtũ, nõ à myrtillo, nã myrtillũ diceret.[Pauidus) ꝓpriũ epitherõ nautaꝝ.[Luctãtẽ) cõfligentẽ.[Icarij) Icarus Dędali pẽnis resolutis quas cera illigatas arte pr̃is sũpserat, ĩ mare corruit & nomẽ imposuit mari Icario.[Mercator m.) mercator metuẽs tẽpestatem, tũc laudat ociũ, & agrũ, tñ auelli à nauigio postea nõ põt, cũ timere desierit. Ordo est. Mercator metuẽs luctãtẽ Icarijs fluctib. Africũ, ociũ, & oppidi sui rura laudat, mox reficit quassas rates, vt trabe Cypria pauidus nauta secet Myrtoũ mare.[Indocilis p.) ꝓ indoctus, vel impatiẽs pauperiẽ pati.[Est q nec) Est q delectat cõuiuijs apparatis, vt continuare diẽ velit [Massici) Locus est in Cãpania, vbi optima vina nascunt̃.[Nec p.) duæ abnegatiuę particulæ hic ꝓ vna ponunt̃.[Solido) Integro.[Demere).s. vt nõ intermittat, sed ↄtinuet lętitiã totius diei. Spernit, liptote. dicit alios lautiore vita delectari.[Viridi) amœna, & cõuiuijs apta.[Stratus) Figura est, vt oculos suffusa nitẽtes, pro hñs mẽbra strata sub viridi arbore.[Sacræ aquæ) oĩs.n. fons in origine sua sacer est, & sonitu suo suadet ẽt somnos.[Multos cas.) Multos exercitium militare delectat: vt, Iuuat euasisse tot vrbes. [Lituo) Litui acutus est sonus, tubę grauis. Inter lituũ, & tubã hoc disfere inuenimus, lituus eqrum est, & incuruus, turba vero peditũ est, & directa.[Detestata) Execrata pp mortẽ filioꝝ, qa in bello pueri, & adolescẽtes aĩositate incauti sunt, vt Virg. Vota metu duplicãt matres.[Sub Ioue) Iouẽ ponit aẽrẽ, & nocturnũ tps, quo feris rẽdit, ac ꝑ h.d. alijs venationẽ placere, ita vt nõ capiant affectu cõiugũ, cũ eligũt voluptates venãdi.[Venator t.) Aut delicatæ, aut nuper in mr̃imonium copulatæ.[F. delib.) Sagacib. vel silẽciũ inuestigẽdo seruãtib. Virg. Et odora canum vis. [Teretes) Nõ teretes plagas, sed tereti fune factas, ideo.n. ita posuit qa illã debemus subtilitatã vñ sumimus.[Marsus) Sabellus. Spẽm ꝓ gñe posuit, vt Virg. Dentesq. Sabellicus exacuit sus. maiores.n. forma, & ferociores esse dñr. [Præmia) Poëtaꝝ.s. qa poetæ edera tñ solebant coronari. Virg. Pastores edera crescentẽ ornare poëtã. Diuinũ ergo se honorẽ dici ꝑ poëma adeptũ, ait ergo alios venatiõe se musica delectari.[Gelidum nem.) Mãm ipsam carminis pro laude posuit. nemus aũt, Parnassi mõtis dicatũ nymphis.[Nympharũq. l.) Satyrus.n. & Bacchæ ideo leues, qa se in saltãdo, & ludendo velociter rotant.[Secernunt pop.).i. dant mihi meritũ, vt à vulgo separer.[Tibias).i. poëma meum nõ moratur, nec musæ impediunt.

POR. MOECENAS atauis ed. reg.) Hac Ode Mœcenatẽ alloqtur, indicãs aliũ alio studio teneri coꝝ, q appetant̃ lucri cupiditate vel gl̃iæ, se putare aũt inter deos relatũ iri, si numero lyricorũ poëtaꝝ ascriptus fuerit. Mœcenatẽ ait atauis regib. editum, ꝙ nobilib. Hetruscoꝝ ortus sit. [Palmaq. nob. Terraꝝ dños eueh. ad d.) Ambiguũ, vtrum nobilis deos, an palma nobilis.[Mobiles Quit ait) referẽs ad vulgi leuitatẽ. Loquitur aũt de eo, q fauorẽ vulgi captans optet cũ ingressus sit theatrum, plausum sibi ẽdi à populo. Sic.n. excipiebant in Theatrum, principes de qbus bene populus sentiebat. Hos.n. plausus tergeminos honores appellat.[Attalicis c.).i. regijs opib. Attalus aũt rex Pergamenoꝝ fuit, cuius hr̃ditate P.R. locupletatus fuerat. Est aũt sensus. Quicunq; consueuerit agrũ suum colere, nunq̃ solicitat̃ ad nauigandum, ẽt si regias opes ꝓmittas, vt hoc faciat.[Cypria tr.) Pro Cyprio ferro abũdãte. Cyprij.n. clauis naues figunt̃. [Mercator met. ociũ, & opp. Laudat rura sui, mox reficit rates Quassas) Sẽsus est, Mercator cũ tempestatem in mari patitur, abhorret nauigare, & optat iam rusticã vitam, & in pr̃ia sua rura colere, mox vbi euaserit periculũ, eãdem vitã repetit. Per qđ colligit neminẽ posse aliqd agere, pt̃erq̃ quod ↄsueuerit.[Est q nec vet. poc. Mass.) Ordo est. Qui nec spernit Dicit aũt alios lautiore vita delectari. [Ad aquæ c.).i. apud fontem. oẽs aũt pariter fontes sacri hñr, & ideo caput sacræ aquæ.[Manet sub Ioue fr.) ac ꝑ hoc sub cœlo Dicit aũt alios studio venãdi plerunq; in siluis ꝑnoctare.[Catulis c. fi.) melius gñaliter accipiemus, q̃ vt venationi tñ eos fideles intelligamus, nã, & Luc. Fida canũ vis. dixit ergo ꝙ sp fideles dñis sunt. [Me doctaꝝ edera præmia frõtium) Præmia doctaꝝ frontiũ ederas ait, qa his poetæ coronabant̃. vnde, & Virg. ait, Atq; hanc sine tpa circum Inter victrices ederam tibi serpere lauros. [Nympharumq. leues cũ Satyris chori) Per ea egregiam gloriam dicit consequi, de qbus canit ferè lyrico carmine materia de nemoribus ac fontib. & si quæ sunt his similia, aut proxima. [Secernunt populo).i. de grege vulgi tollunt, ac per hoc sublimem faciunt.

ASC. MOECENAS atauis edite regibus &c.) Quia principalis lyricoꝝ institutio, atq; farrago est describere laudes, tam immortalium, q̃ mortaliũ, sed pcipue victoꝝ iuxta illud in Ar. poë. Musa dedit fidib. diuos, pue rosq. deoꝝ. Et pugilem victorem, & equũ certamine primam, vñ lyricoꝝ opera, Grece Ode, hymni, psalmi, Latine cantus carmina, cãtilenæ, seu cantica, laudesq. vocant̃ ideo poeta, ne contra pscriptum suũ faciat, hac prima Ode, q̃ ꝓemij munere fungit̃, Mœcenatẽ, cui opus ipm nuncupat, laudat, & seipm tacite cõmendat. Laudat aũt ipsum quadrupliciter. Primo à gñe, dicẽs eum editũ atauis regib. vbi singula verba põdus suũ hñt, primo ꝙ cõpellat eũ statim in principio, ꝑ hoc.n. illi opus suũ dicat, vñ in princ. ep. Prima dicte mihi summa dicẽde camœna Mœcenas, vbi (si supuacaneũ nõ est) annotare possumus in trib. pcipuis opib. Mœcenatis nomẽ sitũ in trib. locis. Nã in primo, vt in pñti ponitur in princ. In 2. vt in ope sermonũ ad medium, vbi dr̃, Qui fit Mœcenas, &c. Et in iij. vt iam citaui ad finẽ clausulæ. Scdo nõ sine pondere dr̃ editus.i. in lucẽ datus, vt q nõ offuderit maiorib. suis nebulas, qđ Sal. obijcit Cic. sed lucem adiecerit. Sũma aũt laus, ꝙ editus regib. quod ẽt plus est, quam si regalib. dixerit, Ortus aũt est xij. Hetruriæ Lucumonibus. Multo aũt maxima ꝙ atauis. Nam q primi in suo gñe magistratũ aliquẽ gesserunt, cum diminatione honoris noui dicebãtur hoĩes, cõtra quoꝝ genus antiquũ erat, gaudebant longo stẽmate. vnde Iuuen. Stẽmata qd faciunt, ꝓdest Põtice lõgo Sãguine censeri, Atauus aũt est tertius auus. Nã ascendit̃ à filio, ad pr̃em, ad auũ, ad ꝓauũ, abauũ, atauũ, & tritauũ post quẽ dñr maiores sine ꝓpria denoĩatione. Descẽditur aũt ad nepotẽ, ꝓnepotẽ, atnepotẽ, & trinepotẽ. Proauus, & ꝓnepos dñr à pro, ꝓ eo qđ est prope. Sed vt ad rem redeã. Secundo laudat Mœcenatem à beneficẽtia. vocans eum psidium, & dulce decus suum. In quare, qa ponderis plurimum inest, & memori aĩo recenseri debet vtitur monosyllabis, & dissyllabis, q̃ florem qdem carminis impediũt, sed mora ipsa, atq; difficultate pondus sñiæ augent. Notum est aũt grãmaticis. O, & dextera monosyllaba in vocalem finita, nõ facere synalephẽ sequente vocali, vñ spondeus est. [O &) Tertio laudat eũ tacite qdem modestia, & cõtinentia animi. Nã cum ceteri mortales aliquo studio efferãtur, Mœcenas in equestri ꝑmãsit ordine. Iuxta illud Prop. Intra fortunã q cupis esse tuã. vñ in prin. Serm. ab eo tanq̃ ab incorrupto cẽsore disquirit. Qui fit Mœcenas, vt nemo, quã sibi sortem, Seu rõ dederit, seu fors obiecerit, illa Contentus viuat? laudat diuersa sequentes? Quarto laudat eum à peritia lyrici carminis. Alioq.n. non tanti faceret eius iudiciũ, q̃ti nũc facit, dicens, Quod si me lyricis vatib. inseris, &c. quod in fine ponitur, ad qđ respicit hic vocatiuus, vt sit ordo.[O Mœc. edite).i. in lucem date, & progenite.[Atauis).i. maiorib. tuis.[Regibus).i. q reges fuerunt in Hetruria. O inq̃ Mœcenas, &.i. simul.[Præsidium).s. pses, ad salutem, & opes meas, &.i. similiter. [Decus).i. ornamentum meum.[Dulce).i. nõ rigidum, nec imperiosum, sed clemens, & perbenignum.[Sunt quos).i. sunt, qui vario studio nimis afficiant̃. veꝝ me doctoꝝ, &c. ꝙ si tu inseris me, &c. vt in fine repetemus. Cõmendat aũt poëta seipsum, in hoc ꝙ senatum sigñat ad lyricum carmẽ, cum in eo summe oblectet, nam (vt Prop. inqt) Naturę sequitur semina quisq; suæ. Et hæc ad ordinẽ. Cetera Manc. diserte, & dilucide ꝓsequitur. ad quẽ quantum ad carminis genus addere possumus ex Diomede, si syllaba breuis addatur antepenultimę, aut penult. fieri Pẽtametrum elegiacũ, vt si pro regibus dicatur, sceptriferis, aut nobilibus Pentametrũ erit primum carmẽ, Mœcenas ataui edite sceptriferis. [Sunt quos cur.) Cõmemorat varia, qbus homines maxime afficiunt̃, vt nouissime se lyrico studio maxime affici dicet. Videtur aũt nõ sine delectu recitare studia, nã primum ferè afficiunt̃ ad diuinos honores. vnde Tacit. Quinetiã sapientibus cupido gloriæ nouissima exuitur. Dicit ergo primo loco, esse quos tñ gloria titillat, vt se deos credãt, si in Olympico certamine colligẽdo puluerẽ, quo nihil vilius, palmã obtineant. Verba aũt sunt electa, vt cũ ordine patebit qui hmõi est, Sunt sup. plurimi ambitiosi.[Quos iuuat).i. delectat.[Collegisse cur.).i. paruo aut curru, aut cursu, aut spatio currẽdi. [Puluerem Ol.).i. qui spargitur in certamine curuli, præcipuẽ Olympico.[Et quos meta).i. palus, aut stipes, pro meta positus.[Euitata).i. declinata, & cauta, ne cõtingatur. [Rotis).s. curruum.[Feruidis).i. feruenter currentibus.[Et pal.) .i. victoria.[Nobilis) i. pclara, & illustres efficiens. [Euehit ad deos) .i. iudicio ipsoꝝ efficit eos, quasi deos.[Dño.) .i. qui dij sunt dñi terrarũ.i. ad gloriam, deoꝝ.i. q sibi dij videantur, si palmam obtineãt, aut sic. Et sunt, quos palma nobilis euehit dños deis debitã. aut sic.[Euehit ad deos).s. Romanoꝝ, qui in capitolio Rom. sunt appositorie. [Dñs terraꝝ).s. vniuersaꝝ. Verum ne multiplex interpretatio ignorãtiæ interpretis detur, norit lector poëtas studere fœcũdis vocabulis, è qbus multiplex sensus elici põt, q oĩs

tunc

tunc amplectendus,atq; dimittēdus est,qñ loco & ceteris poëtæ dictis congruit. Hoc aūt loco,quia dicturus est de se,Me doctarum ederæ p̄mia frontiū dijs miscent supis,teneā primā expositionē, vt se deos putēt,si palmē obtineāt. Animaduertendū aūt est poëtā,vt vehementem ambitionē talium significet rē extenuare. Nā vtitur diminutiuo curriculo,pro paruo curru,aut cursu,aut spatio,aut tpe currendi,dicitq. q̄ iuuat collegisse,quod tñ laboriosum est,non tñ aurum, aut gēmas.sed puluerē,quo nihil vilius,sed tñ victoribus,siue in pugna,siue in cursu decorus est. Vt aūt etiā pueri intelligant q̄uo colligatur puluis,& meta euitetur,& occasionē exercendi eiusmodi certaminis,qđ à curru curule dr̄,vnico r,qa primā corripit,ēt dum sella curulis,aut ędilis dr̄ norint, veteres nō ex equo,sed de curru pugnare solitos, vnde insignes sunt Achillis.& Hectoris aurigæ, ideoq. vt aurigandi essent multi periti,agebatur curule certamen intra palos , seu stipites acutos,quos qui ꝓxime sine lęsione rotarum ter primus circuiuit, palmā obtinuit. Ideo aūt ꝓxime vt se peritū retorquēdi currus doceat,& latissimū spatium eodē tpe ꝑficiat,nam in spatio circulari quo remotius sis à cētro.tāto maiorē ex cursum feceris. Propter celeritatē aūt cursus dicit feruidis rotis accipiēdis feruidum ꝓ feruēti. Nā rotæ,qa nō semꝑ feruēt,sed pro tpe,vtpote dū agitatur,nō feruidæ,sed feruētes dicēdæ sunt. [Hunc si mob.) Sc̄do loco sign̄at affectiones ad honores Romanorum. Tertio circa quetas possessiones. Quarto circa lucra ex negociatione. Dicit ergo quosdā sic affici applausu,& honore maximo,à R. P. (quo nihil incertius aut incōstantius)collato,vt nolint eum cōmutare diuitijs Attali. Alios sic possessionibus ꝓprijs,& quetis,vt pro eisdem Attali fortunis nolint nauigare. Alios contra sic nauigationi deditos,vt tametsi ad tp̄s,vtpote post naufragia,laudēt ocia, & rusticationē,tñ paulo post reficiant rates laceras iterumq. nauigent, cū in Mimis sit Publij,Improbe Neptunum accusat,qui iterum naufragium facit,Verba hic quoque ꝓpria,& selecta sunt. Ordo aūt est.[Si turba).i.turbida,& confusa multitudo. [Quiritium).i.Romanorum.[Mobilium).s.à proposito,hoc est incertorum, & incōstantiū,vnde non est legendū Nobilium. Notandum aūt, Quiritiū hic dici,quāuis ēt dicatur Quiritū. Mobiles aūt esse docet auct. nr̄ j.Serm.& Pers.Sat.j. Nō si qd turbida Roma Eleuet,accedas, examenq. improbū in illa Castiges trutina,nec te q̄sieueris extra. Nā Romæ est, qs nō? [Si ergo turba Quiritiū mobiliū Certat) .i.certatim cōtendit. [Tollere).i.extollere.[Hūc).i.quēuis virū. [Honoribus ter.).i.summis,vtpote applausu in theatro aut triūpho,aut (vt Bōfini placet)totius P.R.q tergeminus est,& tergemini ordinis,senatij,equestris,& plebeij.[Tu nunq̄ dim.).i.nemo vnq̄ eū dimoueat à studio taliū bonorum.[Cōditionib.).i.fortunis, & diuitijs Attalicis.i.quas Attalus rex Pergami ditissimus possedit.i.licet pollicearis ei diuitias, Attali nunq̄ efficias,vt ipse nauta.i.effectus nauta,pauidus,qa nauigādi insuetus,& imperitus. [Secet).i.sulcet,& scindat nauigādo.[Trabe Cyp.).i.naui in Cypro facta,aut ad Cyprum,tendēte.[Mare Myr.).i.in quo submersus Myrtilus. Et tu nunq̄ dimoueas illū.i.quemuis alium,quieta possessione gaudentē. [Si con.).i.abscōdit. [Horreo pro.).i.non conductitio. [Quidqd ver.).i verrēdo colligit.[De areis Lib.).i. totū frumentum,qđ post triturationē colligitur in Libya. [Illū dico gaudētē fin.).i.ꝑscindere.[Sarculo).i.illo rusticano instrō. [Agros pat.).i. paternos,seu ex patrimonio. [Aut patrios).i.in patria,hoc est in solo natiuo possessos, Nunq̄ dico dimoueas illū,vt ipse nauta pauidus secet trabe,Cypria mare Myrtoū.[Econtrario Merc.).i.negociator,solitus nauigare. [Metuens).i.paulo post naufragiū.[Africum) Sup.ventū ab Occasu brumali flātem. [Et Luctantē).i.certantem.[Fluctibus Ic.).i.maris, in quo Icarus submersus est.[Laudat).s.pro tpe.[Ociū).i.cessationem à negocio.[Et rura sui oppidi).i.vicina oppido suo,sed idē Mox.i.paulo post.[Reficit rateis Quassas).i.laceras & cōcussas exñs.[Indocilis pati pau.).i.bonorum paucitatē,aut imminutionē.nam pauperies ēt pro dāno accipitur,vt si quadrupes pauperiē fecisse dicāt. [Et q &c.)Prosequtur post bonū,honestū,&vtile bonū voluptuosum dicē..[Est sup.aliqs) (Dicit aūt singulariter innuēs rariores esse Romę voluptatis, q̄ belluarum est,quā honoris,aut rerum studiosos.)[Qui spernit).i.non vult.[Demere de solido).i.integro die nec pocula veteris,Sup.vini,qđ defecatius,& laudatius est. [Massici)A Massico monte dicti.[Nec partē).i.q toto die vult potare & ociari.(sm alios.Ordo est.Est q nec spernit.i.ꝑ liptotē libēter vult pocula veteris Massici, nec spernit.i.nō vult demere partē. sed nō ꝓcedit ordo cū sensu) exñs.[Stratus mēbra).i.hñs mēbra strata.[Nūc sub arb.viridi,nūc ad ca.lene).i.leniter murmurantis.& fluentis. [Aquæ sacræ).i.fontis, aut fluminis alicui numini ꝯsecrati.[Multos &c.) Prosequtur studia eorum qbus nō est ꝓpositū aliquod certū bonum,aut quod oibus tale videat,sed ex sola opinione. vñ viri Martij oblectātur bellis, quos mulieres detestāt. Alij oblectantur venatu &c. Ordo est [Castra).s.militaria.i.res bellicæ.[Et sonitus tubæ).s.grauis. [Permistus lituo).i.tubæ clarisonæ,& incuruæ. [Vt lit.).i.baculus auguralis, q; pro.i.bella detestata.i.cū detestatione,& execratione prosecuta. [Matribus).s. quorum filij interēpti sunt aut quæ filijs suis timent. [Iuuant).i.delectāt,multos,qa Romæ multi sunt Martij viri. [Venator).i.studio venandi deditus.[Manet).i.perseuerat, & diu durat. [Sub Ioue).i.dio,hoc est aere frigido quia tpe niuium,& algoris exñs. [Immemor).i.penitus nullā memoriam hñs. [Coniugis).i.vxoris.[Teneræ).i.adhuc iuuēculæ,& in flore ætatis existentis.[Seu .i.siue . [Cerua).s.animal illud fugax. [Visa).i.percepta.[Ca catul.).catellis. [Fidelibus).s.dño, & certa ac fideli odorādi vi prædītis. [Seu aper).i.siluester. [Marsus).i.qualis frequens est apud Marsam gentē in Italia.[Rupit).i.dissecuit dentibus aut impetu. [Plagas).i.chordas,seu funes extremas retiū. [Teretes).i.oblōgas cum rotunditate.[Me d.&c.)tandē eo peruenit quo maxime voluit,vt videlicet significet se maxime inclinari studio lyrico,& ita ad id natū. Nam (vt dicit Prop.) Naturæ seqtur semina qsq; suæ.Ordo est.[Ederæ).i.coronæ ederaceę. [Præmia).i.quæ sunt p̄mia,& mercedes.[Frōtiū doct.).i.virorum doctorum,quorum frontes edera decorātur [Miscent me).i.consortē faciunt.[Dis supis).i. cœlestib.[Et nemus gel.).i.opaco frigore tēperatum,seu sit Parnassi,seu Heliconis,seu Tēpe.[Et leues).i.agiles.[Chori).i.choreus ducentiū cœtus.[Chori dico ny.).i.dearum,dignarum,q̄ sponsæ sint.[Cū sat.).i.illis dijs siluestrib. [Secernūt).i.separant,egregiū facientes.[Me populo).i.popularibus viris [Si neque Euterpe,musa illa cohibet).i.arcet à me.[Tibias).i.fistulas, quæ olim ex tibijs fiebāt. [Nec Polyhymnia) quæ ēt est musa à multa laude dicta. [Refugit).i.recusat.[Mihi tendere).i.disponere,vt pulsetur.[Barbiton).i.plectrum sic dictum.[Lesboū).i.quo, aut qua si Alcæus poeta lyricus ex Lesbo vti solebat. *Bonfinis legit.* Neue Polhymnia,vt ꝑ collisionē dicatur pro Polyhymnia. [Quod si) .i. quinimmo, ò Mœcenas si tu inseris me vatibus lyricis .i. si ascribis me numero lyricorum.[Ego feriam).i.percutiam, & violētes contingam sidera,tracta metaphora ab his, q altiores re, sub qua ingrediūtur,eam vertice feriunt. [Vertice).i.suprema parte capitis,à qua obuertuntur capilli. [Sublimi).i.sursum à sino in altum deducto,hoc est nihil mihi optatius cōtingere posset,quā vt lyricis ascribatur, quia tanti mihi est bonus lyricus haberi,ac pro Deo coli. non.n.non per arrogantiam censet se Deum posse fieri,sed se lyricum munus tanti facere, vt sibi Deus videatur.

ANTONIVS THILLESIVS.

HORATII Venusini Poëtæ poëmata è qbus ipse in vestrā vtilitatē, voluptatemq. explicanda suscepi carmina, sic.n.ipse suas Odas appellat. Quid ego nūc vobis opus hoc laudib.exornē?putate neuius aliqd ingredi amœnissimū latissimumq. vbi ꝑter cœli nitorē,salubritatemq;,terra sit herbis ac floribus conuestita,ꝓcerę ac frugiferæ arbores.hic sub collibus agricolarum solertia cultis vmbrosæ iaceāt cōualles. Illic spelūcæ penitus cauæ fontes effundant vberes,frigidosq́,atq; aliarum rerum sit copia q̄ oculis afferūt, ac aurib.voluptatē Sic in hac Horatiana poësi quasi silua quædā viret variatū rerum delectantis adolescentule fabella? quā grauissimus auctor Arist. carminis esse animā, inqt,plurimā ꝑcipies hinc,& suauissimā. mauult alius historiam audire,occurrit illa,nec domestica tm̄ verū etiam peregrina.ecce hic de grege Epicureo voluptatē appetit, aliqd Democr. ridicula amat.Heraclitus aliqs flebilia,fac aut Phœdrū, aut Cliniā,aut Niceratum amatoria velle, Pollucē, aut Erycē,aut Herculē ipsum robustiora,ēt alium Orphei simile hymnis,& cēticis delectari.qs hoc cōuiuia hilarius parat? aut stultos ridet vrbanius? aut miserabilius lamētatur,vel acerbos iuuenū interitus, vel alias mortaliū calamitates? Virtutes,& gesta Heroū canit hic solus, ac qbus carminibus:Dij immortales,Deęq;.Iouis filiæ Pierides eruditę Parnassi castissimę cultrices.Sētētiæ modo graues dulces, modo magis hūc ornēt,an verba scelecta,an ipsorum verborum rursus teres & modulata structura Græcorū luminib. passim illustrata,dubiū est.Quid plura?Pindarū ip̄m,Alcæum,aliosq. poëtas Lyricos penè innumerabiles,qbus se Græcia iactat,ne qd magnificētius dicā,æquauit hic solus. nam nr̄i vbi tantā carminis excellētiam audierunt,nō ausi sunt idē tētare.qđ si qs expiri voluit, reiudicatus ab oibus, & contēptus iacuit, nec eius scripta ad posteros puenerūt.ad extremū vnicus est.Hor. Romanæ fidicē Lyræ, quē plenū iucūditatis,quē plenum gr̄æ,quem solum ferè legi dignū. Fabius

autumat Quintil. quem eundē Petronius cum Virg. tm̃ è latinis poëtam esse pdicat, reliquos tanto honore indignos celerat eius æqualis Ouid. sine inuidia hunc, & numerosum, inqt, & eius Lyræ Ausonæ carmina esse culta, nā quid ego nunc dicā de Persio doctissimo sanè viro, & in dijudicādis poetaꝝ scriptis acerrimo adeo vt ne optimo quidē illorum, parcat q cum huius ē sermones studiose imitaret. Vafrum eum pdicat, callidū, iocosumq. & sagacē poetā, & alius lucernā clamat hūc esse Venusinā, sine qua Musa latina iaceret ī tenebris ignota. nihil dico de varijs carminū gn̄b. q nisi nr̄ hic Rom. ipsos docuisse, vn̄ illa disceremus, esset pterea nihil oīno. & qd poëticæ nr̄æ deesset, si ijs careret quā, nuda, & inops iaceret, qs nō videt? Iam illud quantū est? qđ nō modo legentiū, atq; audientiū aīos suauitate pfundit, sed multa recte viuēdi pcepta tradit è fōtib. hausta philosophoꝝ, q fructus è laboribus nr̄is iucūdissimus est. & pfecto satis meo iudicio pfecit ille, q è lr̄is modestiā in primis doctus est seruare, pietatē, atq; humanis gn̄is societatem, cōtra q nr̄am religionē sanctissimā negligit, q pudorem nō ex aīo tm̃, sed ex ore detersit, quidqd sit fides, & amicitia nunq̄ nouit, qui velut alter Timō hoīs odit vniuersos eorumq. cōmodis & honorib. diesq. & noctes aīo dolet telis inuidiæ grauiter cōsauciato, tm̃ abest, vt eū eruditū existimē, q̄uis nefarius ille in opto Musarū audeat permanere, nec timeat Iouis ārtas castissimas oculis, lingua, & manu incestare, vt infra oēs impuros, ventriq. & gulæ deditos parasitos, infra nebulones, atq; adeo pecudes, & mōstra ipsa deiectum esse censeam. nam qđ territus portētū est? qua lr̄as virtutem genitrices tractare, cogitare, loq, & facere turpissima. Vt. n. hos hoīs naturæ artificio in promptū positū, si oculis est puersis, si buccis plus nimio tumefacti, si deformi laboꝝ rictu, si denique fœda aliqua nota deturpatum, intuentiū oculos offendit, sic vir literaꝝ studiosus, vitiorū macula respersus æquo non pōt animo, videri, nō pōt audiri. Sed ipsum tandē poëtā, & viuendi magistrū audiamus, de cuius vita aliquid dicere, qn̄ ea nouissima est, & passim quotidie ab oībus decātatur, absurdū, & esset hoc loco, tantaq. doctissimoꝝ hoīum frequētia indignū. Audite igitur qbus verbis, quē honorifice s Mœcenatē suum alloqtur Calaber poeta, nō Enniū dico, fuit. n. ille multo antiquior, qui in eadē Calabria natus, vt fuit, ac nunc ēt est, genus hoīum nō modo in omni literaꝝ gn̄e præstātissimū, sed beneficij nunq̄ immemor, Scipionis, Lælij, Flaminij, aliorumq. Reip. Ro. principium virtutes, & triūphos immortali carmine celebrauit, sed hūc ēt nostratem dico Horat. vt intente audiatis. erunt huius verba longe iucundiora, q̄ fuerunt nr̄a, quæ tn̄, vt est vestra oīum humanitas, & in me beneuolētia, benigne hactenus audistis, Vnde vobis oībus gratiam semper habebo summā. Videte q̄ egregie non tm̃ in primo carmine Mœcenatis sui nomē posuit, sed illud idē voluit primū esse ordine oīum verborū, vt legentium oculis primū statim occurreret, primumq. velud aliqđ fœlix, faustumq. omen, Mœcenatis nomen pnunciaretur, eiusq. imago in aīos hoīum incurreret. fauete linguis, duos tn̄, polliceor, versiculos in psentia exponam. spero, aliquod erit operæprecium audite. Mœcenas atauis edite regibus: O & præsidium, & dulce decus meū. Enumerat hic Horat. diuersa hoīum studia in eoꝝ animis natura penitus insita, inde concitatis in cursus eqs aliqui gaudent Olympici stadij metas ambire, magistratus, alij potius ambiunt, hic aut, vt vberes è terra fruges pcipiat, agros vomeribus sulcat duriter, & laboriose. Ille paupertatis ærumnā modo adijciat, rostris idē facit p maris vndas pauide, & periculose. Est q̄ vtriusq; duritiem detestatus molliter viuit ipse in voluptate, iā vero plurimi libētius tubę clangores audiūt, hilariusq. gestiūt in cōfertas hostium cateruas penetrare, q̄ inter virgines choros agitare, atq; sumptis armis ita ad morte festinant, tanq̄ vitam inde sint relaturi. quinetiā venationes studiosi vxores iucūdas ceteris vt feras exhorrent, feras rursus formidolosas alijs lætus vident q̄ vxores, se vero suapte natura ad musas ppensum esse sign̄at modeste. O Mœcenas, casus est, quē veteres non modo vocatiuū, aut appellatiuum dixerunt, verumetiā salutatoriū, hoc. n. casu vtimur vbi iubemus aliquem saluere, vt salue iuuē utis ò Princeps, secli delitię decusq. salue, & apud Comicum (nā sic honoris grā à multis Terent. dictus est) Mysis salue, ò salue Pāphile. epicoꝝ quoq; præstantissimis Virg. Maro, Salue sancta parēs, iterum saluete recepti, Nequidq̄ cineres, animæq. vmbræq. paternæ, atque vt est in historia, alter è coruis planissime pnunciabat, salue Cæsar, alter salue Antoni, vt vtercunque vicisset, nouus ille grāmaticus, & magister auium mercedē laboris, & quasi Mineruali accipet à victore. Quia igitur hoc casu vt apparet salutamus, antiqui vt patrium sermonē omni ex parte locupletarent, casum, vt dictum est, salutandi, & salutatorium appellarunt. Fuit aūt Mœcenas, vt nemo ferè in primis literis imbutus ignorat, natione Etruscus, q gēs, & antiqtate, & rei militaris peritia, & augurali disciplina satis se priscis tpibus nobilitauerit, ad quas pclaras virtutes accesserunt opes immensæ, accesserūt ornamēta prius Regia, q̄ ipse P. R. gētiū victor vsurpauit, ijsq. Reges suos & magistratus decorauit. nr̄a aūt tēpestate, vt nullus fiat sermo Etruscus, q vt olim Atticus reliqs Græcis iucūdus erat eūq. alienigenæ cōplures studiose discebāt, ita hic Italoꝝ aures lepore quodā, & suauitate demulcet, vt si qs ab eo prorsus abhorreat, agrestis quodāmodo, & quasi barbarus existimet, q̄ laus non leuis est. sed vt cum silentio prætereā, neq; aliqd dicā de amœnitate, & cultura agroꝝ, deq. villaꝝ magnificētia penè innumerabilium, ipsæ in eadē Etruriæ regiones vrbes plurimæ sunt, & celeberrimæ, inter quas velut Regina quædā erigitur Florētia, oīum quot vspiā sunt vrbium, cōi cōsensu, & iudicio pulcherrima, vbi quēadmodum eruditis seculis olim in insula Rhodigiēsium, aut Athenis. aut in magna illa Græcia, aut Syracusis Græcæ facultatis studium floruit, sic in vna tm̃ vrbe Florētia nō vnus modo Latinus, sed Graius quoq; sermo nostra iam memoria domiciliū habuit. e qbus alter cum Balbus penè iam obmutuisse, alter vero iampridē ita esset inauditus, quasi nusq fuisset vnq̄, cœpit vterq; simul quodāmodo renascēs dicerre loq, ac poetice, nec nō sapiēter multa mortalib. præcipere, idq. vno tm̃ auctore oīum ciuiū quot vnq̄ ibi fuerunt, clarissimo, q patrimoniū suū copiosissimū benigne, & cū magna, & in psētia, & apud posteros laude effūdēs Latinis, Græcisque voluminib. quoꝝ vel noīa ipsa iandiu interierant, p multos conqsitis, atq; vndiq. cōportatis, cōductis etiam vtriusq; linguæ spectatissimis pfessorib. quos pmijs auctos ingētib. in summo semp habuit honore, patriā suā, & tpa ppetuo ornauit. Quæ cum mecum ipse cogito è Laurenti, tu. n. Laurenti Medices opulentissima, & illustriss. familia natus, tu inq̄ tuo studio, & regia liberalitate tot, tātaq. bona nobis pepisti cū hæc cogito, te vnū optime oīum de humano gn̄e meritū esse existimo. nam cum oratione, psertim erudita maxime differamus à brutis, eaq. diu perierit, cum illa p te fuerit nobis restituta, restituta p te nobis fuit ipsa humanitas. nunq̄ tanti beneficij memoria ex aīs hoīum excidat, tuiq sacratissimis manes sine vlla perturbatione æuo fruanī sempiterno inter aīas cœlestes, vir deoꝝ cōsuetudine dignior, q̄ mortaliū. Quamuis in eadē pgenie nō illud tm̃ sidus emicuit, sed aliquot post annis, quasi lux qdā exortus est Leo x. Pōt. Max. nunq̄ sine summo honore, atq; ēt veneratione noīandus, q cū aliquādiu virtutib. suis cūcta illustrasset, fato nobis aduerso mortifera quadā nunc ān die preptus oīa reliqsset ī tenebris, nisi Dijs ipsis euersionē seculi miserātibus ex eadē Medicea domo alter sese ōndisset Sol clarissimus Clem. vij. eocē summo pontificatu ornatos, q quis, vt Atlas, oīa solus sustineat, eiq. Xpianæ religionis incrementū, sit curæ, & reꝝ oīum tranqllitas, non tn̄ oblitus est honoꝝ artium, ratus in ijs firmā esse recte viuēdi rōnem. Itaque negociū dedit Aegidio Cardinali amplissimo eloquentia, ac varij sermonis multiplici doctrina ornato, q̄ q fuit, vnq̄ maxime. meoq. ēt Io. Matthæo Gyberto Datario Opt. & sapientiss. cuius tāta est modestia, ingenuus pudor tantus, vt nō videā eius posse vllā, ne verbo qdē, attingere virtutem q̄ multa, magnaq. in eo elucet, qn grauiter offendatur, tanta rursus est illa, tamq. varia, & in me nō vniusmodi. merita semp pre me, q̄ diu vixero, ferēda, atq; ēt pdicanda, vt eū nullo pacto possem, nisi alio festinaret oro, tacitus pterire. His igitur duob. atq; huius Academiæ aliaꝝ oīum florentissimę prudentissimo, ac doctiss. Rectori datum est, vt dixi, negociū, ne huic loco erudiri desint, facūdi ac modesti pfessores, ne ue ij rursus honore defraudentur, & pmio qđ tā insigne beneficium memoria debemus semp psequi gratissima. Redeo nunc ad Mœcenatē Tyrrhenū, patria Aretinum, Aug. Cæsari cum quo bellis oībus ab eo gestis, vt Pedo scr. Albinouanus, socius interfuit, acceptissimū, atque adeo intimū, idq. non fide tm̃, prudētia, & vsu reꝝ verumetiam poëticæ studio, qua princeps ille maxime delectabatur. Id aūt genus doctrinæ tantopere coluit Mœcenas, vt inter sui tpis poëtas haberetur insignis, iamq. nōnulla monumētis tradidit, vt Elegias cōplures, vt Prometheū tragœdiā. Laudauit, & Octauiæ Augusti sororis venustatē luculētis carminib. è qbus est illud. Pexisti capillū naturæ muneribus gratū. Et de Berecynthia, ades inqt, ò Cybele montium dea. ad es, Et sonante tympano quare flexibile caput: Latus horreat flagello, comitum chorus vlulet. Idemq. de suo sepulchro, Nec tumulum curo, sepelit Natura relictos. Quid autem Augustus ipse, & Neronis magister Seneca de huius scriptis senserint, nihil attinet nunc ostēdere. Illud vero laudandū est in eodē Mœcenate, qđ non quēadmodū pusilli, & minutuli hoīes inscitię suę

con

cōſcio aīo ſemp̄ pauido excubāt formidātes,ne bolus, quē mordicus retinēt,ex ore eripiat famelico,& iccirco maledictus, & iratib. eruditos ꝓbatosq. viros à ſuis Principib.fugāt, vt ingluuiē ſoli expleāt hoīes teterrimi, Tantaleis digni ſupplicijs,ſecus agebat ille,vt.n.quiſq; ingenioſiſſimus erat, doctiſſimusq. ita cū Octauio ſuo libētiſſime cōciliabat, iamq. nōnulli tāti Principis familiaritatē vni referebant acceptā Mœcenati,quoꝝ in numero fuit Virg. Maro,de quo nō eſt nūc ꝓdicādi locus,& nr̄ hic Hor. cui cū multa ille largitus eſſet, ociumq. ad Poëtice ſtudiū ꝓceſſiſſet,qđ ꝓciū habuit ſummū,pſoluit hic,nā īgenij,& doctrinę ſuæ monumēta Mœcenati conſecrauit,& pter epiſt.& ſermones, fuerūt hæc carmina,Odas dico. enimuero egregiam retulit gratiā, multo pluſq̄ acceperat, hic illi reddidit, ſed ſatis in vno Mecœnate imorati ſumus,q̄ fuerit ne ille,q̄ trieñiū vniuerſum,anteq̄ diē obijſſet,ne punctū q̄dē tpis ſomno ſopitus fuit,dubiū eſt. Dicet aliqs,nihil ne deturri loqueris Męcenatica,vnde cōis hoīm peſtis Nero vrbis incēdiū cū cantu ſpectabat, & voluptate,deq. eiuſdem domo,vbi ęger ſolitus erat, Auguſtus curari,aut de hortis,quo,vt alij ſuſpicatur Poëtaꝝ flos vētitabat,ibiq. luſit Horto carmina digna nō libello?qd oīa ne nunc ſunt inculcanda? imò ſentio me lōgius aliquanto,q̄ minus meū reqrit ꝓgreſſum.itaq; reliqua celeriter pſtringā.O Mœcenas,inqt Hora.edite regibus atauis,cuius antiquū eſt genus,& Regiū atauis ꝓ maioribus poëtice dixit,vt Virg. Turnus auis,atauiſque potens. eſt aūt atauus quartus ab auo ſic.n.ſtēma gentilitiū,& domeſticū ramos diffundit ſuos,vt poſt parentem ſit auus,deinceps ſequatur,ab auuſq;, & de quo dictū eſt atauis,nouiſſimo loco ſit tritauus.vltra maiores dn̄r eademq. rōne Auia dr̄,& ꝓauia,nepos, ꝓnepos,neptis, ꝓneptis,que oīa gradus hn̄t eoſdē,quos auus.explicat hic locus a iurecōſultis abūdet.De regib.nihil opus eſt hic aliq̄d cōmemorare,qs.n.neſcit Regiā ptāte eſſe ſummā,eiq.ſanctitatem ineſſe, & inter hoīes plurimū pollere,adeo vt,ſiqs opib.ꝓfluenter abundet Rex dicat,quaſi inter alios excellens.inde eſt illud,Regē me eſſe oportuit,& Cic.cauſaꝝ, & iudicioꝝ Rex dictus fuit publ:co oīum elogio,qa ceteris Oratorib.anteibat. qn & colludētes pueri Regē conſtituebāt,nec eo carebant cōuiuia,aut ſacerdotes. ērōnis ex ptis regē hn̄t,nec aues modo,aut ſerpētes,ſed apes ipſæ Muſaꝝ volucres. Regem multo magis obſeruāt,q̄ Aegyptij, aut Medi. quid opus eſt verbis? Iupiter Opt. Max.& honore,& noīe Regis gaudet.& Rex dr̄ hoīum,& deoꝝ, eiq. mortaliū Reges curæ ſunt. Nō potuit igitur Horat.aut maiori,aut ſanctiori,verbo Mœcenatis ſui familiā exornare,quā dupliciter laudat, ab antiquitate,& maioꝝ dignitate. Nā aliqua domus vetuſta eſt,& tritaui poteſt,vt ita loquar,atauū,ac domeſticæ ſtirpis ramū milleſimū oſtare in ea tn̄,vt de antiqs Rom.honoribus dicā,nulla fuit Prætura, Cēſura nulla aut Cōſulatos,aut ē: Triumphus. itaque nullo reꝝ geſtaꝝ ſplēdore illuſtrata ſp iacuit obſcura. Cōtra alij clari fuerunt ꝓ ſe,cū nihil luminis à ſuis accepiſſent, vt Siculoꝝ Rex Agathocles natus è figulo, vt Seru.Tullius ancillæ, & Vulcani,vt fama fuit filius,cuius amore capta reꝝ humanaꝝ arbitra fortuna, (ſic in Romanis fabulis legitur, fabulas aūt Rom.dico, Romuli incunabula,eiuſq. ad ſuperos aſcēſum, Numæ,& Aegeriæ colloquiū ī ſpelūca. Apicē Tarquinio ab aqla impoſitū, aliaq. nō multa,q b.abūdat Græcia)è clāculū ſe ꝑ feneſtrā infereſado leſcētis ꝯſuetudine fruebatur.cumq. adeo dilexit,vt non tm̄ Pileo.i.libertate ſeruū donaret,ſed eius manum ſceptro, caput aūt diademate ornaret: eadēq.hera(illa.n.ab Ennio dr̄ Fortuna) muliones cōſulatibus decorau.t.Qui oēs è Parētib.nati ignoti ſeipſos nobilitarūt veꝝ illa demū in honore ſummo hr̄,ꝓgenies,cuius vetuſtas maioꝝ virtute ſplēdeſcit, vt de Mœcenatis gn̄e non ſemel hic ꝓdicat,multiq. cū eo pterea. O & pſidium, & dulce decus meū,O particula q̄ ꝓducto vocis ſono ꝓnūciāda eſt &geminis Proſerēda tpib.Quid aūt ſit tp̄s in ſyllaba,nemo ita indoctus eſt,q n intelligat,iūgit vero cū recto caſu,vt, ò ego fœlix viꝝ natus in oī virtutū gn̄e pſtantiſſimū. cū accuſatiuo ò me nunq̄ q eū,donec icolumis redeat meus. nā qs neſcit appellatiuo frequētiſſime hærere? certe trib.his modis vno,atque altero verſiculo vſus eſt Prop.O me felicē,nox ò mihi cādida, & ò tu Lectule deliciꝯ facte beate meis.Et pſidū,tutamē,& patrocinium. vt.n.preſidiū in Vrbe,oppido,aut in arce collocatū ab hoſtib. locū defendit,ſic cum multa Mœcenas largitus eſſe Horat. paupertatem hoſtē mortalibus acerrimā,ab eo ꝓcul fugauit.Et decus meū dulce ornamētum,vnde pter laudē,gloriamq. voluptas manat, ſuauiſſima, Eſt aūt honorifica appellatio, num.n.tm̄ dixit ò Mœcenas, ſed pluribus vt ſuū ornaret,vſus eſt verbis. factitaꝝ hoc Virg. ſed multis exemplis illud non occurrit,quo ſolo erimus contenti:

Troiugena interpres diuum, qui numina Phœbi,
Qui tripodas, Clarij laures, qui ſidera ſentis.
Et volucrum linguas, & prępetis omina pennæ.

Porro cū aquaꝝ infinitæ propemodū vtilitates ſint,gratiſſimeq. ſacerdotia gerūt moribus Aegyptioꝝ,oñdūt res omneis è liquoris ptāte cōſiſtere.Itaq; cum hydria ad tēplum caſta religione defertur,tunc in terrā ꝓcūbentes, manibus ad cœlum ſublatis diuinæ gratias agunt bonitati. Ex ijs eſſe arbitror quod Seneca ſcr. Magnoꝝ fluminum capita veneramur.Subita & abdita vaſti amnis eruptio aras habet.Coluntur aquaꝝ calentium fontes,& ſtagna,q̄ vel opacitas vel immenſa altitudo ſacrauit. Et Tacit. ſcr. Sacra & lucos,& aras patris amnibus dicari cōſueſſe.Hinc & Horatianum illud ex j.Carm. Nunc ad aquæ lene caput ſacræ.

EVTERPE *cohibet,neque Polymnia. Sic in omnibus legi exemplaribus, ſed non ſtat verſus, quia pro choriambo pæon quartus eſt.* ALD. MAN.

Nĕquĕ Pŏlў ∪∪∪∪

Legendum igitur, vel Euterpe cohibet, nec Polyymnia, vel, Euterpe cohibet. nec Polymneia. Si Polyymnia ſcandatur ſic.

Eūtēr--pē cŏhĭbēt -∪∪- nēc Pŏlўў-∪∪-mnĭă ∪∪

Vt componatur à πολὺ, & ὕμνος, *quaſi Multicenam Latine dixerit. Id videtur ſenſiſſe Phornutus in lib.de Nat.Deor.vbi ait:* Πολύμνια δὲ ἐστὶν πολύμνυτος ἀρετὴ ἢ μᾶλλον ὑπὸ πολλοὺς ὑμνοῦσα καὶ ὅσα περὶ τῶν γραμμάτων ὑμνεῖται, παρειληφυῖα, καὶ τῆς ἐντεῦθεν τῶν ποιημάτων, καὶ τῶν ἄλλων συγγραμμάτων ἱστορίας ἐπιμελουμένη. *Sin autem Polymneia, ſic:*

Eūtēr -- pē cŏhĭbēt -∪∪- nēc Pŏlўmnē -∪∪- ĭă ∪∪

Nec obſtat & ly corripi ſequentibus m, & n, cum faciant ſyllabam, quæ præcedit, indifferentem, ſicut a muta liquida, vt apud Græcos Cratinus:

Ἀλλοτρίοις γνώμαις ἐπιλήσμασι μνημονικοῖσι.

λήσμασι *dactylus -∪∪. Callimachus, vt citat Ephæſtion.* *Priſcian.*

Τὰς μὲ ὑμνοσάρχης ἔφησα.

τὰς μὲ ὑ *dactylus -∪∪ & tunc cōponitur ex* πολὺ, & μνεῖα, *quòd ſit multa memoria, nam Iouis, & memoriæ filias eſſe. Muſas teſtatur Heſ. in Theog.*

Μοῦσαι Ὀλυμπιάδες κοῦραι Διὸς αἰγιόχοιο.
Τὰς ἐν Πιερίῃ τέκε πατρὶ
Μιχθεῖσα Μνημοσύνη. *Et diſſoluta diphthongo* πολυμνεία τετρασυλλάβως, καὶ ἐκ τοῦ πολυμνία, *vnde Polymneia, ſicut elegeia,* ἀπὸ τοῦ ἐλεγείας, *ſecundum Ionas.* *Ouid.*

Flebilis indignos Elegēĭă ſolue capillos.

Quanquam Græci tam proſa oratione, quam carmine, Πολύμνια τετρασυλλάβως, *cum accentu in antepen. dicunt, vel altero y, ex Polymnia, vel ε, excluſo, ex* ει, *diphthongo. Heſiod. in Theog.*

Τερψιχόρη τ' Ἐρατώ τε Πολύμνιά τ' Οὐρανίη τε.

Sed de his abunde multa diximus in quarto inſtitutionum noſtrarum.

HVNC ſi mobiliū turba Quiritium)Et ſi vix credibile videri MAT.
poteſt aliud ꝑtermiſſum Ode preſertim prima, q̄ᵈ videatur aut Bōſinis.
neceſſariū, aut cōmodum, viris doctiſs. q noſtrū hact.Hor.ſunt interpretari,& illos in ſuaꝝ interpretationem veſtibulo, vbi diligētia ſolet & debet maior,q̄ in reliqs adhiberi,nō omnia executos fuiſſe & pſcrutatos, q̄ ad veram auctoris mētē ac ſniam ptineāt,tn̄,cū & aliq̄d hoc loco deſiderari poſſe iudicauerim, ac cupiā eos potius imitari, q ex paruis initijs ad maiora deueniūt, q̄ q magna ꝓfeſſi opinionē de ſe conceptā tueri nō poſſit,haud abre duxi eſſe,ſi ꝑ Annotat.j.tanq̄ ad rē admodū paruā,& annotatu vix dignā ad ſupraſcriptoꝝ verſuū ordinē deſcendero,q cū ſatis videri poſſit adoleſcētib.pſertim,qbus hęc ſcribunt,&annotātur,difficilis & implicitus,alijs prætermiſſus, à Māc. vero mutilatus,& (vt ipſe ſentio)inuerſe eſt traditus, & ad declarandū pter ea in eiuſdē verſibus)quæ ij.erit Annot.)q ſint honores Tergemini,quos alij(ni fallor)non vr̄r intellexiſſe. Solus.n.Lād.ita rē attigit inter duas explodēdas (vt ſentio)opiniōes ſniaſq. ſuas,vt caſu quodam & quaſi nolens ſecundā,q̄ optima vr̄ eſſe mihi,nō ſecus addiderit,ac ſi qs nō diſcernēs diē à nocte dicat, aut dies ē aut nox.Qđ ex eius ſcriptis latius videri pōt. Quo in loco dicet aliqs nimis in alienis fortaſſe reb.curioſus ac ſuꝑſtitioſus, & criticus,ex aliena induſtria laudē ſibi vēdicat Bōſinis, qppe q ea dicit,q̄ Manc.& Land.attigere. Cū illud ipm Manc. & Land. non ipſi referri debeat acceptū.Ego vero licet is ſim,apud quē veritas & rō longe magis valeāt, q̄ quorūuis opiniones, & q nunq̄ voluerim ex alieno labore laudis mihi aliq̄d tribuere,i vniuerſum tn̄ nunc pſatum ac dictū velim,& in his & alijs nōnullis locis vtilitatis me alioꝝ potius, q̄ glorię meę ſtudioſum ad alioꝝ ſniam adiectuꝝ eſſe,q̄ viſa fuerint opportuna,in varijs vero alioꝝ ſentētijs illi,q̄ mihi ꝓbabit,aſtipulatuꝝ,non id q̄dē, vt videri velim doctiſſimoꝝ interpretū iudex & cēſor,ſed vt dubios adoleſcentūaios,ancipiteſq. & alioꝝ,q mihi fidei aliq̄d habebūt doceā,quātū erit in me,& admoneā quā ſequi debeāt opinione.Qđ nō video cur poſſit,aut debeat dari mihi vitio,ſi paucis ī locis fecero,

& id quidē meo ipsius stylo meis verbis, cū omnino pateat, & appareat, q̄cunq; de re antiqua scripsere post primos illos rerū inuētores, prēter admodū pauca, q̄ ipsi vt recentiores alioꝝ inuētis addidere, eadē dixisse, & tradidisse, q̄ priores dixerāt ac tradiderāt, nec aliq̄bus id in locis, sed in op̄ibus vniuersis. Et tñ ꝓ suis oīa tradidisse, & hēri ēt voluisse, vt exēplo est hoc ipso i loco, de quo agimus. Mā c.(vt alios p̄termittā)q̄ in tergeminoꝝ honoꝝ expositione duas ꝓtulit senētias. alterā ex Porph. alterā ex Lād. scriptis ad verbū exceptas. Sed his omissis, erit ordo, Nunq̄ dimoueas hūc Attalicis ꝯditionibus vt nauta pauidus secet mare Myrtoū trabe Cypria, si turba mobiliū Quiritium certat tollere. Ipsum quē cupis dimouere, tergeminis honorib. ac rursus repete. Nunq̄ dimoueas illū gaudētem scindere patrios agros sarculos Attalicis ꝯditionibus vt nauta pauidus secet mare Myrtoū trabe Cypria, si cōdidit, quidq̄d verrit de areis Libycis, horreo ꝓprio. Tergeminos vero honores accipiēdos cēseo nō ꝓ infinitis, aut p̄fectura q̄stura, & ꝯsulatu (vt voluit Acrō) nō pro plausu populi, quo principes in theatrum excipiebantur (vt voluit Porphyrio, & Porphyrionā secutus Mā c.) nō pro valde geminatis ac maximis (vt Lādinus, & Landinū secutus Manc.) non pro p̄tura, ꝯsulatu, & dictatura (vt idē Lād.) sed ꝓ oībus honoribus, q̄ a turba Quiritiū & plebe Rom. ꝓueniebāt, ac tergemini ordinis plebei equestris senatorij hoībus gradatim mādabant: Quæ q̄dē s̄nīa fuit media triū (vt dixi) quas tradidit Lād. ita q̄dē dubie, vt ipsemet ignorare visus fuerit, q̄ vera sit, & ꝓbāda. Et tñ, vt aliq̄d haud dictū alijs & hoc loco dicā (q̄q̄ & id q̄dē parui erit momenti) cū certat, & certe varie habeāt lib. ob id certat legēdū esse cēseo, q̄d condidit nō cōdiderit, dixit Hor. cū vtrunq; a verbo dimoueas sit referendū. [Me doctaꝝ ederæ p̄mia si ōtiū) Sentiāt (vt libet) hoc in loco quæcūq; volūt, alij. Eq̄dē nihil arbitror minus voluisse. Hor. quā diuinos sibi honores vēdicare, seq. deis miscere, ac i prima plertim. Ope arrogātiæ crimē subire, ne temeritatis dixerim, & insolētiæ. Vsus est aūt diuinus plane Poëta eiusmodi verbis (vt mea fert s̄nīa) nō arrogātiæ vitio, sed vt aptius, & clarius suæ mētis cōceptū exprimeret. Solent. n. q̄ rē aliq̄ immodice appetūt, eo dīndi gñe frequentes vti. vt si dicat cupidus nimis, & iuuenis, & amās, si amica potiar, beatus sum, nō q̄d re vera sit, sed q̄ sibi ipsi beatus videat. Quale est ēt illud in superiorib: q̄ in hūc locū ob id transtulimus vt eiusdē gñis Annotat. vno essent loco. [Sunt quos curriculo puluerē Olympicū &c.) dicant itē & sentiāt & hoc in loco q̄ velint, alij. Sēsus tñ verus est, Palmā & victoriā in ludis Olympicis ita quosdā delectare, vt sibi ipsis illi videant ad deos dños terraꝝ gloria ipsa & aioꝝ suoꝝ elatione euecti. Est aūt versuum talis ordo, sunt. s. aliq̄, quos iuuat collegisse puluerē Olympicum curriculo, & quos meta euitata feruidis rotis, & palma nobilis euehit ad deos dños terraꝝ, & verbū iuuat sp̄ est repetendū donec ad carmē in princ. annotatū ꝑueneris. [Hunc si mobiliū turba Quiritium. In qua Periodo dimoueas verbū (vt ordinaui) supplēdū est. Q̄d superuacaneū fuerat admonuisse nisi q̄dā oblati fuissent aliq̄ñ mihi viri alioq̄ nō spernēdi, q̄ obstinatissimo affirmare aut fuerint aio hunc & illū ex iuuat verbo p̄cedenti depēdere (q̄d absurdissimū oino mihi vr̄) nō ex verbo sequēti dimoueas. Dicit igi Horat. (vt redeā vñ diuerterā) Ederæ p̄mia doctaꝝ frōtiū miscēt me dijs superis. i. videbor mihi ipsi misceri deis si edera fuero coronatus, nō id aūt, q̄ re vera sit deis mistus, & deinde nō suo. Dicerē, & hoc ipm sensisse Land. ne debita hoc eps alia, q̄ sequitur. Hāc aūt s̄nīam esse verissimā, vltimi Odes versus, quos subijciā, apertissime declarāt. Quod, si me Lyricis vatib. inseris. [Sublimi feriā vertice sidera). i. videbor mihi ipsi ad cœlū vsq; ꝑtingere, si hēbis me in numero Lyricoꝝ poetaꝝ. Ondit enim his versib: ex alieno seipm metiri iudicio minē laude fraudarē, nisi aptissime ex eius colligeret scriptis, si diligēter illa ꝑpēdas, se sibi ipm ea i re (vt in alijs ꝑmultis) nō ꝯstituisse, q̄ ita mō negauit, vt neutraꝝ illū fuisse partiu nō immerito dicas. Cum discernere nō possis q̄d senserit, aut affirmauerit. [Si neq; tibias &c.) Decreuerā eq̄dem locū hunc nō attingere, vtpote q̄ bene (vt mea fert s̄nī) hēet. Sed, q̄m multi sunt lib. q̄ hñt, neq; Polhymnia ꝓ neue, illud obiter annotandū duxi, versum claudicare, si legamus neq; cuius dictionis prior syllaba æq; ac posterior breuis est. Nā cū cōstet (vt aliq̄ volūt) ex spōdeo, dactylo, cæsura, & duob. dactylis, hoc modo, Euter, pe cohibet, neq; Polhymnia, siue (vt alij) ex spōdeo duobus choriābis, & pyrrhichio, vt, Euter, pe cohibet, neque Polhymnia, vtrobiq; breuis esset syllaba ꝓ longa, nisi forte velit q̄piā si priore modo scādatur, affirmare consuesse id fieri vt breuis syllaba, si principiū sit pedis, ꝓducatur, p̄sertim si finalis sit dictionis, quale (vt exēplo saltē vno nitamur) est illud in iiij. Æn. Pectoribus inhiās spirātia ꝯsulit exta. Et alia permulta. Prout & nos quoque in nr̄o grāmatices Cōpendio xv. ab hinc annis edito abūde docuimus, ac oñdimus. Sed q̄m syllaba, de qua agimus, nō est finalis dictionis) q̄q̄ mediæ quoq; syllabæ eandē ferè vim hñt & nām, vt Ouid. in v. Met. Vitamq̄. fatebor. Accepisse mihi vitam dederitis in vndis. Tutius esse duco, vt neue legamus, q̄ vt eiusmodi sequamur abusus. Eam aūt syllabā esse longā satis erit ꝓbare ex versu sequētis Odes, quē subijciā, & q̄ trochæum habet in sede prima. Ne te nr̄is vitijs iniquū. Sed illud quoque non prętermittēdum duxi, vt testēr eo tp̄e, quo has Odas publice interpretabar, hoc est xv. abhinc (vt alias dixi) anno, Antoniū Bentiuasam Anconitanū optimi virum iudicij maximæ experiētiæ, & nō mediocris eruditionis ostendisse mihi lib. qui hēet. Ne Polhymnia. Quæ quidē lectio, q̄q̄ non displicuit q̄a tñ meus, & alij permulti lib. Neue hñt, & id quidem recte vt sum ipse quidē ratus, nihil immutandum tunc duxi nunc aūt cum vtraque recta sit lectio, liberum omnibus, reliquēdum vtram probare malint.

AD AVGVSTVM CÆSAREM.

C. Cæsaris cæde deos voluisse vlcisci, multis prodigijs territa Roma, & oppido metuente ne iterum diluuium vt sub Deucalione, vniuersum mortalium genus, absorbeat.

Ode II. Dicolos tetrastrophos. Primi quique tres versus sunt hendecasyllabi sapphici pentametri acatalecti, qui constant è trochæo, spondeo, dactylo, & duobus trochæis, vel spondeo vltimo, Sic.

Iām să -- tĭs tēr -- rīs nĭuĭs -υυ ātquĕ -υ dīræ --
Grāndĭ -υ nĭs mĭ -- sĭt pătĕr -υυ ĕt rŭ υ bēntĕ -υ
Dēxtĕ -υ rā să -- crās pŏpă -υυ lātŭs -υ ārcēs --

Quartus autem quisque est Adonius dimeter catalecticos ex dactylo, & spondeo, vel trochæo. sic.

Tērrŭĭs -υυ ūrbēm -υ

-υ — -υυ -υ --
-υ -- -υυ -υ -υ
∴ -υ -- -υυ -υ --
-υυ -υ

IAM satis terris niuis, atque diræ
Grandinis misit pater: & rubente
Dextra sacra iaculatus arceis,
Terruit vrbem:
Terruit genteis. graue ne rediret
Seculū Pyrrhę noua monstra questę.
Omne cum Proteus pecus egit altos
Visere monteis:
Piscium, & summa genus hæsit vlmo:
Nota quæ sedes fuerat columbis;
Et superiecto pauidæ natarunt
Aequore damæ.
Vidimus flauum Tiberim retortis
Littore Etrusco violenter vndis,
Ire deiectum monimenta regis,
Templaque Vestæ:
Iliæ dum se nimium querenti
Iactat vltorem: vagus & sinistra
Labitur ripa, Ioue non probante
Vxorius amnis.
Audiet ciues acuisse ferrum,
Quo graues Persæ melius perirent.
Audiet pugnas, vitio parentum
Rara iuuentus.
Quem vocet diuum populus ruentis
Imperi rebus? prece qua fatigent
Virgines sanctæ, minus audientem
Carmina Vestam?

Cui dabit parteis scelus expiandi
Iupiter? tandem venias precamur
Nube candenteis humeros amictus
Augur Apollo.
Siue tu mauis Erycina ridens,
Quam Iocus circum volat, & Cupido.
Siue neglectum genus, & nepotes
Respicis auctor,
Heu nimis longo satiate ludo:
Quem iuuat clamor, galeæque leues,
Acer, & Mauri peditis cruentum
Vultus in hostem.
Siue mutata iuuenem figura,
Ales in terris imitaris, almæ
Filius Maiæ, patiens vocari
Cæsaris vltor:
Serus in cœlum redeas: diuque
Lætus intersis populo Quirini:
Ne ue te nostris vitijs iniquum
Ocyor aura
Tollat. hic magnos potius triumphos,
Hic ames dici pater, atque princeps:
Neu sinas Medos equitare multos.
Te duce Cæsar.

ANTO. IAM satis) Hęc ij. Ode est in Cæs. Augusti laudē. Scribitur.n.post cædem Cæs.niuis multū & grādinis Iouē misisse terris, terruisseq. vrbē tactis de cœlo tēplis, terruisse ēt gētes, ne seculi Pyrrhæ diluuium rediret. Tyberim quoq; maxime exūdasse, in Cęs. videlicet vltionē. Quæ ꝓdigia oīa portēdisse ciuilia bella, q̄ Augustus in Cæs. ꝑcussores egit poeta ostēdit. Itaq; cum dijs oēs irati essent, nullū poterat populus ruēti imperio inuocare, non ēt sanctę virgines Vestā exorare. Ipse demū Apollinē inuocat, & Venerē, ac Martē, ad expiandū, tollendumq. cædis scelus. Inde Augustū quem Mercuriū esse vult, vt deū ostēdat, orat vt patiat solū vocari Cæs. vltor, & serus in cœlū redeat, vt diutius P.R. lætus intersit, ametq. dici pr̄ & princeps, nec sinat Medos, & Partos multos esse. Per qđ innuit debere eū Romano Imperio bellis ciuilibus toties afflicto succurrere, & in hostes cōuerti potius, q̄ in suos. [Niuis) Grando ꝯglaciato imbri gignitur & nix eodē humore mollius coacto. qđ lib. ij. Plin. scr. Apuleius vero in lib. de mūdo sic ait, Niues colligi iactatione densarū nubium ꝯstat, nā priusq̄ in aquam defluāt, fractæ ac discisse spumas agitationibus suis faciunt, & mox gelatus humor rigore frigoris inhorrescit, hæc victis nubibus crebor ad terrā venit. [Pater) Iupiter intelligit ꝑ antonomasiā q̄ dici pōt pronomine.i. vice noīs positio, vt Saturnia ꝑ Iunone est.n. pr̄ omniū. Virg. lib. x. Tū pr̄ oīps reꝝ cui summa ptās, infit &c. Apul. in lib. de mundo refert: Orpheum de Ioue illa dixisse, Iupiter oēs est primus, & vltimus idem. Iupiter est caput & medium, Iouis omnia munus, Iupiter est fundamē humi, ac stellātis Olympi Iupiter & mas est, & nescia fœmina mortis. Spiritus est cūctis validi vis Iupiter ignis: Et pelagi radix, Sol, Luna est Iupiter ipse. Oīps rex est, rei omnis Iupiter ortus. [Rubēte Dextera) Ad rubore, splēdoremq. fulminis retulit. Acron scr. ꝙ manubiæ albæ & nigrę esse dīr. Iouis rubea, & sanguinea. Seru. aūt lib. Aen. ait, in libris Hetruscoꝝ lectū esse iactus fulminū manubias dici. [Sacras arces) Deoꝝ tēpla, seu Imperatoꝝ regias ꝑꝑ ꝙ publica mala portendebantur. Eus. in lib. tēpoꝝ scr. post Cæs. mortē Romæ tres simul Soles exortos, q̄ paulatim in eundē orbē coierūt. Et inter cetera portēta, q̄ toto orbe facta sunt, bos in suburbano quodā Romæ ad Arātē locutus est, frustra se vrgeri, non.n. frumēta, sed hoīes breui dissucuros. Plut. addit, q̄ Solis lumen caligine obsessum fuit, toto nanq; illius anni spatio Pallēs globus, & sine splēdore oriēs imbecillem, ac tenuem ex se calorē emittebat. Per qđ ingrata minimeq. dieis cōplacitam Cæs. necē declarabatur. App. lib. iiij. scr. Multa ꝓdigia, signa perhorrenda Romæ visa esse post mortē Iulij Cæs. Canes lupoꝝ vice vlulatus edidere. Lupi ēt ꝑ foꝝ discurrere. Bos vocē emisit humanam: Et infans recem genitus locutus est. Ex simulacris ēt nonnulla sudorem, emiscere alia sanguinem. Hominū immanes voces, armoꝝ strepitus, equoꝝ cursus inspectante nemine audiebantur. Circa solem porro insolita apparuere signa, ꝙ imbres lapideis è cœlo missi, continuæque fulmina in tēplis statisq. deciderūt. Quorum causa senatus vates, & haruspices ab Etruria iussit acciri. Virg. ēt in fine lib. j. Georg. de Sole ait: Ille ēt extincto miseratus Cæsare Romam, Cum caput obscura nitidum ferrugine texit, Impiaq. æternam timuerūt secula noctem. Tꝑe qq illo tellus quoq; & æquora ponti, Obscænīq. canes importunæq. volucres Signa dabant, quoties Cyclopum effluere in agros Vidimus vndantem ruptis fornacibus Aetnam: Flammarumq. globos liquefactaq. voluere saxa, Armoꝝ sonitum tota Germania cœlo Audijt insolitis tremuerunt motibus alpes, Vox quoq; per lucos vulgo exaudita silentes Ingens, simulacra modis pallentia miris Visa sub obscuꝝ noctis, pecudesq. locutæ Infandum sistunt amnes, terræq. dehiscunt. Et mœstum illacrymat templis, ebur, æraq. sudant. Proluit insano contorquens vortice siluas Fluuioꝝ rex Eridanus, camposq. per oēs. Cum stabulis armenta tulit, nec tꝑe eodem Tristibus aut extis fibrę apparere minaces: Aut puteis manare cruor cessauit, & altę Per noctē resonare lupis vlulantibus vrbes. Non alias cœlo ceciderūt plura sereno Fulgura, nec diri toties arsere cometæ. Ergo inter sese paribus concurrere telis Romanas acies iterū videre Philippi. Quæ quidem omnia, q̄ visa sunt huic loco ꝯuenire, haud piguit scribere, & si potuissem lectorē ipsum ad Maronis opus remittere. Seculum Pyrrhæ. Deucalionis, & Pyrrhæ tꝑibus, vt ēt narrat Ouid. lib. j. Met. aiūt diluuiū ꝑ vniuersam terrā fuisse. Veritas tū alia est. Nā (vt Iust. lib. ij. scr.) Amphitreonis Athenaꝝ regis tꝑib. aquaꝝ illuuies maiorē Græciæ partē absumpsit, suꝑfuere, quos refugia montiū ceperunt, aut ad regē Thessaliæ Deucalionē ratibus euecti sunt, à quo ꝑꝑea genus humanum conditum dr̄. [Seculū) Spatium annoꝝ centū seculū vocarunt, dictū a sene, quod longissimū spatiū senescēdoꝝ hominū id putant. Auctor est Varro. [Noua m.) Diluuium & interitum humani gn̄is, vel qđ sequit, ꝯtraria in diluuio contigisse dicit. [Proteus) Marinus deus, & pastor, vatesq. oīa noscēs, quę sint, quæ fuerint, quę mox vētura trahantur. Quippe ita Neptuno visum est, immania cuius Armēta, & turpes pascit sub gurgite phocas, vt inqt Virg. lib. 4. Georg. Ac Diodorus lib. ij. scribit, cū Aegyptus rege careret, ex dignioribus quidā in regem assumptus est quē Aegyptij Cete, Græci Proteū appellant, qui illaci belli tꝑe extitit. hunc artium peritum fuisse tradūt & in varias se formas vertere solitū, vt nūc animal qn̄que arbor, aut ignis, aūt qd aliud videretur. Consuetudo aūt regibus Græcis causam hmōi trāsmutationis fingēdi præbuit. Nam Aegyptijs mos erat regibus, aut leonis, aut tauri, aut draconis priorē partē in capite ferre insignia principatus, qn̄que vero arborē, aliqn̄ ignem, qn̄que redolentia supra caput vnguenta, hæc tū ad decorē spectabant, atq; ornatum, tum stuporem, ac superstitionem quandā aspicientibus inijcebāt &c. [Pecus) Marina mōstra. [Pisciū) Et Ouid. item lib. j. Ille super segetes aūt mersæ culmina villę Nauigat, hic summa piscē deprehēdit in vlmo. [Quæ sedes).s. vlmi. [Superiectio) Super terras iacto. [Damæ) Dama genus est capræ siluestris, mansuescitq. raro, cū fera dici iure nō possit, vt scr. Plin. lib. viij. Natarunt contraria fuisse ostendit, pisces.n. hęsere vlmis: Damæ vero natarunt. [Vidimus flauū) Dicit vidisse Tyberim maris Tyrrheni violētia repulsum, Numæ regiā, Vestoq. tēplum iuisse deiectum, dum extra ripas effusus vxori Iliæ querēti Cæsari obitū se iactabat vltorem. Plin. lib. iij. scr. Tyberim subitis inclemētis, & nusq̄ magis stagnātibus aquis, q̄ in ipsa vrbe excrescere, quodq; vates intelligitur potius ac monitor, actu semper religiosus verius q̄ sæuus. Religiosus aūt.i. cuitandus Macr. enim in cap. de Idibus lib. j. Satur. sic ait, Nec hoc prætermiserim, ꝙ nuptijs copulandis, Cal. Non. & Idus religiosas.i. deuitandas cēsuerūt. [Flauū Tyberim) Id eius epitheton est. Virg. lib. vij. Vorticibus rapidis, & multa flauus harena: in mare prorūpit. Flauus aūt color vr̄ ex viridi, rufo, & albo concretus. vt scr. Gell. ex verbis. Frontinis lib. ij. [Retortis vndis) Non ꝑꝑ turbines, vel quia ripas exibat, Retortis ait, sed intelligere retortis ab ęquore, nā & poeta ipse id aperit. [Littore Hetrusco).i. à mari Tyrrhena. Scribit.n. Strabo, ꝙ Hetrurię fines ad Tyberidis ripā extendūtur. primū vero Hetruriæ oppidū ob ligusticis finibus Luna est portu nobile, vt scr. Plin. Monumenta regis. [Tēplaq. Vestæ) Numæ regia Vestæ tēplum fuerat, vt Ouid. lib. vj. Fast. docet his verbis. Hic locus exiguus, q̄ sustinet atria Vestæ, Tunc erat intonsi regia magna Numæ. Formatū templi, quæ nūc manet, ante fuisse. Dicitur, & formæ causa probanda subest. Vesta eadem est, & terra, subest vigil ignis, vtrique significat sedem terra, focusq; suam. Et paulo inferius ait, par facies templi, nullus procurrit

Ioue offi cia. Manubiæ. Cæsaris prodigia secutū. Secula. Pyrrhæ. Diluuiū. Deucaliō Seculum. Proteus. Dama. Tyberis cresc. ēt religiosus. Flauus color. Hetruriæ fines. Numæ regia, Vestæ tēplū.

rit in illio Angulus, à pluuio vendicat imbretholus. Fuerat aũt à
Põpilio Vestæ cõi tẽplũ ædificatũ in loro, exñte in medio Capi-
toli, & palatij loco, vt Dion. lib. ij. scr. Solinus vero ait, Numam
habitasse prius in colle Quirinali, deinde pp ędẽ Vestę, in regia,
quę, & tpe suo adhuc ita appellabat. [Iliæ dũ se nimiũ qrẽti &c.)
Ilia. Ilia, Rhea, & Syluia dicta est Romuli mr̃ de morte cuius varia
Rhea. tradidere scriptores. Liuius. n. scr. vindictã fuisse in custodiã datã,
Syluia. nec aliud. Dion. vero virgis cæsam sm quosdã sm alias necatam
ilico, vel in carcere diu asseruatã, solutãq. deinde fuisse mortuo
Amulio, qđ qdem & Plut. sentit addens ab Romulo debitos ma
tri restitutos fuisse honores. Porph. scr. (auct. Enn.) in amnẽ Ty-
berim iussu Amulij regis Albanorꝝ pcipitatam. Acron edocet.
Mortuã Iliã sepultam, fuisse ad ripã Anienis fluuij, qui in Tybe-
rim incidit, abundanteq. aqs alueo cineres Iliæ in Tyberim de-
duxisse, hinc dictã Tyberi nupsisse. Iust. lib. pen. scr. q Ilia vincu-
lis onerata fuit, ex quorꝝ iniuria dedisset. Euseb. scr. in terrã fuisse
viuam defossam, sed ordo est. Vxorius amnis. i. ipse Tyberis, va-
gus dũ iactat se vltorem, Ilię nimium quęrenti, & sinistra labitur
ripa Ioue nõ pbante. [Quęrenti) Cęsaris. s. obitum, q eiusdẽ san
guinis fuerat. [Iactat) Ostẽdit, & gloriatur. Vagus errabũdus & di
scurrens. [Sinistra) In vrbẽ versa. nam ea ripa sinistra est, quæ in
vrbẽ vergit. [Non probante) Eũ. s. labi sinistra ripa, & ire deiectu
tẽpla Vestę. [Vxorius) Vxori seruiens, ac deditus. Scande aũt cum
superiori sic, l'abi, tur ri, pa Ioue, non pro, bãt vxorius, amnis. ali
ter. n. vxorius amnis versus Adonicus nõ cõstaret. [Audiet ciues)
Vult niues, grãdines, fulminataq. templa, & imbriũ copiã, Tybe
risq. incrementa portẽdisse bella ciuilia ab Augustus in Cæsaris
vltionem gesta cõtra illius interfectores. [Graues persæ) Infesti
R. P. psæ. Persia. n. iũcta est Assyriæ, vt Str. docet lib. xvj. Vtq. lib.
xv. ait. Persę pilis, sagittis, & fundis vtunt. Per Persas deniq; Me-
dos. & Parthos intelligit. Vñ inferius ait, Nec sinas Medos equi-
tare inultos Te duce Cæsar. [Vitio parentũ) Plures. n. perierant
bellis ciuilibus inter Cęs. & Põpeium gestis, & sic refertur ad pñs
tps. Si vero ad futurꝝ, & ad poëtæ posteros referre volueris, dices
Vitio parentũ. i. illorꝝ q Cæsarẽ occiderunt dedere sed. n. causam
bellorꝝ ciuiliũ cõtra seipsos. [Quẽ vocet Diuũ) Sensus est. Quẽ
deorꝝ populus inuocare poterit futuræ ruinæ Rom. imperij? q. d.
nullũ irati. n. sunt ob Cæsaris ortẽ. Quam ẽt pce Vesta exorabit
in auxiliũ ruẽtis imperij, cuinã deorꝝ Iupiter expiandũ cædis sce
lus cõmittet? Poëta demũ Apollinẽ, inuocat, & Venerem, ac Mar
tẽ ad expiandũ illud, delẽdumq. malũ Cæsaris cæde cõmissum.
Postea vero Augustũ, quẽ Mercuriũ esse vult, orat, vt patiatur so
lũ vocari Cæs. vitor, & seruus in cęlũ redeat, vt diutius P. R. lætus
intersit, Ametq. dici pr̃ & princeps, nec sinat Medos, & Parthos
inultos esse, p quod ostendit eũ debere R. Imperio toties bellis
ciuilibus afflicto succurere, & ĩ hostes cõuerti potius, q̃ in suos.
[Ruẽtis) Ob imminentia, & futura bella intelige. [Fatigent) Ro
Vesta. gitent. [Virgines Sanctæ) Erat Vesta vrbis Romæ custos, q virgi-
nes seruabant perpetuo igni. Quæ vero Deam colebant virgi-
nes, quatuor à principio erãt posterius aũt pp ministeriorꝝ mul
titudinẽ sex factæ, apud deã vitã agentes, quo qdẽ ingredi inter
diu nemo phibebat, nocte aũt mari nemini immorari licebat.
Triginta vero annos necesse erat manere eas innuptas, & castas,
cerimoniasque peragẽtes, quo in tpe opus erat eas decem annis
discere, decẽ sacra perficere, decẽ vitimis alias edocere. Expleto
aũt anno xxx. nihil prohibebat eas q̃ velient, nubere vittas depo-
nentes, q̃ rem facere paucissimæ quibus ẽt inoptabiles vitæ fines
acciderũt, Eas aũt virgines in minoribus delictis verberibus affi
ciebãt põtifices, corruptas vero in monumẽto sub terra præpara
to deponebãt, prius tñ ab amicis, & consanguineis tanq mortuæ
Vestę i- deplorabant, & viuæ in Libitiua portatæ. Ignis ꝑterea extinctio-
gnis. nẽ sup grauia oĩa Romani timebãt, interritus vrbis signũ id assu
mẽtes quacunq; acciderit causa multisq. ipsum pcurationibus,
multisq. placãtes cultibus adducebãt iterꝝ in tẽplũ. Hęc ex Dion.
ij Gell. aũt lib. j. scr. Virginẽ maiorẽ sex annis, maiorẽ decẽ capi
Amata. nõ licuisse, quodq. Amata ĩter capiẽdũ à põtifice maximo appel
labatur, qm̃ quæ prima capta est, hoc fuisse noie tradit. [Minus
aud.) pp Cæsaris cædẽ offensam. [Carmina) Preces, & hymnos.
[Partes) Officiũ prouinciam, curam. [Scelus) Cæsaris cædẽ. [Ex-
piãdi) Ne s. irati dei R. Imperio obsint. [Tãdẽ vc.) Apollinẽ eli-
git poëta ad expiãdũ scelus eumq. venire precatur, qm̃ eius Dei
Apollinis pñtia sæpe fauit Romanis. Nã cum ludij Romæ Apollini cæle-
Pau r in brarentur ex vaticinio Martij vatis, carmineq. Sibyllino, repenti
Romanis no hostis aduẽtu plebs ad arma excitata hosti occurrit, eoq. tpe
nubes sagittarꝝ in aduersos visa ferri, & hostẽ fugauit, victoresq.
Romanos ad spectacula dei sospitalis reduxit, auctor est Macr.
lib. j. Sat. Dr̃ item Apollo ẽt Augusto in bello Actiaco fauisse.

Virg. lib. viij Actius hæc cernẽs arcũ intẽdebat Apollo Desup, *Apollo*
omnis eo terrore Aegyptus, & Indi, Oĩs Arabs, oẽs vertebãt terga *cur au-*
Sabæi. [Tãdẽ) Post lõga dispendia, & aduersa. [Nube cãdenti) .i. *gur, me-*
nimbo. Nimbus. n. diuina nubes est. [Cãdenteis humeros) Nul- *dicusq.*
la fit synalępla, vt ibi, Post habita coluisse Samo, hic illius arma.
[Amictus) Amictos hñs humeros. [Augur Apollo) Oĩum q̃ cir-
ca nos geruntur, Solẽ auctorẽ esse fatentur. & q diuersæ virtutes *Solis pote*
Solis noĩa dis dederũt. Virtutẽ igitur Solis, q̃ diuinationi, cura- *stas.*
tioniq. pest, Apollinẽ vocauerũt. Quæ sermonis auct. est, Mercu *Mercurij*
rij nomen acepit, auct. est Macr. lib. j. Sat. [Erycina) In Erycina *sermonis*
Sicilię mõte excelso Veneris tẽplũ locatũ erat, qđ singulari vene *auctor*
ratione colelatur, antiqtus mulierꝝ frequentia refertũ illius mi *Bonfinis.*
nisterio dicarꝝ quas, & è Sicilia, & externis regionibus multi
locarant. Erat & Romæ ante portã Collinã Deę huius ædificiũ,
qđ Veneris Erycinæ tẽplũ dictitabant. Cui cũ æde sacra insignis *Venus E-*
adiacebat porticus. Auct. est Str. lib. 6. Meminit ẽt Ouid. in Fast. *rycina.*
[Ridẽs) Veneris epithetõ est, ẽt ab Hom. traditũ dixit. n. (vt Por- *Ven risus*
phyr. tradidit φιλομμειδὴς ἀφροδίτη. i. amans risum Venus. [Iocus) *Aphrodi-*
Iocũ id accipmus, inqt Fab. qđ est contrariũ serio. Nam effinge *tus Iocus*
re, & terrere, & pmittere interim Iocus est, & Catul. ait, Verbosa *Cupido.*
gaudet Venus loquella. Cantus demũ, risus, & saltationes, & filtu *Amor.*
læ Venere constantur. [Cupido) Fuit is Veneris Martisq. filius,
Deus amoris à poetis dictus. Est aũt amor vir magna mentis, blã
dusq. animi calor q luxu, & ocio nutritus inter læta fortunæ bo
na. [Neglectun) Ad Martẽ id attinet, nam passus erat Romanos
suos bellis ciuilibus perdi Respicis, dij. n. aspicientes fauere dñr.
Vnde Anchises lib. ij. Aen. ait, Iupiter ops, pcibus si flecteris vllis
Aspice nos, hec tm̃, & si pietate meremur, Da deinde auxiliũ pa
ter, atq; hæc omina firma. [Auctor) Mars intelligitur Romuli pa *Mars.*
ter, à quo vrb Roma cõstructa. [Lõgo ludo) Longis bellis ciui
libus: Martis. i. ludus in ꝑlijs est. Manc. lib. j. Satur. scr. Effectũ so
lis, de quo feruor aiorꝝ, de quo calor sanguinis excitatur, Marẽ
vocari. Vult. n Martẽ eũdem, ac Solẽ esse. [Iuuat) Delectat. [Cla-
mor) Bellicus s. Martis. n. comites sunt, Bellona, Furor, Ira, Pa
uor, & Fama, vt Stat. scr. [Leues) Splẽdentes. [Mauri peditis) Pro
quocunq; bellicoso Maurũ posuit, Mauri aũt in Lybia sunt occi
dẽtem versus, iuxta quos est colũnarꝝ fretum, qui cum vberẽ re-
gionẽ habitarent, magna tñ ex parte pastoraliter viuebãt, pugna
bãt frequentius ab equo hastati, eqs nudis vtentes, & iunceis fræ
nis, gerebant ẽ gladios. At pedites elephãtum pellibus, pro cly
peis se ptegebãt, leonũ & pardaliũ, & vrsorꝝ pelles induebant, &
dormiẽtibus sternebãt. Auct. est Str. lib. xvij. [Siue mutata) Ordo
est. Siue tu ales i. Mercurius filius almę Maię mutata figura ĩ ter-
ris imitaris iuuenẽ patiẽs vocari Cæsaris vltor, Serus in cęlũ &c.
[Mutata figura) Cœlesti. s. in humanã. Vult. n. poëta Augustũ es-
Mercuri- se Mercuriũ. [Ales) Mercurij simulacra pẽnatis alis adornantur,
us cur a- quę res mõstra Solis velocitatem, Nã qa mentis potentẽ Mer-
latus. curiũ credimus, & sol mũdi mẽs est, summa aũt est velocitas mẽ
tis, ideo pennis Mercurius, quasi ipsa natura Solis, ornat, Auctor
est Mac. lib. j. Sa. Vult. n. eundẽ esse Solẽ, & Mercurium. [In cœlũ
redeas) Hoc ait, qm̃ dixerat eũ esse Mercuriũ, & mutata figura in
terris iuuenẽ imitari. [Lætus) Innocens, & ppitius. [Quirini) .i. *Quirinus*
Romuli, q postea Quirinus dictus est. Vnde legitur lib. ij. Fast.
pxima lux vacua est, at tertia dicta Quirino, Qui tenet hoc no-
mẽ, Romulus ante fuit. Siue qđ hasta qris priscis est dicta Sabi-
nis, Bellicus à telo venit in astra Deus Siue suo regi nomẽ posue
re Quirites, Seu qa Romanis iũxerat ille Cures. [Iniquũ) Acer-
bũ, asperꝝ, indignãtem. Ocyor aura (valde ocys, & velox, est. n. cõ-
paratiuũ pro positiuo. Virg. lib. iiij. ait. Vade age nate voca zephy
Augustus ros, & labore pinis. [Triũphos) Augustus bis ouãs ingressus est
pater pa- vrbe, post Philippẽse prœliũ, & rursus post Siculũ, Curules triũ-
triæ. phos treis egit Dalmaticũ Actiacum. Alexandrinũ continuo tri-
duo, vt scr. Suet [Pater, atq; princeps) Augusto. n. patris patrię co
gnomẽ vniuersi repẽtino, maximoq. cõsensu, detulerũt. Ipse aũt
pcatus est supernos, vt hunc cõsensum ad vltimũ vitæ finẽ sibi p-
ferre liceret. auũ. est Tranq. [Medos inultos) Parthos ẽt intelli
Crassus. git, à qbus quitem. M. Crassus, & filius eius P. Crassus occisi. de
Media. qbus Lucan. ait: Vmbraq. erraret Crassus inulta. Est aũt Media
Ecbata- duplex maior, & minor. Maioris Metropolis est Ecbatana ma-
na ciui- gna ciuitas, & Medici imperij caput, qua Parthi regia vtebantur.
tas. Nã reges ibi ætatẽ agebant, frigida. n. est Media. Media ipsa ma-
ior olim toti Asiæ dominata est, vt Str. lib. xj. scribit Appianus
aũt edocet gloria. belli gerendi elatum Crassum, vt. s. ad Indicũ
penetraret Oceanum, & aurum Parthorꝝ raperet, bellum iniuste
in Parthos mouisse. cum eoq. ad viginti milia hominum inte-
rijsse decem milia in potestatẽ redacta esse. Suetonius vero scri-
Parthi. bit, quod Parthi Augusto ẽt Armeniam vendicanti, facile cesse-
runt,

runt, signa militaria, quæ M. Crasso, & M. Ant. ademerant, reposcenti reddiderunt, obsidesq. insuper obtulerunt. postea scribit idem de Tyberio sic, Recepit & signa quæ M. Crasso ademerant Parthi. ostenditque tunc Tributum militum fuisse.

ACR. IAM satis terris niuis, atq. diræ) Metrum Sapphicum hendecasyllabum tribus versibus. quod constat Trocheo, Spondeo, Dactylo, & duobus trochæis ita: Iam satis terris niuis, atque diræ. Quartus adonius dimeter, ex dactylo, & spondeo, ita: Terruit, Vrbem. [Iam satis terris niuis, atque diræ) C. Cæsaris mortem significat, quo in senatu occiso, plurimæ tempestates, niues, & grandines fuerunt, quo tempore & inundatione Tyberis dicitur Roma laborasse. quod pp Cæsarem, in honorem Augusti Cæsaris victoris eius vult factum videri. Nam de ipso & Virg. Extinctum nymphæ crudeli funere Daphnin Flebant &c. & alibi, Ille etiam extincto miseratus Cæsare Romam. Hæc & omnia .i. fulmina, grandinem, diluuij metum, intelligi vult vindictam Cæsaris fuisse. [Diræ) A furijs tractum est, quæ diræ dñr. vt & diræ vltrices, & dirarum verbera nosco &c. [Rubente Dextera) Omnes manubiæ, albæ & nigræ esse dñr. Iouis rubra & sanguinea. [Sacras) .i. ad sacras arces .i. templa deorum, vel imperatorum, vel etiam sacras arces Capitolium dicit. [Terruit genteis) Ergo timere fecit gentes. [Nec rediret seculum Pyrrhæ) Pyrrhæ vxoris Deucalionis, sub quibus fuit diluuium. [Noua monstra) Noua mõstra dicit fuisse diluuium, propter hoc quod sequitur, Genus piscium hæsit summa vlmo &c. [Omne cum Proteus) Proteus beluarum marinarum pastor. Hunc dicit marina eius Armenta in montibus diluuio pauisse, de quo Virg. Immania cuius Armenta, & turpes pascit sub gurgite phocas. [Pecus egit altos Visere monteis) Omne animal præter hominẽ antiqui pecus dicebant. [Hæsit vlmo) Cõtraria in diluuio cõtigisse dicit, vt in arboribus hærerent pisces, siluestresq. damæ in aquis innatarẽt, quas Virg. in masculino genere posuit cũ canibus timidi venient ad pocula damæ. Diluuio facto, cum tñ Parnassus emineret, Deucalion & Pyrrha, quo repararetur genus humanum, Apollinem cõsuluerunt, qui dum respondisset, vt iacularentur ossa matris, tunc cognouerunt terram esse matrem dictam. Vnde iaculante mox Pyrrha lapides puellę, & Deucalione mares nati sunt. [Vidimus flauũ) Aut turbidũ aut colore sunt flauum, aut Vorticibus rapidis, & multa flauus harena. [Retortis) Aũt pp turbines dixit retortis, aut ppea q in campos exibat non solito alueo in maria. Constat aũt violentia maris repulsum Tyberim inũdasse. [Hetrusco) .i. Tyrrheno quo influit Tyberis. Monumenta regiã dixit, locus est ergo in quo Numa Pomp. habitauit vestem hũs regiam. Cic. de eodem loco, Nuper me ad regiam penè cõfecit. [Regis) Numæ Pomp. q seditionem abstulit, & religionis cultũ adhibuit. [Tẽplaq. Vestæ) Quia dicebatur Tyberis p rostra ante habuisse meatũ, quæ tẽplo Vestę iũguntur [Iliæ) Matri Romuli vxori suæ. [Querenti) Querelas apud se deponenti de morte Cæsaris, hominis suæ originis. [Vagus) Nõ recto meatu fluens q extra alueum erraret. [Et sinistra) Aut infesta, aut ibi qua magis prona est ciuitas, q redundare cupiebat. [Ioue non pbante) Non pmittente. [Vxoris amnis) Diuersę de Ilia poëtaR opiniones sunt, nã Ilia mr fuit Romuli, quẽ ex Marte suscepit, q mortua sepulta ad ripam Anienis fluuij dr, qui in Tyberim cadit, & qa abundans aquis Anio cineres Iliæ in Tyberim deduxit, ita dicta est Ilia Tyberi nupsisse, & ideo dixit vxorius amnis, q se ad eius qrelã iactaret vltorẽ. Alij dñt, q ipsa Ilia Anieni nupserit. Nã poëtæ multi hoc sentiunt, sed Horat. vt Tyberi det causas irascendi Tyberis magis dixit vxorẽ. Vxorius eñ dr vxori deditus, vt Virg. Pulchramq. vxorius vrbẽ Extruis. [Audiet pugnas) Pugnas ex morte Cæsaris in posteros deditas dicit, pp bella ciuilia. Nã August. percussores eius vsque ad Aegyptũ persecutus est. [Quẽ vocet diuũ) Aduersos dicit superos pro tali scelere vota humani gñis spreuisse. [Fatigent) Instãter & impense rogent, vt, Diuosq. in vota fatigent. [Minus audientẽ) Hymnos, & preces nõ audientem pro supplicantium Impietate. [Cui dabit parteis) .i. deoR dabit Iupiter ptãtem delẽdi malum, quod patrauit pars RomanoR. non.n. oẽs consenserunt in morte Cæsaris. [Iupiter) Iouis mite nomen est nec ab eo qd p se lædens. Luc. Nã mitis in alto Iupiter. [Nubæ candentis) Melius candendi nube, q candenteis humeros. [Amictus) Candidis nubibus velatus, & q videri non põt, amicti.n. dij nequeunt cõspici. [Augur Apollo) Augustũ q se Apollinis filium volebat videri, aut pp Troianũ genus de Veneris stirpe. vt est, Hũc tu olim cœlo spolijs orientis onustum Accipies. [Erycina ridẽs) Erycina Venus ab Eryce, in quo maxime colitur, dicta. Virg. Erycino in vertice sedes. Fundatur Veneri Idulis, sed Veneris numen non vsque adeo mite esse solet, nam irata Solis filias persecuta est. [Siue neglectum) Siue quia Cæs. occidi passus est, siue qa postea in vltionẽ eius bellum ciuile fieri pmisit. [Et nepotes) Romanos dixit pp Romulum. [Respicis auctor) Mas auctor p Ilian. & Romulũ. Virg. Vertice cristæ. Et pr ipse suo superum iam signat honore. [Ludo) Ludum Martis dixit bella ciuilia, cuius ludus in plijs est. [Quem iuuat) Martem.n. & bellicus clamor & splendentia tela delectant, vt iuuat ire & dorica castra, Desertosq. videre locos. [Et Mauri) Maurũ abusiue posuit, p quocunq; hoste. [Siue mutata iuuenem figura) Mercuriũ dicit, siue qa in diuersas potestates trãsfigurari consueuit, siue qa vult eum Augusto per Troianos parentẽ videri. Virg. At Maiã auditis si qdquam credimus Atlas. Et Venias precamur, a superioribus vbiq; subaudis. [Almæ) Ne almæ filius Cupido putaret, ideo dixit filius Maiæ. vt Mercurium, ostenderet. Virg. Hæc ait, & Maia genitũ demittit ab alto. [Seras in cœlum) Ac si diceret, diu Viuas Romanis, & tarde diuus has. Iniquũ iratũ, indignantem peccatis nostris & pp hoc nos fugientem. [Princeps) Iuxta morem principium qui patres patriæ dñr. [Medos) Parthos, à quibus Crassus occisus est, quo pereunte ortũ est bellum ciuile. Luc. de eodem: Vmbraq. erraret Crassus inulta.

IAM satis terris niuis, atq; diræ Grandinis misit pater) Post POR. occisum C. Cæsarem quẽ Cassius, & Brutus, alijq. cõiurati interfecerũt, multa portẽta sunt visa. Tyberis.n. creuit, vt prodigij loco hr̃etur. Hæc aũt omnia vult videri in vltionem occisi principis, & pœnam eoR, q bella ciuilia agere non desinebant. Quam inundationem Tyberis ad periculum ruinaR alio dux i solũ. [Seculũ Pyrrhæ noua mõstra questæ) Pyrrha qsta est noua monstra accidisse mũdo interitu gñis humani. Omne cum Proteus pecus egit altos. Proteus Deus erat marinus, vatesq. esse dicebatur oĩa noscẽs. [Piscium & summa genus hæsit vlmo) Leuiter in tetam atroci, & piscũ, & palumboR meminit, nisi q hi excessus lyricis cõcessi sunt. [Et supiecto pauidæ natarũt Aequore damæ) Super iecto æquore .i. sup terras iacto, illa. s. diluuij inũdatione. [Flauũ Tyberim) Sic & Virg. Vorticibus rapidis & multa flauus harena. [Ire deiectũ monimẽta regis) Monumentũ non tñ sepulchrum dr, sed omne qdqd memoriã testatur. Regiã ergo Numę Pomp. signat. [Littore Etrusco violẽter vndis) Cõstat violẽtia maris repulsum Tyberim redũdare, & solitũ effundi p ripas suas. Qđ hic nũc mõstruose factũ dicit. Littus aũt Etruscũ Tyrrheni .i. Thusci maris, repulsum Tyberim in littus accipit, in qđ Tyberis exit. [Ioue nõ pbante) Quòd terrei Iupiter iusserit populum, non perire. [Iliæ dũ se nimiũ qrenti Iactat vltorẽ, vagus) Ilia, auct. Enn. in amnẽ Tyberim iussu Amulij, regis AlbanoR pcipitata est. Antea.n. Anieni matrimonio iuncta, atq; hic loquitur quasi Tyberi potius nupserit. Querenti aũt Iliæ cæde Cæsaris intelligendum. [Audiet ciues acuisse ferrũ) ἀσυνδέτως trãsit, sic intelligendum ita que audiet rara iuuentus maiores suos acuisse ferrum. [Quẽ vocet diuum populus ruentis Imperi) IteR ἀσυνδέτως transit, & fera morẽ hunc habet sine coniũctionibus transeundi. CeteR subaudiẽda hic est coniunctio ergo, sic.n. fit plerũque, Ergo quẽ vocet diuũ populus. [Non pugnans parentum, sed vitio parentum Rara iuuentus) Quia in bellis ciuilibus sub Cæsare, & Pomp. deinde sub Augusto, & Cassio, atq; Bruto Romani seipsi cõfecerunt. [Minus audientẽ Carmina Vestã?) Offensam. s. scelere eoR, qui Cæsarem occiderunt. [Tãdem venias pcamur Nube cãdẽteis humeros amictus) Conuersus ad Apollinem, q Actiaco bello Antoniũ oppressit. [Siue tu mauis Erycina ridens, Quam Iocus circũ volat, & Cupido) Põt & ridẽs Iocus, & Erycina, ridẽs accipi .i. Hom. Erycina ridens, sm illud φιλομμειδὴς ἀφροδίτης. [Siue neglectum genus, & nepotes) Ad Martẽ hoc pertinet quẽ inuidiosæ arguit genus suũ .i. Romanos neglexisse, quod passus sit eos bello ciuilis vastari. [Heu nimis lõgo satiare ludo) Pro bello posuit ludũ, hic.n. vr̃ ludus esse Martis. [Acer & Mauri peditis cruentum Vultus in hostem) Mauri pro cuiuslibet accipe bellicosæ gentis. Speciem.n. pro gñe posuit. [Siue mutata iuuenẽ figura) Adulare Augusto Mercurium eum esse dicens. [Serus in cœlum redeas) Suauiter optat Augusto vt diu viuat. [Neue te nostris vitijs iniquum Ocyor aura) Bene hæc dñr, quia ad Mercurium vr̃ loqui, qui volucer Deus, simul eleganter & illud oblique optat vt post excessum D. Aug. factus recipiatur in cœlum. [Nostris vitijs) Id vtrum ad bella ciuilia referens ait, an latius ex hoc intelligitur. [Ocyor aura Tollat) Pro. Ocyus tollat σχῆμα ἀττικόν.

IAM satis terris) II. Ode in cõmendationem Iulij. Cæs. & ASC. laudem Augusti cõmode scribitur. Nam postq̃ eum cui opus dicat decenter laudauit, merito Cęsarem vtrũque, quo nihil maius viderat Roma extollit. Facit aũt id argutissime, afferens prodigia quæ Cęsaris necem secuta sunt, in eius vltionem à dijs iratis illata, neque pro eis placandis aptiorem reperiri Cæsare Augusto,

fto.Omnia aũt tanto artificio deſcribuntur,vt rem ẽt ſonitu lite raꝝ depingere videatur. Nam niuis caſus cum molli ſibilo: vt, qui ſignificatur per literam ſ,cum i,præcedente, quæ his frequẽs ponitur,& grandinis horror, atque aſperitas per literam r, quæ in deſcriptione grandinis frequentiſſima eſt. Nam ſatis terris,& niuis in is exeunt.Diræ grandinis,pater rubente, dextera ſacras, arces,terruit,vrbem,terruit graue,rediret,Pirræ, &c. aut ſemel, aut bis hñt r,quæ litera canina dr̃,& irritatoria aſpere ſonans vt, Grando ſuper tecta crepitans.Sunt & alia in hoc hymno rem ipſam depingentia,quæ ſuo loco,dicam. Hic aũt ordo eſt,pater.ſ. deoꝝ ac hominum Iupiter,q per excellentiam intelligitur,dum pr̃ per ſe ponitur.Eſt autẽ emphaticos dictum quod pater, cuius eſt auxilio eſſe,calamitatẽ intulit, miſit iam ſatis niuis, licet non amplius mittat,terris,i.in ipſas terras,vt ſit datiuus localis,aut ter ris.i.in exitium terrigenarum, atque miſit ſatis grandinis diræ .i. execrabilis,non natura,ſed deorum ira productæ,id.n.dirum dicitur.Et ipſe iaculatus.i.fulmina,deijciens,dextera rubente.ſ.fulgorẽ igneo arces ſacras i.ædes ſublimes deorum,aut ipſum Capitolium,& ita minatus Imperio R.terruit vrbem, videlicet Romam, quæ peculiariter vrbs dicitur. Eſt præterea emphaſis, vbi dicit,ſacras,ſicut apud Virg.in Georg.Et iam arbuta ſacre.Deficerent ſiluæ quia ſi ſacras,ergo multo magis potuit alias arces iaculari,Iaculor aũt cum proprie iaculo conueniat, pp penuriam linguæ etiam,(ſecundũm Quintilianum)Ad alia transfertur. nã lapidem,fulmen,haſtam & ſimilia ẽt iaculamur. Æn.j. Ipſa Iouis rapidum iaculata à nub bus ignem &c. Terruit inq vrbem .i. vrbanos gerentes,ne graue.i.moleſtum,& exitiale ſeculũ Pyrrhę .i.quo Pyrrha Deucalionis vxor vixit, queſtæ .i. querentis noua monſtra.i.prodigia prius incognita,aut noua.i.magna,rediret.ſ. ad Romanos .i. ne iterum fieret diluuium ſicut tempore pyrrhæ erat,cum.i.qñ aut quo ſeculo,Protheus Deus marinus, & cuſtos pecoris Neptuni egit.i. coëgit,oẽ pecus.ſ.marinum,vt phocas, ſeu vitulos marinos,canes,lupos,delphinas & ſimiles, viſere.i.ire viſum altos montes,& cum genus piſcium hæſit .i. fixum eſt,vlmo.i.ea arbore,ſumma.i.valde ſublimi,quæ ſedes .i. quæ repoſitorium in vimo,fuerat.ſ.prius,nota.i.ſolita & frequentata,columbis.i.auibus,vt ſit ſpẽs pro gñe. Et ſup.cũ damæ.i.animalia illa de genere caprearum,pauidæ ſ.ẽ natura. Vnde Maro, Cum canibus timidi veniunt ad pocula damæ.vbi notandũ illum in maſculino,hunc in fœminino enunciare natarunt.i.natauerunt,& hoc æquore.i.mari ſuperiecto.ſ ſup faciẽ terræ. [Vidimus flauũ &c.] proſequitur reliqua portenta,dicens Vidimus,q plus eſt q̃ ſi dicat,dictum eſt nobis,qa(vt Cic.in epiſt.afferit)plus mouent viſa, q̃ audita quinetiam certiora ſunt. vnde Plautus, Plus valet oculatus teſtis vnus,q̃ auriti decem, Ordo eſt, Nos vidimus Tyberim.ſ.fluuium illũ Romam interfluentẽ flauũ.i.flaui coloris (vnde prius Albula dicebatur) ire deiectum .i. (vt dñt)ad deijcienda eſt.n.ſupinum)monumenta regis .i. regiã Numæ regis maximæ pij,q̃ pro.i.templa Veſtæ, quia monumenta.i.quę Numa Pomp. monumenta ſui reliquit,erant tẽpla Veſtæ Deæ, iuxta quæ tunc Tyberis cum mearum haberet,per roſtra fluxerat,ne dico deiectum vndis.i.vndoſis fluctibus,retortis.i.repulſis violenter littore Hetruſco .i. maris Tyrrheni in quod defluit, incrementa autem fluuiorum ferè fiunt,qñ aut vento, aut vi aquarum impeditur defluxus Vidimus inq ire deiectum tẽpla Veſtæ,dum ipſe vagus.i.extra alueum vagatus iactat .i. iactanter promittit. Iliæ .i. Rheæ matri Romuli,vnde originem duxit Cæſar, querenti.i.cõ querenti nimium, qa cum Pernice ceterorum, ſed is mulierum mos eſt,vt dũ vni ſtudent,reliquos opprimare negligant querebatur aũt de cæde Iulij Cæſaris iactat ergo ſe vltorẽ ſabaudi fore,& ipſe amnis vxorius,i.nimium deditus vxori, labitur ripa ſiniſtra.i.in eã partem vbi potior pars Romæ eſt,& hoc Ioue non probante.i non approbãte,nõ tñ vetante.Pulchræ aũt prima ſyllaba huius vocis vxorius adhæret fini præcedentis carminis,vt depingatur animus viri vxori nimis inhærentis. Ideo aũt Rhea,ſeu Ilia dr̃ nupſiſſe Tyberi,quia iuxta eum dr̃ viua defoſſa & obruta, quo circa creduntur cinere eius tandẽ in Tyberim delati p Anienem. Et qa talis innundatio,initium prætendit,ſubit,Iuuentus.i. collectio iuuenum Romanæ pubis, rara pp bella inteſtina. ſeu ciuilia,audiens ciues acuiſſe ferrum,i.arma ferrea.ſ.in conciues, quo.ſ. ferro,Perſæ .i. Parthi,& Medi, graues .i. infeſti Romano Imperio qa paulò ante ſigna Romanis abſtulerant, perirent.i.occiderentur,melius.i.conuenientius,& decentius. Audiet prętere a pugnas,i.plia,vitio.i.culpa,parentum .i. maiorum ſuorum.i.non ſolum audiet apparatum belli,ſed & prœlia maiorum ſuoꝝ. Dicit aũt vitio parentum,ne aut deos, aut Auguſtum incuſare videatur.[Quem vocet diuum]Cum tñ ſit flagitium in Cæſarem pro

genitem deorum cõmiſſum,docte hæſitat quem deorum inuocet populus ad placationem obtinendam venturus tandem, qđ primum intendit a Cæſ. Auguſti laudes, doctusq. cum potiſſimum deligendũ eſſe interceſſorẽ.Ordo eſt. Quem diuum.i.diuoꝝ immortalium,ſic Æn.4. Vna dolo diuum ſi fœmina victa duorum eſt,populus vocet.i.inuocet,rebus.i.ad res, & in ſubleuamen imperi pro imperij,ruentis.i.labentis,& tendentis ad ruinam? Qua prece fatigent.i.vſq; ad fatigationem rogitent,& precẽtur, virgines ſanctæ .i. ſacratæ Veſtæ, vt ſanctimoniales nos dicimus, Veſtam.i.Deam puritatis per ignem ſignificatã,audientem minus.i. non exaudientem,carmina.i.hymnos,& preces carmine plitães. Vbi annotandum quod Ouid.dicit: Carmine dij ſuperi placentur,carmine manes. Cui.ſ.deorum,aut hominum dabit Iupiter .i. iuuans pater, & ſummus deorum,partes .i. munus & officium expiandi.i.purgandis ſcelus.ſ.in Cæſarem commiſſum. O Apollo augur .i. qui es augurij, & omnium futurorum peritus, & ita ſciens,qũo & per quem Iupiter placandum ſit, non pcamus ſup. vt tu venias,ſup.in auxilium noſtrum. tandem.i.poſt longa mala & longam expectationem,amictus humeros.i.habens humeros amictos,ſeu veſtitos,nube cadenti.i.frigida,aut candida,q̃ puritatem mentis in hoie, in Deo aũt fauorem ſignat. Aut legamus,vt Bonfi.amictus humeros cadentis.i.hñs humeros candenteis amictos nube.ſ.qua videri poſſis,nã dij puri videri nõ pñt.[Siue tu ò Er.].i. Venus in Erycinio monte pcipue culta,ridens.ſ.frequẽter vñ ab Hom.Philomides.i.amans riſum dr̃,aut nunc ridens.i.bñuola,mauis.i.magis vis ſup.venire,q vt Apollo. veniat, quam .ſ. Venerem Erycinam circunuolat Iocus, q̃ Cupidos.i.filij ſic ab effectu dicti.Siue ò auctor gñis Romani .i. Mars,vt recitat in primo,& ſtatim in prologo tangit Liuius,auctor dicit, ſatiate.i.ſatu rate ludo .ſ. armorum, hoc eſt bello, q Marti pro ludo eſt ludo dicit heu,quæ inter dolentis vox eſt, nimis longo.i.nimium durante,quem clamor.ſ.bellicus,iuuat.i.delectat,& quem galeæ leues .i. politæ,& ſplendentes iuuant, & quem vultus Mauri peditis,acer.i.ſtrenuitatem præ ſe ferens,in hoſtem cruentum.i.cruore perfuſum ſup.iuuat reſpicis.i.miſeranter aſpicis genus.i.progenitẽ tuam,neglectũ.ſ.à te,& nepotes neglectos,ſup. venias tandẽ &c.Siue mutata,venit tandem ad inſtitutum, quo Cæſ. Auguſtum laudare conſtituit, ex eo q̃ is ſolus Deos placare,& mala propellere poſſet,fungendo,videlicet, officio caduceatoris.i.interceſſoris pacis inter deum & Romanos, quod quia Mercuriale officium eſt. (Is.n. deorum interpres,ac nuncius fingitur) ideo pulcherrima inuẽtione rogat,vt velit vocari Romanoꝝ Mercurius.i.interceſſor,atque diutius manere in terris, egregios ductu rus triumphos. Pulchre ẽt vtitur longo contextu, vtpote in re grauiatq; vbi hæreat,quibus verbis rem conſequatur. Signat.n. hmõi inſinuatio quendam pudorem ac verecundiam ex obſeruantiam natam.Ideo aũt dubitare põt an velit inducere perſonã Mercurij,cum ſe pro Apolline aliqñ geſſerit,quod Suet. dicit,& Maro tangit dicens: Tuus iam regnat Apollo, de Auguſto nimirum loquens.Eſt ergo ordo. Siue ò Cæſar Auguſte,tu ales.i.alatus,mutata figura .ſ. humana in diuinam,aut Apollinari in Mercurialẽ,exiſtens filius almæ Maiæ.ſ.Mercurius,cuius officio fungens et nomen aſſumat,imitaris in terris iuuenem.ſ.Mercuriũ.i. fungaris eius officio in terris, quo ipſe fungitur in cœlis, & per hoc patiens .i. patienter ferens,vocari .i. vt voceris, vltor Cæſaris,redeas.i.eas,aut redeas, quia ſenſum à cœleſti demiſſum traximus arce,& quia Igneus eſt ollis vigor, & cęleſtis origo, ſerus .i. non citus,nec cito in cœlũ. Poteſt etiam ordo eſſe,qui & magis placet,Siue tu ò Cæſar vltor Cæſaris .i. q à dijs delectus es haud dubie,vt ſis vltor Cæſaris,nam,vt Suet. docet, nihil illi tam erat propoſitum, q̃ vt necem eius vlciſcatur & acta ratificet, patiens vocari filius almæ Maiæ exiſtens ales imitans in terris iuuenẽ .ſ. Mercurium.Redeas ſeruis in cœlum & interſis,diu populo.Quirini.i.Romuli,hoc eſt populo Romano neue.i.vel aura ocyor.i. ventus celerior ſicut tollitur Mercurius. qui (vt dr̃ 4. Æn.) Æneam medio ſermone reliquit, iniquum .i. inæqualem & ita infenſum nr̃is vitijs,q.d.quod de Enoch legitur,qui pp peccata hominum raptus eſt in paradiſum, & quod de multis Apoſtolos, Quibus dignus non erat mundus, Auguſtum nolle amplius inter ſceleratos conuerſari. Non ergo te tollat, ſed ames potius hic.i.inter nos,magnos triumphos .ſ. dicere,& ames hic dici pr̃, atque princeps,ſic enim dictus eſt,hoc eſt pater patriæ. Neu .i. ne ue, ſinas .i. permittas, Medos .i. Parthos, qui ſigna Romanis ablata Auguſto reſtituerunt, equitare, quia equitando, & ſimulando fugam adoriuntur ſequentes,& incautos occidunt. Vnde Maro, Fidentemque fuga Parthum ne ſinas ergo te duce .i. exiſtente ductore,aut ſub tuo ducto,equitare inuoltos.i.impunitos.

IN VIRG. ATHENAS NAVIGANTEM.

Ode III. Dicolos distrophos. Primus quisque versus est choriambicus Gliconius trimeter acatalectus, constans è spondeo, choriambo, & pyrrhichio, vel iambo sic.

Sic tē - diuă pŏtēns -ᴗᴗ- Cȳpri ᴗ-

Secundus vero quisque, choriambicus, asclepiadeus tetrameter acatalectus, è spondeo, duobus choriambis, & pyrrhichio, vel iambo, sic.

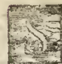
Sic frā -- trēs Hĕlĕnǣ -ᴗᴗ- lūcĭdă sī -ᴗᴗ- dĕră ᴗ-

-- -ᴗᴗ- ᴗ-

-- -ᴗᴗ- -ᴗᴗ- ᴗ-

Ic te diua potens Cypri,
  Sic fratres Helenæ lucida sidera,
Ventorumque regat pater,
  Obstructis alijs, præter Iapyga:
Nauis, quæ tibi creditum
  Debes Virgilium: finibus Atticis
Reddas incolumen precor:
  Et serues animæ dimidium meæ.
Illi robur, & æs triplex
  Circa pectus erat, qui fragilem truci
Commisit pelago ratem
  Primus, nec timuit præcipitem Africum
Decertantem aquilonibus,
  Nec tristeis Hyadas, nec rabiem Noti:
Quo non arbiter Adriæ
  Maior: tollere, seu ponere vultu freta.
Quem mortis timuit gradum?
  Qui siccis oculis monstra natantia,
Qui vidit mare turgidum, &
  Infameis scopulos Acroceraunia?
Nequidquam deus abscidit
  Prudens Oceano dissociabili
Terras: si tamen impiæ
  Non tangenda rates transiliunt vada.
Audax omnia perpeti
  Gens humana ruit per vetitum nefas,
Audax Iapeti genus
  Ignem fraude mala gentibus intulit.
Post ignem ætheria domo
  Subductum, macies, & noua febrium
Terris incubuit cohors:
  Semotique prius tarda necessitas
Leti corripuit gradum.
  Expertus vacuum Dædalus aëra
Pennis non homini datis.
  Perrupit Acheronta Herculeus labor.
Nil mortalibus arduum est.
  Cœlum ipsum petimus stultitia: neque
Per nostrum patimur scelus
  Iracunda Iouem ponere fulmina.

ANTO.
IC te diua &c.) Tertia Ode Nauim precatur, vt Virg. finibus Atticis incolumen reddat, is.n. Athenas nauigabat. Execratur postea illud, qui primus ratem pelago cōmisit, spreto omni terrore ventorū, & siderum, marisq. diuersis periculis gratia lucri. Ne quidq̄ itaq; dei prudentia. Oceano terras abscidit, si naues impiæ transiliunt vada non tangenda. Hominū deinde audaciā carpit, ruunt.n. per vetita. hinc Prometheus fraude ab æthere ignē detulit gentibus, post quē subductum macies & noua febrium cohors incubuit terris. Morsq. prius se mota & tarda corripuit gradum. Dædalus etiā pennis volare ausus vltra humanā sortem. Hercules inferos petijt. Nil deniq; mortalibus arduum dicit, nā cœlum quoq; stultitia petimus, nec patimur scelere nostro Iouē iracunda ponere fulmina. [Diua potēs Cypri) Periphrasis est Veneris, eius.n. plura tēpla in Cypro erant. de quibus Str. lib. xiiij. meminit. Est aūt salutare nautibus Veneris sidus, hinc Sappho ad Phaonē ait, Solue ratem, Venus orta mari mare præstat eunti. Macr. lib. iij. Sat. scr. Cypri esse Veneris signū barbatū corpore, sed veste muliebri, cū sceptro ac statura viri, putantq. eundē marem, ac fœmina esse. Florus scr. Cyprum veteribus diuitijs abūdantē & ob hoc Veneri sacram. Lact. aūt scr. lib. j. c. 17. qđ Venus, vt in historia sacra cōtinet prima artē meretriciā instituit, auctorq. mulieribus in Cypro fuit vti vulgo corpoꝝ quæstū facerent. Quod iccirco imperauit, ne sola præter alias mulieres impudica, & apperēs viroꝝ videretur. Vtq. Iustin. lib. viij. scr. mos erat Cyprijs virgines ante nuptias statutis diebus dotalē pecuniā quæsituras in quæstū ad littus mari mittere, ꝓ reliqua pudicitia libamēta Veneri soluturas [Fratres Helenæ lucida sidera) Castorē, & Pollucem deos in mari inuocant, vt ēt Plin. lib. ij. meminit. Neptunus (vt scr. Hyg.) Castori & Polluci dedit ptātem naufragijs saluti esse, eorumque sidera alternis lucere aiunt. Alterius vero sidus habet stellas viij. alterius x. Videto tñ latius Ode xij. [Ventoꝝ pater) .i. rex Aeolius, q in Strongyle Aeoliarum vna regnauit. Cuius fumo qnā flaturi essent vēti, in triduū ꝑdicere incolæ dicebātur. Vnde Aeolo vētos paruisse existimatū auct. est Plin. lib. iij. Et nos Iuuen. plura de Aeolo, qui quidē apud nos interpretatur varius, & dolosus. Diod. lib. v. scr. ꝙ Aeolus velis vti nautas docuit & obseruatione ignis, qui vēti futuri essent ꝑdicebat. Vnde & illum fabulæ ventoꝝ potentem dixere, ob eximiam q. eiusq. ptātem deorum amicus est nominatus. [Iapyga) Iapygia (quā & Messapiam Græci vocāt) Regio est iuncta Calabriæ & Salētinis, vt scr. Str. lib. vj. dicta aūt ab Iapyge Dædali filio. Iapyx vero vētus est ex Apuliæ ora proficiscens, quē eundē Caurū Gell. lib. ij. existimat, nā & est occidentalis. Est aūt vtilis Græciam petentibus ex Italia. [Animæ dimidiū meæ) Amicus.n. est alius ipse, & æqualis ęqualē delectam, vt hr̄ in Ethicis. [Illi robur) Illū execratur, q primus ratem cōmisit pelago, omni spreto terrore gr̄a lucri. [Robur) durities ingēs animi. [Aes triplex) Maxima æris, & pecuniæ cupiditas. Vnde Propert. lib. iij. de Peti naufragio ait, Ergo sollicitæ tu causa pecuniæ vitæ es, Per te immatura mortis adimus iter. Natura insidiās pontum substrauit auaris, vt tibi succedat, vix semel esset pōt. Vel potius æs triplex. i. circa cor intrepidū multiplex æs &c. [Qui primus) Nauim (vt diximus) in Græciā ex Aegypto Danaus primus inuexit, ante ratibus nauigabatur inuētis in mari Rubro inter insulas ab rege Erythra. Lōga naui Iasonem primū nauigasse Philostephanus auct. est, vt scr. Plin. lib. vij. Diod. vero lib. vj. ait, Neptunum, fm Cretēses, primum nauigādi arte inuenta, classem instituisse, eiusq. ꝑfectū esse à Saturno factū, quapp traditū est posterius Neptunū imperasse mari, sacraq. ei ab nauigātibus facta. Addunt & Neptunum equos primū domuisse, artemq. equitādi ab illo traditā ex quo Hippius sit appellatus. [Africum) De hoc vento superius videto. [Hyadas) Scribit Hyg. Tauri capite septem esse stellas, quæ Hyades nuncupatur, Hyades aūt, vt inqt Tyro Cic. libertus, ab hyo. i. pluo. nam & cum oriuntur, & cum occidunt tempestates, pluuias largosq. imbres cient, vt Gell. lib. xij. edocet. [Rabia noti) Ad meridie Auster qui Notus dr̄ veuit. Est aūt humidus. νότος enim humiditas, humorq. dr̄. Est ēt Notus æstuosus, nam Austro maiores fluctus eduntur, q Aquilone, qm̄ ille infernus eximo maris spirat, hic summo, noctu Auster, interdiu Aquilo vehemētior, vt scr. Plin. lib. ij. [Quo nō) Ordo est, quo noto non maior arbiter Adriæ &c. [Arbiter Adriæ) .i. dn̄s Adriatici maris dominatur.n. vel ad extollēdos fluctus, cū sæuit, vel ad placandos. cū flare desinit. [Arbiter item ille dr̄ cui plena potestas est Auctore .n. Festo, Arbiter dr̄ iudex qui totius rei habet arbitrium, & facultatē. [Mortis gradum?) Variæ.n. mortes hominibus accidunt, vt passim vr̄. Gell. lib. xij. & Macr. lib. j. de som. scribunt mortem esse & natura, & fato, aut ex casu & violentia extrinsecus illata. Naturalis seu fatalis mors dr̄ vbi corpus animam, nō anima corpus relinquit. Constat.i. numerorum certam constitutamq. rōnem animas sociare corporibus ij numeri dū supersunt, perseuerat corpus animari, cū vero deficiunt, mox arcana illa vis soluitur, qua societas ipsa constabat. Impletis itaq. numeris corpus fatiscit, cum iam nō possit animari. [Monstra natantia) Plin. lib. ix. scr. verum esse, quidquid nascitur in parte naturæ vlla, & in mari esse. De his aūt latius diximus in Iuuen. [Acroceraunia) ij mōtes

Pecunia. Nauis. Neptunus cur maris deus. Hyppius. Hyades. Auster. Notus. Aquilo. Arbiter. Mors varia. Marin mōstra. Acroceraunia.

sunt

sunt altissimi, a quibus Epiros incipit, vt Plin. scr. Dñr autem ab ἄκρ@ quod est summitas, extremitas ue, & κεραυνὸς fulmen, quia eorum summitas fluminibus infestatur. Dicuntur quoque Ceraunia. Luc lib. iiij. Scopulosa Ceraunia naute Summa tenẽt. [Infames scop.) Propterea infame, quia scopuli sunt nauibus infesti, vel infames propter Acroceraunia dixit, quia fluminibus infestantur. [Nequidquam) Discreuerat Deus ab Oceano terras, quo tutius viuerent homines, illorum tñ audacia mare etiam intrat, frustra igitur facta est ab elemento diuisio. [Non tangenda) Periculosa. Propert. item lib. iij. ait de Peti naufragio. Ite rates curuæ, & læti quoque texit causas. Ista per humana mors venit acta manus. Terra parum fuerat, fatis adiecimus vndas, Fortunæ miseras auximus arte vias. At tu sæue aquilo, nunquam mea vela videbis. Ante fores dominæ condat oportet iners. [Audax omnia perpeti) Hominum audaciam carpit. ruunt.n. per vetita lucri causa. [Iapeti genus) Periphrasis est Promethei. Nam cum Iupiter iratus quidem mortalibus eripuisset. Prometheus resti tuere cogitans ceteris remotis deuenit ad Iouis ignem, quo diminuto, & in ferulam coniecto, homines postea vsi sunt. De quibus hæc, & plura Higinius. Re autem vera. Prometheus docuit ignem ferula asseruare, vt Plin. scr. lib. vij. & Dio. lib. vj. ait. Ex Iapeto Prometheum natum, quem nonnulli tradunt ignem ab dijs furto sublatum hominibus dedisse. [Prius tarda) Longius enim antea viuebant homines. [Audax omnia perpeti) Hominũ audaciam carpit. aruunt .n. per vetita lucri causa. [Iapeti genus) Periphrasis est Promethei. Nam cum Iupiter iratus quidem mortalibus igne eripuisset, Prometheus restituere cogitãs, ceteris remotis deuenit ad Iouis igné, quo diminuto, & in ferulam conie cto, homines postea vsi sunt. De quibus hæc, & plura Higinius. Re aũt vera, Prometheus docuit ignem ferula asseruare, vt Plin. scr. lib. viij. & Diod. lib. vj. ait. Ex Iapeto Prometheum natum, quem nonnulli tradũt ignem ab dijs furto sublatum hominibus dedisse. [Prius tarda) Longius n. antea viuebant homines. [Corripuit) Accelerauit propter maciem videlicet & morbos. Quod aũt Hor. scr. Hesiodi est. [Dedalus) Is Pasiphaë absconditus, cum nauibus nullo modo euadere Minois irã posset, sibi ac filio Icaro fabricauit alas de quo quidem multa Diod. lib. vj. & Naso. lib. ij. de Arte. Eos aũt volasse fictum est. Nam (teste Plin. lib. viij.) vela Icarus, malum & antennam Dædalus inuenit. At Diod. lib. vj. scr. Aeolum docuisse nautas velis vti. [Acheronta &c.) Est Acheron fluuius in Calabria intus in peninsula quadam iuxta Cõsentiam, à quo oppidani Acherontini, vt Plin. lib. iij. scr. Poëtæ inferorum fluuium esse dñt, cœno turbidum, & æstuantem, & in Cocytum arenam eructantem. Quæ flumina Charon horrẽdus portior terribilis qualore seruat, Conto Cymbam subigens, qua mortuorum animas in alteram ripam transfert. Qua etiam Theseum & Perithoum postea Herculem, viuos quidem trãstulit territus. Str. viij. scribit, q͂ Acheron amnis fluens prope Pylum vrbem Achaiæ Alpheum intrat, Acherontiq. propter inferorũ proprietatem inditum est vocabulum, qm̃ ea in ora Cereris, & Proserpinæ, ac Plutonis templa magno in honore sunt. [Herculeus labor) Herculi. n. ab Eurystheo præceptum est, vt ab inferis Cetherum ad superos educeret. Vbi Thesea ex vinculis cum Pyrithoo solitum fauente sorore Proserpina superis restituit. Cerberum insuper vinctum ad hominum conspectum deduxit, auctor est Diod. lib. vj. & Virg. lib. vj. ait: Tartareum ille manu custodem in vincla petiuit Ipsius à Solio regis, traxitq. trementem. Lib. Autem v. Iliad. Hom. scr. Herculem tunc Plutonem etiam vulnerasse in humero, quem & mactasset, si dij necem paterentur.

ACR. SIC te diua) Metrum primo versu Clyconicum. constat ex spondeo, & dactylis duobus ita. [Sic te diua potens Cypri,) Secundo Asclepiadem. [Sic te diua potens Cypri) Principium deprecationis, vt nauis beneficis sideribus cõmendatur. Salutare enim Veneris sidus est. Sic autem aduerb. adiurantis est: [Fratres Helenæ) Castor, & Pollux. [Lucida sidera) Epexegesis. [Pater) Aut Aeolum aut iuxta physicos, qui ventos ex motu Oceani nasci volunt, Neptunum dicit. vt, Quid ue pater Neptunæ paras? [Præter Iapyga) Iapyx ventus vtilis Apulia flans Athenas petentibus. Græce Argestes dr. [Creditum) Commendatum, vt Virg. Anni spem credere terræ. [Atticis) Atheniensibus. [Et serues animæ dimidium meæ) Amicum partem animæ posuit, ideo dimidium dixit. Athenas nauiganti Virg. nauigij prosperitatem precatur, & execratur etiam timore periculi eum, qui primus cupiditate lucri ad temeritatem nauigandi descendit. [Illi robur & æs triplex) Ac si diceret, duritia sine sensu periculi. [Triplex) Verbum ab vsurarijs tractum posuit, quorum auaritia spe lucri, vel cõmercij inuentum nauigium sit. [Cõmisit) Credidit, vt Ter. Ouem lupo cõmisisti. [Tristeis Hyadas,) Tempestuosa, & nebulosas .s. vt, Plluuio contristat frigore cœlum. [Nec rabiem Noti) Notum suppra omnes ventos extulit, q cardinalis est ideo arbiter, quia ppræcipue solet pasci æstibus .i. nutriri fulminibus. [Adriæ) Adriatici maris pro quouis mari. [Tollere) Commouere. [Ponere]) Mitigare. [Quem mortis timuit gradum) Genus mortis. Tres gradus mortis diffiniuntur: Fato, Casu, Genitura: Fato vt stat sua cuique dies. Casu: vt, Sed misera ante diem. Genitura, vt sterniitur infelix alieno vulnere, vnde Stoici Casu dñt: Epicurei Fato, Pythagorici Genitura homine mori. [Qui sic) Præter lacrymas. Lucan. Qui sicco lumine campos Videri Aemathios. [Mare turgidum) Tumens fluctibus suis. [Infames) Aut famosos multorum poëtarum carmine, aut propter asperitatem littoris naufragijs nauium. [Acroceraunia) Sunt montes Epiri, ideo dicti græco vocabulo q͂ sui altitudine frequenter fulminentur, de his Virgil. Prouehimur pelago vicina Ceraunia iuxta. [Nequidquam Deus abscidit) Ac si diceret. Nũquid sine ratione separatum est: mare terris, cum illud elementum periculis, hoc voluptatibus plenum sit. [Abscidit) Autem separauit. [Prudens) Prouidens. [Non tangenda) Periculosa nauigijs, non deberent vadsa accusari, cum nauis ipsa, nec fieri, nec vsui esse debuerit, hoc est: non tangi. Nam & Virg. Illiditque vadis, atque aggere cingit harenæ. Ideo enim vada dicta sunt q͂ breuitate sua vadari, hoc est ambulari possint. [Audax) .i. meritu omnia patiens lucri cupiditate. [Iapeti genus) Patronymicum est Prometheum dicit filium Iapeti, qui dum ignem superis furatus esset. numinum indignatione febre hominibns datæ sunt, velut calor quem dlesiderarunt. [Subductum) Subreptum, furatum. [Terris incubuit) Institit, vt non in suo elemento quieti viuerent; qui alienta tentassent. [Cohors) Ad si diceret, multa genera morborum ad vindictam temeritatis terris immissa sunt. [Semotiq. prius) Tarda venientis. Tarda .n. venientis pp necessitatem febrium accelerãte morte, quæ tardior hominibus fuerat cõstituta. [Corripuit gradum) Accelerauit periculo inuento nouo exitio, vt, Corripuere viã interea, qua semita monstrat. [Vacuũ) Apertum, quod non experiendi hominibus causas fuerat. Virg. Lan. u. l. c.s. & albi: Præpetibus pennis ausus se credere cœlo.

SIC te diua potens Cypri,) Ad nauem loquitur, qua Virg. Athenas petierat adorans eam, vt eum incolumen perferat. [Sic fratres Helenæ lucida sidera) ...quia fratres Helenæ lucida sidera sũt. Constat autem hodie inter nautas Castoris, & Pollucis stelllas plerunque nauibus infestas esse. [Iapiga) Iapyx à ventosa regione, vnde flat, dicitur, quæ nunc Apulia appellatur. Dicit ergo optime hoc vento ex Italia Athenas nauigari, & iccirco optæt ne alius flet, quàm ipse nauiganti, Virg. [Quæ tibi credes Debitum Virgilium:) Ambiguum, vtrum debes finibus Atticis, an finibus Attici reddas, accipiendum sit. [Et serues animæ dimidium meæ) Suauiter hoc dictum secundum illam amicitię diffinitionem, qua plurimum vtuntur μία ψυχὴ ἐν δυσὶ σώμασιν. [Illi robur, & æs triplex Circa pectus erat) Execratur eum qui primus ausus sit nauigare, dicitque eum durissimo corde ac pectore fuisse, quia, tanta pericula nõ timuerit, habet autem hic quidam Homericum χάλκεον ἦτορ .i. ferreum pectus. [Nec rabiem noti, quo non arbiter Adrię maior) Arbitrium pro recto re posuit. Significat autem in Adriatico sinu neminem magis Noto sæuire per quod videtur dominationẽ exercere, vel ad extollendos fluctus cum sæuit, vel ad placandos cum flare desinit. Quem mortis timuit gradum? [Quam siccis oculis monstra natantia) Quam mortem, inquit abhorrere potest, qui monstra maris, & asperrinne saxa sine lacrymis videre potuit. [Infames scopulos) Ait propter atrocitatem naufragiorum, quæ ibi multi patiuntur. [Ceraunia) Montes sunt Epiri. Nequidquam Deus abscidit Prudens Oceano dissoci. [Terras) Prospexerat, inquit natura, omnibus vt terræ, quibus sine periculo vtimur a mari discernerentur, sed hoc frustra, cum iam audeat humana temeritas etiã mari se committere. [Audax Iapeti genus) Prometheum signat, de quo nota est fabula. s. ignem eum furtim à cœlo hominibus attulisse, & inuexisse terris multa calamitates. [Post ignem æthe ria domo subductum) Hesiodus ait: Cum ignis è cœlo furto Promethei subductus esset, Pandoram immisam terris pœnæ causa. Nam per eam mulierem patefacto dolo erupisse omnium pestium genera, quibus homines laborarent, secundùm eam opinionem hæc dicuntur.

SIC te diua &c.) Tertia Ode licet ad ordinem forte nõ respexerit poëta cõgrue scribitur in gratiam, & condemnationem Virg. Nam cum prima Ode, & Mœcenatem, & se (vt diximus) cõmendarit secunda Aug. principem, cõñs est, vt in tertia amici sum mi

(Margin: POR. — beside "SIC te diua potens Cypri,)"; ASC. — beside "SIC te diua &c.)")

mi rationẽ habeat. Is [illegible] Virg. & propter studiorum mo
rumq. cõformitatem [illegible] contubernalem necessitudinẽ, vnde
[illegible] dicit [illegible], & Varius S[illegible] Virgiliusque. Oc-
[illegible] quales, neque candidiores. Terra tulit, neque q̃s me
sit deuinctior alter. O qui cõplexus, & gaudia quãta fuerunt, Nil
ego iucundo contulerim sanus amico. Vnde hic bona pcatione vti-
tur in eius salutẽ alloquẽns (vt Manc. satis prosequitur) nauem
quæ Virg. in Atticam transuehendum susceperat. Cæterum licet
fabulæ, & historiæ a Manc. diligenter enarrantur, tñ multa ad ve
nustatẽ vocabulorũ pertinentia in alium locũ recepit. Non.n.o-
mnia vno loco explicanda sunt. Est aũt particula. Sic, aptissima
precantibus, vt in bucol. Sic tibi cum fluctus subter labere Sica-
nos, Doris amaram suam non intermisceat vndam, Verum vt or
dinẽ cõtextũ, hic est, O nauis, quæ debes finibus Atticis Virg. cre
ditũ tibi.i. tuæ fidei.i. quẽ ea, cõditione, eoq. pacto recepisti, vt cũ
reddas finibus Atticis, ego precor, vt reddas eum finibus Atticis
incolumẽ, eum (dicit per appositionẽ) dimidium aiæ meæ. Sic
sup. precor vt quẽadmodum eum reddas regat.i. dirigat & guber
net te, diua.s. Venus, potens Cypri.i. Dea, & regina in Cypro, &
fratres Helenæ.s. Castor, & Pollux, appositione lucida sidera.i. q
translati sunt in sidera, videlicet in Geminos, quæ sidera dum lu
cida, & bina apparent, bonum creduntur & nautis, & militibus
portendere, & sic regat te pater ventorum.s. Aeolus. Sed attende
vbi ab Aeolo erigitur ventorũ imperium in alicuius perniciem,
ipsum ventorum regem dici, vt j. Aen. vbi vero amica retentio,
patrem, vt hoc loco. Est.n. pater caritatis, & beneuolẽtiæ nomen
Regat dico te, alij supp. Ventis obstrictus.i. occlusis in carceri-
bus ventorum, præter Iapyga sup. ventũ flantem ab Apulia, & ita
proficiscentibus illinc Athenas à tergo, quo circa secũdam facit
nauigationẽ. [Norint ergo pueri pulchre dictum) Quæ tibi cre-
ditum debes, quasi nauis sit depositaria depositio, quæ susceperit
Virg. Finibus aũt.i. oris, quia Attica regio terminatur mari, inco
lumen à noiatiuo incolumis, nec reperitur secundæ inflexionis,
vt imperitiores præcipiunt, nec scribitur per n, vt imperitissimi
etiam faciunt decepti, quia columen columinis reperiunt. Ser-
uet, norit etiam latinis vsu nõ esse saluo verbum, sed seruo, & cõ
seruo. [Illi robur) Quia plurimum amico timet, progreditur in
detestationem temeritatis eius, qui primus nauigauit, dicens, Ro
bor.i. robustitas, & durities, & triplex æs.i. maxima cupido æris,
erat illi circa pectus.i. præcordijs, hoc est multum cupidus erat
qui voluit, & multum robustus, & durus qui ausus est primus na
uigare. Bene aũt dicit circa pectus, quia (vt dicit SALVATOR)
vbi Thesaurus tuus, illic & cor tuũ. Habuit ergo æs circa pectus,
quia pectus.i. cor, in ære.i. pecuniæ acquisitione. [Posset etiam in
terpretari sic, Triplex æs.i. maxima armatura, hoc est maxima
confidentia, erat illi circa pectus, q primus nullo.s. facto pericu-
lo commisit.i. credidit, vt in Eun. Ter. Ouem lupo commisisti, pe
lago.i. mari, truci.i. truculento & immiti, nulli.n. tempestas par-
cit. Vnde monstrum vocatur à Palinuro in fine v. Aen. ratem.i.
cõnexionem trabium qa nondum nauis extructa erat, fragilem
.i. cito dissolubilem, nec timuit Africum.s. ventum procellosum,
decertantem.i. colluctantem, Aquilonibus.i. cum illis ventis ve
hementibus, nec timuit Hyades.i. pluuiales stellas tristes.i. nocti-
uas mari & terris, nec rabiem Noti.s. venti, qui & Auster dicitur,
quo.s. vento, non est maior arbiter Adriæ.i. qui magis ex arbitrio
regat Adriam.i. mare Adrianum, seu Adriaticum, seu.i. siue, vult
ponere.i. sedare, seu tollere.i. excitare, freta.i. maria feruentia.
Quem gradum mortis timuit? q.d. nullum, is sup. qui vidit ocu-
lis siccis.i. non lacrymantibus, monstra.s. marina natantia, & ma-
re turbidum.i. turbatum, & commotum, & vidit Acroceraunia.i.
montes illos Epiri assidue fulminatos, appositorie scopulos in-
fames.s. nunc propter frequentia naufragia postmodum illic fa-
cta. [Nec quidquã Deus, &c.) Ex temeritate nauigandi progre-
ditur ad reliquos hoium ausus temerarios. Non.n. contẽti sunt
grassari per terras, quia Deus terram dedit filijs hominum verũ
& maria transiliunt, nec illis cõtenti, Dædalus cum filio aëra ten
tauit volando, & Prometheus ignem surripiendo. Sed neque his
elementis contenti, Hercules infernum spoliauit, & nos cœlum
ipsum petimus stultitia, quia temeratio ausu gigantes Iouem è
cœlo propellere conati sunt, vnde petere fere in malam partem
accipitur, & propter hos ausus immissæ sunt mortalibus variæ
pestes, & Physica ratione, & Anagogica. Physica quidem ratio-
ne, quia postquam igne cœpta est fieri varia decoctio, ceperunt
& morbi. Anagogica autem, quia Deus iratis pactus nostris va-
rias demittit pœnas. Quidquid.n. patimur pacta nostra meruc
runt, & quia per nostrum scelus non petimur iracunda Iouẽ po
nere fulmina, ideo tacite monet si volumus habere finem malo

rum [illegible], & mo[illegible], vnde mala proueniunt, atq;
i.a plurimum reip. conducit, cohortans ad bonos mores. fabulã
Promethei latius prosequitur Landinus q̃ Mancinellus, vnde qa
sæpe occurrit, volui eam [illegible] annectam. dicit ergo sic. Fuit Pro-
metheus filius Iapeti regis Thessaliæ ex Asia puella, à qua tertia
orbis pars Asia nominata est. Hunc dicunt auxilio Mineruæ cœ
lum ascendisse, & ferrula ad currum Solis apposita ignem surri-
puisse, & in terras detulisse, & simulacrum quod ex limo finxerat,
illa animasse. Hic Ouid. de terra loquens. Quam satus Iapeto
mixtam fluuialibus vndis. Finxit in effigiem moderantum cun-
cta deorum. Volunt autem nonnulli huic homini sic formato
Pandoram nomen fuisse. At Hesiod. fuisse Pandoram nomen
puellæ, quæ deorum dona portauit, de qua paulo infra. Irati igi
tur dij propter huiuscemodi furtum, Prometheum per Mercuriũ
in Caucaso monte vt eius iecur ab aquila siue vulture corrodere
tur, diligendum curarunt. Hoc fabulæ. Ex historia autem refe-
runt, hunc relicta fratri Epimetheo regno in Assyriam abijsse.
Chaldæorumq. disciplinam didicisse. Sed post hæc in Caucasi
vertice diu moratus, pp liberum cœli prospectum astrorum cur
sus obseruare potuit & cum fulminum rerumq. plurimarum na-
turam causasq. cognouisset, ad Assyrios reuersus illos astrolo-
giam, & fulminum, vim docuit, & quos oino ignorabant, ciuili-
bus moribus instituit. Quæ res occasionem fabulæ præbuit vt
hoiem ex luto compositum viuificauerit. Nec aliud sibi vult, q̃
eius iecur ab aquila corroderetur, nisi vt notetur diuturnæ curæ
circa res altas contemplandas. Vir omnino insignis ab Aug. hr.
Vixitq. regnante Argo. Lact. scr. illum primum è terra humanũ
simulacrum finxisse. Plin. primum ex silice ignem excudisse, & fe
rula seruandum docuisse. Addunt præterea deos Pandoram cum
vase misisse, in quo inclusi essent omnes morbi, sed illud Prome
theus fraudem præuidens non recepit. Subdola autem puella ite
rum absente Prometheo redijt, fratriq. Epimetheo obtulit. Acce
pit stultus aperuitq;, vnde omnes statim morbi euolarunt præ-
ter spem, quæ fundo vasis adhæsit. Quod iccirco fingitur, quia
nullum quamuis in extrema miseria constitutus sit, vnquam de-
serit spes. Longaq. inter doctos viros disputatio fuit, mali plus
an boni mortalibus spes afferat, vnde illi nomen Epimetheus.i.
cui consilium non nisi post rem fuerint. Nam Prometheus eum
signat, qui ante rem bene cõsulere possit. Hæc ille. Ordo aũt est.
Deus prudens.i. quamuis prudens.i. prouidens, & æterna proui-
dentia cuncta prognoscens, abscidit.i. dissecuit, & segregauit, ne-
quidq.i. frustra terras, quia & aridã fecerunt manus eius, & Gen.
j. dixit Deus, Cõgregentur aquæ, q̃ sub cœlo sunt in locũ vnum,
& appareat arida. Quæ ideo citu, non quid ea viderit poeta, sed
vt ostendam poetica sæpe cum sacris literis conuenire. Quæras
autem si Deus prudens quomodo nequidquam aridam fecerit.
At ego rursus, si prudens quomodo dixerit. Pœnitet me fecisse
hominem. Sed certum est Deum, & naturam nihil facere frustra,
nec omnipotentem, & oia præuidentem quauis duci pœnitẽtia.
Verum qui sciuit hominis transgressionem non minus vetuit,
quia (sm Augustinum) tam potens est vt malo nostro vtatur ad
bonum abscidit ergo nequidq̃ quo ad effectum, qa nihilominus
transiluerunt mortales, sed non nequidq̃ quantum ad doctrinã.
Per hoc.n. docuit nos non debere transilire, noluit tñ cogere ar
bitrium, vt iusta sit in transgressores animaduersio. Tunc aũt, &
pœnitentia duci dr̃, qñ nos metuimus vt ducatur, sicut & irasci,
sed hæc Theologus relinquamus. Abscidit ergo Oceano.i. ma
gno mari, orbem terrarum circundant dissociabili.i. quod disso-
ciabile fecit, cum naturaliter terræ cohæreat, & superficiem eius
perfundat. Si tamen.i. si nihilominus, rates.i. naues, aut reuera
rates, impiæ.i. contra institutum diuinum facientes amore lucri,
transiliunt.i. temerarie sine cunctatione traducuntur, vada.s. ma-
rina, non tangenda.i. quæ non debuerant à terrigenis tangi.
[Gens humana audax perpeti) .i. ad finem vsque pati omnia.s.
dua, & vetita, ruit per nefas vetitum.s. à Deo, & lege humana.
Gens, id est progenies, hoc est filius Iapeti.s. Prometheus, audax,
id est temerarius intulit gentibus.i. ad gentes, ignem.s. æthereũ,
fraude mala.i. furto subtractum, domo ætheria.i. sphæra elementari ignis,
aut curru Solis, seu Iouis, vt fingitur, macies, & noua.i. non prius
visa, cohors.i. multitudo quasi vt cohors contra nos armata, fe-
brium.i. variorum morborum, incubuit.i. vt incubatrix, & alie-
næ regionis occupatrix insiluit terris.i. in terrigenas, q;, pro &,
necessitas tarda.i. quæ tarda tunc fuit, leti, id est mortis, prius se
moti, id est longe positi ab homine, quia homines priusquã na
turam per variam decoctionem obruerunt, diu vixerant, corri-
puit.i. celeriter arripuit, gradum.i. iter aut igressum ad homines.

Dædalus

Dædalus.s.faber ille Atheniensis, expertus est,i.tentauit volãdo aërem vacuũ.s.hominẽ.i.per quo nemo ante volauerat, pẽnis .i. alis,nõ datis.i.non cõcessit a Deo & natura homini,qa homo ad laborẽ,auis ad volatum nascitur. Labor Herculeus.i.Hercules laboriosus,p rupit.i.vi fregit,& adijt, Acherõta.i.fluuiũ illũ infernalẽ,quẽ trãsgressus Cerberũ ad lucẽ traxit. [Nil arduum).i.satis difficile est,& incessabile,mortalibus.i.hominibus,q quis mortales sunt omnia attentant & conatur. Nos petimus.i.inuadere conamur,stultitia.i.temeratio ausu,sicut Gigãtes in fabulis, & Babylonij in vera historia,cęlum ipsum.s.quo nihil altius,neq; magis inaccessibile, deorũ videlicet regnũ ad qđ nemo põt venire, nisi pater cœlestis traxit illum. Est ergo emphasis in pronomine ipsum. Neque.i.& non patimur per.i.p.p,nostrum scelus Iouem.i. deũ summum,ponere.i.deponere,fulmina iracũdia.i.quę sunt indicia iracũdię.Habet aũt Iupiter pro telo fulmẽ trisulcum, triplicem eius ptãtem signans. Estq. eius propriũ tonare (vnde Theutones diẽ Iouis diem tonantis vocant) & fulminare, vnde Pallas non suũ,sed Iouis ignẽ iaculata dr̃ Æn.j.Ipsa Iouis rapidũ iaculata è nubibus ignẽ. Vulcanus aũt dr̃ fabricare Ioui fulmina, quod fingitur, qa Iupiter mediam regionẽ aëris significat,in qua tales (vt dñt) impressiones gñantur Pallas summũ, Vulcanus infimũ, imò in antris sulphures inclusum, quia nimirũ fulmini mãm sufficis. Pulchre aũt quod Iouis esset fulminibus dedit,& dices fulmina iracunda,quasi Iouis iracundi,vt Land.interpretat,pro eo q irati. Nam iracundus is dr̃,q nã ad iram procliuis est,ẽt si tũc non moueatur Ira. Iratus aũt is est qui aliqua causa ira percitus est,ẽt si nã non sit iracundus. Quæ elegantia veræ quidem sunt, sed non ab re vr̃ dixisse poëta fulmina iracunda, sunt enim Ioui duplicia fulmina,quędam nãlia,quę amica sunt,& aërem purgãt quędã vero ad vltionem parata,vnde Aen.j.Et fulmine terres. Et eiusdem lib.iiij.Iupiter omnipotens. & paulo post,Ante genitor cũ fulmina torques Nequidq̃ horremus,cęciq. in nubibus ignes Terrificãt animos,& inania murmura miscẽt:&c.Vt ergo discrimen ponat fulminũ,dixit iracunda,& id potius quã irata. Quia eñ (vt Arist. docet) consuetudo est altera nã vñr per fantasiam quandã ipsa fulmina ex multa consuetudine per irã torquẽti iracũdia effecta. Quin adeo D.Aug.argutissime docet, hominẽ per consuetudinẽ longam peccandi reddi imbecilliorem ad resistendũ.Nam felis aut bilis agitatio frequens(quę in ira accidit) reddit ipsum auctius,quod quo maius est, eo magis ad irã procliue est,& frequens in coitu Iecoris exulceratio,& prurigo,reddit ipsum ad Venerem pronius, quod de ceteris quoq; affectionibus monstrari potest,sed nos satis superque philosophanti sumus.

AD P. SEXTIVM QVIRENVM CONSVLEM.

Ex veri descriptione occasione sumpta,mutat ad voluptatem Sestium, cum eo temporis gratia,& clementia inuitentur omnes, & in Venerem propendat,cum mors, ex æquo omnes maneat, & vita breuitas diu nos sperare vetet,qua exutis,aut nihil superest,aut nihil voluptatis sentimus.

Ode IIII. Dicolos distrophos. Primus quisque versus est Dactylicus Archilochius heptameter Acatalectus, constans è quatuor primis pedibus spondeis, vel Dactylis indifferenter, vt in versu Heroico, deinde è tribus trochæis, vel spondeo vltimo, sic.

Sōluitŭr -vv ācrĭs hȳ-vvēms grā--tā vĭcĕ -vv vĕrĭs -v
ēt fă -vuōnī --

Secundus vero quisque est Archilochius constans ex penthemimere iambica id est ex iambo, vel spondeo, Iambo, & syllaba. Deinde è tribus Trochæis, vel spondeo vltimo, sic.

Trăhūnt v- quĕ sĭc v- cās - māchĭ -v nǣ că -v rīnās --

-vv -vv -- -vv -v -v --
v- -v - -v -v --

Olvitvr acris hyems grata vice veris, & Fauoni:
Trahuntque siccas machinæ carinas:
Ac neque iam stabulis gaudet pecus, aut arator igni:
Nec prata canis albicant pruinis.
Iam Cytherea choros ducit venus imminente Luna:
Iunctæque Nymphis Gratiæ decentes
Alterno terram quatiunt pede: dum graueis Cyclopũ
Vulcanus ardens vrit officinas.
Nũc decet aut viridi nitidum caput impedire myrto,
Aut flore, terræ quem ferunt solutæ.
Nunc & in vmbrosis Fauno decet immolare lucis,
Seu poscat agna, siue malit hœdo.
Pallida mors æquo pulsat pede pauperum tabernas,
Regumque turreis. ò beate Sexti,
Vitæ summa breuis spem nos vetat inchoare lõgam.
Iam te premet nox, fabulæque manes,
Et domus exilis Plutonia. quò simul mearis:
Nec regna vini sortiere talis:
Nec tenerum Lycidam mirabere: quo calet iuuentus
Nunc omnis: & mox virgines tepebunt.

Olvitvr acris hyems) Quarta Ode Sestium verum consularem ad voluptatem hortatur. Dicit.n. Veris aduentu,& Fauonij hyemem cedere, nauesq. æquor repetere nauigandi gratia, pecora exire stabulis, prata, carere pruinis, Venerem imminente Luna nympharum,gratiarumq. chorum ducere, illasq. simul ludere, dum Vulcanus in antro Cyclopas fatigat Nuncitaq.ait decere myrto,vel floribus ornare caput Faunoque,& ruriculis dijs honorẽ prębere, vel agna, vel hędis. Mors.n.æque pauperum,& diuitum domos adit,vitæq. breuitas prohibet nos diu sperare. Quo circa inferos subiens, ibi conuiuij, vacare non poterit,nec tenerum Lycidam puerum suum mirabitur.[Soluitur) Resoluitur, molescit,laxatur, nam prius astricta fuerat frigorum causa. Vnde, & Virg. lib.ij. Georg. de Vere ait,zephyriq. tepentibus auris Laxant arua sinus.Grata vice omnium rerum vicissitudo est ait comicus.Ver autem hyemi succedens est gratissimum.Nam hyems humide parti te,& frigida est. Ver autem callidum,& humectum,Aestas sicca & calida, Autumnus siccus,& frigidus,vt Macrob. lib. vij. scr. [Veris, & Fauoni,) Pro Fauoni.Ver autem incipit secundum Varr.lib.j.de Re Rust. vij. Idus Febr. quo etiam die (vt Colum. refert) Fauonius suspirare incipit. (Et teste Plin.lib.ij.) Græce zephyrus dr̃, qui ab Occasu equinoctiali flat,tepidus quidam, & siccus aperiens terram. tenui frigore saluber. De quo etiam latius lib. xviij. tractauit. [Trahunt) In mare.s.nauigandi gratia fugata hyeme. [Machinæ) Machina dr̃ conatus, cogitatio, inuentio, μηχανάομαι ex cogito,machinor.[Carinas)Est carina pars vltima nauis Ouid.lib. iiij.de Ponto. Dum mea puppis erat valida fundata carina. Qui mecum velles currere, primus eras. [Pruinis) Pruina (vt Plin. scr. lib.ij.)Ex rore gelido gignitur. Est.n.matutino tpe roris gelidi aqua cogelata. Dicta autem (vt Fest.ait) quod fruges ac virgulta perurat. [Cythera venus)A Cytheris vrbe,in qua enutrita fuit,teste Hesiod.Str.lib.8.scr.Cythera insulam esse in Laconico sinu,cum vrbe eiusdem nominis,commodis instructa portubus. Idem quoque lib.3. ait, Cythera insulam esse in mari Myrtoo. Eadem vero nos esse putemus,sunt enim loca illa inter se proxima. Plin. item lib.iiij. cap. xiij. scr. in Laconico sinu esse Cythera. [Choros ducit) Veris tempore animalia cuncta in concupiscentia inclinantur, nec solum bruta,sed etiam mulieres, quarum complexio (vt plurimum) frigida est, & humida, sed agente Veris tempore in calorem,& Venerem acrios excitantur.[Imminente)Instante,aduentãte,apparente.[Gratie) Harum nomina tria sunt,Pasithea,Aglaia,Euphrosine Iouis filiæ, Venerisque famulæ,quod Lac.scr.lib.ij.The.ibi.s. Non hoc Pasithea blandarum prima sororum, ab Orpheo in hymnis nominantur,Aglaia, Thalia, Euphrosyne quæ ab aliquibus Pasithea etiam dicitur, ἀγλαΐα demum splendor dicitur,& lætitia, ἀγλαὸς splendidus, clarus, ἀγλαΐζομαι splendeo,ornor, ἀγλαΐζω honoro, εὐφροσύνη lætitia, εὔφρων lætus, εὐφραίνω lætifico, εὐφραίνομαι lætor, θαλία conuiuium, sertum, festiuitas Pasithea omnis, seu tota Dea, πᾶσα enim omnis dicitur, θεὰ vero dea. Etheocles aũt Orchomeniorum rex,primus gratiarum templum extruxit,vt docet Str.lib.ix. Est aũt Orchomenos prope Bœotiam teste eodem. Mela & Plin. lib. iiij. scribunt esse in Arcadia.Idemq. Plin. docet Orchomenum amnem esse in Thessalia. Dñt alijs gratias nudas incedere,quia sine fuco

Marginal notes: Anto. — Hyems. — Ver. — Aestas. — Autũnus — Animalib. genus — Gratiarũ nomina. — Orchomenos. — Gratiarũ habitus.

fuco esse debent. Dñt & simul connexas, qa insolubiles esse gratias decet. Sed vna auersa incedere, aliæ duæ nos respicere dñr, qm̃ profecta à nobis gratia duplex reuerti solet. Hom. lib. v. Il. scr. Grans elaborasse Veneti Ambrosium peplum, quòd à Diomede vulnerata reliquit, grauiter concussa dolore. [Grauus) .i.

Vulcanus. molestas ob operis laborem. [Vulcanus) Diod. in princ. scr. Vulcanum ignis inuentorem fuisse apud Ægyptios, vbi primus regnauit. In 6. vero vol. ait, Vulcanum ferri, æris, auri, argenti, & oīum q igne fabricantur, artē inuenisse, eamq. ceteros docuisse, quap p hañ rerum opifices oēs vota, sacraq. huic deo maxima facietes, ignem in æternam memoriam suscepti beneficij Vulcanū vocant. Eum poëtæ Veneris maritum dixere. Quodquidem fictum puto, quia sine calore Venus ipse languet: Dixere item in antro sub Æolis insulis manentē, hr̄e officinas, Cyclopas ei obsequentes, fabrumque Iouis esse. Quod fictum est, quia loca illa igne plenissima sunt, sine quo nihil artificiosum fieri posset, nec

Cyclopes. metalli genus vllum fundi, extendiq. valeret. [Cyclopum) Bron-

Brontes. tes, Steropes, & Pyracmon Cyclopes insignes fuere. Hos aūt ar-

Steropes. tificiosos fuisse hoies constat, quos Vulcano ignis, deo attribu-

Pyracmō. tos, sub eo Iouis conficere fulmina volūt. De ijs Mar. lib. 8. inqt,

officinae. Brontesq. Steropesq., & nudus membra Pyracmon. βροντὴ toni-

Taberna. trum dr̃ βροντάω tono, στεροπὴ fulgur, ἀστραπὴ corruscatio dicitur, ἀστράπτω fulguro.

Myrtus cur Veneri. Pyracmon quasi ignita incus, πῦρ enim ignis dicitur, ἄκμων incus. Dicti autem Cyclopes à κύκλος, quod est orbus circulus ue, & ὤψ oculus, quasi circulari oculus, vnicum. n. in frōte maximum habuisse dr̃. [Officinas) Est officina vbi opera fiunt. Taberna vero vbi venduntur. [Nitidum) Vnguento sparsum. [Myrto) Id ait ad voluptatem, Veneri. n. dicata est, myrtus, quæ odorifera est, & Venus odoribus oblectatur. Semen eius odorem oris commendat, vel pridie cōmanducatum, vt scr. Plin. Myrtea autē corona ouantes coronabantur, vt scr. Gel. ac idem Plin. Ouid. vero de Myrto Veneris, ita inquit lib. 3. Fast. Littore siccabat sudantes rore capillos. Viderunt Satyri turba proterua Deam. Sensit & oppositâ texit sua tpa myrto: Tuta fuit facto, vosq. referre iubet. [Solutæ) Mollificatæ, & resolutæ fauonio. [Nunc & in vmbrosis) Virg. etiam lib. j. Georg. imminent Vere sic ait: In primis venerare deos, atque annua magnæ Sacra refert Cereri, lætis operatus in herbis: Extremæ sub casu hyemi, iam Vere sereno. Tūc agni pingues, & tunc mollissima vina: Tum somni dulces, den-

Fauni. seque in montibus vmbræ. [Fauno) Fauni dicti sunt à fundo .i. vaticinando. Vnde & fatuos dicimus inconsiderate loquentes. Traditum vero est in siluestribus locis fari solitos, vt scr. Var. erantq. Latinorum dij. [Æquo pulsat pede) Idem quoque Hor. Sat. 6. ait: Neque vlla est: Aut magno, aut paruo leti fuga, quo bene circa Dum licet in rebus iucundis, viue beatus, Viue me-

Beatus. mor quàm sis æui breuis. [Beate Sexti) Beatus dicitur, qui multa habens sine malo aliquo degit, vt Cic. in Tusc. scr. Nos vero latius in nostro carmine de floribus. [Nox) Mors ipsa tenebrosa. [Fabulæ) Illa quæ de inferis fabulantur poëtæ, seu sic: Et manes, appositio fabulæ .i. de quibus poëtæ, fabulantur. [Manes) Dij inferi intelliguntur hoc loco, de quibus latius in Iuuen. iam diximus ibi .s. Esse aliquos manes, & subterranea regna &c. [Et domus exilis Plutonia) Virg. item ait. Per quem domos Ditis vacuas & inania regna. Cic. autem in lib. de Nat. deor. scr. φ terrena vis omnis, atque natura Diti, patri, dedicata est: qui dictus est

Pluton. apud Græcos Pluton, quia & recidant omnia in terras, & oriantur è terris. πλοῦτος autem diuitias significat, πλούσιος diues dicitur, πλουτεὺς ditor, πλουτίζω dico. Diod. præterea lib. 6. scr. Plutonē sepulcroꝝ, funerumque, atque donorum quæ mortuis impendūtur, vsum introduxisse, cum antea nullam earum rerum apud homines esset consuetudo, quæ causa extitit, vt vita functis domina ri existimaretur. [Regna vini) Talorum iactu, & forte bibebant

Lycidam victores. s. [Lycidam) Allusio est ad Lycidam puerum in Buc. Maro. & Theocriti, qui de illo Ecl. 7. ait: O dulcis Lycida calamis emittere doctis, Et conflare nouos, magna dulcedine cantus Diceris ac te non alter præstantior ore Vocibus, & numeris messores inter & ipsos Pastores tenero qui tangunt sidera cantu. Versibus ipse tuis nimium delector amice.

ACR. SOLVITVR acris hyems) Metrū quod Phaletium dr̃, siue Archilochium, qa frequenter vsus est Archilochus. cōstat priori versus ex parte heroici, quæ dicitur bucolici, quia necesse est vt quartus sit Dactylus, & tribus Trochæis terminatur ita: Soluitur, acris hyems grata vice, veris, & Fauoni, sequens versus trim. ter iambicus catalecticus est, cui vna syllaba deest ita: Trahuntq siccas ma, chinæ cari, nas, quod si dixeris carinulas, erit integer trimeter. Et aliter, primus versus constat ex quatuor pedibus heroicis, & tribus trochæis, secundus Archilochius dicitur, & constat ex Penthemimeri iambica, & tribus trochæis ita, Trahuntq. sic, cas machi, næ ca, rinas. [Soluitur) Mollescis. [Acris) Nomen est neutrale à masc. gen. ab eo quod acer, vnde etiam in masc. gene. in is desinit, ideo cōe & omne nomē facit: vt Acris hyems, & acris sinapi. [Trahuntq. siccas) De naualibus, aut pro reparatione, aut hieme subductas, competenti tpe ad nauigatione in maria reuocant. [Arator) Mutari vsum ē vitæ, dicit mutatione temporis. Virg. Ante focum si frigus erit, si messis in vmbra. [Canis) Candentibus. [Iam Cythera choros ducit) Clementia tpis dicit ēt animos inuitari ad ludum, ita vt noctem saltationibus vacent. voluptate faciente. [Imminente) Appropinquante. [Iunctæque nymphis) Per nymphas mulieres ītelligi voluit, p gr̃as virgines. Ista. n. tanq̃ Epicureus exponit suadens voluptuose viuendū, pro fragilitate vitæ, nec pter̃mittendam Venere ardēte lætitiā. [Alterno terrā quatiunt pede) Pro sono cantilenæ ad rhythmum, pede ferienti. [Grauis) Pro operis labore. [Nitidum caput) Vnguētis delibutū. [Impedire) Coronare. [Terræ quē ferunt solutæ) Solutas terras dixit liberas, hoc est incultas. Nā Virg. dū de Agric. loqueretur ait, Exercetq. frequens tellurē, atq; imparat aruis. Idē: Inculto iniussa virescunt Gramina, Pōt & soluta terras aperto iā Vere illic intelligit. nam p tpibus & patescit, & clauditur Virg. Vere tument terræ, & de hieme. Rura gelu tunc &c. [Nunc & in vmbrosis) Quasi expleto anno, nouo redeunte redeūda sunt vota, dijs agrestibus. Pallida mors epitheton mortis, q̃ pallidos facit. [Regumque turres) Pro altioribus domibus posuit, vt tabernas pro humilioribus. [Vitæ summa) Supputatio, p breuiū annorum numero posuit. vt Virg. Sed fugit interea, fugit irreparabile tp̄s Fabulæq. & manes dij boni dicebātur. vnde, & mane tractum putatur, aut certe somnus potius. [Manus) Inferi. Qui sunt fabulosi. vnde Virg. Perq. domo Ditis vacuas, & inania regna. [Nec regna vini sortiere talis) Non accipies p sortē regna vini. [Tenerum) Delicatum. [Lycidam) Puerum à te stupratū. [Quo calet) Quem impatienter amat. [Tepebunt) Ardebunt vel amabunt.

SOLVITVR acris hiems grata vice veris, & Fauoni:) Hæc POR. Ode ad P. Sextiū cōsularem scribitur, quasi describens verni tpis gratiam, cohortatur ad lętiorem indulgentioremq. vitam admonens mortem æqualiter omnibus imminere. [Grata vice veris, & Fauoni) Fauoniū ventum q Zephyrus græce appellabatur, veris tpe incipere flare. Virg. testis est, q sic ait, Vere nouo gelidus canis cum montibus humor. Liquitur, & Zephyro putris se gleba resoluit. [Terræ solutæ) Vtrum liberæ, cultui non inseruientes intelligendū, vt prata signāre videatur, an tēpetiæ, & æstu veris solutæ, q̃ paulò ante frigore hiemis strictæ erant. Sic & Virgilianū illud: Et Zephyro putris se gleba resoluit. [Nunc & in vmbrosis) Fauno decet immolare lucis, sic & Virg. Veris tp̄s, aptū rusticis ad sacrificandū dicit, qa tūc somni dulces, & mol. 6. [Seu poscat) Attende f. g. agnā maluisse dicere, q̃ agnum, s̃m illud Virg. Et cæsa. i. f. p. Nescio quō. n. q̄dam elocutiones per fœ. g. gratiores fiūt. [Pallida mors æquo pulsat pede paupeꝝ tabernas) Per tabernas vulgares domos signat per turres, altiores. [Nec regna vi sortiere talis) Hoc ad magisteria conuiuioruꝫ pertinet, quæ taloꝝ iactib. sortiri solitos & Plaut. significat in Captiuis item in Asin.

SOLVITVR hiems) Quia varietas plurimū ad ornatū poëmatum facit, inuitat hoc loco P. Sextiū amicum ad voluptatem, ASC. non immemor professionis suæ (erat. n. Epicureus) docetq. omnia nālia ipsum inuitare ad voluptatem, cum sit verna tēpestas. Præterea fortunā cum sit beatus. i. vt hic sentit bene. i. amplr̃ hn̄s diuitias, alibi aūt seuerius dicet. Ne ue putes alium sapiētem, bonoq. btm̄. Et ætatē cū sit iam in ætatis flore. q. cito periturus est, vnde monet: vt, Dū datur voluptate fruatur. Ordo est. Hiems. i. tempest. hiemalis .i. pluuiosa & frigida, qualis est hyberno tpe, acris. s. hactenus, soluitur. i. dissoluitur, nūc vice. i. vicissitudine, grata. i. vtili, & accepta mortalibus, veris .i. verni, tpis quod hiemem premit, & Fauonis p Fauonij .i. Zephyri quo flante putris se gleba resoluit. Machinæ. i. instrumenta nautica, trahūt, aut (vt Bonf. placet) ducunt quasi volentes. s. in mare, carinas. i. naues (à parte totum) siccas, quas in littus pp intermissam nauigationem subductas. [Ac neq; pecus) Sed ouile. [Gaudet iam) .i. amplius stabulis, qa in Aprili ad pascua emittuntur cum matribus agni, aut arator gaudet amplius igni vt in Ianuario. Est. n. arandum tpe calido, vnde Maro: Nudus ara, sere nudus, hiems ignaua colonis, Nec prata albicāt. i. fiūt alba, pruinis canis. i. subcandidis. [Tenus Cytherea) .i. q̄ in cytheris colitur, ducit iam choros puellaꝝ, Luna imminente .i. paulò ante noctem quæ humida, & ita frigida est. Et gratiæ .i. Charites decentes, quia nihil decentius Gratijs gratum & decentem facientibus, vnde decēter sunt in comitatu Veneris, vt Cupido & Iocus eius filij, nam nisi Ioci, & gestus sint

grati non erit Cupido, nec sine cupidine Venus, vnde fatetur cupidine vires suas, Æn. ... Nate meæ vires, mea magna potentia, &c. iunctæ .i. associatæ nymphis .s. reliquis. vnde 4. Carm. Gratia cum nymphis geminisque sororibus audet Ducere nuda choros, quatiunt .i. saltando & tripudiando, terrã pede alterno .i. secundum rhythmum & legem saltandi, alternatim posito, dum Vulcanus ardens vrit .i. vrget fulmine, graues .i. laboriosas, officinas .i. fabricas vbi operantur, Cyclopum .i. ministrorum suorum, q Cyclopes in Sicilia sunt, vt Manc. docet. Decet nunc impedire .i. ligare, aut vincere, caput .s. tuum ò Sexti, nitidum .i. vnguento delibutum, aut myrto viridi .i. florenti, quia odorifera est, & in tutela Veneris, aut flore .s. viola quę florem, terræ solutæ .s. iã primũ per zephyrum, ferunt .i. producunt, vnde vulgo violas Martias vocant. [Et decet nunc immolare in lucis) .i. siluis inceduis. [Fauno) .i. deo illi latinorum, in siluis rñsa dare solito, seu .i. siue poscat .s. rē diuinam, aut sacrificium sibi fieri agna .i. per agnam mactatã, siue malit .i. magis velit. hædo .i. fœtu caprino. [Pallida m.) Vt pñti voluptate tantisper (dum licet) fruatur admonet eum mortis instantis, quæ vetat extendere spem in res longe post futuras. Vbi annotandum, & eos qui voluptatem vitandam, & qui amplexandã prædicant mortis meminisse, illos qdem vt non ametur, quæ tã cito transitura, & tam longe pœnitudinem paritura est, hos vero vt non patiãtur tam breuem conditionem manibus elabi. Sed ad ordinẽ reuertamur. O Sexti beate .i. bene hãs, quæ ad felicitatem pñtis vitæ faciant. Mors pallida ab effectu, qa pallidos facit exangues pulsat æquo .i. æquali pede, quod speciose dictũ est, quasi omnia contineat sub pedibus suis, & conculcet quę velit tabernas pauperum .i. tuguria cõfecta ex tabulis, in quibus reculas suas venundant, & turres .i. magnificas, & turritas ædes regum .i. pdiuitum. Et ita summa .i. summus numerus dierum, hoc est periodus, & terminus q ꝑteriri non põt, vitæ breuis .s. oibus, qa (vt dicit poëta) Breue, & irreuocabile tps Oibus est vitæ. Et Iob: Hõ natus de muliere breui viuẽs tpe &c. vetat nos inchoare spẽ longam .i. rei diu duraturæ aut diu expectãdæ. Nox .i. caligo mortis, iam .i. propè diem pmet .i. opprimet te, fabulæ manes .i. quæ sunt de rebus incognitis, & multorum iudicio vanis, & inanibus, vt pore de inferis. de qbus Iuuen. Esse aliquos manes, & subterranea regna, &c. Nec pueri credũt &c. q̃ sñia pgruit poëtę Epicureo, licet non hoi catholico, eamq. pbat, & ingeniose excogitauit Bonf. annot. 8. Alij legũt: Et fabulæ, & manes, hoc est cõputaberis inter manes, hoc est inferos de qbus fabulantur multa poëtæ. Legendum esset aũt, manesq. quia q̃ vult in fine poni, & absumitur p e sequẽs, vt sit Manesque, sed legam inanes. [Et domus exilis) .i. obstructa, & modica respectu huius mundi, Plutonia .i. ipsius Plutonis sup. pmet iã te simul sup. ac .i. immediate postq̃ mearis p meaueris, hoc est migraueris, nec sortiere .i. per sortẽ, & talorum iactũ acqres, regna vini .i. aut primas partes in bibẽdo, aut potius officium modiperatoris, & regis in conuiuio, de qua re sic disseꝛit Cel. lib. 15. c. 6. Inoleuerat & Græcis mos alius, vt talis sortirentur, q ꝯuiuio pſidens, leges decũbentibus diceret, quæ vocabãtur Nomi, hic vero testimonio Varronis Modiperator latine nũcupatꝰ, veluti modũ bibendi pſcriberet. Rex ẽt dr̃ à Mac. arbitror qa Græci βασίλεια appellãt. Hor. Nec re. ui. s. t. Hæc ille talis .i. p talos, vnde p diminutione dicimus taxillos, nec mirabere Lycidã puerum illum tenerum. Maro tñ dicit. Curæ nõ ipsa in morte relinquunt. Vt rum illic tristes sunt curæ q̃ hic stultis amatoribus dulces, quo puero .i. cuius amore, omnis iuuẽtus .i. tota multitudo iuuenũ, calet .i. ardet nũc, & virgines, cũ ipse pubescet, tepibunt .i. tepidius inflammabuntur qa frigidior est mulier, q̃ mas, mox .i. paulò post, cũ iam quæ patitur facere poterit. Speciose ergo rem minus speciosam, imò summopere detestanda commemorat. vitio nimirum illius seculi, & religionis minus castę. Notabũt aũt grammaticæ studiosi. quorum ergo hãc operã nauamus. apud idoneos p q̃ raro iuuenẽ de puella dici, aut virginẽ de puero, verum de fœmella bene iuuenculã legimus, quæ virgo, eo qd vigeat, & vireat per ętatem dr̃, ẽt si casta non sit. vnde de Pasiphaë iã trium, aut pluriũ matre dicitur in Buc. Ah virgo infelix, quæ te dementia cœpit.

MAT. Bõsinis. SOLVITVR acris hyems grata vice veris, & Fauoni. Trahuntq. siccas machinæ carinas) Et si oẽs, quos videre mihi contigit, sic hñt libris, & oẽs, eo pacto legunt interpretes, tñ quia cuncti eiusdem Odes secundi versus in prima sede, q̃q̃ Iãbici sunt, Spondeum habent, quem recipere põt locis tñ imparibus, primo .s. iij. & v. ducunt protrahunt reponendum censeo, vt sit Ducunt, pro deducunt. Cum presertim, quicunque latine sunt locuti ac propria, deducere & subducere naues dixerint, vt Virg. in j.

Vrbem quam statuo, vestra est. subducite naues. Et in 4. idem:
Tum vero Teucri incumbunt, & littore celsas
Deducunt toto naues, natat vncta carina.
Iam te premet nox, fabulæq; & Manes.

Sic habent multi lib. permulti vero alij Fabulæq. Manes. Mihi vero prior lectio ob id non probatur quod (vt alias rõnes omittam) versus non staret, q haberet in sede penul. Spondeum pro Trochæo, quorum temporum ratio est diuersas. Posterior vero, quod fabulæ & manes substãtiua sub nomina, & eorum vtrunque copulam requirit. Nec latine locutus videretur. Hor. ea prætermissa, nisi per appositionem. Cuius rei infinita sunt exempla, ita tamen vt sequens versus incipiat à vocali, vt in 1. Virg.

Et quo sub cœlo tandem, quibus orbis in oris
Iactemur doceas, ignari hominumq;, locorumq;
Erramus, vento huc vastis, & fluctibus acti.

Itaq; dicendum fuisset Horatio, Fabulæq;, Manesq;, cum (vt dixi) sequatur versus à vocali incipiens. [Et do. exc. plu.) Quam lectionem ipse qdem non improbarem, nisi melior visa fuisset, quã in huius Annotationis fine subijciã. Ad hæc si fabulæ appositiue Manes legamus, absurda (nisi fallor) videri poteri appositio cum fabulæ non sint Manes, imò potius Manes sint fabulæ, & appositio ipsa sit declaratio quædam præcedentis non subsequentis nominis ad quod refertur, vt virtus bonorum præsidium .i. q̃ bonorum est præsidium. Et propterea (vt dicam tandem quod sentio) Fabulæq. manes legendum affirmo, & ita scriptum iurarim reliquisse Flaccum, & impressorum imperitia, ac negligentia ex duabus literis i, & n, factum esse vnam m. Quod quidem ipsum (vt alias rationes omittam) videtur etiam sensisse Virg. 6. Æn. cum dixit. perq. domos Ditis vacuẽs, & inania regna.

FABVLAM fieri eleganter doctæq. vsurpamus pro eo qđ est munijs vitalibus perfungi, & abire (vt Paul. inquit) in communem locum, Persij satyrici poëtæ id auctoritatis comprobat. COEL. RHOD.

Indulge genio, carpamus dulcia, nostrum est,
Quod viuis cinis, & manes, & fabula fies.
Hoc vero ex illo Horatiana apparet profluxisse.
Iam te premet nox, fabulaq; manes.

Quin facere lusisse putatur quidam nõ omnino malus nec imperitus. Viuentes etiamnum fabulam esse. Quæ sententia, mirum est quàm graphice nostris nos pingat coloribus, quoniam vti fabulæ nec vera insunt, nec verisimilia, compari modo vita nostra, nec veritatis quidquam nec certitudinis habet, nisi illud quo certius nihil. Hominem bullam esse, sed multo magis senem, vt M. Varro ait, ex quo rectissime videretur Eurip.

Οὐκ ἔστι θνητῶν, ὅστις ἐξεπίσταται,
Τὴν αὔριον μέλλουσαν εἰ βιώσεται.

Quod nostris verbis sonat, Mortalium nemo est, qui crastinum sibi audeat polliceri. Et quod grauius aliquanto est.

Οὐκ ὄλβος ἀληθῶς ὁ βίος, ἀλλὰ ξυμφορά.

Hoc est, vita non vere vita est, sed calamitas. Sicuti Eurip. idem sub notauit sententialiter. Vnde & Palladas scitę.

Δακρυχέων γενόμην, καὶ δακρύσας ἀποθνήσκω.
Δάκρυσι δ' ἐν πολλοῖς τὸν βίον εὗρον ὅλον,
Ὦ γένος ἀνθρώπων πολυδάκρυτον, ἀσθενές, οἰκτρὸν
Συρόμενον κατὰ γῆς, καὶ διαλυόμενον.

Lacrymans sum natus, sed & lacrymans morior in lacrymis vniuersam comperi vitam, ò genus hominum lacrymosum, debile, miserabile, tractum in terra, solutumq;. Nos tñ opinionem ille cti vanitate, nobisq. blandius ementientes, spes inanes omnino confouemus quod ad presentem attinet, vite statum, nec philosophũ audimus eminentissimum Platonem subinde insusurrantẽ.

Τὰς ἐλπίδας ἐγρηγορότων ἀνθρώπων ὀνείρους εἶναι.

Quàm sententiam iure Latium si donamus, Spes esse vigilantiũ somnia.

AD PYRRHAM, QVO FRVATVR IVVENE.

Meretricis astutias infestatur, quæ simplici munditia insidias tegeret. quibus adolescentium animos caperet, & illos emungeret: se vero dijs vota soluisse quod velut è tempestate, non sine naufragio euaserit.

Ode V. Tricolos, Tetrastrophos. Primi quinque duo versus sunt Asclepiadei, Qualis ille, Mœcenas atauis edite regibus. Scanduntur enim sic.

Quĭs mŭl- - tā grăcĭlĭs -υυ- tē pŭĕr ĭn -υυ- rŏsā υ-
Pērfū- - sūs lĭquĭdīs -υυ- ŭrgĕt ŏdō -υυ- rĭbŭs υυ

Tertius autem quisque est Pherecratius Heroicus trimeter Acatalecticus, constans è spondeo, dactylo, & spondeo, sic.

Grato-

Grātō -- Pȳrrhă sŭb ◡◡ āntrō --

Quartus vero quisque est Gliconius, qualis ille, Sic te diua potens Cypri. Scanditur enim hoc modo.

Cuī flā -- uām rēligās -◡◡- cōmām ◡◡

-- -◡◡--◡◡-◡-
-- -◡◡--◡◡-◡◡
-- -◡◡---
-- -◡◡-◡◡

QVIS multa gracilis te puer in rosa
Perfusus liquidis vrget odoribus
Grato Pyrrha sub antro?
Cui flauam religas comam?
Simplex munditijs, heu quoties fidē,
Mutatosque deos flebit: & aspera
Nigris æquora ventis
Emirabitur insolens:
Qui nunc te fruitur credulus aurea:
Qui semper vacuam, semper amabilem
Sperat, nescius auræ
Fallacis. miseri quibus
Intentata nites. me tabula sacer
Votiua paries incidat vuida
Suspendisse potenti
Vestimenta maris deo.

ANTO. QVIS multa) V. Ode in Pyrrhā meretricem in-
uehitur, postulas à quo puero sub antro teneatur,
cui sese comat munditijs, & ornatu simplex, at
aio fallax, Heu quoties flebit illi fidē, mutatosq.
deos, mirabiturq. æquora ventis aspera qui qui-
dē ea nūc pulchra, culta, & miti fruitur credulus,
qui semper amabilem sperat, & sibi indulgētem, nescius fallacis
auræ, hoc est fallacis amoris meretricij. Miseros esse illos quibus
intentata nitet, & lucet vt eos alliciat. Ait tandem ꝙ sacer Paries
votiua tabula indicat se humida vestimenta maris Deo suspen-
disse, vbi certe metaphorice loquitur ostendens meretricis amo
re olim implicitum, & denudatum liberatum esse peractis votis.
vt naufragi faciunt, qui reduces pictas naufragij tabulas, templis
Graciles pueri. affigunt, & humida vestimenta. [Quis multa gracilis) Gracilis te
nuis delicatus, tenellus, teneri enim & graciles adhuc sunt pueri,
& puellæ. Plut. in vita Lycurgi scribit, ita Graciles quidem infan
tes fiunt & venusti, & aspectu grati ob leuitatem materiæ. [Vr-
get) Tenet, amplectitur. [Odoribus) Vnguentis. Cui voluptati
cuius & gratiæ. [Simplex munditijs) Animo fallax es cultu ta-
men, & ornatu simplex, benigna, & pura videris. [Heu quoties)
Miserantis interiectio erga amantem puerum. [Mutatos) Ira-
tos, cum se deceptum aduertet, & denudatum ab illa. est autem
metaphora sumpta à nautis, quibus dij mutari videntur, cum
tempestas superuenit. vnde ait, Et aspera æquora mirabitur. [Ni
gris ventis) Hoc est tenebrosis ob tempestatem, & nubila. [Æ-
quora aspera) Hoc est ipsam Pyrrham exasperatam. Insolens in-
suetus à meretricibus decipi. [Te aurea) Culta ornata, formosa,
miti & simplici. nam eam auro comparat metallorum optimo.
[Vacuam) Ociosam & sibi indulgentem. [Auræ fallacis) Perstat
in metaphora. nam vt venti fallaces sunt nautis, ita meretrices
amantibus. Auræ ergo fallacis .i. fallacis amoris meretricij, qui
blandiendo attrahit, attractum nudat, vt mare nautas. [Miseri)
Adde sunt. [Nites) Luces, & splendens alliciendi eos gratia. [Ta
Naufragorum vota. bula votiua) Naufragio reduces vota persoluentes naufragij pi-
ctas tabulas affigunt, & humida vestimenta, vt diximus. hinc Ma-
ro. lib. xij. ait: Forte sacer Fauno folijs oleaster amaris. Hic ste-
terat nautis olim venerabile lignum: Seruati ex vndis vbi figere
dona solebant Laurenti diuo, & notas suspendere vestes.

A S C. QVIS multa) Metrum duobus versibus Asclepiadeum. ter-
tius Pherecratius, qui constat spondeo, dactylo, & spondeo, ita
Grato Pyrrha sub antro. Quartus Glyconicus, qui constat spon
deo, & duobus dactylis ita: Cui flauam religas comam. [Quis
multa) Percontatur Pyrrham, cū qua olim cōsueuerat, quo ama-
tore nunc fruatur iuuene, & munditias eius vel blāditias laudat,
sed quadam adhuc amantis inuidia, cum se dicat veluti cum do-
lore eius illecebras, quibus capit ignauorum adolescentium ani
mos, tanq. naufragium euasisse per damna. [Gracilis) Delectans,
tenuis, vnde. [Et vmbræ ibant tenues. [Perfusi liquidis vrget odo
ribus) Pro fluxu seminali .i. coitu & libidine. [Sub antro) Quod
loci gratia, & vnguentorum iuuetur, nam in antris prostare consue
uerunt. vnde & fornices dicti. [Cui flauam rel. co.) Cui comeris?
[Simplex munditijs) Simplicem munditijs dicit animo factio-
sam. [Mutatosq. deos) Sibi iratos, cū permiserint illum in foueā
cadere meretriciā. [Flebit) Vt mutatā felicitatem suam dū quæri
tur, ipsa in nigredine nudet amatorem, hoc aūt iuxta opinionem
hoīum dixit, q iratis, aut propitijs dijs lucra, siue dispēdia sua ap-
plicāt, vt Luc. O faciles dare summa d. e. que. t. Difficiles. [Et as.
Ni. æ. u.) Bene allegoricos aspera æquora, & aurā fallacem mere
tricē vocauit, hoc est incōstantem, nam dum blandiēdo insipien-
tē trahit captum crudeliter nudat incōstantiæ maris similis, vnde
Virg. Me ne huic c. m. Et id f. f. Idem de perfidia mulierum, eia age.
r. m. u. & m. f. Fœmina. [Insolens) Non consuetus, & inexpertus
amorē meretricum. [Aurea) Pulchram, aut certe diuitē, siue sim-
plicem significat. [Vacuam) Sibi vacantem, sine dolo alijs contē-
ptis suo amori deseruientem. [Auræ) Mutabilis fœminæ. [Mise-
ri) Mira varietate, dicendo enim eos miseros, quibus fulgebat in
tētata, quasi beatum se profitetur, qui iam ab ea euasit, sicut in se-
quentibus dicit. [Me tabula) Ac si diceret, Adhuc non probata
ignoranti nites, & places. [Paries, metaphora à naufragis, qui eua
dentes pictas cladibus suis tabulas præferunt, & cum quibus eua
serint vestibus eas ad Neptuni templum suspēdunt, vt Iuuen. Et
picta se tempestate tuetur, & Virg. Seruati ex vndis vbi figere do-
na solebant. hoc per allegoriam ostendit post nuditatem suam
à meretricis se amore liberatum. [Vuida) Madida, madidus aūt Madidus
extrinsecus, vuidus intrinsecus. [Deo) Neptuno melius. Vuidus.

QVIS multa gracilis te puer in rosa Perfusus liquidis vrget P O R.
odorib.) Pyrrhā meretricem alioqtur, cuius caliditatem ignorās
ait se quoq; in amorem eius implicitū susceptis votis tandē eua-
sisse. [Gracilis) Gracilē Pro tenero posuit. Teneri aūt adhuc gra-
ciles solēt esse puellæ, & adolescētes. [Heu. q. fi. Mu. que. d. fl.) Per
allegoriam hæc dñr, quibus signat tēpestatum modo mobiles es
se meretricis huius blanditias. [Miseri quibus Intētata) Miseros
eos ait, quibus ignota, & inexperta sit huius meretricis fraudulen
tia, se aūt more eorum, qui euaserunt maris pericula, vota soluis
se, ꝙ amore huius liberatus sit, Videmus aūt hodie quoq; pinge-
re in tabulis quosdā casus quos in mari passi sint, atq; in phanis
marinorum deorum ponere. Sunt ēt qui vestem quoq; ibi suspendūt,
dijs eam cōsecrantes. [Me tabula sacer Votiua paries) Per tabulā
votiuam indicat maris potenti Deo vestimenta suspendisse.

QVIS multa) Graphice admodum, atq; diserte in se depin- A S C.
git poëta minas, & imprecationes misere amantium. vbi ab ami-
ca alio recepto exclusi sunt. Nam quod ipsi passi sunt, alios iti-
dem passuros causantur, se vero miseris amoribus simulant solu-
tos, cum maxime sint irretiti. Id ergo hoc loco facit poëta, vt
Manc. narrat. Est autem ordo. O Pyrrha, quis puer gracilis .i. ad-
huc tener, & imperitus rerum, vrget .i. auide amplectitur te perfusus
odoribus liquidis .i. vnguentis, quorum visus abusus .i. absumptio est
in multa rosa sub antro grato, q. d. quicunque is est, perditus est
ac miser. Cui .i. ad cuius deceptionem religas .i. innectis, comā fla
uam .i. flaui coloris existens simplex munditijs, sed supp. subdola
mente, quia forma neglecta, & simplex cultus interdum plus pla
cet. Heu: condolentis vox: quoties, q. d. frequentissime, flebit il
le fidem .s. mutatam, & deos mutatos .i. quos credet mutatos, qui
prius fauere, posterius aduersari visi sunt, & quoties ipse insolēs
.i. insuetus, & inexpertus, emirabitur .i. expresse mirabitur, æquo
ra aspera nigris .i. caliginosis ventis .i. aduersa sibi facta amorum
æquora: quæ vt maria dum tranquilla videntur ad perniciem
spectunt, quia Quisquis amores. Aut metuet dulceis, aut expe-
rietur amaros. Qui .s. puer insolens, credulus .i. fidem tibi plus
æquo habens, fruitur te nunc aurea .i. tanquam aurea .i. pulchra,
& bona qui sperat te. sup. fore semper vacuam .i. sibi vacantem,
& semper amabilem .i. comem & benignam, nescius auræ falla-
cis .i. fauoris muliebris, quo nihil instabilius. Quia varium, & mu
tabile semper Fœmina. Miseri sup. sunt, vel intellige ò, quod nō
exprimit, quia non excandescit, sed compatitur, quibus tu nites
.i. videris nitida: intentata .i. non experta, quod non dico æmu-
lus, quia paries sacer .i. qui est in sacello Veneris: indicat me su
spendisse. Deo potenti maris .i. Neptuno, in tabula votiua .i. quā
periclitans voui, vestimenta humida, quibus enataui non am-
plius nauigaturus .i. amaturus.

AD AGRIPPAM.

Negat se esse eo ingenio, vt Agrippæ res gestas pro dignitate scribere possit, sibi non conuenire tam sublime argumentum, proinde Varium poëtam, rectius scripturum eius præclara facinora, qui ad Homericam felicitatem proxime accedat.

Ode VI. Dicolos, Tetrastrophos. Primi quique tres Versus sunt Asclepiadei, qualis ille Mecœnas atauis edite regibus. Scanduntur enim hoc modo.

Scrībē -- rīs Vărĭ ō -uu- fōrtĭs ĕt hō -uu- stĭŭm uu
Vīctōr -- Mæŏnĭ ī -uu- cārmĭnĭs ā -uu- lĭtĕ uu
Quām rēm -- cūnquĕ fĕrōx -uu- nāuĭbŭs aūt -uu- ĕquīs u-
Quartus autem Gliconius, qualis, Sic te diua potens Cypri. Scanditur sic.
Mīlēs -- tē dŭcĕ gēs -uu- sĕrĭt uu

-- -uu- -uu- uu
-- -uu- -uu- uu
-- -uu- -uu- u-
-- -uu- uu

SCRIBERIS vario fortis, & hostium
Victor, mæonij carminis alite,
Quā rem cūq; ferox nauib. aut eqs
Miles te duce gesserit.
Nos Agrippa, neque hæc dicere, nec grauem
Peleide stomachum cedere nescij.
Nec cursus duplicis per mare Vlyssei,
Nec sæuam Pelopis domum,
Conamur, tenues grandia: dum pudor,
Imbellisque lyræ musa potens vetat
Laudes egregij Cæsaris, & tuas
Culpa deterrere ingeni.
Quis Martem tunica tectum adamantina
Digne scripserit? aut puluere Troico
Nigrum Merionem? aut ope Palladis
Tydiden superis parem?
Nos conuiuia, nos prœlia virginum
Sectis in iuuenes vnguibus acrium
Cantamus, vacui, siue quid vrimur;
Non præter solitum leues.

ANTO. CRIBERIS &c.) VI. Ode Agrippam alloqtur laudas eum ab rebus gestis, cum quo & Varium à carminum dignitate. Dicit.n. q̄ Homerico carmine ab Vario scribetur fortis, & hostiū victor. Scribetur ēt quidquid nauibus, aut equis gesserit eo duce miles. Ipse vero tenuis, hoc est lyricus, tentabit minime talia dicere. Nec eis similia, quę Achilles egerit, aut Vlyssis errores. Nec sæuam Pelopis domum, vtputa Tantali pr̄is impietatem, sæuitiamque, & odium Atrei, & Thyestæ frātrū Orestis, item particulæ furorem. Nam grandia sunt, & tragico digna boatu quali Varius vtitur. Inquit postea. Dum pudor & musa imbellis, & debilis lyræ potens ingenij culpa vetat Augusti Cęs. laudes, & ipsius Agrippæ minuere. Quis digne scripserit Martē adamantina tunica tectum, hoc est loricatum, atque pugnantē? Quis item Merionę magnanimi pugnam, siue curule eius certamen ad Troiam? aut qs Diomedem superis parem auxilio Palladis? Cō cludit itaq; conuiuia potius & virginum prœlia se cantatum, vel si quid amabitur ipsi. [Vario) Alibi in Hor. nunc Varius nunc Varus legitur. Ecloga autem sexta Maronis Varus semper. Fuerunt
Varus. aut Varus & Tucca (vt scribit Eoseb.) Virgilius, & Horatij con-
Tucca. tubernales, & poëtæ illustres, qui Aeneid. libros postea emendarunt, sub lege ea vt nihil adderent. Eum Horat. hic laudat, sicut etiam in Buc. Maro, vbi ait: Te nostre Vare miricæ: Te nemus omne canet &c. Sunt autem qui velint Varum, & Varium eodem tempore poëtas diuersos fuisse. Quintil. præterea de Vario meminit. [Fortis) Magnanimus & virtute valens. [Alite). i. auspicio, & omine optimo, quali Hom. vsus est in operibus suis. [Meonij carminis). i. Homerici, de quo Cic. pro Arch. poëta sic ait: Homerum Colophonij ciuem suum esse dicunt Chij suum vendicāt, Salaminij repetunt, Smyrnij vero suum esse confirmant. Hęc ille. Est autem Smyrna in Mæonia regione Phrygię vrbs, quæ à
multis Homeri patria dicta est, vt scribit Str. lib. 12. Aristot. vero Homeri patria.
(vt Plut. refert) scripsit Mæonem Lydorum regem Homerum p̄ suo natu educauisse. Cum itaque Mæonides à poëtis appelletur putemus vel ab Mæonia ob Smyrnam, vel ab Męone rege dictū. Antipater epigrammatum scriptor, in Homerum epigramma tale composuit, vti Plut. refert. diceris ab multis Colophonis alūnus Homere: Hic te Smyrnæum credit, at ille Chium. Quin & Ion quidam, quidam Salamina superbam, Thessaliam multi te genuisse ferunt. Sunt & qui memorent alijs te sedibus ortū, Sic varijs natus crederis esse locis. Dicere si liceat mihi Phœbi oracula, cœlum Certa tibi patria est, Calliopea parens. Homerum præterea Pindarus, tum Chium, tum Smyrneum fuisse ait. Simonides Chium, Aristarchus Colophonium, Ephorum Cumeum, quidam etiam Salaminium quidam Argiuum fuisse dixerūt. Dionysius Thrax Atheniensem putauit, filius vero à quibusdam Męonis, ab aliquibus Neletis fluminis existimatus poëmata duo, Iliada & Odysseam, ambo non ab ipso poëta, sed ab Aristarcho grāmatico in numerum versuum diuisa, atq; distincta Ilias quidem gesta Græcorum, & Barbarorum propter Helenæ raptum sed p̄cipue Achillis præclara in eo bello facinora continet. Odyssea vero Vlyssis ex Troiano bello in patriam reditum, quotq. ille labores errando pertulerit, atq; vt reuersus vltus fuerit inimicos, ostendit. Hæc est Plutarcho. [Quam rem cunque) Acronis, & quorundam ordo hic minime conuenit, ita quòd sit ordinanda verbo℞ series, Scribetur item ab Vario res illa, quamcunq; rem ferox miles te duce gesserit nauibus, aut equis, potes etiam construere sine scribetur vt sit talis loquendi modus. [Agrippa) M. M. Agrippa
Agrippa hic intelligitur Cæs. Augusti gener. nam eius natam Iuliam habuit. A quibus Cæsar ipse sortitus nepotes treis, Caium & Lucium, & Agrippam. Neptes duas, Iuliam, & Agrippinam M. Agrippæ Augustus offensis interuenientibus desiderauit non nunquam patientiam, & Mecœnatis taciturnitatem. Auct. in his
Suet. Appianus vero lib. v. scribit quòd M. Agrippa è Celtis, qui Celtæ
Aquitani dn̄r victoriam per illustre habuerit, scribit item in Sici Aquitani.
lia Sext. Pompeium Cn. Pompeij filium iuniorem nauali prœlio ab eodem Agrippa deuictum, ille. n. maria omnia de prædationibus infestabat. ita, q̄ Romani maxima fame angebantur. Hæc ex App. Suet. autem addit, q̄ Augustus Agrippam ipsum post naualem victoriam in Sicilia cæruleo vexillo donauit. Virg. etiam lib. 8. de eodem, inquit: Parte alia ventis, & dijs Agrippa secundis. Arduus agmen agens, cui belli insigne superbum: Tempora nauali fulgent rostrata corona. Vnde autem dicatur Agrippa, nostrum carmen de floribus te docebit. [Hæc dicere) Tua videlicet gesta. [Pelidæ stomachum) Indignationem, & iram Achillis Achillis mors.
Pelei filij, Patroclus. n. Nestori lib. xj. Iliad. ait. Probe. n. ipse cognouisti, qualis ille sit, qua morositate, quam subito incurrat inculpatione, etiam culpa vacantium. Horat. item in Arte ait, Scriptor honoratum si forte, reponis Achillem: Impiger, iracundus, inexorabilis, acer, Iura neget sibi nata, nihil non arroget armis. [Credere nescij). i. inuicti ferocis, inexorabilis acris. [Cursus duplicis) Itus & reditus. [Sæuam Pelopis domum) Tantalus Iouis & Plotes, seu Plotidi, nymphæ filius fuit, vt scr. Lact. lib. 2. The. fuitq. Phrygiæ rex auct. Euseb. qui (vt habetur lib. 6. Met.) cum Deos hospitio suscepisset, filium suum Pelopem eis comedendū apposuit, mentitus alias esse carnes, à quibus epulis Dij omnes, excepta Cerere abstinuerunt. Ceres. n. illius humerum edit, ob quod facinus Iupiter illum in inferna detrusit. Collectis autem pueris membris, illum in formam pristinam reduxere, sed cū deesset humerus ab Cerere sola ꝯsumptus, ex ebore Dij fecerunt. Pelops deinde regnauit in Peloponneso, qui a se dixit, genuitq. Atreum, & Thyestem Peloponnesi prios, postea Mycenarum reges, in Mycenas. n. regnum translatum est, vt scr. Eus. Ij vero (vt scr. Lact. lib 4. The.) alternis vicibus regnabant. Ve℞ Thiestes cū sciret regnum penes eum fataliter mansurum, qui Arietē velleris aurei h̄ret, quem tum Atreus regiam ingressus plurimū custodiebat, corrumpens Europam fratris vxorem, imperium ad se transferre posse iudicauit, hinc ab Atreo est regno pulsus. deinde ficta gratia reconciliationis, Atreus fratrem reuocauit, cui filios suos apposuit epulandos. Ex oraculo postea Thyestes cum

filia

fili: sua Pelopeia concubuit. Vnde natus est Ægysthus, qui Atreũ o... it, & Agamemnonem eius filium Orestes postea Agamemnonis natus, matrem Clytemnestram in patris vindictam occidit. Propter hæc igitur tot, & tanta scelera. Horat. Sæuam Pelopis domum ait. De quibus quidem Seneca postea Tragœdias fecit. [Tenues) Humiles, & ingenio imbeciles arrogantiam vitat. [Grandia).s. sunt prædicta omnia, & tragico digna boatu, quali Varius vtitur. [Imbellis lyræ) Nequeuntis, ac nescientis bellica, & alta describere. [Cæsaris, & tuas) Augustus .n. & Agrippa contra Sex. Pompeium in Sicilia (vt diximus) Pugnarunt, Agrippæ tãdem vltima belli prouincia tradita. [Deterrere) Minuere, quæ enim deteruntur, comminuuntur. [Ingeni) Pro ingenij per apocopen. [Tunica adamantina) Infrangili loricatum intelligit Martem & pugnantem, quem apte tunc describere difficilius est. [Digne scribit).s. imbelli lyra. [Merionem) Sic legendum est, non Memnonem vt quidam legunt. Versus.n. non staret, nec bene diceretur. Mẽnonem nigrum Troico puluere, cum per se niger esset. Antiqui etiam textus Merionem hñt. Fuit autem Meriones, seu Myriones, Idomenei comes, & patruelis, quod post Hom. ostendit lib. 14. vbi contra Deiphobum pugnet, & lib. 23. in ludis Patroclo exhibitis, ait.n. in certamen agit, currusq. rotasque volucres Myriones, terræ descendunt protinus omnes. Et postea, Erigitur pedibus sublatus ad æthera puluis. Item, Atque in pulureo volitantes æquore currus. Propter hæc igitur ait. In puluere Troico nigrum Merionem per quam sanè intelligit curule certamen ab Hom. descriptum. Diod. præterea lib. v. scribit Minois fuisse filios Deucalionem & Molum. ex Deucalione Idomeneum, ex Molo Myrionem genitos, cum nauibus xc. ad Ilium cum Agamemnone profectos, euersoque postea in patria diem suum obijsse, honorificeq. sepultos Deorum honore fuisse affecutos. horum sepulchra in Gnoso hac ostendebantur inscriptione, Gnosi Idomenei sepulchrum aspice, in quo ego Myrion Moli filius propinquus iaceo hos, vt nobiles heroas Cretenses colebant sacris, in bellorum discrimine eorum præsidium inuocantes. [Tydidem) De Diomede Tydei filio lib. v. Il. sic habetur. Hic iam Tydidæ Diomedi Pallas ahena Fulgonẽ, viresq. dedit, quo maior in omnes Surgeret Argolicos aspectu illustrat honoro. [Superi parem) Hoc ait, quoniam Il. lib. v. cum cum Ænea pugnaret Diomedes. Venerem filio auxiliantem percussit in dextra. hinc ait in ipsa Marti conquerens: Saucia conficior: Tydides impulit in nos. Mortalis ferrum qui cum Ioue fortius ipso conferret dextras Eodem libro percussit ẽt Martem extrema vteri parte, qua.s. lamina ferrea pendet. [Sectis) .i. effractis vel acutis, & præparatis contra iuuenes. [Vacui) .s. amore, & securi, vel ab negocijs liberi. [Siue quid vrimur) .i. siue aliquid amamus. amantes enim vruntur. hinc Sappho ait: Vror vt indomitis, &c. Virgil. item lib. 4. de Didone: Et cæco carpitur igni. Item. Est mollis flamma medullas. Sæpe aũt poetæ passiuo verbo figurate iungũt accusatiuum, quod etiam Prisc. admonuit. hinc Statius ait in Syl. lib. v. Carpitur eximum fato Priscilla decorem. Et Sil. lib. j. Horrida labenti perfunditur arma cruore. Lucan. lib. 9. Pluribus ille notis variatam pingitur aluum. Ouid. in Ibin: Belides assidua colla premuntur aqua. [Non præter solitum) .i. ex consuetudine. Leues instabiles, inconstantes, vani, vt amatoribus euenit. Cõcludit autem vel amans, vel liber de amoribus potiusquam de bellis se velle scribere, cum sua musa imbellis lyræ sit potens.

ARC. SCRIBERIS Vario fortis, & hostiũ) Metrum tribus versibus Asclepiadeũ, quartus Glyconicus. [Scriberis) Dicit Agrippe, Nauales seu terrestres victoriæ tuæ scribentur à Vario, perfecto oratore. Ceterum ingenium suum impar metrorum ludo deditum laudes bellicas canere. [Mæoni) Homerici, qui de Mæonia fuit. i. in tali carmine scriberis à Vario, qualis vsus est Hom. [Alite) auspicio, siue bono omine. [Ferox) Fortis. Nos Agrippa vocatiuus casus. Ordo talis est. Quamcunque rem ferox miles gesserit te duce nauibus, aut equis, nos tenues, nec conamur dicere hæc, nec conamur dicere grauem stomachum Pelidæ. [Cedere nescij) .i. inuicti, ferocis: vt, Rumpantur nescia vinci Pectora. Nec conamur dicere duplices cursus Vlyssi per mare, nec conamur dicere sæuam domum Pelopis, dum pudor. & musa potens lyræ vetat deterrere laudes egregij Cæsaris. & tuas, culpa ingenij. [Pelidæ stomachum) Synecdochicos à parte totum. [Nec cursus duplicis) Duplicis aut pp errores dictum, aut quia fertur dolosus, aut certe duplicis pp annos xx. Nam dum alij duces capta Troia post x. annos reuersi sunt, Vlysses solus post xx. annos reuersus ad patriam dr. [Nec sæuam Pelopis) Atreum, in Thyestẽ, à quibus dijs humanæ epulæ carnis appositæ sunt, vnde & Tragœdiam Varius scripsit, quem & Virg. laudat. Nam neque adhuc Varro videor ne dicere Cina Digna. [Conamur, tenues) Tenuat vires suas, ac si diceret, Nos tenues non audemus grandia. [Imbellis) Quod nesciat res bellicas, & altas describere vel tristes. [Adamantina tunica) Lorica, allusit propter duritiem, nam bellum in quibusdam insuperabile est. [Nigrum) Instantia certaminis virum fortem pugnando squallentem hic fortiter pugnauit in bello Troiano. [Tydidem) Diomedem. [Nos conuiuia) .i. tantum ex voluptatibus scribimus, ordo est. Nos vacui cantamus conuiuia [Prœlia virginum) Iuuenilibus resistentium. [Sectis in iuuenes) In os iuuenum ad repugnandum acutis vnguibus, & præparatis. [Vacui) amore, vacui.i. non amantes, & securi. [Siue quid vrimur) .i. amamus, qui enim amat vritur. Virg. Vritur infelix Dido, traxitque per ossa furorem, seu forte amantes, & ostendit se omni tempore, seu amantem, id studij habere. Ordo est: Seu non præter solitum leues quod vrimur, non enim præter solitum leuis est dum omni tempore sit inconstans. [Leues) Nihil constantiæ habentes quæ est consuetudo amatoribus.

POR. SCRIBERIS Vario fortis, & hostium Victor Mœonum carminis) Agrippam alloquitur, cuius rebus gestis negat lyrico carmine satisfacere posse, ideoq. à Vario ea scribi debere. Fuit autem L. Varius & ipse carminis Tragœdiarum, & Elegorum auctor, Virgilij contubernalis. [Mæonij carminis alite) Vt si diceret, Homericis auspicis, ac per hoc Homerica sublimitate, notũ autem inter opiniones quæ de natalibus Homeri feruntur. & hanc esse quasi Mæonis filius fuerit. [Quam rem cunque ferox nauibus, aut equis Miles te duce gesserit) Figurata elocutio. Nã cum dixisset, Scriberis intulit quàm rem cunque miles gesserit te duce. Simplex aũt elocutio erat, scribẽtur res quascunque miles gesserit te duce. [Nec cursus duplicis p mare Vlyssei) Amphibolum. Nã & duplicis Vlyssei potest, quod significat callidi. Potest & duplicis cursus per accusatiuum pluralem accipi.i. itus ac reditus. [Nec sæuam Pelopis domum) Notæ historiæ sunt de Tantali genere, ex quo Pelops ortus, deinde Atreus & Thyestes, deinde Orestes, de quorum sceleribus Tragœdias cõpositas scimus, quarum filius non nisi sublimitate fertur, cui se negat hic poëta sufficere. [Culpa deterrere ingeni) Belle culpa ingenij. humanũ vitium autem non aliud quam humilitatem vult intelligi. Deterrere autem minuere signat, & ex consequenti, quia quæ deteruntur, comminuuntur. [Quis Martem tunica rectum adamantina) .i. quæ perrumpi non posset. Adamas enim lapis durissimus, figurate autem negat se posse res bellicas scribere, verum Varium potius qui sit Homerico spiritu. [Nos prœlia virginum Sectis vnguibus cantamus vacui) Vtrum cum vacui sumus, an ideo hæc cãtamus, quia vacui sumus.i. à negocijs liberi? quod magis videtur sensisse, cum subijciat: Non præter solitum leues.i. ex consuetudine leues.

ASC. SCRIBERIS Vario, &c.) Hac ode laudat M. Agrippam à rebus fortiter gestis, & Varium poëtam, atque Homerum ab altisona musa, se autem modeste extenuat confines imbelli lyra nõ posse grãdia, & horrentia Martis arma cõsequi, quod dum se posse negat, miro artificio assequitur. Scriberis est hic futuri indicatiui modi, qa secundam producit. Varij ẽt memini in Sermonibus vbi dicit, Plautius & Varius Sinuessæ, Virgiliusq. occurrunt. Et Satyra X. Forte equor ac vt nemo Varius ducit &c. vnde credã alium quam Variũ fuisse. Ordo est, O Marce Agrippa tu scriberis.s. aliqñ, licet ego non scripsero, Vario .i. à Vario poëta altisono, fortis & victor hostium. Scriberis dico alite.i. auspicio, & dexteritate, qa quæ auspicato fiunt, dextre .i. prospere fiunt, carminis Mœonij.i. Homerici.i. quo carmẽ Homericum scriptũ est, quãcunque rẽ miles feros gesserit.i. te duce.i. sub tuo ductu, nauibus, aut equis. Est enim, inquit Bonf. vsitatissimus hic loquendi modus, Quidquid egerit exercitus te duce vel honorem, vel infamiam assequeris.i. adscribitur tibi quæcunque exercitus egerit te duce. Et addit. Quale est Horatianũ quoq; illud Epist. 2. Quidquid delirant reges, plectuntur Achiui, &c. Quod mihi quidem nihil ad rem, imò contra facere vr̃. Nam si luit peccata regum exercitus, vt Dauidis populus Israel, nõ regi facta populi adscribuntur, sed populo peccata regum imputãtur. [Nos aũt ò Agrippa tenues, nec conamur dicere grandia) .s. hoc quod dictum est, videlicet quamcunque rem miles te duce gesserit, nec stomachũ Pelidæ.i. filij. Pelei .s. Achillis, grauem.i. implacabilem, vt patet Iliad. j. vbi patria Briseide placari non potuit, vnde addit, nescij cedere.i. qui nemini, ne Agamẽnoni, quidem cedere sciuit.i. non conamur dicere Iliada Homeri, nec duplices cursus Vlyssei.i. ipsius Vlyssis, hoc est Odysseam, sed quia græce Odysseus huius Odyssei aut Odysseos dr̃ ad imitationem dixit Vlyssei, pro Odyssei, duplices aũt, quia in Odyssea Homericus profectionem, & red

ditum describit. Nec domum Pelopis sæuam, quod dicit propter Atreum sæuum in se, & Thyestem fratres, qui Tragicis materiam in gentem dederunt. Non, inquit, conamur, scilicet dummodo, aut donec pudor. s. ingenuus, & naturalis, & musa potens lyræ imbellis, idest vena lyrici carminis nobis potius, quàm heroici concessat vetat deterrere. i. diminuere, & minus bonas facere, culpa. i. vitio, ingeni pro ingenij laudes Cæsaris. s. Augusti egregij, quia dicet in epistola, Nil oriturum alias, nil ortum tale fatentes, & tuas. s. laudes. Vbi annotabis coniunctiones copulare diuersus casus, dummodo dictio regens eos exigat, vt hic, quia non liceret dicere tui. Creduntur autem imperiti artifices dedecus afferre rei quam tractant, vnde Alexander magnus dicitur publico edicto cauisse, ne quis se præter Apellem pingeret. Deterrere autem aptū est vocabulum, est enim rem bonam minus bonam efficere. Vnde deterius dicitur quid à bono quasi minus bonum, vt res detrita. Et peius à malo. i. magis malum, quam prius fuerat. [Quis Martem, &c.) Tangit ea quæ præclare & magnifice dicta sibi imitabilia negat, & tamen (vt dixi) negando vtcunque imitatur, atque assequitur è proximo. Ordo ergo est. Quis scripserit. i. scribere potuerit digne, vt Hom. fecit, Martem, scilicet Deum belli, tectum. i. pro tectum & armatum, tunica. i. lorica, adamantina. i. ex adamante facta, Vis vt nulla virum, non ipsi excidere ferro Cælicolæ valeant vt 6. Æneid. dicitur rumpitur enim adamas non vi, sed hircino sanguine. Lorica autem prius ex loris fiebat, sed Galli ex annulis fereis effinxere. Martis autem tunicam pulchre adamantinam, id est infrangibilem fingit. Aut quid scripserit Merionem Idomenei comitem, nigrum. i. offuscatum, puluere troico, quo in bello ante Troiam conspersus est aut Tydiden s. Diomedem Tydei filium. Vnde Tytiden pro Tydiden dixit, parem superis, quia cum Marte & Ænea pugnauit, & Venerem vulnerauit. vnde Æneid. x. Credo equidem mea vulnera restaut, ope. i. auxilio, Palladis Deæ sapientiæ & belli, quia bellum non rectè sine sapientia geritur. Nam (vt dicit Salust.) priusquam incipias consulto, & vbi consulueris, mature facto opus est. Nos. s. lyrici, quibus est musa imbeilis. i. non canens bella virilia, cantamus, vacui. s. curis & sollicitudinibus conuiuia, & nos cantamus prœlia virginum enim puellarum adhuc forma, & ætate vigentium, acrium. i. asperarum, in iuuenes, scilicet amatores, dum ab eis deseruntur, aut percutiuntur, & hoc vnguibus sectis, ob vehementem impetum dum vnguibus omnia disrumpere tentat, siue cantamus si quid. i. in aliquo vrimur. s. ardore animorum, existentes leues enim inconstantes non præter solitum, quia nihil inconstantius amante. vnde in Eun. In amore hæc omnia insunt vitia, &c.

In superiorem. Oden

MAT. Bôsinis. SCRIBERIS Vario fortis & hostium Victor, Mœoni carminis alite, Quam rem cunque ferox nauibus, aut equis Miles te duce gesserit). In his versibus etsi non minus superfluum videri potest aliquid me dicere tanquam in re, quæ videri potest clarissima & apertissima, quàm temerarium, vbi clarissimi, interpretes suam quisque sententiam dixerunt, tamen, quia nullius extitit hactenus, qui ea mihi in re satisfecerit, & vero simile duco fieri posse, vt permulti alij meæ sint opinionis, videri poterit (ni fallor) non ab re, si ad ordinationem quoque eorum carminum & hoc in loco descenderimus, & nostram cum aliorum sententijs contulerimus. Periodi huius igitur, quæ solis quatuor his versibus clauditur, quos supra scripsi, nec, quantum ad ordinem pertinet, commune habet aliquid cum sequentibus (vt quidam, quorum videri possunt scripta, voluerunt) ordo talis erit, O Agrippa scriberis. Vario fortis, & victor hostium alite Mœonij carminis, quamcunque rem ferox miles nauibus aut equis gesserit te duce. i. erit hoc Varij poëtæ onus, & prouincia, vt laudet alite Mœonij carminis, & appellet fortem, & hostium victorem quácunque rem exercitus gesserit te duce nauibus, aut equis. Qui quidem ordo, quo explicatior, & apertior videri potest, eo miror magis clarissimos tot interpretes tantum putasse illic est difficultatis & laboris, & rem ipsam obscuriorem potius & implicitam, quàm apertiorem interpretatione sua reddidisse. Est enim vsitatissimus hic loquendi modus, Quidquid egerit exercitus te duce, tu vel honorem, vel infamiam assequeris. i. adscribentur tibi quæcunque exercitus egerit te duce. Quale est Horatianum quoque illud epist. 2.

Quidquid delirant reges, plectuntur Achiui.

Et illud eiusdem Sermone sexto primi libri.

Non quia Mæcenas, Lydorum quidquid Hetruscos
Incoluit fines, nemo generosior este.

Et alia eiusmodi multa, que in auctoribus optimis deprehendet, si quis in illorum lectione fuerit paulo attentior.

AD NVMATIVM PLANCVM.

Consularem, quod Tyburtina regione precipue delectetur.

Ode VII. Dicolos, distrophos. Primus quisque versus est Heroicus Hexameter Catalecticus in duas syllabas, constans è sex pedibus Dactylo, & Spondeo indifferenter in omnibus locis, quanquam in quinto aliquando spondeus ponitur, & in sexto dactylus, vbi etiam sæpe pro spondeo trochæus admittitur. Sed de versu Heroico multa diximus in institutionibus nostris grammaticis. Scanditur autem sic.

Lāudā -- būnt ăli -υυ ī clā -- rām Rhŏdŏn -υυ aūt Mĭtў -υυ lēnēn --

Secundus autem quisque est Dactylicus Alcmanius tetrameter catalecticus, habens quatuor vltimos pedes Heroici versus, sic.

Aūt ĕphĕ -υυ sūm bĭmă -υυ rĭs uĕ Cŏ -υυ rīnthī --

-- -υυ -- -υυ -υυ --
-υυ -υυ -υυ --

 AVDABVNT alij claram Rhodon, aut
Mitylenen,
Aut Ephesum, bimaris ue Corinthi
Mœnia, vel Baccho Thebas, vel Apolline Delphos.
Insigneis, aut Thessala tempe.
Sunt quibus vnum opus est, intactæ Palladis vrbem
Carmine perpetuo celebrare: &
Vndique decerptam fronti præponere oliuam.
Plurimus in Iunonis honorem
Aptum dicet equis Argos, ditesque Mycenas.
Me nec tam patiens Lacedæmon.
Nec tam Larissæ percusit campus opimæ,
Quam domus Albuneæ resonantis,
Et præceps Anio, & Tiburni lucus, & vda
Mobilibus pomaria riuis.
Albus vt obscuro deterget nubila cœlo
Sæpe notus: neque parturit imbreis
Perpetuos: sic tu sapiens finire memento
Tristitiam, vitæque labores
Molli Plance mero: seu te fulgentia signis
Castra tenent: seu densa tenebit
Tiburis vmbra tui: Teucer Salamina, patremque
Cum fugeret: tamen vda lyæo
Tempora populea fertur vinxisse corona,
Sic tristeis affatur amicos.
Quò nos cunque feret melior fortuna parente
Ibimus, ò socij, comitesque.
Nil desperandum Teucro duce, & auspice Teucro.
Certus enim promisit Apollo,
Ambiguam tellure noua Salamina futuram.
O fortes, peioraque passi
Mecum sæpe viri, nunc vino pellite curas:
Cras ingens iterabimus æquor.

ANTO. AVDABVNT &c.) Ode vij. Plancum virum cōsularem alloquitur laudans, præponensq. Tyburis amœnitatem cunctis locis amœnis, atq. post ea q vti Notus sæpe nubila pellit, neque imbres parturit semper, sic sapiens ipse finire debet tristitiam, vitæque labores conuiuijs, & molli mero, siue in castris erit, siue in densa sui Tyburis vmbra Teucri

inde exemplum affert qui licet patriam, pacemq. fugeret, genio tamen vacabat, trist.s amicos hortans, vt vino pellerent curas. [Clarā Rhodon] *Rhodos.* Est Rhodos in Lycia insula, vt Medea scr. Sol. addit ꝙ nunquam cœlum ita nubilū, est vt in Solos Rhodos nō sit. Str. lib. 14. docet ꝙ Rhodorum vrbs portubus, & vijs, & mœnibus ceteraq. fabrica tantum alias excellit vt nullum ei æqualem nedum præstantiorem proferre valeamus. [Mitylenem] *Mitylene.* Est Mitylene in Lesbo insula oppidum, vt docet Mela. Inde vero (vt aiunt) oriundi fuere Alcæus, & Sappho lyrici vates, ac Pittacus vnus ex septem sapientibus. *Alcæus. Sappho. Pittacus.* [Ephesum] *Ephesus.* Erat Ephesus in Asia Ionum regia clarissima quidem, vt Str. lib. 14. scr. Erat ibi Dianæ templum pulcherrimum. de quo Plin. lib. 31. cap. v. Iustinus lib. 2. scr. Amazones in Asia Ephesum condidisse. [Bimaris Corinthi] *Corinthus.* Ephyre antea postea Corinthus appellata est. Colonia colli applicata medio interuallo quod Isthmi appellauimus, inquit Plin. lib. 4. de Peloponneso loquens. De Corintho etiam Str. plurima lib. 8. meminit, atque inter alia quòd ciuitas ipsa Corinthiorum amplissima vsque fuit, & opulentissima, seu viros innumerabilis ad ciuile regimen peritissimos, siue eximias opificum artes animo vertis. Erantque in ea plurima opera ære laborata. Bimaris autem Corinthi ait, quoniam Isthmos Peloponnesi promontoriū, vbi sita est, ab altero latere Ionium, ab altero Aegeum mare habet, de quo etiam Solin. cap. 7. *Isthmos.* Isthmos autem dicitur terra angusta inter duo maria. [Baccho Thebeas] *Bacchus. Thebe.* Thebæ vrbs Bœotiæ, nec cedentes Athenis claritate, duorum numinum Liberi atque Herculi (vt volunt) patria. *Hercules.* Auctor Plin. lib. 4. Diod. vero lib. 5. sic ait: Qui Deum hunc tradunt Thebis Bœotiæ ex Semele & Ioue fuisse genitum, aberrare vāit. Orpheum enim cum ad Ægyptios transisset, percepissetque ab eis sacra, & mysteria Dionysia, esset autem amicus Thebanis, a quibus plurimo in honore habebatur, retulisse ad eos tradunt huius Dei originē. [Delphos] *Delphi.* Erant Delphi in Parnasso monte Phocidis clarissima vrbs & celebris propter Apollinis Pythij templum, & oraculum vetustate insigne. de quo legi:o Str. lib. 1. Iust. vero 44. sic ait: *Apollinis Delphici templum.* Templum autem Apollinis Delphici. positum est in monte Parnasso in rupe vndique pendenti, ibi, & ciuitatem hominum frequentia fecit, qui admiratione maiestatis vndique concurrentes in eo saxo consedere, atque ita templum, & ciuitatem non muri, sed præcipitia, nec manufacta, sed naturalia præsidia defendunt prorsus, vt incertum sit vtrum munimentum loci, an Dei maiestas plus hic admirationis habeat. Media saxi rupes in formam theatri. quamobrem & hominum clamor, & si quando accidit, turbarum sonus personantibus, & resonantibus inter se rupibus multiplex auditur. [Thessala tempe.] *Tempe.* Loca amœna à cœli temperamento dicta sunt tempe, vti Lact. lib. 5. inquit. Sunt autem proprie loca in Thessalia quinque millium passuum longitudine, & fermè sex latitudine vltra vsum hominis attollentibus se dextra, læuaque leniter connexis iugis, intus sua luce viridante allabitur Peneus, qui inter Ossam, & Olympum nemorosa conuale defluit, vt Plin. lib. 4. edocuit. Intactæ Palladis vrbem. Iust. lib. 2. scr. quod Amphiction qui post Græcum regem Athenarum regnauit: primus Mineruæ vrbem sacra ait, & nomen ciuitati Athenas dedit. *Amphicteon rex Athena.* Vtq. alij dicunt, Minerua ipsa ab græcis Athena dicitur. Referunt etiam poëtæ litem fuisse inter Neptunum & Mineruam de impositione nominis Athenarum, quod quidem latius lib. 3. Georg. iam diximus. Carmine perpetuo, iugi & continuo nunquam intermisso. Celebrare, Cic. pro L. Flacco ait. At sunt Athenienses, vnde humanitas, doctrina, religio, fruges, iura, leges ortæ, atque in omnes terras distribute putantur. Iust. etiam lib. 2. sic ait: Primi Athenienses lanificij, & olei, & vini vsum docuere, arare quoque & serere frumenta glande vescentibus monstrauere, literæ certe, ac facundia, & hic ciuilis disciplinę ordo velluti templum Athenas habet. Vndique decerptam, ex quocunque loco, non solum inde, vbi Athenienses legebant, cum victores olea coronabantur. Plin. enim lib. 15. scribit, ꝙ Athenæ victores olea coronabant. *Athenarum laudes.* Poëtæ vero (vt dicit Hor.) scribentes de Athenarum laud.bus olea se coronabant decerpta vndique, vt puta si Romæ composuissent, opus Romæ oleam decerpebant. Videtur etiam sic posse intelligi, & forte melius, vt dicat illos præponere oliuam vndique deceptam fronti .i. ad frontem victorum in ludis Atheniensibus, per quod quidem ostendit poëtas ipsos oliuā .i. Athenienses ludos præponere omnibus alijs. *Olea victorum Athenis.* Nam Athenæ victores olea coronabant, vt Plin. scr. [Vndique] Ex quocunque Atheniensi certamine decerptam ad frontem victorum. [Plurimus] Adde scriptor. [Dicit] Describit. [Aptum equis Argos] *Argos.* Plin. lib. 4. de Achaia loquens ait. [Inter amnes Inachum, & Erasinum esse Argos Hippium cognominatum. *Hippiū.* Str. lib. 8. etiam de Achaia loquens scribit, ꝙ Argos, & Mycenæ vrbs ambæ principatu eminentes, minus stadij quinquaginta inter se finitimæ erant. *Mycenæ. Iunonis templum.* Et dicatum Iunonis templum iuxta Mycena ambabus fuisse commune, in quo Polycleti simulacra artis laude omnium præstantissima, sumptu, & magnitudine Phidiæ fere magnitudinibus cedentia. Argos quidem a primordio magis ac magis extit potentia primarium, subinde Mycenæ ampliora susceperunt incrementa, posteriori tempore eas Argiui solo æquatas deleuerunt adeo, vt ætate Strab. Mycenæi oppidi ne vestigium quidem reperiretur. Hom. vocat Argos interdum priscum, alias Iasium, Equestre quandoque, vel Pelasgicum, vel equorum alumnum. *Argi plures.* Cognominationem igitur per epitheta distinguit. Equestre vero, & equorum alumnum communi quadam proprietate dicit. Hæc ex Strabone, qui etiam addit, ꝙ Peloponnesos per multos prius annos Argos vocata est, eaq. tempestate Argos Achaicum nominari cœptum. *Peloponnesus.* Per Argos denique hic Hor. Agamemnonis prelia intelligit. [Patiens Lacedæmon] *Lacedæmon.* Ea vrbs est in Laconia etiam Sparta appellata. *Sparta.* Cuius Iust. lib. 3. meminit. Hom. lib. 2. Iliad. diuersas esse vrbes ostendit. Lycurgi præterea leges (vt Cic. lib. 2. Tusc. edocet) *Lycurgi leges.* Laboribus erudiebant iuuentutem venando, currendo, esuriendo, sitiendo, algendo, æstuando Spartæ vero pueri ad aram sic verberibus accipiebantur, vt multus è visceribus sanguis exiret, *Spartæ pueri.* nonnunquam etiam ad necem, quorum non modo nemo exclamabat vnquam, sed ne ingemebat quidam. Hæc ex illo. Propter id igitur patiens ait Hor. & si cunctis agendis patientissimi erant, vt large in Lycurgi vita à Plut. ostenditur. [Larissæ campus opimæ] Str. lib. 9. vbi de Thessalia loquitur, scr. Larissam vrbem esse iuxta Peneum fluuium. est & al.a, vt inquit, in Creta ciuitas a qua subiectus, campus Larissius vocatur, Larissa quoq; Osse locus est quæ pensilis, aut obliqua dicitur à plerisq;. est & in Peloponneso Argiuorum arx Larissa. *Larissa.* Eleorum quoque agrum Dimæamque disterminans Larissus fluuius est, *Larissus fluuius.* & in Asia Larissa Phriconia. In agro item Attico Larissa est. Trallibus quoque est vicus. Plura etiam Str. in dicto volumine. [Albunæ resonantis] *Albunea.* De hac poëta lib. 7. ita scr. At rex sollicitus monstris oracula Fauni Fatidici genitor adit, lucosque sub alta Consulit Albunea, nemorum quæ maxima sacro Fonte sonat, sæuamq. exhalet opaca Mephitim, vbi quidem Ser. ait, vnum esse fontis nomen & siluæ, asseritque in Tyburtinis esse altissimis montibus, esse vero dictam ab aquæ qualitate. Acron dicit non accepisse ab Albunea nympha, cui nemus consecratum est. Porphyrio etiam scr. Albuneam Deam in regione Tyburtina fontis præsidem. Strab. lib. v. refert, in planitie Tyburtina fluere. quas nuncupabant Albulas aquas frigidas multis è fontibus edentes varios ad morbos salutares. *Albulæ aquæ.* Lact. præterea l.b. 1. cap. 6. scr. decimam Sybillam Tyburtem nomine Albuneam quæ Tyburi colitur vt Dea iuxta ripas amnis Aniens, cuius in gurgite simulacrū inuentum esse dicitur, tenens in manu librum. [Præceps Anio] *Tybur.* In Romæ conspectu Tybur quidem Herculeum est, & Cataracta .i. descensus, ꝗ facit Anio, *Anio.* vbi nauigabilis esse incipit, cum è sublimi profundam in vallem præceps defertur, & per vrbi ipsi vicina nemora. Hoc ex loco mira fructuum abundantia præter lapidis effossiones, qui Tyburtinus dicitur, in hanc planicie Anio fluit quousque Tyberim intret, hæc ex Strab. lib 5. Qui Anio ex Alba decurrens præter Latinam Marsorum vrbem, & propinquum illi campum per Tybur. descendit in Tyberim, vt idē ait, Plin. item lib. 3. scribit quod Anio in monte Trebianorum ortus, lacus tris amœnitate nobiles, qui nomen dedere Sublaqueo defert in Tyberim. *Sublaqueum.* [Tyburti lucus] Sextius Græcus historicus lib. 6. antiquitatum scribit, ꝙ Cathyllus Amphiarai filius post prodigialem patris interitum apud Thebas, iussu Oeclei aui sui cum omni fœtu, & sacris missus tris liberos in Italia procreauit. Tyburtum, Coracem, & Cathyllū, *Tyburtus. Corax. Cathyllus.* qui depulsis ex oppido haud lōge ab Roma posito veteribus Sicanis, ab nomine Tyburti maximi natorum filij oppidum vocauerunt, Virg. etiam lib. 7. ait, Fratris Tyburti dictam cognomine gentem. Solinus quoque de hoc meminit ſm Sextium, qui quidem vltra prædicta: Non desunt, inquit, qui dicant singulum fratrem ciuitatem singulam condidisse. Testis est mons qui adhuc Cathyllus dicitur, & Cora oppidum inter Volscos. [Albus notus] Permutant duo venti naturam. Cum sic Auster Africæ serenus, Aquilo nobilis, vt inquit Plin. lib. 2. Vbi etiam ait, ꝙ Auster Italiæ humidus est &c. νότος, inquit, Gell. humor dicitur, hinc notus Auster dicti. [Molli mero] Dulci, suauiq. vino. [Teucer Salamina, patremq.] Post finem Troiani belli Teucer morte Aiacis fratris inuisus patri Talamoni, cum non reciperetur in regnum Cyprum concessit, atq; ibi vrbem nomine antiquo patriæ Salamina condidit. Auctor est

Iust.lib vlt. Altera autem Salamin Atticæ regioni adiacet insula quidem stadiorum lxx.in longum porrecta ue (vt alij afferunt) lxxx.Scribit hæc Strab. lib. 9. [Cum fugeret) .i. quamuis nam se quitur tamen. Sæpe autem cum pro quamuis reperitur. Cic. ad Cœlium epist.vir.lib.2.Quæ cum essent incerta, existimaui tñ fa ciendum esse,&c. [Lyæo) Lyæus Bacchi nomen ab λύω, quod est soluo, eo q̃ mentem & membra vinum dissoluat, vnde sequitur paralysis. Populea corona populeam posuit coronam propter animi solitudinem,hec.n.arbos in tutela Herculis est,imitabatur ergo herculem,qui ad inferos pergens eadem fronde se coronauit.[O socij comitesq̃.) Socius par est, Comes vero minor q̃ppe qui sequitur,& ducem habet. Vtque Victorinus lib.1.Rhet.vet. in quit: Socius est,qui nobis aliquo pacto ad aliquid agendum con iungitur, Amicus vero est,qui mihi vso vitæ similis, pio ac fideli amore coniungitur. [Auspice Teucro) .i. auspicij docto,per qđ futura nosse poterat.[Ambiguam)Dubiam,vel duplicem,pp alteram Atticæ adiacentem.[Certus Apollo)Non fallax,seu veridicus. [Nunc vino pellite curas) Plin.etiam lib.14. scr,nimio po tu gigni ferè rerum omnium obliuionem, moremq̃. memoriæ, furoremq̃. etiam. [Iterabimus) Repetemus.

ARC. LAVDABVNT alij claram Rhodon,aut Mitylenē) Metrum heroicum. Primus versus hexameter est,sequens vero tetrameter est,qui & Phaliscus appellatur, eo quòd ex quatuor pe dibus vltimis constat versus heroici. Numatium Plancum alloquitur, consularem virum Tybure oriundum, in cuius gratiam dicit, cum diuersis poëtis studium sit diuersas insulas oppidaque certorum numinum gratia celebrare carminibus,sibi Tybur esse laudandū,cuius voluptate capiatur,vel amœnitate, sed Albuneæ nymphæ eiusdem nemoris vicini,ac Tyburis,de quo Virg. Lucosque sub alta Consulit Albunea. Tybur autem Tyburtus condidit,à quo nomen ciuitati est,hic fuit filius Cathylli filij Amphiarai.Vt Cathyllusq̃. acerq̃. Corax,sed hac Ode Plancum hortatur,vt curas voluptatibus,relaxet exemplo Teucri Telamonij. Claram Rhodo,aut Mitylenen,maritimæ Græciæ ciuitates sunt. [Bimaris ue Corinthi Mœnia)Quia & Ionio,& Ægæo mari abluitur.[Vel Baccho Thebas) Ordo est: Vel Thebas insignes Baccho. vel Delphos insignes Apolline. sic.n.apud Thebas Dionysius,sicut Delphis Apollo,colitur à quibus honorem patriæ sortiuntur.[Thessalæ temp.)amęnitatis Thessa.iæ.Tempe.n.tribus casibus declinatur,nominatiuo,vocatiuo,& accusatiuo. [Sunt q̃bus vnum opus est) ac si diceret, vnum studium est laudibus dicēdis operam date certos, & exinde gloriam quærere laudando tā tum Athenas.quas vocauit vrbem Mineruæ, velut proprium ciuitatis nomen.[Carmine perpetuo)aut vno metro,aut non aliorum laudibus mixtis. [Vndique decerptam) Ex omnibus collectā,ordo est.Præponere fronti oliuam vndique decerptam. [Aptum dicit equis Argos)aptum autem equis Argos genere neutro absolute dicit. [D.tesq̃. Mycenas) Hoc est sicut Athenas in Mineruæ honorem,ita Argos, & Mycenas laudari in honorem Iunonis. [Nec tam p.) Quia in agoneis verberibus immobiles cædebantur [Lacedæmon)Post matricidium Orestes cum fureret,adijt oraculum de sanitate oraculum rñdit, sic eum posse sanari,si Dianæ Scythicæ de Taurica simulacrum auferret,pfectus itaque est,ibi erat soror eius sacerdos, quæ aduenas immolabat, agnouit fratrem,pepercit illi,interrogauitq̃. cur venisset,ille indicauit abstulerunt idem simulacrum. simul soror secuta est, delati sunt ad Italiam,& collocauerunt in nemore Aricino simulacrum,& consecrauerunt nemus. post hæc Italis immite numen visum est,& asperum,miseruntque ad Orientem simulacrum qđ Lacedæmonij susceperunt. Et ne aut crudelitatem, aut sacrilegium facerent,statuerunt hi,vt iuuenis aras ascenderent,& super imponerent manus, & tandiu loris cæderetur ab alio iuuene, quandiu sanguis de vrbicibus in ara remaneret,& satisfaceret numini,inde ergo patiens Lacedæmon. [Nec tam Larissæ) Larissa ciuitas Thessaliæ, à qua & Achilles Larissæus dictus est. Virg. Quos neque Tydidea,nec Larissæus Achilles.[Percussit)Nimia delectatione animum ferijt.[Quam domus) Albuneæ,delectabile nemus est consecratum Albuneæ nymphæ,à qua & nomen accepit.[Et præceps Anio)aut per deuexa cadens,aut rapidus. [Tyburti lucus)Silua iuxta ciuitatem eiusdem nominis.[Mobilibus) discurrentibus.[Detergit nubila cœlo)Purum aërem facit,quem Græci Leuconorum appellant.i.serenum. Ordo est. Sæpe albus Notus detergit nubila obscuro cęlo. [Plance)Vocatiuus proprij nominis.[Molli mero)aut leui,aut suaui.nam vino in obliuionē veniunt curæ,& tristitiæ fugantur.[Seu te fulgentia signis)ac si diceret,Seu signis militaribus,seu bellis miscearis.[Seu densa tenebit)Seu sis domi.[Salamina)Ciuitas Telamonis,hic filijs sui Teucro, & Aiaci ad Troianum bellum proficiscentibus, legem posuit,vt alter sine altero non rediret. Aiace itaque se perimente, quòd per dolum Vlyssis iudicio armorum victus sit cum ipse corpus Achillis liberasse. Teucer memor imperij paterni, patrem, & patriam fugiens,responso Apollinis,cum socijs alibi condidit ciuitatem. Hunc fugientem,dicit hortando comites suos ad pocula consulatum,& vino tristitiam mitigasse.[Tamen vda lyæo) Madida vino.[O socij)Ordo est. O socij,ò comites,ibimus quo cunque feret nos fortuna, melior parente. [Auspice) Fautore, vel sponsore. [Apollo) Apollinem dicit,cuius responsa,vel pro missa sequebatur. [Certus) Non fallax,veridicus. [Ambiguam) Duplicem,vel quòd vna in Cypro, altera in Thracia regione esse dicitur,vel quòd vna pulsus est,alteram condidit. Virg. similiter ambiguam duplicem posuit: Agnouit prolem ambiguam, geminosque parentes. [Noua) .i. incognita, peregrina. [Peioraque passi) Virg. O passi grauiora. [Iterabimus) .i. iterum nauigabimus.

LAVDABVNT alij claram Rhodon) Hac Ode Numatium Plancum consularem alloquitur, quia indicat se præcipue Tyburtina regione delectari, omnibusq̃. eam sua sententia præponendam affirmat.[Claram Rhodon)Propterea claram, quòd soli sit opposita dicit, de qua & Lucilius sic ait. Rhodos Carpathium in pelagus inclinat apertum. [Bimaris ue Corinthi) Bimarem Corinthum appellat, quòd Isthmo opposita Ionio, & Ægeo sinu abluitur. [Aptum dicit equis) Homericum, sic enim de hoc ille. ἄργος ἱππόβοτον. [Me nec tam patiens) Lacedæmon. [Quam domus Albuneæ) Albuneam deam in regione Tyburtina fontis præsidem. & Virg. testis est, qui in septimo ait: Lucosque sub al a. Consulit Albunea nemorum,quæ maxima. [Tyburti lucus)Tyburtus conditor Tyburis est,cuius frater Cathyllus, & Corax quorum Virg. meminit, Cathyllusq̃. acerque Corax argiua iuuentus. [Vda Mobilibus pomaria riuis) Irrigua intelligi vult.[Albus vt obscuro detergit nubila cœlo.Sæpe Notus)Hanc Oden quidam putant aliam esse,sed eadem est. Nam & hic Plancum alloquitur, in cuius honore, & superiore parte Tybur laudauit.Plancus enim Tyburti fuit oriundus.Album autem Notum,vt greci λευκόνοτον,quod serenum faciat.[Vda Lyęo Tempora) ὑπαλλαγή, ipsum.n.vnum Lyæo intelligi oportet.i.vino.[Populea fertur)Bene non quamlibet,sed populeam coronā propter fortitudinem animi.Nam hæc arbor in tutela Herculis, [Ambiguam Salamina) Nunc duplicem intelligamus,quoniam alteram Teucer in Cypro insula condidit, patria à Telamone patre eiectus. [O fortes,peioraq̃. passi)Vt Virg. O passi grauiora dabit Deus. [Nunc vino pellite curas: Cras ingens iterabimus æquor) Quidam stulte ab itinere verbum fictum putant, sed nequaquam hic accipiendum cum simplicior elocutio magis rationem habeat. Teucer mari venerat,quia à patria eiectus est errans.[Ingens iterabimus) Vt iterent nauigationem socios hortatur. POR.

A S C E N S I V S.

LAVDABVNT alij) Hoc carmine celebrat poëta Tybur (si non fallor) vt se gratum Mecœnati ostendat, abs quo illic locum amœnissimum dono acceperat, in quo cum musis suis iucunde,& quiete tunc viuebat vnde omnibus locis laudatis ipsum præfert.Hortatur autem Plancum amicum,vt exemplo suo exemplo naturæ,& Teucri aliquando curas,& solicitudines deponat,& vino amplius indulgeat. Exemplo suo,quia se Tybur diligere,& laudare,& non ob aliam causam,quam quòd ibi tranquille & secure viuat. Exemplo naturæ,quia non semper nubilosum est cœlum,sed interdum sudum,& serenum.Exemplo Teucri,qui in tristissimo ex lio etiam curas mero leuabat.Ordo est. Alij.s.scriptores laudabunt Rhodon insulam Lyciæ,claram quia illic nunquam cœlum nubilum est. Phanum autem Phœbi clarissimum est,& vrbs ipsa portubus, & ceteris ædificijs incomparabilis,aut Mitylenen oppidum Lesbi, Alcæi & Sapphus patriā. Aut Ephesum Asiæ vrbem ab Amazonibus conditam, vbi clarissimum Dianæ templum, aut Mœnia Corinthi bimaris .i. inter mare Ionium, & Ægæum sitæ, à quibus alluitur, vnde propter Emporium opulentissima olim fuit prius Ephyre dicta. vel laudabunt Thebas in Bœotia insignes Baccho, qui illic genitus est ex Semele. vel Delphos vrbem in Parnasso, insignes Apolline, qui illic clarissima reddidit oracula,aut Tempe Thessalia.i.Thessalica,loca vsque adeo amœna,vt cetera omnia singulariter amœna tempe dicantur. Sunt .s. poëtæ,quibus est vnum opus.i.sola cura & studium ac operatio,celebrāte carmine perpetuo .i. nulla alia materia interciso, vrbem Palladis intactæ.i.semper virginis videlicet

videlicet Athenas, à Pallade, quæ ἀθηνᾶ, dicitur, dictas, & præponere. s. alijs arboribus, fronti .i. ad ornamentum frontis victricis (hic ordo placet Bonfini adnot. vij.) oliuam. s. paciferam decerptam vndique. i. ex quouis loco, aut quouis pacto .i. sunt pacis, & literati ocij vsque adeo studiosi, vt nihil aliud celebrent quā Athenas quibus propter literarum studia, Pallas oliuifera præcipue placuit. Non enim sine pace vigere possunt literæ, & ideo vnice laudant Athenas. [Plurimus in Iunonis, &c.) Prosequitur alia loca celebria, vt illis omnibus vnum præferat Tybur, quia victoris precium ex victo dependet. Est ergo ordo. Plurimus. s. scriptor, dicit. i. describit & laudat, sicut in principio epistolarū. Prima dicte mihi summa dicende Camœna Mœcenas, Argos. s. Hippium, quod est inter Inachum, & Erasinum amnes, vnde addit, Aptum equis, & dicit Mycenas vrbem etiam in Achaia stadijs minus quinquaginta ab Argis distantem, dices, quia opulenta admodum fuit, dicit autem in honorem Iunonis, quæ ab Argis præcipue culta, eos etiam plurimum dilexerat. Vnde Aen. j. Veterisq. memor Saturnia belli. Prima quod ad Troiam pro caris gesserat Argis. Laudabunt ergo dicta loca alij, verum nec Lacedæmon vrbs Lacedemoniorum, qui Laconica regione diu rerum potiti sunt & legibus, & imperio clarissima, patiens. s. laborum etiam legibus Lycurgi id curantibus, nec campus Larissæ vrbis Thessaliæ patriæ Achillis, opimæ .i. pinguis, & fœcundæ percussit. i. affecit me amore sui tam. i. tantum, quam. i. quantum, domus Albuneæ. s. nymphæ aut fontis in Albunea silua resonantis. s. dum per siluas, & fontes deriuatur. Est autem non longe Tybure. Et Anio. s. fluuius, præceps .i. præcipitanter, & cum dulci murmure se in Tyberim illic præcipitans. Facit autem in genitiuo huius Anienis, sed antiquus nominatiuus erat Anien. ac lucus Tyburti. i. iuxta Tyburtum, seu Tybur, oppidum non longe à Roma abs Tybur cōditum, & pomaria vda. i. irrigua, riuis mobilius .i. in diuersas partes ductilibus. [Albus vt obscuro) Facit quod dixi quia enim in superioribus (vt iam vidimus) præ ceteris locis amœnis Tybut, propter amœnum secessum extulit, cohortatur Plancum, vt frontem exporrigat, & curas merodemat, secutus naturam, & principem virum. vnde dicit. Vt. i. quemadmodum, Notus ventus ex natura humidus, qui & auster dicitur. albus .i. sublustris faciens nubes minus densas, quia densæ nigræ sunt, detergit .i. fugando amouet sæpe cœlo obscuro. s. prius, q̄ flare incipiat nubila .i. nubes, neque parturrit imbres perpetuos .i. continue durantes sic tu Plance sapiens, vel memento sapiens .i. vt sapientem decet, finire tristitiam, & labores vitæ, molli .i. maturo, & non nimis vehementi mero, seu castra fulgentia tenēt te seu densa vmbra Tyburis tui. i. patriæ tuæ, tenebit te. s. peracta militia, hoc est tam nunc quando in castris degis, quàm postmodum dum domi ocia læta duces. Id autem in castris faciendum docet exemplo Teucri, dicens, Teucer, cum. i. quamuis fugeret Salamina. s. patriam suam, hoc est vrbem Talamonis patris sui (Declinatur aūt hæc Salamin, vel Salamis, huius Salaminos, &c. accusatiuo hanc Salamina) & patrem. s. Telamonem filium Aeaci, qui eum ex Isione Priami sorore genuit. multum autem est, quod dicit fugeret sicut in Buc. Mar. Nos patriam fugimus, &c. quamuis autem fugeret, tamen fertur vinxisse .i. ligasse corona populea .i. ex populo facta, qua & Hercules coronatus inferos perijt, tempora. s. capitis sui, vda. i. vaporata, Lyæo. i. Baccho, hoc est vino curas soluente, Affatus amicos. s. comites, & socios fugæ, tristes. s. propter exilium eius, sic .i. in hæc verba. O socij, & ò comites, nos ibimus quocunque (est autem Tmesis. i. incisio dictionis quæ ab imperitis Temesis dicitur) fortuna melior parente. s. Telamonē qui nobis, quibus fortuna belli pepercit, exitium minatur, feret. i. trahet nos Maro, Quo fata trahunt, retrahuntq. sequamur. Nil desperandum est sup. vobis Teu hoc est me. (Sed moris est, vbi quis se laudare vult, potius nomen proprium, quā pronomen ponere, presertim cum illustre sit, vt Aen. v. Quæ munera Niso Digna dabis, primam merui, qui laude coronam) duce. i. vos ducentem, & Teucro auspice. i. auspicij docto, & perito & ita ad profectionem, cohortante. enim pro quia, Apollo certus .i. infallibilis, & qui certo scit. Sed non voluit aperte locum designare, ne diligentiam inquirendi auferat. Non. n. licet nobis omnia scire, vt Aen. iij. Prohibet, nam cetera parce Scire Helenum, fariq. iubet Saturnia Iuno. & ideo Apollo licet certus. secundum Ethnicos, fallacie Dæmoniorum deceptos, dubie tamē sæpe respondit, quod ne faceret peccatur Aeneas ibidem dicens, Da pater augurium, atque animis illabere nostris promisit ergo certus, & est antitheton certus, & ambiguam. i. incertam mihi futuram, tellure noua .i. in qua prius non fuit Salamin, hæc autem erat Cypru, O viri fortes, & passi peiora, sicut Aen. j. O passi grauiora dabit Deus his quoque finem. Passi dici mecum, ne se expertem laboris innuat, pellite nunc curas vino, quia nos iterabimus. i. iterum nauigabimus cras, ingens æquor. i. mare.

SVNT, quibus vnum opus est intactæ Palladis vrbem Carmine perpetuo celebrare &. [Vndique decerptam fronti præponere oliuam) Dicam & hoc loco qui mihi placeat ordo, cum suus cuique sit palatus, contra aliorum non solum ordinem, sed & sententiam. Is igitur talis est, sunt. s. aliqui, quibus est vnum opus celebrare perpetuo carmine vrbem intactæ Palladis, & pręponere alijs. s. arboribus, & rebus, oliuam vndique decerptam. i. oliue laudes vndique collectas, fronti. i. ad frontis decus, & honorem, ea. n. victores coronabantur. Nam esto vt frontem pro capiti accipiamus, & possit pars pro toto accipi, imponere, tñ vel apponere dicemus coronam, non præponere, vt alij voluerunt. MAT. Bōfini s.

LEGIMVS quippe pauperculam quandam interrogatam quid nam marito durata dotis foret, respondisse. Patriam pudicitiam. Altera, veru cum quæreretur ex ea, an cum viro coisset. Minime, inquit, sed ille mecum. Quædam porrò cum fuisset clam compressa, fœtumq. perdidisset sic nulla emissa voce se constantē ac tolerantem præstitit, vt eliso conceptu reiectoque, parente aliosq. latuerit proximos, quippe dolorem magnitudinem, quibus (vt assolet) lancinabantur subinde conuellebatur quæ, vicit ignominiæ timor, Tantum etat vel in muliebri ingenio toleranțiæ robur, vt non immerito videatur Horatius cecinisse Carminum primo. [Me nec tam patiens Lacedæmon, Nec tam Larisse percussit campus opimæ) Nam, vt inquit Aemylius Probus, Lacedæmoniorum moribus summa virtus in patientia statuebatur. Seneca scribit, Lacedæmonios consuesse liberorum suorum indolem experiri publice verberibus admotis, illos subinde adhortando, vt flagellorum ictus fortiter perferrent, item laceros, ac semianimes, rogando, vt perseueranter vulnera præberēt vulneribus. Quam rem copiosius exequitur Lucianus in sermone qui est de gymnasijs, & significat Thebaidos 4. Papin. COEL RHOD.

Et oliuiferi Eurota
Dura manus

Exposuit & Lactantius grammaticus, gentis in eo crudelitate taxata. Laconibus hoc item fuit peculiare, omnia impensius cælare. Propterea id innuens historia quinta Thucydides, τὸ κρυπτὸν, inquit, ἐκρύπτετο. cum Lacedæmonijs loqueretur. Apud eundem obseruatum quoque. Nomos dici polemicos cantilenas Lacedæmonijs in hostibus congrediendis concinisuetas. De Gymnopœdijs, quas nudi certantes concelebrabant ijdem mentio Thucydidi etiam fit, γυμνοπαιδίας, inquit, τὰς γυμνοπαιδίας.

AD LYDIAM.

Riualem suum Sibarim oblique notat qui sic deperiret Lydiam vt se neque disco, neque iaculis, non equis, non armis, non natando exerceret, sed apud eam velut Achilles inter Lycomedis virgines latitaret.

Ode VIII. Dicolos distrophos. Primus quisque versus est Aristophanius Dimeter Acatalectus, constans è Choriambo, & Bacchio, siue Amphimacro, hoc modo.

Lȳdiă dīc - υυ- pěr ōmnēs υ--

Secundus autem quisque est Choriambicus Alcaicus Tetrameter Acatalectus, constans ex Epitrito secundo, duobus Choriambis, & Bacchio, siue Amphibracho, hoc modo.

Tē dĕōs ō-υ-- rō Sȳbărīm -υυ- cūr prŏpĕrēs -υυ- ămāndō υ--

-υυ- υ--
-υ-- -υυ- -υυ- υ--

LYDIA dic per omneis
Te deos oro: Sybarin cur properes amando.
Perdere: cur apricum
Oderit campum patiens pulueris, atque solis.
Cur neque militaris

Inter

equitet. Inter æqualeis * equitet: gallica nec lupatis
Temperat. * Temperet ora frænis.
Cur timet flauum Tiberim tangere: cur oliuum
Sanguine viperino
Cautius vitat: neque iam liuida gestat armis
Brachia, sæpe disco,
Sæpe trans finem iaculo nobilis expedito.
Quid latet, vt marinæ
Filium dicunt Thetidis sub lacrymosa Troiæ
Funera: ne virilis
Cultus in cædem, & lycias proriperet cateruas.

ANTO. YDIA dic &c.) Octaua Ode in Lydiam meretricem scribitur. Sybaris.n.eius amore, officia omnia, quæ prius obire solebat, reliquerat, latens apud eam, vti Achilles olim inter filias Lycomedis, latuisse fertur, matre iubente, ne videlicet virilis habitus eum in Troiam duceret. De quo late Papinius. Id aũt latere apud Lydiam, & consueta officia reliquisse, in riualem quoque dici existimemus. *Lydia.* [Lydia) Meretricis hic nomen ab Lydia regione, quæ & Mœonia dr̃ sumptum est au *Sybarin.* tem Lydia annexa Phrygiæ, vt Str.lib.13.edocet. [Sybarin) Iuuenis hic nomen non ab re positum. Nam Sybaritæ delitijs, & luxuria defluxerunt, vt patebit, & συβάρις Græce, Latine tacitus, & delicatus dicitur. Alibi tamen fluuis est, qui veterem separat Campaniam. Cui fluuio propriũ illud inesse traditur, vt in eius aqua demissa virgulta saxificentur, forma tamen, coloreq. seruato. Auctor est Strab. lib.v. Plin. vero lib.iij. dicit: Inter duos amnes, Cratin, & Sybarin vrbem fuisse, eodem nomine. sic etiam Strab. lib.6. ait addens ꝙ ea ciuitas tanta excellentia, & felicitate excreuerat, vt quaternas proximas rexerit gentes, & quinque ac viginti vrbes, suo subdiderit imperio. Totam autem felicitatem in- *Crotoniatæ.* tra dies lxx. Crotoniatæ illis interceperunt adeo delicijs, & luxuria intemperantes defluebat. Vrbe enim potiti, inducto flu- *Sybaris fluuius.* uio, cuncta demerserunt. Qui de Sybari biberint sternutamentis agitari constat. *Cratis.* Cratis autem homines in eo lotos, Cæsarie candidos, & flauos efficit, ac multis medetur morbis. *Amãdo.* [Amando perdere) Per antiphrasin est, nam qui amat, vel qui amatur, fauere debet, non obesse. Præterea amando hic potest actiue, & passiue accipi ita vt Lydia amet Sybarin, vel vt ametur à Sybari. [Apricum) Soli expositum. [Patiens pulueris) Atque Solis, cum assuetus sit pati, & puluerem, & Solem. [Cur neque militaris) *Iuuenum exercitia in equis.* Iuuenum exercitia narrat. Nam vt Vegetius scribit iuniores in equis ligneis exercebantur, tantaq. cura erat vt non solum à dextris, sed etiam à sinistris partibus, & insilire, & desilire discerent, *Gallica ora.* euaginatos etiam gladios vel contos tenentes. [Gallica ora) Gallicorum equorum, Str.lib.iiij. ait ita. Vniuersa vero natio, quam hæc ætas Gallicam, vel Gallaticam nominat: martis studio, & animorum ardet impetu, conferendæ pugnæ alacritate impigra. Et paulò inferius sic: Ephorus tam late Galliæ magnitudinem excedere tradit, vt quam nunc vocamus Iberiam: plurima illius *Gallitiæ equi.* spatia, Gallis vsque Cades attribuat, Iustinus autem lib.vlt. scribit, ꝙ tanti in Gallitia ac Lusitania, & tam pernices visuntur equi vt non immerito vento ipso concepti videantur Plin. etiam lib. *Asturia.* 8. de equis scr. ꝙ in Hispania Gallica gens, & Asturia est equini generis &c. [Lupatis frænis) .i. asperis à lupinis dentibus, qui *Lupus lupatum frænum.* inæquales sunt, vt inquit Seruius. Lupus autem, & lupatum frænum dicitur. Ouid. in Trist. Et placido duros accipit ore lupos. Et Mar. Mordent aurea, ꝙ lupata cerui. [Tyberim tangere) .i. na- *Natandi vsus.* tare. Natandi vsum, inquit Veg. æstiuis mensibus omnis æqualiter debet tyro condiscere. Non enim pontibus semper flumi- *Olei natura.* na transeuntur, ideoque Rom. veteres campum Martium vicinum Tyberi delegerunt, in quo iuuentus post exercitium armo- *Græcorũ vitia.* rum sudorem, pulueremq. dilueret. [Cur oliuum) Olei natura tepefacere corpus, & contra algores munire. Vsum eius ad luxuriam inuenere Græci vitiorum omnium genitores in Gymnasijs publicando. Auctor est Plin.lib.xv. Vtq Liuius docet. Hannibalis milites pugnaturi ad Trebiam oleo mollierunt artus, per manipulos misso ab ipso .s. Hannibale. hic autem de cæromate intelligitur, de quo Sat.in Iuuen iam diximus. Armis i. armorum exercitatione, vt disci, & iaculi. hæc enim vna est clausula. [Disco) Graui lapidé, & rotundo, qui exercitij causa, corporis, ad amnes proijciebatur. Vegetius ait, ad lapides vero vel manibus, vel fundis iaciendos, exerceri diligenter conuenit iuniores.

Discus. Dicitur aũt discus à δισκεῖν iacere. *Iaculari.* [Iaculo) Tyrones iacula aduersus palum, tanq̃ aduersus homines iaciebant. Armorum doctor attendebat, vt magnis viribus, & destinato iactu, hastile torquerent, vt vel in palum, vel iuxta dirigerẽt missile. Quod idem Vegetius edocet. [Filium Thetidis) In mari Aegæo vna Cycladum est Scyros longitudinis xxv. millium passuum, antea Phœnice appellata, vt Plin.lib.4.ait. In ea vero Lycomedes rex erat, apud eum itaque (nam filias habebat) Achillem puellari habitu Thetis deposuit, Audierat.n. à Proteo vate apud Troiam periturum Achillem, hinc mater eum cælare Achiuos (vt diximus) voluit, ab Vlysse tandem recognitus est, & ad Troiam ductus. [Sub) .i. ante Virg. in Georg. Sub lucem exportant calathis, pro ante lucem. [Lycias cateruas) Lyciorum rex Sarpedon Iouis filius Troianis fauit vbi à Patroclo occisus est. Horat. Lycios pro Troianis omnibus, illorumq. socijs posuit. de Sarpedonis morte lib. xvj. Ilia late habetur. [Proriperet) Traheret ipsum Achillem.

LYDIA dic per omnes) Metrum Choriambicum, quod constat ex Choriambo, & Bacchio ita, Lydia dic per omnes. Secundus ex Epitrito secũdo, & duobus Coriambis, & Bacchio ita, Te deos oro Sybarin, cur properas, amando. [Lydia dic per omnes) In Lydiam dicit vulgaris formæ mulierem, & sibi aliquando dilectæ, cur ita Sybarin diligit iuuenem vt eum ab omnibus officijs amore sui desistere fecerit, intermissa etiam exercitationem campestri, & sic apud eum lateat, sic vt apud virgines Lycomedis Achillem ferunt. quod per husteron proteron in riualem dicit. Ordo est. [Lydia dic oro,) Hoc est interrogo, per omnes deos cur properas amando perdere [Perdere) κατ᾽ ἀντίφρασιν declamat. [Amando perdere) Amore perdere vnde est, Vt vidi, vt perij. [Apricum) Amœnum, voluptuosum. [Patiens) Cum possit iam ferre militares labores. [Flauum) Turbidum, [Tyberim tangere) Natare, ꝙ adolescentibus inter summa erat virtutũ exercitationis studia. [Cur oliuum Sanguine viperino Cautius vitat) Dicit cur non exercet palæstram, quam tractantes oleo vngebantur? magis vitat oleum, quàm sanguinem viperinum venenosum. [Liuida Brachia) Assiduo vsu, & pondere armorum. [Disco) Discus genus ludis est, certi ponderis dicit Discum, quo iuuenes in agone contendebant. fortior est iudicandus, qui vltra designari spatij finem, eum iecisset, ita vt missilibus certabatur ordo est. Neque iam nobilis gestat liuida brachia armis, sæpe expedito Disco, trans finem sæpe iaculo trans finem. [Filium dicunt) Latuisse subaudis. [Achillem dicunt à Thetide abscõditum metu belli Troiani. [Ne virilis cultus) Lycij populi fuerunt Troianis ferentes auxilium. Vnde est, Vnã quæ Lycios, fidumq. vehebat Orontem. [Proriperet) Raptim vel incaute iret. ACI.

LYDIA dic per omnes Te deos oro) Hæc Lydia amica, POR. fuit Sybaris nomine adolescentis, cui imputat quòd amore sui implicitum residem fecerit, exercitationum campestrium. Cur apricum Oderit campum cum patiens pulueris, atque Solis sit aut fuerit. [Gallica nec lupatis temperet ora frænis) Gallica ora, pro gallicorum ora equorum. Lupata aũt fræna sunt aspera. de quibus, & Virg. sic ait, Et duris parere lupatis. [Cur timet flauum Tiberim tangere) Qui in campo Martio exercebantur, & natabant post exercitium, quia, & hoc videtur necessarium militiæ esse. [Sæpe disco, Sæpe trans finem iaculo nobilis) Ad excipiendum trans finem expedito nobilis sæpe iaculo. dicit autem eum gloriose, & discum, & iaculum misisse. Quid latet, vt marinæ Filium dicunt Thetidis εὐλαβῶς, quia ex eo quod latet, latuisse accipiendum est [Lycias proriperet cat.) Manifeste hic, Lycias pro Troianis posuit.

LYDIA &c.) Obiurgat meretricem perdentem Sybarin a- ASC. mando, non sine amara irrisione pueri eam ita perdite redamantis, vt omne studium militare propter eam prætermittat, & cum ea deliteat eam fouens. Ordo aũt est. Lydia dic, quod quia imperiosum, & odiosum est. vt in Buc. Dic mihi Damœta &c. mitigat dicẽs, Dic oro te per omnes deos, cur properas .i. festinas .s. ante ætatem Veneri maturam, perdere .i. destruere, amando .i. per amorem, aut quia nimis ipsum amas, quod signanter, & diserte, dictum, quia meretrices, quos amant, maxime perdunt. illis enim oblectatæ, cogunt eos sibi morem gerere, Sybarin puerũm illum tacitum, & ita minus repugnantem, & tractabilem, ac delicatum vnde nomen impositum à re ipsa. Et dic cur oderit campum apricum .i. Soli expositum, patiens .i. cum sit patiens pulueris, atq; solis. Et dic cur neq; militaris .i. cum sit militaris, equitat .s. amplius inter æquales .i. coæuos suos, nec temperat .i. domitat, & regit, ora gallica .i. equorum gallicorum, frænis lupatis, à lupinis dentibus, ad quorum similitudinem facta sunt, sic dictis. Et cur timet tangere Tiberim flauum (Vnde Albula prius dicebatur) .i.

cur

cur non audet amplius natare, & cur vitat oliuum.i.oleum, quo vnctus tutius natet, & luctetur cautius sanguine viperino .i. qui vitare debeat sanguinem venenosissimi serpentis, qualis est vipera. Nec gestat iam.i.amplius, brachia liuida.i.plumbei coloris, in armis.i. quem colorem inducunt arma, existens nobilis.i.insignis, & multis notus, disco, & iaculo expedito .i. expedito iacto, aut iaculato, trans finem.i.metam iuuenibus constitutam, vt discum, aut vectem proijciendo, vires exerceant.[Quid].i.ad quid, latet.s.Sybaris apud te, vt.i.quemadmodum: dicunt quod & Stat. postea in Achill.dixit)filium Thetidis marinæ.s.Deæ Achillem super, latuisse in aula Lycomedis regis Scyri: vbi ex Deidamia eius filia Pyrrhum genuit, sub .i. paulò ante tempora, cum tempora tenderent in funere lacrymosa Troiæ.i.ante excidium Troianum, dicunt inquam latuisse.ne cultus.i.vestitus virilis proriperet ipsum in cædem, & Lycias cateruas. pro eo quod est, in cædem Lyciarum cateruarum, quæ Troianis suppetias tulerant duce Oronte, & Sarpedone.

MAT. Bôinis. LYDIA dic per omnes Te deos oro, Sybarim cur properas amando perdere) Exponit Mancin. amando actiue hic, & passiue posse accipi.i.dum amas, vel amaris. Landinum (vt arbitror) in expositionibus imitatus, cum pro more suo exponit, hoc est aut illud. Ergo vero ita sentio, vt quicunque eiusdem Ode verba recte pensitauerit, & intellexerit, amando sit actiue omnino accepturus, nullo autem modo passiue, & Lydiam ipsam vehementi prosecutam amore Sybarim intelligat, fuisseq. illum perdituram ob id ipsum, quod cum apud se retineret ad explendam libidinem suam, non quod Sybaris illa amori aduersaretur vt nostræ tempestatis scorta faciunt, quæ quantum ad amorem pertinet, & libidinē adolescentes, & iuuenes exquirunt pulcherrimos, & Veneris potētissimos, ac simplices, & tyrones, vt facilius irretire illos queāt. Quod vbi sunt suis blanditijs, & illecebris consecutæ, eousque miseros apud se captiuos retinent, donec penitus iuuentæ illorum florem, & omnem succum emunxerint, & expresserint, ac postea emittunt pallidos, macilentos, effœtos, enerues molles, & omnis denique virtutis, & fortitudinis expertes. Sed, si quos ex eo genere sortiuntur, præter formam etiam diuites, post exactam adolescentiam, patrimonijs quoque exhaustos, vel, si id puduerit, furatum, demum se perditum ire compellunt. Et propterea dixit Horat. Perdere amando, quod potius dicendum fuerat odio habendo. Id autem apertissime demonstrant vltimi Odes, quos subijciam, versus.

Quid latet, vt marinæ
Filium dicunt Thetydis sub lacrymosa Troiæ.
Funera? ne virilis
Cultus in cædem, & Lycias proriperet cateruas.

AD THALIARCHVM, QVEM HORTATVR AD HILARIOREM VITAM.

Ode IX. Tricolos tetrastrophos. Primi quinque duo versus sunt Dactylici Alcaici Acatalectici, qui constant ex Penthemimere Iambica, id est ex Iambo, vel Spondeo, Iambo, & syllaba, quæ dicitur cæsura, deinde è duobus Dactylis, vel vltimo Amphimacro, hoc modo.

Vĭdēs v- ŭt ăl v- tā - stēt nĭuĕ -vv cāndĭdūm -vv
Sōră v- ctĕ, nĕc v- iām - sūstĭnĕ -vv ānt ŏnŭs -vv

Tertius autem quisque est Iambicus Archilochius Dimeter Hypercatalectus constans quatuor pedibus primo, & tertio Iambo, vel Spondeo, secundo & quarto Iambo duntaxat. deinde, superest syllaba, hoc modo.

Sӯlvæ -- lābo v- rāntēs -- gĕlū v- quĕ v

Quartus autem quisque est Dactylicus Alcaicus Acatalectus, constans ex Dimetro Heroico, & Dimetro Trochaico, id est è duobus Dactylis, & duobus Trochæis, vel vltimo Spondeo, hoc modo.

Flūmĭnă -vv cōnstĭtĕ -vv rūnt ă -v cūtō --

u u--- uu uu
u u--- uu uu
-- u-- u u
-uu uu u--

VIDES, vt alta stet niue candidum
Soracte: nec iam sustineant onus
Siluæ laborantes, geluque *
Flumina constiterunt acuto?
Dissolue frigus, ligna super foco
Large reponens: atque benignius
Deprome quadrimum Sabina
O Thaliarche merum dyota.
Permitte diuis cetera. qui simul
Strauere ventos æquore feruido
Deprœliantes: nec cupressi,
Nec veteres agitantur orni.
Quid sit futurum cras, fuge quærere: &
Quem fors dierum cunque dabit, lucro
Appone: nec dulceis amores
Sperne puer: neque tu choreas:
Donec virenti canities abest
Morosa. nunc & campus, & areæ,
Lenesque sub noctem susurri,
Composita repetantur hora.
Nunc & latentis proditor intimo
Gratus puellæ risus ab angulo:
Pignusque direptum lacertis,
Aut digito male pertinaci.

* Vide ann. Fr. Rob super iste loco.

IDES vt alta) Nona Ode Thaliarchum puerum ad voluptatem, lætioremque vitam hortatur. Dicit enim cum maxima vrgeant frigora, lignis foco repositis dissoluenda sibi metumque optimum exhibendo, crastina curet minime, nec item dulces spernat amores, aut choreas dum iuueni sibi canities abest. Qui vero dicunt poëtam hic loqui ex Epicuri sententia, minime veri esse videntur. Epicurus enim epistola Herodoto missa hæc ait, Cum itaque dicamus voluptatem finem esse, non luxuriosorum voluptates, eas ue quę in gustu sunt positæ, vt quidam ignorantes, aut ab nostra sententia dissentientes, aut male accipientes, arbitrantur, sed non dolore corpore, animoque tranquillum esse, & perturbatione vocare dicimus, non enim conuiuia, & concessationes non puerorum, mulierūq. congressus non piscium vsus, & ceterorum, quæ affert preciosior mensa, suaue gignit vitam, verum ratio sobria, causasque perscrutans, cur quæque, vel eligenda, vel fugienda sunt, opinionesque expellens, per quas animos vt plurimum occupat tumultus. Horum omnium initium, maximumq. bonum prudentia est. Hæc ille. Thaliarchus aut nomen est a poëta fictū. Nam dici pōt conuiuij, seu festiuitatis princeps, θαλία nanq; dicitur conuiuium, ferturn festiuitas, ἀρχὸς princeps. [Stet].i.psistat, plenum esse hic non conuenit, nam alta niue candidum dicit. [Soracte) Ser. Sol. quod per paucæ familiæ erant in agro, Phaliscorum, quos Hyrpos vocabant qui sacrificiū annuum ad montē Soracte faciebāt, idq. operantes gesticulationibus religiosi impune insultabant ardentibus ligno rum struibus, in honorē diuinæ rei flāminis parcentibus. Strab. etiā lib.v. ostendit, Soracte in Phaliscis esse iuxta Flaminiā viam, Sub quo monte (vt ait) vrbs erat Feronia, quo nomine, & Dea quædā nuncupabatur, quam finitimi miro dignabantur honore, quo in loco ipsius templum erat mirificum sacri genus habens. Nam qui eius numine afflabantur, nudis pedibus prunas, & copiosum cinerem inambulabāt nulla læsione sub hoc Dæmone, id autem quotannis celebrabatur. Horat. vero hic in Sabinia Soracte esse ostendit, vel potius propè, nam propè est, vt vidimus, Dictaq. ab vrbe Roma, millibus pas. vltra xx. Dr aūt Soracte (vt puto) a σωρεία, quod est congeries. Vel à σωρὸς, quod est aceruus, cumulus ue. est enim mons altissimus. [Gelu acuto) acutum dixit, quoniam gelu ipsum acutum fit aqua paulatim stillante, vel acutum ait, quoniam suo innato frigore cum tangitur, pungere videtur, atque vrere. [Diota) Putandi vasculum à δύο, quod est duo, & ὦτα, plurali numero aues. quasi duas aures .i. ansas habens. [Cetera) .i. omnes alias curas. Tu vero voluptati incumbe, & quietæ vitæ, futurorum minime solicitus. Dij enim post aduersa per seipsos quietem tribuunt hominibus, & iucunda, hinc ait. [Qui simul Strauere &c.) Strauere, quiescere, fecere, atque subsidere.

ANTO. Epicuri voluptas. Thaliarchus. Thalia. Archos. Phalisci Hyrpi. Soracte. Vrbs Feronia.

[Fer

Orni. [Feruido) Æstuanti. [Orni) Arbores sunt albo cortice graciles, &
Ornus. altæ dictæ (vt puto) ab ὀρέω, quod est insurgo, incito, promoueo itaque si nec orni, nec etiã cupressi graciles quoque & altæ stratis ventis agitantur, quod de arboribus erit classis, & robustis? [Fuge quærere) Hoc ad animi pertinet tranquillitatem, ex qua summa voluptas redundat. [Lucro appone) Quia mors imminet, vnde die quoque accidere potest. [Quemcunque) Vel bonũ vel malum. [Virenti) Tibi iuueni. [Canicies morosa) Senectus
Senectus. difficilis, & querula, hinc Iuuen. ait. Vsque adeo grauis vxoris, na
Morosi. tisq. sibique. Vt captatori moueat fastidia Cosso. Morosi aũt (vt Porph. inquit) dñr multorum morum inter se contrariorum.
Canities Canities vero generatur (vt edocet Philosophus) ex putredine. Cum itaque in senectute desit calor naturalis, qui causa est digestionis, necessario pilorum materia non bene digesta putrescit, hinc postea senes canescunt. Macr. etiam lib. vij. sat. Canitiem ex nimio humore fieri, quod phlegma vocatur. Nam ideo albi
Area. sunt cani, qa colorem humoris, quo nutriuntur, imitantur. [Cã-
Campus. pus) Martius. s. vbi iuniores exercebantur, vt superiori Ode ostendimus. [Areæ) Plateæ, nam loca in vrbe pura areę dñr, vt Varro, ait, ad similitudinẽ areæ vbi frumenta secta teruntur, & arescunt, Festus etiam Pomp. inquit, ꝙ area proprie dicitur locus vacuus, quasi exaruerit, nec possit quidquam generare. Aduerte tamen campos ampliores esse, areas vero minores, hinc poëta simul cõiunxit. [Lenes) Voluptuosi, suaues, dulces, gratissimi. [Sub noctem) Per noctem. [Composita hora) Constituta tibi ab amica. [Susurri) Confabulationes. Catull. Verbosa gaudet Venus loquela. [Nunc & latentis) Ordo est. Et nunc repetatur gratus risus proditor puellæ latentis ab angulo, cum enim risus auditur puellam latere ostendit, quod quidam ad voluptatem, & lusum fieri solet, hinc illud est in Buc. Malo me Galatea petit lasciua puella, Et fugit ad salices, & se cupit ante videri. [Pignusq. dereptum lacertis) Hic locus per antiphrasim intellectus à quibusdã fuit, debemus enim intelligere pignus dereptum à puella è lacertis amatoris, & annulum à digito eiusdem. Sic nanque coguntur amatores repetendi gratia, quod reliquerant vi ferè ablatum, puellas reuisere. Nam iccirco illæ id fecerant. [Pignus dereptũ
Armilla. lacertis) Armillas intelligit dereptas è brachijs amatoris à puel-
Armi. la, nam (vt Festus edocet) Armillas ab armo (quibus viri milita-
Arma. res ab imperatoribus donari) dictas esse existimãt, ꝙ antiqui humeros cum brachijs vocabant armos, vnde arma ab his dependentia sunt vocata. [Aut di.) Annulum hic intelligit, direptum ẽt à puella ex digito ipsius amatoris. [Male pert.) Ficte, & debiliter tenaci. nam fingunt se amatores retinere, quod optant sibi adimi à puellis, & illud est, quo iustiores habebãt redeundi causas.

A C R. VIDES vt alta stet niue candidum) Metrum duobus versibus Alcaicum, quod constat ex Penthemimeri iambica, & cæsura, & duobus Dactylis ita, Vides vt alta stet niue candidum. Tertius dimeter iambicus Hypercatalecticus. i. ex duobus Dijambis vel ex quatuor iãbis, & cæsura ita, Siluæ, labo, rantes, gelu, que. Quartus Pindaricus ex duobus Dactylis, & duobus Trocheis, ita Flumina, constite, rint à cuto. Inter Pherecratium, & Pindaricũ hoc interest. Pherecratium constat ex Spondeo. Dactylo, & Spõdeo. Pindaricum est duobus Dactylis, & duobus Trochæis. [Vides vt alta stet) .i. cooperiatur, vt Stant lumina flammæ, & iam puluere cœlum Stare vident. [Candidum) Candidum niuibus. [Soracte) Mons Apuliæ in qua Apollo colebatur, vt: Summæ, deum sancti custos Soractis Apollo. [Siluæ laborantes) Ponderis magnitudine. [Flumina constiterint acuto) Nimietate frigoris etiam flumina concreta à cursu suo stetisse dicit. [Super foco) Vt, Multa super P. r. s. h. m. & alibi, Gemina super arbore sidunt. [Large) Abũdanter, copiose pro foci magnitudine. [Benignius) Remissius solito. [Deprome) Hauri, propina. [Quadrimum) .i. quatuor annis inueteratum. [O Thaliarche) Nomen eius ad quem loquitur. [Dyota) Vinarium vas. i. magnum duas habens ansas. [Permitte diuis cetera) Omnes solicitudines ordinationi numinum debere committi dicit. [Qui simul) Dixit in momento omnia tranquillantes. [Strauere) Placidum fecere. Virg. Sterneret æquor aquis remo vt luctamen abesset. [Aequora feruido) Concitato mari propter ventos prœliantes. [Nec veteres agitantur orni) Nec commouentur sedato fluctu ventorum. [Quem fors dierum) Euentus dierum lucrare, & memor mortis citæ, nec lætitiam, nec amores omitte. Ordo est. Quemcunque dierum dabit sors appone lucro. & fuge quærere quid sit cras futurum. [Fuge quærere) In vituperationem Mathesis dictum, ꝙ magis cruciat expectatione, & quæsitione futurorum. [Appone) patienter fer & habe pro lucro quęcunque dierum, siue bonum, siue malum dabit sors. [Neque tu choreas) Choreæ à choro dictæ, quòd iunctis manibus saltetur. [Virenti) Tibi. s. iuueni, & ad huc viridis ætati homini. [Morosa campus) Quòd morosum tarda deliberatione faciat. [Campus areæ) Planus ad ludum locus. & repetantur ab inferioribus subaudis. [Lenesque) Voluptuosi. [Susurri) Confabulationes. Ordo est. Nunc & gratus risus, proditor puellæ latentis ab intimo, angulo repetatur abs te. [Latentis) Virg. Et fugit ad salices, & se cupit ante videri. [Proditor) Manifestator. Virg. Vectusq́. recusat Prodere voce sua quẽ quam, aut opponere mortẽ. [Gratus puellæ) Puellam sibi gratam dicit, quæ sæpe meretricio ritu manibus ludit amatoris hanc autem dicit impetrãdam. [Pignusq́ dereptũ lacertis) Pignus est, aut Armilla de brachio aut annulus de digito datus causa veniendi ad constitutum locum & sabdole. Nam fingunt se retinere quod volunt sibi adimi, vt habeant iustam causam veniendi, [Male pertinaci) Male in tenendo perseuerante.

VIDES vt alta stet niue candidum Soracte) Thaliarchum P OR.
ad lætiorem vitam hortatur, vt lusibus adolescentiæ, quandiu ætas permittit vtatur. Notandum autem quod neutro gñe Soracte dixerit, cum vulgo Sorax dicatur. Est aũt hinc mons in Phaliscis. [Stet) Aũt plenum sit signat. vt Ennius. Stant puluere campi, & Virg. Iam puluere cœlũ Stare vides. & in Buc. Stant & iuniperi, & castaneæ hirsutæ. [Flumina constiterint acuto) Vtrum ad sensum frigoris pertinet, quod velut vitrum pungit, an quod frigus velut vitrum acutum sit. [Super foco) Super focum videtur dicere debuisse, sed frequens in hanc figuram. Horat. vt, D strictus ensis, cui super impia ceruice pendet. [Atque benignius Deprome quadrimum Sabina. O Thaliarche merum dyota) Dyotam amphoram dicit, quòd ansæ eius velut aures sint, ergo græca appellatione hoc dicitur. [Quem fors dierum cunque dabit, lucro Appone) Ordo est. Quemcunque dierum sors dabit lucro Appone, per quod dicit vnumquenque diem vitæ nostræ nos de lucro computare debere, eo ꝙ mors quotidie possit accidere. [Nec dulces amores Sperne puer) Pro dum puer es noli spernere. [Donec virenti canities abest Morosa) .i. senectus difficilis, nam morosi dñr multorum moꝝ inter se contrariorum. [Composita) Pro constituta [Nunc & latentis proditor intimo Gratus puellæ risus ab angulo) Gratus dicit, sic enim puellæ solent verecundiam sexus cum libidine miscentes abscondere sequentibus amatoribus, & rursus vt inueniantur, risu se prodere. Tale illud Virg. Et fugit ad salices & se cupit ante videri. [Male pertinaci) Belle male pertinaci, quia fingunt se retinere, quod volunt sibi adimi, vt iustas habeant causas per quas veniant.

VIDES vt alta) Ex asperitate hiemis monet Thaliarchum A S C.
quasi principem festiuitatis, & conuiuiorum, vt igni, & vino frigus, & curat appellat, vt Manc. latius exequitur. Ordo est. O Thaliarche tu vides, vt .i. qualiter, Soracte mons ille in Phaliscis Apollini sacer, stet, i. rigeat, Soracte inquam candidum .i. albicans alta, i. densa niue, nec. i. & non, hoc est vides vt siluæ laborãtes. s. onere niuium, non sustineant iam, i. amplius onus .i. pondus niuium, quia aut rumpuntur, aut declinantur in terram, & vides vt flumina constiterint. i. constricta sint, & impedita à cursu, seu fluxu, gelu acuto. i. aspero, qd in glaciem conuertit aquas. [Et ideo dissolue frigus reponens) .i. iteꝝ, atq; iteꝝ ponẽs large ligna sup foco. i. loco q ignẽ fouet, & deprome benignius. i. indulgẽtius, & abundantius (sicut cõtra maligne sit quod parce & ab nõ fauẽte) meꝝ quadrimũ. i. quatuor annoꝝ, dyota .i. amphora binas aures hñte, Sabina. i. q in Sabinis recõdita est, aut q Sabinũ vinũm continet, & pmitte diuis, cetera. i. regimẽ mũdi, & auræ tẽperiẽ, q. s. diui, simul. i. statim vt strauere. i. sedauerũt, vẽtos deprẽlĩãtes. s. prius, æquore feruido. i. freto, aut feruido. i. ęstuoso, & multũ cõmoto, nec cupressi, nec orni veteres agitãtur. i. nulla sit amplius cõmotio, ad quoꝝ exẽplũ tacite innuit ẽt mẽtis agitationes sedãdas esse. [Quid sit futuꝝ) Prosequitur eandem mãm. Quia. n. solicitudo reꝝ futuraꝝ pñtiũ demit voluptatẽ, dicit, fuge qrere. i. ꝗ sqrere, qd sit futuꝝ cras, & appone lucro .i. deputato de lucro quęcunq; dieꝝ sors, aut sors dabit. Nec. i. & nõ, & puer. i. cũ sis adhuc puer, nõ sperne amores dulces. l. ętati puerili tã pubescẽti, neq; tu q habilis, & peritus es saltãdi, sperne choreas donec canities. i. senectus, morosa. i. difficilis, & in nulla re cõtenta, abest tibi virẽti, & cãpus. s. Martius, in quo exercebant iuuenes Rom. & areæ. i. alia loca exercitij in vrbe, q m nora sunt quã cãpus q dictus ꝙ capiat ample, & susurri. i. confabulationes cũ amica, lenes. i. suaues sine rixa. i. repetantur, sub noctẽ. i. paulò ante noctẽ, hora cõposita. i. ad hoc constituta. Posset forte intelligi, de susurris, hoc est murmure fluuioꝝ quorum auditus, & prospectus sub noctem gratus. & iucundus est, sed quod sequitur, amicæ congruit. Risus puellæ .i. datus à puella ab angulo, proditor ipsius puellæ latentis, gratus.

tus.s.tibi,repetatur,sup.nunc.i.composita hora.s.ante noctē, aut interdiu,& pignus dereptum.s.à puella, vt sit occasione redeunti, lacertus.i. ab humeris tuis,hoc est armillæ, aut à digito tuo male.i.non satis,pertinaci.i.annulum nō semper tenenti,sed per dissimulationem dimittenti vt repeti possit, repetatur hunc.

MAT. Bōnnis. DISSOLVE frigus ligna super foco &c.)Exponit Acron, & id quidem(vt reor) non rectè,benignum.i.remissus cum liberalius,& abundantius exponi debeat,non remissius,& parcius,ꝙ maxime abhorret à mente, & voluntate auctoris, si verba cetera penses,& rectè intelligas.Dicimus.n.aliquem relaxare animum cum libere alicui rei indulget,remittere vero,cum volumus affectum animi huic contrarium ostendere.

IN MERCVRIVM.

Hymnus ab Alcæo mutuo sumptus, quo laudat Mercurium, à genere, ab eloquentia, & sermonis, musica, palæstra, & furti inuentione.

Ode X. Dicolos, Tetrastrophos: Vt, Iam satis terris niuis.

-υ---υυ-υ-υ
-υ---υυ-υ-υ
-υ---υυ-υ-υ
-υυ--

MERCVRI facunde,nepos Atlantis,
Qui feros cultus hominum recentū
Voce formasti catus, & decoræ
More palæstræ:
Te canam magni Iouis, & deorum,
Nuncium,curuæque lyræ parentem,
Callidum quidquid placuit iocoso
Condere furto.
Te, boueis olim nisi reddidisses
Per dolum amotas, puerum minaci
Voce dum terret: viduus pharetra,
Risit Apollo.
Quin & Atreidas duce te superbos
Ilio diues Priamus relicto,
Thessalosque igneis, & iniqua Troiæ
Castra fefellit.
Tu pias lætis animas reponis
Sedibus: virgaque leuem coërces
Aurea turbam, superis deorum
Gratus, & imis.

ANTO. MERCVRI facunde, &c.) Decima Ode Mercurium laudat ab genere, ab eloquentia, ab officio, ab inuentis,ab actu,à potentia. Est autem hymnus ab Alcæo sumptus, vt scribit Porphyrio Volunt præterea Mercurium repertorem rerū plurimarum,quibus vitæ hominum consuleretur,fuisse hunc enim primum,& verba in ordinem redegisse,& multis indidisse rebus nomina.fuisse quoque literarum inuentorem aiūt. instituisseque quo honore, quibus ue sacris colerentur dij. In primis obseruator astrorum cursus fuit, & vocum harmonias adinuenit. Palæstræ, numerorumque, & ad corpora curanda medicinæ artis, lyræ insuper ex neruis trium chordarum, instar trium anni temporum, repertorem tradunt. Tris enim instituit voces,acutam,grauem,& mediam. Acutam ab æstate, Grauem ab hieme, Mediam à vere sumens,hic, & Græcos docuit verborum interpretatione. Vnde,& ipse Hermes.i.interpres appellatur, hæc omnia ex lib. j. Diod. Qui etiam lib. vj. sic ait: Tribuuntur præterea Mercurio præconia,diffidia, ac fœdera quæ in bellis fiunt: præcones quoque adijciuntur qui internuncij, esse solent ob eamque rem ab hoste tuti.Vnde,& ipsum commune utrinsque dicunt,cum ambobus vtilitatis communis,ac pacis mutuæ interpres existat. Mensuram insuper, ac pondus, & mercaturæ quæstum reperisse affirmant occulteque inuicem pe-

Mercurij inuenta. Rerū nomina. Literarū inuentor. Deorum cultus. Astrorū cursus. Medicina. Lira inuentor. Hermes. Mensura pondus. Mercatura.

culandi modum. Præco etiam deorum traditur nunciusque optimus.quoniam mandata diligenter perficiat.Vnde,& interpretis nomen assumpsit,non ꝙ nominum, aut orationis (vt quidam tradunt) fuerit inuentor,sed quia diligentius quam ceteri mandata referat.Palæstram eum introduxisse,& ex testitudinis forma lyram adinuenisse aiunt. Hæc ille. [Mercuri) Hic vocandi casus media correpta profertur,est.n.Trochæos, deinde Spondeus sequitur,de huiusmodi autem vocatiuus latinis meminit Gell. lib. iij.cap.xxiiij.meminit item Prisc.lib.vij.Cic. præterea in libro de Nat.deo. scribit fuisse quinque Mercurios. Tertium tamen Ioue tertio natum,& Maia.Ex quo,& Penelope Pana natū ferunt. Quartum vero argentum inuenisse, & Argum interemisse dicūt ob eamque causam Aegypto præfuisse, atque Aegyptij leges, & literas tradidisse Macr. lib.j. Sat. docet optime Agrum pro cœlo accipi, & Mercurium pro Sole. Cui Mercurio Tetrachordium scribit attribuit,quippe significat is numeros,vel totidem plagas mundi vel quatuor vices temporum, quibus annos includitur. Vel ꝙ duobus æquinoctis, duobusque solstitijs zodiaci ratio distincta est.Vt lyra Apollinis chordarum vij.tot cœlestium sphærarum motus præstat intelligi,quibus Solem moderatorem naturæ constituit.[Voce formasti) Cic.in lib.de Nat. deo. Sic tam vero domina rerum (vt vos soletis dicere) eloquendi vis, quam est præclara,quamque diuina, quæ primū efficit, vt ea quæ ignoramus discere, & ea quæ scimus alios docere possimus, deinde hac cohortamur, hac persuademus, hac consolamus afflictos, hac dicimus perterritos ab timore, hac gestientes comprimimus,hac cupiditates,iracundiasque restinguimus,hæc nos iuris, legum vrbium societate deuinxit,hæc ab vita immani, & fera segregauit. [Catus) Acutus proprie dicitur (teste Varr.) non sapiens. Catus ingeniosus,inquit Seru.lib.j.Æn. & Tull. lib.j. de Leg. ait, Quis igitur prudentem,& (vt ita dicam) catūm,non ex ipsius habitu,sed ex aliqua re externa iudicaret? [Palæstræ) Palæstra dicitur ludus,& locus,πάλη,lucta. παλαίω,luctor. παλαιστής, luctator. [Iocoso furto)Non auaritiæ causa commisso,verum iocando,ludendo ue. [Te,boueis) Ordo est, Apollo dum minaci voce terret te puerum nisi reddidisses boueis olim per dolū amotas,viduus pharetra risit. [Te,boueis) Quo tēpore pastor Apollo Admeti regis pauit armenta,dum amori vacabat demulcereturque fistula, eius boueis incustoditas Mercur. in siluis abscondit. Id autem solus Battus pastor, & senex aduerterat, itaque sibi silentij gratia vaccam donauit hinc ille, inquit, Tutus eas lapis iste prius tua furta loquetur. Simulauit Mercurius abire. Nox redijt versa figura cum voce, petijtque à Batto vt ei aperiret,an boueis aliquas vidisset,nam,& vaccam, & Taurum tribueret ipsi,inquit,ille,Sub illis montibus errant, risit Mercurius dicens Me perfide mihi prodis? hinc periurum in silicem vertit, qui nunc quoq; dicitur Index,hæc lib.ij.Met. Addunt alij Apollinem,vbi omnia prædicta cognouit, sumpto arcu voluisse Mercurium sagittis offendere, ille tamen castu clam pharetram ei abstulerat, qua recognita, risit Apollo, cum prius irasceretur. [Quin & Atridas) Lib.II.vltimo lōgo carmine scribitur ab Homero, Irim ab Ioue missam Priamo significasse, Achillem cum donis peteret solo comitatus auriga, nec formidaret, Mercurius.n. ducturus erat eum incolumen in illius tentoria. Itaque sumpto curru,& ideo auriga iter arripuit, occurritque sibi Mercurius ilico,dicens se Achillis, aurigam esse tunc peraperta vagantem. inde Priami currum, ascendit, immissoque somno castrorum custodibus. Græcisque omnibus inscijs ad Achillē peruenit Priamus nulli visus, abs quo Hectoris recepto cadauere, muneribus prius exhibitis,eodem Mercurio duce in Troiam reuersus est. [Thessalos ignes) Et per hos custodes intelligit, qui ante Achillis clausum tentorium erant Achille cœnante, dum Mercurio duce aperta ianua ingressus est Priamus. Homerus.n. lib. II. vltimo inducit Achillem inter alia hæc Priamo dixisse.

Te quoque nescio quis Deus huc comitetur euntem;
Quandoquidem iuuenile etiam si robur inesset:
Nec quisquam auderet, nec se committeret hosti,
Ingrediens furtim reserato cardine nostras Decepto custode fores.

[Tu pias lætis) Ordo est. Tu gratus superis,& imis deorum aurea virga pias animas lætis sedib.reponis,& leuem turbam coërces. [Lætis sedib.)Campis Elysijs.[Leuem) Vanam,& delinquentem. [Coërces)In tartaro.s.[Virga aurea) Virg.l b.iiij.de Merc.inqt.

Tum virgam capit hac animas ille euocat orco
Pallentes, alias sub tristia tartara mittit.
Dat somnos adimitq;, & lumina morte resignat.
Illa fretus agit ventos, & turbida tranat Nubila.

Homerus item lib. Iliad. vltimo ait, Tum virgam capit, hac oculos

Mercurius deorum interpres. Mercurij quinque. Pans. Argus. Lyra Apollinis. Catus. Palæstra. Pale. Boues. Apollinis Mercurius abegit Battus. Index. Iris ad Priamū qui adit Achillem Mercurius. Priami ductor ad Achillem. Mercurij virga.

oculos Deus excitat ipse, Hac dulces suadet somnos, & lumina claudit. Macr. lib. j. Sat. scr. Caduceum duobus draconibus ornatum fuisse, mare & fœmina in nodum obligatis inuicem parte media voluminis sui. Mart. etiam lib. vij. sic ait, Cyllenes cœlique decus facunde minister, Curea cui torto virga dracone viret.

Caducei. *Dracones.*

ACR. MERCVRI facunde nepos Atlantis) Metrum Sapphicum hendecasyllabum. [Mercuri facunde) Mercurium laudat ab arte, vt idem ad Iulium Florum, Seu ciuica iura. Respondere paras, seu condis amabile carmen, Prima feres ederæ victricis prœmia, & à genere, vt Virg. Tanti talem genuere parẽtes. [Qui feros cultus) Qui incompositos mores hominum tua eloquentia ab ipso exordio domuisti. [Voce) Eloquio, ratione. [More palæstræ) Exercitatione eloquentiæ, siue quia ab ipso dicitur inuentum exercitium huius certaminis. Hinc Virg. Et crines flauos, & membra decora iuuentæ. [Nuncium) Interpretem. Sic Virg. de eodẽ, Nunc ẽt interpres diuum Ioue missus ab ipso, Testor vtrunque caput, celeres mandata per auras Detulit. [Lyræ parentem) Ipse enim dr̃ lyræ inuentor, & Apollo Caducei. [Callidum) Ingeniosum, doctum. [Iocoso furto) Dulci, vt Vulcani Martisque dolos, & dulcia furta. Iocosum autem furtum vocauit artem præstigiatorum, quam ipse inuenit. Præstigiator vero dicitur ab eo quòd præstingit aciem oculorum, & mire moderatur dicendo Iocoso, ac si diceret, non illo quod ad auaritiam, & fraudem spectat. [Te boues olim) Sensus iste est. Abegisti boues Apollini pascenti pecus Admeti regis, & cum tibi minaretur sagitta, nisi eas reddidisses, volenti telum proferre, pharetram præstigiatam ademisti. Ordo est, Nisi reddidisses olim boues amotas p dolũ, Apollo viduus pharetra, dum terret puerum minaci voce, risit te. [Quin & Atridas) Ordo est. Quin & diues Priamus relicto Ilio te duce fefellit superbos Atridas. [Ilio diues Priamus relicto) Priamus, duce Mercurio, iuit ad Achillem relicto Ilio, & petiuit corpus Hectoris filij sui. Hinc Virg. Exanimumque auro corpus vendebat Achilles. [Tu pias lætis animas reponis Sedibus, virgaque) Virg. Tum virgam capit, hac animas ille euocat orco Pallenteis, alias sub tristia tartara mittit, Virgam autem dicit Caduceum quod primo Apollo habuit, & donauit Mercurio lyra sibi tradita. Huius autem virgæ hæc ratio est, Mercurius & orationes Deus dicitur, & interpres deorum, vnde virga bellantes diuidit. i. bellum, nam bellantes interpretum oratione sedantur, vnde, s̃m Liuium Legati pacis Caduceatores dicuntur, & grece Hermes dicitur ἀπὸ τῆς ἑρμηνείας, sicut contra per fœciales bella sumebantur. [Leuem) Vanam, peccatricem.

POR. MERCVRI facunde nepos Atlantis) Hymnus in Mercurium ab Alcæo lyrico poëta. Faciundum aũt Mercurium dixit, quia orationis inuentor. Nepotem Atlantis, quia Maiæ filius. Maia autem vna ex Atlantibus. [Voce formasti) Notum est Mercurium inuentorem existimari sermonis, palæstræ, lyrę, & furtorum. [Magni Iouis, & deorum, Nuncium) Σχῆμα λέξεως, hoc & Virg. Amphitryoniadæ magno, diuisq. ferebat. [Iocoso furto) Bene iocoso. Non. n. illo quod ad auaritiæ fraudem spectat. Deinde docet quid sit iocoso furto aliter. [Boues olim nisi reddidisses amotas, per dolum te puerum Apollo dum minaci voce terret, pharetra viduus risi) Fabula hæc autem ab Alcæo facta, & iterum Mercurius iccirco traditur furandi repertor, quia oratio, cuius inuentor est, animos ad audiendum fallit. [Viduus pharetra Risit Apollo) Belle viduus pharetra pro viduatus pharetra. i. priuatus. [Ilio diues Priamus relicto) Diues Priamus opportune nũc dicitur, quòd tantum. s. auri habuerit, q; filij corpus redemit, Mercurio autem duce dicitur ad Achillem venisse, qui custodibus somnum misit, vel quòd aurum sub tutela sit Mercurij. [Iniqua Troiæ) Pro eo quod est inimica. [Thessalos ignes) Cum ad Achillem venit propter Hectoris corpus redimendum. [Lætis sedibus) Elysijs campis. [Aurea virga). i. caduceo.

ASC. MERCVRI facunde) Disertissime accumulat laudes Mercurij, nec immerito, est. n. Deus facundiæ, & eloquẽtiæ, omnisq. solertiæ, & lyrici est describere laudes deorum, vt diximus ex auctore nostro de Arte, Musa dedit fidibus diuos, puerosque deorum. Primo ergo laudat eum à facunda sapientia, & canendi peritia, quæ duo poëta lyrico summæ sunt necessaria, tum à vafritate, & ingenioso furto lyricis puellarum dolos describere volentibus non minus scitu necessarijs, q; autem eloquentia feros cultus hominum reformet, attestatur ẽt poëta in Arte dicens, Siluestres homines sacer, interpresque deorum, Cædibus victu fœdo deterruit Orpheus: Dictus ob hoc lenire tygres, rabidosq. leones. Et Cic. in princ. Rhet. veterum docet quid valeat coniuncta sapientia. Ordo est. O Mercuri facunde. i. Deus naturalis eloquentiæ, nepos Atlantis, quia ex Maia eius filia genite, qui cautus. i. acutus, & ingeniosus, formasti feros cultos hoĩum, recentum. i. recenter productorum, voce, & more decore palæstræ. i. exercitatione, quam inuenisti. Ego canam te nuncium Iouis magni. i. egregij, & deorum. s. aliorum, & parẽtem. i. inuentorem, lyræ curuæ in formam testudinis factæ, & callidum condere. i. abscondere, furto iocoso. i. non auaro, nec animo detinendi quidquid placuit. s. condere, vt sequentia probant. [Te boues) Prosequitur (vt dixi) reliquas Mercuri laudes. Ordo est. Apollo dum terret te puerum. i. cum formam pueri. s. bubulci induisses, voce minaci. i. minanti te transfigere iaculis, nisi reddidisses boues. i. vaccas eius amotas olim. s. cum priuatus diuinitate armentum Admeti regis pauit per dolum. i. per fraudem, sicut putauit, quod non putasset, nisi diuinitatem amisisset viduus. i. spoliatus à te pharetra. i. cum sensisset te sibi interea dum tibi minabatur, etiam pharetram cum sagittis sublegisse, risit, propter iocundum & argutum furtum tuum. Quin. i. quinimò, insuper: Priamus diues, vt qui ingens pondus auri cum Polydoro deposuerat, & redemptione Hectoris extincti secum attulerat, vnde illud primi Aen. Examinumque aro corpus vendebat Achilles: Fefellit quia latuit, te duce relicto Ilio. i. dum tuo ductu Ilium reliquit, fefellit, dico Atridas. s. Agamemnonem, & Menelaum, & ignes Thessalor. i. excubias Thessalorum, & castra inimica Troiæ per quæ transiuit, Tu gratus, & superius, & imis deorum reponis lætis sedibus. s. Elysijs, pias animas, & coërces à pijs sedibus virga aurea. i. caduceo, turbam leuem. i. inconstantem, & quæ fidem Deo promissam non seruauit.

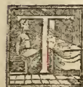
AD LEVCONOEN.

Philosophica sententia, ne sapiens de futuris anxius à Mathematicis pendeat, cum solius Dei sit præside futura.

Ode X I. Monocolos. Sunt enim omnes versus Choriambici Alcaici Pentametri Acatalectici. qui constant è Spondeo, tribus Choriambis, & Pyrrhichio, vel Iambo, hoc modo.

Tū nĕ -υ quæsīĕrīs -υυ- scīrĕ nĕfās -υυ- quēm mĭhĭ quēm
-υυ- tĭbĭ υυ
Fīnēm -- dī dĕdĕrīnt -υυ- Leūcŏnŏē -υυ- nēc Băbȳlō -υυ-
nĭōs υ-

-υ -υυ- -υυ- -υυ- υυ
-- -υυ- -υυ- -υυ- υ-

V ne quæsieris, (scire nefas) quem
mihi, quem tibi
Finem Di dederint * Leuconoë: nec *Leucothoë.
Babylonios
Tentaris numeros, vt melius quid-
quid erit pati?
Seu plures hyemes, seu tribuit Iupiter vltimam:
Quæ nunc oppositis debilitat pumicibus mare
Tyrrhenum, sapias: vina liques: & spatio breui
Spem longam reseces. dum loquimur, fugerit inuida
Aetas. carpe diem, quamminimum credula postero.

ANTONIVS.

V ne &c.) Vndecima Ode Leuconoën admonet, vltimum vitæ finem scire non quærat, cõsulebat. n. illa Mathematicos. Hortatur postea pñtis diei lætitiam carpere, postero nanque credendum minime. [Nefas scire). s. est. Deus. n. futura solus vult nosse, vtque legitur in lib. de Nat. Deorum. Nihil tam irridebat Epicurus, quam prædictionem rerum futurarum, Multa tñ cernunt Aruspices, multa Augures prouident. multa oraculis declarantur: multa vaticinationibus, multa somnijs, multa portentis. [Leuconoe) Nomen est à Poëta fictum, fuerit enim Orchami Regis filia pulcherrima quidem, & hinc à Phœbo stuprata, de qua libro quarto Metaphorice Naso meminit, diciturque ob λευκὴ, id est alba, & θέω, curro. Leuchotea vero

Epicurus. *Leuconoë.* *Leucothea.*

Ino. vero filia Cadmi fuit, aliter Ino dicta, ab Homero, ponitur pro Matuta Aurora. dicitur.n. quasi Albunea, seu Alba Dea. Sic nanque dea est. Matuta etiam a Latinis dicitur, vt scribit Cic. lib.j. Tuscul. [Babylonios numeros) Cic. lib.j. de D.uin. scribit, quòd in Syria Chaldæi. Chaldæi cognitione astrorum, solertiaque ingeniorum antecel Babylon. lunt. Babylon autem (vt Solin. scribit) quondam Chaldæorum Numerorum repertor caput exstitit. [Numeros) Calculationes ipsas astrologorum. Diod. lib.j. scribit. Mercurium fuisse numerorum repertorem. Mercurius. Plin. lib.vij. inquit, quod Epigenes apud Babylonios septingen Epigenes torum viginti annorum obseruationes siderum coctilibus later- astrorum culis inscriptis docebat. [Pati) Adde possis. [Hyems).i. annos peritus. per synecdochen. [Quæ).s. hyems vltima. [Nunc debilitat &c.) Per quod intelligendum quo tempore hæc Ode scribebatur, fuisse hiemem asperam quidem, nam ea mare concitabatur. [Pumicibus) Spongiosis, & aridis scopulis. [Debilitat) Dum).s. ibi illiditur. [Tyrrhenum) Mare Tyrrhenum radens ad Austrum versus. Tyrrhenum vocatur, auctore etiam Dionysio. Nos Tuscum, Graij Tyrrhenum perhibent, inquit Mela. At Solinus scribit à mari Ligustico ad Siciliam Tuscum esse, quod Græci Ionium, Tyrrhenum mare vel Tyrrhenum, Itali inferum vocāt. Tyrrheni autem dicti sunt à Tyrrheno Lydiæ rege. Et Diod. lib.vj. scribit quod Tyrrheni fortitudine egregij magno potiti imperio, ciuitates condidere plures, atque opulentas Classe quoque potētes, cum diutius mari imperitassent, Italum peragus Tyrrhenum à se denominatūt Pedestri, quoque exercitu præualidi tubam primi adinuenerūt. [Sapias) Pro, si sapias, ita Prisc. exponit lib.xviij. de constructione Subiunctiui, & Mart. lib.xj. inquit, Non puto si sapiam. [Spatio breue) Ob breue spatium. [Liques) Liquare est dissoluere, & liquidum facere, hinc liques futuri Optatiui, optando autem vina liquantur. [Inuida) Non enim vult esse quod nos sumus. [Diem) Præsentem, scilicet.

ACR. TV ne quæsieris, scire nefas, quem mihi, quem tibi) Metrum Choriambicū Hexadecasyllabum, quod constat ex Spondeo, tribus Choriambicis, & Pyrrhichio, siue Iambo ita, Tu ne quæsieris, scire nefas, quem mihi, quem tibi. Siue aliter metrum est Phaleutium, quos scanditur ita, Tu ne quæsieris, catalecton, scire nefas, catalecton, quem mihi, quem catalecton tibi. [Nec Babylonios Tentaris) Vt qui conantur comprehendere finem vitæ suæ numeris. [Seu plures hiemes) Synecdochitos à parte totum, tempus enim pro anno intelligitur, & est sensus, Licet cognoueris quę res commoueat mare, necesse est vt bibendo reseces curam. [Sapias) Deest si. [Liques con,) Potando proferas. [Breui).s. propter breue spatium. [Carpe diem) Fruere præsenti die nihil credens postero. [Quam minimum) Pene nihil significat.

POR. TV ne quæsieris Leuconoë) Leuconoën alloquitur, quæ solicita de vita sua Mathematicos consulebas. Suadet autem omissa cura futurorum vnumquenque diem de lucro computans læta exigat. [Babylonios numeros) Mathematicos intellige Babylonij enim astrologiam inuenisse traduntur, per quam Genesis colligitur. [Et spatio breui Spem longam reseca.) Grate.i. cum spatium vitæ breue sit, noli in longum spes tuas porrigere. [Vt melius quidquid erit pati) Nunc videtur alter sensus incipere, vt sic claudatur, Vt melius possis pati quidquid erit. Ergo subaudiendum hic verbum extrinsecus quod est possis. [Sapias liques vina) Sapias, pro si sapias veterum consuetudine dictum. [Quæ nunc oppositis debilitat pumicibus mare Tyrrhenum) suauiter dictum, quia illisi fluctus in saxa debiles redduntur, hoc est vires amittunt. [Carpe diem, quam minimum credula postero) Metaphorice primo quoque, inquit, die fruere. Translatio autem à pomis sumpta est, quæ, scilicet ideo carpimus, vt fruamur.

ASC. TV ne quæsieris) Argumentum huius Odes à Mancinello diligenter explicatur. Verum quantum ad intentionem, videtur velle cohortari ad trāquillitatem animi, sine qua nulla voluptas nullaque beatitudo contingere potest, ideoque congrue fictum nomen eius ad quam scribitur. Nam Leuconoë.i. alba currensq. puella à Phœbo corrupta fingitur, quod nimia indagatione syderum quorum sol princeps est, seipsam confecit. Vnde ordo est. O Leuconoë, tu ne quæsieris.i. caue disquiras, & inuestiges nimium, quem finem .s. dierum Dij dederint mihi, & quem tibi, quia nefas sup. est scire, & ita non expedit disquirere. Reuera noluit Deus diem extremum sciri, vt semper parati simus. Vnde dicit Dominus in Euangelio, Vigilate itaque, quia nescitis diem, neque horam, nec tentaris enim neque tentaueris, numero Babylonios.i. supputationes astrologicas à Babylonijs potissimum excogitatas, vt supp. posis, aut si melius pati, quidquid erit .s. patiendum, seu Iupiter tribuit tibi plures hiemes, id est annos, seu tribuit tibi vltimam, scilicet hiemem hanc, quæ nunc debilitat, id est fatigat, mare Tyrrhenum pumicibus, id est spongiosis scopulis oppositis.i. in littore positis, ne terras obruat sapias.i. si sapias, liques.i. coles, & dissoluas, vina.s. promendo, & resecces.i. amputes, spatio breui.s. dierum, longam spem. Nam ætas inuida fugerit dum loquimur, & ideo carpe.i. carptim absume, diem.s. præsentem, quam minimum.i. in valde parua parte credula.i. confisa, postero.i. sequenti die. Quia forte nulla secutura est, vnde in quarto huius, Quis scit, an adijciant hodiernæ crastina vitæ tempora Dij superi?

DE LAVDIBVS DEORVM, ET HOMINVM.

Hæc Ode pindarum imitatus est, in qua miro artificio insinuat se in laudes Augusti dum dubitat quid potissimum dicat, & quid primum, atque ita obiter celebrato Ioue, Pallade, Libero patre, Diana, & ceteris dijs paulatim ad Heroës, Romanorum duces, postremo ad Augustum descendit.

Ode XII. Dicolos, Tetrastrophos: Vt,

Iam satis terris niuis, atque diræ.

-υ---υυ-υ--
-υ---υυ--υ--
-υ---υυ-υ-υ
-υυ--

VEM virum, aut heroa, lyra, vel acri
Tibia sumis celebrare Clio?
Quem deum? cuius recinet iocosa
Nomen imago,
Aut in vmbrosis Heliconis oris,
Aut sup Pindo, gelido ue in Hęmo?
Vnde vocalem temere insecutæ
Orphea siluæ,
Arte materna rapidos morantem
Fluminum lapsus, celeresque ventos,
Blandum, & auritas fidibus canoris
Ducere quercus.
Quid prius dicam solitis parentum
Laudibus? qui res hominum, ac deorum,
Qui mare, & terras, varijsque mundum
Temperat horis?
Vnde nil maius generatur ipso:
Nec viget quidquam simile, aut secundum.
Proximos illi tamen occupauit
Pallas honores.
Prœlijs audax neque te silebo
Liber: & sæuis inimica virgo
Belluis: nec te metuende certa
Phœbe sagitta.
Dicam & Alciden, puerosque Ledæ,
Hunc equis, illum superare pugnis
Nobilem: quorum simul alba nautis
Stella refulsit:
Defluit saxis agitatus humor:
Concidunt venti: fugiuntque nubes:
Et minax (sic di voluere) ponto
Vnda recumbit.
Romulum post hos prius, an quietum
Pompili regnum memorem, an superbos
Tarquini fasceis, dubito, an Catonis
Nobile letum.

Regulum, & Scauros, animæque magnæ
Prodigum Paulum superante Pœno,
Gratus insigni referam camœna,
Fabriciumque.
Hunc, & incomptis Curium capillis
Vtilem bello tulit, & Camillum
Sæua paupertas, & auitus apto
Cum lare fundus.
Crescit occulto velut arbor æuo
Fama Marcelli, micat inter omneis
Iulium sidus, velut inter igneis
Luna minores.
Gentis humanæ pater, atque custos
Orte Saturno, tibi cura magni
Cæsaris fatis data: tu secundo
Cæsare regnes.
Ille seu Parthos latio imminenteis
Egerit iusto domitos triumpho:
Siue subiectos orientis oris
Seras, & Indos:
Te minor lætum reget æquus orbem:
Tu graui curru quaties olympum:
Tu parum castis inimica mittes
Fulmina lucis.

ANTO.
VEM virum &c.) Duodecima Ode insinuatione
vtitur, quo ad Cæs. Augusti laudes deueniat, ita-
que Clio musam alloquitur, dicens. [Quæ virum
aut heroa) Quem Deum celebrare incipiet, aut
lyra, aut tibia? Cuiusque nomen retinet Echo, aut
in Helicone, aut super Pindo, aut in Aemo: vbi
quidem Orpheo canente siluæ, & arbores sequebantur eum flu-
mina, & venti celeres sistebantur. Dumq. dubitare vr̃ quid prius
laudet, Iouem celebrare incipit, inde Pallada, Liberũ, Dianam,
Phœbum, Herculem, Castorem, & Pollucem vide Heroas, Ro-
mulum, Pompilium, Tarquinium, Catonem, Regulum, Scaurus,
Paulũ Aemylium, Fabritium, Curium, Camillum Marcellum, Iu
lium sidus. Tandem Aug. Cæsaris laudes præponit oĩbus. Nam
secundum ab Ioue vult esse in terris. [Heroa) D. Augustinus co-
piosissime docens, q̃d sint Heroës, lib. x. de Ciu. Dei: his verbis,
Nomen Heroum à Iunone dr̃ tractum, ꝙ Græce Iuno Hera ap
pellatur, & ideo nescio q̃s filius eius ſm Græcorum fabulas He
ros fuit nuncupatus, hoc videlicet mysticum significante fabula,
ꝙ aër Iunoni deputatur. Vbi volunt Heroas cum dæmonibus ha
bitare, quo nomine appellant alicuius meriti animas defuncto-
rum. Idem in vij. Inter lunæ gyrum, nimboꝶ, ac ventorum cacu
mina aërias esse animas, sed eas animo, nõ oculis videri, & voca-
Heroas ri Heroas, & Lares, & Genios. Trimegistius quoque auctor est,
Heroas habitare inter aëris purissimã partem supra nos, & terrã,
vbi nullus est nebulis locus. [Acri tibia).i. altissima, & graue so-
Clio nanti. est. n. materia grandior, & sublimis. [Clio) musarũ vna est,
Cleos Græce sic scribitur κλειώ, nam κλέος est gloria, quæ quidem ex re-
bus gestis poëtaꝶ carmine relatis oritur, de qua Diod. lib. v. [Re
tinet) Resonabit, remittet, reboabit. [Iocosa imago).i. Echo, quæ
voces nostras imitari videtur est. n. Echo vox aëris, vel sonus in
Echo silua, vel in cauernis resonans. Dicitur autem imago quasi imi-
Imago tago, vt scribit Porphyrio. [Heliconis) In Aonia Bœotiæ parte
Helicon mons est Helicon Phocidi affinis, ex Aquilonis partibus. Non
procul à Parnasso distans, q in Phocide est. Parnasso æmulus est
& altitudine, & circuitu. Vterq;. n. niuibus pulsatur, & rupes am-
borum saxea est, hoc autem in loco est consecrata musis sedes,
fons quem Caballinus, & Libethridum spelunca Nympharum
auctor est Strabo lib. vj. Scribit autem Lysimachus Helicona, &
Cytherõ Cytherona denominatos ab Cytherone, & Helicone fratribus, q
Pindus illic singulari pugnarunt certamine. [Pindo) Pindus Thessaliæ
Inachus mons est, vt scribit Solinus, ex eius vertice (vt Str. lib. vj. refert)
Aemus. Inachus amnis defluit. [Gelido Aemo) Aemus Thraciæ mõs est,
cuius excelsitas sex millia passum continet, vasto iugo procum-
bens in pontum, vt Plin. ostendit, de quo etiam lib. j. Fast. habe-
tur. Et quicunque tuas accolit Aemenius. [Temere) Inordina-
te, confuse. [Vocalem) Canorum, summæ, item, perfectæ sua-
uisque vocis. [Orphea) Orpheus Trax genere filius Oeagri, do Orpheus
ctrina, melodiaque, ac poësi excessit omneis quorum extet me-
moria. Etenim poema mirandum edidit, & suauitate cantus fe-
ras etiam ad se audiendum alliciebat, Diod. lib. 5. id scribit. [Arte
materna).i. musica. fuit enim filius Calliopes. Virg. in Buc.

Orphi Calliopea, Lino formosus Apollo.

[Auritas quercus) Audiendi sensus habentes. Auritus (vt Festus Auritus
inquit) à magnis auribus dicitur, vt sunt asinorum, & leporum,
alias ab audiendi facultate. [Quid prius dicam) sensus est: Quid
nam prius ego dicam, cum solitus laudibus parentum .i. maio-
rum? [Qui rex) Illum sup. dicam qui est rex? Sunt qui legunt:
Res hominum &c. [Varijs horis).i. die, ac nocte vel varijs tem-
poribus. Vere, Aestate, Autumno, Hieme, per quæ omnia tempe
ratur annus. [Vnde) A quo rege. [Viget) Floret, valet consistit.
[Pallas) Virtus, & sapientia. dicitur autem à πάλλω, quod est vi- Pallas
bro, moueo. Bellonia enim dicitur hasta vtens, eadem, & Miner-
ua, est. putantq. aërem nominatum Palladem, ac Iouis filiam di-
ci. & virginem fuisse, qm̃ & non corrumpatur, & sublimiorẽ lo-
cũ teneat, quapropter ex vertice Iouis dicitur nata. id Diod. lib.
j. asserit. Vtq. Cic. in lib. de Nat. Deorum ostẽdit, Mineruam prin
cipem, & inuentricem belli ferunt. aitq. idem Cic. Mineruam di
ctam, quia minuit, aut quia minatur Macr. lib. j. Sat. scribit quod
Porph. testatur. Mineruam esse virtutem Solis, quæ humanis
mentibus prudentiam subministrat. Nam ideo hæc Dea Iouis
capite generata memoratur. i. de summa ætheris parte genita, vn
de origo Solis est Diod. lib. 6. docet Palladi olearum, oleiq. edu
cendi in inuentionem tribuisse antiquos. Nam ante huius Deæ
ortum erat hæc arbor cũ alijs siluestribus immissa, olei vsus ab-
erat cum essent ignota. Addunt ipsi quoque vestium apparatum
& ædificandi artem, præterea volunt in ceteribus artibus homi-
nibus profuisse. Nam, & tibiam, eiusq. cantum, & plurima instru Dionysius.
menta ad varia opificia adinuenit. [Liber) Scribit Diod. lib. 5.
Dionysium orbem ferè deambulantem, multas regiones reddi- Bacchus
disse domesticas, ac propterea maximis apud omnes honoribus
celebratum. Vini, vineæ æque extitisse auctorem. Exercitum quo
que secum non tantum virorum, sed etiam mulierum circundu
cens. nefarios homines, atque iniquos merita mulctauit pœna.
In Bœotia vixit, in Indiam cum exercitu transcendens triennio
post multis cum spolijs in Bœotiam redijt. [Primus omnium
triumphauit) Elephanto Indico vectus. Bœotij, ceteriq. Græci,
Thraces quoque in memoriam Indice expeditionis sacra Trie- Trieterica sacra.
terica sibi instituerunt. Vnde, & in multis Græcis vrbibus trien-
nio Bacchides mulieres conueniebant, apud quas de more virgi
nes Thyrsum ferebant in honorem Dei Bacchantes. Sustulit, &
omnes impios, qui in orbe erant, sed maxime Pentheum, ac Ly
curgum, hæc ex Diod. Macrob. autem lib. j. Sat. scribit, Arist. di-
cere Apollinem, & Liberum patrem vnum eundemq. Deum es- Apollo
se. Vtque Næuius ait: Liber Sol ab Romanis appellatur, quòd Liber.
Liber, & vagus est. Sunt vero qui dicant, Bacchum appellari Li-
berum patrem, quia hominibus libertatem videatur inferre. Nã
etiam Serui ebrietate durante, arbitrante se fregisse vincula ser-
uitutis. liberat præterea ab curis, & in agendi securiores facit.
Scribit quoque idem Macrob. dicto libro, quod calor vini, cuius Vini ca-
Liber pater auctor est, sępe homines ad furorem bellicum vsque lor.
propellit. [Virgo) Diana intelligitur, quàm, & Lunam eandem es- Diana
se putans. dicta vero est Diana, quia noctu quasi diem efficeret, Luna
vt scribit Cic. in lib. de Nat. deorum. Diod. autem lib. vj. docet, Dictyn-
Dictymam in Creta, genitam ex Ioue, & Charmidẽ retia ad ve- na.
nandum inuenisse, ex quo, & dictyma est cognominata. Consue Retia.
tudine Dianæ vtebatur, quod causam præbuit, vt quidam dictyn-
nam. Dianamq. eãdem esse existimarent. [Phœbe) Scribit Macr. Apollinis
lib. j. Sat. arcum, & sagittis Apollinis simulacra decorari, vt per sa arcus,
gittas intelligatur vis emissu radiorum. Manu tamen dextera & gratiæ
Gratias gestare, arcum vero cum sagittas sinistra, ꝙ ad noxam sit Herculis
pigrior, & salutem dextera manus promptior largiatur. [Alci- Herculis
dem) Hercules (vt ostendit Diod. lib. v.) antea Alcæus vocaba- Alcæus
tur, occisis autem duobus draconibus (quos Iuno ad eum mise- Hercules
rat) Heracleus dixere, quoniam Iunonis opere gloriam esset Alcides
adeptus. succedente tempore duodecim labores executus est,
quos ei Eurystheus Mycenatum rex iusserat. De quibus quidem
late Sat. j. Iuuen. Iam diximus. Fuerat item Alcæus Amphytrio-
nis pater, vt ostendit Euripides, à quo Alcides Hercules ipse di-
citur. [Puerusque Lædę) Castor, & Pollux intelliguntur. Fuit au- Castor.
tem Castor equoꝶ domitor, Pollux vero pugil, hinc ait Hom. Pollux.
lib. iij. Iliad. Castor equũ domitor, Polluxq. in cæstibus audax,
Scribit autem Plin. lib. ij. ꝙ fulgurum effigies quædam, & anten-
nis

his nauigantium, alijsque nauium partibus ceu vocali quodam
sono insistebant, vt volucres sedem ex sede mutantes, graues cū
solitariæ veniebant, mergentesque nauigia, & si in carinæ ima.
decidissent exurentes, geminæ autem salutares, & prosperi cur-
sus prænūciæ, quarum aduētu surgari diram illam, ac minacem,
appellatamque Helenam fuerunt, & ob id Polluci, & Castori id
numen assignant, eosque in mari deos inuocant, hominum quo
que capita vespertinis horis magno præsagio consulgebant, hęc
ex illo. Diximus, & plura Ode tertia. [Sic Dij voluere) .s. Ca-
Romulus stor, & Pollux. [Romulū) Fuit is decimusseptimus ab Aenea du-
Roma na cens originem, Vir bellicis rebus grauis, ac strenuus, & ad consti
tain. tuendum ciuitatis statum optimum prudentissimus fuisse perhi-
betur. Vrbis autem fundamenta iecit duodeuiginti natus annos
ix. Calend. Maij, horam post secundam ante tertiam. Regnauit
ann. xxxvij. De Cecinnensibus egit primum triumphum capta
eorum vrbe, & Acrone regè propria manu obtruncato. Rursum
de Antennatibus triumphauit. de Veientibus tertio. Apud Ca-
preæ paludem Non. Quintilib. apparere desit, annum vitæ agēs
Romuli. lv. Numa Pompilius eum postea, vt naturam superantem mor-
Anni 5. talem templi adornatione, & anniuersarijs sacrificijs Quirinum
Quirinus vocatum statuit honorari. Dionysius, & Solin. auctores. [Pompi-
Numa Pō lij) Numa Pompilius, Curibus Sabinis habitabat vir consultissi-
pilius. mus omnis diuini, atque humani iuris. Itaque ab Romanis pa-
Tarquini tribus accitus rex creatus est, summaque omnium pace regna-
us Prisc⁹. uit ann. xliij. auctor est Liu. [Superbos Tarquinis fasceis) .i. Tar-
quinius priscus Romanorum rex, quintus de Sabinis triumpha-
uit, omne nomen Latinum domuit, regnauit ann. xxxviij. Iam
octogenarius interfectus est dolo, ab filijs Anci Martij. Ei autem
regnanti Etrusci attulerunt insignia, quibus ipsi reges suos ador
Sceptrū nabant, Coronam, videlicet aureum, sceptrumque habens super
regale. caput Aquilam. Tunicam purpuream cum signis aureis, & a-
mictum purpureum fimbriatum. Tulerunt etiam ei duodecim
Secures illas secures sumptas ex vrbib. singulis singulas, quas cum virga-
Lictores. rum fasce lictores ante regem ferebant. itaque lictores vij. cum
Fasces. securibus, ac virgis, & ius dicenti ei astabant, & euntem præcede-
bant. Auctor est Dion. [Superbus fasceis) .i. nobiles & insigneis.
Catonis [Catonis nobile letum) M. Cato Iunior Vticæ præsidij causa p̄-
mors. erat, vt scribit Hirc. lib. v. de bel. Afr. Sed cum aduerteret Vticen
ses se Cæsari dedere velle, & eis persuadere nulla ratione quiret,
vt secum oppidum defenderent, ipse omnibus rebus diligentissi
me constitutis, liberis suis L. Cæsari, qui tum ei Proquæstor fue-
rat commendatis, & sine suspicione vultus, atque sermone, quo
superiore tempore visus fuerat, cum dormitum isset ferrum in-
tro clam in cubiculum tulit, atque ita se traiecit. Qui dum ani-
ma nondum expirata concidisset, impetu facto in cubiculum ex
suspicione, Medicus, familiaresque continere, atque vulnus ob-
ligare cœperunt, ipse suis manibus vulnus crudelissime diuellit,
atque animo præsenti interemit. hæc ex Hircio App. autem lib.
ij. & Plut. dicunt Catonem bis perlegisse librum Platonis, qui
de anima inscribitur. deinde obdormisse. postea vero se sub pe
ctore impresso ense vulnerauit circa Gallicinium. Effluentibus
itaque visceribus, cum strepitus insecutus esset, Medicus ac-
currens illæsa viscera, & vulnus colligauit. Cato deinde pro-
prijs manibus viscera lacerans, expirauit, anno ætatis 48. Co-
gnita inde Catonis morte, dixisse dicitur Cæsar. inuideo morti
tuo Cato, nam, & tu gloriæ meæ pro salute tua inuidisti. Scri-
bit etiam de morte Catoni ipse Florus: Seneca item epist. 24.
[Nobile letum) Valerius etiam lib. iij. de fortitudine: hanc Ca-
tonis mortem laudat. Cic. item lib. j. Off. secutus Stoicorum dog
ma laudat mortem Catonis seueri, grauis atque perfecti Stoi-
ci. Stoici enim rigida disciplina formati mortem paratam ha
bebant. Verum peripateticorum sententia vituperatus est Cato,
timidusque potius appellandus, q̄ fortis, cum sibi mortem con
sciecit, vt incommodum aliquod euitaret. D. quoque Augusti-
nus hanc ipsam mortem vituperat. Philosophus item lib. iij.
Eth. sic ait: mortem autem sibi consciscere ob fugiendam pau-
pertatem aut amorem, aut molestum aliquod, non fortis est ho
minis, sed potius timidi. Est enim mollitudinis laboriosa fuge-
re. Atque non quia res est honesta appetit mortem, sed quia ma-
lum fugit. Et lib. v. Nemo vero sponte iniuriam patitur. Atqui
seipsum occidit sponte id, quod lex non permittit, contra legē
efficit rectam: iniuriam ergo facit. Sed cui nam quæso? an ciui
tati? non sibi ipsi, nam sua patitur sponte. Quapropter, & ciui-
tas mulctat, vt ciuitati iniuriam facientem. [Regulum) M. Atti-
Attilius lius Regulus Rom... : ... imperator, primo Punico bello na
Regulus. uibus quinquaginta supra trecētas in Lybiam delatus est, à quo
vrbes ferè ducentæ in deditionem redactæ sunt, quæ Carthagi
niensium odio ad eum defecerunt. Carthaginienses postea Xan *Xātippus*
tippum Lacedæmonium ducem sibi fecere. Itaque multi Roma-
norum cæsi, & capti sunt cum quibus etiam Attilius imperator
qui postea cauea clauis circunuallata inclusis extinctus est. hæc
ex Lybico libro Appiani. Meminit etiam Plin. de Viris illustrib.
Multa etiam Polyb. lib. j. Cic. autem lib. ij. de Finib. scribit Regu
lum Vigilijs, & famæ cruciatum, video etiam Gell. lib. vj. cap. 4.
& Sil. lib. vj. [Scauros) Scauri patritij fuerunt, quorum, M. Aemy *Scauri.*
lius Scaurus eloquentiæ consultus ex ea gloriam peperit. de quo
late Plin. de Viris illustrib. Salust. etiam in Iugur sic ait. Sed ex o-
mnibus maxime Aemylius Scaurus homo nobilis, impiger fa-
ctiosus, auidus potentiæ honoris, diuitiarum, ceterum callide vi-
tia sua occultans. Meminit etiam de hoc viro Val. lib. iij. de fidu-
cia sui. [Paulum) L. Aemylius Paulus, M. Terent. Var. collega, se *Paulus*
cundo bello pun. fuit, quo tempore pugnatum est apud Cannas *Aemilius*
contra Hānibalem, vbi primo statim prœlio funda grauiter ictus
fuerat, tamen, & occurrit sæpe cum consertis Hannibali, & ali-
quot locis prœlium restituit protegentibus eum equitib. Roma-
nis. reliquit postremo equum, quoniam sibi vires deficiebant ad
eum regendum. Cumq. Cn. Lentulus trib. militum prætereue-
hens equo sedentem, in saxo cruore oppletum consulem vidis-
set, L. Aemyli, inquit, quem vnum insontem culpæ cladis ho-
diernę Dij respicere debent, cape hunc equum dum, & tibi viriū
aliquid superest. Comes ego te tollere possum, ac protegere, ne
funestam hanc pugnam morte consulis feceris etiam sine hoc, la
crymarum satis, luctusq. est. Ad ea consul: Tu quidem Cn. Cor
neli macte virtute esto, sed caue frustra miserando exiguum tem
pus è manibus hostium euadendi absumas. Abi, & tume in hac
strage meorum patere expirare. hæc. & plura exigentem, prius
turba fugientium ciuium deinde hostes oppressere consulē igno
rantes, quis esset obrueruntq. telis: Lentulum in tumulum arri-
puit equus &c. Hæc ex Liu. lib. ij. tertiæ Decadis. [Prodigum) *Prodige-*
Prodigere est consumere, vnde, & prodigus fit. Auctor est Fest. *re.*
[Camœna) Camœnæ Musæ, à carminibus sunt dictæ, vel q̄ ca- *Camœna*
nūt antiquorum laudes, vel q̄ sint, castæ mentis præsides. vt Fest. *Fabritius*
ait. [Fabritium) Fabricius Licinius honoribus, & auctoritate, o-
mni ciue temporibus suis maior, censu par vnicuique pauperri-
mo, qui à Sannitib. quos vniuersos in cliētelam habebat, decem
eris, & quinque pondo argenti, totidemque seruos sibi missos in
Sannium remisit continentiæ suæ beneficio sine pecunia prædi-
ues, sine vsu familiæ abunde comitatus, quia locupletem illum
faciebat, non multa possidere, sed modica desiderare. Hæc Vale
rius scribit lib. iiij. de Continentia. [Curium) M. Curius Sanni- *Curius.*
tum legatis agresti se in scamno assidentem foco, ac ligneo cati
no cœnantem spectandum præbuit, ille Sannitum diuitias con-
tempsit, Sannites eius paupertatem, mirati sunt, nam cum ad eū
magnum auri pondus publice missum attulissent, benignis ver
bis inuitatus, vt eo vti vellet, vultum risu soluit, protinusque su-
peruacuæ, inquit, ne dicam ineptæ largitionis ministri. Narrare
Sannitibus M. Curium male locupletib. imperare, q̄ ipsum fie-
ri lucupletum, atque istud vt pretiosum, ita malo omnium exco
gitatum munus refertote, & mementote me nec acie vinci, nec
pecunia corrumpi posse. Valer. lib. iiij. de Cōtinentia ita scribit.
[Camillum) Furius Camillus sua iustitia, Phaliscos in ditionem *Camillus*
accepit. Veros hiemes obsidione domuit, deq. his triumphauit,
damnatus postea q̄ prædam inique diuisisset. Ardeam concessit.
Mox cum Galli Senones relictis ob sterilitatem agris suis Ro-
manorum exercitum apud Aliam fluuium occidissent, victores
vrbem intrarunt. Tūc Camillus absens dictator dictus. collectis
reliquijs Gallos improuisos occidit, Populum Rom. migrare
Veios volentem retinuit, sic, & oppidum ciuibus, & ciues oppido
reddidit. Auctor Plin. de viris illustrib. [Sæua paupertas) Liuius
etiam in præfatione ait, Quanto rerum minus tanto minus cu-
piditatis erat. Nuper diuitiæ auaritiam, & abundantes volupta- *Diuitiæ.*
tes desiderium per luxum, atque libidinem pereūdi, perdendiq.
omnia inuexere. [Auitus) Per hoc maiorum suorum parsimonia
contentos ostendit. [Cum lare) .i. domo. [Apto fundus) Hoc est
non egregia, & superba domo. Ouid. lib. j. de Trist. Quæ nostro
frustra iūcta fuere Lari. Idem lib. j. de Am. Dij tibi dent, nullosq. *Lari.*
Lares, inopemq. senectam. Et longas hiemes, perpetuamque si-
tim. Lares etiam Dij compitales dicuntur. Suet. in Aug. Com-
pitales Lares ornare bis in anno instituit vernis florib. & estiuis. *Lares.*
[Occulto) Occulte procedenti. [Marcelli) M. Marcellus Gallo *Marcel-*
rum ducem apud Padum ingenti exercitu stipatum, cum paucis *lus.*
equitibus inuasit, quem protinus obtruncatum armis exuit,
eaq. Ioui Feretrio dicauit. Id scribit Val. lib. iij. de Fortitudine.
Addit Plin. q̄ Syracusas per treis annos expugnauit quinquies

consul insidijs Hannibalis deceptus, & occisus est. vtq. Liuius lib. 3. de secundo bello punico ostendit, sæpius Hannibalem ab Nola, & ab Cumis in fugam verterat, multis hostibus occisis. [Iulium sydus] Iulius Cæsar in Deorum numerum relatus est, non ore modo decernentium, sed & persuasione vulgi, si quidē ludis quos primo consecratos ei hæres Augustus edebat, stella crinita per septem continuos dies fulsit exoriens circa horam xj. Creditumque est, animam esse Cæsaris in cœlum recepti, & hac causa simulacro eius in vertice addebat stella. Suet. ita scribit. [Igneis] .i. stellas. Cic. lib. v. de rep. Hisq. animus datus est, ex illis sempiternis ignibus, quæ sidera, & stellas vocatis. Et paulo inferius ait, Erant autem hæ stellæ, quas nanquam ex hoc loco vidimus, & hæ magnitudines omnium, quas esse nunquam suspicati sumus. Ex quibus erat ea minima, quæ vltima ab cœlo, citima à terris luce lucebat aliena. Stellarum aūt globi terræ magnitudinem facile vincebant. Horat. aūt dicens, Velut inter igneis Luna minores, locutus est vulgari opinione. [Genti humanæ pater, atq; custos] Iupiter Saturni filius excessit fortitudine, & ceteris virtutibus oēs. Accepto.n. post Saturnum regno maxima, plurimaq;, consuli ad hominum vitam. Primus omnium iustitiam docuit mutuo seruare inter mortales, omni vi atque iniuria remotis. Postea vero q in cœlum delatus est, memoria nominis eius animis hominum adeo infixa permansit, vt omnium quæ in cœlo fierent, velut imbrium, tonitruum, fulminum, ceterorumq. huiusmodi potens, existimaretur. Itaque, q vitæ causa hominibus esse videretur, cum fructus terræ ad maturitatem perduceret, Iouē dixere, patrem vero, tum quia singulorum susceperit summa cū beneuolentia curam, tum quia tanquam dux hominibus extiterit recte viuendi. Imperator, ac rex ob imperij amplitudinē cōsultor, ac prouidus propter consulendi prudentiam appellatus est. hæc ex Diod. lib. vij. [Cæsaris] Augusti .s. [Secundo Cæsare] Secundo a te .s. Nam tu in cœlis ille in terris regnat. [Parthos] Parthorum imperium orientis erat, vt Iust. late vij. lib. ostendit. Augusto Cæsari Parthi, & Armeniam vendicanti facile cesserūt, & signa militaria, quæ M. Crasso, & M. Antonio ademerant, reposcenti reddiderunt, obsidesq. insuper obtulerunt. Auctor est Tranquillus. de quo etiam latius ante diximus. [Latio imminenteis] Quomodo Parthi Latio, hos est, ipsi Italiæ, & Romanis imminerent videto Appianum in libro Parthico, ibi .n. clarissime hæc scribuntur. [Iusto triumpho] Iustum nanque erat vt signa militaria Crasso adempta reciperentur. Vtq. Tranquillus scribit: Augustus nulli genti sine iustis, & necessarijs causis bellum intulit. [Seras] Seres (vt scribit Plin. lib. vj.) regionem inhabitant, quæ spectat æstiuum Orientem, & primi sunt hominum, qui noscantur lanificio siluarum nobiles perfusam aqua depectentes frondium canitiem. [Indis] India, & maxima est, & ad Oriētem exposita. Vt Str. lib. xv. ostendit: Fauonij vero spiritu saluberrima est, bis in anno æstatem habet, bis legit fruges. vti Solinus asserit. Dion. scribit. Indiam in ipsis Oceani labris sitam ad Orientem, regionem sane iucundissimam. [Tu graui curru] Sensus est, Siue Augustus demouerit Parthos, seu Seres, & Indos, Ioue minor æquus orbem terrarum reget. Non enim propter hanc gloriam se Ioui æquaret. Itaque ipse Iupiter Olympum reget, & fulmina in lucos pollutos iacet. Nam secundum Pontificum, & Haruspicum documenta polluti luci fulminibus tangebantur. [Quoties Olympum] Secundum vulgarem opinionem loquitur. Nam reuera si in nube luctetur flatus, aut vapor, tonitrua eduntur si erumpit ardens, fulmina, si longiore tractu nitatur, fulgetra, ij n̄ dicitur nubes, illis perrumpitur. Auctor Plin. lib. ij.

ACR. QVEM virum heroa lyra vel acri) Metrum Sapphicum Hendecasyllabum. In hac Ode velut præpositio est cuiusdam incerti carminis. Nam dubitat quid primum vel quid potissimum dicat, vtrum deorum cœlestium laudes, an Romanorum, & fortium ducum, oēs tamen laudat, cum se fingitur ancipitem per oratoriam paralipsim, verum maiori intentione in Augusti laudes contendit, quem secundum à Ioue vult esse in terris. [Quem virum] De viuis iam Semideis. [Aut heroa] De mortuis. Ordo est, Clio quem virum, aut quem heroa sumis celebrare tibia, aut acri lyra .i. graue sonanti. [Quem Deum? cuius recinet iocosa] Ordo est, Quem Deum sumis celebrare? cuius iocosa imago recinet nomen. Aut in vmbrosis ocio Heliconis, aut super Pindo, vel in gelido Aemo, vnde siluæ temere sunt secutæ vocalem Orphea morantem rapidos lapsus fluminum materna arte, & celeres vētos blandum ducere, auritas quercus canoris fidibus. iocosa aūt imago bene dixit, quæ voces nostras imitari videatur. [Vnde vocalem] Vocales omnes dicuntur summæ vocis. [Artē materna] Musica .s. nam filius Calliopes dicitur. [Auritas] Sensum audiendi habentes. [Ducere] Ad se ducere oblectare. [Quid prius dicam] Illum .s. qui temperat rex hominum ac deorum, aut quas ego soleo dicere laudes, vel quas omnes. [Temperat] Distinguit vel diuidit, vel regis. [Horis] A quibus velut temperatur annus per Ver, Aestatem, Autumnum, & Hiemem, traxit, enim temperat à Lyra. [Vnde] Ex illo, qui cunctat temperat, vel a quo. vt Virg. Vnde genus ducis, & genus, & vnde Latinum. [Nec viget quidquam] q. d. Iouem super omnia sine comparatione. [Aut secundum] Aruspicum dicta, vel disputationes, qui Iouem primam, secundam, & tertiam partem cœli solum volunt in fulminibus tenere. [Proximos illi tamen occupauit] Proximam Iouis honori Mineruam dicit, hoc est virtutem, & sapientiam Deo vicinam. vnde: nulla quæstio est cur supra dixerit, Nil Ioui simile, aut secundum, & in sequenti Mineruam posuerit. [Prœlijs audax] Nimia enim vini potatio litem generat, & audaciam. [Virgo] Dianam studiosam venandi dicit. [Neque te silebo] A superioribus. [Metuende certa Phœbe sagitta] Apollinem dicit sagitta metuendum propter Amphionem, qui cum filijs peremptus est, nam Apollini, & Dianæ certæ, & ineuitabiles ad feriendum sunt sagittæ, vtpote numinis. sicut est, Nec dextræ erranti Deus abfuit. [Pueros q. Ledæ] Castorem, & Pollucem Ledæ filios. [Amatorem equorum Castorem] Dixit, vt est. Talis Amiclæi domitus, Pollutis habenis Pollucem vero pugnis, non bellis valentem, ab eo, q pugil fuerit, ergo pugnos dixit, vt Terentius, pugnos in ventrem ingere. [Hunc equis] Idest equestri prœlio. [Alba] Serena, signum geminorum, nam frequentius dum oritur, tempestas facit. sed hic prosperum posuit. [Defluit saxis agitatus humor] Laus stellæ à tempore. Nam Verno tempore nascitur, quo & niues resoluuntur. Virg. Verè nouo gelidus canis cum montibus humor Liquitur. [Agitatus] Solutus. [Concidunt venti] Fugantur, vt est. Et hyberni parcebant flatibus Euri. [Fugiunt nubes] Fugantur. [Voluere Dij] Vel pueri Ledæ. [Recumbit] Sternitur quod vento tumuerat. [Romulum post hos] Ordo est, Dubito an prius memorem post hos Romulum, an quietum regnum Pompili an superbus fasces Tarquinij, an nobile letum Catonis. hos autem Romanos duces, & nobiles prætereundo commemorat, vt Augustum cunctis præferat. Nam Romulus vrbis Romæ conditor est. Numa Pompilius à Curibous Sabinis, ad regnum vocatus est sacrorum inuentor. Tarquinius quoque rex virtute magnus, sed hic Priscum posuit, non superbum. Nam fasces nobiles dixit. Cato dum mortuo Pompeio apud Vticam obsideretur amore libertatis manu sua se peremit. Vnde & Vticensis vocatus est. Regulus autem cum Afros vicisset, ab eisdem cū paucis captus est, quem cum Carthaginienses Romam pro cōmutatione captiuorum misissent, acquiescentes Romanos suo consilio reuocauit, hunc Pœni, dum sacramenti memor reuertisset, sectis palpebris, vigilijs necauerunt. Paulus, & Terentius Varro consules aduersum Hannibalem missi fuunt. hi apud Cannas Apuliæ vicum, grandi exercitus R. clade superati sunt. Paulus postquam tantā vitio collegæ suorum vidit stragem, se perimendum hostibus dedit. Fabritius quoque magnis præmijs à rege Pyrrho tentatus, cum nimis pauper censu esset corrumpi non potuit, de quo Lucan. Quo te Fabritius regno non vendidit auro. Cuius paupertate clarus, de agro ad cōsulatum reuocatus est, & qui nunquam rotundit Cæsarem, propter iniuriam præturæ. Camillus de exilio reuersus victores Gallos vrbe pepulit, & ad internecionem cecidit, victosq. sua sponte in exilium redijt. [Pompili regnum] Magna enim pax fuit eius temporis. [Superbos Fasces] Aut nobiles, aut reuera superbos. [Regulum] Referam, inquit, insigni camœna Regulam. [Et Scauros] Nobiles Romanos, qui & censores, & consules fuerunt. [Prodigum] Contemptorem vitæ. [Gratus] Aut delectabilis, aut libens, aut gratiā meritis debēs. [Hunc] Ordo est. Hunc, & Curium incomptis capillis, & Camillum vtile bello tulit sæua paupertas, & auitus fundus cum apto lare .i. cōueniens fundus, & domas tenuitati. [Incomptis] Impexis. [Vtilē bello tulit] Vt Lucan. Fœcunda virorum paupertas. [Sæua magna] Sæuus vbi Aeacidæ telo iacet Hector [Crescit occulto velut arbor æuo] Incrementa arboris, nisi posteaquam creuerint, non videntur. [Fama Marcelli] Marcellum Octauiæ dicit filiū sororis Augusti, qui puer mortuus est. de quo Virg. Si qua fata aspera rumpas, tu Marcellus eris. aut illum Marcellum commemorat, qui primus Hannibalem apud Nolam, ciuitatem in fugam compulit & ab eo postea occisus est. [Iulium sydus] Vt Virgil. Ecce Dionei P. Cæs. [Velut inter] Pulchra comparatio. [Gentis humanæ pater atque custos] Apostrophe ad Iouem. est autem periphrasis. [Fatis] Per fata. [Tu secundo] .i. sit

secundus

ſecundus à te .ſ. vt tu in cœlo, ille in terris regnet. [Ille ſeu Parthos Latio imminentes] Parthi in Latium nec venerunt, nec ten tauerunt venire, ſed quia dilatatum eſt imperium Rom. Latium vocauit, quia ſubditione latuerat, vt Virg. Imbellem auertis Romanis arcibus Indum, i. à ditione Romana. [Egerit] ſub egerit. [Domitos] ſubiugatos. [Seres, & Indos] ſubaudi à ſuperioribus regnis ſecundus a Cæſare. [Aequus] Iuſtus. Ordo eſt. Ille æquus minor te reget latum orbem. [Tu graui] Ordo eſt. Tu quaties Olympum graui curru, tu mittes inimica fulmina parum caſtis lucis. [Quaties] Honore numinum fueris. [Parum caſtis] Pollutis ſecundum pontificum documenta, & haruſpicum, qui dicũt nunquam fieri fulmina niſi locis pollutione aliqua alienis.

POR. QVEM virum, aut heroa, lyra, vel acri Tibia ſumis celebrare Clio?) Hæc à Pindaro ſumpſit. Continet aũt hæc Ode laudes deorum, ac principium Rom. [Iocoſa nomen imago] Et hoc quia velut ludens reſpondet. Imago dicitur quaſi imitago. Heliconis, Helicon aũt mons Bœotiæ muſis ſacer. [Pindo] Pindus Theſſaliæ mons. Lucan. Pindus agens gemitus. [Vnde vocalem temere inſecutæ Orphea ſiluæ] Quid eſt temere? vtrum inordinate, & paſſim, atque confuſe, an vero ſine cunctatione, & facile? [Arte materna] .i. muſica. Orpheus enim Calliope muſæ filius. [Blandum, & auritas fidibus canoris Ducere quercus] Blandũ du cere ſua figura dixit, vt, Callidum quidquid placuit iocoſo cõde re furto. [Auritas quercus] Audenter dictum. Relatum autem ad id, quod cantu mulcetur. [Quid prius dicam ſolitis parentum] ſolitis laudibus. verum mihi ſolitis, an vulgo. [Vnde nil maius] vnde aut ad Iouem, aut ad mundum refertur. vnde autem ita po ſitum. vt, Genus vnde Latinum, pro ex quo. [Neque te ſilebo Liber] Attende, ꝙ promittit ſe dicturum de his, non tamẽ dicit. [Pueroſq́. Ledæ] Græca conſuetudine pueros pro filijs, Caſtorem, & Pollucem ſignificat. [Alba nautis Stella refulſit] Nunc candida, & benigna, vt econtrario illud dicitur, Nigro cum lacte venenum. [Defluit ſaxis agitatus humor ſaxis littoris] .ſ. quæ fundantur. i. fluctibus ſe in ea illidẽtibus. [Et minax, ꝙ ſic voluere ponto] Quòd ſic voluere, pro cum voluere. [Recumbit] Autem pro eo ꝙ quieta ſit dictum. [An ſuperbos Tarquini faſces] Dubium eſt, an ſi quidem ſuperbos faſces dixit, Tarquini ſuperbi intelligamus. Tarquinius enim ſuperbus dignus non eſt, cui laudes inter deos, & hos, quos principes nominabat, dicantur. Superbos ergo magnificos intelligamus, vt Tarquini Priſci faſces dicat, non ſuperbi. [An Catonis Nobile letum] Eius qui ſe Vticæ interemit. [Animæq́. magnæ] Aemylium Paulum dicit, qui victus ab Hannibale apud Cannas Apuliæ vicum viro collegæ Varronis maluit perire, ꝙ̃ ex eo fugere. ergo prodigum contemptorem intelligendum. prodigi enim dicuntur proprie qui bona ſua à ſe diſperdunt, quaſi porrò ea ab ſe agentes. [Fabritium] Licinium .ſ. Apto cum lare fundus, & apto lare, & conueniente gratus fundus intelligendus. [Fama Marcelli] Claud. Marcellum Octauiæ Auguſti ſororis filium. Cuius interitum Virg. in 7. lib. deflet. [Occulto æuo] Occultum autem æuum, occulte procedens. [Iulium ſidus] C. Cæſaris ſtellam dicit. [Gentis humanæ pater, atque cuſtos] Quaſi occultus ſenſus. hoc autem dicit magis, vt neminem ſecundum abs te velis eſſe, quam Cæſarem. [Ille ſeu Partos Latio] Grata conceptione loquitur. Nam dum rationem inducit pro incolumitate, atque imperio Auguſti, mire illi honorem indulget, dicens. Siue Parthos domuerit, ſiue Seres, atque Indos, nihilominus tibi Olympi regnum tonitruare, atque fulminare permittet. [Graui curru quaties Olympum,] Hoc ſecundum vulgarem opinionem dicitur.

ASC. QVEM virum &c.) Perinde atque muſico furore ſe raptum ſentiat, & inſtigatũ ad al cuius laudes celebrandas, quærit a Muſa, quem virum, aut Heroa, aut Deum ſumat celebrare. Hi tres, enim ſunt laudandi, ſed mirandum eſt ingenium poetę, qui ad vires ſuas reſpiciens ab infimis proponit. Nam viri minores ſunt heroibus, qui quaſi Semidei ſunt, & Heroës dijs immortalibus. Verum in proſequendo reſpicit ad merita dicendoꝝ, nam a ſummis dijs auſpicatus per eos ad diuos ex hominibus factos, ad heroas, & principes viros ad Auguſtum vſque progreditur. Ordo autem eſt. O Clio quem virum, aut heroa ſumis. i. aſſumis celebrare lyra, vel acri. i. acuta tibia. Quem Deum. ſ. ſumis, cuius. ſ. viri Herois, aut Dei. Nomen imago iocoſo. i. Echo referens cantũ Muſarum laudatoꝝ nomina repetentium, cecinit aut in oris. i. nemoribus, vmbroſis. i. opacis, Heliconis .ſ. montis Phocidis Apollini, & Muſis ſacri, aut ſuper Pindo monte Theſſaliæ, dicit aũt antique ſicut Maro, Frondue ſuper viridi, aut in Aemo monte Thraciæ, vnde. i. de quo monte, ſiluæ ſunt inſecutæ temere. i. ſine ordine, orphea vocalem .i. voce canentem, & plectro, & moran-tem. i. retinentem, arte materna. ſ. Calliopes muſæ, hoc eſt muſica, rapidos curſus fluminum, & celeres ventos, blandum. i. & blan de potentem, ducere fidibus. i. chordis canoris, quercus auritas, quia auribus dulcedinem captantes. [Quid dicam prius ſolitis laudibus]. i. ſm̃ ſolitas laudes parentum. i. maiorum, ꝙ̃ ſup. eum, ſcilicet Iouem, qui rex ſup. eſt hominum, ac deoꝝ qui temperat mare, & terras, & mundum. i. ornatũ vniuerſum, varijs horis. Sed in quodam lib. legi, Qui res hominum, ac deorum, vt referatur ad illud Temperat. vt ſit ordo, Qui temperat res hominum, ac deorum, & mare, & terra &c. Vnde .i. à quo, nil generatur maius ipſo. quod de Deo vero conceditur, nec viget quidquam ſimile, aut ſecundum. i. proximum ei, quod negatur in Deo patre qui filium equalem ſibi genuit, tamen Pallas. ſ. Deo ſapientiæ occupauit honores proximos illi. Neq; ò Liber audax prœlijs apud Indos geſtis, ſilebo te, & nec te ò virgo. ſ. Diana inimica, belluis. i. feris, nec te Phœbe metuende ſagitta, ꝙ̃ iratus promis. Dicã &c. proſequitur reliquos, dicens: Ego dicam .i. canam, & laudabo, &. i. etiam, Alciden .i. Herculem Alcæi nepotem, & pueros. i. filios, Ledæ. ſ. Caſtorem, & Pollucem geminos, hunc. i. alterũ coꝝ .ſ. Caſtorem, nobilem. i. magnę famę, & claꝝ, ſuperare equis. ſ. domandis, & illum. ſ. Pollucem, nobilem ſuperare. i. excellere, pugnis. i. arte pugillandi, quorum. ſ. fratrum geminoꝝ, ſimul. i. dum ſimul, ſtella refulſit. i. reſplenduit, alba. i. lucida (vt prius: Sic fratres Helenæ lucida ſidera) aut fauorabilis, nautis. i. nauigantibus humor. ſ. vndaꝝ maris, agitatus .i. cõmotus vi ventoꝝ. [Defluit] .i. deorſum fluit, ſaxis. i. de ſcopulis, & venti concidunt. i. ſimul cadunt, & nubes fugiunt .ſ. à mari, & vnda minax .i. prius minans ſubmerſionem recumbit. i. reſidit, ponto. i. mari. Sic Dij voluere, hoc eſt cur id fiat neſcitur, niſi ꝙ Dij ita voluere, vt dum geminę faces Geminoꝝ nautis appareant, tranquilla ſint omnia. Sunt, & qui legant, ꝙ ſic voluere. Ego dubito an memorem poſt hos .ſ. deos, & diuos, atque Heroas Græcos, prius. ſ. ꝙ̃ alios, Romulum .ſ. regem, & patrem Romani Imperij, an regnum Pompili. ſ. Numę, quietum. i. pacificum, cũ ille religioni deditiſſimus, Iani templum ſub perpetua pace clauſerit. An memorem. i. recitem, ſuperbos. i. magnificos faſces. i. inſigna regalia Tarquini, pro Tarquinij. ſ. Priſci non Superbi cognominati, an nobile letum. i. necem, quam ſibi ipſe conſciuit, Catonis. ſ. Vticenſis, Bonfinis, quia Tarquinius Superbus illaudabilis videtur, intelligit de faſcibus Bruti illi ademptis, cui non refragor, putem tamen ſententiam ſuperiorem non pœnitendam. Videre licet Bonfinis annot. xiiij. ſm̃ quam ordo eſt. An memorem. faſces ſuperbos. i. nobiles, & quibus Brutus primus conſul quodammodo ſuperbe, quia ſine collega vſus eſt, Tarquini. i. ademptos Tarquinio Superbo, & filijs eius propter vim illatam Lucretiæ. Ego gratus. ſ. virtuti tantoꝝ viroꝝ, vnde imperium Rom. aut partum, aut illuſtratum eſt referam. i. recenſebo, inſigni camœna. i. carmine, Regulũ. ſ. M. Attilium, & Scauros. ſ. patritios viros, & Paulum. ſ. L. Aemyliũ, prodigum magnę animę, quam pro Rep. deuouit, Pœno. ſ. Hannibale, ſuperante. ſ. apud Cannas, que, pro &, Fabritium. ſ. Licinium. Hunc, & incomptis, proſequitur reliquoꝝ Romanoꝝ laudes, vt ad Auguſti præconia tandem perueniat, dicens: Paupertas ſæua .i. valde magna, vel ſæua quę non miſeratur egenos. Nam ꝙ pau pertatis amatores ſunt, credunt eam non eſſe malam, nec habere cauſam miſerationis, & fundus auitus .i. ab auis iuſte obtentus, nec auctus, cum lare. i. domo, & familiari ire, apto. ſ. tali fundo, tulit hunc. ſ. Fabritium iam dictum, & Curium .ſ. Marcum, capillis incomptis, quia in agro vixit, aut quia intonſi erãt Priſci Romani, vtilem bello. i. ad bellum, & tulit Camillum .ſ. Furium alteꝝ quaſi Romulum, & vrbis conditorem. [Fama Marcelli] .ſ. Marci creſcit velut arbor, æuo occulto .i. imperceptibiliter tranſeunte, quia nobis dormientibus creſcunt arbores, creſcit aũt fama claroꝝ viroꝝ poſt mortem, quæ viuis, inuidia deterebatur. Sidus Iulium. i. quod viſum eſt, cum Auguſtus ludos funebres illi ageret aut ſplendor glorię eius, micat. i. rutilat, & ſplendet, inter omnes ignes. ſ. cœleſtes, quæ ſtellæ ſunt, hoc eſt inter omnes omniũ laudes, velut Luna micat inter ignes minores, qa à Sole offuſcatur. O pater, atque cuſtos gentis humanæ. i. humani generis, hoc eſt, O tu Iupiter cõditor, & conſeruator naturæ humanæ, orte. i. progenite Saturno. à quo etiam Latini reges originem traxerunt, quia Fauni Picus pater Saturni erat filius, dicente Marone Aen. vij. Fauno Picus pater, iſq́. parentem Te Saturne refert, tu ſanguinis vltimus auctor. Meminit ergo hic Saturni, quia hic Iulius ex Aenea, & Lauinia, Latini filia originem traxit. cura magni Cæſaris. ſ. Auguſti, eſt tibi data, fatis. i. æterna prouidentia, tu regnes. ſ. in cœlis, Cæſare exiſtente ſecundo .i. tibi proxima, vt qui regnet in terris. vnde addit. [Ille] .ſ. Cæſ. Auguſtus, ſeu ege

ti...(vt Bonfini. fen...) egerit a Ventidio Basso prædomitos, aut egerit.i.in basso triu...has impulerit suo auspicio, licet Antonij collegæ sui iussu Victos Parthos. Mihi autem placet, vt sit sensus, ille.i. Augustus, siue egerit.i. impulerit ad reddenda signa Roma. Parthos imminenteis Latio.i. qui post mortem M. Crassi ablatis signis irruissent in Latium, nisi Augustus fuisset. vnde addit, Domitos iusto triumpho, quia materia iusti triumphi, est talesis domare, seu egerit.i. coegerit expetere pacem, & amicitiam Rom. Seras, & Indos subiectos.i. domitos, oris.i. in oris Orientis.i. Orientalibus, aut subiectos.i. additos oris orientis. Legunt Seres, sed quia corripitur, videtur legendum Seras. accusatiuus enim tertiæ nō corripitur nisi in as, siue ergo Parthorum, seu Indorum sit domitor, ipse æquus.i. iustus reget, aut (vt Bonfini placet) regat orbem latum, existens minor te, quia tu quaties.i. concuties, aut tu quatias.i. concutias, graui curru, per quem, s̄m vulgi opinionem, tonitrua creat. vnde, & Salmoneus volens imitari Iouis fulmina, curru inuehebatur. vnde dicitur Aeneid. vj.

Vidi, & crudeles dantem Salmonea pœnas:
Dum flammas Iouis, & sonitus imitatur Olympi.
Quattuor hic inuectus equis, & lampada quassans,
Per Graium populos, mediæq; per Elidis vrbem
Ibat ouans, diuumq; sibi poscebat honores,
Demens qui nymbos, & non imitabile fulmen
Aere, & cornipedum cursu simularet equorum, &c.

[Tu quaties ergo curru graui Olympum).i. cœlum, hoc est aërem, & tu mittes, aut mittas, fulmina inimica lucis.i. siluis sacratis, sed parum castis, & ita pollutis, ac violatis. Lucis autem.i. in lucos. Sunt qui legant terris.i. in terras.

MAT. DICAM & Alciden, puerosque Ledæ, Hunc equis, illum

Bōnfinis. superare pugnis Nobilem, quorum simul alba nautis Sidera fulgent: Defluit saxis agitatus humor, Concidunt venti fugiuntque nubes, Et minax, quòd sic voluere ponto Vnda recumbit) Acron, & Landinus intelligunt hæc dicta de tempore Veris, quo Castoris, & Pollucis sidera oriuntur, Mihi vero, vt hoc displicet maxime, ita illud probatur vt intelligamus defluere saxis agitatum humorem, ventos concidere nubes fugere, & vndam ponto recumbere, non veris tempore, sed quoties benigna illorum sidera nautis tempestate iactatis apparent, & saxa præterea pro scopulis, non pro montibus accipiamus, vt aliqui voluere. [Romulum post hos prius, an quietum Pompili regnum memorem, an superbos Tarquini fasces dubito an Catonis Nobile letum) Dicant alij, quas volunt, ineptias de fascibus Tarquini Prisci regis Romanorum. Equidem pro re certissima teneo Horatium nihil minus, quam de eo hac Ode nobilitando, ac laudando cogitasse, cui satis fuerat duos primos reges laudasse. Verum fasces superbos.i. nobiles potuisse pro Iunij Bruti consulatu, quem silentio præterisse ingratum videri potuisset, & impium. Dixit autem Tarquini fasces, quia Tarquinio illos ademerat. Cui quidem sententiæ meæ assipulari visus est. Virgil. in vj. Aeneid. cum dixit.

Animamq; superbam
Vltoris Bruti, fascesq; videre receptos.

Qui quidem ob id quoque videri poterant superbi, & nobiles, quod auctore Liuio solus illos Brutos habuit concedente collega, cum nō posset vterque consul habere, ne duplicatus terror videretur, & ex vno rege duo creati, qui regia haberent insignia. [Ille, seu Parthos Latio imminenteis Egerit iusto domitos triumpho, Siue subiectos Orientis oris Seras, & Indos, Te minor latum reget æquus orbem, Tu graui curru quaties Olympum, Tu parum castis inimica mittes Fulmina lucis) In his versibus duo sunt, quæ annotatione digna iudicauimus. Alterum, quòd cum exposuerint alij egerit, id est subegerint, facere non possumus, quin affirmemus id nobis minime probari, quandoquidem ad declarandum illos fuisse subiectos satis fuerat dixisse, Iusto domitos triumpho, cum præsertim non Augustus, sed Ventidius Bassus Asculanus cōterraneus meus, eos subegerit, & de illis domitis, ac subactis triumphauerit, & idipsum non Augusti, sed Antonij iussu, vt Plutarchus in Antonio refert. Verum, quoniam de Parthis Tranquillus in Augusto hæc refert. Parthi quoque, & Armeniam vendicanti facile cesserunt, & signa militaria, quæ M. Crasso, & M. Antonio ademerant, reposcēti reddiderunt, obsidesque insuper obtulerunt, denique pluribus quondam de regno concertantibus non nisi ab ipso electum cōprobauerunt. Exponendum arbitror egerit, id est retexerit, & a Ventidio domitos sub imperio tanquam pastor oues habuerit, nisi velis intelligere Augustum ipsum fecisse, quod Antonij collegæ iussu factum est, & tunc magis placebit exponi egerit, .i. ante currum, dum Ventidius triumpharet, duxerit. Alterum vero, quod aannotandum duxerim, hoc est, vt regat quatias, & mittas, pro reget, quaties, & mittes (vt alij voluerunt) legamus & reponamus. Erit autem ordo: ille.i. Augustus te minor, æquus regat latum orbem, tu graui curru quatias. Olympum, tu mittas inimica fulmina parum castis lucis, siue terris (vt alij legunt) seu egerit.i. Augustus: Parthos imminentes Latio domitos iusto triumpho, siue.i. egerit. Seras. & Indos subiectos oris orientis.

AD LYDIAM AMICAM SVAM.

Telephum riualem in odium vocare conatur apud amicam dum vehementer se zelotypia commoueri dicit, cum in illum magis affecta videatur, aut alieni amoris vestigium deprehenderit, adeo vt ne a lacrymis quidem possit tempperare felices quos mors sola à mutuo amore dirimit.

Ode XIII. Dicolos, Distrophos: Vt,

Sic te diua potens Cypri.

– – ∪∪ – ∪ –
– – – ∪∪ – – ∪∪ – ∪ –

VM tu Lydia Telephi
Ceruicem roseam, cerea Telephi
Laudas brachia: væ, meum
Feruens difficili bile tumet iecur.
Tunc nec meus mihi. nec color
Certa sede manet: humor & in genas
Furtim labitur, arguens,
Quàm lentis penitus * macerer ignibus. * vtat ô
Vror, seu tibi candidos
Turparunt humeros immodicæ mero
Rixæ: siue puer furens
Impressit memorem dente labris notam.
Non, si me satis audias,
Speres perpetuum, dulcia barbare
Lædentem oscula, quæ Venus
Quinta parte sui nectaris imbuit.
Felices ter, & amplius,
Quos irrupta tenet copula: nec malis
Diuulsus querimonijs,
Suprema citius soluet amor die.

ANTONIVS.

VM tu &c.) xiij. Oden ad Lydiam amicam poeta scribit, vbi dolet riualem Telephum sibi ab illa præponi. dicit.n. Cum Lydia Telephi aut collum, aut brachia laudat, eius iecur ita feruescere, seq. nec mentem, nec colorem habere, lacrymari etiam cogi, & zelotypia viri. Appellat inde feliceis quorum amor non malis querimonijs, sed sola amor te dissoluitur. [Cum tu Lydia Telephi) Ode est dicolos distrophos. Primus.n. veersus Glyconicus est, de quo tertia Ode. Secundus vero Asclepiades. de quo Ode j. [Ceruicem roseam) Pulchrum collum. Virg. lib. ij.

Ergo age care pater ceruici imponere nostræ.

[Cerea) Mollia. molles carne aptos mente dicimus, inquit philosophus. [Telephi) Dolorem auget hæc repetitio. [Væ,] Væ, hinc interiectio est. itaque cum æ, diphthōgo uæ scribitur, vt differat à coniunctione ue, quæ sine diphthongo exaratur. Dicit autem uæ populo, & populum: vt, Caper inquit. Est autem dolentis interiectio, teste etiam Diomede. [Bile) Est bilis proprie fellis humor qui iecori adhæret. aliter cholera dicitur, quæ est callida, & sicca. ab ipso enim epate ad fel transmittitur, ex qua ira mouetur, hic choolerici facilius irascuntur propter humoris tenuitatem. hic & Iuuen. ait. Væ. Bilis. Iecori. Cholera.

Quid

Quid referam quanta siccum iecur ardeat ira.

Χολὴ aut Græce, Latine fel,& bilis.[Difficili) Aspera,dura. [Certa sede) Dolore summo,& timore mens ipsa,& color propriam, sedem relinquunt. Natura enim (vt scr.Macr.lib.vij.) cum quid de extrinsecus contingentibus metuit altum tota demergitur,sicut nos quoq; cũ timemus latebras, & loca nos occultantia quærimus. Ego tota descendens vt lateat, trahit secum sanguinem, quo velut curru semper vehitur, hoc demerso humor dilutior cuti remanet,& inde palescit. Ideo timentes tremũt,quia virtus animæ introrsum fugiens neruos relinquit, qbus tenebatur fortitudo membrorum,& inde saltu timoris agitantur.[Genas) Genæ palpebræ dicuntur,vel hæ partes quæ sunt sub oculis, vel vbi barba primum oritur. Auctor est Fest.Ennius aũt de dormiente, Imprimitq́. genæ genam. Plin. lib. xj. cap. xij.ait. Infra oculos male homini tm̃,quas prisci genus vocabant, Pudoris hec sedes, ibi maxime ostenditur rubor,paulo aũt superius ostendit genus palpebrarum sedes. ait.n.sic, Palpebræ in genis homini vtrique mulieribus ẽt infectæ quotidie,tanta est decoris affectatio, vt tinguntur oculi quoque. postea inquit, Defluere eas haud merito Venere abundantibus tradunt.[In genas)in palpebrarum sedes. [Furtim)Clam,me inaduertente. [Arguens) Ostendens. Virg. lib.4.Degeneres animos timor arguit. [Lentis) Diuturnis, tacitis occulte sæuientibus. Virg.lib.iiij. Et tacitum viuit sub pectore vulnus. Item,Et cæco carpitur igni. [Vror) Zelotypia ostendit se cruciari.[Furens)Amoris causa.[Memorem notam).i.diuturnam,& longam.[Non si me) ordo est,Si me satis audias,si mihi obtemperes, non speres perpetuum amatorem. [Barbare).i. sæue lædentem dulcia oscula. [Quinta parte) .i. coitu. Sunt enim partes Veneris quinque,Visus,& alloquium,tactus post oscula factum.[Nectaris)Gratię dulcedinis,suauitatis. Nectar (vt inquit Fest.)proprie est deorum potio. significat autem immortalitatem, vt enim priuationem significat κτείνω, occido. [Imbuit) perfudit, infecit, repleuit. [Felices) Appellat eos feliceis, quorum amor nõ malis querimonijs,sed morte sola dissoluitur. est autem ordo.Feliceis sunt ter,& amplius illi quos irrupta copula tenet, nec amor diuulsus malis querimonijs soluet eos citius suprema die.[Ter,& amplius) Ac si diceret,Terq;,quaterq;. [Copula)Amoris,& gratiæ coniunctio. Est, & etiam copula funiculus,quo venatorij canes retinentur. Ouid.lib.vj. Trist.

Timẽtes. Curru pallent. Timentes cur tremant. Genæ. Male palpebra. Veneris quinta pars. Nectar. Copula.

Vtq; canem pauidæ nactum vestigia ceruæ
Latrantem frustra copula dura tenet.

ACR. CVM tu Lydia Teleph.) Ad Lydiam meretricem erotice, Dicolos, Distrophos. Metrum primo versu Glyconicum,secundo Asclepiadeum. [Ceruicem roseam,) Pulchram,vt Virg. Rosea ceruice refulsit.[Cerea)Aut mollia aut ceræ similia.[Væ)Interiectio dolentis est. [Difficili bile) Hoc epitheton iracundiæ est,quia implacabilis sit.Bile aũt iracundia,vt Iuuen.Atque oculis bilẽ substringit opertis.Plaut. in Amph. Atra bili percita est. [Tunc nec mens mihi, nec color Certa sede manent)Voluor varijs cogitationibus,& color in diuersa mutatur. [Humor, & ingenas Furtim labitur)Secretæ lacrymæ amoris nimietatem prodentes. [Arguens)Demonstrans,vt illud,Degeneres animos timor arguit. [Macerer) Consumar,vt est mollis flãma medullas, [Penitus)Interitus.[Vror seu tibi cãdidos) Aspectu crucior,quoties aut vino per rixam,aut libidine certe amoris alterius in corpore tuo signa conspexero. Ordo est,Vror seu tibi immodicæ rixæ turbarunt candidos humeros mero, seu puer furẽs impressit memorem notã labris dente,Immodice,immense.Furens,impatientia amoris.s.memorem notam,per quod amoris recordatio seruaretur.Non si me satis.Ordo est,Si me satis audias,non speres perpetuum lædentem barbare dulcia oscula. Aliter ordo hic est,Non speres si me audias amatoribus dulcedinem esse perpetuam.[Candidos Turparunt humeros)Liuore reddiderũt deformes.[Speres perpetuum)Illum qui dulcia lædit oscula. [Quinta parte sui nectaris imbuit)Luxuria sui amoris impleuit. [Felices ter,& amplius) Multoties sm̃ illud. O terque,quaterque beati. [Quos irrupta tenet copula) Copula proprie dicitur cuiuslibet rei duplex numerus. Vnde tractum est,vt,& matrimonium copula diceretur. [Nec malis) Ordo est,nec amor diuulsis malis querimonijs soluet citius suprema die.i.quorum amor ante diem mortis iurgijs, & litibus non soluitur, debent felices vocari.

POR. CVM tu Lydia Telephi Ceruicem Laudas)Ad Lydiam amicam suam hoc scribit,á qua riualem suũ Telephum laudari moleste ferre testatur.[Iecur)Pro corde,ἁπλῶς.i.simpliciter. [Difficili bile) Non quam difficilem concipio, sed dura, & cruciabili, vnde etiam difficiles homines dñt,qui duri,& inexorabiles sunt. [Humor,& in genas) Decore dictũ,quam humor genatum, hoc est lacrymarum.[Concremer)Conuincat interiora pectoris mei amore flagrare.[Lentis)Lentis aũt ignibus dixerit,quasi occulte sæuientibus. Quale illud Virg. Et tacitum viuit sub pectore vulnus. [Impressit memorem dente notam)Grate memorẽ notam dente pressit,qm̃ doloris memoriam cõem morsus facit eius qui momorderit. [Non,si me satis audias,Speres perpetuum dulcia barbare) ordo est. Non speres perpetuum, si me satis audias, & subaudiendum extrinsecus amatorem. [Quæ Venus Quinta parte sui nectaris imbuit) Eleganter,quia in quinque partes amoris fructus esse partitus dr̃,visu,alloquio,tactu,osculo,cõcubitu, vnde,& Terent. illud, Tamen extrema linea amare, haud nihil est. [Felices ter,& amplius,Quos irrupta tenet copula,nec malis Diuulsus querimonijs, Suprema citius soluet amor die) sensus, Satis feliceis existimo eos, quorum inter se amor ita consentit, vt non ante vltimum vitæ diem resoluatur, Attende elocutionem. Citius suprema die, quod signat ante diem supremum. [Quos irrupta tenet copula) Allegorice dicitur, signat autem eos,qui amoris vinculo inter se constricti sint,vt nunq̃ discerni possint.

CVM tu Lydia)Graphice admodum describit in se zelum & affectionem misere amantium,nihil.n.tam illis dolet,q̃ riualem ab amicis laudari. Puellis aũt summopere dolet aliam puellam nominari. vt in Eun. probe narrat Terentianus Gnato, admonens, vt si qñ Thais Phædriam, ille econtrario Pamphilam, ad quam animum adiecisse putabatur, cantatum prouocet. Ex eodẽ aũt stomacho docet Telephũ nimis lasciuum,& ardentẽ amatorem nõ fore constantem,cũ nulli amores sint vere dulces,nisi ꝑpetui.Hæc aũt non in odium Telephi dicta vñt. Erat.n. iuuenis doctus, & poëticæ studiosus, verũ poëta lubenter iocatur cũ eo. Ordo est. O Lydia cũ tu laudes roseam ceruicem.i.fragrantem, aut formosam,Telephi.s.amatoris tu, & brachia cerea.i.teretia, & ita facta. vt ex cera ficta putes, væ.s.mihi,quia meum iecur,in quo est amoris vis,feruẽs.i.excandescens,bile.i.cholera, difficili .i.aspera,& difficili ad sedandũ. [Tumet Tunc nec mens,nec color manet mihi certa sede) Quia trepidat,pectus, & color est in facie varius,vt irascẽtibus solet.Et humor.s.lacrymaꝶ, labitur .i. oboritur,furti.i.clanculũ quia nitor occultare dolorem, aut furtim,quia pr.usq̃ animaduerto me lacrymare, labitur dico ingenas.i.sinus oculoꝶ, argens .i. argumento ipsius rei approbans, quam.i.quantum lentis.i.diuturnis,quia quod cito fit,cito perit, cõtra,quod lente fit,tarde absumi solet,ignibus.i.amoribus, aut flãmis amoꝶ ego macerer.i.absumat,penitus.i.intrinsecus. Ego vror.s.ira,& indignatione,seu rixæ.s.Telephi, immodicæ mero .i.ꝑ merum ab eo potum, turparunt.i.maculauerũt tibi, repeti potest mero, vt intelligatur puer potus eius humerus conspuere humeros candidos.s.anteq̃ deturpentur,siue puer.s.Telephus,furens.s.amore,impressit dente sup.suo,labris sup.tuis,notã.i.maculam,aut liuorẽ memorem.i.ad sui memoriã, vnde Tibul. Tũ succos,herbasq́. dedi,q̃s liuor abiret. Quem facit impresso mutua dente Venus.O Lydia si audias me satis.i.si velis mihi credere,tu nõ speres perpetuum,sup.fore amatorem,lædentẽ barbare .i.more barbaroꝶ,& rusticoꝶ,oscula.s.tua dulcia,quæ .s. oscula. Venus imbuit.i.perfudit,quinta parte sui nectaris.i.gratiæ,& dulcedinis.i.quæ tm̃ voluptatis afferant deosculanti, quantũ quinta linea Veneris,hoc est coitus cum alijs,felices sup.sunt ter,& amplius.i.consumatissime,quos copula.i.copulatio, & coniunctio, irrupta.i.non interrupta tenet, nec.i.& non,& supp. quos,amor nõ diuulsus.i.vi dissolutus,querimonijs malis.i.perniciosis, quia sunt,non perniciosæ,de quibus Comicus,Amantium iræ,redintegratio amoris est,non soluet.i. disiunget, citius suprema die.i. ante mortẽ,vnde Comicus. Hanc nisi mors mihi adimat nemo. Vult autem tacite dicere secum perpetuos fore amores,qui cum Telepho improbo, & nimis ardenti puero cito dissoluentur.

ASC.

IN BRVTVM.

Sub nauis allegoria deterret M.Brutum poëta, qui sub eo militauerat apud Philippos vbi fusus cum exercitu Brutus ab Augusto, bellum instaurare parabat, iam viribus attritis, & collega Cassio extincto: quare non tutum iterum belli euentum experiri si maxime posset.

Ode XIIII. Tricolos, Tetrastrophos, vt:
Quis multa gracilis te puer in rosa.

– – – υυ – – υυ – υ –
– – – υυ – – υυ – υ –
– – – υυ – υυ
– – – υυ – υυ

NAVIS referent in mare te noui
Fluctus ò qd agis? fortiter occupa
Portum, non ne vides, vt
Nudum remigio latus?
Et malus celeri saucius Africo,
Antenneq. gemāt? ac sine funibus
Vix durare carinæ
Possent imperiosius
Aequor? non tibi sunt integra lintea:
Non dij: quos iterum pressa voces malo.
Quamuis pontica pinus,
Siluæ filia nobilis,
Iactes, & genus, & nomen inutile.
Nil pictis timidus nauita puppibus
Fidit. tu nisi ventis
Debes ludibrium, caue.
Nuper solicitum quæ mihi tædium,
Nunc desiderium, curaque non leuis,
Interfusa nitenteis
Vites æquora cycladas.

ANTO.

NAVIS &c.) Quartadecima Ode nauim alloquitur, hortans illam ne iterum æstuosum mare ingrediatur, sed portum fortiter occupet, cum eius latus remigio careat. malus, & antennæ ventis cō cussæ fuerint, funesque desint, nec vela integra maneant. Nec Dij sint, quos iterum naufraga inuocet. Et quamuis nobilissima sit, & picta, non propterea timidus nauta sibi confidet, aut tempestatem euadere poterit. Itaque cauendum monet ne ventis ludus fiat, & inter Cycladas, scopulosasq. freta incidat. Reuera tñ (vt scribit Fab. lib. viij. per allegoriā .i. inuersionem, qua aliud verbis, aliud sensu ostenditur, P.R. alloquitur, ne iterum bella ciuilia sequatur, sed pacem totis viribus habere contendat. Porphyrionis autem sententia verior esse videtur, vt s. ad M. Brutum loquatur, qui apud Philippos Macedoniæ vrbem contra Augustum, & M. Antonium pugnans sinistrū cornu, cui præerat Cassius. amiserat, direptis etiam castris, propter quod Cassius, sibiipsi mortem consciuerat. Ipse tñ Brutus videbatur rursus instruere se ad pugnam. Itaque merito poëte per allegoriam mouere, pro eo se testatur, qui, & sub ipso militauerat. inde tamen ex prœlio Philippico fatigatus receptus ab Augusto veniam meruit, auxilio Mecenatis. Qui vero de Sext. Pompeio intellexerunt, non recte quidem, nam sub Bruto Tribunus militum fuerat poëta, hinc ait: Nuper solicitum quæ mihi tedium &c. De hoc etiam videto lib. ij. Ode autem vij. [O nauis) Per allegoriam (vt diximus) P. R. intelligit, vel potius M. Brutum. [In mare) In prœlium, & cladem. [Noui Fluctus) Noui bellorum ciuilium impetus. Apud Philippos Macedoniæ vrbē Cæsar Augustus, & eius collega M. Antonius contra Brutum, & Cassium pugnarunt. Brutus Augusti absentis ob valetudinem sinistram aciem occupatis etiam castris, loco mouerat Antonius altera ex parte deuicto Cassio, admirabili audacia hostiū castra prædabatur. Cassius castris exutus, cum nec vlterius ad exercitum redire posset, Philipporum collem propere ascendit, eminus quæ gesta erant inspecturus, propter puluerem castra duntaxat ab hostibus capta esse discernebat, Pindarum itaque scutiferum eius ensem exercere, & necem accellerare imperat. Cunctante Pindaro, superueniens quidam Brutum altera ex parte victoria potitum hostium castra depredari nunciat. Quo audito, Cassius hoc solum rñdit. Vicisse nos illi victoriam dicito oēm. Deinde ad Pindarū conuersus. Quid cunctaris, inquit? cur me à turpitudine ista non eximis? Pindarus igitur herū suum iugulum vltro præbentem neci tradidit. Brutus cognita Cassij nece, multis lacrymis, vt optimum Romanorū, lamentatus est, & simul beatū testatus est ab curis, cogitationibus liberatum. Orta luce Brutus prouocatus quidem in aciem milites eduxit contra hostes, illi retrocessere. Brutus in concionem postea vocato exercitu milites suos laudauit. Nā pridie hostium castra dissipauerunt. Arguit tñ eos, q nō penitus fuerint insecuti hostes, sed potius ad prædam conuersi essent. Deinde hortatus est, ne in hosteis irruerent, qm̄ fames, & inopia pro eis in illos militabant, itaque facile infirmioribus, & fame enectis, cum opus esset, occurrere poterant: Cæsar āt, & Anton. exercitum congregarunt. Antea ēs hortatus est, vt in hostes pugnam cauere volentes in montibus manendo prodirēt. Qua de re postridie copias iterū in bellum mouit. Bruti milites vt potius, q ducis opinione occurrerunt. Brutus tñ insigni puectus, equo singulas percurrebat acies breuibus hortando verbis. Cædes hinc inde horrida facta est, tādem Bruti milites fugam arripuere. Brutus non paucis stipatus ad montes procurrit, quasi ea nocte reuocaturus exercitū, aut mare versus, iter assumpturus. Per nox itaq; cum reliquis in armis consistit. Ea tñ nocte Anton. vt Brutū à fuga cohiberet, armatus perstitit. Brutus animaduersis hostiū insidijs, desperataq. suorū militum virtute, & audacia, vnū ex domesticis Stratonē nomine, necem accellerare iussit, itaq; latus illi ense aperuit, neque auertē e se Bruto, neq; impellēte, hoc pacto Cassius, & Brutus obierūt. Hæc omnia ex lib. iiij. App. Quæ quidē vltra meæ consuetæ breuitatis morē, latius explicui, vt illorū bella, & mores hoc in loco agnoscerentur. [O quid agis) Interiectio est exclamantis, vel admirātis, ac si cœpisset ingredi mare ipm. [Occupa) Retine, ac posside. Si n. milites suos pugnare cupientes Brutus, fortiter continuisse, vt optabat, nec clade accepisset, nec cædam. [Portum) .i. pacem. S. c. n. Fabius hunc locū exponit. [Nudum remigio latus) Hoc ait pp mortuū Cassium, qui (vt scr. App.) erat antiqor Bruto atque expertior, & austreus à natura, quapp ei ex mandato parebāt milites. Brutus vero facilis erat, & clemens erga oēs, itaque nō ita sibi facile obsequebantur. [Malus saucius) .i. ipse exercitus. nam p totam Odem Allegoria est, vt scr. Fab. [Celeri Africo) .i. sæuo prœlio. [Antennæ) .i. vexilla. [Sine funibus) sine rectore, & militibus, nā Cassius obierat solo Bruto duce remanente. [Carinæ) Acies, & turnæ. [Imperiosius æquor) Acre prœlium. [Integra lintea) Integra agmina, & vexilla. [Iterum pressa malo) Nam pridie cladem habuerat Brutus Cassij sinistro cornu dissipato à M. Antonio. Dij tñ fauisse ei visi sunt, qm̄ Augusti castra dissipauerat, postea vero nullam præbuere opem, nam clade affectus (vti ostēdimus) ab amico cædem orauit. Plut. ait in vita Bruti, Deus, & mutare, & abducere cuncta, quæ velit. potens Bruto fortunam hanc ætam abstulit, de victoria in Augustum intelligens. Et paulo superius Cassius Bruto dixerat, q vellem ò Brute hoc esset vt nō solum armis, equis, nauibus, sed Deorū suffragijs sideremus, q optimorū operum; ac sanctissimorū duces sunt. [Quamuis pōtica pinus) .i. quāuis tibi sit exercitus ponticus. s. Asianus, vel Ponticum auxilium. Scribit. n. Appianus, q Brutus, & Cassius longe superiores fuerant equitatu, & classe, tum socijs belli regibus nationibusq. ad Medos vsque, & Parthos. Multaque ex Asia p vim abstulerant, rapuerantque. [Siluæ filia nobilis) Marci. n. Bruti progenitor fuerat Iunius Brutus, qui Tarquinius euerterat. Mater vero Seruilia Catonis Vticensis soror. Ipse bonarum artiū disciplina, & philosophiæ studijs imbutus erat. Philosophos Grecos fermè oēs attigerat, nec vllius ipsorū disciplinæ, vel expers, vel ignarus fuit. Auctor est Plut. [Nil pictis) Sensus est, q nihil in bello prosunt ornamenta nobilitatis, sed arma, & exercitus. [Timidus) Perpetuum nautarum epitheton. [Tu nisi) Ordo est, Tu caue n. si debes ludibrium ventis .i. nisi velis vētis esse ludus, quod fit cum huc illuc nauis trahitur à tempestate. [Ludibrium) Dicitur res digna ludo, & contemptu [Nuper sollicitum) Hic locus ostendit Horatium Bruti partes secutum. [Quæ nauis) .i. tu Brutus. [Nuper) Paulò ante, cum s. fuit Tribunus tuus. [Mihi) Adde eras. [Sollicitum tædium) Hoc ait, quia Bruti Trib. militum fuerat. Vnde Sat. vj. inquit, Quem rodunt omnes libertino patre natum, Nunc quia sim tibi Mœcenas conuictor, at olim Quod mihi pare et legio Romana Tribuno. [Nunc desideriū) Plut. scribit de Bruto sic. Brutum ferunt virtutibus suis à plerisque amatum, ab amicis desideratum, præterea admiratum ab optimis. [Interfusa) Ordo est, Vites æquora fusa inter nitenteis cycladas .i. vites bella periculosissima propter itrentos duces, qbus tu cares ò Brute. Maria aūt angustiora periculosiora sunt. Inde freta dñr, quia semper feruent .i. inquieta sint. [Nitenteis) .i. spumosas ob multos scopulos. [Cycladas) Insulas in mari Aegæo sic dictas, quia in orbem iacent contra Delon. Auctor est Str. lib. x. & Plin. lib. iiij. Præterea non sine causa cycladas posuit potiusquam alia maris loca periculosa. Brutus enim, & Cassius apud Philippos Macedoniæ vrbem victi fuerant Macedonia aūt ab Oriente Aegæo pelago terminatur, vt Ptol. scribit lib. iij. Ergo propterea cycladas potiusquam alia loca dixit vitandas.

Cassius. Brutus. Brutus. Augustus. Ant. Cassius. Cassij mors. Brutus a militibus. Bruti fuga. Bruti mors. Dij fortuna. Bruti auxilia. Bruti genus. Bruti doctrina. Ludibriū. Hora. Tribunus. Brutilaus. Freta. Cyclades.

O NAVIS referent in mare te noui) In nauim de Bruto reparante bellum ciuile ad Remp. Tricolos Tetrastrophos Metrū duobus versibus Asclepiadeam. Tertius Pherecratius. Quar *A C R.*

tus

tus Glyconicus, qui Tripodia dactylia dr. [O nauis) Per allegoriam. Ode ista bellū significat ciuile in qua quidam volūt q mo neat remp. Certum tñ est, q Sex. Pompeium filium Pompei mo neat, qui postea q fœdus cum Triūuiris fecit, bellū ciuile denuo reparare voluit. Secundum aūt ciuile bellum inter Aug. Cæsarē, & Cassium, & Brutum fuit, qui fuerunt C. Cęsaris interfectores, sub quibus Horat. militauit. Metaphoram aūt sumpsit a naui. ex cuius armamentis, & milites, & diuersas voluit administrationes intelligi. [Fluctus) Fluctus bellum ciuile vocauit. [Portum) Pacem, vt Terent. In portu nauigo. [Nudum latus) Nudatum ex amissione exercitus. [Et malus celeri saucius Africo) Malū saucium, graue bellum intelligi voluit, per ventum tempestuosum, vt, Creber procellis Africus. Malum aūt summitatem arboris di xit, vt, Iubet ocius oēs Attoli malos. sed arbor fœminini est, poma vero neutri, vt, Aurea mala decem. [Gemant) Fragore scissio nis. [Ac sine funibus) aut sine administrationibus intelligēdum, aut sine impensis, & pecunia. [Imperiosus) .i. violentum, & cuius nimietati obsisti non possit. [Non tibi sunt integra Lintea) .i. integer cursus sine exercitu vel auxilijs. Lintea vero vela dixit, vt ni teneant cursus, certum est dare lintea retro. [Non dij) In hoc enim Deos vult iratos intelligi, quia denuo de bello ciuili cogitetur. [Iterū pressa voces malo) Sicut à C. Cæsare oppressa malis rogauit [Quamuis Pontica pinus) ac si diceret, Magnæ originis, & nobilitatis, sed per Metaphoram, aut Remp. alloquitur, aut Cassium, & Pompeium, cuius pater de Mithridate Ponti co triumphauit. [Nil pictis) Dicit stēmata, & diuitias necessitati vltimæ non pdesse. [Tu nisi) .i. ne victus turpitudini, ludibrioq. subiaceas. Ordo est, Tu nisi caue pro caueas, debes ludibrium ventis .i. eris exercitium ventorum. [Nuper sollicitum quæ mihi tædium) Se posuit pro naui, siue reip. quæ sollicitudinem ex suis malis induxerit, ne iterum sicut sub Cæsare trepidaret. [Interfusa nitenteis) Absolute locutus est, ac si diceret, Vites æquora fusa inter nitenteis cycladas .i. longe apparentes, vt inter iniqua loca, & tempestuosa vada te custodias, & sis alienus à belli consilijs. Virg. de eisdem insulis, Sparsasq. per æquor cycladas.

ACR. O NAVIS referunt in mare te noui Fluctus) Hac Ode ad M. Brutum loquitur, qui apud Philippos Macedoniæ vrbem, ab Augusto fusus, videbatur rursus instruere se ad pugnam. Merito aūt. poeta per allegoriam metuere pro eo testatur, qm̄ sub ipso militauerat, qui tñ ex prœlio Philipphico fatigatus, receptus ab Augusto veniam ab eo meruit. [Nonne vides, vt Nudū remigio latus?) Manifestæ allegoriæ, per quas signat ex parte iam debilitatum exercitum Bruti, & vires partium eius imminutas. [Vix durare carinæ Possint imperiosius Aequor?) Mira figura ar, pro sustinere vim æquoris. Imperiosius aūt translatiue, pro sæuius. [Quos iterum pressa voces malo) Amphibolos. [Quamuis pontica pinus) Hæc ad nobilitatem Bruti referuntur. [Siluæ filia nobilis) an tu nobilis ἀμφιβολεγία, per casus. [Nil pictis timidus nauita puppibus Fidit) ἀλληγορικῶς ait nihil prodesse in bello ornamenta nobilitatis. [Nuper solicitū quæ mihi tædium, Nunc desiderium, curaq. nō leuis) Ecce hic manifeste ostendit se poëta partium Bruti fuisse, quam affectione sese teneri ostendit, pp illius Bruti miserationem. [Interfusa nitenteis Vites æquora cycladas) Hic sensus per se accipiendus, & subaudiendus, hic suadeo vites æquora inter cycladas nitenteis fusa. Sed hoc per allegoriam intelligendum. Maria tamen, angustiora periculosiora sunt. Nam inde freta dicuntur, quia semper feruescant .i. inquieta sint per hoc ergo suadet Bruto, ne se arctioribus periculis committat.

POR. O NAVIS &c.) Per allegoriam sumptam a naui quæ tēpestate concussa temere, priusq instaurata fuerit, mare ingreditur, qn adeo vt Publius in Mimis ait, Improbe Neptunum accusat, qui iterū naufragium facit, hortatur M. Brutū ab Aug. in Philippis deuictum, aut (vt Bonf. annotauit) Sex. Pompeium. Cn. Pōpeij à Cæsare deuict. in Philippis filium, vt a diluuio, & turbine bellorum abstistat, nec nominis, aut gñis sui splendoribus confidat, cum, & pictæ submergantur naues. Principium autem mihi vim habere vr, si sub forma interrogādi, ex admiratione legatur sic. [O nauis referent in mare te noui fluctus in mare) .i. ò Brute, aut Sexte, trahent ne te noui tumultus in discrimen belli? O quid agis, q.d. inconsulte agis, & ideo occupa portum fortiter .i. strenue, & celeriter, priusquam te tempestas .i. belli diluuium obruat. [Nonne vides) Vt .i. qualiter, latus .s. tutum, est nudum remigio .i. defensore, & præsidio. [Et vt malus) .i. arbor velifera, hoc est robur virium tuarum, saucius .i. læsus, Africo .s. vento impetuoso, hoc est agitatione ventorum, hoc est turbine bellico, sup. gemat. [Et vt antēnæ) .i. vela minora, quæ sunt quasi cornua mali à latere eius posita. vnde Maro, Cornua, velatarum obuertimus antēnarum. [Gemant) .s. pōdere, & vi ventorū. [Ac vides ne, vt carina) .i. alui nauis, sine funibus .i. ruptis rudēribus, & funibus, vix .i. cū summa difficultate, possint durare .i. sustētare, æquor imperiosius) .i. violētius, & superbius, q̄ par sit, aut ferre possint? [Vide inq qd agis) quia lintea .i. vela linea, nō sunt tib ò Brute integra, nec dij sunt integri. quia .n. semel tibi pepercerunt, indignabuntur si iterum à te in cōsimili periculo inuocētur, tunc .n. per temeritatem videbere facere, quod prius per ignorātiam. [Respicit aūt) Quod dixit illud Publij. Improbe Neptunum, &c. aut si ad Sex. Pōpeium loquit respicit, q & ipse in Africa deuictus fuerat, quos .s. deos, voces .i. inuoces iterum, pssa malo .i. periculo submergēdi. [Quauis tu pinus pōtica filia siluæ nobilis iactes) .i. iactanter ostentes, & genus .i. progeniē Brutorū, q de sanguine regio ex Iunio Bruto primo cōsule originem traxerūt. [Et nomen) Quia Bruti semper habiti sunt, Romanæ libertatis maximi assertores. vnde vr in ductus hic M. Brutus ad libertatē vindicandam, ad q eum Cic. in epist. sæpe cohortatur. [Iactes ergo genus, & nomen inutile) qa parum cōtra maiorem potentiam profuturum aut si ad Sextum loquitur, iactes .i. arroges, iactanter tibi genus Deorū te Neptuni filium vocari iubens, vt Bonf. declarat Annot. xvj. Quod tñ ad finem ponetur. [Nuper sollicitum) Videtur magis Bruto cōgrue re, quia Hort. creditur sub Bruto militasse, sed potuit ēt sub Pompeio militasse, vel qui in Hispania, vel qui in Asia perijt. Sunt qui ad Pōpilium applicent. [Nauta timidus) propter frequens periculum timori assuetus nil fidit .i. confidit, puppibus pictis .i. licet pictis, & Pulchris, tu caue .i. perspice tibi, nisi debes ventis ludibrium .s. submersionem factam cum insultatione, & illusionem, & tu qui sup. fuisti nuper .s. cum militarem sub, te tædium sollicitum, qa tædebat me sollicitum de salute, in castris tuis militare, & nunc desiderium, quia desidero te absentem in gratiam Augusti redijsse, & cura non leuis, quia pro te sollicitus sum, vites .i. deuites, æquora fusa, inter cycladas .i. breues insulas maris Aegæi, & ita propter angustiam sunt maria illic periculosa, nitenteis .s. spumis ex collisione, aquarum inter scopulos .i. tu Brute deuites arma Augusti, in quæ obnitentes interiere plurimi.

O NAVIS referēt in mare te noui &c.) Hac Ode pter illud ipsum, q in tertio versu nisi addas ne post nō, quod in oībus quos vidi, deest exēplaribus vt fit. Nōne vides, neq; stabit versus, neq; latina erit locutio, & eiusdem sunt Odes versus nōnulli in multis lib. inuersi & perperam impressi, prout aliarū multarum, quorū mensuram, quicunq; volet, paruo poterit labore assequi, & adhibita versus ipsos in ordinem ac numerum redigere. illud interim non prætermittendum duxi, vt affirmem tum alijs permultis rōnibus placerem mihi Ode ipsa Sex. Pōpeium signari, & nō Brutum (vt Porph. & Manc. voluere) tū ea vel maxime, quod (vt App. refert lib. v.) Sex. Pompeius Neptuni se filium vocitari passus sit. & chlamydē imperatoriā in Neptuni morē ex purpureo in cæruleum, mutauerit colorem, & ppea Iactes genus, & nomē inutile dixit, & aita. Quod quidem confirmat Ode ix. in Epodo carmine inscripta Horat. cum dicit, Vt nuper actus cū freto Neptunius Dux fugit vstis nauibus. Quo loco interpretes oēs de Sex. Pōpeio intelligunt. & solus Porphyrio dicit appellatum ducem Neptunum, qa Neptuni se filium appellari voluerat [Non pictis timidus nauita puppibus. Fidit. tu nisi ventis Debes ludibrium, caue) Acron hos versos ita exponit. Tu nisi caue, pro caueas, debes, ludibriū ventis quod tam absurdum videtur, q̄ quod absurdissimum, erit aūt ordo, & sensus. Tu caue, nisi debes ludibrium ventis .i. nisi ita statutum est, vt ventorum sis ludibrium. ASC.

NEREI VATICINIVM.

Nereum introducit, qui Paridi belli Troiani exitum vaticinaretur, imitatus Bacchilidem poëtam Lyricum qui idem argumentum tractat sub Cassandra persona: aut enim magno suo, & suorum malo Helenam ab illo raptam. Nam præterquam quod ipse ab Aiace cæsus dabit pœnas vniuersi Græciæ proceres, Vlysses & Nestor: Teucer, Diomedes, & ceteri. Ilium etiam Priami patris regiam funditus euertent, & ad vnum omnes hostes ad internicionem delebunt.

Ode XV. Dicolos, Tetrastrophos: Vt, Scriberis Vario fortis, & hostium.

– – – ∪ ∪ – – ∪ ∪ – ∪ ∪
– – – ∪ ∪ – – ∪ ∪ – ∪ ∪
– – – ∪ ∪ – – ∪ ∪ – ∪ –
– – – ∪ ∪ – ∪ ∪

ASTOR cũ traheret p freta nauibus
Idæis Helenen perfidus hospitam:
Ingrato celeres obruit ocio
Ventos: vt caneret fera
Nereus fata. Mala ducis aui domum,
Quã multo repetet Græcia milite,
Coniurata tuas rumpere nuptias,
Et regnum Priami vetus,
Eheu quantus equis, quantus adest viris
Sudor; quanta moues funera Dardanæ
Genti. iam galeam Pallas, & Aegida,
Currusque, & rabiem parat.
Nequidquam Veneris præsidio ferox,
Pectes cæsariem: grataque fœminis
Imbelli cythara carmina diuides.
Nequidquam thalamo graueis
Hastas, & calami spicula Gnosij
Vitabis, strepitumque, & celerem sequi
Aiacem. tamen heu serus adulteros
Crineis puluere collines.
Non Laërtiaden, exitium tuæ
Gentis, non Pylium Nestora respicis?
Vrgent impauidi te Salaminius
Teucerque, & Sthenelus sciens
Pugnæ, siue opus est imperitare equis,
Non auriga piger. Merionen quoque
Nosces. ecce furit te reperire atrox
Tydides melior patre.
Quem tu, ceruus vti vallis in altera
Visum parte lupum graminis immemor,
Sublimi fugies mollis anhelitu,
Non hoc pollicitus tuæ.
Iracunda diem proferet Ilio,
Matronysque Phrygum classis Achillei.
Post certas hiemes vret Achaicus
Ignis Iliacas domos.

ANTO. ASTOR) xv. Ode Bacchilidem Horat. imitatur, vt scribitur Porphyrio, Nam vt ille facit Cassandram vaticinari futura Troiani belli, quo tẽpore classis in Græciam parabatur, ita hic Nereũ inducit ventura Troianis mala prædicere. [*Paris.*] [Pastor) Periphrasis est Alexãdri Priami filij, qui Paris prius appellabatur, vt Varro ostendit. Tradunt alij Parim dictum ἀπὸ τοῦ παριέναι .i. a transeũdo intentatam .s. mortem qũ ex- *Alexan.* positus est, & hoc est primum, & proprium eius nomen. Alexander .i. cognominatus est ab opitulatione, vt Ouid. innuit in epist. ad Helenam, penè, puer cælis abducta armẽta recepi hostibus, & *Alego.* causam nominis inde tuli, ab ἀλέγω, quippe cognominatus quod *Aner.* est auxilior, & ἀνὴρ, quod est vir. Tull. in lib. j. de Diu. ostendit, *Hecuba somniũ.* Grauidæ Hecubæ visum fuisse in somnijs, parere ardentẽ facem quo somnio perculsus Priamus Apollinem consuluit, doceret quid illud portenderet. rñdit Apollo: Puerum, qui Priamo post illa tempora nasceretur, fore exitiũ Troiæ, & pestem Pergamo, si eum nutrisset. Addunt alij Priamum. Propterea iussisse orituum expon., Hecubam vero tradidisse infantem quibusdã, vt pastoribus regijs alendum traderent, itaq; sub ida à pastoribus educatus est, Longo post tpe regis filius agnitus, inter regios fratres receptus est. Postea vero (quod quidem Herod. scr. volumine j.) ipso Alexandro cupido incessit vxori sibi per rapinam è Græcia comparandæ, itaque Helenam rapuit. Secundo aũt volumine scri- *Rapta Helena.* bit idem, se a sacerdotibus Aegyptijs intellexisse, Alexãdrum rapta ex Sparta Helena, cum nauigaret domum in mari Aegæo vẽtis excussum in Aegyptũ appulisse, vbi à suis seruis sacerdotibus accusatus est, & Thoni præfecto littoris, quo appulerãt. Thonis igitur Memphim ab Protheum misit, hæc nunciatum his verbis, Venit peregrinus quidam genere Teucer, qui rem nefariam in Græcia perpetrauit, quippe seducta hospitis vxore, q̃ secum duces, cum multis admodum opibus ad tuam terram appulit. Vtrũ ne sinimus eum abire impunem, an ea quæ attulit secum eripimus? Ad hæc remisit Protheus, vt ad se omnes ducerẽtur, quibus adductis. Alexandrum acriter arguit, q̃ hospitis sui vxorem rapuisset, illiusque etiam bona. Dixitque ablata omnia cum ipsa Helena velle, apud se esse, vt Græco hospiti reseruaret, Alexan- *Helena in Troia.* dro vero tridui spacium dũtaxat concessit, vt abiret. Addit postea idem Herod. quendam scripsisse, Alexandrum à Sparta Helenam ducentem triduo Ilium peruenisse. secundo vento vsum ac mari tranquillo. Sacerdotes narrasse sibi etiam ait Herodot. idem, Menelaum parata classe Ilium petijsse, misisseque legatos *Menelaus in Troia.* vt Helenam redderent. Ilienses vero negasse iureiurando se Helenam habere, atque opes, de quibus arguerentur, sed ea in Aegypto esse omnia apud Proteum regem. Græcos, cum se ab illis derideri arbitrarentur, ita obsedisse Ilium, donec expugnauerint. Vrbe capta cum Helena non existeret, Græci ipsum Menelaum ad Proteum miserunt, vbi Helenam, & pecunias suas recepit, deinde ad insulas Africæ obiacentes se contulisse, nec amplius de eo quidquam intellexisse. hæc ex Herod. Homer. autem scribit Helenam in Troia fuisse. [Pastor cum traheret) Sensus est, Cum Paris Troianus raptam Helenam per freta traheret, Nereus ventos compressit, vt sæua fata vaticinaretur, Malo ducis auspicio. [Traheret) Tanquam in rapinam. [Idæis) Apud Idam Phrygiæ montem fabricatis iuxta Ilium. a quo monte (vt Mela scribit) *Ida mõs.* Scamãder, & Simois fluuij descendunt in Troadẽ. Phereclus au- *Scamander fluu.* tem celeberrimus faber à Minerua dilectus Paridis naues fabri- *Simois fluuius.* cauit, quibus Helenam rapuit. quod ample ostendit Hom. lib. v. Il. Lycophron etiam inducit Cassandram prædicentem Paridi huiusmodi verba. τρόπις ἐκοχήσει καὶ φερεκλείου πόδες .i. trabs te vehet, & Pherecleí pedes. pedes quidem ipsas nauis à Phereclo fabricatas metaphoricos intelligens. [Perfidus) Non. n. hospitij *Phereclus nauium Paridis faber.* iura seruauit, sed hospitis Menelai illo absente vxorem rapuit. [Obruit) Cõpressit, sub antris, & claustris posuit, obruere enim est tegere. [Ingrato ocio) Venti. n. sæuire cupiunt. hinc Poëta dicit. Illi indignantes magno cum murmure montis Circum claustra fremunt. Et cum ventus sit fluctus aëris, remoto motu pereunt venti. *Ventus.* [Caneret) prædiceret, vaticinaretur. [Fera fata) Crudelia. [Mala aui ducis) Malo omine, malo auspicio fers tuam domum illam, quam repetet multo milite Græcia, &c. [Nereus) *Nereus.* fuit is Oceani, & Tethyos filius teste Hesiodo, quem omnium antiquissimum dixit Orpheus in Argonaut. Neros autem proprie aqua dicitur. [Cõiurata) In Bœotia Aulis est, lapidosa sanè ora, & Tanagreorum victis. iuxta portus erat amplissimus. quo circa Græcorum classem magnum in portum descendisse creditur. Str. lib. ix. Naso etiam lib. xiiij. Met. ait, Aulidaq. Euboicam complerunt mille carinæ. Pomp. Mela etiam scribit. Aulidem Agamẽnoniæ, Græcorumq. classis in Troiam coniurantium stationem fuisse. Ibi enim coniurauerunt Græci, non ante reuerti, q̃ Ilion caperetur. hinc Dido lib. iiij. Aeneæ dixit, Non ego cũ Danais Troianam excindere gentem Aulide iuraui. Hom. autem latius in lib. ij. Il. scr. [Moues) O Paris. [Iam galeam Pallas) Scribit Hom. lib. v. Il. Palladem Iunonis hortatu è cœlo armatam se *Pallas armata.* cum in Troianos iuisset, tunicam, & arma indutam, quibus Iupiter pater circundatur cum vult prodire in bellum, tulisse ẽt Aegi- *Aegida.* da humeris accõmodatam trilicem horrendam, & vndique terrore redimitam, in ea robur, in ea contentio, in ea minarum vociferatio, & atrox clamor, in ea denique inerat Gorgoneum caput dirum, terribile, & quo nullum vlterius nouit Iupiter monstrum, atq; portentum. Deinde imposuisse capiti, inquit, galeam *Palladis galea.* auream, tribusque cristis insignem, ac tot capitum humanorum capacem, quot milites centum vrbium haberent. Postremo sic *Palladis hasta.* armatam leui saltu in currum ascendisse, ac lanceam corripuisse ingentem, validam, grauem, qua Heroum cateruas irata prosternere solet &c. Pallas autem Troianis irata est propter iudicium Paridis, sic & Iuno. in quo quidem Venus iudicata fuerat earum pulcherrima. de quo late Ouidius scribit in epistola Paridis ad Helenam. [Aegida) De Aegide iamiam quod dicat Hom. retulimus. nos vero in carmine de Florib. ita scripsimus. Pectoris est Aegis proprie defensio. facta Aere caput diræ medio portando Medusæ. Pellis Amaltheæ capræ, quam Iupiter ipse Fertur habere, Aegis proprie est, Lactantius inquit. [Nequidquam, Veneris præsidio ferox) Ordo est. Tu ferox præsidio Veneris nequidquam pectes cæsariem, & nequidquam imbelli, cythara diuides carmina grata fœminis, nequidquam thalamo vitabis graues hastas, & spicula Gnosij calami, & strepitum & Aiacem celerẽ seq, heu puluere collines crines adulteros, tũ

serus

ferus. Est aūt sensus, q̄ nec pulchritudo nec canendi ars sibi in bello proderit, hæ nanq; deliciæ mulieribus magis conueniunt.

Venus et ga Paris [Veneris præsidio ferox) Melius fuisset, Palladis præsidio. Erat Paris Veneris auxilio audax, nam illa duce è Troia in Græciā classe uenerat. hinc ait ipse in epistola ad Helenam missa, Præmia magna quidem, sed non indebita posco: Pollicita est Thalamo te Cytherea meo. Hac duce Sigæo dubias ab littore feci, Longa Phereclea per freta puppe vias. Illa dedit faciles auras, ventosq; secundo: In mare, nil mirum, ius habet, orta mari. Præterea scr. Hom. lib. 3. Il. Paridē Menelao congressum, cum ab illo traheretur ꝑ humanum, ab Venere è ꝑlio subtractum fuisse. reductumq; domū ꝑ sq;. Et lib. 4 refert: Iouem in deorum consilio ita dixisse:

Paridis delitia. In hoc singulari certamine Menelai videlicet, & Paridis, Dij cœlites duæ Deæ sunt q̄ Menelao student, vna q̄ Paridi. Ille quidem Iuno, & Minerua, quę (vt videtis) non nihil è cetu nr̄o semote, sedent plenæ gaudij ex ipso rei gestæ spectaculo. hęc aūt Venus, q̄ nunc abest semper solicita pro Paride, quęque nunc ab impendēti mortis periculo eripuit. Etenim sine dubio penes Menelaū victoria est, &c. [Pectes cæsariem) Erant.n. delitijs deditus Paris hinc eum arguit Hector lib. ij. Il. cū viso Menelao tertius est pugnare, dicens: Haud cytharæ pulsus, Veneris nec dona iuuabūt, Insignes ue comæ bello congressus ab hoste Puluerībus qñ medijs misceribus auris. [Diuides) Lyricenes.n. nūhc voce nunc tyræ sono vtūtur. [Thalamo) Cubili. [Calami Gnosij) Gnosus Cre-

Gnosij calami. tæ vrbs ingens erat in piano sita ambitum habens 30. stadiorū. Ea Minoia regia fuit. Auct. Str. lib. x. Calamis autem Orientis populi bella conficiunt, sed in Creta præcipuus erat vsu calamorum pro spiculis, vt scr. Plin. lib. xvj. vbi etiam ait, q̄ nullus sagit-

Rhenus fluuius. tis aptior calamus, q̄ in Rheno Bononiēsi amne, cui plurima inest medula, pondusque volucre, contra flatus quoque peruicax, hæc & Creticis cōmendatio, q̄q̄ preferantur Indi, quoꝝ alia q̄busdam vr̄, natura, qñ & hastarum vicem præbent, additis cuspidibus. Strepitum armorum.s. [Celerem Aiacem) Duo fuerunt Aiaces, vt ostendit Hom. lib. xiij. Il. Oilei filius, & Telamonis, quos simul in pugnam prodisse facit in lib. x. epithetis, eos distin-

Aiax Oileus. guit. nam Oilei filium Aiacem celerem appellat, Telamonis vero Aiacēm magnū lib. &c. 14. Oilei filiū celerrimū omnium appellat. Et lib. ij. inquit, Quadraginta nauiū dux fuit Aiax Oilei filius in currendo pernix cognomine minor, quia non tantus quan-

Telam. tus Aiax Telamonis filius erat. [Tñ serus) Scribūnt.n. perempto Hectore ab Achille, Paridē, cū arcu & sagittis valeret, Achillem fraude Hecubæ ad desponsatā Polyxenam, in templū Thymbrei

Achillis mors. Apollinis noctæ, & solum euocatum occidisse. Naso tñ lib. 4. scr. Apollinem hortatum fuisse Paridem, in ipsa pugna versiculi, vt Achillem sagittis percuteret, sicq; illum perijsset. Et Hom. lib. 22. Il. morientem Hector introducit ita Achilli vaticinantem. Vide tñ ne tibi verus hodie vates sim, qñ te fortem Paris, & Apollo ad Scæas portas interimet. Ipse tñ Paris (vt scr. alij) à Pyrrho Achillis filio, morti traditus est, sed quia Hor. de Aiace meminit, placet magis illud, q̄ Dares scribit, vbi ait, pugnantem Alexan-

Paridis mors. drum Aiacis latus vulnerasse. Aiacem vero nunq; destitisse donec illum occideret; & sic Aiacem celerem Oilei filium accipiemus. [Laertiadē) Laerte filium Olyssem. vnde ait ipse apud Ouid. lib. 14. Met. Nam mihi Laertes pater est, Acrisius illius, Iupiter huic &c. Hunc multimodum appellat Hom. Horat. vero exitium gentis Paridis appellat, qñ eius astu latens, Achilles muliebri habitu inter filias Lycomedis deprehensus. & in Troiam ductus est, qui Hectorem occidit, & fratres eius plures. Præterea continue Troianis ipsis insidiabatur, suaq; eloquentia græcos discedere volentes retinuit. Vnde quidquid actum est postea in

Vlysses & Troianus Troianos, Vlysses fecisse vr̄. Et Danais eiusdem solertia sæpe profuit. Cepit & Helenum Priami filium, & vatem, Rapuit item Palladium, cæsis custodibus arcis Troianæ, sine quo Troia capi nō poterat. Vnde nūc Troiam vicit, cū posse vinci coegit. Astyanacta & Hectoris filium, a turri capta Troia dicit. Sed latius de

Pylos. Nestor. Vlysse lib. 14. Met. hr̄. [Pyium Nestora) Pylos.n. Nestoris patria fuit in Laconia, mari superincūbens, vt Str. scr. lib. 8. Fuit autem Hom. teste fidissimus, solerti pectore, & consilio potens. itaque Achiuos pugnandi artem edocebat, cum senex esset, atq; expertissimus. hinc ait ipse lib. 4. Il. Agamemnoni: Veꝝ equidem medius populus in bella fouebo Consilio, qui solus honos solet es-

Teucer Salam. se senectæ. is autem xc. duxit naues in Troiam vt scribit Hom. lib. ij. Iliad. [Salaminus Teucer) De hoc vide latius Ode 7. Fuit autē Teucer Telamonis filius illegitimus, vt scr. Hom. Iliad. qui inter alios Troianos, occidit egregium quendam, nomine Imbrium, Priami generum, nam Medesicastam Priami filiam, nothā in tñ matrimonio habebat: auctor est Hom. lib. xij. Iliad.

[Sthelenus, Fuit is Capanei regis filius. Diomedis auriga, q pro *Sthelen'.* Græcis in bello Troiano, plurima gloriosa peregit. Is etiam per *Aeneæ equi.* culso Ænea a Diomede, ingenti saxo, illius equos accepit, e stirpe. ssi semine ortos, ex illis. s. quos Iupiter Troi dederat preciū Ganymedis filij adempti. Hom. enim lib. v. Il. introducit Diomedē ita Sthelenu dicentem, Si Pallas mihi palmam, de amborum cæde concesserit, nulla in re mora sit, quin tu sil ēs in Aeneæ equos a curru fræna corripias, & bigam ad nr̄a tentoria adducas. Sunt enim ex gñe equoꝝ, quos Iupiter pro adempto Ganymede filio. Troi donauit, præstantissimos inter oēs qui sub Sole sunt, ac sub Aurora. Ex quibus princeps Anchises, furtim Laomedonte inscio suppositis equabus quatuor sustulit pullos, apudque se maiore cum cura ducauit. Ex ijs duos (vt cernis) feroces Aeneæ filio ad belli præsidium contulit, atque tribuit, quos reperimus & prędam, & egregiam sanè laudem retulerimus. [Merionem Fuit is Idomenei patruelis de quo plura diximus. Ode vj. Illud hic addimus, Hom. lib. 7. Iliad. inter nouem Græcorum fortissimos nu *Meriones* merare Merionem. numerantur.n. Agamemnon, Diomedes, *Græcorū* Aiax Telamonius, Aiax Oileus. Idomeneus, Meriones, Eury- *fortissi-* philus, Thoas, Vlisses. [Tydides) .i. Diomedes Tydei filius, qui *mi nouē.* vltra plurima gloriose gesta, Venerem in dextra, & Martem sub vtero percussit. vt late lib. v. Il. habetur. propterea melior patre dr̄, vnde Ode 6. ait Hor. Tydiden superis parem. Tydeus autem etiam fortissimus fuit. nam solus occidit quinquaginta viros, sibi in itinere ab Etheocle in insidijs positos. quod scr. Diod. lib. 5. Et latius Hom. lib. 4. & 5. vbi ait, Tydeum fuisse parua statura, sed bellatorem, &c. [Quem, tu ceruus vti) Ordo est: Quem tu mollis sublimi anhelitus fugiens vti ceruus graminis immemor, lupum fugit, in altera vallis parte visum. [Graminis immemor) Timoris causa, id accidit. [Sublimi anhelitu) .i. alto & maximo, quod quidem celeri fuga euenit. delicatus & imbellis. [Hoc) Fugere. s. [Tuæ) Videlicet Helenæ. Vnde dixit apud Ouid. Finge tamen si vis, ingens consurgere bellum. Et mihi sunt vires, & mea tela nocent. Nec plus Atrides animi. Menelaus habebit, Quam Paris, aut armis anteferendus erit. Penē puer cæsis, abducta armenta recepti, Hostibus &c. Et apud Hom. lib. 3. inclamabat. Quis em̄ prendere Graium, Audet? & alterna Martē decernere morte? [Iracunda classis Achillei) Achilles.n. diu pugnare noluit, ob raptam sibi Briseida ab Agamēnone. Tandem cū sibi amicissimus Patroclus, ab Hectore occisus esset, dolore affectus, in prœlium irruit, vbi multos Troianoꝝ occidit, & Hectora qui qdem solus fuerat causa diuturna belli. Vnde eo mortuo, facile postea Ilio potiti sunt Græci. de cuius incēdio legito Virg. lib. 2. Aen. [Achaicus ignis) In Achaia.n. erat Argos, & Mycenæ, vbi Agamēnon & Menelaus regnarunt, quoꝝ gratia tota Græcia ferè in Ilium ijt.

PASTOR cum traheret per freta nauibus) Sub persona **A C R.** Paridis exponit imminentia Ilio. hypothetice. Dicolos Tetrastrophos. Metrum trib. versib. Asclepiadeum, quartus Glyconicus. [Perfidus) qa in fidem amici hospitalitatem violando cōmiserit. Ingrato aut ventis, aut Paridi. [Obruit) Mitigauit, compressit. [Caneret) Diuinaret, vt ipsa canas oro. [Aui) Pro aue posuit. i. malo auspicio. ergo non mala fatis ducis, sed mala aui intelligēdum est. [Multo milite) Multo exercitu. [Coniurata tuas) Inter cōiurare, & cōspirare hoc interest, q̄ cōspirare, interdum bonorum est cōiurare maloꝝ. Apud aulidum ꝑmontorium ab oibus Græcis ad excidiū Troiæ euntibus iuratum est, q̄ vnanimiter dimicarent. vt est, Nō ego cum Danais Troianā excindere gentē: Aulide iuraui. [Nuptias) Hoc ideo dr̄, vel ꝑp amantis Paridis animum, cui prædicebat. vt doleret si legitimam perderet. vel ex Veneris promissio, quæ pro percepto malo eius iudicio, nuptias mulieris pulchræ promiserat. [Heu quantus) Significatio cladē affuturam dolentis: vt, Heu quantæ miseris cædes Laurentibus instant. [Sudor) Bellicus labor. [Iam galeam Pallas) Bene primum Mineruam irascentem posuit adultero, vtpote Dea castitatis, aut certe quia iudicio superata est, corrupto Paride muneris ipsis præmisso Aegida autem scutum Mineruæ dixit. Virg. in Troiæ euersione. vt eam monstraret inimicam ait: Iam summas arces Tritonia respice Pallas Insedit nymbo effulgens, & Gorgone sæua. [Currusque, & rabiem parat) Pro furore belli rapiem posuit. [Nequidquam) Frustra. Ordo est, Nequidquam pectes Cæsariem præsidio ferox amoris, vel Veneris. vnde in exprobatione Veneris dictum est: Me duce Dardanius Spartam expugnauit adulter: At ego tela dedi, fouique cupidine bella. [Imbelli cythara) Quæ nihil bellicum sonet, ne aliquid prosit in bello, sed per amatorias cantilenas voluptatem fœminis præstet. [Diuides) Nequidquam à superioribus. [Thalamo graueis Hastas,) Graues propter disiunctionem

copulæ.

copulæ.[Et calami spicula Gnosij)Cretensis, de canna n.sagittæ fieri consueuerunt; vt,Petq. Illa venit arundo.[Celerem sequi Aiacem) ad sequendum Aiacis virtuti etiam celeritatem dedit, velut quem fugientem nullus euaderet. [Serus) aut ad eorum dolorem dixit, qui eius causa perierunt, aut certe quia quantum ad inertiam suam tarde periret.[Crines puluere collines,)Hoc est procuratam capillorum pulchritudinem puluere inquinabis. vt & fœdare in puluere crines. [Non Laertiaden) Singulos velut exitiales minatur duces, Vlyssem, & Nestorē Nelei filium. Vlysses.n. Astyanacta præcipitem muro dedit. [Te Salaminius Teucer)De Salaminia ciuitate, Telamonis,filius frater Aiacis. [Sthelenus)Filius Capanei. Bene vaticinatur,& pñtia videre,scire facit futura. Lucan. Hunc ego fluminea deformis truncus arena, Qui iacet agnosco.[Sciens pugnæ)Doctus ad pugnandum. [Siue opus est)Etiam insignis domitor equorum.[Non auriga piger) Diomedis fuit auriga,qui corpus Patrocli,Cum Aiace,& Antilocho liberauit.[Ecce furit,te reperire atrox Tydides) Et hoc etiā inertiæ Paridis assignat tantam esse moram,quanta cum faceret inueniri, sine certamine,n.velut in belem esse periturum dicit. Vnde & eum,ceruo ad timoris similitudinem cōparat. [Melior patre)Fortior,quia numina vulnerauit. Vel quia hic ad patriam victor reuersus est, quod patri eius non contigerat.[Quem tu,ceruus vti) Ordo est. Quem tu mollis,fugies sublimi anhelitu,vti ceruus immemor graminis,visum lupū in altera parte vallis, fugit.[Sublimi fugies) Hypallage figura est.pro sublimi parte corporis.i. ore edito, vel quia ipse anhelitus summa petat potius, q̄ ima. [Non hoc pollicitus)Vt fugeres.s.[Tuæ]Quam diligis: vt, Daphninq.tuum tollemus ad astra.[Iracūda diem proferet Ilio) Non tempus velut propitia, aut amico proteget, sed in paucos dies differet vindictam. Ordo est: Iracūda classis Achillei,proferet diem Ilio & matronis Phrygum. Achillei,veteres declinationes,Ita habent,Achillei,& Vlyssei.[Hiemes)Synecdochicos, pro annis posuit, vt Virg. Ternaq. transierit,& Rutilis hyberna sub actis. nam & æstatem similiter posuit. Nam te iam septima portat. Omnibus errantem terris, & fluctibus æstas.

POR. PASTOR cum traheret per freta nauibus) Hac Ode Bacchilidem imitatur. nam vt ille Cassandram facit vaticinari futura belli Troiani,ita hic Protheum. [Ingrato celeres obruit ocio Ventos) Ingratum esse ocium ventis, aut quia semper feroces sunt,aut quia semper sæuire cupiunt. [Mala ducis aui domum, Quam multo repetet Græcia) malo auspicio ducis,ad quā repetendam omnis Græcia armabitur. [Nequidquam Veneris præsidio ferox,Pectes cæsariem,grataq. fœminis Imbelli cythara carmina diuides) Sensus hic est. Nec pulchritudo tibi, nec scientia canendi in bello proderit. hæ deliciæ.n.in ulteribus magis aptæ sunt. [Diuides) pro disponés. [Ecce furit reperire) Pro furit,ac per hoc discurrit,vt te reperiat.[Quem tu,ceruus vti vallis in altera Visum parte lupum) Ordo est, Quem tu fugies vti ceruus lupum in altera parte vallis visum. [Mollis) autem imbellis,atque inermis.[Sublimi anhelitu)Per hypallagen dixit,pro sublimi parte corporis edito,quod est.s.ore [Nō hoc pollicitus tuæ) Helenæ. [Classis Achillei)Achillei, & Vlyssei,veteres dixerunt, ad similitudinem forcassis diei,& faciei.

A S C. PASTOR cum traheret) Bacchilidem secutus inducit Nerea vaticinantem Paridi exitium,cum Helenam raptā traheret. quod Bacchilides a Cassandra factum dicit. Erat autem Cassandra filia Priami vaticinium predita,quod ab Apolline pro stupro petito,sed non accepto,tulerat. Affirmauerat.n.iureiurando Apollo illi se vaticinandi, aut (vt dnt) prophetandi vim daturum, quam vt illa recepit,stuprum negauit. vnde iratus Deus, vaticinio eius fidem,& credulitatem abstulit. vera.n.vaticinata est, sed minus credita. vnde Maro Æn.ij. Tunc etiam fatis aperit Cassandra futuris Ora Dei iussu non vnquam credita Teucris. Thetis autem mater Achillis, dicit Prothea de Helenæ raptu vaticinatum in Achilleide his verbis: Agnosco monitus,& Protea vera locutū. Huiusmodi autem carmen,& vaticinium eatenus reip. prodest, quatenus iuuenes à cōsimili temeritate arceantur.Ordo est.[Cū) .i.quando,pastor.s.Paris.de quo idem,Stat.in dicto opere,Soluerat Oebalio classem de littore pastor. Dardanus,incautas blande populatus Amyclas. vnde hic additur.[Perfidus)Qui contra ius hospitalitatis hospitam auexit,traheret.i.auheheret violenter per freta.i.per maria, nauibus Idæis.i.in Ida silua Troiana ædificatis. [Helenam).s.Menelai coniugem,hospitem.s.suā, abs qua absente marito hospito susceptus erat,tunc sup.[Nereus).i.deus marinus nympharum. Nereidum pater obruit.i.sopiuit ventos .i.cessare fecit ventos,ocio ingrato.s.ventis, quorum natura est agitata.est.n.ventus exhalatio terrestris per aërem mota,aut ingrato Paridi celeriter prædam suam auhebere molienti, vt caneret fata fera.i.exitialia Paridi, & Troiæ,Principium autem carminis est.O Pari,tu ducis domum.i.tuam,aui.i.auspicio mala.i.mināti tibi,& tuis malum,hoc est exitium,ducis, quam supp.eam,hoc est Helenam,quam Græcia coniurata.s.apud Aul dem rumpere tuas nuptias. & regnum Priami.s. patris tui,vetus.i.antiquum,& nobile repetet multo milite.i.grandi exercitū ille nauibus aduecto. Heu cōmiserantis vox quatenus sudor,i.labor cum sudore, adest.i.paratus est,equis.s.bell geris,& quantus sudor adest viris. [Quāta,)q.d.maxima,funera.i.exitia,& mortes,mouet.i.excitas gēti Dardaniæ.i.Dardanicæ,hoc est Troianæ,vbi Dardanus aliqñ regnauit. [Pallas).s.læsa iudicio tuo, parat, iā galeā.i.classidē munimen capitis,& Ægida.i.munimen pectoris Deæ, ex pelle caprina prius factum,in quo erat caput Medusæ, & parat currus .s.bellicos,nā de curru pugnabant, & rabiem.i.furorem bellicū, qui vires iuuant.[Nequidq &c.) prosequitur reliquum vaticiniū hoc ordine. Tu ferox.i.ferociens,& superbiens, nequidquam.i. frustra præsidio.i.super præsidium, hoc est protectionem, & tutelam Veneris,cuius videlicet numine fretus in mercedem iudicij de aureo pomo, Helenam rapuisti, pectes.i.comes cæsariem .i.capillos diffusos ventis cæsos,& diuides.i.vicissim canendo,& tangendo cytharam imparties, cythara imbelli nihil ad bellum faciente,sed potius bellum refugiēte,carmina.i.cantica,grata fœminis, quibus bella detestata sunt. [Tu vitabis nequidquam) .i. frustra,thalamo.i.tantis per dum eris in thalamo cum amica tua hasta.s.Græcorum graues.s.tibi,& spicula.i.sagittas,calami.i.arundinis,Gnosij.i.Cretensis à Gnoso,seu Gnoso,oppido Cretæ, iuxta quod optimæ nascuntur sagittis arundines,& frustra vita bis strepitum.s.insequentium hostium.[Et Aiacem).s.Telamoniū celerem sequi tum.s.tametsi,vitabis in thalamo iam dicta,tu collines .i.commaculabis,serus.i.nimis tardus pro tuis quia operepcium fuisset ipsum incunabilis extinctum fuisse. quod & Priamus iusserat, collines dico puluere .s.Troico, dum occisus in terram cades,crines adulteros.i.comptus,quales adulteris esse solent. Pulchrum aūt est,quia per quæ quis peccat,per hæc & punitur,vt adulter in capillis.[Nō respicis Laërtiadem).i.Vlyssem exitium.i. qui causa erit exitij tuæ gentis .i. progeniei, & non respicis Nestora prudentissimum consiliatium.[Pylium).i.Pyli regē?[Teucer Salaminus).s.Telamonis Salaminij filius,& Sthelenus Capanei regis filius, sciens.i.peritus pugnæ, siue i.vel si,vel auriga nō piger.i.strenuus,si opus est imperitare equis,impauidi vrgent te. Et tu nosces.i.experire quoque Merionem patruelem.s.Idomenei. [Ecce)Quasi ex insperato,& improuiso, Tydides.s.Diomedes,melior pře.i.Tydeo, furit atrox.i.atrociter, reperire.i.vt reperiat te. Quē.s.Tydidem, tu mollis.i.effœminatus, fugies anhelitu sublimi.i.ex sublimi a te supinanti attracto vti.i.quemadmodum ceruus immemor graminis præ timore,fugit sup. lupum visum,in altera parte vallis, fugies dico, non pollicitus .i. qui non promiseras,hoc.s.te fugiturum,tuæ.s.amicæ Helenæ. [Iracunda diem,&c.) post exitium Paridis,cōmemorat excidium Troiæ dicens.[Classis).i.manus,aut exercitus Achillei.i.Achillis(sed Grece dr̄ Achilleus,vnde fit Achilleos,& Achillei, & per contractionem Achilli) iracunda.i.iracundi Achillis, pferet.i. extendet,& pducet.[Ilio).i.Troię,& matronis Phrygum, diē.s.vltimam, de qua Aen.ij.Venit summa dies, & ineluctabile tp̄s Dardaniæ, fuimus Troes, fuit Ilium, & īngēs Gloria Teucrorum, &c. [Ignis Achaicus) .i. Achiuorum, vret.i.comburet, post certas hyemes, quia post decem,quod tñ noluit dicere, domos Iliacas .i. Troianas.

PALYNODIA AD TYNDARIDEM AMICAM.

Recantat quæ petulantius in amicam scripserat, sed id vt ageret iracundia actum,qua nihil impotentius,atque intractabilius fatetur,imitatus est autem Stesicorum Siculum,qui id prius de Helena fecerat. Postremo Atrei & Thyestæ exemplo iræ atrocitatem, & tyrannidem ostendit, quam in stomacho locum habere dicit.

Ode XVI. Tricolos, Tetrastrophos: vt, Vides, vt alta stet niue candidum.

— ∪ — — — ∪ ∪ — ∪ ∪
— ∪ — — — ∪ ∪ — ∪ ∪
— ∪ — — — ∪ — —
— ∪ ∪ — ∪ ∪ — ∪ — —

O matre

O Matre pulchra filia pulchrior.
Quem criminosis cunq; voles modum
Pones iambis: siue * flamma, *flammis*
Siue mari libet Adriano.
Non Dindymene, non adytis quatit
Mentem sacerdotum in cola Pythius,
Non Liber æque: non acuta
Sic geminat Corymbantes æra,
Tristes vt iræ: quas neque Noricus
Deterret ensis, nec mare naufragum,
Nec sæuus ignis, nec tremendo
Iupiter ipse ruens tumultu,
Fertur Prometheus addere principi
Limo coactus particulam vndique
Desectam: & insani Leonis
Vim stomacho apposuisse nostro.
Iræ Thyesten exitio graui
Strauere: & altis vrbibus vltimæ
Stetere causæ, cur perirent
Funditus: imprimeretque muris
Hostile aratrum exercitus insolens.
Compesce mentem. me quoque pectoris
Tentauit in dulci iuuenta
Feruor: & in celeres iambos
Misit furentem. nunc ego mitibus
Mutare quæro tristia: dum mihi
Fiat recantatis amica
Opprobrijs: animumque reddas.

ANTO. O Matre &c.) xvj. Ode amicam poeta alloquitur dicens, Siue igni, siue aqua, seu vti placuerit, iambos destruat, quos olim in eam furore ductus ediderat. Deinde ipsius furoris, & iræ effectus ostendit, nouissime vero mutando tristia, mitia se facturum fatetur, dummodo mutato carmine iambis contrario .i. scriptis laudib. sibi amica fiat, Imitatus aût Stesichorum lyricû poetam Siculum est. qui vituperationem Helenæ scribens, cæcatus est postea vero responso Apollinis eiusdem laudes descripsit, quare oculorum aspectum recepit. De quo ipse Horat. etiam in Epodo penultimo meminit ibi. s. Infamis Helenę Castor, &c. Est autem παλινῳδία .i. recantatio contrarius cantus, πάλιν .i. iterum, & retro significat ᾠδὴ câtus dicitur, fit autem cum male de quopiam scribentes. deinde rescribentes bene de eodem scribimus. [Criminosis) Probrosis, & maledicis. [Modum) Finē. [Iambis) Iambicum carmen est maledicum, ab ἰαμβίζειν quod est male dicere, vt scribit Diomedes. *Iambicũ carmen.* Eius inuentor Archilochus fuit. hinc Horat. in Arte inquit: Archilochū proprio rabies armauit iambo. Scripsit enim contra Lycambem socerum suum abnegata eius filia sibi ante sponsa, ἰαμβίζω (vt scribunt alij) est iniurior, vitupero, violo, castigo. [Mari Adriano) Adriaticum mare in dextro latere Illyricos habet, in sinistro vero Italiam, cuius pars est Ionius sinus, vt docet Str. lib. ij. Quod dixerat autem Horat. hoc loco Adrianum pro Adriaticum secus est. *Adriaticum.* Plin. enim lib. 3. c. 13. de Piceno scribens, ita inquit, Vbi nunc ager Adrianus, & Adria *Adria.* Colonia a mari septem millibus passum cap. vero xvj. ab Atria Atriaticum mare appellatum scr. Str. item lib. v. vbi de Rauenna meminit, inquit, Andriam quidem inclitam ciuitatem fuisse memoriæ proditum est. A cuius nomine, & sinus appellatus est, Adriaticus. [Dindymene) Ordo est. Non Dindymene, non incola Pythius, non Liber æque in adytis concutit mentem sacerdotū. *Dindyma Pisinus.* [Dindymene) Str. lib. 14. scribit, Dindyma montes esse in Thessalia. In quo loco est Dindymenæ matris deum Phanum, & lib. xij. ait, q in Phrygia vrbs erat Pisinus nomine emptorium regionis, habebat, & templum maximum magnæ venerationis. Matris deum. Sacerdotes olim præpotentes quidam erant. Sacerdotium maximum habebant Romani templum celebre reddiderunt, accersita inde Deæ statua quemadmodum ea, quæ Aesculapij erat, ex Epidauro. Mons quidem vrbi imminebat nomine Dindyma à quo Dindymene dicta est prope Sangarius *Sangarius* amnis fluit, secus quem erant ar[illegible] qua Phrygiam dom[illegible] dæ, &c. Hæc ex illo [Corybantes) Corybantes autem [illegible] lib x.) Cretæ populi Cybeles ministri erant, inter q[illegible] dit quosdam spiritibus afflatos, & Bacchico [illegible] gore cymbalisque, ac tympanis, & armis item, etiam [illegible] vociferationibus inter sacrificandum stupefacientes, inq[illegible]rum habitu publica modo quodam sacra factitantes. [A[illegible] *Adytum.* penetralibus. Dicitur autem adytum ab α quod est sine. & [illegible] ingredior quasi sine adyto, & ingressu, non enim omnibus p[illegible] penetralium aditus. [Incola Pythius) .i. Apollo qui Pythius dictus est ab Pythone serpente quem occiderat. Pytho autem dictus est à πύθω quod est putredo, vel putrefactio, quoniam ex putredine terrę post diluuium gñatus est. *Pythius. Pytho.* Macr. vero li. j. Sat. fabulā ipsam aperit late. [Incola Pythius) .i. aduena. Nam Cic. in lib. de Nat. deor. de Apollinum numero sic ait, Tertius Ioue tertio natus, & Latonia, quem ex Hyperboreis Delphos ferunt aduenisse, Diod. item lib. 6. sic ait, Eodem modo plurimum temporis *Delphycus* Apollo citra Delum ac Lyciam Delphosq. versatus est. sub. ungit postea, q ab loco, ac gestis Delium, ac Pythium appellarunt. *Apollo.* Herod. lib. ij. etiam ostendit, quòd Apollo Delphis morabatur his verbis. Post hæc ingentibus hostiis deum, qui est apud Delphos exorandum statuit, videlicet Crœsus. Optime igitur Pythius incola .i. habitator Delphorum. s. Vel incola. s. eorum sacerdotum, tunc enim eos incolit, cum eius spiritu afflati sunt. [Liber) Apollinem, & Liberum patrem vnum, eundemq. Deum esse asseuerat Aristotelis. *Liber pater.* ait enim in Thracia fuisse adytum, Libero consecratum, ex quo reddebantur oracula. Sed in hoc adyto vaticinabantur plurimo mero sumpto, vt apud Clarum aqua pota essabantur oracula. Item Bœotij Parnassum montem, Apollini consecratum esse memorantes, *Parnassus.* simul tamen in eodem, & oraculum Delphicum, & speluncas Bacchicas, vni Deo consecratas colebant. hæc est Macrob. lib. j. Sat. [Tristes vt iræ) Philosophus lib. 7. Ethic. scribit, Iram corpus manifeste permutare, *Iræ vis.* nonnullosque in furorem, ac insaniam adigere. [Noricus ensis) *Norici.* Norici incolæ sunt alpium, vt Plin. scr. lib. 3. Idem quoque lib. 34. c. 18. scr. In Noricis esse ferri venam laudabilis. [Tumultu) .i. *Tonitrua Fulmina Fulgetra* tonitrum, & fulmine. cū enim in nube luctatur flatus, aut vapor, tonitrua eduntur. si erumpat ardens, fulmina. si longiore tractu nitatur, fulgetra, his finditur nubes, illis per rumpitur. Plin lib. 2. *Prometheus.* [Prometheus) Is dici potest prouidens, vel prudens. Id. n. Prometheus significat. προμηθέω vero prouideo, προμήθεια prouidenti, seu prudentia. Eusebius autem scr. bit, q anno mundi 3510. Argis regnante Argo, secundùm quorundam opinionem, fuit Prometheus à quo homines factos esse commemorat & reuera cum sapiens esset, feritatem eorum, & nimiam imperitiam, ad humanitatem, & scientiam transfigurabat. Hæc ex Eusebio. Lactantius vero scribit, Prometheum primum simulacrum ex luto componere inuenisse. [Principi limo) .i. primo hominis simulacro, ex limo facto. Vndique .i. ex cuncti ferè animalibus, hinc leonis vim stomacho apposuit à lepore timorem accepit, ab vulpe æstus, &c. [Insani Leonis) Plin. autem scribit, raro leonem placidum esse, nam crebrior eius iracundia. Vim stomacho apposuisse nostro, Claudianus de quarto consulato Honorij. sic ait, Iram sanguinei regio sub pectore, cordis, pro regit iambutam flammis, audamq. nocendi, pręcipitemq. sui rabie succensa tumescit. [Thiestem) Iræ Atrei Thyestē strauere, Atreus enim eius fratre Thyestæ filios edēdos apposuit, iratus, q ille cum vxore sua coiuisset. *Iræ locus Atreus. Thiestes.* De quo latius in Ode 6. iam diximus. [Altis vrbibus) vt Ilio, Thebis, Athenis, Sagunto, Carthagini, Numantiæ &c. [Insolens) .i. *Insolens.* impudens, & audax, qñq; non solens vt Marcel. scr. Me quoq; excusat poëta seipsum, q olim iambos scripserit furore quodam in illam. [Celeres iambos) Idem in Arte ait. Syllaba longa breui subiecta vocatur iambus, Pes citus, vnde ēt trimetris accrescere *Iambus. Trimeter Iambi.* iussit. Nomen Iambeis, cum se nos redderet ictus. Ait autem eo loco Porphyrius, quæri solere cur trimetri appellentur tragici Iambicum se nos accipiant pedes. quoniam. s. tanta breuitas est pedum, vt iuncturę binos complectantur pedes. Acron vero scr. Horat. voluisse Iambum citrum intelligere sex pedum versum. [Mitibus) Dulcibus, placidis iucundis. [Recantatis opprobrijs) In contrarium cantatis criminibus, & maledictis.

ACR. O' matre pulchra filia pulchrior) Tyndari satisfaciat. Ode est tricolos tetrastr. Metrum duobus versibus alcaicum, qđ constat ex spondeo, & iambo, & cæsura, vel iambica penthemimeri, & duobus dactylis, ita, O matre pulchra filia pulchrior. Tertius dimeter iambicus hypercatalecticus ita, Pones iambis, siue flamma, Quartus pindaricus constat ex duobus dactylis, & duobus trochæis ita, Siue mari libet Adriano. Hanc Odem in satisfactio

nem

nem facit amicæ suæ, quam iratus carmine læserat promittens aboléda, quæ ad eam scripserat, imitatus Stesichoꝝ poetam Siculum, qui vituperationem scribens Helenæ cæcatus est, & postea responso Apollinis laudem eius scripsit, & oculorum aspectum recipit. Cuius rei, & in Epodo idem poëta meminit. Infamis Helenæ Castor offensus, vicem fraterq. magni Castoris, victi prece ademptæ vati: Reddidere lumina. [O matre pulchra filia pulchrior).i. comparatione formosę formosior. Comparatiuus.n. & superlatiuus pro positiuo proferuntur, vt Virg. Quarum quæ forma est pulcherrima Deiopeiam, & Formosi pecoris custos, formosior ipse, pro ipse formosus. [Quem cri.) Cumq. Tmesis est quemcunque. [Pones Iambis) Ipsi.n. aptiores iniurijs sunt, qbus eam versibus læserat. [Siue flāma) Hoc in satisfactionem pro delendo crimine dixit, illud secutus Virg. Aut Pelago Danaum insidias, suspectaq. dona Præcipitare iubent subiectisq. vrere flammis. [Mitibus) Dulcibus, placidis, iucundis. [Recantatis opprobrijs) In contrarium cantatis criminibus, & maledictis. [Nō dindymene) A monte matrem Deum dicit. Amoris se fatetur furore peccasse, & probare vult sic iram moderationem non recipere in animus hominum, quemadmodum alieni furoris bacchantes. [Incola Pythius) A Pythone Apollo. [Non Liber æque) Liber etiam q similiter sacerdotes suas vexat furore. [Acuta) A tinnitu, acuta autem sonora. Virg. Pelion hinnitu fugiens impleuit acuto. [Corybantes) Ministri matris deorum. [Quas neque Noricus deterret ensis) Emphasis est. in ipsis enim locis, & probatum ferrum est, & optimi gladij fiunt, & ideo ex prouincia ferrum laudauit. est autem Noricum pars Illyrici. Virg. tum sciat aëreas alpes & Norica si qs Castella in tumulis. [Nec mare naufragum) Naufragia faciens, quasi naufragum, Virg. Caulonisq. arces, & naufragum Scyllaceum. [Nec tremendo).i. tremore tonitrus dixit, vnde est, Et mortaria corda Pergentes humilis strauit pauor, ille flagranti, Aut Athon, aut Rhodopen, aut alta Ceraunia telo Deiecit. [Ruens).i. impetuose veniens. [Fertur Prometheus addere princip Limo, coactus parti) Sensus presenti intentioni necessarijs conceptus est. Ait autem Prometheum cum limo homines fingeret iussum est omnibus animalibus particulas, prout erat eorum natura, homini apponere. Vnde vim leonis stomacho apposuisse, ideo ꝙ iracundia magis accendamur. Timorem a lepore posuit, à vulpe astutiam cæteraq. a reliquis. Ordo est. Fertur Prometheus coactus addere princip limo, particulam defectam vndique, & apposuisse nostro stomacho vim insani leonis. [Vndique desectam) Quasi ex multis hominem cōposuerit. [Iræ Thyesten exitio graui strauere) Atreus, & Thyestes fratres fuerunt, Thyestes vero vxorem fratris incestauit, ille filios eius patri epulandos apposuit. Quod scelus, & Sol fugisse narratur. Hinc Virg. Nec tam auersus equos Tyria Sol iungit ab vrbe, & Statius. Et caligantes abrupto Sole Mycenas. [Stetere) Extitere vsque ad euersionem. [Hostile aratrum) Condendis atque euertendis ciuitatibus hæc consuetudo fuit, vt aratro fierent. vt Virg. Interea Aeneas vrbem designat aratro. Item Cic. de euertenda in Philippicis, Vt vexillum tolleret, & aratrum circunduceret. [Insolens) Tantummodo ira commotus. [Compesce mentem).i. noli me irascendo imitari quem pœnitet. [Celeres Iambos) Epitheton est. Sic in arte Poëtica de pede Iambo, Pes citus, vnde etiam trimetris accrescere iussit Nomen Iambeis. [Misit furentem) Propter iram.f. [Nunc ego mitibus).i. blandimentis mutare iracundiam cupio. [Recantis).i. meliore carmine deletis, Recantantur autem opprobria cum mutato carmine laudibus corriguntur. [Animumque reddas) hoc est spem mihi redintegrandi amoris facias.

POR. O MATRE pulchra filia pulchrior) Hęc Ode παλινῳδίαν repromittit, ei in quam probrosum carmen scripserat Tyndaridi cuidam amicæ suæ.i. recantaturum ea quæ dixerat. dictq. se iracundia motum, ea scripsisse. Affirmat aūt non magis matris magnæ, aut Apollinis numine instinctos furere, quam eos qui iracūdia sunt incitati, adeo vt nulla vt hic furor deterreri possit. [Noricus ensis) Speciem pro genere posuit. Non.n. in norico tātum enses fiūt, sed si dicitur vt Leuis innatat alnus, Missa Pado. [Nec mare naufragum) Vt naufragum Scyllaceum. quòd ibi naua franguntur. [Et insani leonis Vim stomacho posuisse nostro. Belle de fabula sensus presenti intentioni necessarius cōceptus) Ait autem Prometheum limo homines fingere iussum, & ex omnibus animalibus particulas homini apponere, vim leonis stomacho apposuisse. iccirco iracundia magis nos incendi, quàm vlla a ia animalia. [Iræ Thyestem exitio graui) Iam hoc παράδειγμα infert, quam sit ira atros, & exitiosa hominibus. [Imprimereque muris hostile aratrum) hoc est, Hæc eadem ira causa fuit delendis vrbibus, vsque adeo vt tibi fuissent muri, aratrum inducerent. [Me quoq; pectoris, Tentauit in dulci iuuenta Feruor) Me quoque, inquit, iracundia calore iubente, magis accensa incitauit in iambos. Iambici autem versus aptissimi habentur ad maledicendum. Denique & Catullus cum maledicta minaretur, sic ait: At non effugies meos iambos. [Fias recantatis amica) Re mutatis. Recantari proprio dicitur, cum contraria probris carmina fiunt in eum, cui maledixerimus.

ASC. O' MATRE pulchra &c.) Palinodia.i. recantatione. fingit se velle sibi recōciliare amicā carmine famoso læsam & ꝑpea ira excādescentem, occasione cuius damnat iram docetq. quanta sit eius pernicies, & quæ mala irā subsecuta sint, vt verius iram, dānare, & proscribere, q̄ amicam placare velle censeatur, vtrunque tn̄ facere velle v̄r. Dicit aūt in gratiam puellę. [O filia pulchrior) .i. formosior matre pulchra. f. tua q̄ fortassis turpem, & turpior fil æ matrē dixerat, tu pones.i. constitues, iambis.i. iambicis carminibus, criminosis.i. criminationis, & execrationes inferentibus, quemcunq; modum.i. finem durationis, hoc est exitium & extre minationem voles, seu libet sub ponere ipsis modum flam ma.i. per igne, siue mari Adriano quod sæuum est, & superū dr̄ ꝙ ab Oriente Italiā alluit. Hoc est ego tibi carmina mea iambica, & maledica, vt deleas, & perire facias ea, siue per ignem, siue per aquam, vt libuerit, dummodo iram remittas, quam remittendam docet quia Dyndimene. f. Cybele, magna Mater deum, non quatit.i. concutit, mentem sacerdotum.i. Galloꝝ a Galla à Gallo flumine Phrygiæ dictorum. æque.i. æqualiter, aūt tantum quantum faciunt iræ, adytis.i. secretis penetralibus, quæ memini, præter q̄ sacerdotibus ingredi licebat. ingressos aūt, furor diuinus corripiebat. [Et Pythius). f. Apollo Delphicus, incola.i. aduena, & aliunde accitus ea loca, vatesq. incolens, & Liber.i. Bacchus, q bacchantes furore incendit. nō quatit ęque mentē sacerdotum, & Corybātes Cretæ populi, Cybelis ministri sacro quoq; furore rapi soliti, non geminant.i. præ furore crebro percutiunt, & crepare faciunt, sic æra.i. vasa ærea, vt pelues, & tintinnabula, acuta, .i. acute sonantia, vt iræ tristes sup. quatiunt, & corripiunt (dicit autem tristes, quia Amantium iræ redintegratio amoris est) quas iras, neque ensis Noricus.i. durissimi ferri, quod Noricis.i. populis illis albinis est, aut Amazonia securis, qua Vindelicos amari dicit Ode 4. lib. 4. nec mare naufragum, nec ignis sæuus, nec Iup. ipse qui cuncta fulmine terret, ruens.i. præcipitanter cadens tremendo tumultu. f. tonitru cum fulmine deterret. f. ab impetu, aut vindicta. [Fertur Prometheus) docet quomodo ira tam vehemēs innata sit pectoribus humanis ꝙ quia poëtice facit bene dicit Fertur. Sicut & Maro, Vt perhibent Vt fama est &c. Docet deinde exitia propter iram facta. Vnde ordo est. Prometheus, qui primum hominem ex luto finxit fertur, coactus addere .i. vt adderet, limo princip.i. primo homini ex limo formato, coactus autem erat a Pandora, aut Mercurio adiisse misso, particulam desectam.i. decisam vndique.i. ab omnibus animalibus, & astris vnde microcosmos .i. paruus aut minor mundus dicitur homo, quia cum omnibus participat, & fertur coactus apposuisse stomacho nostro.i. humano, vim.f. iracundiæ, leonis insani.i. rabidi, & furore insanientis. Iræ. f. Atrei, strauere.i. prostrauerunt. [Thyestem fratrem eius graui exitio) Quia proprios filios illi edendos apposuit Atreus. Et iræ stetere vltimæ causæ, altis vrbibus cur perirent, scilicet.i. ob quas altæ vrbes vt Ilion Thebæ, Corinthus, Numantia, Carthago, & similes euerterentur, & cur exercitus insolens.i. immodeste vtens victoria imprimerent muris .i. vbi prius fuerant muri, quorum constructio prima fiebant, aratro, vnde destructio euersio suprema eodem fiebat aratrum hostile, quia ad euersionem ab ostibus inductum, cum prius ad constructionem ædificatores aratrum amicum induxerint. Et ideo, [O amica) Compesce mentem. Feruor pectoris.i. calida bilis stomachi mei, tentauit.i. affecit, quoque.i. etiam me, in dulci iuuenta, cū .f. amore ardens ægre ferrem, abs te excludi. Et misit me furentē in iambos celeres .i. ad describendos versus iambo constantes, qui, quia pes citus est, iratis congruit, vnde (vt visum est) dicitur in Arte Archilochum proprio rabies armauit iambo, quia pes citus est. Vbi annotabis iambum trissyllabum esse, vocem tam in prosa, quam in carmine, vnde peccauit qui dixit. Iam vel nulla, vel tantum tertia detur. [Ego quæro).i. conor, nunc mutare tristia. f. dicta, aut scripta, mitibus, quia sermo mollis frangit iram, sermo durus suscitat furorem, dum.i. dummodo, q. d. nihil aliud quæro, quam vt fias mihi amica & hoc opprobrijs.i. contumelijs in te dictis recantatis. f. per palinodiam, seu recantationem contrarium canēdo reuocatis, & destructis & reddas mihi animum, quem læsa auertisti.

AD

AD TYNDARIDEM DE LAVDIBVS AGRI SABINI, ET MONTIS LVCRETILIS.

Tyndarim puellam quam prius iambis offenderat, inuitat ad rus suum quod in Sabinis habebat, vt illi plenius satisfaciat. Quo autem facilius persuadeat, laudat illud ab eo quod dij eo secessu delectentur à pecudum & rerum omnium copia, ab amœnitate, & securitate qua tuta erit ab ebriosorum iuuenum petulantia, & Cyri riualis iniuria.

Ode XVII. Tricolos, Tetrastrophos: Vt, Vides, vt alta stet niue candidum.

-–∪---∪∪-∪∪
-–∪---∪∪-∪∪
-–∪---∪--
-∪∪-∪∪-∪--

VELOX amœnum sæpe Lucretilē
Mutat Lycæo Faunus: igneam
Defendit æstatem capillis
Vsque meis, pluuiosque ventos.
Impune tutum ꝑ nemus arbutos,
Quærūt latenteis, & thyma deuię
Olentis vxores mariti:
Nec virideis metuunt colubros,
Nec martialeis hœdilia lupos:
Vtcunque dulci Tydari fistula
Valles, & Vsticæ cubantis
Leuia personuere saxa.
Di me tuentur: dis pietas mea,
Et musa cordi est. hinc tibi copia
Manabit ad plenum benigno
Ruris honorum opulenta cornu.
Hic in reducta valle, caniculæ * *Vide ann. Fr. Lob. super isto loco.*
Vitabis æstus: & fide Teia
Dices laboranteis in vno
Penelopen, vitreamque Circen.
Hic innocenteis pocula Lesbij
Duces sub vmbra: nec Semelius
Cum Marte confundet Thyoneus
Prœlia: nec metuens proteruum
Suspecta Cyrum: nec male dispari
Incontinenteis iniiciat manus:
Et scindat hærentem coronam
Crinibus, immeritamque vestem.

ANTONIVS.

VELOX &c.) xvij. Ode Tyndariden puellam inuitat in villam, quam in Sabinis habet laudansq. illam, dicit Faunum sæpenumero Lyceum Arcadiæ montem relinquere, petereq. amœnum Lucretilem montem Sabinæ, & ibi suas oues passim pascentes, reddere tutas ab æstu ventis, serpentibus, ac lupis Inde demū rerum copiam, Tyndaris hr̄e poterit. Nec æstum timebit Caniculæ, cantabit & lyrica carmina, sub vmbra, pocula optimi vini sumendo nec metuet Cyrum alterum eius amatorem ne sibi manus iniiciat, scindat ue crinibus hærentem coronam, aut vestem. [Lucretilem) Lucretilis mons est in Sabinis, ꝙ est locus iste ostendit. [Lycæo) Lycæus arcadię mons in quo Lycæi Iouis delubrum. auct. Plin. lib. iiij. quem quidem Iouem Lycæum aliqui Pana volunt significari. de quo Virg. in Buc. Pan Deus Archadiæ venit. Item: Pan curat oues, ouiumq. magistros. Horat. igitur hoc loco Faunum Pana ipsum intelligit. [Mutat Lyceo) Hypallage est, Dicit. n. Faunum relicto Lycæo Lucretilem petere. [Defendit æstatem). i. auertit, atque depellit. Nam (vt Gell. scr. lib. 8. c. 1.) Offendere proprie & latine significat incurrere in aliquid, & incidere. Defendere vero auertere atque depellere. hinc Quint. Claudius ait, Apennis hostes defendebāt facillime. Maro item in Buc. Solstitium pecori defendite. [Impune) Sine aliqua pœna. [Arbutos) Maro lib. 3. Geor. ait. Post hinc digressus, iubeo frondentia capris Arbuta sufficere, & fluuios præbere recentes. [Thyma) Thymi genera duo, candidum radice lignosa, in collibus nascens quod & præfertur. alterum nigrius, florisq. nigri. Plin. auct. lib. xj. *Thymum* [Deuię) Errantes, ac pascentes. [Olentis vxores mar.) capras periphrasis, quarum mariti hirci pedime olent, in primo aūt pede est Iambus pro Spondeo. [Martiales) Marti dicatos. [Hœdilia lupos) Pes vltimus Anapæstus. seu antidactylus est pro Dactylo, constat enim duabus syllabis breuibus, & vltima longa. [Hœdilia) Hœdorum scepta. Vtcunque qñcunque. [Fistula). s. Fauni. i. Panos. Virg. Pan primus calamos cera coniungere plures instituit, Pan curat oues, ouiumq. magistros. Vsticæ cubantis resupini montis Sabinæ. Hic ex Lucretile, & vallibus Vsticæ montis. *Vstica.* [Manabit) Profluet, exibit, erūpet. [Opulenta) Abundans, & diues. [Cornu benigno). i. copioso & diuite allusio est ad Cornu copiæ, de quo Ouid. lib. ix. Metam. *Cornucopia.* scribit quod Hercules cum Acheloo in taurum verso pugnans, alterum cornu fregit Naiades vero illud pomis, & odoro flore repletum sacrarunt Copiæ, hinc Cornu copiæ dr. *Hercules Achelo⁹.* Diod. item li. 5. scribit cum Acheloo Herculem sub tauri specie certasse. qui cum in congressu tauri, alterum cornu fregisset, Actonis illud (qđ Amaltheæ cornu vocant) dono dedit, fructu omnium vuarum malorum, aliorumq. eiusmodi pomorum, copia repletum. Poetasq. fingunt (vt idem ait) Acheloi cornu fossam a fluuio ductam pomis vero, & malis punicis. ac racemis monstrari regionis fertilitatem, quam fluuij humor præstet, & agros reddat feraciores. Re enim vera, Hercules in Calydonum gratiam, fluuium Acheloum in alium cursum diuertens plurimos agros ex aquæ irrigatione, fertiles præstitit. [Reducta) Concaua & depressa, quasi retroducta. [Caniculæ æstus) Caniculo dicitur minor Canis, qui *Canicula.* Procyon dicitur quoniam ante maiorem Canem exoritur, Caniculæ exortu, inquit Pli. lib. ij. accendi Solis vapores quis ignorat? cuius sideris effectus amplissimi in terra sentiunt feruent maria, exoriente eo, fluctuant in cellis vina, mouētur stagna, Canes etiam in rabiem agitātur, *Procyon.* Colum. autem lib. xij. scribit, qđ Idib. Iulijs, Procyon exoritur mane, & tempestatem significat. Postea, inquit, vij. Cal. Aug. Canicula apparet, estq. caligo æstuosa. [Fide Teia). i. carmine lyrico, Anacreontis. Nam Anacreon, lyricus poeta fuit, ætate Pysistrati, & Pherecydis historici, Pythagoræ magistri, vt scr. Euseb. Fuit is patria Teius, qui Batyllum puerum, Samium adamauit. Teos autem Ionum ciuitas est in peninsula sita, quæ & portum habebat. Hic est Anacreon lyricus *Anacreō.* Item Hecateus historicus. auct. est Str. li. 14. *Pherecides.* [Fide) Fides (inquit Fest.) genus cytharæ, dicta quod tantum inter se cordæ eius, quantum inter homines fides concordet, cuius diminutiuum fidicula est. *Teos ciuitas Hecateus.* [In vno). s. Vlysse qui ab vxore Penelope, desideratus est annos xx. & à Circe adamatus ꝙ Naso in remedio, & in Metam. docet. Vitream, claram, pulchram. *Fides.* [Pocula Lesbij) Str. etiam lib. 14. docet Lesbium vina optima ferre. *Cithara.* Vnde & Arist. (vt Gell. scr. li. 12. c. 5.) annos iam ferè natus duos, & sexaginta, ægrotans, gustato vino Rhodio, inquit. *Arist. ætas.* Firmum hercle vinum, & iucundum, degustato inde Lesbio ait, Vtrunq; oppido bonum, sed suauius Lesbium. Id autem vbi dixit, nemini fuit dubium, quin illa voce lepide, & verecunde Lesbium Theophrastum successorem sibi delegisset, non autem Menedemum Rhodium. *Lesbium Theophrastus.* Petierat. n. eius secta torum cohors, vt ipse deligere loci sui, & magisterij successorem. *Menedemus.* [Semelius) Semeles, Iouisque filius Bacchus, de quo apud Ouid. lib. 3. Met. & Dio. lib. 5. [Thyoneus) Id Bacchi nomen est, à θύω quod est impetum facio, occido, excito, festino, sacrifico. *Thyoneus* Inde Thyas, Thyadis Baccha. *Thyo.* [Cum Mar.). i. è nostris poculis nulla exorientur prœlia, quod Centauris accidit. [Proteruum) Proterui dicuntur intemperantes, & ignauis, Auct. est Tullius in lib. de Fin. [Suspecta) Solicita, non tuta. Ordo est. Nec metuens proteruum cyrum suspecta. i. solicita ne male iniicia &c. [Dispari) Tibi. i. eo inferiori viribus.

ASCENSIVS.

VELOX amœnum sæpe Lucretilem) Ad Tyndarida parænetice. Ode Tricolos Tetrastrophos. Metrum duobus versibus Alcaicum, tertius dimeter Iambicus hypercatalecticus, quartus Pindaricus, & hāc Oden ad Tyndarida scr. Hor. cui, vt, plene satisfaciat, inuitat eā in fundū suum, quē in Sabinis habebat. Dicit ergo contempto Lycæo monte Arcadię venisse ad Lucretilem montē Faunū. quem quidā incubum vocāt, Lucretilis aūt mons

est

est in Sabinis,sed hic magis Pana pro Fauno voluit intelligi, nã & capellas suas eum custodire dicit.ergo magis ille ordo esse debuit Lucretili Lyceum mutat, & est hypallage, nisi ex hoc ipso Lyceo Lucretilis comparetur,quod vtrunque sæpius cõmutet. [Defendit ęstatem capillis)Remouet æstus,& frigora prohibet. [Vsque) Continue. [Pluuiosq. ventos) Pluuiam ferentes, tempestuosos.[Impune)Sine damno.[Arbutos)Arbutum quam vulgo appellant, libentius capræ persequuntur ad pascendum :vt, Dant arbuta siluæ & alibi: Dulce satis humor, depulsis arbutus hœdis.[Deuiæ)Errantes pascentes,vt,Rara per incultos, errant animalia montes.[Olentis)Grauis.n.hircorum & caprarum, odor,ergo olentis.i.fœtentis,vt, Allia,serpillumq. herbas contundit olentis. [Vxores) Acyrologia est,vt Virg. Vir gregis ipse c.d.&,Quem legere ducẽ,&pecori dixere maritũ.[Nec metuunt) Martis dicatos tutelæ,vt Virg.Martius a.st.r.l.[Hœdilia)Septa hędorum,per continens id quod continetur synecdochicos.[Vtcũque)Quandocunque,aut quotiescunque ordo est. Tyndari vtcunque personuerunt valles,& leuia saxa,cubantis. Vsticæ dulci fistula, nec metuunt virides colubros,nec hœdilia Martiales lupos.[Vsticæ)Nomen montis & vallis Idem in epist.de situ eiusdem vallis: Gontini montes,nisi dissocientur,opaca Valle. Cubantis depressæ,vt,Megarosq. sinus,Tapsumq. iacentem. [Leuia)Leuigata,plana,vt, Elicit,illa cadens,raucum per leuia murmur.Saxa ciet.&, Tu tñ è leui rimosa cubilia,limo Vnge,fouens circum.[Dis pietas mea,Et musa cordi est) .i.carmen meum placet dijs.[Hinc).i.de Sabino fundo,nam loci est.[Manabit)abundabit.[Opulenta cornu)Metaphora cornu Fortunę,quo dr̃ diuitias consuesse ligari.[Hic in reducta)Secreta,refrigerata,vt,Penitusq. in valle reducta.[Caniculæ)Canicula stella est in ore canis.[Vitabis æstus)Nimios calores,vt,Findit Canis æstifer arua. [Et fide Teia) aut cordis,hoc est fidibus lyricis,aut a ciuitate Arcadiæ,Anacreontis poëtæ,vt in Epodo Anacreonta Teium.[Dices)Cãtabis per cytharam. [In vno).i.amore Vlyssis.[Vitreamq. Circem) aut pulchram,aut procurato lucentem nitore,aut mari vicinam.[Et Lesbij) Optimi vini à Lesbo insula est species ꝑ genere. [Nec Semeitus) Patronymicon est. Thyone autem mater Semeles dicta est matris Liberi patri. Dicit ergo per vinum, rixam non futuram inter se.Thyoneos autem filius Liberi fuit, qui in Chio insula regnauit,pater Thoantis regis,cuius filia fuit Hypsipyle,quæ coniuratione iacta aduersus,viros, sola parẽtem seruauit. Quam fabulam,Statius narrauit in suo carmine.[Nec proteruum Suspecta Cyrum) alterius amatoris vocabulum sub vituperatione memorauit. [Dispari) Tibi in amore non consentienti. [Incontinentes) Petulantes,vel ad læsionem, vel ad damna promptas, quod per amoris furorem quidam habere solent.[Hęrentem coronam)Pro ornatu muliebri posuit,vt Virg. Colloq.mo.Bac.& duplicem gemmis auroq. coronam.

POR. VELOX amœnum sæpe Lucretilem) Hæc Ode ad Tyndariden scribitur,cui plenè cupiens satisfacere poëta,inuitant eam in fundum suum quem in Sabinis habebat.[Velox amœnum sępe Lucretiiem Mutat Lyceo Faunus) Ea figura hoc dictum est, quia illud apud Virg.Chaoniam p.g.m.a.sensus est autem Relicto Lycęo monte Faunus in Lucretilem venit.Lucretilis autem mons est in Sabinis.[Defendit æstatem)Ita dictum,vt Solstitium pecori defendite signat, aũt prohibere. [Olentis vxores mariti) Venuste capras dicit vxores olentis mariti, quia hirci, quorum vxores sunt male olent.i.fœtent. Olentis ergo non simpliciter accipiendo,sed grauiter olentis,vt illud est. Allia, serpillumq. herbas contundit olentes.[Nec virides metuunt colubros)Subtilis & tenus λιτότης,cum minus dicitur plus intelligitur,ac si dicas. Non indoctum hominem,quem velis intelligere doctissimum.[Nec martialeis hœdilia)Et hic metuunt audiendum,quia sic se habet sensus. Nec colubros metuunt hœdilia,nec lupos, quos Martial.ait, ꝙ in tutela Marti sint.[Vtcunque dulci Tyndari fistula)Valles,& Vsticæ cubantis leuia prosonuere saxa, vtcunque,pro quandocunque.Sensus est. Quandocunque cantu fistulæ,Fauni Vsticæ montis. saxa resonuerunt metu colubrorum,& luporum,captæ meæ liberantur, Faunus enim eas in honorem meum tuetur.[Vsticæ cubantis)Vstica mons in Sabinis,quem cubantem suauiter dixit ad resupinam regionem eius attendens. [Hinc tibi ad plenum,manabit opulenta copia benigno cornu.) Videlicet copioso,& diuite,nam cornu videtur significare Fortune quod Hercules detractum Acheloo victor dicitur donasse Fortunæ,idq. etiam vulgo Cornucopiæ dicitur. [Ruris bonoꝶ) .i.copijs rusticis.[Et fide Teia)Dices laboranteis,Anacreon lyricus poëta Teius fuit.i.ab vrbe Teia, quam in Paphlagonia esse.Sal.indicat cum de sinu Pontico loquitur. Fides autem chordæ dicuntur,vnde & fidicinas Comici dicunt citharistrias. Repromittit ergo amice in agello suo, se in eam lyricum carmẽ decantaturum.[Laborantes in vno Penelopen vitreamq. Circen) In vno Vlysse.s.vtrasque amore laborãtes.[Vitream Circen.) Parum decore mihi vr̃ dixisse pro candida.[Hic innocentis pocula Lesbij) antonomasia est,nam vini dixit.i.leuis,& minime caput onerantis.Lesbij aũt vini intelligendũ,è Lesbo insula.[Nec semel eius Cũ Marte confundent Thyoneus)Thyone Semele a Gręcis dicta,vñ Thyoneus dr̃ sensus aũt est. Nec ebrietate rixæ orientur. [Nec Metus suspeciat proteruũ Cyrum) videlicet hũc Cyrum amatorem Tyndaridis. Hæc ergo cum in Sabinis secum esse cœperit,non eam suspectam.futuram, ne Cyrus zelo incitatus manus ei inferat.[Dispari).i.amore non consentienti.s.in te.

VELOX amœnum) Puellam amicam in villam suam vocat poëta,qua Tyndarida vocat,non ab re. Nã Tyndaridis dicta est Helenæ, ꝙ ex Ledæ Tyndari vxore est genita, mulier adeo formosa,vt(sicut attestatur in primum Æn.Donatus)omnes formosæ ab ea dicantur Helenæ. effertq. õmnẽ villæ suæ amœnitatem quo puellam alliciat Villa aũt, ne quẽ lateat,est in agro domus,non pagus,qđ Villigeum,Galli vocant. Ordo est.[Faunus) Deus siluester, & Pan ẽt dictus, velox .i. celer, & citus vt sumus quando à loco minus læto ad lætiorem proficiscimur. Mutat.i. commutat. [Lycæo). i. linquendo Lycæum montem Arcadiæ. [Sæpe) quia non se iam primum ostendit deceptum, aut male commutasse. [Lucretilem).i.vt recipiat Lucretilem montem in Sabinis amœnum. Et vbi aduenit in Lucretilem. [Defendit).i. arcet ne offendat.[Capellis).i.à capellis meis. [Vsque).i.continuo.[Æstatem).i.ęstium,& cauma.[Et ventos pluuios)Qui.s.scabiem inferant. [Vxores mariti).s.hirci olentis.i.fœtentis,deuiæ .i.de via aberrantes, vt frondes carpant, quærunt impune.i.sine pœna,& damno ab lupis,quia per nemus tutum,ab effectu, quia tutos facit,aut quia à Fauno tutum redditur,arbuto.i.frondes arbutorum,quibus commode vescuntur,latentes.i.occultas, & ita nondum decerptas. & Tyma.i herbas odoriferas. Nec hœdilia .i.hœdi,metuunt colubras.i.fœmellas colubrorum virides in colore. nec lupos Martiales.i.feroces, & in tutela Martis existentes. Vtcunque dulci, &c. exequitur reliquam amœnitatem Lucretilis sui, ad quem amicam allicit dicens. [O Tyndari vtcunque).i.quandocunque velles & leuia.i.polita & non aspera saxa. [Vsticæ).s.montis. [Cubantis).i.resupini,qui est in Sabinia,iuxta Lucretilem.[Personuere).i.per omnia sonitum dedere. [Dulci) Dulci.i.dulcisona.[Fistula).s.Fauni.seu Panos,qui hic idem est. [Dijs tuentur) .i. protegunt,me. [Mea pietas).i.religio,& pius deorum cultus & Mea musa.i.cantandi,vena.[Est dijs cordi).i.secundo cor, hoc est placens ex corde. [Hinc).i.ex hac re.i.ex fauore deorum,vel ex hoc monte. Copia.s.dea abundantiæ, hoc est ipsa abundantia.[Opulenta).i.diues.[Bonorum ruris).i.gazę agrestis. [Manabit).i.profluet, & distillabit tibi. [Ad plenum).i. ad sufficientiá. [Cornu benigno)Quale erat Acheloo ab Hercule detractum. [Tu vitabis hic).i.in hoc loco. [In valle reducta) .i.inter duos colles iacente. [Aelius Caniculæ).i.quos Sol infert dum ingressus est Caniculam, qui dies Caniculares dicuntur. [Et dices).s.me modulare.[Fide Teia).i.carmine lyrico Anacreontis Teij.[Penelopen).s.vxorem Vlyssis, & Circen filiam Solis amatricem Vlyssis.Vitream.i.pellucidam, & claram. [Laborantes in vno).i.in vnius Vlyssis amore. [Tu duces).i.ad nutum tractabis,hic sub vmbra pocula Lesbij.s. vini,innocentis.i.non vehementis, & ita non lædenus. Nam sicut Maro dicit. Vt Venus eneruat vires, sit copia vini. [Nec Thyoneus).i. impetuosus filius,Semeleius.i.ipsius Semeles, hoc est Bacchus per quem vinũ significatur confundet prœlia cum Marte. [Nec tu suspecta) ꝙ alterum ames, metues.s.hic Cyrum.s.amatorem tuum, & riualẽ meum,ne injciat tibi dispari male.i.multum, & in malum tuum, hoc est multo imbecilliori,manus.s.suas incontinentes.s.à læsione,& scindat coronam.s.ex frondibus, hærentem crinibus tuis, & vestẽ immeritam.i. quæ non scindi ob peccatum domine. ASC.

ALDVS MANVTIVS.

NEC Martialeis hœdilia lupos) Hic duo esse errores videntur in dictione hœdilia,nam & di antepenul.corripitur, cum sit natura longa,quoniam in ille desinentia nomina,vt oliue, equile,bouile,& id genus cetera,producunt,penultimam,& à vltima producitur natura breuis. Est.n.versus Dactylus Alcmanius catalecticus,qualis ille,Vides vt alta stet niuc candidum, in quo penultimus pes est Dactylus, postremus pro Dactylo, Creticus pp vltimam syllabam omni metro indifferentem, sic hœdili ⏑⏑ à lupos ⏑–,Quapropter,vel aliter legendus versus est,& forte,sic. Nec martios hœdilia tum lupos, & sit ordo, Velox Faunus sæpe

mutat

mutat Lucretilem amœnum Lycæo,& vſque defendit æſtatem, pluuioſque ventos capillis meis. Impune per tutum nemus vxores mariti olentis quærunt deuiæ arbutos latentes,& thyma, tum hœdilia,nec metuũt colubros virideis,nec lupos Martios, vt ſic dixerit lupos Martios,vt Virg.

Martius à ſtabulis rapuit lupus. Et ſcandatur ſic:

Nēc Mār -- tĭōs ∪∪ hœ̄dĭlĭā -∪∪- tūm lŭpōs -∪-

Vel di,antepen.κατὰ ευσολὴν corripitur,vt ſtete, in ſtetĕrunt apud Virgilium.

Obſtupui, ſtetĕrunt coma.

Et le, in tulĕrunt apud eundem.

Matri longam decem tulĕrunt faſtidia menſes.

Et a producitur, vel quarto, è ſeptem modis communium ſyllabarum, qui vult correptam vocalem,cum partem terminat orationis,& eſt principium pedis eſſe communem, vt apud Virg.

Inualidūs,ĕt iamq́ tremens etiam inſcius aui. &,
Pleiadās,hўădas,claramq́ Lycaonis arcton. &,
Pectoribūs inhĭans ſpirantia conſulit exta.

Apud eundem. Item.

Dum ſanguīs inĕrat, dum vis materna,

Apud Lucanum. Sic apud Græcos Homerus.

Οἳ δὲ μέγα ἰαχοντες ἐπέδραμον ἠῢς ἀχαιῶν. Idem,
Αὐτὰρ ἐπὶ δυσαιῶ μοῖρα ἰαχέτε θεός τι.
Ἀλλά σφ᾽ ἀθανάτοι καὶ ἀθέρετι πάντα φύονται.

In quibus vocales breues, & terminant dictiones, & incipiunt pedes ſic, [illegible] Vel quia ſequitur l, liquida quæ producere inuenitur antecedentem breuem,vt apud Perſ.

Cantare credas Pegaſeium mĕlōs.

Eſt enim Sca͡zon,in cuius ſexta ſede ſemper eſſe ſpõdeus, vel trochæus debet. Sic Hom.in Hymnis.

Ἱμερόεν κονάβησε θεὸς δ᾽ ὑπὸ μέλος ἄεισε.

μέλος α dactylus -∪∪

Sed & hæc copioſe diſputata ſunt à nobis,lib.iiij. Inſtitutionum noſtrarum.

AD VARVM.

Quintilium Varum poëtam hortatur vt Tyburi vites ferat quod illic optimum vinum naſcatur, quo animi curæ commodiſſime leniuntur, ſi adſit in bibendo modus. Nam quanta ex ebrietate mala proueniant, Centauri, & Thraces exemplo eſſe poſſunt.

Ode XVIII. Monocolos: Vt,

Tu ne quæſieris,ſcire nefas,quem mihi,quem tibi.

---∪∪ -∪∪--∪∪-∪∪

NVLLAM,Vare,ſacra vite prius ſeueris arborem
Circa mite ſolum Tyburis.& mœnia Catili.*
Siccis omnia,nam dura Deus propoſuit: neque
Mordaces aliter diffugiunt ſollicitudines.
Quis poſt vina grauẽ militiã,aut pauperiẽ crepat?
Quis nõ te potius Bacche pater,teq́. decẽs Venus?
At nequis modici tranſiliat munera Liberi
Centaurea monet cum Lapithis rixa ſuper mero
Debellata: monet Sithonijs non leuis Euius:
Cum fas, atque nefas exiguo fine libidinum
Diſcernunt auidi. non ego te candide Baſſareu
Inuitum quatiam: nec varijs obſita frondibus
Sum diuum rapiam. ſæua tene cum Berecynthio
Cornu tympana:quæ ſubſequitur cęcus amor ſui,
Et tollens vacuum plus nimio gloria verticem,
Arcanique fides prodiga, perlucidior vitro.

* Vide ann. Fr. Rob. ſuper iſto loco.

ANTONIVS.

NVLLAM Vare,&c.) xviij. Ode vero amico ſcribit hortans eum,vt vitem priuſquam arborem ſerat,& id quoniam ſobrij anxietates, & ſolicitudines patiuntur, quæ niſi vino tolli non poſſunt. Monet autem modeſte bibendum,exemplo Centaurorum. Ij enim nimio potu certarunt cum Lapithis. Enatrat inde ebrietatis vitia,per eam nanque,illicita Venus admittitur,plus æquo quiſque ſeſe extollit, ſecretaq́. etiam reuelantur.[Mite ſolum).i.ſolubile, & temperatum à calore, & frigore. [Catili) De hoc vide in Ode vij.propter carmen autem remouit,I,& corripuit mediam. Virg.enim lib.vij.ait:

Tum gemini fratres, Tyburtia mœnia linquunt,
Fratris Tyburti dictam cognomine gentem:
Cathyllusq́, acerq́; Coras. argiua iuuentus.

[Siccis).i.ſobrijs,& ieiunis,nec vino madidis,ſicut ebrij ſunt. Eſt autem ratio, cur vitem priuſquam arborẽ ſerere debet, qm̃.ſ.ſobrij curis afficiuntur,quę ſolo vino tolli poſſunt.hic ait ſuperius: Et vino pellite curas. [Aliter) quam potando.ſ.[Quis poſt vina,) q.d. nullus, oſtendit autem quæ dura, grauia, aſpera, & miſera ſunt ſine vino, poſt vini pocula apparere facillima: Bacchus .n. lætitiæ dator eſt. [Increpat) Damnat,arguit. [Quis non te potius)Quis non te ſup.appetat potius quam alia ſolicitudinem afferẽtia: q.d.quilibet. Bacch.aũt,& Venus voluptatibus ſunt aptiores. Venus.n.vt Bacchus pellit rerum curas. [Decens) Pulchra decora,& modeſta,non præteriens modum.[At nequis modici) temperate bibendum admonet exemplo Centaurorum, qui quidem in nuptijs Pirithoi vino calentes ſponſam Hippodamen auferre tentarunt, ſed à Lapithis oppreſſi ſunt vt late oſtenditur Met.lib.xij.Lapithæ autem Theſſaliæ populi in Pindo, & Othry montibus habuere ſedes, vt Plin. lib.4. oſtendit: Centaurorum quoque natio in Theſſalia fuit,dura quidem,& agreſtis,vt Str.li. ix.innuit.Pirithous autem Ixionis Lapitharum regis filius fuit. [Sithonijs) .i.Thracibus, nam Thracia prius Sithon dicta fuit, vt Gell. lib.14. docet Thraces autem conuiuia vacare ſolebant, quod Stat.Theb.lib.ij.oſtendit his verſibus.

Lapithæ. *Sithon.*

Qualia per Rhodopen rapido conuiuia cœtu
Byſtones, aut media ponunt conuallibus oſſæ.

In Ode vero 27.ait,Natis in vſum lętitiæ Scyphis Pugnare Thracum eſt. [Euius) Bacchi nomen. vnde Statius etiam lib.ij.ait.

Et tunc forte dies noto ſignata tonantis
Fulmine, prærepti cum te tener Euhye partus

Tranſmiſere patri. Vtq́ue Acron ait,lib.ij.Ode xj.Euhyus Liber dictus eſt eo, quod cum dij bellum gigantibus gererent, primus in leonem conuerſos occidit gigantem, ex quo ita Iupiter eum laudauit Euhye,hoc eſt bone fili,Græce enim εὖ nobis bene eſt. υἱὸς autem filius.[Cum fas,atque nefas) Senſus eſt. Cum in luxuriam proni propter ebrietatem vix decoro ab indecoro diſcernant, ego non irritabo, te Bacchum .i. non præteribo bibendi modum. [Exiguo fine) Paruo diſcrimine. [Candide) Pulcher. [Baſſareu)Baſſareus Liber appellatur à veſtis Baccharum genere. Vnde & ipſæ Bacchæ Baſſarides appellantur: Eſt autem genus veſtis vſque ad pedes demiſſæ, dictæ à Baſſara loco Lydiæ, vbi ſunt tales. Auctor eſt Acron. [Inuitum).i.nolentem. Bacchus enim trahi videtur non duci, cum poculorum modus præteritur. Nec varijs obſita frondibus. [Sub diuum rapiam).i.tua arcana ò Bacche in publicum non proferam allegorice autẽ dicit,ꝙ ipſe factus ebrius ſecreta ſibi cõmiſſa non aperiret.[Obſita).i.circundata, ac tecta. Thyrſis enim.i.haſtis pampinis inuolutis vtebantur in Bacchanalibus. [Sub dion rapiam)ſub dion legendum, vel ſub dium, licet in antiquiſſimis textibus ſit ſub diuum,ad ſub dio dicimus non ſub diuo.i.ſub cœlo. Cœlum nanque Græci τὸν δία dicunt.auctor eſt Aſcon.ſuper lib.iij. Verrinarum, Varro quoque id meminit. Sæua tene cum Berecynthio Cornu tympana.i.contine à me furoris incitamenta,quæ ebrietate accenduntur, de Corybantibus Cybeles ſacerdotibus dictũ eſt Ode xvj. quomodo tympanis,& cymbalis, & vocibus furorẽ incurrebant.[Quæ).ſ.tympana.i.furoris cauſam ſequitur cæcus amor ſui.i.incauta bibendi cupiditas. Ebrij nanque potare non deſinunt vnquam,ſed magis,magiſq́. appetunt. [Et tollens) Et quæ ſubſequitur gloria plus nimio tollens vacuum verticem. Ebrij enim ſe maxime laudibus extollunt. [Vacuum verticem) Propter ebrietatem vacuum cerebro verticem dicit.[Arcaniq́.) Et quæ ſubſequitur fides arcani.i.ſecreti. [Prodiga) .i. futilis,& perfida. [Perlucidior vitro) .i.cuncta aper.ẽs ſicuti vitrum,intra quod incluſa omnia apparent,& videntur.

Euhyus. *Baſſareus.* *Sub dion.*

Nullam

ACR. NVLLAM Vare sacra vite prius seueris arborē) ad Quintilium Varum scribit amicum, laudans Tyburtinum vinum. Ode est monocolos. Metrum choriambicum, ex Spondeo & tribus choriambis, & pyrrhichio, siue iambo, siue est phaleucium. Scribit ad Varum fidum amicum sibi, laudans Tiburtinum vinum, & suadet, vt quia vernum competens tempus est, nullam arborem prius quàm vitem ponat. [Seueris) Posueris. [Mite solum) Fundum excultum. [Siccis proposuit) sobrijs, & ieiunis, vel vino abstinentibus, sine quo raro lætitia: vt, Adsit lætitiæ Bacc. dator, & bona Iuno. [Neque mordaces aliter diffugiunt solicitudines) Curæ quæ mentem mordeant, & crucient, vt, Hic, tibi fabor. n. quando hæc te cura remordet. [Increpat) accusat commemorat, quæ sine vino solet. [Quis nū te). i. canet. [Bacche pater) Bacchus pater lætitiæ & auctor, vt, Munera lætitiamq. die. [Te decens Venus? Decora Bacchus. n. & Venus conuiuijs aptiores sunt & voluptatibus, vt sine Cerere & Libero friget Venus. [At ne quis modici) Moderati parci, moderate vino vsi. [Rixa) Nam post ebrietatem Centauri cum Lapithis pugnauere, vt Virg. Bacchus & ad culpam causas dedit, ille furentes Centauros leto domuit Rhœtumque, Pholūque. Et magno Hyleum Lapithis cratere minantem. Cuius rixæ in bibendo memoriam habendam suadet. & monet, ne sicut fit à Scythis, & ab alijs gentibus vsque ad furorem bibatur. Ordo est. Centaurea rixa super mero). i. pro mero, vt nec super ipse sua moliter laude laborem debellata cū Lapithis, monet ne quis transiliat munera modici Liberi, & Euius non leuis Sithonijs monet. [Sithonius) Thracibus, vt Sithonio Aquiloni. i. qui per ebrietatem etiam illicitos concubitus audent, vnde Inguinis & capitis quæ sint discrimina nescit. [Non vis) Liptote, ac si diceret: Grauissimus & iratus. [Fas, atque nefas) Licitum & illicitum. [Exiguo fine) Liptoretice. i. nulla differentia. [Auidi) In luxuriam. s. proni propter ebrietatem. [Non ergo te candide Bassareu) Bassareus dictus est liber pater à genere vestis Baccharum, vnde & Bacchæ Bassarides dictæ. Pers. Bassaris & Lyncem. Bassaris. n. vestis genus est vsque ad pedes demissa, dicta Bassara loco Lydiæ, vbi fit, tali enim & numina vti volūt, vt, Pedes vestis defluxit ad imos: Et vera incessu patuit Dea. [Inuitum quatiam). i. non plus bibam, quàm oportet, aut certe inuitum quatiam ideo dixit, quia in sacrorum renouatione commouebantur simulacra. Virg. Qualis commo. ex. sa. Thyas, vbi adito stimulant trieterica Baccho Orgia. [Nec varijs,) Hoc est non arcana naturæ, vel quæ celari vis, in publicum proferam, & vult per allegoriam intelligi se per vinum secreta non prodere. [Sæua tene) Reprime. i. sicut in Berecynthio monte reprimitur ebrietas per mysteria matris deum, sic & tu reprime, precatur autem Lyberum, vt contineat ab eo furoris incitamenta, quæ ipsa se in insaniam accendunt. [Berecynthio) Phrygio. Berecinthos enim castellū Phrygiæ est. [Tympana) Ebrietatē, nam tympanorum strepitum pro ebrietate posuit. [Cæcus) propter ebrietatem nescius sui, est aūt epitethon amoris perpetuum. Vt vulnus alit venis, & cæco carpitur igni, & Cæci stimulos auertere amoris. [Vacuum) Vino vanum, vel plus sibi arrogando quam oportet, vt idem alibi: Tu spem reducis mentibus anxijs Viresq. & addis cornua pauperi. Post te neque iratos trementi regum apice. Neque militum arma. [Prodigia) perfida, & quę cōmissum fundit arcanum. [Perlucidior) Omnia nudans, sicut in vitro omnia videntur, & subsequitur, à superioribus vbique subaudis.

POR. NVLLAM Vare sacra vite prius seueri arborem) Vinum laudet suadēs Varo, vt in regione Tyburtina, vitem priusq. arborem ferat. [Et mœnia Catili) Vt supra ostendimus Cathyllum, & Coracem fratres esse Tyburti cuius nomine Tybur posuerunt. [At ne quis modici transiliat munera Liberi) Ne quis, inquit, immoderate bibat, exemplo sunt Lapithæ, & Centauri, qui in cōuiuio Pirithoi hac ebrietate pugnam contraxerūt. [Monet Sithonijs non leuis Euius) Sithonij Thraces sunt qui per vinolentiam inuitati etiam illicitos concubitus audent. [Non ego te candide Bassareu) A genere vestis Liber Bassareus appellatur, vnde & ipse Bacchæ Bassarides appellantur. [Nec varijs obsita frondibus, subdium rapiam) Non proferam in publicum mysteria tua, inquit, latentia alioquin, ac secreta, sed per allegoriam hoc vř dicere, ea quæ fidei meæ cōmissa sunt, nunquam ego ebrius factus prodam. [Sæua tene cum Berecynthio Cornu tympana) Oro, inquit, contineas à me liber furoris incitamenta, quæ seipsa ad cupiditatem insaniendi accendunt. Et tollens vacuum plus nimio gloria eleganter, quia ex ebrietate pleriq; plus sibi arrogant, q̄ debent. [Vacuum ergo verticem). i. vacuum cerebrum accipe.

ASC. NVLLAM Vare) Docet vtilitatem vini temperare sumpti abigit enim curas, lætificat cor hominis, acuit ingenium, & ideo monet Varum virum doctum, & amicum, nihil priusquam vitem iuxta Tybur ferat, verum quia immoderate sumptum, nocet, monitus est, vt modice sumat. Ordo hic est. [O Vare nullam). i. ne vllam, ne seueris. i. nolim feras vllam arborem prius vite. i. priusquam vitem viniferam circa solum mite. i. sublime, & temperatum. [Tyburis) Et mœnia pro Cathylli, hoc est quæ Cathyllus Tyburti frater condidit. [Quia Deus proposuit siccis). i. sobrijs, & abstemijs. omnia dura. i. aspera, neque solicitudines mordaces. i. cor mordentes, & vrentes, vnde curæ dictæ sunt, d. ffugiunt aliter quam per vina. [Quis increpat) Aut (vt alij legunt) Increpet. i. increpando vocat, aut damnat, post vina. i. potus, militiam, aut pauperiem grauem. i. molestam? Quis non increpat. i. vocat & appetit post vina potius te Bacche pater, & te ò Venus decēs, quæ apta sunt epitheta. At ne quis, quia (vt dixi) Vinum intemperanter sumptum vires eneruat, animos obruit, secreta prodit, amicos offendit, & lites ac pugnas prouocat, monēs eius immodicitatem propter mala, quæ comitantur euitare dicit. At. i. sed e contrario, ne quis transiliat, quia (vt dicit Maro) Vina sitim sedant natis Venus alma creandis. Sed fines horum transiluisse nocet, munera. i. dona & inuenta, quæ non sunt munera commoda, nisi sint Liberi. i. vini, modici. i. modice sumpti, rixa Centaurea. i. Centaurorum debellata. i. bello finita cum Lapithis. i. contra Lapithas etiam populos Thessaliæ, debellata dicitur super mero. i. inter bibendum, aut propter vinum vnde Bacchus, & ad culpam causis dedit. Et Euius. i. bonus filius Iouis Bacchus, sic ab Ioue in bello Gigante o vocatus, qui bonus est ipso bene. i. modice vtentibus, nō leuis. i. grauis & molestus. Sithonijs. i. Thracibus, quia sæpe pugnant, vnde dicturus est Natis in vsum lætitiæ scyphis pugnare, Thracum est & c. monet cum. i. quando, ipsi auidi libidinum. i. voluptatum ex vino, discernunt ex guo. i. modico, fine. i. discrimine, seu differentia, fas, atque nefas. i. quid fas, & quid nefas. O Bassareu. i. ò Bacche oblonga veste indute, candide. i. pulcher, dum temperate sumeris, ego non quatiam. i. non cōmouebo te inuitum, nec rapiam sub diuum. i. Iouem, hoc est aërem, & in apertum, obsita. i. obuoluta & latentia varijs frondibus. s. vitis. i. non reuelabo arcana. Te ne sæua tympana cum cornu Berecynthio. i. quo excitantur ad furorem Berecynthię Cibeles sacerdotes. i. ne prouoces me in furorem, quæ tympana & cornua, subsequitur amor sui, cæcus, quia ebrij sibi placent, & formosiores, ac potentiores, sapientioresque videntur, quā sint, vnde exponit. Et pro. i. gloria tollens. i. extollens plus nimio, vertice. i. caput vacuum. s. cerebro, aut inaniter gloriosum, & fides. i. fidelitas tacendi prodigia arcani. i. quæ arcanum prodit existens perlucidior. i transparentior, vitro. i. per cuius medium citius arcanum videtur quam res inclusa vitro, quæ non modo non celatur, sed maior quam sit apparet.

DE GLYCERA.

Queritur se Veneris, & Bacchi tum libertatis, & ocij impulsu in amorem trahi, quo occupatus non possit scribere res graues, sed amatorias duntaxat, innuit autem facile quenquam in amorem incidere, qui vino, & voluptati indulgeat.

Ode XIX. Dicolos, Distrophos: Vt,

Sic te diua potens Cypri.

– – – ∪ ∪ – ∪ ∪

– – – ∪ ∪ – ∪ ∪ – ∪ ∪

MATER sæua cupidinum,
 Thebanæq. iubet me Semeles puer
 Et lasciua licentia
 Finitis animum reddere amoribus:
 Vrit me Glyceræ nitor
 Splendētis Pario marmore purius:
 Vrit grata proteruitas,
 Et vultus nimium lubricus aspici.
In mę tota ruens Venus,
 Cyprum deseruit: nec patitur Scythas.
Et versis animosum equis
 Parthum dicere: nec quæ nihil attinent.

Hic viuum mihi cespitem, hic
  Verbenas pueri ponite, thuraque
Bimi cum patera meri.
  Mactata veniet lenior hostia.

ANTO. MATER &c.) XIX. Ode poëta scribit à Venere, Baccho, & ocio ince se cogi formosam Glyceram ad amare, quapp Scytharum, Parthorum ue prælia eum scribere Venus non patitur, nec etiã illa quæ ad voluptatem, amorem ue non pertineant, at tandem peractis sacris Glyceram sibi leniorẽ fore. [Cupidinum) Tres Cupidines Cic. fuisse docet in lib. de Nat. Deor. Cupido enim primus (vt inquit Mercurio, & Diana prima natus est. Secundus Mercurio, & Venere secunda. Tertius quidem est Anteros Marte, & Venere tertia. Ouid. etiam inquit lib. iiij. Fast. Alma faue dixi geminorum mater amorum. Dicunt autem Iocum, & Cupidinem Veneris filios, hinc, matrem geminorum, Amorum dici, vnde Horat. ait lib. j. Ode ij. Siue tu mauis Erycina ridens. Quam volat circum Iocus, & Cupido. Alter autem allicit, alter coniungit. [Thebanæq. Semeles) Ea. n. Cadmi Semeles. filia ex Ioue Bacchum tonitru mediante produxit. [Lasciua licẽtia) Corruptiores enim & licentia sumus. [Glyceræ nitor) γλυκὺς Glycer s. & γλυκερὸς dulcis dr. Pario marmo. Str. lib. x. inquit, paros lapidẽ producit, quem parium appellant ad marmoreas scripturas aptissimum. Est aũt Paros vna Cycladum, auctore Plin. lib. iiij. [Proteruitas) Intẽperantia, & impudẽtia, ppea sustulit. Et vultus &c. Paros insula. [Lubricus) Luxuriosus, & labilis ad Venerem. [Cypron) i. relicta insula gratissima solum me petijt, de Cypro autem, late in Ode iij. [Scythas) . i. Scytharum prœlia. Scythia vero regio est ad septentrionem. [Parthum) Parthi Scytharum exules fuere regnauerunt tamen in Oriente. Comminus in acie prœliari, aut obsessas expugnare vrbes nesciebant, pugnabantq. aut procurrẽtibus equis, aut terga dantibus, sæpe etiam fugam simulantes vt incautiores aduersum vulnera in sequentes haberent, id lib. xlj. Iust. Parthi. scr. [Attinens) ad Venerem. s. & lusus, & voluptates. [Viuum cespitem) i. aram ex cespite. Vult enim dijs sacrificarem, præsertim Veneri, quo Glycera mitior sibi fiat. Est autem cespes, herba cum propria terra euulsa, hinc Naso lib. ij. Amorum ait: Gramineus madidam cespes obumbrat humum. [Verbenas) Verbena Iouis Cespes. ara vertebatur, domus purgabatur, lustrabaturque. Serebatur aũt domestica in hortis flore albo. Sacerdotes purificationibus eam adhibere consueuerunt plura diximus, lib. 4. Georg. [Pueri) Famuli. [Bimi meri. i.) duorum annorum. [Patera). i. cratera. [Lenior) Mitior Glycera quam proteruam ostenderat. Verbena.

ACR. MATER sæua Cupidum) Ode Dicolos Distrophos erotice ad pueros suos. Metrum primo versu Glyconicum. Secundo Asclepiadeum. Hac Ode renouari sibi amorem Veneris instinctu dicit, adiuuante hunc licentia, & Libero Terent. Nam corruptiones sumus omnes licentia. [Sæua) Crudelis modo, vt, Sæuus amor docuit natorum sanguine matrem Commulare manus & alibi: Vt superorum sæuæ memorem Iunonis ob iram, & Stat maternis sæuus in armis, dicit autem Venerem, vt Matris Acidaliæ. [Semeles) Semele nomen matris Dionysi. [Puer) Dionysius, qui colitur apud Thebas. [Et lasciuia licentia) Ocium quod semper in lasciuiam resoluitur. [Finitis animum reddere amoribus) Iam desertis & alienis ab animo denuo ijsdem incitari. [Glyceræ) Nomen amatæ puellæ. [Splendentis Pario) Parius lapis candidissimum est, vnde signa multa fiunt propterea. Niueamq. Paron dixit Virg. & , Stabunt Parij lapides spirantia signa, & alibi: Argentum Parius ue lapis circundatur auro. [Vrit) Incendit. Virg. Carpit enim vires, paulatim vritq. videndo Fœmina. [Grata proteruitas) amantibus grata procacitas, siue impudentia, qua interdum consueuerunt commendari mulieres. [Lubricus) ad libidinem procliuis. [Cyprum deseruit) Relicta in qua Venus colitur, insula me totum occupauit. [Nec patitur Scythas) Nõ sinit me cantare de prœlijs, dicit autem se amore Veneris, & delicijs occupatum scribere bella non posse. [Versus equis) In fugam retortis, quare fortiores dicuntur Parthi, vt, Et missam Parthi poscunt in terga sagittam. [Nec quæ nihil attinent). i. quæ ad voluptatem non pertinent, nec attinent ad amorem, vt, Quin tu aliquid saltem potius quorum indiget vsus. [Hic mihi viuum cespitem hic Verbenas pueri) Verbena aut terra visens, aut cespes ad sacrificium, bene autem verbenas, cespitem, & thus Veneri promittit, quæ non placatur sanguine. Virg. Tum Venus, haud equidem tali me dignior honore. Et item: Centumq. Sabæo Thure calent aræ, sertisq. recentibus halant. Verbenas pueri ponite, herbas sacras, vt Virg. Verbenasq. adole pingues & mascula thura. & Terent. Ex ara sume hinc verbenas tibi. [Mactata veniet lenior hostia). i. facto sacrificio mansuescet, hoc est lenior Glycera Veneri veniet quam proteruam dixerat.

MATER sæua Cupidinum) Hac Ode renouari sibi ait amorem instinctu Veneris, ac vini, adiuuante etiam licentiæ libertate. [Vrit grata proteruitas) Dixit, quia plerunque ipsa superbia, ac fastidium mulieris magis eam amatori commendat. [Et vultus nimium lubricus aspici) Mire dictum est, cuius vultus, cum aspectus est lubricos in amorem sui facit iuuenes. Nec patitur Scythas: Et versis animosum equis. [Parthum dicere) Hic ostendit se in delitijs Veneris occupatum non posse res bellicas scribere. [Nec quæ nihil att.) Iucunde nihil ad se pertinere ait alia, nisi quæ ad Venerem pertinent. [Mactata venit lenior hostia) Veneri .s. mactata hostia Glycera lenior veniet, de qua bene hoc dictum est, quia proteruam eam esse iandudum ostenderat. P O R.

MATER sæua Cupidinum) Graphice significat se inuitum ad adamandum rursus impelli, illectum videlicet, nitore Glyceræ amicæ suæ dulcis. Vnde hæc Ode in gratiam eius scribitur. Estque ordo. Mater Cupidinum .s. Venus, sæua. i. imperiosa, & dum vult nulli parcens. Vnde Papa Pius: Ah Venus ad nutum trahis omnia numina tecum. Et puer. i. filius super iuuenis. s. Bacchus, quia (vt dicit Prop.) Solis est Baccho Phœboq. æterna iuuenta. Semeles. s. amicæ Iouis. Thebanæ. Id quidem secundum Orpheum, verum est. Nam Ægyptij Bacchum sibi vendicant, bene autem, Bacchum addit, quia sine Cerere & Baccho, friget Venus. Et contra (vt D. Hieron. dicit) Venter mero æstuans facile despumat in libidinem. Et lasciua licentia. i. petulantia carnis indomitæ. Vnde à tribus prouocatur Venus ab influentia Veneris, à vino Paulus: Nolite inebriari vino, in quo est luxuria. & à licentia. i. indulgentia, qua carnis voluptati inseruitur, cui continẽtia opponitur, iubet me reddere animum amatoribus finitis. Nã nitor Glyceræ. i. dulcis illius puellæ, splendẽtis purius. i. nitidus, marmore Pario. i. candidissimo in Paro insula nato, quod nonnulli alabastrum putant, vrit. i. incendit me igni amoris. Et proteruitas. s. Glyceræ, quæ se non facilem nimis exhibet, ne facilitas nimia contemptum pariat, vnde additur cõgrue grata. i. quæ eam mihi acceptiorem facit, vrit me, & vultus eius nimium lubricus. i. difficilis præ lubricitate, aspici. i. ad aspiciendum. Quia enim nitet, & quodam spiritu vino præditus est. nõ potest visus in eum infigi, ideoq. lubricus est vt terra oleo, aut sanguine, aut alio pingui perfusa in quam pes figi non potest. Venus ruens. i. impetum faciens in me, deseruit tota. i. cum omni potestate sua, Cyprum patriam suam, Nec patitur me dicere. s. lyrico carmine describere, Scythas. s. populos bellicosos, quorum exules Parthi sunt, & Parthum animosum versis equis, vnde Maro. Fidẽtemq. fuga Parthum, de quo in fine secundæ Odes dictum est. Nec patitur me dicere quæ nihil attinent. s. ad amores, & Venerẽ, hoc est cogor duntaxat amatorias cantilenas dicere, quia ex abundantia cordis os loquitur. Et ideo quia vror & cogor, ò pueri. i. ministri mei, ponite hic cespitem viuum. i. cum viridi herba auulsum, ponite mihi hic verbenas. i. herbas sacrificio aptas, & thura cum patera. i. patenti poculo (vulgus tarsiam vocat) meri. i. puri vini, bimi. i. duorum annorum, quia amica veniet lenior. i. minus proterua, minusque difficilis, hostia mactata. i. cæsa Veneri. A S C.

VRIT me Glyc. nitor &c.) Mea quidem sententia, q̃q̃ ceteri aliter sentiunt vult ostendere Flaccus noster tantam fuisse gratiam & Venerem vultus Glyceræ nitoremq. vt nemo posset firma oculorum acie illũ aspicere, & intueri, sed cogeretur statim oculos demittere & illo hebetari, vt solem aspicientibus accidit, & propterea lubricum dixit vultum, in quo aspiciendo nemo posset fixam oculorum aciem tenere, quod in Augusto Cæsare contigit, vt Suet. refert de oculorum illius splendore, & acie. M AT. Bõfinis.

AD MOECENATEM.

Inuitat eum ad cœnam.

Ode XX. Dicolos, Tetrastrophos: Vt, Iam satis terris niuis, atque diræ.

-υ---υυ-υ-υ
-υ---υυ-υ--
-υ---υυ-υ--
-υυ--

Horat. ó Vile

Ile potabis modicis Sabinum
Cantharis: græce qđ ego ipse testa
Conditum leui: datus in theatro
Cum tibi plausus
Care Mœcenas eques: vt paterni
Fluminis ripæ, simul & iocosa
Redderet laudes tibi Vaticani
Montis imago.
Cæcubum, & prœlo domitam Caleno
Tu bibes vuam. mea nec Falernæ
Temperant vites, neque Formiani
Pocula colles.

ANTO. Ile potabis) XX. Ode Mœcenati secum cœnaturo vile Sabinum exhibere promittit, quod græca testa condiderat, quo suauius esset, ipse tñ Mœcenas propria domo cæcubum bibet, Horatio. n. nec Falernum nec Formianum inest. [Cãtharis) Ordo est. [O' care Mœcenas eques) Potabis modicis cantharis vile Sabinum, quod conditum græca testa ego ipse leui. [Cantharis) Cantharus græcum nomen poculi genus, & proprium liberi patris poculum, quem Maro Sileno assignat, au cto est Macr. lib. v. Sat. [Græca testa). i. amphora, quam græcam testam appellant, quoniam Argilla (vt quidem putant) ab Argis vocata est, apud quos primũ ex ea vasa confecta sunt, vel græca testa ait, qm̃ (vt Plin. lib. xxxv. scribit) in Samo plastice inuenta fuit, in quo titulo dicit etiam q̃ fictilia dolia ad vina excogitata sunt, & ad quas pp quæ Numa rex septimum collegium figulorum instituit, vel græca testa ait, vt intelligas è Græcia illam venisse cum aliquo optimo vino. [Leui) Præteritum est à lino. Leui igitur. i. piccaui & inunxi. Nam (vt Plin. docet lib. xiiij.) in Italia pice ac resina condiebantur musta Columella etiam libro vlt. indicat vasa fictilia pro vino seruãdo picata esse debere, non nulla tñ pura, prout ꝗdõ conditura exegerit. Et Terent. inquit: Releui dolia, quod significat aperui, & quasi regypsaui, vt etiam Porphyrio docet. [Datus in theatro) Ostendit, quo tpe vinum illud condiderit, per quod vetus innuit esse, vile tñ, hoc est non quale Mœcenas Cæcubum, aut Calenum habebat. [Plausum) Clarissimi viri populi plausu in theatro excipiebantur, qđ latius Ode j. ostendimus. [Paterni fluminis). i. Tybridis Hetrusci. Mœcenas enim ab Hetruscis regibus oriundus fuit, vt late patuit Ode j. Tybris autem (vt Str. lib. v. edocet) ex Apenninis montibus effluit partimque per ipsam excurrit Hetruriam, deinceps ipsam disterminans, primum quidem ab ea diuidit Vmbriam, postea vero Sabinus, & Latinos. [Iocosa imago). i. Echo de qua superius ample. [Redderet) Reboaret. [Vaticani montis) Vaticanus collis, inquit Fest. appellatus est, q̃ eo potius sit P. R. vatum responso, expulsis Hetruscis. eo aũt colle sita est Petri Apostoli basilica. Is deniq; collis non longe erat a theatro Pompeij, vt Porphyrio asserit, de Vaticano vero plura Gell. meminit lib. xv. cap. xvij [Cæcubum) Sinui Gaietano contiguum erat Cæcubũ oppidum, cui adiacebat Vrbs Fundi in Appia via, tota illa ora præcipua vina generabat. Verum Cæcubum, & Fundanum sicuti Falernum, & Albanum inter nobili nominabantur. auct. est Str. lib. v. plura diximus in Epodo ix. [Preio) Prelum ligneum instrumentũ ad vuam præmendã. [Caleno) Str. lib. v. edocet, Calenum in Cãpania vrbem in primis eximiam adiunctã Casilino fuisse, inde aũt optima vina Romam aduchebantur, vt idem inqt. Sunt qui è Calibus Calenum dictum putent. de q̃bus lib. vij. Aen. poëta ait, Aequora quiq; Cales linquunt. Sunt qui καλός quod bonũ significat, οἶνος vinum. [Tu bibes) Cum. s. tua in domo fueris. [Vuam) Pro vino posuit. [Falernæ vites) secunda vini nobilitas Falerno agro erat, qui ager à monte Campano læua petentibus vrbanam Coloniam Syllanam nuper Capuæ contributam incipit, auct. Plin. lib. xiiij. [Formiani colles) Oppidum Formię iuxta Caietani, antiqua fuit Lestrygorum sedes, vt scr. Plin. lib. iij. Straboq. lib. v. sic ait. Subinde Formiæ, quas cõdidere Lacones, quas prius Hormias à stationibus. i. Hormi bonitate appellabat ὅρμος autem (vt dicunt alij) portus dicitur artificialis.

Cãtarus. *Argilla.* *Tyberis.* *Vaticanus.* *Cæcubũ.* *Calenũ.* *Cales.* *Calos.* *Omos.* *Formia.* *Hormies*

ACR. VILE potabis modicis Sabinum) Metrum sapphicum hendecasyllabum. Mœcenatem inuitat ad cœnam, cui mediocritatem suam excusat promittens ei vinum Sabinum nouitate vile, sed quod in amphoram græcam miserit, vt inde aliquid traheret suauitatis, eo tempore quo ille in theatro à populo laudabatur, [Vile) Aut nouum, aut certe abundans minoris precij, vt Virg. Si vero vitiamq. feres, vilemq. fasellum. Et vilibus aut onerat pomis, aut vile, vinum propterea quod ipsi vile sit, qui meliora potare consueuerat. [Potabis modicis) Ordo est: Care Mœcenas eques potabis vile Sabinum modicis cantharis, quod ego ipse leui conditum græca testa, cum datus est tibi plausus in theatro, vt ripæ Paterni flumini simul & iocosa imago Vaticani mõtis redderet tibi laudes [Modicis) Paruis, aut modum habentibus. [Cãtharis) Vasis vinaris ansas habentibus. [Leui) Aperui, protuli, vt, Releui dolia omnia. [Care Mœcenas eques,) Constat Mœcenatem in equestri dignitate mansisse sua voluntate, dum ei facultas consulatus pateret. [Vt paterni) Paterni ideo, quia de Tuscia fuit Mœcenas. Vnde oritur Tyberis, vt Virg. Quæ Tuscum Tyberim & Romana palatia seruas. nam & Porsenę dicit affinis fuisse. [Redderet laudes) Per Echo. s. [Vaticani) Vaticanus mons est vicinus theat. in quo dicit per Echo auditas voces resonare, vt Virg. saxa sonant, vocisque offensa resultat imago. [Cæcubum) vinum Campaniæ regionis. [Et prœlo) Prœlum dicitur, vnde vuæ præmi consueuerunt. [Mea nec Falernæ, Temperant vites) .i. non fruor vino illarum ciuitatum, neq; sunt mea pocula similia. [Vites) Probati & optimi de quo Virg. Rhetica nec celsis ideo contende Falernis. [Neque Formiani) Formiæ ciuitas est, vnde est hoc deriuatum.

VILE potabis modicis Sabinum) Mœcenatem ad cœnam inuitat promittens se ei vinum Sabinum exhibiturum, quod in amphoram græcam miserat, vt inde. s. aliquid adduceret suauitatis. Vile pro non vetustor videtur dixisse. Alioquin Sabinum vinum si vetustum sit, non est vile. [Modicis) Videtur modicum pro paruo positum quod quidam negant, existimantes modicũ à modo dictum & significationem habere eius quod græce μέτριον dicitur. [Care Mœcenas eques) Constat Mœcenatem in equestri dignitate sua voluntate permansisse, cum vtiq; facultas lati claui pateret. [Vt paterni fluminis ripæ) Tyberis ex Etruria venit quẽ patrem Mœcenati dicit, quia inde Mœcenas fuit oriundus. [Vaticani) Vaticanum autem montem non longe esse à theatro Pompeij scimus quem resonuisse simul cum ripis plausu populi dicit, [Conditum leui) Dicit hoc vinum per semetipsum inueteratum condidisse, leuisse ergo se gypso vtique vult intelligi. Huic contrarium est Terentianum illud: Releui dolia, atque omnes serias quod significat aperui & quasi regypsaui. [Datus in theatro Cum tibi plausus) Diximus & supra claros & bonæ existimationis viros plausu populi solitos fuisse in theatro excipi, malos aũt exsibilari. [Tu bibes vuam) Pro vino metonymia τρόπος dicitur huic contrarium Plaut. in Trin. fecit vinum, pro vua dicens. Illud vinum priusquam coctum est pendet putidum. [Mea nec Falernæ Temperant vites, neque Formiani Pocula colles) Per qđ signat nec Falernum, vinum se habere, quod ei in cœna exhibeat, nec Formianum. POR

VILE potabis) Inuitat Mecœnatem ad tenue vinum, quia aspernaturam non autumat, tacite eum à modestia, & comi temperantia laudat. Ordo est. O Mœcenas care. i. mihi dilecte, eques .i. de ordine equestri, tu potabis. s. apud me, Sabinum. s. vinum vile. i. modice precij, & inde cantharis. i. poculis illis modicis. i. non multum capacibus, quod conditum testa græca. i. vase fictili super fecem vini gręci, quod preciosius, & vinosius debiliori saporem, & vim daret, ergo ipse, q. d. non per ministrum, cui non confidebam, sed proprij manibus, leui. i. obturaui, vt non euaporet tunc. s. cum plausus. i. applausus est tibi datus in theatro. sic sup. vt ripæ fluminis paterni. i. Tyberis, qui præter Hetruriam patriam tuam labitur, sup. redderent. i. referrent resonando, tibi laudes, & simul imago iocosa. s. Echo, quæ solam vocem pro imagine habet, voce autem cantantium nihil iracundius, montis Vaticani redderet tibi laudes. [Cæcubum) Tu bibes, inquit, domi tuæ, Cæcubam sup. vinum quod nascitur iuxta Caietanum agro, & vuam domitã. i. pressam, prœlo. i. impressorio Caleno. i. apud Calenum oppidum Campaniæ, sed neque vites Falernæ. i. quæ nascuntur in Falerno monte Campaniæ Italicæ, neque colles Formiani, qui sunt iuxta Caietam, temperant mea pocula, refert singula singulis, nam pro Cæcubo negat Falernum, pro Caleno negat Formianum. ASC.

IN DIANAM ET APOLLINEM.

Hymnus ad chorum virginum, & puellarum, vt ludis Apollinaribus, ex instituto L. Sylla & libris Martij vatis dedicatis Apollinis & Dianæ laudes cantant, qui precibus deliniti, famem & pestem, bellum in hostes transferant.

Ode XXI. Tricolos, Tetrastrophos: vt,
Quis multa gracilis te puer in rosa.

---uu--uu-u-
---uu--uu-uu
---uu--
---uu-u-

IANAM teneræ dici Virgines:
Intonsum pueri dicite Cynthium,
Latonamque supremo
Dilectam penitus Ioui
Vos lætam fluuijs,& nemorum coma
Quæcunque aut gelido prominet Algido,
Nigris aut Erymanthi
Siluis, aut viridis Cragi:
Vos tempe totidem tollite laudibus,
Natalemque mares Delon Apollinis,
Insignemque pharetra,
Fraternaque humerum lyra.
Hic bellum lacrymosum, hic miseram famem,
Pestemque, à populos, & principe Cæsare in
Persas, atque Britannos
Vestra motus aget prece.

ANTO. IANAM teneræ)Bello Punico secundo, vt Macr. lib.j.Sat. ostendit, ex libris Sibyllinis Apollini ludi primũ instituti fuere, fertur aũt in carminibus Martij vatis inuentum esse ita scriptum. Hosten. Romani si ex agro pellere vultis, vomicamq. quæ gentium venit longe. Apollini censeo vouendos ludos qui quotannis cõiter Apollini fiant, his ludis faciendis presit is prætor, qui ius populo, plebiq. dabit summum. Decem viri græco ritu hostis sacra faciãt, hoc si recte facietis, gaudebitis semper fietq. resp. melior, Nã is diuus extinguet per duellos vestros. Itaq; decem viris præceptum est, vt græco ritu hisce hostijs sacrũ facerent Apollini, boue aurato, & Capris duabus albis auratis. Latonæ boue fœmina aurata, ludos in Circo populus coronatus spectare iussu hæc est Macr. Hac igitur Ode hortatur poëta, vt ludis Apollinaribus virgines Dianam, Apollinẽ pueri. Latonãque laudibus efferant. Apollo.n.eorum præcibus motus & bellum & famem & pestem, hostesq. ẽt à populo pellet. De ludis aũt secularibus hic intelligere minime conuenit. est.n.carmen profusius alibi. vbi de Latona, nulla est mentio. Cui quidem in Apollinaribus, sicuti Apollini sacrum fiebat, quanquam diuersis hostis, vt ostendimus.[Dicite) Cantate, laudate. [Intonsum Cynthium).i. Apollinem. Tibullus etiam inquit. Solis æterna est Phœbo, Bac
Cynthos. choque iuuenta. Et decet intonsus crinis vtrunq; Deum. Est aũt
Delus. Cynthus mons sublimis & asper Delo vrbi imminens, quæ insula in mari Aegeo sita vrbem habet in plano positam & Apollinis templum, atq; Latonæ, quæ ibi Dianam simul, & Apollinem peperit. auctor Strab. lib.x. idem ẽt lib. xiiij. de Latonæ partu optime meminit. [Supremo Ioui) .i. maximo. [Vos lætam fluuijs) Ordo est, Vos virgines tollite laudibus nemorũ comam lætã fluuijs, comam quæcunq; prominet aut gelido Algido, aut nigris siluis Erymanthi, aut viridis: Gragi, id aũt in Dianæ gratiam fieri
Algidũ. vult, illa.n.in siluis vagari solebat & montibus. [Lætam fluuijs) .i. fertilem & Luxuriantem fluuiorum humore. [Algido) Algidũ oppidum erat post montes Tusculanos ad quos descendebat via Latina. Auctor est Str. lib. v. Nunc vrbis vestigia extant, estque locus latrocinijs maxime infestatus. [Erymãthi) Erymanthus mõs est Arcadię, & fluuius ab eo dimissus, quod Solinus scr. Nigris siluis).i. vmbrosis. [Cragi) In Strab. lib. xiiij. semper est. Cragus, ait
Cragus. enĩ de Lycia scribẽs. Deinceps est Anticragus mõs erectus, in quo est Carmylesus locus in conualle iacens. Post hunc Cragus, qui vrbem habet eiusdem nominis, hic fabulam de Chimeræ mõtibus confingunt, est ẽt non procul hinc conuallis quædam no-
Pãdarus. mine Chimæra ab littore porrecta. Crago subiacet. Pinara vna ex maximis Lyciæ ciuitatibus, hoc in loco Pãdarus colitur. [Vos Tempe) Ordo est. Vos mares totidem laudibus tollite Tẽpe &c. hoc aũt in Apollinis gratam fiebat. [Natalemq. mares) Legendũ est mares non matres, versus.n.non staret aliter, nec sensus quadraret superiori. Nam cum virgines Dianæ loca laudarint, nunc mares.i. pueri Apollinis loca celebrant. [Tempe) De ijs videto Ode vij. [Pharetra) De hac vide superius. [Fraterna lyra) scribit Higynius, Mercurium cum primum lyram fecisset in Cylleno Lyra Inuentio.
monte Arcadię, septem chordas instituisse ad Atlantidum numerum, q̃ Maia vna ex illarum numero esset, quæ Mercurij est mater. Deinde cum Apollinis boues abegisset, deprehensus ab eo, quo sibi facilius ignosceret, petẽti Apollini, vt liceret sibi se dice inuenisse lyram, concessit, & ab eo virgulam quandam numeri accepit. Apollo aũt lyrã acceptam dr̃ Orpheum docuisse & postquam ipse cytharam inuenerit, illi lyram concessisse Fraterna ergo lyra, qm̃ Mercurius & Apollo Iouis filij sunt. [Hic bellum) Ordo est, Hic Phœbus vestra prece motus aget à populo, & à principe Cæsare in persas, atq; Britannos bellum lacrymosum, hic aget miseram famem, & pestem. [Persas) Persia tota altissimis Persia.
vallatur montibus à septentrione Mediæ hæret, vt docet Dion. Est autem nobis regio orientalis. [Britannos) finis erat orbis ora Gallici litoris, nisi Britannia insula nomen pene alterius orbis Britannia.
mereretur, octingentis & amplius millibus passuum longa porrigitur, illic nullus anguis, auis rara, gens inhospita, & bellicosa. Hæc & plura Solin. iacet autem inter septentrionem & occidentem auctore Plin. lib. iij.

DIANAM teneræ dicite virgines) Ad chorum virginum ACR.
& puerorum. Metrum duobus versibus Asclepiadeum. Tertio pherecratium. Quarto Glyconium. Augustus ludos seculares instituit, quibus hymni Apollini, Dianæq. dicebantur à nobilibus quas pueri Apollini, Dianæ virgines, hac Ode hoc ipsum docet, & hortatur vt cantent. [Dicite) Cantate, vt cui non dictus Hylas puer & Latonia Delos. [Intonsum) Crinitũ. [Cynthium) Apollinem, à Cyntho monte Deli, in quo natus est. Virg. Cum canerem reges & prœlia, Cynthius autem velit, & admonuit. [Latonamq. supremo) Maximo vt Terent. Proh supreme Iupiter. [Et rex ipse Iouis de regente suprema. [Penitus) Aut valde, aut familiariter, vt Penitus genus omne perosum Fœmineum. [Vos lætam) Ordo est, vos dicit lætam comam nemorũ, & quæcunq; prominet fluuijs aut Algido gelido, aut nigris filiis Erymanthi mõtis Arcadiæ, aut nigris siluis viridis Gragi, & vos mares tollite Tempe Apollinis totidem laudibus, & Delon natalem Apollinis. & humerum insignem fraterna lyra. [Tempe) Mons & amœna Thessaliæ. [Fraternaque humerum lyra) quia à Mercurio lyra inuenta est, & Apollini data ab eo, quia Apollinis frater Mercurius putatur. [Hic bellum) Ordo est, Hic motus vestra prece à populo & principe Cęs. aget lacrymosum bellum & pestem cum misera fame in Persas. atque Britannos. [Lacrymosum) Luctuosum, vt Virg. Siue getis inferre manu lacrymabile bellum. [Arget) Auertet. aut biget.

DIANAM teneræ dicite virgines) Dicite pro cantare positum est, vt Cui non dictus Hylas, & puer, Latonia Delos. [Latonamque supremo Dilectam penitus Ioui) supremo pro summo, vt supreme Iupiter à Terent. Dicitur, penitus aũt dilectam pro valde dilectam, vt penitus modo non genus omne perosum Fœmineum funditus & penitus dilectam intellige. [Nigris aut Erymanthi siluis) Erymanthus mons in Arcadia. Nigris autem siluis vmbrosis intelligamus. [Gragi) Gragus mons Lyciæ, in quo Chimæra fuisse dicitur. [Vos Tempe) Locus in Thessalia opacitate, & Peneo flumine amœnus, qui in honorem Apollinis merito laudatur, q̃ ibi laurus plurima sit. [Fraternaque humerum lyra) Et hic & superiore accipe insignem cythara per figuram hec elocutio intelligenda, vt sit, Apollinem insignem humerum habentem, vt Læta comam dicitur a Virg. & multa similia. [Fraternaq. lyra) Quia Mercurius lyram inuenit, qui frater Apollinis. [A populo, & principe Cæsare) Nunquid principe, ad populum referemus, vt sit, A populo principe, quia P.R. princeps erat & rector omnium populorum, & recte dicitur. POR.

DIANAM &c.) Dianæ, Apollinis, & Latonem eorũ matris ASC.
laudes cauendas monet, dicens, virgines teneræ.i. adhuc incorruptæ, dicite.i. laudate, Dianam, & pueri dicite Cynthium.i. Apollinem, intonsum.i. semper crinitum, & Latonam matrẽ eorũ dilectam penitus Ioui supremo.i. celesti. [Vos Lætam) Constructio dependet a superiori sic. Vos inquam teneræ Virgines, dicite in honorem Dianæ venatricis, comam nemorũ.s. frondem, letam.i. gaudentẽ, aut bene nutritam fluuijs quia scriptũ est. Sicut lignum terus decursus aquarũ quod fructum suum dabit in tẽpore suo. Et dicite comam quæcunq; prominet, aut Algido olim oppido post montes Tusculanos gelido. vnde ab algore.i. gelu dr̃ aut

in nigris .i. vmbrosis, & densis siluis Erymanthi montis Arcadiæ aut in siluis Gragi, seu Cragi, montis Lyciæ, viridis .i. virescentis, multis frōdibus. Vos mares, i. pueri laudantes Apollinem, tollite totidē laudibus Tempe .s. loca amœnissima Thessaliæ lauris consita, vnde & Apollini grata, & Delon insulā in mari Ægæo, natalē Apollinis .i. in qua natus est Apollo, & sup. Apollinem insignē humeꝶ .i. habentem humeꝶ insignitū, pharetra, & lyra fraterna, quā à Mercurio dono accepit, hic .s. Apollo, motus vestra prece aget in Persas q. hostes Rom. Imp. & Britannos ēt hostes, aut lōge positas ab imperio Rom. Vnde Maro in Buc. Et penitus toto diuisos orbe Britannos, hodie Anglos vocant bellum lacrymosum .s. victis, quia bellum est victoribus iucūdum. Hic aget à populo R. & Cæs. Aug. principe .s. Romani populi, miseram famē, & pestē in Persas atq; Britannos, vbi tria mala semper formidata enumerat, ex ordine, quia bellum famem parit, fames pestē.

COEL. RHOD. HIEROPHANTE ex Hieronymi doctrina euitantur Athenis. Quin Romæ monogamus ad sacerdotium admittebatur flamen, itidem & flaminica. Apidis Ægyptij Tauri sacra obit semel maritus. Taceo vestales virgines Iunonis quoque Arginæ, Mineruæ, Dianæq. denīq; Apollinis ēt. Ex quo & lyricus poeta, Dianā teneræ dicite virgines, Intonsum pueri dicite Cynthium.

AD ARISTIVM, INDICANS VBIQVE tutam esse innocentiam.

Scribit Fusco, amico bonum virum numinis prouidentia vbique tutum esse etiam si inter res periculosissimas versetur neque alio egere adminiculo quam sola innocentia, quemadmodum ipsi contigit: quem cum in silua spatiaretur, lupus inermem fugit, & contra malum, teste prouerbio, vt limus mordeat.

Ode XXII. Tricolos, Tetrastrophos: Vt, Iam satis terris niuis, atque diræ.

-u--–uu-u-u
-u---uu-u--
-u---uu-u--
-uu--

INTEGER vitæ, scelerisque purus
Non eget Mauris iaculis, neq; arcu,
Nec venenatis grauida sagittis
Fusce pharetra:
Siue per Syrteis iter æstuosas,
Siue facturus per inhospitalem
Caucasum: vel quæ loca fabulosus
Lambit Hydaspes.
Nanque me silua lupus in Sabina,
Dum meam canto Lalagen: & vltra
*expeditus. Terminum curis vagor * expeditus:
Fugit inermem.
Quale portentum neque militaris
Daunia in latis alit esculetis:
Nec iubæ tellus generat, leonum
Arida nutrix.
Pone me pigris vbi nulla campis
Arbor æstiua recreatur aura:
Quod latus mundi nebulæ, malusque
Iupiter vrget:
Pone sub curru nimium propinqui
Solis, in terra domibus negata:
Dulce ridentem Lalagen amabo,
Dulce loquentem.

ANTO.

NTEGER vitæ) xxij. Ode Fusco amico, optimo viro, nec iaculis, nec sagittis opus esse quāuis loca periculosa adeat, quod quidem exemplo sui ostendit Dū enim suam Lalagen cantando apud suum ageliū Sabina in silua vagaretur, ingens lupus eum inermē fugit. Concludit inde se Lalagē vbicunque fuerit amaturum, vel in frigidissima Scythia, vel in feruenti Africa. [Mauris iaculis) De Mauris vide ij. Ode posuit aūt Maura iacula propter leones, qui in Mauritania sunt. [Syrtes) De ijs late in Epodo ix. [Caucasum) Is Scythiæ mons est, dictus quasi Graucasus, hoc est niue candidus, vt Plin. lib. vj. Hero. aūt liber etiam vj. scribit, Caucasum omnium montium altissimū esse. [Inhospitalem) .i. inhabitabilem propter niues, scilicet. [Hydaspes) Is fluuius est amplissimus, & ad nauigandi vsum aptissimus in India Dion. teste Strabo lib. xv. scribit, Hydaspen Crocodilos habere, & ingredi Indum fluuium. [Fabulosus Hydaspes) Sua magnitudine ab omnibus ferè decantatus. [Meam canto Lalagen) Id nomen est non ab re fictum, λαλαγὴ enim vox dicitur λαλῶ loquor. λαλιὰ loquela. λάλος loquax. λαλαγέω voco loquor cano. [Portentum) Monstrum rem præsentem, portentum futurum tempus respicit, vt scribit Nonius. [Daunia) Legendum est Daunia non Daunias, nam græce etiam Daunia dicitur, & græce Horat. ꝑduxit a in nominatiuo, quoꝶ plura exempla video in nostro Versilogo. Daunia autem (vt Str. lib. vj. ostendit) Regiuncula erat iuncta Apuliæ, ait enim, ꝙ ipsi Apuli & Daunij, & Peucetij eandem vsurpabant linguam. Ibi quoq; ostēdit Luceriam vetus oppidum Dauniorum fuisse, vbi erat Mineruæ Phanum. Plin. aūt volumine iij. hoc pacto meminit, hinc Apulia Dauniorꝶ cognomine à Daūo, Diomedis socero. Postea ait, quod amnis Cerbalus Dauniorꝶ finis. Item Dauniorum Coloniæ Lucretia Venusia, oppida Canusium, Arpi &c. Ptol. lib. 3. Apulorum Dauniorū inquit. [Militaris) Bellicosa habebat enim viros fortes, præterea locis illis clades illa Cannēsis obtigit, & multa alia prœlia prius & posterius ibidem āctitata sunt. [Aesculetis) Aesculus arbor est glandifera inde Aesculetum. [Iubæ tellus) Fuit Iuba Mauritaniæ rex de quo late Iuuen. in fine lib. 4. In Mauritania autem leones esse Plin. etiam docet. [Arida nutrix) aquarum penuria sicca est Libya ibi .n. multum torrida zona occupat, quare maxima mediterraneæ Libyæ pars, & regio circa Oceanum deserta est, quod Str. lib. vij. edocet. [Pigris campis) .i. frigidis, intelligit aūt de regione Scythiæ habente Riphæum iugum, quæ regio assiduis obsessa niuibus, quippe casus cōtinuatum pruinarum quiddam ibi exprimit simile pœnarum, damnata pars mundi, & à rerum natura in nubem æternæ caliginis mersa, ipsisq. prorsus Aquilonibus conflatis rigentissima. Sola terrarum nō nouit vices temporum, Nec cœlo aliud accipit quam hiemem sempiternam, auctor est Solin. Nulla arbor recreatur æstiua aura, nā (vt dixi) semper hiems ibi est. [Quod latus mundi) .i. quam mundi partem. [Vrgēt) .i. aggrauant. Nebulæ & malus. [Iupiter) .i. aër caliginosus, & rigentissimus. [Pone sub curru Solis) .i. sub zodiaco & torrida zona, quæ quidem æstiua inhabitabilis est. [Dulce) Pro dulciter.

Margin notes: Cauc. sus. — Hyda. spes. — Lalage. — Laleo. — Lalos — Monstrū. — Portētū. — Daunia. — Luceria. — Cerbalus fluuius. — Venusia Canusiū. — Arpi. — Iuba. — Riphei montes.

A C R. INTEGER vitæ, scelerisque purus) Metrum Sapphicum hendecasyllabum tribus versibus. Quartus Adonius ad Aristium Fuscū scribit amicum suum, indicans innocentiam semper & vbique tutam esse ēt inter res sæuas ac periculosas, cuius rei testimonium documentumq. ipse cœperit cū alias, tum præcipue cū in Sabinis in agello suo spatiantē se ingens lupus fugerit dubitandum tñ est verum ioculariter an vere dicatur, quia lupi singuli singulos homines inuadere consueuerunt. [Integer) Innocens. [Nō eget Mauris) .i. quibus vtūtur Mauri, est .n. primitiuum pro deriuatione. [Grauida) Plena fertilis, vt bis grauidæ pecudes bis pomis vtilis arbos. [Aestuosa) aut procellosas, aut nimio Sole feruentes, vnde Virg. Et inhospita Syrthis. [Caucasus) Caucasus mons Scythiæ patet habitationes hominum de quo Virg. [Fabulosus Hydaspes) aut longinquus, aut de quo multa finguntur miranda. [Lambit) Metaphora à lingua co ꝙ lenitur fluat, & ripas suas tanq̄ lingua lambat. [Hydaspes) Fluuius Mediæ, siue Indiæ. Virg. Vt Medus Hydaspes. [Nanque me) Ordo est, Nanque me inermem fugit lupus in Sabina silua, dum canto meam Lalagen, & vagor vltra terminum expeditus curis. [Dum meam canto Lalagen) .i. dum amicæ laudibus allicior voluptate cantādi. Meam aūt, quam diligo, vt Virg. Restitit, Euridicemque suam iam luce sub ipsa Immemor heu, victusq. animi respexit. [Et vltra) Curarum terminum, progressus tanta animi securitate, at nihil timerem. [Portentum) pro lupo posuit. [Militaris) Quia viro fortes, & aptos militiæ habuit. Virg. Hæc genus acre virum. Marses, pubemq. Sabellam. Assuetumq. malo Ligurem, Volcosq. verutos Extulit, hæc Decios, Marios magnosq. Camillos. [Daunia) Apulia dicta à Dauno rege socero Diomedis, aut à regione in qua regnauit, vnde est, Et Dauni miserere senectæ. [Æsculetis) sicut Pinetis à Pino, sic Æsculetis dixit ab Æsculo. [Nec Iubæ tellus) Vt supra, à rege significat prouinciam. Iuba .n. rex Mau-

torum

torum fuit quæ regio & ſicca eſt, & leonibus abundans. Virg. in eius execrationem laudans Italiam: Ac rabidæ Tigres, & ſæua leonum Fœmina. Arida nutrix, ſiticuloſa. Virg. Hinc deſerta ſiti regio eſt. [Pone me pigris) Frigidis locis Scythiæ. Virg. Semper h.ſ.t.e. [Recreatur) Profluatur. [Quod latus) Ac ſi diceret, quam partem. [Maluſq. Iupiter) Iouem aërem poſuit, vt Virg. Iupiter, & l.d.p.t. ac ſi diceret: Loca ſine Sole. Virg. Plaga, Solis iniqua, & item: Tum Sol Pallantes haud vnq̃ diſcutit vmbras. [Vrget) Comprimit, vt cærulea glacie concretæ, atq; imbribus acris. [Pone ſub curru) Aut in frigidis partibus Scythæ, vel in ardentibus partibus Africæ ſi poneretur. [Lalagen) ſe amicam ſuam dicit ſecurum omnium periculorum bono innocentiæ poſſe cantare. [Nimium propinqui) Vt ſemper Sole rubens, & torrida ſemper ab igni. [Domibus negata) Cyrenaicam dicit inhabitabilem. [Duce ridentem) Vt Virg. Fuit aut tibi quidquam Dulce meum.

OR. INTEGER vitæ, ſceleriſq. purus) Ad Ariſtium Fuſcum hęc ſcribuntur, quibus indicat innocentiam ſemper & vbique tutam eſſe cuius, rei teſtimonium ipſe accepit tunc cum in Sabinis in agello ſuo ſpatiantem ſe lupus immenſæ magnitudinis fugerit. Et hæc dubito verum iculariter dicãtur an vere, qm̃ lupi dñr ſolere ſingulos hoïes inuadere. [Integer vitæ) Vt Virg. O pſtans animi iuuenis. [Fuſce pharetra) Grauida pharetraque pro graui, ac per hoc plena metaphora. [Lambit Hydaſpes) Hydaſpes amnis Indiæ. Fabuloſus autem dictus quia India plurima genera miraculorum, & digna fabulis ferat. Lambit autem tranſlatiue dictum eſt à lingua, per quod ſignat Hydaſpen fluuium lenem leuiter ſua ripas tangere. [Canto) Compono. ſ. librum Lucij xvj. Collyra inſcribitur, eo q̃ de Collyra amica ſcriptus ſit. etiam nos ſic plerunque loquimur. [Et vltra terminum curis vagor). i. vltra terminum fundi mei procedo, locorum voluptate oblectatus. Curis autem expeditis, pro ipſe curis expediturus. i. ſecutus. [Neque militaris Daunia) Daunia Apulia dicta à Dauno rege ſocero Diomedis, quam militarem dixit, quia militiæ aptos viros habet. Latis alit Æſcule. Æſculeta ab Æſculo arbore ita dñr vt Pineta à Pino. [Nec Iube tellus) Mauritania intelligenda à Iuba rege. [Pone me pigris) Cur pigros campos dixerit ipſe oſtẽdit ſubijciendo, vbi nulla arbor æſtiua aura recreatur. [Quod latus mundi) Latus pro qualibet mundi parte poſuit. [Maluſq. Iupiter vrget) Iouem pro tempeſtate ponere poëticum eſt. Sic & Virg. Modo Iupiter adſit. Tertia lux claſſem Cretæis ſiſtet in oris. Ergo malus Iupiter, pro eo quod eſt iniqua tempeſtas. [Pones ſub curru nimium propinqui Solis) In Africa. ſ. cui Sol propior eſt, quàm ceteris terris [Domibus negata) Quia vltimæ partes Africæ inhabitabiles ſunt propter nimios calores. [Dulce ridentem) Pro dulciter ridentem. nomen pro aduerbio ponitur.

S C. INTEGER vitæ) Hac Ode docet poëta quantum valeat innocẽtia & integritas vitæ exemplũ a ſe ſumens, qui cantilenis innoxijs intentis dum forte Lalagẽ amicam ſuam cantaret, in lupam ferociſſimũ inciderat inermis, & tñ ille cantantem refugit. Ordo eſt. Fuſce integer vitæ. i. integrans aut integram faciens vitam ſuam (plus aũt eſt, q̃ integer vita, ſicut maturus æui, q̃ æuo) & purus ſceleris, non eget iaculis Mauris, aut Mauri. i. quibus vtuntur Mauri, è manu, hoc eſt eminus ea iactãtes, nec arcu, nec pharetra. i. theca ſagittarum, grauida. i. plena, & ita onuſta, ſagittis venenatis. Siue ſup. ſit facturus iter. i. iturus, per Syrtes æſtuoſas quæ ſunt loca arenoſa in Getulia ad torridam zonam tendẽtes, ſiue per Caucaſum montem Scythiæ altiſſimum, & ſanè frigidũ, & ita inhoſpitabilem. i. nulli præbentem hoſpitium, vel per ea ſup. loca, q̃ loca Hydaſpes fluuius Indiæ fabuloſus. i. de quo multa fabulantur, lãbit. i. alluit. Nanque lupus fugit me inermẽ in ſilua Sabini, dũ ego canto Lalagẽ meam. ſ. amicã, & expeditis, aut expeditus, curis vagor vltra terminũ, lupus inq̃ exñs portentũ. i. fera malũ portẽdens, quale neq; Daunia. i. pars illa Apuliæ, militaris. i. ad militiam apta, vnde Turnus fuit, alit in Aeſculetis. i. ſiluis vbi Aeſculi naſcũtur, latis. i. amplis, Nec tellus Iubæ. i. Mauritania, nutrix leonum arida, qa aq̃s eget, cum bonę nutrices lacte abundare debeant, & tñ feroces nutrint leones. Pone, qa vero id quaſi dexteritate Lalages, quã tunc cãtabat, accidit, dicit ſe vbicũque fuerit, eã amaturum, & cantaturum. Ordo eſt. Pone. i. ſiſte & cõſtitue me, vbi cãpis pigris. i. frigore pigritiẽ inducentibus, nulla arbor recreatur. i. renouatur, & fouetur, aura ęſtiua. i. Solis calore. i. vbi perpetuũ horret frigus ad id. ſ. latus mundi, qđ nebulæ. i. fœtide nubes, & Iupiter malus. i. aër corruptus & malignus, vrget. i. præmunt, pone etiam me in terra negata domibus. i. inhabitabili, propter calorem videlicet, ſub curru Solis propinqui. ſ. terræ, nimium ego ſup. nihilominus amabo ſemper Lalagen amicam meam ridentem dulce, & loquentem dulce. i. dulciter.

AD CHLOEN.

Puellam virorum contactum formidantem increpat, quæ velut hinnulus amiſſa matre trepidet cum à viro nihil illi ſit periculi, vtpote qui ament non vt feræ hinnulum quærat perdere.

Ode XXIII. Dicolos, Tetraſtrophos: Vt, Quis multa gracilis te puer in roſa.

---uu--uu-u-
---uu--uu-uu
---uu--
---uu-u-

ITAS hinnuleo me ſimilis Chloë,
Quęrenti pauidam montibus auijs
Matrem, non ſine vano
Aurarum, & ſiluæ metu.
Nam ſeu mobilibus veris inhorruit
Aduentus folijs; ſeu virides rubum
Dimouere lacertæ:
Et corde, & genibus tremit.
Atqui non ego te tigris vt aſpera,
Getulus ue leo frangere perſequor.
Tandem deſine matrem
Tempeſtiua ſequi viro.

ANTONIVS.

ITAS hinnuleo) Ode xxiij. Chloën puellam alloquitur. Ea enim Horatij tactum tremebunda vitabat matrẽ requirens, vti hinnuleus tigridis, aut leonis morſum metuens fugit ad matrẽ. Cumq. eam non perſequatur, vt tigris, vel leo hinnuleũ, deſinat tandẽ iam matura viro matrem ſequi, potiuſq. ipſi adhæreat. [Vitas hinnuleo) Producit autem pp aſpirationem ſequentem, vel potius poëtarum more. vt latius in noſtro Verſilogo apparet, vbi docuimus pluribus exemplis. h. in metro vim hre nullam. [Hinnuleo) Hinnuleus dimin. eſt ab hinnulo, bene conueniens puellæ timoroſæ. Eſt aũt hinnulus ceruorum, capreolorum, capreatum, damnarumque lius. Plin. ſcribit lib. viij. q̃ equo & aſina mares genitos antiqui hinnulos vocabat, contraq. mulos, quos aſini, & equa generarent, ſic etiã Varro dixit. [Siluę) Hoc loco triſſyllabum eſt. [Veris aduentus) Tunc enim naſcuntur folia & hinnuli, & lacertę in rubris apricantur. [Atqui) Certe. [Tigris) Beſtia eſt maculoſa velocitatis tremendę, vt Plin. ſcribit. [Tempeſtiua viro). i. nubilis & viri potẽs. [Frangere). i. lacerare.

VITAS hinnuleo me ſimilis Chloë) Metrum duobus verſibus Aſclepiadeum. & primus verſus per reſolutionem ſcanditur ita. Vitas, hinnuleo, me ſimilis, Chloë. Tertius Pherecratius. Quartus Gliconicus, qui & ipſa per ſolutionem ſcanditur ita, Aura. & ſiluæ metu. Ad Chloën iam maturam viro ſcribit contactum ſuum fugientem, cui velut ſuadet virorum eam contactum non debere vitare, & comparat eam hinnulo imbelli & natura timido quod ſicut ille leonem, vel tigridem ſic iſta fugiat viros, feras aſtruens inſequi, vt occidant, ſe ad hoc velle conſequi eam vt amplectatur. Senſus autem hic eſt, Chloë me vitat, & timet vt hinnulus qui ceruæ matri aberrauit & ad omnes motus aure, vel ne mortis tremit. Ordo eſt, Chloë vitat me ſimilis hinnulo quærenti pauidam matrem in auijs montibus non ſine magno metu aurarum, & ſiluę. [Auijs) Præter viæ vſum, qua ferè ambulare conſueuerunt. Virg. Auratum reſonat a.u.r.c. Nam ſeu mobilibus. Hypallage eſt pro mobilia folia inhorruerunt aduentu veris. [Inhorruit) Conturbata eſt: vt, Inhorruit armos. Item, Et inhorruit vnda tenebris. [Seu virides rubum Dimouere lacertæ) Colorem, lacertarum expreſſit epitheto, quæ talibus locis læte eſſe conſueuerunt. Virg. Nunc virides etiam o.ſ.l. [Et corde, & genibus). i. animo, & corpore ſynecdochicos. Genibus enim capti tremere conſueuerunt. [Atqui non ego te) Ordo eſt. Atqui non proſequor ego te frangere vt aſpera tigris ue Getulis leo tigris velociſſimum animal eſt. Tandem ad proprium deſiderium retulit, vt Virg. Venuſti tandem tuaque expectata parenti. Vicit ACR.

tier durum pieta.[Tempestiua]Iam matura viro,& viri patiens, & coniunctioni apta.

POR. VITAS hinnuleo me similis Chloë) Hæc Ode in puellam refugientem tactum viri scripta est. sensus est autem. Chloë me vitat, atque timet, vt hinnuleus qui matri aberrauit. [Nam seu mobilibus Veris inhorruit aduentus folijs)Hypallage. pro Veris aduentu folia mota inhorruerunt.i. commota sunt, ac tremuerunt. [Seu virides rubum Dimouere lacertæ) Rubus species est mori agrestis.sic denique & à rusticis hodie in Italia appellatur. [Atqui non ego te tigris vt aspera) Sensus est, Non ita Chloë tu timere hoc debes,vt hinnuleus, quia ille periculum vitæ à tigride vel à leone timet, ego autem te non ea mente persequor, vt absumam,sed amplectar.Quare non vt ille,ita tu matrem adhuc debes sequi cum tu sis id ætatis, vt virum ferre possis.

A S C. VITAS hinnuleo) Iucunde comparat puellam meticulosam, & lasciuiusculam pullo ceruino, dicens: Chloë puella vitat (aut vt alij textus habent,Vitas me similis hinnuleo).i. pullo ceruino quærenti in montibus auijs.i.vbi non sunt viæ,matrem .s. ceruam pauidam,& ex natura,& propter absentiam puli tunc magis pauentem, non sine vano metu aurarum & siluæ, quia si concutitur leui aura ramus in siluis timet insidias venatoris, aut feræ.[Nam seu aduentus Veris).i.flatus zephyri,aut fauonij,quo flante Ver aduenit inhorruit.i.horrorem fecit,folijs.i.frondibus mobilibus.i.facile se motantibus, seu lacertæ virides dimouere .s.a loco suo rubum.i. quoduis virgultum,aut fruticem,hinnulus sup. tremit & corde & genibus, quia præ timore trepidat,& ita facit Chloë quod quasi miretur poëta ait. Atqui.i.sed, cur ô Chloë id facis? ego non prosequor te frangere.i.vt frangam te vt tigris aspera,ve,pro vel, leo Getulus qui ferocissimus est. Et ideo tu tempestiua viro .i. iam matura viro, Iam plenis nubilis annis, desine tandem sequi matrem .s. tuam.

AD VIRGILIVM.

Miro ingenio Virgilium monet, vt amici mortē æquius ferat at enim se non mediocriter dolere,neque dolori modum inuenire ob tanti viri iacturam,verum frustra desiderari quod consequi non queas, Lugere autem supra quem satis est,non solum studium,& inutile,verum etiam impium.

Ode X X I I I I. Dicolos, Tetrastrophos, vt:

Scriberis Vario fortis, & hostium.

–––UU––UU–UU
–––UU––UU–U–
–––UU––UU–UU
–––UU–UU

Vis desiderio sit pudor, aut modus
 Tam cari capitis? præcipe lugubres
 Cātus Melpomene: cui liqdā pater
 Vocem cum cythara dedit.
 Ergo Quinctilium perpetuus sopor
 Vrget? cui pudor, & iustitiæ soror
Incorrupta fides, nudaque veritas,
 Quando vllum inuenient parem?
Multis ille quidem flebilis occidit:
 Nulli flebilior, quam tibi Virgili.
 Tu frustra pius, heu non ita creditum.
 Poscis Quinctilium deos.
Quod si Threicio blandius Orpheo
 Auditam moderere arboribus fidem:
 Non vanæ redeat sanguis imagini:
 Quam virga semel horrida
* reducere. Non lenis precibus fata * recludere,
 Nigro compulerit Mercurius gregi.
 Durum, sed leuius fit patientia,
 Quidquid corrigere est nefas.

ANTO. Vis desiderio)Vigesimaquarta Ode affatur Melpomenem,vt præcipere,& docere velit,quis pudor aut modus,& finis sit desiderio cari amici.Respondet musa, Obijt ergo Quintilius honestus, fides, & verus ante omnis, nulli flebilior, quam Virgilio, qui pius frustra illum deos poscit. Sed si blandius Orpheo cythara personaret, non tamen vita mortuo rediret. Concludit inde quidquid durum non licet emendare,leuius fieri patientia. Is igitur modus musa præcipitur, & docetur in Virg.solamen.[Quis desiderio) Ordo est,O Melpomene cui pater cum cythara dedit liquidam vocem,Præcipe lugubres canthus appositio, Quis pudor, aut modus sit desiderio tam cari capitis. [Desiderio).i.absentiæ.quippe quæ absunt,desiderantur. [Pudor)Modestia & decor.Nam(vt inquit Seneca epistola centesima)est aliquis & dolendi decor,hic sapienti seruandus est,& quēadmodum in ceteris rebus, ita & in lacrymis aliquid sat est. Imprudentium,vt gaudia,sic dolores exundauere, æquo animo excipe necessaria&c.[Præcipe)Doce.[Melpomene) A melodia dicitur,qua audientes demulceantur. hinc ait Horatius. Cui liquidam pater Vocem cum cythara dedit.[Pater)Iouis enim filiæ musæ dicuntur ab Hesiodo in Theogonia. [Ergo) Respondet musa,Ergo,quia.s.lugubres canthus requiris. [Quintilium) Eusebius scribit,Quintilium Cremonensem Virgilij. & Horatij familiarem fuisse, obijsse ante Virgilij obitum annis senis. [Cui) Ordo est,Cui.s.[Quintilio pudor &c.quando inuenit vllum parem? Nuda) Simplex,& pura. [Virgili) Nigidius (vt refert Gell. lib.xij. cap. xxiij.) Valeri in casu vocandi scripsit somno.i.acuto tono esse primam,deinde gradatim descendere,sed si quis nunc, inquit Gellius,Valerium appellans in casu vocandi secundum id præceptum Nigidij acuerit primam non aberit quin rideatur. Prisc. etiam lib. v.j. cum Gellio conuenire videtur. [Tu frustra pius) Ordo est, Tu frustra pius poscit deos Quintilium. [Heu non ita creditum) Ita vt.s.reposcere debeas. [Creditum).i. tibi ab illis. Dijs enim non perpetuo liberos,aut amicos credunt,ac donant,hinc Sen.epist.xc. scribit Liberos,coniugem,atque patrimonium ita nos habere, debere tanquam non vtique semper habituri,& tanquam non futuri ob hoc miseriores si habere desierimus.[Orpheo) De hoc late in Ode xij.diximus. Maro etiam in fine Georg. lat sime meminit, quo modo Eurydicem vxorem Orpheus ab inferis sua fretus cythara reuocare frustra tentarit. Ait etiam Ipse caua solans egrum testudine amorem, Tu dulcis coniux,te solo in littore secum,Te veniente die,te descendente canebat. Tenarias etiam fauces alta hostia Ditis. Et caligantem nigra formidine lucum ingressus. Manesq. adijt regem que tremendum,Nesciaque humanis precibus mansuescere corda.[Moderere)Pulsando temperes,& gubernes. [Vanæ imagini).i.vmbre.Dido Virgiliana,Et nunc magna mei sub terras ibit imago,& Ouid. de morte Drusi ad Liuiā,inquit. Supprimere iā lacrymas non est reuocabilis istis,Quem semel vmbrifera nauita lintre tulit.[Virga)De hac vide in Ode x.[Lenis) Mitis,placidus,facilis. [Fata recludere) Fatorum statuta dissoluere. statuerant aūt nos tuos minime posse redire ad superos Ouidius ēt de morte Drusi ait,Nō tibi non vllis vincere fata datur. [Nigro gregi).i.vmbris. [Durum)Ordo est.Sed quidqd durum est nefas corrigere.i.non licet emendare,leuius fit patientia.Plautus ēt in captiuis ait,Decet id pati animo æquo,si id facietis leuior labos erit.Et in Asinaria,inqt Fortiter malum qui patitur,idem post patitur bonum. Seneca item in epistola xcix. inquit, Rectus, atque integer animus praua fortunæ,& dura,atque aspera ferendi scientia mollit.

Melpomene.

Quint. Virg.

A C R. QVIS desiderio sit pudor,aut modus) Metrum trib.versibus Asclepiadeum. Quartus Glyconicus.Consolatur hac Ode Virgilium impatienter Quintilij amici sui mortem lugentem Sensus aūt est,vel ordo, Dā mihi præcepta carminis in musa qbus ostendā quis modus desiderio esse debeat carissimi sodalis aut amici. Quidam aūt fratrem Virgilij hunc volunt esse. [Tam cari capitis?)Tam cari amici.[Cui liquidam)Purā dulcem,siue canoram. Virg. Tum liquidas corui præsto ter gutture voces, Aut quater ingeminat. [Pater)Iupiter.Iouis.n.& Mnemosines Musæ filiæ esse dicuntur. Ordo aūt est,Melpomene,cui pater dedit liquidam vocem cum cythara, præcipue lugubres cantus, quis pudor aut modus sit tam cari capitis. [Ergo Quintiliū) ordo est,perpetuus sopor vrget Quintiliū cui pudor & incorrupta fides iustitiæ soror,nudaq. veritas erat,qn ergo vllum inueniet parem? [Sopor vrget)Mors vt ferrens vrget somnus & Tum consanguineus leti sopor.[Incorrupta fides) Fides bene est appellata iustitiæ soror. [Nudaq. ve.) Infucata & pura, q̄ nil occulti habeat aut egeat argumento.[Occidit)Mortuus est occidisse aūt magnos,& proba-

tos

ſos viros dicebant.[Tu fruſtra)Irrationabiliter & ſine remedio: vt,Nil iam cœleſtibus vllis Debentem. [Creditum) Cõmiſſum, commendatum,vt Virg.auſus ſe credere cœlo. Vnde & homines animas reddidiſſet dicunt tanquam quas ad hoc cœperint,vt reſtituerent.[Quod ſi)ordo eſt,ꝙ ſi blandius Treicio Orpheo moderere fidem auditam arboribus non redeat ſanguis vanę imagini, quàm Mercurius non leuis recludere fata precibus ſemel compulerit nigro gregi horrida virga.[Blandius)Delectabilius.[Orpheo) Orpheus Thrax fuit,qui dum cantu ſuo, vel cythara arbores cõmoueret & ſequerentur, Eurydicen tñ ſuam vxorem reuocare ab Inferis non potuit. Virg. Reſtiti,Eurydicemq́. ſuã.i.l.ſ.i. Immemor heu,victusq́. animi reſpexit, ibi omnis Effuſus labor, atque inuitis rupta tyranni Fœdera. [Fidem) Cordam. [Vanæ) inani vmbræ mortuæ.[Sanguis)pro vita,vt Virg. Purpuream vomit ille animam. [Imagini) Modo corpori,vt Virg. in iiij. Aen. Et nunc magna mei ſub terras ibit imago. Et alibi vmbræ. Idem in eodem,Admonet in ſomnis & turbida terret imago. [Virga) Caduceo: vt, Tum virgam capit, hac animas ille euocat Orco pallanteis alias ſub Tartara triſtia mittit.[Horrida) ſeuera,diſtricta.[Recludere)Aperire. [Nigro compulerit Mercurius gregi) Vmbrarum multitudini congregauit.vt,Compuleramq́. gregem Corydon & Thyrſis in vnum. [Durum) Senſus eſt, Durum eſt tanti amici mortis dolorem ferre. [Sed leuius fit)Leuigatur.Suadet patientia leuius fieri, quod corrigi non poteſt, vt quidquid erit,ſuperanda omnis fortuna ferendo eſt Terentius.Et vt quimus aiunt,quando vt volumus,non licet. [Corrigere eſt nefas) Non eſt licitum corrigere. nefas enim pro illicito poſuit.

POR. QVIS deſiderio ſit pudor,aut modus Tam cari capitis) præcipe lugubres, Hac Ode πένθος continet & Quintilium ſodalem Horatij. Senſus autem eſt: Da mihi præcepta carminis muſa vt oſtendam quis modus deſiderio eſſe debet cariſſimi amici. [Ergo Quinctilium perpetuus ſopor Vrget?) Elegãter & poëtice ſoporem pro morte poſuit.[Nudaque veritas) Bonum epitheton, ideo,qa nihil occulti tenet,ac celat.[Quando) Acuta priore ſyllaba qñ vim interrogatiuam habet.[Fruſtra pius)Heu fruſtra repoſcis,inquit Quintilium,non ſub hac ſpe illis cõmendatum,ac creditum pro cõmiſſo,vt ſupra: Nauis quæ tibi creditum debes Virgilium. [Non vanæ redeat ſanguis imagini) Imagini.i.vmbræ vt illud:Et nunc magna mei ſub terras ibit imago.[Non lenis precibus fata recludere) ſolita ſibi figura dixit: vt, Callidum quidq̇d placuit iocoſo Condere furto. Nigro compulerit Mercurius gregi nigro negri pro vmbris poëtice, Durum,ſed leuius fit patientia. [Quidquid corrigere eſt nefas) Grata ſententia.

AS C. QVIS deſiderio) Virg.conſulatur ſuper morte Quintil. viri quidem optimi,ſed irreuocabilis, & ideo aut patiendo, aut obliuiſcendo dolorem mitigandum docet,quia quod euitari nõ datur,ſuperatur patiendo, Vnde & Maro Aen. v. Superanda omnis fortuna ferendo eſt. Ordo autem eſt. O Melpomene.i.muſa amœne canens melos,cui pater.ſ.Iupiter,dedit cũ cythara vocem liquidã.i.liquide modulantem, præcipe cantus lugubres.i.præcine,& doce quis .i. qualis pudor, aut modus .i. modeſtia,aut finis ſit.i.eſſe debeat,deſiderio.ſ.Virgilij,tam cari capitis.i.quod habet de tam caro & præcipuo amico,videlicet,Quintilio.Reſpondet muſa incipiens.Næniam,ſeu lugubrem cantum. Ergo quæ vox dolentis,& indignantis eſt ſopor perpetuus.i.mors vrget.i.præmit, Quintilium .ſ. Cremonenſem contubernalem Virgilij, & Poëtæ,cui.ſ.Quintilio,ſup.erat pudor,& fides incorrupta,appoſitorie ſoror,imò(ſecundùm Cic.j.offic. fundamentum iuſtitiæ, & veritas nuda .i. non fucata, nec palliata quando inueniet parẽ illi? q.d.nunquam. Ille occidit.i.extinctus eſt mortuus exiſtens flebilis.i.flendus,multis bonis.ſ.viris,ſed nulli flebilior quam tibi Virg. Tu pius.i.tametſi pius,poſcis heu fruſtra deos Quintiliũ,vt.ſ.eum tibi reddant,quod fruſtra facis quia non ita creditũ .i.cõmiſſum tibi vt ablatum à dijs repetas,aut dijs vt tibi eũ reddant. Quod ſi moderere.i.temperes & regas canendo fidem.i.cytharam auditam arboribus,modulante .ſ. Orpheo & hoc facias blandius Orpheo Threicio.i.q̄ fecerat Orpheus Thracius,dum Eurydicen ab inferis reuocauit.[Sanguis non red.imagini vanę) .i.ſimulacro,an cadaueri nil præter imaginem hominis habenti, quam.ſ.imaginem,Mercurius nõ lenis,nõ exorabilis precibus, recludere.i.reſoluere,fata.i.fatalem mortem compulerit.i.adegerit ſemel,gregi nigro .i. ad gregem mortuorum, ſeu inferorum qui nigri ſunt,virga horrida .ſ. caduceo. de quo prius viſum eſt. Sed quia in vitam reuocari non poteſt,quidquid durum .i. aſperum & moleſtum eſt nefas.i.non licet corrigere .i. euitare,fit leuius.i.tolerabilius.i.per patientiam,quaſi dicat patere quod corrigere nequis.

AD LYDIAM VETVLAM.

Inſultat meretrici, quæ cum iuuenis ob formæ & ætatis elegantiam, in amatores eſſet ſuperbiſſima,iam vetula, viciſſim ab illis negligeretur, & puellis magis delectarentur, digna, ſcilicet pro meritis talium, vt eadem patiantur, quæ alijs fecerant.

Ode XXV. Dicolos, Tetraſtrophos: vt,

Iam ſatis terris niuis, atque diræ.

-υ---υυ-υ--
-υ---υυ-υ--
-υ---υυ-υ-υ
-υυ-υ

PARCIVS iunctas quatiunt feneſtras
Ictibus in crebris iuuenes proterui:
Nec tibi ſomnus adimunt; amatque
Ianua limen;
Quæ prius multum facileis mouebat
Cardines. audis minus,& minus iam,
Me tuo longas pereunte nocteis
Lydia dormis.
Inuicem mœchos anus arroganteis
Flebis, in ſolo leuis angiportu,
Thracio bacchante magis ſub inter-
Lunia vento:
Cum tibi flagrans amor, & libido,
Quæ ſoles matres furiare equorum:
Sæuiet circa iecur vlceroſum,
Non ſine queſtu,
Læta quod pubes edera virenti
Gaudeat,pulla magis atque myrto:
Aridas frondeis hiemis ſodali.
Dedicet Hebro.

ANTO. PARCIVS &c.) Ode xxv. in Lydiam meretricem rapacem ſcribitur, quæ quondam ab iuuenibus adibatur frequentius nunc aũt rarius.quia vetula. Vtque ipſa formæ faſtu mœchos olim ſpreuerat, ita facta anus viciſſim deſpicietur,flebitq́. & quoties libidinoſo amore torquebitur,non ſine quæſtu,quod iuuenes gaudeant puellis magis,ſpernantque vetulam.[Parcius) Rarius. [Ictibus) Lapidum.ſ. [Proterui) Intemperantes,& immodeſti.[Amat limen) Non recedit à limine. [Me tuo longas &c.) Hoc minus audiebat Lydia quòd quidam amatores olim dicere ſoliti erant. [Anus leuis) .i. contemnenda. [Arrogantes) ſuperbos, & indignantes te adamare. [Angiportu) Auguſto vico. Intelligit autem ambitum .i. domorum circuitum. in quo mœchi latere ſolent,& imbribus, & ventis expoſiti. Lyria vero viciſſim id patietur.[Thracio vento).i.Borea. [Bacchante) Furente.[Interlunia)Tunc enim tempeſtates excitari ſolent. Plin. aũt lib.xviij.cap.xlvij.de lunari ratione,inquit,Quoties ab occidente Sole cernitur,prioribusq́. noctis horis lucebit creſcens erit,& oculis dimidiatam iudicabitur. Cum vero occidente Sole orietur ex aduerſo, ita vt pariter aſpiciatur, tunc erit plenilunium. Quoties ab ortu Solis orietur prioribusque noctis horis detraheret lumen,& in diurnas extendet decreſcens erit,iterumque dimidia In coitu vero,quod interlunium vocant,apparere deſierit. [Flagrans) Ardens.[Matres equorum)Virg.lib.iij.Georg.ait. Scilicet ante omnes furor eſt inſignis equarum: Et mentem Venus ipſa dedit,poſtea,inquit. Illas ducit amor trans Gargara transq́. ſonantem. Aſcanium,ſuperant montes,& flumina tranant. [Plinius lib. viij. ſcribit, ꝙ equarum libido extinguitur iuba tonſa. [Iecur vlceroſum) .i. corruptum. In iecore autem libido eſt vt aiunt,ſoletque vbi corruptum eſt,vlceroſum eſſe.ꝙ in brutis animalibus ſæpe,videre eſt. [Pubes) iuuentus ipſa. [Edera virenti) Pro edera & myrto puellas,ac iuniores intelligit illæ enim ſemper virent,dum iuuenes quidem ſunt.[Pulla magis).i.nouella,à pullulo.

Lunæ natura.

pullulo. vnde & pullus equinus, pullus gallinaceus, & huiusmodi. [Aridas frondes) A... ...cos vetulas mulieres intelligit, quæ aridæ sunt & siccæ. [Dedicet) Deputet. [Hebro) Hebrus Thraciæ amnis est inter Remum, & Rhodopen, qui recipit in se flumina Barum & Saemum, vt Plin. lib. iiij. ostendit.

ACR. PARCIVS iunctas quatiunt fenestras) Metrum sapphicũ hendecasyllabum, Quartus adonius. In Lydiam meretricem rapacem, sed iam vetulam scribit, meritoq; ab amatoribus passurá quæ fecerat. Sensus est. Iuuenes qui olim fenestras tuas lapidibus incessabant, vt excitata somno ijs aperires iam te negligere incipiunt & iccirco hoc rarius faciunt. [Parcius) Rarius. vt, Parcius ista viris tamen obijciendo memento. [Quatiunt) Concutiunt aphæresis. [Ictibus) Lapidum. [Proterui) Insolentes, superbi. [Amatque Ianua limen) Non recedit à limine. Hoc est semper clausula est nullo iam amatorum iuxta solitum veniente, aperte enim recedit a limine. [Facilis) Vncta ne resonaret assiduo vsu frequentius aperiendo. Minus & minus. i. quod olim solebant amatores tui dicere adolescentes; O Lydia pereunte me dormis, iam minus audis, dum despicieris propter senectutem, ab ipso autem dictum quod pueri aiebat. est autem ordo iam minus & minus audis. O Lydia iam dormis longas noctes meo tuo pereunte amore. [Inuicem) sigillatim, modò hunc modo illum. [Mœchos) pro amatoribus posuit. [Leuis) ordo est. Leuis anus flebis arrogantes mœchos inuicem in angiportu magis sub interlunia, Thracio vento bacchante. [Arrogantes) Te dignantes. [Leuis) Aut contempta aut ab amatoribus vacans. [Langiportu) Angiportum alij dicunt vicum sine exitu, quasi in loco deserto, & sine conuentu vbi flexura esset, alij vicum augustum & flexuosum in modum anguis, vel ipso secreto serpentibus tutũ, quasi anguibus portum. [Thracio vento) Aquilone, vel Borea, vt Thraicio Aquiloni. [Bacchante) insaniente. Vt Virg. in iiij. Aen. Sæuit inops animi totamq; incensa per vrbem Bacchatur. Magis sub interluniatum magis flebis sub interlunia, quia tum ferè concitantur tempestates quasi tetro tempore, & in desertis locis ideo fleret vt doloris testem vitare. [Sub) Ante, vt Virgil in iij. Georg. Sub lucem exportãt calathis, addit oppida pastor. [Furiare equorum) Nouo verbo vsus, quasi in libidinis furorem vrgere. Virg. Scilicet ante omnis furor est insignis equarum. [Vlcerosum) Libidinis indignatione commotum, vel certe quod pro ætate appetente tanquam vlcerosum spernatur. [Non fine quæstu) Non sine querela, vt auaritiam meretrices ostenderet, nec tũ quidem sine lucro, & precio corporis. [Læta quod pubes edera virenti Gaudeat). i. quòd puellas iuuenes ament, quas in edera & myrto intelligi voluit. [Pulla) pullam dixit, vt eius coloris puellas ostendat amari. [Aridas frondes). i. anus & decrepitas mulieres, & sic etiam ætate frigidas, vt Hebro glaciali sint similes, merito à iuuenibus contemnendas. [Hiemis sodali) Frigido, & hiemis tẽpore. Virg. Semper hiems, semper spirantes frigora Tauri.

POR. PARCIVS iunctas quatiunt fenestras) hæc in meretricem rapacem, sed vetulam, & merito ab amatoribus passuram quæ fecerat scripta est. Sensus autem est, Iuuenes, qui olim frequentius tuas fenestras lapidibus incessabunt, vt, excitata somno ianuas aperires, iam te negligere incipiunt, & iccirco hec rarius faciunt. Iunctes autem fenestras occlusas intelligendum est. [Amatque Ianua limen) Mire, in limine ianua est, inquit. i. occlusa. Ianua. n. cum aperitur, recedit à limine. [Quæ prius multũ faciles mouebat Cardines) Non multum faciles, sed multum mouebat faciles cardines in hac re. [Audis minus & minus iam Me tuo longas pereunte noctes) Quæ olim, inquit, solebant adolescentes amatores tibi dicere. O Lydia pereunte me dormis, iam hoc minus, & minus audis dici. [Flebis in solo leuis angiportu) Leui pro nullius ponderis posuit. dr autem pro eo quod est contemptibilis, aut ergo amoribus leuis aut amatoribus quondã tuis leuis. i. cõtemptibilis. [Thracio vento). i. Aquilone. [Quæ solet matres Furiare equorũ) Furiare verbum fictum videtur, q̃ signat cum furore concitare. Equas magis ceteribus animalibus, in libidinem venercam accendi. Virg. testis ita dicens: Scilicet ante omnes furor est insignis equarum. [Vlcerosum) Ex contemptu. [Læta quod pubes edera virenti Gaudeat, pulla magis atque myrto) per allegoriam hoc signat, iuuenculos iuniores mulierculas quærere. Puellam autem myrtum subcrescentem, ac per hoc nouellam intelligendum. [Aridas frondes) Conueniens superiori allegoriæ, pro vetulis mulieribus dixit. [Sub interlunia) Recte, quia tunc ferè concitantur tempestates, Hebrus Thraciæ fluuius. [Hiemis sodali Dedicit Hebro) Vel quòd frigidus sit Hebrus, Hiemis sodali dicitur, vel quod partis septentrionalis sit vbi maximum frigus est.

ASC. PARCIVS) Pulchre minatur Lydiæ meretrici olim damnatæ superbæ talionem. Nam quæ omnis fastid erat, nec quenq̃ miserata est, iuncanus ab omnibus spreta ante fores iuuenum secubabit. Ordo est, Iuuenes proterui. i. amore proteruientes & ferocientes, quatiunt parcius. i. rarius & modestius, fenestras. s. tuas Lydia, iunctas. i. clausas. i. quas olim clausas quatere solebant crebris ictibus. i. impulsibus, sed nunc neque clausæ sunt, neque si essent clausæ, percuterentur, neque si percuterentur non tam crebris ictibus neque si tam crebris, tam ardenter, aut animose, quia parcius quod aduerbium à parce. Maro in Buc. Parcius ista viris tamen obijcienda memento, Nec iuuenes adimunt. i. demũt tibi somnos & ianua tua amat limẽ. i. non discedit ab eo, q̃ non aperitur quæ ianua mouebatur prius. s. cum frequentes ad te venirent iuuenes, cardines. i. postes, ad quos ianua voluitur, faciles. s. ad dimittendam ianuam, & iterum recipiendam, quod non facerent nisi essent faciles. Nam faciles cito offensam remittunt. Maro, Sed faciles nymphæ risere facello. Tu audis iam minus, & minus, quia in dies minus places, audis minus à iuuenibus dicere solitis, O Lydia dormis. i. potes ne in animũ inducere vt dormias, longas noctes, quæ amantibus longæ videntur, me tuo. s. amico, & amatore. i. me, qui tuus sum, pereunte. s. algore, & imbribus ante fores tuas? [Tu anus). i. propediem futura anus, hoc est vetula, flebis inuicem. i. vicissim, sicut flere illos coegisti, mœchos. i. adulteros, ut quoslibet tecum coire solitos arrogantes. i. superbos, & fastidiosos existens leuis. i. vaga, hunc cursitans, & obseruans an quisquam perditus intret, vt faciunt prostitutæ vetulæ, in angiportu. i. viculo, cuius non est exitus, qualem meretrices ferè habitant. Flebis dicit vento Thracio. i. Borea qui frigidissimus est, bacchante. i. furente & sæuiente, magis, sub. i. paulò ante, interlunia. i. tempora quæ sunt inter nouam & veterem lunã, quibus acrior ventus & libido esse solet. vnde etiam ad libidinis ardorem respexisse docet, quod sequitur. Cum. i. quando amor & libido flagrans. i. ardens tibi, quæ. s. libido, solet furiare. i. furorem rapere, matres equorũ. i. equas, vnde Georg. 3. Scilicet ante omnis furor est insignis equarum. Sæuiet tibi circa iecur vlcerosum. i. amoribus saucium. est enim sedes amorum, sæuiet dico non sine querente cõquerente, q̃ pubes. i. caterua pubescentiũ læta. i. iocosa, gaudeat magis edera virenti. i. puellis moliter amplexantibus, atque myrto pulla. i. subnigra, vt est dum virescit, aut pulla. i. pullulante adhuc, sicut pullus equinus dicitur, & est iucunde dictum, atq; dedicet. i. deputet, & consecret Hebro. i. fluuio Thraciæ, sodali hiemis. i. apud quem semper est hiems, & niuis præcipitatio, frondes aridas. i. vetulas, vt frondes desiccatas.

DE ÆLIO LAMIA.

Ad Lamiam nobilissimum virum & eruditum, indicans studiosus, & bonis disciplinis excultum vacare cum multis alijs affectibus tum maxime metu & anxietate.

Ode XXVI. Tricolos, Tetrastrophos: vt,

Vides, vt alta stet niue candidum.

– – ∪ – – – ∪ ∪ – ∪ –
– – ∪ – – – ∪ ∪ – ∪ ∪
– ∪ – – – ∪ – –
– – ∪ – – ∪ – –

MVsis amicus, tristitiam, & metus
Tradam proteruis in mare Creticũ
Portare ventis, quis sub arcto
Rex gelidæ metuantur oræ,
Quid Mithridatem terreat, vnice
Securus. ò quæ fontibus integris
Gaudes, apricos necte flores:
Necte meo Lamiæ coronam
Pimplea dulcis. nil sine te mei
Possunt honores. hunc fidibus nouis,
Hunc Lesbio sacrare plectro,
Teque, tuasque decet sorores.

Musis

ANTO. VSIS &c.) Ode xxvj. ostendit amicum musis, hoc est doctum virum,& perfectum vacare tristitia,sollicitudine, & metu hinc ipse ventis pmittit auferre a se talia,quo vacet lætitiæ, & voluptati. Itaque musam orat. Lamiæ suo flores nectat & coronam, sui nanque honores absque ea nil prosunt,decetque ipsam, sororesque suas Lamiam ipsum consecrare nouis fidibus,& Lesbio plectro,hoc est lyrico versu laudare.[Musis amicus)Ordo est,Amicus ego musis tradam proteruis ventis portare in mare Creticum tristitiam, & metus,securus qs rex gelidæ oræ sub Arcto metuatur, quis vel quid vnice terreat Tyridatem.[Mare Creticum)Creta insula terminatur ab Occasu mari Adriatico,à septentrione pelago Cretensi à Meridie Punico,ab Oriente Carpathio, auctor est Ptol.lib. 3. [Sub Arcto) In Scythia sub septentrione. ἄρκτος enim Vrsa dicitur. ἄρτος vero sine κ,panis.[Tyridaten)Armeniæ regem,aut Persiæ. Lamiæ

Lamiarū fam. viro quidem, generosissimo,& perito. Lamiarum familia nobilis erat in Vrbe. intelligit aūt de Ælio Lamia. de quo etiam lib. 3. meminit latissime in Ode xvij. Fuit etiam alter Ælius Lamia eiusdem familiæ,qui Domitiani tempestate vixit.Cui nupta erat Domitia Logina, quam ab viro ablatam Domitianus etiam in matrimonium adduxit. Deinde Lamiam ipsum in exilium misit.

Pipleides. Pimpliades. De Lamijs autem plura iam diximus in Sat. 4. Iuuen. [Pimplea).i. ò musa scribit enim Festus, quòd Pipleides musæ à Pipleo fonte Macedoniæ dictæ sunt propter liquoris eius vnicam subtilitatem. Varro etiam scribit,Pipleides, & Pimpliades Libethrides,quæ,& Thespiades, à terrestribus locis cognominatas.

Pimplea. Pimplao. Sunt,& qui velint hoc loco Pimplea legere.Nam Pimplea locus est Macedoniæ musis sacer. Pimplao autem impleo significat. [Fidibus nouis).i. nouis chordis,per quod latinas intelligit,quibus ipse Horat.tunc vtebatur græcos imitans. [Lesbio plectro) .i. lyrico carmine,quali Alcæus, & Sappho Lesbij sunt vsi.

ACR. MVSIS amicus,tristitiam,& metus) Metrum duobus versibus Alcaicum. Tertius Iambicus nouenarius hypercatalecticus. Quartus Pindaricus. Hæc Ode ad Ælium Lamiam scripta est. Lamias enim veteres nobilis dicebant familiæ, qua significat doctum,& perfectum virum tristi sollicitudine,vel metu carere.[Musis amicus,tristitiam,& metus) Ordo est,Ego amicus musis securus quid terreat vnice Tyridaten,tradam tristitiam,& metus proteruis ventis portare in Creticum mare, à quibus metuatur rex Gelidæ oræ sub Arcto.[Creticum)Pro quolibet mari .i. pro appellatiuo speciale.[Quid)Quæ res. [Tyridaten) Tyridates rex Armeniorum,siue Persarum fuit.[Securus)Securus amotus à cura dicitur. [O quæ fontibus integris) Ordo est. O Pimplea dulcis,q̄ gaudes integris fontibus necte flores,necte coronam meo Lamiæ.[Integris)Plenis,& imminutionem nescientibus.[Pimplea) Pimpleæ musæ dictæ sunt,aut à Pimpleo fonte Macedoniæ,vel vico,aut à monte Pimpleo. Orchomeniorum, aut à veste, hoc est à Peplo. [Nil sine te) Hoc est aut quia sine musa non multum honoris vult intelligi Lamiæ carmina sua posse conferre, aut quia primus Horatius latinum carmen scripsisse dicitur. [Hunc fidibus nouis) Chordis, vt Virg. in 6. Threicia fretus cythara,fidibusq. canoris.Ordo est. [Decet te,tuasq. sor.).i.musas hūc sacrare nouis fidibus.[Hūc sacr.Lesbio pl.) Lyrisio carmini.

POR. MVSIS amicus) Hæc ode ad Ælium Lamiam scripta est, qua signat doctis viris nullam hærere sollicitudinem. [In mare Creticum) Creticum mare,pro quolibet mari.ita specie pro genere vsus est. [Quid Tyridaten) Tyridates rex Armeniorum fuit. [Pimplea dulcis) Pipleides musæ dicuntur à Pimpleo fonte Macedoniæ. [Hunc Lesbio sacrare plectro, Teque,tuasq. decet sorores)Sic intelligendum.Et tuas sorores decet hunc Lesbio plectro consecrare.Lesbio autem propter Sappho,&Alcęum dixit.

ASC. MVSIS) Dicit se curris vaccū velle Lamiam celebrare,quod quia ipse satis non potest,musam vt id faciat præcatur.Ordo est. Ego amicus musis .i. dummodo sim amicus musis, tradam ventis proteruis portare in mare Creticum, quod Cretē alluit, hoc est Adriaticū,tristitiam,& metus,existens securus, quis rex gelidæ .i. frigidæ,oræ.i.zonæ,metuatur sub Arcto.i.Vrsa, aut quis res metuatur gelidę oræ sub Arcto,hoc est sub polo Arctico,&quid terreat vnice.i.præcipue,Tyridatem regem Armeniæ,aut Persiæ.O Pimplea.i.ò tu musa dulcis, quæ gaudes fontibus integris.i.quæ in potestates habes ad plenū dicere,necte Lamiæ.s.Ælio,meo .s. præsidio,& amico,flores apricos .i. odoriferos sub Sole ortos,& coronam.s.ex eis,hoc est sertum. Mei honores,quos illi impendam,nil pro sunt sine te.i.sine musarum inspiratione. Et ideo decet te,& tuas sorores.i.reliquas musas, quæ inter se sunt sorores, quia filiæ Iouis,celebrare hunc.s.Lamiam meum,fidibus.i.cytharis,nouis.i.præclaris,aut insolitis Rom.& plectro Lesbio.i.quali vsus est Alcæus Lesbius.

MAT. Bōinis. MVSIS amicus,tristitiam,& metus,&c.) Acron & Land.legunt,& interpretantur,quis pro quibus ventis,mihi vero id pter alias rōnes ea vel maximam absurdum vr̄, q̄ venti Aeolum hūt regē,nec alius est quærendus qui sit illis metuēdus, pter propriū regem. Et ppea legendum arbitror,& interpretandum,quis rex vt vtraque dictio nominandi sit casus,est aūt ordo. Ego musis amicus securus qs rex,metuatur gelidæ oræ. vt gelidæ oræ,sit dādi casus nō gignendi.i.quem regem gelida ora metuat, & qd vnice terreat Tyridatē,tradam tristiciam, & metus proteruis ventis portare.i.ad portandū in mare Creticum. In fine aūt quarti versus,&copulā reponendam censeo,quę superiora sequētibus coniūgat. vt sit,Rex gelidæ metuat ore. &,Quid Thyridatē terreat.

AD SODALEIS.

Carmen hoc cuius argumentum ab Anacreonte sumpsit, protrepticon est docens inter pocula suauiter quidem vino vtendum, & fabulis. verum temperate,ne vt inter barbaros, res exeat in rixam, & contentionem. Hinc quam difficile sit, semel meretricio amore illigatum se explicare.

Ode XXVII. Tricolos, Tetrastrophos, vt: Vides, vt alta stet niue candidum.

--υ---υυ-υυ
--υ---υυ-υυ
--υ---υ-υ
-υυ-υυ-υ--

Atis in vsum lætitiæ scyphis
Pugnare,thracū est.tollite barbarū
Morem: verecundumq́. bacchum
Sanguineis prohibete rixis.
Vino, & lucernis medus Acinaces
Immane quantum discrepat. impiū
Lenite clamorem sodales:
Et cubito remanete presso.
Vultis seueri me quoque sumere
Partem falerni? dicat Opuntiæ
Frater Megillæ, qua beatus
Vulnere, qua pereat sagitta.
Cessat voluntas? non alia bibam
Mercede. quæ te conque domat Venus,
Non erubescendis adurit
Ignibus: ingenuoque semper
Amore peccas. quidquid habes, age
Depone tutis auribus. ah miser
Quanta laboras in Charybdi,
Digne puer meliore flamma.
Quæ saga, quis te soluere Thessalis
Magus venenis, quis poterit deus?
Vis illigatum te triformi
Pegasus expediet Chimæræ.

ATIS in vsum) Ode xxvij.Sodales hortatur ne vino rixentur,vt Thraces agunt,verum benigne,&hilare cōuiuia celebrent.Ostendit postea meretricio amore illigatū maxime laborare, vixq́ue, dissolui posse re vila. Huius aūt odes sensum ab Anacreōte poëta sumpsisse Porph. edocet. [Scyphis) Scyphus Herculis poculū erat, ita vt Liberi pr̄is cātharus. de quo Mac.li.5.Sat.& nos latius ī Ep.6.[Thracū est) Thraces.n. nimio vino truces fiūt.de ijs ē ode 18.latius dictum est.[Barbarū M.).i. sæuū verecūdū Bac.quo verecūde vtendū est.[Vino,& luc.).i.à ꝯuiuio,&lucernis,q̄bus in ꝯuiuijs vtebant. Virg.lib.1.de Did.ꝯuiuio. Pendēt lychni laquearibus aureis Incēsi,& noctē flāmis funalia vincunt.[Medus Acin.)Acinaces.n.(vt aiunt) ē gladius militaris lingua Parthorum, vel Medorum,quod ēt Porphy- ANTO. Scyphus Cantharus. Acinaces.

rio innuit. hic tamen pro quocunque gladio ponitur. [Immane] Pro immaniter.i.fæuæ,& crudeliter.[Discrepat) Differt,dis
Sodales. sentit,discordat.[Lenite)Mitigate,placete,mulcete.[Sodales) Dicti sunt sodales,quod vna sederent,vt essent, quod Festus ait.
[Presso)Depresso,& demisso in mensa.s.non autem elato ad pugnum.Cubabant autem antiqui vescentes,& cœnantes. ait enim Val. de Institutis antiquis, Fœminæ cum viris cubantibus seden-
Cubare ī mensa. tes cœnitabant.M.Tull.lib.6.epist.Accubueram hora nona.cum adte hoc literarum exemplum in codicillis exaraui. Item,Infra Eutrapellum Citheris accubuit.[Seueri)Venustissimi.[Opuntiæ Megillæ).i. Locrensijs. Locri autem ciuitas est in magna Græcia iuxta Adriaticum pelegus,vt scribit Ptol.lib.3. Plin.itē lib.3.
Locri magna Græcia. ait, quod à Locris Italiæ frons incipit magna Græcia appellata Dionysius scribit Locros olim in Italiam ex Attica venisse, vbi ciuitatem condidere,quam suo nomine appellarunt.Strab.lib.6. scribit Locridis oram esse propè Phocidem in Attica è regione Eubocæ,quorum aliqui Opuntij dicebantur à ciuitate Metropo
Opuntij. li,ex quo natum esse Patroclum testatur Hom. Et Aiax Locrus
Patroclus Opuntiorum regnum obtinebat. Aliqui vero Ozolæ nomina-
Ozolæ. bantur.i.odoris,mali &c. Idem Str. lib. 9. ait,q Ephorus fallitur cum dixit Locros Italos ab Opuntijs descendisse, qm è Locris Chryseum habētibus sinum coloni in Italiam profecti sunt Euāthe ductore. Horat.tamen cum Ephoro sentit hoc loco. [Quo beatus Vulnere,qua pereat sagitta).i.in cuius amore feliciter ardeat.[Cessat voluntas?).i. dicere abnegat.[Quæcunque Venus) .i.amica.[Domat te).i.iugo subijcit Prop.in princ. Et caput im-
Amoris sedes. positis pressit amor,pedibus.Item lib.2. Instat semper amor,supra caput instat amanti.Et grauis ipse sup libera colla sedet.[Nō erubescēdis)Non pudēdis,& turpibus hinc ait Phedria Hippolyto.At bene successit digno q adurimur igne,Peius adulterio turpis adulter obest.Id aut poëta dicit,quo illū magis hortetur ma-
Ingenuus nifestare.[Ingenuo amore).i.libero,& nobili non seruili. Ingenuas.n. est cui ex natiuitate competit libertas, nec est factus liber,sed natus.de quo legito Institutiones Iustiniani de ingenuis [Tutis)Secretis,& fidis. [Ah miser) Postq ille amorē suum poëte manifestarat,Horat. eum miserans ita erudit. [Quāta laboras in Charybdi).i.quanto discrimini exponeris,& rapinę. cōparat
Saga. .n.meretriciam rapinam voraci mari.[Saga) Sagæ,inqt Nonius
Sagax. dr̄ fœminę ad libidinē virorū indagatrices, vnde sagaces canes dr̄ ferarum,vel animalium quęsitores. Lucil. Ætatem & faciem vt Saga,& bona ɔciliatrix. Turpil. Non ago hęc per Sagam,precie ɔductam vt vulgo solent. Acron dicit,quod Saga est incantatrix,& malefica,dicta qđ satis agat. Festus ait,Saga quoq; dr̄ mu-
Magus. lier sacrorū,& veri sapiens. [Magus) Magia incantatio dr̄ magos incantator,sed Persarū lingua sapiens dr̄. Thessalis venenis soluere,carminibus.n. & veneficis vel inferre, vel expellere hominibus mala solebant.[Pegasus)Ex Medusæ ceruice,& gutture exe-
cto Pegasus alatus equus prosiluit, qui longo post tp̄e cum po-
Pyrene. tatet in Pyrene fonte existente infra verticem Acrocorinthi mōtis Peloponnesi, haud affluentes aquas hn̄ti ceterum perspicuas admodum, potuitque suauissimas, à Bellerophonte deprehensus
Heliconius. fuisse dicitur. Vulgatum est etiam Caballinum in Helicone fontem erupisse cum subiectam ibi rupem feriret vngula. Hęc ex Str. lib. 8. Ouid. quoque lib. 4. Met. ex Medusę cruore Pegasum natum scrib. Hesiod. autem in Theog. scr. Pegasum dictum quod iuxta Pegas.i.fontes oceani natus sit. Solin. docet quod in Æthiopia ales est Pegasus. sed hæc ales equitum nihil præter
Pegasus aures habet. Plin. lib. x. ita inquit,Pegasos equino capite volu-
Fons. cres,& Gryphas auritos aduncitate rostri fabulosos reor illos in
Gryphes. Scythia, hos in Ethiopia Higinus scr. Aratum dixisse Pegasum Neptuni,& Medusæ Gorgonis filium eo dn̄t vsum esse Bellero-
Chimera phontem,cū deuicit Chimæram,quām Hesio.in Theog.tria hr̄e
Chimæres. capita dicit,vnum Leonis,aliud ipsius Chimære aliud Draconis, quin,& anterius leonē posterius Draconem, medio aūt capram esse. & Ouid. lib.x. inquis. Quoque Chimæra iugo medijs in partibus hircum Pectus,& oraleæ caudam serpentis habebat.Ad dē vlterius Hesio.illā per singula capita ignem efflare solitam. Sol. autem scribit q in lycia mons est Chimæra nocturnis æstibus ignem fumidum exhalans, vnde fabula triformis monstri in vulgum data est quod Chimæram animal putauerunt. Præterea Chimæra capella interpretatur,Chimaros vero hircus.[Triformi Chimęra).i.meretrice dolosa,& fraudibus plena,vt Chimera
Bellerophon. flammis. de Bellerophōte aūt latius diximus in Sat.x.Iuuen. Latissime vero Hom. lib.9. Il. de Bellerophonte,& Chimęra scrib.

ACR. NATIS in vsum lętitię scyphis) Metrum duobus versibus Alcaicum. Tertius dimeter nouenarius Iambicus hypercatalecticus, Quartus Pindaricus. [Natis in vsum lętitię scyphis) ad hoc specialiter factis vt est,Animal propter conuiuia natum. [Thracum)gentem significat,sicut supra posuit,per ebrietatem rixæ deditam. [Verecundumq. Bacchum) Verecundum vel quod virgineo ore fingatur,vel quod verecunde eo vti decet. [Sanguineis prohibere rixis) Figura noua locutus est, Bacchum rixis prohibere cum dici potuerit à Baccho rixas prohibet. est enim hypallage,vt illud est.Accipe Æneam,& tandem arcete periclis. [Lucernis).i.conuiuijs,quæ à vespera inchoari ɔsueuerunt. [Medus Acinacis)gladius Persarum,sed hic pro quolibet posuit Lucan. Decurrit Medica fusis. [Immane quantum) Admirando dicit.i. valde discrepat,hoc est non conuenit, nec est aptus lætitiæ vini barbarus animus.[Lenite clamorem) Rixam vel tumultum compescite.[Et cubito remanere presso)Quasi insurgentes ad iurgiū admonet,vt discūbant.Inter accumbere aūt,& discumbere,& recūbere hoc interest.Accumbere est deorū,vt, Tu das epulis accū- *Accumbere.*
bere diuū. Discumbere hominum vt discūbere ostro. Recūbere
ferarum,vt,Ossa super recubās.[Seueri) Aut vetustissimi,aut au- *Discumbere.*
steri,vt,Nec cellis ideo contende Falernis. [Me quoq; sumete)
.i.si vestro vultis me miscere.conuiuio deest.n.si ordo est. [Dicat *Recumbere.*
frater Megillæ Opuntię)Opuntia Locrorū oppidum dictum est. Megillæ nomen conuiuæ,quæ Opuntia oriunda erat.[Quo beatus Vulnere) Velut voluptuosus poëta bene beatū amante dixit. [Vulnere)Pro amore posuit,vt,Vulnus alit u. & c.c.i. [Qua pereat) Quam amet,vt Virg.in Buc. Vt vidi,vt perij vt me ma.ab.er. [Cessat voluntas?).s. confessionis,& deest si. [Non alia bibam Mercede)Nisi dixerint,subdit. [Quæ te cunque)Tmesis est quę cunque Venus,aut amor aut amica.Virg. in Buc. Parta meæ Veneri sunt munera.[Non erubescendis)Non ignobilibus,non verecundis. Ignibus amoribus vt Cæco carpitur igni.[Ingenuoq. semper Amore peccas)impudendo non erubescendo,laudando, electione,vel iudicio.[Quidquid habes,age) Dic.cogit illum fateri,quā diligat.[Depone tutis auribus) .i. fidelibus depositā seruātibus,hoc est secretum secure cōmitte.[Ah]Interiectio est dolentis.[Miser Quanta laboras) Ostendit illum quasi in aurem sibi esse confessum q̄ amaret,&cum execratione miratur,quod sic in procacē,& rapacem,vel sceleratam mulierem amor eius inciderit.[Charybdi)Meretricia voracitate.Terent. Nam quod nos capere,oportet hæc intercipit vnde eā,& mari cōparauit voraci. [Quæ saga)Incātatrix,& malefica ab eo dicta,q satis agat.i.quæ carminibus vel accersere possit mala hominibus vel pellere.Ordo est,Que Saga Thessalis poterit te soluere venenis?[Venenis) Herbis.Virg. in Buc.Has her. atque hæc p.m.l.u.Ipse dedit Mœris. [Pegasus) Bellerophontis equus, cuius celeritate Chimæra dr̄ interempta,vnde, & alas habuisse dr̄. Virg. Alipedumq. fuga cursu tentauit equorū.sicut superius meretricē mari,ita hic Chimæræ comparauit quasi multiformi belluæ que leonis,draconis & capre capitibus emineret,flammis armata sicut meretrix dolis & incitamentis libidinum. Multiformem autem voluit eam hac cōparatione intelligi,&omnibus corporis partibus esse turpem.

NATIS in vsum lætitiæ scyphis) Protreptrice Ode hæc ad *POR.*
hilaritatē cuius sensus sumptus est ab Anacreōte in lib.3.[Natis in vsum lætitiæ scyphis Pugnare,Thracum est) Natis pro factis, vt apud Lucil.Iudicis Hortensi est ad eam rē nata palæstra. [Verecundumq. bacchum Sanguineis prohibere rixis)Verecundum .i.detrectandum ita aūt figurata elocutio est, vt apud Virg.Et tandem arcere periclis. [Acinacis)Gladius Parthicus, sed nunc pro omni gladio positum est.[Dicat opuntiæ)Nomen huius adolescentis non dicit.Opūtia aūt oppidum Locridos est.[Quo beatus Vulnere,qua pereat sagitta) Græce dictū beatus pereat, q significat tn̄. [Cessat voluntas?) Bibendi.s.quam negat se bibiturū,nisi frater Megillæ amores suos narrauerit. [Ah miser quanta laboras in Charybdi)Intelligendum hic illum in aurem Horat. amorem suum esse confessum,ita hic inquit. [Ah miser Quanta laboras in Charybdi)Significās illam quæ amatur procacissimam,scelestissimamq. esse.[Quæ saga) Sagæ sunt præcantatrices,quæ vel accersere carminibus mala hominibus possunt vel expellere. [Vix illigatum te triformi) Vix te,inquit, ab hac Chimæra liberabit Pegasus, sed hoc vtique per allegoriam dictū intelligitur.

NATIS in vsum) Hac Ode, quæ de vini modestia inscribitur,duo ad modum graphice,& argute facit.Docet enim vinum *ASC*
immodice sumptum ad furorem,& bellicum tumultum incitare deinde secreta reuelare,vsque adeo vt quæ inter bibendum dicere, & suæ fidei concedere coëgerit, tacere non possit quod in se quidem depingit,sed in alios animaduertit. Neque vero tam intendit ab amore meretricio dehortari,quam ostendere quā non cælare secreta possunt vino indulgens. Ordo est. [O sodales).i. conuiuæ,q mecum sedetis in cōuiuio,pugnare.i.pugnas exercere,

fe scyphis .i. poculis quibuslibet, natis .i. institutis & inuent s, in vsum lætitiæ, quam Bacchus rite portantibus confert, vnde Æn.j. Adsit lætitiæ Bacch. dator & bona Iuno, est Thracum .i. moris Thracij, hoc est id Thraces facere solent, qui barbari sunt & immanes populi. Et ideo tollite .i. amouete a vobis, morem barbarum .i. barbarorum, & prohibete .i. procul habete, & arcete, rixis sanguineis .i. ad effusionem sanguinis procedere solitis Bacchum verecundum, qa semper, puerum & verecunde sumendū. [Quantum) .i. ò quantum, vel quantum putatis immane .i. immaniter, Acinacis Medus .i. ensis, aut mucro persicus, vel quis alius, discrepat .i. differt, vino & lucernis quibus ad noctem potantes vtuntur. Et ideo quia plurimum discrepat, lenite .i. mitigate, & sedate clamorem impium .i. ad pugnam prouocantem, & manet cubito presso .s. ad latera, & non erecta manu ad ictum. Vultis si vultis me quoque .i. etiam me, sumere partem. Falerni .s. vini ex Falerno monte Campaniæ, seueri .i. verteris, & ita seueri, quia nemini parcit, aut seueri quia seuere & modice sumendi. si inq̃ id vultis, dicat frater. Megillæ Opuntiæ Locrensis, quæ cum fratrem non nominet meretrix videtur, quo vulnere .s. amoris, ipse beatus .i. q̃ diues est, & ita amare feliciter sibi videtur, & qua sagitta .s. Cupidinis pereat? Cessat voluntas, i. non vult ipse dicere? ego non bibam alia mercede, nisi videlicet dixerit. Et ad hoc eum indicar, blanditur, vt fit inter potandum, dicens. [Quæcunque Venus) .i. amica. Est autem tmesis .i. incisio dictionis. [Quæ te cunque domat?) .i. subicit sibi te ipsa adurit te ignibus .i. amoribus non erubescendis .i. certo scio ꝙ non nisi te dignam amas quęcunque ea est, & tu peccas semper amore ingenuo .i. qui ingenuo congruat .i. peccas quidem quia meretricem amare peccatum est (q̃ habere ethnici non satis seuere prohibebant, sed duntaxat amare) verum huiuimodi peccatū non est tam turpe vt ingenuitatem polluat. Age qdqd habes .s. amoꝶ, aut amicæ, depone .i. tanquam depositum concrede, auribus .s. meis, tutis .i. fidelibus, & tute rē cælaturis. Ad quæ blandimenta illa fingitur poetæ in aurem dixisse amicam suam. Qua audita, vt ostendat poeta quam nihil cælare possunt qui potant statim exclamat. Ah miser, quem beatum iam dixerat. Quanta in Charybdi .i. voraci meretrice, in qua non minus quam in Charybdi periclitatis, laboras .i. cum labore versaris ò puer digne melior flamma .i. amore aut amica, & paulò ante dixerat, Non erubescendis &c. [Quæ Saga) .i. venefica, quæ se Sagam .i. sagacem & peritam dicit, & quis magus .i. sapiens incantator & veneficus, & qs Deus poterit te soluere .s. vinculis amorum, venenis Thessalis .i. philtro, aut amatorio confecto ex herbis venenosis quæ in Thessalia plurimæ nascuntur. Id enim promittūt veneficæ. vnde Æn.4. Quæ mihi reddat eum, vel eo me soluat amantē de qua re in Pharmaceutria plura vñr. Vix Pegasus .i. equus alatus, & volare solitus, in quo Bellerophon Chimæram domuit, vix .i. cū summa difficultate, expediet .i. liberabit te illigatum Chimæra, aut Chimæræ .s. monstro in Lycia, triformi .i. habēti tris formas, & totidē capita, hoc est hac meretrice, quæ Chimæræ naturā habet, est .n. serpentinis venenis, leonina feritate, & caprino fętore infecta, flāmas immundi amoris vndiq; euomēs.

ALD. MAN. VINO, & lucernis Medus Acinacis) Qm̃ Acinaces Græce ἀκινάκης dicitur. Suid. ἀκινάκης μικρὸν δόρυ ... non acinacis imprimendum, vt erat in exemplaribus, sed Acinaces iustimus, & puto natum errorem, quia non Græci, non e, longum, sed i, pronunciant, quãquam & ipsi meo iudicio perperam η, enim non i, sed e, longi sonum habere debet, sed de hoc alius erat tractatus. Hinc paraclitum illos dicimus imitari, cum & nobis, & Græcis paracletus dicendum sit παράκλητος enim scribitur Græce.

AD ARCHITAM.

Architam Tarentinum Geometram, & Astrologum nobilissimum inducit, à nautis petentem, vt cadauer suum quod è naufragio in littus eiectū erat, sepelian t. Id enim facile, & pium esse quãdo quidem mors omnibus est communis, heroibus & priuatis doctis pariter atque indoctis quanquam diuersa ratione, nam hec melior doctorum conditio, quòd immortalis sit eorum fama, se vero in sinu Illyrico per tempestatem periisse.

Ode XXVIII. Dicolos, Distrophos: Vt,

Laudabunt alij claram Rhodon, aut Mitylenen.

-υυ---- υυ-υυ-υυ--

---υυ---

TE maris & terrę, numeroq. carētis arenę
  Mensorem cohibent Archita
Pulueris exigui ꝓpè litt⁹ parua Matinū
  Munera: nec quidquam tibi prodest
Aërias tentasse domos, animoque rotundum
  Percurrisse polum morituro.
Occidit & Pelopis genitor conuiua deorum:
  Tithonusque remotus in auras.
Et Iouis arcanis Minos admissus: habentque
  Tartara Panthoiden iterum Orco
Demissum: quamuis clypeo Troiana refixo
  Tempora testatus, nihil vltra
Neruos, atque cutem morti concesserat atræ,
  Iudice te, non sordidus auctor
Naturæ, verique. Sed omneis vna manet nox:
  Et calcanda semel via leti.
Dant alios Furiæ toruo spectacula Marti.
  Exitio est auidis mare nautis.
Mista senum, ac iuuenum densantur funera. nullum
  Sæua caput Proserpina fugit.
Me quoque deuexi rapidus comes Orionis
  Illyricis Notus obruit vndis.
At tu nauta vagæ ne parce malignus arenæ
  Ossibus, & capiti inhumato
Particulam dare. sic quodcunque minabitur Eurus,
  Fluctibus Hesperijs: venusinæ
Plectantur siluæ te sospite: multaque merces,
  Vnde potest, tibi defluat æquo
Ab Ioue Neptunoque sacri custode Tarenti.
  Negligis, immeritis nocituram
Postmodo te natis fraudem committere? fors &
  Debita iura, vicesque superbæ
Te maneant ipsum. precibus non linquar inultis:
  Teque piacula nulla resoluent.
Quanquam festinans: non est mora longa? licebit
  Iniecto ter puluere curras.

ANTO. TE maris) Ode 28. ostendit mortem cōem omnibus. Alloquens aūt philosophum Architā, dicit nil profuisse mortuo sibi Geometriam, Astrologiamq. nosse. Ille aūt respōdere inducitur, oībus moriendū esse doctis pariter & indoctis, vario tñ casu se vero Illyricis vndis fuisse obrutum. Itaq; nautas prætereuntes orat, puluerem sibijpsi inijcere pigeat minima. [Mensorem) Geometram intelligit. Ouid. lib. j. Met. ait, Communemq. prius ceu lumina Solis, & auræ. Cautus humum lõgo signauit limite mensor. [Archita) Architas Tarentinus & Pythagoricus nobilissimus fuit, qui Plat. cum à Dion. necandus esset, ꝑ epistolam eripuit. Est aūt Admirationi summe habitus apud Plurimos in omni virtutis genere, in Geometria autem cum primus (vt Plato in Rep. testatur) inuenit, auctor Laërtius lib. 8. *Architas.* [Matinum littus) Matini populi sunt in Apulia. vnde Plin. lib. 3. inqt, ex Gargano Mateolani, Nericini, Matini. [Aërias tentasse domos) astrologum fuisse innuit. [Polum rotundum) Cœlum ipsum posuit enim pro toto partem per synecdochen. Poli nanque dñr duo puncta Axem terminantia. in quibus cœlum voluitur, vnde dñr a πολεῖν, quod est verto, hinc & poli vertices appellantur. Virg. lib. j. Georg. Hic vertex nobis semper sublimis [Occidit & Pelopis genitor) architam sic respondisse per prosopopœiam poeta innuit vbi per exempla ostendit formosos etiam & dijs oriundos coniunctosq. homines, peritos item mortem effugere non potuisse. quod in mortis solatium dicitur. [Pelopis genitor) .i. Tantalus Phrygio rex. de quo latet in Ode 6. Diod. etiam lib. v. ait, Tantalus Iouis filius diuitijs, & gloria insignis, in ea Asiæ parte, quam nunc Paphlagoniam vocant, habitauit, plurimum dijs ob gñis claritatem carus, postmodum felicitatem suam insolenter ferens immortalium secreta, quæ mense cōionem,

Matinū. Poli. Paphlagonia.

nem, vsuq. deorum nouerat, palam protulit hominibus. Qua ex causa, & viuus pœnam tulit & post obitum, secundum fabulas, tormentis apud inferos inter scelestos perpetuis punitur, ex eo, & Pelops & Niobe orti sunt, hæc ex Diod. [Tithonus) Fuit is Laomedontis filius, qui in Asia Orientem versus vsque in Aethiopiam militâs dicitur genuisse ex Ida filium nomine Memnona, qui cum Troianis præsidium tulisset, postea ab Achille est interfectus, id scribit Diod. lib. 5. Seru. aût lib. 3. Georg. scr. quod Tithonus dum iuuenis esset, & forma decorus ab Aurora dilectus raptus fuit ex qua Mēnonem genuit, sed tandem post longissimam, optatamq. vitam audita Memnonis filij morte in Cicadam versus dicitur à poëtis, hinc ait Horat. Longa Tithonum minuit senectus Latini quoque poëta Memnonem Auroræ, & Tithoni filium asserunt. [Remotus in auras). i. à terris in auras abijt, hoc est expirauit. [Minos) Fuit is Iouis ex Europa filius, qui leges multas Cretensibus dedit, simulans eas à se in spelunca quadam meditatas, scr bit id Diod. lib. 6. Plato autem in Minoë de legibus introducit Socratem dicere Homerum scripsisse Minoa in Gnoso Cretæ, vrbe ampla regnasse, nouem annos magnos cum Ioue collocutum. Accedebat enim (vt idem Socrates ait) in Iouis antrum crudiēdus. vnde didicit quod docuit inde ceteros, q̄ ab Ioue nouem annis acceperat. [Panthoiden) Pythagoram significat, qui aliqñ fuit Euphorbus Panthoi Troiani filius à Menelao interfectus. Laërtius lib. 7. scr. quod refert Heraclides Ponticus, Pythagorā de se dicere solitum, quod fuisset aliqñ Æthalides, Mercurijq. filius putatus esset, Mercuriumq. monuisse illum, vt peteret, præter immortalitatem, quod vellet petisse igitur, vt viuens & vita functus omnium quæ contingerent, memoriam haberet, Itaque in vita meminisse oīum eandemque, memoriam, & post mortem reseruasse, longoq. post tempore in Euphorbum venisse, atque à Menelao fuisse vulneratum. Euphorbus autem dixit se aliqñ Ætalidem fuisse atque Mercurio pro munere hoc accepisse, vt anima illius iugi circuitione vagaretur, & in quas vellet arbores, vel animantes commigraret. Postea vero quam Euphorbus diem obijt, migrasse in Hermotinum ipsius animam qui, & ipse cum fidem vellet facere Branchidas petijt, ingressus Apollinis phanum ostendit clypeum quem illic Menelaus affixerat, ait enim illū cum ex Troia remeasset, Apollini sacrasse scutum iam putrefactum. solamq. perdurare eburneam faciem, vbi autem & Hermotinus vita functus est, rursum in Pyrrhū Delium piscatorem migrasse, illumq. omnia memorasse, vt .s. primū Æthalides fuerit, postea Euphorbus, deinde Hermotinus, ac postea Pyrrhus effectus sit, ac deinceps post Pyrrhum factum esse Pythagoram omniumq. meminisse quæ prædiximus. Hæc Laërt. lib. 8. Meminit etiam Naso lib. xv. Met. nam introducit Pythagoram ita dicentem. Ipse ego (nam memini) Troiani tpe belli Panthoides Euphorbus eram, qui pectore quondam Cognoui clypeum læuę gestamina nostræ Nuper abantets templo Iunonis in Agris. [Orco) Orcus Pluto dicitur, ait enim in Verrinis Cic. Vt alter Orcus venisse Æ nam, & non Proserpinam, sed ipsam Cererem rapuisse videtur. Sunt, & qui velint Orcum dictum ex eo, quod Dij iurabant per Stygem, est enim ὅρκος iuramentum, ὀρκόω vero voco ad iusiurandum, est Orcus apud Hom. lib. 2. Il. Thessaliæ fluuius, qui Peneum olei instar supernatat, de quo Plin. lib. 4. [Nihil vltra Neruos, atque cutem morti &c.) Sensus est, quod nerui tm̄, & cutis ipsius perierant, anima tñ viuebat semper. Non sordidus auctor. Cic. lib. j. de Nat. Deor. scr. de Pythagoreis, qđ tm̄ opinione, præiudicata Poterat, vt ēt sine rōne valeret auctoritas. Nā Pythagorei si qd affirmabant, in disputādo, quæreretur q. quare ita esset, rñdebant. Ipse dixit ipse aūt erat Pythag. [Sed omnes) Ouid. ēt inqt in Met. Serius, aut citius sedē properamus ad vnam. Et de morte Drusi. Fata manant oēs omnis expectat auarus Portitor, & turbe vix satis vna rapris. Tendimus huc oēs, metā properamus ad vnam. Omnia sub leges mos vocat atra suas, Et de morte Tibulli: Si licet oē sacrum mors importuna profanat, Omnibus obscura inijcit illa manus. [Dant alios) Ordo est. Furiæ dāt alios spectacula toruo Marti. i. multi furore ducti sunt ludi Marti pugnando enim pereunt. [Exitio). i. cladi, morti calamitati. [Funera). i. mortes. [Proserpina) Plutonis coniux, quam dicit fugere nullum caput, qm̄ abscisso crine à Proserpina damnatur Orco cuiusque caput, vnde Virg. lib. 3. de morte Did. ait, Nondum illi flauum Proserpina vertice crinem Abstulerat, styγioq. caput damnauerat Orco. Quam fabulam ascindendi crinis (vt refert Macr. lib. 5.) Virg. induxit secutus Euripidem, qui composuit nobilissimam fabulam Alcestim. In qua in scena Orcus inducitur gladium gestans, quo crinem abscidit Alcestidi. [Deuexi) In deuexo cœlo positi, diuidit. n. cū æquinoctialis circulus cum tauro decertante collocatum (vt scr. Higin. Orionis) de Orione multa Higinius, & Naso lib. v. Fast. de quo ait, Creuerat immensum, comitem sibi Delia fecit. Ille Deæ custos, ille satelles erat. Demum relatus inter sidera stellas habet decem, & septem. Huius sideris incertam esse tempestatem dicunt nam sua magnitudine pluribus dieb. oritur, hinc ait poëta lib. j. Æn. Cum subito assurgens fluctu nimbosus Orion. In vada cæca tulit. Orionis signum ab Accio Iugula appellatur, de quo plura Varro ait lib. 3. de Lingua Lat. [Illyricis) Illyris Adriatici maris latus occupat, teste Mela, & Dion. Et Plin. lib. 3. inquit. Quæ pars ad mare Adriaticum spectat, appellatur Dalmatia, & Illyricū. [Malignus). i. tanquam malignus. [Particulam dare) Sic etiam Palinurus Æneæ dixit lib. 6. Æn. Aut tu mihi terram Inijce, id aūt fiebat ne insepulti cadaueris anima ab Charonte expelleretur, cogereturque errare centum annos circum inferna littora. [Sic) adiurantis est. [Eurus) Is ventus est veniens ab Oriente æquinoctiali, dictus ab ἕω ῥέων. i. ab Oriente Sole fluens, is alio ab Græcis nomine ἀπηλιώτης, ab Romanis nautis subsolanus cognominatur, Auctor est Gel. lib. 2. c. 22. [Hesperijs) Italo mari .i. Tyrrheno, nam Hesperia Italia dicta est, q̄ occasui subiecta sit, ab Hespero stella, vt refert Macr. lib. j. Saturn. [Venusinæ siluæ) Venusia colonia fuit inter Lucaniam, & Apuliam Horatij patria. [Plectantur) affligantur percutiātur πλήττω enim percutio est. [Vnde). i. à quo Ioue, & Neptuno. [Tarenti) Tarentum est Calabrię propinqua, & maritima vrbs extrema Italiæ, & Brundusium, de quo multa Str. lib. v. Dion. etiam ait, Tarentini vero ad littus reiecti ibi oppidum tenent Amyclęorum olim interitu conditum. Quibus propinqui Calabri, Iapygumque gens. Florus scr. Tarentum Calabriæ quondam, & Apuliæ, totiusque Lucaniæ caput positum in ipsis Adriatici maris faucibus, quod in omnis terras Istriam, Illyrim, Epirum, Achaiam, Africam, Siciliam vela mittebat. [Neptuno custode Tarenti) Putandum est Neptunum à Tarentinis cultum, cum plurimum in mari possent præterea Seruius lib. 3. Æn. asserit Tarentum à Tarra Neptuni filio ædificatum. [Negligis immeritis) Ordo est, Modo negligis committere. s. in me fraudem post te nocituram natis immeritis. Siue negligis te committere. s. in me fraudem post mōdo nocituram, &c. [Vices). i. pœnæ, quæ superbis dantur, vel superbæ vices. i. alternationes sæuę. nam (vt inquit Terent.) omnium rerum vicissitudo est. [Piacula nulla) Nullæ expiationes te liberabunt ab hoc scelere, & imp.etate ista. [Licebit curras) Poteris currere. [Ter iniecto p.) Impar numerus mas, & par fœmina vocatur. Item Arithmetici imparē patris, & parē matris appellatione venerātur. Auctor est Mac. lib. j. de Som. Deus aū impari numero gaudet, vt hī ecl. viij. Maronis. Et masculum genus religioni tributum est. Vnde ait Plin. lib. xij. de masculo thure, sic. Quod ex eo rotunditate guttæ pēdēt masculum vocamus, cū alias. non ferè mas, vocetur vbi nō sit fœmina religioni tributū ne sexus alter vsurparetur. Hæc ille.

TE maris, & terræ, numeroq. carētis arenæ) Metrum priore versu heroicum. Secūdus heroicus tetrameter. Hæc Ode ex Prosopopœia formata est inducitur. n. corpus naufragi Architæ Tarentini ad littus expulsum conqueri de iniuria sua, & à prætereūtibus petere sepulturam. Qui Archita Pythagoricus fuit Geometriæ, & Astroscopiæ peritus. Pythagorici. n. omnia numeris constare dnt. Ad eius consolationem etiam famosos, & dijs oriundos, coniunctosq. homines perijsse commemorat. [Numeroque carentis arenæ) Vt est, Quem qui scire velit, Libyci velit equoris idem Discere, quam multæ Zephyro turbentur arenæ. [Mensorem) Geometriam. [Cohibent) Continet. [Propè littus parua) Matinum, Matinus mōs Apuliæ iuxta quem Archita sepultus est, siue (vt quidam volunt) plana Calabriæ. [Nec tibi quidquam prodest). i. nihil tibi profuit ad mortalem conditionem per physice disciplinam rationem cęli, & ipsas rerum perscrutatum naturas. [Occidit, & Pelopis genitor conuiua deorum) Tantalus Pelopis pr̄ epularum scelere deorum cōuiua, à qbus pro funestis filij dapibus pœna percussus est. Virg. in 6. Lucent genialibus altis Aurea fulcra oris, epulæq. ante ora paratæ Regifico luxu, furiarum maxima iuxta Accubat, & manibus proh bet cōtingere mensas. [Tithonusq. rem. in auras) Tithonis Laomedontis filiū Auroræ maritū in auras receptū dicit. hoc est mortuū. Virg. Tithonia flectere cōiux. [Et Iouis arcan. Minos, &c.) aut q̄ se Minos pdicabat cum Ioue colloq & exsilio eius cūcta agere, aut Iouis arcanis Plutonis, à quo institutus est iudex pro recordatione iustitiæ, vt Virg. in 6. Quæsitor Minos vrnā mouet. [Panthoidę iterum Orco demissum) nūc Pythagorā signat, q. prædicauit se apud Troiam Euphorbū. Panthoi filium fuisse, q. interfectus à Menelao iterum reuixit factus Pythagoras, idq. eū cognouisse agnito Clypeio, quem tēplo

Euph

Euphorbus fixerat, hic ante, & in Homerum dr̃ renatus, postea in pauonem, postremo in Enniũ poetam, & ideo dicit eum neruis, atque cute mortuum, anima diu vixisse. [Iterum) Quia sæpe mortuus est transeunte anima eius in alios. [Demissum) In inferiori de superioribus dr̃, vt Virg. in 2. Aen. Demisere neci, nunc cassum lumine lugent. [Clypeo) Per clypeum. [Tempora testatus) Ordo, Testatus Troiana tp̃a refixo clypeo te iudeo non sordidus auctor naturæ, & veri, nihil vtra neruos, atque cutem concesserat atræ morti [Nihil vltra) .i. quamuis nõ sit mortuus, nisi tm̃ neruis & cute. [Testatus) .i. recordatus Troianorum temporum refixo clypeo. [Et calcanda) Intranda vt est, Ibant obscuri sola sub nocte per vmbram, & alibi, sed reuocare gradũ superasq. euadere ad auras. Hoc opus hic labor est &c. [Dant alios Furiæ) .i. diuersis generibus quidem, sed vna morte singulos perire. [Spectacula Marti) Eo quod in ludum Martis per bellicum præcipitentur furorem. [Exitio est auidis mare nautis) Voras ꝙ dementes sorbeat. [Mista senum, ac iuuenum densantur funera) Multitudo moriẽtium totius ætatis: vt, Matres atque viri, defunctaq. corpora vita, Magnanimum Heroum pueri, innuptęque puellę. Sæua caput. [Proserpina) Quòd omnis suscipiat, q̃ nullus euadat, figura est Hypallage. [Fugit Proserpina) Pro fugiunt Proserpinam, vt illud. Stant & oues circum nostri nec pœnitet illas, p nos illarum non pœnitet. [Deuexi) In deuexa parte cœli positi. [Rapidus comes Orionis) Ortus.n. & Occasus Orionis tempestuosi sunt, ideo & comitem eius Notum ventum dixit, vt Virgil. in j Aen. Cum subito assurgens fluctu nimbosus Orion In vada cæca tulit. [Deuexum) Autem in deuexa parte cœli positum, vnde Virg. Conuexa polus dũ sidera pascet. [At tu nauta) Hic quasi Architam ponit precari nautam ne remaneat insepultus, sed iam arenam inijciat, nam & in sacris hoc genus sepulturæ tradebat̃, vt & si nõ obrueretur, manu plena ter iacta terra cadaueri pro sepultura esset, vt, Aut tu mihi terrã Inijce, nanq; potes. Ideo.n. & particulam arenæ dixit. Ordo est. At tu nauta ne parce malignus dare particulam vagæ arenæ ossibus, & inhumato capiti. [Sic Plectantur Venusinæ siluæ) Quodcunque minabitur Eurus Hesperijs fluctibus, &c. [Venusinæ) Venusinum ciuitas, & Apuliæ confinis Lucaniæ, cuius siluas, quia immensæ sunt, pro quibuscunque posuit. Admonet ergo vt etiam si tempestas sit, quæ tales siluas flectat, ne omittat sepeliendi curam. [Multaque merces, Vnde potest tibi defluat æquo Ab Ioue) Hoc est, Nec attentus ad lucrum omittat studium iusta soluendi. [Neptunoq. sacri custode Tarenti) Neptunus apud Tarentum deuotius colebatur, vel quia in Neptuni tutela dicitur fuisse, seu quia Neptuni filius Palanthus apud Tarentum Herculi, & Neptuno Templa constituit, vt fortiter per fauorem Herculis faceret, per Neptunum feliciter ageret. [Negligis) Deest si. [Fraudem) Seu studio commercandi fraudem, quæ redundet in posteros capiat, seu certe inhumati piaculum eius filios lædat, & ne longum putaret etiam Ipsum delicti subiturum pœnas minatur. [Committere) Scias deest. [Maneant) Expectent. [Precibus non linquar multis) vltionem precibus suis dandam promittit. [Teque piacula nulla resoluent) Hoc est nullis hostijs expiaberis. Piacula enim dicebantur quibus facinus expiabatur admissum. [Non est mora, licebit) Vt Virg. Hic tibi nequa moræ fuerint dispendia tanti, vt excusationem arceat, dum ne morsum quod cœperat, ostendit. [Iniecto ter) Vt, manes magna ter voce vocaui.

OR. TE maris & terræ, numeroq. carentis arenæ) Hæc Ode de Prosopopœia formata est, inducitur .n. corpus naufragi Architæ Tarentini in littus expulsum conqueri de iniuria sua, & petere à prætereuntibus sepulturam. [Hic autem Archytas Pyth.) fuit, q merito Geometriæ peritus dr̃, quia Pyth. oĩa constare numeris credunt. [Matinus) Matinus mons, siue promontorium est Apul. iuxta quem Architas sepultus est. [Nec prodest quidquam) Nihil prodest tibi aduersus conditionem mortalitatis, ꝙ rationem rerum naturæ, & ipsum cœlum sis perscrutatus. [Occidit Pelopis genitor) Tantalus. s. hæc aũt ad solatium mortis dñr. [Tithonusq. remotus in auras) .i. terris excessit, ac p hoc mortuus est. [Et Iouis) Minos Cretensium rex prædicabat se cum Ioue colloqui, & consilio eius cuncta agere. [Habentq Tartara Panthoiden) Nunc Pythagoram signat, quia prædicauit se ad Troiam Euphorbum Panthoi filium fuisse, interfectumq. à Menelao iterum reuixisse, & factum Pythagoram, id cognouisse agnito clypeo, quem Euphorbus habuerat. [Nihil vltra neruos, atq; cutem morti dare) Iudice te non sordidus auctor naturæ verique affirmante Pythagora non eum mentitum. Naturam rerum cuius auctor extitit. [Me quoque deuexi) Notum est ortu, & occasu Orionis tempestates concitari. [Notus) Notum comitem Orionis dicit, ꝙ cum Orione ortus est. [Sæua nullum caput Proserpina fugit) Nullum Proserpina timet, ac per hoc neminem exceptum habet. [Me quoque deuexi) Deuexum Orionem dixit, vt Virg. Conuexa polum dum sidera pascet. i. in deuexo cœlo positum. [At tu nauta vagæ ne parce malignus arenæ) ad prætereuntes nautas Architam se conuertisse fingit. [Quodcunque minabitur Eurus Fluctibus Hesperijs, Venusinæ plectantur siluæ) Venusia colonia inter Lucaniam & Apuliam poëtæ patria, vnde siluas Venusinas pro cuiuslibet posuit. [Plectantur) Autem luant, atq; experiantur sit. [Neptunoq. sacri custode Tarenti) Custodem Tarẽti Neptunum ait, quia pręcipue Neptunus ibi colitur. [Negligis in meritis nocituram) Ordo est, Negligis, fraudem committere facile esse putas. Atque.n. hæc expetet in eos, q ex te nati sunt. i. in filios tuos. [Teq. piacula nulla resoluẽt). i. nullo modo expiabis hoc scelus, ꝙ in me admittis. [Fors & Debita iura, vicesq. supbæ Te maneãt ip̃m) Vices supba pœnæ intelligendæ, quas superbis factis illũ passuꝝ præcatur. [Non linquar) .i. p̃ces mee efficiẽt. vltionẽ huius rei p̃soluas ꝙ piaculũ in me admittas.

TE maris) Facit qđ in titulo est, & à Manc. recitatur. Est aũt ferè dialogus, quia inducitur Architas rñdere, & præcari iustam sepulturam, sine qua (vt Maro ex Aegyptiorum superstitione dixit lib. 6.) Centum errant annos. Ordo autem est. O Archita, parua .i. exigua munera .i. officia funebria sine iusta sepultura .s. exigui pulueris in te coniecti, cohibent. i. comprimunt & continet propè littus Matinum, ꝙ ad Apuliam est, te mensorem .i. qui fuisti mensor, quia Geometria peritissimus, maris & terræ, & arenæ carẽtis numero. s. cognoscibili nobis. i. innumerabilis, nec p̃dest quidquam tibi morituro .i. cũ moriturus fueris, tentasse domos aëreas .i. cęlestes, hoc est cum fueris Astrologus, domos Astroꝝ indagasse, & decurrisse, aut percurrisse, aĩo .i. ꝯtemplando, polum. i. per cœlum, aut axes cęli. Rñdet Architas quasi ægre ferens, quod sibi mors obiecta sit, cũ oĩbus sit cõis dicens. [Et) .i. ẽt q. d. non ego solus, sed ẽt genitor Pelopis. s. Tantalus, conuiua .i. quamuis ꝯuiua deoꝝ, occidit. i. mortuus est. Et Tithonus remotus. i. sublatus ab Aurora in auras dũ ab ea caperetur (qđ tam placet, q̃ qđ Bonfini, dũ in cicadã mutaretur) ẽt occidit & Minos iustissimus sapiẽtissimus rex Cretæ, admissus arcanis Iouis, vtpote abs quo didicerat leges & iura, ẽt occidit, & Tartara hñt Panthoidem. i. Pythagoram, q se Panthoidẽ, hoc est Euphorbum dicebat demissum iteꝝ Orco. i. ad infernum, cum semel illuc post mortẽ Euphorbi descẽderit, q̃uis ipse testatus tp̃a Troiana .i. approbãs se fuisse tp̃e belli Troiani, clypeo. s. suo refixo. i. reuulso à postib. vbi sacratus pẽdebat, nihil ꝯcesserat morti atræ. i. nihil in se mortale fateretur, vltra neruos atque cute. i. vltra mortale corpus, qđ spiritus linquens, sm̃ Pythagoram, in aliud corpus ingrediebatur. Quod & Maro in sex post certa spatia fieri docet, existens nõ sordidus, imò clarus auctor naturæ .i. physicæ, & veri .i. logicæ, qua verum indagatur. Summa aũt erat Pythagoræ auctoritas, vt discipuli eius p̃ argumẽto, & approbatione satis putarent Pythagoram id dixisset, aut sensisse, non sordib. ergo auctor, te iudice .i. ẽt iudicante à Horat. sed vna nox aut mors, cum ille sese mortuum diceret. in concesso est, ꝙ vna mors manet .i. certe expectat oẽs, & pro. i. via leti. i. mortis est calcanda omnibus semel. i. constitutum est oĩbus semel mori. [Dant alios) Recitat varia fata ac mortis gña Architas vt id suum tandem casum perueniat, & sepulturã p̃cetur. Ordo aũt est. Furiæ s. bellicæ, hoc est Erinnyes, & iræ ĩmoderatæ, dant alios. i. quosdã, Marti toruo .i. truculento q stragæ, & sanguine oblectatur, spectacula. i. (vt dñt) recreationẽ, & gaudium ex nece coꝝ spectãda, hoc est alij moriũtur in bello. Mare auidum. i. multũ vorax & insaturabile, est nautis .i. nauigare solitis exitio. i. ad exitium, & calamitatem, sicq. melius legitur q̃ exitium. Funera senũ & iuuenum mixta. i. confusa, densantur. i. multiplicantur, q̃a Proserpina, s. Plutonis vxor. nullum. i. non vllum, non fugit vllum caput. i. damnat Orco quodlibet caput tam iuuenum, q̃ senum Notus .i. ventus ille humidus, qui & Auster dr̃, comes rapidus .i. celeriter rapiens, quidquid offendit, Orionis. i. sideris, illius nimbosi, deuexit .i. inclinati ad occasum, quia tam in ortu q̃ in occasu tempestatem ciet, obruit quoq; .i. ẽt me vndis. Illyricis. i. in mari Illyrico. At tu nauta, q locũ hunc p̃transis, ne parce. i. ne parcas, malignus .i. tanq̃ malignus, dare ossibus & capiti inhumano, particulã arenæ vagæ. i. ventu, & æquis agitari solitæ, sic (apta precationi particula) quodcunque .s. malum, Eurus ventus ille orientalis impetuosus, minabitur .s. tibi in fluctibus Hesperijs. i. Italicis, & sup. siluæ Venusinæ, quæ sunt iuxta Venusiam oppidum inter Lucaniã, & Apuliam patriam poëtæ, plectantur .i. feriantur, & minas luant, te sospite .i. incolumi existente. Et multa merces .i. remuneratio, & bonoꝝ accessio, defluat

fluat.i.deorsum fluat,& abunde descendat tibi,vnde potest.s.defluere,quia omne bonũ a Deo manat, vnde dicit ab Ioue æquo, quia nullum bonum dimittit irremuneratum. Est aũt proprium epitheton Iouis,vt Æn.6. Aut æquus amauit Iupiter. Ideoque ipse dicit eiusdem decimo,Rex Iupiter omnibus,idem,& à Neptuno sacro custode Tarenti,h.d. quia Tarentinus fuerat in gratiam patriæ suæ.[Negligis)Prosequitur orationem suam Architas, qui sicut pium opus facientibus bona precatus est,ita negligentibus mala imprecatur. Ordo est,sm Acronem. Negligis .i, si negligis,scias sup.te cõmittere &c.sm Porph.nihil intelligendum est,sed dicendum.Negligis modo,i.contemnis,& facile esse putas te cõmittere,s.in me,fraudem.i.defraudationem sepulturæ,nocituram post te natis tuis sicut dij sacrilegium Dionysij Siculi in filium animaduertere. Auct. Valerio de neglecta religione,hoc est si ideo negligis,q.a non tibi, sed natis tuis nocituram, fors.i.forte,&.i.etiam debita iura.s.talionis, & vices.i. pœnæ vicissim infligendæ,superbæ.i.graues maneant.i.expectent te, ego non linquar à dijs precibus inultis.i.quas nulla vltio in te sequatur,& nulla piacula.i.nullæ expiationes, resoluent .i. liberabunt te.s.ab impietate,quanquam festinas, mora non est longa, licebit.s.tibi, vt curas puluere iniecto ter.s.in tumulum meum.

MAT. OCCIDIT & Pelopis genitor conuiua deorum, Tithonusq. remotus in auras) Quanquam,& nullus interpres hac de re facit mentionẽ,ego tamen existimo ob id Horat. scripsisse Tithonũ remotum in auras, q fabulantur illum in Cicadã versum. — *Bõsinis.*

AD ICCIVM.

Expostulat cum Iccio familiari suo, qui omisso philosophiæ studio, prædæ,& pecuniæ inhians,militiæ se addixerat, præter omnium opinionem,quippe qui pulchre iam instructus esset ad Stoicam disciplinam.

Ode XXIX. Tricolos, Tetrastrophos: Vt, Vides, Vt alta stet niue candidum.

—∪——∪∪—∪—
—∪——∪∪ ∪∪
——∪——∪——
—∪∪—∪∪—∪——

ICCI beatis nunc Arabum inuides
Gazis: & acrem militiam paras
Non ante deuictis Sabeæ
Regibus, horribilique Medo
Nectis catenas. quæ tibi virginum
Sponso necato barbara seruiet?
Puer quis ex aula capillis
Ad cyathum statuetur vnctis,
Doctus sagittas tendere sericas
Arcu paterno? quis neget arduis
Pronos relabi posse riuos
Montibus, & Tiberim reuerti:
Cum tu coëmptos vndique nobileis
Libros Panæti, Socraticam, & domum
Mutare loricis Iberis,
Pollicitus meliora; tendis?

ANTO.

ICCI beatis) Ode xxix. Iccium alloquitur, dicens eum auaritiæ causa militiam parare Parthis, ac Medis. Verum qui neget flumina in fontes redire posse, hoc est contraria fieri, cum olim studiosus philosophiæ illa relicta militiam subeat? [Icci beatis nunc Arabum inuides Gazis) Gazã, Persæ ærariũ vocant(vt scribit Mela Arabum Gazis)Arabiæ pars (vt Dion.scribit(quæ ab Orientem,& Austrum spectat,rubro alluitur mari. Viq. Solin.ait,Arabia sacra interpretatur, partem eius Eudemonem Græci nostri beatam nominauerunt, non frustra. nam præter odores,quos creat plurimos sola thus mittit in ijsdem saltibus myrrha prouenit.[Sabeæ Regibus)Saba regio est thurifera Arabiæ spectans ortus Solis æstiui, vt docet Plin. lib. 12.Et Str.lib.16.scribit,q Sabæi felicem Arabiam incolunt,suppellectilem ex argento,& auro multam habent,vasa,lectos,tripodas,crateras cum operculis,domosq. sumptuosas nam,& portæ,& parietes,& tecta ex ebore,auro,argento, lapidibusq. incrustatis sunt distincta.[Medo)De Medis legito in Ode ij. [Nectis) Fabricas,& paras. [Quæ tibi virginum) Ordo est. Quæ virginũ necato sponso tibi seruiet? [Barbara) Est.n.barbara poëtæ risio. [Ex aula)Regia.s.vbi regi seruierit.[Doctus)Responsio est.[Sericas sagittas) Seres (vt scribit Plin. lib. v. cap.xvij.) regionem incolunt, habitant, quæ spectat æstiuum Orientem, lanificio siluarũ nobiles.At latius lib.2.Georg.iam diximus. [Quis neget) Sensus est, Quis neget contraria fieri posse cum tu olim philosophiæ deditus militiæ subeas relicta illa?[Pronos) Decliues ab arduis mõtibus.[Panæti)Fuit Panætius Stoicus,& præceptor Scipionis Africani,& Lælij, genere Rhodius, vt Porphyrio scribit, eundem vero Cic.imitatus est in Officijs. [O Socraticam domum)Appositio est. Socrates aũt (vt scribit Laert. lib. 2.) ea potius inquirenda hortabatur,quæ mores instruerent,& quorum vsus nobis domi esset necessarius. De Socrate autem plura diximus in Iuu. Sat.2.[Loricis Hiberis)Græci eandem Hiberiam, & Hispaniam nominabant,sic etiam Romani. Auctor est Str.lib. 7. Ptol. item lib.2.sic ait,Hispaniæ,quæ apud Græcos Hiberia dr̃,tres sunt regiones,Betica,Lusitania,ac Taraconensis.[Loricis Hiberis)Iust. lib. vlt. de Hispania loquens,ait, q Galatiæ regio, tum æris,tum plumbi uberrima,auro quoque ditissima est, præcipua ijs ferri materia, sed aqua ipsa ferro violentior, quippe temperamento eius acrius,redditur ferrum. Nec vllum apud eos telum probat, quod non,aut Bilbili fluuio,aut Chalybe tingatur. Vnde ẽt Chalybes fluuij huius finitimi appellati,ferroque,ceteros prestare dicuntur,hæc inde. [Loricis) Lorica dicta,q è loris,& corio crudo pectoralia faciebant, postea succuderunt Galli è ferro sub id vocabulum,ex annulis ferream tunicam. Auctor est Varro.

Gaza. Arabia. Thus. Myrrha. Saba. Sabæi. Seres. Panætius. Socrates. Hiberia. Hispania. Galatia. Chalybes. Lorica.

ACR. ICCI beatis nunc Arabum inuides) Metrum duobus versibus Alcaicum. Tertius Nouenarius,Iambicus,hypercatalecticus.Quartus Pindaricus.Ad Iccium scribit,quem miratur philosophiæ intermisso studio, repente se ad militarem vitam contulisse, cupiditate diuitiarum. nam idem Iccius Panætij Socratici philosophi,bibliothecam emerat,cuius lectione,ad philosophiã dum fuerat deductus..[Inuides Gaza) Aemulus es, vt Pares diuitias,vt cupiendo diuitias. [Gazis)Pro diuitijs ponit,vt Virg. Arma virum tabulæque,& Troia gaza per vndas. in j. Aen. & in v. Et gaza lætus agresti.. [Et acrem militiam paras) .i. fortem, duram,acerbam.[Non ante deuictis Sabeæ Regibus) admonet pericula per quæ, ad diuitias gerentes bella perueniunt.i.cum non sint adhuc debellati,tu nectis iam cathenas. [Horribilique Medo) Forti crudeli. [Nectis cathenas) aut illigas regibus victis cathenas aut fabricas,,mutuis enim nexibus fiunt cathenæ [Sponso necato).i.nisi prius occiso sponso,in seruitium captiua nõ venit. [Puer) Regis filius,qui captus pocula ministraret. [Sericas) Deriuatiuum est ab eo q Seres vocantur.Serica .n. gens est,Parthis vicina,sagittandi arte famosa, à qua, & Sericum vocatur. [Quis neget).i.quis rerum naturam neget posse mutari? cum tu studia in contraria verteris,contra hominum opinionem. [Pronos) Procliues,nam proni dñr riui de montibus effluentes,qui impetuose fluunt.[Et Tyberim reuerti)Vt Virg.Reuocatque pedẽ Tyberinus ab alto.[Vn dique nobiles Panæti) Panætius Stoicus philosophus fuit pceptor Scipionis Afric. & Lælij,Rhodius natione. Ordo est. Quis neget,relabi posse riuos pronos,arduis montibus,& Tyberim posse reuerti,cũ vel tu pollicitus meliora, mutare contendis loricis Hiberis, vndique coëmptos nobilis libros Panæti,Socraticam, & domum. [Socraticam domum) Sectam,siue libros. [Loricis Hiberis) Optimæ enim fortes Hispaniæ loricæ sunt. Pollicitus meliora. [Studia) .s. professionem suam poeta philosophiam vult intelligi: Elocutio vero nota est.

POR. ICCI beatis nunc Arabum inuides Gazis)Hac Ode ad Iccium scribit, quem miratur intermisso philosophiæ studio, repente se ad militare studium contulisse,per quod videtur concupiscere diuitias Arabum. [Inuides Gazis) .i. æmularis Arabas in diuitijs habendis, ac per hoc diuitias concupiscis. [Et acrem militiam paras Non ante deuictis Sabeæ Regibus,) Datiui casus est,hoc est illis paras militiam quod est aduersus illos. [Nectis cathenas) Non vincis,sed fabricas intelligendum, proprie dictum, cathenæ enim ipsæ nexibus quibusdam constant. [Quæ tibi virginum Sponso necato barbara,) Scilicet à te necato, scilicet sponso.[Puer quis ex aula) Regius qui puer qui in aula seruierit. [Sagittas sericas,) Id est, Parthicas à gente Serum, qui

qui partem orbis terræ Orienti subiectam tenent. [Quis negat arduis Pronos relabi posse riuos Montibus? & Tyberim reuerti? Παρωμιώδης. Sensus est, Quis non credat rerum naturam posse mutari vt flumina in montes reuertantur, vnde alioquin descendunt, cum tu vitæ studia in contrarium verteris, quod nemo sperauerat posse fieri? Tale est illud Virgilianum, Iungentur iam gryphes equis, æuoque sequenti Cum canibus timidi venient ad pocula damæ. [Cum tu coëmptos vndique nobile Libros Panæti) Panætius stoicus fuit præceptor Scipionis Africani, & Lælij, genere Rhodius. [Loricis Hiberis) κατ᾽ ἐξοχὴν dixit, quia optimæ sunt Hispaniæ loricæ. [Socraticam domum) Vt si diceret, Socraticæ scholæ disciplinam. [Temnis) Procontemnis. Ordo est, autem Socraticam domum mutare loricis Hibericis tēnis pollicitus meliora. Meliora autem absolute dictum, aut studia subaudiendum. studia poëta ſm suam opinionem philosophiā vult intelligi. Nota autem figura elocutionis est, quæ dicunt philosophiam militia mutare, hoc est philosophia dimissa, militiam sumere. vt, Chaoniam pingui glandem mutauit arista.

ASCENSIVS.

ICCI) Iccium amicum, & virū literarū amicæ arguit in constantiæ, imprudentiæ, atque auaritiæ, ꝙ relicta philosophia, lucri gratia, animos ad bella coniecerit. Vnde dicit, O Icci, tu inuides nunc. s. mutato animo, gazis. i. diuitijs, & thesauris, Arabum beatis. i. beatorum, hoc est amplis, & paras. i. intendis, & disponis, militiam acrem. i. strenuam, & nectis. s. animo, & opinione præuia, regibus Sabeæ. i. regionis illius thuriferæ in Arabia, non deuictis ante. i. prius à Romanis, & Medo horribili, qui exercitum Romanum fudit, & Crasso interempto signa abstulit. nam quia contermini sunt, Parthos, & Medos pro eisdem sæpe ponit, cathenas. i. vincula. Quæ virginum sup. putas in animo, seruiet tibi sponso. s. eius, necato. s. abs te? Respondet poëta, Barbara. i. quæcunque, ea sit profecto barbara sit. Et quis puer, ex aula. s. regum captorum, vnctis capillis. i. habens vnctos capillos more patriæ suæ, statuerunt ad cyathos. i. erit tibi pincerna? Respondit poëta innuens non molles illic esse, nec delicatos Ganymedi similes. Statuetur sup. puer doctus tendere. i. ad auriculas vsque trahere, aut emittere, arcu paterno, quia, & pater eius sagittandi peritus fuerit, sagittas sericas. i. quibus Seres vti solent. Quis neget riuos pronos. i. occiduos, & decliues, posse relabi. i. tanto impetu ac si labantur referri montibus arduis. i. ad arduos montes? Noue autem dicit relabi montibus. Nam lapsus videtur deorsum debere fieri. Vnde est illud Labere nympha polo. quomodo ergo relabentur ascendendo? Profecto argute dictum est. Nam labi est quidem cadere sine difficultate, vt rex à sublimi descendens, sed quia riui ferè ab altiore labuntur, vult eos relapsuros dum recurrent contra naturam. Vnde sensus est, Quis non putet naturam posse mutari, si vir olim prudens, & philosophiæ studiosissimus sic mutatus sit, vt pro libris arma tractet? Et est similis sententia ferè in Buc. vbi dicitur, Mopso Nysa datur, quid non speremus amantes? Iungentur iam gryphes equis, æuoq. sequenti Cum canibus timidi venient ad pocula damæ. i. natura mutabit animalium. sed plus est quod hic dicit, Naturam aquarum mutari posse. Sed ad ordinem reuertamur. Et quis neget Tyberim reuerti. s. amari Tyrrheno ad ortum suum, cum tu ò Icci tendis. i. paras, & intendis, mutare loricis Hibericis. i. accipiendo loricas Hiberas. i. armaturas, quibus Hiberi populi Hispaniæ bellicosi vtuntur, dereliquere (nam qui commutat) vnum derelinquit, & aliud accipit. Vnde venditio atque emptio priscorum ante vsum pecuniæ erat cōmutatio quædam. Libros nobileis Panæti, pro Panætij, Stoici diligentissimi, & doctissimi, qui de philosophia morali plurima scripsit. Vnde eum Cic. in Off. sæpe imitatur sæpeq. citat, coëmptos. i. simul emptos, vndique. i. a quouis, qui eos venales habuit, Vbi graphice depingit naturam inconstantium. Nam nimis vehementes in vtranque sunt partem, dum. n. studio intendere parant, omnis libros emunt, quasi si fieri posset simul euoluere vellent, dum vero à studio remittuntur, penitus deserunt. Et pro. i. domum Socraticam. i. totam philosophiam moralem, quam Socrates primus docuit, & quam a cælo in terras deuocauit, nihil tamen scripsit. verum quia ab eo hausta est ferè philosophia moralis, dicit in Arte, Rem tibi Socraticæ poterunt ostendere cartæ. Tendis, aut temnis, dito mutare. pollicitur. s. tuis meliora, quia melius est literis, quam armis ob auaritiam vacare.

AD VENEREM.

Scribit hanc Oden velut epigramma, quoddam in sacellum quod Veneris Glicera amica dedicabat.

Ode XXX. Dicolos, Tetrastrophos: Vt,
Iam satis terris niuis, atque diræ.

–◡–––◡◡–◡–◡
–◡–––◡◡–◡–◡
–◡–––◡◡–◡–◡
–◡◡–◡

VENVS regina Gnidi, Paphique,
Sperne dilectam Cypron: & vocātis
Ture te multo Glyceræ decoram
Transfer in ædem.
Feruidus tecum puer, & solutis
Gratia zonis, properentq. Nymphę,
Et parum comis sine te Iuuentas,
Mercuriusque.

ANTONIVS.

VENVS regina) Ode xxx. hortatur Venerem, vt relicta Cypro se in ædem Glyceræ transferat (de qua superius ait: Vrit me Glyceræ nitor) secumq. ducat Cupidinem, Gratias, & Nymphas Iuuentam, atque Mercurium. est autem ædis dedicatio. [Gnidi) Gnidus in Caria vrbs, quæ portus duos habuit, *Gnidus.* *Eudoxus.*
Inde memorabiles viri oriundi, primum Eudoxus mathematicus Platonis sodalis, postea Agatarchus Peripateticus vir historicus, ætate Strab. Theopompus diuo Cæsari familiaris, & qui apud eum maxime poterat, item Artemidorus eius filius, hinc etiam Ctesias fuit, qui Xerxem meditatus est, & res Syriacas, & Persicas conscripsit. Auctor est Str. lib. 14. [Paphique) Paphos Cypri vrbs portum habebat, & templa optime structa, vt Str. lib. 15. Plin. autem lib. 2. ait ita Celebre phanum habet Veneris Paphos, in cuius quadam area non pluuit. [Cypron) De hac latius in Ode j. & iij. [Ædem decoram) Ædes dicta ab aditu, quod plano pede adibant, vt Varro docet. Ædem autem numero singulari, de templo tantum dicimus plurali vero, & de domibus, & de templo. Seru. lib. 2. Æn. [Solutis zonis) Gratiæ enim nudæ, & propterea discinctæ incedunt de quibus multa in Ode 4. [Feruidus) Habet enim faces Cupido, hinc amoris feruorem infert. [Zonis) Zoni circulus dicitur, Zonion cingulum, Zonysco & Zonyo cingo. [Comis) Hilaris elegans, benigna, facilis, suauis. [Sine te) Sine elegantia, & venustate. Venus enim omnium elegantiarum domina esse dicatur, vt Porphyrio quoque narrat, & Venustum (vt scribit Fab. lib. 6.) apparet esse id, quod cum gratia quadam, & Venere dicitur. [Iuuentas) Iuuenta ætas ipsa. Iuuentus adolescentia, & Iuuenum multitudo, Iuuentas, dea est ipsa, auctor est Ser. & Acr. Virg. lib. 2. Lumenque Iuuentæ. Hor. hic. Et parum comis sine te Iuuentas, hoc est ipsum numen. Virg. Tum mihi primegenas vestibat flore iuuentus. i. adolescentia. [Mercuriusque) Is enim mercaturæ questum repperit, verbaque primus in ordinem redegit, de quo plura legito in Ode x. Eloquentia autem Veneri grata est. vnde Catul. ait.

Agatarchus. *Theopompus.* *Ctesias.* *Paphos.* *Aedes.* *Zonē.* *Zonyo.* *Zonysco.* *Venustū.* *Iuuenta.* *Iuuentus.* *Iuuentas.*

Verbosa gaudet Venus loquela.

Ouid. item lib. j. de Arte,

Non formosus erat, sed erat facundus Vlysses.
Et tamen æquoreas torsit amore deas.

O' VENVS regina Gnidi, Paphique) Metrum Sapphicum hendecasyllabum. Quartus Adonius. [O Venus) Quasi epigramma, hoc est in dedicationem Veneris scriptum quam ipse consecrarat. [Gnidi) Vrbs est Chariæ. Paphos vero vrbs Cypri insulæ, vtraque Venerem præcipue colens, precatur enim vt desertis velut proprijs ciuitatibus adsit ædibus consecratis. Incertum autem vtrum Glyceraamica sit, an ancilla. [Et solutis Gratiæ zonis,) Vel liberæ, vel nudæ, quòd non cingantur, & bene nudæ, & solutis zonis Gratiæ finguntur, quia amicorum animi soluti secum, & nudi esse debent. [Et parum comis sine te Iuuentas,) Hoc est minus elegans Iuuentas sine venustate, hoc est sine te. Sciendum est tamen Venerem non tantum concubitus, sed etiam omnium elegantiarum esse dominam. Aliud tamen est Iuuentas, aliud Iuuenta, aliud Iuuentus, Iuuenta ætas putabatur. Iuuentas ipsum numen. Iuuentus adolescentia. [Mercuriusque) Per Mercurium quia- *A C R.*

ftum vult accipi tanquam fine vetuftate nec lucrum fic.

POR. O' VENVS regina Gnidi, Paphiqúe, Sperne) Quafi epigrã ma eft hoc in dedicationem Veneris fcriptum, quam ipfe confe crauit. Gnidos aũt vrbis Cariæ. Paphos aũt vrbs infulæ Cypri, vtraque Venerem, præcipue colẽs. [Feruidus tecum puer).i. Cupido, q̃ feruorem amoris inferat. [Et folutis Gratiæ zonis) Quia Gratię nudę, & fine nodis finguntur, quia amici animos folutos, ac nudos inter fe hr̃e debent. [Et parum comis fine te).f. minus elegans. [Sine te).i. fine venuftate. Scire autem debemus Venerẽ non tantum concubitus, verumetiam, dominam effe omnium elegantiarum, fic alibi ipfe, Ordinis hæc virtus & erit Venus.

ASC. O' VENVS) Vt complaceat Glyceræ amicæ fuæ, vocat Venerem, cum comitatu eius in ædem ab ea dedicatam, dicens. [O' Venus regina Gnidi) Vrbis in Caria. [Et Paphi) Vrbis in Cypro. [Sperne).i. minus ama. [Cypron).i. patriam tuam. [Dilectam).f. prius, &. [Transfer te in ædem).i. facellum. [Decoram Glycerę) .f. puellæ. [Vocantis te multo ture Et puer feruidus).f. Cupido. [Et Gratiæ).i. Carites, [Zonis folutis).i. habentes zonas folutas. [Et Nymphæ).f. reliquæ. [Et Iuuẽtas).f. Dea. [Parum comis) .i. elegans. Et fuauis parum fine te, Et Mercurius Deus facundię, quæ ad amorem facit, Properẽt tecum.

QVID PETENDVM AD APOLLINEM.

Docet quid ipfe & vir frugi ab Apolline petat, cui templum dedicaverat Auguftus in Palatio nimirum bonam mentem, & integram corporis valetudinem, cum leta, & facili fenectute non ambitiofa illa ampla latifundia, armentorum gregeis ebur, & eiufmodi.

Ode XXXI. Tricolos, Tetraftrophos; Vt, Vides, Vt alta ftet niue candidum.

—∪ ——∪∪—∪∪
—∪——∪∪—∪∪
——∪——∪——
—∪∪—∪∪—∪——

VID dedicatum pofcit Apollinem
Vates? quid orat, de patera nouum
Fundens liquorem? non opimas
Sardiniæ fegetes feracis?
Non æftuofæ grata Calabriæ
Armẽta: non aurũ, aut ebur Indicũ:
Non rura, quæ Lyris quieta
Mordet aqua, taciturnus amnis.
Premant Calena falce, quibus dedit
Fortuna, vitem: diues & aureis
Mercator exficcet culullis
Vina Sylla reparata merce.
Dis carus ipfis: quippe ter, & quater
Anno reuifens æquor Atlanticum
Impune. me pafcunt oliuæ:
Me cichorea, leuesque maluæ.
Frui paratis, & valido mihi
Latoë dones, & precor integra
Cum mente, nec turpem fenectam
Degere, nec cythara carentem,

ANTO.
VID dedicatum) Odę xxxj. fcribit Horat. ab Apolline nuperrime dedicato fe minime petituꝝ, quæ ad auaritiam attinent, vti feraces fegetes, armenta, aurum, ebur, rura, & fimilia. erat enim paruo contentus, & iam paratis, petit autem corporis valetudinem, cum fana mente vfque ad fenectutem lyrico ftudio non cariturum. [Dedicatum) Apollinem Suet. fcribit. Auguftum extruxiffe templum Apollinis in ea parte Palatinæ domus, quam fulmine ictam defiderari Deo arufpices pronunciarent, addiditque, & porticum bibliotheca latina græcaque. [Nouum Liquorem?) Cum noua dedicatio effet, nouo mero facrificare volebat, decebatque etiam. [Non) Sup. erat. [Opimæ) Fertilis. [Sardiniæ fegetes feraces) Sardiniam infulam amplectitur ab Oriente Tyrrhenum pelagus, ab Meridie Africum, ab Occidente Sardoum a feptentrione mare, quod inter ipfam, & Cirnam circunfunditur, auctor Ptol. lib. 3. Dion. autem fcribit Cyrnam, & Sardiniam foli hubertate, & nafcentium copia fpectatiffimas. Melam etiam ait, quòd à barbaris colitur. Sardinia fertilis, & foli, quam cœli melioris, atque vt fœcunda, ita pené peftilens. Et Str. item lib. v. ait, quòd Sardiniæ magna pars agrum habet rebus, omnibus felicem. præcipue tritico, diftat à Corfica ftadijs lx. Lyris is fluuius eft, qui Soram interfluit, Fregellas affluit, atq; Mynturnas, vrbem prope Sinueffam labiturq́, fuperne de Apenninis collibus, & Agro Vaftino præter Fregellas plura. Str. lib. v. & Plin. lib. 3. [Premant) amputent. [Calena falce) De Caleno videto in Ode xx. [Aureis culullis).i. poculis, proprie autem culullii, feu culullæ calices, quidam erant fictiles, quibus Pontifices, Virginesq́. Veftales in facris vtebantur aucto res funt Acron, & Porphyrio. [Reparata) Cõmutata. [Syra merce) In Syria.n. omnium ferè abundantia eft, vnde Dion. fic ait. at vniuerfa Syria omni prorfus hubertate, referta eft, & ad alenda pecora pafcuis, & frugibus copiofa. Plin. autem lib. v. fcr. quòd Syria quondam terrarum maxima, & pluribus diftincta nominibus, pars enim eius, Palæftina vocabatur, qua contingit Arabas, pars Iudæa, pars Damafcena, pars Mefopotamia, pars Babylonia, & Str. lib. xvj. ait, & Syris mercatores effe Phœnices, Syriaque ipfa Occidentem verfus Ægyptio pelago terminatur. [Æquor Atlanticum) Oceanus Atlanticus dicitur à monte Atlanto, de quo Poëta lib. 4. ait, Oceani finem iuxta, Solemque cadentem, Vltimus Æthiopum locus eft, vbi cœlifer Atlas Axem numero torquet, ftellis ardentibus aptum. [Cicorea) Cicoreum refrigerat, iocinori, & renibus, & ftomacho prodeft, auct. ex Plin. lib. xx. [Maluæ) Magna græca μαλαχὴ dicitur, ab emolliendo ventre, vt innuit Plin. lib. xx. Præterea μαλακὸς, mollio fignificat. μαλακὸς, mollis dicitur. [Paratis).i. illis quæ omnibus in promptu funt, vel quæ iam paraui. [Latoë).i. Apollo Latonæ filij, λητὼ enim Latona dicitur. [Integra cum mente) Iuuen. etiam Sat. x inquit: Orandum eft, vt fit mens fana in corpore fano. Quo in loco fuper hac re plura iam diximus, non negligenda. [Nec turpem).i. deformem, de qua lege Iuuen. Sat. x. [Nec cythara carentem).i. lyrico ftudio, & lætitia.

Sardinia. Lyris. Calull. Syria. Atlas. Cicorea. Malua. Malacos. Malatis.

ACR. QVID dedicatum pofcit Apollinẽ) Metrum duobus verfibus Alcaicum. Tertius Dimeter. Iambicus nouenarius, hypercatalecticus. Quartus Pindaricus. Apollinis templum in pallatio dedicauit Auguftus, fed Apollinem pro templo, pofuit metonymice, & fignificat modeftiam votorum fuorum, negãs fe ab Apolline, quæ ad cupiditatem, aut auaritiam fpectent, petere, fed bonam mentem, bonaque corporis vfque ad fenectutem precari, cum lyrico ftudio putatur, tamen diuerfe Horat. Apollinem dedicaffe ad quem hæc fcribit. [De patera) Calice, vt hic laticis qualem pateris libamus, & auro. [Nouum Fundens liquorem?) aut non vetus, vt deos non exquifitis muneribus placari monftraret, aut per quod noua inftaurabatur precatio. nam & ipfum morem facrificandi oftendit, vt ipfa tenens dextra pateram pulcherrima Dido. [Non æftuofæ) æftuofa enim regio eft, aptior pecori, vt, Calidi lucent buceta Matini. [Aut ebur Indicum) Indis.n. ebur eft abunde, vt Virg. India mittit ebur molles fua thura Sabæi. [Lyris) Fluuius Campaniæ eft interfluens vrbem Minturnenfium. Virg. Et vmbrofæ lyris per regna maricæ. [Taciturnus) Lenis altus, magnus. Vnde Virg. de Tyberis altitudine. Et tacita r.i. fa. [Premant).i. reprimant putando vitem. [Calena falce) Cales oppidum eft in agro Sidicino, vbi optima vina, vt Falerna nafcantur. [Diues) Ordo eft, Et diues mercator carus ipfis dijs quippe ter & quater anno impune reuifes Atlanticum mare, exficcet vina aureis culullis reparata Syra merce. [Culullis) Poculis proprie autem cululli calices dicuntur fictiles, quibus Pontifices, Virginesq́. Veftales vtebantur, hic autem pro vrceolis, & conchis pofuit. [Syra reparata merce) Syram mercem pro preciofa pofuit, qua venditoris vina à negociatoribus compatentur. [Dijs carus ipfis) Quafi in hoc dij velut per inuidiam gratos mercatores dicit, quòd, & profpere, & frequentibus nauigat. Æquor Atlanticum, aut pro quocunque pofuit mari. aut Oceanum, vbi, & mons Atlas effe perhibetur. Virgil. in 4. Oceani finem iuxta, Solemque cadentem, Vltimus Æthiopum locus eft, vbi maximus Atlas Axem humero torquet ftellis ardentibus aptum. [Cicorea) Herba multis, & tenuibus radicibus. quas Virg. intyba nominauit in 4. Georg. Strymoniæque grues, & amaris intybra fibris. [Frui paratis) aut quæ ego paraucrim,

Apollinis templum.

berim,aut quæ in promptu sunt omnibus.ordo est. Latoë precor dones mihi valido frui paratis,ac cum integra mente,nec degere turpem senectam,nec carentem cythara,vt sit mens sana in corpore sano.[At)Sed,vt saltem. Virg.in 1.Aen. At sperate d.m. f.atque ne. [Degere) Deducere,vt Virg. in 4. Aen. Non licuit thalami expertem sine crimine vitam Degere more feræ.

OR. QVID dedicatum poscit Apollinem) Apollinis templum in palatio Augustus dedicauit,ergo dedicatum nō à se dicit poëta, sed q alioquin dedicatus esset, ipsum autem,ait, dedicatum Apollinem pro templo eius.[Non opimæ Sardiniæ segetes feraces)Negat se poëta,ab Apolline ea petere,quę ad auaritiam spectans,verum potius bonam mentem,bonamq. corporis vsq; ad vltimam senectam valetudinem.[Nō rura,quæ lyris quieta mordet aqua) Lyris fluuius est in Campania interfluens vrbem Minturnensium. hic autem lenissime labitur,quem ideo taciturnum dixit.[Premant Calena falce,quibus dedit Fortuna,vitem) Cales oppidum in agro Sidicino est,in illa autem regione vina Falerna nascuntur,ergo hoc ait,possideant preciosos fundos,quibus fortuna concessit. [Diues,& aureis Mercator exsiccet culullis) Pro poculis. dixit,proprie autem cululli calices sunt, quidā fictiles, quibus pontifices, Virginesque Vestales, in sacris vtuntur.[Vina Syra reparata merce) Quasi cōmutata vina Syra mercce,Syram autem mercem preciosissimam accipe, quæ.s. in purpura,& pipere,& vnguentis,alijsque similibus esse solet. [Quippe ter,& quater Anno reuisens æquor) hoc, quasi argumenti loco positum,ad probandum,quam carus dijs sit hic mercator. [Me cichorea,leuesque maluæ) Cichorea,intyba rustica. Maluæ autem corpori leues intelligendæ. [Frui paratis) Aut ijs,quæ ego paraui,aut quæ parata sunt.i.in promptu sunt omnibus. [Latoë dones,) Latoë ab eo,quod est lato,figuratum.

ASC. QVID dedicatum, &c.) Vt ostendat quid vota virilia à mulieribus distent post vota Glyceræ Venerem vocantis, affert sua quibus Apollinem vocat dicens.[O Latoë).i.Apollo, quid sup. putas,vates sup.tuus poscit, hoc est ego posco (vbi ex more pro prima, & iterum pro secunda persona, tertiam ponit.) [Apollinem,)hoc est te.[Dedicatum).i.consecratū in sacello.&. [Quid orat,vates?Fundens nouum liquorem).i.mustum.[De patera).i. poculo patente. [Non) sup.poscit. [Segetes).i.terras,& herbas. [Feraces) .s. frumenti. [Sardiniæ opimæ).i.quales sunt in Sardinia opima.i.pingui. [Non poscit) Etiam armenta.[Grata).i.vtilia.[Calabriæ).s.regionis Italiæ.[Aestuosæ)Et ita ibi lanas molles ferunt pecudes, pro quibus armenta dixit, aut cerui,& boues teneram carnem. [Non sup.poscit aurum,aut ebur Indicum).i. quod fit ex elephanto Indico.[Non etiam rura).i.fertilia. [Quæ Lyris)Fluuius Italiæ iuxta Sinuessam, appositorie. [Amnis taciturnus).i.leni fluens agmine,& ita propter renauigationem vtilis est. [Mordet aqua quieta).i.parum fluente. [Illi) sup.quibus. [Fortuna dedit Premant).i.putent,& secent vitem. [Falce Calena).i.iuxta Cales oppidum,aut Calenum agrum, q.d.id mihi nō posco.[Et Mercator).i.negociatos diues. [Exsiccet).i.ebibat vina. [Culullis).i.poculis. [Aureis).i.ex auro. [Vina,dico,reparata).i.comparata. [Merce Syra).i.ex Syria,quam saluam aduexit. [Exsiccet,dico existens,carus ipsis Dijs,quippe).i. vtpote. [Reuisens).i.iterū,atque iterum visitans.[Ter,& quater Anno).i.spatio vnius anni.[Impune).i.sine pœna,& dāno.[Mare Atlanticū) .i.in Mauritaniam tendens. [Exsiccet, inquit,Mercator,quia oliuæ pascunt me,& cichorea,& maluæ leues).i.ventrem leuantes, & mollientes.Et ideo posco.[O Latoë dones).i.concedas. [Mihi valido).i.incolumi,& valenti.[Frui paratis).i.iam partis. [At) .i.sed. [Precor dones Cum mēte integra Degere,nec senectam turpem,nec carentem cythara).i.musicæ vacantem.

AD LYRAM.

Orat lyram ne sibi desit pro viribus satagenti, vt carmen quod condit, posteritati probetur, laudatq; eam ab amœnitate, & vtilitate, qua Deorum, & fortium virorum animos exhilarat.

Ode XXXII. Dicolos, Tetrastrophos: Vt, Iam satis terris niuis, atque diræ.

-υ---υυ-υ--
-υ---υυ-υ-υ
-υ---υυ-υ--
-υυ-υ

POSCIMVS siquid vacui sub vmbra,
Lusimus tecū:quod & hūc in annum
Viuat, & plureis: age dic Latinum
Barbite carmen,
Lesbio primum modulate ciui:
Qui ferox bello, tamen inter arma,
Siue iactatam religarat vdo
Littore nauim:
Liberum, & musas, Veneremque, & illi
Semper hærentem puerum canebat:
Et lycum nigris oculis, nigroque
Crine decorum,
O decus Phœbi, dapibus supremi
Grata testudo Iouis, ò laborum
Dulce lenimen, mihi cunque salue
Rite vocanti.

ANTONIVS.

POSCIMVS siquid) Ode xxxij. à Barbito.i.sua cythara,poscit,vt quidquid secum luserit, diutius viuat,hortaturque,dicat latinum carmen,& canere perseueret, eius deinde laudes enumerat, dicit enim Alcæum Barbito cecinisse,Liberum,Musas, Venerem,Cupidinem,& Lycum puerum sibi dilectum dicit etiā esse Phœbi,decus,& gratum summi Iouis dapibus dulceq. sibi laborum lenimen. Est aūt ordo. O Barbite, si quid nos vacui sub vmbra lusimus tecum, poscimus quod, & viuat hunc in annum, & plures,age dic latinum carmen modulate primum Lesbio ciui. Legitur etiam poscimur. Tunc talis erit ordo. O Barbite primum modulate Lesbio ciui poscimur, si quid vacui sub vmbra lusimus tecum, age dic latinum carmen,quod viuat. & hunc annum,& plures. [Vacui) Curis liberi,nam vacuæ carmina mentis opus.[Lusimus)Est.n.poetarum ludus scribere carmina verecundeq. sua carmina lusus vocat.Ludere denique,dr versibus scribere,sed non ferè nisi opuscula,qualia sunt epigrāmata, & hæc opuscula dnr lusus.[Hunc in annum) In eius finem. [Barbite) De hoc legito latius in Ode j.[Lesbi ciui).i.Alcæo,quem Horat. imitatus est,de quo plura in Ode j.[Modulate) decantate.[Qui ferox bello) Alcæus enim Mytilenæus militiā exercuit,nam diu inter Mytilenæos, & Athenienses pugnatum est demum vincentibus Atheniensibus in quodā prœlio, Alcæus fugæ se mandans, euasit,sed armis eius potiti sunt Atheniēses, quæ apud templum Mineruæ suspenderunt,hanc rem Alcæus carmini mandatam in Mitylene reposuit,indicans Menalippo sodali suam calamitatē scr.ea Herod.lib.5.[Liberum,& musas,) Ferunt Dionysium Semele natum, delitijs deditum molli corpore, ac præ ceteris decoro, voluptatibus insuper venereis indulgentē, in exercitu mulierum copiam circunduxisse armatam hastis Thyrso inuolutis. Tradunt, & musas virgines cum eo profectas apprime eruditas, ijs tum propter cantus suaui tatem tum quia doctæ saltare. bonisq. artibus eruditæ erant,Deus ille oblectabatur.Scr.ea Diod. lib.5. [O decus Phœbi) Mercurius lyrā inuenit in Cylleno mōte arcadiæ septem cordarum, quam deinde Apollini concessit, habita ab eo virgula quadam. Postquam vero Apollo cytharam repetit,Orpheo lyram concessit.Hig.in his auctor est.Quæ quidem superius quoq; iam diximus Diod. etiam docet lib.9. quomodo apollo cum alijs dijs celebrauit nuptias Cadmi, & Hermiones,vbi Mercurius vsus est lyra,Apollo cythara,Musę tibijs. Et inferius subdit,q apollinem cytharæ, eiusque musicæ inuentorem ferunt. [Testudo).i. chelys, hoc est cythara. χέλυς enim testudo dicitur, cuius neruis sonantibus Apollo, vel Mercurius cytharam,dicitur inuenisse. ita Lact. lib.j.The. scr bit. [O laborum) ordo est. Salue ò dulce laborum lenimen mihi cunque .i. quandocunque rite vocanti. [Rite).i. apto loco, & tempore.

Ludere. *Alcæus.* *Dionysi'.* *Musæ cū Dionys.* *Lyræ repertor.*

ASC. POSCIMVS.si quid vacui sub vmbra) Metrum Sapphicum hendecasyllabum. Quartus adonius hac Ode lyram suam alloquitur,vt adsit, & canere non desistat. Poscebatur enim dicta sua edere. Lusimus scripsimus. vt Virg. in Buc. Ludere quæ vellem calamo permisit agresti. Ludum.n.poëte carmina sua velut pro verecundia dicere consueuerunt.[Viuat)victura pro perpetuis posuit, vt Virg. Nulla dies vnquam memori vox eximet æuo. [Latinum) Facite intellectui. Lesbio primum modulate ciui,) Alcæum dixit qui fuit de Lesbo insula hic etiam res belli

cas aduersus tyrannos gessit, & Pittacum Mitylenæum victum expulit. [Siue iactatam) Qui seu in tempestatibus, seu in bellis constitutus cytharæ solatium non amisit. [Liberum, & Musas) Liber enim, & cantilenam suadet, & voluptatem. [Et Lycum nigris oculis, nigroque Crine decorum) Pulchrum enim hunc puerum Lycum, Alcæus dilexit. Pulchritudo enim puerorum, sæpe nigris decoratur oculis. [O decus Phœbi) Lyram dicit esse Apollinis decus. [Supremi) Summi, vt, Proh supreme Iupiter. omni enim lætitia Iouis epulum celebratur. [Dulce lenimen) Malorum enim lenimen est cythara cantus, & sibi, quandocunque profuturum exoptant. [Cunque) Quandocunque.

POR. POSCIMVS si quid vacui sub vmbra, Lusimus tecũ) Hac Ode lyram suam alloquitur Horat. vt sibi adsit, & canere perseueret. [Si quid vacui sub vmbra, Lusimus tecum) Sic poëtæ ferè verecundiæ carmina sua lusus vocant. Vacui autem pluralis numeri est, casus nominatiui, & est sensus. Nos vacui .i. à negocijs liberi, si quid lusimus, exigitur à nobis, vt canamus. [Quod, & hunc in annum viuat, & plureis) Optat carmini, vt perpetuo floreat. ea.n. scripta quę sine virtute sunt temporalia solent esse. [Age dic latinum Barbite carmen) Barbiton organi genus est, sed nunc ꝓ lyra posuit. [Lesbio primum modulate ciui) Lesbium ciuem Alcæum dicit. hic aũt, etiam res bellicas aduersus tyrannos gessit. [Siue iactatam religaret vdo Littore nauim) Hoc ideo dicitur, quia in nauigationibus hic poëta cum bellicas res ageret, sępe tẽpestatibus vexatus est. [Et Lycum nigris oculis) Hunc Lycũ puerum, Alcæus dilexit. [O decus Phœbi) Lyram dicit decus Phębi. [Mihi cunque salue Rite vocanti) Cumque, pro qñcunque positum est. vt sit, O dulce lenimen mihi qñcunque te rite vocanti.

ASC. POSCIMVS) Hac Ode Barbiton .i. plectrum suum alloquitur, cui, quia per prosopopeiam personam dat, ẽt genus mutat, qa masculino affatur, dicens. [O Barbite modulate) .i. temperate ad modulos. [Primum ciui Lesbio) .i. ab Alcæo, quem imitamur. [Nos poscimus) .i. exquirimus. [Nos vacui) .s. curis, & ceteris negocijs. [Lusimus quid) .i. aliquid tecum sub vmbra .s. Tyburtina, vt alibi dicit. [Quod viuat) .i. extet, & .i. etiam [In hunc annum) .i. ad hæc vsque tpa. [Et in plures annos) .i. vltra victurũ est. [Nos poscimus inquam, age) Quæ adhortandi vox. [Dic carmen latinum) Cum prius dixeris græcum. [Sub Alcæo, Qui q̃q̃ sup. ferox bello, quia etiam bellator fuerat, tñ canebat, siue sup. inter arma, siue religarat sup in littore vdo .i. humido ꝓpter eiectam nauem. [Nauem iactatam) .s. ab vndis, qa debellatus, & naufragium passus, ad littus deuenerat, hoc est siue iam arma tractabat, siue victus nauem reparabat, vtrunque .n. in Odis suis descripsit, canebat dico. [Liberum, & Musas, & Venerem, & puerum) .s. Cupidinem, aut locum, hærentem .i. adhærentem semper illi .s. Veneri. [Et canebat Lycum) .s. puerum quem amauit. Decorũ nigris oculis, & nigro crine. [O testudo decus Phœbi) .i. qua Phœbus decoratur, gestat .n. eam, & ò testudo grata dapibus supremi .i. summi, hoc est cœlestis Iouis adhibetur .n. cõuiuijs Deorum. [O dulce lenimen laborum, salue mihi vocanti) .i. saluus dicaris a me vocante te. [Cunque) .i. quandocunque. [Rite) .i. decenter.

AD ALBIVM TIBVLLVM POETAM.

Consolatur Tibullum poëtam suo, & aliorum exemplo qui ægre ferebat, se ab amica contemni docens id cum multis esse commune Venere ita volente, sibiq; idem accidisse, vt contempta nobiliore, libertinæ adhæserit.

Ode XXXIII. Tricolos, Tetrastrophos, vt: Scriberis Vario fortis, & hostium.

---uu--uu-uu
---uu--uu-uu
---uu-uu-uu
---uu-uu

ALBI ne doleas plus nimio memor
 Immitis Glycerę: neu miserabileis
 Decantes elegos: cur tibi iunior
 Læsa præniteat fide.
Insignem tenui fronte Lycorida,
 Cyri torret amor: Cyrus in asperã
Declinat Pholoën. sed prius Appulis
 Iungentur capreæ lupis:
Quàm turpi Pholoë peccet adultero.
 Sic visum Veneri: cui placet impares
 Formas, atque animos, sub iuga ahenea
 Sæuo mittere cum ioco.
Ipsum me melior cum peteret Venus:
 Grata detinuit compede Myrtale
 Libertina, fretis acrior Adriæ
 Curuantis calabros sinus.

ANTONIVS.

ALBI ne doleas) xxxiij. Ode Albium Tibullũ hortatur, ne doleat, quod ab immiti Glycera spernitur, sic.n. Veneri visum, cui quidem placet, & formas, & animos impares sub iuga mittere cũ sæuo ioco. Hinc pulchra Lycoris Cyrum adamans, ab illo spernitur, ille vero ab aspera Pholoë. Sibimet ẽt accidisse ait idem, nam cum à pulcherrima appeteretur, potius libertinæ Myrtalæ inhæsit, quæ certe acerrima erat. Aliorũ itaque exemplo, Albium amicæ despectum, solari contendit. [Glycerę) De hac iterum in Ode xix. [Elegos miserabiles) Elegũ metrum binis versibus constat, hexametro heroico, subiuncto quinario, quod & Diom. scribit, ἐλελίζω, & ἐλεῶ, misereor dicit, ἔλεγος, dicitur luctus, ἔλεγος, versus ad mœstitiam, solent.n. elegis versibus miserabiles hominum ærumnæ amorumq. labores describi. [Iunior) .i. adolescentior. intelligitur aũt hic eius riualis. [Prę- Elegum metrum. Eleo. Elegos.
niteat tibi) .i. magis te niteat, ac placeat Glyceræ. [Insignem tenui) aliorum exemplo, solamen ei afferre nititur. [Tenui frõte) .i. parua fronte, per quod puellam ostendit, & magis amandam. [Iungentur capreæ lupis) Maro item in Buc. ecl. viij. ait, Mopso Nysa datur, qd non speremus amantes? Iungentur iam gryphes equis æuoq. sequenti cum canibus timidi venient ad pocula damæ. [Turpi adultero) Hinc Phœdra Hyppolito scribit. At bene successit, digno qd adurimur igne, Peius adulterio turpis adulter obest. [Ahenea iuga) .i. dura, & aspera, ac ponderosa. Ahenea Ahenea.
aũt est hic, quadrisyllabum, propter carmen, vt ibi in lib. 1. Met. Tertia post illas successit ahenea proles, & propterea interponẽda est inter a, & e, litera h. [Melior Venus) .i. amica puella. [Compede) .i. amoris vinculo, retulit autem ab Myrtales conditionem. erat enim Libertina. [Libertina) Quint. lib. vij. ait, Seruus cum manu mittit Libertinus. Addictus recepta libertate est ingenuus. Ad seruos nulla lex pertinet. Addictus legem habet. Suet. vero in Claudio, inquit, Ignarus temporibus Appij, & deinceps aliquandiu Libertinos dictos non ipsos, qui manumitterẽtur, sed ingenuos ex ijs procreatos. [Fretis) Æstibus. [Adrię Curuanti, Calabros sinus) Mare Tyrrhenum cum iam ad Iapygiam vsque reclinat, atque inde in Boream versus dilatat sese. Adriatici confestim nomen sortitur. auctor est Dionysius.

ACR. ALBI ne doleas plus nimio memor) Metrum tribus versibus Asclepiadeum. Quartus Glyconicus Albium Tibullum alloquitur elegorum poëtam consolans eum exemplo aliorum, & hortatur, vt sit fortiori animo in contemptu, quẽ indigne à Glycera muliere patitur, & commemorat Lycoridia, quæ similiter à Cyro contemnatur. rursus Cyrus Pholoën diligat, & ab ea spernatur, sicut Albius à Glycera. [Neu miserabiles) Seu qa ipsi elegi, hoc est carmen eius contemptum miserabile sit, seu qa miserabilia elegis scribantur. [Læsa fide) Quia perfida extiterat amatori. [Tenui) augusta, & parua, sicuti pulchræ hr̃e consueuerunt. [Appulis iungentur capreæ lupis) aut quia maioris ibi formæ esse dñr, vt Iungentur iam Gryphes equis. [Sic visum Veneri) Quotiescunque ratio non apparet, sic visum interponitur, vt Virgil. Postquam res Asiæ Priamiq; euertere gẽtem Immeritam, visum superis. [Sub iuga ahenea) Sub durum, ac difficilem amorem. [Sæuo mittere cum ioco) Sæuo aut quia nonnunquam in diuersum amorem animi diuiduntur, aut quia Cupido sibi ludos de hominibus exhibet, aut certe ꝙ in amorem per iocum venit. [Ipsum me) Dicit se amore amicæ ab vxoris coniunctione reuocatum, cuius ita litibus, vel amaritudine vexetur, quemadmodum Calabriæ littora maris Adriatici tempestatibus. Virg. Et littore curuo. [Grata detinuit compede) Cõpedem singulari numero, contra veterum posuit cõsuetudinem. [Myrtale) Nomen concubinæ. [Curuantis) Commouentis, vel erigentis præ nimio æstu.

POR. ALBI ne doleas plus nimio memor Immitis) Albium Tibullum alloquitur elegorum poëtam. Hortatur autem eum, vt

ſit fortiori animo,in contemptu, quem indigne à Glycera mulie re patitur,quam ideo inmitem vocat. [Neu miſerabileis Decantes elegos) Proprie elegioꝝ verſus aptiſſimi ſunt fletibus quos ideo miſerabileis dixit,Nam & nomen ipſum elegioꝝ παρὰ τὸ ἒ ἒ, quæ eſt vox lamentantium,dictum putant.[Cur tibi iunior Leſa præniteat) Fide apud Glyceram.ſ.præniteat,quæ fidem hoc faciendo læſerit. [Inſignem tenui fronte Lycorida,Cyri torret amor, Cyrus in aſperam Declinat Pholoën) Tenui fronte pro anguſta,& puſilla poſuit,frons aũt minor pulchriorem facit mulierem.& ideo inſignem tenui fronte accipe, hoc eſt in hac re inſignem. [Sed prius Appulis Iungentur capreæ lupis,) Hoc eſt prius lupi concumbent cum capreis.[Sic viſum Veneri,cui placet impares Formas,atque animos,ſub iuga ahenea Sæuo mittere cum ioco) Sub iuga mittit. ſed ordo eſt. Sic viſum Veneri cum ſæuo ioco.i.Veneri,& amori ſic placuit,quem amorem ſæuum iocum dixit. non ineleganti conceptione, iuga autem ahenea durum,ac difficilem amorem vult intelligi, hoc Veneri, inquit placuit, vt quæ amantur, non conſentiant amatoribus, ſed in alios ipſe amores declinẽt. [Grata detinuit compede Myrtale)Cõpedem gratum amorem ſignat. Et videamus ne non ſimpliciter compedem hic dixerit, ſed referens ad conditionem Libertinæ Myrtales. Attendendum aũt compedem ſingulari numero cum dixiſſe,quod non facile apud veteres inuenitur. [Adriæ) per hoc Adriaticũ ſinum intellige,quod mare,&Calabriã alluit.

ASC. ALBI ne doleas) Hac Ode Albium Tibullum elegiacoꝝ terſiſſimum iucunde monet temperate dolore de inconſtantia Glyceræ, quandoquidem, ita placitum eſt Veneri quæ impares formas,vinculis amorum nectit.quod & ſuo exemplo comprobat.ordo eſt.[O Albi).ſ.Tibulle,aut moneo precor.[Ne doleas plus nimio).i.longe plus,quam par ſit.[Memor Glyceræ, immitis)Quæ te inclementer poſt habuit.[Neu).i.ne ue. [Decantes elegos miſerabileis).i.miſeros queſtus tuos continenteis,verſus elegiacos,vtpote cur iunior.ſ.quam tu præniteat.i.pulchrior, & nitentior viſus ſit Glyceræ. [Fide læſa).i.violata. [Amor Cyri) Non ſatis formoſi.[Torret Lycorida).ſ.puellam,aut meretricẽ. [Inſignem tenui fronte).i.iuuenculam formoſam, & Cyrus declinat à Lycoride formoſiore, & amatrice, in Pholoën puellam aſperam.ſ.Cyro,quem aſpernatur. Sed capreæ iungentur prius lupis Appulis,quam Pholoë peccet.ſ.conſentiendo turpi adultero.ſ.Cyro.[Sic viſum).i.placitum eſt Veneri.[Cui placet mittere formas,atq; animos impares,ſub iuga ahenea).i.fortia, & diu duratura vincula.[Cum).i.comitante.[Ioco).ſ.filio ſuo. [Sæuo) Quia,Quiſquis amores.Aut metuet dulces,aut experietur amaros. Eſt enim ſæuus locus, quem tantus dolor ſequitur. [Cum melior Venus).i.amica aptior.[Peteret me ipſum Myrtale Libertina).i.Libertinæ conditionis,& ita non ingenua, & acrior fretis Adriæ.i.Adriatici maris.[Curuantis).ſ.alluendo. [Sinus Calabros).i.littus Calabriæ continuit me compede gratia .i. iugo amorum, quod captus libenter tuli. ſoli enim peccatorum vinculis irretiti libenter ſeruitutem turpiſſimam ſeruiunt.

DE DEI POTENTIA, ET FORTVNÆ.

Teſtatur ſe in impietatem lapſum, cum nimium ex Epicureorum decreto ſuperſtitionem vitat, Illi enim deos humana curare negant, poſt hac reſipiſcere velle, & ijs accedere, qui Dei prouidentia omnia adminiſtrari putant.

Ode XXXIIII. Tricolos, Tetraſtrophos: Vt, Vides, Vt alta ſtet niue candidum.

--υ---υυ-υ-
--υ---υυ-υ-
--υ---υ-υ
-υυ-υυ-υ--

ARCVS Deorum cultor,& infrequens,
Inſanientis dum ſapientiæ
Conſultus erro: nunc retrorſum
Vela dare, atque iterare curſus
Cogor relictor. nanque Dieſpiter
Igni coruſco nubila diuidens,
Plerunque per purum tonantes
Egit equos, volucremque currum:
Quo bruta tellus, & vaga flumina,
Quo Styx, & inuiſi horrida Tænari
Sedes, Atlanteuſque finis
Concutitur. valet ima ſummis
Mutare, & inſignem attenuat deus,
Obſcura promens. hinc apicem rapax
Fortuna cum ſtridore acuto
Suſtulit: hic poſuiſſe gaudet.

ANTONIVS.

ARCVS deoꝝ) xxxiiij.Ode ſcribit,ꝙ dum ſectaretur Epicureũ ſectam parcus,& infrequens deoꝝ cultor euaſerat. Nunc vero ſe cogi ait,relicta repetere. Deus enim mutare poteſt ima ſummis inſignem attenuare, obſcurum educere ꝓptereaq́. fortunam hunc eleuare, illum deprimere. Epicurus autem (vt Cic.ſcribit in lib.de finib.bon. & mal.) ex animis hominum extraxit radicitus religionem,cum Dijs immortalibus,& opem, & gratiam ſuſtulit,ita fit,vt non modo homines à Dijs, ſed ipſi Dij inter ſe ab alijs,alij negligantur. Stoici vero optime dicebant, Deorum prouidentia mundum adminiſtrari & regi. Secundum igitur Stoicos poëta credit Deos curare mortalia,ab illisq́. hominum vitæ conſuli & prouideri, itaque ad illorum cultum redire cogitur. Eſt aũt ordo. Ego parcus & infrequens Deorum cultor,dum conſultus inſanientis ſapiẽtiæ erro,nunc cogor,&c. [Inſanientis ſapientiæ).i.Epicureæ philoſophiæ,& ſectæ. Eſt.n. philoſophia ſtudium ſapientiæ,vt Cic.docet lib.1. Tuſc. [Conſultus) Scius,peritus.[Dieſpiter) Olim Iupiter dictus eſt,vt diei pater. vt ſcribit Macr.lib.1.Sat,meminit,& Gell. [Igni coruſco nubila diuidens) Si in nube luctetur flatus, aut vapor, tonitrua redduntur, ſi erumpat ardens,fulmina, ſi longiore tractu nitatur,fulgetra,ijs funditur nubes,illis perrũpitur. Plin.auct.lib.2. [Per purum tonantes).i.ſerenum. Fulminum autem plura genera traduntur,quæ ſicca veniunt,non adurunt, ſed diſſipant. Quæ humida,non vrunt,ſed infuſcant. Tertium eſt, quod clarum vocant,mirificæ naturæ,quo dolia exhauriuntur intactis operimentis,nullo alio veſtigio relicto aurum,& æs,& argentum liquatur intus. ſacculis ipſis nullo modo ambuſtis,ac ne cõfuſo quidem ſigno ceræ.Martia princeps Romanoꝝ icta grauida,partu exanimato ipſa citra vllum incõmodum vixit. In Catilianis prodigijs. M. Herennius ſereno die fulmine ictus eſt. auct. eſt Plin.lib.2. [Per purum tonantes) Iuuen.item in Sat.xiij. de impijs,& ſceleratis trepidantibus,inquit,Hi ſunt qui trepidãt,& ad omnia fulmina pallent. Cum tonat, exanimes primo quoque murmure cœli, poſtea ſubdit. Cura grauiore timetur proxima tẽpeſtas velut hæc dilata ſereno.[Bruta tellus)ſine ſenſu quanto magis igitur homines concuti debent?[Styx) Str.lib.ix.de Arcadia, inquit, Apud Pheneum ſanè Stygis aquæ ſtant.ſic enim vocant letalis aquæ ſtillicidium,quam ſacram hominum facit opinio poetæ,tñ fabuloſæ deſcribunt inferoꝝ paludem στυγνὸς autem triſtis dicitur,στυγέω vero odi,timeo. [Tænari ſedes).i.inferi. Tænarus enim Laconiæ promontorium eſt aduerſum Africæ, ripa erecta eſt,ſacram Neptuni ædem conſtructam cõtinens in luco, ꝓpinquaq́. ſpelũca eſt,perquam Cerberum ab inferius ſuperius reductam ab Hercule fabulæ,canunt.id Solin.Scribit & Str.lib.8. Scrib.item & Seneca in Hercule.[Atlãteus finis)in occidente eſt Atlas mons,de quo latius in Ode 31.[Attenuat)propter ſcelera .ſ. [Obſcura promens).i.humilia eleuans, ob virtutem .ſ. [Hinc apicem)ordo eſt.Fortuna rapax cum acuto ſtridore ſuſtulit hinc apicem,hic gaudet poſuiſſe.i.ſummos infimos reddit,& contra. Fortuna enim immeritos auget honoribus, Fortuna innocuos cladibus afficit,vt Maro dixit. [Apicem) Summum honorem,& dignitatem.[Acuto) Flebili,ſonoro,luctuoſo.

Epicuri religio. *Philoſophia.* *Dieſpiter* *Tonitrua* *Fulmina.* *Fulgetra* *Fulminũ genera* *Martia fulminata.* *M.Herẽnius.*

PARCVS Deoꝝ cultor, & infrequens) Metrum duobus verſibus Alcaicũ. Tertius Dimeter Iambicus,nouenarius, hyper catalecticus. Quartus Pindaricus. Hac Ode ſignificat pœnitere ſe,q dum Epicuream ſectam ſequeretur,Dijs irreligioſus extiterit.[Parcus deorum cultor)Minus colens.[Inſanientis) Res ſacrilegas ſuadentis. Epicurei.n.omnia Armant cauſari, nec Deos humana curare.Aduerſus quã ſectã,vel ꝑſuaſionẽ. Virg. Nec curare Deũ credis mortalia quenq̃ hoc ergo & ipſe inculcat. Stoici.n.& Platonici,& eſſe Deũ,& humana curare ꝯfirmant,& ideo inſanientis ſapientiæ,hoc eſt Epicureæ.Item Virg.ſm ſuperiorẽ ſuaſionẽ. Scilicet ijs ſuperis,labor eſt,ea cura quietos Sollicitat. A C R.

 [Con

[Confultas)Doctus,peritus.Iurifconfulti periti effe dñr. [Vela dare) Metaphora eft a nauigatione,eo,ꝗ cõtempta Epicureoꝝ difputatione reuerti fe ad credendũ , aliter ac Deos curare mortalia,vt M.t.c.ç.eft dare lintea re.[Diefpiter) Diei pater . [Igni corufco)Hoc eft qui nubilo cęlo tonare,vel corufcare confueuit fereno aũt tonet,vt eft,Intonuere poli,& crebris micat ignibus æther.[Volucremq. currũ)vulgi opinione,Plerunq; fenfus poëtæ concipiunt, vt hic de curribus dictum,pro Olympi ftrepitu . [Bruta)fine fenfu,tarda,vel ftolida,quod terrę epithetõ eft.[Tenari)Tęnaros promõtorium Laconiæ,per quod defcenfus effe ad inferos fertur, vt Virg. Tænarias ẽt fauces alta hoftia Ditis . [Atlanteus)Atlas.n.mons eft,qui in vltimo oceani fine porrigitur. [Valeat ima fummis Mutare) Hoc eft poterit hoĩum Deus mutare fortunas. [Obfcura) Ignobilia.i.viles perfonas ad honorem ducens denuo.[Apicem)Sũmitatem poteftatis.[Rapax)Mutabilis,vt Terent. O Fortuna nunq̃ es perpetuo bona , vt ordo eft,Fortuna rapax,hinc fuftulit apicem cum acuto ftridore , hic gaudet pofuiffe . [Acuto) Luctuofo illis, quos ediderit , fiue fonoro,vt,non acuta fic geminant Corybantes æra.i.hunc eleuat, hunc deijcit mutata vice,vnum exaltans,alterum deponens .

P O R. PARCVS Deorum cultor) Hac Ode fcribit fe pœnitentiam agere,ꝙ Epicuream fectam fecutus religiofus extiterit. [Sapientiæ Confultus iterare curfus Cogor relictus) Non inftaurare,fed ad eofdem redire . [Nanque Diefpiter Igne corufco nubila diuidens) Senfus eft,Iupiter,qui non nifi nubilo tonare folet. [Per purum) .i. per ferenum nouit . [Plerunque per purum tonantes Egit æquos volucremque currum) Ex vulgari opinione,plerunque poëtæ fenfus concipiunt , velut , hic vbi dicuntur tonitrua ftrepitus effe currus,& quadrigarum Iouis . [Bruta tellus) Bruti graues,& tardi dicuntur,quod terræ perpetuum eft . [Tænari fedes) Inferi intelligendum,quia per Tænarum Laconiæ promontorium defcenfus ad inferos fertur.[Valet ima fummis Mutare ,) Vt fi diceret,Poteft ex minimo potentem,ex potente infimum reddere. [Hinc apicem rapax Fortuna cum ftridore acuto Suftulit,) Cum ftridore acuto,hoc eft cum fletibus , & lamentatione,fed non fua, verum eorum quibus apicem.i.dignitatem aufert . [Hic apicem rapax Fortuna pofuiffe gaudet) apicem pro honoris fublimitate pofuit. Senfus eft autem Fortuna res humanas plerunque mutat,& ab alio ad alium opes , & dignitatem transfert.[Et infignem attenuat Deus Obfcura promens) .i. qui infignis fuerit attenuatur,claritate mali, quæ adeo produntur ob fortunam, quæ Antij præcipue colitur .

A S C. PARCVS Deorum cultor, &c.) Sanćte damnat facrilegã Epicuri hærefin, quæ radicitus ex animis hominum religionem extraxit,vt Manc.recitat . Ordo igitur eft . [Ego parcus) .i. modicus,quantum ad quantitatem affectionis.[Et infrequens).i.rarus,cultor.i. venerator Deorum. [Dum ego cõfultas).i.peritus . [Sapientiæ) .f. Epicureæ . [Infanientis) .i. ad infaniam ducentis, ficut dr̃,ꝗ prudentia huius feculi, ftultitia eft apud Deum . [Erro).i.erronea opinione ducor.[Nũc Cogor).f. à veritate cogaita ex Stoicoꝝ fecta. [Dare vela retrorfum).i.dedifcere quod didici,& doctrinam in quam proceffi reuocare,&ita quafi de nouo ad initium difcendi redire.[Atq; iterare) .i. iterato facere . [Curfus relictos).i.redeundo ad terminum,vnde excurri, q̃a tota errauit via,cogor vbi redierim, quafi nihil ꝓfectus fim , nouos facere curfus,quos prius reliquerã.& eft metaphora a nauigante,ꝗ fi malis vẽtis ftatim,vt foluit nauim impulfus eft, cogitur ad portum redire,atq; relictos inftituere curfus.[Cogor,dicit, nanque Diefpiter).i.Dei pater Iupiter.[Diuidens).i.diffecans.[Nubila).i.nubes.[Igni corufco).i.fulgure . [Egit plerunque) .i. frequenter. [Equos tonantes) .i. tonitruas excitantes . [Et currum volucrem) .i. velocem cuius rotis ferratis putatur a vulgo tonitru excitari. [Per purum) .i. fudum,ac ferenum tempus,qũ non naturale,fed à Deo curante mortalia, in vindictam alicuius miffum,probatur fulmen.[Quo).f.curru.[Tellus bruta).i.fine fenfu,& rõne.[Concutitur).f.tremore.[Et vaga flumina, Concutitur,)fup.[Quo Styx).i.lacus infernales. [Et horrida fedes Tænari)Promontorij illius in Laconia,per quod defcẽfus ad Inferos dr̃.[Et ita inuifi)Quia nemo libenter vifit, aut videt . [Et finis).i. terminus mundi,occidentem verfus .f. [Atlanteus) Hoc eft maris Atlantici . [Concutitur . & quia deus valet mutare ima fummis).i.vt faciat de imis fumma,& de fummis ima . Vnde diua Virgo,Depofuit potentes de fede,& exaltauit humiles. quod vt alia ecclefiaftica fubinde cito,non quod ea viderit poëta,fed vt oftẽdam ethnica fępe catholicis congruere.nam Ethnicis eatenus fidem habeo,quatenus catholicis fulciuntur. [Et deus attenuat).i. diminuit,& deponit.[Infignem) .i. perfpicuum,ac potentẽ viꝝ . [Promens).i.in lucem & claritatem ꝓferens. [Obfcura).i.eos q prius erant obfcuri,quia de ftercore erigẽs pauperem, eligit eos,& fouit compeditos.[Fortuna rapax)Quæ tñ nihil facit nifi permittente deo,aut ita nobis ignorantibus ordinante, aliter .n. non videretur huic loco congruere.Nam Epicureos damnat,q in fortunæ cafibus omnia ponunt . nifi dicamus more poëtico ipfum hærefes mifcere,ficut Maro facit, vbi dicit : Fortuna omnipotens,& ineluctabile fatum. aut (vt dixi) Fortuna) .i. potentia Dei , non præuifa nobis . [Rapax Suftulit) .i. clam abftulit. [Hinc) .i. ab hoc loco,aut capite.[Apicem) .i. fummum honorem . [Et gaudet pofuiffe hic) .i. in alterius capite .

A D F O R T V N A M.

Auguftum Cæfarem profecturum in Britannia fortunæ , quæ Antij religiofiffime colebatur , cuiufque numen omnes agnofcunt , ac reuerentur barbariffimæ , & ferociffimæ gentes .

Ode X X X V. Dicolos , Tetraftrophos : vt , præcedens .

--u---uu-uu
--u--uu-u-
--u--u--
-uu-uu-u--

O DIVA, gratum quæris Antium :
Præfens vel imò tollere de gradu
Mortale corpus , vel fuperbos
Vertere funeribus triumphos :
Te pauper ambit follicita prece
Ruris colonus:te dominã ęquoris,
Quicunque Bithyna laceffit
Carpathium pelagus carina .
Te Dacus afper , te profugi Scythæ,
Vrbefque, gentefque, & Latium ferox.
Regumque matres barbarorum, &
Purpurei metuunt tyranni :
Iniuriofo ne pede proruas
Stantem columnam : neu populus frequens
Ad arma ceffantes , ad arma
Concitet : imperiumque frangat .
Te femper anteit fæua neceffitas ,
Clauos trabaleis , & cuneos manu
Geftans ahena : nec feuerus
Vncus abeft, liquidumque plumbum .
Te fpes , & albo rara fides colit
Velata panno : nec comitem abnegat :
Vtcunque mutata potenteis
Vefte domos inimica linquis .
At vulgus infidum , & meretrix retro
Periura cedit . diffugiunt cadis
Cum fece ficcitatis amici ,
Ferre iugum pariter dolofi .
Serues iturum Cæfarem in vltimos
Orbis Britannos , & iuuenum recens
Examen Eois timendum
Partibus , Oceanoque rubro .
Eheu cicatricum , & fceleris pudet ,
Fratrumque . quid nos dura refugimus
Aetas ? quid intactum nefafti
Liquimus ? vnde manus iuuentus
Metu deorum continuit ? quibus
Pepercit aris ? ò vtinam noua
Incude diffindas retufum in
Maffagetas , Arabafque ferrum.

O DIVA

ANTO. DIVA) Ode xxxv. Fortunæ potentiam scribit, illamq; à cunctis timeri ostendit. Augustum dein de Cæsarem in Britannos euntem eidem cōmendat, orat.n. vt illum cum toto exercitu seruet deuictis hostibus. [Antium gratum] *Antium.* Erat Antium maritima Latinorum vrbs, nunc diruta penitus. Distāt autem eius vestigia octo stadijs à Neptuno oppido, quod & nos vidimus. erat etiam ibi portus mirandus quidem. Nam aggere cinctus in ipso adhuc mari conspicitur. Str. autem scr. lib. v. Tēpestate sua in ea vrbe magnificas fuisse ædes ædificatas prin- *Fortuna.* cipes.n. illic sæpius ocio vacabant. Erat ibidem & Fortunæ templum, quod & Flaccus ipse hoc loco ostendit. [Præsens] Parata, potens. Vnde Sal. ita in Catil. Sed profecto Fortuna in omni re dominatur. Seneca vero epist. xcix. ait ita, Errant enim qui aut boni aliquid nobis, aut mali iudicant tribuere Fortunam. Valen *Animus.* tior enim omni Fortuna animus est, & in vtranque partem ipse res suas ducet, beatæque ac miseræ vitæ sibi causa est. At Naso *Fortuna* lib. vlt. Trist. inquit, Rara quidem est virtus, quam non Fortuna gubernat: Quæ maneat stabili, cum fugit illa pede. De Fortuna denuo multa iam diximus in fine Satyræ x. Iuuen. [Tollere] Ad honorem, & diuitias. vnde Iuuen. inquit, Si Fortuna volet, fies de rhetore consul. Si volet hæc eadem, fies de consule rhetor. Et Hircius lib 4. de bello Alex. ait, Fortuna plerunque eos, quos plurimis beneficijs ornauit, ad duriorem casum reser *Bithyni.* uat. [Ambit] Circunuenit, orat. [Bithyna carina] Bithyni sunt Asiæ populi iuxta Phryges, & Mysios. vt Str. ait lib. xij. [Lacessit] *Carpathiū mare.* Instigat, prouocat, frequenter lacerat nauigando. [Carpathium pelagus] Est Carpathos insula excelsa, à quo pelago quoque nomen inditum est, vt scribit Str. lib. xj. de Sporadibus. Plin. au- *Daci.* tem lib. v. scribit, Carpathum vnam esse de insulis Rhodiorum. *Parthi.* [Dacus asper] Diuiduntur Daci à Germanis Danubio, vt scribit Tacit. de eiusdem vero latius Str. lib. vij. [Profugi Scy. hæ]. i. Parthi nam ij fuerunt Scytharum exules, quod etiam ipsorum vocabulo manifestatur. Scythico.n. sermone exules Parthi dn̄t. au- *Latiū duplex.* ctor est Iust. lib. xlj. [Latium ferox] Vnde Anchisæ vmbra dormienti Aeneæ in Sicilia lib. v. Aen. ait, Gens dura, atque aspera cultu Debellāda tibi Latio est. Plin. aūt lib. iij. scribit, ꝙ Latium antiquum à Tyberi Cyrceos vsque seruatum est millium passuum l. longitudine, tam tenues primordio Imperij fuere radi- *Minturnæ.* ces. Postea Latini nomen processit ad Lyrim amnem, qui Minturnas diuidit. Sinuessa autem extrema vrbs est in adiecto Latio. *Sinuessa.* [Purpurei] Purpurati. [Stantem columnam] Metaphora est. intelligit.n. regni robur. Cuius presidia (vt inquit Sal.) Non exercitus, neq; thesauri sunt, verum amici. [Populus frequens] Stipatus, & collectus. [Cessantes] Desides, & nihil agentes. [Concitet] Vt Iunius Brutus egit contra Tarquinios, vt item M. Brutus contra Iulium Cæsarem. [Anteit] Nunc dissyllabum est. [Sæua necessitas]. i. dura. vult aūt poëta Fortunam in omnibus dominari, vnde quæ ipsa voluerit, necessario fiunt. Acron legit Serua necessitas, tñ & sæua, & serua hic conuenit. Melius aūt sæua intelligit enim poëta fati necessitatē, cui Fortuna subiacet. hinc ait Manilius astronomus, Hoc nisi fata darent, nunquam Fortuna tulisses. [Trabaleis] Ingenteis, & longos vti trabes. hæc aūt omnia tormentorum gn̄a erant. [Cuneos] Intelligit ferrea frustula, qui bus constringuntur compedes, & manicę. [Manu ahenea]. i. dura & firma. Ahenea aūt trissyllabum est. nea.n. vnius est syllabæ hoc in loco potest & ahena legi. [Vncus] Currurum ferrum, quo rei & infelices trahebantur. vnde Iuuen. Sat. x. ait, Seianus ducit vnco spectandus [Liquidumq. plumbum] Nocentes enim liquefacto plumbo quandoque plectebantur. [Fides albo Velata *Fides.* pāno] Fides est firma opinio, vt docet Cic. in Partit. Et Sene epist. 89. inquit, Fides sanctissimum humani pectoris bonum est, nulla necessitate ad fallendum cogitur, nullo corrumpitur præmio. Vre, inquit, occide, non prodam. Liuius præterea lib. i. scr. Numam Pompilium Fidei solenne instituisse, ad quod sacrarium Flamines bigis curru arcuato vehi iussit, manuq. ad digitos vsq; inuoluta rem diuinam facere, significantes Fidem tutandam. sedem q. eius etiam in dextris sacratam esse. [Nec comitem abnegat] Dicit enim Ouid. lib. ij. de Ponto, Et cū Fortuna statq; caditq. Fides. [At vulgus infidum] Ostendit superius Fidem sequi *Amicitia vulgi.* Fortunam quocunque mutata ierit. Vulgus autem, & meretrix & infidi amici mutatam Fortunam diffugiunt. Vnde Ouid. inqt lib. ij. de Ponto, Turpe quidem dictu, sed si modo vera fatemur, Vulgus amicitias vtilitate probat. Et lib. i. Trist. Donec eris felix multos numerabis amicos, Tempora si fuerint nubila, solus eris. Item eodem in lib. inquit, Horrea formicæ tendunt ad inania nunquam, Ibit ad amissas nullus amicus opes. Vtque comes radios per Solis euntibus vmbra est, Cum latet hic pressus nubibus, illa fugit. Mobile sic sequitur Fortunæ lumina vulgus, Quæ simul inducta nube teguntur, abit. [Cadis] Vasis quibus vina conduntur. Virg. Vina bonus quæ deinde cadis onerarat Acestes. [Serues iturum] Longum est hyperbaton. tendit enim illuc vsque, O diua gratum, quæ regis Antium Serues, &c. [Examen] Militum agmen. Metaphora enim est ab apibus, quaꝝ filij relinquentes alueos examen colligunt, & alio se recipiunt. [Eois timēdum Partibus] Orientalibus populis, vt Medis, Parthis, Persis, Arabibus, Indis. [Oceanoque rubro] Ex mari Eoo, vnde Sol oritur, quod Indicum vocant, quod Rubrum mare, siue Æthio- *Rubrum mare.* picum appellant, ad Austrum versus effunditur, ex ea maxime parte, qua vasta quædā solitudo, & inhabitabilis terræ plaga cō- *Persa.* spicitur, ardentibus semper caloribus exusta. Auctor est Dionysius. Pliniusque lib. vj. cap. xxvij. ait, quòd Persæ Rubrum mare semper accoluere, propter quod is sinus Persicus vocatur. Solin. autem cap. xlij. scribit, Rubrum mare in duos sinus scindi Quorum qui ab Oriente est, Persicus appellatur, quem quidem habitauere Persidis populi. Ex aduerso vero vnde Arabia est, alter Arabicus vocatur. [Eheu cicatricum] Detestatur poëta bella ciuilia, quibus quidem omne nefas cōmiserant, spreto deorum metu, suorumq. pietate, caritateq. patriæ, quæ omnibus maxima esse debet, quod & Cic. meminit [Cicatricum] quas. s. bella ciuilia dederant. Cicatrix autem dicitur liuor, & obductio vulneris, *Cicatrix* sic dicta ꝙ occæcet vulnus. [Sceleris] quod in patriam Romani milites egerant. [Fratrumq.] Scrib. enim App. lib. ij. sub Cæsare, & Pompeio militasse in Pharsalia ad simile bellorum facinus, qui eiusdem essent ciuitatis ciues, simul cognati, amicique, nonnulli fratres. [Quid refugimus,] q. d. nihil. [Nos] appositio. [Dura ætas]. i. ferrea, ait enim Ouid. lib. i. Met. Aurea prima sata est *Aetate quatuor.* ætas, postea inquit. Subijtque argentea proles, Auro deterior, fuluo, pretiosior ære, Tertia post illas successit ahenea proles, Sæuior ingenijs, & ad horrida promptior arma, Nō scelerata tamen, de duro est vltima ferro. Protinus irrupit venæ peioris in æuum Omne nefas, fugere pudor, verumq; fidesq;, In quorum subiere locum fraudesque, doliq́ue, Insidieq;, & vis, & amor sceleratus habendi. Viuitur ex rapto, non hospes ab hospite tutus, Non socer à genero, fratrum quoque gratia rara est. Victa iacet pietas, &c. [Intactum] Intentatum. [Nefasti] Nefarij, scelerati. [Vnde] à quo loco, vel à quo homine, q. d. à nullo. [O vtinam] optat Horatius fortunam noua incude reficere in Massagetas, & Arabas ferrum bellis ciuilibus retusum. [Diffingas] Reficias, reformes tu Fortuna. [Retusum] Repercussum, & hebetatum. [Massagetas] Massagetæ populi sunt in Scythia ad Orientem versus, *Massagetæ.* trans Araxem, quorum studium est, vt continuo sagittandi vsu conterantur, infestissimi admodum hospitibus neque cum vicinis populis vllam seruare diutius amicitiam, neque fidem possunt, frumenti ac vini vsum prorsus ignorant. bibunt enim lac cum equorum admixtum sanguine, vt Dion. scr. Meminit item multa Herod. lib. 3. & Str. lib xj.

O' DIVA, gratum quæ regis Antium) Metrum duobus versibus Alcaicum. Tertius dimeter nouenarius Iambicus hypercatalecticus. Quartus Pindaricus. Hæc Ode ad Fortunam scripta est, cui Cæsaris aduersum Britānos profectionem commendat. [O Diua, gratū] Zeugma ab inferiori, serues ituꝝ Cæsarem. *A C R.* [Antium] apud Antium aūt est Fortunæ tēplum famosissimum, multoꝝ ēt principum donis ornatum. vnde ēt ciuitas Fortunæ ipsius tutela dicta est. [Præsens] parata, potens mutare status hominum. [Vertere] Conuertere, mutare. vt, Multos mutata reuisens Lusit, & in solido rursus Fortuna locauit. [Ambit] Rogat, supplica. [Te dominam æquoris] Fortuna.n. & æquori dn̄atur, ita vt à nauigantibus inuocetur. [Bithyna] Species pro genere: vt, Innatat alnus Missa Pado. [Carpathium pelagus] Carpathiū mare inter Aegyptū & Rhodum ab insula Carpatho illic posita. [Dacus asper] Gens iuxta Istrum fluuium degens aspera bellis. Virg. Et coniurato dd. ab Ist. [Profugi Scythæ] ab orbe se positi, & in mundi extrema parte constituti. [Ferox] Victoriosum. Virg. Gens d. atque a. c. d. tibi Latio est. [Regumque matres] In omnibus subaudiendum est metuunt, vel metui, iuxta mensuram quantitatis. [Matres] Proprie timere filijs matrum est. [Purpurei] purpureum est quod totum ex purpurea est. [Iniurioso] Iniusto, vt, Vbi eum Turni iniuria matre. Potest autem Fortuna, & cōtra iustitiam grassari. Terent. Id laudi ducis, quod tu nunc fecisti inopia, iniuriam est. [Imperiumque frangat] aut quia imperium semper fragile putatur, aut qa magnę res decerto ratæ fractæ dicuntur, vt Virg. Fractæ vires. & alibi, Fracti bello fatisque repulsi Ductores. [Te semper anteit sæua necessitas]

Præcedit quasi necessitas comes,& ministra Fortunæ. ideo serua quia aut imperio Fortunæ obediat,aut quia non suæ potestatis est,quia subiacet necessitati.non ergo ipsa serua,sed quæ seruire compellit.[Trabales clauos)Species tormentorum. [Ahena) Forti. vt Ærea puppis. [Seuerus Vncus) Quo puniebantur damnati.vt Iuuen.Seianus ducitur vnco,& C.c. Vncus impactus fugitiuo illi,qui C.Marij nomen inuaserat. [Liquidumq. plumbum)Nam resoluto plumbo rei puniri consueuerunt.[Te spes) Quæ sola sperando meliora durat. Virg. Spem vultu simulat, præmit altum corde dolorem. [Rara fides) Quæ à paucis colitur.[Velata panno) Posset videri vili verbo vsus panno,nisi hoc sermone intelligi voluisset à pauperibus magis coli Fidem, aut certe, quia albo panno caput velabant Fidei sacrificantes. siue pp ipsam fidem, ꝙ puta est,& alba. vel ꝙ à senibus ēt maturius colatur,vt Virg. Cana fides,& u.r.c.f.q.Seu qa honesti,dum fidē colunt,pauperes sunt.& quæ est odiosa perfidiæ,vt Iuuen. Criminibus debent hortos prætoria. [Nec comitem) Abscedens enim Fortuna ēt Fidem secum aufert,vt Iuuen. Quantum quisque sua nūmoꝝ seruat in arca, Tātum habet & Fidei. Ordo est, Nec abnegat comitem, vtcunq; inimica linquis potētes domos mutata veste.[Vtcunq;) Quotiescūque.[Mutata veste) aut luctu, aut pauperie.[At vulgus infidum)vulgus,& meretrix Fortunam tristem amicorum nō sequuntur vt prosperam quod ideo dicit, quia Fortunæ euentum subire se plerunque homines vulgares negant. Iuuen. Sed quid Turba tremens sequitur Fortunam vt semper, & odit Damnatos. [Diffugiunt cadis Cum fece siccatis amici) Per allegoriam ostendit eos, qui nolunt amicorum necessitati coniungi.vt,Omnes me noti,atque amici deserunt. [Serues iturum) Per hyperbaton sensui superiori respondit. O diua gratum quæ regis Antium. [Et iuuenum recens Examen) Collectum. omnibus enim militibus per ciuilia bella consumptis ab Augusto nouus fuerat collectus exercitus, quē bene examen vocauit. [Eois timēdum Partibus,oceanoq. rubro) Vtriq; orbi metuendum dixit exercitum. nam in Eoo orientem posuit,in oceano rubro occidentem, vt Virg. Et duo rapta manu diuerso ex hoste trophæa, Bisq. triumphatas vtroque à littore gentes.[Eheu cicatricum) Sic.n. bellorum ciuilium pudendæ cicatrices sunt,quemadmodum gloriosæ in bellis externis. [Fratrumque, quos in bello ciuili vulnerauimus, vt, Ille locus fratres habuit. [Dura)Aspera,infeliciter nata,aut dura,sine misericordia.[Nefasti) Nefarij. [Vnde manum).i.non solum a parentum cæde,sed nec à numinum violatione temperatū est,vt Luc. Numina miscebunt castrensis flamma moneṭę. Quibus pepercit aris? hoc est,quæ non spoliauit templa deorum,aut polluit cęde, vt Lucan. Stat cruor in templis. [O vtinam noua Incude diffingas) Vtinam noua incude,noua instaurentur tela multis hostibus experienda,nec ciuilis sanguinis polluta piaculo,quæ victoriam mercantur,& nomine careant infelici arma,vt est, Ipsorum clypeos,& non felicia tela.[Diffingas)Cōfusum reformes. nam,& sicut fingere formare dicitur,sic,& diffingere est quasi iterum reformare.[Retusum) Ciuilibus bellis hebetatum.

POR O D I V A, gratum quæ regis Antium,) Hæc Ode ad Fortunam potentem scripta est,cui Cæsaris profectionem cōmendat.[Gratum quę regis Antium,) Hoc ideo,quia Antij Fortuna potentissimi numinis habetur,adeo vt multis preciosissimisque donis priuatoꝝ,& imperatoꝝ templum ibi eius refertū sit.[Præsens, vel imò tollere de gradu) Præsens ita dictum vt præsentia dr̄ numina Deorum,quę se,potentiamq. suam manifeste ostendunt. [Vertere funeribus triumphos,) Vertere pro eo quod est conuertere,& mutare positum est.[Te dominam æquoris) Hoc aūt recte dr̄,qm̄ Fortuna,& semper,& vbique metuēda est.[Quicunque Bithyna lacessit Carpathium pelagus carina) Bithyna ait,vt solent poëtæ speciem pro genere ponere. qualia sunt illa Virgilij. Leuis innata alnus Missa Pado,pro quolibet flumine. &,Illam ducit amor trās Gargara,transq. sonantem Ascanium, pro quolibet monte.[Profugi Scythæ) Manifestum est cū profugos dixerit,quòd.s.fugiendo prœliarentur.[Et purpurei metuūt Tyranni) Pro purpurati. purpureum aliud est si proprietatem attendas. nam sic dicitur purpureum,vt lapideum,igneum, hoc est quòd purpura tantum constant. [Stantem columnam) Pro incolumitatem dignitatis,& totius domus intellige. [Ne pōtus frequens Ad arma cessanteis, ad arma Concitet,) Bene tumultum vulgarem expressit repetendo. [Te semper anteit sæua necessitas)Nec enim est suę potestatis,qui necessitati subiectus est. [Clauos trabaleis,& cuneos manu)Eleganti conceptione hec instrumenta Fortunæ accommodat.s.quibus torquet,& cogit, implicatq. res humanas.[Te spes,& albo rara fides) Bono epitheto,raram fidem appellat,quia a paucis colitur. Et albo autem raro fides colit velata panno, posset videri sordide dixisse panno, nisi vellet hac conceptione intelligi a pauperibus magis coli fidem. Albo aūt dixit propter honestatem fidelitatis. Aut nūquid albo panno fides velata dicitur, ꝙ qui fidem colunt honesti habeantur,sed pauperes fiunt? qm̄ acquisitio magis perfidia prouenit. [Nec comitem abnegat, Vtcunque mutata potentes Veste domos inimica linquis) non spernit te,inquit, ò Fortuna fides, cum linquis potentiorum limina, vel cum relinquis diuites. per hoc aūt vr̄ significare eos,qui ex dignitate honoris,aut diuitiaꝝ ceciderit, nec fidem apud eos remanere.i.fidem quoque amittere,& hoc quoque dupliciter intellige,vt, Fides illis nec habeatur nec seruetur. [At vulgus infidum, & meretrix retro Periura cedit. diffugiunt cadis Cum fece siccatis amici) Hæc eleganter dn̄r,quia Fortunæ euētum,subire cum amico vulgares homines nolunt.[Ferre iugū pariter dolosi) ἀλληγορικῶς ostendit necessitati amicorum nolle coniunctos esse. [Serues iturum Cæsarem in vltimos orbis Britannos)Cęsarem Augustum dicit hic. initium huius coniungendum sic, O Diua, gratum quæ regis Antium, Serues iturum Cæsarem iuuenem.[Examen)Ab apibus factum, pro multitudine militum posuit. [Timendum)Cuius exercitus timetur in occasu,& oriente. [Oceano rubro,) Hoc est Rubro mari,quod est in oriente. [Eheu cicatricum, & sceleris pudet) Huius.s.sceleris,quod bello ciuili in nos admisimus. [Quid nos dura refugimus Aetas?)Suauiter figurauit nos ætas. [Quid intactum nefasti liquimus) Nefastos,pro nefarijs posuit. [O vtinam noua Incude diffingas retusum in Massagetas,Arabasq. ferrum) ἀμφίβολον. Non enim retusum in Massagetas accipiendum, sed in Massagetas diffingas. sensus enim, Vt ferrum quod retudimus in corporibus nostrorum bello ciuili diffingas.i.refabrices aduersus barbaros. Massagetæ autem gens Thraciæ.

O D I V A, gratum) Quia (vt dixi) Poëtaꝝ est varias hæreses,& sectas sequi, ideo quia Stoice prouidentiæ diuinæ in superiori Ode plurima concessit,nūc quasi Fortunam recōciliaturus eam plurima posse fatetur,precaturq; vt Cæsarem in Britannos iturum seruet.Vnde constructio dependet vsque ad illum locum Serues iturum,ante quem ordo suspensus est huiusmodi.[O diua).s.Fortuna.[Quę regis Antium)oppidum maritimum. [Gratum).s.tibi.i.aut beneficia recognoscens quia egregiam tibi construxit ædem,aut acceptum tibi,quia illi libenter præsides. [Existens præsens).i.potens sine cūctatione quasi in rem præsentem & præsentibus viribus. [Vel tollere).i.erigere. [Aut eripere de imò gradu).i. mortis, & conditionis. [Corpus mortale).i.nos mortales.[Vel vertere funeribus).i.conuertere in funera.[Superbos triūphos).i.eos q superbe triumpharant [Pauper col. ruris ambit).i more ambientium,& magistratū petentium suppliciter orat sollicita prece, te dominā ruris. [Et quicunque lacessit).i. sulcat,& pertransit carina Bithyna.i.naue ex Bithyna.i.nauta,& negociator. [Pelagus Carpathium).i.mare iuxta Carpathon insulam Rhodioꝝ.[Ambit sollicita prece,Te dominā æquoris Dacus asper).i.licet asper.[Et Scythæ profugi).i.qui non hn̄t certarū domos,aut Parthos Scythaꝝ exules dicit.[Et vrbes,& gentes, & Latium).i.ēt Latium ferox,quia bellicosum.vnde Maro,Gens aspera cultu Debellanda tibi est Latio.[Et matres regum barbaroꝝ,& tyranni).i.reges aut violenti,aut ēt pij.[Purpurei).i.purpurati,seu purpura decorati.[Metuunt te)dixit aūt, etiam pij qa oēs reges olim tyranni sunt dicti. Vnde Latinus de pio Aenea eius amicitiam expetens,Pars mihi pacis erat dextrā tetigisse tyranni.[Metuūt)dico.[Ne proruas).i.porrò in terram deuoluas. [Pede iniurioso).i.superbo.[Colūnam).i.potentatum. [Stantē) .s.illis,[Et ne populus frequens Cōcitet).i.prouocet.s.clamādo ad arma,ad arma sumenda.s.contra tyrannos,& reges.[Cessantes).i.resides,& pigros.[Et frangat imperium).s.tyrannorū.[Sęua necessitas).s.fatalis. [Anteit).i.præcedit semper te quia fata plus pn̄t q̄ fortuna, ante eunt.sed tn̄ coniuncta, sicut apud Virg. lib.8 Fortuna omnipotens, & ineluctabile fatum. Quia quæ fata.i. à Deo constituta sunt, nobis causas ignorantibus fortuita vn̄r, vnde dictum est, fata via inuenient. [Anteit ergo gestans manu ahena).i.durissima. [Clauos trabaleis).i.vectes tortorios. sunt aūt pedicæ ligneæ,quibus alligantur torquendi,dicti clauia compingendo. [Trabaleis). quia trabium instar, aut quia illis connectendis sufficiant. [Et gestans cuneos) quibus arctiores fiunt clauati. [Nec vncus seuerus) .s. quo ad supplicium trahebantur damnati, ve pro vel. [Liquidum plumbum) Quod infunditur torquendis. [Abest,)Hoc est tecum sunt omnia tormentorum genera.[Spes colit te)Quia quæ sperantur,fortuita sunt, cum etiam quæ possidentur,incerta sint, & fides rara, quia pauci

ASC

ci

ei sunt fideles. [Velata panno albo) Qui pauperum est vest tus, pauperes aũt ferre fidem seruant, quia nõ habent in quo fallãt, etiam colit te, quia si fides dicta est, vt fiat quod dictum est.i. promissum, certe fortuitum est id præstare. [Nec).i.& non. [Et fides non abnegat comitem, Vtcunque).i. qualitercunque, aut q̃cunque. [Tu inimica).s. effecta. [Veste mutata) Quia videtur Fortuna læta aliter indui, q̃ inimica. [Linquis domos potentes).i. potentium. [At).i. sed. [Vulgus infidum, & meretrix Periura cedit retro).i. retrorsum.s. cum Fortuna abeunte, quia. [Amici dolosi).i. non fidi. [Ferre pariter iugum).i. aduersitatis, sicut gau si sunt de bonis, & lætis. [Diffugiunt cum cadis siccatis fece).i. vt primũ vasa vinaria ad fecem vsque exhausta sunt Bonfinis legit. Et vulgus, quod non sequar. [Serues iturum) Hucusque (vt dixi) Dilata est cõstructio. Nam ordo est. [O diua, quæ regis Antium &c.) [Serues).i. conserues precor. [Cæsarem).s. Augustum. [Iturum).i. qui ire parat. [In Britannos) Quos Anglos vocamus, vltimos orbis, imò (sm Virg.) extra orbem positos. dicit.n. in Buc. Et penitus toto diuisos orbe Britannos. At in Aen. dixit, Extremos hominum Marinos, quos Teruanos vulgus vocat. [Et serues recens examen).i. nouam fœturam more apum primo à ducendo rum. [Iuuenum).i. tyronum. [Timendum).i. formidãdum. [Partibus Eois).i. Orientalib. [Et Oceano rubro. Eheu pudet).s. me. [Cicatricum).s. susceptarum in bello ciuili. [Et sceleris) Quod in patriam Romani milites egerant. [Et fratrum.) vel conciuiũ, vel reuera fratrum in bello ciuili discordium [Quid).s. sceleris. [Nos Aetas dura) Quia ferrea. [Refugimus?) q.d. nihil. [Quid nos nefasti).i. nefarij. [Liquimus intactum).i. inuiolatum? q.d. nihil. [Vnde).i. à quo. [Continuit iuuentus manus Metu deorum?) q.d. à nullo. [Quibus aris Pepercit?) q.d. nullis. [O vtinam Fortuna diffingas).i. reformes, reficias, acuas. [Noua incude in Massagetis).i. Scythas. [Et Arabas ferrum retusum).i. hebetatũ.s. in cæde ciuili, hoc est vt arma ciuium cæde obtusa in hostes acuantur.

MAT. Bõfinis. VTCVNQVE mutata potenteis &c.) In his versis, Et, pro At, reponendum censeo, vt sit. [Et vulgus, & meretrix) Nam vnius periodi sunt carmina, nec latina loquendi ratio amat eo in loco. At poni, in quo. Et geminatum quamaptissime ponetur. [O vtinam noua &c.) In his versibus interpretandis dicit. Land. Thamyrim reginam Cyri caput in vtrem auro liquefacto, seu fuso repletum mersisse, & ad id citat Herodotum. Is autem sanguine repletum fuisse dicit non auro.

IN HONOREM POMPONII NVMIDÆ.

Amicitiam suam erga Numidam testatur pro cuius salute dijs sacrificium vouerat dicens: eo reuerso incolumi ex Hispania se velle vota persoluere, ac festum diem agere conuiuia celebrare, genio, & voluptatibus operam dare.

Ode XXXVI. Dicolos, Distrophos, vt: Sic te diua potens Cypri:

---uu-uu

----uu--uu-u-

T ture, & fidibus iuuat
Placare, & vituli sanguine debito
Custodes Numidæ deos:
Qui nũc Hesperia sospes ab vltima
Caris multa sodalibus,
Nulli plura tamen diuidit oscula,
Qam dulci Lamiæ, memor
Arctæ non alio rege puertiæ,
Mutatæque simul togæ.
Cressa ne careat pulchra dies nota:
Neu promptæ modus amphoræ,
Neu morem in salium sit requies pedum:
Neu multi Damalis meri
Bassum Threicia vincat Amystide:
Neu desint epulis rosæ:
Neu viuax apium, neu breue lilium.
Omnes in Damalim putres
Deponent oculos: nec Damalis nouo
Diuelletur adultero,
Lasciuis ederis ambitiosior.

T ture) xxxvj. Ode scribit sacrificandum esse, Dijsque agendas gratias obseruatum ab eis Pomponium Numidam, nuper enim ab Hispania sospes redierat. Hortatur inde vt diem læti & hilares celebrent genio operam tribuentes. Est enim metrum primo versu Glyconico. de quo in Ode iij. Secundo versu Asclepiadeo. [Fidibus) In sacra enim fidicines etiam adhibentur. [Iuuat) Delectat me. [Placare) Tũc enim placantur Dij cum vota eis persoluuntur. [Debito) Ex voto.s. [Hesperia vltima) Epitheton discretiuum. Hesperia enim Italia dr̃ à rege Hespero. dr̃ etiam Hispania Hesperia ab Hespero stella Occidentali. nam Venus, qñ Solem antecedit, quamuis subsequi videatur post Occasum Solis in Occidente apparet, & Hesperus appellatur, & ab hoc Hispania, quia occidentalis plaga sit, hesperia dicitur, sed appellatur vltima, Italia vero magna. [Sospes) sal- *ANTO.* *Sospes.* uus dicitur auctore Festo. Sospes item incolumis fortasse a verbo græco σώζειν. [Diuidit) Vt multis sufficiant. [Lamiæ) De Ælio Lamia dicit. de quo etiam superius in Ode xxvj. [Non alio rege) Per id ostendit eos æqueuos fuisse. eodem enim rectore, & alumno, seu præceptore fuerant pueri, & toga mutarant. Nec pro rege patronus est accipiendus. qũo enim diceret, Mutatæ simul togæ? De dño, seu patrono Lamia intelligere non conuenit, nam Lamia puer vt ille erat, vt hic ostenditur. Præterea libera toga solis liberis dabatur. [Puertiæ) Pro pueritiæ per syncopen. [Mutatæ togæ) Primis annis adolescentiæ, quæ anno xiiij. incipit, pueri nobiles apud Romanos deponẽtes prætextam sumebant virilem togam cum solennitate in templis oblati, & in *Prætexta* forum deducebantur, vnde dicit Seneca, Tenes memoria quod gaudium senseris, cum prętexta posita sumpsisti virilem togam, & in forũ deductus es. Sunt & qui scribant, liberam togam adolescentibus in festis liberalibus exhibere solitos, ad significationẽ *Toga libera, virilis.* liberioris vitæ in futurum concesse. [Memor actæ puertiæ, Mutatæq. togæ) Scribitur à Cicerone, q̃ Scipio nihil difficilius esse dicebant, q̃ amicitiam vsque ad extremum vitæ diem permanere, mutari etiam mentes hominum sæpe dicebat. Et q̃ summi puerorum amores sæpe vna cum prętexta, & toga deponerentur. Horum aũt omnium Numida memoriam retinebat. Cressa nota. Plin. lib. vij. de gentium felicitate sic ait, Vana mortalitas & ad conscribendam seipsam ingeniosa computat more Thraciæ gentis, quæ calculos colore distincto pro experimẽto cuiusque diei in vrnam condit, ac supremo die separatos dinumerat, *Calculi dierum.* atque ita de vnoquoque pronunciat. Horatius tñ hic Cretensibus quoque eandem consuetudinem ascribit fuisse. [Promptæ) Apertæ, exhibitæ, & paratæ, latæque in conuiuium. [Amphoræ) Vinario vasi. [Neu modus).s. sit, per quod hortatur largius bibendum. [Neu morem) Ordo est. Neu sit requies pedum in morẽ Salium. [Salium) salios duodecim Marti gradiuo Numa Pompilius legit, tunicæque pictæ insigne dedit, & super tunicam æneũ *Salij.* pectori tegmen, cœlestiaq. arma, quæ ancilia appellantur ferre, ac per vrbem ire, canentes carmina cum tripudijs, solenniq; saltu iussit. Auctor est Liuius. Virg. quoque de hoc, Lanigerosque apices, & lapsa ancilia cœlo, vbi posuit ancilia pro ancile. nam vnum de cœlo prolapsum est. hinc etiã Ouid. late meminit lib. iij. Fast. Atque ancille vocat, quod ab omni parte recisum est. Quemque notes oculis angulus omnis abest. Alij tñ dicunt, ancile quasi ἀμφιχεῖλον.i. vndique labrum hñs. [Damalis) Mulier vinosa, & temulenta Numidæ amica. Hinc dicit poëta illam relicto Basso eius veteri amico interesse debere conuiuio Numidæ noui amici, & cum eo certare bibendo. [Threicia Amystide) *Amystis.* Amystis potio quædam erat apud Thracas, & ideo Amystis dicta, quia certa mensura clausis oculis potabatur, vel erat poculi species, quod vno ictu hauriebant. Auctores sunt Acron, & Porphyrio. [Rosæ) Valer. lib. ij. de ciuitate Spartana loquens scribit, Primos Ionas vnguenti, coronarumq. in conuiuio dandarum, *Corona in conuiuio.* & secundæ mensæ ponendæ cõsuetudinem haud parua luxuriæ irritamenta reperisse. [Viuax apium) Honos apio in Achaia *Mensæ secundæ.* erat coronare victores sacri certaminis Nemeæ, vt scribit Plin. lib. 19. Et lib. 20. ait, Suauiores aquas potui incoctum apium præstare, & q̃ ex aqua coctum, potumque renibus medetur. Viuax *Vnguẽta* autem apium, inquit, quoniam diu virescit, nec aret, vt alia mediza olera. [Omnes in Damalim) Sensus est, quòd effecti omnes *Apium.*

ebrij. Damalim aspicient Veneris gratia, sicuti Centauri fecerũt in Pyrithoi nuptijs. Damalis autem soli Numidæ inhærebit. [Putres oculos) Vino graues, & infectos, & languidos, aut putres nimio amore. [Diuellitur). s. ab ipso Numida per nouum adulterum, Sicuti, nec diuisa fuit Hippodame a Pyrithoo per Centauros. [Ambitiosior) Magis ambiens suis lacertis. i. quæ magis ambiat, & amplectatur quam ederæ amplectentur arbores, vnde est illud Brachia non ederæ non vincant oscula conchæ.

ACR. ET ture, & fidibus iuuat) Metrũ primo versu Glyconicum secundo Asclepiadeum. In honorem Pomponij Numidæ hanc Oden scribit, pro cuius salute ex Hispania reuersi vota persoluit, lætitiamq. conuiuiorum per sacrificia se exhibere cõmemorat. [Et ture, & fidibus iuuat) Fidicines. n. sacrificijs adhiberi consueuerũt, vt Virg. Inflauit cum pinguis ebur Tirrhenus ad aras. [Placare Deos Custodes) Hic non irata, aut mitigare, aut reconciliare numina parat, sed aut grates referre, aut vota persoluere, propitij. n. Dei reduxerunt Numidam sospitem. [Et vituli sanguine debito). i. votis peractis. debetur enim hostia cum votis susceptis promittitur. [Qui nunc Hesperia) Hispaniam dixit. Hesperia aũt, ab Hespero dicta, quasi in Occidentali plaga. Ordo est. Qui nũc sospes reuersus ab vltima Hesperia, diuidit multa oscula caris sodalibus nulli tñ diuidit plura, q̃ dulci Lamiæ, memor simul mutatæ togæ. [Diuidit oscula) Tanq̃ quæ multis data sufficerent. Quæ consuetudo est amicorum, dum de lõginquo tardius reuertuntur. [Nõ alio rege) Regem autem diuitem posuit, aut patronum. Iuuen. Optima siluarũ interea pelagiq. vorabit Rex horũ. [Puertiæ) Pro pueritię per syncopam dixit, & significauit Numidã, Lamia patrono vsum a pueritia vsq; ad virilem ętatem, vnde ait Rege, vel quod cũ Lamiam rexerit. Peractę aũt pueritiæ ait, quia deposita prætexta accipiebant adolescẽtes togã virilem. Qua cõmemoratione vult videri per hoc quod simul togas mutauerint, ætatis æqualitatem augere amicitiam. vñ & Virg. Mea quę spatijs propioribus ętas. [Cressa) Cretensi. Cretensibus. n. mos erat dies lætos albis calculis, nigrios contrarios numerare. ex lectorũ dierũ numero, vna & tempus metiri, malos enim in annorũ numerum non ducebant. [Neu prõptæ modus amphoræ). i. prolatũ vinum expendatur cõtinuata lætitiæ. [Neu morem in Saliũ) Salij sacerdotes Martis, & Herculis dicebãtur, qui sacra saltibus celebrabãt. vt tum Salij ad cantus. Nam ꝓprie Salij à saliendo dicti sunt. [Neu multi Damalis meri) Ebriosam mulierẽ dicit quæ à Numida amabatur. vnde hic sensus est, Cũ Numida certamen bibendi fit Damali nouo amico, non cũ Basso. [Amystide) Amystis (vt quidam putant) potionis genus apud Thracas. Ideo Amystis dicta, ꝙ clausis oculis potabatur vno ductu. Alij Amystim gemmam volunt, quæ pñti vsu Amethistus dr̃. Clausa. n. poculis ebrietatem prohibere credebatur. nã & apium si Manditur aduersus ebrietatem putatur prodesse. [Neu viuax apium) Diu viriditatem retinens, cuius penè folium non deficit viriditate. [Neu breue lilium) Breue ad tempus retulit. [Putres) Nimio potu marcentes, & libidine resolutos. [Lasciuis) In aduersa discurrentibus, & vagis [Ambitiosior) Qm̃ ambitu, & concupiscentia amplexu facili se ita illiget, vt ederæ consueuerunt.

POR. ET ture, & fidelibus iuuat Placare, & vitili sanguine debito) Hanc Oden scribit in honorem Põponij nomine Numidæ pro cuius salute reuersi ex Mauritania, vota soluere æquũ esse dicit. [Et ture, & fidibus iuuat Placare) Fidicinas hodie quoq; Romæ ad sacrifica adhiberi sicut tibicines, nemo est qui nesciat. [Iuuat Placare, Custodes Numidæ Deos) placare pro eo, quod est, gratiam referre, intelligendum. non vt placari irati dñr, cum enim Numidam dicat sospite redisse, apparet eũ Deos propitios, & ante sacrificia habuisse. Custodes aũt pro conseruatoribus accipiamus. [Qui nũc Hesperia sospes ab vltima) Numida hic ex Mauritania, in qua militauerat, reuersus est. Ergo Hesperiam nũc occiduam partẽ intellige, non vt Hesperia à Virg. Italia dr̃. [Nulli plura tñ diuidit oscula, Quam dulci Lamie,) h. d. quod Numida, quis amplecteretur, & oscularetur oẽs sodales, & amicos suos, nullum tñ osculatur plus, quam Lamiam. s. Aeliũ, de quo supra dictum est, Necte meo Lamiæ coronam. [Arctæ non alio rege puertiæ) Puertia, pro pueritia, per syncopen dixit, Signat autem Pomponium hunc Numidam à pueritia Lamia patrono vsum. [Mutatæq. simul togæ) Prætextam vtique togæ mutatæ, quam depositæ, virilis accipitur. Per hoc signat eos pariter adoleuisse. [Cressa ne careat pulchra dies nota) Album calculum Cressam notem dicit. Quia Cretensibus mos erat, lætos dies calculis albis, quos in pharetras mittebant, notare, tristes autem nigris, ꝑ hoc ergo dicit poëta lætum diem exigẽdum. Neu prompta modus amphoræ, Neu morem in salium sit requies pedũ, per quod signat, & largiter bibendum, & saltandum. Salij autem sacerdotes Martis, hodieq e tripudiare in sacrificijs Martis dicuntur. vnde, Et Salij a Saliendo. i. a saltando dicti. Ordo est autem. Neu sit requies pedum in salium more. [Neu multi Damalis meri Bassum Threicia vincat Amystide) Amystis (vt quidam aiunt) potio quędam est apud Tracas. Alij poculi speciem esse aiunt, eo ꝙ necesse sit, vno ductu potionem, haurire. Sensus autem est, Damalis, quæ multi meri est. i. ebriosa, non vincat Bassum in potando, ideo Bassus quoque multum potat. [Neu breue lilium) Quod breuis temporis est, hoc est cito deflorescit. [Putres oculos) Vino putres intellige. videmus enim ex vino oculos quasi languidos fieri. [Nec Damalis nouo Diuelletur adultero) Sensus est, Nec nouus adulter. i. amator, Damalim auellet, a pristino suo amatore. [Lasciuis ederis ambitiosior) ambitiosa, ab ambitu lacertorium. i. amplexu, Damalis dicta est, quæ ob hoc ederæ comparata est, quia, & illa solet arbores ambire. i. circundare. ederas autem, lasciuas dixit, quia quasi ludentes vagæ serpunt.

ET tute, & fidibus) Argumentum per Manc. pater, vult enim ob amici felicem reditum, post rem diuinam dandum esse epulum, quod lautum quidem, & opiparum vult, sed sine litibus, & zelotypia. Videtur autem Lamiã alloqui. vt sit ordo. [O Lamia iuuat). i. delectat, & prosit. [Placare). i. placidos, & (vt dicunt) contentos facere, quia dum dijs vouemus non sunt placati, donec reddiderimus vota. [Et). i. simul. [Ture, & fidibus). i. himnis, & cãticis ad lyram dicendis. [Et sanguine vituli debito). s. ex voto. ASC.

[Deos custodes Numidæ). s. amici nostri. [Qui nunc) Subaudi reuersus. [Sospes) i. incolumis. [Ab vltima Hesperia). i. vltima parte Hispania. [Diuidit Caris sodalibus multa oscula) Vt de more faciunt Itali, dum post longam peregrinationem, ad suos se recipiunt, tamen nulli diuidit plura, quam Lamiæ. s. Aelio, dulci. s. amico, & sodali. [Existens memor puertiæ) Pro pueritiæ. [Actæ). i. transactæ. [Non alio rege). i. sub eodem rege, seu rectore, hoc est sub eodem pædagogo. [Et memor togæ mutatæ simul) Quòd vno die togam virilem sumpserit cum Aelio Lamia. Et ideo. [Ne dies pulchra). i. festiua. [Careat nota Cressa). i. Cretensi, qa in Creta est multum cretæ. i. terræ albæ. vnde sicut carbonem pro nigredine, sic certam pro albedine ponunt poëtæ. Nõ ergo intelligamus Cretensium esse morem, lapillos candidos in vas conijciendi diebus lætis, sed diem lætum posse notari creta. i. colore candido. [Non modus). i. mensura. [Sit amphoræ). i. vasi vinario capaci. [Promptæ). i. depromptæ. [Neu). i. ne ue. [Requies vlla sit pedum in morem salium). i. quin saltent, vt Salij, dum ancilia ferunt. Et Potest esse salium, pro saliorum, aut adiectiue dictum [Neu multi) Vult, vt Damalis bibax, & lasciua mulier amica quondam Numidæ, adsit quidam, sed sine suspicione zelotypiæ, quam ne inijciat, monet, vt non alteri adhibat, licet alij eam lasciuius inspiciant. Ordo est. [Neu Damalis amica Numidæ) mulier sup. [Multi meri). s. capax. [Vincat). i. superare contẽdat. Bassum amatorem suum absente Numida. [Amystide). i. poculo vno haustu, & clausis oculis siccando. [Threicia). i. quo Thraces vti solent. [Neu rosæ desint). i. vt adsint epulis. [Nec apium viuax). i. diu virens, aut virere faciens. nam Est apium dictũ, quod apex hoc ferre solebat victoris, veterum fieret dum more triumphus. [Neu lilium breue) Quantum ad tempus. i. breuiter deciturum sup. desit. Et omnes deponant, aut deponent. [Oculos putres). i. corruptos. [In Damalim). i. eam lasciue respiciant. [Nec Damallis Diuelletur à Numida nouo adultero). i. per nouum adulterum, existens. [Ambitiosior). i. arctius ambiens, & complectens Numidam. [Ederis lasciuis). i. quam faciant ederæ lasciuæ truncum aut murum cui adhærent.

AD SODALES.

Gratulatur Augusto reuerentia victoria Actiaca, quàm superato Antonio, & Cleopatra naualı pugna reportauerat, ait enim genio esse indulgendum, propulsato periculo quod imperio R. imminebat. Antonius enim non contemnendis viribus pro summa Imperij decernere parabat superior futurus, si celeritate vsus ineptijs, & delitijs vxoris non indulsisset.

Ode XXXVII. Tricolos, Tetrastrophos: Vt, Vides, Vt alta stes niue candidum.

--υ---υυ-υ-

--υ---υυ-υυ

--υ---υυ-υ

-υυ-υυ υ--

Nans

Vide ann. Fr. Rob. su per isto loco.

NVNC est bibẽdũ nunc pede libero *
Pulsanda tellus: nunc saliaribus
Ornare puluinar deorum
Tempus erat dapibus sodales.
Antehac nefas depromere cæcubum
Cellis auitis: dum Capitolio
Regina dementeis ruinas,
Funus & imperio parabat,
Contaminato cum grege turpium
Morbo virorum: quidlibet impotens
Sperare, fortunaque dulci
Ebria. sed minuit furorem
Vix vna sospes nauis ab ignibus:
Mentemque lymphatam Mareotico
Redegit in veros timores
Cæsar, ab Italia volantem
Remis adurgens: accipiter velut
Molleis columbas, aut leporem citus
Venator in campis niualis
Aemoniæ: daret vt catenis
Fatale monstrum. quæ generosius
Perire quærens, nec muliebriter
Expauit ensem: nec latenteis
Classe cita reparauit oras.
Ausa & iacentem visere regiam
Vultu sereno fortis, & asperas
Tractare serpenteis: vt atrum
Corpore combiberet venenum;
Deliberata morte ferocior:
Sæuis Liburnis, scilicet inuidens
Priuata deduci superbo
Non humilis mulier triumpho.

Anto. NVNC est bibendum) xxxvij. Ode sodales hortatur ad lætitiam, & voluptatem ob victoriam quidem, ab Augusto habitam contra Antonium, & Cleopatram, quæ ruinas, & funus Rom. Imperio parabat. [Pede libero).i.solutiori, & lasciuienti. [Saliaribus dapibus).i.copiosis, & solennibus. nã saliares sacerdotales cœnæ erant, quas Salij faciebant amplissimi apparatus. vnde Plin.lib.xxj.c.iij.de coronis scribens, ait Sutiles. Saliorum sacris inuenimus, & solennes cœnas. Apul.item lib.iiij. sic vt equus quidem meus tanta copia, & quidem solus *Puluinar* potitus Saliares se cœnasse cœnas crederet. [Puluinar deorum) puluinaria dicebantur, aut lecti deorum, aut tabulata in quibus stabant numina, vt euidentiora essent Acron ita scribit Seru.etiã lib. 3.° Georg. ait, quod puluinaria sunt proprie lectuli, qui sterni in quibusdam templis consueuerant. [Regina) Cleopatra .s. de qua latius quomodo fugerit diximus in Epodo ix. Est aũt ordo: Dum Regina impotens sperare quidlibet. & ebria dulci fortuna cum grege turpium virorum contaminato, morbo parabat Capitolio dementes, ruinas, & funus .i. exitium imperio. [Dementeis ruinas) pro ipsa demens. [Contaminato) Corrupto. [Morbo) Castratione. [Turpium virorum).i. Spadonum qui Cleopatram sequebantur, de quibus late in Epodo ix. [Impotens) Valde potens. Virg. item lib.j. Georg. Nunquam imprudentibus imber obfuit.i. valde prudentibus. Cic. quoque lib. v. Tusc. Qui nihil metuant, nil agant, nil cõcupiscant, nulla impotentia efferantur.i.valida potencia. [Ebria) Elata, & imprudenti felicitate, vt ebrij vino. [Vix vna sospes nauis) Quo pacto euaserit Cleopatra, videto latius in Epodo ix. [Ab ignibus) Multæ *Lymphati.* enim Antonij naues vstæ, multæ submersæ, multæ captæ sunt, de quibus ample legito in Epodo ix. [Lymphatam mentem).i. cõ- *Lympholepti.* motam insania, & vesanam. Varro.n.scribit, quod in Græcia cõmota mente, quos Lympholeptos appellant, Lymphatos dixe- *Mareotis* runt nostri. [Mareotico) Vino .s. à Mareotide palude Aegypti, vbi optimum vinum hinc ait poëta lib.ij.Geor. Sunt Thasiæ vites, sunt & Mareotides albæ. [In veros timores) Quia vere timebat ipsum Augustum sine spe, quod eum suis illecebris corrumpere posset, vt alios fecerat .s. Iul. Cæsarem, & M. Antonium. [Adurgens) prosequens. [Velut).s.adurget. [Accipiter) auis est quæ solo raptu viuit. [Molles columbas) Imbelles, & mites: Aut molles dixit quia ad capiendum faciles sunt, vt Virg. Quam facile accipiter saxo sacer ab alto, Consequitur pennis sublimen in nube columbam. [Citus venator).i. celer, & velox in prosequendo feras, & repete à superioribus, adurget. [Hæmoniæ).i. *Hæmonia. Thessal.* Thessaliæ. nam Thessalia ipsa priori seculo Pyrrhæ ab Deucalionis vxore Pyrrha nominabatur, & Hæmonia ab Hæmone, à cuius filio Thessalo Thessalia vocata est. Plura Strabo lib.ix. [Hæmoniæ) Hic fiat colon. nam superiori sententiæ conuenit, non sequenti. Fatale fatis ei seruatum, vel fatale.i.mortiferum. [Nec latenteis Classe cita reparauit oras) Sensus est, quod Cleopatra apud Actium victa in patriam, fuga, delata est noluit.n.veloci classe extremas Aegypti oras adire, illasque sibi munire, quo tutior esset Plutarchus autem in Antonij vita scribit, quod vbi in *Cleop.* Alexandriã appulit Cleopatra, inter rubrũ, & Aegyptium mare, transferre classem instituit in Arabicum sinum, & cum auro, & argento, & magna suorum manu in ignotas sedes commigrare, fugiens, bellum, ac seruitutem. Sed cum primas naues per terram delatas Arabes igne corrupissent. & Antonius tunc etiam in legionibus, quas apud Actium reliquerat spem haberet, & incolumes esse putaret frustra tñ destitit Cleopatra ab inceptu, & portus, ac littora custodire contendit vacans cum Antonio vti prius luxuriæ, & lautiæ, ac sumptui. Interea ob Augustum in vrbem reuocatum ab Agrippa, quia res vrbanæ præsentiam suam desiderare videbantur, facta est dilatio belli. Demum exercitum in Alexandriam adduxit. Antonius aũt suis militibus destitutus, & proditus, cum accepisset Cleopatram (licet falso) sibi mortem cõsciuisse, gladio sibi ventrem percussit, seq. in lecto posuit. Deinde ad Cleopatrã deductus est adhuc viuens, cui multa dixit, inde sumpto vino expirauit. Post hæc misit Augustus Proculeium, vt Cleopatrã viuam adduceret, quo eius pecunijs cõgestis poti-retur, & in triumpho etiam duceretur. Illa tamen contendit gladio quo accincta erat se ipsam necare. Proculeius vero ademit sibi, febre postea oppressa est nimio planctu. Qua de re eã adijt Augustus, promittens quam plurima vti ipsa optabat, & hoc ne *Augustus* se occideret. Attamen ne in triumpho deduceretur, clam Augu- *Cleopatra mors.* sto sibi mortem consciuit, aspidis morsu in brachio recepto. Accurrens autem Augustus inuenit eam mortuam aureo in lecto iacentem regio more ornatam, quam postea magnifice, ac rege vna cum Antonio sepeliri iussit. [Iacentem regiam).i. territam & mœstam Alexandriam. [Fortis) Magnanima. [Asperas serpentes) Quia solo visu terrefaciunt homines, & ipsa interrefacta tractabat. [Deliberata morte).i.vbi mori decreuit. [Ferocior sæuis Liburni) App.lib.ij.scribit: Illyriorum gentem Liburnos *Liburni.* esse, de quibus multa in primo Epodo. Liburni autem (vt etiam Porph. scribit) dicuntur ad mortem esse paratissimi. [Scilicet inuidens) Sensus est, quo Cleopatra se occidit inuidens Augusto, ne ipsa regina priuata.s.regno.i.captiua, & serua deduceretur in triumpho superbo.i.glorioso, ob eam deductam.

Acr. NVNC est bibendum, nunc pede libero) Metrum duobus versibus Alcaicum. Tertius Dimeter nouenarius iambicus hypercatal. Quartus pindaricus. Post ciuile bellum primum imperium Rom. inter tres diuisum est, ita vt Antonius Orientem, Augustus, Gallias, Vrbem Lepidus obtineret. Ant. Augusti sororem habuit vxorem, qua spreta, amore ductus, Cleopatræ Ptolemæi sorori coniunctus est. Qua indignatione Augustus aduersus Antonium, & Cleopatram bellum gessit, apud actium promontorium Epiri, & præfecto classis Agrippa, superauit Antonio prœlio nauali. Quo victo & Alexandriam cœpit. Hac ergo, Ode lætitiam suam significat ob victoriam Augusti. [Pede libero) aut à periculis, aut à fuga securo, aut lasciuienti. [Pulsanda tellus) Pedum plausu ferenda. [Nunc saliaribus) Saliares cœnæ, quas Salij ferebant, dicuntur amplissimi apparatus fuisse, vnde & in prouerbio erat, Saliares cœnas dicere opiparas, & copiosas. Ordo est. Nunc est tempus ornare puluinar deorum, Saliaribus dapibus. Puluinaria dicebantur, aut lecti deorum, aut tabulata, in quibus stabant numina, vt eminentiora viderentur. Erat pro est. [Dapibus sodales) Post saltationem.n.hostijs epulabãtur, vt Lucos vocat hostia pinguis in altos. [Cellis auitis) antiquis cellis vinarijs.i.vinũ auitum. [Dum Capitolio re.Cleo.) Vt est, Terruit illa suo, si fas, Capitolia sistro. Ordo est. Dum regina impotens sperare quodlibet, & ebria dulci fortuna parabat funus, & dementes ruinas Capitolio, & imperio cum grege turpium virorum contaminatu morbo. [Turpium) Eunuchorum, quos satellites habuit Cleopatra

aut

aut malæ vitæ, aut æratorum. [Ebria) Eiusa fortunæ successu, & ob hoc demens, inconsulta, improuida, sicut ebrij esse solent. [Vix vna sospes nauis ab ignibus,) Aut nauis, qua fugit Cleopatra, aut per allegoriam ostendit Cleopatram primū Iulium Cæs. corporis suis illecebris cap...e, ēm Antonium, Augustū deinde tentasse, sed cum eius vitalle complexus ideo vna sospes nauis ab ignibus. [Lymphatam) Ebrietate insanam. [Mareotico) In Aegypto Mareotis palus est, iuxta quam vinū optimum nascitur, q ex eius vocabulo Mareoticū appellatur, vt supra: Et Mareotides albæ, & Mareotica fumant. [Volantem) vt illius fugæ celeritatem ostenderet. [In veros timores) Non fictos. [Volantem) Aut fugientem, vt pedibus timor addidit alas, aut nauigantem: vt, Pelagoq. volamus. Ordo est. Cæsar adurgens sup. illam volantem ab Italia, velut Accipiter vrget molles columbas, aut citus Venator vrget leporem, vt fatale monstrū daret cathenis in campis niualis Hæmoniæ, supp. à superiore minuit furorem &c. Molles aut propter retinentis vires, aut certe captu faciles, vt Virg. Quam facile. Accipiter saxo sacer ales ab alto ꝯsequitur pennis sublimem in nube columbam. [Niualis) Frigidæ, & niuosæ. [Hæmoniæ) traciæ ab Hæmo, monte ibi.n. pugnatum est. Virg. O qui me gelidis in vallibus Hæmi sistit. [Fatale monstrum) aut turpe dixit, vnde, & prostantes fatales dñr, vt est, Romam non casta malo, aut velut monstrum fatis sibi reseruatum, aut fato Romanis subiectū. [Generosius) .i. maiore, quam sexus exigebat animositate. [Nec latēteis Classe circa reparauitoras) Fines regni latentes, .i. nō colligit denuo exercitum, ex intimis regni partibus. Perditis enim rebus Cleopatra, dum omnis in eius auxilium Aegyptus conspiraret, ne ante reparato bello ad inferiora descēdens, & genti suę existeret grauis, aut occasionem gloriosæ mortis effugeret ꝑtem ꝑsit amorem, vel deuotionem suoꝶ. Quod Virg. regioni dans in fluminis appellatione retulit. Nilum auxilia offerentem, vt est, Pādentemq. sinus, & tota veste vocantem Cœruleum in gremiu lacrymosaq. flumina victos. [Ausa, & iacentem visere regiam) .i. regnū suum desperatum, & deiectum. Vultu.s. in tertio & veluti læto, vt spem vultu simulat, præmit, altū corde dolorem. [Fortis) Quæ habebat ex desperatione virtutem. Et asperas tractare serpenteis, vt atrū. Corpore combiberet venenum Cleopatra metu capta, ne duceretur in triumphum, corpori sup. serpentes apposuit quoꝶ interiret veneno: vt, Necdum etiam geminos à tergo respicit angue. [Deliberata) Aut pro adhuc in cogitatione, & tractatu habita posuit, aut pro iam statuta morte, vt decreuitq. mori. [Ferocior, promptior sæuis Liburnis fuit ad mortem) Illi.n. libenter moriūtur, aut sæuis sibi, per quos victa est, aut seuis fertibus, vt Sæua paupertas, vt Sæuus Hector. Sæuumq. tridentem, aut quia Liburnorum gens ad moriendum prompta dr, quibus illa ferocior fuit. Virg. Regna Liburnorum, & f.s.t. [Scilicet inuidens) ordo est. Scilicet non humilis mulier inuidens, priuata deduci superbo triumpho, inuidens Aug. nec captiuitas sua illi speciosiorem faceret triumphum. Nam & Liuius refert, & Cleopatram cum de industria ab Augusto capta indulgentius tractaretur dicere solitam. Non triumphabor. [Deduci) Subtrahi.

P O R. NVNC est bibendum,) Hac Ode lætitiam profitetur suam poëta ob victoriam Actiacam Augusti, qua M. Ant. apud Actium promontorium nauali prœlio superauit, ac deinde Alexādriam cœpit. [Nunc pede libero Pulsanda tellus) .i. libere tripudiandū est, ac per hoc ludendum. [Nūc Saliaribus Ornare Puluinar deorum tempus erit dapibus sodales) Sacerdotales cœnæ, quas Salij faciunt dñr esse amplissimi apparatus. Vnde in prouerb. Saliares cœnas dicere opiparas, ac copiosas. [Ante hac nefas depromere Cæcubum Cellis auitis) Per cellas auitas, vinū vetustum signat. [Funus, & imperio parabat) Funus pro exitio positum est. Imperio aūt vtique Romano intelligendum. [Contaminato cum grege) .i. cum grege spadonum, quos Cleopatra satellites, & cubicularios habebat. [Quos modo turpes dixit, quia fere, ij effœminati sunt. Fortunaque dulci,) Hoc est fortunæ successu demens & inconsulta. [Sed minuit furorem vix vna sospes nauis ab ignibus) Vna nauis, qua.s. effugit victa ab Augusto, secundūm vnam nauem dictum accipe. [Mentemq. lymphatam Mareotico Redegit in vero timores) Mareotis paulus esse dr in Ægypto, vnde vinum Mareoticum. Dicit ergo lymphatam mentem Mareotico ex ebrietate vesanam accipi. [In campis niualis Hæmoniæ) Hæmone dicitur ab Hæmone monte, quem niualem merito appellauit, quia est frigidissimus. [Daret, vt cathenis Fatale monstrū) A fato sibi seruatum, aut detestabile. Aut dictum hoc accipiamus, quasi decreto nobis fatorum obiectum. [Nec muliebriter, Expauit ensem) Non tanquam ense perierit Cleopatra, sed significat eam tam præstantem animi fuisse, vt ensem quoque non ti-

muerit. [Nec latentes Classe cita reparauit oras,) Hoc est. Nec fugit in latentes.i. intimas Aegypti regiones, vt vires inde repararet. [Fortis & asperas tractare serpenteis, vt atrum corpore combiberet venenum) Hoc ideo dicitur quia serpentem sibi apposuit cuius morsu perijt. [Deliberata morte, ferocior Sæuis Liburnis) Deliberata, vtrum pro cognita positum est, an vero de qua plerique deliberant.i. dubitant? vt sit hoc perpetuum epitheton mortis. Signat autem in ipsius mortis significatione constātissimum fuisse. Liburni gens feros, Illyrici ad moriendum paratissima. [Scilicet inuidens priuata deduci superbo Non humilis mulier triumpho) Inuidens.s. Augusto, nec captiuitas suą illi gloriosiorem, honestioremq. triumphum faceret ornatu. Nam & Titus Liuius refert, illa cum de industria, ab Augusto in captiuitate indulgentius tractaretur, identidem dicere solitam fuisse.i. non triumphabor ab alio οὐ θριαμβεύσομαι.

NVNC est bibendum) Epulum cum victima celebrandum monet, sodales, ob victoriam Augusti contra Antoniū, & Cleopatram in bello actiaco, meminit aūt potius Cleopatre, q̄ Antonij ꝙ hic Romanus, illa barbara sit, quodque hic illius auspicijs, & militibus rem male gesserit. Verum, quia (vt dicit Maro Aen. ij.) Nullum memorabile nomen. Fœminea in pœna est, nec habet victoria laudem Extinxisse nefas &c. ideo inducit Cleopatrā virili animo bellantem, & victam sibi mortem consciscentem. Et quia id præter naturam muliebrem facit, monstrum vocat, vt in processu patebit. ordo aūt hic est. [O socij) .i. ô socij mēsæ, qui buscum nesci, & conuiuere solitus sum. [Nunc est) .s. nobis, & omnibus Romanis, bibendum.s. ad voluptatem (nam ad necessitatem semper bibendum est.) Notum aūt est gerundium in dum, & eius gerundiua nomina cum verbo est importare quandam necessitatem, aut decentiam, vt ita faciendum fuit .i. ita oportuit factum. Mos gerendus est Thaid. .i. decet morem gerere, &c. & vtrunque etiam hic, nam bibendum est gerundium pulsanda gerundium nomen. Tellus pulsanda nunc quod emphrasim per exclusionem habet, quia non prius pulsanda est in quam. [Pede libero) .s. à curis, & solicitudinibus, hoc est nunc liberius saltandum, & tripudiandum est, & tempus erit nūc ornare. [Puluinar) .i. Tabulas, aut potius lectulos deorum q in epulo & visceratio nibus sterni solebant, quasi & dij ipsi accumberent. nam in lectis olim faciebant conuiuia, vnde & triclinium dictum est. hinc.n. ait poëta noster primo sermonum. Sæpe tribus videas lectis cœnare qua ternos. vbi autem hic dicitur. Tempus est ornare puluinar orator diceret ornandi puluinaris. [Dapibus saliaribus) .i. opiparis, & sumptuosis, quales sunt Saliares. Nam sicut regium & regale differunt, vt quidquid regis fit, regium dicatur regale autem regis magnificentia dignum siue eius, siue alterius fit, sic Salium, & Saliare. nam Salium est Saliorum. Saliare, Salijs dignum veteri ergo de morte sacerdotes, & rebus sacris dediti mensis pinguioribus indulserunt. Vnde bene dicit dapibus nam & dapes volunt esse deorum, aut solemniores escas. Addit quare dixerat. Nunc, quia ante hac .i. ante huius tempus, nefas supple fuit depromere.i. promendo extrahere. [Cellis auitis,) id est in quibus aui vinum condiderant, & ita fanè vetustum significat quod in precio summo erat quod etiam à patria laudat, addens. [Cæcubum,) supple vinum, natum in Cœcubo monte Campaniæ. Ante dico erat nefas. dum Regina, scilicet Cleopatra regina Aegypti. [Impotens,) id est valde potens. vt Mancinellus asserit. vel reuera impotens, id est per impotentiam animi, quia non poterat continere animum à speranda re illicita & quam assequi non posset. Vnde sicut (quod recte docet in Enchiridio D. Augustinus) Deus & sancti in cœlo, q peccare non possunt. non sunt dicendi ob id impotentiores, sed multo potentiores, sic qui appetitum suum ab illicitis arcere nequeūt, non potentes, sed impotentes dicendi sunt, id vitium impotentia merito vocatur. [Regina ergo impotens,) id est per impotentiam abstinendi à negatis, coacta sperare quidlibet, id est quamlibet rem tam concessam, quam non concessam. Nec legendum est quodlibet, nam quodlibet est adiectiuum nec stat sine substantiuo, quidlibet autem substantiue ponitur, & per se plenum est. [Et Ebria) Docet quo modo impotens effecta es, quia effecta ebria.i. rationis expers, fortuna dulci, quia (vt dicit Maro) Aspirat primo fortuna labori, & sic quoque Cleopatræ euenerat quę primo vicerat, & quia Antonium triū viro nupserat sperabat post se imperium Romanum assequi. [Cum grege turpium virorum) .s. Spadonum contaminato .i. qui grex erat contaminatus morbo .s. castratione. dicuntur enim Spadones à verbo Græco σπάω, quod est euello, ob testiculos euulsos. Parabat Capitolio .i. Arci Romanæ. [Ruinas dementes) .i. dementer conceptas

&

& parabat imperio.s.Rom.[Faunus).i.exitium quia assum fuisse de imperio Rom.si ipsa voti compos fuisset,traduxisse.n. rerum summam Aegyptios. In quo etiam poëta callide astruit iustam Augusti causam,qui pro Rom.imperio bellabat.Ebria ergo fuit, sed.[Vix vna naues).s.in qua ipsa euasit sospes.i.incolumis.[Ab ignibus).s.immissis a Romanis.[Minu.t).s.Cleopatræ furorem, i.est dementiam,& temeritatem,quia oculos.quos leta fortuna eripit aduersa restituit & redegit mentem.s.Cleopatræ.[Lympharam).i.furore, & ebrietate parcitam. [Mareotico).s. vino, quod in Mare onde palude Ægypti nascitur,hoc est confidentia, quam prius ex læto successu in Aegyptijs suis habebat, in timores veros, quoniam vana fuerat confidentia. Potest & huic fini esse alius ordo,vt iam dicam. Cæsar ab Italia(recitat quanto impetu Cæsar Cleopatram)vt eam caperet insecutus sit, & quanta animositate illa in fugam coacta, cum non esset spes reparandi exercitus,ne in triumphum duceretur,adhibitis serpentibus sibi mortem consciuerit,quod (vt dixi)in laudem vergit August. Nã laus victoris ex precio depẽdet victi.Parum.n.fuissent mulierem muliebriter agentem vicisse, vnde ironicos dicit Iuno ad Venerem Aen.lib.iiij.Egregiam vero laudem, & folia ampla refertis. Tuq. puerque tuus,magnum,& memorabile numen. Vna dolo diuum, si fœmina victa duorum, dicit ergo Cæsar adurgens supple erat remis, scilicet suis, scilicet illam vnam nauim Cleopatræ (volantem,) id est celeriter aufugientem ab Italiam, cum prius etiam Capitolio ruinas parasset, aut quia non est verbum, construamus cum superioribus sic. Et Cæsar adurgens remis illam vnam nauem Cleopatræ volantem ab Italia, redegit mentem Cleopatræ lymphatam.i.inebriatam. [Mareotico).s. vino in veros timores. Adurgens dicit velut. [Accipiter,) id est auis illa prædatrix supple adurget. [Columbas molleis,) id est imbelles, & mites. [Ac velut venator citus,) id est celer adurget supple leporem in campis Hæmoniæ, id est Thessaliæ. Niualis,)id est niuibus conspersæ,cum effugere non potest,adurgens dico,vt daret cathenis.i.vinculis.[Monstrum fatale,)id est mulierem,quod monstrisimile est,plus quam viriles animos habentem. [Sed fatis,) id est morti destinatam. Et quia emphaticos monstrum pro monstruosa muliere posuit, refert non ad vocem, sed rem, dicens. [Quæ,) scilicet mulier monstruosa. [Quære nos,)id est intendens perire generosius.s.quam mulieri competat, nec expauit muliebriter, id est more mulierum,vnde dictum est. Bellaque matribus detestata ensem, id est mucronem nec reparauit cita,id est veloci classe,id est & non repetiuit ad reparandum exercitum. [Oras,)id est extremas partes regni latentes,id est in quibus latere potuisset. [Ausa visere).i. ire visum aut videre. [Vultu se.) id est imperterrito, & id est simul regiam,aulam iacentem,id est concussam ex re male gesta,& id est simul,ipsa fortis,id est animosa ausa est tractare serpẽte asperas, id est aspides venenosas. [Vt combiberet,) id est contraheret, & imbiberet. Corpore, scilicet suo. [Venenum atrum,) id est atram mortem inducturum, existens morte deliberata, id est postquam deliberauerat, & decreuerat mori. [Ferocior Liburnis,) scilicet populis Illiriæ. [Sæuis,) scilicet in se quia ad mortem paratissimis.[Scilicet) id est scire licet,cur id fecerit. [Quia inuidens mulier non humilis,) id est regalibus natalibus natæ, deduci priuata, scilicet regno suo. [Superbo,) id est pomposo, & magnifico triumpho, scilicet Cæsaris Augusti, vbi acquisitus est,color est antithesis,id est contrapositione, nam humilis, & superbus anthitheta sunt. Dicitur enim humile ab humo quasi humi serpens superbum, á supra, quasi sublime. Erat autem mulier non humilis, quantum ad genus, & animos humiliata tamen per fortunam, quia victa.

AD PVERVM.

Ad ministrum suum, cui scribit se non delectari exquisito apparatu, sed parabili, frugaliq; vita.

Ode XXXVIII. Tricolos, Tetrastrophos: Vt, Iam satis terris niuis, atque diræ.

−∪−−∪∪−∪−−
−∪−−∪∪−∪−
−∪−−∪∪−∪−∪
−∪∪−∪

PERSICOS odi puer apparatus :
Displicent nexæ philyra coronæ :
Mitte sectari, rosa quo locorum
Sera moretur.
Simplici myrto nihil allabores
Sedulus curo. neque te ministrum
Dedecet myrtus, neque me subarcta
Vite bibentem.

ANTONIVS.

PERSICOS odi puer apparatus)Trigesima octaua & vltima huius primi voluminis ode. Suo puero scribens,odisse ait persicos, & amplissimos apparatus. Itaque mediocria sibi ad voluptatem paranda monet. Persicos odi puer apparatus. [Persicos apparatus)Viuo Persæ magnopere temperãt, tamen cuiusq; generis voluptatibus,quas audierint,frui student. Quod Herod.lib.j. scr. [Displicent nexæ philyra coronæ) Philyra casus est ablatiui, vnde Ouid.etiam lib.v.Fast.ait,ebrius incinctus philyra conuiua capillos Saltat. Plin.autem lib.xvj.de Tilia,inquit, inter corticem,& lignum tenues tunicas esse multiplici membrana, è quibus vincula Tiliæ vocantur Tenuissimæ earum philyræ coronarum Lemniscis celebres antiquorum honore. Festus vero scr. Lemniscos falciolas fuisse dependentes ex coronis. Plin.lib.21. cap.iij.sic ait, Crassus diues primus argento, auroque folia imitatus ludis suis coronas dedit.Accesserunt quoq; & Lemnisci,quos adijci ipsarum coronarum honos erat propter Hetruscas,quibus iungi nisi aurei non debebant, puri diu fuere ij, cœlare eos primus instituit P. Claudius pulcher, bracteasque etiam philyrę dedit hęc ille.[Philyra).i.Tilię libro,&mẽbranula. [Sera)Tarda. [Moretur)Moram trahat vltra alias.Plinius lib.xxj.scribit,q; rosa Carthagine. Hispaniæ,hieme quoque tota precox est.Precox item Campana, sera Milesia, nouissime tamen desinit Prænestina.[Simplici myrto).i.cui nil aliud addatur.Est autem ordo.[Sedulus ego curo nihil allabores).i.laborando addas simplici myrto. [Sedulus)Sine dolo,& simplex. [Sub arcta vite bibentem) Pãpinis densa,& vmbrosa, quod quidem in æstu pergratum est.

ACRON.

PERSICOS odi puer apparatus:) Puerum suum alloqtur,& elegantem ministrum, quem sibi mediocria habet parare, negans ad voluptatem opus esse magnifico apparatu,& opimo. Persæ aũt ob nimias diuitias, in sumptuosissimis delitijs degere dicuntur. [Philyra) Phylon Græce folium dicitur,hic ergo coronam de folijs factã posuit,vt quia ipsæ preciosiores sunt. [Mitte sectari) vetat puerum rosas quæ iam peracto vere inueniri solent,studiose quærere. [Sera)Tarda:vt, Aestatem increpitans seram.[Simplici) Singulari,cui nihil aliud adiungitur. [Neque te ministrum Dedecet myrtus).i.tametsi myrto Præter rosam vtaris, non te decet, quia non facit te gratiæ minoris. [Sub arcta Vite) Sub humilitate.

PORPHYRIO.

PERSICOS odi puer apparatus:) Ad puerum suum de hilaritate loquitur,negans ad voluptatem opus esse magno apparatu. Persæ autem reges ob nimias diuitias in sumptuosissimis delitijs vitam agere dicuntur. [Displicent nexæ philyra coronæ:) Hoc est displicẽt coronæ operosius factæ mitte sectari, rosa quo locorum. [Sera moretur.) vetat puerum magnopere rosas sibi quærere,quæ solent iam præterito Veris tempore ex frigoribus afferri. [Simplici myrto nil allabores) Sensus. [Nihil allabores myrto applicare) Simplex enim myrtus delectat, nec in hac re volo sedulus sis.i.curiosus,vt plus quàm myrto coroneris.Ordo est autem. [Nihil curo) .i. non curo, ac per hoc nolo, vt plus quàm &c. [Neque sub arcta Vite bibentem) Arctam vitem spissem, ac per hoc vmbrosam accipe. Plaut. in Aul. Myrto etiam fœm.gen.dixit, & centro. Fœminino sic, Emyrteta prosiliuit &c. Hæc myrtus Veneris est,hæc myrteta nomen significat.

PERSICOS odi) Hac ode huius libri vltima modeste commemorat poeta parsimoniam suam, significans se amare cœnam parabilem sine magno apparatu idque ex professione Epicuri, qui cum voluptatem potissimum animi, summum bonum censeret,nec eam assequi posset,nisi qui modicis contentus sit,nõ.n. cui vis contingere potest rerum effluentia.sæpe ad parsimoniã, & vt apud Sen.legitur,parcos hortulos,inuitauit sectatores suos. Ordo igitur est. [O puer).i. minister. [Ego odi,) Id est odio pro- ASC.

proſequor. [Apparatus Perſius) .i. nimis lautos & ſumptuoſos, quales habent Perſæ, vnguento, & reliquo apparatu nimis indulgentes & coronæ. ſ. ex roſis, hoc eſt ſerta. [Nexæ) .i. connexę filis. [Philyra) .i. ad philyram, hoc eſt circulum factum ex libro ſeu cortice interiore. Tiliæ diſplicent ſup. mihi, q. d. Contentus ſum ſimplici fronde, & ideo. [Mitte) .i. omitte, aut dimitte. [Sectari) .i. diſquirere. [Quo locorum) .i. in quo loco. [Roſa moretur) .i. permaneat antequam defluat. [Sera) .i. tarda, vt. ſ. factũt delicati, qui roſas cũ apud ſe defecerint, ex alienis locis cõparant. [Ego curo) .i. volo vt tu ſedulus .i. quamuis ſis ſedulus .i. ſeorſum à dolo, hoc eſt diligenter ſeruiens. [Nihil allabores) .i. nihil per laborem adijcias. [Myrto ſimplici) .i. puræ, & impermixtę, quia neq; myrtus dedecet te miniſtrum. i. cum ſis miniſter, neq; dedecet me bibentem. i. cum bibere parem, non ſub lacunari aureo, ſed ſub vite etiam arcta .i. non ſanè ampla.

Q. HORATII FLACCI
CARMINVM, LIBER II.

AD ASINIVM POLLIONEM.

Deterret Aſinium Pollionem virum, vndecunque eruditiſſimum, & ornatiſſimum à ſcribenda hiſtoria belli ciuilis inter Cæſarem, & Pompeium, quod id adhuc minus tutum eſſet, laudatq; eum à pietate, & prudentia, à dignitate, quod de Dalmatis triumphaſſet, ab eloquentia, quod ita ſcribat, vt geri videatur, non narrari, & ob oculos poni. hinc belli ciuilis calamitatem deflet, quo Romani ſe mutuo conficiunt. Denique muſam monet, vt à cantu lugubri temperet, & nænia, cuius inuentor fuit Simonides Cous.

Ode I. Tricolos, Tetraſtrophos: Vt,

Vides, vt alta ſtet niue candidum.

— u-- uu-uu
--u-- u uu-
--u---u-u
-uu-uu u u

Otvm ex Metello conſule
   ciuicum,
Belliq́ue cauſas, & vitia, &
   modos,
Ludumq́ue Fortunæ, & gra
   ueisq́ue.
Principũ amicitias, & arma
Nondum expiatis vncta cruo
   ribus,
Periculoſæ plenum opus aleæ,
Tractas: & incedis per igneis
Suppoſitos cineri doloſo.
Paulum ſeueræ muſa tragœdiæ
   Deſit theatris: mox, vbi publicas
   Res ordinaris, grande munus
   Cecropio repetes cothurno,
Inſigne mœſtis præſidium reis,
   Et conſulenti Pollio curiæ:
   Cui laurus æternos honores
   Dalmatico peperit triumpho.
Iam nunc minaci murmure cornuum
   Perſtringis aureis: iam litui ſtrepunt:
   Iam fulgor armorum fugaces
   Terret equos, equitumq́ue vultus.
Audire magnos iam videor duces
   Non indecoro puluere ſordidos:
   Et cuncta terrarum ſubacta,
   Præter atrocem animum Catonis.
Iuno, & deorum quiſquis, amicior
   Afris, inulta ceſſerat impotens
   Tellure: victorum nepotes
   Rettulit inferias Iugurthæ.
Quis non Latino ſanguine pinguior
   Campus ſepulchris impia prœlia
   Teſtatur? auditumq́ue Medis
   Heſperiæ ſonitum ruinæ?
Qui gurges? aut quæ flumina lugubris
   Ignara belli? quod mare Dauniæ
   Non decolorauere cædes?
   Quæ caret ora cruore noſtro?
Sed ne relictis muſa procax iocis
   Cææ retractes munera næniæ:
   Mecum Dionæo ſub antro
   Quære modos leuiore plectro.

ANTONIVS.

Otvm ex Metello) Hac prima Ode ſecundi voluminis hortatur poëta Aſinium Pollionem tragœdiarum ſcriptorem, dum ciuilium bellorum Cæſaris & Magni Pompeij hiſtoriam conficit ſeuere tragœdiæ muſam quieſcere ſinat. Ordinatis enim publicis rebus, poterit tragędiæ munus repetere: Laudat inde Aſinium ipſum à pietate, à prudentia, à dignitate, & honore, ab eloquentiæ viribus. Oſtendit poſtea bellorum ciuilium calamitatem, dicit enim Romano ſanguine totum pene terrarum orbem repletum, poſtremo eius muſam hortatur, vt relicto lugubri cantu, ſecum leuiora quærat, qualia ſanè lyricos verſus decuerint. [Motum ex Metello conſule ciuicum) Ordo eſt. O Pollio, appoſitio inſigne præſidium mœſtis reis, & conſulenti curię, cui laurus trĩupho Dalmatico peperit æternos honores, tracta motum ciuicum ex Metello conſule belliq́. cauſas &c. [Motum ciuicum) .i. tumultum, & commotionem ciuilem, cum ſcilicet, Q. Metello, L. Afranio conſulibus nimia Pompeij potentia ciuibus mouit inuidiam, ita, vt Pompeium detractarent, preſertim Metellus ob minutum Cretæ triumphum, & Cato, qui aduerſus potentes ſemper obliquus. detractabant Pompeium, actisque obſtrepebant, hinc dolor Pompeium ad præſidia dignitati paranda impulit, quare orbis imperium ſocietate trium principium occupatum eſt. Nam Galliam Cæſar inuaſit: Craſſus Aſiam: Pompeius Hiſpaniam, quæ dominatio decem annos traxit, vt latius Lucius Florus edocuit, & lib. ij. Appian. & Plut. in Cæſ. [Belliq́ue cauſas) Craſſi morte apud Parthos, & morte Iuliæ, Cæſaris filiæ, quæ nupta Pompeio erat, ſtatim æmulatio erupit. Nam Pompeio ſuſpectæ Cæſaris opes, & Cæſari Pompeiana dignitas grauis. Ergo Lentulo Marcelloq́ue conſulibus rupta prima coniurationis fide, de ſucceſſore Cæſaris ſenatus .i. Pompeius agitabat. Nec ille annuebat,

Ciuiles belli initium.

Ciuilis belli cauſa.

ntuebat,nisi proximis comitijs ab [illegible] ut sibi ratio sui cõsulatus haberetur,quem decē tribus fauente Pompeio nuper decreuerāt. Sed dissimulante eoõe negabatur,nisi veniret,& peteretur maiorum more. Ille contra flagitabat decreta,ac nisi in fide permanerent,non se remittere exercitum.Ergo,vt in hostem decretu est. His Cæsar agitatus statuit præmia armorum armis defendere, prima ciuilis belli arena.Italia fuit &c.hæc & plura.L.Florus,& alij supradicti.[Et vitia)Cesar.n.ne ferebat parem.nec Pompeius superiorem,vt Florus scr.[Modos) .i. quibus modis bellum gestum est inter Cæs.& Pompeium,prima.n.ciuilis belli arena Ita lia fuit cuius arces, leuibus præsidijs Pompeius insiderat, sed oia subito Cæsaris impetu oppressa sunt prima Arimini signa ceciderunt, tum pulsus Etruria Libo, Vmbria Thermus, Domitius Corfinio, senatus ab vrbe Põpeius Brundusio, vrbē Cæsar pene vacuam metu ingressus consulē seipse fecit. Aerarium quoque spoliauit. Pulso fugatoq. Põpeio maluit prius ordinare prouincias, quam ipsam seq. Demũ in cãpis Philippicis Thessaliæ deuictus Põpeius,fugit in Aegyptũ,vbi sub oculis suæ vxoris, liberorumq. gladio trucidatus est. Hæc & plura L. Florus. [Ludumq. Fortunæ]Fortunæ ludus,est imos attollere,summos deprimere, q ipsi Pompeio,& socijs quoq; euenit.[Principum)Cęs. & Pompeij. [Graues amicitias).i.noxias,fuerant.n.affines,& vna orbis imperiũ sibi ipsis cũ Crasso diuiserant. [Nondũ vncta) Solent.n. arme vngi finito bello,ad fugãdam æruginē. Per id, aũt ostendit ciuile bellũ,nõ penitus exhaustum. [Expiatis) purgatis, & lotis cruorib.[Opus) appositio est.[Periculose plenum alcę).i.periculosi ludi,intulit quippe periculum patrię,ac ciuibus ferè cunctis. Vel periculosæ aleæ inquit,qm scriptori periculum inferret vera dicenti,quibus offenderentur adhuc viuentes,inde ait. [Et incedis p ignes &c.).i.per odia belli ciuilis sub specie pacis latētia. [Seueræ tragœdię).i.tristis,& grauis. Tragœdia qppe est heroice Fortunæ inaduertis cõprehensio,dicta a τράγος,& ᾠδὴ quia olim auctoribus tragicus Tragus.i.hircus præmium cantus præponebatur,q Liberalibus die festo, Libero pfi immolabatur, nam (vt Var. inquit) depascit vitem,hinc,& Horat. in Arte scr. Carmine q tragico vilē certauit ob hircũ. Alij putant à fece, quã Græcorũ quidam τρύγα appellant. Tragędiam noiatam mutatis lrīs,quasi Trygœdiam, qm olim nondum psonis a Thespide repertis,tales fabulas peruncti ora fecibus agitabant,vnde Horat. Ignotum tragicæ genus inuenisse camœnæ. Dicit & plaustris vexisse poëmata Thespis.Quę canerēt,agerentq. peruncti fecib.ora.Post hunc psonæ,pallæq. repertor honestæ Aeschylus, & modicis instrauit pulpita tignis. Edocuit magnumq. loqui,nitiq. cothurno. Ceterum comœdia à tragœdia differt, nam in tragœdia introducũtur duces heroēs,reges,in comœdia vero humiles,atquę priuatę personæ. In illa luctus,exilia,cedes. In hac amores,& virginũ raptus. In illa item rebus exitus tristis,tristitia nanque tragœdię pprium. Est.n. tragœdia miseriarum comprehensio hæc oia,ex Diomede accepimus. [Res publicas).i.publicarũ rerũ historiam. [Cecropio cothurno).i.Athen.ēsi a Cecrope rege.nã (vt ostēdit Horat. in Arte, & Porph.) Thespis gñe Athen. primũ tragœdia scripsit,ad quas agēdas plaustro circa ciuitates agebat. Post hunc Aeschylus, ēt Atheniensis primus tragœdijs personã, & pallã, & cothurnos dedit, vt patuit p Horat. [Insigne psidium) Eũ causas actitatie innuit. [Consulenti).i.te p quod eius prudentiam indicat, & sapientiã.[Cui laurus)Quo pacto triũphãtes Romani duces lauro coronarentur,& aurato curru p vrbem in Capitolium veherentur latissime, videto in Epodo ix. [Dalmatico triũpho) Asin.Pollio orator fuit, & consularis,qui de Dalmatis triumphauit, octuagesimoq. ætatis suæ anno in villa Tusculana obij, vt tradit Eus. [Iam nunc minaci) Vult Polliõnē historiam optima eloquentia confecisse,itã q oia fieri potius,q̃ scribi viderentur. [Perstringis).i. obtũdis.[Lituũ)De lituo late in Ode j.[Subacta) a Cæsare.s.Catonis de hoc in Ode xij.superius. [Iuno,& deorũ) Ordo est. Iuno,& quisqs deorũ amicior Afris impotens cesserat inulta tellure Rettulit inferias Iugurthæ nepotes victorum. Est aũt sensus,q Iuno, & Dij, q Afros tutari frustra voluerant victorum Romanorũ nepotes in Afrorũ vltionē traxere.[Rettulit inferias) Inferiæ sunt sacra mortuorũ,quæ inferis soluuntur,similiter lib. xj. Aen. ait Maro de Aenea in funere Pallantis.Vinxerat,& post terga manus, quos mitteret vmbris Inferias cæso sparsuros sanguine flammam. [Iugurthæ) Hunc pro cunctis Africæ imperatoribus posuit. fuit.n.Iugurtha rex Numidarum, cum quo populus R.bellum gessit magnum,& atrox.Virg.erat impigri, & acris ingenij,tandem à Boccho Maurorũ rege,& pacis auctore insidijs captus est,& vinctus Sylę traditus,& ab eo ad Marium deductus quē vinctum in triũpho Marius duxit,de quo latius in Epodo ix.

Ciuilis belli modus. — Cæs. in vrbem. — Tragœ. — Tryx. — Aeschylus. — Asi. Pollio — Inferiæ.

[Quis non Latino)Ordo est. Qui campus pinguior Latino sanguine.i.propter Latinam sanguinem sepulcris non testatur impia prœlia,& Hesperiæ ruinæ sonitum auditum Medis. [Auditũ Medis) Vbique sed .n. ciuilium bellorum tumultus auditi sunt propter varia varijs locis habita prœlia. [Gurges).i.mare,per tapinosin.i.humiliationē. [Ignara).s.fuerũt.Cæsar.n. in Hispania cum legatis Cn. Pompeij Petreio, & Afranio pugnauit,quos ad deditione sibi coegit. In Illyrico mari tribunus Vulteius cum magna manu cecidit,contra quem Octauius Libo pugnauit Põpeij legatus in Africa vero Curio perijt missus à Cæsare. Pugna tum est in Epyro apud Dyrrhachium, contra Pompeium tãdem in Thessalia, qui victus in Aegyptum fugit,vbi obtruncatus est. Postea ibidem Cesar cõtra Pompei percussores acriter pugnãs, illos debellauit. In Africa deinde contra Cæsarem pugnarunt, Scipio,qui fugiens occisus fuit ab hoste. Petreius etiam & Iuba rex Mauritaniæ victi fugerant. Iuba in sua regia magnifice epulatus. Petreium orauit cædem,ille regi obsecutus est, postea sibi ipsi Cato vbi id accepit (nam Vticam seruabat)sibi mortem consciuit. In ipso Oceani hostio Varus, Didiusque legati conflixerãt, sed Oceanus vtranque classem naufragio perdidit. In Hispania apud Mundam pugnando fugientem Cn. Pompeium Cæsonius apud Lauronem oppidum consecutus interfecit. Cæsar in patriam victor inuectus est, postea contra Sextum Pompeium sæpius Augustus pugnauit,& vicit. De ijs autem omnibus L. Florus auctor est.[Dauniæ cædes).i.Italiæ per synecdochen.De Dania vero videto lib.j.in Ode xxij.[Sed ne relictis) ad musam poëta se vertit, quæ relictis iocis seria, grauia, & lugubria cecinerat præsenti ode,hortaturque illam secum quærere leuiora, qualia videlicet lyricis conueniunt versibus.[Procax).i.petulans,immoderata,imprudens,importuna.[Cææ næniæ)Cæa(teste Plin.lib. iiij.)insula est in mari Aegæo, quæ tamen Caos a Græcis dicitur. Strabo etiam lib. x. scribit, Cæon vnam è Cycladibus esse quæ cum quaternas contineret vrbes, Tetrapolis vocitata est, Duæ suo tempore erat Carthea.s. & ea quam Iulidem appellãt. Ex Iulide Simonides condendorum auctor carminum duxit originē. Item Erasistratus medicus insignis,& Aristo peripateticus. [Cææ næniæ)Id ait,quoniam Simonides Lyricus poëta ex Cæa oriundus primus næniam instituit.i.carmen lugubre,quod mortuis dicebatur,& planctus optime descripsit. Auctores Acron & Porphyrio. Tullius etiam lib.ij de regibus scribit, quòd nænia proprie cantus est lugubris,& laus in funere honoratorum virorum. Diomedes quoque ait. Id carmen quod cum lamentatione extremum,atq; vltimum mortuo accingitur, Nænia dicitur. Declinator aũt hæc nænia næniæ, vt musa musæ, vti hoc loco. Item in numero plurali hæc nænia næniorum, vt lib. vj. Fast. Næniaque in volucres falsa figurat anus. [Modos)Versus,& modulatione. [Leuiore).i.lyrico non tragico, vel heroico. [Dionæo antro) .i. Venereo. Dione siquidem Veneris tertiæ mater fuisse dicitur ex Ioue, vt scribit Tullius in lib.de nat. Deorum.

Iubæ mors. — Petrei mors. — Catonis mors. — Cea. Caos. — Simonides. — Aristo. — Nænia.

MOTVM ex Metello ad Asinium Pollionem scribit consularem virum rhetoricæ,& poëticæ disciplinæ peritum,scribendatum etiam Tragœdiarum studio doctum, vt quis ciuilis belli historiam inter Pompeium, & Cæsarem gesti scribere cœperit, sciret rem inchoasse periculosam, & in ipsa admonitione bellorum ciuilium calamitate refertam,à Lentuli Marcelli consulatu cœptam,quam altius repetit.i.a Marcello Celere, & Afranio cõsulibus. [Ex Metello) Ideo quia fuit Sylæ collega. [Ciuicum) pro ciuile,sicut hosticum pro hostile veteres dixerũt. [Belliquę causas) Eo quòd Cæsari negatus triumphus bellum fecerit.[Ludumque Fortunæ) Quæ ludibrio habet res humanas. Grauesque principum amicitias, quia nec perpetuæ fuerant,& reip. graues. vt Lucan. Tempus ad Augusti manc.c.d. Paxq. fuit non sponte ducum. Crassus.n.amicitiarum fœdus ad tempus tenebat,quo mortuo Antonius Augustus, & Lepidus factus Pompeio Imperatore,collisi sunt.Graues autem pernitiosas, aut insidas. [Nondum expiatis vncta cruoribus) i. de quibus nondum loti cruores sint,quo velut expiarentur delicto, vult ergo intelligi adhuc in manibus esse arma ciuilia,nec sicut solebant peracto bello vncta reposita. Periculosæ Periculum inferentis. [Aleæ) In militia igitur, alea ludebat, ne exercitus ocio torperet,q autem periculosæ addit, fraudem, & liuorem ludo illo prodeuntem respexit. [Cineri doloso) Allegoricos dixit, sicut ignem cinere opertum, ita adhuc odia belli ciuilis sub specie pacis latere, nec tutum esse per historiæ veritatem cum offendimus amicos,qui ea gesserunt. [Paulum seueræ Musa Tragœdiæ Desit Theatris) Vt deposito tragico stylo Pollio cautius cœpta desceriberet, vno enim tempore Tragœdiam, & historiam scribebat, id est

ACR.

id est non cantentur in theatris edita à te tragœdia, dum occupa ris historia, actus publicos referendo. [Cecropio) Atheniensi. Thespis.n. apud Athenas, primus tragœdię frequentius dixit vsu cothurnorum, vt sola Sophocleo tuo carmina digna cothurno. [Præsidium) Fuit.n.& causidicus Pollio, & defensione reis frequẽ ter impedit. [Et consulenti) Hoc est curiæ expetenti a te das cõ silium. [Cui laurus æternos) Laurum hic pro victoria posuit. Salonas.n. Pollio Dalmatarum ceperat ciuitatem, vnde & suum filium, eo ꝙ natus ibi erat, Salonium appellauit. [Cui laurus) Vt poëtæ conuenit. Nam & carmina faciebat. Virg. Pollio, & ipse facit noua crimina. [Iam nunc minaci) Laus relatoris, tanquam hæc ipsa quæ scriberet, ita commendare, vt se auditor credere in teresse, vt Virg. Tũ Phaëtontiades musco, circundat amaræ Cor ticis. [Fugaces) aut veloces aut splendores pascentes armorum. [Equitum vultus) Vt et homines terreret fulgor exercitus. [Audire magnos) Videtur mihi, vt audiam, aut ipsos cõcionantes du ces, aut referentem de ducibus Pollionem. [Non indecoro) Glo rioso puluere bellico sordentes. [Atrocem) Constantem. Por tius.n. Cato apud Vticam elegit potius interire, quam in hostiũ potestatem venire. [Iuno, & deorum) Ordo est: Iuno & quisquis deorum amicior Afris impotẽs cesserat inulta tellure, retulit in ferias Iugurtæ nepotes victorum .s. Romanorum, qui Carthaginem vicerant. [Et deorum quisquis) Tanquam ciuilia bella. quæ postea gesta sunt in Africa ad vindictam Africæ superatæ. Iunonis ira, vel deorum fecerat cõmoueri. [Iugurthæ) Hannibalem intelligi voluit in cõmemoratione Iugurthæ, aut certe, qa in Africa tempore ciuilis belli multi Pompeiani occisi sunt.

[Quis non latino sanguine pinguior) Quis non Romanorum sanguinem vel sepulchris campus repletus? Lucan. Totoq. ex orbe vincẽte perit. [Auditumq. Medis) Pro cladis magnitudine dicit ciuilia bella etiam Persis audita. Virg. Europæ at As. con curreret orbis: Audijt & si quem tellus extrema refuso Summouet oceano. [Qui gurges) Tapinosis est. Gurgitem.n. pro mari posuit, vt apparent rari nantes in gurgite vasto. [Quod mare Daunio) Apuliæ à Dauno, sed per Apuliam omnis Italia accipiẽda est, in qua sanguinis Romanorum fusus est, vel qa per Adriaticum mare de Brundusi Cæsar profectus est, Pompeium se quens. Luc. Brundusium decimis iubet hanc attingere castris. [Non decolorauere cædes) à proprio colore mutauere. Lucan. Tum primum rubuit ciuili sanguine Nerus. [Quæ caret ora) pars regionis aut terræ. [Sed ne relictis Musa procax iocis) .i. ne cum lyrico carmini aptiores sint ioci, improbe faciat Musa si lugubria misceat. Ordo est. Sed tu Musa procax ne relictis iocis retractes munera næniæ Cææ, quare mecum sub Dioneo antra modo leuiore plectro. [Næniæ) Nænia carmen lugubre, quod mortuis dicebatur, quod nũc Græce epitaphion appellat, quod Simonides Græcus poëta lyricus primus instituit a Cæa insula oriundus, vnde & Cææ, næniæ posuit, de qua Virg. Cui pinguia Cææ. & Ouid. Cingitur Aen. insula Cæa mari.

POR. MOTVM ex Metello consule ciuicum) Hæc Ode ad Asinium Poll. consularem virum, & triumphalem scripta est, qua hortatur eum, vt omissa tragœdiarum scribendarum studio inchoatum historiæ opus consumet. Ac perinde, παρέκβασις .i. in translatione belloꝝ ciuilium. Pollio historiam belli ciuilis a cõ sulatu Lentuli, & Mamerti cœpi altius repetit .i. Metello Celere, & L. Afranio consulibus. Attende aũt, non ciuile, sed ciuicũ dixisse antiqua figura, illi.n. ciuica hostica, deinde ciuilia, & hostilia dicebant. Denominationes aũt hæ ferè liberæ sunt apud doctos, & motum pro bello posuit. [Ludumq. Fortunæ) Hoc est quæ res humanas ludibrio habet. [Et arma Nondum expiatis).i. loti cruores sint, ergo intelligi vult penè adhuc in manibus esse arma ciuilia. Solent aũt ungi arma, cum post bellum transactum reponenda sunt. Ordo ergo est: Nondum expiatis cruoribus pe riculosæ plenum opus, aleæ tractas, & incedis per ignes suppositos cineri doloso. Allegoricos aũt adhuc odia belli ciuilis, sub specie pacis ostendit, nec tutum esse hæc scribere. [Paulum seueræ musa tragœdiæ Desit theatris) Qñ, inquit, hæc scribere desti nasti parce tãtisper tragico stylo. Seueram aũt tragœdię merito dicit, ꝙ tristia ferè sint argumẽta tragœdiarum. [Mox, vbi publicas).i. historias, q̃ publicas res cõtinent. [Ordinare).i. descripseris. [Insigne mœstis pſidium reis) Per quod signat, & fortissime eum causas reoꝝ, in iudicijs defendere, & præterea prudentissima cõ silia in senatu dare. [Cui laurus æternos honores) Ideo hoc dici tur, quia Pollio Solana vrbe ex Dalmatis capta triũphauit. [Grãde munus Cecropio repetes cothurno) Cecropio cothurno, in quit, quia apud Athenienses primum est scripta, atque acta tragę dia Thespi inuentore eius, atque actore. [Iam nunc minaci mur mure cornuum) Iam videor videre, & audire ea quæ historia refert, per quod significat vi eloquentiæ Pollionem omnia ferè ante oculos in recitatione pugnaꝝ inducere. [Fugacere Terret equos) pro velocibus a accipe, & in sermone hodieq. fugam, pro veloci tate dicimus, cum de equis loquimur. [Audire magnos iam videor duces) ambiguũ, vtrum.n. ipsos duces concionantis audire, se dicat, an Pollionem de ducibus narrantem incertum est. [Nõ indecoro puluerere sordidos) Speciose ac decenter interdictũ: Pul uere non indecoro sordidos, quasi puluere bellico pululeratos. [Præter atrocem animum Cat.) M. Portium Catonẽ signat qui Vticæ maluit sese interficere, imminente Cæsare q̃ in potestatem eius venire. [Iuno, & deorum quisquis, amicior Afris) Sensus est: Iuno & quicunque alij d.i Carthaginiensibus fuerant, vltionem vastæ Africæ ex posteris eorum, qui eam vastauerunt, nunc receperunt. [Impotens) autem, non potens. Id.n. ad victos sine virtute intelligendum. [Rettulit inferias Iugurthæ) Nunc latius intelligit omnibus. [Quis non Latino sanguine pinguior Campus) Campus nullus est qui non sepulchris Romanoꝝ bella ciuilia fuisse, & sanguine Romano pinguem factum, se ostendat. [Auditumque Medis Hesperię sonitum ruinę, de superiore ostẽdit, sic.n. intelligendum: Quis non campus sepulchris testatur impia prœlia, sonitumq. Hesperiæ, quem etiam Medi audiuerunt. Sonitum autem ruinæ Medos audisse .i. per orbem transisse, per hyperbolen intelligendum. Cuius sensus ex subiectis magis illustratur, ꝙ dixerit. [Quis gurges? aut quæ flumina lugubris Ignara belli? quod si mare Dauniæ Non decolorauere cædes?) Daunia à Dauno rege Apuliæ, ac per hoc Italiæ, ac deinde Romanæ intelligendum. [Sed ne relictis musa procax iocis Cææ retractes munera næniæ:) Nænia lugubre carmen est, quod in mortuos cantatur. Simonides autem rex Cæa insula lyricus poëta, θρῆνον .i. planctus optime descripsit. Inde Cæam næniam appellauit, sensus est autem, Cum lyrico carmini aptiores ioci sint, procaciter egeris ò Musa, si lugubria potius Dionæo modulata plectro fueris, quàm venerea, quæ leuioribus modulis aptantur.

ASCENSIVS.

MOTVM ex Metello) Secundum librum, ab altiore auspicatus exordio, admonet Asinium Poll. (de quo est illud in Bu col. Maronianis: Pollio, & ipse facit noua carmina) occulere ad tempus tragœdiam, quam doctissime scripsit de bellorum ciuilium misero exitu, eo quòd nondum sopita essent. Ordo autem est longe petendus sic. O Pollio.s. Asini, insigne præsidium.i. defensor, reis mœstis.s. criminis accusatis, & curię.i. senatui, consulenti .i. consilium petenti.i. tam in priuatis, q̃ publicis causis, cui laurus.i. victoria lauro donata, peperit æternos honores triumpho Dalmatico.i. quem duxisti deuictis Dalmatis, tu tractas motum.i. tumultum, ciuicum.i. ciuilẽ, ex Metello consule .i. sumens initium ex consulatu Q. Metelli, & L. Afranij, aut (vt cum Bonfine altius repetamus) Q. Metelli, & M. Syllani tempore belli Iugurthini, & causas belli.i. ambitionem, vnde addit, & pro.i. vitia, & modos, quia etiam in iusto bello sæpe modus bellandi vitium affert, & ludum a Fortunę, quæ nunc hos, nunc illos extulit, & amicitias.i. conspirationes, principium.s. triumuirum, graues .s. reip. quæ per eas extincta est. Aut amicitias Cæsaris, & Pompeij, graues quia in summum odium excreuerunt. Et tractas arma non dum vncta, cruoribus excipiatis.i. purgando deletis, aut nondũ exequijs, eorum persolutis, & ita tractas opus plenum aleæ periculosæ.i. euentus dubij, & formidandi, si mutetur victoria, & incedis .i. ingrederis, per ignes suppositos cineri doloso .i. sub quo latet periculum a summum, & ideo musa .i. decantatio, tragœdiæ seueræ, quæ est d de rebus seueris, & tristibus, desit paulum.i. ad modicum temporis, theatris.i. publicis spectaculis. tu repetes cothur no Cecropio .i. i. alto stylo ab Atheniensibus primum instituto, munus grande.i. i. arduum.s. scribendæ tragœdiæ, mox vbi ordina ris.i. ordinaueritis respublicas. Vt vero artificium Pollionis com mendet, addit. ¶ Tu perstringis.i. strictim penetra, iam nunc.i. interdum, aures.s.s. audientium tragœdiam tuam, minaci murmure .i. sonitu, cornuum .s. bellicorum, & litui .i. turbo clarisonæ, & incurue iam strepunt, iam fulgor armorum terret equos fugaces, & vultus equitum .i. omnia ad viuum exprimis. [Nam ego videor audire iam).i. interdum. [Duces magnos) Vt Cæsarem, & Pomp. [Sordidos).i. sordidatos. [Puluere non indecoro).i. quia non dedecus, sed decus afferenti. [Et cuncta terrarum).i. cuncta, quæ in terris sunt. [Subacta).i. subiugata. [Præter atrocem aĩum Cat.).s. Vticensis. Iuno & deoꝝ, innuit deorum ira quasi in vltionem Penorum, i. seu Carthaginiensium tantam cladem Romanis immissam, tantumq. furorem, vt se mutuis armis conficerent. Ordo est. [Iuno & quisquis).i. quicunque deorum. [Amicior)

Scilicet

Sc...cet quàm Iuno. [Afris).i. Africanis populis, & præcipue Carthaginem colẽtibus. Quàm Iuno fertur terris magis omnibus vnam. Posthabita coluisse Samo. Cesserat.i.discesserat ab Aris.[Impotens).s.vlcisci. [Et ita tellure inulta) i.nulla sumpta vindicta de nece Afrorum,& deuastatione terrarum,euersioneq. Carthaginis, quia dij Romanorum erant potentiores. Rettulit).i. effeci. [Nepotes).i.posteros. [Victorum).i.eorum, qui Afros vicerant.[Inferias).i.victimas inferendas. [Inferis).i. manibus. [Iugurthe).i.illius & cuiuslibet alterium imperatoris Africæ.[Quis campus)Non sup.effectu pinguior.s.quam prius erat. [Sanguine Latino).i.per sanguinem Latinum, hoc est Latinorum, & reliquorum Italorum effusum. [Testatur).i.probatur. [Sepulchris).i.per sepulchra & monumẽta Romanorum. [Prœlia)sup.esse impia? aut quis non testatur.i.detestatur.[Prœlia impia sepulchris).i.ostentando sepulchra,q.d.nullus nõ, hoc est quilibet testatur,& quilibet est pinguior. [Et fonitum).i sonorum causam. [Ruinæ).i. cladis.[Hesperiæ).i.magnæ,hoc est Italiæ. [Auditum Medis).i. ab inimicis Rom.imperio. [Qui).i.quis gurges sup. est ignarus belli lugubris? q.d. nullus. [Aut quæ flumina) sup. sunt ignara belli lugubris.i.lugendi?q.d.nulla,vt Aen. j. Quæ regio in terris nostri nõ plena laboris.[Quod mare non decolorauere)In deteriorem colorem,vtpote sanguineum nõ vertere.[Cædes Dauniæ).i.Dauniorum.i. Apuleorum & reliquorum Italorum, sed Dauniæ,quàm prius militarem dixit,libenter meminit. [Quæ ora).i.regio.[Caret nostro).i.Romano cruore? q.d. nulla.[Sed ne ò musa).s.lyrica. [Procax).i.nimis animosa,vltra quàm licet petulantis. [Retractes munera).i.officia & partes.[Næniæ).i.lugubri cantilenæ. [Cææ).i. quàm Simonides lyricus ex Cæa oriũdus primus,aut præcipue scripsit.i. ne penitus lugubres cãtus iteres.[Relictis iocis).i.ociosis Odis. [Quæ re mecum sub antro Dionæo).i.Venereo,vbi tractari debent amores & res lętæ.[Modos).i.numeros versus. [Plectro leuiore).i.faciliore,& minus rigido,minusq. tristi. [Hoc autem propter decorum carminis dicit,ne argumentum incongruum sumpsisse videatur.

MAT. Bonnis. MOTVM ex Metello consule ciuicum Belliq. causas & vitia modos &c.) Omnes,q hactenus hãc Odem interpretati sunt in ea quidem sententia, seorsum à veritate & auctoris mente iuerunt,cum Marcelli consulis collega qui fuerit exprimere voluerunt & quod bellorum ciuilium principium. Nam alij aliũ tradiderunt,nec veritatem sunt assecuti. Quod equidem non satis admirari possum, cum id apertissime Sal. non ignobilis alioqui rerum scriptor in Iugurtha tradiderit, cuius hæ sunt verba, Post Auli fœdus, exercitusque, nostri fugam fœdam Q. Metellus & M.Silanus consules designati prouinciam inter se partiuerant, Metello Numida obuenit. In eam igitur (vt idem auct.est Sal.) Metellus profectus, exercitu, ad pristinam ac veterem militaris disciplinæ normam redacto, Romanam rem contra Iugurtham prospere gessit, cui, cum finem bello impositurus videretur, C. Marius ab Romam missus ab aliã negocia,cõsul factus successit,illiusq. bene gestarum rerum gloriam sibi vendicauit,q Metellus iniquissimo tulit animo, & graues ob id cum Mario inimicitias exercuit.Sed eandem Marius rerum vicissitudinem expertus. Nam cum Syllam in ea prouincia quæstorem habuisset, finemq. bello eius potissime opera imposuisses, triumphauit quidem ipse de Iugurtha eius tñ triumphi gloria Syllæ,qui Iugurtham captiuũ ad Marium adduxerat P.R.tribuit,qua ex re ciuilia inter eos bella, & postea inter Cæs. & Pomp.& alias gesta sunt, sed ea initiũ Metello traxere & ppea dixit Horat.Motum ex Metello cõsule ciuicum.Sed quantum ad Landinum pertinet, parum is proxima annotatione mihi admirationis, attulisset, vbi cum viris eruditissimis in cõem errorem lapsus est,nisi & in alium maiorem,ac sibi proprium & peculiarem decidisset. Affirmat enim & id quidem longa verborum põpa, Horatium velle ac Ode Pollionem a describenda historia deterrere & dehortari,quod longe alienũ esse à mente auctoris ex eius ipsius, quos subijciam, versibus liquet.

Paulum seuera musa tragœdia.
Absit theatris, mox vbi publicas
Res ordinaris grande munus
Cecropio repetes cothurno.

AD CRISPVM SALVSTIVM.

Ostendit auaros & sordidos homines, obscuros & ignobileis esse & contra liberalium famam, exemplo Proculei viri in fratres pijssimi nunquam interire. Postremo ex comparatione hydropis colligit eum diuitem, non qui multis late imperat, sed animo & cupiditatibus, alioquin habendi sitim extinguat, nisi illę extinguantur.

Ode II. Dicolos, Tetrastrophos i. Vt,
Iam satis terris niuis, atque diræ.

-υ---υυ-υ--
-υ---υυ-υ--
-υ---υυ-υ--
-υυ--

NVLLVS argento color est auaris
Abditæ terris inimicæ lamnæ
Crispe Salusti: nisi temperato
Splendeat vsu.
Viuet extento Proculeius æuo,
Notus in fratres animi paterni.
Illum aget penna haud metuente solui
Fama superstes.
Latius regnes auidum domando
Spiritum: quàm si Libyam remotis
Gadibus iungas: & vterque Penus
Seruiat vni.
Crescit indulgens sibi dirus hydrops:
Nec sitim pellit: nisi causa morbi
Fugerit venis, & aquosus albo
Corpore langor.
Redditum Cyri solio Phraaten
Dissidens plebi, numero beatorum
Eximit virtus: populumque falsis
Dedocet vti.
Vocibus, regnum, & diadema tutum
Deferens vni, propriamque laurum:
Quisquis ingenteis oculo irretorto.
Spectat aceruos.

NVLLVS argento) Salustium poëta à liberalitate temperantia celebrat, dicens latenti pecunię nullũ esse splendore honorum ue aliquam, nisi qui ea tẽperate vtatur. Affert ad id Procolei exemplum, q erga fratres fuit liberalissimus, vnde dicit illũ perpetua fama notum fore, asserit item late regnare illum solum quicunq; cupiditates, seq. ipsum domuerit, facit deinceps comparationem ab hydropico, ad auarum, sicut.n hydrops bibendo plus sitit, ita nunq̃ satiatur habendi sitis, & postremo, inquit, q sapiens non appellat beatum illum, qui diues, aut rex fuerit, sed qui sine rerum cupiditate, & auaritia vixerit. Nam (vt Cic. inquit) animus tuus oportet se iudicet diuitem non hominũ sermo, neq; possessiones. [Nullus argento) Ordo est. O Crispe Salusti, inimice lamnæ, nullus color est argento abdito terris auaris, nisi &c. Est aũt sensus q latenti pecuniæ nullus inest color.i.splẽdor, & honor, nisi temperate & modeste in vsu fuerit. [Auaris terris) Auaræ terrę dñr, qm̃ bona multa in eis latent, & celantur, vt thesauri & huiusmodi. [Inimice) Vocatiui casus est, mice enim trochæus est. [Lamnæ) Et lamna & lamina indifferenter dicitur. Lamnæ.i.latæ massæ argenteæ, quæ ipsa pecunia est. Erat autem Salust. pecuniæ inimicus, quoniam non terris, vti auari solent, cœlabat, sed impendebat potius necessarijs rebus & opportunis, modeste quidem, & temperate. [Temperato vsu) Non parco, vel prodigo. Prodigus.n. (vt lib.ij. Ethic. ait philosophus) in erogando exuperat, in capiendo deficit. At illiberalis, atq; auarus in capiendo exuperat, in erogando deficit, vnde exuperatio, & defectio, bonum ipsum corrumpunt, mediocritas vero conseruat. [Proculeius) Fuit is Romanus eques, & Augusti amicissimus, de quo Plut. scr. in Antonij vita, dicit enim q Antonius paulò antè quàm expiraret, admonuit reginam Cleopatrã, vt sibi, ac rebus suis consuleret, & maxime omnium, qui cum Cæsare aug. erant Proculeio se crederet. Mortuo Ant. augustus proculeium misit, vt curaret Cleopatram viuam, in eius potestatem habere posse. Demum cum illa arrepto ense voluisset sibijpsi mortem inferre, Proculeius ensem è manibus ademit. Acron præterea, & Porphyr. dicunt, hunc Proculeium ita pius erga fratres suos Scipionem ANTO.

nem & Murænã fuiſſe, vt ſpoliatis fratribus bello ciuili patrimonium ſuũ ex integro diuideret, quod cũ eis ante quoque diuiſerat. [Aget).i.ducet per ora virum. [Pena metuente ſolui)...alijs ſemper voluntatibus ne ab aliquo ſoluantur. Fama aũt quonam pacto pēnas habeat, lege lib. Aen.4. Maro. [Auidum domando Spiritum) Difficilius. n.eſt (vt etiam Heraclito placet) voluptati repugnare, quam iræ, vt philoſophus lib.2. Eth c, inquit. Et Sal. in Iug. ait: Sed dux, atque imperator vitę mortalium animus eſt Valer. quoque lib.iiij. inquit, q̃ animi moderatio, mentes noſtras impotentiæ, & temeritatis incurſu tranſuerſas, ferri non patitur, quo euenit vt repræhenſionis morſu ſit vacua. [Auidum pecuniæ).ſ. iubet.n. auaritiam fugari. [Libyam) Libya Africæ regio eſt. Aegypto contermina. vt Plin. lib.vj. [Gadibus) In ipſo capite Bethice, ab hoſtio freti, Gades inſula eſt, longa paſſuum millibus lxxv. Lata autem eſt paſſuum millibus xij. quæ tribus millibus abeſt continente habebat oppidum ciuium Rom. quod appellabatur Auguſtana, vrbs Iulia, ſed ab eo latere quo Hiſpaniam ſpectat, inſula eſt in longum. c c m. paſſuum, xl. millium lata. In qua prius oppidum Gadium fuit dictum Erythrea, q̃m Tyrij ab origine eorum orti ab Erythreo mari ferebantur. In hac Geryonem habitaſſe exiſtimatur, cuius armenta Hercules abduxerit. auctor eſt Plin. lib.iiij. cap.xxiij. de inſulis in oceano: [Vterque Pœnus) Gaditanus .ſ. & Carthaginienſis. Pœni enim Carthaginem condiderunt, & vrbem in Gadibus, quam Erythream appellarunt, quod iam ſuperius dictum eſt. [Vni).i. tibi ipſi [Creſcit) Auaro hydropā comparat, nam (vt Iuuen. ait) Creſcit amor nummi, quantum ipſa pecunia creſcit. Ouid. aũt lib.j. Faſt. Creuerunt, & opes, & opum furioſa cupido. Et cum poſſideant plurima, plura petunt. Sic quibus intumuit ſuffuſa venter ab vnda. Quo plus ſunt potæ plus ſitiuntur aquæ. [Indulgens).i. concedens. [Dirus).i. deorum ira miſſus, eſt.n. morborum ferè peſſimus. [Hydrops) Intercus dicitur ꝓprie aqua, quam Græci ὕδρωπα vocant. vt ſcr Priſc. lib. vj. Cato aũt quaſi adiectiuo eo eſt vſus, dicens: Intercutibus ſtupris obſtinatus pro inteſtinis, vt ſit ſecundum cum hic & hæc & hoc intercus.i. qui, vel quę vel quod intra cutem eſt, hydrops autem quid ſit, proprie, videto Celſum lib. iij. [Cyri ſolio) Fuit Cyrus Perſarum rex, qui ſubegit Aſiam, & vniuerſam orientem in poteſtatem redegit regnauit annis xx. continuo ſucceſſu totius temporis admirabiliter inſignis, cui tandē ab hoſtibus Scythis trucidato, cum ducentis millibus Perſarum, ſucceſſit filius Cambyſes, qui imperio patris Aegyptum adiecit. Scribit ea Iuſt. lib. j. Phraaten fuit is Parthorum rex Herodæ filius, qui trucidato patre, regnum occupauit contra quem ſæpe M. Antonius pugnauit, vt teſtatur Plut. ſcr. etiã App. in lib. Mithridatico. Acron autem ſcribit, al. quos dicere Phraatę ab Antonio ademptũ fuiſſe imperium, & per Auguſtum poſtea reſtitutum. Quod autem fuerit Cyri filius (vt idem ait) minime verum eſt. nam Cambyſes Cyri filius fuit (vt diximus) & qui ſibi in regno ſucceſſit. [Redditum Cyri ſolio) Fuit Cyrus Perſarum rex, regnauitq́. ann.xx. (vt diximus ſubacta Aſia, & vniuerſo oriente. Ergo Parthis regnauit. Senſus aũt eſt, q̃ virtus & ſapientia, quæ a plebe diſcordat, tollit e numero beatorum Phraaten reſtitutum regno Perſarum, hoc eſt Sapiens non appellat beatũ, & regem illum, qui regnum habet, ſed qui ſine inuidia & ſine cupiditate pecuniarum, aceruos ſpectat. Vnde optime, inquit ille: Diligite denarium, ſed parce dilige formam. [Redditum Cyri,) ordo eſt: Virtus.i. prudentia & ſapientia, diſſidens plebi, eximit è numero beatum, pro beatorum. Phraaten, redditum Cyri ſolio. è quo.ſ. eiectus fuerat. Et dedocet ipſa virtus.i. diſſuadet populũ, vti falſis nominibus deferens regnum, & diadema tutum, & propriam laurum, vni.i. ſoli illi, quiſquis oculo irretorto, ſpectat ingentes aceruos. [Populumque falſis).i. diſſuadet populo beatum dicere eum, qui diues eſt, non ſapiens. Tunc igitur falſis vocibus, populus vtitur, cum beatos appellat diuites, & reges, quibus auaritia ineſt ſpreta virtute.i. temperantia, & liberalitate. Vnde optime Hor. idem j. epiſtola inquit. Ad ſummã ſapiens vno minor eſt Ioue, diues, liber, honoratus, pulcher rex deniq; regnum Val. lib. vij. cap. ij. ait: Nec parum prudenter Anaxagoras interroganti cuidam quiſnam eſſet beatus: Nemo, inquit, ex his quos tu felices exiſtimas, ſed eum in eo numero reperies, qui à te ex miſeris conſtare creditur, non erit ille diuitijs, & honoribus abũdas, ſed aut exigui ruris, aut non ambitioſæ doctrinæ fidelis, ac pertinax cultor in ſeceſſu, quam in fronte beatior. [Diadema tutum).i. regiam coronam, διάδημα enim nobis eſt corono, vel circunligo. [Propriamq́. laurum) pro laurea.ſ. propria gloria, quæ non aliorum virtute acquiritur, ſed ſua, & propria vnicuique. [Oculo irretorto).i. ſine cupiditate, & ſine inuidia. Inuidus enim nuſquam recta acie ſpectat, niſi vbi ærumnæ fuerint, tunc.n. lætatur maxime. Vnde lib. ij. Met. Naſo aũt de ipſa Inuidia, Pallor in ore ſedet, macies in corpore toto, Nuſquam recta acies, liuent rubigine dentes, Riſus abeſt, niſi quem viſi fecere dolores &c.

NVLLVS argento color eſt auaris) Auare .n. terræ dicuntur cum id in ſe recipiunt, quod non ampliato reddunt fœnore. Saluſt. Criſpum alloquitur, hiſtoriographum, equitatẽ Romanum, Auguſti amicum liberalitatem, & magnificentiam animi ſui deſcribens. Argentum aũt, pro pecunia, abdita in theſauris dixit. Senſus aũt hic eſt, Diuitiarum ſplendorem, nullum eſſe, niſi honeſte in vſu fuerit, auris aũt recondendo creſcit ſola cupiditas, vt Iuuen. Creſcit amor nummi quantum ipſa pecunia creſcit. Vnde & hydropici morbo comparauit hoc vitium, q̃ nimietate ſitis, & potius deſiderio creſcente ęgritudine, vel vterus augetur. [Inimice lam.) Lamnam pro infabricata, & rudi materia, argenti poſuit, quæ obſcuratur ab auaris cælata, & vult intellige Saluſt. non occultare diuitias. [Temperato) Moderato vſu, ne crederetur prohibendo auaritiam, ſuadere luxuriã. [Viuet extento Proculæ) In perpetuum. v. Viuusq́. per ora feretur. Proculeium equitem Rom. laudat amicum Auguſti, qui pius ſic erga fratres ſuos Scipionem & Murenam fuit, vt ſpoliatis bello ciuili, patrimoniũ ſuum ex integro diuideret, quod cum eis iam ante diuiſerat. [Animi paterni) Qui paternum fratribus impenderit amorem. [Aget) Ducet per notitias omnium. [Fama ſupp.) Quibus boni facti fama perpetua ſit, nec penna eius, hoc eſt volatus ad poſteros ſolui poſſit. Volat.n. fama, & Virg. ponit. Fama volat pullũ regnis ceſſiſſe paterni, Idomenea ducem. [Latius re. auid. dom. Spiritum) Latius, inquit, regnes cupiditatem vincendo, quã ſi per vniuerſum orbem, poſſeſſiones extendas. [Gadibus iun.) Gades autem oppidum eſt in Hiſpania à pœnis conditum, aut quia in parte Africæ ponitur, ꝗd q̃ freto, aut Gadibus ſeparatur, ideoq́. vtrunq; Pœnum dixit, locis diuiſum, vel certe, quia Carthago, & in Hiſpania eſt, quam Spartaciam vocant. [Vterque Pœnus,).i. Orientis, & Occidentis Africanus. [Indulgens) Impendens. vt, Indulgent vino & vertunt crateras ahenos. [Dirus hy.) Hydrops ſubcutaneus eſt morbus de vitio veſicæ natus, cum anhelitu fœtido, & inflatione turgente. Eſt aũt hydropico proprium, vt quanto amplius biberit, tanto amplius ſitiat. [Dirus) pernitioſus. [Albo) Pallenti, vt Perſius, Turgidus hic epulis, atque albo vētre lauatur Diffuſus.ſ. humor, omne inficit corpus. Sẽſus ergo eſt, ac ſi diceret. ſicut ſitis, niſi ægritudine victa non tollitur. ita auaritia, & cupiditas non ſatiatur niſi ante animo in ſanitatẽ continentiæ reuocat. [Redditũ Cy. ſo. Phr.) Cyrus qui primus regnauit in Perſide, Phraates rex Perſarum Cyri filius hic a parentib. deſtitutus, regno pulſus eſt, & à Bragmanis philoſophis Indorũ ſuſceptus, & educatus eſt. Poſtea regno redditus, magno iuſtitiæ & continentiæ documento geſſit imperium. Alij dicunt ei ab Antonio ademptum imperium, & per Auguſtum poſtea reſtitutũ. Vult ergo oſtendere, nõ ſicut vulgus putat beatam vitam regnum, aut diuitias facere, ſed ſapientiam. [Diſſidens u.) Diſcrepans, nec hñs aliquid cum inſipientibus, & plebe cõe. Ordo eſt. [Virtus b.).i. ſapientia, quæ non eſt apud plebẽ. [Diſſidẽs) Numero plebis, eximit Phraatẽ red. ſol. Cyri, regnum, & tutũ diadema differens vni, & propria laurum, dedocetq́. populũ vti falſis vocibus, quiſquis.ſ. ſpectat ingentes aceruos oculo. Nam quaſi ſuperiora exponendo, h.d. [Eximit) Effert. [Dedocet) Dedocere cupit, deueſcit, aut diſſuadet populum, beatum dicere eum, q̃ diuitijs vtatur, aut certe loqui falſum propter hoc q̃ factione eiectus, Phraates regno ſit. [Propriamq́. l.) Pro laurea, hoc eſt ſpeciali gloria, quæ non virtuti exercitus, ſed prudentis continentię debetur perpetua. [Irretorto) Irreflexo à iuſtitia, vel à cõtinentia oculo ad cupiditatem. [Aceruos) Pecunię cumulus. Virg. Ac velut ingentem formicæ farris aceruum, Cum populat.

NVLLVS argento color eſt auaris) Hac Ode Saluſt. Criſpum equitem Rom. auguſti amicum, alloquitur, qua liberalitate & magnificentiam animi eius deſcripſit. [Argentum a.) pro pecunia recondita in theſauris dixit. & ſenſus eſt, Diuitiarum ſplendor nullus eſt, niſi honeſta ratione fuerit in vſu. [Inimicæ l.) Lãnam pro rudi, & infabricata materia poſuit, per quod ſignat nõ libenter habere abſconditas & ſine vſu diuitias. [Viuet extento proculeius æuo) proculeius eques Romanus amicus auguſti rariſſimæ pietatis erga fratres ſuos, Scipionem, & Murænam fuit, adeo, vt bona ſua cum his equis partibus diuiſerit, quia illi bello ciuili, erant ſpoliati. [Viuet extento proculeius eques) Ecce, inquit, proculeius, qui liberalis in fratres ſuos fuit, æternam ſibi per hanc pietatem, memoriam parauit, & per omne æuum fama eius extenta eſt, per quam ſemper volat. Illum aget

ag.: folui metuẽte penna.[Fama superstes)Sic intulit fama superstes poeta, quasi fama illum agat pẽna sua, quæ ab vllo non soluitur,nam semper volat. [Latius regnes auidum domãdo Spiritũ) Latius,inqt, possideas,auaritiam animi compescens quam si per continuationem in Hispaniam à Lybia possessiones extendas. [Gadibus iungax Gades) Oppidum in Hispania à pœnis conditum. [Vterq. Pœnus) Ergo,inquit,quia Carthagine sicut Gades pœni condiderunt. [Et aquosus al.Cor.lan.) Bella conceptione aquosus languor ὕδερος dr̃, Album autem corpus pro pallido dictum est.[Redditum Cyri solo Phraaten) Phraates,inquit,qui in regnum Persarum restitutus est,non in numero beatorum, sicut vulgus putat. Nec enim regnum aut diuitiæ beatos facit. [Cyri solio) Regno Persarum à rege Cyro, qui in Perside regnauit. [Dissidens plebis numero beatum Exit vir.) Ordo est. Phraaten eximit numero beatorum virtus, quæ plebis numero dissidet, hoc est quę virtus.i.sapientia,non est apud plebem.[Populumq. falsis Dedocet vti) Dedocet pro dedocere cubit.i.dissuadere populo beatum dicere eum, qui regnum, & diuitias possideat, quia falso hoc dicitur,solummodo illum,& diuitem,& regem, & securum esse affirmans,qui diuitijs alienis non inuideat, nec eas concupiscat.[Propriamq. laurum)Laurum pro laurea. per hoc gloriam intelligimus,propriam autem perpetuam. [Oculo irretorto,) Hoc est oculo non inuidenti.

ASCENSIVS.

NVLLVS argento) Graphice admodum,& per quam moraliter scribens ad Salustium, quem minime auarum fuisse constat, dicit omnem argenti pulchritudinem in vsu temperato esse,nihilq. ad famam claram,efficacius liberalitate cum animi cõtinentia,& temperantia,quam deinceps laudat. Ordo est. O Crispe Salusti inimice.i.qui inimicaris. [Lamnæ).i. laminæ argenteæ,aut aureæ,quia pecuniam,vt expendatur, quàm vt condatur mauis.[Nullus color).i.nullus decor est. [Argento abdito).i.abscondito.[Terris auaris).i.amore aurorum,thesaurorum occultantibus. [Nisi splendeat vsu temperato).i.per temperantiam semoto ab auaritia,& prodigalitate,quia vtraque vitiosa est.[Viuet extremo Proculeius)Exemplo proculei probat liberalitatis splẽdorem,& gloriam, subiuncturus temperantiæ contra auaritiam laudem,ac dicens.[Proculeius) Ciuis ille Romanis,beneficus & liberalis.[Notus).i.cognitus,in.i,erga,fratres.s.suos. [Animi paterni).i.affectionis paternæ,quia patrimonij portionem iterum illis,tanquam filijs suis condiuisit. [Viuet æuo extento).i.producto.s.in æternum.[Quia fama superstes).i semper stans,vbi mortales ceciderint.[Aget).i.vehet. [Illum) s.Proculeium in ore hominum.[Penna).i.alis.[Metuente solui) .i. semper duraturis. & quæ non dissoluentur,vt alæ Icari,aut etiam auium mortalium. [Tu regnes).i.quilibet regnet. [Latius).i. diffusius,aut magnificentius.[Domando Spiritum).i.animum. [Auidum).i. auarum, quam si iungas.s.imperando.[Lybiam Gadibus).i. vltimæ parti Hispaniæ Bethicæ, in qua etiam Tyri Erythrei apud Erythreum mare oriundi,coloniam habuere. & ita. [Vterq. Pœnum) .s. tã Libycus,quàm Gaditanus,seruiat tibi vni. Vt vero latius commẽdet virtutem temperantiæ,damnat vitium ei oppositum, dicens. [Hydrops).i.hydropicus.i.intercute laborans. [Dirus).i.execrabilis,& quasi Deorum ira laborans. [Crescit).i. magis inflatur. [Indulgens sibi).i.sequens appetitum suum,quia quanto plus potat,tanto plus sitit,& quanto plus potat,& ita & morbum,&appetitum auget. vnde addit.[Nec pellit sitim).i.appetitum bibendi. [Nisi causa morbi).i. aqua intercus fugerit.i. abierit venis. [Et languor aquosus).i.aquæ plenus,fugerit sup. [A corpore albo) .i.aquis sic distenta cute,vt alba videatur, q. d. per similitudinem sit. Nec auarum impleri pecunia,nec beatum reddi, nisi auaritiam expulerit.[Virtus desidens).i.dissentiens. [Plebi).s.opinioni.[Eximit numero beatum).i.beatorum.[Phraaten)Parthorum regem filium Horodis,qui patrem suum trucidauerat, redditum .i.restitutum post mortem patris.[Solio Cyri).i. regno Persarũ, in quo Cyrus maxime claruit, hoc est omnis populus prædicat Phraaten beatum, quòd regnum Persarum, in quod pater per parricidum venerat,assecutus sit, præter opinionem multorum, verum virtus dissidet.i.non assentitur populo, quia vult nihil esse vtile,quod non idem honestum,neminemq. beatum, nisi qui bonus sit,& sapiens. Vnde poëta noster in epist. Ne ue putes alium sapiente,bonoq. beatum. [Et virtus dedocet populum vti) .i.docet populum ne amplius vtatur.[Vocibus).i.sermonibus falsis.[Deferens).i.attribuens,regnum,& diadema.i, insigne regum præcipue Persarum.[Tutum).i. sine periculo possidendum. [Et laurum).i.lauream.[Propriam).i.debitam. [Vni).i.soli illi,quisquis.i.quicunque. [Spectat ingentes aceruos) .s. auri & argenti, aut aliarum rerum,oculo irretorto.i.non retracto ex obliquo, p auaritiam. Nam per transeuntes rem placidam, retorquemus oculos in eam. Cœlius antiquarum lectionum lib. 3. c.6. in fine,legit Phraoten & beatorum, vt absumatur syllaba vltima vocali sequenti,dicens sic,Quia vero de Phraote facta nobis mentio est, dignum perpensione videri potest,ecquid Phraotem illum significarit Horat.carm.2.Redditum Cyri solio beatorum,&c. quando illius restitutionem in principatum abs quo pater fuisset excussus,& viri præter singulares animi dotes frugalitatemq. ac in primis liberalitatem,copiose exequitur Philost.lib.2.verum discrepant nonnihil tempora &c.secundùm cuius verba non videtur eximendus,sed adscribendus numero beatorum. Quo circa Bonfinis sic ordinem,& sensum colligit. [Virtus dissidens pl.) .i. à plebe dissentiens. [Eximit Phraaten)seu Phraoten. [Beatum).i. qui vere beatus est.[Redditum solio Cyri)Eximit inquam numero.i.grege,hoc est egregium censet & minime in ordinem redigit Phraaten. Quia tamen verisimile est talem à populo censeri beatum,& virtutum prædicat poëta dissidere à populo,ego non abijciam ordinem,& sensum à me excogitatum.

COEL. RHOD.

QVIA vero de Phraote facta nobis mentio est,dignum perpensione videri potest, ecquid Phraoten illum significarit Hor. carm.2.Redditum Cyri solio Phraoten. Dissidens plebi,numero beatorum Eximit virtus. Quãdo illius restitutionem in principatum abs,quo pater fuisset excussus,& viri præterea singulares animi dotes, frugalitatemq. ac in primis liberalitatem copiose exequitur Philost.lib.2.verum discrepant nonnihil tempora,quę indigitos mittere,nunc minus vacat,iudicabunt volentes,quando interpretum cura non satis constat sibi.Phraaten Parthorum regem legimus apud T.Liuium lib.lix. cum quo ab Antiocho Syriæ rege sit bellatum Gracchanis temporibus.

MAT. Bõfinis.

NVLLVS argento color est auaris &c.) Exponit hoc loco Land.noster explodẽdas penitus ineptias & ridicula, prout alijs per multis, quos emendate vniuersos viri esset nimium ociosi. exponit inquam. Nullus color est auaris.i.nimium cupidis inimicæ lamnæ, ita vt colorem non ad argentum (vt debet) sed ad auaros iubeat referri, quod puerile admodum videtur, & inimice gignendi affirmet esse casus non vocandi. quod si fiat, versus non stabit,quippe qui in sede penult. spondeum habebit pro trocheo. Sed omissis hominis nugis erit sensus,& ordo. O Crispe Salusti inimice lamnæ.i.liberalis & spernens argentum nullus color est argento abdito auaris terris,nisi splẽdeat temperato vsu. Dixit autem auaris terris, ob id, quod terræ reconditos habent thesauros & occultos. [Redditum Cyri solio Phraaten &c.)Quãquam hoc in loco variæ sunt opiniones,& multi inter alia exponunt virtus beatum, pro beatorum,ac ita ordinant, Virtus dissidens plebi eximit Phraaten redditum solio Cyri numero beatũ pro beatorum,& non patitur esse in numero eorum, quo plebs beatos appellat, tamen id non procedere & conuenire ex ipsius auctoris quæ sequuntur verbis liquebat. Populusq. salus Dedocet vti. Nam Phraatis exemplo discit populus recta sentire, & appellare beatos, non diuites auros (vt consueuit) sed homines liberales & virtute præditos. Et propterea mihi probatur,vt beatum accusandi sit casus singularis numeri. & sit ordo: Virtus dissidens plebi.i.à plebe dissentiens,eximit Phraaten beatum redditum solio Cyri numero.i.è numero,& grege, q.d.facit illũ egregium & singularem,nec patitur esse in numero.i.in turba & multitudine,& grege.

AD Q. DELIVM.

Ode Parenetica ad Q. Delium amicum,qua monet,vt vtraque fortuna moderate vtatur, rebus latis non efferatur, aduersis non deijciatur, sed mediocritatem, & æquabilitatem quandam seruet interim certus de morte vtcunque vixerit, rem familiarem extruxerit vndecunque natus sit,atque ob id hilaris viuat dum per ætatem,& facultatem licet.

Ode III. Tricolos, Tetrastrophos: Vt, Vides,vt alta stet niue candidum.

--υ---υυ-υ-

--υ---υυ υ-

--υ---υ-υ-

-υυ-υυ-υ--

EQVAM memento rebus in arduis
Seruare mẽtem; nõ secus in bonis
Ab insolenti temperatam
Lætitia, moriture Deli,
Seu mœstus omni tempore vixeris;
Seu te in remoto gramine p dies
Festos reclinatum bearis
Interiore nota Falerni;
Quà pinus ingens, albaque populus
Vmbram hospitalem consociare amant
Ramis: * & obliquo laborat (* quo.)
Lympha fugax trepidare riuo:
Huc viua, & vnguenta, & nimium breuis
Flores amœnæ ferre iube rosæ:
Dum res, & ætas, & sororum
Pila trium patiuntur atra.
Cedes coëmptis saltibus, & domo,
Villaque flauus quam Tyberis lauit;
Cedes: & extructis in altum
Diuitijs potietur hæres.
Diues ne, prisco natus ab Inacho
Nil interest: an pauper, & infima
De gente sub * dio moreris (* diuo.)
Victima nil miserantis Orci.
Omnes eodem cogimur. omnium
Versatur vrna serius, ocyus *
Sors exitura: & nos in æternum
Exilium impositura cymbæ.

(* Vide ann. Fr. Rob. super isto loco.)

ANTO.

EQVAM memento) Hac Ode Delium hortatur ad fortitudinem, & temperantiam, vt tum in aduersis, tum prosperis sibi temperet eademque mẽte, & vultu consistat. Hinc optime Sen. Nemo desperet melior lapsis. Nemo confidat nimium secundis. Cumque moriturus sit, ei consulit, vt lætiori vitæ incumbat, dum rex, & ætas, Parcæq. etiam sinunt. Cedet.n. relictis agris, domo, & villa. Nec aliquid interest diues ne ac nobilis, an pauper, & infimus natus fuerit, omnes quippe serius aut citius Charontis Cymbam adhibimus. [Æquam memento) Ordo est. Memento rebus in arduis.i.aduersis. [Seruare mentem æquam).i.eandem & immutabilem. [Non secus in bonis).i. prosperis, seruare temperatam ab insolenti lætitia: O Deli moriture. [Ab insolenti temperatam Lætitia) Cic. lib. j. Off. docet quo modo fortis aius, & magnus maxime cernitur, si nulli neque homini, neque pturbationi animi, nec fortunæ succumbat. In temperantia quoque (vt idem ait) verecundia, & quasi quidã ornatus vitæ, omnisq. sedatio perturbationum animi & reꝶ modus cernitur. Et lib. 4. Tusc. inquit, Quemadmodum temperãtia sedat appetitiones efficitq. vt hæ rectæ rationi pareant sic huic inimica intemperantia oẽm animi statum inflammat, conturbat, incitat. [Insolenti Lætitia) Immoderata, vel nimia. Cic. enim lib. 4. Tusc. ait: Atque, vt confidere decet, timere non decet, sic qdẽ gaudere decet, lætari non decet. Prius etiam dixerat, nam cum ratione animus mouetur, placide atque constanter, tum illud gaudium dr̃. Cum aũt & inaniter & effuse animus exultat, tum illa lætitia gestientis vel nimia dici potest, quam ita diffiniunt, sine rõne animi elationem, habet.n. profusam hilaritatem. [Seu mœstus vixeris) Sensus est, ꝙ vel mœstus, vel lætus vixeris, moriturus es oĩno. [Seu te) Ordo est: Seu interiore nota Falerni, bearis te reclinatum in remoto gramine, per dies festos [Interiore nota Falerni).i. secretiore vini optimi cado signato, quo videlicet tempore, quibus ue cõsulibus illud seruatum fuerit. [Hospitali) Hospitio aptam. [Trepidare).i. festinare. [Dum res).i. ipsa rerũ copia & patrimonium. [Sororum trium) Parcas intelligit, de quibus late in carmine de Floribus diximus, & alibi. hæ aũt dñr habere manibus candida fila & nigra. Candida felicitatem, nigra vero infelicitatem significant. Papin. Iamq. dies aderat Parcarum conditus albo Vellere. Quid. item in Ibin: Dixerat, at Clotho iussit promissa valere: Neuit & infesta stamina pulla manu. [Cedes) Migrabis, inquit, à tuis bonis. [Fila atra) Quæ.s. mortis admonent, & minant, ideo atra, inquit. [Diues ne prisco) Ordo est nil, interest an diues natus.s. fueris à prisco Inacho, an pauper, & de gente infima. [Moreris).i. habites. [Sub dio).i. sub aëre, & sine domo. [Victima).s. eris nil miserantis Orci. [Prisco Inacho) Inachus apud Argo primus regnauit annis quinquaginta, regnãte apud Hebræos Iacob, Isaac filio. Anno mũdi MMM. CCXL. Auctor est Euseb. [Oẽs eodem) Ouid. quoque in Met. inquit, Serius aut citius sedem properamus ad vnam. [Omnium versatur vrna) Ordo est, In vrna versatur oĩum sors, serius ocyus exitura, ex impositura non cymbæ in æternũ exiliũ. [In ęter.) Vltima syllaba abũdat. ergo cũ s. q. dictione alterius versus scandet.

(Marginalia: Tẽperantia. Intemperantia. Gaudere. Lætari. Gaudiũ. Lætitia. Parcarũ stamina.)

ACR. ÆQVAM memento).i. æqualem, ĩmutabilem, hñs semper moderationis propositum.i. in aduersis talis sis qualis in prosperi. [Insolenti) Immoderate lætam, siue consuetam. moriendum enim est, seu tenax. seu largus vixeris. [Reclinatum) In bibendo resupinum, & soluto à curis animo, te beatum feceris. [Interiore) Nota Falerni, in interiore enim vina reseruanda reponũtur, quibus ad vetustatis indicium, & tempus conditum ascribitur. [Quo pinus ingens) Quæ magnitudine sua, amœnitatem potantibus præstat. [Albaq. populus) Interiora enim populi folia, alba sunt. vt Bicolor cum populus vmbra. [Vmbra hospitalem) Refugium pp æstum generaliter præstantem. [Cõsociare) Condensare, & opacam facere. [Trepidare) Festinare. vt Ne trepidate viri [Huc).i. ad memora, & pinus instrumenta conuiuij, & voluptatum parentur. [Breuis) Genitiuus est breuis autem cito transeuntis, & temporalis vt ipse superius, Et breue lilium. [Dum res, & ætas) Patrimonium, & iuuenta apta lætitiæ. [Fila trium) Quæ mortem admoneant, & minentur. & Ideo & atra. Virg. Extremaq. fila. laus heroicæ legis. [Cedes coëmptis saltibus & domo) Omnibus diuitij, & amœnitate, nisi in vsu sint carẽdum morte dicit. vt Iuuen. dum tñ à figulis munitam intrauerit vrbem, Sarcophago contentus erit. Et Terent. Dum vixit bene dixit. [Extructis) Compositis. vt Qui forte tapetibus altis Extructus. [In altum) Mare iactis opibus extructis in altum ædificijs potietur. hæc est conclusio sensu. Cum diuitijs vsus non fueris, tuis relictis hæredes vtentur. [Diues ne prisco natus ob Inacho) Nihil interest post mortẽ, vtrum diues sis, & generosus, an pauper, & humilis genere. Inachum aũt pro nobilitate generis posuit. Rex.n. Argiuoꝶ Inachus, nobilissimus fuit à quo & fluuius, quia in ipso mortuus est, nomẽ accepit, vnde & Virg. ꝑ nobilitate, Et Turno si prima domus repetatũ, origo. Inachus, Acrisiusq. pater. & Iuuen. De quocunq; voles proauam tibi sumito. [Sub dio moreris) Supra.n. inter diuitias, & domũ dixerat, ideo hic sub dio posuit pauperis mansionem. [Nihil miserantis Orci) Implacabilis. Virg. ignoscenda quidem, scirent si ignoscere Manes. [Cogimur) Compellimur. Tytire coge pecus. [Versatur vrna) Aut ibi fatum, & conditio vitæ versatur, aut vrna vbi cineres colligebantur. vt Luc. Num qui plenas plangemus ad vrnas, Hic aũt poëticæ per vrnam quasi sorte ad mortem ductos, rapi dixit. vt Virg. Quæsitor Minos vrnam mouet. [Sors) Ideo sortem, qa vrnam dixerat. Ordo est. Sors omnium exitura serius, vel ocyus, vt nos impositura Cymbæ, in ęternum exilium versatur, in vrna. [Impositura Cymbæ) Videlicet impositura est nos, vt in æternum dirigat exilium. [Cymbæ) Naui Charontis.

POR. ÆQVAM memento rebus in arduis. Seruare mentem) Hæc Ode ad Q. Delium scripta est de animi æquitate, subitis bonis non esse gaudendum, nec malis desperãdum, sed medium tenorem sequendum. [Moriture Deli, Seu mœstus omni tẽpore vixeris, Seu te in remoto gramine per dies festos reclinatũ bearis) In hoc causam ostendit, cur æquo animo viuendum sit, qm̃.s. moriendum est, Et si lasciuus, & largus vixeris. [Seu in remoto gramine) Hoc est in successu nemoris. Reclinatum aũt.i. resupinum, recumbẽtem, vt solent qui securiores, & soluto animo hoc faciunt. [Interiora nota Falerni) Hoc est vetustiore, qm̃ interiores lagenæ solent esse, quæ prius stipatæ sunt. [Quo obliquo laborat Lympha fugax trepidare riuo) Subaudiendũ, si ea non vtimur. & est totũ aduerbialiter dictũ. [Huc viua, & vnguenta, & nimium breuis Flores ferè iube rosæ).i. vbi hospitalem consociãt pinus, & populi, & vbi Lympha fugax obliquo laborat, trepidare riuo. [Dum res, & ætas, & sororum Fila trium patiuntur atra) hoc est, dũ est, & vnde & dum per ætatẽ hæc decet facere, & dum fata ꝑmittunt viuere quæ atra fila mortuoꝶ tractant. [Et soroꝶ fila trium patiuntur atra) Dum fila atra soroꝶ patiuntur, inquit, pro eo quod est, dũ ipsæ sorores patiuntur, hoc est parcæ, quoꝶ fila sunt atra. [Et extructis in altum Diuitijs potietur hęres) Hoc est quas tu in altũ extruxeris, ac ꝑ hoc magnas, amplasq. feceris.

[Diues

[Diues ne prisco natus ab Inacho) Verum diues,inquit,& generosus sis,an pauper,& ignobilis,nihil interest.[Sub dio moreris) sub cœlo agas,ac per hoc viuas.[Omnium versatur vrna) Poëtice hoc quasi sorte .s. ducti ad morem. [Impositura Cymbæ) .s. qua Charon vmbras sepultorum per Acherontem in vlteriora Inferorum .s. transfert, & hoc poëtice.

ASC. ÆQVAM memento) Vt temperantiam,& liberalitatē Delio amico persuadeat,memoriam facit fragilitatis vitæ humanę, admonens,vt dū licet,fruatur rebus lætis, quas hæredi propediē relinquere cogetur,cum mors memini parcat. Ordo est. [Deli moriture memento seruare in rebus arduis).i.difficilibus,& aduersis.[Mentē ęquam).i.non nimis dimissam,nec concussam,sed æqualē,& memēto non secus.i.psilr,seruare in rebus bonis.i.lætis.[Mentē temperatam).i.moderatā.[Ab insolenti).i.nimis immodica,& diffusa lętitia Deli dico.[Moriture).i.q moriturus es, seu vixeris mœstus omni tpe. [Seu bearis).i.beatū feceris(sm Epicorꝶ.) [Te reclinatū in gramine remoto).s.à populo.[Per dies festos).i.ī qbus à negocio publico cessandū est.bearis dico. [Nota).i.signo.[Falerni).s.vini.[Interiore).i. recōditi vini,in intima parte cellæ vinariæ.[Aut nota interiore).i.bibēdo vsq; ad signū, qđ est interiore parte pateræ.[Iube ferè huc) .i. hunc in locum. [Quo).s.loco,pinus ingēs.[Et populus alba).s.in folijs interioribus.[Amant cōsociare).i.socialiter efficere. [Ramis).i. p ramos suos.]Vmbram hosp.) .i. potanti ad tps hospitium præbiturā.[Et lympha).i.aqua.[Fugax).i.assidue dilabēs. [Laborat).i.conatur. [Trepidare).i.murmur,vt in trepidatione fit,excitare.[Riuo obliquo) .i. obliquas ripas,quæ saxosæ sunt percutiente. Iube dico ferè huc vina,&vnguēta,& flores rosæ amœnæ. [Nimiū breues) .i. nimis parꝶ duraturos. vnde in opusculo de rosa dicit Maro, Quam longa vna dies,ætas tam longa rosarꝶ est. Quas pubescentes &c.[Dū).i.donec,hoc est tātisper. [Dū res).i.facultas,& ætas. [Et fila).i.stamina. [Sororꝶ trium).i.parcarum,hoc est dispositiones fatales vitæ humanæ.[Atra).i.nociua dū rumpuntur.[Patiuntur).i.tibi pmittunt,q a tu.[Cedes).i.discedes.s.à saltibus.[Coëmptis) .i. quos simul emisti. [Et domo, & villa) .i. domo in agro. [Quā Tyberis flauus).i.subalbis aqs.[Lauit) .i. alluit,& cedes,& .i.simul. [Ædibus vrbanis extructis in altū) Quia hæres potietur diuitijs à te partis.[Nihil interest ne) i.an,tu diues natus.i.progenitus. [Ab Inacho prisco).i.antiquissimo rege Argiuorum.i.generosissimus an ditissimus,& an pauper natus de gente infima. [Moreris).i.habites,aut maneas remoratus à morte. [Sub dio) .i. Ioue,hoc est,sub cœlo.[Existens victima Orci).i.inferi,seu Plutonis nil miserantis.[Nos cogimur).i.impellimur oēs.[Eodem) .i.ad eundem exitum.[Sors omnium versatur) .s. in vrna fatali. [Exitura serius ocyus).i.forte serius,& forte ocyus.Vnde prudenter fingunt poëtæ vitas hominum esse in vrna fatali eaq. versata exire,& inde fieri, vt iuuenes moriantur,non minus quia senes, vt nos admoneant cum Euangelio, Vigilate vtique quia nescitis diem neque horam,& tñ vbi semel mortui.sumus,non est pœnitentiæ locus, vnde addit. [Sors exitura & impositura cymbæ) .s. Charontis. [In exilium æternum).i.vnde nunq̄ redituri sumus.

AD XANTHIAM PHOCEVM.

Probat ducum exemplo, Phoceo Xanthiæ ignominiosum non esse. si Phyllidis ancillæ suæ amore capiatur,nam & Achilles Briseida, Agamemnon,Cassandram,Aiax,Tecmessam, puellas captiuas adamarunt,Phyllida autem ingenuis moribus, regium quiddam præ se ferre, neque ignobilem esse. neque se hoc ex affectu dicere, qui iam quadragenarius ab amore alienissimus sit.

Ode IIII. Dicolos, Tetrastrophos: Vt:
Iam satis terris niuis, atque diræ.

-u---uu---
-u---uu-u--
-u---uu-u--
-uu--

NE sit ancillæ tibi amor pudori
Xanthia phocen. prius insolentem
Serua Briseis niueo colore
Mouit Achillem.
Mouit Aiacem Telamone natum
Forma captiuæ dominum Tecmessæ.
Arsit Atrides medio in triumpho
Virgine rapta:
Barbaræ postquam cecidere turmæ
Thessalo victore: & ademptus Hector,
Tradidit fessis leuiora tolli
Pergama Graijs.
Nescias, an te generum beati
Phyllidis flauæ decorent parentes.
Regium certe genus, & penateis
Mœret iniquos.
Crede non illam tibi de scelesta
Plebe delectam: neque sic fidelem,
Sic lucro aduersam, potuisse nasci
Matre pudenda.
Brachia, & vultum, teretesque suras
Integer laudo fuge suspicari,
Cuius octauum trepidauit ætas
Claudere lustrum.

NE sit ancillæ) Erat Phoceo Phyllis ancilla quam certe amore prosequebatur. ait poëta id ipsi nulli esse dedecori. Achilles .n. Briseida, Aiax, Tecmessam, Agamemnon, Cassandram, captiuas etiam,& ancillas adamarunt. Probat inde Phyllida, quoq; regium genus,vti illas habuisse,moribus, & forma nobilem,quæ omnia decori amatoribus potius, quam dedecori possunt accedere. [Xanthiæ).i. Troianæ,seu Phrygię ac Barbarę. Sed sunt,qui legunt: Xanthia Phoceu. [Insolentem) Superbum, iracundum,arrogantem. de moribus autem Achillis. dictum est latius lib. j. ibi: Pelidæ stomachum. Refert etiam plura Homerus lib.xxiiij.Iliad.[Serua Briseis)Ea quidem ab Achille rapta fuit ex Lyrnesso, regia Mineris. Ex Theba vero Ectionis patria Andromaches capta fuit Cryseis,quæ sanè Agamemnoni contigit. Ambæ autem hæ vrbes in eo campo erant,qui postea Thebanus campus est appellatus, is propter fertilitatem prius à Mysis ac Lydis postea ab græcis infestatus est. Erat autem in Cilicia, nam Cilices in duos diuisi erant principatus, alterum Ectionis, alterum Minetis.Erantq. ista oppida Lesbo opposita,quibus omnibus Priamus imperabat. quod Achillis verba manifeste declarant vbi ait, ante tuas notamus opes spatiosaq. regna: Quæ felix pariter Lesbos complectitur, & quæ Comprendit Phrygiæ tellus,ac Hellespontus. Tunc quidem hæc erant, postea variæ mutationes sunt consecutæ. Tota autem ora sub Troianis in nouem principatus diuisa erat. & sub Priamo in bello Troiano cōstituta,& Troia appellata. hæc omnia ex Str.lib.13. [Tecmessæ) De hac item Ouid.lib.3.de Arte meminit,his verbis: Odimus & mœstas,Tecmessam diligat Aiax: Nos hilarem populum,fœmina læta capit &c. [Atrides).i. Agamemnon,cui diruto Ilio Cassandra virgo,& Priami filia,forte obtigit. quæ etiam sibi quæ facta seruarentur à coniuge prædixit,quod Sen. in Tragœdia Agamemnonis,testatur latissime.[Medio in triumpho) .i. in ipsa victoria.[Barbaræ).i.Troianæ.[Thessalo victore).i.Achille. Is .n. Thessalus fuit Virg. Nec Larisseus Achilles Larissa, & Phthia egregia erāt oppida in Thessalia,vt scribit Sol.[Et ademptus Hector) Ordo est. Et Hector ademptus tradidit. Pergama leuiora tolli à fessis Graijs. Vnde,& Maro ait: Decimum quos distulit Hector in annum. [Nescias,an) Potuisset Phoceus respondere poëtæ. Non mirum esse, q Achilles Briseida, Tecmessam Aiax Agamemnon Cassandram captiuas,& ancillas arserint. illæ.n.regum filiæ fuerant,suam vero Phyllida humilem esse.hinc ait poëta: Illam mœrere regium genus, moresq. generosos habere, vt similem illis ostendat. [Beati).i.diuites vti fuere prædictarum parentes.[Penates)Ij,sunt omnes dij,qui domi coluntur. Et Seruius inquit lib. 2. Æn. quod etiam Tullius pro Sylla ostendere videtur his verbis: Quamobrem vos dij patrij ac penates, qui huic vrbi,atque huic imperio præsidetis,&c. Macr. etiam lib. 2. Stat.docet penates esse, per quos penitus spiramus, per quos habemus corpus, per quos rationem animi possidemus. Esse autem medium Ethera Iouem, Iunonem vero imum aëra cum terra, & Mineruam summum ætheris cacumen. [Lucro aduersam) .i.ab lucro abhorrentem, non enim donis ad libidinem allici po-

ANTO.

Priami regna.

teras.[Pudenda].i.turpissima.[Teretes]Non crassas,verum in lõgitudine rotundas hinc laudabiles.[Integer] Non corruptus libidine aliqua. Potuisset Phoceus poëtæ dicere. Tu meam Phyllida ardes hinc eam laudas, Poëta igitur tacitæ obiectioni ita respondit. Suspicari de illo.s.me ipso [Trepidauit].i. festinauit. [Octauum lustrum].i.quinquennium,hoc est annos quadraginta quos quidem,ab amore alienos esse decet.

ACR. NE sit ancillæ tibi amor pudori) Asserit hic Ode ancillæ amorem dño erubescendum non esse, & ducum ponit exempla, quibus turpitudini datum non sit in amorem trahi forma captiuarum.[Insolentem] Factorum suorum & victoriæ superbia elatũ, vt ipse superius, Exercitus insolens. [Serua Briseis) Ancilla. vt, Oili serua datur operum haud ignara Mineruæ.[Niueo colore) Digna amoris pulchritudine.vt,Et erat tum dignus amari. [Mouit Aiacẽ Telamone) Innata enim voluptate animus mouetur,& proprie motus libidinis est. [Telamone) Ideo Telamone natũ, quia fuit alius Oilei,de quo Virg. Et furias Aiacis Oilei. [Forma specialiter forma) Pro pulchritudine ponitur: vt, Fortunæ consciа coniux. [Medio in triumpho) aut in medio belli tempore, aut in medio ipso bello vacuum illi fuisse etiam in periculis amare quod tamen potuit cum animus spe triumphi ad alium amorẽ incendi non posset.[Virgine rapta) aut Briseiden dicit,aut Chryseiden sacerdotis filiam,sed magis Cassandra intelligitur,quę habuit forte Agamemnonem dñm.[Thessalo victore)Potuit intelligi Pyrrho q excidio interfuit Troiæ,sed quia subdidit, Ademptus Hector Achillem significat fuisse.[Fessis).s.bello longo veluti morte Hectoris Troia sit tradita.[Leuiora)Imbecilliora. vt Decimum quos distulit Hector in annum. [Beati) Beatos nobiles dixit,neque enim beati esse poterant, quorum erat filia captiua.[Phyllidis flauæ)Phyllis enim capta fuit. [Mœret) Quod nihil ei profuerit, vt seruitutem vitaret,tristis recordatione sui generis,vt: Qualis populea mœret Philumela sub vmbra. [Auersam)ab horrentem fraudem,& pecuniam. vt Auersa Deæ mens, & diua solo fixos oculos auersa tenebat, vt parentum merita, ex habitu & moribus colligat. vt Virg. Quam sese ore ferens, quã forti pectore,&armis.[Pudenda)Erubescenda.[Integer)Castus, & quia aut securus pulchritudinem laudat corporis, quia animi ante laudauit, aut certe de quo iam etiam ætas nihil obscœnum faceret suspicari. [Cuius octauum) xl. annos dixit. quadragenarium enim voluit significare. vt Virg. Veniet lustris labentibus ætas. [Trepidauit) Festinauit. vt ne trepidate viri.

POR. NE sit ancillæ tibi amor pudori) Ad Xanthium Phoceum hæc Ode dicitur de amore Phyllidis, non esse domino ancillæ affectum erubescendum. [Prius insolentem Serua Briseis niueo colore mouit Achillem) Insolentem hic superbum arrogãtem, accipe,alioqui insolens crudelis dr̃,superbiæ aũt Achillis. Virg. quoq; meminit cum de Pyrrho filio eius loquitur ita, Stirpis Achilleæ fastus. [Arsit Atrides) Medio in triumpho.[Virgine rapta) Medio in triumpho .i. in ipsa victoria capta Troia quæsita. [Barbaræ postq̃ cecidere turmæ Thessalo victore)Poterat accipi Neoptolemus, qui interfuit excidio Troiæ: Sed cũ subijciat. Et ademptus Hector, ad Achillem reuocauit omnẽ excidij Troiæ casum, [Leuiora tolli Pergama Graijs) Leuiora.s.facta Pergama.i.imbecilliora extincto Hectore. [Nescias ante generũ beati,Phyllidis flauæ decorent parentes) Posse aũt fieri ait, quod & hæc regij generis sit. vnde intelligere debemus Phyllidem captiuã esse,sic.n.se hñt,& hęc quæ subijciuntur,Regium certe genus, & penates.[Brachia,& vultum,teretesq́. suras)Eleganter cũ puellæ pulchritudinem laudaret, ne suspectus haberetur in amorem eius,adiecit. Integer laudo,fuge suspicari.Cuius octauum trepidauit ætas,Claudere lustrum.[Ætas) xl.ætatis annos se excessisse ostendit. Octo.n.lustra octo quinquennia xl.annos se claudunt. Quæ ætas videtur iam amori esse aliena.

ASCENSIVS.

NE sit ancillæ)Commendat Phoceo amico Phyllida ancillã eiusq́. amorem,cuius ne eum pudeat exemplis, probat ancillas etiam principibus viris dilectas fuisse & si Phoceus dicat eas progenie regali ortas,dicit Phyllidos mores ingenuos,& lepidũ corpus, argumento esse illam non illiberalibus ortam parentibus. At ne eius amore captum suspicetur,dicit se integrum &incorruptum laudare, nec amoribus irretitum cum sit quadragenarius atq; ita frigidus in Venerem senior. Ordo autem est. O Phocee Xanthia aliquid textus hñt Zanthiæ ancillæ.i.Troianæ.ne amor ancillæ sit tibi pudori.Briseis ancilla,& amica Achillis. [Sæua).i. imperiosa ad nutum suum hominem regens. alij legunt, serua. [Mouit).i. affecit amore sui. [Colore niueo).i.propter nitorem formæ. [Achillem prius insolentem) Sed eius amore domitum, aut dicamus, Mouit prius Achillem insolentem.i.quamuis insolentem,& arrogantem,atque indomitum.[Forma) .i. species, & formositas. Tecmessæ captiuę,mouit Aiacem natum Telamone, qui tamen fortior,quã Oileo natus dr̃. [Dominum) .i. quamuis dñm suum.[Atrides).s.Agamemnon.[Arsit) .s. incendio amoris impatientis.[In medio triumpho).i.in ipsa victoria. [Et hoc virgine).s.Cassandra rapta.[Postquam turmæ barbare) .i. barbarorum,qui Troianis auxilio venerant,quod potius dicam, quã vt de ipsis Troianis intelligam,pp Romanorum originem. [Cecidere).s.fusę,&stratę sunt.[Thessalos).s. Achille victore.[Et Hector ademptus).i.ablatus opera Achillis,à quo interfectus erat. [Tradidit),s.per suam absentiam.[Pergama).i.mœnia Troiana. [Tolli).i.diripi.[Leuiora).i.leuis & facilius.[Graijs fessis).s.decennali bello.Vnde Æn.2. Fracti bello fatisque repulsi Ductores Danaum,tot iam labentibus annis. [Tu nescias).i.nescire possis cognitis moribus,& suspirijs eius an parentes. [Phyllidis flauæ) .i. flaui coloris,saltem in capillis [Beati).i.diuites & potentes. [Decorent).i.illustrent & ornent. [Te generum) .s. suum, quia filiæ maritum. [Certe ipsa mœret).i.tacite deflet genus regium,vnde se ortam dicit,& penates iniquos, vel impares dijs victorum vel iniustos,quod familiam suam non seruauerint.Crede illam delectam tibi non de scelesta plebe,neque sic fidelem tibi,& sic auersam.i.alienam à lucro potuisse nasci matre pudẽda.s.turp. Vnde dicit Iuu. Sat. 6.Scilicet expectas vt tradat mater honestos: Aut alios mores,quam quos habet,vtile porrò Filiolam turpi vetulæ producere turpem. Ego laudo.[Integer).i.incorruptus à more eius. [Brachia,& vultum,& suras) .i. posteriores partes crurum, teretes.i.cum lõgitudine rotũdas. [Fuge suspicari).i.hr̃e suspicionem.s.de illo,hoc est de me vetulo,vtpote cuius ętas trepidauit, .i.festinauit.[Claudere).i.perficere.[Octauum lustrum).i.quadragesimum annum. [Xanthia Phoceum) Mancinellus Xanthiæ in genitiuo casu legit. exponitq́. Troianæ. At Porph.ad Xanthiam Phoceum hanc Oden scriptam testatur. Ideoq́. Xanthia vocatiui casus existimandum. Nam & proprium ancillæ huius nomen. Phyllis subiungitur. Verum pusillum hoc,ac vix annotatione dignum. [Cuius octauũ trepidauit ætas Claudere lustrum) Lustrũ pro spatio quinque annorum dixit,sed improprie, vt vulgus. Nam proprie ea voce vsus est Ode 14. lib. 4. Carm. Fortuna lustro prospera tertio. Rursus improprie Ode j. lib.4. Carm.

REVOCANDAM ESSE MENTEM, à desiderio virginis immaturæ.

Dehortatur seipsum ne Lalagen puellam viro nondum maturam,contingat,comparatq́;eam iuuencæ & vuæ acerbæ honesta allegoria, lusibus quam Veneri aptiorem significans, breui futurum, vt illa grandior & maturior vltro virum appetat.

Ode V. Dicolos, Tetrastrophos, Vt: Vides,Vt alta stet niue candidum.

--∪∪--∪∪-∪∪
--∪∪--∪∪-∪∪
--∪∪---∪-∪
-∪-∪∪-∪-∪

NONDVM subacta ferre ignum valet
Ceruice: nondum munia comparis
Aequare: nec tauri ruentis
In Venerem tolerare pondus.
Circa virenteis est animus tuæ
Campos iuuencæ, nunc fluuijs grauem
Solantis æstum, nunc in vdo
Ludere cum vitulis salicto
Prægestientis. tolle cupidinem
Immitis vuæ: iam tibi liuidos
Distinguet autumnus racemos
Purpureo varius colore.
Iam te sequetur. currit enim ferox
Aetas: & illi, quos tibi dempserit.

Appo

Apponet annos. iam proterua
Fronte petet Lalage maritum,
Dilecta, quantum non Pholoë fugax,
Non Chloris, albo ſic humero nitens,
Vt pura nocturno renidet
Luna mari, Gnidius ue Gyges:
Quem ſi puellarum inſereres choro:
Mire ſagaceis falleret hoſpites:
Diſcrimen obſcurum, ſolutis
Crinibus, ambiguoq́ue vultu,

ANTO. NONDVM ſubacta) Sectāti Lalagē puellā pulcherrimam ſub innubilem, viroq. immaturam. Horat. ſcribit illam iuuencæ comparans nondum valēti Venerij tauri ſufferre pondus. Conſulit igitur illius citā adoleſcentiam, expectare velit. Tunc.n. proterua impudentiq. frōte virum vltro appetet. Crederē attamen ſibi ipſi potius id dicere. Superius.n. de Lalage inquit, ꝙ vbicunq; fuerint, illā ſemper amabit. [Nondū ſubacta) Ode eſt ſimilis nonæ libri j. Eſt aūt ordo. Animus tuæ iuuencæ eſt circa virenteis cāpos nūc ſolantis grauem æſtuū fluuijs, nūc prægeſtientis ludere, cum vitulis in vdo ſalicto, nondū valet ſub acta ceruicem ferre iugū, nondum valet æquare munia cōparis, nec valet tolerare pondus tauri ruentis in Venerē. [Sub acta) .i. ſuppoſita, vel attrita. [Iugum) Allegoricos coniugium accipit. [Valet) Tua ipſa iuuenca. [Munia) officia Venerea. [Comparis) .i. viri, ſibi adhęrētis. [Tauri) Viri, pręſtat .n. allegoria. [Iuuencæ) .i. puellę. [Solantis) Refrigerantis & recreantis. [Cū vitulis) .i. cū pueris. [Prægeſtientis) Deſiderantis & exultātis. [Immitis vuæ) .i. immature puellæ. [Diſtinguet) Diuidet, variabit. [Autumnus) Ab augeo dr̄, ꝙ tūc maxime augeātur hominū opes coactiſ agroꝝ fructibus, vt Feſtus ait. Incipit aūt vij. idus Sext. habetq. dies xcj. auctor eſt Varro lib. j. de Re ruſt. [Racemos) eſt racemus botryonis pars. vt Seru. docet lib. iiij. Georg. [Purpureo colore) .i. nigrāti roſæ ſimilis. Plin. enim lib. ix. ſcribit, ꝙ purpuræ piſces florem illū tingendis expetitum veſtibus, in medijs habent faucibus. Liquoris hic minimi eſt in cādida vena, vnde precioſus ille bibitur nigrātis roſæ colore ſublucens, reliquum corpus ſterile. [Ferox) Robuſtior. [Aetas) Adoleſcentia. [Proterua) Impudenti. [Dilecta) ab omnibus. ſ. tm̄. [Pholoē) De hac lib. j. Ode vero 33. etiam dicit. Cyrus in aſperā. Declinat Pholoēn, ſed prius Appulis iungentur capræ lupis. Quam turpi Pholoē pecet adultero. [Chloris) Formoſæ puellæ nomen, chloros aūt viridis dr̄. [Gnidius ue Giges) Gnidium appellat, qm̄ in Gnido vrbe Cariæ colebatur. Venus, quæ omnium elegantiarum dn̄a eſſe dr̄. Meminit Tull. lib. iij. Off. de altero Gyge, qui annuli cuiuſdam beneficio, ſtuprū intulit reginæ Lydoꝝ, eaq. adiutrice, regem dn̄m interemit & rex effectus eſt Lydiæ. [Sagaces) Sagire eſt acute ſentire, inde ſagaces dicti canes. is igitur q ante ſagit, q̄ oblata res eſt dr̄ præſagire. i. futura ante ſentire. Auct. eſt Cic. lib. j. de Diu. Et Feſt. inqt, Sagax acutus. & ſolers. i. in omni re prudens. Hoſpites peregrinos, qbus. ſ. antea non cognitus eſſet. [Diſcrimen obſcurū) .i. incognita dr̄ia. Virg. lib. vj. Vel quo diſcrimine ripas, Hę linquūt [Solutis Crinib.) Intōſi crines, & ambiguus Gygis vultus obſcurū diſcrimen reddebant. [Ambiguo) An. ſ. puellæ, an pueri eſſet.

ACR. NONDVM ſubacta ferre iugum valet) Incertum eſt quē alloquatur hac Ode, vtrum animoꝝ aliquem, an ſeipſum ait tn̄ vt reuocet intemperatā mentē à cupiditate, & à deſiderio Virginis immaturæ, quā comparat per allegoriā iuuencæ & à translatione incipit, dicēdo iugum eam cōiunctionis ferre non poſſe, nec tauri tolerare pōdus, vt deſignatione pecudis inhabilē monſtret viro, ſignificans eam. ita nullo adhuc calore ætatis ſolicitari, vt ſoli eſſet ludo dedita. [Nondum tua iuuenca valet ferre iugum ſubacta Ceruice) .i. domita ceruice. Iugum dr̄ quo iumenta iunguntur. Item ſumma montium iuga appellarunt. Virg. Dum iuga montis aper, fluuios dum piſcis amabit. [Munia obſequia lege debita) Quod vult intelligi de implendo vxoris officia, Aequare pari affectu ferre, vt Æquatq. Sichæus amorem. [Circa virenteis) Circa ludos tm̄, non adhuc nubilem cōpenſare ſapit ætatem. [Solantis) Recreantis, vt Virg. Paſiphaë niuei ſolatur amore iuuenci. Ordo eſt. Nūc eſt animus tuæ iuuencæ ſolantis, grauē æſtum fluuius circa virenteis campus, nūc eſt animus tuæ iuuencæ ludere cum vitulis in vdo ſalicto. [Prægeſtientis) Properātis, creſcētis. [Immitis vuę) Quia oēs vuę donec ſunt liuidæ, ſemper non ſunt maturæ, ſed autumnus diſtinguet, dum incipēt matureſcere. [Diſtinguet autumnus) Per autumni tp̄s vindemię ad colligendum aptæ, per tranſlationem maturitatem expectandam demonſtrat ætatis. [Iā te ſequetur) Non eſt longū expectare aptam puellæ ætatem ad conſuetudinem faciliorem. [Currit enim ferox ætas) adoleſcentia aūt prona & labilis in multis, ideo ferox dixit, aut quæ ferre valet virum. [Apponet annos) Pro viribus & ætatis flore dixit annos, quia iam per ſeniū minuerentur, illi augerentur. [Pholoë fugax) Nomina pro exēplo poſuit, quæ dum ante viros vitaſſent, poſtea obſcœnarum vitam elegereulieꝝ. [Vt pura) Hn̄s in ſereno integrū lumen. vt Virg. Splendet tremulo ſub lumine pōtus. [Gnidius ue Gyges) nomen pueri pulchri, de Gnido inſula, Veneri dedicata. vt ipſe ſuperius. O Venus regina Gnidi Paphiq. huius pueri formam laudat in carmine ſuo. [Fallere h.) aduenas, quia ſexum ex ſimilitudine non noſſent.

NONDVM ſubacta ferre iugum valet Ceruice) Hac Ode allegoricos cum eo agit, q inhabilem adhuc viro puellam perſequitur, quæ luſus magis, quam reꝝ venerarum cupida ſit. [Nondum munia comparis Æquare) Eleganter, quia de iugo ferendo loquitur, quod de coniugio intelligi vult. [Nūc fluuijs grauē Solantis æſtum) Quod ſign̄at refrigerantis, Solari æſtū pro refrigerare gratiſſime dr̄. [Nunc in vdo Ludere cum vitulis) Dicendo vitulis intelligi vult cū pueris. [Tolle cupidinem immitis vuæ) tranſit in allegoriam immaturæ vuę, comparans viriditatem adhuc puellæ virginitati. [Diſtinguet autūnos racemos) Hoc eſt nigrorem maturitatis variabit. videmus.n. racemos cum primum nigreſcere incipiunt. non oēs ſimul ac vuas colorari. Currit.n. ferox Ætas & illi, quos tibi dēpſerit. [Apponet annos) Hic pro viribus ac flore ætatis accipit. Sic.n. ſe habet ſenſus. Quantū tibi vrgente, iuuentute iam virium decerpſerit, tn̄ nunc illi cura maxima floreſcenti accedet. [Non Pholoë fugax) Quæ viros fugeret. [Albo ſic humero nitens) Pro candido. [Dilecta) Quantum non Pholoë fugax. [Non Chloris) Dilecta generaliter accipe, à quocunque q eam viderit dilecta, & vtique ꝑꝑ pulchritudinem, quam in eo pręedicat pręferendo Chloridi & Pholoë, quas æque pulcherrimas fuiſſe intelligendum. [Gnidiuſq. Gyges) De huius pueri pulchritudine, etiam Ouid. locutus eſt. Mire ſagaces falleret hoſpites. [Diſcrimen obſcurum, ſolutis Crinibus ambiguoq. vultu) ſuauiter hic hoſpites pro ignotis dicit, hoc eſt qui ipſum puerum non noſſent. Sic enim falli poſſint obſcuro ſexus diſcrimine, & ambiguo vultu. [Sagaceis) Quamuis ſagaces. [Diſcrimē obſcurum, ſolutis Crinibus ambiguoque vultu) obſcurum diſcrimen ſexus. ſ. obſcurabat autem per crines ſolutos. POR.

NONDVM ſubacta ferre iugum) Hac Ode diſertiſſima poëta noſter amicum, quem (quia inhoneſtum eſt) non nominat, monet deſinat puellas immaturas ſectari, dicens per allegoriam. [Iuuenca tua) .i. puella, quam ſectaris. [Nondum valet ferre iugū) .i. pondus virile. [Ceruice nondū ſubacta) .i. nondum domita (bis enim dicetur nondum) hoc eſt natura nudum ad Venerem apta. [Nondum valet æquare) .i. ex æquo præſtare. [Munia) .i. officia. [Comparis) .ſ. tauri, hoc eſt viri. [Nec valet tolerare pondus tauri ruentis in Venerem) .i. viri volentis coire, hoc eſt tuum impetum. [Circa virenteis) Perſiſtit in allegoria & metaphora ab iuuenca ſumpta, dicens. [Animus tuæ iuuencæ) .i. iuuenculæ, q̄ ſectaris, eſt circa campos virenteis, hoc eſt cum puellis æqualibus verſaris cupit iuuencæ dico. [Solantis nunc) .i. aliqn̄. [Fluuijs) .i. aquis fluentibus. [Æſtū grauem) .i. dulcibus colloquijs æqualiū, Puellares curas. [Et prægeſtientis) .i. nimis cupientis. [Nunc) .i. aliqn̄. [Ludere cum vitulis) .i. coęuis pueris. [Non cum tau.) .i. viro impetuoſo. [In ſalicto) .i. in loco vbi ſalices creſcunt. [Vdo) .i. aquoſo, qa is ferè humidus, & aquoſus eſt. [Tolle) .i. amoue. [Cupidinem) .i. appetitum, aut cupiditatem. [Vuæ) .i. puellæ. & eſt alia metaphora. [Immitis) .i. nondum maturæ. [Iam) .i. propediem, qa cito matureſcunt puellæ. [Autumnus varius) .i. afferens varias vuas maturas. [Diſtinguet) .i. diſcernet tibi. [Racemos liuidos) .i. vuas adhuc liuentes, & plumbeum colorem hn̄tes. i. nondū plenè maturas. [Colore purpureo) .i. à Vere maturis, hoc eſt ſi paulum expectare poteris, quæ nunc eſt liuida vua fiet purpurea. i. iuuencula vix pubeſcere incipiēs, Viri potens fiet, Ipſa quæ te fugit modo ſequetur te iam. ſ. matura viro. [Enim) Pro quia. [Ætas ferox) .i. robuſta & animoſa, aut quæ tunc erit indomita ſub primo furore amoꝝ. [Curret) .i. feſtināter adueniet. Et apponet illi annos. ſ. aduenientes, & ad Venerem aptos, quos dempſerit tibi, quia ad medium vſque ætatis dn̄r anni venire, & apponi, & poſt medium recedere, & demi. Vnde dicit in Arte, Multa ferunt anni venientes cōmoda ſecum: Multa recedentes adimunt. [Iam Lalage) Exponit allegoriam. i. iuuencula quam tu ſectaris. ASC.

[Petet maritum) .i. commercium viri, fronte proterua, aut quia matri neganti inimica, aut quia ob formositatem superba. [Dilecta).s. ab omnibus tantum. [Quantum).s. non est dilecta. [Pholoë puella illa fugax) .s. ab amatoribus, qui nimis frequentes sunt, & nitens vt Luna renitet .i. resplendet pura, mari nocturno .i. dum effunditur per mare tempore nocturno, sic. [Vt Chloris non est nitens) .i. plusquam Chloris formosa illa puella est nitens albo humero, & nitens. [Vt Gyges puer Gnidius) .i. venereus, aut venustus, vt quem Venus regina Gnidi omnibus gratijs decorarit, quem puerum. [Si tu insereres choro puellarum Discrimen obscurum).i. differentia difficilis cognitu. [Crinibus solutis, & vultu ambiguo).i. dubio, an maris, an fœmellæ. [Falleret hospites).i. aduenas, qui eum in forma, & vestitu virili non nouerant. [Mire).i. licet mire. [Sagaccis).i. rem latentem sagientes, & quadam sagacitate olfacientes.

AD SEPTIMIVM.

Septimium veri amici exemplar proponit, qui amici causa nullum laborem & periculum suscipere recusaret hortaturq; vt Tybur aut Tarentum vrbeis amœnissimas secum deligat, vbi senectam exigat. nam ea regio preterquam quod sit saluberrima, melle, oleo, vino, & omnium rerum feracissima est.

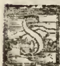
Ode VI. Dicolos, Tetrastrophos: Vt, Iam satis terris niuis, atque diræ.

-υ – – –υυ –υ –υ
-υ – – –υυ –υ –υ
-υ – – –υυ –υ –υ
-υυ-υ

Eptimi Gades aditure mecum, &
Cantabrũ indoctum iuga ferè nr̃a, &
Barbaras Syrteis, vbi Maura semper
Aestuat vnda:
Tibur Argeo positum colono
Sit meæ sedes vtinam senectæ:
Sit modus lasso maris, & viarum,
Militiæque
Vnde si Parcæ prohibent iniquæ:
Dulce pellitis ouibus Galesi
Flumen, & regnata petam Laconi
Rura Phalanto.
Ille terrarum mihi præter omneis
Angulus ridet: vbi non Hymetto
Mella decedunt, viridique certat
Bacca Venafro:
Ver vbi longum, tepidasque præbet
Iupiter brumas: & amicus Aulon,
Fertili baccho minimum Falernis
Inuidet vuis.
Ille te mecum locus, & beatæ
Postulant arces: ibi tu calentem
Debita sparges lacryma fauillam
Vatis amici.

ANTONIVS.

ANTO.

Eptimi Gades) Hac Ode Septimio amicissimo suo poëta scribens, ait secum in vltimas etiam, & asperrimas orbis horas iturum esse, q maximam eius beneuolentiam arguit. optat inde vt tybur senectæ sedes haberi possit, quod si Parcæ non dederint, petet inquit. Tarentum cuius quidem regio sibi præter omnes arridet, Abundat enim malle, vino, oleo, & temperie summa. Hortatur, itaque Septimium velit eo secum pergere vdi defuncto sibi valeat debitas emittere lacrymas. [Septimi Gades aditure mecum) Ode est similis secundæ libri j. [Gades) Insulas Bethicæ oppositas in oceano, de quibus late superius Ode ij. huius voluminis. [Cantabrum) Cãtabri populi sunt in Hispania Taraconensi ad oceanum, vt docet Ptol. lib. 2. Eos autem, & vicinas illis gentes, quæ latrocinia retinebant Augustus oppressit, vt scr. Str. lib. 3. Suet. etiam de Aug. ait: Externa bella duo omnino per se gessit, Dalmaticum adolescens adhuc, & Antonio deuicto: Cantabricum paulò item inferius ait: Domuit autem partim ductu, partim auspicijs suis Cantabriam, Aquitaniam, Pannoniam, &c. [Indoctum iuga ferre nostra) Quo tempore id poëta scripsit. Cantabri ab Romanis subacti non fuerant quod Augustus postea egit, vt diximus, vel indoctum ait .i. non assuetum, nam paulò ante victus fuerat Cãtaber ab ipso Augusto. [Barbaras).i. sæuas. [Syrtes) sunt duo sinus in extrema Africa eas inaccessas vadosum, ac reciprocũ mare efficit, ita incertis moribus nunc in breuia rescindit dorsuosa nunc & æstibus inundatur inquietis. latius tamen videto in Epodo ix. [Maura vnda) Mauri terminatur oceano occidentali. vt scrib. Ptol. lib. 4. de quibus plura lib. vlt. Str. [Tybur) De eo late superius Ode 7. lib. j. [Sit modus) Ordo est, Lasso mihi sit modus .i. finis maris viarum, & militiæ. [Vnde) A quo Tybure. [Parcæ) Chloto, Lachesis, Atropos. [Pellitis ouibus Galesi) Galesus (vt dixit Liu. lib. v. de ij. bel. Pun.) Calabriç flumen est Tarento proximum per quinque millia passuum. Et Plin. lib. 8. scribit, Tarentinas oues fuluas esse, & suæ pulliginis. [Phalanto) Hoc duce Lacones Tarentum Apollinis oraculo condiderunt. de quo multa Str. lib. 6. & nos latius Ode 28. lib. 1. [Hymetto) Hymettus mons est nobilis in Attica, qui mel gignit optimum, vt Str ait lib. x. qui etiam lib. 6. scribit: Tarentinam oram fructum bonitate præcellentem. nam & mel eius & vellera vehementer laudarunt. [Decedunt) Procedunt. [Venafro viridi).i. oleo Venafrano. nam laudes habet olei totus Venafranus ager maxime planis finitimus aruis. Auctor est Str. lib. v. de Campania loquens. [Aulon) Locus est contra Tarentinam regionem, ferax optimi vini, vt Porph. inquit, Acron vero dicit esse montem Calabriæ Mõtem esse comparatione Falerni crediderim. Est autem ordo. Et Aulon fertilis amicus Baccho. [Falernis vuis) Falerno agro fecunda vini, nobilitas erat non lõge à Capua, de quo plura Plin. lib. 14. cap. 9. [Debita lacryma) .i. merita, & amica. [Fauillam) Poëta lib. 6. de Miseni cadauer ait, Postquam collapsi cineres, & flamma quieuit, Relliquias vino, & bibulam lauere fauillam, Ossaq. lecta cado, texit Chorineus aheno. Sappho item ait: Sex mihi natales ierant, cum leta parẽteis: Ante diem lacrymas ossa bibere meas. Optat ergo Horat. vt ei Septimius funus celebret, his in locis amœnis.

ACR. SEPTIMI) Septimum equitem R. amicum & commilitonem suum ac Ode alloquitur, cui se tanta gratiæ necessitudine fatetur astrictum, vt si velit, ad vltimas mũdi nationes ire se cum eo promittat posse. Hortatur tamen vt loca gratissima sibi eligat Tyburis, & Tarenti, quorum & amœnitatem laudat. [Gades) Insulæ sunt Hispaniæ, in vltimam partem oceani. [Cantabrum) Cantabri gens Hispaniæ, siue Galliæ, necdum à Roma victa. de qua Lucan. Si tibi durus Iber, vel si tibi terga dedisset Cantaber hanc Augustus postea superauit. [Barbaras) Inhospitales propter incertum maris. [Syrtes) Loca sunt habitatione remota. Virg. Et Numidæ inferni cingunt, & inhospita Syrtis. [Vbi Maura semper) Propter Africanam addidit Maura, quia vtraque Lybia dicitur. [Sit modus) Modum finem dixit laborum, vt eadem domo & senectam ageret, & vitam finiret. [Galesi) Galesus fluuius est iuxta Tarentum, vbi pro pasture copia, vel dulcedine maiores ouibus lanæ sunt, de quo Virg. Quia niger humectat flauentia culta Galesius. [Vnde) à quo .i. à Tybure. [Regnata) Participium est sine verbi substantia. vt Virg. Thraces arant, acri quondam regnata Lycurgo. [Phalanto) Phalanthus Lacedæmonius fuit, eiectus patria, ac culpa, quòd absentibus Lacedæmonijs, filiæ eorum ex seruis grauidate ediderant. postea reuersi patres tali culpa genitos expulerunt, quorum dux Phalantus fuit, qui Tarentinam condidit ciuitatem, vt fertur octauus ab Hercule. [Ille terrarum) Ordo est. Ille Angulus ridet mihi, præter omnes sup. angulos terrarum, pro loco autem angulum posuit. [Ridet) Lætus est, vt Virg. Mistaq. ridenti colocasia fundet achanto. &, Omnia nunc rident. [Vbi non Hymetto) Hymettus mons est Atticæ regionis, mille abundans, laudat autem Apuliam, & Calabriam, prouincias in qua & Tarentum situm est, cuius se amœnitate, & delitijs delectari dicit. [Nam & melle, & oliuetis præcellunt) Hiemes quoque apriciores habent. [Venafrum ciuitas Samni, oleis abundans. [Et amicus Aulum Fertili Baccho minimum Falernis Inuidet vuis) Hoc est, non impar vuis Falernis. Inuidere enim sibimet solent impares in virtute hic Au-
lon

lon mons est Calabriæ,& quia impar non est, ideo dixit non inuidere. [Ille te mecum) Eleganter se cum Septimio in laudatis locis optat viuere,& eum habere superstitem defunctoq. sibi, iusto persoluere. [Arces) Virg. Aulonisq. arces,& naufragum Syllaceum. [Ibi tu calentem) Ordo est. ibi sparges tu calentē fauillam, vatis amici, debita lachryma, i. naturali aut debita pp amicitiam. Antiquorum.n. mos erat, mortuorum cadauera cōcremare, ideo defuncti fauillam dixit. vt est, Bibulam lauere fauillam.

POR. SEPTIMI Gades aditurae mecum) Hac Ode Septimum equitem Romanum commilitonem suum alloquitur, qua testatur gratissima sibi loca esse Tyburi,& Tarenti. [Cantabrum indoctum iugo ferre nostra) apparet Cantabros, quæ est gens Hispaniæ, siue Galliæ, illo adhuc tempore indomitos fuisse cum dicit, Cantabrum indoctum iuga ferre nostra. [Septimi Gades aditurum mecum) Gades oppidum à pœnis conditum, vt supra osten dimus. [Vbi Maura semper Æstuat vnda) Maura hic pro Africa dicitur, quos, s. tam Africa, ἀπλῶς quam Mauritaniæ generaliter Lybia dicitur. [Tybur Argæo positum colono) Supra ostendimus Tybur oppidum à Tribus fratribus conditum esse, Tyburto, Cathyllo, Cora, quos genere Argiuos esse etiam Virg. testis est, qui ait, Cathyllusque, acerque Coras Argiua iuuentus. ergo Argeo pro Argiuo antique dicitur, [Sit modus lasso maris & viarum Militiaque) Modum nunc pro fine dixit, Optat ergo sibi post laborem maris,& viarum,& militiæ in reliqua ætate Tyburis secessum. [Dulce pellitis oui Galesi Flumen) Galesus fluuius est Tarentinorum Pellitas autem oues dixit, quòd Tarentinæ oues pellibus teguntur. De fertilitate autem,& amœnitate Tarē tini agri,& Virg. in Georg. 4. significat,& sic Titurius ait, Tarenti nos hortorum, qui generis odores, cum vellet intelligi florum. [Et regnata petam Laconi Rura Phalanto) Phalantus Lacedæmonius fuit, quo auctore, & principe Partheniæ Spartiani Tarentum condiderunt. [Vbi non Hymetto Mella decedunt Hymettos mons est Atticæ, vbi optimum mel nascitur. [Decedunt ergo econtrario cedunt compositum, pro simplici. i. cedunt. Sensus autem est. Vbi mel nascitur, quod ab Attico non vincatur. [Viridiq. certas Baccas Venafro) Græca figura, dictum est, Illi certat, pro cum illo certat. Bacca autem, pro oliua dixit. videtur ergo significare Tarentino agro, tale oleum nasci, quale fit Venafrum. [Et amicus Aulon fertili Baccho) Aulon locus est contra Tarentinam regionem ferax boni vini. [Minimum Falernis Inuidet vuis) Pro non inuidet, quia, s. non fit ibi deterius vinum, quam in Falerno agro, inuidet. n. tantum, qui inferior est. [Ibi tu calentem. Debita sparges lacryma fauillam Vatis amici) Legitur etiam Varis Horat.

ASC. SEPTIMI Gades) Septimum amicum, de quo confidit, quod secum in remotissimas, & difficillimas oras proficisci velit præcatur, vt secum Tybur petat. aut si id non detur, Tarentum oppida amœnissima, in quibus vbi reliquum ætatis degerit poëta, rogat vt ab eo optata donetur sepultura. Ordo est. [O Septimi ami. aditure mecum) .i. qui adire mecum velis, si opus sit, vnde hic qualitatem nō tempus notat, Gades .i. insulam illam in vltimis Hispaniæ oris. [Et Cantabrum) .s. populum Hispaniæ. [Indoctum) .i. adhuc insuetum. Farre. i. pati nostra iuga. i. imperia dura. [Et Syrtes Barbaras) .i. Barbarorum. [Vbi vnda Maura) .i. Mauritanica, æstuat semper. [Vtinam Tybur positum) .i. conditum, à colono Argeo. i. Argiuo. s. Tyburto. [Sit sedes meæ sen.) q.d. non te vocem ad Hispanos, aut Mauros. [Et sit mo.) .i. finis maris. i. nauigationis. [Et viarum) .i. itinerum. [Et militie) .i. belli. [Mihi lasso) .i. fatigato. [Vnde) .i. à quo. s. Tybure. [Si Parcæ iniquæ) .i. non fauorabiles Deæ. [Prohibent) .i. arcent me. [Ego pe. flumen Galesi) Illius fluuij iuxta Tarentum. [Dulce quibus pellitis) .i. pelles eximias habentibus, quas Romanicas vulgus vocat. [Et petam rura regnata) .i. recta. [Phalanto) .s. duci Laconi. i. Laconico. [Ille angulus ridet) .i. amœnus videtur mihi. [Præter) .i. supra omnes. s. angulos terrarum. [Vbi mel. non decedunt) .i. nō deorsum cedunt, tanquam inferioris dignitatis. [Hymetto) .i. melli Hymettio. [Et Bacca) .s. oliuæ. [Certat) .i. cōtendit de dignitate. [Venafro) .s. monti. [Viridi) .s. oleis. [Ver vbi) Ordo est, Vbi .i. in quo angulo Tarentino. [Ver) .i. Verna temperies est supple longum .i. diu. [Et Iupiter) .i. aër. [Præbet brumas) .i. brumales dies. [Tepidas) .i. minus frigidos. [Et Aulon) Locus ille Tarentinus. [Fertilis) .i. fœcundus. [Et amicus) .i. Fauorabilis, aut dilectus Baccho. [Inuidet minimum) .i. valde parum, quia parum vincitur. [Vuis Falernis) .i. in Falerno monte Campaniæ nasci solitis. [O Septimi) Ille locus. [Et beatæ arces) Subaudi illæ. s. iam dictæ. [Postulant te mecum tu sparges ibi) .i. in illis montibus. [Fauillam) .i. inflammulam reliquam, dum cadauer vretur. [Amici vatis) .i. hoc est meum, qui tibi amicus sum [Calentem) .i. recenter vstam sparges, dicit lachryma debita, pro officio amicitiæ.

AD POMPEIVM VARVM.

Pompeio Varo commilitonem gratulatur, qui cum M. Bruti, & Cassij parteis secutus fuisset, apud Philippos fuso exercitu euaserit secum non sine Mercurij numine, dicitq; ob amicum patriæ restitutum post iterum expertum periculum, vota marito dijs soluenda, & liberiore compotatiuncula sese enustandum.

Ode VII. Tricolos, Tetrastrophos: Vt,

Vides, vt alta stet niue candidum.

--v---vv-vv
--v---vv-vv
--v---v-v
-vv-vv-v--

SAEPE mecum tempus in vltimum
Deducte Bruto militiæ dulce,
Quis te redonauit quiritem
Dis patrijs, Italoque cœlo,
Pompeij meorum prime sodalium?
Cū quo morantem sæpe diem mero
Fregi, coronatus niteteis
Molobathro. Syrio capillos.
Tecum Philippos, & celerem fugam
Sensi relicta non bene parmula
Cum fracta virtus: & minaces
Turpe solum tetigere mento.
Sed me per hosteis Mercurius celer
Denso pauentem sustuli aëre:
Te rursus in bellum resorbens
Vnda fretis tulit æstuosis.
Ergo obligatam redde Ioui dapem;
Longaque fessum militia latus
Depone sub lauru mea: nec
Parce cadis tibi destinatis,
Obliuioso leuia Masfico
Ciboria exple: funde capacibus
Vnguenta de conchis, quis vdo
Deproperare apio coronas,
Curat ue myrto? quem Venus arbitrum
Dicet bibendi? non ego sanius
Bacchabor Edonis. recepto
Dulce mihi furere est amico.

ANTONIVS.

SAEPE mecum) Pompeius, seu Pompilius familiaris,& commilito, Bruti & Cassij partes cum ipso poëta contra Augustum secutus fuerat, habita clade, victore Augusto, apud Philippos, euasit poëta Mercurio duce, vt scribit Pompeius vero iturum bella subijt tandē redditus patriæ hinc ipsum hortatur, ad debita vota Ioui soluenda, hortatur item, vt secū liberius conuiuium ineat. Nā recepto amico bacchari,& furere sibi dulce erat. O Pompei primæ meorum sodalium, sæpe mecum in vltimum tempus deductæ, Bruto militiæ duce, quis dijs patrijs, & Italo cœlo redonauit te Quiritem? Cum quo sæpe mero fregi diē morantē, coronatus capillos nitētes Syrio Malobathro. [In vltimum tps) In vltimā vitæ metam, quæ bello terminari solet, q̄ plurimis. [Bruto miseriæ dulce) De non late lib. j. in Ode 12. legito. [Quiritem) De Quiritibus vide in Ode j. [Pompei meo

 rum

rum prime sodalium) Vel Pompili meum prime sodaliũ, qu vel non placet. Pompei.n.hic Spõdens est, Inde sequitur Iambus, & Cæsura. Si aũt Pompili meũ leges, erit Trochæus secundo loco, extra carminis vsum. [Diem mo.).i.æstiuum, longũ & tarde euntẽ. [Mero fregi).i.conuiuijs, non.n.mane & vesperi tñ, sed meridie, quoque conuiuabantur. [Malobathro Syrio) Malobathrum vnguenti spẽm esse, Porph.scr. Plin. vero lib.14. cap.j. de gñibus vnguentoꝝ sic ait, Singuli quoque succi nobilia vnguẽta faciunt in primis Malobathron, postea Iris Illirica & Gyzicena amaracus. Et lib.xij. ita, inqt, At & Malobathron Syria, arborem folio cõuoluto, arido colore, ex quo exprimit oleũ ad vnguenta, fertiliore eiusdẽ Aegypto, laudatius ex India venit. [Philippos) Philippi ciuitas est in Macedonia, quæ datos.n.decebatur, Crenida ante Dati nomen appellata, fonte quippe plurimi circa collem habueris scaturiunt aquis. Eum locum Philippus vallo sepsit, & à se Philippos nuncupauit. Condita est.n.ciuitas in prærupto quodam colle. Apud Philippos, demum & Cassius, & Brutus pugnantes contra Augustum & Antonium victi, sibijpsis mortem cõsciuere, de quibus omnibus videto Appianum lib.4. Et nos latius diximus in ode 14. libri j. [Relicta nõ bene) Fugientes enim proiecerant arma. [Parmula) .i. scuto. [Virtus) Non Bruti, & Cassij, & ceterorum. [Mento) Barba & facie, cum strati sunt. [Turpe).i.cruentum. [Mercurius celer) Hoc ait, quoniam poëtę Mercurio quoque subesse dicuntur. Vel ꝙ furto quodam celeri fuga inde euasit. Mercurius.n.occulte speculandi modum inuenisse dicitur. [Denso aere).i.nube. [Te rursus) Ordo est: Te rursus in bellum tulit vnde resorbens. [Fretis æstuosis) .i. mentis furore. [Obligatam dapem) Voto debitum conuiuiũ. [Sub lauru mea) Intelligendum apud poëtæ domum laurum fuisse, siue in hortis domui vicinis. [Tibi destinatis).i.deputatis. [Obliuioso) Rerum obliuionem præstãte, id.n.ebrietas agit. [Massica) Plin.lib.xiiij. de vinis generosis Italiæ, inquit, Certant Massica eque ex monte Gaurano Puteolos, Baiasque prospectantia. [Leuia) Polita, & aglypha.i.non sculpta. [Ciboria).i.pocula.nam proprie sunt folia colocasiæ, in quorum similitudinem pocula facta eodem, nomine appellantur. Auctor est Porph. Plin. autem lib.xxj. scrib. quod in Aegypto nobilissima est colocasia, quam è Nilo metũt. Thyrsum autem cum folijs latissimis, etiam si arboreis comparentur, ad similitudinem eorum quæ personata in nostris amnibus vocamus. Adeo quæ Nili sui dotibus gaudent. vt implexis colocasie folijs in variam speciem vasorum portare gratissimum habebant ferebatur hæc in Italia suo tpe. [Exple) Bibendo euacua. [Capacibus) Amplis. [Conchis) Piscium testis, in quibus vnguenta asseruabantur. [Vnguẽta) Vnguentoꝝ voluptas à nostris quoque inter laudatissima, atque etiam honestissima vitæ bona admissa est, inquit Plin.lib.xiij. Nam Persarum gentis. & Parthorum vnguenta errant. [Deproperare).s.nobis.i.valde properare. [Vdo apio) Quod humidis gaudet, siue vdo apio, inquit, pp vina, & vnguenta, de apio aũt latius supra. [Venus) Taloꝝ iactum significat. Talus.n.sex laterum erat, in quibus canis afferebat iacturam, erat.n.vnius puncti vt scribit Pollux, Venus. & Senio lucrum. Persius: Quid dexter Senio ferret, Scire.n.in voto, damnosa Canicula quantum raderet. August. Præterea scribit, Talis iactis, vt quisque Canem aut Senionem amiserat, in singulos talos singulos denarios cõferebat in medium quos tollebat vniuersos, qui Venerem iecerat. Propert. item ait, Me quoq; per talos Venerem quærente secundos, semper damnosi subsiluere Canes. Sunt qui dicant, ꝙ omnes talorum casus pro consuetudine ludentium assumptorum, erant quinque & triginta, quoꝝ quidam à dijs alij ab heroibus, alij à claris hominibus, aut meretricibus, nomen accipiebant. Qui iactus sex continebat, Senio dicebatur, qui vero vnum, Canis. Acron autem scribit, ꝙ Veneris iactus in talis habebat tricenarium numerum. [Arbitriũ).i. dominum, de quo latius ode iij. lib.j. [Aedonis) Trissyllabum hic legendum est, vt constet carmen. [Item Bacchabor) Non Bacchor, primus.n.pes debet esse spondeus, non trochæus. Sunt.n. Ædonij Thraciæ populi accolentes Hebrum fluuium, vt scr. Plin. lib.iiij. Quod aũt Thraces vino bacchentur, ode xxvij.lib.j. ostendit his verbis, Natis in vsum lætitiæ scyphis pugnare Thracum est.

ACR. O' SÆPE mecum tps in vltimum) Ad Pompeium Varum scribit: gaudens ob eius in patriam reditum, quem commilitonem sibi in castris Bruti & Cassij fuisse commemorat, & bellis ciuilis euasisse pericula Augusto victore, qua gratia liberius se cõuiuiũ exhibere promittit. Ordo est. O Pompei primæ meoꝝ sodalium, sæpe deducte mecum in vltimum tẽpus, Bruto duce militiæ quis redonauit Quiritem te dis patrijs & Italo cœlo? [Redonauit) Reddit, redire fecit in patriam. [Quiritem) Romanum. Notandum tñ. quia singularem numeꝝ posuit, cum plurali numero dicatur. [Italoq. cœlo) Cœlum pro Itala regione posuit, (vt idem alibi) Cœlum, nõ animum mutant, qui trans mare currunt. [Morantem) Prolongo dixit, hoc est æstiuo, qui quasi cum mora spacium suum decurrat. [Mero) Datiuus vel ablatiuus accipitur. [Fregi) Aut consumpsi, aut diuisi, vt à sexta hora significet sæpe epulatos. [Malobathro Sy.) Malobathrum genus vnguẽti est. [Philippos) Macedoniæ campos, aut ciuitas vbi ab Augusto Brutus victus occubuit, vnde & Luc. Video iam Phœbe Philippos. [Parmula) Scuto. [Non bene) Non bene aũt, quia arma in fugam versi proiecerant. [Et minaces) Cassium & Brutum significat, qui se de virtute iactare consueuerant, aut certe milites eorum. [Turpe solum) Aut cruentum, aut quo prostrati turpiter precarentur. [Sed me per hostes Mercurius) Iucunde se dixit à Mercurio liberatum vel ꝙ furtim fugisset, & celerem ostenderet fugam, vel ꝙ poëtæ ad Mercurium pertinere dicuntur. Aëre nebula. vt nube caua eripiã, p hoc, & fugæ latebras tutiores oñdit. [Resorbens) Metaphora a Carybdi, qua.n.impetu quodã significet mentis, & furore correptum, ad Bruti partes reuersum. [Ergo obligatam redde Ioui dapem) Promissum ac debitum redde conuiuium & sciendum dapem singulari numero declinatum. [Sub lauru mea) Vt est illud Virg. Hic tñ hac mecum poteris requiescere nocte, vel certe sub Aug. victoria, aut tanq̃ poëta inuitat amicũ sub suo carmine. [Nec parce cadis tibi destinatis) Vasis vinarijs, ad eius quasi reditũ reseruatis, vt vina bonus q. deinde cadis onerarat Acestes. [Obliuioso) hoc est vino, quo curæ pellunẽ & labor in obliuionẽ venit. [Massico) Pro campano posuit. [Ciboria exple) Aut Alexandrina poma, q̃ hñt similia colocasijs folia, in quorum similitudinem facta poculis eodem noĩe appellãtur, aut certe pro cibo posuit, tanq̃ cibum poculis compensaret. [Funde capacibus) Largius vtere odoribus. [Conchis) Echinis concharum. [Quis vdo) Interrogatiuum est, sed cum exortatione dicitur. [Vdo apio) Viridi, vel quod in locis aquosis nascitur. Corona.n. Appij ebrietatem prohibere dicitur, vt est, Floribus, atque apio crines ornatus amaro. [Deproperare) Festinamur afferre. [Quem Ve.) Archiposiam significat, & tesserarum iactu datum in bibendo primatum. Veneris autem iactus latissimus dicebatur, qui habebat, & tricenarium numerum. [Aedonis) Thracibus Bacchis. [Furere) Aut certe saltare, aut ebrium esse.

O' SÆPE mecũ tempus in vltimum Deducte Bruti duce) POR. Hanc Odẽ ad Pompeium sodalẽ scribit, qua gratulaẽ ei, ꝙ restitutus sit in patriam, & testatur commilitonẽ sibi fuisse in castris M.Bruti. [Quis te redonauit Quiritem) Quiritem ciuem Rom. significat. Attende singulari numero dictum, quod non facile apud veteres inuenies. [Cũ quo morantẽ sæpe mero) Fregi morantem pro longo posuit vt quasi cum mora spatiũ suum decurrat. Fregi aũt diem, vñ, pro eo quod est diuisi dixisse, vt à sexta hora significet se sæpe epulatos. Mero aũt siue datiuo casu, siue ablatiuo accipias habebit suam rõnem. Sẽsus aũt est, illa re fregi diẽ, aut illi rei fregi. [Malobathro) Malobathrum vnguenti speciem esse scimus. [Tecum Philippos) Philippi est oppidũ in Macedonia vbi Brutus perijt. [Cum fracta vir.) Qua virtute se Cassius, & Brutus precipue iactabant. [Et minaces Turpe solum tetigere mento) Turpe solum, aut cruore turpiter fœdatum, vt sanguine fœdantẽ quos ipse sacrauerat ignes, aut nomen est loco aduerbij positũ. [Turpe solum tetigere) Pro turpiter tetigere. Sed me per hosteis mercurius celer Denso pauentẽ sustulit aëre: Sæpe ostendit Hor. se in Bruti partibus militasse. Iucunde aũt à Mercurio se sublatum de illa cæde dicit, significans clàm & quasi furte quodã se inde fugisse. Per celerem ergo Mercuriũ, celeritatẽ fugæ, per id, qđ ait denso aëre, latebras ipsius fugæ intelligi vult. [Te rursus in bellum resor. Vnda fretu æstuosi) Allegoricos signus Pompeiũ post fugam illam impetu quodã mentis petisse rursum partes Bruti. [Obligatã) Promissam, ac debitam. [Obliuioso Massico) Massico vino obliuiones curaꝝ ac solicitudinem faciẽte, vel afferẽte. [Ciboria exple) Ciboria proprie sunt folia colocasioꝝ, in quoꝝ similitudinem pocula facta eodem nomine appellatur. [Quis vdo Deproperare apio coronas, Curuat ne myrto?) Quis interrogatiue cum quodam hortamento dicitur. Vdo aũt apio pro viridi, vel quod in aqua nascitur. Deproperare autem valde properare signat. [Quem Venus arbitrum dicet bibendi) Archiposiam.i.inchoationem bibendi in conuiuio talorum iactu sortiri solebant. Venereus autem iactus in talis summum numerum habet.i.tricenarium. [Nõ ego sanius Bacchabor edonis) Aedonij Thraces sunt quos solet ebrietas fortiores reddere. [Recepto Dulce mihi furere est amico) percipiendum extrinsecus etiã, vt sit. Etiam furere Dulce mihi est, recepto amico.

O' Sæpe

ASC. O SÆPE mecum) Pompeio veteri amico congratulatur, qui nactus gratiam Augusti, ciuitati restitutus est, monetque ut fusius vino indulgeat, suo exemplo, qui ad ebrietatem vsque poturus est, dulce existimans furere amico recepto. Ordo est. [O Pompei prime).i.qui primus es, meorum sodalium.i.amicorũ. [O deducte mecum sæpe in.).i.vsque ad vltimũ tempus.i.donec Brutus victus erat.[Bruto existente duce).i.ductore.[Militiæ).i. qui militasti mecum sub Bruto, tantisper dum ille ducatum præstiterit. [Quis).s.Deorum, aut amicorũ, q.d.quisquis est optimus est.[Redonauit).i.restituit, & iterum donauit.[Dijs patrijs)Hoc est Romanis penatibus.[Et cœlo Italo).i.Italæ regioni.[Te qui ritem).i.Romanum militem. [O Pompeij inq. prime).i.pcipue sodalium. [Cum quo).i.cuius societate ego coronatus capillos .i.hñs capillos coronatos.[Nitentes).i.perfusos. [Malobathro) .i.vnguento illo.[Syrio).i.ex Syria.[Fregi).i.transegi. [Mero).i. bibendo.[Diem morantem).i.æstiuum, & ita nimis longum, nisi mero fractus fuisset. [Ego sensi tecum Philippos) Locum illum Macedoniæ, vbi Cassius, & Brutus pugnantes contra Augustum, & Antonium, victi sunt, sicut Pompeius prius victus fuerat à Cæsare, vnde dicit Virg.j.Georg. Romanas acies iterum videre Philippi. Nec fuit indignum superis bis sanguine nostro Aemathiã & latos Æmi pinguescere campos.[Et sensi celerem).i.præcipitem fugam, & hoc. [Parmula).i. breui scuto. [Relicta).i. abiecto. [Non bene).i.non decenter. quia contra disciplinam militarem. [Cum virtus).s.Bruti, fracta supp.est. [Et minaces).i.illi qui minabantur prius Augustum expellere.[Tetigere mento).s. oppetẽdo.[Solum turpe).i.sanguine fœdatum.[Sed Mercurius) .i.subductio quædam mercurialis, aut blande preces. [Celer).i. cito auxilio veniens. [Sustulit me denso aëre).s. circumseptum, ita vt non viderer.[Per hostes).s.medios. Alludit autem ad Priamum à Mercurio per medios hostes ad tentoria Achillis perductum sustulit dicit me pauentem.[Sed vndã).s.bellorum, vnde & Virgilius, pro bello sæpe diluuium ponit. [Resorbens te rursus in bellum).i.impetus, & furor animi trahens te iterũ in bellum. [Tulit).i.abstuli te.[Fretis).i.procellis à feruore dictis vnde addidit æstuosis. Ergo quia sospes rediJsti. [Redde Ioui).s. liberatori tuo. [Dapem).i.epulum. [Obligatam).i.ad quod dandũ ex voto ei obligaris. [Et depone,)Hoc est repone, seu reclina, & laxa. [Sub lauru mea).i.quæ domi meæ est. [Latus fessum).i.fatigatum, longa militia, quia non destitit cum Horatio, vt iam visum est. [Nec parce).i.ampliter indulge. [Cadis).i.vasis vinaris, vt Aen.j. Vina bonus quæ deinde cadis onerarat Acestes, Littore, Trinacrio &c. Accipitur autẽ continens pro contento, cadis pro vino, quod in eis asseruatum est, vnde addit. [Destinatis).i. deputatis, & additis animo. [Tibi).i.ad tuam voluptatem, aut ad reditum repositis, & seruatis. [Obliuioso)Prosequitur reliquam partem conuiuij, dicens.[Exple).i.sicca, & ebibe. [Ciboria).i.pocula, à ciborijs colocasiæ folijs dicta.[Leuia).i.non aspera.[Massico).s.vino.[Obliuioso).i.curarum obliuionem inducente.[Funde).i.effunde vnguenta. [De conchis).i.concharum testis, capacibus. Deinde conuersus ad pueros suos dicit.[Quis curat deproperare).i.properanter facere coronas.[Apio vdo).i.viridi, & irriguo qui ablatiuus regitur virtute præpositionis.[De verbo iunctæ)Ve pro vel.[Myrto).i.fronde, aut ramo Myrti.)Quem dicet Venus).i.iactus ille dexter talorum. [Arbitrum).i.regem & iudicem bibendi.[Ego Bacchabor).i.furore corripiat, Baccho indulgens. [Non sanius Aedonis) pro Aedonijs.i.æque insane vt faciunt Aedonij Thraciæ populi bibacissimi.[Quia dulce est mihi fuere amico).s.Pompeio: recepto.s.ex periculis:

IN BARINEM MERETRICEM.

Destomachatur in Barinam periuram meretricem, quod promissam sibi noctem non seruarit, doletq; quod ex periurijs quotidie magis ac magis enitescat vt flagitijs dij fauere videantur, & ad perfidiam conniuere: cum non solum ab illa non plectatur, sed crescat etiam, & felicius ei succedant omnia.

Ode VIII. Dicolos, Tetrastrophos: Vt: Iam satis terris niuis, atque dira.

-∪---∪∪-∪--
-∪---∪∪-∪--
-∪---∪∪-∪--
-∪∪--

LLA si iuris tibi peierati
Pœna Barine nocuisset vnquam:
Dente si nigro fieres, vel vno
Turpior vngui:
Crederem. sed tu, simul obligasti
Perfidum votis caput: enitescis
Pulchrior multo: iuuenumque prodis
Publica cura.
Expedit matris cineres opertos
Fallere, & toto taciturna noctis
Signa cum cœlo, gelidaque diuos
Morte carenteis.
Ridet hoc inquam Venus ipsa: rident
Simplices nymphæ, ferus, & Cupido.
Semper ardentes acuens sagittas
Cote cruenta.
Adde, quòd pubes tibi crescit omnis:
Seruitus crescit noua: nec priores
Impiæ tectum dominæ relinquunt,
Sæpe minati.
Te suis matres metuunt iuuencis:
Te senes parci: miseræque nuper
Virgines nuptæ. tua ne retardet
Aura maritos.

LLA si iuris,) Hae Ode Barinen meretricem ANTO.
periuram poëta alloquitur, non.n.vocat persolue rat, nec pacta sibi seruauerat. Dicit autem. Si pœna aliqua, vel etiam minima ,ppter ipsa periuria afficeretur crederet deos esse, vel illos curare mortalia. At vbi periurijs pulchrior efficitur, maternos cineres, & signa cum toto cœlo, deosque ipsos expedit fallere, Quippe periuria omnia Venus Nymphæ, & Cupido rident, hinc & ei amatorum numerus passim affluit. [Iuris peier.).i.iuramenti, & iurisiurandi tibi corrupti, nec seruati. Vnde Cic. lib.iij. Off. sic ait, Non enim falsum iurare, peierare est, sed quod ex animi tui sententia iuraueris, sicut verbis concipitur more nostro, id nõ facere periurium est. Scire enim Euripides Iuraui lingua mẽtem iniuratam gero.[Barine)Id nomen Græcũ. est βαρύνω enim grauo significat. βαρὺς autem grauis dicitur. Poterit igitur Barine latine dici grauis, vel molestia. [Turpior vno vngui).i.minima etiam pœna lueres periurium. Crederem sup.deos esse, vel curare mortalia. [Prodis)Exis.[Publica cura) omnes.n.te appetunt.[Expedit matris) Iurauerat illa per hæc omnia poëtæ obsequi velle. [Expedit)vtile est. [Taciturna signa noctis).i.& Lunã & sidera interdiu latentia, quæ noctis signa dñr, qm̃ in ea apparent, interdiu autem tacere dicuntur, cum non appareant, vnde, & Luna silens, vel tacita dicitur, cum non luceat. Vel dicas taciturna signa noctis, pro taciturnę noctis, nox enim tacita dicitur, quia tunc omnia pene tacere solent hinc Ouid. lib. j. Trist. inquit. Iamque quiescebant voces hominumque, canumque Lunaque nocturnos alta regebat equos. Quod autem per sidera etiam iurarent lib.xij Æn.Maro ostendit his verbis. Hæc eadem Aenea terram, mare, sidera iuro. [Signa).i.sidera, nam (vt Varro scribit lib.iij.) Signa dñr eadem, & sidera. Signa q̃ aliquid significent, vt Libra, æquinoctium. Sidera quæ insidunt atque ita significant aliquid in terris peruredo, aliud ue. [Venus ipsa) Quæ .s.amantibus facilis est. [Semper ardentes acuens sagittas) Propert. item ait de Cupidine. Et merito amatis manus est armata sagittis. Et pharetra ex humero Cnosia vtroque iacet. Ante ferit, qm̃ tuti quam cernimus hostem. Nec quisquam ex illo vulnere sanus abit. Ardentes aũt sagittas dixit Horatius, propter faces, quas etiam cum sagittis habet, exuri aũt, & immensa solicitudine amatorum corda ardere videntur. [Cote cruenta) Dum enim cruentæ sagittæ ibi acuuntur, cruenta sit cos. Multi autem amoris impatientia sibijpsis mortem consciuere.[Pubes)Adolescentia.[Sæpe minatam) Ostendit quantum ab amatoribus diligeretur, nam cum eis etiam minax esset, & asperrima, attamen eã relinquere non poterant. Textus aliqui etiam minati habent, quod placet, est enim sensus, q̃ quamuis sæpe minati essent Barynæ,

rynæ,tamen eam relinquere non valebant. [Iuuencis).i.adolescentibus.[Senes parci) auari & tenaces,metuebant ergo diuitijs suis potissimum. [Aura).i. splendor,& nitor.

ACR. VLLA si iuris tibi peierati) Scenicum principium in Barynen meretricem,intelligitur enim per hāc inuectionem aliquos præcessisse sermones,quibus noctem sibi eadem Baryna iureiu rando promiserit, de hinc postquam fefellit, cum in hæc verba velut amantem erupisse, vt enim dr̄ iuris iurati, ita posuit iuris peierati ꝙ nulla fallens pœna perculsa sit. [Dente si nigro) Maior pœna est meretrici si ob culpā corporis deformitate puniat. [Crederem) aut tibi subaudiatur iuranti, aut deos vindices esse periurij. [Simul) Postq̄. [Obligasti) Deuouisti,non implendo promissa,econtrario enim solui vota dñr. [Pulchrior)auctio est data auctioni.[Iuuenumq́. prodis) amatoꝝ multitudinem significat,dicens eam periuris fieri pulchriorem.[Expedit)propè est, vt putem dum videam non puniri periuria, in contrarium religionis,ac pietatis verti rōnem,hanc enim vult videri sacrilegio, promeritam deoꝝ fauorem.[Taciturna noctis)Obscuræ,siue secretæ & silentis,vt Virg. Tacitæ per amica silentia,Lunæ & sidera cuncta noctat, tacito labentia cœlo,ac si diceret, Fas & omnē mundi maiestatē in sacramento vocare. [Rident sim.)Simplices enim aut perfidiæ amoris cum risu indulgentes,aut qa Nymphę ad ignoscendum faciles sunt vt. Et quo,sed faciles Nymphæ risere,sacello,comites enim Veneris sunt, ad quam pertinent meretrices,[Simplices Nym.).i.non iracundiæ,sed exorabiles.[Ferus & Cup.)Numē Cupidinis demonstrauit immitte,& implacabile, & quod ignoscere nesciret,nisi voluntatem Veneris,& iudicium sequeretur,vt Virg. Iamque ibat dicto parens, & dona Cupido. [Semper ardentes ac.) aut semper ardentes,aut acuens semper. [Cotę cruenta)Non in cote cruenta,sed in qua acuit,vt occidat, immoderatus .n. amor, maturat exitium & declinatur hæc eos, huius cotis. [Adde)adiunge his,quæ tibi creuerunt experiurio. [Tibi crescit)Tuæ prostitutioni.i.subinde crescentes amatores, [Seruitus crescit noua) Semper adiunguntur tibi noui,nec priores relinquunt te,quamuis relicturos minentur.[Tectum) Lupanar.[Sæpe minaci)vim amoris expressit vt ꝙ à seruis fieri cōsueuit, hoc amatoribus non liceat dum contempti se deserturos minentur & sic noui veniant,vt non abscedant priores. [Iuuencis) Filijs iuuenibus, metaphora à tauris, vt supra, Nec tauri ruentis in Venerem tolerare pondus. [Te seues parci)propter dilacerationem patrimonij,quę meretricū incitamentis sæpe contingit. [Miseręq. nuper)Timore repudij. Maior enim in recenti charitate dolor est solicitati cōiugis,maior vis meretricis animum affectione occupatū vicisse. [Aura) aut facilitas qua in amorē trahuntur, aut vnguentorum odor, vt ipse superius, Auræ fallacis.

POR. VLLA si iuris tibi peierati Pœna Barinæ) Scenicum principium intelligendum.n.aliquos sermones præcessisse, qbus Baryna hæc noctem iureiurando interposito promiserit. Deinde postq̄ fefellerit,tum in hæc verba hunc erupisse.[Dente si nigro fieres,vel vno) Subaudiendū extrinsecus saltem leuissimam pœnam ob periurium sensisses. [Sed tu,simul obligasti) ac periurio te deuouisti.[Enitescis Pulchrior multo) adeo multo pulchrior es post periuria vt iuuenes te vniuersi diligant. [Ergo iuuenum publica cura)pro omnium iuuenū dictum est,apud Salust.Publicani miseroꝝ causam. [Expedit matris cineres opertos Fallere) sensus est. Cum hoc videatur,propè est, vt putem rōnem pietatis,ac religionū in contrarium esse versam,vt qui impij,atq; irreligiosi sint magis deos promereantur.[Gelidaque diuos)Morte carenteis) Et hic & in eo,qui antę hunc sensus est per zeugma.i. in coniunctione ex superiore accipiendum,expedit fallere. Ridet hoc inq̄ Venus ipsa,rident Simplices Nymphæ,ferus & Cupido)Ridet periurium suum Venus,quæ .s. amātibus facilis est. [Rident Nymphæ) Sic illud dr̄,Sed faciles Nymphæ risere sacello.[Semper ardentes acuens sagittas Cote cruenta) Nimium ἀμφίβολος, vtrū semper ardentes intelligendum an semper acuens. Eleganti aūt conceptione de amore dr̄,& ardētes sagittas,& semper acuens cruenta cote.[Nec priores Impiæ tectum dñæ relinquunt,Sæpe minati) Hoc ostendit, ēe illis amatoribus gratā esse quibus fuerit iniuriosa.[Te suis matris metuunt iu.)Iuuenci ergo non tm̄ boues dñr,sed homines,quamuis in vsu sit,vt nō nisi per diminutionem iuuenculos dicamus. [Tua ne retardet au.) amoris aura,quæ ad te eos fert, sed vtriq; hoc per allegoriam dr̄.

ASC. VLLA si iuris) Barynes meretricis speciem mire, sed more amatoꝝ,extollit,qn̄ quidem etiam periurio,& forma,& fauor illi accedat,vnde & Iupiter, Amasij poetæ testimonio,periuria ridet amantum,Id aūt fictum est,quia meretrices multum expetitæ,coguntur multis noctem promittere, & ita multos fallere,& quia Nitimur in vetitū semper,cupimusq́. negata,ideo pulchriores viri,vbi peierarint.In vsu aūt nō est periuro,sed peiero,licet periurus & periurium ex vsu dicantur.Ordo est. [O Baryne gratuis) Et Pomposa meretrix. [Si vlla).i.quæuis vna,q d.vel minima. [Pœna iuris).s.iurandi. [Peierati).i.periurio violati. [Nocuisset tibi vnq̄).i.quouis tpe,q.d. vel semel. [Et si fieres turpior vel).i.saltem. [Vno dēte nigro).i.denigrato. [Vel vno vngui nigro).i.denigrato. [Ego crederem).i.fidem hr̄em, ꝙ dij curarent mortalia aut ꝙ punirēt periuria,& cetera scelera,sed tu.[Simul) .i.statim,vel in eodem instanti. [Dum obligasti).i.ob noxiū fecisti,votis.s.dijs promissis. [Caput tuū perfidum).i.periurio violatum.[Enitescis).i.manifeste appares. [Pulchrior multo).s.quā prius.[Et prodis),i.procedis.s.ē domo,aut templo. [Publica cura).i.solicitudo iuuenum.i. oēs iuuenes tui amore solicitantur, ob speciem tuam. [Expedit).i.expediens,& vtile tibi est.[Fallere).s.periuria,quia pulchrior efficeris. [Cineres matris opertos) .i.sepultos,per quos iurare vt per rem carissimam soles,vnde Ascanius Aen.ix.Per caput hoc iuro,per quod pater ante solebat. Et fallere signa taciturna noctis.i.tacite labentia. [Cœlo toto).i. quæ in toto sunt cœlo,& diuos qui in cœlo sunt. [Carētes morte gelida).s.ab effectu.i.deos immortales,vbi tria cōmemorat,inferos,superos,& sidera pro intermedijs. Inquam.i.volo dicere, ꝙ ipsa Venus dea amorum. [Ridet hoc).s.periurium tuum. [Et Nymphæ).s.Deæ. [Simplices).i.faciles,&'exorabiles non pensitantes grauitatem periurij. [Et Cupido ferus).s.in amatores,acuens semper cote cruenta(quia finis multorum mors est). [Sagittas).s.amatorum.[Ardētes).i.fasces,rident hoc. [Adde,ꝙ pubes)Dicit quod cum formæ accessione. fit etiam amatorum numerus copiosior,quod (vt dixi) in gratiam Barynes dicit. Nam nihil mulieribus gratius,quam ꝙ pulchræ, & multis dilectæ prædicantur. Ordo est. [Adde).s.superioribus,vtpote quod formosior & dijs charior prodis.[Quod omnis pubes).i.multitudo pubescentium,quæ adhuc ignara doli,& rerum imperita est. [Crescit).i. Accrescit tibi,&. [Quod ser. no.) .i. multitudo amatoꝝ, qui tibi serui sunt. [Crescit tibi)Nec priores.s.serui,seu amatores. [Sæpe minati).s.te derelinquere. [Relinquunt tectum dñæ impiæ) .i. tuum, quæ ipsis impia & crudelis, atque inhumana es dña & ita propter impietatem tuā minati sunt te derelinquere, sed forma, & amoribus irretiti, ꝙ minantur efficere nequeunt. [Matres metuunt te suis iuuencis).i.filijs adolescentibus, aut iuuenibus,ne perpendantur te aut quia mulieres potius optant vt filij à multis expectantur,sicut apud Pers.Sat.ij. Hunc optent generum rex & regina puellæ. Hunc rapiant, dicamus iuuencis .i. iuuenculis filiabus,ne minus formosę procos,aut maritos nō inueniant, Et senes parci metuunt te,aut propter filios,quos in te perditum iri verētur,aut propter filias,quibus vtpote minus formosis,& minus amatis ob id grandiorem dotem parare debent, & virgines.i.iuuenculæ adhuc ætate vigentes,miseræ.i.miserandæ ꝙ minus formosæ,non tamen minus Veneris appetētes sperantur,nuptæ.i.marito iunctæ nuper.i.nunc parum ēst temporis .i. paulò ante metuunt,ne aura .i. splendor aut fauor tuus retardet.i.retineat quo minus domum redeant maritos.s.suos.

SÆPE minaci. Sic legit Porphyrio, sed legendum potius minaci vt sit participiū id quod & Acroni placet,vt sit ordo, nec priores amātes.s.relinquunt tectū impiæ dñæ sæpe minati.s.relicturos se eā,quod valde miserum,vt quod à seruis fieri cōsueuit, id amatoribus non liceat, licet contempti deserturos se eam, q̄ amant,sępe minati fuerint. Expressit,n.vim amoris,vt ait Acron. Nam qui capti amore sunt,iniurias,contumelias,contēptus, exclusiones,& id genus cetera pertinaciter ferunt peiore conditione,q̄ serui. Adde quod eas,quarum amore capti sunt,appellant Dominas,vti serui, nam dñs, & seruus correlatiua sunt pulchræ Propertius amantium hæc expressit seruitutem his versibus: ALD. MAN.

Tum mihi constantis deiecit lumina fastus,
Et caput impositis pressit amor pedibus.

AD VALGIVM.

Consolatur Valgium amicum suum,virum literatum,& consularem, impatienter ferentem mortem Mystæ pueri carissimi atque omnium rerum vicissitudinem esse ait, non semper flare ventos oriri tempestates, & imbres non semper Nestorem, & Priamum fleuisse filios suos extinctos, quare à fletu tandem cessandum,& Cæsaris triumphis congratulandum.

Ode IX. Tricolos, Tetrastrophos: Vt, Vides,Vt alta stet niue candidum.

Non

-∪--∪∪-∪-
--∪--∪∪-∪∪
--∪---∪--
-∪∪-∪∪-∪--

On semp imbres nubibus hispidos
Manãt in agros: aut mare Caspium
Vexant inæquales procellæ
Vsque: nec Armenijs in oris
Amice Valgi stat glacies iners
Menses per omneis. aut aqlonibus
Querceta Gargani laborant:
Et folijs viduantur orni.
Tu semper vrges flebilibus modis
Mysten ademptum: nec tibi vespero
Surgente, decedunt amores,
Nec rapidum fugiente solem.
At non ter æuo functus amabilem
Plorauit omneis Antilochum senex
Annos: nec impubem parentes
Troilon, aut Phrygiæ sorores
Fleuere semper. desine mollium
Tandem querelarum: & potius noua
Cantemus Augusti trophæa
Cæsaris: & rigidum Nyphaten,
Mediumque flumen gentibus additum
Victis, minores voluere vertices:
Intraque præscriptum Gelonos
Exiguis equitare campis.

ANTO.
On semper)Obierat Valgio puer carissimus vn
de plus æquo dolore afficiebat, Hinc Hor. eũ so-
lari cupiens per similitudines, inquit, nõ semper
manare pluuias, nõ semper in mari pcellas, esse
non semper esse in Armenia glaciem nõ semper
Aquilonibus vexari siluas, hoc est nõ semp in re-
bus esse turbationes, & aduersa ipse tñ continue sibi ademptum
puerum lacrymabatur nulla quiete habita. Et cum Nestor Anti-
lochum filium apud Troiam extinctum non omnis suæ vitæ an
nos plorauerit, nec etiam Troilum parentes, sororesq. fleuerint
semper, debet etiã ipse multo magis abstinere a querelis, Augu
stique Cæsaris nouam Medorum victoriam vna secum decantare.
[Nõ semper imbres nubibus hispidos)ode est similis nonę lib. j.
Imber. [Imbres nubibus Manant) Plin. lib. ij. scrib. q̃ a terra caligo hu-
mida, & per vapores fumida exhalat, hinc nubes quæ in sublime
egressæ in liquorem soluuntur. [Hispidos agros) Incultos, & du
Caspium mosos. [Manant) prosiliunt, erumpunt, exeunt. [Mare Caspium)
mare. id mare ad septentrionem est, vt Str. docet lib. xj. qui etiam lib. v.
ait, Mare Caspiũ à plerisque vocari Hircanum. [Inæquales pro
cellæ) .i. asperrimi venti, & tempestates. [Armenis in oris stat gla
Armenia cies iners) Armenia maior est, & minor, est aũt ad septentrionẽ,
Garga- de qua legito Ptol. lib. v. & Strab. lib. xj. [Stat) Horret. [Iners)
num. Inertes reddens. [Gargani) Garganus promontorium est prope
Apuliam ad stadia ccc. protendens in pelagus. Orientem pro-
spectans, vt Strabo ait lib. vj. [Orni) pro quibuscunque arbori-
bus posuit. De ornis autem plura legito Ode ix. lib. j. [Flebilibus
Mystes. modis) Luctuosis versibus, & cantibus. [Vrges) Fatigas. [Mysten)
pueri nomen est hoc loco. μύστης aũt sacra discens dicitur, mysti-
cus arcanus. [Vespero) Plin. lib. ij. cap. viij. de Venere ait, Præue-
niens quippe, & ante matutinum exoriens Luciferi nomen acci
pit, vt sol alter, cõtra ab occasu refulgens nũcupatur vesper pro-
rogans lucem vicem ue lunæ reddens. [Surgente) .i. in occasu ap
parente. [Fugiente) .i. mane ipso, fugere enim vr̃ à Sole cum non
Nestoris appareat ille exorto. [Ter æuo functus) periphrasis est Nesto-
anni. ris, qui apud Ouidium, inquit, Vixit annos bis centum, nunc ter
tia viuitur ætas multi interpretantur annos xc. inter quos etiam
Acron, & Eustathius commentator Homeri, attribuentes seculo
triginta annos, is aũt in bello Troiano Antilochum filiũ amisit
interfectum ab Hectore, vt Ouid. j. Epist. narrat, aut à Memnone
vt scribunt alij. Iuuen. Sat. x. de Nestoris fletu meminit, de Nesto
re etiam plura diximus. Ode xv. lib. j. [Troilon) Is Priami filius
puer Achilli congressus est, & occisus, de quo Virg. lib. j. Æn. Et
Plaut. in Bacch. ait, Ilio tria fuisse audiui fata, quæ illi forent
exitio, signum ex arce si perisset, alterum etiam est Troili mors.
tertium cum portæ Scææ limen superum scinderetur. [Sorores)
Cassandra, Polyxena, & Creusa Aeneæ vxor. [Desine mollium
querelarum) per hypallagen desine molliter queri. [Trophæa) Trophæa.
Trophæon græci dñt, latini vero trophæum, à τροπὴ, quod est cõ
uersio. τροπὴ verto, τροπόω in fugam verto. Qui aũt dux hostem
conuertere, trophæum merebatur, qui vero plenam victoriam
consequeretur, triumphum. Sæpe aũt arbor in qua hostium spo-
lia affigebãtur, trophæum dicebatur, quod late poëta ostendit in
principio lib. xj. Aen. [Trophæa Cæs. Aug.) scribit Suet. Parthi Augusti
quoque Augusto, & Armeniam vindicanti facile cesserunt, & si- laus.
gna militaria, quæ M. Crasso, & M. Antonio ademerãt, reposcen
ti reddiderunt, obsidesq. insuper obtulerunt, Scythas quoq; pel
lexit ad amicitiam P.R. vltro per legatos petendam. [Nyphatẽ) Niphates
Nyphates mons est in Armenia Masio monti orientem versus
imminẽs, vt Str. lib. xj. docuit. Est etiã fluuius vt hic, & apud Luc.
Armeniusq. tenens voluentem saxa Nyphatem, & Iuuen. Sat. vj.
Quosdam facit esse Nyphatẽ in populos, magnoque illic cuncta
arua teneri Diluuio. [Medumq. flumẽ) Media (vt Str. edocet lib.
xj.) Duplex est maior, & minor in maiori æstatem Parthorum re-
ges agebãt, frigida enim est Media. Media maior olim toti Asiæ Media.
dñata est. Traduntq. Medos multarum rerum auctores Armenijs fuis
se. Est aũt Media Borealis, & Armeniæ iuncta. [Medumq. flumẽ)
Araxẽ intelligit, q Armeniam, & Atropaciam .i. Mediam mino- Araxes.
rem terminat, & in mare Caspium egreditur. Tigris etiã labitur
per Atropaciã fluuius celerrimus, vnde, & nomẽ habet. Nam Me
di sagittam tigrin vocant Auctor est Str. lib. xj. [Gentibus additũ
Victis, minores voluere vertices) Vult Nyphatẽ, & Araxẽ, siue Ti Tigris
grin cũ peruenerint ad victas gentes, i. in Armeniam, & Mediam flu.
tanquã ipsi etiam victi sint, fluere lenibus, & mollioribus vndis.
[Vortices) Vorsus, & vortices dixere antiqui, quæ primo Scipio Vortices.
Africanus in e, literam secundam vertisse dr̃, est autem contorta
in se aqua, vel quicqd aliud similiter vertitur, inde pp flexum ca
pillorum, pars summa capitis, id Fab. lib. viij. docet. [Intraq. præscri
ptum) .i. constitutum terminum ab ipso Augusto ne latius vaga-
rentur vt olim. [Gelonos) Geloni (vt Sol. scribit) populi sunt in Gelon.
Scythia, q de hostium cutibus, & sibi indumenta faciunt, & equis
suis tegmina, vtque Mela scr. Geloni vrbem ligneam habitant.

NON semper imbres nubibus hispidos) Valgium hac Ode A C R.
consularẽ alloquitur amicum suum, quem cõsolatur Mystis pue
ri sui delicati mortẽ grauiter ferentem indicãs mala hominibus
non esse continua. [Glacies iners) Aut quæ cursum gelata nõ ha
bet. Vt concrescunt subitæ currenti in flumine crustę. aut quę ni
mietate frigoris pigros efficiat vt Cõfertoq. agmine cerui Tor-
pent mole noua. [Querceta Gargani) Vt pineta æsculeta, sic &
querceta posuit. [Et folijs viduantur) Non semper folijs viduan
tur arbores, hoc est. Dum in omnibus sint vices tpum, continua-
re luctum Valgium non debere. [Flebilibus modis) Quia poëta
erat Valgius, & mœrorẽ suum cõsolabatur luctuosis carminibus.
[Adẽptum) Tanquam mortuũ fleret solatio suo ademptum. [Fu-
giẽte) sub Hespero, vt duo eum tpa tenere mõstraret. [Senex) Ne
stor, q xc. annis, hoc est tribus ætatibus vixisse firmatur, vnam .n.
ætatem xxx. annos ponebant, nõ ergo eũ dicit omni vita sua An
tilochũ suum filium fleuisse. [Nec impubem parentes Troilon)
Troilus Priami filius ætate impar cõgressus Achilli, de quo Virg.
Parte alia fugiens amissis Troilus armis Infelix puer atq; impar
cõgressus Achilli, tanq̃ nec ipse parentibus fletus sit. [Mollium)
Quæ nimiũ teneri affectus sint, & desine querelarum, pro desine
queri, figura hypallage. [Et potius noua cantemus Augusti tro-
phæa) Tanquã si dicere. Melius remoto luctu Cæsaris facta can
temus. [Et rigidum Nyphaten) Scythiæ fluuium. Plerique pu-
tant Armeniæ montem. [Medumque flumen) poëticæ quasi, &
fluuius se victum sentiat, vt Et pontem indignatus Araxes, & Eu-
phrates ibat iam mollior vndis, vnde gentes tũ victas vult intelli
gi, quæ circa flumina sunt. Euphratem tñ Indorum amnem vult in
telligi. Ordo est. Cantemus Medũ flumen voluere minores vor
tices additũ victis gentibus. [Intraq. præscriptũ) Intra constitu
tũ. Augustus enim fines Gelonis statuit quos victi egredi non au
derent, sed præscriptis limitibus tenerentur, cum ante vbi libuis
set, excurrerent. [Exiguis equitare campis) A Cæs. determinatis.

NON semper imbres nubibus) Hac Ode Valgium consu- P O R.
larem amicum suum solatur morte delicati pueri grauiter affe-
ctum. [Non semper imbres nubibus hispidos manant in agros)
Latet sensus in hac elocutione, intelligi .n. vult, nec semper pluc-
re,

re, nec ſemper agros hiſpidos eſſe.i.horridos, per quod intelligẽdum aduerſa hominibus non poſſe eſſe continua, ac ſempiterna. [Nec Armenijs in oris Amice Valgi ſtat glacies iners) Nam, & hic, & in ſubiectis ſenſibus ſemper ex ſuperiore zeugma intelligendũ. [Aut Aquilonibus Querceta Gargani) Garganus mõs eſt Apuliæ, in quo fuit Sipõtus vrbs, & Arpi oppidũ à Diomede conditũ. Querceta aũt dñr, vt pineta, & vineta, à querceis.ſ.arboribus. [Orni).i.lõtanæ arbores ſunt. Virg. Deſcendere mõtibus Ornos. [Viduant) Priuantur. [Tu ſemper vrges flebilibus modis Myſten ademptũ nec tibi veſpero Surgente, decedunt amores) Myſten ſemper vrges .i. inſtanti querela quereris Veſpero ſurgente [Solem).i.Orientem, cũ veſper ſtela, Veneris reſurgit.i.occidit. [At non ter æuo functus) Neſtorem ſignificat, q̃ traditur tribus ſeculis vixiſſe. Antilochum aũt Neſtoris fuiſſe filium notum eſt, [Deſine mollium Tandem quer.) Deſine querelarum græca elocutione figuratum eſt, alio q̃ nos deſine queri dicimus. [Et rigidum Nyphaten) Nyphates Armeniæ mons eſt, in quo magna frigora ſunt. [Medumque flumen gẽtibus additum victis) Videtur Euphratem Medoꝵ ſignificare, quem ait gentibus victis additũ eſſe .i. in numerum victarum gentium acceſſiſſe, & additũ victis poëticæ, quaſi ſit fracta fero impetus eius poſtquam victus ſit.

ASC. NON ſemper imbres) Argumento Naturæ, quæ viciſſitudines amat, & virorum fortium, qui à lacrymis temperarũt, hortatur Valgium poëtam non vulgarem, vt ſuper Myſtæ puero defuncto lacrymis ſedatis ad lætas Auguſti laudes dicendas accingantur dicens, O Valgi amice. Imbres.i.pluuiæ denſæ terram imbuentes, non ſemper manant.i.diſtillant, nubibus.i.ex ipſis nubibus in agros hiſpidos .i. hirſutos, & aſperos vepribus, & dumis, aut procellæ inæquales .i. vndæ maximis ventis agitatæ, ita vt mare inæquale.i.nimis turgidum faciant, ſupple non ſemper vexant.i. moleſtant, & huc illuc vectant, mare Caſpium, quod ad ſeptentrionem vergit, vbi ſęuiſſimi ſunt venti. Nec glacies iners enim inertiam inducens, propter frigus, quod Maro pigrum vocat, ſtat .i. rigeſcit, in oris .i. regionibus, Armenijs .i. ad ſeptentrionem vergentibus, vſque .i. continue per omnes mens, aut querceta Gargani .i. loca conſita quercubus in Gargano monte Apuliæ creſcentibus laborant.i.vexantur vſque per omnes menſes, & orni.i.arbores illæ, non viduantur.i.ſpoliantur vſque per omnes menſes, folijs.i.frondibus. Et tamen vrges.i.premis inceſſanter, Myſten.ſ.puerum, ademptum .i. ablatum tibi per mortem, vrges dicit modis flebilibus .i. luctuoſis verſibus, vt Elegijs, aut Nenijs, nec amores.i.vehementes ardores ex amore prouenientes, decedunt tibi.i.à te, aut in conſolationem tui. Veſpero ſurgente.i.in occaſu apparente, nec fugiente.i.dum fugit eadem ſtella Veneris. quæ noctu veſper, aut Veſperus dicitur, & mane Lucifer. Solem rapidum.ſ.mox appariturum, & ſecum nitorem ceterorum ſiderum rapientem.i.nec veſperi nec mane. [At ſenex) .ſ. Neſtor, [Functus ter æuo) .i. tertiam agens ætatem .i. (vt quidam volunt) tertium curſum Saturni, non plorauit Antilochum.ſ.filium ſuum. amabilem.i.licet amabilem, & occiſum ante Troiam, omnes annos.ſ.vitæ ſuæ, nec parentes.ſ.Priamus, & Hecuba, aut ſorores Phrygiæ.i. Troianæ vt Caſſandra Creuſa, Polixena, & ceteræ fleuere ſemper Troilon.ſ.filium illorum, & fratrem harum, impubem .i. adhuc vix pubeſcentem, cum ab Achille occideretur. vnde Æn.j. Parte alia fugiens amiſſis Troilus armis Infelix puer, atque impar congreſſus Achilli. Deſine tandem querelarum mollium pro eo quod eſt molliter, conqueri, aut deſine cantare trophæa.i.victoriam à vertendo hoſte querelarum mollium.i.quæ cum molles ſint, de te tamen trophæum agunt, & cantemus noua trophæa Auguſti Cæſaris, & cantemus Nyphatem fluuium Armeniæ rigidum .i. durum ac vincendum .i. accolas Nyphatis rigidos, & flumen Medum .i. Medicum .ſ. Araxem, additum.i.quia additum eſt, gentibus.ſ.reliquis, victis.ſ. ab Auguſto, voluere minores vortices.i.ſe ob pudorem conſtringere, & minores facere gyros, hoc eſt populos minores excurſus, & cantemus in laudem Auguſti, Gelonos populos illos Scythiæ ſtigmata ferre ſolitos, equitare campis exiguis, intra pręſcriptum.i.diffinitum, & aſſignatum, quaſi ex præſcripto ab Auguſto locum.

AD LYCINIVM.

Docet Valgium Lycinium, ad beate viuendum opus eſſe ſumma animi temperantia, & prudentia, vt ne quid ſupra conditionem noſtram tentemus aut contra animi humilitate in ſordeis deuoluamur, tutius eſſe intra præſcriptum vitæ finem manere deliberato animo ad omnem euentum fortunæ.

Ode X. Dicolos, Tetraſtrophos: Vt, Iam ſatis terris niuis, atque diræ.

–∪–––∪∪–∪–∪
–∪–––∪∪–∪––
–∪–––∪∪–∪––
–∪∪–∪

Ectivs viues Licini, neque altum
Semper vrgendo: neque, dũ procellas
Cautus horreſcis, nimium premendo
Littus iniquum.
Auream quiſquis mediocritatem
Diligit, tutus caret obſoleti
Sordibus tecti; caret inuidenda
Sobrius aula.
Sæpius ventis agitatur ingens
Pinus: & celſæ grauiore caſu
Decidunt turres: feriuntque ſummos
Fulmina montes.
Sperat infeſtis, metuit ſecundis
Alteram ſortem bene præparatum
Pectus. informeis hiemes reducit
Iupiter: idem
Summouet. non, ſi male nunc: & olim
Sic erit, quondam cythara tacentem
Suſcitat muſam, neque ſemper arcum
Tendit Apollo.
Rebus anguſtis animoſus, atque
Fortis appare: ſapienter idem
Contrahes vento nimium ſecundo
Turgida vela.

Ectivs viues) Lycinio Poëtæ ſcribit, hortans eum ad temperantiam, & mediocritatem, nam q̃ ſumma petunt, multis ac varijs caſibus opprimũtur, inde grauius decidunt. Qui vero infima tenent, ignaui ſemper habent, & nullius ſunt precij. Ad illud ẽt exhortatur, ne.ſ.deſperet meliora lapſis, ne ue confidat nimiũ ſecundis, eſt.n.omnium rerum viciſſitudo vt & Terent. ſcribit. [Rectius viues Licini, neque altum) Ordo eſt. O Licini rectius viues, neq; ſemper vrgendo altum, neque nimium premendo littus iniquum, dum cautus horreſcis procellas. [Altũ).i.pelagus, eſt autem hic allegoria, vult .n. intelligere ſumma minime adeunda, infimaq. fugienda, mediocria vero ſequenda. [Procellas) Caſus arduos, & pericula. [Littus iniquum) propter vada, & ſaxa nautis periculoſa, intelligit autẽ ſordidæ, & humilis vitæ ſtatũ, & anguſtias. [Auream med.).i.felicem, & pulcherrimam, vnde & Phil.lib.iiij. Pol. ait, ꝙ in omni ciuitate ſunt tres ſpecies hominũ, Diuites, pauperes, & mediocres, inter quos optimi ſunt mediocres, q̃a medium ſemper eſt optimæ. [Tutus) Phil. idem lib.iiij. Polit. ſcribit, Mediocres ciues magis ſaluari, q̃m nec inſidias patiuntur, nec fraudes faciunt vt alij, quapp ſine periculo viuunt. Ibidem quoque ait, quanto magis aliq̃d accedit ad mediũ, tanto melius, quãto magis diſtat ab medio, tãto peius & lib.ij. Eth. ait, ꝙ exuperatio, & defectio bonum ipſum corrumpunt, mediocritas vero cõſeruat. [Obſoleti) inquinati, & polluti. Obſolere eſt de vſu exire. [Sobrius) Temperatus, moderatus, ſine ebrietate. [Inuidenda).i.pulchra, ingenti, ſuperba, ſublimi, & ex qua inuidia oriatur. [Sæpius ventis) per exempla oſtẽdit ſumma oĩa caſibus aſperis opponi. [Sæpius ventis) Ouid. ẽt ait. Sũma petit liuor, pflant altiſſima venti, Sũma petunt dextra fulmina miſſa Iouis. [Sperat infeſtis) Id q̃dẽ viri fortis eſt, vñ Phil. lib.4. Eth. ait, Etenim nemo tollerantior eſt maloꝵ hoĩe fortis, is aũt (vt idẽ ait) hõ fortis proprie dr̃, qui circa honeſtã mortem, & ea oĩa quę repente eueniunt, atque afferunt ipſam, interritus eſt. [Alteram ſortem).i.iniq̃ fortunam. [Præparatum).i.inſtitutum ab virtute, & edoctum. [Informes hyemes) Turpiſſima tempeſtates, bonoꝵ aũt, & maloꝵ viciſſitudines eſſe oſtendit. [Olim) In futurũ. [Sic erit)

ANTO.
Mediocres.
obſolere
Fortis vir.

erit) Hic sit punctum. [Quondam) i. qñque, iungitur. n. sequentibus, posses et iungere superioribus, sed tunc in futurum significaret, & olim in pteritum. [Apollo) Scribit Diod. lib. vj. Apollinem dicit cytharæ, eiusque musicæ inuentorem fuisse. Macr. aũt lib. j. Sat. scribit, Arcu, & sagittis Apollinis simulacra decorari, vt per sagittas intelligatur vis emissa radiorum manu, tñ dextera Gratias gestare, arcum vero cum sagittis sinistra, ꝙ ad noxam sit pigrior, & salutem dextra manu promptior largiatur. Idem quoq; est in ode xij lib. j. [Augustis) Anxijs. [Contrahes) Metaphora est. Illud autem Senecæ, quod diximus, & hic conuenit, Nemo confidat nimium secundis nemo desperet meliora lapsus.

ACR. RECTIVS viues) Ad Lycinium scribit, monens periculosum esse magna tentare, nec rursum si pericula timeãtur inter angustias humilem vitam sordide continendam, & per allegoriam nauigantium mediocritatem suadet esse sequendam. Ordo est. Lycini dum cautus horrescis procellas rectius viues, neque semper vrgendo, neque nimium premẽdo iniquum littus. i. nauigãtibus periculosum. [Auream) Beatam. Virg. Aurea quæ perhibent, illo sub rege fuerunt Secula. [Obsoleti) Squallidi, sordidi. [Caret inuidendi Sobrius aula) Inuidia mediocritatem carere dicit ex magnis ædibus quæ solent obrui inuidia. [Sæpius ventis agitatus ingens Pinus) Metaphora ab arboribus, & ædificij, tanquam maiora, & in alto posita periculis subiacere semper, & casibus, vt Iuuen. Numerosa parabat Excelsæ turris tabulata, vnde altior esset Casus, & impulsæ præceps immane ruinæ. [Feriuntq. summos Fulmina montes) Acroceraunia dicit, quibus à frequenti fulmine nomen est datum. [Alteram sortem) Fortunam bonam, aut malam. [Bene præparatum) Instructum ingenio, & forti doctrina fortunatum, præparat. n. se ad temperandam felicitatem, & aduersam tenendam. [In formes) Turbidas assiduis imbribus. [Submouet) Dat diuinitatis exemplum per imitationes temporum, per quæ sperare in aduersis, & semper fortes esse debeamus. [Non si male nunc, & olim) Sic erit generalis sententiam. Non semper eandem manere fortunam. Vt Virg. Nunc olim quocunque dabunt se tempore vires, & olim pro futuro tẽpore posuit, vt Hunc tu olim cœlo spolijs Orientis onustum Accipies. [Neque semper arcum Tendit Apollo.) Aliud numinis posuit exemplum, quo eum dicat non. semper bellorum tristib. occupari, sed misceri dulcia cantilenæ. [Idem) Quisquis es. [Cõtrahes) Supprimes, metaphora à nauigantibus, nam sicut de incerto pelagi nautis, ita sapienti, nec in aduersis desperandũ, nec confidendum suadet in prosperis. [Appare) Obtempera.

IOR. RECTIVS viues Licini,) Hac ode Lycinium Valgium alloquitur monẽs periculosum esse magna tentare, optimumq. esse mediæ vitæ statum. [Neque altum Semper vrg.) Allegoria, qua significatur, neque magna nimis appetẽda, nec rursum dum pericula times, inter angustias humilis, ac sordidę vitæ contineatis. [Litus iniquum) Periculosum ꝑ humilitatem vadoꝝ, siue propter saxa sed, & hoc (vt dixi) allegoricos accipiendum. [Caret inuidenda Sobrius) i. sapiens, ꝙ caret inuidenda aula. i. inuidiosa bonorum sublimitate. [Sæpius ventis agitatur ingens Pinus) Per hæc, & quæ subiecta sunt allegoricos significat altiora quæque hominum magis periculis esse subiecta. [Feriuntq. summos Fulgura montes) Et hic, & in superiori sæpius per zeugma accipiendum vt sit Sæpius feriunt. [Sperat infestis) Quod est aduersum. [Informes hiems reducit Iupiter idem) Per hæc, vices esse bonarum, & malarum rerum probare vult. [Nõ, si male nũc, & olim) Nunc futuri temporis est nonnunquam, hic interdum, aut non nonnunquam significat. rebus angustis animosus, atque fortis appare, hanc allegoria præcipit, nec aduersis rebus desperandum esse, & secundis non nimis confidendum.

ASC. RECTIVS viues) Mediocritatem, & temperantiam pulcherrimam profecto virtutem cõmendas, dicit, O Lycini tu viues rectius, neque semper vrgendo. i. premẽdo, altum. i. multum exaltatum, & ita profundum mare, hoc est non sectando altissima quæque, neque premendo semper littus iniquum. s. nauibus, aut quia arena carinas terit, aut quia scopuli latera concutiunt, dum tu cautus. i. prouidus, horrescis nimium procellas. i. vndas procellosas, quæ in alto frequentiores sunt, q̃ ad littora, vnde in Arte, Serpit humi tutus nimium timidusque procellæ, hoc est neque humillima, quæque & abiectissima amplexando. vnde neque honor, neque res acquiritur. [Auream quisquis). i. quicunque diligit mediocritatem auream. i. optimam, & pulcherrimam, is sup. tutus à periculo sublimioris cõditionis, caret. i. vacat, sordibus. i. in immunditijs, tecti obsoleti. i. fere diruti, & situ ac immunditia victi, & is sobrius. i. maioribus abstinens, & eo quod satis est contentus, caret aula. i. regia, hoc est domo regali, & palatio sublimi, inuidenda i. cui quilibet merito inuideat, quia summa petit liuor. [Pinus ingens). i. valde excelsa, agitatur sæpius. i. valde sæpe, aut sæpius, q̃ arbores humiles ventis. i. vi ventorum, & turres celsæ. i. sublimes, decidũ: casu. i. ruina grauiore, quia res grauis quanto diutius decidit, tanto grauius conteritur. Et fulgura feriunt. i. cõcutiunt montes summos, non tñ penitus, q̃a sunt ad quos fulgura, & venti non pertingunt, pectus vero decenter præparatum. s. temperantia, & continentia, separat rebus infestis. i. dum res sunt infestæ, & aduersæ, fortem alteram. i. prosperam. & metu t secundis. i. dum res sunt secundæ, & nimium prosperæ, fortem alteram. i. aduersam. Vnde Philippus Macedo Alexandri pater, dum vno die tris lætos nuncios accepisset, Magne, inquit, Iupiter, pro his tantis bonis modicum reponas mali, sciens prudentissimus rex, ꝙ fortuna nunquam est perpetuo bona Iupiter reducit. s. post serenitatem hiemes. i. tempestates, informes. i. omnium agroꝝ speciem auferentes, & contaminantes, & idem. s. Iupiter, submouet. i. clanculum aufert hiemes, inducta. s. serenitate. Si male nunc non est erit sup. continue sic. i. male, &. i. etiam, olim. i. in futuro. Apollo suscitat. s. cantu suo, quondam. i. aliqñ, cytharam tacentem. i. non resonantem, neque tendit semper arcum. i. non semper infensus, & infestus est. Nam dum arcum tendit, vltionẽ parat, dum cytharam, hilaritatem. Et ideo qa, & Natura, & Dij Naturæ moderatores temperatã mediocritatem amãt, appare rebus angustis. i. in aduersis, & afflictis rebus. animosus atque fortis, & tu idem contraher vento secundo. i. prospero nimium. i. dũ Fortuna nimium arridet, vela turgida. i. inflata. i. non sequeris ductum Fortunæ nimium prosperæ, ne te pręcipitẽ det.

AD Q. HYRPINVM.

Suadet Q. Hyrpino ne se alienis negotijs inuoluat, & curis rerum futurarum, cum paucis natura sit contenta, sed potius dum adhuc iuuenes & sanus est commode: molliterq; in otio viuat ex insperato senectutem ad futuram, quæ voluptates omnes extinguit, somnum adimit, grauis morosaq; sibipsi est.

Ode XIII. Tricolos, Tetrastrophos: Vt, Vides, vt alta stet niue candidum.

—∪—–—∪∪—∪—
—∪—–—∪∪—∪—
—∪—–∪—–
–∪∪—∪∪—∪—∪

QVID bellicosus Cãtaber & Scythes
Hirpine Quinti cogitet, Adria
Diuisus obiecto, remittas
Quærere: nec trepides in vsum
Poscentis æui pauca. fugit retro
Leuius iuuentas, & decor, arida
Pellente lasciuos amores
Canitie, facilemque somnum.
Non semper idem floribus est honos
Vernis: neque vno Luna rubens nitet
Vultu. quid æternis minorem
Consilijs animum fatigas?
Cur non sub alta, vel platano, vel hac
Pinui iacentes sic temere, & rosa
Canos odorati capillos,
Dum licet, Assyriaque nardo,
Potamus vncti? dissipat Euhyus
Curas edaceis. quis puer ocyus
Restinguet ardentis falerni
Pocula prætereunte lympha?
Quis deuium scortum eliciet domo
Lyden? eburna, dic age, cum lyra
Maturet, in comptum Lacænæ
More comam religata nodum.

Quid

ANTO. QVID bellicosus) Quintum Hyrpinũ aliena quærenda minime esse admonet. Suadet ẽt victus, & gazæ eũ sollicitum esse non dẽe, cum paucis Natura ipsa contenta sit. Inuitat hinc illũ ad lætiorem, cõmodioremq. vitam dũ iuuenis est, superueniet nanq; senectus voluptatũ immunis, & expers. [Quid bellicosus Cantaber, & Scythes) Ode est similis nonæ. [Cantaber) De Cantabris videto Ode vj. lib. j. [Hyrpine Q.)

Hyrpini. Hyrpini Sãniticæ gentis populi, q. quidem ex lupo nomẽ adepti fuerunt, q. eis in deducenda Colonia dux oblatus est, Sannites. n. lupũ vocant hyrpum, ij aũt confines Lucanis adiunguntur, quod Str. lib. vj. scribit. [Adria ob.) Hic Adria pro mari posuit masculi

Adria. no gñe, non neutro, vt quidam aiunt. Luc. lib. v. Sonat Ionio vagus Adria Ponto. de mari vero Adriatico superius dictum est. [Trepides) Timeas, curiosus sis. [Poscentis pauca) Natura enim paucis contenta est, hinc Lucan. ait. Satis est populis, fluuiusque Ceresque. [Fugit retro) Ouid. ẽt lib. 3. de Arte ait. Vtendum est ætate, cito pede labitur ætas, Nec bona tam sequitur q̃ bona prima fuit. [Leuis). i. sine pili. [Arida can.) Macr. lib. vij. scribit, Caniciem ex nimio humore fieri, quod phlegma vocatur, nam ideo albi sunt cani, q̃a colorem humoris, quo nutriũtur, imitantur, latius tñ videto in Ode ix. lib. j. [Arida can.). i. sicca, & macilenta senecta, defectu videlicet sanguinis hinc Iuuen. ait Sat. x. Præterea minimus gelido iam corpore sanguis Febre calet sola. [Pellente lasc. am.) Cicero in Catone maiore, inquit, Non modo vituperatio nulla, sed ẽt summa laus senectutis est, q̃ ea voluptates nullas magnopere desiderat, hoc q̃ppe dixit, q̃a multi vituperabant

Senũ mala. senectutẽ, quod voluptatibus careret. [Facilemq. som.). i. mitẽ & quietũ, nequeunt enim Senes quiete dormire p̃p morbo℞ molestiam, hinc ait Iuuen. Sat. x. Circũsilit agmine, facto Morbo℞ oẽ genus ille humero, hic lũbis, hic coxa debilis ambos Perdidit ille oculos, & luscis inuidet, huius Pallida labra cibũ capiunt digitis alienis, iuuenibus aũt facilis est somnus. [Non semper idem) Cõparat floribus adolescentiam, ac iuuentam, sicuti. n. illi paruo tpe vigent, sic ipsi iuuenes cito desinunt senectutis aduentu. [Neque Luna nitet vno Vul.) Sic ẽt iuuenum vultus crescente ætate

Luna colores. mutatur. Lunam aũt nunc pura vr̃, nunc obscura, & nigra, hunc rubicunda. Pura serenitatem portendit, nigra pluuias, rubicunda ventos. Auct. est Plin. & Poë. lib. ij Georg. [Animũ min. æt. cõ.) Minorem animũ, æternis consilijs ait, qm̃ vitæ breuitate æterna℞ re℞ consultationibus expleri non potest. [Cur nõ sub al.) Ordo est, Cur dum licet, non potamus sic temere iacentes sub alta vel

Rosæ succus. platano, vel hac pinu & rosa odorati canos capillos, & vncti Assyria nardo? [Temere) Imprudenter, & nullo ordine, quod voluptatis est. [Rosa od. ca.) Plin. lib. xiij. scrib. In vnguentis repertũ fuisse rosæ succum, meminit item latius lib. xxj. [Odorati) odo-

Nardus. ratos hñtes. [Assyria nar.) De vnguẽto nardino, seu foliato intelligit. de quo plura Plin. lib. xiij. cap. j. [Assyria nardo) Folium nardi principale erat in vnguẽtis. Nardi aũt frutex est graui, & crassa radice, sed breui ac nigra, fragiliq. quamuis pingui folio, paruo, densoque Cacumina in aristas se spargunt, ideo gemina dote nardi spicas, ac folia celebrant, laudatur Syriaticum, mox Gallicum, tertio loco Creticum. auctor Plin. lib. xij. Dicitur aũt hæc nardus, vt hoc in loco, & hoc nardum, sic etiam hec costus, & hoc costum. [Euhyus) De Euhyo dictum est Ode xviij. libri primi. [Quis puer ocyus) Acsi in ipso conuiuio esset ita loquitur. [Ardentis Falerni) optimi vini. [Prætereunte lympha). i. riuulo præ-

Scorta. ter labente. [Deuium) A via remotũ, non enim prostrabat. [Scortum) Meretricem intelligit. Festus. n. ait, Scorta appellantur meretrices, q̃a vt pelliculæ subigantur, Omnia nanq; ex pellibus facta scortu appellañt. [Eburna dic age) Ordo est. Age dic cũ eburna lyra maturet more Lacænæ religata nodo incomptũ, appositio comam. [Maturet) Festinet, de quo verbo legito Gell. lib. ix. cap. xj. [Lacænæ). i. Laconicæ mulieris, non. n. de Helena tm̃ intelligit. Vnde Virg. lib. j. Aen. ait, Virginis os habitumque gerens & virginis arma Spartanæ. Erant nanque Spartanæ venatrices.

ACR. QVID bellicosus) Hac Ode Hyrpinum alloquitur, vt omissa cura rerum publicarum, vel negocijs quæ aliena à nobis sunt, ociũ petat senectuti consulens, vt cõmodis vitæ studeat celerius fugienti. Ordo est. Hyrpine Quinti remittas quærere quid cogitet bellicosus Cantaber Hispaniarum gens pugnatrix, & quid cogitet Scythes diuisus obiecto Adria. [Adria) Gens septentrionalis mare enim prospiciẽs figurate Adria genere neutro protulit. [Diuisus) Interfuso mari à nobis seiunctus. Nec trepides naturam dicit hominum, si vsui sufficientia quærant, & breuitatis vitæ moram, paucis posse esse contentam. i. non timeas paucis vti, q̃a pauca sufficiunt in vsu æui. [Fugis ret.) Ordo est. Fugit retro leuis iuuentas, & decor arida canicie pellente lasciuos amores, & facilem somnum. i. recedit, & à nobis procedente vita in senectutem, vt est, Optima quæque dies miserias mortalibus æui prima fugit. [Arida) sicca, hoc est, Aut nihil in se impendente per nimia parsimoniam, vt sunt senes, aut arida minus iuuene calens. [Facilemque somnum) Eo quod facilem somnum iuuenibus pellat senectus, vt Pendebat somno iam deteriore senectus. [Non semper idẽ floribus est honor) Naturalibus exemplis probat nihil esse perpetuũ. [Quid æternis minorem) Ordo est, Quid fatigas animum minorem æternis consilijs. i. q. non est par æterno℞ consilio℞, non. n. semper subsistit in corpore non minorem animum ad cõsilia, sed æternis consilijs minorem voluit intelligi. i. infinitis, & diuturnis. [Cur non) Ordo est. Cur non potamus dũ licet sic temere iacentes sub alta platano, vel sub hac alta pinu, & odorati canos capillos rosas, & vncti Assyria nardo? Quæ nunc Syria olim Assyria vocabatur. Notandum aũt quod nardum gñe fœminino posuerit. [Sic temere) passim, vt haberet licentiam ipsa lasciuia. [Canos odorati cap.) Absoluta locutio. Canos capillos odorati, pro habentes odoratos capillos canos. [Dissipat Euhyus) Liber pater dictus eo, quod cum dij bellum cum gigantibus gererent, primus in leonem conuersus occidit gigantem, ex quo facto eum Iupiter ita laudauit, Euhye, hoc est bone fili græce enim q̃d filius dr̃, hæc vox etiam Bacchis in sacris trahebatur. vt Virg. Euhye. [Edaces) Eo q̃ comedant, & attenuent, & consumant. [Quis puer ocyus) Velut in ipso iam conuiuio voluit videri. [Prætereunte lympha) Decurrente fonte aqua petita tanq̃ potui leuior. vt fonte liquidi, atq; exercitia flumina cursu. [Quis deuium scortum eliciet domo) Quasi inscium plurium viarum, & domum. i. non ad publicas discurrens per domos, quæ publicẽ non omnino prostet. Scortum aũt dictum putatur à calceamentorum solo subiecto etiam omnibus vulgaribus. [Lyden eburna dic age cum lyra) Ordo est, Hyrpine age dic Lydẽ eburna lyra, vt religata comas. [Incomptum) Incompositum, more Lacænæ. [Maturet). i. festinet. vt Maturate fugam, festinantes enim mulieres pexum tantum capillum in nodũ colligere consueuerunt. [Incõptum) Incompositum in Helenæ similitudinem. [Lacænæ Helenæ. vt Virg. Non tibi Tyndaridis facies inuisa Lacænæ.

QVID bellicosus Cantaber, & Scythes Hyrpine Quinti cogitet Adria Diuisus obiecto) Et hic Quintum Hyrpinum alloquitur hac Ode, qua continetur alijs negocijs non debere nos nimias sollicitudines adhibere, sed potius commodis vitæ nostræ consulere celerius se rapienti. [Adria Diuisus obiecto) Interfuso mari nobis remoto. [Nec trepides in vsum Poscentis æui pauca) Nec satis agas, vt habeas vitæ necessaria, cum pauca omnino desideret. [Fugit retro Leuis iuuentas). i. decidit, & remeat à nobis procedenti vita in senectutem. [Arida Pellente lasciuos amores Caniciæ, facilemq. somnum) Canicie pro senecta, quam aridam dixit, q̃a senes parci, ac tenaces sunt. [Non semper idem floribus est honos Vernis, neque vno Luna rubens nitet) Hec ad ætatem vult referri, quia nec ipsa semper in flore iuuentæ perniteт. [Quid æternis, minorem Consilijs animum fatigas) Diserte quid, inquit, animum porrigis in rerum æternarum consultationem, cũm is non sufficiat breuitate vitæ. [Assyriæque nardo, Potamus vncti) Ea quæ nunc Syria dicitur olim addita syllaba Assyria nominabatur. & adnotandum hic quoque nardum fœminino genere dicit sicuti supra. [Dissipat Euhyus Curas edaces) Euhyus voce bacchantium Liber pater. [Quis puer ocyus Restinguet ardentis Falerni Pocula prætereunte lympha?) suauiter quasi in ipso iam conuiuio fit, sicut supra. Quis vdo deproperare apio Coronas curat de myrto. [Ardentis Falerni) Ardentis austerissimi, calorem corporibus, & animo concitantis, & bene restinguet præiecit quia ardentis erat subiecturus. [Quis demum scortum eliciet) Belle deuium scortum Lyden ait, quæ corpore quidem quæstum faciat, sed non publice, Deuium enim est à via remotum. Ceterum scortum meretrix metaphoricos dicitur à scorto. i. à solo calceamentorum subiecto omnibus etiam vulgaribus. [Maturet incomptu Lacænæ More comam religata nodum) Gratæ, vt solent mulieres festinantes pexum tantum capillum in nodum colligere. PORPH.

QVID bellicosus &c.) Argumentum per Mancinellum recitatur. Ordo est. O Quinti Hyrpine, remittas diuisus, id est quia diuisus, & separatus es, Adria, id est mari Adriatico, obiecto, id est intercurrente remittas. i. non tam attente cures, quærere, id est inquirere, quid Cantaber populus Hispaniæ bellicosus. & Scythes, id est populus Scythiæ etiam bellicosus, cogitet, id est machinetur, & moliatur contra Romanum imperium. Sciemus autem feræ masculina in, a, quæ Græce in ης, desinunt. ASC.

nunt,etiam in es exire posse,vt Scytha,& Scythes, planeta & planetes,cometa & cometes,&c.nec trepides.i.ne anxietate concutiaris,in.i.ad vsum æui .i. vitæ,poscentis .i. exigentis, pauca,quia natura modicis contenta est,iuuentas .i. iuuenta,seu iuuenilis ætas.Est autem Iuuentas Dea ætatis,sed per metonymiam pro ætate ponitur,læuis.i.sine barba,& pilis asperis,& decor.i.venustas, fugit retro.i.retrorsum, & hoc canicie arida .i. quæ fit succo exhausto,& arescente,atque in rugas contracta pelle, pellente.i.re fugiente,amores lasciuos,& somnum facilem .i. profundum, & sine medicamento parabilem , Nõ semper idem honor.i.decor, & floribus vernis.i.qui in Vere abundare solent, neque Luna rubens,nitet semper vno vultu . Quid.i.ad quid igitur fatigas consilijs æternis.i.perpetuis,aut rerum æternarum,animum minorē .i.imparem,&qui non potest sufficere,aut quia Epicurice censet eum interiturum,aut quia non potest semper illis intendi . Cur non potamus, dum.i.tantisper,dum.i.donec licet, iacentes temere.i.sine ordine,& respectu, vt ad voluptatem reconciliantes faciunt,vel sub alta platano , vel sub pino hac,quæ .i. nobis vicina est, & odorati capillos canos.i.habētes capillos canos odoratos .i.odore perfusos,rosa.i.propter rosam,& vncti nardo Assyria.i. vnguento ex nardo, quæ in Assyria præcipue nascitur Euhyus .i. bonus filius Iouis Bacchus lætitiæ dator, hoc est vinum, dissipat .i.dissoluit.vnde & Lyæus dicitur,& latine Liber curas edaces.i. mordaces, Quis puer restingues .i. diluet & temperabit,o,ocyus .i.celeriter,lympha .i. aqua prætereunte .i. præterfluente . vnde ad riuum se sedere innuit , pocula Falerni .s. vini in Campania Italica nati , ardentis .i. vehementis nimium nisi temperetur? Quis.s.puer eliciet domo,Lyden scortum deuium .i. meretriculam vagari solitam ? age puer dic . sup. Lyda maturet.i.properet venire, cum lyra eburna,i.ex ebore facta per quam significat eā psaltriam esse religata more Lacenæ .i. Spartanæ, seu Laconicæ mulieris,quæ venatui, intendere solet, nodum incomptum, appositoriæ comam.i.habens comam religatam,vt nodum incomptum.i.sine morositate factum.i.nisi potius dicamus sic,Religata comam .i. habens comam religatam more Lacænæ , in nodum comptum.i.in formam modi compti, & ita duæ erunt particulæ incomptum quod mihi quidem placet,licet maturare velit. Placet & Bonfini quem nunc demum vidi.lego aūt eburna,non (vt ille)eburnea. Nec omnino damno priorem expositionem,cum Lacænæ , & maturanti non congruat comere nodum comæ .

MAT. LYDEN? Eburnea) Exponit Acron incomptum nodum
Bõfinis. .i. incompositum . Sunt item qui dicant, & exponant, religata nodum incomptum , appositiue comam . vtraque satis quidem inepta & absona(vt mihi videtur)expositio. Placet autem sic ordinari: dic age eburnea cum lyra Lyde religata comam.i.habēs comam religatam in nodum comptum more Lacænæ .s. mulieris maturet.s.ad me venire . Est enim mulier eo pacto religata comam plerunque gratior(vt aiunt)& magis delectans,& iucunda.

GLAR. HADRIA diuisus obiecto) Scythē pro Daco posuit,& inter quem & Italiam . Hadriaticum mare interiacet . Est autem id consuetum non huic modo poëtæ , sed omnibus alijs . Ita paulo superius de Gelonis etiam dixit. Acron autem ait, Hadria gens septentrionalis,mare enim prospiciens,figurate Hadria genere neutro protulit. Quæ verba,vt puto,à nemine intelliguntur. Poterant autem corrupta videri,si non sępius ita peccaret.in Porphyrione vero pro his verbis,interfusio mari nobis remoto. legam interfuso mari à nobis remotus, vt de Dacis loquatur, à nobis matri interluente semotis . Ideoq. minus eos timendos .

AD MOECENATEM.

Mæcenati se excusat quòd res graueis non attentet , sed circa iocos , & nugas versetur , propter lyrici stili humilitatem , qui non conuenit rebus fortiter bello gestis , illum melius posse soluta oratione historiam de bellis Cæsaris texere , & eiusdem triumphos pro dignitate describere , se amice suæ laudes malle canere .

Ode XII. Dicolos , Tetrastrophos : vt , Scriberis Vario fortis , & hostium.

––vv––vv–v–
––vv––vv–vv
––vv––vv–vv
––vv–v–

NOLIS longa feræ bella Numantiæ,
Nec dirum Hannibalem,nec Siculum mare
Pęno purpureū sanguine,mollibus
Aptari cytharæ modis:
Nec sæuos Lapithas , & nimiū mero
Hilæum , domitosque Herculea manu
Telluris iuuenes , vnde periculum
Fulgens contremuit domus
Saturni veteris : tuque pedestribus
Dices historijs prœlia Cæsaris
Mœcenas melius , ductaque per vias
Regum colla minantium .
Me dulcis dominæ musa Liciniæ
Cantus , me voluit dicere lucidum
Fulgenteis oculos , & bene mutuis
Fidum pectus amoribus :
Quam nec ferre pedem dedecuit choris :
Nec certare ioco : nec dare brachia
Ludentem nitidis virginibus , sacro
Dianæ celebris die :
Num tu , quæ tenuit diues Achemenes ,
Aut pinguis Phrygiæ Mygdonias opes ,
Permutare velis crine Liciniæ?
Plenas aut Arabum domos?
Dum flagrantia detorquet ad oscula
Ceruicem : aut facili sæuitia negat ,
Quæ poscente magis gaudeat eripi :
Interdum rapere occupet.

NOLIS longa) Hac Ode Mœcenatem alloquitur ANTO. ostendēs lyricis versibus non conuenire bella tractare,ipse tñ multo melius soluta oratione prœlia Cæsaris scribet quam poëta lyricis . Itaque dicit Horat. suæ puellæ laudes cū osculis,quibus,etiam maxime regū opes aut permutandæ essent. [Nolis longa) Ordo est . O Mœcenas nolis aptari mollibus modis cytharæ lōga bella feræ Numantiæ,&c. [Feræ) Sæuissimæ. [Numātiæ) Celtiberorū nobilissima ciuitas erat Numātia,quæ in bello Numantia. Celtiberico,quod aduersus Rom.populum gestum est virtutem propriam ostentauit.quod vigesimum perdurauit ad annum.cōplures enim exercitus cū imperatoribus ad internitionem detracti. nouissime aūt Numantini obsidione cincti diuturna patiētia tolerarunt,paucis duntaxat exceptis,qui cedentes murum dediderunt.Durias aūt fluuius præter Numantiam currit. Auctor in ijs Strab.lib.iij. Florus vero scribit . Numantiam,sine muro,sine turribus modico editam tumulo apud flumen Sylaram quatuor millibus.Celtiberorum Rom. exercitum per annos quatuordecim solā sustinuisse,nec sustinuisse modo, sed sæuius aliqñ pepulisse,pudendisq. fœderibus affecisse. Demum Scipione Aemiliano duce maximo oppressa ciuitas nullū de se gaudium hosti reliquit. Vnus.n.vidit Numantius non fuit,q in cathenis duceretur præda,vt de pauperibus nulla arma ipsi cremauerunt . Triūphus fuit tñ de nomine.hæc ex illo.Multa ēt scribit Liu.lib.lv.lvj.lvij. Mela pterea scribit, φ vrbium de Mediterraneis in Tarraconēsi Hispania clarissimæ fuerūt Pallantia & Numantia. vtq. Ptol.scr. lib.ij. Occidentale latus Tarraconēsis ab occiduo alluitur oceano. [Dirū Hannibalem) Quia annos xvj.contra Rom. pugnauit in Italia,vt scr.Liu. lib.xxx Durauit aūt bellum ipsum Punicum Bellum secundū annis xviij.vt scr.Florus . [Durum) Id ait,qa(vt ēt Liu. Pun.ii. scr.) Hannibalis nullo labore, aut corpus fatigari, aut aīus vinci Hānibapoterat,caloris ac frigoris patiētia par,princeps p̄lium inibat,vl- lis mores timus confecto p̄lio excedebat . Erat ei inhumana crudelitas,nihil veri,nihil sancti,nullius Dei metus,&c.Sunt qui legant Dirū. [Siculum mare Pœno purpureum sanguine,) Cn. Dullius , seu Duellius,cōsul in Sicilia aduersus classem.Pœnorū prospere pu- Duellius. gnauit,primusq. oīum Romanorum ducum naualis victoriæ duxit triumphum, ob q̃ causam ei perpetuus honos habitus est, vt reuertenti,à cœna tibicines canerent,& funale præferretur. hæc

scribit

scribit Liu. lib. xviij. Et xix. ait, quod rebus aduersus Pœnos à
Lutati. pluribus ducibus gestis summā victoriæ C. Lutatius cōsul victa
Bellum ad Aegades insulas classe Pœnorū finem bello imposuit petenti-
Punicum bus Carthaginiensibus pax data est. Polyb. autem lib. j. scribit, Vi-
primum. ctore C. Duellio pœnos amisisse naues Lex centū triginta, quas in Romanos tunc duxerant. quarum dux fuerat Hannibal, quidam quem deinde Carthaginienses cruci affixerunt. Idem quoq; inferius scribit. L. Lutatium consulem in Sicilia quoq; pugnasse contra Carthaginienses dulce Amilcare, Carthaginiensiumque naues. L. vel fractas, vel submersas lxx, plenas captas fuisse, reliquas vero fugisse. fuerunt è Carthaginiensibus viui capti, præter eos qui inter certandum perierant, vltra decem millia hominū. inde ab Lutatio cum Amilcare fœdus percussum est. de quo late Polybius dicto j. lib. per hunc itaque modum primo bello, quod Romam aduersus Carthaginienses pro Sicilia gesserūt, finis impositus. durauit id bellum ann. xxiiij. [Mollibus modis) Lyricis versibus. [Lapithas) Centaurorum pugnam intelligit in nuptijs Perithoi habitam cum Lapithis. de qua re latius legito in Ode xviij. lib. j [Nimium mero). i. superbum, iracundum, ferocum, & trucem vino. [Hylæum) Centauri nomen. de quo Maro etiam
Hercules lib. viij. ait in Hymno Herculis, Tu nubigenas inuicte bimem-
Pallenē. bres, Hylæumque, Pholumque manu, tu Cressia mactas Prodi-
Gigātes, gia &c. [Telluris iuuenes) Circa insulam Pallenem gigantibus bello cœlestes lacessentibus Hercules pro dijs pugnans, multis ex hostibus interfectis maximam gloriam adeptus est. vt Diod. lib. v. scr. [Vnde). i. à quibus, est aūt ordo, Vnde fulgens domus Saturni veteris contremuit periculū. [Fulgens domos). i. Olym-
Saturnꝰ. pus, & mundus ipse. [Saturni veteres) Is. n. prima ætate regnauit, dixeruntq́. à filio pulsum quod Macr. lib. j. Sat. interpretatur, nihil aliud esse, q̄ tempora senescentiæ ab his, quæ post sunt nata depelli. is aūt est tempoꝝ auctor, deorumque princeps. vt idem ait. Virg. item lib. xij. inquit, Saturnusq́. senex, Ianique bifrontis imago. Et lib. viij. Primus ab æthereo venit Saturnus Olympo Arma Iouis fugiens, & regnis exul ademptis. [Ducta collare) Captiui. n. ante triumphalem currum ducebantur. [Dominæ Lyciniæ) Hæc eius amici erat. [Lucidum) Pro lucide. hinc aūt eius
Iocus. puellæ laudes orditur. [Choris) Tripudijs. [Certare ioco) falsibus. Est aūt iocus, id quod est contrarium serio. nam effringere, & terrere, & promittere interim iocus est. Fabius auct. lib. vj. [Dianæ sacro die) Lib. ēt j. Ode vero xxj. ait, Dianam teneræ dicite virgines. [Nū tu) ostendit Lyciniæ oculis, & iocis non per-
Achæmenes. mutandas regū diuitias. [Diues Achæmenes) Nomen regis Persaꝝ, inquit, Acron Parthoꝝ, inquit Porph. Herod. aūt lib. iij. scr. Achæmenem primū Persarum regem fuisse à quo postea oēs reges Persiæ vsq; ad Darium descenderunt. Alius eodem nomine fuit Xersis frater, vt idem ostendit Mygdonia iūcta est Phrygiæ, vt docet Plin. lib. v. cap. xxxiij. Phrygia autem (vt ibidem inquit)
Priami Throadi superiecta est, Priamus vero ijs regionibus imperauit.
regna. vnde Str. lib. xiij. scribit. Achillis verba fuisse ad Priamum huiusmodi. Ante tuas noramus opes, spatiosáq. regna, Quæ felix pariter Lesbos complectitur, & quæ comprendit Phrygiæ tellus, ac Hellespontus. [Flagrantia). i. olentia, seu flagrantia. i. ardentia. Vtrunque enim hic conuenit. [Aut facili sæuitia negat) Id artis est meretriciæ, quod etiam Ouid. de Arte am. lib. iij. sic præcipit, Quod datur ex facili longum male nutrit amorem, Miscenda est lætis rara repulsa iocis. Mart. item ait, Galla nega, satiatur amor, si gaudia torpent, Sed noli nimium Galla negare diu.

ACR. NOLIS longa feræ) Ad Mecœnatem scribit docens non conuenire historiam poëtę, vt nec graues res carmini lyrico, sed remissas potius, & iocis aptas. facta. n. Cæsaris ipsum Mecœnatem melius exercituꝝ prosaica oratione dicit. Ordo est, Nolis aptari mollibus modis cytharæ longa bella feræ Numantiæ, nec durum Hannibalem, nec Siculum mare purpureum Pœno sanguine. [Durum Hannib.) Fortem qui summa difficultate victus sit. [Feræ Num.) Propter longa bella. decimo eum anno cum Numantinis pugnatū est multa Clade Romanorum. [Nec Siculum mare) Quia ibi primū nauali certamine Romani Carthaginienses, duce Lucatio, vicerant. [Et nimiū mero Hyl.) Intollerabilē ebrietate Hylæus centaurus à Perithoo inuitatus ad nuptias visa puella permotus, est & diū violentus et esse, conaretur, à Lapithis, qui simul nuptijs intererant, prohibitus est. hinc in certamen itum est, & vsque ad pericula dimicatum, Ab Hercule sunt postea superati. de his superius etiam ipse commemorat, Centaurea monet cum Lapithis rixa. Virg. Et magno Hylæum Lapithis cratere minantem. [Telluris iuuenes) Gigantes dicit q bellum numinibus indixerunt. [Vnde) A quibus. Terent. E prædonibus, vnde emerat, se audisse aiebat. [Domus Saturni vet.)

regia deoꝝ. vt Panditur interea domus omnipotentis Olympi. [Tuq. pedestrib Dic.) Veritate orationis solutæ melius q̄ equestribus. i. meretricis. [Ductaq. per) Vincti. n. reges in triūpho cathenati ducebātur. [Me dulcis dnæ Musa Lyc.) Lycinia aut vxor Mœcenatis, aut ipsius Horatij amica, adolescentum more, qui amaras dominas vocant. Ordo est. Dulcis Musa dominæ Lycinię voluit me dicere cantus, & oculos lucide fulgentes, & pectus bene fidum. [Mutuis am.). i. alterius, iugalibus. [Lucidum) Nomen pro aduerbio. vt Sublime volantes pro sublimiter. & Horrendum stridens, pro horrende. [Fiduum) Fidele. vt, Fidus Achates It comes. [Quam nec ferre pedem) Quā nec saltare dedecet cum nitidis virginibus. i. non dedecuit aliam iunctis brachijs nitidis virginibus saltare in sacro die celebris Dianæ. Natalis. n. Dianæ à virginibus celebrabatur, sic Apollinis à pueris. vt ipse superius, Dianam tenere dicite virgines. [Num tu) Ordo est, nūquid tu permutare velis crine Lyciniæ, sub regna, vel bona, q̄ tenuit diues Achemenes, aut Mygdonias opes pingues Phrygię, aut plenas domos Arabum dum detorquet ceruicem ad flagrantia oscula, aut negat facili sæuitia, quę magis interdum gaudet eripi sup. à poscente, interdum occupet rapere. [Achæmenes) Nomen regis Persaꝝ. Luc. Achæmeneus Medica Susis. [Aut pinguis Phr.) Fertilis. vt pinguibus in terris habiles. [Mygdonias op.) Mygdō rex Phrygiæ. [Plenas) Diuitiarum. i. diuites, & est hic sensus, Nū potes tu regnum, aut opes Lyciniæ amori præponere? [Detorquet) Flectit. scrib. t fastidium mulieris detorquentis se ab osculis amatoribus. i. dum flagrantibus osculis tuis ceruicem detorquet auertēs se, vt magis incitet. vt, Et fugit ad salices, & se cupit ante videri. Aut illud magis volens intelligi, q ceruicem vertat ad oscula designans, q aut facile irascatur, aut facile blandiatur. [Gaudeat eripi) Artem meretriciam designat, cū velut irata, aut negat amatori oscula, aut interdum vltro expetit, sic satisfaciens indignanti. vt Terent. Nolunt vbi velis, vbi nolis cupiunt vltro.

NOLIS longa feræ bella Num.) Hac Ode ad Mœcenatem POR. scribitur, qua testatur poëta non conuenire historias, & graues res lyrico carmini, sed magis res iocosas, ceterum acta Cæsaris melius ipsum scribere. [Et nimium mero Hyl.) Nimium pro intolerabili posuit, Hylæus vnus Centaurorum fuit. Notum est aūt prœlium, quod inter Lapithas, & Centauros in conuiuio nuptiali Pirithoi, & Hippodamiæ exarsit. [Telluris iuuenes) Gigantes dicit. [Vnde periculum Fulgens con. dom.) Pro a quibus. vt est illud Terentianum. Et prædonibus, vnde emerat, se audisse. [Tuque pedestribus Dices historijs prœl. Cæs.) Hoc est soluta, & ciuili oratione. [Lucidum Fulgentes oc.) Pro lucide fulgentis, vt Virg. ait, Horrendum stridens, pro horrende. [Et bene mutuis Fidū pectus am.) Ordo, Bene fidum. i. valde Fidū. [Nec dare brachia). i. saltare. [Diues Ach.) Achęmenes rex Parthorum fuit. [Aut pinguis Phrygiæ Mygdonias op.) A Mygdone rege, qui Phrygiam tenuit. [Permutare velis crine Lyc.) sensus est, Nū tu velis accipere Parthicas, aut Phrygias diuitias, vt Lyciniæ fructū amittas. [Plenas aut Arabum domos) Plenas pro opulentis dictum est. [Dum flagrantia detorquet ad oscula ceruicem) Magnifice depinxit fastidium mulieris auertentis ab eo, qui osculari se velit, quod ideo facere solent, vt irritent amantibus desiderium sui. Flagrantia ergo oscula maiora intelligamus, hoc est ex desiderio mulieris ardentia oscula. quæ oscula. s. velit sibi à poscente, extorqueri. [Aut facili sęuitia negat) Quid est facilis sæuitia? vtrū quæ facile irascitur, an quæ facile mollitur. [Interdum rapere occupet) Rapere occupet, irascenti amatori iam satisfacere cupiens. & totum hoc mira energia expressum est.

NOLIS longa feræ) Quia lyricis versiculis non sunt scri- ASC. benda Cęsaris pclara gesta, quę Mœcenas melius scribet, conuertit se ad amicæ oscula laudāda, vnde dicit. O Mœcenas, tu nobilis bella Numantiæ, vrbis illius olim in Hispania feræ. i. indōmitæ, longa. i. quæ diu durauere, nec Hannibalem durū (aut virum). i. difficulter domabilem, & impium, nec marea Siculum purpureū. i. purpuratum, & tinctum sanguine. Pœno. i. Pœnorū, hoc est Punico, aptari. i. vt hæc aptētur, mollibus modis. i. imbellibus versiculis, cytharæ. i. ad cytharam, aut lyram canendis. Nec sup. velis (nam duæ aut plures negationes ad vnam in principio positæ respicientes nihil efficiunt, vt nolis nec bella, nec Hannibalem, nec Lapithas aptari, nō plus faciunt, q̄ nolis, aut bella &c.) Nec igitur velis Lapithas populos illos Thessaliæ sæuos, qa coniugem Perithoo rapere conātes, & Hylæum centaurū illum nimium. i. ferocientem, mero. i. pp merum nimis sumptum, vnde Maro. Et magno Hylæū cratere minātem, & iuuenes. i. filios, telluris. i. terræ, hoc est & alios gigantes, domitos iuxta Pallentem insulam, manus Herculea, vnde. i. à quibus, fulgens domus veteris Saturni. i.

Olympus

Olympus & ita cœlum ipsum stellis fulgens, concremuit .i. cum tremore timuit sibi periculum, repete aptari.i.vt aptentur mollibus modis cytharæ. [Tuq.) .i. insuper tu ò Mecœnas, dices melius.i.aptius, & doctius. Historijs pedestribus.i.aut solutis (vt Lãdinus & Mancinellus dicunt, forte q̃ miles pedester salutior est, quam eques) aut dicamus, quia in laudem Mecœnatis id dicit, suis, hoc est historicis pedibus constantibus, nam sunt & orationibus, & historijs sui pedes. Dices dico melius prœlia Cæsaris.s. Augusti, & colla regũ minaciũ, non tñ minantiũ, ducta.s. in triũpho, per vias.s. publicas. Musa aũt lyrica, voluit me dicere cantus Lyciniæ dulcis dñæ.i.amicæ dulciter mihi dominantis, aut cuius dñm (licet durum) dulce est amanti, & voluit me dicere oculos .s. Lyciniæ fulgentes lucidum .i. lucidæ. Sed in his quæ ad sensum pertinent, potius pronunciant poëtæ accusatiuum, quam adverbium in e vt toruum clamat. vitium sonat, transuersa tuentibus. Vetustatem sapit, rancidum olet, &c. Et voluit me dicere pectus Lyciniæ bene fidum.i.fidele moribus mutuis, quam Lyciniam, nec dedecuit imò (per liptoten) multum decuit ferre pedem choris.i.in choreis, & tripudijs, nec dedecus certare ioco.i. salibus, & facetijs nec dedecuit ludentem dare brachia.i.coniungi, virginibus nitidis.i.ornatis & mundis, die sacro.i.solẽni. Dianæ celebris, i. celebrabilis, Num.i.nunquid ò Mecœnas velis tu permutare.i.mutãdo accipere, pro crine.i.capillis Lyciniæ. opes .i. diuitias Persicas quæ Achæmenes rex Persarum diues tenuit, aut opes Mygdonias Phrygiæ pinguis.i.quæ sunt ad eam partem Phrygiæ vbi vberrima est? aut plenas.i.opulentissimas domos Arabum? q.d. si te noui, minime (nam nihil speciosius illius capillo, & diuitiarum Mecœnas, neque egens, neque cupidus fuit) presertim tunc cum aut dum.i.quando, ipsa detorquet.i.ex obliquo applicat ceruicem sup. suam ad oscula fragrantia.s. sua.i.vt porrigat oscula sua fragrantia.i.bene olentia, aut ad fragrantia oscula amatoris, aut cum negat facili.i.non dura sęuitia.i.proteruia supple oscula, quæ gaudeat magis eripi sup. à poscente, quàm vltro offerre poscentem, & tñ interdum occupat.i.prçueniat, rapere.i. vt ea rapiat etiam non poscenti, & ita graphicæ descri. ingeniũ mulierum, quæ (vt Comicus dicit) dum velis nolunt & dum nolis cupiunt vltro, quod & Mancinellus diligenter ostendit.

Me dulcis dominæ musa Myciniæ.)

GLAR. CI Syllabam in masculino antea corripuit. Rectius viues Lycinij, hic in fœminino produxit. Quod ideo admonemus, vt apparet non recte de hoc nomine precepisse, qui syllabarum rationem nostra ætate scripserunt, de quibusdam loquor, Deinde, in dulcis manifesta amphibologia, dulcis ne musa, an musa dominæ dulcis, Denique an dulcis cantus, pro dulceis, vt fit sæpe. Porrò Acron Lycinia, inquit, aut vxor Mœcenatis aut ipsius Horatij amica. Mihi vero ineptum videtur de Mœcenatis vxore hoc intelligere. Quis enim probat mulierem ita laudarit.

IN ARBOREM.

Execratur arborem, quæ se, cum in agro Sabino spatiaretur, repente delapsa penè oppresserat vituperatq; eam à consitore quem scelestissimum fuisse putat, & impijssimum, neque enim à bono viro potuisse seritam pestilentem arborem, additq; grauissimam sententiam, neminem sic posse cauere periculum, quin vbi minimum suspicabatur, periculi necessitatem incurrat se igitur tam parum à morte abfuisse, vt visus sit videre apud inferos Aeacum iudicem, Sappho & Alcæum canentes fidibus cum omnium vmbrarum, admiratione.

Ode XIII. Tricolos, Tetrastrophos: Vt, Vides, Vt alta stet niue candidum.

——∪——∪∪—∪—
——∪——∪∪—∪—
——∪———∪——
—∪∪—∪∪—∪——

ILLE & nefasto te posuit die,
Quicũq; primum: & sacrilega manu
Produxit arbos, in nepotum
Perniciem, opprobriumque pagi.
Illum & parentis crediderim sui
Fregisse ceruicem: & penetralia
Sparsisse nocturno cruore
Hospitis: ille venena Colchica,
Et quidquid vsquam concipitur nefas
Tractauit: agro qui statuit meo
Te triste lignum, te caducum
In domini caput immerentis.
Quid quisque vitet, nunquam homini satis
Cautum est in horas. nauita bosphorum
Pœnus perhorrescit: neque vltra
Cæca timet aliunde fata.
Miles sagittas, & celerem fugam
Parthi: catenas Parthus, & Italum
Robur. sed improuisa leti
Vis rapuit, rapietque genteis.
Quàm penè furuæ regna Proserpinæ,
Et iudicantem vidimus Aeacum,
Sedeisque discretas piorum, &
Aeolijs fidibus querentem
Sappho puellis de popularibus,
Et te sonantem plenius aureo
Alcæe plectro dura nauis,
Dura fugæ mala, dura belli.
Vtrunque sacro digna silentio
Mirantur vmbræ dicere: sed magis
Pugnas, & exactos tyrannos
Densum humeris bibit aure vulgus.
Quid mirum? vbi illis carminibus stupens
Demittit atras bellua centiceps
Aures: & intorti capillis
Eumenidum recreantur angues.
Quin & Prometheus, & Pelopis parens
Dulci laborum decipitur sono:
Nec curat Orion leones,
Aut timidos agitare lyncas.

ANTONIVS.

ILLE & nefasto) Oppressus arbore decidẽte Horatius, quæ suo in Pago Sabino fuerat, detestatur hic eius consitorem. Ostendit postea nunquam satis esse hominibus cautum ad euitanda pericula. Mors.n. improuisa rapuit rapietq. gentes. scribit inde se penè inferos adijsse, vidisseq. Æacum iudicantem, Sappho quoque, atq; Alcæum fidibus canentes. quæ omnia maxime mirabantur vmbræ. [Ille & nefasto) Ordo est. O arbos, ille quicunque primum te produxit in nepotum perniciem, opprobriumq. Pagi posuit & nefasto die & manu sacrilega. [Nefasto die) Non fasto, sed abominando Erant aũt dies Fasti quibus licebat sine piaculo fari prætori tria verba solennia, Do, dico adduco. Nefasti vero, quibus ea fari ius non erat & si fati fuissent, piaculum faciebant. Auctor est Varro. Diximus & plura superius. [Sacrilega manu).i. pessima, sceleratissima. Sacrilegus.n. proprie dicitur, qui sacra legit.i.furatur. [Perniciem) Exitium, & necem. [Opprobrium) Crimen dedecus, & infamiam, propter domini oppressionem arboris casu. [Pagi) Pagus villa dicitur à πηγὴ, quod est fons, vt Festus ait. [Penetralia) Penetrale est proprie omnis interior pars domus, vt Seru. ij. Aen. ait. [Venena Colchica) Versus est hypermeter. scanditur igitur cum sequenti. In Ponto autem ibi Colchi sunt prouentus est malorum graminum. Idem vero Epodo penult. ait, Cales venenis officina Colchicis. De quibus latius dictum est in Epodo quinto. [Quod quisque vitet) ostendit nunquam satis cautum esse posse hominibus improuisæ mortis sæuitia, & fatorum casu imminẽti. [In horas).i. hora quaque. [Bosphorum) Duplex est Bosphorus, Thracius & Cimmerius. est aũt angustum mare quo Iò in bouem mutata enatauit consilio Iunonis. inde sic appellatum Dionysius, & Mela scribunt. [Pœnus nauita) Hunc pro quocunque posuit. Est autem sensus, quod multi timens loca tñ periculosa, quibus præteritis putant se tutos, sed decipiuntur. Fata enim

Pagus. Penetrale. Bosphorus.

obstant, & vbi non credunt, illic opprimuntur. [Quam pene furuæ) Indicat se pene inferos adijsse, vidisseq. Aeacum iudicantẽ Sapphos, & Alcæum fidibus canentes. [Furuæ) .i. nigræ. [Aeacũ) Fratris Iouis filius, quem apud inferos bonorum, ac malorũ iudicem ferunt fabulæ. Hinc ait Ouid. in Ibin: Noxia mille modis lacerabitur vmbra, tuasq. Aeacus in pœnas igeniosius erit, Latius tamen diximus circa principium Iuuenalis. Socrates autem in Gorgia Platonis refert, Iouem hæc dixisse Plutoni. Ego igitur constitui iam meos filios iudices, Duos quidem ex Asia Minoën videlicet, & Rhadamantum, vnum vero ex Europa Acacũ. Hi ergo postquam mortui fuerint, iudicabunt in prato quodã, ibique in triuio ex quo geminæ portant viæ, altera quidem ad Tartarum, altera vero ad insulas beatorum. Et Asiaticos Radamanthus, eos vero qui ab Europa venient, Aeacus iudicabit. Minoi autem id munus in ungam, vt ipse dijudicet si quid ambiguum fuerit, vt iustissime procedat iudicium, recteq. fiat trãsmissio aiarum. Hæc ille. vbi etiam legitur, ꝙ vterque ipsorum virgam tenet, dum iudicat. Minos aũt considerans sedet solus aureũ hñs sceptrum. [Sedisq. piorum) Elysium intelligit, quas beatorum insulas superius appellari ostẽdimus. [Aeolijs fidib.) .i. Lesbij, nam (vt scrib. Dionysius) Aeolidum insulatum rupes Lesbos est, & Tenedos, vtq. Str. docet lib. xiij. Aeolica regio ingens erat, & Troiæ adiuncta. [Popularibus) .i. eiusdem populi ipsius Sapphus. ait. n. ipsa ad Phaonem scribens, Lesbides infamem quæ me fecistis amare. Desinite ad cytharas turbas venire meas. De illis ergo conquerebatur, vt hic Sappho. Amauerat autem impudice, vt aiunt, Telesippum, Megaram, Attidem qui aliter exposuere querentem, non procedit. [Alcæe) Alcæus in parte operis aureo plectro merito donatur, quia tyrãnos insectatus, multum etiam moribus confert, auctor est Fab. lib. x. & Plin. Sappho etiã inquit, Nec plus Alcæus consors patriæque lyræq. Laudis habet quamuis grãdius ille sonet. [Dura nauis) Alcæus militiam exercuit, victus tandem aufugit amissis armis, quam rem carmini mãdatam in Mitylene reposuit. latius tamen videto in Ode xxxij. lib. j. [Dura nauis) Repete, dura mala nauis, dura mala fugæ, dura mala belli. [Bibit aure) Auide audit. [Bellua centiceps) Cerberum intelligit. Cerberus autem dicitur quasi κρεοβόρος .i. carnem edens, nam κρέας, caro est, βορὸς edax. de hoc Seneca in Hercule furente ait, Post hæc auari Ditis apparet domus. Hic sæuus vmbras territat stigius canis. Qui terna vasto capita concutiens sono Regum tuetur sordidum tabo caput Lambunt colubræ viperis horrẽt iubæ. Longusque torta sibillat causa draco. [Par ira formæ &c.) Centiceps id dicit propter colubras, & viperas caput tenentes. [Eumenidum) Eumenides per antiphrasin appellantur tres infernæ Furiæ, Alecto, Tisiphone, & Megera. mites .n. interpretantur. de ijs vero latius lib. j. Georg. & in carmine de Floribus. [Prometheus) De hoc late lib. j. videto. [Pelopis parens) .i. Tantalis, de quo superius multa. Et Ouid. lib. ij. de Amore inquit. [Quærit aquas in aquis, & poma fugacia captat Tantalus, hoc illi garula lingua dedit. [Nec curat Orion leones) Volunt poetæ idem studium apud Inferos quoque quenque sectari. vnde Virg. lib. vj. ait: Quæ gratia currum, Armorumq. fuit viuis, quæ cura nitentis Pascere equos eadem sequitur tellure repostos. de Orione vero legito lib. j. [Lyncas) Lynx animal est maculosum. Virg. lib. iij. Georg. Quid lynces Bacchi variæ. in Aethiopia vulgo nascuntur vt scr. Plin. lib. viij. qui etiã lib. cxviij. cap. xviij. inquit, Peregrinæ sunt lyces, quæ clarissime omnium quadrupedum cernunt.

A C R. I L L E & nefasto) Execratur arborem cuius casu in agro suo Sabino pene periclitatus est funestam eam, & institutorem eius dicens. & est ordo: Arbor ille quicunque produxit te primum in nepotem perniciem, & opprobrium Pagi posuit, &c [Nefasto die, & sacrilega manu in nepotũ) Nepotes pro posteris posuit. [Opprobriumq. Pagi) Tanquam ad totius Pagi, vel totius regionis pertineret infamiam, si famosus ager morte domini fuisset. [Fregisse) Nouo verbo execratus est parricidam. [Et penetralia) Domus secreta, in quibus hospes fuisset occisus, & fœdus hospitale violatum, tanquam minus esset, si homicidium diceret perpetratum. [Venena Colchica) Specialem prouinciam posuit pro generali crimine. Colchos enim Scythiæ ciuitas est, ex qua Medea fuit venenis, & magica arte potẽs. [Quid quisque vitet) Sententia, qua dicit improuidas hominum mentes nulla Fauis obuiare cautela. nec metuere periculum nisi cum sit proximum, tamen multos improuisis opprimi periculis. [Nauita Bosphorum) Aut Bosphorum pro quolibet freno dixit, aut Pœnum pro quolibet nauta. multum enim diuisus est Pœnus à Bosphoro: Bosphorus enim Ponti sunt fauces, vbi propter augustias assidua naufragia fiunt. non autem dicitur accepisse, quòd inde in bouem Io mutata transierit, quasi Bosphoros. [Et celerem fugã) Fugientes enim Parthi sagittis vehementiores sunt. Virg. Aut missam Parthi posest terga sagittam. [Vis) Violentia, inexorabilitas. dum quisque timet hoc, aut illud rapitur sæua morte. [Quàm penè furuæ regna Proserpinæ) Ac si diceret, paruo interstitio retenti sumus. Furua mystico nomine dicebatur. Proserpina. aut furuæ flauæ matronymicon. vt Flaua Ceres. Alij volunt furuæ nigræ positum. Vnde, & furta putant dicta, quia committunt in obscuro. [Et iudicantem vidimus Aeacum) Achillis auum, qui pro iustitiæ bono etiam apud inferos iudicium meruisse perhibetur. vnde, & Iuuen. Quas torqueat vmbras Aea. [Sedeisque discretas) Elysias. vt Virg. Sed amœna piorum concilia. [Elysiumque colo) Vt ostenderet se penè Inferos imminente vidisse periculo. [Discretasque) .i. separatas. [Aeolijs fidibus querentem Sappho) Sappho poëta de Aeolia fuit dialecto in carminibus suis vsa, quæ chordarum significatione commemorat. Quærebatur aũt Sappho de puellis suis ciuibus, ꝙ non amarent, quem ipsa diligebat. Ordo est, Et quàm penè vidimus Sappho Aeolijs fidibus querentem de popularibus puellis. [Et te sonantem plenius aureo Alcæe plectro) Alcæus nomen poëtæ est lyrici, à quo, & metrum Alcaicum dictum est, ordo est, Et penè vidimus te Alcæe plenius sonantem plectro aureo dura mala nauis, & dura mala fugæ, & dura mala belli. [Vtrunque) .i. omnia supradicta. [Digna fugæ) .i. & suæ nauigationis mala, & fugæ, & belli audiuit enim plenius sonantem, Qui res bellicas, & nauigationem suam scripsit dum à Pittaco Tyranno ciuitas suæ pulsus esset eo ꝙ Mytilenensibus amorem libertatis suaderet, quos postea collecto exercitu superauit. [Plenius) Fortius. [Aureo) Meliore aut aureo plectro, propter celebritatem carminis dixit. [Vtrunque) Aut Sappho & Alcæum, aut fugam, & pugnans, aut certe carmina, quæ sic fata sunt, vt adyti alicuius putarentur digna. [Densum humeris) Stipatum ad audiendum pugnas compositas. vt, Hæret pede pes, densusq. viro vir. Ordo est, sed vulgus densum humeris magis bibit aure pugnas, & exactos tyrannos. [Exactos) Aut amore libertatis expulsos tyrannos, aut facilitatem Alcæi expressit vt ille carmina dulcissima fudisse videretur. [Bibit) Auide audit. [Bellua centiceps) Cerberum dixit pro multitudine anguium, qui in capite eius eminebant. finitum numerum pro infinito posuit. [Vt tibi nomina mille) Ostendit autem non immerito populos delectatos. dum Cerberus carminis potuerit amœnitate mulceri. Recreantur, an delectantur. Nã est animal anguis auditus capax mali, & boni, vt frigidus in p. c. r. a. [Quin & Prometheus) Prometheus raptor per ferulam ignis diuini, vulturis pastum dum oblectatione teneretur oblitus est. Iapetus, & Tantalus pro criminibus damnati pœnarum requiẽ apud Inferos habuisse carminum delectatione à poëta firmant. Virg. Quin ipsæ stu. do. a. in. læ. tar. [Dulci laborum decipitur sono) Figura: Decipitur laborum, pro eo quod est fallitur in laboribus, & sensum laboris amittit, dũ carminibus delectatur. [Nec curat Orion leones) Orion venator fuisse narratur, Huius vmbram dicit venationi carmina preferre vrgente ibi apud Inferos studio, quod habuerat in vita, vt Virg. Quæ cura n. p. e. eadem sequitur tellure repostos. [Lyncas) .i. damas. vt, Quid Lynces Bacchi variæ, & genus acre luporum.

I L L E & nefasto te posuit die) Hac ode execratur arborem in Sabino agello suo, quod super deambulãtem se decidit, ac penè oppressit. Nefasto autem nõ fasto, & abominãdo. [Et sacrilega manu produxit arbos) Vocatiuo casu accipe arbos, hoc est ò arbos. [Arbos) vel quasi ad illius regionis infamiam, arborem suum .s. dominum oppressisse. [Et penetralia Sparsisse nocturno cruore Hospitis) Hospitis sui penetralia cruore sparsisse, hoc est hospitem in domo sua interfecisse. [Ille, & venena Colchica) Colchica, inquit, quia Medea Colchis fuit, quam summam veneficam fuisse historiæ Græcorum tradunt. [In horas nauita Bosphorum Pœnus perhorrescit) Nauita his, & quæ subiecta sunt, significat vnumquenque hominum non fere periculum timere, nisi cum proximus sit. veruntamen plerunque ex improuiso mala inopinata interuenire, atque opprimere. [In horas, nauita Bosphorum Pœnus perhorrescit) Bosphorum, fauces sunt Ponti maris, vnde longissima Africa sit, quòd ita Pœnus nauita eum perhorrescat hunc Bosphorum pro quolibet ferro posuit. Freta autem angusta maria, & concitata sunt, omnia autem freta à feruore dicta existimantur. [Quam pene furuæ regna Proserpinæ) Furua nigra significat. vnde furta putant dicta, quòd per nigriores aëris tenebras maxime fiant. [Sedeisque discretas piorum) Discretas .i. separatas. Piorum autem Elysios campos dicit POR.

cit,quos separatos aiunt à ceteris locis inferorū. Aeolus fidibus querentem Sappho,puellis de popularibus. Aeolus fidibus,inqt, qa Sappho Aeolis dialecto in suis carminibus vsa est. Quæritur autem Sappho de puellis ciuibus suis,q Oden non ament,quam ipsa diligebat amens. [Et te sonantem plenius aureo Alcæe plectro dura nauis) plenius, inquit, sonantem, quia Alcæus robustior est .i. bellicas res,scripsit, & nauigationem suam, cum a tyrannis Mytilenensibus pulsus est. Aureo aūt plectro pp dignitatem carminis dixit.[Vtrunque sacro digna Mirantur vmbræ dicere)Vtrunque ad Sappho,& ad Alceum refert.[Densum humeris bibit aure vulgus) multitudinem signat vmbratum ad audiendum cōuenientium. Bibit aūt aure, cupidissime audit significat. [Quid mirum) Vbi illis car. sensus est, nō est mirandū si illū vmbræ libenter audiunt,cum Cerberus, & angues Eumenidum stupeant admiratione carminis illius.[Bellua centiceps) Cerberum dicit pp multitudinem anguium,q ex eo emanant, centiceps recte dr. [Et Pelopis parens) Tantalus .s. [Laborū decipitur sono) Audax figura laborū decipitur.vult.n.intelligi, audienti illi sensum laboris auferri.[Nec curat Orion) Iā dicit Orionem vocari à ppriјs venādi voluptatibus agitare ergo,ac p hoc sequi signat.

ASC. ILLE & nefasto) Graphice execratus arborē, & eius Satorē, cuius casus ferè oppressus fuerat, docet vitæ humanæ incertitudinem, cū nemo satis circunspectus sit ad inopinata pericula, ac fata euitanda, cum parum absuerit, quin ipse Inferos viserit vbi poëtarum cœtui additus Sapphus, atque Alcæi,qui quæ in vita cecinerūt, cum omni stupore apud inferos iterant, cantica audiuisset,quibus ēt damnatorum cessant tormenta, & ceterorū studia,cum tū dicat Maro in vj. Quæ gratia currū,armorumq. fuit viuis,quæ cura nitenteis Pascere equos,eadem sequitur,tellure repostos. Ordo est. O arbos, ille quicunque produxit primum te in perniciem nepotū.i.post se venturorum,& in opprobrium .i.execrationem,& contumeliam,pagi.i.vici in agro posuit te,& die nefasto.i.abominādo & manu sacrilega.i. qua sacra surripuerat,aut violauerat. Ego crediderim illum.i.qui arbore produxit, &.i.simul fregisse ceruicem .i. collum. à parte totum,aut reuera ceruicē quasi à tergo per insidias,parentis.i.patris, aut matris, & .i.simul sparsisse penetralia.i.secretissima domus,cruore hospitis nocturno.i.noctu effuso. ille tractauit.s.manu sacrilega,venena Colchica.i.quæ plurima sunt apud Colchos, & vbi Medea summa venefica nata,& quidquid nefas.i.nefandum,cōcipitur.i.animo vsquam.i.vbi vis gentium,ille dicit qui statuit .i. plantauit te in agro meo,te lignum triste, te lignum caducum.i.quod cadere possis in caput dñi.s.tui,hoc est in caput meum, immerentis.i.q non merueram id de te,Nunquā est satis cautum .i. prospectum homini,in horas.i.per singulas horas,quod quisque vitet.i.vitare debeat,nauita Pœnus.i.Punicus,perhorrescit.i.multum horrescit,Bosphorum.i.angustum quoduis mare,vbi nauis facile in scopulos pellatur,vt in Bosphoro Thracio,& Cimerio,neque timet vltra.i.præter submersionem,aut naufragium,fata cæca.i.improuisa,& quæ videri non possunt,& aliunde.s.prouenientia. Miles.s.Romanis presertim pedes, perhorrescit sagittam Parthi,& celerem fugam.i.per celerem fugam illatam,ita vt non sit facultas vlciscendi,& comminus pugnandi,alioqui non timeret eum, sed fuga simulata illudit Parthus. vnde Maro. Fidentemq. fuga Parthum. & Parthus perhorrescit solum cathenas .i. vincula,& robur Italum .i. vires Italicas, ob quas congredi non audet, sed vis.i.violentia,leti.i.mortis improuisa.i.inopinata, rapuit, & rapiet gentes. Quam.i.quantum pene.i. quasi vidimus .i. si arbore oppressus fuissem, vidissem, regna Proserpinæ vxoris Plutonis, furuæ.i.nigræ &Aeacum filium Iouis iudicantem .s. apud Inferos,& sedes piorum discretas.s. ab impiorum sedibus,& Sappho puellam Lesbiam,quærentem.i.conquerentem fidibus.i. cythara,Aeolijs.i. Lesbica de puellis popularibus .i. eiusdem populi, hoc est etiam Lesbicis, quas impatienter amauerat in vita, & te ò Alcæe,qui etiam Lesbicus erat sonantem plenius.i.grauiore, & neruosiore carmine plectro aureo quo pp artē donatus erat dura mala.i. incōmoda,nauis.i.nauigationis, & dura mala fugæ, q̄ turpiter cōmisisse plangit,& dura mala belli,ob quod & fugam & naufragium passus est. [Vtrunque) ordo est vmbræ .i. manes, mirantur vtrunque.s.tam Sapphon q̄ Alcæum,dicere digna silentio.i.ob quæ dum dūr,silentium fiat, sed vulgus densum humeris .i.stipatū & frequens ad humeros Alcæi miratur magis pugnas & tyrannos exactos quæ res ab Alcæo dicuntur. Quid mirum si vmbræ mirantur,vbi bellua centiceps .i. Cerberus habens caput centenis capitibus anguium implicitum demittit quos placati animi iudiciū est aures.i.auriculas, atrox quia infernales stupens illis carminibus? & angues intorti capillis Eumenidum .i. furiarum recreantur illis carminibus. Quin & Prometheus æterno vulture cruciatus,& parens Pelopis.i. Tantalus siti,& fame laborans, decipitur .i. capit obliuionem laborum. dulci sono, Nec Orion,licet venator, curat agitare leones, aut Lyncas timidos.

GLAR. ACRON statim ab initio ita facit ordinem, Arbor,ille q- cunque produxit te primum, in nepotum perniciem, & opprobrium pagi posuit. Ego autem ita puto ordinem esse, O arbos quicunque te primum produxit,ille posuit te,& sacrilega manu & nefasto die,in nepotum perniciem, opprobriumque pagi, vt etiam voluntas eius mala exprimatur, quemadmodum sequentia indicant. [Nauita Bosphorum Pœnus perhorrescit) Porphyrio coniungit his verbis quod præcedit in horas, q. d. In horas, hoc est non semper,sed tum cum periculis proximis sit, hominē periculum timere. Quod autem nauitam Pœnum ait, facit propter distantiam,nam ideo Pœnus magis horrescit. Græci βόσποpov scribunt, non βόσπορον à bouis transitu, quasi tam angustum mare,& vadosum vt bos tranare queat. Vtrunque sacro digna silentio. Acronis quidam codices habent, Vtrunque .i. omnia supradicta, sed ea aut corrupta, aut assuta puto, quia paulo post, Vtrunque,inquit,aut Sappho,& Alcæum, aut fugam, & pugnas, Porphyrio recte hoc, vt pleraque.

AD POSTVMVM.

Commouet Postumum hominem parcum,& diuitem, ne nimium intentus rei faciendæ genium suum defraudet momentaneam enim esse hāc vitam,& caducam, satius esse quæsitis frui cum semel moriendum sit omnibus,& dulcissima quæque relinquenda, idq; heredi nonnunquam prodigo,& ingrato,quamlibet magno labore partu.

Ode XIIII. Tricolos, Tetrastrophos, Vt : Vides, Vt alta stet niue candidum.

--u---uu-uu
--u---uu-uu
--u--u--
-uu-uu-u--

EHEV fugaces Postume Postume
Labuntur anni : nec pietas moram
Rugis, & instanti senectæ
Afferet, indomitæque morti.
Non si tricens, quotquot eunt dies,
Amice places illacrymabilem
Plutona tauris : qui ter amplum
Geryonen, Tityonque tristi
Compescit vnda, scilicet omnibus,
Quicunque terræ munere vescimur,
Enauiganda, siue reges,
Siue inops erimus coloni.
Frustra cruento Marte carebimus.
Fractisque rauci fluctibus Adriæ.
Frustra per autumnos nocentem
Corporibus metuemus austrum.
Visendus ater flumine languido
Cocytus errans, & Danai genus
Infame, damnatusque longi
Sisyphus Aeolides laboris.
Linquenda tellus, & domus, & placens
Vxor : neque harum, quas colis arborum
Te præter inuisas cupressos
Vlla breuem dominum sequetur,
Absumet hæres cæcuba dignior
Seruata centum clauibus : & mero
Tinguet pauimentum superbo
Pontificum potiore cœnis.

ANTONIVS.

H E V fugaces) Hac Ode ostendit amico Postumo inueniam effugere, nec pietatem aliquam iu turæ senectæ aut imminenti morti moram afferre, nō si Plutoni die quoque tauri tercentum mactaretur. (Placet autem magis vt trecenis legatur quia debet esse secundus pes iambus) vnde & regibus & inopibus adeunda est Charontis vnda, linquenda tellus domus & vxor heresq. inde optimo ceculo fructur, & humi spar get prod gus, quod ipse tantopere seruauerat, per quod innuit quidem poëta Postumum ipsum potius debere sui bonis suis, quam abutenda heredibus relinquere. [Fugaces anni) Ouid. lib. 3. de Arte etiam ait: Vtendum est ætate, cito pede labitur ætas. Nec bona tam sequitur, quam bona prima fuit. & alibi inquit. Eunt anni more fluentis aquę. [Nec pietas moram) Ouid. quoq; de morte Tibulli lib. 4. de Amoribus ait. Aetatis fuga.

Viue tamen morere pius, cole sacra colentem.
Mors grauis à templis in caua busta trahet.

[Illacrymabilem) Durum, implacabilem, qui nullis etiam precibus & donis mouetur. [Ter amplum Geryonem) .i. trimēbrem. Virg. lib. vj. Et forma tricorporis vmbræ, Reuera tamen tres fratres in Iberia fuerunt Chrysei filij, qui à diuitijs nomen id traxerat, vniuersę enim Iberiæ imperabat, habebatq. tres propugnatores filios tum robore corporis tum armis egregios exercitus p̄terea cuilibet fortissimorum militum erat quos demum tribus magnis exercit bus fidentes, singulari prouocatione Hercules sustulit, gregesq. boum secum abduxit Diod. id scr. lib. v. Finxere autem poëtæ Geryonem esse tricorporem, illiusq. vmbram apud Inferos esse. Iustinus item lib. vltimo scribit, Geryonen ipsum non triplici naturæ (vt fabulis proditur) fuisse, sed tres fratres tantæ concordiæ extitisse, vt vno animo omnes regi viderentur. Nec bellum Herculi sua sponte intulisse, sed cum armenta sua rapi vidissent, amissa bello repetisse. [Tityon) De hoc Virgil. lib. vj. ait:

Nec non & Tityon terræ omni parentis alumnum
Cernere erat per tota nouem cui iugera corpus
Porrigitur, rostroq; immanis vultur adunco:
Immortale iecur tondens fœcundaq; pœnis
Viscera rimaturq; epulis, habitatq; sub alto
Pectore, nec fibris requies datur vlla renatis.

Macr. autem lib. j. de Somnio, inquit, quod vulturem iecur immortale tondentem nihil aliud intellig volunt, quam tormenta conscientiæ obnoxia flagitio viscera interiora rimantis, & ipsa vitalia indefessa admissi sceleris admonitione laniātis, semperq. curas, si requiescere forte tentauerint, excitantis, tanquam fibris renascentibus inhærendo, nec vlla sibi miseratione parcentis, lege hac, qua se iudice nemo nocens absoluitur, nec de se suam potest vitare sententiam. [Tristi vnda) .i. Stygia. Virg. lib. 6. Et nouies Styx interfusa coërcet. [Scilicet omnibus) Naso item de morte Tibulli. Scilicet amne sacrum mors importuna prophana, Omnibus obscurat inijcit illa manus. [Coloni) Agricolæ, vel inquilini. [Frustra cruento) Ostendit frustra nos abstinere a bellis & nauigatione, frustra quoque timere Autumni Austrum pestiferum, nam omnino. Inferos adire debemus omnes mortis necessitate. [Austrum) Plin. lib. 2. scribit, quod humidus est Auster presertim Italiæ, ac noxius. De Autumno autem ait Naso de Arte.

Cum modo frigoribus premimur, modo soluimur æstu.
Aëre non certo corpora languor habet.

[Cocytus) Inferorum fluuius, cocytos luctus, & vlulatus dicitur, cocyto lamentor, cocyo ploro, lugeo lamentor. Macr. autem lib. j. de Somnio ait, quod non aliud Cocytum esse asseruerunt, quam qu dquid homines in luctum, lacrymasq. compellit. [Danai genus infame) Bellides intelligit, quæ fuere L. filiæ Danai filij Beli, quæ etiam L. filios Aegypti patrueles suos ac viros prima coniugij nocte occiderūt, præter minorem natu Hypermnestram, quæ Lino suo pepercit. de quo ample in Nasonis epistola habetur. ait etiam in Ibide:

Quæq; parare suis letum patruelibus ausæ:
Belides assidue colla premuntur aqua

[Sisyphus) De hoc in Metamorphosi legitur.

Aut petis, aut vrges ruiturum Sisyphe saxum.

Per quod volunt intelligi (vt Macr. scribit) qui apud nos inefficacibus, laboriosisq. conatibus vitam trahunt. [Cupressos) Cupressi mortuorum domibus præponebātur ideo quod hæc arbor excisa non renascitur, sicut ex mortuo nihil iam sperandum, quàm ob causam in tutela Ditis patris esse putabatur, vt Fest. inquit. [Breuem) .i. breuis vitæ [Dignior) Tu enim illis carunti, tanquā dignus. [Tinguet pau mentum) Sparget quod tu seruaras tantopere. [Superbo, Nob l., & optimo. [Pau mentum) Domorum solum. dicebatur etiam pauimenta Pœnica, hoc est marmore Numidico strata, vt scribit Festus. Pauire vero ferire est, vt idem ait, De Pauimento autem plura diximus in Iuuen. Sat. 14. ibi, verre pauimentum. [Potiore) meliore, & digniore cœnis sacerdotalibus quam spargi humi, vel d gn ore vino quo vtebantur in cœnis pontificum.

E H E V fugaces) Præmisso doloris affectu ad Postumū queritur de vitæ breuitate, quod nullus iustitia, vel pietate mortem possit euadere, nec imminentem horam differre, & dicit superuacue timeri, quod non potest euitari. [Indomitæq. morti) Quasi ferocissimæ, à qua nemo exoret indulgentiam sicut & illacrymabilem subiungit Plutonem. [Tricenis) per menses singulos .i. quotidie. Dixit autem eunt pro mortalitatis colore quasi fluunt & pereunt. [Illacrymabilem) Durum, implacabilem, qui nulla hostia, nec si diurna si placari possit. dicit tamen præsentia pericula magnopere homines vitare cupere cum nulla ratione possint mortem vitare. [Qui ter amplum Geryonem) Hoc est trino corpore monstruosum, quem Hercules interemit. Virg. Geryone extincto Tirynthius attigit aura, & Tergemini nece Geryonis. Ordo est: Qui compescit ter amplum Geryonē, & Tityon tristi vnda .i. interna omnibus enauiganda, quicunque vescimur terræ munere, siue erimus reges, siue erimus inopes coloni. [Enauiganda) .i. moriendū est. vt, Nauita sed tristis nunc hos, nunc accipit illos. [Inopes) pauperes quasi per opes dicit. [Coloni) optime dixit, quasi nil proprium habentes, sed temporales terræ cultores. [Frustra cruento) Hoc est frustra vitamus pugnas, & nauigationes & pestiferum timemus Autumnum, cum necesse sit omnibus mori. [Fractisq.) Tempestuosis, Virg. Quibus omnis ab alto, Frāgitur, inq. sinus scindit sese vnda reductos, vnde, Et raucum sonum fracta reddidit vnda. In scopulos. [Rauci) Tempestuosi, sonori, vt Virg. Tum rauca assiduo longe sale saxa sonabant. [Metuens Austrum) Austro insflante morbi generantur Autumno. Vnde & Iuuen. Iam letifero Autumno cedente pruinis. [Visendus ater) .i. videbimus ergo damnatorum vmbras, quas videnti beati prætereunt, aut quibus scelerati iunguntur. [Languido) Tristi vel deformi, pigro. vt, Tristiq palus & innabil s vnda. [Cocytus errans) Flexuosus. vt, Cocytusq. sinu labens circunfluit atro. [Infame) Famosum a crimine. Danai enim filiæ vna nocte iussu patris occiderunt maritos. Vnde Virg. Sub vna nocte iugali Cæsa manus iuuenum, vnde pro vltione criminis apud inferos vrnis fractis aquam indefessæ perhibentur haurire. [Damnatusque longi Sisyphus Aeolides laboris) Damnatus laboris dixit, vt damnatus capitis, vel iniuriam. hac autem manere pœna apud inferos Sisyphum dicitur, vt saxum contra montis verticem voluat quo semper relapso finem nūquam mereatur laboris. de quo Virg. Saxum ingens voluunt alij. pro hac tamen flag tio tali pœna percussus est, quia Aeginam Asopi filiam Iupiter adamauit, eamq. custodiæ patris furtim surripuit, & factum Sisypho confessus est ille humana leuitate quærenti eam patri prodidit hinc tali apud Inferos pœna damnatus est. [Linquenda) à morientibus. sq. quia etiam dulces relinquunt affectus. [Neque harum) Ordo est. Neque vlla arborum harum quas colis sequetur te breuem dominum .i. parui temporis, præter inuisas cupressos .i. rogis & luctibus consecratas. Virg. & ferales ante cupressos constituunt. [Absumet hæres) Hæc cum inuectione dicuntur in eos qui nimia parsimonia conseruant, quæ prodigi heredes absumunt. Iuuen. Vt locuples moriatur egens. [Tinguet pauimentum) Solum promptuarij, hoc est perfundet pauimentum negligens hæres vino deorum conuiuijs digno. Superbo, pro ipse superbus hypallage figura. ACR.

E H E V fugaces Postume Postume Labuntur anni) Ad Postumum hac Ode loquitur de celeritate currentis vitæ. [Indomitæ morti) Indomitæ quasi ferocissimæ, quia nemo ab ea beneuolentiam, & indulgentiam exorat. [Illacrymabilem Plutona) Qui nunquam lacrymis placatur. [Qui ter amplum Geryonem) Ter amplum pro trimembri dixit & accipiendum hic extrinsecus quamuis, vt sit. Quamuis ter amplum. [Quicunque terræ munere vescimur) pro quicunque viuimus. [Frustra cruento Marte carebimus) præsentia pericula magnopere vitare cupimus, cum nulla ratione mortem effugere possimus. [Fractisq. rauci fluctibus Adriæ) Fractis pro illisis dicitur. [Damnatusq. longis Sisyphus Aeolides laboris) Damnatus laboris sic dicitur vt capitis damnatus. [Præter inuisas cupressos) inquit, quia funeribus POR.

neribus cupressus adhibetur. [Breuem dominum) Breuem autem dominum .i. breuis vitæ. [Absumet hæres cæcuba dignior Seruata centum clauibus,) Hæc cum inuectione dicuntur corripienti eum, quod ad nimiam parsimoniam se constringat, asseruans quod hæres prodige sit absurus. [Et mero Tinguet pauimentum superbo Pontificum potiore cœnis) Effusurum cum passim vna significat quæ hic magnopere seruauerat reclusa. Superbo autem pauimento, pro ipse superbus.

A S C. EHEV fugaces) Postumum monet fragilitatis vitæ humanæ, cum tanta sit necessitas mortis, faciq. varietas, pro semel raptis omnia linquenda sunt. Aptum autem (vt in Syluis nostris diximus) est negocio nomen. Nam Postumus is appellatur, qui post patris humationem, & sepulturam natus est. Dicit ergo incipiens ab interiectione lamentabili, quia res omnes, tangit: Eheu Postume Postume anni fugaces .i. assidue fugientes, labuntur .i. præcipites eunt, nec pietas .i. pius cultus deorum, & parentum (scriptum est tamen: Honora patrem, & matrem, & erit longæuus super terram, sed non erat poëtæ notum) affert rugis, & senectæ instāti .i. properanti, & morti indomitæ .i. indomabili, quia nulli parcit, moram .i. dilationem. O amice non afferes moram si .i. tametsi, places .i. placere nitaris, Plutona illacrymabilem .i. nullis lacrymis mobilem, aut flexibilem, quotquot dies eūt .i. per singulos dies semel, tauris tricenis .i. tot quot sunt dies in singulis mensibus. aut, quia triceni vt triginta primam producit, legatur trecenis .i. trecētum tauris, quod plus est quam si vaccis aut vitulis dicat, qui .s. Pluton, compescit .i. arcet, Geryonem regem olim Hispaniæ, ter amplum .i. licet ter amplum, hoc est tricorporem, & Tityon alumnum terræ, Per tota nouem, cui iugera corpus. Porrigitur arcet dicit vnda tristi .s. styge .s. enauiganda .i. quæ vnda enauigabitur (est autem hic septimi casus) hominibus sup. nobis, quicunque vescimur munere .i. alimento terræ, siue erimus reges, siue erimus coloni inopes. Nos carebimus frustra .i. nequidquam Marte cruento .i. cæde per effusionem sanguinis, & fluctibus Adriæ .i. Adriatici maris. rauci .i. rauce sonantis, fractis .s. vi ventorum .i. frustra neque occidemur gladio, neq; submergemur aquis, & metuemus .i. metuendo cauebimus frustra austrum .s. ventum nocentem corporibus per autūnos, quia Cocytus fluuius infernalis, ater .i. tenebrosus, errant .i. vage fluēs, flumine languido .i. debili, est visendus .s. semel, & genus infame Danai .i. filiæ Danai nece patruelium maritorum infames, & Sisyphus Aeolides .i. Aeli filius, damnatus .s. apud inferos, pœna sup. longi labori, est visendus, & genus visendum de quo, & labore eius dicit Land. sic, longi laboris, quia perpetui immo, æterni (si fabulæ credimus) & æternitate nihil longius. Sisyphus Aeolides, horum siue historia, siue fabula adeo varia, ambiguaq. traditur, vt difficile sit omnia prosequi. Nam, & plures Sisyphi, & ex pluribus Aeolis nati videntur. Primum autem Sisyphum dicunt fuisse, regnante Danao Argis. vel saltem Lynceo eius nepote, atque genero, qui illi successit. Voluntque hunc Ephyram in Achaia cōdidisse, quam deinde Corinthus, Orestis filius à se Corinthum nominauit, & habuisse in vxorem septimam Athlantis filiam Meropen. de qua Ouid.

Septima mortali Merope tibi Sisyphe nupsit.

Fuit, & alter Sisyphus, & hic Aeoli (sed alterius à superiore) filius, regnante Aegæo Athenis, qui (vt refert Lact.) In Isthmo Achaiæ habitans, prætereuntes aut saxo obruebat, aut dum ab eo iussi pedes lauarent in mare calce ictos præcipitabat. [Adiditq. suo. ar.) Dijs participem factum illa mortalibus prodidisse, & furta Iouis cum Aegina manifestasse. Quo scelere à Ioue ea pœna ad inferos detrusum, vt saxum exima valle subuoluens, in montis iugo constituere iubeatur. Verum cum ad locum, deuentum est, rursus saxum ad ima ruit. hinc Ouid.

Aut petis, aut vrges ruiturum Sisyphe saxum.

Et Virgil. subtracto nomine, Saxum ingens voluunt alij. Et apud quendam Tragicum: Tum illud quòd Sisyphus versat saxum sudans nitendo, nec proficit hilum. per quam rem eos arguere poëtæ voluerunt qui perpetuis curis, ac laboribus anxij semper circa magna uersantur, & summos magistratus, atque imperia per stultissimam ambitionem assequi tentant. Et quoniam maiora suis viribus expetunt, nunquam quod volunt assequuntur, sed omnes eorum conatus inefficaces redduntur. Sapienter ergo, & hoc Lucret.

Sisyphus in vita quoque nobis ante oculos est:
Qui petere à populo fasces, sæuasq; secures
Imbibit, & semper victus, tristisq; recedit.
Et paulo infra.
Hoc ex aduerso nixantem trudere montem
Saxum, quod tandem summo iam vertice rursus
Voluitur, & plani raptim petit æquora campi.

Hunc volunt Vlyssis patrem fuisse, quod illi etiam Aiax apud Ouid. exprobrat, nec sanguine cretus Sisypho. Nam quod à Theseo interfectus sit (vt nonnulli dicunt) propter diuersitatem temporum quadrare, nō videtur, & forsasse erit tertius Sisyphus, sed poëtarum licentia cuncta cōfundit, atque confundit. Aeolides, Aeoli filius. Verum de hoc alibi. nam neque etiam Aeolus vnus fuit. Linquenda tellus, aperit quo animo mortis admonuit, vt videlicet bonis fruatur, dum datur. nam omnia linquenda sunt dicens tellus .i. terra & fundus, est linquenda .s. tibi, & domus est linquenda, & vxor placens .i. tametsi placens, est tamen linquēda, neque vlla harum arborum quas colis sequetur te breuem .i. breuis temporibus dominū, preter cupressos inuisas .s. viuis. quia sunt indices mortis, & sacerdotibus, quia sunt funestę. Hæres dignior .s. quam tu vite, quia te defuncto superstab t, aut dignior quia fruetur bonis quibus (quia tu absumes) indignum te censes absūmet .i. ebibet, cæcuba .i. bona illa vina, seruata .s. à te dum viueres, centum clauibus tinguet .i. rigabit, & madefaciet, mero .i. puro vino, superbo .i. nobili, & superbiente de loco, & anno, quo natum est, pauimentum, quia tam abūde h bet, vt etiam pauimentū riget aut vomitu, aut vino in poculis derelicto, quod euaporatum effunditur in pauimentum ab infundentibus, recēs in tantibus cœnis. quod tamen contra leges artis bibendi apud Romanos seruatæ erat. Nam signum actis, & fortis potoris erat (auctore Plinio) nihil ad elidendum in pauimento summum, ac postremum potum ex vino reliquisse. Vide Cœlium lib. iiij. cap. xxvj. mero dicit potiore .i. meliore, cœnis pontificum .i. quā quo pontifices in cœnis suis, quæ semper sumptuosissimæ fuerunt (vnde nunc thelogicum dicunt vinum) vsi sunt.

COEL. RHOD.

TINGET pauimentum) Hæc Plinij verba ex xiiij. lib. cap. xxij. multum locis huic Flacci loco afferunt, quem conniten tes plerique transiliunt Plinij. Hæc sunt verba apud Romanos bibendi ars hisce ferè constabat legibus. Non labasse sermone, non leuatum vomitione, sed plurimum habuisse vno potu, optima fide. [Tinget pauimentum) Non respirasse in hauriendo, neque expuisse nihilque ad elidendum in pauimento ex vino reliquisse. Cœlius lib. iiij. cap. xxvj. lege item Bonf.

GLAREANVS.

NON sit tricenis quotquot eunt dies) Acron tricenis exponit per menses singulos .i. quotidie, ad tricenos mensis dies referens, sed id inepte, cum carmen triconis nullo pacto admittat, sed trecenis per e, cuius prima est breuis quæ in tricenis longa, quemadmodum in triginta, vt testatur Laurentius Valla literarum optimarum vere princeps. [Tinguet pauimentum superbo,) Et Acron, & Porphyrio exponunt superbo, pro ipse superbus, alij pro optimo, & nobili vino, quod & mihi placet. Ceterū potatorem per hyperbolem ait ita prodigum, vt multū vini potando, quemadmodū fit apud bibones, in terram fundatur, quod ob ineptam cuiusdam annotatoris expositionem dicimus, qui in hunc poëtam adeo ineptiuit, vt indignus videatur venia.

IN SVI SECVLI LVXVRIAM.

Taxat seculi sui luxum, cum in hortis viuarijsq; dilatandis tum maxime ædificijs quibus agri occupabantur, iam ad amœnitatem solum vtiles, contra veterum disciplinam, & frugalitatem quibus quidem priuatus census erat exiguus, sed communis amplissimus.

Ode XV. Tricolos, Tetrastrophos: Vt,

Vides, vt alta stet niue candidum.

--υ---υυ-υυ
--υ---υυ-υυ
--υ---υ--
-υυ-υυ-υ--

IAM pauca aratro iugera regiæ
Moles relinquent: vndique latius
Extenta visentur Lucrino
Stagna lacu: platanusque cœlebs

 Euincet

Euincet vlmos: tum violaria, &
Myrtus, & omnis copia narium
Spargent oliuetis odorem
Fertilibus domino priori.
Tum spissa ramis laurea feruidos
Excludet ictus. non ita Romuli
Præscriptum, & intonsi Catonis
Auspicijs, veterumque norma.
Priuatus illis census erat breuis:
Commune magnum: nulla decempedis
Metata priuatis, opacam
Porticus excipiebat Arcton:
Nec fortuitum spernere cespitem
Leges sinebant, oppido publico
Sumptu iubentes, & deorum
Templa nouo decorare saxo.

ANTONIVS.

IAM pauca aratro) Damnat hac Ode ædificiorum luxuriam, agri.n.illis occupati minus populo necessaria suppeditabant. Laudat inde maiorum parsimoniam. Census.n.priuatus olim breuissimus erat, res vero cõmunis ingens. [Regiæ Moles) Diutium prætoria ruri ædificata, quæ regiæ videbantur.i.regum domus. [Vndique visentur) Ordo est, Vndique visentur stagna latius extenta .i. amphiora lacu Lucrino, piscinas.n.intelligit. [Lucrino lacu) Contiguus Baijs Lucrinus adest sinus, intra quem Auernus est, vt inquit Str. lib. v. Plin. quoque lib. 3. prope Baias esse indicat lacum Lucrinum & Auernũ. [Platanusq.) erant in vsu platani apud Romanos, vel in villa, vel in hortis vrbanis ad vmbras inambulationum, quem vsum docuerunt Athenæ in philosophorum ocio, platos autem latitudo dicitur. platyno dilato. plura diximus in Iuuenalem, ibi Frõtonis platani. Cælebs.i.sine vitibus, per metaphoram, non iunguntur.n.platano vites, quia (vt scribit Plin.) iucunda est vmbra platani, quanquam Crassa Cœlibem aũt dictum existimant. quod dignam celo vitam ducat, vt scribit Festus. [Vlmos euincet) Hoc est plures erant platani voluptatis gratia consitæ, quam vlmi cũ vitibus. [Narium) .i. odorum. [Oliuetis) Vbi fuerant olíueta. [Fertilibus) Nunc.n. sublatis inde oleis violaria, & similia ibidẽ conserebant ad voluptatem, & odorum gratiam. Ictus Solares radios. vel fulmina intelligit. Laurus.n. non tang tur fulmine, vt scribit Plin.lib.xv. [Non ita Romuli) Ordo est. Non ita præscriptũ auspicijs Romuli & intonsi Catonis, & veterum norma. [Non ita præscriptum) .i. præceptum Romulus enim præcepit suis agriculturam, & militiam, vt late ostendit Dion. & nos multa in principio Georg. [Auspicijs) principijs & ductu. [Intonsi Catonis) .i. rigidi, & hispidi propter seueritatem, intelligendum vero est de maiore Catone, tunc.n.meliores erant. Præterea intonsi veteres dicuntur, quoniam (vt scribit Plin. lib. vij.) tonsores in Italiam ex Sicilia venere post Romam conditam anno ccccliij. adducente P. Ticinio Men. primus omnium radi quoti die instituit Africanus. Sequens diuus Augustus cultris semper vsus est. Norma recta viuendi regula. [Priuatus census) Res propria. [Commune) .i. res communis, & publica. [Nulla decempedis) Sensus est. Nullus priuatus vir habebat porticum tantam ad septentrionem, pro æstiuo Sole vitando, quæ etiam potuisset sufficere vmbræ Solis vicinæ plagæ septentrionali, tunc enim vmbræ sunt minimæ, quod Iuuen. Sat. vij. innuit dicens. Parte alia lõgis Numidarum fulta columnis Surgat, & algentem rapiat cœnatio Solem. Id quidem priores non habebant tanti luxus. [Decempedis) Decempeda regula est, seu pertica decẽpedum, qua fabricæ mensura colligitur. Est autem sensus, quod antiquorum porticus nõ erat tanta vt potuisset decem peda mensurari. [Metata) Mensurata. [Opacam Arcton) .i. vmbram Solis vicinioris Arcto .i. Vrsæ boreali. [Fortuitum) .i. forte & casu inuentumq. quocũque loco. [Spernere) Quin ibi sederent, iacerẽt ue. [Leges) Quæ .i. parsimoniam iubebant, luxum quoque prohibentes. [Nouo saxo) .i. externo loco adducto. Marmor enim è laconia petebatur viride, & preciosum, cunctisq. hilarium, vt scr. Plin. lib. 36. Ex Armenia quoque, & Aegypto vectum est marmor. Item è Numidia, Carysto, & Chio. Iuuen. quoque Sat. xiiij. inquit, Græcis longeq. petitis Marmoribus.

IAM pauca) Antiquorum laudat seueritatem, & continentiam laudat & quæritur de præsentis luxuria seculi, quo tanta ædificandi inuasit libido, vt ædificia latius porrigendo, vel captando amœnitatis aspectus, breui agros arare à rusticis bus defuturos. [Vndique latius) Non latius extenta, sed latius visentur, tanquã non in latitudinem, sed in altitudinem potius extenderentur porrigendo fastigia, vt Lucrinus Baiarum lacus vndique conspiceretur. [Platanusque cœlebs Euincet vlmos) Plures erunt, inquit platani, quàm vlmi, quæ sine fructu sunt magis ad amœnitatem deambulationis positæ, quia vlmi vtiles vitibus, & necessariæ sunt, hinc notat luxum præsentis temporis, vel quòd myrtus, aut violaria ante ferantur oliuetis, plusquam odorum copia, quàm fructus curentur. Cœlebs autem, vitibus vidua, ideo oliuetum dixit fertile priori domino, quia prefertim solam posuerat fertilitatem placere. [Tum spissa ramis laurea) Infructuosa etiam laurus, aut ad excludendos vmbra sua Solis ardores posita, aut certa, quia ideo in viridarijs instituebatur, quòd feruidis ictibus fulminum credebatur esse contraria. [Excludet ictus) Contra maiorum laboriosam, frugalemque vitam Romuli vel Catonis dicit luxum præsentem. [Præscriptum) præceptum a magistris ludi tractum, qui præscripta dant, quæ imitentur. [Intonsi) Intonsi autem ideo quia dicebãt iniuriam Naturæ fieri, si quod tegmento capitis datum fuerat, amputetur vnde & Lucan. [Intonsos rigidam in frontem descendere canos Passus est. [Norma) Normã. pro recta vita posuit. Metaphora a fabris, qui normam vocant ad quàm opus dirigunt. [Commune magnum) Communis res omnis erat illis vt in commune bonum. [Nulla decempedis) Decempeda regula est decempedum, ad quos ab artificibus fabricæ mensura colligitur. i. nulla priuata domus erat, quæ porticum haberet tantæ magnitudinis vt posset sufficere vmbræ Sole vicino septentrionali plage tunc enim paruissimæ sunt vmbræ. Nam hiemali tempore latissimas etiam porticus Solis occupat radius. [Excipiebat Arcton) Quæ tanta esset porticus, vt septentrionali plagæ sufficeret sui magnitudine, & ad hanc tantum pateret pro declinatione Solis & auræ exemptione, ad cœli enim clima, seu porticus veteres, seu ædificia constituebant, vnde & Iuuen. Decembri hiemale. Et algentem rapiat cœnatio Solem. [Metata) Mensurata, disposita. nam metari dicebantur castra, magna cura ducum peritiaq. constitui, quod augmentum luxus ædificio priuato dedit. [Nec fortuitum spernere cespitem) .i. non licebat aut neglectum horrere, aut rideri eum, qui super herbam recumberet, aut dormiret, per quod significat simplicem ac sine ambitu vitam veteribus Romanis fuisse, nec magna cura priuatas opes curasse, dum studium omne publico ornatui impenderetur, & templis.

IAM pauca aratro iuge) Hac Ode de luxuria præsentis seculi loquitur, sensus est autem. Tanta libido est hoc tempore latius porrigendi ædificia, vt breui defuturi sint agri. [Vndique latius Extenta visentur Lucrino Stagna lacu) Non tantum altitudinem, sed etiam in latitudinem studet porrigere ædificia. Denique vndique lacus Lucrinus, prospicietur in Campania. Non autem latius extenta stagna intelligendum, sed latius visentur. [Platanus cœlebs Euincet vlmos) Cœlibem platanum ait eleganter quoniam econtrario maritari arbores dicuntur, quibus vites iunguntur, per quod autem significat non nisi luxuriæ, & ambitiosis voluptatibus studeri. Platanus autem in ambulacris conseritur, vnde fructus nullus est. [Copia narium) Odorem dixit. [Spargent oliuetis) Hoc est vbi oliueta fuerunt. Significat autem futurum, vt oleæ arbores vertantur ad cõseruandas ibi myrtos, & violas, &c. quæ sunt odori, & voluptati. [Non ita Romuli præscriptum, & intonsi Catonis Auspicijs, veterumque norma) præscriptum, & præceptum dicitur à magistris ludi, qui scripta pueris dant, præcipiuntque imitari. Intonsum autem Catonem ait, quia veteres propter seueritatem hirsuti erant. [Normam) Pro regula dixit normam. [Fertilibus domino priori) Quæ olim vera sub priore domino, id est sub prioribus temporibus colebantur, & iccirco fertilia erant. [Tum spissa ramis laurea feruidos Excludet ictus) Et laurea arbos infructuosa est, & tantum voluptuosis locis apta. [Priuatus illis census erat breuis, Commune magnum) .i. familiarem rem angustam habebant, remp. magnam. [Nulla decempedis) Nemo, inquit, priuatam domum ædificans, decempedum porticum septentrioni obiectam metabatur. Septentrioni autem obiecta porticus æstate delicatioribus grata, est quia Solem non contingit. [Nec fortuitum spernere cespitem Leges sinebãt) Sensus, & ordo est hic. Nec sinebant leges spernere cespitem fortuitum .i. non licebat irridere eum, qui super stipulam recumberet aut dormiret, per quod

quod significat simplicem, aut sine ambitione vitam veteribus Romanorum fuisse. [Oppida publico Sumptu iubentes, & deorum Templa nouo de saxo) Hoc est opera templorum in oppidis publico sumptu, iubentes edificare est ergo hic figura schema quod ἀναλυτικῶς dicimus, vnum in duo sensu diuisit. Oppida .n. & deorũ templa, pro eo quod est oppidorum templa.

ASCENSIVS.

IAM pauca) Graphice sui seculi luxum in ædificijs extruendis taxat, & maiorũ commendat continentiam, & parsimoniam dicens. Moles regiæ.i.tam ingentes vt regiæ videantur, hoc est regales structuræ, relinquent tam.i.deinceps, si sic pergunt ædificare mortales vt instituerunt, pauca iugera aratro .i. arationi, & aruis serendis. Stagna quæ sunt ad voluptatem, & munitionem ante priuatas domos ducta, visentur.i.videbuntur vndique, extenta latius lacu Lucrino.i.quam sit latus Lucrinus, qui tamen mari irrumpente maximus est. Et platanus arbor latis folijs, à quibus dicitur celebs .i. non coniuncta vitibus, quia non nascuntur in platano, sed sub platano absumuntur vina, euincet.i.excedet, vlmos arbores, quibus vites quasi matrimonio coniunguntur in Italia, tum.i.insuper, violaria.i.copia violarum, aut loca violis cõsita, & myrtis arbor odorifera, vt in Buc. Maro: Et vos ò lauri carpam, & te proxima myrte. Sic positæ quoniam suaues misceris odores, & omnis copia .i. vis narium .i. herbarum, aut frondium odoriferarum spargent odorem oliuetis fertilibus .i. vbi erant olíueta fertilia domino priori, Oliueta autem sunt vbi oliuæ nascuntur.i.oliuiferæ arbores. Tum.i.insuper laurea sup. arbor.i. laurus, spissa ramis excludet feruidos ictus.s.Solis, quibus vuę maturescerent, non ita præscriptum .i. quod non ita præscriptum erat auspicijs.i.principio, & ductu, Romuli, qui iussit agriculturę, intendi, & Catonis intonsi.i.rigidi, & hispidi, atque ita seueri qui de re rustica multa scripsit, & norma veterum, quid de agricultura præceperunt, & seruauerunt multa. [Priuatus illis) Ordo est. Census priuatus.i.res propria erat illis.s.veteribus, breuis.i.modica, & commune supp.bonum .i. publicum, erat illis magnum, nulla porticus metata .i. mensurata dum fieret, decempedis.i. pertica, aut regula decempedum, priuatis.i.in priuatum vsum addictis, excipiebat Arcton .i. vrsam, hoc est partem Septentrionalem, à qua Sol non influit. Ventus autem saluberrimus est, licet frigidior quapropter addit opacum vt.s.opacitate, vmbrosarum arborum venti vis impediatur. Nec leges.s.censorum, qui delicatos, & sibi indulgentes acrius notabant, sinebant.s.homines illos tempore spernere cespitem .i. terram cum herbis, & radicibus, fortuitum .i. forte inuentum dum sederet aut recubare vellent, per quo nunc secessus multo artificio extructos habent. Leges dico iubentes decorare oppida publico sumptu, & templa saxo nouo.i.externo, nec cuilibet viso.

MATTH. BONF.

FORTVITVM spernere) Hoc loco annotandum duxi, rectam loquendi rationem exigere (quanquam alij aliter sentiunt) vt in ordinandi versibus suppleas homines aut aliud simile, vt sit, nec leges iubentes, sup. homines in accusandi casu, decorare oppida, & templa deorum nouo saxo publico sumptu, sinebant, sup. iterum, homines, spernere fortuitum cespitem.i.dignũ reputare in quo sederent voluptatis gratia. Alias sperni, & decorati erat dicendum.

GLAREANVS.

VNDIQVE latius Extenta visentur Lucrino) Et Acron, & Porph. exponunt, non latius extenta, sed latius visentur: At alijs contrarium videtur, quibus lubens ego subscribo. Puto.n. poëticam esse hyperbolem, q.d. piscinæ latiores nunc instituuntur, quam sit lacus Lucrinus. [Tum violaria, & Myrtus, & omnis copia narium) Legendum, tum violaria, myrtusque, & omnis copia narium, Alioqui trochæus fuerit primo loco, quem hoc carmen hoc certe versu non suscipit. [Nulla decempedis Metata priuatis, opacam Porticus excipiebat Arcton) Dicere vult, priscis Romanis non fuisse, vt nostri seculi hominibus, porticus, quæ Septentrioni essent expositæ atque ita solis minime obnoxij caloribus. Itaque excipiebat Arcton, exponendum est, exposita erat Septentrioni. Acronis verba mirum quàm hoc falso exponunt. Nec quisquam sensus ex illis elici potest. Domos autem quæ Septentrioni ac ortui erant expositæ, non ob vmbram modo amabant, sed etiam ob sanitatem. In Porphyrionis aũt cõmentario legendum, ædificans decempedis porticum, non decempedum. Hoc corruptum erat vel temporum iniuria, vel ab aliquo sciolo, vt fieri solet. Ideoq. annotatione dignum in bono auctore.

AD GROSPHEVM.

Insectatur mortalium stultam temeritatem, qui cum omnes naturæ impulsu ocium, & tranquillitatem expetant, tamen ambitione, & cupiditatibus excecati, semet in inquietudinem præcipitát. Neque intelligunt se à dijs petere quod per se sibi si velint, præstare possint, si à curis quibus se assidue torquent temperare possint. Sapientis esse, de futuro non anxium esse, & tristia letis compensare si quid aduersi acciderit quod omnibus fere solet vsu venire, boni consulere, cum nemo absolute beatus inuenitur.

Ode XVI. Tricolos, Tetrastrophos: Vt, Vides, Vt alta stet niue candidum.

–∪–––∪∪–∪––
–∪–––∪∪–∪––
–∪–––∪∪–∪––
–∪∪––

OCIVM diuos rogat in patenti
Prensus Aegæo: simul atra nubes
Condidit Lunam: neque certa fulgent
Sidera nautis.
Ocium bello furiosa Thrace,
Ocium Medi pharetra decori,
Grosphe non gemmis, neque purpura venale, nec auro.
Non enim gazę, neque consularis
Summouet lictor miseros tumultus
Mentis, & curas laqueata circum
Tecta volanteis.
Viuitur paruo bene: cui paternum
Splendet in mensa tenui salinum:
Nec leueis somnos timor, aut cupido
Sordidus aufert.
Quid breui fortes iaculamur æuo
Multa? quid terras alio calentes
Sole mutamus? patriæ quis exul
Se quoque fugit?
Scandit æratas vitiosa naueis
Cura: nec turmas equitum relinquit
Ocyor ceruis, & agente nimbos
Ocyor curo.
Lætus in præsens animus, quod vltra est,
Oderit curare: & amara læto
Temperet risu. nihil est ab omni
Parte beatum.
Abstulit clarum cita mors Achillem:
Longa Tithonum minuit senectus:
Et mihi forsan, tibi quod negarit,
Porriget hora.
Te greges centum, Siculæque circum
Mugiunt vaccæ: tibi tollit hinnitum
Apta quadrigis equa: te bis Afro
Murice tinctæ
Vestiunt lanæ. mihi parua, rura, &
Spiritum Graiæ tenuem camœnæ,
Parca non mendax dedit: & malignum
Spernere vulgus.

ANTO.

Ocium diuos) Scribitur hæc Ode ad Grosphum, in qua ... temere optare a dijs, cum per seipsos habere possint, remota rerum praua cupiditate, & auaritia. Vnde non diuitijs, non honoribus, curæ cedunt, sed sola mentis, & animi quiete, qui paruo gaudet, hinc Horat. Ipse paruo lætus, lyricis vocat ocio fruens. [Ocium diuos) Ordo est. Grosphe simul atra nubes condidit Lunam, neq; fulgent nautis certa sidera, prensus in patenti Aegæo rogat ocium diuos. [Ocium) Vacatio est à labore, cuius contrarium est negocium. [Prensus) A tempestate deprehensus. [Aegæo) Huius maris contracti exitur sparsi insulis fluctus adeo, & ipsi plerunque strident, & fremunt, vt nullum aliud esse mare credatur, quod maiores efferat motus, neque periculosiores. Protenditur aût vsque Tenedos, vbi tanquam tante tædeat amplitudinis in Augustum dilabitur alueû, scribit id Diony. scribit & plura Plin. [Cetera sidera) Siderum obseruationem in nauigando Phœnices inuenerunt, vt scribit Plin. lib. vij. [Bello furiosa Thrace) Thracê. n. bellicosi sunt, inde Phyllis ait apud Ouid. Armiferam Thracem qui regat alter erit. Vbi etiã Ouid. sicut Horat. hoc loco, Græcè variauit Thrace Thraces, Latine. n. Thracia dicitur. [Venale) Id proprie dicitur quod est venditioni, expositum. Vendibile vero quod facile vẽdi potest hic autem poëta vsus est Tmesi figura. [Consularis lictor) Dignitas consulum, & huiusmodi, quæ omni a ocium denegant. [Gazæ) Amplæ diuitiæ. [Consularis) Pro omnia magistratu, & imperio posuit, ergo nec diuinæ, nec imperia temouent. [Laqueata tecta) Laquearibus ornata laquearia autem sunt loca ipsa quadrata in tabulatis. [Cui paternum) Sup. bene viuitur illi cui &c. [Splendet)
Salinum Splendere videtur tanquam argentum vel aurum. [Salinum) Patella erat in qua primitiæ dijs cum sale dabantur, nunc tñ pro vasculo domestico salis, dixit scribit ita Porphyrio. [Timor) Vel rerũ suarũ, vel sui ipsius, diuitibus. n. sæpe insidiæ parantur. [Cupido sordi praua cupiditas) .i. auaritia, sed præter morem genere, protulit masculino. [Iaculamur) Appetimus, metaphora est ab his, qui iacula appetunt hostes. [Alio calentes Sole) Virg. item lib. ij. Georg. Atque alio patriam quærunt sub sole iacentem. [Mutamus) Auaritiæ causa (Se quoque) Sicut patriam. Se autem .i. seipsum, & curas suas. [Scandit æratas) Curæ. n. prosequuntur quemlibet vel nauibus, vel equis fuerit nisi paruo contentus fuerit. [In præsentes) In res præsentes, non in futura. [Risu) Vt illud. Spem vultu simulat, premit altum corde dolorem. [Abstulit clarum) Per exempla nil esse beatum ab omni parte probat. Achilles. n. quamuis clarus esset, & illustris, & inclytus, tamen iuuenis obijt. [Tithonus vero quamuis diutius vixerit tamen senectã oppressus est, & versus in Cicadam ante obitum. [Et mihi) Forsan, sensus est: Forsan, & ego diuti' te vixero, q. paruo fruor & lætor, tendit autem ad illud idem. Nil esse beatum ab omni parte,. otest nanque ditior citius paupere mori. [Te greges centum) Ostendit se paruo gaudentem ocio frui, & lyricis operam tradere, q̃ diuiti Grospho nõ accidit ob imminentes curas hinc ex diuersis fortunis diuersa fiunt ingenia, & nihil est omni parte
Quadrigæ. beatum. [Hinnitum) Hypermeter est versus. [Quadrigis) .i. ludis Circensibus. Quatuor autem equi simul iuncti quadrigæ, quasi quadriiugæ vocantur, quod scribit Gell. lib. xix. cap. viij. [Afro muricæ) .i. Tyria purpura, nam apud Tyrum est purpurarum piscatus hinc Tyria purpura optima omnium perhibetur.
Murex. Auctor est Strab. lib. xvj. [Murice) Murex piscis est firmiori testa circundatur è cuius sanguine lana tingitur. de quo Plin. lib. ix.
Dibapha [Bis tinctæ lanæ) Dibapham purpuram intelligit Dibapha. n. dicebatur quę bis tincta esset magno impendio, quodlibet Plin. lib. ix. scribit. [Spiritum tenuem) Ingenium tenue. [Graiæ Camœnæ) .i. græce Musæ, in lyricis. n. Græcos imitatus est, Alcæum potissimum. [Parca non mendax) .i. vera, & immutabilis, vult autem ex fato esse, vt paruo contentus lyrica decantaret. [Vulgus spernere) .i. vulgi plausum, & fauorem per quod se minime ambitiosum esse ostendit.

ACR. OCIVM diuos rogat) Hac Ode incidat ocium nemini nõ gratum esse, atque optabile, asseritque à dijs stulte homines ociũ precari, cum ipsi sibi id præstare possint, cupiditatibus modus ponatur. Nullis præterea diuitijs aut præmijs emi posse. Ordo est. Grosphe simul atra nubes condidit Lunam, neque sidera fulgent certa nautis, pensus in patenti Aegeo rogat diuos ocium non venale gemmis, neque aureo, neque purpura. [Patenti) Lato mari, & vbique diffuso sine littoris alicuius aspectu. Bene prensus, tanquam furtum nauigans faciat insidiatus sereno. Aegæum aût mare ab Aegæo Thesei parte dictum. [Certa sidera) Nota, aut certa fidelia, quorum claritudo pernox sit vt merito eis credi ... Septentrio, vnde, & Lucan. Miseros fallentia nautas Sidera non sequimur, sed quæ non mergitur Arctos. [Ocium bello) Optabile etiam bellicosis nationibus ocium dicit. [Pharetra decori) Quia sagittarum vsu, & armorum splendore decori sunt Persæ. Ocium naturale animi affirmat bonum quod nullis possit diuitijs comparari. Gaza diuitiæ vt Troia gaza per vndas, hoc vero est, quòd non diuitias hoîes ab inquietudine excusent, sed quies, & electa mediocritas. Ordo est. Non enim gazæ, neq; consularis lictor summouet miseros tumultus mentis, & curas volantis circum laqueata tecta. [Lictor) Lictorem pro dignitate posuit, & honore, qui ocia denegat. [Miseros tumultus Mentis) Non alibi grauiores curas esse, quam vbi maiores sunt opes demonstrat. Volantes autem dicit discurrentes. [Laqueata) Lacunaria, sicut Virg. Atque animum celerem nũc huc, nunc diuidit illuc: In partesque rapit varias, perque omnia versent: Sicut aquæ temulum labris vbi lumen ahenis. Omnia peruolitat late loca. [Summiq. ferit laquearia tecti) Laquearia autem dñr opaca cameræ in locum collectæ. Virg. dependet lychini laquearibus aureis. [Viuitur paruo bene) Paupertate sola beate approbat viuere. Lucan. O vitæ tuta facultas pauperijs, angustiq. laris. [Salinum) Pro quocunque vase posuit fictili mensæ pauperis. Tamen salinum est patella in qua dijs Primitiæ cum sale offerebant. [Cupido) Pro auaritia dictus, vnde, & timor pro custodia census Iuuen. Misera est magni custodia census. [Iaculamur) Pro appetimus, & dum breuis vita sit maior tẽtamus. [Quis exul Se quoque fugit?) A vitijs auaritiæ suæ quis poterit fugere, qui derelinquit patriam, diuitias aût quærit mutatione terrarum vt est, Atque alio patriam querunt sub Sole iacentẽ. [Scandit æratas vitiosa naueis Cura) Ostendit neque mari, neque terra, siue malitia posse quenq̃ curas fugere suas vel pctm. [Nec tormas equitũ relinquit) Non deserit relictas turmas, relinquit. n. est deserit. Sensus aût hic est. Si equo quis velit curas fugere, non pot, quia & ceruis, & ipsis ventis sunt velociores. [Lætus in pñs) Plus pñti lætitia quam spe futuri aium iuuari dicit. i. non plus letetur q̃ expedit. [Et amara læto Temperet) Philosophicum preceptum ad patientiam exhortans, vt aduersa lætitia temperentur, & non satis prosperis credatur maxime, cũ varietate vitæ nec pro voluntate ad oia felicitas constet, nec sint aduersa continua. [Abstulit clarum cita mors Achillẽ) ostendit rerũ humanarũ diuersitatum per duo inter se contraria, exemplo eorũ qui sunt putari felices. Achilles vero virtute præcipuus cita morte iuuenis perijt. Tithonus maritus auroræ tarde mortuus est per damna perficiẽtis etatis, viuendo. n. in Cicadam conuersus est. & ideo nihil dicit esse homini certum dum illum cita more punierit, alterum vero senẽ consumpserit ante vita q̃ fatum. [Porriget hora) Horam pro tpe posuit. i. variabilis fortuna prosperabitur mihi. [Tibi amara) .i. forsan tibi mors occurrendo me pertransibit. [Te greges centũ) Finito p̃ infinito vsus est, vt, Mille meæ Siculis errant in montibus agnæ. [Bis Afro) Pro Tyrio, sicut Indũ pro Carthaginensi. [Mihi parua, rura,) Dicit ita plerunque diuersa esse ingenia vt fortunas in diuersis studijs, vt sicut alij honoribus, & diuitijs clari sunt ita hic carmine illustre mediocritatè. [Camœnæ) Genitiuus singularis. [Et Spiritum Graiæ tenuem camœnæ) Dedit mihi tenue ingenium Graiæ musæ .s. vt possem lyra cantare primo à Græcis inuenta. Ordo est. Et Parca non mendax dedit mihi tenue spiritum Graiæ camœnæ, & spernere malignum vulgus. [Graiæ camœnæ) .i. Græce, vel quia Græci fuerunt poëtæ lyrici (quos Hor. imitatus est) Alcæus, & Sappho, vel quia primi Græci carmina inuenisse perhibentur. [Parca non mendax) Immutabilis, vult. n. fataliter sibi hoc ingenium attributum.

OCIVM diuos rogat in patenti Prensus Aegæo) Hac Ode Grosphum equitem R. alloquitur Siciliensem indicans nemini non ocium gratum esse atque optabile. [Ocium diuos rogat in patenti Prensus Aegæo) Dicit oẽs stulte a dijs ocium optare, cũ ipsi illud sibi præstare possint, quippe cum nullis præmijs emat, non. n. inq̃t, diuitiæ, aut honor sunt cuiquam, quo minus inq̃etã sollicitudinis mentẽ patiatur. [Et curas laqueata circũ Tecta) ostẽdit non alibi grauiores curas esse, quam vbi maiores opes sunt. [Cui paternũ Splẽdet in mẽsa tenui salinum) In mẽsa tenui hoc est paupere. [Salinũ) Patella in qua primitiæ Dijs cum sale dantur, sed nũc pro vasculo domestico salis dixit. Dicit aût bene viui paupertate, qã paternã re familiari contentus victum non abhorreret. [Nec leues somnos timor, aut Cupido) Cupidinẽ hic nõ puto pro amore posuisse, sed p̃ cupiditate, quare miror masculino eum gñe Cupidinẽ dixisse cum hac signationẽ hæc cupiditas dicatur. [Terras alio calentes Sole mutamus?) sic & Virg. Atque alio quærunt patriam sub sole iacentem. Patriæ quis exul POR.

Se

N...fug...sensus est, Quis se quoque.i.aut vitium auaritiæ ...impatientiam suam potuit fugere qui patriam reliquit. [Scandit æratas vitiosa naues cura) Per hoc ostendit neque mari, neque terra posse curas suas effugere. [Nec turmas equitum relinquit).i.etiam si equo velis curas effugere, sequentur illæ te tamen, sunt enim ceruis & ipsis ventis velociores. [Lætus in præsens) Præsentibus, inquit, delectemur ac fruamur, futura nō quæramus. [Et amara lento Temperet risu) Amaritudinem vitæ hilaritate interposita leniat. [Nihil est ab omni Parte beatum) Extrinsecus hic audiendum est quatenus concessum hominibus: nō est vt per omnia beati sint. [Abstulit clarum cita mors Achillem: Lōga Tithonum) ostēdit diuersitatem rerum humanarum duo iterū se contraria ponens, breuem.s. Achillis vitam, & Tithoni vsque ad vltimam senectutem porrectam. [Te greges centum. Siculæq. circum, Mugiunt vaccæ) Alij, inquit, diuitias insatiabili animo cupiunt, at mihi paupertatem cum animi æquitate, per quod ostendit sic ingenia diuersa esse plerunque hominibus vt fortunas. [Thebis Afro Murice tinctę Vestiunt lanę) Afrum nutricem pro Tyrio, dixit, videlicet quia Tyrij in Africam transierunt .i. Carthaginem condiderunt. Bis tinctam autem lanam dibapham purpuram dicit, quam scimus esse preciosissimam. [Et Spiritum Graiæ tenuem camœnæ, Parca non mendax dedit) Dedit spiritū tenuem.i.subtilem accipe. [Camœnæ Graiæ) Graiæ autem ideo dixit, quod hæc carmina ad imitationem Græcorum fer. [Graię) Genitiuus singularis est.

ASCENSIVS.

OCIVM) Commendat verum ocium, & qua via id acquiri possit commemorat. Dicens, ô Grosphe prensus.i.is qui deprehensus est à tempestate in Aegæo.s.mari, patenti.i. aperto & exposito ventis & velis, rogat diuos ocium.i. cessationem ab illo negocio, simul.i. statim vt, atra nubes condidit.i.occuluit Lunā, quia noctu magis timendum est, neque sidera certa nautis.i.cognita & immobilia ferè, vt Vrsæ fulgent nautis. [Thrace).i. Thracia furiosa.i.licet furiosa & bellicosa, petit bello.i.dum bello premitur, ocium.i.cessationem belli, & Medi.i.Parthi, decori.i.honestati pharetra, qua bene vtuntur, quia optimi sunt sagittarij, petūt diuo, ocium non venale.i. non expositum à dijs venditioni, neque gemmis, neque purpura, neque auro.i. nullis diuitijs. Non enim gazæ.i.thesauri & diuitię sup. submouent neque lictor consularis.i. minister fasces ferēs ante consulem, submouet miseros tumultus.i.agitationes mentis, & curas volantes circum tecta laqueata.i.laquearibus ornata.i.indiuitum maxime domibus versari solitas, Viuitur bene.i. beate, paruo.i. etiam in paruo patrimonio, ab ipso sup. cui salinum.i. vasculum salis, aut pro sacrificio, aut pro vsu priuato, paternum.i.à patre per hæreditariā successionem acquisitum, splendet.i.mundum tenetur, in mensa tenui. Nec timor.s. custodiendæ pecuniæ, vnde Iuuen. Misera est magni custodia census, Aut Cupido sordidus.i. is Deus qui non amatoribus (qui plerique lauti sunt) sed auaris preest, qui omnes sordidi, vnde licet pro cupiditate masculino genere protulit, Acron autem & Porphyrio notant id mire, & inusitate factum. Sunt tamen qui legunt Sordibus, vt auferę sordibus.i. per sordes auaritiæ, verum (vt dixi) si etiam Cupido auaritiæ intelligatur sordidus Deus vt amorum cecus, analogia pateretur vtrunque masculino genere enunciari. Sed ad ordinem reuertamur, nec timor ergo amittendæ pecunię acquisitę, nec Cupido.i.Deus auaritiæ, sordidus.i. immundus & minime lautus, aufert.s. illi qui paruo contentus est, & licet tantum salinum haberet, adhuc tamen splendidum ac mundum teneret, leues somnos. Quid nos fortes.i. validi, æuo breui.i.parum duranti iaculamur.i. appetimus, sicut qui rem, quam manu attingere nequeunt, iaculo deijcere eminus conantur, aut iactamus animo multa.i. res multas cum paucis vti detur? quid.i.ad quid, mutamus.s. peragrando, terras calentes, alio Sole, auaritiæ causa? quis exul patriæ, id est exiens solum patriæ suæ, fugit.i. deuitauit quoque.i.etiam se.s. ipsum? q.d.nemo, quia, Cœlum non aīum mutant, qui trans mare currunt. Fugit autem hoc loco (ne quis erret) est præteriti temporis, quia primam producit. Scandit, probat quod dixit neminem se, aut conscientiam suam fugere, quia cura vitiosa scandit.i.simul ascendit naues æratas, & fortes, nec relinquit turmas equitum, qui tamen expeditiores sunt, quam pedites, existens ocyor ceruis, & ocyor Euro.i.vento orientali, agitante.i.pellente nimbos.i.nubes, hoc est nemo tam celeri vehitur naue, aut equo vt curas effugiat, quæ ceruis & ventis perniciores sunt & ideo animus lætus in præsens.i.in rem præsentem, oderit.i. fugerit.i. debet fugere, quod est vltra.s. præsens, hoc est adhuc expectandum, & temperet amara.i.res amaras, risu lento.i.non dissoluto, sed temperato & maturo, quia nihil est beatum.i.bene se habens, ex omni parte. Nam mors cita.i. repentina, Abstulit Achillem clarum.i. gloriosum, senectus longa minuit.i. vsque ad Cicadæ quantitatem extenuauit, Tithonum.s. maritum Aurore Hom. Ilia.j.dicit, Thetidi oblatam esse conditionem ab Ioue de filio vt aut diu & inglorius, aut parum & gloriosus viuat, illamque accepisse breuem & gloriosam vitam, cum vtranque obtinere non posset. [Et hora).s.nascendi, aut temporis conditio porriget forsan mihi, id quod negarit tibi.s.longam vitam. Centum greges,.s ouium supp. sunt circum te, & centum vaccæ. Siculæ mugiunt circum te. Equa apta quadrigis tollit tibi hinnitum (vbi quidam legunt hintum, sed non est opus, quia hypermeter versus non est improbandus, dummodo abundans syllaba per sequentem vocalem absumatur,) hoc est, est tibi bene educata, ita vt equum appetens amniat & lanę tinctę bis murice Afro.i.purpura Tyria quę bis tinctę.i.dibapha illic fit, vestiunt te. Sed Parca.i.Dea fatalis ab instanti natiuitatis cuiq; officia, quantam ad inclinationem diuidens, non mendax.i.verax & secundūm Stoicos) infallibili dedit mihi parua rura, quæ ideo se fataliter habere contendit quia illis contentus est, & ita sentit se naturaliter ad modica natum, quia Naturæ sequitur semina quisque suæ, & dedit mihi tenuem.i.exilem spiritum.i. venam & inuentionem, aut potius ingenium, camœnæ Graiæ.i. ad lyricum carmen, Graijs & nondum cuiquam Latinorum egregie datum, imitatur autem potissimum (vt dictum est) Alcæum, & dedit spernere.i. paruifacere, vulgus malignum.i. sermonem vulgi de me, aut non curare quæ vulgus curat.

MATTH. BONF.

ALIO calentes) Id non dissimile est huic quod Adagio circunfertur. In alio mundo, de ijs qui longe dissident à patria. [Patriæ quis exul) Hoc in loco quanquam alij aliter sentiunt, tunc tamen arbitror fuisse Horatij sensum. Quis tantæ est dementiæ vt cum patriam quæstus causa deseruerit, & patriæ se fecerit voluntarium exulem, velit seipsum quoque fugere & ea non præstare, quæ debet ac à seipso alienus esse? Sumus enim à nobis alieni, & nosipsos fugimus, cum ea cupimus & quærimus quæ non debemus, & quæ nostrarum non sunt partium. Debemus aut viuere paruo contenti, & non appetere plura, quàm ferat mortalium conditio. Nec leueis somnos timor aut cupido Sordidus aufert.

GLAREANVS.

CVPIDINEM hic non puto, inquit Porph. pro amore posuisse, sed pro cupiditate, quare miror masculino eū genere Cupidinem dixisse, cum hæc significatione hæc cupiditas dicatur. Hæc ille. Imò ego miror an vsquam apud Horat. aliter, quàm genere masc. Cupidinem inuenerit. Fieri autem potest, vt hoc quoque Porphyrioni assutum sit, quemadmodum sæpe alia alias. Lætus in præsens animus. Laur. Valla lib. iiij. elegantiarum exponit in præsens, .i. in præsentiarum quod aduerbium nusquam apud veteres reperias, quamuis etiam Perotus, atque adeo nostra ætas sæpe eo vtatur. Porrò in commentario Acronis in hanc Oden, quædam sunt plane inepta, sed quæ ego temporum iniuria corrupta puto. Vt bis Afro pro Tyrio, sicut Indum pro Carthaginiensi, Quis enim vnquam Carthaginienses Indos nominauit? quare ego Tyrium pro Indum legendum existimo. Item paulò ante, Tibi amara, & quæ sequuntur, à nemine intelliguntur. Verum hæc omnia prosequi, nescio quid vtilitatis lectori afferre queat, ideoque iam molestus esse desino.

AD MOECENATEM ÆGROTVM.

Amicitiam suam & gratitudinem erga Mœcenatem testatur cum beneficiorum in se & mutuæ beneuolentiæ memor, negat se posse superstitē viuere, si ille prior decederet, vtpote sui pars altera, sic duos visum esse & fatis, nam ita vtriusque horoscopum conuenire, vt eodem tempore penè perierint. Illum Iouis benignitatem in theatro, se Fauni beneficio in agro ab arboris lapsu seruatum;

Ode XVII. Tricolos, Tetrastrophos, Vt: Vides, Vt alta stet niue candidum.

—∪———∪∪—∪—
——∪∪———∪∪—∪∪
——∪———∪—∪
—∪∪—∪∪—∪—∪

Cur

VR me querelis exanimas tuis?
Nec dis amicũ est, nec mihi, te prius,
Obire Mœcenas, mearum
Grande decus, columenque rerum,
Ah te meæ si partem animæ rapit
Maturior vis: quid moror altera?
Nec carus æque, nec superstes
Integer. ille dies vtranque
Ducet ruinam: non ego perfidum
Dixi sacramentum: ibimus, ibimus,
Vtcunque præcedes, supremum
Carpere iter comites parati.
Me nec Chimæræ spiritus igneæ,
Nec si resurgat centimanus Gyges,
Diuellet vnquam. sic potenti
Iustitiæ, placitumque Parcis.
Seu Libra, seu me Scorpius aspicit
Formidolosus, pars violentior
Natalis horæ, seu tyrannus
Hesperiæ Capricornus vndæ:
Vtrunque nostrum incredibili modo
Consentit astrum. te Iouis impio
Tutela Saturno refulgens
Eripuit: volucrisque fati
Tardauit alas: cum populus frequens
Lætum theatris ter crepuit sonum.
Me truncus illapsus cerebro
Sustulerat: nisi Faunus ictum
Dextra leuasset, Mercurialium
Custos virorum. reddere victimas,
Aedemque votiuam memento.
Nos humilem feriemus agnam.

ANTO. VR me querelis) Dum Mœcenas acriter ægrotaret, morbi sæuitia quærebatur, quare Horat. iõge dolebat, hinc ait se terreri, & per um quodam modo querelis illius. Sed nec Dijs, nec sibi, gratũ esse, Mœcenatem morte præire, cum rerum suarum fuerit decus, atq; præsidium Vnde iuratum se dicit, nullo pacto velle Mœcenati superesse. Narrat inde amborum horoscopum conuenire, cum eodem penè tempore oppressi fuerint, vtque Iouis tutela, mortem Męcenati tardauerit, ita cum truncus sustulisset, nisi Faunus dextra leuasset ictum, hortatur demum Mœcenatem, vota persoluere, votiuam. s. ædem, ipse enim humilem agnam sacrificabit. [Exanimas) Terres perimis. [Querelis) querebatur enim Mœcenas morbi sæuitia. [Amicum) Gratum. [Columen) Præsidium. [Te meę partem animæ) Amicus enim est alius ipse, & æqualis æqualem delectat, vt habetur in Ethici. [Vis) Mortis violentia. [Altera). i. ego ipse Horat. altera pars animæ meæ. [Nec carus ero æque). i. ita alijs vt nunc vt tibi. [Nec ero superites Integer) Nam Mœcenas pars animæ decsset. [Dixi sacramentum) Innuit se iuratu fuisse, nolle Mœcenati superesse. [Præcedes) Ordo est. Vtcunque præcedes, ibimus, ibimus, comites parati, carpere supremum iter. [Vtcunq; præcedes) vel ætate, vel sorte. [Chimæræ igneæ) Id monstrum erat triceps, per singula aũt capita, ignem emittebat, latius tamē videto in Ode 27. lib. j. [Centimanus Gigas). i. Briareus. Virg li. 6. Et centum geminus Briareus, ac bellua Lernæ, dixere. n. poëtę eum habuisse centum manus, & capita quinquaginta, is idem Ægęon quoque dicitur. i. terrigena. Sunt textus, qui habent Gyges, loco Gigas. [Iustitiæ) Iustum est enim vt gratissimus de nobis bene merentibus. [Seu Libra) Asserit poëta Mœcenatis horoscopum, conuenire cum suo seu aspexerit eum Libra, seu Scorpio, seu Capricornus. Prol. vero 32. inquit, quod si concordia duorum in re aliqua est, quod reperitur, ex significatione illius rei, in vtriusque natiuitate. Si ergo fuerit in loco laudabili. erit inter illos concordia bona, & qui fortior loco fuerit erit sicut agens & princeps, & debilior sicut patiens & subiectus. [Libra) Id signũ & Taurus Veneri stellæ, complex onis temperatæ attribuuntur, eo qp res oriri faciunt, vt scr. Prol. [Scorpius) Id signum, & Aries Marti stellæ (quæ naturaliter deliccat) dantur, vt idem ait. [Capricornus) Id signum, & Aquarius, dantur Saturno stellæ, quæ naturaliter est frigida, caloriq. contraria, quod idem scr. [Formidolosus) Formidandus. [Pars violentior Natalis horę) Horæ datiuus est. Pars autem violentior, de Scorpione ait, quoniam Scorpius Marti datur, de quo Manil. li. 4. sic, & plura inquit Scorpius armata, violenta cuspide caudá. In bellum ardentes animos & Martia castra. Effici, & multo gaudentem sanguine ciuem. Nec præda, quam cæde magis &c. [Hesperiæ) Hispaniæ, & occiduæ. Capricornus enim (vt scr. Hyg.) ad occasum spectat. [Tyrannus) Id ait, quoniam (teste Col. lib. 12.) xvj. cal. Ian. Sol in Capricornum transitum facit, brumaleque solstitium est, vt Hipparco placet, itaq; tempestatem sæpe significat. Chaldæi tñ brumale solstitium obseruant, ix. cal. Ian. Occidit autem Capricornus xv. ca. Feb. quo die Sol in Aquarium transit. [Iouis Tutela) Iupiter. n. occultat impedimenta, & cum fuerit cum Mercurio, delebit infirmitates medicaminibus, vel per iustorum medicorum medelas. Auct. est Prol. qui etiam dicit: Iouem, Venerem, & Lunā fortunatas esse, eo quod earum est complexio temperata, & quod eis multum caloris, ac humoris inest. Opera vero Saturni, ac Martis operibus prædicturam stellarum naturaliter, contraria esse, eo quod horum alter per frigiditatem intensam, & alter per siccitatem intensum, operetur. [Cum populus frequens) conualescens Mœcenas, theatrum adierat, lætusq. populus ei plausit, tunc autem in agro suo. Horatius casu arboris oppressus est, vt inquit. [Mercurialium). i. doctorum, scribit enim Prolemæus qđ Mercurius habet ex homine locutionem, deliberationem, memoriã, linguam, fel, atque nares.

Libra. Taurus. Scorpius Aries. Capricornus. Aquarius.

Sol ĩ Capricornũ. Sol ĩ Aquarium

ACR. CVR me querelis exanimas tuis?) Mœcenatem ægrum velut assidens, alloquitur, quærentem de periculo suo, & pro præsenti statu optantem mortem, pro cuius affectu vel amore, dicit se ei esse nolle superstitem, sed quasi quodam sacramento deuinctum, faciandum morte, cui fuerat vita coniunctus. Ordo est. Męcenas grande decus, & columen meaℝ reℝ. [Cur me exanimas tuis querelis?) nec dijs, nec mihi amicum est te prius obire. [Ah te meæ) interiectio dolentis hoc sensu quo superius dixerat amicorum, animam in duobus corporibus constitutam. Et seruos animæ dimidium meæ, vnde & vnanimes dicti, hoc autem dicit sine dubio, alteram partem non retinendam, vna pereunte, hoc est se negare superstitem. [Nec carus æque) Non ero, inquit, ita alteri futurus, sicut ipsi, nec integram vitam habiturus parte animæ iam in illo extincta. [Nec superstes Integer.) Quia tu es medietas animæ. [Vtranq; Ducet ruinam) Vnius casu dicit ambos perituros. [Non ego perfidum) Falsum, tanq̃ non perfidum de ea re interposuerit, iusiurandum, quod nõ ei superuiueret. Ordo est. Ego non dixi perfidum sacramentum, ibimus, ibimus parati carpere supremum iter, vtcunque præcedes. [Vtcunque præcedes) Seu ætate, seu sorte præcedet in supremo mortis die, comitari se asserit Mœcenatem. [Me nec chimeræ) Nulloℝ subiectione monstroℝ societatem disiungi posse, quæ nec mortis terrore separetur. [Centimanus Gigas) Briareus. de quo Virg. Qualis centum, cui brachia, dñt: Centenasq. manus. [Sic potenti Iustitiæ, placitum) ac si diceret, fataliter habeo vt diuelli à te non possim [Seu Libra) Ordo est. Vtrunq; nostrum astrum consentit incredibili modo, seu aspicit me Libra, seu fomidolosus Scorpius, pars violentior horæ natalis, seu aspicit me Capricornus tyrannus Hesperiæ vnde. Per genituræ cõmemorationem, horoscopos suos similes esse, & inter se asserit conuenire, in quibus vitæ finis apparet, vnde dicit qp tempore vno, ille ęgritudine, hic casu arboris, periclitatus est. [Formidolosus) Timendus. qui naturaliter formidandus sit, vt Salust. Et iam tum potentia Cn. Pompeij formidolosa erat. Violentior prę omnibus iniquior natalis, infestus. n. fertur Scorpius genituræ, iuxta Mathesim, tractat genituras amboℝ, dicens se seu horoscopum. i. horam in qua natus est, in Libram haberet, seu in Scorpionem, qui iuxta Libram est, contrarius illi. Saturnus erat, seu in Capricorno horam habuit, in illis diametres ei erat, hic quadratus, sicut & Mœcenati quem Iupiter illic positus temperauit. [Horæ) Datiuus casus est. [Seu tyrannus Hesperiæ Capricornus vndæ) Capricornũ tyrannum dixit, ideo, quia hyemale signum est, oritur enim xiij. cal. Ianuarij, & occidit xvj. cal Februarij, & dum Sol in Capricornum venerit, tunc generat maxime tempestate in Italia. Aut ideo posuit Hesperiæ vndæ, quia voluit intelligi occasum signi huius magis sæuire tempestatibus, quàm ortum vt Hesperiam vndam occiduam partem oceani, & ex eo occasum eius voluisset intelligi.

Te

[Te Iouis impio Tutela) Mortem dicit submouisse Iouis bene ficā stellam maleficam respicientē Saturni. Ordo est. Te eripuit tutela Iouis, refulgens impio Saturno, & tardauit volucris alas. Fati, cū frequens populus ter crepuit, lætum sonū n. in theatris ostendit populū, pro gratia plausum dedisse. [Cum populus frequēs) ostendit populum per gratiam Mœcenatis cōperto, q̃ euasisset ægritudinis periculū, in theatro congratulantem saluti eius absenti, & adhuc inualido plausum dedisse. [Me trūcus illapsus) cerebro) ad illud retulit, quod dixit, vtriusq; astrum, certa rōne coniunctum. [Faunus) deus agrestium, & siluarū. [Mercurialium) doctorū. q̃ in tutela Mercurij sunt, Mercurius. n. deus facundię dictus est. [Aedemq. votiuam memento) Vt memor esset voti soluendi hortatur, quia ædem, si euasisset saluti promiserat. [Nos humilem feriemus agnam) Non humilem agnam, sed humilū oblationi aptam, Mœcenatis. n. velut potentis votum, fuerat.

POR. CVR me querelis exanimas tuis?) Hęc dicit Mœcenati assidens ægroto, grauiter quærenti de periculo salutis suæ, negatq. se velle superstitē ei viuere mutuę charitatis pignora cōmendās. [Amicū) Hic ꝓ grato posuit. [Ah te meæ si partem animæ rapit Maturior vis, q̄d moror altera?) Sensus ꝓceptus est, ex illa amicitiæ diffinitione, q̄ dicit, Amicitiam animam vnā esse in duo corpora, ergo ait: Si te vis fatalis sustulerit amicum, q pars es altera animæ meæ, partem, q̄ apud me est, non retinebo. quod signāt nō se ei superuicturum. [Nec carus æque, nec superstes) Nec charus, inqt, alij futurus sicuti tibi sum, nec integram vitam habiturus, parte. s. animæ meæ, in te extincta. [Non ego perf. Dixi sac.) .i. nō perfidum iusiurandum de hac re interpositū. [Integer) Ille dies, vtrunq; nostrum absumet. [Supremū Carpere iter comites parati) Supremū inter, illud dicit, quo quasi ad inferos itur. [Nec si resurgat centimanus Gigas, Diuellet vnq̃) à te. s. à proposito, de quo nunc apud te loquor & ante iuraui. [Seu Libra, seu me Scorpius aspicit Formidolosus) Sensus est: In quocunque signo horoscopum natiuitatis meæ constitutum habeo, hoc intelligo tuo horoscopo conuenire, ac per hoc vnam genesim nos morū æquitate hr̄e. [Seu tyrānus Hesperiæ Capricornus) Tyrannum nunc ideo dixit, q̃ hoc hyemale signū oritur xvj. cal. Ian. occidit aūt 18. cal. Feb. quod tempus in vndas quasi dn̄atur. i. sæuit. [Hesperiæ vndæ) Quare? nisi forte vult intelligi, occasum signi huius, magis sæuire, tempestatibus, q̃ ortum vt Hesperiam vndam occiduam partem oceani, & ex ea occasum signi huius intelligamus. [Te Iouis impio Tutela Saturno refulgens Eripuit) aiunt, Saturni stellam infestam esse hominibus: Iouis aūt econtrario saluberrimam, Saturni pericula afferre, eamq. tamen euinci superfulgente Iouis stella, per hæc significat periculo aduersæ valitudinis, nuper Mœcenatem liberum, cui ob hanc gratulationē populus in theatro plausum edidit, eodemq. similiter tempore, & se periclitatum repentino arboris ictu, de quo supra locutus, ita autem idem attulit, vt illud probaret quod supra dixit. Vtrunque nostrum incredibili modo. Consentit astrum.

ASC. CVR me querelis) Argumentum à Manc. explicatur. Ordo est. O Męcenas grande decus, & columē rerū mearum, cur exanimas. i. enecas, me tuis querelis, quærens te. s. morbo, quo laboras moriturū? [Nec amicum). i. fauorabile & gratum est dijs, nec mihi, te obire prius, q̄ me. [Ah si vis). i. necessitas moriendi, maturior. s. q̄ decet. i. præmatura rapit te partem. s. dimidiatam animæ meæ. [Quid). i. ad q̄d, ego altera pars moror. s. in terris, Existens. [Superstes) .i. superstans, vbi tu cecideris. [Nec æque carus) .s. dijs, quibus carus sum ꝑꝑ te, qui dimidium es animæ meę. [Nec integer ablata) .s. altera parte? [Ille dies) .s. qui te rapiet duces vtranque ruinam. s. vtriusq; occasum, & mortem. Ego. n. iurans q̃ nollem tibi superuenire. Non dixi perfidum). i. falsum. [Sacramentum). i. iur̄m per sacram. [Nos ibimus). s. tecum ibimus inquam. [Vtcunque). i. qualitercunque præcedes parati comites. i. comitantes te in via. [Carpere). s. tecum, iter supremum, post q̄d .s. non est amplius eundum. [Nec spiritus chimeræ igneæ). i. tota flamma q̃ Chimæra in Lycia dr̄ euomere. [Nec Gigas) aut Gyges, vt alij. [Centimanus). i. Briareus, aut Aegeon, qui centum manus habuisse dr̄, prius q̃ occisus est, si. i. tamẽsi. [Resurgat) .s. cum manibus suis. [Diuellet mē vnq̃). s. abs te. Sic. n. placitum est iustitiæ potenti. quæ vult vt nemo inuitus, & innocens contra iuramentum faciat, vtq. qui in vita coniuncti fuere in morte non separentur. & placitum est sic Parcis. i. Fatis quæ viam semper inueniunt. [Seu libra) hunc locum vr̄ imitatus Persius ad Coruinū scribens ita. Non equidem hoc dubites, amborum fędere certo, Consentire dies & ab vno sidere duci. Nostra vel æquali suspendit tempora Libra, Parca tenax veri, seu nata fidelibus hora. Diuidit in geminos concordia Fata duorum: Saturnumq. grauem nostro Ioue frangimus vna: Nescio quod, certe est, quod me tibi temperat astrum. Dicit ergo poeta propter vnitatem animorum, & studiorum se cum Mecœnate sub eodem sidere natum, & ita par esse, vt si nul occumbat Ordo est. Seu Libra, seu Scorpius formidolosus, quia Marti datur, aspicit me. i. horoscopum, & domum natiuitatis meæ, existens pars violentior horæ. [Seu Capricornus tyrannus) .i. sæuus incubator, vnde hesperiæ, quæ dū Sol in Capricorno est, semper tempestate, aut glacie agitatur, vtrunque astrum nostrum, quia trium meminit, Libræ, Scorpij, & Sagittarij, credam legendum esse, vtcunque, vt sic, Vtcunq; sup. est .i. quisquis dn̄s erat in hora natiuitatis nostræ. [Astrum nostrum) .i. constellatio, consentit incredibili modo. [Nam tutela Iouis refulgens). i. irradians tibi eripuit te Saturno impio. i. Fato per malignitatem Saturni instanti, q; pro &, tardauit. i. immoderata est. [Volucris alas fati) .i. mortis. [Cum populus frequens crepuit). i. applaudendo emisit, theatris ter sonum lætum. i. gratulabundum. [Truncus illapsus). s. penè cerebro, sustulerat, pro sustulisset me, nisi Faunus, a fando dictus, & ita custos virorum Mercurialium. [Leuasset). i. amouisset. [Dextra). s. sua ictum. [Memento ergo reddere victimas, & ædem votiuam, nos feriemus agnā humilem, quia ipse humilis, minori Deo, minora dabit.

BAP. PI. DIXI sacramentum) Erat amicitiæ genus apud Ægyptios laudatum quod appellabant συναποθνησκόντων. i. commorientium. Quibus hoc necessitudinis genus placebat, in hac lege copulabantur, vt si alteri fatale quippiam accidisset, alter vltro mortis socium sese adiungeret. In tale fœdus significat Horat. se erga Mœcenatem iurasse, lege prouer Neæra & Charminoë. Vtrunque nostrum incredibili modo Consentit astrum. Ser. in j. Georgic. ad illud Virg.

GLAR. QVA locus Erigonem inter Chelasq. sequentes Panditur, ita ait Ægyptij xij. ponunt signa Chaldæi xj. Nam Scorpium, & Libram pro vno accipiunt. Chelæ. n. Scorpij faciunt Libram. Hæc ille. Ita hoc loco. Flaccus noster Libram & Scorpium pro vno horoscopo vsurpat, quanquam Scorpionem eius horoscopi violentiorem partem, Capricornum vero alterū horoscopum, ideoque ab ipso adiectum Vtrunque quod ideo admonemus, ne quis emendet vtcunque pro vtrunque, vt quidam fecit. Quod autem Acron, atque eum secutus Manc. horæ, dicat esse datiui casus, cum sit genitiui, lectori, iudicandum relinquo, nam ego, vt ingenue fatear horum subtilitates non intelligo sicut nec planè quæ in Acrone paulò ante præcedunt verba.

IN EVM QVI OBLITVS BREVIS vitæ cupiditatibus, & diuitijs studet.

Damnat in vita fastum, & ambitiosum strepitum, afferens sibi non esse sumptuosas ædes preciosam supellectilem, neque frequens satellitium, verum fortuna sua contentum, fide, & ingenio mediocri præditum, nihil amplius optare. Ad bonam partem hominum, tam præpostere agere, vt sepulchro vicina, oblita mortalitatis suæ, amplas ædis extruat non sine pauperum iniuria, quibus cum liberis & vxore proprijs sedibus migrandum per vim auulsis agrorum terminis.

Ode XVIII. Dicolos distrophos. Primus quisque versus est Iambicus Archilochius Dimeter Acatalectus, constans Amphimacro, & duobus Iambis, vel vltimo Pyrrhichio, hoc modo.

Nōn ĕbūr -u- nĕ qu' aū u- rĕūm uu

Secundus quisque versus est Iambicus Archilochius Dimeter Acatalectus, constans è quinque Iambis, & syllaba, recepto tamen in locis imparibus etiam Spondeo, hoc modo.

Mĕā -u rĕnī u dĕt īn u- dŏmō u- lăcū u- năr u

-u-u-uu

u-u-u-u-u-u

On ebur, neque aureum
 Mea renidet in domo lacunar:
Non trabes Hymettiæ
 Premunt columnas vltima recisas
Africa: neque Attali
 Ignotus hæres regiam occupaui.
Nec laconicas mihi

Trah

Trahunt honestæ purpuras clientæ.
At fides, & ingeni
Benigna vena est: pauperemque diues
Me petit. nihil supra
Deos lacesso: nec potentem amicum
Largiora flagito,
Satis beatus vnicis Sabinis.
Truditur dies die:
Nouæque pergunt interire Lunæ.
Tu secanda mora
Locas sub ipsum funus: & sepulchri
Immemor, struis domos:
Marisque Baijs obstrepentis vrges
Summouere littora,
Parum locuples continente ripa.
Quid quod vsque proximos
Reuellis agri terminos? & vltra
Limites clientium
Salis auarus? pellitur paternos
In sinu ferens deos
Et vxor, & vir, sordidosque natos.
Nulla certior tamen
Rapacis Orci fine destinata
Aula diuitem manet
Herum. quid vltra tendit? æqua tellus
Pauperi recluditur,
Regumque pueri: nec satelles Orci
Callidum Promethea
Reuexit auro captus. hic superbum
Tantalum, atque Tantali
Genus coërcet. hic leuare functum
Pauperem laboribus,
Vocatus, atque non vocatus audit.

ANTONIVS.

NON ebur) Ostendit hac Ode se carere superba domo carere etiā fastu, esse tamen fidei plenum, & ingenio præditum. & quòd diues, cum pauperem adit, ipseque nil vlterius à Dijs poscit contentus Sabino agello, præfert itaque paupertatē suam diuitijs cunctis, in auarum inde inuehitur, qui cum deberet potius sibi sepulchrum parare, oblitus vitæ breuissimæ domos struebat amplissimas proximi agri terminos auellebat, virum & vxorem clientes suos proprio iure pellebat, Deos & natos in sinu ferentes, mors tamen omnibus æqua, cunctos attrahet, diuites simul, & pauperes nullo discrimine, quid igitur multa prodest appetere, relinquenda sanè? [Lacunar) Id laquear etiam dicitur, est autem locus quadratus in tabulatis. [Hymettiæ trabes) Lapideæ .s. marmoreæ. Est enim Hymettus Atticæ mons, nobilis, qui mel gignit optimum, effusioque marmorum pulcherrimorum ex ora Hymettia erat, vt Strabo docet lib.9. Et Plin. lib.36.c.3. scr. L. Crassum oratorem, primum peregrini marmoris colūnas habuissem in eodem atrio. Hymettias tamen, nec plures sex, aut longiores duodenum pedum. [Vltima Africa) De Numidia intelligit, quæ pars est Lybiæ, Masinissæ clara nomine, vt scr. Plin. lib.5. in Numidia autem lapis erat optimus, ad columnas. Vnde Suetonius de honore Cæsari à populo collato: Postea, inquit, solidam columnam prope xx. pedum lapidis Numidici foro statuit. scripsitque, Parenti patriæ. [Attali hæres ignotus) de Attalo multa videto in Ode j. [Laconicas purpuras) Plin. lib.9.c.35. ait in Laconicas purpuram fieri, ex purpuraque fasces, securasque Romanæ vim faciebant. Idemq. color pro maiestate in pueritia erat, distinguebat ab equitatu curiam, Dijs aduocabatur placandis, omnemque vestem illuminabat in triumphali miscebatur auro. [Honestæ clientes).i. familiarium mulieres auxiliantes matronis. [Trahunt mihi).i. ad meum decus, & ornamentum. [Supra).i. vlterius. [Lacesso) precando fatigo. [Potentem amicum) Mœcenatem intelligit. [Truditus dies die:) dies diem pellit. [Nouæ Lunæ) Menses intelligit, qui etiam transeunt breui. [Pergunt interire) Decrescendo paulatim nouę Lunæ intereunt, & sic menses ipsi. [Tu secāda marmorea) In auarum inuehitur, de secandis aūt marmoribus, videto Plin. lib.36. [Locas) Marmorarijs.s. & sculptoribus. [Sub ipsum funus).i. circa, vel propè mortem. [Baijs) Baię contiguæ sunt Lucrino sinui, ab Vlyssis secio nomine Baio sic dictæ, erant ibi calidæ aquæ, & ad voluptatem, & ad sanandos morbos accōmodatissimæ, quod scribit lib. v. Strab [Vrbes) Instans. [Summouere littora) Multi enim non contenti prætorijs, & amplis domibus, in terra manētibus, etiam in mari ædificabant, propè Baias, voluptatū gratia. [Continent ripa).i. firma ripa. [Quid quod) Addit etiam plura prædictis. [Salis).i. saltas. [Pellitur) auari impietatem innuit; pessentis proprio rure clientes etiam. [Paternos deos) Per id longo tempore eum agrum illius miseri clientis, & suorum parentum fuisse, indicat. [Sordidos) Eorum paupertatem indicat. [Nulla certior) Sensus est. Quamuis diues auarus, multa possideat, & sine fine exoptet, attamen ei nulla domus certior est, Plutonia domo, illic.n. morabitur in perpetuum. [Rapacis Orci).i. Plutonis, omnes ad se rapientis. [Fine destinata) Constituta fine hominibus omnibus, Illuc.n. traducimur cuncti. [Pueris) Filijs. [Satelles Orci) Charon portitor, intelligitur. [Callidum Promethea) de hoc videto in Ode 3. lib. j. Callidum autem, inquit, quoniam Prometheus dici potest prouidens, vel prudens: Prometheo vero prouideto, de quo etiam videto in Ode xj. lib. j. [Reuexit) Stygia videlicet cymba. [Tantalum) De hoc latius supra. [Tantali Genus) vtputa Nioben, Atreum, & Thyestem. de quibus late superius. [Hic leuare) Ordo est. Hic Charon vocatus, atque non vocatus audit, leuare pauperem, functum laboribus. i. qui laboriosam vitam habuerat. morte enim media, pauper laboribus, & curis omnibus alleuiatur.

NON ebur, neque aureum) De continentia scribit, & paupertatem [illegible] omnibus diuitijs præfert, culpans eos, qui obliti breuis [illegible] cupiditatibus, & diuitijs student. [Non ebur) pro deriuatiuo eburneum. Ordo est: Non renidet in domo mea eburneum, neque auream lacunat. [Hymettiæ).i. de Hymetto monte marmora excisa, quæ Thebaica dicuntur. [Neque Attali Ignotus) Ostendere vult Romano, non iure factos, Attali hæredes. [Clientes) Familiares, vicinæ, ostendit votum clientum, quorum vxores cum nobilibus togæ prætextæ fiunt, ad spem magistratuum gerendorum, purpuras carpentes, iuuant matronas. Vnde dicit: Dum sibi ista desunt, fide se, & ingenio diuitem. [Nec potentem amicum) Męcenatem significat, a quo se dicit maiora non quærere, dum beatum se factum fatetur, fundo ab eo in Sabinis accepto. [Truditur dies die) Tanquam parum esset, quod dixerat diem die excludi, addidit Integri menses transiliunt, nā per nouas Lunas, recursus mensium intelligimus. [Nouæq. pergunt interire Lunæ) Desinunt crescere, vel potius defectus pari. [Tu secanda) Ordo est, Tu parum loci ples continente ripa, & immemor sepulchri locas secanda marmora. sub ipsum funus, & struis domos, & vrges summouere Baijs littora, obstrepentis maris. [Summouere littora) Effusionem diuitum culpat, vt Salust. Qui diuitias suas profundant in extruendo mari, & montibus coæquandis. [Parum locuples) Minus diues nisi etiam alienum inuadas elementum. [Pellitur paternos In sinu ferens deos) Ordo est. Pellitur, & vir, & vxor ferens in sinu paternos deos. [Sordidosque natos) acerbitatem facti euidenter expressit, dum hoīes pauperes, ac religiosos, sedibus suis violenter expulsos, sacra deorum penatum secum ferre cū discedant, & nihil amplius q̄ filios suos, demonstrat, quos sordidos ad grauiorem pellentium inuidiam, dixit. [Nulla certamen) ordo est. [Nulla aula manet diuitē herum, certior destinata fine rapaci) Orci .i. nulla domus expectat diuitem dominum quæ certior sit destinata fine rapacis Orci, eaq. vi tollitur, ac si diceret: Quamuis serius, ocyus ue cuncta fluant, sunt tamen quæ semper mansuræ referantur, vt Roma, sed nulla domus certior se credat rapiendam, & dissipandā fine rapacis Orci, quàm quæ diuitem continet dominum, domino abstracta proximi. [Æqua tellus) Superuacue dicit minoris fortunæ hominum fines inuadi, vel diuitiarum moles congeri, dum par sit omnibus sepulchri mensura, vnde & Iuuen. Mors solæ, testatur hominum corpuscula. [Pueris) pro filijs, vt Ne pueri, ne tanta animis. [Nec satelles Orci Callidum Promethea) Ostēdit nullis muneribus flectendos Manes, vt remeare possit quilibet ab inferis. [Hic leuare functum) Ordo est. Hic vocatus, atque non vocatus audit leuare pauperem, functum laboribus. [Audit) Bene audit audit. quia mors, vt necessitas est, ita perpetua est requies laborum.

Laconicas purpures.

ACR.

POR. NON ebur, neque aureum Mea) Hæc Ode in incontinentiam scribitur, per quã paupertatem suam omnibus diuitijs præfert. [Non trabes Hymettiæ) Marmor Achaicum dicit, quod ceditur in Hymetto monte, Atticæ regionis. [Renidet) Fulget significat. [Premunt columnas) Numidia autem est Africæ pars interior. [Neque Attali ignotus hæres regiam occupaui) Attalus rex Asiæ Pergami regnauit, cuius hæreditatem P.R. cœpit. Dicendo autem hæres occupaui, sibi suspicionem dat quasi existimans hæreditatem vindicasse. [Nec laconicas mihi Trahunt honestæ purpuras clientæ) Hoc illo pertinet, quòd prætextas togas cum sibi nobiles cóficiunt, ad spem magistratu agendorum votum, si vxoribus clientum, ad matronam conficientem conuenire, & purpuram cum ipsa carpere. [At fides & ingeni Benigna vena est) Hic locus similis est illi Virgiliano. Si vero ingẽtem foribus domus alta superbis Mane salutantũ totis vomit ædibus. [Pauperemq. diues Me petit) Hoc est gratia, me petit. [Nihil supra Deos lacesso) Nihil, inquit, amplius Sabinis, hoc est nec amplius Mœcenatem opto, qui me satis beatum facit donando me vno fundo Sabino, qua possessione contentus satis beatum me iudico. [Truditur dies die) In eos inuenitur, q intelligunt tempus vitæ suę velociter currere, nihilominus tñ non desinunt ædificia domorum ingentiam, ac preciosa construere, cum potius deberent, si memores mortalitatis essent sepulchra sibi struere. [Marisq. Baijs obstrepentis vrbes,) Ordo est. Littora maris obstrepentis Baijs, .i. Baianis littoribus, perstrepentibus, Hic autem corripit eos qui in Campania affectant mollibus in mare iactis, prætoria superædificere. [Quid quod vsque proximos Reuellis agri terminos?) accedit nunc, inquit, ad ambitionem tuam auaritiæ scelus, quòd vicinos tuos, per impotẽtiam agris suis expellis. [Pellitur paternos In sinu ferens deos Et vxor natos) Hic ipsa rei acerbitas descripta est, homines pauperes à religiosis sedibus suis pulsos, etiam sacra deorum penatum secum ferre cum discedant, nec aliud amplius, q̃ filios suos, quos sordidos dicendo grauiorem inuidiam expelientibus facit. [Nulla certior tñ Rapacis Orci fine destinata Aula diuitem manet Herum) Licet, inquit, ò diues habeas quod optas, scio tamen nihil tibi proprium esse magis, quam mortem, illa enim quæ possidentur temporalia sunt, at mors perpetua est. [Regumque pueris, nec satelles Orci) Pueris pro filijs positum. Regum autem significat omnes & diuites & pauperes, pari mortalitatis conditioni subiectos esse & iccirco non magnopere appetendos esse honores, nec diuitias. [Hic leuare functũ Pauperem laboribus, Vocatur, atque audit) Velle videtur, quòd vt mors necessitas est, ita tamen requies perpetua laborum.

SC. NON ebur) Quia vt vulgatus, sed non penitendus ait versiculus: Turpe est doctori, cũ culpa redarguit ipsum: Poëta detestaturus aliorum auaritiam, & in extruendis ædificijs, & augendis fundis inexplebilitatem, purgat se, ab his vitijs, dicẽs se minime curiosum in ędificijs, & in eorum ornatu nimis splendido, & põposo. In vestitu quoq; minus delitiosum, sed benignitate ingenij, atque naturæ animiq. satietate, & Mœcenatis beneficio satis ampli agelli possessione diuitẽ, neq; amplius à dijs, aut ab amico flagitare. Ordo est. [Ebur) .i. mẽsę & parietes eburni. [Non renidet) .i. non resplendet in mea domo. [Neque lacunar) .i. laquear .i. locus quadratus in connexu tabulatorum quæ solaria vulgus vocat, quæ in cœnationibus inaurari solebãt. [Renidet in domo mea) Et trabes Hymettiæ .i. marmora præ lóga ex Hymetto mõte Atticæ regionis excisa, trabis instar, quæ Thebaica (sm Acr.) dñr. [Non premunt colũnas) Etiam marmoreas recisas vltima Africa, vt in Numidia, neq; ego hæres ignotus, vt erat P.R. occupaui regiã Attali regis ditissimi, in cuius aula aulæa, & intertexo auro indumenta primum reperta dñr. [Et clientæ) .i. pedisequæ honestæ, non trahũt mihi purpureas Laconicas .i. non nent lanam, vnde fiat purpurea, fascibus apta. [At) .i. sed, fides est mihi & benigna vena ingeni, pro ingenij, & diues petit me pauperẽ .s. ob consiliũ aut carmina. [Ego nihil lacesso) .i. lacessendo peto, deos supra .i. vlterius nec flagito amicũ potentem .s. Mœcenatẽ largiora existens satis beatus .i. diues, vnicis .i. solis Sabinis .s. possessionib. [Truditur dies die) carpit aliorũ stultam auaritiam, cũ sub ipsum funus marmorea parẽt ædificia, & veteres clientes excutiãt, p̃rna possessione, cum tñ nulla certior sit aula, q̃ Orci, ad q̃ oẽs tendimus. Moris est poetæ, in hoc presertim ope, quẽ laudat nominari, & quẽ vitupat nõ expresso nomine, potius mouere, q̃ carpere. in quo se candidũ, & humanũ signat. Ordo est. [Dies truditur) .i. conteritur, & cito transigitur, die .i. a die sequẽti. [Et Lunæ nouæ pergũt interire) .i. vt veteres fiant, & ita intereant non Lunæ, sed (vt dñr) lunationes, hoc est illuminationis lunæ, & tñ sup. tu cito morituros locas .i. pcio statuto, marmorarijs tribuis. [Sub ipsum funus) .i. paulò ante sepulturã tuã marmora, secanda .i. incidẽda, polienda & ad opus aptãda, & immemor sepulcri struis domos. [Et vrges) .i. instas vrgẽter summouere .i. extendere littora, occupando .s. vada vicina, littoribus, ædificijs littora dico maris obstrepentis .i. dulce murmur excitantis aut indignantis se excludi. [Baijs) .i. ad Baias iuxta Lucrinũ sinum, de qbus Iuuen. Ianua Baiarũ est, & gratũ littus ameni secessus. vrges dico existens, quantum est ad opinionem tuã, parũ locuples, ripa continente .i. terræ adhærente, nisi & mare inuadas. Quid sup. dicã, cũ multo fœdius & iniquitius sit, quòd tu reuellis .i. eruis, vsque .i. semper. [Terminos agri) .i. limites proximos .i. lapides inter tuũ & proximũ agrum positos, & tu auarus salis .i. saltu transcendis (est enim verbũ salio salis). [Vltra limites clientũ) .i. eorũ, qui tuo patrocinio & fidei sese commiserunt, & ita & vxor. [Et vir) .i. maritus. [Pellitur) .s. à te ferens in sinu deos paternos .i. penates, quos lóga possessione, & obseruanti à maiores coluerant. vnde & ipsi pij significantur, qui relictis ceteris rebus, ferunt in sinu deos paternos. [Et natos) .i. liberos. [Sordidos) .s. ob inopiam. Et tñ quamuis tã ardenter, & tam inique hic ædificia, & possessiones extendere conaris. [Nulla aula) .i. regia domus. [Manet diuitem Herum) .i. dominũ. [Certior aula Orci) .i. Plutonis. [Rapacis) .i. ad se cunctos trahentis. [Destinata) .i. addicta cuilibet. [Fine) .i. in fine dierũ. [Quid tendis vltra) .i. quid semper plura quæris. [Tellus recluditur) .i. aperitur. [Dum sepulchrum fit æqua) Aequalis, aut æque magna, vnde de Alexandro Magno dicit Iuuen. Sat. x. Vnus Pelleo iuueni, non sufficit orbis. Aestuat infelix angusto limite mũdi, Vt Gyaræ clausus scopulis, paruaq; Seripho, Cum tñ a figulis munitam intrauerit vrbem. Sarcophago contentus erit, mors sola fatetur, Quantula sint hominum corpuscula. Recluditur ergo æqua, quia pro modulo corporis, pauperi. [Et pueris) .i. liberis. [Regũ) .i. ditissimorum. [Nec satelles) .i. portior & minister. [Orci) .i. Plutonis .i. Charon, reuexit .s. in hunc mundum, captus .i. corruptus auro, quia vita auro redimi non potest. [Promethea callidum) .i. tametsi callidum, vt qui Ioui ignem suum furatus erat. [Hic) .i. satelles Orci. [Coercet) .i. cohibet ne exeat. [Tantalum superbum) Quia eorum conuiuam, & genus Tantali, vt Nioben, Atreum, Thyestem, Pelopem, & ceteros, qui ab eo descenderunt. [Hic vocatus, atque non vocatus) .i. siue petunt dissolui corpore mortis huius siue malint in miseria manere audit quantum ad vtilitatem, licet non omnes, quantum ad vota, leuare .i. liberare pauperum functum laboribus .i. munere vitæ.

GLAR. HOC genus carminis in præsenti Ode recte Acron docuit, quod ideo admonemus, quòd in Aldino libro hoc corruptum est quem nostra ætate ferè librarij absque iudicio libros excudentes secuti sunt. Ceterum marmora ex Hymetto monte excisa Acr. Thebaica dicta asserit Porphyrion Achaica. Str. meminit eorum lib. 9. sed absque cognomine.

IN BACCHVM CARMINA IN secretis nemoribus docentem.

Dicit se Bacchi numine correptum. furore quodam agitari, & exclamare Eia territum dei spectaculo quem in secessu quodam viderat Musas decentem, Satyros attentos auscultare. Hinc eius laudes gestaq; commemorat, quod Pentheum, Lycurgum, & aduersarius suos domuerit, quod mulieres capillis, & manibus serpentes innoxie gestant, quod in bello gigantum fortissime se gesserit mutatus in leonem, quòd denique incolumis ab inferis reuersus sit.

Ode XIX. Tricolos, Tetrastrophos: Vt, Vides, Vt alta stet niue candidum.

--u---uu-uu
--u---uu-uu
--u---u-u
-uu-uu u--

BACCHVM in remotis carmina rupibus
Vidi docentem: credite posteri:
Nymphasque discenteis, & aureis
Capripedum Satyrorum acutas.
Euæ recenti mens trepidat metu:
Plenoque Bacchi pectore turbidum

Lætatur:

Latatur : euæ parce Liber
 Parce graui metuende Thyrso.
Fas peruicaceis est mihi Thyadas,
 Vinique fontem, lactis & vberes
 Cantare riuos : atque truncis
 Lapsa cauis iterare mella.
Fas & beatæ coniugis additum
 Stellis honorem, tectaque Penthei
 Disiecta non leui ruina.
 Thracis & exitium Lycurgi.
Tu flectis amneis, tu mare barbarum;
 Tu separatis vuidus in iugis
 Nodo coërces viperino
 Bistonidum sine fraude crines:
Tu cum parentis regna per arduum
 Cohors gigantum scanderet impia;
 Rhœtum retorsisti leonis
 Vnguibus, horribilique mala:
Quanquam choreis aptior, & iocis,
 Ludoque dictus, non sat idoneus
 Pugnæ ferebaris: sed idem
 Pacis eras, mediusque belli
Te vidit insons Cerberus aureo
 Cornu decorum, leniter atterens
 Caudam, & recedentis trilingui
 Ore pedes, tetigitque crura.

ANTO. ACCHVM in remotis) Fatetur Hor. in successu vidisse Bacchum docentē carmina, Musas discentes, Satyros quoque attentos. inde ipsius Bacchi gesta, & laude celebrat. Mac. autem lib. j. Sat. scr. Arist. multis argumētis asseuerare Apollinem & Liberum patrem, vnum eundemq. Deum esse. de Libeo autem & Musis videto Liu. in ode 32. lib. j. [Nymphas) Dionysi. .i. Musa. [Satyrorum) Diod. lib. 1. scribit Osirim, qui etiam Dionysius dictus est secum habuisse in castris, Satyros, ad cantum & animi remissionem aptos. [Satyrorum) Satyrus animal est, quod (teste Solino) de hominibus nihil aliud præfert quàm figuram. Hieron in vita Pauli scribit beato Antonio apparuisse homunculum aduncis naribus, & fronte cornibus aspera, cui extrema corporis in caprarum pedes deficiebāt qui interrogatus quis esset, rñdi se mortalem esse, vnum ex accolis hæremi quos delusa gentilitas Faunos, Satyrosque & Incubos colit. [Euæ) vox græca, & bachantium est, caretq. aspiratione, vt aiunt. [Metu) Numina.n. errorem quendā incutiunt sui præsentia. [Plenoq. Bacchi pectore) Se affatum diuino Bacchi spiritu, indicat. [Turbidū) Pro turbide. mens enim trepidabat. [Parce Liber) tanquam indignus fierit vidisse numen veniam orat. [Fas) Licet exponas, non aliter. vult.n. probare se indignum minime esse, numē vidisse, eiusq. mysteria celebrare. [Peruicaces) .i. proteruas, & vagantes, ac dicurrētes. [Thyadas) .i. Bacchas, thyo.n. sacrifico est, occido, impetum facio. excito, festino. [Vinique fontem) Scribunt Dionysij inuenta. Dion. vius repertorem. viniq. conficiendi rationem, & fructuum in longiorem vsum seruandorum, curam, & modum docuisse, auct. est Diod. lib. 6. [Lactis riuos) Scribit Acr. in speluncis Dionysio vino, mele, & lacte olim sacrificari. [Iterare) repetere. [Truncis lapsa) Flauaq. de viridi stillabant ilice mella, inquit Ouid. [Coniugis honorem) coronam Ariadnes intelligit, à Libero patre inter sidera collocatam, cum Ariadna Libero nuberet, hanc primū muneri accepisse à Venere scribit Hygin. cum omnes dij in eius nuptias dona conferrent. habet autem stellas nouem in rotundo dispositas. De qua corona, latius dixi lib. j. Georg. ibi, Gnosiaq. ardentis decedat stella coronæ. [Penthei) Penthio, lugeo significat, Pentheos vero luctus dr̄ inde Pentheus. fuit enim visus aper à matre. & materteris laniatus cū Bacchi sacra prohiberet. de quo late Ouid. lib. 3. Met. Diod. lib. 4. scribit. Dionysium sustulisse omnes impios qui in orbe erant, sed & maxime Pentheum, & Lycurgum. [Thracis Lycurgi) Is Thraciæ rex, aduertens vini causa in mores multa cōmitti, abscindi iussit vineta, itaque Dionysij iracundia, per furorem sua crura amputauit vt Acron ait. Diod. vero lib. 1. scribit Osirim, qui idem & Dion. per Hellespōtum in Europam transeuntem, in Thracia Lycurgum barbarorum regem, sibi obsistentem, peremisse. Seruius aūt abstemium fuisse asserit. Hom. vero inducit lib. 6. Il. Glauco Diomedem ita dicere quod si Deus es certiorem me fac. Nam non est mihi sententia, pugnare cū Dijs, vt Lycurgus Dryantis filius fecit, fortis alioqui vir. Sed postq̄ cum superis contendendum sibi putauit, nec diu postea vixit. Is.n. aliq̄n apud sacrum montem Nysæ, nactus temulentas Bacchi comites, eas est insecutus, nec vt Bacchus reueritus, sed vt vaccas vrgens, prout, quanque furioso cursu assequebatur, stimulo pungebat, & omnes humi abijcere Thyrsos coëgit. Bacchas quoque timore perterritus, immani, cum clamore vrgentem Lycurgum cum aliter vitare non posset in maritimis fluctibus se abdidit. quem pauidum, exanimatum, trementem, nec adhuc securum, Thetys in suum sinum recepit, Ea propter, Dij immortales in Lycurgum vehementer irati sunt cumq. Saturnius Iupiter, perpetua cæcitate affecit. nec ita multo post extinctus est, Dijs omnibus ipsi infensis quod mortalis cū immortalibus dimicasset. [Tu flectis amnes, tu mare barbarum) .s. per quos terrarū populos indicat per mare autem insulas. [Flectis) Domas metaphora.n. est tracta ab aurigis. [Barbarum) Indicum intelligit. [Vuidus) Humidus & vino madidus. [Separatis iugis) Montibus semotis. [Sine fraude) Sine cultu & compositione, vel sine dolo, & sine nocumento aliquo. Serpens enim capiti circundatus, non mordebat. [Nolo viperino) Sacrificabant quippe Baccho, Bistonides. i. Thraces crinibus solutis angues, & in capite, & in manibus gestantes, vt Porph. scr. hoc igitur pacto intelligerē, Bistonides. coërces crines, nodo viperino, q̄ ille solutos crines, in capite serpente circūdato constringerent. [Bistonides) .i. Thraces mulieres. Bistonis.n. Thracia dicta est, à Bistone rege, vt scr. Lact. lib. 2. The. [Cohors gigantum) Osiris, qui etiam Dion. dictus est (vt scr. Diod. lib. j.) Gigantes deuicit, cum Ioui, Osiridiq., & Dijs Bacchi i gigātes. bellū intulissent. [Leonis Vnguibus) Acron scribit, cum Dij bellum cum gigantibus gererent Bacchum in Leonem cōuersum, occidisse gigantem, quod hoc loco, & ipse Horat. indicat. [Choreis aptior) ferunt Dionysium Semele natū delitijs deditū fuisse Dionysij forma. molli corpore ac præ ceteris decoro, voluptatibus insuper Venereis indulgentem, in exercitu mulierum copiam circunduxisse, armatā hastis, Thyrso inuolutis auct. est Diod. lib. 5. [Pacis eras, mediusq. belli) .i. tam pacis q̄ belli potens. Macr. lib. j. Sat. scr. q̄ hinc Liber pr̄ bellorum potens probatur, q̄ eum primum ediderunt auctorē triumphi. [Insons) Innocens tibi. s. [Aureo Cornu Bacchi cornua. decorum) dr̄ Dionysius pp ingenij acumen. primus boues ad iugū iūxisse eorumq. opera, frugem iacta semina, reddidisse, qua exre, illū cum cornibus finxerunt, quod Diod. lib. v. edocet. Festus vero ait; Cornua Liberi patris, simulacro adduntur, q̄m inuentorem vini dn̄t, eo quod homines nimio vino, truces fiant. [Leniter) Suauiter. [Atterens) Per humum trahens. [Te vidit insons Liber pater ad inferos. Cerberus) Liber inferos adijt, qa impetrarat ab Ioue, vt Semelē matrem inde reduceret quam, & reduxit, auct. in hoc est Hyg.

BACCHVM in remotis) Hac ode indicat à se visum Liberum patrem, in secretis nemoribus carmina docētem & quasi ACR. perturbatus his visis, exclamat, velut præsentiā numinis sentiēs. Euæ. Ordo est. Vidi Bacchum docentem carmina, in remotis rupibus, & vidi nymphas discentes, & acutas aures capripedum Satyrorum. [Capripedum Satyrorum) Panas dixit, caprarum pedes hn̄tes. [Acutas) Et ad audiendum, & ad ipsarum aurium figurā. [Credite posteri) .i. ēt vos credite, q venturi estis, talia dicenti. [Nymphas) Musas. nam quidam volunt ipsum Solē ipsum Apollinem, ipm Dionysium. nam vt illi nouem sacratæ sunt Musæ, ita Soli nouem circuli, & Dionysio sif̄r chorus Baccharum. Modo tn̄ pro Musis Nymphas. Virg. Nymphæ nr̄ amor Libethrydes, aut mihi carmen Quale meo Codro, concedite. [Turbidum) turbida mens lætatur. [Parce graui metuende Thyrso) Fronde, vt velut turbatam ostenderet mentem, putat sibi infesto Thyrso, Deum imminere. Graui aūt dixit, pernicioso, vt ipse superius, Grauesq. principum amicitias. [Fas) Non sign̄at nunc licet, sed possibile est. vult .n. probare, se Deo non indignum esse, mysterijsq. eius, quæ ad sacra eius ptinent, sufficere cantādis. [Peruicaces) proteruas, pp Bacchantium discursus, & saltus. [Thyadas) Bacchas dixit, à sacrificio velut Theadas. Theon, Græci Deū ita & sacrificiū vocauere. [Atque truncis Lapsa cauis iterare) Ex integro cātare & repetere, vel certe manere facere, vel iterum tellere. Virg. Et duræ quercus sudarūt rocida roscida mella. Ideo aūt sacra cōmemorat poeta, qa in spelūcis, Dionysio, vino, & melle, & lacte sacrificabat. [Beatæ coniugis additū Stellis honorē) Ariadnē in honorem Dion. cōmemorat, inter sidera collocatam, quæ

coro

corona dicitur data ardens à Vulcano, vt, Gnosiaq. ardentis decedat stella coronæ. [Tectaq. Penthei) In quibus Pentheus captiuum Liberum patrem, vinctum recluserat ob quam causam Bacchar. furore discerptus est, vel certe notatur fabula eius & Agaues matris. [Thracis & exitium Lycurgi) Lycurgum Legumlator, eum videret per vini temulentiam, in mores multa cõmitti, abscindi iussit vineta, propter hoc iracunda Dionysi, per furorẽ crura sua amputauit, & ideo ad laudem numinis, posuit sumptũ de inimico supplicium. [Tu flectis Domas, siue superas, tanquã eorũ cursus declinans, Aut quia gentes multas subegit, & per amnes voluit intelligi terras. Aut flectis, peregyras, quia & Dionysius Nili fontem, sicut Hercules quæsiuit. Aut vero quia vino eius, immiscentur aquæ, & ad suauiorem vsum flectitur. [Mare barbarũ) Indicum, quia Indos Dionysius superauit. Barbarum aũt pro sæuo, ac violento, propter subitas tempestates. [Separatis in iugis) Secretis ac remotis. [Vuidus) Vino madidus. [Bistonidum) Bistonides Thraces sunt mulieres, quæ in Liberi patris sacris bacchari consueuerunt, angues gestantes in capite. [Sine fraude) Sine compositione, qui comi non poterant, vtpote viperini. [Rhetũ retorsisti) Rhetum.n. gigantem, in Leonem conuersus, occiderat Dionysius. [Te vidit insons) Non semper, sed tunc insons, cũ nocere nõ potuit. [Horribiliq. mala maxilla meruẽdus, vt Virg. Malæ texere l.t.d.a.l. [Cornu decorum) Libero cornua nonnulli assignant quõ vinolentia proteruitatem, & contumaciam, cõsueuit augere. [Et recedentis) Ordo est: Et tetigit pedes, & crura recedentis. [Trilingui ore) Dicitur.n. Dionysius, & apud inferos regnasse, vt etiam ipsi, ita vt Dianæ, triplex daretur potestas.

R. BACCHVM in remotis) Hac Ode indicat à se visum Liberum patrem, in nemoribus carmina docentem, & quasi perturbatus ijs q audierat, exclamat. [Et aureis Capripendum Satyrorũ acutas) Acutas Satyrorũ aures, non ad audiendum tm̃ referendas dixit, sed etiam ad figuram eorum, nam sic videmus Satyros fingi, oblongas aures, acutasq. habentes. [Lætatur. euæ) Metuit trepidat. [Sacræ sagittæ) Perturbatum significat. & mira energia totus hic locus explicatur. Plenoq. Bacchi pectore turbidum. [Euę recenti mens trepidat metu: Plenoq. pectore, & c.) Et est bonus sensus, viso enim Deo, quis non perturbetur, licet gaudeat? Et bene repetitum Euæ, quasi incitamenta mentis, ad hãc exclamationem instigante. [Parce Liber, Parce graui eruende Thyrso) Bene hæc dicuntur ab eo qui per ipsam mentis perturbationẽ, putet sibi infesto Thyrso, Deum imminere. [Fas peruicaces est mihi Thyadas) Fas est, nunc non significat licet, sed possibile, vult enim probare se deo nõ indignum esse, mysterijs eius, cum sufficiat cantandis his, quæ ad sacra eius pertineãt. [Iterare mella) Ex integro cantare, ac repetere fas est [Et beatę coniugis additum Stellis) Ariadnes coronam significat, quam Liber inter sidera collocauit. Pentheum victum recluserat, qui ob hanc causam fulmine ictus est. [Exitium Lycurgi) Hic q vites excidisset furore sibi a Libero iniecto, crura sibi falce amputauit. [Tu mare Barbarum) Barbarum pro sæuo, ac violento, propter subiecta tempestates dixit, flectis autem ex superiore hic quoque audiendo. [Vuidus in iugis) Madidus. s. propter vinum. [Nodo coërces viperino Bistonidum sine fraude crines) Bistonides Thraces sunt, quæ in sacris Liberis patris, crinibus solutis versantur angues & in capite, & in manibus gestant. [Sine fraude) aut sine noxa, aut sine iniuria intelligendum. [Tu flectis amnes) Pro eo, qđ est domas. positum est, tanquam decursus eorum declinet, quo velit. an quia multas terras subegit, an vero quia muneri eius miscentur, & in suauiorem vsum flectuntur? [Tu separatis vuidus in iugis) Separatis, secretis, ac remotis nunc significat. [Rhetum retorsisti leonis Vnguibus, horribiliq. mala) Sic dr̃ illud apud Virg. Maculis quem Thracius albis, Portat equus, bicolor maculis. [Sed idem Pacis eras, mediusq. belli,) Hoc est tam belliq quàm pacis potens. [Te vidit insons Cerberus) Non semper insons, sed tibi insons. i. qui nocere nõ potuit. [Aureo cornu decorum) Cornua Libero patri & nonnullis alijs assignantur, quo niam. s. vinolentia proteruitatem, & contumaciam addere solet, quæ per cornua significatur. [Leuiter atterens Caudam) Suauiter, vt solent dominis canes facere blandientes.

C. BACCHVM) Vt Manc. inquit, hoc carmine celebrat forte q in eius tutela etiam poëtæ sunt. vnde poëtico quodam furore, dum hæc scriberet, percitus vř. Est autem ordo. Ego vidi Bacchum docentem in remotis in rupibus carmina, quod quia vero simile non est, addit per parẽthesim. [O posteri). i. qui post me futuri estis, credite. s. id verum esse. [Et vidi nymphas discenteis, & aureis Satyrorum Capripedum) .i. caprinos pedes habentium, [Acutas). i. arrectas, quo situ acutiores sunt quàm demissę. [Euę) Quæ Bacchantium vox est. [Mens trepidat metu recenti,) q. d. quem paulo ante hac habuit. [Et lætatur). i. mens. [Turbidum). i. turbide, videlicet pectore exitiẽ e pleno Baccho. [Euæ Liber). i. Bacche pater, qui, & liber dicer. s. [Parce simili Nam qui sentiunt se a numine inuadi, excutere moliuntur parce, inquit, ò tu Liber metuende. [Thyrso). i. hasta pampinis inuoluta. [Graui) Vt quo furorem sacrum incutit. [Fas peruicaces) Quasi Bacchi numine victus, significat se non indignum qui vel Bacchum viderit, aut eius præconia celebret, dicens. [Fas) Sup. est. i. (s̃m Porphyrionem, & Acronem) possibile, sed rectius Manc. vult, vt sit licitum & permissum est mihi. [Cantate Thyadas) .i. Bacchas, hoc est Bacchi sacrificulas. [Peruicaciter discurrentes, dum bacchantur [Et fontem vini) à Baccho inuenti. [Et vberes riuos lactis) Quo Baccho quidam sacrificare solebant. [Atque iterare mella lapsa truncis). s. arborum in quibus apes examina, & fauos condunt. [Cauis). i. cauatis, quibus aut mulsum, aut sacrificium Baccho fit. [Et fas est mihi cantare honorem). i. munus honorificum. s. coronam auream. [Coniugis). s. Ariadnes. [Beatæ) quòd tali munere donata erat. [Additum stellis). s. translatum in sidera. & fas est iterare. [Tecta Penthei) Regis Thebarum, disiecta non leui, imò grauissima ruina, quia mater eius Agaue, ipsum pro vitulo obtruncauit. [Et exitium Lycurgi) .s. regis Thracis, qui sibi crura incidit, volens vites intersecare. [Tu flectis). i. domas. [Amnes). i. minus atroces populos, nisi id dicit, quia vino temperantur aquæ in potum, vnde est illud Maronis, Poculaq. inuentis Acheloia miscuit vuis. [Et flectis mare barbarum). i. barbaras nationes, Indos. [Tu vuidus). i. vino irrigatus. [In iugis separatis). i. solitarijs. [Coerces) i. colligas, & irretis. [Crines Bistonidum). i. mulierum Thraciæ. [Sine fraude). i. sine læsione. [Nodo viperino). i. viperi in nodum complicatis. [Tu retorsisti vnguibus leonis) In quem te conuertisti in bello giganteo. [Et horribili mala). i. maxilla leonis. [Rhetum). i. gigantem illum cum impia cohors gigantum scanderet per arduum. i. per difficile iter, aut arduos montes. [Regna). i. in regna Iouis. hoc est in cœlum retorsit dicit, quãquam aptior choreis. [Et dictus). i. addictus iocis, & lupo. [Ferebaris). i. existimabaris, nõ sat idoneus pugnæ. Sed tu idem eras. [Medius). i. mediator pacis, & belli vtriq; . s. commodus, & vtriusque potens. [Cerberus) Canis ille infernalis. [Insons). i. nõ nocẽs tibi. [Vidit te decorum cornu aureo) Cum . s. ad Inferos descenderes quasi cornu illud pro aureo ramo portaris. [Atterens leuiter caudam) vt faciunt canes blandiri volentes. [Et tetigit ore trilingui). i. triplici lingua lingens. [Pedes & crura). s. tua. [Recedentis). i. cum recederes.

AD MOECENATEM.

Vaticinatur carminum suorum immortalitatem, dũ in cygnum transformatum iri se, & per totum orbem violaturum ostendit, neque vllam tantũ desertam, tamq; incultam regionem inquam nõ penetrabit nominis sui memoria, quare non opus illi post mortem luctu, & eiusmodi pompa.

Ode XX. Tricolos, Tetrastrophos: Vt, Vides, vt alta stet niue candidum.

-- u -- - uu - uu
-- u - - - uu - uu
-- u - - - u - u
- uu - uu - u --

ON vsitata, nec tenui ferar
Penna biformis per liquidum æthera
Vates: neque in terris morabor
Longius: inuidiaque maior
Vrbeis relinquam. non ego pauper
Sanguis parentum, non ego, quem vocas,
Dilecte Mœcenas obibo:
Nec Stygia cohibebor vnda.
Iam iam residunt cruribus asperæ
Pelles: & album mutor in alitem
Superna: nascunturque leues
Per digitos, humerosque plumæ.

Iam Dædaleo ocior Icaro,
Visam gementis littora Bosphori,
Syrteisque Getulas canorus
Ales Hyperboreusque campos
Me Colchus, qui dissimulat melum
Marsæ, cohortis Dacus, & vltimi
Noscent Geloni, me peritus
Discet Iber, Rhodaniq́ue potor.
Absint inani funere næniæ
Luctusq́ue turpes, & querimoniæ
Compesce clamorem, ac sepulchri
Mitte superuacuos honores.

ANTO. ON vsitata)Hac Ode ostendit se verti in Cygnũ auem canoram, suaq. carmina, totum orbem aditura. tenuit itaque nænias, & funeris laudes, superuacuosque sepulchri honores. eius enim carmina, perpetuam sibi laudem, & memoriam præbebunt, hinc immortalis erit. Est autem ordo. Vates ego biformis, ferar per liquidum æthera, penna non vsitata, nec tenui. [Non vsitata penna) Non enim volauerat prius. per id autem, eius famam intelligit. Vel non vsitata penna.i.lyricis versibus, quibus adhuc Latini vsi non fuerant, vti & ipse. [Nec tenui penna).i.nec tenui fama, vel nec tenui, & humili carmine. [Biformis vates) vel quia lyrica scripsit, & hexametra, vel quia homo erat, & nunc cygnus. [Neque in terris morabor) Hoc ait, quia dixerat: Ferat, per liquidum æthera. [Inuidiaq. maior) Semper quippe maioribus inuidetur hinc inuidi, minoris sunt cõditionis. [Non ego pauperum) Ostendit se nullo pacto mortalem fore. Est autem ordo: Non obibo ego sanguis pauperum parentum. Non obibo ego, quem tu Mœcenas vocas dilecte. potes & dilecte Mœcenas dicere. [Cohibebor) Coercebor. vt alij quorum nulla fama superstes. [Residunt) Herescunt. [Asperæ) Quales.s.cygnorum sunt. [Mutor in alitem) Se in cygnum mutari dicit, nõ ab re. bonus enim poeta cygno canoro comparatur, sicut malus, anseri obstrepẽti. [Superne).i.in parte superiori, sicut.n. crura, sic manus, & humeri, pennis velabantur. est aũt periphrasis alarum. [Dædaleo ocyor Icaro) Hic nulla fit synalæpha, tradũt autem fabulæ Dædalum, & Icarum fabricatis alis euolasse, Icarum tum cecidisse solutis alis calore solis. de quo lege in Iuuen. Sat.j. latius. [Ocyor) per id indicat se non casurum, vt Icarus cecidit. [Visam) Innuit se totum orbem suis carminibus aditurum. [Gementis) Insonantis, & frementis. [Bosphori) Angusti maris, apud Thraciam. lege latius Ode xiij. huius libri. Strab. lib. xij. scribit Bosphorum esse apud Byzantium, mare angustum. [Syrtes Getulas) Loca sunt periculosissima, in mari Lybico. de quibus

Getuli. latius in Epodo ix. Getuli autem, natio frequens, & multiplex, iuxta Lybicum mare est, vt docet Mela. [Canorus ales) Cygnus in-

Hyperborei. telligitur. [Hyperboreos campos) hyperborei incolunt vltra Aquilonem, teste Solino. apud eos mundi cardines esse credunt.

Colchi. de quibus latius diximus lib.3. Georg. [Colchus) Colchica regio, & Iberia, sibi coniunctæ sunt, in Ponto prouincia ad Septẽtrionem. de quibus Ptolemæus lib.v. [Marsæ cohortis).i. Itali e-

Daci. xercitus. [Dacus) diuiduntur Daci, à Germanis, Danubio, vt scr. Tacitus, de quibus late Str. lib.7. [Geloni vltimi) hi populi sunt

Iberia. in Scythia. de quibus latius Ode x. huius libri. [Iber peritus) Ibe-

Hispania. ria, & Hispania, eadem dicitur. vt scr. Str. lib.3. A priscis autem vocabatur Iberia, tractus vniuersus, extra Rhodanum. Iust. item lib. vlt. scr. Hispaniam veteres ab Ibero amne, Iberiam primum, postea ab Hispalo, Hispaniam cognominauisse. Præterea Iber Iberis gentile nomen est, sint etiam Iberes gens ab Iberis profecta, qui vltra Armeniam habitant. Lucan. lib.6. etiam ait: Sit ri-

Rhodanus. bi durus Iber, aut si tibi terga dedisset. Prisc. li.6. id scr. de Iberia autem, iuncta Colchis, multa Str. li. xj. [Rhodaniq. potor.) Rhodanus ingens fluuius est in Gallia, apud Lugdunum vbi Arar Rhodano commiscetur, de quo multa Str. lib.4. [Inani funere) Nihil mortuo profuturo. [Næniæ) Est nænia cantus lugubris, & laus in funere honoratorum virorum. latius dictum est Ode j. huius libri. [Turpes) Turpitudinem inferentes. [Mitte) dimitte. [Superuacuos honores) Eius enim carmina, sibi honori accedent, hinc superuacui esse videntur ei, honores sepulchri.

ACR. NON vsitata, nec tenui ferar Penna) Allegoricos significat se in cygni figuram mutandum, & carmina sua totum orbem impletura, vnde & se immortalem futurum promittit, auis enim in quam se transfigurandum dicit, canora est, vtpote merito conueniat, & Apollini consecrata. Non vsitata autem, propterea, quia non vulgaria, nec communia scripsit. Ordo est. Ego biformis vates, ferar per liquidum æthera non vsitata, nec tenui penna. [Inuidiaque maior) Ego qui maior sum inuidia, relinquam vrbes. Inuidia enim maiorem se dicit, quia maioribus inuidetur. [Non ego pauperum).i. non ero ignobilis, qui putor humilibus parentibus natus. [Non ego quem vocas) Ordo est: Mœcenas non obibo ego quem vocas dilecte, nec cohibeor stygia vnda. Significat carmina non obire, per quæ æternitatem ipse mereatur. [Iamiam residunt) Iam se dicit in formam cygni transire. [Sortesque Getulas) Libycas. Virg. Nunc promitte vires, Nunc animos, quibus in Getulis Syrtibus vsi. [Visam gementis littora Bosphori) Toto orbe se vulgandum promittit, vt etiam perueniat ad barbaras nationes. nam per commemorationem gentium, omnes terræ partes designat. [Hyperboreas campos) Thracios. Hi vltra Aquilonis flatus, Septentrioni subiacent. vt est, qua & Hyperboreo septẽ subiecta trioni, Gens effrena virum. [Marsæ cohortis) pro Italiæ militibus, dixit, vt ostenderet solos Romanos Dacis esse terrori. [Rhodanique potor) Hispani & Galli. [Næniæ) Carmen funebre. [Luctus turpes) propter habitum lugentium dixit. [Superuacuos honore) Superuacue enim honorari mortuos. multi dixerunt, maxime Horatius, qui immortalitatem se videri vult, per carmina consecuturum, nam & Virg. Vano & mœsti comitamur honore.

POR. NON vsitata, nec tenui ferar Penna) Poëtice significat se in cygni formam transiturum, & dulcedine cantus totum orbem impleturum. [Non vsitata) Hoc est non vulgari, nec enim vulgaria scribit. [Biformis) Biformem autem se dicit, quod & lyrica scribat & hexametro. [Non ego pauperum Sanguis parentum) Hoc est non ego ignobilis, quem putatis humilibus parentum natum. [Non ego, quem vocas dilecte, Mœcenas obibo) Negat se obiturũ. quod per allegoriam intelligi vult carmina sua, semper floritura. [Iamiam residunt cruribus asperæ) Iam dicit se in cygnum transfigurati. [Iam Dædaleo ocyor Icaro: Visam gemẽtis littora Bospori) Hoc significat carmina sua, ad extrema vsq; orbis terrarum, & barbaras etiam gentes, peruentura. Gementis autem Bosphori, hoc est perstrepentis, ac sonantis. [Hyperboreosq. campos) Qui vltra flatus Aquilonis, Septentrioni subiacent. [Et qui dissimulat metum) Marsæ cohortis Dacus. [Italorum militum accipe) Marsi enim Itali sunt. [Absint inani fuere næniæ) Næniæ enim sunt cantus funerum. [Luctusque turpes) Turpem autem ipsum luctum ait. [Ac sepulchri Mitte superuacuos honores) Superuacua est enim sepultura eis, qui immortalitatem videntur per carmina consequi.

A S C E N S I V S.

NON vsitata) Bene de fiducia quadam sperans poëta, fingit se in Cygnum verti, & perpetuo volaturum, per ora virum omnibusque mundi oris, celebrem futurum ideoque pro eius transitu, nullum fore locum luctui, aut nænijs. Ordo est. Ego vates.i. diuinus poëta, ferar biformis.i. duplici forma, vt hois, & cygni præditus, per æthera liquidum.i. aerẽ purum, penna non vsitata, nec tenui.i. modicis alis, hoc est egregia fama, neque morabor.i. detinebor, longius.i. diutius (a longum) in terris.i. in sepulchro & ego maior inuidia.i. per inuidiam aut certe quam sit inuidia, quia inuidiam gloriam superauero, relinquam vrbes.s. æthera petens. O Mœcenas ego quem vocas.i. vocando dicis dilecte. Vt in Euang. Vocatis me magister & domine, &c. non obibo sanguis.i. vt sanguis.i. progenies pauperum parentum, aut sic: Ego sanguis.i. licet sanguis pauperum parentum, quia libertino patre natus, non tamen obibo.i. interibo, nec cohibebor vnda stygia.i. apud inferos. Iamiam.i. in hac hora, pelles asperæ, quales sunt cygnorum, residunt.i. hærescunt, cruribus.s. meis, & mutor superne in alitem album.i. cygnum: & ego ocyor.i. celerior, Icaro Dædalo.i. Dædali filio visam.i. visum ibo iam littora Bosphori.s. Cimmerij, aut Thracij; gementis.s. fluctibus collibus in angustia, & visam existẽs ales canorus, quia Cygnus, Syrtes Getulas.i. quæ sunt in Getulia: & campos Hyperboreos, qui sunt vltra Aquilonem, vbi sunt mundi cardines. Colchus, id est populus Colchicæ regionis in Ponto: & Dacus populus Danubio à Germanis distinctus, qui dissimulat metum cohortis Marsæ, id est bellicosissimi populi Italiæ, id est qui licet timet, dissimular tamen sæpe rebellans. vnde est illud Maronis: Et coniurato descendit Dacus ab Istro. & Geloni vltimi, scilicet in Scythia degentes. noscent me, id est carmina mea, aut me propter carmina & Iber. populus Hispaniæ: peritus, scilicet literarum, & & armorum, sed potius literarum, quia armorum periti poe-

tas

tas non legunt & potor Rhod[illegible].i. Gallus Lugdunensis, etiam peritus literarum, quia illic solebant esse rhetorum certamina. vnde est illud Iuuen. Aut Lugdu. [illegible] rhetor dicturus ad aram. Et ideo ò Mœcenas absint næniæ.i. lugubres cantus, funere inani.i.nihil defunctus (quod & Augustinus de Pompa funebri sentit) sed forte viuis qualecunque solatium allaturo, & luctus, & quærimoniæ turpes.s.viris. Et ò Mœcenas compesce clamorem .s.populi, ac mitte.i.omitte, superuacuos.i.superfluos, honores sepulchri.i. ad pompam funebrem pertinentes, quia sine illis poëta se satis honoratum, & clarum futurum confidit, cum non moriturus, sed transmutandus in Cygnum sit. Et hæc in ij.lib.

Q. HORATII FLACCI
CARMINVM, LIBER III.

VARIA ESSE HOMINVM INGENIA VARIASQVE FORTVNAS.

Hæc Ode, quæ proœmij Vice in sequentem librum esse poßit sanctißimis præceptis teneram ætatem imbuit. Nam cum inquit, variæ sunt hominum conditiones, alij alijs studijs, sed omnes ad fœlicitatem contendãt. & æqua sit omnibus mortis conditio priuatis nihilo sunt feliciores satrapæ, quamlibet laute pascantur felicitatem non in eiusmodi sitam, sed in securitate, & animi tranquillitate, quæ plerunque mediocrium fortunam comitatur, extreme potentium non ita, neque prodesse, quòd in mari ædificent, quo æque ascendunt curæ. demum ait, si purpura, & vestes splendide dolores non pellunt, non est quòd illas velit permutare cum fundo suo Sabino.

Ode I. Tricolos, Tetrastrophos: Vt, Vides, Vt alta stet niue candidum.

–∪–––∪∪–∪∪
–∪–––∪∪–∪∪
–∪–––∪––
–∪∪–∪∪–∪––

DI profanum vulgus: & arceo.
Fauete linguis. carmina non prius
Audita, Musarum sacerdos,
Virginibus; puerisq. canto.
Regum timendorum in proprios greges,
Reges in ipsos imperium est Iouis,
Clari giganteo triumpho,
Cuncta supercilio mouentis.
Est, vt viro vir latius ordinet
Arbusta sulcis: hic generosior
Descendit in campum petitor:
Moribus hic, meliorque fama
Contendat: illi turba clientium
Sit maior. æqua lege necessitas
Sortitur insigneis, & imos,
Omne capax mouet vrna nomen.
Districtus ensis cui super impia
Ceruice pendet, non Siculæ dapes
Dulcem elaborarunt saporem
Non auium, cytharæque cantus
Somnum reducent. somnus agrestium
Lenis virorum non humiles domos
Fastidit, vmbrosamque ripam,
Non zephyris agitata tempe.
Desiderantem quod satis est, neque
Tumultuosum sollicitat mare,
Nec sæuus arcturi cadentis
Impetus, aut orientis hœdi,
Non verberatæ grandine vineæ,
Fundusque mendax, arbore nunc aquas
Culpante, nunc torrentia agros
Sidera, nunc hiemes iniquas.
Contracta pisces æquora sentiunt,
Iactis in altum molibus. huc frequens
Cementa demittit redemptor
Cum famulis, dominusque terræ
Fastidiosus. sed timor, & minæ
Scandunt eodem, quo dominus: neque
Decedit ærata triremi: &
Post equitem sedet atra cura.
Quod si dolentem nec Phrygius lapis,
Nec purpurarum sidere clarior
Delenit vsus, nec Falernæ
Vitis, Achæmeniumque costum:
Cur inuidendis postibus, & nouo
Sublime ritu moliar atrium?
Cur valle permutem Sabina
Diuitias operosiores?

DI profanum) Tertij voluminis hæc, ANTO. Ode prima edocet reges dominari alijs, regibus vero Iouem cuncti ergo homines metuunt. illi reges, illi numina, ostẽdit postea varia esse hominum ministeria, variasque fortunas, & gradus, vnam tamen esse mortis conditionem ostendit item diuites non ocio, non somno, frui. pauperes vero his omnibus gaudere. in auaros inde inuehitur, qui non contenti terrestribus ædificijs, in mari etiam ædificabant. Ait demum, si dolor non domibus ornatissimis, nec purpureis vestibus tollitur, non optimo vino, non odoribus summis, cur ipse velit talia exoptare? cur item Sabinam vallem diuitijs maximis permutare, vbi quidem securam vitam agebat? Dicit autem se habere odio indoctos, se tanquam Musarum sacerdos, cantaturum carmina pueris, & virginibus. hinc linguis fauere debent, id est bona fari, vel silere. [Profanum).i.indoctum, & sacris Musarum, non initiatum, profani enim dicebantur, sacris non initiati, qui Fanum intrare nõ poterant. [Fauere linguis) Fauere, inquit Festus, est bona fari. At veteres poëtæ pro silere, vsi sunt fauere. Erat autem sacerdotum verbum, in sacris, quo silentium imperabatur, vt rite sacra peragerentur, nulla voce mala obstrepente, vel vt bona verba dicerent hinc Tibullus ait. Dicamus bona verba, venit natalis ad aras. Quisquis ades lingua vir mulierque faue. Plura tamen diximus etiam ex Cic. in Iuuen. Sat.xij. ibi: Ite igitur pueri, linguis, animisq. fauentes. [Non prius Audita) Quippe ipse lyrica primas Romanorum scr. commendanda quidem. [Musarum

sacerdos) Musarum ministri, sunt eruditi omnes, proprieq́. musici. Apollinis vero sunt & isti, & vates vniuersi, vt inquit Ser. lib. x. [Virginibus, puerisq́. canto) Vt. s. in tenella ætate virtutis iter arripiant. [Regum timendorum) Ordo est: Imperium regum timendorum est, in proprios greges, imperium Iouis, est in ipsos reges. [Giganteo triumpho clari) Multo magis igitur timendus est ab regibus, & hominibus ipsis Macr. lib. j. Sat. vbi de Hercule meminit, Ita scribit: Gigantes aũt quid aliud fuisse credendum est q̃ hominum quandam impiam gentem deos negantem, & ideo existimatam deos pellere, de cœlesti sede, voluisse. [Supercilio). i. ipso nutu. Virg. lib. x. Aen. de Ioue inquit. Annuit, & totum nutu tremefecit Olympum. [Est, vt viro vir) ordo talis erit: Est vt vir latius, viro ordinet arbusta suleis, hoc est accidit vt alius alio, plura in agricultura possideat. Varia quippe hic hominũ ministeria narrat, variasque fortunas. Alius. n. agricola, alio ditior est. Alius generosus, cum ignobili, sed bono viro, contendit de magistratu. Illiq́. turba clientum maior est. Tamen mors omnibus æqua est. vnde summos, & infimos attrahit. [Arbusta) Arbores dñr vitibus connexæ, item loca arboribus, ac vitibus consita. [In campum). s. Martiũ tpe Comitiorum. [Petitor). s. magistratus alicuius. Cõtendat. s. cum illo generosiore. [Illi). s. ditiori alicui. Aliquis enim genere, aliquis virtute, aliquis gaza pollebat. [Necessitas). i. ipsa mors. [Omne nomen) Et insignum, & infimorum. [Vrna) dñr enim sorte quadam mori homines. [Districtus ensis) ordo est. Siculę dapes non elaborabant dulcem saporem, illi cui super impia ceruice pẽdet districtus ensis. [Districtus ensis) Allusio est ad exemplum illud Dionysij, Syracusanorum tyranni. Nam cum quidam ex eius assentatoribus Democles commemoraret sermone copias eius, opes, maiestatem, dominatus, rerũ abundantia, magnificentiam ædium regiarum, negaretq́. vnquã beatiore quenquam fuisse; Vis ne igitur, inquit, ò Democle, qm̃ hæc te vita delectat, ipse eandem degustare, & fortunam experiri meam? Cum se ille cupere dixisset, collocari iussit hominem in aureo lecto, strato pulcherrimo textili straguo, magnificis operibus picto, abacosq́. q̃ plures ornauit argento, auroq́. cælato. Tũ ad mẽsam, eximia forma pueros delectos, iussit consistere, eosq́. ad nutum illius intuentis esse aderant, vnguenta coronæ, incẽdebantur odores. Mensę conquisitissimis epulis extruebãtur. Fortunatus sibi Democles videbatur, in hoc medio apparatu, fulgentẽ gladiũ è lacunari, seta equina appensum demitti iussit, vt impenderet illius beati ceruicibus, itaq; nec pulchros illos administratores aspiciebat, nec plenum artis argentum, nec manum porrigebat in mensam, iam ipsæ defluebat coronæ. Deniq; exorauit tyrãnum, vt abire liceret, q̃ iam beatus nollet esse. Satis ne vr̃ declarasse Dionysius, nihil esse ei beatum, cui semper aliqs terror impendeat? hæc omnia ex lib. vlt. Tusc. quæst. Cic. Impia ceruice . i. crudeli, & tyrannica, qualis fuit Dion. [Siculæ dapes) quæ amplissimi paratæ fuerunt Democli. [Non auium &c.) Tranquillus de Augusto scribit, q̃ non amplius septem horas dormiebat, ac ne eas quidem continuas, sed vt illo temporis spatio ter, aut quater expergisceretur, si interruptum somnum recuperare (vt euenit) non poterat lectoribus, aut fabulatoribus accersitis, resumebat, producebatq́. vltra prima sæpe lucem. Cui tñ timor imminet, nullo pacto somnus reducitur. [Tempe) Loca amœnissima sunt, in Thessalia per quæ labitur Peneus fluuius, de quibus late superius. [Desiderantem quod satis est) ostendit mediocritate gaudentem, carere anxietate, timore, & cura. [Arcturi cadentis) Arcturus stella est, quæ Vrsæ cauda interpretatur. Plaut. in Rud. introducit Arcturum sic loqui increpui hybernum, & fluctus moui maritimos. nam Arcturus signum suum omnium acerrimum vehemens suum exoriens, cum occido vehementior, occidit aũt sæpius, vt ostendit Plin. & Col. & nos late lib. j. Georg. [Orientis hœdi) Hœdi sunt duæ stellæ. Oriuntur autem (vt scrib. Col. lib. xij.) v. cal. Oct. Fauonius fiat nonnunquam, Auster est cum pluuia. Oriuntur item pridie nonas Octobris. Plin. lib. xviij. scribit, hœdos oriri iij. calend. Octob. horum exortus tempestates inducunt, vt idem inquit lib. ij. Manilius quoque lib. j. inquit, Tum subeunt hœdi, claudentes sidere pontum. Mendas non enim fructus produxerat, vti debebat. [Torrentia) Desiccantia. [Contracta) ostendit cupidos non contentor ædificijs terrestribus, etiam in mari ædificare, quo etiam curæ accedunt, nisi relinquerint penitus infinitam habendi sitim. [Cæmenta) à cædendo cæsuræ lapidum dñr. sunt qui dicant cæmenta esse ipsa fundamẽta, vel res ipsas necessarias, ad fabricam. [Cæmenta) Lapides non magni modi quibus ædificia consurgunt. vt inquit Nonius. [Frequens redemptor) Et dominus fastidiosus terræ, cum famulis, &c. [Frequens redemptor) . i. architectus aliquis & susceptor fabricæ, is

Democ. prandiũ. (margin)

Augusti somnus. (margin)

Arcturus (margin)

Hœdi stellæ. (margin)

Cæmẽta. (margin)

enim à primo tpe, videtur redimere, cum aliquid ædificandum conducit. [Fastidiosus) Erat enim fastidio sibi in terra tm̃ habere prætoria, & ædificia nisi in mari quoque habuisset. Potes etiã dicere, fastidiosus timor, superiori tñ melius iungitur. [Sed timor, & minæ) ode etiam in superiori xvj. ait, Patriæ qs exul se quoq; fugit? Scandit æratas vitiosa naues Cura, nec turmas equitum relinquit, Ocyor ceruis, & agente nimbos Ocyor euro. [Post equitem). i. post eius terga, in clunibus equi. [Quod si dolentem) ostẽdit si diuitiæ multæ, non pellunt dolores, & molestias se nolle permutare cum diuitijs, etiam maximis Sabinam vallem, vbi quidem securam vitam agebat. [Phrygius lapis) Plin. lib. 36. sic, Phrygius lapis, gentis nomen habet. Est autem gleba pumicosa, vritur ante vino perfusus, staturq́. follibus donec rufescat, ac rursus dulci vino restinguitur, & hoc trinis vicibus, tinguendis vestibus tm̃ vtilis. Hæc ille, Horatius ergo, de hoc lapide ad tinguendas vestes intelligit, cum dicat quoq; Nec purpurarum, &c. [Delinit) Placat, mitigat. [Costum) Radix costi, gustu feruens est, odore eximio, frutice alias inutili, primo statim introitu, amnis Indi, in Patale insula. Plin. lib. xij. scr. [Achæmenium costum) . i. Persicum vnguentum. Nam (vt scribit Plin. lib. xiij.) Persarum esse debet gentis vnguentum, sed Parthi madent eo. Achemenes autem fuit primus Persarum rex, vti & superius ostendimus, ex Herod. [Operosiores) . i. magna opera, & labore, acqu sitas.

Phrygius lapis. (margin)

Costum. (margin)

ODI profanum) Hæc vox in sacrificijs frequentabatur, qua significaret, vt bona omnia haberentur. quod opportune hic poëta posuit, qui sacerdotem Musarum se dicturus erat inferius vt prædicendo profanos, sacrorum se meminisse monstraret. Virg. Procul ò procul este profani. Profani dicebantur, sacris non initiati, qui Fanum intrare non poterant. Hic tñ per allegoriam, profanos imperitos dixit, qui merito doctis, exosi sunt. [Odi) Modo præsentis est tpis, aliqñ tñ pro præterito ponitur. [Fauete) Silete modo. Sic enim Seru. in v. Æn. exponit, vbi dicit Virg. Ore fauete o. & c. t. r. Ore fauete, apto sermone vsus est, & sacrificio & ludis, nam in sacris taciturnitas, in ludis necessarius fuor est, fauet aũt ore, etiam quis per taciturnitatem. Horat. Fauete linguis. [Carmina non prius Audita, Musarum sacerdos) Ordo est: Ego sacerdos Musarum, canto virginibus, & pueris, carmina non prius audita, à Romanis. s. quamuis Liuius lyrica carmina ante Horat. scripserit, vt illa non ad plenum, & exacte facta monstraret, Canto promittit se carmen proditurum quod teneras ætates ad vtilia instruit, quibus ad vitam beatam, peruenire possint. [Regum timendorum) Ordo: Imperium regum timendorum, est in proprios greges. Imperium Iouis clari giganteo triũpho cuncta mouentis supercilio, est in ipsos reges, vnde, & Virg. O pater, ò hominum diuumque æterna potestas. Vt philosophice ostendat, neminem hominum esse, a metu immunem, omnesque vindictæ numinum subiacere. [Cuncta supercilio mouentis) Virg. Annuit, & totum nutu tremefecit Olympum. [Latius ordinet) Digerat in ordinem, vinearum, satorem dicit. [Hic generosior Descendat) In campo enim Martio, Comitia erant P. R. & ibi descendebant qui honorem petere voluissent. [Contendat) Nonnulli autem distinguunt, aut hic melior fama, & moribus contendat, cum supradicto. s. qui generosior petitor descendit in campum. potest autem, & sic dici, Hic contendat. i. viuat melior fama, & moribus, vt ostendat varios actus hominũ, vna necessitate perire. [Necessitatis). i. mors, & per hoc ostendit studia quidem diuersa esse hominibus, ad morum & honorum, gradus, conditionem tamen mortalitatis, vnam esse. [Omne capax mouet vrnam nomen) aut qa in vrna hominum nomina, qui honores petebant, mitti consueuerant, vt qui forte egressi fuissent. de ipsis iudicaretur, aut secundum opinionem illam vulgarem qua affirmabant sorte singulos ad Orco ad mortem trahi. vt est. Et vana versat in vrna. Mouet aũt. i. voluit ad sortiendum Fatum. [Cui super) Desuper. vt, Ligna super foco. & per allegoriam, significat neminem delitiose & libenter viuere sub metu, & sumpsit exemplum à Dion. Siculorũ tyranno magnæ sæuitiæ, cuius dum potentia & copię à Diogene quodam philosopho laudarentur, qđ ad luxum ei cuncta supperterent rogato eodẽ philosopho ad prandium, districtum gladium super ipsum tyrannus è culmine iussit ligatum seta pendere. quo metu perculsus philosophus regalibus, & apparatis copijs, vti non potuit. Tunc Dion. timenti respondit, Hoc modo tyrannos viuere, & intersumos apparatus imminentibus vrgeri periculis. [Non auium, cytharæq́. cantus) Propter illos Siculorum reges, qui aut pro solicitudine, aut pro delitijs sine auium cantu, & sine cytharæ sono, dormire non poterant. [Somnus agrestium Lenis virorum,) Altus, quo rustici aut lassitudine laboris vtuntur, aut animi securitate.

ACR. (margin)

tate. Virg. At secura quies, & ordo est: Lenis somnus, agrestium virorum, non fastidit humiles domos, & vmbrosam ripam, & non fastidit desiderantem, quod satis est. [Tempe) Loca nemorosa, & amœna ruris. [Quod satis est) Quod sufficit ad victum, cultumq. agri, non ad ambitum diuitiarum. Hic aũt conuertenda est oratio, vt tumultuosum mare, & sæuus impetus cadentis Arcturi aut orientis Hœdi non sollicitat somnum, &c. similia. [Aut hœdi cadentis, & orientis) Qui aut in ortu, aut in occasu faciunt tempestates, vt, Præterea tam sunt arcturi sidera nobis Hœdorumq. d. s. & l. a. Et alibi, Pluuialibus hœdis. [Fundusq. mẽdax) quia agricolæ spem nihil ferendo deceperit. Ordo est: Et nõ sollicitat fundus mendax, arbore culpante nunc aquas, nunc sidera torrẽtia agros, nunc iniquas. i. nimias, & graues hiemes. [Arbore) Quæ florum vbertatem non perferat ad fructum pomorũ, vt Virg. cum de fructifera loquitur. Quotq. in flore nouo pomis se fertilis arbos. Induerat totidem Autumno maturo tenebat. [Contracta pisces æquora sentiunt) Bene dixit pisces, non belluas, vt augeret breuitatem angustiati maris, quam exiguitas tãta sentiret. [Iactis in altum molibus) Verbo ipso vsus est, fabricantium. Iaci. n. in mare moles dicuntur, quoties excluditur aqua. [Cementa) Fundamenta vbi ædificium consistit. [Redemptor) Fabricæ susceptor. aut certe q. redimat terras cum famulis, & easdem fastidit, maria struens. Ordo est. Frequens redemptor & dominus fastidiosus terræ, cum famulis demittit huc cementa. [Sed timor & minæ) Scandunt eodem ad illa retulit, quæ beatam vitam adimant ostendens nec mar, nec terra, quenq posse auaritiæ, aut animi sui vitia effugere. [Post equitem sedet, atra cura) i. quocunque ierit auarus, siue in mare, siue in aëre, siue ꝑ terram, semper illum sequetur atra cura. [Quod si dolentem) Superfluum dicit ambitum fabricandi, & diuitiarum appetitum, dum dolores, & mœrorem auferre non possunt. [Nec Phrygius lapis) Synadicus, in Synada. n. Phrygiæ ciuitate, marmora ipsa cęduntur. [Archæmeniumque costum) Persicum. Achæmenij enim persæ dicti, ab Achæmene rege, vnde costum venit. [Inuidendis postibus) Ambitiosis ianuis vt est. Nec varios inhiant pulchra testudine postes. [Sublime) Aut altum, aut marmoribus ornatum intelligitur. [Moliar) Extruam vt molirique artem, & manibus subuoluere saxa. [Cur valle permutem) Si sollicitudine carere nõ potest, nec commutationibus debeant augeri diuitiæ. [Operosiores) Cum magnopere acquisitas, ac si diceret, laboriosiores.

POR. ODI profanum vulgus, & arceo) Indoctos detestatur. Hæc autem Ode multipliciter, per varios deducta est sensus. [Odi profanum) Profanum allegoricos indoctos dicit. Certe profani. ꝓprie dñr sacris non initiari. ergo quasi Musarũ profanos dixit. [Fauete linguis) Hic mos in sacrificijs vsurpatur, & significat bona omnia fere, quod opportune hic poëta intulit, qui & ꝓfanos ꝓdicendo, & Musarum sacerdotes subijciendo, sacrorum meminerat. [Virginibus puerisq. canto) Dicit se carmen proditurum quod teneras ætates instituat, quibus ad beatam vitam ꝑuenire possint. [Regum timendorũ in proprios greges) Zeugma est, & hic imperiũ vt ad superiorem sensum referamus, qa totum tale est, Regum timendorũ. in proprios greges, imperium est, & per hoc ostendit neminem hominem a metu mortis immunem esse, ac per hoc, & infimos, & maximos ijsdem conditionibus subiectos esse. [Carmina non prius Audita) Romanis vtique non prius audita, quamuis Liuius, lyrica ante Horat. scripserit. Sed vt illa non Græcorũ lege, ac lyricum caracterem exacta. [Est, vt viro vir latius ordinet Arbusta sulcis, &c.) Per hoc ostendit, studia quidẽ, & gradus honorũ, & mores diuersa esse hoĩbus conditionem tñ mortalitatis, vnam esse. [Hic gñosior Descendat in campum petitor) Campum magistratuum petendorũ, locum significat. [Aequa lege necessitas) Necessitatem mortem dixit, qa necesse sit mori. [Oẽ capax mouet vrna nomen) Hæc ſm illam opinionem vulgarem dñr, qua affirmãt sorte ductus ad mortem ab Orco trahi. [Districtus ensis cui sup impia Ceruice pendet) ꝑ allegoriam sigñat neminem libenter posse viuere sub metu, & sumpsit exẽplum Diogenẽ, sup quem Dion. Siciliæ tyrannus, seta gladiũ suspendit, antepositis epulis, quã amplissimis, & ceteris, q̃ ad voluptatẽ eius aduocare pñt, p quem ostendit similiter regiã vitã splendore rerũ suarũ, vt non posse, qa semp insidiarum metu suspecta sit. [Non auiũ, cytharæq. cantus Somnũ reducẽt) Hoc ideo dixit, qm quidam regum Siculorũ, ꝑ nimias delitias ad cytharæ, & ad auiũ cantum dormiebant. [Somnus agrestium Lenis virorum non humiles domos Fastidit) Ordo est: Nõ fastidit humiles domos, & ideo humiles a Nõ particula subdistinguendũ. [Nec sæuus arcturi cadentis Impetus, aut oriẽtis hœdi) E contrario est antiteton, cadẽti orientẽ opposuit, valet aũt. Arcturus occasu magis sui tẽpestates cõcitare. [Nõ verb grand. vin. Fundusq. mẽdax) Per zeugmã ex superiore, & hic accipiendũ. Fundus aũt mendax, merito dr̃, qa plerunq; cultori, sui spẽ fallit nõ ꝑferens ad maturitatem fructus quos ostenderat. [Arbore nunc aquas Culpãte, nũc torrentia, agros Sidera, nũc hiemes iniquas) hic illud ostẽdit, quod dixerat Fundusq. mẽdax. Plerunq; aut sterilitas ab arboribus euenit, ꝑ nimias aquas, interdum per siccitates, aliqñ per violentiam frigorũ. [Contracta pisces æquora sent.) transit ad eos, qui ꝑ nimiam luxuriã elaborãt sibi ædificia in mari ponere. [Sed timor, & minæ Scandunt eodem, quo dñs) Redit ad illa, quæ beatã vitam adimunt. [Neque Decedit ærata triremi, & post equitẽ sedet atra cura) Hic ostendit, neq; terra, neque mari quenq posse effugere, insita animi vitia. [Quod si dolentẽ nec Phrygius lapis, Nec purpurarũ sidere clarior) Sensus est, Si dolorem corporis animiq;, nulli diuitiarũ apparatus, excludere pñt, cur laboremus in acquirẽda re? [Phrygius lapis) Marmor est Synadicum. Synada. n. esse dr̃ ciuitas Phrygiæ, iuxta quã hoc marmor cædit. [Nec purpurarũ sidere clarior) Sit. non. n. oẽm purpuram, sidere clariorem intellig vult. [Achæmeniumque costum) Odoramentũ est quoddam gratissimum Achæmenij aũt, Persæ dñr ab Achæmene rege, qui quondam totum orbem tenuit. [Cur inuidẽdis postibus). i. magnificis, ac nobilibus [Et nouo Sublime ritu moliar atrium?) Ordo est. Ritu nouo, sublime atrium, cur moliar. Sublimitatem autem, & ad multitudinem referre possumus, & magnificentiam. [Cur valle permutem Sabina Diuitias operosiores?) Cur, inquit, relicto Sabino agro sub quo securam vitam ago contentus, appetam amplissimas domũ fundorumque possessiones, quæ mihi oneri, & molestiæ sunt?

ASC. ODI profanum vulgus) Hac j. Ode. Tertij libri profecto grauissima dicit se odio prosecutum, & à se ne contaminetur arcentem vulgus profanum, à bonis institutis abhorrens, & ita à bonis institutionibus, atque doctrinis alienum cantare virginibus, & pueris adhuc castis, carmina non prius audita, & ita dociles, beneuolos, & attẽtos facit. Atque incipiens pulcherrime docet verum ordinem. Nam greges. i. homines gregarij, & subditi, sunt sub regibus reges, sub Ioue, & ita vt reges timendi sunt subditis ita Iupiter regibus. atque ita nullus hic, qui non subsit imperio. Nam licet alij diuitijs excellant, alij genere, alij moribus, alij patrocinio, & clientium numero, omnibus tamen indifferenter moriendum est, nec hic beatus quisquam, viuit alia quauis re, quam animi continentia, & tranquillitate, quæ omnibus tam desiderãtibus, acquisitu facilis est. Damnanda igitur eorũ dementia, qui largis possessionibus, obeatere sperant, cũ contra fiat. Ordo aũt est. Ego odi vulgus profanum. i. longe à phano. i. templo Musarũ habendum, & sacrilegum, impium, & temerarium. [Et arceo). i. dimoueo à me, aut quia sciuit hoiem facile in errorem à mala societate trahi, aut qa non vult talibus, opus suum legi, quod etiam in sermonibus asserit. & Persius in fine j. Sat. fauete ergo linguis silentiũ exhibendo, aut bona comprecando, ego sacerdo Musarum, quia poëta vnde & Maro, Me vero primum dulces ante omnia Musæ. Quarum sacra fero, ingenti perculsus amore, Excipiant &c. [Canto virginibus, & pueris). s. castis, quia bonum est à primis annis ad virtutem assuescere. [Carmina nõ prius Audita). s. voce latina Incipiens autem dicit. [Imperium) Ordo est, Imperium regum timendorũ, est in proprios greges. i. subditos, imperiũ Iouis clari triumpho giganteo. i. contra gigãtes habito, & mouentis cuncta, supercilio. s. solo nutu, & in ipsos reges. Est tñ discrimen hominum, in rebus nihil ad beatitudinẽ facientibus. [Nam est). i. contingit, & fit, vt vir ordinet latius viro). i. quam alius vir. [Arbusta). i. arbores ad quas vites connectũtur. [Sulcis). i. in scrobibus. i. habet plures vineas in ordinem ponendas, quã alius &c. [Est). s. datum. aut contingit, vt hic descendat, quasi in locum periculosum (vnde elegãter vtitur ſm Vallæ sententiã hoc vocabulo) in campum. s. Martium vbi fiebant Comitia ad magistratus innouandos Petitor. s. magistratus, quẽ ambientes in veste candida, petebant. [Generosior). i. nobiliore genere, & clarioribus natalibus ortus. s. quam alius. [Et vt hic). i. alius, contendat. s. de magistratu obtinendo melior moribus, & fama, & vt turba clientium sit illi maior, quam alteri verum necessitas. s. moriendi, sortitur insignes, & imos. i. omnes cuiuscunque conditionis sint, æqua. i. æquabili, lege. i. pacto, & forma. Vrna enim in qua sunt Fata, & mortes hominum, capax, quia omnia capit, mouet omne nomen, & quia is cuius nomen post motam vrnam excipiatur vt exit moriturus est omnibus incerta est hora mortis, certa tamen mors, verum ex superioribus, neminem beatum viuere. probat exemplo dicens. [Dapes Simulæ). i. proposite Democli, à tyranno Siculo. [Non elaborabunt). i. toto labore

bore,& apparato non efficient ſaporem dulcem,illi.ſ.Democli, [Cui enſis diſtrictus).i.vagino exemptus ex equina ſeta, pendet ſuper ceruice impia.i.imminens ceruici impiæ, cantus auium,& cytharæ, non reducent illi ſomnum.ſ.dulcem & econtrario ſomnus virorum agreſtium lenis non faſtidit.i.non aſpernantur per faſtum.[Domos humileis).i.tuguria & caſas ruſticorum,non faſtidit ripam vmbroſam,non tempe.i.loca amœna,agitata Zephyris.Neq; mare tumultuoſum,nec ſæuus impetus Arcturi.ſ.ſideris in cauda Vrſæ.[Cadentis).i.occidentis. quia tunc tempeſtatē citat aut hœdi orientis.i.dum oritur.tunc.n.tēpeſtuoſior eſt,ſolicitat deſiderantem,quod ſatis eſt quia id ſine nauigatione inuenit. [Nec vineæ verberatæ).i.decuſſæ,grandine & fundus mendax.i. fidem non ſeruans,quia plus accipiens,q̄ referens.[Nunc).i.interdum. [Arbore culpante).ſ.pro excuſatione,aquas quæ flores corruperūt,nunc.i.interdum.[Sidera torrentia agros).i.nimium calorem.[Nunc hyemes iniquas).i.nimis longas,aut magnas.Et tamen.[Piſces ſentiunt æquora contracta).i.arctiora facta. [Molibus).i.grandibus ædificijs iactis in altum.ſ.mare. [Redemptor) .i. cui operæ locatæ ſunt,aut qui occupatam fluctibus terram,& ademptam à mari ipſo,redemit.[Frequens).i.multas &dominus terræ faſtidioſus.i.quæ in terris habet faſtidiens.[Cum famulis) ,ſ.ſuis demittit huc.i.in dictum mare.cæmenta,i.lapidea fundamenta.[Sed timor,& minæ,ſcandunt eodem,quo dominus neq; cura atra,decedit.i.cedit.De triremi.i.naui ternis remorū ordinibus,agenda , Aerata .i. quamuis ærata,& fortiſſima,& ſedet poſt equitem,qui tamen armatior,& tutior.eſt pedite.[Quod ſi)Ordo eſt,quod ſi nec lapis Phrygius .i. tinctura ex marmore Phrygio,nec vſus purpurarum.[Clarior).i.ſplendidior ſidere.[Delinit).i.mulcet,dolentem,nec vites Falernæ,quæ optimum ferunt vinum . [Nec coſtum).i.vnguentum.ex coſto . [Achæmenium) .i.Perſicum,ſup.delinit dolentem. [Cur moliar).i.cum molimine extruam. [Atrium poſtibus inuidendis).i.ſumptuoſis,quibus merito inuideatur,& ſublime nouo.i.inſolito ritu,& cur permutem.i.permutando accipiam diuitias operoſiores.i.plus opere & laboris exigentes.Valle Sabina.i.pro valle Sabina quam à Mæcenate dono acceperat , quaſi dicat id nequaquam faciam .

MAT. Bõſinis. SOMNVS agreſtium Lenis virorum) Ordo eſt , inquit, Acron, Lenis ſomnus agreſtium virorū non faſtidit humiles domos,& vmbroſam ripam,&non faſtidit deſiderantem quod ſatis eſt.Hæc ille. In quibus bene habent præcedunt,ad quod aſſutum eſt,male habet . nam in Ode ipſa diſtinguendum eſt ante,deſiderantem,neque ea connectenda ſunt ſuperioribus, ad idem pertinet,quod paulò poſt ſubnectit idem Acron.Hic autem conuertenda eſt oratio,inquit,vt tumultuoſum mare, & ſæuus impetus cadentis arcturi,aut orientis hœdi non ſolicitat ſomnum,& cetera ſimilia non ad ſomnu hoc referendum,ſed ad Deſiderantem. Hæc ille.at dicet aliquis,nemo in hoc Acronem ſequitur . Video ſed cur huius Acronis auctoritas mihi obijcitur ? qui manifeſte tot erroribus conuicitur, quem quidam etiam Porphyrioni præferunt,cum Acron ex huius floſculis ſertum perenne,vt ante etiā teſtati ſumus, facere conatus ſit, verum male id concinauit homo cupidus gloriæ .

GLAR. QVOD ſi dolentem nec Phrygus lapis)Per Phrygium lapidem,& Acron,& Porphyrio Synadicum marmor intelligunt, ab vrbe Synada Phrygiæ . Cuius vrbis Strab. lib. xij. meminit non ita longe à fine,meminit & Ptol. At Plin. lib. xvj. cap.xix. aliter de eo lapide ſentire videtur,ad finem prorſus eius capitis, quod lectori indicare duntaxat volui,aç ipſum ſuo relinquere iudicio, vt in alijs plериſque facinus .

A D A M I C O S.

Ode ſaluberrima de educatione iuuentutis,nimirum, vt in labore, & parſimonia viuere aſſueſcant, dum adhuc ſequaces tractabileſq; ſunt . In militia verſetur,vitam ſub dio agat,diſcat pro patriæ ſalute mortem contemnere virtute nihil præſtantius. ignauia nihil turpius ignobiliusq; ducat, cum ſcelerato autem non communicandum, ne ſimul cum illo pereatur : illum enim manere certum exitium .

Ode I I. Tricolos , Tetraſtrophos ; Vt , Vides , Vt alta ſtet niue candidum .

--u---uu-uu
--u---uu-uu
--u--u--
-uu-uu-u--

Ngvstam, amici pauperiem pati
Robuſtus acri militia puer
Condiſcat : & Parthos feroceis
Vexet eques metuendus haſta :
Vitamque ſub dio , & trepidis agat 2
In rebus.illum ex mœnibus hoſticis
Matrona bellantis tyranni
Proſpiciens , & adulta virgo
Suſpiret : eheu ne rudis agminum
Sponſus laceſſat regius aſperum
Tactu leonem : quem cruenta
Per medias rapit ira cædeis .
Dulce, & decorum eſt pro patria mori .
Mors , & fugacem perſequitur virum :
Nec parcit imbellis iuuentæ
Poplitibus , timidoque tergo .
Virtus repulſæ neſcia ſordidæ
Intaminatis fulget honoribus ;
Nec ſumit, aut ponit ſecures
Arbitrio popularis auræ .
Virtus recludens immeritis mori
Cœlum , negata tentat iter via :
Cœtuſque vulgareis, & vdam
Spernit humum fugiente penna .
Eſt & fideli tuta ſilentio
Merces . vetabo , qui Cereris ſacrum
Vulgarit arcanæ : ſub iiſdem
Sit trabibus : fragilemque mecum
Soluat faſelum . ſæpe dieſpiter
Neglectus , inceſto addidit integrum .
Raro antecedentem ſceleſtum
Deſeruit pede pœna claudo .

ANTO. Ngvstam, amici)Amico ſcribens,docet robuſtum puerum,debere acri militia,diſcere pauperiem pati, & hoſtes eques vexare, vitā ſub dio agere.Nam duce eſt,& decorum,pro patria mori . Quæ mos omnes proſequitur , & fugaces, & imbelles , virtus autē honore afficitur , nec petit vnquam. Ait inde quenquam impium, ſecum morari nolle. Nā ſpretus Iupiter,ſæpe ſceleratu,addidit etiam innocentem. Raro enim pœna ſceleſtum deſerit,quanquam ſera quandoque . [Anguſtam,pauperiem).i.grauem,moleſtam,acerbam,difficilē.[Parthos feroceis).i.feroces hoſtes . [Sub dio) Sub aëre,ſub ſole,ſub imbri.[Trepidis).i.periculoſis & aſperis. [Illum ex mœnibus hoſticis) Senſus eſt . Illum Romanum militem bellis aſſuetum , & ſtrenuum,timeat regia hoſtis vxor, à mœnibus eum aſpiciens,timeat inq̄,ne ſuo viro concurrat imbelli . [Rudis agminum).i.p̄liorum,militiæque.[Leonem).i.Romanum militem ſtrenuum. [Tactu aſperū).i.dum tangitur,vel vt tangatur . Dulce & decorū, edocet pulchrū eſſe pro patria mori,ergo pugnandū, non fugiēdum eſt cum ēt fugientibus,mors magis inſtet. [Imbellis iuuentæ).i.debilis,& nō aptæ bellis.[Timidoq. tergo).i.fugiēti. [Virtus repulſæ)Senſus eſt,q̄ virtute præditus,nunquā repulſam habere poteſt,ſplendet.n.per ſe incorruptis honoribus, quos in ſe habet.Vnde ſi peteret magiſtratum,nec populi fauorem haberet repulſam non habet quia omnino , dignus eſt magiſtratu ipſo fungi . [Nec ſumit,aut ponit) Senſus eſt, quod virtute præditus, non ſumit, aut relinquit , magiſtratus arbitrio populi fauentis , vel obſtantis,quoniā omnino virtute ſua illud meretur exequi , nec aliquis ei auferre, poteſt vel dare, quòd eſt in ipſo poſitum . [Virtus recludens)Oſtendit virtute prędıtos,humana deſpicere, appetereq́. cœleſtia,illiſq́. diuinos honores exhiberi,cum inter cœlicolas referantur . [Eſt & fideli) Oſtendit virtutem ipſam,ſecreti,etiam tenacem eſſe & fidelem . [Vetabo, qui) Dicit ſe nolle cum ſacrilego conuiuere , vel nauigare ne illius culpa , ipſe quoque opprimatur à dijs.[Cereris ſacrum)Arcanum . Cereris ſacra myſtica,erant.i.ſecreta, nec vulgari,licebat dicunt .n. eam

occul

occulte consilijs vsam fuisse donec filiam reperiret. [Sub ijsdem trabibus) sub eodem tecto. [Diespiter) Iupiter vt diei pater, teste Macr. [Incesto addidit integrum).s. scelerato, & criminoso, adiũxit integræ vitæ, virum, & insontem. [Raro) Ordo est, Pęna, claudo pede, raro deserit, scelestum antecedentem, nam (vt ēt lib. j. Val. scrib.) lento gradu ad vindictam sui, diuina procedit ira, tarditatemq. supplicij grauitate compensat. Et Iuu. Sat. xiij. Vt sit magna, tamen certe lenta ira, deorum est, quæ quidem ab Hom. sumpta sunt is enim lib. 4. Iliad. ait. Contemni numen Olympi, Haud Impune sinunt superi, scelera impia, quanquam Distulerint culpas, hominum, grauiora morantur supplicia.

ACRON.

ANGVSTAM, amici) Hanc oden generaliter ad amicos scribit, commonens beatiorem vitam, faciliorem que pauperi suadens, ita adolescentes institui debere, vt paupertate, & exercitio ad militiam firmentur. [Angustam) Difficilem, arduam. Parthos species pro genere. [Sub dio) In campo. vt cum pater in ripa, gelidique sub ætheris axe. [Et trepidis) Aut in bellis in quibus semper trepidatur, aut in periculosis laboribus: Sic educatum, inquit, adolescentem ita clarum esse debere, gloria bellicatum rerum, vt etiam mulieribus, & puellis hostium notus, sit ipsa assiduitate bellandi. [Suspiret) Cum illum prospexerit, timore suspiret, ne aut maritus eius, aut sponsus militem Romanum Prouocans, nescius bellicæ artis, intereat. Ordo est. Prospiciens illum ex hosticis mœnibus, matrona bellantis tyranni, & adulta virgo, suspiret Eheu, eheu ne regius sponsus, rudis agminum, lacessat leonem asperum tactu, quem rapit cruenta ira, per medias cædes, seruauit metaphoram, vt, quia Romanum militem leoni comparauit, adderet impetum. [Mors & fugacem persequitur virum) Contra tela furit, & fugacem, qui fugat agentis est, & non patientis ostendit eos magis periclitari, qui fugiũt. [Iuuentæ) Genitiuus est. ab eo enim quod est iuuenta, iuuentę declinatur. [Timidoque tergo) Hoc est fugientium, vt est. Et in tergum fugientibus, ingerit hastas. Tergum autem pro quibuscunque membris posuit, posterioribus, quæ vulnerari solent, his qui in prœlio fugiunt. [Intaminatis) Incorruptis, aut sine macula repulsæ. [Secures) Pro falcibus posuit, aut pro potestate: vt, Sæuumq. securi Aspice Torquatum. hic itaque talis, dum in se habet honorem, nec ex populi potestate sumit, nec ab alio dignatur accipere. [Arbitrio popularis auræ) Populi fauore, vt Luc. Popularibus auris impelli pulsuque sui. vt Virg. Nunc quoque iam nimium g.p.a. [Recludens cœlum) Aperiens etiam cęlum: vt, Ardens euexit, ad æthera virtus. [Negata via) Vt Virg. insuetum per iter. [Cœtusque vulgateis) Vilium hominum consortia. [Spernit humum) Vt Virg Terrenisque hebebant artus, & alibi. Qua me quoque possum tollere humo. Virtus virtutem per se claram, ornare honores, non ornari dicit, ab honoribus. Repulsam vero habuisse dicebantur, qui honorem petentes, repudiati fuissent. Quod cum euenisset Catoni Claro, virtutis suę conscius, corruptum populi iudicium, contempsit, & hoc tamen iuxta stoicorum sectam, qui dicuntur virtutem, solam sufficere, ad beatam vitam, modo vero generaliter repulsa accipienda, virtutem infame ac sordidam, nunquam esse posse. [Fugiente penna.) Tanquam ipsius virtutis fama, terras fugiens, cœlum petat. [Est & fideli tuta silentiō Merces) Ostendit virtute etiam secreti tenacem. [Vetabo) Ordo est, Vetabo, sit mecum sub eisdem trabibus, & soluat mecum fragilem faselum, qui vulgarit sacrum Cereris. Sacra Cereris, mystica erant, nec vulgari licebat, propter hoc, quod occulte consilijs vsa est, donec filiam suam reperiret. Vnde Virg. Et fida silentia sacris. Et dici secum sacrilego, nec nauigaret nec manere velle, ne inuoluatur illis periculis. [Soluat) Soluere dixit, in pelagus dimittere. Soluite velaciti. [Faselum) Faselus velox, & oblonga nauis est, vt Virg. Et circum pictis, vehitur sua tura faselis. [Neglectus) Ad supplicium. [Incesti) .i. noxij. [Integrum) Innocentem, vt integer vitæ scelerisque purus. [Antecedentem) Præeuntem, tanquam raro pœna deserat. [Scelestum) Et quamuis tarde, tamen puniat meritum, nec ab eo possit euadi, nec effugi. Virg. Distulit in seram commissa piacula mortem.

PORPHYRIO.

MORS & fugacem persequitur virum,) Hic ostendit eos maxime periclitari, qui fugiũt. [Virtus repulsæ nescia sordidæ) Hæc de stoicorum secta sunt. qui dicunt virtutem solam sufficere, ad vitam beatam. Repulsam autem generaliter, accipit, pro infamia ac turpitudine. Hoc .n. ait, Virtus infamis, ac sordida, nunquam esse potest. [Nec sumit, aut ponit secures Arbitrio) .i. hæc potestate propria coronatur, quia non alius illi auferre potest quod in ipsa positum est. [Neg ita tentat iter v.a:) Negata .s. hominibus. His autem intelligi vult, per virtutem acquirere posse homines, immortalitatem, qui mortali conditione sunt. [Et fideli tuta silentio Merces) Inter virtutes.s. [Vetabo, qui Cereris sacrum Vulgaric aracanæ) Absit, inquit, vt sub eodem tecto mecum sint, & cum his nauigem, qui linguam suam, vsque ad proditionem mysteriorum Cereris, producunt. [Raro antecedentē scelestum Deseruit pede pœna claudo) Hoc proximum est illi. quod dicitur, Deos iratos, pedes lanatos habere, quia nonnunquam tarde veniunt, nocentibus, secundum hæc ergo. Pœna pede claudo dicta est, quam raro deseruisse, antecedentem scelestum ait, significat difficile non esse, persequi eum cui ob meritum aliquod pœna debetur.

ASCENSIVS

ANGVSTAM) Docet quis sit ad militiam aptandus, & quibus institutionibus, quia puer robustus. Puer vt ab ineunte ætate discat, Robustus, vt inuita Minerua, non moliatur prouinciam negatam. Pro institutione autem, propositũ habere debet, dulce & iucundum esse, pro patria mori, cum alioqui ēt breui moriendum sit. Item nihil pulchrius esse virtute, hoc est fortitudine quæ cedere nesciens, cœlum petit. Eius aũt, duæ sunt alæ, altera, qua fortiter agimus, altera, qua fideliter commissa, fidei nostræ, & deorum arcana tacemur, quæ reuelare tantum, nefas putat, vt nolit cum eo mare ingredi. Ordo est. O amici puer robustibus .i. extantibus, & magnis membris, ac robore cum corporibus, tum animi præditus. [Condiscat) .s. à puero. [Pati pauperem) .i. paupertatem. [Angustam) .i. angustantem, & constringentem, sicut copiæ dilatant cond. scat dicit. [Acri militia) .i. in acri militia, aut per acrem .i. strenuam militiam, vt ipse iā eques, metuendus hasta, quia eius agitandę peritus. Vexet Partos feroceis, quia R. Imperio, inimicos, & agat vitam sub dio .i. Ioue, hoc est aere, aut celo, & in rebus trepidis .i. trepidare facientibus. [Matrona) .i. vxor matrimonio, vt mater fiat, data tyranni .i. regis inimici. [Bellantis) .s. contra R. Imperium. [Prospiciens ex mœnibus hosticis) .i. hostilibus. [Illum) .i. talem equitem ita à puero institutum. [Et virgo adulta) .i. iam matura viro, iam plenis nubilis annis. [Suspirer) .i. cum suspirio dicat. [Eheu ne sponsus regius) .i. cui regis filia, desponsata est. [Rudis) .i ignarus, & nondũ eruditus agminum .s. instruendorum & ducendorum. [Lacessat) .i. prouocet ad iram, & pugnam. [Leonem) .i. talem equitum, feroc ente in morem leonis. [Asperum Tactu) .i. dum tangatur. [Quem ira) Quæ leoni congrua. [Cruenta) .i. cruorem effundens. [Rapit) .i. refert. [Per medias cædeis) .i. strages. Et si dicat, tam audens cito morietur, addidit. [Dulce, & decorū est pro patria mori Mors persequitur &) .i. etiam. [Fugacem virum) qui q. hostem effugit, non continuo mortem effugit. [Nec mors parcit poplitibus) .i. neruis post genu, qui fugientibus incidi solent. [Et tergo timido iuuentæ) .i. iuuentutis [Imbellis) qa fugientis. [Virtus nescia repulsæ sordidæ) .i. quę non patitur repulsam sordidam, quæ fiat ob culpam, aut ineptitudinem, petitoris [Fulget honoribus intaminatis) .i. impollutis nec sumit, aut ponit .i. deponit. [Secures) .i. summos fasces, in quibus erat securis. [Arbitrio) .i. ad arbitrium. [Auræ) .i. fauoris popularis, quia dignus cō solatu, consularis est etiam sit repulsus. [Virtus recludens) .i. aperiens cœlum. [Immeritis mori) .i. dignis semper viuere. [Tentat iter via neg.) .s. homini in terris degenti, & spernit penna fugiēte, in alijs fugientibus, per æthera. [Cœtus vulg.) .i. vulgarium. [Et humum vdam) .i. cœnosam, & paludosam terram. Nec soli qui fortiter agunt, præmiabuntur, quia merces tuta, quia in celo vbi fures non demoliuntur. [Est &) .i. etiam. [Silentio fideli) .i. de commissis fidei. [Ego vetabo) i. prohibebo. [Sit) .i. vt sit, vel ne sit mecum. [Sub ijsdem trabibus) .i. in eadem naui. [Et soluat) .s. à littore mecum. [Faselum) .i. nauiculam fragilem. [Is qui vulg.) .i. vulgo reuelauit. [Sacrum Cereris arcanæ) Vt Eleusinæ quæ sacra sua arcana vult teneri. [Quia diespiter) .i. diei pr̃, Iupiter cuncta vidēs. [Neglectus) .s. ab incesto. [Addidit sæpe incesto) .i. polluto, & non casto. [Integrum) .i. incorruptum hoc est puniuit, tēporaliter, sæpe bonos, cum malis, eo q in vna societate, inuenit. [Pœna) .i. vltio de eorum. [Pede claudo) Quia lente aduenìens, hoc est licet pede claudo raro deseruit scelestum antecedentem, imò nunquam nisi ipsum sceleris pęnituerit, sed nec tũc deserit.

DE HONESTO VIRO.

Ex Stoica disciplina scribit, sapientem nullis minis, nulla tyrannide ad turpitudinem cogi posse, honesto & virtute nixum, qua freti non pauci ad cælum ascenderunt.

Ode III. Tricolos, Tetrastrophos: Vt, Vides, vt alta stet niue candidum.

--υ---υυ-υυ
--υ---υυ-υυ
--υ--υ--
-υυ-υυ-υ-υ

IVSTVM, & tenacem propositi virū,
Non ciuium ardor praua iubentiū
Non vultus instantis tyranni
Mente quatit solida: neque auster
Dux inquieti turbidus Adriæ,
Nec fulminātis magna Iouis man⁹,
Si fractus illabatur orbis,
Impauidum ferient ruinæ.
Hac arte Pollux, & vagus Hercules
Innixus, arces attigit igneas.
Quos inter augustus recumbens
Purpureo bibit ore nectar.
Hac te merentem Bacche pater tuæ
Vexere tigres, indocili iugum
Collo trahentes. hac Quirinus
Martis equis Acheronta fugit,
Gratum elocuta consiliantibus
Iunone diuis. Ilion, Ilion
Fatalis, incestusque iudex,
Et mulier peregrina vertit
In puluerem, ex quo destituit deos
Mercede pacta Laomedon: mihi
Castæque damnatum Mineruæ
Cum populo, & duce fraudulento.
Iam nec Lacænæ splendet adulteræ,
Famosus hospes: nec Priami domus
Periura, pugnaces Achiuos
Hectoreis opibus refringit:
Nostrisque ductum seditionibus
Bellum resedit. protinus & graueis
Iras, & inuisum nepotem,
Troica quem peperit sacerdos,
Marti redonabo. illum ego lucidas
Inire sedeis, ducere nectaris
Succos, & adscribi quietis
Ordinibus patiar deorum.
Dum longus inter sæuiat Ilion,
Romamque pontus: qualibet exules
In parte regnanto beati.
Dum Priami, Paridisque busto
Insultet armentum: & catulos feræ
Celent inultæ: stet Capitolium
Fulgens: triumphatisque possit
Roma ferox dare iura Medis.
Horrenda late nomen in vltimas
Extendat oras. qua medius liquor
Secernit Europen ab Afro:
Qua tumidus rigat arua Nilus:
Aurum irrepertum, & sic melius situm,
Cum terra celat, spernere fortior,
Quàm cogere humanos in vsus,
Omne sacrum rapiente dextra.
Quicunque mundo terminus obstitit,
Hunc tangat armis, visere gestiens,
Qua parte debacchentur ignes:
Qua nebulæ, pluuijque rores.
Sed bellicosis fata Quiritibus
Hac lege dico: ne nimium pij,
Rebusque fidentes, auitæ
Tecta velint reparare Troiæ.
Troiæ renascens alite lugubri
Fortuna tristi clade iterabitur,
Ducente victriceis cateruas
Coniuge me Iouis, & sorore.
Ter si resurgat murus aheneus
Auctore Phœbo: ter pereat meis
Excitus Argiuis: ter vxor
Capta virum, puerosque ploret
Non hæc iocosæ conueniunt lyræ.
Quo Musa tendis? desine peruicax
Referre sermones deorum: &
Magna modis tenuare paruis.

IVSTVM & tenacem) Hac ode, scribit sapientem virum, & optimum, nulla seditione, nullisq. minis tyranni, non tempestatibus, non Iouis fulmine, posse à solida, & integra mente concuti, & moueri, si etiam mundus rueret, impauidum ruinæ ferirent. Itaque virtute, & mente innixus, Pollux, & Hercules, cœlum ascendere, inter quos quidem ipse quoque Augustus accumbet, hac item virtute, à Tigribus vectus est Bacchus, hac inquam virtute, Romulus Martis equis, & militiæ gloria, fugit. Inferos, cœlumque ascendit, Iunone etiam permittente, dum dij consilium super, hoc agerent. Refert inde plurima, Iunonis verba, in Romuli, Romanorumque gratiam, prolata. Admonet postea Musam, vt deorum sermones, referre desinat, cum lyricis iocosa tñ non serio, grauiaq. conueniant, hinc autem Poëta ipse longo interuallo, ad Romuli numen, descēdit in Augusti laudem. [Tenacem propositi). i. constantem, & continentem. Constantia nanque in resistendo continentia vero in superando, consistit quod philosophus lib. 7. Eth. scribit. [Ardor) Furor, seditio. [Vultus) Sæuitia. [Mente quatit solida) Concutit, mouet à mente firma, integra, & constanti. [Auster Dux turbidus Adriæ inquieti) Ode quoque tertia libri primi, de eodem ait, Nec rabiem Noti. Quo non arbiter Adriæ, Maior tollere, seu ponere vult, freta. [Impauidum ferient ruinæ) Id fortis viri, officium est vnde philosophus ait lib. 3. Ethic. Is igitur homo fortis, proprie dicitur qui circa honestam mortem, & ea omnia, quæ repente eueniunt, atq; afferunt ipsam, interitus est. [Hac arte). i. iustitia constantia, & fortitudine. [Hac arte). i. virtute, dicitur. n. ars ab ἀπὸ τῆς ἀρετῆς. i. à virtute, vt Don. scribit. [Pollux) De hoc lege ode xij. lib. j. [Vagus) Orbis enim plurima loca peragrauit, monstra domando, iussus ab Eurystheo Mycenarum rege, de quo vide Epodo tertio, & Iuuen. ibi, Sed quid magis Heracleas. [Arces igneas). i. sidereas. [Augustus recumbens) Vult Augustum quoque in deorum numero, seu nomine, haberi loquitur autem vt ille. Tu das epulis accumbere diuum. nam homines per merita, deorum conuiuijs adhibebantur. [Hac). s. arte, & virtute. [Te merentem). i. pugnantem, & bene merentem de hominibus. Bacchus enim (vt scribit Diodorus) cunctos impios sustulit. Tigres lynces, & tygres, Bacchi currum trahunt. Sed videntur Baccho assignari (teste Probo.) Vt per earum colorem, in vino, varias hominum esse mentes, intelligamus vel vt p eas sæuia demonstretur. quod quidam poti, infinitam excedunt crudelitatem, [Hac). s. artem, & virtute. [Quirinus) Romulus, hunc autem in Augusti laudem cōmemorat. [Martis equis). i. bellādo. [Acheronta). i. Inferos ipsos, de Acheronte, legito in ode tertia,

ANTO.

Cōstātia
Cōtinentia.

[Gratum)

[Gratum)Pro grate. [Consiliantibus).i.cõsilium habentibus,de recipiendo Romulo. [Ilion Ilion) Hæ sunt Iunonis, Romanis cõciliatæ.verba,ad deos.[Fatalis inc.iudex)De Paride loquitur, qui iudicium habuit trium dearum,de quo late in Ode xv. libri primi.[Mulier peregrina).i.Helena. [Laomedon) scribit Hom. lib.xxj.Ilia. Neptunũ talia verba Appolini retulisse,Stulte quam insipiens es nonne meministi, quæ iam passi sumus apud Ilium mala?Solos nos deorum Iuppiter,misit vt superbo Laomedonti in annum,promissa mercede,seruiremus,ipse imperabat.Ego Troianis vrbẽ latis & quam pulchris muris (ne expugnari possent) circundendi. Tu erabundus,& camuras boues. in iugosæ Idæ,cõuallibus pauisti.Sed cũ venit accipiendæ mercedis tẽpus, tunc debita nos mercede fraudatos minatus dimisit Laomedon, tibi quidem,manibus, pedibusque ligatis ad longinquas insulas deportaturum, vtriusque aũt aures incisurũ, nos animo irato, promissa fraudati mercede,reuertimur. Horum tu nunc Troianis gratiam refers, &c. Id vero fictum esse aiunt, qm̃ cum Troianorum pecunia in sacro horũ deorum seruaretur, ab eis Laomedon petijt,redditurum se iurans vnde mœnia instaurauit,postea tñ nec reddidit, hinc datus est fabulæ locus. [Ilion) Ordo est,iudex fatalis,& incestus,& mulier peregrina,vertit in puluerẽ Ilion damnatum mihi,pro a me & castæ Mineruæ, cum populo,& duce,fraudulẽto,ex quo Laomedon, pacta mercede destituit deos. [Castæ Miner.) Id ait,quia dixerat incestus iudex, scribit aũt Hom.lib. vltimo Iliad.quod Iuno & Minerua sacrum Ilium,Priamumque, & Troianum populum odio prosequebantur Alexandri gratia,qui deabus ad se venientibus eam prætulit, quæ miseram ipsi libidinem pollicebatur. [Duce fraudulẽto).i. ipso Laomedonte,q. deos fraudauerat,Neptunũ.s. & Apollinẽ.
Calpe. Abyla. [Iam nec Lacænæ) Ostendit Troiana omnia diruta esse, se Iunone agente,hinc iræ suæ satisfactum esse. [Famosus) Infamis, rapuit.n. Helenam, Menelai hospitis vxorem. [Hospes) Paris ab Helena,Spartæ hospitatus,eam rapuit. [Nec Pri.do.).i.familia. [Periura) Propter Laomedonta dicitur, qui Deos deceperat.[Hectoris opi.).i.auxilijs. Hector.n. Troiam distulit,in decimum annum. [Ductum) Prorogatum,fuere quippe inter deos seditiones,nam partim Troianis,partim Græcis fauere.[Rescedit) Quieuit. [Protinus) Dehinc. [Graues) Iras quibus in Romanos vsa fueram,ob Troianorũ causam. [Inuisum) Mihi odio sum,quia Troianæ stirpis.[Nepotem).i.Romulũ mei filij Martis filiũ, ex Ilia Numitoris filia, de quo plura videro in Ode xij. lib. j. [Marti redonabo,) Id est Martis gratia iras & odium in Romulum, & Romanos relinquam. [Quietis) Dij enim nulla perturbatione afficiuntur.[Dum lon.inter)Sensus est,Dummodo Roma ab Ilio distet, opposito mari, Romani ipsi vbique regnent beati. [Sæuiat) Ne illuc Romani,redire queant,instaurareque Ilium. [Exules) Ad Æneam,& comites retulit,à quo Romani sunt oriundi. [Regnanto) Pro regnent. [Dum Pria.)Sensus est Dummodo Priami sepulcra, & Paridis, armenta pascendo insultant feræque tutæ ibidem catulos cœlẽt.i.dũmodo Ilion desertum fuerit, stet Capitolium &c. [Busto) Sepulcro. [Insultet) Insiliat superuagetur,calcitet. Inultæ sine pœna illæsæ,secute ac tutissimæ.[Fulgens).i.auratum.[Medis) Pro quibuscunque bellicosis,ponuntur. [Horrenda) Hostibus.s.[Medius li.Secer. Eu. ab Af.) Gaditanum sinum,intelligit,nam (vti Soli. scribit) Oceanus ab occasu Solis irrumpẽs,læuo latere,Europam radit Africam dextro, scissisque Calpe, & Abyla, montibus, quos
Nilus. dicunt columnas Herculis,inter Mauros funditur. & Hispaniã. [Tumidus rigat arua Nilus) Nilus Africam ab Æthiopia diuidens,medios Aethiopas secat,certis tñ diebus auctu magno per totam spatiatus Ægyptum, fœcundus innatat terræ, Incipit autẽ crescere. Luna noua,quæcunque post.Solstitium est,sensim,modiceque Cancrum. Sole transeunte,abundantissimæ autẽ, Leonem,& residet in Virgine ijsdem qbus accreuit modis,In totum aũt reuocatur intra ripas,in Libra, vt tradit Herodotus centesimo die,Iustum incrementum est,cubitorum: sedecim,minores, aquæ non omnia rigant,ampliores detinent tardius recedendo, hæ serendi tempora, absumunt solo madente, illæ non dant,sitiente,vtrunque reputat prouincia. in duodecimo cubitis, famẽ sentit, in tredecim etiam esurit, quatuordecim cubita hilaritatem afferunt,quindecim securitatem,sedecim delitias. Auct. est Plin lib.v.cap.x. Fortior,inquit,Roma erit,spernere aurũ quam appetere,& vsitare. [Irrepertum) Inessosum, per quod intelligit,Romam spreturam magnam auri copiam, erit.n.paruo contenta dicitur autem,id propter Curium & Fabricium,& alios similes,de quibus lib.j.in Ode xij.[Sic melius situm) Auro.n.multa scelera fiunt,hinc ait poëta lib. iij. Fas omne abrumpit,Polydorum obtruncat, & auro. Vi potitur. Quid non mortalia pectora cogis Auri sacra fames & Qui. Effodiuntur opes irritamenta malorum. Iamque nocens ferum,ferroque nocẽtius aurum. Prodierat,prodit bellum,quod pugnat vtroque. [Omne sacrum rapiente dex.)Sensus duplex.Vel q Romani sacra omnia ab externis accipient, quod fecerunt: Vel Romani spernent aurum, cuius, auaritia, sacris etiam, non parcitur. [Terminus ob) In quodam antiquissimo textu legimus Extitit,vtrunque tamẽ placet.Est autem sensus. Vbicunque terminabitur orbis. [Mundo) .i.terrarum orbi. [Obstitit) Hoc propter mare ait, id.n. terræ obstat ne vlterius tẽdat.Hinc Ouid. inquit,Circunfluus humor. Vltima possedit,solidũque coërcuit orbẽ. [Qua par de. ignes) Lybiæ partem intelligit, quam torrida zona occupat, de quare Str. lib.xvij.[Debacchentur) Aestuent,ferueant. [Qua ne.pluuijque ro.) De Riphæo iugo intelligit, ad Scythiã, vbi regio est Riphæi
assiduis obsessa niuibus: quippe casu continuatarum pruinarum, damnata pars mundi, & ab rerum natura in nubem æternæ caliginis mersa ipsisque prorsus Aquilonibus,rigentissima.Sola terrarum non nouit vices temporum, nec de cœlo aliud accipit, quam hyemem sempiternam, hæc ex Solino. Potes quoque de Hiperborei. Hyperboreis intelligere,ij.n. incolũt vltra Aquilonẽ apud quos mundi,cardines esse creduntur,vt idem,inquit,demum Riphæo iugo non nimium distant. [Nimium pij) Hoc ait,quia pij erga Ilium instaurandam sibi ipsis,nocerent minimũ,& Iunonis ira. [Rebus) Opibus & imperijs. [Alite lugu.) Malo omine & infelici auspicio.[Tristi cla.) Hoc ait quoniam Fimbria vltro è senatu egressus, vir bellicis artibus insignis (cum rerum militarium inexpertus esset Flaccus) Collega Cinnæ in consulatu, quem Cinna duabus cum legionibus in Asiam miserat, vt Syllæ loco, hostijs iudicati, ipse Asiam inuaderet, bellumque Mitridati inferret. Flaccum ipsum interemit, in Nicomedia vrbe itaque in puteo latente Romano consule, belliq́ue imperatore, cum ipse priuatus duntaxat existeret, seipsum postea exercitus imperatorem nuncupauit. Iliensibus obsessis, ab eo & ad Syllam confu- Fimbria.
gientibus, Sylla euaserat vt ad Fimbriam irent dicerentque illi hoc duntaxat,q̃ se Syllæ dedissent,quibus præceptis Fimbria eos veluti Romanorum amicos, collaudauit monuitque vt si etiam Romanum ciuem existentem, intra vrbem reciperent per ironiam fassus Romanos, atque Ilienses inter se cognatione deuinctos esse, ita vrbem ingressus omnes sibi obuios occidit vrbem incendit, illos qui ad Syllam legati ierant variè confecit. Nullis præterea pepercit, neque ijs qui ad Palladis templum confugerant, quos cũ templo simul igne cremari iussit,disiecit, & vrbis mœnia,hæc & plura Appian. in lib. Mitridatico. [Coniuge me Iouis & sorore)Cicero in lib. de natura deorum sic ait. Aër aũt (vt Stoici disputant) interiectus inter mare & cœlũ & Iunonis Iuno soror & cõiux.Io.
nomine consecratur, quæ est soror,& coniux Iouis, quod & similitudo est ætheris, & eum eo summa coniunctio. Effœminarunt autem,eum Iunonique tribuerunt, q nihil est eo mollius. Sed Iunonem ab iuuando credo eam nominatam,hæc ille. Macro. verò lib.j. de Som. sic ait. Est autem Iuno aër,& dicitur soror,quia ijsdem seminibus,quibus cœlum,etiam aër est procreatus.coniux,quia aër subiectus est cœlo.prius autem dixerat,q Iupiter est mundi anima. [Vxor capta) Andromachen Hectoreis vxorem intelligit,vel potius Hecubam, Priami coniugem. eum dicat pueros.i.filios Andromache.n.vnicus Astyanax fuerat,Hecuba verò secuta est Vlyssem, vt habetur lib. xij. Met. verum in Thracia conuersa est in canem.[Non hæc io.)Musam hortatur, vt seria,& deorum sermones referre desinat, cum lyricis iocosa potius,q̃ illa conueniant,nec velit magna extenuare humili carmine.i.lyrico. [Peruicax) audax arrogans.

IVSTVM & tenacem)In secta Stoica hoc dicitur: Iustum ACR.
virum honestique propositi. nõ terreri ciuium opinionibus,vel minis exigentium,vt aliquid forte rationi cõtrarium fiat. Ordo est,iustum virum,solida mente, & tenacem. propositi, non quatit ardor ciuium,iubentium praua. [Ardor praua).i.seditio iniqua imperantium. [Vultus) Seueritas. [Instantis tyranni) Terrentis. [Mente so.) Dicit iusti,& constantis viri, qui minis, non quatitur tyranni,aut certè mentem, pro cõsilio,intelligi voluit, vt Virg. Hic patris Aeneæ suspensam blanda vicissim Gaudia pertentat mentem. & qua facere id possis, nostram nunc accipe mẽtem,& hoc auget per Ecbasin, & graditur à populo ad regem à rege ad elementum, ab elemento ad Deum à Deo ad mũdum labitur.[Inquieti).s.Austro duce. vnum pendet ex altero. [Adriæ) Masculini generis est,cuius commotionẽ mare sequat. [Si fra. illabatur orb.) Ad Ecbasin animi constantis, retulit, vt Lucan.Sic cum ruit arduus æter.[Hac arte Pol. & va. Her.) Qui

per omnem terram peragrauit, vt Virg. Nec verò Alcides tm̃ tel luris obiuit. [Innixus] Incumbens. Semidei dicebantur, qui ob merita deorum adhibebant conuiuijs, quod Hor. modo Augusto dedit, vt Virg. Tu das epulis accumbere diuum. [Purpureo] Pulchro, vt est, Roseoq. hæc insuper addit ore. [Bibet] Vtcunque ad hoc meritum peruenerit virtutis via. [Nectar] Potus numinum. [Hac] Quasi militantẽ collo trahi, potentiæ numinis dedit. [Col lo tr.] Potentiæ numinis dedit, iugo feras subdere, ideo quãtum ad mortales indociles, quãtũ ad potentiã Dionysij, ex more do ctas. [Hac] Virtute animi. [Quirinus] Quirinum siue Romulum in honorẽ Augusti laudat, & ipsum Martis filiũ, Deũ pro virtu te factũ, Acherontẽ mortuis deputatum, vitasse cõfirmat: Equos verò Martis, pro pugnandi insigne posuit. [Cõsiliãtibus dijs] Cõ silium habentibus dijs, de recipiendo Romulo, in numerũ deoꝶ. [Ilion Ilion] Repetitio nominis, interdũ iracundiã, interdũ lau dẽ sigñat, vt Ah Corydõ, Corydon q̃ te dementia cœpit? &, Ex illo Corydõ, Corydõ est tpe nobis: Ordo est. Fatalis & incestus iudex, & peregrina mulier vertit Ilion in puluerẽ, Ilion damna tũ mihi, & castæ Mineruæ, cũ populo, & fraudulẽto duce, ex quo Laomedõ destituit deos, pacta mercede. [Fatalis] Alexander, per quem delerẽt Ilion, vt. Cũ fatalis equus, saltu super ardua venit. [Et mu. p.] Peregrina dixit, ad exaggerationẽ, vt Virg. Fœmina q̃ nris errans in finibus vrbẽ. [Ex quo desti. de.] Laomedon pro muroꝶ Troiæ pfectione, nõ soluerat votũ, numinibus promissum, vt Virg. Nec dum Laomedonteæ sentis periuria gentis. [Damnatũ] Destinandũ ad perdendum: Virg. Hic Iuno Scæas sæuissi ma portas prima tenet. Bene aũt castę q̃a incestus iudex. dixerat. [Lacænæ adul.] Helenæ Menelai vxoris, q̃ Alex. pulchritudi ne sua, & ornatu, persuasas, rapuit Virg. At non sic Phrygius, pe netrat Lacædemona pastor. Lædeamq. Helenã Troianas vexit ad vrbes. [Famosus ho.] Infamis, qui fidem violauerit hospiti, hospitis coniugem rapiendo. [Nec P. do.] Domum pro genere posuit, Paris. n. Priami filius fuit. Virg. Da propriã Tymbreæ do mum, da mœnia fessis. [Hectoreis op.] Vt, Decimum quos distu lit Hector in annum. Opes aũt, p auxilijs ponuntur, tanquã sint auxilio vitæ, vt Terentius, Iuno Lucina, fer opem. [Nostrisque du. sedi.] .i. bellum quod tm̃ fuerat, vt Deorum seditionibus, hoc est discordijs, & dissensionibus decennium traheretur. [Resedit] finitum est, vt Omnisque repente, resedit flatus. [Protinus] Dehinc, vt Virg. Mos erat Hesperio, in Latio, quem protinus vrbes Albanæ coluere sacrum. [Et inuisum nepotem] Odiosum sibi, Romulum dixit, nepos. n. Iunonis fuit, per Martem, quẽ Iouis, Iunonis filium, Homerus affirmat, per genus aũt Romuli Carthago deleta est. [Troica] Pro Troiana. Ilia. n. Troiana genere fuit, vt Virg. Donec regina sacerdos Marte grauis, geminã partu dabit Ilia plem. [Marti redonabo] Quãuis sit de Troiano genere, patri suo Romulum regnare cõcedã. [Inire se.] Aedificare permittã, inquit, vel indigerẽ fieri. [Ducere] Propinare, portare .i. deorum conuiuijs, etiam interesse permittã. [Quietis] Philosophi. n. hãc beatitudinem dijs dederunt, qua eos ociosos esse, & nihil curare nec alicuius rei solicitudine teneri, dicãt semel mũ do lege disposito, vnde Virg. Scilicet is superis labor est, ea cura quietos Sollicitat. [Dũ longus inter sæ.] Tolerabilius se ferre cõ firmat: vt longo spatio maris interiecto, Romæ regnent potius Romanorum nepotes, quam vt illo fruantur imperio. [Insultet armentum] Libere superuagetur, conculcet, vt Insultare solo, & gressus glomerare superbos. Inultæ, illæsæ securæ Siluosis. n. & desertis locis feræ catulos tutos cælant, vt siluas & lustra ferarum. [Triumphatisque] Species participij est, vt. Quondam regnata Lycurgo, & Bacchatamque iugis Naxon, & Triumphata Corintho. [Dare iu. Medis] Medos: hic pro omnibus gẽtibus posuit, ac si diceret, per triumphum subditis hostibus, leges imponat. [Qua Medius liq.] Gaditanum mare dicit, inde. n. incipit Europa secerni à Lybia. [Ab Afro] Ab Africa. synecdochicos. i. per quæ loca diuiduntur Europa, & Africa, duæ partes mundi. [Aurum irrepertum] etiam Roma contemnet, quod multo vti lius est, omnibus hominibus, cum latet adhuc sub terra, minus .n. casus auaritiæ præstat. Fortiorem ergo dicit Romam contem nendo aurum fore, q̃ in vsus cogendo, vt Paruoque potentem Fabricium. Ordo est, Fortior spernere aurum irrepertum, & sic melius situm, cum terra cœlat, q̃ cogere in vsus humanus. [Dextra ra. omne sacrum] Sacra. n. omnium gentium, rapuere Romani non modo aurum. Dextram autem, aut pro auaritia, aut pro bello posuit, vt Virg. Quid non mortalia pectora cogis auri sacra fames. Iuue, atque omni ex crimine lucrum Quæsitũ. [Terminus] Finis naturæ, quo mundi spatia terminantur, ad quẽ ad huc armis dicit peruenire, ambitu gloriæ, siue auri cupidine. [Qua par. de. ign.] Ceraumenem dixit inhabitabilem, vt Virg. Semper sole r. & t. s. ab i. in qua incendium, vt furor bacchantibus dominetur, Ideoque dicit debacchentur. [Qua ne. plu. ro.] Septentrionalem significat cardinem, hoc est mu. lẽ, vt item Virg. Cærulea glacie concretæ, atque imbribus atris. [Sed bell. fata quiritibus.] Hac lege dico, constituo sancio, Romanis hoc ius Fatorum, vt perniciosum habeant, per se reparare Troiam. [Ne ni. pij] Qui velint præstare parentibus contra voluntatem Deoꝶ. [Tristi clade iter] Hoc ideo quidam dictum volunt, q̃ Fimbria legatus Cinnæ, Ilium temporibus Syllanis oppugnauerit, ac dirvrerit, qui mox seditione militum peremptus est. Ordo: Fortuna Troiæ renascens: lugubri alite, iterabitur tristi clade, me con iuge, & sorore Iouis, ducẽte victrices cateruas. [Coniuge & so.] Sic Virg. Est ego quæ diuum incedo regina Iouisque. Et soror, & coniux. [Ter si resurgat mu. ahe.] Hic aut quoties reparata fuerit diruendam dicit, vt finitum pro infinito ponat, aut te. tio Troiam significat perijsse: Semel ab Hercule, secundo ab Græcis pro Helena, tertio à Fimbria. [Ter vxor] Quidam Andromachẽ intelligi volunt, propter Hectorem, & Astyanacta. [Nõ hæc iocosæ cõueniunt ly.] .i. talia nõ conueniunt nostræ ꝓpositioni, à Iunonis verbis, in se poëta conuertitur. [Peruicax] Licentiosa: vel repræhensibilis. [Modis] Modulationibus metrorum.

IVSTVM ac tenacẽ propositi virũ] In secta Stoica, & hoc dicitur. Iustum virum, & honesti propositi, non terreri ciuium opinionibus, exigentium. vt aliquid cõtra rationem faciat. [Nẽ vul. in T. M. q. s.] .i. eum, quem iustum, & tenacem propositi ait, ergo sensus est Sapientem virum non quatit .i. nõ cõturbat, minax vultus tyranni, ideo. s. quia solida mente est. i. firma & constanti. [Hac arte Pol. & va. Her.] Vagus dictus est, quia orbẽ terrarum peragrauit. [Arces ig.] .i. sidereas, ac per hoc celestes. [Quos inter augustus rec.] Bene, quia & ipse virtutis cultor est. [Purpureo bibit ore ne.] Purpureo ore, claro & splendido, vt Virg. Lumenque iuuentæ, Purpureum. [Hac te merentem Bac. pa.] Hac .s. virtute. [Merentem] Merentem quomodo accipimus? vtrum simpliciter dignum, an vt mereri stipendia milites dicimus? [In docili iugum Collo trahen.] Alioqui indocili. Non vtique etiã, sub Libero, qui eas docuerit iugum suum trahere. [Gratum elocuta consiliantibus Iunone diuis] Consiliantibus nunc in consilio agentibus, intelligendum, est autem sensus, Iunone elocuta quæ, erat cum dijs, apud quos consilio loquebatur. Gratum elocuta consiliantibus, non est alia hæc Ode, quam, superior, sed illi adhæret. Quare falluntur, qui eas separant, quippe cum manifeste hæreant, hoc modo, Hac Quirinus: Martis equis Acheronta fugit. Gratum elocuta consiliantibus, Iunone diuis significant hac, Romulum in cœlũ receptum, Iunone mitigata Romanis, quibus aliquãdiu propter iram, quam in Troianos habuit irata fuit. [Fatalis incestusque iu.] Hæc iam Iunonis verba sunt, in cõsilio. Mihi castæque damna. [Mineruæ] Pro à me damnatũ Ilion. .s. [Iam nec La. sp. Adulteræ? Famosas ho.] Eleganter hæc dicũtur, quasi ostendat Iuno, se ad satis factionem vsque vltionem ꝑcepisse, de Troianis. [Discere nect. Suc.] .i. assuescere saporibus nectaris. Dum lõgẽ sit, inquit, ab Ilio Roma, in qualibet parte orbis Romani, quantum in me est, regnent. Eleganter hic peruicacia iratæ, in Troianos deæ exprimitur. [Regnanto] Pro regñent secunda pro tertia persona est, vt est illud Virg. Tertius Argolica, galea cõtentus abito. [Dum pria. Paridisq. bu. insul. armen.] Hoc est pascẽdo, supergrediatur. [Et ca. se. Cœ. in.] Perire, quasi desertam esse velit Troiã. [Horrenda late no. in vl.] Non perpetuum epitheton, horrẽdam Romã dicit, sed Barbaris horrendã. [Qua medius liquor secernit Europen ab Afro] Gaditanũ fretũ sigñat, inde. n. incipit discerni Europa à Lybia. [Qua tu. ri. Arua Nilus] Non semper tumidus, sed tumidus cũ rigat. [Aurum irre. & sic m. si. Cũ t. c. s. f.] Bene aurũ vtilius ait esse prius, quã de metallis effodiat, qm̃ effosum, cãm pstat auaritiæ, ac sceleribus. Populum aũt Romanum, aũ cõstantissimum aurum contemnere merito, qm̃ apud veteres, paupertas magis in honore erat, quã diuitiæ. [Omne sacrum ra. dex.] Nõ Romanorum. s. dextra, sed deorum q̃ cogunt aurum in vsus Romanos. extrinsecus aũt hic accipiẽda vox est & vt sit, & omne sacrum rapiẽte dextra. [Viscere gestiẽs, qua parte debacchẽt ignes] Australẽ cardinẽ sigñat, qui est torentissimus. [Troiæ renascens alite lugubri] Fortuna tristi clade iterabitur. Ordo & sensus est. Fortuna Troia, alite lugubri .i. malo auspicio renascens iterato excidio, cadet, hic autẽ sensus inde pceptus est, q̃ Flauius, Fimbria, legatus: Cinnæ Iliũ tpibus Syllanis oppugnauit, ac diruit, quem mox seditio militũ occidit. [Non hæc iocosæ conueniunt lyræ. Quo musa tendis?] nũc his verbis poëta ad se ꝯuersus, ait: Non se rectè facere, q̃ lyrico

rico carmine,cui iocosa conueniant,seueriora loquatur.[Define peruicax Referre sermones deorum) Peruicax nunc,pro licentiore dicitur. [Et magna modis tenuare paruis) Sensus est. Desine magna res,quæ heroico magis carmini conueniunt,extenuare humilitate lyrici carminis.

ASCENSIVS.

IVSTVM &c.) Describit viri fortis virtutem, & qui verè fortes inuenti,cœlum meruerint,commemorat: Romulum illis annumerans,et Iunonis permissu,quæ in consilio deorum,permisit,vt Romulus virtute cœlum conscenderet, & Romam construeret,Parthis,& Medis,alijsque ferre gentibus,dominaturam cui consonat illud Æn. j. Quin aspera Iuno. Quæ mare nunc, terrasq. metu,cœlumque faciat. Consilia in melius referet, mecumq. fouebit,Romanos rerum dños,gentemque togatam. Verum id solum recepit,ne Romani pietate moti,Ilion instaurare moliantur, quod commode fingitur à poëta ne aut impietati, aut ignauiæ detur Romanis,q Troiam patriam suam antiquam nõ reparauerint,quod illis impietati dari posset si nollet,& ignauiæ si nequirent. Ceterum quia hæc materia altior vr,q̃ quæ lyræ conueniat,admonet musam sese reprimat. Ordo est. Ardor .i.ardens furor,ciuium iubentium praua.i.iniusta, quia iustis parendum est,& vultus.s.crudelis tyranni,instantis.i.vrgentis, non quatit.i.non excutit, nec dimouet: solida.i.firma & integra mente,virum iustum & tenacem propositi.i.constantem in proposito. Neque Auster dux turbidus.i.turbulentus rector: Adriæ.i.maris Adriatici: inquieti.i.commoti: nec magna manus Iouis fulminatis,quatit sup.eum,quia Iupiter non vult,& Adria non potest.Si orbis.i.totus globus cœli fractus illabitur.s.in se, ruinæ.i. fragmenta cadentia ferient eũ impauidum, forte tñ pauentem. Pollux alter Geminorum, & Hercules vagus.s. ad monstra domanda,innixus.i.stabilitus,hac arte.s. solidæ virtutis, attigit arces igneas.i.cœlestes,inter quos.s.Pollucem & Herculem: Augustus recumbens.s.in mensa deorum: bibet (aut bibit) ore purpureo.i.purpurato,nectar.i.deorum potum. O Bacche pater: tuæ .i.tibi obsequentes peculiariter tigres: trahentes iugum collo indocilli.i.indomabili ab alijs: vexere te merentem.i.militiam agentem,aut bene merentem,hac.s.arte virtutis.Quirinus.i.Romulus: fugit equis Martis.i.bello: hac.s.arte: Acheronta.i.Infernum, & hoc Iunone elocuta gratum.i. rem gratam Marti & eius soboli,diuis consiliantibus.i.consultantibus de statu Romano. Inquit,aut Iuno: Iudex.s.Paris, qui Veneri pomum adiudicauit: fatalis.i. exitialis,quia ita in fatis fuit, vt Roma surgat ex ruinis Troiæ, & incestus, quia libidine corruptus Veneri fauit: & mulier peregrina.s. Helena: vertit in puluerem Ilion, Ilion bis dicit ad affectum exprimendum,q.d. pulcherrimum quondã oppidum,dãnatum.s.ad euersionem à Dijs,cum populo & duce fraudulento.s.Laomedonte, mihi & Mineruæ castæ.i.in vltionẽ meam & Mineruæ, ab eo tempore ex quo Laomedon rex Troiæ pater Priami,destituit.i.defraudauit, deos.s. Neptunum & Apollinem,mercede pacta.i.pacto,promissa pro instauratione murorum Troiæ.[Iam nec) Ordo est. Nec iam.i.amplius,splendet .i.splendidus apparet,hospes formosus.s.Paris,adulteræ Lacænæ .i.Spartanæ.s. Helenæ,quæ Parin hospitio susceptum, quia tam formosum vidit,secura est,nec domus Priami periura.i.Laomedõtis periurio polluta,refringit.s.amplius,opibus.i.viribus, Hectoreis.i.ipsius Hectoris, Achiuos.i.Græcos præcipuè Achiuos, pugnaces.i.bellicosos. Etiam bellum ductum.s.apud Troiam, nr̃is seditionibus.i.factionibus,resedit.i. quieuit,& sedatum est. Ego,q.d.iam saturata,redonabo protinus.i.oĩno: Marti.s.aucto ri Romanoꝝ, iras grauis.i.alta mente repostũ odium in Troianos,& nepotem.s.Romulum inuisum,vnde in 7.Æn. Heu stirpẽ inuisam,&c.vtpote quem sacerdos Troica.i. à Troianis oriunda,& Vestæ sacris à Troia tralatis præfecta.s.Ilia,seu Rhea Numitoris filia,peperit,Ego patiar illum.s.Romulum, inire.i.ingredi,sedes lucidas.s.deorum,& ducere.s.ad os,succos nectaris.i.potus diuinos, & adscribi ordinibus deorum quietis.i.æterna quiete gaudentium.Exules.s.Troiani,regnanto.i.permitto vt regnent etiam beati in qualibet parte.s.mundi,dum longus pontus.i.magnum mare,sæuiat.i.ferueat,inter Ilion & Romam,dum.i.dũmodo,armentum.s.dum pascitur,insultet busto.i. sepulcro, Priami & Paridis,& dum feræ inultæ.i.non captæ nec punitæ, cœlent.i. occulant in busto illorum catulos.s.suos, stet.i.permitto vt stet. Capitolium.i. arx Romana, fulgens, & Roma ferox,quia Martia, possit dare iura Medis.i. quibuscunque bellicosis hostibus, triumphatis.i.in triumphum actis. & vt Roma horrenda extendat late nomen in vltimas oras.i.regiones, qua liquor.i.liquidus sinus,vtpote Gaditanus,medius.i.interiacens,secernit.i.disterminat,Europem ab Afro.i. Africa. [Et qua).s. parte, Nilus tumidus.i.inflatus,rigat arua.i.in Aegypto. Roma dicit,existens fortior spernere.i.ad spernendum,quàm cogere.i.ad cogendum in vsus humanos (vt patet de Curio & Fabritio) & hoc dextra rapiente omne sacrum,vt à Barbaris fit,spernere dicit aurum irrepertum.i.nondum repertum,& situm.i.positum melius.i.conuenientius,sic.i.in visceribus terræ,cum.s.terra cœlat ipsum. Quicunque terminus obstitit mundo, quo minus peruius sit, hunc Roma tanget (aut tangat) gestiens visere.i.ire visum, qua parte debacchentur,id sæuiant,ignes.s.in Libya, & qua parte nebulæ, & rores pluuij.s.in Riphæis iugis.Sed dico Quiritibus.i.Romanis bellicosis Fata,hac lege,ne .s. existentes nimium pij.s. in patriam antiquam,& fidentes nimium rebus gestis.s.à se, aut secundis,velint.i.moliantur reparere tecta Troiæ auitæ, quia fortuna Troiæ renascens,i.si renascatur,alite.i.auspicio, lugubri.i.lamentoso,iterabitur.i. iterum afficietur, clade tristi, hoc me coniuge & sorore Iouis,ducente.i.reducente, cateruas victrices.s.Græcorum. [Ter si resurgat) Prosequitur sermonem Iuno dicens. [Si murus aheneus).i.etiã aheneus.[Resurgat).i.reparetur ter.[Phœbo auct.).i.approbante,& auxiliante. [Ipse pereat ter) .i. toties excisus sub.ab Argiuis meis,vt Aen.j. Veterisq. memor Saturnia belli.Prima quod ad Troiam pro caris gesserat Argis.[Et vxor) .s.Hecuba,aut Andromache capta.[Ploret ter virum).s.occisum, vt Hecuba Priamum,& Andromache Hectorem, & pueros, vt Hecuba Hectorem,Parin,Deiphobum,Troilum,& reliquos: Andromache Astyanacta. Verum quia hęc altiora visa sunt,conuertit sermonem ad Musam,cuius inspiratione hæc cecinit, dicens. [O Musa quo tendis?) Hæc non conueniunt lyræ iocosæ.i.iocos canere solitæ. [O peruicax) .i. procax,& arrogens. [Desine referre sermones deo.) Et tenuare.i. deprimere magna,modis paruis.i. propter paruitatem modorum, hoc est cantuum lyricorum.

TROICA quę.) Mea hæc est sententia, vt Troiam sacerdotem,non Troianam vt Acron interpretatur, appellauerit,sed Iliam. [Quanquam à Troianis illam æque ac alios Romanos originem traxisse dicere possumus vt Ouid. in amoribus ele. v. lib.iij. [Ilia ab Idæo Laomedonte genus) Quod Deæ Vestæ sacris præesset, ex Troia allatis. A qua Dea Vestales dictæ Virgines,& sacerdotes: quarum in numero fuit Ilia à Marte compressa. MAT. Bonfinis.

IN CALLIOPEN.

Hanc Oden superiori connectit, quæ sublima & deorum colloquia tractabat: hinc ad humana descendit, narratq; se olim adhuc puerum in Appulia lauro & myrto à palumbis tectum, vt à feris tutus esset, præsagium id nimirum innuens quòd poëta, & lyricorum amorumq; scriptor aliquando, esset futurus.

Ode IIII. Tricolos, Tetrastrophos: Vt,

Vides, vt alta stet niue candidum.

* Descende cœlo, & dic age tibia
Regina longum Calliope melos,
Seu voce nunc mauis acuta,
Seu fidibus, citharáue Phœbi.
Auditis? an me ludit amabilis
Insania? audire, & videor pios
Errare per lucos: amœnæ,
Quos & aquæ subeunt, & auræ,
Me fabulosæ Vulture in Appulo,
Altricis extra limen Apuliæ,
Ludo, fatigatumque somno,
Fronde noua puerum palumbes
Texere: mirum quod foret omnibus:

** Est hic ordo verus & restitutus O Calliope, appellatiuè regina descẽde cœlo, & age dic longũ melos, siue tibia, siue malis voce nunc acuta, seu fidibus cytharáue Phœbi.*

Qui

Quicunque celsæ nidum Acherontiæ,
Saltusque Batinos, & aruum
Pingue tenent humilis Ferenti,
Vt tuto ab atris corpore viperis
Dormirem, & vrsis: vt premerer sacra
Lauro, collataque myrto,
Non sine dis animosus infans,
Vester Camœnæ, vester, in arduos
Tollor Sabinos; seu mihi frigidum
Præneste, seu Tibur supinum,
Seu liquidæ placuere Baiæ,
Vestris amicum fontibus, & choris,
Non me Philippis versa acies retro,
Deuota non extinxit arbos,
Nec Sicula Palinurus vnda.
Vtcunque mecum vos eritis: libens
Insanientem nauita Bosphorum
Tentabo, & arenteis arenas
Littoris Assyrij viator,
Visam Britannos hospitibus feros,
Et lætum equino sanguine Concanum,
Visam pharetratos Gelonos,
Et Scythicum inuiolatus amnem.
Vos Cæsarem altum, militia simul
Fessas cohorteis abdidit oppidis:
Finire quærentem labores
Pierio recreatis antro.
Vos lene consilium & datis: & dato
Gaudetis almæ. scimus vt impios
Titanas, immanemque turmam
Fulmine sustulerit caduco,
Qui terram inertem, qui mare temperat
Ventosum, & vrbeis, regnaque tristia:
Diuosque, mortaleisque turmas
Imperio regit vnus æquo.
Magnum illam terrorem intulerat Ioui
Fidens iuuentus, horrida brachijs,
Fratresque tendentes opaco
Pelion imposuisse Olympo.
Sed quid Typhoëus, & validus Mimas,
Aut quid minaci Porphyrion statu,
Quid Rhœtus, euulsisque truncis
Enceladus iaculator audax,
Contra sonantem Palladis Aegida
Possent ruentes? hinc auidus stetit
Vulcanus: hinc matrona Iuno, &
Nunquam humeris positurus arcum,
Qui rore puro Castaliæ lauit
Crineis solutos: qui Lyciæ tenet
Dumeta, natalemque siluam,
Delius, & Patareus Apollo.
Vis consili expers mole ruit sua:
Vim temperatam di quoque prouehunt
In maius: ijdem odere vires
Omne nefas animo mouentes.
Testis mearum centimanus Gyges
Sententiarum notus, & integræ
Tentator Orion Dianæ:
Virginea domitus sagitta.
Iniecta monstris terra dolet suis,
Mœretque partus fulmine luridum
Missos ad orcum: nec peredit
Impositam celer ignis Aetnam:
Incontinentis nec Tityi iecur
Relinquit ales, nequitiæ additus
Custos: amatorem trecentæ
Pirithoum cohibent catenæ,

Sic Poëta dixit, quia cū Deo quisque gaudet et fit vt puer. dicitur. Cum deo aūt hoc fit, qđ fit fauente numine, contra sine Deo qđ absq; deorum fauore.

DESCENDE cœlo) Qm̄ superiori Ode Horatio Musa deoꝝ sermones retulerat, eam pñti Ode, cœlo descendere hortatur, referreq. humana, potius q̃ diuina, itaque scribit se puerum in Vulture, mōte Appulo, dormientem, a palumbibus fuisse lauro & myrto tectum, quo esset tutior ab viperis, ferisque oībus. Dicit inde, quod vbicunque fuerit musaꝝ erit, vel in Sabinis, vel pneste, vel Tybure, vel Baijs, hoc est vbicunq; carminibus operam tradet. Dicit item Musarum ope liberatum se Philippensi clade liberatū, arboris casu, liberatum quoq; sicula tēpestate, apud Palinuꝝ Lucaniæ, pmontorium esse. Asserit inde Augustum Cæs. sæpe à Musis quoq; recreari, Musasq. ipsas, rectè consulere, hinc Iuppiter gigantes euicit, quia nullo cōsilio, viribus freti, fuerant. Vis. n. ꝯsilij, expers sua mole ruit. Vis aūt consilij plena à dijs quoque augetur, qđ sanè exemplis ēt pbat, ordo. O regina Calliope, age descēde cœlo, & nūc tibi dic longum melos, seu mauis acuta voce, seu fidibus cythara ue Phœbi. [Regina Call.) Id ait, qa Calliope cantus suauitate, ceteras antecedit: vt Diod. lib. v. edocet, pōt aūt dici pulchrum carmen. κάλλος. n. pulchritudo dr̄ ὄπα vos καλλιοπεία verò ornate dico. [Melos) τὸ μέλος μέλος cantus dr̄. [Acuta voce). i. magna, clara, pura, secans area & auribus sedens, ea. n. perfecta vox est & plena. [Auditis) Id interrogatiue legendum. Nam cum musam è cœlo ad cantum vocasset, tanquam illa venerit, inquit, Poëta. Auditis? nam ipsi videbatur audire illius cantum. [Me ludit) Deluduntur insani phantasmatis: poëtæ quoque furore ducti, insaniunt, multaq. videre falso vnt: hic fingunt etiam contraria rerum naturæ. [Amabilis in.) Poëticus furor, oblectabatur. n. furore illo, quo Musam audire videbatur. [Audire, & videor) Ordo est, Videor audire. s. Musam, & errare per pios lucos, quos subeunt & amœnæ aquæ, & auræ. [Me fab.) Ordo est. Me puerum ludo, & somno, fatigatum, texere palumbes; noua fronde, Vulture in Appulo, extra limen Apuliæ, fabulosæ nutricis, inde. n. oriundus fuerat. [Fabulosæ) Blandæ, & facetæ quales esse nutrices solent. [Extra limen) Extra ianuam. [Apuliæ) Regionis nomen, pro nutrice posuit. [Vulture in A.) Est Vultur Apuliæ mons. [Fronde no.) Viridi. [Palumbes) Quæ Veneri dicatæ sunt pp id autem, & myrtum se de amore scripturum indicauit, per laurum vero poëtam futurum. [Celsæ Acher.) Acherontia oppidum est Lucaniæ, quam nidum appellat, quod parua sit & in summo mōte constituta, sicut auium nidi in summis arboribus solent esse, quod Porph. scribit. Acron verò asserit esse in Apulia, conterminam Lucaniæ. Plin. verò lib. 3. scribit, in Lucania esse Acheronta fluuiū, à quo oppidani Acherontini. [Batinos saltus) Batina, oppidum est in Apulia, vt Porphy. docet. Plin. lib. 3. nominat Batinū flumen, iuxta Truentum. [Humilis Fer.) Ferentum oppidum in Lucania, in valle positum, ppea humile appellauit, quod & Porph scribit. Plin. lib. 3. numerat Ferentanos inter Apuliæ populus. [Atris) Venenosis. [Vt tuto ab at.) Ordo est. Vt infans non sine Dijs animosus dormirem corpore tuto ab atris viperis, & vrsis, vt pmerer. i. tegerer à sacra lauro & collata myrto. [Sine dijs). i. sine Phœbi, & Veneris: & Musarum numine. [Animosus) animosum se dicit fuisse, quod in mōte illo, non satis tuto dormierat. [Vester) Sensus est, O Camenæ, ego ducor in Sabinos vester, & seu placet mihi Præneste, seu Tybur, seu Baiæ, vester ero, per quod innuit se vbicunque carminibus vacaturꝫ. [Liquidæ Baiæ). i. aquosæ. [Philippis ver. ac. re.) Philippi Macedoniæ vrbs, apud quam victus est ab Augusto & M. Ant. Brutus & Cassius, cuius Bruti Horat. tribunus erat de quo latius Ode xiiij. huius lib. j. item Ode vij. lib. ij. vbi dixit à Mercurio se liberatum hic verò ab Musa. [Deuota arbos) Scelesta, & execrabilis, de qua superius meminit. [Nec Siculus Pal. vn.) Putandum est, Horatium de Macedonia fugientem, in mari Siculo, vsque ad Palinurum promontorium Lucaniæ, tempestatem fuisse passum. Plin. autem docet lib. 3. Palinurum Lucaniæ promontorium esse propè vrbem Veliam, quæ prius Helea dicebatur. [Vtcunque mecum) Sensus est: Quandocunque eritis mecum, sine timore æstuosum mare tentabo: & sæuissimas

ANTO. *Palinurum. Velia.*

gentes

... e :: volatus. [Insanientem) Æstuantem, de Lolpho ... aū superius diximus. [Arentes arenas Littoris Assyrij) In Assyria.n.regione vel vehementior Sol est. Sunt Persia iuncti Assyrij. vt Str.l b.16.inquit. [Britannos hospitibus feros) Hospites enim immolabant (vt aiunt) [Concanum) Concana, vrbs est Mediterranea Cantabroꝝ in Taraconensi Hispania, quod scribit Ptol.lib.2. [Gelonos) Scythiæ populos, qui (vt diximus supra) Ex hostium pellibus, sibi & equis faciunt tegmina. [Scythicū amnem) Tanaim dicit, qui Europam ab Asia disiungit, atque ambarum fines vtrinque per labēs in Boream versus, per Sauromatas in Scythiam vsque in Meotidis paludem protenditur. oritur autem ex Indiæ montibus. Dion.scribit, & Str.lib.xj. & lib.7. [Vos Cæs. altum) asserit Aug. Cæsarem sæpe ab Musis quoque recreari. Musasq. ipsas rectè consulere. est autem ordo. Vos recreatis antro Pierio, altum militia Cæsarem quærentem finire labores simul abdidit oppidis cohortes fessas. [Altum, militia) Insignem & inclytum. [Abdidit oppidis) Vt ibi hyemarent. [Pierio antro).i.Musico. Augustus enim Cæsar, poëticam ēt attigit. extabat autem, Tranquilli tpe, vnus liber, ab eo scriptus, hexametris versibus, cuius & argū, & titulus, erat Sicilia. Extabat alter, æque modicus, Epigrammatum. Tragœdiam quoque Aiacis, magno impetu exorsus, nō succedente stylo, aboleuit scribit, & plura Tranquillus, ipse. [Pierio antro) Musarum. est Pierius mons Thessaliæ, qui ad Macedoniam protenditur. vt scribit Plin. lib. 4. inde Pierides musæ dnr, vt docet Festus. [Vos almæ) i. sanctę musæ. [Lene consilium).i. mitte, suaue iucundum. per id autem, sapientiam intelligit [Scimus vt impios) Exemplis ostendit, consilio res bene geri. [Titanas) Indicat vires, sine consilio vanas esse, & aduersas vri Titanibus euenit, qui viribus freti in deos insurrexerunt. [Titanas) Titani filios, & terræ, qui in deos arma sumpsere, sed montibus appressi sunt. inde eoꝝ sanguine, & ex terra gigantes nati, qui ēt in deos irruere, sed victi sunt. [Qui) Ordo est, Qui vnus æquo imperio, regit &c. [Terram iner.) De fidem, immobilem. [Fidens iuuentus) Ordo est, Illa iuuentus horrida, fidens brachijs, &c. [Tendentes) Pro contendentes, & conantes. [Imposuisse) Pro imponere. [Minaci).i. alto, & eminēti. [Pelion Olympo) Pelion, Olympus, & Ossa sunt Thessaliæ montes. vt scribit Solin. Maro. aūt lib. j. Georg. ait, Conati ter sunt imponere Pelion Ossam. Scilicet atque Ossæ frondosum inuoluere Olympum. Ter pr̄ extructos disiecit fulmine mōtes. [Sed qd Typhoëus) Ostendit vires sine consilio non prodesse. contra sapientes. de gigantibus vero latius videto Nasonem, in Metam. [Typhoëus) Typhon, vel Typhoëus triumsyllabaꝝ cum eu diphthongo in fine, non autem cum œ, diuisa, vel coniuncta, gigas fuit. de quo Seneca in Octauia, inquit. Non tam ferum Typhona neglecto, Ioue irata, tellus edidit, quodam parens hūc dicit Lactantius Iouem prouocasse de regno, hinc ab irato Ioue fulminatum. Et teste Ouid. lib.v. Metam. Siciliæ suppositus est. τύφος autem superbia dicitur. τύφω incendo. τυφόομαι inaniter iacto, superbio. [Enceladus) Titani, & terræ filius fuit, & Ætnæ sub iectus, de quo Maro lib.3. Æn. [Ruentes) Sine consilio aliquo. [Positurus arcum) Superius dictum est Apollinem in dextra habere Gratias, in sinistra sagittas, & arcū. [Castaliæ) Castalia fons est in Parnasso, ad fines cuius fontis, Delphi vrbs locata erat, Str. tpe, vt ipse docet lib. ix. Probus vero ait, Castalium fonte esse Delphis, in Apollinis oraculo, qui abluebat ipsam Dei aram. [Crines solutos) Est enim Crinitus Apollo. Vnde Tibul. ait, Solis æterna est Phœbo, Bacchoq. iuuentus. Et decet intonsus crinis vtrunque deum. [Lycia Dumeta) Lycon Pandionis filius à se Lycios appellauit, vt scribi Str.lib.xij. [Delius) E Delo, insula maris Ægei, cui imminet mons, Cynthus sublimis, & asper habebat, Delos templum Apollinis, & Latonæ, quæ ibi Dianam simul, & Apollinem peperit. auctor est Strab. lib. x. [Pataræus) Patara ciuitas est Lyciæ, maxima quæ Portum habet, & templa plurima. quod lib.13. Strab. scribit. In ea (vt aiunt) sex mensibus anni, Apollinis dabantur responsa. [Vis consili experts) Id ad gigantes attinet. [Vim temperatam) ad Augustum hoc refert. [Prouehunt) Cōtendunt augent [Centimanus gigas) Briareus. s. [Testis mearum sententiarum) Quòd. s. vis consilij expers mole ruit sua. [Orion Dianæ tentator) Scribit Higin. aliquos dicere Orionā cū Dianę vim voluisset afferre, ab ea sagittis esse confixum inde ad sidera, pp venandi consimile studium relatum. latius tñ diximus de Orione in ode xxviij. lib. j. [Iniecta monstris) ordo est. Terra iniecta monstris suis, dolet .i. gigantibus ipsius terræ filijs super quos cecidere fulmine mōtes. [Nec peredit ignis Ætnam) Sensus est, quod Ætna Encelado imposita nunq̃ ab igne consumitur, vt cōtinua Enceladus pœna, afficiatur. Ouid. lib.v. Metam. dicit esse Typhoëum, sub Ætna. [Incontinentis Tityi) Intemperantis. dicunt enim voluisse Latonæ vim inferre, hinc apud inferos eius iecur, assiduus vultur depascitur. de quo late Maro lib. vj. ibi, Nec non & Tityon terræ omniparentis alumnum. [Pirithoum) Fuit is Ixionis filius qui cum Theseo ad inferos descendit, vt Proserpinam rapere, sed ibi detentus est. de quo vide Sen. in Trag. Herc. meminit & Diod. lib. v.

Margin notes: Pierius. Typhon. Typhoëus. Typhoëus. Encela-dus. Castalia fons Del-phi. Delos. Cynthus. Patara. Orion. Tityus. Pyrithoüs. A C R.

DESCENDE cœlo).i. desine loqui de ijs. Propterea dixit Descende cœlo, tanq̃ iam velit Musam transire à verbis Iunonis, quę eam, velut in cęlo habuisse ostenderat. Ordo est. [Tibia, descende de cœlo, & Calliope Regina age dic longum melos) Melos aūt specialiter, dici volunt cantum pastoralem, est autem indeclinabile, neutri gn̄is. [Acuta) Sonora liquida, conueniēte me lodus. [Auditis?) Dū ad Iolam Calliopem loqueretur dixit auditis? vt vos ò Calliope, precor, aspirate canenti, & quasi Deæ pñtiam se sentire ait, tanq̃ venerit inuocata, quod appellatur Entusiasmos. [An me ludit) Velut interrogās sodales suos posuit .i. an dum spero, me audire erro, & non audio. i. decipior dulci more poëtico. Ordo est. Videor audire, & videor errare per pios lucos. i. videor mihi audire. s. cantus vestros tanq̃ diceret, vero audio cantus, & lucis intersum aut errore mentis imaginor, quem studio cœcepi poëtico, aut certe per amenos lucos Elisij, vere video musas errare. [Vulture) Vultur mons Apuliæ, fabulosam vero nutricem appellauit, quod hę ferre alumnis suis, narrare fabulas solent. ordo est. Me puerum fatigatum somno, & ludo texere, palūbes. noua fronde, in vulture Appulo, extra limen fabulosæ Apuliæ meæ nutricis, nomen prouinciæ, pro nutricis posuit: qua inde Horat. fuit. [Fronda noua) Viridi non antiqua, nec arida, quæ odore, & vmbra somnos nutriet. Sic Virg. Floribus, & dulci aspirans, cōplectitur vmbra. [Acherontia) Acherontia ciuitas est Apuliæ, cōtermina Lucaniæ, quam ob hoc nidum appellauit, quia parua est, & in montis constituta summitate sicut nidi auium, in summis arboribus. [Saltusq. Batinos) Batina ciuitas est Apuliæ contermina Venusine ciuitati. huius territorium pascuis amenatur, cum campi subiecti, siue vicini sint, q Matini appellantur nunc abusiue. [Humilis Ferenti) Ferentū oppidum est Apuliæ, Venusinæ ciuitati vicinum, quod humile appellauit qa in valle situm est, sed nunc sine habitatore est. [Premerer) Tegerer, defensarer. Sacra autem ait, non pp solum Apollinem, sed etiam pp se, eo q parnus, extra limen Apulie expositus, lauro, & myrto, colūbis desferentibus, tectus sit, in omē futuri poëtæ. Laurus.n. dicata Apollini est, & myrtus Veneri, quæ lyræ erat, & luxurioso futura, dū lyrico carmine, res veneras describeret. [Non sine Dijs animosus) Impauidus. vt, Luxuriaq. thoris, animosum pectus, honesti spadices. ordo: Camœnæ ego vester infans, animosus non sine dijs vester, tollor in arduos Sabinos, &c. Prodigium aūt, fauore diuinitatis, & securitatis suæ, fuisse confirmat: tanq̃ si numen sibi inesse velit intelligi vbicunque sum, inq̃, vester sum ò Musæ cuius infanciam vos custodisse manifestum est. significans q vbique nil aliud, q̃ studia Musarum scribēdo carmina colat, vt est, Me vero primū dulces ante omnia Musæ, Quaꝝ sacra fero, ingenti perculsus amore, Accipiant. [Supinum) Montuosum, vt Collesq. supinos. Situm aūt ciuitatis, descripsit, quia in ascensu mōtis est constituta. [Seu liquidæ) aut inter aquas cōstitute aut delitiosæ, siue puri aëris. [Vestris amicum) Ordo est: Me amicū vestris fontibus, & choris non extinxit Philippis acies versa retro, nō deuota arbos, nec Palinurus Sicula vnda. Philippis.n. à Bruto, & Cassio dimicatū est, in quoꝝ parte Horat. fuit. [Palinurus) Promontoriū est Siciliæ, non à Palinuro Æneæ gubernatore dictum, sed ab Hannibale. vbi redeūtem se Horat. de Macedonia periclitatum dixit, qa est, & nauibus periculosus locus. [Vtcunque) Vbicunque. sæpe enim veteres, vt pro vbi ponebant, vt Virg. Labitur infelix cæsis, vt forte iuuencis. [Nauita) Nauitam hic pro nauigante posuit. [Bosphoꝝ nauita) Sic a natatu bouis, dictum. [Et arentes) Calentes. in Assyria enim regione Persarum vehementior est Sol, vbi & Antonius dum ad Cleopatram vult reuerti morbo exercitum perdidit. Ordo est. Et ego viator libens visam arentes arenas Assyrij littoris. & Britannos feros, hospitibus, & Concanum lætum equino sanguine. Littus etiam camporum extremitatem, veteres dicebant. Virg. Iacet ingens littore truncus. & cui littus arandum, Cuique loci leges dedimus. [Feros) Inhospitales. Britanni enim immolare hospites dicebantur. [Et lætum) Concani gens Hispaniæ dicebantur. vel (vt qdam volunt) Thraciæ, q bus dum vinum deesset, lacte & sanguine vtebantur. de quibus ait Virg. Et lac concretum, cum sanguine potat equino. [Visam) In oibus subaudiendum est, vtcūque mecum eritis. [Pharetratos Gelonos) Geloni, gens Scythiæ,

sagittis

ſagittis potens. Virg. Et gens illa quidem ſumptis haud tarda pharetris.[Inuiolatus)Intactus tutione Muſarum.[Amnem)tanaim.de quo Virg. Turbidus,& torquēs ſl.hh.[Vos Cæſ.altū) altum,magnum,fortem,ſiue triumpho ſublimem.ordo eſt.Vos recreatis Pierio antro.Cæſarem altum militia. Quærentem finire labores,ſimul abdidit,oppidis feſſas cohortes.Feſſas hic non laſſas,ſed a labore quieſcētes,ad hyemandum.n.de caſtris,ad oppida ducebat exercitus.[Abdidit)Interius recondidit.[Finire quęrentem lab.)neceſſitate belloꝝ ad præſens releuare.[Pierio) muſico ſecreto. vt oſtenderet Cæſarem poeticæ quoq; artis ſtudioſum. [Vos lene) Per muſas.i.per ſtudium literaꝝ, intelligi vult, mentem ſapientia roborari.Lene.n.conſilium, ſapientiam ad philoſophiæ moderationē dicit. [Scimus,vt impios Titanas) ordo eſt,Scimus vt ſuſtulerit impios Titanas, caduco fulmine, & immanem turbam vnus qui temperat inertem terram,& ventoſum mare,& q ęquo imperio regit triſtitia regna,& vrbes,& diuos,& mortales turbas.[Titanas)Hic p Titanas,oſtendit vires ſine prudentiam non ſolum vanas eſſe,ſed ēt aduerſas ſibi vnde, & gigantum poſuit exemplum,q irrationabili furore,aduerſus deos arma ſuſtulerunt.[Inertem)aut quę eos genuerit,qui victi ſunt aut quæ iacet ſemper,nec agitatur,aut fertur motu,vt alia elementa. vt Virg.Deſpiciens mare veliuolum,terraſq́. iacentes. [Triſtia) De ſtatu ſuo ſemper ſollicita. [Magnum illa terrorem,intulerat Ioui)ordo eſt,Illa horrida iuuētus,fidens brachijs,& fratres tendentes,impoſuiſſe.Pelion Olympo,intulerant magnū terrorem Ioui. Melius intelligitur horrida iuuentus, q̃ horrida brachijs, vt,Hic,& Aloidas geminos immania vidi Corpora. aut brachia, pro viribus accipienda ſunt.[Tendentes) Contendentes,montibus montes imponere Pelio Oſſam: Scilicet atque Oſſæ,frondoſum inuoluere Olympum. [Minaci ſublimi eminenti: vt, Mediæq́. minans, illabitur vrbis, Euulſiſq́. trun.) Tantæ.n.erat virtutis,vt truncos arboꝝ iaceret in hoſtes.[Aegida) Clypeum Mineruæ.Virg.Conſtat Neptunum,&Venerem,contraq́. Mineruā Tela tenens.[Ruentes)Inconſiderate venientes.[Hinc).i.ex vna parte Iouis. [Auidus) Propter ignis rapacitatem. Virg. Illicet ignis edax, ſumma ad faſtidia tecti voluitur. [Qui rore puro Caſtaliæ lauis) Caſtalia fons Lyciæ, vbi Apollo armentum dr̃ paruiſſe,ſiue in monte Parnaſſo, vt Virg. Caſtaliam molli diuentitur orbita cliuo cum Parnaſſum ſignificaret. Solutos aūt dixi ſignificans ſtudium capilloꝝ. vt,Crinem fingens. [Dumeta)Ne mora,ſed pp aſperitatem loci,Dumeta dixit.[Delius)Delo inſula,in qua natus memoratur. [Pataræus) Patara ciuitas Lyciæ,in qua Apollo maxime colitur.vt Statius,Seu Lyciæ Pataræ, exercēt dumeta iugis.[Vis conſili expers)ignara gn̄alis ſententia eſt, nec ſpecialiter pertinēs ad gigātes,ꝙ robur corporis, ſine prudētia periculoſum ſit,& inefficax.[Vix tem.)Virtutem moderatam, & ideo dicit iuuari,quod vult ad Auguſtū reuerti,q & fortis erat & ſapiens. p quæ ad culmen peruenit imperij.(Idem ode vj.).i. execrabiles dijs ſunt vires quæ oēm iniquitatem, animo meditātur.[Teſtis)ſuperiorem ſententiam, perſonaꝝ confirmat exemplis. [Centimanus Gyges) Briareus, vt Virg.Et centum geminus Briareus [Tentator Orion Dianæ)Oriō venator fuit qui ſtuprari conatus Dianā eius ſagittis occiſus eſt.[Iniecta monſtris terra dolet ſuis) Dolet,inquit,terra ꝙ ita iniecta eſt ſuper gigantes, vt eos quos filius eius volunt ſuis montibus præmat. Iuuen. Vnde fit vt malim,fraterculus eſſe gigāntum.[Mœretq́. pars)Virg Hic genus antiquum terræ Titania pubes. [Luridum)ſquallidum,& inferno colore fœdatū.[Nec peredit Impoſitam celer ignis Æt nam)Montem Siciliæ,Encelado ſuppoſitum,quem ad pœnæ perpetuitatem ſemper ardere cōmemorat. ſicut,& Tityi iecur,à vulture indefeſſo paſtu,non poſſe conſumi.vt Virg. Roſtroq́. immanis vultur adunco, Immortale iecur tondens,fœcundaq́. pœnis Viſcera,nec fibris requies datur vlla renatis.[Incontinentis) Libidinoſi,qui Latonam voluerit ſtuprare. Tityus,gigas fuit,in nouem terræ iugeribus cubās.ſic Virg. Per tota nouem, cui iugera corpus Porrigitur.Pirithoum cohibent)Reprimunt reſtringūt. Pirithous enim conatus Proſerpinam rapere, cathenis dicitur innodatus. vt,Hi dominam Ditis thalamo deducere adorti.

POR. DESCENDE cœlo, & dic age tibia) Inuocat Muſam vt ſe iuuet in carminibus, ſed ꝙ ait Deſcende cœlo, ad illud pertinet,ꝙ velit iam tranſire à Iunonis ſermonibus, quos in cœlo habuiſſe eam oſtenderat.[Melos) Dulcis cantus.[Auditis?) Hic diſtinguendum,& pronunciandum,interrogatiua. figura dicit aūt audire vocem Muſæ cantus aut nūquid hoc imaginor,errore mentis,quem nimio poetico ſtudio concepi?[Audire, & videor p.) Hic pios dixit,pro Dijs,& hoc pro Muſis dictū eſt.[Me fabuloſæ Vulture in Appulo,Altricis extra limā Appuliæ)Vultur mons in Apulia vbi dicit ſe poeta educatum quam fabuloſam appellauit, ꝙ nutrices alūnis ſuis ferè fabulas narrare ſoleant.[Ludo,fatigatu)Ordo eſt,Me pueꝝ fatigatum ſomno texere,palumbes,noua fronde, in Vulture Apollo extra limē, Apuliæ fabuloſæ nutricis prouinciæ nomen pro nutricis poſuit.[Quicunque celſæ nidum Acherontiæ)Acherontia oppidū eſt Lucanię quam nidum appellat,ꝙ parua eſt,& in ſummo monte conſtituta, ſicut nidi auiū in ſummis arboribus ſolent eſſe. [Saltuſq́. Batinos) Batina oppidū eſt,in Appulia.[Et aruum pingue tenent humilis Ferenti) Ferentū oppidum eſt,& ipſum in Lucania,quod ideo humile appellauit,ꝙ in valle eſt poſitum.[Vt præmerer ſacra Lauroq́. collataq́. myrto)ſacram laurum,non ideo tm̄ dixit,ꝙ ſic in tutela Apollinis,ſed etiam,ꝙ velit ſe diuinitus ea coopertum à colūbis intelligi.[Non ſine dis animoſus infans) ideo,qa ſolitudinem nemoris non expauerat,cum eſſet,& ſolus,& infans. quod ipſum prodigum dicit diuinitatis cuiuſdam,quam in ſe eſſe intelligi vult.[Veſter Camœnæ,veſter,in arduos Tollor Sabinos) vbicunq; inqt, ſum veſter ſum ò Muſæ,cuius infantiam,manifeſtum eſt,vos cuſtodiſſe.per hoc aūt,ſignificat ſe vbicunque fuerit, nihil aliud, q̃ ſtudia muſica colere.[Seu Tybur ſupinum,ſeu liquidæ placuere Baiæ)ſupinum,inqt,Tybur ad ſitum eius montis aſpiciens,nā in latere montis conſtitutum eſt.[Veſtris amicum fontibus, & choris) ſub Bruto ſe militaſſe Horat.ſæpe oſtendit, & periclitatum, cum ab Auguſto partes eius fuſe ſunt.Quod periculum nunc ait præſidio Muſarum ſe euaſiſſe.[Deuota nō extinxit arbos)deuota nunc euitanda,ac per hoc execrabilis,& deteſtabilis.[Nec Sicula Palinurus vnda) oſtendit ſe etiam in mari circa Palinurum promontorium,periclitatum.[Vtcunque mecum vos eritis)pro vbicunque accipe. Vt enim veteres,nonnunquam pro tali particula ponebant.vt Virg. in V. Cæſis vt forte iuuencis pro vbi cæſis.& Ouid. Quaque fuit tellus illic,& pontus,vt aer. [Nauita) .i.nauigans. [Et lætum equino ſanguine Concanum) Concani Hiſpaniæ gens,vel(vt alij dicunt)Scythiæ,quos oſtendit equino veſci ſanguine,de qua Virg ſic ait: Et lac concretum cum ſanguine potat,equino. [Et Scythicum inuiolatus amnem) Scythicum amnem, Tanaim ſignificare vr̃. Inuiolatus autem ad ſuperiores ſenſus per zeugma referendum.[Vos Cæſarem altum,militia ſimul Feſſas cohorteis abdidit oppidis) ēt Cæſ. altum, inquit vos recreatis,cum in hybernis conſtituit exercitum,Per quod etiam Cæſarem ſtudioſum fuiſſe poeticæ oſtendit. [Vos lene conſiliū & datis,& dato Gaudetis almæ)Per muſas.i.per ſtudium literaꝝ ad ſapientiam corroborari mentem,intelligi vult. Lene.n.conſilium ſapientiam dicit.[Scimus vt impios Titanas,immanemque turmam)Hac parte,quaſi oſtēdit vires ſine prudentia non tm̄ vanas eſſe, verum ēt ſibi aduerſas. per quod probat illud qđ ſupra dixerat.Vos lene cōſilium datis, & dato gaudetis [Fidens iuuentus,horrida brachijs) ordo eſt. Fidens brachijs iuuentus horrida.melius .n. intelligitur horrida iuuentus, q̃ horrida brachijs. [Fratreſq́. tēdentes opaco Pelion impoſuiſſe Olympo)Tendentes pro contendentes. de hoc aūt,& Virg.ſic loquitur,Ter ſunt conati, imponere Pelio Oſſam. Scilicet atque Oſſæ frondoſum inuoluere Olympum. Te pater extructos,diſiecit fulmine montes. [Aut quid minaci Porphyriō ſtatu) ſic & Virg. Mediæq́. minans illabitur vrbi.niſi quod,& in ipſa corporis altitudine minę quædam vr̃r eſſe, atque horror. [Hinc auidus ſtetit Vulcanus) Auidum Vulcanum dixit pp ignis auiditatem. [Nunq̃ humeris poſiturus arcum)Poſiturus,pro qui nunq̃ ponet.[Qui rore puro Caſtaliæ lauit Crineis)Caſtalia fons eſt in monte Parnaſſo.[Natalemq́. ſiluam)natalē ſiluam nunc in qua natus eſt.Aliter diem natalē dicimus quo quis natus eſt. [Delius,& Patareus Apollo) Delius à Delo inſula dr̃. Patareus aūt, à Patara vrbe quæ eſt in Lycia.[Vis cōſili expers,mole ruit ſua)Hæc eſt gn̄alis ſententia, & ſpecialr̃ præterea nunc ad gigantes pertinet.[Vim temperatā dij quoq; prouehunt In maius)hoc ad Auguſtū vult referri,quē .ſ.fortē intelligi vult,& doctū per quæ ad ſublimitatē imperij, fama puenerit. [Notus,& integræ, Tentator Orion Dianæ)Et hic teſtis eſt,meaꝝ ſentētiarum, accipe Orion aūt Dianam ſtuprare cū tentaſſet,ſagitta eius occiſus eſt.[Iniecta mōſtris terra dolet) ſuis terra,inquit,mater,dolet filios ſuos gigātes mōtibus ſuis ſe premere. [Nec peredit Impoſitā celer ignis Aetnā) Aetna mōs, Encelado ſuperpoſitus eſt, qui ait quāuis ardeat non tñ abſumitur,vt ſemper eum premat.[Incontinentis,nec Tityi iecur,Relinquit ales)Incontinentis,libidinoſi,hic aūt adortus eſt Proſerpinam,vel(vt alij aiunt)Latonam,ob quod iecur eius,ſemper renaſcens à vulture conſumitur.[Amatorem trecente Pirithoum cohibent catenæ) atque hic Proſerpinam rapere tentauit. ob quod dicitur cathenis innodatus eſſe apud inferos.

Deſcende

45 C. DESCENDE cœlo) Quia argumentum d[illegible] a M[illegible]nello collectum est colligamus ordinem, qui talis est. [O Calliope regina).s.Musarum.[Age Descende cœlo) Quia sphæris cœlestibus Musæ præsidere à Platonicis dicuntur. vnde cœlestibus rebus, ad terrenas, & dic longum melos.i.canticum dulce, seu mauis.i.magis vis, núc.s.dicere. [Voce acuta).i. clarisona, seu Fidibus.i.chordis, & cythara Phœbi.i.quam Phœbus ferre se cum dicitur. [Auditis).i.an ne exauditis vota mea ò Musæ? mutat aũt numerum, quia cum Calliope princeps sit Musarum eam pro omnibus allocutus erat, non enim lyricis, sed heroicis præest. sic & Æn.7. Maro, vos ò Calliope precor, aspirate canenti. An insania amabilis.i.furor poëticus, ludit me, quia videor audire.s.cantum Musarum, & errare per pios lucos. [Quos subeũt).i. attingunt camœnæ, & aquæ, & auræ. quod vt verosimile faciat fatale sibi dicit, quia palumbes.i.columbæ siluestres. [Texere).i. operuerunt me puerum. [Noua fronde).s.lauri, & myrti virenti. Fatigatum ludo, & somno.i.dormiente, post ludum puerilem in Vulture monte Apulo. [Extra limen).i.in confinio Apuliæ nutricis.s.meæ. [Fabulosæ).i.garrulæ, vt solent nutrices blandę garrire alumnis suis. Quod.i.quæ res. Foret mirum.i.mirãda omnibus.s.populis. Quicunque tenent.i.habitant. Nidum.i.oppidulũ, positum in monte, vt nidus solet in arbore, Acherontiæ, illius oppiduli. Celsæ.i. in sublimi sitæ, Et saltus Batinos.i. ad Batinam oppidulum Apuliæ. Et pingue aruum Ferenti illius oppidi, Lucaniæ. Humilis.i.inde cliuo positi. foret inquam mirum. Vt.i.qualiter ego dormirem. Corpore tuto.i. defenso deorum tutela. [Ab atris).i. venenosis viperis, & vrsis. [Et vt premerer).i. operier. Sacra lauro quæ triumphanti debetur, & myrto, quæ ouanti, aut incruentæ victoriæ datur, vnde significabatur futurus poëta lyricus, qui victorum laudes sine heroica grauitate dicat. Collata.i. congesta à palumbibus aut in fasciculum colligata, ex illis infans animosus, non sine dijs.i.deorum prouidentia. Et ideo ò Camœnæ, ego vester, quia vobis destinatus, adhuc infans. Vester .i.vestro beneficio seruatus. Tollor in Sabinos arduos, seu frigidum Præneste vrbs in Aretino monte, seu Tybur supinum.i.molle, & supinos faciens, seu Baiæ liquidæ propter balnea, placuere mihi ego sup. tollor eo vester. [Acies versa retro).i. in fugam. [Philippis).i.apud Philippos, in Aemathia. [Et arbos deuota).i. neci meæ destinata. [Et Palinurus).i. promontorium ab eo dictum, non extinxit, in vnda sicula. [Me amicum).i.fataliter destinatum, fontibus, & choris vestris. [Vtcunque mecum) Ordo est, vtcunque.i.quandocunque, ò musæ vos eritis mecum. [Ego nauita).i.obiens munus nauticum. [Tentabo libens).i.etiam volũtarius. [Bosphorum).i.in angustiam quamuis maris boui transmeabilem, sed propter angustiam periculosam. vnde addit. [Insanientem).i.furentem æstu. [Et ego viator).i.incedens pedibus. [Tentabo libens arenas arentis).i. siccas. [Littoris Assyrij) Vbi propter vicinitatem, aut directum aspectum Solis, maior est æstus, & ita difficilius iter. [Visam).i. visum ibo Britannos feros.i. crudeles. Hospitibus quos tunc immolare solebant nunc etiam aduenis satis duri. [Et Concanum).i.populum Concanę ciuitatis Mediterraneæ, in Cantabria quę est regio Hispaniæ Taraconeñ. Lætum.i.gaudentem, sanguine equino, qui eius potu, more Scytharum quorundam tunc vescebatur. [Visam etiam) Repete semper, vtcunque vos mecum eritis Gelonos Scythiæ populos pharetratos, quia sagittandi peritos. vnde Parthi, qui dicuntur Scytharum exules ab illis oriundi prius dicti sunt pharetra decori, & visam amnem Scythicum.s.Tanaim, qui Europam ab Asia disiungit vos Cæsarem, &c. docet deinde quid Musæ in Cæs. Augustum contulerint vtque illi familiarissimæ sint dicens. [Vos recreatis).i. reficitis, & molliter fouetis antro Pierio, in quo.s.genitæ estis in Thessalia, iuxta Macedoniam, hoc est vestro, seu poëtico studio, Cæsarem.s.Augustum altum.i.insignem & sublimiter spectabilem Militia.i.arte militari simul.i.immediate, post quam abdidit enim hyemare permisit. Oppidis.i.vrbibus clausis cohortes fessas militia.i.longa, Cæsarem dico. Quærentem.i.intendentem finire labores.i.expuere, & abijcere fastidium ex longis laboribus belli. Vos almæ.s.Musæ datis.s.omnibus, sed præcipue Cæs. Augusto, insequenti patrem adoptiuum Iulium, q̃ fuit vsque ad pœnitudinem clemens: consilium lene.i.lenis & humanæ vitæ. Vnde studium Musarum, vulgo studium humanitatis vocatur. [Et vos almæ).i.animorum, imò omnium rerum altrices, quia concordia (quam Musæ per lene consilium quod dant, inducunt) res paruæ crescunt, auctore Salust. [Gaudentis dato).s. consilio, quia Musę alios inducunt ad humanam vitam, & ipsę inter se benignæ, atque humanæ sunt. Secus faciunt multi, dantes bonum consilium, & non facientes quod consulunt. dicunt.n. (ait Saluator noster) & non faciunt. Scimus vt impios (vt probet pietatem) ad quam Musæ nos inuitant quia prudentiam adiunctam habet, plus posse quàm temerariam multorum impietatem, viribus suis fidentem, affert testimonium gigantum, qui viribus quidem præditi, sed non virtute, nec pietate, inconsulto Iouem debellare ausi, victi sunt. vnde dicit Scimus vt.i.quemadmodum is sup. videlicet Iupiter. Qui temperat.i. temperamento, quodam disponit, & transmutat. Terram inertem, quia immobilem, & nihil nisi virtute cęlesti producentem, & mare ventosum .i.procellosum, & assiduis ventis agitatum aut ventos, ac nimbos procreans, & qui vnus.i.solus regit imperio æquo, quia (vt dicitur Æneid.x.) Rex Iupiter omnibus idem. & eiusdem vj. Aut æquus amauit Iupiter. Ipse autem solus hac facit, propriam quidam potestate, quia ceteri dei credebantur eius membra, vnde nec Apollo quidem qui vaticinij Deus dicitur, futura scit, nisi quæ ab Ioue didicerit. vnde dicit Celeno Æn. iij. quæ Phœbo pater omnipotens, Mihi Phœbus Apollo, Prædixit vobis furiarum ego maxima pando. Qui ergo vnus, regit imperio æquo vrbes, & regna tristia.s.inferorum, & diuos, & turbas mortales.i. omnes viuentes. Sustulerit Titanas.i. filios Titani, & Terræ, ex quorum sanguine postquam montibus oppressi fuerunt omnes, nam præter solem, qui dijs annuens, cęlũ meruit, progeniti sunt gigantes impios.s.in deos præterquam (vt dixi) Solem, appositorie. Turbam immanem.i.efferam, & crudelem volentem.s.diuinis, & naturalibus legibus resistere, Illa iuuentus.i.multitudo Titanum, adhuc iuuenum horrida.i.aspera. Fidens brachijs.i.viribus suis, quæ potissimum bellatoribus in brachijs sunt. vnde ẽt canitur, Fecit potentiam in brachio suo, & fratres.i.reliqui gigantes etiam è terra geniti, Tendentes.i.contendentes. Imposuisse Olympo opaco.i. vmbris nemorum. [Pelion).i. montem illum Thessaliæ, ab Olympo nõ multum distantem. Intulerant.s.dum primum contra Iouẽ impia arma sumerẽt. Magnum terrorem. timuit.n.ne ab eis pelleretur.i.ne beneuolus aspectus Iouis, terrigena℞ malitiam domare nequiret. [Sed quid Typhoëus) Docet vires inconsultas, nihil posse dicens, sed quid Typhoëus, superbus ille gigas, & Mimas frater eius etiam gigas validus.i. potens viribus. Aut quid Por. etiam gigas Statu minaci.i. stans minaciter, & habens statum minacem. Et quid Rhœtus consimiliter gigas. Et Enceladus potentissimus ille gigas in Ætna sepultus, vnde Æn.3. Fama Enceladi se mustum fulmine corpus Vrgeri mole hac. Iaculator. audax truncis euulsis.i. qui integras arbores cum radicibus euulsas, iaculari potuit Ruentes.i.precipites tendentes possent contra Ægida.i.monimẽtum pectoris Palladis.i.contra prudentiam, cuius Pallas auctor, & Dea est sonantem.s.dum agitetur? q.d. nihil Vulcanus auidus.i. incensus, ad pugnam stetit hinc.i.ab vna parte Et Iuno matrona quæ ẽt Vulcani mater fingitur, produxisse eum in femore suo, sine Iouis semine, quod fingitur, quia fulmen ex pingui terrestri natum, in medio infimæ regionis aëris, p̃ductum partem, aëris, cui Iupiter, præest non transcendit. Stetit hinc.i.ex vna parte, & Apollo Delius.i.in Delõ natus, & Patareus.i. in Patara vrbe Lyciæ, vicissim versare solitus. Nunq̃ positurus.i.qui constituit nunq̃ deponere, donec vicerit. [Arcu humeris).s.suis. [Qui lauit).i.imbuit, & irrigat. Est enim præsentis tp̃is, nam priorem corripit. [Puro rore Castalię) .s fontis illius musis in Parnasso sacratissimi, riuo guttatim infuso crines.i.capillos Solutos.i.dispersos, & q̃ tenet dumeta Lycię, vnde Patareus dictus est. [Et siluam natalem).i.Cinthiam in Delo, in qua natus est, vnde, & Delius dictus vis.i.fortitudo corporis expers consilij ruit.s.in interitum, sua mole. Sed dij quoque .i.etiam dij, p̃uehunt in maius vim temperatam.i.prudentia moderatam, Idem.s.dij Odere vires mouentes.i.agitantes animos. Omne nefas gigas (aut Gyges) Centimanus.i.cẽtum manus habens.s. Briareus, aut Ægeon, est testis mea℞ sententiarum, qa se prostratum inuehit. Et Orion tentator.i.sollicitator. [Dianæ integræ).i. incorruptæ domitus sagitta virginea.i.ipsius Dianæ, à qua confossus est, est notus testis mea℞ sententia℞. [Terra iniecta).s ad sepulturam, Mõstris suis.i.gigantibus à se productis dolet, & mœret partus.i.natos suos Missos fulmine ad Orcum.i. Infernum, seu Plut. Luridum.i.squallidum, & infero colore fœdatum. Nec ignis celer.i.quamuis celer. Peredit.i. absumpsit Ætnam positam.s. Encelado præcipue. [Nec ales additus Custos) .i. obseruator, & persecutor nequitiæ.s. vultur immortale iecur tondens. reliquit iecur Tityi. qui Alumnus erat terræ Incontinentis quia Iunonem de stupro interpellauit. [Et catenæ trecentæ).i.plurimæ vt sit numerus finitus pro infinito. [Cohibent).i. constringunt, & arcent, ne exeat ab inferis Pirithoum amatorē .s. Proserpinæ cuius rapiendæ gratia ad inferos descenderat.

Audire

MAT. Bōhmius, AVDIRE, & videor) Latina loquendi ratio exigit vt dicamus videor audire, videris recte sentire, & eiusmodi alia, si ostendere velim me esse qui audiam, & te qui sentias, non autem videtur mihi audire, videtur tibi rectè sentire. Nam si secus fiat, verbum illud videtur vtrobique ad tertium referetur personam non ad primam & secundam. Eaq. locutione ostendere erit, aliū quempiam esse qui audiat & sentiat, non me ipsum & te. Eiusdē etiam naturæ est verbum dicor, & alia similia, vt diceris esse doctus, non autem, dicitur te esse doctum. Erit igitur ordo, Videor audire pios, i. Deos, & Musas ipsas (Nam pro deis, & musis, pios nominauit, quod sensit, & Porphyrios) errare per lucos, non autem audiri, vt Acron legit, quod voluntati auctori aduersatur.

GLAREANVS.

DESCENDE cœlo, & dic age tibia) Encomium est musarum studijq. poëtices totam per Odem, deinde quantum ingenium viribus corporibus præpolleat (id quoque ad omnium studiorum humaniorum laudem attinet) exemplis ostenditur. Porrò de multis hac in Ode cum alijs dissentimus pcipue vero cum Acrone. Primum quidem, cum inquit, Descende cœlo. i. Desine loqui de dijs, etiam alij exposuerunt, quanquam simpliciter de Musis intelligi potest, vt e cœlo influant. Verum cum idem ait, Tibia descende cœlo hoc, prorsus inepte ponit. Nam tibia ablatiui, est casus, Vt voce & fidibus. Nec hoc mihi placet, quod, auditis, ad Calliopem refert, cum ad sodales loqueretur vt ipse ęt Acron paulò post velut sui post obitus, refert. Velut interrogans, inquit, sodales suos dixit, An me ludit amabilis insania? Quod vero lucos Elysij idem Acron intellexerat, sanè miror mihi minime verisimile videtur. Tolerabilius erat, quod Acherontiam Apuliæ ciuitatem facit, cum Porphyrion Lucaniæ dicat esse. Et Plin. Acherontem fluuium in eadem ponit Lucania. Nam Venusia in confinio erat duorum populorum. vnde & lib. 2. Sermonum ipse de se dicturus est, sequor hunc Lucanus an Appulus anceps. Nam Venusinus erat finem sub vtrunque colonus. Idem de Ferento dicimus. Porrò idem Acron vbi paulò post, inquit, Ordo, Camęnæ ego vester infans animosus, non sine Dijs, distinguendum puto post infans, nec sequentibus coniungendū verbis. [Nec sicula Palinurus vnda) Palinurus, idem Acron, inqt, Promontorium est Siciliæ. Hoc apud neminem inuenio auctorem, sed omnes Lucaniæ fatentur promontorium, quod admonendum duxi, fortasse librariorum culpa hoc irrepserit. [Vtcunque mecum vos eritis) Vtcunque pro vbicunque exponit Porphyrion ac post eum Acron. Verum exempla Virgilij, Ouidij, vt ad rem faciant non video etiam si hanc expositione hoc in loco Horatij non reijcio. Quidam vtcunque exposuere pro quandocunque. [Et arenteis arenas Littoris Assyrij viator) Arenteis (idē, inquit, Acron) i. calentes. In Assyria. n. regione Persarum vehementior est Sol. Hæc illem Ego magis credo Assyriam pro Syria dixisse, vt sæpius alibi, nempe superioris lib. Ode xj. Assyriaq. nardo, quod & Acron & Porphyrion eodem loco fatentur. [Vos Cęsarem altum, militia simul Fessas) Ordo est (inquit Acron) Vos recreatis Pierio antro Cęs. altum militia. Hæc ille. At ego malim ante militia distinguere, vt sit sensus, militia fessas, Nisi quis ita à poëta dictum putet, vt ad vtrunque referri queat, ex τῶν μέσων numero, altum militia, & fessas militia, vt quidam etiam exposuerunt, & duę breues syllabę in Penthemimere pro vna longa, Vos lene consilium. [Qui rore puro Castaliæ lauit Crines solutos) Castaliæ fons Lyciæ (inquit Acron) vbi Apollo armentum dicitur pauisse. Hæc ille. Quæ si ab ipso auctore scripta sunt næ ille egregie insipiens est. Quid porrò ego suspicer, dicere super se deo. Paulò post ad illud poëtæ, Vis consilij expers mole ruit sua ex Porphyrione, ait Generalis est sententia, sed specialiter pertinens ad gigantes, vbi quidam lib. pro sed habent, nec, haud dubie librariorum errore.

AVGVSTI LAVDES.

Miro argumento Augusti laudes ingreditur. Nam ait, si Iouem credimus imperare ex persuasione, & fama. multo magis Augustum regnare credere, conuenit, cuius imperium, & potentiam præsentis intuemur, cuius auspicijs res Romana, & semper in maius crescit, quanquam à Crasso, & eius exercitu afflicta, & ignominia affecta sit, quia captiui duxerant vxores ab hostibus ea affinitate vitam suam redimentes, cum Reguli exemplo moneri debebant qui semel mori maluit, & grauissimu supplicijs affici, quam vt captiui redimerentur, aut inter hosteis turpiter seruirent.

Ode V. Tricolos, Tetrastrophos, vt I.

Vides, vt alta stet niue candidum.

– – ◡ – – – ◡◡ – ◡◡
– – ◡ – – – ◡◡ – ◡◡
– ◡ – – – ◡ – –
– ◡◡ – ◡◡ – ◡ – –

COELO tonantem credidimus Iouē
Regnare. præsens diuus habebitur
Augustus, adiectis Britannis
Imperio, grauibusq. Persis.
Miles ne Crassi coniuge barbara
Turpis maritus vixit? & hostium
(Pro curia, inuersique mores)
Consenuit socerorum in armis,
Sub rege Medo, Marsus, & Appulus
Ancyliorum, nominis, & togæ
Oblitus, æternæque Vestæ,
Incolumi Ioue, & vrbe Roma?
Hoc cauerat mens prouida Reguli
Dissentientis conditionibus
Fœdis, & exemplo trahenti
Perniciem veniens in æuum:
Si non periret immiserabilis
Captiua pubes. Signa ego Punicis
Affixa delubris, & arma
Militibus sine cæde, dixit,
Direpta vidi. vidi ego ciuium
Retorta tergo brachia libero,
Portasque non clausas, & arua
Marte coli populata nostro.
Auro repensus, scilicet acrior
Miles redibit? flagitio additis
Damnum. neque amissos colores
Lana refert medicata fuco:
Nec vera virtus, cum semel excidit,
Curat reponi deterioribus.
Si pugnat extricata densis
Cerua plagis: erit ille fortis,
Qui perfidis se credidit hostibus:
Et Marte Pœnos proteret altero,
Qui lora restrictis lacertis
Sensit iners: timuitque mortem.
Hic vnde vitam sumeret inscius,
Pacem duello miscuit. O pudor,
O magna Carthago probrosis
Altior Italiæ ruinis.
Fertur pudicæ coniugis osculum,
Paruosque natos, vt capitis minor,
A se remouisse, & virilem
Toruus humi posuisse vultum,
Donec labanteis consilio patres
Firmaret auctor nunquam alias dato,
Interque mœrenteis amicos
Egregius properaret exul.
Atqui sciebat, quæ sibi barbarus
Tortor pararet. non aliter tamen
Dimouit obstanteis propinquos,
Et populum reditus morantem,

Quàm

Quàm si clientum longa negocia
Dijudicata lite relinqueret,
Tendens Venafranos in agros,
Aut Lacedæmonium Tarentum.

ANTO. OELO tonantē) Hac Ode Augustum celebrat, scribit enim hominis credere Iouem regnare cęlo, qui tonat, & fulminar. Augustus vero præsens diuus habebitur sua virtute, ac potentia imperio additis Britannis, & Persis. Arguit inde, & hoc in Augusti maiorem laudem Crassi milites capti ui hostium puellas thalamo quoque iunxerāt vitæ gratia, sub regeq. Medo pugnabant Romanæ virtutis, & gloriæ penitus obliti, quod agere non debebant, sed potius pro libertate, vel honesta morte pugnare, spreto omni terrore. Quod, & Regulus agen dū esse censuit, cum à Pœnis captus, & in vrbem legatus in senatu consuluit nullo pacto captiuos permutandos, aut redimēdos esse, nam vera virtus semel amissa non redit vnq, nec qui semel captus est timore mortis poterit fortis esse, iterum enim capi se sinet, ne pugnando occidatur ab hostibus. Reguli demum fortitudinem cōmendat. [Cœlo tonantem) credidimus, inqt, Iouem regnare cœlo, qm̃ tonat, & fulmina, sunt .n. potentiæ maximæ, & nulli nisi Deo propriæ. hinc Lucan. ait: Per fulmina tm̃ Sciret adhuc solum cœlo regnare tonantem. [Adiectis imperio Britannis) Ciuitates Germaniæ (vt scribit Liu.) cis Rhœnum, & trans Rhœnum positæ oppugnatæ sunt à Druso. pro illis igitur Britannos posuit poëta. nam iuncti sunt, & vicini. [Persis) Tranquillus de Augusto sic: Parthi quoque, & Armenia vindicanti facile cesserunt, & signa militaria, quæ M. Crasso, & M. Antonio ademerant, reposcenti reddiderunt, obsidesque insuper obtulerunt. Per Britannos aūt, & Persas ab extremis orbis partibus imperio suo gentes subdidisse intelligit. [Grauibus) Molestis, & perniciosis nobis. [Miles ne Crassi) Hoc arguit, quia captiui potius viuere in seruitute maluerunt, quàm pugnando pro libertate mori est aūt ordo: An Crassi miles vixit turpis maritus Barbara cōiuge & hostium .s. coniuge? Nam si barbara fuisset dūmodo non hostium decentius foret. Appian. in lib. Parthico scrib. cū Crasso ad xx. millia hominum interijsse x. millia in potestatem redacta esse. De Crasso etiam plura videto Ode ij. lib. j. [Proh curia) Exclamandi interiectio atque dolendi dolent enim poëta quod Romana curia id dedecus toleraret quæ semper ad laudem, & gloriam tenderat, id vero propter Crassum, & eius comites, dr. [Inuersiq. mores) Hostes enim Romanis dominabantur. [Marsus, & Appulus) Hos Italiæ populus, quia strenuissimi erant, pro cunctis nominat. [Anciliorum) Rege Numa scutum è cœlo decidit, quod Ancile vocauit eo q ab omni parte recisum esset, vt scr. Ouid. lib. 3. Fast. Responsum est postea ab haruspicibus, illi orbis imperium fore vbi Ancile ꝑstiteret, ne igitur ab hostibus reciperetur, vndecim similia Mamurius fabricauit, q̃ in templo Martis seruabantur. Duodecimque sacerdotes à Numa instituti ea collo suspensa ferebant saltantes, canentesque etiam. Hinc ait Ouid. dicto lib. Iam dederat Salijs à saltu nomina dicta. Armaq. & certos verba canenda modos. fuitq. reuerentiæ maxime Saliorum collegium. hinc Africanus eorum vnus fuit. Patritij .n. erant, vt Lucan. ostendit, dicens: Quæ lecta iuuentus Patritia ceruice mouet. [Anciliorꝫ) .i. dignitatum, nam Salioꝝ collegiū maxime reuerentię erat. Vel. [Anciliorum) .i. Romani imperij, tn̄so enim haruspicum vbi Ancile seruaretur, orbis imperium erat. [Nominis) Famæ, & gloriæ Romanæ vbique notæ. [Togæ) Erat hæc proprie Romanorum. Virg. Gentemq. togatam illi vero milites demissa toga Parthorum vestibus vtebatur. [Æternæ Vestæ) Per hanc religionem intelligit. Vesta autem vrbis Romæ custos erat quam virgines seruabant igne perpetuo. de qua legito Ode ij. lib. j. [Incolumi Ioue) .i. Augusto, quem Ioui comparauit ibi Præsens diuus habebitur Augustus, &c. [Vel incolumi Ioue) .i. Capitolio Iouis sede. Vrbe Rom. pro qua potienda multi externi mortem etiam subierunt. [Hoc cauerat) Prouiderat, inquit, Regulus hoc, vt Romani milites captiui redemptionē sperarent minime, sed potius pro libertate mortem quod subirent. [Dissentientis) Discordantis. [Conditionibus fœdis) Tam turpibus & in honestis vt .s. captiuoꝝ permutatio fieret, vel redimerentur, nam sub hac spe pugnantes nulli acriter agerent ne occiderent. [Immiserabilis) Nō miserabilis. [Signa ego Punicis) Verba sunt Reguli apud senatum. Nam Regulus Romanorum imperator à Carthaginēsibus duce Xātippo Lacedæmonio captus est primo bello pun. apud Carthaginem cum quingentis. vt scr. Pol. lib. j. deinde præstito iuramento redeundi, nisi rem peregisset, ab ipsis Carthaginiensium ad senatum R. missus est, vt captiui hinc inde permutarentur, ita dusq. fieret par, & æquum, nec essent Romanis inferioris. Vbi in vrbē aduenit Regulus, domum, vxores, & liberos videre, & alloqui noluit tanq̃ indignus, qa captiuus erat, dissuasitq. senatui captiuoꝝ permutationem, vel redemptionem, nec æquas leges accipiēdas contra maiorum exēpla. inde nauim ingressus ad Carthaginienses redijt à quibus acerrime tortus est ad mortē de quo plenè legito Silliū lib. xj. & ode xij. lib. j. [Signa) Romana. s. nobis ablata militum ignauia. [Militibus) Romanis. s. [Dixit) Regulus sup. Tergo libero cum liberi essent, & se tutari potuissent. [Vel Li.) .i. nudo exutis armis, reiectoq. scuto. [Portas non clausas) Spreto omni nr̄o terrore tanquā victores. [Arua coli) adeo tuti esse Afri vīr, q arua nr̄o prœlio vastata colunt. per id aūt Romanoꝝ militū accusat ignauiā, q capi se permiserunt non repugnantes. [Repensus) Redemptus. Scilicet certe. loquitur ironice. [Flagitio) .i. dedecori eoꝝ, quia capi se permiserunt, deberentq. propria virtute potius q̃ auro seipsos liberare. [Additis Dānum) Persoluendo. s. pecuniam pro eoꝝ redemptionē, quod facere non debetis. [Amissos colores) .i. albos, & pristinos. optima est similitudo. [Medicata fuco) .i. tincta infecta, & colorata, nam ---- fucus color dr̄, sunt, & qui velint esse purpureū colorem. [Deterioribus) Vilibus, & illis qui olim boni deteriores effecti sunt. [Si pugnat extricata densis Cerua plagis) Sensus est, q sicut Cerua expedita, & liberata retibus, & laqueis fugiendi morem non mutat, nec pugnat vnquam, sic accidit illis, qui semel capriui fuerint. facile .n. capi iterum sinent non repugnando hostibus timore mortis, malunt .n. sub seruitute viuere, q̃ pugnando honeste mori bene aūt timidis Ceruam cōparat. [Erit ille fortis) ironice loquitur. [Altero) Secundo, sequenti. [Lora zonas) Et laqueos. [Hic) .s. miles iners. [Vnde vitā sumeret) Quo pacto euadere posset pugnando qdem viriliter euadere potuisset. [Pacem duello miscuit) .i. pugna abstinuit exorta pace ab hostibus. hinc captus est, hostesq. nunc pace fruuntur. victores .n. ne stroꝝ militum ignauia. [O pudor) O dedecus. Regulus idem cum dolore exclamat. [Magna Carthago) Ea .n. inclyta erat. Reguli tamen & aliorum clade altior effecta est. id vero ait Regulus, quo in captiuos senatus odium, & inuidiam moueret. [Pudicæ cōiugis) apud Silium vxor Martia inquit, Quo fers gressus? non 1 unicus hic est Regule quem fugias carcer, vestigia nostri Carthahori domus & patriam sine crimine seruat Inuiolata larem, semel hic iterumque quid oro Pollutum est nobis, &c. [Fertur pudicæ) Poëtæ verba sunt, quibus. Reguli fortitudinem celebrat. [Coniugis osculum) Martia Reguli vxor apud Sill. lib. 6. refugienti eam Regulo ait, Non ego complexus, & sanctæ fœdera tædæ, Coniugiū ue peto patrios damnare penates Absiste, ac natis fas duc concedere noctem. Hos inter fletus iunctus vestigia Pœnis Limine seduxit Tyrio, quæstusq. reliquit. [Capitis minor) .i. stultus, & insanus, vel tanquam seruus, nam captiuus erat, hinc timuit matronam Romanam, & filios ingenuos osculo deturpare. Capitis autem diminutio est status cōmutatio, vt qn̄ liber efficitur seruus. Est autem triplex diminutio capitis maxima, media, & minima. Maxima dicitur, cum ciuitas amittitur, nec libertas retinetur, cū defertur quis in insulam, cum seruus efficitur. [Humi posuisse vultum) Id egit ne illoꝝ aspectu, & fletu moueretur. [Virilē vultum) .i. grauem, & seueꝝ, non muliebrem. [Labantes) Incertos quid agerent. [Alio) alio tp̄e, quàm tunc, quis .n. contra seipsum consuleret pro reip. salute egregius exul .i. inclytus, & gloriosus voluit .n. potius egregie exul esse, q̃ turpiter redimi. [Atqui) Certe. Reguli fortitudinem commendat, q ad certos cruciatus cum laude redire maluit, q̃ in patria turpiter esse, & cum infamia si captiuus redemptus esset, vel permutatus. [Barbarus tortor) De Pœna reguli videto in ode xij. lib. j. videto etiam Sill. in lib. vj. [Dimouit obstantes amicos) Sill. lib. vj. ait de Regulo volenti repetere Carthaginem post habitum consilium, Patrias properabat ad oras Prosequitur vulgus, patres, ac planctibus ingens Personat, & luctu campus reuocare libebat Interdum, & iusto captū retinere dolore. Dijudicata lite finita, & composita lite. [Venafranos in agros) Venafrum est Campanoꝝ mediterranea ciuitas, vt scribit Ptol. lib. iij. vbi oleum optimum teste Str. lib. v. erāt & amœna loca. [Lacedæmonium Tarentum) Duce Phalanto Lacones Tarentum Apollinis oraculo cōdiderunt, de quo multa Str. lib. 6. nos etiam latius Ode xvij. lib. j.

Crassi clades.

Ancile.

Regulus.

Fucus.

Martia Reguli.

Capitis diminutio.

Venafrū.

Tarentū.

A C R. COELO tonantem) Lucanus, Per fulmina tantum Sciret adhuc solum cœlo regnare tonantem, ergo si famæ, inquit, tm̄ magnitudine deos credimus quanto magis de Augusti diuinitate credēdum est? cuius virtutem, & potētiam nō audiri asserit, sed videri.

videri. Ordo est. Augustus adiectis Britannis imperio,& grauibus Persis habebitur præsens diuus. per has gentes ab vltimo occidente vsque ad orientem continuasse imperium prouincias acquirendo ꝯfirmat Augustum.[Grauibusq. Persis) Perniciosis, pro morte Crassi,& cæde Romanorum.[Pro curia) Exclamatio dolentis. curiæ est,quæ tam indignum casum pertulerit. [Proh curia) Quia minuerunt famam senatus, ideo aũt dedecus Crassi commemorat,vt plus Augustum faciat eminere. Inuersos autẽ dixit mores hostium, quia victores erant non ꝙ iam non essent sub Romanorum iugo positi.[Marsus,& Appulus)Cõmemorando milites Romanos significat qui ad bellum Persicum profecti, & cum Crasso superati vxores à victoribus susceperunt, vt vitam mererentur,& velut proprijs in sedibus omnem iam ætatẽ agerent. hi.n.milites apud Romanos clariores erant.vt Hoc genus acre virum Marsos,pubemq́. Sabellam. [Anciliorum nominis, & To.) Ancilia arma,Romani de cœlo meruisse. pro virtutis insigni dicebantur.& ideo hæc arma pro virtute,pro dignitate togam posuit.[Æternæ Ve.) Æterni ignis,qui in ara eius indefesse colebatur. vt,Vos æterni ignes,& non violabile vestrũ Testor. [Incolumi Ioue,& vrbe Roma)Quasi diceret stante mundo,aut saluo Capitolio,vel rerum natura,& Romana vrbe. non.n. mirum si Roma capta & Capitolio dirupto consenescerent sub rege Medo,sed incolumi Capitolio,&vrbe Roma,turpissimum est consenescere sub hostilibus armis. [Hoc cauerat mens prouida Reguli).i.hoc prouiderat ne quis vitam ex captiuitate speraret, sed potius pro libertate moreretur. Captus enim Regulus à Pœnis imperator R. dum per commutatione captiuorum, Romam ab Afris missus fuisset,hanc sententiam in senatu dixit, ne captiui aut cõmutarentur,aut redderentur, & in posterum disciplina militaris tali exemplo deperiret, nec militi spes alia salutis, nisi in armis esset. Vnde milites Crassi,qui Reguli dissimiles animo erant vitam captiuitate pepigerunt. Fœdis turpibus, ꝙ captiuos Afrorum pro se reddi noluisset. [Perniciem veniens in æu.) In futurorum perniciem processuram si tale duceretur exemplum Romanis non pereuntibus,qui capi poterant. [Immiserabilis) Tanquam non essent digni misericordia,in bello capti.i.nisi pubes captiua immiserabilis perierit, esset Pernicies veniens in æuum. [Signa ego punicis) Allocutio Reguli in Senatu de turpitudine,& inertia captiuorum. [Militibus sine cæ.di.) Vt suorum significarẽt ignauiam,nec eos redemptione dignos, nudatos eos sine cæde,& commissione pugnæ dixit,armis,vt, Cur ante tubã tremor occupat artus. [Libero) Aut nudo dixit,aut qui cum ingenui essent ne occiderentur seruire voluerunt,& ligari. [Portasq́. non clausas).i.Afros non timentes,& quasi iam victores recolẽtes agros,quos cum exercitu Romano ipse vastauerat.[Auro rep.).s.acrior miles redibit? per ironiam dicit sub hoc sensu. Ergo fortior miles procedet ad pugnam precio redemptus, & signat non posse in acie fortiter stare militem, qui viuere redemptione didicerit. aut certe acrior ad vitia redibit.i.deterior [illegible] ptus,velut qui culpam hauserit damno. [Flagitio additis Damnum).i.& contra consuetudinem Romanam,& disciplinam est, vt milites precio non virtute liberentur. [Neque amissos colores Lana refert med.fu.) Sicut fuco,inquit,lana medicata ad pristinum iam non potest colorem reuerti,ita miles vitio captiuitatis imbutus ad pristinam non põt redire virtutem. [Nec vera virtus)Atqui ait Virg. Quondam ẽt victis redit in præcordia virtus, sed sententiæ non semper gñales, sed interdum pro negocioꝝ qualitate firmantur.[Nec vera virtus)Inuoluta incorrupta.[Reponi)Reddi,restitui.[Deterioribus) deterior à bono,peior à malo dicitur.[Extricata)Expedita liberata.& est sensus.Sicut Cerua plagis erepta consuetudinem non põt mutare fugiendi,ita & miles,qui se perfidię hostium cõmiserit,constantiam pugnandi habere non potuerit.[Plagis)Retibus. plagæ aũt propriæ funes retium sunt. [Proteret) Conteret. [Altero) Restaurato bello ab prœlium non reuertetur.Ordo est. Qui iners sensit lora strictis lacertis, & timuit mortem restrictis lacertis.i.vinciri se pertulit timore mortis,proteret pœnos altero Marte si cerua pugnet extricata densis plagis. [Hic) In bello.[Inscius) Ignarus rerum,& per hoc ignauus.qui nesciat vitam viro forti potius de armis sperandam. [Pacem duello miscuit) q tanquam in pace se hostibus credidit,dum se debuerit armis tueri. [O pudor) Romanorum. [O) Exclamatio dolentis.[O magno Carthago) Magna.n.Carthago ab accolis vocabatur. sed hic eum poëta dedecore Romanorum maiorem ait factam. [Altior Italiæ ruinis) Indignatio Romani ducis, qui non virtutibus vrbis contulis Carthaginem, sed ruinis,& miserijs, vt fortior crederetur non in rebus præclaris. Fertur pudicæ coniugis,ad augmentum virtutis pertinet, quod castam pro patria Regulus contempsit vxorem. Impudica enim iure potuit contemni. indecorum enim duxit matronam Romanam seruum,hoc est captiuum osculo dignum putare. Neglexit etiam paruos filios, qui pro ætatis infirmitate miserationem patris mereri potuerunt.[Vt capitis minor)Vt insanus. minoratio,n.cerebri Aporian infert. [Toruus)Terribilis,vt Virg. Optima toruæ Forma bouis.i.in terram deiecto vultu, ne ad effectum aspectu traheretur.[Nunquam alias dato) Qualem sententiam nemo vnquam de se dedisset. [Egregius) Gloriosus,qui exulem se esse maluerit,q̃ infamia redimi. & est occultum antitheton. nam merentibus egregium exulem opposuit. Mirum est ergo, vt ceteris pro se mœrentibus ipse constans animo probaretur. [Atqui sciebat,quæ sibi barbarus) Qui hac securitate voluntatis suæ impiero consilio rediret ad penam contemnens certa sibi,& promissa supplicia, tanquam impetratis iniunctis negocijs,vel ad ocium reuerteretur,vel ad præmium, & populum) ,s.Romanum, cum illi populus resisteret ad Africam properãti, tam securo,& pertinaci animo ipse omnes deseruit, q̃ solet quis relictis negocijs amicorum,aut clientum litibus diffinitis ad prędia sua proficisci propter voluptates, quasi volens molestijs carere.[Venafranos)Venafrum ciuitas Campaniæ est. Vnde Venafranos. ad amœnitatis autem exemplum. delitiosas posuit ciuitates. [Lacedæmonium) A Lacedæmonijs conditum.

POR.

COELO tonantem credimus Iouem regnare) Famæ, inquit, de Iouis magnitudine credimus, quanto magis de Augusti credendum est, cuius virtutem, & potentiam non audimus, sed videmus? [Adiectis Britannis Imperio, grauibusq́. Persis) Per has gentes ab vltima occidentis plaga, vsque ad orientalem per continuationem adiũxisse imperio suo terras Augustum intelligi vult. [Miles ne Crassi coniuge barbara) Cum magnitudinem rerum gestarum Augusti cõmemorasset,indignatur eos, qui sub Crasso militauerant,oblitos Romanæ virtutis apud Parthos resedisset,turpitudinemq́. captiuitatis æquo animo ferentis. Turpis maritus vixit? & hostium. [Pro curia,inuersiq́. mores Consenuit)sic ordinandum.Et hostium socerum in armis consenuit. Nam illa per exclamationem per medium, quæ est Græce ἀνὰ μέσον illata esse dicuntur, Pro curia inuersiq́. mores: Poëta autẽ hoc cum dixisset ita ne hoc Romanos fecit? O mores q̃ inuersi estis,& ò curia quam indignas res passa es. [Sub rege Medo) Medum suo more pro Parto posuit. [Ancyliorum, nominis, & togæ Oblitus,æternæque Vestæ) Per Ancilia,& Vestem sacram, ac religiones Romanas vult intelligi. Æternam autem Vestam propter ęternos,qui in ara eius coluntur ignes,dixit.[Incolumi Ioue)Mire incolumi Ioue,ac si diceret,stante mundo, incolumi rerum natura. [Hoc cauerat mens prouida Reguli) Ne quis .s. vitam captiuitate speraret, sed potius pro libertate moreretur. [Dissentientis conditionibus Fœdis) Quod captiuos Afrorum noluit pro se reddi. [Exemplo trahenti Perniciem veniens in æuum)Perniciem hinc processuram in futuram tempus, si exemplum tale duceretur. [Si non periret immiserabilis Captiua pubes).i.si non perissent captiui quorum,nemo eorum misereri deberet. [Signa ego punicis Affixa delubris) Hæc verba sunt Reguli dissuadentis, ne permutatio captiuorum fieret. indicat autem indignatione quantum turpitudinis militibus Romanis esset: cum facile se captiuitati tradere viderentur. [Et arua Marte coli populata nostro) Vidi,inquit, pœnos agros suos colere: q agri iam à nobis ante fueram vastati.[Auro repensus).s.acrior Miles redibit?) Ironia: cuius sensus valet: Fortior redibit miles ad pugnam precio redemptus quod significat non posse fortiter in acie stare militem, qui didicerit victum se posse viuere. [Flagitio additis Damnum) Turpitudini,inquit, Romanæ, quæ per ignauiam militum accidit: insuper vos adiungitis damnum pecuniæ, qua eos redimere vultis. [Neque amissos colores Lana refert medicata fuco) (vt lana inquit) medicata.i.infecta,nunquam ad pristinum redit colorem ita miles imbutus vitio captiuitatis non erit fortis. [Et Marte pœnos proteret altero) .i. iterum constitutus ad pugnam hostis prodierit. [Hic vnde vitam sume inscius. Pacem duello miscuit,ò pud. O magna Carthago probrosis Altior Italiæ ruinis) sic vocabatur Carthago magna, quam ait dedecore,& dolis Romanorum altiorem factam. [Fertur pudicæ coniugis osculum,Paruosq́. natos,vt capitis minor, A se remouisse) Affirmatur Regulus cum Romam captiuus deductus esset à pœnis, auersatus vxoris osculum. dicens Inhonestum matrone esse eum, qui sit infamiæ captiuitatis damnatus .i. seruus factus, maritum agnoscere. Bene ergo additum pudicæ coniugis, ne putaret illum ideo osculum coniugis auersatum, quod de pudicitia eius iniquus sensisset.[Donec labenteis consi-

lio

lio p.t.Fit au.nunquã alias da.) Generaliter accipiendum.ſ.qualem ſenteatiam nemo vnquam de ſe tuliſſet.[Et virilem Toruus humi poſuiſſe vultum) .i. ad humum vultum deieciſſe. Virilem autem vultum ad virtutem animi eius,cum hoc faceret, referens dixit. [Egregius properaret exul)Hoc eſt glorioſus,qui ſe exulẽ maluerit eſſe quam cum infamia redimi. & eſt occultum antitheton. Mœrentibus amicis egregium exulem oppoſuit,quæ figura eam vim habet, vt oſtendat ingens miraculum fuiſſe in hoc quòd cum amici pro eo mœſti eſſent ipſe tamen lætus ad hoſtes redierit.[Quam ſi clientum longam negocia)Cum populus,inquit,ei obſiſteret, ne in Africam portaretur, non aliter eos reliquit, quam ſolent principes ciuitatis negociorum dijudicatis iuribus, vel prolatis rebus ocioſa mente vrbem relinquere feſtinantes in prædia ſua.

ASC. COELO tonantem) Quo Auguſti virtutem cœlo æquet Craſſi, & Militum eius, q̃ Barbaris ſeſe dedicerunt incuſat ignauiam, ꝙ Reguli non eſſent virtutem ſecuti, qui Romanos deditos Carthaginienſibus cenſuit,non redimendos,maluit quo potius in duriſſimum ſupplicium reddire,q̃ tam ignauorum redemptionem admittere. Ordo eſt. [Nos credidimus).ſ.diu propter fulmina,& longam perſuaſionem Iouẽ tonantem .i. tonitru potentem,Regnare cœlo,ſed Auguſtus habebitur diuus præſens.i. adhuc inter mortales cõuerſatus.[Britannis).ſ. extra orbem poſitis,hoc eſt Anglis,& Perſis grauibus .i. moleſtis adiectis imperio .i.poſtquã illos adiecerit imperio Romano. quod niſi de vicinis intelligitur,nondum fecerat. [Miles ne) .i. an ne decuit,aut dijs ita viſum eſt, ꝙ miles Craſſi .i. qui ſub Craſſo militauerat, vixit turpis maritus,ſup.cum coniuge barbara.ſ.Perſa,aut Partha? [Et pro,) q.d.ò infamis curia.i.Romanorum militum turmæ,& pro, ſcribunt quidam proh,vt noſcatur interiectio,mores inuerſi, qa qui dominari debebant,inſeruiunt etiam Barbaris,Marſus,& Apulus .i. fortiſſimus quiſque miles Italicus, oblitus Anciliorum .i.inſignium Martis Auctoris ſui nominis.i.famæ,& togæ.i.Veſtis Romanæ, pro qua bracas ferebant apud Medos, & veſtæ.ſ. Deæ æternæ.i.cuius ignis ipſam ſignans,æternus à virginibus ſacratis aſſeruabatur,oblitus dico, Ioue adhuc exiſtente incolumi .i.non deuicto,nec euocato,& vrbe Romana exiſtente incolumi adhuc conſenſit .i. ad ſenectutem vſque libens vixit in armis ſocerorum hoſtium.i.quis hoſtes Romano imperio, ipſis ſoceri ſacti ſunt,ſub rege Medo? q.d.id dedecere maxime.[Hoc cauerat) vt contra maiorum ſuorum inſtituta Craſſium,Craſſiq. militem feciſſe probet, affert Reguli fortitudinem, qui tantum abſuit, vt Barbararum amplexibus irretiretur,vt ne à coniuge quidem Romana,& eadem Caſtiſſima detineri poſſet,quin in ſupplicia rediret. Ordo eſt. [Mens prouida).i.prudens,& futura proſpiciens, cauensq. ne turpitudini ſe præbeat exemplum, Reguli.ſ. Marci Attili, diſſentiens conditionibus.ſ.de permutãdis captiuis à Carthaginienſibus oblatis,fœdis.i.turpibus Romano imperio, & trahentis.i.arguentis,&inferentis exemplo.i.imitatio perniciem.i. graue dedecus vſque ad interitum honeſtatis, & forte imperij. ſi pubes.ſ.Romana captiua.i.quæ permiſerat ſe ab hoſtibus capi,cũ potius mori debuiſſet,non periret.ſ.in manibus hoſtium, immiſerabilis .i. non digna miſeratione,quia ſi illi fuiſſent redempti, alij forte permiſiſſent ſe quoque capi ea ſpe, vt etiam redimerentur.Vt autem in odium captiuorum incitaret animo ſenatus, recitat probra,& dedecora eorundem,vnde ait Poëta ipſe in ſenatu dixit.[Ego vidi ſigna).i.vexilla Romana,& arma Romaria direpta militibus.ſ.Romanis,ſine cæde.i. ſine effuſione ſanguinis, affixa de lubris.i.templis.[Punicis).i.Carthaginienſibus à Pœnis extructis.[Ego vidi brachia ciuium) (ſecundum Mancinelium, Acronem, Porphyrionem, & Landinum intelligendum eſſet de ciuibus Romanis,ſed quia ſeqtur Portaſq. non clauſas &c. maniſeſtũ eſt de Carthaginienſibus loqui præſertim cum quę apud Carthaginem viderit,recitet.vult autem dicere tantum eſſe ociũ Carthaginienſibus,& eos tam parũ formidare Romanos,vt brachijs poſt terga per ocium complicatis,incedant dicamus ergo) .ſ. Carthaginienſium,retorta .i. replicata,& reducta ad lumbos, vbi manus oſcitabundi complicant, tergo libero.i.non timenti ne hoſtis inſtet, & vidi portas non clauſas, & vidi aura populata .ſ.prius,noſtro Marte.i.bello à nobis nequidquam illato,colli.ſ. nunc à Carthaginienſibus colonis.Et tamen cenſetis ſup. talem militem reducendum.[Scilicet).i.ſcire licet cur id faciatis,& eſt amarã ironia miles repenſus auro.i.redemptus auro penſo. ſed pulchre dicitur repenſus auro quaſi in ſtatera poſitus ſit cum auro,& non virtus,ſed moles eius appenſa, redibit.ſ.Romã, acrior .i. magis ſtrenuus,quam priuſquam captus erat,q. d. id non eſſe vero ſimile. & ideo addidit. [Vos additis flagitio) .i. peccato illorum flagitis digno damnum.ſ.auri mittendi in perniciem publis Romanæ tracture,videlicet,inde malum exemplum. [Nec lana medicata) .i. iterum imbuta,& tincta,fuco .i. colore adulterino,& non naturali,refert.i.reſumit colores, amiſſos.ſ.naturales .i.ſicut lanæ candidæ(nam lanarum,vt inquit Plin.nigræ nõ imbibunt colorem)poſſunt imbibere quemuis colorem,ſed illo imbibito,non poſſunt reſumere priſtinum, ſic virtus incontaminata,denigrari quidem poteſt,ſed nõ ad priſtinum nitorem redire. vnde dicit. [Nec vera virtus cum excidis).ſ.animus ſemel, curat reponi.i.reſtitui,ipſis animis deterioribus .i. minus bonis, quam prius. [Si pugnat &c.) Tam videtur Regulo non poſſe fieri,vt q ſe capi permiſerit,fortis redeat,quàm vt cerua ſemel capta & forte elapſa bellicoſa fiat.Vnde ordo eſt.[Si cerua)Animal il.ud timidiſſimum,cuius totum præſidium in fuga eſt,extricata.i.explicata,& expedita.quaſi è tricis,plagis .i. retium chordis, denſis .i. multiplicibus,& fortibus,pugnat.i.efficitur pugnax, ille qui credidit.i.commiſit,ac dedidit ſe hoſtibus perfidis. erit fortis quod vt illud nunquam eueniet. & is qui iners ſenſit lora,i.vincula, lacertis reſtrictis.i.vinctis, & timuit mortem. pro teret.i.penitus peſſundabit Pœnos,Marte.i.bello altero.[Hic).i.huiuſmodi miles. inſcius vnde vitam ſumeret,quia fortiter pugnando non ſedendo,miſcuit duello pacem .i. in pugna pacem orauit. [O pudor ò Carthago magna altior).ſ.effecta probroſis.i.dedecoroſis ruinis Italiæ,quia aliter non fuiſſet victrix.Regulus,inquit poëta,vt.i.perinde ac ſi eſſet minor capitis.ſ.diminutione,quę fiebat dum quis captus,& hoſtium ſeruus efficiebatur:Non enim reputabatur amplius ciuis Romanus donec poſtliminio patriæ reſtitutus eſſet. [Fertur ergo vt minor capitis).ſ. diminutione,aut pęna mulctatus,remouiſſe à ſe oſculum coniugis.ſ. Martiæ,pudicæ .i.tametſi pudicæ,nec ob peccatum repudiandæ,& natos.i.liberos paruos,& toruus.i.truculentus,quaſi taurina fronte,poſuiſſe humi.i. in humum fixiſſe, vultum virilem, donec ipſe auctor firmaret patres .i. ſenatores labentes.i.vacillantes animo,& dubitantes quid nam agerent,conſilio nunquam alias.i.ab alio homine,aut alio tempore dato,quia conſuluerat contra ſalutem propriam pro ſalute patriæ,& ipſe exul egregius properaret .i. feſtinaret redire ad hoſtes.inter amicos mœrentes.i.triſtes. [Atqui) .i.ſed quomodo id fecit. [Sciebat enim quæ).ſ.tormenta tortor barbarus.i.immanis, & externs pararet ſibi.ſ.Regulo tamen.i.nihilominus,ipſe dimouit amicos aut propinquos obſtantes & populum morantem.i.impedientem,& in mora tenentem. [Reditus) .ſ. ad hoſtes, non aliter quam ſi relinqueret longa negocia clientum .i. ſe colentium, & fidei ſuæ ſe credentium, quæ relinquere nollent. [Niſi lite dijudicata).i.deciſa per iudicium tendens.ſ.recreandi animi gratia in Agros Venafranos qui amœniſſimi ſunt, & oleis conſiti,aut Tarentum oppidum etiam ſanè quã amœnum,vbi amœnitate cœli mollia ſunt ouium vellera.[Lacedæmonium) .i. à Phalanto Lacedæmonio conditum.

VEL moriendum, vel vincendum bellatori ſcribit exemplo M. Attilij Reguli, cuius concionantis verba hic ponit atque ipſius viri ingens Encomium. [Pro Curia,inuerſique mores) Inuerſos autem dixit mores(idem,inquit Acron)hoſtium,quia victores erant, non quod iam non eſſent ſub Romano₰ iugo poſiti. Hæc ille. Primum haud quanquam hoſtium ad mores connectendum, ſed ad ſocerorum. Deinde quæ in eiuſdem commentario ſequuntur verba, à me non admodum probantur, atque adeo ea corrupta puto, Porphyrion recte hæc extulit. [Si non periret immiſerabilis. Captiua pubes) Hoc genus carminis in cæſura Penthemimeri perpetuo habet longam apud hũc poëtam ſyllabam, idque ſtudioſe, imò propemodum religioſe obſeruaſſe videtur. Quare ego periret legam. nota eſt figura. pars in fruſtra ſecant. [Vidi ego ciuium Retorta tergo brachia libero) Mirum vero in Acronis Porphyrioniſque commentarijs hæc verba de Romanis militibus expoſita, ſequentia autem de Carthaginienſibus.Secutoſque hos,& Mancinellum,ac Landinum, cum totus hic locus de Carthaginienſibus intelligendus, vt recte Badius in hunc poetam annotauit, quem non priuandum hac debita laude volui.[Sic pugnat extricata denſis Cerua plagis.[Si legerimus ſic,coniungenda ſunt hæc verba ſuperioribus) Si autem,ſi poſterioribus annectemus, In Acrone ambiguam reperias expoſitionem.Et paulò poſt.[Hic vnde vitam ſumeret inſcius)Idem Acron exponit.Hic in bello vt hic ſit aduerbium cum videatur potius pronomen, Illud non minus ineptũ, quam puerile,quod exponit.[Vt capitis minor).i.vt inſanus.Minoratio enim cerebri ἄνοιαν facit.Quæ ridicula ſiue Acronis,ſiue cuiuſdam alterius ineptientis ſint, non opus eſt reuellere, cũ triplex illa capitis imminutio omnibus ſint nota. GLAR.

AD ROMANOS.

Quantum calamitatis inuexerit cõtempta religio probat multis exemplis, & contra, quantum commodi innocentia, & deorum cultus Crassum etiam & Labienum, Antonij legatum, cum toto exercitu deletos à Parthis refert, ob violatam religionem Hinc à maiorum moribus iuuentutem sic degenerasse, quod impune passim adulteria committantur, ex quibus nobis ignauiq; filij nascuntur, sic nati corruptissime educentur Tantum à maioribus nostris degenerauimus, vt qui olim fortissimi, & frugalissimi viri fuerint, nunc autem contra fiat.

Ode VI. Tricolos, Tetrastrophos: Vt, Vides, Vt alta stet niue candidum.

--u---uu-u-
--u---uu-uu
--u---u-u
-uu-uu-u--

Elicta maiorum immeritus lues
Romanæ: donec templa refeceris,
Aedeisque labenteis deorum, &
Fœda nigro simulacra fumo.
Dis te minorem qđ geris: imperas.
Hinc omne principium: huc refer exitum.
Di multa neglecti dederunt
Hesperiæ mala luctuosæ.
Iam bis Monæses, & Pacori manus
Non auspicatos contudit impetus
Nostros: & adiecisse prædam
Torquibus exiguis renidet.
Pene occupatam seditionibus
Deleuit vrbem Dacus, & Aethiops,
Hic classe formidatus, ille
Missilibus melior sagittis.
Fœcunda culpæ sæcula, nuptias
Primum inquinauere, & genus, & domos.
Hoc fonte deriuata clades,
In patriam, populumque fluxit.
Motus doceri gaudet Ionicos
Matura virgo: & fingitur artubus
Iam nunc: & incestos amores
De tenero meditatur vngui.
Mox iuniores quærit adulteros
Inter mariti vina: neque eligit,
Cui donet impermissa raptim
Gaudia luminibus remotis:
Sed iussa coram non sine conscio
Surgit marito: seu vocat institor:
Seu nauis Hispaniæ magister,
Dedecorum preciosus emptor.
Non his iuuentus orta parentibus
Infecit equor sanguine Punico:
Pyrrhumque, & ingentem cecidit
Antiochum, Annibalemque dirum:
Sed rusticorum mascula militum
Proles, Sabellis docta ligonibus
Versare glebas: & seueræ
Matris ad arbitrium recisos
Portare fusteis: sol vbi montium
Mutaret vmbras: & iuga demeret
Bobus fatigatis, amicum
Tempus agens abeunte curru.
Damnosa quid non imminuit dies?
Aetas parentum peior auis, tulit
Nos nequiores, mox daturos
Progeniem vitiosiorem.

ANTONIVS.

Elicta maiorum) Hortatur Romanum populum ad Religionem, ne maior. delicta amplius luat. Dij nanque neglecti malis plurimis Italiam affecerant: Romanorumque exercitus sæpe cladem fuerat passus. Ostendit postea adulterijs fuisse matrimonio contaminata. Inde degeneres natos esse, & à maiorum virtutibus diffidentes, procedenteq. tempore nequiores, vitiosioresque gigni. [Lues) purgabis. [Labentes) Non labentes, per à legendum est, secundus enim pes Iambus esse debet. Si labentes per a legeres Pyrrhichius esset. Labo enim labas prima breui legitur, labor laberijs longa. [Dijs te minorem) ordo est. Imperas ꝙ geris te minorem Dijs, hoc est, quia deos colis. [Hinc) A deorum cultu. [Omne principiũ). s. fuit tibi imperandi. Notandum tñ hic quod i, tollit scandendo, sicut in semiustis, & cetera. [Huc refer exitum) Ad deos etiam finem referto, hoc est cole deos, vt prius, & imperabis. [Hinc oẽ prin.) orta seditione inter Romulum, & Remum, condendæ vrbis, visum est ambobus, vt omnia materno auo permitterent, itaque iussit ille, vt iudices deos facerent vtrum eorum Coloniam deducere, & imperio potiri oporteret, statutaq. eis die sedere ambos iussit separatos alterum ab altero, in quibus vellent sedibus sacrisq. prius quæ viderentur dijs peractis bonas aues obseruare, & vtri prius meliores aues apparuissent hunc dñm esse Coloniæ, hinc Romulus in Palatino Remus in Auentino augurium acceperũt, auctor est Dion. lib. j. vbi Romanas historias tractat. Apparet itaque Rom. à deorum cultu principium habuisse. Romulus inde sacra etiam multa instituit celebranda. *Romuli augurium Remi augurium Romæ initium.* [Iambis Monæses, & Pacori manus) Orodes Parthorum rex Pacorum, & Phraaten filios habuit. Pacoro, Artabazis Armeniorum regis sororem desponderat, quo postea mortuo Phraates patrem Aconito oppressit. Pacori autẽ nuptiæ factæ fuerunt paulò post Crassi mortem, qui dolo oppressus fuerat à Surena ductore exercitus Orodis, erat enim genere, diuitijs, & gloria regi secundus, fortitudine vero, & robore inter Parthos ætate sua ferè primus. Auct. Appian. in lib. Parthic. vbi etiam ait, quomodo Pacorum regis filium magnas Parthorum copias in Syriam ducentem Ventidius circa Cyristum occurrens pepulit, Pacoroq. inter primos occũbente magna strage eos affixit, quod opus inter cetera memoratu digna oẽs fere calamitatis, quas Romani sub Crasso pertulissent, vindicta sustulit. *Orodes. Pacorus. Phraates Surena.* Iã bis post Crassi mortẽ Parthi duce Labieno, qui Pompeianarum partium fuerat, in Syria, vicerunt Didiũ Saxani M. Ant. legatum, inde vniuersam eam prouinciam occuparunt, quod Liu. scr. cxxvij. *Labienus ...di Saxa. Monæses* [Monæses) in Appian. Muneses, scribit enim cum Phraatem Orodem patrem intermisiet, regnumq. sibi vendicasset plurimos Parthorum aufugisse, ꝙ quæ Monæses vir clarus, & potens ad Antonium pariter fuga peruenit. fortunam suam Themistocli assimilans, deinde permittente Antonio iterum Phraatæ regi inhæsit. [Non auspicatos contudit impetus) In lib. Parthico scribit Appianus hoc pacto Ferunt die illo Crassum non (vt Romanis imperatoribus mos fuit) purpurea ornatum veste, sed nigra indutum processisse, eamque cum animaduertisset, immutasse, ex signis etiam nonnulla velutí infixa vix imago labore ab auferentibus trahi potuisse, qua ex causa irridens Crassus agmen properare iussit &c. [Non auspicatos) Consulante quam in expeditionem iret capere auspicium solebat, non auspicatos ergo .i. infelices, & quasi auspicijs repugnantibus. *Non auspicatus.* [Et adiecisse) ordo est: Et renidet adiecisse torquibus exiguis prædam. [Renidet) Gaudet. [Prædam Romanorum) .s. [Torquibus). s. eorum, qui exigui erant. [Seditionibus) Habitis certe inter Cæsarem, & Pompeium, & tunc inter Augustum & Brutum, ac Cassium, & Sex. Pompeium, postea cum M. Antonio, de quibus late Suetonius. [Dacus) Dacorum incursiones Augustus coërcuit tribus eorum ducibus cum magna copia cæsis. [Aethiops) Aegyptios intelligit, qui cum Cleopatra, & M. Antonio cum Augusto pugnarunt apud Acciũ. [Hic classe formidatus) Cleopatra.n. & Antonius duxerunt in Augustum naues pugnaces quingentes, vt scribit Plutar. contra quas pugnauit Augustus nauibus. ccl. de quo latius Epo. ix. [Fœcunda culpæ) Plena sceleris, ostendit adulteria fuisse primas scelerum causas.

sis.[Nuptias)Coniugia. [Motus doceri) arguit puellarum praua, & vana studia. [Motus Ionicos) Græcos, & lasciuos saltus. Iones enim primi id genus inuenerunt. Iones autem Athenas profecti sunt, vt scribit Plin. lib. v. F ngitur artubus componitur ad gestus. [Incestos) Inhonestos, & turpissimos [De tenere vngui) ab ipsa tenella ætate. i. ab ipsa infantia iungit se coitus suis, etiam consanguineis. [Mox deinde vbi nupta est Iu.) vel suo viro, vel iuniores .i. grandiores, si volueris ad superiora respicere, nam in infantia coeuns hæserat. [Inter ma. vi.). i. inter ipsas nuptias, & conuiuia nuptialia. [Neque eli.) Ostendit q̃ adulteria cōmittebant non clam remotis luminibus, sed palam quoque et viro iubente, sicq. damnat maritos simul, de quibus & Iuuen. ait. Doctus, & ad calicem vigilāti stertere naso, &c. [Iussa) Vel à Cupidine, vel amatore, vel ipso viro. [Institor) Mercator aliquis. [Magister) Rector & gubernator. [Dedecorum) Adulteriorum. [Preciosus) Multa enim pro coitu impendebat, iccirco facilius vir assentiebatur. [Non his iuuen.) Ostendit degenerasse Romanos ex adulterijs, propterea nequiores esse. [Infecit equor sanguine Punico) Cn. Duillius consul, in Sicilia aduersus classem Pœnorum prospere pugnauit. Luctatius finem bello imposuit, de qua re videto latius Ode xij. lib. ij. [Pyrrhumq.) De Pyrrho rege Epirotarum intelligit, qui auxilio Tarentinorum bellum Romanis intulit. Cumq. Romanos aduersus vulneribus occisos videret. Ego, inquit, talibus militibus breui orbem terrarum subigere potuissem, ab Curio, & Fabritio superatus Tarentum profugit, tum in Greciam regressus, dum Argos oppugnaret, ictu regulæ obijt, plura etiam Plin. de viris Illustr. [Antiochum) Is Syriæ rex nimia opum fiducia bellum Romanis intulit naualiprælio, cui Hānibalem præfecerat, ab L. Aemilio Regillo superatus est, inde cum L. Scipione conflixit, victus & vltra Taurum montem relegatus à sodalibus excisus est, plura quoque Plin. [Sed sup. infecit æquor sangui. Punico mascula) Dura non effœminata. [Vt nunc er.). i. Horat. tempore. [Sabellis docta ligonibus) Sānites Italiæ populos, Sabellos etiam Græci dixerunt, vt scr. Plin. lib. 3. Romulus præterea agriculturam, & militiam suis reliquerat, vt late ostendit Dion. [Fustes) Virgas, & palos pro ignibus. [Agens) Ipse Sol ducens. [Abeunte cur.) Solari curru terras subeunte. [Tempus amicum). i. gratam noctem, fessi enim quiescunt noctis munere. [Damnosa quid) Ouid. quoq; ait. Tempus edax rerum tuque inuidiosa vetustas. Omnia destruitis &c.

ACRON.

DELICTA maiorum) Peccata Romanorum. [Refeceris) Instauraueris, vt Virg. Semper enim refice, ac ne post amissa requiras. Anteueni. [Fœda) aut inculta, aut per nimiam vetustatem sordentia. [Dijs te minorem quòd geris imp.) Hoc est, quanto te minorem dijs geris, tanto latius imperas, nam cultu deoꝝ Romam creuisse refert & sumpsisse principium à deoꝝ cultu, eādem suadet felicitatem debere vsque ad exitum custodire. [Hinc omne principium) Hoc est tradita persuasione sumptum est quia aiunt pœnas in posteros expertes sæpe differri, quas maiores effugerūt, ita eos non sua, sed maiorum culpa percelli. [Dij multa neglecti dederunt Hesp.) Frequenter enim Romani duces non addicentibus auspicijs dimicantes grandi exercitus clade superati sunt. [Iambis Monæses, & Pacori manus) Monæses, & Pacorus reges Persarum fuerunt aduersus quos Romani contra numinum voluntatem pugnauerunt infeliciter. Bis autem Parthos victoriam retulisse ob hoc dixit, quia ante Crassum, & post Didiū Saxam cum exercitibus suis occiderunt. [Non auspicatos) Incomitatos dijs contemnētes auspiciorum necessariam veritatem. [Et adiecisse). i. ex præda Romanorum torques suos pondere auxisse victores. [Renidet) Splendet, eo q̃ reparati torques, & maiores facti ipsa natiuitate fulgerent. [Penè occup. seditionibus Deleuit vrbem) Occupatis enim ciuili bello Romanis data est occasio hostibus commouendi bella, & Aegyptijs, quos Poëta Aethiopias appellauit, propter bellum Cleopatræ. [Dacus) Germanus, vt, Aut coniurato descendens Dacus ab Istro. [Fœcunda culpæ secula, nuptias primum inquinarunt) Secula etiam sanctum matrimoniorum fœdus per adulteria asserit corrupisse inde fieri, vt inutiles consilijs publicis, & probis actibus generentur. quidam enim volunt ipsum Augustum tangi his versibus, q alienam coniugem tulerit, & genus bonum patris sanguini alieni coitus admixtione polluerit. [Ionicos) Græcos, ipsi. n. primi saltationem, membrorum gestibus inuenerunt vnde postea Pantomimi facti. [Et fingitur artu) Componitur, vt & corpora fingere lingua, significat aūt per hoc institui meliores saltus. [De tenero meditatur vngui). i. ab imatura, & prima ætate. Meditatur autem exercet, vt Virg. Nec iam furtiuum Dido meditatur amorem. [Inter mariti vina) aut in ipsis nuptijs, aut inter domestica conuiuia. [Impermissa) Interiassata. [Gaudia) Voluptates ... hic impatientia incestus ostenditur. [Luminibus remotis) ... dis, faculis ad admittendum etiam en obscuritate procurata. hoc est remotis lucernis. [Sed iussa coram) Aut a libidine au... corruptore, vt Iuuen. Doctus spectare lacu... ar. Doctus & ad ca... vigilanti stertere naso. [Institor) Mercator. [Dedecorum precio sus emptor) Incestum. [Non his iuuentus orta parentibus) Tanquam non legitimis contempti nuptijs fuerint nec ex huiusmodi nati hominibus illi Romani, qui omnes vicerunt. [Infecit æquor sanguine Punico) Luctatium significat, qui naualibello apud Siciliam cum Hannibale multa cæde Pœnorum pugnauit. [Pyrrhumque) Pyrrhus Epirotarum rex Antiochum auxilijs adiuuans, victus est à Romanis cum ipso Antiocho rege Syriæ, à quo & ciuitas nomen accepit. [Antiochum, Annibalemque dirum) aut crudelem, aut pugnacem, qui ab Africano ad vltimum victus est. [Sabellis) aut Sabinis, aut Marsis, vt, Dentesq. Sabellicus exacuit sus. Mascula fortis, robusta. [Versare glebas) arare, vt Virg. Ante supinatas Aquilonio g. [Et seueræ Matris ad arbitrium recisos) Bene & moraliter simplicitatem, & patientiam laboris in iuuenibus per hanc commemorationem ostendit, eo quòd ita se subdant imperijs matrum, aut ad earum operentur arbitrium, vel quia hæc rusticis est consuetudo, vt post laborem cum linguis ad matres suas reuertantur. [Seueræ) Castæ. [Sol vbi montium) Vt Virg. Et Sol crescentes decedens duplicat vmbras. [Bobus fatigatis) Vt Virg. Aspice aratra iugo referunt suspensa iuuenci. [Amicum) Gratum laborantibus. s. ob capescendā quietem. [Damnosa quid non) ac si diceret, cuncta in peius ruunt, eo quòd nihil æternum sit, sed processu temporum omnia in peius labuntur. Vnde dictum est. Nihil est enim opere & manu factū, quod non conficiat, consumatque vetustas. [Tulit nos peiores) Nequitiam parentum dicit augeri in posteros. [Mox daturos) Nos. s. aliaturos peiores filios.

PORPHYRIO.

DELICTA maiorum immeritus lues) Hoc ex tradita persuasione scriptum est, qua aiunt pœnas posteros expendere sępe, quas maiores effugerint. [Donec refeceris) pro donec reficias. [Hinc omne principium) Subaudiēda est extrinsecus particula, Habes, & est sensus. Hinc principium imperij habes, q̃ deos colas ergo vt imperium perseueret, perseuera deos colere. [Iambis Monæses, & Pacori manus) Hi Parthorum reges fuerunt, bis autem Parthos retulisse de nobis victoriam dixit, quia & Crassum antea, & tum Didum Saxum cum exercitibus occiderant. [Et adiecisse prædam Torquibus exiguis) Et præda, quam nobis detraxerunt, torques suos exiguos ante amplasse gaudent, hoc enim nunc significat Renidet. [Penè occupatam seditionibus Deluit vrbem Dacus) Seditionibus, inquit, districtum P. R. ex occasione penè barbari deleuerunt. [Fœcunda culpæ secula) Nostra. s. nuptias primum inquinauere, per nuptias inquinatas vult ostendere nos ex ipsa culpa progeneratos, ac merito nihil rectū in vita facere. [Hoc fonte deriuata clades, In patriam populumq. fluxit) Turpes, inquit, coitus, Fœminarum descendunt in liberos quoque, deinde remp. [Motus doceri gaudet Ionicos). i. molles saltus, quos primi Iones inuenerunt. [Et fingitur artubus) artubus legendum, quia non venit à nominatiuo artes, sed artes, significat autem p molliores saltus puellas discere turpes & libidinosos motus rerum venerearum. [De tenero meditatur vngui) Hoc prouerbium de græco est, quod dicunt ἐξ ἁπαλῶν ὀνύχων, quod significat à prima infantia. [Neque eligit, Cui donec impermissa raptim) Sensus. Neque occasione extincti subito in conuiuio luminibus properat adulter post interuallum occulte. s. facere non permittente tantum marito, sed etiam iubēte. [Dedecorum preciosus emptor) Qui dedecora. i. adulteria magno precio emit. [Non his iuuentus orta parentibus infecit æquor sanguine) Melioribus, inquit, fuit orta parentibus iuuentus illa apud antiquos nostros, quę bella Punica pro patria, & naualibus prœlijs gessit. [Sed rusticorū mascula militum Proles) Hodieq. ex rusticis milites lecti meliores habentur. [Seueræ matris ad arbitrium recisos Portare fustes) Mire simplicitatem, & patientiam laboris in iuuenibus per id ostendit, q̃ etiam matrum poteſt ait se subijcerent, cum & ad arbitrium earum operarentur. [Amicum Tempus agens) amicum laborantibus. s. etiam amicum ob capescendam quietem. [Damnosa quid non imminuit dies?) hoc ideo dicit, quoniam videntur omnia per processum temporum in deterius labi. [Aetas parentum peior auis, tulit Nos nequiores, mox daturos Progeniem vitiosiorem) Damnosam rem mira facilitate, & breuitate successu temporum in deterius labi.

ASC. DELICTA maiorum &c.) Sanctæ hor atur ad religionem, & templorum instaurationem dicens. [O Romane, tu lues).i.persolues,& purgabis.[Immeritus).i.non omnino immeritus, non tamen penitus immeritus,quia parentum vitia si a filijs continuantur, fiunt ipsum propria, solet etiam Deus nonnunquam filios propter parentes temporaliter affligere,& in peccato originali(nisi per baptismum deleatur) etiam in æternum. [Delicta maiorum).i.progenitorum tuorum. [Donec refeceris templa,& ædes deorum lab.).i.decidentes, & ruinam facientes. [Et simulacra).f.deorum. [Fœda).i.immunda. [Fumo nigro).f.ex negligentia cultus. Tu imperas quod .i. quia geris .i. fateris in gestu & moribus tuis te minorem dijs,quia seruire Deo regnare est. Cuius agi frænis, & obtemperare præceptis summa libertas est. [Omne principium).f.Romani imperij,est sup. hinc.i.ex religione, & deorum cultu refer hunc exitum.i.finem. [Dij mul.ne.) Cõmemorat mala, quæ ex neglecta religione prouenerunt Italiæ,dicens dij neglecti dederunt Hesperiæ.f.magnæ,hoc est Italiæ,luctuosæ propter mala. [Multa mala).i.incommoda. [Monæses).i. princeps ille Parthorum,& manus .i. exercitus, Pacori filius ipsius Orodis Parthorum regis, contudit iambis, quia semel sub Crasso, & semel sub Didio Saxa. [Impetus nostros).i. Romanos non auspicatos .i. sine felici auspicio contra morem initos, & renidet .i. (secundum Acronem) splendet, secundum Mancinellum, & Porphyrium, gaudet, quasi gestiens, adiecisse torquibus exiguis .i. quos prius exiguos habuerat, sunt autem in torti annuli,aut cycli ferè ex auro de collo equitum auratorum dependentes prædam .f. Romanis detractum (legendum est secundum Philologum) Monæses. [Dacus,& Aethiops).i.Aegyptius vicinus Aethiopiæ,deleuit penè.i.quasi, vrbem.f.Romam. [Occupatam seditionibus).i.bellis intestinis hic.f.Aethiops formidatus classe. [Ille melior).i peritior sagittis missilibus.i.emittendis,seu manu,seu arcu. Secula fœcunda culpæ.i.plena sceleris,vnde Iuuen. Omne in præcipiti vitium stetit &c. [Inquinarunt).i.polluerunt. [Primum nuptias).i. coniugia, quod etiam primum vitium in mundo fuerat secundum Iuuen. Sat. vj. Viderunt primos argentea secula mœchos, & inquinarunt genus, quia adulterio procreati degeneres effecti sunt. [Et domus).i. familiaris,qa qualis pater,& mater familias talis ferè familia est. [Et clades).i. calamitas, & pestis inquinationem secuta fluxit in patriam,& populum. [Deriuata hoc fonte).i.hac origine adulteriorum. Nam virgo matura gaudet iam doceri motus Ionicos).i. saltatione Ionum, & ceterorum lasciuorum, de qua re Cœlius lib. iiij. cap. x. Ioniam legimus omnium primam vnguentis delibutam ornatamque corollis in conuiuio decubuisse. Mensæ quoque secundæ insigne luxus irritamentum non aliunde irrepsisse videntur, vt minus mirer Sybaricas luxuriæ mancipatos (sicuti Saidæ monumentis proditur) inter mortales cunctos Iones eximie colere ac exosculari assueuisse, quod inter Græcos mollitie præsigne maxime forent, vide ibidem,& alia loquitur autem de Ionia in Asia, adeo molli, vt in comicis Græcis Ionicum pro molli delicato. & delicato positum inuenias. [Et fingitur).i. componitur. [Artubus).i. vt artus habeat compositos ad gestus, aut (vt in Eunucho dicitur) quas matres student esse demissis humeris. [Et me. iam nunc).i.adhuc puella,& in domo paterna. [De vngui tenero).i.cum adhuc teneras habet vnguiculas (vnde Græci volentes à primis annis dicere, dicunt à teneris vnguiculis, vt auctor est Cic. in Epist. j. [Amores incestos).i.non castos,& adulterinos,& querit mox .i. statim vbi matrimonio tradita est. Adulteros iuniores quam si maritus,aut inter adulteros eos,qui ceteris iuniores sunt, id autem facit. [Inter vina mariti) Quod nefandum est,sed matrem imitatur. [Neque eligit).i. despicit. [Cui donec raptim).i. celeriter & furtiue. [Gaudia impermissa).i. coitum. [Luminibus remotis).i. post quam lumina sint remota, & interdum à scientibus adulteris extincta.[Sed iussa coram).f.marito.i.in præsentia mariti iussa ab ipso,aut adultero surgere,& in cubiculum rem habituram discedere,surgit. [Non sine conscio).i. conscio, & consentiente marito, vnde Iuuen. Doctus spectare lacunar. Doctus, & ad calicem vigilanti stertere naso. Id autem corruptissimorum indicium est morum. [Seu).i. siue. [Institor).i. negociator. [Aut mer.) seu magister.i. nauarcha,seu (vt dicunt) patronus nauis Hispaniæ,vocat sup.eam. [Existens preciosus emptor) Quia Multum pecuniæ, aut merces illi pro stupro dat, quamobrem maritus patitur.[Dedecorum).i.probrorum,& vitiorum,est enim vtrique dedecori,& vitio dandum,tam emptori,quam venditori talis mercis. [Non iuuentus orta his).i. huiusmodi tam corruptis,& infantibus parentibus. [Infecit æquor sanguine puni.).i.Pœnorum illic occisorum.[Et cecidit).i.percussit,licet non occiderit. [Pyrrhum).i. regem Epirotarum, de sanguine Aeacidarum, quem ab animi nobilitate Cic. lib. j. Off. laudat. [Et Antiochum regem Syriæ ingentem).i.valde potentem. [Et Annibalem ducem Carthaginiensium dirum).i.crudelem,& execrabilem. [Sed pubes mal ula).i. virium,militum rusticorum. [Docta vertare ligonibus).i.bidentibus, & ceteris instrumentis agri colendi [Glebas).i. globos pinguis terræ. [Et portare fustes).i.contos, & perticas recisos. [Ad arbitrium matris seuere).i.rigidæ,& non mollis,nec adulteræ. [Vbi).i. postquam. [Sol mutaret).f.occidendo vmbras montium, quia vmbræ mane sunt ad occidentem,& vespere ad orientem,quia semper oppositæ Soli. [Et demeret bobus iugum).f.oratione longa.[Fuga).f.aratrorum. [Agens).f.Sol. [Curru abeunte).i.occidente. [Tempus amicum).i. fatigatis labore,& æstu,tam bobus quam eorum actoribus,supp. infecit æquor &c. [Quid dies).i.tẽpestas.[Damnosa).i.multi damni afferre solita. [Nõ imminuit?) q.d.nihil non imminuit,hoc est omnia imminuit.[Aetas parentum).f.nostrorum. [Existens peior auis).i.ætate auorum. [Tulit).i.protulit nos. [Nequiores).i.minus valentes. [Daturos).i. progenituros mox progeniem vitiosiorem? quam, scilicet nos sumus.

GLAR. QVÆRELA est poëtæ incorruptos sui seculi mores, quorum causam ait adulteria esse. [Hinc omne principium) Pro syllaba longa quæ cæsuram facere, debebat poëta ponit duas breues, quod semel duntaxat fecisse inuenitur in hoc genere carminis Mancinellus non recte putat in elidi scandendo. Sed hic operæprecium est notare quali racemator fuerit Acron: Nam q̃ verba Porphyrio ad primum carmen huius Odes ponit, & apte & venuste eadem Acron in suum commentarium sub legit, huic carmini annectens, nihil sanè proposito congruentia. [Infecit æquor sanguine Punico) Luctatium (inquit idem Acron) significat, qui nauali bello apud Siciliam cum Annibale multa cæde Pœnorum pugnauit. Hæc ille quidam emendare hoc volentes,pro Annibale substituerunt Hamilcarem. Sed ex Polybio lib. j. pater Hannone restituendum. Hamilcar enim terra bellabat: Hanno mari. Verum vt id librariorum vitio factum esse concedamus,ita quod statim subnectit idem,non videtur codicum errore scriptum. Pyrrhus,inquit,Epirotarum rex Antiochum auxilio adiuuans victus est à Romanis,cum ipso Antiocho rege Syriæ. Hic mire historiam confudit Acron,cum Pyrrhi bellum centum prope annis præcesserit Antiochi bellum. [Sabellis docta ligonibus) Sabinis aut Marsis idem Acron exponit. Hoc prius facile concedam, nam, & Seruius in tertium Georg. ad illud Virgilij. Dentesq. Sabellicus exacuit sus exponit Sabinis, quanquam ex Plinio lib. iij. cap. xij. Samniticus mallim. Sed fortassis ideo hoc admittitur quod Samnites à Sabinis originem habere dicuntur. Verum illud alterum de Marsis non video quare addiderit Acron de hoc fine Epodon latius differemus.

IAM bis Monæses,& Pacori manus) Eadem ratione qua Acinaces,pro Acinacis,Monæses pro Monæsis iussi imprimere. Nã græce μοναίσης dicitur,& est Moneses rectus. Construitur autem sic. Iam Monæses bis contudit impetus nostros non auspicatos, & manus Pachori.f.bis contudit. Quod si genitiuum esse quis voluerit, & dicatur Monæsis, erit sis breuis, quòd solet euitare Horatius,licet penthemimere defendi possit.

AD ASTERIEN DESIDERIO Mariti mœstam.

Consolatur Asterien, Gygis familiaris sui vxorem,dolentem ob mariti absentiam.promittitq; illum rediturum cum nactus erit ventum opportunum,interim bene speret,& se gerat modeste neque patiatur sibi a quoquam imponi,quo pudicitiam violet,sed castissimo marito fidem seruet, qui nullis blanditijs potest ad adulterium sollicitari.

Ode VII. Tricolos, Tetrastrophos: vt,

Quæ multa gracilis te puer in rosa.

---vv--vv-v-
---vv--vv-v-
---vv-v
---vv-v-

Quid

VID fles Asterie, quem tibi candidi
Primo restituent vere fauonij,
Thyna merce beatum
Constantis iuuenem fidei
Gygen? ille notis actus ad Oricum
Post insana capræ sidera frigidas
Nocteis, non sine multis
Insomnis lacrymis agit.
Atqui sollicitæ nuncius hospitæ
Suspirare Chloën, & miseram tuis
Dicens ignibus vri,
Tentat mille vafer modis.
Vt Prœtum mulier perfida credulum
Falsis impulerit criminibus, nimis
Casto Bellerophonti
Maturare necem refert.
Narrat penè datum Pelea Tartaro:
Magnessam Hippolyten dum fugit abstinens:
Et peccare docenteis
Fallax historias monet,
Frustra. nam scopulis surdior Icari
Voces audit adhuc integer. at tibi,
Ne vicinus Enipeus
Plus iusto placeat, caue.
Quamuis non alius flectere equum sciens
Aeque conspicitur gramine Martio:
Nec quisquam citus æque
Tusco denatat alueo.
Prima nocte domum claude: neque in vias
Sub cantu querulæ despice tibiæ:
Et te sæpe vocanti
Duram, difficilis mane.

QVID flet Asterie) Gyges maritus Asteries nauigauerat hinc illa fletu macerabatur, scr. Hor. eam id agere non debere. Ille.n primo Vere diues redibit. Hortaturque ipsam ad honestatem seruandam cum Gyges etiam vir suus castissime degat. Aesterie id nomē fictum est ἀστὴρ.n. stella dicitur. ἀστέριος stellatum. [Quid fles) Ordo est. O Asterie quid fles Gygen iuuenem constantis fidei, quem candidi Fauonij primo Vere tibi restituent beatum. [Thyna merce Primo Ve.) Primus verni temporis dies extat septimo Idus Feb. habetque dies xcj. Auctor est Varro lib. j. de re rust. [Candidi Fauonij).i. sereni Fauonius.n ventus occidētalis est tepidus, & siccus, vt docet Plin. lib. ij. septimo autem dus Februarij Fauonij spirare incipiunt. vt docet Columella lib. xij. [Thyna merce) Thynos oppidum est Ciliciæ, vt docet Plin. lib. v. Et Str. lib. xij. scr. Thynos vicinos esse Bythynis. [Beatum) Diuitem. [Fide) Pro fidei, sic etiam bis Naso. ait nanque lib. iij. Metam.

Prima fide, vocisq; rata tentamina fugit.

Et lib. vj. Vtq. fide pignus quippe antiqui dicere solebant, huius fidei, & huius fides: huius acie & huius acies: quam tem, & Prisc. & Gel. latius docent. [Ille notis) Ordo est. Ille Notis actus ad Oricū post insana sidera Capræ &c. [Notis) Austris, qui humidi sunt. [Oricum) Mela de Epiro scribens sic ait. Vrbium prima est Oricum, secunda Dyrrhachium, Epidānos ante erat Romani nomen mutauere quia velut indamnū iuris omnem id visum est, vltra est Apollonia. [Post insana sidera capræ).i. post tempestatem, Heniochus, quem nos latine Aurigam dicimus (vt scribit Higin.) vna manu vt lora tenens figuratur, cuius in humero sinistro capra, in manu autem duo Hœdi stellis formati dicuntur, habet præterea stellam vnam in capite, in vtroq; humero vnam in manu duas, quæ Hœdi appellantur. Vtque Plin. lib. ij. ostendit, Hædorum exortus, tempestatem inducunt. Verum hic poëta de Capra stella intelligit, ait enim lib. xij. Col. ꝙ xv. Cal. Ian. Capra occidit mane, & tempestatem significat. [Frigidas) Quia solus cubat. hinc ait illa. Non ego deserto iacuissem frigida lecto. [In somnis) Vigilans. [At qui Sollicitæ) Ostendit Gygis continentiam, vt facilius eadem Asterien persuadere possit. Est autem ordo. At qui vafer nuncius sollicitæ hospitæ, dicēs Chloën suspirare, & miseram vri ignibus tuis vafer tentat.s. Gygen mille modis. [Sollicitæ) Anxiæ propter amorem quidem. [Hospitæ).s. Chloës. [Ignibus tuis).i. tui viri Gygis, quo etiam tu vreris. [Vafer) Vafrum, inquit Nonius, est calidum, quasi valde Afrum, & Vrbanum. [Vt Prœtum) Ordo est. Refert vt perfida mulier falsis criminibus impulerit Prœtum credulum maturare necem. Bellerophonti nimis casto. Bellerophontes autem Glauci regis Ephyre filius fuit formosissimus, hinc Schenobœa Prœti regis vxor apud quem ille degebat, eum attentauit, promittens regnū coniugi sui, qui cum tenuisset, accusatus ab illa est regi, quod ei vim inferre voluisset, tandem iccirco multa subire pericula coactus est, cumque victor semper fuisset, gratiam meruit apud patrem ipsius Schenobœe, quare ipsa furore, & ira ducta sibimet mortem consciuit. Scribit ea Higinius, & Hom. in suis lib. vj. Il. vbi non Schenobœam, sed Antheam Prœti vxorem appellat. [Pelea) Peleus Aeaci filius, Achillisque pater fuit. Demum cum fratrem Phocum occidisset, in exilium ab ij: seuera patris iubente iustitia vnde ad Magnetas abijt, vbi ab Acasto fraterna cæde purgatus est, hæc & plura habentur lib. xj. Metamorphosæ. Addunt alij eo tempore Hippolyten Acasti vxorem Pelei amore ducta, Peleum attentasse, illamque noluisse obsequi, quare irata mulier falso Peleum viro insimulauit, hinc Acastus credulus illum inermem reliquit in Pelio monte, vt Centauris opprimeretur, quod esse non potuit, nam Chirō illi auxiliatus est, inde collecto exercitu Peleus Acastum regno priuauit vxoremque supplicio affecit. [Magnessam Hippolytem) Hæc erat Acasti vxor. Magnesia aūt regio est Thessaliæ annexa vt scr. Pli. lib. 4. [Historias docentes peccare) Qualiter historia Bellerophontis, & Pelei fuit, plura enim exempla, nuncius ille fallax narrabat, quo Gygen ad amorem Chloës traheret. [Icari) Maris Icarij Integer cōstans. [At tibi) Asteriem commonet vt viri exemplo constans sit vsque. [Quamuis) Ordo est. Quamuis non conspicitur alius atq; sciens flectere equum in gramine Martio. [Aeque) Ita. [Gramine Martio) In campo Martio, vbi Tyrones exercebantur, de qua re legito latius lib. j Ode viij. [Nec quisquam) Ordo est, Nec quisquā æque citus denatat alueo Tusco .i. Tyberino fluuio, qui Tusciā à Sabina diuidit. Post certamen in campo Martio habitum. Tyberim innatabant: vt, quando flumina alia hostibus imminentibus tranatare natando possent, de quibus legito Vegetium. [Alueo) Alueus fluuijs fossa dicitur. [Querulæ tibiæ).i. sonoræ, vel conquerentis, vt facilius alliceret.

ACRON.

QVID fles Asterie) Ad Asterien amici sui coniugem scribit, & eam solatur Gygis mariti sui amore mœstam, monens, vt custodiat castitatem, nec alterius adolescentis blanditijs, aut spe capiatur, dum maritum sperare debet primo Vere rediturum. Ordo est Asterie quid fles Gygen.i. iuuenem constantis fidei? quem restituent tibi primo Vere candidi Fauonij, Thyna merce beatū. [Quem tibi can.) Sereni prosperi, iste enim ventus verno tempore frequentius flat. [Thyna) Bithyna. Quidam.n. volunt Thynā ciuitatem vicinam Bithyniæ dictam Ponto confinem, quidam Thynum, piscem magis intelligendum suadent. [Ille Notis) Notos pro ventis posuit [Ad Oricum) Ciuitas Ciciliæ, vt Aut Oricia Terebintho. [Post insana Capræ sidera) Hædos videtur significare, quorum ortus, & occasus concitat tempestates, de quibus Virg. Pluuialibus Hædis, & alibi. Hædorumque dies seruādi. [Frigidas nocteis) Duplici modo accipi debet, vel propter hyemem quæ peregrinantibus acerbior semper videtur, vel propter solitudinem: quia sine suis erat, & velut abstinens frigebat. [Insana) Tempestuosa. [Insomnis) Velut vxoris amore non dormiēs, vt nec vnquā soluitur in somnos. [At qui sollicitæ nuncius hospite) Gygen à Chloë hospita sua dicit adamantū, quam cōtemni dicit pro dilectione, vel desiderio vxoris absentis, quem etiā per internūcios terret ita eum pro castitate moriturum, sicut hi quorum inferius exempla commemorat. Ordo est. At qui vafer nuncius sollicitæ hospitæ tentat illū modis, dicens suspirare miseram Chloën, & vri tuis ignibus, & refert. vt perfida mulierem impulerit Prœtum credulum falsis criminibus maturare necē nimis casto Bellerophonti. [Tuis ignibus) Quia etiam tu vreris, .i. tui mariti amore. [Vafer) Ad suadendum callidus, & astutus, siue malignus, qui nitebatur continentiam superare. [Vt) Quemadmodū mulier perfida Sthenobœa, siue Antia vxor Prœti quàm commemorat amore Bellerophōtis hospitis inflammatam, qui dum voluptati eius consentire noluisset, in adulterij

crimen vocatus est, quod exemplum ad acquiescendi terrorem significat à suadente propositum, nec eadem continenti & ipse periclitetur. [Narrat pene datum Pelea) Peleus adamatus est ab Hippolyta Acasti vxore, quae dum despiceretur ab eo, questa marito est se stupri compellatam, indignatus Acastus Peleum duxit inuitatum gratia venandi in Pelion, ibique eum inermem reliquit, a Centauris perimendum, qui seruatus, à Chirone collecto exercitu euertit Acasti regnum, & Hippolytā supplicio merito satis affecit. Ordo est. & narrat Pelea penè datū Tartaro, dū abstinens fugit, Magnessam Hippolyten & fallax frustra monet historias docentes peccare. [Magnessam Hippolyten) Magnes Thessaliae ciuitas est, qui pro discretione Hippolytes Caucasiae cōmemorat, & Amazoniae vxoris Thesei. [Et pecc. doc.) Et alias subauditur, quia & hae quas supra dixit, reliquerant exempla peccandi. [Surdior) Metaphora a nauigantibus, quod ita amantis non audiret preces, quemadmodum si a periclitantibus rogentur scopuli, vt est, sed nullis ille mouetur Fletibus, aut voces vllas tractabilis audit. [Adhuc integer) Adhuc contemnens eam quasi eum demonstret trahi posse in posterum, si diutius immoretur. [Enipeus) Nomen vicini petulantis. [Plus iusto) Plus aequo, vel nō pro forma, sed pro libidine. Nec plus placeat, q̄ debet vicinus quod prius commemorando mariti honestatem sua det, vt illud seruataq. serues Troia fidem. [Quamuis non alius) Ordo est: Quāuis non alius aeque cōspicitus flectere aequum in Martio gramine, nec quisquam aeque citus denatat Thusco alueo. [Gramine Martio) In campo Martio bellicis artibus exerceri consueuerat Romana iuuētus, quibus ita Enipeum ceteros praeire dicit, vt merito amari possit si pudicitiae custodia non resisteret. [Despice) Deorsum aspicias, hoc est nec ad voluptuosus cantus, nec amantis preces permota despicias.

POR. QVID fles Asterie) Hac Ode consolatur puellam desiderio coniugis sui moestam, & simul monet, ne alicuius adolescentis blanditijs, aut spe ipsa capiatur, & est ordo. [Quid fles Asterie Gygen quem tibi restituent Fauonij primo Vere, Thyna merce beatum, Bithynij iuncti sunt Thynis, vtraque autem gens Ponto confinis est. [Ille Notis actus ad Oricū) Notis pro quibuslibet ventis positum est. [Post insana caprae sidera) Haedos videtur significare, quorū ortus, & occasus concitant tempestates, horum etiam Virg. meminit dicens. Quantus ab occasu veniens pluuialibus Haedis verberat imber humum. [Frigidas) Duplici modo accipe, & pp hyemem qua peregrini retinētur, & pp solitudinē. [Atqui sollicitae nūcius hospitae) Dicit Gygen ab Hospita Chloë amari & ab ea nuncium amoris ad eum mitti. [Et miseram tuis dicens ignibus vri) Tuis ignibus, quibus ipsa tu vreris .i. mariti tui amore. [Tentat mille vafer mo.) Vafer nuncius .i. callidus ad suadendum. [Vt Proetum mulier perfida cr.) Sthenoboeam signat Proeti vxorem, quae Bellerophontem hospitem amauit, & non consentientem sibi adulterum criminata est. [Maturare necem) Refert nuncius Gygi historiam, qua Bellerophontem periclitatum ostendit, quod hospite in amorem non cōsentiret, per exēplum cum terret, ne idem, & ipse patiatur. [Magnessam Hippolyten dū fugit abstinens) Haec est, quae nupta fuisse Eurypilo traditur. [Et peccare doc. Fallax historias monet) Subaudiendum, & aliás, quia, & hae quas supra retulit, docent peccare. Scopulis surdior Icarij) Icari scopuli pro Icarij maris scopulis, sed hos pro quibusque posuit, surdi autem scopuli a periclitantibus dici solent, quod quasi preces eorū non exaudiant. [Quāuis non alius flectere equū sciens) Et reliqua, notum est iuuentutem Romanā apud veteres, & exercitatam in campo Martio, & post hoc exercitium natare solitam fuisse in Tyberi, quia peritia nandi rebus militaribus sit necessaria. Dicit ergo Enipeum non debere puellae huic placere, licet gloriose in exercitio inter aequales verset. Prima nocte domū claude, neq; despice in vias Sub cātu querulę tibiae) Ne cū ille quasi Gyges vespertino cantu ad fenestrā Asteries tibicinē adhibere soleat, illa cupiditate audiendi per fenestrā despiceret, atque ita cupida vidēdi sui, ac sollicitata diem daret.

A S C. QVID fles Asterie) Asterien consolaturus monet castitatē. & fidem viro seruare, dicens. O Asterie. [Quid) .i. ad quid fles, Gygen maritum tuum, iuuenem constātis fide, pro fide .i. fidem tibi, licet a Chloë sollicitatur. [Quem Fau.) .i. Zephyri. [Candidi) .i. fauorabiles, & benigni venti, restituent tibi. [Primo Vere) .i. in principio veris, vt primum post hyemem nauigare licebit. [Beatum) .i. diuitem effectum. [Merce) .i. mercimonio, & gaza. [Thyna) .i. è Cilicia aduecta. [Ille) .f. maritus tuus Gyges. [Actus) .i. impulsus. [Notis) .i. austris ventis nimbosis. [Ad Oricū) oppidum illud in Epiro. [Post insana sidera Capre) .i. tempestatē exercitatam occasu Caprae, qui fit xv. Cal. Ian. [Agit insomnis) .i. sine somno, aut vigilans, non sine multis lacrymis, quod .f. abs te abest. [Noctes frigidas) Quia ... [At qui) .i. sed nihilo minus. [Nuncius hospitae sollicitae) .i. Chloës ... Chloën suspirare, ingemiscere amore Gygae, & miseram ... ardere per eundem. [Vrigen bus tuis) .i. tui debitis amoribus, quia immaritum tuum. [Tentat) .i. Gygen. [Mille modis callidus) .i. astutus, & callidus. [Nam refert) .i. recitat vt Gygen terreat, vt .i. qualiter, mulier perfida .f. Sthenoboea, seu antea, impulerit falsis criminibus, criminationibus. [Criminans) .i. Bellerophonte, quod a se stuprum expeteret, quod oblatum recusauerat. Proetum .i. maritum suum. Maturare .i. accelerare, dum daretur. [Bellerophonti nimis casto) Qui ... si stuprum non recusasset, nequaquam delatus, aut criminatus ab ea fuisset. [Necem) .i. caedem, non tamen occidit eum, sed in periculum vitae misit. Narrat etiam Pelea regem Thessaliae futurum patrem Achillis datum pene Tartaro .i. per necem ad infernum: quasi missum ab Acasto. [Dum abstinens) .i. illicito concubitu hospitae. [Fugit Hippolyten Magnessam) .i. coniugem ipsius Acasti regis Magnesiae, apud quem a patre profugus tunc exulabat Peleus, & ita a consimili, nisi hospitae suae Chloe consentiat, monet illi periculum ab ea timendum, & & ipse fallax monet historias docente peccare sicut fortassis illius Gygae, quem Cic. iij. offic. fabulosae commemorat opportunitate annuli, quo inuisibilis efficiebatur, vsum reginae Lidyae stuprum intulisse. eaque adiutricem regem dominum interfecisse, & sublatis quos obstare posse arbitrabatur regnasse. Aut etius, quem Herod. lib. j. dicit vidisse Candauli Sardium Tyranni vxorem ipsi ab ipso Candale ob speciei excellentiam nudam ostentatam, quod vbi illa resciuit, odio mariti flagrantem Gygem ad stuprum coegisse, & necato marito illum cum ea regnasse. Aut fortassis deorum adulteria, vnde Chaerea ille Terentianus corrumpendae virginis animum sumpsit exemplo Iouis Danaën, vt in pictura videbat, corrumpentis, quam rem diuus Augustinus bonis moribus plurimum obesse per sancte docet. [Frustra &c.) Ne mulier virum his argumentis victum timeat, addit Frustra, quasi dicat monet quidem, sed frustra. Nam Gyges adhuc integer .i. incorruptus, Audit voces .i. suasiones nunc j. existens surdior scopulis Icari .i. maris Icarij, qui naufragia facientium creberrima vota, & preces tanquam non audiant contemnunt, non .n. minus naues colliduntur, & pertinaces fluctibus saeuis obsistunt, at .i. econtrario, tu caue, ne Enipeus iuuenis ille elegans, vicinus .f. tuus, placeat tibi plus iusto .i. quam iustum, aut aequū est, ita vt eius amore capta cum eo preces, quamuis pro quanquam aut tamen .f. Non alius .i. nullus alius, conspicitur sciens .i. peritus. [Aeque) .i. equaliter. [Flectere sup. in gramine) .i. in campo Martio vbi, Romana iuuentus, exercebatur. [Equum) .f. quem flectere, & domare discunt futuri equites. [Nec quisquam denatat) .i. deorsum natat. [Aeque citus) .i. celer alueo Tusco .i. Tyberis inter Tusciam, & Sabinam per Romam fluentis, claude domum prima nocte .i. prima parte noctis, sicut primo luce pro prima parte diei dicitur, neque despice .i. deorsum e specula, aut fenestra inspice in vias .f. publicas, Sub cantu .i. ... querentis quod duritia tua, & mane difficilis .i. inexorabilis, ipsi iuueni, vocanti .i. compellanti te saepe durā, quod .f. non flectaris, nec fores aperias amanti.

THYNA merce beatum. Plin. lib. v. c. xxvij. inter Ciliciae oppida, & Thyni meminit. At saepe aliás Thynorū cum in Asia tum in Europa ad Pontum Euxinum mētio est, ad idem Strabo, atque ita Commentarij. Ille notis actus ad Oricum, ciuitas Ciliciae, inquit Acron, insignis lapsus si non accusabimus codicem. Hoc etiam hac in Ode considerandum lectori, quare hic Fauonij mentio fiat cum is, siue ex Cilicia, siue ex Ponto nauiganti Romam contrarius, tamen fiat ab occidente in orientem. Aut ergo Zephyrum pro quo vis vento posuisse dicetur vel potius Zephyri mentionem fecisse non quod prosper sit nauigantibus ab oriēte in occidentem, sed quod eius clementi flatu mare aperiatur, sub initium Veris, quo videlicet Gygē rediturum ait poëta, Quod Virg. ab initio Georg. primo scribit.

GLAR.

Vere nouo gelidus canis cum montibus humor.
Liquitur, & Zephyro putris se gleba resoluit.

A D M OE C E N A T E M.

Reddit causam Maecenati, quòd Cal. Mart. celebraret, quàm dies solis matronis festus erat, quo etiam mariti pro vxorem suarum salute supplicabant, nam se eo die ait ob arboris casu seruatum, & ob id Libero vota soluere velle Maecenatem ac epulas inuitans, & celebritatem, omissa reipub. cura, quae peccatis hostibus, satis tranquilla sit.

Ode

Ode VIII. Dicolos, Tetrastrophos: Vt: Iam satis terris niuis, atque diræ.

-υ---υυ-υ--
-υ---υυ-υ-υ
-υ---υυ-υ
-υ--

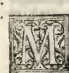

ARTIIS cęlebs quid agã Calendis:
Quid velint flores, & acerra turis
Plena, miraris, positusque carbo in
Cespite viuo,
Docte sermonis vtriusque linguæ.
Voueram dulceis epulas, & album
Libero caprum prope funeratus
Arboris ictu.
Hic dies, anno redeunte festus
Corticem astrictum pice dimouebit
Amphoræ fumum bibere institutæ
Consule * Tullo.
Sume Mœcenas cyathos amici
Sospitis centum: & vigiles lucernas
Perfer in lucem: procul omnis esto
Clamor, & ira:
Mitte ciuileis super vrbes cura.
Occidit Daci Cotisonis agmen:
Medus infestus sibi luctuosis
Dissidet armis:
Seruis Hispanæ vetus hostis oræ
Cantaber sera domitus catena:
Iam Scythæ laxo meditantur arcu
Cedere campis. *
Negligens nequa populus laboret,
Parce priuatus nimium cauere: &
Dona præsentis cape lætus horæ: ac
Linque seuera.

** Tullio legis Bonfinn pro Tullo vt fit synæresis, qđ multis authoritatibus confirmat.*

** Huic cõsine est, prosa certamine desistere, & victo tiã vltro cõcedere Translatum à pugna gladiatoria.*

ANTO.

ARTIIS Cœlebs) Martias Calendas matronæ solũ celebrabant verum. Horat. quoque easdem colebat. Scribit igitur Mœcenati causam, ꝙ eo die oppressus arboris ictu epulas, & album caprũ Libero vouerat hortaturq́. illum ad epulum celebrandum, & genio (curis omissis) vacandum. [Martijs Cœlebs quid agam Calendis) Martias Calendas, inqt, Festus matronæ celebrabant, quod ea, die Iunonis, ædes coli cœpta sit. Ouid. aũt Fast. lib. iij. scribit, ꝙ volentibus Romanis cum Sabinis pugnari Hersilia Romuli vxor Sabinas omnesq́. raptas in Iunonis templum accinit, ibique eis consuluit vt bellũ ipsum dirimerent, quod actum est. Venerunt si quidem in medium ambarum partium iam certare volentium, hinc pax Perpetua facta est, inde cœperunt Romanæ Martias Cal. celebrare. Vel quia tũc arbores, & vites, & ager omnis fœcundus est, iure fœcunda tempora Latiæ mulieres colunt. Vel quia Iuno Martis genitrix amat nuptias, nam pronuba est, propterea mulieres Martem frequentabant. [Martijs Calendis) Hoc die nouum ignem Vestæ aris accendebant. In regia, & curijs, atque Flaminum domibus laureæ veteres nouis laureis mutabantur. Hoc mense mercedem exoluebant magistris, quam completus annus deberi fecit. (Comitia auspicabantur, vectigalia locabant, & seruis cęnas apponebant, Matronæ, vt domini Saturnalibus hæc, & plura Macr. lib. j. Sat. Cœlebs) Cœlibem dictum existimant, inquit Festus, quod dignam cœlo vitam ducat, dicunt alij, Cœlibem esse qui non vult contrahere matrimonium Cœlebs ergo Horat. erat .i. sine coniuge. [Quid velint flores) mars ipse Ouid. poëtæ in Fastis narrans causas quibus matronæ colerent. Mar. Cal. vbi de matre sua Iunone causam attulit, inquit: Ferte Deæ flores, gaudet florentibus herbis, Hæc Dea de tenero cingite flore caput. [Acerra thuris) .i. arcula vbi thus reponebant, vt scribit Fest. [Cespite viuo) .i. ara ex herboso cespite. [Sermonis vtriusque in tertio pede Tribrachus est pro Dactylo. [Docte) Vocatiuus est. Est enim ordo. O docte sermonis vtriusque linguæ .i. grææ, & Latinæ, Miraris q̃d cœlebs agã Martijs Cal. &c. [Album caprum) superis enim aptiores erant albæ victimæ inferis nigræ. [Libero) id egerat, quo oppressus ab eo liberaretur. [Funeratus) Extinctus, à φόνος quod est cædes φονέω interficio. [Corticem astrictũ) ordo est: Dimouebit amphoræ corticem, pice astrictum institute bibere fumum Tullo consule. [Corticem) suberis corticem intelligo pice illitum pro amphoræ operculo. [Fumum biberes) Tempore enim fumosum fit vinũ. [Vigiles lucernas perfer in lucem) Hortatur eum, vt tota nocte, Genio vacet secum. [Procul omnis esto clamor, & ira) Indicat vinum illud optimum fore, neque alicui nociturum ad ebrietatem. Vnde si centum cyathos Mœcenas sumpsisset, innocui fuissent. [Daci Cotisonis agmen) superius de Dacis dictum est. Cotison autem rex fuit Getarum cui Augustus Iuliam filiam despõdit, quo tempore sibi quoque inuicem filiam regis in matrimoniũ petijsset. Auct. est Tranquillus. [Dissidet armis) orta fuerat inter Medorum, Parthorumq́. reges discordia quædam, quæ sane principium ex Romanorum spolijs assumens, suspicionem amittendi regni, & pauorem Medo attulit, Nuncijs itaque ad Antonium missis in auxilium vocare cœpit, cum omnibus copijs suis ad bellum pollicitus adesse. Quod etiam latius Appianus scribit in lib. Parthico. [Seruit) ordo est, Seruit .s. Romano Imperio Cantaber domitus sera cathena, appositio vetus hostis Hispanæ oræ. Vetus autem hostis ait, quia longo tempore id bellum durauerat, de quo late superius. [Iam Scythæ) Augustus virtutis, moderationisq́. fama, indos etiam ac Scythas auditu tunc cognitos pellexit ad amicitiam suam populiq́. Romani vltro per legatos petendam, quod quidem: Tranquil. scribit. [Negligens) ordo est, Tu negligens .i. spernens, & securus ne qua .i. ne aliqua causa populus laboret, priuatis .s. curis omnibus reipublicæ parce .i. noli nimium cauere .i. prouidere, & cautus esse &c. [Seuera) Grauia, ac tristia.

Phonos. *Phonea.* *Cotison.* *Poleus.*

ACR. MARTIIS cœlebs) Vt viduæ sine viris, ita cœlibes sine vxoribus dicebãtur: Calendis Martijs Matronalia dicebantur, eo ꝙ mariti pro conseruatione coniugij supplicabãt, & erat dies ꝓprie festus matronis. Ad Mœcenatẽ ergo scribit Horat. non eum debere mirari, quod Calendis Martijs, dum sit sine vxore sacrificet. Hac enim die, se casu arboris commemorat liberatum, & seruare salutis festiua, ordo est. [Mœcenas docte sermonis vtriusque linguæ) .i. Græce, & Latinæ linguæ, miraris quid cœlebs agam Martijs Calendis, quid velint flores, & acerra plena thuris, & carbo positus in viuo cespite. [Acerra) Thuribulum dicebatur, ministerialis patriæ fictilis. Voueram dulces epulas modo reddit cur faciat hoc, illo die se vouisse dicit, quo est periculo arboris ereptus. [Et album libero caprum) superis aptior erat alba victima. nam Dijs infernalibus semper nigra offerri debent, vt. Te casta Sibylla, Nigrarum multo pecudum te sanguine ducet. [Prope funeratus) Extinctus siue sepultus. [Hic dies) ordo est, hic dies festus redeunte, anno dimouebit corticem amphoræ astrictum pice institutæ bibere fumum consule Tullo. [Dimouebit) Arripet in vsum conuiuij vinum, quod fumo inueterabatur. [Consule) pro vetustate posuit. [Cyathos) mensuras dixit quas pro sexta parte sextarij dicebant. [Centum) verbo vsus est conuiuarum centũ cyathos, siue finitum pro infinito posuit. vt Tibi nomina mille. [Et vig. lu.) Vigilantes in officio luminis. [Procul omnis) ita innocuũ vinum se exhibiturum promittit, vt nec oneret nec per ebrietatẽ lites prouocet, vt Timor omnis abesto. [Occidit Daci Cotisonis) Cotison nomẽ regis Dacorũ, quo victo suadet aliquatenus à curis publicis recedi debere, & priuato se exercere conuiuio Mœcenatem. [Dissidet) Dissentit, discordat eo ꝙ ciuilia inter se Medi bella agererẽt, nec eis per discordiã rebellare Romanis vacaret. [Cantaber) gens Hispaniæ. [Sera domitus cathena) Tarda, quia diu bellum cum his gestum est, & cũ difficultate ab Augusto superati sunt, & ideo eos Romanis seruire dicit, victos & subditos. [Iam Scy. la. me. ar.) Vt eos distentis arcubus victos, & fugientes ostenderet. Vt laxos humeris referunt languentibus arcus. [Negligens) sup. esto quod pro securitate posuit, quia non timeret. [Nequa) nequa parte laborarer, vt econtrario. Virg. Securꝰ pro negligente posuit. Securus amorum Germanæ. Nimium cauere curare, vel solicitus esse.

Martiæ Calend. *Cœlebs.*

POR. MARTIIS Cœlebs quid agam Cal.) Hæc ode ad Mœcenatẽ scripta est, qua testatur se diem festũ Martiarũ Calendas gerere, ꝙ hac lucẽ maximũ periculũ effugerit, arbore fracta pene Elisus Calendæ autem Martiæ hodie quoque matronarum dies festus est, ait, n. non debere irasci Mœcenatem, ꝙ diem Cal. Mar

[illegible] quamuis matronam.i.vxorem non [illegible].[Docte sermonis vtriusque linguæ)hoc ad Mœcenatem [illegible], nam sic ordinandum est, Mœcenas docte vtriusque linguæ, & intelligendum vtique Græcæ & Latinæ cartæ. [Corticem astrictū pice dimouebit Amphoræ fumum bibere institutæ)Dicit se hoc Calendarum die amphoram ad sacrificium,& conuiuium aperturum,quam cortice picato operuerit,& in funario posuerit cōsule Tulle. [Sume Mœcenas cyathos centum)sensus est. Licet centum cyathos bibas innocui erunt. [Procul omnis esto Clamor, & ira)Esto pro erit,dicit autem adeo innocuum esse vinū,quod exhibiturus sit, vt potātes, nec oneret, nec per ebrietatē ad lites incitet. [Corticem astrictum pice dimouebit amphoræ fumum corticem pro cortici) .i. accusatiuum casum pro datiuo posuisse videtur vt sit sensus.Et cortici fumum dimouebit pice astrictum, & fumum vtique pro fauilla fumi dixit, qui sidere solet ad quo operimentum amphoræ. [Mitte ciuileis super vrbe curas)Noli, inquit,sollicitus esse de salute vrbis,cum sint tuta omnia,& solue animum ad lætitiā in conuiuio meo.[Medus infestus sibi luctuosis D. sidet armis) Medos significat inter se seditionibus occupatos esse. [Seruit Hispanæ vetus hostis oræ) Oræ genitiuus casus, & Hispanæ eiusdem casus est. [Cantaber sera domitus cathena) Quia diu bellum cum his gestum est,& tarde victi sunt. [Parce priuatus)Cū sis,inquit,priuatus,noli adrogare tibi reip.curam.

ASC. MARTIIS cœlebs) Facete,volens inuitare Mœcenatē ad conuiuium Martijs Calendis. [Quæ matronis celebres erant) celebrandum dicit se non propter coniugem,sed propter votum ad id adductum, hoc ordine. [O Mœcenas do).i.perito sermonis vtriusque linguæ.i.Græcæ & Latinæ. Tu miraris,q.d ego cœlebs.i.sine coniuge viuens. [Agam).i.agere intendam. Calendis Martijs, matronis .s. & matrimonio iunctis celebrandis, & quid velint sibi flores quos festiuis conuiuijs adhibebant, & Acerra .i. vasculum thurīferum,quod thuribulum vocant, plena thuris,& carbo quo incendatur,positus in cespite viuo.i.ad aram ex cespite adhuc virente,quia recens euulso extructam,sed sup.vt noris, quid sibi velint ego prope.i.quasi Funeratus .i. extinctus,& in funere ducendus. [Ictu arboris) De qua lib.ij.visum est. Voueram Libero .i. deo liberatori,quem prius Faunum,& postea Mercurium dixit,sed poëte sunt Faunia fando dicti,& Mercurio facundiæ deo, & Libero patri curas soluēti,sacri, ideoq. nō ab re a tribus id factum commemorat.[Epulas dulces)aut quia cum mulso,aut quia liberato dulces sunt, & caprum qui Baccho sacer est, qa vitium hostis,vnde Maro in Georg.non aliam ob causam Bacho Caper omnibus aris cæditur, &c. album, quia Deo fauorabili,& bono,vnde & Maro.Nigram hiemi pecudem Zephyris felicibus album,hic dies.s.Cal.Martiarum,Festus.s.mihi.[Anno redeunte).i.reuoluto. [Dimouebit amphoræ).i.vasi fictili grandi. [Institutæ).i.iussæ aut incipiēti. [Bibere).i.imbibere. [Fumum) .i.anno consulatus Tulij.s.Cic.sic enim Bonfinis legendum contendit,vt sit synæresis .i. contractio duarum syllabarum in vnā in nomine Tullio [Corticem).s.suberis. [Astrictum).i.allitum picene.s.euaporare sinat vinum. [O Mœcenas sume centum cyathos).i. pocula vini. [Amici sospitis) .i. ob sospitatem amici, & perfer.s.optando.[In lucem).i.vsque ad lucem.[Lacernas).i.vigiles).i. vigilantium indices,& adiutrices, & omnis clamor,& ira esto procul. [Mitte).i.omitte. [Curas ciuiles super).i.de vrbe: Quia agmen Cotisonis Daci quia regis Getarum. Qui Dacis vicini sunt. [Occidit).i.extinctum est. [Et Medus infestus).s.prius dissidet.i.discordias intestinas fouet. [Armis luctuosis sibi) .i. inter se.Seruit prosequitur causas sollicitudinis ponendæ.quia cātaber vetus hostis ore Hispane.i.solitus esse in Hispania Seruit.s. Imperio R. [Domitus cathena sera).i.quæ sero,quia post multorum Romanorū cladem imposita est illi,& Scythę meditantur cedere.i.discedere campis nolētes.s.amplius rebellare Aug. arcu, quo multū valent,laxo.[Tu ne.).i.spernes & parui pendēs. [Ne qua).i.ne aliqua parte aut via. [Laboret).i.in periculo sit,populus.s.Rom.[Parce).i.caue. [Priuatus).s.curis,vel tanq̄ priuatus, Cauere nimiū,& cape læta dona præsentis horæ.i.tpis,& linque seuera.i.seria de hora futura consideranda.Aut legamus,vt Bonfinis, Parte sic. [Tu priuatus) .i.extra magistratum constitutus, negligens cauere nimium ne populus laboret,qua.i.aliqua parte, cape lætus dona præsentis horæ, ac linque seuera.

COEL. RHOD. MARTIIS cœlebs) In his versibus ordo talis erit & sensus. Hic dies festus Calendarum.s.Martij dimouebit anno redeunte .i.singulis annis,statisq. diebus corticem astrictum pice amphoræ institutæ bibere fumum .i. vt biberet,consule Tullo,vt sit amphore gignendi casus,& dicamus corticem amphoræ,contra illorum sententiā,qui dicunt,dimouebit fumum cortici, affirmantes accusatiuum casum pro [illegible], & eos qui dicunt fumum,pro [illegible] [illegible] denique qui exponunt fumum,pro [illegible] fumi. Nam [illegible] ad infinitum [illegible], & non ad [illegible], quod sensit & Mancinellus. Hæc Bonfinis. Et subdit. Equidem sentio voluisse Horat. significare amphoram ipsam vetustate preciosam fuisse,& a Tullij vsque consulatu bibisse,& cœpisse fumum .i. potentiam ipsam & vim. Nam vina quo veterascunt magis, eo fumosiora fiunt,& magis potentia. Aut fumum pro puluere accepisse. Obducuntur enim puluere & situ amphoræ,& id genus alia,quę diu non mouentur. [Parce priuatus) parte legendum sentio, & sic ordinanda verba omnia.[Tu priuatus negligens).i.parum curans cauere nimium.i.prouidere nimia cura,& studio ne qua parte populus laboret.i.ne quo incommodo,& labore afficiatur,Et cape lætus dona præsentis horæ,& linque seuera. Non improbat,inquam Horat.Mœcenatem habere curam reip. sed nimiam prohibet,nulla presertim instante necessitate.

GLAR. CALENDIS) Martijs Matronalia dicebantur, inquit Acron, eo quod mariti pro conseruatione coniugi supplicabant. Et erat dies proprie festus matronis. Hæc ille, quæ verba initio & fine placent,in medio corrupta suspicor.Nam si mariti supplicabant quomodo matronalia erant?[Corticem astrictū pice dimouebit) Quæ hoc in loco Porphyrionis commentatio legūtur de corticem pro cortici,&sequentia aliquos verba ab aliquo nebulone assuta sunt vt facile videre est ex verborū ordine, quæ inuersa leguntur,vt Manc.satis recte hunc locum exposuit Porphyrion mihi defendendus erat,Consule Tullo. Hil buit ridere Annotatorem nostrum qui longā præmissa præfatione vt solet vbique tandem huc deuenit,vt nos synæresim,qualis figura sit, doceat,neque vllis alijs exemplis quam Virgilianis, magna grauitate, sed longe maiore .s. iudicio. Hic etiam asserit Consule Tullio legendum,non Tullo,ea credo motus ratione,quod nullum Cos.Romanum putarit cognomine Tulli,sed ad vnum Ciceronem Tullium respiciendum. Cum tn̄ homo ille bellus sit, vnum quidem verbum aut ostēdat de Cos. narret,aut quare hoc oporteat κατὰ συναίρεσιν legi,probet.Tullo bene legitur fuit enim L. Iulius Tullus Cos. proximo ante natum Horatium anno,vti ex Salustij bello Catilinario manifestū est. Et ipse poëta postea Ode xxj. cum vetustum vinum innuere vellet, vnum annū post hunc nominauit. Et Ode xiij.vetusti us a tempore Sparthaci aliquos annis ante Horatij natalem. Quod alter admonendum duxi,nequis putet nimium vetustum hoc vinum facere. Deinde,vt lector videret quāto iudicio nunc quidā emendet libros. Quod si mihi liceret ad eādem formam in auctores nugamenta colligere, haud magno negocio in vnum Horatium Iliade maiorem annotationum librum scriberem. Tolerabilius erat quod de parte pro parce ad finem huius Odes annotauit, idem, cui & nos subscribimus.

AD LYDIAM INDVCENS EAM singulis quatuor versibus respondentem.

Ode IX. Tricolos, Tetrastrophos: vt,
Sic te diua potens Cypri:

–––∪∪ ∪–

–––∪∪––∪∪ ∪

HO.

Onec gratus eram tibi:
Nec quisquam potior brachia candidæ
Ceruici iuuenis dabat:
Persarum vigui rege beatior.

LY. Donec non alia magis
Arsisti: neque erat Lydia post Chloën:
Multi Lydia nominis
Romanā vigui clarior Ilia.

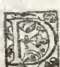
HO. Me nunc Thressa Chloë regit
Dulceis docta modos, & cytharæ sciens:
Pro qua non metuam mori:
Si parcent animæ fata superstiti,

LY. Me torret face mutua

Thurini

Thurini Calais filius Ornithi :
Pro quo bis patiar mori :
Si parcent puero fata superstiti .
HO. Quid ? si prisca redit Venus ?
Diductosque iugo cogit aheneo ?
Si flaua excutitur Chloe ?
Reiectæque patet ianua Lydiæ ?
LY. Quanquam sidere pulchrior
* Ille est : tu leuior cortice , & improbo
Iracundior Adria ?
Tecum viuere amem : tecum ob eam libens .

*Cortice leuior. ge. hyperbole hyperbole in hoies incostatis, & lubrica fide. Lege pro Subere leuior.

ANTO. ONEC gratus eram) Scribitur hæc Ode tanquã dialogus . alloquitur .n. poëta Lydiam dicens , q̃ donec ab ea diligebatur , nullus ea beatior erat re spondet illa. Donec Horatius non aliam magis ar sit, se fuisse clariorem Ilia Romuli matre . loquitur inde poëta . quatuor.n. versus respõdet quisq; demum vterque optat pristinus amor ambobus redeat, quo vna viuant vnaq; pereant. [Potior) potentior, superior valentior me lidr. [Donec non aliam magis) Respondet Lydia. [Nominis) Famæ, & gloriæ. [Ilia) Quæ fuit Romuli mater de qua lib. j. latius. (Vigui) Florui, pollui . [Me nunc) poëtæ sunt verba . [Modos) modulationes, & versus. [Si parcent animæ) .i. si mea morte, Fata parcant Chloë . nam vt Ilia diutius viuat . mori non metuant . [Me torret) Lydiæ verba. [Thurini Ornithi) Thurium oppidũ erat in Tarentino sinu, vt scribit Ptol. lib. iij. Erat etiam ibi vinũ optimum, vt scribit Str. lib. vj. [Si parcant puero) .i. si Fata permittant puerum . illum superesse mihi, ego bis moriar, non tantum semel pro ipso seruando. [Quid ? si prisca) Optabat Poëta redire in Lydiæ gratiam . inde ita loquitur. [Prisca Venus) Prisca gratia , & beneuolentia . [Diductos) Nos separatos simultate quadam, & odio . [Aheneo) Fortissimo . [Quanquam) Respondet Lydia: Si poëta ad se redibit velle cum eo viuere , cum eoque mori . [Adria) Adriatico mari æstuoso .

Thurim.

ACR. DONEC gratus) Hæc Ode alternis vicibus Lydiam respõdente sibi amicam facit , & agit cum eadem instaurationem gratiæ, qua pro merita beatiorem se affirmat rege Persarum. [Donec) Quandiu. [Nec quisquam potior me.) .i. cum nemo mihi à te præferretur. Persarum enim reges deliciosis copijs vtebantur. [Donec non alia) Hic pro Lydiæ personam respondet. [Arsisti) amasti. vt Ardet amans Dido, traxitq. per ossa su. [Post Chloën) Non erat inferior Chloë apud te nomen alterius amicæ. [Multi Lydia nominis) Magnæ famæ, & magnæ formæ, & Iliæ matri Romuli præferenda. [Me nunc) Horatius respõdet. [Thressa) Thracia. vt Cressa genus Pholoë, geminiq. sub vbere nati. [Si parcent animæ) Si Fata parcant illi diu viuendo, cupio pro ea mori . ad augmentum amoris paratum , sed dicit mori, si pro altero hoc Fata ne ei patiantur . iuxta illud si fratrem Pollux alterna morte redemit . [Me torret) Ex persona Lydiæ vsque ad finem . Ordo est : Thurini Ornithi filius Calais me torret Thurinum Brutiorum oppidum. vnde Ornithum dicit fuisse . [Quid si prisca redit Venus) Secunda vice tanquam sua, & ipsius, si amorem reddimus priorem [Iugo cogit aheneo) Forti, inexpugnabili ad perpetuitatem redeuntis gratiæ iugum aheneum posuit . æs enim non sicut ferrum rubigine consumitur. Vnde Virg. Et centum vinctus ahenis Post tergum nodis. vt velut æternam pacem futuram furoris ærea vincula monstrarent . Excutitur pro expellitur . [Sidere pulchrior) prout Qualis oceani perfusus lucifer vnda, [Ille) Calais. [Iracundior Adria?) Sicut illud, Amantium iræ amoris redintegratio est . [Tecum viuere) Vt Vna salus ambobus erit . [Tecum obeam) Vt Tecum consumerer æuo .

POR. DONEC gratus eram tibi) Hac Ode alternis vicibus rñdentem sibi amicam facit, agit autem cum ea de instaurationе gratiæ. Donec autem, pro quandiu positum est. [Nec quisquam potior brachia candidæ Ceruici iuuenis dabit) .i. nõ quenquam me potiorem habebas , cui Ceruicis tuæ amplexus permittere. [Donec non alia magis Arsisti) Dehinc quatuor versibus Lydia respondet . Et deinde (vt dixi) vices inter eos sunt dicendi, ac respondendi quaternis versibus. [Neque erat Lydia post Chloën) neque Lydiam .i. me postponebas Chloë . [Multi Lydia nominis) .i. magni nominis, ac per hoc claræ famæ. [Pro qua non me tuam mori, Si parcens animæ Fata superstiti) .i. si n. ea morte illius animæ Fata parcant, vt superstitem eam mihi faciant, Fata , [Thurini Calais filius Ornithi.) Ordo est & sensus. Thurini Ornithi filius Calais nomine. Thurini autem, qui est a Thurio oppido Italiæ. [Pro quo bis patiar mori) Quã carum habebat Calain per ὑπερβολὴν expressit, bis se paratam moram pro eo dicens, qđ ideo intulit, vt illum vinceret, quia dixerat se paratũ pro Chloë mori? [Quid prisca redit Venus) Hic iam tentare incipit Lydiã, an redire secum in gratiam velit . [Diductosq. iugo cogit Aheneo?) Si rursus, inquit, nos Venus iungit ac firmat perpetua coniunctione, propter hoc enim iugum aheneum dicit . Aeris nanque materia , non sicut ferrum rubigine consumitur . Quare & Virg. non ob aliud mihi videtur dixisse : Et centum vinctus Ahenis Post tergum nodis , nisi vt perpetuam pacem per Aenea furoris vincula futuram ostenderet . [Si flaua excutitur) pro expellitur positum est. [Quanquam sidere pulchrior) Calais .s. [Et iracundior Adria) Adria pro Adriatico mari dicitur .

ASC. DONEC gratus) Dialogo quodam festiuo Lydiam sibi reconciliare nititur dicens. [O Lydia donec) .i. tantisper dũ [Ego eram tibi gratus) .i. acceptus, & dilectus. [Nec quisquam iuuenis potior) .i. gratior & acceptior. [Dabat ceruicis) .s. tuæ candidæ. [Brachia) .s. amplexando eam , vnde illud Læua eius sub capite meo; &c. Ego vigui .i. in vigore vixi , beatior rege Persarum, qui opulentissimus sibi maxime indulget Respondet Lydia ab eodẽ incipiens . [Donec non arsisti) .i. inflãmatus fuisti Horat. [Alia) .s. amica . [Magis) .s. quam me .i. amore mei . Neque Lydia , ex more de se in tertia persona loquitur. Erat post Chloën .s. reputata minoris, aut minus dilecta , Tunc ego Lydia multi nominis .i. nobilis, & insignis talis poëtæ amica singularis. [Vigui clarior Ilia Romana) Romani imperij auctore, quia Romuli matre . Addit poëta Chloë Cressa .i. Cretensis mulier . Nam mas dicitur Cres Cretis mulier Cressa regit .i. gubernat pro libito nunc me docta modos .i. modulos & cantus dulcis : Et sciens .i. perita cytharæ, pro qua ego non metuam mori, si Fata .i. mors parcãt (aut parcent) animæ superstiti .s. ipsius Chloes .i. nisi verear quod ipsa amore mei etiam moriatur. Respondet Lydia, quasi per Amœbei carminis legem plus semper dicens Calais puer ille delicatissimus filius Ornithi .i. viri illius qui huc & Orn s aduolauit cum filio. nam ὄρνις ὄρνιθος. Ornis huius Ornithos auis, & gallina dicitur Thurini .i. ex Thurio oppido iuxta Tarentum, vbi temperatus aër molles facit, & pueros, & lanas Ouium . Torret .i. vehementer inflãmat. [Me face mutua) .i. igne mutui amori pro quo patiar bis mori cũ ille semel dixerit, si fata parcam (aut parcent.) [Puero super) adiũgit poëta ad reconciliandam eam , Quid sup. facias aut dicas. [Si Venus) .i. amor & gratia. [Prisca) .i. pristina red. .i. fit inter nos. [Et cogit) .i. in vnũ agit . [Nos di.) .i. diuisos iugo .i. vinculo. [Aheneo) .i. ære, & ita fortissimo . [Et si Chloë flaua) .i. tametsi flaua, & ita formosa excutitur .i. violenter eijcitur, & domo, & animo, & ianua .i. introitus, patet Lydiæ reiectæ? Respondet Lydia. [Quãquam ille) .s. Calais puer est pulchrior sidere. [Et tu leuior) .i. inconstantior cortice .i. deficcato, aut qui super aquas fertur, aut qui cum arboribus immutatur . Et iracundior (Sed amantium iræ redintegrat. o amoris est) [Adria) .i. mari Adriatico. [Improbo) .i. improbãdo propter seuitiam, & tempestates plurimas, tamen sup. [Ego amem viuere tecum) Et si necesse sit. [Ob eam) .i. moriar. [Libens) .i. etiam libenter, tecum.

GLAR. Ἀμοιβαῖον carmen est cuius natura est, vt processu crescat. [Neque erat Lydia post Chloën) Non erat, inquit Acron, inferior Chloë apud te hoc, corruptum puto . [Me nunc Thressa Chloë regit) Thressa, inquit idem , Thracia quod ego etiam à librarijs corruptum putassem, nisi subiunxisset Virgilij carmen lib. v. Æn. Cressa genus Pholoë, geminiq. sub vbere nati. Quare Acronis errorem puto, qui Cressam ac Thressam non distinxit . Nam si Cressa legit, quare exposuit Thracia? Si Thressa, quorsum attinebat Virgilij exemplum? nisi quis in Virgilio quoque Thressa legendum existimet, quod ego, vt non suaserim auctor, ita neutiq̃ negauerim Eadem difficultas est Ode xxxvj. lib. j. [Me torret face mutua) Idem Acron ex persona Lydiæ reliqua esse dicta vsq; ad finem putat. Quare ipsum legisse puto quod pro quid & enũciatiue, non interrogatiue quatuor hos versus , quod mihi non probatur .

AD LYCEN ASPERAM,
& intractabilem .

Vehemens expostulatio in Lyces puellæ crudelitatem , quæ amatore suum , vento & niuibus expositum , pateretur ante fores suas perno ctare , quod vix faceret barbarissima quæque barbaro nupta marito nec metuat ne vicissim contempta det pœnas inhumanitatis .

Ode

Ode X. Dicolos, Tetrastrophos: vt, Scriberis Vario fortis, & hostium.

---uu-uu-uu
---uu--uu-u-
--uu--uu-u-
---uu-uu

EXTREMVM Tanain si bibires Lyce,
Sæuo nupta viro: me tamen asperas,
Porrectũ ante fores obijcere incolis
Plorares aquilonibus.
Audis quo strepitu ianua, quo nemus
Inter pulchra situm tecta remugiat
Ventis? & positas vt glaciet niueis
Puro numine Iupiter?
Ingratam Veneri pone superbiam:
Ne currente retro funis eat rota.
Non te Penelopen difficilem procis
Tyrrhenus genuit parens.
O, quamuis neque te munera, nec preces,
Nec tinctus viola pallor amantium,
Nec vir Pieria pellice saucius
Curuat: supplicibus tuis
Parcas, nec rigida mollior æsculo,
Nec mauris animum mitior anguibus.
Non hoc semper erit liminis, aut aquæ
Cœlestis patiens latus.

ANTONIVS.

EXTREMVM Tanain) Captus amore Lyces Poëta ante illius fores cubabat, dicit inde. Si barbara esse, hoc est immitissima, & nupta viro asperrimo, tamen eum ante fores iacentem, Aquilonibus opponere non sine lacrymis patereris petitque ab ea, vt mitior fiat, non enim poterit diutius aëris impetus perpeti. [Extremũ Tanain) De hoc vide superius Ode iij. lib. iij. per id vero eam ostendit immitem. [Porrectum) Iacentem. & extentum. [Incolis Aquilonibus) Hoc ait, quia a septentrionalibus flat septentrio interque eum, & exortum solstitialem, Aquilo, qui & Boreas. Quicunque autem venti à septentrione spirant, frigidissimi sunt, niuales sunt Aquilo, & septentrio. Auctor Plin. lib. j. [Audis quo strepitu) Quo tempore ante fores cubabat Poëta, venti spirabant. hinc Lycæ ait quod sequitur. [Nemus) Id viridarium erat intra domum. [Puro numine Iupiter) .i. pura serenitate. [Ne currente) .i. ne rota currente funis rumpatur, hoc est ne tu etiam amans aliquẽ spernaris ab illo. [Penelopen) Hæc Vlyssis vxor xx. annos virum casta voluit expectare, nec vnquam procis obsequi. de qua lib. j. de Arte ait Naso: Penelopen ipsam persta modo tempore vinces. [O, quamuis) Ordo est: O parcas supplicibus tuis, quamuis, neque te curuent munera, nec preces, nec pallor amantium viola tinctus, nec vir saucius Pieria pellice, quauis, nec mollior animo Mauris anguibus. [O) Optantis aduerbium. [Tinctus viola pallor) Hinc ait Ouid. lib. j. de Arte: Palleat omnis amans, color est hic aptus amanti, violę autem pallidæ sunt. Virg. in Buc. pallentes violas, & summa papauera carpens. [Pellice saucius) Deprensa pellice mulier longe ardet. hinc ait Naso lib. ij. de Arte: Sed neque fuluus aper media tam sæuus in ira est, Fulmineo rabidos cum rotat ore canes: Nec lea cum catulis lactentibus vbera præbet, Nec breuis ignaro vipera læsa pede; Fœmina quam socij deprensa pellice lecti Ardet & in vultu pignoramentus habet. In ferrum flammasque ruit, positoque decore fertur, vt Aonia cornibus icta dei. [Pieria) Nomen est pellicis. [Mauris animum) Lege Luc. lib. ix. Mauri vero serpentes æstu sunt acriores, quod etiam vbique accidit. [Non hoc semper) Ostendit se non diutius posse pati ante fores cubare. hinc mitio effici debeat. [Liminis) apud quod iaceo. Ouid. lib. ij. de Arte, inquit:

Septentr. Aquilo. Pellicum odium.

Sæpe fores imbrem cœlesti nube solutum.
Frigidas & nuda sæpe iacebis humo.

EXTREMVM) Hæc ad puellam Lycem nomine dicuntur asperam, & intractabilem. [Extremum) Vltimum. [Tanain) Tanais enim fluuius Scythiæ dicitur, qui & Danubius per cuius cõmemorationem vult intelligi barbari animi mulierem. [Porrectum) Extensum. vt Virg. ACR.

Quique redit medium Rhodope porrecta sub axem.

[Aquilonibus) Quia Tanain nominauit, de septentrionali enim parte Aquilo oritur. i. non solum, quia in prosperitate es, misereri mei debes, sed etiam si in captiuitate esses coniuncta sæuo viro, deberes meo succurrere amori. [Nemus) Viridarium dicit. [Positas) Deorsum missas, post niues enim missas si flat Aquilo eius frigore solidantur. [Puro) Sereno. vt pura nec obtusis per cœlum cornibus ibit. [Ingratam Veneri) Execrabilem Veneri dicit si amet superbiam, & contemnat amorem. [Currente) Celeriter labente. vult enim intelligere scissuram repudij .i. ne nimia velocitate rotæ rumpatur funis. Dominam rotæ fortunam dixit .i. ne volubilitate rotæ & tu amans contemnaris, & ita in flexu rotæ lædaris, sicut equus à consueta velocitate deficies consueuit. [Non te Penelopen) Penelopes Vlyssis vxoris nota fabula est, quæ pro fide absentis mariti omnes repudiauit responsos. [O quamuis) Ordo est: O quamuis neque curuant te munera, nec preces, nec pallor amantiũ tinctus viola, nec vir saucius Pieria pellice, & quamuis non sis mollior rigida æsculo, nec animo mitior Mauris anguibus parcas tuis supplicibus. [Tyrrhenus parens) Italus. [Nec munera) Vt est, Quõ sordent tibi munera nostra. & alibi: Nec munera curat Alexis. [Nec tinctus viola) Bene velut amator amœnitatem floris pallori amantium dedit. [Pellice saucius) Concubinę amore vulneratus, vult intelligi maritum Lyces huius amare aliam .i. Pieriam nomine mulierem, propter quam contumeliam, vel dolorem suadet ad reddendam viro pro pellice vicissitudinem, se amari debere. [Nec rigida) .i. non sis rigidior æsculo arbore, tanquam lignea, & sine ratione nec asperior Mauris serpentibus calore noxioribus. vt, Sæuit agris, asperq. siti, atque excitus æstu. [Non hoc) .i. non semper ante limen obseruantem cœlestem aquam passurum dicit, sed desinente per contemptum animo more cariturum.

EXTREMVM Tanain si biberes Lyce) Hæc ad puellam Lycem nomine dñr asperam, & intractabilem. Tanais autem fluuius est Scythiæ. per quod vult intelligi esse barbaram. [Me tamen asperas porrectum ante fores obijcere incolis Plorares Aquilonibus) mei tamẽ misereris, & non patereris frigoribus perire ante fore tuas iacentem. Incolis autem Aquilonibus ad illud pertinet, quod dixerat: Extremum Tanain si biberes. Tanais enim flumen in parte septentrionali est, vnde Aquilo oriri videtur. [Quo nemus Inter pulchra situm tecta remugiat) Significat arbores esse, vt fit in pluuio domi quibus nũc strepere tempestatem intelligi vult. [Et positas vt glaciet niueis puro numine Iupiter) ostendit, quod reuera in Italia frequẽter euenit post niuẽ positam in Aquilone vento sere natum esse & frigore eius gelu super niuem concrescere. [Ne currẽte retro funis eat rota) Allegoricos ne intereant harum rerum vices. [Nec vir Pieria pel. sau.) Vult intelligi maritum huius Lyces amare aliam. s. Pieriam nomine propter quod debuisse hanc vicem rei contumelię amãdo retribuere. Nec rigida mollior æsculo. [Nec Mauris animo mitior anguibus) Cetera enim per parenthesim illata sunt. POR.

ASCENSIVS.

EXTREMVM) Lycem amatorie culpat ob duritiam. dicens: O Lyce, si. i. tametsi tu. [Nupta viro sæuo) .i. horrendo. [Biberes Tanain) .i. fluuium illum Scythiæ. [Extremum) .i. extrema parte .i. quamuis esses barbara .i. barbaris oris versata, tamen. [Plorares obijcere aquilonibus incolis) .i. incubantibus in regione illa. [Me porrectum) .i. extensum ante fores asperas, tu enim audis quo .i. quali strepitu. [Ianua remugiat) .i. crepet percussa uento, & quo. [Nemus situm) .i. consitum. [Inter pulchra tecta) .i. in circuitu domus tuæ. [Remugiat, & vt Iupiter) .i. aër glaciet .i. in glaciem conuertat ventis. [Niues positas) .i. demissas. [Puro numine) .i. iam sub mera serenitate ingratam. Ordo est. [Pone) .i. depone ò Lyce, superbiam ingratam Veneri, quia Venus superbientes sæpe humiliat, cum amoribus ardeant. [Ne funis) .i. fortunæ, aut vasis in quo sublata ad superbiam es. [Eat retro,) Id est retro labatur. [Rota currente) .i. dum rota currit, ad quam funis replicatur, vt patet dum aqua hauritur è puteis. [Parens Tyrrhenus) .i. qui indulgens est, & facilis. [Non genuit te Penelopen) .i. tanquam alteram Penelopen Vlyssis vxorem difficilem .i. inexorabilem procis. O desiderandi vox, quamuis,

id est

.i.quantumuis. [Neq; munera, nec preces, nec pallor amãtium, tinctius viola).i.colore violaceo. [Nec vir saucius).i.amore vulneratus. [Pellice Piero) sic dicta, aut potius psaltria tam perita, vt Pieria cẽsatur. Curet (aut curuat).i.flectat te. [Nec).s. sup. es. [Mollior).i.flexibilior Aesculo arbore illa rigida. [Nec mauris animo) Quia molli corpore erat, anguibus Mauris q̃ asperrimi sunt, tñ supp. Parcas tuis supp. quia hoc.i.meum latus. [Non erit semper patientis liminis).i. duri cubilis ante limen tuum. [Aut aquæ cœlis).i.pluuiæ, hoc est non potero semper talia pati.

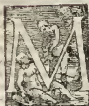
GLAR. EXTREMVM Tanain si biberes Lyce,) Tanais, inquit Acron, fluuius Scythiæ qui & Danubius. Vel ex hoc item loco perspicere licet, quàm perspicacis iudicij fuerit Acron. Nam cũ Porphyrionis verbis addit continuo declarat se nihil scire. Fluuiũ Scythiæ Tanain dixit Porphyrion. His verbis Acron assluit: qui & Danubius. Ceterum ab initio huius odes hunc sensum esse puto, O Lyce si barbara esses, aut apud Tanain nata & nupta, sæuo.i.barbaro viro, vt Zelotypo ac agresti non tamen mihi talia faceres, quæ nupta es viro Romano ipsa ex Tyrrheno parente nata. Acron illud. [Sæuo nupta viro) Exponit.i. si in captiuitate esses coniuncta Sæuo viro, debebas meo succurrere amori quia, captiuę hoc licet. [Nec currẽte retro funis eat rota) Dominam rotæ, idem inquit, fortunam dixit.i.ne volubilitate rotæ, & tu amans contemnaris, & ita inflexu rotæ lædaris sicum equus à consueta velocitate deficiens cõsueuit. Quę verba ego planè qd sibi valint non intelligo. Puto autem in verbis poëtæ metaphoram esse puteis, è quibus aquæ vrna ac fune trahuntur. [Nec rigida mollior æsculo) Hæc verba à superiora construit Acron, vt omnibus subnectat supplicibus tuis parcas, Porphyrion autem. Cetera, inquit, per parenthesim illata sunt, quę verba non admodum intelligo. Quanquam & sis hic intelligit Acron. Badius est intelligit, sed ad Acronis ordinem.

AD MERCVRIVM.

Mercurium laudat à lyra inuentione, & cantus efficacia. à quo petit, vt lyra suæ talem inferat suauitatem, vt Lydes amicæ immitem animum possit flectere. Nam facile, illum hoc posse fieri ostendit, cum eius opera lapides emollitos ait: & Cerberum cum seuerissimis vmbris.

Ode XI. Tricolos, Tetrastrophos, vt:
Iam satis terris niuis, atque diræ.

-u---uu-u--
-u---uu-u--
-u---uu-u-u
-uu--

Ercvri, nam te docilis magistro
Mouit Amphion lapides canendo:
Tuque testudo resonare septem
Callida neruis,
Nec loquax olim, neq; grata, nũc &
Diuitum mensis, & amica templis,
Dic modos: Lyde qbus obstinatas
Applicet aureis.
Quæ velut latis equa trima campis,
Ludit exultim: metuitque tangi,
Nuptiarum expers, & adhuc proteruo
Cruda marito.
Tu tigreis, comitesque siluas
Ducere: & riuos celeris morari.
Cessit immanis tibi blandienti
Ianitor aulæ
Cerberus: quamuis furiale centum
Muniant angues caput eius: atque
Spiritus teter, saniesque manet
Ore trilingui.
Quin & Ixion, Tityosque vultu
Risit inuito. stetit vrna paulum
Sicca: dum grato Danai puellas
Carmine mulces.
Audiat Lyde scelus, atque notas
Virginum pœnas, & inane lymphæ
Dolium fundo pereuntis imo,
Seraque fata.
Quæ manent culpas etiam sub orco.
Impiæ: nam quid potuere maius:
Impiæ sponsos potuere duro
Perdere ferro.
Vna de multis face nuptiali
Digna, periurum fuit in parentem
Splendide mendax: & in omne virgo
Nobilis æuum.
Surge, quæ dixit iuueni marito:
Surge. ne longus tibi somnus, vnde
Non times, detur: socerum, & scelestas
Falle sorores.
Quæ, velut nactæ vitulos leænæ
Singulos eheu lacerant. ego illis
Mollior, nec te feriam: nec intra
Claustra tenebo.
Me pater sæuis oneret catenis:
Quod viro clemens misero peperci:
Me vel extremos Numidarum in agros
Classe releget.
I, pedes quò te rapiunt, & auræ:
Dum fauet nox, & Venus: i secundo
Omine: & nostri memorem sepulchro
Sculpe querelam.

ANTONIVS.

Ercvri, nam te). Mercurium eiusque lyram Poëta ad cantus inuitat, qbus Lyde fugax, & impia oblectetur. ipsis denique Mercurij laudes, & potentiam melodiæ concelebrat. Refert etiam Belidum pœnas apud inferos, & illarum cædem in patrueles impie nanque illic puniuntur. id autem agit, ne Lyde sit impia sed mitis fiat in eu. [Mercuri, nam te) Ordo est: O Mercuri dic modos, quibus Lyde applicet aures obstinatas, nam te magistro docilis Amphion mouit lapides canendo, & tu testudo callida &c. [Ampion) Is Iouis filius primus musicam inuenit, primus item cum cythara cecinit, primus illam inuenit at alij Orpheus: alij Linus auctor Plin. lib. vij. De hoc idem Horat. ait in Arte. Dictus & Amphion Thebanæ conditor arcis. Saxa mouere sono testudinis. & prece blanda Ducere quo vellet. Solin. vero ait Thebas condidit Amphion non quod lyra saxa duxerit, neque enim par est ita gestum videri, sed q̃ affatus suauitate homines rupiũ incolas, & incultis moribus rudes ad obsequij ciuilis pellexerit disciplinam. [Septem neruis) Diod. lib. j. scribit: Mercurium lyræ ex neruis trium chordarum instar trium anni tempoꝝ repertorem fuisse. Tris. n. instituit voces acutam grauem & mediam. Acutam ab æstate. Grauem ab hyeme. Mediam ab vere sumens. Macr. lib. j. Sat. Scribit: Lyram Apollinis chordaꝝ septem fuisse. per quas tot cœlestium sphærarum motus præstat intelligi quibus Solem moderatorem natura constituit. diximus & plura in lib. j. vbi Mercurium Horat. maxime celebrat. [Callida) Docta, scientia. [Loquax).i. vocalis & sonora. [Olim) Antequam Mercurius reperisset. [Modos) Versus, modulationes. [Obstinatas) Duras, inexorabiles. [Trima,) .i. trium annoꝝ. [Exultim).i. saltim vel saltuatim. [Nuptiarum,) .i. coniugi. [Proteruo) Petulanti & imprudenti. [Cruda) Immatura & dura. [Tigres) Quę sunt ferocissimæ. [Cerberus) De hoc vide superius. Totum vero id ad Orpheum refertur, nam cythara fretus inferos adijt de quibus videto Maro. in fine lib. iiij. Georg. [Centum anguis) Propter hos item superius dixit Bellũ centipes. [Teter) Niger, venenosus. [Ixion, Tityosque) De his supra ostendimus. [Vrna) De Belidum vrna loquitur. de quibus Ode xiiij. lib. ij. de ijs etiam ait Ouid. lib. iiij. Metam.

Amphiõ. Lyra Mercurij. Lyra Apol.

Mol

Molliriq; fuis letum patruelibus ausa
Assidue repetunt, quas perdunt. Belides vndas.
Et in libro, inquit:
Queq; gerunt humeris perituras Belides vndas:
Exulis Aegypti turba cruenta nurus.

Finxerunt enim poëtæ has apud Inferos esse damnatas tali supplicio, vt haurientes aquas vrnas absque fundis conentur implere. vnde Seneca: Vrnasq; frustra Danaides plenas ferunt. [Audiat Lyde) Optat poëta Lydia ipsa mitior fiat, audito supplicio earum, quæ amantibus impiæ fuerant. [Seraque Fata). i. decreta deum sero venientia. nam (vt ostendit Apul. in lib. de mundo) Fatum Iouis, decretum est Deorum vero vindicta sera est, sed grauior. Potes etiam sera Fata seram mortem accipere vel futura mala vt indicant sequentia. [Seraq. fata) Ordo est. Et audiat Lyde sera Fata: quæ manent, i. expectant culpas impię etiam sub Orco. [Nam quid potuere maius impiæ) Dictio est nominatiui pluralis. Dicit autem q; impię non possunt maius scelus committere, quàm necare viros. & hoc ait propter se, qui spernebatur ab Lyde impia, vt ostendat scelus id esse maximum. [Etiam sub Orco) Hinc ait Poëta lib. vj.

Gnosius hæc Rhadamantus habet durissima regna:
Castigatq; auditq; dolos: subigitq; fateri

Quæ quid apud superos furto lætatus inani distulit in seram cōmissa piacula mortem. Seneca item Tragœdia j. ait. Vt fert fama impios supplicia vinculis sæua perpetuis domant. [Vna de multis) De Hypermnestra dicit, quæ Lino viro suo pepercit, de qua late Ouid. in Heroid. [Vna de multis) Ordo est: Vna virgo de multis digna face nuptiali fuit splendide mendax in parentem periurum, & fuit nobilis in omne æuum. [Face nuptiali Digna) .i. matrimonio. [In parentem) Contra Danaum, non enim mandatam illius peregit in occidendo viro suo, vt aliæ fecerunt:
[Splendide mendax) .i. decore honeste, & honorifice mendax. nam propter id & decus, & laudem meruit. [Surge quæ dixit) Hypermnestra apud Ouid. Linceo scribens ait: Iamq; patrem, famulosq. patris, lucemque timebam, expulerant somnos hæc mea dictos tuos. Surge age Belide de tot modo fratribus vnus. Nox tibi ni properes ista perennis erit territus exurgis: fugit omnis inertia somni. Aspicis in timida fortia tela manu. Quærenti causam dum mox finit, effuge dixi. Dum nox atra finit, tu fugis, ipsa moror. [Me pater sæuis) Hæc verba Hypermnestræ miserentis ostendunt Lydem quoque misereri debere. [Et auræ) ad nauigationem id refert. [Sepulchro Sculpe quærelam) apud Ouid. quoque ait Hypermnestra Lino. Et sepeli lacrymis persusa fidelibus ossa Sculptaq. sint titulo nostra sepulchra breui. Exul Hypermnestra precium pietatis iniquum, Quam mortem fratri depulit ipsa tulit.

ACR. MERCVRI) Mercurium lyræ inuocat repertorem vt inspiret sibi modulationem dignam auribus lydes amicę. ordo est: Mercuri dic modos quibus Lyde obseratas aures applicet. Nam te magistro docilis Amphion mouit lapides canendo, iuxta hoc quod M. Cic. in Rhet. dixit: Artium magistros afferre laudem siue vituperationem discipulis, rursus discipulos magistris. Vnde hic Mercurius laudatur in Amphione discipulo, cuius nota fabula est, eo quòd idem Amphion cytharæ cantu & pecudes, quarū pastor erat, ad se accersere consueuerat, & lapides quibus muri sunt extructi Thebani. vt Statius: Quò carmine muris, Iusserit Amphion Tyrios accedere montes. [Resonare septem) Vt obloquitur numeris septem discrimina vocum. [Nec loquax) Laus repertoris ab opere, q. d. neque loquacem lyram, neque gratam fuisse antequam Mercurij doctrina appareret ad cantum, nam & sacrificijs fidicines adhiberi consueuerāt. [Obstinatas) Clausas. (Exultim) Saltim. [Proteruo) Importuno, nimio. Applicet aures velut oblecta iungat, & applicet ad audiendum. Vnde est dictum, A deo in teneris assuescere multum est. [Equa trima) Iam difficilis ad domandum. [Cruda marito) Intacta immatura, siue intempestiua. Sed animo cruda, i. crudelis, ac per hoc aspera, atq; horrens maritum. [Ducere) Oblectatione cantus quocunque iteris te sequentis. vt Virg. Mulcentem t. & a. c. q. Cessit immanis tibi blandienti C. Hyppallage, cum ipse magis blanditus sit cerberus. [Spiritus teter, aut posuit pro veneno, aut pro fanie) Cadauerum quibus vesci consueuerat. [Centum) Finitum pro infinito. [Muniant angues caput eius) Vt ait Enn. Anguis villosi canis. [Ora trilingui) Vt Latratu regna trifauci Personat. [Quin & Ixion) Vt atque Ixionij vento rota constitit orbis. [Vultu Risit inuito) Extorquente cythara dulcedine sui, quod tormentorum pœna non sinebat. [Dum grato Danai puellas) Danai nota fabula, qui fratris Aegyptij inuidia quòd omnes ille filios, hic habe-ret filias, pactis nuptijs filiabus precepit vt interimerēt acceptos sponsos, quòd ab omnibus factum est preterquam ab Hypermnestra quæ Linu fuga data seruauit. ob hoc scelus apud inferos hac dicuntur pœna damnatæ, vt aquam in pertusum dolium iugiter mitterent. [Puellas. &.) Dixit. [Seraque fata: Vt, Distulit in seram commissa piacula mortem. [Perdere ferro) Occidere. [Audiat Lyde scelus) audiat qua pœna damnatæ sunt, quæ amantibus crudeles fuerunt. [Manet) Expectant. [Etiam sub Orco) Non solum damnatur in aquæ penuria, sed etiam infernali cruciantur igni. [Duro Perdere ferro) Nō ad naturam ferri relatum est epithetō, sed ad earum animum quę dura, ac crudeli mente hoc ausæ sunt. vt, Duris genuit te cautibus horrens Caucasus. [Vna) Hypermnestra. [Face nuptiali digna) positum est enim hoc pro affectionis insigni tanquam malus præmium fœminis non sit, cum facibus enim nuptiæ fiebant vesperi apud antiquos. [Et in omne virgo nobilis æuum) Virginem pro muliere posuit. [Ne longus tibi somnus) .i. mors. vt, Et consanguineus leti sopor. [Mollior) Melior affectuosior. [Quæ velut nactæ) Ordo est: Quæ velut nactæ leænæ vitulos eheu lacerant singulos, & est. Pulcherrima comparatio. [Me vel extremos Numidarum in agros) In deserta Numidiæ, quæ feris plena sunt. aut pro crudelitate Numidas memorauit. vt, Numidæ inferni. [Classe relegēt) Remoueat. vt Virg. Atque ideo tauros procul, atque in sola relegant pascua. [Dum fauet nox) Vt, Defensi à tenebris, & dono noctis opacæ. [Sculpe querelam) .i. per epitaphion in commemoratione scribe quod gestum est.

POR. MERCVRI, nam te docilis magistro) Mercurium vocat lyræ inuentorem, petens, vt inspiret sibi modulationem dignam auribus Lydes amicæ. Ordo est autem: Mercurij dic modos, quibus Lyde obstinatas applicet aures. nam te docili magistro mouit Amphion lapides canendo. nota fabula: Amphionem cytharæ cantu, & pecudes, quarum pastor erat ad se accersisse, & lapides, quibus Thebani muri extructi sunt. [Tuque testudo) Quia testudine Mercurius Lyram fecit. [Et amica templis) Fidicines hodieq. Romæ in sacrificijs adhiberi videmus. [Et adhuc proteruo Cruda marito) Non intempestiua, sed animo cruda. i. crudelis ac per hoc aspera, atque horrens maritum. [Tu potes Tigres, comitesq. siluas Ducere) Hæc ad testudinem dicuntur, siue ad Mercurium. [Cessit immanis tibi blandienti Ianitor aulæ) Receptam de Orpheo fabulam tractat, quæ refert etiam Cerberum, & cætera inferna cantu cythare lenita esse. [Atque Spiritus teter, saniesq. manet Ore trilingui) Saniem autem cadauerum, quibus vescitur, intelligi vult, aut pro venenis posuit, quæ in illo esse potest fingi, cum etiam serpentibus hirsutus esse videatur. [Quin & Ixion, Tityosq. vultu Risit inuito) Inuito vultu, intelligas tantam fuisse gratiam cantus, vt in tormentis pœnæ constitutis extorserit tamen risus. [Danai puellas) pro eo quod est Danai filias. [Audiat Lyde scelus, atque notas) Mira opportunitate de excessu excessum repetit, & est sensus: Audiat Lyde q̃ pœna damnatæ sint, quæ crudeles amatoribus fuerunt. [Et inane lymphæ Dolium fundo pereuntis imò) Ita autem figurauit, vt econtrario plenum vas, & inane illius rei dicitur. vt & Terent. Vini plenum. Seraq. Fata, quare sera dixerit, ipse ex subiectis ostendit. [Quæ manent culpas etiam sub Orco Impiæ nam quid potuere maius?) Bona paralypsis, per quam impensior affectio dictis exprimitur. [Duro Perdere ferro) Non ad naturam fieri relatum est epitheton duro, sed ad animum earum, quæ dira, ac crudeli mente in eos vsæ sunt. [Vna de multis face nuptiali digna) Hypermnestram dicit, quæ Linceum maritum seruauit, & videtur præsenti affectione illatum. [Face nuptiali digna) Tanquam malus præmium non sit fœminis. [Et in omne virgo Nobilis æuum) propter pietatem. s. quam marito præstitit. [Quæ velut nactæ vitulos leænæ Me pater sæuis oneret cathenis) Extrinsecus audiendum. si putat vel quid tale, me putet. vt, Si putat, sæuis cathenis oneret pro hoc facio. [I pedes, quo te rapiunt, & auræ) Ostendit ita properandum esse, vt non detur spatium consultandi, qua parte sit fugiendum. [Et nostri memorem sepulchro Sculpe querelam) .i. monumento meo inscribe mortis meæ casum, vel causam.

ASCENSIVS.

MERCVRI) Mercurium & Lyram eius inuitat Poëta vt eius cantu Lyde exēplo Belidum ab immanitate deterreatur, & amanti mitior fiat, dicens. [O Mercuri, nam Amphion) Vates ille Thebanus, & Musicus peritissimus Docilis, i. habilis ad discendam musicam. [Te magistro mouit canendo) .i. per cantum. [Lapides) .s. ad constructionem muroℜ Thebanoℜ. vnde auct. in Arte: Dictus & Amphion Thebanę conditor vrbis Saxa moue-

re sono testudinis. [Et tu testude) .i. Lyra, aut cythara ad exemplas testudinis habentis adhuc neruos suos inuenta callida.i.valde perita. [Resonare septem neruis) Secũdum numerum septem planetarum. [Nec loquax ol.) .i. olim anteq inuenta eras nihil dicere solta. Neq; gratia qua incognita [Et nunc amica & mensis, diuitum) Ad quas pulsatur. [Et tem.) .s.deorum: Dic.s.vterque Mo.i.cantus modulatos. [Quibus Lyde ob.) .i. obdurata nunc. [Et applicet aur.) Vt.s.flectatur, quia eas nunc obstruit. [Quæ ludit ex.) .i.exultando, & saliendo. [Velut equa trima) .i. triennis. [Ludit campis, & expers nuptiarum) .i.coitus, aut cõiugij adhuc inexperta. audacter nuptias equabus dat quibus pudor non est & cruda.i.dura, & immatura adhuc. [Marito proteruo) .i.lasciuo proterue. [Metui tĩgi) .s.ab eo, vt autem id ei facile ostendat, dicit. [Tu potes deducere tig.) i.ferocissima illa animalia. [Et siluas com.) .i.te sequẽtes, vt sub Orpheo accidit, & morari.i.detinere. [Riuos cel.) .s. prius. [Et Ianitor immanis aulæ) Quia infernalis.s.Cerberus. [Cessit tibi blan.) .i.blande sonanti. dũ Orpheus vxorem repetit. [Quamuis centum) .i.plurimi angues, muniant caput eius furiale. [Et spiritus) .i.flatus. [Teter) .i.venenosus. [Et sanies) .i.nidor ex corrupto cruore. [Manet) .i. distillet, & fluat ore trilingui. [Quin &) .i.quin etiam, Ixion & Tityos gigantes in Inferno damnati. [Risit vultu inuito) .i.coacto. [Vrna) .s.Belidum. [Stetit paulum) .i.ad modicum tempus, sicca contra præscriptum. quia coguntur semper implere. [Dum tu mulces Car. puel.) .i.filias Danai. [Audiat) Rogat cytharam, vt ad terrorẽ Lydæ canat pœnas perfidarum Belidum, quas luunt, quia patruelibus suis infideles fuerunt dicens. [Audiat Lyde scelus) .s.parricidium, atque pęnas virginum.s.Belidum. [Notas) .i.vulgatas. [Et dolium inane lymphæ) .i.aquæ.i.in quo, quia fundo caret, aqua non remanet. vnde dicit Lymphæ pereuntis. [Immo fundo) .i. perfundi sublati locum & audiat. [Fata feraq.) .i.extrema, aut ferro, quia post mortem patruelium illata. [Quæ) .s.Fata. [Manent .i.expectant. [Culpas) .s.Belidum. [Etiam sub Ordo) .i.Inferno. Deinde post pœnas narrat scelus, dicens. [Impiæ) .s.Belides, impię, inquit dico, nam. [Quid potuere ma.) .i.magis impiũ aut sceleratius, quam quod fecerũt. [Nam pot. Per.duro) .i. rigido aut ipsæ duræ potuere ferro perdere sponsos.i.patrui sui filios. [Vna virgo) .s.Hypermnestra. [De multis) .i. de quinquaginta filiabus Danai. [Digna face) .i.tæda. [Nuptiali) .i quæ matrimonio daretur. [Fuit splendide) .i.cum decore. [Mendax in parentem) .i.patrem Danaum. [Periurum) .i. qui contra iusiurandum, & fœdus cum Aegypto initum, iussit filios eius occidi. [Et nobilis) .s.splendide & cum honore. [In omne æuum) .s. futurum quæ dixit. [Marito iuueni) .s. Linceo: surge, surge. [Ne somnus longus) .i.æternus. hoc est mors detur tibi, vnde non timeas.s.à me coniuge & consanguinea tua. [Et falle socerum) Callide non dicit patrem. [Et sorores) .s.meas. [Scelestas, quæ velut leænę nactæ vitulos, eheu) Interiectio dolentis vox. [Lacerant) .i. iugulant, & trucidant. [Singulos) .s.maritos, hoc est queque suum. [Ego mollior) .i.benignior illis. [Nec feriam) .i.percutiam te, nec (aut neq; tenebo intra claustra) .i.clausulas cubiculi, vt ceteræ suo ex mandato patris tenent. [Pater) .s.meus Danaus. [Oneret) .i.potius amo vt oneret, vel permitto vt oneret dum pia sim: aut licet oneret. [Me sæuis) .i.magis & immanibus cathenis quod.i.quia. Ego clemens.i.benigna, quasi colens mentem, quæ homini benigna, & misericors ex natura est. [Peperci viro) .i.marito. [Misero) .i. miserando, hoc est miseratione digno. nam miser ferè in bonã partem accipitur. hoc est peperci tibi, sed potius dicit viro, quàm tibi, quia multa vis excusationis est in eo ꝙ viro pepercit. Nam etiam lege diuina, sicut derelinquet homo patrem, & matrem, & adhærebit vxori suæ, ita mũlto fortius mulier viro, vt quæ propter virum procreata est. [Vel pater releget) .s. vnde nõ redeam. [Me classe) .i.naui. [In extremos agros Num.) .i.ad torridam zonam, aut Syrtes. [I) .i.abi ò Line, aut Lynceu. [Quo pedes, & aurę rapiunt te) .i.aufuge quantum potes, etiam auxilio ventorum, & nauium fretus. [Dum) .i.donec. [Nox fauet, & Venus) Quæ nubentes legitime cesto cingit, aut quæ mihi tui amorem iniecit. [Omne) .i.auspicio & euentus indicio [Secundo) .i.prospero: & Sculpe sepulcro.i.nostro. [Querelam memorem) .i.epitaphium memor nostri.

GLAREANVS.

TVQVE testudo resonare septem Callida neruis) Macr. lib j. Sat. scribit Apollinis lyram septem chordarum fuisse, per quas tot cœlestium Sphærarum motus pręstet intelligere, dicere vult septem planetarum motus quanquam ea ratio frigida est. Si enim octo neruos dixisse Poëta, hic tam subtilis speculator continuo subiunxisset per eos tot cœlestium sphærarum motus intelligi. Sunt enim octo apud omnes. Rursus si nouem chordas nominasset Poëta octo haud dubie hic dixisset motus esse, atque adeo totidem ex illis sonos: Nonum autem intelligi oportere conflatam ex his octo phthongis symphoniam, vt de Musis quidam non temere philosophantur, ac nonam ideo dictam Calliopem. Eadem est Ciceronis in somnio Scipionis tractatio, quæ me non multum moratur, sed multo minus Macrobij portentosæ ille magnitudinis commentarius. Ad idem pertinet quod Diod. ait Mercurium lyræ repertorem fuisse: atque eam tribus instituisse chordis, instar trium anni temporum, Treis item voces desumptas grauem ab hyeme acutam ab æstate, a Vere mediam, magna iniuria Autumni, qui hic indignissime plenus fructibus exulat. Alij Orpheum quatuor chordis lyram instituisse tradunt, vel ad eadem anni tempora, vt iniuria affectus Autũnus, postliminio rediret: Vel ad quatuor elementa. Id enim quidam docent. Mirum vero quod non potius ad quatuor mundi cardines: ita enim firmiores ac longiores puto futuras fuisse chordas. Longum esset referre quis chordam quintam quis sextam septimamque adiecerit. ac deinceps, vt ad decimam quintam vsque deuentum. Quid enim fructus ex his lector percipit? Pudet planè quoties ea apud doctos lego tam indocte atque absque omni tractata iudicio cum δὶς διὰ πασῶν maximum in musicis sistẽ æque in Trichordo haberi queat, atq̃ue in Cythara multarum chordarum tametsi ita credere aisi, ac thesi non potest: vt in Cythara. Verum hæc omnia nihil ad rem, sed effugia sunt nostrę ignorantiæ. quæ nimium fœcunda est quoties hæret. Atqui hoc explicandum erat, quare toties apud auctores mentio fit septem chordarum, quidq. per has intelligi oporteat, quẽadmodum apud Hom. ij. hym. qui est ad Mercurium.

ἑπτὰ δὲ συμφώνους ὄιος ἐτανύσσατο χορδάς.

Et apud Virgilium in Alexi.

Est mihi disparibus septem compacta cicutis. *Fistula.*

Et Æneidos vj.

Obloquitur numeris septem discrimina vocum.

Et hic: Septem callida neruis.

Et si quæ sunt apud alios loca alia, vt plane sunt apud Classicos quam plurima. Quid hic ad nostri auctoris sensum eruendum facit, quam quisque chordam adiecerit, enarrare? aut septem Planetarum numerum recensere velut rem nulli notam? Cum interea lectori mens non minus dubia quam antea, hæreat? Non nunc dicam quod sæpe mecum ingemisco: hanc Matheseos partem de qua tantum apud priscos cautum fuit adeo negligi, vt inter eximie doctos vix vnus aut alter ne dicã adhibere venit manum, imò verius qui possit. Sed nunc querelarum satis est. rem ipsam aggrediamur, Ego per septem, siue chordas, siue neruos siue cicutas, siue descrimina vocum, intelligo septem illas Diapason species, quos, & modos, & trophos prisci, nostra vero ętas nõ satis apte Tonos nominat, qui non minus in Tricordo Mercurij Tethracordo Orphei, ac reliquis deinceps aliquod chordarũ instrumẽtis habentur, quam in chythara vigintiquatuor chordarum, per quos omnis cantus regitur, quemadmodum per pedes carmina. Sunt autem hi modi ex Proslambanomene ad paranete hyperbolæon, quibus Ptolemęus octauum adiecit à Mese ad Neten hyperboleon, à primo tamen nihil differentem, qui erat Proslambanomene ad Mesen vt impleretur sistema maximum δὶς διὰ πασῶν à Proslambanomene ad Neten Hyperbolæon: Et vt nostræ ætati aliquid demus: Modi septem sunt ab A, graui ad g, acutum: Septem videlicet Diapson species ex septem grauioribus literis, A, B, C, D, E, F, G, ad septem acutas, a, b, c, d, e, f, g. Neque est vllus cantus vel cytharæ, vel alij instrumento habilis, qui non in aliquem septem horum modorum ceciderit. Hæc vt doctis harum rerum plana sunt, atque adeo etiam nimium prolixa ita huius artis imperitis frustra tinniunt. Tum si omnium ineptias hic enarrare coner: integrum volumen mihi texendũ erat. De his modi docte differit Boetius lib. 4. musices, cap. 14. Nam quod nostra ætate octo aiunt Tonos id non video qua ratione dicant: cum octauus ille recens sit quartæ speciei Diapason, sed quæ sit diuisa arithmeticos, non harmonicos. Verum si modos inde liceat numerare, vt diximus, nõ minus xij. futuri etiam 14. si secunda Diapson species ac sexta: illa harmonicos, hæc arithmeticos diuidi potuisset. De his Dodecachorda nostro quibusdã visa παράδοξα cum nihil minus sint diligenter differuimus. Quare nunc desino molestus esse lectori: atque ad alia properamus.

Impiæ: nam quid potuere maius

Impie sponsos potuere duro Perdere ferro.

Hos

Hos verſus ita legendos exiſtimo, vt in parentheſi contineantur hæc verba (Nam quid potuere maius Impiæ?) atque etiam interrogatiue legantur. Nam cum impias primum dixiſſet, ſubiungit, mox cauſam impietatis. Et ipſa quidem interrogatio hoc loco magis vrget, quam ſimplex enunciatio. Manc. primum imputauit eſſe genitiui caſus, nec diſtinxit poſt Orco. Cetera recte poſuit. Quidam exponunt impiæ inquam, ſed non placet hæc geminatio.

AD NEOBVLEM AMICAM.

Miſerum eſt, ſi quis ita vehementer amet, vt ex amore nullam ſentiat voluptatem, ſed ſemper anxius ſit, & ſollicitus, adeo vt ne conſuetum quidem exercitium poſſit repetere.

Ode XII. Dicolos triſtrophos. Primi quique duo verſus ſunt Ionici à minore Sapphici trimetri Acatalecti, qui conſtat è tribus Ionicis à minore, vel vltimo Paone tertio, hoc modo.

Mĭsĕrār'ĕſt uu-- nĕ qu'ămōrī uu-- dārĕ lūdūm uu--
Nĕquĕ dūlcī uu-- mălă vīnō uu- - lăuĕr'aūt ēx uu--

Tertius item verſus eſt Ionicus à minore Sapphicus Acatalectus, ſed tetrameter, conſtens è quatuor Ionicis à minore hoc modo.

ănĭmārī uu-- mĕtŭēntēs uu-- pātrŭă vĕr uu-- bĕră līn gŭæ uu--

uu-- uu-- uu--
uu-- uu-- uu--
uu-- uu-- uu-- uu--

**Patruorū in nepotes cui peculiarū genus maq; ſeueritas pro uerbio locū fecit, quod vulgo dicitur. Ne ſis mihi patruus. Cuius idē poeta Ser. lib. ij. Ser. j. meminit. Si ne ego praue, et cetera. Lege pu. Sapere patruos.*

Miserarum eſt neque amori dare ludum:
Neque dulci mala vino lauere: aut exanimari
* Metuenteis patruæ verbera linguæ.
Tibi qualum Cythereæ puer ales,
Tibi telas, operoſæque Mineruæ.
Studium, aufert Neobule Liparæi nitor Hebri,
Eques ipſo melior Bellerophonte,
Neque pugno, neque ſegni pede victus,
Simul vnctos Tiberinis humeros lauit in vndis:
Catus idem per apertum fugienteis
Agitato grege ceruos iaculari: &
Celer alto latitantem fruticeto excipere aprum.

ANTO.

Miserarum eſt) Miſerarum eſſe, inquit poëta, non vacare iucundo amori, aut epulis, timere etiam patruorum minas, & cōtumelias. propter quod ingratam vitam eſſe oſtendit, ſine gaudio, & amore. Dicit inde Neobolem Hebrum Lipareum ardere qui eques optimus, quique nulli victus, aut pugno, aut curſu, aut iaculis eſſet, itaque operam omnē & ſtudium omittebat, ergo non miſera Neobole erat, ſed felix potius cum lætiori vitæ vacaret. [Ludum) Gaudium, lætitiam oblectamentum. [Lauere) Extricare, pellere. Maro etiam dixit; Et pleno ſe proluit auro. Lauere aūt eſt à lauo lauis verbo tertiæ coniugationis. ſicuti dicimus ſono ſonas, & ſono ſonis. Hinc ait ille Littora lata ſonunt, vt Priſc. ſcribit. [Aut examinari) Ordo eſt; Aut miſerarum eſt metuentes verbera linguæ patruæ examinari. i. terreri & ſtupeſcere. [Verbera) Minas, & contumelias. nam vt ſcribit Nonius. Verberare non ſolum à verberibus dictum, ſed à verbis. [Patruæ lin.) Acrius. n. patrui quam parētes caſtigant. [Qualum) Calathum, ſeu caniſtrum intelligit, vbi lanæ, linum & lanificij opera continentur. [Cytheræ), i. Veneris. [Puer ales) Cupido, & amor ipſe aliger. [Tibi qualum) Ordo eſt, tibi ò Neobole aufert qualum cytheræ puer ales, tibi aufert telas & ſtudiū o poſæ Mineruæ nitor Hebri Liparei, ſimul eques melior ipſo Bellerophonte, neque victus pugno, neque ſegni pede vnctos humeros lauit vndis Tyberinis. [Operoſæ) Multarum operarum. Operoſus etiam dicitur magnæ operæ, & magni laboris, Item actiue & paſſiue accipitur hinc dr̄ a Cicerone: Senectus operoſa. i. quæ agit & rebus agendis operam dat. Et Ouid. moles operoſa laboret. i. quæ ab aliquo operata eſt. [Mineruæ) Pallas veſtium apparatum inuenit, olei quoque vſum: docuit ædificandi artem, pluribusq. alijs in rebus hominibus profuit. nam & tibiam eiusque cantum & plurima inſtrumenta ad varia opificia inuenit, ex quibus operaria dicta eſt auct. Diod. lib. vj. [Neobole) Id nomen dici poteſt noua gleba. νέο enim nouus dicitur, & iuuens. βῶλο gleba. [Liparei Hebri) A Lipara inſula vna ex Aeolijs, dicta ab Liparo Auſonij regis filio, qui illic vrbem ædificauit. vbi poſtea Aeolus imperauit. ſumpta Lipari filia pro coniuge. Auct. Diod. lib. vj. [Vnctos hum.) Vngebant ſe paleſtritæ. Superius aūt dictum eſt: Tyrones in campo Martio ſolitos exerceri inde in Tyberi natare. vngebatur quoque natantes vitandi frigoris gratia. [Humeros) Pes eſt anapeſtus pro Ionico minore. [Melior) Anapeſtus etiam vt ſupra, potiuſquam Tribrachus, vltima. n. ſyllaba cuiusq. verſus communis eſt. [Bellerophonte) Qui Pegaſum alatum equum aſcendi, nam prope Corinthum Achaiæ vrbem mons. eſt excelſus Acrocorinthus nomine vertex eius Veneri ſacram habebat ædiculam infra verticem Pirene fons erat haud affluentes aquas habens, ceterū per ... ad ... potuiq. ſuauiſſimas. Fama eſt equū Pegaſum, cum potaret hoc in loco à Bellerophonte deprehenſum fuiſſe. ... quidem caballum è Meduſæ ceruice proſilientem. quod ... 8. Higinius vero ſcribit, poſt Chimæræ expeditionem ... Bellerophontes ad celum contenderet euolare ne ... abeſſet, deſpiciens ad terram timore permotus de... equus autem ſubuolauit, interque ſidera ab Ioue conſtitutus ... De hoc etiam ait Ouid. in Ib. n.: Quiq; ab equo præceps alienis incidit aruis. Exitio facies cui ſua penè fuit. Str. ſcr. lib. xij. Bellerophon ē Solymos domuiſſe qui poſtea Lycij dicti ſunt, nam Lycon Pandionis filius, à ſe Lycios nominauit. Piſandrum etiam Bellerophontis filium pugnantem cum Solymis Mars interemit. Pliniusq. lib. vij. ſcribit: Equo vehi Bellerophontem inueniſſe. [Segni pede) propter ſegnem. i. pigrum pedem. Catus prudens, doctus, ſagax. [Fruticeto) Eſt frutex, qui ad iuſtam magnitudinem arboris non aſſurgit, & ſtatura ſimilis eſt multis herbis, ſed non demoritur, neque areſcit, vt herba. Frutices quoque dicuntur arborum plantulæ; inde frutificari, quaſi fruticem renaſci ex arbore.

Lauere. *Operoſus.* *Palladis inuēta tibia.* *Neobole.* *Lipara.* *Non ſic ſcandes puer Bellerophōte.* *Pegaſus.* *Pyrene.* *Solymi.* *Lycij.* *Frutices.*

ACR. Miserarum eſt neque amori dare ludum) Ad Neobolem amicam ſcribit, amantem Hebrum adoleſcentem, & teſtatur inſuauem eſſe vitam ſine hilaritate, & amore. Ordo eſt; Neobole miſerarum eſt, neque dare ludum amori, neque lauere mala dulci vino aut exanimari metuentes verbera patruæ linguæ. Lauere pro lauere. ſic enim veteres declinabant lauit pro lauat. vt Virg. Lauit improba teter. Ora cruor. Qui verſus non ſtat ſi præteritum intelligas. [Exanimari metuentes) Senſus eſt. Aut cruciati caſtigatione verborum. Patruæ autem linguæ pro ſeueræ dixit. Patrui enim adoleſcentibus corripiendis auſteriores eſſe ſolent; quàm patres quibus natura ipſa indulgentiam plerunque extorquet. Cicero idem pro ſeueritate cenſuræ patruus quidem magiſter hoc diceret. [Tibi qualum) Calatum. Metonymicos pro lanificio dixit; tanquam amore, & pulchritudine amatoris capta contemneret penſa mulierum, [Liparei) à Lipare inſula, vt ſi diceret Liparenſis. Liparitanæ enim inſulæ eum ciuem demonſtrat. [Bellerophonte) Qui Pegaſo equo vectus Chimæram interemerat. [Pugno) Athelico, & Agonico. [Per apertum Latum) Latum, vt Alia de Parte patentis Tranſmittunt curſu campos. Ordo eſt. Ales puer Cythereæ, & nitor Liparei Hebri ſimul vt lauit vnctos humeros in Tyberinis vndis eques melior ipſo Bellerophonte: neque victus pugno, neque ſegni pede; idem catus iaculari ceruos fugientes per apertum agitato grege: celer excipere aprum latitantem alto fruticeto aufert tibi qualum, & aufert ſtudium operoſæ Mineruæ.

POR. Miserarum eſt neque amori dare ludum) Hac Ode teſtatur inſuauem eſſe vitam ſine hilaritate, & amore. hac deinde puellam quandam captam ſpecie adoleſcentis, deſcribit. [Neque dulci mala vino lau.) antiqua declinatione dixit lauere non lauare. Nam tertiæ coniugationis, hoc verbum apud veteres erat. Sic enim declinabant. Lauo lauis lauit, non lauo lauas lauat. [Aut examinari metuentes patruæ) Senſus eſt: Caſtigatione cruciari verborum. Patruæ autem linguæ, pro ſeueræ poſitum. videntur enim patrui adoleſcentibus corripiendis auſteriores eſſe, quàm patres, quibus natura ipſa indulgentiam plerunque extorquet. [Tibi qualum) Metonymicos pro lanificio dixit. [Sed mulieres

per

per diminutionem vasculum hoc vsurpant, quasi illum dicentes. hoc autem in quo pensa, vel tramam reuoluunt. Liparæi nitor Hebri, hinc transit ad laudem Hebri nomine adolescentis, quem a Neobole amari indicat. Liparei autem a Lipare insula, vt si diceret Liparensis. Simul vnctos, Tyberinus humeros lauit in vndis, Eques ipso melior Bellerophonte) Diximus & supra adolescentes post exercitium campestre in Tyberi nare solitos fuisse. [Catus idem per apertum fugienteis Agitato grege ceruos iaculari) Catus à catos, ac per hoc doctus significatur. Ordo est aūt: Catus idem fugientis ceruos iaculari per apertum agitato grege per apertum autem absolute .i. per campum.

ASC. MISERARVM) Sicut in Sat. Omne vafer vitium ridenti. Flaccus amico tangit, & admissus circum præcordia ludit ita & hic Neobolem fatyrice inuitat ad amandum, non eo animo vt amare persuadeat, sed vt amantem fatue rideat, & auertat. Ordo est, O Neobole. [Miserarū est) .i. ad miseras pertinet. [Neq; dare amori ludum) .i. non indulgere amori. [Neque lauare) .i. diluere & abstergere [Mala) .i. curas anxias. Dulci vino aut eas. [Metuentis) .i. timentes (est enim accusatiues) Verbera linguæ. patruæ .i. obiurgationes patruorum. [Exanimari) .i. quasi emori metu. Tibi quarum, q.d. certe scio quod tu ex illis miseris non es. & id (vt dixi) Satyrico risu dicit, quia ò Neobole. quod nomen aptū est. dr̄.n. Neosbolos nouus fundus, quasi sit amatoribus nouus fundus vnde viuunt tantisper dum illius bona exhauriant. Hebrus quoq; fluuius est Thraciæ præceps admodum, vnde bene natato ri hic attribuitur nomen. & Lipare vna ex Aeolijs, quasi vento ogi significet. Dicit ergo: O Neobole, penultima longa quia βū-λΘ per ω scribitur [Ales) .i. alatus puer. [Cythereæ) .i. Veneris, .s. Cupido. [Aufert tibi qualum) .i. calathum, hoc est vas vimineū, in quo fusos & pensa aut acum, & fila mulieres reponunt, & nitor .i. splendor formæ Hebri illius pueri Lyparei: Lipare orti. Aufert tibi telas & studium .i. exercitium. [Mineruæ operosæ) .i. quæ varias artes studiose inuenit & exercuit, præcipue texendi si nitid .i. vt primum visus tibi. [Lauit in vndis Tyberinis, humeros vnctos) oleo ne contrahantur frigore perfusos. Exittens eques melior .i. peritior. Ipso Bellerophonte qui Pegaso volasse dr̄. Est aūt a nominatiuo Bellerophontes, quia vltima producitur. aut legatur cum Bonfine Bellerophonti. [Neque victus pugno segni, neque pede segni) quia cum nō habeat segnes pugnos aut pedes, in neutris vincitur. Et ergo optimus pugil, & cursor. versus vult, vt legatur · Neque pugno. Idem etiam est. Catus .i. calidus. [Iaculari ceruos fugientes) .i. aufugientes. Per apertum .s. campum. [Grege agitato) .i. concitato. & celer .i. velox & strenuus. [Excipere) .i. ad accipiendum quasi ex insidijs. [Aprum) .i. suem siluestrem. [Latitantem in fruticeto) .i. loco vbi frutices crescunt arcto (aut alto) .i. Angusto.

MATTH. BONF.

EQVES ipso) Multis argumentis ostendit Bonfinis hos versus hoc modo restitui debere.

Simul vnctos Tyberinis humeros la-
uit in vndis eques ipse melior Bel-
lerophonti, neque pugno, neque segni pede victus.

GLAREANVS.

MANIFESTA ironia est in hac Ode, qua neutiquam ad amorem hortatur, sed amore captā ridet, vt sequētia indicant. Quæ.n. antea sedulo operi vocabant, nunc desidiosa describitur. Metrū est numero Ioculare, Ionicum, ideoq. aptum saltationi, qua etiamnum Gallia vtitur, vt primi quiq; duo versus diapente vltimam habeāt speciem: Tertius quisq; diatessaron tertiam speciem, reiecto superne de diapente tono. Ceterum cum nullum sit facilius carmē scansu, nostri tamen grammatici mire hic diagladiantur Mancinellus, dictiones veritus diuidere, Homerus & melior, existimauit Anapæstos, pro Ionicis à Minore, cū illic la, hic Bel, syllabas omittit, mirum vero, quo illos abiecerit. neque .n. ad reliquas potuit locare, quæ ipse in nullum Catalecticum cadunt numerum. Siue igitur ita legamus.

Simul vnctos Tyberinis humeros la-
uit in vndis, Eques ipse melior Bel-
lerophonte, neque pugno, neque segni pede victus.

Quomodo & porphyrion legisse videtur, & illud Bellerephōte cum habebat ν apud Græcos, nihil remoratur. Siue vt Aldinus liber habet, qui mihi magis probatur, ad huc modum.

Eques ipso melior Bellerophonte
Neque pugno, neque segni pede victus
Simul vnctos Tyberinis humeros lauit in vndis.

Itaq; dictiones diuiduntur, neq; sensus mutatur. Dicendum tamen est carmen esse simillimum prosæ, & quam impense hoc nostro poetæ placuerit, scire certum non possumus, nusquam autem postea est vsus.

[Tibi qualum) Metonymicos, inquit Porphyrion, pro lanificio dixit. Sed mulieres per diminutionem vasculum hoc vsurpant, quasillum dicentes, hæc aūt in quo pensa vel tramam reuoluunt. Hæc ille. In his verbis ad finem vnum deest verbum.

Simul vnctos Tyberinus humeros la-
uit in vndis, eques ipse melior. Bel-
lerophonte, neque pugno, neque segni pede victus.

Treis hos versus si quis sic scribat, primum necesse est diuidere dictiones, quod durum videtur, licet supra Ode eadem sit, Neque dulci mala vino lauere, aut ex-

ALDVS MANVTIVS.

DEINDE *Lĕrŏphōntĕ est pæon tertius cum esse debeat. Ionicus à minore, nam licet apud Græcos ὁ βελλεροφόντης primæ sit declinationis τῶ ἰσοσυλλάβων. Hom. iliad. ϛ.*

Τοῖσιν δ' περὶ τ' ἂ κάλλος Βελλεροφόντην

Et paulò inferius:

Ἦ δ' ἔτι καὶ τοῦτον δαΐφρονα Βελλεροφόντην

Apud nos tamen est tertiæ, Bellerophontes Bellerophontis vt ἀριστοτέλης ἀριστοτέλους, Euripides, Euripidis Horatius, ode vij. lib. iij.

Vt Prœtum mulier perfida credulum.
Falsis impulerit criminibus nimis
Casto Bellerophonti. Iuuen. Sat. x.
Omnibus in terris.
Sed casto quid forma nocet, quid profuit imo
Hippolyto graue propositum? quid Bellerophonti?

Quapropter iussi ego restituendos in suum locum quemadmodum hūr Viennæ in antiquo quodam libro apud Stanislaum Zaur, quem ad me amicus quidam memus misit hoc ordine.

Eque ipso melior Bellerophonte.
Neque pugno, neque segni victus,
Simul vnctos Tyberinis humeros lauit in vndis.

Hoc modo, & seruantur integræ dictiones, & non claudicat versus in dictione Bellerophonte. Nam primi duo versus constat è tribus Ionicis à minore tertius vero è quattuor, vt suo loco licet videre.

AD FONTEM BLANDVSIAM.

Laudes fontis Blandusiæ, quæ in Sabinis est regio, in qua erat poëtæ ager, cui ob salubritatem & amœnitatem pollicetur sacrificium & nominis immortalitatem inter nobilissimos quoque fontes.

Ode XIII. Tricolos, Tetrastrophos: VI.

Quis multa gracilis te puer in rosa.

---uu--uu-u-
---uu--uu-uu
---uu--
---uu-uu

O FONS Blandusiæ splendidior vitro,
Dulsi digne mero, non sine floribus,
Cras donaberis hœdo:
Cui frons turgida cornibus
Primis, & Venerem, & prœlia destinat
Frustra: nam gelidos inficiet tibi.
Rubro sanguine riuos,
Lasciui soboles gregis.
Te flagrantis atrox hora caniculæ
Nescit tangere: tu frigus amabile
Fessis vomere tauris
Præbes, & pecori vago.
Fies nobilium tu quoque fontium:
Me dicente cauis impositam ilicem
Saxis: vnde loquaces
Lymphæ desiliunt tuæ.

O FONS

ANTONIVS.

O Fons Blandusiæ) Promittit hic sacrificium fonti Blandusiæ apud Agellū suum in Sabinis, vbi perspicuitas ad imum, frigusq. amabile, & amœnum erat, quem fontem laudando inter nobiles fontis annumerari contendit. [Blandusiæ) Erat Blandusia regiuncula apud Sabinos, vbi poëtæ agellus. [Destinat) Cōstituit, decernit, Frustra, mactabitur enim tibi. [Soboles) Appositio est. [Lasciui gregis) Hinc appellantur hœdi petulci. [Hora Caniculæ) Higinus ita scr. Canem autem sua appellatione & specie Caniculam dixerunt, quæ ab Græcis, quod ante maiorum Canem exoritur, Procyon appellatur. Ita etiam Plin. scr. lib. xviij. Columella autem docet lib. xij. ꝙ vij. Cal. Augusti Canicula apparet, quo tempore caligo fit æstuosa. Diximus & latius Epodo iij. [Nescit tangere) Id autem propter vmbras arborum erat, & ilicem sibi imminentem, vt infra ostendit. [Me dicente) Laudante, & canente. [Loquaces) Murmurantes in sonantes.

Blādusia

Canicula

Procyon.

ACR. O FONS Blandusiæ splendidior vitro) Hac Ode Blandusię fonti sacrificiū promittit. Blandusia .n. Sabiensis agri regio est, in qua Horatij ager fuit. Laudat ergo fontem dicendo eū perspicuum vitri comparatione; vt Vitrea Fucinus vnda. [Cras donaberis hœdo) Hœdi immolationem promittit. Amphibolon est tñ vtrum dicat donaberis hœdo floribus coronato. [Et Venerē, & prœlia destinat) Maturi .n. & appetere Venerem, & propterea pugnare consueuerunt. [Frustra) ideo frustra qa inficiet gelidos riuos. [Lasciui) Luxuriosi, petulantis. [Te flag. at.) opacitatem nemorosi, & abstrusi fontis ostendit, per quam dicit Canicularium æstuum, calores arceri. [Tu frigus am.) Amœnum, vt frigus captabis opacum, & non ipsi amabile, sed fessis. [Fies no:) meo carmine prædicatus, inter nobiles fontes prædicaberis. [Vnde loquaces) Vt per leuia murmur Saxa ciet. i. sonantes.

POR. O Fons Blandusiæ) Sacrificium hac Ode fonti Blandusiæ repromittit, simulq. laudes eius dicit. [Non sine floribus Cras donaberis hædo) Amphibolon. Incertum est enim vtrum dicat hędo donaberis & floribus, an vero donaberis, hœdo, qui erit cū floribus. i. coronatus. [Et Venerem & p̄lia destinat Frustra) Frustra. s. qa immolabitur. [Te flagrantis atrox hora Caniculæ Nescit tangere) opacitatem laudat. per quam dicit calorem Canicularium dierum ad eum non descendere. [Frigus amabile) Elegāter pro vmbra refrigeranti calorem æstiui temporis, dixit. [Fies nobilium tu quoq; fon.) Tu quoq; inter nobiles fontes nominaberis carmine prædicatus. [Me dicēte cauis impositam ilicem Saxis, vnde loquaces Lymphæ desiliunt tuæ) significatur in saxo natam ilicem arborem, sub cuius radice erumpit aqua fontis huius. Loquaces autem dixit, quod cum saxo cadunt, perstrepant.

ASC. O Fons Blandusiæ &c.) Festiuissime celebrat Poëta, fontem in agro suo, in Sabinis positum pollicens eum carmine suo nobilem efficere. Vnde dicit. [O fons Blandusiæ) .i. regiunculæ illius in Sabinis. [Splendidior vitro & digne dulci mero) .i. vt tuis aquis merum diluatur, aut potius vt tibi ex eo sacrum fiat: quia. Tu donaberis cras hœdo, qui in honorem tuum mactabitur non sine .i. cum floribus: cui. s. hœdo frons turgida .i. aspera primis cornibus destinat .i. decernit & constituit Venerem .i. initum, & prœlia, sed frustra, quia inficiet .i. imbuet tibi cras riuos gelidos .i. refrigeratiuos sanguine. s. suo rubro existens soboles gregis lasciui .i. petulci, quia bene educati. Celebrans autem fontem, dicit hora atrox. i. aspera & ardens Caniculæ flagrantis .i. ardentis nescit te tangere, quia in vmbrosis locis, aut sub rupe est, vnde gelidos emittit riuos tu præbes amabile .i. dulce frigus .i. refrigerium Tauris fessis. i. fatigatis vomere. s. trahendo in aratro, & pecori vago .i. pascenti libere tu quoque id etiam tu, non solum alij, vt Castalia, Dirce. Hippocrene, &c. fies sup. vnus fontium nobilium, i. illustrium me dicente. i. laudante in carmine ilicem impositam cauis saxis vnde .i. è qua arbore tuæ lymphæ .i. aquæ puræ desiliunt loquaces .i. dulci marmore resonantes, sed sic, vt quasi loqui videantur, aut loquelas referentes.

GLAR. O Fons Blandusiæ) Sacrificium (idem, inquit, Porphyriō) Hac Ode fonti Blandusiæ promittit, simulq. laudes eius dicit. Hæc ille & breuiter & vere vt solet. Nunc vide vt Acron rhetoricetur, verbisque Porphyrionis nugamenta addit. Hac Ode, inquiens, Blandusiæ fonti sacrificium promittit. Blandusia .n. Sabinensi agri regio est, in quam Horatij ager fuit elegans emblema ꝙ huic purpuræ assuatur. Blandusiam, & regionis, & fontis nomen facit. Ego sane cum Porphyrione fontis nomen puto, dictumque à Poëta fons Blandusiæ, vt apud Virgilium, fontem Timaui: Nisi quis contendat Blandusia legendum absque diphthongo, vt à sit longa positione, quæ ad caput dictionis est sequentis, quod apud Græcos frequentissimum apud latinos, & si rarissimum presertim hunc Poëtam, inuenitur tamen. Verum res est momenti non admodum magni.

AVGVSTI LAVDES VICTORIS ex Hispania reuertentis.

Mira comparatio Augusti & Herculis, & quidem ad potissima Nam vt Hercules, vt mundum monstris purgaret, in Hispaniam profectus, Geryone extincto maximam gloriam reportauit, ita Augustus post Antonium, & Reip. hostes confectos, Cantabros, prædones, & ferocissimam gentem domuit, ex quibus loculentissimam victoriam reportauit, suo periculo, & Marte partam.

Ode XIIII. Tricolos, Tetrastrophos: Vt, Iam satis terris niuis, atque diræ.

—∪———∪∪—∪——
——∪———∪∪—∪——
——∪———∪∪—∪——
—∪∪——

HERCVlis ritu modo dictus ò plebs
Morte venalem petijsse laurum,
Cæsar, Hispania repetit penateis
Victor ab ora.
Vnico gaudens mulier marito
Prodeat iustis operata diuis:
Et soror clari ducis, & decoræ
Supplice vitta
Virginum matres, iuuenumque nuper
Sospitum. vos ò pueri, & puellæ
Iam virum expertæ, male ominatis
Parcite verbis.
Hic dies vere mihi festus atras
Eximet curas: ego nec tumultum,
Nec mori per vim metuam, tenente
Cæsare terras.
I, pete vnguentum puer, & coronas,
Et cadum Marsi memorem duelli:
Spartacum si qua potuit vagantem
Fallere testa.
Dic & argutæ propter Neæræ
Myrrheum nodo cohibere crinem:
Si per inuisum mora ianitorem
Fiet: abito.
Lenit albescens animos capillus
Litium, & rixæ cupidos proteruæ.
Non ego hoc ferrem calidus iuuenta
Consule Planco.

ANT. HERCVLIS ritu) Hac Ode hortatur ad sacrificium, & lætitiam Romanos omnes ab Augusti victoriam, quàm victis Cantabris ex Hispania referebat. [Herculis ritu) Ordo est, modo ò plebs Cæsar victor ab hora Hispania repetit penates Herculis ritu dictus petijsse laurum morte venalem. [Herculis ritu) More Herculis, qui semper victor redibat, qui etiam laudis gratia mortem non abhorrebat. Vnde spreto omni terrore, atque periculo cuncta ardua subibat, non contentus sui exercitus viribus nisi & ipse pugnaret. Sic & Augustus egit, cum deuicit Cantabros Hispaniæ populos. Hercules autem (vt Diod. scribit lib. v.) cum exercitu in Iberiam transiens. Chrysauri filios tribus magnis exercitibus fidentes, singulari prouocatione sustulit. Capta Iberia boum greges secum abduxit ad Tyberim vsque, vbi nunc Roma est. Abijt inde in

Cumæum

Cumæum campum, demum cornu bouis innixus mare Siculũ
traiecit cum bobus alijs,&c.[Laurum).i.lauram & triumphum.
(Hispana ora) Augustus Cæsar Antonio deuicto Cantabricum
bellum gessit.Domuit autem partim ductu,partim auspicijs suis
Cãtabri. Cantabriam.auctor est Tranquillus.Strabo lib.iij.sic ait, Cetera
bella omnia hac tempestate,desierũt(vt dixi) nam Cantabros &
vicinas illis gentes, quæ adhuc latrocinia retinent Cæsar Augu-
stus oppressit. Et qui Romanorum sociorum prædones erant
nunc,pro Romanis rei militari seruiunt. Coniaci, videlicet, &
qui Iberi amnis fontes incolunt. De Cantabris aũt etiam plura
videto superius. Vnico gaudens inuitant ad sacra reddenda dijs
Augusti Liuiam Augusti vxorem sospite viro, & victore. Augustus aũt
Liuia. Liuium Drusillam matrimonio Tiberij Neronis,& quidem præ
gnantem abduxit, dilexitq. & probauit vnice, ac perseueranter.
[Vnico marito)Valer.lib.ij.scr.quod quę vno cõtentæ matrimo
nio fuerant,corona pudicitię honorabãtur. [Soror clari ducis)
Aug.Octauiani soror Octauia intelligit, quę vxor fuerat M. An
Octaui. tonij. Nã Octauius Augusti pater morte obijt repentina,super-
Octauia stitibus liberis Octauia maiore,quam ex Antonia,& Octauia mi
Augusti nore,item Augusto, quo ex Accia tulerat. Accia autem M. Ac-
pater. cio Balbo, & Iulia sororis C. Cæsaris genita est vt & Tranquil-
Accia. lus,inqt. [Male ominatis).i.verbis turpibus & mali ominis hinc
fauere linguis dicebãtur in sacris.i.bona fari,vel tacere,ne mala
omnia dicerentur. [Ne mori per vim) Erat enim vbique pax
Augusto Imperatore.[I,pete vnguẽtum) Puerum suum monet
vt necessaria lætis epulis,patet.[Marsi duelli) Cum Samnites,&
libertatem,& ciuitatis communionem assequi vellent,repulsam
passi desciuerunt,vnde Marsicum exarsit bellum,Corfinium Pe-
lignorum Metropolim communem vniuersis Italis ciuitatem
demonstrãtes contra populũ Rom. receptaculum,propugnacu-
lumque constituerunt, & imperatores creauere. Biennio igitur,
bellum protraxere,donec perfectum est, vt in ciuitatẽ commu-
niter vocarentur. Cuius rei gratia,tantum belli conflatum fue-
Marsicũ rit incendium. Marsicum autem, ideo nominatum est bellum,
bellum. quoniam à Marsis rebellandi suscitatum fuerat initium. Auctor
Corfiniũ est Str. lib.v. Eusebius vero docet, qđ bellum aduersum Roma-
Socialis nos,Picentes Marsi, Pelignią. mouerũt Olimpiade clxxxij. pau-
bellum. lo ante Salustij Crispi historici natale Lucius Florus, bellum so
ciale id appellat.Appianus vero prius sociale ponit,& statim vix
illo finito,sic ait Marsi ferarum more se deceptos ægre ferentes,
iterum cepere arma, denuoq. cum ipsis congredi conantur &c.
spartacus [Spartacum vagantem) Quattuor, & septuaginta gladiatores.
Capuæ ex ludo Lentuli profugerunt, & congregata seruorum,
& ergastulorum multitudine Chryso & Spartaco ducibus,bello
excitato Claudium Pulchrum legatum, & Publium Vorenum
prætorem, prœlio vicerunt, ait Liuius lib. xcv. Q. Arius autem
prætor. Chrysum fugitiuorum ducem, cum viginti milibus ho
minum cecidit. Cn. Lentulus consul, male aduersus Spartacun
pugnauit. ab eodem L. Gellius & Q. Arius prætor, acie victi
sunt. Item C. Crassus pro consul. Cn. Manlius prætor, male
aduersus Spartacum pugnauerunt,ait Liu. lib. cxvj. M. Crassus
deinde cum Spartaco pugnauit,cęsis cum ipso Spartaco millibus
quadraginta, ait etiam idem libro xcvij.meminit etiam Florus.
Sed latius Appianus lib.j.de bello ciuili inter quæ dicit,Spartacũ
Thracem fuisse, & gladiatorem, qui aliquando cum Romanis
meruerat, & in custodia, ac gladiatorijs spectaculis asseruabatur
tantumque animi assumpsit, vt lxxiiij. viris comitatus, pro liber
tate potius illos certare persuaserit,quam in spectaculis pericula
subire,itaque per vim repulsis his, qui custodiæ præerant, fuga
abijt & cetera. [Argutæ) Canoræ. [Myrrheum crinem).i.myr-
ra madidum.[Lenit albescens)Asserit canos,senectutemq.ipsam
10. animos sæuos lenire,hinc ipse cum antea iracũdus esset,iam mi
tior esse,cogitur,& tolerare facilius,si Neæram ad eum pergere,
ianitor non permitteret. [Calidus iuuenta) i.ardens & feruens.
[Consule Planco)Ostendit se iuueni fuisse,tali consule.

ACR. HERCVLIS ritu modo dictus ò plebs) Hæc ode in Au-
gusti laudem scribitur, victoris ex Hispania reuertentis,vt osten
dat eũ nõ per alios,sed per se administrare, nec sub hac difficul
tate adispici victoriam, breui tempore, vt proficisci ad bellum,
& reuerti victorem.Ordo est.O plebs. Cæsar dictum petijsse lau
rum venalem, morte modo victor ab Hispana ora, ritui Hercu-
lis repetit penates. [Morte venalem) mortis enim contemptu,
laus victoris quæritur,& triumphi.Laureatæ.n.literæ, de victo-
ria in templo mittebantur,vt est. Et iustum qui vita bene credat
emi, quo tendis honorem, & Vitamq. volunt pro laude pacisci.
[Vnico gaudens) Lydiam, dicit sub castitatis laude votum pro
Cęsaris reditu solutarum.[Et iustis operata)operatione veteres
sacrificia dixerunt. Iustos vero diuos, quamuis generaliter dici
possint, nunc tamen specialiter posuit, tanquam qui victoriam
vel reditum Cæsari,merito eius & virtuti præstiterint. Virg.ope
rationes pro sacrificijs: vt,Sacra refert. Cereri letis operatus in
aruis.[Et soror clari ducis)Octauiam Augusti sororem,comme-
morat. [Supplice vitta)Non vitta, sed vitis solutis supplicantes:
vt,Soluite crinales vittas,capite Orgia mecum. [Iuuenumq. nu
per Sospitum)Prodeant nuper sospitum reuersorum, per Augu
sti victoriam.[Iam virum experte).i.nuptæ. [Male ominatis Par
cite verbis) Siue quia pro festiuitate dierum,feriæ indicebantur,
& abstinebatur à litibus,iurgisq. siue quia in sacrificijs præcepto
silentio, bona omnia habere iubebantur, ne incaute loquentes,
mala omnia facerent verbis, ideo nũc Parcite malis verbis.i.ma
lis omnibus. [Tumultum) Commotionem bellorum, per vim
impulsione hostium.[Tenente Cæsare)Vt,Ferrea belligeri com
pescat limina Iani. [Et cadum Marsi) Vinũ quod bello Marsico
diffusum est. Cadum autem lagenam, vt vita bonus, quæ deinde
cadis onerarat Acestes. [Spartacum si qua potuit)Gladiator fuit
Spartacus, hic cum lxxiiij. socijs similis conditionis, è ludo fu-
giens dux factus,per quatuor annos,aduersumq. Romanos bel-
lans,plura vastauit,ideo nullam lagenam euadere potuisse com-
memorat,hunc postea Pompeius oppressit. Vt Lucan. Et simili
causa caderet,qua Spartacus hostis. [Neæræ) Nomen puellæ ci
tharistriæ,siue cantatricis. [Argutæ) Autem sonoræ:vt, Hic ar-
guta sacra pendebit fistula pinu.[Myrrheum)Perfusum myrrha,
aut inter flauum,& nigrum,vel myrrhei coloris. [Cohibere)Au-
tem pro festiuitatis lætitia festinare, & in nodum colligere cri-
nem præcipit.[Si per inuisum mora ianitorẽ).i. si ianitor prohi-
buerit illam ingredi,supp. parcam,quia canities mitigat animos
cupidos litium & proteruæ rixæ,cum iuuenis essem,non ferrem
hęc.[Lenit albescens)Canis,ætatis accessu,corporis vis extingui
tur,& furor. [Cupidos) Superbos iuuenes, vel rixæ pronos ani-
mos mitigat. [Calidus iuuenta Consule Planco) Adolescentem
se fuisse commemorat, irasciq̄ue nimis solitum, si fastidiretur ab
aliquo.

HERCVLIS ritu modo dictus) Hæc in Augustum scribũ POR.
tur victorem, ex Hispania reuertentem,q̄ autem Herculi illum
comparat,ideo facit,vt ostendat laborem eum non per alios,sed
per se administrare. [Morte venalem perijsse laurum)Quam est
morte paratus emere,non.n. in bello mori sperauit vt inde lau-
ream petat.[Prodeat iustis operata diuis)Prodeat,& operetur di
uis.i.sacrificet. Operationes.n.sacrificia dixerunt. iustus diuos,
quamuis generaliter dicere possumus,nunc tamen specialiter ac
cipiendum.s.qui Cæsari victoriam,& reditum merent dederint.
[Et soror clari ducis) Octauiam dicit Augusti sororem. [Iuue-
numq. nuper Sospitum) Nuper per Augustum sospitum reuer
sorum. [Male ominatis Parcite verbis) Quid est male ominan-
tis verbis parcite? Vtrum quemadmodum dicitur, vt ciues feria-
ti hodie litibus,iurgisq. abstineant se? An vt econtrario in sacri
ficijs præcipitur. Bona omnia habete, ita nunc. Parcite malis
verbis.i.malis ominibus? [Tenente Cæsare terras).i. incolumi
Cæsare?[Et cadum Marsi memorem duelli) Nam vinum natum
erat temporibus belli Marsici. Spartacum si qua potuit vagantẽ
Fallere testa. Spartacus dux fugitiuorum,per Italiam aliquando
grassatus,multa vastauit.[Myrrheum nodo cohibere crinẽ) Co-
lorem myrrheum in crinibus hodie quoque dicunt,qui medius
est inter flauum,& nigrum, quia properare velut illam,in non-
dum tñ colligere crines, præcepit. [Si per inuisum mora ianito
rem Fiet:abito)præcipit puero, vt si tardius ad Neæram ob ostia
rio admittatur, redeat. Deinde quare hoc præceperit, ostendit
inferendo. [Lenit albescens animos capillus)Hæc cum admira
tione quadam,& dolore animi dñr. Miratur.n.se tam segnem fa
ctum vt in contumelias fastidientis puellæ non irascatur, quod
ipsum iniuria senectutis fieri ingemiscit.[Lenit albescens animũ
capillus Litium,& rixæ cupidos proterue)animi,inquit iuuenũ,
qui litium,& rixæ in contemptu amoris cupidi sunt, senili ætate
leniuntur [Consule Planco)Significat se consule Planco adole-
scentem fuisse,irasciq. mirabiliter solitum,si fastidiretur.

HERCVLIS) Augustum celebrans dicit. [O plebs).s.Ro ASC.
mana. [Cæsar).s.Augustus. [Dictus modo petijsse ritu).i. more
Herculis.[Laurum,)Id est triumphum.[Venalem,)Id est acquisi
bilem.[Morte).i.periculo vitæ.[Repetit modo victor ab ora Hi
spana penateis).i.Deos domesticos. [Vnito &c.) Inuitat omnes
ad supplicationem, & ad vota Deo reddenda,dicens. [Mulier)
.i. matrona. [Gaudens vnico marito Prodeat operata).i. vbi
operas expleuit. Iustis sacramentis,aut diuis,& soror clari ducis
.s.Octauia,& matres decoræ.i.honestę virginũ. [Vitta supplice)

Horat. k Id est

pe st quibus est vitta suppliciter adlibita,& matres iuuenum nu b. s.per victoriam Cæsaris sospitum.i.incolumium,& a nece li exitorum sup.prodeant & vos ò pueri.s.infantes, & puellæ iam ma ertæ virum . parcite.i.abstinete verbis male ominatis .i. cum festo omine ploratis,hoc est lasciuis, & obscœnis. Hic dies mihi ne is vere.i.sincere eximet mihi curas atras.i. nociuas,& nigredi nei ex ardore inferentes. ego nec metuam tumultum.s.hostilē ter mori per vim Cęsare tenente.i.tantisper dum Cæsar tenebit ro as,pueri.i.abi pete vnguētum.s.vt epulum solenne fiat, &co ronas,& cadum.s.vinarium memorem.i.habentem notam,& si- gnum. [Duelli Marsi).i.belli socialis, aut Marsici, quod in mul- tos annos seruatum legitur si cadus.i. testa fictilis , potuit qua .i. sta ua via,aut ratione est .n. qua,septimi casus,cuius si etiam te- studie.i.vase fictili fallere Spartacum.s. gladiatorum , & seruo & em vagantem .s. per Italiam, & omnia vastantem dic ò puer fe etiam Neæræ.s.meretriculæ argutæ.i.canoræ, properet.i.vt rhinet cohibere.s.reticulo crinē.i.capillum myrrheum.i.myr- in perfusum si mora fiet.i.non admitteris ad eam per ianitorē pi ssum abito, quia patiar modeste sine illa festum agi, nam ca- nus albescens.i.canescens mihi leniti sedat, & lenē facit mihi animum cupidum .s. olim litium, & rixæ proteruæ.i. pertinacis nō non ferrem.i.non paterer, hoc (aut hæc).s. illam vocatam si a venire,aut puerum meum non admitti. Callidus iuuenta.i. hi ihuc essem callidus iuuenta Consule Planco.i.quæ fuerat mi in consulatu Planci.

G L A R E A N V S.

h HERCVLIS ritu modo dictus ò plebs) Ordo Acronis t c in loco placet, sed quæ præcedunt verba in eiusdem cōmen ad o,à me neque intelliguntur,neq; restituuntur,paulo post ét ri poëtę sensum pertinere putat,ꝙ olim laureatę literę de victo Æ in templo mittebantur . Illud hic in templo quid sit nescio. ne s totum illud nihil ad rem puto . fortassis autem corruptum di, vt paulo post ad illud. [Vnico gaudens mulier marito) Ly- ra m dicit sub castitatis laude votum pro Cæsaris reditu solutu te n,cum Liuia legendum sit . Quanquam de illa,quomodo in- te lligendum,mulier vnico gaudens marito ipse hæsito, cum an- te Tyberio Neroni nupta fuerit, à quo prægnās ad Augustum le nit auctore Suetonio.Porphyrio nihil de Liuia adducit.[Ma- na ominatis)Landinus male nominatis legit,exponit,quæ nomi le ta malum omen inferrent, id fortassis propter carmen Cuius p ē m tamen ipse sæpe negligit. Ego totum hoc male ominatis p arcite verbis,dictum puto pro fauete linguis,Quo in loco Por p yrionis verba non admodum intelligo, & suspicior ea corru p ta esse.[Si per inuisum mora ianitorem Fiet, abito) Idem Acrō ex exponit.Si ianitor prohibuerit illam ingredi,quæ verba nihil i mplicant, sed fermo est ad puerum quem iubet abire si ianitor m olestus esse volet. [Consule Planco) Horatius sub Torquato te anlio natus est anno ab V.C.DCLXXXIX. Plancus au- te m Cos. fuit cum M. Aemilio Lepido anno Vrbis CCXII. Q uapropter Horat.Planco Cos. fuit annorum XXII.de qui n is hic loquitur. Hæc ita explicanda erant commentatoribus, su n annotatori. Nunc satis visum est illis dicere Horatiū tuum ge isse adolescentem , ideoque irasci solitum sic naso suspenden t Lectorem,quæ magis,declaratione indigebant, omittunt.

IN CHLORIM MOECHAM
vetulam luxuriosam.

Hac Ode ostendit quantum deceat,maxime senem & pauperem, in- tempestiua lasciuia , cythara cantibus , & eiusmodi voluptates, cum ista potius adolescentium.

Ode XV. Dicolos , Distrophos , Vt : Sic te diua potens Cypri.

— — ∪∪ — ∪ —
— — — ∪∪ — ∪∪ — ∪ —

VXOR pauperis Ibicí,
Tandem nequitiæ pone modū tuæ,
Famosisque laboribus .
Maturo propior desine funeri
Inter ludere virgines :
Et stellis nebulam spargere cādidis
Non , si quid Pholoën satis ,
Et te Chlori decet . filia rectius
Expugnat iuuenum domos :
Pulso Thyas vti concita tympano ,
Illam cogit amor Nothi
Lasciuæ similem ludere capreæ .
Te lauæ propè nobilem
Tonsæ Luceriam , non citheræ decent ,
Nec flos purpureus rosæ ,
Nec poti vetulam feci tenus cadi .

VXOR pauperis) Chlorim pauperis Ibici, vxorē monet vt finem rebus venereis imponat , cū iam funeri proxima sit, itaque lanam potius eam Pa- rare dicebat, quàm cytharam tangere vel, coro- nis inter conuiuias ornari. [Nequitiæ) Lasciuiæ libidini . [Famosis)Turpibus,& infamibus. [Stel lis cādidis).i.formosis puellis. [Pholoën)Hæc iuuenis erat,imò filia eius Chloridis,vt sequentia indicant.[Expugnant iuuenum domos)Hoc est è domibus iuuenes attrahit sua forma.[Thyas) Bacchi sacri ficula,de qua superius iate.[Consiia) .s. tua filia,alij textus habent. Concitat. [Vti Thyas pulso tympano) Eo autem instrumento,bacchantium antistites vtebantur,hinc mulieres ili co ad sacra concitabantur. Chloridis vero filia Pholoë concita batur ab amore,sicut Thyas pulso tympano,hoc quæ pacto,filiā quoque vituperat. [Nothi) Cogniti adolescentis. Luceriam Luceria vetus erat oppidum Dauniorum, vbi Mineruę Phanum extitit. Auctor est Str.lib.vj. Plin. lib. iij. Dauniorum Coloniā fuisse scribit. [Flos purpureus rosæ).i.rosea corona,qua in con- uiuijs vtebantur.[Vetulam]Sic legitur in antiquis codicibus,er- go vetulam ad Chlorim refertur. [Nec poti &c.) Sensus est, ꝙ non docent vetulam cadi poti ad fecem vsque .i. optima vina , quæ vsque ad fecem bibi solent. ANTO.

VXOR pauperis Ibici)Ad Chlorim mœcham scribit, vetu lam,& luxuriosam,bene dixit.[Vxor pauperis) Cui solum pote rat esse solatio sic castam haberet vxorē , nec tenuitate eius luxu riam conuenire . [Fide modum) Pone modum obscœnitati,siue libidini,aut turpi auaritiæ,vt Terentius . Leno non vult,me ini que loqui.[Maturo propior)Ordo est. Define inter virgines lu dere cum sis propior funeri.i.morti vicinior iam per ætatem. [Et stellis) Allegoria . ait enim vt stellarum decus,& nitor fusca tur nebulis & celatur,sic nitorem virginum permista anus,obscu rat. [Et te Chlori) Ordo est, Chlori non si quid satis decet Pho loën,decet te rectius expugnat filia domos iuuenum,sup. quam tu concita vti Thyas pulso tympano. [Filia) Chloridis,in quam scribit,& ipsam turpem designans,quæ furore libidinis incitare tur vti Bacchæ tympanorum pulsu . [Noti) Nomen amatoris. [Lasciuæ)Quia hoc genus libidini,& lasciuæ aptius.Prope nobi lem. [Tonsæ Luceriam)Luceria ciuitas est Apuliæ, dicit autem lanificio ætatem eius magis aptam , quam luxui & ebriositati. [Fece tenus cadi)Tanquam quæ vasa vino veteri vacuaret. ACR.

VXOR pauperis Ibici)Hæc Ode scribitur in vetulam mœ- cham,& luxuriosam. [Tandem nequitiæ fige modum tuæ)Ne- quitiæ nunc caliditati , & malitiæ, non vt olim nequam diceba- tur ignauus,ac senex.[Inter ludere virgines) ordo & sensus est. Desine inter virgines ludere,cum sis funeri propior. [Et stellis nebulam spargere candidis) Decens allegoria ait enim . Vt de- cor stellarum nubilo infuscatur sic nitorem fieri virginum inter uentu tuo turpem . Quippe cum sis ætate iam atra,& deformis. Filia rectius expugnat iuuenum domos. [Pulso Thyas vti con- cita tympano)Hic etiam filiam eius ostendit vitiosam esse, & ꝑ libidinem nimiam,ita in furore incitari,Vt Bacchæ solent pulso tympano audito . [Te lanæ prope nobilem Tonsæ Luceriam) Luceria vrbs est in Apulia,& Samnio. Catexochen autem pro qualibet lana positum.[Nec poti vetulam fece tenus cadi) Hoc non decet ætatem tuam,inquit, in conuiuio multum potare.i.fe ce tenus potare. Nam vtique cum tota amphora bibitur,ad fecē peruenitur.per fecem autem vetulam vetus vinum accipe. POR.

VXOR pauperis) Inuehitur in Chlorim vetulam, intem- pestiue lasciuam,dicens. [Chlori vxor Ibici pau.).s.per te. [Fi- ge).i.constitue firmiter . [Tandem).i.post tam longa tempora modum.i.finem.Tuæ nequitiæ.i.perditiæ,& luxuriosæ vitę,& la boribus famosis.i.infamibus . [Tu ꝑpior).i.vicinior, & imminē tior funeri maturo.i.tempestiuo. Desine ludere inter virgines, & spar

& ſpargere ſtellis candidis.i.puellis in morem ſtellarum candẽtibus nebulam.i.te nebuloſam, & obſcurã ſitu,& rug s. O Chlori ſi quid decet ſatis Pholoën.ſ.filiam tuam non ſupp. continuo aut ideo,decet,&.i.etiã te filia tua.ſ.Pholoë, expugnat.i.ſibi dedi cogi,ſicut qui vrbes expugnant, rectius .i. conuenientius ætati, domos iuuenum,qui.ſ.ea conſpecta,excurrunt. Vt.i.quemadmodum Thyas.i.ſacerdos Bacchi. Pulſans tympana concita.i.teſtina tympano pulſo ſup. expugnat domos Baccharum,aut excurrit concitata. Illam,pergit dicens. [Amor noti) .ſ. iuuenis per conſuetudinem cogniti cogit illam ludere .i. ſalire ſimilem, capreæ laſciuiæ Lanæ tõſę ,ppe Luceriam vetus oppidum Dauniorum. Nobilem.ſ.lanificio,decent te.i.decenter conueniunt tibi. Non cytharæ nec flos roſæ purpureus .i. ſertum ex roſa purpurea nec cadi poti, tenus fece.i.nec vina optima, quæ bibuntur è cadis vſque ad fecem, cum debilia bibantur à delicatis, tantum ad medium cadi, decent te vetulam. Hoc eſt,tuum non eſt intereſſe conuiuijs,nec indulgere cantilenis.

GLAR. ILLAM cogitat amor Nothi) Nothi amatoris hic nomen eſt,vt Acron teſtatur. Mancin. Nothi exiſtimauit eſſe participiũ à noſco,& pro cogniti adoleſcentis poſitum. Badius poſterior addit,per conſuetudinem cogniti. Sed carmen non patitur hanc lectionem,vt illi haud dubie norant vterq; ſi aut attẽdiſſent aut cogitaſſent. Ceterum vltimum carmen,rurſus vterq; rectius meo iudicio exponũt quã vel Acron, vel Porphyrion lector iudicet.

AD MOECENATEM.

Fabula Danaës, hiſtorijs nonnullis docet quantum calamitatis afferat rebus mortalium, auri cupiditas. Nam illo non ſolum munitiſſimas ciuitates expugnari, & euerti, vt Philippus rex Macedoniæ, verum ſacra omnia profanari, coniuges in coniugum perniciem corrumpi, vt Eryphyle Amphiarai vxor. Eam eſſe auaritiæ naturam, vt expleri nõ poſſit, ſed in nouas ſolicitudines pertrahat homines, quare non immerito ſibi cauiſſe, ne quid ſupra cõditionem ſuam affectaret, ſed paucis contentus maneret.

Ode XVI. Tricolos, Tetraſtrophos: Vt, Scriberis Vario fortis, & hoſtium.

---UU--UU-UU
---UU--UU-UU
---UU--UU-U
---UU-U-

Nclvsam Danaën turris ahenea,
Robuſtæq. fores, & vigilum canum
Triſtes excubiæ, munierant ſatis
Nocturnis ab adulteris:
Si non Acriſium, virginis abditæ
Cuſtodem pauidũ, Iupiter, & Venus
Riſiſſent: fore enim tutum iter, & patens
Conuerſo in precium deo,
Aurum per medios ire ſatellites.
Et perrumpere amat ſaxa, potentius
Ictu fulmineo. concidit auguris
Argiui domus, ob lucrum
Demerſa excidio, diffidit vrbium
Portas vir Macedo: & ſubruit æmulos
Reges muneribus. munera nauium
Sæuos illaqueant duces.
Creſcentem ſequitur cura pecuniam.
Maiorumque fames. iure perhorrui
Late conſpicuum tollere verticem
Mœcenas equitum decus.
Quanto quiſque ſibi plura negauerit,
Adis plura feret. nil cupientium
Nudus caſtra peto: & transfuga diuitum
Partes linquere geſtio.
Contemptæ dominus ſplendidior rei,
Quàm, ſi quidquid arat non piger Appulus,
Occultare meis dicerer horreis,
Magnas inter opes inops.
Puræ riuus aquæ, ſiluaque iugerum
Paucorum, & ſegetis certa fides meæ,
Fulgentem imperio fertilis Africæ
Fallit ſorte beatior.
Quenquam nec Calabræ mella ferunt apes:
Nec læſtrigonia Bacchus in amphora
Langueſcit mihi: nec pinguia Gallicis
Creſcunt vellera paſcuis:
Importuna tamen paupereis abeſt:
Nec, ſi plura velim, tu dare deneges.
Contracto melius parua cupidine
Vectigalia porrigam.
Quam ſi Mygdonijs regnum Alyattici
Campis continuem, multa petentibus,
Deſunt multa. bene eſt, cui deus obtulit
Parca, quod ſatis eſt, manu.

Nclvsam Danaën) Quid aurum poſſit, Męcenati huc Ode oſtendit, exemplum afferens Danaës ferrea turri incluſæ,ne forte alicui iungeretur. Iupiter.n. in aurum verſus, illa potius eſt. Dicit inde vnumquenque plura optare, vbi plurima habuerit. S. autem paruo contentum, cum multa petentibus, multa deſinit. [Danaën) Acriſius pater Danaës, accepto oraculo mortem ſibi futuram ab eo, qui ex filia natus eſſet, illam in turri clauſit. Iupiter vero inaurum verſus, eam vitiauit, ex quo congreſſu natus eſt Perſeus, qui poſtea Acriſium obiecto Gorginis capite, in ſaxũ vertit. Meminit ita Lact. lib. j. The. Dicunt alij auro pudicitiã virginis vitiatam, quod & poëta noſter hic innuit. Euſeb. aũt ſcribit Acriſiũ fuiſſe 14. regem Argiuorum, & Perſeum ipſum non ſponte interfeciſſe. Lact. etiam plura de Danaë lib. ij. The. [Fore enim) Ordo eſt. Enim, ſi quidem fore ſup. norant iter tutum, & patens, conuerſo Deo in precium. [Satellites) Familiares, miniſtros, & cuſtodes. [Auguris Argiui domus) De Amphiarao dicit, q. Apollinis fuit antiſtes, vt ſcr. Lact. lib. j. The. is autẽ ne in Thebas iret latuerat, vxore Eryphyle cõſcia quæ quidem meũ ,pdidit, monilis deſiderio ducta quod erat Argiæ vxoris Polynicis, ab Vulcano elaboratum. Vt poſtea ab terræ hiatu abſumptus eſt, de quo Statium lege lib. vj. [Vir Macedo) De Philippo Macedoniæ rege intelligit, qui opum, diuitiarumq. gratia, multas diruit vrbes in Græcia, preſertim. In Scythiam quoque, prædandi cauſa perfectus eſt, eiusq. ęmulos Thebanos, & Lacedæmones, bello confecit, de quibus plura legito apud Iuſtinum lib. viij. & lib. ix. Demoſthenes præterea contra Aeſchinem ſcribit. Philippum ſolitum eſſe ſingularum ferè ciuitatum proditores pecunia corrupere, vnde & Aeſchinem pecunia corruptus, illi Olynthum tradidit. [Muneribus) propter munera.i. propter diuitias. [Illaqueant) Capiunt. [Sæuos dulces) Piratas dicit, qui cauſa lucri ſæpe illaqueantur. [Creſcẽtem) Ouid. item ait. Et cum poſſideant plurima, plura petunt. [Verticem tollere).i. ad ſummas diuitias aſcendere. [Nil cupientium) Dicit ſe potius adeſſe velle paruo contentis, quam diuitibus, qui nunq̃, quod ſatis ſit, hñt, ſemper, n. plura cupiant. [Splendidior) Nam melius eſt non deſiderare, quam potiri. [Certa fides) Ordo eſt. Et certa fides meæ ſegetis ſorte beatior fallit fulgentem imperio fertilis Africæ, eſt aũt ſenſus, ꝙ ipſe beatior eſt ſua ſorte, quã ille qui Africæ dñatur, vbi maxima eſt tritici copia. [Sorte beatior) Sortem appellat capitale.i. iactus ſemẽ. Seges ergo ſua beatior, & fertilior erat ſorte, nam ſæpe accidit, vt vix ſors ipſa.i. iactũ ſemen, colligatur. [Fallit fulgentem) Ego.n. paruo contentus ſum ille vero nequaquam. [Lęſtrigonia) Formię oppidum iuxta Gaietam fuit, antiqua Læſtrigonum ſedes, auctore Plin. lib. iij. Str. lib. v. ſcribit totam hanc oram, optima vina generare. [Langueſcit).i. ſeneſcit. [Importuna) Moleſta, inquieta. [Contracta cupidine) Frenato, habendi deſiderio. [Vectigalia porrigã).i. agrorum fructus, dixit aũt ſibi paruo contẽto videri plura poſſidere, quàm ſi Halyattini regnum cõiugeret Mygdonijs. [Mygdonijs) eſt Mygdonia regio in finibus Aſię à rege Mygdono, vt ſcr. Lact. lib. ij. The. Legito item quæ dicta ſunt de Mygdonia ſuperius, nã hic

ANTO. Acriſius. Danaë. Perſeus. Amphiaraus. Philippus Maced.

hic etiam conte[illegible] [Halyattici) In lib. j Herod. legitur Halyattes, ait.n.sic, Cr[illegible] [illegible] Lydus patre suo Halyatte. & paulo post sic, Porro Halyattes Lydus cum [illegible] bello, postea cū lvij. regnasset annis, vita excessit [Bene est cui) Tullius in Parad. inquit. Quem.n. intelligimus diuitem, aut hoc verbum in quo homine ponimus? opinor in eo cui tanta possessio est, vt ad liberaliter viuendum facile contētus sit, qui nihil quærat, nihil appetat, nihil optet amplius. Animus.n. tuus oportet se iudicet diuitem, non hominum sermo, neque possessiones tuæ &c.

ACR. INCLVSAM Danaen) Acrisius pater, cum Danaën ob pudoris custodiam valida, & munita turri clausisset, versus in aurū Iupiter, fingitur violasse, quod nūc exemplum ad ostendendā vim auri & potentiam posuit, quo Probet in hoc compositam fabulā de auro imbre Danaës vt monstraretur nihil nō posse auro, atq; pecunia corrūpi. Ordo est. Aheneas turris, & robustę fores, & Tristes excubiæ, vigilum canum satis munierat inclausam Danaën ab nocturnis adulteris: Si non Iupiter, & Venus Risissent Acrisium pauidum custodē abditæ virginis conuerso Deo in preciū, fore.n. tutum iter & patens, sup. sciebat. [Tristes) Epitheton vigilū, eo quod mœstitudinem gerent, seu Danaë tristis nuptijs per custodiam denegaris. [Nocturnis ab adulteris) Occultis, hoc.n. tps crimini aptū est, vt est: Nec gregibus nocturnus obambulat, cum & per diem lupi insidiari consueuerint. [Pauidū) Sollicitū, & cautum pp iniunctum sibi offm. [Conuerso in precium deo) Quia Iupiter in aurū versus precium vr̄ esse concubitus. [Per medios ire satellites) Per hostiū cuneos, & hostiles fremitus. [Et perrumpere amat saxa).i. munitiones expugnare. [Potentius) Exaggeratio voluptuosæ rei. [Concidit auguris) Amphiaraū dicit, cuius vxor Eriphyle monili corrupta egit vt egrederetur ad bellū quod exitiale velut vates præscius declinabat. [Ob lucrum) pp amorem monilis. [Demersa excidio) Deiecta hiatu telluris. Nā pro Amphiarao totam domum posuit. [Viro Macedo) Philippū signat Alexandri Magni patrem, qui multa ciuitates auro proditoribus dato cœpit & diruit. [Munera nauiū Sæuos illaqueat duces.) Dicit piratas. pp rapacitatem. s. piratę.n. pp cupiditatē lucri latrocinia exercent, & sæpe periclitantur, & est ordo. Duces nauium, non munera nauiū. [Cura) Sensus est. Curam & famē. s. diuitiarū maiorū augeri quæstus cupiditate, vt Iuuen. Crescit amor nūmi, quantū ipsa pecunia crescit. [Iure phorrui) Pecuniarū desideriū merito spreui horrui timore curarū, vel bonorū potentia. [Verticem) Augmentū diuitiarū, & celsitudinem dignitatū. [Quāto Quisq; sibi plura negauerit) Quanto diuitias magis spreuerit contentus mediocritate census, nec hn̄ti ambitū fortunæ maioris tanto deorū fauore dicit nil posse abesse. [Et transfuga) Quia dixerat castra, seruauit metaphoram significando, transfugā dixit tanq̄ quia à diuitiarū vitijs significet se transire velle ad virtutis insignia. [Contemptæ).i. compositę, & mediocris. Impiger laboriosus. [Magnas inter opes inops) pp insatiabilem cupiditatē. Inopē enī se ostendit rei desideratæ auarus, tanq̄ nō habeat qd' querit; vt Iuuen. Egenti viuere Fato. [Purę riuus aquę) Laus mediocritatis sub agelli descriptione. [Et se certa fides meæ) vbertas fertilis glebe non decipiens spē dn̄i, vel laborem, agro suo pſtitum. [Beatior) Multa Africe patrimonia possidēte. Ordo est. Et certa fides mee segetis beatior imperio fertilis Africæ, fallit fulgentē sorte, .i. illum q̄ per sortem fulget & non natura. Nam naturale est vt quis paucis, parcisq. contentus sit. [Quenquam nec Calabrę mella ferūt apes) In Calabria enim sunt flores aptissimi apibus. Per mella autem negat possessionē Calabrię. [Nec lestrigonia Bacchus in amphora) Formiana, seu Sicula, in quibus locis Cyclopes fuerunt, q̄ Lestrigones vocabantur. [Languescit) Vetera scit, [Pinguia).i. crassa. [Importuna) Quæ importunos facit & odiosos. Poterat tamen quęstio videri, quia crederetur Poëtam dixisse contraria, vt cum superius diceret se transfugam diuitum, hic dicat sibi pauperiem abesse, sed conuenit, nec contrarium est vt qui diuitum transfuga est, importunus paupertate non sit, quam eligit, & quam libenter appetit. [Nec, si plura) Quam habeo humanitatem. circa se Mœcenatis ostendit. Contracta melius mitigato & repulso desiderio diuitiarū effic ētem posuit per id quod efficitur. [Vectigalia porrigam).i. paruus possessor minora persoluant tributa. [Regnum Alyattici) Hyliatticus rex Lydię, pater Chrœsi, qui opimo Imperio vsus est. [Bene est, cui deus obtulit) Omnia fragilitati suppetere, & nihil deesse dicit.

POR. INCLVSAM Danaën turris ahenea) Hæc Ode vt Mecenatē scripta est, quæ initium quidem habet ab habitatione Danaës, ceterum tractat, quæ sit vis auri, & quātum potentiæ habeat, p hoc ostendit factam fabulam de aureo imbre Danaës, vt ostendatur nihil non posse auro, aut pecunia expugnari. [Nocturnis adulteris) Belle nocturnis adulteris, quia adulteris nox apta est. [Si nō Acrisium, virginis abditæ Custodem pauidum, Iupiter, & Venus Risissent) Sensus est, Acrisius filiæ Danaës pudicitiam diligentissimæ custodisset, si non diligentiā hanc elusam vellent Venus, ac sup. in aurū versus, qd' precium vr̄ fuisse concubitus. [Aurum per medios ire satellites) In hoc iam excessu pstitum est fabulę, quam in principio posuit. [Concidit auguris Argiui domus, ob lucrū) Amphiarai. s. quē Eriphyle vxor corrupta monili aureo pdidit. [Diffidit vrbiū Portas vir Macedo) Philippū signat Alexādri Magni patrē. [Illaqueant duces).i. capiunt. [Crescentem sequit cura pecuniā) Repbendit eos q̄ pecuniā sic concupiscūt, tanq̄ felicioes futuri, cū tanto plus sollicitudinis, ac curæ habeāt, quāto maior est. [Maiorumq. fames) Pecuniarū maiorū. s. & nunc famē p desiderio posuit metaphoricos. Dicit aūt, qd' reuera videmus tanto cupidiores, auarioresq. fieri homines quanto plus acquirāt. [Quāto quisque sibi plura negauerit; A dijs plura feret) Bella relatio. Sensus est. Agellus meus, quamuis oneri mihi sit locupletiorem me tn̄ facit, nihil amplius. s. desiderantem q̄ ille est, qui sibi clarus vr̄, qd' latissimas, multasq. habeat in Africa possessiones, hoc ergo fallitur ille locuplex, q̄ se beatiorem iudicet. [Quanq̄ nec Calabræ mella ferunt apes) Licet nil in Calabria possideam, inquit, vbi mel optimum nascitur. [Nec læstrigonia Bacchus in amphora) Læstrigones oppidum circa paniæ Formias tenuisse dicuntur. In illa aut regione qn̄ saxosa est, preciosissimum vinum Campanū nascitur. [Bacchus in amphora Languescit) Bacchus languescit, quasi senescit, ac per hoc veterascit, & paulo post ait. Promere languidiora vina. [Contracto melius parua cupidine Vectigalia) Reip. redditus dn̄r vectigalia. [Contracta melius parua cupidine Vectigalia porrigā) Sensus communis est, & manifestus, ait.n. paruo se contentum plus sibi videri possidere, quām si multum habens amplius desideret. [Quam si Mygdonijs regnū Alyattici Campis continuem) Ordo est, quam si Mygdonijs campis regnum Halyattici continuem. Halyatticus, autem rex Persarum dicitur fuisse, vel (vt alij dicunt) rex Lydorum, pater Chrœsi. [Bene est, cui deus obtulit Parca, quod satis est manu) Subaudiē dum hic extrinsecus pronomen, quod est ei, vt sit, Bene est ei, cui deus obtulit parca manu, quod satis est.

INCLVSAM. Danaën) Auri, & numerum vim nociuam detestatus, animi continētiam ac modestiam laudat, docens veras diuinas, quæ sufficientiam pariant, acquiri nō accessione rerū, sed diminutionem cupiditatū. Ordo est. Turris ahenea.i. fortissima, quasi ex ære quod rubiginē nō sentit, & fores.i. ianuæ, aut value robustæ.i. fortes, & tristes.i. seueræ excubiæ canū vigilū, munierant.i. defenderant satis Danaën filiam Acrisis, qui nepotē ex filia timens eā includi fecerat, ab adulteris nocturnis, si Iupiter, & Venus.i. influentiæ illorū planetarū, aut (sm̄ fabulas) dij illi nō risissent Acrisium custodē pauidū.i. meticulosum, & anxium virginis. s. Danaës, abditæ. s. in turri. Riserunt aūt.n. pro quia, fore.i. futurū esse, aut q̄ sciebāt futurū iter tutum, & patens.i. paruiū ad eā Deo. s. Ioue conuerso in aurum.i. in imbrem aureū in cuius forma se per impluuium. s. fenestrā per quā impluit, in sinū virginis immisit. Aurum, amat.i. affectat ire q̄ viam inuenit p medios satellites, & amat, perrumpere.i. penetrare saxa potētius ictu fulmineo.i. quā faciat fulmē. Domus auguris Argiui. s. Ampharai, seu Amphiarei, concidit.i. ruit tota, demersa exitio (aut excidio) ob lucrū.i. monile qd' Eriphyle vxor eius ab Argia vxore Polynicis ob pditum maritū acceperat vir Macedo. s. Philippus Alexandri pr̄, qui à Iuuen. dr̄ callidus emptor Olynthi diffidit.i. aperuit violenter portas vrbium, & subruit.i. subuertit reges æmulo.i. æque potētes, muneribus.i. donis. Munera illaqueant.i. irretiunt, & in seruitute tenent, sęuis duces nauium.i. piratas qui se ob munera mutuo prodūt. Et tn̄, cura sequitur pecuniam crescentem, & fames.i. desiderium, malorum.i. grandiorum, quia (vt dicit Iuuen.) Crescit amor nūmi, quantum ipsa pecunia crescit. Quo circa, ò Mœcenas decus equitum, quia in equestri dignitate permanere voluit, ego perhorrui.i. perfecte, & ad finē vsque horrui, iure.i. merito, viso periculo, tollere.i. erigere, verticē.i. extolli, aut sublimari, habendo verticem conspicuum.i. clarum, & conspirabilē late. [Nam quisque feret).i. accipiet, à dijs tanto plura, quanto plura negauerit sibi. Nam (vt dicit Euangelium) qui se humiliauerit exaltabitur. [Ego nudus).i. parum habens, peto.i. adeo, & me transfero, ad castra nil cupientium, hoc est sequor factionem illorum, qui nil cupiunt, & ego transfuga.i. transfugiens ab ijs, quibus prius adhæsi, gestio.i. manifeste cupio, relinquere partes diuitum, existens. s. aut futurus, splendidior dn̄s rei cōtemptæ.i. spretæ, quàm si diceret occultare meis horrei. quidquid Appulus impiger, id est strenuus colonus arat.i. arando producit, & igni

facit

facit, existens inops.i.sine opibus, inter magnas opes, more auari,& diuitis, quia (vt dicit Sen.) Tam deest auaro, quod habet q̃ quod non habet. Riuus puræ aquæ, de quo in Sermone, qui incipit. Hoc erat in votis, modus agri non ita magnus. Hortus vbi,& tecto vicinus iugis aquæ fons. Et paulum siluæ superis foret, auctius atq; Dij melius fecere, bene est, nihil amplius oro Maiana tæ, nisi vt propria hæc mihi munera faxis,& silua paucorum iugerum, ad ignem.s.sufficiens,& certa fides.i.fidelitas, meę segetis.i. terræ satæ, quę annum penum mihi sufficiat, beatior sorte.i.conditione Africæ, fertilis.i.citius beatum faciens quàm si totam haberem Africam, fallit fulgentem imperio, qua is credit se beatiorem, cum non sit, sed multis curis maiores comparat. Vbi autem sollicitudo, illic nulla est beatitudo.[Quanquam &c.] prosequitur quod inceperat dicere, nõ rerũ accessione, sed cupiditatum minutione fieri beatum, ideoque dicit se satis beatum vnicis Sabinis, licet exquisitas non habeat diuitias. Ordo est. Quanquam nec apes Calabræ ferunt.i.colligũt mihi mella, nec Bacchus languescit.i.veterascit,& domatur, ac mitior fit mihi, in amphora lę strigonia.i.Formiana, nam preciosa crescunt iuxta Formias vina, nec vellera crescunt mihi pinguia supp. in pascuis Gallicis, vt in Pedemontium, vbi Gallia Italis Cisalpina, aut in Euganeis presertim Altinatibus. Nam Col.lib.viij. de ouibus emendis sic ait. Generis eximij Calabras, Appulasq. milites nostri existimabãt, earumq. optimas Tarentinas. Nunc Gallicæ preciosiores habentur, earumq. præcipue Altinates. Vt autem Str. lib. v. ait, Altinũ est in palude positum, similem Rauennæ situm habens. Martialis autem sic ait lib.xiiij. Velleribus primis Apulia, Parma secundis nobilis. Altinum tertia laudat ouis, tamen pauperies importuna .i.non supportanda,& ad improbitatem vrgens, abest.s.à me, nec ò Mœcenas si ego velim.s.habere plura, tu deneges dare plura, verum ego porrigam.i.extendam,& augeam melius parua vectigalia.i.paruos redditus,& agrorum fructus, cupidine.i.cupiditate, contracta.i.imminuta, quam si ego continuem.i.cõtinuo possideam, regnum Alyattici.i.Crœsi Halyattis filij, hoc est Lydiam ditissimam, campis Mygdonijs.i. Mygdoniæ regionis in finibus Asiæ fertilissimæ. Multa desunt petentibus multa.[Bene] .i.satis multum est illi, cui Deus obtulit manu parca.i.licet parca, tamẽ quod satis est.i.vsque ad sufficientiam, vt dicunt, vnde & Prouerb.xxx. Mendicitatem,& diuitias ne dederis mihi, tribue tantũ victui meo necessaria, ne forte satiatus illiciar ad negandum, & dicam quis est dominus? aut egestate compulsus furer, & periurem nomen Dei mihi.

GLAREANVS.

TRISTIS excubiæ) Tristes, inquit Acron, epitheton vigiliarum, eo quod mœstitudinem generent, seu Dianæ Tristis, nuptijs per custodiam denegatis. Hæc ille. Vbi tristis esse trochæus quem pede hoc carmen primo loco non recipit. [Custodem pauidum) Idem Acron, sollicitum & cautum exponit propter iniunctum sibi officium, perinde atq; Acrisius vnus ex vigilibus turri adsistentibus esset. Idem Acron postea: Contempte domi nus splendidior rei, contente legit pro compositæ atque mediocris, quod ego lectori iudicãdum relinquo. Et segetis certa fides meæ,&c. Ordo est, idem inquit, & certa fides meæ segetis. Beatior imperio fertilis Africæ fallit fulgentem sorte.i.illum qui per sortem fulget & non natura. Nam naturale est, vt quis paucis parcisq. contentus sit. Hæc ille ingeniose, vt cetera. Talia nugamenta absque omni iudicio edita, omnes legunt, nec quisquam refellere audet, magni.s.auctoris, vt quem apud quosdam inter Horatij interpretes primum locum habere audio, de quo iurare ausim non intellexisse quæ hoc loco exposuerit ipse, si modo vere sunt eius hæc scripta. Ego nec construendum puto. Beatior imperio, nec fulgentem sorte, sed contra vtrũque vt recte exposuit Mancin. [Nec læstrigonia Bacchus in amphora) Læstrygonius, prima æ, diphthongum habet,& y, secunda syllaba. Vt Odyssea κ, hoc est decimo patet. At noster Acrõ Læstrigonia exponit Formiana, seu Sicula, in quibus locis Cyclopes fuerunt, inquit, Læstrigones vocabantur. Hæc ille. Formiana recte, se Sicula nõ item. Cyclopes in Cilicia fauere, Læstrigones in Italia ad mare Tyrrhenum.[Regnum Alyattici) Porphyriõ Alyatticum regem Persarum facit, quanquam alij Lydorũ dicant, sic ille Acron Lydorum ait qui & Crœsi parentem fuisse addit. Mancinellus, patrem Crœsi non Alyatticum, sed Aliatten vocatum ostendit ex Herod.lib.j.nihil præterea poetæ sensum addens. Badius Alyatticũ, putat dictum Crœsum, Alyattis filium, quasi patronymicum. Idq. mihi placet, placet & quod paulo ante de ouibus gallicis exponit idem Badius. Altinatibus in Euganeis, siue Venetis. vbi omnes commentatores silent, tanquam res sit nota omnibus.

AD ÆLIVM LAMIAM SENATOREM.

Aelium Lamiam, cuius supra meminit, à generis antiquitate laudat. Ait enim lamiarum familiam à Formijs oriundam, vbi Lamus regnauit, qui Lamijs in vrbe dignitate & opibus precipuis nomen dedit.

Ode XVII. Dicolos, Distrophos: Vt: Vides, vt alta stet niue candidum.

- - ∪ - - - ∪ ∪ ∪ -
- - ∪ - - - ∪ ∪ - ∪ -
- - ∪ - - - ∪ - ∪
- ∪ ∪ - ∪ ∪ ∪ - -

ELI vetusto nobilis ab Lamo,
Quando & priores hinc Lamias ferunt
Denominatos, & nepotum
Per memores genus omne fastus:
Auctores ab illo ducis originem.
Qui Formiarum mœnia dicitur
Princeps, & innantem Maricæ
Littoribus tenüisse Lyrin
Late tyrannus. cras folijs nemus
Multis, & alga littus inutili
Demissa tempestas ab euro
Sternet: aquæ nisi fallit augur
Annosa cornix. dum potes. aridum,
Compone lignum: cras genium mero
Curabis, & porco bimestri.
Cum famulis operum solutis.

ANTONIVS.

ELI vetusto) Aelij Lamiæ genus celebrat ait inde cornicis augurio se nosse crastinam tempestatem hinc illum monet vt arida ligna cõponat ad sacrificium, quo luce sequenti Geniũ mero & porco bimestri curare possit, de Aelio aũt Lamia lib. j. Ode vero xvj. etiam meminit.[Quando) Quoniam.[Fastos) Consules intelligit. Lucanus: Qui dat noua nomina fastis. Fastorum libri dicuntur, in quibus totius anni sit descriptio, vt Fest. inquit. Priscanus vero lib. vj. ait: Fastos pro annalibus a fastis,& non festis diebus dictos.[Formiarum mœnia) De Formijs ode superiori legito.[Maricæ) Seru.lib.vij.Aen.scr. Maricam fuisse Deam littoris Minturnensium iuxta Lyrim fluuium, afferens quoq; hũc Horatij locum in testimonium. Virg. autem in eodem lib.vij. de Latino ait: Hunc Fauno & Nympha genitum laurẽte Marica Accipimus.[Lyrim) Lyris superne labitur de Apenninis mõtibus & agro Vestino præter vicum Fregellas, excurrit autem in lucum sacrum, quem magnis honoribus Minturnẽses celebrant oppido incumbẽtem. Minturnæ autem inter Formias & Sinuessam erant, vtrinque ad stadia lxxx. distantes. interfluit autem Lyris amnis, suntque dictæ vrbes omnes maritimę. Auctor Str.lib.v.[Late tyrannus) Rex. Virg. etiam ait: Hinc populum late regem.[Alga) herba marina tenuissima.[Augur aquæ).i.prænuncia.[Annosa cornix) Hesiodus multa de hominum æuo referens, cornici nouem nostras attribuit ætates, quadruplum eius ceruis, id triplicatum coruis. Plin.scr. lib.vij. Cornix autem ales est inauspicatæ garrulitatis, vt ait idem.i.infelicis, quasi auspicijs repugnantibus Cic. præterea lib.j.de Diuin. scr. Coruum à dextra, à sinistra cornicem facere ratum. Et Plin. docet, hiemem significari cum terrestres volucres cõtra aquam clangores dabunt perfundẽtes sese, sed maxime cornix. Virg. et lib.j.Georg. Tum cornix plena pluuiam vocat improba voce, Et sola sicca secũ spatiatur arena.[Genium) Genius est numẽ quod dam familiare, quod nobis nascentibus datur, vt Seru. scr.l.b.vj. Aen. Cẽsorinus asserebat (vt scribunt alij) eum dici Genium, seu quia, vt gignamur curat, seu q̃a vna nobiscum gignantur, seu q̃ genitos semper tueatur, eundemq. esse Genium & larem ostendit Euclides dixit duplicem omnibus appositum esse Geniũ, bonum,& malum, Christiana veritas Angelos vocat non cum nascẽte genitos, sed natos sociatos, quorum alter bonus in bonum

Fasti.
Marica.
Lyris.
Cornix.
Genius.

semper viget quẽ seruat, alter est malis in cõtractum mittitur & quasi bonorũ malorũq. nostrorũ obseruatores, & testes ad mortẽ vsq; assistunt continui. [Operũ solutis) Diem festum indicat.

ACR. ÆLI vetusto) Aelium Lamiam alloquitur senatorem. Aeliorum autem familia a Lamo Formiarum rege ortam affirmata est vnde & Lamiæ cognomen nobilibus inditum est, quod vulgo Lamiarum genus vocabatur. Iuuen. Lamiarum cæde madenti. [Vetusto) antiquo. [Quando) Siquidem. [Fastos) Consules, qui nobilitatis in posteros memoriam testarentur. Per fastos autem consules vult accipi. Luc. Qui dat noua nomina fastis. [Princeps, Late tyrannus) Alibi pro domino, alibi pro crudeli, alibi pro potente ponitur, vt, Pars mihi pacis erat dextram tetigisse tyranni. [Lyrim) Lyris fluuius est Campaniæ interfluens vrbem Minturnensium. de quo Luc. Et vmbrosæ Lyris per regna Maricæ. [Cras folijs nemus) De futuræ tempestatis indicio. vt, Omnia plenis Rura natant fossis. Ordo est. Tempestas demissa ab Euro sternet cras nemus multis folijs, & sternet littus inutili alga. [Annosa cornix) Diu viuens, Iuuen. exemplum vitæ fuit à cornice secundæ. [Dum potes, aridum, Compone lignum) Dum permitteris serenitate strue ad faciendum sacrificium. [Et porco bimestri) Duos menses habente. Aut certe duos annos voluit significare & Luna computatos. Cum famulis operum solutis cũ vacantibus seruis, & ab opere feriatis ostẽdit autem tempus hyemis, dum ad focum parari, Hortatur, & sacrificium Genio instituit, vt Inuitat genialis hyems, curasq. resoluit & Ante focum si frigus erit, si messis in vmbra.

POR. ÆLI vetusto nobilis ab Lamo) Ælium Lamiam alloqtur senatorem. Aeliorum familiam ab Lamo Formiarũ rege oriri affirmat, vnde & Lamiæ cognomen ijs adhæsisse. [Memores genus omne fastus: dicitur Princeps, & innantem Maricæ Littoribus tenuisse Lyrin) Formiani potentiores videntur fuisse Minturnensibus, & eorum agros tenuisse. Lyris flumen vbi Marica Nympha colitur. [Late tyrannus) Qui ad Lyrim vsque regnum sum extenderit. [Et innantem Maricæ Littora tenuisse Lyrin) Lyris per mediam vrbem Minturnensium labitur. Maricam autem Minturnenses maxime colũt, cuius etiam lucus in ipsa Minturnensi ciuitate est. [Sternet: aquæ nisi fallit augur Anosa cornix) etiam Virg. dicit cornices pluuiæ imminentis præsagas esse cum ait: Tum cornix plena pluuiam vocat improba voce augurem pro præsaga. i. diuina posuit. Annosa autem ait, quoniam mille annos viuere affirmatur. [Dum potes, cornix. Compone lignum: cras genium mero Curabis, & porco bimestri. Cum famulis operum solutis) Intelligendum in villa fuisse Lamiam, quem ideo hortatur apud focum epulari. sic enim solent rustici hyeme cum feriati sunt quod ipsum manifestatur ex eo quod dixerit Genium curabis cum famulis operum solutis. talia sunt, & illa Virg. Inuitat genialis hyems, & Ante focum si frigus erit, si messis in vmbra.

ASC. Æ L I vetusto) Aelium Lamiam amicum à generositate laudatum monet futuro conuiuio prospiciat, dicens. [O Aeli nobilis ab Lamo venusto, Quando). i. quandoquidem. [Ferunt). i. dicunt ferè omnes. [Lamias priores). i. priscos. [Et omne genus nepotum). i. posteriorum, aut minorũ. [Per fastus). i. libros quasi annales. [Memores). i. qui in memoriam reducunt consules, & nobilium magistratus. [Denominatos hinc). s. à Lamo vetusto. [Tu ducis originem illo auctore). s. primo Lamo, qui dicitur. [Princeps). i. primus. [Tenuisse). i. possedisse. [Mœnia Formiarum, & tyrannus). i. rex. [Late). i. regnans, dicitur. [Tenuisse Lyrin innantem Littoribus Maricæ). i. Minturnensium deæ, hoc est maris iuxta Minturnas. [Tempestas demissa ab euro). s. vento orientali. [Sternet). i. sternendo operiet. [Cras nemus). i. siluam frondosam. [Folijs Multis). i. frondibus vi ventorum decussis. [Et sternet littus). s. maris. [Alga). i. herba euulsa vi tempestatis inutili. vnde in Buc. Proiectaq. vilior alga. i cras erit maxima ventorum, & pluuiarum tempestas. [Nisi cornix annosa) Et ita non friuole garrula, sed serio. [Augur). i. prænunciatrix. [Aquæ). i. pluuiæ. [Fallit) Sup. me. & ita tantisper supputum potes. [Compone). s. ad focum lignum aridum, quia. [Tu curabis: cras genium). i. Deum indulgentiæ. [Mero). i. puro vino, hoc est cras nobis vberius bibendum est. [Et porco bimestri). i. duorum mensium procello. [Cum famulis solutis operum). s. labore, vt sit participium.

GLAR. Æ L I vetusto nobilis ab Lamo) De hoc Aelio videtur lib. j. bis dixisse Ode xxvj. & xxxvj. Porro Aeliorum magna apud scriptores mentio. Hic autem L. Aelius Lamia Cos. fuit cum M. Seruilio anno à Christo nato quinto, ab Vrbe autem condita. CCLV.

AD FAVNVM.

Fauno, qui à Græcis Pan appellari creditur, nonis Decembris sacrificabant ne læderet, Nam ex dijs inferis & finitimis putabatur. Orat igitur non vt prosit, sed ne noceat, dum per agros suos transit.

Ode XVIII. Dicolos, Tetrastrophos. Vt,
Iam satis terris niuis, atque diræ.

-υ---υυ υ υ
-υ---υυ υ υ
-υ---υ υυ--
-υυ--

FAVNE, Nympharum fugientũ amator,
Per meos fines, & aprica rura
Lenis incedas: abeasque paruis
Aequus alumnis:
Si tener pleno cadit hœdus anno:
Larga nec desunt Veneris sodali
Vina crateri: vetus ara multo
Fumat odore:
Ludit herboso pecus omne campo.
Cum tibi nonæ redeunt Decembres:
Festus in pratis vacat ocioso
Cum boue pagus:
Inter audaceis lupus errat agnos:
Spargit agresteis tibi silua frondeis:
Gaudet inuisam pepulisse fossor
Ter pede terra.

ANTO. FAVNE, Nympharum) Faunum agrestem, siluestremq. Deum orat vti per suos agros mitis, & innocẽs eat, cum pleno anno hædum, & vinaq.; & odores plurimos tradat, agrestesq. etiam sibi tripudient. [Faune, Nympharũ) Fauni Dei Latinorũ erant quos in siluestribus locis traditum est solites fari, quod Varr. scr. Seru. etiam docet Faunos dictos à fando. i. vaticinando, vnde & fatuos dicimus, inconsiderate loquentes. De faunis aũt Poëta lib. j. Georg. ait. Et vos agrestium præsentia numina Fauni Ferte simul Fauniq. pedem. [Lenis) Mitis, placidus. [Aequus) Benignus innocẽs. [Paruis alumnis) Vernas intelligit vill c. filios. [Larga nec desunt) Ordo. Nec desunt Veneris sodali larga vina in cratere. Veneris autem sodali. i. tibi Fauno, dixerat. n. Faune, Nymphaũ fugientum amator, vel dicas. Nec desunt larga vina in cratere sodali, quũ sine Cerere, & Baccho friget Venus. Et Plin. lib. xiiij. inquit de ebrijs. Præmiumq. summũ ebrietatis libido portentosa, ac iucũdum nefas. Ouid. item lib. j. de Art. ait, Vina parat animos, faciuntq. caloribus aptos. Cura fugit, multo diluiturq. mero. Illic sæpe animos iuuenum rapuere puellæ. Et Venus in vinis, ignis in igne fuit. Et in lib. de Rem. Vina parant animos Veneri, nisi plurima fumas. [Ludit herboso) Id erat in numinis honorem, vt etiam pecora gauderent, & luderent, quæ sub eius tutela sunt. [Vacat) ab labore. s. [Nonæ Decembres) Tunc. n. Fauno sacra celebrabant. [Festus). i. lætus, id autem erat propter Fauni numen, cum festa Pagus celebrabat. [Pardus) Sunt pardi pantherarum mares. Panthera autem, & tigris macularem varietate spectantur, suntq. pantheris in cãdido breues macularum oculi, ferunt colore earum more sollicitari quadrupedes cunctas, sed capitis toruitate terreri, quamobrẽ occultato eo reliqua dulcedine inuitatas corripiunt. Auct. est Plin. lib. viij. Pardus. Aeron hic legit, Pagus, vtrunque tamen conuenit. [Agresteis frondeis:) Id erat, quoniam locis siluestribus Fauni morabantur, hinc in eorum honorem agrestes frondes per humum spargebantur ab silua ipsa, nõ solum ab viris. De more autem id fiebat, vnde in Buc. Maro, inquit: Spargite humum folijs inducite fontibus vmbras Pastores, mandat fieri sibi talia Daphnis. Item Alia Aeglo. Quis caneret Nymphas, quis humum florentibus herbis Spargeret, aut viridi fonteis induceret vmbras. [Fossor) Agricola, quem gaudere dicit tripudijs in Fauni, sacris.

Fauni. | Ebrietatis præmium. | Pardus. | Panthera

Faune,

ACR. FAVNE, Nympharum fugientum amator) Quasi à celeritate sui Nymphæ Faunorum petulantiam fugiant. [Et aprica) Amœnas, temperata, vt duceret apricis in coll.bus vua colorem. [Æquus alumnis) alumnis ruris, vernulis, quos maxime Fauni lædere dicuntur. [Lenis incedas) Propitius, placatus. [Pleno anno). i. completo, annuale ei se sacrificium facere ostendit. [Si) autem, si quidem, vt, Vestro si munere tellus. [Cadit) Immolatur. [Veneris sodali Vina crateri) Cratere dixit Veneris sodali, ideo, quia sine Cerere & Libero friget Venus. [Vetus aram) Non ætatis cultu deserta, sed multo thure succensa, ostendit autem se eos multis sacrificijs donauisse, quibus promerat, quæ petit. [Ludit herboso pecus omne cãpo) Tanquam deuotionem diei in numinis honorem etiam pecudes lasciuiendo sentirent. Nonis etiam Decemb. Faunalia, & Faunoꝝ culta dicebantur. [Festus). i. tua festa celebrans. [In pratis) pratis aũt, quia Faunalia in siluis, & in pratis celebrabantur. [Cum boue pagus) In Pagis enim & in Cõpitis celebrari talia consueuerunt, vt Virg. Præmiaq. in gentes Pagos & Compita circum Thæsidæ posuere, atque inter procula læti Mollibus in pratis vnctos salere per vtres. [Inter audaceis lupus errat agnos) Non semper audaces agnos, sed illo die. tanquam qui numinis interuentu non timeant, quod honori Fauni applicat, festiuitates suæ tempore lupos nocere pecudibus non sinentis. [Spargit agresteis tibi silua frondeis) Veluti silua per amœnitatem frondes spargeret, vt, Spargite humum folijs induci te fontibus vmbras. [Gaudet inuisam pepulisse fossor Ter pede terra) Cultu vinearum liberatus & Fauno sacrificat, vt inuitat genialis hyems, curasq. resoluit. ter vero ad rhythmum retulit.

POR. FAVNE, Nympharum fugientum amator) Faunum inuocat, quem aiunt inferum ac pestilentem Deum esse secundum quæ & nunc Horat. loquitur, cum eum orat, vt tenuis per agros suos transeat. Et Virg. in ij. Cum apud Memphitem pestifer odoris pallidum lucum habere ostendit, & in consulendo oraculo eius videri multa simulacra miris modis volitantia. Atqui imis Acheronta affatur Auernis. Fugientum amator, per lasciuiam dicit fugientium, tale est illud. Et fugit ad salices, & se cupis ante videri. [Si tener pleno cadit hœdus anno) Significat semper se ei anniuersarium sacrum hœdo facere. [Vina crateri) Cratetam Veneris sodalem dixit, quia sine Cerere, & Libero friget Venus. [Ludit herboso pecus omne campo Cum tibi nonæ redeunt Decembres) Nonis Decembribus Faunalia sunt, hoc est dies festus Fauni, in cuius honorem pecudes lasciuiunt. [Inter audaceis lupus errat agnos) Non semper audaces, sed illo die, quo videlicet non timeant lupum inter se errantem, & hoc interueniente numine Fauni euenire dicit qui quasi die festo suo vult pecora, quæ sub tutela sua sunt, sine periculo esse. [Gaudet inuisam pepulisse fossor Ter pede terram) Inuisam terram fossoribus merito dixit. quod in ea laborent cum fodiunt, naturale est enim omnibus odisse laboris sui materiam, significatur autem agrestes cum festo Fauni feriati ludunt in terra tripudiare.

ASC. FAVNE) Faunum festiue rogat, vt innocuus per arua sua incedat, polliceturq. si id fecerit, sacrificium, dicẽs. [Faune, Nympharum fugientum) Sunt enim timidæ Deæ Faunum, qui rudis, & agrestis est, potissimum timentes. [Incedas lenis). i. placidus & innocuus. [Per meos fineis) .i. confinia agrorum meorum. [Et per rura aprica). i. Soli exposita, & vmbrosa. [Et abeas). i. discedas. [Æquus). i. benignus, & innocuus. [Alumnis paruis) .i. vernis villici natis, aut fœtui pecoris, quod potius credam, quia quasi obnoxius sit fœtui conseruando. addit confitenter, quasi dicere velit. [Si hœdus). i. fœtus capræ. [Tener). i. molliter educatur. [Cadit) Cum tibi mactatur. [Anno pleno). i. completo (quia annuale sacrificium illi fecit) hoc si singulis annis mactatur tibi hœdus. [Nec). i. & si larga vina non desunt crateræ à nominatiuo cratera, quia ab accusatiuo tertię masculini fit sępe nominatiuus, in a primæ & fœminini, vt cratera statera, cassida, &c. nec staret versus, vt sit cratere pro in catere ablatiuus tert æ, q. corriperetur. i. poculo illi. [Sodali) .i. quod est in societate Veneris, quia sine Cerere, & Baccho friget Venus. Venter autem mero æstuans facile despumat in libidinem, & si sup. [Ara vetus) .i. ab antiquo tibi instituta. [Fumat tibi multo odore). s. thuris, aut potius holocausti. Prosequitur autem in eius honorem, vt hic hymnus in eius festo canendus intelligatur dicens. [Omne pecus ludit). i. salit, & tripudiat in campo herboso. [Cum nonæ Decembres redeunt). i. in honorem tuum, quia tunc eius festum agebatur. [Pagus). i. paganus, hoc est rusticus, seu colonus (id autem melius q̃ pardus legitur) festus. i. festiuus, vacat. s. à labore in patris cum boue ocioso. i. cessante ab aratione. [Lupus errat inter agnos audaces). i. audentes tunc quia tua protectione confisi nihil timent. [Spargit tibi frondeis agrestis, & fossor Gaudet, pepulisse pede terra). i. secundum rhythmum, & numerum saltãdi. [Terrã inuisam). i. cuius fodiendæ labore defatigari soleat, & ita quasi in execrationem terræ saliendo conculcat eam.

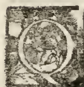
GLAR. ROMANI quædam numina colebant vt prodessent quẽadmodum Iouem iuuans pater dictus est quædam ne nocerent vt febrem. Ad eum modum Horat. nunc Faunum, vt lenis per agros suos incedat precatur. In commen. Porphyrionis quidam legunt tenuis pro lenis, sed lib. errant: Quemadmodum paulo post Memphitis pro Mephitis ex vij. Aen. Quanquam Porph. Memphitem locum intellexisse videtur, si non afflatum hoc quo que ei est, vt multa alia. Larga nec desunt Veneris sodali. [Vina crateri) Manc. Cratere putauit auferendi esse casus, Itaque exposuit in cratere, nõ attẽdens e, in ablatiuo correptum, quod huic loco minime quadrat. Crateræ autẽ datiui est casus vt recte annotauit Bad. Nec enim hunc sua laude fraudandum puto etiã si ipse non primus hoc notauit.

AD TELEPHVM.

Telephum familiarem suum reprehendit, quod genelogias nescio quas, & curiosas historias scrutaretur, & non potius ea quæ ad vitæ vsum, & hilaritatem attinent narret, curetq; vt suauiter potet, & sine noxa. Gratiarum numero, ad Musarum numerum cyathos exhauriat, neque progrediar, ne conuiuij gratia perdatur per temulentiam.

Ode X I X. Dicolos, Tetrastrophos: Vt, Sic te diua potens Cypri.

---uu-u-
---uu--uu-u-

QVANTVM distet ab Inacho
  Codrus, pro patria nõ timidus mori,
Narras, & genus Aeaci,
  Et pugnata sacro bella sub Ilio.
Quo Chium precio cadum
  Mercemur: quis aq̃ temperet ignib.
Quo præbente domum, & quota
  Pelignis caream frigoribus: taces.
Da lunæ propere nouæ, *
  Da noctis mediæ, da puer auguris
Murenæ. tribus, aut nouem
  Miscentur cyathis pocula commodis.
Qui musas amat impareis,
  Ternos ter cyathos attonitus petes
Vates. treis prohibet supra
  Rixarum metuens, tangere Gratia
Nudis iuncta sororibus.
  Insanire iuuat. cur Berecynthiæ
Cessant flamina tibiæ?
  Cur pendet tacita fistula cum lyra?
Parcenteis ego dexteras
  Odi: sparge rosas. audiat inuidus
Dementem strepitum Lycus:
  Et vicina seni non habilis Lyco.
Spissa te nitidum coma,
  Puro te similem Telephe vespero,
Tempestiua petit Chloë:
  Me lentus Glyceræ torret amor meæ.

* Vide ann. Fr. Rob. super isto loco.

ANTO. QVANTVM) Hac Ode Telephum poëtam Græcum familiaremq. suum, cum loco arguit. s. n. Græcoꝝ historiis referebat Horat. cum tempus posceret conuiuij potiis necessaria tractare. Hortatur inde pueꝝ suum pocula pparare assintq. tibiæq. cum lyra, & fistula. [Inacho) Fuit Inachus primus Argiuorum rex, qui regnauit annis quinquagin. a, anno autem

Inachus.

autem mundi M M M C C X L. auct. est Eus. [D stet) Differat, vel abfit. [Codrus) Fuit is Athen. rex xvij. qui regnauit annis xxj. anno mundi M M M M C X. vt scr. Euf. Vtq. Iust. lib. ij. ait: Cum essent inter Athenienses & Dorienses simultatum, veteres offensae, quas vindicaturi, bello Dorienses de euentu praelij oracula consuluerunt, responsum superiores fore ni regem Atheniensium cecidissent. Cum ventum esset in praelium, militibus ante omnia custodia regis Atheniensis praecipitur. Atheniensibus eodem tempore rex Codrus erat qui & responso Dei, & praeceptis hostium cognitis permutato, regio habitu pannosus sarmenta collo gerens castra hostium ingreditur ibi in turba obsistentium a milite, quem falce astu conuulnerauerat, interficitur, cognito regis corpore Dorienses sine praelio discedant. Atq; ita Athenienses virtute ducis pro salute patriae se efferentes bello liberantur. Post Codrũ nemo Athenis regnat. Administratio reip. annuis magistratibus permissa haec omnia ex illo de hoc etiam Cic. in fine lib. j. Tusc. [Genus Aeaci) Fuit is Iouis Aeginaeque filius. Genuit autem Telamonẽ, Peleum, & Phocum. Et Peleo ac Tetides Achilles ortus, qui cum Agamemnone ad Troiam accessit. auctor in ijs Diod. lib v. [Sacro Ilio) A dijs enim moenia sibi constructa fuerant D. on. scr. Ilio in Phrygia esse iuxta. Idem montem, ciuitatem olim amplissimam, & maximorum Heroum pro creatricem, quam ferunt ab Neptuno, & Apolline conditam extitisse, sed postea direptam & euersam Palladis, ac Iuno, consilijs sitam prope Xanthi & Idaei Simoẽntis vndas. [Chium cadus) De Chio vino optimo superius dictum est. [Aquam temperet ignibus) .i. tepefaciat vtebantur enim tepida aqua pro diluendo vino. per id autem Horat. hiemem tunc fuisse innuit. [Et quota) supp. hora. [Pelignis frigoribus) Peligni populi sunt Marsis vicini. vt scr. Str. lib. v. Sulmo autem Pelignorum est Mediterranea ciuitas, vt docet lib iij. Ptol. Pelignis autem frigoribus, ait, quia ex montibus illis niuosis venire videbantur, qui Sabinis imminent. [Da lunae propere nouae) hortatur puerum ad paranda pocula. Est autẽ ordo, O puer, da propere pocula nouae Lunae, da pocula Murenae auguris, pocula Miscentur tribus cyatis commodis autem nouem. [Da lunae) .i. in Lunae honorem. Hoc ait, quoniam solebant olim pocula sumere in deorum honorem, aut heroum, aut amicatum. Hinc Mart. inquit, Neuia sex cyathis, septem Iustina bibatur: Omnis ab infuso numeretur amica Falerno. [Tribus, aut nouem) Gel. lib. xij. cap. xj. scr. Var. dixisse conuiuiarum numerum oportere incipere a Gratiarum numero, & progredi ad musarum .i. proficisci ab tribus, & consistere in nouem, vt cum paucissimi cõuiuae sunt, non pauciores sint, quam tres cum plurimi nõ plures quam nouem. Nam multos, inquit, esse, non conuenit, quod turba plerunque est turbulenta. Attonitus nimio videlicet vino. [Nudis iuncta sororibus) De Gratijs vide to superius Ode iiij. lib. j. [Berecynthiae tibiae) Id ait, quoniam obliquam tibiam Phrygiã Midas inuenit geminas tibias Marsias. Cum tibijs, canere voce Troezenus Dardanus instituit. auct. Pli. lib. vij. [Berecynthiae) Berecynthes natio quaedã inter Phrygias est. Simpliciter vero Phryges Troesq. prope Idam habitantes Rheam praecipuo venerantur honore, eius Orgia frequentantes. hanc quidem deorum Matrem vocant, & Vestam, & Deam Phrygiam magnam. ab locis autem Idaeam, Dindimenam, Philenam, Pesinontiam, Cybelẽ. Haec scr. Str. lib. x. Lyra veterum Rom. epulis fides, ac tibias adhibere moris fuit. Et in prouerbium vsque Graecorum celebratum est, indoctos à Musis, atq; Gratijs abesse. Apud illos autem mos erat, vt in conuiuijs post coenam circunferretur lyra, cuius cum se imperitum Themistocles confessus esset abitus est in doctior. Auct. est Fab. lib. j. de Musice. [Parcentes dexteras) Nil agentes. [Sparge rosas) In mensa .s. Lycus is senex ei vicinus erat. [Nõ habilis) Nõ apta erat enim Lyci senis vxor iuuenis. hic ille zelotyphus erat & inuidus, ac odiosus. [Spissa te) Laudat Telephum à forma. [Vespere) De hoc vide superius. [Tempestiua) Viri potes, apta viro. [Lentus) occultus, ac longius.

A C R. QVANTVM distet ab Inacho) Telephum graecum poëtam sodalem suum alloquitur, iocose eum corripiens, quod historias nõ pertinentes ad propositum potius loquatur, quàm quae sint apta conuiuio. Alij volunt reprehendi Telephum, quod quantum temporis interesset ab Inacho, vsque ad Codrum quaereret. Deinde conuersus ad puerum, vt impari numero cyathorum faciat potiones hortatur. [Codrus) Rex Atheniensium & Lacedaemoniorum fuit, hic imminentibus hostibus pro patria se deuouit, responsione incitatus oraculi, quo praedictum fuerat, eos vincere posse quorum dux fuisse occisus hoc dum permulgatum fuisset, coepit vitari ne occideretur. Mutato postea habitu gregarij militis ad castra hostium perrexit, magnis iniurijs agens, vt occideretur. obtinuit, vt Virg. Aut alconis habes laudes, aut iurgia Codri. [Et genus Aeaci; Aut Achilis. per his autem fabulas historiam gratim significat. [Sacro) Quia à numinibus muri facti dicebantur Troiani, hoc est Neptuno & Apolline. vt Virg. Cuperem ... vetere ab immo structa meis manibus periurae moenia Troiae [Quo Chium precio cadum) Aut peregrinum vinum dixit, aut vas vino preciosus. [Tempere) Tepefaciat. nam tepefactis aquis solebant graeci vina temperaret. [Quo Aliquo. [Et quota) sup. hora ordinale nomen est. [Pelignis caream frigoribus) pelignum oppidum est Sabinorum frigidae regionis. [Da puer auguris Muraenae) puerum pincernam alloquitur. hoc modo veteres festiuitatem conuiuiorum celebrare consueuerant, vt singulos vini cyathos sub singulorum deorum aut carissimorum hominum nomine in poculis apponi iuberent. [Da noctis mediae) .i. bibamus in honorem mediae noctis, & nouae Lunae, & auguris Muraenae. [Tribus aut nouem) Vt numero deus impare gaudet. tribus autem aut nouem, aut propter musas, aut propter Charites, quia laetitiam dabant. [Attonitus) Vt non inebrietur. [Vates) pro quolibet sacricola. [Treis prohibet supra) Ne si supra nouẽ addideris tres ebrius factus exurgas in lites quae sunt Gratiae laetitiaeq. contrariae. ideo Gratiae nudae pinguntur velum sine dolo, sine fraude, sine aliquo velamine. [Cur Berecynthiae) Berecinthus vrbs Phrygiae, vnde & tibias Phrygias dicit. quae Matris deum sacris adhiberi consueuerant, ad quarum cantus, & a conuiuantibus saltabatur. vt, Tympana vos buxusq. vocant Berecynthia Matris. [Parcentes) ociosas à cantu, vel à miscendo cessantes. [Lycus) Vicinus hilaritatis nostrae strepitum, & inuidiam patiatur. vt Virg. Fit strepitus tectis vocesque per ampla voluta Atria. [Non habilis Lyco) Vxorque seni puella inhabili coniuncta esset. vnde & zelum eius ostendit, dum inhabilem dicit. [Telephe) ordo est, Telephe tem pestiua Chloë petit te nitidum spissa coma, & puro similem vespero & est laus pulchritudinis Telephi. [Nam & crinum compositio numinibus aptatur.

QVANTVM distet ab Inacho Codrus) Telephum adolescẽtem alloquitur, quod quę pertinerent ad conuiuij praesentis apparatum non narraret deinde conuersus ad puerum hortatur, vt impari numero Cyatorum repotiones faciat. [Quantum distat ab Inacho Codrus, pro patria non timidus mori) comparationem, inquit, facit virtutum Inachi & Codri. Codrus aũt Atheniensium dux fuit, qui vt patriae victoriam pareret, interimendum se Lacedaemonijs obtulit. De Inachi aũt virtutibus nulla extitit historia [Et pugnata sacro bella sub Ilio) sacrum Ilium dixit secundum Homericum illud ἴλιον ἱρήν. [Quo praebente domum, & quota) ad epulandum praebente. s. quo solent dicere. Apud quẽ & quota. [Pelignis caream frigoribus) Verum peligno oppido vult intelligi dici, an vt solẽt poetae, speciem pro genere posuit, vt Lenis innatat alnus Mina Pado. [Da Lunae propere nouae) sicut veteres singulos vini cyathos sub singulorum deorum, aut carissimorũ sibi nominibus solebant in poculum defundere, secundum quae nunc haec dicuntur. [Tribus, aut nouem Miscentur pocula cyathis cõmodum) secundum illud Numero Deus impare gaudet. [Treis prohibet supra Rixarum metuens, tangere Gratia) ait supra nouem cyathos si tres addideris futurum, vt ebrius factus exurgas in lites, quae. s. contrariae sunt Gratiae. [Cur Berecynthiae Cessant flamina tibiae?) Berecynthus vrbs est Phrygiae. ergo tibias Phrygias dicit, quae sacris Matris magnae adhibentur. ad quarum cantus tamen solent & conuiuantes saltare. [Parcentes ego dexteras Odi) .i. ociosas, quae neque lyram percutiant, nec spargant rosas. [Audiat inuidus Dementem strepitum Lycus) hilaritatis nostrae inuidia rumpatur. [Et vicina seni non habilis Lyco) merito non habilis quia puella seni iuncta est. [Tempestiua petit Chloë) .i. matura rebus venereis. [Me lentus Glycerae torret amor) Eleganter me lentus amor, quasi latens & occultus nunc intelligẽdum, vt lentus ignis, qui latens ac sine flamma vrit.

A S C E N S I V S.

QVANTVM) Facete Telephum poëtam amicum, cuius corporis formam prius celebrauit, mouet animũ à carminibus, quibus graecas historias nihil ad voluptatem facientes describebat, ad res laetioris conuiuij auertere dicens, O Telephe, tu narras. s. in carmine, quantum Codrus rex Atheniensium, non timidus mori .i. qui se deuouit pro patria, distet ab Inacho, primo Argiuorum rege, & narras genus Aeaci, vt Thelamonem, Peleum, & Phocum, & bella pugnata sub Ilio sacra .i. à Dijs constructa, hoc est rex nihil ad nos aut ad conuiuiũ pertinentes, & taces quo precio mercemur cadum Chium .i. vini Chij. quod optimum erat, & qs. s. puer, temperet. s. tepefaciendo, aquam ignibus. & quo praebente domum .i. in cuius hospitio, & quota. s. hora, ego careã frigoribus.

geribus. Pelignis .i. apud Pelignos populos vicinos Marsis existentes.f.ante locum. Et,q. d. qua tu taces ego meminero,addit,O puer da propere.i.properanter,pocula nouæ Lunæ.i.quæ ebit à in honorem nouilunij.da etiam pocula mediæ noctis.i.quæ ebibam in commemorationem,& laudem eius,da .f. tertia pocula. Murenæ auguris.i.quæ ebibam in honorem eius, cuius forte auspicio conuiuium interat. & quia tria commemorauerat, addit eius rei rationem dicens,Pocula miscentur cyathis tribus aut nouem,commodis.i.conuenientibus cuique suis. Nam Vates attonitus.i.numine Bacchi,ac Apollinis raptus, qui amat Musas impares.f.nouem, petet ternos.i.nouem cyathos .i. pocula, hoc est qui in Musarum sunt tutela,ad illarum numerum nouem sumant pocula, qui vero Gratijs, seu Charitibus placere, volunt, duntaxat tria,quia Gratia.f.Gratiarum,seu Charinum vna, iuncta sororibus.f.reliquis duabus nudis, metuens.i.metum habens, rixarum .i. ne fiant rixa,prohibet sup. cyathos supra tris .i. excedentes numerum ternarium. Insanire iuuat,significat se attonitis,& furentibus adscribendum nouem expetere pocula dicens. Iuuat.i.delectat,insanire.i.inebriari, cur flammis.i.sonitus ex flatu tibiæ Berecynthiæ .i. Phrygiæ cessant? cur fistula pendet cum lyra tacita .i. non resonante? Ego odi ò Telephe,dexteras parcentes.i.abstinentes à pulsando plectro,sparge rosas, audiat Lycus maritus Zelotypus,& ita inuidus, strepitum de mentem.i.dementiæ indicem. Et vicina.f.coniux Lyci non habilis.i.non apta, quia iuuencula est,Lyco.f.vetulo. O Telephe,Chloë tempestiua .i.iam matura viro,perit te nitidum.i.decorum spissa coma,& petit te simili vespero.i.vespertino sideri.f.Veneris,puro.i.sereno. Lentus.i.minus ardens amor Glyceræ meæ .i. dulcis amica,torret (aut terret) .i. vrit me.

GLAR. QVANTVM distet ab Inacho Codrus) Porphyrion,nescio de quo loquens,Comparatione,inquit,facit virtutũ Inachi & Codri. Codus enim Athenensium dux fuit, qui vt patriæ victoriam pareret,interimendum se Lacedæmonis obtulit. De Inachi autem virtutibus nulla extitit historia. hæc apud illum tanquam ex alio quopiam auctore. Alijs magis placet Telephi importunitatem ab Horatio taxatam, quod nimia exacte, temporationem êt in conuiuijs narraret rem alioqui per se molestam. Quemadmodum nostra ætate quidam sciolí in mensa dum animus in patinis est de rebus altissimis sermones ordiuntur. Ad hunc sensum colliguntur ab Inacho ad Codrum dcclxj plus minus anni ex Chronicis Eusebij. In Acronis commentario Codrus rex Atheniensium ac Lacedæmoniorum dicitur magno errore. Ait etiam græcos consueuisse vinum tepefacta aqua temperare Mira mixtura Ad hæc pelignum oppidum esse Sabinorũ. Sed vbi hoc legit? Et Attonitum exponit,vt non inebrietur.Deniq; vatem pro quolibet sacricola, Hæc ille sapiens commentator.

AD PYRRHVM SODALEM.

Pyrrhum amicum suum monet tam periculosum illi esse Nearchum iuuenem à muliere. quæ illum depereibat,abstrahere, quam à Leæna auferre catulos suos.

Ode X X. Tricolos, Tetrastrophos: Vt, Iam satis terris niuis, atque diræ.

-υ---υυ υ--
-υ---υυ-υ--
-υ---υυ-υ--
-υυ-υ

NON vides, quanto moueas periclo
Pyrrhe Getulæ catulos leænæ?
Dura post paulo fugies in audax
Prœlia raptor;
Cum per obstanteis iuuenũ catenas
Ibit, insignem repens Nearchum:
Grande certamen, tibi præda cedat
Maior, an illi.
Interim dum tu celereis sagittas
Promis, hæc denteis acuit timendos:
Arbiter pugnæ posuisse nudo
Sub pede palmam
Fertur: & leni recreare vento
Sparsum odoratis humerum capillis:
Qualis aut Nireus fuit, aut aquosa
Raptus ab Ida.

ANTONIVS.

NON vides quanto) Erat insignis puer Nearchus apud mulierem quandam. Pyrrhus autem pœtæ sodalis illum rapere destinarat. Admonet igitur eum Horat.illam secum pugnaturam victoriæque facultatem esse penes Nearchum puerum. Nam ille victor erit, quẽ ipse voluerit laudat inde pueri formam. [Getulæ catulos leænæ) Amantem mulierem leæ habenti fil os comparat,nam sicut orba natis lea furit,sic etiam mulier illa rapto sibi amato puero. [In audax).i.timidus. [Grande certamen).i.ipsa mulier certans & furens.[Tibi præda cedat Maior,an illi) interrogatiue legendum. est enim sensus, Vinces ne tu,an illa? [Denteis acuis) Adhuc perstat in metaphora.[Arbiter pugnæ).i.ipse puer pugnæ iudex. Dicitur enim arbiter,q totius rei habeat arbitrium,& facultatem,vt Fest.docet.[Sub pede palmam).i.dissoluto,& libero. ostendit enim victorẽ fore cui puer voluerit palmam tradere & seipsum.[Nireus)is regnauit in Naxo insula,fuitq. Charopi filius,atque Algiæ,speciosus admodũ. & qui cum Agamemnone ad Troiam profectus est, vt Diod. ait lib.vj. Meminit etiam Hom.in Iliad.[Aquosa Raptus ab Ida).i. Ganymedes qui filius Trois ab Ioue in Aquilam verso, raptus dicitur à Poëta lib.v. ibi .f. Victori chlamidem auratam & c.scribit etiam lib.x.Metam. Ouid. [Aquosa Ida) Ab Ida enim monte defluunt. Scamander, & Simois vt scribit Mela. *Nireus.* *Ganimedes.*

NON vides quanto)Hæc allegoricos per commemorationem Pyrrhi Epirotarũ reges qui pro Tarentinis aduersus Rom. pugnauit ad Pyrrhum sodalem dicuntur, qui puerum Nearchũ nomine, a quadam fœmina dilectum sollicite extrahere conat. Facit leænam vrbem Romam,Catulos,eius vrbis principes.[Getulæ) Getulam pro magnitudine patriæ posuit. Vt pœnorum, qualis in auris Saturnius.[Cum per obstanteis catervas iuuenum Ibit, Grande certamen repetens insignem Nearchum) nomine, aut equitem Rom. quem Pyrrhus tenebat Epirota, aut obscura eloquentia Pyrrhum sodalem incertamen ire dixit in mulierem, quæ certamen cum eo habitura esset, cupiens illi eripere Nearchum ipsam enim leænam grande certamen ire dixit.[Tibi præda cedat).i.tibi cognosces cui maior accidat Victoria,tibi an illi. Hortatur autem illum quiescere quia inexhausta semper dubios facit.[Denteis acuit timendos)seruat metaphoram leænæ in Romæ commemoratione, vult autem intelligi non posse resistere amori, commemoratione Paridis victi libidine. nam fabulam tangit.[Posuisse nudo Sub pede palmam Fertur).i.fertur Veneri succubuisse, hoc est enim dicere posuisse palmam sub nudo pede, quod cessisse libidini. dicit autem Horat. frustrari Pyrrhum comitem conantem ab amore meretricis reuocare iuuenem. [Arbiter) Paris quòd palmam iudicando posuerit sub nudo pede Veneris. vt expleret vno verbo fabulam. aut hunc puerum arbitrum certaminis, posuit palmam contentionis ipsius calcantem,cui se amatum potissimum traderet. Porrò si regem Pyrrhũ intelligere velis,arbiter,non iudex,sed auctor belli accipiendus est. [Sparsum odoratis) Ambigue.n.pueri tondebantur,ad emphasim vero Venereæ seruitutis dicit illũ habere humeros sparsos odoratis capillis. [Qualis aut Nireus) Nireus tam speciosus ab Homero traditur, vt omnes Græcos excepto Achille superaret. [Raptus ab Ida) Ganymedem dicit,vt,Quem præpes ab Ida Sublimem pedibus rapuit Iouis armiger vncis. A C R.

NON vides quanto moueas periclo) Hæc allegoricos ad Pyrrhum sodalem dicuntur,qui puerum Nearchum nunc à quadam fœmina dilectum,sollicitet,& ei extrahere conetur. [Inaudax).i. non audax, ac per hoc timidus. [Ibit insignes repentes Nearchum Grande certamen tibi præda cedat)maior,an illi obscura elocutio, quod certamen ipsum ire dixit non mulierem, quæ certamen cum Pyrrho factura sit,cupiens ei eripere Nearchum puerum. [Hæc denteis acuit timendos) Belle hoc dicitur de ea quam iandudum sub nomine leænæ intelligi voluit. [Arbiter pugnæ posuisse nudo Sub pede palmam)Hunc puerum arbitrium certaminis esse dicit, & palmam contentionis ipsius refert. Quo intelligi voluit illum victorem certaminis futurum, cui se tradere voluerit. Qualis,aut Nireus (fuit) Nirei pulchritudinem, & Hom. prædicauit. eum ait νιρεὺς ἀγλαὸς &c. P O R.

Non

A S C. NON vides) Facete alludens ad Pyrrhum Epirotarum regem nobilissimum, & ductorem exercitus, sane præstantem, Italia tamen tandem cedere coactum, monet Pyrrhum sodalem suũ poëta ne pergat diuellere Nearchum puerum ab eo amatum è manibus mulieris ipsius amatricis, ipsumque detinentia, nam et si extorserit victoria, tñ fuerit in arbitrio pueri, ad vtrum voluerit rediturı. Ordo est, O Pyrrhe non vides. i. consideras ne sup. cum quãto periculo, pro periculo, moueas. i. auferre conaris catulos leænæ. i. puerum. Nearchum tam ardenter ab amica dilectum & cum tanta feritate repetendum, vt catulum amat leæna, & si auferatur repetit? tu raptor fugies in audax. i. non satis audax post paulum. s. tpis, prœlia s. cum furente muliere dura, cum ipsa ibit per obstantes cateruas iuuenum repetens Nearchum. s. Puerum insignem. i. eleganti formà prædium. i. appositorie grãde certamen sicuti in Buc. Maro. Et certamen erat Corydon cum Thyrside magnum aut grande certamen erit, an præda. s. Nearchus per te ablatus, cedat maior. i. potior, & pro maiore tpe tibi, an illi. s. mulieri, quam leænam dixit. Interim. i. iter ea loci, dum tu promis celeres sagittas, & hęc. s. leęna hoc est acris mulier acuit dentes, ipse puer arb. i. qui ex arbitrio victoriã attribuit vtri vult fertur posuisse pugnæ. i. victoriam, Sub pede nudo. i. inermi, & nullo præterquam arbitrio munito, aut in solo pede, quo vtro velut accedat. & fertur recreare, vento. i. stare ociosus ad spectaculum recreans vento, humerum sparsum. i. consparsum, capillis odoratis. i. vnguento delibutis. qualis fuit aut Nireus rex Naxi indulgentissimus, aut raptus. s. Ganimedes, ab Ida. s. silua Phrygiæ aquosa. i. vnde duo defluunt fluuij Scamander, & Simois.

GLAR. PYRRHE Getulæ catulos leænæ?) Ode vt huius lib. Acronis commentarius Pyrrhum Epirotaurum Antiocho auxilium tulisse dicitur, hic Tarentinis. Ceterum hæc Acronis comparatio à nomine Pyrrhi sumpta parum congruere visa est Landino, mihi etiam inepta prorsus videtur ideoque non multa de ea verba facere placuit.

AD AMPHORAM EODEM secum anno natam.

Festiue ebriorum naturam describit, quidam enim faceti, & hilares quidam somnolenti sunt, nonnulli vino in Venerem accenduntur, Prouocat deinde Catonis exemplo Coruinum. tametsi Philosophus sit ad largiorem comparationem, nam præterquam quòd per vinum amicitiam experimur animi quoque tristitiam illo optime discutimus.

Ode X X I. Dicolos, Tetrastrophos: Vt, Vides, vt alta stet niue candidum.

- - ∪ - - - ∪ ∪ - ∪ -
- - ∪ - - - ∪ ∪ - ∪ -
- - ∪ - - - ∪ - -
- ∪ ∪ - ∪ ∪ - ∪ - ∪

Nata mecum consule Manlio,
Seu tu querelas, siue geris iocos,
Seu rixam, & insanos amores,
Seu facilem pia Testa somnum.
Quocunq; lectum nomine Masficũ
Seruas; moueri digna bono die:
Descende, Coruino iubente,
Promere languidiora vina.
Non ille, quanquam Socraticis madet
Sermonibus: te negliget horridus.
Narratur, & prisci Catonis
Sæpe mero caluisse virtus.
Tu lene tormentum ingenio admoues
Plerunque duro: tu sapientium
Curas, & arcanum iocoso
Consilium retegis Lyæo:
Tu spem reducis mentibus anxijs,
Vireisque, & addis cornua pauperi,
Post neque iratos trementi
Regum apices, neque militum arma.
Te Liber, & si læta aderit Venus,
Segnesque nodum soluere Gratiæ,
Viuæque producent lucernæ:
Dum rediens fuget astra Phœbus.

ANTONIVS.

Nata mecum) Amphoram hortatur optima vina effundere in Coruini gratiam, qui & si mores. Socraticos habet non tñ a potu abhorrebit, Catonis exemplo, is. n. mero caluisse pluries legitur. Edocet inde quid merum efficiat. [Consule Manlio) Vno eodemq. tempore vini amphoram, & te natũ asserit. [Seu te querelas) Viro. n. aut queruli, aut hilares, aut venerei, aut pugnaces, aut somnolenti fiunt. [Quocunque nomine). s. consulum. [Lectum) Erat. n. in amphora consulum nomen in vetustatis testimonium. [Massicum) Vinum optimum. de quo superius. [Digna) sup. tu. [Bono die). i. festo. [Languidiora) Languidiores reddentia, seu vetustiora. Dixit. n. superius, Ode xvj. huius lib. Nec Læstrigonia Bacchus in amphora. [Languescit mihi). i. senescit. [Non ille) asserit Coruinum non abhorrere potu, exẽplo Dat. [Madet) Perfusus, & est plenus. [Socraticis Sermonib.) Socrates primus de vitæ ratione disseruit. Primus Ethicem inuenit, ea potius inquirenda exhortans, quæ mores instruerent. dicebatq. scire se nihil pręter hoc ipsum. quod nesciret. Apollinis demum oraculo mortalium omnium Socrates sapientissimus prædicatus est. auct. Laertius. [Prisci Cat.) Cat. duo celeberrimi fuerunt maior & minor. Maior dicebatur priscus, consequenti tempore Cato ei virtutis cognomentum extitit, Nam Romani eũ, in quo multarum rerum vsus, ac experientia sit, Catonem nominabant, in exercitu; quasi semper aqua vtebatur, ꝙ si quando magis, atque magis. calore oppressus si iret, aceti frequenter haustu sitim sedebat, vel si quando vires pristinas desiderasset, vegetandi corporis causam, leuiusculi nonnihil vini delibare consueuerãt, cum seruis in domo sedere solitus eodem pane, eodemq. vino vescebatur. Et imperator & consul eodem vino quo & operarij vsus est. Cato vero minor, qui pro auum habuit Catonem maiorem, & si omni virtute abundaret, attamen sæpe cũ amicis ad Auroram vsque in potationibus vigilabat, causam huius rei credant fuisse negocia publica, in quibus per totos dies occupatus, atque ita amicos conuenire, & cum illis versari prohibitus per noctem, atque potum cum eisdem esse cogebatur. Auctor est Plutarchus. Prisci C. Poëta abusus est nomine. Non. n. Cato priscus, sed Vticensis vino inuigilabat, vt iam ostendimus, vel ad tẽpora sua respexit, Erant quippe & alij Catones. [Tu lene tormẽtum) Vini potentiam, & effectus explicat. [Lene tormentum) Vini calorem, atque potentiam, & molestia quandam lene tormentum appellat. [Ingenio duro) Seuere naturæ viro, vt Catoni, & similibus. [Curas &) pro. i. arcanum consilium. Retegis Ebrij. n. secreta pandunt. [Iocoso Lycæo) per vinum quippe multi iocosi fiunt, & hilares. Virg. Assit lætitiæ Bacchus dator, & bona Iuno. [Tu spem reducis) Mesti. n. vbi vino incaluere, melius sperant. [Viresq. & addis & corona pauperi) Cornua intelligit ipsas vires. Fest. aũt inquit, Homines nimio vino truces fieri, ideoq. liberi patris simulacro, cornua addi. videto latius lib. ij. Ode xix. Ouid. item lib. j. de Art. de vino ait, Vina parant animos, faciuntq. coloribus aptos, Cura frugit multo diluiturque mero. Tunc veniunt risus tunc pauper cornua sumit, Tunc dolor, & curæ, rugaq. frontis abit. Tunc aperit mentes æuo rarissima nostro Simplicitas artes excutiente Deo. [Viresq. & addis) Ordo est, Et addis vires & cornua. i. violentiam pauperi post te. i. post tuum potum. [Trementi neque iratos regum apices). i. potentias, atque sublimitantes. Neque militum arma, id autem euenit. qm̃ ebrius putat sese liberum esse & nulli subiectum [Te Liber) Sensus est, ꝙ Liber Venus, & Gratiæ Veneris comites & lucernæ peruigiles vsque ad se sequentem Auroram potus producent. quod & de Catone legitur, vt diximus. [Segne) Pigræ nunquam. n. soluuntur de quibus videto in lib. j.

Cato. Catone priscus.

A C R O N.

O' NATA mecum Consule Manlio) Amphoram vini, alloquitur, cuius vetustati annos suos computat, & dicit se natum Manlio Consule. Et est Ordo. O pia testa nata mecum, &c. [Siue geris iocos) Vino enim aut ioci, aut querelę nascuntur, vel diuersa quæ memorat. Quocunque enim ex omnibus supradictis, siue ad iocos, siue ad querela, &c. [Descende,

de, Coruino iubente) se ad conuiuium inuitare significat, in cuius hono e ve uttiſſima ſe vina oſtendit proiacturum. Notādo elocutio, Deſcende p mere, pro deſcende, vt prom. s. [Madet,) Hoc eſt fluens eſt philoſo ph æ ſcientia optat tñ vino fieri madētior. [Te neg get horridus) Triſtis cenſorius, ſeuerus. [Negliget) Contēnet. [Priſci) Antiquior. s, non Vticenſis. [Caluiſſe) Excreuiſſe, efferbuiſſe, vt quãuis ſecreta proderet. [Virtus) Ingenium, ſiue prudēcia. [Tu lene torm ētum) laus vini, hoc eſt ebrietate interdum prodis, qñ per obſtinationem animi non poteſt extorqueri tormentis, prodendo. n. ſecreta remouet tormẽtum [Mentibus anxijs ſollicitis prudentibus, etiam ad cogitationum leuamē vino ſpem præſtari, & remoueri triſtitiam. [Et addis cornua) i. ſuperbiam, temeritatem, qua vino fieri per violentiam crebri vult intelligi. [Et addis cornua pauperi) ordo eſt, & addis cornua pauperi, & vires poſt te nec trementi. iratos apices regum neque arma militũ. [Trementi) i. pauperi frigore trementi, & oſtendit ſuperiores, & nobiles ab inferioribus contemni per vinum. [Te Liber, & ſi) ordo eſt. Te Liber, & ſi aderit læta Venus, & gratiæ ſegnes ſoluere nodum, & viuæ lucernæ, producēt te dum Phœbus, rediens fugat aſtra. [Segnesq. nodũ ſoluere) Hoc eſt quę nodum non ſoluant, quo connexæ ſunt, ppea hoc dictum eſt, quia q̃ ſida inter ſe gratia iunguntur nunq̃ reſoluuntur ab amicitiæ fide. vnde, & ipſe Gratiæ coniunctis ſecum manibus finguntur. [Producēt) In lucem ſe per gratiam, & lætitiam ſignificat protracturum eſſe conuiuium. [Feget aſtra Phœbus) Vt ſtellis aurora fugatis.

POR. O NATA mecum Conſule Mãlio) Iocularirer ad amphoram quam habebat vini veteris loquitur. quam vt oſtēderet quã vetuſtũ vinum habeat, ſecum natam dixit. apparet aũt Flaccum, & conſule Manlio natum eſſe. [Seu tu querelas, ſiue geris iocos, Seu rixã, & inſanos amores Seu facilem pia Teſta ſomnũ) Belle hæc dñr, vt per vinum alij quereloſi. alij hilares ac ioco ſi, & quidam rixãtur in conuiuio. quidam aũt in cupiditatem veneream efferueſcunt, nonnulli obdormiunt. [Deſcende, Coruino iubēte Promere lāguidiora vina) ſignificat ſe Meſſalã Coruinũ paſcere in cuius honorē vetuſtiſſimę vini amphoram pmere velle. [Deſcēde, Coruino iubente Promere lãguidiora vina, &c.) Deſcēde pmere, pro deſcēde, vt promas. vt eſt illud: B bere ab ſumo. Languidiora aũt vina dixit, vetuſtate lenita. [Sic ergo, & illud ſupra dictũ: Nec Læſtrigonia Bacchus in amphora Langueſcit mihi. [Nō ille, q̃q̃ Socraticis madet Sermonibus, te negliget horridus Narratur, & priſci Cat.) ordo, & ſenſus eſt, Non ille te negliget, nec eſt in hoc horridus, q̃q̃ philoſophiæ ſtudioſus ſit. [Tu lene tormentũ ingenio admoues) qm blãditur ebrietas, & extorquet plerunq; animi grauitatē. [Viresq. & addis cornua pauperi) Bene & hoc, q interdũ per ebrietatem hoĩes humilitatis ſuæ obliti, in maiorē ſui fiduciam exurgunt per quã melioribus non cedētes accenduntur temeritate. Per cornua aũt violentiam cerebri intelligi vult. [Te Liber, & ſi læta aderit Venus) ſignificat ſe ex hac amphora potando hilaritatem & gratiam conuiuij, vſque in craſtinũ mane producturum. [Viuæq. lucernæ) Pro ardentibus dixit. [Regum apices) Per apices ſublimitatem honoris, ac potentię ſignificat vt ſupra oſtendimus. [Segnesq. nodum ſoluere Gratiæ) Hoc eſt quæ nodum non ſoluunt. Ad hoc autem id pertinet, q cui ſida gratia inter ſe iuncti ſunt nunq̃ ab amicitia ſoluuntur.

ASC. O NATA) Amphoram affatur, dicens. [O amphora natã mecum) i. cũ ego naſcerer. ſ. conſule Manlio. [Quocunq; nomine) ſ. Conſulis. [Tu ſeruas vinum Maſſicũ lectum) i. collectum, exiſtēs digna moueri. [Bono) i. læto die. [Deſcende, Coruino iubēte Promere vina languidiora) i. imbecilliora, quod qa Socraticus vir aut modeſtia ſuſſi; licet forte melius recipiat. [Seu tu geris querelas) i. vinũ excitatiuum querelarũ, ſeu iocos, ſeu rixam, & amores inſanos ſeu. [O pia teſta geris facile ſomnũ) Hæc. n. à diuerſo vino potis ingerũtur. [Non ille) Quanq̃, inquit, ille ſ. Coruinus. [Madet) i. fluit. [Sermonibus Socraticis) i. mortalibus & frugalitatem cũ ſobrietate laudantibus tñ ſup. [Non negliget te horridus) i. vt horridus, & incōcinus conuictor. [Nã, & virtus Catonis priſci) i. veteris, non tñ maioris, nec cui priſco cognomē erat, ſed Vticenſis, narratur caluiſſe ſæpe mero. vnde & Sen. dicebat ſe potius laudaturũ ebrietatem pp Catonem q̃ vituperaturum Catonem q̃ ebrietatem. [Tu amoues plerunq; ingenio duro) i. difficili [Tormentũ lene) i. moleſtiam tolerabilē, tu amoues curas ſapientium. [Et retegis) i. aperis. [Lyæo) i. vino, à diſſoluendo dicto. Iocoſo, qa ad iocunditatem faciente. [Cõſilium arcanũ) i. occultum prius. [Tu reducis mentibus anxijs, ſpem, & Viresque, & addis pauperi cornua) i. petulantiã, aut violētiam, nec treni ẽti. [Poſt te) i. poſt potum boni vini apices. i. ſublimes magiſtratus regum. [Iratos) i. iratos. [Neque arma militum) i. ſatellitũ. [L b r) i. Bacchus, & Gratiæ ſegnes i. tar. [Soluere) i. ad ſoluendũ. [Nodum) vin obligationis ſ o b ni o acceptō. [Si Venus læta aderit & lucernæ viuę) vigiles, vt vigilẽ, hoc eſt ardētes. [Producent) i. exercebunt te. [Dum) donec. [Phœbus) i. Sol rediens. [Fugat) i. occulit. [Aſtra) vſque ad diem.

GLAR. O NATA mecum Conſule Manlio) Horatius natus eſt ab vrb. cond. cccccclxxxix. Coſ. L. Aurelio Cotta, T. Manlio Torquato ambobus iterum. Quo tempore autem Ode ſcripta ſit à poēta, ſcire non poſſumus, certe poēta ipſe nō ad rotũdum ſupputationem affert, cum ſub ungit. Quocunque l um nomine, quod de Coſs. intelligo, etiam ſi aliter hæc expon A rõ, ex omnibus inquiens ſuprad ctis ſiue ad iocos, ſiue ad querelas, quod mihi diſplicet. [Madet ſermonibus) Madet (inquit Porph. & docte breuiter) perfuſus eſt & plenus. Acron aũt, Fluens eſt, inquit, philoſophiæ ſcientia. Et adijciens ſuo more ſinē quam eleganter. Optat tamen, inquit, vino fieri madentior [Priſci Catonis) Antiquioris, idem ait Acron non Vticenſis. Alij autem de Vticenſi intelligunt ex vita ipſorum Catonum. pro Acrone epitheton Horatij eſt. At alij ad ſua poētam tempora retuliſſe dicunt, quod tamen non admodum longum fuit ab Vticenſi Catone. vel cõfudiſſe epitheta, quod ſæpe fieri ſolet. Hiſtoria apud Plutarchum ac alio de vtroq; Catone in manibus omnium eſt, Et ipſe poēta Catonis Vticenſis libenter meminit. vt lib. j. Ode xij. Et lib. ij. Ode j. Quod aũt Acron caluiſſe exponit pro efferbuiſſe, vt quamuis ſecreta proderet, ineptum eſt, de vtro voles Catone intelligas. Tu lene tormentum ingenio admoues, Quidam amoues ex admoues fecerũt quaſi poēta dicat, vinum amouere tormenta duro ingenio. Verum hi parum animaduertunt epitheton additum lene. Ego admoues malim, & tormentũ pro remedio exponam quaſi poēta dicat, Vinum duro ingenio lene tormentum admouere. i. placidum remedium, Atque ita etiam legit Adagio In vino veritas, Ceterum qui volet. ſ. aliquid argutius legere, videat hoc loco Acronem, ſit vt paulò poſt trementi exponit pauperi Frigore trementi, hæc tanquam de Tripode Apollinis prolata ſint, cogimur credere, & tantum, non adorare.

IN DIANAM.

Conſecrat pinum Dianæ, in fundo ſuo eiuſq; officia ac poteſtates numerat, pollicetur q; verrem anniuerſarium.

Ode XXII. Tricolos, Tetraſtrophos: Vt,
Iam ſatis terris niuis, atque diræ.

-υ---υυ-υ-υ
-υ---υυ-υ-υ
-υ---υυ-υ--
-υυ-υ

MONTIVM cuſtos, nemorũq. virgo,
Quæ laboranteis vtero puellas,
Ter vocata audis: adimisque leto
Diua triformis:
Imminens villæ tua pinus eſto:
Quam per exactos ego lætus annos,
Verris obliquum meditantis ictum
Sanguinem donem.

ANTO. MONTIVM cuſtos) Dianæ officia celebrat, eſt enim montium, nemorumq. cuſtos, eſt virgo fauet parturientibus, & morte liberat. Poſt hæc pinum quandam villæ ſuæ imminentem eicē conſecrat, promittens anno quoque verrem ſacrificare. [Montium cuſtos &c.) Quæ laborantes. Luna, vt Varro ſcribit, naſcentium dux eſt, lunc ab iuuando, & Luce Iuno Lucina dicta ab Latinis. ipſa. n. menſibus actis in lucem produci infantes. Diod. etiam lib. vj. ſcribit, Lucinam parientium curam habere, officiumq. eorum. quæ parturientes perferunt. Vnde, & in partus diſcrimine, ac difficultate hanc mulieres præcipue inuocant Deam. Ad Dianam tradunt infantium ac ciborum. quos id ætatis poſtulet, officium pertinere, quia ex cauſa puerorum nutricem vocari dicunt. Cic. in lib. de Nat. deor. ſcribit, q D. anam, & Lunam eandem eſſe putant. Luna à lucendo nominata eſt. eadem eſt. n. Lucina. Itaque vt apud Græcos Dianam, Luna. Lucina.

nam, eamq. Luciferam, sic apud nostros Iunonem Lucinam in pariendo inuocant que eadē Diana omniuaga dr̄ Diana dicta ꝙ noctu quasi diem efficeret. adhibetur autem ad partus, ꝙ ij matu rescunt, aut septem nonnunquam, aut vt plerunque nouem Lunæ cursibus, qui quia mensa spatia conficiunt, menses nominantur. hæc ex Tullio. [Ter vocata) Ternarius enim numerus, & mas impar est, & religioni tributus. de quo latius lib. j. Ode 28. [Diua triformis) Quia vt etiam Porphyrio docet) eadem existimatur, Lucina, Diana, Proserpina, Ouidiusque lib. j. Fast. ait.

Diana. Menses.

Ora vides Hecates in tres vergentia partes,
Seruet vt in ternas compita secta vias:
Virgil. item lib. iiij.
Ter geminumq; Hecaten tria virginis ora Dianæ.

Verris. [Exactos finitos). i. anno quoque. [Verris) Est verres porcus minime castratus. [Obliquum ictum) sic. n. magis arbor offenditur.

ACR. MONTIVM custos) Pinum Dianæ in agro suo consecrat, apud quam se verrem, quotannis sacrificaturum promittit. [Ter vocata) Trina Dianæ potestas putatur, Ipsa enim venantibus præ esse dicebatur. Ipsa Luciferæ in honorem Lucinæ, vnde à parturientibus inuocatur. ipsa Proserpina. ideoque ter vocata. Nam, & ipsa prior à Latona dicitur edita matrem etiam in fratris partu iuuisse. [Diua triformis) Vt tria virginis ora Dianæ. [Imminens villæ) Ordo est, Pinus imminens villæ tua esto pro sit. & sic est melius dictum, quàm si dicatur esto aduerbium concedentis. [Exactos) Finitos. [Verris obliquum meditantis ictum) modum ferientis porci describi. Nam sæuius lædunt verres cum transuersum feriunt, iuxta dentium naturam.

POR. MONTIVM custos, nemorumq. virgo) Dianæ pinum in fundo suo consecrat apud quam quotannis se verrem sacrificaturum repromittit. [Quæ laboranteis vtero puella Ter vocata audis) secundum Græcorum opinionem, qui parturientibus Dianam adesse dicunt, quam ideo Lucinam appellamus quod lucem nascentibus tribuat. [Diua triformis) Vt dicatur manifestū est, quia. s. eadem existimatur Lucina, Diana, Proserpina.

ASC. MONTIVM) Dianam celebrans, dicit, O virgo. s. Diana perpetua virginitate gaudens, custos montium, & nemorum, qa venatrix est, quæ vocata ter, quod ad religionē facit audis puellas laborantes vtero. i. parturientes. etenim Lucina, & matri parturienti Apollinem obstetricis munus exhibuit, & ò Diua triformis. i. tria ora, & tris potestates habens, quæ adimis. s. parturientes, & partum leto. i. morti, pinus imminens villæ. i. inclinans se ad villam, hoc est domum in agro meo esto. i. volo sit tua. i. tibi sacra quam ego lætus. i. lubenter sacrificans per annos exactos. i. per annua festa donem. i. imbuam sacrificando sanguine verris. i. porci masculi, & colleati meditantis. i. cogitantis præ animositate, quomodo inferre posset, ictum. s. dentium obliquum. i. ex transuerso. sic enim feriunt apri, & verres.

AD PHYLIREN.

Rustica mulieri promittit omnia futura salua in agro, si pietatem, & deos colat. Illos autem optime coli, placariq;, non sumptuosis hostijs, & hecatombis, sed plura conscientia, & manibus cæde, & rapina non inquinatis.

Ode XXIII. Tricolos, Tetrastrophos: Vt, Vides, Vt alta stet niue candidum.

--u---uu u-
--u---uu-u-
--u---u--
-uu-uu-u--

COELO supinas si tuleris manus
Nascente luna rustico Phylire.
Si ture placaris, & horna
Fruge lareis, auidaque porca:
Nec pestilentem sentiet Africum
Fœcunda vitis, nec sterilem seges
Rubiginem, aut dulces alumni
Pomifero graue tempus anno.
Nam quæ niuali pascitur Algido
Deuota, quercus inter, & ilices:
Aut crescit Albanis in herbis
Victima, pontificum secureis
Ceruice tinget te nihil attinet
Tentare multa cæde bidentium
Paruos coronantem marino
Rore deos, fragilique myrto.
Immunis aram si tetigit manus:
Non sumptuosa blandior hostia,
Mollibit auersos penateis
Farre pio, & saliente mica.

ANTO. COELO supinas) Hac Ode scribit ad Phylire dicens, quòd cœlum tendat supinas manus noua quidem Luna, si thure, & eruge Lares placarit, & porca, eius vites minime ab Africo offendentur, nec segetes ab rubigine, non etiam alumni sui in autumno grauabuntur cōcludit demum deos satis placari etiam minimis dummodo quis eos sine crimine, & sceleri præcetur. [Horna fruge) .i. huius anni. i. latius tamen supra id patuit. [Lares) De laribus late videto Epod. ij. [Pestilentem Africum) Plin. lib. xviij. cap. xlix. ita scribit. Ex aduerso Aquilonis ab occasu brumali Africus quem Græci Liba vocant &c. Est autem ventus humidus, vt lib. ij. docet. [Pomifero anno) Autumnum intelligit, de quo etiam Naso lib. ij. de Arte ait,

Sæpe ab Autumnum cum formosissimus annus,
Plenaq; purpureo subrubet vua mero:
Cum modo frigoribus premimur modo soluimur æstu:
Aere non certo corpora languor habet.

[Algido) De hoc oppido late superius. [Nam quæ) ordo est, Nam deuota victima, quæ pascitur inter quercus, & ilices, aut crescit Albanis in agris, ceruice tinguet Pontificum secures, te coronantem marino rore, & fragili myrto paruos deos, nihil attinet tentare eos multa cæde bidentium. [Paruos deos) Lares intelligit. [Bidentium) De ijs late Gellius, & Macrobius. [Immunis manus) .i. pura, & sine crimine. [Non sumptuosa) ordo est, non mollibit auersos Penates sumptuosa hostia blandior farre pio, & saliente mica. dicit autem manum puram non esse blandiorem, & magis gratiam dijs cum maxima hostia, quam cū farre pio, & sale. [Sumptuosa hostia) Non nominatiui, sed ablatiui sunt casus. fa. n. cesura longa est, & esset, debet, nam sensus aliter non quadraret. [Mollibit) pro molliet antique dixit, vt audibit, feruibit. [Penates) De ijs latius supra. [Farre pio, & saliente mica) molam intelligit quæ aqua, farre, & sale fiebat. auctor est Valerius lib. ij. Plin. vero sic ait, lib. xxviij. c. ij. Numa instituit deos fruge colere, & mola salsa supplicare, atque (vt auctor est Hemina) far torrere, quoniam totum cibo salubrius esset, id vno modo consecutum statuendo non esse purum ad rem diuinam nisi tostum is, & Fortunæ caluæ institutis farris torrendis ferias &c. Mola.

ACR. COELO supinas) Quandam Phyliren alloquitur suadens deos magis puris manibus, & bona coli conscientia debere. Supinas vero dixit, ad superiora palmas apertas, & expansas. vt Tendoq. supinas ad cœlum cum voce manus. [Nascente Luna) solent. n. rusticæ mulieres in initio primæ Lunæ voce cœlo effundere preces. [Horna) Annua, vel noua ab horno deriuatur. [Fruge) Vino nouello. nunc vsque Thusci horna nouellā vino dn̄t. Nam, & vino sacrificabatur. vt Vinaq. fundebat pateris. & Mihi sacra parari: Et salsæ fruges, & circum tempora vittæ. Sal. enim cum farre incendebatur, vt farre pio. [Nec dulces alumni) Quos nutriendos cōmendauerat. vt interea dulces pendent circū oscula nati. [Pomifero grauet) pomorum enim vario gustu languescunt corpora autumno, quoꝶ eo tpe maxima copia est. Nam & graue, & pestilens tēpus est. vt Iuuen. iā letifero cedente pruinis. Iubet ergo necessitate tpis deuotione, & supplicationibus deos mitigari. [Nam quæ niuali) ordo est. Nam victima quæ pascitur niuali Algido inter quercus, & ilices aut crescit in Albanis herbis tinguet secures Pontificū ceruice. i. magnæ victimæ potentibus cōueniunt. [Te nihil attinet) Distare dicit inter publica, & priuata sacrificia, & aliud pontificibus conuenire, q ad immolādū dijs, hostias magnas inquirūt, aliud vult priuatim debere præparari hoc est, aut myrtum, aut rorē marinum. Ordo est: Te coronantē paruos deos marino rore, & fragili myrto, nihil attinet tētare illos multa cæde bidentiū. Bidentes proprie dn̄r oues, quę duos annos habent, sic vocatæ ab eminentioribus dentibus, q cir

ca

ea duos annos nascuntur. [Immunis aram si tetigit manus) ordo est, Si manus immunis scelerum tetigit aram, sumptuosa hostia non mollibit auersos Penates, blandior pio farre, & saliente mica. [Saliente mica) Rationem voluit salis incensi monstrare, quod crepitare, & exilire flamma consueuit. Et nota plus valere far. i. paruum sacrificium cum innocentia, quam magnum cum celere. [Immunis) .s. scelerum, & innocens, & subaudiendum. [Auersos) Iratos, offensos. [Mollibit) Placabit.

POR. COELO supinas si tuleris manus) Hac Ode quandam Phylirem alloquitur, dicens ei deos puris manibus, & bona conscientia colendos esse. [Supinas) .i. supplices, vt Virg. Tendoque supinas Ad cœlum cum voce manus. [Pomifero anno) pro pomifera parte anni .i. tempore autumnali, quod est graue, & pestilēs. [Nam quæ niuali pascitur Algido Deuota) Dicit aliud conuenire Pontificibus, aliud qui priuatos Lares suos orant. Illos enim hostias magnas dijs immolare debere. Hos aūt myrto, & marino rore contentos esse debere. [Nam quæ niuali pascitur Algido deuota quercus inter, & ilices) Deuota autē absolute dicitur. & significat dijs destinatam. Ordo est autem, Deuota victima quæ pascitur niuali Algido inter quercus, & ilices, aut crescit in Albanis herbis tinguit securus Pontificum ceruice. [Coronantem marino Rore deos, fragilique myrto) Marinum rorem hodieq. in Italia virgultum quoddam appellant. [Immunis aram si tetigit manus) subaudiendum extrinsecus scelerum aut quid tale, quia immunem scelerum manum vult, intelligi .i. à sceleribus, puram quam dicit blandiorem dijs esse farre, & grauis sacrificantem quam si sumptuosam hostiam sacrificet. [Non sumptuosa blandior hostia) Nominatiui casus sunt sumptuosa, & hostia quia sensus est. Non blandior dijs sumptuosa, & hostia per sacrificium quam manus quæ innocens farre, & saliente mica sacrificat. Salientem autem micam salis granum intellige, quod saliat cum ignem missum sit.

A S C. COELO supinas) Phylirem rusticam ad religionem hortatur dicens, ò Phylire rustica, si tuleris .i. extuleris, cœlo .i. ad cœlum, manus supinas .i. sursum extentas, Luna nascente .i. in noui lunio quod superstitiosi obseruant, si placaris .i. placaueris, Lares .i. deos tuos familiares, thure, & fruge, horna .i. hoc anno nata, & ita nondum corrupta, & porca auida .s. cibi, & ita non languente, nec vitis tua fœcunda sentiet Africum .s. ventum, pestilentem .i. nociuum, & quasi pestem inferentem, vitibus, nec seges sentiet rubiginem .i. pluuiam quandam rubiginem inferentem sterilem, quia enecat segetem, & inducit sterilitatem, aut dulces alumni .i. liberi tui, quos alis nō sup. sentiet tempus graue .i. molestum .s. Austro flante. quem plumbeum vocat alibi Poëta anno, pomifero .i. parte anni poma ferente .s. autumno. Nam victima deuota .i. addicta sacrificio, quæ pascitur in algido .s. monte cum oppido haud longe ab Roma niuali, quia niuibus sæpe tegitur, vnde ab algore nomen sumpsisse videtur, inter quercus, & ilices, per quas lucum intelligit. aut crescit in herbis Albanis .s. bos. tinguet .i. imbuet, & madefaciet, ceruice .s. cruore è ceruica secta manante secures .i. cultros ad sacrificium aptos, Pontificum .i. solenni sacrificio seruabitur. Nihil attinet .s. ad religionem, aut placationem deorum, te coronantem .i. si coronaueris, rore marino, & myrto fragili .i. ferto ex herbis fragrantibus, deo paruus .s. penates tuos, tentare sup. eos multa cæde bibentium .i. ouium. Nam si manus immunis .i. non particeps sceleris tetigit aram (tangebant enim testantes deos dum sacrificabant) ipsa non mollibit .i. molliet, hoc est mulcebit, & placabit, blandior .i. acceptior penates, auersos .i. indignatos: hostia sumptuosa .i. per hostiam sumptuosam farre pio, & mica salienti .i. mica salis, hoc est quam per molam pie oblatam. Mola autem fiebat ex farre aqua, & sale. Sal autem dicitur à saliendo, quia salit .i. rem salsam facit, & salit .i. saltat dum in ignem mittitur. Bonfinis contendit sumptuosa hostia esse nominandi casus ordinemque verum sic colligi. Hostia sumptuosa .i. magni sumptus non mollibit Penates auersos blandior farre pio, sed quia quantitas syllabæ vltimæ in sumptuosa exigit, vt sit ablatiui casus, & sententia optime constat, nolui mutare ordinem, quem prius collegeram, neque quid quā in eo absurdi video modo recte intelligatur intelligo autem vt ablatiui sumptuosa hostia habeant rationem instrumenti, non termini excessit, regantur que virtute positiui. nam recte dixeris: Manus est non magis blanda, sumptuosa hostia .i. per sumptuosam hostiam, farre pio .i. quam per far pium &c.

MAT. Bōfinis. IMMVNIS aram) In his versibus, quanquam omnes interpretes præter vnum Porphyrionem, aliter sentiunt, & ordinant, talis tamen erit ordo, & sensus. Hostia sumptuosa .i. magni sumptus non mollibit blandior auersos penates .i. non erit magis blanda ad molliendos ac placandos illos iratos, quam supple mollibit, & placabit manus .s. sacrificatoris, si immunis .s. scelerum tetigit aram pro farre, & saliente mica.

NON sumptuosa blandior hostia) Quæ in Porphyrionis commentario de sumptuosa hostia in nominatiuo dicuntur, absurda, vt pleraque alia, mihi videntur. Neque enim tam insanus fuit vir ille doctissimus. Risi cuiusdam seueris annotatoris meras nugas in hunc locum, sed quòd alij huic responderunt: vt, Badius presertim hoc in loco, nolui esse longior. Ineptum enim est existimare sumptuosa hostia, nominatiui esse cases, cum sint ablatiui instrumenti .i. per sumptuosam hostiam. GLAR.

IN AVAROS.

Inuehitur in insanam hominum auaritiam, qui per fas, & nefas omnia inuadant terram, & mare ædificijs impleant, cum illa nihil profutura sint, cum aderit mortis necessitas feliciores esse Scythas: qui plaustris circumaguntur & è medio viuunt, neque vltra quam satis est ad viaticum suum, affectant.

Ode XXIIII. Dicolos, Tetrastrophos: Vt, Sic te diua potens Cypri.

---uu-uu
---uu--uu-u-

NTACTIS opulentior
Thesauris Arabū, & diuitis Indiæ,
Cæmentis licet occupes
Tyrrhenum omne tuis, & mare Ponticum:
Si figit adamantinos
Summis verticibus dira necessitas
Clauos: non animum metu,
Non mortis laqueis expedies caput.
Campestres melius Scythæ,
Quorum plaustra vagas rite trahunt domos,
Viuunt, & rigidi Getæ:
Immetata quibus iugera liberas
Fruges, & Cererem ferunt:
Nec cultura placet longior annua:
Defunctumque laboribus
Aequali recreat sorte vicarius.
Illic matre carentibus
Priuignis mulier temperat innocens:
Nec dotata regit virum
Coniux: nec nitido fidit adultero.
Dos est magna: * parentium
Virtus, & metuens alterius viri
Certo fœdere castitas.
Et peccare nefas, aut precium est mori.
O quisquis volet impias
Cædeis, aut rabiem tollere ciuicam:
Si quæret, pater vrbium,
Subscribi statuit: indomitam audeat
Refrænare licentiam,
Clarus post genitis. quatenus, heu nefas,
Virtutem incolumem odimus:
Sublatam ex oculis quærimus inuidi.
Quid tristes querimoniæ?
Si non supplicia culpa reciditur:
Quid leges sine moribus
Vanæ proficiunt? si, neque feruidis
Pars inclusa caloribus
Mundi, nec boreæ finitimum latus,

** Petentibus dure reponendum cum p̄sertim d s vxorem r. spicias non parentes. Non .n. parētum dotem dicimus: s.d. vxorum.*

Durat

Durataeque solo niues
  Mercatorem abigunt. horrida callidi
Vincunt æquora nauitæ.
  Magnum pauperies opprobrium, iubet
Quiduis, & facere, & pati:
  Virtutisque viam deserit arduæ.
Vel nos in Capitolium,
  Quo clamor vocat, & turba fauentium:
Vel nos in mare proximum
  Gemmas, & lapides, aurum, & inutile,
Summi materiam mali,
  Mittamus. scelerum si bene pœnitet:
Eradenda cupidinis
  Praui sunt elementa: & teneræ nimis
Mentes asperioribus
  Formandæ studijs. nescit equo rudis
Hærere ingenuus puer:
  Venarijque timet, ludere doctior,
Seu græco iubeas trocho:
  Seu malis, vetita legibus alea.
Cum periura patris fides
  Consortem socium fallat, & hospitem:
Indignoque pecuniam
  Hæredi properet. scilicet improbæ
Crescunt diuitiæ: tamen
  Curtæ nescio quid semper abest rei.

ANTONIVS.

NTACTIS opulentior) In auaros inuehitur, arguens primum eorum plurima, minimeque necessaria ædificia, non enim contenti terrestribus, in mari quoque ædificabant, quod quidem nihil prodesse dicit, ad fugiendam mortem, omnino nanque licet etiam multa quis possideat, moriendum erit. Laudat exinde Scythas, qui domibus carentes, plaustris pro illis vtuntur, & paucis contenti viuunt. Quicunque autem, & laudem, & gloriam optat, habendi cupiditatem frænare debet. Vnde damnantur illi, qui acquirendi, gratia omne periculum subeunt, spreto etiam mari quocunque relictaque arduæ virtutis via. Hortatur inde, vel in Capitolium gēmas, & aurum, vel in mare mittenda, vt malorum causæ fugientur. Damnat postea parentum perfidiam, in acquirendis rebus indigno, & vitioso hæredi. [Opulentior) sup. tu. [Cæmentis) Lapidibus, & ædificijs. De cæmento autem latius supra. [Adamantinos clauos) .i. durissimos, & inde infrangibiles. [Sūmis verticibus) .i. viris summis. [Dira necessitas) sæua mors, quæ lege Fatorum, necessario cuique euenit. [Non animum metu) sensus est, ꝙ mortis necessitate, nullis diuitijs carere possumus. [Campestres Scythæ) Scytharum Nomadum parsimoniam, præponit Romanorum diuitijs. De Nomadibus Scythis, pastoribus, multa poeta scribit lib. iij. Georg. Et Strab. lib. vij. sic ait, Nomades etenim tentorijs vtuntur, centonum instar, pilo contextis, in plaustri vitam degētes, circumque tentoria, pectora comitantur, a quibus victum captant, & aluntur lacte caseo, carne pascua vero sectātur loca semper herbosa permutantes Hypernis quidem temporibus Mæoticis versantur in paludibus æstiuis, vero per campestria vagantur &c. [Getæ) Strab. lib. vij. Mysos, Thraces, & Getas etiam Nomadas vocatos inuiti .i. pastores. [Immetata) sine metis, & terminis. [Liberas) .i. communes. [Nec cultura placet) sensus est, illos serere, quantum vni anno satis fuerit. [Defunctumque laboribus) .i. illum qui anno precedenti elaborauerat, alter sequenti anno recreat, quiescit enim ille altero operante. Cæsar lib. 4. de bello Gallico scribit, Sueuos Germanorum omnium bellicosissimos, centum Pagos habere ex quibus quotannis singula millia armatorum bellandi causa, ex finibus educunt, reliqui vero, qui domi manserint se atque illos alunt, hi rursus inuicem anno post in armis sunt illi domi remanent. sic neque agricultura neque ratio, atque vsus belli intermittitur, sed priuati, atque separati agri, nihil est. [Vicarius) Is dicitur qui vices alicuius gerit.

[Priuignis) Priuignus dictus. quod antequam mater secundo nuberet, est progenitus, pri, enim antiqui pro prædixerunt. Auctor est Festus. [Temperat) Pro obtemperat. [Nec dotata regit virum) Iust. lib. iij. refert, Lycurgum inter Lacedæmonum leges, statuisse virgines sine dote nubere, iussisseque, vt vxores eligerentur, non pecunia, quod seuerius matrimonia sua viri coërcerent, cum nullis frænis dotis teneretur. hinc optime Iuuen. Ait intolerabilius nihil est, ꝙ fœmina diues. Est autem hoc in loco sensus, quòd quamuis ibi dotatæ sint coniuges, attamen viri sunt obtemperantes, quod Romanæ non erat. Hinc Iuuen. ait intolerabilius nihil &c. Item imperat ergo viro, sed mox hæc regna relinquit, Permutatque domos, &c. [Certo fœdere) Quod quidem inter virum, & vxorem fit vt alter alteri fidem seruet. Nam matrimonij bona triplicia esse dicuntur, videlicet fides, proles, & sacramentum. In fide attenditur, ne post vinculum coniugale cum alio, vel cum alia coëatur. In prole, vt amanter suscipiatur, religiose educetur. In sacramento, vt coniugium non separetur, nec causa prolis alteri coniungatur. [Et peccare nefas) sensus est, ꝙ mulieribus illis peccare est nefas, morsq. est peccati precium, puniuntur enim illico impudice. quod sanè in Italorum dedecus dicitur. [O quisquis) Quicunque, inquit laudem, & gloriam optat, habendi cupiditatem frænare debet. [Rabiem ciuicam) Ciuilem seditionem. [Pater vrbium subscribi
statius) sicuti Ciceroni prius, deinde Cæsari, postea Augusto ac- *Cicero*
cidit. Nam App. lib. ij. scribit quòd Ciceronis consilio Roma *pater pa-*
à Catilinæ coniuratione liberata saluator percuntis patriæ visus *triæ, Cæ-*
ex extitisse. Gratiæ itaque immensæ, ab omnibus illi habitæ va- *sar pater*
riæque laudationes. Nam Cato patrem patriæ, illum appella- *patriæ,*
uit. quod decus nominis sublime a populo confirmatum est, ac *Augustus*
postea ad imperatores, qui digni habebantur, defluxit. At Suet. *pater pa-*
de honore Cæsari à populo collato, Postea, inquit, solidam co- *triæ.*
lumnam, prope viginti pedū lapidis Numidici, in foro statuit, scripsitq. parenti patriæ. Et L. Florus, memoriæ tradidit. C. Octauianum Cæsarem, ob facta ingentia Dictatorem perpetuum patremque patriæ, & Augustum appellatum fuisse. [Post genitis) .i. nepotibus, & posteris. [Quatinus) Non quatenus per e, *Quati-*
sed quatinus per i, legendum est. nam ordo, & sensus talis, Qua- *nus.*
tinus .i. quoniam, inuidi odimus, virtutem incolumen, quærimus *Quate-*
sublatam ex oculis, heu nefas. [Quatinus) Quatinus est quo- *nus.*
niam, sed quantum quaternus, aut, vt auctor est Festus. [Virtutem incolumen) .i. probos homines viuentes. vnde Ouid. etiam ait. Pascitur in viuis liuor, post Fata quiescit. [Quid tristes querimoniæ?) sensus est. Quid prodest conqueri de vitijs, si culpa non punitur supplicio. [Quid leges) sensus est. Quid prosunt leges sine obseruatione, & vsu? [Pars inclusa caloribus) Intelligit zonam illam temperatam, quæ torrida zona à nobis separatur. [Nec Boreæ) ordo est. [Nec latus) .s. mundi: Boreæ finitimum, vbi assidue niues, vti superius de Hyperboreis, & Riphæo iugo ostendimus. [Magnum pauperies) sensus est. Quod paupertas, quę tam in opprobrium, & dedecus habetur, iubet omnia pati, & subire spreta virtutis via, vt enim dicentur, fas & nefas vna confundunt. [Vel non in Capitolium) Hoc in loco poeta ipse Horat. consulit, vel in Capitolium gemmas, & aurum, vel in mare mittenda, vt eis malorum causæ fugentur. [Clamor) Illuc enim cum spectantium clamore, & plausu. triumphanter accedebant. [Scelerum si bene pœnitet) .i. si bene piget scelerum, & malorum tollantur elementa auaritiæ. [Elementa) Principia, & causæ. [Tenere mentes) Puerorum intelligit. vel etiam lasciuientium, dicit autem militiæ exercitia celebranda esse, vt vitiorum causæ tollantur. [Ingenuus) Liber, & generosus. [Græco trocho) Ab Græcis inuento, vnde, & nomen habet græcum. nam τροχάζω curro significat. τροχὸς orbita, cursus vestigium. τρόχος reuolutio, rota cursus. [Vetita legibus alea) De ludis lege prohibitis, tute ipse legum titulos, & tractatus conspicito, plurima enim videbis euitanda. [Cum periura patris) Damnat parentum perfidiam, in acquirendi rebus, indigno, & vitioso heredi. [Consortē) Eiusdem sortis, est autem sors id, quod vulgo capitale appellant, hoc est summa illa pecuniæ, quam quisque in medium ponit, ad emendas merces. [Improbæ) iniquę iniustę. [Curte rei) .i. diuitijs, quæ certe videntur auaris paruæ, semper aliquid deest, quia habendi sitis, nunquam cupidis expletur.

INTACTIS opulentior Thesauris) Generaliter hac O- **ACR.**
de inuehitur in luxuriam, omnia profanātem, & ædificijs nouis, & non terram tm̄, sed etiam maria occupantem. Ordo est. Tu auare sup. opulentior intactis thesauris Arabum, & diuitis Indię, licet occupes omne Tyrrhenum mare. & mare Ponticum, tuis cæmentis, non expedies animum metu, & caput laqueis mortis,

si dira

si dira necessitas figit Adamantinos clauos summis verticibus. [Arabum, & diuitis Indiæ) Ditissimas gentes ad ditarum emphasin posuit. [Cæmentis) Saxis ad fabricandum prouisis. [Adamantinos) Qu frangi non possunt pro metalli soliditate. [Dira necessitas) pro morte posuit necessitatem. Sensus autem hic est, Quamuis multa possideas ampla, non tamen sincera, & certa voluptate, his frui potes. Quippe cum necessitate mortis astricta sit humanæ conditio, non possis te vllo remedio inde aut prẹmio redimere. Adamantinos autem clauos pro mortis necessitate posuit, quæ vinci & expugnari non potest. [Campestres melius Scythæ) Scythæ campestres dicti, eo ꝙ in campis sine tectis sub tetorijs viuant, quæ carpentis mouentur. vt Sal. In quibus plaustra sedes sunt. [Rigidi Getæ) asperi, fortes propter rigidam regionem. vt siue Getis inferre manum, seu tendere ad Indos. [Nec cultura placet longior annua) .i. qui non plus colant, nisi quod expensis vnius anni sufficiat, continue sedis incerti. [Defunctum laboribus) Liberatum. vt magnis pelagi defuncte periclis. [Aequali recreat sorte vicarius) In laboribus succedēdo vnus alteri. [Illic matre) Ordo est, Illic innocēs mulier temperat .i. parat pocula priuignis carentibus matre .i. non sunt odia nouercarum. [Nec dotata regit virum) Dos est domum puellarum nubētium. Castitatem laudat exemplo barbarico, eo ꝙ dotem habent virtutem parentum, & amorem coniugum, quæ viros vitantes externos seruant pudicitiam coniugalem. [Et peccare, nefas aut precium mori) Mortem precium dixit esse peccati, & est sensus. Et peccare aut est illis nefas, aut est pœna mori. Nam ad superiora respicit. [Si quæret pater vrbium) Si sit qui velit patriæ pater vocari, & statuarum titulos habere remoueat licentiam præsumendi, & illicita non præsumat admittere. [Clarus post genitis) aut postea laudetur in filijs, aut ob seueritatis, & correctionis institutum posteris admirandus. [Quatenus) Quandiu. nam quatenus aduerbium est interdum temporis, interdum loci. quatinus vero coniunctio est tantum. [Incolumen) Incorruptam, sine corrigentis districtione seruatam. [Sublatam) Remotam. nam virtus sic quærenda est, vt semper præ oculis habeatur. sed sic virtutem quærimus, vt semper absens sit, causa videlicet nostræ nequitiæ. [Quid tristes querimoniæ) Quid de malis iuuat moribus conqueri, si non culpa licentiæ compescitur. [Quid leges moribus) vanas dicit leges, nisi moribus, & honestate seruentur vnum pendet ex altero, ideo autem vanæ, quia sine moribus. [Si neque feruidis) Si nihil potest obstare cupiditatibus, per quas non tantum leges irrumpuntur, verumetiam rerum natura expugnatur, lucri causa dum etiam nec inhabitabiles orbis regiones, possint ꝓhibere commercia. [Finitimum latus) Nobis vicinum. nam septentrionalis plaga, nobis vicinior est, vtpote in qua est axis. vt Virg. Hic vertex nobis semper sublimis. Et aut sic est nobis intelligentum aut quod est melius. Nec latus finitimum Boreæ .i. gelido climati, vt sit sensus. Si nec plaga finitima gelu abigit mercatorem, vult autem intellig: septentrionem tanquam nec hæc, quæ interdicta sunt natura, abigant mercatorem. [Durataq. solo niues) Gelu nimietate frigoris solidatæ. [Abigunt) Cohibent, repellunt Callidi cupiditatum, & vitiorum distinguit origines. primum enim dicit, quòd negatum mortalibus ementum, nauigijs tentatum est, inde ad maiora perrectum, vnde & Virg.

Pauca tamen suberunt priscæ vestigia fraudis.
Quæ tentare Thetim ratibus. quæ cingere muris.
Oppida, quæ subeant telluri infindere sulcos.

[Magnum pauperies opprobrium) Hoc est, ex quo cẹpit probro esse pauperies, & crimini dari, per omne nefas diuitiæ quæri cœperunt, vt & quem suasisset egestas. Vile nefas. [Virtutis) Fortium factorum, siue philosophiæ quibus erat amica, & grata, pauperies. [Vel nos) Ordo est, Si bene pœnitet scelerum eradenda sunt elementa praui cupidinis .i. cupiditatis, & nimiæ teneræ mētes, asperioribus studijs formandæ, vel in Capitolium, quo vocat nos clamor, & turba fauentium, mittamus gemmas, & lapides, & inutile aurum. materiam summi mali. vel nos subauditur mittamus, in proximum mare gemmas, &c. [Summi mat.) Summum malum auaritiam dixit, ex qua vitia omnia procreantur. [Et teneræ nimis) Duplex intellectus est. vtrum puerorum mentes, teneras, dicat esse formandas ad asperiora studia, hoc est fortiora, an certe luxuriosorum mentes teneras appellet, quas vult abiectis luxuriæ instrumentis auro, & gemmis asperioribus studijs reformari. [Ingenuus puer) Ingenuum ciuem Romanū, voluit intellig:, siue nobilem vt ingenui puer vultus, ingenuiq. pudoris [Ludere doctior) culpat Romanos. quos omisso exercitij studio ad Græcos ineptos, luxuriososque ludos, filios transtulisse commemorat. [Seu malis legibus) Lusus aleæ puniuntur propter nuditatis incestum. [Cum periuria patris fides) Cum patris familiæ filię fides ad congregandam hęredi pecuniam periuria hospites fallat, & socios. [Indignoq. pecuniam) Hæc, inquit, quæ per scelus acquiruntur congregāti nihil prosunt, cum relicta indignis hæredibus per luxuriam consumuntur, & male parta male dilabitur. [Curtæ nescio) cupido semper adest. [Semper aliquid abest rei) nunquam tantum res crescit, vt sufficere videatur cupiditati.

INTACTIS opulentior Thesauris) Hac Ode generaliter inuehitur in luxuriam omnia prophanantem, & ædificijs nouis non terram tātum, verumetiam maria occupantem [Si figit adamantinos summis verticibus dira necessitas) Necessitate hic pro morte posuit. Sensus autem. Quamuis multa ampla possideat, non tamen sincera voluptate his frui potes, quippe cum necessitati mortis te obstrictum esse scias, nec possis inde te vllo remedio, aut premio redimere, Adamantinos autem clauos ꝓ necessitate mortis, quæ dura est, & immutabilis, mala conceptione dictum est. [Campestres melius Scythæ) Quod in campis sine tectis, viuant dicti sunt. de quibus & Sal. sic ait, Scythæ Nomades tenent quibus plaustra sedes sunt. [Et rigidi Getæ) Thraces sunt quos rigidos dixit propter frigora regionum earum. [Immetata quibus iugera liberas Fruges, & Cererem ferunt) Immetata .i. interminata cōmune autem inter se Barbaris solum, eorum esse omnibus notum est. [Nec cultura placet longior annua) Hoc est, Nec plus colunt, quam vnde vnius anni fructum percipiant. [Defunctumq. laboribus Aequali recreat sorte vicarius) Vicem laborandi inter se præstare barbaros ostendit. [Et metuens alterius viri) subaudiendum extrinsecus concubitum. [Et peccare nefas, aut precium est mori) hoc est peccare nefas videtur, aut quia peccauerit morte pœnas luit. [O quisquis volet impias) Non recte à superiore Ode hæc separata sunt, cum inde pendeat, & illis annexa sunt. [Si quæret pater vrbium Subscribi statuis) .i. si vult gratiam apud ciues suos collocare per quam mereatur, vt publicæ statuæ ponantur, & in titulo earum pater vrbium ascribatur. [Quatenus, heu nefas) Virtutem incolumen odimus. [Sublatam ex oculis, quærimus inuidi) Qui bonos viros incolumen odimus, etiam mortuos, oderimus. Ipse ostendit inserendo inuidi. Vere enim per inuidentiam fit, vt boni viri dum viuant obsint. [Quid tristes querimoniæ proficiunt?) Sensus est autem. Quid prodest nos, de malis moribus conqueri? [Si non supplicio culpa) Licentia pœna compescitur. [Quid leges?) Sensus est. Vanæ sunt leges, si non obseruentur à moribus. [Si, neque feruidis Pars inclusa caloribus) .i. si nihil potest obstare cupiditatibus, per quas non tantum leges rumpuntur, verumetiam ipsa natura expugnatur, lucri causa adeuntibus pene inhabitabiles orbis terræ regiones. [Nec Boreæ finitimum la.) Quo finitimum latus Boreæ dicit. Australi nominato, cum inter se hæc longinqua, & toto orbe diuisa sint? nunquid & huic elocutioni subtiliorem intellectum adhibemus. vt nec particulam bis accipiamus, semel sic intelligentes. Finitimum Boreæ latus. Iterum simpliciter. Nec Boreæ finitimum latus, duratæque niues mercatorem abigunt? [Horrida callida Vincunt æquora nauitæ) Magnum pauperies opprobrium, iubet Quid vis, & facere, & pati, ex quo cœpit, inquit, paupertas probrosa esse, & ostentum videri per omne nefas diuinę quæri cęperunt. [Opprobrium) .s. paupertatis, viam deserit virtutis. [Scelerum si bene pœnitet) Bene, pro valde positum. vt apud Ennium frequenter. [Et teneræ nimis Mentes) vtrum puerorum mentes, teneras nimis, dicit esse formandas ad asperiora studia. An vero luxuriosorum mentes teneras appellat quas vult abiectis gemmis, & auro formari ad asperiora studia? [Nescit equo rudis Hærere ingenuus puer) Irascitur. Romanos omisso militaris exercitij studio, ad Græcos ineptos, luxuriososque lusus transisse. Cum periura patris fides Consortem socium fallat, & hospitem non est, inquit, mirum augeri quotidie censum vnicuique priuatorum cum omnes scelere grassentur in hospitem, in socium, in consortem acquirendi studio, & tamen nil tum his prodest, quia indigno hæc hæredi relicturi sunt, qui corruptus luxuria, seruare hæc .s. non potest. [Tamen Curtæ nescio quid semper abest rei) Hoc ad ipsam auaritiæ naturam refertur, cui cum nihil desit, semper videtur deesse.

POR.

ASCENSIVS

INTACTIS Arabum &c.) Quia diuitijs multis morem effugere nō possumus, docet improuides esse, qui hic ampla domicilia construunt, prudentiores autem Scythas in plaustris rem omnem transuehentes, quia castior & sanctior est in illorum labore, & paupertate vita, quam in Romanorum opibus quas

corrup

corruptissimi secuti sunt mores. Ode est sanctis eruditionibus refertissima. Ordo autem est. Licet tu opulentior .i. ditior. Thesauris Arabum intactis .s. a prædatoribus. & Indiæ diuitis vbi auri. lapidiorumque vi. magna est occupes cæmentis tuis .i. fundamentis lapideis, omne.i.totum, mare Tyrrhenum, & Ponticum, tamen sup. si dira necessitas.s.moriendi, figit summis verticibus .i. elatis ad multam gloriam, aut felicitatem capitibus, Clauos adamantinos .i. spicula durissima, & ineuitabilia, non expedites animum metu mortis, nec caput laqueis mortis. Et ideo melius viuunt Scythæ campestres .i. non in domibus, sed in campis viuentes, vtpote quorum domos vagas .i. transferibiles, trahunt plaustra rite.i.ex ritu regionis, & Getæ rigidi.i.rigidam vitam agentes. de quibus Maro, Mortem contemnunt laudato vulnere Getæ: melius supp. viuunt, quibus iugere immetata .i. non commensurata ferunt fruges liberas i.non coactas limitibus nec legibus, quas Ceres alibi inuenit. vt illic quisque metat vbi seuerit, & non alibi. vnde legifera dicitur à Marone Æn. iiij. Legiferæ Cereri &c. vult autem dicere fruges illic omnes communes esse. sed communi labore partas, & Cererem.s.liberam illic, nec cultura placet longior annua.i.quam ad annum plenum, aut ad annonam vnius anni, & vbi vicarius .i. vicissim succedens, recreat æquali sorte.i.æquali conditione, quia qui hoc anno laborauit, sequenti cessat, & econtrario, defunctũ laboribus.i.qui iam labores exegit. [Illic) ordo est, Mulier innocens temperat .i. obtemperat, aut se accõmodat, non obijcit. vt Romæ fit, illic .i. apud Scythas, Priuignis .i. priusquam marito nupserat, ab eo genitis, carentibus matre, nec coniux dotata, quia non habet diuitias pro dote. vt statim dicet regit virum, vt Romæ. vnde est illud, in aurem vtranque, quandoquidem dotata est, cubet. Nec fidit.i.non confidit, vt se defendat, aut alat, adultero nitido.i.comptuo, quia magna virtus parentium .i. progenitorem, vsitatius autem dicitur, nunc parentum, & castitas metuens alterius viridi.i. deuitans alterius viri cõmercium, fœdere certo.i.fide matrimoniali, quam nunc quoque damus. est sup. illis dos .i. pro dote, aut loco dotis. Non ergo obstat, quòd dos non est parentum, sed vxorem, quia non construetur dos parentium, sed virtus parentium, ideoque non subscribo Bonfini legenti petentibus, & reijcienti parentium. [Et nefas).i.pro re nefanda habent, peccare.i. aut nõ peccant, aut precium.s.peccati, est mori, qui adultere morte plectuntur. Paulus autem de morte animæ loquens ait. Stipendia peccati mors &c. O desiderantis vox, quisquis.i.quicunque velet tollere ciuitate Romana, cædes impias per bella ciuilia, & pro.i.rabiem, ciuicam.i.si ciuium, si quæret.i.petet subscribi statuis .s. sibi positis, pater vrbium.i.vt sub pede statuarum, sibi erectarum scribatur pater vrbium.i.hic erat pater vrbium, audeat refrenare licentiam domitam, futurus.s.clarus: post genitis.i.posteris, quatinus (aut quatenus).i.quandoquidem, heu quæ interdolentis vox est, nos odimus .i. odio prosequimur (est autem ab odi) virtutem incolumen .i. adhuc viuentium, quia inuidia mori detrahimus, semper viuẽtibus, & inuidi quærimus.s.virtutem, sublatam ex oculis.i.defunctorum. [Quid proficiunt querimoniæ tristes, si culpa non reciditur).i.resecatur, supplicio.i.pœnitentia? quid leges vanæ.i.mendaces, & inutiles sine moribus proficiunt, q.d. nihil, si neque pars mundi, inclusa feruidis caloribus .i.torrida zona, nec latus finitimum Boreæ.i.regio Septentrionalis, vbi perpetuum frigus, vnde addit, & niues duratæ solo .i. super terram: abigunt .i. deterrent, mercatorem .i. negociatorem mercium? nautæ .i. nautæ callidi: vincunt æquora horrida .i. horrorem æquorum. Pauperies, appositoriæ magnum opprobrium .i. quæ putatur magnum dedecus, & opprobrium, iubet & facere, & pati quiduis .i. quidlibet, & fas, & nefas. vnde Maro. Quid non mortalia pectora cogis Auri sacra fames? & deserit viam virtutis arduæ.i.difficilis, primum spectantibus. Igitur mittamus nos gemmas, & lapides.s.preciosos, & aurum inutile.i.superfluum quo non vtimur, appositorie materiam.i.occasionem, summi mali, vel in Capitolium .i. in summam deorum ædem, quo.i.in quod: clamor .i. applausus approbantium pietatem, in deos, & turba fauentium .i. applaudentium, vocat .i. inuitat quia si quis larga munera in templa contulerit, omnes mortales illi applauserint, vel si in templis nil facit aurum, mittamus in proximum mare, quod nonnulli (teste D. Hieronymo) fecerunt, dictantes se malle mergere aurum, quam illo mergi. [Elementa) .i. semina cupidines .i. Amoris parui, sicut prius Sordidus Cupido, pro cupiditate, nisi sit Cupidinis.i.cupiditatis, praui.i.prauæ, sunt eradenda, si pœnitet.s. nos, bene.i.iusto modo, scelerum, & mentes nimium teneræ.i.delicatæ, sunt formandæ, asperioribus studijs. Puer ingenuus: rudus .i. imperitus rei militaris, nescit hærere equo.i.equitare, & timet venari: existens doctior, seu iubeas ludere trocho Græco.i.more Græcorum, seu malis.i.magis vel.s, ipsum ludere alea, vetita .i. prohibita, legibus .s. etiam Romanis. [Cum).i.quandoquidem fides parentis.i.patris: periura.i.periuro violata fallat sociũ consortem, & hospitem .i. quem hospitio suscipere solet, fraudans forte eum deposito properet.i. festinet, sup. linquet, hæredi indigno, vt filio prodigo, aut improbo, scilicet .i. scire licet quid prætendat diuitiæ improbe, & iniquæ, improbandæ, aut quibus nunquam satis magna visa est mensura crescunt tamen .i. nihilominus, nescio quid .i. aliquid, quid sit nescio, abest semper rei curtæ .i. minutæ iudicio auari.

G L A R E A N V S.

SI figit adamantinos Clauos) Hoc in loco quod Porphyrion dicit, mala conceptione dictum esse à poëta Adamantinos clauos pro necessitate mortis quæ dura ac immutabilis, non video qua ratione scripserit. Porrò diram necessitatem exponere pro morte, & Adamantinos clauos pro mortis necessitate, cum statim laquei mortis subiungatur, quid aliud est, quam si dicas. Si mos figit mortis necessitatem, nõ expedies caput laqueis mortis? Eo dedecunt nos aliquando subtiles nostræ ille expositiones. Ego simpliciter illa enuncianda puto. Et adamantinos clauos pro durissimis vinculis aut spiculis exponi posse non inficias iuero. [Illic matre carentibus Priuignis mulier temperat innocens) Quidam temperat exponunt pro obtemperat. At Acron exponit temperat, pro parat pocula, quod placet. Nam, & Ouid. de suo conquerens tempore ait. Lurida terribiles miscent aconita nouercæ. [Dos est magna, parentium) Hic rursus non potui cohibere risum, cum seueri annotatoris censuram legerem, qui non dubitauit pro parentium subijcere petentibus, & ita temere auctorem deprauere. Porrò quod ait omnes lib. habere parentum quos ipse viderit, non possum mirari impudentiam hominis. qui fatetur, Aldinum sibi visum lib. in quo hæc bene habent, Sed illud omnium elegantissimus est, cum conatur ostendere parentium non posse hic locum habere, ob multas inquit causas, quas breuitatis causas prætermitto tum ob eam ipsa, quod in gignendi casu eius nominis parentum dicimus, non parentium qui genitius est participium à pareo, es, verbo, Hæc ille doctissimus grammaticus. Si hoc ad auctorem quidquam attineret, ostenderem huic præceptori, quam esset minime grammaticus. [Sed alia nunc agimus. quatenus heu nefas) Ita quidam peri, legendum hoc loco putant. Acron autem docet. Quatenus aduerbium esse interdum, temporis, interdum loci. Quatinus vero coniunctionem pro tantum Tale. quid etiam Festus Pompeius docet, si liber non est corruptus. Ipse poëta lib. j. Ser. Sat. iij. videtur pro quoniam vsurpasse. Denique quatenus excidi penitus vitium iræ. Cetera ita nequeunt. Atqui ego nescio num auctores hanc perpetuo seruarint distinctionem. Landinus hoc loco quatenus exponit quousque, quod mihi placet, quaquam ab Acrone, qui exponit quandiu. non multum abest. Valla lib. ij. ait Ciceronem, quatenus semper accepisse pro inquantum, quod hic optime quadrat. [Nec Boreæ finitimum latus) Acron exponit, nobis vicinum cum Horat. Boreæ finitimum dicat, non nobis. In Porphyrionis commentario similia quædam se æque obscure promuntur, præterea subtilior intellectus quæritur, q[illegible] nominato australi latere, Boreæ subiungatur, cum inter se, inqt, hæc longinqua, & toto orbe diuisa sint. Quasi non liceat extrema coniungere, sic loquentes. Auaro mercatori non obstat frigus, non calor, non septentrio, non meridies, non torrida zona, non frigida. Sanè ita hi loquuntur, quasi in rebus non magnopere solliciti, minusque exercitatique. Quod vero continuo poëta subnecti, Duratæque solo niues. Acron exponit, gelu nimietate frigoris solidatæ, & elegans vero glossa.

A D B A C C H V M.

Allegorice ostendit, tantam esse Cæsaris maiestatem, vt eius laudes non possit verbis consequi, nisi Bacchi numine ad flatus, in secessum aliquem transferatur, & ibi ab illo prius instruatur. ipse enim Deus est musicus, & poëtis propitius.

Ode X X V. Dicolos, Distrophos: Vt, Sic te diua potens Cypri.

——∪∪–∪–

–––∪∪––∪∪–∪–

QVO me Bacche rapis tui
Plenum? quæ nemora, & quos agor in ſpecus
Velox mente noua? quibus
Antris egregij Cæſaris audiar
Aeternum meditans decus
Stellis inſerere, & concilio Iouis?
Dicam inſigne recens, adhuc
Indictum ore alio. non ſecus in iugis
Ex ſomnis ſtupet Euhyas,
Hebrum proſpiciens, & niue candidam
Thracen, ac pede barbaro
Luſtratum Rhodopen. vt mihi deuio
Rupes, & vacuum nemus
Mirari libet. ò Naiadum potens,
Baccharumque, valentium
Proceras manibus vertere fraxinos,
Nil paruum, aut humili modo,
Nil mortale loquar. dulce periculum eſt
O Lenææ ſequi deum
Cingentem viridi tempora pampino.

ANTONIVS.

QVO me Bacche) Oſtendit Horat. ſe Bacchi numine plenum, ab illo in nemora, & ſpecus rapi, ibique Aug. Cæſaris numen, & laudes, ſtellis inſerere velle. & Iouis concilio ſcribit. [Noua mẽte) Nouo ſpiritu. Bacchico. [Quibus Antris) Ordo eſt. Quibus in antris meditans, audiar inſerere ſtellis & Iouis concilio, æternum decus, egregij Cæſaris. [Aeternum decus) Auguſtum, inter deos relatum iri oſtendit. Concilio, Iouis? vt interſit ibi, cum alijs dijs. [Inſigne) .i. ornamentum. retulit .n. ad illud. Aeternum decus, ſtellis inſerere. [Indictum ore alio) Hoc ideo, quia recẽs erat inſigne illud. [Ex Euhyas. ſomnum) Vigilans. [Euhyas) Baccha. Eſt enim patronymicum Hebrus. fœmininum, nam Euhyus Bacchus eſt, ab voce Bacchantium. Rhodopen. [Hebrum) Fluuius eſt Hebrus, ſup. Rhodope Thraciæ monte niuoſo, vt ſcribit Plin. lib. 4. Ibi autem Orpheus ſonare, cantareq. ſolitus erat, & ibi ſacra Liberi patris. Orpheo primum mitiante celebrabantur, vt ſcribit Mela. Eſt autem mons ſublimis. poſt Aemum: vt Strabo ait lib. vij. Ptol. lib. iij. ait. Rhodopem montem eſſe ſupra Neſſum fluuium atque Hebrum. [Ripas) Fluminum. ſ. ad voluptatem. [Vacuum nemus) Auguſti decus ab alijs indictum intelligit. [Naiadum) .i. muſarum, quæ & nymphæ dicuntur. Virg. in Buc. Nymphæ noſter amor Libetrides, quomodo autem Bacchus Muſis oblectaretur, ſupra iam patuit. [Valentium vertere) Tuo videlicet numine agente. [Proceras fraxinos) Longas arbores Bacchum enim in bella mulieres ſequebãtur, à quibus Bacchantibus, ipſe Bacchus dictus eſt. Auct. Diod. lib. 4. [Nil mortale) Dixerat enim ſe dicturum æternum decus. Cæſaris. [Humili modo) .i. lyricis verſibus, quàm humiles ſunt diuina quoque loquar. [Dulce periculum) Dulcis labor. [Lenæ) à torculari, quo vinum exprimitur Bacchum dici volunt vt ait Diod. lib. 4.

ACR. QVO me Bacche rapis) Hac Ode Liberũ patrem inuocat, eo quod ipſe muſicus Deus ſit, petens ab eo vt ſe in ſecreta nemorum ſuorum ducat, vbi numine eius repletus Cæſaris Auguſti laudes canat, allegoricos ſignificans, non ſufficere ſpiritum ſuũ laudibus Auguſti, ſi numinis eius inſtinctu iuuetur. [Aut quos agor in ſpecus) Hic maſculi genere ſpecus. poſui, dicitur, & hoc ſpecus. [Quibus) Grauiter pronunciandum. [Decus) Conſecrationem dic. [Mente noua?) Quæ nouam faciat præſentiam numinis, hoc eſt homini inconſuetam. [Quibus Antris) Ordo eſt. Quibus antris meditans audiat inſerere ſtellis, & concilio Iouis. æternum decus egregij Cæſaris. [Indictum ore alio) ab alio adhuc non dictum. [Ex ſomnis) Vigilans per furorem. [Euhyas) Baccha .i. non aliter Baccha proſpiciens Hebrum fluuium Thraciæ vel Rhodopen montem regionis eiuſdem delectatur, quàm ego videns nemora, ſcripturus Cæſ. conſecrationem in antris Muſicis [Vt) Quemadmodum. [Deuio) Vaticinanti. Repleti .n. numinis, per deuia agi, & remota conſueuerant. Deuium, dictum à via remotum. [O Naiadum potens) Dionyſius habens poteſtatem in Nymphis, vel in Bacchis eſt. [Vertere fraxino) Tantum virium. Liberi ſignificat eſſe cultricibus, vt arbores radicitus poſſint vertere numinis inſtinctu. [Nil mortale loquar) Nihil quod mortali conueniant, ſi me in tuos ſpecus, ac ſecreta nemorum duxeris. [Cingentem) Amphibolice dictum vtrum ſibi tantum cingentem, an quoſcunque ſuo numine, replere conſueuit.

QVO me) Hac Ode, inuocat Liberum patrem, petens ab eo vt ſe in ſecreta aliqua nemorum ſuorum ducat, vbi numine eius, mentem inſtinctus Cæſ. Auguſt. laudes canat. Per quæ videtur allegoricos ſignificare, non ſufficere ſpiritum ſuum. laudibus Auguſti, ſine Liberi numine, nam & ipſe muſicus Deus eſt. [Quibus Antris egregij Cæſ. &c.) Quibus graui ſono pronunciandum, eſt .n. ſubiunctiua particula qua præpoſuit, Quos agor in ſpecus ſubiũgit, Quibus antris egregij Cæſaris audiar in quo & κατ' ἐξοχὴν figura denotãda, quia prædictum ſpecus, antra ſum. [Aeternum meditans) Conſecrationem dicit. [Dicam inſigne) recens adhuc Indictum ore alio) per hæc primum ſe lyrica tangere ſignat. [Hebrum proſpiciens) Hebrus eſt Thraciæ fluuius. [Rhodopen) Mons Thraciæ. [Vt mihi deuio) Deuium eſt à via remotum ac per hoc in ſiluis, ac ſollicitudinibus agẽtem oſtẽdit. Diximus autem hæc allegoricos dici, quoniam per ea intelligi vult, ſe inuſitatum Romanis carmen tractare. [O Naiadum, baccharumque valentium, potens, manibus vertere fraxinos) Vult intelligi tantas vires cultricibus Liberi patris, inſtinctu numinis eius eſſe, vt etiam proceras arbores, radicitus poſſint vertere. [Nil mortale loquar) Subaudiendum ſi me in tuum ſpecus, ac ſecreta nemorum duxeris. Cingentem viridi tempora pampino) vtrum ſibi tantum ea cingentem an quoſcunque numine ſuo complere dignatur. POR.

QVO me) Significat ſe Bacchico furore correptum, ad Cęſaris æternum decus commemorandum, incitari, dicitq. hoc ordine. O Bacche, quo rapis me plenum tui .i. à te, hoc eſt numine tuo poſſeſſum? in quæ, ſup. nemora, aut in quos ſpecus agor .i. impellor, mente noua .i. mihi inſolita, & à deo Data: quibus antris, audiar meditans .ſ. canendo. inſerere ſtellis, & cõcilio Iouis .i. cœtui deorum æternum decus Cæſaris .ſ. Auguſti egregij .i. incomparabilis principis, aut Cęſ. Iulij, cuius ſidus. ſtellis inſertum aiunt, vnde eſt. Ecce Dionæi, proceſſit Cæſaris aſtrum, quod Auguſto apparuit. Cum Iulio, ludos funebres ageret. Ego dicam inſigne .i. ornamentum Cæſaris, adhuc recens .i. nouum, & indignum prius .i. nondum dictum, alio ore .ſ. quam iam meo. qui ſacro furore correptus ſum, vnde addit Euhyas .i. Baccha Euhyum inclamans, ex ſomnis .i. peruigil ſtupet non ſecus .i. non aliter, in iugis .ſ. montium Thraciæ proſpiciens .i. porrò aſpiciens. Hebrũ fluuium illum Thraciæ, & Thracen .i. Thraciam candidum niue .i. niuoſam, & Rhodopen montem Thraciæ, luſtratam .i. circũdatam, aut purgatam pede Barbaro .i. Barbarorum Baccharum ipſam prementium pede non ſecus dicit, vt .i. quamlibet mihi deuio .i. vaganti more Bacchantium, & ripas, & nemus vacuum .i. vberẽ laudum Auguſti, materiam ab alijs indictam. [O Lenæ) .i. Bacche, id quaſi furens dicit, vt non ſuo, ſed numinis inſtinctu, locutus putetur, potens, Naiadũ .i. Muſarum, quæ Nymphæ quoq; ſunt, & in Bacchi comitatu, & potens Baccharum, & valentium vertere manibus, fraxinos proceras, id .n. Bacchantibus vr̃ per furorẽ, Ego nil loquor paruum, aut humili modo. Ego nil mortale loquor. O Lenææ dulce periculum eſt, cingentem tpa, viridi pampino .i. fronde vitis virentis, equi Deum .ſ. te, aut ſequi te Deum, cingentem tpa .ſ. capitum eorum, qui te ſequũtur, pampino viridi. ASC.

VT mihi deuio) Illud vt puto admirantis eſſe, aut geſtientis. Itaque exponerem. Vt libet .i. mirum, quamlibet, nec ſupplendũ eſſe, non ſecus, vt quidam exponunt. GLAR.

AD VENEREM.

Suſpendit lyram ſuam Veneri, velut miles emeritus iam & fractus qui nolit amplius Martem experiri, innuens, ſe velle amori vale dicere.

Ode XXVI. Tricolos, Tetraſtrophos: Vt, Vides, vt alta ſtet niue candidum.

--u---uu-u--
--u---uu-u-
--u---u-u
-uu-uu-u--

IXI puellis nuper idoneus;
Et militaui non fine gloria.
Nunc arma, defunctumque bello
Barbiton hic paries habebit:
Leuum marinæ qui Veneris latus
Custodit. hic hic ponite lucida
Funalia, & vecteis, & arcus
Oppositis foribus minaceis.
O, quæ beatam diua tenes Cyprum, &
Memphim carentem Scythonia niue
Regina fublimi flagello
Taoge Chloën femel, arrogantem.

ANTO.
Ixi puellis) Amori finem imponere destinat, & in Veneris tempore barbiton affiget e tanquam emeritus, orat postea Venerem, & Chloën asperã femel flagello tangat. [Militaui) Militiæ species amor est, inquit Ouid. [Nõ fine gloria) Est.n.potitus re cupita. [Arma) Instrumenta ipsa amatoria. [Defunctum bello) Qui finiuit amatoriæ militiæ ludum. [Marinæ Veneris) Ex fpuma enim nata est in mari, inde dicitur Aphrodite. [Læuum latus) In finistro templi latere, intelligit. [Funalia) Faces intelligit, quibus amicarum ianuæ vtebantur aliquando. [Vectes) Dicti funt vectes, palli ferrei, quod manibus vectentur Cæf. lib, ij. de bello ciuil. Oppidani faxa quam maxima possunt vectibus promouent. [Memphim) Erat Memphis Aegyptiorum regia, vrbs magna, & populofa, & fecunda post Alexandriam. Memphi erat Veneris phanum quæ Græca dea censebatur. Quidam Lunæ id dicunt auctor est Strab. lib. xvij.

Vectes. Mẽphis.

ACR. VIXI puellis nuper idoneus) Hac Ode videri vult iam renunciari carminibus, & lyram confecrare, & amare definere. Idoneus voluptati fufficiens. [Et militaui) Allegoricos militiã nunc. amorem vocat. [Non fine gloria) Non fine opinione, boni amatoris. [Arma) Lyram dixit. [Marinæ) Mari orte, vt Fas omne est Cytherea meis, te fidere regnis. Vnde genus ducis. Atque ideo Aphrodite est dicta. [Greek].i. à fpuma, & est ordo. Qui paries marinæ Veneris, læuum latus custodit, ac per hoc in finistra parte tẽpli, pendebit. [Funalia).f. quibus luminaria fufpendi cõfueuerant. [Et vecteis) Hęc instrumenta amoris, vult intelligi, quibus fastus et per vim contemnentium, fuperantur. [O quæ beatam diua tenes Cyprum) In Cypro.n. infula Venus, fpecialiter colit fimiliter, & apud Memphim.i. Aegyptũ quam ideo carere niue dixit quia callida regio est. Scythonia niue à ꝓuincia nomen niuibus dedit, vt Scythoniasque, niues hyemis, fubeamus aquofæ. [Sublimi flagello) In altũ fublato ictu, quod fit dum quis vehementius vult ferire, & ideo Chloën, qa arrogans est, & fuperba amantibus percuti dicit debere vel vna amoris plaga venerei.

POR. VIXI puellis) Hac Ode vr̃ iam renunciare carminibus, & lyram confecrare, & amare definere. [Et militaui) Allegoricos militiam nunc amorem vocat. [Defunctumque) Perfeuerat in allegoria. [Defunctũ belli Barbiton) Aliqñ fignans amores fuos fe barbito cecinisse, quod est organi genus. [Læuũ marinę) Confecratum Veneri barbiton fufpendere in tẽplo eius dicit, in parte finistra. [Hic ponite) Hæc instrumenta amoris intelligi vult. Mẽphim Memphis in Aegypto ciuitas est, quam merito carere niue dicit qa ĩ Aegypto nunq est nix, ideo callidior est. Scythonij aũt Thraces funt, vbi multa nix, vnde [Greek] Scythoniam niuem dixit. [Sublimi).i. in altum, fub leuato. Hoc.n. fit, cum quis vehementius vult percutere, vult aũt Chloën, quod fit arrogans, & fuperba amantibus, vel vna amoris plaga, à Venere percuti.

ASC. VIXI puellis) Dicit re amatoria Venere confecrare, vt non amplius amaturum, verum vt amantium inconstantiam agnofcas rogat vt Chloën flagello amoris tangat, dicens. Ego vixi nuper.f. in iuuenta, doneus puellis, & militaui .f. in castris Veneris, non fine gloria, nunc his paries, qui custodit læuum .i. finistrum latus. Veneris marinæ.i.ẽ mari ortæ, habebit arma.f. barbiton.i. plectum, defunctum bello .i. quod perfecit partes fuas in bello Amorum. Ponite ò pueri, hic hic.f. ad Parietem Veneris, funalia lucida, quibus noctu ambulant amatores, & vectes.i. ferreos fuisfe, & arcus minaces foribus.f. puellarum, oppositis qa eas infringere minantur. O diua.f. Venus quæ tenes Cyprum beatam.i. diuitẽ, & Memphim.i. Aegyptum, carẽtem niue Scythonia.i. qualis est in Thracia, hoc est nunquam frigidam tange ò regina, femel Chloën arrogantem.i. fuperbam, propter formam. & omnia fibi attribuentem, flagello fublimi .i. acri vi Amorum.

GLAR. HIC ponite lucida funalia) Funalia, inquit Acron.f. quibus luminaria fufpendi confueuerant. Hoc etiam Lectori confiderandum relinquo, nam ego cereos, aut vt Mancinellus, faces accipio.

AD GALATIAM NAVIGATVRAM.

Mira arte Galateam amica ab instituto itinere reuocare conatur nam, vt facilius perfuadeat, quibus vis alijs potius, & impijs quam illi inaufpicatum iter optat, & mox periculum ostendit: Nam ex fignis quibusdam tempestatem imminere, ut quam hostibus imprecatur, postreme Europe exemplo planè non esse illi tentandum mare affirmat neque Austro fidendum, non magis quam Europe tauro, & fi mitissimus videbatur.

Ode XXVII. Tricolos, Tetrastrophos: Vt, Iam fatis terris niuis, atque diræ.

-ı---υυ-υ-υ
∴ -ı---υυ-υ-–
-ı---υυ υυ-
-ıυ--

M1ios parræ recinentis omen
Ducat, & pgnans canis, aut ab agro
Raua decurrens lupa Lanuuino,
Fœtaque vulpes:
Rumpat, & ferpens iter institutum:
Si per obliquum fimilis fagittæ
Terruit manos. ego cui timebo,
Prouidus aufpex,
Ante quàm stanteis repetat paludeis
Imbrium diuinas auis imminentum:
Ofcinem coruum prece fufcitabo
Solis ab ortu.
Sis licet felix vbicunque mauis:
Et memor nostri Galathea viuas:
Teque nec leuus vetet ire picus.
Nec vaga cornix:
Se vides quanto trepidet tumultu
Pronus Orion? ego, quid fit ater
Adriæ, noui, finus: & quid albus
Peccet Iapyx.
Hostium vxores, puerique cæcos *
Sentiant motus orienti Hœdi, &
Aequoris nigri fremitum, & trementeis
Verbere ripas.
Sic, & Europe niueum dolofo ∴
Credidit tauro latus: & fcatentem
Belluis pontum, mediaque fraudes
Palluit audax.
Nuper in pratis studiofa florum, &
Debitæ nymphis opifex coronæ,
Nocte fublustri, nihil, astra præter,
Vidit, & vndas. ∴
Quæ fimul centum tetigit potentem
Oppidis Creten: pater ò relictum
Filiæ nomen, pietasque dixit.
Victa furore.
Vnde? quò veni? leuis vna mors est
Virginum culpæ. vigilans ne ploro
Turpe commissum? an vitijs carentem
Ludit: imago
Vana? quæ porta fugiens eburna
Somnium ducit? melius ne fluctu

* *Latinis fcriptoribus à græcis inualuit vfus istius figuræ, vt e quid ti mendum fit abominantes in hostium caput imprecẽtur. Græci.n. fic dicũt .i. fiquid mali imp[...]*

Ire per longos fuit ? an recenteis
Carpere flores ?
Si quis infamem mihi nunc iuuencum
Dedat iratæ : lacerare ferro , &
Frangere enitar modo multum amati
Cornua tauri . .·.
Impudens linqui patrios penateis :
Impudens Orcum moror . O deorum
Si quis hæc audis : vtinam inter errem
Nuda leones .
Ante, quam turpis macies decenteis
Occupet malas : teneræque fuccus
Defluat prædæ : fpeciofa quæro .·.
Pafcere tygreis .
Vilis Europe , pater vrget abfens :
Quid mori ceffas ? potes hac ab orno
Pendulum zona bene te fecuta ,
Elidere collum .
Siue te rupes , & acuta leto
Saxa delectant : age te procellæ .·.
Crede veloci : nifi herile mauis
Carpere penfum
Regius fanguis : dominæque tradi
Barbaræ pellex . aderat querenti
Perfidum ridens Venus , & remiffo
Filius arcu . .·.
Mox vbi lufit fatis : abftineto
Dixit irarum , calidæque rixæ :
Cum tibi inuifus lacerande reddet
Cornua taurus
Vxor inuicti Iouis effe nefcis ? .·.
Mitte fingultus : bene ferè magnam
Difce fortunam : tua fectus orbis
Nomina ducet .

ANTO. MPIOS Parræ) Galatea poetæ amica, migrare volente,optat Horat. vt impij malo omine pergãt,ipfa vero felici aufpicio . Et quia illius digreffus eum pigebat, tempeftatem imminere indicat q̃ hoftibus imprecatur . Exemplo deinde Europes eam à migrandi fententia reuocarem nititur, illa.n.fidens mitiffimo tauro è Phœnicia in Cretam vfque , per æquor,ab illo vecta eft . infcio patre Ægenore vbi maxime queftam Venus folata eft. [Impios Parræ) Parra auiculæ genus eft, *Parra auis.* in Latio nunc vulgo Parrufa dicitur.Plin.aũt lib. xviij. cap. xlij. fcr.Parram oriente Syrio ipfo die non apparere,donec occidat. [Raua)legitur,& rufa in antiquis,Raua autem.i.fulua,feu fub nigra. Rauus.n.color dicitur niger,miftus cum fuluo. Acrõ auctor *Rauus color.* dicunt alij quod rauus color dr̃ qui eft inter flauum , & cæfium. Idem tñ ferè eft,quod Acrõ ait.[Raua lupa)Plin.lib.viij.fcribit, quod in Italia quoq; creditur luporũ vifus effe noxius , vocemq. *Luporũ omen.* homini,quem priores contemplentur,adimere ad præfens,inter auguria ad dexteram commeantium,precifo itinere,fi pleno ore fecerit nullũ omnium præftantius . [Agro Lanuuino) Str. lib. v. ita traductus eft à Latinis.Poft Albanum montem , vrbs eft Ari- *Aricia.* cia,in Appia via ftadijs centum,& fexaginta,Roma diftans. Curuus aũt cum fit locus,habet tñ munitã fummitatem, cui qdé fupinfidit Lanuiũ Romanorũ ciuitas , in Appiæ viæ dextera, à qua *Lanuiũ Arthemifium.* pfpectus eft maris,& Antij,eft & dianæ lucus .i. Arthemifium (fic .n. vocant)è finiftra via regionis, ex Aricia ad Aricinã viã cõfendentibus,quod templũ,nominat ædificium Tauricę &c. Præter ea in Strabonibus impreffis perperã Laniuium legitur,cũ legem dum fit Lanuuium,intelligit.n. Strabo de oppidulo, quod adhuc extat, diftans à Velitris millibus paf.tribus, vel ad fummum quatuor quo bis adij,vbi adhuc ẽt legi eft in marmore. S.P.Q. Lani- *S.P.Q. Lanuuinus* uius Sicuti,& Velitis in marmore quodam , ære cuiufdam bafi in facra æde fancti Stephani iam diruta legebatur. S. P.Q. Veliternus,quod marmor liuer è ductus quidé, ex aqua pendente oriũdus Cardinalifque Rhothomagenfis Veliternorum protectoris familia is,clam rumpi fecit,ruptumq. ego,paulo poft confpexi. Illius impij nomen tacui,ne facrilegio perpetuum celebre foret imitatus enim fortaffe Heroftratum eft, qui Ephefiæ Dianæ tem- *Heroftratus.* plum vt eius nomen celebre fieret,exuffit,Sed dedit ille pœnas, poft illud.n.facrilegium,paucis,poft annis,in fummam inopiam delapfus,& ludibrio cunctis eft habitus. [Mannos) Pufili equi , *Mannis.* manni dñr, quos vulgo buricos vocabant, vt Porphyrio fcribit. Acron vero ait,Mannos dictos.quod manfuetudine manum,familiarius fequantur. [Anteq̃ ftanteis &c.) Cornix inaufpicatiffima eft,fetus tempore,hoc eft poft folftitium, vt Plin. lib.x. fcribit.Qui etiã lib.xviij.ait.Cum terreftres volucres contra aquam clangores dabunt,perfondentes fefe,fed maxime cornix, hiemé portendunt.[Ofcinem coruum) corui in aufpicijs,foli vñr intellectum hr̃e fignificationum fuarum, nam cũ mediæ hofpites occifi funt,oẽ è Pelopõnefio,& Attica regione volauerũt, peffima eorũ fignificatio,cum gluttiunt vocem,velut ftrangulati, Auctor Plin.lib.x.& lib.xviij. cap. vlt. ait , quod corui fingultu quodam latrantes,feq. concutiantes fi continuabunt ventos portendunt, fi vero carptim vocem reforbebunt,ventofum imbrem.[Ofcinem) ofcinum augurium, à cantu auium dr̃. Et ofcines aues, aufpicium ore facientes,vt Feftus ait . [Solis ab ortu) legitur etiam , Lucis ab ortu,Cic.aũt lib.j.de Diu.fcribit.Coruum à dextera,cornicem a finiftra, facere ratũ . Et Acron inquit . Ab ortu Solis pfpera,cæteroqui omnia effe aduerfa occafu . Ego aũt ab ortu Solis, id verum effe expertus fum,pluries.[Læuus picus) Plin. lib. x. fcribit Picum Martiũ infignem,& magnũ effe in aufpicijs quodq. ipfi pici principales . Latio funt in augurijs . ab rege qui nomen huic aui dedit. In capite prætoris vrbani L. Tuberonis, in foro iura pro tribunali reddentis,fedit picus, ita placide, vt manu apprehenderetur rñdere vates, exitium imperio portẽdi fi dimitteretur,ac fi examinaretur ptori,illeq. auem protinus concerpfit, nec multo poft,impleuit pdigium.[Sis licet) ordo eft . O Galatea fis felix,& memor nr̃i licet viuas,vbicunq; mauis.[Læuus).i. malis ominis. [Vaga cornix)De cornice,Virg. lib.j. Georg. ait . Tũ cornix plena pluuiã, vocat improba voce. Et folia in ficca fecũ fpatiat arena.Et caput obiecta querulũ,veniẽtibus vndis.[Sed vides quãto)imminẽte tẽpeftate Galateã reuocare à cõftituto itinere Hor.nitit [Trepidet)properet.[Pronus orion)in occafum vergẽs de quo late fuperi⁹.[Ater finus Adriæ)Adriaticũ mare ob fcurũ tempeftatẽ portendere indicat. [Albus Iapix) is ventus eft ex Apuliæ ora pficifcens de quo latius Ode iij.lib.j.[Albus).i.ferenus) Quãuis .n. fereno tpe perflet, at tñ folet hiemem portendere,vel albus pp albas nubes. [Hoftiũ vxores) hoftibus imprecatur,ventorũ hiemem,atque æquori.[Verbere)Fluctuum.f.[Sic & Europe,quemadmodum,inquit, tu Galatea albo Iapygi fidis , ita Europe credidit albo tauro,& decepta, quãplurima paffa eft. [Europe) fcribit Herodotus in principio . Curetes Tyrum appulfos filiam regis rapuiffe Europam.Diodorus autem lib.6.fcribit. In Creta Minoa , & Rhadamanthum ex Ioue natos , ac Europa Agenoris,quam tauro Deorũ prouidentia aduectam in Cretam tradunt . Eufebius docet : Europam à Cretenfibus raptam fuiffe naui, cuius fuit infigne taurus.Niueum dolofo Credidit tauro . credidit tauro dolofo latus niueum .f. effe . de quo Ouid. lib. ij. Metam. fic ait : Nunc latus in fuluis niuẽ deponit arenis Paulatimq metu dẽpto,modo pectora præbet Virginea palpanda manu,modo cornua fertis . Impedienda nouis,aufa eft quoq; regia virgo Nefcia quem premeret,tergo cõfidere tauri [Scatẽtem) feruentem.[Pontum)Ouid.etiam ait: Medijsq. per æquora ponti Fert prædam,pauet hæc, littusque ablata relictum Refpicit,& dextra cornu tenet, altera dorfo impofita eft &c. Ponti aũt menfuram à Bofphoro ad Mæoticum quidem fecere certo numero paffuum,vt fcribit Plin.lib.vj.[Audax) aufa enim fuerat tauro inhærere . [Mediat fraudes) Quas in medio ferè mari cognouit . vel potius Cyaneas intelligit infula in Ponto, feu magis fcopulos contra Thracium Bofphorum de quibus Mela fcribit . à nõ nullis tñ auctoribus Symplegades , hoc eft concurrentes, etiam nominantur . Dicit enim olim fuiffe inftabiles . vnde Ouid. lib. xv. Metam.ait, Timuit concurfibus Argo vndarum fparfas Symplegades elifarum.Quæ nunc immotæ perftant. Ventifque refiftunt.[Subluftri)parum lucida.[Creten)De hac etiam Maro ait. Centum digefta per vrbes. [Pater relictum) Gementis Europæ, verba funt. eft autem ordo. O pater. appofitio nomen relictum filiæ,pro à filia . [Pietas)Tullius pro Plancio,inquit . Quid pie- *Pietas.* tas ? nifi voluntas grata in parentes ? [Vnde ? quo veni ?) Ordo eft.Vnde veni ? quo veni ? vel vnde.i.à qua pietate paterna?quo veni ? [Leuis vna mors eft Virginum culpæ) Senfus eft , quod

vnica mors culpæ.i.crimini,& peccato virginum,leuis est meretur enim virgo peccans plures mortes is proprius, & verus sensus huius loci est,& esse debet,non alius. [Vigilans ne ploro)Dubitat an vere scelus commiserit, vt relicto patre secuta fuerit taurum. [Vitijs carentem).i. me quæ vitio caream, nec verum sit, quod mihi forte videtur . vt rapta fuerim. [Imago) Somnus ipse. [Porta eburna) Virg. in fine lib. vj. Aen. ait. Sunt geminæ. Somni portæ quarum altera fertur Cornea,qua veris facilis datur exitus vmbris. Altera candenti perfecta nitens elephanto. Sed falsa ad cœlū mittunt insomnia manes. Macr.lib.j.de Som. super hoc loco ita scribit. Si quis forte quærere velit, cur porta ex ebore falsis,& è cornu veris sit deputata, instruetur auct. Porphyrio qui in commentarijs suis hæc in eundem locum,dicit ab Homero sub eadem diuisione descripta, Latet,inquit,omne verum,hoc tñ anima,cū ab officijs corporis somno eius paululū libera est,interdum aspicit,nonnunq̄ tendit aciem, nec tñ peruenit,& cum aspicit,tamen non libero,& directo lumine videt,sed interiecto velamine, quod nexus naturæ caligantis obducit. Et hoc in natura esse idem Virg. asserit, dicens. Aspice nanque omnem quæ nunc obducta tuenti Mortales hebetat visus tibi, & humida circū Caligat,nubem eripiam. Hoc velamen cum inquiete ad verum vsque aciem introspicientis, admittit,de cornu creditur. Cuius ista natura est,vt tentatum visui peruium sit. Cum aūt ab vero hebetat,ac repellit obtutū,ebur putatur. Cuius corpus ita natura densatum est, vt ad quamuis extremitatem tenuitatis crassum,nullo visu ad vlteriora tendente,penetretur. [Somnium) Id proprie vocatur quod tegit figuris,& velat ambagibus, non nisi interpretatione intelligenda significationem rei,que demonstratur,auctor idem Macr. [Impudens Orcum moror) Sensus. Vt sine pudore patriam reliqui,ita sine pudore viuo. [Orco moror).i.Plutonem,& mortem,in mora detineo. Non tñ ab re. Orcum moror ait. Est.n.allusio quędam, ad illum Euripidis, nā (vt Macr. lib. v. Sat. scribit) In Alcesti Euripidis,fabula, in scena Orcus inducitur gladium gestans,quo crinem abscidit Alcestidi, quem secutus Virgil. fabulam abscindendi crinis induxit lib.4. Aen.de morte Elisæ. de Orco tamen,latius superius dictum est. [Vilis Europe) Seipsam per anastrophem alloquitur. dicens. [Vilis Europe pater absens vrget te mori,quid cessas?) Vel pater absens vrget .i. insequitur, ac si fueris amatorem secuta, quid mori cessas? [Filius) Cupido. [Remisso arcu) Iam enim percusserat Iouis pectora ad Europæ rapinam. [Sectus orbis) Terra.n. trifariam partita est in Europam,Africam,& Asiam.

A CR. IMPIOS Parræ recinentis) Amicam peregre proficiscentem inuitus dimittens:timet ne malis pergat auspicij,& optat,vt impij potius, quam ipsa augurio parræ auis, vel cęterorum quæ subijcit proficiscantur, & per illam cōmemorationem,omnium aduersoℜ nititur eam reuocare ab itinere deposito. Raua aut colore oculoℜ torua,aut voce non clara,aut certe rabida. [Raua) Fulua,siue subnigra,aut rauca .i. vocis obtusæ, rauus .n. color dr̄ mixtus niger,cum fuluo. [Si per obliquum similis sagittæ) Serpētis celeritate etiam animalia deterreri dicit.i.si tātę celeritatis est serpens,vt irrationabilia terreat. [Rūpat).i.incidat tibi, institutū iter. [Manos) Burdos, manni ideo dicti, quòd mansuetudine manuum familiarius sequātur. [Imbrium) Diuinam cornicem dicit, imminentium imbrium præsciam, vt. Tum cornix plena pluuiam,vocat improba voce. Paludes aūt finito die repetere consueuerat. [Oscinem coruum) Oscines dr̄ aues, quæ voce augurium faciunt,prępetes quæ volatu,vt Virg. Qui volucrū linguas, & præpetis omina pennæ. [Solis ab ortu) ab ortu.n.Solis,prospera corui omina sunt aduersa ab occasu. [Sis licet felix) Ordo est. Galatea sis felix, & memor nostri, licet viuas vbicunque mauis .i.si sine me esse mauis,sis felix tñ. [Teque nec læuus vetet ire picus) à sinistra picum,mali ominis dicit,& vagam volatu cornicē. [Trepidet) Festinet,vt ne trepiditāte viri, vel trepidet ventorum flatu,vel murmure pelagi. [Pronos Orion) In occasum vergēs Orion tempestuosos est,& qa amica nō valet precibus retinere, minis tempestatis conatur vt dum pelago desęuit hiems,& aquosus Orion. [Ego quid sit ater Adriæ,noui,sinus) Futuræ se nosse signa tempestatis,ostendit vel ex Adriatici maris sono,vel ex flatu Iapygis venti,q ex sereno subitam facit tempestatem. Et quid albus peccet Iapyx aut pp erectionem fluuium,aut colorem vacuaℜ nubium. [Hostium vxores) Nō feritati barbaricę,nec puerili inscitiæ dicit, incognita esse posse futuræ tempestatis indicia. [Sic & Europe).i.quemadmodum tu præsumptuose sumis peregrinationem,sic & Europe præsumptuose credidit niueum latus doloso tauro, & vide quid passa sit. [Doloso) Falso. Ioue in taurum mutato. [Scatentem) Repletum, pullulantem, frementem,ebulliētem. [Mediasq. fraudes) Non fraudes medias, sed in medio dolo cognitas,nō ante repertas. [Palluit audax) Vehemēter timuit,id quod efficitur pauor, ꝑ efficiētem .i. quæ ante audax fuerat tunc palluit. [Studiosa florum).i.quæ nymphis struebat facere floreas coronas. [Sublustri) In crepusculo,vel ex luce. [Quæ simul centum) Ordo est. Quæ simul attigit Cretē potentem centū oppidis,victa furore,dixit. O pater & pietas,relicta nomen filiæ. [Pater ò relictū) Europæ gemiscentis verba, ò patris pietas, reliquisti nomē filiæ. [Leuis mors est Virginū culpæ) Quāto minus virgo peccare debet,eo peccās digna maiore supplicio est. Leuior siquidē mors est vitæ quam pudoris, vt Virg. Ferroque auerte dolorem. [Vigilans ne ploro) Sic incredibile dicit factū, vt sibi somno simile videatur. [Ludit imago) Imago pro somno dr̄,vt si nunq fallat imago, & est sensus. An sine vitio sum, & hoc potius somnio? Vana per quam somnia vana emittuntur, vt. Altera candenti perfecta nitens Elephanto. Sed falsa ad cœlum mittunt insomnia Manes. [Infamē iu.) aut famosum, aut certe sibi infamē. [Dedat iratæ,lacerare ferro) Vt nō potuit abreptum eiuellere corpus,& vndis Spargere,vt, Indignationem simul sexus indignatione,mōstraret. [Modo) paulo ante,vt, Quem modo nauali Mnestheus certamine victor Consequitur. [Impudens) Turpiter,nomē pro aduerbio,Eadem,inqt, impudentia viuo,quam patriam reliqui. O interiectio est. [Turpis macies) Quæ turpes facit ante deteriorationem formæ,optat perire. [Succus) Viriditas pulchritudo corporis signatur,vt, Corpus solidum, & succi plenū. [Pater vrget absens) Insequitur,vt mori debeat,etiam absentis timore. [Zona bene te secuta) Tanq̄ quæ adiutura sit,mortis neglecta consilium,ideo bene secuta. [Age te procellæ Crede veloci &c.) Tanquam quæ magis debeat se tēpestatibus tradere periura,aut præceps per abrupta demitti quā dominæ imperiū seruiendo perferre. [Pellex) Concubina,vt exaggeret feritatem barbaricam addit pellex .i. quæ sic me insequetur vt pellex sim, timens meæ pulchritudine. [Perfidum) Dolosum Epitheton Veneris. Ridens Venus, & ad præsens est magis conueniens, eo quod ridet eam,in imagine iuuenci deceptam, & quod Veneri irasceretur, veluti veræ pecudi illusa concubit. [Et remisso Filius arcu) Merito remisso arcu. Cupido, tanquam qui Europæ iam debellasset pudorem. [Mox vbi lusit) Eo q̄ Europæ iam debellasset pudorem. [Abstineto) Cessa ab ira,& candidate. [Calidæ rixæ) De calore animi venereatis,vel furoris cum cōmotione .i. postea quam passa est diu,illam casus suos conqueri, velut facti auctoris ignaram. [Cum tibi inuisus) Ironice dictum, quia minata fuerat se cornua tauri fractura nou laceres eum, cum se tibi rursus obtulerit. [Sectus) Diuisus, eo quod vna pars orbis Europe,nomen accepit altera Asia dicta est, vt Europa. Atque Asia pulsus. [Numina ducet).i.ex tuo nomine dicetur.

IMPIOS parræ recinentis omen Ducat) Amicā pro egre proficiscentē dimittens inuitus,ne malis auspicijs exeat timet,& optāt,vt,impij potius quam ipsa auspicio parræ auis, & ceteroℜ quæ subijcit,proficiscantur. [Raua decurrens) Raua lupa à colore dr̄. [Rumpat & serpens iter).i.vt sic. In trāsuersam viam impios ducat,nō impios reuocet,hoc est pius serpens. [Terruit manos) Mani equi dr̄ pusilli quos vulgus burdos vocant. nam & hoc ad omē dicit pertinere,quod mali terreantur. Anteq̄ stantes repetat paludes. imbriū diuina auis imminentiū. [Oscinem coruū) Cornix anteq̄ repetat paludes, quam imbrium imminentiū diuinā ait quia pluuiam futurā significare solet, quod ēt Virg. ostendit. Tū cornix plena pluuiam,vocat improba voce. [Anteq̄ repetat paludes) paludes non ad anni tempus ptinet,sed ad diei. [Oscinē coruum prece suscitabo) Oscinē coruum inuocabo,inquit. [Sed vides quāto trepidet tumultu Pronus Oriō) Decenter pericula nauigationi ostendit,qbus illam retineat. Nā reuocare nō audet. In occasum aūt pronus orion,intelligendus, nam tūc magnæ tēpestates. [Et trementes Verbera ripas) Verbere fluctuū aut ventoℜ. Sic & Europe niueum doloso. [Credidit auro latus) Sic,hoc est dū eam blandus in mare placidū Iupiter inducit hæc aūt comparatio Iapygi vento confertur q incipit Placidus,mox in tēpestate citatur. [Mediasq. fraudes. Palluit audax) ad ludum audax,non tunc cum palluit. [Nocte sublustri) Pro sublucida. [Pater ò relictū filiæ nomen) Europę ingemiscentis verba sunt, Et filię relictum,pro à filia relictum. [Victa furore) Nunc errore mentis,vel amore. [Leuis vna mors est virginū culpæ) Quanto minus peccare virgo debet, eo in peccatis digna maiori supplicio est. [Vigilans ne ploro) Bene tamen incredibile factum est vt videatur hoc etiam simile somno. [Ludit imago) pro somno. [Quę porta fugiens eburna) Virg. Altera candenti perfecta nitens elephanto. Sed falsa ad cœlum mittunt insomnia. Manet POR

Impudens

Impudens liqui patrios penates. [Impudens Orcum moror, ò Deorum)eadem imprudentia viuo, qua patriam reliqui. [Speciosa quæro pascere tigres) ... folicita est, ne desinat esse speciosa quæ desiderat quam primum perire, dum pulchritudo sua secum sit. [Vilis Europe, pater vrget absens)Dubium non est, inquit, quin me pater absentem vilem æstimet, & appellet credens me amantem prosecutam, & ideo moriendum, est vt priorum horum obliuiscar. [Potes hæc ab orno Pēdulum zona bene te sec.) quæ adiutura sit mortis consilium. [Aderat quærenti Perfidum ridens Venus)Et sit perpetuũ ante positum nunc epitheton conueniētius ad præsentia pertinet. Ridet enim, & quod eam imago iuuēci deceperit, & quod illa irascatur, quasi vere a pecore decepta sit. [Mox vbi lusit satis)postq̃ diu passa est illam ignarā felicitatis, de casu suo conqueri. [Lacerādæ reddet cornua taurus)Ne laceres eum, inqt, cum se tibi rursus obtulerit. [Vxor inuicti Iouis esse nescis?)Ambiguū vtrum hoc dicat. Nescis te coniugem Iouis esse, an vero nescis te gerere coniugem Iouis. Vt si dicas. Nescis esse consul. [Tua sectuos orbis Nomina ducet) sectus. i. diuisus, quia ab huius nomine pars orbis. Europa appellata est.

ASC. IMPIOS Parræ &c.)Galatea migraturę, ne illi inuidere videatur bona quidem comprecatur, sed nō sine cōmemoratione maloꝶ, quę alijs imprecatus, & exemplo Europes, q̃ ad terrorem Galateæ infeliciter migrasse docet dicens. O Galatea, omen. i. auspicium parræ. i. illius auiculæ apparentis sub tempestatem, retinenti, quia oscinis est in augurio, & cantu tempestatem prænūciare, & canis prægnans, cuius, quia sæua est infaustus putat occursus, aut lupa raua. i. subnigra, & partim fulua, aut rauca affectu decurrens ab agro Lanuino. i. iuxta Lanuiū oppidum, ad viam Appiam, nō longe ab Antio ... & vulpes fœta, etiam infortunij pronostica, ducat impios, qui. s. malo euentu, digni sunt, q. d. non te Galatea, nec me, & serpens rumpat. i. interrumpat, iter institutum. i. inceptum ab impijs si similis sagittæ. i. celeriter transcurrens, per obliquum. i. ex trāsuerso, terruit mannos. i. pusillos equos, delicatorum qui tunc nō prouehuntur, quid ego auspex, prouidus timebo? q. d. nihil horum Sunt textos, qui habent ego cui timebo &c. [Nam anteq̃ auis diuinæ). i. diuinatrix, & prenuncia imbrium, imminentū. s. cornix, repetat paludes stantes. i. stagnātes vt sese lauet, ego suscitabo prece. i. precatu venire faciam, ab ortu solis. Vnde fausti est auspicijs, coruum oscinem. i. ore canentem, & prognosticon bonum facientem, quo vis cornicis impediatur. O Galatea, licet. i. licitum est per me, quia nihil mali imprecabor, sis felix, vbicunque mauis. i. magis vis, siue hic, siue alibi, & viuas memor nostri, & precor sup. vt nec picus. s. Martius læuus. i. sinister, & ita mali ominis, quia prædatores prognosticare creditur, nec cornix vaga. i. spatians in arena, vetet te ire. i. proficisci. Sed. i. licet ego nil obstem, tu vides quāto tumultu Orion, qui tam in ortu, quam in occasu nimbosus est, & tempestatem ciet, pronus. i. occidus trepidet. i. properet. Ego noui. s. multa experientia, quid sit. i. quid portendat, sinus Adria. i. Adriatici maris, niger. i. obscurus quia vehementem tempestatem, & noui qd Iapyx. i. ventus ab Iapygia. i. Apulia flans, albens. i. albicantes nubes inducens, peccet. i. contra id, quod ostendit facere solens, qui pro alba nube, nigram infert tempestatem. Vxores, & pueri hostium, sentiant cæcos. i. caliginosos motus. Austri orientis, & fremitum æquoris. s. Adriatici nigri, & rixas trementes verbere. s. vndarum. Sic. s. in auspicato. Europe, filia Agenoris, credidit tauro doloso. i. Ioui conuerso in taurum, aut naui, cuius insigne erat taurus, latus niueum. i. innocuum sup. esse, & palluit. i. mox vsque ad pallorem timuit pontum. i. mare, scatentem. i. manentem, belluis. i. monstris marinis, & palluit medias fraudes. i. cum esset in medijs fraudibus, iam perceptis, audax. i. quæ fuerat audax nuper. i. paulo ante, in pratis vbi taurum ascenderat, & studiosa florū, quos collegerat, & ipsa opifex. i. effectris, coronæ. i. serti, debitæ, quia promissæ Nymphis, vidit nocte sublustri. i. parum lucida, nihil præter, astra, & vndas, cum esset. s. in medio maris. [Quæ si.) prosequitur fabulam, aut historiam Europes ad terrorem Galateæ, dicens, Quæ. s. Europæ, simul. i. statim vt tetigit Creten. i. Cretam insulam in mari Ægæo patriam Iouis, potentem centum oppidis, dixit. O pater. s. Agenor, ò nomen relictum filiæ, i. à filia, qa non meruit te amplius appellare pater, aut relictum. s. solū filiæ, cum in te nihil iuris, præter nomen habeat patris, nā & meruit, vt te ipsa pater sis, & ò pietas. s. quam patri debuerat, nec sine eius consensu discedere, victa furore. i. temeritate ascēdendi taurum, vnde. s. veni? q. d. à patria, qua nihil dulcius, quo uc. veni? quia in terram ignotam vna mors est leuis. i. nimis facilis culpæ Virginum, quæ raptores libenter sequuntur. Ne. i. an. ego vigilans ploro, turpe commissum, an imago vana. i. phantasma, in somnis apparens, ludit. i. illudit. nec carentem vitijs? sic enim tum a sensu alienata, vt nesciret an reuera auecta esset an somnians sibi auecta videret, quæ. s. imago vana fugiens. s. ab inferis, porta eburna. i. ex ebore, qua Falsa ad cœlum mittunt insomnia Manes, ducit. s. secum somnum. i. insomnium Melius ne fuit? q. d. nequaquam, quod sero agnoscit, ire per longos fluctus, an carpere flores recenteis. i. recens ortos? Si quis dedat. i. in potestatem redigat, mihi iratę, nunc iuuēcum infamem. s. qui prius tātum placuerat, ego nitar lacerare, & frangere ferro, cornua tauri, amati mihi modo. i. paulo ante multum. i. vehementer. [Ego impudens). s. sine pudore, liqui penates patrios, & impudens moror. i. differro adire, aut detineo ne me rapiat Orcum. i. Plutona aut Inferos. O si quis deorum audis hæc. i. has lamentationes meas, vtinam ego nuda inter errem, aut errem inter leonis ante quam macies turpis, quam ex mœrore contractura erat occupet. i. inuadet, malas. i. maxillas, decentes. i. roseo colore, & antequā succus. i. radicalis, & naturalis humor, defluat. i. dispereat, prædæ teneræ de se loquit, ego quæro speciosa. i. tantisper dum adhuc speciosa sum pascere tigres. i. ferocissimas belluas. O Europe ad se loquitur vilis. i. contemptibilis, pater. i. offensio paterna, absens. i. patris absentis, vrget. i. impellit. te, ad mortem, quid cessas mori? tu potes lædere. i. strangulare collum, pendulum. i. suspensum, ab hac orno. i. arbore vicina, zona. i. cingulo secuta. i. quod portasti tecum bene. i. commode. Siue rupes, & saxa acuta delemant te læto. i. genere mortis, hoc est siue malis præcipitio extingui, age crede te procellæ, quæ in te scopulos impellat, nisi mauis carpere pensum. i. nere, aut carminate, seu pectere lenam, herilem. i. dominæ, quam hic sortitura es, & mauis sanguis regius. i. cum sis filia regis, tradi pellex, & ita odiosa, quia concubina mariti. dominæ barbaræ, quia non Græcæ, aut immitis. Venus ridens quod illi proprium est & filius sup. Veneris. s. cupido arcu, quo prius in Iouis cor iaculum amoris immiserat remisso. i. laxo, & non tenso, aderat quærenti. s. Europæ. perfidum. i. dolosum Iouem, à quo rapta, & derelicta videbatur. Mox. i. paulo post, vbi lusit. i. illusit, & ludibrio habuit satis permittens eam sine causa se exanimare, dixit. O Europe sup. abstineto sup. à motu, aut perturbatione irarum, & rixæ calidæ. i. festinantis ad vindictam. i. quādo quidem, taurus inuisus tibi, reddet tibi mox cornua laceranda. i. mox aderit (& ni fallor) ad virgam virilem alludit, Tu nescis, rem aperit esse vxor Iouis inuicti, mitte. i. omitte singultus, & disce bene ferre, magnam fortunam, orbis sectus. i. in tres partes diuisus ducet tua nomina. i. vocabitur à te Europa, vnde est. Nomen donat ei, quod habet, pars tertia mundi.

RAVA decurrent lupa) Raua lupa, inquit, Porph. à colore dr. Hæc ille breuiter, vt solet, nec minus doctæ innuens eū colorem, quo est lupa, omnibus notissimus. Acron aūt, vt ostenderet iudicij acumē, ingenijq. copiā, quinque modis hoc exponit, ita tñ, vt aliqñ etiam Rauca legisse videatur, Verum cū ea omnia diligēter legeris, nihilo certior fuerit de eius nominis significatione. Rumpat & serpens iter institutum. Vt sit, inqt Porph. intransuersam viam impios ducat, non impios reuocet, hoc est pius serpens. Hæc verba nimis argutula vñr, vt vix credam Porphyrionis esse. Poēta. n. simplici sensu profert, ac vult hæc impijs accidere itineris incōmoda, non Galateæ. At Acron hic serpentē celeritate sua equis terrere putat, cum poēta de obliqua siue transuersa interruptione potius loquatur, etiam si id celeritate fiat, verum illud pusillum. Hostium vxores, puerique cæcos. Sentient. Non feritati barbaricæ nec puerili inscitiæ dicit incognita esse posse futuræ tempestatis indicia. Ita Acrō, quasi poēta ita ad Galateā loquatur, mirum si non nesciis tempestatis futuræ indicia, cum hostium vxores, ac pueri ēt illa agnoscāt. Quæ à poētæ mēte alienissima puto malā enim tempestatem imprecatur hostiū vxoribus, ergo abominantis sunt hæc verba vti apposite in Adagio Bæotijs vaticinare, adduxit. Belluis pōtum mediasque fraudes. Manc. homo diligens, & multæ lectionis per pontum, hoc loco intelligit Euxinum mare, quasi Europa à Phœnice in Cretā vecta ea iuerit, sed longe erat vt Geographiæ docti sciunt. Ad idem pertinēt, quod per medias fraudes Cyaneas insulas in propontide intelligi voluit. Pietasque dixit victa furore. Non placet ordo quem hoc loco facit Acron, quasi ipsa Europæ victa furore à poēta dicatur. sed conqueritur ipsa pietatem, quam patri debebat, victam temeritate, quod ausa fuerit conscendere Taurum, quem furorem vocat. Ergo pater, relictum nomen filiæ, & ò pietas victa furore, construendum est. Non ò pater, & pietas relictum nomen filię, vt Acron perperam componit. Et filiæ datiui casus est. [An vitijs carentem Ludit imago Vana) Vana, idē inquit, per quàm somnia vana emittuntur. Hic Acron plane pu GLAR.

 tauit,

tauit,vana esse, [illegible] cafus. vt eft, porta eburna. quod tamen carmini repugnat.[Vilis Europe pater vrget abſens) Dubiũ non eſt,inq: quin me pater abſentem vilẽ æſtimet,& appellet,credẽs me amantem profectam. Et ideo moriendum eſt, vt priorum horum obliuiſcar. Hæc Porph. Do&t. putat. Euterpæ datiui eſſe caſus,& vilis exponendum,nihil æſtimatus,quod & mihi placet. [Barbaræ pellex) Pellex.i.concubina,inquit Acron,ſed adjicien dum erat,mariti concubina. Et Barbaram accepit pro inimici, non aũt pro non græca, vt quidam expoſuit,cum ipſa eſſet Syra.

A D L Y D E N.

Ferijs Neptuni ſe potiſſimum velle bibere ait de elegantiſſimo vino, ſed ita tamen ſobrie. Vt Vegetius,acutiusq; reddat ingenium, non ingurgitatione opprimat.

Ode XXVIII. Dicolos, Diſtrophos, Vt i Sic te diua potens Cypri.

— — υυ — υ —

— — υυ — υυ — υυ

Esto quid potius die
 Neptuni faciam? prome reconditũ
Lyde ſtrenua Cæcubum:
 Munitæq. adhibe vim ſapientiæ.
Inclinarem meridiem
 Sentis: ac,veluti ſtet volucris dies,
Parcis diripere horreo
 Ceſſantem Bibuli conſulis amphoram.
Nos cantabimus inuicem
 Neptunum, & virideis Nereidum comas,
Tu curua recines lyra:
 Latonam, & celeris ſpicula Cynthiæ:
Summo carmine, quæ Cnidon
 Fulgenteiſque tenet Cycladas: & Paphon
Iunctis vidit oloribus.
 Dicetur merita Nox quoque Nenia.

ANTO.

Esto quid potius) Lydem hortatur,vt in Neptunalibus optimum vinum exhibeat, canetque ſecum viciſſim Neptuni, Nereidum laudes. Latonæ etiam ac Cynthiæ,demum Veneris. [Strenua)Fortis,vigilans. [Cæcubum) Optimum vinum,de quo latius ſupra. [Munitæ)Sapientia.n. per ſeipſam fortiſſima eſt. [Adhibe vim) adde vim. Vino .n. vires augentur.[Inclinare merid ẽ Sentis)Oſtendit maiorem diei partem,præteritã,& diem ipſum tendere in occaſum,inde opus, vt citius conuiuia parentur. [Horreo)Pro vinaria cella, poſuit. [Ceſſantem)Deſidem & in receſſu manentem. [Virides)Cærulei oẽs,finguntur aquarum Dij. [Tu curua recines) Declarat illud inuicem. [Summo carmine) Vel maximo, vel nouiſſimo. Quæ Gnydõ Venerẽ intelligit. de Gnydo aũt ſuperius videto De Cycladibus etiam,& Papho.[Fulgentes)propter ſpumas,id accidit.

Olores. [Iunctis oloribus) .i. cignis, dñt enim Veneris magnę, currum magne à cygnis trahi aut qa per albedinem ſignificant lautitiam muliebrẽ,aut potius,qa dulciſſime canant,vt dem õſtretur amantium animos,cantu trahi.

Currus Veneris. De curru vero Veneris. Apul.lib.vj.de Aſino aureo,ſic ait, At Venus cœlum petit, iubet conſtrui currũ, quem ei Vulcanus ſubtili fabrica ſtudioſe polliuerat, & ante thalami rudimentũ,nuptiale munus, obtulerat, Lunæ tenuantis detrimento conſpicuum,& ip ſius auri dãno pretioſum. De multis quæ circa cubiculũ dominæ ſtabulant, procedunt quatuor candidæ columbę,& hilaris inceſſibus, picta colla torquentes,iugum gẽmeum ſubeũt,ſuſceptaq. dña letæ ſubuolant currum Deæ proſequentes,gannitu conſtrepenti,laſciuiunt paſſeres, & ceteræ quę dulce cantitant aues,melleis modulis ſuaue reſonantes,aduentũ Deæ prænunciant,cedunt nubes, & cœlũ filiæ panditur, & ſummus æther,cum gaudio ſuſcipit Deam,nec obuias aquilas,vel accipitres rapaces,Pertimeſcit magnæ Veneris canora familia.

Nenia. Hæc ille.[Merita Nenia)Lugubri carmine, & nocte conueniẽti ſicut & mortuis in nocte .n. tenebræ ſunt, & ſomnus quæ morti ſunt ſimillima. Nenia aũt pro[illegible] eſt cantus lugubris,& laus in funere honoratorũ virorũ,vt [illegible] Cic.Ł. [illegible] ſupius videto.

ACR. FESTO quid potius die Neptuni faciam? Quæ magis tacendũ eſt,feſto Neptunalium die,q [illegible] Cæcubum ut promaturã amicam ſuam alloquitur.[Lyde ſtre.).ſtren. [Cæcubum) Vinũ dictũ volunt,eo quod cæcet,& confundat ingeniũ.[Munitæ adh. vim) Quæ nulli caſui ſubiecta eſt,bene aũt ait. vim ſapientiæ.p vinum Adhiberi.[Inclinare mer.Sentis) Hoc eſt ſentis inclinare diem in occaſum,q maior fieri deberet,& augeri lætitia. [Ac veluti ſtet)hortatur ad celeritatem promendi,dum dicit breuitatẽ impatientem morarum.[Parcis) Ceſſas quaſi ſtet, cum celeriter abeat.[Bibuli)Proprium nomen .i. Bibuli conſulatu reconditum. [Virides)Herbis ſimiles aquæ ſacratione.[Recines) Iterum cantabis.i.alternatim cantabimus. [Latonam) Dianam, pp quod trinominis dr.ipſa.n.Luna,ipſa Diana, & Proſerpina dr,ideo modo Lunam,pro Diana poſuit.[Spicula Cynthiæ)Stimulos Veneris dicit amatoris. [Summo carmine) aut maximo, aut in conſummatione carminis.i.in fine Veneris, cantabimus laudes. [Cycladas) Nomina inſularum,quas Venus Vecta,circuit cygnis.[Nenia)Carmine mortuorum.[Nenia merita)Conuenientem carmine.nam quia tenebroſa nox eſt merito lugubri carmine dicitur. Nenia.n.carmen eſt,quod mortuis cantabatur,in honorem inferorum. Sed quia noctem prædicaturus erat, propter tenebra,& ſomnum,quę morti proxima creduntur,ideo dicit Nenia noctis.

POR. FESTO quid potius die)Neptunaliũ diem eſſe ſignificãs ſit,Quæ res eſt quam potius debeam facere,quam vinum pmere Neptunalibus? Munitæq. adhibe vim ſapietiæ munita ſapientia bene dr quia nulli.ſ.fortunę ſubiecta eſt Greci aũt aiunt.Vim ſapientiæ adhiberi,per vinum.[Inclinare meridiẽ Sentis in occ.) .ſ.diem inclinare.[Ceſſantem Bibuli conſulis amphoram).i.in horreo ceſſantem, & quaſi reſidentem Bibuli conſulis autem, eo anno,quo Bibulus cõſulatum geſſit natam. [Summo carmine) Quæ Gnydon. Fulgentisq. tenet Cyclades .i. in conſummatione carminis,Venerem cantab mus. [Iunctis viſit olor bus) Oloribus.i.cygnis iunctis,vecta reuiſit Gnydon Cycladas,Paphon. [Dicetur merita nox quoque Nenia) Nenia eſt carmen, quod in mortuos cantatur. Sed bene nocti hoc carmen accõmodat, propter tenebras,& ſomnum,quæ morti ſunt proxima.

A S C. FESTO) Argumentat Mancinellus. Ordo eſt.Quid faciam potius,i.feſto.i.ſolẽni die Neptuni, quam ſup. letum conuiuium agam,q.d.nihil,& ideo ò Lyde pro me ſtrenua.i.diligens, Cæcubum ſup.vinum,recõditum .i. iterum atque iterum occultum,& adhibe ſapientiæ munitæ.ſ.per ſobrietatem, vini violentiam .i. pelle ſapiẽtiam vino, aut, vt Mancinellus ſentit adauge vires eius quia vinum temperare ſumptum,acuit ingenium. ſed non quadrat loco.non enim vult temperate ſumere,ſed vſque ad ebrietatem.Tu ſentis meridiem inclinare.ſ.ad occaſum, ac parcis.i.ceſſas,deripere horreo.i.cela vinaria,in quam vinum, vt frumentũ in horreum congeritur,veluti.i.perinde atque dies vo ucris.i. cito volubilis,& tranſiens,ſtet .i. perſiſtat ceſſas dico deripere amphoram.i.magnum vas vinarium, ceſſantem.i.nihil agentem, & ocioſam in horreo Bibuli conſulis. aut amphoram Bibuli conſulis.i.ſignatam anno conſulatus eius ceſſantem.i.ocioſam. Nos cantabimus,inuicem.i.viciſſim Neptunum,& comas Nereidum .i. Nympharum maris,virides.ſ.aquæ ſunt, tu recines.i.quæ dicam repetes,Lyra curua Latonam,matrem Apollinis,& Dianę, & ſpicula Cynthiæ .i. Dianæ,a Cyntho monte Deli, vbi nata dr celeris,quia venatrix eſt,& ſummo .i. ſupremo carmine, dicetur ſup. ea,videlicet Venus, quæ viſit, Gnydõ oppidum vbi pulcherrima Veneris ſtatua,a Praxitele exculpta,& Cycladas .ſ. inſulas, circa quas vecta in concha ad Cyprum,& Paphon vbi peculiariter colitur,ad Cyprum,oloribus.i.cygnis,iunctis.ſ.ad trahendum currum Vener.ſ. Et nox quoque.i.etiam, dicetur.i.laudabitur, Nenia i. canticu na Neniæ ſimili. merita .i. quam meruit, quod nos pernoctantes ſeru erit. Argutæ ſunt rationes ordinis.Nam primo bibendo,expellitur ſapientiã, mox cantur à potis ſolutis curis, carmen diei ſeſto congruum. Deinde carmen venatorium Dianæ, mox laſciuum Veneri at vbi vox, & ratio vino ſepultæ ſunt,cantilena exit in Neniam .i. in vlulatum,& plangenti ſimilem ſtreatum,non quod triſtes ſint, ſed quod ebrij. Neque Nenia ſemper triſtium eſt, ſed imperite canentium, vt puerorum, vetularum, & ebriorum. Vide annot.xlij. Bonf.

MAT. Bõfinis. Spicula Cynthiæ) Per Cynthium Dianam intelligit,non Venerem,interpretatur.Quod ſi huic verbo addatur, & copula, & verſus æque ſtabit & clariſſima erũt omnia,vt ſit ordo, & ſummo carmine.ſ.recines,ſup. Deam,quæ tenet Gnydon,fulgẽteſq. Cycladas, & viſit Paphon iunctis oloribus .i. Venerem ipſam.

[Quoque

[Quoq; Nenia) Neniam hoc loco accipiendũ sentio pro carmine aliquo ad laudandum noctem accómodato, vt sit ordo. [Nox quoque dicetur merita Nenia) .i. meritis laudibus non carebit.

GLAR. INTERROGATIONEM habet hæc ode ab initio, quid potissimum faciat festo. Neptuni die, respondet continuo bibendũ esse. Vbi quinque optimo prosequitur ordine. Primum enim pellitur sapientia secundo cantatur carmen festi diei, tertio carmẽ venatorium, quarto lasciuum, vltimo sequitur vlulatus, quam hoc loco Neniam vocat. Ipse etiam poëta Epist. j. pro cantilena vsurpauit Neniam. Hæc cum ita habent, mirum est q̃ commentatores, præter vnum Badium, nihil horum, attingant. In primis vero Acron, qui ait, quosdam dicere. Cæcubum vinum dictum, eo quod cecet, & confundat ingenium, cum ab oppido Cãpanæ in sinu Caietano id nomiuis habeat. vt è auctor Strab. lib. v. Idem Acron Latonam exponit pro Diana, propter quod trinominis dicitur, inquit. Et spicula Cynthiæ stimulos Veneris quasi Cynthia sit Venus Mancinellus aũt, Adhibe vim exponit, adde vim. Vino enim, inquit, vires augentur. quod recte repræhendit Badius. [Cessantem Bibuli Consulis Amphoram M. Calphurnius Bibulus Quos. fuit cum C. Iulio Cæsare anno ab vrbe condita dcxcvj. Qui proximus fuit ante eum annum, quo cœptum est bellum Gallicum, quod gessit. C. Cæsar cum Gallis, à quo ad finem bellorum ciuilium sunt anni circiter triginta, postque Horatium hæc scripsisse est verisimile verum hæc non sunt tanti. [Summo carmine) Quiddam Bellus annotator ante hæc verba ponit in priore carminæ, & coniunctionem, contra fidem omnium exemplarium quasi non sit longe venustior. Sensus si post Cynthiæ geminus punctus ponatur, velut qui exeat lector ac deinde inferat, Summo, carmine nouam sententiam.

AD MOECENATEM.

Inuita Mœcenatem ad conuiuium quod illi instruxerat, cum amphora delicatissimi vini, & vnguentis, suadetq; ne grauetur paululum ad se diuertere. Nam licet amphore sit fortuna non ingratam tamen illi vicissitudinem rerum futuram, neque diuitis mundam paupertatem, itaque æstu tam pestilenti instanti, monet, vt vrbe cedat, & se positis publicis negotijs, genio, & bonæ valetudini det operam, stultum enim esse, nimium velle sapere, aut de futuro anxium esse. sed eo quod ad est bene vti prudentis, felicissimi autem qui non ex fortuna pendet, sed ita seipsum comparauit, vt quidquid acciderit, hoc ferat imperturbato animo.

Ode XIX. Tricolos, Tetrastrophos: Vt, Vides, Vt alta stet niue candidum.

––∪–––∪∪–∪∪
––∪–––∪∪–∪–
––∪–––∪–∪
–∪∪–∪∪–∪––

* Vide ann. Fr. Rob. super isto loco.

YRRHENA regum progenies, tibi *
Non ante verso lene merum cado
Cum flore Mœcenas rosarum, &
Pressa tuis balanus capillis
Iãdudum apud me est. eripe te moræ:
Ne semper vdum Tibur, & Esulæ
Decliue contempleris aruum, &
Telegoni iuga parricidæ.
Fastidiosam desere copiam,
Molem propinquam nubibus arduis:
O mitte mirari beatæ
Fumum, & opes, strepitumque Romæ.
Plerunque gratæ diuitibus vices,
Mundæque paruo sub lare pauperum
Cœnæ, sine aulæis, & ostro
Sollicitam explicuere frontem.
Iam clarus occultum Andromedes pater
Ostendit ignem. iam Procyon furit:
Et stella vesani leonis,
Sole dies referente siccos.
Iam pastor vmbras cum grege languido.
Riuumque fessus quærit, & horridi
Dumeta Syluani: caretque
Ripa vagis taciturna ventis.
Tu ciuitatem quis deceat status,
Curas: & vrbi solicitus times,
Quid Seres, & regnata Cyro
Bactra parent, Tanaisque discors.
Prudens futuri temporis exitum
Caliginosa nocte premit deus:
Ridetque, si mortalis vltra
Fas trepidas. quod adest, memento
Componere æquus. cetera fluminis
Ritu feruntur, nunc medio alueo
Cum pace dilabentis Etruscum
In mare; nunc lapides adesos,
Stirpeisque raptas, & pecus, & domos
Voluentis vna, non sine montium
Clamore, vicinæque syluæ:
Cum fera diluuies quietos
Irritat amneis. ille potens sui,
Lætusque deget: cui licet in diem
Dixisse, vixi: cras vel atra
Nube polum pater occupato,
Vel sole puro: non tamen irritum
Quodcunque retro est, efficiet: neque
Diffinget, infectumque reddet,
Quod fugiens semel hora vexit.
Fortuna sæuo læta negocio, &
Ludum insolentem ludere pertinax,
Transmutat incertos honores,
Nunc mihi, nunc alij benigna
Laudo manentem. si celeris quatit
Pennas: resigno quæ dedit: & mea
Virtute me inuoluo: probamque
Pauperiam sine dote quæro.
Non est meum, si mugiat Africis
Malus procellis, ad miseras preces
Decurrere; & votis pacisci.
Ne Cypriæ, Tyriæque merces
Addant auaro diuitias mari.
Tunc me biremis præsidio scaphæ,
Tutum per Aegæos tumultus
Aura feret, geminusque Pollux.

ANTO. YRRHENA regum) Mœcenatem, vt secũ conuiuia ineat, exhortatur dicit. n. se iandudum optimũ pro se merũ seruasse, parasseq. ẽt & coronas & vnguenta sibi. ordo est. O Mœcenas Tyrrhena ꝓgenies regum iandudum apud me, est tibi lene merũ, cado nõ ante verso. est balanus, pressa tuis capillis cũ, rosarum flore. [Tyrrhena regum) De Mœcenatis prosapia latius Ode j. [Tibi) In tuã gratiam. [Verso) Effuso. [Lene) Mitte ac suaue. [Balanus) βάλανος glans dr̃. Verum Acron dicit esse herbã vnguentariam, sed secus est. Nam (vt Plin. scr. lib. xij. cap. xxviij.) Myrabolanũ arbor Troglodytis & Thebaidi, & Arabiæ cõis est nascens vnguẽto, vt ipso nomine apparat, quo item indicatur, & glandẽ esse arborem. fructus est magnitudine auellanæ nucis, vnde liquor exprimitur, seu oleũ, odoratum quidem vnguentarij tũ corticem premũt medici nucleos tundunt affusa eis paulatim calida aquam. idem aũt oleum balaninum dr̃. vnde idem Plin. lib. xiij. cap. j. sic ait, vnguentorum expeditissimum fuit, primumq. vt verisimile est ex brio, & balanino oleo. postea vero sic Susinum tenuissimum omnium est. Constat ex Lilijs balano calamo &c. & paulo inferius ita, Nardinũ, siue folatum

Balanus. Vnguẽta

cōſtat omphacio balanino,iunco,coſto,nardo,amomo,myrrha, balſamo.[Preſſa) Expreſſa pro tuis capillis, ex balano .n. liquor exprimitur odoratus,ſeu oleum vt diximus.[Aeſulæ) Æſculanus Latij populos fuiſſe Plin. ſcr. lib. iij. [Telegoni iuga parricidæ) Tuſculum indicat.quod in Romæ conſpectu ſitum erat. in ſummo montis. de quo latius Epodo prima id aūt, vt etiam Porph. aſſerit,Telegonus condiderat filius quidem Circes,& Vlyſſis,qui per ignorantiam patrem occiderat.[Copiam) quam tecū habes. [Molē propinquam)Ipſius Mœcenatis turrim intelligit. de qua in Epodis.[O mitte mirari) Ex illa.n.turri tota ferè vrbs ſpectabatur.quod latius ſupra oſtendimus. [Iam clarus occultum)pp imminentem æſtū,Mœcenatem ad hilaritatem inuitat. [Clarus pater) Habet.n.Cæpheus ſtellas decem nouem. vt Higin. oſtendit.[Andromedes pater) i.Cæpheus. de quo late lib.iiij. Met.& apud Higin.Colum.aūt lib.xij.ſcr.Septimo Idus Iulias Cæpheū veſpere oriri.Idibus aūt Iulij Procyon exoritur mane xiij.Cal. Aug.Sol in Leonem tranſitū facit. non aūt Cal. Aug. Leonis in pectore, clara ſtella exoritur. [Procyon) De hoc late ſuperius. [Tu ciuitatem)oſtendit ſuperius paſtores cū grege languido æſtus fugiendi gratia ſubire vmbram, Mœcenas tñ nunq̄ ab vrbis cura vocabat. Hinc eum hortatur ad curas ponendas,vt omiſſis futuris præſentia tñ amplexetur. [Bactra) In Scythia eſt Bactra vrbs quæ ēt Zariaſpa appellata eſt,vt Strabo docet lib.xj.in Plin. tñ lib.vj.legitur Zariaſta.vbi etiam ait Bactri quoq; oppidū Zariaſtes,quod poſtea Bactrum flumine appellatum eſt. [Cyro)Lege de hoc ſuperius. [Tanais diſcor) Is fluuius eſt qui Europā ab Aſia diſiungit,atq; ambarum fines vtrinque per lambens. in Boream verſus,per Sauromatas in Scythiam,vſque atque in Mœotidis paludem prætenditur. oritur aūt ex Indiæ montibus. auct. Dion.& Strab.lib.xj. [Diſcors) Vel q̄a Europam ab Aſia diſiungit,vel pp populoꝝ ſeditionem. [Prudens futuri) oſtendit Deū prudenter futura cœlaſſe homines,de qua re,illi minime ea curare debent preſentiaq; tñ ſumere.[Aequus)Mittis,benignus,quietus,& ſine cura. [Cetera fluminis) Comparat res humanas fluminibus, quæ modo placida fluunt, modo inquieta imbriū copia, ita,& hominum res lætæ,ſubitis aduerſis turbantur.[Potens ſui) .i.dñs ſui ipſius quod ſolius eſt ſapientes.[In diem).i.in præſentem diem nihil de craſtino cogitando. In dies aūt,eſt diem,quod quotidie cū quodam incremento, vt,Creſcente in dies multitudine. in diem vero plerunq; cum hoc verbo viuo iungitur. vt, Volucres in diem viuūt.i.in præſentem diem, nihil de craſtino cogitantes.[Vixi)Ille aūt viuere dr̄,qui cum lætitia,& virtute degit.[Occupato) Pro occupet, vt inferiora oſtendunt. [Tamen) Quamuis nube vel Sole occupauerit aërem Iupiter.i.quāuis poſſit felicia,& infelicia tradere nō poterit præterita abſolere.Ergo fruēda eſt dies,& lætitia remotis curis.nam quæ futura ſunt, pñt eſſe aduerſa.[Quodcunque retro eſt).i.quidquid præterijt. retuli,aūt ad illud,Vixi. Eſt.n.ſenſus, q̄ præterita nullo pacto ē: Iupiter poteſt deſtruere, & infecta reddere, quamuis (vt diximus) bona, & mala poſſis hominibus in futurum afferre. [Diffinget) Deſtruet.[Fugiens)Præteriens. [Manentem).i.ſtabilem. [Reſigno)Reddo.[Me inuoluo)Me munio ſola virtute, ſi aduerſa fortuna aufert externa bona. [Sine dote)ſine cenſu.[Non eſt meū) oſtēdit ad ſe minime pertinere nauigare,ſed potius velle in proba eſſe paupertate,hoc eſt vult eſſe pauper,& probus.[Votis paciſci) Cum dijs.n.votis mediantibus videmur paciſci, cum aliqd petimus. [Cypriæ) Erat Cyprus ditiſſima. vt latius patuit ode j. hic aūt locus declarat cur poeta ibi dixerit.vt trabe Cypria, Myrtorum pauidus nauta ſecet mare: [Tum me) Ironice loquitur, dicens,quòd aura, & geminus Pollux feret eum tutū per maris Aegæi tumultus præſidio ſcaphæ biremis.i.paruæ nauiculæ. per quod nauigationem effugere ſe innuit. [Geminus Pollux) De Caſtore,& Polluce fauentibus nautis: vide libro primo.

ACR. TYRRHENA) Tuſca.& Tyberis Tyrrhenus dictum eſt. vt,Tyrrhenoq. boues,in flumine lauit Iberas. Simile eſt autem principium primæ Odes,Mœcenas atauis. inuitat aūt illum, ad epulas, cui deſtinatam vini amphoram,& illibatam iam apud ſe eſſe promittit. Ordo eſt. Mœcenas: Tyrrhena progenies regum, iandudum apud me eſt tibi lene merum non ante verſum cado cum flore roſarum,& Balanus preſſa,tuis capillis. [Preſſa) Infuſa,tanq̄ iam capiti impreſſa Balanus autem, herba vnguentaria eſt qua componuntur vnguenta, & ideo ſignificat vnguentū. [Iandudum) Ac ſi diceret. Hæc omnia in tuo honore, iandiu ſeruantur apud me. [Vdum Tybur) Propter copiam aquarum. [Et Aeſulæ) Nomen vrbis alterius in latere montis conſtitutæ. [Decliue contemplaris) Turrim in hortis ſuis, Mœcenas conſtruxiſſe dicebatur, vnde hæc omnia proſpiceret. [Telegoni iuga parricidæ)Tuſculum ciuitas eſt, in iugo montis conſtituta. Hanc ſignificat nomen cōditoris a Telegono.n.Circes filio fundata eſt, qui per ignorantiam patrem ſuum Vlyſſem interemit. [Faſtidioſam deſere copiam) Quæ faſtidium aliqñ ingerit.i.fluxum,vt proprias diuitias aliqñ faſtidiat. [Plerunque gratæ diuitibus vices)Viciſſitudinem rerum dicit gratam ſolere eſſe diuitibus,quos interdum poſt diuitias, & copias delectat familiarium mediocritas.Ordo eſt.Plerunque mundæ cœnæ,grates vices,diuitibus ſine aulæis. & oſtro ſuper paruo Lare pauperum explicuere ſollicitam frontem.i.triſtem, & obductam rugis frontē lætitia extendere,hoc eſt explicauere. vt Plaut. Exporge frontem. [Andromedes pater) Cæpheus Aethyopum rex Zetheus,qui inter ſidera collocatus dr̄ proximus Orioni. [Oſtendit ignē) Denunciat æſtatem. vt, Findit Canis æſtifer arua. [Iam Procyon furit)ſtella,quæ ante Caniculam oritur.[Cum grege languido) Aeſtu fatigato,vt,Nunc, & pecudes vmbras, & frigora captant. [Ripa pagis taciturna ventis) Quæ propter ſonitum ſi vento nō mutata,vt,Aſpice ventoſi ceciderunt murmuris auræ. [Tu ciuitatem quis deceat ſtatus) oſtendit aūt Mœcenatem præfectū vrbis eo tp̄e fuiſſe. [Et regnata Cyro) Cyrus rex Perſaꝝ fuit. ideo genus cōmemorat,vt,Vltima ſecum Bactra vehit. [Tanaiſq. diſcors)Tanais flumen in Mæotidem paludem fluens.Diſcors aūt ideo dictum,q̄a diſcernit Europā & Aſiam ſiue q̄a incolæ regionis illius feroces ſunt, & frequenti inter ſe diſcordia collidūtur. [Prudens futuri)prudenter dicit Deum feciſſe neſciri futura,tanquam , qui hominem vellet pro breuitate vitæ vti præſentibus. Ordo eſt. Prudens premit Deus exitum futuri tp̄is caliginoſa nocte,& ridet,ſi mortalis trepidat vltra fas.[Cōponere equus)iuſtus finire. vnde lites compoſitæ dñr finitæ.vt,Non noſtrum inter vos tanta cōponere lites [Cetera fluminis Ritu feruntur)dilabuntur,hoc eſt alia curſum ſuum habent,vt ſi Braehia forte remiſit. Atque illum in præceps prono rapit aluens amni. Ordo eſt: Cetera feruntur ritu fluminis nunc cum pace dilabentis iñ Hetruſcū mare medio alueo,nunc voluentis vna adeſos lapidēs, & raptas ſtirpes,& pecudes, & domos per allegoriā deſcribit varietates,& vices vitæ humanæ quæ dum quieta,& læta eſt ſubito aduerſis caſibus inquietatur,& perturbatur.[Stirpes raptas) Extirpiata.vt rapidus montano flumine torrens Sternit agros. [Diluuies) Noue tempeſtatem dixit, cum oēs auctores hoc diluuium poſuiſſent.[Irritat omnes)incitat. vt,Irritat vtrunque telis.[Ille potens ſui).i.ille felix eſt,qui modum vitæ ſuæ habet,ſiue qui futura non curat. [Cras vel atra)Perſeuerat perſuadere præſentia tantum curanda,nec futuris animum cōmodari. [Occupato) ꝓ occupabis.[Non tamen irritum,) Hoc eſt non poſſe cōmodum vitæ, quod iam perceptum fuerit infringi. [Quodcunque retro eſt)Quod iam tranſiuit.i.præterita non poterunt immutari quā uis futura incerta ſint, & ideo deſine eſſe ſollicitus de futuris. [Diffinget) Confundet,immutabit,ſiue conuellet. [Fortuna ſæuo læta negocio)Que delectatur incertis,& inquietudine hominum gaudet,dū proſpera mutat aduerſis.[Inſolentem)Iniquum, nouum : vt,Iuuen.Quoties voluit fortuna iocari. [Ludere pertinax)Quoties voluit ſubaudi. [Tranſmutat incertos honores) Vtrum ipſos honores incertos,an tranſmutando incerti fiāt Fortunæ inconſtantia.[Pertinax).i.perſiſtens. [Laudo manente).i. cū mutabilis non eſt laudo illā.[Si celeres quatit pēnas , regno quæ dedit).i.dū ad alium deuolat,reddo quod dederat. [Et mea Virtute me inuoluo).i.mea virtute me munio non timens incerta Fortunæ,dū aut deſidero,aut formido, quod præſtat bona cōſcientia,& ſola probitate cōtentus. [Sine dote) ſine opibus, ſine præmio. [Non eſt meū).i.nec vitæ nec propoſiti mei eſt timere aduerſa q̄a,nec periculo, nec tempeſtati quæſtu cauſa me cōmitto. [Et votis paciſci) Tanq̄ paſciſcantur cum dijs homines oblectatione votoꝝ.[Auaro)Inſatiabili,cūcta recipienti,quaſi quod omnia intercipiat. [Tunc me biremi) Duos ordines remorum habentis. Ordo eſt: Aura,& Geminus Pollux feret me per Aegeos tumultus tutum præſidio biremis ſcaphæ. Ironice dixit. Non patiar vim maris amore lucri.[Geminus Pollux) Cum Caſtore intelligendus eſt amborum enim ſtellæ ſimul naſcuntur.

TYRRHENA Regum progenies) Simile eſt illi hoc principium: Mœcenas atauis,edite regibus. & cur eū ſic appellet,ibi diximus,Inuitat aūt nunc Mœcenatem ad epulas cui, deſtinatam vini amphoram,& illibatā iam apud ſe eſſe dixit.[Non ſemper vdum Tybur & Aeſulæ Decliue contempleris aruum,& Telegoni iuga parricidæ)Tuſculū ſignat quod dicitur Telegonus Circes filius condidiſſe : qui per ignorantiam patrem ſuum Vlyſſem occidit.[Molem propinquam nubibus arduis) Turrim dicit quam Mœcenas dicitur in hortis ſuis extruxiſſe:vnde hæc POR.

omnia prospectabat. [Solicitam explicuere frontem).i.tristē ex hilarauere. [Iam clarus occultum Andromedes pater)Cepheus, qui.s.inter sidera receptus est.[Iam Procyon furit)Stella est quæ ante Caniculam oritur.[Et stella vesani leonis)stellam pro toto signo dixit,in quo solem necesse est esse mēse Augusto,quod est feruentissimum anni tempus. [Tu ciuitatem qui deceat status. Curas) Apparet illo tpe præfectum vrbis fuisse Mœcenatem. [Tanaisq. discors)Tanais fluuius est fluens in Mœotiden paludem,& inde in Pontum. Discors aūt dictus,q discernit Europā ab Asia.nisi forte ad incolas eius referamus hoc epitheton,q inter se ferocissimi Barbari discordant.[Ridetque,si mortalis vltra Fas trepidas.)Qm.s.nefas est inquirere futura, quæ dij nos nesci re voluerunt. [Quod adest,memento Cōponere æquus).i.præsentibus fruere,& ea quæ adsunt æqua mente compone. [Nunc medio alueo Cum pace dilabentis Etruscum In mare;nunc lapides adesos) varietatem & vices vitæ humanæ,q modo quieta,ac læta est,modo aduersis casibus inquieta,ac turbulenta,p allegoriam describit.[Cui licet in diem Dixisse,vixi) Persenerat psuaderet pñtia cōmoda tm̄ amplectenda, de futuris non esse cogitādum.[Non tñ irritum Quodcunq; retro est,efficiet) .i.non pōt commodum vitæ,quod iam perceperit,infringere. [Ludum insolentem ludere pertinax)veteribus vsitatum elocutionis genus Ludum ludere,sicut vitam viuere,& seruitutem seruire, & multa similiter. [Transmutat incertos honores)Vtrum transmutando incertos facit,an quia incerti sunt, ideo transmutare eos putet. [Resigno quę dedit)Resigno.i.reddo.[Et mea Virtute me inuol uo)Diserte.i.me mea virtute munio,nihil ab illa timens, aut desiderans,contentus sola pbitate,& bona cōscientia.[Sine dote) .i.sine opibus. [Non est meum,si mugiat Africis Malus procellis) Nec vitæ,nec propositi mei est,inquit, aduersa timere, quia nec periculo,nec tempestati quæstus causa me cōmitto. [Diuitias mari) Cum mare habeat diuitias, obruēdo naues cum rebus preciosissimis.[Tūc me biremis præsidio scaphæ,Tutum p Aegeos tumultus Aura feret, geminusq. Pollux)Tunc cum maxime sæuiat tempestas,inquit,ego tutus nauigo præsidio scaphæ. sed per hoc allegoricos signat se tutum,securumq. viuere, quia non quærat diuitias [Geminusq. Pollux) Quia horum sidera cū se ostendunt laborantibus nautis, præbent spem salutis.

ASC. TYRRHENA) Mœcenatem inuitans ait,O Mœcenas progenies Tyrrhena regum.i.regum Tyrrhenorum, hoc est Etruscorum,vt in j.Ode j.lib.visum est,merum lene.i.vinum mite,cado non ante verso.i.vnde nihil exhaustū est,est tibi iandudum apud me cum flore rosarum, & etiam balanus,glans vnguētaria.s.myrobalani,pressa tuis capillis.i.ad inungendos capillos tuos in vnguentum pressa,adest. eripe te moræ.i.festina,qua omnia parata sunt. Non,aut ne,contempleris.s.merito semper,videlicet ex domo sua, quam in loco sublimi habuit Mœcenas Romæ, Tybur vdum.i.riguum, & aruum decliue Aesulæ, oppidi in Latio quondam nō longe a Roma in rupe positi,& iugi Telegoni parricidæ.i.Tusculū a Telegono Vlyssis & Circes filio, q patre per ignorantiam,vt aiunt,spina venenati piscis occiso,in Italiam redijt,& Tusculum condidit.Fastidiosam &c.vt Mœcenatem commodius in agrum pelliceat,inducit contemptum re℞ vrbana℞, quæ ex copia interdū fastidium,&,vt dñt,nauseam patiunt.vnde dicit.Desere copiam.s.rerum,fastidiosam.i.fastidium patiētem, & desere molem.i.turrim grande, propinquam nubibus arduis .i.in nubes vsq; eductam, & omitte mirari fumum.s.ea fumarijs innumeris ascendentem,& opes.i.diuitias,& strepitū.i.fortunā, aut pedum coeuntium sonitum,Romæ beatæ.i.multū diuitijs, q oīa ex turri sua prospectare poterat. Vices .i. vicissitudines, hoc est successiones epula℞, & apparatum tenuium post opiparas & sumptuosas cœnas,plerunque.i.vt plurimū gratæ diuitib. & cœnæ paupe℞ mūdæ.i.satis lautæ,sub paruo Lare, sine aulæis, quæ sint in parietibus,& sine ostro.i.purpura,hoc est sine tapetis purpureis,quæ super lectos sternantur,explicuerūt.i.exporrexerūt, frontem sollicitam.i.dempserunt fronti sollicitę rugas,redacto .s.aio ad hilaritatem.[Pater Andromedes).s.Cepheus in cœlum translatus,iam clarus.i.serenus, ostēdit ignem occultum.s.prius aut vix visibilem pter vehementiam ardoris eius, & Procyon .i.Anticanis,& stella Leonis vesani.i.insaniam ostendentis ardore suo,furit iam Sole referente dies siccos.i.sine pluuia calidissimos,vt in Iulio fit,quo mense Sol in his signis est pastor fessus.s. calore,qrit iam cū grege languido.s.præ calore, vmbras & riuū & dumeta,in quibus delitescāt,Syluani.i.syluarum Dei, horridi .i.ferulis & alijs virgultis asperi, & inæqualis, & ripa taciturna, quia impetu aqua℞ caret,caret ventis vagis.i.vagari solitis, hoc est,oīa prę nimio æstu refrigerium & reconciliationem quærūt, tū tu curas.i.ardenter despicis,qs status deceat ciu[illegible] Romanam,& tu sollicitus times vrbi,qu Seres,proxim[illegible] populi,& Bactra vrbs in Scythia, regnata Cyro, qu[illegible] Pe[illegible] et Scythas debellauit,sed tandē victus pœn[illegible] .i. fluuius ille ex India in Scythiam vsque profluens, ho[illegible] eius,discors.i.multa prœlia mouens (sunt.n.bellico[illegible] .i. moliantur vrbi.Deus prudēs.i prouidens,sciens q[illegible] ho mini ex nimia cura re℞ futura℞ obueniant,premit ex[illegible] futuri tpis nocte caliginosa.i.ignoratione multa, & ridet si mortalis trepidat vltra fas.i.plusq fas est. Hunc ordinem non recipit, aut potius non capit Bonfinis,vo ens ad Mœcenatē referri illud Prudens futuri tpis.Mihi aūt parum liquet, cur Mœc[illegible] detur, nam si esset prudens futuri tpis,non timeret quid Bactra parēt, sed quod Bactra pararent. nam sciret quid parent,& qd possint. Nec video cur Deo negetur cōuenire,cū a Quintiliano, & alijs multis dicatur prouidentia. Contra aūt vr̄ munifica snia, Deum prudentem & prouidum futuri tpis cœlare non exitum tpis, ne aut securi nimis, aut folliciti viuamus. cuius ergo horam mortis non latere voluit,& finem mundi,dicens, Vigilate vtique, qa nescitis diem,neque horam.Et non est vestrū &c. Memento cōponere.i.bene regere,& moderari,quod adest.i.rem præsentem, existens æquus.i.lenis,& quasi in vtranque sortem paratus. [Cetera.i.quæ non sunt pñtia,feruntur ritu fluminis.s.Tyberis, delabentis in mare Hetruscum nunc cum pace, medio alueo.i.p medium alueum non transcendendo ripas,&voluentis nunc.i.interdum,lapides adesos.s.vi aquarum,&stirpes.i.radices raptas(Insitate aūt fœminino vtitur. Nam Maro dixit, A[illegible]rpem Teucri nullo discrimine sacrum,&c.) & pecus & domos raptas. Pōt aūt. Ordo esset,Lapidos adesos & stirpes.s.adesos,& pecu,& domos raptas,voluentis dico vna.i.simul,hoc est vno impetu,nō fine clamore.i.cū murmure montium,& siluæ vicinæ,cū .i. qñ, diluuies .i.inūdatio aquarum,fera.i.efflera,irritat amnes quietos.s.prius. Ille.s.homo quisquis est,deget.i.vitam peraget,potens.i.compos sui & lætus,cui licet dixisse.s.veraciter,ego vixi in diem.i.sine respectu diei sequentis,ad conditionem diei præsentis. pater.s.Iupiter,occupato .i. placet vt occupe,cras polum.i.cœlum,vel atra nube.i.tempestate nubilosa,vel Sole puro.i.sereno, non tñ.s.pater, efficiet irritum, quia (vt recitat in Ethicis Arist. secundum Agathonem) Deus facta infecta facere non potest,quia ad præteritum non est potentia. quodcunque est retro .i. quidquid præterijt,neque diffinget.i.destruet,& non fictum.i.non prius compositum fuisset faciet,quæ pro .i. non reddet infectum .i. q non fuerit factum,id quod hora fugiens.i.celeriter pertrāsiens, vexit semel. Deinde quasi a Fato ad Fortunam transiens,dicit.Fortuna leta negocio sæuo,quia nihil est infelicius,q semper fuisse felicem,& non amplius esse & pertinax.i.perseuerans (quia hoc solo est immutabilis,q semper mutabilis)ludere ludum insolentē i.immodestum,transmutat.i.ad varios applicat, honores incertos,existens benigna nūc mihi,nunc alij,vnde subdit. Laudo manentem.s.Fortunam bonam,si ipsa quatit .i. concutit auolando, pennas.s.alarum,celeris.i.pernices,ego resino.i.restituo ei, quæ dedit,& inuoluo me mea virtute.i.proprijs bonis, & quæro pauperiem.i.paupertatem,probam.i.honestam & decentem, atq; approbandam,sine dote,quia per se placet, & prodest si vere fuerit intellecta, sed Lucanus de ea dicit, Munera nondum Intellecta Deum.Non est meum.i.officij mei,aut instituti, decurrere ad miseras preces.i.misere precari Dos,si malus.i.arbor nauis, mugiat .i. vehementem crepitum faciat,procellis Africis.i.ab Africo vēto excitatis,& pacisci.i.pactum facere cum Dijs,votis.i.per vota ne merces Cypriæ & Tyriæ.i.ex Cypro & Tyro deuectæ,addant diuitias mari auaro,vt cui nunquam satis est. Tum me (aut tūc) per ironiam,q. d. sanè quidem vota faciam, & preces miseras,vt aquas,quia indecenter fiunt, Dijs derideant, quasi vero aura.i.lenis ventus & Pollux geminus .i. cum fratre, quia dum vtriusque sidus apparuit, prospera significatur nauigatio, ferret me tutum .i.munitū,præsidio scaphæ.i.nauiculæ,biremis.i.binis remis impellendæ. feret dico per tumultus.i.tempestates,Ægæos .i. maris Ægæi, quod vastissimum est.

GLAR. DECEAT status) Ordo est. Tu sollicitus quid Seres, & Bactra regnata Cyro, & discors Tanais parent, prudens futuri temporis, id est tanquam vir prudens longe in posterum prospiciens timens vrbi, deus premit exitum. [Temporis ex.tum) Sunt qui hæc verba ad deum referant, & sequentibus coniungant. sed male. Mœcenatem enim Horatius admonet, ne plus æquo versetur in futurorum cogitatione, & ob id molestia seipsum afficiat, affirmans id non debere aut posse fieri. Nam caliginosa nocte premere deum asserit futura & eum esse beatum, ac

ac sapientem, qui vtatur præsentibus, parum futura curans. Ode est plena optimarum sententiarum, multiiugæ. eruditionis, maxime aût futurorum curam prohibet. quam Christus vocat sollicitudinem de crastino. [Acron aût Balanum herbam vnguentariam facit, quem recte reprehendit Manc. ex Plin. lib. xij. c. xxj. & seq. quanquam verba Plinij apud Manc. satis misere habent, nô hoc tantum loco. [Fastidiosam desere copiam) Quæ fastidium, inquit Acron, aliquando ingerit. i. fluxum. Ego luxum puto Acronem scripsisse, quanquam expositioni eius non subscribo sicut nec ordini quem paulo post facit, in quo coniunctio, que, tanquam ociosa omittitur, non temere vsquam apud hunc poëtam posita. [Andromedea pater) Quæ hoc loco Acron exponit apud neminem Astrologum reperio, sed in eo non admodû miror. [Prudens futuri temporis) qui hæc verba Mæcenati tribuit, ac prioribus connectit, planè imprudens est, ne dicam impudês, sed ab alijs iam explosus, ne nominabitur quidem à nobis. [Geminusq. Pollux) Quia horum sidera cum se ostendunt laborantibus nautis, præbent spem salutis, inquit Porph. At Acron, vt aliquid noui diceret Geminus Pollux cum Castore, inquit, intelligendus est, amborum enim stellæ simul nascuntur.

AD MELPOMENEN.

Absolutis tribus carminum libris, sibi diuturniorem famam partam ait quàm si in eius memoriam area statua aut pyramides Aegyptiorum regum sepulchra erigerentur. immortalem enim futurum prædicat.

Ode X X X. Monocolos: Vt, Mæcenas atauis edite regibus.

-- vv -- vv - vv

XEGI monimentum ære perennius,
Regalique situ Pyramidum altius:
Qđ non imber edax, non aqlo impotens
Possit diruere, aut innumerabilis
Annorum series, & fuga temporum.
Non omnis moriar: multaque pars mei
Vitabit Libitinam. vsque ego postera
Crescam laude recens: dum capitolium
Scandet cum tacita virgine pontifex.
Dicar, qua violens obstrepit Aufidus:
Et qua pauper aquæ Daunus, agrestium
* Regnator populorum: ex humili potens
Princeps Aeolium carmen ad Italos
Deduxisse modus. sume superbiam
Quæsitam meritis: & mihi Delphica
Lauro cinge volens Melpomene comam.

* Regnauit, legendum esse ostendût Seru. & Porph.

ANTONIVS.

XEGI monimentum) Scriptis hactenus tribus Odarum libris, aut poeta se monimentum perfecisse, quod omni ære perennius erit. Non. n. aqua non ventis, non annis consumi poterit. hic minime totus peribit, sed magna ipsius pars erit superstes, dum Roma fuerit hortatur inde Melpomenê Musam. vt sibi Delphica lauro coronam paret. [Exegi monimentum) Ode est similis primæ lib. j [Exegi) Perfeci. [Monimentû) Sepulchrû, opus memoriam. [Aere) Aereis statuis. [Perennius) Durabilius. [Regaliq. situ Pyramidum altius) Plin. lib. 36. cap. 9. scr. In Aegypto reges Pyramide fecisse, ne pecuniam successoribus, aut æmulis, insidiantibus pberent, aut ne plebs esset ociosa. tres autem quę orbem terrarum impleuere fama, sitę sunt in parte Africæ môte saxeo, sterili q. inter Memphin oppidum, & Delta nili. Sed Pyramis amplissima ex Arabicis lapidicinis constat. Trecenta sexaginta hominum millia annis xx. eam construxisse produntur. latius tamen ipse ibidem legito. Pyramides autem moles sunt maxime, ita côstructæ, vt è lato in acutum tendant. ita vero dictæ, quod flâmarum similitudinem habent, πῦρ enim ignis dicitur. [Non aquilo impotens) i. valde potens, Boreas. n. l. b. vj. Met. apud Ouid. ita loquitur. Apta mihi vis est, qua tristia nubila pello. [Et freta concutio, nodosaq. robora verbo) Induroq. niues & terras grandine pulso. Idem ego cum fratres cœlo sunt natus aperto, Nam mihi ca npus is est, tanto molimine luctor. vt medius nostris concursibus insonet æther. Exiliantq. cauis elisis nubibus ignes. Idem ego cum subij conuexa foramina terræ. Supposuiq. ferox imis mea terga cauernis. Sollicitoque manes, totumq. tremoribus orbem. [Libitinâ) Plut. scr. Pompilium instituisse Libitinam colì, quę Dea sit eorum, quæ mortuis iusta præstantur, inspectatrix, siue Proserpinam illam, siue Venerem credimus. [Recens) Nouus, noua. n. plerunque placere magis assolent. Vnde Ouid. in lib. de Ponto ait. Est quoque cunctarum nouitas carissima rerum. [Tacita virgine) Tacitam virginê Vestalem appellat, quia sacris silentium præstabat, quibus tuendis præesset. scribit enim Plut. in vita Numæ Pompilij quædam sacra fuisse abdita quæ alijs videre non licebat, præterquam Vestalibus. Erant aût secundû in quosdam (vt idem ostêdit Camilli vita) duo non magna dolia, quorum alterum apertum, ac vacuum, alterum plenum, ac clausum, amborum vero aspectus immodo sanctis virginibus patebat, sed quidem ea asserentes mentiri arbitrabantur, quod puellas multa è sacris corripiêtes fertur duo dolia abscôdisse sub terra in templo Quirini, vnde locus ille adhuc doliorum appellationem retinebat. Virgines aût maiora, ac digniora ex sacris sumentes vltra fluuium fugerant, &c. Id aût Senonum Gallorum tpe fuit. [Dicar) Laudabor. [Violens Aufidus) Is fluuius est apud Cannas Apuliæ vicum, de quo Sil. lib. x. ita scr. Sanguineus tumidas in campos Aufidus vndas Eiectat, redditq. furens sua corpora ripis Plin. scr. Aufidum ex Hirpinis môtibus Canusium præterfluere. [Daunus) Apuliæ fluuius a Daune rege. [Ex humili potens) ordo est. [Ex humili) i. vili genere. [Potens princeps) i. primus, dicar deduxisse ad Italos modos Æolium carmê i. lyricum Lesboum Alcaicum. Alcæum qppe imitatus est Lesbium. Lesbos aût in Æolide regione est. de qua latius supra Superbiam, gloriam tibi sume ô Musa. [Delphica) Laurus de duo genera tradit Cato, Delphicam, & Cypriam Delphicam esse æquali colore viridiorem maximis Baccis, atque è viridi rubentibus. hac victores Delphis coronari, & triumphantes Romæ. Cypriam esse folio breui nigro, & crispam. Auct. Plin. lib. xv.

Pyramide.

Dolia Vestalia. Vestalium furta.

ACR. EXEGI monimentum ære perennius) Per æternitatem carminis auctor dat laudem, ideo monimentum operis sui vltra statuas, quas nominato ære signat, & magnificentiam, vel soliditatê sepulcrorum, perennius dicit Pyramides autem proprie regum Aegyptiorum sepulcra sunt ingêti mole constructa, & in cacumê educta in modum flammæ surgentis. vnde & eis nomen est inditum ordo est, Melpomene exegi monimentum perennitus ære, i. durabilius metallo. nam monimentum dicit opus suum, quod durabilius dicit statua diuitum ex ære factis. [Exegi) Finiui perfeci, vt Ouid. Iamque opus exegi. [Edax) corrumpens vt tempestatis ideo aquilonem posuit. vt, Et medijs properas Aquilonibus ire per altum. quia tempestuosus est, & hyemi congruês. [Aut innumerabilis Annorum series) vt, Annis soluit sublata vetustas, hoc est nec dicta sua tempestatibus, nec vetustate abolenda. [Impotens) valde potens. [Non omnis moriar) In literarum laudê dicit se corpore moriturum, victurum esse carminibus. ideo non omnis. i. totus. [Libitinam) Libitina lectus est, in quo mortui efferebantur. [Vsque ego postera Crescam laude recens) ordo est Ego recens crescam postera laude dicit posterorum. Recens aut quasi nouus. noua. n. magis consueuere, placere vetera adolescere, ideo se etiam posteris oblectationem nouum promittit. Cum tacita aut verecunda, aut pro sacrificio tacente, consueuerant. n. sacrificaturæ Capitoliû tacentes ascendere. siue pro sacerdotij dignitate claræ. Virg. Tacite per amica silentia Lunæ. [Violens) i. torrens. de quo amne Virg. Sed Adriacas retro fert Aufidus vndas. [Obstrepit Aufidus) Murmurat, per Aufidum Apuliam vult intelligi, cuius prouinciæ flumen est. [Et qua pauper aquæ Daunus) Daunus rex Apuliæ fuit, quæ inopia aquæ siticulosa est. ordo est: ego potens ex humili princeps dicar deduxisse Aeolium carmen ad Italos modos, qua obstrepit Violens Aufidus, & qua Daunus pauper aquæ regnator agrestium populorum. [Ex humili) Ex parua progenie, Gloriatur se Libertino patre natû ad tantam studiorum claritatem venisse. [Princeps) Primus. vt, Massicus ærata princeps secat æquora tigri. Primum se dicit Aeolicam vnam ex quinque Græcis linguis qua Alcæus vsus est poëta, deduxisse in vsum latinum. [Sume superbiam Quæsitam meritis) Nobilitatem mentis non natalibus venientem. ordo est, Melpomene sume superbiam quæsita meritis, & volens cigne mihi comam Delphica lauro tanquam cui placuerit laurus Delphica côsecrata Apollini vel poetis. [Cinge) Illiga, vt Virg. Baccare frontem Cingite, ne vati noceat mala lingua futuro.

IOR. EXEGI monumentum ære perennius) Hæc Ode, qua tertius liber consumatur, in ipsius auctoris laudem scripta est. [Non aquilo impotens) Pro valde potens. [Regaliq. situ Pyramidum altius) Pyramides regum Aegyptiorum sepulchra sunt adeo, ingenti mole saxorum in medijs alienis Aegypti structa, vt inter septem miracula habeantur. [Vsque ego postera Crescam laude recens) Eleganter, quia semper sunt quibus hæc elocutio noua sit, & laudetur. [Dum capitolium Scandet cum tacita virgine pontifex) tale est Virg. illud, Cum domus Aeneæ capitoli immobile saxum Accolet. [Aufidus) Flumen Apuliæ, in qua Horat. natus est. [Et qua pauper aquæ Daunus, agrestium Regnator populorum) Daunus in Apulia regnauit, a cuius nomine fluuius appellatus est, qui pauper aquæ dicitur, quia Apulia siticulosa est ob nimios calores. [Agrestium Regnauit populorum) adnotanda elocutio per genitiuum figurata est. [Ex humili potens) gloriatur Libertino patre natum, se ad tantam claritatem studiorum peruenisse. [Aeolium carmen ad Italos Deduxisse modos) Aeoli de dialecto Alcæus lyricus poëta vsus est. Testatur ergo Græci carminis modulationem primum in latinum linguam contulisse. [Quæsitam meritis, & mihi Delphica Lauro cinge volens Melpomene comam) Delphica laurus dicitur, quia Apollini dedicata est, qui Delphicus appellatur ab vrbe Delphis, quæ est sub Parnasso monte vbi oraculum eius est. [Sume superbiam Quæsitam meritis) ad Musam dicit, ac per hoc ad studium suum adijce, inquit, tibi gloriam libertate ingenij quæsitam.

ASC. EXEGI monumentum) poëta quasi cum hoc tertio libro decreuerit opus componere & finire. Nam omne trinum perfectum cōfidenter dicit se opus immortale peregisse, cui simile ad finem Metamorph. eadem confidentia de se dicit Naso. Ordo est. Ego exegi.i. consumaui, & compleui, monumentum.i. opus quod memoriam mei faciat, perennius.i. diutius duratur, ære.i. signis, statuis, aut alijs rebus æreis, quæ tamen diu durant, quod æs rubigine non absumitur vt ferrum, & altius situ.i. positione, regali.i. ad regium luxum pertinēte, Pyramidum.i. quem in Pyramidibus reges Aegypti extulerunt, quia Pyramides non sunt perductæ nisi ad nubila, fama autem poetæ transcendit sidera, quod s. monumentum imber edax.i. edens & consumens statuas, & ædificia, etiam marmorea non possint diruere, non etiam aquilo impotens.s. ad hoc, & valde potens ad diruenda summa ædificia aut series.i. consertus, & connexus ordo, & successus, innumerabilis annorum.s. innumerabilium, aut fuga.i. transitio temporum, non possit diruere. [Ego non omnis).i. non totus moriar, & multa pars mei.s. anima, & fama vitabit. Libitinam.i. Venerem, aut Proserpinā, quæ mortuis curandis preest.i. manus mortis & funeris. Qui autem sepeliendis officium debent. Libitinarij dicuntur. Ego crescam recens.i. renascēs, vsque.i. tantisper dum Pontifex scandet Capitolium.i. arcem Romanam, cum virgine s. capta, hoc est virgine Vestali, tacita.i. tacente, quod perpetuo futurum frustra sperauit. Dicar.i. laudabor, ea parte, qua Aufidus, fluuius Apuliæ, obstrepit violens.i. violentus, & qua Daunus etiam Apuliæ fluuius, à Dauno rege dictus, pauper aquæ.i. parū habens aquæ, sed regnator populorum agrestium, quia per inūdationem pauperes, & sine inundatione diuites efficit, repere obstrepit. Dicar, inquit, potens.s. effectus, ex humili.s. loco nam Libertino patre natus est, deduxisse princeps.i. primus carmē Aeolium.i. Lesbium, vtpote Alcaicum, ad modos.i. versus, Italos.i. Italicos. O Melpomene summe.i. vendica tibi superbiam.s. qua hæc dico, aut hanc gloriam quæsitam meritis non arrogantes, & tu volens.i. iubens, cinge mihi comam lauro Delphica, qua triūphantes, & poëtas decorari decet.

GLAR. VITABIT Libitinam) Libitinam hoc loco, inquit Acron lectus est in quo mortui efferebantur accepit ergo pro feretro, quomodo & Porph. lib. ij. Ep. hæc verba poetæ exponit, nisi quod Libitina sacrauit mire ergo, inquit, dictum, & facete, Libitina sacrauit, quasi ab ipso feretro venerationi acceperit poëta defunctus. Ad idem Acron lib. ij. Serm. Sat. vj. ad illud poetæ. Autumnusq. grauis Libitinæ quæstus acerbæ. Libitina, inquit, locus in vrbe, quo constituuntur, qui efferenda corpora conducūt, & præbent funeribus necessaria. Plutar. vero Libitinam Deam ait institutam coli a Numa Pompilio, quæ velut inspectatrix sit eorum, quæ mortuis iusta soluuntur, quam alij Proserpinam alij Venerem dici existimant. Ex his iudicet lector locis, quod volet, fieri enim potest, vt nomen plura significet, varijsq. accipiatur modis. [Cum tacita virgine) Angelus Polit. in sine Miscellaneorum hoc loco Acronem reprehendit, merito, quidem sed de tacita tamen virgine nihil plus Mancinello affert, vter ex altero habeat, mihi non liquet.

Q. HORATII FLACCI CARMINVM, LIBER IIII.

AD VENEREM.

Rogatus ab Augusto, vt in Drusi priuigni sui gratiam, quartum librum ederet, excusat se quòd quinquagenarius cum sit, alienus sit à rebus amatorijs, & lyrico cantu, hortaturq; Venerem vt se relicto Paulum Maximum accedat, iuuenem formosum, & nobilem eloquentia præterea, & opibus potentem, qui in ea re plurimum possit, se vero per ætatem prorsus ineptum ad eiusmodi nugas confitetur.

Ode I. Dicolos, Distrophos: Vt, Sic te diua potens Cypri.

---vv-v-
---vv--vv-vv

INTERMISSA Venus diu
Rursus bella mones? parce, precor, precor.
Non sum qualis eram bonæ
Sub regno Cyneræ: desine dulcium
Mater sæua cupidinum
Circa lustra decem flectere Mollibus
Iam durum imperijs. abi
Quo blandæ iuuenum te reuocant preces.
Tempestiuius in domo
Pauli, purpureis ales oloribus,
Comessabere Maximi:
Si torrere iecur quæris idoneum.
Nanque & nobilis, & decens,
Et pro solicitis non tacitus reis,
Et centum puer artium,
Late signa feret militiæ tuæ.
Et quandoque potentior
Largis muneribus riserit æmuli:
Albanos propè te lacus
Ponet marmoream sub trabe Cypria.
Illic plurima naribus
Duces tura: lyræque, & Berecynthiæ
Delectabere tibiæ
Mixtis carminibus non sine fistula.
Illic bis pueri die
Numen cum teneris virginibus tuum
Laudantes, pede candido
In morem salium, ter quatient humum.

Me

Me nec femina, nec puer,
　Iam nec ſpes animi credula mutui,
Nec certare iuuat mero:
　Nec vincere noui tempora floribus.
Sed cur heu Ligurine, cur
　Manat rara meas lacryma per genas?
Cur facunda parum decoro
　Inter verba cadit lingua ſilentio?
Nocturnis te ego ſomnijs
　Iam captum teneo: iam volucrem ſequor
Te per gramina Martij
　Campi, per aquas dure volubileis.

ANTONIVS.

NTERMISSA Venus) Propoſuerat velle poëta lyricis finem imponere, vt tertij libri finis oſtendit: Sed tamen cum Venus eũ iterum aggrederetur, quanquam natus annos L. rurſus ad lyrica redijt, Itaque hac prima quarti voluminis Ode Venerem ipſam precatur, ne amplius in eum ſæuiat, ſed in iuuenes potius luſibus aptiores. Ad Ligurinum poſtea puerum vertit ſermonem, dicens quo cum nocturnis ſomnijs videt, & captum retinet, fugientem que etiam ſequitur. [Intermiſſa Venus diu) Ode eſt ſimilis tertiæ. [Bella) Militat omnis amans, & habet ſua caſtra Cupido, inquit Ouid. lib. 1. de Am. Attice crede mihi militat omnis amans [Cynaræ) Ea quidem olim ipſius amica fuerat. [Cupidinum mater) Videto latius lib. j. Ode xix. [Luſtra decem) .i. annos L. Ouid. item in Ibin ait: Tempus ad hoc luſtris mihi iam bis quinque peractis, &c. [Iam durum) Metaphora eſt à quadrupedibus, quæ adulta non facile domantur. [Tempeſtiuis) ordo eſt. Venus, tu ales oloribus purpureis .i. volucris & alas habens propter olores, diximus enim olores ducere & comitari Veneris currum, ſi quæris torrere idoneum iecur tempeſtiuius .i. aptius comeſſabere in domo Pauli Maximi. [Purpureis) Pulchris. [Comeſſabere) Comedes comeſſor enim deponens verbum eſt. & propter carmen m, additur. [Torrere iecur) Adurere & diſſicare. vnde Ouid. lib. iij. de Am. inquit, Captaq. fœmineus corpora torret amor. [Iecur) Eſt enim amoris ſedes. [Pauli Maximi) Cur Maximi, iamiam oſtendet. [Non tacitus) Ab eloquentia cũ laudat, & pietate. [Artium) Virtutum. [Signa feret) Ouid. quoque lib. 1. de Remedio ait: Parce tuum vatem ſceleris damnare Cupido: Tradita qui toties te duce ſigna tuli. [Et quandoque) Ordo eſt, Et potentior largis muneribus æmuli quandoque riſerit. [Riſerit) Pro deriſerit ſup. æmulum. [Lacus Albanos) Poſt Albanũ
Lacus Albanus. montem vrbs eſt Aritia in Appia via. Eſt Dianæ lucus .i. Artemiſium, cui lacus inſtar pelagi fluctuans adiacet. Continet autem Albanus mons lacum longe ampliorem ſupradicto, qui ad Artemiſium montem iacet is vero lacus hodie lacus caſtelli Pandulphi appellatur. [Sub trabe Cypria) .i. ſub trabe Aenea. in Cy
Aes Cyprium. pro .n. æris metalla apud Tamaſium vrbem abundabant. ſolebãt autem Aeneæ trabes in templis poni, quas & hodie Pantheon in vrbe Roma habet, in porticu. ſ. de Cypro latius Ode j. [Berecynthiæ tibiæ) De is omnibus late ſupra in Ode xix. lib. iij. [In morem ſalium) Pro Saliorum, de qbus latius ſuperius vide. [Mutui animo) Non .n. ſenex mutuo amabitur, vti ſolet iuuenis hinc Naſo lib. 1. de Am. ait: Turpe ſenex miles turpe ſenilis amor. [Sed cur) Ab Venere ad Ligurinum puerum diuertit, miraturq. cur lacryme, cur etiam ſermonem cum Venere habitum interceperit. [Manat rara) Id quidem amoris gratia euenit amantibus ipſis. [Parum decoro) ſilent. non .n. cum Venere ſermonem abſoluerat propter Ligurini memoriam ſibi occurrentem. [Martij campi gramina) Gramina, inquit, qm̃ erant tibi perennes herbæ, coronantiq. vſque ad fluminis alueum colles, auct. Str. lib. v.
Campus Martius. Scr. enim q̃ Martius campus præter natiuam locorum amœnitatem artis & ſolertiæ exornationes admittebat. Campi .n. admirabilis magnitudo & curules pariter curſus, & alia equeſtria certamina expedita ſuppeditabat, nec minus tam multis pilam, circulum, palæſtram exercitatione tractantibus, aliaq. incumbẽtia ſimul opera. Quid perennes ſolò herbas, coronatosq. vſque ad fluminis alueum colles? Scenicarum oſtentatio picturarũ eius generis ſpectacula pręſtabãt, vt difficulter & inuitus abſcederes.

INTERMISSA Venus, [...] Horat. vſque ad tertium librum Carminum complere [...] quibus editis maximo interuallo hũc quartum ſcribere [...] pulſus eſt ab eo Auguſto in laudẽ priuigni ſui Drusi Neronis, q victor de Rhetis Vindelicis fuerit reuerſus. Allegoricos aũt ad Venerem ſcr. q̃ incõpetenter res amatorias ſcribere cogatur, qnquaginta annis .i. decem luſtris grauis, iam & maturus, & ab omni voluptate alienus. [Rurſus bella moues) hoc eſt iterũ cogor ſcribere, cum iam deſierim. [Sub regno Cynaræ) amicam ſuam commemorat. ideo aũt dixit ſub regno, tanquam imperet amatoribus, quæ amatur. [Iam durum) Antitheton, mollibus durum opponendo. Mollia enim imperia ſunt Veneris, quaſi ludicra ac delicata. Se aũt ait durum, aut quaſi indomabilem propter ætatem, & eſt metaphora à pecoribus quibus cum iam ætate duris iugum, ac fræna adhibentur perdomari non pñt. [Iuuenum te) qui te vltro euocant, quibus facile poſſis perſuadere, quod velis. [Pauli) Paulus fuit nobilis, & diſertus adoleſcens, & voluptuoſus, cui Veneris luxus cur maxime conuenire dicat in ſequentibus ipſe demonſtrat, dũ & nobilem aſſerit & decentem. [Purpureis ales oloribus) Nitidis, aut pulchris, aut Reginæ Veneri dedicatis, vt pro regno purpureos dixerit [Ales) aut velox, aut quia currus eius ab alitibus .i. cygnis, trahitur. [Comeſſabere) Delectabere conuiuando. [Et decent) In flore iuuentutis decentem dicit. [Centum puer artium) Finitum pro infinito, hoc eſt multarum, qui ꝓ bono, & faceto ingenio optime poſſit in amore verſari. [Si torrere iecur, quęris idoneum) ideo iecur amori dedit, q̃ iecori amari volunt, felle iraſci, corde doleri. [Et pro ſollicitis non tacitus reis) Hunc Paulum cauſidicum dicit. [Late ſigna feret) valde amabit & iubens. [Aemuli) Riuales & ſecutoris ſui vt eſt: Partim roſtro præmit æmule pyſtris. [Albanos prope te lacus) In Albano monte lacus eſt, vbi paulum dicit optima prædia poſſidere, vnde effuſiores ad cultum. Veneris, & amoris expenſas promittit. [Ponet marmoream ſub trabe Cypria) .i. ad marmoreum Veneris ſignum, & tẽplum decorum ſtatuet. Trabem vero Cypriam aut pro difficili & nobili poſuit, aut pro amœnitate Veneris elaborata, vt ædificantis diuitias indicaret. [Et Berecynthiæ) Matris deum, in cuius honorem tibiæ deputatæ ſunt vt, Te per alta Dindyma vbi aſſuetis biforem dat tibia cantu. Illic bis pueri in honorem Veneris bis in die promittit pueros ſaltaturos, & Salios. [Cum teneris virginibus) aut pulchris, aut gracilibus, aut certe paruis. [Laudantes) Hymnum canentes. [Pede candido) .i. pulchro. [Salium) ꝓ Saliorum. [Nec puer) Subauditur delectat. [Iam nec ſpes à credula mutui) iã ſibi ſpẽ negat eſſe mutui animi qđ amari poſſit, cum ipſe amari non vellet propter ætatem. [Nec certare iuuat mero) contendere poculis. [Vincire) Coronare. [Sed cur heu Ligurine) Recordatione Ligurini pueri, quem amabat, flere cogitur. [Manat rara meas lacryma per genas?) Non amoris paruitate, ſed ætatis verecundia, cui non flere conueniat pro amore. [Inter verba cadit lingua ſilentio?) Indicium nimijs amoris eſt ſubito interloquendum tacere vt incipit effari mediaq. in voce reſiſtit. dicit ſe Ligurinum ſemper ex deſiderio ſomniare, vt ſit errore quodam mentis imaginari eum, quaſi diu quæſitum, & tandem inuentum velut alitem ex ipſo volare complexu. [Dure) aut fortis, aut inflebilis. [Volubiles) Fluuiales.

INTERMISSA Venus diu) Poſt conſumatos, editosq. tres Carminum libros maximo interuallo hunc librum quartum ſcribere compulſus. eſſe dr̃ ab Auguſto, vt Neroni eius priuigno victoriã de Rhetis Vindelicis quæſitã illuſtraret, quæ hoc libro continetur quæ ſic incipit. Qualẽ miniſtrum fulminis alitẽ. [Intermiſſa Venus diu Rurſus bella mones?) in ſuperiore libro oñdimus allegoricos bella & militiã Veneris Hora. pro amatoribus dicere. [Sub regno Cynaræ) Præſignat Cynaram amaſſe, & hoc aũt allegoricos, quod ait ſub regno Cynaræ quaſi ſub dñ o. Sed vt dignitatẽ formæ eius oñderet reginam ſibi fuiſſe ait. [Circa luſtra decem) prope annos quinquaginta ætatis iam ſe dicit agere. [Flere mollib. Iam durũ) Antitheton, mollibus .n. durũ oppoſuit Mollia autem Veneris imperia, dicit quaſi ludicra, ac delicata ſint, ſe aũt durum, aut quaſi iam indomabilem ꝑꝑ ætatem, nam & hoc tranſlatiue dicitur à pecoribus, quæ cũ iam ætate dura ad iuga, ac fræna adhibetur perdomari non pñt. [Tẽpeſtiuius in domo Pauli, in purpureis ales oloribus) Fabius Max. Paulus fuit nobilis & diſertus, cui venereos luſus nunc cur maxime cõuenire dicat, ipſe oſtendit ſubijciendo. [Nanque & nobilis, & decens, [Et ꝓ ſolicitus nõ tacitus reis, Purpureis oloribus) Qũo purpurei dñr, cum albi ſint potius? ſed purpureũ pro pulchro poëtę dicere aſſueuerũt, vt Virg. Et pro purpureo pœnas dat Scylla capillo. & alibi. In mare purpureũ violentior affluit amnis. [Et pro

GLAR. *POR.*

sollicitis) Non tacitus rei causidicum oratorem esse ostendit paulum. [Et centum puer artium) Vtique bonarum hic artium accipiendum. [Et quandoque potem largis muneribus riserit æmuli) Quandoque pro Quandocunque positum est, & est sensus, Quandocunque apud puellam potior riuale suo fuerit, quã uis ille muneribus cõmendare se ei conatus sit [Ponet marmoream sub trabe Cypria).i.marmoreum signum tibi, & templum decorum statuet. [Me nec fœmina, nec puer, Iam) Dicit cum iã sit ætate declinata, non sperare posse fieri, vt mutuo ametur. [Sed cur heu Ligurine, cur Manat rara meas lacryma per genas?) Iucundiss me se ostendit velle excusare à lusibus iam Veneris, sed recordatione Ligurini pueri, quem adhuc diligit lacrymas sibi decidisse, & impeditam linguam quo minus posset perficere ipsam excusationem. [Cur facunda) Cur, inquit, lingua mea alioquin. facunda subito in medio sermone obmutuit, de perficere possim quod cœperam dicere. [Nocturnis ego somnis Iam captum teneo: iam volucrem sequor) Dicit se Ligurinum ex desiderio semper somniare & vt sit errore quodam mẽtis imaginari, quasi eum diu quæsitum tandem inuenerit, & in alitem versum ex ipsius manibus amittere.

ASC. INTERMISSA) Quia superiori carmine quasi opus conclusurus finierat, graphice hoc significat se rursus ad canendum Veneris imperio coactum, nimium diserte, sed non satis verecunde Ligurini pueri amorem confessus. quod vocabulum quasi è re confectum putem. vt sit suauiolo abliguriendus puer. Ordo est. O Venus, tu moues rursus bella.s.cum puellis, & pueris intermissa diu parce precor, precor, inquit, q.d. reuera, & serio precor (vnde geminauit verbum, pro quo in sacris literis participium sæpe ponitur. vt, Veniens, veniet. [Expectans, expectaui dominum) Causam addit, quia non sum sup. talis, qualis eram sub regno Cynaræ bonæ.i.formosæ amica.i.dum Cynara me ad libitum regeret. [O mater sæua).i.immitis, & dura Cupidinum dulcium. sunt enim Cupidines dulces.i.tantisper dum cupide fiunt dulces amores, sed Quisquis amores Aut metuet dulces, aut experietur amaros desine flectere mollibus imperijs, nimium graphice, quia Venus blandimentis vincit, supp. me iam durum quasi senio induratum. est autem Antitheton eius quod est mollibus. circa decem lustra.i. decem lustrorum ætatem, hoc est iam quasi quinquagenarium. Abi supp. eo quo blandæ preces iuuenum reuocant te.s. ad me venientem. Tu ales.i. alis innixa, quia purpureis oloribus .i. cygnis currum tuum trahentibus, comessabere.i. conuiuia celebrabis, tempestiuius.i. ætati congruentius, quia ille iuuenis, ego vetulum sum in domo Pauli.s. nomine. Maximi.s. diuitis. Est aũt pulchra allusio, ad quam D. Augustinus alludit, dicens Saulum ferocem quasi Sauli regi similem, factum Paulum.i. modicum, quia seruum Christi. Paulus enim à parum, aut pauco diminutiuum est) si quæris torrere.s. igni amorum. iecur idoneum, quia iuuenile. Est aũt sedes amorum. Nanque Paulus sup. existens puer & nobilis, & decens, & non tacitus.i. strenue, & diserte loquens pro eis sollicitis etiam in re capitali, & centum artium.i. centum alijs artibus præditus, feret late signa tuæ militiæ. signiferi autem animosissimi & optimi deliguntur. [Et quandoque).i. quandocunque, potentior muneribus æmuli.i. riualis, largis.i. quantumuis, largis.i. quod potẽs plura dare, q̃ æmulis riserit.i. gauisus fuerit, aut deriserit ipsum, ponet te.i. tibi statuam marmoream prope lacus Albanos sub trabe Cypria.i. ærea. [Tu duces).i. attrahes naribus, illic.i. in sacello tibi sacrato, plura tura, & delectabere carminibus lyræ & tibiæ Berecynthiæ.i. Phrygiæ, hoc est ad ea instrumenta modulatis, non sine fistula.i. adiuncta etiam fistula. Pueri cum teneris virginibus.i. teneræ virgines, hoc est puellæ, laudantes die.i. quotidie bis, quia mane, & vesperi tuum numen quatinet.s. saltando ter.i. ad rhythmum, ternarium, humum.i. solum, in morem Salium.i. Saliorum sacerdotum Martis, qui salientes ancille circunferunt, pede candido illi ætati apto. Me autem nec fœmina iuuat.i. delectat, nec puer, nec spes est mihi credula animi mutui.i. quod possum nancisci mutui amoris amicam, nec iuuat certare mero, quo amicam luctabantur victores, nec vince tẽpora.i. coronam capitis, nouis floribus.i. dereliqui omnia lasciuia. Sed heu ò Ligurine puer cur inquam dum me amare nego lacryma rara, quia eam occultare voluit, manat.i. diffluit per genas meas? cur lingua facunda.s. prius, cadit inter verba, silentio parum decoro .i. non decenter imperfectis verbis oborto? q.d. id amore tui fit, quia ego teneo te captum somnis nocturnis .i. somnians videor te cepisse, & sequor te iam volucrem.i. volitãtem, per gramina campi Martij, & per aquas.s. Tyberis volubiles, dura.i. dure.s. seni, aut pro puero timenti.

AD ANTONIVM IVLVM DE laudibus Pindari lyrici poëtæ.

Scribit Antonio M. Antonij filio, Pindarum poëtam omnibus modis inimitabilem ob incredibilem rerum, & verborum copiam qua velut torrent exundat vbique summus, seu pæanas scribit, seu heroës, & sacrorum certaminum victores laudet, seu epitaphia, vel quæuis alia scribat. Illum igitur cycnum ait ad cælum ferri se vero apiculam humi serpere, & pro ingenij sui modulo versus scribere, quare se Antonio cedere, qui Augusti laudes felicius possit tractare, vtpote poëta eximius.

Ode II. Tricolos, Tetrastrophos: Vt, Iam satis terris niuis, atque diræ.

-u---uu u--
-u---uu-u--
-u---uu-u-u
-uu--

Indarvm quisqs studet æmulari,
Iule: ceratis ope Dædalea
Nititur pennis, vitreo daturus
Nomina ponto.
Monte decurrẽs velut amnis, imbres
Quem super notas aluere ripas:
Feruet, immensusque ruit profundo
Pindarus ore,
Laurea donandus Apollinari,
Seu per audaceis noua dithyrambos
Verba deuoluit: numerisque fertur
Lege solutis:
Seu deos, regesque canit, deorum
Sanguinem: per quos cecidere iusta
Morte centauri: cecidit tremendæ
Flamma chimæræ:
Siue, quos Elea domum reducit
Palma cœlesteis: pugilem ue, equum ue
Dicit: & centum potiore signis
Munere donat:
Flebili sponsæ iuuenem ue raptum
Plorat: & vireis, animumque, moresque,
Aureosque deducit in astra: nigroque
Inuidet orco.
Multa Dircæum leuat aura cycnum:
Tendit Antoni quoties in altos
Nubium tractus. ego apis Matinæ
More, modoque
Grata carpentis thyma per laborem
Plurimum, circa nemus, vuidique
Tiburis ripas, operosa paruus
Carmina fingo.
Concines maiore poëta plectro
Cæsarem: quandoque trahet feroceis
Per sacrum cliuum, merita decorus
Fronde, Sicambros,
Quo nihil maius, melius ue terris
Fata donauere, bonique diui:
Nec dabunt: quamuis redeant in aurum
Tempora priscum.
Concines lætosque dies, & vrbis
Publicum ludum, super impetrato
Fortis Augusti reditum, forumque.
Litibus orbum.

Tum

Tum meæ, si quid loquar audiendum,
Vocis accedet bona pars: * & ò Sol
Pulcher, ò laudande, canam, recepto
Cæsare felix.
Tuque dum procedis: Iò triumphe:
Non semel dicemus, Iò triumphe
Ciuitas omnis: dabimusque diuis
Tura benignis.
Te decem tauri, totidemque vaccæ,
Me tener soluet vitulus relicta
Matre, qui largis iuuenescit herbis
In mea vota,
Fronte curuatos imitatus igneis
Tertium Lunæ referentis ortum,
Qua notam duxit, niuens videri,
Cetera fuluus.

* aliter. ergo sol. In triumphis acclamabatur Iò triūphe. Ouid. in opere de Arte amandi. dixit Iò Pæan.

ANTONIVS.

INDARVM quisquis) Pindarum Thebanū nouem lyricoꝝ principem maxime laudat, quem ēt nulli imitabilem asserit, hunc cygno eum cōparat, se vero api. Antonium postea M. Antonij filium & poëtam celebrat, dicens. Illum Cæsaris gesta maiore plectro cantaturum. Vota demum persoluenda ob Augusti incolumen reditum memorat. [Pindaꝝ quisquis) Fuit Pindarus Thebis oriundus. Cumq. Alexander Maced. Thebas raperet. Pindari vatis familię penatibusque iussit parceretur, scribitq. Plin. lib. vij. & nos plura superius in Horatij vita. [Iule ceratis ope Dædalea) Ad Iulum Antonium, M. Antonij, & Fuluiæ filium scribit, cui quidem (vt refert Suet.) Augustus Iuliam filiā desponderat, deinde Cotisoni Getarum regi, quo tempore sibi quoque inuicem filiam regis in matrimonium perisset. Plut. vero scribit, ꝙ Octauia M. Antonij vxor. Antonium priuignum suum ex Fuluia genitum, ita magnum apud Augustum Cæsarem fecit, vt post Agrippam & Liuiæ filio primas partes obtineret, merito ergo Horat. illum celebrat hunc postea (vt scribit Tranquillus) August. simulacro diui Iulij, ad quod post multas & irritas preces confugerant abreptum interemit. [Ope Dædalea) quo pacto Dædalus sibi, & Icaro filio fabricauerit alas superius patuit. [Daturus) Vt fecit Icarus à cuius casu dictū est mare Icarium, qui volet ergo æmulari Pindarum, non gloriam sed dedecus potius subibit. [Vitreo Ponto) Vitrei coloris, vel claro & perspicuo. [Monte decurrens) Pindarici spiritus magnificentiā & rerum, verborumq. copiam velut quoddam eloquentiæ, flumē exundanti imbrium copia amni comparat. [Imbres Quem) Ordo est. Quem imbres aluere super notas ripas. [Profundo ore) sententijs grauibus. [Ruit) Fluit. [Dithyrambos) metri genus est in Bacchi honorē, ceteris rhythmis vehementius, propterea audaces ait. [Noua verba) Magna & admirabilia, vel ab ipso Pindaro factā. [Numeris Lege solutis) .i. rhythmis qui neque finem habent certum, nec vllam in contextu varietatem, sed qua cœperūt sublatione ad positionem vsque decurrunt, vt Fabius scribit lib. viij. Diomedes item ait, ꝙ omnis structura constat rhythmis, & pedibus & metris. Rhythmi certa dimensione temporum terminantur, & pro nostro arbitrio nūc breuius arctari, nūc longius prouehi possunt. Pedes certis syllabarum temporibus insistunt, nec à legitimo spatio vnquam recedunt. Metra sunt verborum spatia certis pedum temporibus alligata. Rhythmus item est versus imago modulata seruans numerum syllabarum, positionem sæpe sublationemque continens. [Seu Deos) Scripsit enim pæanas .i. deorum laudes, & Apollinis. [Reges) Laudauit enim in Olympicis Hieronem Siciliæ regem. Herculem, Theseum, Pyrithoum, qui Centauros vicerunt de quibus supra. [Deorum sanguinem) appositio est. [Chimæræ) Quo pacto Bellerophon Chimæram domuerit, supra patuit. [Elea Palma) In Ode j. iam dictū est. [Pugilem ue, equum ue) Castorem, & Pollucem intelligit. de quibus etiam superius. [Signis) Statuas intelligit. Munere, laudes eorum accipit. [Leuat) Eleuat. [Dircæum cycnum) Thebanum Pindarum intelligit, a Dirce fonte. [Matinæ) de Matinis populis supra est. [Operosa carmina) Magnæ operæ, magni laboris. [Paruus) Humilis ingenio. [Per sacrum Cliuum) Ad arcē Capitolinam. Cliuus quidem erat publicus non longe ab eo loco incipiens, vbi pons erat Sublicius, qui iam sanctæ Mariæ vocitatur, vt aiunt, quo iter ab Ianiculo in fora dicebatur. de quo Ouid. lib. j. Fast. inquit. Vtq. leuis custos armillis capta Sabinis. Ad summæ tacitos duxerit arcis iter. Inde velut nunc est, per quem descenditis, inquit. Arduus in valles per fora Cliuus erat. Varro scr. Cliuum publicum ab ædibus plebei publicis, qui eum publice ædificauerit. Erat & Cliuus proximus ad Florales vsus persusus Capitolium vetus ꝙ ibi sacellum Iouis Iunonis. Mineruæ, & id antiquius quam ædis, quæ in Capitolio. [Sicambros) Augustus Germanos vltra Albin submouit, ex quibus Sueuos, & Sicābros dedente, se traduxit in Galliam, atque in proximis Rheno agris collocauit, auctor est Suet. latius tamen L. Florus scr. [In aurum tempora priscum) Maro etiam in Buc. ait. Iam redit & virgo, redeunt Saturnia regna. Forumq Litibus orbum) Iustitium intelligit. [O Sol) ò dies. [Teq.) Ordo est. Et te canam, dum procedis Iò triumphe, tota ciuitas dicemus: Iò triumphe. Qua sup. parte. [Nutā) .f. in fronte. [Fuluus) Color est de rufo atque viridi mixtus, in alijs tamen plus viridis in alijs plus rufi habet. Sic Maro fuluam aquilam dixit. fuluum aurum Gell. auctor lib. ij.

Pindarus. Iulus Antonius. Rhythmus. Pedes. Metrum. Sicambri. Sueui.

A C R O N.

PINDARVM quisquis) Hæc ode ad Antonium Iulium M. Antonij triumuiri filium scribitur, continens laudes Pindari Lyrici poetæ, quem dicit, siquis imitari velit, ita periculum suæ existimationis incurre, sicut Icarus conatus sui. Ope Dædalea. hæc fabula Dædali est, dum pennas sibi & Icaro filio arte mechanica ceris effixis posuisset, vt volatu Minois fugeret tyrannidem, Icarus altū petens in ipso volatu perijt & casu suo mori nomen dedit. [Vitreo) Perspicuo: vt, Vitrea te Fucinus vnda. [Monte decurrens) Torrenti fluuio Pindari comparauit ingenium significans eum & indicendo citum, & sensibus abundantem. [Quem super notas aluere) Qui aluei ripas velut aquis nutritus excesserit. [Feruet) Feruere dixit Pindarum vt ignei ingenij acumen ostenderet. [Laurea donandus Apollinari) Coronandus cōsueta poetis lauro Apollini consecrata. [Noua) aut admiranda vt Pollio & ipse facit noua carmina, aut ab eo inuenta. vt, Finibus expulsum patris noua regna petentem. [Dithyrambos) Dithyrambon carmen est quo libri in Liberum patrem compositi sunt. Hos Dithyrambos ideo audaces dixit, quia ceteris rhythmis vehementiores sunt, vel quia noua verba in his Pindarus scripsit. [Numerisque fertur Lege solutis) numeris quibus rhythmus ad sonum pertinens colligitur. non pertinens ad versum legem vt Virgilius de pari carmine Numeros memini si verba tenerem. Ergo in hoc lex pedum non quæritur, sed syllabarum, & æquali sono vocis Dithyrambi & æquali rhythmo cantantur. Aut lege solutis dixit, quia in hoc metro licet variare, & non in eodē metro permanere, ideo autem volunt dictos Dithyrambos, veluti, cui licet alio vti hostio, ingressus enim vocabulo θύρα Græce appellatur. [Fertur) velut vates rapitur. [Seu deos, regesque canit) deos dixit propter Pæanas Pindari reges propter Encomia, qa inter Olympionicas laudauit Hieronem regem Siciliæ. Laudauit etiam Herculem, siue Ixionem, & Pyrithoum, qui occiderunt Centauros, & Proserpinam rapere conati sunt. Bellerophontē laudatum commemorat in Chimera Castori quoque & Polluci laudes dixit qui in Elide Epiri ciuitate agone Olympico, pugilatu, & equorum cursu floruerunt: vt, Hic & ad Elei metas, & maxima campi Sudabit spatia. In eodem agonæ poetæ heroum laudes dicentes coronabantur, & accepto themate certabant. [Siue, quos Elea domum reducit Palma cœlesteis) Cœlestes dixit propter honorem numinum, quibus agon impenditur. [Et centum potiore signis) Dicit magis illustrari honore, quem Pindarus carmine suo agonistico celebret, quam si cētum statuis honoretur [Flebili sponsæ) Etiam in epitaphijs Pindarum significat magnum, cum aut iuuenem fortem, aut puellam mortuam fuisse describit, & alicuius adolescentis morte facit sponsam deceptam quem inferis subducit, & dat immortalitati laudando. [Plorat) describit, vt viri plorantur plangentibus sponsis. [Moresq. Aureosq.) Aureos mores pro bonis & sanctis posuit, vt Virg. Aureaque vt perhibent illo sub rege fuerunt Secula. [Inuidet Orco) seu habet inuidiam nigro Orco. [Dircæum) Thebanum. Dirce enim est apud Thebas, vnde Statius, Cœrula cum rapuit lerneo sanguine Dirce. Et quia Thebanus Pindarus fuit, ideo Dircæum cygnum dicit, à suauitate vocis, siue carminis. [Leuat aura cycnum) sublime facit & multa fama ad cœlum fert. [Antoni) Apostrophe ad Antonium, quem alloquitur volentem Pindarum imitari. [Ego apis Matinæ More, modoque) Quia cygno Pindarum comparauerat, se api contulit pro paruitate in Calabriæ saltu Matino pascenti, de quo legitur. Iam calidi lucent

buceta

bucca Matini: Fugiens ergo arrogantiam api se comparat, quæ & circa terram volat, & amœnitate florum depascitur. [Fingo) Compono, vt corpora fingere lingua. [Concines maiore poëta plectro) Salius Antonius heroico metro Dio. Medeas in xij. lib. scripsit egregios, præterea, & prosa aliquanta Concines ergo, inquit, hoc est cantabis nobiscum tu Antoni. [Maiore plectro). i. melior opere victorem Cæsarem per sacrum Capitolij Cliuum Captiuos Sicambros trahentem pro triũpho. [Trahet feroces) Quia antequam caperentur. Centuriones Romanos, qui ad stipendia missi erant tentos crucibus defixere. [Bonúque) Propitij, vt sis bonus, ò felixque tu.s. [Fronde) Laurea corona qua triumphantes vtebantur. [Nec dabunt) Nec aureo seculo similem Cæsari virum natum fuisse, aut nasci posse dicit, si in eum statum tẽpora decurrant. [Lætosq́. dies). i. publicas ferias, & lætitiã cantabis. [Super) De, vt multa super Priamo rogitans, super Hectore multa. [Forumq́ue Litibus orbum) orbatum dicit forum litibus Cæsaris æquitate. [Tum meæ, si quid) sub fuga, arrogantiæ etiam si laudes Cæsari dicturum promittit, vt Virg. O mihi tam longæ maneat p. u. u. Spiritus, & quantum sat erit tua dicere facta. [O Sol) Solem pro die posuit, quo victor Cesar vrbem ingressus est. Virg. Tres adeo incertos cæca caligine Soles Erramus. [Recepto Cæsare felix canam, dum procedis: Iò triumphe, Iò triumphe) Ad ipsum quasi triumphum loquitur sacra inuocatione, quæ Iò dicebatur, vt Iò matres audite. [Benignis) Reditum Cæsari præstantibus. [Te decem tauri, totidemq́.) Ad honorem enim maiorem nominum pertinet, siue potentium personarum, si magnis victimis immoletur: vt, Maxima tauris Victima. Me tener soluet vitulus) Absoluet votorum debito, hoc est promisso. [In mea vota) A medijs promissa. [Curuatos imitatus) Lunæ incipientes similis in cornuum curuatione vel breuitate. [Qua notam duxit) signatum fronte vitulum d js pro reditu Cæs. promissum, in ea parte, qua nota insitus erat, albos pilos significat habuisse, cum esset toto corpore naturaliter rubens.

POR. Pindarvm quisquis studet æmulari) Hæc Ode ad Antonium Iulum M. Antonij Triumuiri filium scribitur, continens laudes Pindari lyrici poetæ. [Iule ceratis ope Dædalea Nititur pennis). i. altiora q̃ possit expedire conatur dicere, quemadmodum Icarus Dædali manibus factis pennis. [Vitre daturus Nomina ponto) Quia ab Icaro mare Icarium appellatum. Vitreo aũt ponto. i. vitrei coloris. [Seu per audacies noua dithyrambos) Aut plurimum sibi hic Pindarus permittit, nam & maximo spirito nouas historias hoc metro canit, noua autem verba aut admirabilia, aut ab ipso Pindaro facta esse accipe. [Numerisq́. fertur Lege solutis) Ideo quia plerunque ad voluptatem suam quisque lyricus poëta metrum sibi fingit, tñ vt quem sibi ipse initio Odes statuit ordinem, necesse habeat ad finem, vsque custodire. [Siue, quos Elea domum reducit Palma cœlesteis:) Vtrum Castorem, an Pollucem significat, an generaliter quicunque ex certamine sacrorum agonum victoria reportauerit? [Et centum potiore signis Munere donat) Dicit magis illum honore illustrari, quem Pindarus carmine suo dignum fecit, q̃ si centum statuis publice honoretur. Flebili sponsæ, aut si, inquit, flebile carmen scribit in adolescentem aliquem, cuius morte sponsa decepta sit, quem Inferis subducit, atque immortalem facit laudando animum, moresq́. eius, atque virtutem. [Multa Dircæum) Dircæum Pindarũ dicit, quia Thebanus fuit à fonte Bœotiæ Dirce qui est Thebis proximus. Cycnum autem eundem appellat à suauitate carminum, quia & cyngi canori esse dñr. [Leuat aura). i. sublimem facit. [Matinæ) Matinus mons est Calabriæ. [Ego apis Matinæ Moræ, modoq́ue) Vt Pindarum propter sublimitatẽ, & suauitatem carminis cygno comparauit, ita se api, per quod signat parua quidem, & humilia se scribere, sed subtilia, ac dulcia. [Concines maiore poëta plectro) Concedit Antonio Iulo, vt ipse potius triumphos Cæsaris scribat cum sit robustior carminis spiritu. Hoc enim signat dicens. Maiore plectro. [Per sacrum cliuũ). i. per sacram viam. Hac enim triũphantes in Capitolium ibant. [Quo nihil maius, melius ue terris Fata donauere) Cæs. s. [Publicum ludum). i. publicum gaudium. [Super impetrato Fortis Augusti reditu) Apparet Cæsarem de reditu suo Romam literas misisse, sed gratus sensus, sic se habet, vt intelligas populum Romanorum, vt sit publicis acclamationibus desiderasse in reditũ Augusti. [Tum meæ, si quid loquar audiendum) spondet se quoque carmine aliquo laudes in Cæsarem dicturum. Sed significat breuis versus in eo q intulerit. Si quid loquar audiendum. [Pulcher, ò laudande, canam, recepto Cæsar felix) Ego felix recepto Cæsare canam. [Tuq́ue dum procedis: Iò triumphe) Ad ipsum triumphum conuersus hæc dicit, Non semel dicemus, Iò triumphe. [Ciuitas omnis) Notanda figura est: vt, Pars in frustra secāt. & ὡς φάσιν οἱ πλείους, hoc est vt dicebant plures. [Te decem tauri) Ad Iulium dicit. [Me tener soluet) soluet debito voti suscepti. [Frõte curuatos imitatus igneis) Vitulum, quo votum soluturus sic dicit cornua habere tertiæ Lunę comparabilia. i. adhuc parua. [Qua notam duxit, niueus videri) Cetera fuluus discreta, & elegans elocutio. signat autem vitulum hunc albam frontem tantũ habere, in cetero corpore fuluum. i. rufum esse.

ASCENSIVS.

Pindarvm &c.) Pindarum celebrans, vt Mancinellus recitat, inquit. [O Iule). s. Antonij. [Quisquis). i. quicunque, studet. i. conatur. [Æmulari). i. imitari idem moliendo. Pindarum is sup. nititur pennis ceratis. i. cera affixis. [Ope). i. opera, & auxilio. [Dedalea). i. ipsius Dædali, qui sibi & filio Icaro cera alas affixit, daturus nomina põto vitreo. i. vitrei coloris, & pellucido, vt fecit Icarus. Nam, vt dicit Ouidius, Icarus nomine fecit aquas, hoc est quia, vt Icarus nimis alta conabitur, frustratus corruet. [Pindarus feruet & ruit). i. præcipitanter in morem torrentis fluit, ore persundo, velut amnis decurrens, monte. i. deorsum currens de monte, quem amnem imbres. i. pluuiæ abundantes, aluere super. i. ita, vt transcendat. ripas notas, intra quas solitus erat decurrere feruet. i. cum feruore, & æstu fertur. Pindarus, dicit, donandus i. dignus qui donetur. [Laurea). s. corona. [Apollinari). i. Delphica, quę est in tutela Apollinis. [Seu). i. siue. [Diuoluit). i. versat, aut cum impetu diffluere facit, nòua. i. insolita, & miranda verba, per Dithyrambos. i. rhythmos illos, in Bacchi honorem factos, audaces. i. audacter & feliciter acres, & fertur numeris solutis, lege. s. metrica, nõ tamen rhythmica. [Seu canit deos, & reges sanguinem). i. progeniem deorum, per quos. s. reges, & filios deorum. Centauri populi Thessaliæ ab Hercule Theseo, & Pyrithoo domiti, cecidere iusta. i. merita morte, & flamma Chimæræ monstri, aut mõris in Lycia cecidit. s. ope Bellerophontis, siue dicit. i. canit cum laude, vel pugilem. s. Pollucem, vel equum. s. Castorem, potius quam alios victores olympici certaminis, quos palma. i. victoria palmis donata. [Elea). i. apud Elidem merita: reducit domum cœlestes. i. dijs superius pares, vnde patet eum locum in prima Ode: Palmaq. nobilis Terrarum dominos euehit ad deos, esse intelligendum, non de Capitolio, sed vt illic diximus. ideo autem potius Geminos, quam alios, quia illi omnium consensu forte ob Pindari hymnos in deos sunt recepti. Et donat sup. eos dicendo munere, potiore cẽtum signis. i. sculpturis & imaginibus ad eorum effigiem factis. i. quo magis nobiles & immortales efficiuntur, q̃ si centum duxerit ad eorum effigiem signa. Ve, pro vel, seu sup. plorat iuuenem raptum sponsę flebili. i. siue epitaphium componit & reducit, aut deducit, in astra. i. memoriam hominum, & agnosci facit vires & animum & mores aureos. i. pulcherrimos, & inuidet. i. subtrahit. Orco nigro. i. Inferis. i. non vult vt virtus defuncti sit cum eo apud Inferos, hoc est æterna obliuione sepulta, sed deducit eã ad superos. i. sic extollit vt immortalis sit is, quem laudat, & cœlo dignus habeatur. Quidquid ergo horum attentabit. O Antonij. s. Iule multa aula aura leuat. i. extollit. cygnum Dircæum. i. ipsum Pindarum Thebanum ad morem cygni bene canentem, & alte volantem. i. sublimi stylo, & subtili inuentione vtentem, quoties tendit in altos tractus nubium. i. diuino ingenio ad ardua canenda effertur. Ego, quasi dicat vt quod de me sentio dicam, paruus. s. respectu Pindari, fingo. i. compono, carmina operosa. i. non diuini ingenij dexteritate, sed & opera & studio parta more quo ad qualitatem, & modo quo ad mensuram, apis Matinæ. i. Calabræ, hoc est vt apis humilis rorem ex imis floribus decepit. nec vi. sed sedulitate, & studio fauos fingit ac cellulas suas, sic ego modico ingenio præditus, humilia quidem scribo, & qđ ingenio non possum studio, assequor, Tu vero Poëta concines maiore plectro. Cæsarem. s. Augustum, qñque. i. quandocunque trahet Sicambros, populos Germaniæ, feroces. s. bello per Cliuũ sacrum qui in Capitolium ducit, existens decorus fronde. s. laurea, merita. s. iusto triũpho. [Quo nihil) superiori cohæret, Quo. s. Augusto, nihil. i. nõ aliquid, Fata & boni diui non donauere, nec dabunt terris. i. terrigenis, aliquid maius aut melius, vt sicut Iupiter optimus maximus est in cœlo, sic Cæsar in terris. Vnde in epistolam. Iurandasq́ue tuum per numen ponimus aras, Nil oriturum alias, nil ortum tale fatentes, quamuis tempora redeant in aurum priscum. i. in aurea secula, quæ sub Saturno fuisse perhibentur. Et concines lætos dies, & publicum ludum vrbis, & forum orbium, id est priuatum litibus, id est Iustitium indictum, super, id est pro reditu, fortis Augusti impetrato, scilicet à dijs, per multa vota. Tum, id est tunc, bona, id est magna pars

meæ

meæ vocis.i.cantilenæ,si ego loquar quid.i.aliquid,audiendum .i. dignum vt audiatur accedet.i.addetur, carminibus tuis, & ò Sol pulcher.i.ò dies festa, ò Sol laudande,ego felix recepto.s. ex periculis Cæsare canam te, & dum ò Sol procedis .i. interea dum transigeris, nos omnis ciuitas,dicemus non semel.i.frequenter Io triumphe,Io triumphe, quæ vox exultandum prægaudio est. Hic sensus,& ordo non placet Bonf. construenti cum sic, ò Sol.i.ò Cæsar Auguste, qui Sol alter ob oculorum splendorem haberis, ego canam te recepto Cæsare, sed quæro quo Cæsare? si Cæsare Augusto,quid absurdius,quàm ò Cæsar laudande recepto te Cæsare canam te? ego vero, vt altius rem repetam,non eam inficias. Augustum siue propter oculorum splendorem, siue propter Iulij astrum, siue propter in Solis radijs ostensam virginem,voluisse pro Sole habere,vnde Maro: Casta faue Lucina, tuus iam regnat Apollo. Apollinemque Augusto fauentem inducit, vt Aen. viij. Actius hæc cernens arcum intendebat Apollo. & ideo signanter Solem pulchrum, quia letum, & laudandum dicit recepto Cæsare,sed ordinem non mutem.Et dabimus diuis benignis.s.Augusti cõseruatoribus thura.i.incensum. Decem tauri,& totidem vaccæ.i. etiam decem soluent .i. liberabunt ab obligatione votiua te.s.ò Iule,quia diues es,& tener,vitulus relicta matre,qui iuuenescit.i.ad iuuentam peruenit largis herbis.i.latis,& herbosis pratis, in mea vota.i.ad exoluenda vota mea soluet.i.absoluet me à debitis votis.Iuuenescit dico imitatus fronte in nota simili Lunæ, quæ est in fronte ignes curuatos.i.splendorem curuorum cornuum Lunæ referentis tertium ortum.s.à nouilunio.i.habens maculam albicantem in fronte in curuatam in cornua, vt in Luna tertio die à coniunctione apparent. Imitatus inquam videri.i.vt videatur niueus ea sup.parte, qua duxit notam.i.maculam albam in fronte, existens fuluus .i.aureum colorem imitans: cetera.i.per cetera à membra,aut in ceteris,vt Aen.iij.Consertum tegmen spinis ac cetera gratus.Diligenter autem describit faciem, & colorem vituli vt res vera putetur.

MAT. Bõfinii. PVGILEM ue) Ego Bonfini inter alia ait, affirmatim nõ signari his verbis ab Horatio,nisi Castorem,& Pollucem. Erit autem ordo, Siue dicit.s. Pindarus pugilem ue equum ue, vt sit pugil pro Polluce,equus pro Castore,quos cœlestes Elea palma reducit domum. De quo etiam in sequentibus Ode v. huius libri. Dicam & Alciden puerosq. Ledæ Hunc equis illum superare pugni Nobilem. [Forumque) Hic forum litibus orbum intelligas propter ferias & iustitium indictum, vt vult Land. non propter Cæsaris æquitatem, vt Acron. Hæc Bonf. [Et ò Sol) alij Solem pro die acceperunt, sed ego pro Cæsare ipso Augusto accipiendum censeo, quem ob id Solem appellauit, quod teste Suet. tanta erat illius oculorum,lux.tantus splendor,vt æque ac Sol hebetaret aciem oculorum ipsum intuentium. De quo etiam in sequenti Ode v. lucem redde, &c.

GLAR. SIVE quos Elea domum reducit) Acron hoc loco ait Elidem Epiri ciuitatem esse,quod nullo pacto defendi potest. Ceterum Porph.dubitat,vtrum Castorem,ac Pollucem significet,an generaliter quicũque ex certamine sacrorum agonum victor à reportauerint,neq; temere dubitasse mihi visus, tametsi nemini dubium de Castore ac Polluce intelligi, cum dicit, pugilem ue equum ue.Verum præcedentia etiam de alijs posse intelligi satis clarum est.[Ego Apis màrinæ More modoq.) Matinum Acron hic Calabriæ saltum facit.At Ode xxviij.lib.j. montem Apuliæ. Porphyrion hoc loco montem Calabriæ scribit. Sed lib. j. Ode iam dicta Apuliæ. Rursus huius lib. Ode xvj. Calabriæ. Vicinitas harum regionum videtur hunc fecisse errorem. Nec mirum cum ipse Horat. de se dubitaret Lucanus an Appulus esset ob patriam Venusiam, quæ vtrique populo est confinis, nam Venusinus erat finem sub vtrunque colonus. [Tuq. dum procedis,Io triumphe) Quidam mutarent tu in te temere meo quidem iudicio, Nam ad ipsum triumphum conuersus hæc dicit, vt fatetur Porphyrion. Est autem ordo. Io triumphe, dum tu procedis, omnis ciuitas dicemus,nõ semel. Io triumphe, illud non semel, hos decepit. Iam quod Acron exponit Solem pro die, à quibusdam reprehensum est quanquam intelligi potest. Illi vero Solẽ pro Augusto accipi volunt, quod mihi quidem non improbatur,si recte fiat ordo,ad hunc modum. Ego felix recepto Cesare Canam,O pulcher Sol,ò laudande. quasi diceret. Aut.si recepe rimus saluum Cæs. feliciter canere poterimus, ac velut venientem honorifice excipere. O pulcher Sol,ò laudande. Dein apostrophen poetæ à Iulo ad triumphum accipimus. [Tuque dum procedis,Io triumphe) Porro rursus ad Iulum poëtam loqui intelligamus. Te decem tauri,totidemq. vaccæ.Atque hic est verus sensus horum verborum quæ ideo prolixius commemerauimus, quod Grammatici mire hic rixentur, nec tamen lectorem erudiunt.[Fronte curuatos imitatus ignes) Porph. plane intelligit vituli,cornua ad Lunæ cornua comparari.Acronis autẽ verba subobscura sunt, & ridicula etiam vbi de nota inusta loquitur. Alij per frontem intelligunt albam maculam in fronte ad imaginem Lunæ, quod lectori iudicandum reliquimus. nam ego in vtranque hæreo partem. Videri etiam quidam mutarunt in videtur, quod qua ratione fecerint, haud equidem intelligo, Græciam enim hanc per infinitiuos locutionem Latini non refugerunt, presertim hic poëta.

AD MELPOMENEN.

Musis fer acceptum. quidquid tandem, id est quod in literis effectum est,quarum beneficio fieri ait,vt aliquid ad poeticæ studium incitetur, & in eo operæpretium faciat,& gloriam sibi comparet in hoc totus sit, neque rei cuipiam alteri studeat non triumphis isthmijs, Eleis, Olympiis, aut einsmodi certaminibus.

Ode III. Dicolos, Distrophos, vt: Sic te diua potens Cypri.

–––uu–uu

–––uu––uu–uu

VEM tu Melpomene semel
Nascentem placido lumine videris:
Illum non labor Isthmius
Clarabit pugilẽ:non equus impiger
Curru ducet Achaico
Victorem: neque res bellica Delijs
Ornatum folijs ducem,
Quòd regem tumidas contuderit minas:
Ostendit capitolio.
Sed quæ Tibur aquæ fertile perfluunt,
Et spissæ nemorum comæ,
Fingent Aeolio carmine nobilem.
Romæ principis vrbium
Dignatur soboles inter amabileis
Vatum ponere me choros:
Et iam dente minus mordeor inuido.
O testudinis aureæ
Dulcem quæ strepitum Pieri temperas:
O mutis quoque piscibus
Donatura cycni, si libeat, sonum,
Totum muneris hoc tui est.
Quod monstror digito prætereuntium
Romanæ fidicen lyræ:
Quod spiro, & placeo: si placeo: tuum est.

ANTONIVS.

VEM tu) Probat quemcumque nascente Melpomene placido lumine viderit, nulli rei vacaturũ præter quam poëtica,indeq. nobilem fieri, vti & sibi accidit. Qui quidem ab Romanis inter vatũ choros ponebatur. Cumq. digito etiam mõstraretur,viueret,& placeret Melpomenes munus, & beneficium esse asserit.[Quem tu)Ode est similis tertiæ, de Melpomene aũt legito Ode xxiiij. lib. j. [Labor Isthmus) Isthmos dicitur terra angusta inter duo maria, vt inter Aegeũ, & Ioniũ, vbi sita est Corinthus,ibi aũt Isthmia celebrabantur. Ludi quidem in honorem Neptuni,vtque lib.viij.scr. Str. Isthmo emporium imminebat locus negociatoribus frequentatus, qui existit duorum portuum dñs, quorum alter Asiæ,alter aũt propinquus est Italiæ, illuc in Isthmico& celebratione ludorum multitudo conuenarum concurrebat.In Isthmo Neptuni, quem Isthmium vocabant,templum imminebat, picearum arborum luco circunclusum

clausum vbi ludos Isthmios decertatos Corinthij celebrare soliti sunt.[Clarabit)Clarum faciet. [Pugilē) Pugiles Athletæ dñr qa pugnis valeant. Curru Achaico curule certamē intelligit in Pisea regione apud Elidem,de quo latius Ode j.[Delijs folijs)Delphica lauro,qua triūphantes coronabantur de qua latius supra. [Aque) apud quas solēt poëtæ componere. [Æolio carmine).i. Lesbio & Alcaico,vt supra diximus.[Romæ soboles).i. Romana stips & populus ipse.[Minus) Hoc erat populi fauore,& quia gloria inuidiam superarat.[O Pieri).i.Musa Melpomene. Pierides enim dictæ sunt à Pierio monte,vt latius supra est. [Donatura sonum) Hoc ait,quod Melpomene à Melodia dicitur qua audientes demulceantur,μέλπω autem,& μέλπομαι canto significat.

ACR. QVEM tu Melpomene) Hac Ode affirmat,qui Musaℝ gratiam in ortu suo meruerit, eum nulli alij rei fore aptiorem studio poëtico,& subiungit laudes deoℝ.[Clarabit pugilem) Notū omnibus fecerit. Pugiles vero Athletæ dñr, eo quod pugnis valeant.[Non equus impiger).i.nec equestri certamine enitescet, [Achaico)Græco,vnde aurigæ famosi.[Neque res bellica) Non futurum militem, sed poëtam lauro Apollinis coronandum. [Quòd regum tumidas cōtuderit minas)Quod victos reges in triūphi pompa ad Capitolium ducat, nam & victores duces lauro coronabantur.[Sed quæ Tibur aquæ fertile pfluunt)Ac si diceret.Non his omnibus fortibus factis claruerit, sed descriptionibus locoℝ vel fluminum per poëticam nobilitatem.[Fingent) Component. vt,Os rabidum fera corda domans fingitq. pmendo.[Æolio) Alcaico.[Romæ principis vrbium Dignatur sob.) Augustum, vel priuignos eius significat, siue posteritatē Romanam,à qua se inter poëtas numerandum promittit.[Et iam dēte minus)Virtute se & laude ait male loquia & inuidiam superasse. Sal.Gloria inuidiam vicisti.[O testudinis)Lyræ pulchræ,& dulci sonæ.[Dulcem strepitum)Musici fontis.[Temperas) aptas,componis. [O Mutis quoque piscibus Donatura cycni,si libeat, sonum) aut ò Musa, quæ potentia tua & muta animalia oblectare facis aut propter Arionem,quem Cythara in mari canentem delphines secuti dñr.Virg. Orpheus in siluis,inter delphinas Ariō. [Sonum)Dulcedinem cantus.[Muneris)Beneficij. [Quod monstror)Hoc est q̄ cunctis innotui.[Romanæ fidicem lyræ) Lyricus latinæ linguæ.Fidicen à fidibus.i.chordis: vt,Threicia fretus cythara,fidibusq. canoris.[Si placeo) ac si diceret, si īn placeo.

POR. QVEM tu Melpomene semel Nascentem placido lumine videris) Hac Ode significat,& affirmat studio poëtico deditum, nulli posse alij re vacare.Deinde deoℝ subiungit laudes. [Curru ducet Achaico).i. quadrigali certamine. [Delijs folijs).i. laurea corona.[Sed quæ Tibur aquæ fertile perfluunt) Propriæ autem ad secessum suum referens dicit, Horat. Tibur enim ferè ocium suum conferebat,ibique carmina conscribebant. Æolio autem carmine ita dictum accipe,vt si diceret lyrico carmine,quia quidam lyrici,vt Alcæus,Æolide magis dialectico vsi sunt. [Romæ principis vrbium Dignatur soboles inter amabileis Vatum ponere me choros)Soboles principis vrbium.Nerones vult intelligi,quos Augustus priuignos alioquin,vt suos loco filiorum diligebat. [Et iam dente minus mordeor inuido) Hoc vult intelligi de se. quod ait Salust. gloria inuidiam vicisti. [O testudinis aureæ Dulcem quæ strepitum Pieri temperas) Ordo est, O Pieri, quæ dulcem strepitum testudinis temperas. [Romanæ fidicem lyræ).i.lyricus poëta. [Si placeo) [illegible] si placeo protulit, & sub audiendum extrinsecus tamen, vt fit. Si tamen placeo.

ASC. QVEM tu) Quia, vt Prop. dicit, Naturæ sequitur semina quisq; suæ,vt se ad poëticam natum asserat, dicit ad musas natū in nulla alia re gloriam quæsiturum se vero quidquid in Musica laudis obtinuerit,Musis acceptum ferre fatetur dicens. O Melpomene dulce canens Musa, illum quem tu nascentem.i.dū nasceretur,videris.i.aspexeris,semel.s.in horoscopo, placido lumine.i benigna influentia, non labor Isthmius.i.agon Isthmiorum certaminum,clarabit.i.clarificabit pugilem,quia pugil non erit, non etiam equus impiger.i.strenuus. ducet illum victorem curru Achaico.i.apud Pisam in Elide regione Achaiæ,neq; res bellica ostendet Capitolio,ad quod triumphantes ducuntur,illū existentem ducem ornatum,folijs Delijs.i.lauro Delphica,quod.i. quia cōtuderit.i.violenter suppresserit,tumidas minas regum.s. tumidoℝ prius quam vincerētur.Sed quæ argutæ docet se à Melpomene aspectum in genesi sua dicens. Sed aquæ quæ præfluūt, Tybur fertile,& comæ.i.frondes nemoℝ,spissæ.i.densæ,fingēt.i. efficient,sup.me nobilem carmine Æolio.i.Lesbico, hoc est Alchaico. Soboles Romæ principis.i.quæ est princeps vrbium,dignatur me ponere inter amabiles choros vatum.Et mordeor iā, .i.in dies,minus dente inuido.i.incipio inuidiam gloria superare.O Pieri.i.musa in Pierio antro genita,quæ temperas.i.moderaris,dulcem strepitum testudinis.i. cytharæ aureæ,quali Alcæo donandum censuit,ò donatura,i. quæ possis donare,si libeat sonū cycni.i.dulcissimum cantum,quoq;.i. etiam piscibus mutis.i. nullam vocem,nec pulmonem hñtibus,totum hoc est tui muneris.i. beneficij,q̄ monstror.i. dicor dum monstror,digito ptereuntiū,fidicen Romanę lyrę,quasi de se sentiat qđ Quint.cēsuit, solum se dignum inter lyricos Romanos, qui legatur, tuum est etiam quod spiro.i.respiro & viuo, quia ob carminis artem Augusto reconciliatus est,& quod placeo.s.Augusto. Mœcenati, & ceteris quod ne arroganter videatur dixisse, addit. Si placeo.

MORDEOR Inuido) Quanquam liuor velut ignis alta GLAR. petit est tñ omnino aliquid vsque adeo perfectum & illustre, vt eo non possit attingere. Quo loci peruenisse sese gloriatur hic Horat.Et etiam alibi. Inuidia maior. In Prou.Herculei labores. Et inimicus,&c.[O mutis quoque piscibus)ἀφωνότερος τῶν ἰχθύων.i. magis mutus ipsis piscibus, prouerbialis metaphora est de vehementer infantibus atq; infacundis. Pisces.n. nullam ędunt vocē exceptis per paucis,inter quos canis marinus. Causam affert Arist. quod his neque pulmo sit neque arteria,neque guttur.

DRVSI LAVDES.

Drusum Germanicum, in cuius gratiam hunc librum scripsit commendat multis nominibus,nam illum Rhætos Vindelicos, gētem ferocissimam inuasisse ait,perinde atq; aquila,viam prædam inuadere solet. Hostes aūt eo viso,& si asperrimi essent,ita trepidasse, vt caprea viso leone in se irruente. Cōmendat & à parentibus & institutione,nam hoc partim debere ait Augusto, cuius disciplina & educationem ad tantā virtutem peruenerunt partim Claudiorum, ex qua natus est familia, sed maxime bonis disciplinis, quod aūt præstiterit ea familia vel vnus Claudius Nero satis declarauit,cum apud Metaurum fluuium Hasdrubalē cum ingenti exercitu.tanta dexteritate fudit,vt frater Annibal,qui vicinus eos non sensit, nisi prosectum caput Hasdrubalis ante eius pedes,qua victoria P. R. rem penè disperatam restituit, fugato tandem Annibale ex Italia.

Ode IIII. Tricolos, Tetrastrophos: Vt, Vides,vt alta stet niue candidum.

--u---uu uu
--u---uu-u-
--u---u-u
-uu-uu-u--

QVALEM ministrum fulminis alitem,
Cui rex deorum regnum in aueis vagas
Permisit, expertus fidelem
Iupiter in Ganymede flauo.
Olim iuuentas, & patrius vigor
Nido laborum propulit inscium:
Vernique, iam nimbis remotis,
Insolitos docuere nisus
Venti pauentem: mox in ouilia
Demisit hostem viuidus impetus:
Nunc in reluctanteis dracones
Egit amor dapis, atque pugnæ:
Qualem ue lætis caprea pascuis
Intenta, fuluæ matris ab vbere
Iam lacte depulsum leonem,
Dente nouo peritura vidit:
Videre Rhœti bella sub Alpibus
Drusum gerentem & vindelici: quibus
Mos vnde deductus per omne
Tempus Amazonia securi
Dextras obarmet, quærere distuli:
Nec scire fas est omnia: Sed diu,
Lateque victrices cateruæ
Consilijs iuuenis reuictæ
Sensere, quid mens rite, quid indoles

Nutrita faustis sub penetralibus
 Posset, quid Augusti paternus
 In pueros animus Nerones.
Fortes creantur fortibus & bonis
 Est in iuuencis, est in equis patrum
 Virtus : nec imbellem feroces
 Progenerant aquæ columbam.
Doctrina sed vim promouet insitam:
 Rectique cultus pectora roborant:
 Vtcunque defecere mores,
 Dedecorant bene nata culpæ
Quid debeas ò Roma Neronibus
 Testis Metaurum flumen, & Asdrubal
 Deuictus, & pulcher fugatis
 Ille dies Latio tenebris,
Qui primus alma risit adorea
 Durus per vrbeis Afer vt Italas,
 Ceu flamma per tedas, vel eurus
 Per Siculas equitauit vndas.
Post hoc secundis vsque laboribus
 Romana pubes creuit : & impio
 Vastata Pœnarum tumultu
 Fena deos habuere rectos:
Dixitque tandem perfidus Annibal.
 Cerui luporum præda rapacium
 Sectamur vltro, quos opimus
 Fallere, & effugere est triumphus,
Gens, quæ cremato fortis ab Ilio
 Iactata Tuscis æquoribus sacra,
 Natosque, maturosque patres
 Pertulit Ausonias ad vrbeis:
Duris vt ilex tonsa bipennibus
 Nigræ feraci frondis in Algido
 Per damna, per cædeis, ab ipso
 Ducit opes, abimumque ferro.
Non Hydra secto corpore firmior
 Vinci dolentem creuit in Herculem:
 Monstrum ue summisere Colchi
 Maius, Echioniæ ue Thebæ.
Merses profundo : pulchrior euenit.
 Luctere : multa proruet integrum
 Cum laude victorem : geretque
 Prœlia coniugibus loquenda.
Carthagini iam non ego nuncios
 Mittam superbos : occidit, occidit
 Spes omnis, & fortuna nostri
 Nominis, Asdrubale interempto.
Nil Claudiæ non efficient manus.
 Quas & benigno numine Iupiter
 Defendit : & curæ sagaces
 Expediunt per acuta bella.

ANTONIVS.

VALEM ministrum) Hac Ode & aquilæ & leoni comparat Drusum Tyberij fratrem ob eius in hostes strenuitatem domuerat nanque Rhœtos, & Vindelicos. Eiusdem quoque maiorum gesta in eius etiam laudem commemorat. (Qualem ministrum) Ode est similis ix.lib.j.Est autem ordo. Qualem alitem ministrum fulminis, cui Iupiter rex deorum permisit regnum in vagas aues, expertus fidelem in flauo Ganymede, olim iuuentas & patrius vigor propulit nido laborum inscium &c. [Ministrum fulminis) Negant solam aquilam vnquam
fulmine exanimatum, ideo armigeram Iouis consuetudo iudica *Aquila.*
uit, vt Plin.lib.x. [In Ganymede) De hoc superius. [Qualem ue
leonem,) Ordo est. Qualem ue leonem iam lacte depulsum ab
vbere fulue matris, caprea intenta lætis pascuis videt paritura no
uo dente. [Nouo dente) Adhuc enim nunquam cedem cõmiserant leonis parui dentes. [Videre Rhœti) Ordo est, Rhœti & Vindelici. Nam & intelligendum est Drusum, fuit is Tyberij Nero-
nis, & Liuiæ Drusillæ filius, fraterque Tyberij Cæsaris & Augu *Drusus.*
sti priuignus, qui Rhœtos & Vindelicos alpiũ populos domuit, *Drusilla.*
de quibus etiam Suet. ait, quod Aug. domuit partim ductu, partim auspicijs suis Cantabriam, Aquitaniam &c. Item Rhœteos, & Vindelicos, ac Salassos gentes Alpinas coërcuit. Str. lib. 4. scr. quod supra Comum ad alpium radices Rhœti, iacent, atq; ad Italiam pertinent. Et vinum Rhœticum inter Italica commendata non sanè inferius, in montanis illorum radicibus nascitur. Vniuersa autem montana pars in Orientem, & in Austrum vergens à Rhœti, Vindelicisq. tenetur, horum vero feritatem etiam L. Florus scr. De Druso etiam plurima. [Quid debeas ò Roma Neronibus) Patricia gens Claudia orta est ex Regilis oppido Sabinorum, inde Romam recens conditam cum magna clientium manu commigrauit, auctore Tito Tatio vel quod (magis constat)
Tito Claudio gentis principe, post reges exactos sexto ferre an- *Claudij.*
no à patribus in patricios cooptata. Deinceps procedente tpe, duodetriginta consulatus, dictaturas quinque, censuras vij. triumphos vij duas ouationes adepta est. Inter cognominata autem
& Neronis assumpsit, quo significatur lingua Sabina fortis ac stre *Nerones.*
nuus. Multa multorum Claudiorum egregia merita, multa etiã secus admissa in remp. extant, Appius Cæcus societatem cum rege Pyrrho vt parum salubrem, initi dissuasit. Claud. Caudex primus freto classe transiecto Pœnos Sicilia expulit. Tyberius Nero aduenientem ex Hispania cum ingentibus copijs Hasdrubalem prius quàm Annibali fratri coniungeretur oppressit. Ex hac stirpe Tyberius Cæsar genus traxit & quidem vtrunq; paternum à Tyberio Nerone, maternum ab Appio Pulchro, qui ambo Ap-
pij Cæci filij fuerant. Hæc ex Suet. [Metaurum flumen) Me- *Metaurus*
taurus fluuius est inter Phanum Fortune, & Senogalliam, proprius tamen Phano ad duo milia passuum, longe vero à Senogallia xiij. millibus pass. Est autem in Vmbria vt scribit. Plini. lib. 3. ingrediturque mare Adriaticum. Apud Metaurum denique M. Liu. & Claud. Nero consules Asdrubalem Annibalis fratrem, vt illi se coniungeret, ex Hispania venientem, occiderunt, cæsis etiã lvj. millibus hostium, captis v. millibus, & quadrigentis cum magna præda, tum omnis generis, tum auri argentique Ciuium et Romanorum, qui capti apud hostes erant supra quatuor millia capitum recepta. Sed octo fermè millia Romanorum sociorumque occisa. Plura etiam Liu. lib. 7. de bel. Pun. 2. [Tenebris) i. hostibus, qui hominum animis tenebras ob terrorem in-
cutiebant. [Alma adorea) i. laude & gloria. Nam adoream lau *Adorea.*
dem, siue gloriam dicebant, quia gloriosum eum putabant esse, qui farris copia abundanter, vt Festus inquit. Et Apul. lib. 3. ait. Ego igitur iam & ipse possum inquam mihi primam istam virtutis adoream ad exemplum duodeni laboris Herculis numerare. Item lib. 7. sic. Domi, forisque fortibus factis adoriæ plenæ gloriarer equis armentis. Dicitur autem adorea & adoria licet ab adoreo dicatur. Adoreum olim far vocabatur. [Dirus per vrbeis Afer) Sensus est, quod Annibal victo Asdrubale per Italas vrbes fugit, vt flamma per tædas, & eurus per mare Siculum. Liuius autem scribit lib. vij. de bello Punico secundo, quod occiso Asdrubale, Annibal tanto simul publico, familiarique ictus luctu agnoscere se fortunam Carthaginis fertur dixisse. Castris inde motis, omnia auxilia quæ diffusa latius tueri non poterat, in extremum Italiæ angulum Bruttos contraxit, & Metapontinos ciuitatem vniuersam excitos sedibus suis & Lucanos, qui suæ ditionis erant, in Brutium agrum traduxit, vtque idem Liuius lib. ix. scribit, cum postea Locros Scipio recipere vellet inde nocte motis castris abijt Annibal idem postea à Sempronio consule in Agro Crotoniensi fusus, ac fugatus est, vbi cæsa supra quattuor millia armatorum, paulò minus trecenti capti viui, & equi quadraginta, & vndecim militaria signa, itaque perculsus aduerso prœlio Annibal Crotonem exercitum reduxit. Atque (vt Liuius idem lib. x. scribit,) nihil post hæc ab Annibale in Italia gestum est, nam cum Carthaginienses reuocare ab ipsa Italia. [Vt Italas) Vt, id est quemadmodum legitur autem cum quadam admiratione. [Rectos) Æquos & benignos, non auersos vt olim. [Fallere, & effugere) Sensus est, quod fallere Roma, & effugere illos erat Afris summe triumphus.

[Gens

[Gens quæ) Ordo est. Gens quæ fortis ab Ilio cremato iactata Tuscis æquoribus pertulit Ausonias ad vrbes sacra natos & maturos patres per damna, per cædes ab ipso ferro ducit opes animumq. vt ilex tonsa duris bipennibus in Algido feraci nigræ frondis. [Nigræ frondis) propter vmbram id ait, quæ ex frondium densitate fit, vel quia ibi ilices affluunt, quæ nigræ sunt frondis. [Natos) Aeneam & Ascaniū. [Patres) Anchisen & Aeneam. [Hydra) Et Hydre Lernee corpore centum prodibant serpentum cū capite ceruices quarum singulis cæsis duæ renascebantur, ob eamq. rem minime vinci posse videbatur, cum pars amputata validior redderetur, hanc difficultatem arte superans Hercules Iolaum monuit, vt è vestigio incisam ceruicē face lignea, ne effluceret sanguis, inureret, hoc pacto superata bellua, sagittas eius sanguine vnxit quo illarum vulnus morti ferrum redderetur, hæc omnia ex lib. v. Diod. Eusebius vero vbi de Hercule meminit, ita ait Hydram autem calidissimum fuisse sophistam asserit Plato. De Hydra Ouid. etiam scribit in principio libri noni, illud ferè quod Diodorus de numero capitum & cæsorum argumento. [Monstrum ue submisere Colchi) auream pellem arietis in templo Martis Oeta rex suspenderat, quod longe erat ab vrbe Cybari Colchorum regia, stadijs septuaginta, id autem muro circūdederat, custodesq. plures apposuerat & draconem, sed reuera templi custos Draco dictus est, hæc & plura Diod. lib. v. Ouid. vero lib. 7. Met. scribit. Hunc Draconem auxilio Medeæ ab Iasone occisum esse, Ait autem. Peruigilem super est herbis sopire draconem. Qui crista, linguisq. tribus præsignis, & vncis Dentibus horrendus custos erat arboris aureæ [Echioniæ ue Thebæ) Fuit Echion vnus e quinque, qui Cadmo Thebas condere auxiliatus est, occiderat autem Cadmus serpentem maximum deinde responso ab aëre dato illius dentes seuit è quibus nati sunt armati homines, qui seipsos occiderunt ilico superstitibus quinque tantum quorum vnus Echion. De hac re latius lib. 3. Met. Ouid. [Merses) Romanorum sup. est autem à merso mersas [Luctere) Nullo modo si intelligas, nam per se plenus est sermo. est enim sicut merses secunda vox præsentis subiunctiui quo pro imperatiuo interdum vtimur. [Luctere) .i. luctam in eas cum Romano. Est autem eiusdem formæ lucter lucteris, vel luctere. [Integrum victorem) .i. antea inuictum. [Coniugibus loquenda) Hinc ait Vlyssi Penelope. Grata ferunt nymphæ pro saluis dona maritis. Illi victa suis Troica facta canunt. Postea, Narrantis coniux pendet ab ore viri. Superbos hilares & nobiles ob victoriam aliquā. Non enim amplius victor esse possum. [Spes omnis) Erat enim Hasdrubal patre eodem Amilcare genitus, equæ dux impiger, pro tot in Hispania annos bello Romano exercitatus, gemina victoria insignis duobus ducibus cum exercitibus deletis, vt Liu. scr. lib. 7. de bel. Pun. 2. [Et fortuna) Vt ex Liuio diximus, occiso Hasdrubale, Annibal se agnoscere fortunam Carthaginis fertur dixisse. [Nil Claudiæ) Poetæ verba sunt in laudem Drusi domus Claudiæ. Iupiter Augustum intelligit. [Curæ sagaces) Ipsius Augusti consilia. [Expediunt) Explicant, liberant. [Acuta bella) Periculosissima, alludit autem ad telorum acumen.

ACR. QVALEM ministrū) Hæc ode scripta est pp quam & quartum librum contra dispositionem fecit, in laudem Drusi Neronis priuigni Augusti Cæs. filij Neronis, quem ob insigne virtutis aquilæ comparauit. [Alitem aquil.) Quam & reginam auium volunt, vt, Sublimem pedibus rapuit Iouis armiger vncis. Ideo tutelæ Iouis dicitur deputata, quia prosperum auspicium eius aduersum Titanas pugnaturus accepit. [In Ganymede flauo) Rubeo. [Nido laborum) In metaphora aquilæ perdurauit, dicendo nidum laborum, pro familia nobilium, & virtutum domo. [Vernią.) Vt, Ruit imbriferum ver. [Insolitos nocuere nisus) Inconsuetum nisum ad primos volatus aquilæ adhuc aërem, & ventos timentis. [Venti pauentem) Solitam viribus, & volatu continuo ad pdam prodire, vt, Fulua draconem Fert auis. [Egit amor dapis, atque pugnæ) In agno imbelli dapis, in dracone pugnæ. [Qualem ue lætis caprea pascuis) Qualem, inqt, Leonem primæ iuuentæ caprea timens, talē Drusum hostes vidère. [Dente nouo) Adhuc insuecto ad pdam. [Videre Rhæti bella sub Alpibus) Hyperbaton longum, superiori sensui rndet, qualem aquilam vel leonem imbellis præda, talem Drusum videre Rhæti Vindelici barbarorum gentes. [Nec scire fas est omnia) .i. licet aliqua ignorare. [Sed diu, lateq.) Hoc solum, inquit, mihi dicere satis est qr Rhæti diu potentes & victores à Druso adhuc puero superati sunt. [Sensere) Probauere virtutem & institutionem Romanam. [Indoles) ætas, indiciū futuræ probitatis. [Faustis) Felicibus custodia virtutum. [Paternus) Vt pr̄ Æneas. [In pueros animus) Duo fuerunt Nerones priuigni Augusti, quorum vnum in domo Tiberij Claudij Neronis mariti Liuia peperit, alterum in vtero ad Augustum attulit. Horum altero in Germania morbo absumpto, alter adoptatus ab Augusto successor principatus eius fuit, & vocatus est Tiberius Cæsar. [Fortes creantur fortibus) Filios à parētum nomine degenerare virtute. [Est in iuuencis, est in eqs patrum Virtus) Vt cōtinuo pecoris generosi pullus in aruis altius ingredit. [Promouet) In melius auget. [Insitam) Naturalem. [Rectią. cultus) Bona institutione reddi bonum naturale perfectum, quæ si desit. bene nata deprauari pectora. In laudem Augusti dictum in cuius domo Nerones educati disciplinam accepere virtutum. [Roborant) Confirmant. [Indecorat) Indecora faciunt. [Vtcunque) Vbicunque. [Testis Metaurum flumen) Metaurus fluuius est de Piceni prouincia oriens in Flaminiā decurrens, quæ regio Gallia dicebatur. Iuxta hunc fluuium Claudius Nero consul cum Salinatore collega suo ita Hasdrubalem Annibalis fratrem in Italiam auxilio fratri magnum exercitum deducentem deuicit & interfecit, vt nec profectum ex castris consulem Annibal, dum castra munisset, nec reuersum ante recognosceret, quā fratris caput in castra profectum, & de exercitu eius Penos captiuos vidisset, quo bello supra xlv. millia Hasdrubalis exercitus cæsa feruntur. [Tenebris) Tenebras pro Afrorum terrore dixit. [Qui primus alma risit adorea) adorea laus publica dicebatur, eo quod victores à victis adorarentur. [Ceu flamma per tædas) post laudem fratris fugam describit Annibalis. [Secundis vsque laboribus) In laudem Drusi, qui de Neronis genere descendit, cōmemorat, ex quo Hasdrubal occisus est à Nerone, & Annibalem iam mortuum fuisse, & creuisse Romanos. [Tumultu) Clamore bellico, vt ille etiam cæcos instare tumultus sæpe monet. [Deos habuere rectos) ita dij propitij recti, vt auersi irati dicebātur. vt Diua solo fixos oculos euersa tenebat. [Perfidus) Quia ipsius instinctu post primum bellum fractis pacis conditionibus in bellum reditum est. [Cerui luporum) Quasi fugientis Annibalis orationem fingit ad milites suos, qui dicat, Pugnamus contra eos, quos si euaserimus, pro triumpho habendum. ideo aūt lupis comparauit Romanos, quia auctor nominis eorum à lupa nutritus est. [Gens quæ cremato fortis ab Ilio) Tanquam Romana gens per damna & cædes creuerit. ideo exemplum Troiæ ponit, a qua oriundus est. vt, Quos nulla fatigant prœlia, nec victi pñt, absistere bello. [Sacra) Deos penates. de quibus Virg. Sacra suosq. tibi commendat Troia Penates. Hos cape Fatorum comites. [Natosq. maturosq. patres) Vt Ascanium Anch semq. patrem, Teucrosq. penates Commendo socijs, & curua valle recondo. quibus liberatis Æneas ad Italiam venit. [Tonsa) Cæsa. In Algido feraci fertili. [Per damna, per cædeis) Ilex enim cæsa ferro melius pullulat. [Non Hydra secto) Exemplo Ilicis ramorum damno melioris, Hydræ etiam quæ excisis sub Hercule serpentum capitibus numerosior excrescebat laudat Romanos bellorum damno meliores semper effectos. Colchorum quoque eos monstro comparat vbi satis draconis dentibus armatis de terræ sulcis egressi sunt. Quod Iason Medeæ arte superauit. Simile & aliud exemplum draconis Thebani, quem Cadmus occidit, cuius satis dentibus armati prodierunt ex quibus aliquos in societatem condendæ vrbis Cadmus dicitur asciuisse. [Echioniæ ue Thebæ) ab Echione conditæ, qui fuit pater Penthei, gener Cadmi. [Merces profundo) Si mersaueris Romanum, fortior fit. ita autem hoc verbum declinatur, Merso mersas, vt Fluuio mersare salubri. [Proruet) Euertet, euincet vt proruet insano contorquēs vertices siluas Fluuiorum rex Eridanus, integrum) ante non victum. [Coniugibus loq.) aut pro laude victoriæ referenda coniugibus, aut pro maritorum virtute coniugibus, narranda. [Multa) Pro multum. [Proruet) .i. si Romanum prouocaueris ad contentiones. quamuis multorum victor eris, facile ab illo superaberis. [Carthagini iam non ego nuncios mittam sup.) adhuc velut quasi Annibalis verba sunt tamen iuxta historiæ fidem iuxta Hasdrubalis capite, in hec dicta Annibal dolore dicitur erupisse, Agnosco rem fortuna Carthaginis. [Nil Claudiæ non p manus) Iam hic poëtæ loquitur Drusum Neronem significans, & vires, & optima Augusti ɔsilia. [Expediunt) Dum bella finiunt.

QVALEM ministrum fulminis alitem) Hæc est ode, propter quam (vt supra ostendimus) totus hic liber compositus est. POR.
Scripta est ergo in Neronem Drusum priuignum, & successorē Augusti, qui Rhætos Vindelicos bello vicit. De imperio autem principis huius duplicē facit cōparationem, nam Drusum ait tāto vigore, atque impetu hostes Vindelicos inuasisse, quanta vi solet aquila, in rapinam irruere primum auium, mox corroborato vigore etiam draconum. Ipsos autem hostes ita conterritos esse belligerantis Drusi virtute, vt caprea visu leonis in se irruentis.

[Quibus mos vnde deductus per omne Tempus Amazonia securi Dextras obarmet, quærere distuli) Hi vindelici ab Amazonibus eiecti è suis sedibus, & ex Thracia in exilium se contulisse alto, inq. iugis insedisse dñr, & quod potissimum in se tela, securesq. Amazonum experti fuissent. ipsos vsum earum in bello accepisse. [Nec scire fas est) Sensus est. Fas est non omnia scire. i. licet aliquid ignorare. [Consilijs iuuenis reuictæ) Eo pertinet quod victrices late dixerat. [Quid indoles Nutrita faustis sub penetralibus) Quia non potest Drusum laudare nunc vt filium Augusti ab eo, educatū, institutumq. dicit. [Quid Augusti paternos In pueros animus Nerones) Duo fuerant Nerones priuigni Augusti. Quorum alterum in domo Tiberij Claudij mariti prioris Liuia peperit, alterum vero ad Augustum attulit, hoꝝ alter in Germania morbo extinctus, alter adoptatus ab Augusto, successor principatus eius fuit, vocatusq. est Tiberius Cæsar. [Nec imbellem feroces Progenerant aquilæ columbam) Prouerbialis sententia. [Doctrina sed vim promouet insitam) Insitam innatā, atque ingeneratam, significat ergo virtutem apparentibus ingenerari, instrui vero doctrinæ disciplina. [Rectiq. cultus pectora roborant) Recti genitiui casus, numeri singularis, huius recti, cultus numeri pluralis casus nominatiui, hi cultus. Sensus est autem, Colendo in rectum pectora corroborantur, & rectum absolute accipe pro æquo ac iusto. Vtcunque defecere mores. [Dedecorant bene nata culpæ) Vtcunque quandocunque, sicut apud hunc poëtam sæpe diximus. Indecorant autem indecora faciūt, at per hoc dedecorant signat. [Bene nata culpæ) Absolute dicitur. Sensus ergo est. Honesta natalium generositas culpa dedecoratur, nisi digna hæc disciplina prosequatur, totum autem propter Augustum dicitur, in cuius domo Nerones videntur disciplinam virtutis accepisse. [Quid debeas ò Roma Neronibus Testis Metaurum flumen, & Asdrubal) Metaurus amnis Galliæ est, iuxta quem Nero consul cum Salinatore, collega suo Asdrubalem Annibalis fratri suo magnum exercitum adducentem deuicit, cæsis supra quinque & quadraginta millibus [Testis Metaurum flumen) Metaurus dicitur, nō Metaurum, sed flumen nomine hoc figurauit, vt alibi, Aut flumen Rhenum, aut pluuius describitur arcus, & Sal Nomenq. Danubium habet, vt ad Germanorum terras astringit. [Qui primus alma risit adorea) adorea laus, bellica dicitur, fortassis, q̄ adorandi sunt qui laudem ex bello reportant. Risit ergo Romanis accipiendum. [Et impio Vastata Pœnorum tumultu Fana deos habuere rectos) Et hi, inquit, quorum templa in Italia, à Pœnis violata sunt, inde recti esse cœperunt pro Romanis aduersus eos agentes. [Sectantur vltro, quos) Bello petimus Romanos quorum manus si effugerimus, gaudere debemus. similesq. in hoc sumus ceruis, quàm vltro lupos insectantur, quos alioquin fugere debeant. [Duris vt ilex tōsa bipennibus Nigræ feraci frondis in Algido) Ordo est vt ilex nigræ frondis in Algido feraci duris bipennibus tonsa. Sensus autem hic est. Vt ilex quanto magis securibus cæditur, tanto corroboratur magis, ac reuiuiscit, ita Romani per damna cædis suæ fortiores effecti sunt. [Nigræ frondis) .i. viridis vmbrosæ. [Non Hydra secto corpore firmior &c.) Opportuna comparatio, q̄a Romanos vult intelligi cæde sui potentiores fieri. [Monstrum ue summisere Colchi Maius, Echioniæ ue Thebæ) Vbi Armatorum seges exiliuit, Hoc autem intelligi vult mirabile esse non deesse Romanos tot bellorum cladibus acceptis. [Geretque Prœlia coniugibus loquenda) Virum quæ ipsi Romani milites apud coniuge suas ostentent aut quæ coniuges eorum de maritis suis prædicent. [Occidit, occidit Spes omnis, & fortuna nostri Nominis, Asdrubale interempto) Hæc reuera frequenter dixisse dicitur Annibalem, cum caput fratris sui Asdrubalis vidisset, quod Nero de industria allatum ex Gallia ante Castra eius nihil adhuc scientis de hac cæde, proijci iusserat. [Nil Claudiæ non efficient manus) Hæc iam poëtæ verba sunt non, adhuc Annibalis. [Et curę sagaces Expediunt per acuta bella) absolute dicuntur ea, quæ sunt in bello periculosissima.

A S C E N S I V S.

QVALEM) In Augusti laudem Drusum celebrat. Nam illius virtutem Augusti auspicijs, & maiorum præstantia acceptā fert, comparat autem eum Aquilæ, & Leoni iam primum prædam agentibus. Ordo autem potest incipi illic. Videre Rhœti sic Rhœti .s. populi in Alpibus, & Vindelici etiam in Alpibus olim populi, sed diuersi a Rhetis, quibus .s. Vindelicis, vnde mos deductus per omne tempus, obarmet. i. contra hostes, armet, dextras securi Amazonia .i. qualem Amazones solent ferre, ego distuli quærere. i. non dum inquisiui, nec fas est scire omnia, deinde ad principium reddendum est talem inquam videre Drusum qualem iuuentas. i. Dea Iuuentæ, hoc est ipsa iuuenilis ætas, & vigor patrius. i. à patre .s. aquila grandiore sumptus, propulit (aut protulit). i. porrò expulit olim nido, alitem .s. aquilam, ministrū fulminis .s. Ioui porrecti, cui. i. cuius progenitori. Iupiter rex deorum, expertus supple ipsum fidelem in Ganymede flauo .i. flauis capillis, dum .s. ipsum rapuit Ioui, permisit regnum .i. ipsum efficit regem, in aues vagas .i. sine via volantes, vnde aues quod sine via sunt, dictæ putantur, auius tamen, quod alienum à via primam producit, quæ in animalibus auis, apes, anas corripitur, propulit dicit inscium. i. inexpertum, laborum .s. volandi, & prædandi & venti verni .i. in vere, quando auium ferè educatio est, flantes, docuere ipsum pauentem .s. quia adhuc imperitum, nixus (aut nisus) .i. conatus volandi insolitos, non prius obitos, & hoc nimbos iam remotis .i. serenitate inducta, tunc enim ferè emittuntur aues, quæ sub pluuia continentur in nido, & impetus viuidus dimisit mox hostem .i prædatorem, in ouilia .i. caulas ouium, & amor dapis, atque pugnæ, quia interdum auida pugnæ aquila prædatur, & alijs auibus prædam relinquit, egit .i. impulit nunc. i. vbi iam facto periculo animosior factus est, in dracones reluctantes. Hunc ordinem qui & Bonfini placet, ab hinc xx. annos asserui, ve, pro vel, videre supp, talem qualem caprea. i. capra siluestris, intenta pascuis lætis. i. pinguibus, aut herbosis, videt, aut vidit, peritura dente nouo .i. quo nulla fera perierat, leonem .i. catulum leonis, depulsum iam ab vbere matris fuluæ .s. leæ, aut leænæ. Sed. i. licet, non omnia scio id tamen scio, quod cateruæ .s. Rhœtorum & Vindelicorum victrices diu & late, reuictæ consilijs iuuenis .s. Drusi, sensere. i. senserunt, quid mens & quid indoles. i. insolita, seu innata virtus, nutrita rite sub faustis .i. felicibus .s. Augusti penetralibus, posset, & quid animus Augusti paternus .i. talis ac si paternus esset, in. i. erga, pueros. i. liberos, Neronis .s. Claudij Sunt textus, qui habent Nerones. Nam fortes .s. liberi creantur .s. parentibus fortibus & bonis, vnde per contrarium dixit prius ab adulteris inualidos gigni. Virtus patrum progenitorum, est in iumentis, & in equis, nec aquilæ feroces progenerāt columbam imbellem. Sed doctrina .s. maiorum, promouet vim .i. virtutem, insitam. i. innatam, & recti. i. decentes cultus roborāt .i. firmant pectora. Et contra vtcunque. i. vbicunque vel quandocunque, mores .s boni defecere, culpæ .i. vitia prolis, dedecorant. i. dehonestant, bene nata. i, natalium claritudinem. Quid debeas, ex rebus gestis rem aperit, dicens. O Roma, flumen Metaurum, apud quem Claudius Nero cum M. Liuio Asdrubalem vicit, & Asdrubal deuictus, & ille dies pulcher fugatis tenebris .s. contumeliæ. Latio qui dies risit primus adorea. i. adorandorum consulum gloria, alma. i. altrice virtutis, vnde Naso. Laudataq. virtutis crescit, & immensum gloria calcar habet, est testis. i. testatur, quid debeas Neronibus. [Dirus) Vt victorem extollat, commemorat immanitatem victi & eius confessionem, dicens, vt .i. postquam, Afer. i Annibal, dirus .i. immanis & efferus, equitauit per vrbes, Italas. i. Italicas ceu. i. veluti flamma sup. fertur, per tædas. i. ligna resinosa, vel eurus .i. ventus ille, per vndas Siculas .i. maris Siculi, post hoc. i. post illius ferociam a Claudijs domitam pubes Roma creuit vsque. i. continue, laboribus secundis .i. prosperis, & Fana. i. templa vastata impio tumultu Pœnorum. i. Punicorum, habuere deos, rectos .i. iustos vltores. Et Annibal perfidus dixit tandem, quia quandiu potuit restitit, sed tandem animo quoque victus dixit suis. Nos cerui, id est tanquam cerui existentes præda luporum rapacium .s. Romanorum ab Romulo lupæ alumno originem trahentium sectamur vltro. i. prius quā lacessiti, cum fugere debeamus eos, quos fallere, & effugere (qa aperto Marte vincere non dabatur) est triumphus optimus .i. summus, qui nobis contingat sicut in quo optima Ioui feruntur spolia. Gens, scilicet Romana, quæ existens fortis, pertulit ab Ilio cremato ad vrbes Ausonias. i. Italicas sacra .i. sacrificia, & deos & natos, & patres maturos .s. bello & rebus gerendis, quod dicit. quia effœta senectus derelicta est in Sicilia vt argute docetur Æneid. v. vbi Anchises, inquit, Lectos iuuenes, fortissima corda Defer in Italiam. Vnde non intelliges de Anchise, nec de Ænea, quia Anchises non peruenit, & Æneas non dicetur perlatus, sed pertulisse reliquos, quæ pertulit inquam existens iactata æquoribus Tuscis, id est Tyrrhenis ducit opes, id est potentias & animum per damna, & per cedes ab ipso ferro, id est quanto plus cæditur, tanto animosior renascitur, vt ilex, id est arbor glandifera, tonsa duris bipennibus, in Algido monte non longe à Roma, feraci nigræ. i. densæ frondis, supp. repullulat, aut plures arbores producit. Hydra. i. serpens aquatilis non creuit firmior, corpore secto cum pro quolibet capite abscisso bina renascerentur, in Herculem dolentem vinci, quia vbique vi-

ctor

ctor fuerat,ve, pro vel Col. Si non submisere .i. clanculum immisere Iasoni,monstrum maius,quam hæc,qui tamē draconem, & tauros ignīuomos submiserunt. ve, pro vel, Thebæ Echioniæ .i. ab Echione vno ex dentibus draconis nato constructæ, quæ draconem, & ex illius dentibus armatos submiserant, non submisere maius monstrum, quia si merses,aut permissiue merses i.permitto vt frequenter mergas(Est enim merso frequentatiuum à mergo)profundo.s.mari gens sup. illa euenit.i.emergit pulchrior Luctere .i. si lucteris, aut permitto vt lucteris cum ea & in principio vincas. ipsa proruet.i.prosternet cum multa laude victoré integrum.i.non prius stratum,& geret prœlia loquēda.i. recitanda, coniugibus .s. cum iactantia. Ego non mittam iam.i.deinceps,nuncios superbos,quia victoriæ indices. Carthagini.i.ad Carthaginem,quia omnis spes & fortuna nostri nominis occidit,occidit.i.penitus extincta est:Asdrubale fratre interēpto.s.à Claudio Nerone. Nil Claudiæ,prosequitur laudes Claudiæ gentis Annibal,quæ eo plus ponderis habent,quod ab hoste dīr.Vnde Dido de Teucro,ipse hostis Teucros insigni laude ferebat.Ordo est.Manus.i.copiæ aut vires: Claudiæ .i. Claudiorū, nil non.i.omnia, quæ attentabunt,perficient aut (efficient) vtpote quas Iupiter.s.vt volunt,Augustus.sed melius simpliciter de Ioue intelligimus,qui auctor & pater Æneadum est,defendit numine.i.aspiratione,& fauore benigno, & quas curæ sagaces.i.prouidæ expediunt.i.liberant,per acuta .i. periculosissima bella.

MATTH. BONF.

VENTI pauentem) Exponunt aliqui venti pauentem .i. aēra & ventos timentem.Ego vero ita sentio,vt venti nominandi sit casus,& sit ordo,& sensus: Venti remotis nimbis.i.dulciori & quieti tempore, quale solet veris esse docuere insólitos nisus pauentem.i.adhuc timidam.s.Aquilam, quæ non est prius egressa nido,& assueta volatibus.[Bella sub Alpibus)Rhœtos,& Vindelicos diuersos esse non dubitabit, qui Suetonium in Tyberio legerit,vbi de bellis gestis in Alpibus facit mentionem,& hic repetendum est verbum videre hoc modo: Rhœti videre Drusum gerentem bella sub Alpibus,Vindelici (sup. iterum videre) quibus mos vnde deductus ab at.dex.per. om. ten. Am. secuta dist. quærere.

GLAREANVS.

IN Ganymede flauo. Acron exponit rubeo, quam vocem nescio an vspiam legerim apud auctores Latinos. [Drusum gerentem Vindelici) Acron & Porphyrion absque dubio Rhœtos ac Vindelicos vnam crediderunt gentem, vt sunt Volcæ Tectosages,& Aulerci Cenomani apud Cæs. Quod si post gentem nō legatur,& Vindelici videre potest. & Horat.in ea fuisse opinione,quod mihi non fit verisimile, quare eam cōiunctionem haud quanquam omittendam censeo, quàm Mancinellus supple dam putauit,alij verbum videre repetendum autumant,quòd non est opus,si & legatur in contextu,& carmen, & sensus quoque melius constabunt. Ceterum Mancinellus incitandis auctoribus sæpe libentius paraphrastæ fungitur officio, quàm auctorum solida ponat verba,ideoq. hoc in loco de Rhœtis posuit verbum,domuit quod apud Suet.est coërcuit,parum memor illius Lucani. Indomitumq. caput Rheni. [Fortes creantur fortibus)Acron exponit filios à parentum nomine degenerare virtute, quæ verba ego non intelligo puto autem corrupta. [Rectiq. cultus pectus roborant)Quæ hoc loco argutia est in Porph. commentario vix credo eius esse,sed vel Acron. vel alicuius alterius racematoris. Sunt.n.multis. in locis horum auctorum commixta verba,librariorum inscitia vt opinor,qui ea sperare debuerant. Simplicius erat meo quidem iudicio.Recti cultus vt adiectiuum,ac substantiuum accipere,nam de educatione loquitur,quanquam cum nemine ea de repugnauero.Et illud vtcunque. Acron pro,vbicunq; exponit.Porphyrion pro quandocunque vt etiam Ode 4. lib.3. Horat.accepisse videtur.Vtcunque mecum vos eritis. At ego malim proprie id exponere pro quantumcunque, vt sit querela in mores suorum temporum Vtcunque defecerint mores, & mali sint homines, tamen male ficta indecora videri honeste natis. [Dirus per vrbeis Afer vt Italas) Quidam vt legunt pro it,repetētes verbum fertur aut quid simile, pro equitauit, Acron aūt ait, hic Annibalis fugam descripsit,cum potius eius sæuitia ante occisum Asdrubalem narretur non fuga, quippe qui post occisum fratrem longe mitior factus est,quod & Liu.fatetur. Paulò post idem Acron,tumultu,exponit, clamore bellico, importune hoc loco,vt puto, Clamore enim fana vastari non poterant, sed manu. [Multa proruet integrum) Multa pro multum legitur in Acronis commentario,sed ab aliquo temere adiectum opinor, nam verbum proruet ante exposuerat, & alia quædam sequentia poëtæ verba ante hæc ipsius verba vt facile lector videre poterit.

AD AVGVSTVM.

Scribit ad Augustum, qui à Senatu in hoc missis legatis, pollicitur se breui reditum diutius opinione morabatur, reuocat igitur eum miro consilio simulq; laudibus vehit. nam ait P. R. non secus eius absentia,affici, at mater carissimi filij absentis desiderio tenetur, eiusq; præsentia, vt discussa hyeme, veris amœnitate animos, omnium exhilarari ait eius opera pacem vbique restitutam, vt, ne metus quidem vllus supersit, quod leges integerrime administrantur, proinde non esse quod diutius differat reditum ad suos.

Ode V. Dicolos, Distrophos i. Vt,

Scriberis Vario fortis, & hostium.

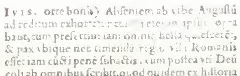
---u--uu-u-
---uu--uu-u-
---uu--u-uu
---uu-u-

IVIS orte bonis,optime Romulæ* — *★Augusto honeres.*
Custos gentis,abes iam nimium diu:
Maturum reditum pollicitus patrū — *Prouerbiis respiciunt in genere omnia illa: srats dijs propitijs, dijs bonis, &c.*
Sancto concilio, redi.
Lucem redde tuæ dux bone patriæ.
Instar veris enim vultus vbi tuus
Affulsit: populo gratior it dies:
Et soles melius nitent.
Vt mater iuuenem, quem notus inuido
Flatu Carpathij trans maris æquora
Cunctantem spacio longius annuo
Dulci detinet à domo:
Votis ominibusque, & precibus vocat:
Curuo nec faciem littore dimouet:
Sic desiderijs icta fidelibus
Quærit patria Cæsarem:
Tutus bos etenim rura præambulat:
Nutrit rura Ceres, almaque faustitas:
Pacatum volitant per mare nauitæ:
Culpari metuit fides:
Nullis polluitur casta domus stupris:
Mos, & lex maculosum edomuit nefas,
Laudantur simili prole puerperæ:
Culpam pœna præmit comes.
Quis Partum paueat? quis gelidum Scythen?
Quis, Germania quos horrida parturit,
Fœtus incolumi Cæsare? quis feræ
Bellum curet Iberiæ?
Condit quisque diem collibus in suis:
Et vitem viduas ducit ad arbores:
Hinc ad vina redit lætus: & alteris
Te mensis adhibet deum.
Te multa prece, te prosequitur mero
Diffuso pateris: & laribus tuum
Miscet numen, vt Græcia Castoris,
Et magni memor Herculis.
Longas, ò vtinam dux bone ferias
Præstes Hesperiæ, dicimus integro
Sicci mane die dicimus vuidi,
Cum sol Oceano subest.

 Diuis,

ANTONIVS.

DIVIS, orte bonis) Absentem ab vrbe Augustũ ad reditum exhortatur, cum rete... ipsi ... optabant, cum presertim iam omnia bella ... & pax vbique nec timenda reg... Romanis esset iam cũcti penè subactis. cum postea vti Deũ coli ab omnibus scribit. quod quidem ex historia sumpsit. Nam Suet. ait, Prouinciarum pleraſque ſuper templa, & aras ludo quoque quinquennales penè oppidatim Auguſto conſtituiſſe. [Diuis, orte bonis) Ode eſt, ſimilis ſextæ. Eſt autem ordo O optime Romulæ orte bonis &c. Eſt .n. Auguſtus ortus ab Aenea, Romulo, & Iulio Cæſ. per adoptionem, nam reuera filius fuit Acciæ filiæ Iuliæ ſororis Cæſ. [Optime R.) .i. Auguſte, Quidam .n. cenſuerunt Auguſtum Romulum appellari oportere, quaſi & ipſum conditorem vrbis. legito Tranquillum latius. & Luc. Florum in fine. [Gentis) Totius .ſ. [Pollicitus) Id per literas actum eſſe intelligamus aut per oratores. [Vt mater iuuenem) Ordo eſt, Vt mater & votis omnibus, & precibus vocat iuuenem cunctantem longius anno ſpatio, quem notus inuido .i. odioſo flatu trans æquora Carpatij maris detinet, vel deſtinet .i. diuidit à dulci domo. [Carpathij maris) Id mare tendit vſque ad Rhodũ, Cretamque, ac Cyprum, vt Str. docet lib. 3. [Tutus bos) oſtendit per Cæſ. Auguſtum omnia tuta eſſe, & crimina cuncta fugata. Florus .n. ſcribit, quod Auguſtus clauſo Iani templo conuerſus ad pacem primum in omnia mala & in luxuriam fluens ſeculum grauibus, ſeuerisq. legibus coërcuit. [Fauſtitas) Felicitas vel iucunditas. [Culpari metuit fides) omnes iam fidi ſunt. [Mos & lex) Mos eſt inſtitutum patrum pertinens maxime ad religionem, cerimonias Deorum antiquorum, vt Feſtus ait, quod idem Macr. lib. 3. docet. Lex eſt recta ratio in iubendo, & vetando, vt ſcribit Tull. lib. j. de Leg. [Maculoſum nefas) .i. ſtupra & adulteria. nam eſſe legem tangit, quam de adulterijs coërcendis ſanxit, ea erat lex Iulia. Vnde Tranq. de Auguſto ita ſcr. Leges retractauit, & quaſdã ex integro ſanxit, & ſumptuariam, & de adulterijs, & de pudicitia, de ambitu, & de maritandis ordinibus. De lege aũt Iulia latius legito in Iuuen. Sat. 2. ibi. ſ. Vbi nunc lex Iulia dormis. [Simili prole) Non .n. nothi, non ſpurij generantur, verum legitimi & genitoribus ſimiles. [Quis Parthum) per Auguſtum deuictas prouincias enumerat. [Condit diem) abſcondit Solem. & finit diem colendo agros, id autem pacem vbique eſſe indicat. [Alteris mẽſis) .i. ſecundis quę in deorum honorem exhibebantur. Vnde poëta l. b. j Æn. ait de Didone, poſtquam prima quies epulis, menſæq. remotæ, Crateras magnos ſtatuunt, & vina coronant. Hic regina grauem gemmis, auroq. popoſcit Impleuit mero pateram & poſtea, Iuppiter hoſpitibus nam te dare iura loquuntur. Hunclætumq. Tyrijsq. diem, &c. Valer. autem lib. 2. ſcr. Primos Ionas .i. menſæ ponendæ conſuetudinem reperiſſe. At Mac. lib. 2. Sat. docet, Bellaria ſignificare omne ſecundæ menſæ genus. Nam quæ Græci, vel τραγήματα dixerunt, ea veteres noſtri appellauere Bellaria. vina quoque dulciora eſt inuenire in Comœdijs antiquioribus hoc vocabulo, dictaq. ea Liberi Bellaria. [Laribus) .i. penatibus. colebantur .n. in domo Lares hinc Naſo lib. j. Triſt. de vxore inquit: Illa ſed ante Lares ſparſis proſtrata capillis Contigit extinctos ore tremente focos. Sunt etiam Lares vrbium cuſtodes de quibus idem lib. v. Faſt. ait: Stant quoque pro nobis, & præſunt mœnibus vrbis. Et ſunt præſentes, auxiliumq. ferunt. De laribus tamen latius Epodo ſecunda videto. [Caſtoris) Ode iij. & xij. lib. j. de Caſtore, & Polluce dictum eſt. [Herculis) Athenienſes Græcorum primi vt Deum ſacrificijs Herculem coluerunt, ſueq. pietatis erga illum Deum, exemplum reliquis præbentes, vniuerſam primum Græciam, deinde ceteras omnes gentes ad eius cultum conuertere. ſcribit ea Diod. lib. v. [Longas ò vtinam) Ordo eſt: Sicci mane integro die dicimus. [O vtinam bone dux) O bone dux vtinam præſtes Heſperiæ longas ferias vuidi, cum Sol Oceano ſubeſt dicimus: O bone dux vtinam, &c. [Ferias) Solebant in diei feriæ ab Imperatoribus propter victoriam, poëta igitur illas fore longas exoptat. [Ferias) Vt ſcribit Pomp. antiqui feſta vocabant, & aliæ erant ſine die feſto, vt Saturnalia. De ferijs autem plurima legito in Macrob. de varietate dierum lib. j. Sat. Sicci ieiuni, ſobrij. [Vuidi) Vinoſi.

ACRON.

DIVIS, orte) De Auguſto ſcribitur, qui in tranſmarinis partibus diu reſidens ſenatus, ac populi precibus legatione miſſa reditum ſuum promittens immorabatur. [Romulæ) pro Romuleæ. [Diuis, orte) vt Dijs genite, & geniture deos. [Cuſtos gentis) .ſ. Romanæ. [Lucem redde) Plus dixit quam ſalutem. Si quidem lux pro ... ete poni conſueuit ..., O lux Dardanidæ ſpes ò fidiſſima Teucrum [Inſtar Veris) ... Veris, quia ex dixerat ſuperius, inde comparationem verni temporis poſuit. [Vt mater iuuenem) La... Augusti deſiderare præſentiam, ſicut à matre reditus abſentis filij conſueuit. Ordo eſt: Vt mater vocet omnibus, votis, & precibus iuuenem cunctantem trans æquora Carpathii maris, quem Notus inuido flatu diſtinet a dulci domo longius anni ſpatio. [Votis, omnibus) Tanquam vota pro reditu faceret. & omnia aduerſa timeret. [Curuo nec faciem) Vt affectum deſiderantis. Oſtenderet eas partes ſolliciti dixit attendi, à quibus ſperat reuerti. [Sic deſiderijs) Tanquam patria deſiderio Auguſti percuteretur, dum pro eius ſalute eſſet ſollicita. [Tutus bos etenim) Virtute dicit & diſpoſitione Cæſaris præſtitam agris quietem vt ille meas errare boues vt cernis, & ipſum Ludere quæ vellem calamo permiſit agreſti. Almaq. Fau. noue vt felicitas dictum. [Pacatum volitat per mare nauitæ) Compreſſi enim ab eo fuerant piratæ. Culpari metuit fides tanquam cuius tempore nec creditum, nec depoſitum negaretur. [Caſta) pudica, vt, Caſta pudicitiam ſeruet domus. [Mos & lex maculoſum edomuit nefas) Legem ſignificat, quam de coërcendis adulterijs ſanxit. [Laudantur ſimili prolæ puerperæ) Tanquam abeſſe matrimonio culpam prolis, & parentum ſimilitudine demonſtraret. vt, Si quis mihi paruulus aula Luderet Æneas, qui te tantum ore referret. [Culpam pœna premit comes) Comes, inquit, culpæ pena eſt, nec differendo vindictam præſtet peccandi licentiam. Quis Parthum paueat? nullas gentes dicit incolumi Cæſare formidare. [Feræ) Indomitæ, & bellicoſæ Hiſpaniarum gentes. [Condit quiſque diem collibus) Finit, explet. Virg. Cantando longos memini me condere Soles. [Et vitem viduas ducit ad arbores) Beneficio Auguſti per noſtrum præſtitam vtilitatem agrorum cultum creſcere viduas vero arbores ſine vitibus dixit. Vt, Stratus humi palmes viduas deſiderat vlmos. [Hinc ad vina redit) à labore ad conuiuia. [Et alteris Te menſis adhibet Deum) ſecundæ menſæ dicebantur quæ in honorem deorum exhiberi conſueuerant. Vt non ego te dijs, & menſis accepta ſecundis Tranſierim Rhodia, exhiberi ergo & Auguſto ſignificat honorem Deorum per eaſdem celebritate. [Vt Græcia) Sic a Romanis promittit Auguſtum dijs penatibus ſociandum, ſicut à Græcis Hercules, Caſtor, & Pollux, quos & ciuica animi familiaritas commendauit, aut quos labor diligi fecit & virtus. [Et magni memor Herculis) Beneficiorum. [Dux bone ferias) aut propter continuationem victoriarum longas optauit ferias aut abominando bella vitam prolixam. [Integro) Toto die. [Sicci) ieiuni. [Vuidi) Pleni. vt vuidus hyberna venit de glande Menalcas. [Subeſt) Subter, eſt .i. in occaſum conditus eſt.

POR. DIVIS orte bonis) Hæc Ode ad Auguſtum ſcripta eſt, diutius in tranſmarinis prouincijs morãtem populi, ac ſenatus legationibus miſſis reditum eius precantis. [Inſtar Veris enim vultus vbi tuus affulſit) Hoc eſt præſentia tua ad inſtar vernæ Gratiæ exhilarantur omnia. Vt mater iuuenem, quem Notus inuidus Flatu Carpathij trans maris æquora Cunctantem ſpatio longius annuo dulci diſtinet a domo [Votis, omnibuſque, & preci. vocat) Ordo eſt, Vt mater vocat iuuenem cunctantẽ ſpatio longius annuo, votis, omnibuſque, & precibus, Cunctantem autem demorantem ſignificat vt eſt apud Virg. Reginam thalamo cunctantẽ ad limina primi Pœnorum expectant. [Sic deſiderijs icta fidelibus Quærit patria Cæſ.) Icta participialiter dicitur, & ſignificat percuſſa. [Nutrit rura Ceres, almaq. Fauſtitas) adnotandum nomen Fauſtitas ſic dictum, quaſi felicitas, aut iucunditas. [Mos & lex maculoſum edomuit nefas) Eleganter videtur eam legem ſignare, quam de adulterijs coercendis ſanxit. [Culpam Pœna premit comes) Pœna it comes, inquit, culpæ ſuæ .i. non differt pœnam ſuam delinquẽtibus, per hoc ſignificat ingeneroſe nihil aut negligenter fieri. [Et vitem viduas ducit ad arbores) Suauiter & viduas arbores dixit prius, quam vites adiunctas habeant, quas cum habent, mariti dicuntur ruſticis. [Et alteris Te menſis adhibet Deum) .i. ſecundis. [Et magni memor Herculis) Memor beneficiorum eius dicimus. [Vuidi) .i. poti ac madidi.

ASC. DIVIS) Auguſtum celebrando, inuitat eum ad reditum dicens, O Romulæ .i. Auguſte, qui es alter Romulus, pater patriæ, & Quirinus dictus (ſunt qui legant Romulæ pro Romuleæ) vt intelligatur ſic. [Cuſtos Romulæ gentis) Orte bonis diuis .ſ. Ænea, Aſcanio, Romulo, & Iulio, & etiam Dijs Ioue, Venere, & Marte optime cuſtos gentis .ſ. Romanæ tu habes iam nimium diu pollicitus .i. qui eras, pollicitus ſancto concilio patrum .ſ. conſcriptorum reditum, maturum .i. opportune feſtinum redi ò bone dux, & redde tuæ patriæ lucem .i. hilaritatem. Enim pro quia, vbi

vbi tuus vultus instar.i.qui habet statum & formam,Veris.i.temporis verni affulsit.i.fulgendo aspirauit populo dies it.i.procedit gratior,& Soles nitent melius,quia sine luctu. Nam vt mater vocat omnibus,votis & precibus,iuuenem .s. filium, quē notus .i.ventus ille humidus,detinet inuido flatu,quia semper contrario,& ira matris gaudijs inuidentis,trans æquora maris Carpathij detinet inquam cunctantem .i. immorantem lōgius à domo dulci spatio anno .i. per spatium vnius anni nec ipsa dimouet faciem,sup.à littore.s.maris curuo,quod omni littori cōmune est, sic patria.s.Roma,icta.i.percussa,fidelibus,desiderijs, quia ob merita desiderati,quærit Cæs.s.te. Etenim bos perambulat nunc tutus ab hostibus,& prædonibus, rura Ceres, dea frugum, & alma Faustitas.i.felicitas producendi,nutrit rura,& nauitæ.i.nautæ volitant.i.celeriter,& missibus nauigijs percurrunt, mare pacatum .s.piratis. Fides metuit culpari.i.nemo est infidelis,domus casta .i.quia nunc casta est,nulli stupris polluitur,Mos.i.honestū institutum diu obseruatum,& lex edomuit nefas maculosum.i.turpe adulterium.Puerperæ.i.pueros parientes laudantur,prole simili .i.propter prolem similem marito . nam pœna ab Augusto indicta comes.i.comitans,præmit.i.supprimit,culpam.i.peccata. Deinde prosequitur victorias Augusti,& pacem, atque beatam vitā illas subsecutam,dicens, Quis paueat Cæs. incolum .i. tantisper dum Augustus Cæsar sit incolumis,Pardum.s.ferocissimum hostem R. Imperio ? q.d. merito nullus, quia Cæsar coēgerat Parthos reddere signa Romano · Quis paueat Scythen ? seu Scythā. (Nam masculina apud nos in a , si etiam græca sunt exeunt ferè apud græcos in ης, hoc est in es , vt Scytha, & Scythes , planeta & planetes , &c.) gelidum, non ad bella,sed in gelida regione natum ? Quis paueat incolumi Cæsare fœtus sup. hominum belli cosorum,quos germania horrida .i. aspera, aut frigida, sed non bello parturit. Quis curet bellum Iberiæ.i.Hispaniæ, feræ.i.ferocis ? q.d.nemo quia omneis hi aut ab Augusto,aut eius auspicijs domiti fuerunt.Et ideo quisque condit .i. finit diem,in suis collibus.i.manet in patria sua,& ducit vitem ad arbores viduas.s.prius propter longa bella,hinc.i.ex homini cultu & labores,redit quisque lætus ad vina & adhibet alteris .i. secundis mensis ,i. ferculis ad mensuram appositis,te ò Cæsar Deum, quia te pro Deo inuocat. Te multa ordo est : Et quisque in secundis mensis prosequitur te multa prece .i. precatur te,vt Deum multa & prosequitur te multo mero fuso pateris, vt .s. in honorem tuum ebibatur, vt recitauit paulò ante Mancin.de Didonis conuiuio,ex Æn.j.miscet tuum numen.i.diuinam potentiam tuam,Laribus.i.dijs suis domesticis vti.i.quemadmodum Græcia memor sup. beneficiorum,miscet Laribus suis numen Castoris sup.& Pollucis,& magni Herculis,nos sicci.i.nondum poti,dicimus mane.i.matutino tempore,vtpote die integro.i.dum dies est adhuc integer,& nos vidui.i.poti,& vino irrigui, dicimus cū Sol subest oceano.i.post occasum Solis.O vtinam bone dux.i.Auguste.prestes.i.exhibeas, Hesperiæ.s.Italiæ longas ferias.i.vacationes ab labore, quas.s.ob reditum tuum libenter faciamus.

GLAREANVS.

DIVIS orte bonis optime Romulæ Custos gentis. Manc. coniunxit optimæ Romulæ , perinde atque Romulæ vocandi sit casus . Acronis cōmentarius cum primum Romulæ pro Romuleæ exposuisset statim custos gentis exponit.s.Romanæ quæ quā consonet,non equidem video. Doct.in Adag. Genius maius,legitur Romulæ,vltima cum diphthongo,quod & mihi placet.Votis,ominibusque,& precibus vocat. Ordo est (inquit Manc.) vt mater & votis omnibus,& precibus vocat iuuenem,&c. Ex quibus verbis pater illum omnibus,pro ominibus legisse,quod erroris,vt in soluta oratione ex scriptura facile accidere potest,ita in hoc genere carminis minime , quod quidem virum diligentem non animaduertisse, admodum miror,

AD APOLLINEM, ET DIANAM carmen seculare.

Hymnus in laudem Apollinis, & Dianæ, quem ludis secularibus scripsit,qui centesimo quoque anno celebrantur, quem item à pueris & ingenuis puellis in eorundem laudem cani postulat . Laudat autem Apollinem quod de Niobes filiis, & Tityo in matrem Latonam contumeliose sumpserit supplicium,quod Achillem alioqui iunctum,apud Troiam confecerit , quod cytharam & musicam inuenerit, à quo denique se ingenium & artem poeticam accepisse fatetur , Dianam laudat quod cum eadem sit cum Luna & Cerere nocti præsit & mensibus , fruges vegetet alatq;.

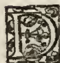
Ode VI. Tricolos , Tetrastrophos : Vt , Iam satis terris niuis , atque diræ.

–υ–––υυ–υ––
–υ–––υυ–υ–υ
–υ–––υυ–υ––
–υυ––

IVE, quem proles Niobæa magnæ
Vindicem linguæ,Tityosq. raptor
Sensit,& Troiæ propè victor altæ
Phthius Achilles,
Ceteris maior, tibi miles impar
Filius quamuis Thetidos marinæ
Dardanns turreis quateret tremenda
Cuspide pugnax.
Ille mordaci velut icta ferro
Pinus, aut impulsa cupressus euro,
Procidit late : posuitque collum
Puluere Teucro.
Ille non inclusus equo Mineruæ
Sacra mentito, male feriatos
Troas , & lætam Priami choreis
Falleret aulam :
Sed palam captis grauis , heu nefas , heu ,
Nescios fari pueros Achiuis
Vreret flammis , etiam latenteis
Matris in aluo :
Ni tuis victus , Venerisque gratæ
Vocibus , diuum pater annuisset
Rebus Aeneæ potiore ductos
Alite muros.
Doctor argutæ fidicen Thaliæ
Phœbe, qui Xantho lauis amne crineis :
Dauniæ defende decu camœnæ
Leuis Agyleu.
Spiritum Phœbus mihi, Phœbus artem
Carminis , nomenque dedit poëtæ.
Virginum primæ , puerique claris
Patribus orti,
Deliæ tutela deæ , fugaceis
Lyncas , & ceruos cohibentis
Lesbium seruare pedem , meique
Pollicis ictum,
Rite Latonæ puerum canentes,
Rite crescentem face noctilucam ,
Prosperam frugum, celeremque pronos
Voluere menseis.
Nupte iam dices , ego dis amicum ,
Seculo festas referente luces ,
Reddidi carmen docilis modorum
Vatis Horati.

ANTONIVS.

IVE, quem proles) Apollinis hymnum poëta scribit. Laudat enim illum q Niobes prolem & Tityon in Latonę matris vltorem peremit,quòd item Achillem ceteris maiorem militibus apud Troiam occiderit.commemorat deinde Apollini sua lyrica.nam Phœbus spiritum Phœbus carminis artem Phœbus poëtæ nomen dederat sibi. hortatur postea pueros puellasque nobiles in Apollinis,& Dianæ laudes sua carmina decantare. [Diue , quem proles Niobæa magnæ) Nio-

bea proles, fuit Niobe Tantali filia, quæ filios feptē, totidemq. filias peperit, fummo decore prętantes, tali prole fuperbiens ad modum gloriabatur fe Latonæ pręferens numero filioꝝ, itaque ita motam fabulæ Latonam ferunt Apollini, vt Niobes filios, Dianæ, vt filias arcu interficerent, mandaſſe. Quibus matri obtē perantibus, contigit eodem tempore, & abūdare filijs Niobē, & careres Diod. ita fcribit lib. v. legito item lib. vj. Met. & lib. vlt. Iliad. & apud Gellium multa nos etiam plurima Sat. vj. Iuuen. [Magnæ linguę). i. fuperbæ. vnde lib. vj. Met. Niobe: Quid furor auditos, inquit præponere viſi Cœleſtes? aut cur colitur Latona per aras: Numen adhuc fine thure meum eſt, &c. [Tityosq. raptor) De Tityo videto lib. ij. Ode xij. Item lib. 4. Ode 3. [Raptor) Stuprator, voluit enim Latonæ vim inferre. [Prope) Ferè quaſi. [Phthius Achilles) Ordo eſt. Et Phthius Achilles prope victor altæ Troiæ miles ceteris maior tibi impar quamuis filius Thetidis marinæ. poſtea fequitur, pugnax temenda cufpide quateret Dardanas turres. [Phthius) Strab. lib ix. dubitat an Phthia vrbs, an regio fit in Theſſalia quam dicit Achilli fubiectā fuiſſe habuiſſeq. Thetidis Phanū, Plin. lib. 4. oppidum eſſe docet. Ille procidit de Achillis morte, legito Ode xvj. lib. j. [Ille non inclufus) Ordo eſt. Ille Achilles non inclufus equo mentito facra Mineruæ &c. Oſtendit autem Achillem non fraude, & clam, fed aperte Troianos potuiſſe opprimere, niſi Apollo eū occidiſſet. [Equo Mineruæ) Euerſionem Troię cum Sinone fuo, & equo ligneo, ceterisq. omnibus quæ lib. ij. faciunt Æn. à Pifandro pene ad verbum tranfcripſit Maro, inquit Macr. lib. v. Sat. [Male feriatos) Ociofos, & quietos ob ligneum equum in Ilion ductum, vt Maro docet. [Lætam choreis) De hoc late legere poteris lib. ij. Aen. [Ni tuis &c.) Eſt viuentem Achillem potuiſſe Troia. ad vnum interimere, ita ꝙ non valuiſſet Aeneas in Letim pergere. & vrbis Romæ conditores producere, verum diuum pater Apollinis & Veneris motus permiſit Achillis interitum, quo Aeneas Romanę vrbi fundatores generaret. [Ni tuis) Ordo eſt. Ni diuū pater victus tuis vocibus ò Apollo, gratæ Veneris, annuiſſet rebus Aeneæ muros ductos potiore alite. [Aeneę rebus) Datiui cafus eſt: Ductos muros Rom. muros iam ductos intelligit. [Potiore Alite) Meliori aufpicio. [Doctor argutæ Thaliæ) Lib. j. Ode autem xxxij. diximus Apollinem cytharæ eiusq. muſicæ inuentorem fuiſſe. Thalia autem dici poteſt capacitas, feu celebritas, quod in longum tempus poëtarum laus parta vireſcat. [Xantho) amne Troiæ fluuius eſt, qui oues efficit rufas. vt Plin. lib. ij. Xanthos aūt flauus interpretatur. [Lauis) antique dixit. Illi .n. lauo lauis & lauas dixerunt. [Dauniæ) Venuſinæ, & Appuliæ. [Leuis Agyleu) Agya, via dr̃, leos, leuis, politus. Porphyrio aūt fcribit Varronem dicere, ꝙ ex reſponſo oraculi in vijs publicis vrbis fuæ Athenienſes ſtatutis altaribus facrificare Apollini inſtituerunt, & Agyleum appellauere. [Leuis) Politus imberbis. [Virginum primæ) Ordo eſt. O primæ virginum, & pueri orti claris patribus, appoſitio tutela Deliæ deæ arcu cohibentis fugaceis lyncas, & ceruos, &c. [Lesbium pedem). i. lyricum carmen. Hortatur enim illos cantare fuum carmen in Apollinis, & Dianæ laudes. [Face) Lumine. [Noctilucam) Lunam, quaſi nocte lucentem. [Profperam frugum) Luna. n. nocturno temperamento maturādis frugibus moderatur, vt etiā Macr. edocet. [Celeremq. pronos Voluere menfeis) Tempora duoꝝ tempoꝝ funt, Vnum annale, quod Sol circuitu fuo finit. Alterum menſtruū quod Luna circumiens comprehendit. id Varro fcribit lib. j. de Re Ruſt. Cic. aūt in lib. de Nat. Deoꝝ ait, ꝙ Lunę curfus, quia menſa fpatia cōficiunt menfes nominātur. [Nupta iam). i. poſtquam nupta eris, nam virgines græce, & latine carmina, & Pæanas canebant. [Seculo feſtas referente luces) De feculari carmine. & ludis Secularibus latius videto poſt carmen Epodon in carmine Seculari.

ACR. DIVE, quem proles) Himnum cum Apollini dicit & cōmendat carmina fua Secularibus ludis, qui celebrantur poſt centum annos fupra Tyberim, aut in Capitolio. [Quē proles Niobæa) Laus Apollinis de factis, quia in vindictam matris Latonæ Niobem cum filijs fuis interemit. [Tityosq. raptor) Qui vim Latonæ inferræ conatus eſt. [Altæ) Magnæ, vt, Hoſtis habet muros, ruit alto à culmine Troia, aut per vituperationē, vt magnus latro, aut altæ ſtellæ, aut temerarię. [Phthius) à ciuitate dictus, vt Virg. Phthiā clarasq. Mycenas. [Tibi miles impar) Vt, Dardana qui Paridis direxti tela, manusq. Corpus in Aeacidę. [Thetidis marinæ) Subauditur Deæ, vt lōge illi dea mater erat. [Ille mordaci) Achilles ruens cadenti arbori comparatur. [Teucro) pro Teucrio vt, Dardanus, pro Dardanius. Virg. & longo foluit fe Teucria luctu. [Ille nō inclufus) Achillem dicit nihil fraude feciſſe, fed palam femper virtutis fiducia dimicaſſe, vt, Nec equi caua condemur in aluo. Lucem palam. [Equo Mineruæ) Virg. Inſtar montis equum diuina Palladis arte Aedificant. [Male feriatos) Vt, Nos delubra deum miferi, quibus vltimus eſſet, Ille dies feſta velamus fronde per vrbem. [Falleret aulam) aulā pro toto Ilio pofuit. neque .n. folum regem fefellerunt Achiui, fed cunctos. [Sed palā captis grauis) aperto femper bello Achilles, non infidijs grauis, vt, Nō furto melior, fed fortibus armis. [Heu nefas) Dolenter exclamat poëta Achillem vinum ad internicionē interimere oēs potuiſſe Troianos, vt nec Aeneas profugere ad Romam omine meliore condendam poſſet nec ab eo vel infantibus parceretur, quale eſt illud: Crimine quo parui cedem potuere mereri. Quæ tamen in laudem cōmemorantur Apollinis. [Nefcio fari) Infantes paruos. [Matris in aluo) Etiam in grauidas mulieres fæuiendum fuiſſe. [Ni tuis) Hoc eſt Apollinis. [Rebus Aeneę) Troianis à quorum genere meliori alite, hoc eſt vulturam aufpicio erat Roma condenda. [Doctor argutæ fidicē Thaliæ) Doctorem Apollinem non Thaliæ muſæ, fed artis lyricæ, dixit eumq. ad ſtudium fuum referens. [Lauis) Pro lauas. [Xantho) Xanthus fluuius eſt Troiæ. vt, Xanthiq. fluentia deferit, ac Delon maternam iuſſit Apollo. [Dauniæ defende) Dauniam à Dauno rege Apuliæ, vnde oriundus Horatius erat. [Leuis) In verbis. [Aegyleu) Aegyæ vero Athenienſis lingua vici dñr quo nomine ideo Apollo vocatus eſt, quia ex Oraculi reſponſo in vicis publicis vrbis fuæ ſtatutis altaribus ei facrificia inſtituerant, vnde Agyleus dictus eſt. [Virginum primæ, pueriq. claris) Puellas alloquitur, à quibus Dianæ carmen lyrico fono cantari conſueuerat, vt rhythmum operis fui in canendo cuſtodiant. [Lesbium) Alcæi lyrici poëtæ qui Lesbius fuit. [Meiq. Pollicis ictum) Modulationem lyrici carminis. veluti ipfe lyram percutiat. [Ritæ Latonæ puerum) Solemni confuetudine. [Face noctilucam) Eodem. n. & Diana honore cēlebatur. vnde & Diana Luciferæ nomen accepit. [Profperam frugum) Rore nocturno nutriente. vt, Quantū longis carpent armenta diebus. Exigua tm̃ gelida fe nocte reponet. [Celeremq. pronos Voluere menfeis) q̃a ita tpa per lunæ curfum, ficut Solis peraguntur. fed circa Lunā proprie menfes dixit, fic. n. fingulis menfibus Zodiacum circulū Luna pertranſit, quemadmodum Sol toto anno. [Voluere menfeis) Quia conditionem mortalitatis tpibus anni comparauerat, ne crederentur, & homines renafci. tempora immutationes elementorum, fiue temporum reparari dixit. Conditionem vero mortalitatis, vt cōmunem nobis, & omnibus, ita irreparabilem. [Nupta iam dices) Loquendo ad vnam de omnibus dicit dum fueritis nuptę diceris. [Amicum) Amabile. [Reddidi carmē) Non difficulter Horat. carmen reddidiſſe fe refert, vel cecinisse.

DIVE, quem proles Niobea magnæ Hæc Ode hymnum Apollinis continet, qua cōmendat ei carmina fua, & fimul alloquitur pueros, puellasq. quos carmen Seculare docet. [Et Troię prope victor altæ). i. penè victor, hoc aūt ad illud pertinet, ꝙ dicitur Paris in Achillem fagittam Apolline dirigente tetendiſſe [Ceteris maior, tibi miles impar) Achilles. f. [Teucro puluere) Ergo principali pro poſſeſſiuo nomine vfus eſt, vt Hauriat hūc oculis ignem crudelis ab alto Dardanus, pro eo quod eſt Dardanius. [Falleret aulam) Aulam fine dubio pro toto Ilio poſitum eſt, neque enim folum regem fefellerāt Græci adhibitis infidijs, verum totum populum. [Nefcios fari pueros) Periphraſticos. [Annuiſſet Rebus Aeneæ potiore ductos Alite muros). i. annuiſſet, vt meliore alitæ, hoc eſt meliore aufpicio Aeneas vrbem cōſtitueret. [Qui Xantho lauis amne crineis) Lauis veteres dixere & lauere, nōn lauare, vt fupra oſtendimus. [Dauniæ defende decus camœnæ Leuis Agyleu) Dauniæ camœnæ fuæ muſæ dicit Horatius. i. fui carminis, fi quidem Daunia Apulia eſt, in cuius finibus natus eſt. [Leuis Agyleu) Agya eſt via, & græce dicitur. Varro ait ꝙ ex reſponſo fui oraculi in vijs publicis vrbis, fuæ Athenienſes ſtatutis altaribus facrificare Apollini inſtituerunt, & Agyleu appellauere. [Virginum primæ, pueriq. claris Patribus orti. Delia tutela deæ, fugaceis). i. qui eſtis tutela Deliæ deæ, hoc eſt αγχῦαι ἐριξήμονος. [Lesbium feruate pedem). i. Alcæi lyrici poëtæ, qui Lesbius fuit. [Meique Pollicis ictum). i. modulationem lyrici carminis, & fuauiter hoc dr̃, quaſi ipfam lyram percutiat. [Rite Latonæ puerum canentes). i. Apollinem Latonæ filium. [Celeremq. pronos Voluere menfeis) Quia fimiliter per lunæ curfum vñr tempora peragi. fed & circa lunam proprie menfes dixit. ꝙ fingulis menfibus Zodiacum circulum pertranſit quem Sol toto anno. [Nupta iam dices) Quando fueris iam nupta. [Seculo feſtas referente luces). i. die fingulo feſtum referente.

ASC. DIVE, &c.) Apollinis laudes colligens dicit. O Diue. f. Apollo, quē proles Niobęa. i. ipſius Niobes filiæ Tātali fenſit vindicem

dicem

dicem.i.vltoré,linguæ.f.maternæ magnæ .i.magniloquæ & ſupbæ ſe Latonæ præferētis & Tityos raptor.i.qa rapere voluit Latonā,ſenſit vindicem.ſ.luxuriæ, & Achilles Phthius.i.Theſſalus, victor ,ppe.i.quaſi Troiæ altæ,exiſtēs miles maior celeris.ſ.bellatoribus,tam Græcis, q̃ Troianis, ſed impar tibi, quamuis, exiſtens filius Thetidis, aut Thetidos,marinæ .ſ.Deæ, quateret pugnax.i.aſſidue pugnans,tremēda cuſpide, turres Dardana .i.Troianas,tñ ſup.ſenſit vindicem forte violati templi. nā cum Caſſandram filiam Priami in templo Apollinis ducere ſperaret , Paris latens poſt ſimulacrum apollinis emiſit ſagittā in calcem Achillis,in qua parte ſola vulnerabilis erat. Nam(vt Statius in achilleide recitat) Thetis eum in Styge intinctum armauerat,præter calces, quos dum eū intingeret,tenebat, nec quia immemor manum mutabat.vnde quia ille duntaxat vbi vulnerabilis erat pcuſſus eſt,dicit Virg. lib.vj.id ab apolline factum his verbis, Phæbe graues Troiæ ſemper miſerate labores,Dardana quis Paridis direxit tela,manusq́. Corpus in Aeacide &c.vt vero victoriū apollinis exaltet proſeqtur laudes achillis dicēs . Ille.ſ.achilles , procidit late,& poſuit collum puluere Teucro.i.Troiano, vehit pinus arbos grandis,& excelſa, icta.i.percuſſa, ferro mordaci.ſ.bipenni aut ſecuri, aut velut cupreſſus impulſa.i.adiecta . Euro,i.vēto illo vehementi ab Oriente flante. Ille.ſ.achilles,non falleret .i.non erat talis,q vellet fallere exiſtens incluſus equo.ſ.ligneo, mentito.i.mēdaciter ſimulāte ſacra .ſ. vota & oblationes Mineruæ non falleret dico Troas male.i.malum ſuum, feriatos .i. qa cuſtodijs vigilijs , & laboribus male ceſſauerant ſomno & vino indulgentes , & aulam Priami lætam choreis . Sed ipſe grauis .i. moleſtus,vreret flammis achiuis .i. ignibus Græcis , captos palā .i.aperto Marte,aut,vt,alij textus hñt captis. heu nefas, heu pueros neſcios fari.i.adhuc infantes, & ēt ſup.fœtum latentē in aluo matris, ni.i.niſi pater diuum.ſ.Iupiter victus vocibus.i. precibus tuis, & Veneris gratæ.i.acceptæ.ſ.Ioui,quia eius filiæ aut grate.i. gratiam referētis Paridi pp iudicium eius annuiſſet.i.nutu addixiſſet rebus Æneæ, muros .ſ. Romanos , ductos potiore alite .i. meliori auſpicio quod Æneas precatur de muris ab Heleno ꝯſtitutis in Epiro,ſic Aen.3.Effigiē Xanthi Troiamq́. videtis , Quā Veſtræ fecere manus , melioribus opto auſpicijs , & quæ fuerint minus Obuia Graijs . hoc eſt niſi Iupiter curaſſe vt Æneas cum ſuis euaderet vt ab eius ſucceſſoribus tandem extrueretur in Italia Roma Doctor argute, proſequitur reliquas laudes apollinis & potiſſimum eas quas ſibi conducere ſcit Poëta vtpote in muſica dicens,O Phœbe fidicen.i.fidibus canens,exiſtens doctor Taliæ argutæ.i.muſæ canoræ (nam ad Eurotam ſm Maro. in Buc. docet,Phœbus ediſcere lauros carmina ſua)qui lauis.i.lauias, & imbuis,crines.i.capillos tuos, Xanto amne.ſ.Phrygiæ, & ò agyleu leuis.i.qui athenis in via ſtans leuis i.imberbis, aut frequenti contactu leuigatus es,defende decus .i.ornamentum, & honorem,camœnæ Dauniæ .i. me,qui ferè Daunius ſum , nam Lucanus an appulus anceps . Nam Venuſinus arat finem ſub vtrunque colonus, Dauni aūt ſunt apuliæ populi à Dauno dicti. Venuſium aūt patria Poëtæ non longe eſt ab apulia . Deinde quaſi ab apolline exauditus ſit , confidentur ad pueros, puellaſque de carminibus ſuis loquitur dicens, O primæ.i.præcipuæ,& clariſſimæ virginum, & ò pueri orti claris parentibus Phœbus dedit mihi ſpiritū.i.viuax ingenium ad excogitandum , & Phœbus dedit mihi artē carminis,& nomen.i.famam poëtæ, & ergo ò vos pueri, & puellæ tutela.i.q eſtis in tutela Deæ Deliæ.ſ.Dianæ cohibētis.i.retinentis arcum,qa confixe ferè amplius currere nequeūt, lyncas,& ceruos fugaces, ſeruate.i.conſeruate ne pereat, aūt obſeruate in choreis veſtris pedem Leſbium.i.carmen lyricum,qđ ad imitationem alcæi Leſbij fingo,& ictū mei pollicis , quod ſyram rāgo,ſeruate dicit canentes,i.laudantes hymnis à me factis, rite.i.decenter : puerꝶ Latonæ.i.apollinem , & canentes rite noctilucam.i.Lunā noctu lucentem, creſcētem face.i.lumine ſuſcepto à Sole exiſtentem proſperam.i.proſperatiuam, frugum.i.ꝓcreandaꝶ,&celerem.i.celeriter idoniā, voluere mēſes pro nōs , qui ꝙ à Luna mēſi ſunt certis diebus,aut quod Luna græce μήνη, mene dr̃,denominati ſunt . nā & Græce μὴν,μηνὸς.i. mē,huius menos menſis dr̃ . Nupta quæ modo es virgo, & canis Seculare carmē in fine huius voluminis ponēdum , cum fueris iā nupta dies, ego reddidi,i.pronūciaui carmen amicū dijs.ſ.Apollini,Dianæ , & Latonæ,& hoc ſeculo.i.ſpacio centū annoꝶ referente luces feſtas.i.ludos Seculares Apollini ſacro exiſtens docilis modoꝶ .i. carminū,hoc eſt quæ diſcere potui,cum eſſem puella,modos carminū Horati,pro Horatij : vatis.i.diuini poëtæ . Hic annotandū Horatium.non ab orando dici,nec primam producere,vnde nō recte,inquit Alexander ; Tu tamen Horatij doctor, &c.

LEVIS Agyeu.Mancin. Agileu legit,quaſi nomen ſit compoſitum ex duobus ἄγαν & λεῖος .i. leuis , ſed fruſtra Poëta appoſuiſſet leuis, niſi quis dicat ἐπίθετον eſſet vt Plenimyrum vndoſum.At apud Græcos ἀγυιεὺς Apollo dicitur, vt in Arcadicis Pauſanias docet idem Suidas ac Heſichius . Agyeus nunquam memini me apud illos legiſſe . Corruptio culpa ſcribatum accidit quid diphthongum Græcam ij,& latini yi non notarunt,ita poſt y ſubiunxerunt i, pro ia . GLAR.

AD TORQVATVM.

Oſtendit ex rerum,& temporum mutabilitatem, vnumquenque admonari,nihil ex vita noſtra neque fugacium . Nam vt illa, citiſſimo impetu feruntur, ita homines ad interitum rapiuntur , niſi quod tempora mutua ſucceſſione reparantur,homines vbi ſemel perierint nunquam reuiuiſcūt, & quidem quando perituri ſint , incertum eſt .

Ode VII. Dicolos Diſtrophos . Primus quiſque verſus eſt Heroicus Hexameter Catalecticus , qualis , Laudabunt alij claram Rhodon , aut Mitylenen , hoc modo .
Diffū -- gērĕ nĭ -uu ūēs rĕ dĕ -uu ūnt iām -- grāmĭnă -uu cāmpis --
Secūdus quiſque eſt Dactylus Archilochius dimeter Hypercatalectus conſtans duobus Dactylis,& ſyllaba,hoc modo.
ārbŏrĭ -uu būs quĕ cŏ -uu mă -

--‐uu-uu---uu--
-uu-uu-

DIFFVGERE niues : redeunt iam gramina campis ,
Arboribus comæ .
Mutat terra vices : & decreſcentia ripas
Flumina prætereunt .
Gratia cum Nymphis , geminiſque ſororibus audet
Ducere nuda choros .
Immortalia ne ſperes , monet annus , & almum
Quæ rapit hora diem .
Frigora miteſcunt zephyris : ver proterit æſtas ,
Interitura , ſimul
Pomifer autumnus fruges effuderit : & mox *
Bruma recurrit iners .
Damna tamen celeres reparant cœleſtia Lunæ :
Nos vbi decidimus ,
Quo pius Aeneas , quo Tullus diues , & Ancus .
Puluis , & vmbra ſumus .
Quis ſcit an adijciant hodiernæ craſtina ſummæ
Tempora di ſuperi ?
Cuncta manus auidas fugient hæredis , amico
Quæ dederis animo .
Cum ſemel occideris ; & de te ſplendida Minos
Fecerit arbitria :
Non Torquate genus , non te facundia , non te
Reſtituet pietas .
Infernis neque enim tenebris Diana pudicum
Liberat Hippolytum :
Nec Lethæa valet Theſeus abrumpere caro
Vincula Pirithoo .

* Fuderit legendū cenſet Bōſinus et exponit fuderit fruges ꝑfugauerit æſtatem .

DIFFVGERE niues) Hac Ode Veris aduentus deſcribunt . Oſtenditur inde nil immortale & perpetuum eſſe ab exemplo varietatis temporum . Ver enim Hyemem fugat . Ver Aeſtas Aeſtatem : Autumnus : Autumnum Hiems , quæ tamen omnia viciſſim redeunt . homines vero vbi ſemel occiderint perpetuo iacent in puluerem verſi, rediturі nunquam . Cumque etiam mortalium vita ſit incerta , & ANTO.

ma, & longe breuissima Torquatum hortatur ad liberalitatem; nam illa sola hæredis manus effugiunt, quæ amicis donantur. Cum itaque ab inferis reditum sperare non possit, bonis suis non amplius potietur. Amicis ergo donandum donec vixerit. [Diffugere) Ode est Dicolos Distrophos, in qua duo dactilicum penthemimeri heroica subduntur hexametro. [Decrescentia) .i. valde crescentia. [Prætereunt) .i. transeunt ripas. verno enim tempore niuium solutione flumina crescunt. Sunt & aliqui textus, qui descendentia habent. potes denique decrescentia exponere quoque deficientia præterita Hiemis pluuia, & tunc prætereunt, .i. iuxta ripas eunt, dicens, non enim alueum exeunt. [Gratia cum Nymphis) Quarta etiam Ode libri j. describens item Veris aduentum ait, iam Cytherea choros ducit Venus imminente Luna, Iunctæque Nymphis Gratiæ decentes Alterno terram quatiunt pede. [Geminisque sororibus) De Gratijs multa videto lib. j. Ode iiij. [Immortalia ne speres) Nil esse perpetuum exemplo varietatis templorum probat. [Zephyris) Ij enim viri initium præbent. de quibus supra. [Proterit) Conterit, destruit, dissipat. [Damna tamen) Sensus est, Quod temporum vicissitudines certo spatio mensium redeunt, & reparantur, homines vero vbi semel occiderunt, nunquam redierunt. [Damna tamen) Ordo est, Tamen vbi nos decidimus. [Lunæ celeres reparant cœlestia damna, id est ipsorum temporum vicissitudines. [Quo) Pro vbi. s. est metri necessitate positum vel quo supp. e uerunt. [Tullus diues, & Ancus) De ijs superius late patuit. ostendit autem regibus etiam mortem imminere, atque in esse. [Tullus diues) Creuerat enim Roma Albæ ruinis, duplicatoque ciuium numero, qua de re Cœlius mons Vrbi additus. De uictis inde Sabinis, in magna gloria, magnisq. oppidus regnum Tulli, ac tota res Romana fuit. Quod Liu. scribit. [Quis scit) Vitæ breuitatem, & incertitudinem indicat. [Cuncta manus) Torquatum hortatur ad liberalitatem. Illa enim sola hæredis manus effugiunt, quę amicis donantur, cunque ab Inferis reditum minime sperare possit bonis suis non amplius potietur. ergo amicis donandum donec vixerit. [Cum semel occideris) Non aliqua generis nobilitate, non eloquentia, non pietate ab inferis reuocaberis, inquit, non aliquorum deorum fauore. [Splēdida arbitria) Clara, & digna iudicia. Minos enim iustus est iudex. [Liberat Hippolytum) Per Aesculapium illum equis discerptum ab Inferis Diana reuocarat qui propterea Virbius dictus est, obijt tandem iterum. Non enim ab dea perpetuo liberari ab morte potuit. [Theseus) De ijs superius patuit. Ostendit autem nec summa aliqua amicitia quemadmodum ab inferis reuocari posse.

Zephyris.

A C R O N.

DIFFVGERE niues) Ad Torquatum scrib. per verni temporis descriptionem omnium rerum vicissitudinem, de quo & Virgil. Vere nouo gelidus canis cum montibus humor Liquitur. [Mutat terra vices) Per rationem temporum dixit etiam ipsam naturam mutari. [Prætereunt) Intra ripas labuntur. [Gratia cum Nymphis) Frigoribus hyemis finitimis amœnitate iam temporis ad ludum, & lætitiam Nymphas, & Charites prouocari. [Immortalia) Nil immortale esse dum etiam tempora finiūtur. [Frigora mitescunt) Per vices temporum probat æternum nō esse quod temporale est. [Quo Tullus, & Ancus) Tullus, & Ancus reges Romani fuerunt per quos ostendit mortem potentibus, & pauperibus communem esse. [Quis scit an adijciant,) Id est per incertum vitæ nesciri vtrum hodiernum vsque ad diem quem egit sequens adijciatur cum facile, & per horas possit occidere. [Cuncta manus auidas fugient hæredis, amico) Ipsi in lucrum venire quæ impēsa fuerint voluptati peritura hæredibus derelicta. [Et de te splendida Minos) Vt, Quæsitor Minos vrnam mouet. [Non Torquate genus) Nec nobilitatem, nec eloquentiam, nec pietatem quenquam morti præripere. [Diana pudicum) Aut fabulose dicit Hippolytum ab Inferno reuersum, aut nil ei ad conditionem mortalitatis profuisse, quod ab equis suis tractus vitæ restitutus est, dum in eandem fuisset sortem reuersus, nec mortem perpetuo potuisset effugere. [Abrumpere caro Vincula Pirithoo) Theseus, & Pirithous amici fuerunt quos dicit coniurata amicitia morti eripi non potuisse, nam volentes Proserpinam rapere apud Inferos remanserunt.

P O R P H Y R I O.

DIFFVGERE niues) Hoc carmen verni temporis habet & continet descriptionem. scribitur autem ad Torquatum. [Et decrescentia ripas Flumina prætereunt .i. præter ripas suas eunt flumina, quod significant ripas suas non excedere, sed intra alueum labi. [Audet Ducere nuda choros) Nuda quia iam frigora exclusa sunt. [Immortalia ne speres monet annus) .i. Ne quid putes immortale esse, atque perpetuum respice anni tempora, quam nunc quoque celeriter occidens. alij credit. [Damna tñ celeres reparant cœlestia Lunæ) Cum conditionem mortalitatis nostræ temporibus anni comparasset, ne videretur homines renasci vt tempora intulit. [Quo pius Aeneas, quo Tullus diues, & Ancus) Hoc ideo dicit vt ostendat conditionem mortalitatis omnibus cōmunem esse. [Quis scit an adijciant hodierne crastina summę Tempora dijs superi?) Quis scit an ad summam annorum vitæ, q̃ ad hodiernum vsque diem egisti, crastinus dies adiūgatur. i. quis scit an cras victurus sis cum facile, & quacunque hora possis occidere? [Cuncta manus auidas fugient hæredis amico) .i. illud tuum erit tñ, quo dum viuis functus fueris. [Et de te splendida Minos Fecerit arbitria) Non dicit eum splēdidum, ornatumq. fecerit Minos iudicio suo, sed cum de te splēdide, ac digne iudicauerit Minos ita splendida arbitria ad Minos laudem & gloriam pertinent iudicantis, non ad eum de quo iudicat. [Infernis, neque enim tenebris Diana pudicum Liberat Hippolytum) Atqui Virg. ait, Hippolytum redijsse ad auras æthereas, ita Pæonis reuocatum herbis, & amore Dianæ. sed nunc non ad illud refert quod post distractionem illam, quam ab equis suis passus est, in vitam suā restitutus fertur, sed ad cōditionem mortalitatis, quam non potuit perpetuo effugere per Dianæ fauorem. [Nec Lethæa valet Theseus abrumpere caro Vincula Pirithoo) Nota historia, Theseum, & Pirithoum ad Inferos, descendisse raptendæ Proserpinæ causa. nunc dicit vinctos ibi remansisse.

DIFFVGERE) Hac Ode sanctissima, quam in filiis nostris latius explanauimus, ex fragilitate humana. qua oēs citi ad mortem tendimus, inde non reuersuri, docet non diligēdas esse terrenas opes, sed liberaliter exponendas, vt quas etiam si moliamur diu retinere nequeamus. Ordo est. O Torquate niues diffugere. i. liquefactæ in diuersa loca per riuos fugere, ita vt non amplius appareant. gramina redeunt. i. renascuntur iam cāpis, & comæ. i. frondis redeūt iam arboribus. Terra mutat vices, quia quę prius erat gelu constricta, nunc Zephyris resoluitur. vñ Georg. j. Vere nouo canis gelidus cum montibus humor Liquitur, & Zephyris putris se gleba resoluit &c. flumina decrescentia .i. (sm Manc.) Multum crescentia, prætereunt. i. transcendunt ripas, sed verius dicam, sic Flumina decrescentia. i. se diminuentia prætereūt ripas .i. vt Acron interpretatur labūtur intra ripas, nec transcendunt. Certum est quod De præpositio aliquando auget, & aliquando diminuit, sed cur diminuat potius ratio est, quod iam plenum Ver significare vult Poëta. nam niues, inquit, non diffugiunt, quibus incrementa capiunt, flumina, sed diffugere, ita vt non amplius appareant, & ita flumina decrescentia prætereunt, non transeunt ripas. Præterea si adhuc esset inundatio fluminum, quæ non fit sine frigore non adderet, gratia. s. vna triū, audet vnda ducere choros, id est choreas, cum Nymphis, & sororibus geminis. i. reliquis duabus, de quibus latius alibi dictum est. Verum ex hac grata Veris temperie, quæ Hyemis rigorem deleuit admonemur omnia quæ sub tempore cum ipso transire, vnde dicit, annus à circumnando dictus, de quo in Georg. Redit agricolis labor actus in orbe, Atque in se sua per vestigia voluitur annus. vnde, & Aegyptij ipsum per draconem caudam suā mordentem dipingere solebant, & hora, quæ rapit .i. transit, diem almum .i. quo præcipue viuimus, & alimur monet ne speres immortalia. s. aliqua sub tempore, hoc est sub elementorum regione posita. Frigora. s. hyberna, mitescunt. i. fiunt mitia. Zephyris .i. Fauonijs, ventis illis dulcibus ab Occidente flantibus Aestas poterit .i. penitus absumit. Ver. i. tempestatem vernam. Aestas dico interitura simul sup. ac. i. postquam Autumnus pomifer effuderit .i. decusserit è paleis fruges vel large nobis vina, poma, & cetera dederit, aut effuderit, persationem fruges .i. semina. Aut legamus cum Bonsine non effuderit, sed vt fuderit. vt sit, interitura simul, vt. i. postquam, Autumnus pomifer fuderit .i. strauerit, aut fugauerit fruges. i. fructus Aestatis, hoc est Aestatem ipsam. Ego tñ potius legam, ac fuderit, & bruma .i. breuissima dies, hoc est Hyems, iners .i. frigore, quod Maro pigrum dicit inertes faciens, recurrit .i. redit mox excusso Autumno. bene autem dicit recurrit, quia ab illa à Vere fugata narrationem incepit Sunt qui recurret legant, sed quia cetera presentis sunt temporis, legam recurrit. Damna tñ quo hominis interitum tristiorem significet, innuit cetera renasci, cum homo ceciderit non rediturus. Ordo est. Quāquam rerum est vicissitudo, tñ Lunæ celeres. i. celeriter innouatæ, reparant damna cœlestia. i. vi cœlorum rebus corruptibilibus illata: vbi, id est postquam, nos decidimus, id est penitus cecidimus non redituri, decidimus inquam eo, quo Aeneas pius .i. tametsi pius decidit, qui in Numicum fluuium decidit,

ASC.

nec

ref … pios apparuit habitus à posteris inter deos indigetes, & quo Tullus Regum Romanorum tertius diues, quia res Romanas geminauit & Ancus.s.Martius, etiam diues, & Regum Romanorum quartus, sup.decidit. Quia puluis, & vmbra sumus, atque ita omnes interituri. Quis scit an dij superi (quod emphaticos dicit. nam si de superis tātum certo nemo sciri multo minus de Inferis) adijciant vitæ, aut summæ hodiernæ tempora crastina? q.d.nullus. quod & Euangelium probat. dicens, Vigilate itaque, quia nescitis diem neque horam. Si ergo quæras quid de diuitijs faciendum? Cuncta, inquit, quæ dederis animo amico.i.benefico & lubenti fugient manus hæredis auidi.i.non perueniunt ad hæredem auidum, q.d.tecum permanebunt. quod & Euangelium asserit, Thesaurizate vobis in cœlo. Facite vobis amicos de Mammona iniquitatis &c. Vt autem id faciat, dum licet ac datur, inquit, O Torquate, cum occideris semel, & Minos.i.iudex ille Inferorum, fecerit de te arbitria.i.pro arbitrio suo iudicia, quæ ne iniusta vereatur, addit splendida.i.sine inuidię, aut alterius corruptionis macula, iuste enim post hanc vitam iudicabimur omnes. genus.i.generositas non restituet te.s.vitæ. non facundia, nō pietas sup. restituet te enim pro quia, neque Diana liberat tenebris infernis Hippolytum pudicum .i. tametsi pudicum, & ita Dianæ perpetuæ virgini summe dilectum, quem tamen Maro semel p̄ Aesculapium restitutum dicit, & Virbium factam. verum a Virgilio fabulosa res, hic seriosa agitur, aut licet semel restitutus sit, non tamen amplius restituetur. Nec Theseus valet.s.amplius, abrumpere Perithoo.s.amico, caro.i.summe dilecto, vincula Lethæa.i.infernalia, quibus tamen semel ab eo liberatus fingitur. Sed, vt dixi, pro locis mutantur fabulæ. Notit autem grammaticus syllabum ris, in subiunctiuo communem esse. vnde, & dederitis, & transiritis penultima longa leguntur.

GLAREANVS.

HAC Ode Veris aduentum descr.bi Mancinellus putauit, sed recte hoc ab alijs reprehensum est, nam perfectū Ver hic exprimitur Diffugere, inquit poëta, niues non diffugiunt, & flumina decrescentia prætereunt iam ripas, non superant, quod & ipsum idem non recte intellexit, quanquam postea emendat, sed ambigue, & gratia nuda audet ducere choros quod factura non erat, si quidem frigus esset. [Ver proterit æstas. Interitura, simul Pomifer autumnus fruges effuderit) Hic annotator noster efficacissimus.s.rationibus persuadere nobis conatur pro verbo effuderit legendum. vt fuderit, non intelligens vocem simul, & apud hunc poëtam, & apud reliquos classicos, sæpissime pro statim vt accipi. vt Ode ix.lib.j. Permitte diuis cetera, qui simul strauere ventos. Et Ode xvj.lib.ij. Simul atra nubes condidit Lunā. adducerem plura exempla, nisi rem manifestam etiam mediocriter doctis esse putarem. Est igitur ordo. Aestas proterit Ver interitura simul.i.statim, vt pomifer Autumnus fruges effuderit. Recte igitur effuderit legitur, & hic non emendat poëtæ carmē, sed corrumpit. Nec post æstas colus punctus ponendus. Damna tamen celeres reparant cœlestia Lunæ. Hinc Mancinellus, absurdum facit ordinem. Tamen vbi nos, inquit, decidimus, Lunæ celeres reparant cœlestia damna. Cum post Lunæ distinguendum, & contraria sententia inferenda, Lunę reparant damna. Nos puluis, & vmbra sumus nihil igitur speremus non reparaturos. Est autem sententia Epicureorum, ac eorum, qui stulte animas quoque nostras interituras putant. [Damna autem intelligo referēda, ac interlunium, Eclipseis, & si quid simile. [Cuncta manus auidas fugient hæredis amico Quæ dederis animo) Acron, & Porph. hunc locum ita intelligunt ipse in lucrum venire quæ impensa fuerint voluptati, peritura, hæredibus derelicta. Mancinellus intellexit illa sola hæredis manum effugere, quæ amicis donentur. Sed memini olim Doct. mihi iuueni ita exposuisse, Quæ dederis amico animo .s. tuo, quod Hom. toties vocat φίλον ἦτορ, ea omnia fugient auidas manus hæredis. Atque id impense placet. Est etiam conforme Porphyrij Acronisque expositioni.

AD MARTIVM CENSORINVM.

Scribit Censorino se cupere amicos liberalitate & beneficijs demereri, verum pro sua tenuitate non posse statuas, tripodas vasa argentea, & preciosa munera elargiri, tantum carmina posse donare ex quibus tamen non minus quam ex titulis, & imaginibus, boni viri illustrantur quemadmodum Scipio Africanus ab Ennio Aeacus à poëtis, & scriptoribus diuinitati donati, sic Hercules, Castor & Pollux in Deorum numerum relati sunt.

Ode VIII. Monocolos: Vt,

Mæcenas atauis edite regibus.

—-υυ--υυ-υ-

DONAREM pateras, grataque commodus
Censorine meis æra sodalibus:
Donarem tripodas, præmia fortiū
Graiorum: neque tu pessima munerum
Ferres: diuite me scilicet artium,
Quas aut Parrhasius protulit, aut Scopas,
Hic saxo, liquidis ille coloribus,
Solers nunc hominem ponere, nunc deum.
Sed non hæc mihi vis: non tibi talium
Res est aut animus deliciarum egens.
Gaudes carminibus: carmina possumus
Donare: precium dicere muneri.
Non incisa notis marmora publicis,
Per quæ spiritus, & vita redit bonis
Post mortem ducibus: non celeres fugæ,
Reiectæque retrorsum Annibalis minæ,
Non incendia Carthaginis impiæ,
Eius, qui domita nomen ab Africa
Lucratus redijt; clarius indicant
Laudes, quam Calabræ Pierides: neque,
Si cartæ sileant, quod benefeceris,
Mercedem tuleris. quid foret Iliæ,
Mauortisque puer? si taciturnitas
Obstaret meritis inuidia Romuli?
Ereptum Stygijs fluctibus Aeacum
Virtus, & fauor, & lingua potentium
Vatum diuitibus consecrat insulis.
Dignum laude virum musa vetat mori
Cœlo musa beat. sic Iouis interest
Optat epulis impiger Hercules.
Clarum Tyndaridæ sidus ab infimis
Quassas eripiunt æquoribus taces.
Ornatus viridi tempora pampino
Liber vota bonos ducit ad exitus

ANTO. DONAREM pateras) Asserit hic Poëta se non pateras non æra non tripodas, non statuas donaturum, sed carmina tantum quibus sanè p̄petua maiorque laus acquiritur. nam dignum laude virum Musa emori vetat. [Donarem pateras) Ode est similis primæ. [Commodis) sunt textus qui commodis, sunt qui commodus habent, vtrunque conuenit. [Commodus autem.i.vtilis, benignus humanus. [Tripodas) Tripos. Tritam pedum mensas pulcherrimas. vnda Agamemnon inter alia dona Achilli miserat ob Briseida Tripodas septem condere, & arte pares. Hom. item inter dona Priami, & quæ Achilli attulit lib. vlt. Iliad. ait,

Tum geminos tripodas fuluosq; ex ære lebetes
Quatuor.

Parrhasius. [Parrhasius) is pictor fuit Ephesi natus, qui primus dedit argutias vultus, elegantiam capilli, venustatem oris. confessione artificum in lineis extremis palmam adeptus. Auctor Plin. lib. xxxv. cap.ix. & Fab. lib.iij. meminit. Scopas. [Scopas) Fuit is marmorarius optimus certans cum Praxitele. Fecit aūt dignissima opera de quibus legito Plin. lib.xxxvi. cap.v. [Et precium dicere muneri) Dicere carmina esse precium muneris ac si diceres preciosum Carminum. munus, ait.n. Ouid. lib.j. de Am. Ergo cū silices, cum dens patientis aratri Depereant æuo, carmina morte carent. Cedant carminibus

nibus reges regumq́. triumphi Cedat, & auriferi ripa beata Tagi. [Hæc Vis) Vt donare queam prædicta. [Aut animus), i. talia tu etiam nõ deſideras. [Notis publicis), i. literis palam patentibus, & à rep. traditis. Solent .n. ſepulchris geſtorum tituli apponi, quod etiam de magnifico Roberto in diui Petri æde in Vaticano tempore noſtro factum eſt, vbi inter alia illud ſcriptum eſt, Veni. Vidi. Vici. [Vita redit) Per titulos .n. ſepulchrorum viuere quodammodo videntur ſtrenuiſſimi viri. [Non celeris fugæ) oſtendit bene facta parum eſſe, niſi fuerint carminibus apte repoſita. De Annibalis fuga ex Italia, & eius clade in patria, latius ſupra patuit. [Eius). i. Scipionis Africani prioris. [Calabræ Pierides) Ennium innuit, qui (vt ſcribit Euſebius) Tarenti natus à Cat. quæſtore Romam tranſlatus habitauit in monte Auentino parco admodum ſumptu contentus, & vnius ancillæ miniſterio ſeptuagenario maior articulari morbo perijt, ſepultusq́. eſt in Scipionis monumento via Appia, intra primum ab Vrbe miliariũ. Scripſerat autem Scipionis geſta. De quo Naſo lib. j. Am. ait, Ennius arte carens, animoſisq́. Accius oris Caſurum nullo tempore nomen habent. Scribit etiam Fabius Quint. plura lib. x. [Mercedem tuleris) Senſus eſt. Niſi carminibus tua geſta narrentur, laudis mercedem & præmium non habueris. Nam carmine fit virtus viuax. [Iliæ, Mauortisq́. puer) De Romulo latius lib. j. [Stygijs fluctibus). i. ab Inferis, & à morte liberatum. [Aeacum) de hoc late ſuperius. [Diuitibus inſulis). i. Fortunatis inſulis, & campo Elyſio Strabo ſcribit lib. j. Homerum oſtendere eorum mortalium felicitatem, & aëris temperiem, qui occaſum incolunt. nam ibi & Fauonius ſpirat, & Elyſius eſt campus, vbi erat flauus Rhadamanthus, victus facilis, nix nunquam, nec multa hiems Fortunatas etiam inſulas contra Mauritaniæ finem eſſe dicit ad occidentem, vbi Hiſpaniæ terminus habetur. Felices autem dictæ, quia huiuſmodi locis propinque forent. [Intereſt) Præſens eſt. [Tyndaridæ) Caſtoris, & Pollucis, quibus ſupra diximus, Neptunum dediſſe poteſtatem naufragis ſaluti eſſe. [Liber) Vult Herculem, Caſtorem, & Pollucem, & Liberum deos effectos carminum beneficio.

Ennius. *Elyſiũ cãpi.* *Fortunatæ inſulæ.*

A C R O N.

DONAREM pateras) Ad Cenſorinum ſcribit, dicens facultates ſuas tantas non eſſe, vt poſſit pateras vel precioſa vaſa donare. ſed pro diuitijs, quod maius eſt, laudi eius ſe carmen dicturum. [Pateras) Vaſa argentea. [Commodus) Benignus, vtilis humanus. [Aera) Statuas. [Tripodas) Menſas. Virg. Sacri tripodes v. c. & palmæ precium victoribus. [Præmie fortium) Epexegeſis. [Peſſima) Vilia, de carminibus dicit. i. ſi diuitias haberem, carmina non donarem. [Quas aut Parrhaſius) Parrhaſius Athenienſis pictor fuit. [Protulit) Hominibus diuulgauit. [Scopas) Signorum ſculptor. [Hic) Scopas. Ille Parrhaſius, nam hic viciniori reſpondet. [Solers) Peritus. [Ponere) Pingere, formare, vt poſuitque immania templa. [Sed non hæc mihi vis) Diuitiarum .ſ. aut animus non tibi talium hic eſt ſenſus. Nec ego talia largiri poſſum, nec ſi poſſem, tu ea deſiderares, vt qui carmina diuitijs omnibus anteferſ. [Et precium dicere muneri) Dicere quàm precioſum ſit carmen oſtendere. Non quo ſperaret precium. [Non inciſa notis) Victoriarum titulis, quibus defuncti duces quandam immortalitatem conſequuntur. [Impiæ) Quia tergeſſit bellum contra Romanos. [Eius qui domita nomen, ab Africa) Scipionem Africanum ſignificat. [Lucratus) Quia Africanus dictus eſt, vt Saluſt. Cui poſtea Africano cognomen ex virtute fuit. [Quam Calabræ Pierides) Facta, inquit, clarorum virorum, niſi carminibus illuſtrentur, etatis ſuæ memoriam non excedunt, & ſignificat Ennium, qui facta Africani deſcribit. oriundum de Rhudino oppido Calabriæ, ideo Calabræ muſæ. [Si carte ſileant) Si non contineantur ſcriptis, vel libris. [Quid foret Iliæ) Quem fructum haberet Romulus, niſi laudaretur? [Si taciturnitas Obſtare meritis) Niſi carminibus laudaretur Romulus, quid prodeſſet illi feciſſe talia? [Ereptum Stygijs fluctibus Aeacum) Iouis filium immortalitatem dicit conſecutum laudibus poëtarum. [Inſulas) Quas in Oceano conſtitutas Fortunatas appellant, ſiue inſulas beatorum. [Cœlo Muſa beat) Cœli poſſeſſione beatum fecit. i. reddit carminibus memorabilem. [Sic Iouis intereſt) Carminibus poëtarum, & ingenijs fortis Hercules nominatur iunctus conuiuijs deorum. [Clarum Tyndaridæ ſidus) Caſtorem, & Pollucem dicit, quorum nauigantibus ſalubre ſidus carminibus memoratur. [Quaſſas eripiunt) Carminibus poëtarum dignoſcuntur Caſtor & Pollux eſſe dij. [Liber vota bonos ducit ad exitus) Et ſic à ſuperioribus aut Deus carminibus poëtarum, aut felicia faciens vota precantium.

DONAREM pateras grataq́. commodus) Hac Ode indicat ſibi facultates tantas, non eſſe vt poſſit [illegible], & alia precioſa donare, ſed quod maius eſt carmen ſe Cenſorino largiri. Deinde præfert carmina omnibus diuitijs. [Quas aut Parrhaſius protulit, aut Scopas) Parrhaſius Athenis pictor clarus fuit. Scopas γλυπτὴς μαρμάρων fuit. i. ſculptor ſignorum marmoreorum. [Solers nunc hominem ponere nunc Deum) Ponere nunc conſtituere, ac fingere. Sed non hæc vis mihi nec tibi talium. [Res eſt, aut animus deliciarum egens) Senſus eſt, Nec ego talia largiri poſſum, nec ſi poſſem, tu ea deſiderares, quia carmina tibi diuitijs præponenda ſunt. [Carmina poſſumus Donare, & precium dicere muneris). i. oſtendere, quam precioſum munus ſit carmẽ. [Non inciſa notis marmora publicis. [Per quæ ſpiritus, & vita redit bonis) Per quos titulos conſecrati defuncti duces quandã immortalitatem conſequuntur. [Eius, qui domita nomen ab Africa lucratus redijt) Africanum Scipionem ſignat. [Clarius indicant Laudes, quam Calabræ Pierides) Facta, inquit, virorum clarorum niſi carminibus illuſtrentur, auratis ſuæ memoriam non excedunt. [Quam Calabræ Pierides) Sua vult intelligi carmina, quia vrbe Venuſina natus eſt, quæ eſt in Calabria, atque Apulia. [Fauor vatum potentium) Nam magna vis eſt in ipſa perfecta eloquentia, vnde & Alexander Magnus, cum ad Achillis ſepulchrum perueniſſet, illum felicem iudicauit, qui Homerum tantum vatem ſuarum laudum præconem fortitus eſſet. [Diuitibus conſecrat inſulis) Inſulis dicit, quas in Oceano conſtitutas Homerus μακάρων νήσους dixit. Latini Fortunatorum inſulas appellant. [Cœlo muſa beat). i. cœli poſſeſſione beatum facit, ac per hoc immortalem reddit. Clarum Tyndaridæ ſidus Epexegeſis, quia Tyndaridæ ſidus ait. Sæpe autem dictum eſt, ſtellas Caſtoris ac Pollucis nauigantibus ſpem meliorem oſtendere. POR.

DONAREM) Docet nulla munera Muſicis, hoc eſt carminibus eſſe potiora, ſeq́. ea & dare, & cõmendare poſſe dicens. O Cenſorine, ego cõmodus .i. vtilis, & opportunus amicus, donarem meis ſodalibus. i. ſocijs mẽſæ pateras, & æra. i. ærea ſigna, grata. i. accepta eis & tripodas. i. trium pedum menſas, appoſitorie præmia fortium Graiorum. i. quibus Graij fortiſſimos, quoſque donare ob merita ſolent, neque tu cum ſis præcipuus amicus, ferres. i. auferres, me diuite. i. à me ſi eſſem diues (Nil aũt liberalius nihil habentibus) peſſima imò optima munera. ſ. ferres munera artium. i. artificioſorum ſignorum quas artes. i. artificioſas res, aut Parrhaſius optimus pictor, aut Scopas optimus ſculptor protulit, hic. ſ. poſterior, hoc eſt Scopas, ſolers. i. ſolerter peritos ponere. i. fingere, nunc hominem, nunc deum, ſaxo. i. è ſaxo, aut marmore, ille. i. prior. ſ. Parrhaſius, ſolers ponere nunc hominem, nunc Deum coloribus liquidis. i. fluidis. Sed hæc vis .i. facultas munerum, non eſt mihi, nec, aut non, tibi eſt res. i. occaſio, aut materia egens, talium deliciarum, quia ſat earum habes, nec animus quia etiam ſi non haberes, nõ cuperes, aut quia non cupis, vt auari, vltra id, quod ſatis eſt, verum tu gaudes carminibus, & nos poſſumus donare carmina, & dicere precium. i. valorem, muneris, aut muneri, quod fieri ſolet, vnde in Eunucho. Munus noſtrum exornato verbis, quantum potes, Non inciſa, dicit precium muneris, id eſt quantum carmina poſſunt, quia marmora. ſ. ſepulchrorum. ſ. Sarcophagi, inciſa notis. i. literis, publicis. i. palam patẽtibus, & à republica traditis titulis, per quæ. ſ. monumenta, ſpiritus, & vita reddit bonis ducibus poſt mortem, quia viuunt ſemper in hominum memoria, non etiam celeres fugæ Annibalis, & minæ Annibalis reiectæ. ſ. à Scipione Africano priore retrorſum, id eſt in timorem verſæ. i. on etiam incendia Carthaginis impiæ, id eſt omnia inſignia facta indicãt laudes eius. ſ. Scipionis Africani maiores, qui redijt lucratus nomen. i. agnomen Africani ab Africa, propter Carthaginem domitam, Clarius quam Pierides. i. Muſæ, Calabræ. i. Ennianæ, quia Ennius Tarenti in Calabria natus eſt. Neque tu tuleris. i. obtinueris, mercedem. i. præmium. i. honorem, eius ſupple quod benefeceris, ſi cartæ. i. ſcripta in cartis, ſileant. Nam quid foret puer, id eſt filius, Iliæ (quam forte, quia certiorem, priorem nominat, aut quia carmini conducit, aut qui difficilius eſt mulieris quam Dei filium clarificare) Et Mauortis. i. Martis, hoc eſt Romulus ſi taciturnitas inuida obſtaret meritis Romuli; q. d. nihil foret, ſicut nec Græci nunc clariſſimi. Nam virtus. ſ. ipſius Æaci, qua, laudari meruit, & fauor & lingua vatum. i. poëtarum, potentium. ſ. in hac re quæ eſt immortalitati conſecrare, conſecrat Æacum ereptum fluctibus Stygijs. i. qui alioqui in Stygijs fluctibus ignotus iaceret, inſulis diuitibus. i. Fortunatis, hoc eſt Elyſijs beatorum campis Muſa vetat virum dignum laude mori. i. aboleri & interire, bene dicit laude dignum ne quis ſperet ſine ASC.

me

merito posse fauore poëtarum obtinere immortalitatem. Musa be...ilum facit cœlo.i.cœlestium consortio. S.c.i. per Musam Hercules impiger.i.strenuus, interest epulis Iouis.i. deorū optatis.s.ab eo in tota vita. Nam (vt Cic. docet j. offic.) ab adolescentia virtutem sectatus est, voluptatem asperis verbis persecutus. Et Tyndaridæ. Castor & Pollux, appositorie clarum sidus, q[ui]a licet duo sint, vnum tamen signum Geminos constituūt, quod dum clarum, felix nautis omen, eripiunt (sic metri lex postulat) sic.i.per Musica munera, ab infimis æquoribus rates quassas.i.per poëtarum monumenta, innocuit nautis Castoris & Pollucis sidus benignum esse nautis. Et liber.i. Bacchus, ornatus tempora.i.habēs tempora ornata pampino.i. folio vitis viridis, ducit sic.i. per attestationem poëtarum, vota ad bonos exitus, quia sine poëtis, neque notus, neque inuocatus fuisset.

LAR. NEQVE tu pessima munerum. Ferres diuite me) Pessima, inquit Acron, vilia, de carminibus dicit si diuitias haberem, carmina non darem. Quę expositio nimis argutula est, & à nemine probatur. Poëta enim de pateris, rebusq. preciosis loquitur, Censorinum non pessima laturum fuisse, si quidem ipsi essent talia munera & non pessima dixit.i.optima per liptoten. [Non tibi talium) Res est. Ego eum de re familiari dicere existimo, q.d. Res est tibi atque animus neutiq. egens talium delitiarum. [Non incendia Carthaginis impiæ) Scipio Africanus superior primus id cognominis meruit, vt auctor est Liu.lib.vlt. tertiæ decados, qui Annibalem vicit, & cuius præconium celebrauit Ennius. At is non incendit Carthaginem, sed tributariam duntaxat fecit. Posterior vero Africani, Pauli Æmilij filius, eam tertio Punico bello deleuit, Verum ne hoc nihil Ennius, quippe qui longe antea mortuus erat. Horatius igitur ob vicinitatem tum nominum, tum rerum, historiam confundit, vt sæpius faciunt poëtæ. Hæc causa fortassis fuit, cur Porphyrion Calabræ Pierides exponat sua carmina, de poëta loquens quia in vrbe Venusina natus est, quæ in Calabria, neque Apulia est. Obiter etiam notandum oppidum, vnde Ennius natus fuit, ab Acrone Rhudinum dictum, à Plinio autem ac Ptolomeo Rhudiam, à Strabone vero Rhodęos lib.vj. Id quia tarento proximum est dedit occasionem quibusdam, vt Ennium Tarenti natum dicerent. Hoc etiam in eodem Porphyrione à Mancinello non est intellectum, vbi de Tyndaridis loquitur, nam Tyndaride apud Poëtam putauit genitiui casus, quod est nominatiui. Sed nemo hic Mancinellum sequitur, ideoque de eo nos quoque dicere supersedebimus. Ceterum hunc Censorinum, Martium nominatum in quibusdam libris inuenio, quare C. Martium Censorinum hunc fuisse puto, eum inquam, qui factus Cos. cum C. Asinio Gallo, Anno ab vrbe condita ccxlvj.

AD MARCVM LOLLIVM.

Modeste Lollio immortalitatem carmine suo pollicetur: Nam vt non sit summus, aut summus proximus, non tamen de futuram ait scriptis suis suam laudem, & vitam quemadmodum neque latet Pindarus, Simonides, Alcæus, Stesichorus, Anacreon, Sappho & cæteri, si Homerus primum locū teneat & illos longe superet. Carminum autem tantam esse vim, vt Helenam, Teucrum, Stenelum, Hectorem, Deiphobum, Agamemnonem immortalitati donauerint, alioquin obscurissimos futuros, vt ij qui sine laudatore poëta perierunt, & si non minus fortes fuerint, quare & Lollium se velle ait ab obliuione scriptis suis vindicare.

Ode IX. Tricolos, Tetrastrophos: Vt. Vides, Vt alta stet niue candidum.

--υ---υυ υ-
--υ---υυ-υυ
--υ---υ--
-υυ υυ-υ--

E forte credas interitura, quæ
Longe sonantem natus ad Aufidū,
Non ante vulgata per arteis
Verba loquor socianda chordis.
Non, si priores Mæonius tenet
Sedeis Homerus: Pindaricæ latent,
Cææque, & Alcei minaces,
Stesichorique graues camœnæ.
Nec, si quid olim lusit Anacreon,
Deleuit ætas. spirat adhuc amor:
Viuuntque commissi colores
Aeoliæ fidibus puellæ.
Non sola comptos arsit adulteri
Crineis, & aurum vestibus illitum
Mirata, regaleisque cultus,
Et comites, Helene Lacæna:
Primus ue Teucer tela Cydonio
Direxit arcu: non semel Ilios
Vexata: non pugnauit ingens
Idomeneus, Sthenelus ue solus
Dicenda musis prœlia: non ferox
Hector, vel acer Deiphobus graueis
Excepit ictus pro pudicis
Coniugibus, puerisque primus.
Vixere fortes ante Agamemnona
Multi. sed omnes illacrymabiles
Vrgentur, ignotique longa
Nocte: carent quia vate sacro.
Paulum sepultæ distat inertiæ
Celata virtus. non ego te meis
Chartis inornatum sileri,
Tot ue tuos patiar labores
Impune Lolli carpere liuidas
Obliuiones. est animus tibi,
Rerumque prudens, & secundis
Temporibus, dubijsque rectus,
Vindex auaræ fraudis, & abstinens
Ducentis ad se cuncta pecuniæ,
Consulque non vnius anni,
Sed quoties bonus, atque fidus
Iudex honestum prætulit vtili: &
Reiecit alto dona nocentium
Vultu: & per obstanteis cateruas
Explicuit sua victor arma.
Non possidentem multa, vocaueris
Recte beatum: rectius occupat
Nomen beati, qui deorum
Muneribus sapienter vti,
Duramque callet pauperiem pati:
Peiusque leto flagitium timet:
Non ille pro caris amicis,
Aut patria timidus perire.

E forte credas) Scribit minores nō debere à scribendo abhorrere, timentes eorum scripta non fore perpetua, cum tot prius doctissimi viri scripserint, & laudem maximam fuerint consecuti, itaque probat exemplo posteros etiam non deterritos laudem quoque meruisse, vt Pindarum, & alios plures post Hom. quem dicit poëtarum summū. Pollicetur exinde Lollij laudes suis carminibus celebrare quod vbi egit, ostendit beatum se non multa possidentem, sed qui deorum muneribus vtitur sapienter, & pauperiem pati nescit timens flagitia magis quam mortē vllam, paratus pro caris amicis, & patria mori. [Ne forte credas) Ode est similis nonæ, est autem ordo. Ne forte credas interritura verba, quæ natus ego ad Aufidum longe sonantem loquor socianda chordis per artes non ante vulgatas. [Aufidum) Apuliæ flumen, de quo latius supra non ante vulgatas, primus enim latinorum Horatius lyrica laude digna scripsit. [Mæonius) Homerus de quo late superius. [Cææque) Cææ. ANTO.

Cæa

Cæa teste Plin. lib. iiij. insula est in mari Aegeo, propinqua Hele-
Caos, næ insulæ, quæ tamen Cæos a Græcis dicit & Hydrusa olim Str.
etiam libro decimo scribit. Cæon vnam ex Cycladibus esse, quę
cum quaternas contineret vrbes, Tetrapolis vocitata est. duæ
vero testatur. Carthea. s. & quam Iulidem appellant, ad quas re-
liquarum habitatores concurrerunt. Ex Iulide Simonides con-
dendorum auctor carminum duxit originem, Erasistratus medi-
cus insignis, & Aristo Peripateticus. Fab. autem lib. x. sic ait,
Simonides. Simonides tenuis alioqui sermone proprio, & iucunditate qua-
dam commendari potest, præcipua tamen eius in commouenda
miseratione virtus est. vt quidam in hac eū parte omnibus eius
operis auctoribus præferant. [Alcei minaces) Id ait quia tyran-
nos insectatus est. vt Fab. Quintil. scribit latius tamen superius
Stesichorus. vidēto. [Stesichorique graues Camœnæ) Fab. sic lib. x. Stesicho-
rus quam sit ingenio validus materiæ quoque ostendunt maxi-
ma bella & clarissimos canente duces, & epici carminis onera ly-
ra sustinente. reddit enim personis in agendo simul loquendoq.
debitam dignitatem ac si tenuisset modum videtur æmulari pro-
ximus Homerum potuisse. sed redundat, atque effunditur, quod
Anacreō. vt est reprehendendum. ita copiæ vitium est. [Anacreon) Fuit is
lyricus poëta tempore Pisistrati, & Pherecidis historicis & Pytha
gorę magistri. Auctor est Euseb. nos tamen plura superius. [Aeo-
lii puellæ). i. Sapphus Lesbiæ. nam (vt diximus) in Æolia regio-
ne Lesbos est. [Non sola) Ordo est, non sola Helenæ Lacæna ar-
sit comptos crines adulteri & aurum illitum vestibus mirata &
cultus regales, & comites. Hic vero carminum vim ostendit.
[Non sola) sensus est quod non sola Helena, quæ pulcherrima
fuit, amauit Paridem sed aliæ plures ante eam. At quoniam poë-
tæ aliqui de illis scripsere nihil latent ac si non fuissent. Carmi-
num igitur beneficio memoria rerum & bene gestorum laudes
perpetuæ fiunt. hinc Helena quia Homeri preconio & aliorum
vatum cantata est, perpetuo celebratur. [Primus ue Teucer) sen-
sus est, quod non Teucer Telamonius primus optime vsus est.
sagittis, sed multi ante ipsum attamen ac si non fuissent, latent.
Teucer vero hominum ore versatur Homeri preconio, de quo
quidem latius supra. [Cydonio arcu). i. Cretensi. nam Cydonia
ciuitas vna est è tribus Cretæ eximijs. vt scribit Str. lib. x. In ea
autem calami spiculis aptissimi, vt alibi dictum est. [Non semel
Ilios Vexata) sensus est, quòd pluries Ilios bello vexata fuerat,
sed quia nulli vates scripsere, nulla est memoria nisi quando ab
Agamemnone. & id propter Homerum. Ergo carmine fit vi-
uax virtus. [Non pugnauit ingens) sensus est, quòd non solus
Idumeneus & Sthenelus cantanda prœlia pugnarunt, sed plures
alij tamen ac si non fuissent, latent, quoniam nullus eorum lau-
des poëta cecinit sicut Homerus Idomenei & Stheneli præco-
nia cantat. Non ferox Hector sensus est quod non primus He-
ctor & Deiphobus pro patria pugnarunt, sed multi alij tamen
perpetuo latent carentes poëtarum munere quod nō euenit He-
ctori & Deiphobo, maxime enim ab Homero laudantur. [Illa-
crymabiles) Quoniam eorum nulla est memoria. [Ignotique)
Et ignoti. s. sunt quia carent sacro vate. [Sacro vate) Ouid. de Ar-
te lib. iij. ait.

Adde quod insidiæ sacris à vatibus absunt:
Et facit ad mores ars quoque nostra bonos.
Est Deus in nobis sunt & commercia cœli
Sedibus æthereis spiritus ille venit, Et alibi,
At sacri vates & diuum cura vocamur.
Sunt etiam qui nos numen habere putent.

[Sepultæ inertiæ) Sensus est, quod virtus non celebrata carmi-
nibus ignauiæ similis est, ac si nulla fuerit. [Non ego te) polli-
cetur iam Lollij laudes scribere. [Vindex) Liberator. [Con-
sulque) sensus est, quod Lolij animus toto vitæ tempore victor
erat non solum anno vnico vti consul, Victor autem sui ipsius,
& cupiditatem. [Sed quoties) Toties consul eius animus vide-
batur esse quoties auaritiæ, & aliorum huiusmodi victor erat.
[Obstantes cateruas) Cupiditatum. s. [Sua arma) Sua consilia
suam virtutem. [Beatum) Seneca in Epist. beatum appellat ani-
mo bona cuncta retinentem. Tullius vero beatum vocat, qui
bona multa retinens absque malo degit, ipse vero Horat. alibi,
inquit: Ne ue putes alium sapiente, bonoque beatum. [Deo-
rum muneribus) Vt sunt diuitiæ amici, & huiusmodi. [Callet) A-
cute nouit. [Non ille) Supple erit.

ACR. NE forte credas interitura) Ne casu credas peritura, Ad M.
Lollium scribit consularem affirmans immortalia fore scripta
sua, quamuis ante eum sint alij meliores poëtæ. Nam nec Ho-
meri magnitudinem obstare, quo minus Pindarus & alij poëtæ.
qui post eū orti sunt, clari essent. [Natus ad Aufidum) Ipse Hora-
tius, qui primus latinus lyricus fuit. [Non ante) Quia ipse prior
lyrica carmina apud latinos scripsit. [Non, si priores Mæonius
tenet) Mæonius Homerus à Mæonia dictus est. [Pindaricæ la-
tent, Cææque) propter Simonidem lyricum poëtam, qui de Cea
insula fuit, vnde & Pindarus. Minaces autem Alcæi Camœnæ di
ctæ sunt, quoniam adeo amarus fuit, vt austeritate carminis sui
multos de ciuitate ejceret. [Stesichoriq; graues) magnæ, profun
dæ, & ipse bellorum poëta scriptor. [Nec si quid olim lusit A-
nacr.) ideo lusit, quia iocis & conuiuijs digna cantauit. vt, Car-
mina qui lusi pastorum: Anacreon autem Satyram scripsit ami-
cus Lysandri. Alij dicunt quod scripsit Circen & Penelopen in
vno laborantes. vnde in j lib. in ode Velox dices laborantes in
vno Penelopen, vitreamq. Circem. [Spirat adhuc) Recens est.
[Viuuntq. commissi calores) Calores pro amoribus posuit Sap-
pho autem significat, quæ Æolide dialecto vsa est. [Arsit) Ama-
uit. vt, Formosum pastor Corydon ardebat Alexin. [Adulteri)
raptoris Alexandri. [Regalisq. cultu) Quia regis Priami filius.
[Et comites) itineris. Helenæ Lacæna, de Lacedæmone. vt, Ac
non sic Phrygius penetrat Lacedæmona pastor Ledæamq. h. t. u,
a. u. vel quia non sola Helena amauit Paridem. nam & aliæ simi-
les cupidæ fuerunt, sed magis hæc formosa carmine poëtarum.
[Primus ue Teucer tela Cydonio) Teucer Telamonis filius ab
Homero inducitur sagittis peritissime vsus. Cydonio aūt Cre-
tensi Cydonia à ciuitate vbi primum de pecudum cornibus ar-
cus curuati sunt. [Non semel Ilios Vexata) Ab Hercule enim
ante euersa fuerat. & hæc Ilios & hoc Ilium dicitur. vt, Ceci-
ditq. superbum Ilium. [Non pugnauit ingens Idomeneus, Sthe
nelus ue) sed hi carminibus prælati sunt ceteris. vt Tersandrus
Sthenelusq. duces. Sthenelus autem Capanei & Euadnes filius
fuit. [Non ferox Hectori ostendere vult, licet multiformes fue-
runt illos tantum fama celebrari, quos commendauere poëma-
ta. Nam nec solus Hector & Deiphobus pro patria perierunt.
Sed hi magis carminibus noti sunt. Similiter & ante Agamemno
na paris virtutis fuisse plures, sed nesciri silentio. & ideo se ad scri
bendum priorum confirmauit exemplis. [Grauis Excepit ictus)
Vt Laniatum corpore toto Deiphobum vidit lacerum crudeli-
ter ora. [Ignotiq. longa Nocte) Tanquam nesciantur velut mor
tui, quos modo describit occisos. [Sacro vate) Laude, carminū.
[Paulum sepultæ distat inertiæ Celata virtus) non laudata vir-
tus similis est inertiæ. ita enim silentio obscuratur tanquam si
nulla fuerit. [Inornatum) illaudatum, vt, Quis te magne Cato
tacitum, aut te Cosse relinquat. [Rerumq. prudens) philosophiæ
aptus, vnde, & rerum prudentes philosophi dicti sunt. [Et secun-
dis Temporibus dubijsq. rectusque) Quem neque prospera ne-
que aduersa mutauerunt. [Vindex auaræ fraudis) punitor. vin-
dicare enim apud veteres non tantum defendere, sed etiam puni
re significabat. [Et abstinens) Abstinentem dixit Lollium pecu-
niæ, quam aut ideo ad se cuncta ducere posuit, quia auari studēt
pecunijs aut quia pecuniosorum gratiam omnes sequuntur.
[Consulque non vnius anni fidus) Virtute, & honestate Lollium
præfert. [Sed quoties bonus, atque fidus) Quoties, inquit, iudex
bonus es, honestum vtili præponis, vel quoties bellorum victo-
ris reip. consulis, toties consulari veteris potestate, & virtute tua
perpetuus consul efficeris. [Honestum prætulit vtili) plus dile-
xit honestatem, quam vtilitatem. [Alto) prudēti profundo. [No-
centium) Noxiorum, & corrumpere iudicia tentantium. [Vi-
ctor) Vel cupiditatis, vel hostium. quoties victor emerseris, to-
ties consul efficeris. [Non possidentem multa, vocaueris Recte
beatum) non recte diuitem beatum vocari, sed illum rectius bea
tum dicit, qui felicitatem moderetur, & non habet execrabilem
paupertatem, plusquam timeat morte peccatum. [Occupat) sibi
vindicat. [Callet) ingeniose nouit. vt ipse alibi, legitimumque so-
num digitis callemus & aure.

NE forte credas interitura) Hæc Ode ad Lollium scripta est POR
consularem, qua affirmat immortalitatem habitura scripta sua,
quamuis alij ante se meliores poëtæ, nam nec Hom. magnitu-
dinem obstare, quo minus Pindarus, & alij poëtæ qui postea
mortui sunt clari habeantur. Prima autem syllaba Odes huius
circumflexere enuncianda est, vt sit, ne credas, id est ne credide-
ris. [Ante vulgatas per artes) Gloriatur se primum lyrica car-
mina Latina lingua ausum scribere [Cææque, & Alcæi mina-
cis) Simonides lyricus, poëta Cæus fuit, id est ex Cæa insula. Mi-
naces autem Alcæi Camœnæ dicuntur quoniam adeo amarus
fuit, vt austeritate carminis sui multos ex ciuitate ejceret. [Nec
si quid olim lusit Anacreon) Lusit quia iocis & conuiuijs digna
scripta. [Viuuntque commissi calores Æoliæ fidibus puellæ)
Calores pro amores dicitur. Sapphos autem significat, quæ Æo
lidæ

hidæ dialecto vsa est. [Non sola compos arsit adulteri crineis) Arsit pro deperijt, aut amauit dictum est, hac autem Periodo colligit sæpe eadem facta, quæ legimus circa Ilion gesta, sed ea tantum quibus clarus poëta contigerit, perpetuum obtinuisse memoriam. [Paulum sepultæ distat inertiæ Cœlata virtus) Non, inquit, multa distat ab inertia virtus, sic vt de illa, ita de hac quoque sileatur. [Secundis Temporibus, dubijsque rectus).i. prosperis, & aduersis æquitatem retinens. Vindex auaræ fraudis Vindicem nunc pro punitore posuit, quia vindicare apud veteres non tantum defendere, verum etiam punire significat. [Ducẽtis ad se cuncta pecuniæ) Vtrum pecuniæ pro auaritia posuit, quæ merito ad se cuncta ducere dicitur quia auari rapere omnia student, aut ducentis ad se cuncta pecuniæ ad hoc referans dixit, quia pecuniosiorum gratiam omnes sequuntur? [Consulque nõ vnius anni) Virtutes tuæ, inquit, te perpetuũ consulem faciunt. Sed quoties bonus, atque fidus Iudex honestum prætulit vtili, & Reiecit alto dona nocentium Vultu, & p obstantes catervas. [Explicuit sua victor arma) Quoties, inquit, animus tuus honesta iudicans præmia sublata à nocentibus respuit, toties gloriosus ex hostib. victoriam reportauit. Non possidentem multa vocaueris Recte beatam. Ordo non recte vocaueris beatum multa possidentem. [Non ille pro caris amicis, Aut patria timidus perire) Deest erit ait autem eum, qui his artibus instructus sit, non dubitare pro amicis, & patria mortem subire, si necesse sit.

ASC. NE forte) Conformiter ad superiorem Oden cohortatur poëtas ad scribendum, cum non solum Homerica carmina, sed & ceterorum poëtarum æternam famam meruerint, veruntamẽ quia primus ferè scripsit Homerus, licet non primi Homeri tempora fortes vixerint, tamen primi in memoria hominum habentur qui . b Homero laudantur. vnde patet virtus carminum, quo circa Lollium amicũ suis carminibus celebrat poëta. Ordo est. O Lolli, ne, i. nolim credas forte verba, quæ ego natus ad Aufidum fluuium iuxta Venusinum, sonantem longe, loquor sociãda corpus. f. lyricis per artes non vulgatas ante, quia primus ferè Romanorũ lyrica scripsit, interitura. i. peritura, quia si. i. tametsi Mæonius. f. vates, hoc est Homerus, tenet sedes priores quam . f. Pindarus, tamen sup. Camœnæ Pindaricæ, & Cææ. i. Simonidicæ, & Camœnæ minaces . i. acres, Alcæi . f. Lesbij, & graues Camœnæ Stesichori latent. i. ignotæ sunt, Nec ætas deleuit si Anacreon, lyricus ille poëta lusit . i. sine labore cecinit ad lyricam, & composuit quid. i. aliquid. Non autem dubita: quin composuerit. Vnde particula si non ponitur hic dubitatiue, sed assertiue. Amor commissus. i. mandatus vt reueletur, fidibus. i. plectris, aut cytharæ, puellæ Aeoliæ. i. Lesbiæ, hoc est ipsius Sapphus, spirat, i. spiritum ducit, & vitam habet adhuc. Est autem metaphora sumpta ab animantibus, & calores . i. vehemens affectus, commissi . i. mandati, & concrediti vt reuelentur, & posteris notificentur, fidibus puellæ. Aeoliæ . i. Sapphus, viuunt. f. adhuc Non sola, monstrat argute quid carmina possint. Nam per Homeri carmina multi tantisper dum mundus erit, erunt in memoria, qui vt multi qui ante Homerum gesserunt præclara ignobile perijssent. ordo est Non sola Helenæ Lacæna. i. Spartana arsit. i. ardẽter amauit crines adulteri, i. Paridis, comptos . i. compote pexos, & aurum illitum vestibus. f. opere Phrygionum, qui acu pinguit, arsit dico mirata cultus regales, & comites regales id Mortaliter, quia comites ferè conformes sunt duci. vnde, & Aeneid. iiij. Multa viri virtus animo multusque recursat Gentis honos. Ve, pro vel. Teucer. f. Telamonius, non direxit primus arcu Cydonio. i. Cretico, telo. i. sagittas, & Ilios 1. regio Ilia, aut ciuitas Phrygiæ (dicitur autem Ilium, Ilion, & Ilios, vt hic, quod rarius ceteris) non est vexata supple bello, semel sup. tantum, quia etiam sub Laomedonte ab Argonautis capta fuerat, vnde Anchises Aen. ij. Satis vna superq. Vidimus excidia, & captæ superauimus vrbi. Nõ solus Idomenæus, & Sthenelus ingens. i. ingenti animo, & virtute præditus, Pugnauit prœlia dicenda. i. digna quæ dicantur. Musis. i. carminibus inspiratione Musarum compositis, & tamen pręcedicantur ij præcipue ab Homero, quia fortiter contra Troianos pugnauerunt. Non solus supple Hector ferox, vel Deiphobus acer qui ambo fuit filij Priami, excepit primus ictus grauis, quia mortiferos, pro coniugibus, & pueris. i. liberis. Multi vixere fortes ante Agamemnona, qui erat princeps exercitus Græcorum ante Troiam, sed omnes vrgentur. i. opprimuntur morte, & obliuione, illacrymabiles . i. quasi indigni lacrymis, & ignoti longa nocte. i. obliuionis perpetuæ caligine, quia carent vate . i. poeta sacro. i. religione quadam venerando. Virtus cœlata. i. occultata, distat paulum. i. modicum (distat tamen, quia sicut lucerna posita super candelabrum multis lucet, posita autem sub modio, soli sibi, aut sub modio positis, sic virtus nota multis prodest, ... ta soli in quo est verum, vt in epistolis dicet. Non vi... qui viuens, moriensque fefellit. i. delituit) inertiæ se... inertia sepulta. Et ideo ò Lolli, ego non silebo te inorn... cartis. i. carminibus in cartis descriptus, (Sunt autem ... habent Sileri) ve, pro vel, ego nõ patiar obliuiones l... obscuras, aut potius inuidiosas, carpere. i. corrodere & absumere ... labores tuos, quia animus est tibi, & prudens. i. prouidens re... . f. quæ prouideri possunt, & rectius . i. equus temporis secun... & dubijs . i. aduersis, vsque adeo vt dubites quid aggrediare, animus inquam existens vindex fraudis auaræ. i. expellens à se ... nem fraudem auaritiæ, & abstinens pecuniæ ducentis . i. pla... trahentis ad se cuncta. Quia. Et genus, & mores regina pe... nia donat. Et est tibi animus consul. i. dignus cõsulatu, nõ vn... anni, sicut qui in comitijs fiunt, nam multi sunt consules ... consulatu, & contra, sed toties consul quoties existens, bo... atque iudex, prætulit honestum . i. bonum honestum per se petibile, vt virtutem, vtili . i. rei vtili. Cicero autem ... docet, nihil esse honestum quod non idem vtile, nec vere vtile ... non idem honestum multum tamen videntur vtilia male v... tibus, quæ non sunt honesta. Id autem satis est ad hunc l... & supple reiecit alto. i. magnifico vultu dona nocentium ... xiorum, qui se muneribus redimere confidunt. Et existẽ vict... . i. voti compos, explicuit sua arma. i. signa & vexilla, per cateruas . i. hostiles, passionum potissimum: obstantes . i. obluctantes, Tu ò Lolli non vocaueris recte beatum possidentem. i. eum qui possidet multa. Nam is rectius occupat nomen beati qui callet. i. multo vsu callide scit vti sapienter muneribus deorum. f. paupertate, & diuitijs, de paupertate. n. dicit Lucan. Et munera nondum intellecta deum, hic tamen videtur pro diuitijs posuisse, nam addit. Et callet pati duram pauperiem, & timet peius. i. attentius flagitium, i. turpe peccatum, leto. i. morte Iuuen. Magnum crede nefas animam præferre pudori, &c. Ille. i. quicunque talis est non timet perire. i. mori, pro amicis caris, aut patria quæ vna omnium complectitur caritatis, secundum Cic. in offic.

CÆ ÆQVE, & Alcæi minaces) Propter Simonidem lyricum poëtam, qui de Cæa insula fuit vnde, & Pindarus fuit. Hæc Acron. vel hic locus argumento est, & in Acronis commentario quædam corrupta esse vel temporum iniuria, vel librariorum inscitia. Secunda enim huius libri Ode Dircæum exponit, Thebanum de Pindaro. GLAR

AD LIGVRINVM.

Monet ne quis ob corporis, bona quæ momentanea sunt, & fluxa, superbiat.

Ode X. Monocolos: Vt,

Tu ne quæsieris, scire nefas, quem mihi, quem tibi.

—–vv—vv—vv-v-

Crvdelis adhuc, & Veneris muneribus potens,
Insperata tuæ cum veniet pluma superbiæ:
Et quæ nunc humeris inuolitant, deciderint comæ:
Nunc & qui color est Puniceæ flore prior rosæ:
Mutatus, Ligurinum in faciem verterit hispidam:
Dices, heu (quoties te speculo videris alterum)
Quæ mens est hodie, cur eadem non puero fuit?
Vel cur his animis incolumes non redeunt genæ?

ANTONIVS.

Crvdelis adhuc) Hac ode scribit Ligurinum quandoque fore, vt pœniteat suæ superbiæ, idque agebat, vt sibi moriger esset. [O crudelis) Ode est similis vndecimæ. Ordo autem est. O crudelis, & adhuc potens &c. [Veneris muneribus) . i. grata forma. [Insperata) Putas enim semper habere adolescentiam, sed veluti Ouidius Naso, inquit, forma bonum

num fragile eſt,quantumq́ue accedit ad annos Fit minor,& ſpatio carpitur ipſa ſuo.[Pluma)Lanuge,& pili ipſi. [Deciderint comæ)Poſt pueritiam.n.comas incidebant,vt late patet apud Martialem.[Mens).i.voluntas obſequendi.ſ.amātibus.[His animis) His voluntatibus obſequendi alijs.[Incolumes)Inueſtes,& imberbes,ac ſine pilis,nā pilis corrūpuntur genæ.i.malæ hoc loco.

ACR. O' CRVDELIS adhuc)Vt,O crudelis Alexi nihil mea carmina curas,Significat amoris querelam. [Et veneris muneribus potens)Pulchritudine.[Cum veniet pluma ſup.)Plumam ꝓ barba incipiente poſuit. [Et quæ nunc humeris inuolitant,deciderint comæ)Vſque ad pubertatem.n.pueris comæ nutriri conſuerant,vt,Crines cui lactea ceruix Excipit. [Puniceæ) Punicea meliorē dixit. [Puniceæ)Sanguinei coloris.vt,Puniceis inuecta rotis.[Prior)Pulchrior. [Hiſpidā)Iam hirſutam barbam.[Dices heu q.te) Mutationē formæ ꝑ ætatē aſpectā dolebis in ſpeculo.

POR. O' CRVDELIS adhuc,& Veneris muneribus potens)Hæc Ode in Ligurinum ſcripta eſt,querelam amoris continens.[Muneris potens).i.ob munera,quæ in te Venus contulit.[Inſperata tuæ cum veniet pluma ſuperbię)Pluma pro prima barba poſuit. [Nunc,& qui color eſt puniceæ prior flore roſæ)Prior pro melior. [In faciem venerit hiſpidam).i. hirſutam.

ASC. O' CRVDELIS) Breuis eſt, & lepida Ode, ſed bonis moribus,quibus parū prodeſt,nimis longa. Ligurinum.n.cuius amore ſe captum in prima huius Quarti confeſſus eſt, inani argumēto nititur ad ſe trahere,quaſi vero doliturns ſit,ſi turpitudini nō ſatis indulſerit. Ordo eſt. O Ligurine,crudelis,quia adamantem non redamus ſicut in Buc.Maro.O crudelis Alexi nihil mea carmina curas &c.& potentes adhuc muneribus Veneris.i.Venuſtate formæ,cum pluma inſperata,i.caniciens,venerit tuæ ſuperbię .i.ſuperbo capiti tuo,& comæ.i.capilli,quæ inuolitant nunc humeris tuis,deciderint.i.defluxerint,& color,qui nunc eſt prior.i. præſtantior,flore roſæ puniceæ,i.purpurei coloris,mutatus.ſ.in deteriorem,verterit Ligurinum,hoc eſt te tam indulgētem puerum,in faciem hiſpidam.i.aſperam,barbarā,& rugoſam, tu quoties videris te in ſpeculo alterum.i.immutatum,dicēs, heu cur eadem mens.i.voluntas.ſ.obſequendi amatoribus,quæ hodie .ſ. in virili,aut ſenili ætate eſt ſup. mihi,non fuit puero.i.cur non morem geſſi,dum potui? vel cur genæ.i.maxillæ, & faciei eminentes partes, non redeunt incolumes.i.in priſtinam formoſitatem his.ſ.morigeris,& obſequioſis animis. Idem dicit Lena illa Scyrha nomine in Hecyra Terent.his verbis. Heu me miſeram,cur non iſtæc nunc mihi ætas, & forma eſt aut tibi hæc ſententia?

AD PHYLLIDEM.

Celebraturus poëta natalem Mæcenatis ſui,qui dies erat Idibus Aprilis menſis qui veneri ſacer eſt,inuitat Phyllidem amicam ad conuiuij celebritatem multo cum apparatu exhibendam,neque grauetur venire,quod ſperet quidam de Amore Telephi amaſi ſui, nam ille ab alia puella ditiore detinetur.Proinde non eſſe ſpem de illo,at ne velle quidem eam debere imparem ſibi ambire probat exemplo Phaëtontis, & Bellerophontis.

Ode X I. Dicolos, Tetraſtrophos; Vt, Iam ſatis terris niuis, atque diræ.

-u---uu-u-u
-u---uu-u--
-u---uu-u--
-uu--

ST mihi nonum ſuperantis annum
Plenus Albani cadus: eſt in horto
Phylli nectendis apium coronis:
Eſt ederæ vis
Multa: qua crineis religata fulges:
Ridet argento domus: ara, caſtis
Vincta verbenis, auet immolato
Spargier agno:
Cuncta feſtinat manus: huc, & illuc
Curſitant miſtæ pueris puellæ:
Sordidum flammæ trepidant rotantes
Vertice fumum.
Vt tamen noris, quibus aduoceris
Caudijs. idus tibi ſunt agendæ,
Qui dies menſem Veneris marinæ
Findit Aprilem
Iure ſolennis mihi, ſanctiorq́ue
Pene natali proprio: quod ex hac
Luce Mœcenas meus affluenteis
Ordinat annos.
Telephum, quem tu petis, occupauit,
Non tuæ ſortis iuuenem, puella
Diues, & laſciua: tenetq́ue grata
Compede vinctum.
Terret ambuſtus Phaëthon auaras
Spes: & exemplum graue præbet ales
Pegaſus, terrenum equitem grauatus
Bellerophontem,
Semper vt te digna ſequare: & vltra
Quàm licet, ſperare, nefas putando,
Diſparem vites. age iam meorum
Finis amorum,
(Non enim poſthac alia calebo
Fœmina) condiſce modos, amanda
Voce quos reddas. minuentur atræ
Carminæ curæ.

ST mihi nonum) Hac ode Phyllida inuocat,vt ſe cū Męcenatis natale celebrare velit,nec ſperet Telephum amplecti poſſe, ille nanque à ditiore puella tenetur,itaque Horatium ipſum eius amatorem potius adire debet.[Eſt mihi nonum)ode eſt ſimilis ſecūdæ.[Apium) De hoc late ſuperius. ANTO.

[Hederæ vis)Plin.lib.xxiiij.cap.xxxix.ſcribit,quod hedera mentem turbat,purgatq́. caput largius pota. Neruis intus nocet,iiſdem neruis adhibita prodeſt,omnia genera eius refrigerant.Sūt autem genera xx,vrinam cient potu, capitis dolorem ſedant,pcipue cerebro,ſuccus hederæ tædia narium graueolentiamq́. emēdat, præcipue albæ ſatiue, idem infuſus naribus caput purgat. Acini qui croci ſuccum habent præſumpti potu à crapula tutos præſtant denigrant capillum corymbi, hæc ex Plinio vbi. & tu ipſe plurima legito. [Religata) Cum Veneris .ſ. [Verbenis) De iis ſuperius late. [Manus) Miniſtrorum .ſ. [Agendæ) Celebrandæ [Findit Aprilem) Idus enim vocamus diem,qui diuidit menſem Iduare nanq; Hetruſca lingua diuidere eſt,vnde vidua quaſi valde idua.i.valde diuiſa aut vidua .i. à viro diuiſa, vt autē idus omnes Ioui,ita Calendas omnes Iunoni tributas confirmant,vt ſcribit Macr.lib.j.Saturn. [Marinæ Veneris menſem) De Aprili multa Macr.lib.j.Saturn. Inter quæ ait. Verrium Flaccum aſſerere in Aprili conſtitutum,vt matronæ Veneri ſacrum facerent. Multa item Varro, & Naſo lib. iij. Faſt. [Telephum) Erat his quem Phyllis amabat. Horatius eum cum ditiore puella eſſe dicit,vt eam ad ſe facilius allicitat. [Sortis) Fortunæ, & conditionis.[Compede) Amoris vinculo. [Terret ambuſtus) Phaëtontis,& Bellerophontis exemplo oſtendit ardua,& ſublimia ſperanda non eſſe.nam ſæpe id obfuit,hinc Telephum minime ſperare debet Phyllis, ſed illa tantum quæ ſunt ea digna. [Auaras ſpes).i. ingentes,& cupidas nimium, & illicitas. [Ales Pegaſus) Superius dictum eſt de hoc,& Bellerophonte,qui auſus in Pegaſo ipſo ſedere, aſcendit aëra, indeq́ue cecidit, de quo Higinius etiam.[Grauatus) Grauiter ferens. [Diſparem vites) Non enim amori tuo reſpondet, vti ego. [Finis amorum) Conſtituerat enim poëta poſt hanc nullam ardere. [Curæ) Quas.ſ.ex Telepho concipis. Hedera.

EST mihi nonum ſuperantis annum) Ad Phyllidem ſcribit amicam ſuam inuitans eam ſub promiſſione vini Albani veteris ad lætitiam conuiuij exhibendi natali Mœcenatis. [Albani cadus) Elocutio eſt Albani cadus, vt Vina bonus quæ deinde cadis onerares Aceſtes. [Nectendis apium coronis) Vel quia Alcæus frequenter ſe dicit apio coronari,vel quia tardius deputatur, qui prandes apio coronatus, vt, Atque apio crines ornatus amato. [Religata).i. coronata. [Verbenis) Verbenæ ſunt ACR.

omnes

omnes herbæ, frondesque festæ ad aras coronandas, dictæ, quasi herbenæ. [Ridet] i. splendet. [Castis] i. puris sacris. [Cuncta festinat manus] Multitudinem ministrantium pro apparatus festinatione significat. [Cursitant mixtæ pueris puellæ] Vt, Toridemq. pares ætate ministri. [Sordidum flammæ trepidant rotantes Vertice fumum] Duo epitheta posuit, quia, & flammæ velut sub quodam tremore voluuntur, & fumus sordidus est. i. niger. [Vt tamen noris] Diem natalem Mœcenatis significat, vt fidem faciat promissæ lætitiæ. [Agendæ] Celebrandæ. [Qui dies mensem Veneris marinæ Findit Aprilem] Quia Idus veluti diuidunt mensem. Aprilis autem Veneri consecratus est. [Iure solennis merito amicitiæ. [Penè] Autem per adulationem posuit. [Luce] Die. [Affluentes] i. crescentes, aut multos. [Ordinat] Disponit toto anno facienda. [Telephum quem tu petis, occupauit] Amauit, vtrum ad eandem Phyllidem an ad aliam in loquatur incertum est, quia non prodidit nomen, dicit tamen Telephum puerum, quem ostendit ab ea amari, alterius dilectricis amore occupatum. [Non tuæ sortis] Non tuæ conditionis, non tuæ mediocritatis, nec professionis. [Grata compede] Amoris vinculo. [Terret ambustus Phaëton auaras Spes] Ne quid auide, & supra conditionem nostram appetamus. Phaëtontis, & Bellerophontis exemplo monet, qui impossibilia cupiendo ad pericula peruenerunt. [Grauatus] Grauiter ferens Bellerophontem, dicitur enim ausus Pegaso ferri per aëra in terram decidisse. Semper vt te digna sequare possibilia suadet appetere, & sibi competentia, & digna patere. Sensus hic est. O Phylli vitam potentiorem Telephum, & tibi disparem, qui & aliam amat, sed dilige me, qui tibi parsum. Finis enim eris mei amoris, quia si consenseris, aliam non amabo. [Condisce modos] Disce, inquit, carmina, & lyræ sonos, quos suaui voce cantes, ne rustica videaris. [Minuetur atræ Carmine curæ] Tunc. n. voluptas admittitur si cura pellatur.

POR. EST mihi nonum superantis annum) Hic significat se diem natalem Mœcenatis velle celebrare, loquitur autem ad Phyllidem amicam. [Qua crines religata fulges fulgere soles) Non enim iam coronatam esse dicit, sed inuitat eam vti coronetur. Ridet pro grata est, ac fulget. [Cuncta festinat manus] Ad multitudinem ministrorum refertur. [Sordidum flammæ trepidant] Non ociosum ἐπίθετον dictum est. [Idus tibi sunt agēdæ] Qui dies mensem Veneris marinæ. [Findit Aprilem] Idus Apriles significat. Aprilis autem mensis ἀπὸ τῆς ἀφροδίτης dictus videtur nec immerito, cum in res Venereas ob ipso omnia animalia excitentur, signat autem Idibus Aprilibus natalem diem Mœcenatis esse in cuius honorem sacrificet, & epuletur. [Telephum, quem tu petis, occupauit] Ad mulierem loquitur, cuius nomen non ostendit, signat autem amari ab hac Telephum puerum, quē iam alia occupauerat. [Non tuæ sortis] Non tuę conditionis, tuę mediocritatis. [Tenetque grata compede vinctum] Puellæ grata compede amoris vinculum ait. [Terret ambustus] Ne quid auide, & supra conditionem nostram appetere conemur, Phaëtontis, & Bellerophontis proponit exempla. [Semper vt te digna seque. & vltra Quàm licet sperare, nefas putando, Disparem vitet) dicendo Disparem vites difficilis doctionis phrasis Monet autem vt disparem vitet, vt possit se digna sequi, & nefas habere in spem referre plusquam oportet. [Age iam meorum Non. n. post hoc alia calebo fœmina) Quare finem amorum suorum hanc dixerit, ipse ostendit. Ordo est. Iam meorum finis amorum condisce modos.

ASC. EST mihi) Festiue inuitat Phyllida ad se venire, reiecta spe de Telepho puero pulchro diuite, & docto, dicens. O Phyllis cadus plenus Albani sup. vini superantis nonum annum, & ita vetustate commendabilis est mihi. i. habeo ipsum, & appium. i. herba coronis apta, nam est apium dictum, quod apex hoc ferre solebat Victoris, veterum fieret dum more triumphus, & multa vis .i. copia, ederæ, illius herbæ, qua in honorem Bacchi coronabātur Poëtæ. & poturi, est mihi coronis nectendis. i. ad nectendas coronas, qua tu fulges. i. fulgebis. Est enim hic futuri temporis tertiæ coniugationis, nam à secunda deposito e fiunt tertiæ verba, vt ferueo, & feruo, &c. religata. i. habens religatos crines Domus ridet. i. festiuitatem ostentat, argento .i. vasis argenteis, ara vincta verbenis castis. i. herbis ad sacrificium aptis, auet. i. cupit spargier. i. conspergi, agno immolato. i. sanguine eius imbui. Cūcta manus. s. famulorum, festinat. i. præparare conuiuium puellæ mixtæ pueris cursitant huc & illuc, & flammæ trepidant rotantes. i. voluentes, vertice. i. supra verticem, aut à vertice, fumū sordidum. Vt tamen noris quibus gaudijs. i. ad quæ gaudia aduoceris, Idus. s. Aprilis, sunt agendæ tibi, sup. mecum, qui dies. s. Iduū, findit. i. diuidit. Aprilem mensem Veneris marinæ. i. quo Veneri sacra fiebant, existens iure. i. merito, solennis mihi & sanctior .i. celebratior penè. i. quasi, natali proprio. i. quam sit natalis proprius, q̄ Mœcenas meus. s. patronus, ac amicus, ac præses, ordinat. i. ex ordine inchoat, ex hac luce. i. die, annos affluentes. i. accrescentes, quia cum illi natalis sit, quoties redit annum apponit, vnde & Persius. Qui tibi labentes apponit candidus annos. Ne autem dicat Phyllis se nolle abs Telepho abire ait. Puella diues, & lasciua, occupauit Telephum iuuenem, non tuę sortis. i. conditionis, & fortunæ, & tenet vinctum compede grata. i. accepta, illi. Et ne speret reconciliari ait. Phaëton, filius Solis, & Clymenes, ambustus dum currum Solis imprudenter regendum accepisset, terret spes auaras. i. vltra meritum, & posse & Pegasus ales. i. alatus equus, grauatus. s. temerario pondere præbet Bellerophontem equitem terrenum. i. qui non in aëre, sed in terra equitare debebat, graue. i. magni momenti, Exemplum Mancinellus vult grauatus actiue summi, vt sit grauatus. i. grauiter ferens equitem terrenum, &c. vt sequare semper te digna. i. non viliora, & vt putando te nefas, sup. esse sperare vltra quam licet, vites disparem. i. longe præstantiorem, age tu iam finis meorum amorum. [Non enim calebo. s. per amorem post hac. i. deinceps, alia fœmina. s. quam te) condisce modos. i. versus meos quos (aūt quo) .i. vt reddas eos, voce amanda. i. delectabili, nam curæ atræ. i. terentes amore Telephi, minuentur carmine. i. canendo.

GLAR. ORDINAT annos). i. disponit toto anno facienda, idem inquit, quod mihi non fit verisimile. Sed ordinat. i. numerat vt ordine inchoat. [Telephum, quem tu petis, occupauit) Ad mulierem, inquit Porphyrion, loquitur, cuius nomen non ostendit. Hæc verba planè corrupta puto. Et legendum. De muliere loquitur, cuius nomen ostendit. Ex his sanè Porphyrionis verbis Acron dubitationem elegantem facit. Ego nihil hic video difficultatis, nisi ipsi aliter Horatij verba legerint, neque enim ad aliam loquitur quam ad Phyllida.

AD VIRGILIVM NEGOCIATOREM.

Luculenta Veris descriptio cum videlicet flare incipiunt etesiæ venti, & hirundines nidulari, & pastores apud gregem in herbā cauere, qua inuitat Virgilium Myropolam, vt æstu tam appetente, & sitim prouocante, ad compotationem, sed ea conditione vt si Calenum velit bibere vnguento redimat, se enim non posse id gratis ob paupertatem prebere.

Ode XII. Dicolos, Tetrastrophos, Vt: Scriberis Vario fortis, & hostium.

—-υυ—-υυ υ-
—-υυ—-υυ-υ-
—-υυ—-υυ-υ-
—-υυ-υ-

IAM veris comites, quæ mare temperant:
Impellunt animæ lintea Thraciæ:
Iam nec prata rigent; nec fluuij strepunt
Hyberna niue turgidi.
Nidum ponit, Ityn flebiliter gemens
Infelix auis, & Cecropiæ domus
Aeternum opprobrium, quod male barbaras
Regum est vlta libidines.
Dicunt in tenero gramine pinguium
Custodes ouium carmina fistula:
Delectantque deum, cui pecus, & nigri
Colles Arcadiæ placent.
Adduxere sitim tempora Virgili. *
Sed pressum Callibus ducere Liberum
Si gestis, iuuenum nobilium cliens:
Nardo vina merebere.
Nardi paruus onyx elicier cadum.

* Vide ann. Fr. Rob. su per isto loco.

Qui nunc Sulpitijs accubat horreis,
Spes donare nouas largus, amaraque
Curarum eluere efficax.
Ad quæ si properas gaudia; cum tua
Velox merce veni. non ego te meis.
Immunem meditor tinguere poculis:
Plena diues vt in domo.
Verum pone moras, & studium lucri:
Nigrorumque memor, dum licet, ignium
Misce stultitiam consilijs breuem.
Dulce est desipere in loco.

ANTO. AM veris comites) Virgilio scribens Veris tempora explicat, inde illum ad conuiuia exortatur, dicens. Dulce esse qñque desipere loco & tempore. [Iam veris comites) Ode est similis sextæ. [Veris comites animæ Thraciæ) Decimo enim Cal. Martij venti Septentrionales, qui vocantur Ornithiæ, per dies triginta esse solent, tum & hirundo aduenit, ite Colum. lib. xij. cap. ij. scribit: De ijs igitur ventis Poëta intelligit, nam ipse quoque de hirundine meminit. [Animæ Thraciæ) *ornithia* .i. venti illi Ornithiæ Septentrionales. [Infelix auis) .i. hirundo. *Pandion* [Cecropiæ domus) Pandion enim Athenarum rex Prognem & *Progne.* Philumelam genuit, quæ Progne Itym filium in Terei viri vltionem peremit, vt late patet in Metam. Ouid. [Deum) Pana. s. [Adduxere sitim) Videlicet calidi Veris aduentu. [Calibus) Campaniæ populis vbi Calenum vinum optimum. latius tñ superius *Cliens.* dictum est. [Cliens) Is proprie dicitur cuius causam aduocatus tuetur, & defendit, quasi colens ab colendis patronis, hic vero cliens accipitur domesticus, & amicus, & comes, & iuuenum sectator nobilium qui vti & nobiles vnguenta feret. [Nardo) Nardino vnguento, de quo supra. Est aût sensus, q afferendo secum nardi paruum onychem .i. vasculum, lucrabitur optima vina. *Onyx.* [Onyx) Nascitur onyx lapis in Arabiæ montibus & in Germaniæ potorijs vasis inde factis primum, deinde pedibus lectorum sellisque. eo vrcei & Amphoræ magnitudine Cadorũ vsi sunt, hunc aliqui lapidem Alabastritem vocant, quem cauant ad vasa vnguentaria, qm optime ea incorrupta seruare dicitur, hęc & plura Plin. lib. xxvj. cap. viij. Præterea (vt dicunt alij) ὄνυξ ὄνυχος vnguis dicitur, inde onyx lapidis genus, eo q humano vngui sit similis. [Horreis) Pro cellis vinarijs dixit. Spes donare. optimo enim mero spes redit & lætitia. [Cum tua merce) Cum tuo nardi onyche. [Immunem) Sine aliquo munere tuo. [Diues vt) Diuites enim & optima vina & vnguenta conuiuijs præbent. [Nigrorum ignium) Funeralium. s. [Consilijs) .i. prudentiæ.

ACR. IAM veris comites, quæ mare temperant) Ad Virgilium negociatorem scribit admonens Veris tempus esse aptum nauigio. Vsitatum autem poëtis est animas flatus ventorum dicere, dum, ad graue vocabulũ referunt animas, vt, Quantum ignes animęq. valent. [Temperant) .i. tranquillum reddunt. [Iam nec prata rigent) Ipso enim tpe & hiems clauditur, & Veris amœnitas aperitur, quo Fauonius cęperit flare. [Nidum ponit Itym flebiliter gemens Infelix auis) Progne enim versa est in hirũdinem. [Itym) Is filiæ fuit Prognes, quem occidit culpa Terei. [Et Cecropiæ) Cecrops dux fuit Atheniensium. Athenienses enim fuerunt Tereus & Progne. Per Prognem vero hirundinem significat, quæ eo tempore apparet, nota historia est, q pro stupro sororis Philumelæ ad vindictam filium Terei occiderit Progne & fuit pœna peior peccato, dum cõmittitur parricidium propter incestum vnde Tereus comperto facinore dum ambas insequitur ipse in vpupam dicitur mutatus, illæ fugientes in hirundinem & lusciniam. [Cecropiæ domus) In domo .n. Cecropis, hoc est factum scelus. [In tenero gramine) Vt cum ros in tenera pecori gratissimus herba. [Custodes ouium carmina fistula) Pana significat, à quo fistulam dicunt inuentam, vt, Pan primus calamos cera coniungere plures Instituit. [Deum) Pana. vt, Pan curat oues ouiumq. magistros. [Adduxere sitim tempora) Pro æstate posuit. [Calibus ducere Liberum) Calenum vinum ducere .i. bibere. [Cliens) Aut Augusti, aut priuignorum eius Neronum, aut Mœcenatis dicit. [Nardo vina merebere) Ilocaliter. nunc se Calenum vinum prolaturum promitti, si vnguentum acceperit. Si dederis, inquit, nardum, tibi dabitur vinum à me. [Nardi paruus onyx) onyx metallum gemmæ simile. de hoc ad vnguenta odorata parua fiebant vasa. de quo Lucanus ad ostentationẽ luxus, Tota effusus in aula Calcabatur onyx. [Qui nũc sulpitijs) Sulpitia horrea dicebantur, vbi nunc Galbe. illic hordeum condi consueuerat. [Spes) Cadus. s. maiora enim sibi per licentiam poti pmittere sperando consueuerunt. [Efficax) Potens, qui largitate sua curax expellat. [Ad quę si properas gaudia cũ tua velox merce veni) vt supra dixi .i. pocula non dabuntur tibi, nisi & tu ad me inuicem mercis ampulam detuleris vnguenti. [Immunem) si veneris sine munere. [Plena diues vt in domo) vt gratis pascã sicut diuites consueuerunt. [Nigrorumq. memor, dum licet, ignium) Lugubrium ignium, vt, Memor mortis lætitiam non recuset. [Miscet stultitiam breuem) Breuis temporis ocium. [Dulce est desipere in loco) Iucundum à seueritate discere aliquando.

IAM veris comites, quæ mare temperãt, Impellunt animæ lintea Thraciæ) Virgilium alloquitur, iterum autem Veris tempus describit, ceterum animas pro flatibus ventorum vsitat. ssimum est poëtis, sic denique Virgil. ait. Quantum ignes, animęq. valent. [Iam nec prata rigent, nec fluuij strepunt Hyberna niue turgidi) Atque Veris tempore intumescere flumina incipiunt. [Niue turgidi) Adultum iam Veris tempore vult intelligi, qm nix omnis elapsa est. [Nidum ponit Itym flebiliter gemens Infelix auis) Prognem. ac per hoc hirundinem signat. [Et Cecropiæ domus Æternum opprobrium) Cecropiæ domus, qm Athenienses fuerunt. [Cecrops autem Atheniensium Dux. Quod male barbaras Regum est vlta libidines) Nota historia est Progne ob stupratam, & lingua debilitatam Philumenam sororem a Tereo marito, filium sibi communem, & illi Itym nomine occidit, & epulandum imprudenti apposuit, deinde, palàm facto facinore, cum fugeret cum sorore infestum maritum, in hirundinem, & luscinam transfiguratas esse ipsum quoque Tereum in vpupã auem esse conuersum. [Cui pecus, & nigri Colles Arcadiæ Placent) Pana pastoralem Arcadię Deum esse significat. [Iuuenum nobilium cliens) Augusti Mœcenatis aut nobilium Neronum priuignorum Augusti dicit. [Nardo vina merebere. Nardi paruus onyx eliciet cadum) Onyx genus ampullæ marmoreæ, iocalariter autem dicit, Si attuleris vnguentum domum, ego proferam vinum Calenum. [Qui nunc Sulpitijs accubat horreis) Sulpitij Galbe horrea dicit. hodieq. autem Galbe horrea vino, & oleo, similibusq. alijs referta sunt. [Spes donare nouas largus) Cadus. s. potulentus autem scimus plerunque maiora sperare. [Cum tua velox merce veni) Cum ampulla vnguenti. s. [Plena diues vt in domo) Vt si diues sim & in domum meam omnium rerum plenam te inuitem. [Nigrorum ignium) Funerum dicit, quasi lugubrium ignium. [Misce stultitiam consilijs breuem) Breuem stultitiam, hoc est breuis temporis. **POR.**

ASC. IAM veris comites) Vrbanissime, & doctissime, vtpote poëtarum doctissimum, Virgilium Maronem ex Veris aduentu ad voluptatem inuitat, dicẽs: Animæ .i. venti. Thraciæ .i. Ornithiæ, dictæ q à Thracia flantes aues aduehant appositorie comites Veris .i. quæ comitantur Ver, & adueniunt cum Vere, quæ temperant .i. sedant mare, impellunt iam linthea .i. vela linea, hoc est flare incipiunt, & ita verna est tempestas. Iam nec prata rigent .i. aspera non sunt amplius gelu, nec fluuij strepunt turgidi niue hyberna .i. hyemali, auis infelix .i. miserabilis. s. hirundo ex Progne facta, ponit .i. cõstruit ex luto nidum, gemens flebiliter Itym, scilicet filium, quem Tereo parti epulandum apposuerat, & existens æternum opprobrium domus Cecropiæ .i. Atheniensium regiæ, quod male .i. cum malo suo, est vlta barbaras .i. incestas libidines, regum .i. ipsius Terei regis Thraciæ, qui sororem coniugis suę Philumelam vitiauit, vnde dolet quod nõ potius patrem, q̃ filium trucidauerit. Bene aũt ad pluralem transit, cum de vno loquatur, quia amantes in vno læsi omnes aut multos accusant. Comicus. Non possum perpeti meretricum cõtumelias, de vna Thaide loquens. Venus apud Virgil. Aen. I. Nauibus infandum amissis, cum vna tantum amissa esset Dido eiusdem tertio. Nusquam tuta fides, cum à solo Ænea videretur decepta. Custodes Pinguium ouium dicũt fistulat, carmina in tenero gramine, & delectãt Deum. s. Pana, cui pecus, & colles nigri .i. vmbrosi Arcadiæ placent, id apte cõmemorat quia Virg. iam Buc. cecinerat. O Virgili, tempora adduxere sitim, quia calorem. vnde sitis fit, sed si gestis .i. auide cupis, ducere Liberum .i. vinum, pressum Calibus .i. Calenum, à Calibus, populis Cãpaniæ Italicæ pressum, tu cliens .i. cultor, & sodalis iuuenum nobilium, q se vngere solent, merebere vina. s. mea nardo. s. tuo ab illis obtento Paruus onyx .i. vasculum ex onyche nardi .i. oppletum nardo, eliciet cadum. s. vini, qui accubat .i. occultatur, nũc horreis Sulpitijs .i. cellaris, quæ sunt ad ea loca quæ dñt Galbæ Sulpitij, horrea existẽs largus donare spes nouas .i. rerum non speratarum, prius quàm

eius vino quis lætior effectus fuerit, & efficax.i.efficaciter potēs, eluere.i.abstergere,amara.i.amaritudines curarum, quia vinum bonum lætificat cor hominis. Ad quæ gaudia.s.boni vini situ properas.i.festinas venire, vini cum tua merce.i.onyche vnguēti nardini. Ego non meditor tinguere.i.irrigare,meis poculis te immunem.i.nullum munus afferentem vt.i.tanquam sim, aut vt faceres diues, in domo plena.i.opulenta, q.d.non inuito te nisi Simbolum conferas: verum pone.i.depone moras, & studium lucri quia licet onyx vnguenti sit minor,est tamen preciosior, & memor ignium nigrorum.i.amorum, quibus in obscuro operam damus aut scortorum,quibus nigri sunt capilli, & oculi. vt placet Bonfini,aut (vt mihi placet, & ceteris ferè) ignium funeralium,quia qui ad voluptatem inuitant, breuitatem vitæ quam illi indulgere datur ferè commemoratur, quam prudenter ipsi videant. vnde est illud. Collige virgo rosas dum flos nouus, & noua pubes, & memor esto æuum sic properare tuum. Et illud Persianum, Indulge Genio, carpamus dulcia: nostrum est Quod viuis,cinis,& Manes,& fabula fies. Viue memor leti, fugit hora,hoc quod loquor,inde est,& multa similia. misce, sup. tantisper dum licet: stultitiam breuem consilijs.s.scueris, quia dulce est desipere.i.ostendere se desipientem, in loco.i.vbi opportunum est vt inter veros amicos, & inter simulatos amicos, vt Brutus fecit inter Tarquinos. Prudenter autem dicit breuem .i.breui duraturam,& in loco. Et si dicas nullum locum esse stultitiæ, concedam si inepta sit, & vitiosa verum stulticia accipitur hic pro hilaritate non simulata.

MAT. Bōfinis. IMMVNEM) Immunem Latini vocant quem ἀσύμβολον Græci nempe eum,qui nihil confert ad conuiuium.In prouerb. Immunem venire. [Nigrorumque memor) Exponunt omnes quos vidi interpretes nigrorum,ignium.i.funeralium,&c.Equidem affirmaueram Horatium voluisse Virgilium ad epulas inuitatum admonere vt omissis ad tempus serijs,recrearet animum, ac refocillaret occultorum,vel ignobilium amorum memoria. Aut alludisse ad alicuius, vel puellæ, vel pueri colorem, vel ad crines nigros,quæ plerunque per grata contingunt,quale est illud in superioribus Ode xxxij.lib.j. cum dixit. Et lycum nigris oculis nigroq. Crine deorum.[Cornicis viu.tem.)viuacitas cornicis in prouerbium abijt,quod est,Cornice viuacior, de vehementer annosis Hesiodus nanque cornici nouem nostras ætates attribuit, quadruplum eius ceruis,id triplicatum coruis.

GLAREANVS.

IAM veris comites quę mare temperant) Mancinellus hoc de Ornithijs intelligit,ex verbis Colum.lib.xj. cap.ij. de ijsdem ventis. Nam & hic poëta de hirundine meminit,vt Columella, Porphyrio autem adultum iam veris tempus poetam describere ait,quod ex eo patet. Adduxere sitim tempora Virg. Quod x. Calen.Martias,quando Ornithie flare incipiunt,ac per triginta dies durant, vix intelligi potest. Quare Land.de Etesijs hoc dictum existimat.Verum Etesiæ Cal.August.incipiant flare,ac itidem per triginta dies durent,non videtur hoc de hirūdine quadrare. Nidum ponit Itym flebiliter gemens infelix auis. Ego de Orinthijs intelligere cum Mancinello malim, & cum Porphyrione adultum Ver intelligere tempus autem Orinthiorum non ad amussim à poëta obseruatum,sed præteritis non ita pridem credo vsum,perinde atque præsentibus,vel propter carmē, vel quia ita libuit. Porrò hanc Oden ad Virgilium scribit, negociatorem,vt ait Myropolam,vt Landinus,Poëtam vt alij. Ego ad poëtam vix credo hanc Odē scriptam, videtur enim oblique taxare,vt solet,vnguentarij auaritiam,cum ait verum pone moras,& studium lucri,nisi quis, & hæc ioculariter dicta intelligat, vt præcedentia pleraque. [Et Cecropiæ domus Æternum opprobrium) Hic Acron,Cecros,inquit. Dux fuit Atheniensium, Athenienses enim fuerunt Tereus,& Progne. Hac ille Tereus Thraciæ Tyrannus ab Ouid.dicitur, Athenis ne an albi natus, ignotum Ad idem pertinet,quod paulò post idem Acron ait in domo Cecropis hoc factum scelus,cum in Thracia, quanquam per filiam Cecropis Strabo in Daulide,sed hęc non sunt tanti.

IN LYCEN ANVM FACTAM.

Insultat Lyce meretrici, quem supra barbaram ac præfractam questus erat quod se inhumaniter excluserat,& iuuenis insolenter se gesserat erga omnes amatores verum iam vetula vicissim fastidiretur ab ijs, quos olim tam superbe reiecerat,dijs nimirum id agentibus,vt ad decrepitam ætatem velut in pœnam reseruaretur.

Ode XIII. Tricolos, Tetrastrophos: Vt, Quis multa gracilis te puer in rosa.

–––uu––uu–u–
–––uu––uu–uu
–––uu–
–––uu–u–

VDIVERE Lyce di mea vota: di
Audiuere Lyce: fis anus: & tamen
Vis formosa videri.
Ludisque: & bibis impudens:
Et cantu tremulo pota Cupidinem
Lentum solicitas. ille virentis, &
Doctæ psallere Chiæ,
Pulchris excubat in genis.
Importunus enim transuolat aridas
Quercus: & refugit te, quia luridi
Dentes, te quia rugæ
Turpant, & capitis niues.
Nec Coæ referunt iam tibi purpuræ,
Nec clari lapides tempora: quæ semel
Notis condita fastis,
Inclusit volucris dies.
Quò fugit Venus heu? quo ue color decens?
Quo motus? quid habes illius? illius?
Quæ spirabat amores:
Quæ me surpuerat mihi,
Felix post Cynaram, notaque, & artium
Gratarum facies: sed Cynaræ breueis
Annos fata dederunt:
Seruatura diu parem
Cornicis vetulæ temporibus Lycen:
Possent vt iuuenes visere feruidi
Multo non sine risu,
Dilapsam in cineres facem.

VDIVERE Lyce dij) Lycen arguit meretricē quæ iam anus amari optabat ac iuuenis.[Audiuere Lyce)Ode est similis v.lib.j.[Lentum)spernit enim te vt anum. In genis oculos illius aspiciēs, vel malas. Si nescis oculi sunt in amore duces, inquit Propert.Et Apul.lib.x.Metam.ita scribit, Causa omnis,& origo præsentis doloris,& etiam medela ipsa,& salus vnica mihi tute ipse es, isti enim tui oculi per meos oculos ad intima delapsi præcordia meis medullis acerrimum com mouent incendium Ergo miserere tua causa pereuntis,&c.[Importunus)Inquietus,quasi sine portu. [Aridas Quercus) .i. aridas anus.[Luridi)Supra modum pallidi,inquit Festus. [Capitis niues) .i. cani. [Coæ purpuræ) De bombycina veste intelligit, quam in Co mulier Pamphyle platis. filia prima texere docuit. de qua re legito plura in Plin.lib.xj. Nos etiam plura in Iuuen. [Notis condita fastis)In fastis enim consulum tempora scribebantur quorum anis tempora præterita noscebantur. [Venus) Tua forma,& gratia.[Motus).s.Veneri aptus. [Illius?) Illius.i. tuæ iuuentute tuæ Veneris,& gratiæ. [Surpuerat)Pro surripuerat.antea enim Lycen iuuenem Horatius amauerat,& tunc quidem superbam,& immitem. [Felix) Ordo est,Felix fuisti,& nota post Cynaram meam.s.primam amicam.[Cornicis) De huiusce auis ætate superius legito.[Feruidi)amore calentes.[Facem) .i. Lycen ipsam olim iuuenem, & splendentem vti fax est nunc vero anum, & extinctam.i.sine splendore aliquo. ANTO. Oculi. Coa vesti bōbicina

A C R. AVDIVERE Lyce) Ad Lycen meretricem scribit,de cuius superbia in iij.lib.quæstus est, eo quod anus facta contemnitor à iuuenibus,de quorum amore ante plaudebat. Vis formosa videri. vtrunque in anu muliere turpissimum est. vt & formosa velit videri,& lasciuire. & ideo addidit impudens [Et cantu tremulo)

mulio) Tremulum vel ad vocem, vel ad ætatem retulit. [Cupidinem w ... n) iuuenum. s. qui ioco lentus est. quoniam tu eis ingrata es per ætatem. [Ille virentis, & Doctæ psallere Chiæ) Multum decoram vult Chiam mulierem videri, vel q. virenti ætate sit, & docta psallere, vel quod genis. i. facie pulchra sit, & ideo Cupidinem excubare in genis eius induxit. [Importunus enim träsuolat aridas Quercus) Per irrisionem quercu n aridam voluit anum mulierem intelligi, quas amorem, dum festinat ad iuuenes, necesse est transuolare. [Luridi) Nigri squamosi. [Quia te rugæ) Vt, Frontem obscœnam rugis arat. [Turpant) Fœdant. vt turpantem puluere crines. [Et capitis niues) Niuem pro crine posuit. [Nec Coæ referunt) Coæ preciosæ a loco. in hac enim insula melior purpura tinguitur. [Nec clari lapides) Significat autem nec vestimentorum cultu, nec gemmarum precijs ad pulchritudinem reuerti annis iam, & ætate consumptam. [Inclusit volucris dies) Signauit, deposuit sepeliuit. inclusi enim defuncti tumulo dicuntur. [Venus) amor cuius ab ea fugam, ideo se simulat dolere, vt ei mœrorem incitet maiorem. [Motus) Saltatus. i. quid habes illius ætatis pristine? aut quid tibi primæ gratiæ remansit? [Surpuerat) Sincope pro surripuerat, hoc est alienum amore fecerat [Felix) Pulchra. Post autem ad qualitatem pertinet, aut ad tempus. i. secunda pulchritudine à Cynare, ac post illam defunctam tu ad amandum elegantior. [Notaque, & artium Gratarum facies) Probata, & artifex. [Sed Cynaræ breues Annos Fata dederunt) Tanquam quæ immatura perierit. Seruatura diu parem Cornicis vetulæ temporibus Lycen. cornix enim diu dicitur viuere, cui Lycen comparat per longinquitatē vitæ. [Possent vt iuuenes visere feruidi) Vt quæ incēderat vultum suū ad vicem facis, in cinerem, & annis consumeretur ætatis iuuenibus iam facta risui. Et quod facem dixerat, bene delapsam in cineres memorauit. [Delapsam in cineres facem) Ita, inquit, amisisti pulchritudinem sicut fax consumpta in cinerem.

POR. AVDIVERE Lyce di mea vota) Ad Lycen loquitur. de cuius superbia in tertio questus est in illa Ode, cuius initiū est, Extremum Tanaim si biberes Lyce. ergo senectutem illi nunc opprobat, per quam ingrata iuuenibus facta fastiditur. Et tñ vis formosa videri. Ludisque, & bibis impudens) Illam lasciuire ait, & ideo bene additum impudens. Cupidinem lentum sollicitas qui ideo lentus est quoniam tu ei ingrata es per ætatem. [Ille virentis, & Doctæ psallere Chiæ pulchris excubat ingenis) Cupido. s. ob multe autem decoram esse Chiam. vult intelligi, quod virenti ætate sit, & docta sit, & ideo Cupidinem in ipsi genis eius dixit excubare. [Importunus. n. transuolat aridas Quercus) Allegorice aridas quercus pro senio affectas mulieres, & importunus iocus, ἀπρεπεία dr. [Nec Coę referunt iam tibi purpuræ, Nec clari lapides,) hoc est quod supra dixit, Et tñ Vis formosa videri, significat. n. illam Puellari se veste, & gēmis excolere. [Quæ semel notus condita fastis, inclusit volucris dies) Quæ iam retro acta sunt. [Quæ me surpuerat mihi). i. surripuerat. [Felix post Cynaram notaque, & artium Gratarum facies) Post Cynaram, vtrum ad qualitatem pertinet, an ad tempus. i. secunda pulchritudine? [Delapsam in cineres facem) ἐμφατικῶς illam autem amoris facem delapsam aut in cineres, & consumptam refrixisse.

ASC. AVDIVERE Lyce) Lycem meretricem superbam olim, nunc aūt, quia vetulam reiectam, taxat, exprobans illi inutiles conatus ac dicens, O Lyce, dij audiuere mea vota. i. desideria, dij, inquit, audiuere, q. a tu fis anus. i. vetula, & tamen vis videri formosa, & ludis, & bibis impudens. i. sine pudoris, & pota. i. ebria sollicitas cantu tremulo, quia anili, Cupidinem. i. Amorem, aut amatorem lentum. i. lente accessurum ad vetulam, ille. s. Cupido, excubat. i. excubias, & vigilas facit, in pulchris genis. i. oculorū finibus Chiæ. s. puellæ, virentis. s. in flore ætatis, & doctæ psallere. Ipse. n. importunus. i. inquietus, aut tibi minus conueniens, transuolat quercus aridas. i. vetulas vt quercus arentes, & refugit te quia dentes luridi. i. obsceni pallore, & ruge quæ sunt in fronte, & niues capitis. i. cani, hoc est capilli canescentes turpant. i. turpem reddunt te. Nec purpuræ Coæ. i. bombycine vestes nec lapides clari. i. pellucidi lapilli, quos meretrices vetulę gerere solent, referunt. i. reducunt tibi iam tempora quę dies. i. tempestas, volucris. i. velociter abiens inclusit semel fastis. i. annalibus, aut Fastorum libris, notis. i. per consules cognitis. Heu (simulatus dolor exprobrandi vim habens) quo fugit Venus. i. venustas, quo ue fugit color decens? quo fugit motus. i. agilitas corporis? quid habes ò Lyce, illius, illius, inquit, pulcherrimæ puellæ, quæ eras iuuencula, quæ spirabat. i. spiritu quodam attrahebat. aut accumulabat amores quæ surpuerat, pro surripuerat. i. clanculū rapuerat mihi me? q. d. nihil. nam felix sup. fuisti. s. in attrahendis amatoribus post. i. secundùm Cynaram quam adhuc pluris fecerat Poeta, & facies tua nota gratarum artium. i. propter gratas, artes quæ callide ad se trahebat amatores, sed Fata. i. benigna, dederunt Cynaræ breues annos, ne senectę mala pateretur, seruatura. i. quę reseruare voluerunt, Lycem diu, vt po:e parem. i. æqualem, temporibus cornicis vetulæ. i. annosæ, vt iuuenes feruidi. s. in eam prius, aut adhuc in alias feruidi, cū illa frigeat possent visere. i. visum ire, non sine multo risu. i. cum multa irrisione facem. i. faciem Lyces olim, vt faces inflammantem, delapsam in cineres. i. iam extinctam, & nullus efficaciæ.

AD AVGVSTVM.

Commemorat res ab Augusto gestas, velut per catalogum quendam, cuius tantam esse virtutem. & in temp. beneficentiam colligit, vt neque Senatum, neque populum, & si maxime velit, & de eius fama totus pendeat nunquam factis dignam laudem referre posse affirmet. si quidem eius auspicijs, & consilio, Drusus Claudius, Vindelicos Brennes, Genaunos gentes Alpinas, in Romanorum potestatem redegit eius copijs, et opibus Tyberius Rhætos, Pannonas, Dalmatas, & bonam partem Germaniæ subegit. denique eius opera Aegyptus, Cantabri, Medi, Indi, Scythæ, Britanni, Galli, Hispani, Sycambri, Roma Imperio parere coacti sunt.

Ode XIIII. Dicolos, Distrophos, vt: Vides, vt alta stet niue candidum.

--u---uu-uu
--u---uu-u-
--u---u-u
-uu-uu-u--

QVAE cura patrum, quę ue quiritium
Plenis honorum muneribus, tuas
Auguste virtutes in æuum
Per titulos, memoresque fastos
Aeternet? ò, qua sol habitabileis
Illustrat oras, maxime principum,
* Quem legis expertes Latinæ
Vindelici didicere nuper,
Quid Marte posses. milite nam tuo
Drusus Genaunos, implacidum genus,
Brennosque veloceis, & arceis
Alpibus impositas tremendis,
Deiecit acer, plus vice simplici.
Maior Neronum mox graue prœlium
Commisit: immaneisque Rhœtos
Auspicijs pepulit secundis,
Spectandus in certamine Martio;
Deuota morti pectora liberæ
Quantis fatigaret ruinis:
Indomitas propè qualis vndas
Exercet auster Pleiadum choro
Scindente nubeis: impiger hostium
Vexare turmas: & frementem
Mittere equum medios per igneis.
Sic lauriformis voluitur Aufidus:
Qui regna Dauni præfluit Appuli,
Cum sæuit: horrendaque cultis
Diluuiem meditatur agris:
Vt barbarorum Claudius agmina
Ferrata vasto diruit impetu:
Primosque, & extremos metendo
Strauit humi sine clade victor:
Te copias, te consilium, & tuos
Præbente diuos. nam tibi, quo die
Portus Alexandrea supplex,

* Mihi magis inquit Porf. placebit, vt quàm pro quantum non quem legatur.

Et vacuam patefecit aulam;
Fortuna lustro prospera tertio
Belli secundos reddidit exitus;
Laudemque, & optatum peractis
Imperiis decus arrogauit.
Te Cantaber non ante domabilis,
Medusque, & Indus, te profugus Scythes
Miratur, ò tutela præsens
Italiæ, dominæque Romæ:
Te fontium qui cœlat origines
Nilusque, & Ister, te rapidus Tigris,
Te belluosus qui remotis
Obstrepit Oceanus Britannis,
Te non pauentis funera Galliæ,
Duræque tellus audit Iberiæ.
Te cæde gaudentes Sicambri,
Compositis venerantur armis.

ANTO. VÆ cura patrum) Ostendit non à senatu, non à populo vnquam Augusto pro meritis posse honores plene reddi, ipso enim auctore, ipso inquã præbente copias, & consilium, suosq. diuos, Geloni. Brenni, Alpini, Cantabri, Medi, Indi, Scythæ. Aegyptus, Britanni, Gallia, Iberia, Sicambri. Romano imperio parebant. [Quæ cura patrum) Ode est similis nonæ. Est aũt ordo: O Auguste quæ cura patrũ quæ ue Quiritium plenis muneribus honorum per titulos memoresque fastos in æuum æternet virtutes tuas. [Honorum) .i. dignitatum tuarum. [Per titulos) Gestorum .s. [Fastos) Libros, in quibus totius anni fit descriptio. Fasti enim dies festi sunt, vt Festus edocet. [Gelonos) De his superius. [Brennos) Ij sunt Alpini populi teste Plin. lib. iij. & Lucio Floro. [Acer) Fortis, & strenuus. [Plus vice simplici) ostendit duplici clade affectos hostes. [Maior Neronum mox graue prœlium) De Tyberio nunc intelligit qui Druso maior natu fuit vt patet etiam per Suetoniũ. [Mox) .i. post Drusi mortem. Drusus enim Germanicus domitis hostibus inter Salam, & Rhenum fluuios victor oppetijt, vt Strabo docet lib. vij. Suetonius etiam ait sic de Tyberio, Drusum fratrem in Germania amisit, cuius corpus pedibus toto itinere progrediens, Romam vsque peruexit. Liuius autem lib. cxl. scribit, ꝙ Drusus ex fractura equo super crus eius collapso trigesimo die, quam id acciderat, mortuus est in Germania &c. [Maior Neronum) Tyberius post Drusi mortem Rhœticum. Vindelicumque bellum gessit, inde Pannonicum, inde Germanicum, Rhœtico, atque Vindeliquo gentes Alpinas, Pannonico Brennos, & Dalmatas subegit. auctor est Tranquillus. Strabo etiam lib. vij. scribit, Tyberius naualibus pugnis Vindelicos inuasisse. Eusebius etiam scribit ꝙ Tyberius Vindelicos, & eos qui Thraciarum cõfines erant, Romanas prouincias fecit. Idque scribit Eusebius etiam anno xv. post Alexandriæ captiuitatem. his igitur patet de ipso Tyberio intelligendum ibi. Maior Neronum. [Deuota pectora) .s. Rhœtorum, & Vindelicorum qui vt liberi essent, morti se exponebant. [Indomitas prope) ordo est, Impiger hostium vexare turmas, & mittere frementum equum medios per ignes, qualis Auster choro Pleiadum scindente nubes exercet vndas prope indomitas. [Pleiadum choro) sunt Pleiades in cauda Tauri septẽ stellæ, quas appellauere Virgilias, vt scribit Plin. & Gel. lib. xij. vtque Higinius ait, existimantur choream ducere stellis. & Colum. scribit Virgil. xj. Calend. Maias. cum Sole oriri, esseque Africum, vel Austrum, & humidum diem. Latius tamen diximus lib. j Georg. [Tauriformis Aufidus) Habens tauri formam. fluuij enim cum cornibus pinguntur, & propter aquarum murmur, & impetum, & propter retortas ripas. [Claudius) Tyberius. de Claudia domo latius supra patuit. [Alexandrea) Alexandria, & Alexandrea dicitur: vt Priscianus docet lib. ij. qui hunc locum Alexandrea per e, legit. quo modo autem cœperit Alexandriam lege superius, & etiam carmen Epodon. [Peractis impetijs) .i. omnibus tuo imperio subditis. [Optatum decus) scribit Florus, quod Augustus ob ingentia facta dictator perpetuus, & pater patriæ dictus est. Tractatum etiam in senatu, an quia condidisset imperium Romulus vocaretur. Sed Sanctius, & reuerentius visum est nomen Augusti, vt iam tum dum celeres terras, ipso nomine, & titulo consecraretur. Præterea scribit Suetonius. Cum Augustum Senatus cum populo Romano consalutauit patrem patriæ, respondit Augustus lacrymans his verbis (ipse enim sicut Messalæ opposuit) compos factus votorum meorum patres conscripti, quid habeo aliud Deos immortales precari, quam vt hũc consensum vestrum ad vltimum vitæ finẽ mihi perferre liceat? Per hæc igitur verba ego intelligo optatum decus cognomen Patris patriæ. [Arrogauit) Descripsit, deputauit tribuit. [Cantaber) De Cantabria latius supra, de Medis item. Indus scribit Eusebius, quod Indi ab Augsto per legatos amicitiam postularunt. Strabo autem lib. xv. sic ait, His ea addi possunt, quæ à Nicolao Damasceno dicuntur. Refert enim se Antiochiæ quæ apud Daphnem est, Idorum legatos vidisse qui ad Cæsarem Augustum venerant, qui quidem plures ex Epistola significabantur, sed tres tantum seruati erant. quos vidisse se ait, ceteri longitudine via magna ex parte perierant, addit etiam Epistolam græcam fuisse in membrana scriptam, in qua significaretur Porum esse qui scriberet, & cum sexcentis regibus imperaret, Cæsaris tamen amicitiam multifacere, & paratum se quocunque voluerit aditum exhibere. & in quibuscunque rectum fuerit, opitulari. hæc dicit in epistola contineri. Allata preterea esse dona Octo seruos nudos in subligaculis aromatibus delibutos, esse autem dona alia, Mercurium a puero brachia exertum, quem nos vidimus. Item viperas ingentes, & serpentem decem cubitorum, & testudinem fluuialem trium cubitorum, & perdicem vulture maiorem &c. [Te profugus Scythes) Parthi (de quibus latius supra) Scytharum exules dicti sunt. [Nilus) Nilus incertis oritur fontibus secundum quosdam, immenso longitudinis spatio ambulans demum pluribus in locis, & latens, & exiens Africam ab Aethiopia diuidens, medios Æthiopes secat, longo postea interuallo in Ægyptum mare se euomit. hæc & plura Plin. lib. v. cap. x. [Ister) Ister (vt Strab. ait lib. ix.) Oritur ab extremis Germaniæ partibus, superiore autem fluminis partes in fontes versus vsque ad præcipites eius decursus, quos cataractas nominant, Danubio, vocant, quæ maxime per Dacorum agrum delabuntur. alias vero inferiores vsque in Pontum per Getas Istrum vocitant. [Rapidus Tigris) oritur Tigris in regione Armeniæ maioris fonte conspicuo in planicie, à celeritate autem Tigris, dicitur, ita enim appellant Medi sagittam. auctor Plin. lib. vj. [Belluosus Oceanus) in eo enim variæ sunt belluæ. vt alibi diximus ex Plin. [Britannis) Augusti tempore vniuersa ferè Britanniæ insula Romanis propria familiarisque habita, vt docet Strab. lib. iiij. [Galliæ) De Gallia, & Iberia multa superius. [Sicambri) Diximus etiam supra Augustum Germanos vltra Albin submouisse. ex quibus Sueuos, & Sicambros cedentes se traduxit in Galliam atque in proximis Rheno agris collocauit, vt, Tranquillus ait. [Compositis) Paccatis, & repositis, ac collocatis.

QVÆ cura patrum, quæ ue Quærit) Negat vllos à senatu, vel pop. R. dignos honores inueniri, qui pro meritis, vel triumphis Augusti æternitati ipsius consecrentur. [Per titulos) Qui ad commemorationem honorum, vel rerum gestarum inuenti sunt, ipsi enim fasti dicuntur indices virtutis, siue in quibus, memoria temporum continetur. [Æternet) Æternum faciat, & laudibus consecret. [O qua Sol habitabileis) Habitabilis propter inhabitabilem cecaumenem. [Quem legis expertes Latinæ) Latinitatis nescij, vel ciuilitatis. Augusto imputat de Vindelicis Drusi victoriam, quia eius ordinatione, & exercitu vicerat. [Milite nam tuo) Hyperbaton ordo enim rectus est, Drusus acer non simplici vice deiecit Gelonos &c. [Implacidum genus) Implacabiles Geloni, & Brenni gentes Galliarum. [Plus vice simplici) Aut in simplicem vicem, quia dupla, nam dederant clade perculsi sunt, aut quia dixit acer non simplici vice. [Maior Neronum) Drusus, qui maior natu fuit. [Spectandus) Famosus, terribilis bellator. [Deuota morti pectora liberæ) Rhœtiorum gentis libertatis amore morti animos destinatos fuisse dicit. [Quantis fatigaret ruinis) Tempestati furenti viri fortis animum comparauit. [Pleiadum) Pleiades dictæ sunt, quæ, & Virgiliæ, harum ortus tempestuosos est. [Scindente nubeis) Ita pugnante Drusum scidisse dicit hostium turmas, vt ventus nubes, vndeasque consueuit. [Mittere equum) Irrumpendo in hostium cuneos. [Per ignes) In medium pugnæ furorem, [Sic tauriformis voluitur Aufidus) Omnium famosorum fluminum vultus cum cornibus finguntur, ideo tauriformis propter impetus, & mugicus aquarum. vt, Corniger Hesperidum fluuius regnator aquarum. [Diluuiem minitatur agris) Inundationem Fluminis viro forti comparat pro Drusi laude. vt, Aut rapidus montano flumine ACR.

torrens Sternit agros. [Primosque, & extremos metendo) Vt, Proxima quæque manus gladio metit. [Sine Clade) Sine damno suorū militum dicit te copias te consilium Augusti auspicijs Drusum dicit hostes fudisse, & felicitatem habuisse. [Nam tibi quo die Portus Alexandrea supplex) Felicitati assignat Augusti Drusi victoriam demonstrando ante annos duodecim eo die Alexandream ab Augusto captam, quo Drusus Vindelicos superauit Pompei enim mortem Actiaco bello victus Augustus est. [Et vacuam patefecit aulam) sine damno, sine hoste, sine domino. [Et optatum per) Actis immortalitatem, & consecrationem videtur significare. peractis enim imperijs diuinos honores meruit Augustus. vt idem in ij. Epist. Præsenti tibi maturos largimur honores. Iurandasque tuum per nomen ponimus aras. [Non ante domabilis) Non ante Cæsarem victus. [Profugus Scythes) Aut sub Aquilone interitus constitutus, aut qui nunquam in eodem loco maneat. [Tutela præsens) sic idem alibi. Res Italas armis tuteris, moribus ornes. [Præsens) Aut potens sine propitia. vt, Virg. Et vos agrestum præsentia numina Fauni. [Te fontium qui cœlat origines) Origo enim Nili nescitur. vt, Et gens si qua iacet nascenti conscia Nilo. Gentes fluminum in commemoratione designat. [Obstrepit Oceanus Britannis) Britanni enim interfuso Oceano a terris omnibus separantur. vt, Et penitus toto diuisos orbe Britannos. [Non pauentis funera Galliæ) Galli enim mortem non pauent. [Duræque laboriosæ) Vt, Aut impacatos a tergo horrebis Iberos. [Te cæde gaudentes Sicambri) Bella optantes assidua, qui & Germani. [Compositis venerantur armis) Pacatis moribus, & feritate deposita.

POR. QVÆ cura patrum, quæue quiritum) Negat vllo senatus populi ue Romani obsequio posse pro meritis dignos honores inueniri virtutibus Cæsaris, quibus in æternum consecretur. [Per titulos, memoresque fastos Æternet?) Fictum verbum est æternet [Quem legis expertes Latinę Vindelici didicere nuper, Quid Marte posses) Non sic hæc dicit, quasi ab Augusto Cæsare Vindelici debellati sint, sed quod Drusus exercitibus, auspicijsq. Augusti eos debellauerit. [Gelonos, Brennosque) Cisalpinæ gentes sunt hæ. [Et arces Alpibus impositas tremendis) Non arces tremendas (vt dictum est) intelligamus, sed hos tremendos .i. timendos, qui eas habitant. [Deiecit acer, plus vice simplici) Vult intelligi in vastandis his, non tantam illis cladem intulisse, quantam ipsi dederant, sed duplam, hoc est eam non simplici vice reddidisse. [Maior Neronum) Ordo est. Drusus est maior Neronum. hic enim maior natu fui. [Deuota morti pectora liberæ) Eleganter non metuentes mortem liberam perpetuo epitheto dictum accipe quantis fatigaret ruinis, hostium ruinis. f. [Indomitas prope qualis vndas, Exercet Auster Pleiadum choro scindente nubes impiger hostium vexare turmas) Mirum quod sequitur. cum enim prædixisset, qualis non intulit quod erat constans, talis, sed impiger. Ergo sit totum intelligendum, Qualis est Auster cum ortu Virgiliarum Pleiadum concitatus, cum exercet vndas tam impiger Drusus hostium turmas vastabat. [Per ignes) Ignes nunc pro acerrimis, concitatisque periculis accipere debemus. [Sic tauriformis voluitur Aufidus) Omnia fluminum genera taurino vultu, & cornibus pinguntur, propter impetus, & fremitum ipsarum aquarum. [Cum sæuit horrendamque cultis Diluuiem meditatur agris) Male dixi meditatur, quia in ipso actu est, nec debet cogitare, aut condiscet re, id quod iam facit. [Primosque, & extremos metendo) sic & Virg. Proxima quæque metit gladio suo. [Sine clade victor) .i. sine suorum clade. [De consilium, & tuos præbente diuos) Hoc ideo dicitur, quia auspicijs Cæsaris hæc gessisse dicitur. [Nam tibi, quo die) Ita euenit vt post annos quindecim Drusus eo die Rhætos Vindelicos vinceret, quo die Augustus Alexandriam vicerat. [Et optatam peractis) Immortalitatem, & consecrationem videtur significare, cum dicat peractis imperijs. [Te profugus Scythes) Profugus dicitur, qui nunquam eodem loco manet, vnde & Nomades dicuntur. [Te non pauentis funera Galliæ, Duræque tellus) Per zeugma ex inferiore versu audit accipere debemus. Non pauentes autem Gallos funere ait, quia vel ferocia, vel vana persuasione rursus renascendi mortem non timebant, de quibus Lucanus ait, Animæque capaces Mortis, & ignauum rediturae parcere vitæ. [Compositis venerantur armis) Id est pacatis.

A S C. QVÆ cura) Augustum tam ab auspicijs, & dexteritate, quā à rebus gestis celebrans, inquit, cum desiderio, & admiratione, O Auguste, quæ cura patrum .i. senatorum quæue cura Quiritium .f. populi R. æternet .i. æternas faciat, muneribus plenis honorum tuas virtutes per titulos, & fastos .i. annales, & Fastorum libros, memores .i. rerum memoriam facientes. in æuum .i. in sempiternum? O maxime principum, per vias partem qua Sol illustrat .i. luce clarificat, & vitiorās habitabiles, quem Vindelici .i. populi in Alpibus a Druso domiti, expertes .i. prius, legis Latinæ .i. Romanæ. didicere nuper .i. super nunc parum est temporis, quid posses Marte .i. bello. Bonfinis legit illustret. & quam legis expertes. vt si, O maximi principum, qua &c. quam .i. ô quantum, Vindelici expertes legis Latinę didicere nuper quid posses Marte, & ita particula quam determinet verbum didicere. quæ constructio est quidem vsitatior, quam qua verbo didicere quos accusatiuos demus siue copula, quem quid. sed quia Horatius dicitur à Fabio in figuris feliciter audax, nollem omnem figuratam locutionem auferre presertim cum sit tolerabilis vt hic. Quem didicere quid posses Marte, vt sit, Quem didicere, hoc est didicere quid posses Marte, & ita nihil mutauit. Nam Drusus .f. Tiberijs Neronis frater, acer plus simplici vice, id est valentior quam sua Vnius dexteritate, nam, & Augusti, & propria virtute valuit (Is autem verus est sensus ab alijs commentarijs nondum acceptus. nam de duplici clade minus. ad laudem Aug. faceret) Deiecit milite tuo .i. à te excepto exercitu Gelonos, & Brennos (In libro Bonf. est, Genaunos, & postea Brencos) populos secundum Porphyrionem, Cisalpinos (verum quia vt Mancinellus recitat ex Suetonio, Tyberius in Pannonico bello Brennos & Dalmatas subegit videntur Brenni non Cisalpini, sed Thracibus vicini sicut & Geloni secundum Herodotum, qui in confinio Scythiæ Agathyrsos, & Gelonos ponit. vnde quia durum sit fratrem pro fratre posuisse dicam Drusum etiam Brennos & Dalmatas subegisse, sicut constat Tyberium etiam Vindelicos à Druso prius deuictos domuisse, aut vt Bonfinis innuit non tamen explicat. ordo potest esse, Didicere inquam Vindelici, nam Drusus deiecit supple eos milite tuo, & maior Neronum .i. Tyberius acer plus vice simplici deiecit Gelonos in placidum, id est implacabile genus, & Brennos, aut Brencos veloces, & arces impositas Alpibus tremendis. & supple commisit mox graue prœlium &c. aut igitur Cisalpinos, aut Thracibus vicinos dices) appositorie genus implacidum .i. asperum, bellicosum, & arces, scilicet Rhætorum, & Vindelicorum impositas Alpibus tremendis: Maior .i. senior: Neronum .i. Claudiorum videlicet Tyberius, cōmisit mox .i. paulò post mortem Drusi graue prœlium, & pepulit .f. a sedibus suis auspicijs secundis .i. prosperis, videlicet Augusti, Rhætos populos in Alpibus, immanes .i. efferos, ens spectandus .i. spectari dignus in certamine Martio, quantis ruinis fatigaret pectora .f. Rhætorū Vindelicorum, & ceterorum nū prius subditorum legibus Romanis, deuota .i. voto addicta, & destinata, morti liberæ .i. quæ esset cum libertate. Maluerint enim in libertate mori, quam in seru tute viuere, in quo ostenditur generosus animus eorum, quem ideo laudat tacite Poëta, vt maior sit gloria victoris, quæ ex precio victi populi dependet, ens inquam talis qualis Auster exercet vndas propè .i. quasi indomitas: choro .i. chorea, Pleiadum .i. septem illarum stellarum, scindente .i. dissoluente in pluuia nubes, & existens .f. Tyberius, impiger .i. strenuus, vexare turmas hostium, & mittere equum frementem per medios ignes .i. pugnæ furorem. [Sic Tauri formis) ordo est, Aufidus fluuius Apuliæ, tauriformis .i. habens formā Tauri qui perfluit regna Dauni Appuli .i. quondam Appulorum regis, voluitur sic cum sæuit prope per inūdationem, & minatur agris cultis .i. satis, diluuiem .i. inundationem horrendam, vt Claudius .f. Tyberius diruit vasto impetu agmina barbarorum, ferrata .i. armata, & strauit humi .i. per humum, metendo, id est resecando, & vellendo, primos, & extremos .i. omnes obstantes, existens victor sine clade .f. suorum, & hoc ô Auguste te præbente copias .f. exercituum, & consilium, & diuos tuos .i. tibi fauorabiles. Nam eodem die (transactis tamen duodecim annis) quo Alexandrea .f. regia Ægypti: supplex .i. subacta, patefecit tibi portus, & aulam vacuam .i. rege: fortuna prospera reddidit tertio lustro .i. intra tertium lustrum secundos exitus belli, quia victoriam, & arrogauit imperijs peractis .i. omnibus tuo imperio subditis laudem, & decus optatum .i. dictaturam perpetuam, & patris patriæ appellationem. [Cantaber) Populus Hispaniæ, non domabilis ante, & Medus, & Indus, & Scythes, id est Scytha profugus, id est Parthus, aut Scytha in palustris domicilia (vt prius vidimus) habens, miratur te ô tutela præsens, id est præsenti numine freta, Italiæ, & Romæ dominæ .i. principis vrbium quam vt egregiam doceat, seorsum ponit Nilus, qui cœlat origines fontium, id est vnde oritur, & Ister, qui in quibusdam locis Danubius dicitur, & Tigris fluuius Armeniæ, & Oceanus belluosus .i. multa monstra, & belluas varias continens qui obstrepit Britannis remotis

motis.s.à globo huius mundi. vt in Bucolicis Maro: Et penitus toto diuisos orbe Britannos. & tellus Galliæ non pauentis funera .i. mortem, aut quia bellicosus est. Gallus, aut quia persuasum etiam tunc habuit post hanc vitam esse & aliam. vnde hic sæpe mutuo dabant, quod illic reciperent. & tellus Iberiæ.i. Hispaniæ, difficilis ad vincendum, audit te.i. obtemperat tibi. & Sicambri, populi inferioris Alemaniæ gaudentes cæde, venerantur te armis compositis .i. sedatis.

MATTH. BONF.

MAIOR Neronum) De Tiberio intelligendum est qui maior natu fuit non de Druso quod ex Suetonio ostendit Bonfinius, & illam particulam mox apertissime declarare dicit, q. d. Horatius post Drusum & Drusi obitum.

GLAREANVS.

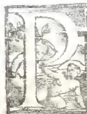
MILITE nam tuo Drusus Gelonos, implacidum genus) Gelonos ponit pro Germanis, longe petitum nomen, vt solet. Quod etiam lib. ij. admonuimus. Acron ait Gelonos, ac Brennos gentes Galliarum esse, quod nescio vbi ipse legerit. Porphyrion adijcit Cisalpinas gentes esse. Quidam Genaunos emendarunt pro Gelonos. Plinij lib. ita variant, vt nihil inde certi dicere queamus. vbi de victis gentibus Alpinis & de Pannonia, nam Brennos alibi, alibi Breunos reperias Ptolemæus inter Vindelicos numerat Breunos, inter Pannonicos autem Breucos. Florus cum venonibus, & vindelicis à Druso victis, & Brennos numerat. Strab. quoque lib. vij. inter Pannonicos Breucos enumerat, vt Ptolemæus, & Plinius. Quare conijcimus de Breucis nullam esse dubitationem, quin sint Pannoniæ populi. Sed qui Vindelicis sunt vicini. Brenie an Breuni sint appellandi, hoc vtique Lectori indicandum relinquo. Ceterum, quod Acron Porphyrionque Drusum maiorem Neronum putarunt recte à Mancinello redargutū est ideoq. à nobis omittitur. Diluuiem minitatur agris) Et Acron, & Porphyrion meditatur legunt. Addit Porph. male hoc dixisse Poëtam, quia in ipso, inquit, actu est nec debet cogitare, aut condiscere, id quod iam facit. Sed cum meditor sit exerceo meditatio exercitatio, etiam aliquando armorum, vt Valla probat lib. j. Elegantiarum, non video quid sibi velit Porphyrion. [Nam tibi, quo die Portus Alexandrea) Ita euenit, inquit Porph. vt post annos xv. Drusus eo die Rhœtus Vindelicos vinceret, quo die Augustus Alexandream vicerat. Hæc ille vbi rursus Rhœtos ac Vindelicos vnam facit gentem. Deinde xv. ait annos, qui sunt xij. à primo Consulatu Augusti, cum Q. Pedio, ad finem bellorum ciuilium, quando tertiū fit Consul Augustus, tertio, aut ait poëta, lustro, sed nondum expleto. Si quidem lustrum, pro spatio quinque annorum acceperimus. At ego lustrum, si proprie vsurpare volumus, pro Olympia de accipio. Itaque recte poëta dixit, tertio lustro, id quod Porphyrion occasionem præbuit erroris si modo non totus huius Odes commentarius corruptus est, quod equidem suspicor. Poëta sanè ad plenam laudū Augusti accumulationem hoc quoque adijcitur, Ciuilibus armis finem impositum postquam Ægyptus capta fuerit. Quod Dion. Halicar. j. fatetur lib. Nihil autem de illac comparatione cuius meminit Porphyrion, si modo Porphyrion est, ac non potius aliquis impostor.

AVGVSTI LAVDES.

Excusat se quod cum in primis cupiat scribere gesta Augusti, ob ingenij & stili exiguitatem non possit, illa enim maiora esse, quam que lyricis conuenirant, nam vir ille, inquit, non solum fines Rom. imperij ampliauit, sed signa etiam à Parthis ablata restituit, pacem toti orbi peperit, saluberrimis, institutis & legibus populumq; a pristinam integritatem, & incorruptos mores reduxit.

Ode XV. Dicolos, Tetrastrophos: Vt, Vides, Vt alta stet niue candidum.

— ∪ — — — ∪∪ — ∪ —
— ∪ — — — ∪∪ — ∪ —
— ∪ — — — ∪ — ∪
— ∪∪ — ∪∪ — — —

PHOEBVS volentē prœlia me loqui,
Victas & vrbes, increpuit lyra:
Ne parua Tyrrhenum per æquor
Vela darem, tua Cæsar ætas
Fruges & agris rettulit vberes:
Et signa nostro restituit Ioui,
Direpta Parthorum superbis
Postibus. & vacuum duellis
Ianum Quirini clausis: & ordinem
Rectum, & vaganti fræna licentiæ
Iniecit: amouitque culpas:
Et veteret reuocauit arteis:
Per quas Latinum nomen, & Italæ
Creuere vires: famaque, & imperi
Porrecta maiestas ad ortum
Solis, ab Hesperio cubili:
Custode rerum Cæsare, non furor
Ciuilis, aut vis eximet ocium:
Non ira, quæ procudit enseis:
Et miseras inimicat vrbes.
Non qui profundum Danubium bibunt,
Edicta rumpent Iulia: non Getæ,
Non Seres, infidi ue Persæ,
Non Tanain prope flumen orti.
Nosque & profestis lucibus, & sacris
Inter iocosi munera Liberi
Cum prole, matronisque nostris,
Rite deos prius apprecari,
Virtute functos more patrum duces,
Lydis remisto carmine tibijs,
Troiamque. & Anchisen, & almæ
Progeniem Veneris canemus.

HOEBVS volentem) Augusti laudes hæc Ode continet vt & præcedens. ille enim à Parthis Crasso ablata signa resumpsit: Ianūq. etiam templum omni bellorum remoto furore clausit. ANTO.

[Phœbus volentem) Ode est similis præcedenti. Est autem ordo. Phœbus increpuit me lyra volentem loqui prœlia, & vastas vrbes. [Parua vela) Lyricos versus intelligit non aptos, quidem cantandis prœlijs. [Tyrrhenum per æquor) Metaphora. intelligit autem maxima Cæsaris Augusti gesta. [Tua Cæsar ætas) Augustum laudat à pace qua sanè bona cuncta proueniunt, vt fruges & similia. [Signa) De ijs videto id fine Odes ij. lib. j. [Ianum Quirini) Numa Pompilius mitigandum ferocē populum armorum dissuetudine ratus, Ianum ad infimum. Argiletum indicem pacis, belliq. fecit, apertus vt in armis esse ciuitatem clausus pacem circa omnis populos significaret bis deinde post Numæ regnum clausus fuit, semel Tito Manlio consule post primum Punicum perfectum bellum, iterum Augusti tempore post bellum, Actiacum pace terra, mariq. parta hæc ex Liuio. Suet. etiam de Augusto sic Ianum Quirinum semel, atque iterum à condita Vrbe ante memoriam suam clausum in multo breuiore temporis spatio terra, marique pace parta clausit. Florus item sic, Ausus q. tandem Cæsar Augustus lxx. ab Vrbe condita anno Ianum geminum claudere. bis ante se clausum sub Numa rege, & Victa primum Carthagine. hinc conuersus ad pacem primum in omnia mala & in luxuriam fluens seculum grauibus, seuerisq. legibus coërcuit &c. Plutarchus quoque de Numa & Iano sic. Est & eius templum Romæ duabus portis, quod belli ianuam vocant. Legitimum enim ipsum aperiri, cum bellum sit, in pace autem Claudi. meminit item de Iani templo Ouid. lib. j. Fast. [Ianum Quirini) Macr. lib. j. Satur. scribit: Ianum Quirinum dictum, quasi bellorum potentem, ab hasta quam Sabini Curim vocant. [Et ordinem Rectum) Augustus enim (vt diximus) conuersus ad pacem primū in omnia mala, & in luxuriam fluens seculum grauibus sæuerisq. legibus coërcuit. [Veteres artes) Quatuor virtutes intelligit, Prudentiam, Iustitia, Temperantiam,

rantiam, Fortitudinem. nam ars (vt etiam Diomedes scribit) ἀπὸ τῆς ἀρετῆς ab arete.i.ab virtute dicitur. [Maiestas) Amplitudo & dignitas. [Imperij) Pro imperij. [Procudit).i.cudendo extendit, ac fabricat. [Edicta Iulia).i. Augusti in Iuliam gentem adoptati. [Nosq. & pro.) Ostendit se die quoque dijs sacrificaturum, cantaturumque strenuos duces, & Veneris progeniem, vnde Iulia gens ortum habuit. Nam ex Venere ortus est Æneas inde Ascanius, a quo Iulus, cui regni loco apud Albam sacra est potestas attributa, atque honor, cuius familia fuit maxima, atque clarissima omnium. auctor est Dion. lib. j. Ex eadem familia Iulius

Iulus. Cæsar est. vnde Maro ait, Iulius a magno demissum nomen Iulo. quod non de Ascanio intelligendum est, sed de Iulo Ascanij filio, qui magnus fuit. quantum ad sacram potestatem, & honorem, vt ostendimus. [Profestis lucibus) Profestum diem dicebant

Profesti dies. qui festus non erat, vt Pompeius ait. [More patrum) Valer. lib. ij. sic ait, Maiores natu in conuiuijs ad tibias egregia superiorum

Conuiua rū tibia. opera carmine comprehensa pangebant, quo ad ea imitanda iuuenem alacriorem redderent. Cic. item lib. j. Tusc. scribit, esse in Catonis originibus, solitos esse in epulis canere conuiuias ad tibicinem de clarorum hominum virtutibus. [Lydis tibijs) De ijs late superius [Iocosi) Dantis iocos lætitiam, iucunditatem. [Veneris progeniem) Iuliam gentem, vt diximus.

ACR. PHOEBVS volentem prœlia me loqui, Victas, & vrbeis, increpuit lyra) Non lyra increpuit, sed volentem me prœlia lyra loqui, quod est lyrico carmine Phœbus increpuit. amoribus enim aptum, hoc est metrum. vt cum Canerem reges & prœlia, Cynthius autem Vellit, & admonuit. [Ne parua Tyrrhenum p æquor) Per allegoriam significat magnam materiam non sufficienti ingenio & humili generi carminis non debere committi. [Fruges & agri retulit vberes) Seu quia in pace diligentior cultus vberiorem fructum, facit, seu quia ipse Deus Cæsar faueat frugibus, vt, Ecce Dionei processit Cæsaris astrum, Astrum quo segetes gauderent frugibus. Et signa nostra restituit Ioui) Quæ interfecto Crasso cum exercitu, Augustus à Parthis susceperat. [Et vacuum duellis Ianum) significat oĩa pacata sub Cæsare templo Iani clauso, quod belli tempore semper patere consueuit, vnde ad significationem futuræ pacis apud Virg. Claudētur belli portæ. [Duellis) Bellis. [Ianum) Quirinum. [Euaganti fræna licentiæ) Leges tulit, quibus mores regerentur. [Emouitque culpas) Remouit, reiecit, vt, Emoti procumbunt cardine postes. [Veteres reuocauit ar.) In his.n. virtutibus veteres vitæ artes esse dicebant, Prudentiam, Iustitiam, & Fortitudinem, & Temperantiam, per hac omnes constare voluerunt disciplinas. [Ad ortum Solis, ab Hesperio cubili) Vt Imperiũ Oceano, famam, q. terminet astris ab Oriente ad Occasum imperiũ significat peruenisse Romanum. vt, Et qua Sol inter vtrunque recurrens Respicit Oceanum. [Exuet) Excludet. [Procudit) Incudibus producit enses, & fabricat. [Et miseras inimicat vrbes) Inimicat facit. Miseras autem, tanquam bellum facientes. [Non qui profundum Danubium bibũt) Gentes à fluuio, vt, Qui Tyberim, Labarimq. bibunt. [Edicta rumpent Iulia) A nullis gentibus dicit leges Augusti contemni in Iuliam.n. gentem fuerat adoptatus Augustus. [Infidiq. Persæ) Crassum.n. securum de pace persuaserant. [Nõ Tanaim prope flumen orti) Scythæ. [Nosque & profestis lucibus) Profesti dies dicebantur quia ante festos erant. [Iocosi) Lætitiam iubentis. vt adsit lætitiæ Bacchus dator, & bona Iuno. [Apprecati) Inuocantes. [Virtute functos morte patrum duces) Duces, inquit, optimos parentum pietate venerabimur, inter quos Augustus est. [Lydis remisto carmine tibijs) Lydis tibijs læta cantabantur. Phrygijs tristia. tres enim modos habebant tibiarum Ionicum, Lydium, & Phrygium, quem & Barbarum, in honorem autem Lydorum dictum, ꝙ ipsi primi tibias inuenerunt. [Troiamque & Anchisen, & almæ Progeniem Veneris canemus) In honorem Augusti Venerem laudari vult, quia ab Iuli descendit origine. Ordo, Nos apprecati deo canemus duces functos virtute more patrum remixto carmine tibijs Lydis, & Troia.

POR. PHOEBVS volentem prœlia me loqui) Quidam separant hanc Oden, à superiore, sed potest illi iungi, quoniam hic laudes dicuntur Augusti. [Phœbus volentem prælia me loqui, vi & vrbes, increpuit lyra) Non lyra increpuit, sed volentem prœlia me lyra loqui.i. lyrico carmine. [Ne parua Tyrrhenum p æquor Vela darem) Allegoricos significatur, ne magnam materiam humili generi carminis cõmitterem. [Et signa nostro restituit Ioui) Signa quæ adempta Romanis interfecto exercitu à Parthis Crasso duce, Augustus recuperauit. [Ianum Quirini clausit).i. pacem vbique fecit, tunc enim claudebatur. belli vero tpe patebat. nã & Virg. volens ostendere perpetuam pacem futuram sic ait: Claudentur belli portæ. [Et ordinem Rectum euaganti fræna licẽtiæ iniecit) Ordo est: Iniecit fræna licentiæ ordinem rectum euagãti. [Non furor ciuilis, aut vis exiget ociũ) Exiget nunc excludet sit quasi extra aget. vt Terent. Spectandæ, an exigendæ. [Nõ ira, quæ procudit enseis) Procudit, hoc est fabricat. [Et miseras inimicat vrbes) Inimicas fictum verbũ est.i. inimicas facit. [Non Tanaim prope flumen orti) Scythas signat. [Lydis remixto carmine tibijs) A ũt tres modos tibiarum esse Ionicum, Lydium, Barbarum. [Et almæ progeniem Veneris canemus).i. gentem Iuliam, quæ in Iulio nepote Veneris oriunda existimatur.

PHOEBVS) Iterum Augustum laudans dicit, Phœbus.i. Apollo, increpuit.i. crepitu repræhendit me (sic Maro in Buc. Cũ canerem reges & prœlia, Cynthius aũt vellit & admonuit Pastorem Tityre pingues Pascere oportet oues deductum dicere carmen) Volentem loqui.i. dicere, lyra.i. lyrico carmine consequi prœlia.s. Augusti. & vrbes victas ab eo, ne darem parua vela per æquor Tyrrhenum.i. ne immensam laudem tenui stylo mandarem. Quia ò Cæsar Augustæ tua ætas.s. aurea, retulit, &.i. simul. Agris fruges vberes.i. abundantes, & restituit Ioui nostro.i. Capitolino, signa direpta superbis postibus.i. tholis Parthorum, vbi erant affixa, postquam ablata fuerant Crasso & Clausit Ianum Quirini.i. templum Iani Quirini clausit, vacuum duellis.i. bellis, & iniecit licentiæ.i. dissolutione licenter viuendi vaganti.s. prius, rectũ ordinem, & fræna.i. morum leges tulit & amouit culpas & reuocauit veteres artes.s. frugalitatis & continentiæ, per quas nomen latinum & vires Italæ creuere.s. primum, vt docet Liu. in j. præfatione & fama sup. creuit, & maiestas imperij, pro imperij est porrecta.i. extensa, ab Hesperio.i. occidentali cubili Solis supple vsque ad ortum, aut ortus, Solis. Furor ciuilis.i. intestinus, aut vis.s. externa, non eximet, aut exiget.i. non abolebit ocium Cæsare custode.i. tantis per dum Cæsar erit custos rerum Ira, quæ procudit enses, & inimicat.i. inimicas facit miseras vrbes, & ij qui bibunt Danubium profundum.i. Germani, Pannones, Daci, qui oẽs sunt bellicosi, & Seres.i. populi ad Indiam, & Persæ infidi & Getæ, de quibus Maro, Mortem contemnunt laudato vulnere Getæ, & orti prope Tanaim flumen.i. Scythæ non rumpent edicta Iulia, quæ Augustus maximopere conatus est efficere rata. Nam (vt Suet. scribit) nihil conuenientibus duxit, quàm necem auunculi vindicare, tuerique acta. vnde hic Iulia.i. Iulij Cæsaris potius, quam Augusti dicam. Et nos, inquit poëta, prius apprecati rite.i. vt decet deos, canemus & profestis.i. non festis, lucibus.i. diebus, & sacris.i. festis inter munera.i. dona liberi.s. patris Bacchi, hoc est vini iocosi.s. ab effectu, cũ prole.i. liberis & matronis.i. vxoribus nostris. canemus dico more patrum.i. maiorum nostrorum carmine, remisso.i. attente & artificiose, quasi iterum, atque iterum mixto, tibijs Lydis.i. à Lydis inuentis, duces, functos virtute.i. iam virtute in cœlum translatos, & Troiam.i. Troianos priscos. & Anchisen & progeniem Veneris almæ.s. Æneam, Iulum reges Albanos, Romulum Iulum Cæsarem, & Augustum.

GLAR. QVEM ab initio huius Ode ordinem faciunt & Acron, & Porphyrion, etiam si non improbem, tamen coactum, puto mirum vero si non & concrepare lyra dicere licet. Illud autem. [Et ordinem Rectum euaganti fræna licentiæ Iniecit) Quidam pro euaganti legunt, & vaganti, quod mihi displicet. Placet aũt ordo Porphyrionis. Iniecit fræna licentiæ ordinem rectum euaganti. [Edicta rumpent Iulia) Recte hoc Badius de Iulio intellexit cum Suetonio, maxime enim laborauit Augustus, vt rata essent, quæ Iulius instituerat. Denique considerandum lectori, quam verum sit, quod Acron ait. Profestos dies dici, qui sint ante festos, cum Festus Pompeius dicat profestos dici non festos.

COMMENTARIVS IN CARMEN Epodon Q. Horatij Flacci, per Antonium Mancinellum Veliternum.

Epodi. PODI dicuntur versus metro quolibet scripti, & sequentes clausulas habentes particularum ipsorum versuum, quales sunt Epodi, Horatij in quibus singulis versibus, singulæ clausulæ adijciũtur. vt, Nox erat & cœlo lucebat Luna sereno. deinde, Inter minora sidera. & quicunque sunt similes. Dicuntur autem Epodi sinecdochicos à partibus versuũ, quæ legitimis & integris versibus ἐπᾴδονται.i. accinuntur. hæc ex Diomede. Ex quibus colligimus, quod Epodos proprie dicitur versiculus sequens, tñ & superior & sequens simul Epodos vocatur per synecdochen.s. vnde & alibi ait, Iambicum est carmen ma-

Iambicũ. ledicum

ledicum plerunq, trimetro versu, & Epodo sequente compositũ. Epodos tũ mediam producit. nam per ω, scribitur quod etiam probat Sidonius hoc Phalecio hendecasyllabo: Sermonumq. sales nouumq. Epodon huiusmodi aũt versus (teste Manlio Theodoro) constat spondeo, dactylo, & tribus trochæis. Ausonius ẽt ait choriambum carmen epodos Græci quidem in vltima accentum faciunt, & ita mediam corripiunt. Epodon carmen dicitur (sm Acronem) quando prior versus maior est, secundus minor, sed continuo tenore primi versus sensus versu sequenti concluditur Epodos (inquit Tortel.) apud nos dici potest carminis cãtus, inde Epodion dimin. id est paruum carmen, quod à Lyricis clausula breuis dicitur, quasi precisos versus integris subijciat. hoc autem modo, componeretur ab ἔπος & ᾄδω. Diom. tamen sententia magis placet vt Epodi dicantur versus illi, quia ἐπᾴδονται .i. accinuntur. ἐπᾴδω vero accino, & incanto significat. ἐπῳδὴ incantatio dr̃ ἐπῳδὸς incantator, ἐπᾴδω componitur ex ἐπὶ & ᾄδω .i. canto. inde enim ἐπᾴδω .i. accino. Acron etiam putat posse dici ab Epos. atque huius Iambici metri inuentorem fuisse Archilochum scr. Horat. sic dicens, Archilochum proprio rabies armauit Iambo. Hunc socci cepere pedem, grandesq. cothurni. De Iambo latius dictũ est Ode xvj lib. j. Epos deniq; (vt Diom. scr.) Græce dr̃ carmen hexametron diuinarum rerum & heroicarũ, humanarumq. comprehensio, Epos latine primus digne scrip. Liuius, is qui Romanorum gesta decem & octo complectus est libris qui & annales inscribuntur, q̃ ferè singulorum annorũ actus contineant. Epos autem appellatur (vt Græcis placet) ab εἴπω, dico proprie enim Epos est ἔμμετρος λόγος .i. metricus sermo, vel ab ἕπω .i. sequor, quoniam hoc versu verba respondent mutuo. ἕπω ergo duo signat, dico vel sequor Gel. lib. 17. cap. 9. scr. Epos .i. carmen dici ab ἕπεσθαι καὶ εἰπεῖν .i. ab eo quod est sequi, & dicere.

Q. HORATII FLACCI
EPODON LIBER.

AD MOECENATEM.

Epode ad Mœcenatem profecturum cum Augusto, à quo Liburnorum classi profectus erat ad bellum nauale contra Antonium & Cleopatram, in qua sollicitus poeta de hominis salute scribit eo absente, se nunquam futurum securo animo itaque malle se eum quouis sequi, & periculo suo militare, vt eius præsentia fruatur non vt faciat quæstum, quam domini in ocio, sed sine eo viuere.

Ode I. Dicolos Distrophos. Primus quisque versus est Iambicus, Hipponactius, Trimeter, Acatalecticus, constans è sex Iambis, recepto tamen in locis imparibus etiam Spondeo, hoc modo.

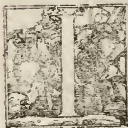
ĭbīs -- lĭbūr ᴗ- nīs ĭn -- tĕr āl ᴗ- tă nā ᴗ- uĭūm ᴗᴗ

Secundus quisque est Iambicus, Archilochius, Dimeter, Acatalectus, constans, quatuor Iambis, recepto tamen in locis imparibus etiam Spondeo, hoc modo.

ămī ᴗ- cĕ prō ᴗ- pŭgnā -- cŭlă ᴗᴗ

--ᴗ-- ᴗ-ᴗ-ᴗᴗ

ᴗ-ᴗ--- ᴗᴗ

Bis liburnis inter alta nauiũ
Amice propugnacula,
Paratus oẽ Cæsaris periculũ
Subire Mœcenas tuo.
Quid nos? quibus te vita sit superstite
Iucunda; si contra; grauis;
Vtrum ne iussi persequemur ocium
Non dulce, ni tecum simul?
An hunc laborem mente laturi, decet
Qua ferre non molleis viros,
Feremus? & te vel per Alpium iuga,
Inhospitalem & Caucasum,
Vel occidenteis vsque ad vltimum sinum,
Forti sequemur pectore?
Roges, tuum labore quid iuuem meo,
Imbellis, ac firmus parum.
Comes minore sum futurus in metu:
Qui maior absenteis habet.
Vt assidens implumibus pullis auis
Serpentium allapsus timet
Magis relictis: non, vt adsit, auxili
Latura plus præsentibus.
Libenter hoc, & omne militabitur
Bellum in tuæ spem gratiæ:
Non vt iuuencis illigata pluribus
Aratra nitantur meis:
Pecus ue Calabris ante sidus feruidum
Lucana mutet pascua:
Nec vt superni villa candens Tusculi
Circæa tangat mœnia.
Satis superque me benignitas tua
Ditauit. haud parauero,
Quod, aut auarus, vt Chremes, terra premam:
Discinctus aut perdam vt nepos.

Bis Liburnis) Mœcenas (vti etiam Appianus ostendit) secutus est Augustum in Siciliam vsque cum M. Agrippa contra Sex. Pompeium, vbi tandem bello nauali Pompeius ipse superatus est, vt late ostendemus Ode sexta libri primi. Secutus item Augustum Mœcenas est contra M. Antonium & Cleopatram apud Actium Epiri promontorium, vbi naumachia Liburnarum presertim victus Antonius in Ægyptum vsque fugit, Augusto etiam persequente, donec Alexandriam vi cœpisset. ibi Antonius sibi mortem consciuit & Cleopatra. Horat. itaque Mœcenatem alloquitur euntem in naumachiam cum ipso Augusto, paratum omne Cæsaris periculum suo protegere, hinc ei timens dolet poëta se relictum esse in vrbe, dicens ocium sine Mœcenate sibi non dulce fore, sed libenter in Mœcenatis gratiam militare voluisse. non autem lucri causa quo fieret dicior, nam minime parare cupit, quod aut auarus vti Chremes continuo labore accumulet, inde abscondat, aut vti consumptor, & prodigus dissipet. Ostendit itaque se paruo, & iam parto contentum illoque parce fruiturum. [Ibis Liburnis, &c.) Ode est Dicolos Distrophos, habetque metrum iambicum quod binis versibus scanditur. Primus enim iambicus hexameter est, vel trimeter si misceantur spondei. Secundus tetrameter, vel dimeter spondeis insertis. Meminisse tamen debemus (vt scribit Diom.) vtrium ANTO.

non

non eſſe in huiuſmodi verſibus, ſi primus pes, tertius & quintus ſpondei inter ceteros iambos occurrent, aliquando aliqui, ex tribus aliquando nullus eritq. ſincerus iambicus ſine alienis pedibus. Hoc & in tetrametro obſeruabimus vt primum pedem & tertium ſpondeum ſi quando occurrit, recipiamus. Secundum & quartum iambos reſeruemus. Tu autem lector animaduerte Horatium in illo verſu. Roges tuum laborem quid iuuem meo, poſuiſſe. Spondeum in quarto loco. nam imitatus eſt vetere Comicos, qui quidem ſpondeum in ſecundo, vel quarto loco poſuerunt, quod inuenerunt etiam apud Græcos Comicos vetuſtiſſimos, quamuis tamen raro, fieri hoc idem de quo lare Priſc. Manlius autem Theodorus metrum iambicum ſenariū ſcribit recipere ſpondeum, dactylum, & anapeſtum locis imparibus, pyrrhichium vltimo tantum loco. In ſecunda autem Epodo hos pedes Flaccus Horat. poſuit vt dictum eſt. quos locis ſuis oſtendimus. Priſcianus quidem ſcribit veteres comicos, ac tragicos latinos, in iambico omnibus in locis indifferenter poſuiſſe quinque pedes. ſ. iambum, tribrachum, anapæſtum, dactylum, vel ſpōdeum, ſed vltimo loco iambum, vel pyrrhichium ſolum. [Ibis Liburnis) Erant ſub præfectis claſſium deni tribuni per cohortes ſingulas conſtituti, ſingulæ autem Liburnæ, ſingulos nauarchos .i. nauicularios habebant. qui exceptis ceteris nautarum officijs gubernatoribus, atque remigibus & militibus exercendis quotidianam curam & iugem exhibebant induſtriam. auctor eſt Veget. Mœcenas ergo, vel Tribunus cohortis erat, vel ſingulæ Liburnæ præpoſitus, potius vero tribunus. [Liburnis) auguſto dimicante actiaco bello. cum Liburnorum auxilio præcipue victus fuiſſet Antonius, experimento tanti certaminis patuit Liburnorum naues ceteris aptiores. Ergo ſimilitudine, & nomine vſurpato earundem inſtar claſſem Romani principes texuerunt. Liburnia nanque Dalmatiæ pars eſt, cuius exemplo naues bellicæ fabricabantur, & appellabantur Liburnæ. minime autem habebant remorum ſingulos ordines paulò maiores binos. idoneæ menſuræ ternos, vel quaternos, interdum quinos ſortiebātur remigum gradus. in Actiaco vero bello longe maiora concurriſſe nauigia refertur, vt ſenorum etiam, vel vltra ordinum fuerint. hæc ex Vegetio. [Liburnis) App. lib. ij. ſcribit Illyriorum gētem Liburnos eſſe. Plin. lib. iij. cap. xxiij. ſic ait, Liburniæ finis & initiū Dalmatiæ Scardona in amne. Ea ſexaginta duobus millibus paſſuum à mari. Strab. lib. vij. docet. Scardonam eſſe oppidum Liburnicum. Ptol. item lib. ij. Liburnorum vrbem Scardonam ponit, pauloq. inferius dicit inſulam, in qua duæ ciuitates, ſcribit autem Scardum eſſe montem. [Amice) Non Cæſaris exponas vti Porphyrio, nam ſtultiſſimum quidem, ſed ipſius Horatij. Satyra enim vj. ait ad Mœcenatem. Ita te quoque amicum. Preſertim cautum & paulò poſt: Quod te fortitus amicum. Propugnacula in maioribus Liburnis propugnacula turreſq. conſtituebātur, vt tanquam de muro, ita de excelſioribus tabulatis facilius vulnerarent, vel perimerent inimicos, vt idem Vegetius docet. Quod autem amplæ naues, altaque propugnacula in bello nauali apud Actium fuerint. Maro quoque lib. viij. ita oſtendit.

Claſſium Tribuni. *Liburnia* *Scardona*

Alta petunt pelago credas innare reuulſas
Cycladas, aut montes concurrere montibus altos.
Tanta mole viri turritis puppibus inſtant.

[Subire tuo) Protegere tuo periculo. [Quid nos? quibus te vita ſit ſuperſtite) In cunctis omnibus antiquis codicibus id carmen habere legimus ſi non ſit, vt quidam legunt. itaque talis erit ordo: Quid nos ſup. agemus, quibus vita iucunda ſupp. ſit vel erit, ſi te ſuperſtite, adde ſit vita nobis, ſi contra .i. ſi te haud ſuperſtite vita ſit nobis grauis erit & moleſta nec vllo pacto ſit legendū eſt. ſententia .n. non ſatis conſtaret, Porphyrio quoque ſi legit: dicit .n. poëtam poſuiſſe bis particulam ſi, & ſemel abundare & verbum extrinſecus accipiendum ſit, vt plena fiat elocutio. ſi igitur extrinſecus accipiendum eſt ſit verbum, ſi bis legendum eſt, nec preterea ſemel abundat, vt dixit idem Porph. quod ſanè ordo noſter oſtendit. [Vtrum ne) Senſus eſt. Debemus ne ocium ſequi non dulce niſi tecum ſimul an, patiemur bellicum laborem, laturi mente .i. quem mente ſolum ferre debemus, quoniam corpore non valemus? quem. ſ. laborem decet ferre viros non molles. [Iuſſi) Abs te quidem ò Mœcenas. [Ocium) Quietem, & vacationem militiæ. [Mente laturi) Toleraturi mente tantum ipſum laborem, corpore enim imbecilli nequimus. [Alpium iuga) Alpes montes ſunt altiſſimi, qui Italiam ab Germania ſubmouent teſte Plin. lib. iij. Horum montium difficultatem legito apud Liuium lib. j. de bello Pun. ij. non autem die in Alpium iugum peruentum fuit ab Hannibale xv. vero die Alpibus ſuperatis Italiam attigit. [Caucaſum) Caucaſus Scythiæ mons eſt, dictus quaſi Craucaſus, hoc eſt niue candidus, vt Plin. lib. vj. ſcr. Herod. quoque lib. vj. ſcribit. Caucaſum omnium montium maximum eſſe. [Inhoſpitalem) Inhabitalem propter niues [Roges) Rogare poſſis. [Minore metu) Ea ſi quidem metuam duntaxat quæ video, abſens vero per diuerſas ſuſpiciones etiam plura timebo, q̃ quæ accidere poſſunt. [Aſſidens) Incumbens. [Non, vt adſit) Senſus eſt, vt magis timet relictis pullis auis, quia maior metus abſentes habet, & quamuis adeſſet, non tamen plus auxilij, præſentibus ferret quam relictis, ſic etiam Horat. magis timet abſenti Mœcenati, quamuis præſens plus auxilij non ferret. [Non vt adſit) Ordo eſt. Non vt adſit .i. quamuis adſit, latura, ſit plus auxilij præſentibus ſupp. quam relictis. Eſt autem legendum. Non vt adſit auxilij, per apocopen, vel non vt ſit auxilij. ſic enim in antiquo eſt codice. [In tuæ ſpem gratiæ) Non igitur in ſpem prædæ & lucri vt. ſ. plura ſibi aratra comparet. [Non vt) Ordo eſt. Non vt aratra nitantur illigata pluribus iuuencis meis .i. vt plures mei iuuenci aratris alligati nitantur. & id per hypallagen. [Pecus ue Calabris ante) In ſecundo pede Tribrachus eſt, q potest etiam in quarto pede locari, quoniam temporibus par eſt Iābo, de quo Priſc. [Calabris Lucana mutet paſcua) Dicit vt ante calorem pecus mutet Lucana paſcua Calabris. ſ. paſcuis. Lucania enim non multum calet æſtate. Varro ait: Neq; eadem loca æſtiua & hiberna idonea omnibus ad paſcendum, itaque greges ouium longe abiguntur ex Apulia in Samnium æſtiuatum, & à campeſtri æſtate exiguntur in altos montes. Lucania autem (vt Strab. docet lib. vj.) inter Tyrrhenum, Siculumq. latus iacet, qbus Samnites propinqui. accolæ vero tractum omnem poſt Calabros Apuliam vocant. [Ante ſidus feruidum) .i. ante æſtatis initium, quod eſt vij. idus Maias, teſte Col. lib. xij. vel quia idibus Iunijs calor incipit, vt ibidem ſcribit. Sed potius de canicula, quæ vij. cal. Auguſtas apparet, fitq. caligo ęſtuoſa. vt idem dicto libro edocet, qui etiam lib. viij. de modo paſcendi, inquit. Sed obſeruandum eſt ſidus æſtatis per emerſum Caniculæ. [Superni Tuſculi) Tuſculum in Romæ conſpectu erat in ſummo montis ſitum, Ciuitas egregijs ornamentis inſignis. eam vineta coronabant, tectaq. magnifica, ex ea preſertim regione, quę in Romanū deſcendebat aſpectum, aderant & villæ varijs decoratæ apparatibus. Hæc ex Str. lib. v. Erat autem Tuſculum in colle ſitum, q oppoſitus eſt oppidulo quod nunc Rocca Papæ appellatur, nam & nomē & veſtigia quędam eo in loco adhuc retinet. [Circæa mœnia ſuperni Tuſculi) Id ait, quoniam Telegonus Circes & Vlyſſis filius dicitur Tuſculum ædificaſſe. [Tangat) .i. tanta ſit villa, vt ſuperni Tuſculi mœnia tangat. [Villa candens) .i. ſplendida, & vario decorata apparatu tales enim villæ ſub Tuſculo erant vt diximus. [Benignitas) Benignus proprie dicitur is, qui bonis & dignis largitur. vt Feſt. ait. [Ditauit) Epiſt. j. etiam Mœcenati, inquit: Tu me feciſti locupletem. [Haud parauero) Senſus eſt, ꝙ non parabit, quod aut auarus vti Chremes continuo labore accumulet, inde abſcondat, aut vti conſumptor & prodigus diſſipet, per quod oſtendit ſe paruo & iam parto contentum, illoq. parce fruiturum. [Chremes, terra premam) Terent. in Heaut. ſcr. Chremem multa ſuo labore bona inueniſſe. Vtq; Clitipho eius filius prodigus illa non poſſet perdere, neque egeret, ſibi proximis commiſit, & credidit, vbi ei eſſet præſidium victus, & veſtitus Horat. idem contra auarum j. ſcribit, Quid iuuat immenſum te argenti pondus & auri Furtim defoſſa timidum deponere terra. Maro etiam lib. ij. Georg. ait: Condit opes alius, defoſſoq. incubat auro. [Diſcinctus nepos) .i. negligens diſſolutus incomptus ineptus. [Nepos) .i. conſumptos, prodigus, luxurioſus. Nepos enim (vt ſcribit Diom.) ſignificat, & certum cognationis gradū & conſumptorem. Priſc. etiam ait lib. ij. Nepos filius filij, & nepos luxurioſus. Nepotes, inquit Feſtus, luxurioſæ vitæ homines appellati, ꝙ non magis ijs rei familiaris ſuæ cura eſt, quàm his quibus pater auusq. viuunt, Porphyrio vero dicit ita: Nepotem veteres prodigum, ac luxurioſum dicebant, quia re vera ſolutiores, delicatioris q. victus ſoleant eſſe ſub auo nutriente. Nepa autem Scorpius dicitur Cic. in Arato: Atque oculos vrget pedib. pectusq. nepa .i. pro nepæ .i. Scorpij vti, & Priſc. lib. vij. docet Feſtus vero ſcribit, quod nepa ſidus cancer appellatur, vel (vt quidā volunt) Scorpius. Nonius præterea ſic ait: Nepam quidam Cancrum putant. nam vere Scorpius dicitur Plin. lib. xj. de Scorpionibus ſcribit, quòd quidam ab ipſis fœtum deuorari arbitrantur, vnum modo relinqui ſolertiſſimum, & qui ſe ipſius matris clunibus imponendo tutus & à cauda & morſu loco fiat. Hunc eſſe reliquorum vltorem, qui poſtremo genitores conficiat ſuperne. pariuntur autem vndeni. hæc ille, Merito ergo nepa .i. Scorpione nepos deducitur .i. conſumptor.

Alpes. *Caucaſus* *Tuſculū.* *Benignus* *Nepos.* *Nepa.*

ACR. IBIS liburnis) Metrum hoc Iambicum dicitur. primus.n. versus Iambicus trimeter est secundus dimeter Iambicus. Epodon hoc carmen dicitur primus enim versus maior est, secundus minor. Et primus versus ἐπεύχεται.i.precantur, vel quia grece Epos carmen dicitur, ideo Epodon hic liber nominatur, quia continuo tenore primi versus, sensus versu sequenti concluditur. Huius vero metri inuentor fertur Archilocus. Duo sunt genera huiusmodi styli. Epodon & Prodon. Epodon dicitur, quasi post cantatio, vt quid dicat primus versus ordos sequentis explanet. Prodon per contrarium, quasi ante cantatio. Hoc ipsum Item Epodon quasi Prodon, hoc est post vocem, post cantilenam. Liber iste Epodon appellatur. & quæritur de nomine ipsius. Soluitur sic. aut quia in itinere posito Mœcenati, hoc dicit, aut quoniam ita versus ordinati sunt singulæ quibusque clausulæ recinant. Clausulam dicunt Lyrici precisos, & non integros versus Præcedit semper trimeter, Iambicus & sequitur dimeter. Trimeter autem dicitur, qui habet sex Iambos dimeter, qui habet quatuor Iambicus trimeter Tragicus recipit pedes dextros, videlicet Spondeum primum, tertium, & quintum. Sinistros Iambos, videlicet secundum, quartum, & sextum. vt Diu. potens ferè vix satis opem. Comicus erit, qui frequentes. Tribrachos habet vt Agite quid dubitatis hilares dare choros. Satyricus medius. vt Musæ Iouem laudate, & hilares date choros. [Ibis Liburnus) Mœcenatem prosequitur euntem ad bellum naualе, cum Augusto aduersum Antonium, & Cleopatram. Ad Actiacum bellus iturus Cæsar Augustus Liburnis præposuit Mœcenatem. Hac igitur illum poeta oratione. Liburnæ nauiculæ textæ viminibus. [Amice propugnacula) Vt in muro, ita & in nauibus sunt propugnacula, post quæ demicantes armati consistunt. [Quid nos) Eclypsis deest faciemus. [Superstite) Pro præsenti posuit, vt Plaut. Nemo adest superstes. [Vtrum ne iussi) A Mœcenate, aut à Cæsare. ipso enim agente Horatius ab Augusto meruerat militiæ vocationem, quod in iucundum sibi sine ipso confirmat. [An huc).f.tecum suscipiemus laborem. quem molles ferre nō possunt? [Inhospitalem) Aut propter nimia frigora, aut inhabitabilem propter montis ipsius asperitatem, vt inhospita Syrtis. [Pectore) Animo. metonymicos, imbecillem enim se corpore in sequenti dicturus erat. [Quid iuuenem meo) Humanæ mentis ratio est. vt Dilectis plus timeatur absentibus per diuersas suspiciones, dicit ergo, quòd non comitato suo imbecillis fortissimum virum posset iuuare, sed aut præsens cum eo timor esset, aut salutis eius minorem præsens sustineret sollicitudinem. Lucanus vt Timorem sollicitæ mentis ostenderet Euentus belli sciat vltima coniux. [Vt assidens implumibus pullis auis) apta inertium curæ auium comparatio. Illæ enim nidos non relinquunt cura pietati dum vindicare non possunt. [Serpentium alapsus) Vt ipsa serpentum incursus timet magis pullis relictis. [Libéter) Hoc & omne militabitur. [Bellum) Noue & eloquenter dixit militabitur bellum, vt pugnam pugno, seruitutem seruio. [In tuæ spem gratiæ) Non spe prædæ, sed gratiæ Mœcenatem, sed dicit nolle deserere. [Ante sidus feruidum) ante Canicula res dies. [Lucana mutet pascua) .i.non saltus Lucaniæ æstiuos accipiam, ad quos greges vitantes æstus Calabriæ transferantur. [Superni) alti in superiore positi. [Candens) aut pro altitudine niuosa, aut marmoribus compta. [Circæa tam mœnia) Telegonus Circes filius Tusculum condidit, aut Circæa mœnia Campaniæ.i.nolo continuare agros Tusculanos vsque ad Circæum. [Benignitas) Liberalitas. [Parauero) Acquisiuero. Et est pronunciatum futuri temporis vt docuero Virg. Donec me flumine viuo Abluero. [Vt Chremes) Nomen in Terentio diuitis & tenacis. [Discinctus) Dissolutus, & liberius agens. vt Malchinus Tunicis demissis ambulat. [Nepos) Luxuriosus, negligens.

POR. IBIS Liburnis inter alta nauium amice propugnacula) Hic liber Epodos inscribitur.f.quòd ita versus in eo ordinati sunt vt singulis quibusque clausulæ suæ succinantur. Clausulas autem Lyrici appellant, quasi precisos versus integris subiectos, qualis est secundus. Amice propugnacula. & deinceps alterni, quibus tertia pars deest, quo minus sint præcedentibus similes ipsi sequētes. quos merito Hellines clausulas appellant, & ἀλλαξὰς. basi enim tertia pars opus est vt integer fiat. [Ibis Liburnis inter alta nauium Amice propugnacula) Non videtur verecundiæ Horatij conuenire vt amicum se Mœcenatis dicat, cum Clientem debeat dicere. Nunquid ergo sic ordinanda phrasis est, vt amice Cæsaris intelligimus, & ideo bis Cæsaris accipiendum erit vt sit tale, Amice Cæsaris Mœcenas ibis Liburnis paratus omne periculum Cæsaris tuo periculo subire. [Quid nos? quibus te vita sit superstite iucunda, si contra grauis) bis posuit periculum, si semel abundat. melius enim si loqueretur. Quibus se superstite vita Iocunda est, si contra, grauis est. ergo verbum ex rinsecus accipiendum ex eo sit, vt plena fiat elocutio. [Si contra grauis) .i.superstiti contraria. [Vtrum iussi persequemur ocium) Iussi à te? aut nunquid a Cæsare? dicitur enim Cæs. Augustus dedisse Horatio militiæ vacationem, cum alijs negasset. An hunc labo rem mente laturi, decet. [Quem ferè non molles viros, Feremur?) Sensus autem est hic, ait: Nunquid animo laboraturi per absentiam tuam, suscipiemus, & corporis laborem tecum cū do? corpus enim labor vult non mollium virorum. Comes minore sum futuris in metu. [Qui maior absenteis habet,) Sensus est, si comes sim, minorem metum patiar, qui semper absentibus maior est. Attende à singulari numero ad pluralem transitum fecisse nunc. [Vt assidens impluminibus pullis auis Serpentium allapsus timet) Attende elocutionem. [Illis timet per datiuum casum, non pro illis timet sic Terent. Syre tibi metuit. [Non vt adsit, auxilij Latura plus præsentibus) Sit verbum hic deest & si particula, quia ordo & sensus hic est. Non vt plus auxilij præsentibus sit latura si adsit. [Pecus ue Calabris ante sidus feruidū Lucana mutet pascua) ambigua quidem elocutio est, sed cum ante sidus feruidum dicet, & Calabriam manifestissimum sit calidam esse, apparet eum, hoc dicere: Non vt pecus ante feruidissimum æstatis tempus ex Calabria in Lucaniam transeat. [Circæa tangat mœnia) Tusculum intelligendum, quia Telegonus Circes & Vlyssis filius hoc oppidum condidit. Sensus est autem, vt neque in Tusculano possideam villam, quæ ibi edificia habeat vsque ad ipsam vrbem. [Satis superque me benignitas tua Ditauit.) Donatum sibi in Sabinis fundum a Mœcenate Horatius sæpe testatus. [Quod, aut auarus, vt Chremes, terra premam) Quoniam Chremes nomen senis est in Comœdiis, ibi enim senes tere auari finguntur, videtur non immerito Chremetem. auarum dixisse sensus autem: Non studebo nummos acquirere, quos thesauris conditos terræ sessodiam per quod ait nolle nummos habere plures, quàm opus sit, ac per quod sollicitam habeat vitam. [Discinctus aut perdam vt nepos.) Discinctos pro negligentibus solent dicere. nepotem autem veteres prodigum, ac luxuriosum dicebant, quia reuera solutiores, delicatiorésque victus soleant esse qui sub auo nutriuntur.

IBIS Liburnis amice) Laudat Mœcenatem, quod Augustum in bellum nauale sequi decreuit, se autem derelictum conqueritur dicens. O Mœcenas amice, ibis quia decreuisti ire Liburnis.f.nauibus, quæ pro celeribus, & aptis quibuslibet nauibusque pro celeribus, & aptis quibuslibet nauibus accipiuntur inter alta propugnacula nauium paratus subire omne periculum Cæsaris.f.Augusti, tuo periculo. Quid nos supple faciemus quibus vita sit iucunda te superstite, si contra.i.si non sis superstes, grauis? Aut legendum est si, vt Mancin. construit. Vtrum ne.i.an ne iussi.f.a te persequemur.i.continuabimus, ocium non dulce.f.futurum, nisi simul tecum an nos laturi hunc laborem mente, qua decet viros non molles ferre, feremus, & sequemur te, vel per fuga, id est summitatem, Alpium.i.summorum montium, Italiam ab Hispania, Gallia, & Germania diuidentium ex parte, & caucasum montem Scythiæ inhospitalem.i.inhabitabilem propter frigora, vel sequemur te forti pectore vsque ad vltimum sinum occidentis.f.maris? Roges.i.interroges forte, quid .i.in quo ego imbellis, ac parum firmus, iuuem tuum laborem meo supple labore? respondet: Ego sum futurus comes in minore metu, qui.f.metus, habet.i.occupat, maior absentes, vt auis assidens.i.incubans pullis implumibus, id est nondum plumescentibus timet magis relictis, quàm supple si adsit, non supple, ideo quasi sit allatura præsentibus plus auxilij, pro auxilij, sed supple quia certior est quid pullis fiat. [Hoc bellum, & omne) Supple aliud militabitur libenter in spem tuæ gratiæ.i.vt gratiam tuæ assequamur. Non supple ea spe vt aratra alligata nitantur.i.arationem laborent, pluribus iuuencis mei. ve, pro vel, non supple vt pecus meum.i.grex ouium, mutet pascua Lucana Calabris ante sidus feruidum.i.ante æstum canicularem. Nec sup.ea spe, vt villa sup.mea, candens.i.nitens, & splendens (vt in epist. Hos solos aiunt sapere & bene viuere, quorum Conspicitur nitidis fundata pecunia villis) Tangat.i.æquiparet altitudine, mœnia Circæa.i.à Telegono Circes filio fabricata, Tusculi superni.i.multum editi. Benignitas.i.benigna largitas tua ditauit me satis superque. [Haud).i.non parauero.i.noluero, si decet turpare.i.comparare & acquirere, id quod ego aut premam.i. infodiam terra, vt Chremes.f.comicus auarus, aut quod ego perdam.i.prodigam, vt nepos.i.lubricus & perditus puer discinctus .i.dissolutus & in omni luxuria diffluens. ASC.

IN

IN Q. HORATII EPODON librum Henrici Glareani annot.

Ode prima.

MIRA est hic, ne dicam monſtruoſa, Acronis, ac Mancinelli de Epodis interpretatio, quam perſequi non viſum eſt operæprecium. Epodi dicũtur (inquit Diom.) ſynecdochicos à partibus verſuũm quæ legitimis & integris verſibus ἐπᾴδονται .i. accinuntur. Hæc inter reliquas multas placet interpretatio ſynecdochicos autem dixiſſe videtur, quod à parte denominatio eſt totius. Huiuſmodi cantilenis etiam barbaræ nationes vtuntur, quanquam non prorſus ad eum modum. [Amice propugnacula) Nimis argutus eſt hoc in loco Porphyrionis ordo, ſi modo eius eſt ac non alicuius impoſteris, ſed à Mancinello recte redargutus. Idem iudico de bis poſita coniunctione, ſi in quinto, ſextoque verſibus, nam ſit, non legendum eſt, in quinto verſu, quantumuis hic repugnes Mancin. [Vtrum ne iuſſi perſequemur ocium Non dulce, ni tecum ſimul?) Huius quæſtionis duæ ſunt partes, ocium ne perſequar, an laborem tecum ſubeam? Ocium tu iuſſiſti, laborem autem ferè ſtrenuos decet viros. Tandem poſt deliberationem intulit: Feremus & te vel per alpium iuga, &c. Deliberauit itaque ſe iturum. Hæc ideo diximus, quod commentatores hunc locum indigniſſime tractant, preſertim Mancinellus cum ſuo corpore & mente, præter auctoris & ſenſum & mentem. Quem quidem doctum ac diligentem virum miror cum Epodon legem ita prorſus ignorauerit, vt Iamborum locum, atque adeo carminis Iambici rationem confuderit, quæ apud hunc poëtam optime habet. Quippe qui locis paribus nullo alio vſus ſit pede quam Iambo ac Tribrachi. Quare in hoc verſu, Roges tuum labore quid iuuem meo, non legendum eſt laborem in accuſandi caſus, vt Badius legit. Nec in quinto poſt, Non vt ſit auxilij pro non vt adſit auxili, vt Mancin. ex antiquo codice male allegat: Carmen enim non patitur, quantumuis vetuſtis indicet codex. Adſit enim legendum eſt, & auxilij ſynæreſis eſt. [Circæa tangat mœnia) Tuſculum intelligendum, inquit Porphyrion, quaſi poëta non nominet Tuſculum, Quid ſi hyperbole eſt, ad nimis longam villam oſtendendam, à Tuſculo Circæum, vſque promontorium etiam in Latio? Vt Ode xvj. lib. tertius. Quam ſi Mygdonijs regnum Halyattici Campis continuem: Quod etiam innuit Acron, ſed obſcurare ſatis: Nolo, inquit, continuare agros Tuſculanos vſque ad Circæum.

VITAE RVSTICAE

LAVDES.

Ode II. Dicolos, Tetraſtrophos, vt: Ibi Liburnis inter alte nauium.

υ-υ-υ-υ υ-υ-
--υ---υυ

BEATVS ille, qui procul negocijs,
  Vt priſca gens mortalium
Paterna rura bobus exercet ſuis,
  Solutus omni fœnore:
Nec excitatur claſſico miles truci:
  Nec horret iratum mare:
Forumque vitat, & ſuperbia ciuium
  Potentiorum limina.
Ergo aut adulta vitium propagine
  Altas maritat populos:
Aut in reducta valle mugientium
  Proſpectat erranteis greges:
Inutileisque falce ramos amputans,
  Feliciores inſerit: *
Aut preſſa puris mella condit amphoris:
  Aut tondet infirmas oueis:
Vel cum decorum mitibus pomis caput
  Autumnus aruis extulit:
Vt gaudet, inſitiua decerpens pyra.
  Certantem & vuam purpuræ:
Qua muneretur te Priape, & te pater
  Siluane tutor finium.
Libet iacere modo ſub antiqua ilice:
  Modo in tenaci gramine.
Labuntur altis interim ripis aquæ:
  Quæruntur in ſiluis aues:
Fonteſque lymphis obſtrepunt manantibus:
  Somnos quod inuitet leueis.
At cum tonantis annus hibernus Iouis
  Imbreis, niueiſque comparat:
Aut trudit acreis hinc & hinc multa cane
  Apros in obſtanteis plagas:
Aut emite leui rara tendit retia:
  Turdis edacibus dolos:
Pauidumq. leporem, & aduenam laqueo gruem
  Iucunda captat præmia.
Quis non malarum, quas amor curas habet,
  Hæc inter obliuiſcitur?
Quod ſi pudica mulier in partem iuuet
  Domum, atque dulceis liberos:
Sabina qualis, aut peruſta ſolibus
  Pernicis vxor Appuli: *
Sacrum & vetuſtis extruat lignis focum
  Laſſi ſub aduentum viri:
Claudenſque textus cratibus lætum pecus,
  Diſtenta ſiccet vbera:
Et horna dulci vina promens dolio,
  Dapes inemptas apparet:
Non me Lucrina iuuerint conchylia,
  Magis ue rhombus, aut ſcari;
Si quos eois intonata fluctibus
  Hyems ad hoc vertat mare.
Non Afra auis deſcendat in ventrem meum,
  Non attagen Ionicus
Iucundior; quàm lecta de pinguiſſimis
  Oliua ramis arborum;
Aut herba lapathi prata amantis, & graui
  Maluæ ſalubres corpori,
Vel agna feſtis cæſa Terminalibus,
  Vel hœdus ereptus lupo,
Has inter epulas, vt iuuat paſtas ouei
  Videre propter anteis domum:
Videre feſſos vomere inuerſum boues
  Collo trahenteis languido:
Poſitoſque vernas, ditis examen domus,
  Circum renidenteis lareis.
Hæc vbi locutus: fœnerator Alphius,
  Iam iam futurus ruſticus,
Omnem relegit idibus pecuniam:
  Quærit calendis ponere.

*His verſibus verborum inſitio de-

ſcribitur non auti arborum putatio ſignificatur voluit Acron. Hæc Bōſ.

* Hic et, copulam adijciendam affirmat Bonf.

ANTONIVS.

BEATVS ille) Hac Ode ruſticæ vitæ laudes, & commoda poëta ſcribit, appellatq. ante omnia beatum illum, qui ſuis bonis paterna rura exercet, & colit, & remotus ab omni fœnore militia foro, & ciuiũ faſtu. Scribitur aũt eodem metro. quo

Agricultura laudes. quo & præcedens. Præterea cum duæ vitæ traditæ sint homini rustica & vrbana, antiquior est multa rustica. prius enim rura coluerunt homines, quam vrbes haberent, neque solum antiquior cultura agri, sed etiam melior. Vnde qui eam colerent, piam & vtilem vitam agere credebant. omnium enim rerum ex quibus aliquid exprimitur, nihil est agricultura melius, nihil vberius, nihil dulcius, nihil homine libero dignius. Dirigitur ea ad duas metas, ad vtilitatem, & voluptatem. Vtilitas quærit fructum, voluptas delectationem. Hinc Hom. Laërtem lenientem desiderium quod capiebat è filio colentem agrum, & eum stercorantem facit. [Beatus ille) Virgilio quoque lib. secundo Georg. ait:

O fortunatos nimium sua si bona norint
Agricolas, quibus ipsa procul discordibus armis
Fundit humo facilem victum iustissima tellus,
Si non ingentem foribus domus alta superbis
Mane salutantum totis vomit ædibus vndam, &c.

Postea sequitur.

At secura quies, & nescia fallere vita,
Diues opum variarum at latis otia fundis
Speluncæ, viuiq; lacus, at frigida tempe,
Mugitusq; boum, mollesq; sub arbore somni, &c.

Scipio. Et Sen. epist. j. lib. xiij. de Scipione maiori, inquit:

Abluebat corpus laboribus rusticis fessum.

Exercebat. n. opere se, terrāq. vt mos fuit priscis, ipse subigebat. Hominū victus. [Procul negocijs) .i. ab molestijs vrbanæ vitæ (vt prisca gens mortalium) homines a principio genitos dicū in agris pastum quærentes siluestri, & incondita vita vixisse, quibus herbæ, & arborum fructus vltro victum præberent, idemq. nullo subsidio fulti duram agebant vitam. Erant. n. nudi, nullo neque ædium, neque ignis adinuento vsu, cibo in diem quæsito agrestes fructus in vsum futurum condere & seruare ad egestatem ignorabant. Experimento deinde edoctos, & speluncas aiunt quæsiisse ad euitandam vim frigoris, & fructus seruare cœpisse. Demum notitia vtilium rerum percepta, ceteras quoque vitæ hominum commoditates breui tempore esse adinuentas, hæc & plura Diod. in principio. [Solutus omni fœnore) Liber ab omni debito, & vsura. non enim illi subijcitur aliquo pacto, seu necessitatis, seu lucri causa. [Fœnore) Fœnus (vt Pompeius scribit) appellatur naturalis terræ fructus, ob quam causam nummorum fœtus fenus est vocatus. Marcellus vero ait, quod fœnus dictum est, quasi fœtus, vel fœtura, eo quod pecuniam pariat. [Nec excitatur) Vitæ incommoda, quibus rustici carent, prosequitur, non enim rustici auaritiæ causam militiam subeunt, nō nauigandi curam, non salutandi tædia. [Classico truci) Terribili tubæ sonitu. Classicum præterea dicimus, & tubam ipsam, & sonum. Estque classicum tuba retorta. quod Seruius docet lib. vij. Aen. Prisc. vero libro v. de xij. cat. ait, quod classes equitum ordines vocant, qui maxime vtuntur tubis. [Forumq. vitat) Forum iudicatorum, & litium est sedes, vt Marc. docet. Forum est negociatoris locus. Forum est in quo iudicia fieri solent, vt Festus asserit. [Superba ciuium limina) per hæc salutationum officia innuit. hinc ait poëta lib. ij. Georg.

Si non ingentem foribus domus alta superbis
Mane salutantum totis vomit ædibus vndam.

[Ergo aut) Rusticœ vitæ commoda, atque oblectationes incipit explicare, primoq. de verno tempore. [Vitiū propagine) .i. stirpe. propagationum vero genera, ac modus legito apud Col. lib. Emolph'. 3. Culturas autem vitium & arborum Emolphus Atheniensis inuenit. vt Plin. scribit lib. 7. Acron ait: Adulta pro adultarum quod minime probandum est. Nam (vt docet Col. lib. 3.) Propago tertio anno à matre separabitur. Palladius etiam scribit. Propagines post biennium radicatas transferendas. [Maritat populos) Hoc ait, qm̄ (vt scribit lib. 3. Col. de arbustis) Vitem maxime populus alit, deinde vlmus, deinde fraxinus. Plin. etiam lib. 18. de vmbris arborum, scribit populo nullam esse vmbram, etiam dentibus folijs. Scribit item, q̄ vi norum leuis est vmbram. Scribit item arbores maritare, nisi nutriens, quæcunque opacat. Scribit item arbores maritare, nisi validas inimicum esse, enecante veloci vitium incremento. Propterea igitur Horat. ait: Altas maritat populos. Et Col. lib. 3. docet arbores sexto anno si iam firmæ videbuntur maritandas. Vallis. [Reducta valle) .i. depressa, vel secreta, quasi retroducta. Sunt. n. valles loca, quę montibus subsidunt. Conuallis (vt inquit Festus) Conuallis. est planicies ex omni parte comprehēsa montibus, collibus ue, vallis autem duobus lateribus inclusa planities. [Inutiles falce ramos amputans) Acron ait, putatorem signat, quod quidem minime verum est, nam ille tantum signatur, qui parat insitionem. Vnde etiam Maro lib. 2. Georg. ait, Aut rursum enodes trunci resecantur, & alte Finditur in solidum cuneis via, deinde feraces Plantæ immittuntur. Naso item ait, Veneris insitio, fac ramum ramus adoptet. De insitione autem videto Plin. lib. xvij. [Pressa mella) pressa ait, quoniam pressis fauis mella defluunt. Vnde Maro lib. 4. Georg. ait. Mella premes. Sunt autem mellis conficiendi tempora duo. Ver, atque Autumnus, sed vernum suauius candidiusque, ac omnino præstātius autumnali est. auctor Arist. lib. ix. de Animalibus. [Amphoris) Amphora vasis genus est. à Oues. Græcis ἀμφορεὺς dicitur. [Tondet infirmas oueis) .i. imbecilles, & molles. Vnde Maro lib. 3. Georg. ait, Glacies ne frigida lædat Molle pecus, scabiemq; ferat, turpesq; podagras. Col. etiam lib. vij. appellat pecus mollissimum. Præterea Palladius lib. vj. de Maio. scribens, docet locis temperatis eo mense ouium celebrā da esse tonsuram. docet item quo vnguine perungendæ sint, vt toto anno curentur. [Vel cum decorum) autumni cōmodo nar- Autūnus rat. [Decorum caput) poëtico more Autumnum describit, quasi corporalem Deum pomis coronatum. Festus inquit, Autumnum dictum, quod tunc maxime augeātur hominum opes coactis agrorum fructibus. [Vt gaudet) .s. ipse rusticus, vt autem nēc pro, quam exponitur. sicut item inferius ibi. Has inter epulas. vt iuuat pastas oues videre properantes, &c. Eritq. tunc admirandi aduerbium. Posset item exponi vt quemadmodum. [Certantem, & vuam purpuræ) Nigram vuam intelligit mixto rubore quodam. Purpura enim piscis est in concha degens, quæ florem illum tinguendis expetitum vestibus in medijs habet faucibus, liquoris hic minimi est in candida vena, vnde preciosus ille bibitur nigrantis rosæ colore sublucens, reliquum corpus sterile. Auctor est Plin. lib. ix. [Muneretur) Plin. lib. xviij. scribit, quod olim, non gustabant nouas fruges, aut vina, antequam sacerdotes primitias libassent. Aruorum autem sacerdotes Romulus in primis instituit. [Muneretur) Munero, & muneror actiua in significatione recte dicitur, inquit Porphyrio. Priscianusq. lib. viij. docet, antiquos multa huiusmodi protulisse. vt partio & partior, Priapus. reuerto, & reuertor &c. [Priape) Is Deus non solum in vrbium templis, sed in agrestibus quoque locis, tanquam vinearum, atque hortorum custos celebratur fructum fures castigans, ei sacra cum risu, & ludo fiebant. fabulantur antiqui Dionysi ac Veneris filium fuisse asseruntq. nonnulli priscos illos, cum vellent hominum pudenda occultius nominare. Priapum dixisse, auctor Diod lib. v. Et nos latius lib. 4. Georg. [Siluane tutor finiū) Hoc ait, quoniam Siluanus aruorum etiam deus est. hinc Virg. lib. viij. ait,

Siluano fama est veteres sacrasse Pelasgos
Aruorum pecorumq; deo, lucumq; demque:
Qui primi fines aliquando habuere latinos.

[Libet iacere modo sub antiqua ilice) In antiquissimo cod. manente in summi Pontifici bibliotheca apud ædem S. Petri in Vaticano hoc superiori coniungitur, in aliquibus etiam diuiditur. Acron, Porphyrio, & Diomedes coniungunt, & ita agēdum est, nam superiori sententiæ hæret. Dixit enim Vel cum decorum mitibus, &c. [Libet) .s. rustico, placet autem magis, vt sint verba ipsius Horatij, sicut superiora, ad Alphium fœneratorem, quam ipsius Alphij, vt Acron, Porphyrioq. voluerunt. Vnde hiemis etiam commoda in rustica vita narrabit sicut superius, & Veris, & Autumni. Præterea, quo pacto potuisse vrbanus ciuis rusticas voluptates narrare, & oliuas, aut lapathum, & huiusmodi p̄ponere delicatis cibarijs, quibus fuerat assuetus? Horatius ergo illuc vsque prosequi videtur. Hæc vbi locutus, quo in loco sum est supplendum. Tenaci autem gramine dixit, quoniam gramen geniculatis, serpit internodijs, Crebroq. ab ijs, & ex cacumine nouas radices spargit, iumentis herba non alia gratior, siue viridis, siue in fœno siccata, quod è graminum genere septem internodia habet, efficacissime capiti contra dolores ad alligatur. Gramen denique capiti circundatum sanguinis è naribus fluxiones sistit. Plin. scribit lib. xxiiij. [Obstrepunt) Circunsonant, & obmurmurant. [Queruntur aues) Queruntur ait, quoniam veteres omnium animalium voces, præterquam hominis querelam dicebant. vt Porphyrio asserit. vnde Virg. ait: Et cantu querule rumpunt arbusta cicadæ. Item, Et veterem in limo ranæ cecinere querelam. Et de bobus, Atque omne quereris impleri nemus. [Manantibus) Exeuntibus, ac profluentibus. [Somnos leues) Perpetuum Somni Epitheton. Maro lib. v. Cum leuis æthereis delapsus somnus ab astris, &c. Deinde inquit, Ipse volans tenues se sustulit ales in auras. [At cum tonantis) Nunc hiemis commoda ad rusticam vitam explicat. [Annus hiber- Hibernus. nus) .i. hiems ipsa, est enim synecdoche totum pro parte. Hibernus

nus autem ab imber descend t, dempta in litera, vt à patre paternus, & a matre maternus. Imber autem pro pluuia, & omni humore ponitur. [Imbres) .i. pluuias. Plin. lib. ij. scr bit, quòd à terra cal:go humida, & propter vapores fumida exhalat, hinc nubes, quæ in sublime egressæ in liquorē soluuntur. [Tonantis Iouis) .i. aëris, qui ventus est, & nubes, imper postea. vt Var. scribit.
Amites. Nos etiam latius diximus Ode prima ibi. Manet sub Ioue frigido venator. Tonantis autem Iouis dicit .i. aëris quon am si nube luctetur flatur aut vador, tonitrua eduntur, vt docet Plin. lib. ij. Si erūpat ardens, fulmina, Si longiore tractu nitantur, fulgetra, ijs finditur nubes, illis perrumpitur. [Plagas) De ijs late in Ode prima. [Amite leui) amites perticæ aucupales, vt scribit Festus Porphyrio etiam dicit esse furculas, quibus retia in venatione, vel in aucupio suspenduntur. Qui aūt tramite legit non, recte quidem, cum etiam antiqui textus amite habeant. [Et versus non constaret, esset enim ibi Antibachius, quem versus Iambicus non recepit, legendo autem Aut amite, pes erit Dactylus, qui ab Iambico recipi solet. [Leui) Expolito. [Rara) Propter maculas. [Dolos) appositio est. [Laqueo) .i. pedica. [Aduenā gruem) De longinquo venire grues. Plin. lib. x. ostendit, sicuti & Ciconiæ veniunt, sed grues Hiemis, Ciconias vero Aestatis aduenas dicit esse. [Præmia) appositio est. [Quis non malarum) Concludit prædictis commodis, & voluptatibus quenque posse obliuisci auaritiæ, & omnium cupiditatum. [Malarum sup.) Rerum, seu cupiditatum. [Amor) auaritia ipsa, quæ quidem vrbanis inesse solet, id autem ad illud retulit. solutus omni fœnore. Nec exercitatur classico miles truci, &c. [Quid si pudica) Vel quod vtrunque enim est in antiquis codicibus. [Quid) Sup. erit? q.d. voluptas maxima, quod autem pro sed expone, sicque sententia iungetur illucusque. Non me Lucrina, &c. [In partem iuuet Domum) Tunc mulier in partem iuuat domum, cum & ipsa quoque, vt vir, aliquid operatur, quod inferiora, declarant. [Sabina qualis) Iuuen. etiam Sat. vj. Sabinas, & apulas mulieres laudat ait enim. Intactior omni Crinibus effusis bellum dirimente Sabina Et paulo post, inquit. Malo Venusinam, quam te Cornelia mater Gracchorum. [Pernicis Appuli) .i. celeris, & impigri. [Sacrū focum) Dijs .n. Penatibus sacer est, vt etiam Acron asserit. Porphyrio item scribit. Focum esse Deorum Penatium aram. Sunt autem Penates omnes dij, qui domi coluntur, de his Seru. lib. ij. Aen. [Vetustis) Per id sicca ostendit. [Sub aduentum) .i. ante vel circa. Virg. lib. 3. Georg. sub lucem exportant calathis, pro ante lucem, vt ēt Prisc. edocet. [Lætum pecus) Pingue. [Distenta) Plena lactis. [Siccet) Mulgendo .s. [Horna vina) Hornum exponit Nonius ipsis anni. Porphyrio autem huius anni. Sunt qui velint dici ab hoc & anno, dixerunt .n. hornam frugem, quę hoc anno prouenit. [Dolio vasa grandia dicuntur, quibus vinum reconditur. Auctor est Nonius. [Inemptas) Sic etiam est in antiquo textu. Virg. quoque de rustico sene lib. 3. Georg. dixit. Seraq. reuertens Nocte domum dapibus mensas onerabat inemptis. [Non me Lucrina iuuerint conchylia, &c.) Ordo est, Non me magis iuuerint .i. delectauerint Lucrina conchylia, magis ue rhombus, &c. [Magis) .s. quam dapes inemptæ. [Lucrina conch.)
Ostrea. ostrea intelligit, nam Sergius Orata primus optimum saporem ostreis, Lucrinis adiudicauit A. Brundusio postea aduecta ostrea compascebantur in Lucrino, auctor est Plin. lib. ix. Str. etiam lib. v. scribit. Lucrinum sinum captandis ostreis vberrimum. Sunt autem ostrea pisces silicea testa inclusi. Ouid. lib. v. Fast. Ostreaq.
Cōchylia in conchis tuta fuere suis. Conchylia vero sunt ex genere purpu
Rhōbus. rarum, vt ostendit Plin. lib. 9. [Rhombus) Piscis est planus, cui dextrum latus resupinum est, vt idem lib. 9. scribit. Et Martialis ait, Quamuis lata gerat patella rhombum. Rhombus latior est tamen patella. Plin. lib. 9. cap. 54. docet. Rhombum Rauennæ
Scari. optimi sapori esse. [Scari) Sic est in antiquis codicibus. sic etiam in Plinio, non autem scauri, græce etiam σκάρος dicitur. Plinius lib. 9. cap. 15. scribit sua tempestate scaro principatū datum fuisse, quia solus piscium dicitur ruminare, herbisq. vesci non alijs piscibus. Carpathio maxime mari frequens, inde adductos Tyb. Claudio principe Optatus Elipertius præfectus classi inter Hostiensem, & Campaniæ oram sparsos disseminauit &c. Gellius præterea lib. 7. cap. 14. asserit Vatronem scripsisse scaros Cilices pręstantiones alij [Eois fluct.) .i. Orientalibus, ꝑpter Carpathiū pelagus dixi, vbi sacrorum maxima copia vt ostendimus. Carpathium vero pelagus tendit vsque ad Rhodum. Creteque, ac Cyprum, vt scribit Str. lib. 3. [Eois) per aspirationem antecedentem hic scribi debet, nam venit ab eos, quod est dies, & Aurora. Eos .i. mane plerique non aspirant inde venit Eous eoa eoum, semper producta prima. Heous vero cū h, corripit semper. [Intonata) Prisc. lib. 9. scribit Horatium hoc loco intonata protulisse secundum analogiam pro intonita. [Intonata) Sonora effecta. [Hyems) Tempestas. [Afra auis) Gallinam Numidicam dicit, vt scribit Porphyrio. Plin. etiam lib. decimo meminit de Numidicis auibus in parte Africæ Numidia. Varro autem libro iij. scribit, Gallinas Afras fuisse grandes, & varias, quæ propter penuriam suo tempore magno vembant, idem Plinius lib. decimo, capite xxix. scribit de Meleagridib. Africæ gallinarum genus gibberum varijs sparsum plumis. Quæ nouissimæ sunt peregrinarum auium in mensas receptas, &c. [Attagen Ionicus) Hanc autem maxime Ionius celebrat, vocalis est alias, captus vero obmutescens, quondam existimatus inter raras aues, vt Plin. asserit libro decimo. [Ionicus) Ionia Cariæ iuncta est, in Ionia autem Miletus, atque Ephesus optimæ vrbes, atque clarissimæ, vt scribit Strabo libro xiiij. [Iucundior, quam) Innuit agrorum fructus cetera alia superare. [Iucundior) Supple est. [Lapathi) Huius herbæ vis ructus facit, vtinam ciet caliginem oculorum discutit, nec à malua dissimiles effectus habet, vt scribit Plinius libro xx. scribitur autem cum th. [Maluæ) Malua græce μαλάχη dicitur, ab emoliendo ventre, vt innuit Plinius libro xx. præterea μαλακὸς, mollis significat, μαλακὸς vero mollis dicitur. Ostendit autem Poeta agrum vltra pomorum commoda, afferre, quoque salutiferas herbas. [Terminalibus) Termin
Termino sacra fiebant, quòd in eius tutela fines agrorum esse putabant, denique Numa Pompilius statuit eum, qui terminum exarasset, & ipsum, & boues sacros esse. Auctor est Festus, qui etiam scribit, quod Termonem Ennius Terminum dixit. Est autem Termon Græca dictio, quæ nobis Terminum significat. Ouid. præterea libro j. Fastorum x. Calendas Martij, id est die xx. Februarius Termino deo sacra fieri solita, quem duo domini de parte diuersa coronabant, bina sexta, & bina dona ferentes. inde communis terminus spargebatur cæso agno vel porta lactente. Vicina omnis ad dapes supplex conueniebat, cantans Termini laudes. Dionysius item libro secundo scribit Pompilium iussisse vnumquenque circunscribere fundos suos, sacrosq. finibus lapides apponere, lapidesque ipsos sacrasse Ioui Terminali, statuisse deinde ei sacra quotannis omnes die constituta facere super locum ipsum coeuntes, hoc Romani Terminalia à Termonibus vocant, finesque ipsos vnius literæ mutatione à nostra lingua, inquit Dionysius proferentes. Terminos appellant, quos si quis occultauisset, aut transtulisset, sacrum eum esse dei lege statuit ita vt volenti eum occidere, tanquam sacrilegum, & securitas adesse, & purgatio pollutionis. Deos enim putabant Terminos, sacrificabantque eis non animatum aliquod, neque enim pium est cruentare lapides, sed pultes, & liba, atque alias quasdam fructuum primitias, hæc ex Dionys. [Hœdus) Is (vt Varr. scribit) dictus est quasi fœdus. sic Hædus.
enim Sabini dicebant, illi etiam fircus. Romani vero hircus dixerunt. Loco enim, f, Sabinorum. Romani aspirationem ponebant, vt aiunt. [Has inter epulas) post ciborum frugalitatem enarratam, alias etiam explicat voluptates. [Vt iuuat, Id est quemadmodum, seu quam vt diximus. [Positosque vernas) Ordo est. Et videre vernas, appositio examen ditis domus positos circum renidentis Lares, positos autem, inquit, circa Lares .s. focos, quoniam (vt etiam ostendit Colum. libro xij.) villicus rusticus epulari circa Larem domini focum familiarem semper consuescere debebat, & idem Horat. Sat. vj. lib. ij. de vita etiam rust. ait, O noctes, cœnæque deum, quibus ipse meique Ante Larem proprium vescor, vernasq. procaces Pasco libatis dapibus. Ternas autem filios intelligit. [Vernas) Vernæ appellan- Vernæ.
tur ex ancillis ciuium Romanorum Vere nati, quod tempus anni maxime naturalis fœturæ est, hic autem vernas pro natis posuit. Nam & Maro lib. ij. Georg. de rustica vita ait. Interea pendent dulces circum oscula nati. [Ditis examen domus) .i. quod solet esse in domo diuitis, cui plures ancillę, plures vernas edūt. [Renidentes Lares) .i. splendentes focos. Colebant enim domi Lares in ipso foco, qui deorum penatium ara est, vt etiam Porphyr. edocet. Vnde Naso quoque Trist. lib. j. de vxore, inquit. Illa sed ante Lares sparsis postrata capillis. Contigit extinctos ore tremente focos. Cato item in re rustica ait. Paterfamilias Lares.
vbi ad villam venit, vbi Larem familiarem salutauit, fundum eo Focus.
dem die, si potest, circūeat, &c. Deinde inferius de villici officio ait. Focum purum circunuersum quotidie peius quam cubitum eat, habeat. Calendis, Nonis, festus dies cum erit, coronam in focum indat, per eos itaque dies Lari familiari pro copia supplices. Et Colum. lib. duodecimo de Villico, inquit. Consuescatq. rusticus circa Larem domini focum familiarem semper

pot epulari. Ergo Lar est ipse focus. Et Tibul. inquit. Vos quoq; felicis quondam nunc pauperis agri Custodes fertis munera ve stra Lares. [Hæc vbi locutus) ipsum, inquit Hor. quod magis placet, vt dix, quam vt Acron, Porphyrioq. existimant, verba. s. fuisse Alphij, q si esset Alphius, ipse hucusque ab ipso principio dixisset, non tantum ab illo versu Libet iacere, vt putant quidam [Fœnerator) Maiores nostri in legibus posuere furem dupli condemnari, feneratorem quadrupl. Quanto peiorem ciuem existimarint fœneratorem, quam furem, hinc licet existimare. Et virum bonum cum laudabant, ita laudabant, bonum agricolam, bonumque colonum, amplissima laudari existimabatur, qui ita laudabatur, Cato scr. in re rust. merito igitur in fœneratorem Horat. inuehitur. [Redegit) Collegit, exegitque à debitoribus sui prædia comparaturus, cognoscens iam rusticæ vitæ oblectationem, iucunditatemque. [Idibus) Idus vocantur dies, qui diuidunt mensem, iduare enim Etrusca lingua diuidere est. Vnde vidua quasi valde idua, aut vidua. i. a viro diuisa. Auct. Macr. lib. j. Sat. [Calendis) Calendæ initia mensium dicuntur à calo. i. voco. Nā minor Pontifex nouæ Lunæ primum obseruabat aspectum, visam regi sacrificulo nunciabat, itaque sacrificio ab rege & minore Pontifice celebrato, idem Pontifex calata. i. vocata in Capitolium plebe iuxta curiam Calabram quot numero dies à Calēd. ad Nonas superessent, pronunciabat, hinc & ipsi curiæ, ad quam vocabantur. Calabræ nomē datum est, ideo autem minor Pontifex numerum dierum, qui ad nonas superessent, calādo proferebat, q post nouam Lunam oportebat Nouarum die populares, qui in agris essent, confluere in vrbem accepturos causas feriarū ab rege sacrorum, sciturosque quid esset eo mēse faciendum, vnde quidam hinc Nonas æstimant dictas, quasi nouæ initium obseruationis, vel q ab eo die semper ad Idus nouem dies putētur. auct. Macr. lib. j Satur. [Ponere) Apud alios. s. fœnoris causa, per quod ostendit poëta non facile quenquam discedere posse ab auaritia, & solita fœnoris cupiditate.

Fenerator. Idus. Calendæ. Nonæ.

A C R O N.

BEATVS ille, q procul negocijs) Laus vitæ rusticæ. Virg. O fortunatos nimium sua si bona norint Agricolas. [Negocijs) Litibus, siue difficultatibus vrbanis. [Vt prisca gens mortalium) Antiquitatem significat, cuius aurea secula credita sunt, quod præter ciuitatum munitiones omnes in agris viuebant. [Exercet) Colit. vt, Exercetq. frequens tullerem, atque imperat aruis. [Solus omni fœnore) liber à debitis, & à fœnore. [Classico miles truci) Terribili turba. vt, Nec somnos abrumpit cura salubres. [Horret) Timet. [Forumq. vitat, & superbia ciuium Potentiorem limina.) Salutationes potentiorum vitans, vt Si non ingentem foribus domus alta superbis. Mane salutantum totis vomit ædibus vndam. [Adulta) Pro adultarum, quæ iam duci, & propagari possint. [Altas maritat populos) Coniungit. Sic enim maritat hic dixit, vt supra viduas viribus carentes. [In reducta) Depresse, siue secreta, aut certe flexuosa, dum sequitur montes. [Errantes) Libere pascentes, vt ille meas errare boues. [Inutilesque falce ramos amputās) Putatorem significat arborum. [Feliciores) Fertiles. vt, Exit ad cœlum ramis felicib. arbos, aut pressa puris mella condit amphoris, hoc est fauos premit, vt à cera separet mel sincerum. [Aut tondet) Quæ in æstu velleribus premantur. [Mitibus pomis) Veluti de eitum nimietate. [Vt gaudet insitiua decerpēs pyra) Proprij laboris, vt, Insere Daphni pyros, carpēt tua poma nepotes. Certantem & vuam, vt Purpureæ preciq;. [Qua muneretur te Priape) Dignus donis deorum. [Siluane tutor finium) Custos agri, siue fructum. [Libet iacere modo sub antiqua ilice) Antiqua magna, vt, Forte sub arguta consederat ilice Daphnis, hoc est refugio apta pastorum. [Tenaci gramine) Quod terrā radicibus stringat & cespite. [Interim) Pro interea. [Fontesque lymphis obstrepunt manantibus) Strepitu suo Somnos suadent: vt, Sæpe leui somnum suadebit inire susurro. [Quod) Quæ res, vt Terentius. Qui habet salem, quod in te est. i. quæ res. [Annus hibernus Iouis) i. hyberna pars anni, vt, Iuppiter humidus Austris. [Comparat) Colligit. [Trudit) Excludit, expellit, vt, Frustra trudentes pectore montem. [Multa cane) Fœmini generis canē dixit, vt, Visæq. canes vlulare per vmbram. [In obstanteis plagas) Fugæ aprorum oppositas plagas, hoc est, Retia, vt retia rara plage lato venabula ferro. [Amite) Pertica. [Leui) Limpido, gracili. [Turdis edacibus dolos: Pauidumq. leporem) Epitheta singulis dedit, turdos edaces dicendo, & pauidus lepores. [Aduenam) Quia transmarinæ sunt, vt Strimoniæq. graues. [Quis non malarum, quas amor curas habet) Amor auaritia habens mala curas, i. cupiditates. [Pudica) Casta, vt castum seruare cubile coniugis, & possit paruos educere natos. Sabina qualis exempla pudicitiæ à mulieribus rusticis sumpta. [Pernicis) Celeris, velocis, impigri: vt, Progenuit pedibus celerem & pernicibus alis. [Sacrum vetustis) Dij. n. penatibus sacer est. [Extruat lignis focum) Vt post laborem diligentia & studio reficiatur vxoris. Claudensque textis cratibus) Crates a pastoribus texi consueuerunt ad mutandas pecudibus mansiones, vt appositæ greges muniant ab incursione ferarum: vt, Cum fremit ad causas. [Lætum) Aut fœcundum, aut pingue [Distenta) Plena, vt Luc. Distentas siccant peduces. [Horna) Dulci nouella. [Dapes inēptas apparet) Suo labore præparatas, gratuitas, vt, Dapibus mensas onerabant inemptis Vxor. [Lucrina) De Lucrino Baiarum lacu. [Iuuerint) Delectauerint, vt iuuat euasisse tot vrbes Argolicas. [Magis ue rhombus) Rhombus & scarus pisces sunt preciosi & sapore, & raritate. [Hyems) Tempestas, vt, Dum pelago desæuit Hyems. [Afra auis) Struthio. Attagentes autem in Ionia abundare dicuntur. Et attagen masculini generis declinauit. [Quā lecta de pinguissimis Oliua ramis) Nullas diuitias boni agri fructibus conferendas. [At herba lapathi) Ostendere vult agrum præter vtilitatem fructuum etiam herbas salutares afferre. [Vel agna festis cæsa Terminalibus) Ad excludenda. n. iurgia Terminaliorum dies fuerat constitutus, q per epularum festiuitatem cæsis agnis seruari faceret fines constitutos. Siue in honorem mortuorum ipse colebatur dies, & post Parentalia, eo quod in sacris Termini poneretur. [Vel hœdus ereptus lupo) Factus gratior ex perdito. [Properantes) Festinantes ad stabula vt ipse lactæ domum referent distenta capellæ Vbera. [Fessos) Ipso labore, vt, Aspice aratra iugo referunt suspēsa iuuēci. [Positosque vernas) Pueri dominati vernæ dicuntur, vt, Vnus venula, tres domini. Examen vero ad infantium similitudinem retulit. [Renitentes) Splendentes. aut vult, aut garrulitate. [Lares) Focos, metonymicos. [Hæc vbi locutus, fœnerator Alphius) Fœneratorem quendam inducit Alphium, qui laudans vitam rusticam, commoda tamen fœnoris non omittit. [Omne relegit Idibus pecuniam) Tanquam. n. eum pro fœnoris lucro iam receptæ pecuniæ peniteret, eata recollectam Idibus, Calēdis properat commodare. [Ponere) Deponere.

P O R P H Y R I O.

BEATVS ille, qui procul negocijs) Hæc ode laudes rusticæ vitæ continet. negocia autem hic molestias vrbanæ vitæ vult intelligi. Nec excitatur lassico) Et reliqua eleganter ostendit incommoda vitæ quibus rustici carent. [Et superba ciuium Potentiorum limina) Salutationum officia dicit. [Altas mari populos) Proprie maritari arbores dicuntur, cum vites his adiunguntur, sed speciem, pro specie posuit. nō enim populi maritari, sed vlmi solent. hinc autem iam commoda rusticæ vitæ enumerare ac describere incipit. [Vel cum decorum mitibus ponis caput Autumnus aruis extulit) Poëtica fantasia finxit autumnū, quasi corporalem deum pomis coronatum. [Insitiua decerpens pyra) Merito insitiua, nam pyrorum arbores quæ sponte natæ sunt, necesse est dura, atque aspera poma dent. [Qua muneretur te Priape) Et munero, & muneros in actiua significatione recte dicitur. [Queruntur in siluis aues) Queruntur, inquit, quoniam veteres omnium animalium voces, præterquam hominis querelam dicebant. Virg. denique, Et cantu querule rumpuntur arbusta cicadæ, inquit, & de ramis. Et veterem in limo ranæ cecinere querelam, & de bobus. Atque omne querelis Impleri nemus. [Fontesque lymphis obstrepūt manantibus: Somnos quod inuitet leuis) Suauis elocutio. Fontes obstrepunt quod Somnos inuitet. [At cum tonantis annus hibernus Iouis) Annus hibernus pro hibernum tempus anni. Nota autem synecdochen esse annum p parte anni dicere, sic & Virg. Nunc frondent siluæ, nunc formosissimus annus. [At emite leui rara tendit retia) Amites hodieque appellantur furculæ, quibus retia in venatione, vel in aucupio suspenduntur, & est figura epexegesis, qa retia doli sunt. [Quod si pudica mulier in partem) Non ait quòd si & pudica vxor rusticis contingat, qualis Sabina. Nec enim existimat difficile esse rusticam vxorem pudicam, cum omnes pudicas esse intelligi velit, sed hoc ait, quòd si vxorem habeat, quæ alioquin pudica est, potest autem vtique accidere vt est consuetudo rustica, vt vxor ei non sit, vel quia nondum ducta est, vel quia aliquo casu adempta sit. [Sacrum vetustis extruat lignis focum) Proprie hoc vitæ rusticæ est, focum amare, Sacrum autem dixit, quia ara deorum Penatum est focus. [Et horna dulci vina promēs dolio) Horna vina dicuntur huius anni, non ergo dulci dolio, vt dictū est, sed translato epitheto dulcia vina intelligamus, hoc quoque ad idioma rusticæ simplicitatis pertinet, hornum vinum bibere, [Dapes

[Dapes inemptas apparet) Virgilianum est, sic & ille cum de vita rustica loqueretur ait. Dapibus mensas onerabat inemptis. [Nõ me Lucrina iuuerint conchylia, Magis ue rhombus, aut scari; Si quos eois intonata fluct.bus hiems ad hoc vertat mare) Intelligi vult scaros, pisces in oriẽtali mari esse, & difficile fieri vt etiã in Italia Capiantur, nisi quos inde violentia tempestatis adduxerit. [Non Afra auis) Afram autem gallinam Numidicam dicit. [Non attagen Ionicus) Cum attagenas fœminino genere vulgo dicant, attendendum quod masculino genere hic dixerit. Attagen autem auis Asiatica inter nobilissimas habita, Ionicus vero ab Ionia dictus, quæ est regio Asiæ in qua est vrbs Ephesus. [Vel Agna festis cæsa Terminalibus Vel hœdus ereptus lupo) iucunde expressit rusticorum frugalitatem. [Videre fessos vomerem inuersum boues Collo trahentes languido) Hoc Virgilianũ illud est. Aspice aratra iugo referunt suspensa iuuenci. Languido autem collo, lasso & vtique voluptas domino hoc cogitanti quantum vtilitatis ex aratione agrorum contulerit. [Positosq. vernas, ditis examen domus) Hoc est qui vernæ ditem domũ faciunt, hinc ditem frequentem, ac familiosam accipe, ne vltra ditem domum nunc intelligas, cum de rustico patre familias loquitur. [Hæc vbi locutus fœnerator Alphus, Iam iam futurus rusticus) Et reliqua, vrbanissime postremo finxit hac non de sua persona dicta esse, sed de cuiusdã fœneratoris, per quod vult intelligi, neminem nescire quid iucunditatis habeat rustica vita, nec tamen quisquam ab ea in qua consueuerat, potest discedere. Omnem relegit idibus pecuniam. [Quærit calendis ponere) Exigit, inquit, a debitoribus pecuniam, comparaturus prædia, cogitans iucunditatem vitæ illius, quam in rusticis laudat, sed rursum stimulatus cupiditate pecuniarum, quærit eam fœnori dare.

ASC. BEATVS ille) Rusticam vitam iustis laudibus celebrat dicens ille beatus sup. est, qui procul negocijs .i. mercatibus, & sollicitudinibus vrbanis exercet, vt prisca .i. primi sæculi gens .i. genus mortalium, rura paterna .i. patrimonio sibi acquisita, bobus suis .i. proprijs, existens solutus omni fœnore .i. debito exoluendi fœnoris cum nihil ad vsuram acceperit, liber: Nec ipse miles quia non militat, excitatur, truci .i. feroci, & ad ferociam inuitãti, classico .i. tubæ sonitu bellicum canente, nec horret .i. cum horrore non formidat, male iratum .i. commotum ventis, quia non nauigat, & vitat forum .s. iudiciale .i. lites, & superbia limina ciuium potentiorum .i. nulli clientelam, quia nullius eget patrocinio præstat. Ergo qui alienis curis vacat, aut maritat .i. coniungit, quasi indissolubili matrimonio altas populos, ppagine .i. stirpe, & palmitibus vitium .s. quas vites habent adulta .i. ad iustam ætatem perducta. Aut prospectat .i. procul aspectat greges mugientium .i. boum, errantes .i. late, & libere pascentes, in valle reducta .i. incurua collis ambitum sequente, & ipsa amputans falce .i. cultro incuruo, ramos inutiles, infructuosos, inserit feliciores .i. fœcundos per oculationem aut insitionem, aut condit amphoris .i. vasis late circunlatis, dum fiunt, puris .i. mundis mella, pressa .s. è fauis, aut tõdet oues infirmas, vellerum onere, aut scabie depressas. [Vel cum Autumnus) .i. pars illa anni inter æstatem, & hiemem, extulit aruis caput suum decoꝝ .i. decoratum, & onustum, pomis mitibus .i. maturis, vt .i. quam, aut ò quantum, seu qualiter, gaudet .s. agricola, decerpens pyra insitiua .i. ex insitis suis, qa dulce est productos sua opera decerpere fructus, & decerpens vuam certantem purpurę .i. cum purpura in speciositate coloris, qua .s. vua, muneretur .i. donec, quasi primitijs frugum, te ò Priape deus hortorum, & te ò Siluane tutor .i. qui es tutor finium .s. Agrorum eius. Libet .s. agricolæ, iacere modo .i. aliquando, sub ilice antiqua, modo id gramine tenaci .i. cohærente, aut attrahẽte aquę labuntur interim altis ripis, & ita dulci murmure somnũ prouocant, aues queruntur .i. concinunt in siluis, & fontes obstrepunt lymphis .i. aquis, manãtibus .i. scatentibus, quod .i. quæ res, inuitet .i. inuitare possit leues somnos. At cum annus hibernus .i. hiemalis, & pluuiosus, comparat .i. accumulat, imbres, & niues Iouis tonantis .i. aëris, agricola sup. aut trudit acris apros in plagas obstãtes, & hoc multa cane hinc & hinc .i. ab vtroque latere .s. vrgente, aut sectante, aut tendit retia rara .i. si a rarius cõtexta, amite .i. pertica, leui .i. cito volubili, vt aues, opprimat, appositorie dolos, turdis .i. auibus illis, edacibus .i. assidue edentibus (sunt enim pingues, vnde Mart. Inter aues turdus, si qs me iudice certet. [Inter quadrupedes gloria prima lepus) Et capta laqueo leporem pauidum, & gruem aduenam, quia ex Thracia aduolantem, appositorie præmia iucunda .s. doli, & laboris. Quis non ab luiscitur .i. obliuiscatur, inter hæc .s. studia malarum supp. curarum, quas amor habet? q. d. nullus, & ita quilibet. Est autem figuratus sermo à Seruio, Valla, Sulpicio, & alijs notatus Quid si pudica, ordo est legendo quid. Quid sup. erit, aut dicas, & si &c. vel legendo quod quæ particula cõditionalis est, sic, quod simul lier .i. vxor pudica, iuuet domum in partem .i. pro parte, hoc est partim subeat onera domus, atq; iuuet liberos dulces, ens talis, qualis Sabina .s. mulier à castitate multum olim iam laudata, aut vxor Appulis pernicis .i. strenui ad cursum & laborẽ, perusta Solibus extruat lignis vetustis .i. diu conseruatis, & ita siccis vnde à prouidentia laudanda venis focum sacrum .s. Penatibus, aut ante quem tanquam aras Penatum nihil impudicum, aut facere, aut loqui ausa sit, aut vbi parcum conficiat ignem, & ita lignis solita sit parcere tanquam sacris, sub .i. paulo ante, aduentum viri lassi .s. labore Bonfinis vult addendam esse vocabulo Appuli particulam, & vt sit. Et perusta Solibus, &c. quam tamen non apposui, quia in vetustis exemplaribus non est, neque necessaria est, quando enim multa dicimus, satis est vltimo addere copulam, vt homini necessaria sunt victus, amictus & domicilium, tam recte dicitur, quam victus, & amictus, & domicilium: Sic hoc loco, iuuet domum, extruat focum, & siccet vbera, pro & autem, poniturq. cum dicitur Claudensq. textis, &c. & claudens pecus lætum .i. sanum, & bene curatum, cratibus textis .i. septis ex cratibus .i. contextis perticis effectis, siccet .i. euacuet lacte vbera distenta .i. vsq; ad distentionem lactis plena. [Et promens dolio dulci) Non corrupto, aut dulce adhuc vinum continenti, quia vina horna .i. eodem anno nata, apparet .s. ad victũ mariti, dapes inemptas, vt ex agro, aut horto decerptas, si inquã hæc faciat, conchylia .i. ostrea, & similia. Lucrina .i. in lucrino sinu capta, ve, pro vel, rhombus, piscis planus apud Rauennam optimus, aut scari .s. pisces Carpathij maris ruminantes, si hiems .i. tempestas, intonata .i. sonora effecta, quasi tonitru. (Notandum autem tonatum dici sicut tonitum, & sonatum sicut sonitum. Nam primo Sermonũ dicet. [Magna sonaturum) Vertat quos .i. aliquos tales pisces, fluctibus eois, aut eois .i. orientalibus, aut à Carpathio mari, ad hoc .i. nostrum, hoc est Italicum mare, hæc inquam omnia licet delicatissima, non iuuerint .i. oblectauerint magis me, quàm dapes inemptæ, & ab vxore pudica, & sedula decoctæ. Et auis Afra .i. Africana, vt Numidica gallina, non descendat iucundior in ventrem meum, & attagen, auis prius quam capta est vocalis. Ionicus, in Ionia potissimum repertus, non descendat iucundior in ventrẽ meum, quam oliua lecta de pinguissimis ramis arborum, aut herba lapathi .i. lapathum ipsum, amantis prata .i. sponte nascentis in pratis, & quam maluæ .s. herbæ salubres .i. salutem afferentes corpori graui .s. excrementis, quia mollificant ventrem, sicut & lapathum, vt dicetur secundi Serm. Sat. 4. [Vel agna cæsa festis Terminalibus) .i. Termino deo sacris, vel hœdus ereptus, vulneratus tamen lupo. Vt .i. oh qualiter, & est cum admiratione iucunda dictum, iuuat videre inter has .s. inemptas epulas, oue pastas properantes domum, & videre boues fessos trahentes collo languido .i. languenti, & ex labore in terram demisso, vomerem inuersum .i. contrario modo ab oratione, quia sursum versum, properantes domum, & videre vernas .i. ex ancillis suis natos, appositorie examen .i. fœturam seruorum per modum apum eductorum, domus ditis .i. diuitis, & opulentæ, positos circum lares .i. ignes aut focos, renidentis .i. splendentes, & omni nidore tersos. Vbi .i. postquam locutus sup. sum, inquit poëta, hæc .i. huiusmodi laudes agriculturæ. Alphius fœnerator .i. vsurarius, futurus .i. qui decernit fieri, Iam iam .i. propediem, rusticus .i. agricola, aut ruri viuens, redegit .i. coaceruauit (sic Mancinellus legit, sed Bonfinis, & antiqui textus ferè habent relegit, quasi recollegit, est enim præteriti temporis, vt metrum docet, sed aptio videtur vox præsentis temporis, qualis esset, reposcit, receptat, aut similis nisi capiti addatur particula quam, vt sit quam omnem, hoc ordine. Quærit Calendis põnere omnem pecuniam, quam redegit idibus, sed nihil muto) Idibus .i. ad idus alicuius mensis, quę circa medium eius sunt, omnem pecuniam .i. sortem pecuniariã ad vsuram datam. sed sup. aut, & quam particulam Bonfinis addendam censet, ego non censeo, quia sine copula gratius mihi dicitur, quærit ponere .i. iterum ad vsuram dare (nam qui dat ad vsuram nummos, ponit eos vt accipiantur, qui autem se ære alieno dissoluit reponit eos) Calendis .s. proxime seq. & ita nõ tenetur desiderio ruris nisi dum eius commendationem audit.

GLAREANVS.

INVTILEISQVE falce ramos amputans, Feliciores inserit) Acron putatorem intelligi vult, Manc. insitorem. Ego vtrunque. [Non attagen Ionicus Iucundior) Manc. supplet verbum est. [At ego puto cõstruendum) Non iucundior descendat

in ventrem meum. [Hæc vbi locutus) Hic recte admonet Manc. distinguendum ac supplendum verbum sum. Ceterum idem auctor ad hoc carmen, Libet iacere modo sub antiqua ilice, ait Acromen, Porphyrionem, & Diomedem hæc superioribus coniungere, quod nescio quam verum sit, si hæc totius propemodum Odes verba Alphij faciant, vt Porph. plane fatetur, sed iudicet lector. Hoc elegans est in nostro annotatore, qui in hac Ode bis sup. & coniunctionē, semel post illud dimetrum, Pernicis vxor Appuli. Iterum post illud trimetrum, Omnem redegit idibus pecuniam. At in neutro opus esse Badius illi satis luculenter ostendit. Itaque nos de eo dicere supersedebimus Eiusdem audacie est, quod sequente Ode, versu v. Quis pro Quid, legēdum idem annotator putat, non existimans Horatianum candorem id habere, vt quid veneni legatur, egregius vero iudex.

AD MOECENATEM,
Alium detestans.

Facete, & copiose ludit in re ridicula, nam detestatur alium, tragicemq; persequitur, vt virulentius quam aut cicuta, aut viperæ sanguis, aut Canidia venefice, aut Medee, quo tauros sopiuit in Colcho, aut Nessi Centauri venenum, quo extinctus est Hercules.

Ode III. Dicolos, Distrophos: Vt, Ibis Liburnis inter alta nauium.

v-v---v-v-v-
v-v--vv

ARENTIS olim si quis impia manu
Senile guttur fregerit:
Edat cicutis allium nocentius.
O dura messorum ilia.
* Quid hoc veneni sæuit in præcordijs?
Num viperinus his cruor
Incoctus herbis me fefellit? an malas
Canidia tractauit dapes?
Vt Argonautas præter omneis candidum
Medea mirata est ducem.
Ignota tauris illigaturum iuga,
Perunxit hoc Iasonem:
Hoc delibutis vlta donis pellicem,
Serpente fugit alite.
Nec tantus vnquam siderum insedit vapor
Siticulosæ Apuliæ:
Nec munus humeris efficacis Herculis
Inarsit æstuosius.
At si quid vnquam tale concupiueris
Iocose Mœcenas: precor
Manum puella suauio opponat tuo:
Extrema & in sponda cubet.

* Quis i. qu bus, legendum censet.

ANTONIVS.

ANTO.
ARENTIS olim) Hac Ode Mœcenatem alloquitur allium detestans. Eo si quidem ero offensus Poëta fuerat, vnde dicit illud cicutis, viperinoq. sanguine esse nocētius. Metrum vero idem est cum superioribus, [Senile guttur) Sunt enim senes morosi, & anxij, grauesq. omnibus. Hinc Iuuen. Sat, x. inquit, Vsque adeo grauis vxori, natisque, sibique, vt captatori moueat fastidia Cosso. [Cicutis) Cicuta est venenum est publica olim Atheniensium pœna inuisa. semini & folijs refrigeratoria vis quasi enecat, incipiunt algere ab extremitatibus corporis. Venerem extinguit testibus circa pubertatem illita. Hæc & plura Plin. lib. xxv. [Allium) .i. asperi saporis, & quo plures nuclei fuere, hoc est asperius tædium hoc quoque alitu vt cœpis serpentes abigit, & scorpiones odore, bestiarum omnium ictibus medetur. Antiqui & insanientibus dabant crudum, oculos hebetat, inflationes facit, stomachum lædit copiose sumptum, sitim gignit. Auctor Plin. lib. xx. Galeni autem auctoritate, Allium est Theriaca rusticorum. [Dura messorum ilia.) Virg. etiam in Buc. ait, Thestylis & rapido fessis messoribus æstu Allia serpillumq. herbas contundit olentes. [Hoc) Allium. f. [Præcordijs) Extra homini ab inferiore viscerum parte separantur membranis, quæ præcordia appellant quia cordi prætenduntur. Plin. lib. xj. [Canidia) Sub hoc canidiæ nomine, inquit, Porphyrio Gratidiam Neapolitanam vnguentariam intelligi vult, quam veneficam Horat. semper insectatur. Vnde etiam tertia Ode sequēti in eam scribit. [Vt Argonautas) Ordo est, Medea vt. i. postquam, mirata est Iasonem ducem candidum præter omnes Argonautas. illigaturum tauris ignota iuga perunxit hoc. s. allio, id autem poëtæ fictio est, vt allij vim ostendat. [Argonautas) Iason Aetonis filius iuxta Pelion montem nauim ædificauit ingentem, post ea optimos eorum, qui secum irent, elegit num. liiij. quorum clarissimi erant Castor, & Pollux, Hercules, Telamon, Orpheus, & ipse Iason. Nauis Argo dicta est ab Argo eius Architecto, vel ab eius velocitate, q̄ ἀργὸν appellabant. Demum in Colchos appulerunt, vt aureum vellus arriperent. communicato autem consilio cum Medea regis Aetæ filia. illa se adiutricem ad perficiēdū certamen pollicita est. Iason iureiurando data fide vxorem sibi eam futuram perpetuo spospondit. inde Medea Argonautas ad templum duxit Martis, qui peremptis custodibus erepta aurea pelle ad nauem reuersi sunt. Medea draconem pellis custodiæ incubantem, semperq. vigilem veneno, primens cum Iasone mare conscendit. Cum ipso demum Medea annis decē Corinthi coniux, ex quo filios etiam peperit. Postea vero Iason Glaucæ Creontis Corinthi regis filiæ amore captus, virginem nuptui à patre petijt. qua sumpta Medeam Iason vrbe expulit. Sed noctu regiam ingressa. medicamentis quibusdam immutata faciem, domum incendit radice quadam ab Circe inuenta, ea virtute, vt incensus ignis nequiret extingui. Iason tamen euasit, Glauca, Creontes igne absumpti sunt: Quidam scriptores volunt Medeæ filios dona quædam sponsæ attulisse venenis illita, quæ cū illa corpori applicuisset, incidisse in morbum, & patrem auxiliū filiæ ferentem, cum corpori illius hæsisset, ilico expirasse. Irata autem Medea, quòd Iason euaserat, in eius calamitatem omnes iugulauit natos excepto vno, qui fugit is Thessalus dicebatur. Deinde fidissimis socijs fugæ assumptis Medea noctu ex Corintho fugiens, Thebas ad Herculem iuit. Iason vero sibi ipsi mortem consciuit. Relicto Hercule, Athenas ad Aegæum regem se contulit, inde Phœniciam petijt. postea ad superiores Asiæ partes transiens clarissimo hæsit regi. Ex quo Medius filium peperit, à quo Medi populi dicti sunt: Tragici postmodum miranda quædam, de Medea, variaq. ediderunt. Hæc ex lib. v. Diod. Diximus & plura in Iuuen. Sat. j. & in Bucol. Aegloga quarta, videto item Nasonis Epistolam, vbi Creusam appellat, non Glaucam. videto item lib. vij. Metam. [Mirata est ducem) Ipsa Medea apud Ouid. inquit: Cur mihi plus æquo flaui pacuere capilli. Et decor, & linguæ gratia ficta tuæ, Et formosus eras, & me mea Fata trahebant, Abstulerant oculi lumina nostra tui. [Ignota iuga) Medea Iasoni, inquit: Dixerat interea tibi rex, vt dura ferorum Insolito premeres vomere colla boum Martis erant tauri, plus quam per cornua sæui, Quorum terribilis spiritus ignis erat. Aere pedes solidi, prætantaq. naribus æra, Nigra per afflatus hæc quoque facta suos. [Hoc delibutis) Ordo est, Vlta pellicem donis delibutis hoc. s. alio, &c. [Delibutis) hoc est vnctis, à delibuit .i. vnxit. [Serpente fugit alite) Vbi Medeæ venenis noua nupta arsit cum regia Creontis illius patris, filios Medea iugulauit ensi in Iasonis patris vltionem, inde draconibus ablata est, Athenasq. adijt, vbi ab Aegeo rege etiam thalamo recepta fuit. Hæc ex lib. vij. Metam. [Vapor) æstus hoc loco. alibi fumus, vel nebula, vel odor. [Siderum vapor) Caniculæ ex ortu accendi Solis vaporis quis ignorat? inquit Plin. lib. ij. Cuius sideris effectus amplissimi in terra sentiuntur. feruent maria ex oriente eo fluctuāt in cellis vina. Canes quidem toto eo spatio maxime in rabiem aguntur. Canicula autem dicitur Procyon. i Anticanis, quia ante Canem maiorem exoritur. Vtq. Colum. docetur vij. Calen. August. Canicula apparet, quo tempore caligo fit estuosa. [Siticulosæ) Quæ semper sitit. [Apuliæ) Accolæ tractum omnem post Calabros Appuliam vocant, vt scribit Str. lib. vj. In ea (vt scribit Ptolem.) vrbes sunt Theanum, Nuceria, Arpi, Canusium, mons Garganus. [Munus Hercules) Hercules Eurynomum, puerum ministrantem sibi in cœna à vino calefactus pugno occidit inuitus

Allium. Præcordia. Argonautæ. Iason. Thessalus

tus. Qua ex re dolore perculsus Calynodia cum vxore Deianira, Hiloq. puero ex ea orto recessit. Cum itinere ad Euenum peruenisset flumen, Nessum Centaurum reperit precio viatores flumen transuehentem. Hunc traductam Deianiram violare conantem, muliere viri opem implorante, Hercules sagitta trāsfixit, cum prius tamen Deianiram cognouisset. Moriturus ex vulnere, pollicitus est ei se amoris medicamentum traditurum quo nullam præter se mulierem Hercules aliam appeteret, iussit itaque semine, quod ex eo excideret, cum oleo & sanguine ex sagitta defluente immixto, Herculis tunicam vnguere. quod dato consilio cum expirasset, illa clam Hercule, quod mandatum erat assumpsit longo post tempore Hercules captam Iolem secum ducens Euryti filiam ex Euboēa in montem profectus est nomine Ceneum ibique sacra facturus. Licham domesticum quendam ad vxorem Deianiram in Trachinam misit, vt ei vestem, qua in sacris vti consueuerat, afferret. Quæ cum à Licha amorem Ioles percepisset, cupiens se omnibus amore præferri tunicam iuxta Centauri consilium tinxit. hanc à Licha rei inscio delatam, Hercules indutus medicamenti vi paulatim inualescente torqueri maximo dolore cœpit. Virus enim sagittæ veneno vipereo infusæ corpus conficiebat. Itaque Licham vestis Latorem primum occidit. Deianira vero intellecta laqueo vitam finiuit. Hercules autem constructa pyra in Oeta monte ex responso Apollinis, & desperata salute in pyram scendit, rogans, vt ignem subijceret. tunc Philoctetes in gratiam sagittarū quas ei Hercules reliquerat, pyrem succendit, subitoq. fulminibus circum cadentibus, pyra exusta est. Accedente Iolao vt ossa colligeret, cum nullum penitus repertum esset, credentes Herculem secundum oraculi responsa ad Deos translatum, illi vt heroi sacra quædam fecerunt. Hæc meminit Diod. lib. v. quod etiam lib. ix. Metam. Ouid. amplissime scribit. [Efficacis Herculis) Id quidem Herculis perpetuum est epitheton. Efficax enim dicitur qui facile potest efficere, & implere quidquid voluerit. [Iocose) Iocosis gaudens. [Sponda) Exteriore parte lecti.

A C R O N.

PARENTIS olim si quis impia manu) Si quis ergo, inquit parricidium fecerit, comedat allium pro pœna, quia est veneno nocentius. [Senile) Ad augmentum sceleris dixit senile, quia etiam si occisus non esset, mori tamen potuerit, vt Lucan. Iam senis extremum piguit vergentibus annis. [Edat) si enim veteres declinabant. vt, Te nec tantus edet dolor tacitam. [O dura messorum ilia) Fortia. vt, Durus amor. [Num viperinus) Viperinum sanguinem venenum dicit. [Incoctus) permixtus. [Canida tractauit dapes) Canidium, pro Gratidia posuit. non enim proprium nomen notari decebat in carmine. vt, Nulli grauis est percussus Achilles. fuit autem Gratidia vnguentaria Neapolitana, quasi malefica. [Mirata est) Adamauit. quem super omnes maleficiorum herbas allio perunctum tauros ignem spirantes naribus vnxisse significat. [Hoc delibutis vlta donis pellicem) Galucen dixit Creontis filiam, quam dum reuersus à Colchis Iason voluisset accipere vxorem, propter amorem Iasonis Medea repudiata victa dolore oblatione coronæ malefica arte compositæ incendit & occisis filijs Medo & Merinero dolorem suum vlta pennatis draconibus fugit vectu, & Medeam constituit ciuitatem. [Nec tantus vnquam siderum insedit vapor Siticulosæ Apuliæ) Non tanto ardore Solis Siccari Appuliam dicit, quanto ardore allium comedentium viscera perurit. [Nec munus humeris efficacis Herculis inarsit æstuosius) Nessus Centaurus vulneratus ab Hercule, eo quòd Deianiram vxorem eius rapere voluisset, dum ea susceptam ab Hercule Euenum fluuium trajiceret, vt se de eo vlcisceretur, lanam tinctam sanguine suo Deianiræ dedit, dicens eam ab Hercule satis amādam, si ex accepta lana confectum vestimentum Herculi dedisset, hoc illa multebri facilitate seruauit. Quando autem se amari minus cognouit ab Hercule, pallium factum ei vt indueretur, dedit. quo tacto Hercules tāto ardore correptus est vt ipse laniaretur, Nec ardorem vinceret, nisi quòd pyram sibi in monte Thessaliæ fecit, se iniijciens. purgatus corpore, inter deos affirmatur receptus. De ianiram autem Hercules acceperat victo Cheloo fluuio Calidoniæ, quæ Deianira fuit Oenei filia, Tydei soror. Hanc autem fabulam ideo commemorauit, vt ardorem Hercules incendio allii compararet. [Tale) .i. aliquid simile. Iocose, lete, iucunde. [Manum puella suauio opponat tuo) .i. refutet puella suauium tuum

pro allij fœtore, & sponda lecti fugiat olentem virum. Quidam volunt Terentiam concubinam Mæcenatis eum significare voluisse.

P O R P H Y R I O.

PARENTIS olim si quis impia manu Senile guttur fregerit) Execratur allium significans se grauiter vexari. [Edat) Edat autem dicendum potius, quam edit quoniam sic declinatur edo es est, deinde modo optatiuo tempore futuro vtinā edam edas edat. Pluraliter autem edamus edatis edant. Et allium dicendum vt folium, dolium, non vt vulgo aleum. [O dura messorum ilia) Qui fœtidum allium prandet. de quibus & Virg. in Buc. Thestylis & rapido fessis messoribus æstu Allia, serpyllumq. herbas cōtondit olentes. [Edat cicutis) Cicuta herba est venenatissima. [An malas Canida tractauit dapes) Sub hoc Canidiæ nomine Gratidam Neapolitanam vnguentariam intelligi vult quam veneficam Horatius semper insectatur. sed quia non licet probro sum carmen in quenquam scribere, iccirco ferè poetę similia effingunt. Sic & Virg. in Buc. pro Cytheride Lycoridem appellat. [Candidum Medea mirata est ducem) Iasonem signat. [Candoris autem nomine. & Virgilius in significatione pulchritudinis semper vtitur. vt, Candidus insuetum miratur limen Olympi. & Candida Dido. & Candida Maia. Notam autem historiam hunc in locum cōuertit, quasi Medea allio perunxerit Iasonem, vt cum muniret aduersus vim taurorum flammam spirantium, qui iussu regis subigendi erant, si vellet pellem auream accipere. [Hoc delibutis vlta donis pellicem, Serpente fugit alite) Vt cum ait, Ruens volens aderat. [Nec munus humeris efficacis Herculis) De veste illa loquitur sanguine Nessi delibuta, quam à Deianira coniuge ob latam Hercules cum se induisset, incendio eius absumptus est. Efficacis autem perpetuum epitheton vult esse Herculis. [At si quid vnquam talem concupiueris Iocose Mecenas, precor) opportune iocosum appellat, cui velit iocos suos commendatos esse.

A S C E N S I V S.

PARENTIS) Alij morsu læsus Poëta dire ipsum execratur, dicens, si quis fregerit olim .i. quouis tempore, manu impia .i. contra pietatem maxime faciente, guttur senile parentis, edat quasi pro iusta pœna allium nocentius cicutis .i. quam sint cicutæ herbę succo frigidissimo ne antes, cuius succi haustu Socrates extinctus dicitur. O dura ilia intestina messorum, quis .i. quibus, vt Bonfinis legit, hoc veneni sæuit in præcordijs, & tamen ipsos non cruciat, immo refrigerat, vt in Buc. Thestilis, & rapidos fessis messoribus æstu Allia, serpyllumq. herbas contondit olentes. Si legatur quid, vt exemplaria habent dicamus sic, O dura ilia messorum, quæ allio non læduntur. deinde addatur quid .i. quæ res, aut quis feruit, vt sit à fero, hoc veneni in precordijs? vel quid .i. quantum hoc veneni sæuit &c. Nam .i. nunquid, cruor viperinus .i. viperæ, serpentis venenosissimæ incoctus .i. intermixtus, aut innatus his herbis. hoc est allijs, fefellit me qui s. herbas putabam esse? an Canida, hoc est Gratidia venefica, tractauit .i. infecit contractu, herbas malas .i. noxias mihi? Medea venefica illa notissima apud Colchos, vt .i. postquam, mirata est Iasonem ducem .s. Argonautarum, candidum .i. formosum, præter .i. supra omnes Argonautas .s. reliquos, perunxit ipsum illigaturum .i. qui erat ligaturus tauris .s. ferocissimis, iuga ignota .i. insolita, & non prius imposita, hoc .s. veneno allij. Et sup. ipsa vita pellicem .s. Glaucan Creontis regis Corinthiorum filiam ab Iasone ductam donis .i. quibusdam munusculis à filijs ad Glaucam allatis, delibutis .i. inunctis, atque infectis, hoc .s. veneno, quod in allio est (Non tamen putat id allio effectum, sed tantam vim allio esset, vt talia fieri possint) fugit serpentis alite .i. alato post incensam regiam, vt Manc. rec tac. Nec tantus vapor .i. exhalatio, ignea siderum .i. vi siderum demissa, insedit vnquam Appuliæ siticulosæ quia æstuosæ quantus sup. ardor alij insedit mihi, nec munus Herculis efficacis .i. Herculem efficacis virtutis virum, missa tunica quam camisiam vocant veneneto semine, & sanguine infecta, inarsit humeris .i. in humeris Herculis, æstuosius .i. ardentius quam sup. allium inarsit præcordijs meis. At ò Mœcenas iocose .i. qui iocis gaudes, ego precor si concupiueris vnquam quid .i. aliquid tale .i. allij esum puella opponat tuo suauio .i. osculo, aut ori manum, ne .s. os ipsius contingas, & cubes extrema sponda .i. parte lecticæ vltima, hoc est eam des pœnam, vt ab amica spernaris.

In

IN MENAM LIBERTVM. Pompei Magni.

Acerrima inuectiua in Menam Pompei libertum transfugam sceleratissimum & arrogantissimum nebulonem, qui Tribunus militum ab Augusto factus, quanquam non semel eo defecerat nullum non contemnebat præ se.

Ode IIII. Dicolos, Distrophos: Vt, Ibis Liburnis inter alta nauium.

υ–υ––υ––υυ
––υ––υυ

Vpis, & agnis quãta sortito obtigit;
 Tecum mihi discordia est,
Ibericis peruste funibus latus,
 Et crura dura compede.
Licet superbus ambules pecunia:
 Fortuna non mutat genus.
Vides ne, sacram metiente viam
 Cum bis ter vlnarum toga;
Vt ora vertat. huc euntium
 Liberrima indignatio?
Sectus flagellis hic triumuiralibus
 Præconis ad fastidium,
Arat Falerni mille fundi iugera:
 Et Appiam mannis terit:
Sedilibusque magnus in primis eques
 Othone contempto sedet.
Quid attinet tot ora nauium graui
 Rostrata duci pondere
Contra latrones, atque seruilem manum,
 Hoc hoc tribuno militum?

ANTONIVS.

Vpis, & agnis) Hac Ode Poëta in Menam libertũ inuehitur. Is enim pecunia superbus erat, & in ordine equestri receptus, Tribunusq. militum factus. Acron autem & Porphyrio scribunt, Menam Cn. Pompei Magni libertum fuisse. Deinde apud Sex. Pompeius Magni filium mansisse, quo quidẽ exercente piraticam ad Augustum præfectus classis relicto Sexto confugit iterũ postea ad Sextum reuersus est, rursus illo relicto ad Augustum redijt, à quo tribunus militum factus est. Suet. ẽt scribit neminem vnquam libertinorũ adhibitum ab Augusto cenæ, excepto Mena, sed asserto in ingenuitatẽ post proditam Sex. Pompei classem. Metrũ vero est primæ Ode Epodon simile. [Sortito) Ex sorte & naturali dispositione. Naso quoque in Ibin ait, Pax erit hæc nobis donec mihi vita manebit, Cũ pecore infirmo quæ solet esse lupis. [Ibericis funibus) Græci eadem Iberiam, & Hispaniam nominabant, sic etiam Romani, vt Str. lib. 3. Ptol. item lib. 2. sic ait, Hispaniæ quæ apud Græcos Iberia dr̃, tres sunt regiones, Betica, Lusitania, ac Tarraconensis. *Iberia.*
[Ibericis funibus) Ostendit eum fuisse Pompei remigem in Iberia. Pompeius enim in Iberia sæpe contra Sertorium pugnauit, à senatu quidem missus cum Metello in Sertorium & Perpennã. demum obtruncato Sertorio à Perpenna amico, quem & hæredem instituerat, Pompeius ipse plenam victoriam habuit nouissime contra Perpennam pugnauit, qui captus & occisus Iberici belli finis extitit. scribit ea App. lib. j. Libro item secundo asserit, quo tempore Pompeius Brundusium se contulit timore Cæsaris. eius exercitum in Iberia consedisse omnibus in promptu paratis, quocunque necessitas ire cogeret. Erant autem illic Petreius & Afranius Pompei prætoris, contra quos Cæsar ipse pugnauit ac vicit, eosq. ad Pompeium liberos redire concessit, relicta Hispania sibi possidenda. propter hæc igitur ostendere videtur Horat. Menam Pompei remigem in Iberia fuisse. [Ibericis funibus) Spartum herba est sponte nascens, & quæ nõ queat seri. *Spartum.* Carthaginiensis Hispaniæ citerioris portio, nec hæc tota, montes quoque sparto operit. id in aquis, mariq. inuictum est. in sicco præferunt è cannabi funes. in vsu est nautum armamentis, iunco Græci & ad funes vsi sunt. inde translatus a pœnis sparti vsus. Plin. auct. lib. xix. meminit. item Gel. lib. xvij. cap. iij. Dicens igitur Horat. Ibericis funibus, sparti funes intelligit, quibus nautæ vtuntur. [Peruste latus) Perustum habens funium videlicet flagris, per quod eum vilissimum, ignauissimumq. fuisse remigem ostẽdit. [Crura) tibias intelligit. Crus. n. nunc coxa, nunc tibia dr̃. [Dura compede) Ferreis annulis & pedicis, quales quidem remiges ipsi ferre soliti. [Sacram viam) Via sacra illa quidem erat vt legitur, quæ à Capitolio tendit ad Titi arcum. sic dicta (vt Varro scribit) quia sacra quotquot mensibus ferebantur in arcem. i. Capitolium, & per quam augures ex arce profecti solebant inaugurare. Scribunt alij in hac via, qm̃ iuxta forum Romanum erat, fructus & poma vendi solita. Vnde ait in arte Ouid. Rure sub vrbano poteris tibi dicere missa Illa, vel in sacra sint licet empta via. *Via sacra.*
[Cum bis ter) Ordo est, Cum toga vlnarum bis ter. per quod amplam fuisse ostendit. Hinc etiam ait Ammianus, Sudant sub ponderibus lacernarum. Iuuen. quoque Sat. j. Crispinum eiusdẽ fortunæ cum Mena de Toga sic taxat: Cum pars Niliacæ plebis, cum verna Canopi Crispinus Tyrias humero reuocante lacernas Ventilet æstiuum digitis sudantibus aurum. [Vlnarũ) Seru. in Bucol. & lib. 3. Georg. sic ait: Vlna, s̃m alios, vtriusque manus extensio est, licet Suet. vnum cubitum velit esse tantummodo qđ magis verum est. hæc ille, hic vero conuenit magis significatio prima, vt intelligamus amplitudinem togæ, non longitudinem, vt aliqui sentiunt. [Liberrima ind.) .i. iustissima & ingens. Libere. n. non timide agebatur in eum. [Sectus flagellis) .i. virgis cæsus Iuuen. Sat. 6. de mulierum seuitia in seruos ait, hic frangit ferulas, rubet ille flagellis: Hic scutica, &c. vbi non secat, sed rubet in omnibus legitur. Flagella autem dñr summæ arborum partes, ab eo q̃ ventorum crebros flatus sustineant. Virg. lib. 2. Georg. Neue flagella Summa pete. [Triumuiralibus) innuit Menam publice quoque in maius dedecus fastigatum. Triumuiri. n. supplicijs præerant. Hinc sit Sal. in Catil. ait, Triumuirosq. ad supplicium postulabat. Sosia item in Plauti Amph. sic inquit, Quid faciam nunc, si tres viri me in carcerem compegerint, inde cras è promptuaria cella depromat ad flagrum? Plin. quoq; lib. 21. c. 3. sic ait, Atque ob id duci eum in vincula Triumuiri iussissent. Vtq. Liu. lib. xj. scribit Triumuiri capitales tunc primum creati sunt, vbi Curius Dentatus consul Samnitibus cęsis, Sabinisq. victis bis in eodem magistratu triumphauit. [Præconis ad fastidium) .i. tandiu cæsus donec etiam præconi fastidio esset. per quod intelligẽdum, dum noxij cædebantur, pręcones tubas inflare solitos. Qui mos adhuc mea in patria Velitris seruari solet. [Falerni fundi) secunda vini nobilitas Falerno agro erat, qui ager à ponte Campano læua petentibus vrbanam Coloniam Sylianam nuper, Capuæ contributam incipit, vt scr. Plin. lib. 14. In agrum vero Falernum Appia via ibatur, propterea Appiæ quoque meminit. [Iugera) Iugeri mensura in ducentos & quadraginta longitudinis pedes dimidioq. in latitudine patet. Auct. Quint. lib. j Teste aũt Plin. lib. 18. iugerum vocabatur, quod vno iugo boum in die exarari potuisset. [Appiam) Præclarissimæ sunt viæ (vt Str. ait lib. v.) Appia, Latina, Valeria. Appia quidem ad mare vsque Sinuessam protenditur. Valeria vero in Sabiniam vsque ad Marsos. Hæc à Tyburtinis capit initium. Inter Appiam & Valeriam media Latina est, quæ ad Casinum oppidum coniungitur Appiæ, à Capua decem & nouem distans stadijs. Plin. aũt scribit, Appium Claudium Cæcum in censura viam vsque Brundusium lapidibus strauisse. Vnde illa Appia dicta est. [Mannis) Manni equi dicti, q̃ mã suetudinem manũ sequantur, vulgo burrichi dicebantur, vt Porphyr. scribit. [Sedilibusq. primis) Pedianus in oratione pro Cornelio sic ait, Quanquam L. Roscius Otho biennio ante Consul firmauit in theatro, vt equitibus Romanis quatuordecim ordines spectandi gratia darentur. Et Sen. epist. 44. inquit. A me hercle multis quatuordecim gradus clausi sunt, non omnes curia admittit. Lucius etiã Florus lib. 99. epit. Liuij sic ait, Lucius Roscius Trib. pl. legem tulit vt equitibus Romanis in Theatro xiiij. gradus proximi assignarentur. [Othone contempto) .i. spreta Othonis lege. [Quid attinet) Quid prodest, inquit Horat. expugnasse piratas, & manum seruilem, cum Mena olim & seruus & pirata cum Sexto. s. Pompeio nũc Tribunus fit militum? [Rostrata ora) nauium proras intelligit hñtes in fronte rostra, ærata, propter scopulos. s. ne offendantur. [Contra latrones) Contra piratas intelligit. Sextus. n. Pomp. maria omnia deprædationibus infestabat, ita vt Romani maxima fame augerentur. In Sicilia autem

Vlna. Flagella. Augustus. Triũuiri. Falernũ vinum. Iugerum. Viæ præclaræ. Manni. Otho.

nauali prœlio cum Agrippa deuicit vt lib. v. App. ait. de quo latius Ode vj. lib. j. iam diximus. [Seruilem manum) Syrus quidam in Sicilia ad libertatem, & arma seruos concitauit. Itaque lx. seruorum millia collegit iure belli refractis ergastulis. Inde castella, vicos, oppida miserabili direptione vastauit, cœpit & castra prætorum. Tandem Perpenna imperatore supplicium de eis sumptum est apud Ætnam. Iterum postea insurrexere, vt prius sæuientes. Aquilius tandem deleuit. Tertio duce Spartaco & gladiatores, & serui multo peiora fecerunt. Demum Licinius Crassus eos circa Bruttium angulum superauit. Hæc omnia late habentur apud L. Florum. [Hoc tribuno militum?) .i. & latrone & seruo.

A C R O N.

LVPIS & agnis) Hic quem alloquitur, libertus fuit Cn. Pompei Magni postea mortuo Pompei filio eius exercente piraticã, ad Augustum relicto Sexto confugit. Iterum ad Sextum reuersus est, rursus illo relicto ad Augustum rediit, & ab eo Tribunus militum factus est. [Quanta sorti) Inimicitiæ aut naturales sunt, aut voluntariæ, Sibi ergo cum isto naturales inimicitias esse dicit, sicut agnis & lupis. Sortito autem aduerbium qualitatis est. i. ex sorte. i. naturaliter euenit. [ibericis peruste funibus latus) Cruciatibus afflictæ, & vinculis Hispanorum, qui sunt districti ad resecanda delicta. [Peruste latus) absolute dixit, vt Lacrymis oculos suffusa nitentes. [Dura compede) Ferrea aut cruda. [Licet superbus ambules pecunia). i. libertum te esse diuitiæ excusare non possunt. [Sacram metiente te viam) Cum indignatione ait videntes eum togatum incedere, per moueri. Metiente dixit ambulantem. vt, Stabili gressu metitur littora cornix. [Cum bis ter vlnarum toga) Sex enim vulnis habebat diffusam togam. [Libertima indignatio?) Iustissima & libera. [Sectus flagellis) Tanquam qui ad maius dedecus vitæ a publico sit vindice verberatus. nam vt tribunis plebem, ita Triumuiris ius erat alienos seruos cædẽdi. Sectus ergo cæsus, vt Iuuen. Secat ille flagellis. [Arat Falerni mille fundi iugera) Falernum regio est Campaniæ Vini boni fertilis. [Sedilibusq. magnus in primus eques) hoc est in ordine equitum. [Othone contempto inter primos sedet) Quia L. Roscius Otho legem Theatralem tulerat, vt in quatuordecim ordinibus sederent equites. de quibus in duobus sederent Tribuni, non tamen serui, quia Menas Tribunus factus erat ab Augusto, vt Iuu. Sic libitum vano, qui nos distinxit, O. honi. Quid attinet tot, hoc est quid prodest superatos piratas, si is qui piraticam exercuit, inter Sexti Pompei seruos. Tribunus, factus est militum.

P O R P H Y R I O.

LVPIS & agnis quanta sortito obtigit: Tecum mihi discordia est) Hanc Oden in Menam scripsit libertum Pompei magni, qui præfectus classis fuit Sexto Pompeio bellum aduersus Augustum Cæsarem gerente. Hic cum classe ad Cęs. transierat, deinde ad Sextum rediit, & rursus refugit ad Cæs. [Tecum mihi discordia est) Intelligendum hic extrinsecus tanta. Sic e.n. consequens erit elocutio. Quanta sortito obtigit discordia lupis & agnis, tanta mihi tecum est. [Ibericis peruste funibus latus) testibus cæsum sæpe, hac per hoc malum seruum fuisse vult intelligi. Ibericos autem funes, ideo dicit, quia in Iberia. i. Hispania plurimum spartum nascitur. Vides ne, sacram metiente te viam Cum bis ter vlnarum toga. Vt ora vertat huic, & huc euntium Liberrima indignatio?). i. vides ne vt euntes ora huc & illuc vertant. Ordo est: Vides ne vt liberrima indignatio vertat huc & illuc ora euntium te metiente sacram viam cum bis ter vlnarum toga. [Liberrima indignatio?) Significat autem populum ex indignatione, quod ille oblitus conditionis tam magnificus incedat detorquere ab illo aspectum. & bene liberrimam indignationem dixit, quia libere, ac palam hunc videntes in seruitute inuehuntur. [Cum bis ter vlnarum toga) Hoc est cum sex vlnarum toga. hanc autem iustę togæ mensura intelligendum est. [Sectus flagellis hic triumuiralibus) Triumuiralibus autem, quod dixerit speciali elocutione vsum esse pro generali puto neque e.n. triumuiris tantum, sed etiã aliis potestatibus ius est alienos seruos flagellare. [Pręconis ad fastidium) aspere, donec aliud agentibus triumuiris præco cum velle, desinere iuberet. [Et Appiam mannis terris) Eleganter mãnis, quia nimiarum delitiarum affluentia est equos burrichos hẽre. Mannos autem equos vulgo burrichos appellaut. [Appiam) Pro qualibet via posuit. [Arat) Proprie, quia Falerni agri meminerat, quo .s. Appia via necesse est ire. [Sedibusque magnus in primis eques O hone contempto sedet) Et magnus eques, & sedilibus in primis cum vehementi indignatione profertur. ex quatuor autem ordinibus, quos lege Roscius Otho tribunus pl. in Theatro equestri ordini dedit, duo primi versus Tribunitiis vacabãt.

[Quid attinet tot ora nauium graui Rostrata duci pondere Cõtra latrones, atque seruilem manum) Sentum est, Quid prodest classem rostratis nauibus duci contra latrones ac fugitiuos, quos Sex. Pompeius armauit, cum hunc patimur tribunum equitum Romanum esse.

A S C E N S I V S.

LVPIS, & agnis) Menam Libertinæ conditionis hominem quanto odio prosequatur ob superbiam eius, commemorat hac Ode dicens. O sup. Mena, peruste latus. i. habẽs latus perustum, funibus Ibericis. i. chordis nauium ex sparto Iberico factis, frequente ictu quasi igni induratum, & peruste crura. i. habẽs crura perusta & cõpressa, dura compede, cum. s. ad transtra alligatus remigaret, tãta sup. discordia est mihi tecum, quanta discordia obtigit sortito. i. ex sorte. i. natura, quam animalium, quodq. nascendo sortitur, lupis, & agnis, qui inter se inimicissimi sunt. Causam addit. Nam licet tu ambules superbus pecunia. i. propter pecuniam, adulatione, & fraude partam, tamen fortuna nõ mutat genus. i. propterea non minus es degener, & minime generosus. Vides ne, arguit eum excæcatum strepitu fortunæ non videre importunitatem suam dicens, Vides ne ò Mena vt. i. qualiter, liberrima. i. nullo metu dissimulata, indignatio supp. est, cum toga. s. tua bis, ter. i. sex vlnarũ, vertat. i. vertere faciat huc & huc . i. quamlibet partem ora euntium. i. transeuntium, & hoc te metiente. i. eundo mensurante, viam sacram quæ ducit in Capitolium? indignatio autem populi est dicentis. Hic. s. qui tam pomposus inceait, sectus. i. concisus flagellis triumuiralibus. i. iussu triumuirorum incussis ad. i. vsque ad fastidium. i. tædium, & contemptum: preconiis s. inflantis tubas, & pronunciantis crimina ipsius tantisper dum cædebatur, arat mille iugera fundi Falerni . i. fertilissimi præcipue vini, sed potest videri ad superbiam eius dictum, quod optimi vini fundum aret & terit mannis. i. equis in delitiis habitis, Appiam. s. viam, huc illucq. ob equitando & ipse effectus magnus eques sedet in primis sedilibus. s. quatuordecim, equitibus assignatis in theatro, O hone. s. L. Roscio, qui tam legem tulerat. spreto id contempto, quia libertine conditionis credo eum locum occupauit. Quid attinet. s. ad rempub. facit & quid prodest tot rostrata ora nauium duci . i. educi graui pondere, contra latrones . i. piratas, atque contra manum seruilem . i. seruorum sub Syro, Spartaco, & similibus grassantium, hoc hoc, . i. tam vili homine, tribuno . i. existente tribuno militum? q. d. hunc potius debellandum, quam illos.

IN CANIDIAM VENERICAM.

Ode V. Dicolos, Distrophos: Vt,

Ibis Liburnis inter alta nauium.

u-u---u--uu

--u---uu

ATO deorum quisquis in cœlo regis
Terras, & humanum genus:
Quid iste fert tumultus? aut quid omnium
Vultus in vnum me truces?
Per liberos te, si vocata partubus
Lucina veris affuit:
Per hoc inane purpuræ decus precor,
Per improbaturum hæc Iouem,
Quid vt nouerca me intueris? aut vti
Petita ferro bellua?
Vt hæc trementi questus ore, constitit
Insignibus raptis puer,
Impube corpus; quale posset impia
Mollire Thracum pectora:
Canidia breuibus implicata viperis
Crineis, & incomptum caput,
Iubet sepulchris caprificos erutas
Iubet cupressus funebris,

Et

E.. .n.ta turpis oua ranæ ſanguine,
Plumamque nocturnæ ſtrygis,
Herbaſque, quas * & Colchos, atque Iberia
Mittit venenorum ferax.
Et oſſa ab ore rapta ieiunæ canis,
Flammis aduri Colchicis.
At expedita Sagana per totam domum
Spargens auernaleis aquas,
Horret capillis, vt marinus, aſperis
Echinus, aut currens aper:
Abacta nulla Veia conſcientia,
Ligonibus duris humum
Exhauriebat, ingemens laboribus
Quò poſſet infoſſus puer
Longo die bis, ter ue mutatæ dapis
Inemori ſpectaculo:
Cum promineret ore, quantum extant aqua
Suſpenſa mento corpora:
Exerta vti medulla, & aridum iecur,
Amoris eſſet poculum:
Interminato cum ſemel fixæ cibo
Intabuiſſent pupulæ.
Non defuiſſe maſculæ libidinis
Ariminenſem Foliam,
Et iocoſa credidit Neapolis,
Et omne vicinum oppidum:
Quæ ſidera excantata voce Theſſala,
Lunamque cœlo deripit
Hic irreſectum ſæua dente liuido
Canidia rodens pollicem,
Quid dixit? aut quid tacuit? ò rebus meis
Non infideles arbitræ
Nox, & Diana, quæ ſilentium regis,
Arcana cum fiunt ſacra:
Nunc nunc adeſte: nunc in hoſtileis domos
Iam, atque numen vertite.
Formidoloſis dum latent ſiluis feræ
Dulci ſopore languidæ:
Senem, quod omnes rideant, adulterum
Latrent ſuburranæ canes,
Nardo perunctum: quale non perfectius
Meæ laborarunt manus.
Quid accidit? cur dira barbaræ minus
Venena Medeæ valent?
Quibus ſuperba fugit vlta pellicem
Magni Creontis filiam:
Cum palla, tabo munus imbrutum, nouam
Incendio nuptam abſtulit.
Atqui nec herba, nec latens in aſperis
Radix feſellit me locis.
Indormit vnctis omnium cubilibus
Obliuione pellicum.
Ah, ah, ſolutus ambulat veneficæ
Scientioris carmine.
Non vſitatis Vare potionibus,
O multa fleturum caput,
Ad me recurres: nec vocata mens tua.
Marſis redibit vocibus.
Maius parabo: maius infundam tibi
Faſtidienti poculum,
Priuſque cœlum ſidet inferius mari
Tellure porrecta ſuper:
Quàm non amore ſic * meo flagres; vti
Bitumen atris ignibus.
Sub hæc puer, iam non, vt ante, mollibus
Lenire verbis impias:
Sed dubius vnde rumperent ſilentium,
Miſit Thyeſteas preces.
Venena magnum fas, nefaſque, non valent
Conuertere humanam vicem.
Diris agam vos: dira deteſtatio
Nullam expiatur victima.
Quin, vbi perire iuſſus expirauero:
Nocturnus occurram furor:
Petamque vultus vmbra curuis vnguibus:
Quæ vis deorum eſt manium:
Et inquietis aſſidens præcordijs.
Pauore ſomnos auferam.
Vos turba vicatim hinc, ſaxis petens
Contundet obſcœnas anus.
Poſt, inſepulta membra different lupi,
Et * Exquilinæ alites.
Neque hoc parentes, heu mihi ſuperſtites,
Effugerit ſpectaculum.

*Iolcos le gũ eſſe Porph. do cet qui ea eſſe Theſſaliæ vrbem dicit quod, & Steph. & Euſt. in Hom. catal. affirmat hanc Hom. Iaolcon vocat ſtultiſſimum aut eſt ſuſpicari Colchon, vt corrupte apud Porph. legitur cũ in Theſſalia putãt Iolcon denominatã, ab Iolco Amyri filio à quo apud Lariſſæos cãpus.

*Mei, ſ. quæ ... ligẽãn e. ſupp. ſine ſit acci-piẽdu nõ actiue .i. quo Varũ Canidia non Varus Canidiã proſequatur.
*Hoc loco ni fallor inquit Boſ. vet. Exquilinæ legẽdu erit, vt ſileat verſus cui vna te ſyllaba ſit ex qua lina legamus vet. na ſyllaba equo vocali nõ abycietur.

ANTONIVS.

TO deorum) Hæc Ode in Candidam veneficam ſcribitur, ea quippe adamans Varum, à quo ſpernabatur, prætextatum puerum cum Sagana, Veia, & Folia veneficis mulieribus clam ceperat, ſpoliauerat, in foſſam vſque ad mentum cum incantata aqua immerſerat, quo ex illius famæ deficiẽtis medulla & iecore amoris poculum parare poſſet, puer autem ſalutis expes, diris imprecationibus illa eſt inſecutus: De eadem vero Canidia latius Epod. iij. diximus: Præterea de Canidia, & Sagana late idem Horat. ſer. in Sat. vij. primi libri, vbi incipit carmen vidi ego met nigra ſuccinctam vadere palla Canidiam &c. Eſt autem metrum primo ſimile. [Ato deorũ) Timentis pueri verba ad eos. At enim timoris interiectu eſt quæ quidem plenam affectis, motusq. animi ſignificationẽ habet. [Deorum quidquid) .i. quicunque dei in cœlo regitis terras, & homines ſunt aliqui textus, qui habent Quiſquis. [Fert) Appetit. [Tumultus) Mulierum furor. [Ecquid ferunt) .i. appetunt. [Per liberos te) Canidiam puer orat iam ſe capientem. [Veris partubus) .i. legitimis filijs, vel non fictis partubus per quòd innuit eam, vel non peperiſſe vel ex adulterio cõcepiſſe. [Lucina) Hanc grauidæ inuocabant. quoniam exactis menſibus lucem naſcentibus Iuno præbet. vnde appellatur Iuno Lucina, ab iuuando & luce, vt, Varro docet. Macr. lib. vij. ſcribit quomodo Diana, quæ Luna eſt, artemis dicitur, quaſi ſerotemis, hoc eſt aërem ſecans Lucina parturientibus inuocatus, quia proprium eius munus eſt diſtendere rimas corporis, & meatibus viam dares quod eſt accelerando partui ſalutare. [Inane) Vanum. non enim tibi proderat. [Purpuræ decus) Prætextam intelligit. Patricii enim bulla auream cum toga, cui purpura prætexebatur, vtebantur, Cordi autem figuram in bulla ante pectus annectabant, vt illam inſpicientes, ſe homines cogitarent, ſi corde praſtarent, Togam vero prætextam ferebant, vt ex purpuræ rubore ingenuitatis pudore regerentur, vt Macr. lib. j. Saturn. ſcr. [Petita ferro bellua?) Leonem intelligit. vulneratus. n. obſeruatione mira percuſſore nouit & in quantalibet multitudine appetit. Eum vero, qui tela quidem miſerit, ſed tñ non vulnerauerit, correptum raptumque ſternit vulnerat, auct. Plin. lib. 8. [Inſignibus) Hoc eſt prætexte, & aurea bulla. [Impube corpus) Supple tale erat. [Thracum pectora) Sunt enim Thraces bellicoſiſſimi, & crudeles. Hinc Polyd. lib. 3. Æn. ait Æneæ, Heu fuge crudeles terras. Mela etiam ſcr. Thraces feroces eſſe & immines. vnde, vt inquit, quidam feri ſunt & ad mortem paratiſſimi, nec fœmininis quidem ſegnis eſt animus ſuper mortuorum virorum corpora interfici, ſimulque

sepeliri votum eximium habent. Est autem T[illegible] Europæ regio inter Mysiam, & Macedoniam, & Propont[illegible] lib. j. Proned[illegible], Dion. etiam [illegible] Thracea per amplissimam regionem [illegible] fusos, partim ad latus Propontidos maris colere partim ad Hellespontum coniectos, partim etiam ad Aegeum tenere. [Caprificos) Est caprificus e filuestri genere ficus nunquam maturescens eius virtutes plurimæ. Quarum vna est quòd caprificus ferocientium taurorum collo circondata, in tantū rabidam naturam compescit vt immobiles præstet Plin. lib. xxiij. ita scribit. Nascitur autem in parietibus, & saxeis monumentis. hinc alij qui dictam putāt caprificum, φ parietes, quibus nascitur carpit. [Cupressos fun.) Cupressus Diti sacra est, & ideo funebri signo ad domos posita, vt Plin. lib. xvj. scribit. Seruius autem lib. vj. Aen. sic ait, Cupressus adhibentur ad funera, vel φ cæsa non repullulat, vel φ per eam funestata ostenditur domus, sic lætā frondes indicant festæ. Varro tamen dicit, Pyras ideo cupresso circūdari, propter grauem vstrinæ odorem, ne eo offendatur populi circunstantis corona, quæ tandiu stabat respondens fletibus per fice planctuum principi, quandiu consumptio cadauere, & collectis cineribus diceba nouissimū verbum Ilicet, φ ire licet significat. Vnde est dixitque nouissima verba, hæc Seruius ibi, Et ferales ante Seruius ibi, Et ferales ante cupressos Constituent. [Funebres) Luctuosas. Funerum vero dicitur, quod ex funere constat. Funestum quidem quod funere inquinatum est. [Turpis ranæ) De rana rubeta intelligit, cuius & in terra, & humore vita plurimis referta medicaminibus, vt Plin. lib. viij. Dicuntur autem rubetæ, quia in vepribus, & rubis viuunt vt idem scr. lib. xxix. Et lib. xxix. de ouis, asserit quomodo ranæ habent & cum ouis societatem simul fronti impositæ contra epiphoras. [Strygis) De strigibus lib. vj. Fast. sic ait Naso, Sunt auidæ volucres, non quæ Phineia mensis Guttura fraudabat, sed genus inde trahunt. Grande caput, stantes oculi, rostra apta rapinæ. Canicies pennis, vnguibus hamus inest. Nocte volant puerosq́. petunt nutricis egentes, Et vitiant cunis corpora rapta suis. Carpere dicuntur lactentia viscera rostris. Et poto plenum sanguine pectus habent. [Est illis strigibus nomen, sed nominis huius) Causa quòd horrenda stridere nocte solent. [Colchos, atque Iber.)

Iberia. Pontus. Hæ regiones sibi coniunctæ sunt in Ponto prouincia ad Septentrionem. de quibus late Ptol. lib. v. In Ponto autem prouentus est malorum graminum. Hinc Ecl. viij. Maro legitur, Has herbas, atque hæc Ponto mihi lecta venena Ipse dedit Mœris, nascuntur plurima Ponto. [Flammis Colchicis) Qualis Medea Colchis tractatur. Epodo etiam pen. idem Horat. de Canidia, inquit, Cales venenis officina Colchis. [Sagana) alterius veneficæ nomen. [Expedita) accincta. [Auernales aquas) Contingunt

Auernus. Baijs Lucrinus adest sinus, intra quem Auernus est. In Auerno maiores nostri, inquit Strabo lib. v. Homerica defunctorum vaticinia fuisse fabulis edidere, Est autem Auernus, & fundo, & hostio sinus commodus, & magnitudine, & natura portum continens. Supercilia quædam ardua Auernum vndique circuncludunt præter hostium, Strabonis tempore amœnis culta modis. olim autem agrestibus referta nemoribus, & proceris arboribus inuia, quæ superstitione quadam vmbris obscurum sinum reddebant. Rumor erat indigenarum superuolantes aues, quas teter exhalans odor examinaret in ipsas aquas decidere, sicut in locis ad Plutonem deferentibus hanc autem locorum partem Plutoni dicatam opinabantur, placatisq. prius per sacrificia dijs Manibus illuc intrabant, aderant enim qui talibus exponendis ductores essent sacerdotes locorum fructus percipiētes, fons vero ibi fluuialibus scatens aquis excurrit in mare, ab eius vsu abstinebāt omnes, Stygias opinantes esse aquas. eo in loco constructum erat oculum, ex aquarumq. furore vicinatum Phlegethontem esse conjecturam factitabant, & ex Acherusia palude, iuxta Misenum. hæc ex Strabo. [Auernales a.) In Auerno defunctorum vaticinia fiebant, quæ locis pars Plutoni dicata existimabatur. Maro quoque de Didone venefica pro amore parāte dixit lib. iiij. Aen. Sparserat & latices simulatos fontis Auerni. Erat enim prope fons in mare excurrens, a cuius vsu abstinebant omnes, Stygias opinantes esse aquas, vt latius paulo superius diximus.

Echinus. [Echinus) Echini pisces sunt è cancrorum genere, in qbus spinæ pro pedibus, ingredi est ijs in orbem voluendo in medio corpore in terram versa. Plin. lib. ix. id scribit. Est etiam terrestris echinus, qui erinacius aliter dicitur. [Abacta) Remota nulla conscientia .i. cognitione suijpsius cordis. [Veia) alterius veneficæ nomen. [Ligonibus) Ligo rusticum instrumentum est. dicitur autem quòd propter latitudinem sub terra facilius legitur, vt Varro docet [Exhauriebat) Effodiebat euacuabat. [Quo posset)

Ordo est. quo loco pueri [illegible] posset emori in lōgo spectaculo dapis [illegible], [illegible] ante ponebantur epulæ se[illegible], deinde [illegible] spectaculo magis puer ipse affligeretur ei[illegible]. quod [illegible] Porphyrionis est sententia, & magis quidem conueniens, quā maiorum quorundam opinio. [Quantum) Ordo est. Tantum quantum corpora suspensa ab aqua extant mento. [Exerta vi.) Venificij causam explicat, vt .s. ex pueri visceribus amatorium poculum facerent. Plin. lib. xxviij. scribit, non paucos Græcos singulorum viscerum, membrorumque hominum .s. etiam sapores dixisse. alij autem medullas crurum quærebant, & cerebrum infantium. Miletus oculorum suffusiones felle hominis sanari docuit. [Iecur) Pueri. quod aridum appellat Horat. Iuuen. vero Sat. j. siccum. ait enim, quid referam quāta siccum iecur ardeat ira. quod quidem propter choleram ait, quæ calida est & sicca. Cholera autem ab ipso epate ad fel trāsmittitur, ex qua ira mouetur, hinc cholerici facilius irascuntur, propter humoris tenuitatem. [Interminato) Sensus est, φ ex pueri medulla, & iecore amoris poculum volebant efficere, cum semel intabuissent pupulæ fixæ cibo interminato .i. cum iam moriturus esset. [Interminato cibo) .i. interdicto. non enim fuerat terminatus in ore ipsius pueri, sed tantum positus ante oculos, vt magis cruciaretur. hinc ait: Pupulæ fixæ cibo, & de hoc ostendit sensum illum Acronis, & alterius non conuenire ibi: Longo die bis, terque &c. Vel interminato .i. affixo, & valde terminato, & per id immobili. [Intabuissent) .i. languissent. [Pupulæ) Paruæ oculorum imagines, quas physici dicunt ante triduum moriturus non apparere. Plin. etiam ait Pupulæ. lib. vij. In oculorum, & narium aspectu indubitata esse mortis signa. Celsus quoque libro j. de indicijs mortis, inter alia scribit, esse oculos concauos, & si oculi lumen refugiunt, & illacrymant, quæque in his alba esse debent, rubescunt, atque in ijsdē venulæ pallent, pituitaque in his innatans nouissime angulis inhæserit, &c [Folian) Hæc alia venefica erat. [Ariminensem) Fuit Ariminum vmbrorum Colonia, sicut & Rauenna. verum vtraque Romanos accepit Inquilinos. habet autem Ariminum portum, & eiusdem nominis amnem. auctor est Strab. lib. v. [Neapolis ociosa) Innuit prædicta Neapoli facta esse. Nam grandia Neapolitana fuit, vt superius dictum est. Ociosa autem Napolis à poëta dicitur, quoniam (vt Str. lib. v. edocet) Habebat Neapolis calidarum aquarum scatebras, & apparatissima balnea. inde plurime Roma secessum faciebant, aut quietis atque ocij gratia, presertim qui eruditioni operam darent, aut remissioris vitæ deliderio, maxime quos senectus affligebat, vel aduersa valetudo &c. [Voce Thessala) .i. magica, Thessali enim cantibus Lunā Thessali. Venefici. cœlo ducere dicebantur. hic Tibul. Elegia viij. ait: Cantus & è curru Lunam dedūcere tentat, Et faceret, si non æra repulsa sonent. Et Plaut. in Amph. inquit, Ego pol hodie visiscar illum Thessalum veneficum, qui peruerse vertit familiæ mentem meæ. diximus & plura in Iuuen. Sat. vj. ibi. Vna laborantī poterat succurrere Lunæ. & illic, Thessala philtra. [Irresectum pollicem) .i. valde, & vsque ad periculum tosum. de vngue autem intelligit. per hoc demum Canidiæ atrocitatem, & furorem ostendit. Liuido atro, inuido, molesto, & rabido. Sequenti Epodo, Aut si quis atro dente me petiuerit. [Quid dixit aut quid tacuit.) q.d. omnia scelera protulit, nec quidquam præterijt. [Arbitræ) Iudices, mediæ, consciæ, testes. [Quæ silen.) Nocte n. omnia silent, sed tunc potissimum cum Luna latet. vnde Plin. lib. xvj. cap. lv. ait inter omnes conuenit vtilissime in coitu eius sterni, supple arbores, quem diem alij Interlunium, alij silentis Lunæ appellant. [Diana) Diana, & Luna eandem esse putant: Luna a lucendo nominata est. Diana vero dicta, quia noctu quasi diem efficeret. auctor Tull. in libro de nat. deor. in veneficijs autem, ac Diana. Luna. magicis Diana semper inuocabatur. quod item lib. 4. & lib. vj. Aeneid. late patet. Nunc in vestram potentiam. [Hostiles do.) In vatum est imprecatio, à quo ipsa spernebatur. vnde orat noctem, & Dianam efficiant illum senem quoque adulterum esse, & ita cruciari amoris impatientia vt nocturno tempore, quo et feræ quiescunt, vnguento perunctus per vrbem agetur ad v fendas amicas, canes allatrent, & omnes irrideant. [Formidolosis) Ordo est, Dum feræ dulci sopore languidæ latent siluis formidolosis, canes suburranæ latrent senem nardo perūctum, quo, id est vt, omnes irrideant adulterum. Quale .i. tali nardo, quali &c. [Suburrenæ canes) Erat Suburra celeberrima in Suburra. vrbe regio, sic dicta quòd sub muro terreo carinarum esset, vt scribit Varro. qui deinde ait Suburra Iunius scr bit ab eo quòd fuerit sub antiqua vrbe, cui testimonium potest esse φ subest, & loco, qui terreus murus vocatur. [Nardo per.) Id est nardino vnguento

guento Summa cōmendatio vnguentorum est, vt transeuntem
feminam odor inuitet etiam aliud agentem. Nardi folium princi
pale est in vnguentis frutex est grauis crassa radice, sed breui,
ac nigra, folio paruo, densoq. Cacumina in aristas se spargunt.
ideo gemina dote nardi spicas, ac folia celebrant. Sincerum qui
dem leuitate deprehenditur, & colore rufo, odorisq. suauitate, &
gustu, maxime siccante os sapore iucundo. Laudatur Syria cum
mox Gallicum, tertio loco Creticum. ita Plin. lib. xij. scribit.
Ablatiui in e. [Quale) pro quali. inueniens tamē a crudele etiā, & a perenne,
& bimestre, de quibus nostram Spicam declinationis videto.
Prisc. lib. xvij. dicit. Horat. hoc loco posuisse tale quale, pro ta
li quali. [Meę manus) per id vnguentariā fuisse apparat. [Quid
accidit?) miratur Canidia, cur voti compos veneficijs suis nō fie-
ret contra varum ipsam spernentem. [Venena Medeæ) .i. quali
bus Medea vsa est in Glaucam Creontis filiam: & Iasonis spon
sam. [Superba) .i. potens. [Vltra pellicem) Expulsa Medea, Iason
Glaucam, seu Creusam Creōtis regis Corinthi filiam duxit vxo
rem. quāpropter irata Medea per filios dona quædā venenis il-
lita sponsæ misit, quæ cum illa corpora applicuisset incidit in
morbū, paterq. auxilium filiæ ferens, cum corpori illius hæsis-
set, illico expirauit. auctor Diod. lib. v. Nosq. plurima diximus
Epodo iij. [Palla) Erat palla honestæ mulieres vestimentū, hoc
est tunicæ pallium vt Marcell. asserit. [Tabo) .i. veneno. Atqui
asserit se omisisse de illis, quæ Medea egerat. miratur igitur cur
voti compos non fuerit. [Indormit vnctis) Ordo est, Indormit
Varus cubilibus vnctis obliuione omnium pellicū, putat enim
aliam veneficam id egisse, vt Varus. s. amore liber omnium sit ob
litus meretricū &c. [Pellicum) propter seipsam id ait. [Ah, ah)
doloris interiectionis. possunt etiam risus esse aliquando. [Nō
vsitatis) Ordo est, O Vare, appositio caput fleturum, recurres ad
me potionibus non vsitatis, nec mens tua redibit ad me vocata
vocibus Marsis. [Marsis vocibus) .i. cantibus. Sunt Marsi Italiæ
populi prope Fucinum lacum. Solin. autem scribit: Marsorum
gentem serpentibus illęsam esse nihil mirum, nam à Circes filio
ij genus dicunt, & de auita potentia debere sibi sciunt seruitium
venenorum, ideoq. venena cōtemnunt. [Medeę filius Marsis im
perauit. Agnitia autem Medeæ soror vicina Fucino loca occu-
pauit, vbi salubri scientia aduersus morbos resistens, cum desis-
set hominem viuere, Dea est habita. hæc ex illo. Virg. etiam
lib. vij. de ijs meminit. vnde ait: Neque cum iuuere in vulnera
cantus Somniferi, & Marsis quæsitæ in montibus herbæ. [Fasti-
dienti. s. me Canidiam. [Sider) Descendit, suberit .i. elemētorum
ordo mutabitur. [Bitumen atris ignibus) Bitumen liquidum quod
naphthā vocant, igni admotum corripit ignis, & si corpus eo il-
litū igni admoueris, deflagrat, nec aqua vllo pacto extingui po-
test, sed magis ardet, nisi valde multam super infuderit. nigrum
bitumen Babilonij in lucernis pro oleo vtebant. hæc est Strab.
lib. xvj. Plin. lib. xxxv. cap. xiiij. scrib. Bitumen alibi esse limum,
alibi terram, gignebatur, & pingue, liquorisq. oleacei in Sicilia,
vtebanturq. eo ad lucernarum olei vice. Vis bituminis quæ sul-
furis. [Sub hæc) Circa hæc. [Iam non, vt ante mollibus) Erat
enim salutis expers. [Lenire) pro leniebat .i. mulcebat, placabat
mitigabat. [Mollibus) .i. blandis. [Vnde rumperet silentiū) Vn-
de loqui inciperet. [Thyesteas preces) .i. diras Imprecationes,
& qualibus Thyestes in Atreum vsus est cogniti filiorum mem-
bris, vt in tragœdijs late habetur. De Atreo autē, & Thyeste la
tissime diximus Ode vj. libri primi. [Venena magnum fas, ne-
fasq.) Ordo est, Venena non valent conuertere humanam vi-
cem, appositio magnum fas, & nefas .i. meritum, & pœnam cu-
iusque. Est enim sensus, quòd venena licet multa possint effice-
re, attamen nullo pacto conuertent cuiusque merita, nā vel prę
mijs, vel pœnis afficientur omnino merente. [Diris) Dire exe-
cratione dicuntur, ac detestationes, seu maledicta, vt etiam Por-
phyrio asserit. [Agam) Insequar. [Dira detestatio) siue execratio
& maledictio. [Nulla expiatur victima) Nullo sacrificio expia-
ri .i. purgari potest. itaque quod imprecatur omnino futurū in
nuit. [Nocturnus occurram furor) Indignatio & ira. Ouid. item
ait in ibin, Tum quoque cum fuero vacuas dilapsus in auras,
Exanimis manes oderit vmbra tuos. Tum quoque factorum ve
niam memor vmbra tuorum, Insequar, & vultus ossea forma
tuos, Quidquid ergo stygijs, erumpere nitar ab vndis: Et tendā
gelidas vltos in ora manus. Me vigilans cernes, tacitis ego con
ditus vmbris Excutiam somnes visus adesse tuos. Denique quid-
quid ages ante os, oculosq. volabo. Et querar, & nulla parte quie
tus eris. Verbera sæua dabunt sonitum, nexæq. colubris Con
scia fumabunt semper ad ora faces. [Quæ vis deorum est Ma
nium) .i. furiarum. ergo multo magis timendum. [Inquietis prę
cordijs) Hinc Iuuen. Sat. xiij. inquit, de periuris, & [illegible] Cur
tamen hos tu Euasisse putes, quos diri conscia facti [illegible]
attonitos, & surdo verbere cædit, Occultum quatiente animo
tortore flagellum. Philosophus ait, Sui eos maiorum memoria
torqueri. [Vos turba) Ordo, est Turba hominū .s. vicatim, hinc
& hinc saxis petens contundet vos appositio obscœnas anus, hu-
ius autem furoris ipse causa erit vt populus .s. ea saxis opprimat
scelerum causa. [Vicatim) per vicos. [Obscœnas) male dicas, im-
mundas, vitabiles. [Different) Distrahent .i. in varias partes fe-
rent, dilaniata .s. [Exquilinæ alites) Exquilenus mons dicitur
vbi ædes est Mariæ maioris, & Viti in macello. Dicæ Exquilinæ
ab excubijs regis, seu ab eo quod exculte ab rege Tullo essent, vt
Varro docet. [Neque hoc) Cum dolore optat earum supplicia
à suis etiam parentibus aspicienda, est autem ordo, Hoc specta
culum neque effugerit parentes .s. meos, heu mihi superstites.
Heu dolentis interiectio, dolet enim parentum memoria, do-
let item se harum scelere superstitem parentibus suis esse non
posse, vt æquum esset euntibus ordine Fatis.

A C R O N.

AT O deorum quidquid in cœlo regis) In Canidiam vene-
ficam scribit inducta persona pueri, qui ad immolationes captus
vociferans rogat, ne mulierum consociarum turba perea inclu-
sus. [Ato deorum) At vacat. vt At tibi pro scelere exclamat
pro talibus ausis. Necromantiam factam detestatur à Canidia
maga, quæ infosso puero regio animam extorquere non ambi-
git. [Aut quid omnium) Quasi etiam vultus crudelitate turben-
tur. [Per liberos te) Vult intelligi, aut non peperisse Canidiam,
aut de adulterio sobolem suscepisse. [Per hoc inane purpuræ de
cus precor) Velut prætextatus puer apud eas purpuræ decus ina-
ne dixit, quia non proderat perituro. [Per improbaturum) .i. vin
dicaturum. humanæ enim victimæ Ioui acceptæ esse non pote
rant, quia à iuuamine hominum Iupiter dictus est. [Insignibus
raptis puer) spoliatus prætexta puerili. [Impube corpus) Aut de
licatum, aut pulchrum, quod & crudelitatem potuisset flectere
Barbarorum. [Breuibus illigata viperis) Tanquam ipsa venefica
furiali habitu crines haberet viperis implicatos. [Iubet sepul-
chris caprificos erutas) Ligna etiam infelicia, & sterilia è sepul
chris collecta præparata significat, tanquam sacris inferis profu-
tura. [Cupressos funebres) Vt ferales ante cupressos. Consti-
tuunt. [Et vncta turpis oua ranæ sanguine) Non ranæ oua sed
vncta ranæ sanguinæ. Rana enim infernum, & venenosum ani
mal est. vt Iuuen. Et Stygio ranas in gurgite nigras. [Turpis,
grandis vt Cui turpe caput tales enim ranæ vulgo rubetæ dicun
tur, & magis venenosæ sunt. de quibus ait Iuuen. Ranarum vi-
scera nunquam inspexi. & idem alibi, Miscet sitiente rubetam.
[Herbasque, quas & Colchos, atque Iberia mittit) Colchos ci-
uitas Ponti est herbis veneficis abundans. vt has herbas, atque
hæc Ponto mihi lecta venena Ipse dedit Mœris, nascuntur plu-
rima Ponto. Nam & hic quidam volunt Iberiam non Hispa
niam dictam, sed Ponto ciuitatem vicinam. vnde Et ferrugine
clarus Ibera. Et illic pro Pontica. [Et ossa ab ore rapta ieiunæ
canis) Vt Lucan. Morsusq. luporum Expectat siccis p. f. a. [Flam-
mis aduri Colchicis) Quales Medea tractauit apud Colchos de
lignis infœcundis. [Expedita) succincta. [Sagana) Nomen vene-
ficæ alterius, hęc fœnatoris cuiusdam vxor fuit. [Spargens Auer
nales simul aquas) Vt sparserat, & latices simulatos fontis Auer-
ni. [Asperis) Erectis ipso sacrorum furore, vt Lucan. Erectis dis
cissa comis. [Currens) Furens, vt inhorruit armo. [Abacta Veia
nulla conscientia) Veiam etiam aliam nomine veneficam sacri-
ficio ipsi ait interfuisse. quam nonnullo scelere misceri comme
morat. [Exhauriebat) Aperiebat, vt Latus hausit apertum. vt in
foderetur puer. [Ingemens laboribus) Animositate operis labo
rantem significat. [Quo posset infossus puer) Vt extante capite
infossi, dum diuerso cibos porrigant, diu animam reseruaret.
[Exerta vti medulla) Vt de visceribus eius amatorium poculum
facerent Vel ex medulla. [Interminato) Interdicto iam cibo mo
reretur. [Intabuissent) Defecissent. vt Et sale habentes artus in
littore ponunt. [Nec defuisse masculæ libidinis Ariminensem
Foliam) Magam aliā significat Ariminensem Foliam nomine,
virorum libidine calentem. [Ociosa credidit Neapolis) Aliena ab
his curis, ocio vocans. vt Virg. Illo me tempore dulcis. [Thessa
la) Magica. & huiusmodi ars maxime Thessalorum est. vt & Lu-
nam cantibus deponant, & astra commoueant. [Hic) Tunc, vt
Hic regina grauem gemmis auroq. poposcit Impleuitq. mero
pateram. [Canidia rodens pollicem) habitum, & modū Canidiæ

expressi furentis. Petronius, vt monstraret furentem, Pollice ait vsque ad periculum [illegible]. [O rebus meis) Nunc verba sunt inductæ Canidiæ. [Arbitræ) Consciæ, testes. Salust. Atque ibi procul remotis omnibus arbitris [Nox, & Diana) pro Luna posuit. [Arcana cum fiunt sa.) i. dum secreta nocturna sacra celebrantur. [In hostiles do.) Vari cuiusdam aduersum quem amore eius inflammata sacrificabant. [Formidolosæ dum latent siluis feræ) Vt noctæ vexaretur, quæ etiam feris quieti est. vt, Cum tacet omnis ager, pecudes, pictasq. volucres, Quæque lacus late liquidos, quæque aspera dumis Rura tenent. [Senem quod oẽs) Vsque in senectam amet, & risui sit. [Latrent Suburranæ ca.) Vt per amoris impatientiam nocte ambulans à canibus Suburrani latretur. [Nardo per.) Vt placendi studio nardo vteretur, quale nec ipsa habere poterat quæ vnguentaria erat. [Quale) Antiptosis, pro quali. [Quid accidit) miratur cur in capiendo Varo preces suæ tardius audiantur. & aut se Medeam ponit pro perfectione artis, aut Medeam ideo nominauit quia quasi inuenerit, & docuerit sacrum. [Superba) potens vt, Hinc populum late regem belloq. superbum. [Vlta) Dolorem morte Glauces. [Cum palla, tabo) Alij vestimentum, alij coronam oblatam à Medea volunt, infectam venenis, qua sumpta perierunt incendio. [Atqui nec herba) Dicit se dum nihil prætermiserit de his, quę à Medea facta sunt, cur ipsa nihil obtinet, admirari. [Indormit vnctis) ita nihil valere dicit actionem suam, vt Varus aduersum quem omnia fecerit immemor sui odoratis pellicum cubiculis teneatur quietus. [Ah, ah, solutus ambulat veneficæ) Actionem suam credit inuenta doctiore venefica spretam. [Non vsitatis Vare potionibus) ob amoris sui vinculis Varum dicit nouis, & magicis potionibus absolutum. [O multa fletarum caput) Tanquam aduersum quem aggredi vehementiora disponat, vt alienatus mente voluntati eius velut nescius obediat. [Vocibus) incantationibus [Fastidienti poculum) Vt etiam vis poculi carminibus adderetur. [Priusq. cæ. si. in ma.) Ante, inquit, ipsis elementis rerum natura mutabitur, quàm non ita Varus amore meo ardeat, vt igni bitumen appositum. [Iam non vt ante) Vt cui adderet desperatio libertatem. [Mollibus) Blandis. vt, Manditque trahit Molle pecus. [Hi sit Thyestes, preces) Diras. Et tales infossus puer preces cœpit effundere quales in Tragœdijs inducitur Thyestes cognitis filij membris in Atreum locutus. [Venena magnum fas, nefasque, non valent Conuertere humanam vicem) Lex enim humana habet malis pœnam, bonis præmia pollicenda. & ideo furens puer dicit, hoc eas carminibus mutare non posse. [Dicit agam vos) promittit se in eas sæuiturum post mortem, vt omnibus vmbra locis adeo, dabis improbe pœnas. [Quæ vis deorum est) Vt insomnes faciant, & malis gaudeant. [Post insepulta mẽbra different lupi) Vt iam quia cum ipsa pœna sepeliebant illæ grauius aliquid paterentur, expositæ feris, & auibus insepultæ. [Et Exquilinæ alites) Romanæ. i. vultures. [Vos turba Vicatim) Missurum se populo promittit furorẽ, vt ex omnibus vicis turba concurrens ex saxis obruat pro fatorum carmine. [Neque hoc parẽtes) pœnas earum etiam à parentibus suis ait videndas, quod cum dolore promittit, qui se viuere magis voluerit, quam vindicare.

PORPHYRIO.

ATO deorum quidquid in cœlo regis Terras) Verba prætextati vociferantis in domo Canidiæ, quæ significat ab ea furtim raptum, vt Necromantiam ex eo faceret. Et bene abrupta exclamatio in cœlum. hoc enim dicit Peremptum est quidquid in cœlo est regens terras. [Quid iste fert tumultus) Tumultum autem dicit rapinæ ipsius, quam passus est. [Aut quid omnium Vultus in vnum me truces) Earum dicit quæ cum Canidia consciæ ministræ sceleris huius fuerant. [Per hoc inane purpuræ decus precor) Quo magis oneret atrocitatem sceleris huius, prætextatum, ac per hoc honestum, ac delicatum facit hunc puerum esse. Inane ergo decus purpuræ, apud eam inane intellige, quæ. s. sine respectu æquitatis eius in eum sæuiat. [Insignibus raptis puer, Impube corpus) Insignia pueri intelligere raptam prętextam, ac bullam, & est σχῆμα ἐπεξήγησις puer impube corpus, hoc est impube corpus erat. [Quale posset impia Mollire Thracum pectora) Etiam Thracum, sic dicitur illud apud Virg. Quis talia fando Myrmidonum, Dolopum ue, aut duri miles Vlyssi, pro etiã Myrmidonum Dolopum ue. [Breuibus implicata vipereis Crinis, & incomptum caput) Furiali habitu eam descripsit, & breues viperæ perpetuo [illegible] dicitur, nam sunt tales. Nota autem est figura elocutionis, Illigata crines, & illigata caput. [Iubet sepulchris caprificos erutas) Non inde iubet, sed ex sepulchris notissimis erutas accipe, quoniam inferna, ac venefica esse hæc sacrificia intelligi vult. Alia [illegible] sunt, & quæ subijciuntur, Iubet cupressos funebres &c. [Herbas, quas & Colchos) Vrbs est Thessaliæ. Thessalia autem [illegible] norum ferax est. Iberia autem nunc, quæ in Ponto, est intelligenda. porro autem, vt Virg.

Nascuntur plurima Ponto.

[Plumamq. nocturnæ strigis) Sic dicuntur, vulgo strigiæ, quia à nominatiuo strix, non strigia. hæc autem auis est nocturna mali ominis. [Flammis aduri Colchicis) per veneficia accendisse vult. sed hoc propter Medeam dicitur, quæ Colchis fuit. [At expedita sagana per totam domum) Saganam hanc ex conscijs, ac ministris veneficij illius accipe. [Expeditam) succinctam videtur dicere. [Abacta nulla Veia conscientia) Ablatiui casus est, & est sensus, Veia, quæ nulla mala conscientia remota est. [Longo die bis, terq. mutatæ dapis inemori spectaculo) Vt magis incitaretur puer, ait illi ante poni epulas, & sæpe mutari. [Exerta vel medulla, & aridum) Non videtur causam tanti facinoris epithetis dolo malo conscitura significat autem Canidiam, amoris potionem Varo præparare. infert enim, Non vsitatis Varo potionibus interminato. [Non defuisse masculæ libidinis Ariminensem Foliam) Dicit etiam Foliam nomine veneficam huic scelere interfuisse quod ait masculæ libidinis, ad id pertinet, q dicantur quædam mulieres habere naturam monstruosæ libidinis coeundi fœminis, quo crimine etiam Sappho male audijt. [Et ociosa credibile Neapolis) Videtur significare scelus hoc Neapoli factum. nam (vt supra diximus) Gratidia hæc Neapolita fuit. Neapolim autem ociosam pro quietã dixit. simul, quia ociosis. i. vitæ quietioris aptissimus ille secessus est. [Hic irresectum sæua dente liuido) sed illud attende, vt duabus præpositionibus exaggerata sit facinoris atrocitas, irresectum, pro valde & sæpius sectum. [Quid dixi? aut quid tacuit) sensus est, quæ scelera non dixit, aut quæ silentio præterire potuit? [O rebus meis. Non infideles arbitræ) Hæc iam Canidiæ verba sunt. [Nunc in hostiles domos. Iram atque numen) Varo hæc imprecatur, à quo fastidiebatur. [Quale non perfectius Meæ laborarunt manus) hinc se ait illam (vt diximus) vnguentariam fuisse. Attende autem elocutionem constitutam, quale non perfectius, cum sit dicendum, quo non perfectius. [Quid accidit? cur Barbaræ minus Venenę Medeæ valent) Indignatur venena Medeæ esse, quibus illa vsa sit, cum se de pellice sua vlta est. [Cum palla, tabo munus imbutum) Palla manus figura est, quæ ἐπεξήγησις dicitur. Tabo autem nunc veneno, aliter Virg.

Huic atro liquuntur sanguine guttæ:
Et terram tabo maculant.

[Indormit vnctis omnium cubilibus. Obliuione pellicum) Et reliqua, obscura elocutio, quæ sic ordinanda est, Indormit cubilibus vnctis obliuione omnium pellicum. & est sensus: Nescio quare sunt præsentiora veneficia, quæ cubile vngunt medicaminibus, per quę medicamina obliuio e. datur omnium pellicum, pellices autem Canidia pro se sola dixit. [Ah, ah, solutus ambulat veneficę Scientioris carmine) hoc est quod ingemuit, quòd alia scientior veneficia inuenta sit, quam ipsa est. [Ad me recurres, nec vocata mens tua Marsis redibit vocibus) Voces suas Marsas dicit quasi magica, vt sit sensus: Mens tua magicis meis vocibus semel euocata nunquam redibit ad sanitatem. Aut nunquid hoc dicit. Mens tua a me incantata nunquam redibit etiam si Marsis vocibus reuocetur. Marsi autem periti incantationum sunt. huic etiam rei Virg. testis est, qui sic ait: Spargere qui somnos, cantuq. manuq. solebat. [Fastidiente poculum) Fastidienti. s. me. [Mi sit Thyestes, preces) i. diras execrationes, qualibus in Tragœdijs Thyestes Atreum execratur. [Venena, magnũ fasq., nefasq. non valent) Magnum fas venena sunt si hostibus dentur magnum nefas si amicis. [Non valent Conuertere hum. vi.) sic sensus est, Quamuis venena multa possunt non tamen valent merita in contrarium vertere, vt liberent pœna, qui male mereãtur. Vice autem appellantur pœnæ, quæ in sceleratos pro admissis regerentur. Diris agam vos (dira detestatio diræ vt dixi) execrationis dicuntur ac detestatione, siue male dicta. Agam autem nunc prosequar signat. [Vos turba vicatim hinc, & hinc saxis petens Contundent obscœnas anus) Eleganter, qui insanos solent fustibus, & lapidibus insectari, vt eos ab omnibus suis fugent. [Exquilinæ alites) Et alibi sæpe ostendit in regione aggeris, quę est extra portas Exquilinas, solita fuisse pauperum corpora, vel comburi, vel proijci. [Neque hoc parentes heu mihi superstites Effugerit spectaculum) subaudiendum hic extrinsecus vos, & est ordo, & est sensus talis, Neque hoc spectaculum effugerit vos à parentes, mihi superstites, & bene heu ait. i. dolenter, iuxta paren

tum

rum commemorationem gemitus insertus est heu, quia, & ipse superstites esse vehet.

ASCENSIVS.

AT O Deorum) Canidiam veneficam, quæ puerum pretextatum ad veneficium rapuerat, taxans inducit ipsum puerum in raptu sic queritantem. At, q.d. vt humanas opes non implorem, ò quidquid deorum (aut quisquis) .i. quicunque existens Deus in cœlo, regis terras, & genus humanum, quid iste tumultus .i. mulierum furor fert .i. affert noui, aut quid sibi vult? ecquid (vel aut quid) vultus truces omnium .f. harum veneficarum .f. Saganæ, Veiæ, Foliæ, & Canidiæ, seu Canidę sup. cõuertuntur in me vnum? Ego precor ò Canidia sup. te, per liberos .f. tuos, quorum memoria, quia illis simile contingere posset, mihi parcere debeas, si Lucina vocata .i. nuocata a te, affuit veris .i. non simulatis, partubus .i. si quos liberos habes, & ij qui tui dicuntur, non sunt suppositi, sed tui, precor etiam per hoc decus purpurę .i. per hanc prætextam, quam vt nobilis puer ferebat, inane .i. nihil mihi proficiens, quia nihilominus rapior, & per Iouem improbaturum .i. damnaturum hæc, & ita de te supplicia sumpturũ, quid intueris me vt nouerca, aut vt bellua .f. leo, petita .i. lacessita ferro? hactenus sunt pueri verba. Vt hæc trementi, verba sunt Poëtæ narrãtis quomodo veneficæ illę dulce Canidiæ puerum indulgẽtem inclementer abripuerunt, dicentisq. sic. Vt .i. postquam, puer questus .i. conquestus. hæc .i. huiusmodi, quæ dicta sunt, ore tristi, constitit insignibus .f. nobilitatis, & generis, videlicet prætexta, & bulla aurea raptis, & existẽs corpus impube, sup. tale, quale posset mollire impia pectora Thracum .i. Barbarorum ferociũ, quales sunt Thraces. Canidia magistra veneficarum implicata crines, & caput incomptum .i. habens ea implicata (seu implicita) more furiarum, viperis .i. serpentibus venenosis, pro modulo capillorum vetulæ. nam vult illi viperas pro capillis fuisse, iubet caprificos .i. ficus siluestres, erutas .i. euulsas, sepulchris, vt ad Necromantiam aptæ sint, & iubet cupressos funebres .i. ad funera pertinẽtes, & oua vncta sanguine ranæ turpis .i. rubetæ, & plumam strigis .f. auis, nocturnæ .i. nocte pueros auferre solitæ, sicut & Lamiæ, & herbas .f. venenatas ad philtra aptas, quas & Colchos .f. insula patria Medeæ, & Circes, atque Iberia, quæ est ad Pontum, non Hispania hoc loco, ferax venenorum quia nascuntur plurima Põto, mittit, & iubet ossa rapta, ab ore canis ieiunæ, aduri flãmis Colchicis .i. à Colchicis veneficis edoctis, vt à Medea, quæ regiam Creontis incenderat. At .i. sed, Sagana .i. secunda venefica, spargens per totam domum aquas Auernales .i. ab Auerno lacu, quo ad Inferos descenditur, haustas, horret .i. horrida est, capillis asperis .i. erectis, vt echinus marinus .f. piscis habẽs testam tam asperam vt est calix castaneæ (Est & echineis piscis, qui quòd naues immoratur, remora dicitur) aut aper .f. siluester, currens, quia tunc spinosas setas erigit. Veia, quæ tertia venefica, nulla .i. non vlla, non abacta .i. depulsa ab incepto, vlla conscientia, cum .f. nullam recti, aut pietatis haberet conscientiam, q.d. animi humanitate seclusa (sunt autem abacta, & Veia nominatiui, nulla, & conscientia ablatiui casus) Exhauriebat .i. effodiebat, humum duris ligonibus, quo .f. loco, vel quo .i. ideo, vt puer .f. prætextatus ille raptus, infossus posset emori in longo spectaculo dapis bis, terque .i. frequenter mutatæ, die .i. per singulos dies, volebat enim puerum desiderio cibi tantum ostensi emori, vt eius medulæ desiderij explendi vim haberent, cum .f. puer, prominere .i. extaret, ore sup. tantum, quantum corpora suspensa aqua .i. ab aquis, extant .i. eminent, mento .i. cum esset infossus mento tenus, ideo vt .i. vt, medulla pueri exerta .i. extracta (ab ex, & sero, fit exero) & iecur aridum exertum esset poculum amoris .i. philtrum. nam in iecore, & medullis putatur summa vis amoris. cum pupulæ .i. paruæ imagines oculorum pueri intabuissent .i. mortem resolutæ essent. semel cibo interminato .i. non ad terminum .i. os perducto, sed tantum ostenso. Non defuisse, docet & quartam veneficam Foliam nomine affuisse, dicens, Et Neapolis ociosa .i. fabulis, & nugis vacans & talium rerum credula, aut ociosa, quòd propter amœnum secessum multos ocio deditia alliciat, vnde Ouid. xv. Met. Et in ocia natam Parthenopem, vt Eõ finis notauit, & omne oppidum vicinum .i. tota vicinia, quia à Gratida Neapoli ana hæc gerebantur, credidit Foliam Ariminensem .i. ab Arimino illuc vsque ascitam, mulierem sup. libidinis masculæ .i. fortis, sicut mascula bilis dicitur, aut in masculos, aut reuera superne more masculorum incumbere solitæ, nõ defuisse, immo affuisse, quæ .f. Folia venefica, deripit .i. deorsum rapit, cœlo sidera decantata .i. carmine deorsum tracta, voce Thessala .i. magica, quia Thessali plurimum valuisse creduntur, & Lunam sup. decantatam, vnde Maro in Buc.

Carmina vel cœlo possunt deducere Lunam.

[Hic,) Id est hoc loco, & tempore cum sic veneficæ congregatæ suas quæque partes expelerent, Canidia quæ princeps erat, sæua .i. immitis, rodens pollicem .f. suum, quem furentes, & impatientes rodere solent. vnde Petronius (vt recitat Acron) Pollice ac vsque ad periculum roso, irresectum .i. valde sectum. aut certe non sectis vnguibus, quod immundæ veneficæ conuenit, dente liuido .i. inuido, aut obscœno, quid dixit, aut quid tacuit .i. non dixit? q.d. fas non esse dicere scelera quæ dixit, quia nihil quod execrabile esset, tacuit aut furentis morem exprimit, cui neque quæ dicat, neque quæ taceat comperta sunt, dixit autem tandem. [O Nox, & Diana) .i. Luna, quæ regis silentium .i. silentem noctem, cum sacra arcana, qualia sunt magicã a Romanis prohibita, fiunt non infideles, immo fideles, arbitræ, meis rebus .i. quæ res meas pro arbitrio aut cælare, & perficere, aut reuelare, & frustrari potestas, adesto nunc, & vertite nunc in domos hostiles .i. Vari, iram, atque numen .i. vestram potentiam nocendi, dum, id est donec, feræ languidæ .i. postratæ, dulci sopore, latent siluis formidolosis, canes Suburranæ .i. quæ sunt in Suburra regione Romana, latrent senem .f. Varum, quo .i. vt, omnes irrideant senem adulterum perunctum nardo .i. vnguento nardino supple tali, quale (vt Mancinellus vult) pro quali, ex Prisciani auctoritate, malim tamen dicere non rectum a perfectius, seu allaborarunt, vt sit .f. vnguentorum nardinum meæ manus non laborarũt perfectius .f. quàm hoc sit laboratum. Quid accidit .f. noui, quod impediat vim incantandi? cur dira venena .i. philtra Medeæ barbaræ, id est qualibus illa vsa est, minus .i. non valent, supple modo, aut minus valent, quàm tunc valuerunt? quibus, scilicet venenis ipsa superba quia voti compos, fugit vita pellicem, scilicet Glaucam aut Creusam filiam Creontis magni .f. Corinthiorum regis. [Cum palla) Connectitur super oribus, sit. Cum .i. quando, palla, id est vestis honesta mulieri apta, sicut pallium viro, appositione munus .i. donum, imbutum, id est tinctum, tabo .i. veneno tabificatiuo, abstulit nouam nuptam, id est sponsam Iasonis Creusam, aut Glaucam incendio, scilicet ignis ex veneficio, oborti. Atqui .i. sed, quomodo non efficio quod volo? nec herba, nec radix latens in locis asperis fefellit: r . . & tamen supple Varus indormit cubilibus omnium pellicum .i. aliarum concubinarum, quas sibi quòd se eius vxorem cẽseas, pellices censet: vnctis obliuione .i. muniti contra incantamenta, quæ vt inefficacia obliuione præterit Varus. & hic sensus mihi quadrantior, quàm is quem Mancinellus colligit. Nam sequitur ah, ah, quæ vox tam resciscentis est, ipse ambulat solutus .i. expeditus, carmine .i. per carmen, veneficæ scientioris, id est peritoris, quàm Canidia .f. sit, aut quam ego sim, id verbis Canidiæ dicas, quæ prosequens sermonem in Varum ait: O Vare caput fleturum .i. qui præcipue fleturus es, tu recurres ad me potionibus non vsitatis .i. non vulgaribus, vtpote ex pueri medullis. Nec mens tua redibit .f. in te vocata .i. reuocata, vocibus Marsis .i. quibus Marsi, & quicunque alij in Italia qui fascino quod possunt valent, quia ego parabo, & ego infundam tibi fastidienti .i. superbe contemnenti .f. hæc leuiora pocula, poculum maius .i. potentius, & efficacius. Cœlum fidet .i. sedem capiet prius inferius mari .i. quàm sit mare, & hoc tellure .i. terra, quę infima modo est: porrecta super .f. cœlum non flagres .i. ardeas: sic amore meo .i. à me tibi immisso: alioqui, secundum Vallam, diceret mei. quomodo Bonfinis legendum censet, vt .i. quemadmodum. bitumen supple flagrat ignibus atris .i. piceis, & vix extinguibilibus. Puer sub hæc .i. circa, aut inter hæc, vel paulo ante quam hæc fierent: non lenire .i. non leniebat, seu leniebat. iam .f. amplius, impias .f. veneficas, precibus mollibus, vt fecit antequam veneficas scisset: sed dubius vnde rumperet, silentium, id est vnde loqui inciperet, misit .i. emisit, preces, id est imprecationes, Thyesteas, id est quales Thyestes in Atreum fratrem misserat. Venena .i. veneficia, non valent conuertere vicem .i. vicissitudinem humanam, appositione magnum fas, & nefas .i. vt faciant id, quod fas est nefas, aut econuerso, quia fas nemo sine præmio, & nefas sine pœna committit. Agam .i. persequar vos diris .i. execrationibus, detestatio dira .i. quæ dira dicitur execratio nulla victima expiatur .i. purgatur. Quin .i. quinetiam insuper: vbi .i. postquam, ego iussus .f. à vobis, in quarum manibus sum, perire .i. emori expirauero .i. spiritum emisero, quod argutissime dictum est. Nam venefice perire ipsum velint verum animus non est periturus, sed expirandus. Et ergo ego occurram .i. vobis,

vobis, furor nocturnus.i.agens vos nocturno tempora in furias, & ego vmbra.f.corporis mei, hoc est inter Manes deputatus, pe tam.i.insidiose, & violenter vultus.f.vestros, curuis vnguibus.f. meis, quę vis.i.potestas aut violentia est Deorum Manium.i.inferorum, quia id dij Inferi possunt, cum prodesse nequeant. Et ego assidens, tanquam persecutor, præcordijs.i.intimis affectionibus vestris, inquietis.i.furore, & timore percitis, auferam .f.vobis somnos, pauore.i.p pauorem, quē vobis immittam. At ne inane putent. etiam viuorum minatur supplicium addens. Vos turba, prosequitur (vt dixi) puer execrationem suam, dicens. Turba .f. populi, viuentis, petens .i. inuadens vos, vicatim.i.per vicos, hinc & hinc.i.ex vtraque parte, saxis .i. lapidibus, contundet.i.tundendo obruet, vos anus.i.vetulas obscœnas quia venesicas, & libidinosas Post.i.& postea, lupi & alites.i. aues, Exquilinæ .i. quæ in Exquilijs, vbi cadauera, & immunditias sectantur, versari solitæ, different.i.in diuersa ferent, & distrahent membra .f. vestra insepulta. vbi in dictione Exquilinæ non fit synalæpha. Neque hoc spectaculum .i. tormentum vestrum, quod parentibus meis ob necem meam spectaculo erit, effugerit heu (inter dolentis vox) parentes.f.meos, superstites.i. adhuc viuentes, q.d. vos quidem facitis, vt contra cursum naturæ parentes mihi superstites sint, sed non efficietis, vt vos illis superstites sitis. quia vltione publica de vobis sumpta gaudebunt.

GLAR. DIRIS agam) Moris plurimum improbandi meuit poëta, quia est, vt nihil dicāt homines nisi diras admisceant deuotiones, & imprecamina. Lege in Prouerb. Execrationis templum, & Oedipi imprecatio.

At ô Deorum quisquis in cælo regis.

At Vacat, inquit Acron. Mihi vero minime videtur vacare, sed esse particula ex abrupto loquentis, vt planum euadit ex hoc Virgilij quod idem Acron adducit.

At tibi pro scelere, exclamat, pro talibus ausis.

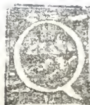
Quasi qui plura prius secum animo voluerit, vt nihil est cogitatione celerius, tandem in hæc proruperit verba. Sed & alij hoc notarunt. Cęterū hoc in loco, quisquis, legunt doctiores etiam si alteram lectionem, quidq d, non reijciendam putem. [Herbasq;, quas, & Colchos, atque Iberia) Colchos, inquit Acron, ciuitas Ponti est. Porph. autem vrbem Thessaliæ facit. Sed librariorum culpa hoc addidisse arbitror, qui ex regione vrbem scripserunt. De Iberia idem in Acrone vitium. Sed & de Veia in eodem tres loci in medio lib. corrupti erant, quos omnes emendare non potuimus, pro exacta tamen legunt omnes exerta, quod & mihi magis arridet. [Interminatio cum semel fixæ cibo) Interminatio .i. interdictio, exponit Acron, vt sit à verbo interminor, quod compositum est ex inter & minor. Mancin. & Badius ex in, & terminor, compositum putarunt non recte, mea quidē sententia. [Indormit vnctis omnium cubilibus Obliuione pellicum) Manifesta amphibologia. Porphyrion ita ordinat. Indormit cubilibus vnctis obliuione omnium pellicum, vt genitiuus omnium pellicū regatur ab ablatiuo obliuione, q. d. iacet in cubili suo oblitus omnium pellicum. Pellices autem Canidia pro se sola dixit, vt idem ait. Alij vero ita ordinanda putant hæc verba: Indormit cubilibus omnium pellicum vnctis obliuione, ita vt genitiuus omnium pellicū, regatur ab ablatiuo cubilibus, q.d. Ego quæ velut vxor sum, ab illo contemnor, ceterum ipse securus apud qualibet pellices (ita vocat reliquas) versatur, quarum cubilia probe munita videntur aduersus mea incantamēta. Idq, sequentia verba comprobant. [Ah, ah, solutus ambulat) Quasi iā resipiscat. [Nec vocata mens tua Marsis redibit vocibus) Porphyrionis expositio hoc in loco prior, magis simplex videtur. Quidam redibit, & vocata, ad alias incantatricis referunt, quod videtur coactius. Sed lectori hoc iudicandum relinquimus.

IN MALEDICVM POETAM QVENDAM.

In Cassium quendam, & nonnulli volunt, poëtam maledicum quidem illum, sed in ignauos tantum, & quietos, hortatur igitur eum Horatius vt in se conuertat impetum, qui vicissim possit remordere, non secus ac Archilochus Lycamben, & Hipponax Bubalum.

Ode VI. Dicolos, Distrophos: Vt, Ibis Liburnis inter alta nauium.

υ-υ---υ---υυ
--υ---υ-

VID immerenteis hospites vexat canis,
Ignauus aduersum lupos?
Quin hoc inaneis, si potes, vertis minas:
Et me remorsurum petis.
Nam qualis aut Molossus, aut fuluus Lacum,
Amica vis pastoribus,
Agam per altas aure sublata niueis:
Quæcunque præcedet fera.
Tu cum timenda voce complesti nemus:
Proiectum odoratis cibum,
Caue: caue: nanque in malos asperrimus
Parata * tollo cornua. *Tollere cornua, pro eo quod est āio efferri. Translatum à pecoribus q̄ cornibus oppositis minatur.*
Qualis Lycambæ spretus insido gener,
Aut acer hostis Bubalo.
An si quis atro dente me petiuerit,
Inultus vt flebo puer?

ANTONIVS.

QVid immerenteis) Hæc Ode in maledicum scribitur q in externos, & infirmos, quietosq. potius, quam in ciues, & in fortes timenda voce latrabat. hortatur eum Horat. vt in se (si potest) vertat inanes minas. nam remorsurus est, non enim vt puer flebit, si quis eum atro dente petierit. [Quid immerenteis) Metrum est simile primo. Est autem ordo. Tu canis ignauus aduersus lupos, quid vexas hospites immerenteis? [Hospites) Peregrinos, & externos. [Canis) Ouid. etiam in Ibin. ait,

Vulneraq; immitis requiem quærentia vexat:
Iactat, & in toto verba canino foro.

Cani autem non ab re maledicum comparauit, nam canum rabies Syrio ardente omni pestifera est, quod etiam Plin. scribit. [Ignauus) inutilis dr̄, & non aptus industriæ nā industrios gnauos dicimus. [Lupos) fortes viros, & q. remordere pn̄t. [Quin).i. potius, hoc loco vario quidem modo auctores hac particula vtū tur, quod etiam Gell. lib. xvj. meminit. [Nam qualis aut) Ordo est, Nam talis qualis aut Molossus canis, aut fuluus Lacon appositio, vis amica pastoribus sublata aure per altas niues agam.i.feram, quæcunque fera præcedet. Per id autem ostendit se sagacem esse, nec vnquam præcedentem feram dimissurum, hoc est sibi nocentem aliquem relicturum, quin vicem reddiderit. Comparat demum se optimis canibus, illum vero ignauis, & clamosis tantummodo. [Molossus) Epirotarum gens Molossi sub Pyrrho Neoptolemo fuere. Theop. xiiij. Epirotarum gētes fuisse refert è, quibus celebratissimæ Chaones, & Molossi, quippe qui totius Epiroticæ terræ quandoq; regnum tenuere, prius quidē Chaones posterius vero Molossi, qui propter regum agnationem magis, ac magis amplificati fuerant. nam ex Aecidarum sanguine prognati erant. Str. lib. vij. id scribit. Plin. autem lib. viij. refert in Epiro agnitum à cane in conuentu percussorem domini, laniatuq., latratu adactum, vt cogeretur fateri scelus. Hos canes ēt Maro lib. iij. Georg. laudat, his verbis, Nec tibi cura canum fuerit postrema, sed vna Veloces Spartæ catulos, acerq. Molossum pasce sero pingui. [Fuluus Lacon) Lacones canes Naso etiā lib. iij. Met. laudauit. Scribit. n. Spartana gente Melampus. Item, Præ ualidusq. Lacon. Laconica autem regio est Achaiæ, quæ Priscis annis centenis præfuit vrbibus, vnde Hecatompolis vocitata est, de qua quidem multa Str. lib. viij. memin. [Amica vis pastoribus) Epexegesis est superiorum per appositionē igitur leges. dicit enim Molossum canem, & Laconem esse vires amicas pastoribus per eos nanque, & ab lupis, & ab furibus tuti redduntur. [Proiectum cibum) Metaphora est. Per id enim eū ignauum esse innuit. Verbis nanque magna ostendit, deinde re minima acquiescit, vt canes ignaui solent obiecto cibo, quod Molossus, aut Lacon non facerent vbi latratus emiserint fera aliqua precedente. [Parata tollo cornua) Nunc se tauro comparat. qui instigatus cornibus ferit. [Qualis).i. talis ero qualis gener spretus insido Lycambæ. [Lycambæ gener) Lycambes Neobolem filiam habuit, eam Archilocho poetæ spopondit, abnuit postea. iratus

Molossi.
Lacon.

igitur

igitur Archilochus in eum metrum Iambicum, & maledicum scripsit, qua de re Lycambes cum filia laqueo vitam finiuit. id autem,& Acron asserit. Fuit autem Archilochus Lacedæmonius Rom. regnante Tullo Hostilio, vt dixit Corn. Nepos. Meminit etiam lib. j. Valer. in tit. De seueritate. Quintil. item lib. x. In Archilocho fuisse summam vim elocutionis, tum validas, tum breues, vibrantesq. sententias, plurimum sanguinis, atque neruorum. [Acer hostis Bubalo) Hipponax poëta hic intelligitur. fuerat enim deformis a Bubalo pictore pro risu depictus, quo furore poëta commotus, tali carmine illum persecutus est, vt vitam laqueo finire adegerit. quod item Acron docet. Dicunt alij Bubalum sculptorem fuisse, & Autherenum à quibus Hipponax ipse turpi effigie in contemptum fuerat sculptus. qua de re turpi carmine eos est insecutus, vnde laqueo se suspenderunt. [Atro dente).i. venenoso. [Flebo) Expletur lacrymis egeriturq. dolor, inquit Ouid. Pueri autem offensi lacrymas egerunt, ira quadam, quòd se vlcisci non possunt.

ACR. QVID immerentes) Cassium maledicum poëtam in se irritat minaturq, si solita rabie fuerit elatus. [Immerentes) Nihil mali meritos. [Hospites) Peregrinos. [Vexas) Fatiga, vt, Dulichias vexasse rates. [Canis) Bene maledicum canem vocauit, velut qui & ipse morderet. [Ignauus aduersum lupos) Lupis homines fortes comparauit. Vitas ergo, inquit, qui se vlcisci pñt, at miseros lædis, quia carminibus aliquos mordeat. [Amica) amicos canes pastoribus dixit, vt Virg. Veloces Spartæ catulos, acremque Molossum Pasce sero pingui, nunquam custodibus illis Nocturnum stabulis furem, incursusq. luporum, Aut impacatos à tergo horrebis Iberos. [Vis) Sagaces canes, dixit, vt, Et odora canum vis. [Agam per altas aure sublata niues) Seruat metaphoram, & dicit se agere, hoc est persequi aure ad latratus posita in feras, & ostendit se persecuturum verba maledici. [Tu cum timenda voce) Demonstrat eum pecuniam quærere maledictis, qua accepta ita desineret, vt canis, qui reperto cibo insectari desinit. [Caue) Non se aut munere placandum, aut precibus dixit, si maledictis eius cœperit respondere. [Parata tollo cornua) Vt, occursare capro, cornu ferit ille caueto. [Qualis Lycambæ spretus infido gener) Lycambæ datiuo casu posuit. cuius hæc fabula est, Lycambes habuit filiam Neobolem, hanc cum Archilochus in matrimonium postulasset, promissa, nec à patre data est, huic iratus Archilochus, in eum maledicum carmen scripsit, quo Lycambes tãto est dolore compulsus, vt cum filia vitam laqueo finiret. [Aut acer) Hipponactem significat. qui Bubali filiam nuptum petijt & pro deformitate est contemptus. Illud tñ verius volunt, Bubalum fuisse pictorẽ apud Clazomenas ciuitatem Asiæ, hic Hipponactem quendam poëtam deformẽ pro risu pinxit, quò ille furore cõmotus, tali eum carmine percuslit, vt se laqueo suspenderet. vnde nunc similis carminis vim maledico minatur Horat. [Atro dente) Maledico, aut obtrectatorio sermone.

POR. QVID immerentes hospites vexas canis) In hac Ode allegorices videtur loqui ad eum, qui tum dicacitatis amaritudine insectaretur quietos alioquin homines, in eo sibi gloriam assignauerit, quòd illi cedentes ei viderentur non sufficere rñdere. [Amica vis pastoribus) amica nunc pro vtili dr. [Agam per altas aure sublata niues, Quæcunq; præcedet fera) De se hoc Poëta dicit significans non defuturam sibi linguæ amaritudinem, si prouocetur alicuius improbitate. [Qualis Lycambæ spretus infido gener) Lycambæ datiuus casus. Archilocham autem significat, qui Lycambẽ probrosis carminibus vsq; eo insectatus est, vt ille mortem sibi consciscerer, hoc autem eo fecit, & ille filiã suam in matrimonium promissam, mox denegasset. [Aut acer hostis Bubalo) æque datiui casus est, vt huic Bubalo. Hipponacta significat, qui æque Iambicis versibus Bubalum persecutus est. Inultus vt flebo, inultus vt puer.

AS C. QVID immerenteis) Impiam cuiusdam insolentiam, qui non remorsuros mordebat, castigat dicens, [O canis).i. vir canina rabie. [Quid vexas hospites).i. peregrinos, & externos. [Immerenteis).i. qui nihil in te cõmeruerunt existens, [Ignauus).i. sine opera, & arte torpens. [Aduersum lupos?).i. acres, aut nocinos viros? [Quin).i. potius. [Si potes, verte (aut vertis) minas).s. tuas. [Inaneis).i. nullius efficaciæ. [Huc).i. in me. [Et pete (aut petis) me remorsurum).i. qui remordeam te. [Nam ego existens talis qualis, aut Molossus).i. canis Epiroticus. [Aut Lacon).i. canis Laconicus. [Fuluus).s. in colore. [Appositorie vis amica).i. quorum vterque est amica vis pastoribus).s. contra lupos. [Agam aure sublata).i. erecta. [Per altas niueis) Sup. feram. [Quæcunque fera præcedet. Tu vero cum cõplesti nemus voce timenda).s. latratu tuo, quem timen. qui te non noscunt. [Odoraris).i. libenter si inuenias, odoraueris. [Cibum proiectum) Quia putidum, q.d. sectaris imbelles, & tamen nihil capis. [Caue, caue).s. me lacessere. [Nam ego asperrimus in malos, tollo cornua) In morem bouis petulci. vnde in Satyra de se facit dicentes. Fœnũ habet in cornu. existens talis qualis gener.s. Archilochus. [Spretus Lycambæ).s. socero eius infido, quia negant filiam, quam ei desponderat, hoc est compellam te ad suspendium, sicut Archilocus Lycambem, aut existens tibi talis qualis acer hostis.s. Hipponax. [Bubalo).s. pictori, aut sculptori, quem ad simile exitium compulit. [An putas sup. quod si quis petiuerit).i. lacessiuerit me. [Dente atro).i. inuido. [Ego flebo inultus vt puer? q.d. id minime fecero.

QVIN huc inaneis, si potis, vertis minas?) Quin, Manc. exponit.i. potius. oblitus quod Valla, cuius studiosus lector fuit: exponat pro cur non. Ideoq. hic locus interrogatiue legendus, quod nec Badius animaduertit qui verte, & pete legit, pro vertis, & petis, male vtrunque cum nec carmen, nec sensus patiatur. GLAR.

IN BELLVM CIVILE GESTVM CONTRA Brutum, & Cassium.

Execratur belli ciuilis furorem, quo Romani ciues crudelius inter se quam vllæ feræ, & lupi sui generis beluas non laniant, vt se mutuo homines, quanquam ait, Fatis hoc potius imputandum sit, vt posteri dent pœnas ob parricidium à Romulo commissum in fratrem innocentissimum.

Ode VII. Dicolos, Distrophos: Vt, Ibis Liburnis inter alta nauium.

– – ∪ – ∪ – – – ∪ –
– – ∪ – – ∪ –

Vò quò scelesti ruitis? aut cur dexteris
Aptantur enses conditi?
Parum ne campis, atque Neptuno super
Fusum est Latini sanguinis?
Non vt superbas inuidæ Carthaginis
Romanis arceis vreret:
Intactus aut Britannus vt descenderet
Sacra catenatus via:
Sed vt, secundum vota Parthorum, sua
Vrbs hæc periret dextera.
Neque hic lupis mos, nec fuit leonibus
Vnquam, nisi in dispar feris.
Furor ne cæcus, an rapit vis acrior?
An culpa? responsum date.
Tacent: & ora pallor albus inficit:
Mentesque perculsæ stupent.
Sic est. acerba fata Romanos agunt,
Scelusque fraternæ necis:
Vt immerentis fluxit in terram Remi
Sacer nepotibus cruor.

ANTONIVS.

QVò quò scelesti ruitis?) Hac Ode Romanos arguit ciuile bellum instaurantes. de quo tamen intellexerit, non facile dignosci potest. De bello quidem Actiaco contra Antonium Cleopatramque intelligere magis placet. Id enim finis armorum ciuilium fuit. de quo etiam prima Epodo Horat. innuit. [Quò quò scelesti ruitis?) Metrum est superioribus simile. Incipit autem ab exclamatione propter armorum tumultum. [Ruitis?) Sine consilio quidem. [Enses conditi) Post Cassij, & Bruti, & Sexti Pompeij interitum, qui erant bella ciuilia, itaque omnis Romanorum vis, atque potestas ad duos tandem Antonium.s. & Augustum Cæsarem peruenerat, vt Appianus lib. vij. meminit. Propter Cleopatram exinde desciuit Antonius. qua de re pugnatum est acriter apud Actium Epiri promontorium, vt latius prima Epodo narrauimus. [Non super. Fusum

Fusum est Latini sanguinis? Intactus Britannus) Finis erat orbis ora Gallici littoris, nisi Britannia insula nomen penè orbis, alterius mereretur octingentis, & amplius millibus passuum longa porrigitur. Auctor est Solin. Ptol. lib. ij. scribit, In insulis Britanniæ nec montes, neque paludes, nec fluuiorum fontes esse. [Intactus Britānus) D. Hieronymus de temporibus sic ait, Claudius de Britannis triumphauit, & Orcadas insulas Romanos adiecit imperio, in cuius gloriæ memoriam filium suum Britannicum appellauit. Sunt autem Orcades xxx. angustis inter se ductæ spatijs auctor Mela. Plin. etiam lib. iiij. de ijs scrib. [Cathenatus) Ibat enim victus. hostis autem triumphantem oneratus colla cathenis. [Sacra via) De hac superius patuit. [Sed) sup. Fusus est Latinus sanguis. [Secundū vota Parthorū) Crasso pugnante in Parthos ingens clades accepta est ab Romanis, vt latius secūda Ode lib. j. iurauimus, quare Parthorum animi ad summū elati sunt. deinde tamen sub M. Antonio repressi, prœlijs .n. octo, & decem superati sunt. Antonius postea ad ciuile bellū conuertit animum. De Parthis autem legito App. in lib. qui Parthicus inscribitur. Vbi etiam legitur, quod Ventidius solus de Parthis vsque ad ætatem Appiani triumphauit, qui sub Traiano Imperatore scripsit. Aduerte tamen Ventidium triumphasse priusquā Antonius in Parthos iuisset. [Sua dextera) .i. bellis ciuilibus [Neq; hic lupis) Plin. lib. vij. de homine ait, Nulli rabies acrior, denique cetera animantia in suo genere probe degunt cōgregari videmus, & stare contra dissimilia. Leonum feritas inter se nō dimicat, serpentium morsus non petit serpentes, ne maris quidē belluæ, ac pisces, nisi in diuersa genera sæuiunt. At Hercule homini plurima ex homine sunt mala. Seneca itē epist. ciiij. sic ait, Ab homine homini quotidianum periculum, aduersus hoc te expedi, hoc intentis oculis intuere, nullum est malum frequētius, nullum pertinacius, nullum blandius. Tempestas minatur anteq; surgat, crepant ædificia anteq; corruant, prænunciat fumus incendium, subita est ex homine pernicies, & eo diligentius tegitur quo proprius accedit &c. [Furor) Impetus, insania, ira. [Vis acrior) .i. fatalis necessitas. [Culpa) scelus aliquod cuius causa in seipsos irruerent Deorū numine. [Tacent) Ostendit illos verbis superioribus conuictos tacuisse, deinde conscientia culpæ & sceleris palluisse. [Perculsæ) Territæ memoria culpæ, ac sceleris. [Stupent) Torpent, incertæ sunt, sensu carent. [Sic est) Illis centibus, pallentibus, & stupentibus innuit Fato, & culpa Romanos agi ad bella ciuilia supplicium subeuntes ob Romuli cædem in fratrem admissam. [Acerba Fata Romanos agunt,) App. in lib. qui Syrius inscribitur, narrat Magos Seleuco regi consulenti de die, & hora iaciendorū fundamentorū vrbis, sic rndisse, Fatalem quidem sortem, O rex, siue bonam, siue malam, neq; hominis, neque vrbis fas est permutare quædam .n. vrbium quemadmodū, & hominum sors est &c. [Scelus fraternæ necis) Vt dij, in quorū tutela eo loca essent, augurijs legerent eū, qui nomē nouę vrbi daret, qui conditam imperio regeret, Palatinum Romulus, Remus Auentinum ad inaugurandū templa capiunt. priori Remo augurium fertur sex vultures, iamq; nunciato augurio cū duplex numerus Romulo sese ostendisset, vtrūq; regem sua multitudo cō salutauerat. inde cū altercatione cōgressi, à certamine irarū ad cædē vertuntur. ibi in turba ictus Remus cecidit. Vulgatior fama est ludibrio fratris Remū nouos transilijsse muros, inde ab irato Romulo interfectū, ita solus potius Imperio Romulus, condita vrbs cōditoris nomine appellata, Palatinum primū. in quo ipse erat educatus, muniji &c. hæc ex Liuio, Luc. et lib. j. ait, Fraterno primi maduerunt sanguine muri. [Vt) .i. postq;. [Sacer nepot.b.) .i. execrandus, & horrendus. nam suo cruore id erant expiaturi.

ACR. QVO' quò scelesti ruitis?) Illud bellum cum exclamatione significat, quod ab Augusto gestū est contra Brutum, & Cassium interfectores Cæs. [Enses conditi) Vaginis inclusi. [Parum ne cāpis) Ciuilis belli tpe. [Intactus) Ante inuictus. [Vt descenderet) Vt victus pro triūpho duceretur. [Sed vt) Qui occiso Crasso metuebant Romanos, nisi bellū ciuile emersisset. [Sua vrbs hæc periret dextera) Vt Lucan. In te verte manus, nondū tibi defuit hostis. [Neq; hic lupis mos) Vt se ipsi persequerentur. [In dispar feris.) Hoc est in diuersam naturam. [Vis acrior) Fatalis quædā necessitas [An culpa) Velut interroget causas furoris. [Et albus ora pallor inficit) Velut qui conscientiam peccati monstraret. vt, Pallor simul occupat ora. Albus aūt palloris epitheton. [Acerba Fata Romanos,) Hoc est (tanquam illis tacentibus ipse intellexerit belli ciuilis originem) inde in nepotes tractam discordiā, quia occiso fratre Romulus parricidium perpetrauit. vnde est: Fraterno Primi maduerunt sanguine muri. [Sacer) Execrabilis.

POR. QVO' quò scelesti ruitis?) Eleganter in tumultum ab exclamatione incipit, ab eos autem dicit, qui furiosa mente instaurare bellum ciuile conabantur. [At cur dextris Aptantur enses conditi?) Qui iam conditi erant, cur dextris accommodantur? ac si diceret: Stringitis gladios in vagina iam conditos. [Neque hic lupis mos, neque fuit leonibus vnquam, nisi in dispar feris) sensus est: Feræ non faciunt quod vos ò Romani, sanguinem inuicem petens, nam feræ quæ eiusdem sunt generis, inter se pacem habent, dispares se insectantur. [In dispar feris) D. spar ad uerb. est nūc, ac si diceret dispariter feris. [Furor ne cæcus, an rapit vis acrior?) Quæ est acrior vis, quam furor? aut nunquid Deorum ira? [Tacent, & ora pallor albus inficit) Elegans ociositas, quasi his verbis conuicti steterint, deinde conscientia sceleris palluerit. [Sic est, acerba Fata Romanos agunt) Eleganter quasi tandem inuenerit furoris huius causam, intulit. Sic est, sensus enim sine dubio hic est: Fato agimur ad hoc bellum, supplicium pendentes ob cædem Romuli in fratrem admissam. [Sacer nepotibus cruor) sacer vtique pro venerabili nunc intelligendū, nisi forte epitheton (vt solet) ad ipsum facinus reuocamus, vt sacer cruor, pro sacro .i. execrabili cede effuso dictum sit. sacrum autem, & pro execrabili veteres dixisse notum est, & apud Virg. Quid non mortalia pectora cogis Auri sacra fames?

A S C QVO' quò) Duæ sunt voces. Nam ordo est. [Quò ò scelesti, quò inquam ruitis) .i. sine consilio fertmini? [Aut cur enses conditi?) .i. absconditi iam pacatis bellis. [Aptantur dexteris) .s. vestris? [Et ne parum sanguinis Latini?) .i. Ital.ci. [Super Fusum campis, aut Neptuno) .i. mari? q. d. satis superque. [Non vt &c.) Ordo est. Non sup. ideo sic ruitis, aut hæc facitis. [Vt Romanus vreret superbas arces Carthaginis inuidiæ) .i. inimicos veteres expugnetis. [Aut vt Britannus) Populus ferox. [Intactus) sab armis Romanis, aut nondum subactus. [Descenderet) .i. in contumeliam duceretur. [Catenatus) .i. catenis à triumphante vinctus. [Sacra via) .i. per viam sacram, quæ in Capitolium ducit. [Sed vt, Vrbs) .s. Roma. [Periret sua dextera) .i. proprijs viribus, & intestinis bellis. [Secundum vota Parthorum) Qui. s. id maximopere desiderabant. vnde ne illis complaceant merito abstineant. quo sensu d.ctum est Æneid. ij. Hoc Ithacus velit, & magno mercentur Atridæ. [Neque hic mos) .s. sæuiendi in consimilem speciem [Fuit vnq; lupis, nec leonibus feris, n. si in) .i. contra. [Dispar) .s. animal, aut genus animantium. Si legatur nunq;, tunc determinabit particulam feris, vt sit. [Neque hic mos) .s. sæuiendi. [Fuit nunq; lupis, nec fuit leonibus feris) .i. efferis, & sæuientibus. [Nunquā nisi in dispar) .s. genus animantiū. [Ne) Pro an. [Furor cæcus) .i. vos excæcans. [An vis acrior?) .i. Fatalis necessitas, aut occulta deorū ire. [An culpa?) .s. vestra. [Rapit) sup. vos. [Date responsum) .i. rndere. [Tacent, & pallor albus) Qualis ex pudore, & timore nascitur. [Inficit ora) .s. eorū. [Et mentes perculsæ) .i. attonitæ Deorum ira. [Stupent. Sic est) .i. certe ea ratio est. [Acerba fata, & scelus fraternæ necis,) Quia Romulus Remum occiderat. [Agunt Romanos) Quasi conditoris, sicut protoplasti scelus in omnes posteros defluxerit. [Vt) .i. postquam. [Cruor Remi immerentis) .i. innocui. [Fluxit in terram, existens Sacer) .i. honore prosequendus. [Nepotibus) .i. omnibus posteris, & minoribus. Hic ergo non Augustum taxat, sed eos qui contra eum bella mouebant, quasi Fatale sit, vt sub tam bono principe turba in arma ruat.

M AT NEQVE hic lupis mos,) Sensus, & ordo est. [Hic mos) .i. vt homines alter in alterum inuicem sæuiant. [Neq; fuit lupis, nec leonibus Nunquam (sup. iterum fuit) hic mos feris, nisi in dispar) .s. genus ferarum vt feris sit substantiuum. Possumus etiam, & congrue nomen feris coniungere lupis, & leonibus, sed ita tamen vt nunquam omnino legatur, non aūt nunquam, hoc modo. [Hic mos, neque fuit lupis, nec leonibus Nūquam feris) .i. sæuientibus. [Nisi in dispar) .s. genus ferarum, .i. nisi in feras diuersi, & non sui generis, Quam sententiam mutuatus est ab Horat. nostro Plin. in princ. vij. nat. hist. cum dixit leonum feritas inter se non dimicat, & serpentium morsus non petit serpētes &c. [Nec fuit leonibus Vnquam, nisi in dispar feris) Quidam, pro Vnquam, legunt Nunquam si Porph. etiam exponit dispar dispariter. Mihi placet, vt feris sit adiect. ad leonibus, & dispar intelligamus genus. Vt sit ordo, Neque vnq; hic mos fuit feris leonibus nisi in dispar genus. Et sanè hic est sensus simplex ac verus.

IN ANVM LIBIDINOSVM.

In anum, quæ cum annosa esset, & fœtida, mirabatur Horatium in se tam frigidum, nam animaduertens, se ob portentosam deformitatem ab illo fastidiri.

Ode

Ode VIII. Dicolos, Distrophos: ut, Ibis Liburnis inter alta nauium.

u-u-–u –u–
–u–-u–

Rogare longo putidam te seculo,
Vireis quid eneruet meas?
Cum sit tibi dens ater: & rugis vetus
Frontem senectus exaret:
Hietque turpis inter aridas nateis
Podex, velut crudæ bouis.
Sed incitat me pectus, & mammæ putret,
Equina quales vbera,
Venterque mollis, & femur tumentibus
Exile suris additum.
Esto beata: funus, atque imagines
Ducant triumphales tuum:
Nec sit marita, quæ rotundioribus
Onusta bacis ambulet.
Quid? quod libelli Stoici inter Sericos
Iacere puluillos amant?
Illiterati num minus nerui rigent?
Minus ue languet fascinum?
Quod vt superbo prouoces, ab inguine
Ore allaborandum est tibi.

ANTONIVS.

Rogare longo) Hac Ode anum arguit eum interrogantem, cur ad Venerem tardus esset cum ipsa deformis, & quo putida causam præbet. itaq. eius vitia exprimit. [Rogare longo) Metrum est idem cum superioribus. [Rogare) Adde non pudet. est enim figura aposiopesis .i. reticentia, vel interruptio, siue potius synecdoche est. fit. n. cum subtractum verbũ aliquod satis ex ceteris intelligitur. In aposiopesi vero quod taceas, incertum est. fit aũt interceptum silentium cum quis irascitur, aut perturbatur, his. n. affectibus tñ sermonis defectio cõgruit, quæ omnia latius in carmine figuratum docuimus. [Putidam) Corruptam & acerbe fœtidam. [Eneruet) Debiliter, relaxet. [Dens ater) Niger, & obscurus. Naso lib. iij. de Arte inquit, Quid si præcipiam ne fuscet inertia dẽtes, Oraq. suscepta mane lauentur aqua. [Rugis exaret) Idem Naso lib. iij. ait, Quam cito me miserum laxantur corpora rugis, Et perit in niueo qui fuit ore color. [Rugis) Quibusdam semitulis. [Exaret) Describat, designet. [Hiet) Pateat. [Podex) Est Romanorum podex, colosque Pelasgum. [Crudæ) .i. duræ, vel potius infirmæ. Crudus. n. dicitur qui cibum in stomacho habet ęgre difficileque digestibilem, & quo offenditur vel tanquam nimio, vel tanquam noxio. [Sed incitat) Per ironiam. i. irrisionem, dicit se incitari ad libidinem à mammis illius putidis. [Equina quales vbera) Propter carmen quales pro qualia dixit. Accidentis. n. relatiuum sequenti substãtiuo adhæreret. Est ergo figura alleothera. i. aliter posita. solet. n. per hanc genus confundi. Virg. in Buc. Dulce satis humor. [Pectus, & mammæ putres) Figura est syllepsis seu conceptio p genus, nam genus fœmineum concipit neutrum. Luc. item in j. lib. Vis erat hinc leges, & plebiscita coactæ. id autem latius patet in Carmine figuratum. [Mollis) Lentus, & rugosus, non tensus vti puellis. [Femur) .i. pars coxæ anterior, posteriores. n. partes dicuntur fœmina. Coxa vero est pars ipsa super femora. [Exile) Tenue gracile. [Suris) Dicuntur suræ tibiarum partes crassiores. [Esto beata) Sis, inquit Poëta, & diues, & nobilis, & gemmis ornata preciosissimis, non tamen effugies quin anus sis, & deformis. [Imagines) apud antiquos defuncto aliquo imagines comitabantur gentilitia funera, quapropter totus aderat familię eius, qui vnquam fuerat, populus. Quod Plin. docet lib. xxxv. Et nos latius diximus in Iuuen. Satyra viij. [Marita) Sponsa aliqua. [Onusta) Onustus dicitur, cui onus ipsum honori est, vt si quis hostium spolia ferat. Sed oneratus est, qualicunque pressus pondere. Onustus ab honore descendit oneratus ab onere. Auctor Seruius lib. j. Æneid. [Rotundioribus) .s. quam illius ipsius anus. per quod digniores baccas intelligit. rotundiores etiam magis laudantur. [Quid) .i. est, vel significat. Est autem sensus. Quid est, vel quid significat, vel quid dicam, q Stoicos libros in puluillis habes, an propterea minus durescunt nerui illiterati, vel minus languet fascinum. i. ipse Priapus? Illiterati autem nerui videbantur esse sine illorum librorum præsentia. ipsa autem vt docta videretur, illud agebat, quo magis inde amaretur. [Sed quoniam anus erat, & turpis nihil iuuabat ad neruorum contiginem. Nerui enim literas nesciunt nec literarum studium habẽt, aut appetunt. Itaque potius ore illi erat laborandum. [Stoici) Philosophi a στοὰ .i. porticu dicti sunt apud Athenas enim porticus erat, vbi Xeno docebat, inde Stoici appellati. ii summum bonum in sola virtute ponebant. [Sericos puluillos) Seres (vt scribit Plin. lib. vj.) regionem inhabitant, quæ spectat æstiuum Oriẽtem, lanificio siluarum nobiles, perfusam aqua depectentes frondium caniciem. Solinus etiam addit, q lanuginis terram subtilitatem humore domant ad obsequium. quodque hoc illud est Sericum in vsum publicum damno seueritatis admissum, & quo ostentare potius corpora, quam vestire primo fœminis, nunc ẽt viris persuasit luxuriæ libido. [Puluillos) Torulos, ceruicalia, & plumacia. puluillus. n. diminutiuum est à puluino, qui apponi solet quo mollior sit sessio, siue caput, quasi pluminus. Tullius lib. 9. epist. Sella tibi erit in ludo tanquã Hypodidascalo proxima, eam puluinus sequetur. Qui autem generali magistro sub est, dicitur Hypodidascalos, ab ὑπὸ, quod est sub, & διδάσκαλος magister doctor. [Iacere amant) Id quidem ostendendæ doctrinæ causa agebatur, vtque eorum tegmina non decorticarentur, vt item digniores viderentur, puluillos eis subijciebat. [Illiterati sensus est, An nerui sine literis minus arriguntur, vel neruus propter literas minus languet, q neruus, vt ab inguine exurgat, ore est allaborandum illi, nam literæ nil faciunt ad arrigendum. [Rigent) Durescunt. [Fascinum) Priapus ipse. Nam (vt Plin. lib. xix. cap. vij. ait) ortos, & foros tantum contra inuidentium fascinationes dicabant, in remedio erãt Saturnica signa. Hinc Virg. lib. 4. Georg. scribit, Et custos furum, atque auium cum falce saligna Hellespontiaci seruet tutela Priapi. [Superbo inguine) .i. dedignanti propter anus turpitudinem. Inguen autem proprie summa coxæ pars dicitur iuxta pudenda. Prouoces, porrò longeque voces. i. erigas. Iacebat enim in inguine neruus lãguidus propter illius turpitudinem.

ACR. Rogare longo) Inuehitur in eam, à qua dicebatur lentus in Venerem, & fœtoris ipsius, vel ætatis esse affirmat magis, q eã fastidit, q ipse nihil possit. [Et rugis vetus Frontem senectus ex.) Senecta enim nonnunquam ex rugis apparet. vt, Frontem obscœnam rugis arat. [Podex) Pudenda pars corporis, vt Iuuen. [Et podice leui. [Sed incitat me pectus) vt reuera incitat. [Venterq. mollis) Luridus, rugosus. [Femur tumentibus exile suris additum) ætate iam sine musculis, & suris indiscrete dissociatum. Beata diues, vt idem supra, Nescias an te generum beati Phyllidis flauę decorent parentes. [Ducant) Tanquam nobilium funus, imagines te præcedant maiorum. [Nec sit marita quæ) Hoc est nulla mariti cura sit comptior gemmis. [Baccis) Gemmas dixit. vt, Colloque monile Baccatum. [Quid? quod libelli stoici inter Sericos) Siue quòd amicos habere stoicos, vt eos amoris, & coitus notaret, siue quia libros ipsos legere consueuerat, vt docta videretur, quos ad ostentationem in sericis plumacijs reponebat. [Illiterati num minus nerui rigent?) Ita scolasticorum coitus eligis, tanquam minus in libidinem possint literas ignorantes. [Minus ue languet fascinum?) Virilem penem fascinum dixit propter obscœnam figuram, quam in sequenti adiecerat lingua enim detersa fronte mulieres amputare se infantibus putant fascinum. [Superbo) Fastidienti. [Ore allaborandum est tibi) aut lingua, aut magis blandimentis, vt Iuuen. Vox blanda, & nequam digitos habet.

POR. Rogare longo putidã te seculo, Vires quid eneruet meas?) In anum libidinosam scribit. quam aspernatur. Est aũt sensus, Cum sis longæ ætatis iam, & deformis, ac putida, mirum est te desiderare complexus meos, presertim cum etiam sine iniuria virum mearum hoc tibi prouenire non possit. [Et rugis vetus Frõtem senectus exarea) Virgilianum est. Et frontem obscœnam rugis arat. [Velut crudæ bouis) Crudam, pro dura, aut indomita videtur dixisse. [Venterque mollis) Mollem vẽtrem necesse est ei esse, quæ iam rugosa, ac dissoluta sit. [Et femur tumentibus Exile) Ingeniosa descriptio. Nihil enim tuam deforme, quam crassiores pedes esse infra genua, quam supra scilicet. Et illud

illud signare, quod additum dixerit, quasi inconueniens in hac diuersitate tumoris, & exilitatis, addita ergo quasi applicata ibi hæc aut apposita videantur. [Esto beata funus, atque imagines Ducant triumphales tuum) Placeas tibi licet generositate, ac diuitijs inquit, dummodo deformitatem hanc effugere non possis. In funere autem nobilissimi cuiusque solebant præferre imagines maiorum, quod obseruari videmus in funeribus principum. [Quid? quod libelli Stoici inter Sericos Iacere puluillos amāt?) Significat illam vendicare sibi studium philosophiæ, & ob id cū libro frequenter esse ad regēdum.s.libidinis velitatem. [Illiterati num minus nerui rigent?) Quid prodest, inquit, ostentare literatam esse, cum nihil hoc te adiuuare possit ad erigendum mihi penem, qui literas nescit, nec earum studium habet. Neruos pro virili membro dixit. & est ordo, Non minus rigent nerui, & rigent pro frigidi sunt accipe, ac per hoc lenti, & marcentes. [Minus ue languet fascinus?) Aeque pro virili parte posuit quoniam præfascinandis rebus hæc membri deformitas apponi solet.

ASCENSIVS.

ROGARE) Petulanter taxat anus impudentiam, vtens figura loquendi indignantibus familiari, sicut, Me ne incepto desistere victam? vt sit, Pudet ne, aut ita ne decedet. [Te putidam) .i. marcidam, & penitus corruptam. [Longo seculo) .i. æuo. [Rogare quid eneruet) .i. debiliter vires meas? fortasse in Venerem intelligit. [Cum dens sit tibi ater, & senectus vetus exaret) .i. sulcet tibi frontem rugis. [Et podex turpis) .i. anus, aut inguem. [Hiet) .i. hiatum, & aperturam faciat. [Inter nates) .i. clunes. [Aridas) .i. effœtas. [Velut bouis) .i. vaccæ. [Crudæ) .i. male digerentis, & ita alui fluxum patientis. [Sed forte dices, quod pectus sup. tuum putre incitat me, & mammæ putres, quales sup. habent vbera equina) .i. ventres equarum (nisi cum Seruio figurate dictum malis quales pro qualia) [Et venter mollis) .i. depressus. [Et femur exile) .i. coxæ modica. [Additum suris tumentibus) .i. inflatis curribus. [Incitat) Sup. me. Id autem per ironiam addit. [Esto beata) Ordo est. [Esto) .i. concedatur vt sis. [Beata) .i. diues. [Atq; imaginem triumphales) .i. stemmata maiorum tuorum, qui triūpharunt. [Ducant) .i. dum ducetur, sequantur tuum funus. [Nec sit marita) .i. vxor. [Quæ ambulet onesta) .i. cum honore onerata. [Baccis) .i. vnionibus aut margaritis. [Rotundioribus) .s. quàm tu, aut tuis, tamen sup. turpis es vetula. verum quid supp. sibi vult. [Quod libelli Stoici) .i. de philosophia Stoicorum. [Amant iacere inter puluillos) .i. puluinaria, aut ceruicalia. [Sericos) .i. serico panno inuolutos .i. cur, vt docta videare libros ad lectum tuum ponis, aut cur literatos potius, quàm alios sectaris? [Num) .i. nūquid. [Nerui illiterati) .i. illiteratorum. [Rigent) .i. surgunt, & intenduntur minus, & fascinum .i. inguem, aut membrum virile. [Minus languet) .s. inter libros. [Quod) .s. [Fascinum? vt prouoces) .i. excites ad Venerem. [Ab inguine superbo) .i. docti viri te aspernantis. [Allaborandum est tibi ore) .i. blandimentis. Vnde Iuuen. Sat. 6. Quod enim non incitat inguem Vox blanda, & nequàm digitos habet. aut fellatricem notat.

MATTH. BONF.

QVID? quod) Sensus est. [Quid?) Sup. dicis, aut aliud simile. [Num illiterati nerui) .i. hominum illiteratorum mentulæ. [Et fascinum minus rigent aut languent Quod) .i. quia. [Libelli Stoici amanti iacere inter puluillos Sericos) .s. tuos, vt intelligamus rigere, pro arrigi, & duresc ere, languere vero pro cadere, & marcescere, contra Porphyrionem, qui exponit rigere, pro marcescere, quod maxime absonum videri potest.

DE BELLO ACTIACO.

Lætus ob Cæsaris victoriam partam apud Actium Epiri promontoriū petit à Mæcenate quando iterum vna comessabuntur, quemadmodum paulò ante fecerat cum Sex. Pompeius qui contra magna seruorum manu, Siciliam inuaserat, & mare latrocinijs infestabat, ab Augusto superatus est. nam, inquit Antonius, vt turpiter in mulierculæ gratiam nihil non agēs patriæ suæ exitium intentabat, ita ab Augusto turpiter fugatus, atque ad mortem compulsus est.

Ode IX. Dicolos, Distrophos: vt,

Ibis Liburnis inter alta nauium.

– – ∪ – – – ∪ – – ∪ –
– – ∪ – – – ∪ ∪

VANDO repostum cæcubum ad festas dapes,
Victore lætus Cæsare,
Tecū sub alta (sic Ioui gratū) domo
Beate Mœcenas bibam,
Sonante mixtum tibijs carmen lyra,
Hac Dorium, illis Barbarum?
Vt nuper: actus cum freto Neptunius
Dux fugit vstis nauibus,
Minatus vrbi vincula, quæ detraxerat
Seruis amicus perfidis,
Romanus, (eheu posteri negabitis,)
Emancipatus fœminæ,
Fert vallum, & arma miles; & spadonibus
Seruire rugosis potest:
Interque signa turpe militaria
Sol aspicit Conopeum.
Ad hunc frementeis verterunt bis mille equos
Galli canentes Cæsarem:
Hostiliumque nauium portu latent
Puppes sinistrorsum citæ.
Io triumphe, tu moraris aureos
Currus, & intactas boues.
Io triumphe, nec Iugurthino parem
Bello reportasti ducem,
Neque Africano; cui super Carthaginem
Virtus sepulchrum condidit.
Terra, marique victus hostis, punico
Lugubre mutauit sagum:
Aut ille centum nobilem Cretam vrbibus
Ventis iturus non suis,
Exercitatas aut petit Syrteis noto:
Aut fertur incerto mari.
Capaciores affer huc puer scyphos,
Et Chia vina, aut Lesbia:
Vel quod fluentem nauseam coërceat:
Metire nobis cæcubum.
Curam, metumque Cæsaris rerum, iuuat
Dulci Lyæo soluere.

VANDO repostum) M. Antonius post Parthos Cleopatræ amore ductus, quasi bene gestis rebus in regio se sinu deficiebat. Aegyptia mulier ab ebrio Imperatore precium libidinum Romanū Imperium petijt. promisit Antonius veluti hæc omnia latius scribuntur à L. Floro. Itaque in patriam pugnaces nauis quingentas duxit auctore Plut. Peditum millia centum. Equitum millia xxiiij. Antonio igitur circa Actium Epiri promontorium naueis habente, Cæsar Augustus illuc duxit naueis pugnaces ccl. peditum xc. millia. Equitum fermè parem Antonio numerum. Inter pugnandum autem naues lx. Cleopatræ, quæ post magnas naues collocatæ erant, velis sublatis per medios pugnantes fugam arripuerunt. Antonius posthabitis omnibus in quinqueremem prosiliuit, & Cleopatram insecutus est. Itaque ad Tænarum appulerunt Antoniana classis ægre decima hora superata est. Mortui non supra quinque millia fuere. Capræ autem naues trecentæ. Exercitus item omnia victori se dedit. Post hæc Cæsar ab Actio profectus Athenas. Hic igitur lætus victoria. Horatius Mœcenatem suum alloquitur. vt vna optimo vino quamprimum gaudeant sicut etiam paulò ante victo Sex. Pompeio fecerant. Arguit inde Antonium, quòd muliebri Imperio se subdiderit, cum liber esset, & alter orbis Imperator. puerum tandem hortatur optima vina misceat. Iuuat enim mero dulcissimo curam, & metum rerum Cæsaris soluere. Penultima etiam Ode libri primi de Antonij, & Cleopatræ clade plurima idem Horat. meminit. [Quando repostum)

ANTO Anton libido.

positum) Metrum est simile præcedentibus. Est autem ordo. O beate Mæcenas, lætus ego victore Cæsare, qñ sub alta domo (sic Ioui gratum) tecum bibam Cecubum repositum ad festas dapes? Præterea Plaut. in Cas. inquit, Qui vtuntur vino vetere, sapientes puto. [Cæcubum) Sinui Caietano contiguum erat Cæcubum oppidum, cui adiacebat vrbs Fondi in Appia via. Tota illa ora præcipua vina generabat. Verum Cæcubum, & Fondanum, & Setinum sicuti Falernum, & Albanum inter nobilia numerabatur. Auctor est Strabo lib. v. Plin. etiam lib. xviij. scribit, quod antea Cæcubo erat generositas celeberrima in plaustris populetis sinu Amyclano, quod suo tempore interciderat, & incuria colon., locique angustia. Sib. vero iij. docet, Amyclas fuisse prope Tarracinam, Fundos, Caietamq. versus, & à serpentibus deletas. [Sub alta domo) .i. in alta domo. Intellig. t aũt Mæcenatis turrim, ex qua Nero incendium vrb s prospectauit. Suet. enim sic ait, Hoc incendium è turre Mæcenatiana prospectans, lætusque flammæ. vt aiebat, pulchritud ne ἁλώσει Ilij decãtauit in illo suo scenico habito, hoc est captionem, seu captiuitatem, & expugnationem I. j. Idem quoque scribit, Augustum ægrum cubare soli tum in Mæcenatis domo. [Sic) Vt Cæsaris victoria gaudeamus. [Ioui gratum) Eius enim numine vicerat Aug. . [Hac Dorium) Dorus Dorienses Parnasso affines habitatores constituit, sibique superstites à se vocatos reliquit, quod Str. lib. viij. asserit. & Pl. n. lib. vj. cap. j. scr. bit, Tria tñ genera Græcis iure dici, Doricam, Ionicam, Aeolicam, ceteras Barbarorum esse. [Illis Barbarum) .i. Phrygium, Nam obliquam tibiam in Phrygia Midas inuenit, geminas tibias Marsias in eadem gente, Lydios modulos Amphion, Dorios Thamiras Thrax, Phrygios Marsias, Phryx cum tibijs canere voce Trœzeni⁹ Dardanus instituit, auctor est Plin. lib. vij. Diod. vero lib. vj. scribit Palladem tibiam eiusque cantum inuenisse [Vt nuper) Bibimus .s. [Actus cum freto) ordo est: Cum dux Neptunius actus freto fugit vstis nauibus. [Dux Neptunius) Sext. Pompeius intelligitur, qui fuga euaserat ex Hispania, contractisque infelicis belli reliquijs cum insuper ergastula armasset, Siciliam, Sardiniamq. habebat, iam & classe medium mare insederat. O quam diuersus à patre, ille Cilicas extinxerat, hic pyratas in patriam agitabat. Hæc ex Floro. App. Autem lib. v. scr. Agrippam in Sicilia pugnantem contra Sext. Pompeium naues in fugam adegisse, quarum septem supra decẽ celeri cursu reliquas antecedentes ad Pontum delatæ sunt. Aliæ intercludente Agrippa, partim ab insequentibus ex impetu repulsæ sunt, partim insurgentes confractæ, aut igni absumptæ. quæcunque vero in mari pugnam sustinebant, quæ gesta erant intuentes, seipsas dedidere hostib. Pompeius ipse ex classe se proripiens Messanam subito confug t. Tres ex Cæsaris Augusti nauibus mari immersæ, Pompei octo supra viginti. Reliquæ aũt combustæ sunt, aut redactæ in potestatem, aut ad terram compulsæ perierunt, septem & decem duntaxat fuga elapsis. Pompeius post hæc cognita peditatus defectione ad hostes, vestem immutauit, & ex imperatoria priuatum sibi induxit. Deinde ex Messana in Pontum profugit, ac septem supra decem, quas præmisimus, comitatus nauibus ad Antonium se contulit. Peruenit tandem inter hostium manus Titius autem Pompei exercitũ Antonio asciuit. Ipsum præterea Pompeium Mileti interemit, cum quadragesimum ætatis attigisset annũ, siue propria ad id prouectus ira, siue iubente Antonio. Sunt qui Plancum non Antonium id iussisse existiment, hæc omnia ex App. lib. v. Actus freto oppressus in freto Siculo ab Agrippa. [Dux Neptunius) Sextus Pompeius intelligitur quem appellat ducẽm marinũ, quoniam prædonibus mari dominabatur. [Vstis nauibus fugit) Nauium quippe Pompei octo supra viginti mersæ sunt, reliquæ aut combustæ, aut redactæ in potestatem, septem & decem duntaxat fuga elapsis, quibus è Messana in Pontum ad Antonium se contulit: Sed Mileti a Titio Antonij præfecto interemptus est, vt paulo ante dictum est latius. [Quæ detraxerat seruis) Armauerat. n. ergastula Pompeius in patriam, habens Siciliam, & Sardiniam. [Perfidis seruis) Non .n. Pompeio contra Romanos cõtra dños fauere debuerant. [Romanus) Ordo est. Romanus miles emancipatus fert vallum, & arma fœminæ, & potest seruire rugosis Spadonibus, eheu posteri negabitis. Sunt præterea qui dicant, heu heu duarum syllabarum esse. Ego vero in antiq. lib. Eheu reperi. [Romanus mi.) M. Antonius intelligitur, is .n. post Parthos exosus arma in ocio agebat, sed captus amore Cleopatræ quasi bene gestis rebus in regno se sinu reficiebat. Aegyptia mulier ab ebrio Imperatore precium libidinum Romanum Imperium petijt, promisit Antonius. Itaque in patriam arma parauit. Pugnatum est ab Augusto contra eum, & Cleopatram apud Actium Epiri promontorium. Prima dux fugæ regina cum aurea puppe, veloq. purpureo in altum se dedit, mox secutus Antonius. Sed instabat vestigijs Cæsar, deinde vsque in Alexandriam persecutus est. Qua capta Antonius sua sponte mortem consciuit. Cleopatra quoque iuxta suum Antonium admotis ad venas serpentibus sic morte, quasi somno soluta est. hic finis ac morum ciuilium fuit. [Hæc omnia ex L. Floro. [Emancipatus) Id est sui curis, & nullis potestati subiectus. proprie autem filius, vel nepos, qui ab iugo, a potesta e vel manu patris, vel aui est relaxatus, & sui iuris effectus, emancipatus dicitur. Manumissus vero seruus dicitur à seruitute ereptus, vel emissus. Itaque emancipatio pertinet ad liberos, manumissio vero ad seruos. Marcus autem Antonius emancipatus dicitur a Poëta, quoniam sui iuris erat, & nulli subiectus. Erant enim duo tunc simul orbis imperatores. Augustus, scilicet & ipse Marcus Antonius. quod latius ostendit Plutarchus in Antonij vita Sub ecit tamen, se Cleopatræ amoris gratia posse etiam hoc referri ad omnes milites Romanos cum Cleopatra sentientes quos appellat emancipatos .i. ab militia emissos, & relaxatos. Nam Antonius post Parthos exosus arma apud Cleopatram quiescebat cum suis omnibus. [Negabitis) Sunt enim adeo fœda, & indigna hæc, vt, scilicet Romanus miles fœminæ, & Spadonibus seruierit, vt vix credi ab vllo possint aut debeant. [Fert vallum, & arma fœminæ) Gerit curam belli apparatus Cleopatræ. Vallum autem ipsa munitio dicitur. nam valli sunt fustes, quibus vallum munitur. Seu per vallum, & arma fœminæ, intelligit aureum sceptrum, & diadema reginæ, quæ omnia Antonius gerebat cum purpurea veste ingentibus gemmis astricta, vt scribit Florus. [Spadonibus) spado castratus aliquis dicitur. a σπάω, vel σπάζω, quod est aufero, traho, diuello. testes enim euelluntur. Aiunt præterea quòd Eunuchus adolescens est. Spado vero ætate grandior. dicitur autem ab Eunucho ab εὐνὴ, id est cubile, & ἔχω custodio, quia id hominum genus adhiberatur in custodiam cubilibus regum, & principum. ἐκτομίας tamen castro significat. [Rugosis) Longæuis. [Et spadonibus Seruire rugosis potest) Cum admiratione, indignationeque id legendum est. Erant autem Spadones bello præpositi cum Antonio. Plutarch. enim in Antonij vita sic scribit. Addebat Cæsar hæc verba, Antonium quidem amatorijs poculis infectum ne se quidem regere, ac gubernare posse. Pugnaturos autem contra ipsum fore Photinum, & Mardionem Eunuchum, & Chardionem, & Iradem Cleopatræ tonstricem, quibus Antonij imperium plurimum gubernaretur. In vita autem Pompeij ostendit idem auctor Photinum quoque Eunuchum fuisse, & Ptolemæi regnum ministrasse, dum Ptolemæus iunior esset. Hic etiam senatum primorum coegit ad consultandum quid de Pompeio agendum esset, itaque cædendum esse iudicarunt. [Conopeum) Id velum erat quo in Aegypto ad arcendos culices vtebantur. vbi scribũt Herodotus, & Porphyrio. κώνωψ autem κώνωπος, culex dicitur. hoc vtebatur in sua naui Cleopatra, quæ nauis Antonias dicebatur, vt scribit Plutarch. Florus vero asserit, Cleopatræ nauim auream puppem, velumque purpureum habuisse. [Turpe haud enim decebat ijs delitijs vti in tanto bello. [Ad hunc,) Id est aduersus Romanum militem, videlicet Marcum Antonium. [Gal. i.) Multi reges Antonio fauebant, sed inter alios ab eo desciuerunt, antequam pugna inciperetur, Deiotarus, & Amyntas, qui quidem rex erat Lycaoniæ, & Galatiæ. vt Plutarchus edocet. [Ephorus autem (Strabo teste lib. iiij) Galliæ magnitudinem tradidit vsque ad Gades. Ergo Gallatia Galliæ pars erat. Propter Amyntæ itaque agmen hoc loco poëta inquit. Gallos in Antonium versos fuisse. quos poëta ipse iccirco memorauit, vt Romanorum ignauiam magis argueret. nam cum Galli indignarentur spadonibus seruire, multo magis Romani hac eadem re indignari debebant. Addit etiam aliud, quòd hostium naues. Id est Aegyptiorum latebant dum pugnaretur apud Actium, & inter pugnandum fugerunt. Romani vero contra patriam ipsam certabant. Quorum fuere duces cum ipso Antonio, Publicola, Cœlius, Marcus Octauius, M. Nisteius, Canidius. [Hostiliumque nauium puppes) Sexaginta Cleopatræ naues intelligit, quæ quidem dum nauale certamen haberetur, erant in tuto loco nihil agentes. Plutarchus id ostendit his verbis: Sed cum Agrippa leuium cornu circunduceret, coãctus est Publicola longius se extendere. quamobrem cum media Antonij classis abrupta esset turbatis ordinibus, & implicatis parumper trepidatum est. Erat tamen commune certamen & pugna vtrinque æqua, cum naues lx. Cleopatræ, quæ post magnas naues collocatæ erant, velis sublatis per medios pugnã-

tes

Margin notes: Cæcubum; Turris Mæcenatiana; Dorus; Græci; Sex. Pomp.; Emancipatus; Manumissio; Spado; Spadones; Aegypti Conopeum.

res fugam accipiunt, suosq. perturbant. [Portu latent).i. in tuto loco, erant enim post magnas naues collocatæ (vt ostendimus) Ægyptiorum naues lx. [Citæ).i. fugaces, veloces, & fugæ aptiores. [Sinistrorsum) Intellige post naues sinistri cornu, in quo Cęlius erat, tanquam in tutiori. Antonius enim & Publicola dextrum habebant, econtra vero Cæsar dextro cornu sibi reuersato, sini-
Triũphus stro Agrippam præfecit. Auctor est Plut. [Io triumphe) Io vox est ouantis, Naso lib. ij. de Arte:

Dicite Io Paean, & Io bis dicite Paean:
Decidit incassis præda petita meos.

Romulus autem primus triumphum instituit sua in vrbe, triumphauit. n. de Ceninensibus, & Antēnatibus, hoc modo. Vltimus ipse post pompam ibat purpurea veste amictus, comamq. lauro coronatus, & vt dignitatem regiam seruaret, curru quadrijugo inuectus. Aliæ vero equestres, pedestresq. copiæ sequebantur instructæ egregie Deos laudantes patrijs Carminibus, sicq. vrbem intrarunt. post pompam autem, & sacrificium Romulus, Extructo templo in vertice Capitolini collis Ioui, quem Feretrium Romani vocant, Ceninensium in eo regis sua manu interfecti spolia consecrauit. Hæc omnia ex Dion. lib. ij. Quo autem
Iugurthinũ bellũ. pacto posteri triumpharint latius diximus in Iuuen. Sat. x. [Iugurthino bello) Bellum populus R. cum Iugurtha rege Numidarum gessit, quod magnum fuit, & atrox. Demum a Baccho Maurorum rege, & pacis auctore insidijs captus est, & vinctus Syllæ traditus, & ab eo ad Marium deductus, quem tandem vinctum in triumpho Marius duxit cal. Ian. cum magna gloria, quo die ēt ēm consulatum Marius inijt fauente populo etiam contra leges auctores Plut. & Sal. [Africanum) P. Cornelius Scipio primus nomine victæ à se gentis Africanus est dictus, vt scribit Liu. & Plut. Is natus annos xxiiij. proconsul in Hispaniam missus Carthaginem nouam vrbem opulentissimam, vbi Carthaginiensium duces oēm belli apparatum, & quidquid precio dignum habebant congesserant, expugnauit, diripuitq;. Hasdrubalis inde castra vi cepit eo fugato cum paucis. Masinissam Numidiæ regē Rom. populo sua virtute iunxit. Hispaniæ populi omnes, aut imperium, aut societatem Romanorum acceperunt. Gaditani etiam spōte se Romanos dedidere. Scipio receptis omnibus, pulsis Carthaginiensibus L. Lentulo, & Manlio Alcidino prouincia tradita Romam redit. vbi paulo post consul declaratus est. Contendit postea in Siciliam, ē Lilybæo, deinde in Africam ijt. vna nocte Syphacis Numidię regis castra, & Hasdrubalis altera recepit, atque incendit. Posthæc C. Lentulum, & Masinissam contra Syphacem misit, quare in prœlio ille captus est, & ad Scipionem ductus. Hannibal itaque ex Italia reuocatus fuit in patriam, vbi apud Zamam victus est à Scipione, sed è media cæde cum paucis effugit Scipio aūt Carthagine Rom. populo tributaria effectu, exercitum in Italiam reduxit. itaque celeberrimo triumpho vrbem est inuectus. Auct. Liuius, & Plutar. [Super Carthaginem) Hic Horatium allusisse puto ad illius sepulcri inscriptionem. Nam (vt Plutarch.) memoriæ tradidit frequentior fama est. Literni Africanum mortuum, ibiq. ex sua institutione sepultum esse, ne patria parum memor beneficiorum suum funus celebraret, monumentumq. ei factum, ac statuam suppositam, quam postea tempestate disiectam Liu. se vidisse testatur. Præterea apud Caietam in marmoreo sepulchro, Aeneæq. vrna hæc inscripta repe riuntur. Deuicto Hannibale, capta Carthagine, & aucto Imperio, hos cineres marmore tectus habes. Cui non Europe, nō obstitit Africa quondam. Respice res hominum, quam breuis vrna premit. Ad hæc igitur allusit Horat. Quod autem Acron scribit, apud alios non legi, intercepta historia presertim Liuij. Quod quidem si ipse olim ita legisset, placeret itaque. [Terra, mariq. victus hostis) Iam ad Antonium Poëta redit, quem dicit terra, mariq. victum accepisset pullatum sagum in variaq. fuisse loca, vt Augusti victoriam ostendat. dixerat enim Victore lætus Cæs. [Terra, mariq.) Quo tempore apud Actium Naumachia pugnatum est terrestribus copijs ab Antonio, Canidius præerat cum xviij. legionibus, & xxij. millibus equitum, à Cæsare Taurus, qui vtraque instructa acie in littore quiescebant, euentum naualis pugnæ expectantes. Inter pugnandum fugit Cleopatra cum nauibus lx. secutus est eam Antonius cum sola quinqueremi, Alex. & Siculo duntaxat comitibus. Eius classis cum diu Cæsari restitisset, decima hora superata est. Canidius postea noctu è castris fugit suosq. prodidit, itaque illi se victori dedidere, auctor est
Sagum. Plut. [Sagum) Erat sagum vestimentum militare, vt scribit Nonius. Dicit autem Horat. Antonium post amissam classem pullatum vestimentum accepisse relicto Punico. i. Tyrio, & purpureo [Aut ille) Hostis. s. Antonius, qui fugiendo varia loca adijt.

[Petit Cretam iturus ventis non suis) Hoc ait Poëta, quoniam Antonius fugiens quinqueremi, vt Cleopatram assequeretur, ab illa in sua naui receptus est, Sicq. ad Tenarum appulit, vt docet Plutar. Vel ventis non suis. i. non prosperis, non secundis, non exoptatis, Vnde & Sapho inquit, Non agitur vento nostra carina suo. Est autem Tænarus promontorium Laconicæ regionis Peloponnesi, cuius limites sunt à septentrione Corinthiacus sinus, & Isthmos, deinde Creticum pelagus, ab Ortu Solis etiam Creticum mare, vt Ptol. lib. 3. scr. Propterea hæc igitur poëta inquit, aut petit Cretam, &c. [Exercitatas aut petit Syrtes Noto) Antonius enim ab Tænaro discedens in Libyam peruenit, Cleopatra vero in Cyprum remissa est. Vt autem hæ, quæ in Libya erant copię ab Antonio defecerunt, voluit ille quidem sibi mortem consciscere, sed prohibuerūt hi, qui secum erant, delatus est igitur Alexandriam. [Syrtes) Sal. in Iug. scribit, Syrtes duos esse Syrtes. sinus prope in extrema Africa impares magnitudine, pari natura, quorum proxima terra prælata sunt, cetera, vti fors tulit, alta, alia in tempestate vadosa. nam vbi mare magnum esse, & sæuire ventis cepit, limum, arenamq;, & saxa ingentia fluctus trahunt, facies locorum cum ventis simul mutatur. Syrtes à tractu nominatæ. Inter eas situm oppidum Leptis à Sidonijs conditum. hæc ex illo. σύρω, autem traho nobis significat Solinus vero scribit, quod vtraq. Syrtes ducentis quinquaginta millibus passuum separantur. sed aliquanto clementior, quæ minor est. eas inaccessas vadosum, ac reciprocum mare efficit, cuius sali defectus, vel incrementa haud promptum est deprehendere, ita incertis motibus nunc in breuia rescindit dorsuosa, nunc æstibus inundatur inquietis. De Syrtibus etiam Str. lib. iij. meminit, multasq. Luc. lib. ix. [Incerto mari) pro ipse incertus, vel per incertum mare, cuius nomen ignorabat, adeo remotum erat. [Capaciores) Post quam Antonij fugam victore Cæsare patefecit, lætitiæ gratia vina optima iubet afferri. [Carpaciores) Valde capaces, & amplos,
seu mauis ampliores alijs. [Scyphos) Scyphus Herculis poculum erat, ita vt Liberi patris Cantharus. Herculem vero fictores Scyphus veteres non sine causa cum poculo fecerunt, & nonnunquam cassabundum, & ebrium. non solum quod is heros bibax fuisse perhibetur, sed etiam quod antiqua historia est, Herculem poculo tanquam nauigio ventis immensa maria transisse. Auctor est Macr. lib. v. Sat. [Chia vina) aut Lesbia, Chia vina Aruisia intelligit. Est. n. Aruisium promontorium Chij, ex quo vinum, quod Aruisium vocant, vt scribit Plin. lib. xiiij. cap. x. Chios autem insula est vnū Cycladum teste Solino. Homeri sepulchro alijs antecedens. Str. etiam docet lib. xiiij. Chium, & Lesbum vina optima ferre. De Lesbo autem plura diximus Ode j. [Nauseam coërceat) Nausea proprie vomitus dr̄, qui fit propter sentinæ fœtidam aquam vnde & à nauis dicitur. Tradunt autem optimo vino comprimi vomitum. vtq. Celsus lib. ij. ait, stomacho idoneum est vinum austrum, licet iam asperum sit. Item resinatum. & Plin. lib. 14. scribit. Vini naturam esse exhaustu accedente calore viscera intus, foris infuso refrigerare. [Dulci Lyæo soluere) Lyæus Bacchi nomen, ab λύω, quod est soluo, eo quod mentem, & membra vinū dissoluat, vnde sequitur Paralisis, de quo etiam Ode vij. diximus. Plin. præterea lib. xiiij. scribit, nimio potu gigni ferè rerum omnium obliuionem, mortemq. memoriæ, furoremq. etiam.

QVANDO repositum Cæcubum ad festas dapes) Repo- ACR
situm. i. seruatum, festis conuiuijs impendendum. Scribit autem de bello Actiaco, quod cū Antonio, & Cleopatra à Cæs. Augusto gestum est. [Tecum sub alta) In Mœcenatis. s. domo. [Sonante mixtum tibijs) Quòd est artificijs miscere lyræ tibiarum sonitus. [Hac Dorium illis Barbarum) Tibijs Barbarum. i. Phrygiū. [Lyra, Dorium, Vt nuper, actus cum freto Neptunius Dux fugit vstis nauibus) Hac deuotione, inquit, victo Antonio tecum bibam, quam nuper superato Sex. Pompeio, qui seruorum manum in Sicilia congregatam niuali prœlio in freto perdidit, & insula pulsus est. Vnde, & Neptunium ducem vocauit, eligenso maritimum cōflictum. [Minatus vrbi vincula) Minatus est, quæ detraxerat seruis fractis ergastulis. [Romani (eheu posteri negabitis) Emancipatus fœminæ) Ad Antonium refert, quem dicit pro mancipio Cleopatræ datum, nec à posteris præ infamia credendum, vt, Sequiturq. nefas Aegyptia coniux. [Fert vallum & arma miles) Quasi præceptis Cleopatræ Romani milites seruientes, & arbitrio Eunuchorum, quorum illa obsequijs vtebatur. [Rugosis) Rugosi enim ætate fiunt. [Sol aspicit Conopeū) Conopes græce culices dicuntur, & quia in Aegypto multi sunt & habitacula quæ sibi Aegyptij faciunt ad arcenda culicum molestiam Conopea appellantur. quidam reticulum dicunt Aegyptiorum reginæ, quod supra lectum tenderetur aduersum culi-

ces

ces inter vexilla portatum. [Adhunc frementeis) Contra Antonium. quia ad Cæsarem confugerunt, & equos aduersus Antonium cum sinistro conuerterunt. [Canentes) Laudantes: vt, Regemq. canebant. [Puppes sinistrorsum citæ) Veloces ad fugiendum: vt, Prima citæ Teucis ponam certamina classis. [Intactas) Paratas ad sacrificandum pro triumpho. Intactas, aut integras, & sinceras. vt, Et intacta totidem ceruice iuuencas. [Nec Iugurthino parem) Non tanta, ait, gloria triumphauit Marius de Iugurtha. [Super) Contra, deuicta enim Carthagine virtute Scipionis Africani, cum Afri aduersum Romanos denuo rebellarent consulto oraculo responsum est, vt sepulchrum Scipioni fieret. quod Carthaginem respiceret, tunc leuati cinere eius sunt Pyramide in Vaticano constituta, & humati in sepulchro eius in portu Carthaginem respiciente. [Hostis) Antonius. [Punico) Purpureo sago, aut patrio. [Ille) Metellus, siue Antonius, vnde & Metellus Creticus dictus est. [Centum nobilem Cretam vrbibus) Vt Centum vrbes habitant magnas vberrima regna. [Ventis iturus non suis) Non prosperis, non optatis. [Exercitatas, aut petit Syrtes Noto) Non Noto petit, sed Noto exercitatas, hoc est vento tempestuosas, & naufragas. [Aut fertur incerto mari) Pro ipse incertus. & iturus quo casus attulerit: vt, Ibant obscuri sola sub nocte per vmbram. [Capaciores) Pro lætitia maiores. [Fluentem) Imminentem, aut præ potu nimio flentem. [Metire nobis cæcubum) Imple vinum bonum, quod aduersum nauseam prosit. [Curam) .i. sollicitudinem, & metum de absentia Cæsaris venientem ebrietate sopiri. [Dulci Lyæo soluere) Pellere, vt: Nunc vino pellire curas.

PORPHYRIO.

QVANDO repostum cæcubum ad festas dapes) Ad hoc repositum, vt non nisi ad festas epulas proferretur. [Victore lætus Cæsare) Vt ex inferioribus apparebit, eam victoriam Cæsaris Augusti signat, quam de Antonio, & Cleopatra quæsiuerat. [Tecum sub alta (sic Ioui gratum) domo Beate Mæcenas bibã) Vt nos ob victoriam Cæsaris læti epulemur, quippe cum ipse sit auctor eius victoriæ. [Sonante mixtum tibijs carmen lyra, Hac Dorium, illis Barbarum?) Nimirum tibijs Barbarum. diximus autem, & supra tris esse species apud Græcos omnium carminũ, Ionicum, Lydium, Barbarum. [Vt nuper actus cum freto Neptunius Dux fugit vstis nauibus) Vt nuper bibimus, subaudiendum cum Sextus Pompeius freto Siciliensi victus, fugatusq. est. Neptunium ducem Sextum Pompeium, noli simpliciter dictum accipere, quasi qui in mani dux fuisset, sed quod ad eam stultitiam processisset inflatus marinarum rerum felicitate, vt Neptuni filium se diceret, & Cyanea veste obduceretur. [Minatus vrbi vincla, quæ detraxerat Seruis amicus perfidis) Et supra diximus Sextum Pompeium etiam fugitiuis in Sicilia solicitatis classem armasse. [Romanus (eheu posteri negabitis) Emancipatus fœminæ) Qui non intelligunt, putant importunum transitum repente à Sexto Pompeio ad Antonium factum, nescientes redire Poëtam ad initium Odes, vbi ait: Victore lætus Cæsare vbi de Antonio, & Cleopatra victorem vult accipi. Deinde comparatione lætitiæ præsentis mentione facta Sexti Pompeij, & fugæ eius referens id, quod cœperat, exequitur turpitudinem Antonij, partiumque eius. [Eheu posteri negabitis) Non crederent, inquit, posteri Romanos milites velut dotales Cleopatræ datos, tam fœda sunt hæc, vt non videantur ab vllo Romano admitti potuisse. Ordo est: Romanus miles, & Spadonibus seruire rugosis potest. adiuuandum hoc pronunciatione: vt rei indignitas, & indignatio dicentis exprimatur. [Sol aspicit Conopæum) Quasi retis genus est ad culices prohibendos, quo maxime Alexandrini vtuntur: quia ibi ex Nilo culices abundant. [Adhunc frementem vertere bis mille equos Galli canentes Cæsarem) Significat equitum Gallorum duo millia ab Antonij partibus ad Cæsarem transfugisse, quorum mentio iam facta est: vt Romanos, qui sub præpositis spadonibus æquo animo militarent, magis onerarēt per comparationem Gallorum, qui hoc dedignati ad Cæsarem se contulerunt. [Hostiliumq. nauium portu latent Puppes sinistrorsum citæ.) Ordo est: Puppes hostilium nauium latent portu. Elocutionem attende mirandam, συνεκδοχὴν περίφρασιν. Sinistrorsum citæ autem quod dixerat, manifestum est Alexandriam versum esse. Intelligendum autem e littore Epiri vbi pugna naualis cum Antonio fuit. si Italiam petas in dextra necesse est: si Alexandriam in sinistra. [Iò triumphe, tu moraris aureos currus) Quasi Deum inuocat triumphum: tu, inquit, moraris currus, qui iam parati sunt. [Et intactas boues) .i. indomitas non sic dixit, quasi fœminis tantum triumphantes sacrificent, sed quia metro quid gratius fœminino genere boues, quam masculino dicuntur. Denique vt Virg.

Ille meas errare boues, vt cernis.

[Iò triumphe, nec Iugurthino parem Bello reportasti ducem) Non tanta, inquit, gloria C. Marius de Iugurtha triumphauit. [Terra, mariq. victus hostis Punico Lugubre mutauit sagũ) Hoc est deposuit coccineam chlamydem Antonius, quasi imperator vtebatur, & accepit lugubrem .i. nigram. & vtrum ob luctum victarum partium hoc facit, an vt in fuga lateat? [Exercitatas, aut petit Syrteis Noto) Nam & alibi ait, vndas exercet Auster incerto mari. ἀναφορὰ ad ipsum .i. ipse fertur incertus, consi ij. [Vel quod fluentem nauseam coërceat Metire nobis Cæcubum) quia austerissimum est Cæcubum vinum, merito nauseam coërcet, & metire, inquit, quia cyatho hauriebat ex cratere vinum.

ASCENSIVS.

QVANDO repostum, &c.) Quia argumentum ex Mancinello patet. Ordo est: O Mæcenas beate, vt cui ex sententia succedunt omnia: quando (Quæ desideratiue ponitur particula ego lætus Cæsare .s. Augusto, victore .s. M. Antonij, & Cleopatræ, bibam tecum sub alta domo .i. turri tua. sic .n. gratum .i. placitum est, Ioui, vt .s. ille vincat, & nos bibamus Cæcubum sup. vinũ repostum, pro repositum .i. seruatum, & receptum, ad dapes festas .i. festiuas, & hoc lyra sonante carmen mixtum tibijs, hac .s. lyra sonante Dorium .i. Doricum, quia lyræ solers, & cantor Apollo in Parnaso Dorijs vicino præcipue colitur, & illis .s. tibijs supple sonantibus Barbarum, aut carmen, aut Barbarum pro Barbare, quia à Phrygibus inuentæ sunt, vt supple bibimus, nuper .i. nunc parum est temporis .i. paulò ante, cum .i. quando: Dux Neptunus .i. marinus .s. Sextus Pompeius Cn. Pompeij Magni filius, actus .i. agitatus, freto .i. per mare: fugit nauibus vstis .s. ab Agrippa, fugit dico minatus .i. qui fuerat minatus vrbi, vincla .i. lora, hoc est seruitutem, quæ vincla detraxerat seruis perfidis existens amicus .s. eis. [Romanus) Prosequitur victoriam Augusti cum detestatione Antonij, dicēs, Eheu posteri, vos negabitis id quod dicturus sum: quia monstruosum est, videlicet, quòd Romanus miles emancipatus .i. liberatus omni seruitute, & quam Sextus Pompeius, & quam Parthi minitabantur, fert vallum, & arma fœminæ .s. Cleopatræ, & potest seruire .i. in animum inducere vt seruiat, Spadonibus .s. Ægyptijs, quia illic Eunuchi, & Spadones semper plurimi facti, rugosis, quia succo virili exhausto, rugas ferè contrahunt. & Sol aspicit Conopeum .i. velum ad arcendos culices, turpe .s. Martijs viris, inter signa militaria .s. Romana Galli .s. Galatiæ Amyntæ regis milites canentes .i. laudantes, Cæsarem .s. Augustum, vertere (aut verterunt) ad hunc .s. ad expugnandum, hoc est ad Roman. sic de generantem: bis mille equos frementes. quia bellicos, & animosos. Et puppes .i. posteriores nauium parte, citæ .i. veloces ad fugam, nauium hostilium .s. Cleopatræ, quas sexaginta habuit ociosas, latent .s. dum bellum gerebatur, in portu .i. in loco tuto: sinistrorsum .i. post naues sinistri cornu. Exclamat ergo præ gaudio poeta dicens: Iò, quæ exultantis, aut ouantis vox est, triumphe .s. Augusto debite, tu moraris .i. in mora tenea, currus aureos, falcem auratos, & boues intactas .s. iugo, quas mactare destinauit. Iò triumphe nec reportasti ducem parem .s. Augusto, supple è bello Iugurthino, vnde Marium triumphantem reduxit, neque reportasti parem Africanum .s. Scipionem, cui virtus condidit sepulchrum .i. titulum, super Carthaginem .s. deuictam. Acron autem dixit sic, Deuicta Carthagine virtute Scipionis Africani, cum Afri aduersum Romanos denuo rebellarent, consulto oraculo responsum est, vt sepulchrum Scipioni fieret, quod Carthaginem respiceret. tunc leuati cineres eius sunt Pyramide in Vaticano constituta, & humati in sepulchro eius in portu Carthaginem respiciente. [Terra) Redit ad Antonium, dicens: Hostis .i. Antonius: victus terra per defectionem Canidij, & mari perfugam Cleopatræ: mutauit Punico .i. pro Punico .i. purpureo, seu Tyrio dibapho, accepit sagum, id est paludamentum militare: lugubre, quia nigrum. Ille .s. hostis victus vtpote Antonius. aut iturus est Cretam nobilem .i. insignem centum vrbibus: ventis non suis .i. non secundis, neque quo velit pellentibus, aut petis Syrtes exercitatas, id est sinus illos maris vexatos: Noto .i. vento illo humido, aut fertur mari incerto, id est incognito, aut ipse incertus, quo Fata, ventique trahant. Et ideo ò puer: affer .i. apporta mihi scy-

phos capaciores.i.multum capaces,& vina Chia, aut Lesbia quæ transmarina sunt,vel metire.i.mensura,& propina nobis.i.Mœcenati,& mihi: Cæcubum vinum Italicum, quod coërceat.i.restringat, nauseam fluentem.i.vomitum ex vino externo prouocatum iuuat.f.nos soluere dulci Lyæo.i.vino. a dissoluendo enim dicitur à Bacchus Lyæus. curam & metum rerum Cæsaris,id est, quem pro Cæsare suscepimus.

GLAREANVS.

VEL ex hac Ode liquet Odas non esse scriptas ita tempore posteriores, vt sunt ordine librorum. Eandem enim Augusti victoriam tractat libro primo Carminum, Ode penultima. [Hac Dorium,illis Barbarum?) Supersedissem sanè de illis quid quam dicere,si non Porphyrion bis repeteret de modis. Treis (inquiens) species omnium Carminum supra diximus, Ionicũ, Lydium, Barbarum. Hoc enim Ode vltima lib.iij. etiam docuit. Ceterum in Porphyrionis verbis pro, Lydium ego Dorium lego. Et Lydium in Ionico modo intelligo non ob hoc tantum,quod Ionia in Lydia erat,sed quod modi etiam similes, vt populi vtriusque mores. Loquitur autem Porphyrion hic vulgato more. Erant si quidem tres modi vulgares, vt nunc quoque cantorum ac indoctorum vulgus habet,vt,re, mi, hoc est Iunium in vt,Dorium in re,Phrygium siue Barbarum in mi. Nam Mixolydium non norunt etiam aliquanto doctores Musici, & pauci nostra ætate vulgo tenores ad eum modum componere possunt. Nempe vt quartæ Diapente speciei, superne annectant primam Diatessaron speciem. Ad quem modum veteres Ecclesiastici miras effinxerunt cantilenas,hodie vel nullæ,vel paucissimæ ad eum modum a Symphonistis produntur. A veteribus tamen sumptas elegantissime componunt. Ceterum septem esse tropos,siue modos nemo est qui ignoret,qui septem illas diapason species norit, à septem literis maioribus ad septem minores. Nostra ætas vocat septem essentiales literas tres porrò modi Dorius,Phrygius,ac Lydius,suos habens subiugales, hypodorium,hypophrygium,ac hypolydium,cum quibus habent communia diapente systemata. Sic enim sex sunt modi, quibus additur Mixolydius, vt fiant septem. Verum illi si inferne ad eius diapente annectes diatessaron,vt ipse superius habet,prorsus recidit in Dorium modum. Itaque proprie Mixolydius,non habet subiugalem ab alijs distinctum natura,sed meditatione duntaxat id,quod ex hac quæ longe est argutior theoria facile intelligitur. Si quis enim omnes diapason species mediet,& harmonicos,quæ quidem mediari possunt (secunda enim species Diapason harmoniacos mediari non potest, nec sexta arithmeticos) fient duodecim modi,quibus nostra ætas vtitur, sed appellatio manet a septem speciebus Diapason, vt supra documus lib.iij. Hæc commentatores docere debebant,sed nihil de ijs intelligunt. Nec ego quidquam dicerem nisi hi Carminum libri essent, vbi illa explicari conueniebat, sed nunc desinam, ne videar ostentator, quòd vitium à me ita puto alienum, vt nullum magis. Mancinellus putat satis esse, si quid de Doribus afferat, & quis primus tibiam inuenerit, quasi hoc multum pertineat ad explicationem huius difficultatis. [Puppes sinistrorsum citæ) placet quòd Porphyrion hoc loco doctè differit. Mancinellus ait sinistrorsum dictum de nauibus Cleopatræ, quæ post sinistrũ cornu in portu steterint,quod nescio vt intelligendum. Si enim ab Oriente in Occidentem versa steterit Antoniana classis, nimirum portum Epiri à dextrum habuit. Acron celerrime pensum absoluit,ait enim,puppes sinistrorsum citæ.i.veloces ad fugiendum. Hoc quoque dubium,citæ nomen ne sit, an potius participium à cieo. [Lector ipse despiciat quid sequatur. Quod autem paulò antè per Gallos Mancinellus Galatas intelligit,placet. At quæ ex Ephoeo apud Strabonem citat,de Galliæ magnitudine vsque ad Gades, huic loco non quadrant. Neque Gallatia,Galliæ pars est,vt inepte collegit. Sed hæc non est opus conuincere multis argumentis apud Geographiæ peritos,apud indoctos autem nil proficies, quantumuis lucteris. [Cui super Carthaginem) Hic Acro historiam affert incerto au ctore, quæ si vera esset, facile in eius concederem sententiam. Sed mihi eiusmodi apud classicos,vt puto reperias. Ego propemodum adducor à poëta hoc dictum ad hunc sensum, Cui virtus sepulchrum condidit super Carthaginem, quasi diutius duraturum quàm ipsa Carthago. quod etiam verum est. [Aut ille centum nobilem Cretam vrbibus) Ille Metellus,inquit,Acron, siue Antonius. de Metello ineptum est hoc loco intelligere. [Metire nobis cæcubum) .i. imple vinum bonum, idem inquit, quod aduersum nauseam prosit. Porphyrion autem, quia austerissimum est cæcubum vinum, inquit, merito nauseam coërcet. Quæ duo quàm concordent,iudicet lector, nam ego planè non intelligo.

AD MEVIVM POETAM.

Imprecatur Mæuio poëtæ, æmulo suo nauigaturo subitam tempestatem,& tale naufragium, quale passi sunt Græci,in monte Caphareo, ob vitiatam ab Aiace Oilei filio Mineruæ sacerdotem, cum à Troia excidione reuertentur.

Ode X. Dicolos, Distrophos: Vt,

Ibi Liburnis inter alta nauium.

u-u-u-u-u-uu
u-u---uu

ALA soluta nauis exit alite,
Ferens olentem Meuium:
Vt horridis vtrunq; verberes latus,
Auster memento fluctibus.
Niger rudentes Eurus inuerso mari,
Fractosque remos differat.
Insurgat Aquilo, quantus altis montibus
Frangit trementeis ilices.
Nec sidus atra nocte amicum appareat;
Qua tristis Orion cadit.
Quietiore nec feratur æquore
Quàm Graia victorum manus.
Cum Pallas vsto vertit iram ab Ilio
In impiam Aiacis ratem.
O quantus instat nauitis sudor tuis,
Tibique pallor luteus,
Et illa non virilis eiulatio,
Preces, & auersum ad Iouem:
Ionius vdo cum remugiens sinus,
Noto carinam ruperit.
Opima quod si præda curuo littore
Porrecta mergos iuuerit:
Libidinosus immolabitur caper,
Et agna tempestatibus.

ANTONIVS.

ALA soluta nauis) Meuius poëtarum pessimus tum Maronis, tum Horatij æmulus, vti, & Bauius erat. Huic Meuio nauigaturo tempestatem poëta imprecatur hac Ode. [Mala soluta nauis) Metrum est simile prioribus. [Mala alite) Malo auspicio.[Differat) Dispergat.[Orion cadit).i.occidit.de hoc autem superius in Odis.[Graia victorum manus) De hac re legito Maro.lib.1. Aeneid.ibi:

Pallas ne exurere classem
Argiuum, atque ipsos potuit submergere Ponto,
Vnius obnoxam, & furias Aiacis Oilei?

[Pallor luteus) Violaceus pallor,& croceus. Vnde etiam Horatius lib.iij.Carm. Ode vero x. inquit:

Nec tinctus viola pallor amantium.
Et Maro in Bucol.
Molli a luteola pingit vacinia calta.

Et Apul.lib.xj. inquit: Nunc albo candore lucida, nunc croceo flore lutea,nunc roseo rubore flammida.[Opima præda) Cadauer Mæuij intelligit, quod pingue fuisse innuit. Opimæ hostiæ præcipue pingues dicebantur, vt Festus ait. Et opima magnifica,

gnifica,& ampla spolia. [Libidinosus caper) Huic olentem Meuium apte comparauit.

A C R O N.

Mala soluta) Solui dicitur nauis quando de statione, vel portu dimittitur. vt, Soluite vela citi. [Alite) Hic & hæc ales. sed hic pro auspicio posuit alite. [Olentem) Putentem: vt, Allia, ser pyllumq. herbas contundit olentes. De quo & Virg. Qui Bauiũ non odit, amet tua carmina Meui. [Horridis vtrunque verberes latus) Tempestatem imprecatur Meuio nauiganti. [Differat) cessare faciat. [Montibus altis) Qui maiore tempestati subiacent altitudine sui. [Trementes) Commotas, & vi venti inclinatas. [Nec sidus atra nocte) Nigra sine amico nauigantibus Lunæ lumine, hoc est prospero, vt, Nec candida cursum Luna negat. [Qua tristis Orion) Tempestuosus, in occasu enim signi ipsius, maxime tempestates emergunt: vt, Nimbosus Orion. [Cadit) Occidit: vt, Suadentq. cadentia sidera somnos. [Quietiore nec feratur æquore) Pro minus concitato. [Quam Graia victorum manus) Talem nauigationis optat errorem, qualem post Troiæ excidium laborem Græci victores pertulerunt, aut naufragium reuertentes in monte Caphareo. [Cum Pallas vsto vertit iram ab Ilio) Minerua enim sacerdote sua ab Aiace viciata, iram vertet a Troianis in Græcos: vt, Pallas ne exurere classem. Argiuũ atque ipsos potuit submergere Ponto, Vnius ob noxam, & furias Aiacis Oilei. [Et illa non virilis eiulatio) Planctus rationis expers, & magis fœminis conueniens, vt fœmineum clamorem ad sidera tollunt. Et Iuuen. Flagrantior æquo. Non debet dolor esse viri. [Auersum) Non audientem, & iratum: vt, Auersa Deæ mens. [Ionicus) Adriacus. [Carinam ruperit) Nauem soluerit tempestate, à parte totum. Carina autem totius nauis compago est. [Opima) Præcipua, aut pinguis. [Porrecta mergos iuuerit,) Hoc est si cadauer Meuij in littore eiectum marinis auibus iacuerit cibus. [Porrecta) Extenta: vt, Quaque iacet medium Rhodope porrecta sub axem. [Libidinosus immolabitur caper) Similitudini impudici, & petulantis poëtæ animal comparat immolandum si mortis eius voti compos extiterit.

P O R P H Y R I O.

Mala soluta nauis exit alite, Ferens olentem Meuium) Hic est Meuius importunissimus poëta, quem & Virg. consimili contumelia nominat: Qui Bauium non odit, amet tua carmina Meui. Olentem autem pro putido dictum accipe. est enim δυσώδης. [Mala alite,) Hoc est malo auspicio, & attende alitem hic fœminino genere dixisse, alibi masculino, vt qualem ministrum fulminis alitem. [Vt horridis vtrunque verberes latus, Auster memento fluctibus) Iucunde quasi vento præsenti præcipiat, & vtrunque latus nauis vtique intelligendum est. [Niger rudentes Eurus inuerso mari) Quid est inuerso mari? an contrarijs fluctibus? [Quæ tristis Orion cadit) Qua nocte, scilicet. [Cum Pallas vsto vertit iram ab Ilio In impiam Aiacis ratem,) Hoc est ex Virg. lectione satis notum. [Et illa non viris eiulatio) Eiulatio potius id dicitur, quod est quasi gemitus flentis. θρῆνος ἀνανδρος. [Ionius vdo cum remugiens sinus Noto carinam ruperit) Vdo autem Noto, hoc est aquoso, ac pluuioso. [Opima quod si præda curuo littore) Opimam prædam corpus ipsius Meuij intelligamus. ex quo apparet pinguem fuisse.

A S C E N S I V S.

Mala sicut amico Virgil. bonam nauigationem primo Carminum precatus est, ita hic malam Meuio vtrique inimico. Nã in Buc. dicit Maro: Qui Bauium non odit, amet tua carmina Meui. Ordo est. [Nauis ferens Meuium olentem).i. fœtidum hominem. [Exit soluta).s. à littore. [Mala alite).i. aue, hoc est auspicio. [Et ò Auster vente, memento, vt verberes vtrunque latus).s. nauis. Fluctibus eius horridis. & Eurus ventus ab oriente flans niger.i. nubilosus, & inimicus. [Differat).i. distrahat & in diuersa ferat. [Rudentes).i. funes nauium, & remos fractos. [Et hoc mari inuerso).i. eo quod imum est sursum verso. [Et Aquilo) Ventus à Septentrione flans à latere orientali, qui vehemens dictus est, quod vt Aquila volat, insurgat sup. tantus, quantus frangit ilices trementes, sup. in altis montibus. Nec sidus pergit dicens. [Nec sidus sup. vllum amicum).i. benignum. [Appareat nocte amicum).i. caliginosa, & aduersa. [Qua Orion).i. sidus Orionis ortu, & occasu, sed potius in occasu tempestatem ciens cadit tristis.i. inimicus nauigantibus. Nec Meuius feratur æquore quietiore, quàm supple vecta est. [Manu Graia,) Id est Graiorum victorum.s. Troiæ, cum Pallas vertit iram ab Ilio vsto in impiam ratem Aiacis.s. Oilei, quam cum ceteris apudApharea profligauit, quòd Aiax ille cum Cassandra in templo Deę concubuerat. O quantus sudor instat nautis tuis ò Meui, & quantus pallor luteus.s. croceus à luto pro colore, cuius prima lunga, instat supple tibi. [Et illa eiulatio,) Id est exclamatio, non virilis quia muliebris, supple instat tibi, & preces instant tibi. [Ad Iouem auersum).i. indignatum, & non audientem. [Cum sinus Ionius).i. Ionij maris. [Remugiens Noto).i. vento illo. [Vdo).i. humido. [Ruperit carinam).i. ventrem nauis tuæ. [Quod si præda opima).i. pinguis, videlicet cadaueris tui. [Porrecta curuo littore) i. circum curuum litus. [Iuuerit).s. adesum. [Margos,) Id est aues marinas facile mergentes. [Caper).i. hircus, quia tu fœtidus es, libidinoso, quia pro te libidinoso. Et agna, quam vt gratiorem iam deuoueo. [Immolabitur).s. a me. [Tempestatibus) Quæ te obruerunt.

AD PECTIVM INDICANS SE AMORE captum, non posse versus scribere.

Ode XI. Dicolos Distrophos. Primus quisque versus est Iambicus, Hipponactius, Trimeter, Acatalectus, qualis ille. Ibis Liburnis inter alta nauium. Hoc modo.

Pēctĭ -υ nĭhĭl υ- mē sĭ -υ cŭt ăn υ- tĕă υ- ĭuuăt υυ

Secundus vero quisque est Sapphicus, constat Penthemimere Heroica, & Dimetro Iambico, id est è duobus Dactylis, & syllaba, deinde è quatuor Iambis recepto tamen in locis imparibus etiam Spondeo, hoc modo.

Scrībĕrĕ -υυ vērsĭcŭ -υυ lōs - ămō υ- rĕ pĕr υυ cŭlsŭm υ- grăuĭ -υ

-υυ--υυ-υ-υυ
-υυ-υυ-υ υυυ--υ

Ecti, nihil me, sicut antea, iuuat
Scribere versiculos, amore perculsum graui:
Amore, qui me, præter omneis, expetit
Mollibus in pueris, aut in puellis vrere.
Hic tertius december, ex quo destiti
Inachia furere; siluis honorem decutit.
Heu me per vrbem (nam pudet tanti mali)
Fabula quanta fui; conuiuiorum & pœnitet:
In quis amantem & languor, & silentium
Arguit, & latere petitus immo spiritus.
Contraque lucrum nil valere candidum
Pauperis ingenium querebar applorans tibi:
Simul calentis inuerecundus deus
Feruidiora mero arcana promorat loco.
Quod si meis inæstuat præcordijs
Liberabilis: vt hæc ingrata ventis diuidat
Fomenta, vulnus nil malum leuantiæ:
Desinet imparibus certare summotus pudor.
Vbi hæc seuerus te palàm laudaueram:
Iussus abire domum, ferebat incerto pede
Ad non amicos heu mihi posteis, & heu
Limina durat, quibus lumbos, & infregi latus.
Nunc gloriantis quamlibet mulierculam.
Vincere mollitia, amor Lycisci me tenet:
Vnde expedire non amicorum queant
Libera consilia, nec contumeliæ graues:
Sed alius ardor, aut puellæ candidæ,
Aut teretis pueri longam renodantis comam.

ANTONIVS.

ECTI, nihil me,) Amico Pectio scribens Horat.ait, versus componere non iuuare se, vt olim, est enim graui amore percussus Lycisc. pueri. [Pecti, nihil) Primus versus hexameter Iambicus est, secundus vero duos habet Dactylos cum cæsura post quatuor de Iambico versu. [Hic tertius December,) Ordo est. Hic tertius December decutit honorem siluis, ex quo destiti furere Inachia. In Decembri autem folio cunctis pene arboribus excidunt, paucæ enim excipiuntur. [Inachia) De hac eadem sequenti etiam Ode meminit. Heu me ordo est: Heu me quanta fabula fui per vrbem, nam pudet tanti mali, & pœnitet conuiuiorum. [Arguit) Ostendit. [Latere imò) Latera enim gemitu laborat. [Spiritus) Anhelitus. [Contra ne lucrum) Ordo est. Querebar ne tibi applorans ò Pecti nil valere contra lucrum candidum ingenium pauperis calentis, simul Deus inuerecundus mero feruidiore promorat arcana loco. [Lucrum) .i. auaritiam meretriciam, ob quam diues riualis Horatio præferebatur. hinc & Ouid. lib. ij. de Arte inquit: Ipse licet venias Musis comitatus Homere: Si nihil attuleris, ibis Homere foras. [Calentis) Amantis. [Inuerecundus Deus) Vel Bacchus, vel Cupido. ij enim reddunt inuerecundos. [Arcana promorat) Latius iam iam superius de vini effectu patuit. Est autem sensus, quòd vbi vino incaluerat, secreta sua Pectio manifestabat, conquerens quod eius ingenium candidum nil valeret apud auaram meretricem. [Liberabilis) .i. ira libera. libera quidem ab amore. [Ingrata fomenta) Querimonias intellig. nil amori proficientes. [Fomenta) Medicamenta. [Submotus pudor) .i. honestas nunc ab amore submota desinet amori potentissimo certare. Est autem sensus, quòd si liber erit, non magis amori vacabit. [Vbi hæc) .s. me nolle iterum amore subijcere. [Te palam) Coram te Pectio. [Seuerus) Grauis continens. [Hæc laudaueram) Quòd submotus pudor desinet certare imparibus .i. quòd constans esse volebam. [Iussus) A te Pectio. [Postes) Inachiæ, scilicet. [Nunc gloriantis) Lycisci amore pueri se ardere nunc innuit.

ACRON.

PECTI, nihil me, sicut antea iuuat) Metrum primo versu ternarium Iambicum. Secundus ex penthemimeri Dactylica, & Iambica. Alij dicunt esse ternarium Iambicum quadratum à Dactylico, & Iambico. [Pecti, nihil me, sicut antea iuuat scribere versiculos) Dicit se amore detentum ad faciendum versus, nec delectationem habere, nec animum. [Expedit) Exequitur. [Siluis honorem decutit) Hiemem significat per casus foliorum, vt cum siluis Aquilo decussit honorem. [Heu me per vrbem (nã pudet tanti mali) Fabula quanta fui, non conuiuiorum pœnitet, sed quòd fabula fuerit. [Conuiuiorum) Quod, vt finem amoris eius ostenderet, sub pœnitudine recordatur. [In quis) In quibus. [Languor) Stupor, siue animi torpor, siue cruciatus qui solet amatoribus euenire. [Arguit) Probat, vt, Degeneres animos timor arguit. [Et latere petitus immo spiritus) Quia, & suspirijs aliquoties amor producitur, vt ille. Suspirans, immoq. trahens à pectore voces. [Contraque lucrum) Contra meretriciam cupiditatem, quæ lucrum captans riualem præferebat Horatio, queritur ingenium Poetæ optimi nil valere. [Inuerecundus Deus Dionys. [Simul) Postquam. vt, Quæ simul inuersum contristat Aquarius annum. [Feruidiora mero arcana promorat,) Hoc est vino accendebatur in amorem. [Quod si meis inæstuat præcordijs) Vt iracundia commotus amatam à qua spernebatur, & ipse contemneret. [Ingrata) Sine effectu insita, vt, Frustraque laborem Ingratum trahit. & ibi enim de equi coitu loquebatur. [Fomenta, vulnus nil malum) Querelæ in solatia doloris nec desiderio afferunt fructum. [Ferebar incerto pede) Ebrius, vt Terent. Neque pes, neque mens. [Dura) Implacabilia. quia exclusus limine est dum amaret, ait. Infregi latus. [Lycisci) Delicati pueri. cuius amor superbiam meretricis me fecit contemnere quam amabam. [Vnde expedire non amicorum queant Libera consilia,) Nullis ait consilijs à pueri eius amore, nisi forsan alio amore reuocabor. [Candidæ) Pulchræ. vt, Candida Dido. [Teretis) Gracilis.

PORPHYRIO.

PECTI, nihil me, sicut antea iuuat) Pectium contubernalem alloquitur, indicans occupato sibi amore Lycisci pueri, non libere versus scribere. [Hic tertius December, ex quo destiti Inachia furere, siluis honorem decutit) siluarum honorem, folia arborum. & Virgil. ait. Frigidus, & siluis Aquilo decussit honorem. Reuera autem mense ferè Decembris spoliantur arbores folijs. [Heu me per vrbem Fabula quanta fui,) Hoc autem quasi iuxta se posito illarum est, nam pudet tanti mali, quod ideo intulit, vt ostenderet cur ingemuisset. [In quis amantem languor, & silentium Arguit,) Arguit, media syllaba producte pronunciandum, quia præsentis temporis est. [Et latere petitus immo spiritus) Spiritum latere peti non pectore ait, quia in suspirando constat latera laborare. [Contraque lucrum nil valere candidum Pauperis ingenium) Contra lucrum, contra studium lucri .i. contra auaritiam. Sensus autem est, querebar tibi plorans, quòd candor animi mei, & honesta simplicitas sine diuitijs nihil gratiæ haberet apud auaram puellam. Querebar applorans tibi. [Simul calentis inuerecundus Deus Feruidiora mero arcana promorat loco) Et vtique amore calentis accipiendum sensus verus est. Cum ebrietatis seueritatem pepulerat pectore meo, tum ego amoris mei iniuriam flens apud te querebar. Inuerecundum ergo Deum, Liberum vult intelligi, quòd inuerecundum se per vinolentiam faceret. [Quod si meis inæstuat præcordijs Liberabilis) Confundit lectorem varietas elocutionis. Obliqua enim modo ratione transiuit ad rectam. nam supra oblique dixerat: Querebar tibi nil valere candidum pauperis ingenium. At hæc iam est recta: Quod si meis inæstuet præcordijs. [Desinet imparibus certare summotis paribus) Imparibus æmulis .s. qui largiri multa possunt. cum ego non possim. Imparibus autem certare per datiuum casum figuratum est, vt Virgil. Tibi certet Amyntas. [Vbi hæc seuerus te palàm,) Hoc est seuere dixeram arrogans mihi constantiæ laudem. [Iussus abire domum) A te, scilicet. [Quibus lumbos, & infregi latus. Vnde expedire non amicorum queant Libera consilia) Bene libera, quia veri amici bene solent delicta amicorum repræhendere studio emendationis. [Nec contumeliæ graues) Non iam amicorum, sed ipsius pueri qui amatur. [Aut teretis pueri,) Id est recta crura, aut brachia habentis. Teres autem in longum rotundum dicitur.

ASCENSIVS.

PECTI) Pectio amico familiari amores suos fatetur satis inuerecunde, dicens: O Pecti scribere versiculos, nihil iuuat sicut antea me percussum (aut perculsum) amore graui .s. Lycisci pueri, amore (repetit) qui expetit .i. persequitur, & excruciat me præter .i. super, omnes .s. alios amatores, vt esse aut in pueris mollibus, aut in puellis hic .i. præsens December tertius, ex quo, id est postquam destiti .i. desij, furere Inachia .i. amore Inachię puellæ, decutit siluis honorem .i. frondes .i. iam tertia agitur hiems, postquam dereliqui Inachia heu me quanta fabula fui per vrbẽ, cum .s. furerem amore Inachiæ, quasi dicat quid dico? Nam pudet tanti mali, & pœnitet conuiuiorum, in quis .i. in quibus, languor, & silentium, id est quòd in conuiuijs languens amore silerem, & spiritus .i. anhelitus meus, petitus .i. attractus, imò .i. profundo latere, arguit .i. euidenti argumento probauit supple me amantem. Et querebar .s. tibi, & alijs, applorans ingenium pauperis .s. poetæ nil valere cõtra lucrum candidū .i. auaritiam, quæ meretricibus candida videtur, applorans dicit simul .i. statim, postquam deus inuerecundus .i. Cupido, vel potius eius prouocator Bacchus immodicus, promerat .i. promouerat, loco .i. statione sua, mero feruidiore .i. acri vino, arcana .s. mea .i. intima præcordia, calentis .i. ardentis amore. Quod si bilis libera .i. stomachatio, & indignatio vera, inæstuet (aut inæstuat) meis præcordijs, id est me ad veram iram compulerit, sicut tunc simulabam iratum. ita vt diuidat .i. dispergat ventis, hæc fomenta .i. medicamenta, ingrata .i. has querimonias inutile, quia nil alleuantia .i. imminentia, vulnus .s. amoris malum .i. perniciosum, pudor submotus .i. qui nunc clanculi à me amotus est, desinet certare imparibus, id est potioribus, id est non amplius victus cedet, sed vincet. Vbi ego seuerus .i. tanquam seuerus, hoc est rigide sequens verum, laudaueram hæc .i. huiusmodi propositum, palàm .i. coràm te, aut te conscio, ego iussus .s. à te, abire, domum, ferebar pede incerto, id est titubante, ad postes heu mihi non amicos .i. ad hostia Inachiæ, & heu ad limina dura, vtpote quibus infregi lumbos, & latus meum, cum neque lacrymis, neque precibus cederẽt. Amor Lycisci pueri gloriantis vincere mollitia quamlibet muliereculam, tenet nunc me, vnde .i. à quo libera consilia amicorum, nec graues

graues contumeliæ amicorum, non queant expedire.i.foluere me, ſed ardor.i.feruens amor alius puellæ candidæ, aut pueri teretis.i.proceri, renodantis.i.eligantis longam.i.prolixam comã.

AD MVLIEREM FOEDAM, ET ANVM.

In anum libidinoſam, & putidam, quæ Horatio munera, & literas ſolebat muſitare, perinde ac ipſe non ſentiret quid illa ſibi vellet eiuſmodi liberalitate, nimirum vt cum eſſet fœdiſſima, & ob id contemptiſſima, ab illo redamaretur, & ad voluptates ſuas abuteretur.

Ode XII. Dicolos, Diſtrophos: Vt:

Laudabunt alij claram Rhodon, aut Mitylenen.

-uu-uu---uu--
-uu-uu-uu--

VID tibi vis mulier nigris dignisſima barris?
Munera cur mihi, quid ue tabellas
Mittis nec firmo iuueni, nec naris obeſæ?
Nanque ſagacius vnus odoror:
*Polypus, an grauis hirſutis cubet hircus in alis:
Quàm canis acer, vbi lateat ſus.
Quis ſudor vietis, & quam malus vndique membris
Creſcit odor: cum penè ſoluto
Indomitam properat rabiem ſedare: nec illi
Iam manet humida creta, colorque
Stercore fucatus crocodili: iamque ſubando
Tenta cubilia, tectaque rumpit:
Vel mea cum ſæuis agitat faſtidia verbis,
Inachia langues minus, ac me:
Inachiam ter nocte potes: mihi ſemper ad vnum
Mollis opus, pereat male, quæ te
Lesbia quærenti taurum monſtrauit inertes:
Cum mihi Cous adeſſet Amyntas;
Cuius in indomito conſtantior inguine neruus,
Quàm noua collibus arbor inhæret:
Muricibus Tyrijs iteratæ vellera lanæ,
Cui properabantur? tibi nempe.
Ne foret æquaIeis inter conuiua, magis quem
Diligeret mulier ſua, quàm te.
O ego non felix, quam tu fugis: vt pauet acreis
Agna lupos, capreæque leones.

*Polypus ſecũ ſimpliciter pro olere reperire licet, & fœtere, pro colorare hic apud Horat.

ANTONIVS.

VID tibi vis) In mulierem, & deformem, & olentem hic inuehitur, quæ quidem ſæpe Horat. tum munera, tum literas mittere ſolebat Veneris gratia. [Quid tibi vis) Ode eſt ſimilis vij.lib. j.[Barris).i. elephantis quorum quidem coitus aduerſus eſt, vti & leonum, lyncum, camelorum, tigrium, & rhinocerotum. auctor eſt Solinus. Dicit autem elephantis dignam, quoniam auerſi coëuntes ad eius deformitatem videre non poſſent. [Tabellas) Pugillares triplices intelligit, à tribus.ſ.fol.ijs, qui quidem rebus amatorijs, & leuioribus ſeruiebant. Martial.lib.vij.

Tunc triplices noſtros non vilia dona putabis,
Cum ſe venturam ſcribet amica tibi.

Pugillares triplices.

[Nec firmo iuueni) Erat enim natus anno L. vt ſuperius oſtendit. [Neque naris obeſæ).i.craſſæ. nam interdum etiam in naribus carunculæ quædam ſimiles mulieribus mammis naſcuntur. eæque iſtis partibus, quæ carnoſiſſimæ ſunt inhærent, auctor eſt Celſus lib.vj. habentes itaque taliaque, odorem aliquem non facile ſentiunt. [Nanque ſagacius vnus) Ordo eſt. Nanque vnus ego.i.ſolus, &c. [Polypus).i. caruncula modo alba, modo ſubrubra, quæ narium oſſi inhæret, & modo ad labra pendens narem implet, modo retro per id foramen, quo ſpiritus à naribus ad fauces deſcendit, adeo increſcit vti poſt vuam conſpici poſſit ſtrangulatq. hominem maxime Auſtro, aut Euro flante, fereque mollis eſt, raro dura. Auctor eſt Celſus lib. vj. [Hircus).i. hirci fœtor, qui ſub brachijs eſſe aliquibus ſolet ob humorem illuc defluentem. Vnde Alexander Aphrodiſeus in problematis ait, Cur axilla inter alia loca multo grauiſſime olet? vtrum quòd ſpiramẽtis ferè caret, grauis autem odor in his præcipuus eſt propter putredinem, quæ ibi gignitur ob humiditatis moram, quæ nec dimouetur, nec exercetur philoſophus item particula x. Probl. ſcribit, Cur alæ omnium maxime partium noſtri corporis male olent? vtrum quòd omnium minime reſpirare poſſunt, malus autem odor locis huiuſmodi contrahi maxime ſolet, quoniam putredo quiete interioris qualitatis conſiſtit? an ideo quòd immobiles, inexercitatæq. habentur? Scribit etiam ibidem, cur homines, qui virus redolent, fœdius quàm hirci oleant cum ſe odorifice vnguentarint. an hoc in multis accidere ſolet, velut cum acido dulce commixtum eſt, dulcius totum exultat. tum etiam omnes poſtquam ſudarunt, grauius olent. vnguentum autem concalefaciendi vim habet, itaque ſudorem poteſt prouocare. [Vietis membris).i. languidis, ſine vi, & naturalibus priuatis viribus, quod Feſt. edocet. [Soluto penè) Emiſſo virili ſemine. Penem enim caudam vocabant, inquit Feſtus, à pendẽdo quidem. [Humida creta) Erat in medicaminibus, & Chia terra candicans vſus ad mulierum maxime cutem lactei coloris eſt hæc auctor Plin.lib.xxxv. [Humida) Ob coitus ſudorem. [Fucatus) ... color dicitur Latine fucum dicunt, verſo ... græco in u. [Stercore crocodili) Eſt crocodilo vita in aqua, terraq. communis. Duo autem ſunt eorum genera, aliquis multum infra magnitudinẽ, in terra tantum, odoratiſſimiſque floribus viuit, ob id inteſtina eius diligenter exquiruntur iucundo nidore refracta. crocodileam vocant, oculorum vitijs vtiliſſimam cum porri ſucco iunctam, & contra ſuffuſiones, vel caligines, illita quoque ex oleo cyprino moleſtias in facie enaſcentes tollit. Ex aqua vero morbus omnes, quorum natura ſerpit in facie, nitoremq. reddit, lentigines tollit, ac varos, omneſque maculas. Auctor Plin.lib.28. [Subando) Subagitando. Eſt enim à ſuibus tractum, cum libidinem prouocant. [Tenta) Strata. [Tecta) Linteis, ac culcitra. [Vel mea cum) Ordo eſt. Vel quam malus odor vndique creſcat vietis membris, cum ſæuis verbis agitat mea faſtidia. [Inachia langues) Lesbia ſunt illius anus ad Horat. [Ac me).i. quàm me. [Mollis).ſ. es. [Ad vnum opus) Ad vnum coitum. [Pereat) Ordo eſt. Male pereat Lesbia quæ quærenti.ſ. mihi taurum, monſtrauit te inertem. [Taurum).i. virum venereum, ac forte vt taurus eſt. nam (vt philoſophus ſcr.lib.v. de Animalibus) vaccæ tauros non patiuntur propter rigorem genitalis, nimiamq. tentiginem, ſed clunibus ſubſiſtentibus ſemen recipiunt genitale. id autem & nos vidimus. [Cous) Cos inſula eſt in Caria, vt ſcribit Mela, Strab.lib.x. inter Cycladas numerat, lib. autem xxiiij. docet & inſulam, & vrbem Con appellatam. vrbs vero non magna eſt, ſed optime omnium habitata, & aſpectu iucundiſſima his, qui eo nauigant. Inſulæ magnitudo eſt ad ccccc. & l.ſtadia, tota fertilis, & quemadmodum Chius, & Lesbus optimo vino, abũdans, viri Coi illuſtres fuerunt, Hippocrates, item Simus medicus Philetas poëta ſimul, ac iudicialis, Nicias qui Coorum tyrannus fuit, & Ariſton. hinc fuit Themneſtus vir clarus, in adminiſtranda repub. Niciæ æmulus. [Iteratæ lanæ) De purpura dibapha, id eſt bis tincta, intelligit, de qua latius in Odis. [Tibi) Horatio, ſcilicet. [Mulier) Volebat enim Horatium purpura ornare ita optima, vt inter conuiuas æquales etiam ab alienis vxoribus magis diligeretur.

Cos.

Coi.

A C R O N.

QVID tibi vis mulier) Eandem, quam ſupra alloquitur, impudentem in amorem ſuum. [Nigris barris?) Elephantis, à barritu dictis, aut certe nigris, Indis, ſiue Mauris, qui nigri ſunt. [Munera cur mihi, quid ue tabellas) Quid mihi, inquit, munera, aut codicillos amatorios dirigis, dum libidini tuæ, nec ſicut iuuenis ſufficiam, nec fœtoris tui neſcius ſim. [Polypus, an grauis) Dicit ſe nec putorem narium, nec hircorum ferre, quo illa laborabat. ab hircorum enim fœtore dicti ſunt, & olentis titillt. [Quàm canis acer, vbi lateat ſus) Sagacitatem ſuam inuenien- de

do muliebrium membrorum putorem cani cōparauit feras quęrenti. [Vietis malum) Vt Terent. Vietus, veternosus, siue rugosis, & vetustate confectis. [Crescit odor, cum penè soluto) penem tam mulieris, quam viri posuit coitu finito [Humida) Humefacta sudore. [Stercore fucatus crocodili) Hoc enim ad conseruandam cutem, vel candorem faciendum mulieres vti dicebantur. [Iamq. subando) Metaphora à suæ, quæ subare dicitur. cum ergo tu cales tanta libidine rumpis stratum vt in coitu properes. [Vel mea cum sæuis agitat fastidia verbis) Tanquam cum nō satisfacientem furori suo verbis increpet. [Inachia langues) Verba Canidiæ inducit. [Inachiam ter nocte potes) Aliam puellam nominat, de qua illam fatigare consueuerat. [Mollis) Debilis. [Opus) Pro coitu posuit periphrastice, vt Virg. cum de coitu boū loqueretur. Hoc faciunt nimio ne luxu obtusior vsus sit genitalia. [Pereat male, quæ te Lesbia) Mala Lesbiæ imprecatur quæ sibi eum ostendit, dum illa validiorem quæreret taurum. i. iuuenem satisfacientem. [Cum mihi Cous) Nomen pueri de Co ciuitate, cuius inguinis nimietatem arbori comparat. [Muricibus Tyrijs iteratæ vellera lanæ, &c.) Hoc est preciosæ quæ secundo fucabatur: vt, Tyrioq. ardebat murice lena. [Cui properabantur) Interrogatiue pronunciandum est. [Magis quem Diligeret mulier sua) Tanquam quæ propterea vestibus preciosis ornaret, vt etiam a mulieribus alienis amaretur.

POR. QVID tibi vis mulier nigris dignissima barris?) In mulierem fœdam, atque anum hæc scribit, Barrhi autem elephanti dicuntur. Vnde & vox eorum Barrhitus appellant. porrò autem elephanti feruntur auersi coire, ex quo videtur Poëta dicere cum his eam concumbere debere, qui illam non videant propter deformitatem ipsius. [Nec firmo iuueni,) Hoc est valido, qui sufficere libidini tuæ possit. [Neque naris obesæ?) Hoc est neque occlusæ nares, vt possim putorem tui corporis ferre. [Polypus, an grauis hirsutis cubet in alis, Polypus) Non in alis, sed in naribus intelligendum. [Quis sudor vietis, & quam malus vndique membris Crescit) Vieta autem dicuntur ex necessitate contorta, vt Terent. ostendit, Vietus, veternosus senex necessitate contortus. [Malus vndiq; membris) Hoc iam pronunciandum, vel efferendum cum admiratione. [Cum penè soluto Indomitam properat rabiem sedare,) Aspere, cum ex fastidio tui penis languet, tu tantum cupiens libidini tuæ satisfacere, dum moueris, sudas, diluisq. cretam, & stercus crocodili, quibus faciem fricare consueuisti. [Iamque subando Tenta cubilia, tectaque rumpit) Subare propries sues dicuntur cum libidinantur. inde translatio facta in cetera animalia. Tenta autem cubilia lectum dicit restibus, siue fasciolis subtentum. [Vel mea cum sæuis agitat fastidia verbis) Vel illud ait, quale est, cum me quasi per blanditias corripit, ꝙ fastidio cum ea concumbam, imputans ꝙ exercitationem Venerem cum Inachia amica, quàm cum ipsa agam. [Pereat male, quæ te Lesbia quærenti taurum) Mihi quærenti taurum. Taurū autem pro valido, ac forti concubitore dixit. [Cum mihi Cous adesset Amyntas,) Hoc est cum non deesset mihi sagacissimi adolescentis occasio. [Muricibus Tyrijs iteratæ vellera lanæ) Purpuram tyriam, quæ iterum. i. bis, tingitur conchylio. vnde hodie δίβαφα appellant. [Nec foret æqualeis inter conuiua, magis quem Diligeret mulier sua, quàm te) Blanditur dicens se magnopere festinare illi preciosis purpuris vestem conficere, vt ex hoc inter contubernales eius probaretur, quàm illum diligeret.

A S C. QVID tibi vis) Petulanter petulantem anum carpit, dicēs. O mulier dignissima barrhis. i. elephantibus nigris (sunt enim omnes nigri. vnde de ipsis primum dictum est. It nigrum campis agmen. coëunt aūt auerse, vt ab coitus fœtore, & obscœnitate minus offenderentur. quo circa illam ipsis dignam argute censet) Quid vis tibi. i. quid prætendis? cur mittis mihi munera, ve, pro vel. Quid. i. ad quid, mittis mihi nec iuueni firmo. i. satis potenti ad libidinem tuam explendam, neque naris obesæ. i. occlusæ, & pinguis, seu crassæ? hoc est neque habenti narem obtusam & occlusam, ita vt parum olfaciam. Obesum pro pingui ēt apud Maro. legunt, illic, Obesaq. terga aut obesæ. i. circumesæ, aut circum rosæ naris, ita vt virtus odoratiua perierit. Dicit ergo, Cur mittis mihi neque te exaturare, neq; fœtorem tuum sufferre valenti, munera & tabellas. i. triplices pugillares, in quibus amores & res amatoriæ inscribebantur. Docens etiam se non obesæ naris, addit, Nanque ego vnus. i. solus, odoror. i. olfacio (pro quo vulgarius dicitur odoro) sagacius. i. minore sagacitate, & peritia nasi (nam sagacitas nasi est. vnde Plaut. Sagax nasum habes) an Polypus, supp. sit causa fœtoris in naso. Est autem (vt Manc. recitat) caruncula quædam putida in naso. An hircus. i. hircinus fœtor, grauis. i. molestus, & difficulter tolerabilis, cubet. i. quiete maneat (alludit autem ad cubilia hircorum, quæ fœtidissima sunt) in alis. i. sub axilis, hirsutis. i. pilosis, sagacius dicit, quam canis acer. i. strenuo olfactu, supp. odoratur, aut sentit, vbi lateat sus. i. aper (posset dici vbi lateat sus acer, sed plus roboris est dicendo, Canis acer, vt se vel acri cani præferat) odoror etiam sagacius, qui (aut quis). i. qualis sudor (quia sequitur is, suauius, qui quam quis legitur) & quàm. i. quantum, malus odor crescat (aut crescit) vndique membris vietis. i. flaccidis, & vetustate languescentibus cū. i. quando ipsa membra vetulæ, properanti sedare rabiem indomitā. s. libidinis, penè. i. cauda virili, soluto. s. ab intentigine emisso semine, aut soluto è subligaculis. Nec creta humida. i. chia terra cretici coloris, & color fucatus. i. fuco, & adulterino colore quæsitus stercore. i. oleto, crocodili. illius animalis in Aegypto frequentis, manet illis. s. membris tuis vietis, quia sudore, & anhelitu resoluitur, iam. s. in coitu, & tu rumpis (aut ipsa rumpit) iam subando. i. subeundo. more suum diuturno coitu, cubilia tenta. i. strata, & tecta. i. cooperta tapetis, aut lineis coopertimentis. i. tam immodice te agitas, vt cubile penè rumpas. alludit autem ad tentoria, quæ superne tegunt, vt vir muliere, tenta autem dicit propter penem, q. d. tu me, & membrum meum rumpis, vel. i. etiam, dum tu agitas (ita reposuit Bonfinis, nam alij agitat legunt). i. moues mea fastidia. i. quibus te fastidio, & contemno, verbis sæuis. i. superbis dicendo. s. ò Horati, tu langues minus Inachia. i. minus fatigaris subagitando Inachiam, ac. i. quàm me tu potes ter nocte. s. vna, Inachiam supp. cognoscere, aut (honor sit auribus) futuræ. quod ex more subricat, sicut Comici miles, Ego Eunuchum illum, vel sobrius, Tu autem ex mihi semper mollis. i. languens & impotens, ad vnum opus. s. Veneris. Pereat Lesbia male, quæ mihi quærenti taurum. i. fortem subactorem, mōstrauit te inertem. i. ignauum, & torpentem, præcipue cum Amyntas Cous, ex Co insula iuuenis, adesset. i. præsto esset mihi, cuius neruus. i. mentula, inhęret constantior in inguine. i. membro muliebri indomito. i. indomabili, & semper prurienti, quàm noua arbor inhæret collibus. Cui putas ò Horatij, q. d. ne gratis à te stuprum quæsisse dicar (vnde prius, Munera cur mihi) vellera lanæ iteratæ. i. bis tinctæ, muricibus. i. purpuris Tyrijs properabātur. i. cito parabantur. Nempe. i. si nescis certe sup. properabantur tibi. Ne conuiua foret inter æquales. i. coæuos sodales, quē sua. i. propria mulier. i. amica, aut potius vxor diligeret magis quàm supple ego te. O ego leuis. i. inconstans, & imprudens, & quam tu fugis vt agna pauet. i. pauore fugit lupos acris, aut vt capreæ sup. pauent leones.

AD AMICOS.

Ad amicos ne nimium se curis macerent, dum adhuc sunt iuuenes, sed per occasionem nonnunquam animum remittant, ex Chironis Centauri sententia, qui Achillem discipulum monebat, vt apud Troiam qui periturus erat vino, & fidibus se exhilararet.

Ode XIII. Dicolos, Distrophos. Primus quisque versus est Heroicus, Hexameter, Catalecticus qualis ille, Laudabunt alij claram Rhodon, aut Mitylenen, hoc modo.

Hōrrĭdă -uu tēmpē -- stās cœ -- lūm cōn -- trāxĭt ēt -uu īmbrēis --

Secundus vero quisque est Archilochius, constans Dimetro Iambico, & Penthemimere Heroica, id est quatuor Iambis, recepto tamen in locis imparibus etiam spondeo, deinde è duobus Dactylis, & syllaba, hoc modo.

Nĭuēs u- quĕ dē u- dūcūnt -- Iŏuēm u- nūnc mărĕ -uu nūnc sȳl -u ŭă u-

-uu-------uu--
u-u---u--uu-uu-

HORRIDA tempestas cœlum contraxit, & imbres.
Niuesque deducunt Iouem, nunc mare, nunc siluæ
Threicio Aquilone sonant. rapiamus amici

Occa

Occasionem de die: dumque virent genua;
Et decet; obducta soluatur fronte senectus.
Tu vina Torquato moue consule pressa meo.
Cetera mitte loqui. deus hæc fortasse benigna
Reducet in sedem vice. nunc & Achæmenia
Perfundi nardo iuuat: & fide Cyllenea
Leuare diris pectora solicitudinibns:
Nobilis vt grandi cecinit Centaurus alumno,
Inuicte mortalis dea nate puer Thetide
Te manet Assaraci tellus: quam frigida parui
Findunt Scamandri flumina, lubricus & Simois.
Vnde tibi reditum certo sub tegmine Parcæ
Rupere: nec mater domum cærula te reuehet.
Illic omne malum vino. cantuque leuato.
Deformis ægrimoniæ, & dulcibus alloquijs.

ANTO. ORRIDA tempestas) Hac Ode amicos hortatur ad lætiorem vitam. Cum enim nunc plueret, nunc ningeret, & in mari, ac siluis tempestas esset, occasionem ad voluptatem rapiendam esse docet, eo nanque tempore aliud agi non poterat. [Ho rida tempestas) Primus versus hexameter est. secundus verò quatuor pedes habet ex Iambico versu, & duus Dactylos cum cæsura. [Cœlum).i.nubes, aër.n.in nubes contrahitur, indeq. imbres decidunt. [Et imbres.) Ordo est: Et imbres, & niues deducunt Iouem.i.deorsum ducunt aërem. Videtur enim quodãmodo cum pluuia aër descendere. [Siluæ) Metricam trisyllabũ fecit. [Occasionem) Dicitur occasio opportunitas temporis casu prouenitens, vt Festus ait. [De die).i.tempore ipso. [Virent genua;) Dum vigent, & valent. [Obducta rugis).i.obsita vt mœstis euenit. [Consule m.) Horat.enim Manlio Torquato consule natus est. quod superius etiam scripsit. [Cetera) Sensus est: Vacandum esse conuiuijs tantùm, cetera verò omittenda, vt sunt minus læta. nam Deus in melius forsitan reducet. [Achæmenio).i.Persico. Achæmenes enim (teste Herod.lib.iiij.) fuit primus Persarum rex; a quo postea reges omnes vsque ad Darium descenderunt. [Fide Cyllenea).i.lyra. Mercurius enim lyra inuenit, & Phœbus cytharam, de quibus late in Odis. [Nobilis) Vt sensus est, quo Centaurus Chiron Achilli alumno prædicẽs mortem apud Troiam, monuit omne malum vino, & cantu leuandum. eodem itaque modo, & ipse agit. [Grandi alumno,) Iuuenal. item Sat.vij.

Metuens virgæ iam grandis Achilles
Cantabat patrijs in montibus.

[Assaraci tellus:) Troiam intelligit. Nam Dardanus Ioue natus genuit Erichthonium: is Troën Tros Assaracum, ex quo Capys natus est: inde Anchises, hinc Æneas, &c. Auctor Naso lib.iiij. Fast. [Scamandri) Ex Ida Phrygiæ monte Scamander, & Simois fluuij descendunt in Troadem, vt Mela scribit. [Mater cerula).i. Thetis marina. [Ægrimoniæ).i.tristitiæ. Est autem ordo: Illic vino, cantu, & dulcibus alloquijs leuato omne malũ deformis ægrimoniæ. Acrimonia autem est animi viuacitas, vt inquit Nonius. [Deformis) Deformes efficientis. [Dulcibus alloquijs.) Dulcibus verbis dulci sermone.

ACR. HORRIDA tempestas) Hortatur amicos suos, vt pluuio aëre, quo aliud facere non possunt, licentiæ, & poculis indulgeant. [Cœlum contraxit) Pro nubibus: vt, Iam cœlum, terramque meo sine numine venti miscere. [Et imbres.) Vt, Effusis imbribus atris tempestas sine more furit. [Dumque virent genua;) Hoc est quando iuuentus viret, senectus arida deponatur: vt, Genua labant, vastos quatit æger anhelitus artus. de iuuene. Ille pedum melior motu fretusq. iuuenta. [Obducta soluatur fronte senectus.) Lætitia tendatur frons obducta mœrore. [Tu vina Torquato moue consule) Consule vina reposita proferri iubet, quo ipse natus est Manlio Torquato. [Deus hęc fortasse benigna Reducet in sedem vice.) Si quæ minus læta sunt, vt quæ sollicitudinem moueant, de Deo speranda dicit, vt in melius mutentur, dummodo lætitiæ non prætermittatur occasio. [Achæmenio) Persico. [Et fide Cyllenea) Lyra, chorda, quam traditur Mercurius inuenisse, qua accepta ab eo Amphiõ cantu dicitur muros fecisse Thebanos. [Grandi Centaurus alumno,) Vt Iuuenal.

Iam grandis Achilles cantabat patrijs in montibus.

[Nobilis vt cecinit) Nobilem Chironem dicit, cuius vmbram ponit Achilli prædicentem Fata sua. [Assaraci tellus,) Assaracus auus Anchisæ, a quo & Troiani. [Tellus) In qua sepeliendus erat. [Findunt Scamandri flumina.) Scamander fluuius Europã ab Asia diuidere dicitur, ideo posuit findunt. [Lubricus & Simois) Fluuius Troianorum: vt, Vbi tot Simois correpta sub vndis Scuta virum, galeasque, & fortia corpora voluit. sine pro natura aquæ lubricus [Certo sub tegmine Parcæ) Vt, Rumpunt stamina Parcæ. [Cærula) Nomen à colore maris.i.marina: vt, Cęruleus Nereus. [Ægrimoniæ) Animi, vel ægritudinis.

HORRIDA tempestas cœlum contraxit, & imbres) Hortatur contubernales, vt qm̃ ipso cœlo pluuio nequeant aliud agere, in conuiuium secedant. Cœlum autem pro nubibus accipe, & contraxit in vnum coëgit, ac per hoc densas fecit intelligendum. Et imbres Niuesq. deducunt Iouem, &c.) Quasi cum imbribus ad terras Iuppiter descendat. [Rapiamus amici Occasionem de die,) Vtrum occasionem, quæ de die pluuio incidit, an vt conuiuia de die dicebantur a primo mane cepta? [Obducta soluatur fronte senectus) Obducta.i.in rugas contracta, ac per hoc seuera, ac tristis. Sic ergo & senectutem pro grauitate ac seueritate accipe. [Torquato moue consule pressa meo.) Præcipit vina proferre Manlio Torquato consule diffusa, quo anno ipse natus sit: quod & alibi amphoram alloquens ostendit, sic dicens, O nata mecum consule Manlio. ad hoc ergo pertinet, ꝙ dicit Torquato meo. [Et fide Cyllenea).i.chorda quam Mercurius inuenit ac per hoc lyram. [Nobilis vt cecinit grandi Cent.alumno,) Chiron.s.Centaurus, alumno.i.Achilli. [Deus hæc fortasse benigna Reducet in sedem vice.) Sensus est. Hæc quoque, de quibus sollicitus es, fortasse benignus restituet tibi Deus, vices rebus humanis constituit. [Vnde tibi reditum certo sub tegmine Parcæ Rupere:) Tale est & illud: Extrema & alijs Parcæ fila legunt. [Nec mater domũ cærula te reuehet) Per matrem Thetidem, atque ex hoc metonymicos mare intelligamus. POR.

HORRIDA) Inuitat amicos, & sodales ad hilare conuiuium dicens. [Tempestas horrida).i.pluuiosa, & aspera. [Contraxit).i.condensauit in nubes cœlum.i.aërem. [Et imbres, ac niues deducunt.i.deorsum, quia in terram, ducũt Iouem.i.aërem in nubem contractum, & per pluuiam resolutum. [Mare sup.sonat nunc, & siluæ sonant nunc, Aquilone Threicio).i.a Thracia flãte. [Et ergo ò amici rapiamus Occasionem).s.læte conuiuandi. [De die).i.tempore. [Et dum).i.donec. [Genua).s.nostra. [Virẽt).i.in vigore sunt. [Et dum decet).s.per ætatem. [Soluatur senectus fronte obducta).i. quæ erat obducta tristitia exporrigatur hilaritate. [Tu moue).s.fundendo, & bibendo vina pressa Torquato consule meo).i.anno natiuitatis meæ, quo Torquatus cõsul erat. [Mitte).i.omitte. [Loqui cetera).i.seriosa, quæ nihil ad lætitiam faciant. [Nam deus reducet fortasse hæc).s.tristia, quæ agitare possumus. [In sedem).i.tranquillitatem, & sedationem. [Vice).i.vicissitudine. [Benigna).i.fauorabili. [Iuuat).i.delectat sup.me. [Nunc perfundi nardo Achæmenio).i.Persico. [Et leuare pectora supp. à solicitudinibus duris (aut diris) fide Cyllenea).i.lyra à Mercurio inuenta. [Vt).i.quemadmodum. [Centaurus nobilis).s.Chiron iustissimus Centaurorum s̃m Hom. [Cecinit grandi alumno).s.suo sup. Achilli dicens. [O puer inuicte nate mortalis Dea Thetide).i. licet ex dea mortalis tamen. [Tellus Assaraci).i.Troiana, quam Assaracus aliquãdo possedit. [Manet te).i.statuta est tibi exitio. [Quam).s.tellurem. [Frigida flumina Scamandri) Fluuij ab Ida profluentis. [Parui).i.exigui. [Et Simois lubricus).i.labilis, & difficulter retentibilis. [Findũt).i.secant & absumunt, aut potius diuidunt per medium eius fluendo. [Vnde).i.de qua tellure. [Parcæ).i.Deæ Fatales. [Rupere).i.rumpendo fila Fatalis vitæ negauerunt tibi reditum sub tegmine.i.contextu Fatorum. [Certo).i.ineuitabili. [Nec).i. & non & vnde, mater cærulea.i.cærulei coloris, quia marina dea non reuehet te domum.s.nauibus. [Leuato illic).i.cum illic fueris, vino & cantu, & dulcibus alloquijs.i.affationibus blandis. [Omne malum ægrimoniæ).i.ægri animi, & tristitiæ deformis, quia est ægritudo animi etiam honesta. ASC.

AD MOECENATEM.

Purgat se apud Mæcenatem, quod promissum carmen non absoluerit amore nimirum prohibente. neque id sine exemplo nam, et Anacreontem amasse, & Mæcenatem ipsum vri ait, sed à puella Helena non inferiori.

Ode XIIII. Dicolos, Distrophos. Primus quisque versus est, qualis. Laudabunt alij claram Rhodon, aut Mitylenem.

Mōllīs ĭn ◡◡ ērtĭă -◡◡ cūr tān ◡- tām dĭf - - fūdĕrĭt -◡◡ imis - -

Secundus autem quisque est Iambicus, Archilochius, Dimeter, Acatalectus, qualis ille: Amice propugnacula, hoc modo.

ōblī - - uĭō ◡- nēm sēn - - sĭbŭs ◡◡

-◡◡-◡◡◡- - - -◡◡- -
- -◡- - - ◡◡

*Ad vmbilicū ducere est librū finire, atque absoluere. Sut enim umbilici, interprete Porph. ornamenta ossea, aut lignea tornata, vmbilici nostri formam imitantia, q̃ voluminibus iā absolutis addebātur.

MOLLIS inertia cur tantam diffuderit imis
Obliuionem sensibus,
Pocula Lethæos vt si ducētia somnos
Arente fauce traxerim:
Candide Mœcenas occidis sæpe rogando.
Deus deus nam me vetat,
Inceptos, olim promissum carmen, iambos
Ad vmbilicum * adducere.
Non aliter Samio dicunt arsisse Bathillo
Anacreonta Teium:
Qui persæpe caua testudine fleuit amorem
Non elaboratum ad pedem.
Vreris ipse miser. quod si non pulchrior ignis
Accendit obsessam Ilion,
Gaude sorte tua. me libertina neque vno
Contenta Phryne macerat.

ANTO. OLLIS inertia) Cur inceptos Iambos omiserit interroganti Mœcenati rñdet amorem fuisse causam. [Mollis inertia) Primus versus hexameter est Dactylicus. Secundus verò Iambicus tetramet. [Mollis inertia) Ordo est: Candide Mœcenas occidis sæpe rogādo. Cur mollis inertia, &c. [Mollis inertia) Viles & molles reddens segnitia. [Lethęos) Obliuiosos, λήθη enim obliuio dr̄: inde Lethe fluuius infernus. vnde bibentes obliuione afficiuntur. [Deus deus) Cupido. s. [Ad vmbilicum) i. finem. nam in fine libri vmbilici ornamenti genus solēt poni. vnde Mart. finem tertij libri ita clausit: Ohe iam satis est, ohe libelle: Iam peruenimus vsque ad vmbilicum. & alibi idem quoque ait: Nunquam grandia nec molesta poscit: Quæ cedro decorata, purpuraq. nigris pagina creuit vmbilicis. [Samio Bathyllo) Anacreon Lyricus poeta fuit ætate Pisistrati, & Pherecidis historici Pythagoræ magistri, vt scribit Euseb. fuit is patria Teius, qui Bathillum puerum Samium adamauit. Teos autem Ionum ciuitas est in peninsula sita. hinc est Anacreon Lyricus. item Hecat. hist. vt Str. ait lib. xiiij [Non elaboratum ad pedem) Id autem propter amoris curam eueniebat. [Ipse) Tu Mœcenas. [Pulchrior ignis) Pulchrior puella, quam tua sit. intelligit autem Helenam, dicens, quòd si Helena non fuit pulchrior ipsius Mœc. amica debet illa gaudere Mœc.

Anacreō.

ACR. MOLLIS inertia cur tantam diffuderit) Dicit se inertia, & obliuione oppressum tanq̃ Lethęum sumpserit poculū. [Pocula Lethæos vt si ducentia somnos Arente fauce traxerim,) Vt Lethæi ad fluminis vndam Seculos latices, & longa obliuia potant. [Candide) Pure, simplex. [Ad vmbilicum) ad perfectionem, ad finem. [Nō aliter Samio dn̄t arsisse Bathillo) Bathillus Panthomimus fuit, de quo Iuuen. Molli saltante Bathillo. [Arsisse) Amasse. [Anacreonte Teium,) A Teia poëtam. [Qui persæpe caua testudine) Qui per metrum amorem suum flebiliter cantauit. [Vreris ipse miser) aut valde dixit, aut miser consolandi causa, tanq̃ qui frui amata non posset, q̃ eius erat, signari non potuit, & de patrono incongrue dicebantur. [Quod si non pulchrior ignis) i. non melior, quàm te iam vrit Mœcenas, quod gratificans dicit Terētiæ, q̃ amauit Mœcenas. [Obsessam Ilion) Ad Helenam refert. [Me libertina neq, vno Contenta Phryne macerat) Libertinam sed amare Phyrnem affirmat, quæ licet viro non sit vno contenta, turpitudinem tamen eius se fatetur ferre pro amore.

POR. MOLLIS inertia cur tantam diffuderit imis Obliuionem sensib.) ad Mœcenatem loquitur, signans illum frequenter de se quęri: cur negligat carmina scribere. deinde quasi interrogationes eius volens effugere amorem causatur. [Inceptos, olim promissum carmen, Ad vmbilicum adducere iambos) Iambos verū carmen olim ꝓmissum, an olim inceptos, ambiguum est. Ad vmbilicum adducere pro finire, & consumere, quia in fine libri vmbilici ex ligno, aut osse solent poni. [Non aliter Samio dn̄t arsisse Bathillo Anacreonta Teium) Attende per ablatiuum dictum arsisse Bathillo, & hoc sæpe Virg. per accusatiuū dixerit Formosum pastor Corydō ardebat Alexin. [Non elaboratū ad pedem) Hoc ideo, quia (vt supra ostendimus) Lyrici poëtæ prout libet cuique versus sibi fingūt. [Vreris ipse miser) Mœcenati, h. d. quia & ipse Terentiam dilexit. cuius & supra sic meminit. Manum puella suauio opponat tuo: Extrema, & in sponda cubet. [Quod si non pulchrior ignis Accendit obsessam Ilion, Gaude sorte tua) In honorem Mœcenatis gratificatur Terentię, Helenæ eam comparans. hoc aūt ait: Si non fuit Helena speciosior, iocunda hęc miseria est, & accēdit, Ilion, ad amorem magis pertinet quo Troia cremata est, nec immerito, qa ipse amor ignis solet dici.

ASC. MOLLIS) Mœcenati rñdens, ait? O candide Mœcenas, occidis sup. me rogando. i. interrogādo, cur mollis inertia diffuderit sensib. imis tantam, obliuionem. i. cur ita sopitis sensib. à canēdo refrigescam, veluti (aut vt si. i. perinde atque, traxerim fauce arenti. i. sitienti, pocula ducentia somnos Lethæos. i. obliuiosos. Nam Deus. s. Cupido. Deus. i. quem Deum esse affirmare cogor, vetat me adducere ad vmbilicum. i. ad cōsumationem, aut ad medium, iambos inceptos. i. iambicum carmen inceptum olim, appositorie carmen promissum. i. quod tibi promiseram. Dicunt. s. scriptores, Anacreonta, s. Lyricum Teium. i. ex Teo Ionum ciuitate, arsisse non aliter. s. quam ego ardeam, Bathillo. s. puero, aut saltatore, Samio. i. ex Samo insula qui. s. Anacreon, fleuit persæpe testudine. i. cythara, amorem non elaboratum ad pedem. i. ad mensuram iustam, vel potius ad pedem non elaboratum. i. nō elaborate obseruatum. Ipse. i. tu ò Mœcenas, vreris miser. i. misurādo amore, q̃ si non pulchrior ignis. i. non fuit pulchrior Helena, q̃ fuit facula monstrata Hecubæ parturienti Paridem, quæ accēdit Ilion. i. Troiam, obsessam. s. à Græcis. Est aūt a nominatiuo hęc Ilios. vñ prius vexata Ilios dixit: gaude tua sorte, qa te dignā amas. Nā Phyrne libertina. i. libertinæ cōditionis, nec (aut neque) contēta vno. s. amatore, aut viro macerat me in amore sui.

AD NEÆRAM CONQVERENS periurijs illius se deceptum.

Ode XV. Dicolos, Distrophos: vt, Mollis inertia cur tantam diffuderit imis.

-◡◡- - - - -◡◡-
- -◡ ◡◡-◡◡

OX erat: & cœlo fulgebat luna sereno
Inter minora sidera:
Cū tu magnorum numē læsura deorū
In verba iurabas mea,
Arctius; atque edera procera astringitur ilex
Lentis adhærens brachijs:
Dum pecori lupus, & nautis infestus Orion
Turbaret hibernum mare:
Intonsosque agitaret Apollinis aura capillos:
Fore hunc amorem mutuum,
O dolitura mea multum virtute Neæra:
Nam si quid in Flacco viri est:
Non feret assiduas potiori te dare nocteis:
Et quæret iratus parem.
Nec semel offensæ cedet constantia formæ:
Si certus intrarit dolor.
At tu quicunque es felicior; atque meo nunc
Superbus incedis malo:

Est Pactolus Lydiæ fluuius ex mixe Imolo effluês aureas secans arenas.

Sis pecore, & multa diues tellure licebit:
Tibique Pactolus fluat:
Nec te Pythagoræ fallant arcana renati:
Formaque vincas Nirea:
Eheu translatos alio mœrebis amores:
Ast ego vicissim risero.

ANTO. *Vade, & χωρεῖτε - ἀπὸ ποιητικῶν - ἀνομοίως. Lege Prouerb. Pactoli opes.*

NOX erat.) In Neæra scribitur Ode. arguitur .n. illa periurij à Poëta. nam cum iurasset se perpetuam fore illius alteri postea hæserat. [Nox erat, & carmen est simile præcedenti. [In verba mea) Secundùm verborum meorum formam. [Viri).i. veneni, vel naturalis virtutis. nã (teste Nonio) virus quandoque pro naturali virtute legitur. de quo latius diximus libro 1.Georg. ibi: Virosaq. Pontus Castorea. [Potiori).i. riuali, qui potior & valétior est apud te. [Parem).i. mutuo amantem puellam [Offensæ for.).i. quã tu ostendisti periurio. [Constantia) Continẽtia, & perseuerãtia nõ succũbet formæ tuæ, sed libera erit. [Pactolus) Lydiæ fluuius aurifer. hinc aliter Chrysorrohã vocant, vt Solinus ait. [Pythagoræ arca. renati.).i. quanquam phylosophus sis. cur autem renati, in Odis late diximus. [Nirea) De Nireo item in Odis, ample.

ACR. NOX erat) Neæram amicam suam alloquitur, periurijsque eius se deceptũ significat, q̃ amorem suum in alium trãstulisset, quem negat perpetuũ futurũ. [In verba iurabas mea) Sicut ego ostendebam tibi iurare ita iurabas & secundùm verba quæ proponebam iurabas arctius te mihi coniunctam fore, quàm ilici hederam. [Arctius) Diligentius. [O doli. mea ni.vir. Neær.) Quia si iratus fuero cõtemnã te, & incipies dolere. [Nã si quid in F. viri est).i. si quid habet in se virile Horatius. [Assiduas) Frequentes. [Potiori) Meliori riuali. [Nec se.of.ce.con. for.) Tunc constantia amatoris cedit formæ mulieris, qñ læsus non audet abscedere. hoc est quod dicit: Si offensus fuero non cedam formæ tuæ .i. non tibi seruiam, non perseuerabo iniuriam passus. [Tibique Pa.flu.) Pactolus fluuius aureas trahens arenas.i. quanquam habeas tantas diuities, vt tibi videatur Pactolus fluere. [Nec te. Py.fal.ar.).i. quamuis sis Philosophus, Pythagoras enim dicebat animas post mortem redire in altera corpora. [Mœrebis).i. dolebis.

POR. NOX erat, & cœlo fulgebat Luna sereno Inter minora sidera.) Quæritur de Neæra q̃ non seruet fidem iusiurandi, quo se obstrinxerat, semper cum Horatio victuram, deinde horrendum ipsum iusiurandum vult facere. noctis silentium erat, inquit, serenum, ac Luna lucebat. [Cum tu. ma. nu. læ. deorum) Ad euentum refert, quasi cum iuraret, iam perfidiam fallendi in animo haberet. [In verba iurabas mea) Hoc est mea per verba conceptum iusiurãdum. [Lentis adhærens bra.).i. amplexu brachiorum cum hæc iurares. [Dum pecori lupus, & nautis infestus Orion) Huic simile est In freta dum fluuij current, dum montibus vmbræ Lustrabunt, cõuexa polus dum sidera pascet. Nam si quid in Flacco est viri.i. si quid virile Flaccus in se habet. [Non ferre assiduas pote clare noctes) Potiori non ex sua persona Flaccus dixit, neq; enim riualem sibi suum præfert, sed qui apud te potior est. Nec semel offensæ cedet constantia formæ qñ semel offensa est .i. non vincetur cõstantia mea à tua forma, quo minus illam contemnat, & relinquat, si indignationem certam conceperam. [Et tu quicunq; es felicior) Ad riualem hoc dicit. Atque meo nunc Superbus incedis malo.i. tibi placens, ac gloriosus. [Sis pecora, & multa diues tellure licebit) Etiã diuitijs felix sis præter amorem. Neæræ. [Tibiq. Pactolus fluat).i. abundes auro, quia Pactolus fluuius aurum ferre dicitur. Nec te Pythagore fallãt arcana renat .i. licet doctissimus sis. quare aũt renatus Pythagoras dicatur, notum est, vt supra diximus. [Formaq. vin. Ni.) Hunc supra retulimus formosissimũ ab Hom. prædicari, hoc versu νιρεὺς δ' αὖ συμῆθεν ἄγε τρεῖς νῆας ἐΐσας, νιρεὺς ἀγλαΐης θ' υἱὸς χαρόποιό τ' ἄνακτος νιρεὺς ὃς κάλλιστος ἀνὴρ [illegible] ἴλιον [illegible] δαναῶν μετ' ἀμύμονα πηλείωνα. [Eheu transl. alio mœ. amo.) Ingemiscit iam vicem illius, qui relinqui meruit. [Ast ego vi. risero) Modo coniunctiuo dicitur tempore futuro. vt est illud Terentianum, vxore opus est, duxero.

ASC. NOX erat.) Amatorie accusat Neærã periurij, hoc ordine: Nox erat, & Luna fulgebat cœlo sereno inter sidera minora, cũ tuo Neæra læsura.s. periurio, numen magnorum deorum, iurabas in verba mea.i. obseruare, quæ abs te petebã, adhærens brachijs meis lentius.i. adhærentius. atq;.i. quàm ilex procera astringitur.i. strictè amplectitur hedera.s. frutice. Iurabas inquã. hunc amorẽ s. nostrum, aut inter nos fore mutuũ, dum.i. donec lupus sup. fuerit infestus pecori, & Orion.i. sidus eius impetuosum, infestus.i. vim inferẽs nautis, turbaret (aut turbaret) pro turbauerit, mare hybernum.i. hyemale, & dũ aura.i. ventus, agitarit (aut agitaret) capillos intonsos Apollinis, hoc est in perpetuum. O Neæra dolitura multũ mea virtute.i. propter virtutẽ meam. Nã si quid viri.i. animi virilis est in Flacco, hoc est in me, loquitur tñ tanq̃ de alio in tertia persona. ipse Flaccus nõ feret.i. nõ perpetietur te dare potiori.i. ditiori, aut amantiori noctes assiduas, & iratus.s. tibi, quæret parẽ.i. amicam redamantem se. Nec si dolor certus.i. firmus & constans, intrarit .s. præcordia, constantia .s. eius. cedet.i. locum dabit formæ semel offensæ.i. per contemptum læsæ. Et (aut at) tu ò riualis, quicunq; es felicior .s. q̃ ego atq; incedis nunc superbus meo malo.i. damno, licebit.i. permittetur, sis.i. vt sis, diues pecore, & multa tellure. & Pactolus fluuius aurifer in Lydia fluat.i. fluendo afferat aurum tibi nec arcana Pythagoræ renati.s. secundùm eum fallant te .i. sis prudentissimus, & vincas forma Nirea fortissimum adolescentem vt prius patuit. Eheu quæ interdolentis vox, q.d. nihilominus tu mœrebis.i. mœste feres amores transitos alio.i. ad aliam amicam. Ast ego risero.si.s. euenerit, vicissim.i. per vices.

GLAR. LENTIS adhærẽs Brachijs.) Acron hæc verba ita colligit, quasi ad puellæ iuramentũ pertineant. Ait .n. iurabas arctius te mihi coniunctam fore quã ilici hederam cum poetæ verba aliter sonent. Nempe cum illius lentis brachijs adhæreret arctius atq; hedera procera astringitur ilex. Tum illã iurasse, &c. Badius lentius legit, exponitque adhærentius, sed nemo in hoc eum sequitur atque ipse variè hoc in codice excudit. Nam si quid in Flacco viri est. Mancinellus vici est, exponit, veneni, vel naturalis virtutis non attendens hic Iambũ esse oportere, nec Spondeum hic locum habere. Virus autem pro veneno primam producit, vt illud Virgil.

Ille malum virus serpentibus in dedit atris.

QVERITVR BELLIS CIVILIBVS
Nullum imponi finem.

Tanta est, inquit, Romanorum potentia, vt sese non ferant, sed in mutuam pernitiem ferantur, vt videri possit fato quodam fieri vt, subinde nouo atque nouo bello ciuili Roma peritura sit, quæ ne à focis quidẽ & vicinis potuit vnquam euerti, neque ab extremis hostibus. quare consulit, vt exemplum Phoceorum sequantur, qui communi consensu patriam reliquerunt, diris execrationibus se deuouentes, si vnquam quisquam rediret in patriam, quod illis feliciter successit. Itaque ad fortiter audendum hortatur, & nauigandum ad felicem aliquam regionem, cuiusmodi esse fortunatas insulas, vbi omnia inseminata, & inarata nascuntur, planeq; sine vllo labore, & cultura proueniunt, & quidem felicissime, vt nihil potest desiderari ad beatam vitam quemadmodum olim aureo seculo, cuius tantum in illis vestigia relicta sunt.

Ode XVI. Dicolos, Distrophos. Primus quisque versus est Heroicus, Hexameter, hoc modo.

āltĕră -ᴗᴗ iām tĕrĭ -ᴗᴗ tūr bēl -- līs cī -- uīlĭbŭs -ᴗᴗ ǣtās --

Secundus verò quisque est Iambicus, Hipponacteus, Trimeter, qualis ille, Ibis Liburnis inter alta nauium.

Quanquam in hac Ode secundus quisque versus constat è solis Iambis, quod semel tantum legitur fecisse Horatius. Quamobrem versus ille, Eamus omnes execrata ciuitas, sic est legendus. Eamus omnes execrata ciuitas. Quod & Porphyrioni placet, vt sit figurata locutio, eamus omnis ciuitas execrata hæc, & quæ poterunt reditus abscindere dulces. Sunt enim omnes Iambi, hoc modo.

Sŭās ᴗ- ĕt ĭ -ᴗ psă Rō ᴗ- mă vĭ ᴗ- rĭbŭs ᴗ- rŭĭt ᴗᴗ

-ᴗᴗ ᴗᴗ----ᴗᴗ--
ᴗ·-ᴗᴗ·ᴗ·ᴗ-ᴗᴗ

Altera

Ltera iã teritur bellis ciuilib. ætas
Suis & ipsa Roma viribus ruit.
Quam neque finitimi valuerunt perdere Marsi.
Minacis aut Etrusca Porsenæ manus,
Aemula nec virtus Capuæ, nec Spartacus acer,
Nouisque rebus infidelis Allobrox,
Nec fera cærulea domuit Germania pube,
Parentibusque abominatus Annibal:
Impia perdemus deuoti sanguinis ætas:
Ferisque rursus occupabitur solum.
Barbarus heu cineres insistet victor: & vrbem
Eques sonante verberabit vngula:
Quæque carent ventis, & solibus, & ossa Quirini,
Nefas videre, dissipabit insolens.
Fortè quid expediat, communiter, aut melior pars
Malis carere quæritis laboribus.
Nulla sit hac potior sententia: Phocæorum
Velut profugit execrata ciuitas: *
Agros, atque lareis proprios, habitandaque fana
Apris reliquit, & rapacibus lupis:
* Ire, pedes quocunque ferunt: quocunq; per vndas
Notus vocabit, aut proteruus Africus.
* Sic placet? an melius quis habet suadere? secunda
Ratem occupare quid moramur alite?
Sed iuremus in hæc, simul imis saxa renarint
Vadis leuata: ne redire sit nefas:
Neu conuersa domum pigeat dare lintea: quando
Padus Matina lauerit cacumina:
In mare seu celsus procurrerit Apenninus:
Nouaque monstra iunxerit libidine
Mirus amor: iuuet vt tigreis subsidere ceruis:
Adulteretur & columba miluio:
Credula nec flauos timeant armenta leones:
Ametque salsa leuis hircus æquora.
Hæc, & quæ poterunt reditus abscindere dulceis,
Eamus omnis execrata ciuitas,
Aut pars indocili melior grege. mollis, & expes
Inominata perprimat cubilia.
Vos, quibus est virtus, muliebrem tollite luctum:
Etrusca præter & volate littora.
Nos manet Oceanus circumuagus: arua beata *
Petamus arua, diuites & insulas: *
Reddit vbi Cererem tellus inarata quotannis:
Et imputata floret vsque vinea:
Germinat & nunquam fallentis termes oliuæ:
Suamque pulla ficus ornat arborem:
Mella caua manant ex ilice: montibus altis
Leuis crepante lympha desilit pede.
Illic in iussæ veniunt ad mulctra capellæ:
Refertque tenta grex amicus vbera:
Nec vespertinus circumgemit vrsus ouile:
Nec intumescit alta viperis humus:
Pluraque felices mirabimur: vt neque largis
Aquosus Eurus arua radat imbribus.
Pinguia nec siccis vrantur semina glebis:
Vtrunque rege temperante cœlitum.
Non huc Argoo contendit remige pinus:
Neque impudica Colchis intulit pedem,
Non huc Sidonij torserunt cornua nautæ:
Laboriosa nec cohors Vlyssei.
Nulla nocent pecori contagia: nullius astri
Gregem æstuosa torret impotentia.
Iupiter illa piæ secreuit littora genti:
Vt inquinauit ære tempus aureum.
Aëre, dehinc ferro durauit secula. quorum
Pijs secunda vate me datur fuga.

* Hic q̃ adyciendum putat.
* Ita legit Bonf. quo constet ni ter Herat.
* Id est, placet ne vobis hæc sententia.
* Suadere legit Bonfinu. contra oium interpretũ sententiam.
* Quæ citra nostrã operam casu nobis eueniunt, Citra arationem, trũq; sementem euenire dicuntur adagio quod apparet a fabula insularum fortunatarũ originẽ traxisse.

ANTONIVS.

Ltera iam teri.) In Romanos bella ciuilia repetentes hæc Ode scribitur. Consulit autem eis relinquere penitus patriam, confugereque ad diuites insulas prope Oceanum manentes, quæ loca pijs tantummodo constituit Iuppiter, Ibi enim nullo Marte vexabunt, vt in vrbe Roma continuè eueniebat. [Altera iam teritur) Primum carmen exametrum Dactylicum est. sequens verò exametrum Iambicum. [Suis vi.) Vnde & Liuius in Prologo ita scribit: Quãto rerum minus tanto minus cupiditatis erat nuper diuitiæ auaritiam, & abundantes voluptates desiderium per luxum, atque libidinem pereundi, perdendiq. omnia inuexere. [Marsi) de ijs superius late. [Æmula virtus Capuæ) Florus scribit: Campaniæ caput fuisse Capuam quæ quondam inter tris maximas Romam, Carthaginemq. numerata, pro qua vrbe populus Romanus Samnites inuasit. [Spartacus aces) De hoc in odis legito. [Nouisque rebus,) Id est coniurationi Catilinæ. [Infidelis Allobros) Allobroges Galliæ populi sunt iuxta Rhodanum, quorum metropolis est Vienna. Auctor est Strabo. libro quarto. Vtque Salust. scribit: Catilina legatos Allobrogum ad societatem belli patrij sollicitauit. illi tamen incerti quid agerent, tandem rem omnem Q. Fabio Sangæ aperuerunt, Cicero postea per Sangam consilio cognito legatis præcipit vt studium coniurationis simularent &c. [Cærulea pube) Germanis omnibus truces, & cærulei oculi, rutilæ comæ, magna corpora &c. Auctor est Tacitus. [Abominatus) Propter crudelitatem detestatus. [Impia perdemus) Ordo est: Perdemus nos impia ætas sanguinis deuoti .i. execrabilis, & detestandi. [Rursus) Sicuti antequam Roma esset ædificata. [Barbarus victor) .i. voti compos. Barbari enim plures, & Augusto, & [M. Antonio auxiliati sunt. Eques) .i. equus ipse hominem portans omnes enim antiqui scriptores, vt hominem equo insidentem, ita & equum, cum portaret hominem equitem vocarunt. Auctor Macrob. libro vj. [Quæque carent) Ordo est. Et insolens eques, id est audax, & impudens, dissipabit ossa Quirini quæ carent ventis, & Solibus, apposito nefas videri. [Carent ventis, & Solibus) Varro post rostra fuisse sepulcrum, Romuli scribit, vt ait Porphyrio. [Fortè quid) Ergo est: Fortè communiter, aut melior pars quæritis quid expediat carere, scilicet expedit malis laboribus. abstinendum igitur est à ciuili furore, & petere loca peiorum de quibus iam dicet. [Malis la.) Sunt enim, & bona labores vt honesti &c. Malos autem labores, ciuiles, & bellicos motus intelligit. [Nulla sit ac po. sententia) Ordo est. Nulla sententia sit ac potior, scilicet ire quocunq; ferent pedes, quocunque per vndas vocabit Notus, aut proteruus Africus velut Phoccorum &c. Consulit autem vt potius patriam ipsam relinquant alio tendentes, quàm velint ciuili furore concurrere. [Phoccorum) Phocis regio est Bœotiæ apposita, vt scribit Strab. libro nono. Vtque libro quarto educet. Phocenses cum ab natali solo discederent, in Gallia Narbonensi Massiliam condiderunt, habito prius Ephesi à Diana Oraculo, nam Aristarchæ matronæ admodum honoratæ Dea in somnis astiterat, imperans, vt accepto quodam à sacris simulacro, vna cum Phocensibus nauigationem Aristarcha subiret &c. Iusti. autem libro xxxiij. plura scribit. [Execrata c.) Ciuium multitudo pessima, abominabilis quasi sine sacro. [Sic placet? an melius quis habet sua) Per interrogationem hæc leguntur Estque ordo: Sic placet? an quis habet melius suadere? nam tanquam nomen posuit infinitum. [Alite aus.) [Simul imis sa.) Ordo est, Simul saxa leuata ab imis vadis renarint, id est iterum sursum natauerint. quod quidem erit nunquam. Nam saxa semper erunt in vadis imis, nec vnquam poterunt enatare. [Padus) Is fluuius est qui ab imis radicibus Vesuli montis exortus paruis se primum fontibus colligit, & aliquatenus exilis ac macer mox alijs amnibus augescit, adeo vt per septem sese hostia effundat. Vnum de ijs magnum Padum appellant. inde tam

citus

citus profilis, vt discussis fluctibus diu qualem emisit vndā agat fuumq. ēt in mari alueum ẽruet, vt Mela docet. [Matina lauerit cacumina).i. Matini montis Apuliæ apicem quod nunquā erit. [Apēninus) Is mons est, qui ab alpibus illis inchoatis citeriorē Galliam ab vlteriori separant Septentrionem versus in Siculum vsque protenditur fretum Italiam per medium secās. quod Dionysius scribit. [Leuis).i. vt si absque pilis cum sit hirsutus. [Amet æquora.) Innatet vti pisces, & ibi degat. [Mollis) Iners, & muliebris, non virilis. [Expes).s. meliorū. [Inominata) Infelicia quasi nullo omine, nulla regione cōdita. [Etrusca littora) Mare Tyrrhenum. [Oceanus) Apud quē sunt insulæ Fortunatæ. de quibus late superius. [Termes oliuæ) Proprie dicitur termes caulis olearum, vt Porph. scribit. Acron vero ait ꝙ termes dicit extremus oliuæ ramus sicut vitium palmes. [Suam arborem) Non insitam. [Crepante pede) Tanq̄ animali poëtice dat pedes aquæ. [Plura) .s. prædictis. [Vtrunque) Imbre, & æstus. [Argoo remige) De Argo naui intelligit. Est aūt sensus, ꝙ illuc nō auari, vt Iason & Phœnices, non impij, vt Medea, & Vlysses ierunt. Iupiter. n. solis pijs loca illa constituit. Potest ēt sensus esse talis, ꝙ Argonautæ non petierunt loca illa, nec Cadmi socij quærentes Europā, nec Vlyssis cohors per multa vagata. nam si perijssent, nunquā se contulissent alio. [Cornua) Antēnarū. s. [Impotentia).i. vis. [Aëre, dehinc ferro) Ordo est, Aëre durauit secula, dehinc ferro [Quorū].s. seculorū quinatorū ferro. [Secunda fuga) Prospera. n. fuga est mali seculi conferre se ad felicia loca prædita. [Datur) Suadetur.

ACR. ALTERA iam teritur bellis ciuilibus ætas) Altera qñ Antonius dimicauit contra Augustum. [Suis & ipsa Roma viribus ruit) Magnitudine sua laborat. [Marsi) Qui primi mouere bella ciuilia. [Æmulæ) Inuida. [Nouisq. rebus) Magnis, vt Pollio, & ipse facit noua carmina. [Nec fera cærulea domuit Germania pube) Cærulea ad oculos retulit, quod stigmatico hñt, aut guttæ cesia oculorū colore. i. catino. [Abominatio) Execrationibus habitus. [Deuoti sanguinis) Execrabilis, & detestandi. [Rursus) Sic ut antea. [Victor) Compos voti, vt illi victor ego, & Tyrio conspectus in ostro. [Ossa Quirini) Non. n. licet patefieri templum eius. [Iuremus in hæc) Per hæc verba. [Imis) Deest ab. vt, Ilium & omnis homo sumat Neptunia Troia. [Renarint) Supra male notauerint, vel sursum emerserint. Procurrerit, occiderit, processerit, quod fieri non potest. [Noua libidine) Nouo desiderio. [Subsidere) Succumbere. i. qñ Tigres conueniunt cum ceruicis in amore, qui sibi discordant per naturā. [Credula) Vt credant se leonibus. [Ametq. salsa leuis) Leuis hircus cōtra naturam, cum hispidus sit. [Mollis & expes).i. quietiores, & qui amore sol genitalis nolit sectari meliora, resideat in Penatibus proprijs. [Vos quibus est virtus in animo) supple discedite. [Muliebrem tollite luctum) Vt, Non hoc ipsa sibi tps spectacula poscit. [Etrusca præter, & volate littora nauigate Tyrrhenū mare. [Nos manet Oceanus) In quo sunt insulæ Fortunatæ ad aquas. Salust. in historia dicit victum voluisse ire Sertorium. [Diuites) Fœcundas. vt Virg. Diues opum variarum. [Reddit vbi Cererem tellus inarata quotannis) Vt, Ipsaq. tellus Omnia liberius nullo proscente ferebat. [Et nunq̄ fallentis).i. fructibus abundantis. [Termes) Ditermes extremus ramus oliuæ, sicut vitium palmes. [Pulla) Nigra, ad colorem pomi retulit. [Illic iniussæ veniunt ad mulctra capellæ) Sic Virg. Ipsæ lacte domum referrent distenta capellæ Vbera. [Tenta) Distenta, plena. [Nec vespertinus circumgemit vrsus ouile) Vt, Nec magnos metuent armenta leones. [Nec intumescit alta viperis humus:) Vt nec repit immensos orbes per humum, neque tanto Squameus in spiram tractu se colligit anguis. [Colchis) Medea. [Non huc Sidonij) Cadmi socios significat. [Cornua) Capita velorum cornua dicuntur. vt, Cornua velatarum obuertimus antemnarum. [Laboriosa nec cohors Vlyssei) Vt supra, Nec cursus duplices per mare Vlyssis. [Nulla nocet pecori contagia) vt, Nec mala vicini pecoris contagia lædent.

POR. ALTERA iam teritur bellis ciuilibus ætas) Quæritur in hac Ode, quod bellis ciuilibus nullus finis imponatur. Altera ætas ergo. i. alterum seculū. [Suis, & ipsa Roma viribus ruit) Hoc est quod T. Liuius ait, Vt iam magnitudine laboret sua. [Minacis aut Etrusca Porsenæ manus, Aemula nec virtus Capuæ) Æmula, inquit, quia imperium ereptum iri à Romanis sperauit. [Nouisque rebus infidelis Allobrox) Hoc ad tps illud refertur, quo Catilinæ factio coniurauit, & penè legati Allobrogum illi consenserant. [Nec fera cærulea domuit) Cæruleos Germanos ad colorem oculorū referens dixit. [Impia perdemus deuoti sanguinis ætas) Hic concluditur sñia inde cœpta: Quam neque finitimi valuerūt perdere Marsi. Et deuoti sanguinis pro abominati atque execrati dictū est. [Barbarus heu cineres insistet victor, & vrbem) Non barbarica execratur, sed ciuilia. quo ergo dicit? nisi forte aut futurum vt reliquias atritas bellis ciuilibus vrbis Romæ Barbari inuadant. [Quæque carent ventis, & solibus, & ossa Quirini) Hoc si dicitur, quasi Romulus sepultus sit, non ad cœlum raptus, aut discerptus. nam Varro post rostra fuisse sepulcrum Romuli dicit. [Forte qd expediat, cōiter, aut melior pars Malis carere quæritis laboribus) subdistinguendum, hęc. n. inter rogatiua figura dr̄. ait enim. Fortasse aut oēs cōiter, aut certe melior pars quęritis carere malis laboribus. melior ergo pro eo quod est maior dictum est, sicut apud Virg. Nunc adeo melior quoniam pars acta diei est. [Nulla sit hac potior sñia: Phoceorū) Elocutionis sensus hic est ordinandus: Si quęritis quid vobis agendum sit accipite consilium, vt nulla sit potior sñia, quàm eatis quocunque pedes vos ferent, velut Phoceorum ciuitas profugit execrata agros atque Lares patrios, habitandaq. Phana apris reliquit, & rapacibus lupis. Phocei autem relicto patrio solo in Galliam venerunt, Massiliamq. vrbem condiderunt. [Ferisq. rursus occupabitur solum) Ingemiscit tam desertum futurū solum vrbis Romæ q̄ fuerat antequam ipsa Roma conderetur. [Ire, pedes quocunque) Hoc superioribus iungendum est: Nulla sit hac potior sententia quàm eatis quocunque vos pedes ferēt. [Sic placet? an melius quis habet suadere? secunda) Sic placet, interrogatiue pronunciandum est. Sensus. Hoc nempe placet, an aliquis vestrum habet melius quod suadeat? Et attende figuram elocutionis, an melius, quis habet suadere. Suadere. n. verbum loco nominis positum est pro suadela, quia sic accipiēdum. an quis habet meliorem suadelam. [Secunda Ratem occupare quid moramur alite?) Hoc iam hortatiue dicitur quasi non proferende meliorem suadelam professi sint optimum consiliū esse proficiscendi. Secunda autem alite, prospero auspicio dicitur, vt supra. [Sed iuremus in hæc, simul imis saxa renarint Vadis leuata: ne) Per hoc reuertendum non esse dicit. hæc. n. saxa nunquā renabunt. [Neu conuersa domum pigeat dare lintea: qñ Padus Matina lauerit cacumina:) Nec radices quidem Matini montis contingere potest Padus nedum cacumina. quippe cum Padus fluuius Galliæ sit, Matinus mons Calabriæ, per auxesin ergo vr reditum execrari. [In mare seu celsus procurrerit Apenn.) ꝭ pennīnus mons mediam Italiam porrigitur longe à mari, sed elegā ter dixit, In mare procurret. i. promōtorium fiet. [Mirus amor) Ipse ex subiectis ostendit q̄ mirum. [Adulteretur & colūba miluo:) Iocunde adulteretur, quia dicitur columba nulla alij succumbere, q̄ cui se semel iunxit. Nisi forte ad id retulit, ꝙ diuersum eiāl miluius sit à columba. [Credula nec flauos timeant armēta leones.) Non q̄ semper credula sunt, sed in hoc credula facta, vt se leonibus committant. [Ametq. salsa leuis hircus æquora) Duplex diuersitas, vt amet æquora hircus. i. vt in mari moretur, & ꝙ leuis fiat cū alioqn setosus sit. [Hæc, & quæ poterunt reditus abscindere dulceis, Eamus omnis execrate ciuitas) Ordo. Hæc execrata. i. execratione. i. iureiurando interposito, & est figura elocutio. Eamus ciuitas. vt, Pars in frustra secant. Dulces aūt reditus non de his dicit, quippe cum abhorreant eos, sed q̄ alio quis dulces solent esse. [Aut pars indocili melior grege. mollis, & expes Inominata perprimat cubilia) Aut oīs ciuitas eamus, inq̄, aut pars maior remaneat, q̄ mollis animi. & sine spe est, ex pesq. virtutis. ferè aūt imperitorum ac deteriorū maior modus est, hoc est in melioribus victor, vt ait ille χείρονα νίκη. [Inominata perprimat cub.) Inominata nunquid sic dictum est, vt abominata solet dici? an quasi nullo omine, ac nulla religione condita, & ideo infelicia? [Nos maneat Oceanus circumuagus: arua beata) ordo est. Oceanus circū arua beata vagus. Fortunatas aūt insulas sigñat, & bonū epitheton Oceanus vagus. [Et imputata floret vsque vin.) Bene vsque quasi semper, aut nunqd ꝑ valde positum, quasi valde floret, ac ꝑ hoc fertilis. [Germinat & nunquam fallentis termes oliuæ) Termes appellatur ꝓprie caulis olearū arborum. [Nunquam fallētis aūt, non est perpetuū epithetō oleæ, sed sibi nunq̄ fallentis. [Suamq. pulla ficus ornat arborem:) Eleganter, & suā ornat. suā. n. ad illud ꝑtinet, vt nō insertas arbores fici, sed spōte natas intelligamus. sic. n. econtrario Virg. cū de satiuis arborib. loqueretur, ait, Miraturque nouas frōdes, & non s. p. Deinde qm̄ alibi fici q̄ sponte nascantur. duræ atque inelegantes solēt esse, hinc ait ficus ornat arborē suā, vt pulchram, & gratā nascitur ostēdere. Pullā aūt nigrā sigñat, sicut Virg. ait. Ne maculis infuscet vellera pullis Nascentum. Vñ & pullā vestem appellamus. [Leuis crepante lympha desilit pede) Poetica elegantia dictum, & leuis lympha, & crepante pede desilit sonus, Versus imitat velocitatē & strepitum aquæ currentis. [Refertq. tenta grex amicus vberæ) Bene amicus refert, vt prædixerat sponta, Venire ad

ad Mulctram,hoc intelligamus. [Pluraque felices mirabimur:) Plura, quam supra dixi.inde refert quæ sunt hæc plura. [Vtrunque rege temperante cœlitum) Vt nec nimia pluuia humum radat,nec rursum siccitas vrat. [Non huc Argoo contedit remige pinus.Neque impudica Colchis) Medeam significat,quæ Iasonem persecuta cum Argonautis nauigauit, per quod significat veneficia ab eis ignota fuisse. [Non huc Sidonij torserunt cornua nautæ Laboriosa nec cohors Vlyssei) Subaudiendum, s.n. huc venissent, nollent recedere. per Sidonios autem Cadmum Thebarum conditorem vult intelligi.[Vlyssei)Metri causa separatio .i. diæresis facta est,vt materia, & pictai solet dici nisi forte ita declinauit vt diei. nam vtrunque nomen videmus producta syllaba terminari, ita & paulò post Achillei dixit. [Iupiter illa piæ secreuit littora genti)Hoc est,ad hoc secreuit,vt pia gente habitarentur.[Quorum pijs secunda vate me datur fuga) Quorum seculorum.i.ærei, ac ferrei fuga vobis pijs datur à me vate.i.datur vobis consilio meo vt effugiatis pessima secula.

ASCENSIVS.

ALTERA iam teritur) Argutissime detestatur ciuilia bella,dicens. Altera ætas.s.Romanorum,quorum superioris ætatis plurimi extincti erant,teritur iam bellis ciuilibus, & ipsa Roma ruit suis viribus.s.in se conuersis. Nos ergo impia, quia ferrea ætas,sanguinis deuoti.i.morti addicti,perdemus .i. destruemus, & exterminabimus sup. eam hoc est Romam,quam neque Marsi populi bellicosissimi in Italia,finitimi .i. quamuis cõfinio,vbi perniciosissimi sunt hostes,habitãtes,valuerunt perdere,aut manus.i.potestas,Etrusca.i.Etruscorum, personæ .s. regis minacis, quia minantis Romanis necem, nisi Tarquinium Superbum regem suum reciperent, nec virtus Capuæ, oppidi præcipuum in Campania Italica, æmula .i. quæ ex æquo imitari Romam contendit,nec Spartacus,gladiator ille acer,quia collecta manu seruorum tot strages dedit,nec Allobrox .i. populus ille Galliæ,in Delphinatu,& confinio,infidelis.i.non seruans fidem, rebus nouis.i.coniurationi Catilinæ,nec Germania fera.i.immaniter bellicosa pube.i.multa prole florente cærulea.i.cæruleos oculos habente.domuit, & quam Annibal abominatus .i. pro dito omine execratus parentibus .i. à maioribus nostris sup. non domuit. Nos inquam perdemus eam,& solum occupabitur rursus feris, vt à lupis, & vrsis. qui illic antequam vrbs condita esset habitarant,&heu barbarus.s.auxiliarius victor insistet.i.pedibus impellet,cineres.s.Romanæ exustæ,si ita pergunt mutuis se occidere armis,& eques.i.equus ab equite rectus, verberabit vngula sonante vrbem,&ipse insolens.i.petulans,dissipabit (nefas videri, aut videri.i.quod videri nefas erit) ossa Quirini .i. Romuli,quæ carent ventis,& solibus .i. quæ occulta semper fuerunt,vt Romulus in cœlum assumptus putetur. [Forte quid expediat) Perinde atque in rebus desperatis haberi solet, confuso vtitur sermone, vt Aeneas apud Maronem Æn. ij. Iuuenes fortissima frustra &c. Ordo quoque varius esse potest, vt sit: Si forte communiter .i.omnes ex communi consensu,aut melior.i.sanior,& prudentior pars quæritis quid expediat.i.quid facto opus sit carere.i.ad carendum,aut vt careatis, laboribus malis .i. perniciosis quales sunt in bellis intestinis semper. Et si sup. id quæris,nulla sententia sit potior hac,videlicet ire.i.abire hinc quoque pedes ferant,& quocunque Notus,aut Africus superbus, quia prædominans,vocabit.s.vos, velut ciuitas Phocæorum execrata.i.execrabilis, aut execrata ab Apolline, qui illis ob scelus perniciosum dedit consilium,profugit.s.in Galliam Narbonensem,vbi Massiliam ac mare condidit vrbem Romanis semper amicam,& nunc quoque claram,verum damnatur Phocensium ciuitas quod pro fugit .i. porrò fugit agros, atque Lares patrios (aut proprius) quod Romanos facere volentes impediuit Furius Camillus, & etiam Scipio Africanus aliquando. Porphyrio autem sic construit: Velut ciuitas Phoceorum profugit execrata .i. postquam erat execrata agros,atque Lares patrios,& is sensus placet,& reliquit Phana .i. templa dijs dicata,habitanda apris, & lupis rapacibus,Bonfinis censet post vocem ciuitas,addendum quæ relatiuum in eodem versu,sed absumendum à vocali sequenti. Item legendum, Ite & suadete, vt sit ordo. Nulla sententia sit potior hac.s. mea: Ite quoq; ferent pedes, quocunque Notus vocabit, aut proteruus Africus velut profugit execrata ciuitas Phoceorum,quæ reliquit agros atque Lares proprios, & Phana habitanda apris,& lupis rapacibus. deinde sequitur: Sic placet .i. placet ne vobis hæc sententia: an quis.i.aliquis vestrum, habet melius .i. rem aliquam meliorem, & magis conducibilem, quam ea sit quam dixi suadere .i. dicere illam, & consulite in commune. Illis autem tacentibus sic peregit: Quid moramur &c. Hoc ordine res videatur paulo facilior, sed quia vetus lectio tolerari potest,& data opera in re perplexa obscuri sunt poetæ,nihil immutem. Sic placet .i. stat ne sententia sic profugere,vt illi fecerunt? an quis habet s.paratum,aut excogitatum,suadere.i.quod suadet melius, quàm s.profugere? q. d. credo neminem melius suadere posse. Vnde prius execrata actiue summam non quam execratus sit Apollo, sed quæ patriam infelicem execrata bono auspicio meliorem petijt. Addit ergo, Quid moramur occupare ratem.i.naues quibus profugamus,alite.i.aue, secũda.i.felici, & prospero auspicio? Sed iuremus in hæc .i. in hoc pactum, aut hanc conditionem,ne sit nefas redire.i.vt liceat redire,simul .i. statim postquã,& non prius quàm,saxa renarint.i.renatauerint, leuata .i. super aquas lata imis.i.ab imis vadis. quod nunquam fiet, & ita vult abire nunquam redituros. Neu .i. ne ue, pigeat dare lintea.s.vela,conuersa domum.i.redire.s.tunc,& non prius,quãdo Padus lauerit cacumina Matina .i. verticem Matini mõtis in Apulia. quod etiam nunquam eueniet, nisi diluuium fiat. seu quando Apenninus celsus s.mons,Italiam dirimerent,procurrerit .i. more aquarum profluxerit,aut vt promontorium desuerit in mare,& quando mirus.i.insolitus amor,iunxerit libidine noua .i. insolita, monstra.s.vt iuuet .i. delectet tigres,subsidere .i. se subijcere ad ineundum ceruis, & vt columba fidelissima auium, adulteretur miluio.i.cum miluo,seu miluio aut inimica,nec armenta credula.i.confideant, timeant leones flauos, & hircus leuis .i. depilatus, & imberbis effectus,amet æquora salsa,& fugiat .s.frondes collium. Eamus omnis ciuitas execrata.i.nos qui sumus omnis.i.tota ciuitas,execrata.i.cum execratione,& maledictione protestata,hæc & sup.alia omnia,quæ poterunt abscindere.i.impedire,reditus duces.s.alijs, hoc est postquam per imprecationem,& execrationem diximus omnia, quæ impediant reditum, aut si non omnis ciuitas, eamus non pars melior grege Indocili.i.impersuasibili,hoc est nos qui sumus dociles,& sanio re consilio præditi, vt qui malumus patriam deserere. quam in perpetuo bello degerere. Nam si iurauerint nolle redire priusquam dicta eueniant, certum sit nunquam vellere redito. Dico autem melior non maior pars,sed prudentior,& grauior,quia sequitur mollis,& expes.s.pars quæ muliebris est, & nullam spem melioris terræ haber,per primat.i.perpetuo premat cubilia.s.Romana,vt porci cubent ceteris abeuntibus, inneminata .i. infausta,& nullo felici omne fabricata. Vos aut quibus est virtus.s.animi,hoc est qui non estis tam molli animo, vt potius velitis manere in tam perdita patria,quam nouas quærere terras,tollite luctum mulierem .i. ad mulieres pertinentem, quæ dum migrare coguntur lucent,vt Æn. v. ad finem exemplo docetur, & volate .i.celeriter nauigare,præter.i.prætereũdo,littora Hetrusca.i.maris Tyrrheni. Oceanus circunuagus.i.vage fluctuans circa orbẽ terrarum,manet.i.expectat nos petamus arua, arua inquam beata,& insulas diuites .i. fortunatas, quas Salustius in Oceano asserit.Diodorus autem vult in meridiano Oceano esse.Plinius vero vltra Aquilonem.vbi tellus inarata reddit quotannis.i.singulis annis: Cererem.i.fruges,& vinea imputata.i.non putata, nec recisa,floret vsque .i. continue,& termes .i. ramus nouus oliuæ, nunquam fallentis .i. semper fructum ferentis germinat,& ficus pulla.i. nigra,dum natura est,ornat suam.i.in qua nascitur, arborem. Mella caua, prosequitur felicitatem,& fœcunditatem Fortunatarum insularum,dicens. Et sup. vbi mella manant .i. distillant,ex licet.i.arbore illa glandifera,caua .i. cauata,& lympha .i. aqua liquida (vnde additur leuis) desilit.i.deorsum salit de altis montibus,pede .i. scaturigine,aut vortice, crepante .i. crepitum dante. Capellæ veniunt illic iniussæ.i.non coactæ,aut vocatæ,ad mulcta.i.vasa in quæ mulgentur,& grex amicus.s.ouium, & etiã aliorum animalium vtilium,refert.s.ex pascuis vbera tenta.i.distenta lacte, nec.i.& non vrsus vespertinus.i.sub vesperam exire solitus, circumgemit.i.desiderio edendi non gemit circum ouile .i.causas. Nec humus alta.i.edita,intumescit viperis.i.perniciosissimis serpentibus. Et nos felices .s. vbi illic fuerimus, mirabimur plura .s. quàm dicta sunt videlicet, vt .i. qualiter neque Eurus ventis ille aquosus radat .i. perstringat arua, imbribus largis,id est quòd illic nunquam officit segetibus vis aquarum, nec tamen semina pinguia vrantur glebis siccis, & hoc rege cœlitum,id est Deo temperante, id est moderante vtrunque, scilicet & pluuiam, & siccitatem Pinus, id est nauis ex pinu facta, non contendit huc.i. ad has insulas, remige Argon, id est ea intentione

tione, qua Colchos petierunt Argonautæ.s.ob aurei velleris cupiditatem, neque Colchis.s.Medea in Colcho nata, impudica .i. venefica, & ob stuprum patrem, & patriam prodens, intulit pedē huc...non intrauit in has insulas, sicut Iasone Corinthum ingressa est, & nautæ Sidonij.i.Phœnices negociatores ob auaritiam nauigantes, non transierunt cornua.s.antennarum, huc.i.ad has insulas, nec cohors Vlyssei laboriosa .i. multis laboribus, & varijs doloribus agitata, non contendit huc, & nulla contagia nocent sup.hic pecori.s.ouium, & nullius.i.non vllius, impotentia .i. vis nulli parcere potens, astri.i.influentiæ cœlestis, æstuosa.i.ardens, nam torret sup.hic gregem, quia Iupiter se .reuit.i.segregauit, & recepit, genti piæ.i.religiosæ, illa littora.s.Fortunatarum insularum, vt.i.postquam, Iupiter inquinauit aureum tempus ære.i.aureum seculum, quod erat sub Saturno patre eius, mutauit in æreum. Græci tamen ponunt argenteum intermedium. vnde & Iuuen. Sat. vj. Viderunt primos argentea secula mœchos. Nam sup.Iupiter, durauit.i.duriora, & peiora fecit (Nam aurum, quā to mollius, tanto melius dicitur) secula ære .i. conuertendo in ærea, & de hinc ferro .i.faciendo ferrea, in quibus nunc sumus quorum.s.seculorum ærei, & ferrei, fuga secunda.i.prospera, datur.i.conceditur pijs, me vate.i.vaticinante, quia potest se in Fortunatas insula recipere. per quod videri potest consulere sibi mortem consciscere, vt his malis liberati illis bonis gaudeant, nam vt viui illuc transfugiant, ridiculum videtur.

M A T T H. B O N F.

EAMVS) Omnis S c legendum esse carminis ratio postulat, & hoc pacto distinguenda sunt verba ipsa, & dictiones Eamus omnis execrata ciuitas, aut (sup. iterum eamus) pars melior indocili gregi .i. nos qui sumus indocili grege, & plebe meliores. Mollis, & expes .s. pars .i. illi qui sunt molles, & sine spe perprimunt.i.semper premant innominata cubilia. Et propterea peregit. Vos, quibus &c.

G L A R E A N V S.

ALTERA iam territur bellis ciuilibus ætas) A morte Tyberij Gracchi, quando primum bellum ciuile fuit, auct. Dionysio, ad finem vsque bellorum ciuilium, intercessere anni centum ac duo. Itaque Porphyrion, altera ætas.i.alterum seculum recte exponere videtur. Acron autem Marsos primum mouisse bella innuit. ideoque ætatem accepisse videtur pro tertia centenarij parte, vt Herodotus tradit lib. ij. Erant autem ab eo bello vsque ad finem bellorum ciuilium anni plus minus sexaginta. Ideoq. iam teritur, inquit poëta, altera ætas, nondum exacta erant, quæ iccirco annotanda duximus, ne temere damnemus, quæ aliquo pacto iustam habere possunt defensionem. Sit certe à poëta quædam ita ambigue prolata sunt, vt studio quæsisse videri queat, ne desit Grammaticis de quo rixentur. [Nouisque rebus infidelis Allobrox.) Vel hæc exemplo esse possunt eorum quæ iamiam diximus. Videtur enim Horatius dicere. [Quam neque Catilina perdere potuit, qui prope totam concitasset Galliam in rempub. At Allobroges laudandi, qui nouis rebus suam fidem non dedere, se honestum vtili prætulere. possunt autem alia esse lectorum iudicia. Acron enim exponit nouis, id magnis, quod mihi displicet. [Impia perdemus deuoti sanguinis ætas.) Hic concluditur (inquit Porphyrion) sententia inde cœpta. Quam neque finitimi valuerunt perdere Marsi. Quare miror quid Mancinello venerit in mentem, vt suppleret accusatiuum nos. ait enim. ordo est. Perdemus nos impia ætas sanguinis deuoti. Badius non neglexit. Aptius autem idem Mancinel. Taciti verba de cæruleis Germanorum oculis, quam quidem alius de Britannis Cæsaris verba adduxit. [Nefas videri) Legendum videri propter carmen, quantumuis reclament codices. Neque enim alios pedes præter Iambicum hoc loco recipit. [Aut melior pars) Melior pro eo quod est maior dictum est, ait commentarius hoc in loco Porphyrionis, vt habent quidam codices, at ego Acronis puto. Nam Porphyrion postea ad hoc carmen: Aut pars indocili melior grege mollis, & expes Innominata perprimat cubilia: Aut omnis ciuitas canius, inquit, aut pars maior remaneat, quæ mollis animi, & fine spe est. Hæc ille. Ergo melior exponendum pro sanior. [Phocæorum Velut profugit execrata ciuitas: Agros) Porphyrion coniungit, ciuitas execrata agros atque lareis patrios, quod placet. Hic libet ridere nostrorum nugonem ac insignem fatuum, qui hoc in loco tria mutare ausus est verba, nulla motus ratione, quam quòd ita placuit. post, ciuitas addit quæ (hoc enim habet ille, vbique aliquid hiat) & ita legit, pro ire, suadet, pro suadere. Mirum vero quam ille sibi placeat hoc inuento tanta in alieno opere est audacia, Phocæorum autem cum diphtongo puto scribendum, pro Phocæorum, à nominatiuo Phocæus. Vbi notandum, Phocæam esse nomen vrbis Ioniæ in Asiæ, vnde denominatiuum Phocæus, Græce φωκαιεὺς apud Herodotum, & φωκαεῖς apud alios. Latine Phocænses tetrasyllabon. Longe vero est regio Phocis in Græcia. vnde denominatiuum φωκεὺς, vel φωκεῖς. Verum hic scribendi error ita inualuit, & in Latinis, & in Græcis codicibus, vt Planū sit illos hanc differentiam, vel ignorasse, aut obseruare noluisse. Mancinellus etiam historiam hanc narrans & de Massilentium origine, nomina, regionesque confundit. Nihil enim hic de Phocensibus in Græcia, vt ille narrationem incipit. Verum historia nota est apud Herodotum lib. j. In Sr. Græco codice iam φωκαιεῦσι leges φωκεῦσι pro φωκαιεῦσι, cum de Ionici loquitur, sed errore librariorum haud dubie. A Phocænsibus est Adagium φωκαέων ἀρά .i. Phocænsium execratio, de quibus hoc loco poëta. & à quibus Massilienses in Gallia Narbonensi originem trahunt. A Phocensibus autem regionis Græce alterum est adagium φωκέων, siue φωκικὴ ἀπόνοια, id est Phocensium desperatio. De his erudite Doct. in Chiliadibus. [Laboriosa nec cohors Vlyssei.) Metri causa, inquit Porphyrion, separatio.i. diæresis facta est, vt materia, & pictai solet dicit, nisi forte ita declinauit, vt diei. Nam vtranque nomen videmus producta syllaba terminari. Ita & paulò post Achillæi dixit. Hæc ille. Quæ verba ego plane non intelligo. Cum nomina tertiæ declinationis τῶν συνηρημένων apud Græcos in nostram Latinam traducta, ei habeant in genitiuo, vt Orpheus Orphei, Tydeus Tydei. Ita Achilleus Achillei, & Vlysseus Vlyssei. Mirum vero quod in sexta Oden libri primi nihil eiusmodi notauerint hic noster Porphyrion, vbi est, Nec cursus duplicis per mare Vlysses, vt suspicer hæc corrupta esse. De datiuo autem Græco non est dubium quin & ει diphthongum in ei resoluta habeat. Sed & diei ineptū exemplum esse videtur.

EAMVS omnes execrata ciuites) Sic habetur in omnibus, quæ quidem ipse viderim, exemplaribus. Sed quoniam in hac Ode secundi quique versus constant è solis iambis, quod studio se fecisse videtur Horatius, omnis legendum est, vt sit omnis ciuitas eamus, quæ est, vt Porphyrio ait, figurata elocutio, vt Pars in frustra secant. hinc subiungit Porphyrio, aut omnis ciuitas eamus, inquit, aut pars maior remaneat, quæ mollis animi, & sine spe est, expersque virtutis. Est autem ordo, omnis ciuitas execrata hæc, & quæ poterunt abscindere redditus dulceis, eamus execrata, hoc est execratione, & iureiurando interposito, sic supra. Forte communiter quæritis, quid expediat, aut melior pars carere malis laboribus, nulla sententia sit potior hac, ire quo cunque ferent pedes, quocunque Notus, aut Africus proteruus vocabit per vndas, velut ciuitas Phoceorum execrata agros, atque patrios lares profugit, reliquitque fana habitanda apris, & lupis rapacibus. execrata agros, & patrios lares, sic dixit, vt Salustius in Catil. Interea plebs coniuratione patefacta, quæ primo cupida nouarum rerum nimis bello fauebat, mutata mente, Catilinæ consilia execrari, Ciceronem ad cœlum tollere, veluti ea seruitute erepta, gaudium, atque lætitiam agitabat. [Nos manet oceanus circumuagus. arua beata. Peramus arua diuites, & insulas.) Sic est legendum, non arua beata petamus aura. tum vt secundus versus constet è solis iambis, vt ceteri, tum etiam quia bis dicendo, arua arua petamus beata, maiorem habet ad persuadendum vehementiam, vt relinquam patriam. & circunuagus est proprium oceani epitheton, quia vagatur circum omnem terrā nec placet his Porphyrionis expositio, oceanus circum arua beata vagus, quia valde siccum est, & quasi imperfectum quod sequitur, peramus arma, nisi addatur epitheton. ALD. MAN.

Ode XVII. Epodon.

Tuusque venter pactum eius.

Videtur legendum partumeius, vt sit à partu partumeius, quòd fœcunda esset Canidia, id quod ex Acrone colligitur, cum dicit. Patumeium dicit filium Canidiæ, quem habere se fœcunditatis gratia lætatur. quanquam ipse sic construo, & tuus venter Partū eius.i.fœcundus est tibi, quia subiungit, & obstetrix lauit pannos rubros tuo cruore.

Vtcunque fortis exilis puerpera.

Porphyrio, & qui eum secuti sunt, exilis nomen esse dicunt, cum sit verbi exilio secunda persona, nec aliter stat versus, vt si iambus in quarta sede, in qua spondens esse non debet, quod & ipse Horatius

Horatius in Poëta sic docet:

Spondeos stabileis in iura paterna recepit.
Commodus, & patiens, non vt de sede secunda
Cederet, aut quarta socialiter.

Quod si exilis hic nomen sit, foret spondeus in quarta sede contra legem Trimetri Iambici, quali vsus est Horatius. Scanditur autem sic.

ūtcūn -- quĕ fōr v- tĭs ēx v- ĭlĭs v- pŭēr v pĕră vv

Quod non aduertisse Porphyrionem, miror.

ROGAT CANIDIAM.
Magam, vt sibi parcat.

Iterum Canidiam infectatus, sed ironice orat per omnia sacra magica, vt iam sibi parcat, velle enim illi libenter cedere, & victum fateri, modo non grauetur ipsa veneficum, quo dementauerat, à se auferre se iam nimium expertum quid illa carmine suo posit, iam satis pœnarum dedisse proinde parcat supplici, vel Achillis exemplo qui Telephum hostem seruauit, & Hectorem Priamo patri reddidit, & Circes, quæ Vlyssis socios pristinæ formæ restituit.

Ode XVII. Monocolos. Sunt enim omnes versus Iambici, hipponactei, trimetri, acatalectici, qualis ille. Ibis Liburnis inter alta nauium. hoc modo.

Iām iam ēf -- fĭcā v- cī dō -- mānŭs v- scĭēn v- tĭă v-
Sŭpplēx -- ĕt ō v- rōrĕ -- gnă pĕr v- Prōsēr -- pĭnă v-

--v---v-v-v-
--v---v---v-

*dant.

IAm iam efficaci * duo manu sciētiæ
Supplex: & oro regna p Proserpinæ,
Per & Dianę non mouenda numina,
Per atq; libros carminum valentium
Refixa cœlo deuocare sidera,
Canidia parce vocibus tādem sacris:
Citumque retro solue solue turbinem.
Mouit nepotem Telephus Nereium:
In quem superbus ordinarat agmina
Mysorum: & in quem tela acuta torserat.
Vnxere matres Iliæ addictum feris
Alitibus, atque canibus homicidam Hectorem:
Postquam relictis mœnibus rex procidit
Heu peruicacis ad pedes Achillei.
Serosa duris exuere pellibus
Laboriosi remiges Vlyssei
Volente Circe membra: tunc mens, & sonus
Relapsus, atque notus in vultus honor.
Dedi satis, superque, & pœnarum tibi
Amata nautis multum, & institoribus.
Fugit iuuentas, & verecundus color
Reliquit ossa pelle amicta lurida:
Tuis capillus albus est odoribus:
Nullum à labore me reclinat ocium:
Vrget diem nox, & dies noctem: neque est
Leuare tenta spiritu præcordia.
Ergo negatum vincor, vt credam miser,
Sabella pectus increpare carmina:
Caputque Marsa dissilire nenia.
Quid amplius vis? ò mare, & terra, ardeo:
Quantum neque atro delibutus Hercules
Nessi cruore: nec sicana feruida
Furens in Aeta flamma. tu, donec cinis
Iniuriosis aridus ventis ferar:
Cales venenis officina Colchicis.
Quæ finis? aut quod me manet stipendium?
Effare: iussas cum fide pœnas luam:
Paratus expiare, seu poposceris
Centum iuuencos: siue mendaci lyra
Voles sonari: tu pudica, tu proba,
Perambulabis astra sidus aureum.
Infamis Helenæ Castor offensus vice,
Fraterque magni Castoris, victi prece,
Adempta vati reddidere lumina.
Et tu (potes nam) solue me dementia,
O nec paternis obsoleta sordibus,
Nec in sepulchris pauperum prudens anus
Nouendialeis dissipare pulueres.
Tibi hospitale pictus: & puræ manos:
Tuusque venter partum eius: & tuo
Cruore rubros obstetrix pannos lauit.
Vtcunque fortis exilis puerpera.

ANTONIVS.

IAM iam efficaci) Per ironiam fatetur Horat. se Canidiæ veneficis cedere. petitq. ab illa veniam, dicens se ardere quammaxime, & vexari demētia agentibus veneficijs. [Iam iam efficaci) Metrum est simile primæ Ode Epodon. [Do manus) Tanquam victus. [Efficaci) Perfectæ, & effectus Capaci. [Scientiæ). s. veneficiorum Canidiæ. [Proserpinæ) Hanc enim veneficæ inuocant. [Non mouenda) Non tentanda, ne. s. irascantur. [Carminum). s. Canidiæ. [Sacris) Execrandis. [Turbinem) Quo quasi eius mentem ligauerat. [Mouit nepotem) Per aliorum exempla docet eam precibus flectendam. [Nepotem Nereium). i. Achillem Nerei nepotem ex Thetide natum. [Telephus) Is fuit Herculis filius in Mysia magno in honore habitus, vt scribit Diod. lib. v. Cum autem a Mysia Græcos arcere voluisset ab Achille percussus est in femore sinistro, consulto exinde oraculo intellexit, nullo pacto sanari posse, ni rursus eodem loco ab Achille vulneraretur: Vnde (vt Plin. scr. lib. 44. cap. 18.) rubigine Telephum proditur sanasse Achilles, siue id ærea, siue ferrea cuspide fecerit, ita certe depingebatur ex ea decutiens gladio. Rubiginis autem vis est ligare, restringere. [Ad dictum) Damnatum, & deuotum. [Homicidam) Fortem. [Procidit) Geniculatus est. Quomodo autem Priamus duce Mercurio petierit Achillem pro Hectoris cadauere redimendo, late in Odis dictum est. [Peruicacis) Peruicaces dicuntur, qui in contentione vsque ad peruincendum perseuerant, vt Porph. scribit. [Remiges Vlysse) Quo pacto ij conuersi fuerint in apros, & alias feras a Circe, legito lib. xiiij. Met. apud Nasonem. [Sonus) Sermo. [Notus honor in vultus). i. vultus hominum. [Amata nautis) Ostendit, quid passus fuerit Canidiæ veneficio. [Institutoribus) Mercatoribus. [Verecundus color). i. rubor. ipse nanque pallidus effectus eram. [Reclinat) Remouet. [Vrget diem) ostendit se noctesque, diesq. cruciari. [Negatum pectus) amori. s. alicuius. [Sabella carmina) Marsos intelligit Samnitibus vicinos, qui valebant carminibus, vt superius patuit. [Increpare) Effingere consumere, cruciare. [Dissilire) Turbari, corrumpi. [Nenia) Incantatione. de qua late superius. [Quid amplius vis?) Tu Canidia. s. [Atro) Venenoso. [Delibutus) Perunctus. [Nessi cruore) De hoc supra latius. [Nec Sicana) Ordo est, Nec quantum ardet feruida flamma vrēs in Ætna Sicana. [Tu, donec cinis) Ordo est. Tu. s. Canidia tanquam officina cales venenis Colchicis, donec ferar aridus cinis ventis iniuriosis. [Aridus cinis). i. exustus. [Colchicis) Qualibus Medea Colchis vtebatur, vel venenis Colchicis. i. venenosissimis herbis quales apud Colchos esse dicuntur. [Stipendium) Tributum, vt tibi tradam. [Mendaci lyra). i. falsis, & fictis laudibus. [Sidus aureum) Ordo est: Tu perambulabis astra sidus aureum. i. inter sidera erit relata. [Infamis Helenæ) Stesichorus Lyricus poëta Siculus vituperationem Helenæ scribens, cæcatus ex Castoris, & Pollucis indignatione. postea vero responso Apollinis eiusdem laudes descripsit quare oculorum aspectum recepit placatis, & Castore, & Polluce. [Et tu potes) Ordo est: Et tu Cani- Teleph

dia

dia solue me dementia,nam potes. [O nec paternis absoleta sordibus) .i. inquinata,vel polluta vilibus parentibus omnia tamen (vt dixi) per ironiam dicuntur. [Nouendiales pulueres) Reliquiarum cineres intelligit. Nouendiale enim sacrificium dicitur,quod nono die mortuo fit,ex quo sepultus est. [Hospitale) Benignum mite placidum. [Pactum eius) It enim eius filius suppositos erat,propterea id inquit. [Obstetrix) Ea dicitur quæ infantes in ortu suscipit ab obstando. Obstat enim & opponitur parturienti. [Vtcunque fortis exilis puerpera) Ordo est. Tu exilis puerpera.i.quando paris,vtcunque fortis.i.quomodocunque & maxime fortis es. Laudat enim eam,ꝙ quamuis exilis esset, attamen in puerperio fortis erat. Omnia demum per illusionem accipe.

A C R O N.

IAM iam efficaci do manus scientiæ) Iterum in Canidiam magnam,dicit,ꝙ efficaces eius artes probauerit. [Defixa cęlo deuocare sidera) Vt, Sistere aquam fluuijs,& vertere sidera retrò. [Mouit nepotem Telephus Nereium) Telephus rex Mysorum. his Græci ad Troiam euntes,putantes eos Troianos esse, bellũ intulerunt. Telephus restitit,& singulari certamine cum Achille conflixit,à quo & vulneratus est,sed cum postea errore cognitò in amicitiam redijssent, ab Achille herbis curatus est, quarum scientiam habebat Chirone docente. Quod exemplum ideo ponit Horatius, vt sicut Achilles Telepho, ita sibi Canidia ignoscat. [Homicidam) pro viro forti posuit. [Postquam relictis) Etiã Priamo,inquit,roganti pro Hectore Achilles victor ignouit. [Dedi satis,superque, pœnarum tibi) Vt,Parcere subiectis. [Lurida) Tabida,nigra. [Nullum à labore me reclinat ocium) Nullum tempus sibi præstari carmine eius ad requiem ostendit. Increpare dirumpere,siue incitari. [Caputque Marsa dissilire nenia) Vt tanquam mortuum canam. [O mare terra) sub indignatione exclamat.Vt Terent. O cœlum,ò terra,ò maria Neptuni. [Ardeo) Dicit se non voluntate amare,sed vi magici carminis. [Ætna) Mons est Siciliæ semper ignitus. [Quod me manet stipendium? Certis enim stipendijs milites ocia merebantur. [Sinue mendaci lyra) Tanquam de ea falsa caneret per timorem. [Infamis Helenæ Castor offensus) Stesichorus poeta Siculus dum vituperationem Helenæ dixisset, indignatione Castoris, & Pollucis oculos amisit,sed placati postea lumina ei reddiderunt. [Tibi hospitale pectus,& puræ manus) Ironicos autem laudat omnia,hospitale pectus,puras manus,& puerperium,cum pollutam eam humanis sacrificijs retulisset. [Tuusque venter partumeius) Partumeium dicit filium Canidiæ quem habere se fœcunditatis gratia lætabatur. [Et cruore rubros obstetrix pannos lauit) Cacophaton in sensu.

P O R P H Y R I O.

IAM iam efficaci do manus scientiæ) In hac Ode figuratim cum Canidia agit,nanque vt satisfaciat,lacerat eam elegantia,vrbanitate. [Scientiæ Veneficiorum,s.intelligendum. [Supplex,& oro regna per Proserpinæ) Eleganter,quasi per deas ipsius orat eam,quia veneficæ Hecaten coluit. [Per & Dianæ non mouenda numina) hoc est non lacessenda,vt moueantur.i.irascantur. [Per atque libros carminum valentium) ordo, atque per libros carminum. ipsius autem Canidiæ dicit. [Parce vocibus,tandem sacris) Vocibus verbis,Dialogos nunc de sacris,quia sacrum religiosum,& execrabile significat. [Citumq. retro solue) retro solue,id quod dubium est resolue, dicimus citum.i. cito, turbinem autem dicit quòd quasi obligauerit mentem eius. [Mouit nepotem Telephus Nereium) Exempla affert,quibus ostendat etiam inimicos precibus eorum,quibus ira .i. erãt ad miserationem adductos. notum autem historia, Telephum ab Achille vulneratum esse,fragmentoq. hastæ, qua vulneratus erat, ab eodem Achille curatum. [Homicidam Hectorem) Aliter esse dicit,quàm vulgo dicitur. Nunc enim pro viro forti dictum,qui multos in bello occiderit. [Heu peruicacis ad pedes Achillei) De hac diuisione in superiore Ode locutus sum circa nomen Vlyssis. Peruicaces autem dicuntur, qui in contentione vsque ad peruincendum perseuerant. [Amata nautis militum,& institoribus) amata vocatiui casus est, ò amata. sed hoc vrbanissima contumelia dicitur quia sub illa laude quòd adeo pulchra sit, vt à Multis ametur. [Fugit iuuentas, & verecundus color) Sibi dicit Horatius hæc fugisse per cruciatum, quem de carminibus illius patiatur. Verecundum autem colorem elegãter pro rubore dixit,ex quo significat se pallere. [Tuis capillus albus est odoribus) Nunc ostendit quare supra dixit Fugit iuuentas. [Nullum à labore me reclinat ocium) Laborem animi vult intelligi, quod quibusdam tormentis animi per veneficia illius cruciatur. [Neque est leuare) Figurata elocutio,pro neque contingit. Adductus sum vt crederem Sabellis carminibus defigi mentes humanas. Sabella autem carmina pro Marsis posuit,& neniam pro incãtatione.i.loquitur nenia proprie carmen est,quod mortuis cantatur. [Cales venenis officina Colchicis) Ipsam mulierem officinam venenorum differre dixit. Colchicis autem manifestum est propter Medeam dici. [Quæ finis? aut quod me manet stipendium?) Quod vult intelligi, quod apparet ex eo,quod statim infert: Iussas cum fides pœnas luam. [Infamis Helenæ Castor offensus vice) Stesichorum ferunt cæcum factum esse,quòd infamia carmina in Helenam fecisset deinde oraculo admonitum palinodia .i. recitata.i. contrario carmine eam laudasse,& lumina recepisse. [Solue me dementia) ordo est Solue me dementia,nam & tu potes. [O nec paternis obsoleta sordibus) Vrbanissime obscura dicitur ironia in contrarium nanque accipienda hæc: Quis enim sic laudat, qui simpliciter agit? ò quæ non es sordidi generis. nec ossa humana ad malefìcia colliges, & reliqua. [Nouendiales dissipare pulueres) Cineres reliquiarum vult intelligi, nam nouendiale dicitur sacrificium,quod mortuo fit nona die quam sepultus est. Nec illud sine amaritudine est in superiori versu, quòd anum illam appellet,quæ adhuc amari velit. Et adnotandum pluraliter dixisse pulueres. [Tuusque venter partumeius) per ironiam hæc dicuntur. vult intelligi illum partumeium, quẽ filius eius existimabatur suppositum sibi non peperisse. [Et tuo cruore rubros obstetrix pannos lauit,Vtcunque fortis exilis puerpera) Secundum veterem declinationem præsenti tempore dicitur lauit. vtcunque autem quotiescunque significat, & est sensus. Quotiescunque paris puerperio sanguinatos pannos obstetrix lauat. Sed illud argute dictum: Exilis fortis puerpera,quia fortem vult intelligi eam .s. quæ non peperit. Exilem autem sub illa specie,quasi puerperio facta sit deformis per exilitatem corporis ad maciem naturalem, dicit.

A S C E N S I V S.

IAM iam) Graphice irridet Canidiam placentem sibi,ꝙ veneficijs multa posset,supplicans per ironiam,vt sibi parcat. vnde dicit,O Canidia,ego supplex do iam iam .i. iam tandem manus .i. fateor me victum,& subijcio me,scientiæ .s. tuæ, vt in veneficijs,efficaci.i.efficienti quidquid volet. Et oro per regna Proserpinæ,quæ magicæ,& veneficæ arti præest,& per numina Dianæ non mouenda.i.non commouenda ad iram,atque per libros carminum.i.incantamentorum,valentium deuocare .i. deorsum,& in terras vocare sidera defixa (aut refixa) .i. resoluta, quæ prius erant fixa cœlo,Parce tandem vocibus sacris .i. diris, & imprecationibus in me abstine,& solue solue,inquit retro.. fac retrorsum,q.d.quia amplius tolerare nequeo,turbinem citum .i. girũ, quo me implicasti, me turbantem & agitantem subito in furiã. Quod vt faciat,conatur eam inducere exemplis summorum virorum,qui deposita ira victis pepercerunt,dicens: Telephus rex Mysiæ vulneratus ab Achille,mouit .s. ad pietatem nepotem Nereium.i. Achillem Thetidis,quæ vna Nereium est,filium,in quẽ .s. Achillem. Telephus superbus,quia non patiens ipsum transire per regna sua, ordinarat agmina Mysorum, & in quem torserat .s. Achilles,tela acuta .i. hastam,cuius rubigine postea cum sanauit. Vnde Ouid. Vulneris auxilium Pelias hasta tulit. Matres Iliæ.i.Troianæ luxere(aut vnxere,vt alij legunt) Hectorem homicidam.i.ferocem,qui nemini pepercit,addictum.s.à dijs,alitibus, atque canibus feris postquam ter circum mœnia tractus illis expositus erat,postquam rex.s.Priamus, procidit ad pedes Achillei.i.Achillis(à nominatiuo Achilleus) heu peruicacis .i. vincere contendentis,& in opinione permanentis. Vnde in Arte dicit: Scriptor honoratum si forte reponis Achillem. Impiger, iracundus,inexorabilis,acer: Iura neget sibi nata,nihil non arroget armis. Quomodo autem ad eum à Mercurio perductus venerit Priamus,prius visum est. Vnde & Aeneid. j. Exanimumq. auro corpus vendebat Achilles. Procidit in quam mœnibus,.i. Troianis relictis,quia clam in tentoria Achillis ingressus est. Se tosa,alijs exemplis,& argutioribus contendit Canidiam debere placari,& ignoscere supplicanti,cum Circe Solis filia,& venefìcij peritissima Vlyssis socijs veniam concesserit, eosq. in pristinam formam reduxerit, dicens: Remiges Vlyssei,id est socij Vlyssis qui illi remigrandi officium præstiterunt, laboriosi, quia

decennali

decennali nauigatione afflicti, exuere, id eſt exuerunt, hoc eſt depoſuerunt, membra ſetoſa.i.varis ſetis obſita.verſi.n.erant plũrimi inſues, pellibus duris, quia etiam ferinis, & hoc Circe volẽte.i.concedente, vt in priſtinam formam redirent tum.i. tunc cũ Circe id voluit mens & ſonus.i.loquela humana, & honor notus.i. priſtinus decor humanus, relapſus eſt in vultus.i. in facies eorum. O amata multum nautis, & inſtitoribus.i.mercatoribus ego dedi tibi ſatis ſuperq. pœnarum.i. ſatis à te punitus ſum, ꝙ in te ſcripſeram, quia iuuentas.i.iuuenilis ætas fugit.ſ.me & color verecundus.i.rubens, qualis eſt verecundia percuſis. & pueris, reliquit oſſa.ſ.mea, amicta.i.obſita, pelle lurida.i.multum palpallida, & obſcœna. Capillus ſup.meus, eſt albus tuis odoribus.i. medicamentis, aut philtris. Nullum ocium reclinat me à labore.i. ſum in continuo labore. Nox vrget diem, & dies vrget noctẽ.i.neque nocte, neq; interdiu requiem habeo, ſed noctu diem, & interdiu noctem deſidero, neq; eſt.i.& non datur mihi leuare, ſpiritu.i.reſpiratione præcordia tenta.ſ.philtris tuis. Ego(aut ergo) miſer vincor, ita vt credam pectus ſup. meum negatum.ſ.amori tuo increpare.i. increpare crepitu quodam carmina Sabelle.i. Marſica, hoc eſt faſcinatoria, & caput meum diſſilire.i.in diuerſa ſalire, Nenia.i.magico cantu. Marſa.i.quo Marſi valent. Quid vis amplius? deinde quaſi impatiens exclamat tragice. O mare, terra, ego ardeo ſup.tantum, quantum neque arſit ſup. Hercules, delibutus.i.perunctus in ſubtunica, ſeu camiſia, atro cruore Neſſi, quo Deianira ipſam imbuerat, nec quantum arde feruida flãma vrens in Ætna Sicana.i monte Siciliæ. Tu ò Canidia, officina.i. tanquam officina, aut fornax, cales venenis Colchicis.i. qualibus Medea vſa eſt vteris in me, donec ego ferar.i.auferar à ventis iniurioſis, cinis.i.effectus cinis aridus, hoc eſt totus exhauſtus. Quæ finis ſupple erit? an quod ſtipendium manet.i.expectat me? effare.i.eloquere, edoce me? Ego luam.i. per ſoluam, cum fide.i.fideliter, pœnas iuſſus.i. quas iuſſeris, paratus expiare.i.purgare me tibi, ſeu popoſceris centum iuuencos, ſeu voles ſonari.i.prædicari, mendicari lyra.i.falſis carminibus, quibus virtutem tuam prædicem in hac forma, tu pudica, tu proba, ſidus aureum.i.tranſlata in ſidus aureum, perambulabis aſtra.i. incedes inter ſidera per media aſtra. Alio autem exemplo docet ob carmina ignoſcendum, quia Caſtor offenſus à Steſichoro vice Helenæ infamis.i.infamatæ per eum, & frater magni Caſtoris.ſ.Pollux etiam offenſus vice ſororis infamatæ, victi prece.ſ. Steſichori, reddidere vati.i.poëtæ Lyrico.ſ.Steſichoro, lumina adempta,.i.viſum prius ablatum. Et tu ò Canidia ſolue dementia.i.furore, nam tu potes.ſ.me ſoluere, ò nec obſoleta.i.inquinata, ſordibus paternis.i.maiorum tuorum, neq; anus pudens (aut prudẽs).i.præ pudore verita, diſſipare pulueres nouẽdiales.i.cineres defunctorum peractis exequijs poſt nouem dies, in ſepulcris pauperum, quia eos diſſipare pro magico vſu ſolebat. Meminerimus aũt omnia per amaram irriſionem dici, ita vt dum laudare videatur, ſummopere damnet, vnde addit. Pectus ſup.eſt tibi hoſpitale.i.mite, & placidum, vt hoſpitem decet, & manus puræ.i.innocentes, & venter tuus eſt partumeius.i.fœcundus partu frequẽti, videtur autem deductum vocabulum à partu meto. nam parturientes micturiunt, ſic legit Philologus, non pactum eius. Ironicos itaque partumeius dicitur, nam partus ſuppoſitus erat. Et obſtetrix lauit pannos rubros tuos cruore, quem.ſ. cum filio in partu emiſerat, quæ tamen nihil pepererat, tu puerpera vtcunq;.i. quacunque virtute, fortis.ſ.præter morem aliarum puerperarum, exilis.i. extra ſtatum ſalis, veluti nullo labore fatigata, quod etiam indicium eſt non veri partus, eſt ergo exilis media breui ſecundæ perſonæ ab exilio exilis exilit, vt & ratio carminis exigit, & ſententia comprobat, & Bonfinis adnotauit.

GLAR. ERGO negatum vincor, vt credam miſer Quidam legunt, ego, pro ergo & connectunt, negatum corpus, qđ ſequente verſu ſequitur. Sed magis mihi placet, vt ergo legatur, exponaturq. negatum.i. vt negem. Sabella autem carmina pro Marſis non exponam, quod proxime ſequatur Caputque Marſa diſſilire nænia, etiam ſi ita exponit Porphyrion, ac eum ſecutus Mancin. Quanquã Mancinellus parum memor eſt quid expoſuerit lib.iij. Ode vj. ad illud Sabellis docta legionibus. Vbi ex Plinio oſtendit Samnites etiam Sabellos dictos, a Græcis Sannitas. Tolerabilius erat ſi Sabina hoc loco expoſuiſſe, vt Seru. iij. Georg. facit ad illud Virg. Denteſque Sabellicus exacuit ſus. Quanquam in huius Odes commentario quædam Acronis, videntur commixta Porphyrionis verbis, aut aſſuta ab aliquo impoſtore, vt illud ad finẽ de, exilis, neque ego Porphyrionem hoc ignoraſſe puto verbum videlicet eſſe, non nomen. Neque enim duo epitheta vni tribuũtur ſubſtantiuo abſque copula.

CANIDIA RESPONDENS INDVCITVR eodem carmine.

Vid obſeratis aurib' fundi pces?
Non ſaxa nudis ſurdiora nauitis.
Neptunus alto tũdit hibernus ſalo.
Inultus vt tu riſeris cotytia *
Vulgata ſacrum liberi cupidinis? * Le Pol. ſcel. j. cap.
Et exquilini pontifex venefici
Impune vt vrbẽ noĩe impleris meo?
Quid proderit ditaſſe Pelignas anus?
Velocius ne miſcuiſſe toxicum,
Si tardiora fata te votis manent?
Ingrata miſero vita ducenda eſt in hoc:
Nouis vt vſque ſuppetas doloribus.
Optat quietem Pelopis infidus pater,
Egens benignæ Tantalus ſemper dapis:
Optat Prometheus obligatus aliti;
Optat ſupremo collocare Siſyphus
In monte ſaxum: ſed vetant leges Iouis.
Vles modo altis deſilire turribus:
Modo enſe pectus Norico recludere:
Fruſtraque vincla gutturi innectes tuo,
Faſtidioſa triſtis ægrimonia.
Vectabor humeris tunc ego inimicis eques:
Meæque terra cedet inſolentiæ.
An quæ mouere cereas imagines,
Vt ipſe noſtri curioſus, & polo
Deripere Lunam vocibus poſſum meis:
Poſſum crematos excitare mortuos.
Deſideique temperare poculum:
Plorem artis in te nil valentius exitum?

ANTONIVS.

Vid obſeratis) Hac Ode Danidia inducitur reſpondere ſuperiori, ait itaque illa nullo pacto velle Horatium ſoluere dementia cum ipſe eius arcana manifeſtauerit, vrbemq; totam eius nomine impleuerit. [Quid obſeratis) Carmen eſt ſimile præcedenti. [Obſeratis) obſtructis tectis, clauſis. [Hibernus) Æſtuoſus. [Inultus vt) ſenſus eſt. Patiar ne vt tu inultus &c. [Cocytia) Inferna, à Cocyto flumine, veneficia autem infernis fiunt inuocationibus. Commiſiſſeque Horatio ſua ſecreta ſacra Cania videtur, tanquam Pontifici. [Sacrum liberi cupidinis?) Appoſitio eſt, liberi cupidinis. Regnat.n.& in dominos ius habet ille deos, vel liberi cupidinis.i.amoris in liberum aliquem, & ingenuum. [Exquilini venefici) Pro veneficij. In Exquilijs aũt ſepulchra erant, hinc ibi veneficia fiebant. Pontifex) Tanquam Pontifex, & iudex, ac cenſor ſacrorum. Pontifices enim ſacrorum curam habebant. [Impune) ſup. patiar. [Pelignas anus) Vt te.ſ.hac dementia liberarent, quia quidem meis veneficijs cruciaris. de Peligni vero in Odis legito. [Velocius).i.quod te velocius perimat, ne veneficijs meis diutius crucieris. [Tardiora votis) tu enim perire velles, nec potes. [Suppetas) ſuppedites, opituleris. [Pelopis pater,) De Pelope, Tantalo, Prometheo, Siſypho videto in Odis. [Norico) De Noricis, & Norico ferro late in Odis dictum eſt. [Faſtidioſa) ordo eſt. Tunc ego triſtis faſtidioſa ægrimonia vectabor eques inimicis humeris.i. tuis. [Inſolentiæ) Importunitati, impudentiæ, audaciæ, & magnæ potentiæ. [Mouere) Moueri facere. [Deſideri) Pro deſiderij.i. Cupidinis, & Amoris. [Plorem artis) ſenſus eſt. Cum tot, & tanta (vt dixi) efficere valeam, plorabo ne in te meam artem nil poſſe? q.d. minime. ſed te maxime cruciabo quocunque modo.

QVID obſeratis auribus fundi præces?) vt, Cur mea dicta negat duras dimittere in aures. [Non ſaxa nudis ſurdiora nauitis) Inducit Canidiam precibus ſuis implacabiliter reſpondentem. [Dapis) Huius dapis. AC

QVID obſeratis auribus fundi preces?) Fecit Canidiam reſpondentem. [Obſeratis auribus ſurdiora) Dicit Canidia ſignificans PO

cans se preces eius nolle audire. [Inultus vt tu riseris) Videtur Canidia commisisse Horatio sacrificia sua, quæ ille ridens diuulgauerit. [Cocytia) Cocytia autem sacrum Cupidinis esse dicit, quia malesicia hæc, quæ per inferna fiunt, ad amorem pertinere vult intelligi. Et liberum cupidinem dixit, q quasi nulli obnoxius sit, & omnes amores laudat, sic denique, & apud Virg. dicitur. Nate patre summi, qui tela Typhoëa temnis. Cocytia sacra dicuntur, quæ inferis dijs à veneficijs fiunt, inde fortasse quòd Cocytus fluuius sit Inferorum. Et Exquilini Pontifex venefici (Pontificem nunc quasi censorem, ac iudicem dicit) quia Pontifices de sacris iudicant. [Exquilini autem merito, quia) Ostendit sæpe extra portam Exquilinam, hoc est ibi in aggeribus religiones, & sepulchra erant, inter quæ noctibus illa malefica sacra conficiebat. [Quid proderat ditasse anus) Fallit sensus hic, quasi Canidia dicat se Pelignas anus donis ditasse, & veneficiorum suorum artes se docere, sed subiecta repugnant huic intellectui, ergo sic potius intelligendum quid tibi prodest Horati adhibuisse tibi magnis mercedib. Pelignas anus, quæ veneficijs meis te per carmina liberarent? [Velocius) Per quod tibi Horati arcesseris: vt tormenta vitæ carminibus meis irrogata effugeres. [Sed tuo, Fastidiosa) Tardius morieris quàm optasti. [Nouis) Hoc est vt suppedites, & quasi minister sis cruciatibus. [Vectabor) Quid est humeris vectabor? nisi forte subaudiendum, extrinsecus lectantibus, aut quid tale, sic. n. iactare humeros solent qui gloriantes incedunt, quòd si ita est, inimicis eques iungendum erit, vt si diceret, equitabo super inimicos meos. Aut nunquid humeris inimicis? quod si ita est inimicis vectabor intelligamus, quasi super inimicorum meorum humeros ero: ac sic vectabor, atque equitabo. [Fastidiosa) Vitæ fastidiosæ .s. & sunt ablatiui casus fastidiosa ægrimonia. [Terra sedet insolentiæ) Nunc quasi nouæ potentiæ intelligendum. [Curiosus, & polo) Choro stellarum, scilicet. [Desiderique) .i. amoris potionem conficere. [Plorem) Sensus hic est: An quæ difficiliora facere possum .i. cereus imagines animare, & Lunam cœlo euocare, & vmbras mortuorum ab Inferis elicere, ac per hoc potione mentem amore incendere, nihil in te potero, artisq. meæ circa te impotentiam flebo?

ASCENSIVS.

QVID obseratis) Inducitur Canidia superioribus sic respõdens. [Quid) .i. ad quid ô Horati, fundi preces auribus .s. meis obseratis .i. occlusis tibi? quia Neptunus hybernus .i. hyberno tempore, maris fluctus non tundit .i. concutit, alto salo .i. profundo mari, saxa surdiora .i. minus pia nauitis (datiuus est) nudis .i. eiectis, aut ad scopulos impulsis. Inultus .i. patiar ne vt tu inultus, riseris .i. deriseris, sacrum Cupidinis liberi .i. a nullo subacti, & cunctos subigentis, appositorie cocytia .s. sacra .i. quæ illi à nobis quasi Deo fiunt, dum philtra conficimus, vulgata .i. diuulgata à te, vt & tu Pontifex .i. à nobis Pontificio donatus, & arcanis eruditus, venefici, pro veneficij. Exquilini .i. quod extra portam Exquilinam fieri solet, impleris .i. impleueris, impune .i. sine vindicta, vrbem meo nomine .i. infamia mea. Quid proderit te ditasse .s. donis tuis, anus .i. vetulas: Pelignas .i. Sabinas. & miscuisse toxicum .i. venenum, velocius .i. præsentius, & citius enecans? q. d. nihil. Sed (aut si) Fama .i. expectant te, tardiora votis .s. tuis .i. quam velis, vita ingrata ducenda est tibi misero, in hoc .i. ad hoc, vt suppetas .i. suppedites, & satis sis, vsque .i. continue nouis laboribus. Tantalus infidus pater Pelopis, qui sacra Deorum reuelauit, egens semper dapis benignæ, quia impia dapes, vtpote filium Dijs apposuerat, optat .s. apud inferos, quietem. Et Prometheus alti .s. vulturi eius cor exedenti, optat quietem. Et Sisyphus optat collocare saxum in monte superno, sed leges Iouis, volentis quë liber manere, vt mortuus est, vetant .s. finire labores. Tu voles modo .i. aliquando, desilire altis turribus, & voles recludere .i. aperire modo .i. aliquando, pectus, .s. tuum, ense Norico .i. durissimi ferri, aut falcato, & innectes tuo gutturi vincla .s. vincula, frustra, quia non poteris strangulari, existens tristis ægrimonia .i. molestia animi, fastidiosa Ego, inquit Canidia, vectabor eques, humeris inimicis .s. super humeros tuos, & terra cedet insolentię .i. petulantiæ meæ. An ego possim, vt ipse .s. tu curiosus, nosti mouere .i. facere, vt quasi per se moueantur, imagines cereas, & deripere Lunam cœlo vocibus .i. incantamentis meis, & possim excitare .s. ad vitam, mortuos crematos, & temperare poculum desiderij, pro desiderij .i. amoris, plorem exitum artis meæ nihil habentis .i. potentis in te? q. d. minime.

Q. HORATII FLACCI CARMEN SAECVLARE, AD DEOS PRO IMPERIO ROMANO.

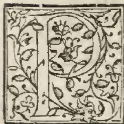

Carmen hoc seculare appellatur, quod secularibus ludis, qui centesimo quoque anno fiebant, cani consueuerit ab electis ad hoc pueris prætextatis, & puellis virginibus, idq; Apollini, & dijs ceteris pro incolumitate populi Romani, & salute totius imperij. Erat autem hoc institutum ex versibus Sibyllæ cuiusdam; quæ quoto quoque anno, & quibus ceremonijs, & in quo loco fierent, præscripserat: Precatur ergo Apollinem, vt vna Roma nihil sit maius neque excellentius: Dianam vt partus fortunet Parcas, vt quæ instant fata in melius vertant, & in summa deos ceteros, vt iuuentuti bonos mores senibus quietem, & felicitatem populo Romano donent, vt semper quidem victor, verum supplices mitis, qui iam maxima orbis parte subiugata Scythis ipsis, & Persis Indisq; formidabilis est, atque adeo eius amicitiam ambiant. Postremo hymnum absoluit, commendatis Apollini, & Dianæ precibus, quas à dijs exauditas sperat.

Ode Dicolos, Tetrastrophos: qualis ille.

Iam satis terris, &c. hoc modo.

-u---uu-u-u
-u---uu-u--
-u---uu-u-u
-uu--

PHOEBE, siluarumq. potens Diana,
Lucidũ cœli decus, ô colendi
Semper, & culti, date quæ precamur
Tempora sacro:
Quo Sibyllini monuere versus,
Virgines lectas, puerosque castos
Dijs, quibus septem placuere colles,
Dicere carmen,
Alma Sol, curru nitido diem qui
Promis; & celas: aliusque, & idem
Nasceris: possis nihil vrbes Roma
Visere maius.
Rite maturos perire partus
Lenis Illithyia, tuere matres:
Siue tu Lucina probas vocari,
Seu genitalis

Diua, producas sobolem: patrumque
Prosperes decreta super iugandis
Fœminis, prolisque nouæ feraci
Lege marita:
Certus ut denos decies per annos
Orbis, & cantus, referatque ludos,
Ter die claro, toties que grata,
Nocte frequenteis.
Vosque veraces cecinisse parcæ,
Quod semel dictum est, stabilisque rerum
Terminus seruat, bona iam peractis
Iungite fata.
Fertilis frugum, pecorisque tellus
Spicea donet Cererem corona:
Nutriant fœtus, & aquæ salubres,
Et Iouis auræ.
Condito mitis, placidusque telo
Supplices audi pueros Apollo:
Siderum regina bicornis audi
Luna puellas.
Roma si uestrum est opus: Iliæque
Littus Etruscum tenuere turmæ,
Iussa pars mutare lareis, & vrbem
Sospite cursu:
Cui per ardentem sine fraude Troiam
Castus Aeneas patriæ superstes
Liberum muniuit iter daturus
Plura relictis:
Di probos mores docili iuuentæ,
Di senectuti placidæ quietem,
Romulæ genti datæ, remque, prolemque,
Et decus omne.
Quique vos bobus veneratur albis
Clarus Anchisæ, Venerisque sanguis;
Imperet bellante prior, iacentem
Lenis in hostem.
Iam mari, terraque manus potenteis
Medus, Albanasque timet secureis:
Iam Scythæ responsa petunt superbi
Nuper, & Indi:
Iam fides, & pax, & honor, pudorque
Priscus, & neglecta redire virtus
Audet: apparetque beata pleno
Copia cornu.
Augur, & fulgente decorus arcu
Phœbus, acceptusque nouem camœnis,
Qui salutari leuat arte fessos
Corporis artus,
Si palatinas videt æquus arceis,
Remque Romanam, Latinumque felix;
Alterum in lustrum, meliusque semper
Proroget æuum.
Quæque Auentinum tenet, Algidumque
Quindecim Diana preces virorum
Curet: & votis puerorum amicas,
Applicet aureis.
Hæc Iouem sentire, deosque cunctos
Spem bonam, certamque domum reporto,
Doctus, Phœbi chorus, & Dianæ
Dicere laudes.

COMMENTARIOLVS IN CARMEN
Seculare per Ant, Mancinel.

PHOEBE, Siluarum) Seculares ludi apud Romanos, inquit Pompeius Festus, post centum annos fiebant, quia seculum in centum annos extendi existimabant. Horatius autem hoc loco scribit, ludos Seculares fieri solitos annos cx. fiebantque in campo Martio, vt tradit Zosimus Grece referens Sibyllinos versus super his editos in quibus continetur, vt anno cx. in campo Martio solemnia sacra fierent, & noctu, & interdiu, Parcis autem furuæ agnę mactarentur, caprigenumque pecus, similiter & Dianæ: Terræ vero scophra. Ioui Tauri candidi interdiu. Iunoni nitida iuuenca: Apollini Pæanas Latini pueri patrimi, & matrimi, & puellæ patrimæ, & matrimæ canebant in tẽplo. Nuptæ ad aram Iunonis orabant. Accipiebant februa viri, & fœminæ, presertim fœminæ. Dehinc in templis ferè omnibus, primitias portabant, sic enim agendo omnis Italiæ tellus Romano iugo, Romanoque sceptro colla subdere non recusaret. Hæc quidem in Sybillinis versibus continebantur. Addunt alij, quod primo die Princeps ipse, & Quindecimuiri mane Capitolium ascendebant, ibique sacra de more agitabant, tum in theatris conueniebant ad ludos in honorem Apollinis, & Dianæ faciendo. Sequenti vero die nobiles matronæ conueniebant in Capitolium. Supplicabant Deo, frequentabant lectisternia, canebant hymnos. Tertio denique die in templo Apollinis Palatini ter noueni pueri prætextati, totidemque virgines, patrimi omnes maritimique Græca, Romanaque voce carmina, & Pœanas concinebant quibus imperium suum, & incolumitatem populi Dijs immortalibus commendabant. Ludi autem celebrantur omnibus theatris omnium generum, & sacrificia templis omnibus fiebant noctu pariter, atque interdiu. Sed (vt scribit Tranquillus) Secularibus ludis Augustus iuuenes vtriusque sexus prohibuit vllum nocturnum spectaculum frequentare, nisi cum aliquo maiore natu propinquorum. [Phœbe, siluarumque potens Diana) Ordo est. O Phœbe, & Diana, Siluarum potens, appositio lucidum cœli decus, &c. [Colendi) Venerandi. Cleanthes (vt scribit Cicero de natura Deorum) dixit mundum esse Deum Varro etiam scribit: Terram, & cœlum vt Samothracum initia docent) esse deos magnos. [Quod Sibyllini) Placet vt quod, & quo legatur. Antiqui enim Codices vtrunque habent. Erit itaque ordo. Quo .s. tempore sacro Sibyllini versus monuere virgines, &c. At si legeris quod, dicatur. Date virgines lectas, & pueros castos dicere Carmen dijs, quibus septem placuere colles. Quod Sibyllini monuere versus, & sic per parenthesim hoc carmen legetur. Poteris etiam ita ordinare, Quod.s.tempus sacrum monuere Sibyllini versus, deinde iterum repetatur. Date virgines lectas, & pueros castos dicere carmen dijs, &c. Sibyllini autem versus (vt ostendimus) iubebant, vt anno cx. in campo Martio solennia sacra fierent. Rite igitur dices, Quod.s.tempus sacrum Sibyllini versus monuere. [Lectas) Electas, nam patrimæ eligebantur. [Septem colles) Vt Tarpeius, qui Capitolinus dicitur, & olim Saturnius. Item Auentinus: Palatinus: Cœlius: Exquilinus: Viminalis, & Quirinalis. [Alius) Videtur enim cum oritur mane quoque alius esse cum vesperi in Occidente latuerit, attamen est idem. [Rite maturos) Ordo est. O Ilithyia lenis rite aperire maturos partus, tuere matres. Postea vero talis erit alter ordo. O Diua siue tu probas vocari Lucina, seu genitalis, producas sobolem, &c. [Lenis) Facilis, mitis, propitia. [Aperite partus) De Lucina, & Diana partubus fauentibus, & in Odis, & in Epodis late dictum est. [Ilithyia) hoc nomine Diana appellabatur parturientibus præposita vnde & Naso lib. ix. Metamor. introducit Alcmenam Iole Hylli vxori ita loquentem: Faueant tibi numina saltem. Corripiantq. moras tunc cum matura vocabis Præpositam timidis parientibus Illithyiam. quam mihi difficilem Iunonis gratia fecit. [Seu genitalis) Solis, & Lunæ natura ad omnium generationem plurimum confert. Sol enim igneus, ac spiritalis existit. Luna vero humida ac frigida. Aer vtrique communis, ab eis itaque generari, atque nutriri corpora omnia, rerumq. singula à sole, & Luna perfici dicunt, auctor est in ijs Diod. lib. j. [Decreta p.) Nuptiales leges intelligit. [Iugandis) Matrimonio coniungendis. Est autem ordo, Super iugandis fœminis, & super marita lege

Seculares ludi.

Deus qui

Colles Romani.

ge

ge feraci nouæ prolis. De lege autem Iulia hic intelligitur, de qua latius diximus in Iuu.Sat.2.ibi. Vbi nunc lex Iulia dormis. [Certus vnde nos) Ordo est. Vt certus orbis per annos decies vndenos ter die claro, & toties grata nocte referat cantus, & ludos frequentes. [Vosque veraces) Ordo est. Et vos Parcæ veraces cecinisse, iungite bona fata iam peractis, & terminus rerum stabilis seruet quod semel dictum est. [Cōditio telo) in Odis dictum est de arcu, & sagittis, quas in manu sinistra tenet Apollo. Si pro si quidem. [Vestrum opus) Nam Apollinis consilio in Italiam venit Æneas vrbis Romæ auctor. Cum.n. apud Delon in Apollinis templo dixisse Æneas. Da propriam Tymbræe domum da mœnia fessis. Et genus, & mansuram vrbem serua altera Troiæ Pergama, reliquias Danaum, atque immitis Achilli. quem sequimur quoue iubes, vbi ponere sedes. Da pater augurium atq; animis illabere nostris. Respondit Apollo. Dardanidæ duri, quæ vos à stirpe parentum. Prima tulit tellus eadem vos vbere læto Accipiet reduces, antiquam exquirere matrem. Hic domus Æneæ cunctis dominabitur oris. Et nati natorum, & q nascentur ab illis. Hæc Phœbus, &c. Ea cuncta habentur lib. 3. Æn. apud Maro. vbi etiam Penates dormienti Æneæ Apollini iussu dixerunt. Corythum, terrasque require Ausonias, &c. [Iussa pars) appositio est. Iussa autem diuum oraculis, vnde libro 3. Æn. ait Æneas. Diuersa exilia, & desertas quærere terras Augurijs agimur diuum, &c. [Cui) .s. patri Troianorum. Est autem ordo. Cui castus Æneas patriæ superstes daturus plura relictis muniuit iter liberum per Troiam ardenrem sine fraude .s. ipsius Æneæ. Dicendo autem sine fraude, ostendit Æneam non fuisse proditorem, vt aliqui scripserant, & hoc in Augusti laudem. [Plura relictis) Plura illis quę apud Troiam reliquerant. [Romulæ genti) Pro Romulæ. [Quique vos) Qui legendum est, non quæ, de Augusto .n. intelligitur, nam de ipsa gente Romulea iam dixerat. Codices attamen aliqui antiqui etiam quæ habent. Quod autem quæque vos legendum minime sit, ostendit secundum quæ coniunctio, nam superabundaret in ordine, qui talis esset. Et quæ sup. Romulea gerens appositio clarus sanguis, &c. Legas igitur, quique vos &c. Imperet bellante. ordo est. Prior bellante .i. potior, ac melior agēte bella imperet lenis .i. mitis, in hostem iacentem .i. deuictum. Virg.l.b.vj. Tu regere imperio populos R. memento. Parcere subiectis, & debellare superbos. [Medus) Parthus etiam intelligitur, de quibus latè superius. [Albanas) .i. Romanas. Roma enim ex Albanis originem habuit. [Scythæ, & Indi) De ijs etiam in Odis, hæc autem ostendunt etiam quique vos legendum esse, vt de Augusto intelligatur. [Iam fides) Post bella confecta quod egerit Augustus, & in odis, & in Epodis dictum est. [Copia cornu) De Cornu copiæ in odis legito. [Augur Phœbus) Quare augur, & cum arcu, late in odis. sic etiam de Camœnis. [Salutari arte) Apollini medendi potestas attribuitur, quia temperantia Solis calor morborum omnium fuga est. auct. Macr. lib. j. Sat. [Palatinas arces) Augustus.n. Apollinis templum in ea parta Palatinæ domus excitauit, quàm fulmine ictam desiderari adeo aurispices pronunciarant. Addita porticus cum bibliotheca latina græcaq. quo loco iam senior sæpe etiam senatum habuit. auct. est Tranquill. [Latiumq. felis) Ordo est. Et felix videt Latium. [Alterum in lustrum) Lustratum pro seculo posuit. nec sine causa lustrū ait, qm lustrum quinquennium dicebatur quod post quinquenniū vnaquæque ciuitas lustrabatur, hinc hoc loco lustrum appellat ludos seculares, quia tunc & ciuitas, & omnes ferè lustrabantur. [Quæque Auētinum) Ibi.n. Dianæ templum erat, sed in ceteris Dianæ templis ceruorum cornua affigebantur, in Auentino boum suspendere consueuerunt. [Quid ita) Lege Plutarchi Problema ta. Item de templo Dianæ latius lib. 4. Dionys. [Algidum) De hoc in odis. Quindecim v.ij. enim ludis secularibus præerant. [Hec Iouem sentire) .i. velle hæc .i. vt Diana curet quindecim virorum preces. & puerorum vota. [Hec Iouem sentire) Ordo est. Iouem, Deosq. cunctos sentire hæc reporto domum spem bonam, & certam. [Et chorus) .i. puerorum puellarumq. cætus ad sacra collectus. [Doctus) Per hoc. s. carmen dicere laudes Phœbi, & Dianæ reportat domum spem bonam, & certam.

POR. PHOEBE, siluarumq. potens Diana) Secularis carminis duplex deuotio esse consueuerat, aut enim pro sedanda, aut pro vitanda pestilenti, aut pro certo, & constituto numero annorum, centesimo.n. decimo anno in Capitolio a pueris, & puellis impuberis cantabatur. Ideo autem tempora numeraturus ab Apolline, & Diana principium sumpsit, quia ipsi in honore Solis habebantur, & Lunæ, vt Virg. Georg. carmen dicturus sub aliorum vocabulis numinum ipsos inuocauit, dicens. Vos ò clarissima mundi Numina habentem cœlo quæ ducitis annum Liber, & alma Ceres. [O colendi Semper, &c.) Colendi fuisse cum, culti in præteritum. [Dijs, quibus septem placuere colles) Romam signi ficat in septem collibus. At Virg. Scilicet & rerum facta est pulcherrima Roma Septem quæ vna sibi muro circundedit arces. [Alme Sol) E contrario perpetuum Solis lumen ostendit dando ei, & præteritum, & futurum tempus, dum idem alius renascitur. Sicut enim ortu suo diem, ita discessu noctem facit. [Possis nihil vrbe Roma Visere maius) Magnitudinē suam precatur vrbi Romæ seruari. [Aperire) Ædificare. [Lenis Ilithya) Lenis .i. propitia. Ipsam.n. Lucinam Lunam, & Dianam ostendit, quam mystico nomine, sicut in sacris dicebatur, Ilithyam nominauit, sic eā, & Homerus vocauit, ipsa .n. partubus mulierum putabatur fauere. [Seu genitalis) Genitalem vocauit Dianam, q̄ & Lunam intelligi voluit, qa vt calore Solis animantur semina, ita Lunæ humore nutriuntur, penes ipsa enim & corporum omnium ratio esse dicitur & potestas. [Patrumq. prosperes decreta) Nuptialibus, inquit, legibus faueas. [Feraci Lege) Fœcunda, quæ procreandorum liberorum causa promulgata est, quæ lex Iulia dicitur. [Certus vndenos decies per annos) Decies vndenos annos centum decē dixit per orbem, circuli annalis peractos, pro quibus, & carmen Seculare dicebatur. Ludi enim seculares ternis diebus, & noctibus agebantur, pro cultu Solis die, & nocte Lunæ. [Vosq. veraces cecinisse Parcæ) Quæ vera mortalibus prædicant futura. Et vos ait prosperitate sacrum carmen, quod pro perpetuitate imperij Rom. ex Sibyllæ libris in celebritate ludorum constitutum est, vnde est. His ego nec Metas rerum, nec tempora pono. Imperium sine fine dedi. [Stabilisque) Perpetuus, & immutabilis. [Iam peractis) Perfectis rebus vberiora Fata iungite, quæ nihil habeant aduersitatis. [Fertilis frugum, pecorique tellus Spicea donet Cererem corona) Laudat Italiam, & optat frugum vbertatem, & prosperam pecorum fœturam. Vnde & coronas efferri Cereri pro messium fertilitatem promittit. [Et aquæ salubres) Dulces, serenæ, vt Tum tenues date rursus aquas, & pascere rursus. [Et Iouis auræ) Serenus aër, vt Solis ad occasum cum frigidus aëra vesper temperat. [Condito mitis placidusque telo) Mitem & placidum dicit Apollinem, qui est sagittis armatus. Sin .n. iratus. Actius hæc cernens arcum intendebat Apollo. [Siderum regina) Ita pro puellis Lunam, vt Apollinem pro pueris precatur. [Roma si vestrum est opus) si Romam, inquit, numina coli iussistis turmis Iliacis, statutis vestris fauete, vt semper felix sit, vt apud Virg. Sic tot responsa secuti. Quæ superi. Manesq. dabant, siue propter Iliam sacerdotem Romuli matrem. [Littus Etruscum) Propter Euandrum, qui illic prior regnauit. [Iussa) Deorum responsa, vt Augurijs agimur diuum, & alibi. Mutandæ sedes, & Italiam Lyciæ iussere capessere sortes. [Sospite cursu) Propter nauigationem. vt Bellū ingens geret Italia, populosq. feroces Contundet, moresq. viris, & mœnia ponet. [Cui per ardentem sine fraude Troiam) aut vt, Troia non proditione videretur euersa, sed Fato, aut sine fraude, sine læsione, vt Bistonidū, sine fraude crines. [Castus Æneas) Pro religiose siue propitio posuit, vt hac casti maneant in religione nepotes. [Liberum muniuit iter) Vt Flammam inter & hostes Expedior, dant tela locum, flammæque recedunt. [Daturus Plura relictis) Posteris maiora daturus, da syllaba breuis semper est, præter in imperatiuo, vt, Accipe, daque fidem. [Remque prolemque, Et decus omne.) Imperium, decoremque optat, & populum, vt populo imperium, & populus imperio Romano præstetur. [Quique vos bobus veneratur albis) Vt, Hinc albi Clitum ne greges & maxima taurus Victima, per quàm rem deuotionem Rom. vult intelligi religiosam. [Lenis) Mitis, vt Parcere subiectis. [Clarus Anchisæ, Venerisque sanguinis) Per Aeneam Romani accipiendi. [Bellāte prior) siue Augustum priorem dicit ad arma aduersum rebelles, & subiectis mitem. vt, & Parcere subiectis. & debellare superbos, siue quia Rom. mos erat, vt is suis causis bella susciperent, & nisi perfœciales edicta belli causa minime pugnarent. [Albanas secureis) Romanos mag stratus. [Albanus dixit, vt Albanique patres. [Iam Scythæ responsa petunt superbi) .i. præcepta, quæ eos auctor seruare iuberet, vt Hic mihi responsum primus dedit, & hoc in laudem Augusti. [Nuper, & Indi) Vt, Imbellem auertis Romani artibus Indum. [Iam fides, & pax, & honor, pudorq.) Armis pacem, & honorem, pudoremq. Romanos dicit quæsisse, & reparata virtute superiori tempore neglecta redijsse fortunam. ipsa enim est quæ copiam beato .i. diuitię cornu diffundit. Audet re properat. nil iam dubitat, vt Virg Magnus ab integro seculorum nascitur ordo. [Augur, & fulgente decorus arcu) Propter augurium, & sagittarium vsum, atq; musicam.

Virg. Augurium, cy. hi an.q. dedit, celeraq; gitta. [Acceptus nouem camœnis) D I. ēt is, qui. hb: consecratæ sunt Mufæ. [Qui falutari leuat arte feffos)Ipfe enim eft deus medicinæ. Le ua.) Medicinam perita. [Si Palatinas videt æquus arces) Propitius. vt, Nec Saturnius hæc oculis pater afpicit æquis. [Alterū in luftrum)vt fequentem anum femper meliorem. Prorogat, dilatet, offerat. Si eft tem pus pro tempore pro prorogabit. [Auentinum) fenfus eft: et Diana quæ Auentinum tenet, & Algidum quindecim virorum preces curat, & votis puerorum aures applicat, in alterum luftrum æuu prorogent. [Algidumq.) Locus eft, vel mons appellatus ab algido frigore. [Quindecim Diana preces virorum) In templo.n. Dianæ deputati erant quindecim viri tam ad refponfa captanda, quam ad facienda officeda. [Amicas)Propitias. [Hæc Iouem fentire deosq. cunctos) Finis facri carminis hoc habeat vt in hæc verba deuoto foluerētur quando dicerent fentire Iouem vota, & deos cunctos, ad omnia etiam numina precationem carminis pertinere, quod tus fpe fe certa domum reuerti.

POR. PHOEBE, filuarumq. potens Diana) Hoc carmen feculare infcribitur, cū.n. feculares ludos Augustus celebraret., fecundum ritum prifcæ religionis, a virginibus pueris q. prætextatis in Capitolio cantatum eft. [Lucidum cœli decus) Hoc ad ambos refertur, ad Phœbum, quando idem Sol eft, & Dianam, qa eadē Luna eft. [Date quæ precamur Tempore facro) Non tempore prifco dicendum eft, fed tempore quo prifca imitantur. [Dijs, quibus feptem placuere colles) .i. quibus Roma placuit, quæ in feptem collibus conftituta eft. [Aliusq; et idem) Cacozelon. nam quomodo poteft quis, & idem effe & alius? videtur ad illud retulisse, quod idem quidem Sol femper fit, fed renouans diem alius videatur. [Poffis nihil vrbe Roma Vifere maius) Et hic ex fuperiore audiendum precamur. [Rite maturos aperire partus probas)Pro facilis ac propitia aperiundis partubus, oftendit autem eandem Lucinam, & genitalem Deam appellari. [Diua, producas fobolem, patrumq. proferes decreta fuper iugandis Fœminis, prolisq. nouæ feraci Lege marita) Implicata phrafis, quæ fic ordinanda eft, Diua producas fobolem pro Romœ, patrumq. decreta profperes, & fuperiugandis fœminis, maritaq. lege feraci. Maritam autem legem pro maritali Plautina videtur auctoritate dixiffe fimiliter enim, & ille locutus eft, vbi ait fenex-pulchra ... pecunia ... refponderet, quæ quidem ... marita eft, pro eo quod eft, quæ non maritalis eft. [Certus vndenos decies per annos Orbis, & cantus referatq. ludos) Orbem nunc circulum temporum ... redeuntium accipe certum autē pro pleno atque perfecto. Senfus enim hic eft: Vt perfectus orbis annorum & decem cantus referat, & ludos, pro eo quod eft homines certi temporis cantus referant, & ludos. [Vosque veraces cecinisse Parcæ, Quod femel dictum eft, ftabilisque rerum Terminus feruat) fyllepsis eft. ex verbo.n. fingularis numeri feruet, pluralis nafcitur feruent. [Quod dictum eft femel ftabilisque rerum)Ephiteton eft termini. [Bona iam peractis Iungite fata peractis) .i. præteritis fatis bona iungite fata, ac per hoc continuum ordinem facite bonorum futurorum. [Nutriant fœtus & aquæ falubres, Et Iouis auræ. [Fœtus generaliter omnium rerum accipe, & animalium, quæ ad vtilitatem noftram pertinent. Salubres autem non tantum aquæ verum etiam auræ intelligendū. [Condito mitis, placidusque telo Supplices audi pueros Apollo:) Hic fenfus fm eorū opinionem conceptus eft qui Apollinem peftilentem Deum putant effe Porro autem quidam ... ideo placantur vt profint quidam ne obfint, fm quod de Apolline dicitur: Condito mitis, placidusq. telo fupplices audi pueros Apollo, ne noceat.f. Videtur autem Horatius hic & de illo fenfiffe, cum ait, ... per quod fignificat ab eo peftem Græcis immitti, & planctus. Plautus in Mercatore fabula idem fenfit, cum inducit matrem familias precari Apollinem nato fuo vt parcat. [Siderum regina bicornis) Poeticum eft dicere Lunam fiderum reginā, quod clarior inter aftra videatur. [Roma fi veftrum eft) Quare Romam Apollinis, & Dianæ dicat nondum video, nifi forte ex lectione Virgiliana hoc cœpit, vbi dicitur frequenter, & Apollinis oraculis inftructum Aeneā Italiam petijffe. ad quem intellectum, & ipfe nos adduxit poeta in ferendo, Iuffa pars mutare Lares, & vrbem, fine dubio. n. oraculo iuffa intelligitur. Pars iuffa autem ad illud refertur, quod non omnes fuerunt cum Aenea fuerint, fed pars eorum alibi. [Cui per ardentem fine fraude Troiam) Cum vtiq; fraude Græcorum incenfa Troia fit, fed fine fua fraude. [Caftus Aeneas patriæ fuperftes) Quod ideo videtur dictum, quia quorundam opinione infamatus Aeneas eft crimine proditionis. [Daturus Plura relictis). Sibi Troianis, quos fecum in Italiam adduxit, daturus plura quam in patria ... relinquebat. Relictis ergo à nominatiuo plurali venit genitiuus ... relictis. [Quiq; vos bobus veneratur albis Clarus Anchifæ, Venerisq; fanguis) Hoc ad Cæfarem Augustum pertinet, qui Iuli gens ab Iulo, & per hoc Venere, & Anchifa defcendiffe exiftimatur. [Bellante prior, iacentem Lenis in hoftem.) Sic & Virg. Parcere fubiectis, & debellare fuperbos. [Iam mari, terraque manu potentes) Subaudiendum vtiq; eft Romanorum. [Iam Scythæ refponfa petunt) .i. expectant præcepta Romanorum per quod fubiectos effe Imperio Romanorum intelligi vult. [Et neglecta redire virtus) Audet neq; ex ea fuperiore tempore nunc temporibus Augusti. [Apparetque beata pleno Copia cornu.) Quafi corporalem Deam hic accipe. Copiam vtique rerum omnium abundantiam. [Si palatinas videt æquus arces)Apparet iam eo tempore ab Augusto dedicatum fuiffe in palatio Apollinis templum eius, & Virg. meminit: Ipfe fedens niueo candentis limine Phœbi, Dona recognofcit populorum. [Alterum in luftrum, meliusque femper Proroget æuum)fenfus eft. Sic acceptas aras habet Apollo, quæ in palatio dedicatæ funt fi propitius Romanos afpicit, melius feculum tribuat futurum. [Quæq; Auentinum tenet Algidumq. Quindecim Diana preces virorum Curet: & votis puerorum amicas, Applicet aureis) Hic quoque & fuperiore fenfu per zeugma fi particula arceffenda eft vt fit fi quindecim virorum preces Diana curat, & fi amicas aures applicat puerorum votis) & quæ ex fuperiore Dianam pertinebit) alterum in luftrum meliusq. fem per proroget æuum. [Hæc Iouem fentire, deosq. cunctos Spem bonam, certamq. domum reporto Doctus, & Phœbi chorus, & Dianæ dicere laudes, Phœbi, & Dianæ.

ASCENSIVS.

PHOEBE) Carmine hoc feculari profequitur laudes Apollinis, & Dianæ fororis eius dicens. O Phœbe .i. ò Apollo fplendide, & ò Diana potens filuarum, quia montium cultrix, & venatrix, appofitiue lucidum decus .i. ornamentum cœli. funt enim Sol & Luna, O colendi femper, quia nunquam ... colendi, & tamen femper culti .i. venerati, date .i. concedite quæ precamur, dare inquā quod Sybillini verfus monuere, videlicet virgines lectas .i. electas, vt pote vtrunque parentem habentes, & bene macula, aut macitate, & pueros caftos dicere tempore facro, .i. CX. quoq; anno, cum Seculares agendi funt ludi, carmen vobis, & ceteris dijs, quibus feptem colles, quos Romanus murus includit, placuere .f. ad inhabitandum. O alme fol, qui promis .i. proferas diem nitido curru .f. mouendo ipfum in noftrum hemifphærium, & celas .i. oculis auferendo eum, & qui nafceris alius .i. quodāmodo nouus, & tamen idem, tu nihil .i. non aliqui, non poffis vifere .i. vifum ire, aut videre, aliq. id maius vrbe Roma. vnde patet eam fumme placere. [Rite)Profequitur hoc hymno preces in ludis Secularibus, concludas, dicens O Ilithya, id eft Diana placatrix, ab ..., quod eft placeo, ..., quod eft Deos benignos facio, vnde additur fi clemens .i. benigna placida, & parata, aperi rite .i. decēter, & tempeftiue partus maturos, fiue ò Dea tu probas .i. approbas, & vis vocari Lucina, fiue genitalis, .i. ad generationem faciens, tuere .i. protege, matres .i. prægnantes, & producas .i. ad ortum fobolem .i. nouam propaginem, & profperes .i. profpera facias, decreta, id conftituta & placita patrum, fuper .i. de fœminis .i. ... iugandis .i. matrimonio iungendis, & fuper marita .i. vxore, feraci .i. fœcunda lege .i. oblata lege Iulia contra adulteros, prolis nouæ .i. quæ ferat nouam prolegem legitime, hoc eft fine adulterio vt ... orbis certus, .i. certa reuolutio, aut circumitio temporis, per decies vndenos, fcilicet per centum, & decem annos, referat .i. reducat Romæ, cantus, id eft hymnos, & ludos .f. Seculares, frequentes .i. celebratos, ter die claro .i. feftino & folenni, & totiens .i. etiam ter, nocte grata .i. etiam feftiua. Et vos Parcæ .i. Deæ fatales, veraces cecinisse, .i. in eo quod cecinistis, & conftituistis, iungite fata bona .f. futura, Fatis fupple iam peractis, & terminus .i. exitus rerum, ftabilis feruet (aut feruat)quod femel dictum eft .i. conftitutum quod per Sibyllam dixiftis, non perituram Romam dum hi ludi celebrētur. Tellus fertilis frugum, & pecoris donet .i. muneret, Cererem, fcilicet inuentricem frugum, corona fpicea, id eft fpicis ornata, & aquæ, & auræ Iouis, id eft venti, falubres, id eft falutares, nutriant fœtus, Et ò Apollo audi mitis, & placidus, & hoc telo, id eft fagittis tuis quibus iratus peftilentiam infers, condito, id eft inclufo in pharetra, pueros fupplices, id eft fupplicantes, & ò Luna regina fiderum, quia noctu inter fidera re-

gnas,bicornis .i.habens,dum nouilunium est,bina cornua, audi puellas supplices.Audi,inquam,si(vt dicunt)pro quia Roma est vestrum opus .i. vobis auspicibus condita, & si turmæ Iliæ .i. Troianæ tenuere littus Hetruscum.i.venerūt per mare Tyrrhenum in Italiam(de quibus Iuno Æneid.i.Gens inimica mihi Tyrrhenum nauigat æquos) appositiue pars .s.Teucrorum, iussa .s. à Dijs,mutare Lares.i.domos,& Penates, & vrbem · ursu sospitie .i. prospero,& incolumi cui.s.parti iussæ, Æneas castus.i.impollutus à dolo,& proditione,superstes patriæ.i.superstans deorum voluntate dum patria ceciderat,muniuit iter liberum .i. fecit sibi viam liberam per Troiam ardentem,sine fraude.s.sua hoc est ipsius Æneæ daturus.i.conseruatus vt daret comitibus, & dijs quos secum auexit,plura relictis.i.quàm reliquerant,quia melior est Roma,quàm Troia. O dij date iuuentæ docili .i. capaci doctrinæ,mores probos.i. approbandos,& date senectuti .i. senio confectæ turba,placidæ .i. tranquillam vitam , & pacem amanti quietem & date genti Romulæ .i. à Romulo ortæ,aut institutæ, rem.i.diuitias,& imperium,& prolem.i.progeniem, & omne decus Legendum est Remq. prolemq. propter carmen , Et clarus sanguis Anchisæ,& Veneris .i. Iulia domus,qui veneratur vos .s. dum triumphat,vt Iulius prius , & nunc Augustus bobus albis .i. candidis imperet prior.i.præstantior,melior ac potentior, bellāte.i.rebellante si forte quis rebelles,ex.stens lenis.i.mitis, in hostem iacentem.i.fatentem se victum Medus.i.Parthus timet iam manus,& secures Albanas.i.Romanas potentes terra & mari, & Scythæ,& indi superbi nuper.i.paulò ante,petunt nunc responsa .i. oracula parti suæ timentes . [Iam fides) Ordo est,fides & pax &honor,& pudor priscus .i. prioris seculi, & virtus neglecta .i. multum temporis. audet iam redire,& Copia beata apparet sup. cum cornu pleno.s.omnis boni. Et Phœbus augur .i. diuinandi peritus,quia Sol omnia videt,& decorus arcu fulgente,quia arci tenes à Marone,& longe iaciens ab Hom.dicitur, & acceptus .i. gratus nouem Camœnis .i. Musis, quia in medio residens complectitur omnia Phœbus . est enim medius planetarum Sol qui leuat arte salutari.i.medicinali . vnde ipse apud Ouid. lib. 1. Met. Inuentum medicina meum est, opifexque per orbem Dicor, & herbarum subiecta potentia nobis. A Sole enim virtutem accipiunt herbæ artus corporis fessos .i. ægros si videt æquus.i.benigno aspectu arces Palatinas,quas illic Augustus ei consecraue rat,& rem Romanam .i. imperium , & Latium felix proroget .i. extendat,æuum.i.vitæ durationem, in.i.vsque ad alterum.i.proximum,lustrum .i. seculum,quo magnum lustrum conditur , & proroget semper melius .i. prosperius,& probius. Aut sic,si videat æquus arces Palatinas proroget rem Romanam,& Latium felix in alterum lustrum,& in æuum semper melius. Et si supp. Diana quæ tenet Auentinum,& Algidum,vbi ædem habet, videt aqua Palatinas arces,curet preces quindecim virorum, qui ludis secularibus præsunt,& applicet aures amicas .i. fauorabiles votis puerorum,Ego,inquit poëta,reporto domum.s.ex æde sacra,bonam,& certam spem, quasi responsum acceperit a spiritu Ioue , & Deos cunctos sentire hæc.s.quæ precatus est . & chorus.s.puerorum.& puellarum,doctus,sup.est per hoc carmen, dicere.i.decantare,ludes Phœbi,& Dianæ,q.d.poëta,optatum se consecutū finem,quem qui & nobis Deus Opt. Max. concessit, sit benedictus in seculorum secula. Amen.

G L A R E A N V S.

ANGELVS Polit.Miscell. c.68. eleganter à diserte de his differit ludis. Ceterum seculares ludos,non quod fierent anno vel c. denique . vel etiam centesimo decimoque nuncupatos putat. Sed ob id magis, inquit, ꝙ plerunque semel hominis ætate fierent vt multa alia,quæ rata sunt,post seculum euenire loquentium consuetudo vsurpat. Hæc ille . Quasi vero non,& seculum hominis,centum intelligantur anni. Nam ætatem hominis intelligere seculum, ne ipse quidem Domitio Martialis commentatori concedit.Ego seculum. C. annos intelligo,ac inde seculareis dictos ludos.Ætatem vero hominis esse 33.an.ac menseis 4. vt ex Herod. lib. 2. docuimus , videlicet in singula secula ternas hominum ætates. Et apud Herod. rectè dictum trium spatio ætatum solitos instauri ludos seculares . [Rite maturos aperire ꝑbas) Aperire.i.ædificare,exponit Acron . Sed id ego corruptum puto . Idem Acron paulò post,decies vndenos annos centum dixit,inquit,quare puto Acronem legisse,non vndenos, sed vt denos,& sequenti versu,& cantus,non vt cantus,quod placet. rursus idem postea Ilias turmas referri posse putat ad Iliam matrē Romuli,quod ego neutiquam puto. Eodem loco iussa nomen putauit,exponitq. iussa.i.deorum responsa,cum iussa sit participium.[Remq. prolemque,Et decus)Versus est hypermeter. Ceterum ego exponerem.[Rem).i.diuitias . [Prolem).i. liberos . [Decus).i.imperium . [Quæque Auentinum tenet, Algidumque Quindecim Diana preces virorum) Hæc carmina ac sequentia ad finem vsque,magnam habent, & obscuritatem,& difficultatē. Porp.ait,Hic quoque ex superiore sensu per zeugma,si, particulam accersendam esse,vt sit si xv.virorum preces Diana curat. Ac eo quidem modo nullus fit sensus absque altera huius propositionis parte.Ideoq.alij,si,repetunt,sed cum verbis priorum carminum,si Diana æqua videt palatinas arces, curet preces xv.virorum,procurabit,vt illud proroget,pro prorogauit Acron exposuit,non inepte meo quidem iudicio . Et solent poëtæ quandoq; modos ac tempora propter carmen confundere. Vitimum autem versum Sapphicum cū Adonico , vt Acron exponat non video,& Porph.mutilus est commentarius. Alij autem non chorus Phœbi exponēdum putant,sed supplenda quædam, vt sit ordo,Chorus puerorum puellarumque,doctus dicere laudes Phœbi & Dianæ,reportat etiam domum bonam certamq. spem , vt ego . Sed in hoc toto carmine videtur popularis esse stilus,quēadmodum in Prologis Terentij aliam , quàm in ipso actu videmus phrasin .

IODOCVS BADIVS ASCENSIVS

Carolo ab Villa noua : Antonio à Porta , Clementi Mulato , Antonio Toledoni , Iacobo Phœnolo , ceterisq; è Lugdunensi pube bonarum literarum studiosis . S.

ADhortatus sum vos adolescentes optimi sæpenumero ante hac ad virtutis, literarumque cultiorum studia , vt ad quæ vos & vrbis, & præceptoris vestri auctoritas inuitet. Nunc vero ornatissimi archipræsulis nostri Francisci de Rhoaz illustre ad omnem virtutem , probitatemque exemplar & speculum , ad sui imitationem vos pene compellit . Turpe si quidem , ac dedecorum foret sub tam vigilanti pastore gregem dormitare, quod ne faciatis artem hanc poëticam rursus iucidaui,& (vt dn̄t) regulis prosaici auxi.[Valete,& proficite. Rursum ex ædibus nostris apud Parrhisios ad cal.Oct. Anni M. D. X I.

IODOCI BADII ASCENSII

in Artem Poëticam Horatianam familiaris interpretatio , adiectis ferè singulis locis regulis addiscentibus admodum commodis.

HVmano capiti &c.) Ad operis huius compositionem iuxta Seruianum præceptum sex per ordinem annotare consueuimus,Poëtæ vitam . Titulum operis . Qualitatem carminis. Scribentis intentionem . Numerum librorum & Explanationem . Verum quia Poëtæ vita in principio Carminū explanata est , nunc eam frustra repetiuerimus . Titulus autem operis est . Q. Horat. Flacci ad Pisones de Arte Poëtica institutio.Pro quo intelligendo audiamus Diomedē . Poëtica, inquit, est ficta veræq. narrationis congruenti rhythmo,vel pede composita metrica structura ad vtilitatem,voluptatemque accommodata. Distat aūt Poëtice à Poëmate,& Poësi,quod Poëtice ars ipsa intelligitur. Poëma autem pars operis,vt Tragœdia. Poësis contextus , & corpus totius operis effecti . vt Ilias, Odyssea, Æneis . Poëmatis genera sunt tria. Aut enim actiuum est,aut imitatiuum quod Græci δραμματικὸν .i. drammaticon , vel μιμητικὸν .i.mimeticon vocant. Aut enarratiuum,vel enunciatiuum,quod Græci ἐξηγητικὸν, id est exegeticon,vel ἀπαγγελτικὸν, apologeticon dicunt : Aut commune,vel mixtum, quod Græci κοινὸν , cœnon , vel μικτὸν,appellant . Drammaticon, vel actiuum est in quo personæ agunt solęsine vlla poëtæ interlocutione,vt se habent Tragicæ,vel Comicæ fabulæ,& quædam Bucolice apud Virg. vt,Tityre tu patulæ . Dic mihi Damœta,& te Quo Mœri pedes. Dramatici autem Poëmatos genera sunt quatuor apud Græcos. Tragica,Comica,Satyrica,Mimica, Apud Romanos prętextata,Tabernaria,Atelana,Planipes, Exegeticon, vel enarratiuum est in quo Poëta ipse loquitur sine personæ vllius interlocutione,vt se habent tres libri Georgicæ apud Virgil. Et prima pars quarti.

Item carmina Lucretiana. Huius autem species sunt tres Angeltice, Historice, Didascalice. Angeltice est qua sententiæ scribuntur, vt eit Theognidis liber, Historice qua narrationes, & genealogiæ componuntur, vt Hesiodi Theogonia. Didascalice est qua comprehenditur philosophia, vt libri Varronis, Empedoclis, Lucreti. Item astrologia, vt Arati, & Ciceronis. Cœnon vel cōmune est in quo poëta ipse loquitur, & personæ loquentes introducuntur, vt est scripta Ilias, & Odyssea tota Homeri, & Æneis Virgilij. Huius species sunt duæ. Prima heroica, vt Ilias, Æneis. Secunda Lyrica, vt Archilochi, & Horat. Item nunc quoque Elegia, vt Ouid. Fasti de quibus omnibus suo loco latius differemus. Pro descriptione poëticæ subnotandum est triplicem esse materiam scribendum, triplicem stylum, triplex potissimum decorum, triplicem qualitatem, triplicem finem, & his similia. Materia quidem triplex est, quæ his nominibus significatur, Argumētum, Fabula, Historia de quibus omnibus latius dicemus ibi. Sumite materiam vestris qui scribitis æquam Viribus, vbi &c. quæ hic tacta sunt paucis explicabuntur. Qualitas carminis à numero pedum est hexametra, ab argumento didascalica seu doctrinalis, à stylo mediocris. Scribentis intentio est Pisones, cete-

Materia triplex. *Qualitas carminis* *Scribētis intentio.*

rosq. Romanis in Artem Poëticam instituere, vt docte scribant & scripta castigēt, doluit enim poëtæ artem tam diuinam, & tam paucissimis datam, à tot imperitis tam impudentes vsurpari. Græcos præterea propter exactam in castigando diligentiam Rom. præferri. Quanti autem sit poëtica Ars, & nomen, poëtæ per indicem inuenies. Numerus librorum hic non quæritur, vnus enim nec sanè magnus, sed vnionum dignitate æstimādus, habēt enim commoditatem quam maximam, & delitias plurimas. Nam doctrinam optimam salibus suis sic condijt, vt nutriat, & delectet commode. Sunt qui in quinque particulas diuidant. In quarum prima inquiunt. Poëta vitia extirpat. In secunda verbi decorum instituit. In tertia rerum qualitatem, & personarum decora, & discrimina, item Poëmatos genera, & inuentores demonstrat. In quarta actores, formam agendi, & quomodo consummata fuit docet. Et in quanta ad diligentem castigationem cohortatur. Prima est in principio. Secunda incipit ibi: Sumite materiam: Tertia ibi. Res gestæ regumque &c. Quarta ibi. Tibia non vt nunc. Quinta ibi. Nil tantum nostri liquere poëtæ. Quas quidem particulas licet non omnino impermixte, ex ordine tamen persequitur poeta. His prænotatis veniamus ad explanationem.

Q. HORATII FLACCI DE ARTE POETICA LIBER, AD PISONEM.

VMANO capiti ceruicem pictor equinam
Iungere si velit, & varias inducere plumas,
Vndique collatis membris: vt turpiter atrum
Desinat in piscem mulier formosa superne:
Spectatum admissis risum teneatis amici?
Credite Pisones isti tabulæ fore librum
Per similem, cuius, velut ægri somnia, vanæ
Fingentur species, vt nec pes, nec caput vni
Leddatur formæ. pictoribus, atque poëtis
Quidlibet audendi semper fuit æqua potestas.
Scimus, & hāc veniam petimusq́; damusq. vicissim.
Sed non vt placidus coëant immitia: non vt
Serpentes auibus geminentur, tigribus agni.

IANVS,

VMANO &c.) In hac prima itaque parte poëta imitatus solertem, & non ignauū agricolam prius nociuas herbas .i. vitia, & errores euellet quam semen tem vtilem .i. bonæ compositionis artem inserat. Et ab eo vitio auspicat, in quo primus, & ob id plurimus error contingere solet. Modicus enim error in principio (vt philosophi verbum est) Maximus fit in fine. Auspicatur inquam a Soresmo id est mala accumulatione seu aggregatione. σωρὸς enim, hoc est soros, dicitur cumulus seu aceruus, vel a coinismo .i. vitiosa communicatione, seu commixtione sermonis. κοινὸς .n. hoc est coinos dicitur communis, sed quod Græce koinos profertur, latine cœnos dicitur, quia per oi diphthongo Græci, nos ē proferimus. Vnde epicœnum sub-commune, & cœnobita cuius est communis vita. Sed vt quo occepi pergam, maximus ornatus rei est, vt sit vniformis seruata .s. Symmetria .i. commensoratione. Ob id enim totum vniuersum opus Dei mundum .i. ornatum appellamus, quod cum singulæ eius parte bone sint, totum tamen longe melius est. quod spiritus sanctus nobis per Mosen indicauit de singulis dicitur; Et vidit Deus quòd esset bonum de vniuerso autem, Viditque Deus cuncta quæ fecerat, & erant valde bona. Vbi signanter valde additur, quia cū singula essent bona vniuersa erant valde bona compositurus itaque carmen debet in morem architecti totam materiam suam animo metiri, vt bonam œconomiam .i. domus seu ædificij, hoc est structuræ totius regulam, ac dispositionem ad amussim seruet. Cui Menander ille Comicus tantum concessit, vt ea habita, atque animo concepta, Comœdiam absoluisse se gloriaretur. Ea enim bene præconcepta nisi imperitus fuerit artifex, facile dictum vitium vitauerit. De quo M. Fabius Quintilianus libro octauo capite, de ornatu sic loquitur: Soresmos, siue (vt alij legunt.) comismos, appellatur quędam mixta ex varia ratione linguarum oratio, vt si Atticis, Dorica, Ionica, Æolia etiam dicta confundas. Cui simile vitium est apud nos, si quis sublimia humilibus, vetera nouis, poëtica vulgaribus misceat. Id enim tale est monstrum quale Horatius in prima parte libri de Arte Poetica fingit, Humano capiti ceruicem pictor &c. Dicit autem Poëta ad Pisones sic. Si pictor velit iungere, id est annectere, capiti humano, Genesis primo, vbi, id est virginea & muliebri, ceruicem equinam id est oblongam, cuiusmodi habet & equus, & inducere varias plumas, id est partes plumarum auium, membris collatis, id est compositis, & congestis, vndique, id est ex quacunque parte animalis ita supple, vt mulier formosa superne, id est a parte superiore, vtpote à facie, desinat, id est terminetur, turpiter, id est sine commensuratione, in piscem atrum, id est difformem, vtpote pistricem, vos admissi, id est intromissi, spectatum, id est ad spectandum: O amici Pisones, teneatis, id est positis ne continere risum? quasi dicat socio, quod minime. Et si, inquit, ò Pisones non positis videre talem tabulam quin rideatis, neq; poema non seruato decoro, atque œconomia sine risu contueri poteritis, quia ò Pisones credite librum fore, id est futurum esse, persimilem isti .s. vili tabulæ, id est picturæ, cuius supple libri, species vanæ, id est inutiles, & ridiculosæ, finguntur, id est componuntur, veluti, id est tanquam, somnia, id est insomnia, & phan

Soresmos *Coinismos.* *Symmetria.* *Oeconomiam.*

phum [illegible] hominis ægrotantis, & debi[illegible] borantis, ita vt nec pes, [illegible] si a summo incipias, nec [illegible] principium, red[illegible] r vni form æ.i. vni compositioni vnius qu[illegible] tatis. Deinde facit ob[illegible]tionem dicens. P[illegible] ctoribus, atque po[illegible]tis quidlibet audendi semper per fuit æqua potestas. Cuius ordo est, ac si dicant Pisones, Horati, Vetus est Prouerbium, quod æqua.i. æqualis potestas audendi, supp. pingere, & fingere, vel (vt alij legunt) addendi, quidlibet.i. quamlibet, rem fuit semper pictoribus, atque poëtis.i. pictores, & poetæ habuerunt semper potestatem pingendi, & fingendi quidquid vellent. Qui ergo vitio datur si pro libito operantur? Respondet Poëta, Scimus supp. hanc potestatem fuisse semper pictoribus, atque poëtis, & nos poetæ petimus.i. precamur quando quid scribere volumus, hanc veniam.i. hanc concessionem. & damus vicissim.i. quasi per vices, & mutuo.s. alijs petentibus, q.d. & nos quando aliquid componimus ex libito fingimus, & ex libito fingentibus ignoscimus si modo nos legem seruemus, & illi legem seruent. Sed non ita vt immitia.i. fera, & crudelia, coëant.i. connectantur, placidis.i. leuibus, & mitibus rebus non etiam sic vt serpentes.i. res humiles, & humi reptantes, geminentur.i. multiplicentur auibus.i. rebus si[illegible]ibus nec sic vt agni.i. res pacificæ, & imbelles, geminentur tigribus.i. rebus ferocibus, & rapacibus, q.d. licitum, quidem est pictori pingere, & poëtę fingere dummodo in ipsa pictura, & figura nihil sit repugnans, aut a natura abhorrens, quia nihil aut pingi, aut fingi debet quod non sit vero simile, nihilq. à poëta introduci quod, aut notæ historiæ repugnet, aut antiquę Philosophiæ, veterumq. Theologię contra dicat. Nisi quatenus poetis permissum est, qui affectiones loquentium, & secundum diuersos loces sæpe diuersas sequuntur philosophorum sententias, atque opiniones. Vnde Aen. j.

Cana fides & Vesta, Remo cum fratre Quirinus
Iura dabunt. At eiusdem quarto:
Nusquam tuta fides, &c.

Item ex persona Iouis, Æn. j. de Romanis dicit,

His ego nec metas rerum, nec tempora pono;
Imperium sine fine dedi.

Qui ex sua persona dixit Georg. 2.

Non res Romana perituraq; regna.

Item ex sententia Epicureorum dicitur.

Nec curare Deum credis mortalia quenquam.

Ex aliorum autem.

Phœbe graues Troiæ semper miserate labores. Item Horat.
Neque enim Diana pudicum Liberat Hippolytum.

Quem Maro Virbium.i. bis virum factum dicit, & Pæonis artibus liberatum a morte. Longum esse diuersitatem fabularum recensere, tutius autem est maiorum, atque peritorum auctoritate fulci. Et hæc de sententia, & ordine. Quantum ad vocabula, & filium orationis meminerimus primo loco Poetam vt est ad inuentionem aptissimus, conuenienter vti metaphora à pictoribus sumpta. [Nam vterque vsque adeo sibi consentit, vt & poeta pingere, quod de Virg. dici solet, & pictor scribere, vt apud Plaut. Non potuit pictor melius eius faciem describere, non immerito dicatur, sicut vtriusque opus legi. Poetæ quidem in Bucol.

Pierides vitulam lectori pascite vestro.

Scribere legi. Et apud Persium, quis leget hæc? Pictoris autem in 6. Æn. vbi de pictura Dædali dicitur.

Quin protinus omnem Perlegerent.

Colores, Præterea vterque opus suum coloribus exornat, vterque varietati studet, & rerum memoriæ consulit. Nam quod doctis poeta literis, hoc rudibus pictor tabellis efficit. Sicut itaque pictor artis expers videbitur si iustam membrorum inter se commensu rationem nō obseruet, sed Andromaches caput Sapphus corpu sculo annectat sic poeta si heroas, principesq. viros scripturus rerum vilissimarum meminerit, aut in Elegorum Lyricorum ue luxuriam descenderit. Et sicut ille errat dum varias rerum particulas sub vnam formulam congere conatur, aut à natura abhorrentia effingere, aut inter se repugnantia coniungere, ita hic.s. poeta dum res arduas cum humilibus, lætas cum tristibus vera cum aperte falsis commiscet. Humano capiti, de muliebri loqui-

Homo. tur, dicturus Mulier formosa superne. Homo.n. communis est

Ceruicē. generi, sed fœmineum Epitheton refugit, non.n. vna homo vulgo dicitur, Ceruicem: Hortensius (vt dicit Quintilianus in octauo) primus protulit, alijs ceruices dicentibus. Superne aduerbiū de loco in loco, ad locum dicitur. Spectatum, primum supinum est quod semper motum expressum, aut latentem desiderat.

Quidlibet audendi, non leges quodlibet, quia quidlibet cum sit [illegible] per [illegible] libet autem adi[illegible] [illegible] ponitur. C[illegible] dum [illegible] me[illegible] s ulis: Sed non v. p[illegible]: Poetam aggredi vitium inepta [illegible] de quo in sequentibus latius dicam, & alios legere aud[illegible], alios addendi, sed verior est lectio audendi veriorque sententia. Nam non omnes quod concipiunt exprimere possunt, vt patebit ibi: Et fortasse cupressum Scis simulare. Itaque licet quidlibet audendi semper fuit æqua potestas, non tamē addendi. Non sine delectu autem posuit Poeta ea quæ [illegible] tex.us habentur animalia. Nam serpente dicuntur à serpendo. serpens autem penitus humi ingreditur, aues autem quia sine viæ limite in sublime, quo volunt auolant, intelligit ergo humillimum genus, & altissimum. Tigri autem nihil ferocius aut concitatius, at agno nihil imbellius aut placidius. ijs ergo res summopere repugnantes intelligit, sicut serpente, & auē characteres maxime distantes.

Quodlibet.

Regula quæ ex hoc textu elicitur est hæc.

Compositurus, seu conscripturus quodlibet opus sic rem omnem excogitabit, excogitatam disponet, dispositam ornabit, vt nihil monstri simile, aut repugnans in eo sit, sed omnia similia, atque inter se quadrantia.

Tria ergo primum sunt necessaria: Materiæ totius excogitatio, atque inuentio. Excogitatæ aptata œconomia, seu dispositio. aliter enim in poemate, aliter in Historia locabuntur res narrandæ, & dispositæ exornatio, in qua elegantiæ, & decori habenda est ratio.

IANVS.

HVMANO capiti) Non solum in omni vita, sed etiam in oratione nihil est difficilius, quam videre quid deceat, πρέπον Græci vocant, nostri decorum. Cuius ignoratione, cum in sententijs, tum verbis peccant, nihil æquæ vitandum, ac contraria. Vitabimus autem si iudicium consiliumq. adhibuerimus. Quæ veluti gustus, atque odor, nulla possunt arte tradi. Sed ea assequimur via, si rationem quandam alte petemus, pleraque ponderabimus, & locis temporibus, personisque dicenda sint, accommodabimus. Maximam in primis curam exigit fictio, in qua tria seruari necesse est, vt aut qualia fuerint, aut sint, aut qualia dicuntur, & existimantur, aut qualia expediat, referantur. Est & suus conuenientiæ labor adhibendus, vt quæ in naturam cadunt, fingantur, illius ordo non perturbetur, nec rationalia cum ratione carentibus coniungantur, nec contraria copulentur, nec ab artis absint rectitudine, omnia eodem tendant, ab ijsdem proficiscantur partes magnitudine, natura qualitate conueniant, Si Achilles iracundus, inexorabilis exlex describitur, facile à bello abstinebit Græcorum omnibus precibus non flectetur, sua in bello munia non præstabit, monstrum erit, & si Patrocli morte non agitabitur, ni Hectoris cadauer circa mœnia raptabit, ni ad Patrocli sepulchrum Troianos mactabit. Erit contrarium si Tiresias suam deplorauit cæcitatem, si Polyphemus arietis fortunam non laudabit, quia cæcus. Nec vitio carebit rursus poëma si pius Æneas cum de spe tutandæ patriæ deciderit, non patrem, vxorem, filium tutabitur, non sacra suscipiet, penates custodiet, si vlla frangetur tempestate, si clauo fixus cupidinis, à Didonis sinu auelli non poterit, si denique pacem, rogatus negauerit. Ne ergo inter se pugnantia licentiosi poeta efficiant, sed venustate, & proprio decoro conformata describant. [Humano capiti ceruicem pictor equinam, &c.) Naturę imitatiō est pictura, cui ni respondeat, portentum faciet, non pigmentum. Risum, inquit, concitabit pictor, si tabellam proposuerit, effigiemq. effinxerit, quæ muliebri vultu, & equino collo sit, corpus habeat plumis obsitum, desinatq. tandem in piscis caudam. Eadem ratio in poemate, vt, ni quadret vndecunque, rideatur merito, & explodatur. Bene poeticam picturæ comparat, cum poeta nihil aliud sit, q̄ loquens pictor, & pictor, mutus poeta, Vterq. oras, regiones, formas, species pugnas, acies remigium hominum ferarumq. motus effingit. Vnde pictorum, poetarumq. portenta, quæ de inferis traduntur finguntur que, vocat Cicero. vterque pingit, sed poeta felicius cuius colores tempore non senescunt, non tempestatibus obliterantur, non vi vlla delentur, sed ætate tanquam igni aurum redduntur preciosiores. [Amici) Etiam irridebitis. [Vanæ species).i. somnia. Omnium quæ videre sibi dormientes videntur quinque sunt nomina. Somnium tegitur figuris, & velatur imaginibus. Visio est,

cum id quis videt, quod eodem modo quo apparuerit, euenit. Oraculum, cum a parente, vel a sacerdote, vel a Deo admonemur. insomnia ipso tantum somnio sunt, nullamque vtilitatem vel significationem relinquunt, & talia se ingerunt dormienti, qualia vigilantem fatigauerant. Visum, quod phantasma Græci vocant, fit cum inter vigiliam, & multam quietem adhuc vigilare se existimãs qui dormire cœpit, aspicere videtur irruere in se passim vagantes formas à natura, seu magnitudine, seu species discrepantes. Somnia à quiete animi maxime pendet. Hinc fit, vt virtute præditi meliora videant somnia apud etiam vigilantes meliora meditentur animo, vel corpore affecti deteriora concipiant. vt & homines morbo laborantis proposita animi sunt vitiosa, nec propter corporis perturbationem animus potem quiescere. [Finguntur species) Quidquid vsquam existit, substantia est. nam accidentium proprie esse. est alteri inhærere. Substantia aut incorporea est, aut corporea. Hæc vel anima carens, vel animata. Animata aut sensum non habet, aut sentit vt animal. quod aut irrationale est, aut ratione, vt homo, quæ species est dicta à nostris philosophis specialissima, quòd ita sit species vt genus esse nõ possit. Species ergo ea est, quæ dicitur de multis qui numero tantum discrepunt. [Vanæ) Quod nunquam sint. Nam eorum quæ non sunt, nulla est diffinitio, & quę non diffiniuntur scientia non possunt comprehendi. [Vni formæ) Nam vniuscuiusque speciei vna est forma substantialis. Forma aut substantiam denotat, aut accidens. Substantialis est quæ dat esse rei. Accidentales infinitæ sunt. Nam vniuersæ res constant ex materia, & forma, & à forma vnumquodq; appellatur. [Pictoribus atq; poëtis) prouerbium de poëtarum licentia, quibus impune videtur licere, vt suo fingant omnia arbitratu. sed longe secus est, neque enim libera datur potestas, verum circunscripti quidam fingendi ambitur conceduntur, presertim in fingendo, in quo magna est ratio adhibenda. Fabulæ enim si aurium mulcendarum tantum gratia fingantur, & nihil subsit bonæ frugis, vel salvē ad communem vitam, merito eliminantur. Illæ quæ in sapientię sacrario excogitatæ sunt, ad quandam virtutem speciem hominis alliciunt intellectum. Sed eæ aut argumento ficto sunt, & per mendacia totus ordo contexitur, aut veri fundantur soliditate, quòd perfecta quædam, & composita proferantur. In illis nihil magnum, nihil arcanum. Eæ omnem continent philosophiam. Verum & ipsæ, in aliam scisse discretionem, diuiduntur. Aut enim narratio per turpia, & indigna nominibus, ac monstro similia cõponitur. Quod ipsum fieri vetat Plato. aut sacrarum rerum notio honestis tecta verbis, & decoris vestita rebus enũciatur. Quod fecit Orpheus, qui suorum dogmatum mysteria fabularum intexit in volucris, & poëtico velamento dissimulauit. Ad cuius exemplar Pythagoras suam ipse finxit formauitq. philosophiam. Neque enim natura nudam se apertamq. æquo animo ostēdi patitur, ne vulgo indignis manibus attrectetur. Sed ænigmatum nodis, & figurarum velamentis gaudet operiri, vt à solis tractetur sapientibus. Hic Pythagoras quibusdam præceptis philosophiæ velauit. hinc Aegyptij pro templis sphinges apponebant. hinc Numerio philosopho quod Eleusina sacra interpretanda vulgauerat, somnia prodiderunt Eleusinas Deas prosedas in lupanari prostare pofcinumias. Eæ ergo sunt fabulæ altissimis plenæ misterijs, rerum secretarum contemplationem totiusq. naturæ cognitionem complectentes. In his se poeta exerceant, huiusmodi Socraticis agatur fui oribus. quidquid hausurus sint, hic hauriat. quidquid finxerit, hinc deducat, ne sua temere immisceat, ne serpentes auibus coniugat. [Pictoribus) manet in incœpta metaphora, & responsiuncula. [Petimus veniam) Non placet Acronianum illud, vt veniam petamus tanquam poetæ. demus tanquam critici. Quin potius innuisse puto vt alternis vitijs ignoscamus, & eodem scuto opus est, vic sim nos obtegamus, atque ideo (vicissim subiunxit, quod & veniam demus, & quasi debitum reddi petamus. Datur autem hæc poeta venia, si, quæ finguntur, ita constent, vt vni formæ respondeant, & rerum congeries præter naturam nõ sit, nec agni tigribus copulentur. Quod facit poeta, cum sublimia humilibus vetera nouis, poetica vulgaribus miscet. Id vitium ἀπρεπές Græci vocant. [Inceptis gr.) Recte post totius operis conuenientiam dispositionem, ordinemq. collocat. Neque est quod tam faciat è proposito discedere, nec in incepto persistere, quàm non omnia conuenientiæ percepta mente, cognitioneq. complecti. Natura rerum nihil habet ordine prestantius, quo sublato, omnia hec pereant, ne cesse est, & in veterem confusionem antiquumq. chaos reuoluantur. Exercitus simul ac turbari cœpit, profligatur. Statuam effingas, neque quæque membra suis locis disponas, prodigium facies poema, hoc ipso ordine carens fluitat, & tumultuatur, qui sunt ædificaturi, licet saxa arenam, & quę ad opus sunt necessaria congesserint, nisi illis collocandis, disponendiq. adhibuerint artificium, nihil præclari operis surget. Si pro vestibulo cubiculũ, pro aula lararium collocarint, non hæc solum membra, sed omnem domum perturbabunt. Sic quæ poëta meditetur, quantum libet magnas adfert cogitationes, & diuina congerat inuenta, nisi magno ordine suis quæque locis statuerit, meditata digesserit, & in se commissa deuinxerit, cumulum rerum faciet atque congestum. Difficile est suo omnia loco disponere, ad quod magnum adfert auxilium memoria, vt quæ quisque dicturus cõcipiat, vbi conueniant, videat, nec dissona alienis locis collocet. inceptiue oblitus, longius a fine vagetur. Licet tamen à materia digredi paulum, & in ipso itinere si non discedere, certe deflectere, ne lector similitudinis satietate fatigetur, qui tamen fallendus est ne sentiat se abduci, se ratione ipsa deferri putet, atque hac potissimum in re magna sunt, ingenijs frena adhibenda, ne veluti segetes fœcundæ, & vberes emittunt herbas frugibus inimicissimas, sic illa, quamuis magna, & vtilia, aliena tamen gignant.

A C R O N.

HVMANO capiti) De inæqualitate operis loquitur, & dat præceptum scribendi poëma. Et prius præceptum est de dispositione, & conuenientia carminis. Scribit autem ad Pisones, viros nobiles, & disertos ad patrem, & filium, vel (vt alij dicunt) ad fratres. Capiti autem comparat poëma, quod sine œconomia sit picturæ eiusmodi simile, quæ habeat ceruicem equinam, & diuersorum animalium membra, & pennas quæ persona desinat in piscem. [Et varias inducere plumas) Imponere plumas varijs coloribus natura floridas, vel varios diuersarum auium colores. [Vndique) Ex diuersis. s. animalibus. [Collatis membris) Coniunctis ad superiorem, & descriptam formam, vt habeat humanum caput, & collum equi, & caudam piscis. Et multum præcipit conuenientiam, poetam seruare debere. [Atrum) Fœdum, magnum. [Desinat) Finiatur. [In piscem) hoc est in marinam belluam. i. pistricem. [Formosa superne) vt facie sit formosa mulier inferius autem monstris varijs deturpetur. [Superne) superiore parte, vultu & ceruice. [Spectatũ admissi risum teneatis amici) si fueritis admissi ad spectaculum, ò Pisones non ne risum poteritis tenere? Vel spectatum admissi. i. quasi ad spectandum missi. Et est sensus, Si admissi fueritis introire ad spectandum tale animal pictum poteritis risum tener ò Pisones? [Cuius velut ægri somnia vanæ Finguntur species) Qui non habet ordinem, cuius ita vanæ sunt species quemadmodum ægro tantium somnia, quæ videntur habere imagines varias. [Pes) Finis. [Caput) principium. [Vni reddatur formæ) Vni corpori, vt neque principium conueniat. [Aequa) pro æqualis, quasi per obiectionem, ita vt alter responderit. Est, inquit, potestas, sed non vsque adeo vt iniqua fingantur. [Scimus) hoc ita esse. [Et hanc veniam petimusque damusque vicissim) sicut nos licentiam concedimus alijs scribere, ita nobis petimus licere Petimus, quasi poetæ, damus quasi critti. [Sed non vt placidis) Ita debemus habere licentiam scribēdi, & sic debent esse artificiosa poëmata, vt non mitia adiunguntur asperis immoderate. [Geminentur) Iungantur.

P O R P H Y R I O.

HVMANO capiti) Hunc librum, qui inscribitur de Arte poëtica, Ad Lucium Pisonem, qui postea vrbis custos fuit misit. Nam ipse Piso poëta fuit, & studiorum liberalium antistes. In quem librum congessit præcepta Neoptolemi de Arte Poëtica, non quidem omnia, sed eminentissima. Primum pręceptum est περὶ τῆς ἀκολουθίας. Nam vt pictor, si humano capiti, equi dederit ceruicem, eamq. voluerit decorare pennis, & inferiorem partem membrorum exprimere piscis effigie, superiorem vero mulieris exornare specie, videbitur ꝙ valde cõtra naturam omnia faciat, ita poëtices ornatus causa, si plus quàm exigit materia aliquid institutum ornetur, contemni. [Risum teneatis amici) Percontantis est hęc vox, & præcipientis vtrique rideri oportere. [Pictoribus atque poetis quidlibet audiendi semper fuit æqua potestas) Sequens præceptum est, omnes quidem poetas potestatem habere fingendi, ita vt aliquid faciant, non vt velint cum auibus serpentes, vel cum agnis tigres iungere.

Pisones

GLAREANVS.

PISONES Calphurniorum cognomen, eximia familia, virique ex ea plures, maxime post bellum Macedonicum, inter quos Lucius Calphurnius Piso, C. Cæsaris socer, & C. Piso Ciceronis gener, Prioris meminit Plutarchus in Cæsare, posterioribus ipse Cicero de Claris Oratoribus. Sed ego malim, de ijs qui sub Augusto vixere Pisonibus. Lucio ac Cn. vitis consularibus intelligere. De Lucio plane intelligit Porphyrion. Filij, vt vocari non legant. Itaque ad patrem Lucium Pisonem, at eius filios scripsisse satis claret ex sequẽtibus poetæ verbis, Maxima pars vatum Pater, & iuuenes patre digni, vbi inepte meo iudicio Acron exponit, magister & discipuli. Ab initio autem huius operis idem exponit, ad patrem, & filium, vel vt alij dicunt, ad fratres. Hæc ille adeo nihil apud hunc certi est.

ASCENSIVS.

POSTQVAM Poëta animaduertit in eos, qui malam œconomiam facientes, compositionem ex varijs argumentis rerum non cohærentium, aut inter se repugnantium, aut à natura alienarum, aut ex diuersis characteribus dicendi coaceruant, nunc repræhendit eos qui propter ostẽtationem ingenij sui ad id, quod maxime natura aspirante possunt inutiliter digrediuntur, aut qui grauem materiam nimis delitiosis egrestibus in lasciuiam trahunt, & dicit: Vnus, & alter pannus .i. vna, & altera pannosa .i. ex varijs frustis ac particulis rerum Ecbasis, hoc est digressio, pannus dico purpureus .i. particula per digressionem addita resplendens, & luxuriosa, qui .i. vt splendeat .i. reluceat, late .i. ampliter, assuitur .i. inutiliter, & inepte annectitur, plerunque .i. vt plurimum, vel frequenter inceptis .i. exordijs, grauibus .i. res graues præ se ferentibus, aut à graui sumptis, & professis .i. pollicitantibus, & profitentibus, seu præ se ferentibus, magna .i. magnarum rerum altiloquẽtiam. cum .i. quando lucus .i. silua incædua, Dianæ .i. illius Deæ venatricis, & venationis, & cum .i. quando, ara, ad quam sacrificabantur infantes viui, Dianæ describitur. & cum ambitus .i. circuitur, aquæ .i. alicuius fluuij aut annis, properantis .i. amœnius decurrentis, aut cum flumen Rhenum, cuius amœnissimus est prospectus propter ciuitatum, castellorum, prædiorumq. varietatem, & ornatum, aut arcus pluuius .i. Iris, Mille trahens varios aduerso Sole colore, describitur ad ostentationem, & fortassis graphice atque diserte, sed nũc .i. tali tempore, non erat locus .i. oppórtunitas, his .i. huiusmodi rebus describendis, & fortasse .i. ponamus a casu quod tu scis simulare .i. ad viuum, & ad similitudinem rei naturalis effingere, aut depingere, cupressum .i. arborem præamœnam, & ad hortorum delitias propter fragrantiam, & Frondium decus maxime. idoneam. quid hoc supple conducit, & prodest tibi, si is ipse supple qui pingitur a te, ęre dato .i. mercede soluta, enarrat .i. è fluctibus natando ad littus euenit expes .i. sine aliqua spe totus miserabilis, & mœstus, & nauibus fractis .i. diruptis, & submersis? q.d. nihil innuens consimile in re Poëtica esse, vt dicam Amphora cœpit institui .i. vas magnum cœpit fieri, rota currente .i. cum primum figulus rotam in gyrum traheret. Cur vrceus .i. vasculum exiguum, exit .i. in exitu, & in fine conspicitur? hoc est, cur tu tam grãdia, & magnifica in propositione tua polliceris, & tam exilem, atque tenuem compositionẽ perficis? denique .i. vt tandem aperte, & vno verbo dicam quoduis supple Poëma, siue Syntagma sit simplex .i. non pannosam ex varia digressione, & vnum .i. vniforme, non altisonum in principio, & humile, aut depressum in fine. Per quæ concludit inutilem digressionem, & ineptam rerum, stylorum ne confusionem summopere vitandam. Apta autem digressio tribus modis fit, vt quarto Quintiliani colligitur. Aut probandi alicuius gratia. vt descriptio portus in primo Aeneidos, vbi dicitur, Est in secessu longo locus &c. ad probandum verisimile esse naues Aeneæ illic occultatas esse cum Tyrij ceteras comburrere parent. Item descriptio nauis in quam descendisse visus est Turno Aeneas in nono, vt verisimile sit Turnum è conspectu Aeneæ sic ablatum esse. Aut transitionis gratia, vt videlicet congruus fiat transitus de materia in materiam. vt Ouidius in Metamorphosi, fluuios describit, vt per eos in varias materias ingrediatur. Aut denique apparatus gratia, qui tunc contemnendus est, si vel ad œconomiam, vel ad principalis argumenti declarationem facit, vt descriptio conuiuij Didonis in primo Aeneidos. Fit itaque

Digressio apta.

apparatus hu[illegible] modi, vel rei similis adductione, vel Pathetica acclamatione, vel ascendorum apertione. Quod ergo necessarium est, aut non affectanter iucundum, prætermitti non debet. Itaque non damnat Poëta si quis, aut locum Dianæ, & illic auium concentus, herbarum spiramenta, florum ornatus, arborum vmbras, & specimen, riuorum tepidum murmur fontium scaturiginem, animalium depascentium mœrorem, atque id genus alias amœnitates describeret, nisi tunc facere cum non esset his locus, & ita de reliquis. Vtitur autem Poëta quibusdam vocabulis signanter. Non enim sine ratione dicit purpureus pannus, qui præter ceteros lucet, & non dicit quod intexitur, sed quod assuitur, vt ostenderet non de contextu, & principali argumento rei, sed extraneum esse. Nec sine ratione dicit lucus .i. silua incædua, quæ propter religionem loci non cæditur, & ita plurimum ornatus habet. nam in stabula alta ferarum, & volucrum contentorium dici potest. Affectanter quoque ara Dianæ describẽda dicitur, ad quam magica arte infantes viui ex maternis visceribus rapti mactabantur. Ad quam etiam Agamemnon Iphigeniam filiam suam legitur trucidasse, aut, quod Seruius asserit, cum occisa pro ea cerua ad Thoantem regem Tauricæ regionis confugisset, sacerdosque Dianæ Dictynnæ facta esset, & Deam secundum morem sanguine humano placaret, agnouit Orestem fratrem qui leuandi furoris causa cum amico Pylade Colchos petierat. Vnde latus patet ad digressionem campus. Quis enim tam sterili ingenio, vt non moueat parthos ex materno vlulatu, ex infantulorum innocuo cruore illic fuso ex sacrificij enormitate, ex Iphigeniæ casu, ex Orestis inopinato accessu, ex Pyladis amica assistentia, & ex sexcentis alijs? hæ igitur res plurimam digressionem pariunt sicut fluuiorum ambitus, maxime Rheni descriptio, qui cum inter Germaniam, & Galliam ad Oceanum Britannicum defluat, plurimos meatus ostendit. Quod autem dicit Rhenum neutro genere, est, quia coniungit hoc nomen flumen. Fluuiorum si quidem nomina tunc masculina sunt quando subaudiatur, aut apponitur fluuius non flumen. In descriptione quoque arcus pluuij plurima potest esse digressio. Egregie autem dicit. Scis simulare .i. ad similitudinem rei naturalis effingere, quæ prima virtus, & pictoris, & poëtæ, & oratoris. vnde Quintilianus in octauo in titulo de ornatu, Magna virtus est, res (de quibus loquimur) clare, atque vt cerni videantur, enunciare, atque huius summæ (iudicio quidem meo) virtutis facillima est via. naturam intueamur, ac sequamur. Omnis enim eloquentia circa opera vitæ est. Est autem Græcum prouerbium sumptum à pictore, qui cum egregię simulacrum cupressum, eam omnibus operibus suis immiscuit. quod ineptissime fieret, si arbor ad delitias iuuenta in re tristissima vt pote in naufragio describeretur. Sicut enim videre est apud Persium, & Iuuenalem, solebant qui naufragium fecerant se in trabe depictos portare, & dicta se tempestate tueri, ne semper congerentur suos casus exponere, & vt commiserationem sui excitent. Consimiliter quoque qui molliculos habent numeros, aut felices metaphoras, aut congrua epitheta, aut sonoras voculas, aut graueis sententias, aut faceta dicteria, aut vrbana scommata, aut lepidos sales, aut alias quasuis Veneres, aut Charites, seu Gratias, eas vbique plusquam satis, ostentat, nullumq. carmen conficiunt, in quo sua Venere non vtantur. sed (vt Quintiliani verbum est) affectatus, nimiusq. fucus summopere vitandus est, præcipue vero quoties importunus, atque impertinens fuerit. Expes dicitur sine spe, destitutus, & desolatus, & habet nominatiuum, & vocatiuum singularem nominatiuum, accusatiuum, & vocatiuum in plurali. Quod autem dicit nauibus fractis pluraliter, facit ad augendam miseriam, sicut Venus in primo Aeneidos, Nauibus infandum amissis, cum vna esset tantum amissa Amphora est vas amplum, quod circunfertur quasi ex latino, & græco, Nam am dicitur circum, & phora latio, vt φορέομαι fero. Vrceus vasculum ad recipiendum oleum. Innuit ergo vt quoduis Poëma sit simplex, quo ad stylum, & vnum, quod ad materiam. De stylo autem, & materia locuti sumus in præambulis. vbi docuimus triplicem esse stylum, qui triplici materiæ congruit. Nam res humiles humili, mediocres mediocri, & sublimes sublimi competunt.

Lucus. *Ara Dianæ.* *Cupressum scis simulare.*

Regula.

Non igitur rem grauem auspicati, aut grauiter dicere polliciti, res leuiusculas, aut quantumuis splendidas delitiolas, quanquam enim ad eas nati videmur, impertinenter ingereremus, necesse enim est, sit quoduis simplex duntaxat, & vnum. Quo circa cauenda est ostentatio ingenij in re minus apta, vt aptissimo docemur hic exemplo.

Inceptis

Inceptis grauibus plerunque, & magna professis
Purpureus, late qui splendet, vnus, & alter
Assuitur pannus: cum lucus, & ara Dianæ,
Et properantis aquæ per amœnos ambitus agros,
Aut flumen Rhenum, aut pluuius describitur arcus.
Sed nunc non erat his locus: & fortasse cupressum
Scis simulare. quid hoc? si fractis enatat expes
Nauibus, ære dato qui pingitur? amphora cœpit
Institui: currente rota cur vrceus exit?
Denique sit, quod vis simplex duntaxat, & vnum.

IASVS. INceptis grauibus) Magnam poematis vitium est, vbi grandis pro [illegible] excessus facere, & egressiones importunas, per locos præsertim communes. Duo autem sunt ob quæ maxime hac in re precatur. nimium ingenium cui imperari non possit, & iudicij inopia. quòd si flosculos quosdam abdiderint, putet ab eruditis probari. sed cum illiusmodi descriptiones absint a proposito, vituperantur. Hi sunt poetæ illi, quos pingue quiddã sonare ait Cicero, quosque inæquales vocant Seneca. Non negarim tamen donanda esse ingenijs multa, sed condonanda vitia sunt, non portenta. Virg. Georg. lib. 3. sic pestilentiam describit, vt nec d. fœdat à materia, nec vagetur diutius. Idem facit in Fama, & in suis catalogis. Lucanus in prodigijs, Massiliensi nemore, catalogis, magisq. nimis est. In hoc genere sunt omnes locorum, oppidorum, tẽporum descriptiones, quæ si nimiũm luxuriarint, sunt damnandæ. Sunt & argumentationes, ne poeta non quidquid, potest dicat, se quidqd decet, nec argumentis argumenta colligat, & probationes, quasi nihil satis firmũ sit, probationibus firmet. Nec minus digressio fit in elocutione, & quædam poetica euagatio, cum plus dicimus, quàm conueniat. quale est Virgilianum illud, Num capti potuere capi, Et Lucan, Temporis angusti mansit concordia discors. Messala aiebat in eo carmine Virgiliano, Quidquid apud duræ cessatum est mœnia Troiæ, Hectoris, Aeneasq. manu victoria Graium Exit, Hic Virgilium debuisse desinere quod sequitur. Et in decimum vestigia rettulit annum. Sed hæc poetis condonãtur, nec, tam paruis, decet, maculis offendaris, dummodo ratio, & quidã euagendi modus adhibeatur, vt sequentia prioribus annexa vnum corpus efficiant. quod non faciet poeta, si grãdia professus in varias egredietur descriptiones, & pollicitus ardua, tempestatum aut pluuiarum tenui occupatione occupabitur, quem iure figulo comparat Horatius, qui cum amphoras cæpit, vrcem effingat. [Assuitur) Pro panno flosculos ostendit, exiguasq. descriptiones, quæ licet purpureæ pretiosæq. sint, non tamen principio conueniunt. [Professis grandia) Ergo Panegyricum balnea, siluas, & eiusmodi scribentibus vagari licet, quod magna non pollicẽantur. [Magna) Tantum magna professis. [Ara Dianæ) De Diana Taurica intelligit, ad cuius aram hospites mactarentur, Iphigeniæ, & Orestis aduẽtu celebrata, quibus illius simulacrum in fasce lignorum absconditum auectum est, vnde Fascellinis Diana dicta. Lucum dixit ob Ariciam, vbi illi templum ædificatum est. [Rhenum) Neutro genere protulit, qđ flumen dixerat. Diuidebat olim Galliam à Germania, nunc Germanorum virtute vicinis locis occupatis, mediam penè interfecat Germaniam, è Rheticis alpibus ortus, septentrionali oceano miscetur. [Arcus) aut rerum naturalium naturam vult ostentare scire. Per aram Dianæ vult intelligere res sacras Horatius, quas vult poeta ostentare callere se. [Pluuius arcus) Irin intelligit. Poetæ tunc Irim de cœlo mitti introducunt, cum verum præsentium status est mutandus, quod Iris indicium est aeris permutationis, a sudo aëre nubium concitans globos. [Cupressum) Græci Cyparissum dicunt, in quo nos y, in v, vertimus, vt in cumino, & gubernatore. [Amphora) Græca est dictio, nec vas est certe mẽsuræ, cum sit ingentis magnitudinis. Figuli rotam inuenit Anacharsis, cuius circuitu vasa formantur. inde quia apud Hom. figuli rota inuenitur, aiunt versus illos falsos esse, & subditios. [Denique) Præceptum cõcludit, debere esse poëma vnum, & simplex cœptæ materiæ correspondeat, nec mixtum aut implicitum sit.

A C R O N.

INCEPTIS grauibus) Aliud præceptum. Docet non importune inducendam esse parabolam, aut descriptionem, sed aut parabola, aut descriptio apte debent iungi incepto bene poëmati. Qui enim incipit granditer, & leuiter finit, vituperandus est. [Professis) aut his qui conantur aliquid scribere. Aut respexit ad naturam quorundam poëtarum, qui incipiant describere grandia, & in communes exeant locos, qui tametsi boni sint, tamen superflui habentur, & plerunque ridentur. In magno poemate [illegible] debent [illegible] interere, quasi ad reficiendas aures, pro bono colore, [illegible] dicit. [Assuitur pannus) Deinde dicit qui seueram, & fabulam materiam cœperint scribere, flosculos quosdam interponunt. [illegible] ab inferiori. Ordo est, pannus assuitur qui splendeat, vt bona sit quidem œconomia, sed incongrua, cum lucus, & ara describitur Dianæ supple ab inferioribus. [Per amœnos) Riuos per campos discurrentes. [Ambitus) Circuitus. [Pluuius) .i. pluuiosus. [Aut flumen Rhenum) Notandum flumen Rhenum genere neutro. Salust. in historijs nomen Danubium habet. [Sed nunc non erat his locus) Vt de his posses scribere, quasi aliquis responderit, Non erat locus, vt hoc describere, sed quoniam bene scribis, ideo introduxisti. [Et fortasse cupressum) Irrisio pictoris cuiusdam q nihil aliud quam cupressum nouerat depingere. Prouerbium est in malum pictorem, qui nesciebat aliud pingere, quam cupressum. Ab hoc naufragus quidam petiuit, vt vultum suum exprimeret, ille interrogauit, num ex cupresso vellet adijci aliquid, quod prouerbium Græcis in vsu est. nam naufragi ad misericordiam commouendam, casus suos in tabula describunt. vt Iuuen.

Vim rogat, & picta se tempestate tuetur.

Simulare) Græco prouerbio vius est, quasi scribere. [Quid hoc) Quid ad naufragium qui dat pecuniam vt describatur cupressus, pertinet? Ita ergo qui scribit, nisi opportune scripserit, non sibi comparat gloriam, sicut ille qui male cupressum depingit. [Amphora cœpit, Hic quidam dicunt præceptum aliud esse, alij eum de œconomia adhuc loqui. [Cur vrceus exit?) .i. Cũ à magnis incipias, cur in minora desistis? cur vile fit opus tuum? & est translatio à figulis. Rotam autem dicit, quæ cum voluitur, vasa finguntur à plaste. [Denique sit quidquid simplex dũtaxat, & vnum) Quidquid vis scribere, simplex sit .i. cœptæ materiæ, & nondum finitæ non debes aliam adiungere.

P O R P H Y R I O.

INCEPTIS grauibus) Præceptum tertium est natura quorundam poëtarum pessima, qui incipiunt grandia describere, deinde in locos communes exeunt qui, licet boni sint, tamen ridentur ac superuacui habentur nisi loco positi sint. Purpureus late qui splendeat, vnus & alter Adsuitur pannus. Per hoc, locos communes significat. [Aut flumen Rhenum) Non dixit genere masculino Rhenus, sed neutro hoc Rhenum. quia hoc est flumen. [Et fortasse cupressum Scis simulare) Hoc prouerbium est in malum pictorem, qui nesciebat aliud bene pingere, quàm cupressum. Ab hoc naufragus quidam petiuit, vt fatum suum exprimeret, ille interrogauit, num ex cupresso vellet aliqd adijci. quod prouerbium Græcis in vsu est. [Amphora cœpit Institui currente rota, cur vrceus exigit?) Hoc dicit, quare cum de alia materia institueris scribere, aliam efficis? quo modo ridendus est figulus, qui cum destinauerit amphoram fingere, vrceum efficiat.

A S C E N S I V S.

QVID poëta docuit malam œconomiam, ineptam exaggerationem materiæ, discordem rerum communicatione, & impertinentem digressionem vitare nouitque neminem scribere, qui eadem vitia vitare nolit, ostendit quare non omnes euitent. Nempe quòd (vt alibi dicit) Dum vitant stulti vitia in contraria currunt. Monet ergo vt hæc prædicta, &c. vitia cautè fugiamus, sic vt in medio consistentes in neutram partem transgrediamur. Et dicit, O pater, hoc est ò tu Luci Piso, & vos iuuenes Pisones digni patre supple tali. vtpote studioso, & bono, nos plurima pars vatum, id est nos plurimi vates, decipimur specie, id est similitudini, recti, id est rei recti rectæ ac debitæ, quia dum laboro esse breuis, id est dũm aliquis laborat esse breuis, fio .i. talis efficitur, obscurus (suam personam more declamantium in vitia inserit de se minime loquens) Nerui, id est solida compositio, & virium plena animique, id est animosa sententia, deficiunt, id est derelinquunt, aut potius fugiunt, & sui defectum

sectum habere cogunt. sectantem .i. eum qui nimis sectatur, leuia.i.cōcinna, & bene currentia.i.sæpe eneruatos versiculos scribet, qui dat operam vt scribat delicatos, professus.i.qui profitetur, & in principio operis pollicetur grandia.i.sublimia carmina, turget.i.inflatur, & spumosam carmen efficit, tutus nimium.i.qui nimium amat, & cupit esse tutus, & timidus nimium procellæ .i. qui nimium timet altitudinem maris, quæ ferè procellosa est, serpit.i.repit, humi.i.in terra, hoc est qui nimium veretur sublimiora quàm possit aggredi, qui imperitus est nec potest cōsistere in medio, labitur in nimis humilia. Et hæc contra eos, qui in malā œconomiam imprudenter vitant. Is autem qui cupit.i.vult variare.i.mutare prodigaliter.i.monstrose per modum prodigij, rem vnam.i.quæ deberet esse vniformis, appingit .i. similis est appingenti siluis.i.locis saltuosis, delphinum.i.piscem illum marinum & fluctibus supp.marinis, aprum .i. porcum siluestrem. Et causa est, quia fuga.i.vitatio, culpæ.i.vitij, ducit in vitium sup.oppositū, si ipsi fuga caret arte.i.peritia. Probat deinde exemplo cuiusdam fabri ærarij, qui singulas partes hominis graphice excudebat, & tamen totum seruata Simmetria effingere nesciebat. Ad cuius similitudinem multi singulas res Poëmatis docte, & diserte faciunt, totum tamen quia œconomiam ignorent, conficere decore nesciunt. Sunt autem qui hunc fabrum putent esse dictum Imum nomine. Acron tamen, & Porphyrio (quamuis Acron vtrunque dicat) potius à loco sic, dictum arbitrabantur. Dicit.n. Acron, Æmulius ludus est in quo Æmilius gladiatores suos habuit, circa hunc ludum Imus erat quidam statuarius. Alij dicunt Imum .i. breuem, Alij in extrema parte positum Porphyrio sic, Æmilij Lepidi ludus gladiatorius fuit, quod nunc Polycleti balneum est. Hic demonstrat ærarium fuisse fabrum imum, hoc est in angulo ludi tabernam habentem. Ordo igitur est, Faber ærarius .i. qui statuas æreas effingebat imus i.imò loco habitans circa ludum gladiatorem sup. Æmilium.i.Lepidi Æmilij, exprimet sup. quando mercedem dabis.i.ad viuum effinget, vngues, & imitabitur ære.i.ex materia ærea, capillos molles.i.molliter fluentes. sicut in Virg. in 6. Excudent alij spirantia mollius æra, Credo equidem viuos ducent de marmore vultus. Exprimet inquam existēs infelix.i.infaustus, summa .i. consumatione, & perfectione operis, quia nesciet ponere.i.finire debita positione, & situ membrorum. totum.i.totam effigiem. Si ego, inquit Poëta, curem.i.laborem componere quid.i.aliquid, non velim ne esse magis hunc.i. huiusmodi vel talem, quàm me spectandum.i.spectabilem, & pulchrum, nigris oculis.i.propter nigros oculos, & nigro capillo .i. propter nigrum capillum, viuere naso prauo.i.marcido, & turpi, q.d. nolim singulas partes scire ponere, nisi & totum componere scirem. Leuia prima longa sunt plana, polita, & non aspera Procellæ sunt inflaturæ maris ex aqua, & vento à percellendo dictæ. Prodigialiter non prodigaliter legendum est, quia prodigus secunda corripit. Delphinum, hic est secundæ declinationis. A genitiuo enim delphinos fit nominatiuus delphinus, sicut ab elephantos elephantus. Hunc.i.talem.sicut in 9. Æn. Hunc ego te Euryale aspicio. Exprimet, inquit Acron, aut Acron (vtrunq; enim scribitur, sed Acro latine magis, Acron græce, sicut Plato, & Platon, & Cicero, & Ciceron, &c. & imitabitur, & nesciet, futura sunt pro præsentibus. Si tamen intelligas quando ei mercedem dabis, aut quando volet, nihil præter consuetudinem erit. Molle opus laudatur, sed artifex vituperatur. Reliqua nota sunt.

Imus. Ponere. Cōponere. Leuia. Prodigialiter. Delphinum. Hic. Acro.

De apta tamen breuitate non nihil dicemus, de quo Cicero in Rhetorice veteri de enarratione loquens, ita inquit, Nunc de enarratione ea, quæ causa continet expositionem, dicendum videtur. Oportet igitur eam tres habere partes, vt breuis, vt apta, vt probabilis sit. Breuis erit si vnde necesse est, inde sumatur initium, & non ab vltimo repetatur, & si cuius rei satis erit summā dixisse, eius partes non dicentur. Nam sæpe satis est quid factum sit dicere, non vt enarres quemadmodum factum sit. Et si non lōgius, quàm scitu opus est in enarrando procedetur. & si nullam in rem aliam transibitur, & si ita dicetur vt nonnunquam ex eo quod dictum sit, id quod dictum non est, intelligatur, & si non modo id quod obest, verum etiam id quod nec obest nec iuuat, preteribitur, & si semel vnumquodque dicetur, & si non ab eo in quo proxime desitum erit, incipietur deinceps. At multos imitatio breuitatis decipit, & cum se breues putant esse, longissimi fiūt, cum dant operam, vt res multas breuitas dicant, non vt omnino paucas res dicant, & non plures, quàm necesse sit. Nam plerisque breuiter dicere videntur. qui ita dicunt. Accessi ad ædes puerum vocaui respondit, quæsiui dominum domi negauit esse, hic tametsi tot res breuius non potuit dicere, tamen quia satis fuerat dixisse, dominum negat esse domi, fit rerum multitudine longius. Quare hoc quoque in genere vitanda est breuitatis imitatio, & non minus rerum non necessarium, quàm verborum multitudine supersedendum est. Et hinc de partitione paulò post breuitas est, cum nisi necessarium nullum assumitur verbum. Hæc ille. Oportet ergo qui breuitate vti volet, esse disertum, vt tunc vtatur quando opus est. Nam sæpe oratorie rem vnam in partes diuiseris, sicut Virg. in j. triennium vitæ Æneæ in tres æstates, & tria hyberna tempora, vt si Iupiter triennium dixisset, modicum quid promisisse videretur. Norit ergo ornator, & consimiliter poëta tunc constringere, nunc dilata materiam suam. Neque vero loquimur de ea breuitate in qua eclypsis est, hoc est vocabula desunt. Nam ea nunquam laudabilis est; nisi quod desit de se constet, hoc est nisi breuitas fiat sine obscuritate. Sciendum præterea illic, qui variare cupit rem prodigialiter vnam, oratori semper vitandam, & poëtæ raro concessam carpi, & repræhendi licentiam, qua non digredimur solum, sed & materiam mutamus. quæ mutatio, ijs qui res varias docent vt sunt didascalici .i. doctrinales vitiosa non est, sicut ijs qui rem vnam incipientes narrare, prius quàm eius narrationem absoluant, rem penitus diuersam, & nihil ad institutum pertinentem interserunt, & postea ad institutum redeunt, qui nimirum (vt Poëta dicit) variant rem prodigialiter. Etenim monstro simile est ita res commiscere.

Molle. Breuitas apta.

Regula igitur est.

Transitionem in aliam materiam ita faciemus, vt compositio non sit monstri, ac prodigijs similis. Præterea non sit vnum vitabimus peccatum, vt in aliud incidamus, sed rem viribus nostris æquam aggressi sic pertractabimus, vt finis principio, ac medio respondeat. Qui tamen penitus diuersa docent, satis fecerint si corpus sit vnum, licet membra diuersa, dummodo non repugnantia.

Maxima pars vatum, pater, & iuuenes patre digni
Decipimur specie recti. breuis esse laboro,
Obscurus fio. sectantem leuia, nerui
Deficiunt, animique: professus grandia turget:
Serpit humi, tuus nimium, timidusque procellæ.
Qui variare cupit rem prodigialiter vnam:
Delphynum siluis appingit, fluctibus aprum.
In vitium ducit culpæ fuga: si caret arte.
Aemylium circa ludum faber Imus, & vngueis
Exprimet: & molleis imitabimur ære capillos:
Infelix operis summa: quia ponere totum,
Nescit. hunc ego me, si quid componere curem,
Non magis esse velim: quàm prauo viuere naso
Spectandum nigris oculis, nigroque capillo.

IANVS. Maxima pars vatum) Nulla viuendi virtus est, cui non suum vitiū sit proximum. In viuendo timiditas, & astutia prudentia assimulat, seueritas iustitiam fingit temeritas velatur fortitudine, parcitas igitur temperantia. Ad quas siquis affectet, nisi doctrina rerumq. cognitione firmatus fuerit, hallucinabitur, cecutiensque quidquid se primum offeret, pro recto sequetur, sæpeque pro virtutibus vitia, quæ illarum mentita speciem obuiam veniunt, amplectetur. In loquendo duo suntque obseruantur, res & verba. Res sedem verbis, verba rebus dant lumen. In rebus inuentio obseruatur, in verbis elocutio quæritur, in vtrisque collocatio. Quæ inuenienda, & quomodo inuenta collocanda, satis duobus preceptis dictum est ab Horatio. Iam suas partes exigit elocutio minor illa quidem inuentione, sed non facilior, & poëtis maiori obseruanda. Inuenire enim, & disponere, quamuis possit prudens, & studiosus, eloqui tamen, id est quæ mente conceperis, promere, non nisi ingeniosissimi, vt orator, & poëta. Nec tamen ita est sectāda elocutio, vt rerum, qui nerui sunt poëmatis, neglecta diligentia, toti cir-

ca inanem verborum sonitum occupemur, & versiculari sermone opus non extornemus, sed effœminemus. Nam veluti forma picta, ficta colorata offendit, sic nimis cultũ poëma luxuriosum, & plus æquo magnificum, stomachum mouet. Sunt ergo eloquendi virtutes, quas figuras dicimus, tres, in quibus omnis oratio non vitiosa versatur grauis vna mediocris altera tertia attenuata appellantur. Sed vicina habent vitia propinqua, in quę facile incauti delabuntur. Grauem qui sectantur, tumidi fiunt quandoque, & inflati, suffultam id genus appellant. Mediocris studiosi, languidi sæpe euadunt, & enerues, quod dicunt dissolutum. Attenuatæ figuræ amatores, aridi exeunt, & exangues, quod exille appellant. Sed hæc omnia, dicendi præstantissimus magister stylus, commendat. cui omnis artis, ingenij, prudentiæque loci, omnesque se efferunt sententiæ. Hic verba omnia, quæ cuiusque sunt generis maxime illustria eligit, collocatque, & facit vt pure, & latine loquamur, deinde planè, & dilucide, tum vt ornate, ad rerumq. dignitatem apte, & decore. Mutatur autem is crebro. talisque ex stylus vt plurimum, qualis est vita. In Ennio, sub quo nascens primum nec satis firma poëtica, lacertos mouere cœpit. Mera est natura, & simplex dicendi genus, vt castissimam illius seculi videas integritatem. Pacuuius paulò ornatior, cultior, & elaboratior, nam de Terentio nostro tam potest iri inficias, à Lælio, & Scipione composita fabulas, quàm negari ingentem illis fuisse grauitatem. Virgilius vbertatem copiam, iudicium, & rerum illam dominam redolet Romam. Cœpit Ouidius cum seculo luxuriari. Nam Tibullam nemo neget ocio marcescere, nec furor ille Neronianus latet in Luca no Senecam affectare nimis non sui seculi sapientiam tragœdiæ indicant. Sub Domitiano vt rectè viuere, sic rectè scribere difficillimum fuit. Hinc durus Statius quem plus conari sentias, quàm assequi. Syllium scias intellexisse quid melius esset, nec voluntatem, quin sublimius scriberet, & excelsius, sed ingenium ac vires defuisse. Itaque sanè licet affirmare, eundem ingenio colorem esse qui animo sit. Pictores plerunque, & statuarij quo habitu corporis sint, ipsis operibus cognoscuntur sic poëta, si animo fuerit sano, & composito, & temperato, & siccum, & sobrium habebit ingenium, illo vitiato, hoc corrumpitur. Danda est ergo opera, vt sicut animum, sic stylum excolamus. Optimum quenque imitemur, nullum sit verbum rubiginosum nulli sensus tarda, & inerti structura componatur, sic quod aures demulceat, quod oculos delectet. Denique sermo talis sit, quale hominis corpus, vt nec venæ appareant, nec ossa numerentur, sed temperatus ac bonus sanguis impleat membra, & exurgat toris, & ipsos neruos robur tegat, & decor commendet. [Breuis esse laboro) Magna virtus, res de quibus loquimur, clare, atque, vt cerni videantur, enunciare, nec in omni sermone quidquam tam est elaborandum, quàm vt intelligamus, nec lectorem fatigemus. Triplex est ad hanc rem via, aut enim sic loquemur, vt nihil addi possit, aut vt nihil detrahi est & inter vtranque tertia, vt nec assurgat oratio, nec penitus deprimatur. Breuitate vtemur in rebus minimis, quæ dicuntur ieiunius, nec his potest orationis vbertas adhiberi, sed quidquid dilucidum est præclare dici videtur, quæ si quis ornare velit, rem agat puerilem, cum tamen debeat planè, & perspicue expediri. delectat breuitas, cum altiorem præbemus intellectum, quàm ipsa per se verba declarent, aut plus significamus quàm dicimus, vt illud Virgilianum,

Demissum lapsi per funem.

Quo equi magnitudo demonstratur, aut etiam, quod non exprimimus, innuimus. vt,

Quos ego.

Illa autem laudatur potissimum, quæ plura paucis complectitur. Virg.

Et campos vbi Troia fuit,

Cui illud contrarium est,

Venit summa dies, & ineluctabile tempus.
Dardaniæ. Et Ouidianum illud,

Iam seges est vbi Troia fuit.

Sed huius breuitatis studiosi fiunt plerunque obscuriores, non rerum obscuritate, vt in Tymæo Plato, sed de industria, veluti Heraclitus Scotinus Obscuritatem maxime facit inusitatorum, & exoletorum verborum receptio, eorumq. ambiguitas, & non seruata proprietas. Steq. multa vitabimus, ꝙ humilia putemus verba, & infra rerum dignitatem, eaq. circunscribemus, vt qui sparthum erat dicturus, hibericas ait herbas. Fit rursus obscuritas contextu, nec tam longus sit, vt cum nequeat intentio persequi, vel verba differuntur, diuq. expectata vix ad clausulas redeunt, vel medio sermoni aliquis sensus inscribitur: vt.

Saxa vocant Itali, medijs quæ in fluctibus aras.

Et rursus dum equinum inscribit pullum.

Nec vanos horret strepitus.

Pluribus inserto, quinto demum versu.

Si qua, inquit, sonum procul arma dedere,
Stare loco nescit.

Vitanda, & sermonis ambiguitas. vt,

Aio te Æacida Romanos vincere posse:

Potissimam nubem inducunt sermoni, qui inania congerunt verba. & communem loquendi consuetudinem perosi, spe nitoris ducti, ita miscent & iungunt sensus, vt exolui nequeant, quique asperam amant, & perfractam compositionem disturbant de industria si quid effluxerit placidius, nec iuncturam volunt sine salebra, virilemq. putant, & fortem, quæ aures inæqualitate percutiat. Ex his sunt illi, quos deflexa verba, tanquam exquisitoria delectant non secus quàm pomiliones, strumosi, distortisq. corporibus maiori apud quosdam sunt in precio. Sic nihil delectat ex communi, quòd recta nihil ex ingenio habere putent, quę pestis totam occupauit Æmiliam. Nec minore contrahitur obscuritas in similitudinibus, si ignotæ sint, & obscuræ cum quod illustrandę rei gratia assumitur, clarius eo ipso esse debeat, quod illuminatur, qualis est Virgilij illa.

Qualis vbi hybernam Lyciam, Xantiq. fluenta.
Deserit, aut Delon maternam inuisit Apollo.

Quos Horatius repræhendit. Hi sunt quibus breuitatis æmuli necessario orationi verba subtrahunt, quibus sententię amputantur, & verba ante expectatum cadunt satisq. putant factum, si ipsi sua intellexerint, quod nolint lectorem occisum. hincq. putant se haberi doctissimos, si, quæ dicent interpretanda sint. Suetonius refert Tiberium Cæsarem morositate stylum obscurasse solitum. Fit enim plerunque vt iudicij nimia seueritate, & tristi censura nihil absolutum putemus, nisi in quo vehementissime elaboratum sit. Hinc nimia cura quæ scribas peiora fiunt, neque tam lima poliuntur, quàm exteruntur. Apelles hanc se vna in re à Protogene superari fatebatur, quod ille manum de tabella sciret tollere. Calimachus κακόζηλος dictus est, quod nullum diligentiæ finem haberet. In Salustio mira contingit in breuitate felicitas, certabat cum optimis sententijs, nec illas corrumpebat, sed vincebat. qui cum parente breuitatis Thucydide breuitate contendit, vicitque, & in suis castris eum cecidit. Sic enim sententiam à Thucydide dictam expressit, vt paucioribus comprehenderit verbis, & nihil saluo sensu detrahi possit. ea est, Res secundæ mire sunt vitijs obtentui. Titus Liuius tamen corruptam hanc sententiam obijcit Salustio, non Thucydidis amore, sed vt læderet quem non timebat, putaretque facilius posse à se Salustium vinci, stante à Thucydide vinceretur, sed veluti ex breuitate timenda est obscuritas, sic cauendum ne pro periphrasi perissologiam effingamus, & macrologium .i. est longior quàm oportet sermo fugiendus, & superfluis onerata verbis oratio vitanda. Lepide M. Tullius, cum quidam filium in vtero matris decem mensibus fuisse dixisset, Aliæ, inquit, in penula solent ferre. Est & vitium maximum, sententias repetendo corrumpere, & dum contentus non sis bene semel dixisse, facere ne bene dixeris repetendo, Ouidius cum Polyxena esset ad ducta, vt ad Achillis tumultum immolaretur, Hecubam facit dicentem,

Cinis ipse sepulti
In genus hoc sæuit.

poterat hoc contentus esse. adiecit,

Tumulo quoque sensimus hostem.

Nec is contentus addit,

Aeacide fœcunda fui.

Pulchrum erat, si quod bene cesserat, reliquisset. neque enim minor virtus est scire desinere, quam dicere. sed sua non ignorauit Ouidius vitia, sed amauit, & quo peccabat, in alijs repræhendebat. nam cum Varronis carmina legisset,

Desierant latrare canes, vrbesq. silebant,
Omnia noctis erant placida composta quiete.

Dixit meliores fore versus, si secundi vltima pars abscinderetur. Nec medioeri eget cura compositio, vt non solum turpem sonum verba iuncta non edant, sed ne occasionem turpitudinis dent, quale illud,

Incipiunt agitata tumescere. &, Placidumque petiuit
Coniugis infusus gremio per membra soporem.

Quod si orator corrumpitur verbis maxime improprijs, redundantibus, comprehensione obscura, compositione fracta, vocumq. similium aut ambiguarum captatione puerili, certe si pro

pryę

prijs vtemur verbis recto ordine, non in longum d lata conclu sione, n hil deerat, nihil superius, adapertum faciemus poëma & dilucidum. [Decipimur specie recti) Cacozelon vocant, quoties ingenium iudicio caret, & specie boni fallitur omnium in eloquentia vitiorum pessimum. Zelus est vbi sententia temperatur, vt nec modum excedat, nec infra deijciatur. Quod si plus æquo res extollitur cacozelus, si ad intima deijcitur, chamæzelus dicitur. Dionysius hæc. [Sectantem leuia) Inter graue, & attennatum dicendi genus quoddam est intermedium interiectum, & quasi temperatum, nec acumine posterioris, nec flumine vtens superioris, cuius proprium est vno tenore fluere solamq. afferre æqualitatem, & facilitatem, omnemq. orationem verborum sententiarum modicis ornamentis distinguere, & dicendi quoddam candido genere delectare, non arctis iunctum numeris, sed solutum liberius, non atrox, non mirabile, sed castum, & verecundum, non quod animos perturbet, sed placet, non tam persuadeat quàm delectat concinnisque vtatur sententijs, & probabilibus. Debet autem hoc in genere neruorum, vel minimum, suauitatis esse plurimum, quippe cui omnia dicendi ornamenta conueniant, & quòd translationes quasi stellæ illustrent, vt cum Ennius arcem, & vrbem orbas dixit. Alligantur, & huic quidam lepores, vt insignis & florens si oratio. sed nisi summa assequamur, dissoluti, & neruis articulisq. effracti euademus, In quod vitium decidimus desidia discentium, & inscitia præcipientiam. Sat enim putamus bonos nos poëtas esse, si molliter finxerit carmen, si commode cæterur, & ad fides referatur, si numerum variarit, si non vno semper modo cæsuras fecerit, atque ita dum dulces esse volumus, prædulces sumus, & effracti explicatione non splendida, sed operosa, & cultu nimis acquisito, verborum con positione molli, oratione magis lasciua quam læta. Quod si digrediendum sit, malim poëtam hirta indutum toga, quam fucatum, & meretricis vestibus insignitum. Feramque commodius rudem Ennij musam, quàm cultum carmen Adriani, vt Animula vagula, blandula hospes, comesque corporis, quæ nunc abibis in loca? Pallidula, rigiduta, nudula, nec vt soles dabis iocos. Aut tinnitus Gallionis, aut calamistrum Mecœnati debilem facito manu debilem pede, coxa, tuber astrue g berum lubricos quate dentes, vitam dum superem bene est. hanc mihi vel acutam si subdas crucem feram. Et alibi; Quid turpius amne siluisq. ripa comantibus? vide vt alueum lyntribus areat versoq. vado remittat ortos. Et illud, Sol & aurora rubent, plurima inter saxa mouit aqua fraxinos ne exe quias quidem vnus inter miserrimos viderem eas. Quis cum hæc legit verba tam improbe structa, tam negligenter abiecta, tam præter omnem consuetudinem posita, non illam spadonibus comitatum sup num videat, & discinctum? Quo ergo pulchriora sunt quæ sensu, & elocutione dissolueris, eo orationem magis deformem facies, quòd luce verborum, collocationis ne gligentia deprætend tur. Primus Cassius Seuerus ab illa veteri dicendi grauitate, & directa via flexit orationem. Deserunt nerui quoties firmus sanè paries, & duraturus non placet, nisi ornatus, pictus & expolitus, quod fit verborum lascitia, sententiarum lenitate, com positionis licentia.

Professus grandia) Magna, & ornata verborum constructio maiestas, amplaque grauitas sententiarum grandiloquium faciunt poëma, vehemens, varium, copiosum, ad cōmouendosq; & conuertendos animos instructum atque paratum, in quo non minor sit vis quàm copia, crebra epitheta, propria, probata, sine quibus nuda sit oratio, & incompta. Volentibus id assequi, nunquam species ab vtilitate diuidenda est. Sit illius Studiosus, verbis, nitidus, magnus sublimis, figuris iucundus, translationibus magnificus, compositione elaboratus, tanquam eloquentiæ propola. Grandiloquos plerunque faciunt poëtas, fauor popularis, & largi principum manus. Neque enim potest tenue pectus magna concipere, nec non n si magno in opere probari. Nobiles equos longus cursus, & magna spatia commendant, sic poëtam latus campus ostendit, per quem nisi liber feratur, & solutus, frangitur, & debilitatur. Illum populi plausus accendit huic magni honores diuitiæ, muneraque vires ministrant. Mirantur Virgilium addidisse subitarium finem carmini canentem. at ego minus miror. cui enim diuinum non exciter spiritum Augustus auditor & vniuersus populus Romanus spectator? qui illius inclitis versibus in theatro assurrexit vniuersus, & forte præsentem spectantemq. Virgilium veneratus est sic quasi Augustum. non enim semper poëtæ non assurgendum. H bet Venerem submissa quandoque oratio, presertim si quid dicendum incidat humile, cauendum ne tam graui dicendi generi macula inuratur. Virg.

Cæsa, inquit, iungebant fœdera porca.

Fecitq. elegans fictio nominis ne vile esset, quod fuisset sanè si porco dixisset. Ridetur poëta ille qui ait,

Prætextam in cista mures rosere Camilli.

At illud Virgilianum admiramur, Exiguus mus.

Facit additum epithetum ne plus expectemus, & casus primus minus dedecet, & insusitata vnius syllabæ clausula gratiam facit. Si ergo semper ardens, semper grauis, semper acer fuerit, inque hoc vno se exercuerit, aut huic tantum generi studuerit, vix sanus poterit iudicari. Cupiunt sublimitatem in poëmate quæ sensu carentia actum quendam, & animum sumunt: vt,

Pontem indignatus Araxes,

Ferrumque armare veneno.

Sed veluti modico vsu ac opportuno attollitur, sic frequenti tædio completur. Fit au em ex graui suffultum, & turgidum, si insaniam affectabit, & grandius aliquid quam res postulet, narrabit. Esset huiusmodi Virgilianum illud,

Templa Dei saxo venerabar structa vetusto.

Nisi subesset historia. Cassius Seuerus reprehendi meruit, quod semper ardens, semper esset concitatus, & crebris plenus sententijs. Quod vitabit poëta, ne pro grandi turgidus fiat. [Serpit humi) Humile dicendi genus numeris penè solutum esse oportet, tenue, vagum. Sed ne licenter errare videatur, nimium cultum horreat, sed idipsum decet, quod nih l habeat ornatus, & sua sit pulchrum simplicitate. non gemmæ, non cincinni, non calamistri appareant, fucus omnis repellatur, sola munditia, sola remaneat elegantia, acutæ sententiæ, & crebræ quæ in hoc genere, etiam ex abdito erutæ delectant, sermo purus, in transferendis verbis verecundus, in priscis parcus, inusitatis frequēs. translationibus delectetur, paulo etiam liberius, & quam mollissimis, compositio placida, lenis submissa, non verba iterentur, non venustates quærantur, non similiter concludantur, non paria paribus referantur, nulla lumina assumantur illustria, nec prosopopœiæ fiant, vt ab inferis mortui excitentur. Sales facetiæque mirum quam huic generi conueniant. Proprium autem est docere omnia, & dilucidiora facere, non ampliora, subtili quadam, & pressa ratione. nihil sordidum, nihil captatum, nil contra vlum propositum, sensus honesti, nec altius dicti, nec magnifice, sed in sententiam coacti. absint stimuli illi acres, & subiti ictus sententiarum, furorque ille poëticus non elatus, violentus, currens, sed effusus. purus fluens. Connexio non excitet, non pugnat, non feriat: sed interdum præterlabatur ociosa, & sine tædio spatietur. nec careat hoc suaui dicēdi genere, habet enim quandoque plus virium remissa, & lenis oratio, quàm ille summus ardor, & contentio. Cum de rebus dicitur grandioribus, ipsæ res verba rapiunt, ita fit cum grauior tum splendidior. Sed tenues res dicuntur ieiunius, quibus vix orationis vbertas potest adhiberi, satisque habent si dilucide dicantur, & perspicue. Sed cauendum, ne dum nisi tritum volumus, & commune, in sordes incidamus, & aridi exanguesq. euadamus, ne dum plus iusto coli fugimus, plus iusto ornamenta negligamus, & dum eruta nolumus, alas velamus. Serpunt enim humi qui ita rem tractant, vt debent, sed aliquanto minutius. Qui aculeis quibusdam, interrogatiunculisque purgant angustijs, quibus licet lector assentiatur, nihil tamen animo mutatur, idem abit qui aduenerat. Serpit rursus humi qui dum vitat ne vt flumen infinite feratur oratio, eneruat compositionem, vt nulla esse vis posset, vitium inesse Siculis refert M. Tullius. Non sit ergo poëta hoc in genere humilis, sed placidus: non abiectus, sed nitidus, non depressus, sed planus. [Serpit humi) Qui dum vult consuetudinem imitari, & putat se ob facilitatem posse assequi, experiens decipitur, & dum plurimum ne sit sanguinis cauet: omnem succum amittit, dumque maximas vires studet subtrahere. non aduertit integram. orationis esse oportere valetudinem. Ne pudet bonus poëta vno eodemque genere semper vtendum, amiscenda sunt hæc ipsa, & omnia simul copulanda, nec in vno diu præstandum, sed tanquam in aciem omnibus instructus armis poëta exierit, nunc hoc, nunc illo, veluti res dicendæ exegerint, vtetur. eodemq. in opere nunc dicet summissius, nunc aget pressius, nunc totus assurget, & exultabit audacius, nec id temere vel arbitratu, sed quemadmodum dicendorum ratio poposcerit, moderabitur, Tripartitam hanc varietatem, locum, tempus, personas inspiciet. Quoties probandum aliquid quoniam necessitatis est, subtile sequemur, & tenue. cum delectare placet, in quo omnis inest suauitas, modicum, & mediocre genus tentabimus, dicemusque

musque explanatius, tum etiam vberius, & ad popularem intelligentiam accommodatius. Si vero flectendi sunt animi, & mouendi, vehemens illud & arduum, cuius proprium est vincere aggred emur, atque ita humilia dicemus subtiliter, temperata mediocriter, grauiter magna. Denique si quid de vita de moribus, de omni consuetudine scripserimus, tenue erit, iucundum, & ad delectationem accommodatum. Si quando animi perturbantur, vehemens incensumque fuerit & concitatum, eadem vtetur in stylo ratione, modo maturus erit, & grauis, modo huic contrarius, ardes, erectus, infensum. Cumque proprius suus sit cuique stylus, & hic fluat, & redundet, ille breuiter, & circuncise dicat, hic siccus & sobrius quandam amet dicendi frugalitatē ille pinguis florida lasciuiat oratione, bonus poëta nulli addicet se, nec quo illum fortuna tulerit, tanquam hospes deferetur, sed permiscebit omnes stylos, & omnia, & ex omnibus suam sibi eloquentiam conflabit. Virgilius non iam hominis, sed poëticæ nomen, non eadem omnibus in locis, etiam in Aenea vtitur contentione. Mutatur crebro, nonnunquam etiam ad quotidianum genus sermonis accedit, nec semper eundem perpetuumq. dicēdi spiritum sine vlla commutatione obtinet. modo argutijs agit, & acumine, modo totus assurgit, modo à grauissimo discedens ad medium delabitur, modo arctatur, vt magis contra iram possit, nunc inundat copiosissimus, vt nihil sit addendum, nunc siccus est & sobrius, nunc cultus, & floribus, nunc hæc omnia permiscet, & facit vnum quoddam ex omni vniuersitate pulcherrimum temperamentum. Hunc ergo imitemur, hunc sequamur, ab hoc ne latum quidem vnguem digrediamur. si poëticam asse qui desideramus. [Qui variare cupit) Nihil poterat post tria dicendi genera opportunius collocari, quam ipsa varietas, cum figuram in dicendo commutare oporteat, vt facile satietas varietate vitetur. atque ideo verborum sententiarumq. flores spargentur. non æqualiter, sed distincte, tanquam insignia quædam, & lumina. Picturam nulla æque res commendat atque varietas. Musica reclamet si vnam serues æqualitatem, nec flexiones admittas. Ipsa terra hic læta segetibus est, & pratis, ibi siluis, & rupibus hispida, hic sicca harenis, hic irrigua fontibus, pars vasto apperitur Mari. Nihil denique aut animo, aut corpori placebit, si varietatem sustuleris, quod maximis voluptatibus semper fastidium sit finitimum, & similitudo mater sit satietatis. Poëma sine intermissione, sine repræhensione, sine varietate, licet clarū sit pictum coloribus, nō tamen erit in delectatione diuturnum. Homœologia sit, quoties nulla varietatis gratia tedium leuatur, quæ non animo solum, sed etiam auribus est ingratissima. Itaque bonus poëta non in eadem semper hærebit sententia, sæpe declinabit à proposito, sępe se ipsum reuocabit, sæpe eadem multis modis versabit, & quæ dixit repetet, sæpe argumenta rationibus concludet, interrogando vrgebit, & rursus ipse sibi ad interrogata respondebit. nunc hominum mores describet, nunc mira quædam inducet loquentia, nunc similitudines comparabit. vtetur exemplis, occupabit quæ opponi posse videat, breuitatem sequetur, modo rem diffuse subijciet oculis modo supra feretur quàm fieri possit. nunquam denique in vno eodemq. scribendi, stylo consistet: Veruntamen hæc nisi collocata, nisi structa, nisi nexa recte fuerint, siluis delphinum adpingemus. nam quid poterit esse tam monstro simile, quàm vnam rem variare indecore, nec personarum respicere conueniētiam, & lenem se præbere, vbi vi agendum sit, asperum esse, vbi lenitas desideretur, nec scire dicendi genera, & figuras apte, commode, suisq. locis collocare? An non etiam fluctibus aptum collocabimus, si ad id quod proposueramus, alicuius placentis verbi decore rapiemur? si non ornamenta quæremus, sed lenocinia? si non sat erit bene, & præclare dixisse, etiam belle, & festiue volemus? si rebus nomina modum excedentia aut non accedentia imposuerimus? si nihil proprium placebit, & in transferendis nimium delectabimur, splendoremq. conabimur accersere, & verbis vtemur aliud significantibus, & similitudinem non seruantibus? Variabimus etiam prodigaliter, cum vno nimis verbo vtemur & in eius significatione iocabimur, vt in Satyris Q. Ennij, Nam qui lepide postulat alterum frustrari quem frustratur frustra. eū dicit frustra esse. Nam qui se se frustrari quem sentit qui frustratur, is frustra est, si non ille est frustra. Nec minus agit prodigialiter, qui in aliam, quàm incœperit, materiam, exit. Pacuuius reprehenditur, quod cum Zetum, & Amphionem fratres de musica introduxisset disputantes, omnis disputatio in sapientiæ rationem, & virtutis vtilitatem consumitur. Virgil. male audiuit, id est reprehensus, & accusatus est, quod comparationem illam de Diana ad Didonem variauit indecenter,

Qualis in Eurotæ ripis, &c.

Quid enim simile, inquit, D. doni, serio incessu incedenti inter Tyrios principes, operi instanti regnisq. futuris, cum Dianæ venatibus ac lusibus, & pharetra? sed licuit illi euagari, variateque similitudinem. Eidem vitio dant quod in Aetnę descriptione variarit indecenter tertio,

Portus ab accessu, &c.

Voluissent nimium reprehendendi cupidi homines, illum aut rei causas exquirere, vt Claudianus, aut spumantis materiæ flumina ostendere, vt Pindarus, sed artificiosus poëta, vt ostendat rei miraculum a portu aduersus Aetnam, ea narrat, quæ procul potuere nauigantes deterrere. nam quod,

Ad cetera, nubem
Turbine fumantem piceo, & candente fauilla.

Reprehendunt quod non fumare soleant, quæ sunt candentia, puerile est. neque enim fumantem dixit candente fauilla, sed nubem candentem fauilla, oblitusque est noster Gellius hanc locutionem libro quinto notasse pro Virgil. contra Iulium Ignium,

Ipse quirinali lituo, &c.

Nemo ergo poëtarum tam docte hac vsus est varietate, quàm Virg. presertim in catalogo, vbi potissimum discedit ab Homero, nec ordinem vrbium populorumq. seruat, nec eandem semper repetit figuram, sed variat, quod castæ aures Latinæ crebram horreant repetitionem, atque illa in eo maxime delectat varietas, quod nec singulos inducit duces pugnantes, quodque plures inter pugnandum nominet, qui prius non sint ducti, quod nec duces manum conferant semper, nec in catalogo nisi primi describantur.

Variare cupit rem prodigialiter vnā) Varietas, inquit M. Tullius, Latinum verbum cum sit, proprie in disparibus dicitur coloribus, transferturq. in multa disparia. Qui, inquit, varium studet poëma efficere, atque, vt similitudinem vitet, plus iusto vacat eloquentiæ, vtque admirationem excitet, & noua inserit & miranda, nisi artem norit, in proximum vitium cadet, medijque terminos excedet, & suæ illæ in poëmata varietates tam erunt prodigiosæ, quàm si pictor in siluis delphinum pingeret, aut aptum in fluctibus.

Vnam) Recte vnam, neque enim prodigium erit plures simul materias committere vnam eandem rem, sed eandem nimis diffundere, nimis exornare, frustulatimq. rimari, i. quod vitio datur. Prouerbium huiusmodi erat apud Græcos delphinus in sicco, quòd statim moriatur. Videtur autem Horatius se suo telo iugulare, qui in Odis scripserit,

Piscium in summa genus hæsit vlmo,
Nota quæ sedes fuerat columbis,
Et superiecto pauidæ natarunt
Aequore damæ, quin & Ouidius,

Et summa, inquit, piscem depræhendit in vlmo. nec diu post,

Et modo qua graciles gramen capere capellæ,
Nunc ibi deformes ponunt sua corpora phocę.

Sed datur venia, quod inundationem describant, quam fas est per amplificationem exagerare.

In vitium ducit) Ob virtutem vitiorumq. vicinam, qua maledicus pro libero, temerarius pro forti, effusus pro copioso accipitur,

Culpæ fuga) Timendum est, ne dum alterum fugias vitium in alterum cadas. In epistolis hanc repetit sententiam,

Dum vitant stulti vitia, in contraria currunt.

Si caret arte) Qui imperiti sunt, nec vllam nouere artem, licet magno sint ingenio, quod ignorent quæ subiūgenda sint magnis incœptis, quæ fulcienda, quæ relinquenda, quæ varianda, dissolutum poëma faciunt, & ex diuersis congestum, vt cohærere non possit, simile puerorum commentarijs, in quos magnas sententias, & res bonas, nullo tamen ordine referuntur. Vnde fit vt indocti maiorem habere copiam videantur, quod dicunt omnia. Doctis electio placet, & modus. Debent ergo in poëta spectari, natura, doctrina, vsus. natura ingenio, doctrina scientia, vsusfructu continentur.

Æmilium circa ludum) Bene ageretur cum poëtica, si quamlibet eius partem assecuti, in nostram tota veniret potestatem. Veruntamen quædam est totius forma, partiumq. connexio, vt, si quid vlli membro defuerit, frustra sit in ceteris laboratum. Erunt enim multi, quos non deseret inuentio, non corrumpet collocatio, non stylus decipiet, non fallet variatio, sed cum in vnum omnia corpus redigentur, illa Venus decorq. poëticus destituet, nec omnia vbique paria sibi eademq. erunt. Bonus poëta

ta vno ib't gradu,vna via gradietur,sic collocabit singula,vt proximis respondeant,nec stylus cum materia discrepet,aut variatio cum inuentione discordet,aut dispositio cum cōclusione dissentiat. Quin & in re etiam tenui sæpe occupantur poetæ nec tam contextu quam flosculis ornamentisq. detinetur, maioremq́ue vni ornandæ parti operam,q̃ ceteris impendunt. vnde quidqd est,inæquale est,nec totum laudatur opus, si quædam emineant notabilia. non celebratur silua in qua vna arbor magna sit & spectata,nisi in eandem tota surgat magnitudinem tota inspicienda res est,tractanda tota. poema non vno fit membro admirabile, sed omni corpore,nec solo laudetur membro,sed singulis. quin nec totum laudetur,si vni parti sua defuerit pulchritudo. Nec recuso quo minus singula membra ornentur, omnia. non dicetur formosus adolescens, cuius oculi laudentur, aut os, aut manus,sed ille cuius vniuersa facies partibus singulis abstulit admirationem. Poetæ ergo nihil deesse oportet,nihil superesse.sciat æque desinere, ac dicere. nec quidquid erit patietur frigescere, semper crescat oratio, nouasq́ue vires eundo acquirat, cui cum ad summum perduxeris,quidquid adijcias detrahere videaris,vt facile deficiat,qui descendat. Potissima laus in summa subducenda consistit, quam nisi quis rectè opportuneque putauerit, omnis ratio confundetur. Æmiliorum familiæ patritiæ,& vetustæ initium dedit Mamercus Numæ filius vult creditus,sit dictus quod eodem fuerit nomine filius Pythagoræ. Is cum mira esset sermonis lepiditate, ob id ipsum Æmilius est appellatus. nec diu Mamerci nomen in vsu fuit post illum ter dictatorem, & anno ac semis censorem. Trifariam inuenio diuisam familiā, vt alij Pauli,alij Scauri,alij Lepidi nominentur. Pauli celebratur ars in bello in Pyrrhum, vbi Valerius Torquatus absorptus, dedicata. vnde postea oracula reddebantur. Sed vigore,fideq. in temp. nescio an quisquam illum vicerit, qui ad Cannas sponte periit cuius filia Africani vxor fuit.filius autem patri non dissimilis celebratissimum illum è Macedonia victo Perse triumphū duxit quo tēpore Domitijs Ænobarbi sunt dicti. huius filij duo in adoptionem dati,alter Maximis,alter Scipionibus,duo viuente adhuc patre mortui. in quo hæc Paulorum defecit familia.liceet quendam Propert.Paulum celebret. Scauris d spar fortuna, quippe qui supra tres ætates iacuerint obscuri, vsque ad Marcū illum senatus principem, cuius pater carbonariam fertur artem exercuisse.hic ille est qui Varum accusatorem tam lepide luserit, ex cuius munificentia Athletarum certamen tractum Romæ, q de vita sua libros treis scripsit,Dolabellam accusauit, Metellam pontificis Maximi filiam duxit vxorem,domumq. habuit magnificam in ea parte palatij, qua ad viam sacram descenditur, cuius columnæ positæ postea sunt in theatro Marcelli, cuius filius Syllæ priuignus scenam dedit temporariam, qui Tertiam Muciam à Pompeio impudicitiæ crimine repudiatam vxorem duxit,accusatus à M Tullio defensus est. Hunc puto illum esse,quem in Syria præfectum dimissum ferunt à Pompeio cuius sororem,Antistia repudiata, idem duxerat Pompeius. Fuere Scauri vsque ad Claudij Imperatoris tempora, per quos declamatur ille in preciо est,cuius orationes senatusconsulto combustæ sunt. Ferturq. alius ad fasces prouectus, qui ancillarum suarum menstrua vorabat. Tandem ea familia in Scauro,qui etiam Mamercus est dictus,maiestatis accusato,extincta est Nam Terentium Scaurum, qui Caselli errores notauit,non puto ex his esse. At Lepidi non tam ante a vtiles,quam postea perniciosi P.R.fuere. Laudandus, qui puer bello Celtiberico ciuem seruauit,cuius statua in Capitolio senatusconsulto posita est,quiq. censor,& Pontifex maximus,cum L.Flacco reip.causa in gratiam rediit.nec minus Porcina orator,& qui viam à Placentia Ariminum perduxit,quiq́ue princeps senatus quinquies fuit. Execrandus vero, quem Pompeius Italia eiecit,& ante omnes.

Qui gessit socijs impia bella tribus,
Qui libertatem Mutinensi Marte receptam,
Obruit auxilijs vrbe gemente nouis.

Post quem secunda progenies auo similis,meritas pendere pœnas sunt coacti. [Ludum) Licet plerunque absolute literarium intelligamus, attamen hoc loco pro gladiatorio accipimus, vbi se exercitent gladiatores, vt matutinus,vt gallicus,magnus. Iudicat aūt eius statuarij tabernam,qui vngues exprimeret rectè, & capillos. [Imus).i.in ima parte habitans,vt ab summo ad imū .i.statim vltimus post ludum Æmilium. [Exprimet) Exprimere sciet. [Vngues) Non tam poetica,quam cetera corpora ex ijs ipsis speciem accipere debent,ex quibus vires. Si quis eadem corpora muliebriter comat, fœdissima sunt eso fermè labore, nec ornat corpus,sed mens detegitur. Translucida illa & versicolor quorundam elocutio res ipsas effœminat, quæ illo verborum ambitu vestiantur. Poëma, si toto corpore valeat, vt gues polire,& capillos reponere,non putemus ad nostram curam pertinere. [Molles).i.mobiles,animatos,& viuos, vnde est illud Virgilianum.

Excudent alij spirantia mollius æra.

[Imitabitur).i. excudet. [Summa) Quod nos breuiarium dicimus,olim,cum Latine loqueremur, summarium vocabatur. [Totum).i.summam nesciet finire venustatem, & decus poëmati addere. Est enim quædam Venus,quæ explicari nequit,sed ex diutino vsu tanquam ex igne statim prosilente succensum lumen solet in animum irripere. [Ponere, Coniungere totam machinam finire.[Hunc)Talem huiusmodi poëtam,& fictorem,qui in summa peccabit. [Curem) Velim. [Prauo) Turpi. [Nasum) In quo plurimum est decoris.[Nigris)Pulchris in Odis ait, Nigris oculis,nigroq. crine decorum, quod hi nigri sint decentissimi, mirumq. adijciant formæ augmentum. Coma vt nitida esset, & discriminata,maxime dabant operam Lacedæmonij pueri,quòd Lycurgi dictum illud esset,Coma pulchros venustiores fieri deformes autem ferociores.

ACRON.

MAXIMA pars vatum) Apostropham facit ad Pisones .i. pars poëtarum decipimur studio virtutis, & imagine boni, dum prætermus veritatis imaginem delabentes in vitia. [Pater,&iuuenes) Et magister,& discipuli.[Breuis esse laboro) Quasi dicere t,volo scribere breuiter. Laus est enim breuiter narrare,sed dum vult aliquis breuiter narrare,fit obscurus.[Sectantem leuia nerui Deficiunt,animiq.)Sæpe eneruatos versus scribet,qui dat operam,vt scribat delicatos.[Leuia) Splendentia,bene candentia, vt,Pars leues ocreas lento ducunt argento.[Serpit humi) It per terram.s.dicendo vilia,ille qui tute vult scribere,& non audet se magnis imponere rebus. Dum quidam inflatos versus vitant, fiunt viles, terræq. fit proximus, qui timet inflate dicere dum se tueri vult.[Qui variare cupit rem) q vult varium scribere,sæpe inepta scribit.[Prodigialiter)Mirabiliter,monstrose. [In vitium ducit).i.dum vult fugere culpam, cadit in vitium. Docet hic non esse indulgendum eloquentię, ne quis incidat in opinionem inepti,& superflui.i.culpæ fuga ducit in vitium, si nescit aliquis culpam vitare. vt ipse alibi: Dum vitant stulti vitia,in contraria currunt.[Æmilium)ab Æmilio inuentum,qui faciebat statuas quæ ponebantur in harena,vbi ludi celebrantur. Æmilius locus in quo quidam Æmilius gladiatores suos habuit. Circa hunc ludum Imus,erat quidam statuarius. Alij dicunt imum bie uem. Alij in extrema parte positum ludi,qui cum vngues,& capillos,& alia membra bene formaret, in perfectione statuæ deficiebat. Hic ergo dicit nihil oportere deesse poetæ. [Exprimet, & imitabitur)Futurum pro præsenti.[Infelix) Sup.in perfectione operis,non doctus,sed infelix.[Ponere)Finire.[Totum).i.finem.i.venustatem consumationis. Interdum.n.videmus singula membra artificiose facta,& totius operis formam minime placituram [Hunc)Talem. vt,Hic finis Priami fatorum, hic exitus illum Forte tulit.[Si quid componere curem)Nolo in e parte quadam corporis fœdissimum esse, & reliquis splendidum, sed magis opto integra esse specie. ita enitor omni parte poeta videri, nulla in parte alia discrepans.[Non magis esse velim) Si me,inquit,huic fabro conferre voluero, ero dimidia corporis parte ridendus, vt partem ridendam habeam, quamuis laudandus spectandus sim in alia .i. hunc me esse nolo.i.huic similis esse recuso,qui perfectus non est. [Quam prauo viuere naso) Marcido, turpi. Si velim,inquit,aliquid scribere,nollem huic esse similis, sed magis volo me esse pulchrum nigris capillis, & oculis, & cū torto naso,quam scribere poema cui aliquid desit. [Spectādum) Laudandum,i.videndum, vt vna pars pulchra, alia deformis sit, quod dedecet.

PORPHYRIO.

MAXIMA pars vatum Decipimur specie recti) Hoc tale παραινετικὸν est: Erramus, inquit, & cum conamur veram virtutem sequi,in vicina virtuti vitia incidimus. nam breuiter scribentem sequitur obscuritas,leuia componentem nerui inhibent,dissertа profitentem vitia spreta re inspectio. [Qui variare cupit rem prodigialiter vnam)aliud hoc præceptum est,non esse fabulis indulgendum,nec extenuandam vlq; in vitia materiam. [Æmilium circa ludum faber Imus) Æmilij lepidi ludus gladiatorius fuit,quod nūc Polycleti balneum est.hic demonstrat ærarium fuisse fabrum imum,hoc est in angulo ludi tabernam habētem.

ASCENSIVS.

IN hac parte, quam secundum posuimus: Poëta sermonis decorum explicaturus, monet quemlibet materiam æquam viribus suis sumere. Nemo etenim natus ad humile, aut mediocre dicendi genus, ad sublime feliciter aspirauit. quod innuit Maro dicens in Buc. Cum canerem reges, & prœlia Cynthius aurem Vellit, & admonuit, pastorem Tityre pingues Pascere oportet oues deductum dicere carmen, quod est? Apollo monuit me natum ad humile dicendi genus, vtpote Bucolicum, non canere reges, & prœlia. i. nõ aggredi heroicum carmen, quod altisonum est, & sublime. Nec mirum, quia (vt inquit Propert.) Naturæ sequitur semina quisque suæ. Et si in mechanicis ad quod se quisque opus natum senserit, in eo opere maxime proficit, non abhorrens à vero est in literarijs quoque lucubrationibus sectandam esse summopere naturam, qua duce nemo facile errauerit. Vt ergo quis & facunde, & diserte, & ex ordine quod vult, dicat; summopere necesse est, vt materiam æquam viribus deligat.

Natura dux vitæ

Nam non omnibus vna vena est. Vnde etiam poëta noster sibi negatam fatetur carminis heroici maiestatem dicens lib. Sermonum 2. Sat. j. ad Trebatium dicentem: Aude Cæsaris inuicti res dicere, multa laborum præmia laturus (dicens inquam sic) Cupidum pater optime, vires Deficiunt, neque enim quiuis horrentia pilis Agmina, nec fracta pereuntes cuspide Gallos, Aut labentis equo describat vulnera Parthi, &c. Est autem (vt prælibauimus) materia triplex. Primo, quia aut omnino vera est, & re vera gesta vt in historijs. aut non vera est, sed veræ similis, & quæ geri potuit, vt argumenta Comica, aut neque vera, neque vero similis, vt multæ fabulæ poëticæ, qualis apud Virg. asserens naues Æneæ mutatas in Nymphas. & multæ transformationes apud Ouid. quibus tamen aut ad naturam, aut ad historiam, aut ad mysticam rem aspiciendum est. Hæc aũt tria videlicet fabula, historia, & argũ diffiniuntur à Cic. lib. j. ad Heren. sic, Fabula est quæ neq; veras, neq; verisimiles continet res. vt eæ quę in Tragędijs traditæ sunt. Historia est res gesta, sed ab ætatis nostræ memoria remota. Argumentum est ficta res, quæ tamen fieri potuit. velut argumenta Comœdiarum. Sunt præterea quædam materiæ sublimes, & de diuinis, & heroicis ac regalibus rebus tractantes, quæ sublimi characteri, atque heroici carmini competunt. Sunt mediocres, vt doctrinales, quæ mores, leges, instituta, aut artes docent, siue hæc liberales sint: vt Astrologia Arati, & physica Lucretij, siue mechanicæ, vt agricultura Hesiodi, & Maronis, quibus mediocris character, ac carminis qualitas competit. Sunt ad hoc humiles, vt pastorales, histrionicæ, humilesq. apologi, ac triuiales doctrinæ. qbus infimus character humillimaq. qualitas competit. Stylus præterea, seu character, seu figura, seu genus dicendi, est tam in oratione, quàm in carmine triplex. Nã est genus dicendi vber, seu sublime, aut altisonum. est gracile, seu tenue, atque humile, est mediocre. Vberi dignitas, atque amplitudo est Gracili venustas, & subtilitas. Mediocre incõmio est vtrisque modi particeps. Decorum ad hoc vt in sequentibus latius patebit, potissimum triplex est. Rerum verborum, & personarum. Qualitas quoque carminis. vt stylus (nam ferè pro eodem accipiuntur) est triplex potissimum, Sublimis, mediocris, & humilis. Genus Poëmatum præterea (vt ostensum est) triplex est, Narratiuum, actiuum, & mixtum. Quod agitur, triplici agentium calceamento distingui solet, vt dicetur ibi: Archilochũ proprio &c. Est præterea triplex intentio poëtis, vt explicabitur ibi: Aut prodesse voluit &c. Dicit ergo poëta, vos qui scribitis. i. scribere intenditis; sumite. i. vltro capite, & deligite, materiam æquam. i. æqualem viribus vestris (quia sumere minorem pusillanimi est, maiorem temerarij) Et versate. i. considerate, diu. i. plusculo tempore, quid humeri vestri. i. vires vestræ, recusent. i. refugiant, ferre. i. portare, & quid humeri vestri valeant ferre. Quia nec facundia, id est bene fandi donum naturale, aut acquisitum, nec ordo lucidus. i. rem lucidam faciens, deseret hunc (orator diceret eum) cui res erit lecta, id est electa, id est qui rem delegerit iuxta vires suas.

Materia triplex. — Fabula. — Historia. — Argumentum. — Stylus triplex. — Decorum triplex

Sumite materiam vestris, qui scribit æquam
Viribus: & versate diu, quid ferre recusent,
Quid valeant humeri. cui lecta potenter erit res?
Nec facundia deseret hunc, nec lucidus ordo.
Ordinis hæc virtus erit, & Venus: aut ego fallor:
Vt iam nunc dicat iam nunc debentia dici,
Pleraque differat, & præsens in tempus omittat.
Hoc amet; hoc spernat promissi carminis auctor.

IANVS. SVmite materiam) Nõ possunt vitia quæ ab Horatio fugienda notantur, tam facile vlla via vitari, quàm seipsum metiẽdo, suum ingenium, suas vires pensiculando. cum enim seipsum quis perspexeris, totumque tentarit, intelligit q̃ apta, quàm idonea habeat instrumenta ad id quod affectet, ad sequendum, nec aggrediatur quibus se imparem esse cognoscet, sed quàm quisque nouit artem, in ea se exerceat. Inde exclamat ille,

Qua pote quisque, in ea conterat arte di-m.

Virgilius nondum Deo plenus. regum Albanorum res gestas exorsus omisit. Propertius, & Horatius quo minus Augustum celebrarint, Heroici carminis maiestate, & sublimitate sunt deterriti. Dum pudor,
Imbellisque lyra musa potens vetat,
Laudes egregij Cæsaris, & tuas
Culpa deterere ingenij.

Nihil ergo turpius q̃ malignum pondus, quod ferre nequeas capiti committere quo mox cogaris poplitem flectere, & ab incępto abstinere. Versandum animo, an possit cogitata exequi & ad metam perducere. sed tamen ita versandum, ne dum bene dicere desperamus, cupiditate, & labore consumamur. ad perfectum enim studio, non indignatione opus est. notumq. est illud Iulij Flori Stultum esse, velle melius dicere q̃ possis. Curandum vt q̃ optime dicamus, dicendum tamen pro facultate, nec putandum sola illa bona esse quæ latent, & quæ inuenire nequeamus. [Versate) Tractum à baiulis, qui vecturas onerum corpore suo factitant. quod genus Græci βαστάζοντες: vocant. [Cui lecta) Præmium subducit bene versantibus eorum materiam. [Cui) Cum ad sumendam pro viribus materiam inuitasset, opportune fructum ostendit. [Potenter) Quantum quis potest, nouum aduerbium rectè formatum. [Facundia,) Idest qui non, vt vellet, sed vt potest, materiam elegerit, is nec vbertatem verborum ditemque dicendi copiam desiderabit, nec dispositione confundetur. [Ordinis hæc virtus) Licet sint quamuis formosa, quæ inueneris, nisi diligentia collocentur, omnis venos, omnis suauitas desideratur. Nihil est bonis ingenijs feracius, quæ veluti fœcundæ segetes non solum fruges, sed etiam herbas effundunt frugibus inimicissimas, quas ordo cuellet. Poeta imperatorem imitabitur, suo quæq; loco vbi plurimum proficere, & valere possint, tanquam equites, pedites, leuemq. armaturam in maximis, opportunisque partibus collocabit, & veluti ille in pugnando, sic in dicendo hic facile victoriam consequetur. Tanti autem est ordo, vt vel deformia poëmati inserere, non dedeceat, non vt emineant, seu necessaria sint, sed vt suos locos tenendo, meliorem locum concedant melioribus, vt quædam in corporibus membra videmus inesse. Schemata, & metaplasmos ita amant poëtę, vt manifesta etiam vitia sequantur, quæ si detrahas, carmini suauissima demas condimenta, sin vnum in locum congerantur, totum vt acre, putidum, rancidum fastidimus. Ordo igitur ea gubernans, & moderans, nec apud se nimia, nec vbilibet aliena esse patietur. Summissa quædam impolitisq. simillima inter ipsos talos ac venustos locos sese interponens illustrat oratio quæ si sola sit, proijcitur tanquam vilis, si autem desit, illa pulchra non prominent, non in suis quasi regionibus, possessionibusq. dominantur, sibique ipsa propria luce obstant, totumque confundunt. [Aut ego fallor) Veluti corrigentis. i. aut ego poëticam non noui. [Vt iam nunc dici) Ordo duplex est naturalis primum, quo ita res exponenda vt gesta est. Alter artificialis dicitur, quo à medijs rebus incipimus. Ille historicis, hic conuenit poëtis. Hoc fecit Virg. qui à nauigatione incepit Æneæ, non à Troiæ excidio. Si enim primum excidium narrasset, non posset quę voluit de Didone effingere. Hoc comici faciunt, & tragici. Lucanus quòd à principio belli ciuilis ordiatur, à multis excluditur Helicone. [Iam nunc dicat). i. modo vtatur ordine naturam. [Pleraque differat). i. modo vtatus ordine artificiali. [Præsens in tempus) Multa occurrunt, quæ si differas, sint profutura, pręsentia nihil efficiant boni, vt Virg. in lib. 3.

Classemque sub ipsa
Antandro, & Phrygiæ molimur montibus Idæ.

Quo in loco omittit, vt lepidius referat in nono. [Præsens in tempus,) Id est nunc differat. [Auctor) Poëta. [Hoc amet)

amet.i.quod est par suis viribus. [Hoc spernat) Quod non potest bene reddere dilucidum.

ACR. SVMITE materiam) Præcipit poëtis, vt eam materiam eligant quæ vires eorum non excedat antequam materiam incipias, vide an incœpta possis implere. [Versate) Considerare. [Cui lecta potenter) Qui possibilia eliget possibiliter implebit. [Nec facundia deseret hunc nec lucidus ordo).i.dispositio, quia reuera ordo manifestat omne quod dicitur. [Ordo lucidus) ἐπίθετον quia ordo facit lucidam orationem. [Venus) Venustas. [Aut ego fallor) aut ego fallor, aut illa est ars quam dicturus sum, vt quædam dicat, quædam seruet in aliam partem, vt quæ debent dici, sine dilatione dicantur, quæ non debent, pro tempore differantur. [Iam nunc) In præsenti. [Iam nũc debentia dici) Quæ in præsenti dicenda sunt. [Pleraque differat, & præsens in tempus omittat) Vt Virg. in nono narrat quomodo fabricatæ sunt naues quibus de Ilio nauigauit Æneas, cum in tertio non dicat. [Hoc amet, hoc spernat promissi carminis auctor) Quod debet dicere in præsenti, quod debet dicere in futuro, vt non omnia dicat quæ veniunt in mentem.

POR. SVMITE materiam vestris qui scribitis æquam) Præcipit eis qui sunt poëtæ, vt eam materiam eligant quam possint implere. [Cui lecta potenter erit res).i.qui legerit id quod præstare possit. potenter figurauit εἰς τὸ δυνατόν. [Ordinis hæc virtus erit, & Venus, aut ego fallor) Loquitur nunc περὶ τῆς ἐργασίας, quo ordine seruandum à poëtis Venerem, aut decorem carminis significat.

GLAREANVS.

CVI lecta potenter erit res) Hic libet rursus nostrum ridere annotatorem, tot verbis in omnes doctos debacchatum quicunque datiuum (mihi) per ablatiuum à me, & similia exponere solent. Nam per ablatiuum ablationem significat per datiuum acquisitionem præcipit, quasi hoc nemo sciat. quanquam qualis est acquisitio, cum dicitur, Paulo amputatur caput, & Socrati eripitur pecunia, & in mille similibus? Verum enim vero in hoc Virgilij, Cui non dictus Hylas, quare non liceat exponere (cui) .i. à quo? Et in hoc eiusdem, Nemo ex hoc numero mihi non donatus abibit, quid prohibet exponere (mihi) pro à me? Hic.s. tam nobilis grammaticus obstabit. Sed obstant ex auctoribus allegata exempla minime. Neque.n. nos negamus recte dici, lecta mihi, vt Quintilianus sæpe habet, & item alij, sed quod non liceat mihi exponere pro à mecum additur passiuum participiũ, hoc quidem inficias imus. Præterea quædam exempla perperam adducit, vt illud ex Ode xxvj. lib.j. Carminum, Quis sub arcto Rex gelidæ metuatur oræ, Vbi ineptissime hic gelidæ oræ, existimauit datiui esse casus, cum sit genitiui, vt in eam Oden obiter diximus. Et illud, Cæco carpitur igni, eiusdem iudicat esse casus, cũ sit ablatiui casus. Quod si mihi liberet in adnotationibus ita splẽdide rhetoricari, vt hoc loco ille fecit, omnes Arcadas, ac Bœotios vocant, qui eius non adstipulentur sententiæ, ostenderem huic nugatori quàm sit Atticus, imò quàm sit audaculus, vt nihil aliud dicam. Sed aliud agimus. [Et præsens in tempus omittat) Eiusdem acuminis est, quod ad hæc poëtæ verba idem prodidit. Placet mihi, inquit, vt (præsens) ad auctorem referatur, non ad tempus, vt sit præsens.i. operi suo fauens. aut si ad tempus omnino referendum est, sit talis ordo, auctor pleraque differat. & omittat præsens.s.tempus.s. aliud. Hæc ille docte vt alia. Laurent. Valla lib.4. Elegantiarum, exponit in præsens tempus.i.in suum tempus, & idoneum. Idque mihi magis arridet.

MATTH. BONF.

PLERAQVE differat) Placet mihi, vt aut præsens ad auctorem referatur, non ad tempus, & sit præsens.i. operi suo fauens aut si ad tempus omnino referendum est, sit talis ordo: auctor pleraque differat, & omittat præsens.s.tempus, in tempus.s.aliud, non autem omittat.s.pleraque in præsens tempus.i.in tempus illud, quod tunc erit præsens, in quo deprehendere videat absurdi nescio quid equidem, & absoni.

ASCENSIVS.

PRO verbi decoro seruãdo monet, vt in nouitijs tenues.i. parci, & cauti.i.circunscripti, & prouidi simus, ne aut ridiculi, aut futiles habeamur. in tritis autem, & vulgatis non vulgares, sed egregij, vtentes eis aliquando translatiue, quæ nunc tantum gratiam habent quando quo transferuntur facile agnoscitur. De hac re ita dicit Cic. in de Orat. Ergo ille tenuis orator modo sit elegans, nec in faciendis verbis erit audax, & in transferendis verecundus, & parcus, & in priscis, reliquisq. ornamentis, & verborum, & sententiarum remissior. hæc ille. quæ his poëtis nostri verbis conformissima sunt. Sed vt ad auctorem nostrum peculiarius respiciam, considerabo q̃ anxie, & scrupulose vocabulorum nouitiorum fingendi potestatem faciat. Si forte, inquit, necesse est, &c.q.d. Si repræhensionem euitare voluerimus: hæc occurrant oportet, vt videlicet sit necessarium rei nouæ vocabulum effingere, cum vetus nondum sit, aut non extet. Deinde vt id pudente faciamus (non staret aũt versus, nec tanta esset vis sententiæ, si prudenter legatur) præmuniendo videlicet, vt dicemus huiusmodi periculis, vt ita loquar &c. Tum vt parce, nec affectasse videamur rebus nouis, aut innominatis vocabulum dare. nec carmen staret si parce legatur. Nam ablatiuus tertiæ in e correptum desinit, aduerbium comparabile in e productum leges ego parce. Tum vocabulum Græco fonte cadat, ne barbarum sit penitus. Denique si id licentiæ non laudi dandũ putabimus. Neque vero periculosius fingemus etiam doctis penitus incognita, sed cinctutis non exaudita Cethegis. Mirus autem artifex poëta, quod præcipit etiam exemplis docet. Nam cinctutis noue pro cinctis dixit. Sicut induperatorem Satyrographus pro induperatore. Cethegorum autem familia (vt ex Salust. in Catilina colligere licet) nobilis fuit Romæ, & summum bonum in celeritate constituit. Præterea noue dixit Inuideor, pro eo quod est mihi inuidetur. Apte autem dicit detorta: quasi non nata sponte, sed violenter expressa. Græco fonte: Metaphora est à riuis, atque ita docet quomodo etiam veteribus noue vtemur. Sed quia idem ferè iudicium est de veterrimis, & recentissimis vocabulis, vtraque enim sunt fugienda, audiamus quid de vetustis censeant peritiores. Vitanda autem esse nimium vetusta vocabula apud Aulum Gellium Atticarum noctium libri primi, capite decimo, sic admonemur, Phauorinus philosophus adolescẽti veterum verborum cupidissimo, & plerasque voces nimium priscas, & ignotissimas in quotidianis: communibusque sermonibus exponenti: Curius, inquit, & Fabritius, & Coruncanus antiquissimi nostri, & his antiquiores Horatij illi trigemini planè, & dilucide cum suis fabulati sunt, neque Auruncorum, aut Sicanorum, aut Pelasgorum, qui primi coluisse Italiam dicuntur, sed ætatis suæ verbis locuti sunt. Tu autem perinde quasi cum matre Euandri nunc loquare, sermone multis annis iam desito vteris, quòd scire, atque intelligere neminem vis quæ dicas. Non ne homo inepte, vt quod vis abunde consequaris taceres? Sed antiquitatem tibi placere ais quod honesta, & bona, & sobria, & modesta sit. Viue ergo moribus præteritis, loquere verbis præsentibus. Atque id quod à C. Cæsare excellentis ingenij, ac prudentiæ viro in primo de analogia libro scriptum est. Tanquam scopulum sic fugias inauditum, atque insolens verbum. Hæc ille. Quintilianus autem libro primo Institutionum suarum, titulo de vetustate sic: Verba & à vetustate repetita non solum magno assertores habent, sed etiam afferunt orationi maiestatem aliquam non sine delectatione. Nam & auctoritatem antiquitatis habent, & quod intermissa sunt, gratiam nouitati similem parant. Sed opus est modo, vt neque crebra sint hæc, nec manifesta, & quia & iam nihil est odiosius affectatione, neque vtique ab vltimis etiam obliteratis repetita temporibus qualia sunt topper, & antigerio, & exanclare, & prosapia, & Saliorum carmina vix sacerdotibus suis satis intellecta. Sed illa mutari vetat religio, & consecratis vtẽdum est. Oratio vero cuius summa virtus est perspicuitas quam sit vitiosa si egeat interprete? Ergo vt nouorum optima erunt vetera, ita veterum maxime noua. Hæc illi. Quorum alter penitus vitanda docet veterrima quæque, alter cum moderamine nisi exoleta fuerint, in sermonem nostrum asciscẽda. De qua re compendiose sanè atque vtiliter, vt in reliquis, sic loquitur Sulpitius: Ex obscuris, & exoletis quæ omnino vitanda sunt. famam eruditionis nõ affectabis. Cauebisque eam nimiam diligẽtiam, & circunlocutionem, quæ obscurás orationem, gratiam & fidem amittit. Dicẽdumq. est aperte, ne ad nos intelligendos sit opus interprete. Nam nõ intelligi vel maximum vitium est. Quatenus autem auctoritas maiorum nobis imitanda, sit prosequitur idem Quintilianus, eodem capite dicens: Similis est circa auctoritatem ratio. Nam etiam si potest videri nihil peccare qui vtitur his verbis, quæ summi auctores tradiderunt, multum tamen refert non solum quid dixerunt, sed etiam quid persuaserint. Neque enim tuburcinabũdum, & lurcinabundum iam in nobis quisquam ferat, licet Cato sit auctor. Nec hos lodices, quanquam id Pollioni placeat. Neque gladiolam, atqui Messala dixit. Nec parricidatum, quod in Cœlio vix tolerabile videtur, Nec collea mihi Caluus persuaserit, quæ nec ipsi iam dicerent. hæc ille. Non ergo omnia quæ auctoritatem habent nisi & consuetudinem habeant, imitari liceat. Non enim quia in Plauto legimus delitiam, papauerem, gutturem. & in Cicerone nex, & odias. & in alijs quæ vsi grammatico

De nouis fugiẽdis. *Cethegi.* *De vetustis fugiẽdis.* *De auctoritate quatenus nobis imitãda sit.*

maticorum interdicuntur, sic quoque loquemur. Vt vero quid de consuetudine, quam seruatum oportet, sentiendum sit nõ am- *De cõsuetudine veteris sermonis.* bigatis, subieci eiusdem Quintiliani lib. j. titulo de consuetudine veteris sermonis, verba, quæ huiusmodi sunt, Superest igitur consuetudo. Nam fuerit penè ridiculum malle sermonem, quo locuti sunt homines, quam quo loquantur. Et sanè quid est aliud vetus sermo, quam vetus loquendi consuetudo? Sed huic ipsi necessarium est iudicium, constituendumque in primis id ipsum quid sit, quod consuetudinem vocemus, quæ si ex eo quod plures faciunt nomen accipiat, periculosissimũ dabit preceptum nõ orationi modo, sed (quod maius est) etiam vitæ. Vnde enim tantum boni, vt pluribus, quæ recta sunt placeant? Igitur vt velli, & comam in gradus frangere, & in balneis comportare, quamlibet hæc inuaserint ciuitatem, non erit consuetudo, quia nihil horum caret repræhensione. At lauamur, & tondemur, & conuiuimus ex consuetudine. Sic in loquendo non si quid vitiose multis insederit, pro regula sermonis accipiendũ erit. Nam vt transeam, quemadmodum vulgo imperiti loquuntur, tota sæpe theatra, & omnem circi turbam exclamasse barbare scimus. Ergo cõsuetudinem sermonis vocabo consensum eruditorum sicut viuendi consensum bonorum. Hæc ille, quæ de his satis. Idem tñ *Verba propria, & trãslata.* Quintilianus de varietate vocabulorum de antiquis, ac translatitijs sic disserit lib. j. Propria sunt verba cũ id significant, in quod primum denominata sunt translata cum alium natura intellectum, alium loco præbent, vsitatis tutius vtimur, noua non sine quodam periculo fingimus. Nam si recepta sunt modicam laudem afferunt oratori. Repudiata etiam in iocos exeunt. Audendum tamen. Nanque, vt Cicero ait, etiam quæ primo dura *Consuetudo.* visa sunt, vsu molliuntur. Consuetudo vero certissima loquendi magistra, vtendumque plane sermone, vt nummo, cui publica *Verba antiqua.* forma est. Idem lib. viij. Cum sint autem verba propria, ficta, translata, proprijs dignitatem dat antiquitas. Nanque, & sanctiorem, & magis admirabilem faciunt orationem, quibus non *Noua verba.* quilibet fuerat vsus. Eoque ornamento acerrimi iudicij P. Virg. est vsus. olli enim, & quia nam, & mis, & pone pellucent, aspergunt q. illam quæ etiam in picturis est gratissima vetustatis imitabilem arti auctoritatem. Sed vtendum modo, nec ex vltimis tenebris repetenda, & paulò post, Multa ex Græco formata noua ac plurima Sergio, Flauioque dura, quemadmodum videntur vtque ens, & essentia, quæ cur tantopere adspernemur nihil vi- *Ens essentia.* deo, nisi quòd iniqui iudices aduersus nos sumus. Ideoque paupertate sermonis laboramus. Quædam tamen perdurant. nam *Fictitia pmunienda sunt.* & quæ vetera nunc sunt, fuerũ olim noua, & quædam in vsu perquam recentia. Et iterum paulò post. Nam cum sint verborũ alia (vt dicit Cicero) natiua .i. quæ significata sunt primo sensu, alia reperta, quæ ex his facta sunt, vt iam nobis ponere aliqua, quæ *Quando noua vti liceat.* illi rudes homines primiq. fecerunt, fas non sit. Ac deriuare, flectere, coniungere quod natis postea cõcessum est, quando desijt licere? Et si quid periculosius finxisse videbimur quibusdam re- *Bombarda.* medijs præmuniendum est, vt ita dicam, si licet ita dicere, per- *Gemma.* mittite mihi sic, aut consimiliter. hæc illæ. Sunt autem qui tribus de causis nouis, aut translatitijs cum venia vti nos moneant, vel quia res nouitia est, & ob id veteri vocabulo carens, vt bombarda machine bellica nuper inuenta, quod vocabulum fictum est à bombo, id est a sono, & ardeo, quia cum ardore editur. Similiter quando rei deest vocabulum, vt grossus, aut nodus in vitibus ex quibus pampinis exit quo gemmas Maro vocat, propter gemmas quæ in nodis digitorum pellucent. Sic sitire segetes, & fructus laborare dicimus, Aut quia res obscœna est. Vnde Virg folliculum concipiendi seminis genitale aruum, & sulcos appellauit, dicens Georgicorum tertio, Hoc faciunt nimio ne luxu obtusior vsus Sit genitali aruo, sulcosque oblimet inertes. vel quia nota, & iucunda est translatio, vt flumen & torrens notum est vocabulum aquæ fluentis, Transfertur autem ad orationem, quæ simile quiddam habet. nam vtrunque fluit, & lumen orationis, & generis claritatem, & concionum procellus dicimus. vt Cicerone pro Milone, Clodium fontem gloriæ appel- *Translatio apta.* lat. Debent enim in translationibus tam verborum, quàm rerum duo seruari. Alterum vt claræ sint, alterum vt non dissimiles ijs ad quæ transferuntur. Accurandum quoque ex vt metaphoræ.i. translationes perdurent. Turpe enim est à translatitijs ad propria, & ad primigenia, vel econuerso redire. vnde (vt Cicero docet) si quis amicos simulatos hirundines vocat, quòd sicut hirundines aduentante hyeme auolant, ita illi ingruente aduersitate aufugiunt, non dicet, Speraui cibo meo gallinam educasse, sed hirundinem offendi, prima enim hieme aufugit, sed auolauit. vt autem, inquit Quintilianus, translata probari nisi contextu orationis non possunt. Sed ad explanationem veniamus, quæ talis est, Tu tenuis .i. exilis, & modicus, & cautus .i. circunspectus, in serendis, id est de nouo fingendis, verbis, id est vocabulis, dixeris egregie, id est excellenter, & non vulgariter, si iunctura, id est compositio callida, vtpote facta a viro experto, id est elegans, & insueta elocutio, & cohærens sermo, reddiderit .i. effecerit, verbum notum, id est tritum, & vulgare, nouum .i. quasi recens ortum ac inuentum. si necesse est forte, id est à casu, abdita rerum .i. abditas, & nondum nominatas, monstrare, id est significare, indicijs, id est vocabulis conceptum mentis indicantibus, recentibus .i. recenter factis, continget .i. cum difficultate eueniet, & licentia sumpta pudenter .i. cum pudore, dabitur .i. condonabitur. fingere verba supple non exaudita .i. non intellecta, Cethegis i. eiusmodi viris, quales erant Cethegi, cincturis .i. ad bellum accinctis, & militaribus. Nam imbelles Virg. discinctos appellat, dicens, Fecerat igni potens discinctos Mulcifer Afros. Et Persius, Non pudet ad morem discincti viuere Nacæ? & verba noua, & ficta nuper .i. recenter, habebunt fidem .i. pondus, & auctoritatem, si cadant .i. deriuentur, detorta .i. versa, parce .i. sobrie, de fonte Græco .i. origine Græca. Autem pro sed, quid dabit .i. permittet: Romanus Cæcilio, & Plauto veteribus Comicis, ademptum .i. negatum, Virgilio, & Vario poëtis recentioribus? quasi dicat nihil. Et si ego possum acquirere pauca supple vocabula noua. cur inuideor .i. cur mihi inuidetur? (Et hoc dicens noue vsus est verbo) Cum .i. quandoquidem, lingua Catonis, & Ennij .i. Ennij poëtæ, ditauerit .i. locupletauerit, sermonem patrium, id est Latinum, & protulerit .i. effinxerit, noua nomina .i. noua vocabula rerum, licuit .i. licitum fuit, & licebit semper, perducere .i. ad notitiam hominum deducere, nomen .i. vocabulum, signatum .i. effictum, nota .i. notamine, siue moneta præsente .i. qua præsentes vtuntur. iuxta verbum Quintiliani, qui sermone vt numero, cui publica forma est, vtendũ vult, est enim translatio à nummis. vt .i. quemadmodum siluæ mutantur folijs .i. frondibus suis, in annos, id est per annos, pronos .i. volubiles, & decliuos, cito labentes, & instabiles, vt inquam prima supple folia cadunt .i. decidunt, ita vetus ætas verborum .i. vocabulorum, interit .i. deperit, & verba modo, id est paulò ante, nata .i. efficta, florent, & vigent ritu, id est more iuuenum, qui sunt in flore ætatis. Est autem exemplum sumptum ex sexto Iliados, vbi Diomedes cum Glauco certans, eius genus percontatus est. Ad quem Glaucus in hæc verba sic traducta respondit: Quid genus, & stirpem rector generose requiris? Tale viris genus est, quales in robore frondes, quæ sint intereunt, & renascuntur. Nec ab re dicit in annos, quasi dicat in circulos, quia vicissitudo rerum circularis est. Et dictus est annus. quasi circum natans. ab *Annus.* an, quod est circum, & ideo ab Homero depingitur dracone caudam suam mordente. iuxta quod Virgil. in Georg redit agricolis labor actus in orbem: Atque in se sua per vestigia voluitur annus. Probat autem tribus argumentis, atque exemplis perire omnia, perire homines, perire verba, si quidem recipitur in terram fluctus, & quæ antea arabatur, modo sic locus nauibus. si ergo natura mutatur maris, & terræ, quanto magis debemus credere perire homines, & verba eorum? bene ergo dicit. Debemur morti nos, nostraque. vbi etenim terra in mare ducitur, paludes vertuntur in segetes, flumina suum mutant cursum, quid non mortale credas? Ostendit ergo argutissime ex visceribus Astrologiæ, & naturalis scientiæ vocabula recentiora debere recipi. Nam si peruetustis vti non licet, operæprecium est si loqui volumus, noua fingamus, veluti quia decrepiti, & nimium senes viuere non possunt, necesse est vt mundus perpetuetur, noui nascantur homines. Quod autem vocabulorum vsus ab homine inuentus interire debeat natura sic volente, vt recentiora floreant, probat per violentiam naturæ à maioribus (vt dixi) exemplis. Primum est de Lucrino lacu, qui est iuxta Cumas: *Exemplaria.* per quem Auernus in mare defluit. vnde Virgil. Georgico- *Lucrinus lacus.* rum secundo. A memorem portus Lucrinoque addita claustra: Atque indignatum magnis stridoribus æquor, Iulia qua ponto longe sonat vnda refuso. Vbi Seruius, In baiano sinu Campaniæ contra Puteolanam ciuitatem duo lacus sunt, Auernus, & Lucrinus, qui olim propter copiam piscium vectigalia magna præstabant. sed cum maris impetus plerunque erumpens exinde pisces excluderet, & redemptores grauia damna paterentur, supplicauerunt senatui, & profectus Caius Iulius Cæsar ductis brachijs exclusit partem maris, quæ ante infesta esse consueuerat, & reliquit breue spatium per Auernum, quo & piscium copia posset intrare, & fluctus non essent molesti. quod opus Iulij dictum est. Et hic regis opus appellatur. Nam

regis

fegis opus est mare adimere terræ, vel admittere. Reges c... lia facit. secundum Acronem tamen non Iulium, sed A g... n dicit. Et re vera vtriusque opus est, quia tempore Aug... ... rum erupit mare, sed Augustus nisus est iterum repeil... Virg. ix. Æn. Qualis in Euboico Baiarum littore quondam ... xea pila cadit, magnis quam mollibus ante Constructam iacit ... Ponto, sic illa ruinam Prona trahit penitusq́ vadis ... bit. Miscent se maria, & nigræ attolluntur arenæ, quibus ... ostendit humanam diligentiam contra naturæ ineptum nil posse. Secundum exemplum est de palude Pontina quam (vt ex compendijs in xvj. Liuij colligitur.) Cornelius Cethegus de... cauit ita iam arata largam vbertatem frugum afferret. Hæc Horatij tempore inundatione laborauit quam Iulius Cæsar desiccare voluit, nisi præuentus morte fuisset. De his tamen sic dicit Acron: Diuus Augustus duas res diuinas fecit: Pontinam paludem siccauit, vt ad mare meatum haberet, post etiam auari posset. & portum Lucrinum muniuit. Tertium exemplum est de Tyberi, qui Augusti tempore repletus fragmentis murorũ erutotum Romam obruit pro magna parte. Vnde Augustus ei aliã viam signauit ab eo loco, quod Velabrum à velis, vel à vectura dicebatur, vbi Vertumnus colitur. De quo Propert. in secunda quarti: Romanum satis est posse videre forum: Ac quondam Tiberinus iter faciebat, & aiunt: Remorum auditos per vada pulsa sonos. At postquam ille suis tantum concessit Alumnis, Vertumnus verso dicor ab amne Deus. Seu quia vertentis fructus præcipimus anni. Vertumni rursus credidit esse sacrum. *Vertumnus.* Ordo igitur est: Nos debemus .i. obnoxij sumus: morti, id est interituri, quæ pro & nostra debentur supple morti, siue Neptunus, id est fluxus maris: receptus supple in alueos suos tanquam in locum proprium, arcet, id est amouet: classes, id est naues terra, Aquilonibus, id est per tales ventos, quod supple est opus regis, vtpote Iulij Cæsaris, & postea Augusti, siue supple palus Pontina diu sterilis, id est infœcunda, & apta remis, id est nauigationibus: alit, id est mittit vicinas vrbes, & sentit aratrum graue propter fœcunditatem terræ, quæ quia pinguis est aratro adhæret. seu amnis vtpote Tybris, doctus ab Augusto iter melius, id est conuenientius mutauit cursum suum: iniquum, id est contrarium & nociuum frugibus: facta mortalia .i. mortalium, peribunt, id est interibunt, nedum, id est non modo, honos, id est decor, & viuax gratia sermonum, id est locutionum, & vocabulorum, haud, id est non stet, id est perduret, hoc est non solum vocabula non permanebunt in vigore, sed & alia omnia hominum inuenta peribunt cum, & naturalis immutentur, Multa vocabula renascentur, quæ cecidere iam, & multa cadent .i. interibunt, quæ nunc sunt in honore si vsus volet penes quem supple vsum, id est in cuius potestate est, arbitrium, id est liberum iudicium, & vis, id est potestas, & norma, id est regula loquendi. Addamus superioribus pauca. Primum illic, Græco fonte cadant, illud Quintiliani libro octauo. Vt primo libro dixi, Græcis magis concessum est fingere, qui sonis etiam quibusdam non dubitauerunt nomina aptare, non alia libertate quam primi homines rebus appellationes dederunt, nostri autem in iungendo, ac deriuando paulum aliquid ausi vix in hoc satis recipiuntur. *Græcis fingere missum.* Secundo quosdam peritos viros legere. Quod autem non quid autem, vt sit ordo. Dabit Romanus Plauto & Cæcilio, quod ademptum est Virgilio, & Vario? q. d. minime. *Quod autem.* Et argumentatur ab auctoritate, quia non minor videtur esse auctoritas posterioribus, quàm prioribus. Plautus ex Vmbria Sarsinas fuit, de quo Aulus Gellius lib. iij. cap. iiij. *Plautus.* In pistrino Plautum inscripsisse, Varro & plerique alij memoriæ trad. derunt, cum pecunia omni quam in operis artificium scenicorum pepererat, in mercationibus perdita inops Romã redisset & ob quærendum victum ad circumagendas molas, quæ trusatiles appellantur, operam pistori locasset. Cuius epitaphium Varro in lib. j. de poëtis ponit, dicens, postquam est morte captus Plautus Comœdia luget, Scena est deserta, Risus, ludus, iocusque, & numeri Innumeri, simul omnes collacrymarunt. Cæcilius autem hic Statius dictus, natione Gallus fuit Insuber, Alij quasi Gallis eam gloriam inuidentes Mediolanensem, & Ennij contubernalem dicunt fuisse, Obtinet autem, Sedigio iudice, primum inter Comicos locum. *Cæcilius. Gallus.* Multum tamen a Menandro eum frigere docet Gellius lib. ij. cap. ix. Tertio ibidem melius legi Vario quàm Varo. Varus enim belliger, & poëta fuit, qui Æneida Virgilianam corrigendam suscepit. Varius autem, de quo auctor noster in carminibus scribit, Vario fortis, & hostium victor Mæonij carminis alite, & primo Sermonum, Plotius, & Varius Sinuessæ, Virgiliusque Occurrunt animæ quales neque candidiores. *Varius.* Terra tulit &c. Et in eodem Satyra x. Forte Epos acer vt nemo, Varius ducit, molle atque facetum Virgilio annuerant gaudentes rure Camœnæ. Item veram lectionem esse puto, Nedum sermonum haud stet honos. si enim dematur negatio haud sensus esset, honorem sermonis stare, quòd poëta pernegat.

Nunc ad regulam, quæ talis est.

In vocabulis effingendi, & parci ac cauti erimus, poterimus autem tritis vocibus nouarum gratiam mereri, si eas callide, id est per quandam translationem, aut constructionem non vulgarem coniunxerimus. Quod si rebus presertim nouis, ac nuper inuentis necessem est nouum vocabulum imponere, imponemus id parce prudenter. i. præmisso verbo, & veniæ, & iusta Græcam originem. Neque vero decenter fingere vetamur, cum naturali indicet rerum innouationem, quæ tam in verbis, quàm in ceteris rebus naturalibus, & humanis, id est artificialibus toleranda est. Summopere autem annitendum est, ijs potissimum vtamur, quæ præsens doctorum consuetudo, atque vsus comprobat.

In verbis etiam tenuis, cantusque serendis,
Dixeris egregie: notum si callida verbum
Reddiderit iunctura nouum. si forte necesse est
Indicijs monstrare recentibus abdita rerum:
Fingere cinctutis non exaudita Cethegis
Continget: dabiturque licentia sumpta pudenter.
Et noua, fictaque nuper habebunt verba fidem: si
Græco fonte cadant, parce detorta. quid autem
Cæcilio, Plautoque dabit Romanus, ademptum
Virgilio, Varioque? ego, cur acquirere pauca
Si possum, inuideor; cum lingua Catonis, & Enni
Sermonem patrium ditauerit: & noua rerum
Nomina protulerit? licuit, semperque licebit,
Signatum præsente nota producere nomen.
Vt siluæ folijs pronos mutantur in annos:
Prima cadunt. ita verborum vetus interit ætas:
Et iuuenum ritu florent modo nata, vigentque.
Debemur morti nos, nostraque: siue receptus
Terra Neptunus, classeis Aquilonibus arcet,
Regis opus: sterilis ue diu palus, aptaque remis
Vicinas vrbeis alit: & graue sentit aratrum:
Seu cursum mutauit iniquum frugibus amnis,

IANVS IN verbis etiam tenuis) Totius poëticæ fundamentum elocutio emendata, & Latina, quam scire non tam est preclarũ q turpe nescire. Cæciliũ, & Pacuuium male locutos accusat vetustas, atque eo acrius, q in illa ætate vt innocẽtię, sic Latine loquendi summa laus fuit nemoq Romæ viuebat aliqua domestica barbarie nõ infuscatus, qui non recte loqueretur. Crescẽte deinde imperio, cum ex diuersis locis inquinate loquentes cõfluxissent, paulatim vulgo cœpit Romanus sermo corrumpi, ita vt candor ille Latinæ linguæ Liuius ab Asinio Pollione Patauinitatis accuset. Eadem ratio, & Athenis accidit, tantiq. fuit Attice loqui, vt Theophrastus, qui optime omnium loqueretur, ab Attica anicula, cum quanti aliqd vendere preconaretur, hospes sit appellatus, quod fertur tulisse molestissime, q non hospitis effugerit speciem, cum ætatem ageret Athenis. quin & Demosthenes male fertur ab Æschyne audisse, q non verba, sed portenta loqueretur, ob eamque rem vt putidus exagitaret, quo magis expurgandus est sermo, & diligẽs ratio adhibenda, & vnũ quodque verbum mittendum sub trutina, qualeque sit inspiciendum. verba enim qbus Latinus sermo vtitur, aut nostra sunt, aut pellegrina, aut simplicia, aut composita, aut propria, aut translata, aut insitata, aut ficta. Nostris vtẽdum crebrius, quæ in Latio sint nata, & cum vrbe Roma educata. Peregrina non sectanda nec quærẽda, nec curiose magis q̃ Latine loqui videamur. sunt aũt pellegrina ex omnibus ferè gentibus, Prænestinis, Sabinis, Oscis, Tuscis, Atellanis, & omni fere Italia, quin & Gallis, Afris, Sardis, Hispanis, sed Græcis potissimum, vnde nostra maiori ex parte deducta. qua ex re tanta Romanæ linguæ mutatio facta est, vt primum

Dictus [illegible] melius: mortalia facta peribunt:
Nedum sermonum [illegible] hono[s], & gratia viuax.
Multa renascentur, quæ iam cecidere: cadentque,
Quæ nunc sunt in honore vocabula: si volet vsus:
Quem penes arbitrium est, & vis, & norma loquēdi.

mum F[illegible] in [illegible], & Carthagine [illegible] L. [illegible] Bruto, M. Va[illegible] bus, statim post e[illegible] vrbe regū dominatū, ne antiquitatis quidem peritissimos pleraque nisi difficulter intelligere potuisse, afferat Polybius. Quare illi videntur errare, qui eandem Romanam Latinamque linguam putant cum omnino Latina illa sit vetusta, Romana vero hæc noua ex multis compacta componuntur autem apud nos verba, aut ex nostri. tam integris, q̃ corruptis duobus, aut ex nostro, & peregrino, aut ex duobus peregrinis, quin etiam ex nostris tribus, vt Capsis .i. cape si vis. Lupercalia, quæ à luendo per caprum componuntur. nam à (luo) & præpositione per & (captū) lupercalia componuntur. Solitaur ilia, quæ sue, oue, & tauro fiebant. Propria sunt certa rerum vocabula, penè cum ipsis rebus nata. quæ si abiecta, obsoletaque sint, vitanda sunt, lectis, & illustribus vtendum proprijs dignitatem dat antiquitas, fit enim sanctior, & admirabilior oratio, si quædam non quibuslibet in vsu inserueris. sed ab his abstinendum, quæ ab omni vsu sint remota, & ex pontificum commentarijs, vetustissimisq. fœderibus contracta, vnde famam eruditionis quidam affectant, vt quędam quasi soli scire videantur. Propriorum virtus est scire artium, studiorum nauticæ, rei militaris rusticæque, & ceterarum proprietatem scire, & consuetudines. [illegible] dictum consulem. dicas dictatorem renunciatum, aut designatum, legem factam, senatusconsultum promulgatum, aut latum fugienda tamen aliquando proprietas, velut in obscœnis, sordibus, & infra dignitatem humilibus translata necessitas inuenit, & vt in vestitu accidit, delectatio celebrauit. Delectat autem maxime, quòd ingenij specimen sit transilire ante pedes posita, & longe repetita sumere, facereque, vt qui audit, alio deducatur cogitatione, nec tamen aberret. Transferuntur animi, & referuntur, mouentur, sed obseruandum, vt conueniant, similia sint, & clariorem rem faciant si quando licentiosiora fuerint aliquo verecundo adminiculo fulcienda, ne omnino abrupta videantur. fictis nouisque abstinendum quòd, & ægre cum decore formentur, & homines ferè, quæ non recognoscunt, aspernantur. Nouantur aut si Græci transferantur, aut Latina coniungentur deriuentur ue, vt perpessionem dixit Cicero, & Cato autumnitatem. quando tamen nouantur, videndum an vsquam in Latina sint lingua, quæ sanè d[illegible] est quàm putent qui in illius adytum non pene tarunt. Omnis verbo[illegible] laus non rationis, sed consuetudinis, quam sequi [illegible] ea exerceri. Caius Cæsar in libro de ratione latinæ [illegible] ad M. Tullium Ciceronem ait. Ac si vt cogitata præcla[illegible] possent, nonnulli studio, & vsu elaborauerunt, cuius te penè principem copiæ, & inuentorem, bene de nomine ac dignitate populi Romani meritum esse existimamus, hunc facilem, & quotidianum nouisse sermonem, nunc pro relicto est habendum. [Egregie) Docte translate, commode. [In verbis etiam tenuis) Tenuem pro subtili posuit, & molli, non aspero. [Serendis,) Id est componendis. Collocationes enim verborum sunt, compositio, concinnitas, numerus. [Tenuis) In proprijs. [Cautus) In translatis, bona verba sunt splendida, antiqua. propria, translata, mala vero vulgaria, obsoleta, aliena, gentilia, obscura. [Egregie) Debent ergo verba esse vsitata, & eximia, quæque in veteribus scriptis sint frequentata. [Nouum) ad id quod diximus, allusit. Nouantur etiam verba, si ex notis coniungantur, vt aurifodina, nauum vt appromitto. [Iunctura) Compositio. Laberius nimius licentiosus hac in re est habitus, qui Mendicimonium dixit adulteritatem, & depudicare, & manuari, id est furari, inuolare, multaque alia huiuscemodi. [Si forte necesse) Si in qualibet arte non ingenua solum, & liberali, sed & sellularia, licet ijs qui in eis versantur earum rerum, quæ nouæ sunt, vocabula constituere, quo magis liceat poëta. cui de medio foro verba arripere, quòd sordida sint, plerunque ne splendentia quidem non licet? Sex centæ res sunt presertim in philosophia, quæ nomina desiderent, nec habent quæ cum habeant, fastidio nostro perdiderunt, id autem est indignius, quòd in egestate fastidium non conuenit. Nouanda sunt igitur verba, sed si careamus, ne si alium habemus, tu œstron inculces, atque ideo forte addidit. [Indicis) Indicia, animorum sunt verba. [Abdita rerum) aut de occultis rebus, id est naturalibus intelligit, aut de ijs quæ inueniuntur in dies, & in hunc diem latuerunt, vt nihil sit quo prohibeamur bombardam dicere campanam, & stapedem. nam barones, episcopus, parœcia apud Cic. [illegible] ganter. Vir nostroq. tempore vtraque lingua doctus Gaza, Oiiparis, & Viui par[illegible] optime vsus est. Næuius in his formandis nimia est vsus luxuria, quippe apud quem pudicolor dicatur Aurora noctícolor Memnon, & silenta loca murcidæ .i. ignauæ, dulciorloquus, & vituperones leguntur. [Callida iunctura) Docta compositio, & doctæ sapienterque con[iu]ncta. [Cincturis Cethegis) Licet eloquentiam in Bruto, Vale[r]io, Appio, Fabritio, primisque illis Romanæ reip. fundatoribus fuisse negari non possit de quo tamen extet, men[tio] .i. æq. sit proditum eloquentem extitisse primus est M. Cornelius Cethegus, quem his celebrat carminibus Ennius.

Additur orator Cornelius, suauiloquente
Ore Cethegus, Veturio collega Philoni,
Is dictus ollis aurae popularibus olim,
Qui tum viuebant homines atque aeuum agitabant,
Flos delibatus populis, & suada medulla,

Huic si tanta fuit eloquentia, quantam in eo prædicat Ennius, cum infans esset Latina res, multa nouare fuit necesse, vt quasi auctor esset conditorq. verborum. Ob hoc Horatius noua verba Cethegis ait non exaudita, atque ideo subiunxit. [Cincturis) Quod is mos fuerat Cethegis, vt seminudi in bellum proficiscerentur. vnde Lucanus:

Exertiq; manus vesana Cethegi. Et alibi,
Nudiq; Cethegi.

Syllius octauo libro:

Ipse humero exertus gentili more părentum
Difficili gaudebat equo.

Nam & Ouid. cinctutos dixit lupercos. Primis illi Romæ temporibus, tunicæ in vsu non erant, statuæ Romuli in Capitolio, & Camilli in rostris togatæ sine tunicis visebantur, quo habitu delectatum ferunt Catonem, vt capistro sub toga cinctus in forum prodiret, quod volens innuere Hor. cinctutos dixit Cethegos, ni malis cinctutos pro expeditis accipi, nec discinctis .i. ad pugnam paratis, vnde præcincti strenui dicebantur, vnde εὔζωνος strenuus Græce appellatur, vtcunque, dum cincturos dixit, id voluit intelligere, non illis audita, quibus licebat vndecunque noua verba effingere. Cethegi dicti sunt Cornelij, quod nomen in multis Roman. familij adscitum est Cornelij appellati Scipiones, Lentuli, Sullæ, Cinnæ, Labeones, quod etiam sumpsere sibi Celsus, & Tacitus, Ruffini, Nepotes, Cossi, Asinæ. [Pudenter) Non scurriliter, Theophrastum refert Cicero dixisse Metaphoram verborum debere esse pudendam. [Parce detorta Græco) Quoties interpretamur, si vno verbo Græcum verbum exprimere non possumus, idem pluribus verbis tentabimus, vel Græco vtemur, si Latinum non occurrerit, vt in Ephippijs, quæ parce sunt detorquenda, vt propola, qui ille est, qui vænum res exponit, vt Plautus in Aulularia, Gelasinus, Schœnobatem sunt qui nolint. Diuus etiam Hieronymus imparce synoridem dixit pro iugo. [Quid autem) argumentatio sumpta ex M. Tullij tertio de finibus, apud quem ipse Cicero Catonem alloquitur. Sic enim Zenoni licuit, cum rem aliquam inuenisset, inusitatum inauditumq. ei nomen imponere, cur non liceat Catoni? [Cæcilio) Hic ille est Statius, qui à M Tullio malus Latinitatis auctor perhibetur, cui Volcatius Sedigitus palmam statuit de comico, seruus is fuit, nam Statius seruile nomen erat, post ea versum est in cognomentum, appellatusque est Cæcilius Statius. Cæcilij Romæ dicti sunt Metelli, orti à Cæculo Prænestis conditore, vel à Cæa de Troiano Aeneæ comite. [Plautoque) Plautus latinæ linguæ genius, M. Accius dictus est, & a pedum planitie Plotus, mox Plautus dictus. M. Catonis ætate Romæ floruit P. Clodio L. Porcio consulibus, Catone censore mortuus est, centum viginti annis ante consulem Cic. [Virgilio) Virgilius acerrimi vir iudicij, quamuis verborum nouationibus non delectetur, sic tamen antiquis vsus est, vt tanquàm vsitata eluceant. Ollis dixit, quia nam, pone, pollucet, cernere ferro, ceteraq;, iusso pro iussero, vellemque, dum nihil posset fingere, quod non insigniter asperum, durum, absurdumque esset maluit Græcis vti, vt speleæ ferarum, trieterica, Thyas, & Orphi, Inousque Palæmon, quod de præceptore suo Parthenio sumpsit. Lychnum maluit quàm lucernam. quin & peregrina amauit. Vros enim dixit, &

Camuris hirtæ sub cornibus aures.

Id est,

Id est, in se redeuntibus.

[Varioque] Varius poeta Virgilij Horatijque amicus Thyestem Tragœdiam edidit, in qua summopere laudatus est, ut in Medea Ouid. sed non defuerunt qui de laudum cumulo demerēt quod Virg. scripto eam edidisset pro suo. Fuere tamen eodem tempore, & Varius poëta, & Varius dux, licet & hic è poëtica non expunctus. Vari Alfeni dicti sunt, & Accij. [Inuideor] Non nouum protulit, sed ante à Plauto vsurpatum, qui in Truculento ait. qui inuident egent, illi quibus inuidetur, rem habent, ni velis impersonale dictum antea inuideor nusquam. Mire tamen cum de nouatione loqueretur verborum, verbum aut nouauit, aut vetustum protulit tanquam renouatum. [Possum]. s. recte nouare verba, & parce, detorquere à Græco fonte. [Catonis lingua] Eum intelligit Catonem, quem tam necessarium fuit nasci reip. quam Scipionem, alter enim cum nostris hostibus, alter cū moribus bellum gessit, vnde Censorinus, quasi malis moribus deuictis appellatus est. Canterio vehebatur hippoperijs impositis. Cornelius Nepos ait, eum quæstorem ex Africa redeuntem Q. Ennium Sardinia deduxisse, quod non minoris existimatum, quam quilibet amplissimus Sardiniensis triumphus. Carmen scripsit de moribus. Salust. à Leneo Pompei magni liberto reprehensus est, quod Catonis verborum ineruditissimus fur esset, vnde noto incessitur epigrammate:

Et verba antiqui multum furate Catonis,
Crispe Iugurthinæ conditor historiæ.

[Et Enni] Cum duo fuissent Enni, nec id indocti animaduertissent, factum est vt de patria, & libris ambigatur. Hic tamen ille est Rudiensis, qui primus res Romanas Heroico carmine complexus est, quem imitatos Ciceronem, & Virgilium non impune accusat Seneca, quippe cui respondet Aulus Gellius. [Signatum] perstat in sumpta metaphora ab ære, vir perfectissimus dixit, verbis vtendum esse, vt nummis publica moneta signatis. [Vt siluæ folijs] Confirmaturus nouari posse verba. Male, inquit ageretur de re Latina, si cum multa intereant, non noua oriren-tur. Intereunt autem verba, & nostro fastidio, & politiori iudicio, quod antiquis rusticamus placebat sermo, & qui plenioris soni esset, sequens ætas facta delicatior manum iniecit, & veluti disciplinam pristini seculi, ita & sermonem fastidire cœpit, & noua verba parturire, antiquatis illius noua substituit, antiquorumq. illam pinguitudinem exilitare sermonis castigauit. Hinc vt litera paulum cessit de medio, & i cœpit delectare, vt Manibiæ, libido, maximus, commissator, delixus, aruspex, contimax, aucupium, sed verborum eadem ratio est quæ, & vini, vt nec nouum placeat nec nimis vetustum vllum habeat suauitatem, quędamq. in eo fit ætas, cum non de musto ac lacu sumitur, nec natum cō sule Tullo, aut Opimio quæritur. Delectant tamen quædam antiqua repetita, vt peccatu dixit Cicero, & fretu, & antistitas. Adferunt enim plerunque vetusta verba, quia intermissa sunt, gratiam nouitatis similem, quæ etiam antiquitatis auctoritate iuuatur. Modus ergo adhibendus, semperq. Cæsaris illud norum ante oculos, vt tanquam scopulum sic insolens verbum effugiamus, non minus obliterata repetenda, vt exanclare, prosapia, aplauda, floces, flacces, hallucinari, caperatum, & plurima id genus, quæ illi solent libenter vsurpare, qui sero in literis profecere, vt quæ nunquam didicerint, cum semel scire cœperint, magnifaciant. Sisenna vsitati sermonis emendator à Caio Rufio, cum Sputatilicia dixisset, lepide irrisus est. [Vt siluæ] Comparatione ostendit nihil stabile esse in rebus humanis. [Interit] Perit, extinguitur, Plautus. Qui per virtutem peritat, non interit. [Nata] Ficta, nuper facta. [Vigent] Vigorem habent, delectant. [Nos, nostraque] Argumentum à maiori. Si nos, inquit, nostraque omnia etiam grandia, & quæ immortalia putantur, peribunt, an putamus verba non interitura, quæ tanquam folia singulis annis decidunt, & renascuntur, nec habent quidquam stabile? [Receptus] De Lucrino lacu intelligit à C. Iulio Cæsare magnis molibus incluso, quod opus Virg. celebrat lib. ij. Georg.

Iulia qua ponto, &c.

Augustus deinde profecturus in Pompeium, portum Iulium apud Baias immisso in Lucrinum, & Auernum mari, lacum effecit. [Receptus] Inclusus. [Regis opus] puto intelligi de Italico Labyrintho, quem fecit sibi Porsena rex Hetruriæ sepulchri causa, simul vt externorum regum vanitas quoque ab Italicis superaretur. Plinius meminit lib. xxxvj. [Sterilis] De Pontina intelligit, quam duo amnes faciunt, aufidus, & Vfens, quæ viginti quatuor vrbium loca occupabat, eam exiccauit Cornelius Cethegus consul, cui ea prouincia obuenerat, agerque ex ea factus est. Caius Iulius Cæsar, q n siccaret, morte præuentus est, idemq. Hostiensem portum rei difficultate deterritus omisit, quem postea Claudius Imperator perfecit. [Vicinas vrbeis] Anxurem, Pipernum, Saturam, Seciam, sed &

Capenates, Lucumque Feroniæ.

Annis) Tybris. [Doctus] Ab Agrippa nomine Augusti. [Iniquum] Tybris cum omnia longe, lateq. inundaret, & crebro magnam iacturā agro Romano inferret, Augustus alueo purgando animum adiecit. Et qm̄ nihil est quod tam faciat inundationes, quam sinus fluuiorum, quod recto non possint cursu deferri, quem ad velabrum Tyberis flecteretur, dato Agrippæ negocio, in hūc quem cernimus, rectum alueum redegit, totumque purgauit, terminos in ripa disposuit, quos effossos vidimus hac inscriptione. IMP. CÆS. DIVI FILIVS, AVG. PONT. MAX. TRIBVNI POTEST. XVII. EX SENATVSCONSVLTO TERMINAVIT. R. R. EX PROXI. CIPP. PED. XL. S. Id est, Ruderibus reiectis ex proximis cippis pedes quadraginta semis. [Mortalia facta] Quid enim aliud agunt nouæ leges, nisi vt veteres pellant, & prioribus derogent? quin & cœli hæc marisque facies conflagrabit vniuersa, & in antiquum chaos fundetur. [Mortalia facta peribunt] Est enim necesse, vt quæ ortum habeāt, occidant, eaq. potissimum, quæ homines fecerint. Stultum enim esse putare mortalem quenquam posse aliud perficere immortale. [Nedū] si ergo mutantur omnia, neq; quidquam tam magnum est, quod non vices patiatur, an mirandum est vocabula interire, & noua renasci? Vtimur hac particula (nedum) præposita maiori re. [Viuax] Quæ diu viuat. [Vsus] Cum vbique possit, omniumq. rerum sit dominus, in verbis tamen potissimum dominatur, qui illorum sit solum quoddam, & fundamentum. Is ille est optimus dicendi artifex, & magister, quo duce multi paruo ingenio, nullis pene literis, vt bene loquerentur, sunt consecuti. M. Varro in illis libris de lingua Latina ad M. Tullium qui desiderantur, in omnibus pene verbis consuetudinem dominari affirmabat, omnia enim analogiæ, & anomaliæ disputatio (quarum alteram Aristarchus, alteram Crates peritissimi grammaticorum. Græcorum, summa ope defendebant) solo vsu consuetudineq. terminatur. Darius ille magnus Asiæ regnator quanti esset vsus volens ostendere, accitis ad se Græcis, qui eius parent imperio, rogabat, cuiusnam precij magnitudine patres mortuos comederent, nunquam se facturos responderunt. Tunc vocatis ex India qui Gallaciæ vocitantur, apud quos hæsitandi parentes mos est, adhuc Græcis astantibus, quomodo præmio sciscitatus est admitterēt, vt parentum corpora cremarentur, responderunt Darium loqui meliora, hoc pacto ostendit vsus, & consuetudo quanti esset. Afranius rogatarum poëta, sapientiam vsus, & memoriæ filiam dixit, quod sapientem non disciplinis tantum instructum, sed in nōscendisque rebus versatum esse ostendit.

Eius versus est,

Vsus me genuit, mater peperit memoria,
Sophiam vocant me Graij, vos sapientiam.

Cauēdum est autem in verbis ne decipiamur, vt pro vsu abusum sequamur, qui illius mentitus speciem imprudentibus se offert, neq; enim vitia, ēt quæ inuaserint ciuitatem, probamus, si enim vsum putabimus quod plures faciant, periculosum erit, & formidabile, cum plures semper pro malis accipiantur. Erit ergo vsus vt viuendi consensus voluntasq. bonorum, sic loquendi consuetudo, & quædam quasi coniuratio eruditorum. [Vis] Ratio.

IN verbis etiam tenuis) Si facienda sunt tibi noua verba obseruata, vt ea dicas quæ placeant, & habeant auctoritatem. ACR. [Dixeris egregie] Cum laude dices verbum vulgare, si illud bene composueris. Aristotelis libros quidam transtulit, sed cum volens transferre τὸ ὄν, non inueniret quomodo diceret finxit ens, & laudem quæsiuit. Exponit de verbis veteribus, & nouis, quomodo poëtica licentia fiant. Nam aliqua, licet vulgaria sint, tamen cum aliqua compositione posse splendescere. [Callida iunctura nouum] Elegans, & noua elocutio, & cohærens sermo. Optimum enim dicendi genus, si noua verba opportune, & proprie ponantur. [Si forte necesse] Nouum verbum bene facis, si fuerit necessitas. [Indicijs monstrare] Proferres res nouas .i. ne facias verbum nouum quando necessitas non est. [Indicijs monstrare recentibus addita rerū] Mire dixit. Indicia enim animi, verba sunt. Indicijs ergo recentibus, rudi inuentione verborum, quia indicia rerum, verba sunt, secundum Philosophos. [Cinctutis] Antique dixit, id est militantibus vitis, & ad militiam paratis, vnde per contrarium dixit poëta. Discinctos Mulciber Aphros .i. imbecilles ad militiam. [Non exaudita] Non ante comperta, nondum cognita, pro eo quod est antiquis incogni-

ta.i.si necessitas fuerit tibi vti verbis recentibus, quæ non audierunt Cethegi ant. quæ oratores licet vti, sed moderate, vnde ait: Dabitur licentia sumpta pudenter. [Verba fidem) Noua verba ficta habebunt fidem, si de Græcis verbis contorta fuerint, vt quod Græci καυτῆρα dicunt, nos cauterem. [Quid autem Cæcilio, Plautoque dabit Romanus) Quare negauerint Romani Virgilio, & Vario, quòd dederunt antiquis poetis .i. noua verba facere? Et hoc dicit, non quod negauere, sed quasi causam quærens, quæ nam esset ratio si voluissent negare.

Nam si hos prohibet, nec illis licuisse demonstrat.

[Virgilio, Varioque) Cæcilius ante Virgilium, & Varium fuit, ideo dicit, Virgilium, & Varium nihil posse dicere quod illi non dixissent. Ergo oportet illos quærere noua verba. [Ego cur acquirere pauca si possum, inuideor?) Mire, dum de fingendis verbis loqueretur, secundum Græcos ipso effinxit inuideor. i. inuidiam patior, Inuideor enim negatur posse dici, aut inuideor, pro hibeor. [Cum lingua Catonis, & Enni) M. Furius, & Cato ille qui Censorius dictus est, & Ennius quod priores patres dixerūt, illi in suis carminibus posuerunt, & super hoc noua verba inuenerunt. (Dubitauerit) Locupletauerit, auxerit nouis verbis. [Signatum) Hoc tractum est à nummis. [Præsente nota) Nota mine præsentis temporis. Verbi gratia, fruitus ante dicebatur, modo fructus, ante pûxit dicebatur, modo pupugit dicitur. Vel præsente nota, verbo nouiter inuento, vt hoc nomen inuentum est tempore principis illius. [Producere) Ad notitiam hominum deducere. [Vt siluæ folijs pronos mutantur in annos) Pronos, volubiles, decliuos, & cito labentes, & instabiles, ne aspernentur noua verba, comparatione nouorum foliorum docet placere. [In annos) Per annos, & est Homerica comparatio. [Debemur morti) Argumentis probat perire omnia perire homines, perire verba. Si quidem recipitur in terram fluctus, & quę ante arabatur, modo fit locus nauibus. Si ergo natura mutatur maris, & terræ, quanto magis debemus credere homines, & verba eorum? Perimus ergo nos & nostra, vbi terra in mare ducitur, paludes vertuntur in segetes, flumina suum mutant cursum. [Receptus terra Neptunus) Mare in terram recipitur, quando portus componitur. [Regis opus) Augustum dicit, qui siccauit Pontinam paludem. Nam regis opus, est mare admittere terræ. Reges enim talia faciunt. D. Augustus duas diuinas fecit. Nam Pōtinam paludem siccauit, vt ad mare meatum haberet, vt post & arari posset, & portum Lucrinum muniuit, de quo Maro. An memorem portus, Lucrinoq. addita claustra? Atque indignatum magnis stridoribus æquor. Iulia qua Ponto longe sonat vnde refuso? [Sterilisq. diu palus) Lucrinum portum significat, & alios qui manu facti sunt ab Augusto, & alia regum opera. Hoc est regis opus, quod nullus facere potest nisi rex. [Seu cursum mutauit iniquum frugibus amnis) ἀπὸ κοινοῦ, siue generaliter, vt quidam accipere volunt quando campos aptos agriculturæ liberant, auertentes flumina quæ infesta sunt eis. [Amnis) Tyberim intelligimus. Hunc enim deriuauit Augustus qua nunc incedit. Ante enim per Velabrum fluebat. Vnde & Velabrum dictum, quod velis transfiretur. [Doctus iter melius) Inductus meliori via. [Mortalia facta peribunt) Zeugma à superioribus. [Nedum sermonum stet honos) .i. Si hæc omnia mutantur, verborum gratia perennis manere quomodo potest? [Honos) pulchritudo. [Viuax) perpetua. [Multa renascentur) Item fient quæ iam fuere, vocabula sup. & commercia sermonum, quæ sunt sublata de vsu. [Si volet vsus) .i. consuetudo, & ratio loquendi. Ratio enim vsu, & consuetudine vincitur. Vsus enim facit auctoritatem, interdum, & consuetudo vincit regulam, vt frequenter Cicero modium ponit pro modiorum, & liberum pro liberorum, hoc vsu dicitur. [Quem penes) Conuersio est. i. penes quē. [Arbitrium) .i. iudicium, cuius in potestate est vsus sermonis, & vis loquendi.

POR. DIXERIS egregie, notum sic callida verbum) Exponit nunc de verbis veteribus ac nouis quomodo poetica fiant. Nam licet aliqua vulgaria sint, ait tamen illa cum aliqua compositione splendescere. Verbi gratia, Curgulio sordida vox est, ornatu accedente vulgaritas eius absconditur, hoc modo, Populatq. ingentem farris aceruum Curgulio. Curgulio apud Hom. est qui faba libenter vescitur. [Si forte necesse est Indicijs monstrare recentibus) Quod si iam, inquit, ad rem aliquam explicandam veterantiqua non suffecerint, permittitur poetæ noua fingere. Indicia verba appellauit, philosophi enim dicunt indicandarum rerum causa, inuentas esse voces. [Fingere cinctutis non exaudita Cethegis Continget) omnes enim Cethegi morem seruauerunt eundem Romæ, inter cetera descriptam comam retulerunt. Nunquam enim tunicis vsi sunt. Ideo cinctutos eos dixit quoniam cinctum est genus tunicæ infra pectus aptatæ. Exis ergo non exaudita verba, rarum in insolita, & interdicta nemo dixit. Est autem intestinum publicum. ... alapam cum vno digito imam fecit ad auriculam. [Et noua fictaq. nuper habebunt verba fidem, si Græco fonte cadant parce detorta) Et magis, inquit, auctoritatem mereri possunt noua verba, si à Græco fuerint in Latinum deriuata. Transtulimus triclinium, quod antea cœnaculam vocabamus, quia ibi cœnabatur. οἶνον vinum, & à cylice calicem & a cocyte cuculum. [Ego, cur acquirere pauca si possum inuideor?) Cum Plauto Cæcilioq. permissum sit verba fingere, cur mihi non liceat Latinum ampliare sermonem, & nouis vti verbis? Inuideor, posuit, pro inuidetur mihi. [Debemur morti nos, nostraq.) Comprobat nunc morti vniuersa esse destinata, etiam verba interire cum opera hominum. [Sterilisq. diu palus) Diuus Cæsar duas instituerat res facere, Portum Hostiensem munire, & Pontinam paludem, quæ est in Campania, ad quadragesimum miliarium emittere in mare. Hanc ergo significat in hoc recepisse, vt iam aretur. [Seu cursum mutauit iniquum frugibus amnis) Tyberim intelligimus, hunc enim Agrippa deriuauit qua nūc vadit, antea per Velabrum fluebat. [Cadentq. quæ nunc sunt in honore vocabula, si volet vsus) hoc est, ratio loquendi vsus enim nihil aliud est, quàm regula sermonis Latini.

Cum lingua Catonis, & Enni) M Furius, qui & Censorius dictus est Cato, inquit Acron. In quibus verbis M. Portius legendum, non M. Furius. Et quæ continuo sequuntur verba eiusdem Acronis. Quod priores patres dixerunt, ego de Catone, & Ennio intelligo. Deinde quæ eiusdem rursus sequuntur. Illi in suis carminibus posuerunt, & super hoc noua verba inuenerunt de Virgilio, Varoque. Neque enim Cato vlla carmina composuit, sed orationes ac historias, vt testatur Cic. de Clar. Orat. At hæc non sunt tanti. Illud quod super hæc poetæ verba. Regis opus sterilisque diu palus, idem Acron dicit, corruptum puto. Nam cum primum hoc de Pontina palude exposuisset, non ita multo post de Lucrino portu refert intelligendum. Sed sunt cōmixta commentaria, vt iam sæpius indicauimus.

GLAREANVS.

NEDVM sermonum stet honos) Nedum, sanè quam eleganter pro tantum abest, vt posuit, vt Terent. in Heaut. Satrapes si siet amator, nunquam sufferre eius sumptus queat. Nedum tu possis. Non me latent, quæ lib. ij. de hac dictione à Valla præcipiuntur, atqui haud scio num quis ea ita seruarit. Quod autem Badius negationem adijcit, atque ita legit. Nedum sermonum haud stet honos, declinandum est, atque fugiendum, imò ego admiratus sum vehementer quid ei in mentem venerit, cum hæc tā temere mutaret.

ASCENSIVS.

IN hac parte aggreditur Poeta decorum rerum prælibans varia genera, & varias qualitates carminum cum eorū inuentoribus iuxta diuersitatem rerum. Et primo loquitur de heroico carmine, quod & dignitate, & antiquitate primum esse constat. Dignitate quidem, quia (vt Græce diffinitur) est diuinarum, & heroicarum, humanarumq. rerum continentia. Itaque argumenti dignitate ceteris præstat, quia Tragicæ res ob id humiliores censentur quod tristem exitum habent. Excellit præterea styli qualitate, seu charactere. Nam cum triplex sit scribendi character, humilis siue tenuis, quo in Bucolicis Virgilius vsus est, & mediocris, quo in Georgicis, & sublimis, siue altiloquus, quo in Æneide, sublimis maxime heroico carmini quadrat, quod Græce Epos dicitur, ab eo quod est ἕπομαι. i. est sequor, quia in eo dicenda ea quæ iam dicta sunt, perpetuo tenore sequūtur. Nam raro partem orationis, & rarissime sententia totam cum carmine terminamus. Neque vero quodlibet hexametrum heroicum dicitur, quia & Satyrica, & doctrinalia hexametra sunt, sed non continuo heroica, quia non continent heroum gesta, neque diuorum, hominumq. iuncta. Antiquitate quoque præstat, quia (vt inquit Plinius) heroicum carmen oraculo debemus, vnde Poeta noster postea, Dictæ per carmina sortes. Et vitæ monstrata via est, & gratia regum Pierijs tentata modis, ludisq. repertus. Et longorum operum finis ne forte pudori Sit tibi Musa lyre solers, & cantor Apollo, vnde & Pythium hoc carmen dicitur, quia cum Apollo in matris vltionem Pythonem serpentem intermisset, accolæ eius Dei laudes hoc carmine celebrabant. Vel quia Pythiæ Phœbi sacerdotes hoc versu ipsius oracula, seu responsa pronunciabant, quæ ideo Pythiæ dictæ sunt, quod Pythonis corio tripos Delphicus tegebatur. vnde & cortinam dictam volunt.

Heroic. carmen
Epos.
Hexametrum.
Antiquitas heroici carminis.
Pythium carmen
Pythia.

iust. Quod autem hoc carmine heroum gesta canenda sint, maxime indicauit Homerus, qui (vt inquit Plinius) fons ingeniorum est. &, vt Donatus etiam Comicis, & Tragicis legem præscripsit, is autem Iliada de regum gestis, & fortissimorum ducum egregijs facinoribus descripsit, cuius decorum ita colligit Sulpitius. Hexametri heroici decorum in apta pedum cōmixtione, & varietate seruabit, si pes non termineт partem orationis, nisi forte in primo, quarto, quinto ue loco. Et si Dactylici pedes alternis, vel interiectis spondaicis temperentur, & cōtra, illepidus est enim versus prosæ, intercisáq. nimis orationis succussans, & maxime si secundus pes partem orationis terminet vehementer, offendit, quod fiet minus indecore in tertio, si in monosyllabum designat, & dictiones exiguæ sint. Languide prosterni videtur, qui spondeum habet in quinto. Insurgunt, & fluunt canore quinque continui Dactyli. Inceduntque cum decore Spondei quatuor, si ipsa res exigat. Sententia in versus sequentis partem discurres, multorumq. carminum inter se multiplicatio, q̃ alij cæsuram, alij comma appellant, plurimum iucunditatis habet in loco, vt vbi aut suauitate, aut continuatione, aut vehementia opus est. Absoluto vero sensu constantia plus interdum grauitatis censentur habere. In trisyllabam vocem si desinant, fortius videntur insurgere. In monosyllabam nisi encletica sit, frangi videntur. Male in pentasyllabam, & tetrasyllabam desinunt, gratius in bisyllabam. Vocalium crebras concursiones eiusdemq. literæ, & syllabæ assiduitatem, dissonantiamque, & sibilationem magis etiam quam in soluta oratione studiose vitabimus, omnemq. cultum cum latinitatis integritate seruabimus. Verbis vtemur electis nunc suauibus, nunc canoris, vt res postulabit. Quare tenenda est vis elementorum, vocales enim non sunt vocis eiusdem, i angustior est, e plenior, reliquæ pleniores, semiuocales sonoræ sunt, maximeq. l, m, r, x, s, aspera est, frequētata sibilat, i presertim antecedente. Sed omnem asperitatem ipsa pronunciatione tam in singulis quam in connexis consonantibus facile cognoscemus, hæc & plura ille. Maxima autem laus est in hoc versu, si primo, quarto, ac sexto loco Spōdeus sit, vt apud Virgilium. Decessisse videt, sua iam promissa reposci. Item. Immotamque coli dedit, & contemnere ventos. Item. Cui non dictus Hylas puer, & Latonia Delos. Ex quinque Dactylis fluit, vt, Panditur interea domus omnipotentis Olympi. Spondeus quinto languidum quidem versum facit, sed loco cōgruum, vbi aut languor est dicentis, aut sententiæ grauitas. Languor dicentis est in illo ij. Æneid. Constitit, atque oculis Phrygia agmina circunspexit. Et in illis artificiosis versibus, quos in vita Augusti Suet. citat:

Impia dum Phœbi Cæsar mendacia ludit.
Dum noua diuorum, cœnat adulteria.
Omnia se à terris tunc numina declinarunt.

Fugit, & auratos Iupiter ipse thoros, &c. quasi numina (nam de Simone manifestarium) mœsto animo discesserint, atque ita tardato gressu. Grauitas autem rerum, aut sententiarum est in illo. Virgiliano, Chara deum soboles magnum Iouis incrementum. Semper autem (vt Seruius præcepit) vbi spondeus est in quinto loco, ponitur Dactylus in quarto. Plura patebunt in Elegiaci carminis decoro. Dactylus in sexto non ponitur, nisi abundans syllaba vocali sequenti absumatur. Ordo textus est. Homerus poëta ille insignis: monstrauit .i. indicauit nobis exemplo suo, quo numero .i. quo genere carminis: res gestæ regum, & ducum, & bella tristia (quod est bellorum perpetuum epitheton) possent scribi .i. decantari, quia heroico hexametro, quo vsus est.

Vnde fit regula.

Heroum, principiumque virorum inclyta facinora Heroico carmine, quale est Homeri in Iliade, & Maronis in Æneide, describi volunt.

Hexametri heroici decorū.

Res gestæ, regumque, ducumque, & tristia bella
Quo scribi possent numero, monstrauit Homerus.

IANVS Res gestæ) Vnumquodque poëma materiam in se continet, & tractationem, materia in verbis, tractatio in verborum est collocatione. De verbis copiose dictum est ab Horatio. super est vt collocationes exequatur, quarum tres partes feruntur, compositio, concinnitas, numerus, & quia non eundem numerum vnaquæque res desiderat, quo carmine, quæcunque cupias, sint complectenda, ostendit, ne res grādes tenui humiliq. carmini cōmittas, aut amores conuiuiaque, quæque iocos exigunt, heroico tradas enarranda. Heroici carminis inuentionem Apollini acceptam ferimus, quod eo carmine oracula olim respondebant. Hinc & Pythius, versus dicitur, q̃ interfecto ab Apolline Pythone accolæ hexametrum heroicum sex spondeis compositum cecinerunt. deinde soluta spondei altera syllaba sine damno temporis cœpit inseri. Iudæi Apolline excluso putant Mosen hoc carmine primum cecinisse. Apud Græcos licet dubitari nō debeat, quin ante Homerum fuerint poëtæ, quod ex eius carminibus intelligi potest, quæ apud Ilium in procorum epulis canebantur, tamen primus heroum res gestas hoc versu cecinisse putatur Homerus, hinc heroicus dictus, nam & Epicurus dicitur, q̃ sermonum capax, quodque per eius pedes simplicius, & facilius verba eant, & decurrant. Hunc Ennius longum vocauit. Dignitate primus est, plena oratione grauis, & grauitatis honore sublimis, multaque pulchritudinis venustate præclarus. Huic carmini potissimum conueniunt fabula, allegoria, antiqua historia, conueniens dictio.

ACR. RES gestæ) Docet quomodo singulæ res, & quibus metris scribendæ sint. [Numero) Metro: vt, Numeros memini si verba tenerem.

POR. RES gestæ, regumque ducumque) Incipit nunc loqui de omnibus metris: de elegiaco, & iambico.

ASC. PROSEQVITVR Elegiacum carmen, de quo Diomedes grammaticus in hæc verba, Elegia est carmen compositum hexametro versu pentametroq. adinuicem positis, vt, Diuitias alius fuluo sibi congerat auro.

Elegia.

Et teneat culti iugera magna soli, quod genus carminis scripserunt apud Romanos Propertius, & Tibullus, & Gallus imitati Græcos Callimachum, & Euphorionem. Elegia autem dicta siue à lugendis mortuis, ferè enim defunctorum laudes hoc carmine comprehendebant, siue à miseratione, quæ Græco ἔλεος dicitur. quod Tyrrhenus, Græcique Elegias isto metro scriptitauerunt. Cui opinioni consentire videtur Horatius ad Albium Tibullum Elegiarum auctorem scribens, qui ab ea, qua diximus miseratione, Elegos miserabiles dicit, hoc modo, Neu miserabiles decantes Elegos.

Tibulli carmen. Elegiaci scriptores. Elegia.

Apud Romanos autem id carmen quod cum lamentatione extremum, atque vltimum mortuo canitur. Nenia dicitur. Elegia autem videtur cognominari q̃ mortuis, vel morituris ascribitur, hæc ille. De inuentore autem huius carminis, vt Poëta noster asserit, inter grammaticos controuersia est. Sunt tamen quibus placet vt Theocles Naxius cum insaniret, ipsum inuenisse dicatur: Nam (vt dicunt) elegia ab ἐλεγαίνω.i. insanio dicitur. De huius carminis decoro Sulpicius Verulanus ita disserit. Pentametrum Elegiacum sensum concludere debet, suauisq. in vocem bisyllabam desinit. Proxime pentasyllabum tetrasyllabamq;. Pessime in trisyllabam, & monosyllabam, hæc ille. Nunquam ergo præcedentis pentametri sententia hexametro sequenti perficietur, sed ediuerso, & ferè binis versibus sensus concludetur, aut in binis prioribus erit quædam suspensio, quæ binis sequentibus penitus absoluetur. Nam rarissimum est vt in sextum suspendatur sententia. Et quia binis ferè sententia concluditur, ideo quidā vnum versum esse voluerunt, vndecim.s. pedum. Pulchrum præterea est (quod & fluens efficit carmen) tam hexametrum, quàm pentametrum gemina contine re epitheta, siue adiectiua cum suis substantiuis, quorum talis solet esse situs, vt ambo adiectiua præponantur, & substantiua subsequatur, sic vt prius substantiuum priori adiectiuo respondeat, & posterius superiori. Vt apud Tibullum:

Nenia. Pentametri decorum.

Aut gelidas hybernus aquas cum fuderit Auster.

Quem sacri impresso mutua dente Venus. In qua re cauendum est ne consimilibus vocalibus terminentur, sicut in Bucolicis. Mollia luteola pingit vacinia caltha. quæ confusio tamen per quantitatem syllabarum tollitur. Potest etiam præponi vnum adiectiuum, & inter ipsum, & substantiuum aliud adiectiuum poni cum suo substantiuo, sicut in versu iam dicto. Et teneat culti iugera magna soli. Idem Tibullus, Vincuntur molli pectora dura prece. Pulchrum præterea est vt prima syllaba tertij pedis sit vltima dictionis, & primus pes sit Dactylus, & secundus spondeus, nec frequens est vocatiuo versum claudere, sed totum carmen quauis bona sententia finire non indecorum est. Neque vero semper eadem obseruanda sunt. Nam varietas vt in picturis, ita in omni dicendi genere gratiam habet. At (vt Quintil. monet) nimius fucus, exquisitusque ornatus vitandus est. Quoniam aūt pulcherrimum est vt verba rebus quadrent. Qui etenim Epitaphia, aut Nenias hoc carmine scribere volet, sicut sententias graues, & seueras, ita verba, & seuera, & rigida habebit.

Verba re

bus epiſtā- da. hebi-. Qui Epigrammata ſcribit, & facetijs plurimis vtetur. Qui amores, hoc est blanditijs, iuris, nugis, precibus, ſuſpicionibus, iurgijs, queſtibus, gaudijs, mœroribus, & id genus rebus alijs eos conſcribet, qui res ſacras aut quamuis diſciplinam, vt Ouid. in Faſtis, multis eruditionibus, varijs hiſtorijs, & ſententijs congruis locupletabit. Non ergo ſola querimonia Elegiaco carmine deſcribitur, vnde dicit Poëta. Querimonia.i.querela vt defunctorum aut miſere amantium, incluſa eſt primum.i.a prima inſtitutione verſibus vtpote Elegiacis, iunctis.i.connexis, impariter.i.impari numero, pedum, quia hexametro cum pentametro, ſententia compos voti.i.deſiderij ſui, hoc eſt quæ potitur voto, eſt etiā incluſa poſtea, vel apud poſteros. Tamen grammatici certant.i. diſputant, & contendunt, quis emiſerit.i.primum ediderit. Elegos.i.luctus, hoc eſt verſus Elegiacos. exiguos.i. modicos reſpectū heroicorum, vel quia Epigrammata, Epitaphia, & alia breui hoc carmine ſcribuntur, vel quia ſententiæ non in multos verſus extenduntur. Et lis.i.controuerſia eſt, adhuc ſub iudice.i.nondum eſt ſentētia data, quia adhuc dubitatur quis fuerit auctor. Auctor edit, & emittit opus, quod exire dicitur. Perſius, ſi quid tamen aptius exit. Qui in contemptu diminutiuo vtitur, dicens, Si qua Elegidia crudi Dictarunt proceres. Sicut ab epiſtola fit epiſtolium.

Regula.

Res lamentabiles, vt Epitaphia, & miſere amantium querimoniæ, Elegiaco verſui cuius incertus eſt auctor conueniunt.

Verſibus impariter iunctis querimonia primum,
Poſt etiam incluſa eſt voti ſententia compos.
Quis tamen exiguos elegos emiſerit auctor:
Grammatici certant: & adhuc ſub iudice lis eſt.

IANVS Verſibus impariter iunctis Elegiam quis primus ſcripſerit in ambiguo eſt, ſunt qui Etheoclem Naxium primum veluti furentem hoc carmen ceciniſſe, nec deſunt qui Archiloco tribuant. Terentianus Callinoum putat. Hoc ſanè conſtat, defunctorum laudes hoc carmine celebrari ſolitas, vnde ſibi nomen elegia ſumpſit, hinc & miſerabiles verſus dicti ad Horatio ad Tibullum. Crediderim ego, præficas, quæ conductæ plorabant in funere, hoc carmine vſas, lugubrem næniam ceciniſſe. Pentameter licet hexametro ſubiungatur, legimus tamen, & monocolon, vt illud in Commodum imperatorum, Commodus Herculeum nomen habere cupit, Antoninorum non putat eſſe bonum. lege Lampridium. [Impariter) Terentius Scaurus in commentarijs in arte poëtica libro decimo, impariter aduerbium figuraſſe, inquit Horatium. [Incluſa) An incluſa .i. deſcripta, & comprehenſa, an ad id alludit, quod neceſſe ſit ſententiam duobus verſibus concludere. [Compos) Vt illud Propertianum, O me felicem, ò nox mihi, &c. Callimachus, & Philetas primas ſibi in elegia vendicant partes apud Græcos, ex noſtris Tibullus cum Propertio certat. [Exiguos) Tenues, molles. [Lis eſt) Irridet grammaticos, quòd de re leui & inutili certent. [Grammatici) Qui & critici ſunt appellati, ſed Horatius eos irridet, ſeu reſpexit, quia eorum eſt omnia indagare.

ACR. VERSIBVS impariter iunctis) Elegiacum ſignificat, quia elegia cum metrum minus habet ſyllabarum, quàm heroicus verſus qui præcedit, quod elegiacum metrum conſtat ex penthemimeri.i.ex duobus dactylis & ſyllaba, quis tamen inuenerit elegiacum, incertum eſt. Verſibus impariter iunctis .i. alterno metro. Vnus enim hexameter verſus, eſt alter pentameter. Hoc inquit, metro primo triſtia, poſt etiam cœpere læta deſcribi. [Poſt etiam incluſa eſt) Res triſtes, & lugubres primo elegiaco carmine ſcribebantur, poſt etiam lætæ.

POR. VERSIBVS impariter) Imparibus. Nam hexametro priore, ſequenti pentametro ſcribuntur.

COEL. RHOD. QVIS tamen exiguos) Propter inconſtantiam quæ inter Græcorum eſt auctores de his rebus, ſic Horatius loquitur. Sunt enim qui elegum carmen primitus enunciatum tradunt à Naxio quodam, Sunt item alij qui à Polymneſto Colophonio. Cœl. lib. v. cap. xxij.

IAC. BON. GRAMMATICI certant) Huic dubitationi nos, inquit Bononienſis, ex Terentiano illud adiungimus: Pentametrum dubitant, quis primam finxerit auctor. Quidam non dubitant dicere Callinoum.

ASCENSIVS.

Iambicū carmen. HIC ait de Iambici carminis inuentore, oſtendens pedem, vnde carmen dictum eſt etiam Comicus, & Tragicos ſibi ſumpſiſſe. De cuius quidem pedis, eiusque carminis decoro, cum illic dicendum ſit: Syllaba longa breui ſubiecta vocatur Iambus, nūc tantum quæ præſentem locum aſpiciunt annotabimus, vnde dicit, Rabies.i.furor excandeſcens, & nimium vehemens, armauit.i.quaſi telis muniuit in Lycambens: Archilochum.i.poëtam illum iambo ſup. pede, proprio.i.ab ipſo ad hoc munus inuento Socci, qui ſunt calcei Comœdorum.i.ipſæ Comœdiæ, cœpere, id eſt aſſumpſerunt, hunc pedem, id eſt Iambum, & cothurni, id eſt calcei Tragœdorum, grandes, id eſt altiſoni, cœperunt pedem hunc aptum.i.quadrantem, & congruum ſermonibus alternis .i. alterius, vt Acron ſentit, ſiue Comœdiæ, ſiue Tragœdiæ, & vincentem .i. ſuperantem, & ſedantem, ſtrepitus .i. turbas, & commotiones, populares.i.ipſius populi. Et natum .i. natura idoneum, rebus agendis.i.ad agendas res. Circa quæ primum reſpiciendum eſt ad hiſtoriam, quæ huiuſmodi eſt. Lycambes cuius Lacedæmonius Neobolen filiam deſponſauit Archilocho poetæ, quam eidem poſtea denegauit. Ob quam rem indignatus Archilochus ſic in patrem, filiamq. Iambicus carminibus inuectus eſt, vt pater impatiens contumeliarum, morte Iambos illius vitare voluerit. Nam ad laqueum confugit, & ſeipſum ſuſpendit. vnde Ouid. in Ibin, Tincta Lycambeo ſanguine tela feram. Erat autem Archilochus poeta, Parius, cuius ſcripta Lacedæmonij publico edicto ſubmouerunt, vel propter turpitudinem, vt videre eſt apud Valerium Maximum de Seueritate, vel propter inuiſam Lacedæmonijs ſententiam, vt Plutarchus in Apophtegmatis ſentit, dixit enim melius perdere arma, quàm vitam, cum contra Lacedæmonij Vitam cupiant pro laude paciſci. Sunt qui Iambum ab ἰάμπτω, id eſt noceo, maledico, mitto cum detrimento, alij ab ἰαμβίζω, quod apud antiquos dicebatur, nunc vero ὑβρίζω, quod eſt contumelior, conuicior, vituperio, violo, caſtigo, dictum volunt, alij aliunde. Semper autem triſyllabo vocabulo proferri debet. Quia vero de decoro alibi locuturus ſum, ſatis ſit nunc dixiſſe, quòd huius carminis præcipui ſcriptores apud Græcos fuerunt Archilochus, & Hipponax. Apud Romanos Lucilius, & Catullus. Secundo annotandum eſt, quod prius tetigi, ſecundum triplicem carminum ſtylum, eorum auctores tripliciter in pedibus ornari. Nam Tragœdi, id eſt Tragœdiarum, quæ altiloquo ſtylo conſtant, actores ornantur cothurno, id eſt calceamentis vtrique pedi aptis, & valde altis, quia dicitur primo Æneid. Virginibus Tyrijs mos eſt geſtare pharetram. Purpureoque alte ſuras vincire cothurno. Et ideo cothurnus pro alto ſtylo capitur, vt in Bucolicis.

Sola Sophoclea tua carmina digna cothurno.

Et Martialis, Virgilium propter altiloquentiam cothurnatum vocat, dicens. Grande cothurnati pone Maronis opus. Comœdi vero.i.Comediarum auctores ornantur ſoccis, per quos ſignificatur mediocrē dicendi genus. Eſt enim genus calceamenti mediocriter alti, quo ruſtici vtuntur, vt atteſtatur Terent. in Heaut. Qui vero infimum genus agunt, vt mimi, planipedes ſunt.i.planis, & non eleuatis pedibus enitentes. De Tragœdiæ, & Comœdiæ decoro etiam paulò poſt dicemus. Tertio vbi dicitur. Et populares Vincentem ſtrepitus, annotabimus eius ſenſum dupliciter accipi. Aut ſic. Vincentem ſtrepitus .i. plauſum à populo excitatum. Ita vt propter celeritatem pedis ſtrepitus agentium populi ſtrepitum vincat. Aut ſic, vt ſit ſenſus, Applaudit quidem populus iſti pedi, ſed vincit populares ſtrepitus .i. applauſus, quia plus meretur laudari quàm laudetur.

Lycābes. Archilochus. Iambus. Triplex actorum calciamētum. Cothurnus. Soccus.

Regula eſt talis.

Conuicia acria, & maledica, qualibus Archilochus in Lycamben vſus eſt, Iambico carmini competunt, ſed Comœdię, & Tragœdiæ Iambum propter eius commoditatem recipiunt.

Archilochum proprio rabies armauit iambo.
Hunc ſocci cepere pedem, grandeſque cothurni,
Alternis aptum ſermonibus, & populareis
Vincentem ſtrepitus, & natum rebus agendis.

IANVS Archilochum) Iambico carmine primum conuicia ſunt explicata, vnde Ouid. de amorum remedijs. Liber in aduerſos hoſtes ſtringatur Iambus. Dictus pes ex Iambes nomine famulæ Celei, licet à triumphante Baccho, quaſi Triambum dictum putēt, ſed à Marte ortum ſanè

ſanè placet, atque ideo breui longaque ſyllaba conficitur, quod in iaculando breui primum acceſſu, deinde in extenſum paſſum proferimur, vnde a priſcis Appulis, Daunius dictus, quod is primus aduerſus Diomedem gradariam illiuſmodi pugnam inſtituiſſet. Primus eo vſus fertur Archilochus in Lycamben ſocerum, quòd Neobolen filiam deſponſatam illi negaſſet, tantoque felle conuitia miſcuit vt Lycambes laqueo ſe ſuſpenderit. Erant in Archilocho breues vibranteſque ſententiæ, plurimum ſanguinis atque neruorum, veruntamen nimis obſcœnis maledictis inuiſam ſibi domum lacerauit: vnde eius libri à Lacedæmonijs ciuitate exportati, quòd eorum lectione puerorum animi inficerentur. Eius interfectores Apollo arguit Delphis. Ariſtophanes quenque Iambum eius longiſſimum optimum putabit. Claruit regnante Romulo quamuis Corn. Nepos ſcriptum relinquerit fuiſſe eodem tempore, quo Tullus Hoſtilius ſummam Romæ habuit. Critias lepide eum accuſat, vt hominem ineptum, qui de ſeipſo multa probra dixerit, quæ aliter neſciremus, nam quod ſeruæ filius fuerit, quod patriam ob paupertatem relinquens in Thaſum venerit, & quod hic inimicus ſit habitus, quòd ſine diſcrimine amicos inimicosque momorderit, præterea quòd mœchus libidinoſuſque fuerit, denique quod ſcutum abiecerit, nunquam profectò ſciremus niſi ex ipſo. Hæc Elianus de varia hiſtoria. Iambus à Romanis, vt proprium opus celebratus non eſt, à quibuſdam tamen interpoſitus, vt à Catullo, Bibaculo, & Horatio. Cato tamen Vticenſis præerepta ſibi Lepita nomine vxore, Iambos in Scipionem ſcripſit, imitatus Archilochum. [Proprio).i. à ſe inuento, quid ſi proprio.i. ſolio, & non mixto, ſed ipſe vetus integrique exiens? [Socci) Comœdiæ. [Grande cothurni).i. Tragœdiæ. [Vincentem ſtrepitus).i. altius, ſtrepitu ſonantem. [Rebus agendis) Dramatico poëmati.

ACRON.

ARCHILOCHVM proprio rabies armauit Iambo) Iambicum metrum primum Archilochus inuenit, quo vſus eſt in Lycambem, quem perſecutus eſt, quod ei Neobolen deſponſatam iam filiam denegauit, in tantum vt Lycambes Iambos voluerit morte vitare, nam ad laqueum confugit. [Hunc ſocci cœpere) Comœdiam ſignificat. [Grandeſque cothurni) Magnæ laudes clamantium exceperunt hunc pedem, aut grandes cothurni Tragœdiæ. Ideo autem in dubio poſuimus, quia difficile hoc metro tragœdiographi vtuntur. Nam ſpondaico pene metro ſemper videntur ſcribere. [Alternis ſermonibus) Hic, & illi.i. comœdiæ, & tragœdiæ, aut perſonarum reſponſionibus, aut tantum comœdiæ, quia in comœdia multæ perſonę inuicem ſibi ſuccedūt. [Et populareis Vincentem) Altius ſonantem in ſcena, quàm clamor populi. [Aptum) In agendis.i. deſiniendis rebus tales ſtrepitus excedit iſte pes, vt vincat populi clamores quia Iambus vincit clamores ſpectantium, hoc eſt, quia plus meretur laudari, quàm laudetur. More hominum dixit (Natum) propter comœdiam.

PORPHYRIO.

ARCHILOCHVM proprio rabies armauit Iambo) Primus Archilochus Iambos ſcripſit in Lycamben generum ſuum. [Hunc ſocci cœpere pedem, grandeſque cothurni) Quo comœdiæ, & tragœdiæ ornantur, qui iambicus appellatur, nam hoc diſtat iambicus ab iambo, quod iambus ex iambis conſtat, & maledictis armatus, iambicus autem metro magis quàm ratione ſimilis eſt iambo. [Alternis aptum ſermonibus) Nihil enim poëta in tragœdia dicit, ſed plures perſonæ, itaque Heroicum Heroum ſolet res referre, quid actum ſit, tragœdia agit. [Et populares vincentem) Ipſum altius in ſcena ſonātem quàm populi clamor eſt.

GLAREANVS.

ARCHILOCHVM proprio rabies armauit Iambo) Primus Archilochus Iambos ſcripſit in Lycamben generum ſuum. Hæc Porph. Sed ſocerum ſuum legendum, ipſius verbis certiores mus facile, quæ in ſextam Oden Epodon ſcripſit, ad illud. Qualis Lycambæ ſpretus infidus gener, Archilochum, inquit, ſignificat. Si igitur Lycambæ gener fuit Archilochus, Lycambes eius erat ſocer. Ad hæc autem poëtæ verba, quæ mox hic ſequuntur. Et populareis Vincentem ſtrepitus, magis placent quæ inde Porphyriō loquitur, quàm quæ Acron de plus merita laude argutatur.

COEL. RHOD.

ARCHILOCHVM proprio) Fuit Archilochus præcellēs poëta, ſi quis auferat obſcœnitatem, ac verborum amarulentiam. Inde apud Cic. in epiſt. ad Att. amarulentia, felleq. conſperſa multo, imò defricta edicta vocantur Archilochia. Coel. lib. 6. cap. 56.

ASCENSIVS.

TANGIT lyrici carminis materiam, dicens, quod lyricis carminibus quæ dicuntur Odæ primæ, Cantica, vel Hymni, laudes debentur priuatæ, & peculiares laudes diuorum, aut deorum, victoriæ, amores aut potationes cuiuſuis ſiue hominis, ſiue fidei, ſiue alterius animantis, dicit ergo: Muſa.i. Dea inuentionis, dedit.i. conceſſit, & permiſit, fidibus.i. chordis, quibus lyræ, & reliqua inſtrumenta muſices reſonante referre.i. recenſere, & enarrare, diuos.i. deos, ſiue deorum laudes. Et pueros deorum.i. heroas, & pugilem victorem.i. victoriam pugilis. Et equum primū certamine ſup. curuli, & curas.i. amores iuuenum, & vina.i. potationes, libera.i. quæ homines liberos efficiunt. Pro huius carminis decoro primum ſeruandum eſt: vt pro dicendorum qualitate carmen ipſum varium ſit, nam in rebus lætis debet quodāmodo fluere, in triſtibus languere, in arduis, & difficilibus tarditatē habere, quam pariunt literarum colliſiones, & monoſyllabarum dictionum concurſus. Itaque Horat. in Lyrico carmine ferè (vt Quint. inquit) ſolus apud Romanos legi dignus, (Nam & inſurgit aliquando, & plenus eſt iucunditatis, & gratiæ, & varijs figuris, & verbis feliciſſime audax) ſtatim in principio ad Mœcenatis dignitatem reſpiciens læto, & fluido vtitur carmine. Mox ad ſeſe reuertens, & quantum illi eſſet obnoxius conſiderans, impedito dicens: Mœcenas atauis edite regibus, & præſidium, & dulce decus meum. In rebus etiam terribilibus, literarum, quæ terrorem inducit, & quam Perſius caninam vocat, frequēter vſurpat, ſicut in ſibilantibus, vt in niuis caſus literarum, dicens. Iam ſatis terris niuis, atque diræ Grandinis miſit pater, & rubenti Dextera ſacras iaculatus arces Terruit vrbem. Secundo animaduertendū eſt, & laborandum, vt genus carminis pro qualitate rerum aſſumatur. Nam cum varia ſint lyricorum carminum genera, aliud alij materiæ congruit, quod probè obſeruabit, qui Horatium ad vnguem inſpiciet. Tertio accurandum eſt, ne quàm oportet prolixior ſit. & ne vltra centeſimum verſiculum progrediatur. Quarto cauendum eſt, ne maieſtas illa quę in Heroico carmine: aut magnifica triſtiam, quæ in tragico, aut querimonia ſit flebilis, quæ in Elegiaco, aut nimia mordacitas, quæ in iambico, aut ſatyrico primum exigitur, in hoc carmine redundet. Sunt etenim ſui cuiuſque carminis ſales, ſunt ſuæ facetiæ, atque venuſtæ Charites, quæ omnia is potiſſimum obſeruabit, qui ad ea natus eſt, vt optimorum diligentiſſimus imitator. Quia vero in omni carmine rerum, perſonarumque decora obſeruanda ſunt, ideo de ipſis in commune proſequitur Poëta.

Regula autem hæc eſt.

Lyricis carminibus, atque odis, ſeu canticis, & hymnis conueniunt deorum, heroum, victorumque tam pugilum, quàm equorum laudes, iuuenum ad hoc amores, & conuiuia.

Muſa dedit fidibus diuos, pueroſque deorum,
Et pugilem victorem, & equum certamine primum,
Et iuuenum curas, & libera vina referre.

IANVS. MVſa dedit fidibus) Lyram primus fertur Mercurius inueniſſe, eamque Apollinem donaſſe, ſumpto ab illo caduceo. Hæc lyricis vatibus nomen dedit, ad quam carmina ſua cantabant, ſtatuebanturque is chorus L. virorum, ac tauro donabantur. Hi ſunt qui primi deorum immortalium laudes cecinere, qualis Orpheus, & Linus, his conuiuijs adhibebantur, qui heroum res geſtas celebrarent, mox palmas Athletarum, pugilum, iuuenumq. amores, & conuiuia decantarunt. Primæ apud illos dantur Pindaro, quem putat Horat. ſpiritus magnificentia, ſententiarum verborumque copia nemini imitabilem. Poſt hunc Steſichorus, Alcæus, Simonides, Alcman, Anacreon, Bacchylides, ſed & Sappho, Corinnaque mulieres memorantur. Ex noſtris ſolus ferè legi dignus Horat. [Muſa) Iouis, & Memoriæ filiæ, licet cœli & terræ putet Alcmæon. Initio treis fuere quod omnis ſonus triformis eſſet, aut enim voce editur, aut flatu, aut pulſu. Quædam ciuitas earum ſimulachra Apollini dedicatura, terna tribus locauit artificibus, vt qui pulchriora formaſſet, ab illo potiſſimum electa ſumerentur, contigit vt æquè pulchra fabri fecitaſſent tumque diſcerni non poſſunt pulchriora, placuit omnia dicari. Hinc nouem exiſtimatæ, quibus poſtea Heſiodus nomina impoſuit. [Pueros) Filios deorum, id eſt heroas. [Pugilem victorem) Nobilibus Athletis qui Olympia, Pythia, Iſthmia, Nemea viciſſent,

vicissent, Grecorum maiores, ita magnos honores instituerunt, vti non modo in conuentu stantes cum palma, & corona ferrét laudes, poëtarumque carminibus cantarentur, sed etiam cum in suas reuerterentur ciuitates, triumphantes quadrigis vehebantur, è qua Republica perpetua vita institutis vectigalibus fruebátur Romani palæstram non admisere, nec gymnica, quod nudare inter ciues corpora flagitij principium sit, vnde aucria, præpostera que Venus conciteretur. [In certamine) Inclitu, in Olympiaco stadio, & quouis ludo. [Curas) Amores, libera conuiuia, & comessationes, quæque genium oblectant. Putarim ego veteres cantiones, vt Anthiopiam, aut Andromacham lyrico fuisse carmine descriptas. [Seruare vice) Nihil poterat ab Horatio post ea præcepta, quæ quo carmine quæcunque res describendæ sint, continentur subiungi opportunius, quàm illi respódere, qui forte è media turba exclamasset confundi fetam vario carminum genere, scire se aut Heroicum, aut quoduis aliud carmen cudere, omnia simul ignorare, lepide hunc submouet Horatius, & irridet, quod poëta dicendus non sit, qui non suo arbitrio, quocunque carmine, tanquam miles telo vtatur. Potest & hoc præceptum ad ea quæ sequuntur coniungi, vt de ordine, dispositione, vicibus .i. personarum proprietatibus ad res ipsas pertinentibus intelligat. atque ideo colores .i. orationis ornamenta subiungit. [Musa dedit fidibus) Lyrico carmini laudare deos, & heroas Olympiacos. [Puerosque deorum) Filios deorum, more Græco. Vel pueros deorum appellat Heroas. [Et pugilem victorem) Pollucem, licet alij dicant Pindarum, & Amphionem, qui ante omnes ad palmam venerunt. [Et equum) .i. Castorem. [Et iuuenum curas) Amores. [Et libera vina) Liberas comessationes quia liberius faciant vina homines loqui, vt Anacreon. [Musa dedit fidibus diuos, puerosque deorum.) Nunc de lyrico carmine loquitur, quo metro scribuntur aut Heroum laudes, aut Olympionicarum. Pueros autem deorum Heroas dicit. [Et iuuenum cu.) Hoc est amores, quos Lyrici celebrant. Et lib. vj. ref. Qualia sunt Anacreontis carmina.

ASCENSIVS.

MONET ergo Poëta, vt is qui ignorat rerum, verborumq. decora, non vendicet sibi nomen poetæ, ne ue turpius ducat discere quod nescit, quam nescire. Non omnia eodem stylo explicanda sunt, nec eadem verba ijsdem vbique, & semper congruunt. Nam vt pro fortunarum qualitate animi nobis mutantur, dicente Terent. in Hecyra: Profecto hoc si est, vt puto, omnibus nobis, vt res dant sese ita magni, atque humiles sumus, sic & verba mutari debent, quæ sunt animorum indicia. Proinde quisquis aliquam personam decore exprimere volet, sese eam ipsam finget, hoc est persuadebit sibi quòd ipse ea sit, & in eius códitione, & qualiter si ea esset loqueretur. ita nunc quoque loquetur. Ad pingendas enim res nihil est præstantius, quam vt quis id se animo videre fingat, quod verbis consequi desiderat, vt ergo poëtam exponam. ordo est. Cur .i. quamobrem, ego salutor .i. in salutatione vocor. Poëta, si ego nequeo .i. non valeo, que, pro &, ignoro .i. nescio, seruate .i. obseruare, vices .i. varietates, quæ ex rerum proueniunt vicissitudine, dicente Comico. Omnium rerum vicissitudo est, descriptas .i. ab idoneis, & peritis auctoribus institutas, que pro &, colores .i. varios ornatus, operum .i. effectum? q.d. iniuste, & indecore. Et cur ego pudens .i. verecundus, & pudore affectus, praue .i. indecenter, malo .i. magis volo, nescire .i. ignorare, sup. verborum, rerumque decorum, quam discere? q.d. stulte & imprudenter id faciam. Ostendit autem, quæ sunt vices rerum, & verborum colores dicens. Res .i. materia, Comica .i. qualis est in Comœdijs describenda, nó vult exponi .i. populo enarrari, versibus Tragicis .i. Tragœdiæ congruis. Et cœna Thyestæ .i. materia Tragica, qualis est cœna Thiestæ, indignatur .i. ægrefert, narrari .i. recitari, item .i. consimiliter, carminibus dignis priuatis sup. rebus, & à priuata persona gestis, ac pro &, dignis propè .i. quasi, socco .i. comico stylo, singula quæque .i. vnaqueque, sortita .i. postquam obtinuerunt locum .i. decorum suum, decenter .i. apte, & vt decet teneant .i. conseruent sup. cum sic, vt res Tragica versibus Tragici, & Comica Comicis exponatur. Tamen .i. nihilominus, Comœdia tollit .i. exaltat, interdum .i. aliquando, pro affectione, loquentis, vocem supple suam, que, pro &, Chremes .i. quiuis pater Comicus iratus in filium, delitigat .i. obiurgat, ore tumido .i. inflato, hoc est sermone altisono. Et Tragicus .i. persona Tragica, vt Heros, rex, aut alius quiuis princeps, dolet .i. dolorem suum ostendit, & plerunque .i. plurimum, sermone .i. oratione pedestri .i. humili, & pedestri homini congruente. Probat exemplis, dicens, Telephus, & Peleus, rege illi, cum .i. quando, vterque sup. est pauper, & exul .i. egenus, & regno expulsus proijcit .i. stomachose effutit, aut effundit, & in vulgum spargit, ampullas .i. inflationes verborum, & verba sesquipedalia .i. pedem, & dimidiatum habentia, si curat .i. desiderat, tetigisse .i. commouisse, querela .i. quæstibus suis, cor spectantis .i. inspicientis eum? q.d. minimè. Non est satis .i. non sufficit. Poëmata esse pulchra .i. bonam œconomiam, & probata verba habere. Sed sunto .i. volo vt sint, dulcia .i. varietate, & venustate delectantia, & agunto .i. volo vt agant, & impellant animum auditores, quocunque .i. in quacunque sententiam volent, quia vt vultus humani .i. hominum humanorum, arridet, id est cum risu applaudunt ridentibus, ita .i. consimiliter, adsunt, id est auxilio sunt, & compatiuntur flentibus. Quocirca dolendum est primum tibi ipsi .i. oportet vt tu ipse doleas .i. te dolere ostendas si vis me flere .i. vt ego materias tuas fleam. Et ò Telephe, vel ò Peleu, tua infortunia .i. tuæ aduersitates, lædent .i. afficient me dolore, tunc sup. quando videbo te dolere. Si tu loqueris .i. exprimes, & ages, male .i. indecenter, mandata .i. partes tibi commissas, ergo sup. id est quiuis auditor, aut dormitabo dum tu ages, aut ridebo sup. te. Verba tristia .i. mœsta, & seuera, decent .i. decenter exigunt, aut exprimunt, vultum mœstum .i. speciem hominis mœsti. Et verba plena minarum decent iratum. Et verba lasciua .i. iocularia, & petulantia, decent ludentem .i. iocanté. Et seria .i. seriosa, dictu .i. dum dicuntur sup. decent, vultum seuerum .i. hominis rigidi, & nimis sequentis verum. Etenim, pro quia, natura .i. imitatio naturæ, format .i. effingit, nos potius sup. quam loquamur, intus .i. in animo, ad omnem habitum .i. ad omnem qualitatem, & dispositionem fortunarum, & iuuat .i. delectat nos, aut impellit ad iram aut deducit .i. deorsum ducit nos graui mœrore .i. dolore, ad humum .i. terram, & angit .i. angustat, & cóstringit nos, & post .i. postea, effert .i. eloquitur, motus .i. affectiones animi, lingua interprete .i. per interpretationem linguæ. Hæc auctor noster. quæ, vt latius exponamus, sic repetenda sunt. Descriptas vices, secundùm Acronem ordinem dispositum per species, & varietates intelligit. Notum est autem quòd etiam rhetores colores vocant. Poeta salutor, hoc secundùm Græcos qui nomine officij salutant, potissimum si in eo dignitas est, vt in officio poetæ. Ideoque dicunt χαῖρε ποιητής, quòd profertur Græce chære pijtis, aut poetes .i. salue poeta. Vocem Comœdia tollit, vt apud Terent. O cœlum, ò terra, ò maria Neptuni. & Proh supreme Iupiter. Et Tragicus plerunque docet, quia etiam rex in exilio, aut alia quauis magna in ærumna constitutus animum submittit, & vocem, quòd exemplis probat Telephi, & Pelei. Telephus autem filius fuit Herculis ex Auge nympha progenitus, vt Sophocles attestatur, quia matre inter virgulta absconsus continuo vt natus est, a pastoribus repertus fuit a cerua exhibito vbere nutritus. Vnde nomen sumpsit, nam θήλη, theles, dicitur nutritus, & ἔλαφος, elaphos, ceruus, & cerua. θήλη, mamma fœminæ, seu papilla. Et tractu temporis robustus effectus in Mysia tandem magno in honore habitus est, quod Diod. lib. v. scr. Cum autem è Mysia Græcos in Troiam proficiscentes arcere voluisset, ignarus quid tanto apparatu molirentur cum Achille confligens, grauiter vulneratus est: quia (vt aiunt) Vlyssem insequens a trunco, quem in vinea forte ostendis, præpeditus est. At cum in dies magis vulneris dolore grauaretur: nec addita proficerét remedia. Apollinem consuluit, qui respondit. eum non aliter liberari posse, quàm vt iterum ab Achille vulnerandus accederet, quod vbi effecit, statim sanatus est quod tetigit Ouid. lib. j. de Remedio, cum ait.

Vulnus Achilleo quæ quondam fecerat hosti
Vulneris auxilium Pelias hasta tulit.

Quod Plin lib. xxxiiij. cap. xviij. ad naturalem referens historiam, dicit ferri naturam restrictiuam esse, & siccam. quare in emplastris plagarum consolidatiuis limaturam ferri medici cósueuerunt adhibere. Rubigine ergo ferri, quo fuerat vulneratus Telephus, eum iam reconciliatum Achilles sanauit, vt à Chione edoctus fuerat. Alij tamen dicunt eum cognito errore Grecis reconciliatum, herbarum virtute ab Achille senatum, vnde Claudianus.

Sanus Achilleis remeauit Telephus herbis.
Cuius pertulerat vires, & sensit in vno
Letalem, placidamq; manum, medicina per hostem
Contigit, & pepulit, quos fecerat ipse, dolores.

Præterea autem quòd statim natus expositus est, & per varios casus, & tot discrimina rerum ad regnum peruenit largam materiam Tragicis præbuit: vnde Iuuenal. in prima. Impune

pane diem consumpserit ingens Telephus. Ea autem tempesta te, qua ærumnis afficiebatur, verisimile est cum non inflata habuisse verba. Peleus autem Aeaci filius, cum Phocum fratrem interemisset, in exilium detrusus, ad Ceicen regem Trachinæ, quæ in Thessalia ciuitas est, effugit. Vnde Ouid. in Metam. Felix, & nato, felix & coniuge Peleus, Et cui, si demas iugulati crimina Phoci. Omnia contigerint, fraterno sanguine sontem. Expulsamque domo propria Thrachinia tellus Accipi. In eo ergo exilio non proijcit ampullas, id est inflata verba. nam ampullas vocamus inflata vasa, & vitrea, & quæ ex vento, & pluuia generantur bullas. Sesquipedalia autem verba sunt, quæ faciunt pedem, & dimidiatum. Nam sesqui dicitur qua quid cum semi, id est cum dimidio eius, vnde proportio sesquialtera est inter quatuor, & sex, sex & nouem, octo & duodecim, decem & quindecim, & sic de alijs. Non satis est, &c. quia oportet vt delectent. Cœna Thyestæ, hic ponitur maxime pro materia Tragica, vtpote mœroris plena. vnde Seruius super xj. Aeneid. Atreus, & Thyestes fratres fuerunt in se inuicem sæui adeo, vt Thyestes cum Ærope fratris vxore concumberet. Quo facto dolens Atreus liberos proprios epulandos apposuit. Sed cum Thyestes post cognitum facinus requireret vltionem à dijs ei Apollo respondit, posse alio scelere illius facinoris vindicem nancisci, si cum Pelopeia filia concuberet. Quo facto natus est Ægysthus fatalis in Atrei geminam prolem. Sed Iupiter Menelai fata miseratus est propter Helenæ coniugium, & eum per diuersa errare maluit, quàm Aegysthi manibus interire. Agamemnon autem ab Ægystho adultero coniugis suæ interemptus est, propter appositos ergo filios vocauit Cœnam Thyestæ.

Regula est.

Quia nemo imperitus Artis Poëticæ, que officia à maioribus præscripta, & operum exornationes iustas seruare docemur, sibi nomen poëtæ vsurpasse probatur, conandum est nobis vt illis seruatis qualitatem carminum rei describendæ accõmodemus, nec rem Comicam Tragico cothurno demus, aut Tragicam Comico socco. Veruntamen pro animo dicentis Tragœdia interdum deprimitur, & Comœdia extollitur. Ideoque fortuna, & animus loquentium considerabuntur. Quam rem si recte attenderimus, non pulchra solum .i. perfecta, & integra, sed & dulcia, id est delectantia, & concinna fecerimus poëmata. Nam cum verba sint conceptuum signa, talis erit sermo, & vultus loquentis, qualem verisimile est eius animum esse.

Descriptas seruare vices, operumque colores,
Cur ego, si nequeo: ignoroque. poeta salutor?
Cur nescire, pudens praue, quàm discere malo?
Versibus exponi tragicis res comica non vult.
Indignatur item priuatis, ac propè socco
Dignis carminibus narrari cœna Thyestæ.
Singula quæque locum teneant sortita decenter.
Interdum tamen & vocem comœdia tollit:
Iratusque Chremes tumido delitigat ore.
Et tragicus plerunque dolet sermone pedestri.
Telephus, & Peleus, cum pauper, & exul vterque,
Proijcit ampullas, & sesquipedalia verba:
Si curat cor spectantis tetigisse querela.
Non satis est pulchra esse poemata: dulcia sunto:
Et quocunque volent, animum auditoris agunto.
Vt ridentibus arrident: ita flentibus adsunt
Humani vultus. si vis me flere; dolendum est
Primum ipsi tibi: tunc tua me infortunia lædent.
Telephæ, vel Peleu, male si mandata loqueris,
Aut dormitabo, aut ridebo. tristia mœstum
Vultum verba decent: iratum, plena minarum:
Ludentem, lasciuia: seuerum, seria dictu.
Format enim natura prius nos intus ad omnem
Fortunarum habitum: iuuat: aut impellit ad iram:
Aut ad humum mœrore grauit deducit; & angit:
Post effert animi motus interprete lingua.

IANVS. DEscriptas) Expositas, enarratasque vires. Si aut nescio, aut non possim seruare, cur volo inter poëta numerari? Vel descriptas .i. dispositas, determinatas, data personis, & rebus. [Operumq. colores) .i. causas probabiles, quæ dant dignitatem poëticam operibus. Terent. in Adelph. Vbi Mitio pater Aeschynum accusat filium, optime seruat vices, & colores operum, vt cum Mitio dicat, in qua ciuitate tãdem te arbitrare viuere? Ne id nimium sit Mitionem introduxit leniter accusantem, & Demeam durissima blandientem, si enim acerbius, & crudelius inuectus fuisset Mitio, color debitus nullus fuisset seruatus. [Salutor?) Vocor, dicorq. poëta, poëtæq. nomen mihi adscisco, vel ad veterem alludit salutationes matutinas, qui honor non nisi dignioribus exhibebatur. [Versibus exponi) Præceptum dat comicæ materiæ describendæ simul, & tragicæ, si.n. comœdiam scribas, tenui vtendum est stylo, vt sermo potius quàm poema sit, nihilque aliud quotidiani sermonis dissimile habeat, nisi vt quibusdam versiculis sit adstrictos. Neque enim vt nos prorsus vulgo loquimur, pronunciant comici, neque tam procul à natura recedunt, quo vitio periret imitatio, sed morem huius communis sermonis quodam scenico exornant. Dubitatum est a plerisque an comœdia poema esset, quod humi serpat, characterq. sit humilis. Hor. Serm. j. Ingenium cui sit, cuius mens diu nor, atque os Magna sonaturum, des nominis huius honorem. Iccirco quidam comœdia nec ne poema esset quæsiuere, quod acer spiritus ac vis, nec verbis, nec rebus inest. Vnde visum est nonnullis Platonicis Democriti locutionem, etsi absit à versu, tamen quod incitatus feratur, & clarissimis verborum luminibus vtatur, potius poema putandum, quàm comicorum poëtarum. Cultum ergo exigit comœdia inornatum, & quandam negligentem diligentiam sermonem purum, ab omni fuco alienum, sententias acutas, & breues, & nescio, vnde ex abdito erutas, ante omnia salibus postulat aspergi, tam facetiarum, quàm dicacitatis. Tragicos contra decet ampla sententiarum grauitas, verborum maiestas, grandiloqui sint, varij, copiosi, vehementes, moueant potius quam delectent. Sunt hæc propria cuiusque, sed temperanda interdum, & varianda, neque Tragico omnibus locis eadem contentione vtendum, sed nonnunquam etiam ad quotidianum sermonis genus accedendum, neque comico serpendum semper humi, assurgendũ quandoque est ad cothurnum, atque hac vna in re maxime exoritur poëtæ difficultas, dum studet, vt quid deceat seruetur, ne aut persona, aut loco, aut tempore offendat, quàm non eadem res probetur semper, aut reijciatur. Illud celebratissimum decedere obseruãdum, vt sit consentaneum, nec in factis solum, verum in dictis vultu denique, & gestu, incessuque respondeat. [Cœna Thyestę) .i. Tragœdia. [Indignatur) Non patitur. [Numeris) Verbis sententijs. [Priuatis) Humilibus. [Socco) Comœdia. [Quæque) Tam Comœdia, quàm Tragœdia. [Singula) Vt Comœdia humilem stylum, grauem Tragœdia, vtranque personarum seruet dignitatem, prout cuiusque exigit auctoritas. [Decenter) Cum decoro. [Tollit vocem) Exclamat Terent. in Adelph. O cœlum, ò terra, ò maria Neptuni. Vbi Donatus ait esse, quod dicit Horat. in poetica: Interdum tamen, & vocem comœdia tollit. [Delitigat) Aduersum, seu seruum, seu filium. [Chremes iratus,) Id est quæcunque persona irata in comœdia introducatur. [Tragicus) Tragica persona introducta. [Pedestri) Humili, comico, comparatione equestris. [Exul) Cum introducuntur in tragœdia pauperes, & exules. [Telephus) Herculis filius à ceruа nutritus diu mendicauit, regnoque caruit, imperauit autem Mysiæ, quam cum inuaderent Græci, ne Troianis finitimis suppetias ferrent. Telephus vltum iniurias procedit, vulneratusque ab Achille, à quo apud Troiam postea sanatus. Pugnauit etiam cum illo Hiera coniux, qua à Nereo occisa. Græcorum seniores parci corpori ob formam iusserunt, intacta ab Homero est, quòd Helenam omnibus rebus superauerit. [Telephus, & Peleus) Euripides repræhenditur ab Aristophane, quòd Telepho, & Peleo regna pulsis verba nimis superba dederit. [Sesquipedalia) Longa præter mensuram, id est gloriosam, & timidam orationem Mensurarum appellationes, quibus vtimur, sunt duodecim, digitus, vncia, palmus, sextans, pes, cubitus, gradus, passus, decempeda, actus, stadium, milliarium. Digitus est in pede pars sextadecima. Palma, quarta. Sextans, habet digitos duodecim. Pes, palmos quatuor. Cubitus, pedem & semis. Gradus, pedes duos semis. Passus, pedes quinque. Decempeda,

cempeda,pedes decem. Actus,pedes centum viginti. Stadium, pedes sexcentos vigintiquinque. Milliarium, pedes quinquies mille. [Proijcit) abijcit a sese, & non vtitur verbis ampullosis. [Si curat)Si,inquit,vult spectatores moueri querelis tragicarum personarum,necesse est vt in poëmatis,non doctrina solum sit. sed Venus appareat,quæ auditorem rapiat,& in quo voluerit af fectus deducat. [Pulchra) Docta vndecunque. [Dulcia sunto,) Ex veteribus legibus sumpta verba. [Dulcia) .i.mollia, suauia, quæ lacrymas concitent,non quæ terrorem incutiant, vt sesqui pedalia. Neque enim sufficit poëmata ornare,nisi verba loquentibus accommodata adhibeantur. [Quocunque voleat) Nihil agit poëta, nisi omnem auditoris affectum in suam redegerit potestatem,vt nunc flere cogat,nunc risum concitet,nunc iram promoueant,nunc admirationem excitet, q si hæc vis affuerit,actū est, aliud egent spectatores. [Vt ridentibus) ad id respondet, q magnum ac mirabile videatur, hominem toties omni motu animi concitari presertim in rebus alienis, quod ait facile fieri posse,si in sententijs locisque, quos agas tractecq. dicendo,nulla appareat simulatio,sed ea sit orationis ad alios permouendos natura, vt poëta inscribendo motum indicet. Ita flentibus adsunt. Ita,inquit, affectus omnes in animis nostris sunt,vt ex quacunque imagine moueri possint. [Si vis me flere) Poëta cum opus scribit,personam eius inducat oportet,quem introducit, & eosdem affectus concipiat, nec si lugentem faciat, leuis animus ac remissus in verbis appareat,hinc a Platone Democritoq. in scriptis relictum est. bonum poëtam sine inflammatione animorū existere non posse,& sine quodam afflatu quasi furoris, quomodo enim poterit is qui audit,dolere,odisse,inuidere,& ad fletum misericordiamq. deduci nisi omnes hi motus in ipso loquente, impressi atque immixti videantur. [Male mandata) Non conuenientia sibi.[Aut dormitabo) Signa libenter non audientis sunt, oscitari,loqui cum altero,meditari,horas exquirere,aut dormire,nam qui delectantur,erecti sunt,intuentes,taciti,& vultu probantes audita, qui vt aues cantu, sic oratione suspensi tenentur, atque hoc debet aucupari poëta,populi enim aures, vt est apud M.Tullium,tanquam tibiæ sunt, quæ si inflatæ sonum non referunt, abijciuntur. [Ridebo) Irridebo, non mouebor. [Tristia mœstum) Si mœstum, inquit, introduxeris, sint verba illius tristia, humanarum miseriarum casus grauiter accipiuntur, si dolenter referantur. Afflicta,& prostrata virtus maxime luctuosa est,quæ si recte deploretur virtus,qui audit, ea quæ de altero dicuntur ad suas res reuocat,quas aut tulerit acerbas, aut timeat. D. Augustinus motum se ad lacrymas fatetur Virgiliana de Didone lectione,quem enim non moueat? Dulces exuuiæ. [Plena minarum)Quid enim turpius,quàm mitia dare iratis verba? aut totus implere numeros,vel longius exordiri? recte Virgil. Me ne incepto desistere victam? Et alibi: Heu stirpem inuisam. Et Dido apud eundem, Sed & moriemur inultæ. Et alibi: Pro Iupiter ibit. Debet autem iratum sermo non solum incipere ex abrupto, sed breuibus sententijs, & crebris figurarū mutationibus, veluti inter æstus iracundiæ fluctuare. [Format enim) Ratio præcepti. Si enim inquit, lingua animi interpres est,oportet vt ea quæ lingua exprimit, prius animo impressa videantur. [Habitum) Statum & qualitatem rei. [Fortunatarum) Tam bonarum,quàm malarum. [Iuuat) Prohibet ne irascaris. [Ad humum) Humilitatem,& ad id alludit,quòd in mœrore solebant prostrati iacere.

ACR. DESCRIPTAS seruare vices) Dispositum ordinem per species & expositas varietates si nescio prosequi, ac non possum, quare appellor poëta? Id est,si ea quæ percepti,nescio seruare, vt meis carminibus inseram pulchras res vicissim ad decorandū opus. [Poëta salutor?) hoc secundùm Græcos, qui nomine officij salutant χαίρε ποιητά. [Cur nescire pudens praue,quàm discere ma.o?)Ordo est.Cur praue pudens malo nescire,quàm discere?quare praue magis nolo discere,quàm turpiter ignorare?v.g. praue pudens est,qui turpiter ignorat,vel erubescit. Si nescio, quare magis erubesco discere? Si nescis,non turpiter discis,sed si interrogatus fueris,turpiter nescis si tacueris. Nam prauæ verecundus est ille qui erubescit discere quod cōmodum est. Sunt quædam doctrinæ quæ duplici scientia concipiuntur. Versum facere discis. Si audieris sex pedibus constare exametrum, siue Heroicum metrum,dactylo,& spondeo,ecce,habes veram peritiam, debes alteram percipere, vt scias quō fit spondeus, & quō dactylus. Horat. Si dedisti præcepta, quare nescis? Possum scire quidem,v.g.Quia iambico metro comœdia scribitur. Sed quomodo fiat iambicus, nescio. [Versibus exponi Tragicis) Spondaicis,& altis sensibus, aut verbis. Et hoc exequitur quod superius promiserat. [Descriptas seruare vices) Res,inquit,parua,& comica non debet alte tractari,& difficiliter, vt tragica, Tragœdia.n. alto stylo describi, comica vero humili gaudet. [Priuatis) Communibus,i.centibus sensibus, quan enim. priua- sunt verba quibus vtuntur.[Ac propè soc.) Soccis comœdiam intelligimus. Cothurnis tragœdia. [Dignis carminibus) Humilibus verbis. Tragœdia enim altos sortita est sensus,& verba. Narrari cœna. Humilibus verbis tragœdiā exponi nō vult,& communibus sensibus.i.comico stylo. Singula quæque locum teneant sortita decenter. Vnaquæque res quomodo decenter inuenerit sibi locū, ita teneat. [Interdum tamen,& vocem Comœdia tollit) vt Terent. O cœ um,ò terra,ò maria Neptuni. Item, Proh summe Iupiter.[Iratusq. Chremes)Comœdia de Chremete. [Timido ore)Elato sermone.[Et tragicus plerunque dolet)Quia tragœdia semper dolores exponit,hoc est dolores describit.[Telephus & Peleus) Hi ambo diuites fuerunt,& omnibus suis bonis consumptis ad tantam inopiam deuenerunt,vt exules facti mendicandi sibi vndecunque victum conquirerent. Mendicantes autem nō humiliter,sed proterue,& quasi imperando petebant. Misce fer nobis panem. Aliter, Hi quondam diuites fuerunt, & grandia verba,& tumida semper consueuerunt,tandem inopia compellente exules facti sunt & medicantes. Ideo alta,& seuera verba, quibus vsi fuerant,dimiserūt,& humilibus verbis, & blandis animos spectantium mulcere cœperant. Ideo dixit. Et Tragicus plerunque dolet sermone pedestri.i.humili. Hic Peleus dicitur occidisse matrem suam,aut Phocum fratrem suum, ob hanc causam exul factus est a ciuibus, aut quia vagabatur passim dolore percussus.[Proijcit ampullas).i.irata verba,inflata,grandia,emittit orationem tumidam. Cum enim reges essent, & in ærumna versarentur, alte loqui nō poterant summis calamitatibus mersi.[Ampullas) Inflata,& superba verba. Adhuc.n.ampullos vocamus, quasi inflata vasa. [Et sesquip.ver.) Sesquipedalia verba proprie sesquipedes habentia. Vterque autem magna, & elata verba proijcit,& vtuntur communibus,vt exul. [Si curat cor sp. te.q.)si id agit vt spectat orem flere cogat. Hic versus,& sequentibus iungi potest. Si me vult flectere ad misericordiam,deponat elata verba. Cor enim spectantis tangimus,quando idonea verba dolore proferimus.istæ personæ proijciūt elata verba,si volunt auditores ad misericordiam flectere.[Non satis est pulchra esse poëmata) sunt quædam poëmata per œconomiam composita,& probata verba habentia, sed interdum venustate carent. Habeant ergo quæ sunt probata etiam venustatem, & quocunq; volunt,auditorem,siue ad misericordiam, vel ad indignationem trahant. [Vt ridentibus arrident,ita flentibus adsunt) .i. affectus omnes in animis nostris ex nostra natura, & singuli mouentur, cum imagines suas viderint in alijs. [Male si mandata loqueris) Quasi si mandata, non quasi sua, sed secus quam aut dolor mandet aut lætitia.[Aut dormitabo) Hoc grauius est,quam ridebo. Alterum enim faciūt auditores,si sine affectu fit dictio. Non solum ad personarum dignitatem, ed etiam ad conditionem ætatemque aptanda sunt verba, & vnicuique personæ quod est proprium. [Format enim na.) Sensus est. Poëta debet formare intra se personam aptam his rebus. Natura quippe delectat cum delicata videmus. Natura enim irascimur, delectamur miseretur. quia substantia harum sunt formatæ in animis nostris à natura, vt illud Ciceronis. Ardeat orator si vult iudicem incendere. [Post effert animi motus interprete).i. extollit,sublimat.i.natura quæ me deijcit animi miseratione, extollit asperitate, modo deducit ad humanitatem modo extollit ad iracundiam.

DESCRIPTAS seruare vices,) Hoc est ordinem positum p species signoꝝ,quare poëta dr.[Cur nescire pudens praue,quàm discere malo?) huius versus sensus talis est.Cur malo nescire praue pudens.i.erubescens ne videar ignorasse,q̄ malo discere?[Indignatur item priuatis) hoc est,humilibus verbis tragœdiam impleri.[Et tragicus plerunq; dolet)Exigit sæpe tragœdia,vt pedestribus scribatur verbis,vt cum Telephus, & Peleus regio habitu mutato loquantur. Neque enim debet in habitu auxilium petentis regaliter loqui.[Proijcit ampullas) hoc à Callimacho sustulit,qui dixit.[Si curat cor spectatis tetigisse querela) hoc est, si id agit,vt attente spectantem flere cogat. [Dulcia sunto.) Nunc quasi legem ponit,& præcipit. Sunto enim,& agunto,sunt & agant,significant,sed leges antiquæ his ferè plenæ sunt, quæ significantur verbis.[Si vis me flere) hoc Demosthenicum est. Nam cum ad illum is qui vapulauerat accessisse, peteretq. summisse vt causam suam ageret,eo q cæsus esset, negauit se facturum, quia ille non vapulasset illo affirmante factum esse,ei superuacuas dixit eius querelas,tunc tertio cum indignari videret,& toto affirmare POR.

m re ... irrois affectu, dixi, nunc sibi credere. Capiebat enim a cenci impetum ex irascente. [Tunc tua me infortunia lædent) .i. tunc tuæ me calamitates mouebunt, quod Græci ἀτυχῆ pant ... ent.

GLAR. TELEPHVS, & Peleus) Quæ hoc loco in Acronis legun tur commentario, de mendicitate Pelei, & Teleph., à nebulone aliquo conficta suspicor. Et ipse Acron in Epodon xij. Ode de Telepho magnificentius sensit. Mouit nepotem Telephus Nereium. Quidam etiam hunc locum interrogatiue legunt, ego enunciatiue malim, & proijcit .i. omittit exponere, vt Acron.

COEL. RHOD. ET Tragicus plerunque) Allusum arbitror ad Tragici cothurni maiestatem, qui est veluti equestris comicæ humilitatis ratione. Cœl. lib. xj. cap. liiij.

ASC. QVIA decorẽ personarum in primis obseruandum est, ostẽdit quo pacto id seruabitur. Neque.n. rex regalia semper habebit verba, nec seruus seruilia, rex etenim depressus loquitur per q̃ humiliter, seruus elatus oppido quam superbe. Proinde, dicit, Si verba .i. locutiones, dicentis .i. volentis ex arte loqui, erunt absona .i. abhorrentia, & longe dissona, fortunis .i. conditionibus & statui eius qui loquitur, equites sup. aurati .i. nobiles Romani, & pedites .i. plebeij Romani tollent .i. immoderate leuabunt cachinum .i. dissolutum risum (si etenim tristis, & defortunatus iocosa verba proferat, aut lætitia gestiens tristia, quis ferat? Proinde multum refert, quo quisque animo affectus sit. [Neque tñ idem animus omnibus cõuenit. nec omnibus idem dandus est sermo tametsi æqualiter affectis) Nam multũ intererit .i. referet, aut differẽ ... erit, ne pro an Dauus .i. quiuis seruus Comicus loquatur in Comœdia, ne pro an, herus priorem corripi, quia tñ Acron, Porphyrio, & Lãdinus interpretantur pro dño, idcirco legimus herus ne. Sunt q legant an heros, vt Philologus legendũ censet, salua metri quidem rõne, sed non sententiæ, quia Dauus ferè in Comœdia loqtur, heros in heroico, nisi dicamus Thersitem nõ seruum, tametsi plebeium ad Agamẽnona loqui. Præterea nõ insolens est repetitio particulæ ne, nam sic Maro j. Æn. Qui teneãt (nam inculta videt) homines ne, feræ ne. Sunt qui legant Diuus ne loquatur, an heros, sed lectio nostra placet. Intererit præterea ne pro an (vbi quidam male legunt vt) senex maturus tã æui quam æuo, tam moribus q̃ annis, an feruidus, vtpote adolescens feruẽs iuuenta .i. iuuenili ætate florente, adhuc .i. non solũ ad differentiam fortunæ, sed ẽt ætatis respiciendum est (quod in fœminino sexu vñ vnico vocabulo exponere. Nã matrona licet, ea sit, vt A G. docet, quæcunq; in matrimonium vt mater fiat, recipitur, tñ vulgo ea duntaxat dr̃, quæ præpotens est, & multorum mater. Nutrix aũt iuuencula, & paupercula ferè est, ne tñ vocabulo alio contorqueret, epithetis adiuuat dicens, intererit multum an matrona potens .i. prædiues sup. loquatur, an nutrix sedula .i. diligens, quod paupertatis signum est, intererit præterea multum an mercator .i. negociator vagus, q diu vagatur per diuersas regiones sup. loquatur, ne pro an cultor agelli virentis .i. agricola, qui cogitur in agro suo permanere. Nam (vt dicit Virgil. in Georg.) Redit Agricolis labor actus in orbem. Mercator igitur de omnibus regionibus, agricola de agro suo duntaxat loqui debet, intererit item multũ an Colchus .i. quiuis de Colcho insula, vbi naturaliter hoies sæui nascuntur. Et sunt qui legunt. Agelli an Colchus, per collisionem. An Assyrius .i. aliqs de Assyria, vbi naturaliter homines astuti, & callidi nascuntur, an supp. loquatur aliqs nutritus Thebis .s. in Thracia, vbi natura sunt periti, an Argis .i. apud Argos in Græcia, vbi homines natura sunt magnanimi, hoc est patriæ ẽt seruanda est qualitas, qa (vt dicit Porph. ẽt patria est principium, & genus suæ cuiusque gñationis, & (vt Ser. inquit in 6. Aen.) Afri sunt versipelles, & fraudulenti. Alemanni feroces, & temerarij. Galli aũt sunt tardo ingenio. Et hæc quidẽ præcipuè cõsideranda sunt ijs, qui rem quamuis nouam fingere volunt, vnde dicit. Aut sequere famam .i. rumorem, aut traditionem n aioR de aliquo, non describẽdo m item quem Homerus, aut Virg. aut quiuis alius bonus auctor ferocẽ descripsit, aut finge dicta tua conuenientia .i. concordantia, sibi .i. inter se (non aũt dices, sibi .i. famæ,) hoc est qualemquenque ab initio insti tueris, talem ad finem vsq; perduces. De fama sequenda dat exempla, dicens. O scriptor .i. tu q vis scribere, si reponis .i. iterũ describis, vt emendatius, aut verius, aut elegantius qd dicas, forte .i. fortasse, Achillẽ honoratum .i. multis carminibus præcipue Homeri laudatum, ipse existens impiger .i. strenuus, iracundus .i. naturaliter irascens, inexorabilis .i. difficilis ad placationem, acer .i. vehemẽs ad vindictam, neget iura nata sibi .i. neget se legibus cõstringi nihil non arroget .i. omnia vindicet sibi, armis .i. per arma. Talis.n. ab Homero inducitur qui eum pedibus velocem appellat, quocirca Statius eum super glaciem prima nocte concretam cucurrisse dicit. Præterea post raptam Briseida nullo munere, nullisq. precibus placari potuit, nec ad defendendos cõtra Hectora Græcos incitari donec Patroclus occubuerat. Medea vxor Iasonis, & ColchoR regis filia ferox, sicut fuit in Iasonẽ, & in filios suos, quos (vt quidam volunt) dum epulum deesset, dijs hospitio susceptis apposuit, vt aũt ex D od. lib. 5. traditur. Medea Iasonis amore capta, illum à Colchis in Thessaliam secuta est, cumq. decẽnium Corinthi cum eo fuisset, filiósq. peperisset, spreta ob nouam nuptam Creusam, seu Glaucam Creontis filiam furore percita domum incendit radice quadam à Circe inuẽta, ea virtute, vt incensus semel ignis extingui nequiret, Iason tñ euasit, Glauca, & pater igni absumpti sunt. Quidam scriptores volũt Medeæ filios dona quædam sponsæ attulisse venenis illita, quibus tactis sponsa, & pater consumpti sunt. Irata aũt Medea, q̃ Iason euaserat, eamq. spreuerat, in eius calamitatem oẽ iugulauit vtrusq; liberos, excepto Thessalo, qui aufugit, patriæque postea nomen dedit, sit ergo ferox, de qua Virg. in Buc. Crudelis tu quoq; mater, & inuicta .i. implacabilis. Ino .i. vxor Athamantis viri de mentis, sit flebilis propter amissionem filij, qa fugiens furorem mariti, præcipitauit se in mare cum filio, & dicta est Leucothea, & filius eius Palæmon, qui Melicertes antea dicebatur Ixion .i. vir ille, sit sup. perfidus .i. fidefragus, ipse.n. ex Antione Perphantis filia natus, Diã Esionei, vel (vt alij scribunt) Euponei filiam vxorem duxit, cui multa cõtra dotem se daturũ pollicitus est. Nam (vt Acron, & Porphyrio dñt) moris erat apud ãtiquos, vt ductu ri vxores, nuptialia munera, & dotem vltro soceris darent. Cum igitur pacta non seruaret, socer illi equos abstulit, quem cum acceresiisset dolo, tanquam omnia soluturus, fossam ingentem prẽstruxit, igniq. repleuit, ac cinere extincta texit, socerumq. in eã demersit. Verũ cum de tam iniqua cæde nemo illum lustrare vellet, tãdem à Ioue lustratus est, quo tempore Iunonem de stupro interpellauit, nec dubitauit cum nebula, quam Iupiter in formã Iunonis finxerat, coire seu concũbere, vnde Centauri orti sunt. Quapropter apud Inferos à rota, cui alligatus est, circũuoluitur. Perfidus ergo fuit in socerum, & in Iouem. Io sit vaga, quia propter concubitum Iouis à Iunone in vaccam versa, diu euagata est. Et Orestes filius Agamemnonis, & Clitemnestræ, qui propter interfectum patrem ab Ægystho adultero, & propter interfectos adulterum, & matrem à se (vnde furijs agitatus est) semper mœstus fuit, sit tristis, qualis apud Tragicos semper inducitur.

Regula talis est.

Seruandum est igitur studiose decorum personarum pro sua cuiusque fortuna, ætate, ac patria. In describendis autem viris si notæ sunt, famam sequi debemus, & à maiorum præscriptis non discedere, sint nouæ, & à nobis pro libito fingendæ, tales fingemus, vt nihil repugnans habeant.

Si dicentis erunt fortunis absona dicta:
Romani tollent equites, peditesque cachinum.
Intererit multum Dauus ne loquatur, an heros,
Maturus ne senex, an adhuc florente iuuenta
Feruidus; an matrona potens, an sedula nutrix;
Mercator ne vagus, cultor ne virentis agelli;
Colchus, an Assyrius; Thebis nutritus, an Argis.
Aut famam sequere: aut sibi conuenientia finge
Scriptor. honoratum si forte reponis Achillem:
Impiger, iracundus, inexorabilis, acer,
Iura neget sibi nata: nihil non arroget armis.

IANVS. EQuites, & pedites) .i. vniuersus populus, vel alludit ad equestrem ordinem, cui propria erant cõstituta loca in theatro. [Deducit) declinat quemcunq;. [Angit) Exagitat. [Effert) Manifestat, adaperit. [Absona) Non conueniẽtia. [Intererit multum) Nihil tã varium quàm hominum mores, qui probe sunt poetæ pernoscendi, vt vnicuique personæ proprij actus tribuantur. Hinc irrisus Euripides, quòd sic equa tius ex philosophorum decretis, vt Anaxagoræ, & sapientum aliorum dicta quædam, vel barbaris mulieribus, vel seruis narranda commisisset. Terentius sapientiores dominis seruos introducit, quod licet in palliata, secus in togata, idem seueras sententias lepide ridiculis personis tribuit, vt mag s dẽcẽtent, nec caruit latronibus, q Sosiæ dederit nimis grauem sententiam. Ne quid nimis. Est igitur obseruandum quantum

quaque

Sit Medea ferox, inuictaque inflebilis Ino.
Perfidus Ixion: Io vaga; tristis Orestes.

quæque persona sustineat, & quid illius sit proprium, vt cum comœdia imitatio sit vitæ, speculum consuetudinis, imagoq. veritatis, non discrepat a natura, scripto fabularum, personæ sint rebus competentes, sententiæ vitæ congruentes, ioca non in fra soccum, seria nec vsque ad cothurnum, raræ corruptelæ, & vti errore concessi amores, sit leno periurus, amator feruidus callidus seruus, amica illudens, vxor inhibens, mater indulgens, patruus obiurgator, sodalis opitulator, miles prœliator, sed & parasiti edaces, parentes tenaces, meretrices procaces. Mores etiam populorum inspiciendi. Athenienses paruo momento irascuntur, iidemque rursum ad misericordiam facillime conuertuntur, magistratibus formidolosi, hostibus benigni. Carthaginienses ferè crudeles, magistratibus obtemperantes, in sub iectos intollerabiles, abiecti dum timent, superbi cum imperãt, quos nec lusu, nec gratia demulceas, quando enim Cleoni roga ti, vt differrent concionem, ꝙ hospites domi haberet, paruissent? aut Alcibiadi cothurnicem quæ concionanti effluxerat, certatim capiendam reddendamq. curassent, cum Hannonem, quòd leone onerario pro iumento vteretur, in auxilium egerint? Lacedæmonij seueri, Thebani cupidi, & suis multa condonantes, Bœotij Crassi, denique Scythæ soli crudeles. Itali regali nobilitate præfulgidi, Galli superbi, stolidi, leues Græci, Afri subdoli, auari Syri, acuti Siculi, luxuriosi Asiani, & voluptatibus occupati, Hispani elata iactantiæ animositate præposteris, Cretenses mendaces, ventres pigri, Phryges timidi, semiuiri, Iudæi cordis peruicacia obdurantes. [Dauus) Frequens in comœdijs seruus, Philostratus ait, quòd quemadmodum in fabulis vtitur vulpe Aesopus, sic in comœdijs comici Dauno vtuntur ministro. [Maturus) Cui sermonis grauissime partes debentur. [Loquatur) verba sunt accommodanda pro qualitate personarum. [Feruidus) Ardens amator, impotens, imbecillis. [Sedula) Diligens, officiosa. [Vagus) Qui multa viderit, & norit. [Vigentis) In quodam codice vetusto est, virentis. [Colchus) Sæuus natura Assyrius, astutus Adiabenicus, ꝓpè Parthos sunt Assyrij. i. post Assyriam. [Aut famam) Scripturus poëta, si veram vult historiam contexere, famam sequatur, nec scribat quę prorsus excedant veritatem, si ma uult fingere, constet sibijpsi, fingat res verisimiles. [Honoratum) An propter illud Alexandri dictum nobile? O fortunate adolescens qui tuæ virtutis præconem Homerum inuenisti. An ꝙ nun quam sub Agamemnonis imperio fuerit? hinc quoties eius persona in tragœdijs inducebatur, licet regalia sceptra nunquam te nuerit, diademata tamen semper erant. [Reponis Achillem) Iterum sumis ab Homero cantatum Achillem. Plato lib. iij. de rep. Homer. accusat, ꝙ Achillem nimis sæuum fecerit, hominum deorumq. contemptorem, qui Apollinem perniciosissimum deorum vocet, quodque nimiam illi attribuerit lamentationem, ꝙ auarum fecerit, & crudelem, vt cadauer Hectoris circa muros Iliacos traxerit, & captiuos supra Patrocli rogum immolarit, qui deæ filius fuerit, & à Chirone satissimo educatus. Achilles molli, & aurea cæsarie fuit, varijs hic inde noduiis pendenti, & per collum fluctuanti, naribus penè aduncis superciliis tenuibus, & leniter inflexis ad Lunæ formam fronte niuea, oculis cæsijs, tã ta gratia, & venustate, vt cum aciem oculorum flecteret, omnium in se oculos alliceret, vt auctor est Philostratus. [Iracundus) Ob raptam Briseidem. [Inexorabilis) Quē nec Phœnix nec Nestor potuerit placare. [Armis) Putet ius esse in armis. [Ferox) In fratrem, patrum viri, filiosq;. Ouid. vna Medeæ Tragœdia facile omnes Latinos Tragicos superauit. [Inuicta) Quæ non tulerit Iasonem alteram capere vxorem. [Ino) Athamantis vxor, quę cum Melicerta filio in mare se pręcipitem dedit, Leucothea à Gręcis, à nostris Matuta. Matutæ ædem ancillis Romæ nefas erat ingre di, vna introducebatur, & ea alapis cedebatur. Ab hac Romanæ matronæ bona filijs non optabant, sed nepotibus, ꝙ in filijs fuerit infelicissima. [Perfidus) In socer₃, in Iouem, in Iunonem, q̃ ppe qui Iunonem amarit, proq. ea nubi sit permixtus, quæ omnis fabula contra inanis gloriæ sectatores composita est, qui gloriã quasi virtutis imaginem amplectentes, nihil sincerum aut sibi cõ sentiens operantur. [Tristis Orestes) An tristis, ꝙ ex cæde materna mœstus expiari cuperet, mortemq. paternam deflecret, furisq. agitaretur, an ad insaniæ speciem alludit, quæ cum plures sint, alia hilares, alia tristes reddat? quidam sunt q imaginibus, non mente fallũtur, qualem insanientem Aiacem, vel Orestem. poëtæ₃ fabulæ ferunt, quos necesse est ob id tristes fieri, qua insa niæ specie multi qui ingenio claruerunt, vel in studijs philosophiæ, vel in republica administranda, vel in carmine pangendo, laborasse feruntur, vt de Hercu le legimus Bellerophonte, Empedocle, Socrate, Platone, atque hunc ille est morbus quem melancholiam Græci vocant, nostri atram bilem.

ACRON.

SI dicentis erunt fortunis absona dicta) Si non conueniunt verba loquentis fortunæ, ridebunt Romani. [Intererit multum Dauus ne loquatur, herus ne) Vnicuique personę proprius actus formandus est. [Sedula) Studiosa, officiosa, ad obtemperandũm parata. [Vagus) Qui p. sini nauigat. vt, Impiger extremos cur rit mercator ad Indos. [Colchus, an Assyrius. Thebis nutritus, an Argis) Nam Colchus, non nisi sæuus inducendus est, Assyrius, astutus, callidus. Nec inducas Argis natum timidum, aut Thebis facias imperitum. [Aut famam sequere, aut sibi conueniē tia finge) omnis poëta, aut certam historiam tangit, aut fingit. Si ergo certam scribis, famam sequere, aut si fingis, habeat artem, & verisimilitudinem figmentum tuum. [Si forte reponis Achillem) Quasi iterum reducis, ac reddis viuum carmine tuo. Vel etiam reponis, scribis, aut transfers quod alij dixerunt de ipso. Apud commentarios sic inueni relatum. Apud antiquos tragœdiarum comœdiarumq. scriptores, cum primum in scenam pro dirent, fauorabiliter excipiebantur. etiam si male agerent, vt illorum adscribendum iterum allicerentur animi, & prætore cogente totam necesse erat agi fabulam, si vero iterum male egissent, incipiebant derideri. Et ideo dixit (reponis) quasi iterum profers. Alij sic exponunt, poni dicitur agiliter scribi. Reponis igitur, itidem scribis. Si ergo Achillem, de quo semel Homerus scripsit, velis scribere, talem debes scribere, qualem Hom. ostendit. Aut reponis, ad imitationem Homeri describis. [Impiger) Velox sit in tuo carmine, vt miles qualis ab Homero inducitur talis adscribatur. [Iura neget sibi nata) Neget se legibus constringi, sine lege omnia faciat, & sic eum scribe vt non curet de le ge. [Nihil non arroget armis) Nihil sit quod non speret perpetrari per arma, quantum ad se spectet, quia vnusquisque fiducia suam priuatam credit, non æstimans esse communem, vt sit præsumptor, vt habeat fiduciam vincendi, vt omnia armis deuindicet. [Sit Medea ferox) Medea dum dij in domo sua haberent hospitium, dumq. nil carius haberet, filios suos ad comedendum ad posuit, ideo ferox, & crudelis est. [Flebilis) Propter amissionem filiorum. Athamas enim maritus eius vnus persequens, occidit, alterum dum sequitur cecidit in mare, quorum exitum flet mater. [Ino) Vxor Athamantis dementis fuit, quæ furorem mariti fugiens, se præcipitauit in mare cum filio, & dicta est Leucothea, & filius eius Palæmon, qui Melicertes antea dicebatur. [Perfidus Ixion) Moris erat apud antiquos, vt ante ducta vxores, nuptialia numera vltro generi soceris darent. Ixion ergo cum filiam Eionei accepisset vxorem, & dotem daret inuitus, scrobem fecit ingentem, quam igne repleuit, ac summam leuiter contexit cinere. In hac socerum, quem simulans ad cœnam inuitauerat, mer sit, ac sic passus est illum viuum exuri. Ob hoc perfidus dictus est: Siue dum conuiua Iouis esset, Iunonem de stupro temulentus ausus est appellare. Alij dicunt, quòd concedente Ioue cum Iunone concubuit, & postea patefecit. [Tristis Orestes) Propter conscientiam, quia matrem demens interfecit.

PORPHYRIO.

ROMANI tollent equites, peditesque cachinum) Ridebit equester ordo, & plebeius. Cachinum autem est verbum secundum ὀνοματοποιΐαν fictum à sono risus. [Intererit multum Dauus ne loquatur, herus ne,) Hoc est, vnicuique personæ actus aptandus est, apud Menandrum inducitur seruus tanquam liber loquens, hoc ille indulgenter, & inconsulto, vt omnia domino simpliciter fateatur, Itaque aliquo modo illum excusat. [Aut famam sequere, aut sibi conuenientia finge) hoc aliud præceptum est. Nam poëta scripturus, aut secundum hominum consensum, debet aliquid scribere, aut si historiam tanquam tritam non vult attingere, debet conuenienter totam inducere. [Scriptor honoratum si forte reponis Achillem) Apud antiquos tragœdiarum comœdiarumq. scriptores cum primum in scenam prodirent, fauorabiliter accipiebantur, etiam si male agerent, vt illorum ad scribendum iter₃ allicerentur animi, & prætore cogente totam necesse erat peragi fabulam. Si vero iterum male egissent, incipiebant derideri, Ideo dixit (Reponis) quasi iterum profers. [Perfidus Ixion) Moris erat apud antiquos, vt ducturi vxores nuptialia munera, & dotem vltro soceris darent. Ixion ergo cum Eionei filiam accepisset vxorem, & dotem daret inuitus, scrobem fecit

fecit ingentem, quem igne repleuit, & in summo leuiter cinere contexit, in hanc Eionia, quem simulans, ad cœnam inuitauerat, mersit ac sic passus est viuum illum exuri, ob hoc perfidus dictus est Ixion.

GLAREANVS.

Davvs ne loquatur, an heros.) Ita legit Aldus. At doct. in Adagio. Tiresia cæcior, legit, Diues ne loquatur an Irus. Badius legit, Dauus ne loquatur, herus ne. Quidam etiam legunt, Diuus ne loquatur, an heros. Quas lectiones iudicio committo. Sunt enim omnes tolerabiles. Quod autem quidam codices habent, Dauus ne loquatur, an herus, corruptum est, quippe herus primā corripit. [Thebis nutritus an Agris) Nec inducas Argis natum (inquit Acron) aut Thebis facias imperitum. Hæc ille. Atqui si de Bœoticis Thebis ait, vt puto, non video quo modo hoc quadret, cum Bœotij de stupiditate apud omnes male audiant. Vnde est, Bœoticum ingenium, vt sit sensus, Thebis nutritus apud stupidos, an Agris apud solerteis, Badij liber ab ipso excussus, exponebat nutritus Thebis. s. in Thracia, vbi natura sunt perit, quod ego non capio.

IAC. BON.

Interierit multum) Nos, inquit Iac. Bonon. vbi Dauus legitur, Diuus reponimus. Nam sensus est, ni fallor. Honestius quadrat si subsequentia accurate pensitentur. Poëta enim gradatim variarum rerum ac personarum præponi seruandum ostendens, à diuo ad heroëm, mox ad senem aliosq. inferiores decurrit, quòd carmen infra positum clarius exponet: Ne quicunque deus, quicunque adhibebitur heros, &c. Ceterum si Dauus iuxta neotericum interpretem legatur, fatuus erit sensus nisi statim subsequatur, & legatur, Herus, hoc est dominus. quod si fit, tunc claudicabit versus in syllaba.

ALDVS MANVTIVS.

Interierit multum) Miror, inquit Aldus non aduertisse quosdam non dici posse, an herus, vt in multis etiam est exemplaribus, idque repugnate syllaba. Sunt qui legunt, diues, ne loquatur an Irus. Sunt qui, diuus ne loquatur an heros. Sed melius legitur, Dauus ne loquatur an heros.

ASCENSIVS.

Perseverat Auctor in institutione sua, dicens. Si tu cōmittis. i. exhibes, scenæ. i. publico spectaculo, quid. i. aliquid inexpertum, vnde nemo vnquam fecerit periculum, & audes formare. i. de nouo instituere, personarum nouam. i. cuius mores nunquam prius auditi sunt, ea supp. seruetur. i. continuetur, ad imum. i. infimum, hoc est ad extremum vsque (Est n. metaphora ascribentibus in pariete, vel carta, in quibus quod infirmum idem, & vltimum est) seruetur inquam supple talis qualis processerit. i. inceperit progredi, ab incepto. i. à principio. Et constet. i. sit conformis, sibi supple ipsi, hoc est ne alterius moris dicatur fine causa in principio, quam in fine. Oportet enim vt persona noua cuius mores ad libitum finguntur, sit sui similis nihilq. non vero simile egisse dicatur. Et ideo difficile est dicere propriè. i. tāquam propria, communia. i. ab alijs intacta, & nondum vsurpata, sed in commune relicta, quia re vera multi difficiles sunt inuentores, sed facillimi imitatores. Et ideo dicit, tuque. i. & tu deducis in actus. i. inter agendum componis, rectius. i. conuenientius, & facilius, carmen Iliacum. i. rebus Troianis ab Homero compositum, quam si tu primus. i. inuentor, & excogitatur, proferres. i. porrò, aut ante alios ferres & in scenam vsque perduceres, ignota. i. alijs incognita. i. ab ijs nunquam recitata Si quis autem dicat, miserrimi esse ingenij nihil inuenire, sed semper inuētis vti respondet poëta esse viam, qua publica priuata fiant, dicens. Materies. i. materia publica. i. ab inuentore omnibus equaliter proposita, erit iuris priuati. i. sui cuiusque, vel tui proprij, si non moraberis. i. moram feceris, circa orbem. i. circulum, vilem. i. vulgarem, & patulum. i. omnibus, & semper patentem, hoc est si non eundem, & vbique similem procedendi ordinem, & modum seruaueris. Non. n. oportet inuentorem omnia vniformiter imitari, sed ne translatorem quidem, vnde dicit. Nec pro, & non, & tu interpres. i. translator, & expositor alterius linguæ, & non curabis. i. non conaberis, quamuis velis esse fidus, reddere verbū verbo. i. transferre (vt dicunt) de verbo ad verbum, nec tu imitatur. i. qui prædēs aliquem alterius linguæ imitari, desilies. i. deorsum salies, in arctum. i. in locum angustum præscribendo tibi omnimodam imitationem, vnde. i. a quo loco arcto, pudor. i. verecundia, turpe est inceptis desistere, aut lex operis abs te incepti prohibeat. i. vetet, proferri. i. protrahendo reducere, pedem. i. modū procedendi. Nec incipies. i. exorderis, sic. i. taliter, vt. i. qualiter, scriptor quidam sup. Cyclitus. i. orbicularis, qui cyclum orbem, seu ordinem mutare nesciuit, vt Antimachus, olim sup. fecit, dicens. Ego cantabo. i. carmine prosequar, fortunam. i. miserabilem casum Priami regis Troianorum, & bellum nobile quod omnibus debeat esse notum, in quibus quidem verbis propositio est magnificentissima, proinde subdit Poëta. Quid hic. i. huiusmodi promissor feret. i. afferet, dignum tanto hiatu. i. tam superba propositione, & effutitione? q. d. nihil. Non montes parturient. i. cupient, aut videbuntur parere, & mus ridiculus. i. omnibus risui habendus nascetur. i. edetur ab ipso monte. Et tractum est ex diuerbio græco, atq; Æsopi Apologo. in quo habetur, vt quidam rustici offensi vmbra, & sterilitate cuiusdam montis viderunt, cum subinde in ipso deambularent, Talpam aut Murem exitum, aut vermes quærentem, quo monstro territi credentes montem parturire, eiusq. partu omnes valles, atq; vberes glebas pessundatum iri verentes, collectis armis, & manu conserta vt recentem partum interficerent. Murem exilientem inuenerunt, qui cum risu exceptus est. Et ideo dicit Poëta. Quanto rectius sup. egit hic, videlicet Homerus? q. d. maximo, qui nihil. i. non aliquid: qui inquam non molitur. i. cum molimine, & difficultate attenta aliquid inepte. i. indecenter, dicens in principio Odysseæ. i. poëmatis de Vlysse compositi. Musa dic mihi virum, q. post tempora Troiæ captæ vidit mores, & vrbes multorum hominū, quod quidem verbum licet simplicissimum, & intellectu facillimum, & multiplices tamen est significationis. Significat enim eū oportere prudentem esse, qui mores hominum multorum vidit, & vrbes. Præstantissima. n. rerum magistra est experientia. Eundem locum alijs verbis transtulit Philelphus, dicens. Callentem dic Musa virum, qui mœnia sacræ Diruta post Troiæ, multumq;, diuq. pererrans. Et mentes hominum multorum vidit, & vrbes, quia vero familiariter auspicatur, dicit q͂ is qui ita auspicatus vtpote Hom. non cogitat dare fumum ex fulgore. i. splendido exordio fumosum, & humilem processum. Naturaliter enim fumus flammam præcedit, & flamma sequitur, vt dicit, sed cogitat dare lucem ex fumo. i. post fumum, vt promat. i. in mediū proferat, dehinc. i. postea. s. speciosa. i. sanè pulcherrima miracula. i. res admiratione dignas, vtpote Antiphratem Lamij filium, q. Formias in Italia condidit, & qui vnus ex Lestrigonibus fuit. Lestrigones autem humana carne vescebantur, que, pro &, Scyllam, & Charybdim. i. eas mulieres in monstra & pericula marina versas, Cum Cyclope. i. Polyphemo, Cyclum, hoc est orbem, siue oculum rotundum in fronte habente. vt Virgil. in iij. Aen. dicit: Argolici clypei, aut Phœbeæ lampadis instar. Nec sup. talis videlicet Homerus, orditur. i. incipit, reditum. i. regressum Diomedis ab interitu. i. morte, Meleagri. i. fratris eius, hoc est non incipit à primo rerum, quæ nihil ad propositum faciunt exordio. sicut nec Virgil. incipit à causa belli Troiani, nec ab excidio Troiæ, sed sic, Vix è conspectu Siculæ telluris in altum Vela dabant læti, & reliqua. Nec, pro & non, orditur. i. non inchoat, ab ouo gemino, quod Lede ex Ioue concepit, hoc est non incipit à natiuitate ipsius Helenæ, quæ fertur causa fuisse belli Troiani, sed à decimo anno obsidionis Troiæ. Nota autem est fabula, quo pacto Iupiter cum Lede vxore Tyndari concubuit in specie cygni, quæ ex eo cōcepit duo oua, ex quorum altero natus est Pollux, & Clytemnestra, ex altero Castor, & Helena. quam quia Paris rapuit, Troianum bellum exortum est. longum autem esset, & inexplicabile si quis omnium rerum quarum meminerit, origines explicare velit. Et ideo Homerus festinat semper ad euentum. i. ad exitum rei, & rapit. i. deducit auditorem, seu lectorem, in res medias. i. à medio historiæ inchoatas, non secus. i. non aliter ac. i. quàm, notas. i. præcognites illi. & relinquit supp. ea quæ desperat, tractata. i. postquam tractauerit, posse nitescere. i. habere nitorem, id est præmittit ea quæ videntur non habitura splendorem si dicantur. Atque pro &, & mentitur ita & fingit sic res nouas, & remiscet, id est commiscet, vel re vera iterum atque iterum miscet, sic. i. hoc modo, veris falsa, ne pro vt, nō, vt medium supple Poëmatis, vel narrationis, non discrepet. i. dissonet, primo. i. principio, & vt imum. i. finis non discrepet, medio, hoc est vt fictio sit concors, & sui similes, ne discrepant. Vnde sit talis regula. Qui nouam. i. non prius cantatum personam pro libito fingere volet, eam sibi constantem, ac sui per omnia similem finget. Ceterum quia difficile est rem nouam ab alijs nondum occupatam, & ita communem sibi vendicare, ac propriam facere, consultus erit aliorum inuenta traducere, quæ tunc sibi propria fecerit, si non eundem penitus contextum rei seruarit. sed multa alio modo, ac forma dixerit. neque enim qui scripta aliqua etiam fideliter transferre volet, ea verbum è verbo transferret,

ret, sed sensum è sensu. non.n.omnia æque diuersis linguis congruunt. Sed neq; pompolum & turgidum fecerit exordiũ. cresce re.n.& augeri debet vt loquentis vox, ita & scribentis stylus. neq; altius aut longius q̃ par est repetetur narratio, sed ad exitum festinans, multa vt nota dummodo media.i.cuius cognita sint, trãsibit multaq. pro libito addenda si speciose dici ab eo nequeunt indicta relinquet. In figmentis autem verisimilitudinem seruabit. In quibus omnibus Ho. excelluisse in confesso est.

Si quid inexpertum scenæ committis; & audes
Personam formare nouam: seruetur ad imum,
Qualis ab incepto processerit: & sibi constet.
Difficile est propriè communia dicere: tuq;.
Rectius Iliacum carmen deducis in actus:
Quàm si proferres ignota, indictaque primus.
Publica materies priuati iuris erit: si
Nec circa vilem, patulumque moraberis orbem:
Nec verbum verbo curabis reddere, fidus
Interpres: nec desilies imitator in arctum:
Vnde pedem proferre pudor vetet, aut operis lex.
Nec sic incipies, vt scriptor Cyclicus olim,
Fortunam Priami cantabo, & nobile bellum.
Quid dignum tanto feret hic promissor hiatu?
Parturient montes: nascetur ridiculus mus.
Quanto rectius hic, qui nil molitur inepte.
Dic mihi musa virum, captæ post tempora Troiæ,
Qui mores hominum multorum vidit, & vrbeis.
Non fumum ex fulgore, sed ex fumo dare lucem
Cogitat: vt speciosa dehinc miracula promat,
Antyphatem, Scyllamq;, & cũ Cyclope Charybdim.
Nec reditum Diomedis ab interitu Meleagri,
Nec gemino bellum Troianum orditur ab ouo.
Semper ad euentum festinat: & in medias res
Non secus, ac notas, auditorem rapit: & quæ
Desperat tractata nitescere posse, relinquit.
Atque ita mentitur: sic veris falsa remiscet.
Primo ne medium, medio ne discrepet imum.

IANVS. SI. q̃d inexpertum).i. si vis nouam personam introducere, que a ceteris poëtis intacta sit, vt de Didone Virgilij, licet antea quædam de ea dixerit Ennius, sic tractandum est, vt omnia sibi rñdeant. [Inexpertum).i.nouum, vel quod ante in scenam non venerit, vt Octauia Senecæ. [Imum).i.ad finẽ, exitum. [Deducis) Componis. [Ignota, indictaq.).i.non cõia, sed recõdita. [Iliacum).i.sumes imitandum Homerum. [Difficile est proprie) Magnam rem aggreditur, difficilem, & periculosam, qui vult secare mare nullo duce, nec sibi saltem Vrsa, pposita. quem si contingat portum apprehendere, nulli debitũ est errasse illum diutius, longiusq. inter emẽsum esse, quam si stellam sequens, clauo hęrens, quo eundum erat, vela conuertisset. eadem in poëmate conficiẽdo ratio. duce auctoreq. opus est, quem sequamur, cui hęreamus, & quem nobis imitandum ante alios proponamus. Notãtur sanè alibi ab Horatio imitatores tanquam serui, sed illi notãtur, quorum imitatio est vitiosa, qui circa vilia, & singula quęque versantur. Ducimur natura ipsa in quoduis scribendi genus, sed ea non satis perficere possumus, nisi imitationem adhibeamus.i.tota mente atque animo, quem optimum putamus, intueamur, nec ad amussim sequamur, aut facilia quædam insignia ue, & penè vitiosa imitemur, se quę maxime excellant, ea diligentissime persequamur, vt quem elegerimus, imitando effingamus. nec nos terreat q̃ eadem multi dixerint. aperiuntur sæpius à poëtis materiæ, quàm præripiantur. Ætnam mõtem quo minus Ouidius tractaret, nihil obstitit quod iam Virg. impleuerit, nec Seuerum quidem Cornelium vterque deterruit. Multæ sunt eadem in re res tractandæ, nec iuuentutis iuuenta obstant. Optima est vltima conditio, parata inuenit verba quibus aliter instructis nouam potest faciem facere, nec illis manus inijcit, tanquam alienis, sunt enim publica, & iurisconsulti negant quidquã publicum vsu capi. Multum igitur confert imitatio, si tñ caute, & cum iudicio apprehendat, vt illa sola contenti non simus, de nostro adijciamus, nec sequamur perpetuo. nam necesse est semper posteriorem esse qui vestigia sectetur. Debet aũt ante omnia imitator, quæ acceperit ingenij sui cura & facultate in vnum saporem varia illa libamenta confundere, vt licet, vnde sumptum quidq. sit appareat, aliud tñ esse videatur, vt in nostris corporibus facere videamus naturam. alimenta.n. quandiu in sua qualitate in stomacho perdurant, onera sunt, vbi mutantur, in vires sanguinemq. transeunt;. Idem in ijs quibus aluntur ingenia, præstamus quæcunque hausimus, concoquamus, vt in ingeniũ eant, non in memoriam. Sententias non aucupentur, quod ipsum imperiti esset, sed si quas acceperimus transformemus, vt solent fures, qui earum rerum quas ceperunt, signa commutant, ob hanc imitationem maiorum vestigia præstat indagari. nam si tantummodo ad indicia veteris memoriæ fiat, curiosi potius est quàm ingeniosi. Ouid. Portij Latronis nimis studiosus habitus est imitator, ita vt multas eius sententias in versus suos transferrent. [Communia) Quæ ab omnibus accipi possent.i.intacta, & non scripta à ceteris. [Proprie dicere).i.proprijs verbis, vt propria dicentis esse videantur. [Iliacum carmen).i.personas descriptas ab Homero, q̃ facilius scribuntur illo duce. [In actus) In scenam. Omnis.n.fabula quinque actus habet. [Deducis) Collocas, ponis. [Proferres) Scribere, proferenda dares tuis personis. [Primus).i.non imitator. [Publica) Nota, monet quo pacto fieri possit imitatio, vt licet materia non sit tua tñ videatur. Fiet autem, vt inquit, si non totum vndecunq; volueris imitari, & quędam ptermittes, quedam de tuo addes. [Publica) Vt bellum Troianum, Thebanum. [Priuati iuris erit) Eius qui scripserit. [Si non circa).i.si non voles totum opus imitandum circumire, & quæ dicta sunt ab illo sumere quod ipm, vile tuum faciet poëma. [Moraberis) Occupaueris .i.circa ea q̃ scripta sunt ab illis, quos imitaris, persistes. [Vilem) quod ipsum te vilem faciet. [Nec verbũ verbo) In interpretatione verbum verbo non reddendum testes sunt quicunque de bonis literis præcepta ediderunt. Genus omne verborum visque, si fieri possit, seruanda. quod si aliter fieri non possit, idẽ pluribus exponendum sententiæ eædẽ, earumq formæ, rerumq. ordo custodiẽdus, verba non contemnendo oino, ni abhorreant à more nostro, qñ ipsum difficile est, & nõ nisi vtraq; lingua consumatissimi viri. Occurrũt verboꝶ proprietates, varietates, figurarũ, ipsum postremo suum, &, vt ita dicam vernaculæ linguæ genus, q̃ nisi varientur apposite, resonat t diuione, & absurde. M. Tullius cum Prothagorã Platonis, & Oeconomicũ Xenophontis, Æschinis, Demosthenisq. duas contra se pulcherrimas orões interpretaretur, multa prætermisit, multa addidit, multa mutauit, vt proprietates alterius linguæ suis proprietatibus explicaret, nec voluit verbum de verbo, sed sensum de sensu exprimere. Multa apud Græcos bene dñt, quæ si ad verbũ transferamus, in latino non resonant, & contra, quæ apud nos placẽt, apud illos displicent. Aulius ferreus scriptor a Lucilio appellatus est, q̃ Sophoclis Electram male conuertisset Ante oĩa seruanda est Etymologia, neque id magni putandum, si diuersis quædã vocentur nominib. Scythæ Gongosiron Apollinẽ vocant. Neptunũ Tagesmana, Venerem Argempasam, Vestam Tenuri. necesse est si veritas, etymologia appareant. quanta aũt interpretando sit vtilitas, vel ipse testis est Cic. in de Orat. lib. j. quo in gñe exercitationis, ppriętas, splendorq. verboꝶ, copia figuraꝶ, vix explicãda, pter ea imitatione optimoꝶ similia inueniendi facultas paratur, intelligentia, & iudicium acquiritur. [Reddere) interpretari, transferre. sed sensum sensui curabis reddere. [Nec desilies) redigaris. Caueat, inquit poëta qui alium est imitaturus, ne imitatione eo perducatur, vnde egredi non possit. vt accidit Augusto, q cum Sophoclis tragœdiam vellet traducere pp nimiam figuram dicendi psequi non potuit. [Arctum) Augustum locum. [Proferre pedem) Egredi è materia. [Lex) Quæ vult vt conuenientia sit in poëmate. [Nec sic incipies) Multum est, re bene incipere, vt inceptus possit stylus bene seruari, & semper maiora legentibus se offerant, q̃ in primo aditu sit propositum. Vnde nihil æque est qđ principia cõmendet, ac verecundia, non elatis incensa verbis sed potius acuta sententijs. Quid.n. in rerum natura est omnium q̃ se vniuersum profundat, & quod totum repente euolet? Omnia quæ fiunt aguntur ue, leuioribus principijs natura ipsa prætexuit. Poëta naturæ imitator granditer turgideque incipiet, vt maiora appareant principia his quæ sequentur? Illud Virg. At nunc horrentia Martis. Ideo putarim à Tucca Varoq. emunctæ naris viris, seu poëtis sublatum q̃ nimis alte sonaret, & à verecundia

cundia

eundi principiorum abesset. Probat id debere fieri Horat. homi malisq. poetæ comparatione. [Incipies] non id principium tuo poemati dabis. [Scriptor Cyclicus] Cyclicus à cyclo. i. circularis quod circulator esset, & circumforaneus. Antimachum non credo intelligi, quem clarum poetam vocat Cicero, & Plato tanta feratur attentione audisse. [Fortunam Priami] Carmen Cyclici poetæ de illius vitioso poemate translatum. [Nobile] Superbum, magnum. [Fortunam] Prosperam, & aduersam. Nobile) Ad quod reges, duces, & heroes acciti sunt. [Promissor] Hoc de se modeste vsurpat Quin. in. i. quid dignum feret hic promissor? [Feret] Affert in medium. [Tanto hiatu] Ore tam lato, tam sublimi voce. [Parturient montes] Prouerbium Græcum in eos qui nullo consilio, magno impetus, nullo prospecto fine, grādia aggrediuntur. [Quo diuus Hieronymus vtitur in Iouinianum. [Parturient] Laborabunt, vt pariant. Liuius. Aliquando dolor populi Rom. pariat, quod iam diu parturit. [Ridiculus mus] Sic & Virg. Ex guus mus. Casus singularis magis decet, & clausula vnius syllabæ non vsitate gratiam addidit. Quint. lib. viij. de ornatu. [Quanto rectius hic] Homerus contento prope diuino mirabiliq. quadam musica prædictus, cunctos poeticos modos attigit. Omnes poetas ea virtute qua quisq; ipsorum esset eminentissimus superauit. heroica sublimitate supra Orpheum attollitur, Venere sententiarumq. lepore Hesiodum vincit, omne pugnandi genus ante oculos posuit, pacis quietisq. officia cantus, amores, conuiuia describit, opus rusticum decenter attingit, & commode, anni tempora nauigationes, armorumque fabricationes cōmemorat ea diligentia, vt in magnis rebus sublimitas eluceat, in paruis appareat proprietas, ac modo copia, modo breuitate mirabilis, vndiq; autem perfectus conspiciatur Poetarum quos improbat versus, tanq. aliud agens, non minus iucunde q. vrbane commutat, & reddit meliores, quod cum plerisque apud Hesiodum fecit, tum maxime vbi ille Cycni clypeum fingit Gorgonis imaginem nimis demisse, nulloq. ardore poetico insignē descripsit Hom. humilitatem quasi eius corrigens ait,

At clypei medio stant Gorgonis ora Medusæ,
Fluminibusq; micat torue, & furiale venenum:
Perq; caput varijs flectuntur nexibus angues,
Quam circum horrenda pestes terrorq; pauorq;,
Extremos clypei tractus gyrumq; coronant,

Orphei similiter theologiam in multis locis, & Musæi oracula eodem modo correxit. Paphus etiam ex antiquioribus poëtis volens Iouem principium, & causam rerum omnium dicere, ait.

Iupiter omnipotens ex stercore conditu turpi,
Multorum simul atque ouium. At contra Hom.
Iupiter omnipotens celsi regnator Olympi.

Pugnas deorum quas facit, pugnantemq. cum Apolline Neptunum, victumq. à Pallada Mortē, iuxta veteris theologie Orpheiq. arcana orgia secretiore mysteriorū ratione ponit. Quo tempore floruerit, variæ sunt sententiæ, plures clx. post Troiam euersam anno, fecit illum in certamen cum Hesiodo apud Euboeam descendisse, eaque pronunciasse carmine, quę de Atacib. composuerat, quibus acies amborum ductu in ordinē redactas insuperabiles fuisse commemorat, cum Hesiodus ea protulisset quibus fratrem monet vt omni studio agriculturæ incumberet, ne ea fortasse neglecta alienæ opis indigens vagari cogeretur. Septem vero vrbes de eius patria certabant, Smyrna, Rhodos, Colophon, Salamin Ius, Argos, Athenæ. Appion quidem grammaticus sub Cæsare Augusto tota circulatus est Græcia, & in nomen Homeri ab omnibus ciuitatibus adoratus. Is aiebat Homerum vtraq; materia consumata, & Odyssea, & Iliade, vnum principium adiecisse operi suo, quo bellum Troianum complexus est huius rei argumentum afferebat, quod duas literas in primo versu posuisset industria, librorum suorum numerum continentes. [Hic] Fecit Homerus. [Inepte] Alludit ad id, quod omnes Greci ineptı nūcupantur, vt etiam a M. Cicerone in libris de Oratore, quasi velit solum Homerum ex Græcis carere hoc vitio ineptitudinis. [Dic mihi musa virum, captæ] Versus Homeri non ad verbum de verbo traducti ex principio. Odisseæ. Dic. Expone, narra. [Virum] Vlyssem, cui voluit semper comitē esse prudentiam Hom. q. poetico ritu Mineruam nominauit qua duce omnia horrenda subijt, omnia aduersa superauit, Cyclopis specu egressus est, à Solis armento abstinuit ab inferis remeauit. [Scyllā Charybdimq. prænauigauit, Circes poculis non mutatus est, ad Lotophagos non remansit, ad Syrenas non accessit. Erat Vlysses ingeniosus & eloquentissimus, ad inuidiam pronus, apud eū ficta simulataq. omnia, aspectus pallidus, & subtristis, semper cogitabundus, affectatam præ se ferens humanitatem, rei militaris mediocriter doctus, pluris tamen habitus est quàm esset, naualis pugnæ oppugnandiq. haud ignarus, sagittandi peritissimus habitus, post captam Troiam maior, quod equum ligneum excogitauerit, quodq. illic inclusus proprior, & audacior ceteris exciterit, statura exigua, & simis naribus fuit, oculorum lumen crebris varijsq. tum suspicionibus, tum cōmentationibus distractum, atq; aberrans cogitabundum hominem exprimebat. In fabulis semper palliatus introducitur, siue quod aliquando insaniam simulauerit quo tempore tectum se esse voluit, ne agnitus cogeretur in bella prodire, seu ob singularem sapientiam, qua tectus muniтusq. plurimum socijs profuit. [Captæ] Post delectū Ilium. [Fulgore] Flamma, igne, ex magno principio. [Ex fumo] Re tenui, & debili principio. [Dure lucem] Luculentum opus componere. [Ex fumo] Prouerbium de fumo ad flammam. [Dehinc] post tenue principium. [Promat] Edat, narret, exponat. [Antiphratē] Læstrigonum regem, qui humana carne vescebantur. [Charybdim] Voraginem. [Nec reditum] Eos reprehendit qui nimis alte longeq. ordiuntur, cum poetarum proprium sit à medijs incipere, vt Hom. fecit à precibus Chrysæ sacerdotis, & Virg à secundo anno erroris Aeneæ, quo vitio videntur ferè latini omnes poete præter Virgilium, laborasse. Reditum Diomedis. [Meleagri] Fratris Tydei, patrui Diomedis. [Interitu] A principio familiæ. [Diomedis] Diomedes corpore fuit agili, oculis cæsijs, recto naso, crinibus tortis, ac sine vllo lenocinio hirtis, & globosis. [Gemino ouo] A partu Lædæ, sed à precibus Chrysæ. [In medias res] iuxta finem: inter principium, & finem eius quod scribere intendit. [Ad euentum festinat] ad finem properat, nec principia dicit, sed apte rapit auditorem, vt quæ præcesserunt, apte, & commode intelligat. [Quæ desperat] nec. n. omnia cogitur poeta narrare. De Palamede Neptuni nepote, viro fortissimo, & iustissimo fraude insidijsq. Vlyssis cæso, nihil meminit Homerus, licet ferant Homerum cum Ithacam appulisset, Vlyssis anima euocata res Troianas didicisse hac conditione, vt nullum de Palamede faceret mentionem. [Mentitur] non solum omittit multa bonus poeta, sed si viderit non posse quadrare, mutat vt Virg. de Didone, quam constat fuisse castissimam. [Remiscet] non solum semel, sed sæpe miscet. Primo) ab initio, omnia omnibus respondeant. [Falsa] Ficta.

ACRON.

SI quid inexpertum) Nouum. Si quid, inquit, probatum vis recitare, caue vt sit constans, vsque ad extremum. [Nouam personam] Nouam materiam. [Et sibi constet] in se finiatur materia, nec ad aliud transeat. [Difficile est propria communia dicere] Satis difficile est dicere communia verba, ita vt auditor cogitet esse propria dicentis. [Communia dicere] .i. dicere intacta. Nam quando intactus est aliquid, commune est, cum semel dictum ab aliquo fit proprium. Item communia .i. non ante dicta, quia si quid dictum ante sit, est proprium. Communia autem, quia quandiu à nullo sunt acta vel dicta, singulis æque patent ad dicendum, vt, v.g. Quemadmodum domus vel ager sine domino communis est, occupatus vero iam proprius sit, ita & res à nullo dicta est communis. [Publica materies priuati] docet quomodo aggrediatur aliquis carmen iam ab aliquo scriptum. Materia iam dicta ab aliquo descripta. Sensus, nota, inquit, materiam tunc videbitur, quasi propria vniuscuiusque esse, si nouo & non vsitato genere elocutionis ornetur. Id etiam dicit. Materies priuati iuris erit, si eam cum arte fueris interpretatus, si non eam totam velis persequi .i. singula communi imitari. Nam quædam prætermittere debes. Et poëtica licentia, pro materia (materies) dixit. Materies. n. lignum est. Publica enim materies est, vt bellum Troianum tuum fiat, & quasi à te inuentum, si non vilissimis verbis explicetur. Ideo non debes persequi omnia, quæ sunt quæ implere non possis, aut quæ conuersa, in Latinum placere non possunt. Sensus. Si quid transfers, non, inquit, fideliter est interpretandum .i. verbum ex verbo, nec in has angustias incidere debes. [Si non circa vilem] Si non feceris carmen tuum spatiosum, & amplum ex alieno sensu, licet enim quædam sumere, & non multa. [Vilem] .i. vacuum, inanem, quia vilem te facit totus orbis .i. ad finem ductum totum carmen, tota materia. Aliter .i. si non ijsdem verbis sensibusq. verteris quæ ab alijs dicta sunt, ac magis interpres fias, quàm verus dictor. [Orbem] Cyclon dicit, orbem nanque cyclon dicunt Græci. Aliter vilem te facit poëma tuum, si volueris totum orbem circumuire .i. totum poëma imitari. [Nec verbum verbo curabis reddere.] Noli curare singula verba interpretari, ne facias poëma tuum vile, In-

terdum enim inueniuntur quæ in latinitatem conuerti non possunt. [Nec desilies imitator in arctum) Sensus est. Si quid transfers, non, inquit, fideliter est interpretandum .i. verbum ex verbo, nec in has angustias descendendum, nec ita te imitatione siue æmulatione obstringat, vt procedere, vel progredi longius erubescas. Nam pudor vetat nos à maioribus incipere, & in exiguum desinere, quia pudendum est inchoata deserere. [Aut operis lex) Operis lex est vt apta perficiātur. [Nec sic incipies, vt scriptor Cyclicus olim) Aliud præceptum, & hoc est quod præcepit, Noli à grandibus, & ab elatis verbis incipere, nam omnis poëta debet paulatim crescere. Cyclicus poëta est, qui ordinē varietate nescit, vel qui carmina sua circunfert, quasi circunforaneus, aut nomen proprium Cyclicus, & significat Antimachum poëtam. Aliter cyclici dicuntur, qui circum ciuitates meant recitantes. [Fortunam Priami cantabo) Inquit, ille Antimachus. [Quid dignum tanto feret hic promissor hiatu?) Hoc cothurno quid dignum tanto procemio, & tanto ore posset afferre? [Parturient montes, nascetur ridiculus mus) Qui à maioribus partibus incipit, & in processu vilescit dignus est risu. [Quanto rectius hic) Homerus, qui nihil incipit, inepte. [Non fumum ex fulgore) Fumū ex fulgore facere dicuntur hi qui à maiori incipiunt. [Antiphratem) Lami filium dicit, qui Formiatum oppidum condidit. Læstrigones sunt dicti sæui homines, ex quibus fuit Antiphares, dicit ipsos Læstrigones, ad quos Vlysses delatus est, qui humana carne vescebātur. [Nec reditu Diomedis ab interitu Meleagri) Meleager, & Tydeus fratres fuerunt. Antimachus poëta reditum Diomedis narrans, ab exordio cœpit primæ originis .i. ab interitu Meleagri. Hic ergo præcipit longo procemio non vtendum esse. Superfluum itaque initium declinans. Maro inchoauit. Vix è conspectu Siculæ telluris in altum Vela dabant læti. [Nec gemino bellum Troianum orditur ab ouo) .i. Castore, & Polluce. Gemino autem vtriusque sexus, aut magno, aut pro trigemino .i. Troianum bellum cœpit ab ouo, ex quo geniti sunt Castor, & Pollux. Et est Hypallage, gemino principio, vel à gemino ouo, quia Pollux quidem erat filius Iouis, & Lædæ, Castor vero Tyndari, & Lædæ. [Ab ouo) à natiuitate geminorum Pollucis, & Castoris. qui ouo nati creduntur ex Ioue, qui in forma cygni compressit matrem eorum. Abinde ordiendum, quòd Greci dicunt cycnon. [Semper ad euentum festinat, & in medias res) Ita, & aperte principia dicit, vt ex his facile exitus cognoscantur. [Et in medias res) .i. Adducit bonus poëta auditorem suum quasi ad nota. Hoc est, ita à medietate incipit, quasi superiora nota sint. [Semper ad euentum festinat) Cogitans fastidium lectoris, ad exitum operis properat. Ideoq. non longius ab origine abscedendum. Sic Ilias Homeri à precibus Chrysæ sacerdotis, inquit, & Odyssea à concilio deorum, docet quomodo falsa configas. Atque ita mentitur. Vt omnia congrua videantur. [Et que desperat) .i. bonus poëta relinquit ea quę placere nō possunt. Hoc est præterit ea quæ in tractu ingrata sunt. [Atque ita mentitur) Hom. non ad vituperationem Hom. refert. nec enim veritatem poëta pollicentur, sed discrepantiam in eo quod fingunt, vitare debent, vt omnia congrua videantur. [Si veris falsa remiscet) pro commiscet, mutata præpositione; vt, Vterque recusso, vt apud poëtam: Si non veris falsa remisces, pro commisces.

P O R P H Y R I O.

DIFFICILE est propriæ cōia dicere, tuq. Rectius Iliacum) Aliud catholicum, & quasi interrogans. Ar .n. inquiunt, difficile est communeis res proprijs explicare verbis. [Si non circa vilē, patulumq. moraberis orbem) In eos dicit, qui ad finem Iliada Homeri scripserunt. ideo, & patulum orbem dixit. [Nec verbo verbum curabis reddere fidus interpres) Hoc est, si nō quęsieris, vt ad verbum commutes, nec exprimere carmen, sed magis sensus, alioquin si quid transtuleris, & pusillum erit, & ineptum. [Parturient montes, nascetur ridiculus mus) Græcum hoc prouerbium est, ὤδινεν ὄρος, εἶτα μῦν ἀπέτεκεν. [Nec reditu Diomedis ab interitu Meleagri) Antimachus fuit Cyclicus poëta, hic aggressus est materiam quam sic extendit, vt xxiiij. volumina impleuerit, antequam septem duces vsque ad Thebas perduceret.

G L A R E A N V S.

SI quid inexpertū scenæ committis) In sex his carminibus poëta, inexpertum, nouum, commune, ignotum, indictum, pro eodem, mea quidem sententia, vsurpauit. Omnia enim hęc vnā claudunt sententiam, vltimumque carmen quarti expositio est. Facit adhoc idem Acronis de communi commentum. Et nota, communi proprium comparauit, cum statim post, publico priuatum. [Publica materies priuati iuris erit) Quinque vero hoc loco versus obscurum plane habet sensum. Publicam materiam intelligo, non, vt iam diximus, communem intactam atque indictam, sed contra à multis dictam, & in publico etiam notam ac celebratam q̄ tamen priuatam posse fieri poëta docet, quemadmodum Virg. Troianā historiam, quæ publice celebrata fuit, & à multis scripta, tamen ingenio atq; inusitato genere elocutionis velut sibi propriam fecit. Nec dissonat huic sensui Acronis expositio, quanquam intricata ea, nec satis quod vult explicans. Videtur aūt tria cauenda præcipere, vt publica materia priuati fiat iuris. Primum, Si non circa vilem, patulumq. moraberis orbem. Secundum, Nec verbum verbo curabis reddere fidus. Interpres. i. tanquam hoc agas, q fidus interpres agere debet. Tertium: Nec desilies imitator in arctum, Vnde pedem proferre pudor vetet, aut operis lex. Quibus verbis corripit eum, qui nimiam adhibet curam in imitationem, de qua deijci sæpe contingat pudore aut operis lege. Quanquam, vt ingenue fatear, nullus commentarius mihi satis hoc explicat, quo minus hæsitem. Porro de fido interprete, sentētia ab omnibus ita allegatur, quasi Horat. voluerit dicere, non esse fidi interpretis verbum verbo reddere, cum Horat. contrarium sentiat. Qui ex publica materia priuatum facere velit, non debere hoc facere quod fidus facere solet interpres, cuius officium est, q̄ maxime fieri queat, & linguarum patiatur proprietas, verbum verbo reddere. Quod omni ætate vis quisquam felicius fecit Doct. At nos ignorantiæ nostræ suffugium ex poëta quærimus qui longe alia mente hoc dixit, etiam si non negem posse alio transferri. [Vt scriptor Cyclicus olim) hoc in loco de Cyclo adeo inepris Acron, vt merito ipsum cyclidum appellauerit, sicut paulo post de gemino ouo. Quæ si ipsius sunt, ac non potius alicuius impostoris, ne ille egregie insanus est. Sed apud doctos non est dubium, multorum sæpe hic esse racemationes.

A S C E N S I V S.

DESCRIBIT auctor decorum personarum pro ætatis conditione, cuius obseruatio plurimum gratiæ, & vetustatis carminis affert, vnde dicit. Tu Piso sup. audi quid ego sup. desiderem, & quid populus desideret mecum. [Maluit zeugma q̄ casuum vt dicunt conceptionem facere.) Si tu eges plausoris. s. tibi applaudentis (vbi quidam plosori, iuxta veterem consuetudinem legunt) & si eges manentis sup. populi, aulæa. i. donec aulæa deponantur, quæ sunt ornamenta parietum, sic dicta q in aula Attali regis inuēta sunt & sessuri. i. permansuri in sede sua, vsque. i. tātisper, donec cantor. i. principalis actor, vt Calliopius dicat. Vos, s. spectatores, plaudite. i. donec finita fuerit fabula, in cuius fine moris est dicere. Vos valete, & plaudite. Calliopius recensui. Si ergo vis demorari spectatorem delectatione, & illecebra quadā audiendi vsq; ad finem fabulæ, mores cuiusque ætatis sunt tibi notandi, i. considerandi, vt in carmine tuo obseruentur. & decor est dandus. i. decorum, q Græci πρέπον vocant, est adhibendum naturis mobilibus. i. mutabilibus, & annis. i. secundum annos, qđ de singulis probat, dicens. Puer qui iam scit reddere voces. i. loq. & respondere (infans, n. vt qui non fatur nihil agere potest, & ideo signanter addidit iam, quia nō omni tempore sciunt, & apte respondere, & recte ingredi pueri, alioqui sentirem cum Bōnis qui legendum censet. Reddere cū voces, se quia tempus specificatus per iam, nihil mutem) & puer qui iam signet humū certo pede. i. qui imprimit vestigijs suis terram, & qui firmiter incedere potest, gestit. i. manifesto gestu se desiderare significat, colludere paribus. i. cum coæuis suis, & colligit iram. i. cito irascitur, & ponit. i. deponit iram sup. temere. i. faciliter & sine causa faciliter. n. irascitur & faciliter placatur. Et mutatur in horam, q vulgo dr̄ de hora in horam. Iuuenis imberbis. i. inuestis, & nondum hn̄s barbam, hoc est sm̄ Græcos ephœbus, custode. i. pædagogo, remoto tandem. i. post multam expectationem eius, vtpote ann. 14. ætatis eius gaudet. i. delectatur, equis & canibus, & gramine, cāpi aprici. i. Soli expositi, & parentis loci. vnde Terent. in And. vt pleriq; solent, aut equos alere, aut canes ad venandū. Et Virg. in iiij. Aen. Iulum ephœbum & adhuc impuberem venatione, & equorum cursu delectatum inducit his verbis: At puer Ascanius medijs in vallibus acri Gaudet equo, iamque hos cursu, iam præterit illos Spumantemque dari pecora intertia votis Optat aprum, aut fuluum descendere monte leonem Et supple iuuenis imberbis, est cereus, id mollis, & facilis, vt cera, flecti, id est ad flectendum, in vitium, id est in malos mores, & asper. i. durus, & repugnans, monitoribus, id est cohortantibus ad virtutem, & dehortantibus à vitio. Tardus prouisor, id est circunspector, vtilium supple rerum, & prodigus, id est profusus, æris,

id

id est pecuniæ, que prima ex ære facta est, sublimis. i. magnificus, superbus, & erectus, que, pro &, cupidus. i. ardens ad omnia, & pnus. i. præceps, & velox, & nimiū paratus relinquere amata. i. quæ prius amauit. ætas, que pro &, animus virilis. i. qui debet esse in viris, quærit. i. vestigat, & accumulet opes. i. diuitias, & amicitias. i. bonorum virorum commercia, & hoc studijs. i. conatibus, & exercitijs conuersis. i. in melius versis, & inseruit. i. multū seruit, honori. i. adhibendum honorem, hoc est ambitiosus efficitur, & cauet commisisse. i. patrasse, quod laboret. i. laborare debeat, mox. i. paulò post, mutare. i. circunueniunt, id. i. obsident, & occupant, siue inuadunt, senem, vel. i. siue, quòd. i. quia ipse miser quærit. i. aggregat diuitia, & abstinet inuentis, ac timet vti, vel. i. siue, quod. i. quia ministrat. i. dispenset omnes res, timide. i. cum timore, & gelide. i. lente, & cum tarditate. priusquam enim nummum expendat, eum decies respicit. Existens dilator. i. perendinator, seu vt dicunt procrastinator, & querulus. i. natura querulosus, & longus spe. i. habens spem in longum tempus, cum etenim sit propinquus morti, ea tamen sperat quæ longe sunt posita. Et (vt Seneca dicit) quanto minus relictum est viæ, tanto plus viatici quærit. que, pro &, auidus. i. cupidus, futuri. i. rei futuræ fortasse post ipsum, & difficilis. i. durus ad præstandam, & (vt dixi) querulus, & laudator. i. commendator, temporis acti. i. quod agebatur se puero. i. cum ipse esset puer, sicut Nestor apud Homerum. Et re vera omnes senes dicunt meliores mores fuisse cum ipsi pueri essent, quàm nunc cum senes sunt. Verum (vt Ouid. dicit.)

Laudamus veteres, sed nostris vtimur annis.

Cum tamen Satyrographus dicat.

Terra malos homines nunc educat, atque pusillos,

Et castigator. i. obiurgator, & censor. i. iudex, minorum. i. iuniorum. Sunt (vt Cic. inquit) anxij, difficiles, & morosi senes. vnde subdit auctor anni venientes. i. quos tanquam venturos expectamus vsque ad quadragenarium numerum ferunt. i. afferunt secum, multa commoda. i. multas commoditates, vtpote vires, diuitias, prudentiam, & honorem, & anni recedentes. i. quo dolemus nimium procedere à quadragesimo vsque ad extremam senectam, adimunt. i. auferunt nobis multa sup. commoda, videlicet sanitatem mentis, & corporis, quia senes imbecilles, & plerunque deliti sunt. Et ideo nos qui volumus aliquid componere quod delectet spectatorem, morabimur. i. immorabimur, & attenti semper erimus semper in adiunctis, & aptis. i. conuenientibus, & quadrantibus æuo. i. ætati cuiusque. ne pro vt partes. i. officia, seniles. i. senibus debita, non mandentur. i. committantur iuueni, & ne partes viriles. i. viro debitæ, mandentur puero, quod ineptum esset.

Regula.

Vt vero cunctis placeamus seruandum est vniuscuiusque ætatis decorum, ita vt puer inducatur ad lusum procliuis, facilis ad iram, facilis ad placationem, & in reliquis inconstans. Adolescens autem vt excessit ephœbis remoto iam pedagogo, gaudeat equis, canibusq. venaticis, & ludo campestri, sit mollis, & ad flectendum facilis, minoribus asper, à frugalitate abhorrens, ad pdigalitatem pronus magnanimus, & cupidus rerum, quas tamen cito derelinquat. Iuuentuti autem amores, & cum æqualibus compotationes quadrant, Virilis ætas vero quærit opes, & amicitias, inseruit honori. Porro senex fit difficilis, & morosus, ad auaritiam propensus, ac iuuentæ suæ immodicus laudator, vt in textu graphice præscriptum est.

Tu quid ego, & populus mecum desideret, audi.
Si plausoris eges aulæa manentis, & vsque
Sessuri, donec cantor, vos plaudite, dicit:
Aetatis cuiusque notandi sunt tibi mores:
Mollibusque decor naturis dandus, & annis.
Reddere qui voces iam scit puer: & pede certo
Signat humum: gestis paribus colludere: & iram
Colligit, ac ponit tenere: & mutatur in horas.
Imberbis iuuenis, tandem custode remoto,
Gaudet equis, canibusque, & aprici gramine campi,
Cereus in vitium flecti, monitoribus asper,
Vtilium tardus prouisor, prodigus æris,
Sublimis, cupidusque, & amata relinquere pernix.
Conuersis studijs, ætas, animusque virilis
Quærit opes, & amicitias: inseruit honori:
Commisisse cauet, quod mox mutare laboret.
Multa senem circunueniunt incommoda: vel quod
Quærit, & iuuentis miser abstinet, ac timet vti:
Vel quod res omneis timide, gelideque ministrat,
Dilator, spe longus, iners, auidusque futuri,
Difficilis, querulus, laudator temporis acti
Se puero, censor, castigatorque minorum.
Multa ferunt anni venientes commoda secum:
Multa recedentes adimunt. ne forte seniles
Mandentur iuueni partes, pueroque viriles:
Semper in adiunctis, æuoque morabimur aptis.

IANVS. TV quid ego) Præceptum quo pacto quisque Poëta possit attentum auditorem habere. id autem fiet, si mores cuiusque ætatis seruabuntur. neque enim satis est personarum decorum seruare, ni seruetur, & ætatis. [Ego) iudex seuerus, doctus, & criticus. i. censor. [Populus) Indoctus. [Plausoris) Plausus manuum collisione edebantur. post ludis peractis quo maior ederetur plausus claui, & lapides in labrum conijciebantur. Claudus deinde pulcher instituit, vt lapidum collectus ita fieret, vt veri tonitrus similitudinem imitaretur. quæ Claudiana tonitrua sunt appellata. [Eges) . i. vis plausum dari tuæ fabulæ? [Manentis) Expectatis. [Aulæa) Vsq; ad finē fabulæ. Aulæa, pictus erat ornatus est Attalica regione Romā vsq; platus, pro quibus suppara posterior ætas accepit. erat aut minutum velum, qđ populo obsistebat, dum fabularum actus commutabantur. [Manentis) Expectantis. vt quater obducerentur aulæa. i. totos actus, tam fabulam. [Sessuri) Sedebant enim theatro, sed senatores in orchestra. Senatus à populo secretus ludos spectare cœpit P. Cornelio Scipione, Cn. Sempronio Longo Coss. quæ res vulgi animum. & fauorem à Scipione auertit. [Et vsq;) Nunquam discessuri vsque ad finem. [Cantor) Actor. Comœdiæ, qui cantica prouinciabat. quæ modis temperabantur, non à Poëta, sed à perito artis musicæ, nec ijsdem semper modis, sed mutatis. [Donec vos) Spectatores. [Notandi) Exprimendi, significandi, aperiendi. [Decor) Ornatus, gratia, Venus. [Mollibus) Quæ in horas mutantur. [Aetatis cuiusque) Varro quinque ætatis gradus æquabiliter putauit esse diuisos, vnumquenque. s. præter extremum, in annos xv. itaque primo gradu vsque ad ann. xiij. pueros dictos, quòd sint puer, & impubes secundo ad trigesimum adolescentes ab adolescendo sic nominatos. tertio ad quintum, & quadragesimum iuuenos appellatos, quòd remp. re militari possent iuuare quarto ad sexagesimum seniores vocatos, q tunc primum senescere corpus incipiat. inde vsque in finem vitæ quintum gradum factum, senesq. vocitati. Hippocrates septem ætatis gradus fecit. vt prima ætas infantia esset, secunda pueritia, tertia adolescētia, quarta iuuentus, quinta virilis ætas, sexta æui maturitas, septima senectus. Solon decem fecit ætatum ordines per annos septenos. vt prima ætas infantiæ sit ad emissionem dentium, pueritia, ad pubem, & genitalia tentamenta, in cuius fine crassior fit vox & inæquabilis, vnde hirquitalli dicti. adolescentia, ad barbæ longitudinem, sed huius iij. gradus in principio mellephebus, in xvj. ephebus, in xvij. exephebus inuenta, ad vires virilis etas, ad stirpem relinquendam cui, & vj. hebdomas deputatur ad prudentiæ processum, & strenue agendum. æui maturitas vij. & viij. hebdomadæ cōtinetur, ad sensum vigentem, & linguam cōsumatum, senectus, reliquias habet virium. decrepita, morti natura est. Seruius Tullus ætatis gradibus tribus contentus fuit, cum censum Romæ instituerit, vt qui minores essent annis xvij. pueri inde ad annum xlvj. iuniores, supra eum seniores appellarentur. [Scit puer) post septimum annum firmatis dentibus, voce, & pede, inter septimū & quartumdecimum. [Certo pede) Non vario, non imbecillo. [Signat) Figit vestigia. [Gestit) cum gestu cupit. [Paribus) Cum æqualibus. [Iram) Cito irascitur. [Temere) Sine causa, nullo consilio. [Mutatur in horas) Homo à stirpe ipsa neque absolute bonus nec malus nascitur, sed ad vtrunque procliue illi est ingenium, habet semina vtrarumque rerum, quæ educationis disciplina in partem quamuis alteram emicant. atque ideo do-

cendi sunt pueri,vt sciant quæ sequenda quæ fugienda. Nihil autem eam ætatem æque commendat,ac verecundia, vt enim senibus grauitas,in iuuenibus alacritas,ita in adolescentulis verecundia quadam quasi dote naturæ commendatur.Hic pietas oritur, hinc honor erga senes,hinc tuta fit castitas,bonus enim regendæ castitatis pudor comes est, qui se prætendat, & quæ prima pericula sunt pudicitiam tentari non sinat. Hæc illa est,quæ motum,gestum,incessum tenet. nam mentis habitus in corporis statu cernitur. Hæc denique linguæ frænu adhibet. quod qui fecerit omnes virtutes in vna verecundia consequetur. [Imberbis) Imberbum libentius dixere maiores quam imberbem. Varro imberbi iuuenes,& Cic. imberbum dixit. quin & Cal.Ian.de lege Agraria imberba iuuentute. T.Liuius imberbes putat dixisse vulgariter. [Remoto) Post xvj.an.sumpta virili toga.[Tandem) ad iuuenum desiderium alludit. [Custode) Pædagogo,magistro, quod officium apud maiores nostro seruile erat aprici patentis quem Sol aperiat.[Cereus)Facilis,mollis. [Flecti) Inest nostris sensibus implicita boni imitatrix, malorumque omnium mater voluptas,cuius corrupti blanditijs, quæ natura bona sunt, quòd quadam illecebra dulcedineq. carent,non cernimus. difficileq. est in illo ætatis quasi flexu stare, aut sine casu aliquo pro lapsione ue ingredi. Ille .n. cupiditates quæ nobiscum sunt genitæ ac educatæ,cum diutius inclusæ,& prima ætate, & parentum cura, & pædagogorum magisterio compressæ constrictæq. fuerint, vbi primum libera toga sumitur quasi carcere emissæ, subito se nonnunquam profundunt atque eijciunt vniuersæ. Tunc itaq; magna est cura adhibenda, cum facilis animus est,& adhuc tractabilis,dum idoneum tempus est laboribus,ingenijs, per studia agitandis,& corporibus per opera exercendis. [Asper) Durus, qui non facile monitorem ferat. [Tardus) Quia non cogitat. [Sublimis) Timidus,elatus,superbus,gloriosus. [Amata relinquere)Si forte consuetus fuerit. [Pernix) Calor plurimus qui in iuuenibus, est facit vt motu plurimo vehementissimoq. inquietentur,quo desistente prudentiores esse incipiunt,atque ideo nō tantum mente valent iuuenes,ꝙ mens vicem gerit apud nos instrumenti. sed à natura dati. ceteræ enim omnes scientiæ artesq. nostra opera sunt, mentem vero ipsam opus esse naturæ ferendum est. & quemadmodum manus statim à principio suum opus non exequitur,sic mens non nisi ætate procedente consumatur & absoluitur,hinc virilis ætas prudentior.[Cauet) Fugit committere.vnde dicendum sit illi,non putaram. [Ætas) Virilis. Post xxx. ann. Honori. Ambitioni per virtutem. [Mutaret laboret) Nec temere incipit,ne cito desistit.[Multa senem) Quemadmodum ex amphora,quod est sincerissimum, effluit primum grauissimum quodq. turbidumq. subsistit sic in ætate nostra quod est optimum primo est,ꝙ cum exhauseris sola fæx remanet. Hinc senectus mala ætas à Plauto dicitur. & Virg.noster.

Melior quoniam pars acta diei.

Prima ergo ætatis pars optima,nam deinde,

Subeunt morbi tristisq; senectus.

Miser abstinet.

Calor qui eam continet sedem,qua speramus & sapimus,facit vt securo animo simus,vnde iuuētus spe plena est, senes parum sperare possunt,& quia non sperant,partis parcunt.[Gelideq. ministrat)Gelidi enim & frigidi sunt senes. hinc ex crementosi sunt, & vigiles,minusq. concoquunt.siccitas autem quę in eis est,facit vt nigrescant,parumq. videant,ꝙ siccitas cutem induret.[Spe lōgus) Non quod ardenter speret,habet enim minus spei senectus, sed ꝙ multa animo constituat, nepotes, pronepotesq. meditetur,nec sentiat vicinam mortem.[Dilator)Quod differat negocia.[Difficilis)Quem omnes oderint,querulus vnde Næuius tardigemulum senium appellauit. [Laudator temporis acti) Vitio malignitatis humanæ, vetera semper in laudem præsentia in fastidio sunt. Romanis lex erat quæ à quinquagesimo anno militem non cogebat à sexagesimo senatorem non citabat.[Castigator) Senes adolescentium vitam ex sua libidine moderantur, quæ tunc est,non quæ ante fuit [Anni venientes)Tota ætas viri li.[Ferunt) afferunt,quia vires,ingenium,virtutes,mens, diuitiæ, doctrina,hæc omnia ea ætate crescunt.[Recedentes) In senecta .i.mala ætate.[Morabimur)hæc omnis nostra sit vis.[Adiunctis) In illis rebus quæ sunt ætati adiunctæ aptæ. [Ne forte seniles) Seruandæ sunt partes personarum, vt si puerum introducas, & scribas, loquatur quæ puero congrua sint. nam si adolescentem auarum,leuem virum,senem prodigum describas,natura ipsa nō constet,sed contraria coniungantur.[Adiunctis) In illis quæ illi ætati,quam descr pseris,adiuncta sint,& propria. Morabimur. Circa ea versabimur.

ACRON.

QVID ego & populus mecum).i.quid libenter audiant omnes.i. quid quisque ex eo expectet donec tollantur aulæa ad finem peractæ comœdiæ.Si vis,inquit,expectare populum vsq; ad finem fabulæ donec dicat actor,Vos plaudite, & si vis, inquit, expectare plausorem,donec tollantur aulæa. mores vniuscuiusque ætatis obserua. Plausoris,& plosoris legitur. Nam & (plodere)veteres,& (plaudere)dicebant vt claudere.[Aulæa)antea q ludos dabant,aulæa,suspendebant, quæ in fine ludorum deponebantur. Aulæa aūt dicta, eo ꝙ in aula Attali regis inuenta sunt deuicto eo. [Donec cantor).i.actor.i.donec finita fabula tollantur aulæa. Cantorem voluit appellare eum qui hoc in mō dicit.[Plaudite)Hæc erat consuetudo in consumatione Tragœdiarum.[Ætatis cuiusque)ac si diceret.Si debes loqui de iuuenibus. non de eis proprietatem senium alius ue ætatis. [Mollibusque) Currentibus,qui certis temporibus mutantur, annis.f.accidentibus. Et est magnum epitheton. Quid enim natura mobilibus puero adolescenti,& natura sene? τὸ πρέπον .i.cuiq; proprium tribuendum est. [Decor naturis) ad ætatem retulit (naturis) docet enim quemadmodum debeat vir loqui, & quemadmodum mulier. [Reddere qui voces iam scit puer) Qui iam potest fari, vt Maro ac veras audire, & reddere voces .i. puer qui iam potest loqui. Sunt enim pueri,qui quamuis agnoscant quædam,tamen non loquuntur. quale est illud apud poëtam. Incipe parue puer risu cognoscere matrem. [Et pede certo Signat humum) Imprimit vestigijs suis,qui incidere potest iam firmo vestigio. nam infantes certum pedem non habent,quia tremunt membra eorum. [Paribus colludere) Cum ætatis suæ æqualibus ludere,sic scribēdus est atque formandus, vt cum paribus ludat, non cum sene. [Et iram colligit) Sine ratione. nam pueri,& sine causa irascuntur,& temere illos decet irasci. [Imberbis) Imberbus,& imberbis,sicut inermus,& inermis. [Gaudet equis,canibusq.) Vt Terent. Aut equos alere,aut canes ad venandum. [Aprici) Callidi patentis loci. Cereus in vitium. Facilis comparatio .i. pronus est adolescens ad vitium. Aut quasi cereus ita flectitur in vitium, aut flectit se.[Vtilium tardus)Tarde videt vtilia quæ prosunt sibi.[Sublimis)Superbus,erectus. [Cupidusq.) ardens ad omnia. [Et amata relinquere pernix)Hoc est velox ad fastidium cupitorum .i. leuis inconstans, cito quæ ante amauerat contemnens. Imberbes .n. quæ amant aliquando cito dimittunt. [Conuersis studijs) Mutata voluntate iam vir factus non est prodigus æris, sed cupidus reponendi. [Inseruit honori) ambitiosus efficitur, dat operam,vt honorem accipiat.[Commisisse cauet) Pœnitenda committere.i.timet hoc facere quod postea laborabit mutare. [Multa senem) Docet quæ sunt incommoda senectutis, & ꝙ laborant quærere,& quæsita aliquando non tangunt. [Inuentis miser abstinet) Ex sua sententia Horatius (miser) inquit. [Abstinet) Deest se. [Ac timet vti) Quia nescit.f.quandiu viuat. [Gelideque) .i. eneruate, quia omnis conatus senum imbecillis est. Ideoq. parata non tangit. [Ministrat) agit,gubernat. [Dilator) qa per pigritiam sensus semper differunt quæ facienda sunt, aut spem longiorem habent viuendi,hac de causa non tāgunt. [Spe longus) .i.hic cum sit proximus morti, ea tamen sperat quæ longe sunt posita.[Difficilis)Durus ad præstandum.[Querulus)Iracundus.[Laudator temporis acti,Se puero)Laudat tempora pristina ad vituperationem præsentium.[Se puero)Hoc est in pueritia.[Censor)Iudex,obiurgator.[Ferunt).i.afferunt. vt Maro.

Omnia fert ætas, animum quoque.

[Anni venientes) Vsque ad quadragesimum annum, siue quinquagesimum venire dicuntur anni inde iam abire .i. recedere. Omnes anni venientes dici possunt, etiam qui sensibus accedūt, sed illi præcipue, qui accessu suo, & corporis, & animi augent virtutem.[Ne forte seniles) Ne forte des verba senum adolescētibus,aut adolescentium sensibus.[Semper in adiunctis) Hoc est, Quæ hæreant,aut congruant, & apta sint ætati, & est iste ordo. Semper in adiunctis, & aptis æuo morabimur.i.moribus semper vtendum, vt puero adiuncta sit leuitas, adolescenti feruor, seni maturitas.

SI plausoris eges aulæa manentis).i.si vis te ab adstante audiri donec aulæum leuetur, & donec is qui agit,dicat, Vos valete, & plaudite,quæ consumatio, & comœdiæ, & tragœdiæ est, hæc intuenda sunt, quæ omnia subijcit. POR.

SI plausoris eges aulæa manentis) Aulæa autem dicta eo ꝙ in aula Attali regis inuenta sint deuicto,eo inquit Acron. Hoc vltimum ab aliquo indocto adiectum arbitror. Neque enim Attalus hic, qui Eumenis fuit filius, à Romanis deuictus fuit, sed amicus, populum Romanum hæredem instituit, Diximus GLAR.

mus

mus de ijs latius Ode prima. [Reddere qui voces iam scit puer) Hic rursus noster adnotator insigne temeritatis suæ affert testimonium. Putat enim pro (qui) legendum (cum) vt pro quando exponatur, alioqui Horatium visum solos eos significare qui ea ipsa facerent, gestire, paribus colludere, non autem pueros omnes, sed pudet plura eius referre verba. Non vidit ille ab Horatio satis superque prouisum per particulam (iam) vt non tam facile auctori verba immutaret.

MAT. Bõsinis. REDDERE * qui) Signatur hoc loco, tempus, & ætas qua fiant, non autem ille qui ea faciat. Et propterea, cum sic reddere voces (id est quando puer scit reddere voceis, hoc est infantiam ipsam euasit) legendum est, non, qui scit reddere. [Secum. Multa recedentes) Hinc Terent. in Phorm. Ipsa senectus morbus est, quod prouerbiali figura dictum videtur. Nam in senibus vt absit morbus, ipsa senecta per se mala valetudo est. Qua propter illud frequens apud Homer. est χαλεπὸν γῆρας, id est molestia senectus.

ASC. HIC auctor docet, quæ publice agenda sunt, & quæ tanquã acta narranda, dicens, res.i.materia comica, aut tragica, aut agitur.i.tanquam iam vere fiat repræsentatur, in scenis .i. locis vmbrosis ad spectaculum constructis, aut refertur.i.narratur, & recensetur, acta.i.gesta intus.i.in domibus, aut post aulæa, hoc est dicentur acta esse, & egredientes narrabant quomodo acta sunt. Sicut Pythias egressa dicit. Chæream castratum intus, vt Parmenonem cruciaret, licet id verum non esset. Nuptiæ etiam intus fieri solent, vnde Terentius ad finem Andriæ: Ne expectetis dum exeat huc, intus despondebitur, intus transigetur si quid reliquum est quod restat. Itaque non omnia fient coram populo. Veruntamen (vt dicit auctor demissa per aureum.i.res auditæ, & per autem duntaxat conceptæ, irritant.i.afficiunt, & compungunt ad aliquam affectionem lætitiæ, aut tristitiæ, segnius.i. tardius, & minus viuaciter dicitur enim signe quòd seorsum .i. separatum est ab igne, qui maxime actiuus perhibetur) quàm supple ea quæ sunt subiecta fidelibus oculis.i.quæ visa sunt, plus etenim mouent quæ videntur quàm quæ audiuntur duntaxat. dixit autem fidelibus oculis, quia certius scimus quæ vidimus, quàm quæ audiuimus, vnde Plautus: Plus valet oculatus testis vnus, quàm auriti decem. Et sup. ea quæ sunt demissa per aurem .i.audita tanq̃ ab alijs visa, irritant segnius animos, q̃ ea quæ ipsa spectator tradidit sibi.i.videndo sibi notificat. Et quamuis sup. ita sit tamen non promes.i.proferes, & palam adduces in scenã .i.publicum spectaculum, digna.i.res dignas, geri .i. agi, intus .i. in locis obscuris, vtpote in cameris, aut cœnaculis, quæ intus finguntur esse. Et tu tolles multa ex oculis spectantium. quæ facundia præsens.i.cito dans intelligere quod voluerit narret.i.recitet, mox.i.paulo post. nec pro & non, & Medea vxor Iasonis, nõ trucidet .i. truculenter pueros .i. filios suos, coram populo .i. in cõspectu populi, aut Atreus frater Thyestæ, nefarius.i.nefanda ausus, coquat palam.i.conspectu populi, exta humana.i.accipiẽdo à parte totum, homines, videlicet filios Thyestæ. Et Progne soror Philumelæ aut sup. non vertatur.i.mutetur in auem, videlicet in hirundinem s̃m quosdam, vnde Georg. 4. Et manib. Progne pectus signata cruentis. Aut Cadmus rex Thebarum supp. non vertatur in anguem.i.draconem coram populo. Ego.n.incredulus .i. non credens sic debere fieri odi .i. odio prosequor, quodcunque .i. quamcunque rem tu ostendis mihi, sic.i.palam cum sit obscœnum, & triste visu, nec facile creditu. Atque ita ostendit quo argumento comœdia, aut tragœdia fieri debet, ostẽsurus quàm profuse, & qua ratione fieri debeat. De Medea autem nota est fabula, quàm in superiori lectione recitauimus, quomodo Iasonem iuuit, & secuta est, & ab eo in matrimonium accepta post partum quorundam filiorum, & repudiata per nouas nuptias eosdem Iasoni epulandos apposuit. vnde in Buc.

Sæuus amor docuit natorum sanguine matrem
Commaculare manus.

Attrei vero fabulam illic narrauimus. Aut cœna Thyestæ. Prognes autem tangitur in Buc. vbi dicitur.

Aut vt mutatos Terei narrauerat artus
Quas illi Philumela dapes, quæ dona pararit: Et reliqua,

Tereus .n. rex Thraciæ Prognem Pandionis regis Athenarum filiam vxorem duxit, cuius precibus dum Philumelam sororem adducere, eius amore captus stuprauit eam, atque illi ne facinus indicaret, linguam abscidit, sed nihil profecit. Nam Philumela cruore suo facinus in veste descripsit. Aut (vt alij volunt) ac depinxit, quo cognito Ityn cõem filium Tereo epulandum apposuit. Atque inter epulandum cum sæpius filium quæreret mater respondit. Quod petis intus habes. Quo accepto pater in filias auolauit mutatus in vpupam, sicut Itys in phasianum, Progne in hirundinem, & Philumela in auem sui nominis, quæ lescinia dicitur. Cadmus autem rex Thebarum (vt Acron recitat) & Hermonie in angues conuersi sunt. Nã Hermonie, inquit, filia Martis & Veneris dicitur fuisse. Dicuntur autem in angues conuersi propter occisum draconem, qui erat Marti consecratus. ex cuius seminatis dentibus (vt dicitur) acies armatorum nata est.

Regula autem hæc est.

Quamuis magis moueant visa quàm audita, non omnia tamen oculis exhibebuntur atque visu obscœna, aut immania, aut nimis triuialia forent, sed intus acta enunciabuntur.

Aut agitur res in scenis: aut acta refertur.
Segnius irritant animos demissa per aurem,
Quàm quæ sunt oculis subiecta fidelibus: & quæ
Ipse sibi tradit spectator. non tamen intus
Digna geri, promes in scenam: multaque tolles
Ex oculis, quæ mox narret facundia præsens.
Nec pueros coram populo Medea trucidet:
Aut humana palam coquat exta nefarius Atreus:
Aut in auem Progne vertatur: Cadmus in anguem.
Quodcunque ostendis mihi sic, incredulus odi.

IANVS. AVT agitur res in sce.) In Tragœdijs Grecorũ tria sunt, Angelus, Exangelus, & Autangelus. Angelus, est is q nunciat ea q̃ accidũt Exangelus, q nunciare ea q̃ fiũt intus illis q sunt extra, quẽ Thucydides Diangelon appellauit. Autangelos aut est, qui à nullo missus nunciat spõte sua. [Res) Materia quæcunque. [Refert) Nunciatur. [In scenis:) Quæ facta sunt domi, neq; .n. conuenit omnia in ipsa scena fieri, sed multa narrare, vt de Medeæ sæuitia. [Aut agitur) Vnde Dramatica dicta est fabula. [Segnius) Non eam acriter, atque ardenter irritant, mouent. Duo sunt quibus animi mouentur, oculi & aures. sed oculorum sensus maxime acerrimus, qui ponit penè in conspectu animi quæ cernere, & videre non possumus. Vnde recte illi fecisse videntur qui primi localem memoriam inuenerunt: quæ auribus, aut cogitatione perciperent etiam oculorum commendatione animis traderentur. [Demissa) Nunciata. [Fidelibus) Plus enim oculis quàm auribus credimus, & mouemur. vnde carent libri spiritu illo propter quem maiora eadem illa cum aguntur, quàm cum leguntur, videri solent. Hinc per portam illam corneam oculos volunt significari, quod & cornei sint, & ceteris membris duriores. nam eburnea, os significat, & dentes, quòd quæ loquimur, falsa esse possunt, quæ videmus, sine dubio vera sunt, iuxta illud Plauti: Pluris est oculatus testis vnus, quàm auriti decem. Socrates tamen ad philosophiam percipiendam, plus auribus dedisse videtur quam oculis, quo cum sentit Lactantius, quòd doctrina, & sapientia auribus percipi possit oculis solis non possit. [Tradit) Videt, sumit de se iudicium facit. [Promes) Deduces, propones oculis. [Tolles ex oculis) Dabis auribus nunciãda. [Facundia) Nuncius dilucide narrans. [Nec pueros) Huiusmodi, inquit, ex oculis tollenda sunt, & verbis explicanda. [Narret) Introduc nũcium narrantem. [Incredulus) Vel quòd putem si fieri debere, vel tanto casu attonitus non credam posse fieri, vt mater alios trucidet, aut homo in anguem vertatur.

AVT agitur res in scenis:) Vt in Andria de puero, aut in Eunucho de Thaide, Dorias, verbi gratia, irascitur ante populum. Medea ingressa, occidit filios suos, postea refert hoc ad populum. Vel agitur res in scenis quando ostenditur Medea fugiens, & iratus Orestes refertur, quando Medea docetur filios peremisse, necque præses exhiberi potest Medeæ parricidium. Vel intelligendum est, quædam in scenis aguntur, vt puer expositus. Vel acta referũtur, vt seruus in Epicharmo liberatus. Magis autem animos nostros perueniunt, quæ fieri videmus, q̃ quæ audimus. Non tamen omnia in scena agi debent, sed aliqua referri. [Segnius irritant animos demissa per aurem) Citius mouent spectatores ea quæ aguntur in scena, q̃ quæ referuntur ad scenam.i.aliquis celerius potest discere videndo, & dare animum rei, q̃ audiendo. [Ipse sibi tradit spectator) Quia ipse mihi trado quæ video, & alter mihi tradit quod narrat. [Nõ tñ intus) A

Tamen abundat,aut quamuis magis delectant quæ videntur, q̃ quæ audiuntur,tñ dignam rem intus geri non facias ante conspectum populi.i.quamuis populus delectetur, facta tamen non proferas in scenam,quæ debeat intus agi. [Multaq. tolles).i.illa quæ secreta sunt,ne dicas.i.noli multa describere,tantum loquē da dic. [Nec pueros coram populo Media trucidet) noli ita describere fabulas coram populo , vt ipsa crudelitas sit præsens. [Pueros)Filios,more Græcorũ. [Cadmus in anguem)Cadmus, & Hemonie in angues conuersi sunt. Nam Hemione filia Martis,& Veneris dicitur fuisse. Dñr autem in angueis conuersi propter occisum draconem,qui erat Marti consecratus ex cuius seminatis dentibus dicitur acies armatorum nata esse.[Incredulus odi).i.non credens sic debere fieri,ac per hoc sperno atque contento.[Aut agitur res in scenis,aut acta refertur) In tale transit, catholicon.Duo sunt genera nunciorum. Alter est qui ex scena acta nunciat,puta si filios Medea occidit,nunciatur Iasoni. Neq; enim decet hæc in ipsa scena fieri. alioquin incipit verus actus fieri,non fabula. Alter est qui in scena commissa profert extra scenam puta si adulterium Clytemnestra commiserit, vt hic qui appellatur.

GLAREANVS.

AVT agitur res in scenis) Dicere vult, omnem rem in populi conspectu vel agi,vel actam ostendi. Agitur vt puer in Andriam exemplũ præbet. Acta ostenditur,vt citium virginis à Chærea illatum. Hæc propter Acronis commentarium simulq. Porphyrioni corruptorem diximus, & alios nonnullos, qui hunc locum non recte explicant.

ASCENSIVS.

TETIGIT quid in tragœdijs potissimum palam agetur, & quid non. Nam trucidationes huiusmodi Tragicæ sunt, non Comicæ. in Comœdijs autem solent non agi, sed recenseri arationes, nauigationes, pericula maris, nuptiarum celebrationes seruorum potationes,virginum violationes,& eiusmodi: Nunc autem magis ad comœdiam respiciens, vnde & quàm diffuse cōstare debeat,paucis tangit,dicens,Ne ue minor,& reliqua. quorum Ordo est. Fabula vtpote Comœdia. quæ vult.i.desiderat, posci.i.requiri,& exigi,& reponi.i.diligenter custodiri spectata, .s.populo iterum ad spectandum exhibenda, ne ue .i. vel non sit minor.i.breuior quinto actu,neu.i.vel non sit productior.i.longior,quinto actu .i. habeat præcipue quinque actus ita vt neque plures,neque pauciores. Nec Deus.i.interpositio auxilij diuini, vel manifesta præsentia Dei, aut inuocatio diuini auxilij,intersit alicui operationi,nisi nodus.i.difficultas, & rerũ indissolubilis cōnexus,dignus vindice.i.qui Deum habeat vindicem, & dissolutorem, inciderit.i.è casu interuenerit, hoc est nunquam fingetur diuinitus factum esse, quod est æque verisimiliter humanitus fieri poterit. In Tragœdijs etiam si quis seruum vult occidere. indigna res cui Deus intersit,aut inuocatio nominis eius dignior autem cum filius patrem,aut pater filium occiderit.Similiter apud Poëtam legimus in nono Turnum ingressum fuisse castra Troiana, illicq. multam cædem impune fecisse quod incredibile videretur nisi subiunxisset, Huic Iuno vires animumq. ministra,vel sic,nec Deus .i. inuocatio auxilij diuini, intersit rebus dicendis nisi dignus vindice nodus inciderit.i.nisi maiora moliamur,quam quæ humanis opibus effici possent. vnde nec Comici, nec Elegaci, nec Satyrici, nec Epigrammatici, nec id genus scriptores inuocare solent. Nec quarta persona laboret.i.conetur cum difficultate intelligendi loqui in eadem scena,hoc est in vna eademque scena licet cōplures personæ sint raro, plures q̃ tres loquentur, quòd si quarta loquatur, id admodum parte faciat, ne confusio loquentium difficultatem intelligendi pariat. Chorus.i.multorum collocutio,& cantus, qui in Tragœdijs quibusdam adhuc conspicitur, & in Comœdijs esse solebat, defendat.i.protegat partes,& officium virile actoris.i. non multarum personarum partes suscipiat, sed virilem partem tueatur.i.vnius viri vtpote actoris,vel alterius viri, aut reuera officium virile dicit, sicut Liuius in Prologo pro parte mea viri dicit, vel secundum Porphyrionem præcipit,ne viri agentibus fœminarum inducatur chorus nec feminis virorum. Nec.i.ne ue,chorus sup. intercinat.i.canat, quid .i. aliquid inter medios actus,quòd non conducat.i.vtile non sit proposito.i.principali instituto. Et sup. quod non hæreat.i.quod non cohæreat,& quadret apte.i.decēter,ille videlicet chorus, faueat bonis.i.dicat laudes in fauorem bonorum,& concilietur.i.conciliationem faciat, amice.i.amicabiliter vel,vt quidam volunt,cum amica,sed minus placet.Et regat.i.compescat iratos.Et amet.i.se amare ostēdat, timentes peccare.i.innocentes.ille laudat dapes.i.fercula,breuis mensæ.i. breuis refectionis. ille laudat iustitiam salubrem, quia, vt inquit Acrõ,semper incolumis est salus,vbi est iustitia, & reges.i.iustitiæ rectores,vel leges,quæ,vt Cic.inquit,& virtutibus præmia, & vitijs supplicia proponunt, Et laudet otia.i.tranquillitatem pacis apertis portis,quia in pace portæ panduntur,& aperiuntur. vnde vt dicitur ij.Aen. postquam Troiani pacem habere sperabãt.

Panduntur portæ , iuuat ire & Dorica castra :
Desertosq; videre locos.

Aperiuntur ergo portæ ciuitatum tempore pacis,& clauduntur belli portæ in templo Iani. vnde Aen. ij. Claudentur belli portæ &c. Ille inquam chorus tegat commissa.i.cælet, credita sibi, hoc est non palam faciat credita consilia, neque nodum fabulæ ante finem (ne populus aufugiat) dissoluat, & precetur. & oret deos,vt fortuna sup. bona redeat miseris .i. ad bonos iniuste patientes, & miseratione dignos. Nam miseri sine culpa,non sine pœna sunt. Et habeat.i.discedat,superbis.i.à superbis, & elatis. Quia de comediarũ,& tragœdia. decoro paulo post loqui polliciti sumus,nunc de ipsarum descriptione, & partibus pauca præmittemus ex Diomede, qui sic inquit tragœdia est heroicæ fortunæ propositio. Tragœdia (vt quidam volunt) dicitur à tragos,qui est hircus,& Ode .i. cantus, quoniam olim auctoribus Tragicis tragos .i. hircus præmium cantus proponebatur, qui Liberalibus die festo Libero patri ob hoc ipsum immolabitur, qa,vt ait Varro,hirci depascunt vitem.Vnde Horat.in arte Poë. *Tragœdia Hircus.*

Carmine qui tragico vilem certauit ob hircum,
Mox etiam agrestes Satyros nudauit. Et Virg. Georg. ij.
Non aliam ob causam Baccho caper omnibus aris Cæditur.

Alij putant à fece, quam Græcorum quidam trygon appellant, tragediam nominatam per mutationem literarum i,videlicet in a, quoniam olim nondum personis à Thespide, aut Thespi repertis,tales fabulas peruncti ora fecibus agitabant, vt rursum est Horatius testis sic,

Ignotum tragicæ genus inuenisse Camœnæ
Dicitur, & plaustris vexisse pœmata Thespis,
Quæ canerent, agerentq; peruncti fecibus ora.

Alij à vino dictam arbitrabantur propterea q̃ dictabatur tryx, vnde trygetos vindemia quoque est quia Liberalibus apud Atticos die festo Liberi patris vinum cantoribus pro præmio dabatur. Cuius rei testis est Luc. in xij. Comœdia est priuatæ, ciuilisq. fortunæ sine periculo vitæ comprehensio dicta ἀπὸ τῆς κώμης .i.apotis comis, seu res comes,κῶμαι.n.appellantur pagi.i.conuēticula rusticorum.Ita iuuentus,vt ait Varro, Attica circum vicos ire solita fuit,& quęstus sui causa hoc genus carminis pronunciabat. Aut certe à vicis. Nam postquam ex agris Athenas commigratum,& hi ludi constituti sunt, sicut Romæ Compitalitij, ad canendum prodibant, vel ἀπὸ τοῦ κώμου .i. comessatione (nam κῶμος,dicitur festiuitas in conuiuio,& comessatio) qua olim in huiusmodi fabulis amantiam iuuenum comessationes canebantur. Comœdia,& tragœdia differunt,q̃ in tragœdia introducuntur duces,heroës reges, in comœdia humiles atque priuatæ personæ. In illa luctus,exilia cædes. In hac amores virginum raptus. Deinde q̃ illa frequenter,& pene semper dantur rebus lætis exitus,& tristes. & liberorum, fortunarumq. priorum in peius admissio. tristicia nanque tragœdiæ proprium est. Ideoq. Euripides petente Archelao rege, vt de se tragœdiam scriberet, abnuit, & præcatus est ne accideret Archelao aliquid tragœdiæ proprium nihil aliud esse Tragędiam, quàm miseriarum comprehensionem. Poëtæ primi comici fuerunt. Susarion, Rullus, & Magnes, hi veteris disciplinæ iocularia quædam minus scite, & venuste pronunciabant. Secunda ætate fuerunt Aristophanes,& Eupolis,& Cratinus, qui & præcipuũ vitia sectari acerbissimas Comœdias composuerunt. Vnde Horat. in Serm, *Comœdia. Ludi Compitalitij. Tragœdiæ proprium. Comici Poëtæ.*

Eupolis atque Cratinus Aristophanesq; poëtæ,
Atque alij quorum comœdia prisca virorum est
Si quis erat dignus describi, quòd malus, aut fur,
Aut mœchus foret aut sicarius, aut alioquin,
Famosus multa cum libertate notabant.

Tertia ætas,fuit Menandri,& Philomenis, qui omnem acerbitatem Comœdiæ mitigauerunt,atq; multiplicia argumenta Græcis auctoribus secuti sunt. Ab his Romani fabulas transtulerunt,& constat apud illos primo latino sermone Comœdiarum Liuium Andronicum scripsisse. Sunt qui velint Epicarmum in insula Co exulantem primum hoc carmen frequentasse, & sic à Co,Comediã dici. Antea itaque galeris non personis vtebãtur,vt qualitas coloris iudicium faceret ætatis,cum essent aut albi,aut nigri,aut rufi. Personis vero primus cœpit vti Roscius Galius

Gallus præcipuus histrio, qui oculis obuersis erat, nec satis decorus in personis, nisi parasitos pronunciabat. Initio Togatæ Comœdiæ dicebantur, quod non omnia in publico honore confusa cernebantur, quæ Togatæ in prætextatas, & tabernarias diuidebantur. Togatæ fabulæ dñr, quæ proscriptæ sunt secundum ritus, &

Togata. Toga. Palliata. habitus hominum Togatorum .i. Romanorum. Toga nanque Romana est. sicut Græcas fabulas ab habitu eorum Varro Palliatas ait nominari. Togatas autem cum sit generale nomen, specialiter tamen pro Tabernarijs non modo cõmunis error vsurpat, quia Flauius Togatas appellat, sed & poetæ, vt Horatius, qui ait, Vel qui Prætextas, vel qui docuere Togatas. Togatarum fabularum species tot ferè sunt quot, & Palliatarum. Nam prima species Togatarum, quæ prætextatæ dicuntur in quibus imperatorum negocia agebantur, & publica, & reges Romani, & duces inducuntur, personarum dignitate, & sublimitate Tragœdijs similes.

Pretexta. i. Pretexte Pretextatę autem dñr quia ferè regum, vel magistratuum, qui prætexta vtuntur in huiusmodi fabulis acta comprehenduntur. Secunda species Togatarum, quæ Tabernariæ dicuntur humilitate personarum, & argumentorum similitudine Comœdijs pares, quibus non magistratus, regesque, sed humiles homines, & priuatæ domus inducuntur, quæ quòd olim tabulis tegerent, communiter Tabernariæ vocantur.

Tabernaria. Attelanae Planipes. Mimos. Tertia species fabularum latinarum est earum, quæ à ciuitate Oscorum Attela, in qua primum cœptæ, Attellanæ, dictæ sunt argumentis, dictisq. iocularibus similes Satyricis fabulis Græcis. Quarta species est Planipes. græce μῖμος dicitur. Ideo autem latine Planipes, quod actores planis pedibus .i. nudis proscenium introirent, non vt Tragici actores cum cothurnis neque vt Comici cum soccis olim. non in suggestu, scœnæ, sed in plano Orchestræ positis instrumentis mimicis agitabant. Cuius Planipedis Atta Togatarum scriptor ita in Ædilia fabula meminit, Datum est aurum, exultat Planipes. Si quas tamen ex soccis fabulas fecerant. Palliati pronunciabant. Togata prætextata à Tragœdia differt, quod in Tragœdia heroës inducuntur, vt Pacuuius Tragœdias nominibus heroicis inscripsit Oresten, Chrysoën, & his similia, sicut & Accius. in prætextata autem scribitur Brutus, vel Decius. Item Marcellus, Togata tabernaria à Comœdia differt. quod in Comœdia Græci ritus inducuntur, & personæ Græce, vt Laches Sostrata. ni illa vero Latinæ.

Satyra. Agunt fabulæ, & referunt quædam. Togatas tabernarias in scænam ductauerunt præcipue duo, Afranius, & Q. Ennius. Nam Terentius, & Cæcilius Comœdias scripserunt. Latina Attellana à Græca Satyrica differt, quod in Satyrica è Satyrorum personæ introducuntur aut si quæ sunt similes Satyris. In Attellana obscœnæ personæ, vt Maccus. quæ omnes fabulæ Drammaticæ sunt ab agendo dictæ. Nã agi fabula non referri ab actoribus dicitur. Sunt tamen quæ referuntur. quocirca Horatius vtraque significatione interpretatur, cum ita fabula dicit, Aut agitur res in scenis, aut acta refertur. sicut in Græco choro vbi tres personæ tantum agunt. At latini scriptores complures personas in fabulas introduxere, vt speciosiores frequentia facerent. Satyrica est ludendi causa iocandiq. simul vt spectator inter res Tragicas, seriasq. Satyrorum quoque locis, & lusibus delectaretur. &, vt Horatius sentit his verbis, carmine, qui Tragico, &c. Mimus est sermonis cuiuslibet motus sine reuerentia, vel factorum cum lasciuia imitatio. *Mimus.* Mimus dictus, quasi solus imitetur, cum & alia idem Poëmata faciant, sed solus quasi priuilegio quodam quod fuit commune possedit similiter atque is qui versum facit dictus poeta .i. factor, cum & artifices, qui æque quid faciunt non dicantur poëtæ membra Comœdiarum tria sunt, Diuerbium, Canticum, Chorus. *Poeta. Membra Comœdiarum.* Diuerbia sunt partes, in quibus diuersorum personæ versantur. Personæ autem diuerbiorum, aut duæ, aut tres aut raro quatuor esse debent, vltra augere numerum non licet. In canticis autem vna tã tum debet esse persona, aut si duæ fuerint, ita debent esse, vt ex occulto vna audiat, nec loquatur, sed secum, si opus fuerit, verba faciat. *Diuerbia Cantica. Chorus.* In choris vero numerus personarum diffinitus non est quippe iunctim omnes loqui debent, quasi voce confusa, & concentum in vnam personam reformantes. Latinæ autem Comœdię chorum non habent, sed duobus tantum membris constant, diuerbio, & cantico. Primis autem temporibus asserit Tranquillus omnia, quæ in scena versantur, in Comœdijs acta. Nam & Pantomimus, & Choraules in Comœdia canebant. Verum actores Comœdiarum pro facultate, & arte potiore principatum sibi artificio vendicabant. sic factum est vt nolentibus cædere mimis cum artificio suo ceteris, separatio fieret reliquorum. Nam dum pauciores inferioribus qui in omni magisterio erant, seruire dedignabantur, seipsos à Comœdijs separauerunt, ac sic factum est, vt exemplo semel sumpto vnusquisque suæ artis rem exequi ceperit, neque in comœdiam venire. cuius rei indicia produnt nobis antiquæ Comœdiæ. in quibus inuenimus, Acta tibijs, paribus, aut imparibus, aut seranis. quando enim chorus canebat choricis tibijs .i. choraulicis artifex concinebat. In canticis autem pyraulicis responsabat. Sed quod paribus tibijs, vel imparibus inuenimus scriptum, hoc significat, quòd si quando monodio agebat, vnam tibiam inflabat, quando synodio, vtranq; hæc Diomedes.

Regula autem est.

Comœdia quinque præcise continebit actus, nec in vna scena vltra quatuor personas inducentur loquentes quinetiam quarta raro loquatur. In nulla autem, seu fabula, seu historia inuocetur deus aut dea, nec interuenisse dicetur vbi humanis opibus regeri poterit. In tragœdijs autem chorus, id quod in textu præscribitur, munus explebit.

IANVS.

Ne ue minor, neu sit quinto productior actu
Fabula: quæ posci vult: & spectata reponi.
Nec deus intersit; nisi dignus vindice nodus
Inciderit: nec quarta loqui persona laboret.
Actoris partes chorus, officiumque virile *
Defendat: neu quid medios intercinat actus,
Quod non proposito conducat, & hæreat apte.
Ille bonis faueatque; & concilietur amicis:
Et regeat iratos, & amet peccare timenteis.
Ille dapes laudet mensæ breuis: ille salubrem
Iustitiam, legesque, & apertis ocia portis.
Ille tegat commissa: deosque precetur, & oret;
Vt redeat miseris, abeat fortuna superbis.

Posci) Bona fabula. [Ne minor) Omnis comœdia, siue tragedia quinque actus habet, hoc est quinquies in scena dicitur. Comœdia enim vetus choros habuit vt Tragœdia, qui actus diuidunt excluso choro, vt aliqua quies spectatoribus daretur, actus interpositus est dum tibicem populum delectaret. nonnulli in proscenio, ne locum quidem reliquerũt. vnde apud illos dirimere actus quinque partitos difficile est. [Posci) Placere quæ vult, & delectare. [Spectata) Quæ semel acta & visa est. [Reponi) Iterũ recitari. Eunuchus Terentij tã to successu, & plausu primo est acta, vt rursus esse vendita, & ageretur iterum pro noua. [Productior) Prolixior. [Nec deus intersit) Deos introduci solitos in comœdijs. vel testis est Amphytrio Plautina, in qua non solum Iupiter, & Mercuris sub Amphytrionis Sosiæque personis agunt, sed & ipse Iupiter perturbato tantis malis Amphytrionis confessus deum, & qualis videri solet, cœlicolis affuit, illumque bono animo esse iussit. Introducitur & dij in comœdijs, prologis narrandis vt Lar. in Aulul. Auxilium in Cistell. Potest & ad inuocationes referri, quas suis locis .i. difficilimis, & arduis opportune fieri conuenit, vt:

**Inuocatio quibus faciēda sit. Vide annot. Fr. Rob. in locum alias amicte.*

Pandite nunc Helicona deæ cantusq; mouete.

Sed, & magna semper arte in quocunque poëmate dij introducuntur, cum eo res deducta est, vt viribus humanis perfici non possit. Æneas interfecto Priamo tenentibus omnia Græcis & igne nũquam è regia euasisset, nisi,

Ducente deo flammam inter & hostes.

Nec Turnus Troianis castris erupisset, ni Iuno vires animumq. ministrasset. Hinc Minerua medijs cætibus Graium cohibendo Achilli interuenit soli perspicua, aut aliorum nemo tuetur. Hinc illa Virgiliana matrona in medijs millibus auxiliabunda fratri conuersatur.

Misceturq; viris, nec cernitur vlli.

[Intersit) In comœdij interueniat, vel quocunq; poëmate. [Nodus) difficultas, res difficilis, quæ aliter explicari non possit. [Vindice) Vindicante, exponente, & liberante te ab ignoratione rerũ. Nec quartaloqui persona) Dramate tres personæ tolæ agunt quarta muta est, quamuis Latini plures personas in fabulis introduxerint, vt spatiosos frequentia facerent. Ea muta persona Cophon Prosophon facit, vnde illud Mart.

Comœdi tres sunt, sed amat tua Paula Lupercos.
Quatuor & Cophon Paula Prosopon amat.

Plures tribus introducuntur recte, si tumultum non fecerint, sed dum duæ aut tres loquuntur ceteræ taceant. Potest & quarta persona ad scenicos primarum, secūdarum, tertiarumq. partium referri, neque enim solent mutę personę magnas partes habere in fabulis, sed tres aut quatuor, reliquæ parum loquuntur. [Actoris partes) Chorus personas non habet definitas, quippe omnes iuncti loquuntur quasi voce confusa, & concentum in vnam personam formant, nunc circa fumantes aras spatiantes, nunc gyros reuoluentes cum tibicine concinnunt. Est autem eius officium laudata virtutes, persequi vitia, à Dijs veniam impetrare, & fauere infelicibus. Potest esse tam virorum, quàm fœminarum, vt in Troade Senecæ. [Actoris) Histrionis in scena & mimi. [Officium virile) Solet seruari in choris, vt si laudandus sit virorum sit chorus, si mulier mulierum. Hinc ait: Defendat partes actoris .i. quas partes quisque actor fecerit, viriles, an muliebres, sit tamen chorus vt debet, sermonem semper grauem, & virilem esse oportet. Vel actoris partes .i. vnum cōmendet ex actoribus, non omnes simul, & officium virile defendat .i. si quid egit viro dignū laudet. [Defendat) Suscipiat sibi. Medios intercinat actus. Recte medios actus, nam quemadmodum personis nimisq. de proscenio in scenam redeuntibus, apud Latinos actus distinguebatur, sic apud Grecos ascendente in orchestram choro. [Intercinat) Chorus cantet. [Quo non proposito) Quidquid canit chorus, debet ad argumentum referri. & plerunque ad eum ipsum actū quem distinxit. [Proposito) Rei argumento. [Hæreat) Accommodetur materiæ. [Regat) Mitiget, moderetur, vt in Hercule furente. [Timentes) Pauentes, vt Hyppolitum. [Dapes) Frugalitatem. [Salubrem) Quæ salutem det custodientibus. [Ocia) Pacem. [Apertis portis) Cum tuta sunt omnia. [Commissa) Quæ eius fidei sunt credita. [Miseris) Vt Hectori.

A C R O N.

N E ue minor, neu sit quinto productior actu) .i. non loquatur in fabula plus quinque personis. [Fabula, quæ posci vult, & spectanda reponi) .i. quæ vult posci à populo, & reponi spectanda vt denuo agatur .i. quæ vult in auctoritatem venire. [Nec Deus intersit; nisi dignus vindice) Non debes inducere deum in scenam in tua fabula, nisi causa subueniendi, & puniendi. Aliter, Tum demum, inquit, auferri debet deus, cum digna res inter uentu eius exponitur. Alioqui male ponitur si quis seruum suū vult occidere, sed magis cum filius patrem aut pater filium occidit. Item, Tunc, inquit, persona numinis debet interseri, quoties adeo difficilis res est vt non nisi interuentu numinis explicari possit, vt habemus apud Poëtam, ingressum fuisse Turnum castra Troiana, illicq. multas cædes impune fecisse, Incredibile est solum ista sine numine implere potuisse. Vidit hoc poëta nimis arduum, & subiunxit. Huic Iuno vires, animumq. ministrat. [Nec quarta loqui persona laboret) Quartam certe personam quando inducimus, aut non omnino loqui debet, aut pauca, nō dixit, taceat, sed non loquendo laboret, quo aptior sit dictio. Inducitur autem quarta persona, aut vt annuat, aut vt ei aliquid imperetur. [Actoris partes chorus, officiumq virile Defendat:) Sic debet vnusquisque recitare fabulas, vt audiētes laudent cum suumq. officium laudando protegant ab accusatoribus. Quando vir agit virum, chorus debet induci. Chorus, inquit, non multarum personarum actus defendat, sed vnius suscipiat. Non ideo, inquit, multarum personarum partes suscipiat, quia in choro multi sunt, sed virilem partem tueatur, hoc est vnius viri. Virile autem non aliqua re astuta, sed vnumquenque contingit. Est autem ordo: Chorus defendat partes actoris, & officium virile. Alij sic exponunt, Etiam si mulierum sit chorus, eodem nomine appellatur, nec interest aliquid, an mulierum sit chorus an virorū, dummodo verba conueniant. [Defendat) Tueatur. Mire dixit, Ne ue, inquit, ipse chorus inter medios actus aliquam rem canat incongruam .i. ad canat quod ad præsentem rem aptam sit. Ne chorus aliquid discrepet ab argumento, neque aliquid inter medios actus debet absurde cani .i. inter actus viri ne inducas chorum mulierum. [Et regat) .i. compescat, mitiget. Docet qua causa chorus debet induci, vt faueat bonis, & cōcilietur amice. [Peccare timenteis) Innocentes. [Saluorum Iustitiam) Quia semper incolumis est salus vbi est iustitia. [Et apertis ocia portis) .i. in pace, quia in pace portæ patent: vt,

Panduntur portæ. En econtrario,
Quæ mœnia clausis
Ferrum acuunt portis.

[Ille tegat commissa) Celet, credita sibi .i. non palam faciat credita consilia. [Miseris) ad miseros. [Fortuna) .s. bona, nam est & mala: vt,

Hac Troiana tenus fuerat fortuna.

P O R P H Y R I O.

N E V sit quinto productior actu Fabula:) Ne incipiat tragœdia plus quàm quinque partibus impleri. [Quæ posci vult, & spectata reponi) Illud dixit, Si forte reponis Achillem, hoc est quæ placere vult, & iterum proferri. [Nec deus intersit; nisi dignus vindice nodus Inciderit:) Tunc demum, inquit, inferri debet deus, cum digna res interuētu eius exprimitur, alioquin male ponetur, vt in eo, si quis seruum voluerit occidere, Sed magis cum aut filius patrem, aut filium pater occidit. [Nec quarta loqui persona laboret) Tres enim personæ tragœdiam itemq. comœdiam peragunt, si tamen quarta interponitur, non loqui debet, sed annuere, statimq. dimitti. [Actoris partes chorus, officiumque virile Defendat) .i. ne viris agentibus fœminarum inducatur chorus, ne fœminis viriles, sed agentes ex vsu has patres custodient.

G L A R E A N V S.

N E ue minor quinto, neu sit productior actu) Hoc de quinque personis perperam Acron intelligit, quanquam codex potest esse corruptus. Mirum vero quam & Acron, & Badius hoc quòd statim sequitur, exponant. [Nec deus intersit; nisi dignus vindice nodus Inciderit) Sed vltima Acronis placet, vltimaque Badij expositio, tunc numinis personam inferēdam, quoties adeo difficilis res sit, vt non nisi interuentu numinis explicari possit, aut nisi maiori moliamur, quàm quæ humanis opibus effici possint. [Actoris partes chorus, officiumq. virile) Auctoris impresserat Aldus, sed non placet. Acron autem si vsquam alibi certe hic adeo delirat, vt absque indignatione à nemine legi possint quæ hoc loco scribit. Sed neque Porph. expositio mihi satis facit. Res non est omnino difficilis. Illud tamen (virile) lectorem moratur, nec mihi satis intellectum.

A S C E N S I V S.

HIC loquitur de luxu, & pompa theatrali, ostendens quo pacto incrementum sumpsit, additurus nonnulla de fabularum progressione, atque decoro. & dicit, Tibia .i. fistula facta ex tibia potissimum gruum qua modulos faciebant, non sup. erat olim iuncta orichalco .i. instrumento facto ex orichalco, quòd in colore auro simile est, & æmula tubæ .i. imitatrix æqualem sonum reddendo, q. d. Fistula erat olim ex tibijs gruum, & non ex metallo confecta, neque tam ampla vt sonum tubæ reddere, sed erat tenuis .i. modica, & simplex .i. non compacta, & pauco foramine .i. habens pauca foramina, quia secundum Varonem tantum quatuor foraminum apud priscos fuit, vtilis .i. idonea, & cōmoda, aspirare .i. cantantibus choris concinere, & adesse .i. auxilio esse, atque pro complere flatu .i. sonitu suo, sedilia .i. sessiones hominum, nondum nimis spissas .i. adhuc non nimis repletas populo, quæ .i. ad quæ sedilia populus sanè .i. valde, numerabilis .i. facilis ad numerandum, vtpote paruus .i. modicus, & frugi .i. parsimoniæ inseruiens, & castus, & verecundus, coibat .i. conueniebat. postquam sup. P.R. victor exterarum gentium, cœpit .i. incœpit, extendere agros .i. possidere ampliores possessiones, & murus latior sup. cœpit amplecti vrbes .i. ciuitates extentiores factæ sunt, & genius .i. deus naturæ, cœpit placari (quasi iratus fuerit in sobrios, qui genium suum defraudare dicuntur) vino diurno (quia interdiu vacare cœperunt potationibus, cum prisci tantum labente die in cęnis conuiuere solerent) aut vino diurno .i. quotidiano .i. postquam singulis diebus potationibus, & comessationibus indulgere cęperunt: diebus festis .i. tempore festiuo: impune .i. sine punitione, tunc sup. licentia .i. impunitas, & permisso maior .s. q̃ prius accessit, & numeris .i. aut versibus, qui numero constant, & pro quibus sæpe numeri ponuntur, aut numeris rerum scenicarum, vt actorum, & ornamentorum, ac instrumentorum musicorum, & foraminum in eis, aut numeris .s. chordarum, quia ante tres chordæ erant post septem factæ sunt, deinde nouem, que, pro &, & modis .i. modulationibus. Et causa est quare non tanta

tanta licentia maioribus erat, quam addit Poëta dicens, Quid.n. rusticus indoctus liber laborum .i. paulo ante solutus à labore, & confusus.i. permixtus, vrbano .i. vrbem habitanti, & turpis .i. deformis permixtus honesto.i.pulchro saperet.i.sapere posset? sic.i.hoc modo, tibicen.i.canens in tibia, addidit arti priscæ.i.veteri motum.i.gestum corporis, & luxuriam.i.voluptatem tripudiandi & ipse vagus .i. vagabundus propter motum, traxit vestem.i.syrma, quæ vestis oblonga σύρω quod est traho dicta, per pulpita.i.per tabulas scenæ. Et voces.i.sonoritates, & modi in solentiores, creuere.i.creuerunt etiam sic.i.hoc modo, fidibus .i. chordis, seueris .i. grauibus prius, & facundia præceps.i.iucunda eloquentia, quæ cum ingenti impetu fertur, tulit.i. attulit, vel protulit, eloquium .i. eloquentiam. insolitum.i.inconsuetum prius, & sententia sagax rerum vtilium.i.sapiens res vtiles, & diuina.i.diuinatur, futuri.i.rei futuræ nō discrepuit Delphis sorti legis .i. sortes dantibus.i.talia cœpit dicere qualia in templo Apollinis dicuntur, cum antea eo sapientes loquerentur, & eorum præceptum pro responso esset.

Regula autem est.

Sicut apparatus scænici paulatim susceperunt incrementum, ita & verborum, ac sententiarum pondus is in poëmatis.

Tibia non vt nunc orichalca vincta, tubæque
Aemula, sed tenuis, simplexque foramine pauco
Aspirare, & ad esse choris erat vtilis; atque
Non dum spissa nimis complere sedilia flatu.
Quo sanè populus numerabilis, vtpote paruus.
Et frugi, castusque, verecundusque coibat.
Postquam cœpit agros extendere victor: & vrbem
Latior amplecti murus: vinoque diurno
Placari Genius festis impunè diebus:
Accessit numerisque, modisque licentia maior.
Indoctus quid enim saperet, liberque laborum,
Rusticus, vrbano confusus, turpis honesto?
Sic priscæ motumque, & luxuriam addidit arti
Tibicen: traxitque vagus per pulpita vestem.
Sic etiam fidibus voces creuere seueris:
Et tulit eloquium insolitum facundia præceps:
Vtiliumque sagax rerum, & diuina futuri
Sortilegis non discrepuit sententia Delphis.

IANVS. Tibia non vt nunc) Tibiæ quanto in pretio fuerint apud Populum Rom. honos tibicini à Numa Pompilio adhibitus testatur, quo per tribunos consulari potestate spoliati cū excessissent Tyburque petissent, magna arte reuocati, ingentique lætitia excepti sunt. Eorum opera in ludis, sacris, nuptijs, funeribus erat necessaria, quòd modulatione rationalis anima oblectatur, licet apud mortuos non tibicines, sed siciniſtæ, & siticines canerent quodam proprio tubæ genere Sibatyte in Italia ad tibias dimicabant. idem in Græcia Lacedæmonij, qui nec pugnabant nisi musis litassent. Amazonum regina cū ad Alexādrum venire, vt conciperet, tibicina pro maximo munere regem donauit, inuenisse autem tibias Pallas perhibetur, & ob oris deformitatem reiecisse, & Aristoteles octauo Polyticorum. non tam ob deformitatem reiectas putat, quam quòd nihil tibiarum vsus confert ad intelligendum, vnde tutore Alcibiade Attica iuuentus desijt tibijs canere, & lyram sumpsit Comœdias ad tibias agi solitas vel illud indicat, quòd Roscius in senectute tardiores sibi fecerat tibias. quia & in antiquis comœdijs acta inuenimus paribus tibijs, aut disparibus, aut seranis, aut dextris, aut sinistris. Monodio vnam tibiam inflabant, synodio vtranque. dextræ sua grauitate seriem dictionemque comœdiæ pronunciabat, sinistræ & seranæ acuminis leuitate iocos ostendebant, vtrisq; mixtos grauitate iocos denunciabant. [Foramine pauco) quatuor enim à principio fuerant, aucto eorum numero creuit vox tibiæ, de cuius foraminibus vicinis acutus sonus emittitur, de longinquis vero, & termino proximis, grauior item acutior per patientiora foramine grauior per angusta, & vtriusque causæ ratio vna, quia spiritus vbi incipit, fortior est defectior, vbi desinit. [Vincta) compacta. [Aemula) magnitudine vocis. [Tenuis) Ad ornatum. [Adspirare) Capere vt sonaret. [Sedilia) Caueam. [Spissa) Plena spectatoribus. [Quo) Flatu. [Numerabilis) .i. rarus. [Victor) Romulus pomœrium posuit à foro Boario vbi æneum tauri simulacrum erat, vt magnam Herculis aram complecteretur, inde certis spatijs interiecti lapides per ima montis Palatini ad aram consiti. mox ad Curias veteres, tum ad sacellum Latum, forumq. Romanum. Capitolium non à Romulo, sed à Tito Tatio additum, mox pro fortuna pomœrium auctū, nec nisi ijs qui protulerint imperium, terminos vrbis propagare dabatur, non tamen Romani duces, quanquam magnis nationibus subauctis vsurpauerunt, quod nunquam prouinciali, sed Italico agro acquisito mos proferre fuit. Lucius Sulla vltimus Romanorum ducum id fecit. Cæsar campum Martium vrbi addere cogitabat. Augustus deinde protulit, quem imitatus Claudius nouos vbi terminos posuit. M. Varro lib. antiquitatum quodeuigesimum scriptum reliquit, Vectiū augurem non ignobilem solitum dicere, si ita esset vt tradebant historici de Romuli in vrbe condenda augurijs ac duodecim vulturibus, quoniam cētum viginti annos præterijsset incolumis populus Romanus ad mille & ducentos peruenturū. [Extendere) Augere imperiū. [Placari, genius) Genio maiores nostri vino, non hostis faciebant natali die. vnde illud,

Funde merum genio.

Id autem ea fiebat causa, ne die qua ipsi lucem accepissent, alijs demerent. Genio facta neminem oportebat ante gestare q̃ eum qui fecerit. Est autem genius, cuius in tutela quisque natus viuit, victus q̃ nobiscum sit genitus, vel q̃ statim nos genitos suscipiat, & tueatur. Duplicem omnibus omnino geniū nobis datum affirmant sapientes, quibusdam etiam datum videre suum genium, sed quod multiplices ornauerit virtutes hinc in Homeri carminib' nō Deos immortales credendum cum viris fortibus collocutos, nec adfuisse pugnātibus, sed familiares genios cū ijsdem versatos, quorum adminiculis eni tuere, Pythagoras, Socrates Numa superior, Scipio Africanus, Marius, Octauius Augustus, Brutus, Constantinus, Iulianusq. Imperatores. [Festis) Statis, Constitutis. [Impune) Sine legibus. [Placari) Sacrificare. [Diurno) ad diem perducto. [Impune) Sine vlla lege sumptuaria, quæ multiplex erat plures enim leges sumptuariæ latæ fuerunt, quæ sumptū coërcebant in cibis. [Quidem enim saperet) Romani mores per adeitam lasciuiam paulatim euerti cœperunt, hinc aucta tibia, auctæ fides, auctum loquēdi genus, mensuraque theatri moles posita, nam antea subitarijs gradibus, & scena in tempus structa ludi edebantur, quin & vetustiora si repetas, stantem populum inuenias spectauisse. Eo deinde luxus ventum est, vt proceres Romani in scena polluerentur. [Saperet) cur non corrumperetur. [Liberq. labor) Tutus ab omni bello. [Vagus) Tibicen. [Sic) Ex hac luxuria. [Seueris) grauibus. [Fidibus) præter tibias, & fides maiorem vocem cœpere. Ante tres chordæ erant, post septem, deinde decem, quoniam tot sunt humanæ harmoniæ varietates Lacedæmonij: è Timothei fidibus neruo demi iusserunt, q̃ plures quàm septem haberent. [Præces) Facta ob luxuriam. [Sententia) Philosophia. [Diuina futuri) per quam possimus futura conijcere. [Delphis) Obscuriora sunt dicta eorum philosophorum responsis Delphicis, & Apollinis.

ACRON.

TIBIA non vt nunc orichalco) Docet qua causa tempore multa mutata. Tibia enim ante non erat ita ornata, & neq; tam multis foraminibus tubæ æmula. Modo vero, & ornata est, & tam multa habet foramina, vt sonet quemadmodum tuba. ostendit luxuriam recentem, & ambitionem nata esse, antiquitatē vero seueram fuisse. nam prius tibia non erat ambitiosa, nec multis distincta foraminibus. Varro ait ad Marcellū de lingua Latina, quatuor foraminum fuisse tibias apud antiquos. Et seipsum in templo Marsiæ vidisse tibias quatuor foraminum. Quare quaterna foramina antiquæ tibiæ habuerunt. Alij dicunt non plus q̃ tria. [Aspirare, & adesse choris erat vtilis).i.paucis spectantib. sufficiebat, inquit, breuis tibia ad sedilia populi complenda: quæ eo tempore adhuc non erat spissa atque densa. [Atque nondum spissa) Nondum erat vtilis tibia ad sedilia populi complenda,

id est

id est complere flatu suo spissa theatra vel aures omnium specta torum, adeo erat tenuis, & sonus eius vix audiebatur per totam scenam. [Quo sanè) .i. ad sedula explenda.i.ad theatrum pauci conueniebant. [Numerabilis) Paruus, quia numerari poterat. [Postquam cœpit agrus extendere).i.postquam cœperunt homines ita epulari,velut in festis diebus. postquam cœperunt impune vti conuiuijs,quasi sacris cœnis, creuit luxuria. [Placari genius) Deest (cœpit) postquam cœperunt naturali Deo sacrifica re.[Festis)Quasi festis. [Impune) .i. non contradicente lege aut moribus.[Accessit numerisq. modisq. licentia maior) Quia ante tres erant chordæ,post septem factæ sunt deinde decem. [Indoctus)Quidem .n. Postquam cœpit esse indoctus populus,sine differentia cœperunt esse omnia,& hac de causa delicias inuenerunt. Tibicines vero vt populus voluptatibus teneretur. Confusus autem est mixtus. Dicit autem causam per quam creuit licentia, propter imperitiam populi,& qua nulla erat differentia bonos,& malos.[Liberq. laborum rusticus)Liber tam à ciuili bello,quàm ab extraneo. [Sic)Taliter postquam creuit populus,& superstitio eius.[Motumq. & luxuriam addidit arti) Gestum corporis,& voluptatem propter multitudinem foraminum,& tibiarum supra modum aucta est magnitudo.[Traxiq. vagus per pulpita vestem)Propter gestum vagus,quia non in vno loco,nec in vno modo tibicen,sed varie huc atque illuc sese circunfert. [Per pulpita)Per tabulas scenæ. [Sic etiam fidibus voces creuere seueris) Soni,modi insolentiores,siue numeri. nam prius tetracordi erant cytharœdi. Antea .n. lyra septem chordas habuit tantum, postea excogitata est cythara. Siue aliter(creuere)Cythara.n.monochordos fuit deinde paulatim dextra læuaq. addentes ponebant. Tragœdijs satyra dicitur amata, in quibus, salua maiestate grauitatis, iocos exercebant secundum Cratini institutionem. Is.n.primus Athenis Dionysia dum essent, satyricam fabulam induxit.Alia autem satyra est illa mordax,vt Lucilij,Persij,Iuuenalis.Hæ autem fabulæ satyricæ dicuntur,vt Tragicæ, & Comicæ. [Tulit) Protulit. [Eloquium insolitum) Insolitum eloquium .i. nouam eloquentiam,hoc est inflatam,& non propriam. Sic & facundia elapsa est in loquacitatem,& facta vitiosa,nunc.n.cœperunt facunde eloqui,& amplius solito. Facundia præceps,est iucunda eloquentia. Vnde facundus fatu iucundus. Sed facundia præceps, est quæ cum ingenti impetu fertur eloquentia, quanquam antea necessaria erat,& vtilis,circa promissionem futurorum cœpit furibunde, & Delphice similis esse amissa moderatione.[Vtiliumq. sagax).i.inuentrix,gnara,& diuina futuri,sicut philosophia,quæ ita futura præuidet sicut diuinatio.[Sortilegis) sortes dantibus,per quas futura noscuntur. [Non discrepuit sententia Delphis .i. quæ antea vtilis erat, talia cœpit dicere, qualia in templo Apollinis dicuntur.

PORPHYRIO.

TIBIA non vt nunc orichalco vincta, tubæq. Æmula, sed tenuis) Colligit priore tempore,certiore lege scriptas esse fabulas,quam hoc seculo. Nam nec tibia quæ interijt,tam preciosa erat,neque tam magna quam nunc est,quæ orichalco ornatur, quod simillimum bracteæ aureæ est. [Simplex foramine pauco) Terna enim tantummodo habuit antiqua tibia. [Sic priscæ motumque, & luxuriam addidit arti) Motum nunc gestum dicit. [Sic etiā fidibus voces creuere seueris) Ante.n.septem habebat. excogitata postea cythara est. [Et tulit eloquium insolitum facundia præceps) Visus est dicere quæ præcepit eloquentia. [Vtiliumque sagax rerum, & diuina futuri sortilegi non discrepuit sententia Delphis)ante.n.sapientes loquebantur,& illorum præceptum pro responso erat vt γνῶθι σεαυτόν. Et multa quæ in templo Apollinis Delphici scripta sunt, & septem sapientum præcepta, sententiam, dixit, vt apud Græcos.

GLAREANVS.

TIBIA non vt nunc orichalco) Quid tuba sit,apud neminem puto ignotum,ex illo potissimum Ennij. At tuba terribili sonitu taratantara dixit. Quid autem tibia sit eius æmula. non iterum clarum est.Ego phthongorum,non foraminum multitudine intelligo. Neque.n.tuba foramina habet. Si quis etiam de magnitudine aut sonitus vehementia putet. intelligi,non admodum repugno. Quanquam diuersa hodie, vt olim tibiarum genera in vsu habentur,quædam superne inflantur,decem foraminibus ante,& post connumerato eo etiam vbi exit flatus. Sed & hæ duplices, quædam simpliciter superne inflatur in latum porrecto foramine,mitem reddentes sonum,quędam linguis prominentibus, duabus veluti pennis quæ ori imponuntur, atque hæc proxime ad tubam,clamosum sonitum reddunt. Quædam superne inflantur foramine angusto,ac rotundo,inferne sex,aut septem foraminibus. Sed duræ inflationis est hæc tibia,clamosa, & à longo gratior spatio.Sunt etiam tibiæ,quæ transuerse inflantur, quas ego puto fistulas dici vt hodie in bellis Germania vtitur,& Heluetij, quidam Germani Heluetias vulgo vocant. Verum quotusquisque hodie est qui inter fistulam ac tibiam discrimen vllum norit, aut apud Græcos inter αὐλὸν καὶ συριγγα? Et quod Plin.lib.7.cap.56. inquit, Fistulam Pan, Monaulam Mercurius,Obliquam tibiam Midas in Phrygia, Geminas tibias Marsias in eadem gente inuenit,apud me nondum ita clarum est, vt nihil hæsitem si quis ex me differentiam nostra ætate scire velit. vt taceam de præcentorijs, geminis, vastis,miluinis, thurarijs, simplicibus,Græce monaulis Ægyptijs, Serranis, Gingrijs, Lidis, & si quæ aliæ à gentibus nomina habent, de quibus passim multi scribunt, sed pauci formas explicant. Sed illud (orichalco) commentatores in varias traxit sententias. Porphyrion simillimum bracteæ aureæ putat. qua fistula ornetur, quod similis vero puto,quàm quod Badius instrumentum facit ex orichalco. Acron etiam ex Varrone ostendit tibiam olim quatuor fuisse foraminum. Gallia hodie tabulis vtitur, & quædam Italiæ partes tribus inferne,& vno superne. Sed de his satis. Est item vincta) à vincio legendum, non (iuncta) à iungo. [Nondum spissa nimis complere sedilia flatu) Illud (nondum)Acron coniungit ad (vtilis) hoc est sensu, Nondum erat vtilis tibia ad sedilia populi complenda,cum Horatius ad (spissa)retulerit hoc sensu, Tibia illa tenuis,& simplex foramine pauco vtilis erat ad cōplenda sedilia nondum spissa nimis. [Indoctus quid.n.saperet, liberq. laborum) Postquam cœpit esse indoctus populus (idem inquit) sine differentia cœperunt esse omnia. Fortasse (doctus) legendum. Nam alioqui non intelligo. Sequentia etiam verba de tibicinibus, mutila sunt. Et quod, liber, inquit, tam à ciuili bello,quàm ab extraneo,mihi displicet, placet autem quod Badius ait liber laborum.i.paulo ante solutus à labore. [Sic etiam fidibus voces creuere seueris) Acrō hoc loco, neque sonum à modo aut numero recte separatum intellexit, cū soni sint phthongi,modi vero tropi, quos nostra ætas tonos vocat, numeri vero sonorum metra, Inter lyram vero,& cytharam innuit discrimē, sed obscure. Cum lyra trichordos tetrachordosque frequenter nostra ætate etiam hexachordos instituatur, Cythara vero vigintiquatuor chordis ferè. Illud portò quod ait cytharam olim fuisse monochordon, nusquam antea legi, nec puto esse verum.Monochordon, vero instrumentum etiamnum hodie frequens visitur.

Carmine qui tragico vilem certauit ob hircum,
Mox etiam agresteis satyros nudauit: & asper
Incolumi grauitate iocum tentauit. eo quod
Illecebris erat, & grata nouitate morandus
Spectator, functusque sacris, & potus, & ex lex,
Verum ita risoris ita, commendare dicaces
Conueniet satyros; ita vertere seria ludo:
Ne, quicunque deus, quicunque adhibebitur heros,
Regali conspectus in auro nuper, & ostro,
Migret in obscuras humili sermone tabernas:

IANVS. OB hircum) Ob nomen tragœdiæ, & vetustum morem nam olim tragicis auctorib. τράγος, id est hircus præmium cantus proponebatur, hæc Tragœdiæ libero patri dicatæ. [Mox) Deinde cum vidit Tragœdia non placere,nec iocos habere. [Agrestes Satyros) Vetustissimæ satyræ genus sola carminum varietate mixtū erat vnde sibi nomen sumpsit. eam primū tragici poëtæ induxerunt, vbi liceret licentius lasciuire, nec vt putāt multi ex luctu in gaudium finiebat,sed perpetuum risum eleganti, scenicoque modo habebat. vt apud Euripidem.Her.emptus à Sileno,vti villicus, & seruus mittitur in agrum ad vineam fodiendam, ille magnis viribus sumpto ligone,vites eradicat,easq. comburendas in villam humeris cōportat, cum vescitur,panes ingentes frangit,ingentem bouem

Aut dum vitat humum, nubeis, & inania capret,
Effutire leueis indigna tragœdia versus:
Vt festis matrona moueri iussa diebus:
Intererit satyris paulum pudibunda proteruis.

...uem mactat, foret cellæ vina riæ diruit, easq. pro mensa parat, optimum doliorum delinit alterū seruum qui ag o præ est torum aspiciens, iubet ocyus poma ad se ex arboribus, adferre, denique consurgens vicinum flumen in habitationem introducit, quod cuncta deleuit. Varro Menippum imitatus, Satyras scripsit. Cum in theatro agebantur Satyræ, scena ornabatur arboribus, speluncis, montibus, reliquisq. agrestibus rebus. nam in Tragœdijs, columnis, & fastigijs, signis, regalibusq. ornamentis, in Comœdijs, priuatis ædificijs, & mœnianis prospectibusq. fenestras habentibus, ad communium ædificiorum imitationem scena instruebatur. [Nudauit) Apperuit quod in Satyra multa fiunt libere, & dicuntur liberius. [Agrestes) Erant enim personæ quædam Satyricæ, vt Silenus, & Satyrus, cum canus, tum barbarus. Dionysius, ludos editos scribit Romæ, in quorum pompa chori Satyristarum in Silenorum speciem agerentur ornatu, & amictu Satyrico. [Nudauit) Nudos introduxit. [Satyros) Satyriam scripsit fabulam. [Tentauit iocum) Satyram. [Grauitate) tum carmine, tum psonis, salua tragœdia, iocos scripsit. [Spectator) populus qui conueniebat ad ludos. [Illecebris) Nugis, ioci. [Nouitate) Noua omnia habent gratiam. [Functusq. sacris) qui iam sacrificauerat. [Et lex) Quem nulla lege potes regere .i. qui sacris, & rei seriæ operam dedit iam cupit voluptati genioque indulgere. [Verum) Cū dixisset Satyram sumpsisse initium à Tragœdia, dat legem quatenus, & quousque discedendum sit à grauitate. [Commendare) Laudare, & scriptos dare. [Risores) Quod Satyri leues sint, & rideant, serijs iocos mixtos habeant. [Dicaces) Qui malignus salibus hunc, & illum lacessunt, mordent, & latrant. [Seria) Tragœdiam. [Ludo) .i. Satyra .i. introducere easdem personas in Tragœdia, quas in Satyra. [Deus) Vt Silenus, Bacchus, Pan, & Semeidi heroës, vt Hercules. [Reguli auro nuper) In Tragœdia. [Obscuras tabernas) In comœdiam. Tabernariæ fabulæ dicebantur apud Romanos, humilitate personarum, & argumentorum similitudine comœdijs pares, dictæ quod priuatæ domus in qua scena figebatur, tabulis tegerentur. [Nubeis, & inania) .i. das personam Tragicam in Comœdia. [Humum) .i. comœdiam. [Effutire) Inepte, & imprudẽter emittere significat. Marcus Varo. euax nihil significare ait, sed effutitium esse verbum quoddam Cic. Tuscul. v. Nec hoc sic agitur, vt ex tempore quasi effutire videatur. vnde Plautus in Truculente futatim dixit .i. impudenter, & inconsulte. [Leueis) Vtputa ex Iambis omnibus, qui culpantur in Tragœdijs. Incitantur autem Tragœdiæ Spondaico carmine. vnde M. Tullius Pacuuij carmina in Tragœdia, quæ Teucer inscribitur spōdealia appellauit. [Moueri festis) comparatio sumpta à matrona, quæ ita corpus mouet, vt grauitatem seruet. Matronis saltare quibusdam diebus apud Romanos licitum fuisse illud indicat Salustianum, Psallere saltare elegantius, quàm necesse est probæ. Erat matronis saltandi cura, sed non curiosa vsque ad artis perfectionem, vnde est illud Horatij.

Doceri motus gaudet ionicos matura virgo.

Extant Scipionis verba, qui quæritur in ludum histrionū conuenire pueros virginesque ingenuos, vt in vno ludo quingentos se vidisse testetur. Saltationem autem Romanis fuisse non indecoram, vel solus exemplo est Appius Claudius, qui salius vsq; ad senectutē fuit, & pro gloria habuit, quod inter collegas optime salitaret. Scipio Africanus triumphale corpus suum mouebat ad numeros, qui & M. Tulij ætate inter Gabinium Ciceronis inimicum, & M. Cæcilium Crassum diuitis filium magna cōtentio fuit quisnam melius saltaret: Orta est saltatio ab illis temporibus heroicis, & à Socrate, & Platone Chrysippoq. probata, a Lacedæmonijs celebrata tanquam ad bella vtilis, à Romanis est in ipsis sacris vsurpata. [Moueri) .i. ita saltet vt à grauitate non discedat. Ita Satyra à Tragœdia non discedet omnino, quæ eius est filia.

ACRON.

CARMINE qui Tragico) Docet quomodo mutata est disciplina poëtarum, nam primus Thespis Tragœdiā scripsit. [Vilem certauit ob hircum) Hircus fuit præmium Tragœdo, Vnde & Tragœdia dicta est. τράγος enim Græce, hircus appellatur. Ille qui propter hircum scripsit Tragica carmina, ipse describit qualiter se habent agrestes Satyri. [Mox etiam) Non multo post ille aliquos carmine Satyros induxit, qui nudi pergunt. Nam docet vnde nata sit Satyra, ex Tragœdijs .f. [Agrestes) seueros, quia vitia carpãt. Satyros enim postea etiā Satyra adiunxit Tragœdiæ. Nudauit autem, quod liberius in ea dicantur, & fiant pleraque. [Et asper incolumi grauitate) Carmini similis, & asper Tragœdus, ita admiscuit iocū Tragœdiæ, vt seueritatem seruaret incolumen .i. quamuis esset asper, sic iocatus est Tragœdus per Satyram, vt non amitteret grauitatem. Asper autem, seuerus. Et hoc ad habitum retulit, quia proterua quædam in Satyris dicuntur, & fiunt. [Eo quod illecebris erat) Ideo admiscuit Tragœdiæ Satyram, vt per illecebras teneret spectatorem. Antea non voluptatis causa inuēti sunt ludi, sed religionis .i. Idea Satyram admiscuit Tragediæ, qua spectator grata ea: nouitate retinendus, qui spectator veniebat post sacrificia iam prāsus, iam potatus. Illecebris autem, quia habet Satyra Illecebras, quæ iocum continet, & risum mouet, auditor volebat delectationes nouiter factas audire. [Spectator) Populus videlicet ad obseruanda sacrificia, aut feriatus, & omnia negligenter accipiens, securus, & sine lege. [Verum ita risores) Debet misceri Satyra Tragœdia, vt personis suum decus seruetur. [Risores) Satyri, aut quia risum moueant, aut quia res rident humanas. [Comendare) .f. spectatoribus. Omnia enim quæ dicuntur à poëtis, ita debent dici, vt commendari videantur .i. libenter aspiciantur. Dicaces autē, iocosos, & liberos ad dicendum mordaces. [Ita vertere seria ludo) Videlicet cum Satyra Tragœdiam. [Nec quicunque deus quicunque adhibebitur heros) subaudi, in carmine tuo, ò poëta. Ac si diceret, ille qui debet scribere de Dijs, vel de regibus, non debet eos vili carmine scribere. [Conspectus) Conspicua. [Migret in obscuras humili sermone) hoc decet, vt cōsonantia dicamus. [In obscuras tabernas) .i. in humilem modum .i. non humiliter loquatur. Tabernas autem, humilia cubilia siue casas, Aut dum facis illum humilitatem vitantem facias inter nubem, cœlumque versari. Effutire. hic emittere, proprie autem effutire est inepte loqui. Illum autem Tragœdum poëtam, quem non decent leuia raro Satyrica scribere decet, & si scribit, temperare, & Satyrorum, procacitati satisfacere. Vt matrona festis diebus iussa saltare, cum quadam verecundia moueri iubetur, ita Satyra paululum erubescere debet vsurpata auctoritate. [Vt festis matrona moueri iussa diebus) sunt enim quædam sacra quibus saltant matronæ, sicut in sacris Martis deorum. [Proteruis) Aut quia vitia notant, aut student risui. Nam & ipsa Tragœdia paulum pudibunda debet esse, quæ misceatur Satyris. Vel interit paululum non paulum pudibunda.

PORPHYRIO.

CARMINE qui tragico vilem certauit ob hircum) Circa hunc enim Tragœdiarum scriptores apud antiquos contēdebant, & Tragœdia inde appellata est. [Vt mox etiam agrestes Satyros nudauit) hoc est, Satyrica cœperunt scribere, vt Pomponius Athlantem, vel Sisyphon, vel Ariadnem.

ASCENSIVS.

PERSTAT in instituto suo poëta, & monet, vt verba rebus, & personis quadrent. Est autem duplex intellectus primorum verborum, eo quòd in aliquando auget, vt sit inornata .i. valde ornata. Aliquando negat, vt impotens .i. non potens. & inornata .i. non ornata. Primo modo sic interpretantur, Ego ò Pisones scriptor .i. qui volam scribere non amabo solum nomina verba Satyrorum inornata & dominantia .i. habētia propriam significationem, sed inornata, verumetiam sup. volam ad proprietatē, & ornatū accedere. Secundo modo sic exponunt. O Pisones ego scriptor .i. qui volam scribere, nō amabo solum nomina inornata .i. valde ornata, & proprie significantia, & dominantia, & plusquam sui iuris est importantia, vt virtus Aeneę .i. Aeneas. sed que .i. quoque verba Satyrorum .i. Satyrographorum, hoc est nō ero contētus in altera parte orationis, quæ per nomina significatur, seruasse decorū, nisi etiam in verbis .i. reliqua parte obseruetur. Mihi autem ita interpretari placet, vt nomina & verba singi le .i. partes orationis, sint inornata, id est non ornata quia in Satyra, quæ ornatum verborum refugit. Sunt enim Satyri agrestes Dei, vnde illis sermo rusticanus competit. verumtamen erunt verba dominantia, id est electa, quantum ad sententias in quibus vim habent. Nec tamen satis est conuenientia habere nomina;

mina,& verba,nisi & personis quadrent. vnde addit. Nec pro & non ego scriptor .i. qui volam scribere Satyras non enitar .i. non conabor, differre sic colori Tragico.i.à Tragœdia .s.sic effugere sublimitatem Thragœdiæ, vt nihil intersit an Dauus seruus loquatur, an Pythias audax.i.temeraria effecta lucrata.i.postquã lucrata est, talentum.i.tale pondus pecuniæ. Simone.i.domino suo emuncto.i.deluso, vel sub spem melius faciendi pecunia priuato, sic apud Terent. Emunxi argento senem. Neque tamen de Pythia Terentius loqtur, sed de ea, quæ apud Lucil. à domino per asturias talẽtum accepit, q.d.& si Dauus callidus est seruus,& Pythias lucrata talentum callida ancilla,& ita in qualitatem multum conueniunt, tamen quia in sexu differunt, intererit multum Dauus ne loquatur, an audax Pythias, an Silenus custos, & famulus alumni .i. à se nutriti Deus, videlicet Liberi, seu Bacchi, hoc est quamuis sit petulans seruus, & petulans ancilla, non tamen ad petulantiam Sileni, qui custos, & nutritor est Liberi,& seu Bacchi peruenient. Ego sequar carmen fictum.i.qđ ego fingam, ex noto.i.secundum similitudinem carminis approbati,& mihi noti, hoc est ego argumenta Satyrica ex Tragędijs notis confingam. vel ita fingam carmen, & ita Comœdiam ex notis rebus, vt quis existimet se imitari posse, laboret autem cũ aggressus fuerit. Nam virtutis est ita scribere Comœdiam, vt imitatio eius facilis videatur,& executio difficilis sit. Quis enim nescit modum litigandi quomodo obiurgat pater filium, adolescens irascitur meretrici,& alia huiusmodi? Ordo igitur est. Ego sic sequar carmen filium ex noto. i.sic faciam carmen fictitium ex re nota, vt quiuis .i. quilibet, vel potius quicunque, speret sibi idem.i.spem habeat idem posse facere, sudet.s.præ labore & laboret multum, ausus .i. conatus facere idem, laboret frustra .i.in vanum. vnde acclamat. tantum.i.tantum, pollet.i.valet series.i. aptus ordo,& dispositio quæ œconomia dicitur, quæ pro &, iunctura.i.subtilis compositio verborum, tantum honoris .i. venustatis,& leporis, accedit .i. adijcitur, sumptis .s. ijs quæ sumuntur, de medio.i.de rebus omnibus propositis, & communibus Fauni .i. dij siluestres. a fando dicti. deducti siluis .i. à siluis ducti in theatrum, caueant me iudice.i.meo iudicio, ne iuuenentur.i.iuueniliter loquantur, vnquam .i. quouis tempore versibus nimium teneris .i. nimis blandam sententiam habentibus, quia Faunorum.i.Satyrorum est mordere, velut .i. sicuti sup. iuueniliter loquuntur, innati triuijs.i.in medijs ciuitatibus, aut hominum conuenticulis, ac pene.i.quasi, forenses.i.in foro versati, hoc est ne nimium vrbanos mores assumant, aut ne crepent.i.p crepitum proferant, verba immunda.i.obscœna, & nimium lubrica, quæ pro.i.ignominiosa.i.ignominiam,& contemptum patientia. quoniam pro quia, sup.ij. quibus est equus.i.equites, hoc est qui sunt de ordine equestri, & pater .i. qui sunt de ordine patricio, hoc est senatores. vel ij quibus est pater, id Liberi ingenui qui sub patre sunt,& res .i. diuites, vel reipublicæ gubernatores, offenduntur si quid obscœne dicatur, ne pro &, si emptor ciceris fracti, id est pisti, aut emptor nucis, id est vellis popellus, qui aut cicere, aut nucibus viuit, probat, id est approbat huiusmodi compositionem. non tamen ij quibus est equus, & pater, & res accipiunt, id est libenter capiunt, aut donat, id est numerant compositorem coronam.i.brauio, vel pręmio pro laude certantium, quasi dicat non quod vulgo, sed quod peritis placeat faciendum esse.

Regula autem est.

Non satis est in Satyris obseruare vocabula illis apta, quę sint inornata .i. subrusticana quidem,& minus culta, sed in pondere sententiarum dominantium. Verum annitendum est, vt personis quadrent, quia aliter seruus, quàm ancilla. & aliter Satyrus, quàm homo loquetur. Neque vero Fauni ac Satyri, qui dij siluestres sunt sic loquentur, vt in vrbibus nati, aut conuersati videantur. nec tamen tam obscœne, vel pudicæ aures non ferant, sed in re è medio sumpta .i. ad libitum excogita, tale seruabitur temperamentum, talisq. iunctura, vt facilis quidem videatur, sed difficilima sit imitatio.

Non ego inornata, & dominantia nomina solum,
Verbaque, Pisones, satyrorum scriptor amabo:
Nec sic enitar tragico differre colori;
Vt nihil intersit dauus ne loquatur, an audax
Pythias, emuncto lucrata Simone talentum:
An custos, famulusque dei silenus alumni.
Ex noto fictum carmen sequar: vt sibi quiuis
Speret idem: sudet multum, frustraque laboret
Ausus idem. tantum series, iuncturaque pollet:
Tantum de medio sumptis accepit honoris?
Siluis deducti caueant me iudice Fauni;
Ne velut innati triuijs, ac penè forenses,
Aut nimium teneris iuuenentur versibus vnquam:
Aut immunda crepent, ignominiosaque dicta.
Offenduntur enim, quibus est equus,& pater,& rex:
Nec, si quid fricti ciceris probat, & nucis emptor,
Aequis accipiunt animis: donant ue corona. *

IANVS. NOn ego inornata,) Id est non putabo me Satyrographum probum, si rusticis tãtum verbis, & procacibus proprijsq. fuerim vsus, tantumq. discesserim à Tragœdia, vt opus Comœdiæ simile ediderim sed si finxero aptos Satyros ex rebus notis .i. ex argumentis Tragœdiarum, & Comœdiarum, quam rem, licet multi sint putaturi facilem, nihilominus si aggredi voluerint, sudabunt multum, & fortasse rei difficultate deterrebuntur. [Amabo) Nõ spectator vt amatores. [Inornata) Rustica, sic adcita de siluis. [Verba dominantia) Propria non translata, quę nullo possis alio verbo melius exprimere, ne verecundiæ subiacent. vt,

Dic mihi simpliciter, comœdijs, & cytharœdis
Fabula quid præster, carius vt futuant.

[Tragico colori) Characteri, & personæ Tragicæ .i. non tantum a Tragœdia discedat, & in Comœdiam dilabatur. [Alumni) Bacch. à nutriti. [Noto) Ex nota materia, ex notis rebus, neque magni faciam, si argumentum sententiæque aliunde sint quæsitæ, & notæ dummodo ordo, & compositio polleat. [Sudet) Ex labore. [Laboret) Exagitetur, crucietur, oleum, & operam perdat. [Pollet) Sibi vendicat. [Serias) Ordo, dispositio. [Iunctura) Decens structura verborum, & connexio. [Sumptis) Verbis.s.de medio .i. de communi,& nota materia. [Honoris) Gratiæ venustatis,& dignitatis. [Siluis deducti) Caueant, inquit, Satyram scribentes, ne Fauni introducti, qui rustici, & siluestres esse debent nimium loquantur eleganter, & ciuiliter, lasciuiãtq. vrbane, quoniam spectatores non essent laturi, sed poëtam exploderent. [Deducti) Adciti in vrbem, & in theatrum, & Satyrã.

[Siluis) Et siluis, quod siluicolę sint satyri vel siluis, è scena quę arboribus ornabatur instar siluæ. [Me iudice) Quantum valeam iudicare. [In triuijs) In qbus sunt nugæ, & dicũtur vrbani ioci. [Forenses) Qui in foro versantur, qui habent iocos, & mordacia dicta, scommata, & dicteria. [Iuuenentur) Lasciuiant. [Teneris) Deliciosis, mollibus, suauibus, delicatis. [Crepent) D.Hieron. ait cum Antonius iret ad Paulum heremitã, occurrisse illi Faunum, qui magis frendebat, quàm diceret. [Crepent).i.loquentes crepitũ edant. [Immunda) Non propria, non Latina. [Ignominiosa) Contumeliosa. [Equus) Equestris ordo. [Pater) Patrij. [Res).i. census vt assidui foro adessent. Clodius legem tulit, ne censores quenquam equestri ordine equo priuarẽt, nisi accusatus fuisset .i. omnes nobiles, & diuites. [Offenduntur) Quia plus habent iudici. [Fricti ciceris) In theatro vendebatur cicer,& fricta nux. Vnde Martialis. Vendit qui madidum cicer corona. [Frictum) à frigo verbum est, quod torreo significat, & frango. Plautus in Bacchidibus, tam frictum illum reddam, quàm frictum est cicer. & in Pœnulo, papáuer triticum,& frictas nuces. Pro emptore autem ciceris,& nucis, accipitur plebs illa infima, quæ arat in gradibus inferioribus. [Et si) Etiam si laudat plebs docti,& seueri non probant, & ingeniosi. [Probat).i. si plebs plausum dat.

* Arbitratur & illud inter prouerbia referendũ hoĩem de ĩma plebe, & infimæq. sortis.

A C R O N.

NON ego inornata) Non tantummodo rustica, & propria verba quæro in Satyris, sed etiam decus personarum. [Inornata) Vt rustica,& vilia, vt est dicere pestilitatem, aut quæ Græci vocant, ἄκυρα. [Et dominantia nomina) Propria significantia

tia. Dominantia enim nomina sunt, si proprijs vocabulis nuncupantur, vt lubricosa pagina. Hæc autem non adeo propria sunt, vt. virtus me fregit Æneæ, quid est nisi ipse Æneas? Sensus, Ego, inquit, non sola verbo amo, quando satyras scribo, quæ sunt inornata ac dominantia .i. paulò horridiora, & ipsi satyris congrua. Dominantia autem, quæ nouitate inflationis assumpta sua tantum auctoriate nitantur, sed etiam ea quæ habent ornatum aliquem, & non omnino sua auctoritate excusent rudem sermonem. [Satyrorum) Pro Satyrographorum. [Nec sic enitar Tragico differre colori) Non tantum tentabo prolongari à Tragico metro, vt in meis scriptis non differre interponam personas loquentes Satyricam fabulam sic ait oportere scribi, vt sit inter seueritatem Tragœdiæ, & lenitatem Comœdiæ medio temperamento figurata .i. non sic volo esse differentiam inter Satyricum, & Tragicum, vt in moribus nulla sit differentia, vt eodem modo seruet ætates Satyricus, quemadmodum Tragicus .i. nec sic volo discrepare Satyram à Tragœdia, vt persona non habeat decus suum. Dauus induxit hic comicam personam cum de Satyris loqueretur. [Audax Pythias) Quæ est ausa eludere dominum suum non dicit de Pythia Terentiana, sed apud Lucilium inducitur Tragœdiographum, ancilla per astutias accipere argentum à domino. nam fefellit dominum, & accepit ab eo argentum, vel talentum. hæc eadem meretricula rapax Thais, quæ lucrum facit. [Emuncto) Deluso, vt Emunxi senem argento. [Angustos) Dicendo (custos) grauiorem personam ostendit. [Dei) Liberi. quem ipse nutriuit. [Ex noto fictum carmen sequar) Argumenta Satyrica ex Tragœdijs notis confingam .i. fingam carmen qđ ex nota possit esse materia .i. ita fingo carmen, & ita Comœdiam ex notis rebus, vti quiuis existimet se imitari posse, laboret autē cum aggressus fuerit. Nam virtus est ire scribere Comœdiam, vt imitationi facilis videatur, & executioni difficilis. Quis enim nescit modum litigandi quomodo obiurgant pater filium, adolescens in scitur meretrici, & alia huiusmodi. [Ausus idem, tantum series) Ordo rerum diuisio operis. Ordo verborum, œconomia, compositio, verborum .i. tantum valet ordo, & compositio, vt eas difficile sit imitari. [Tantum de medio sumptis accedit honoris) .i. rebus quæ aptæ sunt Comœdiæ. Nam de medio, hoc est de noto sumptæ ser buntur. Aut sumptis de medio .i. de his, quæ nota sunt sensibus, seu verbis, aut ex serie, & iunctura verborum. [Siluis deducti) aliud præceptum, aut iudicium nostrum caueat, aut iudice me .i. poetæ deducti siluis timebunt iudicium nostrum, ita sumus optimus iudex. Deducti autem siluis ideo dixit, quia solent Poetæ discere in siluis, & agere, hoc est in Helicone, & in alijs similibus locis, Timebunt ergo ne videantur non vti poëticis verbis ne illo vituperem, quasi vtentes Forensi oratione. [Ne velut) aliud præceptum .i. non debere iocari in poëmate, vt nati in triuijs, vel in foro videantur. Hoc est habeat modum iocus eorum .i. ne sint nimium delicati, sed habeat seueritatis aliquid carmen illorum. [Aut immunda crepent) .i. non propria, non Latina, sed immunda, & ignominiosa κατὰ τὸ αὐτό. Necesse est enim vt immunda ignominiam trahant. [Offenduntur enim quibus est equus & pater, & res) Equestris ordinis dignitas senatoria, vnde patres conscripti sunt. Res autem aut census, & patrimonium, per hoc honestiores, & docti.

PORPHYRIO.

NON ego inornata, & dominantia nomina solum) Inornata proprie significantia dominantia nomina, quæ proprijs vocabulis nuncupantur, vt libri, capsa pagina. Hæc autem non propria sunt, vt virtus me fregit Æneæ .i. Æneas. [Offenduntur enim quibus honestus equus, & pater, & res) .i. equites Romani, quibus honestus census est proprietate verborum delectantur.

GLAREANVS.

VERBAQVE Pisones Satyrorum scriptor amabo) Satyrorum pro Satyrographorum idem exponit, quod si est, ego malim Satyrorum pro Satyram dictam intelligere. bis enim antea intelligi potest a poëta positum, & scriptor Satyrarum coniungere, Alij tamen verba Satyrorum connectunt. [Siluis deducti caueant me iudice Fauni) Vix alibi tam ridicula dixit Acron atque hoc loco, sed ab imposto re aliqua adsuta puta. Ideoq. non refellenda diximus.

ASCENSIVS.

REDIT principaliter ad iambici trimetri rationem, ostendens eius Romanos non satis obseruantes fuisse cohortatq. Pisones, vt exemplaria Græca inspiciant, & dicit, Syllaba longa subiecta .i. postposita breui vocatur Iambus, appositorie pes citus .i. velox, & rapidus, vnde .i. à qua celeritate, iussit .i. voluit, nomen accrescere .i. dari, iambeis supp. versibus, trimetris .i. trium mensurarum, cum .i. quamuis, ipse pes redderet in singulis versibus dum scanduntur, senos ictus .i. sex repercussiones digitorum, ex sitens similis .i. vniformis sibi, primus .i. à principio, ad extremum, id est vsque ad finem. sed pridem .i. à multo tempore. non ita .i. talis .i. non vbique positus, sed vt ipse effectus tardior, & grauior paulò veniret ad aures .i. perciperetur auribus recepit in iura paterna .i. in loca sibi à patribus .i. primis conditoribus derelicta, Spondeos .i. pedes illos stabiles .i. tardiores, & cunctatiores, existens commodus .i. libenter locum suum accommodans, & patiens .i. patienter ferens locum suum vsurpari, sic tamen vt non cederet .i. discederet, socialiter .i. iure consoliditatis, de secunda sede, & quarta .i. de locis paribus. Nam in sexto quoque frequens est imò (vt quidam volunt) necessarius. vnde in Persio, Pegaseium mellos aut nectar. non melos legendum quidam volunt. Is videlicet iambus, apparet rarus in trimetris. Acci .i. Accij, & Enni .i. Ennij, nobilibus .i. est quamuis multum notis, & multum laudatis. Sequentes bifariam explicantur, nam quidam legunt Magno cum pondere. quidam Magno quòd pondere. priores sic explicare possunt. Et his pes prætermissus supple premit .i. damnat, & deprimit, turpi crimine .i. infami nota, aut operæ .i. operationis siue operantis, nimis celeris .i. festinantis, aut carentis, cura .i. diligentia, aut artis ignoratæ. Præmit inquam versus missos in scenam .i. ad spectacula nominis exhibitos, cum magno pondere .i. cum maxima multitudine, hoc est si qui sanè multos versus composuerint, & iambici ratione non seruauerint, deprimerentur, & notabuntur vitio nimiæ celeritatis, aut negligentiæ, aut ignorantiæ. sicut Ennius, & Accius notati sunt. Si quis autem dicat nobiles esse illorum versus, & à multis laudatos, & iccirco nō debere damnari, respondet poëta, Non quibus .i. qui libet, iudex .i. volens de poëmatis iudicare videt sup. mentem .i. cognoscit Poëmata immodulata .i. nō suis modulis constantia. Et si sup. venia indigna .i. quæ non deberet dari, est data poëtis Romanis, ne .i. ante ego vager .i. sine ratione pedum. & lege carminis huc illuc percurram, & scribam licenter .i. licentiose? q. d. minime. An supple potius ego tutus .i. protectus arte mea, & cautus .i. cauens, & circunspectus intra spem veniæ .i. quamuis sim in spe veniȩ mihi dandæ, putem .i. rear, omnes supple homines visuros supple esse mea peccata .i. vitia, & errores? q d. multo potius. Posteriores vt Bonfinis, qui quòd legunt, sensum sic colligunt, Ne .i. an iccirco, quòd .i. quia, non quiuis .i. non quicunque iudex, videt immodulata Poëmata præmit .i. deprimit, & damnat versus missos in scenam .i. sub aures populi in theatrum, magno pondere .i. in magna mole, aut graui supercilio, non inquā premit crimine turpi operæ nimium celeris, & carentis cura, & sup. quòd venia indigna .i. quam non meruerunt quia mediocribus esse poëtis. Non Dij, non homines, non concessere columnæ, est data poetis Romanis .i. an ideo quòd quidam dissimulant, ego vager. & scribam licenter? an ego tutus, & intra spem veniæ .s. dandæ, cautus .i. mihi cauens & prospiciens non nimis de venia danda securus, putem omnis .s. mortales, visuros mea peccata? q. d. multa potius faciam hoc posterius, quàm illud prius. In hoc ordine solum offendit, quòd quiuis per quicunque exponitur. pro quo malim legere quisquis, & certe nisi legatur quisquis, aut quiuis exponatur per quicunque non videt, sed videns locum haberet, & tamen lex metri .d non admittit. Denique .i. & vt breuiter, quod volo, dicam vitaui .i. ponamus, & vitaui culpa .i. quòd à nemine culper, tamen sup. non merui laudem .i. non debeo laudari nisi sic vitia vitauero, vt, & artem seruauero. Et quia nimia venia Romanis Poëtis data est, vos ò Pisones versate .i. frequenter voluite exemplaria Græca .i. libros, Græcorum poetarum manu nocturna, & diurna .i. tam noctu, quàm interdiu. At .i. sed forte dicetis, vestri proaui, id est maiores, & antiquissimi Romani, laudauere, id est laudauerunt nunc, numeros, id est bonos versus, & bene numeratos, seu bonos modulos verborum, id est facetias, vrbanitates, & venustates sententiarum Plautinos, id est ipsius Plauti poëtæ. Respondet Poëta Mirati inquam sunt vtrunque .i. & numeros, & sales nimium patienter, id est cum nimia patientia, quia debebant castigare, quos laudauerunt, ne, id est vt non dicam stulte, id est quòd stultu mirati

rati sunt, quod tamen dicere possemus, si modo .i. dummodo, ego & vos Pisones seponere.i.separare, inurbanum supp. dictum .i. rusticum, & inelegans. dicto lepido .i. à venusto, & suaui, siue vrbano verbo. & si modo callemus.i. callide cognoscimus, sonū legitimum.i. legi carminis cōuenientem, callemus, dico, digitis, quibus mensuram deprehendimus, & aure .i. iudicio aurium, quo bono modulos, bonamq. carminis venam dijudicamus. Solent enim qui mensuras carminum distinguere discunt, eas digitis dignoscere, quibus numerum deprehendunt, auribus autē concentum modulos. Quia hoc loco de Iambico carmine, quo Comici, & Tragici ferè vtuntur, dicere polliciti sumus, afferemus in medium pauca ex Prisciano grammatico. cuius verba sunt huiusmodi in tractatu de Comicis versibus cum non solum Terentius, sed Plautus etiam, Ennius, Acciusq;, & Neuius, atq; Pacuuius, Turpiliusque, & omnes tam Tragœdiæ, quam Comœdiæ Latinæ veteris scriptores, eodem metri modo Iambici sunt vsi, vt in omnibus locis indifferenter ponerent, quinque pedes.i. Iambum, vel Anapestum, vel Dactylum, vel Spondeum, absque postremo loco, in quo vel Iambum, vel Pyrrhichium omnino posuisse inueniuntur, minor quosdam vel abnegare esse in Terentij Comœdijs metra, vel ea quasi arcana quædam, & ab omnibus doctis semota sibi solis esse cognita confirmare. Quod vt vel imperitiæ, vel arrogantiæ vitium effugiamus, breuiter de supradictis metris auctorum exponamus, & vetustissimorum testimonij etiam metrorum, versuumque approbationibus vtentes. Sciendum igitur, quòd Iambici versus vel monometri sunt ex duobus pedibus simplicibus coniuncti vel dimetri ex quatuor vel trimetri ex sex, vel tetrametri ex octo. Nam pentametri ex decem, & hexametri ex duodecim rarissime inueniunt. Ergo trimetri, & tetrametris frequenter vtuntur Comici, alijs vero raro, & in medio dispersis pronunciationis rhythmicæ causa, & distinctionis. Ideo autem Spondeum vel Dactylum in secundo, vel quarto loco posuerunt, quòd inuenerunt etiam apud Græcos Comicos vetustissimos quamuis tamen raro, fieri hoc idem. Solent autem Latini in multis initium aliquid accipientes à Græcis ab angusto in effusum licentiæ spatium hoc dilatare, qūo fecerunt in sexto casu secundum vetustissimos Græcorum grammaticos. Sextum enim casum illi dicebant ἐμέθεν emethen, σέθεν sethen, ἕθεν ethen, i. à me, à te, à se quæ in omnibus casibus seruare magistri Latini. S, quoque cum rarissime necessitate carminis vim consonantis amittat apud Græcos, Latini tamen tum licentia & maxime vetustissimi subtrahunt eam in metris frequenter. Sunt tamen qui altitudinis causa etiam, & pompalitatis, quæ stylu elocutionis conuenit Latinæ, hoc factum dicant. Hæc autem frequentia Dactyli, vel Spondei facit, vt penè dissoluta, & pedestri simillima esse videatur personarum sermocinatio. hæc Prisc. & reliqua quæ illic sequuntur. Qui ergo decorum Iambici trimetri seruare volet, iuxta auctoris nostri præceptum aut omnibus in locis Iambum ponat, & faciat Iambicum carmen sequenti Epodo. sicut ipse Poëta cum dicit, Mala soluta nouis exit alite Ferens olentem Mæuium. Epodos autem dicunt versus quolibet metro scriptos, & sequentes clausulas habentes, quales sunt Horatij. in quibus singulis versibus singulæ clausulæ adijciuntur. Aut in secundo, & quarto loco Spondeum recipiant. Veruntamen apud Tragicos recipit Dactylum, & Tribrachum locis omnibus præterquam nouissimo, qui Spondeus est. Anapæstum tantum locis imparibus. Sed (vt Priscianus docet) neque Comici, neque Tragici Latini eam legem seruant, imò frequenter carmen suum Iambo vel Pyrrhichio claudunt, vt poëta cum primum animum ad scribendum appulit. Cuius mensura est. Poë. iambus. ta cum. Iambus. primani. Dactylus. mad. scri. Spondeus. ben ad, Spondeus. pulit. Pyrrhichius. vnde patet quàm frequens sit in Comœdijs literarum consumptio per vocales sequentes.

Terētius metro cōstat Iābici versus genera Monometri, Dimetri, Trimetri, Tetrametri, Pentametri, Hexametri, Spondeus in secūdo & quarto loco, Sextus casus Græcorū S, litera Iābici carminis decorum.

Regula autem est.

Versus Iambicus ab Iambo, qui quòd ex breui, & longa constat pes citus, ac præceps est denominatus, olim sex Iambus constabat. sed trimeter.i. trium mensurarum est dictus, q̄ bini Iambi propter celeritatem singulas duntaxat mensuras facerent. nūc vero vt grauior fieret, locis imparibus Spondeum recipit, nec tamen à secundo, aut quarto recedit, quanquam in trimetris Accij, & Ennij raro conspicitur. Veruntamen ex hoc solo pede vel decenter posito, vel prætermisso iudicare possumus, aut diligentiam, aut negligentiam scribentis. Sed non omnes cognoscunt artificium carminis, & Romanis Poëtis datur nimia venia, ac permittitur licentia. ob quam tamen diligens poëta non secordius ager, sed Græcorum exempla noctu, diuque versabit, nec Plauti, aut alterius Poëtæ Latini salibus exemplum sumet, quia minus diligentes à dictis offenduntur. Sic quidem secūdum priorem lectionem, & constructionem. secundum posteriorem autem sic, Et licet non quicunque videt poëmata immodulata.i. nō habentia modulos, & pedes iustos, deprimat ea licet Romanis poëtis detur nimia venia, non continuo vagari, nec Romanos, sed Græcos nobis imitandos proponere docet.

Syllaba longa breui subiecta, vocatur Iambus,
Pes citus: vnde etiam trimetris accrescere iussit
Nomen iambeis: cum senos reddere ictus,
Psimus ad extremum similis sibi. non ita pridem,
Tardior vt paulò, grauiorque veniret ad aureis:
Spondeos stabileis in iura paterna recepit
Commodus, & patiens: non vt de sede secunda
Cederet, aut quarta socialiter. hic & in Acci
Nobilibus trimetris apparet ratus, & Enni.
In scenam missos magnos * cum pondere versus,
Aut operæ celeris nimium, curaq. carentis,
Aut ignoratæ premit artis crimine turpi.
Non quiuis videt immodulata poëmata iudex:
Et data Romanis venia est indigna poëtis.
Iccirco ne vager? scribamque licenter? an omneis
Visuros peccata putem mea? tutus, & intra
Spem veniæ cautus, vitaui denique culpam:
Non laudem merui. vos exemplaria Græca
Nocturna versate manu, versate diurna.
At nostri proaui Plautinos, & numeros, &
Laudauere saleis, nimium patientur vtrunque,
Ne dicam stulte, mirati: si modo ego, & vos
Scimus inurbanum lepido seponere dicto.
Legitimumque sonum digitis callemus, & aure.

Anto. Syllaba lōga breui) Fabulæ theatrales Iambico versu constant, q̄ sit orationi simillimus, quoniā verba melius in syllabas longas finiunt, & cadūt. nec dici potest quàm aptissimus sit Iambicus in ijs quæ demisso ac humili sermone dicuntur. Sed Iambicorum non eadem omnium est ratio, sunt .n. vel monometri, vel dimetri, vel trimetri, vel tetrametri, nā pentametros, & hexametros rarissime est inuenire trimetris, & tetrametris frequenter vtuntur Comici. Græcis magna cura Iambi fuit. Latini veteris Comœdiæ scriptores sequi voluerunt, prologos, & primarum scenarum actus trimetris comprehenderunt, deinde tetrametros subdiderunt, postea variarunt. Vnde putauit antiquitas, Latinorum Comœdias longe plus habituras gratiæ, si infra trimetros constitissent. [Pes citus) Vnde præpes à Terentiano dictus. & Ausonius velociorem Parthoꝶ sagittis vocat. [Vnde) Ex qua celeritate. [Trimetris) Licet enim senarius sit versus, quod sex pedes capiat. tamen quia ter feritur, hinc trimetris dicitur.

Scandendo binos quod pedes coniungimus.

Idq. ob Iambi sit celeritatem. [Accrescere) Addere. [Ictus) Sex pedes. [Primus) .f. versus Iambicus. [Similis) Quoniam omnes Iambi erant, alterius opis non egens .i. nullum admiscens pedem nisi Iambū. [Pridem) Paulò ante. [Non) Vt cœpit variari. [Grauior) Vt moueret populum, vt sua grauitate delectaret. [Stabile) Contra Iambici celeritatem. [Aures) spectatorum. [Stabiles) Ponderosos. [In iura paterna,) Id est locis imparibus, nā impar ergo numerus mas, par fœmina nuncupatur. Arithmetici imparem numerum patris, & parem matris nomine venerantur, vnde monas solum numerorum seminarium, mensurarum, incrementorumque causa Iupiter dicitur. licet cupidinem, concordiam, pietatem, amicitiaq. alij vocent dias vero Iuno perhibetur, quod inter

eam

** Pro cū, quod coniūctionē legendū indicat Matthæus Bonfinius.*

eam ac monadem prima coniunctio sit, consortiumque consimile. hinc coniunx, & germana Iouis. [Recepit) Cum enim Iambicus versus nimis celer esset, placuit admisceri Spondeos, qui impetum illius cohiberent, sed locis imparibus suscipit autem Iambicus pedes quinque. Iambum, Tribrachum, Anapæstum, Dactylum, Spondeus, & solutiones eorum. [Commodus) Qui libens ammiserit. [Socialiter) Communiter, & promiscue. [Secunda sede).i. locis paribus. [Hic) Iambus commodus, & patiens, qui Spondeum amittat. [Nobilibus) Notis celebratis, vt apud Plautum in rudente, qui se scelere fieri volunt nobiles. & Cicero, crudelitatem Phalaridis nobilitatem dixit. sic Terentius nobile scortum appellauit. [Ennij) Comici poetæ. [Acci) L. Accius Tragœdiarum scriptor Marco Pacuuio iam sene haud paruo iunior ijsdem ædibus Romæ fabulam cum docuissent, Pacuuio octoginta annos nato, Accio xxx. quorum familiare colloquium Tarenti habitum celebratur, cum durior, acerbiorque Pacuuio videretur Accius. Fuit, & Accius poëta, qui C. Iulio Cæsari in collegio poëtarum venienti non assurrexit, neque ob id superbiæ, aut temeritatis crimine notatus est. [Sede secunda aut quarta) Vt loca paria sibi custodiret. [In scenam missos) Licet, inquit, Iambicus Spondeus admittat, id tamen obseruandum vt sciamus suis locis, & temporibus collocare, ne nimis turgidos versus faciamus, & graues, quod Spondei faciunt, non est ergo, accelerandum, adhibenda cura, & seruanda. [Ars premit) Bonus iudex & criticus, item spectator in theatro taxat, accusat, suggillat. [Versus) Iambicos. [Magno cum pondere) .i. ponderosos, & turgidos. [Curæ) In quo nulla sit cura adhibita. [Operæ celeris nimium) Cum nihil poëtæ sit perniciosius, quam ex tempore carmina cudere. Dionysius ad Aelium Tuberonem, multos, inquit, incidere in vitium ex ignorantia, multos ex confidentia, quod non putent se posse aut peccare, aut reprehendi. hos damnat Horatius. [Curæque carentis) .i. negligentis. [Turpi crimine) Quid enim turpius quam velle id facere, cuius artem ignores? [Quiuis) Criticus spectator grammaticus. [Immodulata) sine modulo, rhythmo, numero pauci sunt qui intelligant. [Data) A populo, à spectatoribus. Iudicum penuria errores non cognoscuntur. [Indigna) Quæ dari non debet. [Romanis) Latinis, ex ignoratione auditorum. [Vager) Ego, scilicet qui præcepta do qui sum emunctæ naris, vager. i. nulla lege ferar, quo me tempestas detulerit. An alludit ad rationem Iambici versus, vt nulla lege, modo Iambos, modo Spondeos inferat, nec numerum animaduertat, & tantum studeat, vt ponderosos versus faciat, & sonorus? [Idcirco) Quod venia detur. [Scribam licenter) Vtar data venia Romanis poëtis, sine arte. [Tutus) Qui abstinebo ne pecem. neque enim satis est à vitio abstinere. maius quoddam exigit. poëma. nam si nihil pecces, vitas culpam non tamen mereris. [Intra Spem veniæ) sic intra famam, cui contrarium est extra, quod vltra opinionem omninoque per quam multum significat. [Veniæ) Non credens veniæ promissæ. [Exemplaria Græcia) Nam Græci diligentius scripserunt, & doctius, presertim Iambico versu. [Versate) .i. eandem quam Græci adhibere diligentiam. neque enim ars præstat omnia, diligentia opus est, quæ animi attentionem, curam, cognitionem, vigiliam, assiduitatem, laboremque complectitur. Nocturna, & diurna. Natura & doctrina satis possunt, sed studio opus est. vigilandum ergo nec expectandum, vt alieno tantum labore sis disertissimus. nullus vnquam bonus poëta euader, qui non diu noctuque studuerit. Alexander ille Macedo, domitor Orientis noctes ad officia habebat tripartitas, quietis publicæ rei, & musarum ob eamq. rem lecto stratus Aenea concha supposita, brachio extra cubile porrecto, pilam tenebat argenteam, vt cum neruorum rigorem sopor lassasset infusus: lapsę pilæ tinnitu somnum abrumperet Nos quibus hæc cura est sola, putamus poëticam assequi, si noctes perpetes somno vinoq. sepulti, vigili tantum naso exegerimus. [At vestri proaui Plautinos) Plauto vitio datur id, quod cum ceteris Latinis est commune, vt licet musas credamus, si Latine loqui velint, nō alio quàm Plautino sermone locuturas: tamen eius Iambus paulo laxior & liberior, & à Venere illa solis concessa Atticis destituitur, tantumque à Græcis comicis vincitur, quantum ipse Latinos super eminet omnes. sed & illud eius proprium ferunt, & genuinum, vt nimis multos inferat iocos: aliquando importunos, & mœstis personis, & temporibus datos. quin & quædam nimis abstrusa, quæ à vetustissimis historicis sint requirenda, inculcat vnde sit obscurior multis in locis: sæpeque apud eum nimis vocem tollit Comœdia, vt in Tragœdiam transiliat. postremo accusatur. quod actorem ad populum facit loqui, quodque personis in scenis existentibus, aliam ex occulto nimis loquentem inducat vt illa personarum expectatio indecora videatur, nec verisimilis [Proaui) Quorum ætate floruit Plautus. [Sales) salsum licet in consuetudine pro ridiculo tantum accipiamus omne significat quod insulsum non est, estque quodam simplex orationis condimentum. Cicero omne, quod salsum sit, ait esse Atticorum. hinc Catullus.

Nulla in tam magno corpore mica salis. à quo Martial.
Nullaque mica salis. vt pleraque omnia.

[Vtrunque) Et numeros, quibus nimis licentiosus extra Trimetros vagatur, & sales a quibus abest Venus illa Attica. [Saleis) Comœdia tum verborum, tum rerum habet elegantiam verborum sex modis: aut ex Homonymia, quam Latini æquiuocationem vocant, cum plura eodem vocabulo significantur, vt illud Ductare, apud Plautum, diuidere peniculus, limare. ex Synonimia cum idem diuersis dicitur nominibus, vt eo, accedo, ex loquacitate loquendique lasciuia, quam Greci ἀδολεσχίαν vocant, cum quis eodem nomine sæpius vtitur. vt in Pænulo, Quippini, & in Rudente, licet, & censeo ex denominatione, cum proprio nomini aliquod extra festiuitatis gratia adijcitur, vt Mimax vocor Midas, & in Menechmis, Seu tu Clyndrus, seu Coriembus, ex diminutione: vt Socratidium. & in Sticho, Stephaniscidium. ex mutatione, vt ex Crysalo crucisalum. Rerum vero modi omnino duo, aut per deceptionem, vt cum in Mustellaria credit Theuropides domum lauris infestari, & in Trinummo, Philto agrum putat esse infelicissimum. aut per similitudinem, vt de Amphytrione in Menechmis. [Seponere) Diuidere. [Inurbanum) Vrbanitas, est sermo arte, & risu quendam gestum ex consuetudine doctorum ostendens. cui contraria est rusticitas,

Demosthenem vrbanum fuisse dicunt, dicacem negant.

[Lepido,) Id est venusto, quod cum gratia quadam, & Venere dicitur. [Sonum) Modulum. [Digitis) Credo ad illud alludere quod apud maiores nostros ad manum cantabant histriones. quæ res in vsu esse cœpit auctore Liuio Andronico suorum carminum actore. [Dicto,) Id est Scimus rationem facetiarum.

ACRON.

VNDE etiam Trimetris) Iambus citus voluit sex pedum versum Trimetrum vocari, cum soleant poëtæ metrum pedem vnum vocare. Iambus voluit duos Iambos metrum vocari propter suam celeritatem. Quæritur cur Trimetri appellantur, cum senos accipiant pedes quoniam tanta est breuitas eorum, vt iunctura pedes binos accipiat. [Primus ad extremum similis sibi) Ordo est hic primus similis sibi, nunc autem non. nam adhibentur etiam nothi. Sensus autem hic est, primus Iambus aliquando vsque ad extremum erat similis, id est antea totum Iambicum metrum est Iambis constabat, nunc adhibentur etiam nothi. [Tardior vt paulo) Iambicum metrum vt paulo tardius resonaret, imparibus locis suscepit spondeum. nam ante soli Iambi ponebantur. [Spondeos stabiles. Tardos) Ad comparationem Iambi tardiores, & cunctantiores. [In Acci Nobilibus Trime) Accius, & Ennius legem metri in fabulis minime seruauerunt. Nam quosdam versus longiores habent. [In scenam missos magno cum pondere versus) sæpe versus quamuis magnum sonantes reprehendit iudex, aut quasi sine cura factos, aut sine arte, quia non sufficit si magnum sones, sed debes etiam cum arte scribere, & cura. Monet ne aut Tragœdia negligenter scribatur aut imperite. Multi, inquit, vituperant versus missos in scenam aut celeres, aut imperitos. [Aut operæ,) Id est negligentia, aut imperitia vituperatur in Tragœdia. [Aut ignoratæ premit artis crimine turpi) Quia negligentia Spondeos non admiscet, aut imperitia incongruis locis ponit. dicit ob Spondeos Enni versu crimine premi. [Et data Romanis venia est indigna,) Id est non seruent legem carminum, si non iudicatur de erroribus poëtarum. Ideo scribam, non seruans poëmatis legem neque ordinem, venia datur. Videtur autem Ennium carpere. quia Romanus poëta non debet petere veniam, nam debet summus esse. [Visuros peccata putem) An cum putauero omnes visuros mea peccata ero tutus? [Vitaui denique culpam) Quod si culpa careant versus. nunquid & laudem mereri possunt? Data, inquit venia culpam vito, non laudem promereor. [Vos exemplaria Græca Nocturna versate manu) Græci enim optime, & caute scripserunt eos legite, & ipsos sequemini. Nam latini, moderati sunt. [At vestri proaui Plautinos, &c.) Plautum dicit

frustra probatum ab antiquis, cui & sales, & metri scientia defuit. Vtrunque autem laudauerunt ne dicam temere. [Stulte) Quem non debuerunt tam patiẽter laudare, quia immoderatus est in metris, & in iocis. ostendit autem non recte in omnibus antiquos poëtas esse laudatos. [Si modo ego & vos Scimus) si quidem nos scimus decernere mala à bonis. Hoc dicit si auditores sciunt audire, non debet poëta immoderatus esse. [Callemus) scimus, nouimus. Digitis autem, & aure, quia sonus metri pollicis strepitu, & auris perceptione probari solet, vnde & Dactyli pedes quidã dicti sunt, & ipsi pedes appellati sunt, quoniam sonum metrorum, pulsu pedis nostri adiuuamus.

PORPHYRIO.

SYLLABA longa breui subiecta vocatur Iambus) His enim syllabis constat, vnde etiam Trimetris accrescere iussit nomen Iambeis. Omnes versus Tragici, Iambici, Trimetri appellantur. Quæri autem solet cur Trimetri appellentur, cum senos accipiunt pedes: quoniam. s. tanta breuitas est pedum, vt iunctura binos complectatur pedes. [Non ita pridem) Tardior vt paulo, grauiorq. veniret ad aures, Spondeos stabiles in iura paterna recepit. [Commodus) Apud omnes enim antiquos velox est, & raro Spondeum recipit, nunc hoc tempore inserit. [Non vt de sede secunda Cederet aut quarta) Potest sine dubio, vel primo loco, vel tertio, aut quinto inseri Spondeus. Sed vtique secundo, & quarto excludatur. His enim locis Iambus interponitur. [Aut opere celeris nimium, curaque carentis) Eos significat qui Tragœdias actitant. [Scimus inurbanum lepido se ponere dicto) Lepidum est, venustum & suaue. [Legitimumque sonum digito callemus, & aure) .i. metra digitis, & aure sentimus, probantes an consonantes.

GLAREANVS.

HIC & in Acci Nobilibus trimetris. Nobilibus quidam putant his nomen fuisse, quidã exponunt. tametsi nobiles apud plures existimentur, sintque in multa laude, ac celebritate. Potest etiam fieri, vt σκώπτων hoc dicat, vt solet in alijs. vituperat enim eos, quòd Iambum raro habeant, cum hoc optimum Iambicum sit carmen, quod plurimis incedit Iambis, vt docent grãmatici. [In scenam missos magno cum pondere versus) His in tribus versibus poeta quatuor repræhendit in Iambico carmine magnum sonum, operæ, celeritatem, ac negligentiam, denique imperitiam. Et in verbo (premit.) Scimus intelligendum Iambus, vt recte Badius exposuerat. Sed noster adnotator hic alio eum propè auertit, qui solita audacia pro præpositione (cum) legit (quod) colligitq. ordinem à sexto carmine hoc modo, an icirco vager, scribamq. licenter? an putem omnes visuros peccata mea: quod.i. qua, non quiuis, iudex .i. quicunque videt immodulata poëmata, premit versus missos magno põdere in scenam crimine turpi operæ nimium celeris carentis cura. & supple iterum (quod) id est quia, data est indigna venia Romanis poëtis, Hæc ille seuerus adnotator. In quibus primum hoc inepte annectit superioribus, an putem omnes visuros peccata mea. Deinde negationem (non) putat determinare etiam verbum (premit) quod præcedit in priore versu, quod inauditum est Latinis auribus. Ego itaque nouam sententiam ordior ab ipso aduerbio (non) quasi diceret, Iambus omissus, quam deturpet carmen, non ab omnibus iudicari recte potest. Et Latini poëtæ hac in re vt in alijs, multum licentiæ sibi vsurparunt. Ego tamen ea de causa nolim vagati licenterq. scribere, imò ita tutus, ac cautus intra spem veniæ, vt omnes putem visuros peccata mea, proniore videlicet natura in vituperationem delictorum, quàm in benefactorum laudem. Quod si etiam culpam vitauero, nullam tamen laudem mereat. cuius gratia potissimum poëmata componuntur. Quapropter ad Græcorum auctorum exemplaria vltimo hortatur. Hæc pluribus verbis contra meum morem, egi, quod Acr. commentarius hic nimium ineptit, & Porphyrionis perijt.

MATTH. BONF.

MAGNO cum pondere) Ordo est, an iccirco vager, scribamq. licentius? an putem omnes visuros peccata mea? quod.i. quia non quiuis iudex .i. quicunque vidit immodulata poëmata, premit versus missos magno pondere in scenam crimine turpi operæ nimium celeris carẽtis cura, & sup. iterum quod, id est quia data est indigna venia Romanis poëtis.

ASCENSIVS.

IGNOTVM Tragicæ &c.) De hac re Donatus in Terentium (vt statim recitabimus) aliter sentire videtur. Nam initium Tragœdiæ, & Comœdiæ à rebus diuinis inchoatum asserit, quibus pro fructibus vota soluentes operabantur. antiqui ẽt ante constructionem Athenarum. vnde refert: Itaque vt rerum, ita etiam temporum ipsorum cœpto ordine Tragœdia primo prolata esse cognoscitur. Nam vt ab incultu, & feris moribus paulatim peruentum est ad mansuetudinem, vrbesq. sunt conditæ: vita mitior atque ociosa processit, ita tres Tragicæ longe ante comicas inuentæ. Quamuis autem retro prisca voluentibus reperiatur Thespis Tragœdiæ primus inuentor, & Comœdiæ veteris pater Eupolis cũ Cratino, Aristophaneq. esse credatur. Homerus tamen qui ferè omnis Poëticæ largissimus fons est, etiam his carminibus exempla præbuit, & velut quadam suorũ operum lege præscripsit, qui Iliada instar Tragœdiæ, Odysseam ad imaginem Comœdiæ fecisse monstratur. Nam ad illius, tale, tantumq. documentum ab ingeniosissimis imitatoribus, & digesta sunt in ordinem, & diuisa sunt ea quæ etiam tunc temere scribebantur adhuc impolita, atq; in ipsis rudimentis haud quaquam vt postea facta sunt decora. hæc ille. Vult ergo ante Thespim Tragœdiam fuisse, sed nihil contra auctorem nostrum sentit. Non enim dicit Tragœdiam ab eo esse inuentam, sed ignotum prius genus Camœnæ Tragicæ, q.d. argutius, & politius adductum genus Tragœdiæ ab eo in vsum. quod tamen Aeschylus postea longe pollitius effecit. Hic igitur ostendit Poëta quo pacto apud Græcos aucta, & consumata est fab. à qua apud Romanos nouum genus cœptum, & vetus continuatum, qui nõ minus laudis, quam Græci meruissent, si in castigando tam accurati fuissent. Proinde monet potissimum Pisones, vt castigandi diligentiam non fugiant, potiusque ament docti esse quam videri. Cuius ordo verborũ, & sensus est, Thespis vetus ille, & ferè primus Tragœdiarum apud Athenienses scriptor dicitur .i. fertur vulgo inuenisse.i. excogitasse, genus Camœnæ.i. fabulæ Tragicæ ignotum .i. inauditum, & incognitum prius, & vexisse plaustris.i. vehiculis, Poëmata.i. opera sua in genere Dramatico facta. quod dictum Acron exponit dupliciter. vel quòd tam multa scripsisse dicatur, vt ea posset plaustris aduehere. vel potius quia ante chori essent in palustris constituti circa vicos primus Tragœdias dicebat. verosimile aũt est ante theatri scenarumque inuentionem fabulas in palustris esse actas.i. præsentatas. Et ita dr̃ Thespis vexisse Poëmata plaustris, quæ Poëmata actores per uncti ora .i. habentes facies vnctas, & illitas fecibus, canerent .i. pronunciarent, & agerent.i. gestu repræsentarent. vnde Porphyrio, & Diomedes dicunt quosdam putasse Tragœdiam appellatã esse quasi trygodiam, quia Græci fecem tryga appellant. Cœl. aũt lib. ix. cap. x. dicit speciem coloris, quo ante excogitatas personas faciem obiungerent, Batrachion vocari. Aeschylus vetus Tragicus, & etiam Comicus fuit, sup. repertor.i. inuentor personæ.i. faciei fictitiæ, à personando dictę, quia per medium eius fit sonus secundum loquentium qualitatem. vnde vnus multas personas agere potest producit tamen secundam quam personã corripit, & repertor pallæ.i. pallij velantis, honestæ.i. decoræ, & pulchræ, quia palla non nisi honestis personis datur, fuit inquam repertor post hunc.i. post Thespim, & instrauit .i. instruxit pulpita .i. proscenia, quo plures agere possent, tignis.i. trabibus trãsuersis modicis, quia rerum ferè initia modica sunt. Et edocuit loqui magnum.i. magnifice, & niti.i. inniti inter agendum, cothurno.i. alto calceamento quo altiloquentia significaretur. Comœdia vetus successit his.i. secuta est Tragœdias, non sine.i. cũ multa laude. Sed libertas .i. impunitas scribendi, & carpendi vnumquenq; etiam viuentem, & proprio nomine, excidit.i. dilapsa est, in vitium. s. quia in perniciem bonorũ virorum, & in vim.i. violentiam, dignam regi.i. moderari, lege.i. præcepto, ne quis viuentem sub nomine proprio carpat, ne ue libellum famosum edat. Lex.i. illud publicum edictum, est accepta.i. approbata à populo & poëtis, & chorus.i. multitudo simul canentium, & laudantium bonos, obticuit.i. siluit, & prætermissus est, turpiter .i. inhoneste, & hoc iure nocendi sublato. Turpe.n. est nolle bonos, laudare, quia malos non possit difflammare. Nostri poëtæ.i. latini nil .i. nullum genus fabulæ, liquere.i. dereliquerunt, intentatũ .i. quod non tentarent imitari, & ipsi ausi deserere vestigia Græca, & celebrare.i. celebria reddere facta domestica.i. patria, quasi domi suę acta, non meruere minimum decus immo per liptotem, maximum vel, id est siue supp. ij qui docuere prætextas, id est prætextatas fabulas, quæ sunt de nobilibus Romanis prætexta vtentibus,

bus, vel, id est siue ij supple qui docuere Togatas, id est fabulas de P. R. qui Togatus est nec pro & non. Latium, id est regnum Italiæ, vel imperium Romanum, non foret, id est non esset potentius claris armis, idest facto armorum & rebus bellicis, quàm lingua, id est quàm eloquentia, si vnum, id est vna res, videlicet, labor limæ, id est castigationis, non ostenderet, id est tædio afficeret quenque. i. quemlibet poëtarum, vel legamus coniunctim sic. Si labor, id est diligentia, limæ. i. castigationes, & mora. i. dilatio, & (vt dicunt) patientia castigandi non offenderet vnumquenque poëtarum. Quod ægre ferens exclamat poëta, dicens, O vos Pisones, existentes supple sanguis Pompilius, id est progenies à Numa Pompilio producta, quia Calpus filius est Numæ Pompilij, à quo Calpurnij Pisones traxerunt nomen, vos in quam Pisones reprehendit carmen quod multa, id est multum tempus, & multa litura, id est deletura, & castigatio. non coërcuit, id est concinuit intra decorum suum, veteres enim in ceratis tabulis scribebant. vnde scripturam non placentem linendo
Literam. delebant. vnde literam quasi lituram dictum volunt. vel (vt alij) quasi legiteram à legendo. Atque pro & reprehendite supple carmen & quod multa dies, & multa litura non castigauit per fectum, id est postquam castigatum est, decies ad vnguem, id est ad extremam examinationem, sicut marmorarij pollitionem marmorum vnguibus per ipsa ductis examinant. vnde ad vnguem factum dicimus perpolitum, & perfectum. sicut Poëta, in
Fabularũ initia. Sermonibus, ad vnguem factus homo. Circa inuentionem Satyrarum, & Tragœdiarum, & Comœdiarum, pauca ex Donato grammatico recitabimus, qui vult initium Tragœdiarum, & Comœdiarum à diuino officio esse inchoatum. Nam antiqui illi, & ferè primi mortales dijs frugum pro frugibus iam collectis vota soluebant, vbi constructis altaribus, & hirco admoto chorus sacer canebat genus carminis in laudem Liberi patris,
Tragus. Tragœdia. quòd à trago, id est hirco Tragœdia dicebatur, quia Tragus vitibus inimicus est. vel quia cantoribus in præmium dabatur. vel quia pellis hircina musti plena solenne in præmium cantoribus. vel (vt modo dictum est) à fece, quam Græci tyga vocant. Illo enim tempore nondum erant personæ, & ita fecibus vini ora deformabant. Materia autem illius veteris Tragœdiæ prima laudes, & gratiarum actiones pro frugibus fuerunt. vnde secundo Georg. Non aliam ob culpam Baccho caper omnibus aris Cæditur. & veteres ineunt proscenia ludi. Deinde cœperunt ingenia iuuenum non solum laudes Deorum canere, sed etiam ad mores ædificandos hominum vitas describere. quod quia faciebant quo tempore hircus immolabatur, & vt hirco donarentur, mansit fabulæ nomen Tragœdia, Verosimile est eos, vt sublimitatem immortalitatem, & beatitudinem, Deorum plenius colligerent hominum etiam maximorum humilitatem, fragilitatem, & infelicitatem ostendisse, quæ hodie quoque materia est Tragœdiæ nouæ, quam Thespis inuenit. Postea idem introduxit Satyros, Satyramque priscam composuit Comœdiæ priscæ non dissimilem, in qua mores hominum etiam obscœnitati et populo exponebantur cum nota eius qui perpetrauerat, quæ res diu bonis moribus multum profuit. Multi enim ne notarentur peccare veriti sunt. vnde Iuuen. in Satyra j. Ense velut stricto, quoties Lucilius ardens Infremuit, rubet auditor, cui frigida mens est Criminibus. Lucilius enim primus Satyram nouam carmine hexametro scripsit apud Romanos seruata libertate veterum Comicorum. vnde Poëta noster in Sermonibus. Eupolis atque Cratinus, Aristophanesque poëta, Atque alij quorum Comœdia prisca virorum est. Si quis erat dignus describi, quòd malus, aut fur, aut mœchus foret, aut si sicarius, aut alioqui Famosus, multa cum libertate notabant. Hic totus pendet Lucilius, hosce secutus mutatis tantum pedibus, numerisque. Quia vero postea, aut odio proprio, aut aliorum instigati etiam bonos viros deformare mali poëtæ cœperunt, nam Aristophanes etiam Socratem iniuriose notauit, lata est lex apud Græcos, & vt deinceps nemo nominatim quemuis viuentem notaret. & ideo remotus est chorus à nolentibus laudare, qui vituperare non poterant. & facta est noua Comœdia à Menandro potissimum, quam ad Latinos transtulerunt Romani poëtæ, & à principio græca argumenta secuti sunt. Deinde imitationem Græcorum relinquentes formauerunt Latina argumenta, hinc sunt Comœdiæ prætextatæ, & Satyra Lucilij. & sublato iure nocendi Satyra noua.

Regula est.

Castigandum est priusquam emittatur opus.

Ignotum tragicæ genus inuenisse camœnæ
Dicitur; & plaustris vexisse poëmata Thespis:
Quæ canerent agerentque peruncti fecibus ora.
Post hunc personæ, pallæque reperto honestæ
Aeschylus, & modicis instrauit pulpita tignis:
Et docuit, magnumque loqui, nitique cothurno.
Successit vetus his comœdia, non sine multa
Laude: sed in vitium libertas excidit, & vim
Dignam lege regi. lex est accepta: chorusque
Turpiter obticuit, sublato iure nocendi:
Nil intentatum nostri liquere poëtæ:
Nec minimum meruere decus, vestigia Græca
Ausi deserere, & celebrare domestica facta:
Vel qui prætextas, vel qui docuere togatas.
Nec virtute foret, claris ue potentius armis,
Quàm lingua, Latium: si non offenderet vnumquenque poëtarum limæ labor, & mora. vos ò
Pompilius sanguis tamen reprehendite, quod non
Multa dies, & multa litura coërcuit: atque
Perfectum, decies non castigauit ad vnguem.

IANVS. IGnotum tragicæ) Tragœdiæ initium habuit rebus diuinis, cum pro frugibus faciebant, hircumque aris admouebant. dicabatur enim Libero patri, vnde sibi nomen sumpsit, ni malimus à fece dictũ Primum actitari cœpit in Peloponneso. Eius ortum Dorienses sibi adscribere, auctor est Aristoteles. [Thespis) Thespidi primũ refertur accepta. sed ab Aeschylo in lucem producta est, & fortior validiorque constituta, illis temporibus quibus Romæ tribunos, & ędiles sibi plebs per seditionem creauit. Illustrauit autem illam potissime Euripides osor mulierum, tanti habitus, vt cum in Macedonia immissis ab Aemulo canibus dilaniatus esset, eius ossa per legatos repeterent. Athenienses, Macedones in pernegando perstiterunt, putantes eius sepulchro Macedoniam decorari. Romani primum Liuio Andronico auctore spectarunt. [Camœnæ) Tragici carminis Tragœdiæ. [Vexisse) Circumuectos Tragœdos circum egregias vrbes Græciæ in curribus. [Canerent) Quantum ad chorum. [Agerent) Quantum ad mimos, & histriones in diuerbijs. [Aeschylus) Quem Pythagoricum vocat Cicero, à quo ornat histriones vestibus heroum, & heroinarum. quem Plato nugari dicit, quòd in re leuicula ab Homero dissentiat. Cum Atheniis ob aducta Thesei ossa Tragicorum certamen in eiusdem Thesei honorem institutum esset fabulamque Sophocles longe iunior dedisset, victus iudicum sententia pronunciatus, grauate id ferens, in Siciliam cum deuenisset, ibi paulo post testudinis ictu moriens propè Gelam sepultus est. Aristoteles tradit Tragœdiam multifarie permutatam in eam faciem quæ nunc est, ab Aeschylo constitutam. [Personæ) Ne ora essent fecibus perungenda. Apud Romanos primus Roscius persona vti instituit, quòd esset oculis peruersissimis. Antea non personis vtebantur, sed galeris, vt qualitas coloris, indicium faceret ætatis. Ad quem vetustum ritum puto alludere Plautum, cum dat petasum Sosiæ, ni malis, quod peregre aduenerit. omnes autem histriones cogebātur in scena ponere personam, præter Attellanos, vnde personati dicti, & personatæ fabulæ. [Pallæ honestæ) Quæ honestus tantum dari solita sit. Est enim vestis muliebris ad vestigia vsque deducta. Syrmata etiam trahebant Tragici. [Tignis instrauit pulpita) Neque enim antea certo loco agebantur fabulæ. Primum Agitarchus Athenis Æschylo docente Tragœdiam scenam fecit, & de ea commentarium reliquit. nam theatrum à Dionysio inuectum ferunt. [Modicis tignis) Vel ad scenarum exiguitatem alludit, vel id vult indicare, quòd Latinorum pulpitum latius fuit, quàm Græcorum, qui pulpitum, λογεῖον appellant. [Magnumque loqui) Propter crebros Spondeus, quidquid ornamenti. Sophistica acceptum refert Georgiæ Leontino,

no, hoc idem Aeschylum Tragoediae tribuisse palam est, vel em enim addidit, pulpitum, personas nuncios, quibus, & scenae, & proscenio opus sit. praeterea vehementiam in dicendo, paradoxos, spiritum, magniloquentiam, elocutionem transgressiones adiectiones, variaque ornatus genera quibus Tragoedia potens magnificaque emanaret. [Nisi cothurno) Ingentes inducere personas, magnos timores incutere exitus facere funestos, & de historica fide argumenta Petere. [Loqui).i.dedit vim vehementiamque, transgressionesque sumere concessit sibi ipse Aeschylus. [Vetus Comoedia) Comoedia diu post Tragoediam inuenta, & ipsa rusticis primum celebrata est in eorum conuenticulis, vnde illi nomen impositum. Antiquitus rustici iniuriam à ciuibus passi, noctu in vrbem venientes quae passi fuerant recensebant. cum iuuentum placuisset, quod verecundia eius rei multi coërcerentur, in vrbem vocati dato loco eadem ipsa interdiu actitare coeperunt nemini parcentes. Susarion primus prodit, cuius Comoediae initium fuit, spectatore aduertite. Susarion hec dicit. Turpes foeminae, attamen fine probro nullam est domum habitare. Cum potentum luxuria, & vitium creuisset, interdictum est ne quid dicerent nominatim, sed per aenigmata passa est notari principium potentia, vnde in pauperes hospitesque coepere cauillari, hinc triceps facta Comoedia. Prima manifeste reprehendens, in qua Aristophanes, Eupolis atque cratinus. Media per aenigmata mordet, in qua Plato. Nouae autem princeps Menander, que ab antiqua differt, tempore, lingua, metro, dispositione. Tempore, quod noua Alexandri magni aetate coepit, antiqua bello Peloponnesiaco floruit, lingua, quòd haec altior fuit, & grauior, & illam purior dulciorque Atticus sermo commendet, metro, quod noua plerunque Iambico, altera multi modo vtatur versu, dispositione, quòd in noua chorus non interuenit, in illa frequentius. Rursus antiqua inter se differt, quod circa Susarionis tempora personae sine ordine veniebant. Cratinus constituit treis personas, eisque decorem ordinis addidit. Aristophanes deinde omni expulsa antiquitate, maiorem ei tribuit splendorem, habuit autem Comoedia appartos cauillos vsque ad Eupolidem, cuius casu deterriti caeteri à mordacitatibus abstinuere. Is enim cum Baptas fabulam docuisset, Alcibiademque taxat, ab illo captus, vt qui exercitui praeesset, in mare proiectus est, hoc insuper addito conuicio, Eupolis qui in scena toties tinxisti, nunc te salsis tingo lymphis. [His) Tragicis. [Vetus) Archaea dicta est, testis est Donatus. [Sine multa laude) Magna enim commendatione in vrbem accepta est, dum Atheniensium libertas fuit, quod multum moribus prodesset, quod quisque caueret, ne de se materiam daret. [Vetus) Quantum ad nouam. [Libertas) Taxandi, carpendi, mordendi nominatim. [In vitium) Quod non vt ante, indigne facta, sed quae vellent suo arbitratu carperent, licentiusque potestate abuterentur, & ex libidine laederent. [Lex est accepta) Lata enim lege sanxerunt Athenienses, ne quisquam crimen infamię nominatim in alterum ingereret, si laesisset, capite mulctaretur. [Accepta est lex) Ad Romanum morem alludit, lex enim vbi probabatur suffragijs omnium, a tribunis accipi dicebatur. [Chorus) In quo maledicentiae gladius perstringebatur. [Turpiter) Quod lege coërcitus. [Iure) Potestate facultate data ab Atheniensibus. [Sublato) Antiquato, aboleto. [Nocendi) Taxandi, mordendi, lacerandi. [Nostri) Romani. [Intentatum) Omnia sunt ausi, nam Graecas fabulas Latinitati donarunt. [Vestigia) Quia qui imitatur, retro cedit, ausi sunt nouas, Latinasque excogitare fabulas. [Domestica) Romana, vt scribere Brutum, Tarquinium, & similia. [Facta) Argumenta Latinorum. [Togatas) Togatae omnes fabulae appellatae, quae argumento constarent Latino, aut palliatae Graeco. Prima earum species praetextatae dicuntur Tragoedijs similes. Secunda tabernariae, quae & togatae vocantur, Comoedijs similes. Tertia Attellanae ab Oscis acceptae, argumentis iocisque pares Satyris, quas actitare nulla erat infamia, quae & personatae dicebantur. Quarta, Planipes, quae Minus a Graecis, vel quod planis.i.nudis pedibus agatur, vel quod implanere, iocularitet decipere dixerunt veteres. Planipedes Reciniatos à recinio quadrato vestimento vocauerunt. Sic & Rhinthonicos, quod Rhinthonem planum appellauerunt. Latinae autem omnes fabulae per pauciores agebantur personas. [Nec virtute) Pro recepto enim est omni virtutum genere ceteras nationes à Romanis victas, soli Graeci videntur literis praestare, quod si alterum Cic. vel illum diuturniorem fata condonassent, iam & illum Graecis palmam extorseramus. [Armis) Rebellica. [Limae labor) Non, deest, inquit, Romanis ingenium, non ars, sola carent cura. Nec Graecis pares esse possunt, quod non studeant emendationi. [Limae) Emendationi. [Labor) Vnde Ouid. Non tamen emendi labor hic, quam scribere maior. [Mora).i. si non offenderemur mora. [Pompilius sanguis) Diximus Calpurnios Pisones auctorem generis Calpurnij Numae Pompilij filium celebrare. Id te ne decipiat, fuisse Romae Pompilios, qui Lenates sunt dicti, quamuis alij essent Lanati. [Multa dies, & multa litura) Nihil praeclarum ne à natura quidem rerum cito effici potest, pulcherrimum quodq. difficultatem habet propositam, maioraq. animalia diutius à parentum visceribus continentur. Stultum est, & temerarium emittere, quod mox sit reuocandum, omnia nostra dum nascuntur placent. expectandum ex quousque calor ille scribendi refrixerit, vt tanquam aliena sumamus in manus. [Multa litura) Emendationis est detrahere, mutare, adijcere, tumentia premere, humilia excollere, luxuriantia stringere, resoluta componere, exultantia coërcere. Notum est illud de Virgilio, solitum esse ingenij recentes partus rudes facere, & imperfectos, deinde tractando, calendoq. reddere oris vultusq. liniamenta. [Decies) Crebro. [Ad vnguem) Non placet de morso vngue intelligas, sed ad amusim potius fabre, graphice, vt ne minima quidem pars tanquam in statua sit non expolita.

ACRON.

ET plaustris vexisse poëma) Nam multa scripsisse, quae posset plaustris aduehere. Ante enim chori in plaustris constituti circa vicos Tragoedias dicebant, & hoc ad chorum retulit, quoniam Tragoedia choros habebant. [Pallaeque repertor honestę) Pulchrae, decorae, quoniam palla non nisi honestis personis datur. [Et modicis instrauit pulpita tignis) Ostendit scenas non fuisse antea grandes. [Non sine multa) Quia nominatim appellabantur principes ciuitatis à Comoedographis, alij in honorē, alij in iniuriam. [Sed in vitium) Licentiam habebant Satyrici mores cuiuscunque scribere, antequam lex à Senatu lata fuisset. Ergo in vituperationem chorus erupit, quod libertas sublata vituperare desit, vel postea vituperari coepit ipsa Comoedia, quia libere maledicebat, & reprahendebat mores hominum, & hac de causa lege prohibita est ὀνομαστὶ κωμῳδεῖν, quae nominatim male loquebatur.i. maledicebat. Vetus autem dixit ad comparationem eius quae postea inuenta est, vel vetus ideo, quia priusquam iudicium incurrit & amisit choros, Neoterica appellata est, licet primum inuenta, sed post tragoedias. [Et vim dignam lege regi) In violentiam, & iniquitatem, dum.n. in Comoedijs suis aliquos carpunt, vim incurrunt. Ante vero in Comoedijs libere licebat lacerare, quod post ea lege prohibitum est, quod factū est sub Augusto. [Sublato iure nocendi) Lacerandi, quoniam sublata est actoribus loquendi libertas. [Nil intentatum nostri liquere poëtae,) Hoc est cum Latini scripserunt huiusmodi Comoedias, in quibus nominatim maledicebant. [Et celebrare domesticam) .i. priusquam voluerunt vt suis, & cum coepissent poëtae nostri Graecos imitari, & Latinas historias scribere, laudati sunt. [Vel qui praetextas).i.& qui praetextatas fabulas fecerunt, vel togatas, meruerunt non minimum decus. Praetextatam Tragoediam, Comoediam togatam. Alij autem dicunt praetextatam, & togatam Comoedias esse, sed togatas in quibus graeca argumenta sunt, in quibus Latina, praetextatas. Et togatas Helius Lamia, Antonius Ruffus, Cn. Melissus, Afranius, Pomponius, scripserūt. Comoediarum genera sunt sex, Stataria, motoria, praetextata, tabernaria, togata, palliata. [Nec virtute foret, claris ue potentius) Non minorem consecuti fuissent Latini gloriam ex eloquentia, quàm ex armis, si in corrigēdis carminibus laborare voluissent. [Lime labor, & mora) Expolitionis, & emendationis. Lima enim nitidius facit quod fuerat scabrum. Limam enim pro correctione posuit translatiue, hoc est, si carmen suum vnusquisque emendare non fastidiret. [Vos ò Pompilius sanguis).i. Pisones, ab ipso enim originem trahebant. Calpus filius est Numae Pompilij, à quo Calpurnij Pisones traxerunt nomen. [Ad vnguem) Tractum à marmorarijs, qui iuncturas marmorum vngue pertentant. Alibi, ad vnguem factus homo, ad perfectionē, ad examen, hoc est ad perfectum iudicium. Hoc ergo dicit. Reprahendite, ò Pisones, illud carmen, quod neque multum tempus, neque litura correxit.

PORPHYRIO.

IGNOTUM Tragicae genus inuenisse Camoene) Thespis primum Tragoedias scripsit genere Atheniensis, ad quas agendas plaustro circum ciuitates egregias Graeciae vehebatur.

[Quae

[Quæ canerent,agerentque peruncti fæcibus ora)Ex hoc etiam putant quidam Tragœdiam appellatam,quasi Trygodiam, quia fæcem tryga appellant.[Post hunc personæ pallæq. repertor honestæ) Æschylus primus Tragœdijs cothurnos,& personam, & pallam dedit. Horum enim trium auctor est. [Pallæ honestæ) Preciosæ. [Successit vetus his Comœdia) Quæ appellatur Archæa. Est genus autem maledicacissimum,& multum distans ab hac noua.[Vos ò Pompilius sanguis) Quia Calpus filius est Numæ, à quo Calphurnij Pisones traxerunt nomen.

GLAREANVS.

ET plaustris vexisse poëmata Thespis) Vel hoc loco videre licet,quàm multa Acronis commentarijs assuta sint. Ait enim tam multa scripsisse,quæ posset palustris aduehere.Corrupta tamen puto verba. Melius hic Porphyrion. Thespis, inquit, primum Tragœdias scripsit, genere Atheniensis, ad quas agendas plaustro circum egregias Græciæ ciuitates vehebatur. [Et vim dignam lege regi) Hoc factum idem Acron sub Augusto, cum poëta hic de Græca Comœdia loquatur,longe ante Augusti têpora scripta, statim subijciens Latinos omnia ausos tentare, ac sequi. Sed non videtur Acron temporum habuisse rationem etiam in alijs.

ASCENSIVS.

THESPIS quidem primus apud Græcos Tragœdiam in plaustris nondum factis theatris agendam instituit,sed mox ornamenta adiecit Æschylus. Cui vetus Comœdia licenter quemlibet nominatim carpens successit, sed ex quo libertate abusi etiam bonos carpere cœperunt,lata est lex, ne quem viuentem nominatim taxent,qua lata etiam chorus turpiter obticuit. Romani autem quæcunque apud Græcos viderant imitari sunt, quod non sine laude effecissent,si castigandi laborem non refugissent. Rident Poëta in hoc principio eos,qui vt veri poëtæ videantur, sese insanos simulant. Nam Democritus sententiam protulit,quam & Plato asseruit. Neminem esse verum poëtam, qui compos esset sui,frustraque poëticas pulsure fores,qui nondum afflatus esset furore. Proprium enim est,vatis insanire,vnde de Sibylla dictum est in iij. Æneid. Insanam vatem aspicies. Et in Bucolicis volens poëtico munere fungi, dixit insanire libet. Cuius causa videtur esse, quia in vero poëta dominatur Deus,& spiritus ille propheticus: vt non humanitus,sed diuinitus allata videantur. vnde Ouid.

Insaniũt poëta.

Est Deus in nobis, agitante calescimus illo.

Verum poëta ostendit plus gratiæ inesse carminibus ex sapientia,quàm ex illo subito calore compositis. Ideoque Græcos in ea re præstare Romanis: quia Græci laudi, Romani diuitijs student, dicit. Ergo quia Democritus notissimus philosophus credit ingenium .i. vim intelligendi nobis à natura ingenitam, esse fortunatius.i.ad carmina fingenda dexterius, & promptius: arte misera,vtpote quæ sine ingenio nihil potest, & quia excludit Helicone, id est a consortio Musarum, & diuinorum poëtarum in Helicone monte Musis sacro conuersantium, poetas sanos, id est non afflatos poetico furore: bona, id est magna pars poetarum supple non curat: ponere, id est deponere vngues non,scilicet curat ponere barbam, & petit loca secreta, & vitat balnea quo plura conueniunt. Et hoc ideo,enim, id est quia: nanciscetur, id est acquiret precium, id est mercedem, videlicet,laudem,& nomen,id est famam poetæ,si nunquam,idest nônunquam: non commiserit vnquam Lycino viro opulentissimo, & tonsori, quem postea dicunt factum senatorem à Cæsare, caput supple suum insanabile, id est tam insanum quòd esset impurgabile, tribus, Anticyris, id est elleboro nascendi tribus Anticyris (Reperitur autem hic elleborus, vt in quarto Georg. & hoc elleborum.) Anticyra enim insula est vbi elleborum, siue veratrum candidum nascitur, quod est purgandum cerebrũ citra noxam capitur. Porphyrio dicit, Anticyram esse locum in Achaia, vbi elleborum nascitur,quo sumpto dementes sanantur à capitis dolore, imò contra quemuis furorem valet: vnde in Sermonibus.

Danda est ellebori multo pars maxima auaris.

Nescio an Anticyram ratio illis destinet omnem.

Quia vero talis simulata insania nihil ad poetam facit, ideo ironicos de se loquitur Poeta vtens exprobratiua particula, & dicit. O ego supple sum læuus, id est sinister, & ad carmen infortunatus, qui purgo bilem sub hora, id est extremitate verni temporis, hoc est sub exitu veris. Sunt tamen qui legunt sub horam. Non alius, id est nemo, faceret meliora supple poemata, quam ego: si non purgarer, quia totus essem insanus: verum, id est sed: nil, id est nulla laus poetarum, est, id est reputatur: mihi, id est a me tanti caloris, supple vt velim immundus, & insanus haberi, ergo quia nolo facere quo alios poeta fieri prædico, ego fungar vice, id est officio cotis, id est lapidis quo ferrum acuitur, quæ valet efficere ferrum acutum cum ipsa sit exors, id est sine sorte,& officio secandi,& ipse,id est ego,docebo munus,& officium scribendi, & vnde, id est quare, opes, id est auxilia scribendi, vel metaphoricos diuitiæ, parentur, id est acquirantur, & quid alat,id est foueat,& formet, id est instituat poetam, quid deceat supple? poetam, quid non supp. deceat poetam,quo, id est ad quem finem,virtus,id est vera sapientia, ferat,id est ducat, & quo error ferat,quia sapere,id est sapien tem esse,& philosophiæ peritum,est principium,& fons scribendi recte, cartæ Socraticæ, id est scripturæ philosophicæ, non quas Socrates scripsit,qui nihil scripsisse dicitur, sed quas Plato, & reliqui philosophi ex eius ore collegerunt,poterunt ostendere tibi rem,id est argumentum,& materiam scribendi, & verba non inuita,imò vltronea, sequentur rem prouisam,id est prius ex philosophia notam, vnde,& Asinius Pollio. Male, inquit, Hercule eueniat verbis nisi rem sequantur. Poema enim constat ex re,& oratione. Res autem ex philosophia originem trahit vt præcepta contineat. Oratio in grammatica, & rhetorica dicitur. Est enim numerata locutio, quæ rei inseruire debet, contra quod peccant, qui vt bonam clausulam inferant, totam rem mutant. Ostendit ergo Poeta quid ex philosophis discere debeamus, dicens. Qui didicit quid debeat patriæ,in qua nâtus est, & quid amicis, & quo amore parens sit amandus,& quo frater, & quo hospes,id est hospitio acceptus, & quod officium sit supple patris conscripti, id est cum alijs ad senatum ascripti, quod officium sit iudicis, quæ partes.i.quod officium supple sit ducis missi in bellum, ille,id est is profecto,id est reuera,scit reddere, id est attribuere, cuique.i.vnicuique personæ conuenientia, id est quæ ei conueniunt. Ego iubebo,id est volam,vel præcipiam imitatorem doctum.i eum, qui volet docte imitari,respicere, id est iterum atque iterum inspicere exempla vitæ, & morum hominum,& ducere.i.trahere, hinc.i.ex huiusmodi exemplari, voces, id est locutiones viuas, (aut veras) id est ad viuum effictas,quia tabula nullius Veneris, id est sine venustate, & sine pondere,id est maiestate loquendi,& sine arte confecta speciosa locis (aut iocis) id est habens specimen locorum,vel in suis locis, & morata.i.insequens mores hominum,recte.i.debite,oblectat,id est delectat,& afficit interdum populum,valdius, id est vehementius,& moratur,idest detinet desiderio spectandi,melius, id est amplius, quàm versus inopes rerum.i.egeni sententiarum bonarum,& nugæ,id est carmina futilia,& nihil ad rem agentia, canoræ,id est iusto numero,ornatis verbis, & multa concinnitate compositæ. Musa,id est Dea poetarum,dedit Graijs.i.Græcis, auaris.i.cupidis,nullius,supple rei,præter laudem.i.preterquam laudis,ingenium ad excogitandum,& loqui ore rotundo, id est perfecto, & hoc quia philosophiæ student. Sed pueri Romani, id est liberi Romanorum, discunt longis rationibus.i.per longos calculos, & longas computationes,diducere.i.diuidere, assem.i.libram duodecim vnciarum in partes centum. Filius Albini,supple, inquit, præceptor calculorum, dicat si vncia est remota.i.ablata,de quincunce.i.de quinque vncijs,quid superat.i. restat? Respondet puer, vel potius poeta. S: tu es filius Albini sic interrogatus poteras dixisse.i.fieri potest vt dicas, triens sup. superat.i.restat. Et præceptor dicit adulando, en (aut hem) fili si sic sapis, tu poteris seruare tuam rem. Triens enim.i.tertia pars assis,quæ quatuor vnciæ sunt restat à quinque deducta vna. Interrogat iterum magister. Si supple vncia redit, id est accedit,vel additur ad quincuncem,quid fit? respondet puer. Semis, id est dimidium assis, hoc est sex vnciæ, contra quod institutum exclamat Poeta, dicens. Speramus, id est debemus ne sperare, quasi dicat nullo modo,carmina linenda,id est digna quæ linantur cedro,quæ est arbor quæ non sentit cariem,& cuius succo illitæ cartæ non consumuntur,& seruanda,id est digna quæ conseruentur,cupresso, id est scrinio, aut arca cupressina,leui, id est leuigata, & polita, quia libri arca cupressina inclusi à tineis non vexantur,posse fingi,id est componi,cum.i.postquam, erugo, id est macula,videlicet auaritia, & cura.i.cupiditas, peculi pro peculij agendi,imbuerit.i.instituerit,vel instruxerit semel animos iuuenum, ad hæc.i.ad huiusmodi calculos ponendos? quasi dicat nequaquam.

Regula est.

Tam etsi Democritus censuit poëtam bonum nasci, bonitateque ingenij, & diuino furere potius quam arte, & eruditione, non tamen prætermittenda est eruditionis diligentia, sed res scribendæ ex philosophorum libris, & describendorum officia ex moralibus depromentur, quibus habitis rem verba sequentur non inuita. Quod vt assequamur, potius Græcos solius laudis, quam Latinos pecuniæ auaros mirabimur, ac imitabimur.

Ingenium misera quia fortunatius arte
Credit: & excludit sanos Helicone poëtas
Democritus: bona pars non vngueis ponere curat,
Non barbam: secreta petit loca: balnea vitat.
Nanciscetur enim precium, nomenque poëtæ:
Si tribus Anticyris caput insanabile nunquam
Tonsori Licino commiseris. O ego leuus,
Qui purgor bilem sub verni temporis horam.
Non alius faceret meliora poëmata. verum
Nil tanti est. ergo fungar vice cotis: acutum
Reddere quæ ferrum valet, exors ipsa secandi.
Munus, & officium, nil scribens ipse, docebo:
Vnde parentur opes: quid alat, formetque poëtam:
Quid deceat. quid non: quò virtus, quò ferat error.
Scribendi recte, sapere est & principium, & fons.
Rem tibi Socraticæ poterunt ostendere chartæ.
Verbaque prouisam rem non inuita sequentur.
Quid didicit, patriæ quid debeat: & quid amicis:
Quo sit amore parens, quo frater amandus, & hospes:
Quod sit conscripti, quod iudicis officium: quæ
Partes in bellum missi ducis: ille profecto
Reddere personæ scit conuenientia cuique.
Respicere exemplar vitæ, morumque iubebo
Doctum imitatorum: & vetas hinc ducere voces.
Interdum speciosa iocis, morataque recte
Fabula, nullius veneris. sine pondere, & arte,
Valdius oblectat populum, meliusque moratur:
Quam versus inopes rerum, nugæque canoræ.
Graijs ingenium, Graijs dedit ore rotundo
Musa loqui, præter laudem nullius auaris.
Romanis pueris longis rationibus assem
Discunt in parteis centum diducere. dicat
Filius Albini, si de quincunce remotá est
Vncia: quid superat? poteras dixisse triens. heu
Rem poteris seruarem tuam. redit vncia: quid fit?
Semis. ad hæc animos ærugo, & cura peculi,
Cum semel imbuerit: speramus carmina fingi
Posse linenda cedro, & leui seruanda cupresso?

IANVS. INgenium) Causam reddit negligentiæ, quòd putent nonnulli ad poëmata conficienda satis esse furorem illum poëticum. [Credit) Qui in scriptis reliquit. [Misera) Quæ tantum contemnatur, & in nullo sit precio. Democritus negabat quenquam poetam magnũ esse posse sine inflammatione animorum, & sine quodam afflatu furoris. [Helicone) A Nymphis, à poetica. [Bona) magna pars poetarum incedit inculta. [Ponere vngueis,) Id est inculti sunt, & sordidi, quo furentes videantur magis, & vulgi in se concitent ex neglectu corporis admirationem, vt solent Pseudo philosophi. [Ponere) Præsecare. i. incultu tantum ostendunt se bonos poetas, intus tamen nihil est bonarum literarum. [Secreta petit loca) fugit, & horret hominum consuetudinem. [Balnea) Loca vbi multitudo conueniat. [Tribus Anticyris) Non vnius Anticyræ solum elleboro, sed si plures sint. Elleborum in Anticyra insula tutissime sumi putauit antiquitas, eius vis vt humores noxios in quibus morborum causæ sunt, extrahat, eius species sunt duæ, nigrum & candidum, obseruatum candido stomachum, nigro aluum purgari. [Commiserit) Ad radendum. [Tonsori Licinio) Is iste Licinus de quo distichon incerto auctore circunfertur.

Marmoreo Licinus tumulo iacet, at Cato paruo,
Pompeius nullo, credimus esse deos?

De quo item tumulo Martial.

Altáque cum Licini marmora puluis erunt.

[Læuus) Contrarius mihi ipsi. Vt illud

Si mens non læua fuisset.

[Bilem atram) Quia a Græcis melancholia dicitur, quæ affectio est heroica. [Non alius) Nisi purgaret, nemo esset melior poeta, quoniam efficere insanissimus, adeo atra bile laboro. [Tanti) Non expedit. [Cotis) Qua ferrum acuitur. [Exors) Sine potestate, & facultate secandi, seipsam non potest acuere. [Vnde) Ex me. [Opes) Poeticæ, vt scias quid dicas. [Scribendi recte sapere est) Poeticæ sicut reliquarum rerum fundamentum est sapientia, cuius ignoratione non minus in poematis quam in vita peccatur, quæ adhibenda non in sententijs solum, sed in verbis, neque enim omnis ætas, omnis fortuna, omnis auctoritas, nec non locus tempusque eodem, aut verborum genere tractanda, sunt, aut sententiarum. [Rem) Omnis vbertas, & quasi silua dicendi à philosophia proficiscitur, quæ mater est omnium benefactorum, & benedictorum, sine qua nec quidquam definire, nec quidquam possumus iudicare, nec copiose lateque de varijs magnisque rebus dicere. Quomodo enim de religione, de morte, de pietate, de charitate patriæ, de virtutibus ac vitijs, de animi perturbationibus, sine ea quam dixi philosophia quidquam explicabis? Prius habenda res est de qua dicamus, quam cogitandum, quibus verbis quidquam, aut quomodo dicamus. Insunt sanè nobis quædam semina magnarum cogitationum, quasdamque adumbratas intelligentias animo ac mente concipimus, quas nisi illustret sapientia, frustra est quòd speremus illam dari posse lucem. [Sapere) Scire diuina, & humana, nam sapientia est diuinarum humanarumque rerum cognitio. [Chartæ Socraticæ) .i. philosophia, ex cuius officina multi philosophi emanarunt morales. Socrates primus philosophiam ad mores deduxit, & tanquam aliud agens, rem ad nostrum vsum detorsit. [Inuita Mi.) Quia verborum est officium res interpretari. [Non inuita) .i. volente, & sponte. [Qui didicit) .i. qui nouit officia, bonũ, ac malum honestum ac turpe, iustum ac iniustum intelligit, quæ ferè omnis est poeta ad scribendum materia. [Conscripti) Senatoris. [Cuique personæ) A se in poemate introductæ. [Reddere) Dare, attribuere decorum cuique personæ. [Exemplar) Vnde simile sumat [Imitatorem.) Id est poetam. Nihil enim aliud est poesis nisi imitatio vitæ, & morum, quæ hominis propria est, factaq. vt vel hæc vna differat a ceteris animalibus, hinc si vel læta, vel mœsta spectemus, vix possumus contineri quin idipsum imitationem effingamus. [Exemplar,) Id est qua vita quisque viuat. [Hinc,) Id est à vita, & moribus. [Viuas) Veras, proprias. [Speciosa) Culta, ornata, spectata, locis pulchre locata. [Morata) Quæ bene mores omnium personarum imitata sit vt doceat. [Veneris) Gratiæ, lenocinij, quæ sit rudis. [Pondere) Verborum, clausularum, sententiarum. [Arte) In ipsa fabula construenda. [Valdius) Magis. [Moratur) Detinet spectatorem, quod non erit nisi ex delectatione. [Versus inopes) Inanes, vacui, sine hac imitatione. [Nugæque canoræ,) Id est verba canora, tumida, quæ nugæ sunt, nisi rebus seruiant. Elaborandum est vt poema verbis rebusque æque sit pulchrum. Si alterum sit eligendum, malim sapientiam in eloquentem quam stultam loquacitatem. [Ingenium) Ad inueniendum res, rotundum os ad eloquendas. Græci, & verbis sunt spectabiles, & rebus, quòd huic rei operam impendebant, cum Romani à teneris vnguiculis studeant lucro. [Rotundo ore) Perfecto, pleno, vel sine offensione, & asperitate in se reuoluente. [Nullius) Rei, nisi gloriæ. solam laudem affectant. [Romani pueri) Poetica Romæ malis temporibus in vsu esse cœpit. Olim dum illa viguit Romana virtus, qua & Græci ceteræque nationes sunt superatæ, rudi adhuc populo non se insinuauerat poetica, quæ postquam aduenit, iam boni mores pessum ire cœperunt, presertim sub Octauio. ad quæ tempora alludit poeta, cum bonum hominem inuenire non erat, non ergo repræhendit Arithmeticam Horat. poetis necessariam, sed in ea quæritur omnem pueritiam lucri causa occupari. Desciuit autem populus Romanus à vetere illa glo-

ria, non hominum inopia, sed desidia iuuentutis, & parentum negligentia, & inscitia præcipientium, & obliuione moris antiqui. [Longis rationibus) Singulorum dierum. [Diducere) Diuidere, continuare. [Filius Albini) Albinorum familia ab vltimis temporibus Romæ habita est in precio, hinc, qui sacra curru excepit ortum putatim, nam cum qui post reges exactos vnus è quinque tribus plebis fuit, pro recepto habemus fuisse ex hac familia. Notum familiæ inuisere Spurius ad furcas Caudinas, Aulus corruptus à Iugurta & Luccius bello sociali saxis fustibusque à militibus cæsus. Posthumios illos, Tubertos, Barbatos sexcentis claros triumphis, vt Albinos fuisse non satis constat, sic manifestum Posthumiorum cognomen Albinis confertum fuisse. [Filius Albini).i.quicunque nobilis. [Ad hæc) Ad lucrum, & vitia. [Ærugo) Pecunia ex ære, quæ seruata rubiginem contraxit.i.auaritia. [Cedro) Cedrino oleo, quo inunctæ cartæ à tineis custodiebantur. [Cupresso) In articulis ex cupresso fabricatis. Leui, polita, ornata.

ACRON.

INGENIVM misera quia fortunatius arte) Quia Democritus dicit plus valere ingenium quàm peritiam. Et quia dicit non esse bonos poëtas, nisi qui insaniunt. Hoc idem, & Plato. Vel Democritus ait poëtam non arte fieri, sed natura nasci. Ergo quia Democritus ingenium debilius putat arte, ideo miseram eam dicit, & homines propterea multi fingunt furorem, vt poëtæ videantur. Misera autem ars est, si quidem non meretur poëtæ nomen accepere qui habet artem, nisi habeat etiam ingenium. Ingenium autem solum sufficit ad poëtam, non ars. Verbi gratia. Quatuor sunt genera poëtarum, est altus, est medius, est tenuis, est grandiloquus. Tenuis, & medius arte fiunt, magnus, & grandiloquus natura. Iste vero Democritus est, à quo secta exorta est Epicurea, qui multa physica scripsit. [Fortunatius) Beatius: vt, Fortunate senex. [Non vngueis ponere curat) Poëtas non vult more philosophorum incedere. Notat hic imperitos, qui putant poëtas optimos esse eos qui sunt demisso capillo, vel barba. Barbam in singulari numero, hominum, in plurali, hircinas dicimus. [Si tribus Anticyris) Anticyra dicitur insula, in qua multum nascitur hellebori, & cicutæ. Hoc ergo Diasyrtice dicit Horatius. Si totonderit caput, nanciscetur nomen poëtæ, quod caput sanatur tribus datis horis. [Tonsori) L. Licinius dicebatur tonsor opulentissimus, quem postea dicunt factum Senatorem à Cæsare, quia dicebatur nimium odisse Pompeium. Et est sensus. Si non commiserit tondendum caput Licino, quod tres Anticyræ non possunt curare adeo insanum. [Qui purgo bilem) Propter purgandam bilem rado caput, qui catharticum accipio ad purgandum me vel, qui purgo bilem, potionibus, id est qui curor. Sensus est. Cum sciam a Democrito eos veros poëtas iudicatos qui sunt insani. vel, Purgo bilem, choleram reijcio potionibus. [Non alius faceret,) Id est nemo esset magis in opinione poeta, si essem demisso capillo. [Verum Nil tanti est,) Id est nullius momenti sum, quoniam non sum demisso capillo, & quod per singulos annos cholera purgor, dicebatur enim melancholicus fuisse Horat. vel Verum nil tanti est, id est non curo, sed contemno dici poëta. Ac si diceret. Non possum poeta esse, vt contemnam curam corporis mei. [Exors ipsa secandi,) Id est quæ non habet munus, & officium secandi à natura tributum. vt, Exortem ducere honorem. [Scribendi recte sapere est, & principium, & fons,) Id est copia verborum, quæ debet sequi principia. Contra illos qui dicunt poetam insanire debere, hic ait, vt possis recte scribere, principio opus est sapere. [Rem tibi Socraticæ poterunt ostendere cartæ,) Id est libri, & hoc dicit non debere poetam expertem esse philosophiæ. Item aliter. Poema constat ex re & oratione, res ex philosophia originem trahit, vt præcepta contineat. Dicit ergo, quod inuenta re, verba etiam in vita sequuntur, id est tunc non desunt, cum habueris quid dicas. Et Pollio idem dixit, Male Hercule eueniat verbis, nisi rem sequantur. [Qui didicit patriæ quid debeat, &c.) Id est qui legit libros de officijs, & ostendit poetas imbui debere philosophia. Dicit autem hoc, ille optimus poeta est, qui didicit quid singulis debeat, id est quo amore debeat vnusquisque circa patriam esse, aut parentes, siue amicos. [Respicere exemplar vitæ) Exemplum est paradigma, exemplar ἀντίτυπον. Hoc dicit. Consuetudinem vitæ iubeo respicere eum qui vult recte imitari, vt eum inducat adolescentem, debet scire quemadmodum iuuenes solent viuere. Quid enim est Comœdia nisi imago vitæ quotidianæ? [Viuas) Veras. [Hinc.) Id est à vita quotidiana, à moribus communibus. [Speciosa locis,) Id est si opportune fuerint inductæ personæ, aut locis, aut argumentis, vt non sit argumentum absurdum. [Morataque) Morosa fabula malis moribus morata, hominis dicitur. Morata enim bene instituta vnde, & in consuetudine est bene moratum eum dici, qui bonos mores habet, in qua mores res singularum personarum optime exprimuntur. [Nullius Veneris).i.venustatis, & ingenij, quæ ad artem spectant. Ostendit modo quantum prodest consideratio consuetudinis, dicens quod interdum fabula opportunitate personarum inductarum, & expressione morum quamuis sit sine arte, sine venustate, sine grauitate sententiarum, plus placet quam uersus quidem bene sonantes, sed morum obseruatione carentes. Magis possunt delectare res sine ornatu, quam ornata poemata verbis sine rebus. [Sine pondere, & arte) sine magnis sensibus, sine grauitate verborum.i.non laborat poeta loqui rem sapienter inuentam. Menander cum fabulam disposuisset, & eam nondum versibus adornasset, dicebat tamen se iam complesse. [Nugæque canoræ) nullius momenti verba bene sonantia. [Rotundo) .i.perfecto. [Præter laudem nullius auaris) Qui solam laudem cupiunt in scribendis carminibus. [Romani pueri) A prima ætate calculum discût, hoc est computationibus operam dant. [Assem) Assis est totum patrimonium, sextans, quadrãs, triens quincũx, dodrans, deunx, semis, partes assis factæ. Quincunci additur vncia.i.ad altas quinque accedit alia vncia. [Triens) Tertia pars libræ, quæ facit vncias quatuor, cum sit libra vnciæ duodecim. [Ohe) Euge.i.bene, hoc ille dixit qui interrogatus fuerat. [Ad hæc animo ærugo) Aeruginem appellat auaritiam, quasi maculam.i. cum auaritia occupauerit à prima infantia animos hominum Romanorum, sperandum non est posse scribere carmina recipienda in auctoritatem. [Linenda cedro, & leui seruanda cupresso) vtraq; enim res odore suo summouet tineas.

PORPHYRIO.

INGENIVM misera, quia fortunatus arte) Ait enim Democritus poeticam natura magis quàm arte constare, & eos solos poetas esse veros, qui insaniant, in qua persuasione Plato est. [Si tribus Anticyris) Locus est in Achaia Anticyra, vbi helleborum nascitur, quo sumpto dementes sanantur, hoc enim sumpto capitis dolor sanatur. [Qui purgo bilem sub verni temporis horam) Omnes enim verno tempore purgationem sumunt, quod vocatur καθαρσις. [Scribendi recte sapere est, & principium, & fons).i.scire quid scribas, hoc enim sapere est. [Rem tibi Socraticæ poterunt ostendere cartæ) poema constat ex re, & ratione. Res ex philosophia originem trahit.i.vt præcepta contineat, has dicit Socraticas cartas etiam deinde comitabuntur verba. [Verbaque prouisam rem non inuita sequentur) Hoc tale est, Dicere, inquit, tunc poteris, cum habueris quod dicas, & Asinius Pollio idem dixit, Male Hercule eueniat verbis, nisi rem sequantur. [Interdum speciosa locis, morataq. recte Fabula) Colligit sæpe magis placuisse fabulam, quæ nudis narretur uerbis) quoniã res spectatorem delectarent, quam quæ locis communibus explicaretur. Si, verbi gratia, circulator referat de Regulo quomodo captus sit, aut punitus, verba sordida si non delectant attamen res euocat auditu digna. [Morataque recte fabula) Bene instructa, vnde in consuetudine dicere solemus bene moratum eum qui rectos mores ediderit. [Nullius Veneris) nullius voluptatis, nec decoris. [Graijs dedit ore rotundo Musa loqui præter laudem nullius auaris) In hac sola cupiditate promerentur laudem tanquam Protogenes ille qui lutum finxit decem annis. Vel Apelles qui totidem pinxit annis) non enim vt acciperent, festinabant, sed vt placerent, morabantur. [Et leui seruanda cupresso?) Libri enim qui aut cedro illinuntur, aut arca cupressi inclusi sunt, à tineis non vexantur.

GLAREANVS.

INGENIVM misera quia fortunatius arte) Ergo quia Democritus ingenium debilius putat arte (inquit idem) Ideo miseram eam dicit. Beatius legendum in Acrone, nam ita paulo post exponit illud (felicius) in contextu. Risi autem illud ter repetitum, demisso capillo, & insulam Anticyram, & ter item expositum, purgo bilem: & quòd à Democrito orta sit secta Epicurea, & si totonderit caput, nanciscetur nomen poetæ) quod caput sanatur tribus datis horis. Miror quis has nugas sub alicuius docti hominis nomine, ausus fuerit in vulgus

edere. [Respicere exemplar vitæ) In eodem legitur. Exemplum, est paradigma: exemplar ἀντίτυπον, quod ego nunquam legi, quod sciam: sed vel ἀρχέτυπον, vel ἀρχέτυπον legendum existimo.

ASCENSIVS.

Finis, seu intentum poetarum. HIC vt Poetæ voti sui compotes fiant, sciantque quem finem prætendere debeant, ostendit triplex esse intentum poetæ, & quis intenti sui compos præcipue laudandus sit, addens cur, & quatenus ignoscendum sit. Ponit autem triplicem finem poetarum, dicens. Poetæ autem volunt prodesse, id est aut tantum vtilitatem, seu frugem morum, aut doctrinæ prætendunt, vt qui seuere, aut Satyram scribunt, aut quamuis artem præcipiunt: aut volunt delectare, id est prætendunt solam delectationem audientium, vel perlegentium: vt qui lasciua carmina, aut Elegias amorum suorum edunt: aut volunt simul dicere, & iucunda, id est delectabilia, & idonea vitæ, id est congrua ad bene viuendum. Deinde ostendit quid illis faciendum sit, qui prodesse *Praecepta esse breuia.* volunt, id est qui præcipiunt, dicens, Quidquid præcipies, id est quamcunque artem præceptionibus trades: esto breuis, vt animi dociles, id est quos breuitate efficis dociles, percipiant, id est intelligant, cito dicta, id est quæ dixisti, vel præcepisti, & vt fideles supple animi teneant, id est non obliuiscantur semel commissa. Et est metaphora sumpta a vase, vel ab amico: quod, vel qui si secreta à domino, vel amico tradita diligenter contineat, & non effutiat fidele, vel fidelis dicitur. Omne superuacuum, id est quod vltra capacitatem discipuli præcipitur: manat, id est distillat, & superfluit, de pectore pleno, id est de ingenio non amplius capaci. Ficta causa voluptatis, id est ad solam delectationem inuenta, sint proxima veris, id est verisimilia. Et fabula, id est fictio poetica non poscat, id est exigat, sibi credi, id est fidem sibi adhiberi, quodcunque velit (aut volet) supple fingere. Neu, id est ne ue pro & non, extrahat, id est eximat puerum viuum, aluo, id est ex ventre Lamiæ, id est strigis deuoratricis, quia hoc non est verisimile. Sunt autem Lamiæ mulieres, quæ a nutricibus dicuntur noctu volare, & pueros, quos solos vagantes offendũt, deuorare, ad terrorem, videlicet puerorum. Ineptiret ergo poeta, qui hoc vt veram historiam oculis spectantium exhiberet. Sequentibus ostendit poeta cuius intentum maxime laudetur dicens. Centuriæ seniorum, id est graues viri vtpote senes, agitant, id est expellunt supple Poemata expertia, id est nullam partem habentia, frugis, id est vtilitatis, hoc est ad solam delectationem ficta. Et Rhamnes, id est equites Romani celsi, id est in summo loco sedentes, quorum ferè molles sunt auriculæ, prætereunt, id est negligenter audiunt, & contemnunt: Poemata austere, id est nimium seuera, & nullam delectationem habentia, quasi dicat qui prodesse volunt, placent quidem sermonibus, sed non iuuenibus, qui delectare, e diuerso, verum is qui miscuit vtile, id est vtilitatem, dulci, id est delectationi, tulit, id est abstulit, omne punctum, id est omnium suffragiũ, quod tractum est ab ambientibus, id est magistratum ambiendo petentibus, qui suffragia petentes tabulas ceteras circunferebãt, in quibus suffragatores, hoc est (vt dicunt) voces suas dantes, punctum describebant, qui ergo omne punctum tulit, omnium suffragio, & consensu creabatur, vtpote ab omnibus laudatus, & omnibus placens. Idem quoque fiebat in causis centumuiralibus, nam auditis partibus tabella circunferebatur iudicibus, ac singuli punctum, siue notam imprimebant, quo vel qua, aut damnarent, aut absoluerent. Tulit ergo omne punctum delectando lectorem, & mouendo pariter, id est sententias vtiles habendo, quibus lector ad virtutem moueretur. Hic, id est huiusmodi liber, id est ita compositus codex, meret, id est lucratur. Sosijs, id est illis librarijs fratribus, qui tunc Romæ libros vendebant, æra, id est pecuniam grandem. Et hic, id est huiusmodi liber, transit mare, id est fertur ad vltra marinas oras, & prorogat, id est extendit scriptori, id est auctori, noto, id est (vt dicunt) famoso, longum æuum, id est indelebilem ferè memoriam. Et quia nemo ad vnguem perfectus est, qui in nullo erret, ostendit ignoscendum esse certis erroribus, dicens. Sunt tamen delicta, id est errores in scribendo, quibus nos velimus ignouisse, id est dedisse veniam, nam neque chorda percussa à citharœdo, respondet, id est non reddit semper sonum, quem manus, & mens, & intentio percutientis vult, quæ, id est quia remittit, id est refert, vel reddit, persæpe, id est frequenter: poscenti, id est exigentia sonum grauem sonum acutum, & arcus non semper feriet, id est transfiget sagitta sua quodcunque minabitur supple ferire, sic lego, & intelligo, alioqui legerem cum Bonfine cuicunque, vt sit. Nec arcus feriet semper supple omne, cuicunque minabitur. Quod vero docte differt de quicunque, & similibus duo verba postulantibus (nam inepte dixeris, amo quemcunque bonum, pro eo quod sit omnem bonum, aut optimum quenque, &c.) nihil ad rem facit, quia siue quodcunque, siue quicunque legas, eadem sint duo verba, sed quodcunque regatur à ferire cuicunque à minabitur. Verum, id est sed vbi, id est postquam plura, idest multa, nitent, id est resplendent, & decora sunt in carmine ego non offendar, id est lædar, paucis maculis, id est paucis erroribus, quas, id est quos, aut incuria, id est negligentia, fudit, id est emisit, aut natura humana prona ad peccandum, & errori proxima, cauit, id est effugit, parum, id est non satis diligenter, quid ergo est, id est quid ex illo infertur. Respondet. Vt si scriptor, id est quiuis componit opus, & si librarius, id est scriba qui mercede transcribit opus, peccat vsque, id est semper idem, id est in eandem re, quamuis est monitus supple cauere talem errorem, caret venia, id est indignus est, cui ignoscatur, & cytharœdus, id est canens in cythara, ridetur, id est deridetur, qui oberrat semper eadem chorda. Talis enim est incorrigibilis, & stolidus reputandus, sic, id est eodem modo, ille, videlicet poeta, qui cessat multum oscitans, & negligens est in multis locis, fit mihi, id est reputatur à me, ille, quasi dicat notissimus, Cherilus, idest malus poeta, qui Alexandrum Magnum secutus bella eiusdem descripsit, cui Alexander dixisse fertur: Malle se Thersiten Homeri esse, quàm huius Achillem, id est vilissimum Græcorum ab Homero descriptum, quàm præstantissimum, qui à Cherilo posset describi. Depactus autem est Cherilus cum Alexandro, vt si bonum versum faceret, aureo numismate donaretur, sin malum, colaphis feriretur, qui sæpe maledicendo colaphis nectus est, vt dicit Acron. Vnde Poeta. Quem supple Cherilum, ergo miror cum risu, id est cum irrisione bonum supple esse, bis, terque, id est in duobus, aut tribus versiculis. Et idem, id est ego idem indignor, id est ægre fero poetas malo scribere audere. Quod si quis dicat, Homerus bonus, id est perfectus, dormitat, id est negligenter agit quandoque, id est aliquando. Respondet Poeta, ac si dicat fateor quidem, verum, id est sed, fas est, id est licitum, somnum, id est dormitionem, obrepere, id est latenter interuenire, longo operi, aut opere in longo, vt alij legunt, quantum fuit Homeri. Peccant ergo qui licentia abutuntur in Epigrammate vno, qua visos vident poetas in opere magno. Comparat deinde poeta, sicut in principio huius opusculi, Poesim picturæ, quia sicut picturarum quædam propter aptos colores, licet mensuram non seruauerit, longius stantibus, & semel inspicientibus placet, & quædam propter symmetriam, id est bonam commensurationem propter stantes, & bene inspicientes plus delectat, ita & Poesis quædam semel audita placet, quia canora, & iucunda videtur, sed vbi noscetur neque œconomiam, neque decorum seruasse, vilipenditur, quædam, scilicet illa obseruans, decies repetita placet, vnde dicit, Poesis, id est compositio poetæ, erit vt pictura, quæ, scilicet pictura, capiat, id est delectet te magis si stes proprius, & quædam, id est alia supple magis delectet si abstes, id est si ab illa sis longius, hæc, idest delectans longius abstantem, amet (aut amat) obscurum, id est in obscuro videri, & hæc quæ magis delectat proprius, visa volet videri sub luce, quæ. s. luce, non formidat argutum, id est subtile, acumen. i. ingenium, & examen iudicis hæc, idest quę vult de longe, & in obscuro videri, placuit semel. i. cum primum visa est, & hæc volens de propè, & sub luce videri, placebit repetita. i. reuisa, decies. i. frequentissime.

Regula autem hæc est.

Cum tria prætendant poetæ, aut prodesse tantum, aut delectare tantum, aut simul vtrunque efficere, qui prodesse volent aliquid docendo, sint breues, & dilucidi, qui delectare, sint verosimiles, & dulces, nec quidquam à vero abhorrens fingant, qui vero simul & vtiles, & dulces sunt, palmarium auferunt. Quod si qui penitus præstare nequeunt, ne sint tamen ob id incorrigibiles, nec sibi in modico quouis carmine vendicent licentiam, quam Homero, & Maroni, ceterisque grauibus poetis in magno opere concessam viderint. Potius autem molientur veram artem, quàm delectabilem imitationem ac similitudinem seruare, vt quanto interitus, ac penitus cognoscantur, tanto magis delectent, & amentur, quod & picturis bonis contingere solet.

Aut

Aut prodesse volunt, aut delectare poëtæ:
Aut simul & iucunda, & idonea dicere vitæ.
Quidquid præcipies, esto breuis: vt cito dicta
Percipiant animi dociles: teneantque fideles.
Omne superuacuum pleno de pectore manat,
Ficta voluptatis caussa, sint proxima veris.
Nec quodcunque volet, poscat sibi fabula credi;
Neu pransæ Lamiæ viuum puerum extrahat aluo.
Centuriæ seniorum agitant expertia frugis:
Celsi prætereunt austera poëmata Rhamnes.
Omne tulit punctum, qui miscuit vtile dulci,
Lectore delectando, pariterque monendo.
Hic meret æra liber Sosijs: hic & mare transit;
Et longum noto scriptori prorogat æuum.
Sunt delicta tamen, quibus ignouisse velimus
Nā neq; chorda sonū reddit, quē vult manus, & mēs:
Poscentique grauem persæpe remittit acutum:
Nec semper feriet * quodcunque minabitur arcus.
Verum vbi plura nitent in carmine: non ego paucis
Offendar maculis: quas aut incuria fudit.
Aut humana parum cauit natura. quid ergo?
Vt scriptor si peccat idem librarius vsque,
Quamuis est monitus, venia caret; & citharœdus
Ridetur; chorda qui semper oberrat eadem.
Sic mihi qui multum cessat, fit Cherilus ille,
Quem bis, terque bonum, cum risu miror: & idem
Indignor, quandoque bonus dormitat Homerus.
Verum opere in longo fas est obrepere somnum.
Vt pictura, poësis. erit, quæ, si proprius stes,
Te capiet magis: & quædam, si longius abstes.
Hæc amat obscurum: volet hæc sub luce videri,
Iudicis argutum quæ non formidat acumen.
Hæc placuit semel: hæc decies repetita placebit.

IANVS

AVt prodesse volunt) Habent inter se nonnullam similitudinem vescentes, & scribentes, vt quibusdam vtantur ad voluptatem, quibusdam ad necessitatem. Docendi necessitas, in rebus est constituta, delectatio vero, in modo, quo docemus. Prosumus autem, cum morata recte est fabula, delectamus, cum iucunde scribimus, vt non solum primo placeant, sed sæpe repetita voluptatē afferant legentibus. [Delectare) Iucunde narrando. [Et iucunda, & idonea) Huiusmodi est omne opus Virgilianum, in quo nulla est inutilis delectatio. nulla insuauius vtilitas, quædamque omnium disciplinarum scientia, tāquam ab aliud agente interposita, veluti vnum illud è multis. Cum in sexto punici patriæ venditores, contra, præmia patriæ defensoribus solui ostendit, nihil aliud, nisi fugienda vitia, & sectandas docet esse virtutes, nullam enim maiores nostri artem esse voluerunt, quæ non aliquod reip. commodum daret, hinc Plato cogendos censuit poëtas, vt bonos viros felices appellarent, malos vero miserrimos, si qui secus fecerint, omni repub. eliminandos putauit, quod dum malas ferrent sententias, domesticam disciplinam corrumperent, & virtutis omnes neruos eliderent. [Idonea) Quæ prosint. [Iucunda) Quæ delectent. [Quidquid præcipies, esto breuis) Breuitas licet in vniuerso laudem non habeat, laus tamē est interdum in aliqua parte dicendi, presertim si quid præcipias, vbi non est euagandum, ne præcepta animo effluant. Sic, & in sententijs quæ acutæ essent debent, & vibrantes. vt, Trahit sua quenque voluptas. &, Degeneres animos timor arguit. & sexcenta huiusmodi: Est autem breuitas, cum nullum verbum redundat, tantumque est verborum quantum est necesse. Homerus Menelaum ipsum dulcem quidem tradit, sed pauca dicentem, sicut enim gratus est qui cognoscenda appetit, sic grauis, qui cognita inculcat. [Præcipies) Cum volueris prodesse. [Dociles) Quos voles docere. [Percipiant) Intelligant. [Teneant) Apud te diutius. [Pectore) Discentis. [Ficta) Cum delectamus, voluptatis causa fingere omnino oportet, poeta fingat sanè non aspera, non immitia, quibus nulla possit fides adhiberi. Virgil. de telis Polydoro infixis quæ reuiruerant. finxisset sanè quam absurde, ni sumpsisset ex Romana historia de hasta Romuli, quæ de Auentino monte in Palatium iacta fronduit, & arborem fecit, non potuit tamen non male audire de nauium in nymphas mutatione, deque per aureum ramum ad inferos descensu, quodque Irim fecit Didoni comam secantem, licet hoc sumpserit ex Euripide. Plato in secundo de Republica, Hesiodum, & Homerum insectatur, quod nimis de dijs absurda finxissent, quo dicto prouocatus C. Caligula de Homeri carminibus abolendis cogitauit. [Voluptatis) Vt iucunda fingamus quæ delectent. [Puerum Lamiæ) Dion Chrysostomus Libycam scripsit historiam, in qua hæc de Lamijs, Haud longe à littore maris curuum esse locum, arenorum mari persimilem, in quo littora magna existunt, & aggeres arenosi, in mari vero ab vndis circumuicina omnia deserta ferè manent, veruntamen si naufragi forte eiecti fuerint, ferè apparentes eos omnes qui vel peragrant, vel aberrant, rapiunt. quarum natura, & corporis figura talis habetur. Facies est mulieris, & formosæ quidem, vbera, & pectora longe pulcherrima, quæ neque pictor possit effingere, color splendidissimus, gratia quædam ab oculis, & mansuetudo in animum incidit quoties aliquis eam viderit, reliqua pars corporis dura, & infrangibilis ob squamas, inferiora sunt serpentis, vt ima pars in caput desinat serpentis valde quidem horrendi. Hæ feræ alas non habent quemadmodum sphinges, neque enim loquuntur, vt illæ, neque aliam vocem emittunt, sed solum sibylla acutissima quemadmodum dracones, terrestrium omnium velocissimæ, vt nullum possit eas animal effugere. Cætera quidem animalia viribus expugnant homines, hæ solum deceptione. Pectora apperiunt, & vbera ostentant, cum vero qui aspexerit, veneficijs cogunt ad desiderium confabulationis, & hi quidem velut ad mulieres accedunt, illæ intrepidæ manent, inferius sepe respicientes, ornatumq. mulieris imitantes, atq; ita qui proprius accesserit, rapiunt, nanque manus sunt ferarum, quas aliquanti perocculrant, ceterum serpens mordēs veneno interficit, cadauer comedunt serpens, & quod reliquum est feræ. Philostratus in Apollonio de Lamia viuos pueros inglutiente ab ipso Apollonio compressa meminit. Lamias etiam esse terriculamēta puerorum, vel ex Apuleio satis constat, nam Lamiam mulierem à Demetrio amatam, ciuitatis perniciem à comicis dictam, Plutarchus celebrat, quin & de Lamijs in Politicis meminit Plato. quo cognomento Æliorum familia Romæ nō inter postremas habita. [Pransæ) Quæ vocauerit. [Extrahat) Poeta. [Centuriæ seniorum) Romulus re Sabina composita, Tatioque in consortem regni accepto, cum populum in curias triginta diuisisset centurias treis equitum conscripsit. Rhamnenses à Romulo, Tatienses à Tatio, Luceres a Lucumone, vel a Luco, id est asylo, quarum numerum cum augere vellet Tarquinius Priscus ab Accio Nauio augure prohibitus est. [Centuriæ) Senatores nobiles. [Agitant) Deijciunt, oderunt, deturbant, insectantur. [Expertia) Inutilia, quæ non habent partem in fruge, quæ non prosunt. [Austera) Insuauia, immitia, dura, aspera. [Rhamnes) Equester ordo, id est iuuenes. [Prætereunt) Contemnunt, nihil faciunt. [Austera) Quæ non delectant. [Tulit omne punctum) Sumptum de suffragijs in Campo Martio, quæ punctis notabantur, non scribebantur. In ponte erat suggestus locus vbi sedebant consules, adstabant qui suffragia prętereuntis populi notabant puncto in certis tabellis, qui plura habuisset, is consul per præconem renunciabatur. Posset, & referri ad iudicia, dum dixit centuriæ seniorum pro Senatoribus accipi. Rhamnes vero pro equestri ordine. inter quos cum de iudicijs lis esset, tandem pepigere, vt promiscue iudicarent, licet in iudicijs non punctis notarentur sententiæ, sed tabellis cæreis quæ in cista conijciebantur, insculptas habentes literas, A absolutionis, C condemnationis, N ampliationis, id est quod non liqueret. Iudicum tamen decurias dixerunt, non centurias. [Miscuit) Qui docuit & delectauit. Laus poetæ est, vt prosit doctrina, delectet elegantia, nam & doctam lectionem sine vlla delectatione negligere se ait Cicero in Tusculanis. [Omne punctum) Omnium suffragiis commendatur. [Monendo) Docendo. [Liber) Huiusmodi scripta. [Sosijs) Sosij bibliopolæ clari tunc erant. [Æra) Affert magnum lucrum. [Noto) Quem notum facit. [Æuum) Semper eum viuere facit, licet moriatur, superest tamen semper eius fama. [Sunt de-

* Bōsinis legis cuicunque. i. omne illud cui minabitur arcus. i. nō semper assequeris qd̄ cupis.

[illegible] inquit, in poemate faciunt vt sit vitiosum. D[illegible] quæ vel negligentia contraxit, vel fortasse ignoratio. neque enim potest humana natura nosse omnia [illegible] tamen, & lenticula plus offendit si in facie sit, quam in agro cicatrix in reliquo corpore. [Poscent) Citharœdo. [Grauem) Crassum. [Chorda) Carmini comparatur, arcus ingenio. [Semper feriet) Collimabit. [Nitent) Plura sint bona. [Offendar) Moueor. [Maculis) Peccatis erroribus. [Incuria) Negligentia. [Natura) Ingenium. [Quid) Quod velis. [Scriptor) Ex scriptor. [Vsque) Iugiter, continue, sæpius. [Cessat) Ignoscendum poetis quandoque, vnde critici sæpe multa poetica licentia dici fatentur, quod multa poetis dentur, quibus possint opus ornare. sed tamen in longo tantum est opere ignoscendum, in quo difficile est non quandoque dormitare. [Cessat) Negligens est, & dormitat poeta. [Bis terque) Duos, aut tres versus. [Cherilus) Alexandri poeta Samius ab Herodoto eruditus, tam malus, quam bonus Homerus, cui aureum numisma pro bono versu dabat Alexander, colaphum pro malo, sed cum res gestas Alexandri scripsisset, septem tantum versibus laudatur. [Miror) Non laudo, quasi fieri non possit, vt bonum carmen a malo possit poeta prouenire. [Indignor) Bono carmine mali poetæ iram suscipio. [Dormitat Homerus) Sumptum ex sententia Marci Tullij, cui quandoque ipse videtur dormitare Homerus, & Demosthenes, neque enim possunt omnia esse perfecta quæ etiam boni auctores dicunt, labuntur aliquando, cedunt oneri, indulgent ingenio, nec semper intendunt animũ, aut fatigantur. Est tamen magno iudicio circunspiciendum, ne ea damnemus quæ non intelligamus. [Bonus) Boni poetæ interdum labuntur Homer. nullam vnquam ingenio feliciorem extitisse conuenit, siue operis fortuna, siue materia æstimetur, fertur tamen dormitasse, quod cum deos hominibus inferuerit, egregia hominibus facinora tribuit, dijs vero humilia. Cumque constet Paridem cum Helena vi ventorum in Ægyptum delatos, præsentes faciat oppugnationi, & ipsam spectantem Paridem Menelaumque pugnantes, quam æquius fuisset ab ditam domesticis parietibus stare, cum Hector, Priamusque totque matronæ Troianæ tot filijs, fratribus, virisque orbatæ, non potuissent contineri, quin in eam impetum facerent? Tertium est, quod cum bellum Troianum se scripturum profiteatur, post Hectoris interitum moræ impatiens ad Vlyssem festinet. nec de vrbe expugnata vllum verbum facit, nisi quod Demodochum, ac Phemium in conuiuijs canentes ad cytharam inducit, fingitque tot deas, & Circen Vlyssis deperijsse amore, cum senex laboribusq. assiduis attritus iam esset, licet Pallas fingatur illi hyacinthinas comas appendisse, vnde Homericus morso dictus. Iram Neptuni in Vlyssem ob Polyphemum ortam fabulatur cum æquius fuisset ob Palamedem Neptuni nepotem, cum etiam in prima marina cuspide perfossus interijsset. Sic & Achillem non ob amicam iratum, Græcis, sed ob Palamedis necem. [Obrepere) Subintrare. [Somnum) Tenuem negligentiam. [Pictura poesis) Sæpe a nobis dictum, pictorem esse mutum poetam, poetam vero loquentem pictorem, nam vt mittam quod vterque fingit, quæ ratio, quæ ora, qui locus Græciæ, quæ species formæ, quæ pugna, quæ acies, quod remigium, qui motus hominum, qui ferarum, non ita ab Homero expictus ex, vt ne Apelles quidem, aut Parrhasius melius ante oculos ponere potuerit? [Capiat) Delectet. [Hæc) Alta pictura. [Argutum) Sapiens iudicium, ingenium doctum, intelligas.

ACRON.

QVIDQVID precies, esto breuis,) Id est præcepta debent esse breuia, quia si longa fuerint, aures deficiunt auditorum. Percipiant ergo animi, & dociles fiant, quia quod percipio, & intelligo, docet me. Item, esto breuis, id est serua necessaria. [Teneantque fideles) Vt seruent quod accipiunt, ne effluant quæ audiunt. [Pleno de pectore,) Id est fastidiente, est sensus. Pectus enim quod iam varietate satiatum, & plenum est, ea quæ superuacua audierit, non retinet. [Manat) Effluit. [Nec quodcunque) Ordo. Quodcunque velit sibi credi fabula poscat, id est Comœdia, aut fabula, id est poemata quæ finguntur propter voluptatem, sint verisimilia. [Neu pransæ,) Id est ne fingat tale argumentum fabula, quòd deuorauerit Lamia puerum, qui de vtero eius postea viuus prolatus sit. [Extrahat,) Id est eximat. [Centuriæ seniorum agitant expertia frugis) Senes Romani non probant poemata quæ sunt leuia, adolescentes non delectantur austeris. Quid ergo faciendum est poetæ? poemata temperare, vt & voluptati iuuenum [illegible], & seueritati satisfaciat seniorum. [Agitant expertia) Id est persequuntur quæ vtilitatem non habent, item expertia frugis, id est inutilia, aliena à maturitate, carentia bonitate, vel austeritate. [Celsi prætereunt, &c.) Sensus est, Senes grauitate carminis, & dictionis pondere delectantur, iuuenes austera, & grauia non amant. Rhamnes, Luceres, Tarienses Romanæ tribus erant, vel, vt verius, equites. [Omne tulit, &c.) Omnium suffragium, omnium iudicium meretur ille, qui & dulcis est, & vtilis Puncta dicuntur populi suffragia, vsus est hoc verbo Cicero in Fundania. Item aliter. Solus suffragia, & iudicium populi tulit, qui vtile, & dulce poema scripsit, & qui prodesse, & delectare potest. Punctum ideo dixit, quia antea suffragia ferebantur. Hoc ergo dicit. Omnium meruit fauorem, iuxta legem tabellariam, quæ cauerat non voce, sed puncto debere fieri suffragia. [Hic meret,) Id est præstat, id est dignus est emi. vel meret, mercedem affert. [Noto) Famoso, in opinione poetæ posito. [Sunt delicta tamen quibus) Inter multa bona si habueris mala pauca, ignoscendum est. [Nam neque) Si ergo cytharœdus errat, multo magis venia tribuenda poetis est, si in quibusdam errauerint. [Nec semper feriet) Nec semper sagittarij destinata iaculantur. Hoc vult dicere. Merentur poetæ veniam, quia penè omnes in errore versamur. [Verum vbi plura) Si carmina facio optima, non est mirum, si possum offendere in paucis locis. [Maculis) Vitijs, peccatis, delictis. [Incuria fudit) Negligentia qua maculæ funduntur. Quid ergo est quod moneo si poeta itidem peccet sæpe, monitus caret venia, quemadmodum scriptor vel antiquarius, si in eodem peccat sæpe monitus. [Librarius vsque) Scriptor naturalis, vel bibliopolas veteres dicebant. Hoc Tranquillina affirmat. [Vsque) Semper, iugiter. [Fit Cherilus ille) Cherilus poeta fuit, qui Alexandrum magnum secutus bella eiusdem descripsit, cui Alexander dixisse fertur, malle se Thersitem Homeri esse, quàm huius Achillem. Cherilus Alexandri poeta depactus est cum eo, vt si versum bonum faceret, auro numismate donaretur. si malum, colaphis feriretur, persæpe male dicendo colaphis nectus est. [Quem bis, terque) Si vnum, aut duos versus bene dixerit, admiror quasi bonum præter solitum. Non enim dixit laudo. [Quandoque bonus,) Hoc est negligenter scribit, id est quandoque errat bonus poeta. [Verum operi longo fas est,) Id est lassitudinem sumere, id est negligentiam carminis agere. [Vt pictura poesis erit,) Id est non erit dissimilis poetica ars picturæ. Nam quomodo pictura quædam de proximo vult videri, alia eminus, vt vitia celentur, ita & poema aliud semel lectum placet. Probum autem poema placet, etiam sæpe repetitum. Aliter, vt pictura, ita poema aliud dum recitatur, in præsens placet, aliud postea sæpe repetitum. [Hæc amat obscurum,) Id est mala, quia fuco, id est coloribus magis potest placere, quàm arte.

PORPHYRIO.

NEV Pransæ Lamiæ vinum puerum extrahat aluo) Hæ ad infantes terrendos solent nominari, non est ergo poetice, quod tale argumentum fingat, vt deuoratum Lamia puerum educat. [Centuriæ seniorum agitant expertia frugis,) id est, ea quæ nugatorie dicuntur, exagitant senes. [Expertia) Quæ expertia frugis sunt exagitant. [Omne tulit punctum qui miscuit vtile dulci) Solus suffragia iudicum tulit, qui, & vtile, & dulce scripsit, id est qui & prodesset, & delectaret. Punctum autem ideo, quod antiqui suffragia non scribebant, sed puncto notabant. [Hic meret æra liber) Sensus. Hunc bene vendent bibliopolæ. Antea Sosij erant notissimi qui commercium librorum faciebant. [Quas aut incuria fudit) Incuria, est negligentia quæ curam non habet. [Sic mihi qui multum cessat, fit Cherilus ille) Poeta pessimus fuit Cherilus ille, qui Alexandrum secutus, opera eius descripsit. Huius omnino septem versus laudabantur, cui Alexander dixisse fertur multum malle se Thersitem Homeri esse, quam Cherili Achillem. [Verum operi longo fas est obrepere somnum) Sed excusationem, inquit Homerus, mereri potest si aliquid in tanto opere non respondet magnitudini carminis sui. Vt pictura poesis erit. Non erit dissimilis poetica picturæ. Nam quomodo in hac propius quædam spectanda, sunt quædam longius, ita poetices quædam statim aspicienda sunt, quæ lucida erunt, propè cognoscentur, quæ vero obscura, longius remotis.

Nec

GLAREANVS.

NEC quocunque volet, poscat sibi fabula credi) Hoc in loco Acronis verba vehementer corrupta sunt, ait enim. ordo est. Quodcunque velit sibi credi, fabula pascat, cum Horatius contrarium dicat. Sed hæc non sunt tanti. [Vt scriptor si peccat idem librarius). Et hoc quoque loco vix expedies, quid voluerit Acron. Quidam connectunt, scriptor librarius quod placet. Badius repetit coniunctionem (si) deinde supplet coniunctionem (&) ad quem modum non fuerit difficile, etiam alios quosdam locos obscuros explicare. Ego tamen, etiam si maxime possem, non facerem.

ASCENSIVS.

HIC blande cohortatur ad castigationem Poëmatis, ostendens poëtam nisi summus sit non posse laudari: cum tamen in ceteris rebus (vt Arist. in Top. auctor est) mediore laudemus tanquam bonum, & causam eius rei subiungit, dicens Poëma non esse necessitatis, sed voluptatis. Possemus .n. sine numero, & metro quod concepimus eloqui, proinde sicut in secundis mēsis vbi saturi sumus, sibi vulgatiores ieiunis ventribus grati, reijciuntur, & bellaria nisi suauissima sint, displicent, ita Poëma nisi optimum, & compositissimum vilescit, quo circa cōsuluit quod imperatoribus agendum sit, monens, vt opus compositum conseruent sibi in nonum annum, & demum relegant: quia quæ subito calore capitis placent, refrigeratis displicent, & quia cuique sua placent, monet vt ad peritiorum referant iudicium, dicens. O maior iuuenum .i. qui grandior es inter duos filios Pisonis. quamuis .i. licet, aut quantum, tu fingeris .i. institueris, & componeris, &.i. simul, voce .i. eruditione, paterna .i. patris tui Pisonis viri optimi, & eruditissimi, fingeris dico ad rectum .i. verā artem, & sapis .i. sapiens es, aut artem percipis, & degustas, per te .i. proprio ingenio fretus, tamen sup. tolle .i. aufer à me, memor .i. recordaturus hoc dictum tibi .i. ad tuam eruditionem, medium .i. mediocritatem, & tolerabila .i. tolerantiam concedi .i. permitti, recte .i. debite, certis .i. quibusdam rebus. quamuis enim quiuis consultus iuris .i. iurisperitus, qui in iure consuliter, & actor causarum .i. causidicus, mediocris .i. mediocriter eruditus, abest virtute .i. a peritia. Messalæ diserti .i. optimi iurisconsulti, & nescit .i. non scit tantum quantum Aulus Casellius, optimus actor causarum. Sed tamen .i. attamen, est in precio .i. multi magnifaciunt eum, sed sup. homines, dij, & columnæ .i. pilæ vbi poëtæ ponebāt epigrammata sua, non concessere poëtis esse mediocribus .i. vt poetæ sint mediocres, & laudentur, quia vt .i. quemadmodū symphonia .i. consonantia carminis: discors .i. male composita, & vnguentum crassum .i. mali odoris sicut leuē odorem dicimus suauem, & vt papauer .i. pulmentarium ex pauere compositum cū melle. Sardo, quod pessimi saporis est, sicut & Corsicum propter copiam taxi arboris amarissimæ, cuius florem depastæ apes mella amara conficiunt, vnde Virg.

Sic tua Cyrneas fugiant examina taxos.

Vt inquam hæc incondita fercula offendunt .i. lædunt, conuiuas inter mensas gratas .i. obsonia delectabilia: quia cœna poterat .i. perfici, sine istis vel his esculentis, sic Poëma natum .i. inuentum, animis iuuandis .i. delectandis, hoc est ad delectationem animorum: si decessit summo .i. summa perfectionem paulum .i. modicum, vergit .i. tendit, ad imum .i. ad infimam æstimationem, quia non laudatur mediocre. Et tamen omnes etiam indocti audent Poëma conficere, quod ægre ferens Poëta, dicit, is qui nescit ludere .i. luctari, & exercere res militares: abstinet armis campestribus .i. non vtitur instrumentis, quibus in campo Martio exercetur iuuentus Romana. Et indoctus pilæ .i. qui nescit ludere pila, ve, pro vel: disci .i. massæ rotundæ, quam in aërem projicitur, aut trochi .i. quaternarij secundum Acronem. Nam Græci quaternarios trochos vocant, aut trochi .i. rotæ: quam currendo pueri scutica regunt. Sunt tamen qui putent turbinem ex buxo dici, quo pueri exercentur: sed hic pro exercitio militari accipitur, quiescit .i. abstinet à ludo, ne coronæ .i. circumsedentes in modum coronæ, spissæ .i. densæ, tollant .i. eleuent, & extollant impune .i. passim, risum .i. vocem irrisionis. Et tamen sup. is qui nescit .i. ignorat: versus .i. artem versificatoriam, seu metrificandi, audet fingere .i. componere. Respondet Poëta per obiectionem cum stomacho, & indignatione, quia per antipophoram. Quid ni .i. cur non audeat fingere versus: liber .i. nulla seruitute tentus, & ingenuus .i. ex libera matre natus: præsertim .i. præcipue: census .i. censitus summam nummorum: equestrem .i. vsque ad summam quadringentorum sestertium: quæ sola dignum reddidit, vt quis eques Romanus fieret. & remotus ab omni vitio? Ad hoc Poeta abnuendo, & quatiēdo caput solummodo respondet non .n. est responsione dignum, quasi dicat faciant tales inepte superbientes, & sibi placentes, qui incorrigibiles sunt, quod volunt. Ego certo scio quòd tu maior Pisonum nihil dices, & facies Minerua .i. sapientia: inuita .i. nolente .i. quod tibi a sapientia negatum est, id .i. tale iudicium est tibi, & ea .i. talis mens .i. animus est tibi, tamen si quid scripseris olim .i. quandoque tempore futuro, supple illud descendat .i. transeat. in .i. ad aures Metij, id est Metij iudicis, qui prædiligens carminum fuit æstimator. Habet autem primam longam etiam apud Virgilium: ideo Meti pro Metij dicit, & in aures patris tui Lucij Pisonis, & nostras, .i. meas & prematur, id est occultetur: in, id est vsque ad nonum annum quia licebit .i. licitum erit: delere .i. castigare & auferre: quod male positum est: membranis .i. cartis, in quibus scripsisti. positis .i. repositis, intus .i. penes te, in scrinijs tuis. quod non ediderit .i. nondum promulgaueris. Sed vox missa .i. emissa: nescit reuerti .i. irreuocabili est, vnde alibi: Volat irreuocabile verbum. & Philosophus. Quod semel dictum est, amplius resumi non potest.

Regula autem est.

Quoniam quæ in ceteris ferè rebus laudatur mediocritas, in poetis non recipitur: qui nisi summi ac perfectissimi sint, nihil laudis meruerint (quæ enim ad voluptatem comparantur, si non delicatissima fuerint, reijciuntur, sicut bellaria manus sapida saturis apposita) nemo carmen audeat edere, non quod sit ad vnguem castigatum, & bonorum iudicio probatum atque ne subito calore tam recens natum placeat, nouum, recondatur in annum, quia ad non emissa semper tempestiua fuerit castigatio at Nescit vox missa reuerti.

O maior iuuenum, quamuis & voce paterna
Fingere ad rectum; & per te sapis: hoc tibi dictum
Tolle memor: certis medium, & tolerabile rebus
Recte concedi. consultus iuris, & actor
Causarum mediocris, abest virtute diserti
Messallæ: nec scit quantum Cascellius Aulus:
Sed tamen in precio est. mediocribus esse poëtis
Non homines, non dí, non concessere columnæ.
Vt gratas inter mensas symphonia discors,
Et crassum vnguentum, & Sardo cum melle papauer,
Offendunt: poterat duci quia cœna sine istis:
Sic animis natum, inuentumque poëma iuuandis,
Si paullum summo discessit: vergit ad imum.
Laudere qui nescit, campestribus abstinet armis:
Indoctusque pilæ, disci ue, trochi ue quiescit:

IANVS. IVuenum) Pisonum. [Voce) Disciplina, arte, doctrina L. Calpurnij Pisonis. [Fingeris) Doceris, institueris. [Dictum) Sententiam, summam præceptorum. [Tolle) Aufert tecum. [Medium) Inquit, medium vt in virtutibus est optimum, sic in Poëtica nō admittitur, sunt sanè quædam disciplinæ, in quibus peruenisse ad mediocritatem laudi datur, poeta nil patitur mediocre, nisi optimus sit, neq; est. Vt .n. qui demersi sunt in aqua, nihilo magis respirare pñt, si non longe absint à summo, vt iam iā possint emergere, quàm si etiam cum essent in profundo, vt nec catulus ille qui iam appropinquat vt videat, plus cernit quā is qui modo est natus, item qui processit aliquantulum ad poeticam, nisi perduxerit vnde optimus euadat, nihilominus exclusus est Helicone, quam ille qui nihil processit. Putat enim M. Tullius inhonestus esse poetis, in secundis tertijsque consistere. [Actor) orator quicunque peritus iuris mediocris. [Aulus Cascellius) Iurisconsultus. [Messalæ) M Valerius Messala, cui nobilitati par fuit eloquentia, dignitatē à maioribus acceptam seruauit, libertatem patriæ quoad potuit, tutatus est, Felix si nō genuisset, qppe

Ne spissæ risum tollant impune coronæ.
Qui nescit, versus tamen audet fingere. quid ni?
Liber & ingenuus, presertim census equestrem
Summam nummorum: vitioque remotus ab omni.
Tu nihil inuita dices, faciesque Minerua:
Id tibi iudicium est: ea mens. si quid tamen olim
Scripseris; in Metij discendat iudicis aureis,
Et patris, & nostras: nonumque prematur in annum.
Membranis intus positis delere licebit,
Qnod non edideris. nescit vox missa reuerti.

pe cuius filio Messalino Cotte, quòd palmas anserum condire inuenerit, palma sit tributa. Eius vxor. Terentia, q̃ Ciceroni nupsit, & Salustio, sed familiæ indebilẽ maculam iniecit Messalina postremæ libidinis, quæ vigintiquatuor horis qnquies & vigelies concubuit, nec soli Messalæ Valerij sunt appellati, nam Maximi, Sorani, Anciates, Leuini, Coruini, Publicolæ, Falcones, Popitij, Flacci, Proculi, sub Valeriorum nomine cẽsentur. [Cascellius Aulus) A. Casellius vindex optimus habitus consultus iuris. De cuius erroribus dicitur scripsisse Terentius Scaurus Adriani temporibus. [Columnæ) Basilicæ, theatra, porticus. [Vt gratas) Comparatio, qua ostendit ideo poëticam non admittere mediocritatem, quòd cum animis delectandis sit inuenta, nisi id faciat (quod non nisi perfecta facit) offendit potius quam vllam afferat voluptatem. [Symphonia) Concentus. [Crassum) An Crassum sic vocat malum, vt leue bonum? vel potius crassum, quasi surdum, quod non penetret. [Papauer) Pro quibuscunque bellarijs malis posuit, & tragematis, quę nisi bona sint, frustra est quòd mensæ adhibeantur. [Papauer) Placenta vel condimentum ex papauere vel melle amaro. [Sardo) Quod pessimum est. [Iuuandis) Delectandis, excitandis. [Summo) a perfectione. [Vergit) declinat. i. si paulum à perfecto abest, nihilo plus bonum est, quàm si in imò esset. [Ad imum) ad infimum. i. ad malum. [Ludere qui nescit) Exclamatio ad id alludit quod dicitur. Qua pote quisque in ea conterat arte diem. [Campestribus armis) Campestria arma sunt exercitamenta in campo Martio, vbi tyro ad palum exercebatur, & cursu, luctando, hasta, pilo, disco, pugillatu, saltuóue firmabatur, Tyberique proximo sudorem, puluerem, ac lassitudinem natando deponebat. [Abstinet) Non lucit. [Disci) Discus erat sphærica forma ænea, vel lapidea pila, in qua erat annulus ad inserendum digitum, vt aptius iacerent. [Coronæ spissæ) Spectatores frequentes. [Impune) Habebitur ludibrio à spectatoribus. [Quid ni?) Cur non possim poëma scribere, & audeam cudere carmen? [Liber) Qui liber sum. [Census) Censi more veterum dicebantur, qui centum millia in professione detulissent, huiusmodi facultates, census dicebantur. [Census) Participium, vt doctus grammaticam. [Minerua inuita) Repugnante natura. [Olim) Quandoque. [Est) Pro sit. [Iudicium) Poëtam non diuitijs, & dignitate fieri, sed natura fauente. [Iudicis Metij) Seueri iudicis, quis Metius hic fuerit, non pro comperto habentur. Sensus est. Recita alicui seuero, & docto amico. [Patris) Tui L. Calpurnij Pisonis. [Intus) Domi tuæ. [Positis) Constitutis in tuo Musæo, coërcitis, & conditis. [Reuerti). i. non potest emendari quod est semel editum, & emissum.

A C R O N.

FINGERIS) Formaris, eruditis. [Medium) Non ex toto perfectum. [Certis rebus) ac si diceret, non omnibus, i. paucis. i. recte conceditur quarundam rerum esse mediocritatem, vt si iurisperitus non fuerit aliquis, quo modo Casellius Aulus, aut orator, quomodo Messala, attamen ferendi sunt, si fuerint mediocres, quod in poëtis non idem est. [Non concessere) Hyperbolicos ait. Nec enim saxa concedunt aliquid poëtis de mediocritate, Columnas autem dicit vbi ponebant poëtæ epitaphia. [Vt gratas inter mensas) Quemadmodum inter mensas iucundas offendit aut malus cantor, aut malum vnguentum, aut papauer cum amaro melle, cum poterat prandium confici, sine his, ita poëma, quod inuentum est propter amicos delectandos, si paululum recesserit à perfectione, non placet, sine quo poëmate res hominũ poterat explicari. [Symphonia) Concentor, cantor. [Crassum) Mali odoris. Nam vt leuem odorem dicimus suauem, ita & crassum malum. [Sardo) Sardiaco. Papauer autem posuit pro placenta. [Sine illis) Sine concordi symphonia, & sine crasso vnguento, & papauere. [Iuuandis) delectandis. [Si paulum summo decessit) Si modicum à perfectione recesserit, fit poëma pessimum. Si exiguum recesserit à summitate, vergit in vitium. [Vergit) Perit. [Trochi) Quaternarij, nam trochos Græci quaternarios vocãt, aut trochi. i. rotæ, quam currendo pueri scutica regunt. [Ne spissæ risum tollant impune coronæ) Ne rideant cœtus spectantium qui in similitudinem coronæ circundatur. [Quid ni?) cur non audeant versus fingere qui nesciũt? quid restat nisi per mutato ordine ingenuus quili bet liber à tributo psoluat summam nummorum equestrem .i. equestri ordini distributam? Nam consuetudo erat Romanorum, vt liberi tributa non soluerent, ceteri vero stipendia ad opus militum soluebant.

[Liber & ingenuus) Cum stomacho pronunciandum, quasi Antipo; hora. i. si homo bene natus est licet versus illi facere. Et est aliud liber, aliud ingenuus. [Presertim census equestrem Summam nummorum, vitioq. remotus ab omni) i. eousque (ad) subaudiendum est, in censum equestrem receptus est, aut qui sit professus se habere tantam pecuniam, quãtam deberet habere eques. Non enim licebat ante equitem Romanum fieri, nisi habuisset certam summam pecuniæ, hoc est, quadringentorum sestertiorum. [Tu nihil inuita) à superioribus pendet. O Piso, nihil dicas aut facias inuita Minerua. i. sapientia. Inuita autem Minerua facimus, quod est stultitiæ, est autem verbum artificum, inuita Minerua, quia ipsa Minerua inter characteres poësis preest. [In Metij descendat iudicis aureis) aut iudicio Metij, aut nostro, vel patris laudentur aut culpentur. [Nonumq. prematur in annum) si mala sunt carmina, vsque ad nonum annum lateant, & studiosius corrigentur. Missa pro emissa.

P O R P H Y R I O.

HOC tibi dictum Tolle memor) .i. hoc verbum in mente habe. [Medium, & tolerabile rebus Recte conced.) Quarundam rerum esse mediocritatem. [Consultus iuris, & actor) Consultus iuris aliquis si nesciat quantum Casellius Aulus, iurisconsultus tunc optimus, attamen potest esse mediocris. Nec si quis orator idem potest quod Messala, sciat attamen non esse ideo contemnendum. [Et Sardo cum melle papauer) Corsicum, & Sardum mel pessimi saporis est. [Metij iudicis) Melius perdiligens carminum fuit æstimator. [Nonumq. prematur in annum) Exemplo Cinnæ poterit vti, vt carmen suum, si malum est, nouem annis dissimulet.

G L A R E A N V S.

SYMPHONIA discors) Acronis cõmentarius exponit symphonia. i. cantor, concentor. Et paulò post. [Sine istis). i. sine concordi symphonia. Rursus paulò post, Trochos, inquit, Græci quaternarios vocant, quòd vbi ipse legerit, miror. Porrò ad illud, [Quid ni?) Dij boni quantum est verborum ineptissimorum. Sed hęc tot nunc seculis legimus absque iudicio, & satis est Acronis videri, cum fortassis impostoris sint, quanquam quis ille Acron fuerit, plane dubito. [Presertim census equestrem) Census hoc loco participium est, & summam quadringentorum sestertiorum, intelligo censum equestrem ante Augustum, qui eum postea ampliauit auct. Suet. Quadringente autem sestertia decẽ millibus valent coronatis Franciscis Budæana supputatione.

A S C E N S I V S.

QVIA Poëta ostendit Artem Poeticam esse difficillimam, quippe in qua nemo veram laudem, nisi qui eam in summo attigerit, meritus sit. ostendit eandem esse dignissimam, quam totis viribus nostris studeamus assequi. Ea namq. est quæ prima homines à feritate ad mansuetudinem, ab incultis, siluestribusque moribus, ad vrbanos, à cædibus ferinis, ad ciuilem concordiam conuocauit. Eadem est qua præditi non solum summis mortalibus vtpote imperatoribus triumphantibus, verum etiam dijs immortalibus cõparentur. Imperatoribus quidem, & summo cuiq; victori, q a eadem palma, eademq. laurus fortiter egenti, & eum qui fortiter egerit diuine laudãti, decreta est, neque id q dem abre, aut citra meritum. Nam si victori in iusto bello deorum immortali

Poëtica laus.

mortalium gloria, qui triumphus est, decernitur non tam q; hostium ict...effectus est, quam quo eiusmodi gloria ad consimilem victoriam mortales animos facile pelliceat, iustissime eadē gloria poëtæ vtpote tantūdem, aut eo quidem amplius de republica merenti adiudicatur. Qui etenim fortiter agit, semel quidem, & in paucis conspicientibus facit, qui vero fortia, & inclyta gesta recitat, a mille millies legi, relegique potest. Quin adeo non minus poëtarum preconia, quam fortissimi ducis dextra in bello profuisse comperta sunt. Homerica si quidem tuba cum alios multos, tum Alexandrum illum Magnum ad fortiter agendum inflammauit, vsque adeo vt stans ad sepulcrum Achillis, Fortunatos diceret, illius Manes, qui Hom. meruerint habere preconem. Quod alij sic dictum volunt. O fortunate adolescens qui tuæ virtutis preconem Homerum inueneris. Silius autem Italicus his versibus,

Felix Aeacida cui tali contigit ore

Gentibus ostendi, creuit tua carmine virtus.

Tyrrhæus autem (pro quo quidam apud Iustinum mēdose Cyrthæum scripserunt. Et ferè omnes legunt Dircæusq. qui de Pindaro Dircæo. i. Thebano intelligunt, vt Land. iuxta illud Poëtæ Ode ij. Carm. lib. 4. Multa Dircæum leuat aura cygnum, neque liquido ausim afferere, vtrum à poëta, sit scriptum. Nam licet Tyrrhæi historia, quam mox recitabo, Tyrrhæo suffragetur, tamen quia de insignibus loquitur poëtis, & Pindarus Tyrrhæo multo insignior est, videtur de Pindaro posse intelligi, presertim cum & ipse animos versibus acuerit, vnde de eo in dicta Ode ij. legimus. Se deos, regesque canit, deorum Sanguinem: per quos cecidere iusta Morte Centauri, cecidit tremendæ Flamma chimæræ. Lacedæmonios plus quàm dexterrimus quisque ducum adiuuit, quem Tyrthæum vocari, & Aeneas Syluius, seu Papa Pius in ea epistola in qua de laude Poëtica loquitur, & sexcenti alij attestantur. Eius autem historiam Acron rectè tangit, dicēs, Lacedæmonijs diu aduersum Messenios certantibus oracula responderunt, non aliter victoriam posse habere nisi Atheniēsem ducem habuissent. Missis Legatis qui hoc ab Atheniensibus postularent. Athenienses in contumeliam ipsis Tyrthæum quendam claudum dederunt, dicentes iuxta ignauiam ipsorum hunc eis ducem posse sufficere, sed oracula quæ promiserunt non frustrata sunt, nam Tyrthæus licet corpore esset debilis, scripsit tamen carmen heroicum, quo accensi Lacedæmonij in aciem pro cesserunt. sicq. consecuti sunt victoriam. Item Tyrthæus fuit genere Atheniensis poëta deformis omni parte membrorum, is primus tubam inuenit quo etiam Lacedæmonij vsi duce vicerūt Messenios. Nam cum diuturno tempore inter Lacedæmonios, & Messenios bellum traheretur, consuluerunt Lacedæmonij Apollinē, quibus responsum est, non aliter posse vincere, nisi cum duce Atheniensi pugnarent, quibus Athenienses Tyrthæum dederunt, & ita Lacedæmonij vicerunt, cum hostes nouus tubæ sonus terruisset, hæc Acron, cuius secūdæ sententiæ assentitur Porphyrio. Sed Iustinus in Epitomatis Trogi lib. iij. plenius exequitur historiam, dicens. Interea Messenij cum virtute non possent, per insidias expugnantur. Deinde cum per annos octoginta grauia seruitutis verbera plerasque vincula, ceteraq. captæ ciuitatis mala perpessi essent, post longam pœnarum pœnitentiam, bellum instaurant. Lacedæmonij quoque eo conspiratius ad arma concurrunt, quo aduersus seruos dimicaturi videbantur. Itaque cum hinc iniuria, inde dignitas animos acueret, Lacedæmonij de belli euentu oraculo Delphis consulto, iubentur ducem belli ab Atheniensibus petere. Porrò Atheniēses cum responsum cognouissent in contemptum Spartanorum Tyrthæum poëtam claudum pede misere, qui tribus prœlijs fusus, eousque desperationis Spartanos adduxit, vt ad supplementum exercitus seruos suos manumitterent, ijsque interfectorum matrimonia pollicerentur, vt non numero tantum amissorum ciuium, sed & dignitati succederent. Sed reges Lacedæmoniorum, ne contra fortunam pugnando maiora detrimenta, ciuitati infunderent, reducere exercitum voluerunt, ni interfuisset Tyrthæus qui composita carmina pro concione exercitui recitauit. In quibus hortamenta virtutis, damnorum solatia, bellique consilia conscripserat. Itaque tantum ardorem militibus iniecit, vt non de salute, sed de sepultura solliciti tesseras suis, & patrum suorum nominibus insculptis dextro brachio deligarent, vt si omnes aduersum prœlium consumpsisset, & temporis spatio confusa corporum lineamenta essent, ex indicio titulorum tradi sepulturæ possent cum sic animatum reges exercitum viderent, curant bellum hostibus nunciare Messenijs autem non timorem res, sed æmulationem mutuam dedit. Itaque tantis animis concursum est, vt raro vnquam cruentus prælium fuerit, ad postremum tamen victoria Lacedæmoniorum fuit. Hæc ille. Ad eam ego victoriam Tyrthæi non parum profuerunt carmina. Dijs vero immortalibus in hoc comparantur poëtæ, q; Dictæ per carmina sortes, quia (ēm Plinium) Heroicum carmen oraculo acbe...ur, ibs quo inuentum est. Præterea lyræ solers, & cantor Apollo fuit. Ordo igitur est. Orpheus Theologus ille, & antiquissimus poëta: sacer, quia Musarum sacerdos, & interpres Deorum, qui voluntatem Deorum menti suæ inspiratam morabilibus exposuit, deterruit. i. deterrendo abduxit homines siluestres. i. in siluis habitantes, cædibus. i. à mutuis interfectionibus. sic etiam Bonfinis intelligit. Acron tamen non male de cædibus ferarum intelligit, quia reuera Orpheus non tam à cædibus hominum deterruit, quia Argonautas laudauit, & bellaces multos, quam à cædibus ferarum ob victum. vescebantur enim sic carnibus ferinis etiam crudis, vt de Achille attestatur Statius, vnde additur, & fædo. i. turpi victu, quia nōnulli crudis carnibus vescebantur. omnes vero bellnino more viuebant, & dictus est ob hoc. quia hoc faciebat, lenire. i. mitigare cantu suo. & demulcere tigres, & rapidos leones, quia homines eorum quibus vescuntur, naturam induūt. Et Amphion vates Thebanus, conditor. i. reparator (secundūm quosdam) vrbis Thebanæ, quæ est in Thracia. dictus est mouere. i. mouisse, sono testudinis. i. lyræ ex testudine primum factæ, saxa. i. lapides, quibus constructa sunt mœnia Thebanæ, quia in dignauit homines ad ea ex lapidibus construenda, & dictus est ducere prece blanda. i. blanditijs suis, saxa sup. eo quo vellet. Sapientia cui homines studebant, fuit quondam hæc. i. in huiusmodi rebus, secernere. i. separare, sacra. i. res sacras, profanis. i. à non sacris, quæ procul sunt a fano, & prohibere. i. arcere homines à concubitu vago. i. meretricio extra matrimonium, & dare maritis iura, sicut sunt iura dotium, & mol...cum mo..e, & difficultate facere, oppida. i. operimenta ciuitatum, cuiusmodi sunt mœnia, & incidere ligno. i. tabulis ligneis, leges. i. publicas sanctiones. Et honor, & nomen venit sic... per huiusmodi opera, vatibus. i. poëtis diuinis. i. diuino spiritu afflatis, & carminibus. i. poëmatis eorum. Post hoc. s. Orpheum, & Amphionem, Homerus poëta ille insignis. i. illustris, & nobilissimus, & Tyrthæus vates ille Atheniensis, exacuit. i. inflammauit & acres fecit versibus suis, in bella Martia. i. cruenta, qualia Mars gerit, animos mares. i. viriles, fortes. i. responsa Apollinis, sunt dictæ. i. data per carmina heroica, scilicet. Et via vitæ. i. ratio viuendi vtpote philosophia, est monstrata per carmina. & gratia regum est tentata. i. sollicitata, modis Pierijs. i. Musicis, hoc est proxima via ineundi gratiam regum est eos, eorumque gesta laudare. Ludus vtpote Lyricus, aut potius scenicus, est repertus. i. inuentus, modis Pierijs. i. versibus poeticis. Et finis longorum operum. i. recreatio omnis laboris sup. inuenta, est Pierijs modis. i. modulationibus, vel finis. i. laudatio, & merces omnium operum, & ne. i. vt non, vt Musa non sit tibi pudori. i. verecundiæ propter eius vtilitatem, aut difficultatem, Apollo Deus ille magnus, est solers. i. diligenter peritus, lyræ, illius instrumenti Musici quod à Mercurio inuentum dono accepit, & ita Lyricos commendat, vt prius Scenicos, & inuentus est cantor, id est modulator, q. d. Deo honori est, homini pudore esse non posse. Ne quid autem titubes puer, quia diximus Epitomatis, & poematis in ablatiuo plurali, quia id docti ferè vsurpant, licet recentiores poematibus dicere malint. Cauebis præterea ne cum vulgo Dircæum legas, licet Amphion Dircæus sit, quia manifesta historia Tyrthæum dici probat, & Acronis interpretatio. Cui etiam suffragatur, quòd Homerus dicitur, non Mœonius, aut Mœonides, vt duo sint propria numina, nam vt vsitate dixeris Mantuanum, & Siculum, ita minus apte Virgilium, & Siculum, sed Virgilium, & Theocritum, sicut hic Homerus, & Tyrrhæus, sed acta agimus.

Regula autem est hæc.

Nec vero ob difficultatem contemnatur poëtica prouincia, attenenda est eius vtilitas, ac dignitas. Vtilitas quidem, quia primi laude digni mores, primæque leges, ac ciuitates laudandæ à quouis viro eloquentia, & Musis prædito sunt institutæ, atque ob gloriam adipiscendam, quam carmina pariunt, conscriptæ. Dignitas vero, quod & Apollo, qui oracula sua heroicis versibus edidit. Musicæ peritissimus comprobetur, & tam deorum, quàm hominum laudes carminibus connneantur.

Syluestreis

Siluestreis homines sacer, interpresque deorum
Cædibus, & victu fœdo deterruit Orpheus,
Dictus ob hoc lenire tigreis, rapidosque leones.
Dictus & Amphion Thebanæ conditor arcis
Saxa mouere sono testudinis, & prece blanda
Ducere quo vellet. fuit hæc sapientia quondam:
Publica priuatis secernere, sacra profanis:
Concubitu prohibere vago: dare iura maritis:
Oppida moliri: leges incidere ligno.
Sic honor, & nomen diuinis vatibus, atque
Carminibus venit. post hos insignis Homerus,
Tyrrhæusque mares animos in Martia bella
Versibus exacuit. dictæ per carmina sortes,
Et vitæ monstrata via est: & gratia regum
Pierijs tentata modis: ludusque repertus,
Et longorum operum finis: ne forte pudori
Sit tibi musa lyræ solers, & cantor Apollo.

IANVS Siluestreis homines) Quo quæque difficiliorem habet accessum, eo solet esse præstantior, quod natura non semel inclusit quæ preciosa tulit. Poëtica cum nullam recipiat mediocritatem, sanè oportet esse preciosissimam. Eam ob rem eius enumeratur laus ab Horat. nec immerito, cum poetis hæc vita ciuilis, leges, congregati homines in vrbibus, boni denique mores, quin & omnis religio referantur accepta. Primus Orpheus fertur ad mansuetiores cultus humanum genus redegisse, hunc Ciconæum, vel à Bisatica Thraciæ fuisse aiunt, discerptumq. à mulieribus, quod marium sectaretur libidinem. Fulmine tamen ictum indicat epigramma de eo in Dio Macedoniæ insculptum.

Orphea candenti transfixum fulmine Thracem
Cum curua Aonides hic posuere lyra.

Scripsit de fabulis epigrammata hymnos. At Ianus tradit falsa de eius sapiētia narrari, cum Thracū sit nescire literas. Eius cythara dijs volentibus ad Lyrnesia saxa delata est, caput vero à mulieribus euulsum Lesbon appulit, hiatumque cauernosæ terræ quendam incoluit, vnde consulentibus respondebat. Nec Lesbij Aeolesq. omnes ac finitima Ionia solum concurrebat, sed vsque ad Babylonem responsa transmittebantur, vnde Cyrus maior accepit. Quæ mea sunt, eadem & tua sunt, mortem innuens, quod ille non intellexit. Eius statua in Lybethris ex cupresso Alexandri Magni tēporibus emisit sudorem. Fuit & alter Orpheus Crotoniata sub Pisistrato tyranno, qui scripsit Argonautica. [Siluestreis) Et quod in siluis habitarent, & quod duris, sæuis, fœdisq. essent moribus. [Sacer) Semideus. [Interpres) Vt poëtæ, & theologi, & sacerdotes. [Cædibus) Qui nullis erant coërciti legibus. [Lenire tigreis) Tolle hominibus sapientiam, & leges, lupus erit homo homini, non homo. Sunt tamen qui fabulam non putent de Orpheo, quod animalium sensus cantu detineantur, cerui enim fistulis capiuntur, cycno hyperboreos cytharæ cantus adducit, pisces in stagno Alexandriæ strepitu detinentur, fistulis aues alliciuntur, elephanti Indici organica voce permulcentur infantibus crepundia vagitus abrumpunt, fides Delphinis amicitiam hominum persuadent, cantu dirumpuntur serpentes, grandines, messesque transeunt, manes cientur: laborat Luna. In Lydia insulæ tibiarum cantu mouentur, quid manus loquar? ira diuina carmine placatur. [Thebanæ conditor arcis) Qui Thebas à Cadmo condita muro cinxit lyræ cantu. [Testudinis) Lyræ. [Saxa) Homines stultos, & duros. [Prece) Suauibus carminibus. [Fuit hæc sapientia) In hoc vno versatu sapientia, vt doceret quomodo esset viuendum. [Vago) Haberes vxores communes more ferarum. [Iura) Vt quisque suam haberet vxorem. [Quondam) Cum non erant diuisa, nunc autem non esset sapientia, quia diuisa sunt. [Leges incidere ligno) Quernis tabulis leges olim scribebantur, cum nondum æris vsus esset. Solon cum in poëtica sat clarus esset, leges versibus scribere exorsus est, sic incipiens.

Legibus his oro primum rex Iupiter adsit,
Fortunamq; ferat felix, nomenq; secundet.

Græcarum etiam vrbium multæ ad lyram leges, & decreta publica recitabant. [Sic) Ex hac sapientia. [Diuinis) Qui deorum interpretes essent, quos Plato vocat diuinos. [Post hos) s. primos, qui homines cogere esse mansuetiores, post Orpheum, Linum, Musæum. [Dircæus) Emenda Tyrrheus, neque .n. intelligit de Pyndaro (licet quidam eloquentiæ fluuius fuisse dicatur) sed de Tyrrhæo Atheniense, de quo interrogatus aliquando Leonidas respondisse fertur, ad iuuenum animos incitandos bonum sibi videri, quod illius permoti carminibus, tanquam aliquo furore correpti, nullis parcentes periculis in pugnas ruerent. Hic claudus, & luscusque, & toto corpore deformis, ludibrij causa Lacedæmonijs datus ab Atheniensibus pro duce, cum iam rebus suis diffiderent Spartani, composita carmina exercitui pro concione recitauit, in quibus ornamenta virtutis, damnorum solatia, belli consilia conscripserat, tantumq. ardorem militib. adiecit, vt raro vsquam cruentius pugnatum, victumque sit. [Animos) Spartanos, apud quos etiā mulieres virili sunt animo. [Dictæ sortes per carmina) Ante Troiana tempora cum poetæ non essent, responsis oraculorum poëtica facultas continebatur, nec solum carmine semper respondebant, verum & responsis poetæ quasi diuini laudabantur vt, & Homerum felicissimum, & qua si Deum futurum prædixerint. Re Christiana firmata, cœpere oracula conticescere, & Bœotia quæ propter oraculorum multitudinē multiuoca dicebatur, obmutuit. Id factum est postquā per Thannum nunciatum est magnum Pana perijsse. [Sortes) Vatum responsa per carmina dicta. [Vitæ monstrata via) Hinc Græcorum ciuitates liberos in Poëtica erudiebant, quod soli poëtæ essent sapientes, vnde alibi Horat.

Os pueri tenerum, balbumq; poëta figurat,
Mox etiam pictus præceptis firmat amicis,
Instruit exemplis: inopem solatur & ægrum.

Plato & Aristoteles poetarum exemplis, suis dicti persæpe fidē aucupantur, & fons Christianæ eloquentiæ Paulus, Epimenidis Menandriq. dicta vsurpat. Varro, Empedocles, Lucretiusq. philosophiam versibus comprehenderunt. Zeno à Poëtica profectus. Ipsa demum Aeneis quid aliud est quàm Ethica? Atq; nescio quo modo efficacius præcepta salutaria versibus comprehēsa in animos hominum dimittuntur. Discere solitus erat Cleanthes, quemadmodum spiritus noster clariorem sonum reddi cū illum tuba per longi canalis angustias tractum patenti ore nouissimo exitu effundit, sic nostros sensus clariores carminis arcta necessitas effigit, negligentius audiuntur, quæ soluta oratione dicuntur, vbi accessere numeri, & egregium sensum adstrinxere certi pedes, eadem illa sententia velut lacerto excussa retorquetur. [Via) Ratio viuendi .i. philosophia. [Tentata modis) Accepta carminibus, & acquisita, vnde illud Ouidij.

Cura ducum fuerant olim regumq; poëtæ:

Sic Aristophanem Ptolemæus, Cherilum etiam pessimum poëtam Alexander, Ennium Scipio, Archiam Lucullus, Virgilium Augustus, Claudianum Honorius, Ausonium Gratianus, in suis maxime reposuerunt. [Ludusq. repertus) Posset de scrupis intelligi .i. de nodosis, & de se implicitis poematis, vt enodari nō possint Græci ænigmata vocant, de quibus Apuleius meminit Floridorum primo. Vel ludum accipere pro quiete, & animi relaxatione, quæ in poetica est quàm maxima, atque ideo subiungit operum finem. ni malis referre ad theatrales ludos, quod nō places. [Finis) quies à magnis laboribus. [Pudori) ne turpe putes. [Solers) Docta, perita.

ACRON.

SILVESTREIS) Siluas habitantes. [Cædibus, & victu fœdo) quia interficiebant bestias, & manducabant, ipse eos fecit congregari, simulque habitare. [Et Amphion Thebarum conditor arcis) Cadmus Thebas constituit, eas muro cinxit Amphiō. [Fuit hæc sapientia quondam) Olim poetæ sapientiam, & eruditionem incultorum hominum prohibebant. i. aliquādo fuit hæc sapientia in poetis, vt docerent quomodo viuendum sit priuatim vel publice. [Vago) Meretricio. Dicit quomodo poetæ docendo carminibus suis, hominum, qui modo ferarum viuebant, mitigassent animos. [Sic) .i. propter sapientiam. [Diuinis vatibus) Sacerdotibus adæquauit poetas. Hoc etiam Maro.

Quique sacerdote casti, dum vita manebat:
Quique pij vates, & Phœbo digna locuti.

Tyrrhæusque mares animos in Martia bella Versibus exacuit) Lacedæmonijs diu aduersum Athenienses certantibus oracula responderunt non aliter victoriam posse habere nisi Atheniensem

Item ducem habuissent. Missis legatis, qui hoc ab Atheniensibus postularent. Athenienses in contumeliam ipsis Tyrthæum quendam claudum dederunt, dicentes iuxta ignauiam ipsorum hunc eis ducem posse sufficere. Sed oracula quæ promiserunt, non frustrata sunt. Nam Tyrthæus licet corpore esset debilis, scripsit tamen carmen heroicum, quo accensi Lacedæmonij in aciem processerunt, sicq. consecuti sunt victoriam. Item Tyrthæus fuit genere Atheniensis poëta, omni deformis parte membrorum. Is primus tubam inuenit. Quo etiam Lacedæmonij vsi duce vicerunt Messenios. Nam cum diuturno tempore inter Lacedæmonios, & Messenios bellum traherent, consuluerunt Lacedæmonij Apollinem. Qui responsum est, non aliter eos posse vincere nisi cum duce Atheniensi pugnarent. Quibus Athenienses Tyrthæum dederunt, & ita Lacedæmonij vicerunt, cum hostes nouus tubæ sonitus terruisset. [Sorte) Responsa Apollinis. [Via) ratio, hoc est etiam philosophia monstrata est versibus. [Et gratia regum) Carminibus sunt descripti reges, carmina meruerunt amicitias regum. [Et longorum operum finis) hoc est, vt carmen libenter operarētur, & cum delectatione opus ad finem perducerent. [Finis) Laudatio. [Ne forte pudori Sit tibi) Ideo, inquit, enumeraui hæc ne erubescas referri in numerum poëtarū, .i. Ideo dixi multa commoda nasci de carmine, ne forte ò Piso, Poëma sordidum videatur. Solens autem proprie dicuntur, qui habet peritiam rerum difficilium. [Cantor Apollo) Inuentor citharæ, qui præest Musis.

PORPHYRIO.

Silvestres homines, sacer interpresq. deorum Cædibus, & victu fœdo deterruit Orpheus) Orpheus primum poëticam illustrauit, ex hoc dicitur leniisse tigres, & leones, quia efferatos hominum animos placauerit carmine. [Leges incidere ligno) Aereis enim tabulis antiqui non sunt vsi, sed roboreis has incidebant leges, vnde ad huc Athenis legum tabulæ, Axones vocantur. [Tyrthæus) fuit hic genere Atheniensis poëta, omni parte membrorum deformis, primus hic tubæ moderationes dedit ex hac causa. Nam cum Lacedæmonij bellum aduersum Messenios gererent, diuq. traherent dubium Martis euentum, respōsum acceperunt ab Apolline, si vellent vincere, Atheniensi duce vterentur, à quibus rogati Athenienses, miserunt Tyrthæum, claudum, & luscum, quem deformem crederent, vsi sunt auxilio Lacedæmonij, quibus ille cantum monstrauit tubarum, quarum in auditu territi sono Messenij fugerunt, adepti sunt victoriam Lacones. [Dictæ per carmina sortes) per versus exametros reddidit responsa Phœmonio Pyrrho Epirotę petenti. Aio te Aeacida Romanos vincere posse. [Et vitæ monstrata via est) Sententijs sapientum quibus instructa vita est.

GLAREANVS.

Tyrthaeusque mares animos in Martia bella) Hanc historiam Acron bis narrat, primum verbis suis, vbi ab initio Athenienses in plerisque codicibus perperam pro Messenijs legitur. Secundo verbis Porphyrionis, quę partim inuertit pleraque mutilauit. Multi etiam codices Dircæum habent, & Landinus planè ita legit, sed errat. De Tyrthæo præter alias, etiā Str. lib. 8.

MATTH. BONF.

Caedibvs, & victu) De cædibus hic intelligendum arbitror, quas inter se illius tempestatis homines exercebant, non de cædibus bestiarum, & ferarum, vt nouit Acron.

ASCENSIVS.

Natvra fieret laudabile &c.) Quia vetus est opinio poëtam nasci .i. sponte Musarum ingenijq. beneficio prodire, oratorem vero fieri .i. dil genti eruditione tradentis, & feruenti studio accipientis. Nec enim dicunt poëtam posse euadere, qui non idem ad hoc natus sit. Proinde diuinus ille Plato inter cetera, quę de futuro poëta, tradidit indicia, id habet, ꝙ poëta non sumit artificij sui incrementum. Vnde apud nostros diuinus Maro non minus artificiose seruauit humilem characterem in Bucolicis, & mediocrem in Georgicis, quàm sublimem in Aeneide. quapropter Hesiodus apud Græcos dixit, se potum Caballino fonte nullo à labore a pecudū custodia ad poëtarum collegium vocatum, Et Ennius apud Latinos dixit, se sola receptione animæ Homericę repetente poëtam euasisse, qua opinione persuasi multi eruditionem, & studia contemnunt, iactantes sese ad Poeticam natos. Quos poeta noster hic irridet & eius imitator Persius in principio operis sui, vnde sic dicit. Quæsitum est .i. quæstio, & dubitatio fuit inter grammaticos, & Poetices studiosos supp. an carmen laudabile .i. dignum laude, fieret natura .i. solius naturę beneficio an arte .i. eruditione, & scientia per studium acquisita. Ego, inquit poeta, nec .i. & non, non video quid studium .i. diligens exercitatio discentis, prosit .i. proficiat alicui. aut vtilis sit, sine diuite vena .i. benignitate naturæ, qua carmina abundantius proueniunt. Nec video quid ingenium .i. beneficium naturæ nobis ingenitum, prosit rude .i. quod est incultum, & nulla eruditione adiutum, sic .i. vsq; adeo, altera res, vtpote ingenium, poscit .i. requirit, opem .i. auxilium, alterius sup. rei, videlicet studij, & coniurat amice .i. amicabiliter conspirat, sic vt nunquam quid boni faciat ingenium sine studio, nec studiū sine ingenio. Moleste autem fert Poeta solos Poetice studiosos eruditionem, & diligentiam contemnere, cum ceterarum rerum possessores tam feruenter studeant, & dicit sup. is qui studet contingere .i. alios attingere, cursu .i. currendo, metam optatam .i. limitem statutum in stadio, tulit .i. passus est, & fecit, puer .i. a pueritia, & multa .i. multas res, vtpote sudauit .i. sudorem emisit in æstate, & alsit .i. algorem, seu gelu per hiemem sustinuit, & abstinuit Venere, & Baccho .i. luxuria, & vino nimio. Vnde Virg. in carm. de Venere, & vino.

Nec Veneris, nec tu vini capiaris amore:
Vno nanque modo vina, Venusq; nocent.

Vt Venus eneruat vires, sic copia vini &c. Et sup. is tibicen qui cantat Pythia .i. carmen in honorem Apollinis pro Pythone interempto decantatum, didicit prius, & extimuit magistrum .i. nullus ignorans artē Musices, Musicam profitetur etiam in inferioribus rebus, vtpote in ducendis tibijs, nisi forte qui eandem perdidicit, & tamen in arte Poetica est satis est .i. videtur satis esse, dixisse .i. vt quiuis dicat per iactantiam, ego pancio .i. compono, & conficio, mira .i. admiranda Poemata, scabies .i. turpis prurigo, & lepra, occupet .i. inuadat, extremum .i. eum qui vltimus scribet versus. Turpe .i. indecorum est, mihi relinqui .i. vt ego relinquar, & fateri me scire sanè .i. vt sanum decet, quod non didici. Et hoc metaphoricos locutus est poeta vtens translatione a ludo puerorum, ita enim pueri currentes aiunt. Occupet scabies in extremo remanentem, veruntamen quia laus in proprio ore sordet, & non verisimile est multos propriā opinione tam illudi, ostendit ad eam assentationem accede. Ideo dicit Poeta. Vt .i. quemadmodum, sup. facit præco qui cogit .i. cōpellit, turbam .i. multitudinem populi ad emendas merces, sic Poeta diues agris, & diues nummis positis in fœnore .i. datis ad vsuram, iubet assentatores ire .i. venire, & accedere ad lucrum, vero pro sed, si sup. aliquis est qui possit .i. valeat, ponere .i. anteponere, recte .i. debite vnctum .i. obsonium pingue, quod Persius sic interpretatur, Calidum scis ponere sumen, Scis trita horridulum comitem donare lacerna, & qui possit spondere .i. interuenire, & fide iubere pro paupere cliente, sup. leui .i. facili, & emaci adulatore, & qui possit eripere .i. liberare implicitum .i. inuolutum & irretitum, litibus .i. contentionibus, atris .i. obscuris, & dubijs, vel nociuis, ego mirabor si ipsi beatus .i. tam diues, sciet internoscere .i. discernere, amicum mendacem .i. adulatorem, & verum. Tu ò maior Pisonum, seu .i. siue, donaris .i. iam donaueris, quid .i. aliquid, cui .i. alicui, seu .i. siue, velis (aut voles) donare .i. donaturus es, nolito ducere aduersus factos tibi .i. à te sup. virum plenum lætitiæ .i. hilaritatis propter bona tua, vel pinguem propter obsonia tua. Sicut in Georg. quid faciat læta segetes, quoniam pro quia, talis sup. audiens versus tuos clamabit pulchre sup. versus tuos esse compositos, & bene, & recte, & pallescet .i. præ nimia admiratione se pallidum finget, super his videlicet versibus tuis. Et stillabit .i. effundet, rorem .i. lacrymarum guttas, ex oculis amicis .i. ex nimia lætitia, quam de prosperitate tua habet, qua se amicum significat, & saltet .i. præ nimia lætitia exultabit, & tundet .i. percutiet pede suo, terram, vt .i. quemadmodum, sup. ij qui conducti in funere, .i. ad funebre obsequium plorant, dicunt, & faciunt prope .i. quasi plura, dolentibus .i. ijs qui dolent, ex animo .i. de vero corde, sic .i. eodem modo, derisor .i. callidus assentator, mouetur .i. demonstrat se affici, plus vero laudatore .i. eo qui ad verum laudat.

Regula est.

Tametsi quæsitum est, an carmen laudabile fiat natura .i. præstanti ingenio, ac diuite vena naturę, an arte .i. studio, eruditione

& vt

& vt risum est. Democritus (quod etiam asserit Quint.) bonitati naturæ plus concedit. non tamen perfectum (qui solus laudatur) poëtam efficiet sine studio, quo circa cum alijs certaminibus atque exercitijs, qui præmia tollere volunt, multos labores subeât, idem poëtis faciendum est, qui sibi placere non debent: nec assentatoribus presertim sibi obnoxijs fidem habere.

Natura fieret laudabile carmen, an arte,
Quæsitum est. ego nec studium sine diuite vena,
Nec rude quid prosit video ingenium: alterius sic
Altera poscit opem res: & coniurat amice.
Qui studet optatam cursu contingere metam,
Multa tulit, fecitque puer: sudauit, & alsit:
Abstinuit Venere, & vino. qui Pythia cantat
Vibicen; didicit prius, extimuitque magistrum.
Nunc satis est dixisse, ego mira poëmata pago.
Occupat extremum scabies. mihi turpe relinqui est:
Et quod non didici, sanè nescire fateri.
Vt præco ad merceis turbam qui cogit emendas:
Assentatores iubet ad lucrum ire poëta
Ciues agri, diues positis in fœnore nummis.
Si vero est, vnctum qui recte ponere possi:
Et spondere leui pro paupere: & eripere atris
Litibus implicitum: mirabor, si sciet inter-
Noscere mendacem, verumque beatus amicum.
Tu seu donaris, seu quid donare voles cui:
Nolito ad versus tibi factos ducere plenum
Lætitiæ. clamabit enim pulchre bene, recte:
Pallescet super his etiam stillabit amicis
Ex oculis rorem salitet: tundet pede terram.
Vt qui conducti plorant in funere, dicunt,
Et faciunt prope plura dolentibus ex animo: sic
Derisor vero plus laudatore mouetur.

IANVS Natura fieret) Vetus est verbum, nasci poëtam, quasi nullo egeat artis adminiculo. Si enim vt à nobis antea dictum est, poëtica nihil aliud est quàm imitatio naturæ, quid arte opus est ad ea exequenda, quæ nobis ipsa suggerit natura, vnde omnis ars profecta est, quæ nisi naturam commoueat, nihil egisse iudicatur? Quod si tanti est natura, vt in picturis, signis, alijsq. operibus, ad quorum intelligentiam minus habemus instrumenti, recta tamē & praua iudicamus in naturæ imitatione, cuius neminem voluit natura esse inexpertum, qp pe q ea omnia in nobis sentiamus nostris infixa sensibus, cui dubium est, ad ea dijudicanda satis est naturam? Adde q si ars earum rerum est quæ sciuntur, fitque expenitus prospectis pla neq. cognitis, atque ab opinionis arbitrio seiūctis, quō pōt esse ars in ea facultate, quæ tota ingenio constet, & quibusdam igniculis quasi diuinis, vt ipse poëta cū sua legat obstupescat, admireturque illa esse orta? Est sanè verum magnam & potissimam partem possidere naturā, cuius vi quædam artis simulacra, quarum in nobis habemus semina, sine doctrina mouentur, primamq. illam vim & ingenium à natura tribui, q nos acutos faciet ad excogitandum, vberesq. ad explicandum, quę nulla possunt arte comprehendi, sed infirma ætate, imbecillaq. mente vis naturę per caliginem cernitur, quę nisi arte confirmetur, progredi longius non potest, cumq. ad illustrem naturam ratio quædā confirmatioq. ecceslerit artis, & præclarum, ac singulare quiddam solet existere, atque vt nota poëtica arte non constat, sic sine quibusdam præceptis ab peritis notatis, & obseruatis bona esse non potest, ars enim dux certior est, quàm natura, certas habemus rationes, quæ ordinem habent, & quasdam errare non patientes vias, quæ ars, cum naturæ conseruandę causa inuenta sit, & id quòd à natura datum est, quia fortuitum est, nec semper paratum esse potest, tuetur, & quod deest acquirit, nec semper tamen sectanda ars, nam vt naturam æmulam suarum virium nōnunquam artem esse patitur, sic irritam quandoque fesso labore dimittit. Coniungenda ergo vtraque ita, vt altera alterius ope sustentetur. [Quæsitum) disputatum est longa ventilatione. [Laudabile) Bonum poëma. [Studium) Ars. [Vena) Longo ingenio. [Rude) Non excultum arte. [Non video) Sumptum ex vetusto iudicandi more. Solebant enim iudices cum sententiam pronunciabant, addere. Si quid mei est iudicij. [Prosit) Prodesse possit. [Sic) Studium sine diuite vena. [Opem) .i. natura poscit auxilium ab arte. [Coniurat) Conuenit, coniungitur. [Qui studet) Non satis est valere ingenio, nec callere artem, nisi diligentiam adhibeamus, quæ etiam ingenium ex tarditate incitet, & artem cura, & cogitatione adiuuet, & vtrique quasi lumen aliquod adhibeat, ars demonstrat tantum vbi sit illud quod quæras, reliqua in cura, cogitatione, labore, vigilantia, id est diligentia consistunt. Non enim vt quisque versum pedibus instruxit, sensumque teneriorem verborum ambitu intexuit, continuo in Heliconem venit. Sudandum est vt ad montem Parnasum perueniamus. [Metam) Meta idem est quod inuersus turbo. κῶνος à Græcis appellatur, at hic pro fine ponitur. [Puer) Iam inde à pueritia assueuit, & didicit currere. [Sudauit) In æstu. [Alsit) in frigore. [Pythia) Pro quibuscunque posuit cantionibus. Musicorum magna est cura, non artis solum, sed & vocis, vnde Nero Cæsar pomis abstinebat, clystere vomituq. augendæ vocis causa purgabatur. [Vino) Quod obest arterijs, & voci. [Venere) Frequens Venus obest voci, & raucedinem concitat, hinc fiebat Comœdijs, & ijs quibus vox erat custodienda in fibulatio cute quæ super glandē est trāsuta filioq. relicto, donec circa foramina cicatriculæ fierent, tunc impunebatur fibula, quæ erat æneus circulus. [Tibicen) Qui tibia canit. [Prius) Quam dicat se peritum. [Nūc) Cum nulla fiat exercitatio, nil laboris impenditur. [Pango) Scribo. Pangi dicuntur versus figi in certam, veluti plātæ cum in terram admittuntur. [Occupet extremum scabies) Sumptum è ludo puerili, qui in cursura vltimo scabiem imprecatur, quasi omnes præter vnum sint victores. [Mihi turpe relinqui est) Loquitur ex persona respondentis, qui dum vltimus non sit, sat secum putat actum belle. [Et quod non didici) Licet poeticam non didicerim, tamen poëmata pulchra pango, & poëticam profiteor. [Præco) Præcones lapide qui in foro sublimior erat, & editior, populos conuocabant ad emendas merces, & oblata precia pronunciabant. Argentarij habebant summam rerum venalium, ab hic accipiebant forarij, a quibus demum coactores nummos exigebant. Quæ volumus emendare, primum diutius nobiscum tractamus, duobus deinde aut tribus legimus, mox alijs tradimus adnotanda, notasq. eorum, si dubitamus, cum vno rursus, aut cum altero pensitamus, nouissime pluribus recitamus, sed amicis certis electisq;, quibus credamus, quos & tanquam singulos obseruemus, & tanquam non singulos timeamus. Oriturque ex hac recitatione magna vtilitas vt de quibus dubitat, quasi ex consilij sententia statuat multasque multi admoneant & vultus, oculis, nutu, manu, murmureque ostendant, quin etiam silentio, quod si acre sit, & intentum, non minor quandoque plausus, quam clamor redditur. Insp. ciendum tamen, ne quædam sæpe sint quæ singulis fortasse nō placent, omnibus plurimum, vnde Pomponius secundus Tragœdiarum scriptor, si quid tollendum amicus, ipse retinendum putabat, dicere solebat. Ad populum prouoco. Primus omnium Romanorum qui aduocatis hominibus sua scripta recitauit, fuit Asinius Pollio. qui iniquam cum Cicerone de eloquētia litem habuit, tamq. paulatim ea res excreuit, vt miseri poëtæ rogarent vltro, & ambirent qui dignarentur audire, & ne id quidem gratis, nā & domum mutuabantur, & auditorum extruebant, & subsellia conducebant, & libellos dispergebant, vt beatissimus recitationis eorum euentus consequeretur. [Positis in fœnore) Vnde apparet malum esse poëtam. [Vnctum) Lautum conuiuium, opulentam, & opiparam cœnam. [Ponere) Apponere. [Pondere) Sponsionem facere, & vadem fieri pro tenui supellectile. [Eripere) Eximere. [Beatus) Diues poëta. [Plenum lætitiæ) admonet eos, qui, aut acceperint, aut expectent, non posse esse bonos iudices. [Pallescet) Ex magna admirationem. [Rorem) Lacrymas præ lætitia. [Vt qui conducti) Præficas intelligit, quæ ante domum mortui laudes eius canebant dictæ q ancillis lamentantibus præficerentur, præficæq. vocatæ vsq; ad secundum bellum Punicum. Populus tandiu adstabat, quandiu cadauer consumeretur, cineresq. colligerentur pronunciabatur, ilicet, interim respondebant flentibus præfica, quæ planctus princeps erat, non odoris. Plautus de præficis, & Lucilius in Horatij sententiam. Mercede, quæ conductæ flent alieno in funere præfice multo. & capillos scindunt, & clamant magis. θρηνῳδοὶ Græce dictæ. Nam & threni lamentatio-

nes

res dicuntur, & θρῆνος Nænia. (Derisor) Adulator qui imponit misero lectori, magna .n. iactura oritur ex adulatione, nam etiã si non statim nocet adulator, femina in animo relinquit, sequiturq́, nos etiam cum ab illo discessimus, resurrectum postea malum, vt qui simphoniam audierunt, ferunt secum in auribus modulationem, quæ actiones impedit nec ad seria patitur intendi. Sic adulatorum, & prauus laudantium sermo diutius hæret q̃ auditur, nec facile est animo dulcem sonum excutere. [Laudatore vero) Proprie dixit laudatorem. Laus non ad vocem refertur, sed ad sententiam, vt laudatus sit ille qui iudicatur laude dignus, Laudatio vero vocem exigit, vnde nemo laudem funebrem, sed laudationem dixit, cuius officium oratione constat.

ACRON.

NATVRA fieret laudabile carmen, an arte. Quæsitum est. Multi quærunt vtrum poëta nascatur, an fiat. Ego vtrunq; dico, habere poëtam debere.i.artem, & ingenium. [Sine diuite vena) Hoc est sine, ingenio bono, & sine natura. [Rude) Stultum, sine studio, & imperitum. [Alterius sic Altera) Vt illud Salustianum. Alter alterius auxilij eget. [Coniurat amice) Conuenit amicabiliter. [Qui studet opt.) Qui studet ad gloriam venire, multa debet pferre.i.sudare, algere, vigilare, abstinere à Venere. [Cursu) labore & opere, cursu qui primus vult esse. [Sudauit) Per æstatem .s. [Alsit) Per hyemem frigus sustinuit. [Pythia cantat).i. Pythonem compositum ab Apolline. [Non satis est dixisse, ego mira poëmata pango) Iactare, & dicere, optimus poeta sum, cum non sim. [Pango) Compono.i.ego possum mira poemata componere, hoc dicit malus poeta. [Occupet extremum scabies) Ille patitur scabiem, qui extremus componet versus κατάρατος autem locutus est à ludo puerorum. Ita.n. pueri currentes aiunt. Occupet scabies in extremo remanentem. Id est ego poeta sum, habeat scabiem, qui non est poeta. Hoc ergo ex persona illorum dixit, qui dicendo carmina scimus facere, nihil sciunt, volunt tamen se æstimari poetas. [Mihi turpe relinqui est) Turpe mihi est, vt vltimus faciam carmina. [Sanè nescire fateri) Ordo est, mihi sanè turpe est fati nescire. [Vt preco ad merces turbam, qui cogit emen.) Quemadmodum præco voce hortatur populum accedere ad emẽdas merces proscriptas, ita & poeta diues hortatur assentari sibi in carmine perdona multos. [Assentatores) Blandos, falsos auditores. [Diues agris, diues positis in fœnore numinis) Qui multos agros, & multos nummos habet positos in fœnore. [Si vero est, vnctum qui recte ponere).i. qui bene pascat. Vnctum autem lautum conuiuium, vnde in alio loco. Accedes siccus ad vnctum Persius, Callidum scis ponere sumen. vnctum recte appellat pulmentarium bene coctum, & est Satyrice dictum. Si vero sit poeta qui bene pascat, hoc est, si habet eum qui cœnam præparet, bene mirabor si istiusmodi homo possit falsum amicum a vero discernere, nam cum falsus amicus eodem modo eum laudet, & verus, non poterit largus poeta inter bonos malosq́. habere iudicium. [Spondere) Interuenire, & fidem dicere. [Leui) Tenui & egenti, vel vili. [Tu seu donaris, seu quid donare velis cui: Nolito ad versus tibi factos ducere plenum Lætitiæ) O Piso, seu donasti alicui, seu donaturus es, hoc auditore carminum tuorũ ne vtaris, vt pro donis lætetur, nolito precio aliquem laudatorẽ tuis versibus locare, ne tuo munere lætus fictas tibi laudes persoluat. [Pulchre bene, recte) Esse compositos versus. [Pallescet) Pallidus fiet cum cœperit te falsum laudare, quasi præ nimia admiratione. [Super his).i. super hæc quæ dixit bene, pulchre. [Stillabit amicis Ex oculis) Ficte laudando, & præ gaudio flendo. [Amicis).i. assentatoribus. [Vt qui conducti plorant in fauore) Hoc est, qui conducuntur ad funera, sicut grauiora faciunt vere dolentibus, ita & assentatores plus laudant, quam amicus vero. Item antiqui præficas dicebant mulieres, quæ mortuos alieno conductæ plorabant, quod fit in quibusdam prouincijs, à quo beneficijs redimitur.

PORPHYRIO.

OCCVPET extremum scabies) Hoc ex luso puerorum sustulit, qui ludentes solent dicere. Quisquis ad me nouissimus venerit, habeat scabiem. [Si vero est, vnctum qui recte ponere possit) Hoc est, si habeat eum, qui cœnam præparet. [Vt qui conducti plorant in funere, dicunt) Alexandriæ, ololis conducuntur qui mortuos fleant: & hoc tam valde faciunt, vt ab ignorantibus, illorum fuisse credantur qui efferuntur. Hi ergo vocantur Threnodæ.

GLAREANVS.

SI vero est, vnctum qui recte ponere possit) Vnctum recte appellat (idem Acron inquit) pulmentarium bene coctum. Ego vnctum participium esse existimo, & vnctum ponere recte bene tractare eum, qui è balneo vnctus ad cœnam veniebat, more priscorum.

ASCENSIVS.

VT in præfatione nostra diximus, auctor in hac operis sui potissimum ad diligentem castigationem cohortatur, quippe cuius negligẽtiores Romanos offenderit. Ceterum, quia d. cere instituerat quis minus idoneus sit castigator, vtpote qui mensa captus est, pergit ostendens solertiam, & prudentiam veterum regum.i. principium conuiuiorum, quos res cum alij, tum Martialis persæpe vocat, quorum morem sic exponit Reges i. præ..uites viri dicuntur, vrgere.i. torquere, mult.. cu.. ..lis ..calicibus vinarijs. Est.n. diminutiuum à culeo, qui est saccus siue vter ex corio, in quo vinum reponebantur. Vnde Poeta Carm.j.

Diues, & aureis Mercator exsiccet culullis.

Vina Syra reparata merce, quia vero subobscure dictum videri potest, declarat sequentibus more Virgiliano, d.cens. ..pro.i. dicuntur torquere mero.i. dicuntur contrahere ad confessionem puro vino, cum sup. quem laborant (aut laborent).i. conantur, perspexisse.i. perfecte cognouisse, an sit dignus am..citia, q.d. diuites, vt capiant, vina bona proponunt, quia ebrius & pueri, & fatui dicent tibi verum. Tu autem miser, vt capiaris. Verum vt noscat Piso quis bonus sit castigator, & quodnam eius .. m officium, pergit dicens. Si condens carmina ann.. latentes sub vulpe, hoc est sub dolo vulpino, nunquam fallant te.i. caue ne te .. ingeniosi homines laudantes mala carmina, sicut in Apo..gis Æsopi illius Phrygij fabulatoris: Coruus illusus .. à vulpe, .. emunctus caseo, quem in ore ferebat dicebat.n. vulpes pulc.. mam fora auium si canere sciret, qui captus laude, & canere incipiens, caseum demisit, quo habito, quæ prius laudauerat, ..de re cœpit, sed si tu recitares quid.i. aliquid cõpositionis .. Quintilio videlicet Vario Cremonensi poe.æ, & Virgilij am.co.. ..bat.i. diceret ad te, sodes, quod blandientis est, q.d. .. pu.., corrige hoc & hoc.i. hunc, & hunc errorem, si sup. negares .. posse facere melius, iubebat.i. iuberet te expertum.. ..per tus esset bis, & ter frustra sup operatum esse delere ..pe.. tus deponere, vel potius sic iubebat, te expertum bis, & ter frustra sup. operatum esse, delere.i. penitus deponere, vel potius sic iubebat, te expertum bis, & ter frustra .i. qui fecisti periculum, an posses carmen tuum inconditum resarcire frustra .i. in vanum, delere versum, & nouum facere, & reddere incudi.i. nouo artificio cõponendi versus, male tornatos.i. male compositos, sed si tu malles.i. magis velles, defendere delictum.i. errorem tuum, q̃ vertere.i. corrigere, nullum.i. non vllum, non sumebat vllum verbum, aut sup. vllam operam, inanem, id sine vtilitate vlla, quin.i. quo minus, amares te, & tua sup. carmina, solus sine riuali .i. æmulo riuales .n. sunt vnius amatores, qui sæpe inter se rixantur quod tractum est à rusticis, vel à tauris ad vnum riuum conuenientibus. Vir bonus, & prudens reprehendet versus inertes.i. sine grauitate, & arte factos, & culpabit duros .i. male sonantes, & allinet .i. apponet atrum signum .i. maculam atramenti, calamo transuerso.i. penna per transuersum ducta, incomptis.i. vestibus ornatus, & recidet.i. amputabit, ornamenta ambitiosa.i. superflua, & ad solam pompam facta, & coget paret versibus parum claris .i. obscuris, lucem .i. claritatem, & arguet .i. damnabit, dictum .i. quod dictum est, ambigue .i. dubie, & notabit .i. nota indicabit, mutanda.i. quæ debeantur mutari, & fiet Aristarchus.i. Aristarchi similis, qui grammaticus Homeri carmina a..norauit verubus, & stellis, quem imitatus etiam est Hieron. noster. Nec sup. vir bonus, & prudens dicet, id ego offendam.i. lædam amicum, in nugis.i. rebus vilibus? qualia sunt carmina incondita. Ideo autem non dicet hæc, quia hæ nugæ.i. huiusmodi facilia carmina, & incondita, ducent.i. afferrent seria mala, vtpote malam dicendi cõsuetudinem, & incorrigibilitatem, quod in Arte poetica grauissimum peccatum est.

Regula est.

Sicut reges .i. principes, parasitos, & ceteros familiares vino torquere solent, vt, quam ieiuni dissimulant, vetitatem fateantur, ita poëta aduigilare debet, vt de carminibus suis verum obtineat iudicem, qualis Poetæ tempore erat Quinctilius. .. satis est bonum iudicem obtinuisse, nisi illi obtemperauerit.

E.. be.. ca..)

Reges dicuntur multis vrgere culullis,
Et torquere mero, quem perſpexiſſe laborent:
An ſit amicitia dignus. ſi carmina condes:
Nunquam te fallant animi ſub vulpe latentes.
Quinctilio ſi quid recitares, corrige ſodes
Hoc aiebat, & hoc. melius te poſſe negares
Bis, terque expertum fruſtra, delere iubebat:
Et male tornatos incubi reddere verſus.
Si defendere delictum, quàm vertere, malles:
Nullum vltra verbum, aut operam ſumebat inanem.
Quin ſine riuali teque, & tua ſolus amares.
Vir bonus, & prudens verſus repræhendet inerteis;
Culpabit duros: incomptis allinet atrum
Tranſuerſo calamo ſignum: ambitioſa recidet
Ornamenta: parum claris lucem dare coget:
Arguet ambigue dictum: mutanda notabit:
Fiet Ariſtarchus: nec dicet, cur ego amicum
Offendam in nugis? hæ nugæ ſeria ducent
In mala deriſum ſemel, exceptumque ſiniſtre.
Vt mala quem ſcabies, aut morbus regius vrget,
Aut fanaticus error, & iracunda Diana:
Væſanum tetigiſſe timent, fugiuntque poetam,
Qui ſapiunt: agitant pueri: incautique ſequuntur.

IANVS

LAborent) Student, cum labore tentant. [Cullulis) Multis poculis, & cibis. [Vrgere) Pungere. [Condes) Si recitabis poëma. [Sub vulpe) Non decipient te callidi, vafri, & aſtuti non vulpinabunt. [Quinctilio) Hic ille eſt Quintilius Varus emunctiſſimi in iudicandis poëmatis ingenij iudicijq́;, cui emẽdandi Virgiliani operis ab Auguſto demandata eſt cura. Qui in Germania cum tribus legionibus legatis, auxilijsq. cæſus eſt qua clade tantum conſternatus eſt Auguſtus, vt caput foribus illideret vociferans, Quintili Vare redde legiones. Suet. auctor. [Sodes) O amice, ſi audes. [Delere) Totum opus. [Male tornatos) Male pulitos, & compoſitos. [Vertere) Mutare, & emendare. [Inanem) Quæ nihil afferat vtilitatis, & lucri. [Riuali) Nemo præter te amaret tuum carmen. [Vir bonus) officium boni iudicis deſcribit, qui pro nihilo ducit ſi amicum ſuo offendat iudicio, dum admoneat errorum. Illi enim patientiſſime repræhẽduntur, qui quammaxime laudari merentur. Verſatur autem potiſſimũ emendatio in adijciendo, detrahendo, mutando. Docta auris, in parum expletis deſiderat, fragoſis offenditur, leuibus mulcetur, & contortis excitetur, ſtabilia probat, clauda deprehendit, redundantia ac nimia faſtidit. Legem vero emendationis ipſe Horatius exequitur in epiſtolis vltimis. [Incomptis) Nõ accuratis. [Allinet) Superinducet. [Tranſuerſo) Non prouerſo, nec recto, ſed in latus ducto, vnde tranſuerſus verſiculus Cic. ad Atticum. Aduerſa carta Marſidi. [Atrum) .i. delebit omnia. [Ambitioſa) Luxurioſa, redundantia. [Claris parum) Breuibus, obſcuris. [Notabit) Aſteriſco, obeliſco, cerula miniatula. [Ariſtarchus) Criticus & grammaticus cui a Piſiſtrato demandata eſt cura. Homericorum carminum in vnum corpus redigendorum. Qui ſimul ac offenderat malium carmen, negabat Homeri eſſe. Rapſodiæ ob eam rem dicuntur Homeri libri, quaſi in vnum volumen conſuta carmina. Carmina autem Homerica in theatris cum virga pronunciabant Homeriſtæ, hinc apta virgæ carmina, in Floridis Apuleius, à qua virga poëtarum interpretes Rhabduchi à Platone dicuntur. [Nugæ) Quas tu nugas putas eſſe. [In mala ſeria) Incipiet enim ex illo inſanire poëta, nec deinde profíciet, magnos enim plerunque profectus perdidit arrogans de ſe perſuaſio. [Siniſtre) Contrarie, in malum ſuum omen. [Regius morbus) Quem & Aquarum, & Auriginem vocant, colore potiſſimum detegitur, cũ in oculis quod album eſſe decet, ſit luteum, totumq́. corpus cum pallore quodam albeſcit. Regius putatur ductus, quod eo laborantes baſilice curantur, exercitatione, frictione, ſi hiems ſit, balneo, ſi æſtas frigidis nationibus, lectoq́. & conclaui cultiore clauſo loco, ludis & laſciuia adhibitis, per quæ mens exhilaretur. [Fanaticus) Vt ſunt lymphati, laruati. nam in templis, & ſacris locis corripiuntur ſacro furore, & diuino. [Iracundia Diana) Quam nemini licuiſſe videre impune, teſtis eſt Actæon. [Væſanum) Minus ſanum, cuius mens quodam motu perturbata ſit vnde exiſſe poteſtatem dicitur, quòd in mentis poteſtate, cui totius animi regnum tribuitur, non ſit. [Qui ſapiũt) Qui prudentes ſunt. [Timent tetigiſſe) Ne quid ipſi contrahant inſaniæ excogitatione. [Agitant) Prætereuntem inſequuntur. & eius augent inſaniam. [Incauti) Qui neſciunt, quàm magnum ſit periculum inſanos inſectari.

[Et torquere mero) .i. trahere ad confeſſionem .i. vino explorare ingenia dignorum amicorum. [Perſpexiſſe) Præuidere. [Condes) Componetis, vt,

Reſpondere paras. ſeu condis amabile carmen.

[Nunquam te fallant animi ſub vulpe latentes) ingenioſi homines laudant mala carmina, ideo vt te fallant aſtutia animi, qui cum ſint vafri, & ſubdoli, innocentem ferunt vultum, quaſi vulpes in Æſopi fabula contra coruos. [Sub vulpe) Sub impoſturis adulantium, ſub dolo. Vulpes enim doloſum animal eſt, vt in Aeſopi fabula, ſic & qui verſus facis, ex fictione facile adulantium potes ſubdolos animos præuidere. [Quinctilio ſi quid recitares) Hic Quintilius erat Varus poëta Cremonẽſis amicus Virgilij. [Hoc aiebat, & hoc maledictum dicebat malo poëtæ, vt corrigeret malos verſus. [Melius te poſſe negares) Deeſt (ſi) .i. ſi negaſſes te meliora carmina poſſe facere, iubebat vt denuo verſus corrigerẽtur, quemadmodum ferramentum maleductum, redditur incudi, & bene ibi formatur. [Male tornatos) Male cõpoſitos. [Vertere) Corrigere, mutare. [Quin ſine riuali teque, & tua ſolus amares) Sine riuali amantur carmina, quando ab eo ſolo amantur qui facit ea. Riualem autem pro æmulo poſuit. Riuales .n. ſunt vnius meretricis amatores, hoc tractũ eſt ab antiquis. Riuales .n. dicebantur qui in agris riuum haberent communem, & propter eum ſæpe diſcreparent. [Inertes) Sine grauitate factos. [Duros) Male ſonantes. [Incomptis) .i. non bene ſonantibus, non bene currentibus, ſine œconomia ſcriptis. [Allinet) .i. apponet. [Signum) Notam culpæ ſignificat, nam notari verſum male formatum dicimus. [Tranſuerſo calamo) Tranſuerſum ducta penna, vitia carminum maculabis. [Ambitioſa) Superflua. [Arguet ambigue) Amphibologias vituperabit. [Mutanda notabit) Deſignabit, certa faciet, quæ mutari debent. [Fiet Ariſtarchus) Nomen Græci grammatici, qui Homeri carmina adnotauit. Ille ergo iudex etiam optimi poëtæ fiet, quod Ariſtarchus Homerum emendans hoc ſigno notauit verſus, quos iudicauit Homeri non eſſe. [Nec dicet, cur ego amicum Offendam in nugis) Sicut multi dicunt. Cur ego debeo corrigere amicum in ſuo errore. [In mala ſeria) In malas neceſſitates, ſi non fuerit emendatus, irriſio laudati, in alijs maioribus ipſum docebit errare. [Siniſtre) Contrarie, quia vt ſuperius dixit.

Neſcit vox miſſa reuerti.

Et ideo poſtquam mali poëtæ carmina publicant contraria, ab omnibus excipiuntur, irrecuperabiliter deridentur, ſicut ſcabies, & regius morbus, ceteriq́. morbi quos ipſe dicit, ſunt incurabiles adeo, vt vix aut nunquam poſſint curarius. [Regius) Quem quidam dæmoniacum, alij comitialem, alij arquatum vocant, quem Græci ἴκτερον dicunt, quibus oculi virideſcunt. [Aut fanaticus error) Fanaticum errorem pati dicuntur qui à Fanis percutiuntur .i. qui lymphatico agitatur. [Iucunda) Læſione, offenſa. [Agitant) Perſequuntur. Nam pueri prætereuntibus illudere ſoliti, quos inſectantur, in dementiam compellunt. [Incauti) Qui poſſunt lędi ab inſano poeta.

A C R O N.

REGES dicuntur multis vrgere culullis) Reges .n. quos voluerunt recipere in amicitiam, multo mero inebriant, tentantes an per potum quæ habent ſecreta prodant. Docet autem hoc loco multa cura, & ſtudio adſciſcendos amicos eſſe. [Culullis) .i. calcibus, & eſt diminutiuum à Culeo, vt alibi. Ipſe diues, & aurei mercator exiccet culullis.

Vina Syra repata merce.

P O R P H Y R I O.

REGES dicuntur multis vrgere culullis) Reget enim quos volunt recipere in amicitiam, multo mero inebriant, tentantes an per potionem, quæ habeant ſecreta, prodant. Et torquere mero. [Hoc eſt protrahere ad confeſſionem. Animi ſub vulpe latentes) Sannatores, & mydronas appellamus, qui benigne irrident. [Quinctilio ſi quid recitares) Hic erat Quintilius Varus Cremonenſis amicus Virgilij equos Romanos. [Et male tornatos incudi reddere verſus,) Hoc eſt denuo verſus ſcribere, quo modo ferramentum, male formatum, redditur incudi,

incudi, vt ibi formetur. [Qui fine riuali). Æmulum riualem dixit. [Incomptis allinet atrum transuerso calamo signum) Significat ac notat versum male formatum. [Fiet Aristarchus) Hic Homeri carmina annotauit. Hic ego iudex etiam optimi poetæ, Aristarchus fiet. [Aut fanaticus).i. qui lymphatico agitatur. [Agitant pueri, incautiq. sequuntur) Nam pueri prætereuntibus illudere solent, & quos insectantur, in dementiam compellunt.

GLAREANVS.

IN mala derisum semel, exceptumque, sinistre Acron coniungit carmen hoc cum prioribus, exponitque in mala fer.a .i. malas necessitates. Alij disiungunt à prioribus, connectuntq. cum posterioribus. Sed est obscurius dictum vtrouis modo coniungas.

ASCENSIVS.

IN mala, hic ostendit quo dementiæ perueniat poëta malus sibi placens, & incorrigibilis, eo.s. vt veluti fera quæuis ab omnibus vitetur, quòd si quem arripuerit, ad satietatem vsque longa recitatione torquet. Ordo autem in principio (secundum Acronem) est continuandus cum superioribus, vt sic, Hæ nugæ ducent in mala seria.i. in malas necessitates. Potest tamen sic accipi, vt .i. quemadmodum, sup. is quem scabies mala .i. quoduis genus lepræ, aut morbus regius, quem quidam dæmoniacum, alij comitialem, alij acquatum vocant, & quem Græci ἴκτερον dicunt, vrget.i. torquet, aut error fanaticus.i. furor, quo percutiuntur, qui a Fanis tanguntur, & lymphatico agitantur, hoc est qui alicuius numinis furore vexantur, qui & lymphatici, & Cerriti dicuntur. Et sup. is quem Diana iracunda .i. offensa, & læsa, vrget .i. persequitur furore subaudi ab omnibus fugitur. sic omnes qui sapiunt timent tetigisse poëtam væsanum .i. male sanum, & deprauatum, que, pro &, fugiunt eum sup. derisum in mala.i. in malum eius, quia sine emendatione, & exceptum.i. incorreptum semel, sinistre.i. sine vtilitate eius, & pueri agitant.i. persequuntur, vt insanum, & incauti, vt indocti, qui vitiosum hominem cauere nesciunt, sequuntur.i. imitantur. Potest etiam construi sine subauditione verbi, sic. Qui sapiunt timent tetigisse poetam væsanum, & fugiũt poetam derisum semel in mala, & exceptum sinistre, vt eum quem mala scabies, aut eum quẽ morbus regius vrget. Hic.i. huiusmodi malus, & incorrigibilis poeta dum sublimis.i. gloriosus, & sibi placens, ructatur.i. eructat, & euomit versus suos, vel dum ructatur.i. eructat, & euomit versus suos sublimis.i. magnificos, & altiloquos, & errat.i. captus furore illo vagatur, si decidit.i. deorsum cadit, veluti anceps.i. captator auium, intentus.i. operam dans, merulis sup. capiendis (& est Merula auis quæ mera.i. sola volat, cum sturni gregatim volent) in puteum ue pro vel foueam, licet clamet longum.i. longo tempore, Io ciues.i. ô boni vicini, & conciues mei succurrite mihi sup. pereunti, non sit sup. aliquis qui curet tollere .i. erigere eum ex fouea, quod si quis curet ferre opem.i. auxilium, & demittere .i. deorsum in puteum mittere, funem .i. restem, vel chordam, qua cum extrahat, ego.i. quiuis astans, dicam.i. dicere possit, qui scis.i. quo modo scis an qui in puteo est, prudẽs.i. sciens, & volet, deiecerit se huc.i. hunc puteum, atque nolit seruari? Et ego narrabo.i. quiuis astans narrare poterit, interitum.i. mortem, poetæ Siculi, videlicet Empedoclis. Et dicam, Deus immortalis haberi, &c. Pro hoc contextu intelligẽdo prius quam pergamus, operæprecium est cognoscere vim similitudinis aucupis, & poetæ errabundi in foueam decidentis, quæ tracta est ex Apologis. Aucupes enim aucupio intenti, vt aues emissas recipiant, miro modo clamare solent, & sese nonnunquam ne auibus capiendis terrori sint, in puteos ac foueas demittere. Quorum clamore excitati agricolæ vicini, & accurrentes, vt auxilium ferant, ab ipsis cum derisu, & execratione dimissi sunt. Euenit autem postea, vt ijdem aucupes capiendi auribus nimium intenti in non præuisas foueas inciderent. Et cum clamarent Io ciues succurrite, propter illusionem præteritam nullus accurrit, & ita submersi sunt. Similem fabulam habet Aesopus, de pastoribus sæpe falso contra lupum auxilium petentibus, quod cum vere peterent, non habebant. In hoc autem est aucupi similis poeta, quòd cum sæpe correptus, noluit ab errore discedere, si in foueam deciderit, credatur prudens, & volens incidisse. Bene autem dicit poeta prudens, non prudenter, quia multi scientes, & prudentes peccant, nemo scienter & prudenter, Empedoclis, autem historia sic ab Acrone recitatur. Empedocles fuit Agrigentinus philosophus Pythagoricus, qui se in flammas Aetnæ montis Siciliæ iniecit immortalitatem affectans, vt videlicet in cœlum credatur translatus. quod eius crepidulæ prodiderunt, quas flamma eructauit, æreis enim vsus fuerant. Is dicebat ingenia frigido circum precordia sanguine impediri. Crepidulæ sunt quas soleant vocant. Ordo igitur est. Empedocles dum cupit haberi.i. iudicari Deus immortalis, frigidus.i. male sanus, insiluit Aetnam.i. montem Siciliæ ardentem. Et igitur sit ius, & liceat poetis, quod licuit philosopho nimis insano, sup. is qui seruat.i. eripit à morte, inuitum.i. volentem seipsum occidere, facit idẽ.i. simile, occidenti.i. quo occidit, & interficit. Cuius dicti rationem sic Landinus colligit: Si quis, inquit, seipsum perdat, idem ille erit, & cædens, & cæsus. Hunc igitur si seruabis, non solum eum seruabis, qui occidebatur, sed eum quoque qui occidebat, & ita erat similis occidenti. sed non procedit hæc ratio. Mens enim dicentis est, quòd tantum peccat, qui volentem mori saluet, ac qui nolentem interficiat. Et rationem subiungit, quia, qui semel ita affectus est, vt seipsum velit occidere, nunquam postea erit homo .i. sanæ mentis, vt more humano superuiuere velit. Et ita tanto, aut maiore malo affeceris seruando volentem mori, quanto bono priuaueris volentem viuere occidendo eum. Neque requiritur extrema varietas hic ex inuidia contra poetam malum loquentis. Inducitur enim quiuis de vulgo ipsum in fouea deprehendens, & dicens ipsum furore proprio, propter grauissimum crimen in eam incidisse. Et addens nec pro & non, & sup. poeta hic non fecit semel sup. duntaxat, imò frequentissima, hoc quod nunc fecit.i. non semel præcipitauit sese in foueam. Nec & non, & si erit retractus.i. iterum extractus, non erit iam.i. post hac, homo.i. sanæ mentis, &.i. non ponet.i. deponet amorem .i. cupiditatem mortis famosæ, qua seipsos occidentes pereunt, sicut Annibal, & Cato. Nec apparet satis .i. non est satis cognitum, & perspectum, cum (aut cur factitet versus.i. cum sit sæpe insanus vtrum minxerit in cineres patrios.i. patris, & an ipse incestus.i. incesto pollutus, mouerit.i. violauerit, & perturbauerit. bidental triste.i. locum fulmine tactum, & bidente piandum, quem nefas erat tetigisse. Vnde Persius Sat. ij.

An quia non fibris ouium, Ergennaq; iubente
Triste iace lucis, euitandumq; bidental, &c.

Certe.i. quæcunque causa fuerit, certum est, quòd fuit, ac pro & ipse recitator carminum suorum acerbus .i. ingratus, iniucundus, fugat indoctum, & doctum.i. omnes mortales, velut.i. sicut, rursus animal illud ferox, si valuit frangere calthros.i. cancellos, & oppositiones hostiorum causæ suæ, vero pro sed, tenet.i. detinet, que, pro &, occidit.i. interficit, & necat legendo.i. recitãdo males versus suos quem arripuit.i. in fuga capere potuit, existẽs hirudo.i. tanquam hirudo.i. sanguisuga, non missura.i talis quæ non dimitteret cutem plenam sanguinis, nisi sup. sit plena cruoris.i. sanguine saturata. Est autem discrimen inter harundinem, hirundinem, & hirudinem. Nam harundo canna est, hirundo auicula, & hirudo sanguisuga, quæ sanguinem exugigit. Tangit ergo vltimo loco vitium inepte, & moleste recitantium, de quibus Iuuen. Sat. j.

Semper ego auditor tantum, nunquam ne reponam
Vexatus toties rauci Theseide Codri? Et alibi,
Et Augusto recitantes mense poetas.

De quibus etiam Poëta noster sæpe in Sermonibus meminit. Sed cauendum est nobis receptui.

Regula autem est.

Summopere cauendum est, ne in opinione nostra persistentes, incorrigibiles simus, & dum gloriam captamus, omnibus ridiculi simus. quod vitium pulchre vitauerimus, si sapientum iudicio auscultauerimus.

Hic, dum sublimeis versus ructatur, & errat:
Si veluti merulis intentus decidit auceps
In puteum, foueam ue: licet, succurrite, longum

IANVS. SVblimeis) Vel ad recitationem alludit eorum, q solebant esse in foro, & quandoque recitantes supra cippum se imponere, vt de Caluo legimus, vel (sublimen) pro turgido accipit, & elato. [Ructat,) Id est temere, & nullo consilio euo-

Clamet, io ciues: non sit, qui tollere curet.
Si quis curet opem ferre, & demittere funem:
Qui scis, an prudens huc se deiecerit? atque
Seruari nolit? dicam, Siculique poëtæ
Narrabo interitum. deus immortalis haberi
Dum cupit Empedocles: ardentem frigidus Aetnam
Insiluit. sit ius, liceatque perire poëtis.
Inuitum qui seruat, idem facito occidenti.
Nec semel hoc fecit: nec si retractus erit: iam
Fiet homo: & ponet famosæ mortis amorem.
Nec satis apparet, cur versus factitet: vtrum
Minxerint in patrios cineres: an triste bidental
Mouerit incestus. certe furit: ac velut vrsus,
Obiectos caueæ valuit si frangere clathros:
Indoctum, doctumque fugat recitator acerbus:
Quem vero arripuit, tenet, occiditque legendo,
Non missura cutem nisi plena cruoris hirudo.

mit. [Errat) Non solum corpore, sed scribendo. [Decidit) exēplo Thaletis Milesij, qui irrisus est, q dum intentus nocturna sidera inspicit, in puteum deciderit, nec viderit quæ erant ante pedes, dū remotissima inuestigat. Huiusmodi erit poëta, qui cur sibi ipsi applaudit, & inania nubesq. sectatur, in manifestissimos errores, tanquam in ignorantiæ puteum decidit. vnde si auxilium petat, nemo sit q manum, vel funem porrigat, q putat volētem illū illuc sed demisisse. quippe q admonitus non vitarit. quin & timebūt omnes auxiliū ferre, ne si rursus se præcipitet oleum perdant, & operam. [Intentus) Qui sectatur. [io) Exclamantis est. [Longū) multum: vt, Longum formose vale diuq;. [Succurrite) adesti cociues, & opem ferte. [Demittere) magnitudinem significat puteti, vt illud Virgilij. Demissi per funem. quo signatur æqui magnitudo. [Poëta) Empedocles fuit Didascalius poëta, qui versibus philosophiam comprehendit, vt immortalis a suis crederetur, in Aetnam se præcipitauit. & iam voti compos fuisset, ni illum crepidæ flamminis emissa, quibus æneis vtebatur, prodidisset. [Dicam) Illi volenti afferre auxilium, & funem demittere poëtæ, qui per imprudentiam ceciderat in puteum. [Siculi) Melij Agrigentini. [Haberi) Dici, existimari a suis discipulis. [Frigidus) An ad eius alludit opinionem, qui hominum ingenia frigido circa præcordia sanguine impediri aiebat? an potius frigidus pro stulto posuit, & segni? qui si quid hominibus persuasisset, ideo se immortalem persuadebat futurum. [Aetnam ardentem) Quæ plurimus locis ignem euomit. non editis solum, sed adiacentibus. vnde cur vnicus mons a Messala, & Valgio dictus sit, dubitare se ait Seneca. [Liceat perire) Nihil tam in potestate hominis est, ac mors, vel testis Portia. libertatem autem mortis velle eripere, hæc quidem vis est. [Idem facit occidenti) Idem facit ac si occideret, vtrunque enim vim est inferre. Veteres, Facio idem tibi, dicebant Græca constructione .i. idem quod tu facis. [Nec semel) Quod condonandum esset, nam (semel) vicinum est ad (pene nunquam) ex eodem sensus est, quod Crassum semel in vita risisse scr. Lucilius, vnde illud Virg.

Tum primum nostri Cacum videre timentem.

Id est semel. [Nec fiet homo) Brutum erit animal, nihil sapiet, vt illud, Terentianum, Censen' hominem me esse? vel refert ad Empedoclem, ob cupiditatem famæ immortalitatis adipiscendæ. [Amorem) Cupiditatem. [Famosæ) Diuulgatæ, celebratæ, vel infamis. Anima enim in corpore dimittenda est arbitrio eius qui dedit. [Nec satis apparet) Non liquet, id est furentis sunt carmina, nec ignoratur quo læso numine is illi furor sit immissus, vtrum impius in patrios manes, an loca sacra violauit. vtcunque vitandus est & fugiendus, ne si nos arripuerit, malorum carminum lectione enecet. [Minxeris in cineres patrios) Magna quondam fuerat sepulchrorum religio, vt etiam extra gentem inferri fas negarent esse, illa violare capitale erat, nulla vi deleri neque moueri poterant, atque vt cetera extinguebantur, sic sepulchra vetusta sanctiora reddebantur, ac locus ipse multa religiosa iura complectebatur, qui in loco publico eligi non poterat, sed extra vrba secus vias, quin & sepulchra mutare non licebat, vnde illud diploma vetustum, Cum ante hos dies coniugem, & filium amiserim oppressus necessitate, corpora eorum fictili sarcophago commendauerim, donec his locus quem emeram, edificaretur via Flaminia inter miliaria secundum, & tertium euntibus ab vrbe parte læua rogo domine Imperator, per mittas mihi in eodem loco in marmoreo sarcophago quem mihi modo comparaui, ea corpora colligere, & quando me esse defecero, pariter cum eis ponar. Placet Lebentius Celsius pro magister subscripsi. Tertio Nonas Nouembres Antio Pollione, & Optimo consulibus. [Cineres) Comburebant enim corpora Romæ ab ipsa populi Romani infantia. vnde lex in duodecim tabulis, In vrbe non sepelito, neue vrito. [Bidental) Locum tactum fulmine, acri studio procurabant maiores nostri, sacerdotes adhibebant, colligebantque dispersa fulminis vestigia, terræq. sacris rite peractis, constructa ara cæsaque bidēte eum locum bidental appellabant, quem violare piaculum erat. [Incestus) pollutus. [Incestum dicitur quæcunque pollutio. [Mouerit) Violauerit ligone vel aratro. [Triste) Quod in malorum procuratione fieret, sic & Persius.

Triste iaces lucis euitandumq; bidental.

An potius triste dixit, qd' quædam sint fulmina læta quę cum a prima cœli parte venerint, & in eadem cōcesserint, summam portendant felicitatem? [Incestus) Eo ipso, q mouit bidental. [Certe) agatur, inquit, quouis scelere furiosus est. [Caueæ) Caueā ne pro arena posuit, in qua feræ exhibebantur, quam & Virgilius pro concessu populi accipit in v. lib. an caueam receptaculum intelligit, qua non solum auiculas includi mos erat, sed & feras ad ludos? quam aulā vocat Petronius is carm.

Premit aduena classes.
Tigris, & aurata gradiens vectatur in aula,
Vt bibat humanum populo plaudente cruorem.

Sed nec imperite, cum cauia septum ouium, Græcum sit nomen addita c, licera (Clatros) cancellos, repagula, quæ pede inter se distent, vnde clatrata fenestra, Plauto ac Catoni, clatrare, Columellæ. Propertius,

Et tantum in nostros nimium experrecta dolores:
Cum faciunda meo pollice clatra forent.

Et Virgilius, insertas fenestras dixit .i. clatratas. [Recitator) Qualis Ligurinus ille apud Martialem. [Hirudo) Apta similitudo. vt enim hirudo si corpori hæserit nequit euelli, nisi plena sanguinis, sic poëta sitientes nactus aures tantum recitat, & tam mala carmina, vt nedum sanguinē, sed animam misero exugat auditori. Danda est ergo opera, ne fanatici, ne cerastæ ne vrsi, ne hirudines simus. Ad perfectam illam poeticam, quæ mediocritatem non admittit, contendendum est. Quam vt assequi possimus, primū boni, & haberi, & esse quæramus, ab omni corporis sensu contagioneq. primum auertamus, imitemurque agricolas, qui sentibus omnem prius agrum perpurgant, postmodum semina iaciunt. sic nos cum ex animis omnem rerum sordidarum cupiditatem eiecerimus, celerosq. affectus igne ferroque extirpauerimus, omni iam cupiditatum quasi spinarum commixtione suffocata, tunc demum hæc diuina poetices semina excipiemus. Fallimur, si putamus, corruptis obscœnisque moribus speculationis spiritusque immisceri diuinos. Nec nos labor terreat, qui ardua ingredientibus primus sese offert, conantesque ascendere deturbat. An vsquam est quod possimus vtilius gloriosiusque hoc quod superest æui exigere? Nam quòd vtilitatem in ea negent esse vllam, est sane nulla ijs qui omnia mercede metiuntur, eaq. affectant, quę lucellum afferunt, famæq. potius quam famæ, oneri quam honori, cœno quam cœlo student. sed quos aurea delectat virtus, nihil habent maius quod suscipiant, quippe quæ omnem viuendi rationem contineat, fortium res gestas interire non patiatur, impie facta quasi iniusta nota vlciscatur, perpetua stigmata improbis inurat, bonos sempiterna muneret gloria. Quid enim aliud heroici, nisi perfectum hominem describunt? Elegiographi inanes cogitationes, stulta amantium consilia amoris quam intolerabile iugum ostendunt. Tragici tyrannorum exitus, fortunæque aleam patefaciunt. Comici, priuatam vitam quasi in speculo demonstrant. Satyrici vitia sectantur. Lyrici fortium res gestas commemorant. Denique quocunque graditur pede, nihil habet, nisi præcepta exemplaque vitæ saluberrima suis cultoribus, qui non quantum quidq. prosit, sed quanti quidq. sit, metiuntur, quæ magnum præbet præmium, quæ seipsam largitur possidendam, vt qui illam adipiscatur, nullis immotus sit casibus, nullius externæ opis egeat, suis animosus diuitijs, & tanquam è specula mortalia despiciens. Et nos tam duri sumus tam inepti, tam barbaris ipsis immaniores, qui tantum cœleste munus, virtutum, omnium seminarium, ex quo tot clarissima lumina lumen acceperint, in situ squaloreque neglectum iacere patiemur? tantum

tum

tum doctrinæ sapientiæq. thesaurum contemnemus? tam suauem concentum picatis auribus negligemus? quin agite, lignum hoc nostrum Horatianum attulamus. hæc ipsa præcepta pro aquila haltæ alligemus. En, ego vltro nomen do, profiteor inuocatus, procedoq. in medium miles voluntarius, & si per vos licet, antesignatum me vobis polliceor, nō mea fretus eruditione quæ tenuis est, magnitudinemq. tantæ professionis non ignoro, sed nonnulla fortasse diligentia, vt quod vel ingenio, vel doctrina non possum labore saltem, & cura perficiam. Itaque non hortor tam vos ad hæc studia, quos video incitatos, sed desiderium vestrum ardens, & concitatum peto. Diligentiam vero, & constantiam expostulo. Facile est quod velis, excogitare, verum illud quod cogitaueris, consequi difficile. Consequemur autem si inuigilare voluerimus. quid enim tam arduum esse potest, & se clusum, quo humanum ingenium penetrare non possit? nihil tamē agit, qui sine puluere, & sudore ad ea sperat posse peruenire, quæ nos populo, & habenti nubila terræ eripiunt, cœloq. inferunt. Ipsa opus constantia, ne aut ignauia ab incepto desistamus, aut quasi difficultate victi, pedem referamus, ne ue tanquam adulterini pulli è schola præcipitemur, sed veluti soboles generosa quorum acies constans in solem perduret, ducemur & recipiamur.

ACRON.

RVCTATVR) Pro Eructat. vt, Et iam nox humida cœlo. Præcipitat. [Sic veluti merulis intentus decidit auceps] Sensus est, Nec semel insanos versus faciet, nec carebit cupiditate, tanquam assidue in foueam cadat. [Dum cupit Empedocles] Empedocles fuit Agrigentinus Pythagoricus, qui se in flammas Ætnæ montis iniecit, immortalitatem affectans. quod eius crepidulæ prodiderunt, quas flamma eructauit. æreis enim vsus fuerat. Empedocles vnum dicebat, ingenia frigido circa præcordia sanguine impediri. [Idem] Simile. [Nec satis apparet cum versus] Nescitur pœna propter quam facit versus malos insanus poëta, an quia læserit bidental, an quia violauerit patris sepulchrum bidental locus fulminis. Triste autem, quòd propter lapsum fulmen constituitur. Et est bidental à bidentibus dictum. nam reliquias fulminis pontifices cum sacrificio sepeliebant. [Mouerit incestus] Incestus dicitur homo pollutus, qui flagitiū commiserit, aut in sororem, aut in sacerdotem, aut in affinem. [Clathros] Oppositiones ostiorum. [Indoctum doctumq. fugat] i. omnibus dicit, Audite me, cum ab omnibus fugiatur. [Nō missura] Cum comprehenderit corpus. [Hirudo] Sanguisuga. Alij sanguisugam, & alij sanguisugiam dixerunt. Distat autem inter harundinem, hirundinem, & hirudinem. Harundo, canna est, hirundo, auicula, hirudo, sanguisuga.

PORPHYRIO.

HIC, dum sublimeis versus ructatur, & errat·) Ructatur, pro Ructat. Antiqui & ructo, & ructor dixerunt. hic genere patiendi extulit ructatur, vt venatur, lauatur. [Siculiq. poëtæ] Narrabo interitum. [Empedocles] Fuit Agrigentinus physicus, qui se in crateram præcipitem dedit Ætnæ, immortalitatem affectans. [Ardentem frigidus Ætnam insiluit] Dum se credit ex opinione hominum collecturum diuinitatem, si nunquàm comparuisset. [An triste bidental] Id quod Iouis fulmine percussum est, bidental appellatur, hoc expiari non potest. Sunt autem qui putant ab agna dictum bidental. [Hirudo] Hæc sanguisuga appellatur.

Q. Horatij Flacci Artis Poëticæ Finis.

IODOCI BADII ASCENSII
Sermonum Horatii familiaris explanatio. Et primo Prænotamenta quędam.

Titulus operis Satyrarū origo.

QVI fit, Mœcenas, &c.) In exponendis, inquit Seruius, auctoribus hæc consideranda sunt: Poëtæ vita, Titulus operis, Qualitas carminis, Scribentis intentio, Numerus librorum. Et explanatio. Vita autem Horatiana prius per Mancinellum dilucide explicata est. Titulus autem operis, Liber Sermonum, seu Satyrarum Q. Horatij Flacci. Pro quo sciendū est, primo omnium Tragœdiam veterem inuenta esse, deinde Comœdiam veterem, tum Comœdiam nouam, & vltimo loco Satyram nouam, quam nunc in manibus habemus. Vnde (vt de origine singulorum pauca dicamus) notandum est vetustissimā etiam gentibus fuisse consuetudinem sacrificandi dijs, & vota soluendi præcipue post vini, frugumq. collectionem. Conuenerūt enim in agros suos ibiq. ex cespitibus altaria construxerunt, quibus incensis, & admoto hirco, quoddam genus carminis rusticū, & incultum canebant, quod ab hirco (qui græce τράγος dicitur) Tragœdia cœpit denominari. Vnde etiam optimo cantori hircus in præmium dabatur. Ideo autem Baccho Deo vini immolabatur caper, seu hircus, quòd viribus morsus eius summe nocituus est, vt attestatur Ouid. in Fastis: & Virg. in Georg. dicens:

Non aliam ob culpam Baccho caper omnibus aris
Caditur, & veteres ineunt pro scenia ludi.

Prima ergo institutio Tragœdiarum erat Deorum laus, & gratiarum actio. sed quia viri præpotentes sibi diuinas laudes vsurpabant, surrexerunt ingeniosi, qui in huiusmodi carminibus ostēdebant quantum humana fragilitas à Deorum immortalium felicitate distet. Vnde regum, & principum, qui ex superbo, & magnifico statu ad humiles fortunas descenderunt, calamitatem memorabant, & hinc Tragœdia, quam modo habemus, exordiū sumpsisse creditur. Semper enim in Tragœdia principium lætum est, & finis mœstissimus. Contrarium autem fit in Comœdijs, de quarum origine pauca dicamus. Priusquam Athenienses mœnia murosq. construxerant, cum adhuc in Vicis, & Pagis degerēt, sacrificaturi Apollini Nomio. i. pastorum, vicinorumq. Deo conuenticula & comessationes frequentabant, in quibus carmen rusticum decantabant, quod à comessatione, vel conuentione Comœdiam appellabant. Erat autem vetus illa Comędia ad reprehendenda hominum vitia principaliter inuenta, vnde surrexerunt veteris Comœdiæ scriptores, qui cum multa libertate vniuscuiusque etiam viuentis, & interdum præsentis vitia sub proprio eius nomine notabant. vnde dicitur à poëta nostro in hoc 1. Serm.

Eupolis, atque Cratinus, Aristophanesq; poëtæ,
Atque alij quorum Comœdia prisca virorum est:
Si quis erat dignus describi, quod malus, aut fur,
Quod mœchus foret, aut sicarius, aut alioqui
Famosus, multa cum libertate notabant.

Hinc omnis pendet Lucilius, hosce secutus mutatis tantum pedibus, numerisq;. Ea autem libertas diu multum profuit bonis moribus. Nam multi timentes diffamari, veriti sunt turpiter viuere, & saltem palam peccare. Vnde dicit Iuuen. Sat. j.

Ense velut stricto quoque Lucilius ardens
Infremuit, rubet auditor, cui frigida mens est Criminibus.

Vt autem turpia, & obscœna vitia, quæ fœda dicta sunt, possent liberius taxare introduxerunt nonnulli Satyros, qui (secundum eos) sunt Dei siluestres petulātia, & obscœnitate gaudentes, sunt enim lasciui, & immundi. Sicut enim nostro tempore ludis iocularijs, aut moralibus, qui timent reprehendi si liberius loquantur, introducunt fatuos, aut somniantes, aut consimiles, sub quarum personis conceptum suum exprimunt. ita tunc temporis, qui obscœna in proprijs personis verebantur enarrare, assumebant personas Satyrorum, qui secundum diuersitatem materiæ diuersæ ætatis introducebantur, modo cani, modo impuberes, modo alterius ætatis. Et sic satis patet origo veteris comœdiæ, & etiam veteris Satyræ. Nam in materia similes erant, & in genere metri. Differebant autem in hoc quòd in Comœdia non erant Satyri, sicut in Satyra. Orta est autem Satyra statim post veterem Tragœdiam. Vnde Lucilius statim à principio Satyram fuisse testatur. Et Horat. in opusculo de Arte Poëtica sic dicit:

Carmine qui tragico vilem certauit ob hircum,
Mox etiam agrestes Satyros nudauit &c.

Ex quibus verbis potest elici Satyram à Satyris dijs potius dici, quam à Satyra lance, vel à Satyra lege, vel à saturitate, vt Donat. quoque consenti. Postquam autem poëtæ Græci diu in hoc genere scribendi versati erant, multumq. moribus bonis profuerant, cœperunt abuti licentia scribendi. Nam aut inuidia moti, aut precio illecti, etiam bono ciues diffamabant. quo circa lata est lex, ne quis in quempiam viuentem sub proprio eius nomine libros famosos ederet, aut carmen componat. Vnde postea Męnander comœdiam nouam adinuenit, cuiusmodi nunc in Plauto, & Terentio conspicitur. Vltimo autem loco apud Latinos tantum inuenta est Satyra noua à Lucilio, qui veterem libertatem reprehendi seruauit, sed genus carminis mutauit, nam hexametro eam scripsit. quem secuti sunt Horatius, Persius, & Iuuenalis, quantum ad genus carminis. sed propter legem de famosis libellis latam. non tam libere viuentium crimina taxauerant.

Quia tamen more Satyrorum petulantium de vitio in vitium saliunt, & Satyrico sale vnumquenque fricant, remansit nomen Satyræ. Horatius tamen maluit opus suum librum Sermonum, quam Satyrarum appellari. Cuius rei variæ assignantur rationes. Prima quæ est Acronis, quia vili sermone potius, quam tumenti confecit. Vnde auctor ipse negat Satyricos esse poëtas eo quòd tam pedestri, familiari sermone vtantur. Dicit enim Sat. 4.

Primum me illorum dederim quibus esse poëtas
Excerpam numero, neque enim concludere versum.

Dixeris esse satis, neque si quis scribat vti nos sermoni propriora, putes hunc esse poëtam. Secunda ratio eiusdem est, quia ad præsentes scribuntur hi libri, ideo Sermonum appellantur. Sermo enim dicitur eo quòd feratur inter duos, aut plures vicissim loquentes, tunc enim dicitur Sermo, quando verba vltro citroq. habentur, aut quando ad præsentes loquimur, sicut declamatores, seu prædicatores nostri sermonem facere dicuntur. Quamuis autem vtraque harum rationum probet opus hoc recte Sermones appellari, neutra tamen probat quin possint Satyræ appellari. Nam & Satyræ pedestri sermone volunt fieri, & ad præsentes haberi. Vnde datur tertia ratio: quia. s. Satyra est nomen maledicum vitiorum acerbe castigatiuum, ideo Poëta noster ne lectores acerbitate nominis territi aufugiant, maluit Sermones, quàm Satyras appellare. Seruauit enim mediocritatem inter acerbitatem Lucilli, & suauitatem Iuuen. Quocirca non ab indignatione, sed à quadam admiratione opus suum incepit. Nec contra peccatores exclamat, sed Mœcenatem suauissimum amicum, & præsidium suum alloquitur. Præterea in toto opere conatur seueritatem nimiam effugere, vt quasi ridendo ægrotos animos ad sui lectionem alliciat. vnde Persius de ipso:

Sermo.

Omne vafer vitium ridenti Flaccus amico
Tangit, & admissis circum præcordia ludit.

Qualitas carminis

Et hæc de titulo operis. De qualitate carminis notum est, quòd est hexametrum Satyricum. hexametrum. s. sex pedum sicut heroicum. Multum tamen differt ab heroico. Primo, quia in heroico carmine pertractantur res magnificæ, & altiores, quam & humanis opibus possint depleri. quo circa diuini numinis habet à principio inuocationem. In Satyrico res humiles, & viles, vtputa vitia hominum reprehenduntur. vnde non ab inuocatione, sed aut ab indignatione, aut ab admiratione faciunt Satyrici exordium, perinde ac si multitudine vitiorum lacessiti, & prouocati ad scribendum non possint amplius tacere. Sicut fatetur Iuuen. Sat. j. dicens, Difficile est Satyram non scribere. Volunt enim Satyrarum scriptores significare, quòd non ex petulantia animi, sed multitudinem vitiorum coacti scribant. Secundo in heroico carmine introducuntur diuinæ, & regales personæ. Vnde nomen sumpsit. Nam heroës propriè dicuntur semidei, qui ex altero parente immortali, hoc est Deo, ex altero mortali, hoc est ex homine nati sunt. Sicut Hercules ex Ioue, & Alcmene, Achilles ex Thetide, & Peleo, Æneas ex Venere, & Anchisa, &c. quia ergo mixtim Dij, & homines in carmine illo loquuntur, & de principibus viris tractatur, ideo heroicum dicitur. In Satyrico autem humiles, & viles loquuntur personæ vt serui, & peccatores. Tertio, heroicum carmen exornatur figmentis Poëticis, & alto genere dicendi constat. Satyricum nuda veritate, & pedestri sermone conficitur, vsque adeo vt Horatius tam familiarem sæpe versum confecerit, vt nescias prosaicus ne, an metricus sit eius sermo. Quinetiam diuisam interdum inuenias dictionem, vt continuatus videatur sermo. Neque hoc vitio dandum est Poëtæ, sed maxime laudi. Seruauit. n. decorum suum. Nam Satyricæ materiæ non congruit heroica exornatio, nec lepos, aut fucus, aut suauitas dicendi, sed mera simplicitas, & non aspernanda seueritas cum execratione congrua, quæ omnia ab Horatio summopere sunt obseruata. Vnde male laudant Iuuenalem, quòd suauem, & floridum habeat versum, cum seuero, & rigido potius opus sit. Neque vero inopia artis, aut ingenij huiusmodi fecit Horatius compositionem, sed voluit sermonem materiæ, circa quam versatur, non dissimilem esse. Qui enim carminum eius opus perlegerit, nihil delitiosius, aut fucatius, aut iucundius offenderit. Sed hæc hactenus in eos, qui poëtam ab eo damnant, de quo summopere laudandus est. Scribendi autem intentio, expulsis ab animis hominum vitijs virtutem inserere. vnde Poëta noster doctissime opera sua distinxit. In prioribus. n. duobus libellis, quos sermonum inscripsit, vitia persequitur. In reliquis duobus, quos Epistolarum nomine nuncupauit, & virtutem, & honestatem ferè præcipit. In qua re agricolam solertem imitatur, qui prius radices, & herbas nociuas ex agro suo auellit, quàm sementem conferat. Et vt paucis dicam, idem videtur prætendere Poëta in Sermonibus, quod prædicatores nostri dũ prædicant. & idem in Epistolis, quod D. Paulus, quamuis autem à Christiana veritate multum Poëtica frigeat, pulchrum tamen est etiam ab Ethnicis virtutem agnoscere. atque idem audire ferè quod à catholicis, sed hæc alias. Librorum numerus iam patuit. Nunc ad explanationem procedamus. In qua hunc morem seruabimus. Circa principium Satyræ argumentum totius ponemus, & semper primo sententias deinde vocabula, si qua in superioribus prætermissa sunt, explicabimus, & tertio loco ordinem verborum, & expositionem rudibus, quibus hanc operam suscepimus, subiungemus.

Heroës.

Scribendi intentio.

Librorũ numerus.

Explanatio.

Q. HORATII FLACCI SERMONVM, LIBER I.

SATYRA PRIMA.

VI fit, Mœcenas, vt nemo, quam sibi sortem
Seu ratio dederit; seu sors obiecerit; ille
Contentus viuat? laudet diuersa sequentes?
O fortunati mercatores, grauis annis
Miles ait, multo iam fractus membra labore.
Contra mercator, nauim iactantibus austris,
Militia est potior. quid enim? concurritur: horæ
Momento cita mors venit, aut victoria læta.
Agricolam laudat iuris, legumque peritus,
Sub galli cantum, consultor vbi ostia pulsat.
Ille datis vadibus, qui rure extractus in vrbem est;
Solos felices viuentes clamat in vrbe.
Cetera de genere hoc (adeo sunt multa) loquacem
* Delassare valent Fabium. ne te morer: audi,
Quo rem deducam. si quis deus, en ego, dicat,
Iam faciam, quod vultis: eris tu, qui modo miles,
Mercator: tu consultus modo, rusticus. hinc vos,
Vos hinc mutatis discedite partibus. eia,
Quid statis? nolunt. atqui licet esse beatis.
Quid caussæ est, merito quin illis Iupiter ambas
Iratus buccas inflet? neque se fore posthac
Tam facilem dicat, votis vt præbeat aurem?

A S C.

VI fit, &c.) In hac igitur prima Satyra Horatius auaritiam, atque insatiabilitatem humani animi circa diuitiarum acquisitionem damnat, monetq. sanctam mediocritatem esse complectendam, nec vltra quam satis est petendum. Quod si fieret, bene se res humanæ haberent, & sua quisq; sorte contentus quiete viueret. Percontatur autē in principio cum quadam admiratione, atque indignatione animi ipsum Mœcenatem, quomodo fiat q nemo viuat contentus sua sorte, sed quamcunque conditionem viuendi obtinuerit, aut nactus fuerit aliam quærat. Ex deductione autem, & processu textus videtur eius rei causam assignare auaritiam hominum, q sibi terminum diuitiarum non præfigunt, Qui, circūflexe pronūciandum est. transit enim in aduerbium, & significat quare, aut quō. Sæpe aūt eo modo loquūtur auctores, dicentes: Qui fieri potest? Qui vocare? Qui scis eos discordare inter se? in qua re decipiuntur illiterati ponentes quid pro qui. Fit, ponitur impersonaliter. Impersonalia aūt vniuersitatem notant: vt dicit Seruius. est ergo perinde ac si dicat: Quomodo fit vt oēs ita viuant nemo &c. Mœcenas summus fautor, atque amicus poëtarum fuit, cuius & presidio Virg. Horatius, Propertio, & complures alij fouebantur, vsque adeo vt ceteri poëtarum cultores ab eo Mœcenates appellantur. huic Virg. Georg. sua dicauit, & Horatius ferè opera sua nuncupauit. Est tñ iustior ratio, quare in hac re Mœcenatem compellet, is etenim verus iudex esse potest, qui corruptus non est. Nam (vt in secūdo huius videbimus) Male verū examinat omnis Corruptus iudex. Mœcenas autē incorruptus in hac re fuit. Nam cum esset nobilissimus, & ex antiquissimis Hetruriæ regibus ortus, & Augusto Cæsari carissimus, a quo facile potuisset ad altiora prouehi, equestri tñ ordine contētus maiorem dignitatē non appetiuit. Nobilem fuisse testatur Horat. in principio Carm. dicens: Mœcenas atauis edite regibus, O & præsidium, & dulce decus meum. Et huius primi Satyra sexta in principio, Non quia Mæcenas Lydorum quidquid Hetruscos Incoluit fines, nemo generosior est te, &c. Contentum fuisse sorte sua fatetur Propertius, dicens: Mœcenas eques Hetrusco de sanguine regū: Intra fortunā qui cupis esse tuam. Vt nemo quam sibi sortē, &c. eleganter dictum. Nam quoties relatiuum antecedenti præponitur, & ab eius rectore gubernari vr̄, quæ eleganter in eodē casu ponitur. rarior tñ est huiusmodi locutio, quam qua oratores vtātur. Seu ratio dederit, seu sors obiecerit, rationem hic volunt accipi pro ratiocinatione, & discursu animi. Sors autem. i. quod sortimur. i. pro sorte accipimus. Sortes aūt sunt species vaticinationis, quibus aliquid sortimur. Sors etiam est caput, seu principale quod damus fœnori. Nam fœnus est lucrum illud quod accrescit sorti. Illud ergo quod a Deo optimo max. ... accepimus sors dici potest. Nemo autem vitam ingreditur, quin & boni, & mali sortem accipiat. Signare autem dixit ratio dederit, aut sors obiecerit. Nam quod per rationem meremur, id ... q̄ petentibus datur quod vero citra meritum sortimur, id obijcitur, nobis Vnde scies præpositionem ob, illis congruere quæ præter spē, & ex improuiso obueniunt. Vnde obuenit, quod nō quæsitum venit. Offenditur quod nō quæsitum inuenitur, sicut lapis in quo pedem lædimus. Obijcitur quod non petenti vltro offerī, aut obtruditur. Tangit aūt, inquit Acron, duas sectas Stoicorum; qui dīt omnia Fato, & rōne, & quasi necessitate euenire nihilq. fieri sine fatal. rōne. Vnde dr̄, Seu ratio dederit. & Epicureorū, qui dīt omnia à casu, & fortuna puenire, & deos nō curare mortalia. vnde dr̄, seu sors obiecerit. iuxta quem sensum melius legeretur fors. non nulli tñ legunt fors, & ferè inidē redit. Sēsus ergo est duplex. Primo sic, & verior meo iudicio: O Mœcenas, qui pōt fieri, q nemo sit cōtentus sua sorte, & portione quā aut per rōnem .i. industriam, & solertiam obtinuit, aut per casum, & fortunā. Quædam.n. per rationem quedam per fortunam obtinemus. Fors aūt fortuna est, habet ablatiuum ab hac forte. Secūdo sensus est: Vt nemo sit contentus sua sorte. siue dicas omnia per rōnem, & prouidē. iam diuinā dari, sicut Stoici, siue oīa fortuite euenire, sicut Epicurei. Laudet diuersa sequentes, sup. quilibet. Ideo aūt laudat sequētes diuersa officia, & exercitia, quia & ipse vult diuersa sequi. Quod enim libēter facimus, id in alio laudamus. Ordo est: O Mœcenas vir integer, qa tua sorte cōtentus, qui. i. quō, quare, fit. i. ab omnibus efficitur, & viuitur sic, vt nemo sit contentus illa sua. sorte. i. proportione rerū, quam sortem seu ratio. i. ratiocinatio, & prouidentia, dederit sibi, seu fors. i. fortunatus euentus obiecerit. i. non merenti vltro obtulerit, sed sup. quilibet laudet sequentes. i. eos qui sequuntur, & affectant diuersa supp. officia, & studia, seu exercitia viuendi? O fortunati &c. probat exemplariter neminem esse ɔtentum sua sorte, sed vnumquemq; alterius conditione sua meliorem putare. sic tñ, vt si Deus illam offerret, recipere nollet. Vnde infert Iouē, hoc est Deum ipsum, quia à iuuando dictus est, merito talibus hominibus irasci. Exemplo tñq̄ docet. Nam miles. i. qcunq; in bello fecerit stipendia, cum iam annosus fractis membris non potest amplius militare, vocat mercatores beatos eo q sine fractione membrorū negocientur. Mercator aūt deprehēsus in mari, & timēs submergi, dicit militiam esse potiorem q̄ mercaturā, eo q mercatores sint in longo, & diuturno periculo, imò ferè cōtinuo à principio. s. vitæ vsque ad exitum. milites aūt momento vnius horæ confligunt, & aut cito moriuntur, aut lætam victoriam obtinent. ita autem mori pro beneficio reputatur. Nam

*Lassare, vt valeant &c. legendū censet Bās. propter præcedentia verba.

mala si euitari non possunt, tanto tolerabiliora sunt, quanto breuiora. Item iurisconsultus, & aduocatus, quando consultores petentes consilium etiam in media nocte molestant eum, itaq; neque in die, neq; in nocte requiescere potest. [Dicit agricolā esse felicem, qui extra strepitum popularem requiescit noctu. E contrario agricola, q cogitur absoluendum vectigal, aut aliud debitum, & ad liberandos vades suos derelinquere rus suum, & frequēter adire vrbem, clamat solos esse felices, qui viuunt in vrbe, quia nō coguntur toties, & ire, & redire ad forum iudiciale, & si vadant, cum minore tamen fatigatione. Cetera de genere. Si autem, inquit Poëta, vellem cetera exempla eorum, qui diuersa laudant enarrare, non possem, quoniam tam multa sunt, vt valeant lassare Fabium maximum virum garrulum, & loquacem. Et ita per transitum (sicut moris est Satyricis) taxat Fabium de loquacitate. Sunt autem qui dicunt iurisperitum fuisse. de quo in vltimo versu secundæ Satyræ mentio fiet. Bonfinis legit, Lassare valeant. quæ lectio concinnior videtur, nisi quia plus est delassare, quod seruando legem liceat loquacem, vt, Delassare queant Fabium, sed non autem immutare. Deinde vt paucis inceptitudinem votorum humanorum explicet, ostendit eos qui dicunt se velle mutare conditionem vitæ, si eis ab aliquo Deo daretur optio, & concederetur petitum, non mutaturos. vnde non propter status sui imperfectionem, sed propter animi inconstantiam commouentur id desiderare. quapropter non videtur ratio quare Iup. iratus non inflet in illos ambas buccas suas, & dicat se non amplius eos exauditurum. Hec summa sententiarum est. O fort. nati, O tribus casibus iungitur nominatiuo, vt hic. & primo Æn.

O fortunati quorum iam mœnia surgunt.

Accusatiuo, vt in Georg.

O fortunatos nimium bona si sua norint Agricolas.

Et vocatiuo, vt, O Melibœe Deus nobis hæc ocia fecit. Cum accusatiuo aūt qn̄ indignanter ponitur, vehementiam notat vt, O hominum scelestum, O virum sceleratum, quapp vbi non est vehemens excandescentia subticetur auct. Valia. Fractus membra, græca est figura poëtis tm̄ concessā. Contra non dices econtra. sed econtrario. Sub, qn̄ accusatiuo tpis iungitur significat paulo ante. quasi iam vrgente in tale tempus. vt, Sub noctem exportant calatis. i. pe vergē e in noctem, & paulo ante noctē. Neque vero necesse est, vt semper accusatiuo iugatur, nam si ponatur pro in bene ablatiuo iungitur, vt sub galli cantu. i. in ipso galli cantu. hic aūt leges. Sub galli cantum. i. paulo ante galli cantum Consulo cum datiuo significat consilium do, & prospicio. vt, Consule honori, & rebus tuis. Cum accusatiuo aut significat consilium peto, vnde consultor qui consilium petit, & consultus qui consulitur. i. abs quo consilium petitur, quales sunt iurisconsulti. Non ergo discedunt a significatione sua. Ne te morer. i. suspensum teneam. Vt autem hanc breuitatem dicendi etiā pueri cognoscant, sciant quòd Poëta per phantasiam fingit q ante quemuis Deum sint quatuor personæ. vt ex vna parte miles volens esse mercator, & iurisconsultus volens esse miles, & rusticus volens esse vrbanus, & ecōtrario. & Deus auditis eorum precibus dicat eis, fiat quod vultis mutare conditiones vestras. quo facto videt eos non moueri ad mutandum statum suum sicut petierant. Vnde quærit Deus cum indignatione. Eia quid statis .i. quare non mutatis statum vestrum sicut petijstis? illi autem (quanquam mira est in verbis breuitas) videntur esse confusi, & præ verecundia tacere. vnde astantium quiuis dicet Deo nolint, q. d. tu concessisti eis petitiones. vt mutent statum, sed ipsi nolunt iam mutare quando possunt. Et ita melius videtur legi Nolunt, quàm nolint. quando autem Deus audit eos nolle, quærit atqui. i. sed quare nolunt? licet esse beatis. vbi pro latinitate scies q verbum esse cōsimiles copulat casus. vnde subauditur datiuus eis. vt sit, Licet eis esse beatis. Scies etiam q nonnulli volunt ista verba (Atqui licet esse beatis) à Poë. dici sicut sequentia. Quid causæ, &c. circa quæ scies, q Iupiter dicitur quasi iuuās pater hominum, atque Deorum genitor. solus enim Iupiter à poëtis fingitur vtrosque, & mortales, & immortales genuisse. illiq; qui vnum Deum fatebantur, Iouem appellabāt. Sed quia poëtæ sæpe ea quæ vni nomini conueniunt, confundūt, & vni personæ attribuunt, inuenimus varias proprietates Ioui attributas. Nam nomen illud nunc summo Deo datur, nunc planetæ, nunc aeri superiori, nunc regi viro mortali filio Saturni. multi n̄ Ioues fuerunt, sed quantum ad institutum nostrum facit, Ioui attribuūtur tonitrua, & fulmina, eo quod in ea parte aeris fiunt, quæ Iouis appellatione significatur, vnde cum dicit, Iouem debere ambas buccas inflare in illos incōstātes, videtur mihi de fulmine loqui, quas Iupiter. i. aer buccis suis cōcipiat fulmen, & inflet in eos quos psternere vult, sicut nos buccis nostris ventum cōcipimus, quem efflamus. Est enim bucca pars illa lata sub malis nostris. Posthac, proprie significat post hoc tempus, sed generaliter accipitur, vt sit, Vel post hoc tempus, vel illud, vel post aliud. Plura aspicietia grammaticem explanare possem, sed vereor ne prolixior sim. Ordo igitur est. Miles. i. is qui vt bellum gerat stipendium accipit est enim nomen ministerij, non dignitatis. Nā quos milites multi vocant, deberent equites auratos vel iuratos appellare. Miles igit. i. stipendiarius, & belliger grauis. i. plenus vel grauis. i. grauatus, annis. i. annositate, & iemo, iam fractus. i. habens iam fracta membra suo multo labore, ait: O fortunati mercatores. i. ò quam fortunati. i. felices, & beati sunt mercatores. Contra. i. econtrario, mercator. i. negociator, austris. i. ventis illis impetuosis, iactantibus. i. in diuersos fluctus impellentibus .i. quando Austri iactant nauem suam, ait sup. q militia est potior. i. eligibilior quam mercatura. quid enim. i. cur non esset potior quam mercatio? concurritur. i. concursus fit, & conflictatio, momento. i. breui spatio, horæ. i. breuissimi tpis, & aut mors venit cita. i. velox & subdita, non diuturna sicut in mari, aut victoria læta venit sup. Peritus iuris, & legum laudat. i. beatum appellat agricolam, vbi. i. qn̄ consultor. i. is q petiturus est consilium, pulsat. i. frequenter impellit hostia, sub cantum. i. paulo ante cantum galli, hoc est in media nocte. Ille videlicet rusticus, q datis vadibus. i. postquam dedit vades. i. sponsores, vt certo die adesset, aut in caput illorum animaduerteretur extractus rure. i. necessitate coactus exire à rure in vrbem, clamat solos viuentes in vrbe esse felices, quia nō coguntur tam longe ad fo festinare. Cetera. i. (vt quidam volunt) ceterum, hoc est præterea. sed melius accipitur, vt sit nomen. Cetera. i. reliqua. s. exempla, de hoc gñe. i. de genere eorum, qui non sunt contenti sorte sua, sunt adeo. i. intantum multa, q sup. valent delassare. i. vsque ad extremam fatigationem lassare (aut legamus cum Bonfine, Vt valeant lassare .i. lassum efficere) Fabium Maximum Narbonensem loquacem .i. multum garrulum, & assidue loquentem. Sed ò lector ne morer. i. suspensum teneam te, audi quo. i. ad quid deducam rem, de qua loquor. Si quis. i. si aliquis Deus dicat ista optantibus, en. i. ecce videte, præsto sum, ego faciam quod vultis, tu qui modo. i. paulo ante, eras sup. miles, vel tu qui modo. i. nunc es miles, eris mercator sicut desiderasti, tu modo consultus. i. qui modo es iurisconsultus eris sup. rusticus, & sup. econuerso. Vos. s. miles, & iurisconsultus discedite hinc. i. ab hac parte, vt miles sit mercator, & iurisconsultus rusticus, & vos. s. & mercator, & rusticus discedite hinc. i. ab hac parte, vt. s. mercator fiat miles, & rusticus consultus, aut saltem vrbanus, & hoc dico partibus. i. officijs, & conditionibus vestris mutatis. Illo audito finguntur nō abire, vt mutet statum suum, vnde dicit Deus ad eos, Eia quid. i. pp quid statis. i. moramini, & nō acceditis ad statim petitum? cum aūt præ verecundia, & confusione nihil responderet dicit astantium vnus: Domine Deus ipsi nolunt, sup. mutare conditionem suam & accipere nouum statum, dicit Deus, Video q nolunt, atqui. i. sed quare nolunt? licet. i. licitum, & permissum est eis sup. esse beatis .i. bene habentibus, & felicibus. dicebat enim miles si essem mercator, essem felix, & ediuerso. Quia aut nolunt nunc acceptare quod petierunt, dicit poeta: Quid caussæ. i. quæ causa, quæ ratio est, quin. i. quominus, cur nō, Iupiter. i. iuuans pater, & Deus fulminis, iratus. i. succensus, inflet illis. i. in illos, ambas buccas suas plenas fulminis? q. d. nihil causæ est vt non faciat, imò iustissima ratio, vt id faciat, neque pro & non, & dicat. i. minetur se non futurum esse post hac. i. post illud tempus, tam facilem. i. tam exorabilem, vt præbeat aurem votis eorum. i. vt tam faciliter exaudiat vota eorum, qui quod impetrauerunt, acceptare nolunt. Tales autem multi sunt, qui cum salutem à Deo petāt, vt Deus eis, aut aduersitatem, aut infirmitatem (Quæ multis via salutis est) Donet, nolunt. sed pergendum est.

Præterea, ne sic, vt qui iocularia, ridens
Percurram: quanquam ridentem dicere verum
Quid vetat? vt pueris olim dant crustula blandi
Doctores: elementa velint vt discere prima.

ASC. PRæterea, ne sic, &c. Quia Poëta quadam phantasia vsus est, & fictione, vnde risus posset legenti, vel audienti excitari, dicit se locuturum serio se, q̄q̄ ridendo possit etiam verum dici, & operæpreciū sit doctorem interdum esse blādum & affabilem. Prætendit autem textus hanc rationē. Si quis inter

Sed tamen amoto quæramus feria ludo.
Ille, grauem duro terram qui vertit aratro;
Perfidus hic caupo, miles, nautæque, per omne
Audaces mare qui currunt: hac mente laborem
Sese ferre, senes vt in ocia tuta recedant,
Aiunt: cum sibi sint congesta cibaria: sicut
Paruula, nam exemplo est magni formica laboris,
Ore trahit quodcunque potest: atque addit aceruo,
Quem struit, haud ignara, ac non incauta futuri.
Quæ, simul inuersum contristet aquarius añum;
Non vsquam prorepit: & illis vtitur ante
Quæsitis patiens. cum te neque feruidus æstus
Dimoueat lucro: nequa hiems, ignis, mare, ferrum:
Nil obstet tibi: dum ne sit ditior alter.
Quid iuuat immensum te argenti pondus, & auri
Furtim defosa timidum deponere terra?
Quòd si comminuas, vilem redigatur ad assem.
At ni id fit, quid habet pulchri constructus aceruus?

terroget quoscunque negóciatores, siue laboribus vrgeatur, vt agricolę, siue astutia, & calliditate lucrum quærant? vt caupones, siue temeritate, & audacia, vt nautæ, siue alia quauis arte, vt fatigatione, qua de causa tot labores totq. pericula subeant, dicerẽt omnes, vt in senectute habeant quo possint inopem defendere vitam, & se doctos esse exẽplo formicæ, quæ cũ parua sit magno tamen, immo admirando labore in horte sua dũ sudum est.i. serenitas colligit, vt habeat vnde viuat in hieme. Contra quod exemplum Poeta subtiliter instat, ostendẽs longe rationabilius esse institutum, ac factum formicæ, quàm auari hominis. Primo qa formica tempestiuę colligit, vtputa in æstatis serenitate. auarus autem, & in feruore æstatis, & in algore hiemis per ignem, per aquas, per ferrum incessanter congregat. Secundo, formica, quærit vt vtatur quæsitis. Auarus autem vt condat in terram, aut vt nummos suos spectet in arca ferrata, & non audet partis vti. vnde recte dicit Seneca, Tam deest auaro quod habet, quàm quod non habet. Et per modum Dialogi dicitur, Diues auarus eget. quare? quia dum petit vsus Tangere parta timet cur? nè minuatur aceruus. Et ob id dicetur in. secundo auarum esse insipientissimum, immo solos auaros esse stultos, quia omnis stultitia, & omne vitium ex quadam auaritia.i.mala concupiscentia nascitur. Tertio formica terminum sibi constituit. non enim plus quàm satis est quærit immo citra abundantiam. Nam parce, & sobrie cum patientia viuit, & partis vtitur, quod non faceret si abundantiam frumenti accumularet. Auarus autem quantò plus habet tanto plus cõcupiscit. Iuxta illud Iuuen. Crescit amor nummi quantum ipsa pecunia crescit. Non ergo bene imitatur formicam, qui modum rebus suis statuere nescit, aut partis vti aut opportunitatem obseruare quęrendi. quæ tria, vt quilibet seruet, & pigritiam fugiat precipitur à Salomone, Prouerbio sexto: Vade ad formicam ò piger, & considera vias eius, & disce sapientiam. Quæ cum non habeat ducem, & præceptorem ne principem, parat in æstate cibum sibi, & congregat in messe quod comedat. Multa docte per Acronem explanata sunt, quæ tamen consulto prætereo. At si nescis, Parenthesis est elegans interpositio clausulæ in medio sermonis, qua remota sermo maneret integer. vt ibi: Paruula (nam exemplo est magni formica laboris) Ore trahit &c. Plenus sermo esset Paruula formica ore trahit. Antitheton autem est contrapositio, quando aut contraria, sententiæ, & tunc etiam dicitur contentio, aut contrariæ dictiones connectuntur, quod ad ornatum plurimum facit. vt ibi. Paruula formica magni laboris. Scies pure honestius dici: Sum tibi iucunditati, voluptati, dolori exemplo &c. quam iucunditas, aut iucundus &c. Ideoq. dicitur in textu: Formica est exemplo, potius quam exemplum. Aduerte lector studiose multa doctissime, & diligentissime à Poëta nostro dici, quæ non aduertenti triuialia, & minus laborata creduntur. Vnde, quia exemplum formicæ auarus pro sui excusatione adducit, videbis omnia quæ ad auaritiam facere possent exprimi. Nam primum auaritiæ signum in formica est, q cum sit paruula magnos subit labores, & desiderio habendi, imò maiore fasce quam ipsa sit sæpe opprimitur. Secundum, quia non portat, sed trahit vbi portare nescit. Non humeris tantum, sed etiam ore, Non vnum genus frumenti, sed quodcunque potest. Tertium, quia non trahit vt in diem viuat, aut prolem, nutriat, sed (quod auaritiæ summum indicium est) addit aceruo quasi non sit contenta aceruo, nisi accumulato fiat. Sed quòd signa illa industrię sint atque grauitatis non auaritiæ, probat Poëta contra auarum, ostendens quòd & tempus obseruat, & modum ponit, & partis frugaliter vtitur: Præterea signate dictum est. Dum ne sit te ditior alter, quia multis iuncta est inuidia cum ipsa auaritia, & illi non solum accumulant, vt sint valde diuites, sed etiam ne alter sit eis ditior, quibus. plus aut certe tantundem dolent aliorum diuitiæ ac propriæ inopiæ. Sed finem

facio. Ordo est. Præterea, ne sic percurram.i.celeriter explicem intentum meum, vt qui ridens percurrit supple iocularia, id est res ludicras, & iocosas, quanquam, id est tametsi, quid vetat, id est prohibet, ridẽtem, id est eum q ridet, dicere verum, id est rem veram? quasi dicat nihil, vt, id est quẽadmodum, doctores, id est præceptores, & magistri, blandi.i.dulces & effabiles, dant pueris crustula.i.partem placente, aut simile quid delectabile gustui, vt pueri, scilicet velint discere prima elementa, id est primas literas. sed quanquam nihil vetat ridendo verum dicere quæramus feria, id est res seriosas, & seueras, ludo annoto, id est iocularibus rebus abiectis. Ille qui vertit grauem, id est pinguam, & ponderosam terrã duro aratro, id est agricola qui terram pinguem forti aratro arando inuertit, & hic id est alius perfidus, id est callidus, vafer, subdolus, & astutus, caupo, id est venditor vini. item miles, id est vir belliger, & nautæ audaces qui currunt per omne mare, aiunt, id est dicũt, sese, id est seipsos, ferre, id est sufferre, pati laborem hac mente, id est hac intentione, vt ipsi senes recedant, id est se recipiant in ocia.i. desitionem, & requiem tuta, id est munita contra paupertatem, & inediam, cum, id est quando, cibaria, id est viatica alimenta, sint congesta, id est accumulata, & congregata sibi sicut, id est quemadmodum paruula formica (nam ipsa est exemplo, id est ad exemplum magni laboris) trahit ore quodcunque potest, atque addit, id est apponit, aceruo, id est cumulò. dicitur enim aceruus, quasi aggeruus ab agerendo. quem, scilicet aceruum struit, id est congregit, & accumulat haud, id est non, ignara, id est nescia, neque pro & non, & non incauta. immo cauta, & prouida, futuri, id est rei futuræ, videlicer famis, & inediæ quæ posset obuenire. hæc quasi pro auaris adducta sunt. contra quæ respondet Poeta dicens, Quæ inquam formica quam tibi male proponis in exemplum simul, id est immediate postquam, Aquarius, id est tale signum cœleste, contristat, id est pluuiosum, & tristem facit, annum inuersum, id est illud signum reuolutum, quia (vt dicitur in Georgicis) Redit agricolis labor actus in orbem, Atque in se sua per vestigia voluitur annus. Quando ergo annus redijt ad idem signum tunc est inuersus, & completus. vel ideo est in Aquario inuersus, quia iam dies incipiunt augmentari, & annus ad productionem nouarum rerum verti. Sensus autem est, quòd formica dum Sol intrat Aquarium, id est circa medium Ianuarij non prorepit, id est procul repit, quod minus est, quam procurrere, non inquam prorepit. vsquam, id est ad aliquem locum, & vtitur illis quæsitis, id est quæ conquisiuit, ante.i. prius, existens patiens supple famis, & contenta rebus suis. hoc inquam facit formica quam tibi ò auare in exemplum dicis sumere cum neque feruidus æstus, id est ardor Solis dimoueat, id est disgreget te lucro, neque hiems, id est pluuia, & gelu hiemis. neque mare, id est aqua maris neque ferrum, id est arma insidiantium supple dimoueant te lucro cum nil obstet tibi, dum alter, id est quiuis alius, ne, id est, non, sit ditior te. Caue lector, ne dicas mare ferum, quia syllaba prima inferus, a, um, corripitur. Dic ergo ferrum &c. [Quid iuuat immensum &c.) Docet auarum stultissimum esse, eo quòd auri, & argenti pondera summo labore parta, & acquisita in terram fodiat, & cum anxietate custodiat, nihilque vtilitatis, aut fructus inde capiat. Interrogat autem quid iuuet eum id facere. Respondet auarus, quid, id est quæris quid iuuat? si tu, id est quicunque sis comminus aceruum quantumcunque magnum nihil addas, tandem redigetur ad vilem assem. Ne ergo minuatur, suffodit eum. Respondet Poëta, Sed nisi id fiat, id est nisi diminuatur, & eo vtamur, quid habet pulchri? quasi dicat nihil. Probat deinde stultum esse plus desiderare quam satis sit naturæ, quæ modicis contenta est. vt dicit Seneca. cum tamen non possimus plus quam satis est absumere.

Omnia per Acronem satis explanata sunt.. vt autem intelli-

gas latinitatem eius, Genitiuus constructus cum nomine numerali vult sincopari, ideoq. dicit centum millia modium non modiorum. Millia autem substantiuum est, & eius singulare hoc ille milie, huius mille. Comesse etiam consuetius apud doctos reperias quam comedere. Allegoricos Græcum est aduerbium, latine dici posset allegorice. Nam græca pleraque in os exeunt. ordo est. O auare, qui iuuat. i. delectat te timidum. i. anxium, & formidolosum ne emittas, deponere. i. quasi deponendo abscondere, furtim. i. secrete, terra. i. in terra defossa. i. multum effosa, vel aperta fodiendo, immensum. i. tam magnum, quod vix mensurari queat pondus. i. ponderosum cumulum argenti, & auri? Respondet auarus, Quod. i. quæris quid iuuet, hac sup. iuuat. quia si comminuas illud immensum pondus, redigatur. i. paulatim compellatur diminui, vsque ad vilem assem. i. ad vltimum nummum, & minimam quantitatem. Cui Poeta, at. i. sed, ni. i. nisi, id. s. diminutio pecuniæ per temperatum vsum fit, quid pulchri. i. quam pulchritudinem, habet aceruus. i. cumulus auri, & argenti, constructus. i. coaceruatus q. d. nihil pulchritudinis habet.

Millia frumenti tua triuerit area centum.
Non tuus hoc capiet venter plus, quàm meus: vt si
Reticulum panis venales inter onusto
Forte vehas humero: nihilo plus accipias, quam
Qui nil portarit. vel dic, quid referat intra
Naturæ fineis viuenti, iugera centum, an
Mille aret? at suaue est ex magno tollere aceruo.
Dum ex paruo nobis tantundem haurire relinquas.
Cur tua plus laudes cumeris granaria nostris?
Vt tibi si sit opus liquidi non amplius vrna,
Vel cyatho, & dicas, magno de flumine mallem,
Quam ex hoc fonticulo tantundem sumere. eo fit,
Plenior vt si quos delectet copia iusto:
Cum ripa simul auulsus ferat Aufidus acer.
At qui tantuli eget, quanto est opus; is neque limo
Turbatam haurit aquam; neq; vitam amittit in vndis.
At bona pars hominum decepta cupidine falso,
Nil satis est, inquit: quia tanti, quantum habeas, sis.
Quid facias illi? iubeas miserum esse libenter:
Quatenus id facit. vt quidam memoratur Athenis
Sordidus, ac diues, populi contemnere voces
Sic solitus: populus me sibilat: at mihi plaudo
Ipse domi: simul ac nummos contemplor in arca.

A S C. Millia frumenti &c.) Probat etiam quod nihil vitiatam habet copia plenior iusto. i. quam satis sit, dicens, Si sup. tua area. i. locus aridus, vbi trituratur, & flagellatur frumentum, triuerit. i. terendo purgauerit. In Italia enim boues, aut equi pedibus terendo paleam frumentum excutiunt. centum millia sup. modium, aut (si latinitas pateretur) centum millia modiorum frumenti. non. i. nunquid, tuus venter capiet hoc. i. propter hoc, hac de causa plus quam meus? q. d. non, vt. i. quemadmodum, si tu vehas. i. portes forte in humero tuo onusto. i. multum onerato, inter venales. i. inter seruos qui exponuntur venales, reticulum. i. facculum in morem retis factum, vel re vera reticulum. i. paruum rete panis, tu nihilo. i. in nullo plus, accipias. i. consumas de pane, quam ille qui nil portarit. i. portauerit. Olim dum serui Romæ venales exponerentur, vnus eorum omnium panē in reticulo portabat, nec tamen magis comedebat, quam qui nihil portabat. sic qui granaria plena frumenti, & sacculos plenos argenti habent, non plus possunt comesse, quam venter eorum capiat, & tantum sæpe comedit, qui quotidiano labore victum suum quærit. Vel, id est etiam, dic mihi auare, quid referat, id est distet, discriminis sit, intersit, viuenti, id est illi qui vult viuere, intra fines. i. limites, & metas naturæ, an aret, id est colat arando est, enim ab aro aras arare. centum iugera. i. centies tantum terræ, quantum iugum. i. par boum, vel iumentorum vno die possit arare. Declinatur autem (secundùm Laur. Vallam) hoc iugerum huius iuger. secundum secundam declinationem. & in plurali per tertiam hæc iugera horum iugerum &c. reperitur tamen in ablatiuo hoc iugere, sed ad rem. an aret inquam, id est colat centum iugera, an mille? q. d. nihil refert. quia c. iugera ei sufficere possunt. Obijcit auarus. videtur enim Dialogos quidam vnde recte Sermonem appellauit. At, id est sed, suaue, id est dulce, delectabile est tollere. i. auferre sumere ex magno aceruo, quasi dicat licet ex paruo aceruo quantum naturæ satis est sumere possem, tamē delectabilius est ex magno sumere. vnde manifestumq; est hanc sitim habendi multa nasci non ex indigētia naturæ, sed ex insatiabilitate animi cupidi. Miratur ergo Horat. quomodo id fiat. docetque periculosius esse multa possidere, quam pauca, quæ tamen sufficiant. quia multi propter diuitias excæcantur auaritia. Multi etiam (vt docet Iuuen) occisi sunt. Et vtitur poëta huiusmodi parabola. Si quis, inquit, sitiret, & opus haberet cyatho aquæ lympidæ, & puræ, posset eam sine periculo ex fonte non magno haurire. si quis autem cupiditate motus mallet eam ex aufido fluuio Apuliæ rapacissimo haurire, forte impetus fluuij partem ripæ simul cum haurire raperet, & immergeret. Sic si cui ad honestam vitam degendam. c. aureis opus esset, posset sibi mediocrem summam congregare, vnde eos quando necessitas vrgeret, aut vsus postularet sine periculo acciperet, sed si auaritia ductus mallet ingentem aceruum accumulare vnde eos caperet, forte obrueretur à potentioribus. Redeamus ad ordinem, Dum, id est dummodo relinquas. i. permittas, concedas nobis, haurire, id est accipere tantundem ex paruulo supple aceruo, quantum tu ex magno, cur, id est quare laudes tua granaria, id est cameras amplas plenas frumēti plus, id est amplius, & abundātius, nostris cameris. i. paruulis vasculis vimineis, aut fictilibus. in quibus tantum frumenti recondimus, quantum nobis opus est? quasi dicat tu sine causa id facias, vt. i. quemadmodum, si opus sit tibi. i. si opus habeas, & indigeas, vrna, vel cyatho. i. paruo vasculo, liquidi. i. puræ aquæ, & non amplius quam vrna vel cyatho, & dicas, ego mallem sumere de magno flumine, quam sumere tantundem. i. eundem cyathū, vel eandem, aut æque magnā vrnam de hoc fonticulo. i. de hoc paruo fonte, eo, id est ex eo & per id fit, vt si copia, id est abundantia multitudo plenior, id est refectior maior, iusto, id est quam iustum, & necesse sit delectet quos. i. aliquos Aufidus, id est ille fluuius Apuliæ, acer, id est vehemens, & rapidus, ferat, id est auferat, submergat eos, auulsos, i. à terra firma vulsos, cum ripa, id est cum parte ripæ, seu marginis ipsius fluuij. At. i. sed, is qui eget. i. se indigentem ostendit, tantuli. i. tam parui, & non pluris. est enim diminutiuum à tantum tanti, qui inquam eget tantuli quanto est opus, id est expediens, & necessarium, is, id est talis, neque pro & non, haurit aquam turbatam limo, id est potest sibi necessaria ad honestam vitam sumere sine sordibus, & inhonestate vitæ, neque pro & non, & non amittit vitam in vndis. i. non obruitur nimis diuitijs. sicut illi qui plus, quam satis est, requirunt. At bona pars hominum &c. toto residuo huius Satyræ molitur poëta auarum ab opinione praua reducere. quapropter ea quæ auarus in commendationem pecuniæ adducere potest, poeta vilipendit. Dicit ergo quòd multi licet cognoscant sibi non multis diuitijs opus esse, tamen multas accumulant, vt propter eas honorentur, & sapientes magniq. viri reputentur. Nam, vt dicit in epistolis, Hos solos animo sapere, & bene viuere quorùm Conspicitur nitidis fundatas pecunia vilis, Et Iuuen. Quātum quisque sua nummorum seruat in arca, Tantum habet, & fidei. Contra huiusmodi homines, quibus id persuasum est, dicit Poëta, quòd vix sit aliud remedium, quam vt iubeantur libenter esse miseri. Magna enim miseria est, satis superque habere, & semper agere, multa possidere, & non audere illis vti, aut frui. Et vt auditorem alliciat, adducit historiam de Timone Atheniensi. de quo Acron satis dicit. addit autem Porphyrion, belle dictum esse Populus me sibilat, & quia sibilat prædixerat paulo post intulit plaudo. Inde autem hoc dictum est, quòd malos principes theatrum ciuitatis ingressos populus exsibilabat, bonos autem plausu excipiebat. Occeptat etiam narrare fabulam de Tantalo, quam auarus audiens, & nesciens poëtam de se loqui, ridet, & captus est priusquam persentiat. & hoc est, quod dicit Persius. Omne vafer vitium ridenti Flaccus amico Tangit &c. Tantali autem fabula huiusmodi est, Tantalus Ioui, & Plotes, seu Phorydis, Nymphæ filius fuit, vt scribit Lactant. libro secundo. Fuitque Phrygiæ rex auctore Eusebio, qui (vt habetur libro secundo Metam.) Cum deos hospitio suscepisset filium suum Pelopem ex auaritia eis comedendum apposuit,

mentitus

mentitus alias esse carnes, à quibus carnibus dij omnes, excepta Cerere abstinuerunt, Ceres autem illius humerum edit, sed dij eburnum humerum Pelopi restituerunt, & per Mercurium eius animam ab inferis reuocarunt. vnde Virg. Homeróque Pelops insignis eburno. Tantalum autem dij ob id facinus in inferna detruserunt, vbi æterna siti ac fame laborat. Nam vt acriori desiderio vrgeatur, ad labia vsque habet limpidissima, & purissima flumina decurrentia, & supra hos odorifera poma, quæ dum caput leuat, vt ea capiat simul eleuantur, & semper effugiunt similiter dum sitibūdus, vt fluminum aquas hauriat os inclinat, etiam flumina descendunt, ita ꝙ mento tenus, nec vltra ea contingat. vnde dicit hic Horatius, Tantalus à labris sitiens fugientia captat Flumina. Acron autem dicit ipsum à furijs prohiberi, quæ apud inferos tres sunt, Alecto, Tisiphone, & Megæra. Allegorice quidam dicunt per Cererem terram significari. Est enim Dea frugum, quę in terra nascuntur. Terra autem carnes exedit, & humerum eburnum .i. ossa derelinquit. Dicunt etiam gentiles apud inferos esse legem talionis, & in eo quenque mēbro puniri in quo peccauit, vnde Tantalus qui filium epulandum dedit, fame & siti laborat. Pulchre autem auarum significat, qui in medio diuitiarum, & epularum positus eis vti non vult, quibus Tantalus vti non potest imò secundum Horat. auarus rebus suis vti non valet quia cogitur ab eis abstinere, tanquam à rebus sacris quas consumere, aut alienare non licet, aut si quam voluptatem ex eis capit, ea ficta est, qualem ex pictura visa habemus, quæ semper inanis est. vnde recte dicitur j. Aeneid.

Atque animum pictura pascit inani.

Ordo est. At pro sed bona .i. magna, pars populi decepta falso cupidine .i. falsa cupiditate, inquit, nil satis est. vel sic, decepta cupidine .i. cupiditate, inquit, falso, & non vere, ꝙ nil est satis. Nam Cupido Deus amoris, & filius Veneris masculini est generis, sed quando cupiditatem significat fœminini generis esse deberet. vnde aut figurate dixit falso cupidine, quod vero simile est. nam in carminibus etiam pro auaritia dicitur sordidus Cupido. aut diuidendum est sicut diuisimus, inquit, falso ꝙ nil est satis. causa est, quia tu sis .i. æstimeris, & habearis, tanti .i. tanti valoris, & tantæ virtutis quantum habeas. vt ergo plurimi æstimeris, fac vt plurimum habeas. Quid facias illi cui hoc persuasum est? respondet, Tu iubeas esse libenter miserum. Miser enim est qui multa habet, & egestate laborat, & libenter talis est, quia voluntarie. Quatenus .i. quandiu secundū Acronem, vel quatinus, quoniam quidem ipse fecit hoc, vt .i. quemadmodum, quidem sordidus .i. sordide ob auaritiam viuens, ac diues memoratur fecisse Athenis. loquitur autem, secundum Acr. de Timone, qui solitus erat contemnere .i. vilipendere, non curare, voces .i. increpationes, & repræhensiones populi, sic .i. hoc pacto dicens populus sibilat me .i. sibilando me explodit. & vitam meam sordidam damnat, at pro sed ipse .i. ego, plaudo .i. plausum, & assentationem facio mihi, domi .i. in domo mea, simul ac .i. statim postquam, ego contemplor .i. considero, & aspicio nummos .i. pecuniam meam, in arca .i. in scrinio, vel cista. dicitur autem arca ab arcendo, quia arcet volentes accedere.

Tantalus à labris sitiens fugientia captat
Flumina. quid rides? mutato nomine de te
Fabula narratur. congestis vndique saccis
Indormis inhians: & tanquam parcere sacris
Cogeris: aut pictis tanquam gaudere tabellis.
Nescis, quid valeat nummus: quem præbeat vsum,
Panis ematur, olus, vini sextarius: adde,
Quis humana sibi doleat natura negatis.
An vigilare metu exanimem, nocteque, diesque
Formidare malos fures, incendia, seruos,
Ne te compilent, fugienteis: hoc iuuat? horum
Semper ego optarim pauperrimus esse bonorum.
At si condoluit tentatum frigore corpus:
Aut alius casus lecto te affixit: habes qui
Assideat; fomenta paret: medicum roget, vt te
Suscitet: ac reddat natis, carisque propinquis.
Non vxor saluum te vult, non filius: omnes
Vicini oderunt; noti, pueri, atque puellæ.
Miraris, cum tu argento post omnia ponas;
Si nemo præstet, quem non merearis, amorem?
At si cognatos, nullo natura labore
Quos tibi dat, retinere velis, seruareque amicos:
Infelix operam perdas: vt si quis asellum
In campum doceat parentum currere frænis.

ASC. TAntalus à labris) Hic Poëta probat stultitiam taliter viuentiū per fab. Tantali, quàm modo recitauimus, dicens Tantalus rex Phrygiæ sitiens .i. sitibundus, & graui siti confectus, captat, id est frequenter capere conatur, flumina .i. aquas purissimas fluentes apud Inferos, vbi ipse est. fugientia à labris .i. à labijs ipsius Tantali, dum se inclinat ad ea capienda. hac narratione incepta risit auarus, qui quia ad eum loqtur poëta, fingitur præsens. vnde dicit auctor, Quid .i. ad qd rides ò Auare? Fabula quàm occepi narrare de Tantalo, narratur de te mutatō nomine, hoc est totum interest ꝙ tu non habes nomen Tātali, quia omnes quod de pœna Tantali narratur, tibi conuenit. tu enim inhians .i. auide cūpiens plura accumulare, aut ea quæ habes custodire, indormis .i. etiam cum dormire deberes intendis saccis .i. loculis pecuniarum congestis .i. cōgregatis, & accumulatis vel referris, vndiq; .i. ex oī parte, tam iuste q̄ iniuste, & tu cogeris .i. compelleris auaritia iubente, parcere, id est abstinere, & continere te à saccis tuis plenis auro & argento, tanquam sacris .i. tanquam essent res sacræ, quas in vsum suum conuertere non licet homini prophano, aut cogeris gaudere saccis pecuniarum tanquam tabellis pictis .i. de pictis, quæ res inanissima est. Nescis ò auare, quid .i. quantum aut quo .i. ad quid, nummus .i. pecunia signata, valeat .i. vtilis sit, & nescis quem vsum præbeat, præbet sup. talem vsum, vt eo panis ematur, & holus .i. quæcunque herba qua vescimur, & sextarius .i. parua mensura vini. Adde etiam illa, quis .i. quibus natura humana doleat .i. ægre ferat negatis .i. si essent negata sibi, hoc est omnia quæ ad victum, & amictum necessaria sunt. de quibus dictum est, Habentes victum, & amictum his contenti sumus. Adiectie autem grammatice relatiuum non debere construi prius quàm antecedens. quapropter melior est grammaticorum ordo. quis natura humana doleat negatis sibi quam hic, quis negatis sibi natura humana doleat. Ponitur autem quis in ablatiuo plurali iuxta secundam declinationem. Nam quis, & qui mixtim declinantur, & per secundām declinationem, & per tertiam. per secundā, enim dicimus, cuius, à quo qui, quorum, quis, quos, & a quis per tertiam quis, cui, quem, à qui, quibus, & à quibus. Omnia autem in communi genere dicebant quis in nominatiuo, & quem in accusatiuo. vnde, & in Eunucho Terentij, Pythias de fœminis nimirū loquens, Hunc oculis suis nostrum nunquam quisquam vidit. vbi Donatus, Quisquam, inqt, antiqua est locutio, sed nunc (vt notissimum est) tantum in masculino dicitur. [An vigilare metu) &c. totus hic Sermo (sicuti dictū est) habet quandam formam Dialogi. Quia ergo auarus prius dixerat iucundum esse ex magno aceruo sumere, & vnumquenque tanti esse, quantū habet, ideo ostendit Poëta auarum non hr̄e delectationem, aut fructum ex diuitijs, qbus non audet vti, sed veluti Tantalum corū præsentia magis cruciari Vnde probat hic non suauitatem, aut veram voluptatem, sed metum, & anxietatem esse possessionem magnarum diuitiarum. Iuxta ꝙ dicit Iuuen. Misera est magni custodia census. Interrogat ergo auarum an ipsum iuuet semper vigilare in metu, & anxietate ne diuitias suas amittat. Enumerat autem quatuor quæ diuitias auferunt, malos, id est prædones, & raptores qui vi rapiunt. fures qui furtim, & clam sublegunt, incendia quæ casu, & infortunio demunt, & seruos qui dolo, & fraude fugam facientes compilant, id est diminuunt diuitias. Quod vocabulum mihi sumptum videtur ex Apologis Aesop, è quibus Poetam nostrum multa sumpsisse constat. Narrat autem Aesopus virum quendam mediocris ætatis duas vxores duxisse, alteram iuuenculam, quæ vt maritum sibi similem redderet, canos eius pilos extraxit, & alteram vetulam, quæ eadem de causa nigros sustulit. vnde ambæ compilando, id est pilos euellendo, maritum caluum, & allegoricos pauperem, & nudum reliquerunt. vnde compilare est dolose aliquem expoliare. At si condoluit, respondet auarus, Tametsi diuitiæ non sine anxietate custodiuntur, habent tamen vtilitatem ob quam debeant custodiri, videlicet quòd habentibus eas assistunt amici in infirmitatibus, & medicinam adhibent

Compilare.

bent, & medicos procurant. Non vxor &c. respondet Poëta ostendens omnino secus euenire. vnde duplices homines nobis deuinctos, & obnoxios habere possumus, videlicet beneficio, quos amicos vocamus, & consanguinitate seu affinitate, quos necessarios. neutri autem horum obsequuntur, aut assistentiam faciunt diuiti auaro. Non amici quia eos non habet. Iustum enim est ꝙ qui sanus nulli quidquam dedit, sed pecuniam plusquam omnes homines amauit, in infirmitate neminem habebat, qui sibi condoleat, aut amicus sit. Non etiam necessarij, quia contra naturam est, ꝙ hæredes alicuius diuiti auari salutem eius procurrent, quia (vt docet Iuuen.) etiam filius mortem patris diuitis, & auari exoptat. Dicit ergo Poëta. Ac si cognatos &c. quæ verba, sic Porphyrio exponit. Sensus est, An te putas ita operam perdere si cognatos. quos tibi sine labore tuo natura tribuit retinere volueris, siue amicos seruare, vt si quis velit Asinum frenis regere, vt equi fungatur officio? Et hoc videlicet de asino prouerbium, aut prouerbiale est, quia infacetum atque inurbanum erit si putemus illud ad præsens à Poëta fictum esse. hæc Porphyrio. Melius autem in iudicio intelligunt, qui dicunt Poëtam assertiue dicere ita eum operam perdere q. vellet necessarios suos sibi facere, & retinere amicos, sicuti qui asinos vellet regere frænis. Pulchrum autem & dignum notatu est, ꝙ prouerbialia etiam villia facetiam habent si nota, & antiqua sint, inurbanitatem autem si agrestia sint, & noua fingantur. Ordo igitur est, An ò auare. hoc iuuat, id est delectat, te videlicet te exanimem, id est semimortuum, & ferè exanguem, metu .i. præ timore, vigilare, & formidare noctes, & dies, id est omni tempore malos fures, vel malos, vt prædones, & raptores qui vi auferunt, & fures qui furtim, & incendia quæ per infortunia, & seruos, ne ipsi serui fugientes compilent .i. denudent & (vt ita dicam) depauperent te. ego, inquit, Poeta optarem esse semper pauperrimus horum .i. huiusmodi bonorum, quæ cruciatum afferunt, & metum. Respondet auarus. At .i. sed, q.d. attamen licet diuitiæ cum anxietate custodiuntur, tamen vtilitatem habent. nam si corpus tuum tentatum .i. inuasum, & molestatum frigore condoluit, aut si alius casus .i. aliud genus ægritudinis casu eueniens, affixit te lecto ita, ꝙ cogaris in lecto ægrotus manere, nam qui oppositus est lecto, recedere dum vult potest. qui affixus est, non potest. si ergo fueris in lecto ægrotus, & habueris diuitias, tu habes supp. amicum qui assideat .i. iuxta te sedeat ad consolandum, aut confortandũ te, & qui paret .i. præparet (venit .n. à paro paras parare) formenta .i. nutrimenta, & confortamenta naturæ tuæ, & qui roget medicum vt suscitet .i. releuet te ab infirmitate vnde mori debeas sine medico, ac reddat .i. restituat te, natis .i. liberis, & caris propinquis. Ad quæ poeta ostendit multo aliter euenire diuiti auaro, dicens, Vxor non vult te saluum, filius non vult te saluum .s. fieri, omnes vicini oderunt .i. odio prosequuntur te. Est .n. vtriusq; temporis in significatione, licet, inconiugando tantum præteriti sit temporis. Nam odio non legitur. licet semel apud Ciceronem odias legatur. Noti vt pueri, & puellæ .i. omnes familiares oderunt te. sed cum tu post ponas argento omnia .i. ames plus argentum quam amicos aut familiares, miraris si nemo præstet tibi amorem, quem non merearis? q. d. non debeas inde mirari, quia id iustum est. At pro sed, si velis retinere, & seruare amicos .i. in amicitia, & beneuolentia erga te cognatos .i. tecum ab eodem sanguine natos, quos natura dat tibi nullo labore .i. sine opera tua sola necessitudine sanguinis, tu infelix perdas operam .i. frustra labores, vt .i. quemadmodum, si quis doceat .i. conetur docere, asellum .i. iuuenem asinum, parentem .i. obtemperantem, & obedientem frænis, currere in campum, supple perdit operam. quia asinus non mutabit naturam. Non est autem asini natura parere frænis, & iussu domini sui currere, sicut non est natura hæredum amare diuitem auarum necessarium suum, cui etiam ab intestato succedant. Est ergo prouerbium. Asinum docet parere frænis, qui sibi lacrymas petit hæredis. Nam tritum est prouerbium, Hæredis fletus sub persona risus est, sub persona .i. sub velamento faciei. Notandum autem est parentem deduci à pareo secundæ coniugationis. habet enim primam longam, quam parens pro patre, & matre, & pariens corripiunt. sed ad reliqua redeamus.

Odi.

ASC. Denique sit finis quærendi) Infert Poeta principale institutum totius Satyræ videlicet vt faciamus finem quærendi, nec vltra sufficientiam quæramus. Probat autem exemplo cuiusdam, cuius nota suo tẽpore erat historia, postmodum aũt obscurior, q̃a de ea nihil dicunt Commentarij, quàm periculosa sit magnæ pecuniæ sordida possessio. Nã quidam, inquit, Vuidius cum tam sordidus, & mire vixisset, ꝙ nunquam se melius quàm seruo, suos vestire ausus esset, miserrime vitam amisit. Nam à liberta caput eius securi ablatum est. quapropter dicit poeta, quod ipsa erat fortissima Tyndaridarum. De quo vocabulo dicam statim, vbi fabulã ab Acrone tactam recitauero, quæ hæc est, Pelops Tantali filium, & Atreum, & Thyestem genuit, qui alternis vicibus regnabant, verũ Thyestes cum sciret regnum penes eum fataliter mãsurum, qui arietem velleris aurei haberet quem tũc Atreus regiã ingressus plurimũ custodiebat corrumpens Europam fratris vxorem imperium ad se transferre posse iudicauit. Hinc ab Atreo est regno pulsus. Deinde ficta gratia reconciliationis Atreus fratrem reuocauit, cui filios suos apposuit epulandos quàm rem vt vindicaret Thyestes, oraculum Apollinis consuluit. vnde accepit responsum, se nouo scelere posse vindictam reperire si videlicet cũ filia sua Pelopeia concumberet. quod & fecit & Aegysthum genuit qui postea Atreum, patruũ suum occidit, & cum Clytemnestra Agamemnonis vxore adulterium commisit. cuius etiam cõsilio Agamemnonem Atrei filium patruelem suum à bello Troiano redeũtem interemit. Alij autem dicunt Clytemnestram ipsam hoc effecisse, vnde Iuuen. Hoc tantum refert ꝙ Tyndaris illa bipennem. Insulsam, & fatuam dextra, læuaque tenebat. Tyndaris .i. Clytemnestra Tyndari filia ex Leda, ex qua Iup. in specie cycni Helenã genuit coniugem Menelai, quę etiam Tyndaris à Virgilio vocatur, eo ꝙ ex Tyndari vxore nata sit. sicut Hercules Iouis filius Amphitryoniades vocat. Helena aũt aut Paridem secuta aut ab eo rapta post mortẽ eius Deiphobo nupsit, cuius mortis causa extitit. Nam, vt ipse apud Virgilium in vj. Aeneid. recitat capta Troia veteri marito for te reconciliationis gratia aditum fecit, & pugionem marito nouo, id est Deiphobo, quem sub capite locare cõsueuit, dormienti surripuit. Vnde ab inimici oppressus & post faciei deformationem, nasique detruncationem, occisus est. vtraque ergo Tyndaridum extitit causa mortis mariti sui, & (vt nonnulli dicunt) Clytemnestra propria manu

Pelops. Atreus. Thyestes.

Clytemnestra.

Helena.

Denique sit finis quærendi: quoque habeas plus:
Pauperiem metuas minus: & finire laborem
Incipias, parto quod auebas: nec facias, quod
Auidius quidam (non longa est fabula) diues,
Vt metiretur nummos: ita sordidus, vt se
Non vnquam sermo melius vestiret: ad vsque
Supremum tempus ne se penuria victus
Opprimeret metuebat. at hunc liberta securi
Diuisit medium fortissima Tyndaridarum.
Quid mi igitur suades? vt viuam Menius? aut sic,
Vt Nomentanus? pergis pugnantia secum
Frontibus aduersis componere. non ego auarum
Cum veto te fieri: vappam iubeo, ac nebulonem.
Est inter Tanaim quiddam, socerumque Viselli.
Est modus in rebus: sunt certi denique fines;
Quos vltra, citraque nequit consistere rectum.
Illuc, vnde abij, redeo: nemon vt auarus
Se probet: ac potius laudet diuersa sequentes:
Quodque aliena capella gerat distentius vber,
Tabescat? neque se maiori pauperiorum
Turbe compare? hunc, atque hunc superare laboret?
Sic festinanti semper, locupletior obstat:
Vt cum carceribus missos rapit vngula currus:
Instat equis auriga, suos vincentibus, illum
Præteritum temnens extremos inter euntem.
Inde fit; vt raro, qui se vixisse beatum
Dicat: & exacto contentus tempore vitæ
Cedat, vti conuiuia satur: reperire queamus:
Iam satis est: ne me Crispini scrinia Lippi
Compilasse putes, verbum non amplius addam.

manu maritum interemit, sed siue propria manu, siue consilio, siue alio quouis pacto id effecit, certum est fuisse occasionem mortis eius. vnde ab Oreste filio suo etiam ipsa in vindictam patris interempta est. Hæc de hac fabula satis prolixe sunt dicta, quamuis multa restent alibi dicenda. Quod autem in textu dicitur, Tyndaridarum, videtur Patronymicum masculini generis pro patronymico fœminini generis poni quod quidam excusant, dicuntque a poëta eo consilio fictum, vt ostenderet quòd liberta illius auari non solum mulieres eius familiæ, sed & viros superauerit. Alij autem dicunt sic intelligendum, non quod ipsa sit fortissima Tyndarides, id enim dici nō potest, sed per subauditionem fortissima liberta, aut ancilla, aut imitatrix Tyndaridarum. Neque vero intelligas eam fuisse de familia, aut genere Tyndari, sed imitatricem Tyndaridos, id est Clytemnestræ, vel Helenæ, sicut fortes viros omnes Hectores vocant. Ordo est. Denique, id est vt tandem paucis quod volo dicam. hoc enim significat hæc dictio denique. ò auare, finis. i. meta, & terminus, quærendi, id est congregandi diuitias sit tibi. & cum. i. quando, tu habeas plus, metuas. i. formides minus, pauperiem. i. paupertatem, & egestatem. Aliquando autem pauperies significat damnum. vt ff. si quadrupedes pauperiem fecisse dicatur. & incipias finire Laborem parto. i. acquisito, eo quod auebas. i. cupiebas, hoc est postquam acquisisti quod desiderabas. Contra quòd faciunt, qui quanto plus habent, tanto plus concupiscunt. Nec facias illud quod quidam Vmidius sup. fecit. de quo fabula non est longa. i. longe, repetenda & ignota. vel longa, id est multis verbis recitanda. vt igitur quidam Vmidius, ita diues, vt metiretur nūmos quod signum maximæ granditatis pecuniæ, nam qui mediocrem summam habent, aut pondere, aut numero decernunt, & ita sordidus. i. fordide, & tenaciter viuens, vt non vestiretur vnquam melius fermo, metuebat enim ad vsque. quod nos dicimus vsque ad supremum. i. vltimum tempus vitæ suæ, ne penuria. i. egestas, & difficultas victus opprimeret se at pro sed, liberta eius fortissima, supp. imitatrix Tyndaridarum. i. existentium de domo Tyndari, diuisit. i. secuit hunc, videlicet, diuitem auarum patronum suum medium, id est per medium eius securi, id est tali instrumento quod a secando dicitur. Caue autem puer ne dicas diuisit cum securi, quia cum præpositio non iungitur instrumento, sed comiti, aut concomitantiæ, vt argutus docet Valla. Sordibus est, qui sordide rem possidet, & turpem vsum habet. Contra lautus, qui nitide rem expendit. Auarus proprie qui cupide acquirit, & tenax, qui difficulter expendat. Quid nam igitur suades? auarus conuictus argumentis Poëtæ, nec valens inficias ire, quin turpe, & periculosum, miserumq́; sit in auaritia senescere, indignatus obijcit vitium prodigalitatis, vt eius respectu honestior videatur auaritia, quam qui ei student, parsimoniā vocant. quidnam (aut quid ni) igitur suades? q. d. viso quod tantopere damnas qui sua custodiunt, quidnam suades: non ne vt viuam Mæuius (multi textus habent Nœuius) aut vt nomentanus, viri prodigissimi, & vt ipse omne patrimonium meum in gula, & libidine consumam. Hic aduertendum est, quod Mæuium quidam nimis parcum, & sordidum intelligunt. Alij autem prodigum, & luxuriosum. Priores inducti ad hoc sentiendum, quia poëta quærit an perseueret componere secum pugnantia, id est inter contraria. quod non esset, nisi vita Mæuij esset contraria vitæ Nomentani, quem omnes prodigum profitentur. vnde sequitur Mæuium fuisse maxime auarum. Sed qui dicunt eum etiā prodigum fuisse, non minus efficaces habēt approbationes, quarum prima est, quòd alijs locis Horatius ipsum Mæuium libidinosum, & olentem attestatur, vt in Epodo; Mala soluta nauis exit alite Ferans olentem Mæuium. in cuius fine dicit, Optima quod si præda curuo littore Porrecta mergos iuuerit, Libidinosum immolabitur caper &c. vbi innuit eum pinguem, & libidinosum fuisse, & ob hoc libidinosum caprum pro eius morte immolandum. Liquet ergo ipsum non parcum fuisse, quia alibi dicit, eum bona patria abligurisse. Secunda ratio est, quia si Mæuius parcus, & auarus fuisset, auarus non opposuisset eum Horatio improbanti auaritiam. Non .n cohæret sententia, vt dicat auarus, Viso quòd damnas auaritiam, quid nam suades? vt viuā, scilicet sicut Mæuius. i. ille auarus? responderet enim Poëta. Dixi tibi quod nolo vt ita viuas. Tertia est ex modo loquendi, quia si Horatius voluisset quòd auarus interrogaret an viuere debeat vt Mæuius auarus, an vt Nomentanus prodigus, non posuisset, Quid igitur suades? sed vtrum igitur suades. & præcipue non posuisset. Aut Nomentanus, sed An vt Nomentanus, vt bene accipiunt qui Laurentium Vallensem de an, & vel intelligunt. Nec obstat quòd versus non patitur, vt dicatur vt an &c. quia Poëta noluisset pro versu inepte loqui. Nam facile aliud composuisset. verosimile est ergo quòd per Mæuium etiam luxuriosum intelligat. Et quando dicitur, Quomodo ergo dicit Poëta, quòd sint pugnantia secum? Respondebis, quòd poëta non vult quòd ea quæ auarus adducit, sint secum .i. inter se pugnantia, sed quod auaritia quam prius auarus approbauerat, & prodigalitas Mæuij, & Nomentani quam non obijcit, sint pugnantia frontibus, id est extremitatibus aduersis. sunt enim duo extrema vitiosa, inter quæ est virtus media. Nam (vt dicit etiam alio loco) Virtus est medium vitiorum vtrinque reductum. Vnde hic addit Poëta, Cum ego vero te fieri auarum non iubeo te fieri Vappam, & Nebulonem .i. hominem profusum, perditum, & leuem. Nam Vappa dicitur vinum quod efferbuit, atque omnem vigorem amisit, & Nebulo est obscurus, & leuis, & sine vitæ claritate, qualis est prodigus: qui cum patrimonium suum absumpsit in delitijs est quasi Vappe, id est vinum quod efferbuit, quia id summam miseriam redactus vapidus, & mollis efficitur, nihilque vigoris amplius retinuisse videtur. Est etiam sicut nebula, quia amissa honestate, & abiecto pudore cogitur alienas mensas sectari, inter quos est vt nebula, id est fœdus & obscurus sine pondere, & virtute. Est inter Tanaim, probat vbique medium esse in rebus. Nam Tanais, aut Tanus (vtrunque enim scriptum reperio) Spado erat, hoc est cui testiculi erant euulsi, socer autem Viselli erat herniosus, id est (vt vulgo dicunt) ruptus, & ita habebat non solum testiculos, sed & partem intestinorum sub virga virili, inter ergo sacculos testiculorum plenos, & inanes medium est. Est modus in rebus, auctoritas nota. Illuc, vnde abij, redeo &c. dictum est in principio huius Sermonis, quòd nemo sit contentus sua sorte, & quòd quilibet vellet mutare conditionem, & statum suum, quod vitiosum est. Posset autem auarus dicere, quòd non sit in ea re vitiosus, quia non vult mutare propositum suum, semper enim vult in auaritia perstare. vnde illi qui volunt statum suum mutare, quantum ad auaritiam non mutantur, quia ideo volunt statum suum mutare, vt per nouum statum plura lucrentur, permanent ergo in auaritia, & in cupiditate plura habendi, vnde dici solet: In nobis vitia decrescunt omnia; solam Præter auaritiam, quæ nobis debilitatis fortior efficitur crescens crescentibus annis. Licet ergo quis constans fuerit in auaritia, aut in alio peccato, non propterea, inquit Poëta, se probet, id est probum putet, & laudet, imò potius laudet diuersa sequentes, quia melius est animum mutare, quam in malo perdurare. Præcipit etiam poëta, quòd nemo inuidia tabescat, si res vicini sui meliores videat, neque se ideo pauperem putet, quia ditiorem videt, quia qui ad hoc tendit, vt se nemo sit ditior, nunquam erit contentus quibuscunque rebus habitis, sed semper alium ditiorem ante se inueniet, sicut in curuli certamine qui omnes ante se existentes vellet superare & (vt dicunt) postergare, nunquam quietus esset. Pro quo sciendum est, quod curule certamen dictum est à curribus, sed metri causa aufertur vnum r, non enim dicitur currule, sed curule. Institutum autem videtur, vt iuuenes periti sint artis aurigandi. Nam priscis temporibus summi bellatores non in equis, sed in curribus bellabant, vt de Hectore, Achille, ceterisque fortibus viris in bello Troiano ex Homero, alijsque auctoribus cōstat. Fiebat autem curule certamen hōc modo. Erat latus campus in quo metæ, vt pali, aut stipites erant circumpositæ, circum quas qui proxime, & velocissime ter currum suum illæsum perduxit, victoriam obtinuit. Stabant autem omnes certare volentes cum curribus in equis suis in æquali distantia, & dato signo omnes simul prorueбant. Maxima autem gloria erat proxime metas currum ducere, & eum ad metas non allidere, quia qui hoc faciebat maximum spatium percurrebat. in circunferentia enim maius spatium est, quam circa centrum. Magnæ autem peritiæ erat euitare metas. vnde dicit Poëta noster in prima Ode, Sunt quos curriculo puluerem olympicum Collegisse iuuat, metaque feruidis Euitata rotis, &c. Vbi de varijs ludis, & eorum institutoribus, & de locis vbi instituti sunt, multa valdè egregia ex Commentarijs quilibet discere poterit. Mihi autem hic satis est ostendere in quo consistat comparatio, quam Poëta noster hic facit inter auarum, & aurigam in curuli certamine properantem. Et meo quidem iudicio in hoc consistit: quòd cum auriga, qui primus primum circuitum perfecit, redit ad faciendum secundum, offendit iam in via sua ante se eos, quos habuit post se, vnde vult extremum quem primum ante se inuenit, iterum præcedere, & sic quandiu in cursu circulari est, semper aliquem ante se inuenit quem præcedere conatur. eo modo auarus quamuis sit ditissimus, tamen semper

Tyndaridarum. Vappa. Tanus. Cum. Sordidus Lautus. Auarus. Tenax. Curule. Certamē.

semper inuenit aliquem ante se .i. habentem aliquid quod ipse non habet, & quod vellet habere. quapropter qui vellet omnes in omnibus diuitijs sperare, nunquam esset contentus, aut quietus quacunque re habita. Et ita iudicio meo istæ tres dictiones equis suis vincentibus possent esse eiusdem, hoc est datiue casus, quamuis Acron velit suis equis esse ablatiuos instrumentales, & quamuis Philologus legat suos, cum Porphyrione. dicatque in exemplari vetusto sic se legisse, vt in constructione patebit. Inde fit vt raro, &c. quia igitur, inquit, omnes ante euntes superare volumus, ideo nemo in tota vita sua potest satiari diuitijs. Possumus enim, inquit, reperire conuiuas, qui ventrem satiant, sed auarum qui mentem satiatam habeat, non inuenimus. vnde de guloso solet dici, quòd citius ventrem quam oculum satiet, & de auaro, quòd citius saccum quam mentem expleat. Crispinus, iste poëta erat garrulus, & Aretalogus ob id dictus. Aretalogus autem est facetus mentitor, qui mendacia pulchre colorat, & vero similia facit. is autem dogmata Stoicorum scripsit multis, sed incultis versibus. Nec ergo poëta noster garrulus habeatur, & nimis prolixi sermonis, vt Crispinus, dicit se finem dicendi facturum. Non autem quòd posset credi Crispini versus abstulisse, sed vt ille verbosus h.beri. & ita per transitum more Satyrico Crispinum taxat. Ordo est. Dicit auarus, igitur quoniam tantopere auaritiam damnas, quid nam suades mihi? (versus non staret si legatur, Quid igitur suades. lege ergo. Quid nam igitur suades) non ne suades, vt viuam Meuius (vel Nenius, vt alij legunt) aut vt Nomentanus .i. prodigus, & luxuriosus sicut Mœuius, & Cassius Nomentanus? Est autem repræhensorum modus oppositum vitium obijcere. si cui dicas. Quare ita præceps tuis? respondebit, Vis ergo vt limacem sequar? Respondebat poëta, Pergis .i. non ne perseueras, componere, id est comparare, pugnantia, id est repugnantia, secum, id est inter se, frontibus .i. extremitatibus, aduersis .i. contrarijs, qualia sunt quæ prius reprobaui, & quæ nunc adducis? Cum .i. quando, ego veto te fieri Vappam, id est hominem perditum per prodigalitatem, & Nebulonem, id est libidinosum, & leuem. Quidam, id est quoddam discrimen, quædam differentia est inter Tanaim Spadonem, qui nihil habet in sacculis testiculorum, & inter socerum Viselli, qui cum herniosus sit, sacculos illos plenos, & maximos habet. Modos, id est mensura, & moderatio, est .i. consistit in rebus, & certi fines .i. limites sunt in rebus, vltra quos, & citra quos, rectum, id est res iusta, & recta nequit, id est non valet consistere. Sed redeo .i. reuertor, illuc .i. ad illud propositum, vnde, id est à quo, abij, id est digressus sum. Nemo probet, id est approbet laudet, commendet se, vt, id est quia, sit auarus, & in auaritia permanens, ac laudet potius sequentes diuersa, supple officia, hoc est mallem quòd statum suum cupiat mutare, quam quòd in auaritia permaneatque pro &; nemo supple tabescat .i. inuidia consumatur, quòd .i. quia capella, id est capra aliena, gerat, id est portet, vber, id est mamillas distentius .i. pleniores & magis distentas. Neque comparet se maiori turbæ pauperiorum, atque sic faciendo laboret superare hunc, atque hunc, id est vnumquenque. Causam addit, quia locupletior, id est aliquis ditior semper obstat, id est opponitur, properanti, id est festinanti sic vnumquenque superare, vt, id est quemadmodum, cum, id est quando vngula .i. pes quorum firmiter terræ infixus, vt fortius & celerius currant, rapit, id est raptim trahit. currus missos, id est emissos, carceribus .i. locis vbi equi arcentur ne currant antequam signum datum sit, vnde secundùm Seruium, Carcer in singulari significat custodiam noxiorum, in plurali equorum retinacula. Cum inquam ita equi currus rapiunt, auriga .i. director equorum instat, id est secundùm Acronis intellectum, instantiam, & pressuram facit, equis suis, id est per quos suos, vincentibus, id est alijs qui vicerunt, vel sicut prius dictum est, auriga instat, id est festinanter insistit, equis suis vincentibus .i. quamuis equos suos vicisse semel videt, tamen adhuc instat, & vrget eos, vt vltimum primi cursus iterum vincat, & bis cursum suum perficiat priusquam ille semel, & hoc est quod dicit, temnens, id est parui æstimans, & faciliter superare sperans, illum præteritū, id est quem semel præterijt euntem inter extremos, quasi dicat si vellet omnes superare, quos ante se offendit, nunquam haberet finem, quia quem semel præterijt redeundo circulariter iterum ante se inuenit. Secundum Philologi autem lectionem, auriga instat, id est innititur, vt anteuertat equis vincentibus, id est ijs qui vincunt suos, scilicet equos. Verum sequentia plus arrident communi lect oni. & nostræ, vt opinor, interpretationi, præsertim cum exprimat insatiabilitatem animi non contenti semel vicisse, cum instet equis suis vincentibus, vt iterum vincant. Inde .i. hac de causa, fit .i. comparatum est, contingit, euenit, vt queamus .i. possimus reperire raro aliquem, q dicat se vixisse beatum. & qui exacto tempore vitæ .i. postquam explicuit tempus vitæ suæ, cedat .i. decedat, contentus .i. satiatus vti .i. quemadmodum, conuiua satur, supple cedit, & non prius requirit quam saturitatem, & repletionem ventris, qui facilius impletur, quàm animus auari qui insatiabilis est. Iam, satis est supple de auaritia dictum, ne tu putes .i. aliquis putet, aut arbitretur, me compilasse .i. furatum esse, & abduxisse, scrinia .i. capsas librorum, Crispini, id est illius poëtæ. garruli, lippi, id est inepti vel lippos oculos habentis, non addam amplius verbum, sed finem dicendi faciam.

GLAREANVS.

ACRON hoc loco, cum Horatium, Lucilio, & Iuuenali comparasset, vltimum hæc adijcit verba. Denique nisi Iuuenalis induit, scripsisset, isto nemo esset melior, quasi Iuuenalis in Satyra sit præferendus Horatio. Memini olim ex Doct. sæpe audisse, Iuuenalem Satyræ maiestatem corrupisse nec scisse Satyram scribere. Idq. etiam mihi visum, Sed Acronis hoc iudicium de Satyricis tam est ingeniosum, quam expositio vocis Satyrę. Plerique enim, inquit, Satyram à lance, quæ plena diuersis frugibus in tēplo Cereris infertur, nomen accepisse dicunt. Alij quod hoc carmen ita multis ac varijs rebus refertum sit, vt audientes saturet. Alij quod ita Satyra conuicia, ac crimina hominum libere inuadat, vt saturi homines .i. ebrij. Hæc & plura ille Ego puto ex sententia huius poëtæ in arte, potius ex agrestibus illi dijs appellatam Satyram. Ipse enim poëta ita ait,

Verum ita risores, ita commendare dicaces,
Conueniet Satyros.

Et paulò ante.

Carmine qui Tragico vilem certauit ob hircum,
Mox etiam agrestis Satyros nudauit.

Ad quæ verba etiam ipse Acron ita scribit, Docet, inquit, vnde nata sit Satyra.

Loquacem delassare valent Fabium.

Ante loquacem distinctio est, & suspensa sententia, cui figurate, nec minus eleganter infertur, loquacem delassare valent Fabium. Quæ non intelligens subtilis, ac argutus ille an notator legendum existimat, lassare vt valeant, præcedit enim, inquit, adeo multa .i. tam multa quas particulas, vt, coniunctio subsequi consueuit. Imperiosus grammaticus, qui poëtam nostrum ad has sce nugas adigit.

Non tuus hic capiet venter plus.

Quidam hic, quidam hoc, alij hinc legunt, quod mihi maxime probatur. Quod autem in commentario Acronis legitur quia habes centum millia modios, corruptum est. Legendum enim modium.

Decepta cupidine falso.

Et notandum, inquit Acron, cupidinē genere masculino pro cupiditate noue poni. Imò ego miror quis has nugas in Horatium vexerit, apud quem cupido nullo nunquam genere alio inuenitur, quam masculino. Id etiam Ode xvj. lib. ij Carminum annotauimus, Caue construas, falso inquit, vt Badius exponi posse contendit.

An si cognatos nullo natura labore.

Siue interrogatiue per an legatur, siue enunciatiue per at, intelligendum tamen semper est, si retinere velis .s. his tuis moribus, est auaritiæ sordibus, nihilo plus efficies, quam qui asellum subfrænis currere docere velit.

Vuidius quidam (non longa est fabula) diues.

Acron hoc loco supplet, ita, vt sit ita diues. In Porph. commētario suppletur, ideo, sed legendum puto, adeo, vt sit, adeo diues. Præterea quidam Vuidium, quidam Vnidium, quidam etiam Vbidium scribunt, de quibus nihil certi habemus quod affirmare queamus. Fortissima Tyndaridarum. Hoc Acron de Clytemnestra, aut Helena intelligit. Porphyrion de Clytemnestra. Sed si hoc ita est oportuit Tyndaridum genitiuum esse, non Tyndaridarum. Sed videtur Horatius ab accusatiuo fœminino Græco τυνδαρίδα formasse nominatiuum fœmininum Tyndarida, Tyndaridæ, sicut ab accusatiuo κρατῆρα fœmininum cratera. Huius rei admonuit nos olim Dum. E.R. præceptor noster. Quid mi igitur suades? vt viuam Meuius? aut sic. Mira in his proprijs variatio. Nam quidam Nenius legunt alij Menius, vt Porphyrio epist. xvj. ab initio, quod placet. Satyra

ra autem tertia paulò post, vtrunque nomen est Menius absentem Neuium cum carperet, quanquam quidam eo loco pro. Neuio legunt Nouium, quod item placet. Acron autem hic de Menio næc habet, Menius tam parcus fuit, vt merito sordidus appellaretur. Eademque verba apud Porphyrionem leguntur. Sed Satyr. iij. de Menio longe alia scribit Porphyrio. Quod ad hunc locum attinet, ego per Menium neutiquam hominem sordidum intelligo. Quorsum enim attinebat Horatio impugnanti, auarum ab auaro opponi? Hoc sensu, Horati, quando auaros damnas, vis igitur, vt viuam Menius, qui fuit auarus? Quid insulsius, immo quid alienius à poëtæ mente? Quare intelligendus Meuius qualis à poëtę describitur epist. xvj. scurra ac prodigus, qualis etiam Nomentanus. Nec obstant verba, sequentia, pergis pugnantia secum Frontibus aduersis componere. Pugnātia.n.hic sunt Horatij exempla, auari vt Ouidij, & prodigi, vt de Menio ac Nomentano. Illuc, vnde abij, redeo, nemnon vt auarus. Nemnon' vt auarus legendum, non autem, Nemo vt sit auarus: vt quidam ex Acronis commentario decepti legunt. Quippe Acron omnia sequentia verba ad auarum torquet, cum Horatius ad huius Satyræ principium respexerit, atque adeo ad prima verba, Qui fit, volens nunc huic Satyræ finem imponere. Est autem hic sensus. Qui fit vt nemo se probet, excepto vno auaro, ac potius vnusquisq; laudet diuersa sequentis, tabescatq. quòd aliena capella gerat distentius vber, neque quisquam se cõparet maiori turbæ pauperiorem, immo laboret hunc atque hūc superare? quasi dicat. Si turbam pauperiorum post nos relictam intueremur, potius quam ditiorum antecedentem videremus vtique quam longe hanc illa superaret, quietiores mente futuri: Et nisi reperatur illud, Quid fit certe nullus erit hic sensus. Badius Hercule hunc locum non intellegit. Sed ita nobis olim exposuit Doct. præceptor noster. Est autem totus locus interrogatiue legendus. Porrò expositio quoque Porphyrio. & sequens comparatio, nostræ sententiæ maxime congruent, vt lector ipse iudicabit.

ARGVMENTVM SATYRAE II.

Tigelli Hermogenis poëtæ liberalissimi in suos compotores meminit, & Satyra tertia.

Mvbaiarvm collegia, pharmacopolæ,
Mendici, mimæ, balatrones, hoc genus omne
Mœstum, ac solicitum est cantoris morte Tigelli.
Quippe benignus erat. contra, hic ne prodigus esse
Dicatur metuens, inopi dare nolit amico;
Frigus quo, duramque famem depellere possit.
Hunc si percontaris, aui cur, atque parentis
Præclaram ingrata stringat malus ingluuie rem,
Omnia conductis coëmens obsonia nummis:
Sordidus, atque animi quòd parui nolit haberi;
Respondet. laudatur ab his, culpatur ab illis.
Fusidius vappæ famam timet, ac nebulonis,
Diues agris, diues positis in fœnore nummis.
Quinas hic capiti mercedes exigit: atque
Quanto perditior quisque est tanto acrius vrget.
Nomina sectator modo sumpta veste virili
Sub patribus duris tironum. maxime, quis non,
Iupiter, exclamet; simulatque audiuit? * at ipse
Pro quæstu sumptum facit. hic, vix credere possis,
Quàm sibi non sit amicus: ita vt pater ille, Terenti
Fabula quem miserum nato vixisse fugato
Inducit; non se peius cruciauerit, atque hic.

ASCENSIVS.

Mvbaiarvm collegia, pharmacopolæ, Mēdici, &c.) In hac secunda Satyra Horat. primum ostendit exemplis quò Dum vitant stulti vitia in cõtraria currunt. Cum enim nolint circa medium in quo virtus cõsistit, immorari, sed conati sint alterum extremū à quo abhorrent effugere, in alterum extremum non minus vitiosum dilabunt. Deinde ostendit multos magis ex opinione sua praua, & ex cõcupiscētia ustæni peccare quā ex rerum discrimine. vnde ostēdit non minus voluptatis esse in prostituta, quam in nobili matrona si non falsa opinione ducerentur. Contra multo grauius esse peccatum, atque periculum in matrona, quam in ancilla, aut publica meretrice, quo circa dehortat nos ab adulterio cõmittēdo. Quod vero ad Lupanaria vī inuitare, non sic intelligas quasi laudabile sit sed minus vitiosum. Neque vero ita damnabile reputabatur simplex fornicatio à gētilibus qui legē diuinam nõ agnoscebāt, sicut à nobis qui veritatem agnoscimus quo circa in sentētijs poëticis, quę christianę veritati consonæ sunt, comprobentur quę minus, ab Ethnico dictę putētur. Et hec de argumento huius Satyre. Ambubaiarum collegia &c. M. Tigellius Hermogenes Musicus tam prodigus, inquit, largitor fuit, q̃ omnes gulæ proceres, ac perditæ libidinis homines quales sunt tibicines, histriones, parasiti, gnatones, mimi & mimæ, æpulones, balatrones, mendici, vnguentarij, caupones, & omnes qui ad horum pertinent collegia, mœsti à solliciti ob eius mortem effecti sint, & non immerito (dicit hoc autē per ironiam ex affectu eiusmodi hominum) quia certe erat benigenus, immo erat prodigus largitor, dans quibus non oportuit & plus quam decuit. Contra hic &c. econtrario dabilis est alius tātum prodigentiam effugiens, vt ne prodigus censeatur, nolit dare amico inopi quo frigus, aut dirā famem possit propellere. Vide quam signate notet tenacitatem auari. Non dicit quòd nolit dare cuicunque petenti, sed ne amico quidem. Nec cuicunque amico, sed ne inopi quidem. Neque dicit, q̃ nolit amico inopi dare equum, aut vestem honestam, aut alia ad honestius, & commodius viuendum vtilia, sed q̃d nolit ei dare. Quo possit inopē defendere vitam, & frigus, & famem non tenuem, sed diram, & execrabilem propellere. Si percontēris aūt.i.interroges, hunc.i. alterum horum, videlicet Tigellium, quare patrimonium suum ita abliguriat, & dilapidet, respōdet quòd nolit reputari sordidus, & parui animi. Laudabitur autem ab his q talem vitam amant, & consimilia faciunt. Culpabitur autem ab illis, qui aut virtutem mediam colunt, aut in oppositum vitiū fugiunt. Si vero percontēris Fusidium auarum vsurarium, qui pro singulis denarijs ad vsurā præstitis quinos lucrari vult cū tamen sit ditissimus agrorum, & pecuniarum, si inquam quæras ab eo quare id faciat, respōdebit, q̃ timeat reputari Vappa aut nebulo, id est homo prodigus atque iners, & sine industria, nihil continēs, aut pensi habens nihilq. super lucrari sciēs. Ostendit autē poeta quomodo fieri potest, quòd quinas mercedes pro capite, hoc est sorte, seu principali pecunia ad vsuram præstita exigit, quia sectatur iuuenes perditos, qui duros, & rigidos patres habentes sese ad militiam conuertunt. vnde si parentes diutius vixerint, ex castrensi peculio vsurarius ille solutionem sibi comparabat. Nam licet illi qui in paterna potestate sunt, rem paternam alienare nõ possunt, peculium tamen castrense possunt, & quia in ea re maxima fraus est, & destructio iuuenum incautorum, quęrit auctor quis tam patiens esse posset, vt non inuocet Iouem in vltionem talis facinoris. At ille pro quæstu &c. facit hypophoram, id est obiectionem. posset enim aliquis dicere, quòd Fusidius ille dignus sit qui multum lucretur, vel quòd necesse habeat multa lucrari, ex quo graues sumptus faciat, immo pro magnitudine lucri. Contra quod dicit Poeta, Hic, id est dicis quòd hic pro quæstu sumptum facit. Vix, inquit, possis credere quantum ipse sit inimicus sibi, ita quòd Menedemus in tertia Comœdia Terentij, quæ ab eo dicitur Heautontimorumenos, id est seipsum crucians, non maiorem abstinentiam fecerit. neque seipsum grauius cruciauerit, eo quòd filium suum Cliniam per duritiam suam coegit in militiā abire, quam ille seipsum cruciat ne prodigus habeatur. Nunc pauca vocabula declaranda sunt. Ambubaiæ secundum Acronem Syrorum lingua dicuntur mulieres tibicinæ. Alij latinum putant, & dictum quòd am.i.circum, Baias locum amœnissimum, & voluptatis plenum versentur. Collegium, est collegarum.i.eorum qui ad idem officium missi sunt, aut circa idem studium versantur, conuenticulum. Pharmacopola grece, vnguentiven

*ἀνθυποφορά.

Ambubaiæ.

Collegium.

Pharmacopola.

ti venditor latine dicitur. Nam pharmacon significat vnguentum, & pola venditorem, nam πωλῶ est vendo. Vnde etiam bibliopola, venditor est librorum. In locis autem calidis nulla voluptas sine vnguento est. Mendici, hic sunt parasiti, & mensarum delicatarum sectatores per assentationes suas. Mimi, sunt histriones, & mimę saltatrices gestu, & saltatione corporis gratiam captantes. Balatrones, sunt Seruilio Balatroni similes perdit gula, & voracitate. vt autem à balatu dicantur, non patitur versus. Nam balare primam producit, quæ in balatrones hic corripitur. Tigelli per apocopem pro Tigellij dicitur. Nam in alta Satyra vocabitur Tigellius, non Tigellus, de quo sic dicit Porphyrio: Marcus Tigellius Hermogenes Musicæ artis scientia prædıtus Caio Cæsari dictatori fuit familiaris postea Cleopatræ quia dulciter cantabat, & iocabatur vrbane. Augusto quoque ita placuit, vt inter familiares, ac domesticos haberetur. hæc ille. Scias autem lector, c, literam poni pro Caio, & licet scribatur per c, profertur tanquam per g, scriptum Gaius. Percontari est sciendi, & experiendi gratia aliquid rogare, & vel à cunctâ, id est mora deducitur, eo quòd quos percunctamur difficilia moram faciant prius quam respondeant, & tunc scribitur per v, & c, vel dicitur à conto .i. baculo, quo nauta inquirit profunditatem maris, & tunc per o, sine c, scribitur percontor. Quinas mercedes capiti.i.pro singulis nummis dabis quinque exigit bene enim, & proprie hic posuit quinas, Nam distributionem notat. Caput autem, seu capitale, vel sors est ea pecunia quam ad vsuram damus Lucrum autem vocatur fœnus quasi sit fœtus pecuniæ. vnde etiam fœnum dictum est, eo quòd sit fœtus terræ lucro credens. sine cultura enim nascitur. Cetera in constructione patebunt. Ordo igitur est, Collegia.i.societates, & conuenticula Ambubaiarum, id est mulierum tibicinarum, & saltatricum, ac lasciuarum: Pharmacopolæ, id est vnguentarij, seu vnguenti venditores, mendici.i.parasiti & histriones, mimæ saltatrices, & cantatrices histrionicam exercentes. Sunt tamen qui legant mimi, vt masculinum genus præpolleat. quod si offendero, non delebo, nec si mimę legatur refellam, quia rara lib. fides, dum ex sua quisque sententia alius corrigere, alius inuertere veteres lib. audet. Acron autem mimæ legit, quo modo sibilus vitatur balatrones, id est comedones, & gulæ indulgentes. omne hoc genus lasciuorum, & luxuriosorum hominum est mœstum ac sollicitum morte.i.propter mortem Tigelli.i.Tigelli. quippe, quia certe ipse erat benignus, vt dicebāt ipsius amatores & sectatores, cum potius dicendus prodigus esset. Est autem amara irrisio Poetæ, non carens Satyrico scommate. vult ergo dicere, φ Tigellius summopere fugiebat auarus aut sordidus reputari. In locutione aūt est zeugma à posteriori, vt noscunt grammatici. Contra.i.econtrario hic.i.alius, metuens ne dicatur esse prodigus, nolit dare amico inopi, & egēti aliquid, quo possit propellere.i.procul à se pellere frigus, & diram.i.sæuam, & immanem famem. si tu percontēris.i.interroges hunc, videlicet Tigellium prodigum, cur ipse malus .i. vitiosus, & perditus, stringat.i.diminuat Paulatim & consumat, ingluuie.i.voracitatē gulæ, ingrata.i.odiosis heredibus, vel ingrata qua vnde beneficium accepit, non refert sed sibi duntaxat viuit, stringat inquam præclaram rem.i.valde amplum & claram patrimonium aui, atque parentis.i.patris.i.quod auus patri, & pater ipsi filio dereliquit, stringat inquam patrimonium suum, coëmens .i.simul emens, omnia obsonia.i.omne genus ciborum. nam m.s.i.pecunijs, conductis.i.ad vsuram acceptis pro quibus tanquam pro rebus conductis mercedem pendere debebat. Nam obsonium est quidquid comedi potest vltra panem ipsum gallice pitance. Si tu ergo percontēris hunc, ipse respondet, φ hoc facit.i.quia nolit haberi.i.reputari sordidus, & parui animi, ipse autem hoc respondens laudatur ab his.i.ab aliquibus, qui simile faciunt aut quibus hoc prodest, & culpatur.i.arguitur, & reprobatur ab illis.i.alijs, qui aut virtutem mediam .i. liberalitatem, aut vitium oppositum.i.auaritiam colunt. Bonfinis autem qui negat ablatiuos actiue significantes passiuis construi diceret forte hoc loco culpatur ab his.i.propter hæc, aut nomine horum, & laudatur ab illis.i.propter illa, aut nomine illorum, sed eius dicto parum moueor. Fufidius diues agris & diues nummis positis in fœnore.i.ad vsuram, timet famam.i.infamiam, Vappæ, id est Nebulonis.i.ignaui, & perditi hominis, & ideo hic exigit.i.expostulat capiti.i.principali summæ expositæ, quinas mercedes.i. pro singulis nummis quinque, atque vrget.i.compellit, soluere tanto acrius.i.vehementius, quanto quisque est perditior.i.minus accurate res suas agens. Sectatur enim.i.insequitur. & captat vt in libro suo scribat, nomina tironum .i. nouorum militum & hoc dico veste virili, id est toga, quam anno quartum decimum accipiebant, & tunc stipendia facere poterant, sumpta.i. accepta, sub duris.i.seueris, & rigidis patribus. Hoc autem, vt dixi, fecit propter peculium castrense. Quis simul ac .i. immediate postquam audiuit, quòd Fufidius talia facit, non exclamet, O maxime Iupiter, quare supple non percutis fulmine tam auarum, & iniquum hominem? Deinde poëta ponit obiectionem. quasi quis dicat, At pro sed, ò Horatij, ille.s.Fufidius, facit sumptum, id est expensas, pro quæstu, id est secundum magnitudinem quæstus, & lucri, & ita videtur illi non inuidēdum si multa lucretur. Respondet poëta, Hic, id est dicis tu quòd hic, videlicet Fufidius faciat sumptum pro quæstu, vt vix possis credere quam, id est quantum, non amicus, id est inimicus sit sibi, hoc est quantum Genium suum fraudet, hoc est alimenta naturæ suæ debita subtrahat, ita, id est in tantum est sibi inimicus, vt ille patre, scilicet Menedemus, quem fabula, id est tertia Comœdia, Terentij, id est Terentij, inducit vixisse miserum nato, id est filio, videlicet Clinia, fugato, id est coacto ire in militiam, non cruciauerit se peius, id est durius, & accuratius, atque, id est quam hic, de quo loquor, videlicet Fufidius.

Tigellius

Percunctor.

Percunctor.

Fœnus.

ASC. SI quis nunc quærat &c. Ostendit ad quod proposi tum Tigelli prodigalitatē, & Fufidij auaritiam descripserit, vt.s.ostendat φ dum vitant stulti vitia, in contraria currunt quod in de Arte poëtica sic dicit, In vitiū ducit culpæ fuga si caret arte. Monet ergo, vt sic vitemus vnū extremū vitiosum ne in alterū præcipitemur, sed circa medium moremur. Malchinus tunicis demissis ambulat, probat idem alijorum exēplis, & sic nonnullos Mœcenatem, & Agrippam tangit. Nam Mœcenas vestibus talaribus, & eisdem tenuissimis vtebatur, vnde de vestibus pretiosis quos Catullus iactauit, dicit Iuuen. Sat. xiij. Præcipitare volens etiam pulcherrima vestem Purpuream teneris quoque Mœcenatibus aptam. Nec obstat, φ Mœcenas summus amicus, & fautor Horatij erat, quia etiam amicorum vitia moderate notabat, vnde de eo dicit Persius:

Omne vafer vitium ridenti Flaccus amico. Tangit &c.

Si quis nunc quærat, quo res hæc pertinet. illuc,
Dum vitant stulti vitia: in contraria currunt.
Malchinus tunicis demissis ambulat: est qui
Inguen ad obscœnum subductis vsque facetus,
Pastillos Rufillus olet: Gorgonius hircum.
Nil medium est. sunt qui nolint tetigisse, nisi illas
Quarum subsuta talos tegat instita veste.
Contra, alius nullam, nisi olenti in fornice stantem.
Quidam notus homo, cum exiret fornice: macte
Virtute esto, inquit, sententia dia Catonis.
Nam simulac venas inflauit terra libido:
Huc iuuenes æquum est descendere: non alienas
Permolere vxores. nolim laudarier, inquit,
Sic me, mirator cunni Cupennius albi.

liter in Porph. à malcha quod malachos, id est mollis dicitur. Agrippam autem dicunt vsum vestibus ad nates vsque decisis, vnde hic facetus dicitur. Nam facetus is proprie dicitur qui facit aliquid vrbane, aut dicit cum gratia non inuenusto. Dici autem solet de talibus tunicis, quia facetus, quia fere pecitant, quando dominus ... Demissis, id est deorsum missis. Subductis.i.sursum ductis. Pastillos: à pane per diminutionem dictos affirmat Festus Pompeius, vt sit panis ex aliqua admixtione nimia suaui. Alij tamen volunt pastillos hic vnguentum significare. Quidam notus homo &c. si hanc sententiam Catonis quam Poeta diuinam dicit, intelligas sic quasi sine vitio, aut peccato liceat accedere meretricem, & prostitutas falso intelligis, sed id prætendit Cato, & etiam poeta, quod minus malum esset ad prostitutas accedere, quàm alterius torum violare. Quod vero Cato hoc sensit, patet quia frequentanti Lupanaria dixit, non debere eum illic habitare. Et poeta in textu dicit hoc faciendum esse quando terra libido viget. per hoc

Facetus.

Pastillus.

Malacos. Malchinus autem vocatur, quia μαλακὸς mollem significat. In Acronis Comment. tamen scriptum repperi Malathinus, & simi-

enim

enim quod dicit terram libidinem ad hoc instigare, significat nō honestum esse factum, sed tolerabile vitium. vnde lex ciuilis nō approbat, sed tolerat in ciuitatibus bonis Prostibula. Non tamen in honesto loco debent constituti, vnde hic dicitur descen-

rnices. dere, quasi ad locum abiectum. Nam & fornices sunt specus illi, qui sunt sub arcubus murorum ciuitatis, aut theatri, aut sub arcubus triumphalibus, in quibus prostitutæ residebant, & indi fornicari dictum est. Permolere, subagitare, Satyrica petulantia dictum est. Nam rem veneream significat, in qua alter alteri superponitur, vt mola molæ cum rotatur. Ludarier, pro laudari. per paragogen Comicam. Mirator, laudator, & sectator. sic Lucanus, Miratorq. Catonis.i.imitator. Cupennius, de quo Porphyrio sic dicit C. Cupennius Libro Cumanus Augusti familiaritate clarus, corporis sui diligentissimus, sectator matronarum concubitus. Albi cunni miratorem videtur mihi non pro candido dixisse, cum vtique possint, & vulgares mulieres etiam meretrices candidæ esse, sed ad vestem albam qua matronæ ma-

acte. xime vtuntur, relatum est. hæc ille. Macte, id est magis aucte .i. cumulate significat. quo verbo in sacrificijs auctis, & accumulatis vtebantur, & ad eos quorum virtutem augeri volebant etiam dicere consueuerunt. Repertum est etiam mactus. Nam olim integrum erat, nunc præter vocandi casum nullum offenderis. Ordo est: Si quis quærat nunc quo .i. ad quod propositum, hæc res quam de Tigellio, & Fusidio dixit pertinet, dicam sup. quòd pertinet illuc.i.ad illum propositum, quòd dum stulti vitant, id est effugere conantur, vitia quæ sunt in altero extremo, currunt, id est præcipites ruunt in contraria, quæ sunt in reliquo extremo. Malchinus, id est quidam mollis, & delicatus vt, Mæcenas, ambulat.i.ociosus incedit, tunicis demissis.i. deorsum ad talos vsque missis est alius (vt Agrippa secundum quosdam) qui existens facetus, vel volens videri facetus ambulat tunicis subductis.i.sursum ductis vsque ad obscœnum inguem.i.vsque ad podicem. Rufillus vir ille delicatus, olet pastillos.i. semper odorem habet pastillorum.i.bonorum odorum. & Gorgonius, homo fœdus, & incultus, olet hircum.i.fœtorem hircinum maxime sub alis habet. vnde nil est medium.i.nulli seruant medium, in quo tamen virtus moralis consistit. Sunt nonnulli, qui nolint tetigisse .i. polluisse, & naturaliter cognouisse nisi illas, quarum talos.i.imas partes crurum instita .i. matronalis vestis oblonga, & reliqua indumenta cooperiens, tegat inquam talos veste subsuta .i. cui institæ est vestis subsuta, qua teguntur tali. De instita, vt vidimus apud Bonfinem, sic inde Arte Amandi Ouidius, Este procul vittæ tenues insigne pudoris, Quenque regis medios instita longa pedes, hoc est nisi matronas quæ stolis albis vtebantur. Contra.i.econtrario, alius nolit tetigisse nisi stantem.i.prostantem, in fornice .i. Lupanari, olenti .i. fœtenti. Quidam homo notus.i.nobilis, & iuuenis tamen, cum exiret fornice.i.prostibulo, & Catonem vellet fugere, sententia dia, id est diuina Catonis, inquit, macte.i.ò magis aucte virtute, esto.i.permittatur tibi hoc facere. Nam simul ac.i. statim postquam tetra.i.obscœna, libido.i.appetitus venereus, inflauit.i.incitauit venas ad luxuriam æquum.i.permissum est, vos ò iuuenes descendere huc.i.ad Lupanaria, & non est æquum permolere.i.subagitare alienas vxores. Cupennius .i. C. Cupennius Libo, mirator .i.laudator, & sectator, cūni.i.membri muliebris, albi.i.alba stola tecti, hoc est matronalis, inquit, ego nolim me laudarier.i.laudari, sic.i.sicut laudatus est iuuenis. qui non ad matronas, sed ad meretrices accessit.

ASC. AVdire est operępreciū, ī hoc textu auctor tria facit. Primo dehortatur ab adulterio, & matronarū concubitu, ostendens eos qui matronas sectantur, raro libidinem suam explere, aut voluptatem consequi propter custodiam matronarum, & si quando intētum obtinuerint, in maximo periculo esse, & sępe multos dolores pati. Nam alius eorum cogitur se præcipitare detecto, aut per fenestrā alius flagellis cæditur quasi vsque ad mortem, alius spoliatur ab illis qui ad hoc inuigilant alius coactus est corpus suum, & maxime virilia redimere ab auaro marito, alius stupratur quod vitium turpitudinis, & inominabile dicitur, aut vrina conspergitur. alius testiculos, & caudā virilem amittit. Secundo ostendit amores in libertinas esse vitiosos, & sępe damnosos, & hoc exemplo Salustij historiographi, qui cum libertinas perdite amaret, & patrimonium sic cōsumpsisset, nec vereretur earū amores fateri, ex senatu expulsus est, & infamis habitus: Tertio exēplo Marsæi probat meretricios amores esse causam famæ bonæ ac rei familiaris perdendæ, vnde concludit non satis esse personam certam in peccato fugere, sed oportere ipsum peccatum in quacunque persona deuitare. Illud autem: Quid interest in matrona, &c. Acron secundum Stoicorum disciplinam esse dictum docet, qui dicunt omnia vitia esse paria. Contra quos est tamen sequens ferè Satyra. vnde oportebit dicere poëtam more poëtico diuersas opiniones recitare, aut sensum eius fuisse, quòd non refert in qua persona quis peccat cum sine peccato esse non possit, quamuis grauius sit in vna persona, q̄ in alia. Prima dictarum partium est in principio. Secunda ibi, Tutior at quanto. Tertia ibi, Vt quondam Narsæus. Primorum

Audire est operæprecium, procedere recte
Qui mœchis non vultis: vt omni parte laborent:
Vtque illis multo corrupta dolore voluptas,
Atque hæc rara, cædat dura inter sæpe pericla.
Hic se præcipitem tecto dedit: ille flagellis
Ad mortem cæsus: fugiens hic decidit acrem
Prędonum in turbam: dedit hic pro corpore nūmos:
Hunc perminxerunt calones, quin etiam illud
Accidit; vt quidam testeis, caudamque salacem
Demeteret ferro. iure omnes: Galba negabat.
Tutior at quanto merx est in classe secunda?
Libertinarum dico: Salustius in quas
Non minus insani: quàm qui mœchatur. at hic si,
Qua res ratio suaderet: quaque modeste
Munificum esse licet, vellet bonus, atque benignus
Esse: daret quantum satis esset: nec sibi damno,
Dedecorique foret: verum hoc se amplectitur vno;
Hoc amat, & laudat: matronam nullam ego tango.
Vt quondam Marsæus amator Originis, ille
Qui patriunt mimæ donat: fundumque, laremque:
Nil fuerit mi. inquit, cum vxoribus vnquam alienis.
Verum est cum mimis: est cum meretricibus. vnde
Fama malus grauius, quam res, trahit. an tibi abunde
Personam satis est, non illud, quidquid vbique
Officit, euitare? bonam deperdere famam,
Rem patris oblimare, malū est vbicūque. quid inter-
Est in matrona, ancilla, pecces ue togata?

duorū versuum duplex est sensus. Prior vt si, O vos qui non vultis męchos procedere rectè .i.habere bonum processum, & prosperitatem, operæprecium est.i.dignum opera, hoc est vtile, & iucundum est tanquam res habens in se precium, & mercedem laboris, audire qualiter in omni parte laborent. Et sic videtur intelligere Acron, & ita legi debet, sicut etiam ipse legit in accusatiuo mœchos. vel in eodē sensu potest legi mechis in datiuo, vt sit, vos qui nō vultis votum, & institutum procedere mœchis rectè operæprecium est audire. Alius sensus est, O vos qui non vultis procedere ad scorta vestra rectè .i. directa via, & publica, sed sinuoso flexu, & secreto itinere operæprecium est vos audire in quanto periculo, & quam modica voluptate tales sint. & tunc mœchis erit datiuus localis, vt sit, Qui non vultis procedere mœchis, id est ad mœchas, & concubinas, seu scorta vestra, rectè &c. Dura pericla, per syncopam pro pericula. Nummos, pro corpore, vel ne stupretur, aut occidatur, vel ne castretur. & hoc vltimo modo poneretur totum pro parte, corpus pro membro virili.

Caudam salacem, à saliendo potius dici volunt, quòd membrum illud in libidine saliat. Galba negabat esse iure factum, in quare amare Seruium Galbam iurisconsultum poëta notat, qua si contra manifestum pro adulteris responderet, quia & ipse adulter esset. Tutior at quanto merx est in classe, secunda, Classis præcipue duo significat. primo congregationem plurium nauium, quanquam pro vna naue etiam apud Virgilium interdum accipiatur. & sunt qui volunt à sonitu aquarum inter naues fractarum nomen accepisse. " Alij autem à ligno, quod Græci κᾶλον vocant. vnde, & cala pro fuste ligne quem milites in-

terdum portăt, accipitur à Lucilio, cum dicat, Frange calam miser, vt caleas. i. frange baculum tuum, & fac ignem vt caleas. Inde autem dicuntur Calones. qui baculos post dominos suos portant. Secundo accipitur classis pro portiuncula alicuius multitudinis in varios ordines pro diuersis meritis, & officijs distinctæ, vnde apud Quintil. præcipiuntur discipuli debere in classis distribui. vbi ergo vulgo dicitis, Ego sum in ludo nostro de primo, aut de secūdo loco, doctius diceretis, Ego sum se prima, aut secunda classe. Liuius autem ostendit quinque fuisse militum classes in exercitu Romanorum, & inde reor classica dicta tuba rum clangores, quibus milites, vt in classes suas eant, & ad hostium turmas agminatim procedant, exhortatur. Totus autem muliebris sexus in tres classes distribui potest secundum quod tres sunt status hominum. Nam omnis homo, aut liber genitus est, & in nullam seruitutem redactus. & sic dicitur ingenuus, & liber, aut in seruitute natus, aut in seruitute redactus, nunc tamē manu missus est, & libertate donatus, & sic libertinus est. Aut adhuc in seruitute tenetur, & tunc seruus dicitur. Sic & in mulieribus matronæ ingenuæ, & libere sunt, & primam classem faciunt, libertinæ secundam ancillæ tertiam. Dicitur autem matrona (vt Aul. Gell. vult) quæ vt mater fiat in vxorem ducitur, quamuis nondum mater sit. Et qui poëtam in illo versu, Est in matrona, ancilla pecces ue rogata, volunt de his tribus classibus loqui, dicunt togatam pro libertina capi. Alij autem alium ordinem attendens accipiendam putant pro deprehensa in adulterio, & propterea infami. sicut in ij. Sat. Iuuen. patet vbi damnatæ propter adulterium ostenduntur accipere togam more mere tricum. Vnde bonus ordo esset, vt dicatur nihil interesse quantum ad famæ, & rerum perditionem, an quis peccet in matrona .i. libera, & coniugata, an in ancilla. i. soluta, sed non prostituta, an vero in togata. i. infami, & prostituta. Cum tamen grauius fit peccatum in matronæ corruptione, quàm in ancillæ, & in ancillæ, quàm in meretricis concubitu ordo est, O vos qui non vultis mœchus. i. adulteros, procedere. i. habere pceſſum, & prosperitatem, recte .i. ad libitum eorum, vel sic, O vos qui non vultis conatum procedere. i. prosperari, mœchis. i. adulteris, vel, vt dixi, sic, O vos qui non vultis procedere .i. proficisci recte. i. recta via mœchis .i. ad mœchas, vt datiuus localis, operæprecium est audire, &c. Aut secundum Acronem sic, Operæprecium est vos mœchos, qui non vulti procedere recte, id est recta via ad Prostibulum, sed occulte ad matronas, audire, vt. i. quemadmodum, laborant. s. mœchi, &c. Inter has constructiones ne te incertum faciam, meo iudicio prima præferenda est, & eius sensus est, O vos qui odistis mœchos, & non vultis eos prosperari, audite aduersitates quas patiuntur. Ideo autem alloquitur eos, qui adulterium non amant, quia adulteri nōn libenter audiunt sua incōmoda, & secundum hanc lectionem dicēdum est mœchos in accusatiuo. Ad quod dicendum multum nos inuitat, quòd hi duo versus sumpti sunt ex Ennio, apud quem accusatiuus præconstruitur illo verbo procedere, cū dicit, Audire est operæprecium procedere recte, Qui rem Romanam vultis, &c. Legamus ergo sic, O vos qui non vultis mœchos .i. adulteros, procedere recte .i. habere rectum processum, & prosperitatem, operæprecium est, id est iucundum, & res digna labore, audire vt. i. qualiter, mœchi supple laborens, id est in periculo, & labore sint ex omni parte, que pro &, vt .i. qualiter, voluptas quam habent in peccato adulteri, cadat. i. accedat, contingat illis, corrupta. i. diminuta, multo labore, id est propter multos labores, & cadat illis rara, & sæpe inter dura pericla. i. pericula. vnde hic, id est vnus eorum, dedit se præcipitem tecto, id est præcipitauit se de tecto marito .s. aduentante subito ille, id est alius, cæsus est, id est percussus est flagellis vsque ad mortem exclusiue, sicut de Salustio narratur. Hic, id est alius fugiens, decidit in acrem, id est vehementem, & immitem turbam prædonum, qui noctu vias publicas per quas ille fugere putauit, obsident. hic, id est alius, dedit nummos pro corpore ne stupretur, vel pro mēbro virili ne castretur. Calones, id est ministri militum, permixerunt hunc, id est alium, id est vrina fœdauerunt, aut stupro sodomitico polluerunt quinetiam illud accidit, vt quidam, maritus, scilicet demeteret, id est abscinderet, sicut messores herbas abscindunt, ferro, id est cultro ferreo, testes, id est testiculos, & caudam, id est virgam, salacem libidinosam, hoc est membrum virile, Omnes supple dicebant factum supple iure, id est iuste, & secundam iura. Sed Galba, id est Seruius Galba iurisconsultus, negabat supple iure factum esse, quia cum ipse esset adulter, & matronarum sectator, nolebat adulteros tam acriter puniri. At pro sed, quanto tutior, quasi dicat multo tutior est, merx, id est res

familiaris in secunda classe, id est in secundo ordine mulierum, Hic nota, quòd pulchre vsus est auctor vocabulis vtrique significato huius nominis classis conuenientibus. Nam merx, cis, est res quam mercatores per classes traducunt venalem. vnde bene Merx est in classe secunda, & allegorice loquitur de re illa, quam habemus in statu libertinarum. Vnde se exponit auctor dicens. Ego dico in classe libertinarum, id est mulierum libertinæ conditionis, id est quæ neque ingenuæ sunt, neque ancilla, sed medio modo se habent, quia ancillæ fuerunt, sed libertinæ factæ sunt. vnde potius libertinæ, quam liberæ dicuntur, in quas, id est circa quas libertinas: Saluſt. s. Crispus nobilissimus Historiographus, non minus, id est ita insanit, ac, id est sicut, qui mœchatur, id est adulterium committit. At, pro sed, si hic videlicet Saluſt. vellet esse erga libertinas amicas suas, bonus, id est commodus, atque benignus, id est beneficus, eatenus supple qua, id est quatenus, res, id est patrimonium eius suaderet, & qua, id est quatenus, hoc est inquantum ratio suaderet, id est permitteret, que pro &, qua, id est quatenus, vel in quantum, licet. i. licitum est vnicuique esse munifico .i. muneris largitori, ipse daret supple tantum, quantum est satis, nec pro & non foret, id est non esset sibi damno, id est ad damnum, que, pro &, dedecori, id est ad dedecus, & infamiam: verum pro sed, ipse Saluſt. supple amplectitur, id est palpat se, hoc est placet sibi. hoc vno, & amat, & laudat hoc vno se, quòd potest dicere: Matronam nullam ego tango. nullam pro non, & vllam, ego non tango, id est polluo, seu corrumpo. vllam matronam, id est coniugem legitimam alicuius liberi hominis, vt, id est quemadmodum, Marsæus ille. s. notissimus amator, Originis, id est Mimæ, & meretricis sic dictæ, qui donat. i. donauit, patrium fundum, id est omnem rem immobilem, quam à patre suo successione hæreditaria suscepit. cuiusmodi sunt arua, & vineæ, que pro &, patrium larem, id est domum paternam, inquit, id est dicit, nil. i. nulla res venerea, vel nullum commercium naturale, fuerit mi, id est mihi vnquam cum alienis vxoribus. Nota, à genitiuo mis, fit mi in datiuo, quo Virg. & Horat. satis crebro vtuntur. mis autem in vsu non est. A genitiuo autem mei, fit datiuus mihi. Item vxor dicitur quasi vnxor, quia limen per quod noua nupta domum mariti intrauit solebat contra maleficum lupino adipe iungi. Sed ad ordinem reuertamur. Verum cum mimis, & cum meretricibus, hæc verba possunt esse Marsæi, sed potius videtur esse Poëtæ respondentis Marsæo in hoc sibi applaudenti, quòd rem non habuerit cum alienis vxoribus. vnde construamus sic, vt dicat Poëta, verum pro sed, ò Marsæe, res fuit tibi cū mimis, id est circulatricibus, cantatricibus, saltatricibus, & cum meretricibus. vnde, id est, ex quarum commercio, fama, id est nomen trahit, id est attrahit sibi, grauius malum, id est damnum, & iacturam, quàm res, id est quam sit damnum rei familiaris secundum Acronem, vel quam res, id est quàm res familiaris subtrahat, hoc est plus de fama, quàm de rebus perditur in meretricio concubitu, qui licet vili precio comparetur, inhonestus tamen est, & contemptibilem facit. An ò Marsæe tibi satis est abunde euitare personam .i. certam conditionem mulierum, vt solas matronas, & vxores alienas, & non euitare illud quod officit, id est nocet vbique, & hoc secundum Acronem, vel sic, Et non euitare vbique, id est in quacunque persona, quod officit, id est quod contra honestatem, & prosperitatem rerum suarum facit, & sic intelligatur, patet ex sequentibus. vnde subditur. Deperdere bonam famam, & oblimare. i. abradere, & diminuere rem patris, id est patrimonium, est malum vbicunque, id est in quacunque persona supp. fiat. Quid interest .i. quæ differentia est, an tu pecces in matrona, id est in libera, & coniugata, an in ancilla, ve pro vel, in togata, id est in infami, & prostituta? Hic nota quòd Ob duo significat, propter & contra, vt feci hoc ob amorem tui, id est propter amorem in te, & inde dicitur officium, illud exercitium, & opus ob quod, id est propter quod quid factum est, & sic in bonam partem accipitur. Officio autem est contrafacio, hoc est contra vtilitatem alterius, & obsum, id est contra vtilitatem sum, id est noceo. sic obsto contrasto, & multa alia. vnde hic quidquid officit. i. nocet. Item nota, quòd quia Horatius voluit vti stylo pedestri, & familiari, quasi in familiari sermone vtimur, ideo studuit facere versus non multum à prosa discrepantes. versus enim dicuntur, quia post certos pedes à fine vnius lineæ vertimur ad principium alterius lineæ, ipse autem interdum sic fecit versum, quòd vna pars dictionis maxime compositæ sit in fine vnius versus, & alia in principio alterius. sicut hoc loco interest diuiditur, & alibi Iureiurando.

Villius.

ASC. Villius in Fauſta &c.) Hic auctor exemplo Villij oſtendit quàm periculoſum ſit nobiles mulieres ob nobilitatem ipſam ſectari monſtratque quòd quantum ad exigētiā naturæ nihil referat nobilis an ignobilis fuerit mulier. quod autem nobilem ſectamur etiam deformē, & vulgarem ſæpe candidiorem pro explenda carnali voluptate refugimus, id inquit, ex noſtro vitio, non ex rerū vitio ſeu exigentia naturæ prouenit. Natura.n. ſolum petit defectum ſuppleri, & ſuperfluū euacuari. Ad quam rem accidentia reſpectiua nihil faciunt, qualia ſunt eſſe filiam conſulis habere affines, cognatosque nobiles. Deinde pulchre admonet, vt deſinamus matronas ſectari, cum ſæpenumero minus pulchræ ſint quā proſtitutæ, & ſemper plus peccari, pluſq. periculi ſit in ipſis, quā in meretricibus. Quod aūt matronæ qdam pulchriores videantur, hinc fit, qa fucatæ, & exornatæ ſunt, & partes quas pulchras habent oſtētāt, & quas deformes, occultāt, cum meretrices omnia nuda habeant, & nihil cœlent: Ceterū meminerimus, quod poëta non intendit nos ad meretricū amplexus inuitare, ſed eos qui continentes viuere nolunt, monet, vt potius proſtitutas quærant, quam matronas. Exemplū autem Villij ab Acrone inculcare, & confuſe recitatur, vnde tres videntur Commētarij ſententias recitare, quarū primam tenet Porphyrio, qui dicit: Villius pro Annio dicitur. Annius autem Milo maritus fuit Fauſtæ Cornelij Syllæ filiæ, qui à familia Longareni rediens à cœna ante ædes ſuas, ne adulterum deprehenderet, pugnis cæſus, eſt & ferro petitus, quem ait nulla alia re in hanc iniuriam ac contumeliam recidiſſe, quam quod magnæ nobilitatis vxorem habere affectauerit. Hæc ille. In quo cum Acrone concordat. Notum autem eſt poëtas licentioſe interdum nomen vnius pro alterius nomine vſurpare, vt apud Virg. Pollucis habenis, pro Caſtoris. Reuocatio ſanguine Teucri, pro Dardani. Et manibus Progne pectus ſignat cruentis, pro Philumela, ſed Satyricis, quibus ſub proprio nomine vetitum eſt vitia reuerare, licitum eſt nomina commutare, vnde hic Villius ponitur vbi deberet poni Annius, quod ſeruato eodem metro fieri poteſt, & tunc gener proprie caperetur, quia Annius reuera gener Syllæ fuit. Secunda ſententia Acronis eſt, quòd Longarenus fuit maritus Fauſtæ, & Villius adulter, qui cū maritum abſentem putaret, ad Fauſtam accedens deprehēſus, & cæſus eſt. Tertiam ponit Landinus, cuius verba ſunt. Ego potius credo Villium & Longarenum duos fuiſſe adulteros, & riuales, & ſic Villium à riuali cæſum. Nam quòd ait Syllæ gener, loquitur ex deſiderio Villij, non quod eſſet gener, ſed ꝙ eſſe cuperet. Sic Virg. ij. Aeneid. de Chorebo, qui nondum gener fuit, ſed affectabat eſſe. Qui gener auxilium Priamo, Phrygibusque ferebat. Harum expoſitionum, autem primam, aut vltimam accipere poſſumus. Gener eſt maritus filiæ noſtræ. Muto, membrum virile hic ſignificat, ſicut in obſcœno carmine Virgilij, Mutinum. Barbari autem putant arietem ſignificare, aut veruecem. Niueos lapillos.i. vniones, virideſq. vt ſmaragdos. Sic licet hoc Cherinte, apoſtrophe eſt.i. conuerſio ſermonis abſentem. Dicunt Commentarij Cherinum proſtitutum fuiſſe pulcherrimū. Ego vero, ſi noui ingenium Poëtæ, potius dicam iuuenem delicatum fuiſſe, qui brachia, & crura ſua oſtentabat tanquam pulchra, cum exilia habet, & ita Satyrico ſale Cherinthum potius defricat, quam eius ſpeciem reuera laudet. Cetera patebunt in conſtruendo. Ordo igitur eſt: Villius.i. Annius Milo gener Syllæ.ſ. Cornelij Syllæ, & qui toties Fauſtam filiam eius ſubagitauit, vt maritus eius videri poſſit: Villius inquam deceptus .i. illuſus in Fauſta Syllæ filia, hoc vno.i. hoc ſolo nomine, ꝙ eſſet filia Syllæ, dedit.i. luit pœnas: vſque.i. quantum ſatis eſt, quę pro &, ſuper.i. vltra: & ſupra quam ſatis eſt, exiſtens cæſus

Villius in Fauſta Syllæ gener, hoc miſer vno
Nomine deceptus, pœnas dedit vſque, ſuperq́ue,
Quam ſatis eſt. pugnis cæſus, ferroq́ue petitus,
Excluſus fore, cum Longarenus foret intus.
Huic ſi mutonis verbis mala tanta videntis
Diceret hæc animus: quiduis tibi? nunquid ego à te
Magno prognatum depoſco conſule cunnum,
Velatumq́ue ſtolæ, mea cum conferbuit ira?
Quid reſponderet? magno patre nata puella eſt.
At quanto meliora monet, pugnantiaque iſtis
Diues opis natura ſuæ. tu ſi modo recte
Diſpenſare velis; ac non fugienda petendis
Immiſcere. tuo vitio, rerum ne labores,
Nil referre putas? quare, ne pœniteat te,
Deſine matronas ſectarier: vnde laboris
Plus haurire mali eſt: quàm ex re decerpere fructus.
Nec magis huic inter niueos, virideſque lapillos,
Sit licet hæc Chærinte tuū tenerū eſt femur, aut crus
Rectius: atque etiam melius perſæpe togatæ.
Adde huc, quod mercem ſine fucis geſtat: aperte
Quod venale habet, oſtendit: nec, ſi quid honeſti eſt,
Iactat, habetq́ue palam: quærit quo turpia cœlet.

pugnis, & petitus.i. inuaſus ferro.i. armis ferre.s: exiſtēs ino [illegible] am excluſus: fore.i. a ianua propria, ſi pro V[illegible] Annius p[illegible], aut ab ianua amicæ adulteræ, ſi pro ipſo Villio ponatu[illegible].i. quando Longarenus.ſ. adulter: foret.i. eſſet intus, & ſ[illegible] erat ſeruos ſuos obſeruare portam, ne maritus accederet, & ſi [illegible] lle [illegible] violenter intrare, iuſſerat vt eū cæderent, ſicut etiam fecerut. S[illegible] ius.i. ratio, dicere Villio ſeu Annio: videnti.i. conſideranti tanta mala, quæ paſſus eſt propter matrimonium nobilis mulieris: hæc.ſ. ſequentia, verbis Mutonis.i. membri virilis quod ēt Mutinum dicitur.i. tanquam ipſum membrum ad ipſum loquatur, & dicat. O Villi, vel ò Anni, quid vis tibi? Num quid cū mea ira.i. prurigo venerea, vel excitato libidinis, deferbuit .i. multum caluit. ego depoſco à te cunnum.i. membrum muliebre, prognatum magno conſule.i. filiam conſulis, & velatū,.i. abſconditum, ſtola.i. veſte candida matronarum? In his verbis videtur tertia ſententia approbari, vt Villius, & Longarenus ambo adulteri, & riuales dicātur, quia ſi maritus eſſet Fauſtę, nō eam peteret quoties ad Venerem excitaretur, ſed eā haberet. Si ergo membrum virile hoc interrogaret Villium, quid reſpōderet? oſtendit Poëtā quòd reſponderet. Puella.ſ. Fauſta, eſt nata, id eſt progenita magno patre, ſcilicet à Cornelio Sylla conſiliari viro. At pro ſed, quanto meliora, & pugnantia.i. contraria, iſtis.i. turpibus cōcupiſcentijs, natura diues ſuæ opis.i. facultatis mōnet.i. cohortatur? quaſi dicat multo meliora monet natura, quæ nō nobilem, ſed quālemcunque puellam deſiderat niſi ratione gubernetur. Tu quicunque es, ſi modo.i. dummodo velis diſpenſare, recte.i. cum ratione, & non immiſcere.i. confundere, fugienda.i. mala, quæ fugi debent, petendis.i. bonis, quæ petenda ſunt, putas nil referre.i. nihil intereſſe, an tu labores.i. ad vitium traharis, aut pecces, quo, id eſt proprio vitio, quod ex mala concupiſcentia animi tui naſcitur, ne pro an, labore ſupple vitio rerum.i. ex exigentia naturæ aut ex diſpoſitione rerum? quaſi dicat tu debes ſcire magnam eſſe differentiam inter vitia quæ ex propria malitia, & petulantia animi committis, & inter ea, quæ ex imbecillitate naturæ, aut difficultate rerum perpetras. Quare ne pœniteat te, deſine ſectarier.i. ſectari matronas.i. vxores alienas, vnde.i. è quarum commercio, eſt.i. datur, & contingit haurire.i. accipere, plus mali.i. nociui, & pernicioſi laboris (non enim omnis labor malus eſt (quàm eſt haurire fructus.i. fruitionis, & voluptatis, ex re .i. ex ipſo facto adulterij. Nec femur eſt magis tenerum huic .ſ. nobili matronæ. nec crus eſt ruſticus huic.ſ. nobili matronæ, inter niueos lapillos, hoc eſt inter margaritas, ſeu vniones, que pro &, virides lapillos.i. ſmaragdos, aut ſimiles.i. propterea quòd lapilli. precioſis exornetur matrona, non ideo habet pulchriora membra, licet ò Chærinte puer de corpore tuo ſuperbiens, tuum ſupple crus, aut femur ſit hoc.i. tale, hoc eſt tenerum, & rectum, & iſtud per parentheſim interponitur. Deinde continuat principalem conſtructionem, dicens. Atque etiam.i. inſuper, crus vel femur togæ.i. meretricis publicæ, & infamis, eſt perſæpe.i. valde ſæpe, melius.i. pulchrius, & decentius. Adde.i. adijce, huc.i. ad hanc differentiam meretricis à matrona, quod meretrix ſupp. geſtat.i. portat, mercem.i. carnem ſuam venalem, aperte.i. nude. ſine fucis.i. ſine adulterinis coloribus, & ſine exornatione doloſa, & oſtendit illud quod habet venale. Neque pro & non, & ſi quid.i. aliquid, honeſti.i. pulchri in ea eſt, ipſa non iactat & habet palam, & quærit ſup. medium, quo cœlet.i. occultet turpia, hoc eſt publica peccatrix non oſtentat ſolummodo pulchra membra ſua, & occultat turpia, ſed omnia aperta, & nuda gerit. Matrona aūt ſi quid pulchri habet, id oſtentat, & inde ſe iactat, ſi quid aūt turpis id occultat. Quibus omnibus non aliud vult dicere Poëta, q̃ ꝙ non allicimur adamandas matronas

nas propter pulchritudinem earum, quia meretrices sæpe pulchriores sunt, & si matronæ pulchriores videntur. hoc ideo, ꝙ pulchra membra sua ostentant, & turpia occultant, & ornent. Et ita magis peccamus ex opinione nostra, quàm ex rerum differentia, quocirca exemplo vulgari monet ne capiamur, altius inspiciendum esse corpus matronæ. Vnde sequitur.

Regibus hic mos est: vbi equos mercantur, apertos
Inspiciunt, ne, si facies (vt sæpe) decora
Molli fulta pede est: emptorem indicat hiantem,
Quod pulchræ clunes, breue q̃d caput, ardua ceruix.
Hoc illi recte: ne corporis optima Lynceis
Contemplere oculis: Hypsea cæcior, illa,
Quæ mala sunt, spectes. o crus, ò brachia: verum
Depygis, nasuta, breui latere, ac pede longo est.
Matronæ, præter faciem, nil cernere possis,
Cetera, ni Catia est, demissa veste tegentis.
Si interdicta petes, vallo circundata, (nam te
Hoc facit insanum) multæ tibi tum officient res:
Custodes, lectica, ciniflones, parasitæ,
Ad talos stola demissa, & circundata palla
Plurima: quæ inuideant pure apparere tibi rem.
Altera nil obstet: Cois tibi pene videre est,
Vt nudam: ne crure malo, ne sit pede turpi:
Metiri possis oculos latus. an tibi mauis
Insidias fieri, preciumque auellier, ante,
Quàm mercem ostendit? leporem venator, vt alta
In niue sectatur: positum sit tangere nolit:
Cantat; & apponit: meus est amor huic similis: nam
Transuolat in medio posita: & fugientia captat.
Hiscine versiculis speras tibi posse dolores,
Atque æstus, curasque graues è pectora pelli?

ASC. Regibus his mos est &c.) Continuādo materiam prælibatam monet auctor, ne pulchritudine faciei, vel alterius membris patentis in matrona capti negligamus cetera eius membra deformia inspicere, monetq. nos vt imitemur reges.i.diuites, qui ne pulchritudine capitis, aut ceruicis, aut cluniū equi sic capiantur, vt negligant inspicere crura, an illa recta, & sana sint, & in incessu molliter reponantur, similiter, & pedes an vngulas nimis teneras, aut aliud vitiū habeant, solēt eos primū coopertos, quasi ad genua vsq; inspicere currentes. Vnde rectius Acron legit opertos.i.tectos & coopertos, quam Landinus apertos.i.nudos, vt manifeste patebit intelligenti filium, & seriem textus. Nam ad hoc respicit, ꝙ matrona bonas partes corporis sui ostentat, quapropter qui ceteras tales esse putant, decipiuntur & amore inardescunt. Quod si qs petat etiam ceteras partes intueri, multa inueniet obstacula, quæ in textu enumerantur, quibus satis liquet stultos esse, qui matrona sectantur, eo ꝙ multo labore rem minus valentem indagant. & pulchriorem, & acquisitu facillimam, vt candidam meretriculam, contemnunt. Ad hoc dicunt perditi amatores adducentes carmen vulgatum, cuius sententia est, ꝙ sicut venator nobilis nollet comesse leporem retibus, aut sine labore captum, sed solummodo eum quem ipse suis laboribus, & cum maxima difficultate acquisiuerit, & ceperit venando, ita deliciosus amator nollet amicam facilem acquisitā, vtpote meretriculam, sed matronam, quæ quanto difficilior est ad acquirendum, tanto magis amatur acquisita. Et reuera talis est hodie quoque inordinata eorum existimatio, qui nihil bonum putant, quam quod care emitur, & cum labore acquiritur. Contra huiusmodi amatores dicit Poëta, ꝙ tali carmine non possunt pellere curas & sollicitudines ex animo, quas patiuntur. Quia (vt dicit Ouid.) Res est solliciti plena timoris amor. Signate autem & diserte dicit in pectore amantis esse æstus, & curas. Nam æstus dicitur ab æstuando.i.ardendo, & cura dicitur, eo ꝙ cor vrat, vnde Cupido Veneris filius amorū Deus flammas in altera manu portat, quibus amantium pectora incendit, hinc de Didone incensa amore ipsius Aeneæ dicitur in principio iiij. Æneid. At regina graui iandudum saucia cura Vulnus alit venis, & cæco carpitur igni. Nunc ad vocabula. Lynceis.i.acutissimis, quales habuit Lynceus, de quo Acron satis dicit, & Lynx animal maculosum, de quo in naturalibus sermo est. O crus, ò brachia, exclamationes sunt perditi amatores pulchritudinem, & decentiam crurum, & brachiorum matronarū admirantis, sicut in Eunucho Terentij exclamat Chærea perditus amore iuuenis. O faciem pulchram. Depygis.i. sine pygis, hoc est depressis clunibus, quod vitiosum esse docent mulieres, quæ decupiam vestem ad clunes maiores ostentandas deferunt, aut certe quæ cautius agentes farturam non exiguam ad nates alligant. Sunt etiam qui pygam dicant esse inguem, seu membrum naturale, & depygem dici mulierem, quæ illud membrum deforme, & ad podicem vergens habet, vnde circa finem illius Satyræ, vbi Poëta dicit timendum esse deprehenso in adulterio, ne pygam amittat, de virga virili potius quam de clunibus videtur intelligendum. Breui latere, quod & vitiosum est, & ad prolem periculosum. Interdicta.i.ceteras partes, quas non vult videri. Acron autem intelligit aliter vt patuit. Dicimus autem. Interdico tibi hac re, non hanc rem, vt docet Valla. Cetera pate bunt in exponendo seriatim. Vnde ordo est. Hic.i.huiusmodi, mos.i.cōsuetudo, est regibus .i.diuitibus, vbi.i.quando mercantur.i.emūt equos, inspiciūt sup.equos opertos.i.tectos quasi vsq; ad genus, ne pro vt non, vt si facies.i.figura corporis, decora.i.speciosa, fulta.i.sustentata, molli.i.fragili, pede.i.vngula vt sæpe sup. contigit, inducat .i. deceptorie allectat, emptorē hiantem.i.cupidum, & præ cupiditate negligentem ad occulti vitij inquisitionem, ꝙ.i.quia, vel eo ꝙ clunes .i. nates sunt pulchræ, & caput equi est breue, quod Virgilius argutum vocat in Georgicis, & ꝙ ceruix.i. superior pars colli, est ardua .i. erecta. Illi .s. reges, & diuites sup. faciūt recte.i.decenter, hoc .i. prudēter cooperiunt equos, dum eos emere volunt. Nec pro non & tu non contemplere .i.contempleris.i.inspicias, lynceis.i. acutissimis oculis, optima .i. optimas partes corporis matronæ, & spectes.i.inspicias, illa supple membra quæ mala sunt existens cæcior Hypsea .i. quàm sit Hypsea mulier certissima. Sunt qui legant contemplans oculis quæ lectio mala non esset, si modo antiqua sit. O crus sup. pulchrum, ò brachia supp. pulchra, exclamationes sunt amantis, cui respondet Poëta. Verum pro sed, quanquam sup. crus & brachia decentia sunt, ipsa matrona est depygis.i.depressis clunibus, est nasuta.i.inepto, & inflato naso, est breui latere, est longo pede, vnde nil.i.non vllam partem, tu nō possis cernere vllam partem matronæ.i.in matronā, præter faciem eius, matronæ inquam tegentis .i. abscondentis, cetera .i. ceteras partes corporis sui, veste demissa, id est deorsum ad pedes vsque missa, ni.i.si non, vel nisi, ipsa est Catia .i. Catiæ similis, quæ cum pulchra haberet crura, vestem ad genua, vsque succinxit. Si autem petens.i.volens contingere aut inspicere, interdicta.i.partes quibus interdicit tibi, & quas non vult a te videri, circundata .i. septa, vallo .i. circunuallata, & constipata multo comitatu. Nam hoc.s.q; difficulter possis eam inspicere, & ꝙ vetaris eam accedere, facit te insanum .i. magis amantem, quia Nitimur in vetitum semper, cupimusque negata. Illud autem dicitur per parenthesim. Et nota ꝙ circundata vallo potest esse nominatiui casus secundum Acronis constructionem, qui vult sic construi, vt matrona intelligatur esse circundata vallo, vt sit. Si petes interdicta, ipsa matrona est circundata vallo. Sed meo iudicio vniformius construitur in accusatiuo sic. Si petes.i.voles attentare & aspicere, interdicta .i. membra matronæ vetita tibi, & circundata vallo.i.circunuallata, multitudine vestium, & comitum, tum .i.tunc, multæ res officient.i.nocebunt, scilicet custodes, qui iussi sunt eam custodire lectica in qua matronæ nobilissimæ portabantur, ciniflones, id est cinnerari, qui capillos crispos faciunt calamistris in cinere calefactis, parasitæ.i.gesticulatrices, & adulatrices, quæ ventris implendi gratia diuites sequuntur, & stola .i. vestis alba matronalis, demissa, id est deorsum missa ad talos, id est vsque ad pedes, & plurima palla.i.longissima vestis, qua ceteræ vestes palliantur.i.teguntur, circundata .i. circuniecta, quia facile exuitur. Et nota quòd plurima potest esse epitheton, seu adiectiuum huius nominis palla, & erit idem quod longissima, sicut in Georg. Cum se nux plurima siluis Induet. plurima, id est longissima nux, hoc est amygdalus secundum Seruium, vel capiatur absolute .i. substantiue in neutro genere, & plurali numero, sicut capit Acron, vt sit Stola demissa ad talos, & palla circundata, & plurima.i.plurimæ aliæ res, quæ inuideant, .i. noceant;

reant,& per modum inuidentium impediant, rem.i.dispositionem,&formam corporis matronali,apparere.i.manifestari tibi, pure.i.simpliciter,sine quouis velamine,altera.i.prostituta, nil.i. nullo modo,vel nulla re obstat.i.facit tibi obstaculum,ne perfecte videatur. Nam est.i.permittitur,contingit, datur tibi videre eam. Cois sup. vestibus tenuissimis, & translucentibus, penè .i. quasi vt nudam,ne ipsa sit malo.i.turpi,& distorto crure, & ne sit turpi pede,& possis metiri.i.mensurare, oculo.i.visu latus ipsius, an breue sit,an satis longum. An.i.vtrum, mauis .i. magis vis, & preoptas insidias fieri tibi à matrona monstrante se qualis nō est,& pretium .i. mercedem concubitus,auellier .i. auelli,& abstrahi a te, antequam mercedem ostendi.i.antequam merx.i.caro. & corpus matrone ostendatur tibi? quia per munera solet fieri aditus ad matronas, vnde precium soluunt antequam mercem aspiciant stulti mercatores. Deinde inducit Poëta pro responsione quosdam versiculos, quibus propositum suum defendere videntur stulti amatores. Venator vt sectetur leporem in alta niue, nolit tangere ipsam leporem positum.i.antepositum, sic.i. sine labore suo hoc inquit Poëta, cantat stultus amator,& apponit.i. adiungit, vel venator cantat hoc,& apponit leporem, quem venatione sua cepit, socijs comedendum, meus amor est similis huic,hoc est venatori,quia ipse transuolat.i.id est contempta derelinquit,posita in medio .i. parata,& quæ in medio omnium sunt,vt meretrices,quas quilibet potest faciliter habere, & captat, id est persequitur, fugientia .i. ea quæ difficilia sunt ad capiendum,cuiusmodi sunt nobiles matronæ. Ad hæc poëta cum indignatione interrogat, hiscine, pro nunquid his, nunquid tu.s.ò perdite amator, speras dolores.i.cruciatus conscientiæ,,& æstus.i.incendia amoris,& curas.i.sollicitudinem,& exustionem cordis,posse pelli.i.expelli è pectore tuo, his.i.huiusmodi versiculis? quasi dicat minime id facies, vnde addit sequentia.

Non ne cupidinibus statuet natura modum quem?
Quid latura, sibi quid sit dolitura negatum,
Quærere plus prodest; & inane abscindere soldo?
Num, tibi cum fauces vrit sitis: aurea quæris
Pocula? num esuriens fastidis omnia præter
Pauonem, rhombumq. tument tibi cū inguina: nū,si
Ancilla, aut verna est præsto puer, impetus in quem
Continuo fiat; malis tentigine rumpi?
Non ego: nanq; parabilem amo venerem, facilemq;.
Illam post paulo, sed pluris, si exierit vir.
Gallis hanc Philodemus ait: sibi,quæ neque magno
Stet precio: neque cunctetur, cum est iussa, venire.
Candida,rectaq. sit,munda hactenus,vt neque longa,
Nec magis alba velit, quam det natura, videri.
Hæc vbi supposuit dextro corpus mihi leuum:
Ilia, & Aegeria est? do nomen quodlibet illi.
Nec vereor ne, dum futuo, vir rure recurrent:
Ianua frangatur: latret canis: vndique magno
Pulsa domus strepitu resonat: vel pallida lecto
Desiliet mulier: miseram se conscia clamet:
Cruribus hæc metuat: doti deprehensa: egomet mi.
Discincta tunica fugiendum est, ac pede nudo:
Ne nummi pereant, aut pyga, aut denique fama.
Deprendi miserum est: Fabio vel iudice vincam.

ASC. NON ne cupidinib.&c. Sicut pdictum est. non omnia q̄ à Poëta isto præcipiunt,Christianæ veritati cōsona sunt.Vt enim in epistola ad Albium fatetur, dicens. Me pinguem, & nitidum bene curata cute vises. Cum ridere voles Epicuri de grege porcū Epicureus fuit nō Christianus. Epicurei aūt summum bonum in voluptate diffinierunt. Voluptate autem sine animi tranquillitate,& corporis indolētia constare negabant. Quapropter ne sollicitudine, & labore delicatorum ciborum cruciemur,monuit Epicurus,vt iuxta naturæ moderationem paucis & ijs communibus,&in medio positis cōtenti essemus,vnde & ipsum magna sobrietate vixisse ex epistolis Senecæ cōstare potest,Similiter in libidine corporis euacuanda præcipit nō pulcherrimas, aut nobilissimas matronas esse petendas,sed ne tentigine & inflāmatione torqueamus,cū eis, quas primas offenderimus nobis cōsentientes esse coëundum. Vnde auctor vt adulterium proscribat, nefandiorem multo cōcubitum masculorum videlicet,admittendum innuit. In qua re à Christiano audiendus non est,Sed qui legitimi matrimonij contra libidinem remedium non habent,debent præuenire,vt libidinis impetum non sentiant,sed carnem suam sobrietate,abstinentia, vigilijs,ieiunijs, laboribus, vestium vilitate, mulierum vitatione, ceterisque remedijs doment, & frenent. Sensus poëtæ patebit in construendo. Soldo. per detractionem, hoc est per sincopam dictum est. Nam solido debuit dici Solidum autem est plenum,&densum,nullos poros. aut vacuitates habens,sicut marmor. Nam solum Oscorum lingua totum significat. Est ergo solidum,quod omnes partes suas habet plenas & densas. Et in proposito per allegoriam solidum vocat, quod ab officio non vacat,sed necessario requiritur,vnde panis solidus est cibus,quia eo carere non bene possumus,& nusquam vacat,Phasianus autem inanis est cibus,eo q̄ sine eo bene viuere possumus. Sic secundum poëtam muliebre commercium solidum est,sed matronarum inane. Verna, dicitur domi nostræ ex ancilla nostra natus, vel nata, & volunt à Vere deduci, eo q̄ tūnc magnus fiat Vernarum prouentus. Inde fit vernaculus a, um,ad Vernas pertinens,vt vernacula lingua.i.domestica, & vulgaris,seu materna,quæ vernæ vtuntur. Tentigo dicitur titillatio venerea. Illam post paulo,pulchram imitationem verborum adulterarum facit Poëta. Nam ne in colloquio deprehendātur, paucis verbis vtuntur,& ferè his,quæ Poëta ponit.Cum.n.adulter interrogat qn veniam? respondet,paulò post,sed pluris,hoc est maiori precio quam solita sum tibi seruire, vel quam pollicitus es mihi. Alio autem tempore idem quærenti dicit, si exierit vir.i. maritus meus. Acron aūt intelligit, vt ordo sit. Philodemus ait,ego relinquo sup.paulò post.i.postquam paululū ex pectaui illam,quæ dicit tu.s.sed pluris,&c.verum meliorem puto constructionem,q̄ daturi sumus.

Galli. Galli magnæ Matris deorū, hoc est Cybelis sacerdotes lapideo cultro testiculos suos euulserunt, vnde cum coire nō possint,facile possent expectare difficilē & morosam mulierē, non aūt illi qui impatientes sunt libidinis & ita pōt intelligi de Gallis sacerdotibus a Gallo fluuio sic dictis, vel de Gallis s.i. Galliarum populis, q cum sint pulchrarum mulierum amatores maximi & eas multa pecunia sibi comparent, censuit Philodemus huiusmodi mulierem difficilē, & preciosam esse Gallis relinquendam. Ilia,& Ægeria.i.nobilissima, & pulcherrima, sicut Ilia & Aegeria. Nam

Ilia. Ilia fuit filia Numitoris Albanorum regis, quē cum frater eius Aemulius expulisset,& Lausum filium interemisset,Illam Vestalem.i.monialem fecit,ne quid de sanguine Numitoris superesset. Veruntamen(vt Romani iactabant) Ilia à Marte oppressa,Remum & Romulum fratres gemellos cōcepit,quos Numitor occidi iussit, & matrem post partū viuam in terram fodi iuxta Tyberim. Vnde fingitur Tyberi nupsisse. Ministri autem,qui pueros occidendos portauerunt,visa lupa territi aufugerunt. Credebatur autem lupa à Marte ad hoc missa, nam in tutela Martis est,vnde,& vberibus suis eos nutriuit,donec à Faustulo quodam pastore inuenti,Acciæ coniugi educandi traduntur, vbi inter pastores se contra latrones exercuerunt in armis,& tandem recognita auum maternum Numitorem in regnum suum restituerunt, sibi autem Romanam ciuitatem cōstruxerunt, quæ omnia apud Liuium in principio totius operis latius patent. Quia ergo Ilia, seu Rhea, Numitoris regis filia fuit, constat nobilem fuisse,& quia Marti complacuit,pulchrā. Aegeria autem Nym-

Aegeria. pha fuit pulcherrima, Numæ Pompilij secundi Romanorum regis coniux,à qua se nouæ religionis,q docuit,præcepta accepisse populo dicebat,vt maioris auctoritatis essent, & melius obseruarentur. Vtraque ergo nobilis, & formosa fuit,qualem finxit quamlibet puellam esse cum qua Poëta rem habuit.Lubrice aūt & Satyrice, hoc est satis petulanter Poëta rem narrat. Vnde ne multis te lector teneam,ordo est. Nonne plus prodest quærere .i. inquirere & scrutari modum, quem natura statuit cupidinibus,vel melius sic,quem.i.qualem modum.i.mensuram, & moderationem,natura statuit .i. constituit, cupidinibus .i. cupiditatibus,& concupiscentijs carnis,& abscindere.i.discernere,segregare,inane.i.superfluum,solido .i. a solido,hoc est necessario,& perutili? Num.i. nunquid, cum .i. quando sitis vrit .i. exsiccat tibi fauces, id est extremitate gutturis, quæris aurea pocula .i. vasa aurea priusquam velis potare? q.d.non. Num.i.nunquid,

ita,& plurima .i. plurimæ aliæ res,quæ inutiles [illegible], & permotu esuriens.i.multum esuriens istud s.i.cum fastu & superbia contemnis omnia,sup.obsonia vel cibaria, præter pauonem autem illam pulchram,& preciosam,non [illegible], & præter Rhombum.i.piscem illum, qui tunc temporis in precio magno apud Romanos fuit? & cum inguina.i.virilia, tument.i.inflantur,& eleuantur tibi,num,id est nunquid, si ancilla, aut puer verna.i.seruus domesticus, in quem impetus libidinis fiat, id est possit fieri continuo,est præsto .i. paratus,& in promptu, malis tu.i.magis velis,rumpi.i.dissolui & cruciari, tentigine,id est stimulatione libidinis, quam sup. impetum facere in eum, vel in eam? Non ego.i.ego, inquit Poëta, non mallem rumpi libidine,q cum verna.i.puero, aut puella rem habere, in quo se porcum Epicureum potius, q castum bonorum morum præceptorem demonstrat Poëta, vnde surda aure nobis hic transeundus est,aut vt scopulus vitandus. Sed Romanis, cum gentiles essent præcepit, apud quos tunc adulterij vitium maximum reputabatur,masculorum autem, & meretricum concubitus vitium quidem iudicabant, sed tamen tolerabile. Nanque pro quia,ego, inquit Poëta, amo Venerem.i.mulierem cum qua rem veneream exerceam,parabilem.i.paratam,& paruo precio comparandam, quæ pro &, facilem .i. quæ cito facit quod peto. Philodemus eiusdem sectæ,& opinionis sectator ait,ego supp. relinquo illã, quæ supple quando interrogatur ab amatore quando venire debebit,aut quando parata erit, dicit,post.i.postea, paulo.i.modico tempore,sed pluris.i.pro maiore precio, quam ille voluit dare, & alio tempore dicit quòd venire debebit, aut quòd parata erit,si vir.i.maritus exierit,hanc ergo.i.huiusmodi preciosam,& difficilem matronam relinquo,inquit Philodemus, Gallis.i.vel sacerdotibus Cybeles,qui cum castrati sint,bene expectare possunt, vel Gallis, id est populis Galliæ curiosis mulierum amatoribus,qui magno precio mulieres difficiles appetunt.Sibi supple dandam dicit,quæ neque stet,id est proste,vel cõstet magno precio,neque cunctetur,id est moram faciat cum est iussa venire. Candida rectaque sit, hæc & omnia sequentia sunt potius verba Poëtæ, quam Philodemi, propter vltimũ versum,in quo de Fabio mentio fit? quem iurisperitum garrulum fuisse in prima Satyra dixit, hic autem adulterum esse significat. Sed ordinem prosequamur. Ea supp. quam ego amabo, inquit Poëta,sit candida.i.formosa, & recta i.pulchra,& munda.i.bene curata, & polita cute hactenus.i.ad hoc vsque,& non vltra,vt neque,id est non,velit videri magis longa,nec magis alba, quàm natura dat, id est quæ contenta sit pulchritudine,& forma naturali, ita quòd non fucet se adulterino colore vt formosior videatur, neque cothurnos altiores capiat vt longior, quam natura dat credatur, vbi.i.post quam,vel quando hæc.i.huiusmodi puella quæcunque sit,supposuit mihi dextro.i.dextra parte iacenti, corpus suum læuum.i.in læua,hoc est sinistra parte iacẽs, ipsa est.i.putatur mihi esse Ilia.i.mater Remi & Romuli,& Aegeria.i.nympha illa vxor Numæ Pompilij, do illi nomen quodlibet .i. quodcunque placet,nec vereor.i.non formido,ne vir.i.maritus, recurrat.i.celeriter redeat, rure .i. ex agro suo, interea dum futuo, id est in actu venereo sum,& ianua frangatur à viro,& canis latret, & domus resonet pulsa vndique magno strepitu eorum, quos maritus secum adduxit,& mulier pallida exclamans sup. væ,desiliat.i.deorsum saltat à lecto, & ipsa conscia adulterij commissi clamet se miseram,& hæc scilicet mulier,deprensa.i. deprehensa,quod in versu stare non potest,metuat,id est timorem suscipiat, cruribus id est pro cruribus suis,ne rumpantur a marito, & doti, id est ne perdat dotem. Sunt qui legant Cruribus, hæc metuat, doti, deprehensa,egomet mi,& tunc deprehensa,id est apprehensa à marito. Deprendimus,seu deprehendimus proprie aliquid in ipso facto. Rescimus autem post factum, ipsa ergo metuat cruribus & doti,inquit Poëta, & egomet metuam supple mi .i. mihi, quia fugiendum est mihi tunica discincta.id est nondum cincta, ac pede nudo, ne nummi mei pereant, aut ne pyga, id est virga virilis pereat,aut denique ne fama pereat.i.infamis efficiat. Ego vincam,id est probabo & conuincam oppositum dicentes,quòd miserum est deprendi.i.deprehendi in adulterio,vel.i.etiam,Fabio,illo iusperito aliquando deprehenso,iudice .i. iudicante,& approbante. Deprehendi leges propter versum,non deprehendi. Quidam legunt Miserum est, & tunc subintelligitur quòd vt sit, quòd miserum est deprendi, alij non ponunt est, sed subaudiunt esse. vt sit, Ego vincam deprendi esse miserum &c. Alij væ pallida vna dictione.

MAT. Bõfinis. TEGAT instita) Instita matronalis videtur esse vestis ad medios demissa pedes,vt in j. de Arte amand. testatur Ouid. his versibus. Este procul vittæ tenues, insigne pudoris, Quæque tegis medios instita longa pedes. Et paulò post, Subsuta a[illegible] [illegible], & cũ veste conuenit, non cũ instita.

GLAR. SI quis volet Acronis Porphyrionisq. ingenium quam late alterum ab altero distet, inspicere, & si multis alij locis, quemadmodum sæpe admonuimus, potissimum tamen ab huius Satyræ principio fieri licebit qui vtriusque commentarium legerit. Quam pauca,dij boni, quam vere omnia Porphyrion. Rursus quam ambigue, quam confuse omnia Acron differit.

Quinas hic capiti mercedes exigit.

Mercedes pro vsuras dixisse poëtam Porphyrion ait. Addit Acron centesima significari. Est autem vsura centesima,quando de centum duodecim soluuntur, hoc est singuli singulis mensibus. Sic dicta quod centesimo mense æquet sortem. Quinque igitur centesimæ in singulo menses quinque exiguet, quæ vsura ingens est, cum nostra ætas ægre tantum in xij. menseis eroget. Badius de singulis nummis ait auarum quinque lucrari velle, quod ego non intelligo, neque ipsum intellexisse quid diceret, puto. Quemadmodum etiam quod paulò post poëta,inqt, Nomina sectatur Tyronum,ad castrense peculium inepte retulit, cum poëta præcipitem fœneratoris auaritiam notet, vt fatetur Porphyrion,quod iuuenibus,qui adhuc in patria erant potestate, audebat nummos cum vsura quina centesima credere non absque periculo exigendi, cum certus non esset de soluendo. Sed auaritiæ tanta vis erat,vt hoc tentare auderet. Et ipsi iuuenes,amore capti alicuius puellæ, qua potiri absque pecunia non poterant nihil pensi habebãt,quid de pecunia paterna ageretur. Cuius elegans exemplum est Antipho ille Terentianus in Phormione cum sua Phanio,multaque similia apud Comicos. Illud autem, simulac, quod sequenti versu à Poeta ponitur pro statim vt exponendum est, non per immediate, vt idem effert Badius, quam latine, iudicent alij.

At ille pro quæstu sumptum facit hic?) Antipophora est auctore Porphyrione. Seu & illud hic,quo responsio fit,etiam per interrogationem legendum cum quadam quasi admiratione. Badius hunc locum recte explicuit. Quarum subsuta talos tegit instita veste. Matronæ (inquit Acron) Stola vtuntur demissa vsque ad imos pedes, cuius imam partem ambit instita subsuta. Hæc eadem verba Porphyrion, vnde Acron haud dubie sublegit. De stola muliebri vere nemini dubium,de instita autem hic locus non paruã facit difficultatem. Si enim dixisset Poëta (quod carmen tamen non patitur) Quarum subsuta talos tegit stola instita, vt esset sensus. Quarum talos stola regit subsuta instita, melius intelligeretur. Acron adijcit, subsutam vestem prætextam dixit. Perotus in suo cornu hoc allegat de stola, perinde atque planum esset Institam esse stolam. Ego autem puto,vt plane dicam quod sentio, Hypallagem esse,& institam dictam pro stola,& vestem intelligendum,quemadmodum & Ouid.lib. j. de Arte amand. vsurpauit,vel institam, vel limbum, vt illud Virg. Dare classibus austros. Verum cui nostra hæc sententia non placet,habet nostri annotatoris longe elegantiorem, quàm ipse non intelligo, nec illum intellexisse puto.

Quidam notus homo, cum exiret fornice macte Virtute esto inquit,sententia dia Catonis. Esto,aduerbium consentientis vel approbantis,inquit Acron,quod mihi displicet, puto enim positum pro sis. Quod vero,& Porphyrion cum Acrone,Catonem intelligunt Censorinum,mihi non fit verisimile. Poëta enim de suo loquitur tempore. Notus inquiens homo nimirum de quopiam quem nominare adhuc viuentem nolebat sentiens. Censorinus autem Cato ante seculum decesserat. Præterea duorum Catonum tempora & mores facile de Vticensi conuincunt.

Audire est operæprecium,procedit recte. [Qui mœchis non vultis) Audire vero est operæprecium triplicem Acronis hic expositionem, quarũ prima haud dubie à nugatore aliquo assuta est.Sicut non ita multo post de Villio Syllæ genero.Illud autem ridiculum magis,q caudam salacem falsam esse putat.Et qdam intelligo,maritus,& demeteret,adultero. Nam vt adulter sibi demessuerit,non videtur verisimile. Quanquam etiam locus ita legi poterat,quin etiam illud Accidit,vt quidam testeis, caudamque salacem Demeter ferro. Verum quid opus est poëtæ immutare lectionem,cum sensus alioqui facile elici queat?

-Atque etiam melius persæpe togatæ.

Togatam vocare videtur infamem ac repudiatam,valet meretricem. Nam alioqui in verbo sequenti gestat,sensus non procederet. Est autem mire versus sermo,cum antea de nobili loquerentur,statim hic meretricis comparationem facit ad ipsam.

-Ne corporis optima lynceis Contemplere oculis,)

Doctor

Doctor in Adagio, Hypsæa cæcior, legit lyncei in genitiuo, à nominatiuo Lynceus, Præterea contemplans pro contemplare, quæ lectio placet. De Lynceo Valerius Max. lib. j. cap. viij. vbi de miraculis. Acron ait trans, parietem hunc de vidisse. Sed assumentum est impostoris vt puto.

Si interdicta petes vallo circundata.

Idem Acron exponit, vallo circundata .i. custodijs munita, circundata satellitibus. Medius Badius hoc de vestium ac comitum multitudinem exposuit.

-Positum sic tangere nolit.) Illud sic, ἀσυντάκτως intelligendum. Acron exponit sic, ad comedendum paratum. Porphyrion autem appositum in cœna. Ego cum de viuente intelligo loqui lepore, vel infimo, vel non fugiente.

-Quem Quid latura sibi, quid sit dolitura negatum Quærere plus prodest,) Ordinem esse puto, quem negatum sibi Quid sit latura, quid dolitura, plus prodest quærere, & abscindere inane solido. Miseram se conscia clamet Cruribus, hæc metuat doti. Porphyrion pro ancilla exponit quæ sit conscia dominæ in hoc adulterij facinore. Vt Satyra ij. sequentis libri Quo te demisit peccati conscia herilis Contractum. Landinus quoque tale quiddam prodidit. Sed mediatricem vocat. Quare exponendum. Hæc ancilla metuat cruribus vxor deprensa doti, ego mihi, hoc est, vel vitæ meæ, vel ne pereat nummi, &c.

SATYRA III.

OMNIBVS hoc vitium est cantoribus; inter amicos
Vt nunquam inducant animum cantare, rogati:
Iniussi nunquam desistant. Sardus habebat
Ille Tigellius hoc. Cæsar, qui cogere posset,
Si peteret per amicitiam patris, atque suam? non
Quidquam proficeret. si collibuisset; ab ouo
Vsque ad mala citaret, Io Bacche, modo summa
Voce, modo hac resonans, quæ chordis quatuor ima.
Nil æquale homini fuit illi: sæpe velut qui
Currebat fugiens hostem. persæpe velut qui
Iunonis sacra ferret. habebat sæpe ducentos,
Sæpe decem seruos. modo reges, atque tetrarchas,
Omnia magna loquens. modo, sit mihi mensa tripes, &
Concha salis puri, & toga, quæ defendere frigus,
Quamuis crassa queat. decies centena dedisses
Huic parco paucis contento: quinque diebus
Nil erat in loculis. noctem vigilabat ad ipsum
Mane: diem totum stertebat. nil fuit vnquam
Sic impar sibi nunc aliquis dicat mihi? quid tu,
Nulla ne habes vitia? imò alia, haud fortasse minora.
Menius absentem Neuium cum carperet: heus tu
Quidam ait, ignoras te? an vt ignotum dare nobis
Verba putas? egomet mi ignosco, Menius inquit.
Stultus, & improbus hic amor est, dignusque notari.
Cum tua peruideas oculis mala lippus inunctis,
Cur in amicorum vitijs tam cernis acutum,
Quam aut aquila, aut serpens Epidaurus? at tibi contra
Euenit; inquirant vitia vt tua rursus & illi,
Iracundior est paulo, minus aptus acutis
Naribus horum hominum, rideri possit, eo quòd
Rusticius tonso, toga defluit & male laxus.
In pede calceus hæret. at est bonus, vt melior vir
Non alius quisq: at tibi amicus: at ingenium ingens
Inculto latet hoc sub corpore. denique te ipsum
Concute: * nunquam tibi vitiorum inseuerit olim
Natura, aut etiam consuetudo mala. nanque
Neglectis vrenda filix innascitur agris.

ASC.

OMNIBVS hoc vitium est cantoribus;) Vrbane ad modum, atq; facete Poëta in principio huius tertię Satyræ inconstantiam atque intemperantiam Tigellij Hermogenis musici notat, ostendens eum in nulla re aut modum, aut constantiam seruasse. Deinde qa oblitus suorum peccatorum auide aliena vitia taxare videtur, ꝙ & Mænius facere solebat, ideo nactus occasionem eos carpit, qui cum sua vitia sibi condonent, aliena nimis acerbe repræhendunt, cum quæ leuia sunt amicis ignoscere debeamus, memores fragilitatis humanæ, quia nemo sine crimine viuit. Tandem à Cynicis ad Stoicos conuertens sermonē, eorum dogma vehementer repræhendit quo dicunt vitia omnia esse paria, & pari pœna punienda, ostenditque insanos esse eius sectæ professores, qui se solos sapientes esse iactant, & per sapientiam beatos esse, nulliusq. egere, sed reges esse, cum tamen à pueris vt fatui vexentur, & trahantur, & in miseria viuant. Hoc argumentum est. Omnibus hoc vitium est, habet Horat. de more vt principium Satyræ ab vrbaniore alicuius rei narratione incipiat, ad auditores lectoresque alliciendos vt hic a communi vitio cantorum, quod hodie quoque habent. Per amicitiam patris .i. Iulij Cæsaris patris adoptiui Augusti, & suam .i. propriam, quia vtrique carus fuit, vt in ij. Satyra dictum est. Ab ouo ad mala, hic duo aduertes. Primum, ꝙ veteres Romani solummodo cœnas pomposas habebant, non prandia, ante quã autem ad cœnam irent, semper in balnea descendebant, vnde reuersi plerunque ouum sorbebant. Secundum, ꝙ duas duntaxat mensas .i. positiones, aut genera ferculorum habebant,

Pomum. Nux. Malum. Vnam carnium, seu piscium, & alteram pomorum. Appellatione aũt pomi continentur oẽs fructus arborum habentes corticẽ durum. Mala aũt sunt ea quæ vulgo poma appellamus, vnde accipiendo pomum generaliter, pyra sunt poma, sed non sunt mala. Tetrarcha dr̃ a tetras, quod est quatuor, & arche principium, quasi princeps quartæ partes alicuius regni, sicut Herodes dictus est Tetrarcha. Qui vero solus totius mundi principatũ hñet, Monarcha diceretur. Decies centena .i. mille nũmum, centena .n. pro centũ accipitur, distributiuum ꝓ principali, seu absoluto. Pulchre aũt post decies centum intulit quinque dies, quasi duplo minori tpe q̃ centum multiplicentur, consumat, hoc est quolibet die ducentena. Noctes vigilabat, de accusatiuo tpis variæ sunt grammaticoꝝ sententiæ. (Accusatiuo temporis.) Seruius dicit honestiorem esse locutionem in accusatiuo, qđ Valla irridet, dicẽs potius Græcorum imitationem. Acron dicit ideo in accusatiuo poni, vt iugem vigiliam ostenderet, significans accusatiuum tpis importare continuationem, & totalitatẽ, sed Valla refragatur, eo ꝙ nonnunquam particula totalitatis addatur, vt Totos hosce Parmeno dies te quietum reddam, & Hic iam tercentum totos regnabitur annos. Porphyrio dicit aduerbialiter in accusatiuo dici. Has sententias quidam meo indicio non imperite sic concordat, dicitq. de tpe tripliciter posse interrogari per qñ, intra quod tempus, & quandiu. Ad quæstionem factam per qñ, semper in ablatiuo respondebis, vt Qñ datum est? anno millesimo, &c. non annum millesimũ, nisi præponetur præpositio accusatiuo deseruiens. Ad quæstionem factam per intra, expressa præpositione haud dubie in accusatiuo pones, sed ea tacita in solo ablatiuo, vt intra quot dies perlegis Virgiliũ? intra xx. dies. vbi cauebis puer ne dicas. Faciã, vel hoc infra viij. dies. nam intra dicendum est, non infra in hoc sensu. Sine ꝑpositione autem dices. Octo diebus Virgilium perlegit, vt in textu nostro. Quinque diebus .i. post quinq; dies, vbi non bene diceres. Quinque dies Nil erat in loculis. Sed ad quæstionem factam per quandiu, licet in ablatiuo responderi potest, consuetius tñ & melius in accusatiuo, respondebit, præcipue dum tempus integrum, & continuum significas, vt quandiu patet atri ianua Ditis? Noctes atque dies .i. per totum tempus. Sic referre putant, an dixeris crastinum diem, an crastino die tecum ero, quia priori modo significas te per totũ diem crastinum cum eo futurum. Posteriori aũt, quauis parte crastini ei affuturũ. Neque satis efficax est mihi ratio Vallæ, qua multa contra ceteroꝝ auctoritatem probare conatur, quę est. Quidquid alicui dictioni addictum à bonis auctoribus reperitur, hoc ipsa per se neque significat, neque connotat, sed accusatiuo temporis ad-

(* Alias, num tibi quid .i. num aliquid vitiorum. Sic legendum censet Bonf.)

ditur dictio totum, ergo non importat totalitatem, verbo in sco additur verbum cœpi, ergo non significat inceptionem vel inchoationem. Nam maior ipsius non est vniuersaliter vera, sed vt dicitur a Doctrinali, Aequiualens genitiuis harum si iungitur vni Dictio pro re, qua tantummodo debet haberi. Sed hæc grammatici videant. Aduerte etiam, verbum erat hic, & sepe alias pro

Erat. Loculi.

esse poni, vt Quinque diebus Nil erat. i. nil esset, vel fuisset in loculis. Loculi autem sunt sacculi pecuniarum in hoc loco. Immo alia, & fortasse minora, hic diligentissime aduertes puer poëtam duo prudenter facere. Nam & arrogantiam, mendaciumq. euitat, & auctoritatem suam non diminuit. Arrogantiam, & mendacium euitat, quia fatetur se non esse sine peccatis. Auctoritatē suam seruat, dicens peccata sua esse alia, & minora, per hoc innuens duo esse necessaria ad hoc, vt quis habeat auctoritatem repræhendendi aliqua vitia. Primum, vt eadem vitia, quæ repræhendit, ipse non habeat. Nam turpe est doctori cum culpa redarguit ipsum. Vnde nescio qua fronte, aut quo ore contra simplicem fornicationem declamare audent, qui publice concubinam suam domi fouent. Audiendi tamen tales fortasse sunt, sed non imitandi, & licet in hoc non peccant, quod verbo castitatem docent, peccant tamen quia exemplo dedocēt, vnde optimum prædicatorem imitari deberent, de quo scriptum est. Cœpit Iesus facere, & docere. Secundo necessarium est, vt quia nemo sine crimine viuit, ea vitia quæ prædicator cōmittit sint minora, quàm quæ repræhendit, aut saltem secreta. Vnde errant qui dicunt, Satyricos seipsos repræhendere, quo alios possint liberius taxare, cum omnino oppositum faciant. Nam Horat. se omnino purgare conatur, sed finem facio. Ordo est. Hoc vitium est omnibus cantatoribus. i. omnes cantores habent hoc vitium, vt ipsi existentes inter amicos, rogati cantare, nunquam inducant. i. possint inducere animos suos, cantare. i. ad cantandum, iniussi. i. quādo non iubentur neque togantur. nunquam desistant. Videte hic manifestam auxesim, in qua singula verba pondus habent. Primum dicit omnibus, non quibusdam duntaxat. Secundo cantoribus, quorum officium est cantare, non alijs qui cantare nesciunt. Tertio non dicit inter quoscunque, sed inter amicos. Quarto non dicit, quòd non cantent, sed quòd non possint inducere animos ad cantandum, etiam si velint. Quinto non dicit aliquando sed nunquam, sexto non dicit, quòd non cantent quando cantus eorum non petitur, sed quando rogati sunt. Et septimo, quòd non solum non cantent quando ab amicis rogantur, sed quòd quando iniussi sunt. i. fortasse tacere iussi, non solum cantent, sed nunquam desistant cantare, vnde vtroque vitio peccant, & ita in hoc primum notatur Tigellius, quòd & nimis impudenter tacebat, & nimis impudenter cantabat. Vnde dicitur. Sardus habebat &c. Ordo est. Ille. i. iam notus ex præcedenti Sermone Tigellius, Sardus. i. ex Sardinia natus, habebat hoc supple vitium. Si Cæsar Augustus, qui posset cogere eum vt cantet, peteret. i. amice deposceret, per amicitiam patris sup. adoptantis, videlicet Iulij Cæsaris, atque suam. i. propriam. Nam vtrique familiaris fuit Tigellius, ipse Augustus non proficeret quidquam. i. in aliquo, quia non posset precibus impētrare vt cantet, si autem collibuisset. i. libido cātandi Tigellium cepisset, ipse citaret. i. recitaret, ab ouo. i. a primo ferculo & à principio cœnæ, vsque ad mala. i. vsque ad fructus, qui dantur in vltima parte cœnæ, & in secunda mensa, sicut hic caseus datur suis temporibus in fine mēsæ. citaret inquam Iò Bacche, quæ vox est nimiæ lætitiæ, aut saturitate affecti. Versus autem vult dicatur Bacche eho, non Iò Bacche, quia eho primam producit, vt cuius notum est. Præterea Bacche vocatiui casus à nominatiuo Bacchus vltimam corripit, cuius contrarium tamen fieret si legatur Iò Bacche. Veruntamen aduertes lector summæ artis esse apud oratores, & poëtas dare personis, quas loqui faciunt propior sermones, quod Liuius in concionibus suis seruasse laudatur. Vnde sæpe ineptis personis attribuunt poëtæ ineptos sermones, vt Terentius, & Plautus militibus gloriosis, vt argute annotauit Donatus in Eunuchum. Si velimus ergo vitio syllabarum poëtam nostrum notasse vitium cantandi in Tigellio, non erat absurdum dicere Iò Bacche, imò sic in omnibus ferè codicibus inuenies, sed ad ordinem redeo, recitaret inquam Iò Bacche, modo, id est aliquando, summa voce. i. summæ chordæ, quæ acutissima est, & modo. i. interdum hac voce quæ resonat ima. i. depressa, & infima quatuor chordis. i. secundùm Acronem, post quatuor chordas, hoc est quinta chorda, quia vult eum pentachordio vsum fuisse, aut secundū Porphyrionem, quæ resonat ima, id est infima, quatuor chordis. i. inter quatuor chordas, qua dicit eum tetrachordo, seu tetrachordio vsum. i. instrumento quatuor chordarum, vtroque autem modo notatur in hoc quòd medium non seruauit, sed aut summa aut infima chorda, & per hoc aut acutissima, aut depressissima voce recitauit. Nil fuit illi homini. i. in illo homine, æquale. i. vniforme & constans. Ipse currebat sæpe velut sup. currit qui fugiens hostem supple currit. Persæpe. i. valde sæpe, supple lentissimo gradu incedebat, velut. i. sicut incederet supple qui ferret sacra Iunonis in capite, qui ne cadant lente incedit. Ipse habebat sæpe ducentos. i. plurimos seruos, & sæpe decem, id est paucos seruos. Sunt qui legant Sæpe duos seruos, sed exemplaria ferè habent, decem, non duos, loquens, id est in ore suo pompose versans, modo reges atque tetrarchas, id est principes viros, & omnia magna. i. magnifica, & pomposa, hoc est interdum tam magnificus voluit videri, vt non loqueretur nisi de regibus, & principibus, quia sicut qui de deo est, de Deo loquitur, ita qui de curia regum, & principium videri, vult de ipsis semper loquitur. Modo. i. interdum autem tam parcus, & tam summisso animo fuit, vt dicat tripes, id est sedicula trium pedum, sit mihi mensa, id est tabula ad quam comedam, & concha. i. testa conchæ marinæ, puri. i. inconditi salis, sit mihi obsonium supple, & toga sit mihi vestis supple quæ toga, quamuis sit crassa i. pingui & vili panno, queat. i. possit, defendere. i. depellere à me frigus, illud autem creditur dixisse vbi omnia consumpserat. Nam, subaudi si, si tu dedisses huic parcō, & paucis contento, decies centena. i. mille nummos, nil. i. nullus nūmus, erat, id est fuisset in loculis, quinque diebus. i. intra vel post quinque dies, ipse vigilabat noctes. i. per totum tempus nocturnum, vsq; ad ipsum mane. i. tempus quo Sol manat. i. oritur, vel dicitur à salutatoribus mane. i. bene sit tibi, stertebat autem, id est dormiendo profundo sopore consumebat totum diem Nil, id est nulla res, fuit vnquam sic impar. i. inæqualis, & dissimilis sibi, sicut Tigellius. Nunc aliquis dicat. i. possit dicere mihi, hoc est Horat. loquitur enim de se poëta, Quid tu Horati supple facis, aut de te sentis? nulla pro non & vlla, habes ne vlla vitia? respondet Poëta, imò supple habeo alia vitia supple, & fortasse minora, quàm repræhendo in Tigellio. Alij textus habent, Haud fortasse minora, & ita sicut dixit, duo prudenter facit, nam & iactantiam fugit, & auctoritatem sibi seruat. [Mæuius absentem &c.) Exemplo Mœuij detractoris repræhendit eos qui cum suis vitijs ignoscant, & in eis videndis cæci sint, aliorum vitia acerbissime carpunt, & vident ea aquilinis, & serpentinis oculis. i. acutissimis. Aquila enim tam acuti visus est, vt recto intuitu Solis radios sustinere possit, quin & pullos suos Solem aduersum intueri cogit, & si qui lucem Solis non sustinentes auertantur, illos velut adulterinos è nido præcipitat. Serpens etiam subtilissimi est visus, vnde græce dracon a δέρκω. i. aspicio dicitur. Repræhendit ergo eos qui nimis seuere carpunt, nimis auide, etiam perperam de hominibus iudicantes, & facta indifferentia quæ & bona & mala esse possunt in peiorem partem interpretantes, quales sunt qui negligentiam circa culturam corporis repræhēdunt, & ad ingenij cultum non aspiciunt. Cum tamen si velint esse mentes, & boni amici, deberent facere sicut parentes, qui liberorum suorum corporalibus vitijs honestiora vocabula dant, aut sicut amatores, qui amicarum suarum corporalibus vitijs non offenduntur, imò sæpe delectantur. Veruntamen sciant Christiani sic diligere homines, vt eorum vitia non diligant. Quæ vero dubia sunt, etiam Christianissimus in meliorem partem accipere potest, quod Poëta tam de vitijs corporis, quam de vitijs animi abunde probat. Vnde principalis disputatio est hic contra eos, qui tristi vultu & seuera barba vt Cynici philosophi nimis acriter in omnes inuehuntur, ita nullis, ne amicis quidem, parcant. Et etiam contra eos qui, quod peius est, virtutem in vitium vertentes, omnia carpunt. Manifestum autem est Poëtam solummodo contra eos hæc scribere, qui ex maleuolentia, & detractorio animo, aut nimis inhumaniter hæc faciunt. Non enim loquitur contra eos, qui humane corrigunt. Nam tota intentio Satyricorum intendit fraternæ correctioni. Cetera in constructione patebunt. Ordo est. Cum, id est quando Mæuius inuidus ille poëta, & maleuolus detractor Virgilij, & Horatij carperet, id est maleuole roderet, & diffamaret, Neuium, virum illum bonum, absentem, quod signum detractionis est. Nam corrector bonus præsentem secrete commonet, quidam, forte Virgilius aut ipse Horatius, ait Heus, tu Mæui, ignoras te, id est vitia tua, qui tam auide carpis Neuium? an putas te ignotum dare nobis verba, id est decipere nos de factis tuis? Nam dare verba est decipere, eo quòd qui bona verba dant sine effectu, decipiunt. Mæuius autem, inquit, id est respondit: Egomet ignosco, id est veniam do;

do: mi .i. mihi. Ad quod poëta. Hic .i. huiusmodi, amor quo quis se amans aliorum vitia carpit & sua dissimulat, est stultus, quia qui prudens est vitia sua agnoscit vt emendet, & improbus, quia vir probus alteri nō facit quod sibi fieri non vult, & dignus notari .i. diffamari, & reprobari. Tractum est ab infamibus, quibus ob detestabile facinus inuritur nota, vnde notati dicuntur infames. Cum tu lippus .i. quasi lippus, & male videns, peruideas .i. perspicias, tua mala .i. propria vitia, oculis inunctis .i. collyrio impeditis ne recte videas, cur, id est quare, cernis .i. vides in vitijs amicorum, tam .i. tantum, acutum, id est acute, quàm, id est quantum, aut aquilæ supple cernunt, aut serpens Epidaurius, id est Romam vectus ab Epidaurio insula, hoc est quantum quicunque serpens, At pro sed, euenit tibi contra .i. econtrario, vt &, id est etiam, illi inquirant .i. inuestigent, rursus .i. vicissim tua vitia. Si supple quis est iracundior .i. modico magis inclinatus ad iram, quam decet, & si est paulo minus aptus, id est affabilis & socialis, ipse possit rideri acutis naribus .i. contractis naribus in rugam, horum hominum, id est irrisorum, & inuidorum, eo, id est propterea, quòd .i. quia toga, vestis à tegendo dicta, defluit, id est deorsum fluit, & ex humeris cadit illi existenti tonso, rusticus .i. paulo nimis rustice & negligenter, quod de Cæsare dictum putant, & quia calceus male .i. multum & inepte, laxus .i. dissolutus hæret in pede, vel quòd calceus laxus male hæret in pede. At pro sed, ò inuide, huiusmodi vir quem tu, ob cultum irrides, est ita bonus vir, vt non sit alius quisquam melior, at pro sed, est amicus tibi, at pro sed, ingens, id est excellens ingenium latet sub hoc corpore inculto, veluti in Virgilio, quem Mæuius carpebat. Et est hic sententia similis illi. Corporis exigui vires contemnere noli. Ingenio pollet cui vim natura negauit. Denique, id est vt vno verbo dicam, concute, id est examinate ipsum, & est tractum à vestibus, quæ dum concutiuntur patent sordes, & pulueres antea latentes, num, id est nunquid natura, aut etiam consuetudo mala, inseuerit, id est immiscuerit tibi per inclinationem ad peccatum, quid, id est aliquid vitiorum, sic Bonnnis legit, & melius quam qui. Nunquam tibi vitiorum, quia nunquam vitiorum durius sonat, hoc est, an ne tibi aliqua vitia sunt insita per inclinationem naturæ, quæ prona est ad malum, aut per consuetudinem malam viuendi, quæ quasi altera natura est, dico mala consuetudinem. Nanque pro quia filix, id est herba nociua, vtenda, id est quæ debeat vri & comburi, innascitur agris neglectis, id est incultis, hoc est sicut in agris etiam bonis, & fertilibus si non colantur, & inferantur bona semina per se nascuntur spinæ, & herbæ nociuæ, ita si quis bonam habeat naturam, & eam non colat disciplina, per se innascentur vitia ex mala consuetudine, & mala conuersatione.

Illuc præuertantur: amatorem quòd amicæ
Turpia decipiunt cæcum vitia: aut etiam ipsa hæc
Delectant: veluti Balbinum Polypus Agnæ.
Vellem in amicitiam sic erraremus: & isti
Errori nomen virtus posuisset honestum.
At pater vt gnati, sic nos debemus amici,
Si quod sit vitium: non fastidire. Strabonem *
Appellat pætum pater: & pullum, male paruus
Si cui filius est: vt abortiuus fuit olim,
Sisyphus. hunc varum, distortis cruribus, illum
Balbutit scaurum, prauis fultum male talis.
Parcius hic viuit: frugi dicatur. ineptus
Et iactantior hic paulò est: concinnus amici
Postula, vt videatur. at est truculentior, atque
Plus æquo liber: simplex, fortisque abeatur.
Caldior est: acres inter numeretur. opinor
Hæc res & iungit, iunctos & seruat amicos.
At nos virtutes ipsas inuertimus: atque
Sincerum cupimus vas incrustare. probus quis
Nobiscum viuit, multum demissus homo: illi
Tardo cognomen pingui damus. hic fugit omneis
Insidias: nullique malo latus obdit apertum:
Cum genus hoc inter vitæ versetur: vbi acris
Inuidia, atque viget vbi crimina, pro bene sano,
Ac non incauto. fictum, astutumque vocamus
Simplicior si quis: qualem me sæpe libenter
Obtulerim tibi Mœcenas: vt forte legentem,
Aut tacitum impellam, quouis sermone molestus:
Communi sensu plane caret, inquimus eheu
Quam temere in nosmet legem sancimus iniquam,
Nam vitijs nemo sine nascitur. optimus ille est,
Quis minimis vrgetur. amicus dulcis, vt æquum est,
Cum mea compenset vitijs bona: pluribus hisce,
(Si modo plura mihi bona sunt) inclinet: amari
Si volet. hac lege in trutina ponitur eadem.
Qui, * ne tuberibus propijs offendat amicum,
Postulat: ignoscat verrucis illius. æquum est
Peccatis veniam poscentem, reddere rursus,

ASCENSIVS.

Præuertamur, id est transeamus, illuc .i. ad illud propositum redeamus quòd turpia vitia amicæ, id est mulieris amatæ, decipiunt cæcum amatorem, ita quòd ea non videat aut iudicet esse turpia, vnde solet dici. Omnis amatori formosa videtur amica. Et quæcunque placet res erit apta satis. Amator autem, & amica libidinis esse possunt, sed amicus honestatis nomen gerit, turpia inquā vitia amicæ decipiūt cęcum amatorem, quòd ea non videat, aut non iudicet esse turpia. aut etiam hæc ipsa turpia vitia amice delectant ipsum amatorem. veluti polypus, id est fœditas, & immunditia nasi: Agnæ, id est illius meretricis, delectat supple Balbinum illum nobilem adolescentem. Sunt qui legant pulypus propter metrum, sed Philologus ostendit etiam Polypus prima longa, recte legi. Ego vellem, inquit Poëta, quòd nos erraremus sic in amicitia, hoc est quòd tantum amaremus amicos nostros, vt nō percipiamus eorum modica vitia. Veruntamen (vt dixi) debemus sic diligere homines, vt eorum vitia non diligamus. Et (vt vetus philosophorum est verbum) debemus amicos diligere vsque ad deos, & non vltra, id est ita ꝙ amore amici non offendamus Deum, neque quidquam contra iustitiam, & veritatem faciamus. & vellem, inquit Poëta, quòd virtus posuisset illi errori quem offendimus in amico, honestum nomen, ita quod eius exilia vitia in bonam partē accipiamus, vel melius sic, quòd virtus posuisset isti errori quo erramus in factis vitiosis amicorum honestum nomen, ita quòd non dicatur error, sed humanitas, benignitas, clementia, amicitia, aut simili modo. Ac pro, &, vt, id est quemadmodum, pater supple non fastidit, id est non contemnit cum fastu & superbia, vitium, id est deformitatem, gnati, id est filij, sic debemus non fastidire, id est non superbe contemnere, vitium amici, si ipse amicus habet quod, id est aliquod vitium. Et nota quòd nos debemus amare vitium amici. nec dicit quòd non debemus amicum corripere, sed quòd non debemus eius vitium modicum superbe contemnere tanquam nos nullum vitium habeamus. Probat autem quomodo pater excusat vitium filium, non in moribus, quia illud corrigi deberet, sed in corpore, quod emendari nō potest. Pater appellat super filium strabonem, id est oblique & ex transuerso videntem, pætum, id est habentem tremulos oculos, & se facillime in quamuis partem vertentes, sicut falcones videmus habere, & videtur dici pætus à petēdo eo quòd quamcunque rem petat, eo faciliter oculos dirigat, vel quòd petat .i. aggrediatur faciliter vnumquenque oculis suis. vnde Venus dicitur pæta, & creditur in muliere viuacitas signum esse, & ad formositatem facere. vitium ergo oculorum appellat nomine pulchritudinis, & sicuti .i. alicui, est filius male .i. multum, & vsque ad difformitatem, paruus .i. paruæ staturæ, vt .i. quemadmodum, Sisyphus abhortiuus filius Antonij triumuiri. fuit olim, appellat sup. eum pullum suum .i. tenellum puerulum, sicut pullū equi placidus, & tener est. Sisyphus autem iste dicitur fuisse intra bipedalem staturam. vnde vocat eum abortiuum, quasi ante maturum partum editus sit. & appellat hunc .i. alium filium distortis cruribus .i. qui habet distorta, & curuata crura varum .i. haben

*De Strabonū, & Pætorū cognominib vide Cæ lib. viij. cap. xix. & Nonium Marcel. Bonfin.

* Tubera maiora vitia dixit, verrucas minora quæ Sermones neuos appellat. Dor.

tem solummodo crura introrsum modicum retorta, vel parum elata, & balbutit .i. balbutiendo per blanditias vt puero complaceat, appellat illum .i. alium, fulcum .i. sustentatum, & innitentem talis, male, id est multum. & cum malo eius, prauis .i. vitiosis, & indirectis. appellat inquam scaurum .i. habentem talos extentos, hoc est eleuatos. Tali autem sunt illa ossa, quæ nectunt crura pedibus. Applicat nunc ad vitia moralia. Si hic, id est aliquis amicus, viuit parcius supple, quam deceat, hoc est nimis parce, & quasi auare, dicatur frugi, id est homo vtilis, & ad frugem, id est commoditatem spectans, & non homo prodigus, aut perditus. Si hic, id est alius, est ineptus .i. arrogans, & iactantior paulo, id est modico supple quam deceat, hoc est si se nimis laudet, & plurima de se promittat quando est in societate amicorum, ipse postulat, id est exigit, & petit, vt videatur concinnus, id est comis, & affabilis amicis, & se non fingens nec dissimulans, sed quidquid in animo habet proferrens. at pro sed, hic supple, id est alius, est truculentior, id est nimis seuerus, & immitis paulò plus quam conueniat, & est liber, id est audax in reprehendendo, aut dicendo id, quod habet in animo, plus æquo .i. quàm æquum & iustum est, ipse postulat vt habeatur fortis non truculentus, & simplex .i. non fictus, nec dolosus, sed quidquid in animo habet dicens, sine dissimulatione. Et si sup. est caldior, id est calidior & feruentior ad iram, quàm deceat ipse vult vt numeretur inter acres viros. ego opinor, inquit Poëta, quòd hæc res .i. huiusmodi modus censendi de vitijs amicorum, iungit amicos .i. facit inire, & coire in amicitiam, & seruat amicos iunctos ne dissoluantur. At pro sed, nos inuertimus .i. in malum, & in contrarium vertimus ipsas virtutes amicorum appellantes eas nomine vitiorum, atque cupimus .i. desideramus, incrustare .i. illinire tanquam impurum, aut putridum, vas sincerum .i. purum & sine carie, vel sincerum, id est solidum, & plenum non vitiosum, cui non est opus incrustatione. Probat exemplis. Si quis probus, id est modestus homo viuit nobiscum, ipse vocatur supple homo multum demissus, id est vilis, & ignauus, sine industria, aut acrimonia. & damus illi pingui .i. qui est pinguis, cognomen tardo, id est cognominamus eum tardum, qui pinguis est, & ita quod naturæ est damus vitio. Si hic, id est alius, fugit omnes insidias, id est societatem insidiosorum, & malignantium, q; pro &, nulli pro non & vlli, & non obdit .i. non opponit vel obijcit, vlli malo .i. maleuolo, latus suum apertum .i. cum nullo malo litem quærit, nec in via vllum lacessit, aut impellit vt faciunt petulantes, & pacis inimici, cum .i. quando, versetur inter hoc genus vitæ, id est viuentium, vbi, id est in quo genere vitæ, acris, id est vehemens inuidia, & crimina, id est criminationes, & accusationes, vigent, id est sunt in vigore, nos vocamus eum pro bene sano ac non incauto .i. vbi deberemus eum vocare bene sanum, & prouidum, aut non incautum .i. bene scientem cauere litem, & incommoda, vocamus eum fictum .i. subdolum simulatorem, & fraudolentum, & astutum, id est callidum vafrum in altero decipiendo. dicitur ab asty seu astu, quod Attica lingua vrbem significat, in qua homines callidiores, & fraudulentiores solebant esse, quàm in agro aut rure. Et si quis est simplicior, id est modico nimis rusticus, & importunus, ita quòd non obseruet tempora aut personas, ita vt ipse forte molestus existens impellat quouis, id est quocunque sermone amicum vel patronum suum legentem, aut tacitum, id est tacite aliquid contemplantem, nos inquimus, id est dicimus, quòd talis caret plane, id est omnino, communi sensu, id est quòd sit pecus, & totus inconsideratus. cetera dicta sunt per parenthesim, quæ sic introducuntur. Si quis inquam est simplicior .i. paulo nimis simplex, & sine astutia, aut duplicitate, qualem ò Mæcenas ego obtulerim libenter me tibi, & sæpe volui quòd talis oblatus fuerim, &c. Eheu, dolentis est interiectio, & absolute .i. sine casu post se ponitur, vel geminando heu dicatur heu heu, vel heheu quam .i. quantum, temere .i. inconsiderate, sancimus .i. ferimus, in nosmet .i. in nosmetipsos, iniquam legem. Nam iustum est vt qualiter alios iudicamus ita alij nos iudicent. Nam .i. quoniam quidem nemo nascitur sine vitijs .i. nemo qui nascitur vacat vitijs. Non enim sciuit (vt opinor) Poëta de peccato originali cum quo nascimur, sed vult dicere, aut quòd nemo qui nascitur est sine vitijs, aut quòd nemo sic nascitur, vt non inclinetur ad aliqua vitia, & qui sequendo naturalem inclinationem non aliqua vitia committat. iuxta hoc quod prius dictum est, quòd aut natura, aut consuetudo mala inserit nobis vitia. quia ergo nemo nascitur sine vitijs .i. nemo qui nascitur est sine vitijs, aut nemo sic nascitur, vt non inclinetur ad aliqua vitia, & committat aliqua vitia, ille est optimus censendus, qui vrgetur, id est premitur minimus, supple vitijs, hoc est, quia nemo sine peccatis est, ille est optimus iudicandus, qui minima peccata commisit, id est paucissima, & leuissima. Nam minimum potest deriuari à parum, & à paruum. Amicus dulcis, id est iucundus, & suauis, compenset, id est debet simul pensare, & æstimare, mea bona, id est virtutes meas cum vitijs meis, Est autem metaphora. hoc est translatio sumpta à trutina, seu libra, per quam rerum pondus, & valorem pensando, hoc est (quod dicunt) ponderando discernimus. & quando de duabus rebus volumus scire vtra maioris sit ponderis, tunc pensamus eas simul ponendo vnam in vna lance, & alteram in altera, & tunc ea quæ leuatur, iudicatur esse minoris ponderis, & valoris. vnde apud Persium, Nec si quid turbida Roma eleuet accedas. Vtitur ergo hanc phantasia. Poëta noster, quòd virtutes nostræ ponantur in vna lance, & vita in altera, sicut sanctum Michaëlem Metaphorice imaginamur facere, & tunc si vitia plus ponderis habeant, iudicabimur vitiosi & mali, & si virtutes, studiosi & boni. vnde dicit, Dulcis amicus, vel is qui dulcis est amicis, compenset, id est simul penset, vt, id est sicut, est æquum, id est iustum, mea bona cum vitijs, & si volet amari à me inclinet se, id est assentientem, & fauentem monstret se his supple bonis meis, pluribus, id est quæ plura mihi sunt, quàm vitia, si modo, id est dummodo tamen, plura bona sunt mihi, id est dummodo habeam plura bona quàm vitia, & ponetur à me hac lege, id est secundum hanc legem, in eadem trutina, id est eadem statera, hoc est iudicabitur eodem iudicio. Scies autem lector melius esse vt legatur pluribus hoc se, quàm hisce, sed pergemus. Is supple qui postulat, ne pro vt non offendat, id est lædat, & offensum faciat amicum, proprijs tuberibus, id est per allegoriam, magnis & enormibus vitijs suis ignoscat, id est det veniam verucis, id est allegorice paruis vitijs illius, scilicet amici. Tuber est quoddam genus herbæ capnosæ nascentis in terra, & etiam est quædam magna inflatura, & caro superflua nascens in capite, aut facie hominis plerunque, quæ magnam difformitatem affert. Veruca autem est modica eleuatio carnis. quam in facie quiddam signum virilitatis libenter nutriunt, sæpe autem in manibus iuuenum nascuntur, & faciliter amouentur. Nam si filo tenui ligentur, siccantur & decidunt. Allegorice ergo dicit. Qui vult vt magnis vitijs suis ignoscatur, debet saltem paruis vitijs proximi, & amici sui ignoscere. Vnde declarat se auctor, dicens æquum, id est iustum est, poscentem, id est eum qui poscit veniam peccatis suis, reddere supple veniam rursus, id est vicissim vitijs aliorum, iuxta quod scriptum est. Qua mensura mensi fueritis, remetietur vobis, & rursus. Nolite iudicare, & non iudicabimini, & plura alia quæ auctor non vidit, sed veritas semper veritati quadrat.

ASCENSIVS.

Denique, quatinus excidi penitus vitium ire,
Cetera item nequeunt stultis hærentia: cur non
Ponderibus, modulisque suis ratior vtitur? ac res
Vt quæque est, ita supplicijs delicta coërcet?
Si quis eum seruum, patinam qui tollere iussus,
Semesos pisces, tepidumque ligurierit ius,
In cruce suffigat: Lebeone insanior, inter
Sanos dicatur. quanto hoc furiosius, atque
Maius peccatum est? paulum deliquit amicus:
Quod nisi concedas, habeare insuauis. acerbus

Denique, quatinus excidi, &c.) Transit paulatim ad repræhendendũ dogma Stoicorum. dicentium omnia peccata esse paria & pari pœna punienda, & solum stultũ peccata habere. Contra quod vltimum, primo dicit quædam esse vitia, quæ penitus excidi non possunt, vt vitium iræ, quapropter si dicamus omnes etiã modica vitia habentes, æqualiter peccare, oportebit secundum Stoicos, vt omnes æqualiter stultos dicamus, & æquali pœna puniendos, dicit ergo, Denique, quatinus excidi, &c. quoniam vitium iræ, &c. inhærentia stultus, quia Stoici omnes peccatores stultos dicunt, non possunt penitus excidi, quia semper pronitas ad peccãdum manet quodãmodo radicaliter in nobis. & præcipue vitium

Odisti: & frugis, vt Drusonem debitor eris:
Qui, nisi cum tristes misero venere calendæ,
Mercedem, aut nummos vnde vnde extricat: amaras,
Porrecto iugulo, historias, captiuus vt, audiuit.
Comminxit lectum potus: mensa ue catillum
Euandri manibus tritum deiecit: ob hanc rem:
Aut positum ante mea quia pullum in parte catini
Sustulit esuriens: minus hoc iucundus amicus
Sit mihi? quid faciam, si furtum fecerit? aut si
Prodiderit commissa fide? sponsum ue negarit?

tium iræ dicit, non tam vt se excusaret, qui promior ad iram fuit, quàm quòd ira subito nos inuadit. Primus autem motus creditur non esse in potestate nostra. Cur non. Quare, inquit, iuxta magnitudinem peccati, & iuxta genus peccati delicta non puniantur. Vnde si quis seruum, quia ius piscium ligurierit, crucifigat, insanus habetur, quanto insanior est, qui amicum fugit, quia modicum peccauit? Quod nisi concedas, &c. Occurrit obiectioni Stoicorum. Dicerent enim Stoici, qui omnia vitia paria esse dicunt, neminem parum peccare, sed omnes, æqualiter. Contra quos dicit. Nisi concedas peccatum amici esse modicũ, tu habearis insuauis, & acerbus, & non dulcis amicus. Et quia ex disciplina Epicureorum contra Stoicos disputat, adducit ea vitia quæ Epicurei minima putant, vt gulositatem serui sequentes voluptatem & appetitum suum, id est ebrietatem, & comessationem. Commissa fide, datiuus est antiquus quintæ declinationis. Nam tam in prosa, quam in metro apud antiquos datiuum quintæ declinationis in e, comperies, vt die, fide, acie, &c. pro diei, fidei, aciei. Intelligunt tamen nonnulli sub, vt sit sub fide commissa, sed melius est datiuum iudicare. Ordo est. Denique .i. vt tandem paucis dicam, quatinus, id est quoniam quidem, vitium iræ, id est iracundiæ, item, id est similiter, cetera vitia hærentia, id est inhærentia, & infixa, stultis, id est omnibus peccantibus, quos Stoici stultos dicunt. Iuxta quod dicitur etiam alibi Stultorum infinitus est numerus, nequeunt penitus excidi, cur, id est quare, ratio, id est censura nostra non vtitur suis, id est proprijs, & debitis, modulis, id est moderationibus, & ponderis, id est grauitatibus infligendis, scilicet pœnis, ac, pro &, vt, id est secundum quòd, quæque, id est vnaquæque res, in qua peccatur, id est vnumquodque genus peccata est, ita coërcet, id est propellit, supplicijs, id est per supplicia, delicta, id est vitia, & peccata? Ideo enim fiunt supplicia vt arceantur peccata, quocirca grauissima supplicia dicuntur in exemplum dari. Supplicium autem dictum putatur a supplicando, eo quòd Gallis olim mos erat puerum deuouere, id est ad mortem vsque vouere dijs, & eum molliter educare, finito autem anno sacrificare supplicando, & imprecando vt si quid mali toti patriæ dij illaturi essent, in caput illius pueri conuertant. Si quis suffigat in cruce, id est crucifigat eum seruum, qui iussus a domino suo, tollere, id est amouere, & (vt dicunt) leuare de mensa, patinam, id est patens vas, & magnam patellam in qua pisces, aut carnes iussulente, id est cum iure suo in mensa ponuntur, ingluuierit, id est auide propter dulcedinem absorbuerit, & vorauerit. Semesos pisces, id est dimidiate comestos. ἡμι enim dimidium Græci vocant, & Latini aspirationem in s, vertentes semi dicunt, a semi ergo, & ego dicitur semesos, quasi semi esus, que, pro &, ius tepidum, id est semi frigidum, in quo pisces comeduntur. Est enim ius aqua illa in qua carnes, aut pisces cocti sunt. Si quis inquam hoc faciat, ipse dicatur, id est censeatur inter sanos, id est inter eos qui sanæ mentis sunt, & sapienter, ac æque volunt iudicare, insanior, id est dementior, Labeone, id est iurisperito, qui etiam Augustum Cæsarem repræhendere ausus est. Sunt qui legant. Si quis enim seruum, alij. Si quis eum, & vtroque modo stat versus, & sententia. Si ergo insanus est, qui seruum plus iusto damnat, quanto furiosius atque maius peccatum est hoc quod sequitur? amicus tuus deliquit, id est peccauit modicum. quod, scilicet ipsum modicum, & non multum deliquisse, nisi concedas, tu habeare, id est tu habearis, insuauis & acerbus, & non dulcis amicus, & est dictum per parenthesim. Nam ordo est, amicus tuus deliquit modicum, & tu odisti, id est odio prosequeris eum (est enim præsentis temporibus in significando) & fugis eum, vt, id est quemadmodum, debitor æris, id est pecuniæ fœneratæ, fugit supple Rissonem, vel Ruffonem. vt Acron scripsit. Et recitat duas opiniones de eo. Prima, quòd fœnerator fuit, & etiam historiographus imperitus, vnde dum debitorem, qui soluendo non erat, finito termino offenderat, acriter increpauit eum, & ideo quia historiographus fuit, allusit Poëta ad historia eius male descriptas, dicens, quòd audit amaras historias Rissonis, id est increpationes, & obiurgationes inepti historiographi. Alia opinio est, quòd reuera historias ineptas, & propterea amaras cogebatur audire. Vnde sicut Poëta noster tangit in de Arte Poëtica, & Persius in prima Satyra, & similiter Iuuen. in principio operis sui. Mart. sæpe, & multi alij, solebant nouitij scriptores opera sua libenter recitare viris peritioribus, alij vt castigarentur, alij vt noscerentur & famam acquirerent, verum qui imperiti erant, non minus laudari volebant, & nosci, quam qui periti, imò sæpe magis, quam propter sæpe audiri volebant. quod indigne fert Iuuen. dicens.

Semper ego auditor tantum? nunquam ne reponam
Vexatus toties rauci Theseide Codri?

Et quia pauci eos audire volebant, muneribus auditores comparabant. Vnde Persius.

Calidum scis ponere sumen,
Scis comitem horridulum trita donare lacerna, &c.

Risso ergo cuius mentio hic fit, vt historias suas recitaret, dabat pauperibus poëtis, aut alijs doctis viris pecuniam ad vsuram, de qua singulis calendis fenus persoluebant, aut sortem reddebant. Nam auari fœneratores vsuram primi mensis statim accipiebãt, itaque finito mense (nam calendæ sunt primus cuiuslibet mensis dies) aut vsuram pro finito mense, aut sortem, id est totam pecuniam restituebant. Si qui autem tam pauperes erant, quòd neque fænus, neque sortem dare poterant, eos tanquam captiuos secum duxit, & coëgit pro vsura reddenda audire historias à se scriptas, quæ tam malæ erant, & tam amaræ eis, quòd quasi enecandi iugulum suum præbebant, & ita acriter taxat auaritiam Rissonis, aut imperitiam eius in scribendis historijs. Et hanc opinionem sequitur Porphyrio dicens. Octauius Drusus acerbus fœnerator fuisse traditur, idem scriptor historiarum, ad quas audiendas significat solitum fuisse cogere debitores suos, quibus, scilicet illas audire pœna grauissima erat. Hoc enim significat Porrecto iugulo, &c. Hæc ille. Nunc reuertamur ad ordinem, sed ne iterum interrumpatur, scies legendum esse vnde vnde, non vndecunque, nec vnde tantum, quia versus non patitur. Est autem vnde vnde idem quod vndecunque. Quoties enim quæsitiua, aut relatiua geminantur, posteriorem partem in cunque vertere possumus, vt vbi vbi vbicunque, quotquot quotcunque, vnde vnde vndecunque. Quisquis tamen resoluitur in quicunque, non quiscunque, & quid in quodcunque, non quidcunque. Ordo est. Odisti & fugias amicum, eo quòd modicum peccauit, tam diligenter vt debitor æris supple odit & fugit Rissonem, qui inquam debitor nisi extricat, id est corradit, extorquet, colligit, vnde vnde, id est vndecunque & ex quacunque re, mercedem, id est fenus & lucrum, aut nummos omnes, quos accepit .i. sortem, cum .i. quando, tristes calendæ .i. primus dies cuiuslibet mensis, qui debitorem tristem facit, venere .i. venerunt misero debitori, audit .i. cogitur audire, vt .i. veluti captiuus, amaras historias .i. increpationes, vel melius historias ineptas, & propterea amaras ad audiendum, porrecto .i. extenso, iugulo .i. gutture, tanquam enecari timeat amaritudine historiarum. Ostendit autem quæ sint illa parua vitia, dicens. Comminxit lectum, &c. quę pauca ab Epicureis vitia censentur. Item de catillo .i. paruo catino, quem dicunt Euandri manibus tritum, quidam dicunt tam antiquum fuisse, & diu seruatum, quod visu Euandri Arcadis quem Aeneas in ea parte Italiæ, vbi nunc Roma est, offendit fictilibus vtentem, detritum dicat, quapropter dolere potest si deijciatur. Melior tamen & frequentior est sententia Acronis, & Porphyrionis, vt Euandrum hunc plastem statuarium fuisse dicamus, & catinum ipsum triuisse rota sua more figuli. Ordo est. Amicus potus .i. ebrius, comminxit lectum .i. minxit in lecto tuo, quia cum ebrius esset domum redire non potuit, ve, pro vel, deiecit mensa .i. proiecit de mensa, catillum .i. paruum vasculum, tritum .i. formatum, manibus Euandri optimi plastæ, nunquid supple ipse ob hanc rem .i. propter hanc causam, aut hoc .i. propter hoc quòd ipse esuriens, sustulit .i. accepit impudenter pullum ante positum in mea parte catini, sit mihi minus iucundus amicus? quasi d. non ita fieri debet. Nam quid faciam si fecerit furtum? aut prodiderit .i. reuelauerit secreta, commissa fide .i. fidei suæ, aut negarit .i. negauerit, sponsum .i. promissum, vel quod spopondit pro alio soluere.

Quis

Quis paria esse ferè placuit peccata, laborant.
Cum ventum ad verum est: sensus, moresq. repugnãt
Atque ipsa vtilitas iusti prope mater, & æqui.
Cum prorepserunt primis animalia terris,
Mutum, & turpe pecus, glandem, atq; cubilia ꝓpter
Vnguibus, & pugnis, dein fustibus, atque ita porro
Pugnabant armis, quæ post fabricauerat vsus.
Donec verba, quibus voces, sensusque notarent.
Nominaque inuenere. dehinc absistere bello;
Oppida cœperunt munire; & ponere lege
Ne quis fur esset, neu latro, neu quis adulter.
Nam fuit ante Helenam cunnus determina belli
Caussa: sed ignotis perierunt mortibus illi,
Quos Venerem incertam rapientes, more feratum,
Viribus editior cadebat: vt in grege taurus.
Iura inuenta metu iniusti fateare necesse est:
Tempora, si fastosque vilis euoluere mundi.
Nec natura potest iusto secernere iniquum:
Diuidit vt bona diuersis, fugienda petendi:
Nec vincet ratio hoc, tantũdem vt pecces, idemque;
Qui teneros culea alieni fregerit horti:
Et qui nocturnus diuum sacra legerit. adsit
Regula; peccatis quæ pœnas irroget æquas:
Ne scutica dignum, horribili sectere flagello,
Nam vt ferula cædas meritum maiora subire
Verbera; non vereor: cum dicas esse paries res
Furta latrocinijs: & magnis parua, mineris
False recisurum simili te, si tibi regnum
Permittant homines. si diues, qui sapiens est,
Et sutor bonus, & solus formosus, & est rex:
Cur optas, quod habes? non nosti quid pater, inquit,
Chrysippus dicat: sapiens crepida sibi nunquam,
Nec soleas fecit: sutor tamen est sapiens. quo?
Vt quamuis tacet Hermogenes: cantor tamen, atque
Optimus è modulator: vt Alfenus vafer omni
Abiecto instrumento artis, clausaque taberna,
Sutor erat: sapiens operis sic optimus omnis
Est opifer: sic rex solus. vellunt tibi barbam
Lasciuis pueri: quos tu nisi fuste coërce;
Vrgeris turba circum te stante: miserque
Rumperis: & latras magnorum maxime regum.
Ne longum faciam: dum tu quadrante lauatum
Rex ibis: neque te quisquam stipator, ineptum
Præter Crispinum, sectabitur, & mihi dulces
Inoscent, si quid peccauero stultus, amici:
Inque vicem illorum patiar delicta libenter:
Priuatusque magis viuam te rege beatus,

ASC. QVis paria esse ferè placuit peccata, laborant. Cum ventum ad verum est:) Hic manifeste reprobat dogma Stoicorum. Primo in hoc, quod dicunt omnia peccata esse paria. Secundo in hoc redarguit eos ꝙ dicunt si reges essent, se omnia peccata pari pœna esse punituros. Circa primum sciendum est, ꝙ quidam dicunt Stoicum dogma fuisse, non quod omnia peccata essent paria, sed ea duntaxat quę in eodem genere sunt. Nam animum metiebantur, non rem, Vnde si quis animo furendi tantũmodo obolũ sublegerit, nõ minus furem esse dicebant, quam qui mille nũmos vel Horat. sic contra eos disputat, ac si dicerent omnia peccata esse paria simpliciter, & ea quę eiusdem generis sunt inter se, & cum his quæ alterius sunt generis, contra quem errorem etiam sancti Thomæ, extant argumentationes. Poëta autem noster innititur hoc medio. Sensus, mores, & vtilitas, quæ est mater iusti & ęqui, iudicant peccata non esse paria, ergo non sunt dicenda paria. Cõsequentia videtur probabilis, quia nõ est vero simile sensum omnium hominum esse in ea re deprauatum, & instituta consuetudinem, seu mores omniũ ciuitatum errare, aut vtilitatem bonam falsa inniti. Et assumptum probatur. Primo de sensu humano, quia audito sacrilegio aut latrocinio sensus noster magis mouetur & succenset, quã audito simplici furto. Igitur dicendum est ꝙ grauius est peccatum sacrilegi, & latronis, aut homicidæ quam furis. Secundo patet de motibus hominum, q̃a ante leges latas, & post eas semper apud omnes ciuitates & regna cõsuetudo fuit, vt grauius puniretur homicida & sacrilegus, quã vsurarius aut fur. Tertio patet de vtilitate, q̃a nihil qđ contra bonam vtilitatem est in rep. perpetuo constat, sed consuetudo puniendi peccata secundum grauitatem eorum obseruata est à primordio rerum vsque ad hæc tempora, ergo vtilitas exigit vt ita fiat. Dicat tunc Stoicus, non loquor de vtilitate, sed de iustitia & æquitate naturali. Nam cum ita sit, ꝙ omnis faciens contra iustitiam naturalem iniustus sit & stultus, siue parum transgrediatur, siue multum, consequẽs est vt omnis transgressor æquitatis æqualiter dicatur peccare & pariter puniendus esse. Contra hoc probat Poëta. Primo, quod nihil est veræ vtile, quod sit contra iustitiam aut æquitatem, quia ipsa vtilitas vera est mater iusti & æqui. Probat etiam, ꝙ iustitia qua vtimur in arcendis, & puniendis vitijs, non est de iure naturali, sed de iure gentium. Nam vtilitas peperit rerum diuisionem, quam secutæ sunt leges. Nam secundum eos qui veritatem sacræ scripturæ non habebant, fatebantur tamen omnium rerum generabilium, & corruptibilium fuisse principium, & deueniendum ad primum productum, quod Philosophus negauit homines primi beneficio Solis ex luto erant procreati & in cauatis arboribus, cauernisq. terrarum residebant, erantq. illis omnia cõmunia. Quapropter & propter victum, & propter Venerem sæpe ferina bella gerebant. hoc est dentibus & pugnis, postea autem fustibus, & tandem etiam armis. Sed cum primum loqui cœpissent, & se mutuo intelligere, statuerunt vt quam quisque portionem terrę occuparet, eam propriam haberet. Cum vero multi vbi non se..erunt, n.eterent, lata est lex vt nemo fur, aut latro, aut adulter esset, & deinde vt statuta obseruarentur, & contra iustitię oppressores defenderẽtur, oppida muniuerunt vnde constat vtilitatẽ peperisse leges, & iustitiã & nõ naturam. Nam si natura peperisset, prior fuisset iustitia. Præterea multa discernũtur per iustitiam, quę per naturam discerni non possunt. Natura enim potest discernere quid sibi sit cõueniens & appetẽdum, & quid disconueniens & fugiendũ, sed nõ potest discernere quid sit iustum, & quid iniustum. Aliter enim omnis iuris periti essent qui naturam sanam haberent. Veruntamen est ꝙ plurimæ leges ex naturali dictamine rationis firmantur quas etiam indocti statim approbant, plurimæ tamẽ ex vtilitate ortum habuerũt, vt de vsucapione & proscriptione, exhæredatione, & alijs multis patet. Circa secundum quod dicũt Stoici se omnia peccata æqualiter punituros si essent reges, redarguit eos sic. Vos dicitis, oẽs sapientes sunt reges sutores, formosi diuites, & sic de alijs, sed vos estis (vt dicitis) sapientes, ergo estis reges, sutores, &c. Si aũt reges estis, ergo male dicitis vos hoc facturos si reges essetis. Ad hoc dicerent Stoici, ꝙ sapiens sit rex, & sutor, & reliqua, non actu sed arte aũt dignitate, solus enim sapiẽs dignus est vt regnet, & rex est licet non regnet. Contra tales reges ostendit Poëta quam miseri sint, qui etiã a pueris vexentur. Et si dicant, id se æquo animo tolerare, vt contemnendo non possidendo cõtenti credantur, mõstrat id eos ægre ferre. Vnde concludit se malle esse priuatum & amicis charum, qua talem regẽ omnibus odio sum. Quis paria &c. Ordo est. Illi quis. i. quibus placuit. i. visum est, peccata esse ferè paria, laborant. i. in summe difficultate versantur, imo in probatione sua deficiunt, cum. i. q̃n ventum est (impersonaliter dicit) .i. peruẽtum est, ad verum .i. ad veritatem inuestigatam. Nam sensus .i. naturale iudicium rationis & sensus omnium hominum, & mores. i. consuetudinis & statuta, seu instituta omnium ciuitatum, & ipsa vtilitas prope .i. quasi, mater. i. inuentrix, iusti. i. iustitiæ legalis, & æqui. i. æquitatis naturalis, hoc de iuris scripti, & non scripti. Quod aũt vtilitas sit mater iusti & æqui, probatur sic. Cum .i. q̃n, animalia videlicet homines, prorepserunt. i. processerũt, primis terris, hoc est per hypallagem, cũ prima animalia prorepserũt terris, vel dicit primis terris, quia terræ tunc erant nouæ, & primę quia ante animalia productæ, vnde & tellus mater deorum dr̃, & hominum.

Anima

Animalia inquam per appositionem existentia mutum pecus, quia homines secundum hos nesciebant loqui sicut naturaliter loqui potuissent, cum nullas linguas adhuc didicerint, & turpe pecus, vtpote mutum. Pecus autem est omne quod caret humana effigie, homines autem primos ex terra editos pecus appellat eo quod pecoris similes essent, cum neque loquerentur neq; colerentur: Hæc autem longe a veritate aliena sunt, sed naturaliter locuti sunt philosophi, quos poetæ trahentes omnia in maiorem admirationem figmentis suis insequuntur. Cum inquam prima animalia prorepserunt terris existentia mutū & turpe pecus, pugnabāt propter glandem.i. fructum arborum, & maxima quercum, quo vescebantur, & propter cubilia in quibus more ferarum cubabant, vnguibus & pugnis, dein'.i. deinde, fustibus.i. baculis, atque ita porro deinceps multo post armis, quæ arma vsus.i. diligentia & industria & experientia fabricauerat post.i. postea pugnabant inquam sic, donec inuenere.i. inuenerūt verba que pro &, nomina, vnde enunciato vera vel falsa cōstat, quibus verbis & nominibus notarent.i. significarent, voces.i. loquelas, & sensus.i. conceptus suas. Nam (secundum Philosophum, primo Perihermenias) voces sunt signa conceptuum. Dehinc.i. postea, quam loqui cœperunt & se mutuo intelligere, cœperunt sup. absistere bello, quia verbis se mutuo sæpe placabant, & cœperunt munire oppida & ponere.i. statuere leges nequis.i. aliqs esse fur, neu.i. ne ue latro, neu.i. ne ue adulter. Quod autem contra adulteros lata est lex, & pro coniuge aut muliere bella etiam ille temporibus ferebant, asserit Poeta dicens. Nam cunnus.i. membrū muliebre, hoc est mulier formosa, fuit teterrima.i. pessima causa belli, ante Helenam.i. prius quam Helena rapta a Paride esset causa belli Troiani, sed illi perierunt ignotis.i. à nullo descriptis, mortibus.i. obitibus & occisionibus, quos rapientes.i. violenter capiētes, incertam Venerem.i. cōmunem mulierem, quæ tunc nullius erat coniux, sed omnibus communis more ferarum.i. beluarum, editor.i. eminentior, viribus.i. robore & fortitudine cedebat.i. occidebat, vt.i. quemadmodum taurus.s. fortior alios cedit in grege.i. congregatione armentorum. Præterea ò Stoice necesse est vt fateare.i. fatearis, iura esse inuenta metu.i. ob metum, in iusti.i. nequis faciat iniustum, si velis euoluere .i. repetere, tempora.i. chronica.i. libros in quibus scribuntur res gestæ cum temporibus suis, & fastos.i. libros in quibus describūtur festa & obseruationes temporum & causæ obseruationū, vt patet in fastis Ouidij. Nec natura potest secernere.i. diuidere iniustum.i. multum a iusto, vt.i. quemadmodum, diuidit.i. segregat, bona diuersis.i. a malis, & fugienda.i. nociua & disconuenientia, petendis.i. appetendis, & conuenientibus sibi. Nec ratio.i. iudicium rationis, vincet.i. probabit hęc, vt tantum, que pro &, idem .i. eodem modo peccet qui fregerit teneros caules alieni horti, & qui nocturnus.i. noctu, legerit.i. furatus fuerit, sacra.s. res sacras, diuum.i. diuorum seu deorum. Regula igitur, adsit.i. adhibeatur peccatis, quæ irroget.i. imponat ipsis æquas.i. conuenientes pœnas. non autem dices æquas.i. æquales, quia hoc dicunt Stoici, cōtra quos hic disputat, Vel construe sic, regula adsit.i. detur, quæ irroget pęnas æquas.i. equales peccatis, ita quod paruis peccatis irrogentur paruæ pœnæ, & magnis magnæ, adsit inquam regula, ne pro vt non, vt ò Stoice non sectere.i. secteris, hoc est persequaris horribili flagello, dignum.i. eum qui tantum dignus est scutica.i. tenui loro, aut corio percuti, hoc est ne grauiorem pœnam inferas quam decet. Scutica enim dicitur græce σκῦτος.i. corium, Flagellum est virga sumpta de summis flagellis.i. extremitatibus arborum, quæ flagris.i. ventis agitantur, quibus virgis si maiores & horribiles sint, non solum cutis dilaniari, & caro contundi potest. Acron autem subintelligit. Non vereor, vt sit. Non vereor ne sectere dignum scutica horribili flagello, sed meo iudicio melius cohæreat constructio quā dedimus. Sensus enim est. Adhibeatur ergo lex puniendi, ne grauius punias ò Stoice quam decet.i. quam æquum est dico ne grauius punias, quia non vereo ne mitius, aut leuius punias quā oportet. Cum enim Stoicus sit seuerus nimis & immitis, ideo vellet omnia peccata posse æqualiter punire, vt omnia grauiter, immo vltimo supplicio afficiat, non autem ideo vt omnia mite puniat & leui supplicio, & hoc est quod subdit poeta, vnde bonus est ordo. Adsit regula.i. statuatur regula, quæ irroget pęcatis penas aquas.i. æquales & non maiores, ideo ne ò Stoice sectere.i. persequaris & afficias horribili flagello dignum scutica, hoc est ne grauius punias quam deceat. Nam non vereor.i. non timeo, vt cædas ferula.i. leui baculo, quo præceptores literarum vti solent, aliquem meritum.i. qui meruit, subire.i. pati, maiora verbera.i. seuiora flagella, hoc est. Non vere quod mitius, aut clementius punias quam decet, cum dicas furta esse pares res latrocinijs, & parua.i. parua delicta, esse pares res.i. paria magnis, tu minaris te recisurum.i. amputaturum, simili falce.i. simul securi, aut genere supplicij, parua cum magnis, si homines permittāt tibi regnum.i. si habeas potestatem animaduertēdi in sanguinem & vitam hominum. Simili falce, allegorice finali punitione, bene autem dicit false recisuru.... Est enim metaphora.i. translatio sumpta a messoribus, qui falce recidunt.i. amputant æqualiter omnes herbas, & magnas, & paruas, vnde bene permansit in trāslatione, addens recisurum. Notum autem est, quod falx falcis est instrumentum curuum, quo herbæ inciduntur. Transit autem Poeta ad redarguendum Stoicos in eo ꝙ dicunt sapientes esse reges, & tamen se qui sapientes dici voluit, multa facturos quæ modo non faciunt si essent reges. Ordo enim est: Si is qui sapiens est, est diues, & bonus sutor solus formosissimus, & est rex, cur ò Stoice optas id quod habes, hoc est regnum, quia nullus est rex sine regno, si ergo rex es, oportet vt regnum habeas. Respondet Stoicus, & inquit: O Horati non nosti... scis ne quid Chrysippus pater.i. restitutor Stoicæ sectæ dicat dicit sup. quod sapiens nunquam faciet sibi crepidas, nec soleas.i. calceamenta eleuata, quibus Philosophi vtuntur, & tamen sapiens est sutor.i. crepidarius. Philologus acriter in crepidas Horatij, & Persij ludere gestit, hoc est in quantitatem duarum primarum syllabarum, quas longas esse debere contendit vt Græcis, ego contra ob Latinis stabo, dicamq́. licet similis sit græcis vox, & illis ab alia origine due, aut saltem prima longa, nobis tamen potest latina esse deductio, & secundum eam ambæ breues. Nam sicut crepido prima breui dicitur, ita & crepidæ duabus breuibus a crepādo, nec est longe quæsita originis ratio, nam crepidæ sine crepitu in ingrediente raro sunt. Idem in Virgilium disputat de Inarime, sed Virgilij defensio in Cōmentarijs Tragœdiarum Senecæ conspicitur. Quærit Horat. quo.i. per quid, vel quomodo potest esse sutor, si nunquam fuit? Respondet Stoicus, vt.i. quemadmodum, quamuis Hermogenes, de quo in principio huius Satyræ dictū est, tacet.i. non cantat, tamen est cantor, atque optimus modulator, & vt.i. quemadmodum, Alfenus sutor Cremonensis, qui Romæ consulatum gessit, vafer.i. astutus, erat sutor, omni instrumēto artis abiecto, & taberna.i. officina clausa.i. postquam omne instrumentum artis sutoriæ abiecit, & tabernam in qua vendebat calceamenta sua clausit, adhuc tamen erat sutor sapiens.i. peritus operis, licet nō faciebat, sic omnis optimus.i. sapientissimus, vel quia contra elegantiam dicetur optimus omnis, cum dicendum sit, optimus quisq; coniugamus hoc modo, sic, optimus.i. sapientissimus est solus omnis artifex, & sic est rex, Respōdet poeta pueri lasciui petulantes, vellunt tibi barbam, quos pueros.s. nisi tu coërces.i. repellis a te fuste.i. baculo, tu vrgeris.i. premeris, turba .i. multitudine stante circum te, & tu miser rumperis ex impatiētia, & latras.i. more canum amare obiurgas pueros. O maxime magnorum regum.i. ò peritissime Stoicorum. Sed ne longū faciam, inquit Poeta, dum tu rex.i. qui iactas te esse regem, ibis lauatum.i. ad balnea, vt te laues, quadrāte.i. vilissimo precio, neq; quisquam stipator.i. comes sectabitur te præter ineptum Crispinum, de quo dictum est in vltimo versu primæ Sat. & dulces amici ignoscent mihi, si ego stultus ſm censuram Stoicorum peccauero quid.i. in aliquo, & ego patiar libenter inuicem.i. vicissim peccata eorum, que, pro &, ego priuatus.i. existens extra dignitatem regiam, viuam magis beatus.i. beatior, te rege.i. qui dicis te esse regem.

MATTH. BONF.

NVM qua tibi vitiorum inseuerit olim Natura) Hic rursus seuerus annotator noster poetæ verba immutare non dubitat. Nam tibi quid vitiorum &c. durum & absonum iudicans, si poeta diceret, nam aliqua natura. Quasi, qua coniungendum sit cum natura, non cum mala. Elegans sanè iudex. Inuenit tamen, qui hoc loco eum sequendum putaret, Badium.

COEL. RHOD.

CVM genus hoc inter vitæ versetur, vbi acris. [Inuidia) Aulam notat, & homines in ea misere degentes, atq; eo omnia hæc verba suos torquenda, quod Acronem neglexisse video, & quosdam alios.

GLAREANVS.

LABEONE insanior, inter Sanos dicatur, quanto hoc furiosius) Distinguendum est ante Labeone, non potest insanior. Ceterum Acron ad illud, Quanto hoc furiosius. Quod

fecit

fecit (inquit) dominus, quam quod seruus admisit, cum Horat. ad sequentia respexerit, iamiam dicturus, Paulum deliquit amicus, odisti & fugis. Cetera in parenthesi indicta sunt, à nullo commentatorum exacte discussa. Sunt autem à Poëta aduersus Stoicos dicta verba, qui peccata omnia paria faciebant ergo paulum delinquere, non admittebant. Videbantur autem in hoc insuaues acerbiq. rerum iudices contra omnium, & opinionẽ, & vsum. Vnde & paradoxon hoc creditum, atque à Cicerone, quoque tertio loco tractatum. Tu igitur, inquit Poeta, nisi concedas amicum paululum peccare posse, habere, vt Stoici, insuauius acerbus. Atque hic est verus horum verborum sensus. [Nec vincet ratio hoc) Mirum quam hoc loco corruptus sit Acronis commentarius, & sibi cõtrarius ad ea quæ præcedunt de natura. Quę omnia qui emẽdare volet, idem iungat vulpes, & mulgeat hircos. Ad illud autem. Ne scutica dignum horribili sectere flagello, supplet, non vereor, quod postea tertio sequitur versu, sed inepte huc refertur, vt recte annotauit Badius. Stoicos enim in hanc duntaxat partem peccare ait. quod leuia peccata, æque atque magna puniebant, quod Horat. reprehendit. [Vt Alfenus Vafer) Post vafer distinguendum. Dicere autem debuit Varus, vt puto, sed irrisorie vafer dixit. Nam P. Alfenus Varus Cos. fuit anno ab V. C. ccliiij. quo tempore Horat. nescio an adhuc vixerit. Potest tamen de eo antea scripsisse, quod multis temporibus reptandum eo erat. presertim, qui humili natus erat loco. Quod vero tertio inde sequitur versu, sic optimus omnis. Et opifex, construendum est, omnis sapiens est optimus artifex.

A R G V M E N T V M.

Respondet ijs qui se nimis mendacem dixerant, atque primum Satyræ originem ostendit.

SATYRAE IIII.

EVPOLIS, atque Cratinus, Aristophanesque poëtæ
Atque alij, quorum comœdia prisca virorum est:
Si quis erat dignus describi, quòd malus, aut fur,
Quòd mœchus foret, aut sicarius, aut alioqui
Famosus: multa cum libertate notabant.
Hinc omnis pendet Luscillius hósce secutus,
Mutatis tantum pedibus, numerisque facetus,
Emunctæ naris, durus componere versus. *
Nam fuit hoc vitiosus: in hora sæpe ducentos,
Vt magnum, versus dictabat stans pede in vno;
Cum flueret lutulentus. erat, quod tollere velles.
Garrulus, atque piger scribendi ferre laborem:
Scribendi recte: nam vt multum, nil moror, ecce
Crispinus minimo me prouocat; accipe si vis,
Accipe iam tabulas. detur nobis locus, hora,
Custodes: videamus vter plus scribere possit.
Di bene fecerunt: inops me, quodque pusilli
Finxerunt ãnimi, raro, & perpauca loquentis.
At tu conclusas hircinis follibus auras
Vsque laborantes, dum ferrum molliat ignis:
Vt mauis, imitare. beatus Fannius, vltro
Delatis capsis, & imagine: cum mea nemo
Scripta legat, vulgo recitare timentis, ob hanc rem:
Qđ sũt, quos genꝰ hoc minime iuuat: vtpote plureis
Culpari dignos: quem vis media erue turba:
Aut ob auaritiam, aut misera ambitione laborat.
Hic nuptatum insanit amoribus: hic puerorum:
Hunc capit argenti splendor: stupet Albius ære:
Hic mutat merces surgente à sole ad eum, quo
Vespertina tepet regio: quin per mala præceps
Fertur: vti puluis collectus turbine: ne quid
Summa deperdat metuens: aut ampliet vt rem.

* *Emunctæ naris dicitur, qui est acri exactoq; iudicio quasi purgatis naribus, mucoq; emunctu.*

ASC. EVPOLIS, atq; Cratinus, &c.) In hac Satyra Poeta primum Satyræ nouæ originem paucis tangit, Luciliumq. nouæ Satyræ scriptorẽ in ea re notat, in qua se plurimi iactabant videlicet, quod profuse, & incondite scriberet, & ita Crispino, qui pluri mos, sed inconditos, & malos versus scribebat, & propterea se extollebat, respondet, vnde à tribus se purgat. Primo à difficultate scribendi. Secundo à simplicitate scriptoꝝ. Tertio à malignitate animi. Circa primum sic procedit quia Crispinus in j. Satyra notatus lippitudine .i. ineptitudine scribendi, ꝓuocauerat Horatium ad certamen scribendi versus, vt is q plures scriberet, victor haberetur, ostendit Poeta laudabilius esse paucós versus, & eos bonos scribere, quam multos malos. Et si quis dicat, Lucilium in hoc laudatum, quod ducentos versus vna hora scriptitauit, dicit eum in hoc non laudandum esse, quia in hoc maxime peccauit, quod in castigatos versus reliquerat, & lutulentus fluxerat, circa secundum, quia quis dicere posset Horatianos versus, quibus Satyram describit, esse etiam inconditos, eo quod non habeant acrem spiritum, & verborum grãditatem, dicit hoc ad Poeticũ opus pertinere, sed Satyra, ac Comœdiã non esse poemata. Circa tertiũ, ostendit multis argumentis se non malignitate, animi Satyram scribere, sed quia à patre ita institutus fuit, monstratque Satyricum opus non esse inuidiosum nisi ijs, q male viuunt. Quod vero neque malignitate, neque petulantia animi scribat, ꝓbat ex eo quod opus suũ, non omnibus recitet, sed amicis duntaxat, & id coactus, nec coram omnibus, aut vbique, sed coram paucis, & in secreto. Hæc omnia suo loco patebunt. Principium huius Satyræ ab Acrone bene declaratur. Adducuntur autem tres sententiæ de Fannio. Beatus enim dicitur bene habens .i. diues, vnde orta est tertia sententia, quòd heredipetæ .i. qui hæreditatem eius, eo quod liberos non haberet. petebant, capsas librorum eius, & imaginem referebant in ædem Apollinis, vbi omnium poëtarum in auctoritatem receptorum libri reponebãtur, & post mortem etiam imagines statuebantur, Vnde alibi: Scripta Palatinus quæcunque recepit Apollo. Et Persius. Ad sacra vatum carmen affero nostrum. Beatus etiã fortunatus dicitur, vnde orta est prima Acronis sententia. Irridetur autem Fannius, qui libros suos ineptos voluit ab ominibus nosci, cum tñ Horat. neminẽ sua scripta legere permittat. Stupet Albius ære: Albius proprium est nomen, cuius infra Poeta meminerit. Nã licet non absurdum putetur, vt dicas, stupet albus .i. tenerius ære, auctoritate tamen careas. Minimo me prouocat, quidam exponunt minima re, quia minimum est prouocari ad multos versus describendos, si sint mali, sed argutius dicit Acrõ de minimo digito. ordo est, Eupolis atque Cratinus, & Aristophanes poetę Comici, atque alij virorum .i. alij viri, quorum prisca .i. antiqua Comœdia est, notabant .i. taxabant, diffamabant cũ multa libertate, quia etiam sub proprijs nominibus, si quis erat dignus describi, quòd pro quia, foret .i. esset, malus .i. iniustus, sicut econtrario bonum virum eum, qui iustos est, appellamus. Nec potest generaliter accipi, eo quod post genus male ponerentur species, aut fur, aut mœchus .i. adulter, aut sicarius, id est latro, qui sica, id est pugione homines occidit ad diuitias habendas, aut famosus .i. multa infamia notatus, aut alioqui, id est quouis alio modo Lucilius primus nouæ Satyræ scriptor secutus .i. imitatus, hosce .i. veteres Comicos: & hoc mutatis tãntum pedibus & numeris, id est genere carminis, quia illi Iambicis ferè versibus scribebat, Lucilius autem hexametris, ipse in quam secutus hosce, pendet, id est dependet, omnis, id est totus, hinc, id est ex his dictis poetis, existens facetus, id est vrbanus, & lepibus, emunctæ, id est purgatæ naris, hoc est eo quod nasum emunctum, & non mucosum haberet, per quod duo ostenduntur. Primum, secundum Acronem, quod sapiens erat. Secundum quod calidus, & argutus vitiorum repræhensor erat. Nam vulgo dici solet. Nihil opportunius ad munditiam nisi offendi posse, quam mulierem mucosam, ea enim visa quilibet mundat se priusquam eam irrideat aut alte monstret, qui ergo emunctas nares habet libere mucosas ridere potest. Præterea qui nares purgatas habent,

acrius

acrius olfaciunt & clarius loquuntur, vnde possunt allegorice fœtorem vitiorum indagare, & inuentum arguere. Durus, id est difficilis, componere.i.ad componendum versus. Nam ipse Lucilius fuit vitiosus, hoc, id est in hoc, quod ipse dictabat, id est puero scribenti componebat, & proferebat, vt magnum, id est tanquam rem excellentem, & dignam laude, cum sit reprēhendenda, sæpe ducentos versus, in hora, id est spatio vnius horæ stans in vno pede, id est quantum possit quis stare in vno pede, cum, id est quamuis, ipse flueret lutulentus, id est plenus luto, hoc est turbulentus, sicut fluuius nimis rapriim currens lutum secum trahit, erat in versibus eius quod velles tollere, id est secundum Acronem, imitari & accipere ad imitationem. Vel tollere, id est amouere, tanquam superfluum aut ineptum. Tollere enim plura significat, aliquādo est educare, vt in Andria Terent. Quidquid peperisse, decreuerunt tollere, aliquando secum portare, vt, Tolle lectum tuum, &c. aliquando de medio auferre, & deponere, vt, Tolle tuum precor Hannibalem. Et, Tolle tolle, crucifige eum. De Lucilio autem sic dicit Quintil. Satyra quidem tota nostra est, in qua insignem laudē adeptus est Lucilius, qui quosdam ita sibi deditos adhuc habet amatores, vt eum non eiusdem, modo operis auctoribus, sed omnibus poëtis præferre non dubitent. Ego quantum ab illis, tantum ab Horatio dissentio, qui Lucilium fluere lutulente, & esse illic aliquid quod tollere possis putas. Nam eruditio in eo mira, & libertas, atque inde acerbitas, & abunde salis. Hæc ille. Vnde patet, & maxime ex eo quod sequitur, videlicet quod erat garrulus, quod superfluum tollendum.i.auferendum, & abijciendum intelligere possumus, vt sit ordo. Cum .i. quandoquidem, ipse flueret lutulentus, erat supp. in versibus eius aliquid quod velles.i.posses velle tollere.i.resecare, & deponere erat enim garrulus.i. superfluus in verbis, atque piger ferre.i.ad ferendū.i.sustinendum laborem scribendi, scribendi inquam recte. Nam nihil moror, id est discutio vel dubito, vt .i. quantum multum scriberet, hoc est scio quod multum scripsit, sed non recte. Ecce Crispinus ineptus, & multorum verborum poeta, qui capsas plenas versuum de documentis Stoicorum scripserat, prouocat, id est porrò vocat me ad certamēn scribendi minimo supple digito significans se plus valere in minimo digito suo, quam valeo in toto corpore meo, vel minimo .i. minima re prouocat me dicens. O Horati accipe si vis, accipe iam modo tabulas (in ceratis enim tabulis scribebant) & ponendo bis accipe significat importunitatem prouocantis, & dicendo iam vult semper paratum significare, detur nobis locus in quo scribamus, & hora in qua scribamus, & custodes qui obseruent, ne alius pro nobis scribat, & videamus vter supple nostrum possit plus scribere, non dicit autem melius scribere, sed plus, id est plures versus facere. Ad hoc poëta. Dij bene fecerunt, quod finxerunt, id est composuerunt de terra, sicut figuli fingunt vasa, me inopis, id est exigui, que, pro &, quod finxerunt me pusilli, id est modici animi loquentis raro, & perpauca.i.valde pauca .i. gratias habeo Deo, quod non sum garrulus, & multorum verborum ita quod cum verboso Crispino velim contendere. Aut tu ò Crispine, vt.i.sicut mauis imitare .i.insequere, auras.i. ventositates inclusas follibus hircinis.i.factis expellibus hircorum, auras inquam laborantes .i. in labore, & operatione existens, vsque .i. continue, dum .i. donec, ignis mollias .i. mollificet & mitiget ferrum, hoc est si vis effundas è pectore tuo versus vt videaris tam repletus versibus, sicut folles repleti sunt vento dum fabri ferrum mitigant, flatu enim ignis excitatur, imitare inquam auras existens Fannius .i. sicut Fannius beatus capsis, librorum .s. & imagine. vltro, id est te non requirente, delatis ad bibliothecas publicas, cum nemo legat mea scripta, timentis recitare, ob .i. propter hanc rem, quod.i. quia, sunt quos hoc, id est nostrum genus supple scribendi, hoc est Satyricum: minime, id est nullo modo, iuuat, id est delectat, vtpote non delectat sup. plures.i. valde multos dignos, culpari.i. repræhendi. Circa latinitatem qua dicitur: Scripta mea timentis, scies (vt Valla recte præcipit) quod omnis genitiuus significat, aut tantum actiue, seu possessiue, aut tantum passiue, aut mixtim, nunc actiue nunc possessiue, nunc passiue. Tantum actiue, aut (quod ferè idem est) tantum possessiue significabant olim hi genitiui primitiui, meis: tis, sis, nostrum, & vestrum, quorum tres primi ab vsu recesserunt. Tantum passiue significant reliqui quinque genitiui primitiui, mei, tui, sui, nostri, & vestri. Mixtim, hoc est indifferenter significant omnes alij. Secundo scies, quod genitiui tantum actiue, aut possessiue significantes volebant coniungi dictioni rem agentis, aut possidentis importanti. Idem dices, nullus nostrum hoc fecit, non autem nullus nostrorum, aut nullus nostri. Sed genitiui tantum passiue significantes volunt construi cum dictione passionem, aut partitionē importante, cuiusmodi sunt nomina verbalia passiue significantia, & nomina genitiuum ex vi partitionis passiue regentia, vt amor mei, quo ego amor. Ceteri autem genitiui secundum diuersam significationem diuersis iunguntur, vt creatio Dei, quā Deus creat, timor Dei quo Deus timetur amor Dei quo Deus amat, vel amatur. Tertio scies, quod quia genitiui tantum possessiue, aut actiue significantes, in vsu, non sunt, ideo ponimus loco eorum pronomina possessiua in eodem casu cum rem possessam aut agēte significante, vt liber meus nō, liber mei, in quo Priscianus & eum sequentes errant, amor meus quo amo, amor mei quo amor, aliquid meum quod possideo, aliquid mei de nominatiuo ego, quo persona mea significatur partiri, hoc est aliquid de me, vel de corpore meo. Quarto scies quod quia dicti genitiui suam proprietatem seruare volunt quando in visu sunt aut possessiua pro se poni, ideo comperies diuersos casus & per coniunctionem, & sine ea sæpe coniungi, vt apud Terentium, Præsidio meo atque hospitis, vbi non dices, Præsidio mei atque hospitis, & hic. Scripta mea timentis, & in Euangelio. Tuam ipsius animam, non resolues tui ipsius. Errant ergo qui possessiuum in primitiuum latine resoluendum censent, cum liber mei, aut scripta mei latinum non sit. Quinto scies, ad possessiua tanquam primitiua sint, relationem fieri, vt in Andria Terentij, Fortunas meas qui filium haberem &c. Hæc ad præsens satis sit, nunc ad ordinem reuertamur. Quemuis media elige turba.i. ex toto populo, quemuis.i. quemcunque vis, aut laborat.i. peccare vexatur, ob auaritiam, aut laborat misera ambitione.i. cupiditate honoris, quæ miseros facit, quia nemo cupidus contentus est, omnis autem male contentus, etiam si multa habeat, miser est. Hic, id est aliquis ex populo insanit amoribus nuptarum. Hic .i. alius, insanit amoribus .i. nefanda libidine puerorum. Splendor argenti capit .i. irretitum tenet, & nimium delectat, hunc.i. alium. Albius vir ita appellatus, stupet .i. stupidus, & insanus efficitur, ære.i. propter æs Corinthium varijs signis impressum nec dicas, albus, id est pallidus. Hic, id est alius, mutat merces, id est facit mercatum commutando merces suas, olim enim omnis venditio erat quædam commutatio ante vsum argenti, mutat inquam, à sole surgente, id est ab Oriente ad eum supple Solem, quo Sole regio vespertina, id est vbi Sol vesperi, tepet, id est tepida, & non tam callida est, sicut in Oriente, vult autem Occidentem significare, vt sit ab Oriente in Occidentem, quin, id est quinetiam, fertur, id est violenter ab auaritiam impellitur, præceps, id est festinus & inconsideratus, vt id est veluti, sicut puluis collectus à turbine, id est ab impetu ventorum, per mala, id est per dura & periculosa, metuens nequid, id est aliquid deperdat, id est amittat de summa sui patrimonij, aut supple mutat merces, vt amplia rem, id est diuitias suas. Et de his infert Poëta.

Genitiuorum significationes.

Omnes hi metuunt versus: odere poetas.
Fœnum habet in cornu: longe fuge dum modo risum
Excutiat sibi: non hic cuiquam paret amico.
Et quodcunque semel chartis illeuerit, omneis
Gestiet à furno redeunteis scire, lacuque
Et pueros, & anus. agedum pauca accipe contra.
Primum ego me illorū, dederim quibus esse poëtas,
Excerpam numero, neque enim concludere versum
Dixeris esse satis: neque si quis scribat, vti nos,

ASC. Omnes hi metuunt versus, &c.) Obiectum erat auctori nostro, quod paucos & eos aridos, ac humiles versus scriberet, quadam animi maleuolentia ad Satyricam prouinciam se inuita Musa contorquens. Nam si ad Satyricam natus esset, longe cultiores, & magis fluentes versus (vt dicebant) pangeret. Responsum est autem à Poëta nostro primo videlicet, quod paucos scriberet, nō enim id sibi vitio dandum putat, sed ecōtrario Lucilio, ceterisque qui cum multos versus scriberent, eos lutulentos & incastigatos emittebant. Nunc autem responsuros, secundo obiecto, videlicet quod aridos & humiles versiculos scriberet, ostendit ad Satyricum altitudinem styli nō pertinere. Nam Satyra sicut in prin

Sermoni propiora : putes hunc esse poëtam .
Ingenium cui sit , cui mens diuinior , atque os
Magna sonaturum ; des nominis huius honorem .
Iccirco quidam comœdia , nec ne poëma
Esset , quæsiuere : quòd acer spiritus , ac vis ,
Nec verbis , nec rebus inest : nisi quod pede certo
Differt sermoni , sermo merus . at pater ardens
Sæuit ; quod meretrice nepos insanit amica
Filius : vxorem grandi cum dote recuset :
Ebrius &, magnum quod dedecus, ambulet ante
Noctem cum facibus . nunquid Pomponius istis
Audiret leuiare ; pater si viueret ? ergo
Non satis est puris versum perscribere verbis :
Quem si dissoluas , qui vis stomachetur eodem .
Quo personatus , pacto pater . his , ego quæ nunc ,
Olim quæ scripsit Lucilius , eripias si
Tēpora certa, modosq;:& qđ prius ordine verbū est,
Posterius facias , præponens vltima primis :
Non , vt si soluas , Postquam discordia tetra
Belli ferratos postes , portasque refregit :
Inuenias etiam disiecti membra poëtæ .

principio huius sermonis patuit ex Comœdia prisca ortum habet, de Comœdia aūt & prisca & noua dubitatur, an mereatur dici poëma, & plures tenēt quod non eo , quod Comicus non habet ea quæ poëtę, necessaria sunt videlicet ingeniū.i. naturalem, & ingenitam venā & benignitatem ad carmē. Nā ingenium dicitur ab ingignendo quasi sit quiddam intus à natura genitum. Mentem diuiniorem quam ceteri habent.i. poëtico furore raptam ad altiora , quam vt humana dicantur concipienda, & os magna sonaturū .i. altisonum, & eruditum stylū flosculis .i. figuris, & figmentis Poëticis decenter ornatum. Si qs dicas in Comędia esse acrē spiritum, eo quod Comicus pater interdum ardenter cōtra filium luxuriosum exclamet, dicit poëta id satis nō esse . Nam ē: extra comœdiam in vulgari & vernaculo stylo id facit. Quia ergo in Comœdia, & in Satyra non sunt verba altisona, & quęuis maiestatem habentia, non mererentur dici poemata.i. opera facta à poeta in eo quod poemata quoui constent metro . Nam poemata etiam dissoluta maiestatem, & grauitatem suam habent , vt liquido patet exemplo Enniano: Postq̃ discordia terra, &c. In quibus verbis quamuis sententia plena haberi non potest , videtur loqui de templo Iani , quod tempore pacis clausum fuit ferratis postibus, vnde j. Aen. Diræ ferro, & compagibus arctis Claudentur belli portæ , &c. Hoc autem, quod hi dicitur, Fœnum habet in cornu.i. quemcunque Satyrico stylo petit & ferit, sicut bos petulcus, & solitus cornibus suis ferire, vt homines fugiant fœnum in cornu portat, tā, vt noscatur, quam vt cornua fœno inuoluantur ne lædant . Solent etiam in pratis boues petulci fœnum collectū appetere , & ita in cornibus aliquid fœni derelinqui , quod videntes aufugiunt. Agedum , adhortandi est aduerbium, & scies secundum Vallam hæc tria age, agite, & agedum hoc differre, quod age tantum singularis numeri verbo apponitur agite tantum pluralis, agedum vero vtriusque. Sonaturum, sicut lauaturum secundum regulam dixit . Nam & soniturum, & loturum dicitur . Nepos luxuriosus dicitur, & vulgo meretrices amatores suos nepotes, & illi amicas neptes vocant . Ante noctem cum facibus, quidam allegoricos de facibus amoris dictum volūt , sed rectius me iudice simpliciter intelligas . Viri enim honesti sine facibus noctu non ambulant , Sed ebrij , qui noctu cum facibus redeant, faces secum deferebant , ēt ante noctem cum facibus redibant, quod magnum dedecus erat . Persona dicitur secundum quosdam, quod per eam fiat diuersus sonus secundum qualitatem, & ætatem loquentis , est enim quam faciē falsam appellant Galli. Personatus autem dicitur Comœdus in persona Comœdiam agens . Ordo est . Omnes hi prædicti metuunt versus Satyricos sup. & odere .i. oderunt, poetas Satyricos, dicentes viso Satyrico poeta, Vides ne eum ? ipse habet fœnum in cornu, fuge longe ab eo ne feriat, hoc est Satyrico stilo te notet, hic enim dummodo excutiat sibi risum .i. possit ridere ex quadam petulantia animi , non parcet cuiquam amico , quin ipsum notet & infamem reddat, & quodcunque sup. peccatum ipse illeuerit.i. inscripserit illicit chartis, gestiet .i. immoderate cum gestu exteriori corporis, [illegible] & cupiet omnes, & pueros, & annus.i. vetulas.i. omnes [illegible] cunque sexus , & ætatis , redeuntes à furno vbi panis , fit, & a lacu vbi hauritur aqua, & pisces capiuntur, quibus carere

non possumus, scire.i. vt sciant, loquitur Poeta, Agedum calūniator accide pauca contra.i. in contrarium pro defensione Satyricorum . Ego primum.i. antequam Satyricos defendam à petulātia ista, excerptam.i. eximam me de numero illorum , quibus dederim esse poetas . Notandum autem in accusatiuo post datiuum coniungi verbo esse, neque pro & non, & nō dixeris.i. nō recte quisquam dixerit, cōcludere.i. sub certis pedibus, & numeris claudere versum esse satis vt quis sit poeta , neque si quis scribat propiora .i. valde vicina, sermoni.i. orationi vulgari, vti.i. sicuti nos Satyrici scribimus, putes hunc .i. talem esse poetam, sed des honorē huius nominis , videlicet poetæ illi cui sit ingenium.i. ingenita vis ad carmen, cui mens diuinior quam ceteris , hoc est diuino furore percita ad altiora , quam vt humana credantur concipienda, atque cui sit os sonaturum magna.i. magnifice, & altisone, quod concepta debite eloqui potest . Quidam grammatici periti quæsiuere .i. dubitauerunt, Comœdia esset Poema nec ne.i. an non , iccirco .i. propterea quod acer spiritus, ac vis .i. vehementia loquendi, nec inest verbi nec rebus.i. sententijs, nisi quod sermo meus.i. pure prosaicus, differt.i. distinguitur sermoni supp. Comico, certo pede.i. metri genere . At pater ardens, obijcitur ab his qui volunt quod Comœdia sit Poëma . Et scies quod Poëma est quod vis opus poeticum. Poesis est tota editio alicuius poëtæ. Poetice est ipsa ars . Poeta est factor & artifex : Poetria græce mulier poetices perita dicitur. Dicit ergo aliter sentiens, At pro sed, pater Comicus ardens.i. excādescens, & ita feruens, sæuit.i. magnifice loquēdo obiurgat, quod filius nepos.i. luxuriosus insanus amica meretrice, recuset vxorem cum grādi dote, & quod ipse ebrius ambulet ante noctem.i. prius quam nox sit, cum facibus, quod magnū dedecus sup. est. Respondet Poeta, quod hoc non satis sit ad hoc vt attingat Poeticam celsitudinem . Nam quilibet pater etiam in vernacula lingua sæuire potest , sed non poetice loqui . vnde dicit, Nunquid Pomponius pupillus perditus (quem pertransitum notat) audiret leuiora .i. leuiorem obiurgationem si pater viueret, istis .i. quam sint ista quæ tu de Comico patre adducis ? q.d. non vnde concludit , Ergo non est satis perscribere versum puris.i. sine figuris, & magna sono verbis, quem versum si dissoluas (aut dissolues) .i. à metro soleas , & pedum ordinem dissoluas, quiuis.i. quilibet pater, stomachetur.i. claro stomacho obiurgabit filium, eodem pacto.i. modo quo pater personatus.i. qui à personato comœdo agitur . Si tu eripias his , quæ ego nunc sup. scribo, & quæ Lucilius olim scripsit.i. Satyricis verbis, certa tempora & modos .i. rationem meretricem, & facias verbum, quod est prius ordine, posterius, præponens.i. anteponens, vltima verba primis, tu non inuenies membra.i. imaginem, & agnitionem, poetæ disiecti, vel dissecti.i. diuisi, vt.i. quemadmodum, sup. inuenies si soluas hæc sequentia verba Ennij poetæ, Postquam terra discordia refregit .i. frangendo resoluit, postes ferratos.i. ferro munitos, belli.i. quibus bellum in templo Iani includitur, & portas supp. ferratas belli . quæ verba reuera maiestatem Poeticam etiam soluta habent, quod autem dicit Membra poetæ, tractum videtur a cadaueribus Hominum dissectorum , quorum membra non agnoscuntur, nec caput regis à serui post resolutionem carnis discernitur, vt à Satyrico recte annotatum est .

Poëma
Poësis.
Poetria

* Rauci legit [illegible] vt sit [illegible] le raucu .i. non [illegible] tis adhi[illegible] raucus. ita vt [illegible] cersit [illegible] theā [illegible] nius, [illegible] cus [illegible] alteri[illegible]

Hactenus hæc : alias iustum sit nec ne , poema .
Nunc illud tantum quæram : merito ne tibi sit
Suspectum genus hoc scribendi . Sulcius acer
Ambulat , & Caprius,* rauci male, cumque libellis,
Magnus vterque timor latronibus : at bene si quis,
Et viuat puris manibus : contemnat vtrunque .

ASC. HActenus hęc, &c.) Purgauit se poeta ab eo qđ & paucos, & nō altisonos versus scriberet, nūc ab eo quod Satyrā scribit, se defendit, e [illegible] primo, qđ sicut nō est imputandū accusatoribus publicis si timori sint multis , sed illis qui crimina cōmittunt, qa q. innocens est, neq; accusatorem, neque iudicē iustum, neq; executorē formidat, sic qui innocens est & honestę vitæ, Satyricos timere non debet. & hoc generaliter de omnibus qui Satyram scribunt dictum videtur.

Secundo

Vt sis tu similis Celi, Byrique latronum:
Non ego sim Capti neque Sulci: cur metuas me?
Nulla tabernas meos habeat, neque pila libellos.
Quis manus insudet vulgi, Hermogenisque Tigelli.
Non recito cuiquam, nisi amicis, idque coactus
Non vbiuis, coram ue quibuslibet. in medio qui
Scripta foro recitent, sunt multi: quique lauantes:
Suaue locus voci resonat conclusus. inanes
Hoc iuuat, haud illud quærentes, num sine sensu,
Tempore num faciant alieno. lædere gaudes
Inquis: & hoc studio prauus facis. vnde petitum
Hoc in me iacis? est auctor quis denique eorum;
Vixi cum quibus? absentem qui rodit amicum?
Qui non defendit alio culpante: solutos
Qui captat risu hominum, famamque dicacis:
Fingere qui non visa potest: commissa tacere
Qui nequit: hic niger est: hunc tu Romane caueto
Sæpe tribus lectis videas cœnare quaternos:

Secundo ostēdit de seipso Poeta, quod non scribat. Satyram animo diffamandi quemcunque, quia diffamatores libellos suos, aut publice recitant, aut videndos omnibus exponunt. imò multi in medio foro, aut in balneis recitare solent. Horatius aũt tantummodo curam paucis amicis, & id coactus recitare solitus cauebat ne carmina sua in manus vulgi deciderunt. Tertio purgat se ab obiectione, quæ talis est. Quamuis coram paucis recites & id coactus, non tñ cogeris Satyrā scribere. vnde constat te ex malignitate, & animo lædēdi scribere. Hoc aũt poeta maxime negat, docens testimonio omniū quibuscum vixerit, se nunquam amicum carpsisse, imò frequenter defendisse. Præterea non suetum esse captare risus hominum, quemadmodum facere solent ex petulantia animi scribentes, vnde Persius de se, Sed sum petulanti solenne cachinno. Rident enim qui manifeste irrident, sed deteriores dissimulant. vnde inique fert, quod odiosus sit repræhendendo sine malitia animi ineptitudines hominum, cũ tamen multi in mensa omnibus inique detrahentes vrbant, & chari habeantur. quod vero ex malignitate animi non faciat, probat, quia non facit sicut illi, qui sub specie amicitiæ vt auctoritatem maiorum habeant, amicis detrahunt. Vnde multi dicunt se dolere, aut admirari de facto turpi amicorum suorum, ne ex malitia id facere putentur, & vt vera dicere credantur. Horatius autem non fuit dissimulator & falsus detractor, quia aperte vitia notauit eorum, qui notatu digni erant. Quarto si quis dicat, Attamen Cur Satyram scribis, si malignus non es, nec lædere gaudes? dicit se hoc a paterna institutione didicisse. Pater enim, inquit, cum vellet me docere vitia effugere, docuit me exemplis perditorum hominum. Ad cuius similitudinem Satyrici, vt vitia effugere doceant, vitiosos vt non imitandos notam, quomodo edoctus sit à patre in sequentibus versibus patebit. Ordo est, Ego supple disputaui hactenus .i. hucusque hæc & quæram, aut inuestigabo. aliàs .i. alio tempore, an Comœdia, seu Satyra sit iustum Poema .i. iuste dicendum poeticum opus, necne .i. an non. Nunc quæram illud sup. audire, vel disquiram & discutiam, ne pro an, hoc genus scribendi, hoc est Satyricum, sit tibi merito .i. iuste suspectum tanquam malitiosum, & iniquum. Fulcius accusator, ille, acer .i. vehemens ambulat, & Caprius alius accusator etiam acer, idem enim epitheton intelligitur vtrique conuenire, vt in Poetica secundum legentes Dircæusq. cum dicitur, Post hos insignis Homerus, Dircæusque .s. insignis (Bonfinis tamen legit raucus) vterque inquam ambulat, qui duo sunt rauci male .i. multum, accusando .s. criminosos. vterque autem ēst magnus timor latronibus, cum libellis suis accusatorijs. At, pro sed, si quis viuat bene, id est laudabiliter, & puris .i. innocentibus & innocuis, iustisque manibus contemnat .i. ipse posset contemnere vtrunque accusatorem criminum. Posito ergo vt tu sis similis in moribus .s. & in factis, Cœli pro Cœlij, & Byrrhi, pro Byrrhij, latronum .i. qui latrocinantur cōmunibus bonis suis, ego tamen non sim similis sup. Caprij, & Fulci pro Fulcij accusatorum, hoc est quamuis tu sis latro, tamen ego non accusabo te in iudicio cur ergo metuas me. Nulla taberna, hoc est nullus locus vbi libri vendūtur. Nam taberna est pars domus, quā vulgo bothiclam vocant, vbi res venduntur, & officina vbi fiunt. Neque vlla pila .i. locus vbi versiculi diffamatorij affigi solent vt legantur. Est enim pila columna in publico stans, ad quam, sicut etiam in pilis pontium, libri venales exponuntur, & epigrammata figuntur, habeat meos libellos, quos scribo, hoc est in nullo publico loco inueniuntur Satyræ meæ quis .i. quibus, manus vulgi .i. vilis populi, que, pro &, Hermogenis Tigelli, pro Tigelij. de quo supra dictum est insudet .i. tractando sudorem emittat. Nec recito Satyram meam, cuiquam .i. cuicunque nisi amicis, que, pro &: & id sup. facio coactus. Nō tamen vbiuis .i. vbicunque locorum, ve, pro vel, coram quibuslibet .i. in præsentia quorumcunque, sed sup. in secreto & coram discretis. Multi autem sunt qui recitent scripta sua in medio foro, que, pro &, multi supp. sunt qui lauantes .i. dum est in balneis se lauant, sup. recitent, quia locus conclusus & testudinatus sicut est in balneis, resonat voci .i. vocem repercutit, suaue .i. suauiter, hoc autem iuuat .i. delectat, inanes .i. inanis gloriæ cupidos, non quærentes .i. qui non disquirunt, & inuestigant, num .i. an ne faciant illud sine sensu .i. inconsiderate & sine ratione, vt homines sensum non habentes, num .i. an ne, faciant alieno .i. importuno tempore. Sed tu ait Poeta, ò aduersarie, inquis .i. forte dicis mihi, ò Horati, tu gaudes lædere .i. dum aliquem lædis, & facis hoc existens prauus .i. maleuolus, studio .i. exercitio tuo. Respondet Poeta, vnde .i. a quo auctore, vel delatore, petitum .i. acquisitum, & adductum, iacis .i. proijcis hoc maledictum conuitium, aut crimen in me? Denique quis eorum cum quibus vixi, est auctor .i. assertor quod talis sim qui gaudeam lædere? q. d. ergo certo scio quod nullus hoc de me dicet, cum sim longe alterius sententiæ dico enim quod qui rodit .i. carpit, amicum absentem, & qui non defendit amicum absentem alio culpante .i. dum alius eum iniuste culpat, & qui captat .i. affectat habere risus hominum, solutos .i. dissolutos & expertes rationis, & qui captat .i. affectat habere famam, dicacis .i. dicteria & irrisionem in alios iacientis sicut multi gaudent vocari iocundi irrisores, & qui potest fingere .i. composite, & verosimiliter narrare, non visa .i. ea quæ non vidit, & qui nequit tacere .i. silere, commissa .i. credita fidei suæ, hic .i. huiusmodi, est niger .i. malus, & venenosus, ò Romanæ caueto .i. fugito, hunc .i. huiusmodi & non me, quia talis supp. non sum. Ad oppositum fieri ostendit, dicens: Tu videas, id est quilibet possit videre, quaternos, id est singulis quatuor, hoc est duodecim supple conuiuas, cœnare sæpe in tribus lectis, id est in triclinio.

ASCENSIVS.

E quibus vnus auet, qua uis aspergere cunctos
Preter eum, qui prębet, aqua: post, hunc quoq;, potus.
Condita cum verax aperit præcordia Liber.
Hic tibi comis, & vrbanus, liberque videtur
Infesto nigris. ego si risu, quòd ineptus
Pastillos Rufillus olet, Gorgonius hircum:
Liuidus, & mordax videor tibi? mentio si qua
De Capitolini furtis iniecta Petilli
Te coram furit: defendas, vt tuus est mos.
Me Capitolinus conuictore vsus, amicosque
A puero est: caussaque mea permulta rogatus
Fecit: & incolumis lætor quòd venit in vrbe:
Sed tamen admiror: quo pacto iudicium illud

E Quibus) .i. quorum, vnus auet .i. auide cupit, spargere .i. probro afficere, qua uis .i. quacunque supp. ratione, vel via. Vbi nota puer, quod qua per se plenum est, sicut & aliqua, vt in Bucolicis, Et si non aliqua nocuisses, mortuus esses. Et ita dicitur primo Aeneidos. Si qua fata sinant. vbi Seruius dicit qua vacare. Sed aliorum iudicio non vacat. significat enim quacunque via, seu quocunque medio vt hoc loco auet aspergere, quauis .i. quacunque ratione, siue iusta, siue iniusta cunctos præter eum, qui præbet aquam .i. pascit .s. præter regem conuiuij, hoc est prçter patrem familias, qui præbet aquam, & mantilia, ceteri autem singuli simbolum .i. portionem suam apportant. Plerique aũt Commentarij intelligunt dominum conuiuij omnia dare, vnde dicit Porphyrio: Sed videamus an cōmoda synecdoche aquam præbere dicetur pro pascere. hæc ille. Possumus autem per hoc quod aquam præbet dominum conuiuij cura synecdochen intelligere, vt moris fuisse

Fugerit hic. nigræ succus loliginis, hæc est
Aerugo mera: quod vitium procul abfore chartis,
Atque animo prius, vt si quid promittere de me
Possum aliud: vere promitto. liberius si
Dixero quid, si forte iocosius: hoc mihi iuris
Cum venia dabis. insueuit pater optimus hoc me,
Vt fugerem, exemplis vitiorum quæque notando.
Cum me hortaretur parce, frugaliter, atque
Viuerem vti contentus eo, quod mi ipse parasset:
Non ne vides, Albi vt male viuat filius? vtque
Barus inops? magnum documētum, ne patriam rem
Perdere quis velit. à turpi meretricis amore
Cum deterreret: Sectani dissimilis sis:
Ne sequerer mœchas, concessa cum Venere vti
Possem: deprensi non bella est fama Treboni,
Aiebat. sapiens vitatu, quidque petitu
Sit melius, caussas reddet tibi: mi satis est: si
Traditum ab antiquis morem seruare, tuamque,
Dum custodis eges, vitam famamque tueri
Incolumem possim. simulac durauerit ætas
Membra, animumq. tuum: nabis sine cortice. sic me
Formabat puerum dictis: & siue iubebat
Vt facerem quid: habes auctorem, quo facias hoc:
Vnum ex iudicibus selectis obijciebat.
Siue vetabat: an hoc inhonestum, & inutile factu
Nec ne sit, addubites? flagret rumore malo cum
Hic, atque ille. auidos vicinum funus vt ægros
Exanimat: mortisque metu sibi parcere cogit:
Sic teneros animos aliena opprobria sæpe
Absterrent vitijs. ex hoc ego sanus ab illis,
Perniciem quæcunque ferunt: mediocribus, & queis
Ignoscas, vitijs teneor. fortassis & istinc
Largiter abstulerit longa ætas, liber amicus,
Cōsilium proprium. neq; enim cum lectulus, aut me
Porticus excepit: desum mihi. rectius hoc est:
Hoc faciens: viuam melius: sic dulcis amicis
Occurram, hoc quidam non belle. nunquid ego illi
Imprudens olim faciam simile? hæc ego mecum
Compressis agito labris. vbi quid datur oci?
Illudo chartis. hoc est mediocribus illis
Ex vitijs vnum: cui si concedere nolis;
Multa poëtarum veniat manus; auxilio quæ
Sit mihi: nam multo plures sumus: ac veluti te
Iudæi cogemus in hanc concedere turbam.

se & hactenus esse dicamus, dominum conuiuij solere ex vrbanitate aquam præbere conuiuijs suis, qua lauent anteq̃ discumbant. Præter ergo eum q̃ præbet aquam sine dubio est præter dn̄m conuiuij existens potus.i.potu acceptus.i.ebrius, cum Liber.i.vinum, verax.i.faciens sæpe veritatem dici, aperiet precordia.i.secretiora & interiora cordis, condita.i.prius abscondita. Nam (vt Arte Poëtica dicitur) Reges dicūtur multis vrgere culullis. Et torquere mero, quem perspexisse laborant, An sit amicitia dignus. Et (vt vulgo dicitur) Ebrius, incautus, pueri dicent tibi verum. Aduertes autem quod liber est nomen Bacchi, qui Deus vini dicitur. Est autem generalis regula, quod nomina deorum ponuntur pro rebus quibus præsunt, vt apud Terent. Sine Cerere, & Baccho friget Venus. Id est sine frumento, id est copia tibi, & sine vino friget luxuria. Liber ergo, id est vinum. maluit autem hic dicere Liber quam Bacchus, quia ideo Liber dicitur quod homines libere loquentes faciat. sed ad Poetā redeamus, hic.i.huiusmodi detractor, videtur tibi infesto.i.q̃ te dicis esse infestum & succensum, nigris.i.contra nigros, & malos homines, videtur inquā comis.i.facetus & vrbanus & liber, ego autem si.i. quia, risi, quod Rufillus ineptus olet pastillos.i.nimios odores, & Gorgonius olet hircum.i. nimium fœtorem quem habet sub alis, eo quod se non mundat. Non enim vitium naturæ, sed negligentię in Gorgonio intelligas, ego videor tibi liuidus.i. vt inuidus liuore obscurus, & mordax .i.detractor & corrosor assiduus alterius famę. Tu autem detractor, si qua.i.aliqua, mentio, idest memoria aut recitatio fuerit iniecta coram te de furtis Petilli.i.Petilij, Capitolini.i.qui, eo q̃ coronam Iouis in Capitolio furatus erat, Capitolinus agnominabatur. Erat autem Capitolium arx totius ciuitatis Romanæ vbi templum Iouis erat. tu inquam defendas Petillium non vere nec amice, sed sicut tuus mos est.i.iuxta morem tuum fraudulenter, vt videaris amicus eius quo tibi melius credatur. & dicas, Capitolinus Petillius, videlicet vsus est me conuictore.i. cum quo libenter vixi, & amico à puero.i.à cunabulis.i.ab eo tempore, quo adhuc pueri eramus. Amicitia autem quo antiquior eo maior, & charior esse deberet, & ipse rogatus fecit per multa.i.valde multa, causa mea.i.ad vtilitatem meam & lætor, q̃ .i.quia, ipse viuit incolumus.i.sanus, & saluus, in Vrbe, hoc est in ciuitate Romana, sed tamen admiror quo pacto fugerit illud iudicium quod debeat de ipso tanquam de sacrilego dari. vnde Poeta, hic.i.in hoc vltimo dicto, est succus.i.virus, nigræ.i.maliciosæ, loliginis.i.per allegoriam obscurationis famæ eius & latentis detractionis, hæc est mera.i.pura, erugo.i.obscuratio, & consumptio famæ Petilli. sicut enim erugo ferrum exedit & obscurat, sic talis detractio famam amici. quod Vitium, inquit Poeta, ego promitto vere prius quam plura de me dicam, id est in primis, abfore.i.absuturum esse, & remotum iri procul à chartis meis, atque animo meo, vt supp. promitto, si possum promittere, quid.i.aliquid aliud de me. Si aūt dixero, quid.i.al.quid, liberius.i.magis libere, & sine dissimulatione quam oportet, & si dixero forte quid.i.aliquid, iocosius.i.magis iocose quam decet, tu dabis mihi hoc iuris cū venia tua, hoc est dabis mihi veniam, si hoc quodam iure mihi vendico. Nam pater meus optimus vir, insueuit.i.instituit & assuescere fecit, & est melius quam si legas insueuit inquam, idest instituit à pueritia me hoc .i.hoc modo, notando.s.quæq. vitiorum.i.quælibet vitia exemplis.i.per exempla male viuentium, vt fugerem sup. ea, sicut & Satyrici notant. Cum me hortaretur, &c. Poeta tria facit. Primo ostendit quibus exemplis à patre institutus sit. Secundo, profitetur se paterna institutione à perniciosis vitijs immunem permansisse, mediocribus tamē ne arrogans videretur, se implicitum fatetur. Tertio pulcherrime ostendit, quo pacto se sperat ab illis mediocribus posse purgari. & ita simul docet quo modo, & nos vitia cauere possumus, aut corrigere si quis autem vitium, quo fortasse iocosius, & petulantius quàm æquū sit Satyram scribit, tale quis putet q̃ ei veniam neget, auctoritate plurimorum poetarum illum in suam sententiam ire coget, veluti Iudæi nonnullo Romanos in suas cerimonias conuenire compellebant. quos more suo pertransitum notat. Cōcessa cum Venere vti possem, cōcessa.i. permisse à lege ciuili, non lege Dei, quam Horatius nō agnoscebat. Sapiens vitatu, quidque petitu Sit melius, pro latinitate aduertes puer, Supina posteriora tantūmodo cum nominibus adiectiuis in passiua significatione construi, & hoc loco vitatu, & petitu construuntur cum hoc nomine melius. Nec dices, Sapiens reddet tibi melius causas, quam ego, quia pater nullas causas reddebat. Ordo autem est. Sapiens reddet tibi causas, quid sit melius vitatu.i.vt vitetur, que, pro &, quid sit melius petitu.i.vt petatur & fiat. Similiter & illud quod interrogatiue leges: An hoc inhonestum, & inutile factu. [Nec ne sit, addubites?] Exanimat.i.sine animo facit, hoc est perturbat. versus aūt non staret, nec sententia si exanimat legatur. Item cū dicit. Largiter abstulerit, &c. scies aduerbia à positiuo secundæ declinationis in e, regulariter exire, vt docte, pulchre & à tertiæ declinationis in er, vt fortiter, dulciter, sed sæpe contra fieri cōperies vbi opportunum fuerit. Nam largiter, ampliter, duriter, & dulce, & suaue, & similia sæpe leges. Ordo est. Cum.i.quādo, pater hortaretur me vti.i.vt viuerem parce frugaliter.i.pro modulo frugum mearum, atque vti.i.vt viuerem contentus eo sup. patrimonio, quod ipsemet pater parasset, & dereliquisset, mi.i.mihi, aiebat ò fili, nō ne vides vt.i.qualiter, filius Albi, pro Albij, illius viri diuitis, & auari, viuat male? Sic.n.sæpe fit vt auarum patrem sequatur p̄digus infans, aut itidem auarus. nam generatio maloꝝ vix medium tenere, quod non didicit, potest, que, pro &, non ne vides vt.i.qualiter, Barus.i.ille prodigus adolescens, qui oē patrimonium suū dilapidauit, nunc viuat inops.i.pauper sine terra, & sine auxilio? quod sup. est magnū documentum, ne q̃s velit

sit perdere .i. prodigere & consumere rem. patriam.i. patrimonium suum. Cum .i. quando, deterreret.i. deterrendo dehortaretur à turpi amore meretricis, aiebat, sis dissimilis Sectani, qui me retricem perdite amabat, & ne.i.non vt si quereret mœchas.i. adulteras, cum .i. quando, possem vt Venere concessa.i. voluptate meretricum à lege permisse. aiebat, ô fili, fama Trebon.i. Trebonij, deprensi.i. depræhensi in adulterio non est bella immo turpis. vbi habent sententia Acronis & Donati, quod licitum est vti meretrice, sed non licet eam amare, vtrunque autem illicitum esse lex docet christiana. Aiebat enim pater, ô fili, sapiens.i. philosophus moralis, reddet tibi causas, quid sit melius vitatu .i. vt vitetur, que, pro &, quid sit melius petitu.i. vt expectatur. Sunt autem duæ dictiones quid que. vnde non scribes quidque, satis .i. sufficit mi .i. mihi patri tuo homini illiterato si possim seruare in docendo te morem.i. consuetudinem sine institutum traditum ab antiquis .i. a maioribus nostris, qui filios suos exemplis docebant & maiorum imaginibus, & si possi tueri .i. conseruare vitam & famam tuam, incolumem.i. illæsam à vitijs, dum, id est quandiu, eges.i. indiges, custodis .i. pædagogi qui te custodiat. Tu nabis autem sine cortice.i. viues sine alterius adminiculo, seu gubernaculo, simulac.i. cum primum & immediate postquam ætas sup. maior durauerit .i. consolidauerit, & firmauerit membra sup. tua, que, pro &, animum tuum. Sic, inquit Poëta, pater meus formabat.i. informabat, me puerum.i. cum adhuc puer essem dictis.i. monitis, & siue pater meus iubebat vt facerem, quid .i. aliquid supple boni, dicebat supple tu habes auctorem, quo auctore facias hoc quod moneo. & hoc dicens, obijciebat.i. pro obiecto & exemplo dabat, vnum ex iudicibus selectis.i. seorsum ex equestri ordine lectis. & siue vetabat sup. aliquid, aiebat sup. an.i. nunquid addubites .i. debeas dubitare, an hoc sit inhonestū factu.i. vt fiat, vel cum fit, & an sit inutile factu .i. vt fiat, nec ne .i. an non, cum hic atque ille.i. vnus & alter, flagret.i. ardeat & frequens sit malo rumore.i. infamia & opprobrio? q.d. non debes dubitare, sed certo scire, quòd hoc sit inhonestum & inutile, propter quòd plures incurrunt infamiam. Addit Poëta, vt.i. quemadmodum, funus vicinum.i. mors vicini, exanimat.i. sine animo facit, & terret, ægros.i. ægrotantes, auidos .i. cupidus vitæ, que, pro &, cogit parcere sibi, seruando diætam, & acquiescendo consilio medicorum, & non faciendo quæ sibi mortem inferre possent, sic opprobria.i. infamia, & diffamatio, aliena, absterrent sæpe teneros, imbecilles, & iuueniles animos à vitijs, vel secundum si Acronem, vt fumus vicinum exanimat auidos .i. auaros, ægros.i. ægrotantes & cogit parcere sibi.i. largius viuere, & Genium suum non defraudare, sic opprobria &c. Ego, inquit Poëta sup. sum ex hoc.i. ex institutione paterna, sanus.i. mundus, & immunis ab illis sup. vitijs, quæcunq; ferunt .i. afferunt, perniciem .i. nociuam, & si nostro more dicam mortalem culpam, ego autem teneor mediocribus vitijs, & talibus sup. quis.i. q bus, ignoscas.i. quilibet tenetur facile ignoscere, & veniā dare, vnde & venialia nostris dicuntur. Et fortassis longa ætas abstulerit.i. dempserit, istinc.i. ab istis mediocribus vitijs largiter.i. abūde, & amicus liber.i. corrector amicus audacter corripiens, & propriū consilium. Neque pro & non, etenim cum lectulus, in quo cubo, aut porticus, in qua ociosus deambulo, excepit me.i. cum sim, aut in lecto solus, aut in portico, non desum mihi .i. saluti, & correcto ni vitæ meæ. Nam agito.i. dispuro mecum, compressis labris .i. tacite dicens, hoc.i. huiusmodi factum est rectius. & ego faciens hoc.i. talem rem, viuam melius, & ego occurram sic.i. taliter faciendo dulcis .i. suauius, & iucundus amicis meis quidam. sic mihi notus, fecit supp. hoc non belle.i. non pulchre, sed turpiter, nunquid ego imprudens faciam olim.i. quando posthac sup. facinus sim ie illi turpi facto? q.d. non. hæc inquam agito mecum compressis labris, & illudo.i. sine labore, natura sic dante faciliter, & sine curiositate quasi ludendo inscribo, hæc.i. huiusmodi exempla vitiosa, vt ea fugiam chartis.i. libellis, vbi.i. quoties, q id.i. aliquod, ocil.i. ocij datur.i. conceditur mihi. Et hoc.i. q vitium aliorum scribo, sicut prius dictum est iocosius, est vnum ex illis mediocribus vitijs quæ dixi me habere. sunt vitio, si nolis concedere.i. veniam dare, multa manus .i. ampla copia poëtarum veniat & sit mihi auxilio.i. in auxilium. Nā sumus multo plures quam fortasse putes, ac pro &, nos cogemus te concedere.i. conuenire in hac turbam.i. in sententiam, & opinionem multorum poëtarum, qui Satyram scribendam censuerunt, veluti .i. quemadmodum, Iudæi sup. cogunt multos ad cerimonias suas.

GLAREANVS.

ERAT, quod tollere velles) Erat, inquit Acron, quod vel les imitari. quod ex Porphyrione accepisse videtur. Nam & ille nonnulla esse in Lucilio dixisse videtur, quæ velis inde excerpere, & pro tuis habere. Sed ipse Poëta Sat. x. contrarium sensisse videtur vbi ait de Lucilio. At dixi fluere hunc lutulentum, sæpe ferentem Plura quidem tollenda relinquendis. Et Quint. lib. x eodem pacto Horatium intellexisse videtur etiam si aliter de Lucilio iudicatur. [Agedum pauca accipe contra) Auditu qui repræhendis Satyricos poëtas, inquit Acron, non quòd Horatius multum recitet, sed quod videtur conscius peccatorum. Hæc verba non intelligo. Sed corrupta puto. [Ambulet ante noctem cum facibus) Ante noctem cum facibus, idem inquit, pro per noctem, aut ante tempus noctis, quia cæci sunt amatores, quia vtuntur facibus eo tempore quo non est vtendum. Hæc ille. Ante pro per etsi inusitatum est, tamen Propemodum magis placet, quam quæ sequuntur. Sulcius acer Ambulat, & Caprius, rauci male,) Et Acron, & Porphyrion plurali numero rauci legunt. Quod etsi aliquo pacto intelligi queat, mali tamen legere, raucus male, videlicet, vt, Sulcium acrem. hunc autem raucum appellarit, quod nos olim admonuit Doct. præceptor noster. Notarunt hoc etiam alij. [Nulla taberna meos habeat neque pila libellos,) supplendum puto coniunctionem cum. Mirum vero cum nostri grammatici tam copiosi sint in supplendis verbis, cur ita dormitarint. Esto, inquit, vt tu sis similis Cœli Byrrique latronum, ego non sim similis Sulcij, aut Capri, cur igitur me tuis me? cum nulla taberna meos habeat, neque pila libellos. Hoc meum est iudicium, sequatur quisque quod ipsi videbitur. [Auidos vicinum funus, vt ægros. Exanimat) Quæ Porphyrion hoc loco adducit, placent, Acron non contentus ijs, sua assuit nugamenta de auaris. Badius cupidos vitæ exponit, sed sequar Porphyrionem.

ASCENSIVS.

GRESSVM magna me excepit Aricia Roma) Lucilium (inquit Porphyr.) hac Satyra æmulatur Horat. iter suum a Roma vsque Brundusium describens. quod & ille in iij. lib. fecit, primo à Roma Capuam vsque. & inde ad fretum Siciliense. hæc Porphyr. Describit ergo in hac Sat. Poë. iter quod cum Helio rhetore Brund. habuit, In qua descriptione non immemor Satyrici styli multas homi num ineptias, suasque subinde vrbanissime notat, vt in explanatione patebit. ordo itaq; est: Aricia ciuitas illa distans ab vrbe decem millia passuum excepit, modico hospitio me egressum magna Roma. Antitheto: magna & modico. Helio rhetor doctissimus linguæ Græcorum, erat comes.i. simul missus & mecum iter faciens: inde .i. deinde, Forum Appi .i. Appij, differtum .i. in diuersis partibus plenum, nautis atque cauponibus malignis excepit supple me. Aduerte autem quòd Acron distinxit, vt tribus generibus hominum Forum illum plenum intelligatur, nautis cauponibus, atque malignis, sup ple

ARGVMENTVM.

Imitatur Lucilium, qui à Roma ad fretum Siculum, ipse vero iter suum Brundusium vsque describit, & comites suos.

SATYRA V.

GRESSVM magna, me excepit Aricia Roma
Hospitio modico: rhetor comes Heliodorus
Græcorum longe doctissimus: inde Forum Appi
Differtum nautis, cauponibus atque malignis.
Hoc iter ignaui diuisimus, altius ac nos.

Præcinctis vnum . minus est grauis Appia tardis .
Hic ego, propter aquam, quòd erat determina, vêtri
Indico bellum , cœnanteis haud animo æquo
Expectans comites . iam nox iuducere terris
Vmbras , & cœlo diffundere signa parabat .
Tum pueri nautis , pueris conuitia nautæ
Ingerere . huc appelle . trecentos inseris : ohe
Iam satis est . dum æs exigitur : dum mula ligatur :
Tota abit hora . mali culices , ranæque plaustres
Auertunt somnos . absentem cantat amicam .
Multa prolutus vappa nauta , atque viator
Certatim . tandem fessus dormire viator
Incipit : ac missæ pastum retinacula mulæ
Nauta piger saxo religat : stertitque supinus .
Iamque dies aderat : cum nil procedere lyntrem
Sentimus : donec cerebrosus prosilit vnus :
Ac mulæ , nautæque caput , lumbosque saligno
Fuste dolat . quarta vix demum exponimur hora .
Ora , manusque tua lauimus Feronia lympha .
Millia tum pransi tria repsimus : atque subimus
Impositum saxis late candentibus Anxur .
Huc venturus erat Mœcenas optimus , atque
Cocceius , missi magnis de rebus vterque
Legati , auersos soliti componere amicos .
Hic oculis ego nigra meis collyria lippus
Illinere . interea Mœcenas aduenit , atque
Cocceius , Capitoque simul Fonteius , ad vnguem
Factus homo , Antoni , non vt magis alter , amicus .
Fundos Aufido Lusco prætore libenter
Linquimus , insani ridentes præmia scribæ ,
Prætextam , & latum clauum , prunæque batillum .
In mamurrarum lassi deinde vrbe manemus ,
Murena præbente domum , Capitoné culinam .
Postera lux oritur multo gratissima : nanque .
Plotius , & Varius Sinuessæ , Virgiliusque
Occurrunt : animæ , quales neque candidiores
Terra tulit : neque quis me sit deuinctior alter .
O qui complexus , & gaudia quanta fuerunt .
Nil ego contulerim iucundo sanus amico .
Proxima Campano ponti quæ villula , tectum
Præbuit : & parochi quæ debent , ligna , salemque .
Hinc muli Capuæ clitellas tempore ponunt .
Lusum it Mœcenas : dormitum ego , Virgiliusque
Nanque pila lippis inimicũ , & ludere crudis .

ple hominibus . Veruntamen , quia in prima Satyra caupones .i. vini venditores, malignos significauit dicens , Perfidus hic campo , potest malignus epitheton esse de cauponibus . Nos ignaui .i. non operosi, & diligêtes ad laborem, & inter faciendum, diuisimus .i. duobus diebus fecimus hoc iter , à Roma .s. vsque ad forum Appij, quod est vnum .i. vnius diei iter, præcinctis .i. expeditis, & instructis ad iter altius ac .i. quam nos .s. eramus . via Appia est minus grauis , id est molesta tardis , quia multa habitacula , seu diuersoria continet, in quibus refici , & requiescere possunt . Ego indico .i. proclamo ventri meo , bellum .i. ieiunium , & abstinentiam ei famelico denuncio hic , id est in foro Appij , quòd .i. ideo quòd , aqua erat teterrima , id est pessima , & insipidissima, expectãs haud, id est non, æquo, id est patienti, sed iniquo, & impatienti animo comites meos cœnantis, id est qui cœnabant , quamuis aqua erat mala . Est autem accusatiui casus cœnantis . Nox parabat, id est cœpit, iam, id est paulo post , inducere terris , id est in terra spargere vmbras, & diffundere , id est diffuse ostendere cœlo , id est in cœlo , vel per cœlum, signa cœlestia quæ sunt in Zodiaco . Pueri, id est ministri ad occupanda loca a dominis suis missi, supple parabant ingerere nautis conuitia, & nautæ pueris . dicebant autem pueri ad directorem nauis . appelle sup. nauem, huc, id est ad nos inseris , id est nunquid immittis in tam paruam nauim trecentos supple homines? Ohe, quod fastidientis est vox, iam satis est supple hominum in naui, interea autem dũ æs, id est naulum, precium, portorium exigitur per nautas ab intrantibus dum mula ligatur ad trahendum nauiculam, tota hora, id est magna pars noctis abit, culices, id est minutæ muscæ, quæ in Italia plurimæ circa paludes sunt mali, id est nociuæ, & infestæ, que, pro &, plaustres, auertunt, id est a nobis vertunt, & amouent somnos . Nauta prolutus, id est porro lautus, id est ampliter irrigatus , multa vappa, id est vili, & euaporato vino, quod plurimum potauerat , cantat amicam absentem , id est canticum amatorium de amica absente, atque pro &, viator .i. is qui mulam direxit , certatim , id est per certamina cantans vicissim de amica sua . Sed viator fessus cœpit tandem dormire, & nauta piger, religat .i. iterum atque iterum alligat (licet alibi dissoluere significet) retinacula, id est funes quibus naues trahuntur ac retinentur , ne per fluctum retrocedere cogantur, mulæ missæ pastum, id est in pascua, religat inquam saxo, id est ad saxum, & ipse supinus, id est iacens facie ad cœlum versa stertit , vt nautæ solent dum profunde dormiunt. Et iam dies aderat, cum sentimus lintrem, id est nauiculam nil pcedere, donec vnus cerebrosus , id est peruersi cerebri, & mali capitis, vel (vt quidam dicunt) modici cerebri . Nam volunt cerebrosum , inuidiosum , & pannosum per contrarium

Cerebrosus . significare , cum tamen a significatione sua non descendant .
Nam Cerebrosus est non vinus, sed varij cerebri, & per hoc furiosus . Inuidiosus est inquem multum inuidiæ inferimus, licet ipse non inuideat. Pannosus est plenus pannis, id est diuersis particulis assutis . Nam pannus pro frusto accipitur. vt in Arte Poëtica : Vnus & alter Assuitur pannus . Est ergo pannosa res varijs frustis, particulisque consecuta . donec inquam vnus cerebrosus , id est iracundus, & furiosus, prosilit, id est porrò è naui salit, ac dolat .i. verberat, & concauat, saligno fuste, id est ramo rapto de salice . quæ aquas amat , lumbos mulæ, & caput nautæ Nos exponimur è naui ad terrã tandem vix quarta hora post ortũ Solis, cum tamẽ cum Sole, vel ante Solem deberẽt exponi , & exponebantur ad templum Feroniæ in tertio milliario à Terracina . vnde dicit, Et ò Ferronia Dea coniux Iouis Anxuris .i. imberbis, nos lauimus, id est lauamus ora .i. faciem, que pro &, manus nostras, tua lympha .i. aqua iuxta templum tuũ fluente . Scies puer lauo, & primæ, & tertiæ coniugationis esse . vnde hic ponitur in tertia coniugatione lauimus, nam p̄sentis est temporis . in præterito enim eo quòd est dissyllabũ prima produceretur . Tum .i. deinde nos pransi, repsimus .i. lente processimus tria millia , atq; subimus Anxur oppidum impositum saxis candẽtibus .i. splendentibus late, Mecenas optim9, sup. vir, vel amicus, erat venturus huc .i. ad hoc oppidũ videlicet Anxur, atque Cocceius erat venturus huc , qui duo erant missi ab Augusto Cesare vterque de magnis rebus, quia de pace conciliãda existentes legati soliti .i. consueti, componere auersos .i. inimicos amicos .i. cõponendo facere de aduersis, & inimicis amicos. Ego lippus .i. laborans oculis fluẽtibus, illinere .i. illinebam, vel cæpi illinere (& est tertiæ coniugationis hic , non quartæ) oculis meis nigra collyria .i. medicamenta, quæ oculis lippientibus adhibentur . interea Mœcenas aduenit atque Cocceius, que pro &, Fonteius Capito simul , qui tũ ab Antonio missus erat , existens homo factus ad vnguem .i. prolitus, & perfectus in nulla re notandus , intantum vt alter non sit magis amicus Antoni , pro Antonij . Fundus Aufido Lusco prætore , continuat descriptionem itineris sui artificiose . Nam dicendo linquimus , significat se transisse Fundos . Vnde Strabo , Sinui Caietano coniuguunt est Cæcubum, cui adiacet vrbis Fundi in via Appia. Tota hæc ora præcipua vina gerit, Hinc Cæcubum, Fundanum, Setinum, Falernum, & Albanum . Notat aũt hoc loco insolentiam ignobilis prætoris, qui cũ de scriba senator factus esset, insignia senatoria insolenter ostentabat fundis vbi non cõgruebat. Scies autem scribarum officium infimo hominum generi Romæ cõmissum cum apud Græcos, & etiam Hetruscos nobilissimo cuique mandetur . Nam Porsenæ scriba ob id à Scæuola occisus est , quòd regali pompa splendidum regem esse credebat . Et autem is scriba , quem cancellarium dicunt licet largius accipi soleat, & pro legisperitis, & pro scriptoribus. Præterea autem regum Hetruscorum vestis ad Romanos magistratus translata est

Inuidiosus .
Pannosus

& est

& est purpurea præcipue pectus ambiens. Latusclauus autem in signe senatorum est. Batillum autem vasculum dicit, in quo car bones incensi essent, quibus ferrum ad inurendas notas reis can debat. Parochi, a præbendo dicti. vnde, & parochiæ. quæ victum præbent curato. Salem autem pro condimento etiam ma sculino genere dices puer, sicut & docti omnes, licet Afranius antiquissimus. Salmerum dixerit. Lippis & crudis .i. Horat. & Virg. Nam ferunt Mœcenatem cum inter Horatium, & Virgilium clarissimos poëtas cogitabundus, & tristior sederet, ab aliquo eorum interrogatum. Vbi nam esset. vrbane respondisse, Inter lacrymas, & suspiria. Lippi enim oculi quales Horat. habuit lacrymas, & crudus stomachus, vt Virgilij, suspiria emittit. Ordo est, Nos linquimus, id est pertransimus facto pra... liben ter Fundos .i. ciuitatem Fundanam, & hoc Aufidio Lusco prætore .i. quia Aufidus Luscus ibi prætor fuit, & non potuimus ferre ineptitudinem eius. nos libenter linquimus Fundos ridentes præmia .i. insignia præturæ, scribæ .i. qui prius scriba fuerat, videlicet prætextam .i. vestem regalem nobilibus pueris, & post etiam senatoribus ad ornatum pectoris concessam, & latum clauum .i. vestem senatoriam, quam lata fascia ambiebat, & batillū .i. vasculum, prunæ .i. carbonum, quibus nota infamiæ candente ferro inurebantur reis. Deinde nos lassi .i. fessi, manemus in vrbe Mamurarum .i. illorum nobilium, qui è Formijs oriundi erant, hoc est igitur Formijs manemus illa nocte, Muræna præbente domum .i. lectum, & hospitium, & Capitone culinam, id est coquinam, hoc est victum. Postera lux .i. sequens dies oritur multo gratissima. Nanque Plocius, & Varius poëta (nam Varus vir bellicus fuit) & Virgil. doctissimus poëtarum, occurrunt nobis Sinuessæ, id est apud Sinuessam, existentes animæ, quales neque candidiores .i. pulchriores, & ab inuidia puriores terra tulit, id est produxit, vel portauit, neque quies .i. quibus alter deuinctior, id est obligatior, me, id est quam ego. Est autem honesta locutio, Sum tibi deuinctus, id est amicitiæ vinculo obligatus. O qui, id est quales, quàm ioco... complexus, & quanta gaudia fuerunt nobis? ego sanus, id est quam diu habeam sanam mentem, nil pro non & aliquid, nō contulerim, id est velim conferre, seu comparare aliquid iucundo amico? quasi dicat nihil mihi charius, aut iucundius esse potest, quam amicus, villula, id est parua villa, quæ est proxima Campano Ponti, præbuit nobis tectum, id est hospitium, & Parochi, id est præbitores qui ad hoc in vijs publicis constituti erant vt missis a senatu ligna, & salem darent. Nam cetera ipsi secum ferebant. Parochi ergo supple præbuerant ea quæ debent præbere, videlicet ligna, & salem. Hinc .i. ab hoc loco digressi, muli qui sarcinulas portabant, ponunt .i. deponunt, tempore, pro tempori .i. tempestiue, & (vt dicunt) de bona hora, clitellas, id est sellas rudes super quas sarcinas portant, quas deponunt vbi hospitandum est. Aduerte autem puer nomina tertiæ declinationis pro aduerbijs in tempore, aut in loco posita in i, latine proferri, non in è, nisi poëtice, de loco autem in e. De aduerbijs in tempore exempla sunt, luci, vesperi, tempori. De aduerbijs in loco, Carthagini, Anxuri, &c. In qua re imperiti plurimi falluntur, dicentes, Natus est Carthagine pro Carthagini. Recte autem dicitur, Veni in tempore, quia nomen est, seu sine præpositionis dixeris veni tempori. Si auctoritatem quæris, habes hic Acronem, & Seruium super iiij. Aeneid. in verbis Aulide, & Carthagine. muli ergo deponunt onera, & sellas suas tempore .i. cum adhuc multum temporis diei super esset. vnde Mœcenas it .i. vadit, lusum pila, & ego, & Virg. imus sup. dormitum. Nam ludere pila est inimicum .i. molestum, & nociuum lippis, vt mihi, inquit Horat. & crudis, vt Virg. Scies etiam multas locutiones quibus vulgares vtuntur, apud Latinos non esse, vt pilare, globare, aleare &c. Nam latini dicunt ludere, pila, globo, disco, alea &c. Non magnopere autem curo siue Virgilius, siue Vergilius scribatur. Nam nonnulli vetustatis indagatores Virgilius, alij Vergilius scribendum censet.

Hinc nos Coccei recipit plenissima villa:
Quæ super est Caudi cauponas. nunc mihi paucis
Sarmenti scurræ pugnam, Messique Cicerri
Musa velim memores: et quo patre natus vterque
Contulerit lites. Messi clarum genus Osci:
Sarmenti domina extat. ab his maioribus orti
Ad pugnam venere. prior Sarmentus, equi te
Esse feri similem dico. ridemus: & ipse
Messius, accipio: caput & mouet. ô tua cornu
Ni foret execto frons, inquit: quid faceres? cum
Sic mutilus minitaris? at illi fœda cicatrix
Setosam leui frontem turpauerat oris.
Campanum * in morbum, in faciē permulta iocatus,
Pastorem saltaret vti Cyclopa rogabat:
Nil illi larua, aut tragicis esse cothurnis.
Multa Ciccerus ad hæc: donasset iam ne catenam
Ex voto laribus, quærebat. scriba quod esset:
Deterius nihilo dominæ ius esse. rogabat
Denique, cur nunquam fugisset: cui satis vna
Farris libra foret, gracili sic, tamque pusillo.
Prorsus iocunde cœnam produximus illam.
Tendimus hinc recta Beneuentū, vbi sedulus hospes
Pene macros arsit, dum turdos versat in igne:
Nam vaga per veterem dilapso flamma culinam
Vulcano, * summum properabat lambere tectum.
Conuiuas auidos cœnam, seruosque timenteis
Tum rapere, atque omneis restinguere velle videres

ASC. Hinc nos Cocceij &c.) Pergit in descriptione itineris sui Poëta, multa vrbanitate ineptitudine carpens scurrarum, & variā mortalium vitam figurans. Quo circa licet plurima ab Acrone satis argute explanata sint, tamen vt imperitiores quoque accipiant, clarioribus repetemus. Potest autem primorum verborum duplex esse sensus. Nam Porph. dicit q Poëta indicat se Capua profectum in Coccei Neruæ villa mansisse, quæ est supra tabernas Caudij oppidi, & secundum hunc sensum legendum est, Hinc nos Coccei recipit plenissima villa, quasi postridie eius diei ad villam Coccei venissent. Alij legunt hic .i. Capuæ, sed melior est lectio si hic legatur. Alius sensus est, Nunc accepti sumus hospitio in villa Coccei, quæ villa cum sit plenissima, superest .i. excedit, cauponas Caudi .i. melius ibi accepti fuimus in villa, quā fuissemus in cauponis oppidi. Vbi hæc tria vocabula notanda sunt. Hospitium enim est vbi amici recipiuntur. Caupona vbi pro precio. & villa domus in agro. Quod autem Musam inuocat, ignari (vt inquit Acron) reprehendunt, propterea quòd in de Arte Poëtica dicitur, Nec Deus intersit nisi dignus vindice nodus Inciderit, hoc est q poëtæ non debent facere inuocationē Dei, quoties humano ingenio nodus .i. difficultas possit dissolui verumtamen (vt Acr. docet) oratorie hic poëta inuocat, & non sine multo vrbanitate. Nam iucundissimum est in re ridicula grauitate verborum interdum vti. Vnde & Iuuen. de magnitudine rhombi locuturus ait Satyra iiij. incipe Calliope, licet hic considere, non est cantandū, res vera agitur, narrate puellæ Pierides &c. Messi clarū genus Osci, Porphyrio intelligit vt sit, osci sunt clari genus Messij & est ironia, quia Campani ignobilea sunt. Equi feri similē ideo dixit, q toruā, & ferosam frontem haberet, vt equus ferus. Campanum in morbum, Porphyrio. Campani qui Osci dicebantur ore immundi habiti sunt. vnde & Oscos dictos putant quasi obscœnos. hæc ille. Quod autem Messius dixit, accipio, varie intelligitur. Nam accipio prętermissa significatione qua significat ad cœnam accipere aliquando significat intelligere, aut intellectu rei accipere. sicut dare, dicere, aut intellectum rei dare. vnde potest esse accipio .i. intelligo quid vis dicere, vel melius translatum dicas à gladiatore, qui se vulneratum sentiens dicit, accipio, sup. vulnus istud, relaturus aliud in te. vnde minabundus secum dicit Pastorem Cyclopa, Polyphemum intelligit. De quo in 3. Aen. satis ampla fit mentio. vt vero ex Odyssea Hom. trahitur, Cyclopes Siciliæ immanissimi corporis homines fuerūt, & vnum tantum oculum in fronte habebant. vt dicit Virg. Argolici clypei aut Phœbææ lampadis instar, hoc est ad magnitudinem clypei Græcorum, aut globi Solaris, non quantus est, sed quantus videtur nobis. Cum vero Vlysses vagabundus per tempestatem ad eam regionem appulsus esset, vnus cyclopum Polyphemus nomine oues suas pascens descendentem Vlyssem cum socijs captiuos in speluncam duxit, & cū duos ex socijs deuorasset, Vlysses dormienti fuste ficulneo oculum illū transfixit.

* Ob sic reponendum putat Bonf. vt sit ob morbū i. loquacitatem & sermonis fœditatē qui affirment illis esse peculiarem.

*Et summū, a sic legit Bonf.

Nam aliter, qm̃ ad hostium antri iacebat, exire nõ petuisset cum socijs. Neque vero satis fuisset eccæ calle, nisi noua solertia exitum inuenisset. nam hostium antri occlusurus pecudes singulas exire fecit, palpans earum dorsa. quod videns Vlysses innuit vt sub ventre arietum irreperent, sicut & ipse fecit, vnde saluus euasit cum comitibus suis. Polyphemus ergo toruam cicatricẽ euulsi oculi in fronte habebat, sicut & messius. vnde poterat saltare Cyclopem .i. saltando exprimere personam Cyclopis, hoc est Polyphemi, sine larua .i. facie adulterina ex cortice, aut corio, aut chartis compacta & sine tragicis cothurnis .i. alceis calceamẽtis, eo quòd magnus esset. Multa Cicirrhus ad hæc, Cicirrhus (aut Cicerrus) Messius Sarmento seruitutem obijciebat. vnde quærit an cathenam, qua vt seruus constringi solebat Laribus donasset, Vbi sc es q qui aliquo munere. aut statu perfuncti erant, solebant insignia, & arma illius Deo dicare, vt pueri exeuntes pueritiam laribus bullam, & puellæ Veneri puppas bellatores Herculi arma ad postem figebant. vnde petulanter interrogat an ne cathenam suam laribus donasset tanquam manumissus, & infert quòd quamuis esset scriba .i. permissu dominæ fungeretur officio scribæ, tamen domina propterea nõ perdiderat ius suum. Præterea Romani multos annos farre vixerant, & pulte, vnde seruorum cibos permansisse diu verosimile est. Dabantur autem ipsis seruis singulis mensibus terni modij farris, aut frumenti, quod dimentum dicebatur, & eo debebant esse contenti, non enim plus pro victu accipiebant. Quod si parcius viuerent, id illis ad peculium .i. propriam possessionem accedebat, vt satis ostendit Dauus Terentianus de Geta seruo, ita in prima scena Phormionis loquens, Quod ille vnciatim vix de dimenso suo suũ defraudans Genium compersit miser, id illa vniuersum arripiet, haud existimans quanto labore sit partum &c. Quia vero edacibus seruis nimis exigua fuerat mensura, nõnulli famis coacti aufugerunt. Sarmentus autem, secundùm Acronem interpretationem, exili & gracili corpore fuit, ita quòd libra farris contentus esse posset. Vnde percunctatur Messius, quare aliquando fugisset, cum nullam fuge causam videretur habere. Turpissimum autem erat in seruo fuisse. Nam in eius contumeliam furcam in vestibus portabat, in signum quòd eam aliquando meruisset, vnde & furcifer dicebat. Sunt autem qui non minus conuenienter interpretantur, dicentes Sarmentum pinguem, & elatum ventrem habuisse, vnde per ironiã gracilem, & pusillum vocat Messius vicem gerens in eo, quòd se Polyphemo comparatum audisset ob magnitudinem, & frontis tortuitatem. Sunt qui dicant de hoc Sarmento dictum esse illud Iuuenalis. Si potes illa pati, quæ nec Sarmentus iniquas Cæsaris ad mensas, nec vilis Galba tulisset. Vnde manifestum est eum non sobrium fuisse, quando iniquas .i. minores mensas Cæsaris ferre noluisset. Erat autem seruilis scurra. Scurra autem is dicitur, qui non habita ratione suę dignitatis tam in se, quam in alios dicacitate sua dicteria iacit, & conuitia ad risum mouẽdum alijs, & sibi ventrem implendum. Vrbanus autem modeste, & cũ dignitate risum, iocumq. excitat. Vbi sedulus hospes Pene macros &c. mira (inquit Porph.) energia .i. viuacitate, & actiuitate hic sensus explicitus est. Nam re vera res ipsa pingi videtur, aut coram oculis ..., non narrari tantum. Si quis autem ad allegoriam conferre velit, miram sententiæ vbertatem inuenerit in eo quòd sedulus hospes veterem domũ pro beneficio ferè amisisset, vnde fortunæ iniquitas damnari posset, sed hæc alijs relinquo. Arsit, ab ardo est præteritum. Ardeo autem varie accipitur, vt indicant versiculi. Ardet mens, ardet clypeus, domus ardet, & ignis. Hæc amat, hic splendet, hæc vritur, vrit & ille. Vnde hic quidam arsit passiue interpretatur dicens, hospes .i. domus hospitis, arsit penè .i. quasi combusta est. sed meo iudicio melius actiue caperetur. Nam ordo, & sensus est, dum hospes sedulus versat in igni macros turdos, penè arsit macros turdos, & totam domum quasi combussit. Turdus, Martiale iudice, auium delicatissima est, vnde ait, Inter aues turdus si quis me iudice certet: Inter quadrupedes gloria prima lepus. Quando autem macri sunt, lardo ardente assantur. vnde forte incendij causa. Vulcanus faber est Iouis, quo officium sine igni non fit, vnde pro igni accipitur. Qui vero dicunt sensum esse, hospes arsit .i. domus hospitis, dicunt hunc locum sumptum esse ex ij. Aen. vbi dicitur, Vulcano superante domus, iam proximus ardet Vcalegon. Accipias igitur, vt placet. Ordo est. Villa .i. domus in agro, seu (vt dicunt) possessio Cocceij, plenissima .i. abundantissima frugum, & ceterorum esculentorum, recepit nos hinc, .i. a Capua sup. digressos, quæ villa superest .i. excellit, & superat in abundantia victus cauponas .i. domicilia, & diuerticula mercenaria, Caudi .i. Caudij oppidi, vel superest .i. superat, & excedit in elegantia a Caupa cauponas Caudij. O Musa .i. ò Dea inuentionis poeticæ, ego velim memores .i. recites, dictes nunc in paucis supp. carminibus, pugnam .i. contentionem animo pugnantium, Sarmenti scurræ .i. inepti, & impudentis histrionis, que, pro &, Messi, pro Messij Cicirrhi (aut Cicerri) etiam scurræ, & velim etiam memores quo patre, id est quibus parentibus, & maioribus, vterque natus contulerit, id est commiserit lites. Osci .i. campani, sup. sunt clarum .i. nobile genus, Messi .i. Messij, hoc est Messius ortus est ex Campanis, qui omnes obscœni, & ignobiles. vnde per ironiam dixit clarum genus, vel sic, Genus Messi .i. Messij, est clarum genus Osci .i. cuiusdam vilissimi hominis Osci nomine vel patria. quod potius creditur, quia dicturus est Sarmentum loqui in Campanum morbum .i. contra vitium patriæ ipsius Messij. Domina autem Sarmenti adhuc extat .i. in rerum natura adhuc est, hoc est adhuc viuit. vnde notum est illum seruum fuisse, & ita ignobilem. Extare autem est extra stare, vel permanere in statu ceteris decedentibus vnde extare dicuntur libri nondum cum ceteris perditi, ipsi ergo ambo orti his .i. huiusmodi maioribus venere .i. venerunt, ad pugnã verbo. s. hoc est ad rixam Sarmẽtus prior sup. ait ego dico ò Messi te esse similem equi feri .i. ferocis, & indomiti nos, inquit poeta, ridemus cum hoc diceret, & ipse Messius supp. dixit, accipio .i. intelligo quid vis dicere, vel accipio ictum tuum illaturus meum, hoc est dicens mouet caput, sicut faciunt minitantes, & Sarmentus ad hoc inquit, ò quid faceres, ni .i. nisi, tua frons foret .i. esset, cornu execto .i. hñs cornu exectum .i. euulsum & quasi extrasectum. Nam post x, non ponitur s, ideo ab ex & seco fit execo, & ex & sequor, exequor, ab ex & salio, exilio, & sic de alijs. si ergo frons tua non haberet cornu exectum, quid faceres cum tu mutilatus .i. mutilatus propter abruptum cornu, minitaris sic .i. tam ferociter? Declarat aũt Poëtam causam huius conuitij dicens. At fœda .i. turpis & inonesta, cicatrix .i. signatura derelicta ex vulnere, turpauerat .i. turpem fecerat illi .i. videlicet Messio, frõtem setosam .i. setis, hoc est duris pilis plenam leui .i. sinistrioris, hoc est in sinistra parte frontis setosæ. Item Sarmentus supp. iocatus fuit, & multa .i. abunde, in morbum Campanum .i. fœditatem oris Campanorum, & dicacitatem eorum, vel in morbum Campanum .i. ad similitudinẽ morbi .i. petulantiæ, & dicacitatis Campanorum (hoc posterius mihi placet licet Bonfinis legat Campanum ob morbum) in faciem .i. figuram oris, imò totius corporis ipsius Messij, rogabat vti .i. vt saltaret .i. saltando repræsentaret, & ageret Cyclopa (accusatiuus græcus, cuius nominatiuus est hic Cyclopes) .i. Polyphemum, cuius magnus oculus in fronte erat ab Vlysse euulsus, pasto ẽ sup. ouium, & dicebat sup. nil pro non, & in aliquo illi non est opus .i. indigentia in aliquo, larua .i. facie falsa ex corticibus facta qua faciẽ Polyphemi imitaretur, aut coturnis .i. alto genere calceamenti, Tragicis .i. quo vtuntur Tragœdi in Tragicis ludis, vel cothurnis .i. alto genere loquendi, quo vtũtur Tragici, & Polyphemus altissima voce clamabat vb. aufugere sensit Græcos. Cicirrhus Messius respondit sup. multa ad hec, quæ Sarmentus obiecerat, & quærebat ne pro an, ipse Sarmentus donasset .i. dicasset, iam cathenam qua quia seruus, ligari solebat, Laribus .i. Deis familiaribus, quibus à nobilibus pueris dum virilem togam sumũt, bulla dicari solebat, & asserebat sup. ius .i. potestatem, esse dominæ nihilo .i. nulla re deterius .i. minorem, & viliorem, eo q esset scriba. Deterius venit, aut à deter inusitato vocabulo, aut à detero verbo per metaphoram significat peius, & vilius, eo q res detritæ viles malæ sunt, & eo viliores quod deteriores .i. magis detritæ, Denique .i. tandem post cetera, rogabat .i. interrogabat, cur .i. quare, ipse vnquam fugisset, cum esset is, cui existenti tam gracili, & tam pusillo vna libra farris foret .i. esset satis, quanto magis trimodium? non ego coactus est fame, aut inedia fugere. Hæc per ironiam potius dicta credimus, nam non vero simile esset scurram voracem gracilem pusillumque fuisse. Nos ego inquit Poeta, produximus illam cœnam prorsus, id est porrò versus vndequaque iocunde. Et nos tendimus .i. proficiscimur, hinc .i. ab hac villa Cocceij, Beneuentum oppidum, olim maleuentum dictum, recta supple via. Non autem moris est addere via sed recta per se plenum est. vbi .i. in quo loco hospes sedulus .i. diligens, & operosus, penè .i. quasi, arsit .i. combustus est vna cum domo sua, vel hospes .i. domus hospitis, arsit penè. sicut 2. Aen. Iam proximus ardet Vcalegon. vel sicut diximus. Vel hospes sedulus dum versat macros turdos .i. aues sic dictas in igni (melius quàm in igne dicitur) ipse penè .i. quasi, arsit, id est combussit macros turdos vna cum domo sua. Nam Vul-

cano.i. igni dilapso.i.disperso, per veterem culinam.i.coquinam .i.postquam ignis dispersus est, flamma vaga .i. vagabunda properabat, lambere.i.molliter contingere, summum tectum.i.culmen domus. Caue ne legas dilapsi, vel delapsa est. Nam Acron recte dilapso Vulcano legit. Ideoq. non auscultabimus Bonfini legenti, Dilapsa est flamma culinam Vulcano, & summum &c. Potius accipitem quod secundo loco dicit, vt sic legatur: Dilapsa flamma culinam Vulcano summum &c. Tu videres .i. quilibet posset videre sicut 4. Aen. Migrantes cernas, totaq. ex vrbe ruentes. conuiuas auidos .i. cupidos ibi, & seruos timentes ne cœna perderetur, rapere cœnam .i. cocturam pro cœna, & videres omnis .i. omnes qui aderant, velle .i. laborare, restinguere .i. vt restinguant ignem. Omnis est accusatiui casus. Quia (vt Seru. dicit) accusatiuus pluralis tert æ declin. recte in is, exit, quando genitiuus pluralis in ium, vt tres trium tris, Prisc. arctiores regulas ponit. Errant autem, qui nominatiuū, & vocatiuum etiam in is, exire docent, præter quàm in paucis Syrtis, Trallis, Alpis &c.

ASCENSIVS.

Incipit ex illo montes Apulia notos
Ostentare mihi: quos torret Atabulus: & quo
Nunquam erepsemus: nisi nos vicina Triuici
Villa recepisset lacrymoso non sine fumo,
Vdos cum folijs ramos vrente camino.
Hic ego mendacem stultissimus vsque puellam
Ad mediam noctem expecto. somnus tamen aufert
Intentum Veneri. tum immundo somnia visu
Nocturnam vestem maculant, ventremq. supinum.
Quattuor hic rapimus, viginti & millia, rhedis,
Mansuri oppidulo, * quod versus dicere non est:
Signis perfacile est. venit vilissima rerum
Hic aqua: sed panis longo pulcherrimus: vltro
Callidus vt soleat humeris portare viator:
Nam Canusi lapidosus, aquæ non ditior vrna,
Qui locus à forti Diomede est conditus olim.
Flentibus hinc Varius discedit mœstus amicis.
Inde * Rubos fessi peruenimus. vt pote longum
Carpentes iter, & factum corruptius imbri.
Postera tempestas melior: via peior, ad vsque
Bari mœnia piscosi. dehinc Gnatia lymphis
Iratis extructa dedit risusque, iocosque:
Dum flamma sine, tura liquescere limine sacro
Persuadere cupit. credas Iudæus apella:
Non ego. nanque deos didici securum agere æuum:
Nec si quid miri faciat natura: deos id
Tristeis ex alto cœli dimittere tecto.
Brundisium longe fini chartæque, viæque.

*Equotutium vocat oppidum.

*Rubi oppidū vnde Virg. Rubeam virgam deflexit.

INcipit ex illo) Describit iter suum vsq; ad terminū.i. Brūdusium, quo missus erat, quod autem montes Apuliæ notos sibi dicit, hoc est, quod Venusinum oppidū est inter Lucaniam, & Apuliam, vt alibi dicet, ipse aūt Venusinus erat. Lucanus an Apulus aceps. vbi pu. corripitur. Atabulus dicitur, quia τὴν ἄτην βάλλει.i. pestem, & nocumentū inijcit. A forti Diomede, qui bello Troiano finito in Italiā profectus Arpos, & Canusium condidit. Barum autem, Gnatia, & Rudia Pediculorum .i. eius nominis populorū oppida. Dum flamma sine, anastrophe est.i. trāsuersio, seu postpositio præpositionis. Nam ordo est. Dum cupit psuadere thura liquescere sine flamma. vnde puto deprauatum esse Acronem vbi dicit flammas sine thure cōsumi, p eo quod est thura sine flammis consumi. Nanq; deos didici, ab Epicuro.s. qui docuit deos nō curare mortalia facta quæ si curare vellent, solicitudine vigente, beati esse non possent, sed tristes, quę ratio quam friuola sit, neminem christianorum latet. Iactabat tamen se Epicurus mortalium genus duobus magnis malis leuasse, videlicet religione, præsentium, & metu futurorum. dixit enim deos non curare mortalia, vnde frustra colantur, & post mortem aliā non esse vitam, vnde frustra metueremus Inferna, sed hæc sacrilega sunt. vnde Poëta noster alibi longe aliter sentit. imò contrarium reuocat primo Carminum ita dicens Ode 34. Parcus Deorum cultor, & infrequens Insanientis dum sapientiæ Consultus erro. vbi sapientiam Epicureorum insanientem vocat, & erroneam. Est autem poëtarum varias sequi opiniones congruit autem huic loco postquam Epicurice pollutionem fassus est, se Epicureum ostēdere. cui sectę voluptuosa vita, & lubrica pudori non fuit. Ordo est, Apulia, pars illa Italiæ, incipit ex illo .i. postquam illinc profecti sumus, ostentare mihi monte notos.i. quos cum vicini patrię meę essent bene noram, dicit Poëta. quos mōtes Atabulus ventus ille pestifer torret .i. vrit, & exsiccat, & quos nunquam pro non, & vnquam, nos non erepsemus, pro erepsissemus per syncopam.i. repēdo, & tarde procedēdo exiuissemus, sed illic defatigati occubuissemus, nisi villa .i. suburbium Triuici illius oppiduli, ad quod vehicula iuncta accedere nequeunt, recepisset nos, non sine.i. cum fumo lacrymoso.i. lacrymas prouocante, & hoc dico camino .i. igni, vrente .i. comburente, ramos vdos.i. humidos, & virides humorem intrinsecus habentes, cum folijs.i frondibus. Caminus non est fumarium, per quod fumus exit, sed ignis ipse. Focus autem non est ignis, sed locus vbi ignis fit, à fouendo dictus. ego, inquit Poëta stultissimus, expecto .i. expectaui, hic.i. in hac villa, puellam mēdacem, quia non tenuit promissum, vsque ad mediam noctem. somnus aufert tamen .i. tandem & sic sepe capitur, & ita nō vacat, Veneri.i. libidini meę intentum.i. conatum suum, vel id ad quod intendebat. Acron autem exponit sic, Somnus aufert me intentū Veneri. & sic est participium, tum.i. præterea vel insuper. somnia .i. insomnia, vel phantasmata, maculant .i. polluunt, immundo visu.i. propter immundum visum, quo videbar mihi puellam cōplecti, vestem nocturnam, qua noctu vtebar, que pro &, ventrem supinum.i. ad est ad superos, hoc est cœlestes versum. Quædam exēplaria habent ventremq. superbum.i. elatum, vel vino spumātem, & effrenem. credo tamen supinum potius legēdum. vult autem dicere se pollutum esse, quod, cū Epicureus esset haud turpe dixerit. Landinus tamen vult quod sub nomine suo alium notet. quod verosimile nō est. Nec tamē ob id se ita repræhēdit. vt auctoritatem minuat, qa inter leuia. seu mediocria vitia computandum putauit. vnde se stultum fuisse fatetur, quod puellæ crederet. Nos rapimus.i. celeriter rapti transimus rhedis .i. vehiculis, hinc .i. ab hac villa, quatuor & viginti millia, supp. passuum. Ornate autem dixit quatuor, & viginti. Nā (vt Valla annotauit) quando inter partes numeri ponitur coniunctio tunc vltra viginti, & circa centum, hoc est intra viginti, & cētum. preponemus minorē numerum. sed ante viginti, & post centum, & vbi sine coniunctione. contrario fiet. Dices ergo decem, & quatuor, centum & quatuor, non tamen viginti, & quatuor, sed quatuor, & viginti. vel omissa coniunctione vigintiquatuor. & sic de consimilibus. Nos ergo rapimur rhedis sup. per quatuor, & viginti millia passuum, mansuri.i. vt maneamus, oppidulo .i. in paruo oppido, quod non est sup. concessum dicere versu, hexametro.s. hoc autem oppidum secundùm Acr. dicitur Equotutium. secundùm Porph. Equuntutium secundùm Landinum Entractitium, si codices mendosi non sunt. Non est autem dicere.i. non licet dicere vel non est in potestate mea dicere. sicut hic, non est soluendo dicimus de eo qui soluere non potest, ideo autem nō est dicere versu hexametro, quia cum syllaba breuis inter duas longas ponitur, nō est dictio apta metro hexametro, perfacile.i. valde facile, est sup. dicere, signis.i. per signa aqua quę est vilissima rerum.i. res vilissima, hoc est minimo vendi solet, venit.i. venditur, hic.i. hoc in loco. Scies puer vile dici quidquid facili precio emitur, vt vilis est panis, vbi non care emitur. vnde male accipiunt qui putant rem vilem esse contemptibilem, & sordidam. veneo aūt est venum eo .i. vendor, & producit tam in præsenti, quàm in præterito primā syllabam. venio autem.i. aliquorsum eo, habet in præsenti, & in eius temporibus primam breuem, in ceteris longam. A qua ergo quæ est vilissima rerum, quia duo elemēta communia sunt, aqua & aër, & maxima solet in plerisque locis esse aquarum copia, illic tamen cum sit terra sicca (vt apud Persium: Sitiat canis Appula quantum) aqua venit .i. venditur. sed pani est ibi longe pulcherrimus. intantum vt viator callidus.i. prouidus & in eo itinere sic exercitatus, vt callum in pedibus habeat, soleat portare panem illum humeris suis vltra.i. ad vlteriora loca. Nam panis est, sup. Canusi.i. Canusij, vel apud Canusium lapidosus .i. durus

non ditior.i.non carior vrna aquæ.i.quàm vendatur vrna aquæ apud Equuntium, & ita panis Equotutij commutatur cum aqua Canusina. vel sic, panis Canusi lapidosus est, & vrna aquæ non est ditior.i. melior quia vtrunque ibi malum est. sed prior sententia magis placet. Qui locus.s.Canusinus,est olim conditus à forti Diomede.qui etiam cum Aeneam duellam initj, cuius coxam lapide percusiit, quantum, inquit Homerus, duo homines robustissimi ætate mea tollere non possent.Vnde certum est fortem fuisse.Varius Poeta,& amicus noster,discedit.i.digreditur à nobis hic.i. hoc loco ex flens mœstus, & amicis flentibus propter discessum eius. Nos peruenimus inde.i.ex illo loco,Rubos .i.ad illud oppidum existentes fessi,vtpote carpentes.i.qui carpsimus,longum iter.i.viam longā hoc loco, & factum corruptius, .i.molestius,& difficilius imbri.i.perpluuiam. Postera tempestas.i.aura sequentis diei,erat melior.i.non pluebat. sed via erat peior, quia iam mollificata præcedenti pluuia, vsque ad mœnia Bari, oppidi piscosi, vbi multæ sunt paludes, & multa stagna in quibus copia est piscium,& ita via lutosa dum pluit. dehinc.i.de hoc loco,Gnatia ciuitas Pediculorum.i.illorum populorum, inter quorum ciuitates est extructa, lymphis.i. aquis existentibus iratis, quia nolunt ibi esse,dedit nobis risus, & iocos,dum cupit persuadere.i.efficere vt credamus,thura liquescere.i. liquefieri, in sacro limine.i.altari vel introitu templi.quā rem, dicit Poëta credat Iudæus appellat.i.circuncisus,& sine pelle.i.præputio.ab à priuatiua particula,& pelle. Credebantur,autem Iudæi à Romanis esse superstitiosi, vt in actibus Apostolorum satis constat, eo q multa miracula a Deo inuisibili facta afferebant, quæ Romani historiographi nō credentes inuertebant, hoc est praue recitabant. vt apud Iustinum in exitu Israël de Ægypto,ferè omnia miracula deprauata leges,dicentem non per maris Rubri diuisionem Ægyptios esse submersos, sed per nimiam pluuiam impeditos ne fugientes persequerentur. Credat ergo, inquit Poëta: Iudæus hoc,non ego. Nanque pro quia, ego didici in scholis Epicureorum,Deos agere æuum.i.perpetuam vitam securū i. seorsum à cura.i.non curando res inferiores. Nec pro & non, didici sup.si natura facit quid.i. aliqui miri.i.mirandi, vel aliqd' miraculum, Deos tristes.i.sollicitos, non demittere.i.deorsum mittere id, hoc est illud mirum,seu miraculum ex alto tecto Cęli. Brundusium autem fuit finis i.terminus,longæ viæ, & longæ chartæ,in qua scribebam iter meum.

G L A R E A N V S.

HVC apelle, trecentos inseris) Verba sunt nautæ, inquit Porph.irascentis,cum plures naui imponatur quam pepigerat, .i.pactus erat. Alijs videntur hæc puerorum verba ad nautam nimis cupidum multos accipere, quod etiamnum hodie in consuetudine habent quanquam in conducta naui fortassis habebit locus Porphyrionis expositio. [Ac missæ pastum retinacula mulæ Nauta)Synthesis est,præterea mulæ gignendi ne,an dandi casus sit,per ambiguum. Porphyrion vero ait,Postquam obdormierunt viatores ducit nauta mulam disiunctam pastum, ac nauis retinacula ad saxum ligat. Hæc ille. Ex quibus verbis per syllepsim accipimus viatores eos,qui naui vehebantur. [Prætextam,& latum clauum,prunæq. batillum) Acron nihil hic notat, quam prætextam purpuream exponens quæ in pectore extenditur senatorem,quæ verba corrupta puto,& mutila. Porph.clarius hæc exposuit, Luscum poëtæ risui fuisse, quod magnipendere indutum se esse lato clauo ac prætexta, & de balneis publicis prunas sibi domum à mediastinis afferri. Landinus per Batilium vasculum intellexit, prunas autem intelligi quibus ferrū candescat ad inurendam reis notam. Hæc ille mihi confixisse videtur,& secutus tamen est cum Badius. Ad Batillum ex Plin.lib. xxxiij. cap.viij. apparet ferreum esse instrumentum palæ similitudine, quo prunæ præbentur. Nam vbi de duabus argenti differentijs incipit,Batilis,inquit,ferreis candētibus ramento imposito, quod candidum permaneat. Probatur. Hæc Plinij verba belle cum Porphyrione conueniunt. Fieri autem potest vt Landinus Catillum legerit,vt quidam alij. [Quæ superest Caudi Caponas) Obscurius est sermo, Porphyrion autem a Caupa, inquit, profectus in Coccei Neruæ villa mansisse se indicat,quæ est supra tabernas Caudij oppidi. Hæc ille. Quæ verba, si recte intelligo,innuunt non fuisse Caudij poëtam; & comites,ita supra Caudium,extra viam in Coccei villa poëta tamē more suo cauponas eius oppidi taxat, apud quas alias diuertit. Nam venusium hæc etiam ducebat via. Quod autem alij superest exponunt.i. excedit, quasi qui in Coccei villa melius accepti fuerint quàm in Caudinis cauponis, frigidum mihi videtur. [Campanum, in morbum, in faciem permulta iocatus) Ordo est. Permulta iocatus in campanum morbum, in faciem. Non igitur locum habet,quod noster annotatur,in,mutat in ob, satis impudenter vt cetera soles. Quis autem sit ille morbus. commentatores non satis luculenter explicant,oris videlicet fœditatem,aut arrogantiam,vt Acron. Ego propemodum adducor talem quendam fuisse morbum,qualem hodie Neapolitanum vocant, ex eadem regione in has nationes nostra ætate a militibus non sine clade multorum hominum allatum, qui faciem, corpusq. miserrimis cicatricibus deturpare solet,Quem ego non minus nociuum, quàm leprem puto,multiq. boni viri in ea sunt opinione. Porphyrion vero putat ore immundo fuisse Campanos,atq; inde videri quibusdam Oscos dictos, quasi obscœnos, quam opinionem ridet Fest. Pompeius. Porro Oscos vltra Circæos in Campania hab tasse,auct.est Plin.lib.iij.cap.v. [Rogabat Denique cur nunquam fugisset) Nunquam legendum puto, non,Vnquam. Est autem manifesta ironia,& sermo perquam obscurus, innuit enim neque cum libra farris contētum, neque gracilem, neque pusillum, ideoque sæpe fugisse, & libram farris contemptim dixit pro demenso,cum Demensem quaternos contineret modios, vt auctor est Donatus in primam Porphyrionis scenā. [Non vaga per veterem dilapso flamma culinam) Dilapso legit Acron,vt sit adiectiuum a Vulcano, quod placet. Noster bellus annotator rursus hic ausus est adijcere verbum,est, præterea ad finem versus coniunctionem, &, legit enim dilapsa est flamma culinam,& Vulcano summum properabat lambere tectum. Vbique deest illi aliquid,vbique hiat sententiæ iunctura. Sed hic nostræ ætatis emergendi modus est per summam optimorū auctorum iniuriam. [Conuiuos auidos cœnam, seruosque timenteis) Et hic locus obscuritatem habet ob ambiguitatem participij timenteis,sit ne seruorum an conuiuarum epitheton. Deinde qui rapere cœnam,qui extinguere velle intelligātur, cum dicit,omneis videres,qui timeant,& qui timeantur,& quid timeāt Commentatores ferè silent, nec ego coniecturas meas vbiq; afferre possum. [Nam Canusi lapidosus, aquæ non ditior vrna) Equuntutium Canusio præfert.Nam in Equuntutio ait bonum esse panem, Canusij lapidosum, & qui non vrna aquæ ditior, significans æque Canusi malam esse aquam atque Equuntutij. Quamquam illud ditior,quid referat panem ne an locum,ambiguum est. De loco, & si videtur durum, non est tamen omnino absurdum, quippe quod verbum proximo sequitur versu. [Inde Rubos fessi) In Rubos, habeant aliqui libri, sed errant. Seruius lib.j Georg.ad illud Virg.

Nunc facilis rubea texatur fiscina virga.

Exponit,quæ circa Rubos Italiæ abundat, plurimaque nascatur, Allegatque hunc locum Horat.Mancin. de sanguineo virgulto intelligi posse putat. Quare Seruius ad hoc oppidum deducat adiectiui appellationem equidem mirabar,forte quòd rubeus, a, um, non sit vox Latina, nisi a rubis, quam rubra etiam in Virg. legi possit. Sed iudicent hoc, doctiores. Rubos autem Italiæ oppidum omnes habent, quod nemo opinor ignorat, Landinus Campaniæ ait. Ego Apuliæ puto, inter Canusium, & Barium, nota etiam apud Ptolemæum nomina maxime vero ex hoc itinere.

ON, quia Mecenas, &c.) Quoniam Horatius sæpe male audiuerat, quòd libertinæ conditionis patre, & eo precone natus esset, in hac Sat. vj. se, aliosq. humili loco natos consolatur, atque maleuolis respondet, ostendēs non nobilitatem sanguinis, sed morum ingenuitatem esse dignam veris honoribus, multosq. ignobiles per virtutem nobilitatos, & ad summam dignitatem peruenisse. monet tamen infimæ conditionis homines in suo ordine debere pstare. & ne se ob id necessario miseros iudicent enumerat multa commoda priuatis hominibus concessa, quibus in dignitate cōstitutis carēdum est. Pie autem patrem suũ commendat ab optima institutione sui: cuius se neque pigere debere ostendit. & hęc huius Satyræ summa. Plurima ab Acrone argute, sed forte non satis clare dicuntur. quocirca planioribus repetemus. Non q.a Mœcenas, laudat Mœcenatis modestiam atque benignitatē erga humili genere natos: quãuis ipse altissimo loco .i. regali prosapia genitus esset. Et licet Acron velit subintelligere verbũ habes vt sit. Non quia habes Hetruscos, tamen nullo subaudito videtur plena, imò perfectior esse constructio, vt sit ordo: O Mœcenas, tu non suspendis adunco naso .i. subsannas, vt plerique solent, homines ignotos .i. ignobiles, vt me natum libertino patræ, ideo q.a nemo Lydorum quidquid Lydorum incoluit Hetruscos fines, est generosior te. & sic mag s grãmatice, sed minus eleganter diceretur: Quisquis Hetruscos, &c. Neutrum .n. genus plenius, & copiosius significat quam &c. ideoq. plus videtur esse. Quidquid Lydorum, quàm quisqs Lydorum. Erat ergo Horat. patre libertino, & precone natus. Ante potestatem Tulli, plenus est genitiuus. nam nominatiuus est Tullus, non Tullius. Tullus .n. vnus fuit ex septem regibus Romæ seruilis conditionis. Tullius autem orator insignis. sed de eo non fit hic mentio. fiet autem mentio de quo Tullio, cuius historiam Acron narrat ibi. Quo tibi Tulli sumere depositum, &c. regnum ignobile, propter ignobilem regem dicit. Valeri genus .i. generationem, vel de genere Valerij Publicolæ. Coactus autem est facere periphrasin .i. descriptionem, & etiam apocopen, quia Valerius in versu hexametro poni non potest. Et est sensus: Tullus seruilis conditionis, & plerique alij quamuis ignobili genere nati essent, per virtutem ad summum imperium maximosq. honores peruenerunt. Econtrario autem Leuinus, quamuis esset nobilissimi generis, quia de Valerio Publicola originem ducens, qui cum Bruto propter Lucretiæ corruptionem Tarquinium exegit, tamen quia turpiter vixerat, nõ est vnquam pluris æstimatus à populo, quàm precio vnius assis. & si populus, qui sæpe dat honores indignis, & adimit dignis hæc fecit, quid oportet nos facere à vulgo per sapientiam remotos? Sunt qui legant. Quid oportet non facere, &c. Et dicunt non congruere, quòd Horat. dicat se remotum à vulgo, cum tamen se libertinum patrem habere fateatur. Sed isti non aduertunt, quòd licet in genere à vulgo non remoueatur, in sententia tamen, & iudicio, cum sapientiæ studuisset, longe remotus fuit. Legamus ergo cum Acrone: Quid oportet

* negat leg. Bef.

ARGVMENTVM.

Veram nobilitatem non generis, & stemmatum antiquitate, aut quauis aliare, sed sola virtute constare.

SATYRA VI.

ON, quia Mœcenas Lydorum quidquid Etruscos
Incoluit fineis, nemo generosior est te:
Nec, quòd auus tibi maternus fuit, atque paternus
Olim qui magnis legionibus imperitarint:
Vt plerique solent, naso suspendis adunco
Ignotos; vt me libertino patre natum.
Cum referre * negas, quali sit quisque parente
Natus. dum ingenuus: persuades hoc tibi vere:
Ante potestatem Tulli. atque ignobile regnum,
Multos sæpe viros nullis maioribus ortos,
Et vixisse probos, amplis & honoribus auctos,
Cuncta Leuinum Valeri genus, vnde superbus
Tarquinius regno pulsus fuit, vnius assis
Non vnquam precio pluris licuisse, notante
Iudice, quem nosti, populo: qui stultus honores
Sæpe dat indignis: & famæ seruit ineptus:
Qui stupet in titulis, & imaginibus. quid oportet
Non facere à vulgo longe, lateque remotos?
Nanque esto, populus Leuino mallet honorem,
Quam Detio mandare nouo: censorque moueret
Appius, ingenuo si non essem patre natus
Vel merito, quoniam in propria non pelle quiessem.
Sed fulgente trahit constrictos gloria curru
Non minus ignotos generosis. quo tibi Tulli
Sumere depositum clauum? fierique tribunum?
Inuidia accreuit: priuato quæ minor esset.

nos facere, &c. Nam esto, inquit, quòd populus mallet honorem dare Leuino propter nobilitatem quamuis esset malignus propter turpem vitam, quam Decio nouo .i. qui nũquam prius fuit in dignitate, nec natus ab ijs, qui in dignitate fuerunt. Talis enim nouus homo dicitur. & si etiam Appius plebis defensor moueret Decium ab honore magistratus, q.d sup. oporteret nos remotos vulgo de hac re sentire? Dicit Horatius transferens ad personam suam. Ego sup. dicerem, quòd si pro quia, non essem natus ingenuo patre: Appius sup. moueret me. vel etiã merito, & sine iniuria quamuis essem melior quoniam non q. essem .i. quieuissem in propria pelle .i. in proprio ordine. Per quę verba hoc mihi videtur velle dicere, quòd homines ignobiles non sint subsannandi, dũ modo sint boni, nec tamen ad nobilium dignitatem sublimãdi, sed debent in sua pelle quiescere. Quod prouerbiale Acron esse dicit. Alij tractum putant ex fabuli Æsopi. In q.bus asinus volens timeri: pellē leonis quam inuenerat, induit: ac suam exuit, atque ita ad concilium animalium accedens, omnibus timori fuit donec agnosceretur vox eius. qua cognita, & pelle leonis detracta, omnib. ridiculis fuit. Sed fulgente trahit. alia .n. obiectio talis est. Quamuis cõsultius, ac melius esset quenque in suo statu ac ordine manere, tamen gloria suo splēdore tam ignobiles, quàm nobiles ad dignitatem affectandam trahit, atque constringit. Ad hoc respondet Poëta ostendens eam gloriam, & ambitionem multas molestias, multam inuidiam, multaque incõmoda afferre, imò plurimis, dum nimiam celsitudinem quęrunt, opprobrium, ac infamiã, eo quòd dum ad nouas d gnitates accedimus, vita nostra antea ignota, & non inquisita ab omnibus inquiritur. Ordo est. O Mœcenas, tu non suspendis adunco naso .i. non irrides, ne subsannas. vt .i. sicut, plerique solent ignotos .i. ignobiles, vt me natum patre libertino .i. libertinæ conditionis, qui .s. seruus fuerat, sed per manumissionem libertate donatus, & libertinus factus. Non inquam fastidis, aut subsannas ignobiles, ideo quia nemo Lydorũ est generosior te, quidquid, id est quicunque eorum incoluit, id est habitauit olim, Etruscos fines, id est Etruriam, seu Thusciam. Nec ideo quòd, id est quia, auus maternus, atque paternus fuit tibi, qui ambo imperitauerint olim magnis legionibus .i. qui magnarum legionum imperia tenuerint. vnde dicitur in principio Carm. Mœcenas atauis edite regibus. Ideo autem nõ suspendis naso adunco, id est non irrides ignotos, cum, id est quoniam, tu negas referre, id est interesse quali parente quisque sit natus, dum, id est dummodo, sit supple ingenuus, id est nobilis, & liberalis in moribus tu persuades tibi hoc vere quod sequitur, scilicet multos viros nullis, pro non & vllis, non ortos vllis parentibus, id est quorum parentes tam ignoti sunt, ac si nulli fuissent vixisse, &, id est simul probos, & auctos, id est accumulatos, amplis honoribus, id est dignitatibus ante potestatem Tulli regis Romanorum, qui ex seruo Rex factus est, & ante ignobiles Regnum Tulli, id est antequam ignobilis Rex Tullus regnaret. Contra, id est econtrario tu persuades tibi vere Leuinum, nobilem, scilicet illum virum, sed malis

moribus,entem genus.i.de genere,Valeri, pro Valerij, per apocopen, vel synerasin,vnde.i.a quo f.Valerio Pub.ro... Tarquinius Superbus septimus,& vltimus Rex Rom. fuit pulsus.i.a ciuitate Romana exactus, non licuisse.i.non fuisse æstimatum, vnquam pluris,precio ... vnius assis,& hoc populo iudice notante.i. reprehendente mores eius quo nosti.i.vt nosti, secundum Acronem,vel sic. Et hoc dico eo iudice quo n... .i.factum esse,videlicet populo notante. Si de congruitate dubitas puer,scies quòd licuisse regit genitiuum pluris, propterea,quòd verba precium, aut mercedem connotantia,precium,vel mercedem in ablatiuo regunt, præter has dictiones tantum quantum, plus, & minus. quæ cum suis compositis si sine substantiuo ponantur, in genitiuo,reguntur. vnde dices: Emi equum tribus aureis, & non pluris. Item quanti emisti equum? tribus aureis.Quanti vendis panem tuum? non pluris quam alij, fortasse etiam minoris.i.minori precio. Genitiuus autem pluris, quia comparatiui gradus est,regit ablatiuum precio,& precio,quasi substantiuum,regit genitiuum vnius assis. Licuisse autem passiue significat.i.æstimatum esse,hoc est populus non iudicat Leuinum quamuis nobilem pluris, quam vnius assis precio valere, qui populus ens stultus dat sæpe indignis honores, & ens ineptus, & insulsus inseruit.i.innititur, famæ.i. sequitur famam. Qui etiam stupet.i. stupore afficitur,& miratur, in titulis.i. nominibus dignitatum, & in imaginibus,quas nobiles, aut in foro, aut in stemmate habent.si ergo populus hoc facit,quid oportet nos.i.nos sapientes facere remotos longe,& late a vulgo.i. ab opinione, & errore, stultoq. iudicio vulgi. Nanque,pro quia, esto.i.posito, q populus mallet.i. magis vellet mandare.i. committere, honorem i. magistratum, seu dignitatem, Leuini nobili, sed ignauo, quàm Decio nouo.i.ignobili,& qui nunquam prius in honore fuit cõstitutus quamuis gnauus,& vtilis esset, & Appius censor.i. morum iudex,& corrector moueret sup.Decium,quid sup.de hoc sentiêdum esset? Respondet Poëta,vel.i.etiam merito,sine iniuria dicerem sup.me deponi, & moueri, si non essem natus patre ingenuo.i.qui neque seruus vnquam fuit, neque ex ancilla natus est, quia tunc non quiessem.i.non quieuissem, in propria pelle.i. per allegoriam in propri o statu,& ordine. ... in tertia persona legunt: Ingenuo si non esset patre natus.Vel merito,qm in propria non ... esse quietiet. & illis facile est inuenire ornamen..., sed nos auctoritatem Ac onis sequemur. Nam a... e ... loquitur Poeta q de ipso Decio . q.d. Nescio quid ... ... de Decio, sed me quidem dicerem merito moueri, si non essem nobilis. Sed inquit Poëta,nos videmus, q gloria.i.ambitio, seu cupiditas gloriæ trahit, allicit curru fulgente, in quo sedet, eo q summus magistratus curru veheretur,non minus.i.æque,ignotos.i. ignobili genere genitos,generosis.i.q generosos,& nobiles.i.omnibus iucunda est ipsa gloria,& omnes tendunt ad eam.vnde dicit, constrictos.i. quasi a cupiditate naturali coactos ad gloriam appetendam.Respondet ad hoc poëta vtens quadam adm ratione, aut figurata quæstione,quæ responsionem non desiderat. Quo inuidiæ.i. ad quam inuidiam, q.d. ad maximam, accreuit tibi ô Tulli sumere,&c. & ita illud totum, Sumere depositum clauum, fieriq. tribunum est suppositū eius verbi accreuit. me genitiuus inuidiæ regitur ab aduerbio quo. sicut.n.dicimus eo rerum i.ad eas res,& eo inuidiæ.i. ad eam inuidiam peruenit, ita etiam quo rerum,& quo inuidiæ. Quia tamen multi textus habent inuidia accreuit,potest esse ordo,O Tu li qui a Cæsare,eo q Pompeianus esses,a senatu motus,post mortem Cæsare ad senatorem,tribunitiamq. dignitatem quamuis ignobilis esses rediisti, quo.i. quousque, vel inquantum, accreuit tibi inuidia sumere.i. quia sumpsisti, clauum.i. latum clauum.i. vestem senatoriam, depositum.i.quam deposuisti, iussu Cæs. & fieri tribunum (Porphyrio ostenderat scriptum. Fieriq. tribuno) Quia factus es tribunus, quæ inuidia esset minor priuato.i. si mansisses priuatus, hoc est sine dignitate illa? Sunt qui per clauum intelligunt gubernaculum,est enim gubernaculū nauis,sed melius est de veste senatoria,quæ latusclauus d citur,cum Acrone interpretari. Verum cõform or esset ordo, si legatur inuidiæ quam inuid am. Tu legas vti placet. Quia dum quid mihi placeat indico, legem alijs non præscr.bo.

ASCENSIVS.

Nam vt quisq; &c.) Ostendit quomodo magistratus omnis inuidiæ subiacet,& quomodo multi dū sine merito gloriam affectât,in famiam incurrunt. Nam existêtium in nouo magistratu vita, & genus inquiritur. priuatorū autem latere solet.Periphrasticos aût.i.circumlatorie describit magistratus aditionem. nã nigra calceamêta Lunis inserta,item ad medium vsque cruris porrecta olim Solis nobilibus, & in mag stratu existentibus competebant. Sicut ergo Barrus perdite amoris iuuenis, dum cōptus, atq; cultus se per vicos puellis ostentabat vt formosus iudicaretur, oibus curā iniiciebat inquirendi quali facie,sura,pede,dente, atque capillo esset, ita eorum qui per magistratus aditionem nobiles haberi volūt,vita ac genus inuestigatur,atque si seruilis, aut ignobilis alioquin cōnditionis inueniuntur ab omnibus despiciuntur. diciturque eis singulis: Tu ne filius Syri Damæ aut Dionysij.i.alicuius serui aut ignobilis,audes ciues, aut nobiles deijcere è saxo Capitolino? Vbi scies q qui magistratum aliquem dolose aut factiose tentabant adire, solebant deprehensi è saxo Capitolino præcipitari, quadam iusta ratione, qua sancitum est: vt qui nimis sublimari voluit,cogatur humiliari cum præcipitatur. Sed quia (dicit enim Iuuen.Sat.ij. Loripedem rectus derideat: Aethiopem albus, &c.) nemo alium corripere opportune potest,in quo ipse corrigendus est, ideo ignobilis constitutus in dignitate non videtur auctoritatem habere præcipitandi eos, qui similem dignitatem affectabant. Textus ferè habent Syridamæ,pro vna dictione ego vero arbitror cum distinctione legêdum esse: Syri, Damæ, aut Dionysi filius, vt sint tria nomina.

* Hic vt, aduerb. addi vult Bas. vt hic incipiat periodicum sequens si, legit hu Basf. Vt de adiecto sup ea re illum annet.

Nam vt quisque insanus nigris mediū impedijt crus
Pellibus; & latum demisit pectore clauum:
Audit continuo,quis homo hic? aut quo patre natus?
Vt si qui ægrotet, quo morbo Barus: haberi
* Vt capiat formosus: eat quacunque: puellis
Inijciat curam quærendi singula: quali
Sit facie, sura quali, pede, dente, capillo:
Sic qui promittit, ciueis, vrbem sibi curæ,
Imperium fore, & Italiam, & delubra deorum:
Quo patre sit natus, num ignota matre inhonestus,
Omneis mortaleis curare, & quærere cogit.
Tu ne Syri Damæ, aut Dionysi filius. audes
Deijcere è saxo ciueis? aut tradere Cadmo?
At nouius collega gradu post me sedet vno.
Nāque est ille, pater quod erat meus hoc tibi Paulus
Et Messalla videris. at hic si plostra ducenta,
Concurrantque foro tria funera: magna sonabit
Cornua quod,vincatque tubas.saltê tenet hoc nos.

nam Syrum seruum ex Syria vocare solent Comici. Damā autem alibi vilem, & ignobilē testatur Poëta. Dionysius autem homo humilis cōditionis fuit, Cadmus autem,secundum Acronem & Porphyrionē, crudelissimus tortor, seu carnifex fuit. Sunt autem qui legāt chamo.i. vinculo. de quo in psalmis. In chamo, & freno. Leges autem Deijcere è saxo. nã aliter versus non staret, quāu. latinitas bona esset. At Nouius collega, &c. hunc locum varie intellectum video. primo sic, vt is qui a populo reprehenditur, q cū esset homo libertinæ cōditionis,auderet accipere imperium, & auctoritatem puniêdi ciues atque nobiles, respondeat populo: Verum est, q sim filius Damæ, aut Dionysij, aut Syri,sed tñ sum nobilior quam Nouius,quia ipse sedet vno gradu post me. est.n.libertinus sicut pater meus,cum ego sim liber. Respondet populus. Non ne hoc.i.propter, hoc, q Nouium præcedis in dignitate videris tibi Paulus. aut Messala.i.nobilissimus iurisconsultus? q.d.populus,non multum esse vicisse Nouium hominem l bertinæ cōditionis, & ignauum Ad hoc respondet reprehensis prætendens magnæ gloriæ esse precedere Nouium, cum sit excellêtis virtutis in clamādo.nam vocem habuit tam magnam,quòd licet ducêta plaustra, & tria funera.i. pompæ funebres in foro concurrerent,ipse vinceret cornua, & tubas, quibus in funere vtebantur. Et ita sine dubio Poëta Satyrice carpit Nouij vehementem garrulitatem. & opinor hanc esse mentem Poëtæ. Alij tamen,quia certum est Horatium fuisse libertino patre natum, & quia in textu ponitur me,cum dicitur Post me sedet, ideo volunt q Poëta de se loquatur, sed non procedit, quia immediate infert. Nunc ad me redeo, significans se non loqui de se,sed de eo quem

populus, eo quòd libertinę conditionis esset, reprehenderat magistratum adijsse. Aduerte autem quod nonnulli volunt Nouiũ esse fictitium nomen, quasi dicatur nouus homo. Vno gradu lata post erat lex, vt nemo in quatuordecim primis gradibus theatri sederet, qui non haberet censum equestrem.i.quadringenta sestertia. Vnde euenit vt multi ignobiles etiam lenonum pueri cẽsum equestrem habentes tempore Domitiani (vt conqueritur Iuuenalis) sederent in illis gradibus, vnde nobilium pueri, & ipsi nobiles pauperes eiecti erant. videtur autem tempore Horatij ratio dignitatis habita, vt ingenuus præcedere libertinum, & libertini filium libertini filius libertinum, & filius ingenui filium libertini. omnes autem ad equestrem ordinem prouecti illic locum habuerunt. vnde dicitur Collega.i.eiusdem ordinis.s.equestris. Funus, dicitur pompa illa quæ in sepeliendis nobilibus exhibebatur. & videtur à funalibus.i. funibus piccatis, aut ceratis, & incensis nomen accepisse. Saltem tenet hoc nos. reor esse ironicam responsionem populi dicentis. Saltem hoc nos solatur vt sustineamus, alioqui indignaremus ꝙ libertinus equestrẽ ordinem teneret. vel est responsio consimilis Poëtæ. Ordo est. Nam pro quia, vt quisque .i. vbi primum aliquis (sic Bonfinis. *Quisque insanus.* Est autem notanda locutio Quisque insanus. & opinor veram lectionem esse, Nam vt quisquam.i.quispiam) insanus.i.ambitione insaniens, impedijt.i.cinxit, medium crus.i.genua, nigris pellibus.i. mollibus ocreis nigri coloris crura vsque ad genua ambientibus, quæ hodie in vsu plurimo sunt etiam ignobilibus. Sed *Impedio.* aduerte signate dictum esse impedijt crus. Nam quibus se nobiles ornant qui lento gradu incedere possunt, ignobiles se impediunt. Est autem impedire pedes aliquo implicare ne procedãt. vnde omnis prohibitio prosperi processus rei, dicunt impedimẽ *Expedio.* tum. Contrarium aũt significat expedio, quod est extra impedimentum pono, Notum autem puto versum ita legi debere, Nigris medium impedijt crus, nõ Nigris impedit medium crus. & vt pro postquam, demisit.i.deorsum misit, pectore.i.de pectore, latumclauum .i. vestem senatoriam, audit continuo quando incedit per viam publicam à sessoribus percunctari, quis homo est hic, aut quo patre est natus? vt.i. quemadmodum, si is supp. qui ægrotet.i.laboret, supple eo morbo .i. eâ ægritudine animi, hoc est stultitia, quo morbo Barrus supple ægrotauit, qui stultus in amoribus puellarum eis complacere studuit, ægrotet inquam, vt cupiat haberi.i.reputari à puellis formosus, ipse inijciat puellis quacunque.i.per quamcunque viam eat, curam .i. sollicitudinem, quærendi.s. scrutandi singula, supple membra eius, vtpote quali facie sit, quali sura sit. est autem sura illud carnosum quod est post tibiam sub popite. Poples autem est contra genui flexura illa. & solent homines fortes, & pulchra crura habentes fu- *Sura.*

ras magnas, & claras habere. Item quali pede sit, quali dente, & quali capillo.i. qualibus dentibus, pedibus, capillis (Bonfinis quia hunc ordinem non capit, vult ita legi textum, habere vt, Si cupiat. sed nihil mutem.) Sic.i. eodem modo, ille [illegible] qui promittit.i. pollicetur ambitioni suæ ciues, vrbem, [illegible]m, Italiam.i. totam illam religionem, & delubra.i. templa [illegible], vel porticus templorum, fore.i. futura esse, sibi curæ.i. a se curanda, eo quòd magistratum talem gerat, vt censor qui [illegible] ciues & mores ciuium, ædiles vrbem.i. ædes in vrbe dictator[illegible] consules, imperatores, imperium, & sic de alijs, cogit.i. impellit, omnes mortales.i. homines cuiuscunque sexus, & fortunæ sint, curare, & quærere quo patre sit natus, num.i. an ne, sit inhonestus.i. ignobilis, & minus honorandus, matre ignota.i. propterea quod mater sit ignobilis. Dicit enim populus, quando intelligit aliquem ignobilem accepisse iurisdictionem in ipsos ciues, & nobiles, Tune.i. nunquid tu, supp. existens filius Syri.i. alicuius serui ex Syria, aut Damæ.i. alicuius scurrę, sicut Dama fuit aut Dionysius, pro Dionysij.i. alicuius parasiti audes deijcere.i. deorsum iacere, hoc est præcipitare è saxo, sup. Capitolino, ciues qui.s. sinistre affectabant magistratum, aut tradere ciues Cadmo.i. illi tortori, & carnifici crudelissimo præcipitandos, aut tradere chamo.i. vinculo, & carcer, aut suspendio, vt voluit Landinus. & verosimilius est, quia saxo præmisit, nec Romanum nomen est Cadmus. Et si Cadmus sit tortor, eius officio esset deijcere saxo, Respondet reprehensus populo, At pro sed, hoc est quamuis sim ignobilis sum tamen nobilior Nouio, & ita possum hunc magistratum bene adire. Nam Nouius vir ille libertinus collega, id est mecum in equestri ordine constitutus, sed post me in theatro, & foro vno gradu. nanque pro quia, ille.s. Nouius, est supp. illud quod pater meus erat, hoc est libertinus. Respondet populus indignatus, ꝙ propterea se magnipendit, ꝙ Nouium præcedere quęrit. Nunquid tu videris tibi Paulus, & Messala.i. nobilissimus iurisconsultus, hoc.i. propter hoc, ꝙ Nouium præcedis? Respondet iterum reprehensus, At pro sed? q.d. attamen quamuis propterea non sim Paulus aut Messala, tamen gloriosum est talem virum præcedere. Nam hic videlicet Nouius si ducenta plostra (aut plaustra).i. currus habentes rotas ferratas, & tria funera.i. tres pompæ funebres instructæ solenniter, concurrant.i. simul sint in foro, ipse tamen sonabit supple tam magna.i. tam magnæ, & tam altæ. est enim nomen pluralis numeri pro aduerbio positum, nec potest esse ablatiui casus, vt indicat versus, ꝙ vincat.i. excedat cornua, & tubas quæ inflantur in pompis magni funeris? Respondet populus vel poëta ironice, sed melius populus, Si mihi credis, saltem hoc.i. hæc res quòd tam vehementem vocem habet, tenet nos.i. contentos facit.

ASC. NVnc ad me redeo, ostensum est quomodo qui ex humili progenie nati sunt, debent in suo statu permanere si volunt inuidiam, & odium nobilium effugere. Nam merito quodam modo videntur odio prosequẽdi, qui altiorem gradum quam generi suo conueniat affectant, aut sortiti sunt. Non enim virtus sed fortuna dignitates largitur, quod liquido constat. Nam si virtuti necessario darẽtur (sicut dari deberent) dignitates, sequeretur quòd vt quisque optime viueret ita maximam obtineret dignitatem, cuius contrarium videmus. Nunc ergo ostẽdit auctor noster exẽplo sui differentiam inter ea, quæ fortuna nobis obijcit, & quæ certo merito, & ratione obtinemus, dicens, quòd quia natus est humili patre, vtpote libertino, & præcone, ideo potuerunt plurimi sibi inuidere, quòd olim à Marco Bruto tribunus militum factus esset, quia hoc supra genus suum for

Nunc ad me redeo libertino patre natum:
Quem rodunt omnes libertino patre natum;
Nunc, quia Mœcenas tibi sum conuictor: at olim
Quod mihi pareret legio Romana tribuno.
Dissimile hoc illi est: quia non vt forsan honorem
Iure mihi inuideat quiuis: ita te quoque amicum:
Presertim cautum dignos assumere, praua
Ambitione procul. felicem dicere non hoc
Me possum casu: quòd te sortitus amicum.
Nulla etenim mihi te fors obtulit. optimus olim
Virgilius. post hunc Varius dixere, quid essem.
Vt veni coràm: singultim pauca locutus,
Infanus nanque pudor prohibebat plura profari:
Non ego me claro natum patre, non ego circum
Me Satureiano vectari rura caballo,
Sed, quod eram, narro, respondes (vt tuus est mos)
Pauca: abeo: & reuocas nono post mense: iubesque
Esse in amicorum numero. magnum hoc ego duco.
Quòd placuit tibi, qui turpi secernis honestum:
Non patre præclaro, sed vita, & pectore puro.
Atqui si vitijs mediocribus, ac mea paucis
Mendosa est, natura alioqui recta. velut si
Egregio inspersos reprendas corpore næuos:

tuito euenerat. Veruntamen immerito inuiderent, quòd Mœcenatis amicitiam nactus sit, Nam eam per virtutem, non per casum, aut astutiam obtinuerat. Non enim Mœcenas talis erat, qui aliquem indignum in amicorum numerum assumeret. Quod vero maturo iudicio assumptus sit probat ex multis. Primo, quia optimorũ virorum commendatione, quales sunt Virg. & Varius, qui nollent aliquem indignum cõmendare. Secundo, quia non lepore aut venustate lingue placuit. sed sola virtute. Nam cum primum oblatus esset Mœcenati vix loqui potuit, & genus suum professus est. Tertio quia non subito motu assumptus est, sed post interuallum nouem mensium. Vnde concludit Poëta magnum esse tali viro placuisse, qui scit secernere honestum à turpi. & hoc propter vitæ, & conscientiæ puritatem, tametsi pauca mediocria vitia fortassis habeat, quę sic tolerari debent, quemadmodũ næui, id est par

ux

uæ maculæ in formoso corpore. Nam candida corpora plerunque næuos inspersos habent, [illegible] tamen ideo sunt contem[illegible]. Si neque auaritiam [illegible] Causa fuit pr his, &c. quia vero patris ignobilitatem professus [illegible] posset quis dicere nõ vero[illegible]e esse quòd habet probos, & ingenuos mores, ob quos fuerat à Mœcenate suscipiendus. Virtutes enim, & scientię eruditione bona, atque studio diligenti acquiruntur. quapropter cum fuerit pauper, & ignobilis pater eius, non videtur probabile, quòd filium suum erudiri fecerit. Ad hoc respondet poëta ostendens se vt beneficio, & custodia Patris à magnis vitijs immunem euasisse, & ab eodem ad ludum, seu scholas bonarum artium, quas equitum, & senatorum filij addiscere deberent, adductum esse in tam honestis vestibus, & tam frequenti comitiua, quòd qui eum sic vidisset, crederet eum

** Octonatra .i. octonos asses quæ merces erat magistri & idibus persoluebantur, vt sẽtit Acrõ legendũ non octonis idib' .i. octauo die mensis &c. Lege Bõfinũ Annot.*

Si neque auaritiam. neque sordeis, ac mala lustra *
Objiciet vere quisquam mihi: purus, & insons.
(Vt me collaudem) si viuo, & carus amicis:
Caussa fuit pater his: qui macro pauper agello
Noluit in Flaui ludum me mittere Magni:
Quò pueri magnis è centurionibus orti,
Leuo suspensi loculos, tabulamque lacerto,
Ibant * octonis referentes idibus æra.
Sed puerum est ausus Romam portare, docendum
Artes, quas doceat quiuis eques, atque senator
Semet prognatos. vestem, seruosque sequenteis
In magno vt populo si quis vidisset: auita
Ex re, præberi sumptus mihi crederet illos.
Ipse mihi custos incorruptissimus omnes
Circum doctores aderat. quid multa? pudicum,
Qui primus virtutis honos, seruauit ab omni
Non solum facto verum opprobrio quoque turpi:
Nec timuit, sibi ne vitio quis verteret, olim
Si precor paruas, aut, vt fuit ipse, coactor
Mercedes sequerer: neq; ego essem q̃stus. ob hoc, nũc
Laus illi debetur, & à me gratia maior.

tales sumptus ex rebus aui sui sibi derelictis facere. Quod si quis dicat. hoc vitio esse dandum patri, qui supra vires patrimonij, ac rerum suarum filium erudiri fecerat, quoniam consultius videtur pecunias, quas in erudiendo filio absumpsit, illi possidendas relinquere, ne filius ob inopiam cogatur idem vile officium exercere, quod ipse pater exercuit, ad hoc respondens Poeta dicit, quòd pater hoc non timuit, quia non putauit turpe esse filio liberaliter erudito parua lucra sectari. In qua redat nobis poëta bonam doctrinam vt simus diligentes, & non parci circa liberorum eruditionem. pecunię. n. deperditę redimi & recuperari possunt, sed tempus adolescentię volat irrecuperabile. Monet etiam vt laudatum præceptorem filij nostris deligamus, qui eos ad virtutem, & bonos mores, non ad auaritiam instruat. Nam licet illis temporibus omnes in dignitate constituti docti erant, & periti literarum, tamen diuites, qui filios suos magis ad diuitias accumulandas, quam ad honores destinabant, solebant eos mittere ad calculatores .i. ad eos, qui calculis, seu denarijs proiectilibus, docebant computare, & summas ex varijs precijs colligere, vt, scilicet sciant artem scribendi, & computandi per quam possem scire precia rerum particulatim vendendarum, sicut hodie plures tales ludi aperiuntur, in quibus mercatorum filij eadem addiscunt. Nobilium autem pauci erudiri cupiunt. Ordo est. Ego redeo nunc ad me natum patre libertino, quem omnes rodunt .i. latenter carpunt, & diffamant, tanquam natum liberti o patre, & dico sup. ꝙ ò Mecenas, quia ego sim nunc tibi conuictor .i. assidue tecum viuens, & quòd legio Romana .i. certa portio exercitas Romani pareret olim, quando sub Bruto tribunus militum eram mihi tribuno militum, hoc .s. esse amicum, & conuictorem tuum, est dissimile illi .i. quo eram tribunus militum, quia vt .i. quomodo quiuis .i. quicunque inuideat .i. possit inuidere mihi forsan, iure .i. merito, honorem .i. dignitatem tribunatus, non ita .i. non eodem modo, inuideat sup. mihi iure, quoque .i. etiam te amicum .i. quòd te habeam amicum presertim .i. præcipue, te existentem cautum .i. prouidum assumere, id est in assumendo dignos amicitia, existentes .s. procul, id est longe, à praua, id est iniusta, & perniciosa ambitione .i. cupiditate honoris. Caussam addit, quia ego non possum me dicere felicem casu .i. casualiter, & fortuna, hoc, id est in hoc quòd sum sortitus te amicum. etenim, quia certe nulla sors .i. nulla fortuna, & casualis euentus obtulit mihi te. Sed Virgilius optimus, & integerrimus vir, qui non vellet mentiri, & Varius etiam optimus vir, dixere, id est dixerunt tibi, quid essem. Virgilius supple dixit olim, id est multo ante, & Varius post hunc, vt, id est postquam, veni coram supple conspectu tuo, ego locutus pauca, scilicet verba, singultim, id est per interualla, sicut faciunt singultantes (nanque, pro quia, pudor, id est verecundia infans, id est competens infantibus, vel faciens me infantem, id est nescientem loqui, prohibebat profari, id est proloqui plura) non narro me natum claro patre vectari, id est frequenter vehi, caballo, id est ab equo belligero, Satureiano, id est in Satureianis fundis Apuliæ, vbi optimi sunt equi nato, circum rura. Sicut faciunt nobiles, qui potentiam suam ostentant equitando frequenter circum villas, & pagos sed narro supple me esse illud quod eram. Tu ò Mœcenas respondes pauca sicut tuus mos, id est tua consuetudo est, & ego habito responso abeo .i. dicendo, tu reuocas me post, id est postea, nono mẽse, hoc est post nonum mensem, vel iam nono existente mense, & iubes me esse in numero amicorum tuorum. Ego duco, id est reputo, æstimo hoc esse magnum, ꝙ placui tibi, qui secernis, id est segregas, & discernis, honestum, id est virum honestum vel rem honestam, à turpi. Atqui, id est sed certe, si mea natura est mendosa, id est contaminata, mediocribus ac paucis vitij, ipsa est alioqui, id est aliter, hoc est à magnis, & multis, recta, id est impolluta; quia neque magna, neque multa habeo vitia, vnde sic me repræhendes, velut si repræhendas næuos .i. paruas maculas, insperso corpore egregio .i. præter cetera formoso. Aduerte grammatice, melius legas inspersos. vt sit dictio composita. quàm insparsos. Nec obstet ꝙ compositum cum hac præpositione in, sæpe datiuum regit. Nam virtute præpositionis etiam ablatiuum regere potest. vt quarto Æneidos: Hærent infixi pectore vultus, &c. Sic & hic, Insperso corpore. Egregium autem dicitur quod extra gregem, id est vulgarem multitudinem, hoc est quod cetera sui generis excedit. Si quisquam non objiciet mihi vere auaritiam in nimis auide acquirendo, neque sordes in nimis sordide expendendo, neque objiciet Lustra, id est Lupanaria: mala, id est nociua, & perniciosa? quia curauit quædam tolerabilia. de quibus alibi, Huc æquum est iuuenes descendere, non alienas Permolere vxores, &c. mala autem putat quæ virilem animum effœminant, & patrimonium absumunt, ac iuuenem infamem reddunt. Christiano autem homini omnis fornicatio mala est. Licet autem Horatius in Venerem indulgentior fuerit, quam vt omnem damnaret, non tamen dicam cum Bonfine, lustra, id est tempora, mala, id est male expensa, quia lustra pro luparum, id est meretricum cubilibus aptius cum superioribus hærent. sicut enim ari male acquirendo, & auendo proprie peccant, & sordidi nimis parce vtendo. ita venerei nimis prodigendo. Si inquam vt me collaudem, hoc est dato quòd liceat mihi me collaudare, viuo purus, & insons ab huiusmodi magnis vitijs, & si viuo charus .i. iocundus, & acceptabilis amicis meis, pater meus, quem alij propter ignobilitatem generis vilipendunt, fuit his rebus, vel his virtutibus quas habeo, & fugæ vitiorum, quæ non habeo causa, qui, scilicet pater existens pauper in agello macro, & per hoc infœcundo: noluit me mittere in ludum, id est scolas, seu locum exercitij literarij. Flaui, pro Flauij. more suo, id est illius calculatoris, & arithmetici, quod, id est ad quem ludum magni, id est nobiles, & potentes pueri, orti, id est nati ex magnis Centurionibus, ibant suspensi læuo, id est sinistro, lacerto, id est brachio, id est habentes suspensos sub læuo brachio, loculos, id est saculos, in quibus habebant calculos, id est paruos lapillos, vel denarios proiectiles, quibus faciebant computum, aut continentes tabulam. vnde addit, que pro &, tabulam ceratam, in qua scribebant varias debitorum, aut preciorum summas quas in vnam generalem redigebant, ibant inquam referentes, id est portantes ad præceptorem suum, Idibus octonis, id est quæ in singulis mensibus octo sunt, æra, id est scolaticam mercedem. Nota quòd omnes dies mensium tribus nominibus significantur, aut enim Calendæ sunt, aut Nonæ, aut Idus, primus autem cuiuslibet mensis dies Calendæ dicuntur sequentes quatuor in octo mensibus, & sex in quatuor mensibus Nonæ, qui notantur per hanc vocem, imò. vt per i, Iulius, per m, Martius, per m, Maius, & per o, October. Et post Nonas in singulis mensibus octo sunt Idus, & ideo dixit, octonis Idibus. Post Idus autem

** L[...] hic [...] lupa[...] bus [...] mne[...] cipi[...] sed p[...] peri[...] & e[...] nit n[...] lustr[...] male[...] frustr[...] spens[...] pera[...]*

Mensium nomina & eorũ natura

tem sequuntur Calendæ sequentis mensis. Sed ne titubes puer scies quàm multi dicunt vnum duntaxat diem esse Calendarum, vtpote primum mensis. vnum Nonarum, vtpote septimum in dictis quatuor mensibus, & quintum in reliquo octo. vnum etiá Iduum, vtpote decimumquintum in dictis quatuor mensibus sex nonas habentibus, Et decimumtertium in reliquijs. Et ideo quando ipso die calendarum, Nonarum aut Iduum factū significat, pones in ablatiuo dicens, Calendis, Nonis, Idibus Ianuarij vel Ianuarij. quando vero alio die factum est, videbis an sit ante Calendas, an ante Nonas, an ante Idus, & hoc habito computabis quotus dies sit ante illas, & pones in ablatiuo numerum diei si loqueris sine præpositione. Nomen autem Calendarum, Nonarum aut Iduum pones frequenter in accusatiuo interdum tamen si vis in genitiuo, vt quod factum est secundo die Ianuarij, dices factū esse quarto Nonas, vel Nonarum Ianuarij. Et causa huius est, quia cū dicis quarto Nonas, sensus est quarto die ante Nonas, includendo tamen diem Nonarum, & hoc secundum eos qui dicunt vnum tantum diem Nonas dici. vel quarto die inter Nonas, vel quarto die Nonarum dicendo quatuor vel sex esse Nonas. Et ita regitur accusatiuus virtute præpositione inter, vel ante subintellectæ, & genitiuus virtute huius nominis die. Scies præterea, quod quia, sicut prius dictum est. tempus in quo aliquid factum est, ponitur in ablatiuo, ideo dicimus quarto Nonas, non quartum. Veruntamen licite dixeris ad quartum Nonas. & est hæc sola differentia, quòd dicendo quarto Nonas significas aliquid factum, vel dictum esse præcipue eo die, qui est quartus inter Nona, sed dicendo ad quartum Nonas, innuis te nescire certum diem. scire tamen quòd sit apud, vel circiter quartum diem ante Nonas Tertio scies, quòd quia nomina mensium sunt adiectiua, & masculini generis, propterea quòd hoc nomen mensis est masculini generis, ideo possumus dicere quarto Nonas Ianuarij, vel Ianuarias. Ianuarij si intelligitur ille genitiuus mensis. Ianuarias si referatur ad Nonas. Quarto scies quod non dicimus primo Nonas, Idus, aut Calendas, sed Nonis, Idibus, aut Calendis. nec dicemus secundo, qua secundus dicitur à sequendo. modo intelligimus loqui de die præcedenti. & ideo dicemus pridie, hoc est die præeunte.

Pridie. & similiter in accusatiuo vel genitiuo, vt pridie Nonas, vel pridie Nonarum, pridie huius dei, pridie illius diei. Quinto scies, quod licet forte liceat dicere expressa præpositione quarto post Nonas, tamen quia vsitatius est respicere ad diem sequentem, quàm ad diem præcedentem, ideo melius dices quarto Iduum, quia ille qui est quartus post Nonas, est etiam quartus ante Idus. Vna tamen est dictio qua vsitate vtimur respiciendo ad diem præce-

Postridie dentem, videlicet postridie, & hoc in genitiuo vel accusatiuo vt postridie Nonarum vel nonas, hoc est die posteriore Nonarū, vel die proximo post Nonas. Scies vltimo, quòd pridie, & postridie respectiua sunt. & ideo nunquam ponuntur sine correlatiuo tacito vel expresso. Vnde non dices. Ego veniam postridie ad te, non enim idem est quod cras, sed dices. Ego veniam postridie nuptiarum mearum ad te, vel postridie quam ciuitatem intrauero ad te veniam, vel ad te veni. Nam tam de præterito, quam de futuro ponitur. Et similiter dicendum est de pridie, non enim est idem quod heri, quamuis conuerso hesternum licenter ponantur pro pridiano. Hęc autem apud Laurentium Valensem ornatius dicuntur. Hic vero vbi familiares esse studemus, si non fallimur. multos apertius, & clarius habita sunt. Sanè, licet Bonfinis malit legere Octona referentes Idibus æra vt sit octona æra, quàm octonis Idibus, ego tamen non accedo. tum quòd singulis mensibus octo sunt Idus. tum quòd illis durantibus quouis die æra, id est mercedem totius mensis ferebant. & quia id singulorum mensium Idibus ideo dicit Octonis, & referentes. Quare autem Idibus, id conijcere licet, quòd Idus ad medium suum mensis à diuidendo dictæ, & ideo ab ijs qui ad Idus vsque venerant, iure exigere videbantur, & ab inconstantibus parum accipiebant damni, licet ante finem venire desierint. Nunc ad ordinem redeamus. Ibant inquam pueri Centuriorum referentes, id est portantes (re enim vocat) octonis idibus, id est singulis mensibus in ipsis Idibus, quæ vbique octo sunt æra, id est mercedem scolaticam, hoc enim hodie fieri videmus a scriptoribus, & calculatoribus singulis mensibus detur merces, maiorum autem, & scientiarum præceptoribus, semel duntaxat, aut bis, aut quater in anno. Sed ipse pater ausus est portare me supple puerum, Romam, id est ad ciuitatem Romanam, docendum, id est vt doceat artes supple liberales quas artes quiuis, id est quilibet, eques atque senator, doceat, id est debeat facere doceri, prognatos, id est progenitos, semet, id est a semetipso, hoc est ab ipsis equitibus, & senatoribus. Si quis autem vidisset in magno populo vestem meam, & seruos sequentes me, crederet illos sumptus, quos videret in me fieri, præberi mihi ex re auita, id est ab auo derelicta. Quod dupliciter intelligi potest. Primo vt credatur esse institutus hæres ab auo diuite, vt pater vnus cogatur illos sumptus pro eruditione filij facere. vel melius sic, vt pater credatur illo sumptus non acquisiuisse laboribus suis, sed a patre suo acquisitos possidere. facilius enim expendimus parta alieno labore quam nostro vt fit ex re auita, id est ex patrimonio derelicto patri meo ab auo meo, Ipse pater meus, habet autem emphasim, quasi dicat non seruus. non amicus patris, sed ipsemet pater aderat mihi, custos incorruptissimus, id est quem nullo modo potuissem corrumpere, vt voluntatem meam sequeretur contra salutem meam, circum omnes doctores, id est ducebat me ad quouscunque doctores ibam. Ciues autem plurimi dant filijs suis doctorem, qui Græce pedagogus, id est pueri ductor dicitur. Quid multa supple, de eo dicerem? ipse pater meus seruauit me pudicum, id est intactum, & mundum, non solum ab omni facto turpi, verum, id est sed quoque, id est etiam, ab omni opprobrio, id est diffamatione turpi. Qui honor est primus virtutis. hic duo aduertes. Primo circa latinitatem, & elegantiam. quòd quando relatiuum qui quæ quod ponitur inter duo substantiua, quorum sequens est proprium nomen, tunc vult eleganter sequenti non præcedenti conformari. quando autem sequens, est appellatiuum, potest alterutri conformari. Maxime autem mediante verbo vocatiuo, aut substantiuo sequenti cohæret. vt in semine tuo qui est Christus: non quod est Christus. Seruauit me pudicum qui primus virtutis honos. non quod, scilicet esse pudicum est primus virtutis honos. Secundo, circa sententiam scies, quòd pudicitia est ea virtus, qua pudore quodam naturali: ac verecundia ingenua retrahimur turpi, atque inhonesto facto. Talis autem in muliere, ac puero commendatur. Amissa nanque pudicitia nihil in muliere commendandum. De puero autem dicitur à Comico, Erubuit, salua res est. vnde sensus potest esse, quòd pudicitia sit primus honor, quia primum necessarius, vtpote in adolescentia vel reuera quod sit primus, id est principalis honor esse pudicum, id est inuiolatum ab omni facto turpi, ac opprobrio, vt scilicet quis sit, & re, & nomine pudicus, Nam volentibus perfecte viuere duo sunt necessaria vita bona, & fama. vita ipsis, fama proximo, sed hæc hactenus. Nec timuit &c. soluit obiectionem, qua quis posset dicere patrem eius non prudenter egisse, qui tantum exposuerit circa filij eruditionem, quòd non satis dereliqua filio, vt possit lautius, & securius viuere. Ad hoc enim dicit Poëta, quòd pater non est veritus si filius pauper rerum, & diues honestatis, atque prudentiæ paruas mercedes sequeretur. Et re vera si hoc multis persuasum esset patribus, melius cum multis ageretur. Nam qui liberis prælargas diuitias relinquere volunt, eos ad ignauiam inuitant. Satis enim est imitari auiculas, ac ceruos. Nam hæc cum pullos eduxerint, & viam qua victum sibi quæritent, ostenderint, illi dum fugere docuerint, nullam præterea adhibent curam. Sic parentes qui liberos suos Deum timere, eiusque mandata seruare, & victum honeste quærere docuerint, satis diuitiarum reliquerunt. Sed ordinem persequamur, Nec pater supp. timuit, ne quis verteret olim, id est quouis tempore futuro, sibi vitio, si ego existens præco, aut coactor .i. accumulator, & coaceruator nummorum ex venditione colligendorum, vt, id est quemadmodum, ipse fuit, sequerer paruas mercedes, id est parua lucra, neque ego essem quæstus, id est pro quæstu, que pro &, laus debetur illi maior ob hoc, & maior gratia debetur illi ob hoc, quòd, id est diligentior fuerit ad dicandum me scientijs, & virtutibus, quam rerum copijs.

Nil me pœniteat sanum patreis huius: eoque,
Non, vt magna dolo factum negat esse suo pars,
Quòd non ingenuos habeat, claros que parentes:
Si me defendam. longe mea discrepat istis

ASC. NIL me pœniteat &c. vt se patris sui, qui humilis conditionis erat pœnitere non decet deceat, ostendit in splendidu statu nulla esse incommoda, quæ humili ignota sunt. Ordo enim est, Nil.i. in nullo, pœniteat me sanum, id est si fuerim fanis, ..tus .i. huiusmodi patris, libertinæ .s. condi

conditionis, sed solertis liberorum eruditoris, que pro &, eo .i. iccirco, ego non defendam .i. purgem me sic, vt .i. quemadmodum, magna pars, sup. hominũ purgantium se, negat esse factũ suo dolo .i. vitio, & iniquitate. quòd .i. quia, non habeat parentes ingenuos .i. liberos à natiuitate, & claros, & illustres, hoc est, ego si peccauero non imputarem parentibus dicendo me non posse præclare agere quia ex claris non sim natus, sicut plerique faciunt, quasi vero claritas parentum sit causa, cur qs præclare agat. Vox mea .i. locutio, & ratio .i. mens, & sententia, discrepat .i. dissentit longe, istis .i. ab istis ira se defendẽtibus. Nam si natura iuberet æuum peractum à certis annis .i. per certos annos, remeare .i. redire, atque iuberet legere .i. eligere, quoscunque parentes .i. si natura, aut naturæ rector Deus vellet res quæ paulò ante interierunt, reparare, hoc est liberis omnibus quorum parentes obierunt, parentes quoslibet, hoc est quod vellent aut eosdem, aut alios dari, quisque, id est quicunque, optaret, id est eligeret sibi parentes, ad fastum, id est superbiam, ego contentus meis supple parentibus, nollem (aut nolim sumere, scilicet parentes, honestos, id est honestatos, & decoratos, fascibus .s. virgarum, qui ijs dabantur qui ex officio magistratus cædere quemuis poterant, eos enim lictores ante eos ferebãt. vnde pro magnis honoribus fasces vsurpamus, & honestos sellis, scilicet curulibus. nam primi magistratus in sellis curulibus vehebantur. Nollem inquam sumere sic honestos, existens demens .i. insanus, & puer sæ mentius, iudicio .i. secundũ iudicium vulgi, & existens fortasse sanus .i. sanæ mentis, tuo .s. iudicio ò Mæcenas, quòd .i. quia ego haud .i. non solitus .i. consuetus vnquam portare onus molestum) quia omne nomen honoris etiam oneris est, nollem .s. ipsum portare. Nam si supple nobiles parentes haberem, & magistratum gererem, maior res .i. diuitiarum copia foret .i. esset quærenda .i. acquirenda, continuo .i. statim, atque plures supple solet salutandi mihi, id est deberem plures salutare, vt ab eis sportulam merear. vnus, & alter comes, id est cliens mecum iens, esset ducendus, id est conducendus supple mihi, vti, id est vt ne, id est non, exirem solus, id est incomitatus, vt pro aut, aut rus, aut peregre. plures calones, id est ministri fustes, & ligna, aut vallum ferentes, & plures caballi, id est equi belligeri, supple essent pascendi, id est nutriendi mihi, petorita, id est vehicula illa, in quibus tunc vehar, essent supple ducenda, id est conducenda mihi, nunc cum, scilicet priuatus sim, & humili loco natus licet mihi ire .i. proficisci, vel .i. etiam si liber, vsque Tarentum curto, id est modico, & pusillo mulo, cui mantica, id est sarcina corio inuoluta, hulceret, id est lædat hulcus faciens lumbos, id est posteriores partes dorsi, atque eques, id est infessor, hulceret supple armos, id est anteriores partes, dorsi, id est humeros, hoc est ego existens eques hulcerem eius armos pondere corporis mei, sed nota quòd muli infessorem equitare vocat, sicut postea dicturus est pueros ludere par impar, equitare in harundine longa, cum tam eques, quàm equito ab equo proprie dicantur. Nemo obijcit mihi sordes, id est sordidam, & auarorum vitam quas supple sordes, populi

Est hypermetrũ peregre us nec legitur peregre aut.

Et vox, & ratio. num si natura iuberet
A certis annis æuum remeare peractum:
Atque alios legere ad fastum, quoscunque parenteis
Optaret sibi quisque; meis contentus, honestos
Fascibus, & sellis, nolim mihi sumere, demens
Iudicio vulgi, sanus fortasse tuo: quod
Nollem onus haud vnquam solitus portare molestũ.
Nam mihi continuo maior quærenda foret res:
Atque salutandi plures: ducendus, & vnus,
Et comes alter: vti ne solus, rus ue, peregre ue,
Exirem: plures calone, atque caballi
Pascendi: ducenda petorrita. nunc mihi curto
Ire licet mulo, vel, si libet, vsque Tarentum:
Mantica cui lumbos onere vlceret, atq; eques armos.
Obijciet nemo sordeis mihi; quas tibi Tulli:
Cum Tiburte via prætorem quinque sequuntur
Te pueri lasanum portantes, œnophorumque.
Hoc ego commodius, quàm tu præclare senator,
Milibus atque alijs viuo quacunque libido est,
Incendo solus: percontor quanti olus, ac far:
Fallacem circum, vespertinumque peretro
Sæpe forum: assisto diuinis inde domum me
Ad porri, & ciceris refero, laganique catinum.
Cœna ministratur pueris tribus: & lapis albus
Pocula cum cyatho duo sustinet: astat echinus
Vilis: cum patera guttus, Campana suppellex.
Deinde eo dormitum, non sollicitus, mihi quòd cras
Surgendum sit mane: obeundus Marsia: qui se
Vultum ferre negat Nouiorum posse minoris.
Ad quartam iaceo: post hanc vagor: aut ego lecto,
Aut scripto, quod me tacitum iuuet. vngor oliuo:
Non quo fraudatis immundus Naca lucernis.
Ast vbi me fessum sol acrior. ire lauatum
Admonuit: fugio rabiosi tempora signi.
Pransus non auide, quantum interpellet inani
Ventre diem durare: domesticus ocior. hæc est
Vita solutorum misera ambitione, grauique:
His me consolor, victurum suauius: ac si
Quæstor auus, pater atque meus, patruusq́. fuissent.

supple obijciunt tibi ò Tulli: de quo prius dictum est. Quo tibi Tulli &c. cum, id est quando quinque pueri id est ministri domestic, portantes lasanum, id est vas in quod exoneretur venter, que pro &, œnophorum, id est vas in quo vinũ fertur. sequuntur in via Tiburte .i. qua ducit Liburte. prætorem. Hic nota antithesim, Nam licet vsque Tarentum ire priuato sine comite, id est procul à ciuitate. non licet prætori eum quinque comitibus sine, pluribus ire in via Tiburtina, quæ proxima est. O præclare senator, scilicet ò Tulli (& nunc irrisorie vocat præclarum, hominem ambitiosum, & de magistratu gloriantem) ego viuo hoc, id est in hoc, vel pro tanto commodius .i. cum maiore cõmodo, minore onere, quam tu, atque viuo commodius alijs milibus supple hominum. Ego incedo .i. deambulo solus ea, supple via, quacunque supple via libido .i. voluntas, est incedere, scilicet ego percunctor .i. interrogo, & disquiro, quanti, id est quanto precio, holus, id est quæuis herba, qua vesci solemus, supple veneat, aut venundetur. Et ego, pererro sæpe solus Circum fallacem, id est in quo plures falluntur ꝙ ibi meretrices fallaces sedeant, aut quòd ibi Sabinæ tempore Romuli falsæ .i. deceptæ sunt, vt dicit Liuius in primo, aut quia ib furta venduntur vesperi. vnde subdit, quæ pro .i. pererro sæpe forum vespertinum .i. quod a furibus vesperi celebratur, ego assideo diuinis .i. meretricibus illic diuinantibus, vt Iuuenalis satis notificat, & ego refero me, id est redeo inde domum, ad catinum, id est vas escarium, porri, id est illius herbæ, & ciceris, illius leguminis, que pro &, lagani, id est panis piperacei, & siliginei. Cœna ministratur, supple mihi à tribus pueris, & vnus lapis .i. mensa lapidea, sustinet duo pocula, id est vasa potoria, cum cyatho, id est vase maiore, vnde depromitur potus guttus, id est vas guttatim oleum in balneis lauanti emittens, astat echino? id est iusta echinum .i. calicum receptaculum, sicut enim nucleus castanearum in echinis includitur, ita pateræ clauduntur echino, id est cooperculo ex corio. astat ergo echino cum paterna .i. patente vasæ, existens suppellex Campana, id est è terra Campaniæ regionis in Italia, hoc est omnia vascula illa sunt mihi pauca, & ca fictilia. Deinde, id est postquam sic cœnatus sum eo dormitum, non existens supple sollicitus ꝙ surgendum sit, id est quòd surgere debeam, cras .i. postridie eius diei, mane, id est tempore matutino, & quòd Marsia, id est temerarius iudex, sicut Marsia erat iudex Apollinis, aut potius secundum Acronis opinionem, statua Marsiæ in foro posita, forte ideo; vt eius iudicij temerarij exitum iudices aspiciant, non ergo sollicitus sum quòd Marsia, id est vel iudex, vel locus, in quo Marsiæ statua est, si supple obeundus, id est ex opposito adeundus, qui, scilicet Marsia, negat se posse ferre, id est pati, vultum, id est aspectum, minoris Nouiorum, id est illorum duorum fratrum, quorum minor ob æs alienum non audebat illic comparere, & ita iocose pertransitum taxat eum Poëta more suo. Ego iaceo, id est recubo, ad quartam supple horam, & ego vagor, id est vaganti similis sine certo negocio securus deambulo post hanc, scilicet quartam horam. aut ego &c. hoc dupliciter

plicitet construitur. Priore modo sic, Aut ego vngor oliuo, id est intro balneum,& hoc supple eo quod iuuet,id est recreet, & delectet, me tacitum, id est tacentem, lecto, aut scripto, id est postquam id legi aut scripsi. Et ita lecto, & scripto ablatiui sint in designatione sequelæ positi, Posteriore, qui magis placet, quia Porphyrio verba frequentatiua censet,& ordo arridet. construi tur sic, Aut ego lecto, id est frequenter post dormitionem lego, aut scripto, id est scribo. quod etiam frequenter facio, aut quod, id est quæ res, me iuuet, id est delectet, tacitum, id est tacentem, vngor oliuo, id est oleo oleæ, aut oliuæ arboris, non supple eo, quod supple vngitur. Naca, id est vilissimus quisque, vt sunt fullones, immundus, id est sordidus vngitur inquam. lucernis fraudatis, id est postquam lucernas suo oleo putido, & immundo spoliauit. Lego cum Philologo Naca, non nata, vide eius annotationes a fronte operis positas. At, id est sed, vbi, id est postquam, Sed acrior, id est vehementior, & ardentior, quam vt de facili sustinere possim, admonuit me fessum ire, id est vt ego fessus eam leuatum, ego fugio, tempora rabiosi signi, id est Caniculæ, existens pransus non auide, id est gulose, sed supple tantum quantum interpellet, id est sustineat, aut expediens sit, durare diem inani ventre, id est ieiunio, ego ocior, id est in ocio sum domesticus, id est domi, hæc, id est huiusmodi est vita solutorum, id est eorum qui soluti, & expediti sunt misera, & graui ambitione, id est cupiditate magistratus, & ego consoler me his, id est huiusmodi oblectamentis, me inquam victurum suauius, ac .i. quam, si pater atque auusque pro &, patruus, id est frater patris mei, fuisset quæstor, id est receptor publicus, & coacervator fisci, cum fuerit coactor, id est exactor preciorum rerum priuatarum, vt dictum est.

Naca.

MATTH. BONF.

NON quia) Horum versuum verus est ordo, O Mœcenas non suspendis naso adonco, id est non despicis, ac derides ignotos, id est ignobiles, & vili genere natos, vt scilicet non despicis me natum libertino patre, vt pletique solent.s.facere, cum referre negas quali parente sit quisque, quia nemo Lydorum (quidquid incoluit fines Hetruscos) est generosior tenet.s.suspendis &c.quod auus maternus tibi fuit, ac paternus, qui magnis legionibus imperitarint.

ALDVS MANVTIVS.

SVSPENSI Loculos) Per loculos, tabularum loculos, non pecuniarum intelligit Bonfinis, quas pueri, dum liberalibus dant artibus operam, nullos fere habent, & tabulas eas esse in quibus discendi gratia pueri computa quædam siue calculationes describunt, non autem in quibus data, & accepta annotarentur, vt Land. vult. [Immundus Natta) scribendum, immundus Naca. Appellantur enim Nacæ, vt ait, festus, fullones, quod nauci sint, id est nullius precij. Omnia ferè opera ex lana νάκαι dicuntur à Græcis. Significat autem νάκη pellem ouum. Suidas νάκη· τὸ δέρμα τοῦ προβάτου. Naca igitur vnico, c, scribendum. Ponitur autem hic pro Fullone, & homine nullius precij, qualis ouium villosa pellis.

GLAREANVS.

NON quia Mœcenas Lydorum, &c. Non quia habes (inquit Acron.) Hetruscos fines. quos incoluit quidquid Lydorum fuit, & quæ sequuntur reliqua. Si ea Acronis sunt ac non alicuis impostoris, næ ille egregie ineptus est, qui non modo nõ explicat nobis Auctoris sensum, sed etiam corrumpit, quod quia alij etiam notarunt, à nobis omittitur. [Ante potestatem Tullij) Tulli pro Tulli, Nam Seruium Tullium sextum Romanorum Regem innuit. Acron autem non apposite allegat Virgil. verba Aeneid.vj. Ocia qui rumpet patriæ, residesque mouebit Tullius in arma viros, cum Virgilius ibidem de tertio Romanorum Rege, nempe Tullo Hostilio loquatur, qui vtique nõ ignobilis fuit. Badius autem scribit, Tullus vnus fuit ex septem Regibus Romæ seruilis conditionibus, Tullius autem orator insignis. Sed de eo non fit hic mentio. Hæc ille, dignum notatu, scilicet quasi nullus alius Tullius quàm Cicero fuerit. At Tullus Romanorum Rex non fuit seruilis conditionis, tertius nempe. Tullius autem videlicet textus de quo hic loquitur, fuit vtique. In commentarijs itaque non oportuit hæc corrumpere. In carmine propter synæresim vtique ita ponere licuit, quanquã ego hæc Synæresim passa velim vbique duplici, ij, scribi, si vsus reciperet. Tullij, Valerij, &c. vt dijidem. [Inuidia accreuit, priuato quæ minor esset) Hæc Acron interrogatiue legisse videtur, mihi magis placet simplex enunciatio exempli causa eius quod præcessit. [Vt si qui ægrotet, quo morbo Barrus) Hoc in loco noster annotator carmina pessime corrupit, ineptissimeq; legit ad hunc modum. Vt si quis ægrotet quo morbo? vt Barrus haberi si cupiat formosus. Tantam audaciam non vidi multis annis in quoquam. Sed scilicet tanto audaciores sumus, quanto indoctiores. Non vidit is carminis legem, si quis pro qui legerit, id neutiquam habere locum. Octauum autem hinc carmen, dij boni quàm eleganter secat. Vt Tullus Rex non multo dissimilius Metium Suffetium. Curate enim ad præcedentia, quærere autem ad sequentia referri putat. [Tu ne Syri damæ, aut Dionysi filius,) Colloquium est irati atque indignantis populi in ambitiosum quendam. Tu ne filius Syri, inquit populus, aut Damæ, aut Dionysij, audes deijcere è saxo ciues? aut tradere Cadmo? Respondet ambitiosus, quid ni audeam? cum collegam habeam Nouium vno post me gradu humilioris conditionis, quippe liber ego, etiam si libertino patre natus, cũ Nouius aliquando seruus fuerit, nunc libertus? Obijci rursus populus.s.ob hoc superbiendum tibi, quòd Nouium præcellis? atque ob hoc te Paulo, aut Messalæ æquandum censes? Respondet rursus ambitiosus, aliquid esse præcellere Nouium. Quippe qui tam clamosus sit, vt quamlibet aliam magnam vocem supera re queat. Tandem quasi placatus populus victusque, saltem hoc nos tenet, respondet, alio qui insurrecturi aduersus te, sed vicisti. Est autem amara ironia, & pertransitum amare etiam tactus Nouius. [Nunc quia Mœcenas tibi sum conuictor) Quod tibi sum conuictor homo libertino patre natus, plures repræhẽdunt, sed immerito. Quod autem Tribunus militum, forsitan merito. Nam hoc illi dissimile est, hoc magno loco natis melius conueniebat, quæ fortuna mihi contingit. Illud à virtute procedit, quæ vtique mihi contingit. Quare iniuste mihi amicitiam tuam obijciunt. Atque hic est verus sensus horum verborum. [Ac mala lustra) Mala lustra autem, inquit Porphyrion, perpetuo epitheto dixit. Nec enim sunt bona vt ad discretionem eorum mala dixerit. Hæc ille. Quæ Acron autem adducit de lustris, vbi præda videtur inclusa, mihi non placent. Longe autem ineptissimum quod annotator noster ait, lustra Horatium pro temporibus posuisse. Quæ vero ratio commouerit eum, nihil nos mouet. Catonis enim verba sunt laudantis eum, qui maluit rem cum scorto habere, quam eum maritata. [Si & viuo charus amicis) Post amicis non ponemus colon punctum. Nam hyperbaton nondum finitum est, quod sexto ab hinc versu cœperat. Est enim sensus. Quod purus ac insonis sum, quod charus amicis, debeo hoc patri meo, qui horum omnium est causa. -Magni.

Quo pueri magnis è Centurionibus orti.

Pulchra nominum collusio magni pueri, è magni nati Centurionibus. Flauium autem Calculatorem sui temporis notat, aut Romanorum potius mores, quemadmodum in arte dixerat. Romani pueri longis rationibus assem Discunt in partes centum deducere. Quæ de Flauio in Porphyrione leguntur, corrupta sunt, nec à nobis restituta. [Astat Echinus. Vilis, cum patera guttus) Quidam, quod nimis asyndeta hæc visa sint, legunt echino, & vilis coniungunt cum guttus. Vellem autem à commentatoribus diligentius explicata hæc nomina. In Porphyrione quædam corrupta sunt, in Acrone confusa, quippe quædam etiam falsa, vt guttus genus vnguenti, cum vasis sit genus. Atqui apud me non est certum vtram lectionem magis probem. Campanam supellectilem intelligo fictilia potius, quàm Aenea. Nam hic omnia humilia describit, vt patet de escis, porrò, cicere, & lagano.

A S C. Roscripti Regis Rupilipus, &c.) In hac (vt dixi) Satyra, taxat Poëta scurrilia conuiuia Rupili cognomine regis, & Persij cuiusdam Clazomenij, quibus, aut potius quorum vitijs poëta infensus erat, forte ab illis (vt Acron dicit) lacessitus. Militauerat enim Horat. quoque sub Brut. Ex omnibus lippis, i. oculorum, aut alterius membri ægritudine laborantibus, & tonsorum ope egentibus, & tonsoribus, id est omnibus tonstrinas frequentantibus, quo pacto, id est quomodo Persius. Hybrida, id est mixto genere ex patre Asiatico, & matre Romana natus, sit vltus pus atque venenum, id est putidam, & fœdam, ac scurrilem criminationem. Repuli (autem Rumpili)

Porphyr. autem paucis argumentum habe. Rupilius Prænestinus cognomine rex, post exilium, in quod damnatus profugerat, militauit in Attica sub Actio Var. deinde cum præturam gereret, proscriptus à triumuiris confugit ad Brut. & comites habitus est, ibique militantem Horat. Flac. iurgio lacessiuit, propter quod amaritudinem styli Poëta in eum strinxit scurrilem concertationem eius cum Persio Claro. ex parte, videlicet Asiatico, & matre Romana nato Satyrice notans. Proscriptus dicitur à pro, id est ante scriptus, in conspectu videlicet omniũ tabula publica, vt aut viuus, aut mortuus vbicunque deprehensus ad tribunal trahatur. Et ita proscriptorum erat peior conditio, quam exulum. Hybrida est animal ex diuersi generis parentibus natum, vt aquila, ex aquila, & vulture, secundum Acronem, aut canis ex gregario, & venatico natus, sicut Persius ex Asiatico patre, & matre Romana. Lippis, & tonsoribus, in tonstrinis enim noue fabulæ ferè recitari solent, ad eas autem cõ ueniunt Lippi ob medelam, quia & tunc tonsores chirurgici erant. Sisennas Barros sic Acron legit, dicens, Sisennam Bar. medicum loquacem fuisse. Porph. videtur censere legendum esse, Sisennas, Varrosque exponit enim sic. Adeo fuit rabie orationis amarus Persius, vt Sisennam, atque Varrum longe anteiret, sed hoc ipso ita gloriabatur, quasi quadrigis trium phalibus incederet. Landinus legit Bar. exponens pro elephantis, sicut in Epodo. Quid tibi vis mulier nigris dignissima Barris. Sed tamẽ dicit populos loquaces fuisse à loco Sisennas dictos. Ego vero vt viros loquaces dicam cum Porphyrione innitor, quia dicit sermonis amari fuisse, vt forte Sisenna, & Varrus fuerunt, vt precurrere equis albis sit triumphare. Vt vero Barros legam inuitor propter Antitheton, vt Barri, id est elephanti nigri, de quibus illud Ennianum quod Virg. ad formicas transtulit. It nigrum campis agmen, & Poëta in dicto versu. Nigris dignissima Barris, opponantur equis albis. Sed quomodo sermone vincat Barros, audi. Vicit Sisennas quos Barros, id est tardos vncat respectu Persij, quasi dicat Sisennas Bar. fuisse. i. elephantinam tarditatem habuisse respectu Persianæ velocitatis, qui quasi equis albis incideret, de qbus diuerse citatur versus Virgilianus, ab Acrone enim, vt positus est, à Landino sic. Qui superent candore niues qui cursibus auras. Ordo est. Ego opinor notum supple esse

*Acetum pro mordacitate dixit Horat. iste Doct.

A R G V M E N T V M.

Describit rixam Rupili Prænestini, cum græculo quodam Persio. Nam cum rex ille proscriptus esset ab Augusto, fugit ad Brutũ, vbi Horatium contempsit propter ignobilitatem, quam ob rem ab eo hac Satyra perstringitur.

S A T Y R A V I I.

Rroscripti Regis Ruppilipus, atque venenum
Hybrida quo pacto sit Persius vltus, opinor
Omnibus & lippis notum; & tonsoribus esse.
Persius hic pergama negocia diues habebat
Clamozenis: etiam lites cum Rege molestas:
Durus homo, atque odio qui posset vincere Regem
Confidens, tumidusque, adeo sermonis amari,
Sisennar, Barros vt equis præcurreret albis.
Ad Regem redeo: postquam nihil inter vtrunque
Conuenit. hoc etenim sunt omnes iure molesti,
Quo fortes, quibus aduersum bellum incidit inter
Hectora Priamiden, animosum atque inter Achillem
Ita fuit capitalis: vltima diuideret mors:
Non aliam ob causam, nisi quod virtus in vtroque
Summa fuit. duo si discordia vexat inerteis:
Aut si disparibus bellum incidat; vt. Diomedi
Cum Lycio Glauco: discedat pigrior, vltro
Muneribus missis. Bruto prætore tenente
Ditem Asiam, Rupili, & Persi par pugnat: vti non
Compositus melius cum Bitho Bacchius. in ius
Acres procurrunt, magnum spectaculum vterque.
Persius exponit caussam: ridetur ab omni
Conuentu: laudat Brutum: laudatque cohortem,
Solem Asiæ Brutum appellat: stellasque salubreis
Appellat comites, excepto Rege: canem illum.
Inuisum agricolis sidus, venisse: ruebat
Flumen vt hibernum, fertur quo rara securis.
Tum Prænestinus falso, multumque fluenti
Expressa arbusto regerit conuicia, durus
Vindematur, & inuictus, cui sæpe viator
Cessisset, magna compellans voce cucullum.
At Græcus, postquam est Italo perfusus * aceto,
Persius; exclamat: per magnos Brute deos te
Oro: qui reges consueris tollere: cur non
Hũc Regẽ iugulas? operũ hoc (mihi crede) tuorũ est.

pro Rupili causa metri, regis, scilicet cognomine proscripti .i. proscriptione expulsi. Hic de quo, id est loquor, Persius existẽs diues, habebat per magna, id est valde magna negocia, Clazomenis, in ea ciuitate Asiæ, & habebat etiam lites, id est contentiones molestas (hoc totum Ironice dicit) cum rege, scilicet Rupillo sic cognominato, existens dignus homo, atq; talis supple qui possit vincere odio .i. inuidia, ac molestia, regem, id est Rupilium, sed alludit ad vocabulum, quasi magnum sit vinceret regem, existens præterea confidens .i. sibi multum fidens, & tumidus .i. superbus, & inflatus, & sermonis adeo, ideo intantum, amari .i. falsi repræhensor, vt præueniret, id est anteiret, & vbi præterierit obuertere posse, equis albis, id est quasi velocitate arborum equorum fretus, Sisennas .i. homines quantum vis dicaces. Barros .i. Elephantes, vel Elephantos, qui nigri & tardi sunt, & equis albis, & colore, & motu contrarij.

Ego Redeo ad regem .i. ad narrationem conuitiorum regis Rupili .s. postquam nihil conuenit, id est nulla pars concordiæ, & nulla via paciscendi est inter vtrunque, scilicet Rupilium, & Persium, etenim .i. quia certe, omnes supple homines quibus bellum incidit aduersum .i. cum aduersario, sunt molesti ac infesti, hoc iure .i. hac proportione, quo .i. quã sup. sunt fortes .i. tantum solent esse molesti, quantum fortes, & potentes quilibet .n. in contentione cum aduersario vtitur totis viribus suis, ita capitalis .i. vsq; ad capitis, id est vitæ ablationem, fuit inter Hectora Priamidem, id est Priami filium, atque inter Achillem Pelei filium animosum .i. magnanimum, ita in quã fuit capitalis, vt vltima mora diuideret, & dirimeret, & terminaret, & non ob aliã causam nisi quòd summa virtus fuit in vtroque, si discordia vexet .i. titillet, afficiat, torqueat, duo, id est duos, inertes .i. nullã artem, aut virtutem habentes, aut si bellũ incidat disparibus .i. forti cum imbecillo, vt sup. incidit Diomedi viro forti cum Glauco Lycio, viro timido, & inerti, pigrior, scilicet illorum duorum, dicedat, scilicet à lite aut pugna vltro .i. sine repugnatione aut obsistentia, & hoc muneribus missis .i. mittens munera fortiori, sicut Glaucus Diomedi, fertur enim Glaucus aurea arma sua misisse Diomedi, ab eo ferrea recepturus, vnde sumpsit comparationem Aulus Gellius lib. ij. cap. xxiij. dicens, Diomedis hercle arma, & Glauci non dispari magis precio æstimata sunt. Sunt qui legant muneribus .s. gladiatorijs,

torijs,hoc est exercitio dimicandi,missis.i.prætermissis, Hæc autem omnia dicta sunt per parenthesim,nam ordo est.Postquam nihil conuenit inter vtrunque.Bruto prætore,&c. par.s.concertantium,Rupili pro Rupilij,& Persi pro Persij,pugnat.i.concertat,non pugnis,sed lingua scurriliter. Bruto prætore tenente.i. dum Brutus prætor teneret, Asiam ditem.i.diuitem prouinciã, sic sup.vti.i.vt,Bacchus,gladiator ille strenuus,non sit compositus.i.ad digladiandum simul exhibitus populo,melius.i.proportionabilius cum Bitho,alio gladiatore tantundem strenuo. Ipsi ego acres concurrunt (aut procurrunt) in ius.i.ad prætorem ius dicere solitum,hoc est contendunt inter se,vterque sup. concurrit,existens magnum spectaculum Persius exponit causam supp. litis suæ,& ridetur ab omni conuentu,ipse laudat Brutum,& laudat cohortem.i.omnes quibus Brutus præerat,tanquam prætor, & appellat Brutum solem Asiæ .i. maximum lumen, & appellat comites sup. Bruti stellas salubres.i.salubrem afferentes, omnes sup.excepto rege videlicet Rupilio,& ruebat.i.vehementer dicebat,illum videlicet Regem Rupilium, existentem Canem , hoc est Caniculam, aut Sirium venisse in Asiam,existentem sidus inuisum.i.odiosum agricolis,ruebat inquam.i.præcipitanter, & raptim loquebatur,vt.i.quemadmodum flumen hybernum .i. imbribus ac niuibus hyberno tempore auctum supple ruit,quo.i.in quo,vel per quod securis rara.i.aurea quam Mercurius illam rustico daturus extraxit,fertur.i.impetu voluitur. Tum Prænestinus, &c. tangit in generali conuitia, quæ Rupilius Prænestinus in Persium reiecit. Ordo est. Tum.i.deinde, Prænestinus regerit.i.infert,conuitia in Persium expressa,arbusto.i.ex pectore, salso & multum fluenti,existens durus vindemiator .i. tanquam durus vindemiator(dicitur autem hic per syncopam vindemiator,quia vindemiam habet secundum longam.Vnde Virg.Non eadem arboribus pendet vindemia nostris)& inuictus.i.insuperabilis,cui vindemiator,viator .i. iter suum faciens,compellans magna voce ipsum cucullum.i.cucullo indutũ, aut cucullo auiimilem cessisset.i.victoriam reliquisset in conuitijs regerendis. At pro sed,postquam Græcus s.Clazomenius Persius,est perfusus aceto Italo .i. cartus Italica acerbitate ipsius Prænestini, ipse Persius exclamat, O Brute,ego oro.i.interrogo te per magnos Deos,cur tu qui consuesti.i.cõsueuisti, tollere.i.exigere Reges, sicut Iunius Brutus Tarquinios exegit, & hic Brutus C. Cæsarẽ regni affectatorem Senatu occiderat, cur inquam non iugulas hunc regem .s.Rupilium? crede mihi,hoc.i iugulare omnes reges,est tuorum operum.i.pertinet ad munus, & officium tuum, & ita debes iugulare hunc licet solo cognomine regem.

GLAREANVS.

HYBRIDA quo pacto sit Persius vltus Hybrida quare dixerit Poëta, Acron vt minimum quinque describit rationes. Sed.s.fœcundia est ignorantia,melior est ratio Plin.lib.viij. cap. xiij. Et ex eo planum, cum is esse diuersis natus parentibus.

Sisennas Barros.

Acron Sisennam Barrum,vnum facit,Porphyrion duos, quãquam in Porphyrione Varrus legitur errore, vt puto codicum. Barri meminit priore epistola,vt hominis libidinosi. Mea quidẽ opinione Horat. Sisennam Brutum vnum intellexit, non duos, alioqui dixisset Sisennas Barrosq́. vt equis percurreret albis, qđ & carmen patitur. Meminit Doct.in adagio,Equis albis præcurrere.Illud aũt cõuenit,quod tertio dein versu,ab Acrone per p̃teritum perfectum expositum est. Sed non mirum,cum Glauci, & Diomedis permutatio apud Hom. Iliad.v. notissima, ibidem diuersa narretur.Sed elegantissimum est quod de aurea securi fabulatur idem Acron. Magis eo in loco Porphyrion placet de abruptis atque nimis altis poëtam loqui, ad quæ non facile eatur ad cædendum ligna. Denique quæ ad finem huius Satyræ de Cuculo dicuntur, maxime intelliguntur ex Plin. lib. xviij. c. xxvj. quæ verba eleganter Doct. tractat in Adagio. Cuculus.

ARGVMENTVM.

In Gratidiam Veneficam Neapolitanam, quam Canidiam vocat non vno loco, inuehitur hac Satyra, in qua Priapum inducit ab illa vexatam, & aliarum veneficijs.

SATYRAE VIII.

Lim truncus eram ficulnus, inutile lignum:
Cum faber incertus scannum, faceret ne Priapum:
Maluit esse Deum: Deus inde ego furum, auiumque
Maxima formido:nam fures dextra coërcet,
Obscœnoque ruber porrectus ab inguine palus:
Ast importunas volucres in vertice arundo
Terret fixa: vetatque nouis considere in hortis.
Huc prius angustis eiectu cadauera cellis
Conseruus vilis portandã locabat in arca.
Hoc miseræ plebi stabat commune sepulchrum,
Pantolabo scurræ, Nomentanoque nepoti.
Mille pedes in fronte, trecentos cippus in agrum
Hic dabat: hæredes monimentum ne sequerentur.
Nunc licet Aesquilijs habitare salubribus: atque
Aggere in aprico spatiari: quo modo tristes
Albis informem spectabant ossibus agrum.
Cum mihi non tantum furesque, feræque suetæ
Hunc vexare locum, curæ sunt, atque labori:
Quantum, carminibus quæ versant, atque venenis
Humanos animos: has nullo perdere possum,
Nec prohibere modo, simulac vaga Luna decorum,

ASC. Lim truncus eram)Sicut à principio diximus. Horat. epicureorum dogma diu sectatus est, q ad voluptatem cum corporis,tum animi summum bonum trahebant, quo circa etiam morum præcepta nunc seuere, non iucunde tradebant,quod & Horatius hic facit, nam volens venaficiã atque incãtationes ac præstigias stultarum muliercularũ taxare,inducit Priapum Deum ac custodem hortoꝝ id facientem, vel vt id cum voluptate quadam faciat, vel vt innuat id fictitium esse. Annotauit.n.Diuus August. incomparabili vir sanctus doctrina clarus, Virgil. ex propria persona Romanoꝝ regna in Georgicis peritura dixisse,q ex Iouis fictione de Iride in Æn.j.dicit. His ego nec metas rerum,nec tempora pono. Imperiũ sine fine dedi. Diuus autem Hieron. huius Satyræ principium etiam citat docens, vel gentiles credidisse, simulacra Deorum Deos non esse, nam quis credat penes fabrum esse, vt vel Deus, vel scamnum exeat?Dicit aũt Priapus hortorum Deus propter fertilitatem eorum. Est enim fœcunditatis Deus, Nam ob membri virilis immoderatam magnitudinem ex Hellespõto primum eiectus, deinde pro Deo habitus est,vnde Virg. Hellespontiaci seruet tutela Priapi. Loquitur autem Priapus dicens primum, quis sit, & quomodo sit positus custos hortorum in Exquilijs, vbi quondam plebeioꝝ sepulchra erant, quæ veneficæ frequentare solebant, & nunc vbi habitari cœperunt & coli, abiectis veneficis magnorum virorum est habitatio, deinde narrat quomodo veneficia sua illic exercere solebant. Ordo est. Ego,inquit, Priapus eram olim truncus ficulnus.i.ex ficu arbore truncata derelictus,existens lignum inutile,cum.i. qñ faber s. lignarius, ac statuarius incertus, id est dubius an supp. faceret ex illo trũco scamnum ne pro an Priapum, maluit esse Deum .s. hortorum,hoc est me Priapum.s.inde .i. ex ea re,quia maluit esse Deum vel inde.i.eo tempore,quo maluit esse Deũ, ego sup.sum Deus, existens maximo formido furum, & auiũ. Nam dextra sup. manus, armata .s. falce,coërcet fures i.vetat ne accedãt, & palus ruber.i.mẽtula aut penis virilis rubẽs propter salacitatem,porrectus.i.extensus,ab inguine obscœno.i.à pudendis mẽbris, coërcet sup. fures, Hic patet quod in principio diximus, Satyricos Satyros Deos petulantes, & lasciuos inductos, vt per eos obscœna, & lasciua enunciẽt, nã eo modo hic Priapum inducit supplicia minantem, videlicet stuprũ masculoꝝ si hortum ingrediatur, quod

Protulit os: quin ossa legant, herbasque nocenteis.
Vidi egomet nigra succinctam vadere palla
Canidiam pedibus nudis, passoque capillo,
Cum Sagana maiore vlulantem. (pallor vtrasque
Fecerat horrendas aspectu) scalpere terram
Vnguibus, & pullam diuellere mordicus agnam
Cœperunt. cruor in fossam confusus: vt inde
Maneis elicerent animas responsa daturas.
Lanea & effigies erat, altera cerea: maior
Lanea, quæ pœnis compesceret inferiorem.
Cerea suppliciter stabat seruilibus, vtque
Iam peritura, modis. Hecatem vocat altera, sæuam
Altera Tisiphonem. serpentes, atque videres
Infernas errare canes: Lunamque rubentem,
Ne foret his testis, post magna latere sepulchra.
Mentior at siquid: merdis caput inquiner albis
Coruorum: atque in me veniat mictum, atque cacatũ
Iulius, & fragilis Pedatia, furque Voranus.
Singula quid memorem? quo pacto alterna loquẽtes
Vmbræ cum Sagana resonarem tristes, & acutum?
Vtque lupi barbam variæ cum dente colubræ
Abdiderint furtim terris? & imagine cerea
Largior arserit ignis? & vt non testis inultus
Herruerim voces furiarum, & facta duarum?
Nam, displosa sonat quantum vesica, pepedi
Diffisa nate ficus, at illæ currere in vrbem.
Canidiæ denteis, altum Saganæ caliendrum
Excidere, atque herbas, atque incantata lacertis
Vincula, cum magno risuque, iocoque videres.

quod in Priapea siue Virgiliana, seu Ouidiana. obscœno certe carmine apertius facit, dicẽs, Pedicabere fur semel, sed idẽ. Si prẽsus fueris bis, rumabo &c. vbi etiam ostendit falcem habere in manu, dicens. Quod sim ligneus, vt vides Priapus. Et falx lignea, ligneusq. penis Prendã te tamen &c. Illic autem penẽ .i. caudam virilem vocat, quem hic palum. Et autem palus secũdæ declinationis, & priori longa stipes sicut à gallis, ad quos vites ligantur, pali vocantur. Sed redeo ad ordinem. Est ergo formido furum, quia dextra tenens falcem, & membrum virile stuprum minitans arcet fures. Ast .i. sed, arundo fixa in vertice .i. summitate capitis mei, terret volucres importunas, & vetat supp. eas considere .i. locum capere, dum sidunt .i. descendunt ex aëre, in nouis hortis .i. paulò ante illic coli cœptis. Cõseruus .i. aliquis cũ alio iam defuncto eiusdem domini seruus, locabat .i. includebat in vili arca, cadauera, conserui, scilicet sui, eiecta .s. cum contemptu, cœlis angustijs, id est tugurijs, ac domuculis, seu humilibus casis miserorũ, locabat in quã prius, id est antea portanda, id est vt portentur, huc .i. ad hũc locum. Nam hoc .i. quod hoc loco erat sepulcrum, stabat .i. paratum erat commune sepulchrum misero plebi, videlicet Pantolabo scurræ, & Nomentanæ nepoti .i. guloso, & luxurioso, qui patrimonium suum abligurierat, sicut hodie cum perditis hominibus minamur defore in quo sepeliantur, dicunt sibi hospitale nõ defuturum, Hic cippus .i. hic sepulturæ locus, dabat .i. concedebat miseris, & perditis sepeliendis, in fronte .i. ab ea parte, quia viam publicam contingit mille pedes, & trecentos supp. pedes, in agrum .i. ab ea parte, qua in agrum vergit, dabat in quam sic, ne .i. vt non, vt hæredes non sequerentur .i. non vendicarent sibi monimentum .i. hoc sepulchrum commune. Videntur tamen Commentarij aliter intelligendum velle, vt sit ordo. Aliquis supple diues dabat .i. inscribebat in sepulchro, hic cippus .i. hoc sepulchrum, habeat sup. vel teneat, mille pedes in fronte, & trecentes in agrum .i. agrum versus. Item dabat .i. inscribebat, ne hæredes sequantur hoc monimentum. Et ita hæc verba. Mille in fronte pedes trecentos cippus in agrum erant scripta ab vna parte sepulchri, ab alia autem H.M.H. N.S .i. hæredes monimẽtum hoc ne sequantur, & ita vt in talibus superscriptionibus solet, subintelligitur verbum, quod construatur cum nominatiuo cippus, videlicet habet, aut tenet, aut vendicat sibi. Landinus autem vult Nomentanum illud sibi sepulchrum construxisse, quod omnino non placet. Nam mens poëtæ est notare illos perditos homines, qui omnibus suis consumptis in communi miserorum sepultura sepeliendi essent, non qui sibi pomposam extruxerũt. Præterea ne irreligiose Mœcenas, atque alij qui Exquilias habitabant, sepulchra violasse putentur de se scribit magnitudinem eius. Sed pergendum est. Licet nunc habitare in Exquilijs .i. illo colle qui vnus ex septem muro Romano inclusis est, salubribus .i. salutem afferentibus, eo quòd locus iam mundus à spurcitijs cadauerum à veneficis olim eiectorum, atque licet spatiari .i. deambulare, in aprico .i. Soli exposito, & mundo, aggere .i. accumulatione terrarum, ab aggerendo .n. dicitur, quo .i. in quo aggere, tristes .i. lugubres aliud cadauer sepulturi, spectabant .i. aspiciebant, modo .i. paulò ante, agrum informem .i. fœdatum, ossibus albis .i. eiectis, & à pluuia dealbatis, cum .i. quo tempore, fures, & feræ suetæ .i. consuetæ (diuisit autem syllabam primam, & fecit trisyllabum, quomodo etiam suauis reperitur vexare) .i. infestare hunc locum, non sunt mihi tantum .i. intantum curæ, atque labori, quantum supple mihi curæ, & labori sunt supple veneficę,

& incantatrices, quæ versant .i. inuerterunt, & peruerterunt frequẽter, carminibus .i. per incãtationes, atque venenis .i. per veneficia, animos humanos, ego nullo modo possum perdere .i. funditus destruere, & extirpare, aut prohibere, ne .s. huc veniant has .s. veneficas, simul ac .i. mox vt: Luna vaga .i. mutabilis, aut per cęlum suum errans, protulit os decorum .i. in quouis nouilunio, quin .i. quo, minus .i. vt nõ, tales sup. mulieres, legant .i. colligant, ossa .s. defunctorum, ad Necromãtiam .s. conducere putata, & herbas nocentes .i. fascinatorias, ac venenosas. Vidi egomet, hoc Tragicum esse satis Acron admonuerit, nisi literarum rerumque rudibus hanc operam susceperimus. Sciat ergo tardiusculus, Tragœdiam esse altisonam, & affectionis plenam, plus autem mouent quæ sunt oculis subiecta fidelibus, vt dicit auctor noster in Poëtica. Proinde quia se vidisse dicit rem stuporis plenam, versus Tragice nimirum prolatus est. Ordo est. Egomet, inquit Priapus, vidi Canidiam, veneficam illam, & vnguentariam Neapolitanam, vadere .i. incedere nudis pedibus, existentem succinctam pulla .i. nigra palla, vel ne videatur, vel potius quia Necromanticis & omnibus rebus ad inferos spectantibus niger color accommodatior. Palla autem vestis muliebris maxime græca, & vidi eam vlulantem cum Sagana maiore .i. prouectioris ætatis, qui duæ erant Saganę, nisi forte legendum sic cum Saga .i. venefica maiore .i. peritiore, q̃ ipsa sit & hoc capillo passo .i. disperso, pallor fecerat vtrasque horrẽdas .i. terribiles aspectu, ipsæ veneficæ sup. cœperunt scalpere .i. effodere terram vnguibus, & diuellere .i. dilacerare, mordicus .i. p morsus seu mordendo, agnam pullam .i. nigram, cruor ipsius agnæ confusus .i. simul & mixtim fusus, sup. est in fossam, quam vnguibus fecerant, vt ipsæ elicerent .i. euocarent. inde .i. ex fossis, animas Manes .i. ad sepulchra manentes, daturus responsa. Sanguine .n. credebãtur animæ gaudere, & erat effigies, hominis .i. effictio, lanea .i. ex lana facta & erat altera .s. effigies maior, cerea .i. ex cera facta. Lanea sup. erat qui .i. ideo, vt compesceret .i. cõstringeret, pœnis .i. per pœnas, & compressionem, inferiorem .i. ceream inferius positam, cerea supp. imago ex cera facta, stabat suppliciter .i. humiliter & quasi subiecta, que, pro &, vt .i. quasi supple staret iam peritura .i. affligẽda, modis seruilibus .i. quibus serui affligi solent .i. immaniter & sine clementia. Altera .s. veneficarum, vocat Hecatem .i. Reginam infernalem Proserpinam, altera .i. reliqua, sup. venefica, vocat .i. inuocat sæuam Tisiphonem, Furiam illam infernalem. Tu videres .i. quilibet quisquis illic esset, videre posset, serpentes, & canes infernas .i. infernales errare .i. vagare, circa .s. ea loca, & videres Lunam rubentem .i. verecũdantem, latere post magna sepulchra, ne foret testis .i. conscia, his .s. factis veneficarum. Vel sic, videres rubentem .i. erubescentem de turpibus ausis earum. Et videres veneficas latere post magna sepulchra, ne Luna aut alius foret testis his. At .i. sed, si inquit Priapus, ego mentior, quid .i. aliquid .i. in aliquo, inquiner .i. permitto vt inquiner, ac pollùar, caput .i. habeam caput inquinatũ, merdis albis .i. stercore ac oleto de more albo coruorum, atque Iulius vir ille turpis, & infamis, & Pedatia vir ille fragilis .i. (si noui ingenium Poëtæ) impotens retinendæ alui, & Voranus fur .i. turpissimus, & vilissimus quisque veniat mictum, atque cacatum in me. [Quid) .i. ad quid, ego memorem .i. narrem singula, quo pacto .i. quomodo vmbræ .i. animæ vocatæ ab Inferis loquẽtes cum Sagana alterna .i. alternatim, resonarent triste .i. tristiter, & acutum .i. acute, & stridule. Atque vt supple vel lege vtque .i. & vt qualiter ipsa abdiderit .i. occultauerit, furtim .i. secrete, terris

ris

Lupi rostrum. ris.i.in terris, barbam lupi (Nam, vt Plin. scribit lupi rostrum inueteratum veneficijs resistere aiunt, & ob id portis præfigunt) cum dente colubræ variæ.i.maculosæ,& vt sup. ignis largior .i. *Hypermetrum.* satis largus, arserit imagine cerea.i.ex imagine ex cera facta. Vbi nota quòd maluit hypermetrum.i.versum superabundantem in syllaba facere, quàm minus latine dicere Imagine ceræ. Sic & Virg. in consimilibus consimiles hypermetros fecit, cum in alijs apud eum syllaba abundans per vocalem sequentem consumatur. In his autem videtur quædam implicata synæresis, sed prolixior fio. & vt.i. qualiter, ego.s. Priapus, horruerim.i. horrore præ timore concussas formidauerim, voces, & Fata, aut facta, duarum Furiarum, existens testis.i.conscius eius facti, non inultus.i.non sine vindicta id transire passus. Nam ego ficus .i. existens statua ficulna, pepedi.i.bombum feci, nate diffisa.i.dissoluta, & displosa, tantum sup. quantum vesica displosa .i. compressu manuum, cum sit venti plena, rupta sonat, at.i.sed illæ.s. veneficæ, currere sup. cœperunt, aut currere pro currebant in vrbem, cum, id esset sub mœnibus, & tu videres cum risu, & ioco magno.i.quilibet illic existens videre posset, dentes.s. serpētinos, quos secum attulerat, aut mortuorum, quos excusserat, aut proprios, cum vetula esset, excidere.i.intercidere. Canidiæ veneficæ illi, & videres altū caliendrum.i.ornamentum capitis, excidere Saganæ.i.alteri veneficæ, & videres cum risu & ioco herbas, atque vincula .i. licia, quædam diuersorum colorum (de quibus in Buc.

Terna tibi hæc primum triplici diuersa colore
Licia circundo)

Incantata .i. incantationibus affecta, excidere lacertis .i. ex brachijs eius.

GLAR. NAM fures dextra coërcet. Quia fustem tenens figuratur, inquit Acron. At in Priapeis falcem habere fingitur. Quod autē post aliquot versus de cippo dicitur. Mille pedes in frontu, ad viam versum intelligitur, introrsum autem trecentos. Est nihilominus longitudo secundùm mille, latitudo secundùm trecentos pedes intelligendo. Si quidem omni in re maiori distantiæ longitudo attribuitur, vt auctor est Ptol. lib. 1. Geographiæ, cap. vj. Acron tamen contra exponit. Illud autem quod postea de luna rubente dicitur, ne forte his testis post magna latere sepulcra, idem Acron de veneficijs intelligit. Sed quomodo eæ latere volebant, ne essent consciæ? Illud Caliendrum etiam satis diuerse à commentatoribus expositum. At si dentes appositios Canidiæ vt vetulæ per iocum ac risum excidisse intelligimus, quadrat nimirum, & Saganæ suppositiuum crinem, quem pro naturalibus capillis accipiebat, excidisse, id quod innuit Acron. Nam quod Gibbam Porphyrion ait, non intelligo.

ARGVMENTVM.

Importunam garrulitatem, & ineptias carpit suppresso nomine.

ASC. BAM forte via &c.) Garrulum quendam lepide taxans, docet ineptam loquacitatem omnibus fugiendam esse. Vtitur autem sermone valde humili, ita vt ferè nescias metricone an soluto, sed id non sine arte, vt nō inerti constat: Inertibus autem monstrari paucis non posset. Illud tantum dixero, solere doctos, iuxta rerum qualitatem, & personarum cum quibus loquantur varietatem, stylum mutare, nam aliter ad literatum virum, & scribes, & loqueris, aliter ad imperitum, quia ergo cū imperito sermonem facit, pedestri vtitur stylo. Ordo est. Ego ibam forte, non quòd fortuitum esset quòd iret, sed quòd tunc iret, cum ille, de quo locutus est, accurrit in Sacra via, quæ .s. a porta Triumphali ad Capitolium ferebat, ibam, inquit, meditans .i. cogitans, nescio quid nugarum .i. facilium versiculorum, vbi per modestiam versiculos suos extenuat. sicut meus est mos, existens etiam totus in illis.s. nugis.i.totus occupatus in componendis quibusdam versibus, forte Satyricis, quidam homo notus mihi tantum .i. solummodo nomine, accurrit, aut occurrit .s. ad me, que pro &, ipse sup. ait, arrepta manu.i.postquam arripuit manum meam, ô dulcissime supp. amice, quid rerum, id est quas res agis? ego inquam.i.respondeo, dicit Poëta, suauiter.i. satis dulciter sup. ago: vt.i. secundum quod nunc est.s. status meus, & cupio.i. volo etiam omnia, quæ tu vis.i. volo tibi complacere in omnibus, hoc autem dicere solent volentes discedere, sed cum.i.quando ille improbus.s. affectaretur .i. continue sequeretur me, ego occupio.i. priusq̄ me alloquat̄, alloquor ipsum dicens. Nū.i.nonne vis: quid.i. aliquid? At.i.sed: ille.s. accurrens, inquit. O Horati noris.i. noueris ne nos? nos sumus docti, ego dicit Poëta, inquā.i.dico hic.i. ad hoc dictū illius, tu eris.i.reputaberis: mihi.i.à me: hoc .i. pp hoc, vel pro tanto, pluris.i.maiori precio .i. pluris te propterea faciam, q̄ doctus es, & ego cupiens misere .i. vsq; ad miserā afflictionem animi, discedere ab illo, ire sup. cœpi, vel ire.i.ibam: modo.i.aliquando ocyus, & consistere.i.consistebam. interdum.i.aliquando, & dicere.i.dicebam, puero.i.ministro meo, nescio qd in aurē cum.i.quando sudor.s.ex opp̄ssione illius viri, manaret.i.distillaret mihi ad imos talos, ego tacitus, hoc est in animo meo, aiebam, ô Bolane sup. dico te felicem cerebri.i. habētem felix cerebrum, qui cum sis cerebrosus illius ineptias, & importunitatē ferre non posses, sed statim exprobrares, cū.i. quando, ille garriter quidlibet.i. quamlibet rē inutilem, & cum sup. laudaret vicos, & vrbem, vt.i. postquam, ego nihil r̄ndebam illi, ipse inquit, ego video.i. cognosco iādudū, tu cupis misere .i. valde, abire .i. discedere à me, sed tu nil agis .i. frustra laboras, ego tenebo sup. vsq;.i. sem p, & sup. persequar.i.ad finem vsque sequar te, quo est tibi iter, hinc.i. ab hoc loco. Nil.i.in nullo, est opus i.expediens, te circumagi .i. quærere diuerticulo, vt à me discedas. Respondet Horat. Ego volo visere quendam, non notum tibi, trās Tyberim, is cubat.s. ægrotans, longe.i.remote ab hoc loco propè hortos Cæsaris. Gar. respondet. Ego nihil habeo quod agam, & ego non sum piger, ego sequar te vsque, id est

SATYRA IX.

BAM forte via Sacra (sicut meus est mos)
Nescio quid meditans nugarum, totus in illis.
Occurrit quidam notus mihi nomine tantum,
Arreptaque manu, quid agis dulcissime rerum?
Suauiter vt nunc est, inquam: & cupia omnia, q̄ vis.
Cum assectaretur: nunquid vis? occupo at ille,
Noris nos, inquit. docti sumus. hic ego, pluris.
Hoc, inquam, mihi eris. misere discedere quærens,
Ire modo ocyus: interdum consistere: in aurem
Dicere nescio quid puero: cum sudor ad imos
Manaret talos. ò te Bollane cerebri
Felicem, aiebam tacitus. cum quid libet ille
Garriret: viros, vrbem laudaret. vt illi
Nil respondebam: misere cupis, inquit, abire,
Iandudum video: sed nil agris: vsque tenebo,
Persequar. hinc quò nunc iter est tibi? nil opus est te
Circumagi: quendam volo visere, non tibi notum:
Trans Tiberim longe cubat is prope Cęsaris hortos,
Nil habeo, quod agā: & non sum piger: vsq; sequar te.
Demitto auriculas: vt iniquæ mentis asellus,
Cum grauius dorso subijt onus. incipit ille.
Si bene me noui, non Viscum pluris amicum,
Non Varium facies, nam quis me scribere plureis,
Aut citius possit versus? quis membra mouere
Mollius? inuideat quod & Hermogenes, ego canto.
Interpellandi locus hic erat. est tibi mater?
Cognati? quis te saluo est opus? haud mihi quisquā.
Omnes composui felices. nunc ego resto.
Confice. nanque instat fatum mihi triste: Sabella
Quod puero cecinit, diuina mota anus vrna.

– Satius legendum ... abiisse ... interrogationi ... ipso suspicionis ... patet.

Hunc neque dira venena nec hosticus auferet ensis,
Nec laterum dolor, aut tussis, nec tenda podagra.
Garrulus hunc quando consumet cunque: loquaceis,
Si sapiat, vitet: simulac adoleuerit ætas.
Ventum erat ad Vestæ, quarta iam parte diei
Præterita: & casu tunc respondere vadato
Debebat, quod ni fecisset: perdere litem.
Si me amas, inquit, paulum hic ades. inteream, si
Aut valeo stare: aut noui ciuilia iura:
Et propero, quò scis. dubius sum, quid faciam, inqs:
Te ne relinquam an rem. me sodes. non faciam, ille,
Et præcedere cœpit. ego, vt contendere durum est
Cum victore sequor. Mœcenas quo modo tecum?
Hinc repetit, paucorũ hominum, & mẽtis bene sanæ?
Nemo dexterius fortuna est vsus. Haberes
Magnum adiutorem: posset qui fere secundas:
Hunc hominem si velles tradere. dispeream, ni
Summosses omneis. non isto viuimus illic,
Quo tu rere, modo. domus hac nec purior vlla est:
Nec magis his aliena malis. nil mi officit vnquam:
Ditior hic, aut est quia doctior. est locus vni
Cuique suus. magnum narras, vix credibile. atqui
Sic habet. accendis, quare cupiam magis illi
Proximus esse. * velis tantummodo: quæ tua virtus,
Expugnabis. & est qui vinci possit: eoque
Difficileis aditus primos habet. haud mihi deero:
Muneribus seruos corrumpam: non, hodie si
Exclusus fuero, desistam: tempora quæram;
Occurram in triuijs: deducam, nil sine magno
Vita labore dedit mortalibus. hæc dum agit: ecce
Fuscus Aristius occurrit mihi carus: & illum
Qui pulchre nosset. consistimus: vnde venis? &
Quo tendis? rogat: & respondet. vellere cœpi:
Et prensare manu lentissima brachia, nutans,
Distorquens oculos: vt me eriperet. male salsus
Ridens dissimularet. mecum iecur vrere bilis.
Certe nescio quid secreto velle loqui te
Aiebas mecum. memini bene: sed meliori
Tempore dicam. hodie tricesima sabbata vin tu
Curtis Iudæis oppedere? nulla mihi inquam
Relligio est. At mi sum paulo infirmior, vnus
Multorum: ignosces: alia loquar. huncceine solem
Tam nigrum surrexe mihi? fugit improbus: ac me
Sub cultro linquit. casu venit obuius illi
Aduersarius: &, quò tu turpissime? magna
Exclamat voce: &, licet antestari? ego vero
Oppono auriculam. rapit in ius: clamor vtrinque:
Vndique concursus: sic me seruauit Apollo.

.i. semper, vel vsque ad eum locum. Ego, inquit Poëta, demitto .i. deorsum mitto auriculas. vt .i. quemadmodum, iniquæ mentis asellus .i. non satis fortis: mentis .i. animi: cum .i. quando, ipse asinus subijt dorso onus grauius q̃ sup. possit ferre. Ille .s. Garrulus incipit sup. dicere. Si ego bene noui me, tu nõ facies .i. reputabis. pluris .i. maioris valoris. Viscum illum disertum hominem, & nõ facies pluris Varum amicum, q̃ supp. me. Nam quis possit scribere versum pluris .i. plures, aut, citius, me .i. q̃ ego? q.d. nemo, qs sup. possit mouere mẽbra sua mollius .i. agilius? ego canto sup. tam bene: quod Hermogenes .s. Tigellius inuideat. Locus interpellandi .i. interrũpendi sermonem eius erat hic .i. hoc loco, dicit ergo Poëta. Est tibi mater .i. habes ne adhoc matrem? Cognati sup. sunt ne tibi? quis .i. quibus opus est te saluo .i. tua salute? Respondet Garrulus: haud quisquam .i. nullus sup. est mihi: ego composui .i. simul posui in sedib. suis, hoc est in sepulchro oẽs. Respondet Poëta. Felices supple sunt illi, quos sæpe liuisti, ego resto sup. componendus & interficiendus à te, confice .i. occide me garrulitate tua. Nanque triste Fatũ: quod anus .i. vetula, Sabella .i. ex Sabinis oriũda, cecinit mihi puero .i. cum essem puer, & hoc vna diuina .i. in qua erant diuinationum sortes: mota .i. concussa, vt sortes casu educeret, instat mihi .i. imminet iam mihi, & vrget me. Carmen autem ipsius anus erat quod sequitur. Neque dira venena .i. infectiones venenosæ, auferent sup. hũc .s. puerum, nec ensis hosticus .i. hostilis, auferet .i. tollet è vita, hunc sup. puerum, nec dolor laterum auferet hunc, aut tussis, aut podagra .i. ægritudo pedũ, tarda .i. tardos faciens, sup. non auferet hunc, quando .i. quãdo quidem, Garrulus .i. vir linguosus, cõsumet .i. conficiet, hunc .s. puerum, que pro &, cum .i. quãdo, Garrulus .s. consumet hunc, ipse vitet .i. vitauerit, si sapiat .i. sapiens sit, loquaces .i. multum & assidue loquẽtes, simul atq; .i. mox cũ, ætas sup. eius, adoleuerit .i. adulta fuerit. [Ventum erat &c.) Persequitur reliquam partem itineris sui cum Garrulo illo. Ordo autem est. Ventum erat .s. à nobis, hoc est nos venimus ad Vestæ sup. ædem aut templum, & hoc quarta parte diei iam præterita, & debebat .s. ille Garrulus, nunc, id est in illa hora casu .i. à casu respondere vadato .i. illi cui vadem constituerat, quod .i. quam rem, ni, id est nisi fecisset, debebat sup. perdere litem .i. rem suam & ius litigandi, & inquit .s. Garrulus, si me amas ades .i. auxilio sis mihi, paulum .i. modicum, hic .i. hoc loco, aut in hac re, ibi aduerte syllabam me, non absumi per vocalem sequentem, sed corripi sicut in illo Virgiliano. Vale, inquit, Iolla. Respondet Horatius. Inteream .i. moriar si aut valeo stare, ad iudicium .s. aut si non iura ciuilia. Et .i. insuper, propero .i. festino, supple eo quod scis .s. me properare, hoc est ad amicum trans Tyberim, & ita scribendum est scis, quamuis textus ferè habeant sis, supp. mecum profecturus.

* Ab hoc verbo velis incipiendo omnia Gar. dicere, & Acron & Bonfin. testantur.

Respondes Garrulus, inquit. Ego sum dubius quid faciã, ne pro an, ego relinquam te, an rẽ .i. litem meam. Respondet Horatius blandiens, ac dicens. Sodes, quod blandientis est, q.d. si audes, amabo, me sup. reliquis. Ille sup. inquit. Non faciam .i. non relinquam te, sed potius rẽ meam, & cępit pręcedere, ego, inquit Poëta, sequor cum victore .i. eo qui me vicit, vt .i. secundum q, durum est contendere cum tam importuno homine, hic .s. Garrulus, repetit .i. iterum incipit dicere, quomodo Męcenas tecum sup. viuit? Mœcenas sup. dicit Poëta, est paucorum hominum, mentis bene sanæ. vt sic in desperationem induceret Garrulũ ne speret posse ab eo recipi, aut vt sic honeste garrulitatem illius refrænaret, & hoc melius, quã vt dicantur verba Garruli, qui tamen id volet dicere, ordo erit. Quomodo Mœcenas existens paucorũ hominum, & mentis bene sanæ, tecum supp. viuit? nemo est vsus dexterius .i. felicius, fortuna .s. prospera sup. q̃ tu, q in talis viri familia viuis, tu ò Horati haberes magnũ adiutorem, q posset ferre .i. gerere, & sustinere te cum secundas partes .s. in famulatu & obsequio, si velles tradere sup. Mœcenati cum hominẽ .i. me. hic .n. ad primam personam pertinet. Dispeream ni .i. nisi, si tu me adiutorẽ haberes, tu summosses .i. summouisses oẽs è domo Mœcenatis, & solus illic regnares respõdet Poëta. Non viuimus illic &c. Sunt qui sic construant, vt dicat Poëta. Disperea ni submosses, hoc est expelleres oẽs qui in domo sumus, quia nõ possemus te ferre, nos nõ viuimus illic .i. in domo Mœcenatis eo modo, quo tu rere .i. arbitraris, nec vlla domus est purior hac .s. domo nostra, nec magis aliena .i. purior his malis .s. adulationibus & garrulitatibus, quæ in te sunt. Nil .i. non aliquid, ditior nõ officit .i. non nocet mihi aliqd, vt in aliquo, hic .i. in hac domo nr̃a, vnq .i. quouis tpa. aut quia qs doctior est sup. alteri, non ideo officit hic cuiquam. suus .i. proprius locus est vnicuique. Rñdet Garrulus. Tu narras magnum .i. rem magnam, & vix credibile .i. rem vix credibilem. Respondes Horati. Atqui .i. sed certe, sic habet sup. res se .i. ita tamen est, vt dixi. Respondet Garrulus. Tu accendis .i. ardentius instigas me, quare ego cupiam magis esse proximus illi .i. Mœcenati, ò Horati velis tantummodo .i. duntaxat, me iuuare vt recipiat à Mœcenate, tu (quæ tua est virtus .i. secundùm quòd in te est virtus) expugnabis .i. impetrabis à Mœcenate quod voles, & ipse sup. Mœcenas est sup. talis .i. multum mansuetus facilis, & exorabilis, qui possit vinci .i. exorari. Et ita in persona aliena taxat facilitatem Mœcenatis, forte ridẽtis cum hæc legeret. vnde dictum est. Omne vafer vitium &c. Respondet Horat. Eoque .i. & ideo, quia scit se faciliter exorari solere, ipse habet primos aditus difficiles .i. non permittit se faciliter à quolibet supplicatura adiri. Respondet Gar. Haud .i. non, deero mihi .i. non ero negligens in causa mea. Bonfinis tamen

vult

vult etiam illa verba. Eoque difficiles aditus primos habet, esse Garruli vt sit sensus. Et est sup. Mœcenas talis qui possit vinci, eoque .i. & ideo, quia sentit se facilem,& exorabilem, habet primos aditus difficiles, sed in remedium illius difficultatis vtar perseuerantia, haud deero mihi, ego corrumpam seruos muneribus & ego non desistam, si .i. tametsi, ego fuero exclusus hodie, ego quæram tempora .i. opportunitatem temporis, occurram Mœcenati sup. in triuijs .i. vijs publicis, deducam supp. eum domum. Non sine magno, alij textus habent. Nil, vt sit. Vita nil dedit mortalibus sine magno labore, aut legendo non, sic. Vita non dedit mortalibus sup. quidquam sine magno labore. Dum, inquit Poëta, ille .s. Garr. ait hæc: Fus. Aristius grammaticus existens carus mihi, & qui pulchre nosset illum .s. Gar. occurrit mihi, nos consistimus .i. simul stamus in occursu .s. Fuscus, & ego, & Fuscus sup. rogat .i. interrogat sup. me, vnde venis, & quo tendis? & responde, sup. mihi .i. interroganti. Ego cœpi vellere .i. vellicare, & pro .i. prensare .i. velle accipere, manu sup. mea lentissima brachia illius, mutans .i. nutu illi signum faciens, & distorquens oculos .i. oblique conuiuens, vt eriperet me ab illo .s. Garrulo. sed sup. Fuscus male .i. multum, & in malum meum. salsus .i. facetus irrisor, dissimulare .i. dissimulabat .s. se non intelligere quid vellem, & hoc ridens, bilis .i. cholera, hoc est amara indignatio mouens mihi stomachum, vrere .i. vrebat, vel cœpit supple vrere meum iecur. Et dicebam sup. ad Fuscum, certe ô Fusce, tu aiebas te velle loqui mecum nescio quid secreto .i. in secreto. Respondet Fuscus. Ego bene memini supple hoc dixisse, quamuis non dixerit, sed ego dicam tibi tempore meliore .i. conuenientiore. Sabbata trigesima. quæ s. Iudæi maxime obseruant, sunt sup. hodie, vin' .i. vis ne ô Horati, oppedere .i. obtemperare. Iudæis curtis .i. curtatis, præputijs, hoc est circuncisis? Respondet Horat. Nulla religio est mihi vnquam, hoc, vt, Epicureus, dixit, si generaliter accipiatur. Aut intelligatur specialiter sic. Nulla sup. Iudæorum religio fuit mihi vnquam, Respondet Fuscus. At .i. sed, religio .i. obseruatio cerimoniarum diuinarum, est sup. mi .i. mihi, ego sum paulo .i. aliquanto infirmior, existens vnus multorum .i. quales multi sunt, vel in quo vno si moriar, multi mihi imò omnes censeantur mori, & ego debeo colere Deum vt mihi vitam conseruet, ignosces .i. veniam igitur dabis mihi Horati, si nunc ad festa Iudæorum propero, ego loquar alias .i. alio tempore tecum. Exclamat Horat. vt ille aufugerat. Hunccine .i. hunc ne sup. æquum, aut dijs placitum est. Solem surrexe, pro surrexisse mihi tam nigrum .i. tam infaustum? Fuscus sup. improbus fugit, ac linquit me sub cultro .i. sub garrulitate huius hominis qua occidor. Aduersarius cui .s. dies erat constituta à Gar. venit casu .i. à casu obuius illi, & exclamat magna voce. O turpissime quo tu sup. fugis? & sup. interrogat, an licet attestari (aut, vt alij textus habent, antestari) .i. testimonium meum contra illum capere, ego vero oppono auriculam .i. præbeo eam vellicandam, vt memor siam eius rei testis futurus, ergo rapit eum in ius, clamor sup. fit vtrinque .i. ab vtroque, concursus sup. populi fit vndique .i. ab omni parte, & Apollo qui fautor vatum est, aut re vera qui in Foro iudiciali stat, quapropter à Iuuenale dicitur, Sportula deinde Forum, iurisq. peritus Apollo, seruauit me sic .i. quia ille ad Apollinem .i. in ius tractus est.

ANTO. SABEL. IVDÆIS oppede) Hoc verbum vetus est, & significat contra pedere. Nam à pedo, pedis, cuius significatio notior est, quam vt egeat interpretationis, formatur oppedere, id quod docet Prisc. in x. vtens istius versiculi testimonio. Errant qui existimant oppedere dici, quasi pedi opponere.

GLAR. SI bene me noui, non Viscum pluris amicum) In Porphyrionis commentario, vt plerique habent lib. Tuscus pro viscus legitur, ita vt quibusdam Tucca designari visus sit. Sed viscorum mentio est etiam sequenti Satyra non ita longe a fine, vt non sit tutum quidquam mutare ad librum, qui correptissimi sunt fidé. Sed & Varum, pro Varium plerique habent lib. Verum de his duobus lib. 3. Odarum diximus, Ode xxiiij. quæ quidem scire potuimus. [Garrulus hunc quando consumet cunque) Et Acrone, & Porphyrio κατὰ πάντων disiunctam dictionem quandocunque prolatam asserunt, quid autem hoc loco significet, non explicant. Tu vide an non pro aliquando sit posita, aut quandoque Natiuam enim significationem hoc loco sensus vix admittet. [Quod ni fecisset, perdere litem) In commentario Acronis, ad hæc verba adijcitur, adesto mihi, quæ quid sibi velint, commisci non potui. Continuo post ad hæc poëtæ verba. i. t pro pero quo scis, omissa est negatio. Et legendum in Acronis commentario. Non oblitus est Horatius, quod dixit sibi visendum esse nescio quem. Nisi aliter legerit poëtæ verba Acron. Rursus statim post, ad illa verba. Mœcenas quo modo tecum deest, ait, sed agit legendum. Illa autem. Nemo dexterius fortuna est vsus, poëtæ verba sunt, laudantis modestiam Mœcenatis. Qui cum fortuna beneficio potuisset longe maior esse, noluit: Ceterum Badius sæpe poëtæ verba dat Garrulo, & contra. Porphyrion admonet olim duobus punctis interstincta fuisse, quæ sanè hodie non apparent. Verum ea omnia prosequi non est nostri instituti. [Hodie trigesima sabbata, vin tu) Acron quatuor expositiones hic affert, vt est copiosus quoties nihil certi afferre potest, quarum vtinam vna sit vera. Iudæi autem quomodo Næomenias dicunt cum ea vox sit græca? Atqui hoc non mirandum, cum oppedere exponat contra pedem opponere. Badius vero subtilius .s. obtemperare. Illud autem, curtis, Acron exponit, quia pellicula imminuti sunt. Quia Moses Rex Iudæorum, cuius legibus reguntur, negligentia medicinalis effectus, & ne solus esset notabilis, omneis circuncidi voluit. Hæc ille. Elegans sanè organum Acron per quod veritatis lucem opprimere conatus est demon. Nota autem latinitatem siue Acronis, siue impostoris alicuius, negligentia medicinalis effectus, pro, indigens medicina, & notabilis, qui pellicula careret, atque inde omnes ad id coactos, quam elegans persuasio diaboli vt culpetur Moseos factum, quòd à Deo edoctus atque iussus erat. [Et licet antestari) Antestari legendum, quasi ex circunstantibus aliquem testem facere, idq. auris attactæ monitione. Vide in Adagio Aurem vellere Quidam temere mutauerant in attestari, parum memores, & quædam alia apud vetere ad eam esse formam, vt Anquirere apud Liuium. [Sic me seruauit Apollo) Acron hic silet. Porphyrion de Homerico sumptum testatur, allegat autem ad hoc Lucilium, quæ verba adeo corrupta sunt, vt ego restituere nequiuerim. Ceterum locus esse videatur Iliad. v. vbi Apol. è Diom. manibus eripit Aeneam. Quidam ad Apollinem in iudiciali foro referunt, ad quem in ius garrulus ille ab aduersario tractus est, atque ita liberatus Horat.

ASC. EMPE incomposito, &c.) Vt se contra Lucilij amatores defendat, qui ægre tulerunt quòd dixerat eam lutulentum fluere, ostendit negligentiam eius, docens præterea nullam inuidiam esse id in Lucilium fieri, quod ipse in alios fecerat, tandemq. ad se rediens cõcludit se in his scriptis, paucis .i. doctis, qui nimirum paucissimi sunt, lectoribus contentum esse, satisq. sibi fore si bonis viris, atque ijsdem amicis suis placeat. Videtur autem principium responsiuum esse ex indignatione. Quasi Hermogenes, aut quisquam alius aduersarius Horatij & ideo (vt fit) defensor Lucilij, dixerit ad Horatium. Tu ne Lucilium aude carpere? ad quod Poëta: Nempe incomposito, &c. hæc enim particula nempe responsioni assertiuæ congruit. Vnde & Persius tertiam sic auspicatur Satyram, forte Horatium imitatus. Nempe hoc assidue &c. ideoq. Acron & Porphyrio Satyræ initium sic vt nos incipiunt. Sunt tamen qui hos octo versiculos, quos Philologus non immerito adulterinos censet, præponant.

Lucilij quàm sis mendosus teste Catone
Defensore tuo peruincam, qui male factos
Emendare parat versus, hoc lenius ille

ARGVMENTVM.

In Satyra quarta, cuius initium est, Eupolis atque Cratinus scripserat Lucilium fluere lutulentum, ob quam rem male audiebat. Quare hic se purgat id vitij non Lucilio, sed seculo attribuens.

SATYRA X.

EMPE incomposito dixi pede currere versus
Lucilli. quis tam Lucilli fautor inepte est?
Vt non hoc fateatur? at idem, quod sale multo
Vrbem defricuit: charta laudatur eadem.

Est quo vir melior, longe subtilior illo
Qui multum puer, & loris, & funibus vsus
Exhortatus, vt esset opem qui ferre poëtis
Antiquis posset contra fastidia nostra
Grammaticorum equitum doctissimus, vt redeam illuc.
Nempe, &c.

Quos versus si quis recipere velit legat saltem Defensore tui. non tuo. Hoc lenius sup. facit ille.s.Cato, lõge subtilior illo. Sunt qui Mœcenatẽ taxari autument,& ꝓpter ipsum ab Horatio resectum hoc caput, quo ablato.Ordo est. Nempe.i.certe,ipse.i.ego dixi versus Lucili, pro Lucilij,currere.i.fluere, pede incomposito.i.incondito,& lutulento, quis est tam inepte fautor Lucili.i. Lucilij, vt non fateatur hoc idem.i.ipsum incõditos habere versus? (Esset quidem inepte fautor eius,q̃a contra veritatem. Sicut enim apud A.G. legitur,nos debemus amicos colere vsq; ad deos, nã ita ꝙ Deum non offendamus ob amicos. Notumq́. est verbum, amicus Plato, amicus Socrates super omnia autem veritas) At .i.sed,idem.s.Lucilius,laudatur eadem charta.i. eadem pagina Satyræ meæ,ꝙ.i.quia,defricuit .i. valde fricuit,hoc est taxauit, multo sale.i.vrbana repræhensione,vrbem.i.habitantes in vrbe,hoc est Romano,nec tamen ego tribuens.i.attribuens Lucilio.hoc.i.defricuisse vrbem, dederim.i.attribuerim,quoque.i. etiam,cetera.i. ceteras partes, quæ ad decorum, & artem carminis pertinent. Ego non miror sic.i.propter facetias,& lepores, mimos i.versus nimicos.i. ad imitationem pertinentes, Laberi.i. Laberij poëtæ faceti, vt.s.mirer Poëmata pulchra .i. suum decorum tam re℞, quàm verborum habentia.Ergo deducere rictũ risu .i. excitare risum vsque ad rictum .i. deformem aperturã oris auditoris,non est satis, ad hoc videlicet vt Poëma pulchrum dicatur,& tñ quędam virtus .i. quædam ars, est quoque.i.etiam hic.i.in hac re, hoc est in excitatione risus, sed non satis est,nam opus est breuitate,vt sententia currat.i.paucis verbis clare enuncietur,neu .i.ne ue,sup. ipse sententia impediat.i.implicet sup. se verbis onerãtibus .i. grauãtibus aures .s.audito℞,lassas.i.fatigatas. Et opus est,ad hoc .s. vt Poëma sit pulchrũ,modo.i.aliqñ, sermone tristi.i.serioso,& sæpe iocoso.i.delectabili, & opus est sermone defendẽte.i.gerente,modo.i.aliqñ vicem rhetoris.i.obseruante aliqñ artem rhetoricã atque modo.i.aliquãdo,defendente super vicẽ poëtæ.i obseruantem Artem poëticam,multa enim licent poëtæ,quæ non oratori, & defendẽte interdum vicem hominis sup. vrbani.i.vrbane loquentis, parcentis viribus, atque pro.i extenuantis.i. imminuentis eas.i vires suas, consulto.i.ex consilio,&deliberatione, q̃a ridiculum.i. sermo risum excitans, secat.i. diffinit. vnde sunt sectæ philosophorũ, vel decidit plerunque.i.frequẽter res magnas, melius & fortius.i.vrgentius, acri sup.sermone.i.q̃ sermo acer & vehemens ac seriosus,illi sup. viri, quibus .i.à qbus viris,Comedia prisca .i.vetus,est scripta, stabant.i.cõstabant,vel placebant,hoc.i.ꝓpter huiusmodi sermonis obseruationem,sunt imitandi hoc .i.in hoc,quos.s.veteres Comicos,neq; Hermogenes pulcher .i.bene comptus cantator.s. neque iste.i.vilis. Simius.i.imitator deformis.s. Demetrius,qui me repræhendit, eo ꝙ Luciliũ castigauerim legit vnquã, existens s.vterq; eorum, nil.i.non aliquid, non doctus aliquẽ poëtam,præter cantare.i. molliter recitare: Caluum,& Catullum .i.versus amatorios Calui &Catulli, qui poëtæ Amasij erant, eorumq. versus ad cãtum apti. At magnum fecit, ponit obiecta aduersariorum, docetq́. ea quæ indocti mirantur in Lucilio, & potissimum ꝙ sermonẽ grecum admiscuit,non esse laudanda. Ordo est. At.i.sed,sup. dicunt isti: Lucilius fecit magnum.i. rem magnam.ꝙ.i.q̃a, miscuit græca sup.verba latinis verbis.Ad quod respondet Poëta: O seri studiorum.i.tardi in studijs, qui nimis tarde studuistis,cum tam parum sciatis, qui ne.i.non ne,putetis.i.putare de beatis,q.d.minime,difficile.i.rẽ difficilem factu, & mirũ.i. rem admiratione dignam,id sup qđ cõtigit.i.sine labore euenit. Pitholeonti Rhodio illi.s.triuiali poëtæ,q cum esset natus in confinio vtriusq; linguæ, carmina plebeia,& vulgaria scripsit cõfuso sermone,non ex arte,sed ex vitio, quia neutro sic præditus erat,vt eo mero vteretur. Vel obijciat defensor Lucilli. At.i. sed,licet.s.forte non sit difficile omnino,tñ sermo concinnus.i. concinnatus, & compositus, vtraque lingua.s.græca, & latina, est suauior, quam si ex altera tm̃ constaret, vt.i. quemadmodũ, si nota Falerni vini sup. .i. vinũ Falernum nota dignũ. vt.s.in vase notato reseruãdum custodiat,commixta.i.simul mixtum: Chio.i. cum vino Chio, est sup. suauius quod ex vtroq; resultat, q̃ alterum merum, q̃a Falernũ est paulo austerius, & ardentius, & Chium dulcius,& segnius

Nec tñ hoc tribuens,dederim quoque cetera.nam sic
Et Laberi mimos, vt pulchra poëmata, mirer.
Ergo non satis est risu diducere rictum
Auditoris: & est quædam tamen hic quoque virtus.
Est breuitate opus: vt currat sententia: neu se
Impediat verbis lassas onerantibus aures.
Et sermone opus est modo tristi, sæpe iocoso,
Defendente vicem modo rhetoris, atque poëtæ,
Interdum vrbani, parcentis viribus, atque
Extenuantis eas consulto. ridiculum acri
Fortius, & melius magnas plerunque secat res.
Illi, scripta quibus comœdia prisca viris est;
Hoc stabant: hoc sunt imitandi:quos neque pulcher
Hermogenes vnquam legit, neque simius iste
Nil præter Caluum & doctus cantare Catullum.
At magnum fecit: quod verbis græca latinis
Miscuit. ò seri studiorum, qui ne putatis
Difficile, & mirum, Rhodio quod Pitholeonti
Contigit? at sermo lingua concinnus vtraque
Suauior: vt Chio nota si commixta Falerni est.
Cum versus facias, teipsum percontor: an & cum
Dura tibi peragenda rei sit caussa Petilli?
Scilicet oblitus patriæque, patrisque Latini
Cum Pedius causses exaudet Poplicola, atque
Coruinus: patrijs intermiscere petita
Verba foris malis, Canusini more bilinguis.
Atque ego cum græcos facerem, natus mare citra,
Versiculos: vetuit me tali voce Quirinus
Post mediam noctem visus, cum somnia vera:
* In siluam non ligna feras insanius: ac si
Magnas Græcorum malis implere cateruas.
Turgidus Alpinus:iugulat dum Memnona: dumque
Diffingit Rheni luteum caput. hæc ego ludo:
Quæ nec in æde sonent certantia iudice Tarpa:
Nec redeant iterum,atque iterum spectanda theatris,
Arguta meretrice potes, Dauoque Chremeta
Eludente senem, comis garrire libellos
Vnus viuorum Fundani. Pollio regum *
Facta canit. pede ter percusso forte epos acer,
Vt nemo, Varius ducit. molle atque facetum
Virgilio annuerunt gaudentes rure camœnæ.
Hoc erat, experto frustra Varrone Atacino,
Atque quibusdã alijs, melius quod scribere possem,
Inuentore minor: neque ego illi detrahere ausim
Hærentem capiti multa cum laude coronam.
At dixi fluere hunc lutulentum, sæpe ferentem
Plura quidem tollenda relinquendis. age quæso,
Tu nihil in magno doctus reprendis Homero?
Nil comis Tragici mutat Lucilius Acci?
Non ridet versus Enni grauitate minores,
Cum de se loquitur non vt maiore reprensis?
Quid vetat, & nosmet Lucilli scripta legenteis
Quærere; num illius, num rerum dura negarit
Versiculos natura magis factos, & eunteis
Mollius? at si quis pedibus quid claudere senis
Hoc tantum contentus, amet scripsisse ducentos
Ante cibum versus; totidem cœnatus: Etrusci
Quale fuit Cassi rapido feruentius amni
Ingenium: capsis quem fama est esse, librisque
Ambustum proprijs. fuerit Lucillius inquam

In siluã ligna ferre est aliquem eu rebus angere, velle quibus ipse maxime abundet.

Verus est ordo, Pollio canit facta regum percusso ter forte pede in trimetro iãbico. Bosf.

Comis, & vrbanus: fuerit limatior idem
Quàm rudis, & Græcis intacti carminis auctor:
Quamque poëtarum seniorum turba: sed ille,
Si foret hoc nostrum fato dilatus in æuum:
Detereret sibi multa: recideret omne, quod vltra
Perfectum traheretur: & in versu faciendo
Sæpe caput scaberet; viuos, & roderet vngueis.
Sæpe stilum vertas, iterum, quæ digna legi sint,
Scripturus: neque te vt miretur turba labores,
Contentus paucis lectoribus, an tua demens
Vilibus in ludis dictari carmina malis?
Non ego: nã satis est equitẽ mihi plaudere: vt audax,
Contemptis alijs, explosa Arbuscula dixit.
Men' moueat cimex Pantilius: aut crucier, quòd
Vellicet absentem Demetrius? aut quòd ineptus
Fannius Hermogenis lædat conuiuia Tigelli?
Plotius, & Varius, Mæcenas, Virgiliusque,
Valgius, & probet hæc Octauius optimus, atque
Fuscus: & hæc vtinam Viscorum laudet vterque.
Ambitione relegata te dicere possum
Pollio, te Messalla tuo cum fratre, simulque
Vos Bibuli, & Serui, simul his te candide Furni:
Complureis alios, doctos ego quos, & amicos
Prudens prætereo: quibus hæc, sint qualiacunque,
Arridere velim, doliturus, si placeant spe
Deterius nostra. Demetri, teque Tigelli
Discipulorum inter iubeo plorare cathedras,
I puer, atque meos citus hæc subscribe libello.

segnius iritans pãlatũ, q̃ deceat & ita austeritas admixta dulcori suauem facit cõmixtionem. At hoc ex arte rhetorica, quæ vult, vt quoties prompte respõdere non possis, aliud interroges, respondet Poeta interrogatione dicens. Ego percunctor, id est interrogo teipsum q. hoc dicis, an cum facias versus, & cũ dura.i.difficilis & periculosa causa: Petilli.i.Petillij Capitolini sacrilegi, de quo prius dcm̃ est: rei .i. accusati sacrilegio, sit peragẽda.i.finali actione defendenda tibi.s.an tu oblitus pr̃iæ & latini patris.s.generis Latinorum, malis .i. magis velis, more Canusini.i.habitatoris Canusij: bilinguis.i.duarum linguarũ, in quarũ confinio moratur sermone mixto vtẽs, intermiscere verba petita foris.i.externa, q̃ sup. vti patrio sermone, cum tñ Pedius Publicola, atq; Coruinus Messala vterque vehemens orator & causidicus peritissimus, exudet .i. omni studio vsque ad sudoris emissionem agat, patrij .i.latinis sup. verbis? q.d.si hoc malis, erres tota via, contra videlicet morem optimorum virorum agens, innuit autem idẽ faciendum esse in scribendo qđ in agendo, vnde subdit. Atque cum ego natus citra mare .i. in Italia: facerem .i. facere conaret, versiculos græcos. Quirinus.i.Romulus, visus.i.apparens mihi post mediam noctem. cum .i. quo tempore, somnia.i.visiones & apparitiones sup. sunt vera, quia tunc purgatum est cerebrum superfluis vaporibus, ita vt quæ tunc appareant, à dijs missa credantur, vetuit me tali voce videlicet ò Horati, tu non feras, id est portes, insanius .i. cum maiore insania, ligna siluam: ac .i. quam, si malis.i.magis velis, implere magnas cateruas Græcorum.i.eorum qui græce scripserunt: prætermissis sup. Latinis, qui tã pauci sunt. Turgidus Alpinus, &c. hic defendit se Poëta contra culpantes quòd Satyras scribit, dicẽs se id facere, quia ad eas scribendas quodam modo natus est, sed (vt Propertius dicit) Naturæ sequitur semina quisque suæ, quod probat per varia studia diuersa scribentium, probatque se non ad inanem gloriam, aut ostentationem id facere, cum scripta sua, non referat in ædẽ camœnarum, neque propterea quòd Lucilianos versus damnauerit, se continuo Lucilio meliorem asseruisse, sicut nec se Lucilius Ennio, cuius versus repræhendit, cum etiam ipse Lucilius si adhuc viueret multos suorum versuum corrigeret. Ordo est. Interea supple dum Alpinus poëta malus, turgibus.i.inflatus. iugulat .i. tam male mortem eius describit, vt eum iugulare .i.eius memoriam delere videatur, Memnona.i.filium Auroræ, de quo Virg. in Aeneid. Nunc quibus Auroræ venisset filius armis, venerat autem ad Troiam ab Orientali plagas, que pro &, dum defingit.i. male fingit, & quantum in ipso est destruit, caput Rhenis lucem .i. quod turbide describẽdo luteum reddit, hoc est dum occupatus in rebus nihil ad bonos mores facientibus, ijsque ab extremis mundi partibus petitis perditum carmen scribit, ego ludo .i. faciliter scribo, hæc .i. huiusmodi carmina Satyrica quæ neque sonent.s.dum recitentur, in æde.s.Camœnarum ab Augusto Apollini, & Musis consecrata, certantia.i.contendentia cum alijs de palma, & hoc Tarpa.s.Metio homine nõ satis perito, & existente iudice.i.censore, nec redeante iterum, atque iterum spectanda theatris, quasi dicat ego non sentio me natum ad scribenda ea, quæ in theatris .i. spectaculis Romanis risum excitent, & applausum captent, sua enim cuique est vena, vnde dicit, O fundani tu vnus .i. solus viuorum, es supp. potens ad carmen scribendum, meretrice arguta .i. callida, & subtili, & Dauo.i.seruo Comico, eludente.i.decipiente, Chremeta.i.herũ suum, qui Chremes vocatur, vnde fit accusatiuus Chremeta, sicut à nominatiuo Dares fit accusatiuus Darheta in V. Aeneid. &

tu vnus viuorum, es sup. potẽs, id est aptus, & idoneus, garrire, id est affabiliter componere, libellos Comis.i.Comicos.i.inter omnes mortales Fundanius præcipue ad Comœdiam natus est. Pollio canit facta regum pede percusso ter.i.valde terso, & composito, optimamque symetriam habente, aut potius quia Tragœdiam scripsit, numero senario trimetro Bonfinis (vt statim dicam) aliter legit, & construit. Varius Poëta, de quo in Carminibus. Scriberis Vario fortis, & hostium victor, acer.i. vehementi spiritu præditus, ducit.i. apte cõponit, & quasi dux agit. Epos.i.carmen heroicum, forte.i.neruosum, & vehemens, ita supple ducit vt nemo, quia nemo eius similis est Camœnæ .i. Musæ carminũ inuentrices, gaudentes rure.i.Georgica, hoc est res rusticas curantes, annuerant, aut annuerunt.i.fauorabiliter prius quam scriberet, concesserant Virgilio, carmen supple molle .i. lene, & facetum .i. facete compositum. Non igitur vult. Poëta Virg. in Georg. lasciuire, aut molle & facetum scribere, sed esse amœno ingenio præditum, & priusquam se ad Georgica conuerteret, ludicra mollius scripsisse, vt forte Priapeiam, & alia quæ illa ascribuntur, & ideo visus est præterito plusquam perfecto annuerant, quasi dicat quàm Georgica scriberet. Bonfinis tamen aliter distinguit, & Epodum legit, & rura sic. Pollio canit facta regum pede percusso ter forte.i.fortiter. Et nemo ducit Epodum carmen molle atque facetum, vt Varius acer. Damœnæ gaudentes .i.lætæ, & bene affectæ, annuerant Virgilio rura &c. sic ille, ego priorem, & lectionem, & sensum sequar, tum quòd antiquior est, tum quòd non videtur congruum vt Vario acri heroum facinora scribenti assignet molle, atque facetum, quod autem de Georgicorum grauitate obijcit, diluimus. Hoc.i.hæc res.i.opus Satyricum quod scribo, erat quòd ego possem scribere melius Varrone Atacino, experto.i.qui experiẽtiam ac periculum ingenij sui in eo fecit: frustra .i. in vanum, quia non potuit feliciter scribere, & quod possem scribere melius quibusdam alijs etiam frustra expertis, existens minor .i. inferior inuentore .s. Lucilio, neque ego ausim detrahere illi, scilicet Lucilio: coronam, scilicet lauream, hærẽtem, id est adhærentem capiti eius cum multa laude, aut quam viuus obtinuit, aut quæ imagini eius in æde Camœnarum adhæret, vnde est illud Persianum. Quorum imagines lambunt hederæ sequaces. At.i.sed: ego dixi hunc .s. Lucilium, fluere lutulentum .i. turbidum, luti plenum: ferentem.i.afferentem more rapidi fluminis sæpe plura tollenda.i.auferenda, & abijcienda, relinquendis.i.quam quæ essent relinquenda (Ex hoc patet illud quod prius dixit. Erat quod tollere possis, exponendum esse vt nos illic exposuimus.) Age quæso.i.quæro à te, vel dic quæso, tu qui doctus es, nil.i.non aliquid, an sup. non deprehendis aliquid, in magno Homero, supple corrigendum? quasi dicat si id non facis, doctus non es, quia quandoque bonus dormitat Homerus. Nil.i.non aliquid an supple Lucilius comis .i. quem tu comem dicis, non mutat aliquid Acci .i. Acci Tragici? q.d.imò. Non.i.nõ ne ipse, Lucilius ridet.i.irridet, versus Enni .i. Ennij poëtæ, minores grauitate .i. non habentes grauitatem suam, cum.i.qñ, ipse loquitur de se, non vt sup. de maiore.i.excellentiore, reprensis.i.Accio, & Ennio? q.d.maxime. Et si Lucilius hoc fecit. Quid vetat &.i.etiam, nos legẽtes versus Lucili.i.Lucilij, quærere.i.disquirere, num.i.an non, natura .i. ingenium illius.s.Lucilij: & num.i.non ne natura rerũ dura.i.difficilis ad exprimendũ versibus negarit .i. negauerit illi versiculos, magis factos.i.artificiosius cõpositos, & euntes .i. incedentes: mollius .i. pedibus aliquantulum molliter cõpositis? q.d. nihil vetat. At .i.

f.d.si quis contentus claudere quid.i.aliquid,siue decens,siue indecens,senis pedibus.i.hexametro, & contentus tantum.i.solum modo,hoc.i.in hac re, amet scripsisse ducentos versus ante cibum .i.ieiunus,& totidem .i. alteros ducentos,cœnatus.i.post cœnam, quale.i.cuiusmodi,fuit ingenium Cassi .i. Cassij Hetrusci,exiliẽs feruentius.i.torrentius,& rapidius,amni rapido .i. rapide fluente,quem.f.Cassium, fama est esse ambustum in sup. proprijs capsis & libris,si quis inquam hoc amet,ipse Lucilius fuerit comis, & vrbanus,& idem.f.Lucilius,fuerit limatior .i. magis limatus.i. limata scribens, vt pro libro scriptor ponatur. Limata autem sunt,quorum superflua sunt lima quadam,& scobina abrasa,fuerit ergo limatior.i. magis dicendus limatus auctor, quàm rudis auctor carminis intacti Græcis.f.Satyrici, cuius ipse auctor & inuentor fuit & fuerit limatior quam turba Poëtarum seniorum .i. qui ante Satyrici carminis inuentionem fuerunt, vt Ennius, Pacuuius,Accius. Sanè pro modo dicendi cognoscendo scies puer multos nunc sic loqui.Hic est ditior quam doctior,vbi ego dicam ditior quàm doctus. Sic Lucilius fuerit auctor Satyrici carminis limatior quàm rudis .i. potius dicendus limatus,quàm rudis. Vnde vnius Lucilij epitheta sunt limatior,& rudis,nec ad Homerum(vt Landinus somniauit)alterum refertur. Sed ille.f. Lucilius,si foret delapsus aut dilatus,Fato.f.ita volente,& reuoluente vices rerum,in hoc nostrum æuum .i. si rediret in vitam, detereret.i.oblimaret,sibi à scriptis multa,& recideret.i.amputaret omne quod traheretur vltra perfectum, videtur tractum à syrmate.i.caudata veste,quæ trahebatur, & ipse scaberet sæpe caput .i.diligentior esset & attentior,in versu faciendo.i.dum versu faceret, ita quòd raptus sæpe præter industriam scaberet caput, &indignatus q verba inuentis non respondeant,roderet vngues viuos .i. ita quòd se morderet nec sentiret priusquam ad viuum ventum esset. Si quis hoc sciens faceret insanus esset,sed nõ qua specie poëtæ insanire dicuntur, vt in arte Poëtica latius visum est. [Sæpe stylum vertas,&c.) Quia Lucilium carmina sua castigaturum dixerat,si ad nos rediret,ideo docet inquam diligentiã carminibus nostris adhibere debeamus, atque contenti esse paucis lectoribus vtpote doctis. Iuxta quod enumerat Poëta aliquot viros bonos, & apprime doctos quibus scripta sua placere desideret,parui facturus quid Hermogenes,aut Demetrius, ceteriq. id genus futiles, & ignari viri de eis censeant. Videtur autem alludere statim in principio ad vocabulum, videtur enim versus a vertendo dici. Neque leges vertat, quia non amplius de Lucilio loquitur. Vt vero Crinitus,Cœliusq. adnotauerunt, Politianus dixit stylum vertere esse inducendi, expungendique causa styli partem,exacuminatam surrigere qua scribimus,altera (quæ retusior aut latior)proclinata,& scriptis delendis impacta. Quippe Hieron.quoque meliorem styli partem vocat,quæ peiora de auctoribus confodiat, eradatque, hæc Cœl. lib. xiij. cap.xxv. Crinitus autem vocat partem retusam deletilem. Ordo autem est. Tu scripturus.i.quicunque scribere voles,sup.carmina quæ sint digna legi iterum.i.secundario, vertas.i.commutes sæpe stylum, vnde est vulgatus versiculus. Sæpe stylum vertat,qui versum condere curat, neq; labores.i.adhibeas operam. (Est enim verbum labores (vt turba.i. turbati ingenij popellus, miretur te existens contentus paucis, vtpote doctis, qui pauci sunt,lectoribus. An ò demens tu malis.i.magis velis,tua carmina dictari.i.pueris vt dictata exhiberi,in ludis .i. scholis,vnde est ludi magister,vilibus,quo vides,& indocti conueniunt? Non ego.i.ego non malim placere multis indoctis,quam paucis doctis. Nam satis est mihi equitem applaudere .i. egregios viros, alijs sup.viris contemptis.i.vilipensis,vt.i.quemadmodum. Arbuscula mima illa.i.fabularum repræsentatrix cum gestu,& imitatione,audax.i.magni animi, dixit explosa.i.postquam esset explosa à populo cui non placebat. Plaudere est manuum eleuatione cum exclamatione in signum admirationis, & lætitiæ aliquem laudare. Explodere econtrario cum sibilo,& palmatum concussione aliquem eijcere ab eo loco vbi agere inceperat,quã do ergo Arbuscula à populo exploderetur forte quòd verecundius,nec satis scurriliter ageret,respondit audacter se paruifacere, quòd à vulgo exigeretur, dummodo equitibus, qui in xiiij. primis grad. sederent,placerent. Men'.i.me ne,moueat sup. ad iram aut ad aliter scribendum,Pantilius Cimex.i.fœtidus vt Cimex aut Demetrius,quem prius Simium dixit,cruciet,sup. me.i. afficiat animi cruciatu,quòd.i quia,vellicet.i.laceret sup. me absentem,aut quòd Fannius ineptus .f. poëta,conuiua Tigelli,pro Tigellij Hermog.Musici aut cantoris supra notati lædat me absentem? q. d. minime, quia parui animi est à talibus hominibus commoueri. Vtinam Plotius,vir ille bonus,& doctus probet .i. approbet hæc.f. mea scripta,& Varius,poëta ille bonus,& Mœcenas,pro virum præsidium,que pro &,Virg. poetarum doctissimus, & Valgius vir item bonus, & doctus, & vtinam Octauius optimus, quem vulgo nunc Octauianum vocant, & Fuscus vir doctissimus, & vterque Viscorum, ambo vtique peruocti viri, laudet hæc.f.quæ scribo,ego possum dicere.i.laudare, vtpote cuius approbationem exoptem,te Pollio, ambitione .i. cupiditate nimia laudis,relegata .i. reiecta, & te ò Messala cum tuo fratre, simulq. sup. dicere possum vos ò Bibuli, & sup. te ò Serui, simul his te ò candide Furni,que pro &,ego possum dicere complures alios doctos,& amicos,quos ego prætereo prudens .i. sciens ne prolixior sim,quibus sup.amicis,& viris bonis ac doctis, ego velim hæc.f.scripta mea qualiacunque sint arridere. videtur mihi esse hypallage,vt sit dictum pro eo quod esset,quos ego velim arridere his qualiacunque sint,si tamen acceperimus arridere simpliciter pro placere,sicut accipiendum videtur ex eo quod sequitur: Doliturus si placeam spe, &c. nulla est figura, quibus ergo velim hæc nostra scripta qualiacunque sunt,arridere .i. placere, sicut qui nobis arrident complacere student,velim inquam arridere.i.placere,doliturus si placeant deterius .i. minus plene,nostra spe .i. quàm speramus,ò Demetri,& ò Tigelli,ego iubeo .i. volo, te plorare .i. voce quadam fœminea, & fracta, sicut hodie quoque Itali cantant,cantare in cathedras discipularum.i.puellarum ac mimarum, quas cantum docebant. Hoc autem vltro se obtulisse poëtæ non attendenti videtur,dum sermonem clauserat,vnde dicit. O puer.i. vade,citus .i. celer,atque subscribe hoc meo libello.i.adde alijs scriptis meis.Aduerte iterum grammatice si legatur cito,vt multi tex. habent, vocalem in dictione cito non absumi,vel quia aspiratio vim literæ habet,sicut Aen. Post habita coluisse Samo hic illius arma, vel quia satis putauit corripuisse, sicut ibi. Si me amas, &c.

C OE L. R H O D.

POST mediam) Somniale vaticinium prope Solis emersum,sedata paulum vaporum, externarumq. rerum cura,contingere proditum est literis. Id fieri putatur non solum ea de causa, quod percocta ciborum mole amplius sobrij sumus. Sæpius enim cibo inanes quietem petimus, neque tamen contingit visionum perspicuitas. Sed eo item nomine,qu[illegible] & Solis. Phœbiq. vatis(vt veterum more loquamur) roborari vaticinium solet. Sanguinisque quoque spiritus,ignetq. ea hora dominantes claritate sua somniali conferunt claritati,&c. Cœl. lib.xiij.cap. xl.j. [Sæpe stylum vertas) Stylum,inquit Politian.vertere,est inducendi expungendique causa styli partem exacuminatam surrigere,quo scribimus,altera,quæ retusior est aut latior,proclinata & scriptis delendis impacta. Quippe Hieron. quoque meliorem styli partem vocat quæ peiora de auctoribus confodiat eradatque. Cœl.lib.xiij. cap.xxiij.[Epos acer) Rem apertissimam, inquit Bonfinis,ex obscura,& dubia faciemus, si epodum legerimus non epos,& rura,non rure,vt sit sensus,& ordo. Nemo dicit epodum.f.carmen molle atque facetum,vt acer Varius. Et postea adijciamus: Camœnæ gaudentes annuerant.i.concesserant rura.Virg.j Georg.vt scriberet,&c.[Carminis auctor) Auctor.f. Lucilius,non Hom.vt Land. noster non dormitans,sed profundo somno correptus exponit.

G L A R E A N V S.

QVÆ ab initio huius Satyræ viij. sunt carmina, in plerisque libris non habentur. At ea videntur vel Horatij vel Simiæ eius. Ablata tamen videri possunt etiam poëtæ consilio, quòd notauerat quendam ex humili genere factum potentem, cum poëta ipse libertino patre natus esset. Legendum autem in versu vj. Exornatus,non exhortatus,ad eum sensum,quo Terentianus Chremes de Syro,adeo exornatum dabo, adeo depexum, vt dum viuat,meminerit semper mei. [Nam sic,Et Laberi mimos,vt pulchra poëmata,mirer) Si dico Lucilium ideo bonum Poëtam quod habet facetias, idem mihi dicendum est de Laberio mimographo. Hæc Acron. Quare illud, nam sic,alij non recte mutarunt in, non sic, vt Badius excludit. Acronis autem verba hic cito vt menti poëtæ congrua, alioqui me non haberet subscribentem. Et sanè in hac Sat.aliquot locis bina,aliquot ter

na

na videbis Acronis commentaria, aliquando contraria. Vt de Pitholeonte, quem nunc Rhodium facit, nunc de Canusio, vt ipse loquitur. Item Lúcem Rheni caput, bifariam exponit prorsus contrario sensu. Priore ita. Non quia luteum caput, inquit, Rhenus, sed quod luteum facit ipse describendo male. Et hæc placet expositio. Altera, Luteum, inquit, & ad naturam fluminis retulit, quoniam semper turbidum est, & ad vitium Alpini poëtæ. Hoc falsum est de Rheno, est etiam contra Poëtæ & sensum & mentem. [Forte epos acer Vt nemo, Varius ducit) Hoc loco est Acronis commentario non facile expedies, vtrum Vario molle ac facetum tribuat, an Virgil. Doctiores autem omnes Virgil. attribuunt. Porph. etiam facetum exponit elegans. Meo iudicio Virgilio dare vult poëta naturæ illam simplicitatem, qua vehementer enituit. Quintil. etiam pro exemplo adducit hoc ex I. Aeneid. carmen. Miratur molem Æneid. magalia. quondam. Sed incredibile est quam hoc loco insaniat annotat. noster. Nam epodum legendum contendit pro epos, & rura pro rure. Et molle ac facetum ad Varium refert, hoc sensu. Nemo ducit epodum .f. carmen molle atque facetum vt acer Varius. Camœnæ gaudentes annuerant rura. Virgil. Dic vere circulus mediam de Epodo corripit, & magna audacia poëtæ sensum inuertit, sed piget amplius de eo lóqui. [Et Græcis intacti carminis auctor) Hoc ideo dictum, inquit Porph. quia nulli Græcorum hexametris versibus hoc genus operis scripserunt, Acron idem cum dicat, admiscet tamen alia propemodum ab his dissona.

ASC.

Q. HORATII FLACCI SERMONVM, LIBER II.

ARGVMENTVM.

Trebatio iurisconsulto, & Poëtæ scribens, refutat eos, qui se nimium mordacem calumniabantur.

SATYRA I.

SVNT, quibus in satyra videar nimis acer: & vltra
Legem tendere opus. sine neruis altera quidquid
Composui pars esse putat: similesque meorum
Mille die versus deduci posse. Trebati,
Quid faciam, præscribe. quiescas. ne faciam, inquis,
Omnino versus? aio. peream male, si non
Optimum erat: verum nequeo dormire. ter vncti
Transnanto Tiberim, somno quibus est opus alto:
Irriguumque mero sub noctem corpus habento.
Aut, si tantus amor scribendi te rapit: aude
Cæsaris inuicti res dicere. multa laborum
Præmia laturus. cupidum pater optime vires
Deficiunt: neque enim quiuis horrentia pilis
Agmina, nec fracta pereunteis cuspide Gallos,
Aut labentis equo describat vulnera Parthi.
Attamen & iustum poteras, & scribere fortem:
Scipiadam vt sapiens Lucilius. haud mihi deero,
Cum res ipsa feret. nisi dextro tempore Flacci
Verba per attentam non ibunt Cæsaris aurem.
Cui male si * palpere, recalcitrat vndique tutus.
Quanto rectius hoc: quàm tristi lædere versu
Pantolabum scurram, Nomentanumque nepotem?
Cũ sibi quisque timet: quãquam est intactus: & odit.
Quid faciam? saltat Milonius: vt semet icto
Accessit feruor capiti, numerusque lucernis.
Castor gaudet equis: ouo prognatus eodem,

SVNT quibus in Satyra. [illegible] se Poëta [illegible] a maleuolis [illegible] te quod ex maliuolentia [illegible] cum scriberet, ostendens [illegible] sed natum ad Satyram [illegible] non scribere, presertim cum nullum bonum lædere intendat, nec ob id amicus minus carus amicis esse debeat, sicut nec Lucilius suis, inducit autem Trebatium iureconsultum, qui cum an Satyram scribere liceat, disputat, & est ferè Dialogus in principio, cuius ea pars quæ Trebatio datur, stylum iuridicum habet, nam ferè futuris vtūtur imperatiuis, sicut Trebatius hic dicens transnanto, habento &c. Multa hic notatu digna habentur, quorum quædam in connexione ordinis habentur, qui talis est. Sunt sup. aliqui, quibus ego videar nimis acer .i. acerbus & vehemens in Satyra sup. scribenda (vnde patet quod etiam Satyra scribere fatetur se Poëta, licet Sermones maluit appellare) & sup. sunt quibus ego videar, tendere opus vltra legem .i. quam lex permittat. Altera pars sup. hominum, putat quidquid ego cõposui esse sine neruis .i. acrimonia, hoc est laxum & debile, & putat mille versus similes meorum sup. versuum, posse deduci .i. faciliter & tenuiter componi, die .i. spatio vnius diei: O Trebati, qui iurisconsultus es, præscribe .i. scripto præcipe, indica mihi quasi per legẽ latã, quid faciam .i. qui possim melius facere vt complaceam, an .s. vehementius, an remissius scribam. Respondet Trebatius, quasi præter opinionem, ac si dicat Quæris quid facias? quiescas .s. a scribendis Satyris, & ita neque hos neq; illos offendes, quã rem quasi inopinatam Poeta intelligere primum nõ posset, quærit, inquis .i. nõne dicit Trebati? ne .i. vt non faciam, omnino .i. penitus versus? pereã animo (quod peius est q corpore) male .i. multũ & in malũ meũ, si non erat .i. si non fuerit, optimum .s. horum trium, aut acerbius, aut lenius, aut nihil scribere, verum .i. sed, nequeo dormire, sup. nisi scribam, q.d. naturaliter instigor ad carmen scriberẽ vsque adeo, vt nisi scribendum dormire non possem, ad quod Trebatius iucunde respondẽs, quasi nihil aliud moueat Poëtam ad scribendam Satyram quã vt possit dormire, dicit, ij supp. quibus opus est alto .i. profundo somno, trãsnanto .i. volo ac iubeo vt tranent, aut transnatent ter, aut vncti .i. oleo ad constringendos poros perfusi ter .i. multum transnanto Tyberim. & habento .i. habeant tempore futuro seu posthac, corpus irriguũ, id est [illegible], mero, id est puro vino, sub noctem .i. paulò antè noctem [illegible] a poti bene dormiunt, aut si tantus amor scribendi rapit te, vt .s. aliter dormire nequeas, aude tãquam .s. rem arduam & difficilem, dicere .i. carmine laudare res supple gestas inuicti, id est inuincibilis, aut nunquam superati Cæsaris .i. Augusti, laturus .i. reportaturus inde multa præmia laborum tuorum. Respondet Poëta, O pater Trebati, vires deficiunt, id est derelinquunt, me cupidum .i. cupientem facere quod mones. Neque enim .i. nam non, quiuis describat .i. describere possit agmina .s. Romana instructa ad bellum, horrentia, id est terribilia pilis .i. telis longis Romanorum proprijs, nec quiuis describat Gallos pereuntes cuspide fracta, id est postquam cuspides suas fregerint, aut cuspide Romanorum fracta cõtra Gallorum armaturas, aut vulnera Parthi .i. illius populi, labentis, id est decidentis equo. Respondet Trebatius, Attamen id est quamuis non possis scribere arma Cæsaris, eiusque victorias heroico carmine, tamen tu poteras scribere Cæsarem supple & iustum, & fortem, id est describere iustitiam, & fortitudinem eius, & hoc mediocri stylo, vt .i. quemadmodum, Lucilius sapiens .i. prudenter in hoc agẽs supple scripsit, Scipiadam, id est Scipionem, qui Annibalem deuicit. Respondet Poëta, Ego haud, id est non, deero mihi .i. vtilitati meæ, cum ipsa res, id est opportunitas, feret .i. exposcet aut dabit. Verba Flacci, id est verba mea qui Flaccus sum, non ibunt per aurem Cæsaris, attentam .s. ad maiora negocia, nisi tempore dextro, id est opportuno. Multum enim valere putabant antiqui ad felices exitus rerum, opportunitatem, quia sæpe res honesta non impetratur, si à male affecto petitur. Cui supp. Augusto, si tu palpere .i. palpando, & molliter tangendo blandiaris, male, id est importune ipse recalcitrat sicut equus non ferens manum male palpantis. Dicitur autem palpor deponẽti aliter cum datiuo, sicut hic, aut palpo actiue cum accusatiuo, sicut apud Iuuen. Quem munere palpat Carus, recalcitrat ergo existens tutus vndique .i. ab omni parte .i. quod non possit adulationibus decipi, infert Trebatius, admirative loquens. Quanto rectius, id est conuenientius, & decentius supple fieret hoc, quàm lædere versu tristi, id est Satyrico, hoc est maledico, & diffamatorio, Pantolabum scurram, & Nomentanum nepotem, id est luxuria & gula perditum, quos tamen prius læsit. Poëta. Cum, id est quoniam, quisque timet sibi .i. honori & famæ suæ, quãquam est intactus, supple à vitio, aut à repræhẽsione adhuc, & odit supple Satyricum & famam

* Palpo percutere di, qui blãditur, ac spem inanẽ verbis iniicit. Transla- tum ab equis sonitibus qui pl[illegible] manu blãdiuntur eqũ.

famatorem. Periculosum ergo est a multis timeri, qđ Cic. in ij. Of. approbat etiam Ennianis versibus. [Quid faciam? &c.) Iterum deliberandus quærit Horat. quid sibi faciendum, ꝓbatóque carmen Satyricum scribendum, quia eo solo valet cõtra vitiosos, & naturaliter qsq; se maxime eo defendit, quo maxime valet, qđ in pluribus declarat. Et ne petulantia animi potius quam vitiorũ expellendorum desiderio Satyrã scribere culpetur rogat Deum, cupió. vnumquenque ita viuere vt Satyræ scribendæ materiam non habebat. ordo est. Quid faciam ò Trebati? cum vnusquisque naturam suã sequatur, cur Satyram ad quã naturaliter inclinor non scribam? Milonius, vir ille sæpe ebrius & potus saltat, vt. i. postquã, feruor .s. vini accessit .i. aduenit, capiti semel icto. i. percusso vaporibus, & vt numerus accessit lucernis, id est postq̃ candela, aut lucerna, quę vna est, videtur ei gemina, vt ebrijs solet, hoc est quoties percussus est furore Bacchico, ad illum. n. alludit quamuis alius sit saltat, quia naturaliter ad hoc inclinatur, cur ego quoties furor poëticus me inuasit, nõ scribam ad qđ inclinor? Castor filius Iouis ex Leda vxore Tyndari, gaudet equis, quia fuit domitor equorũ, & prognatus .i. progenitus eodem ouo .s. Pollux frater eius gemines, gaudet sup. pugnis quia pugil fuit. Nota est fabula quomodo Iupiter in specie Cygni cum Leda concubuit, vnde illa ouũ concepit sicut ex viro alterum ouum, sed ẽm hũc locum ex ouo eodem geniti sunt Castor & Pollux, secũdũ alios ex ouo Iouis Helena & Pollux immortales, & ex ouo Tyndari Castor, & Clytẽnestra mortales, sed Pollux mortuo Castore impetrauit, vt diuinitatem suam illi cõicaret, & vicissim morerentur, qđ ob geminorum signi naturam factum est. Vnde Virg. in vj. Si fratrẽ Pollux alterna morte redemit &c. Solent tñ nomina confundi, & fabula diuersimode recitari, huic aũt loco sufficit oñdisse, quia fratres gemini sæpe diuerso studio ad quod inclinãtur, incumbant. Quod capita viuunt, totidem sup. sunt milia studiorum, me delectat claudere verba pedibus. i. facere versus, ritu. i. more. Lucili. i. Lucilij hoc est Satyricus, Lucili dico melioris vtroq; nostrum .i. te & me. Prudenter laudat hic Lucilium à bonitate, quia malum sequi turpe est. Ille. s. Lucilius, credebat .i. mandabat, olim libris velut fidis sodalibus, arcana .i. secreta sua & vitia, neque decurrens vsquam (aut vnquã)

Pugnis. quot capitum viuunt, totidem studiorum
Millia. me pedibus delectat claudere verba
Lucilli ritu, nostrum melioris vtroque.
Ille velut fidis arcana sodalibus olim
Credebat libris: neque, si male gesserat * vnquam:
Decurrens alio; neque si bene. quo fit: vt omnis
Votiua pateat veluti descripta tabella,
Vita senis. sequor hunc, Lucanus an Apulus, anceps:
Nam Venusinus arat finem sub vtrunque colonus,
Missus ad hoc, pulsis (vetus est vt fama) Sabellis.
Quo ne per vacuum Romano incurreret hostis:
Siue quod Apula gens, seu quod Lucania bellum
Incuteret violenta. sed hic stilus haud petet vltro
Quenquam animantem: & me veluti custodiet ensis
Vagina tectus. quem cur distringere coner
Tutus ab infestis latronibus? ò pater, & rex
Iupiter vt pereat positum rubigine telum
Nec quisquam noceat cupido mihi pacis, at ille,
Qui me commorit, (melius non tangere, clamo)
Flebit: & insignis tota cantabitur vrbe.
Seruius iratus leges minitatur, & vrnam:
Canidiæ Albuti, quibus est nimica, venenum:
Grande malum Tirius, si quis se iudice certe.
Vt quo quisque valet, suspectos terreat: vtque
Imperet hoc natura potens: sic collige mecum.
Dente lupus, cornu taurus petit. vnde, nisi intus
Monstratum? Scæuæ viuacem crede nepoti
Matrem: nil faciet sceleris pia dextera. mirum.
Vt neq; calce lupus quenquam, neq; dente petit bos.
Sed mala tollet anum vitiato melle cicuta.
Ne longum faciam, seu me tranquilla senectus
Expectat: seu mors atris circumuolat alis;
Diues, inops, Romæ, seu fors ita iusserit, exul,
Quisquis erit vitæ scribam color. ò puer, vt sis
Vitalis metuo, & maiorum ne quis amicus
Frigore te feriat. quid cum est Lucilius ausus
Primus in hunc operis componere carmina morem;
Detrahere, & pellem, nitidus qua quisque per ora
Cederet, introrsum turpis? num Lælius, aut qui
Duxit ab oppressa meritum Carthagine nomen
Ingenio offensi? aut læso doluere Metello?
Famosisque lupo cooperto versibus: atqui
Primores populi arripuit, populumque tributim,
Scilicet vni æquus virtuti, atque eius amicis.
Quin, vbi se à vulgo, & scena, in secreta remorant
Virtus Scipiadæ, & mitis sapientia Læli:
Nugari cum illo, & discincti ludere, donec
Decoqueretur olus, soliti. quidquid sum ego, quãuis
Infra Lucilli sensum, ingeniumque, tamen me
Cum magnis vixisse inuita fatebitur vsque
Inuidia: & fragili quærens illidere dentem
Offendet solido. nisi quid tu docte Trebati
Dissentis. equidem nihil huic diffingere possum.
Sed tamen vt monitus caueas, ne forti negoci
Incutiat tibi quid sanctarum inscitia legum:
Si mala condiderit in quem quis carmina. ius est,
Iudiciumque. esto, si quis mala: sed bona si quis
Iudice condiderit laudatur Cæsare. si quis
Opprobrijs dignum latrauerit, integer ipse:
Soluentur risu tabulæ: tu missus abibis.

.i. in aliquo, alio .i. ad aliũ cui secreta sua reuelaret, si male gesserat .i. fecerat, neq; si bene sup. gesserat, quo .i. ꝑ qđ fit, vt oïs vita senis .s. Lucilij, pateat veluti sup. sit descripta in tabella votiua. i. voto oblata, ego sequor hũc. s. Lucilium, exñs anceps. i. incertus, an Lucanus, an Appulus. Nam colonus Venusinus. i. qui Venusiũ incolit, cuius eo sum, arat sub .i. añ, vtrũque finẽ. s. Lucaniæ, & Apulię missus a Romanis vt est vetus fama, Sabellis pulsis. i. expulsis, ad hoc quo ne .i. vt non, vt hostis nõ incurreret. i. non faceret incursus, per vacuum .i. locum vacantem milite Romano, siue missus sup. ad hoc, quod aliter sup. gens Appula, seu quod Lucania existens violentia incuteret bellum. Sed hic. i. Satyricus stylus noster; haud. i. non petet quenquam animantem .i. viuẽtem, vltro. i. non lacessitus sine causa. Et custodiet me a malefactorib. s. me timentibus, veluti. i. tanq. ensis tectus. i. inclusus vagina, quem sup. ensem, cur .i. qua de causa, coner distringere .i. euaginare tutus .i. dũmodo sim tutus ab latronibus infestis .i. quemlibet infestantibus? q. d. nulla de causa. Vnde exclamat. O Iupiter pater & rex, vt. i. vtinam, telum. s. meũ, hoc est execratio, aut vituperatio vitiorũ pereat rubigine. s. contracta longa dissuetudine, positum. i. conditum in vagina, nec quis quã noceat mihi cupido pacis hoc est vtinam sic omnes viuerent, vt non cogar quenquam reprę hendere. At. i. sed, ille qui commorit .i. commouerit me, qđ sup. nolim, quia ego clamo .i. prędico melius esse, sup. non tãgere. i. non offendere me vitijs suis, is supp. flebit, & cantabitur insignis. i. infamis, tota vrbe .i. per totam vrbem. Ceruius (miror quare non scribatur Seru.) iudex ille iratus. i. qñ irascitur, minitatur leges. i. sentẽtiam ex legibus in rebus certis latam & vrnam. i. sententiam per sortes datam in rebus dubijs, quod tãgitur Aen. j. cum dicitur. Partibus ęquabat iustis, aut sorte trahebat, Canidia Albuti .i. Albutij sub filia, minitatur sup. quibus est inimica, venenum. Turius iudex seuerus & iniquus (tãgit. n. hos per transitum more suo) minatur sup. grande malum. i. perditionem vitæ aut rerum, si quis certet se. s. Turio iudice. ideo autem hoc faciunt, vt quisq; teneat suspectus supp. eo, quo valet. s. præcipue. Vtq. .i. & vt, & collige mecum vt .i. qualiter, natura potẽs imperat (aut imperet) hoc. s. quo quisq; valet terrere, sic. i. hac inductione, Lupus petit dente, Taurus cornu, aut (vt vult Bons.) vtq;, &

* vsquã

& collige mecum.ſ.hæc eſſe vera ſic(vt,ſic collige mecum ſit per parentheſim miſerum) Lupus petit dente hoſtes, Taurus cornu &c. vt natura potens imperat. Ego tamen malim legere vt conſuetus ſum. Collige mecum ſic.i.inductorie, vt.i. qualiter, quiſque terreat ſuſpectos eo quo valet.i.præcipue, & vt.i.qualiter,natura potens imperet hoc.Lupus petit.i.inuadit dente,Taurus petit cornu &c. Ideo autem placet non legere vt.i.ſicut natura imperat,quia fruſtra quæreret addens. Vnde monſtratum eſt ſup.Lupo & Tauro id facere.i.eo inuadere,quo potiſſimum valet,niſi intus.i.ab inſtinctu naturali? q.d.à nullo crede.i.committe,matrem viuaces.i.nimis diu viuentem nepoti,ſæuæ.i.crudeli (Sunt qui legant, Scæuæ, vt ſit nomen propriũ) pia dextra naturaliter.ſ.quia fœmina nil faciet ſceleris.i.non interficiet eam,mirum.i. putas quod ſit mirum, quod mulier non occidat gladio? vt neque Lupus petit quenquam calce.i.calcibus ſuis,neque bos petit quenquam dente,ſed ipſa nepos.ſ.mala,tollet.i.auferet è vita,anum.i.vetulam melle,id dulciario quouis cibo, vitiato.i. infecto & corruptio,cicuta.i.ſucco herbæ venenatæ. Hic nota,q̃d nepos olim erat communis generis,vnde nepotis facit,non neptis. [Ne longum faciam)Concludit ſe conſimiliter à natura inſtrui ad Satyram ſcribendam,nec poſſe eam non ſcribere. Ordo eſt.Ne ego faciam longum,vt breuiter quod ſentio dicam, ſeu.i. ſiue,ſenectus trãquilla.i.placida & quieta, expectat me.i.ſiue diu & tranquille victurus ſum, ſeu.i.ſiue mors circumuolat me atris .i.funeſtis,al.s.i.ſiue propediem moriturus ſum,quiſquis erit color.i.diſpoſitio vitæ, hoc eſt quocunque mihi vita ſignanda erit lapillo, ſiue albo ſignificante proſperitatem, ſiue nigro ſignificãte aduerſitatem, hoc eſt ſiue viuam diues,ſiue inops, ſiue viuam Romæ,ſiue fors,aut fors ita iuſſerit q̃ exul,hoc eſt qualiſcunque fuerit ſtatus vitæ meæ ego ſcribam ſup.Satyram. Reſpondet Trebatius.O puer, vnde patet iuuenem fuiſſe, cum ſenior ſcriberet Odas, ego metuo vt ſis vitalis.i. quod non eris diu victurus, & metuo ne quis.i.aliquis amicus, maiorum.i.potentiorum, feriat .i.percutiat te frigore.i.mortis. Reſpondens poëta. Quid ſup.dicis te metuere hoc? Cum.i. quando, Lucilius eſt auſus primus componere carmina in hunc morem.ſ. Satyricum & detrahere pellem.i.tectorem, aut tegumentum,qua quiſque exſtiens nitidus.i.candidus & mundus,per ora.i.exteriora & in ſuperficie,cederet.i.incederet,exiſtens turpis introrſum.i.in conſcientia ſua? num.i.nunquid,Lælius & is ſup. qui duxit nomen.i. agnomen, meritum.i.q̃d meruit,à Carthagine oppreſſa.i.deuicta.ſ.Scipio Africanus, qui cũ Lælio nobile par amicorum facit,offenſi ſup. fuerunt ingenio ipſius Lucilij? q.d.minime, aut num, id eſt nunquid doluere.i.ægre tulerunt,Metello viro illo præpotente, Læſo.i.quia Metellus lædebãtur,hoc eſt carpebatur verſibus Lucilianis,que,pro &Lupo,viro illo etiam prædiuite,cooperto.i.diffamato, verſibus famoſis.i. diffamatorijs? quaſi dicat minime. Atqui.i.attamen, ipſe Lucilius arripuit.i.inuaſit ſtylo ſuo Satyrico,primores.i. optimates vrbis.ſ.Romanæ, & populum ſup. Romanum? tributim.i.per tribus.ſ. exiſtens ſup. æquus.i. concinnus,& concors,vni.i.ſoli virtuti, atque amicis eius.i.eam colentibus. Quin.i.quinimò,inſuper,vbi virtus Scipiadæ,& ſapientia mitis Lælii.i. Lælij,hoc eſt ipſe Scipio ſtrenuus & Lælius bonus remorant.i.remouerant ſe à vulgo & ſcena.i.theatro, in ſecreta, & quo populo non licebat cõuenire, ſoliti ſup. ſunt nugari cum illo.ſ.Lucilio,& ludere cum illo, exiſtentes diſcincti.i.negligenter quri donec holus.i.cibus frugalis coqueretur, quidquid ego ſum, quamuis ſum infra cenſum Lucilii.Lucilij.i.quamuis non habeam diuitias,quas ille habuit, & quamuis infra ingenium Lucili.i. non habeam tam bonum ingenium vt ille, tamen inuidia fatebitur etiam ſup.inuita.i.quamuis nolit me vixiſſe ſemper cũ magnis viris (hoc dicit Poëta ne forte dicat quis Lucilio diuiti licuiſſe,quod non licet Horat.)& quærens.i.is qui quæret,aut nitetur,illidere.i. impingere dentem ſuum. ſup. mihi fragili.i.quẽ fragilem putet,ipſe offendet ſup.dentem illiſiſſe,ſolido.i.duro & forti.i.inueniet in me reſiſtentiam,ſi quis volet me mordere,niſi tu ò Trebati docte,diſſentis quid.i.aliquid vel in aliquo.Reſpondet Trebat.Equidem,id eſt ego quidem nihil poſſum diffingere .i.aliter ſentiens diſtrahere,hunc.i.ab hac ſententia tua,ſed tamẽ ſic ſup.aſſentior,vt tu monitus à me, ſup.caueas ne inſcitia ſanctarum legum incutiat tibi quid.i. aliquid negoci, pro negocij, ius & iudicium eſt.i.iam ſententia lata & dijudicatum eſt, ſi ſup. quiſquam condiderit mala.i.falſa, & detractoria carmina in quẽquam. Sunt qui legant, In quem quis carmina &c. Eſto, inquit Horat.i.concedo quod puniatur per legem ſi quis mala ſup.ſcribat carmina in quenquam, ſed ſi quis condiderit bona.i.veridica ſup.carmina,quid ſup.de eo fiet? Reſpondet Trebat. Talis laudatur, Cæſare.i. Auguſto, iudice.i.iudicante. Addit Horat. Si quis ipſe exiſtens integer.i.inuiolatus, latrauerit.i.uide obiurgauerit,dignum.i.meritum,ſupp.quid fiet? Reſpondet Trebat. Tabulæ.i.libelli contra te facti, ſoluentur.i.rumpentur cum riſu & tu abibis miſſus.i.dimiſſus impunis & indemnis,ita ponitur ſecunda pro quauis perſona, quocirca legam libentius. Si mala condideris,quia ris,ſyllaba,aut longa, aut ſaltem communis eſt, rit,breuis, quę excuſatur tamen vtcunque,quia in fine dictionis & principio tertij pedis.

MATTH. BONF.

OVO prognatus) Fortaſſe ſimpliciter dictum eſt ab Horat. Hoc tamen ad fabulam reſpicit Ledæ, quæ grauida ex Ioue in cygnum conuerſo, ouum peperit, vnde gemini ſunt prognati Caſtor & Poll. [Et fragili quærens illi) Hæc Horat.ſententia non multum huic abeſt græcorum prouerbio, ξυρὸς εἰς ἀκόνα.i. nouacula in cotem, dici ſolitum in hos, qui forte in eas res inciderunt, in quas minime volebant. Neque enim nouacula poteſt incommodius cadere, quàm ſi in cotem incurrat. [Tabulæ) Tabulæ, id eſt ſubſellia, ſoluentur riſu, id eſt nimio conſeſſus cachino.

GLAREANVS.

MISSVS ad hoc, pulſis (vetus eſt vt fama) Sabellis. Sabellos manifeſte accipit pro Sannitibus. Veriſimile eſt.n. bello Sannitico hoc oppidum à Sannitibus poſſeſſum, deinde eis pulſis, Romanos ſunt illuc miſiſſe colonos aduerſus Appulos Lucanosq́. præſidium,vt de Luceria patet lib.ix. ab V.C.apud Liu. Id hac de cauſa admonemus, quod ſæpe alias in hunc poëtam Sabellum exponunt Marſum noſtri commentatores. [Ceruius iratus leges minitatus & vrnam.) Virg. lib.j.Aen.vno item carmine breuiter vtrunque complexus eſt. Partibus æquabat iuſtis, aut ſorte trahebat. Vt hic Horat. per leges intelligat in certis rebus latam ſententiam, per vrnam in rebus dubijs. Et hunc locũ recte explicuit Bad. [Scæuæ viuacem crede nepoti matrem) Ad hunc non recte Scæuam.n.mulierem putauit, & nepotem generis communis, cum locus totus ironicos ſit dictus, vt teſtatur Porph.Scæua autem filius matrem veneno extinxit, in cuius manum iocatur Horat.piam dicendo, quippe Scæua nõ dextra, ſed veneno pugnabat. Illud mala quòd iiij. ſequitur verſu, Badium fefellit. Sed id vel ad dextram referri poteſt, vel quod malim ad cicuta. Nam cicuta nominatiui eſt caſus, quaſi poëta dicat innocens eſt Scæuæ dextra, mala cicuta tollet anum vitiato melle. [Et qui Duxit ab oppreſſa meritum Carthagine nomen) Africanum Scipionem inquit Acron dicit, qui Africam funditus, Numantiamq́. deleuit, vnde poſtea Numantinus dictus eſt. Hæc ille. De poſteriore poëta loquitur Africano Aemiliano,qui Carthaginem,non Africam(vt Acron habet) Numantiamq́. deleuit & Africanum nomen etiam adoptione habuit. Numantinus autem vbi dicatur non memini. Ex his autem conſtat Lucilium vixiſſe tertio bello Punico, cum Ennius ſecundo. Et Ennium ſuperioris Africani bella ſcripſiſſe, Lucilium priuatam vitam, in gratiam inferioris Scipionis, vt puto, quod ideo admonemus, quod ferè commentatores hæc confundat. Ergo oppreſſa hic exponendum extincta. C. autem Lelius eſt, à quo Cicero Dialogus de amicitia nomen habet,Scipioni Aemiliano amiciſſimus. Cos. Anno ab V.C. DCXIIII. Quo tempore multi vixere Metelli etiam conſulares,de quo autem Lucilius ſcripſerit, certum nobis non conſtat,de Lupo adhuc minus. [Si mala condiderit in quenquam carmina)Condideris legendum ſecunda perſona, futurum frequenter producitur, quamuis etiam quandoq; corripiatur vicinitati præteriti & ſignificatione, & terminatione. Et mala pro maledica dixit cum Horat. pro vitioſa repetat, vt & Acron & Porph. annotarunt. Sed Horatij verba poſt eſto incipiunt. Ceterum Bad.hic non recte facit nouam interrogationem: Sed ſi quis condiderit bona, quia de eo? Reſpondet Trebat. Talis laudatur Cæſare iudice. Hæc ait Bad. Verum iudice præcedit non ſolum verbum laudatur, ſed etiam condiderit Quod lector ſtatim videbit. Vltimum autem carmen in poſtremus verbis difficultatem habet, num Poëta de ſe ſecunda perſona pro quauis vſus ſit, an miſſus de Trebatio,pro fruſtratio poſitum intelligamus Porphyr. etiam tabulæ.i. ſubſellia exponit, quod ego non intelligo niſi vltimum carmen Trebatio potius demus.

QVÆ

ARGVMENTVM.

Frugalitatem commendat ex Stoicorum sententia. Nam Ofellus poeta primus Stoicam disciplinam Latinitati donauit.

SATYRA II.

Vae virtus, & quanta bonis sit viuere paruo:
Nec meus hic sermo est: sed quem præcepit Ofellus
Rusticus, anormis sapiens, crassaque Minerua:
Discite non inter lances, mensasque niteneis:
Cum stupet insanis acies fulgoribus: & cum
Accliuis falsis animus, meliora recusat:
Verum hic impransi mecum disquirite. cur hoc?
Dicam si potero. male verum examinat omnis
Corruptus iudex. leporem sectatus, equo ue
Lassus ab indomito, vel si Romana fatigat
Militia assuetum græcari: seu pila velox,
Molliter austerum studio fallente laborem,
Seu te discus agit: pete cedentem aëra disco.
Cur labor extuderit fastidia: siccus, inanis
Sperne cibum vilem: nisi Hymettia mella Falerno
Ne biberis diluta. foris est promus: & atrum
Defendens pisces hiemat mare. cum sale panis
Latrantem stomachum bene leniet. vnde putas? aut
Qui partum? non in caro nidore voluptas
Summa, sed in te ipso est. tu pulmentaria quære
Sudando. pinguem vitijs, albumque, nec ostrea,
Nec scarus, aut poterit peregrina iuuare lagois.
Vix tamen eripiam, posito pauone, velis quin
Hoc potius, quàm gellina tergere palatum,
Corruptus vanis rerum: quia veneat auro
Rara auis: & picta pandat spectacula cauda:
Tanquam ad rem attineat quidquã. nu vesceris ista,
Quam laudas, pluma? cocto num adest honor idem?
Carne tamen quamuis distat nihil hac magis illa:
Imparibus formis deceptum te patet. esto,
Vnde datum, sentis, lupus hic Tiberinus, an alto
Captus hiet, pontes ne inter iactatus. an amnis
Ostia sub Tusci? laudas insane trilibrem

ASC. Vae virtus, & quanta bonis) Argumentum iã percurrimus. Dicit signanter bonis, quod potest exponi inter multa bona, quia illic virtus eminet vbi peccandi potestas est, nec tamen peccatur. qui ergo inter multa bona parce, non dico auare viueret, veram parsimoniam habere probaretur videtur tamen potius exponendum esse bonis super hominibus. quia in malis nulla, virtus est, licet quid de genere virtutis faciãt, vt licet sobrie viuant, qui sua ligurierunt quia plura non habent, habere tamẽ vellent, nõ virtutis, sed necessitatis cẽsendum erit. Et ita in reliquis. Priusquam ordinem ponam, hoc quoque, dixero, Ofellum hunc vere rusticum fuisse, nec quouis modo philosophũ vocat enim eum sapientem anormem. i. sine regula, & doctrina philosophica, & Minerua crassa, non à præceptore. i. sed ab experientia accepta. Itaque longe dissentiendum est ab Acrone. nam si sinistre ingressum sectam Stoicorum hunc dicamus, nullam sit eius auctoritas reliqua. Præterea expressissime in hac Satyra docebitur agricolam fuisse, & philosophiæ non rudem, sed omnino expertem. Ordo est. Discite quæ & quanta virtus sit bonis sup. viris, vel inter bona multa, viuere paruo .i. paucis contentum. Nec hic Sermo est meus. i. hæc doctrina non est mea quod dicit, quia cũ sit Epicureus, videret forte cõtra sectam suam dicere, cum tamen Epicurus ipse parcissime vixerit, holusculis contentus, nec vitium sit poetis nũc hanc, nunc illam insequi sectam. Alludit præterea ad opus suum, quod Sermonum titulo inscripsit. hic Sermo ergo non est meus, sed sup. est is, quem Ofellus rusticus anormis. i. absque dogmate, & norma sapiẽs, & sapiens crassa Minerua. i. sapientia inerudita, qualem illiterati habere possunt, præcipit supp. suis vt postea videbimus. Sed scies grãmatice, quòd anormis hic latina est dictio tota. nam græce anomalon primam corripit, itaque non ab a, græca particula, sed latina deductã dices. hæc autẽ inserta sunt per parẽthesim. vnde repetamus) Discite inquã non inter lances. i. patinas, & mẽsas nitentes .s. vario luxu, & splendore epularum, cum .i. quando acies oculorum. s. stupet. i. stupida, & hebes sit, fulgoribus insanis. i. valde magnis, vt illic: Insani feriant sine littora fluctus, vel insanis. i. insanos facientibus, & cum .i. quando, animus accliuis .i. inclinatis, falsis .i. ad falsas opiniones, hoc est ad laudandas lautiores cœnas, recusat .i. refugit, meliora .i. vtiliora, & eligibiliora, vt pote frugalitatem, & parsimoniam perquam est mens sana in corpore sano. vos autem disquirite mecum hic verum .i. veritatem rei impransi. i. adhuc ieiuni, & non corrupti splendore epularum. Cur hoc. i. forte quæretis cur hoc moneam, ego dicam vobis si potero, ideo supple hoc monui, quia omnis iudex corruptus examinas. i. disquirit, male .i. inepte, verum. i. veritatem rei. Tu sectatus. i. postquam venando sectatus es leporem, ve, pro vel, lassus. i. lassatus, & fatigatus ab equo indomito, vel si militia Romana fatigat te assuetum græcari .i. græce iocari aut nugari, seu. i. siue, pila velox .i. corium vento plenum ac rotundum, quod pedibus ac manibus velociter impellitur, agit sup. te, & hoc studio .i. exercitio illo quod studiose facis, fallente .i. imperceptibiliter transire faciente, laborem austerum. i. qui alioqui austerus esset, si quis inuictus, & coactus faceret, seu .i. siue, discus. i. exercitio in disco proijciendo in aëra agit .i. impellit, & exercet te, pete. i. lacesse, inuade, percute, aëra .i. aerẽ cedentem .i. locum dantem, disco. i. globo quodam ac massa, quo & qua vires experiuntur suas, cum. i. postquam, labor .i. exercitio illa, extuderit. i. eiecerit fastidia .i. nauseam ciborum, & appetitum, ac famem generauerit, tu siccus .i. sitibundus, & inanis. i. famelicus, sperne vilem cibum, q. d. scio id non facies, quia sic incorrupto, & ieiuno omnis cibus, gratus est, ne biberis supp. aliquid, nisi mella Hymettia .i. suauissima a loco natiuo sic dicta, diluta. i. admixta. Falerno. i. acri vino, pro eo quod est. Nisi Falerna vina diluta. i. temperata melle Hymettio. Si sup. promus. i. dispensator, qui promat potum aut cibum est foris .i. non est domi, & mare atrum .i. nubilosum, hiemat .i. tempestatem mouet defendens pisces, eo q piscatores arcet, tunc sup. panis cum sale bene leniet. i. sedabit & placabit, stomachum latrantem .i. famelicum, quia videtur famelicus quasi catulos habere in stomacho, ppter crepitus quos edit, & hoc more catuli petentis bolum. Vnde putas sup. hoc partum. i. acquisitum, & inuentum? aut qui .i. quõ, sup. putas datum esse quod famelico omnis cibus placet? Respondet ipse Poeta, q. d. inde partum est, quod summa voluptas non est in nidore. i. odore ciborũ, caro .i. quos care emisti, sed summa voluptas est in te ipso .i. in appetitu tuo, tu quære. i. expolce, pulmẽtaria. i. viliorẽ victum, sudando. i. per sudorem, & laborem. quia neque ostrea delicatissimũ insectile, nec scarus piscis, tũc habitus in precio, nec lagois auis leporinas habẽs carnes, peregrina. i. longe quæsita, poterit iuuare. i. recreare, & delectare, pinguem vitijs. i. per vitia, hoc est ocium, & gulam, nõ autem pinguem a natura, & album .i. habentem ventrem ita cibis distentum q albescat. Et tñ licet voluptas in te, non in rebus est. tñ pauone posito. s. ante te, vix eripiam sup. eum, vel vix eripiendo efficiam quin velis potius tergere palatum tuum. i. irritare, & laute afficere, hoc. s. pauone quam gallina existens corruptus vanis. i. vanitatibus rerum, quia auis raro .s. pauo, veneat .s. vendatur auro, & q a pandat. i. pandendo, & operiendo ostentet spectacula, cauda picta. i. varijs coloribus quasi picta sit ornata. Sic Aen. 4. Pictęq. volucres, tanq. i. perinde ac si, quidq pertineat ad rẽ. i. ad gustum aut bonitatem rei. Nũ .i. nunquid, tu vesceris illa pluma quam laudas, hoc est nunqd laudatam a te plumã pauonis comedis? num. i. nunquid, idem honor. i. ornatus, adest cocto. s. pauoni, qui adest crudo? q. d. minime (gula tñ inuenit, vt plumatus apponatur pauo, habet aũt carnẽ difficillimæ digestionis, vt super Iuuen. auctoritate D. Augustini pbabimus) quamuis nihil distet carne. i. quantum ad carnem, tamen patet te deceptum

ptum esse magis hac quam illa, imparibus formis.i.propter impares formas.i.licet caro galline non sit deterior carne pauonis, tamen quia pauo habet aliam formam quam gallina, tu magis delectaris carne pauonis quam gallinæ, & ita si sumis iudicium ex colore & specie diuersa, esto .i. permittatur tibi hoc, sed supp. dic mihi, vnde datum.i.concessum tibi à natura sentis, hic Lupus Tyberinus.i. quem scis captũ in Tyberi (est enim piscis) an hiet captus altu.i.in profundo gurgite, postquam.s.intrauit mare, ne, pro an, iactatus inter potes, vbi optimus creditur, quia sordibus cloacarum impinguatus, an hiet captus sub.i. paulò ante, hostia .i.introitum amnis Thusci .s. Tyberis, hoc est vbi Tyberis intrat mare, q.d. forte dices te nosse discrimen inter pauonem, & gallinam, etiam amotis plumis, sed quomodo cognosces de vna, & eadem specie piscis, vtpote lupi, an sit captus in ortu, an in exitu eiusdem fluminis, & tamen pluris emis captum inter duos pontes. Ac si dicat, Id non faceres, nisi opinione praua ducaris. O insane tu laudes mulum trilibrem .i. trium librarum, quia tunc temporis pauci tanti reperiebantur.

Mulum: in singula quẽ minuas pulmenta necesse est,
Ducit te species video. quò pertinet ergo
Proceros odisse lupos? quia scilicet illis
Maiorem natura modum dedit: his breue pondus.
Ieiunus stomachus raro vulgaria temnit.
Porrectum magno magnum spectare catino
Vellem, ait harpys gula digna rapacibus, at vos
Præsentes * austri coquite horum obsonia: quamuis
Putet aper rhombusque recens: mala copia quando
Aegrum solicitat stomachum: cum rapula plenus,
Atque acidas mauult inulas. nec dum omnis abacta
Pauperies epulis regum. nam vilibus ouis,
Nigrisque est oleis hodie locus. haud ita pridem
Galloni præconis erat acipensere mensa
Infamis, quid, tum rhombus minus æquora alebant?
Tutus erat rhombus. tutoque ciconia nido.
Donec vox auctor docuit prætorius. ergo
Si quis nunc mergos suaues edixerit assos:
Parebit praui docilis Romana iuuentus.
Sordidus è tenui victu distabit. Ofello
Iudice. nam frustra vitium vitaueris illud;
Si te alio prauum detorseris. Auidienus,
Cui Canis ex vero dictum cognomen adhæret.
Quinquennis oleas est, & siluestria corna:
Ac, nisi mutatum, parcit diffundere vinum:
Cuius odorem olei nequeas perferre. licebit
Ille repotia. nataleis, alios ue dierum
Festos albatus celebret: cornu ipse bilibri
Caulibus instillat veteris non parcus aceti.
Quali igitur victu sapiens vtetur? & horum
Vtrum imitabitur? hac vrget lupus: hac canis angit.
Mundus erit, qui non offendat sordidus: atque
In neutram partem cultus miser. hic neque seruis,
Albuti senis exemplo, dum munia didit,
Sæuus erit: nec sic vt simplex Neuius, vnctam
Conuiuis præbebit aquam: vitiũ hoc quoq; magnũ.

ASC. QVem sup. mulum).i.piscem sic appellatũ, necesse est vt tu minuas minutim incidas, in singula pulmenta.i.frustra, q.d. frustra petis piscem tanti ponderis, cum ne vnciatim quidem eũ comesse possis. Ergo dicit poëta, species.i. pulchritudo magni piscis, ducit te.i.video quod forte dices mihi pulchrũ esse de tam magno pisce comesse, quamuis frustim comedas, ergo si magnitudinẽ amas, quo pertinet odisse lupos.i.tales pisces, pceros .i. oblongos, hoc est quare non oẽs pisces magnos amas, scilicet .i. scire licet, hoc est id eo puto id facis, quia natura dedit illis .s. lupis maiorẽ, modũ .i.mẽsuram, & his.s.mulis, breue pondus.i.modicam grauitatẽ, hoc est tu vis contra id, qđ natura vult, quia omne rarum carum. Stomachus ieiunus temnit.i.contemnit, raro vulgaria sup.cibaria, gula .i. vorago illa gutturis in homine edace, digna harpys.i.obscœnis illis volucribus, quæ os virginem, sed diram ventris ingluuiẽ habent & ideo talis gula est digna eis rapacibus.i.assidue rapientibus ait.i.dicit, ego vellem magnum sup.piscem, aut aprũ correptũ, .i. extensum in magno catino, .i.vase escario. Harpię notę sũt omnibus aliquid in poësi sapiẽtibus. Sunt autem tres Celeno, Ællo, Ocypete, quarũ duarum posterię & Hesiodus in Theogonia meminit. Celenus autem Virg. in 3. Æn. Erant obscœnæ volucres omnia cibaria cõtractu fœdantes, & mira voracitate omnia ingurgitantes, de quibus illic videre est. At vos ô Austri.i.venti Meridionalis humidi, & calidi, & ideo maxime putrefactiui, coquite obsonia.i.fercula horum, supp. hominum, .i. corrumpite & putrefacite omnes cibos eorum, quia quãquam (aut quamuis) aper, aut rhombus sup. est recens, tamen supp. putet.i.fœtet, aut sic, quanquam.i.licet frustra id opto, quia aper & rhombus recens.i.etiam si sit recens putet quando copia.i.abundantia, mala.i.nociua, sollicitat stomachum ægrum.i.epulis oneratum, cum.i. quando, plenus .i. satur, mauult.i.magis vult, rapula.i.parua rapa. Nam tam neutrum quam fœmininum reperitur, sunt autem minores rapæ & acerbiores paulo, & mauult inulas illas herbeculas, acidas.i.aliquantulum acescentes, & ita punctiuas & appetitus excitatiuas. Necdum, pro non & adhuc, non omnis pauperies.i. modicitas & cibario pauperum, est abacta .i. reiecta adhuc ab epulis regum.i.prædiuitum virorum. Nam locus est hodiæ .i. adhuc hodiernis diebus quamuis gula multum creuerit, ouis vilibus.i. modici precij, & oleis nigris.i.nigri coloris, & ita acerbioribus. Mensa Galloni præconis, quẽ etiam Lucilius taxat, haud.i.non, erat ita infamis pridem.i.olim, acipensere.i.in qua acipenser erat appositus. Est autem piscis rarus inuentu. vnus omnium squamas ad os versas habens, erat autem piscis tunc delicatus creditus postea in nullo honore, quod non venit nisi ex opinione hominum, vnde querit Poëta, qđ .i.nũquid, æquora alebant tum .i. tunc minus rhombum, quã nunc sup. q.d. minime, & tamẽ rhõbus qui nũc in magno precio est, tunc vilipendebatur, & ita rhombus erat tunc tutus, q a nemo petebat eum, & ciconia erat in nido tuto.i.ipsam tutante quia nemo comedit eam sicut nũc donec prętorius auctor .i. inuentor ciconiæ apponẽdæ docuit. os ô gulosi. Ergo si qs edixerit.i.publico quasi mandato iusserit, & pceperit mergos .i.volucres vrinates, assos.i.assatos, esse suaues nũc, quia tamẽ aridi sunt, nihil est illis tostis in suauius iuuẽtus Romana docilis praui .i. quæ faciliter docẽt rem prauã parabit.i.obtemperabit, ali edicto.i.faciliter imitabitur prauum institutum. Et ita concludit homines potius peccare ex falsa opinione quã ex rerum qualitate, quia vnam & eandem rẽ nunc pluris, nunc minoris faciunt cũ tamen non mutetur. Sordidus à tenui, docet auctore Ofello non eundẽ esse sordidum, & parcum. qui parcus est tenui victu vtitur qa posset qs ex virtute sobrius esse. Sordidus autem non vt primo patuit. ordo est. victus sup. sordidus .i. hominis sordide viuẽtis, distabit à tenui victu, Ofello iudice.i.q. parcus esse volet, non sic erit parcus vt sordidus fiat. Nam frustra vitaueris illud vitium.s.prodigalitatis, si detorserit,.i. extra viam rectam detruserit, te.s.prauũ alio.i.ad aliud vitium auaritiæ, aut sorditatis. Auidienus, vir ille sordidus & diues, cui cognomen canis adheret, dictum .i. addictum, aut inditũ ex vero.i.pp veram imitationem quia sordidus est vt canis, est.i.comedit, oleas.i.bacas oleæ, quinquennes.i.quinque annorum, & corna siluestria, ac parcit.i.cauet, diffundere.i.ex vasis suis in pocula fundere, vinũ, nisi sup. sit mutatum.i.inuersum, aut in vappam mutatum, & ipse .s. non confidens ministris, in propria persona instillat caulibus cornu bilibri oleum supp. cuius odorem tu nequeas preferre, qđ tam grauis est instillat sup. existens non parcus.i.largus aceti veteris.i.euaporati & semimortui, & hoc licebit.i.licet, ille.s. Auidienus, celebret albatus.i.candidatus (quod in summa festiuitate contingebat, quando à dijs impetrare quidquam volebant) repotia.i.octauam à nuptijs aut filiæ, aut neptis, in qua conuenientes amici ac parentes lætius viuere solent, aut licet celebret natales supp. suos. in quibus veteres maxime Genio indulgebant, ve pro vel, alios festos dierum.i.alios dies festos. Igitur si hoc vituperabile est, quali victu vtetur sapiens, & vtrum horum .s. lupi & canis, quos dicet, imitabitur? Lupus.i.homo vorax & pdigus

* Africa qui te, hoc est, putrefacite eorum cibos.

vt lupus vrget hac.i.in hac parte inuitat te.s.ad imitationem vitę suæ. & canis.i.homo immundus,& nimis auarus, vt canis angit .i.constringit te ad imitandum se,hac .i. per hanc partem. Responsio, Is erit mundus,qui nó offendat sordibus.i.auaritia quæ sordidum facit, atque qui neutram .i. non alteram, qui non est cultus miser.i.vt miser,in alteram partem.i.neque sordide, neq; nimis splendide,hic.i.huiusmodi,neque erit sæuus i.austerus, & rigidus ac immitis, dum didit.i.diuidit distribuit seruis suis, munia.i.officia, exemplo Albutij.i.Albutij senis, nec existẽs sic simplex vt Neuius, præbebit conuiuius aquam vnctam, quod superfluum est, quia aquam mero mundior est vt eligibilior, vel intelligamus Albutium esse sæuum.i.nimis magnificum, sicut Matermis stat sæuus in armis.& ita Neuius erit sordidus non nisi aqua modicum vnctam conuiuis suis præbens quoque.i.etiam, hoc.i. nimis parcum esse,est magnum vitium. Ex hoc vltimo verbo approbatur hæc secunda sententia,q a cum parsimoniam laudet, dicit nimiam parcitatem Neuij esse vitiosam. ad quod accedit,quod & Auidienus nomen fictitium ab auiditate videtur sumptum.

ASC.

Accipe nunc, victus tenuis quæ quantaque secum
Afferat: in primis valeas bene: nam variæ res
Vt noceant homini, credas, memor illius escæ,
Quæ simplex olim tibi sederit. at simul assis
Miscueris elixa; simul conchilia turdis:
Dulcia se in bilem vertent: stomachoque tumultum
Lenta feret pituita. vides, vt pallidus omnis
Cœna desurgat dubia? quin corpus onustum
Hesternis vitijs animum quoque prægrauat vna:
Atque affigit humo diuinæ particulam auræ.
Alter, vbi dicto citius, curata sopori
Membra dedit: vegetus præscripta ad munia surgit.
Hic tamen ad melius poterit transcurrere quondam:
Siue dies festum rediens adduxerit annus:
Seu recreare volet tenuatum corpus: vbique
Accedent anni: tractari mollius ætas
Imbecilla volet. tibi quidnam accedet ad istam,
Quam puer & validus præsumis, mollitiem? seu
Dura valetudo inciderit, seu tarda senectus?
Rancidum aprum antiqui laudabant: non quia nasus
Illis nullus erat: sed credo hac mente, quòd hospes
Tardius adueniens, vitiatum commodius, quàm
Integrum edax dominus cõsumeret. hos vtinã inter
Heroas natum tellus me prima tulisset.
Das aliquid famæ? quæ carmine gratior aurem
Occupat humanam. grandes rhombi, patinæque
Grande ferunt vna tum damno dedecus. adde
Iratum patruum, vicinos, te tibi iniquum,
Et frustra mortis cupidum, cum deerit egenti
Aes, laquei precium. iure, inquit, Trasius istis
Iurgatur verbis. ego vectigalia magna,
Diuitiasque habeo tribus amplas regibus. ergo
Quod superat, non est melius quo insumere possis?

Accipe nunc, victus tenuis) Recitat cõmoda sobrietatis, vt ad eam nos alliciat. Ordo est. Accipe .i. intellige, audi nunc quæ, & quanta commoda, tenuis.i.modicus, victus .i. sumptus afferat secum in primis.i.primum hoc boni affert quòd tu valeas bene .i. sanus sis. Nam vt.i.quod res variæ.i.variæ escæ noceant homini, credas .i. faciliter credere possis, memor.i.si fueris memor illius escæ.i.cibi, quæ existẽs simplex.i. vniformis, & vnius speciei sederit.i. placuerit tibi olim,cũ.s.sobrius, & forte pauper esses. At.i.sed, si nul.i.immediate postquam, miscueris elixa.i. bullita obsonia assis.i. cum assatis cibis, & simul ac miscueris conchylia.i.pisces vt ostrea,& conchas,turdis.i.volatilibus delicatis,vt sunt turdi dulcia .i.ea quæ tibi dulcia erant, dum ingurgitares ea,vertent se in bilem .i. amaram choleram, & pituita .i. nociuus humor feret.i.afferet,tumultum.i.perturbationem stomacho tuo. tu vides,vt.i.qualiter, omnis supple homo desurgat.i.surgat,de cœna dubia.i.opipara,vbi propter multitudinem dubitet quid primum sumat, desurgat inquam existens pallidus ex nimia oneratione stomachi. Quin, id est quinimo, corpus onustum.i. oneratum,vitijs.i.crapulis, hesternis .i. pridianis, aggrauat quoque vna, id est pariter animum .i. rationem hominis, atque affigit humo.i.rebus terrenis,particulam diuinæ auræ.i.spiritus cœlestis, hoc est animam rationalem, quam ex cœlesti arce demissam, & esse particulam cœlestis ignis credebant. Vnde Virg. Igneus est ollis vigor,& cœlestis origo. Item, Atque auræ simplicis ignem. Et Iuuen. Sensum à cœlesti demissum traximus arce. Alter .i. qui non est crapulosus, sed sobrius vbi .i. postquam, dedit sopori.i.tranquillæ dormitioni membra curata.i.refecta,citius dicto.i.quam dici posset,surgit vegetus.i. (vt dicuntur) euigilatus,& agilis,ad munia.i.officia,& ministeria sua præscripta.i.ipsi assignata, & tamen licet.s. ex sobrietate illa austerius modo vixerit, tamen poterit, transcurrere.i.celeriter se applicare quondam .i. aliquando tempore futuro,ad melius.i.vberiorem, & auctiorem sumptum, siue annus rediens adduxerit diem festum, videlicet natalem, aut ambarualem,aut similem,seu.i.siue,volet recreare corpus tenuatum, longa sobrietate, scilicet que, pro &, & vbi .i. postquam, vel quo tempore (sunt autem hæ duæ dictiones vbique) anni accedent .i. quando senior erit, ætas, scilicet senilis, imbecilla, id est fragilis, impotens,volet tractari mollius,id est paulo delicatius, quid nam accedat,id est addi possit tibi gulose,& perdite iuuenis,ad istam mollitiem,quam pręsumis,id est ante tempus debitum sumis,existens puer.i.multum iuuenis adhuc, & validus, id est sanus, hoc est, quid plus poteris tibi lautitiarum facere? seu, id est siue, valetudo .i. dispositio corporis, dura .i. ægra, & aduersa, inciderit .i. siue ægrotare incipias,& valetudinarius esse,seu.i.siue, senectus tarda.i.te tardum faciens sup. aduenerit? non.n.potest incidere senectus .i. casu interuenire, nisi quantũ ad apparentiam, quam propter tribulationes seniores apparemus. Siue ergo æger fias, siue senex, nõ poteris lautius ac delicatius viuere, quàm nũc puer, validus. Antiqui.i.prisci,& maiores nostri, laudabãt aprum.i. porcum siluestrem, rãcidum .i. qui ex longa cõseruatione contraxit rãciditatem. hoc.n.vitiũ carniũ est,sicut acor vini,& mucor panis vnde sunt plebei versiculi. Hic bonus est Promus in cuius sæpe culina mucidus est panis, caro rancida pendula vina non sup.ideo laudabant rancidum aprum, quia nullus nasus.i.nulla vis odorandi,erat illis, sed ego credo hac mente, quod hospes .i. aliquis amicus hospitio susceptus, adueniens tardius supp.quam credebat eũ suscepturus.s.qui ob eius aduẽtum aprum coxerat, consumeret commodius.i.cum maiore commodo quantum ad iudiciũ suscipientis, aprum sup. vitiatũ .i. corruptũ rancidi tate ex diuturna conseruatione, quàm dominus edax.i. qui edax censendus esset, si eum consumpsisset, consumeret integrum.i.incorruptum. Vtinam prima tellus .i. cum primum coli cœpta est, tulisset.i.produxisse me natum, inter hos.i.huiusmodi,heroas, id est heroicos,& semideos viros, qui tam frugaliter vixerunt. dàs aliquid, famæ. reprobat stultitiam eorum, qui sibi gloriam comparare putant ex epularum splendore, nimioq. sumptu. Ordo est legendo interrogatiue, Das tu aliquid famæ? Aut ironice sic, Tu das famæ tuæ aliquid.i.augmentas famam tuam in aliquo, quæ fama comparata ex opinione vulgi existens gratior carmine .i. quam esset approbatio poëtæ per carmen si sobrius viueres, occupat aurem humanam.i.diuulgatur per homines. Et hoc modo sensus est, Forte dices quod splendide viuendo comparas tibi laudem popularem, quæ tibi gratior est, quam si ob sobrietatem lauderis carmine aliquo. Porph. tamen aliter intelligit dicens. Hoc Antisthenes dixisset traditur. Is enim cum vidisset adolescentem luxuriosum,ac aromatibus deditum, miserum te, inquit, adolescens, qui nunquam audisti summum acroama .i. laudem tuam, hæc ille. quasi vero laudis sit sua consumpsisse. Et ita exponetur sic, Tu das, id est forte dices quod das aliquid famæ tuæ ex opinione Populi, quæ ex stens gratior .i. multum grata carmine .i. per carmen, vel quæ gratior occupat carmine.i.per carmen aurem hominum, &c. sed prior sententia mihi placet. Ostendit autem talem errare,& falli, dicens rhombi, id est tales pisces. grandes,id est magni,& patinæ,id est vasa escaria late patentia ferunt vna.i.pariter,cum damno, scilicet rerum dedecus. hoc est tantum abest vt vere laudari merearis ob talem luxuriam,vt verissime vituperari merearis. videtur autem hinc sumpsisse Iuuen.Sat.de rhombo,Adde,ad dãnum,& dedecus sup.pa-

truum

truum.i.fratrem patris tui disuncti quia eo viuẽte non haberes adhuc patrimonium, quod nunc consumis, iratum sup. tibi, & vicinos iratos tibi, & ne iniquum .i. incommodum tibi, & cupidũ .i. qui aliquando cupidus eris frustra.i.incassum, mortis, cum .i. quãdo, æs.i.pecunia, appositorie precium .i. vnde habeas preciũ laquei, quo.s. te desperantem amissis rebus suspendas, deerit tibi egenti.i.quando tam pauper eris, quod non habebis vnde emas laqueum ad te suspendendum. Iure, inquit Trasius, ponit obiectionem in cuius solutione docet prodigentiam omnibus vitiosam, non solum .s. ijs, qui ad paupertatem rediguntur, sed etiam tam diuitibus vt vix possint inopes fieri. Obiectio autem talis est: Aliquis sup. diues, inquit, aut tu forte inquis Trasius (aut Trallius) vir ille ad paupertatem redactus, iurgatur .i. obiurgatur iure.i.merito, istis.i.ex probrosis tuis verbis. Et sic si lib. ita haberent, malem legere inquis, quam inquit, quia prius dixerat in secunda persona, Das aliquid famæ ego habeo magna vectigalia.i.reditus & prouentus etiam priuatos. Nam & Cic. vectigal pro priuatis reditibus accepit, cum ferè publici sint, vt dicit hic Porph. & ego habeo diuitias amplas.i.suffecturas tribus regibus, q.d. nõ possem pauper effici, & ita possum secure & impune luxuriose viuere. Ad quo poëta, aut Offellus. Ergo si tam diues es, quod plus quam satis sit habeas non est supple aliquid quo.i.in quo, possis insumere.i.impendere illud, quod superat.i. abundat, q. d. licet plus, quam opus tibi est habeas, tamen non continuo licebit inutiliter expendere, cum sit in quo honestius expendas.

Cur eget indignus quisquam te diuite? quare
Templa ruunt antiqua deum? cur improbe caræ
Non aliquid patriæ tanto emetiris aceruo?
Vni nimirum tibi recte semper erunt res?
O magnus posthac inimicis risus. vter nam
Ad casus dubios fidet sibi certius? hic, qui
Pluribus assuerit mentem, corpusque superbum;
An, qui contentus paruo, metuensque futuri,
In pace, vt sapiens, aptarit idonea bello,
Quo magis his credas: puer hunc ego paruus Ofellũ
Integris opibus noui, non latius vsum,
Quàm nunc accisis. videas metato in agello
Cum pecore, & gnatis fortem mercede colonum,
Non ego, narrantem, temere edi in luce profesta
Quidquam præter olus fumosæ cum pede pernæ.
At mihi cum longum post tempus venerat hospes:
Siue operum vacuo gnatus conuiua per imbrem
Vicinus: bene erat, non piscibus vrbe petitis,
Sed pullo, atque hœdo: tum pensilis vua secundas,
Et nux ornabat mensas, cum duplice ficu,
Post hoc ludus erat culpa potare magistra:
Ac venerata Ceres, vt culmo surgeret alto,
Explicuit vino contractæ seria frontis.
Sæuiat, atque nouos moueat fortuna tumultus:
Quãtũ hinc imminuet? quãto aut ego parcius, aut vos
O pueri nituistis, vt huc nouus incola venit?
Nam propriæ telluris herum natura neque illum,
Nec me, nec quenquam statuit, nos expulit ille:
Illum aut nequities, aut vafri inscitia iuris,
Postremo expellet certe viuacior hæres.
Nunc ager Vmbreni sub nomine, nuper Ofelli
Dictus, erit nulli proprius: sed cedet in vsum
Nunc mihi, nunc alij. quocirca viuite fortes:
Fortiaque aduersis opponite pectora rebus.

A S C E N S I V S.

NAM cur quisquam indignus sup. egestate, & dignus opulentia eget te diuite .i. dum tu diues es? quare antiqua templa Deum.i. Deorum ruuat .i. decidunt? ò improbe .i. improbande, cur non emetiris.i.emetiendo (per quod significatur tam diues qđ pecunias metiri posset) expendis ex tanto aceruo .i. cumulo pecuniarum aliquid patriæ caræ, nõ quę tibi cara est, sed quę merito sit. Nimirum.i.certe, vel haud dubie res erunt tibi vni .i. soli, recte, id est prosperæ. hoc ironice legetur, aut per interrogationẽ figuratam, negatiuam responsionem postulantem. pauci enim permanẽt beati. O supple tu qui futurus es posthac .i. post hoc tempus, magnus risus inimicis, id est qui ab inimicis tuis, quos tibi nunc plurimos comparas, irrideberis, supple dic mihi. vter fidet sibi certius ad casus dubios, ne (aut nam) pro an, hic qui assuerit.i.assuefecerit pluribus supp. rebus mentem & corpus superbum.i.elatum, an supple is qui existens contentus paruo, & metuens futuri .i. de tempore futuro aptarit in pace.i.tempore pacis, hoc est prosperitatis, idonea bello, id est ad bellum, vt, id est quẽadmodum sapiens supp. aptat, hoc est an qui voluptatibus se assuefacit tanquam in eis semper, secureq. victurus sit, an qui tempore prosperitatis duriter viuit, viuit vt assuefiat malo .i. laboribus, & paupertatibus, sicut vir prudens in pace, ea quæ ad bellum necessaria sunt disponit, ne ingruente bello obruatur improuisus, quasi dicat certum est melius esse, laboribus assuetum esse quam delitijs, quia nihil est miserius quam fuisse felicem. Quo .i. & vt, tu credas magis ijs, quæ dico quod, scilicet vir prudens tempore prosperitatis, & abundantiæ se frugalitati & parsimoniæ assuefacit, sup. probo exẽplis. Nam ego adhuc paruus puer, noui hunc Ofellum, de quo loquor, non vsum esse latius, id est copiosius, operibus .i. possessionibus & fortunis suis, integris.i. ex integro saluis, quam tu videas sup. eum vti, nunc operibus accisis, id est imminutis, in agello metato, id est vbi miles, qui eum inuasit castrametatus est, aut metato, id est occupato ab Vmbreno illic castramentati, vel ad mensuram illi pro mercede locato, qui olim proprius erat. victis enim Brutianis, quorum partes secutus erat, ab Augusti militibus possessionibus suis priuatus erat. Ofellum dico fortem, id est strenuum colonum, mercede, id est mercenariũ, cum pecore & gnatis, id est, auxilio pecoris & liberorum, ex quo & agro conductitio strenue vixit. Noui tanquam Ofellum narrantem .i. recitando dicentem, ego non edi .i. comedi luce profesta, id est procul à festo, ante festum, id est die non festo quicunque esset temere.i. quasi, quidq̃ præter holus cum pede, pernæ.i. cruris porcini cũ parte pulposa, fumosæ .i. fumo induratę, ac seu (vel ad cum).i. siue, hospes.i. aliquis amicus hospitio recipiendus gratis & iure hospitalitatis venerat mihi post longũ tẽpus, siue vicinus existens grauatus cõuiua venerat mihi vacuo operũ.i. cessanti ab opere per imbrẽ .i. propter imbrium vehementiam, bene erat sup. nobis, nõ piscibus petitis.i. quęsitis, vrbe.i. ab vrbe, sed pullo atq; hædo (pullus est fætus gallinæ. hędus capræ, vt notissimum est vterque autem rusticis parabilis) tum.i. inde post priorẽ mensam, quę secundùm Seruium erat carnium vua pensilis .i. quæ suspensa conseruata erat, & nux ornabat secundas mensas, quæ erant pomorum, & reliquorum fructuum, cum ficu duplice .i. recenti, & arida, aut duplice ficu, quæ duplex, est .i. duplici tẽpora parta sunt .n. biferæ.i. bis ferentes ficus plurimæ. Post hoc .i. post talem cibationem, erat ludus.i. quędam recreatio animi potare, culpa existente magistra.i. prohibente nos modum excedere, sicut magister discipulos coërcet, hoc est timuimus in potãdo incurrere culpam, sicut discipuli magistrum. nam non erat alius magister nobis quem vereremur, præterquam fœditas culpæ, qua incurrere noluimus. Ac, vt supp. Ceres, Dea frumenti, venerata, id est solennitate tali honorata, surgeret ita, id est per talem festiuitatem, alto culmo, explicuit, id est expotrexit, & sine plicis fecit, vino, id est potu vini, feria, id est feriositatem frontis contractæ, in rugas, & scilicet & plicas more tristium, Noui etiam supp. narrantem: Sæuiat fortuna, atque moueat nouos tumultus, id est noua bella & expulsiones colonorum veterum, quantum imminuet, id est auferet ipsa hinc, id est ab hoc statu meo? quasi dicat vix quidquam. Quanto aut ego supple nitui, aut vos ò pueri, id est ministri ac familias mei, nituistis .i. splendidi fuistis, parcius, id est magis sobrie, vt, id est postquam nouus incola .s. Vmbrenus, venit huc .i. in hunc possessionem meam? quam sup. prius nitui. ac vos nituistis? quasi dicat in nullo. Nam natura non statuit herum propriæ telluris, id est terræ, neque illum, nec me, nec quenquam. Ille.s. nouus hospes Vmbrenus, expulit nos. Hæc aũt dicit non sine nota temporis sui, & ita tangit Augustum, licet amicum iuxta quod dictum est:

Omne

Omne vafer vitium ridenti Flaccus amico Tangit. Nequities.i. perdita & luxuriosa vita, aut inscitia.i. ignorantia vafri iuris, aut postremum hæres viuacior.i. diutius viuens, expellet certe cum .f. Vmbrenum ager sup. qui dicitur nunc Vmbreni.f. militis, dictus nuper Ofelli.i. meus, erit nulli proprius.i. perpetuus, sed cedet in vsum.i. cōmodabitur vsus eius nunc mihi, nunc alij, quo circa.i. quapropter, ô pueri, viuite fortes, & opponite fortia pectora rebus aduersis, q.d. forti animo poteritis fortunam eōtemnere, & in vtraque fortuna lætius viuere. Ex his ergo manifestissime conuincitur Ofellum fuisse verum agricolam, non Stoicū. nam si Horat. eum puer colonum nouit, nunc q. in agro eodem mercenarium viuere, vbi olim dominus viuebat, certū est, quod neque olim, neque nunc Philosophus sit, nec facit contra auctoritatem ante dictorum, nam in ijs, quæ ad œconomiam pertinent, experientia summa magistra est. Multa autem sunt quæ diligens lector per se annotare poterit. Non autem placuit Acron in hoc sequi. vt ordo sit: Noui narrantem non temere, sed noui narrantem, ego temere.i. fere, non edi &c. neque in hoc se fortidum fuisse fatetur, sed frugalem, quia nō dicit se comedisse solum holus diebus profestis, sed holos cum perna, qui cibus agricolæ satis splendidus est. Notatu autem dignum est, quod vicinum dicit sibi gratum conuiuam fuisse, significans per hoc concordiam, & beneficentiam inter vicinos summopere esse seruandam. Ponderosius autem est quod prius dixit, qđ sapiens aptat in pace ea, quę sunt idonea bello, non vt bellum inferat, sed pro pulset. Magnæ autem fortitudinis est prouocare quodammodo fortunam, sicut Ofellus dicens: Sæuiat atque nouos moueat fortuna tumultus. Sed illud iucundissimum, ꝙ quanto quis minus habeat tanto contra fortunam armatior sit. Nihil.n. habenti, nihil auferri potest. vnde subdit causam securitatis suæ dicens. Quantum hic imminuet? q.d. minimum. Nec caret pondere suo, quod ostēdit nullum perpetuum esse hæredem, graphice autem enumerat ea quibus heredes mutari solent, aut per ne quā vitam propriam, aut iniquam cauillationem alicuius aliena iura inuadentis, aut postremum per successorem, quia morituro nihil perpetuum est, nihilq. à nobis hic perpetuo possideri potest, nisi de more perpetuum voces, quod ad finem vitæ duraturum est. Quod autem in fine dicit. Quocirca viuite fortes, potius credere in Horatij, quam Ofelli verba, eo quod philosophica sunt.

PETR. CRIN. HESTERNIS vitijs animum) D. Heronymus in epistola quadam in his Horatianis carm. hoc prouerbium non ab esse firmat pinguis venter non gignit sensum tenuem quod admonet luxu corporis habescere mentis aciem. [Non quia nasus) Est nasus in prouerbium abijt pro iudicio, veluti odorari, cu ius instrumentū est nasus, pro rescisscere, & sagaciter depræhensum, atque animaduersum cognoscere. Et odor, pro suspicione.

GLAR. SED quem præcipit Ofellus rusticus) Recte Badius hic Acronis ineptias arguit, sunt enim oppido futiles. Nec satis mirari possum, quis has nugas tam eleganti poetæ assuerit. Multo dignissimus erat Horat. vt alios haberet cōmentatores, sed hoc eius fuit fatum, [Carne tamen quamuis distat nihil hac magis illa) Quæ hoc in loco Porph. affert impostoris alicuius esse puto. [Donec vos auctor docuit Prætorius) Mirum quam hoc loco nec secum, nec inter se conueniant Acron & Porph. Acron ait Asellium prætorem designari, alios tamen Sempronium vel Porph. Plotium Plancum prætorium, cui statim subnectit Rufum prætorium. Plin. x. vbi de ciconijs nihil eius rei meminit. Cornelium tamen Nepotem Augusti principatu mortuū, scripsisse ait, Ciconias magis placere quam grues, nihil addens ipse ne primus eius rei inuentor esset, an alius, quispiā. [Hac vrget lupus, hac canis angit) Quidam ad animalis naturam referunt, sed videtur Horat. ad Lupum Rutilium, de quo priore Satyra & Audienum Canem, de quo hic retulisse, per Rutilium vorautem, ad luxuriosum, per Auidienum sordidum innuens. [In neutram partem cultus miser) In neutram partem, hoc est neq; sordide, neque nimis splendide, hoc recte Bad. Sed illud miser, pro misere, vel anxie positum videtur, vt misere amat. Est enim misere cultus luxuriosus in vnam partem, sordidus in alteram morose, atque etiam misere. Porrò luxuriosi exemplum videtur Albutius sæuus in seruos, quod in conuiuijs apparendis non satis festinarent muniaq. obirent quæ illis ipse munxisset. Auari autem ac sordidi exemplum Næuius, qui conuiuijs vnctam .i. sordidam præbeat aquam. [Rancidum aprum antiqui laudabant) In, laudabant argutia est laudabant, inquit, non quia nasus illis nullus erat .i. non quod ignorarent rancidam esse factā ex conseruatione longiore. Sed credō hac mente &c. [Non ego, narrantem, temere edi) Acron cum paulo ante proscriptū fecisset Ofellum, & ab initio Stoicum quendam philosophum, hic concinnantem tamen recte intellexit. At cui connecta aduerb. temere dubitauit ego ad edi referendum puto nō ad narrā tem. Et narrantem vt παραπομπόν ad modum græcum, latine.n. vix ita incluserit. Et noui recte dixit repetendum esse Acron.

ARGVMENTVM.

Damasippum Stoicum inducit secum expostulantem quod ociosus nil scriberet, neque commentaretur.

SATYRA III.

Sic raro scribis, vt toto non quater anno
Membranam poscas, scriptorum quęque retexens,
Iratus tibi, quod vini, somniq. benignus
Nil dignum sermone canas. quid fiet? ab ipsis
Saturnalibus huc fugisti. sobrius ergo
Dic aliquid dignum promissis: incipe: nil est:
Culpantur frustra calami: immeritusque laborat
Iratus natus paries dijs: atque poëtis.
Atqui vultus erat multa, & præclara minantis,
Si vacuum tepido cepisset villula tecto.
Quorsum pertinuit stipare Platona Menandro?
Eupolin, Archilochum, comites educere tantos?
Inuidiam placare paras virtute relicta?
Contemnere miser. vitanda est improba Siren
Desidia: aut quidquid vita meliore parasti,
Ponendum æquo animo. di te Damasippe, deæque
Verum ob consilium donent tonsore. sed vnde

ASC. SIC raro scribis) Inducit Damasippum ex mercatore stulto Stoicum non sanè pudentem effectū omnes mortales insanire ac stultos esse prædicantē & primū ipsum Poëtam, quod desidię dedi tus rarius scribat. In qua re admirandum est ingenium Poëtę, qui non se reprębendit, se repræhendentem tum, se tū alios inducit & cum quidem non repræhensibilem, nec de re turpi sanè repræhendentem. non aūt oblitus moris sui poëta multa iucunda serijs immiscet. Ordo est. O Horati, inquit Damasippus, interpretatur autem domitor equorum, si quis nominis interpretationē poscat, tu scribis sic.i. intantum raro, vt non poscas toto anno.i. (vt dicunt) per totum annum membranam in qua.f. scribas, quater, retexens.i. resoluens, & destruens, quæque scriptorem .i. quæcunque prius scripsisti, iratus, id est succensens tibi, quod tu benignus somni & vini .i. indulgens somno, & vino nil .i. non aliquid, nō canis aliquid dignum sermone .i. quod sermonibus, hoc est reliquis Satyris tuis ascribatur, qd fiet supple tandem à te? tu fug. sti huc.i. in hunc locum tepidiorem, ab ipsis Saturnalibus .i. post ipsa Saturnalia festa, quæ celebrantur in Decembri, quo mense maxime viget frigus, cui impatiens erat Horat. Ego sobrius.i. non potius vt soles esse, dic aliquid dignū promissis.f. Satyris, incipe sup. scribere, nil est sup. qđ obstet Calami, quibus in Italia ferè scribunt, sicuti alibi pennis culpantur.i. damnantur, frustra .i. sine causa Hunc locum Pers. assumpsit in Satyrā, cuius principium. Nempe hoc assidue, & paries .f. ad lecticam tuā cera illitus, natus.i. effectus, dijs atque poëtis iratis .f. malo auspicio cum non consequatur finem suum. (Finis autem est. vt scribas, quod non facis. Nam poëtę ne carmina quę noctu occurrerint, perirēt, ceratos parietes habebant, & stylum appensum, quo ea scriberēt. id autem poëtam neglexisse arguit) laborat .i. in piculo reprobationis est, immeritus .i. citra meritum, & culpam suam. Atqui.i. attamen certe vultus.i. facies, erat sup. tibi, minantis .i. eius qui fecere pro

Tam bene me nosti?postquam omnis res mea Ianum
Ad medium fracta est: aliena negocia curo,
Excussus proprijs. olim nam quærere amabam,
Quo vafer ille pedes lauisset Sisyphus ære:
Quid sculptum infabre, quid fusum durius esset.
Callidus huic signo ponebam millia centum:
Hortos, egregiasque domos, mercarier vnus
Cum lucro noram, vnde frequentia Mercuriale
Imposuere mihi cognomen compita noui:
Et morbi miror purgatum te illius. atqui
Emouit veterem mire nouus: vt solet, in cor
Traiecto lateris miseri, capitisque dolore:
Vt lethargicus hic cum fit pugil. & medicum vrget.
Dum nequid simile huic, esto vt libet. ò bone ne te
Frustrere: insanis & tu: stultique propè omnes:
Si quid Stertinus veri crepat; vnde ego mira
Descripsi docilis præcepta hæc, tempore, quo me
Solatus iussit sapientem pascere barbam:
Atque à Fabricio non tristem ponte reuerti.
Nam male re gesta cum vellem mittere operto
Me capite in flumen: dexter stetit: & caue faxis
Te quidquam indignũ.pudor,inquit,te malus vrget:
Insanos qui inter vereare insanus haberi?
Primũ nam inquiram,quid sit furere: hoc si erit in te
Solo: nil verbi, pereas quin fortiter, addam.
Quem mala stultitia, & quæcunque inscitia veri
Cæcum agit: insanum Chrysippi porticus, & grex
Autumat, hæc populus, hæc magnos formula reges,
Excepto sapiente, tenet. nunc accipe quare
Desipiant omnes, æque ac tu: qui tibi nomen
Insano posuere. velut siluis, vbi passim
Palanteis error certo de tramite pellit:
Ille sinistrorsum, hic dextrorsum abit: vnus vtrique
Error: sed varijs illud partibus. hoc te
Crede modo insanum: nihilo vt sapientior ille,
Qui te deridet, caudam trahat. est genus vnum
Stultitiæ nihilum metuenda timentis: vt igneis,
Vt rupeis, fluuiosque in campo obstare queratur.
Alterum & huic varium, & nihilo sapientius, igneis
Per medios fluuiosque ruentis. clamet amica,
Mater, honesta soror, cum cognatis, pater, vxor,
Hic fossa est ingens: hic rupes maxima: serua:
Non magis audierit: quàm Fufius ebrius olim,
Cum Ilionam edormit: Catienis mille ducentis
Mater te appello, clamantibus. huic ego vulgum
Errori similem cunctum insanire docebo.
Insanit veteres statuas Damasippus emendo.
Integer est mentis Damasippi creditor? esto:
Accipe, quod nunquam reddas mihi, si tibi dicam:
Tu ne insanus eris, si acceperis? an magis excors
Reiecta præda. quam præsens Mercurius fert?
Scribe decem Nerio: non est satis: adde Cicutæ
Nodosi tabulas: centum. mille adde catenas:
Effugiet tamen hæc sceleratus vincula Proteus.
Cum rapies in iura, malis ridentem alienis:
Fiet aper. modo auis: modo saxũ: & cũ volet, arbor.
Si male rem gerere insani est: contra. bene sani:
Putidus multo cerebrum est (mihi crede) Perilli
Dictantis, quod tu nunquam rescribere posis.
Audire, atque togam iubeo componere, quisquis

promitteret multa & preclara: sup. à te scribẽda esse, si villula .i. modica villa, hoc est possessiuncula, & domus rustica in agro tuo, cepissent sup. te vacuũ .i. expertem curarum, hoc est ociantem tepido .i. frigore temperato tecto. Quorsum .i. quo versus, hoc est ad quod cõmodum, pertinuit stipare .i. cõprimere, sicut qui nauem faciũt rimas obstruunt stuppis. & ita stipant .i. condensant eas, hoc est compressum fere tecum. Platona .i. opera Platonis, Menãdro .i. cum operibus Menandri (declinatur ne ignores puer. hic Plato. nis. ni. nẽ. latine, vel hic Platon. nos. ni. Platona more græco. bene autem enumerat. libro, quibus ad Satyras scribẽdas opus est, videlicet, philosophorum pro sententijs, & Comicorum pro imitatione) & quorsum pertinet educere .i. ex vrbe in agrum ducere, tãtos comites. s. Platonem philosophũ, Menandrum nouæ Comœdiæ patrem, Eupolim veteris Comœdiæ diligẽtem scriptorem, Archilochum Iambici carminis principem, vnde acerbitatẽ styli depromat? paras tu placare inuidiam .i. molestiam, & odium populi, sicut ibi, Inuidiã nimio cultu vitare memento. & hoc virtute, quæ est in correptione fraternali per Satyram, relicta .i. neglecta? hoc est an ideo virtutem derelinquis, ne cuiq; odio aut molestiæ sis? O miseri si hoc facis, te contemnere .i. contemneris penul. longa. Est .n. futuri indicatiui, hoc est vilipenderis, quia tu quæris tectorium, ac velamẽ desidiæ tuæ Desidia existens improba .i. improbanda, & inuerecunda Sirẽ, .i. allectrix & deceptrix dulcedine sua, vt Sirenes cantu decipiebant, est vitanda .i. effugienda tibi, aut quidquid supp. virtutis, aut gloriæ bonæq. opinionis, parasti .i. acquisiuisti vita meliore, hoc est melius viuendo. s. in labore ac studio philosophiæ est ponendum .i. deponendum & renunciandum tibi æquo .i. placido & in vtranq; fortunam parato animo. Respondet Poëta, Damasippe, dij, quæ, pro &, deæ donent te tonsore .i. benigne conferant tibi tõsorem, ob .i. propter, verum consilium .i. quia dedisti mihi consilium. Et id amare dicit Poëta, sed prudẽter, ne videatur approbare quæ Damasippus obiecerat. Nil .n. tristius accidere posset id genus cuius erat Damasippus .i. prolixa barba & baculo, seueroq. supercilio se philosophos ostentãtibus cum ignari & nequã sint. imprecatur ergo Damasippo vt ei barba tõdeatur, quod ille minime cupiebat. Sed vnde nosti me tam bene? Respondet Damasippus, Postquã omnis res mea fracta .i. imminuta ac pdita est, ad Ianum .i. statuam Iani medium, quæ est media trium, ad quam creditores & fœneratores .i. qui dabant aut accipiebant ad vsuram, cõuenire solebãt, vel ad medium .i. dimidiatum, & semifractum qui in foro stabat, hoc est postquã ego perdidi omnes res meas, & nõ debeo curare eas ego, curo aliena negocia, excussus .i. eiectus proprijs supp. negocijs, Nam ego amabam olim .i. tempore præterito quęrere .i. inquirere, quo ære, ille .i. notissimus artifex nomine Sisyphus lauisset pedes .i. vnde pelues fecisset, hoc est inquirebam æs Corinthum, & quærere sup. quod æs esset sculptum infabre .i. duriter & sine arte, & quod sup. esset fusum durius .i. rudius, & minus viuum exprimens. cuius contrarium est illud, Excudent alij spirantia mollius æra, Credo equidem viuos ducent de marmore vultus. Laudatur enim opus molle, sed opi ex mollis vituperatur. Ego callidus .i. multum expertus, & hoc per irrisionem sui dicit, ponebam .i. constituebam, huic .i. alicui signo, centummillia .s. nummorum. Ego vnus .i. solus, noram .i. noueram mercari cũ lucro, non suo, sed venditoris, verum ironicos omnia dicit, egregias domos, vnde frequẽtia compita .i. multitudo populorum, ad compita .i. loca quæ plures petunt conuenientium, imposuere .i. imposuerunt mihi, cognomen Mercuriale .i. dixerũt me Mercurialem, hoc est vafrum & callidum in mercibus emendis, & vendendis, more Mercurij. Respondet Horat. etiam irrisorie, Noui .s. quod dicis, & miror te purgatum illius morbi sup. macula & insania. Atqui .i. sed quomodo, inquit Damasippus, miraris me purgatum? nouus morbus supp. noua species insaniæ, euomit .i. auomit, vt solet veterem sup. morbum, vt .i. quemadmodum, hic .i. aliquis, lethargicus .i. morbum obliuionem inducentem patiens, cum .i. qñ, fit pugil .i. freneticus vnũquenq; lacessens, & vrget .i. cædit ac pulsat medicũ, & hoc dolore lateris, vel ꝑ vel miseri capitis, traiecto .i. trãsmisso in cor .i. mẽtem, hoc est dum ex obliuioso fit freneticus. Respondet Horat. Esto vt lubet .i. sis freneticus & furiosus ad libitum, dũ .i. dummodo, nequid .i. non aliquid simile sup. fiat, aut tu facias huic .i. mihi, hoc est dummodo, me nõ cedas, aut vrgeas. Ad quod respondet Damasippus ingrediens principale intentum huius satyræ, videlicet omnes insanire, & dicit. O

bone

bone sup. vir Horati, ne frustrere .i. frustreris te, hoc est ne frustra tibi placeas, insanis, & .i. et tu, que pro &, oës ppe .i. quasi sunt supp. stulti, si Stertinius .i. Stoicus, crepat .i. cũ crepitu docet, quid .i. aliquid veri, vnde .i. abs quo Stertinio, ego docilis .i. capax doctrinę eius, descripsi hæc mira præcepta .i. hæc Paradoxa. eo tpe quo ipse solatus .i. cõsolatus me, iussit barbam sapientem .i. sapientiæ indicem crescere supp. mihi .i. iussit me philosophari, atque iussit me reuerti .i. redire, non tristem .i. hilarem, à põte Fabricio .i. quem Fabricius supra Tyberim struxerat. (Nam re male gesta) .i. postquam omnem rẽ perdideram, cum ego vellem me mittere in flumen .i. immergere, capite operto, vt constantius id facerem. (Ne enim formidine mortis aut terrore, aut aliquo alio reuocentur à misero proposito, solent sic desperantes caput tegere. vt vno impetu se pcipitent) Ipse sup. Stertinius, stetit dexter .i. vtilis, & cõmodus ac ppitius mihi, & inquit caue Damasippe faxis .i. ne facias (caue, hic tertiæ est coniugationis sicut in Epist. Valde, valde. caue ne titubes, quia secũda corripitur) quidquam indignum .i. qđ hominem non decet, cuiusmodi est seipsum submergere, & inquit, malus .i. perniciosius pudor vrget .i. impellit te, qui vereare .i. verear. s hñi insanus inter insanos. Et si Damasippus quæret, qũo sunt alij insani, qa me deceperunt? Respondet ad hoc Stertinius. Nam ego inquiram primũ quid sit furere, & si sup. hoc. s. furere erit in te solo, ego nil .i. non aliquid, non addam aliquid verbi .i. aliquod verbum, quin .i. quo minus, hoc est non, pereas .i. moriaris, fortiter .i. forti aio. Quem mala, &c. describit primo stultitiam, inducturus varia genera stultorum. Ordo est. Porticus, & grex .i. tota secta, & schola, Chrysippi .i. stoica, in qua plurima scripsit Chrysippus, autumat .i. opinatur, aut asserit, eum sup. quẽ mala .i. praua, & perniciosa stultitia, & quæcunq; inscitia .i. ignorantia veri .i. veritatis agit .i. impellit cæcum esse sup. stultũ maior ergo est quicunque malam stultitiam, aut quamuis ignorãtiam habet insanus est hæc formula .i. hæc præpositio, hęc maxima, tenet populos, & magnos reges, sup. oës excepto sapiente. Minor est sed omnis tam popularis quàm rex, pręter sapientem, habet stultitiam, aut ignorantiam paruam. vnde sequitur conclusio, ergo omnis homo est insanus, quàm Stertinius, vt recitat Damasippus, sic probauit. Nunc ò Damasippe, post-

Ambitione mala, aut argenti pallet amore:
Quisquis luxuria, tristi ue superstitione,
Aut alio mentis morbo calet: hac propius me,
Dum doceo insanire omneis, vos ordine adite.
Danda est ellebori multo pars maxima auaris:
Nescio an Anticyram ratio illis destinet omnem.
Hæredes Staberi summam incidere sepulchro.
Ni sic fecissent: gladiatorum dare centum
Damnati populo paria; atque epulum, arbitrio Arri,
Frumenti quantum metit Africa. siue ego praue,
Seu recte, hoc volui: ne sit patruus mihi. credo
Hoc Staberi prudentem animum vidisse. quid ergo
Sensit cum summam patrimoni insculpere saxo
Hæredes voluit? quoad vixit, credidit ingens
Pauperiem vitium: & cauit nihil acrius: vt si
Forte minus locuples vno quadrante periret;
Ipse videretur sibi nequior. omnis etiam res,
Virtus, fama, decus, diuina, humanaque pulchris
Diuitijs parent: quas qui construxerit, ille
Clarus erit, fortis, iustus, sapiens etiam, & rex,
Et quidquid volet. hoc, veluti virtute paratum,
Sperauit magnæ laudi foro. quid simile isti
Græcus Aristippus? qui seruos proijcere aurum
In media iussit Libya: quia tardius irent
Propter onus segnes. vter est insanior horum?
Nil agit exemplum, litem quod lite resoluit.
Si quis emat citharas, emptas comportet in vnum,
Nec studio citharæ, nec musæ deditus vlli:
Si scalpra, & formans non sutor: nautica vela
Auersus mercaturis: delirus, & amens
Vndique dicatur merito. quid discrepat istis,
Qui nummos, aurumque recondit, nescius vti
Compositis, metuensque velut contingere sacrum?
Si quis ad ingentem frumenti semper aceruum
Porrectus vigilet cum longo fuste. neque illinc
Audeat esuriens dominus contingere granum:
Ac potius folijs parcus vescatur amaris:
Si positis intus Chij, veterisque Falerni
Mille cadis, nihil est, tercentum millibus, acre
Potet acetum: age, si & stramentis incubet, vnde
Octoginta annos natus, cui stragula vestis,
Blattarum, ac tinearum epulæ, putrescat in arca:
Nimirum insanus paucis videatur; eo quòd
Maxima pars hominum morbo iactatur eodem.
Filius, aut etiam libertus vt ebibat hæres:
Dis inimice senex custodis? ne tibi desit?
Quantulum enim summæ curtabit quisque dierum?
Vngere si cauleis oleo meliore, caputque
Cœperis impexa fœdum porrigine? quare,
Si quid vis satis est: periuras, surripis, aufers
Vndique? tum sanus? populum si cædere saxis
Incipias, seruos ue tuos, quos ære pararis:
Insanum te omnes pueri, clamentque puellæ.
Cum laqueo vxorem interimis, matremque veneno:
Incolumi capiti es? quid enim? neq; tu hoc facis Argis
Nec ferro: vt demens genitricem occidit Orestes.
An tu reris eum occisa insanisse parentem?
Ac non ante malis dementem actum furijs, quàm
In matris iugulo ferrum tepefecit acutum?
Quin ex quo est habitus male tutæ mentis Orestes:

quam. s. docui, qui sint stulti atque insani, accipe .i. intellige, nunc quare omnes supp. homines, desipiant .i. male sapiant ac stulti sint, ęque .i. ęqualiter, ac .i. sicut tu, omnes dico illi qui posuere .i. indidere tibi insano nomen .i. agnominando vocauerunt insanum velut .i. quemadmodum, in sup. siluis, vbi error pellit de certo tramite .i. certo itinere, sup. homines palãtes .i. errabunde vagantes, passim .i. quasi per singulos passus ille .i. vnus eorum, abit .i. aberat, sinistrorsum .i. in sinistram partem, hic .i. alius, dextrorsum .i. in dextram partem vnus .i. æqualis, error .i. vitium erroris est vtrique sed illudit varijs partibus, quia non in eandẽ partem aberrãt. Crede te insanum hoc modo, vt ille qui te deridet, existens nihilo .i. in nullo sapiẽtior te, trahat caudam. s. vulpis .i. ita deridendus sit, vt his cui pueri affigunt caudam vulpinam vt eum deridendum notent. vnũ genus stultitiæ est timẽtis .i. vnum est genus stultorum timentium nihilum .i. in nullo metuendum, vt .i. ac si quæratur .i. conquęratur, ignis .i. ignes, rupes .i. saxa rupta, & fluuios obstare in campo .i loco plano, & capaci. Alterum sup. est genus stultitiæ, varium .i. diuersum, huic .i. ab hoc iam dicto. & nihilo .i. in nulla sapiẽtius, videlicet stultitiæ ruẽtis .i. præcipitanter currentis p medios ignes, & fluuios .i. alij peccant pusillanimitate, alij temeritate. Dum autem sic temerarius ruit clamet amica, clamet mater, clamet soror honesta, clamet pater & vxor, cũ cognatis .i. cõsanguineis, & affinibus clamet. s. dicens, hic est ingẽs fossa, hic est maxima rupes, serua .i. saluate nõ pcipiteris, ipse sequens furorem suum non magis audiuerit. s. amicos reuocantes, quàm Fusius, actor Tragœdiarum, ebrius .i. cum esset ebrius, supp. audiuit, cum edormit .i. edormiendo vult repræsentare, Ilionam .i. filiam Hecubæ sororem Polydori, & hoc mille ducentis Catienis .i. actoribus personam Polydori agentibus clamantibus, mater te appello, soror sepeli me. Hic locus sanè iucundus est, sed quia historiam tangit non omnibus vt vereor intellectus. Est autẽ talis. Illiona filia Priami, & Hecubę nupta fuit Polymnestori, cui pater cum iam diffideret rebus Troianis, vt aliquid generis sui superesset Polydorum filium cum grandi pondere auri commisit. Polymnestor autem videns Græcos victores, Res Agamẽnonias, victricesq. arma secutus, Polydorum obtruncat, & auro Vi potitur, vt dicit Virg. in iij. Aen. De hac au-

tem re facta erat Tragœdia, in qua anima Polydo i insepulti apparuit sorori, appellans eam matrem vt materna pietate vte retur in se sepeliendo. Hac au tem fabulam cum Fusius & Catienus agerent, Fusius personam Illionæ dormientis & Catienus personam Polydori interpellantis, contingit vt Fusius potus, ac ebrius cum vellet simulare dormientem tam pro funde dormierit, quòd Catienus clamans altissima voce, mater te appello, ipsum excitare non potuit. Quinetiam sunt qui extinctum, dum dormientem fingeret, velint. Ita dicit, tam demens ac obstinatus repe ritur modo qspiam, vt si ab errore reuocetur, non plus audiret quam Fusius audiuit Catienum, etiam si mille ducenti Catieni clamarent. Nunc ad reliqua, Ego docebo cunctum vulgum.i.vilem populum (dicitur autem hic aut hoc vulgus) insanire, similem .i. consimiliter, huic errori.i.ad hunc errorem. Damasippus insanit.i.tu inquit Stertinius, vt nunc narrat Damasippus, Damasippe insanis emendo veteres statuas, quasi dicat id notorium est, sed quæro sup.nūquid creditur Damasippi est integræ mentis? quasi dicat minime. quod insequentibus probat. Sed attende q̄ textus ferè habent, Integer est mentis. vbi grammatice & stante versu dixeris. Integræ est mentis. sed forte propter coincidentiam vocalium vitandam dixit integer. malim integræ est mentis legere. Esto .i. concedamus eum esse integre mentis, sed tamen si ego dicam tibi, accipe id supple quod nūquam reddas mihi ne pro an, eris tu insanus si acceperis, an magis excors .i. sine corde præda quā Mercurius .i. Deus mercium, præsens.i.fauorabilis fert .i. affert tibi, reiecta .i. repulsa à te? quasi dicat eodem modo insanior fuit creditor qui Damasippo perdito homini credidit, quod nunquam esset recepturus, q̄ Damasippus quid id à vēditore auaro, eo animo, quo à Deo vltro offerente acciperet, accepit. Et si quis dicat, creditores obligationes à debitore petebāt, docet eas exemplo Nerij nihil prodesse, dummodo non sit soluendo qui obligationem dedit. Ordo est. [Scribe Nerio decem) .i. obliga Damasippum ei in decem. Respondet Nerius, Non satis est supple eum obligatum esse, adde centum tabulas Cicutæ, illius fœneratoris nodosi.i. multis nodis & obligationibus implicantis. adde mille cathenas .i. obligationes tamen Proteus sceleratus effugiet hæc vincu-

*vnquã.

*Latus.

Nil sanè fecit, quod tu reprendere possis;
Non Pyladen ferro violare, ausus ue sororem
Electram: tantum male dicit vtrique, vocando
Hanc furiam, hunc aliud, iussit quod splendida bilis.
Pauper Opimius argenti positi intus, & auri,
Qui Veientanum festis potare diebus
Campana solitus Trulla, vappamque profestis:
Quondam lethargo grandi est oppressus: vt hæres
Iam circum loculos, & claueis lætus, ouansque
Curreret. hunc medicus multum celer, atque fidelis
Excitat hoc pacto: mensam poni iubet: atque
Effundi saccos nummorum, accedere plureis
Ad numerandum, hominem sic erigit: addit & illud,
Ni tua custodis: auidus iam hoc auferet hæres.
Men' viuo? vt viuas igitur, vigila. hoc age. quiduis?
Deficient inopem venæ te: ni cibus, atque
Ingens accedat stomacho fultura ruenti.
Quid cessas? agedum sume hoc ptisanarum orizæ.
Quanti emptæ? paruo. quanti ergo? octussibus. eheu
Quid refert morbo, an furtis, peream ne rapinis?
Quisnam igitur sanus? qui non stultus. quid auarus:
Stultus & insanus. quid si quis non sit auarus:
Continuo sanus? minime. cur Stoice? dicam.
Non est cardiacus, Craterum dixisse putato,
Hic æger, recte est igitur? surgetque? negabit.
Quòd latus, aut renes morbo tententur acuto.
Non est periurus, neque sordidus. immolet æquis
Hic porcum laribus. verum ambitiosus, & audax.
Nauiget Anticyram. quid enim differt? barathro ne
Dones quidquid habes, an * nunquam vtare paratis?
Seruius Oppidius Cannusi duo prædia diues
Antiquo censu, natis didisse duobus
Fertur: & hoc moriens pueris dixisse vocatis
Ad lectum. postquam te talos Aule, nucesque
Ferre sinu laxo, donare, & ludere vidi:
Te Tiberi numerare: cauis abscondere tristem.
Extimui, ne vos ageret vesania discors:
Tu Nomentanum, tu ne sequerere Cicutam.
Quare per diuos oratus vterque penateis,
Tu caue ne minuas: tu ne maius facias id,
Quod satis esse putat pater: & natura coërcet.
Præterea ne vos titillet gloria, iure-
Iurando obstringam ambos: vter ædilis fuerit, vel
Vestrum prætor: is intestabilis, & sacer esto.
In cicere, atque faba, bona tu perdasque lupinis,
* Lætus vt in circo spaciere, aut æneus vt stes,
Nudus agris, nudus nummis insane paternis?
Scilicet vt plausus, quos fert Agrippa, feras tu
Astuta ingenium vulpes imitata leonem?
Ne quis humasse velit Aiacem Atrida vetas cur?
Rex sum. nil vltra quæro plebeius. & æquam
Rem imperito: ac si cui videor non iustius, inulto
Dicere, quæ sentit, permitto. maxime regum
Di tibi dent capta classem deducere Troia:
Ergo consulere, & mox respondere licebit?
Consule. cur Aiax heros ab Achille secundus
Putrescit, toties seruatis clarus Achiuis?
Gaudeat vt populus Priami, Priamusque inhumato:
Per quem tot iuuenes patrio caruere sepulchro?
Mille ouium insanus morti dedit, inclytum Vlyxem

la, id est ipse debitor versipellis effugiet eas obligationes, sicut Proteus Deus maris & custos vitulorum marinorum, & reli qui pecoris marini, effugit vincula eorum, qui dormientem oppresserunt responsa petituri, vt quarto Georg. Virg. docet & cum, id est quando, tu rapies hunc, scilicet perditum debitorem, in iura ridentem, id est exultantem de malis alienis, ipse fiet aper, & modo, id est aliquando auis, & modo, id est aliquando saxum. & cum volet arbor. Sunt qui hæc intelligunt simpliciter. vt sit, Mutabit se in varias figuras, sicut Proteus faciebat. Alij signanter singula dicta putāt, vt per aprum intelligant complices, qui vi eripiant, sicut reliqui porci clamā ti apro succurrunt. per auem celerem fugam, per saxum fortem resistentiam, per arborem inuasionem. Si insani est, id est ad insanum pertinet, gerere, id est administrare, & gubernare rem suam male, & si contra, id est econtrario sani supp. est hominis gerere rem suam bene. tunc crede mihi, cerebrum Perilli, illius vsurarij dictantis, id est pronunciantis, quod scribas, id est te scribere in obligationes facientis quod tu nunquam possis rescribere.i.pe soluendo delere, est multo putidius .i. corruptius, & insanius sup.quam accipientis. Ego iubeo, inquit Stertinius. audire atque componere togam.i.disponere ad audiendum attentius. Quisquis pallet.i. pallidius efficitur, aut mala ambitione, id est cupiditate bonorum aut amore argēti, quisquis pallet luxuria, aut tristi superstitione, aut calet, id est ardet alio morbo mentis, adire vos omnes huc.i. proprius me donec, ego doceo omnes insanire.i.insanos esse. Hæc enim genera stultitiæ iam dictā hic late patebunt, & primum auaritia. Danda est ellebori, primū damnat auaritiam tāquam perniciosissimam pestem, ostendens auaros quam maxime insanos, & quodammodo solos insanire quia omnes peccamus auaritia .i. mala quadam cupiditate, aut faciēdi prohibiti, aut omittandi mandati. Dicit ergo, ad eos purgandos opus est ferè tota Anticyra, id est omni elleboro nascenti in Anticyra. Est autem herba ad purgandum à noxijs humoribus aptissima, præcipue alba eaque tutissime in Anticyra submeatur, ad quam ob id magni viri perrexisse leguntur. Potest esse & alia causa cur totam Anticyram auaris destinet, quia videlicet pessima est pestis, & difficile purgabilis, cum ne senectu tem

tem quidem deserat, sed vel maxime vexet. Ordo aũt est. Multa maxima pars ellebori.i.herbæ ab insania purgatę, dãda est auaris, tanquam maxime insanis & nescio an ratio destinet.i. addicat, attribuat, illis .i. auaris, omnem Anticyram.i.omne elleborum illic nascens, vel quia soli auari, vel quia præcipue insaniunt. Hęredes Staberi, illius auari, cui persuasum erat ditissimum quenque beatissimum esse (qui vt post mortem beatus prædicaretur iussit summam à se derelictam sepulchro incidi. quod si prętermisissent hæredes, legauit populo centũ paria gladiatorum exhibẽdorum ab hæredibus, & viscerationem opulẽtissimam, cuius rei cognouit populum non segnem executorem fore. ne ergo voluntas illa vltima neglectui esset, talem pęnam negligentiæ statuit) incidere.i. inciderũt sepulchro summam sup. omnium diuitiarum eius, existens damnati a Stabero (aut forte Staberio) ni.i nisi, fecisset, id hoc est incidissent in sepulchro summam dare populo centum paria gladiatorum, q in arena ad spectaculum populi concertarent, & se mutuo vulnerarẽt atque dare epulum .i. viscerationem, & commune conuiuium, arbitrio .i. ad arbitrium Arri.i. Arij hominis perditi prodigentia, & odio in auaros, & sup. dare tantum frumenti, quantum Africa metit. hoc autem hyperbolice dicit, quia Africa ferax est frumenti. Dixit item Staberus, aut iussit incidi, ne ò lector sis patruus.i. seuerus castigator mihi (vñ Pers. Cum sapimus patruos, &c. Solẽt enim patrui esse rigidiores q̃ patres) seu ego volui hoc praue, seu recte. Credo, prudentem animũ Staberi (ironice vocat prudentem.i. prouidẽtem) vidisse hoc.i. hoc prudenter pręuidisse. Quid ergo sensit? hæc sunt verba poëtæ ad Damasippum, aut Damasippi referentis quomodo ad Stertinium, loquebatur, cum.i. qñ voluit hæredes isculpere saxo.i. sarcophago, summã patrimoni, pro patrimonij. Responsio ipse credidit quoad.i. quandiu vixit, paupertem.i. paupertatem. alibi significat damnum, esse supp. ingens vitium, & nil.i. non aliqd, nõ canit.i. fugit aliquid, acrius .i. vehementius quàm paupertatem, vt si ipse periret.i. moreretur forte minus locuples ad iustam summam vno quadrante, ipse videretur sibi neqor.i. valde nequam.i. homo nihil quẽs .i. valens, aut potens. Enim, pro quia, secũdum iudicium illius, omnis res, videlicet virtus, fama, decus, diuina, & humana parent.i. obtemperant pulchris di

Et Menelaum vna mecum se occidere clamans,
Tu cum pro vitula statuis dulcem Aulide natam
Ante aras: spargisque mola caput improbe salsa:
Rectũ animi seruas? quorsum? insanus qd enim Aiax
Fecit, cum strauit ferro pecus? abstinuit vim
Vxore, & gnato, mala multa precatus Atridis:
Non ille aut Teucrum, aut ipsum violauit Vlyxem.
Verum ego, vt hærenteis aduerso littore naueis
Eriperem: prudens placaui sanguine diuos.
Nempe tuo furiose? meo, sed non furiosus.
Qui species alias veri, scelerisque tumultu
Permixtas capiet, commotus habebitur: atque,
Stultitia ne erret, nihilum distabit, an ira.
Aiax immeritos dum occidit, desipit, agnos?
Cum prudens scelus ob titulos admittis inaneis:
Stas animo? & purũ est vitio tibi, cũ tumidũ est cor?
Si quis lectica nitidam gestare amet agnam:
Huic vestem vt gnatæ, paret ancillas: paret aurum:
Rufam, aut Pusillam appellet: fortique marito
Destinet vxorem: interdicto huic omne adimat ius
Prætor: & ad sanos abeat tutela propinquos.
Quid si quis gnatam pro muta deuouet agna:
Integer est animi? ne dixeris, ergo vbi praua
Stultitia; hic est summa insania. qui sceleratus,
Et furiosus erit, quem cepit vitrea fama,
Hunc circuntonuit gaudens Bellona cruentis.
Nunc age luxuriam, & Nomentanum arripe mecum.
Vincit enim stultos ratio insanire nepotes.
Hic simul accepit patrimoni mille talenta:
Edicit, piscator vti, pomarius, auceps,
Vnguentarius, ac Tusci turba impia vici,
Cum scurris fartor, cum velabro omne macellum,
Mane domum veniant. quid tum? venere frequentes.
Verba facit leno, quidquid mihi, quidquid & horum
Cuique domi est, id crede tuũ. vel nũc pete, vel cras.
Accipe, quid contra iuuenis responderit æquus.
In niue Lucana dormis ocreatus: vt aprum
Cœnem ego: tu pisceis hiberno ex æquore vellis:
Segnis ego. indignus qui tantum possideam, aufer:
Sume tibi decies: tibi tantundem: tibi triplex,
Vnde vxor media currat de nocte vocata.
Filius Aesopi detractam ex aure Metellæ,
Scilicet vt decies solidum exorberet: aceto
Diluit insignem bacam: qui sanior, ac si
Illud idem in rapidum flumen, iaceret ue cloacam?
Quinti progenies Arri, par nobile fratrum,
Nequitia & nugis, prauorum & amore gemellum,
Luscinias soliti impenso prandere coëmptas.
Quorsum abeant sani? certa an carbone notandi?
Aedificare casas, plostello adiungere mures,
Ludere par impar, equitate in arundine longa,
Si quem delectet barbatum: amentia verset.
Sic puerilius his ratio esse euincet amare:
Nec quidquam differre. vtrum ne in puluere trimus
Quale prius ludas opus: an meretricis amore
Solicitus plores. quæro, facias ne, quod olim
Mutatus Polemon? ponas insignia morbi,
Fasciolas, cubital, focalia: potus vt ille
Dicitur ex collo furtim carpsisse coronas:
Postquam est impransi correptus voce magistri.

uitijs, quas sup. diuitias, qui .i. quicunque cõtraxerit, ille erit clarus, fortis, iustus, etiam rex, & quidquid volet, hoc sperauit fore laudi sibi paratum, diuitijs supp. velut in virtute.i. sicut per virtutem, Stoici sibi omnia parata dicunt. Dicit ergo hoc stomachose, stoicus, ac si dicat, Ille miser credebat omnia posse consequi per diuitias, sicut nos qui recte sapimus, dicimus nos omnia consequi per virtutem & sapientiam. Ad quod tunc obijciebat Damasippus nondũ Stoica disciplina imbutus, ac si diceret, Si dicis Staberum insanuisse, quòd sic diuitias accumulauerat, qd Aristippus Græcus sup. philosophus fecit simile isti sup. sic accumulanti? q.d. nihil vtpote, qui iussit in media Libya seruos proijcere aurum quia ipsi segnes.i. tardiores propter aurum irent.i. ingrederentur tardius. vter horum insanior? Respondet poëta Damasippo, aut Damasippus Stertinio, adducens id, quod Dialectici dicunt adducere inconueniens contra inconueniens nõ est soluere, q.d si Aristippus insanus fuit non sequitur Staberũ sanũ esse, quia exẽplum quod resoluit litem.i. quod cõtra inconueniens aliquod adducit aliud, nil agit.i. nõ soluit, aut nihil probat, hoc est licet Aristippus insipienter egit profundendo, non sequitur Staberum sapienter egisse nimis custodiendo, imò insaniuit. quod exemplis probat, dicẽs. Si quis emat cytharas .i. talia instrumẽta musicalia (quidam male legunt amat) & ipse comportet eas emptas in vnum supple locum, existens nec deditus studio cytharæ, nec vlli Musæ.i. nullum cõmercium habens cum cytharis nec sciens eis vti, si non sutor.i. aliquis nesciens suere, aut calceos facere, emat, & comportet scalpra, quibus corium scalpitur, & formas, quibus calcei formãtur, si quis auersus.i. alienus mercaturis, emat & comportet nautica vela, ipse dicatur vndique delirus, & amens, & qdem merito, qui .i. in quo discrepat, id est diuersus, & differens est, istis .i. ab istis, qui recondit, id est abscondit, & fodit in terra, nummos.i. monetam atque aurum, nescimus .i. ignorans, vti compositis .i. accumulatis, & metuens contingere supp. quæ composuit, veluti sacrum, id est tanquam rem sacram, sicut in j. Ser. primi dictum est? Si quis vigilet semper porrectus.i. extensus, & prostratus, cum fuste, id est baculo quo fures arceat, ad ingentem aceruum frumenti, neque ipse esuriens audeat dominus, id est cum sit dominus, contingere illinc, id est

ab illo aceruo granum, ac ipse parcus vescatur potius folijs amaris. Item si sup quis .i. aliquis, potet acre acetum & hoc mille cadis Chij sup. vini, positis .i. locatis, intus .i. in penu. nihil est sup. quod dixi, mille cadis positis. Age adhortandi est, q. d. dicamus adhuc fortius, qs sup. natus annos vndeoctoginta .i. lxxix. (Est autem vna dictio, sed, vt dictum est in principio, vt magis vulgaris videret Sermo, voluit Poëta vnam dictionem potissimum compositam in diuersis versibus ponere. Est autem idem ac si dicat, vnum de lxxx. sicut duodeoctoginta, lxxviij. & vndeoctogesimus, ac duodeoctogesimus dicitur, sic vndeuigelimus &c.) si ergo talis cubet .i. dormiat stramentis .i. in straminio. cui vestis stragula putrescat in arca exīs epulę blattarum .i. nociuorū vermium, ac tinearum, nimirū .i. haud dubie talis, sup. cum sit insanissimus, videatur paucis insanas, eo q maxima pars hoīum iactatur .i. in periculo versatus, eodem morbo auaritiæ, sed qs que laudat quod amat, & tamē non minus insaniret. vnde exclamat contra eum, O senex inimice dijs .i. odio habite à dijs q tibi bona tribuerunt, nō quibus fruaris, sed torquearis, vel qui contra benignitatem deorum facis, custodis vt filius aut etiam libertus hæres ebibat .i. bibendo absumat hoc quod custodis, ne tibi desit sup. aliqd, in qua te stulte agre, enim pro quia quantulum .i. quantū modicum, quisque dierum .i. quilibet dies, curtabit .i. auferet summæ si cęperis saltem in senectute, vngere meliore oleo caules, & caput existens fœdum porrigine .i. vlcere fœdo, aut scabie impexa .i. quæ generata est, qa non pecteris? Dicet fortassis auarus, Ego nō appeto delitias, aut lautitias, modicum mihi satis est, non peto pecti, aut vngi aut vncti vesci faciant hoc delicijs assueti. Contra q dicit Stertinius, Siquid vis .i. quæuis res, etiam minima satis est tibi, quare periura, surripis, aufers vndique .i. ex omni parte .i. oībus qbus potes modis, etiam iniustis, accumulas? tun' .i. tu ne, vel tun' .i. tunc ne, tu sanus sup. esses, si incipias cedere .i. percutere saxis populū & seruos, quos pararis .i. parateris, hoc est emeris tuo ære, q. d. non, qa omnes pueri, q̄, pro &, puellæ clamen te insanum. Et cum .i. quādo tu interimis .i. necas, vxorē laqueo .i. strangulas eam, vt dotem eius habeas, & cum interimis matrem tuā veneno, es tu incolumi .i. sano capite? Quid enī .i. cur non dicaris incolumi capite, quia neque facis hoc Ar

Porrigis irato puero cum poma: recusat.
Sume Catelle: negat. si non des: optat. amator
Exclusus qui distat? ait vbi secum, eat, an non,
Quo rediturus erat non arcessitus: & hæret
Inuisis foribus. nec nunc cum me vocet vltro
Accedam? an potius mediter finire dolores?
Exclusit reuocat: redeam? non si obsecret. ecce
Seruus non paulo sapientior. ò hære, quæ res
Nec modum habet, neque cōsilium, ratione, modoq;
Tractari non vult. in amore hæc sunt mala, bellum.
Pax rursum. hæc si quis tempestatis prope ritu
Mobilia, & cæca fluitantia sorte, laboret,
Reddere certa: sibi nihilo plus explicet: ac si
Insanire paret certa ratione, modoque.
Quid? cum Picenis excerpens semina pomis
Gaudes. si cameram percussti forte: pene te es?
Quid cum balbe feras annoso verba palato?
Aedificante casas qui senior? adde cruorem
Stultitiæ: atque ignem gladio scrutare modo inquā
Hellade percussa Marius cum præcipitat se,
Ceritus fuit? an commotæ crimine mentis
Absolues hominem, & sceleris damnabis eundem,
Ex more imponens cognata vocabula rebus?
Libertinus erat, qui circum compita siccus
Lauris mane senex manibus currebat. & vnum,
Quodam magnum addens, vnum surpite morti,
Dis etenim facile est, orabat: sanus vtrisque
Auribus, atque oculis: mentem, nisi litigiosus,
Exciperet dominus, cum venderet. hoc quoq; vulgus
Chrysippus ponit fœcunda ingente Meneni.
Iupiter ingenteis qui das, adimisque dolores:
Mater ait pueri menseis iam quinque cubantis,
Frigida si puerum quartana reliquerit: illo
Mane die, quo tu indicis ieiunia: nudus
In Tiberi stabit. casus, medicus ue leuarit
Aegrum, ex præcipit: mater delira necabit
In gelida fixa ripa: febrimque reducet:
Quo ne malo mentem concussa? timore deorum.
Hæc mihi Stertinius sapientum octauus amico
Arma dedit: posthac ne compellarer inultus.
Dixerit insanum qui me, totidem audiet: atque
Respicere ignoto discet pendentia tergo.
Stoice, post damnum sic vendas omnia pluris.
Qua me stultitia (quoniam non est genus vnum)
Insanire putas? ego nam videor mihi sanus.
Quid? caput abscissum demens cum portat Agaue
Gnati infelicis: sibi tum furiosa videtur?
Stultum me fateor (liceat concedere veris)
Atque etiam insanum: tantum hoc edissere, quo me
Aegrotare putes animi vitio. accipe: primum
Aedificas: hoc est longos imitaris, ab imo
Ad summum totus moduli bipedalis: & idem
Corpore maiorem rides Turbonis in armis
Spiritum, & incessum: qui ridiculus minus illo?
An quodcunque facit Mœcenas: te quoq; verum est,
Tanto dissimilem, & tanto certare minorem?
Absentis ranæ pullis vituli pede prestis,
Vnus vbi effugit: matri denarrat; vt ingens
Bellua cognatos eliserit. illa rogare,
Quanta ne? num tandem, se inflans, sic magna fuisset.

gis .i. apud Argos i. Græcia, vbi Orestes simile fecit, hoc est, matrē occidit, ne facis hoc ferro, vt Orestes fecit matrem? q. d. fortasse dices te non esse censendum ppter a dementem quia nō facis apud Argos, vbi (quia rarum est) Orestes indicatus est insanire, sed Romæ vbi tot sunt matrum interfectores, vt non videatur insani hominis, propterea tu non occidis matrem ferro vt Orestes, qui, quia hoc fecerat, postea insaniuit, tu vero clam facis hoc veneno, & ita vis te sanum asserere. Ad quod Stertinius, An tu reris eum insanisse parente .i. matre, occisa .i. solum postquam matrem occidit, ac non ipsum dementem actum .i. instigatum, & impulsum esse malis Furijs ad ipsam occidendum, antequam tepefecit sanguine .s. ferrū acutum .i. mucronem in iugulo matris? q. d. tu erras si hoc reris. Quin .i. quinetiam ex quo .i. postquam Orestes est habitus .i. reputatus. mentis male tutæ .i. non satis sanæ, nil sanè .i. omnino fecit, vel ni fecit quod tu possis reprehendere. Non ausus violare ferro .i. vulnerare, aut occidere Pyladem amicum suum, cum quo nobile par amicorum facit. ve, pro vel, Electrā sororem maledicit tantū .i. duntaxat, vtrique .s. Pyladi & Electræ, vocando hanc .s. sororem suam Furiam, & hunc .s. Pyladē aliud .s. opprobrium, quod bilis splendida .i. cholera noxia furorem generans iussit. Quia ergo nihil tam detestabile fecit, post occisam matrem, sicut cum eā ex furore occideret, patet quòd magis insaniuit antequam occideret, quam postea. Longa est historia, sed nota, quàm in principio Iuuen. recitatā inuenies. & in j. Sat. huius operis tetigimus Clytemnestra vxor Agamemnonis quo tempore vir apud Troiam ageret, cum Aegysto adulterium commisit & redeuntem virum occidit, ob qd ab Oreste suo, Agamemnonisq. filio occisa est. ob quod facinus Orestes sibi visus est Furias pati, & à manibus maternis vexati, sed à sorore & Pylade ad Dianā ductus purgatus est, inuēta illic Iphigenia sorore. Pauper Opimius, &c. ponit aliud exemplis detestandæ auaritiæ, quod ex ordine patebit qui talis est, Opimius vir illic auarus, pauper .i. expers argenti & auri positi intus .i. quod absconditum, aut in arca positū habeat, cuius tamen egebat, quia tam deest auaro quod habet, quàm quod nō habet, qui solitus portare festis diebus trulla Campana, id est vasculo fictili, quo alij excrementum ventis excipiuntur. Veientanum supple,

Maior dimidio? num tanto? cum magis: atque
Se magis inflaret: non, si te ruperis, inquit,
Pareris. hæc à te non multum abludit imago.
Adde poëmata nunc: hoc est oleum adde camino:
Quæ si quis sanus fecit: sanus facis & tu.
Non dico horrendam rabiem, iam desine cultum
Maiorem censu. teneas Damasippe tuis te:
Mille puellarum, puerorum mille furores.
O maior tandem parcas insane minori.

vinum vile, quod Iuuen. Rubellum vocat & solitus potare diebus profestis.i.nó festis, vappam.i.vinum euaporatum oppressus est quondam .i. quouis tempore præterito, lethargo.i. morbo dormire compellente graui, supp. intantum vt hæres curret iam letus, & ouans circũ claues, & loculos.i.sacculos pecunia medicus celer.i.expedire curans, atque fidelis.s.qui remedium adhibebat, q; sonum esse cognouit, excitat è somno .s. lethargico, hunc.s.Opimium auarum, hoc pacto.i.hoc modo, ipse iubet mensam.i.tabulam poni ante lectum ægrotantis atq; saccos numorum effundi super eã sup.atque plures accedere ad numerandum sup.numos, & erigit .i.lecto se erigentem facit sic hominem .s. Opimium, & addit illud sup.verbum.s.ni.i.nisi, custodis tua ò Opimi, heres auidus.i. cupidus rerum tuarum auferet hæc, aut hoc. Respondet Opimius. Men'.i.me ne, viuo .i. viuente sup. auferet mea? Addit medicus: Vigila igitur vt viuas. dicit Opim. Age hoc sup. facio, quid vis sup. amplius? Ad hoc medicus. Venæ .i. vires deficient .i. destituent te inopem.i.impotem vel imbecillem nisi cibus, atque ingens.i.valde magna fultura.i.sustentatio, accedat .i. addatur, stomacho ruenti.i.deficienti, & labanti. Et cum ille nolet sumere, addit medicus, Cessas tu sup. aliquid fulcimenti sumere? Agedum, adortantis est? q. d. si vis viuere sume hoc ptisanarium .i.hanc potionem hordeaceam? Respondet Opim. Quanti emptæ sup.sunt orizæ.i.ordea maiuscula? Respondet medicus, Paruo.s.precio emptæ sunt, sed auarus non confidens, & volens scire, inquit: Ergo si paruo, quanti sup. sunt emptæ? (Iam pueri sciunt tanti quanti, pluris, & minoris, sine substãtiuus in genitiuo construi cum verbis precij, cetera in ablatiuo. & ergo dixit quanti non quanto, & paruo non parui, & octussibus, & non octusiũ) Respondet medicus, Octussibus.i.octo assibus sup.emptæ sunt. Ad quod Opimius. Heu heu quid refert.i.quid interest, an ego peream morbo, an furtis, ve, pro vel, rapinis, hoc est citius moriar, quàm patiar me ita spoliari, vt octussibus emam præsentiarum, & ita si moriendum, est malle morbo, quàm sic mori. Respondet ad hoc, vt Damasippus Stertinio, aut Horat. Damasippo, Igitur cum certum sit talem esse stultum quisnam est sanus .i.sanæ mentis? Responsio: Is sup.qui non est stultus. Quid auarus sup.est. Responsio. Stultus & insanus sup.est quid sup.dicas si quis non sit auarus est ne sup. continuo .i. ideo, aut statim sanus? Respondet Stoicus aut Damasippus Stertinio quid potius credo. aut Poëta Damasippo nunc Stoico effecto: Minime sup. sanus est. Cur ò Stoice minime sanus est. Responsio dicam putato Craterum .i. medicum illum peritum dixisse, hic æger non est cardiacus.i.non patitur morbum cordis, si sup.tunc dicas, Igitur recte eum.i.bene est cum hoc homine, que, pro &, ipse supp. surget, negabit sup.medicus ergo surgere, quòd.i.quia, latus sup. tentatur morbo acuto, aut quod renes eius tentantur.i.afficiuntur & torquentur acuto morbo. Eodem modo si sup.hic non est periurus, neque sordidus. Responsio: Immolet hic.i.talis, æquis .i. iustis, & fauorabilibus, Laribus .i. dijs familiaribus, porcum. dicit alter, Verum ipse sup.est ambitiosus.i.cupidus nimis honorum, & est audax.i.temerarius. Responsio: Nauiget Anticyram .i.ad illam insulam vbi elleboro tute vtatur, vt se purget, quia insanus est. Enim, pro quia, quid differt .i. refert, aut distat, ne pro an (sunt enim duæ particulæ) dones barathro .i. profundæ ingluuiei & luxuriæ, quidquid habes, an nunquam vtare.i. vtaris, paratis .i. acquisitis? hoc est æque vitiosus est, qui deuoret quidquid habet ac qui nullo vtatur. Seruius Oppidius ponit exemplum fugiendæ prodigentiæ, auaritiæ, & ambitionis. Ordo est. Seruius Oppidius, vir sic dictus existens diues Canusi .i. Canusij, fertur.i.dicitur diuisse.i.diuisisse, duobus natis.i.filijs suis, duo prædia antiquo censu: Et ipse moriens fertur dixisse pueris.i.filijs suis vocatis ad lectum, in quo æger iam moriturus iacebat. O Aule (sic enim vocabatur alter puerorum) postquam ego vidi te ferre.i.portare in sinu laxo, talos & nuces.i.instrumenta ludendi, & vidi te donare, & ludere.i.prodigum tuarũ rerum quam uis paruarum esse, & ò Tiberi (alter enim vocabatur Tiberios) postquam ego vidi te tristem.i.sollicitum, & anxium, numerare .s.discere computum, & abscondere.i.occultare, cauis.i.locis cauatis sup.rem tuam, ego extimui .i.valde timui, ne discors .i. diuersa vesania.i.furor ageret.i.impelleret vos, hoc est prodigentia Aulum, & auaritia Tiberiũ, videlicet ne tu ò Aule sequerere Nomentanum virum nimis prodigum, & ne tu ò Tiberi se querere Cicutam.i.vsurarium nimis auarum. Quare .i. quapropter, vterque supp. vestrum oratus per diuos Penates.i.deos familiares nostros, caueat sup. tu ò Aule caue ne minuas, & tu Tiberi caue ne facias maius.i.nimis augmentes id, quod pater putat esse satis, & quod natura coërcet.i.continet intra limites suos. Præterea, ne gloria.i. cupido gloriæ, vel ambitio, titillet.i.tentet, & dulcedine sui irritet vos, ego obstringam.i.obligabo vos ambo iureiurando, vter vestrum, hoc est siue tu Aule, siue tu Tiberi fuerit ædilis, ve, pro vel, prætor, is esto.i.volo vt sit, intestabilis.i.expers testium, & rerum mearum, & sacer.i.execrabilis, vt transgressus vltimę voluntatis patris sui. Sic ferè interpretatur, præter Bonfinem, qui ambo vult esse nominatiui casus, censetq. iniqui, imò insani patris obstringere filios, ne eos titillet gloria, cum id non sit in potestate filiorum, subaudit verbum fueritis, addit particulam, aut post vestrum, intestabilis in tres scindit dictiones, vt in annotationibus eius videre est, quę me parum mouent. nam certum est ambo posse accusatiui casus dici, vt duo apud Virg. Si duo præterea tales Idæa tulisse Terra viros, &c. & etiam apud hunc alibi. Neque sensus est Poëtæ: Ego obstringam vos iureiurando .i. per iusiurandum obligabo vos, ne gloria vos, titillet, hoc est cogam vos iurare q; gloria vos non titillabat. illud enim esse insani patris dictum, sed quia metu pœnæ arcemur ab illicitis, & alioqui licitis nisi vetita essent, ne gloria vos titillet.i.sua dulcedine tentet, & vt metu pœnæ arceamini, ego iureiurando mihi præstito, obstringam vos ambo .i. volo vos ambos iureiurando mihi promittere, vter vestrum ædilis aut prætor fuerit, is sacer & intestabilis sit. Quod vero dicit, Latus vt in Circo spatiere, vbi legitur lætus, nõ displicet, quia cum verbo spatiere quadrat, nec tamẽ omnino expugnam lætus, eo q; læti sunt, qui magistratum adipiscuntur, lætitiamq. produnt. Perdas tu ex humilibus parentibus natus, in cicere atque faba. que, pro &, lupinis .i. illis leguminibus, quæ solebant distribui populo ab ijs, qui magistratum inierunt, bona.i.patrimonium tuum, vt tu spatiere.i.spatieris, lætus.i. exultans, aut latus .i. amplus, & pomposus in circo vbi fiebant ludi Circenses, aut vt tu ò insane stes æneus.i.habeas statuam æneam in loco publico, nudus agris, nudus numis paternis? Scilicet (ironia est,) q. d. scire licet, & conatus dignus scitu, vt tu plebeius feras.i.reportes, plausus .i. applausiones populi, ques.i.quales, Agrippa vir magnus, & nobilis fert existens item vulpes astuta, imitata .i. quæ imitari voluit, leonem ingenuum.i.nobilem ac natiuum, q.d.decet te in pelle tua persistere. [Ne quis humasse velit, &c.) Postquam Poëta noster ostendit auaros stultos esse, sicut & prodigos, ambitiososque, nũc principaliter persequitur ambitiosos, & potissimum Agamemnona, qui vt exercitui suo placeret, Iphigeniam filiam suam Dianæ sacrificauit. Fabulæ tamen dñr suppositam esse ceruam eius loco vt tangit Seruius super illud ij. Aen. Sanguine placastis ventos, & virgine cæsa, &c. Videtur autem induci quiuis plebeius sicut Therlites apud Hom. audacter in Agamemnona locutus est, qui quærat, cur Aiacem Telamonium sepeliri vetet. Vnde scies, q; cum Achilles iratus ob raptam amicam pugnare nollet, & Patroclus in eius armis Hect. debellãdo, victusq. & occisus Achil. armis spoliatus esset, Thetis à Vulc. filio suo alia arma impetrauit multo omnium pulcherrima, quæ mortuo p insidias Achil. Vlyss. & Aiax sibi vendicauerant, cõtendentes coram Agamem. ceterisque principibus in qua contentione vicit facundia Vlyss. quam rem ęgre ferẽs Aiax raptusq. furore in iudices noctu surrexit. & credens ingr[illegible] tentoria principum, illicque Vlyss. Agamem. ceterosq. inte[illegible]cere, occidit boues, & oues. quam rem postridie notam cognoscens præ verecũdia seipsum interemit quod resciens Agamem. simulq. qua mente in se fuerat, vetuit sepeliri. Inducitur ergo quis ex plebe sic Agamem. alloquens. O Atrida.i.Agamem. qui diceris filius Atrei, cur vetas nequis velit humasse Aiacem? Respondet Agamem. Rex sum, quasi dicat. Sic volo, sic iubeo, sit pro ratione voluntas quod audiens plebeius dicit. Ego plebeius.i.qui sum de humili plebe, nil quęro vlterius, quasi dicat, si imperium pro ratione est, frustra rationem peto. sed continuo vt quasi simul loqui putentur, addit

Agamem. Et ego imperito .i. impero (vt sit frequentatiuum pro principali) rem æquam .i. iustam, ac pro &, si ego videor cui .i. alicui non iustus, hoc .s. imperando, ego permitto et supp. inulto .i. impunè, de quo nullam vltionem quidquid dixerit fecero, dicere id, quod (aut quæ) sentit. Respondet Plebeius. O maxime regum, dij dent deducere classem .i. multitudinem nauium tuarum in patriam saluam reducere. Troia capta .i. postquam Troiam ceperis. Homeri est imitatio. Ergo quia hoc permittis, licebit .i. licitum erit, consulere .i. consilium abs te petere, & respóderet ibi mos consulenti .i. consilium petenti, aut licebit tibi sic à tuis consilium petere, & tuis tibi respódere (In hoc laudatur Horat. q dum alias res agere videtur, reip. consulit. Nouit enim quia Mæc. & per eum Augustus istæc aliquando lecturus esset, & ideo voluit eum inducere ad benignitatem, vt facilem accessum daret etiam minimis bona consulentibus) Respondet Agamem. annuendo ac iudicando q liceat. vnde addit. Consule .i. pete consilium. Quærit ergo Plebeius. Cur Aiax existens heros .i. vir fortis & quasi diuinus, secundus ab Achill. in fortitudine, & magnitudine putrescit sup. insepultus, existens clarus Achiuis .i. Græcis omnibus seruatis à Troianorum impetu, toties .i. tã frequenter? Nonne sup. hæc facis, vt populus Priami .i. Troianus, & vt Priamus gaudeat (nondum .n. mortuus erat, dum hæc conti gisse finguntur. Et aduerte non vitiosum esse, q populum prætermisit, moris .n. est Hom. & Virgiliani, segregare ducẽ ab exercitu, vt e gregarium significent sicut Troas reliquias Danaum, atq; immitis Achil. sed pergo, vt inquam gaudeat sup. eo inhumato .i. q is iaceat inhumatus .i. insepultus, per quem tot iuuenes sup. Troiani caruere patrio sepulchro? quasi dij talionem cum eo fecerint. Rñdet Agamem. causam assignans quia ipse Aiax insanus .i. furibundus, dedit morti .i. occidit, mille ouium .i. plurimas oues numerus certus pro incerto, clamans se occidere inclytum .i. clarum Vlyssem, & Menelaum fratrẽ meum vna .i. pariter mecum .i. cum me, dicebat enim dũ maiores arietes, aut vitulos occideret habe nunc Vlyss. arma mihi surrepta, habe hoc Agamem. pro iniquo iudicio tuo, & tu Menelaẽ pro consilio, aut quid simile. Respondet Plebeius innuens neminem id debere punire in alio, cuius ipse culpabilis sit, & ita Aiacem non debere insepultum relinquere propter insaniam, cum Agamem. non minus insanierit: dicit ergo, cum .i. quando, tu ò Agamem. statuis mactandam .s. ante aras .s. Dianæ cuius occiderat ceruam, dulcem natam .i. filiam Iphigeniam, quæ deberet tibi dulcis esse, pro vitula .i. loco vitulæ, cum potuisses Deam placasse vitula: Aulide, in illo portu vbi fiebat recensio totius exercitus Græcorũ (quo tempore Agamem. Dianæ ceruam sagitis traiecit, vnde irata dea fecit vt non possent Græci habere ventum nauigandi Troiam, donec placata est ex iudicio Calcantis virgine cæsa) & cum ò improbe .i. improbande, spargis caput filiæ tuæ immolandæ, mola salsa, sine qua non fiebat sacrificium (Sinon ij. Æn. Mihi sacra parari: Et salsæ fruges, & circum tempora vittæ) cum inquam tu hæc facis, seruas tu rectum .i. rectitudinem animi? q.d. minime. Ad quod Agamem. Quorsum insanus .i. quo versus, vel in quã partem dicor insanus? Addit Plebeius, Quid .n. fecit Aiax, cum strauit .i. prostrauit pecus ferro? q.d. nihil tam detestandum, quia abstinuit vim .i. violẽtiam prohibuit ab vxore: & nato .i. filio precatus .i. imprecatus, Atridis .i. vobis inimicis eius multa mala ille .s. Aiax, non violauit aut Teucrum filium, sicut tu filiam, aut Vlyss. ipsum .s. quem merito odisse poterat ferro .i. mucrone suo. Respondet. Verum .i. sed ego existens prudens placaui diuos sanguine (artificiose subticet cuius sanguine) vt eriperem sup. a destructione naues .s. Græcorum, herentes .i. affixas eo q dij vẽtum prohiberent, in sup. littore aduerso .s. inimicis vicino ex opposito Troiæ. Vnde Plebeius addit illud quod ille subtiliter omiserat. Népe .i. nonne certe, furiose placasti, sup. duos, tu sanguine .s. filiæ ex te genitæ? Respondet Agamem. Meo sup. sanguine placaui sed non furiosus. Probat Plebeius q. furiosus id fecerit dicens: Is sup. qui capiat alias species .i. similitudines, veri .i. veritatis (quia omnes decipimur specie recti) que, pro &, sceleris .i. iniquitatis permixtas confusas tumultu .i. turbatione mentis .i. quicunque perturbatus confundit species veri, & sceleris, quę tamen aliæ .i. inter se diuersæ sunt, vt quia auaritiam suam parsimoniam vocat aut ambitionem magnanimitatem, aut magnificentiam, &c. habebitur .i. iudicabitur cõmotus, atque nihilum .i. in nullo distabit .i. differentia erit, ne pro an, an erret stultitia .i. per stultitiam, an ira .i. per iram. Aiax dum occidit agnos immeritos .i. qui non meruerunt ab eo occidi, desipit .i. male sapit, & insans est cum tu prudens .i. qui dicis, & prospiciens, quid facere, admittis scelus in filiam .s. ob inanes titulos .s. vt salutator exercitus aut imperator dicaris, stas tu animo .i. seruas statum .i. ratione animi, & cor tumidum tanti uum, est ne sup. purum tibi cum vitio .i. cum tũ sis vitiosus? q. d. id fieri non potest. Quod alio exemplo probat dicens, Si quis amet gestare lectica, in qua nobiles matronæ gestabantur, Agnam nitidam .i. mundam ouem adhuc tenerã, & paret .i. compararet aut emat, huic .s. Agnæ vestẽ, vt gnatæ .i. filiæ sup. emeret, & paret ancillas, paret aurum, & appellet eam rufam aut pusillam, sicut fac e patres blandiente filiabus paruulis, & si destinet .i. animo addicat, v ... Agnam vxorem forti marito, prætor adimat .i. auferat, huic interdicto .s. vsu rerum suarum, omne ius, & tutela abeat .i. traducatur ad propinquos sanos, hoc est prætor assignaret illi tãquam fur oso curatorem. Quid (aut quod) supp. dicas, si quis deuoueat gnatam .i. filiam .i. adiudicet eam morti, pro muti Agna .i. vbi posset offerre mutam Agnam? ex ipse integer animi? ne dixeris .i. non hoc dicere. (Aduerte quia iterum textus habet Integer est animi, vbi magis grammatice dicas etiam stante versu Integri est animi. sed dixit forte sicut Virg. Infelix animi) Ergo vbi praua stultitia est sicut in te, hic .i. ibidem, est summa insania. Is sup. qui est sceleratus, erit, & .i. etiam, furiosus .i. nemo sceleratus est, qui nõ idem furiosus, & quem fama vitrea .i. fragilis, sed splendida cepit .i. quicunq; ambitiosus est, hunc circũtonuit .i. attonitum, & per hoc insanum fecit, Bellona, Dea belli, gaudens cruentis, sup. rebus vt armis, & viris, quæ excitat Erinnym .i. furorem bellicum. hæc conclusio videtur esse Stertinij vt sequentia. (Nunc age luxuriam, &c.) Postquã auaros, & ambitiosos insanire Stertinius docuit, docet nunc prodigos, & luxuriosos insanire dicens, O Damasippe, age .i. persequere nunc mecum luxuriam .i. superfluitatem in luxu, vestitu, ac cetero sumptu, hoc est prodigentiam, & arripe .i. numerum stultorum trahe mecum, Nomentanum, vide ... illum prodigum, & perditum luxuria. Enim pro quia, ratio vincit .i. probat euidenter nepotes .i. luxuriosos, & gulosos, stultos .i. qui stulti sunt, insanire .i. etiam insanos esse. Hic .s. Nomentanus, simul .i. statim, ac .i. postquam, cepit .i. recepit, mille talenta patrimonii, hoc est de patrimonio suo, edicit .i. publice mandat, vti .i. vt piscator, & pomarius .i. pomorum venditor, & auceps .i. auium captor ac venditor, vnguentarius .i. vnguenti venditor, ac impia turba Thusci vici .s. lenonum, & parasitorum, & fartor .i. farciminum structor, ac venditor cum scurris, & omne macellũ, idest omnis vendens obsonia in macello, quod a Macello, cuius illic domus erat, denominatum est, cum Velabro .i. cum omnibus pisces recentes ad Velabrum vendentibus, veniat domum sup. suam mane. Quid tum? sup. factum est. & sunt verba Damasippi aut poëtæ interrogantis. Responsio: Ipsi venere .i. venerunt frequentes .i. in magna frequentia. Leno (quem è vico Thusco venisse putem: licet Acron maluerit propter negociatores impiam turbam dixisse) facit verba (sunt enim lenones meretricum patroni, & detectores) .i. loquitur pro reliquis tãquam facundior ceteris. vnde dicit, O Nomentane quidquid mihi est domi, & quidquid cuique horum est domi, crede .i. persuade tibi, id tuum sup. esse pete vel nunc, vel cras .i. quandocunque voles. Accipe .i. intellige, quid iuuenis equus .i. iustus (& hoc ironicos, quasi æquitatis sit erga lenones gratum esse) .s. Nomentanus responderit, contra hæc, tu supp. venator & auceps, dormis ocreatus in niue Lucana, vt ego cœnem .i. in cœna comedam, aprum, tu .s. piscator, vellis .i. auellis, & extrahis, ex æquore hyberno .i. hyemali frigore horrenti, pisces, ego segnis .i. ignauus nihil agens. (Nam quasi sine igne, qui maxime actiuus est, segnis dicitur) indignus sup. sum qui possideam tantum supp. pecuniarum aufer & sume tibi ò venator decies sup. sestertium, & tu piscator tantundem .i. etiam decies sestertium, tu .s. leno, sume & aufer tibi triplex .i. tricies, siue xxx. sestertia, tu inquam vnde .i. abs cuius latere, vxor vocata .i. quando vocauero eam currit (aut currat) .i. celeriter venit ad me, de media nocte .i. ẽt tempore mediæ noctis. Filius Aesopi, ponit aliud exemplum prodigentiæ, ac perditæ gulæ. Ordo est. Filius Aesopi, illius Tragœdiarum actoris ditissimi, diluit .i. in liquorem resoluit ac potabilem fecit aceto .i. per acetum, baccam .i. gemmam insignem, detractam, nõ vi, sed magnitudine precij, ex aure Metellæ potentissimæ matronæ (tunc enim in aures deferebant matronæ, & habebant vniones dependentes ab auribus more Aegyptiarum, nobilium). Vt exorberet solidum .i. ex integro, & vno haustu decies supple sestertium. (Et aduerte lector, quia docti libentius dixerunt decies sestertium, quàm decem sestertia. est autem sestertium, seu sestertius pondus libræ dimidiatæ quasi semitertium. Dicitur etiam M. Antonius superatus in luxu cœnarum à Cleopatra regina Aegypti vnionũ potu) Qui .i. in quo, fuit sup. ille filius sanior, ac

ac.i. quam si iaceret.i. proijceret, illud idem.s. precium in flumē rapidum, vt pro vel, in cloacam.i. receptaculum sordium? q.d. insanis. Progenies.i. generatio, proles, Quinti Arri.i. Arrij, existens par fratrum nobile nequitia.i. per nequitiam, & nugis.i. per nugas, & gemellum.i. concor & conforme vt gemelli solent amore prauorum, quia consimiliter & æqualiter prauitati studebant, soliti (Et locutio congruare, non voce, Par fratrum soliti .i. ipsi fratres) prandere luscinias.i. auiculas canoras, & ob cantum preciosas, coëmptas.i. simul emptas, impenso.i. magno impendio, quorsum.i. quo versus.i. in quam partem abeant? sani ne sup. sunt annotandi creta.i. bono lapillo, quo sani notandi sunt, an carbone.i. nigro colore, qui malos & perditos designat, q.d. sine dubio notandi sint carbone, tanquam insani. Lusciniæ aut potius Luciniæ, quasi prima luce canentes, à suauitate Philumelæ dicuntur, vel quia Philumela in eam auem versa dicitur, De hac autem sic dicit Plin. Huic aui diebus, ac noctibus continuis xv. garrulus cantus est, densate se frondum germine. Mirum profecto tātam vocem in tam paruo corpusculo inesse, tam pertinacem spiritum, & musicæ perfectæ modulatum sonum. Hæc in ore Stesichori poëtæ adhuc infantis cecinit. Certant inter se victa morte quiescit, prius deficiens vita quàm canto. Audit discipulam attente ac corrigit, quapropter illis seruorum precium est &c. vnde hic impenso emptas dicit. [Ædificare casas &c.) stulte amantes insanire docet. Ordo est. Si ædificare casas.i. domunculas ex lapillis, aut frustris lignorum repertis more puerorum, & adiungere mures plostello.i. paruo plaustro vt trahant ipsum. (Quia enim au, in o, longum mutabant veteres indifferenter caulis & colis, cautus & corus, caudex & codex, plaustrū & plostrum &c. leguntur) ludere per impar, aut de nucibus, aut de aciculis diuinando, equitare in lunga harundine.i. in canna palustri, aut in quauis alia pertica, hoc est si exercere lusus pueriles delectat (aut delectet) barbatum, tunc amentia verset.i. agat, & impellat eum. Sic ratio euincet.i. insolubiliter probabit, amare.s. meretricio amore esse puerilius.i. stultius & puero dignius, his sup. factis puerorum, nec, pro & non, & conuincet non differre.i. interesse. quidquam vtrum tu ludas.i. pueriliter exerceas opus in puluere quale prius sup. lusisti, trimus.i. cum esses tantū trium annorum, an tu plores existens sollicitus amore.i. de amore meretricis. Quæro an facias.i. te facturum speres id, quod Polemon mutatus.i. ex luxurioso philosophus effectus supp. fecit olim, hoc est quòd ponas insignia morbi.i. luxuriæ & nequitiæ tuæ vtpote molles, ac muliebres habitus, videlicet fasciolas, quibus mulieres, aut capillos ligant, aut mamillas stringunt, cubitale quo cubitum ornant, focalia.i. calamistrum in foco calefactū ad crispandos capillos, vt.i. quemadmodum, ille videlicet Polemon dicitur olim potus.i. ebrius, carpsisse quondam furtim.i. secrete alijs vix percipientibus, coronas.s. quas poturus capiti imposuerat, sed ad collum vsque deciderant. imponebat enim indulgentius poturi coronas capitibus suis, sed ipse carpsit eas ex collo, in quod deciderant, postquam est correptus.i. reprehēsus, voce magistri.s. Xenocratis de virtute disputantis, impransi.i. adhuc ieiuni, & per hoc maiorem auctoritatem cōtra crapulam disputandi habentis, expeditiusq. (vt fieri solet) ingenium? q.d. id quidem, quàm paucissimis datum, vt ex stultis amoribus vere resipiscant. Sunt enim stulti amatores puerorum similes, qui cito mutantur, vnde subdit, Cum tu porrigis puero irato poma, recusat sumere. Cum autem dicis, O Citelle, aut Catelle, vt aliqui legunt (sic adhuc hodie blandiuntur Itali quidam pueris) sume.i. accipe, negant si non des sup. poma, optet (aut optat) ea accipere. amator exclusus qui.i. in quo distat supple à tali puero, vbi agit (aut ait).i. disquirit secum, an eat supple ad amicam, an non, quo.i. ad quam erat rediturus nō accersitus (aut arcessitus,) .i. si non fuisset vocatus, & hæret.i. dubitat, foribus.s. meretricis inuisis.i. inspectis, nisi dicas ante fores inuisas. agit autem secum, hoc modo pro parte negatiua, nec.i. non ē, ego non accedam etiam nunc sup ad amicam, cū.i. quamuis, vocet me vltro .i. non requisita à me deinde pro affirmatiua dicit, an potius mediter finire dolores.i. cruciatus quos suffero; & quos finiuero p copiam eius? deinde iterum pro negatiua dicit, Ipsa excludit sup. me & reuocat sup. me, totus hic locus est quasi in Eunucho Terentij redeam.i. putas quòd redeam ad eam? non supple redeam, si.i. tametsi, obsecret sup. me ecce seruus sapientior non paulo.i. multo (quod non ēst contra decorum, quia tantus est, furor amantium, vt seruus non amans merito dicatur multo sapientior domino amante) ait supple ò hære.i. domine. res quæ nec habet modum.i. moderationem, neque consilium cuiusmodi est amor, non vult tractari ratione & modo hæc mala sunt in amore, bellum, rursum pax, si quis laboret reddere.i. efficere sibi certa.i. stabilia. hęc mobilia prope.i. quasi, ritu.i. more tempestatis & fluitantia.i. cæca sorte.i. fortuna (declinatiui hæc sors, & ab hac sorte, vt iij. Aen. Forte sua Lybicis tempestas appulit oris. quod probat melius legi sorte, quam forte) talis explicet.i. efficiat nihilo plus. ac si.i. quàm si, paret insanire certa ratione, & modo.i. cum ratione & modo. Quid supple dicis amator? cum gaudes si percussi forte cameram amicæ, pomis Picenis ex loco sic vocatis, excerpens semina, hoc est cum in morem amentium amatorum, quibus persuasum est si forte.i. à casu, cōtigerint grana pomi Piceni cameram amicæ voti compotes fieri, gaudes id tibi contigisse, es tu penes te.i. compos mentis tuæ? q.d. non. Quid sup. dicis? es tu penes te cum feris annoso palato.i. laborioso proferes ex antiquo ore verba balba.i. semiperfecta ex more balbutientium? qui.i. in quo. sanior sup. es hoc faciens puero supple ædificante casas ex lapillis, & fragmentis rerum, vt dictum est, q.d. in nullo. Adde cruorem.i. perniciem stultitiæ.s. quæ in amore & nō in puero est, atque scrutare ignem.i. ardore amoris. scrutare, inquam modo, an cum.i. quando Marius amator, quidam stultus, præcipitat se.i. deorsum proijcit ex desperatione, & hoc Hellada amica eius percussa.i. occisa, fuit ipse tunc ceritus.i. totus furiosus, & insanus, an absolues.i. liberabis hominem.s. Marium, crimine.i. per crimen commotę mentis.i. dices eum non ceritus.i. furiosum fuisse, sed habuisse mentem commotam, & damnabis eandem.s. Marium, sceleris.i. dices eum crimen commisisse occidendo Helladem & se, sed scelus.i. leniusculum, impones ex more.i. sicut moris vestri est rebus, vocabula non propria, sed cognata.i. vicina proprijs? Hoc Stoice omnino dictum est. de Stoicis enim in prima huius dictum est, quod nemini parcant, & omnes æqualiter punire velint. E contrario Stertinius Stoicus nunc ægre fert eos, qui à seueritate discedentes mitius appellant peccata scelera, videlicet quæ manifesta crimina sunt. Et ita patet sententias secundum affectionem loquentium esse interpretandas. Et hæc de stultis amatoribus. Sequentia sunt de superstitionibus Libertinus erat, nunc superstitionem damnat eaq. captos insanire docet, loquens de quodam libertinæ conditionis, noto quidem, sed non nominato forte propter legem. Ordo est. Libertinus.i. quidam libertinæ conditionis erat, qui siccus.i. non ebrius, sed adhuc ieiunus nec per infantiam peccas. quia senex, currebat mane.i. tempore matutino, cum saniore capite esse deberet, manibus lautis.i. lotis, & mundis. quod ad religionem facere putauit superstitiosus, circum Compita, vbi dij Laribus sacrificaret, qui inquam sic currens, & addens quiddam (aut quoddam) vnum magnum orabat dicens, supple Dij surpite, pro surripite (quæ syncopa præcipitanter locutum innuit) me vnum.i. solum ex omnibus mortalibus morti, etenim supple hoc facile.s. factu, dijs.s. qui omnipotentes sunt, orabat dico existens sanus vtrisque auribus, atque oculis sup. sanis, sed dominus eius sup. cum venderet.i. cum vellet eum vendere, nisi litigiosus.i. ni esset litis amator, exciperet.i. demeret à sanitate mentem supple eius.i. diceret eum sano corpore, sed non animo aut mente. Chrysippus.i. Dogma Stoicorum à Chrys. descriptum, ponit quoque.i. etiam, hoc.i. insanire vulgus.i. multitudinem populi, in fœcunda gente Menenij. illis viri, quem per transitum taxat. Mater pueri cuiusdam forte de familia Menenij cubantis in lecto.i. præ ægritudine iacentis, ait, ò Iupiter qui das & adimis dolores (simile est primi Regum primo) si quartana supple febris, frigida.i. frigore concutiens, reliquerit puerum, ipse puer stabit nudus in Tyberi, illo die quo tu ò magna Iup. indicis.i. præcipis, ieiunia supple celebrari. Si supple casus.i. fortuna, ve, pro vel medicus leuarit.i. leuauerit, ægrum.s. puerum, ipsa mater delira.i. ex superstitione insaniens, necabit ea præcipiti.i. ex præcipitatione illa, puerum fixum in gelida ripa, que, pro &, reducet febrim quo malo concussa mentem.i. quo concussam mentem habens hæc facit? ne.i. nonne, malo.i. superstitioso timore deorum, q.d. manifeste sinite. [Hæc mihi Stertinius) Concludit narrationem suam Damasipp. dicens se omnia superiora à Stertinio audiuisse, deinde interrogāti poëtæ cum omnes stultos prædicet, quo ipse morbo insaniat, dicit quædam leuia, quæ tamen poëta in se non admittit. Ordo est. Stertinius octauus sapientum (erant enim prius septem nobiles sapientes Græciæ) dedit mihi amico suo, hæc arma.i. hanc defensionem, ne compellaret.i. interpellaret & molestaret vt stultus, posthac.i. post hoc tempus inuitus.i. non sumens vltionem de iniuria mihi illata. qui dixerit me posthac insanum, audiet totidem supple verba, quia dicam eum etiam insanum, atque discet.s. per me stultitiam eius reuelantem, respicere pen

dentia.i.ea quæ pendent.f.sira cuiusque vitio, tergo ignoto.i.no stro non aspecto a nobis, sed ab alijs, vt alibi dictum est. Nam Apologus Aesopi habet, quem libet portare manticam depēdētem ab numeris antrorsum, & retrorsum. sed in parte anteriore ponere aliorum vitia, vt quæ sæpe inspicimus, in posteriore nostra, quo nunquam videmus, sed qui nos sequuntur semper.

Respondet Horat. cum iucundo risu, O Stoice sic vendas (Sic est particula aptissima precibus, vt, Sic te diua potens Cypri, Sic lucida sidera, &c.) omnia.i. omnes res tuas, pluris .i. maiore precio post damnum, quia dixit se omnia perdidisse, dic sup. qua stultitia putas me insanire? q.d. id dubito, quoniam non est vnum, precise sup. aut duntaxat, genus sup. stultitiæ sed multiplex, dic mihi, nam ego videor mihi sanus. Respōdet Damasippus, Quid sup. mirum est si tibi sanus videris? Agaue mater Penthei regis Thebarum, cum.i. quando, portat caput gnati infelicis f. Penthei (quem capta furore Bacchico, loco vituli, aut apri trucidauit) abscissum supple a se, videtur ipsa sibi tum .i. tunc furiosa? quasi dicat minime, & tamen furiosa fuit. Consimiliter licet tu tibi sanus videris, non tamen continuo sanus es. Ad quod Poëta, Ego fateor me stultum, liceat .i. licitum sit concedere veris, atque fateor me etiam insanum .i. fateor quidquid vis, edissere .i. declara mihi, tantum .i. tantummodo hoc, quo vitio animi putes me ægrotare. Respondet Damasippus, Accipe.i. audi, dicam tibi, Primum tu ædificas, hoc est tu imitaris, longos .i. facis longas, & altas domos, cum sis totus ab imō.i. à planta pedis ad summum.i. vsque ad verticem capitis, moduli.i. paruæ mensuræ, bipedalis videlicet, & tu idem rides spiritum, & incessum Turbonis, illius gladiatoris, in armis i. quando armatus incedit, maiorem corpore.i. quàm sit corpus eius. (Propriū ergo declinatur hic Turbo, turbonis, appellatiuum, quia olim dicebatur hoc turbem, f. cit huius turbinis) qui .i. in quo, es sup. tu minus ridiculus.i. dignus derisione, illo .i. quàm ille quem tu derides? q.d. in nullo, an quodcunque facit Mœcenas est verum .i. verosimile, quoque i. etiam, te sup. facere decere, existentem dissimilem sup. Mœcenati tanto.i. in tanto (Hoc quoque verbo amicum ridentem tangit, innuens eum multa vix decentia facere) & verum est te tanto minorem sup. Mecœnate, certare.i. contendere sup. cum eo? q.d. minime, quod probat Apologo quodam Aesopi. Pullis ranæ absentis pressis .i. oppressis pede vituli .i. iuuenis bouis .i. cum semel pulli ranæ essent oppressi à pede bouis, vbi .i. postquam, vnus sup. illorum pullorum effugit, denarrat matri vt .i. qualiter, ingens bellua elisecit cognatos.i. reliquos pullos secū natos, hoc est confratres suos, illa .f. mater, hoc est vetus rana, aut bufo, rogare supp. cœpit, aut rogabat tanta ne (aut quanta ne) .i. non ne tam ingens bellua vt ego non sum, supp. oppressit eos, & sufflans.i. inflans se, rogabat sup. tandem, num .i. nunquid (quod innuit negationem) sup. bellua fuisset sic magna vt ipsa sic inflata. Respondit pullus sup. Ipsa fuit maior sup. te, dimidio .i. pro dimidio, quod audiens mater iterum inflans se interrogabat, num.i. nunquid, sup. erat tanto maior? & cum ipsa inflaret se magis, atque magis, inquit sup. pullus, ò mater si .i. tametsi, ruperis te, tu non eris par illi belluæ, sup. hæc imago.i. parabola ò Horati, non abludit.i. non aliena est multum à te, qui Mecœnati te æquare vis, quod non magis assequeris, quàm rana molem bouis. Adde nunc ad ceteros furores tuos Poëmata .i. poeticum furorem, hoc est adde camino.i. igni aut fornaci oleum vt magis ardeat, sicut Poësis te magis insanum facit, quæ supp. Poëmata, si quis fecit sup. vnquam, existens sanus, & .i. etiam, tu facis sanus, sed notum putat ꝙ poëtæ insaniunt (Non tamen poeticus furor vitiosus erat. verum Damasippo inuisus) adde inquam Poemata, non dicam rabiem horrendam, cum tamen sup. id vere dicere possim. Desine ergo Horati iam cultum maiorem censu.i. quam redditus tui suppeditant. Ad hæc Horatius, ne concessisse hæc vitia culpetur ab æmulis, fingit se iratum in Damasippū, dicens, Damasippe teneas te tuis.i. inter tuos, & tui similes. Perigit autem impetu petulanti Damasippus, ac si dicat, Non dicam mille furores.i. insanos amores tuos puellarum, & mille furores puerorum. pergit etiam Horatius, quasi simul loquantur vt irati conuitiatores solent, dicens tamen lenius, O maior insane.i. qui magis insanis, parcas tandem minori .i. mihi minus insanienti, quam tu. & sic discessisse se innuit.

ANTO. SABEL. POSTQVAM omnis res) Hic introducit Damasippum sermocinantem, qui ostendere vo.ēs se ære alieno, & fœneratorum vsuris omne patrimonium perdidisse, per quam eleganter ait. Postquam omnis res, &c. Nam Romæ in regione Basilicæ Pauli consistebant fœneratores, qui locus Ianus dicebatur. Quoniam quinque in eo Iani simulacra collocata visebātur, cu ius rei meminit Porph. vt alibi signat Horat. sic scribens in j. Ep. Hæc Ianus summus Perdocet. Cic. in vij. Antonianarum Ianum medium sicut Horat. nuncupauit, & pro eodem significatu accepit, &c. Ad Ianum igitur medium ait Damasip. se rem suam, hoc est patrimonium fregisse, quoniam sub fœneratoribus corruerat in vico Iani consistentibus. Qui ad medium Ianum, pro mercatura exponunt, quid sibi velint ignoro. [Incubet vndeoctoginta) In hac Satyra per quam scite dictionem diuisit, ita vt partem in fine dictionis superioris, partem in principio inferioris carminis collocaret. Nam illud vndeoctoginta pro vna tantum dictione dictum accipere debemus, sicuti vndeuiginti, vnde triginta veteres dictitarunt. Vnde octoginta dixit Horat. j. 78. annos habens ætatis, hoc est lxxx. vnde deest vnum, sicuti interpretatur Prisc. in lib. de ponderibus, &c.

MAT. Bōsinis. ALIENA negocia curo) Præfert hic Damasip. Balneatoris vt vulgo dicitur, exemplar, qui quoniam in ocio viuit, neque suis negocijs defungitur, aliena curare solet. Doct. Balneator. [Imo olet æquis hic) Loquitur de eo poeta, qui iam ab infantia resipuisse videretur. inde translatum, quod qui actus in tempestatis irati numinis, hoc piaculo se consueuerit purgare. [Nauiget Anticyram) Hinc orationi poeta subesse prouerbium innuit, quo Stoicum insanum notat. Nam Strab. lib. Geograph æ ix. duas Anticyras commonstrat. Et in altera quæ sit post Crissam oppidum, elleborum nasci, in altera eiusdem nominis, quæ sit ad sinum Maliachum, & Oetam montem optime temperari, atq; in eam quamplurimis è regionibus adnauigari sanitatis gratia. Lege de his plura apud. [Postquam te talos) Talis ac nucibus olim lusitasse pueros, vel Horat. testis est, vnde nuces relinquere, est omissis studijs ac nugis pueril bus ad grauiora, magisque seria conuerti.

COEL. RHOD. FILIVS Aesopi detractam) Horum versuum talis est intellectus Clodius Aesopi tragœdi filius, vt experiretur in gloria palati (vt inquit Plin.) quid saperent margaritæ, singulos vnionis conuiuis absorbendos dedit. Cœl. l b. xiij. c. iij

GLAR. POSTQVAM omnis res mea Ianum Ad medium) Iani statuæ tres erant, inquit idem, ad vnam illarum solebant conuenire creditores, & fœneratores, alij ad recedendum, alij ad locandum fœnus. Hæc ille. Porph. autem ait omnes ad Ianum in Basilica stabant fœneratores. At lib. j. Epist. j. & Acron & Porph. fatentur duas esse ad Basilicam Pauli. Verum quia Horat. medium ait, videntur fuisse tres. Meminit Cic. ad finem lib ij. Off. Sed toto hoc genere inquit, de quærenda, de collocanda pecunia, etiam de vtenda, commodius a quibus optimus viris, ad medium Ianum sedentibus, quam ab vllis philosophis vlla in schola disputatur. Vbi male legitur ad medium Ianuæ, ineptiusq. ab commentatoribus in hemicyclo exponitur. Hunc locum primus eruit nobis Doct. vir natus ad hoc. vt errores ex optimo & auctorum libris tollat quemadmodum monstra ex mundo Hercules. [Cum Ilionam edormit) Quę hic Acron refert de Iliona, vt loco fratris, filium posuerit, ita vt Polymnestor deceptus filium trucidauerit, abs quo conficta sint, imò à quo recepta, mirari satis nequeo. Ego fabulæ nomen Ilione fuisse puto, & Fusium vel eius, vel Hecubes personam, Caietanum Polydori obtruncati egisse. Quod ex hoc carmine apparet, quod in Acronis commētario citatur, Mater te appello, soror ò surge, & sepeli me, in Porph. commento aliter legitur, quasi octonarius Iambicus. Sed non solum ibidem hic est error. Ea omnia sanare nec possumus, nec nostri est propositi. [Nescio an Anticyram) Multum Anticyræ, inquit Acron, dandum est auaris, quasi Anticyra herba sit, quod plane puto illum exitimasse, quippe qui paulo post dicat, posuit autem Anticyram pro medicamine simile est quod paulo post exponit dare centum, id est ducentas libras, nouem modios grani. Hæc ille. Quis pateretur hæc à puero, si quem quis audiret ita delirantem? Nunc editis libris in auctorem tam vetustum ac elegantem taleis nugas pro enarrationibus legimus. [Is intestabilis, & sacer esto) Intestabiles, inquit Acron, appellabantur, quorum testimonium nō valebat. Porph. autem, Antiqui eos, inquit, quos in testimonium dimitti volebant. intestabiles vocabant. Hæc ille. Multa similia Iurisperiti. Badius autem intestabilis exponit .i. testamenti expers, & rerum mearum idq. proprius vero hoc loco. Non possum autem satis mirari insignem impudentiam nostri annotatoris, qui tres dictiones ex vna facit stabilis in te, & an ho nominatiui casus censet. Præterea post vestrum adijcit, aut contra, & sensum, & mentem auctoris. Huic tam audaci corruptori modestius quam oportuit respondet Badius. Ideo ea referre supersedebimus. [Quorsum insanus? quid enim Aiax Fecit?)

Badius

Badius putat hæc Agamemnonis esse verba, at ego puto plebei qui dicat Agamemnoni, quo genere insaniæ laborauit Aiax qui eum insanum appellas, cum tu iis non minus insanus? quod itatim probabit. [Ac Tusci turba impia vici) Mira est contentio auctorum de hoc vico, vbi, & qua parte ciuitatis, quando cœperit, & quare eius turba hic impia dicatur, quos omnes compone re non est nostri instituti. Hoc autem risi, quod Annius quidam Viterbiensis egregie stomachatus & in Liuium & in Dionysium Alicarnaseum, sub Romulo, auctore Varrone, non sub Porsena huius vici nomen fuisse vt illi voluere contendat. Deinde turbam impiam dici quod patriā reliquerint, & alioqui religiosissimos, quasi poëta non sua respexerit tempora, & a septingentis annis mutatis mira fieri potuit, nimirum vt tota Roma mutata fuerat ex sobria in ebriam ita & vicus hic ex religioso in impium. In Acr. vero commentarijs Aricinis legendum, puto Hercinis. [Sume tibi decies, tibi tantundem, tibi triplex) Vt in decies intelligimus centena millia H-S. ita in triplex intelligo tricies centena millia H-S. Hoc est ter decies, siue ter tantum quantum vel venator, vel piscatori. Ratioque subiungitur. Vnde vxor media currit de nocte vocata, vel citata, vt Porph. legisse videtur. Badius hæc exponit quasi idem sit tricis H-S. & triginta sestertia. Item decies H-S. & decem sestertia cum Budæus ingens Galliæ nostræ ornamentum, hæc in immensum differre non minus luculenter quam erudite ostenderit. [Quid cum Picenis excerpens semina pomis) Inter Picenum, & Picentem, hoc interest, Picenum, vas dicimus, Picentem, hominem. Hæc Acron, quæ ego corrupta puto. Picenum enim regio est prope Vmbros, Anconam vsque tensa. Picentes vero vicini Lucanis ac Hirpinis, ad alteris origenem duxere, vt Strabo auctor est libro quinto ad finem. [Atque ignem gladio scrutare) Pythagoricum est, inquit Porphyr. Doct. trifariam hoc ab auctoribus magnis vsurpatum docet in Adagiorum volumine, vbi de Pythagoræ Symbolis. Ceterum poeta hoc loco vt ostendat amatorem insanum magis puero ædificante casas hoc ait, Pueri lusum, stultum illum quidam, sed innocuum, neque quidquam periculi aduehentem, Amatoris autem stultitiam sæpe cruorem adducere, sæpe etiam ad crudelitatem prouocare, id quod & de Mario continuo probat. Præterea Ceritus nomen quidam ἀπὸ τοῦ κηρὸς deductum putant. Sed ego malim cum Nonio dictum asserere: Ceritum quasi Ceteritum .i. Cereris ita perculsum atque ideo primum longam, vt in ferrem pro fererem. [Chrysippus ponit fœcunda in gente Menenij) Menenius, inquit Porph. fuit illis temporibus insanus vel certe plebeius, qui tamē videri voluit à Menenio illo, qui senatum & populū in gratiam reduxit. Hæc ille. Significat igitur Menenium in hoc stultum, quod altioris originis esse voluit quam erat. locus autem Porphyr. corruptus erat. [Stoice post damnum sic vendas) In, sic, videtur esse argutia quasi diceret, ita precor vt omnia vēdas pluris, modo mihi dixeris qua laborem stultitia, vt sic te diua potēs Cypri. deinde satyrica reprehensio in, post damnū. [Ædificas, hoc est longos imitaris) Insaniam ostendit quod ædificat, deinde quod breuis longos imitetur, innuit pauperem illum velle æquare se diuitibus, qđ etiam insaniæ genus non vulgare, etiam si frequentissimum vulgat simumque. [Maior dimidio) Quidam putat hæc pulli respōdentis verba esse, qui dicere velit matre vitulum dimidio maiorem fuisse quam ipsa esset cum se semel inflasset, sed mihi continuatus videtur sermo matris, quasi quæ, putet immane monstrum quod dimidio maius esset quam ipsa inflata, ita enim ipsi visum est, & procedit optime iocus apologi ad pusilli hominis existimationem, quam de se concipit. [Non dico horrendam rabiem) Mira loci huius variatio tum lectione, tum expositione quidam dicam pro dico legunt, quidam desine, quidam desino. Ceterum multæ expositiones esse possunt, est tamen velut duorum concertantium ac conuitiantium sermo, ita vt prope simul loqui videantur. Damasippus igitur rogatus, egregie Horat. Stultitiam obijcit, quod ædificet, quod carmina faciat, quod cultum censu maiorem ostentet. Denique quod & in amorem furat Horat. Contra, Damasippum admonet vt suis se teneat, adiecturus fortassis aliquid, nisi Damasippus obturbasset. Tandem Horat. tanquam offensus ac iam abiens, pronunciat Damasippum maiorem esse stultum. Quiā etiam hæc verba, non dicam horrendam rabiem, ita intelligit? quasi dicat horrendam obticeo quia desino. Sed cultum maiorem census mille furores puellarum puerorumque dicam. Potest etiam. iam desine Horat. vt inter turbans dicere, vt reliqua omnia interturbantur.

ARGVMENTVM.

Inducit Catium Epicureum, qui quattuor libros de natura scripsit, arroganter de secta sua differentem, quam hac Satyra ridet Poëta, vtpote quæ in voluptate poneret, summum bonum.

SATYRA IIII.

Nde, & quo Catius? non est mihi tempus auenti
Ponere signa nouis præceptis: qualia vincunt
Pythagoram, Anytique rerum, doctumque Platona.
Peccatum fateor: cum te sic tempore leuo
Interpellarim: sed des veniam bonus oro.
Quod si interciderit tibi nunc aliquid: repetes mox.
Siue est naturæ hoc, siue artis, mirus vtroque.
Quin id erat curæ: quo pacto cuncta tenerem:
Vtpote res tenueis, tenui sermone peractas.
Ede hominis nomen: simul an Romanus an hospes.
Ipsa memor præcepta canam: celabitur auctor.
Longa quibus facies erit ouis. illa memento,
Vt succi melioris, & vt magis alba retundis
Ponere: nanque marem cohibent callosa vitellum.
Caute suburbano, qui siccis creuit in agris,
Dulcior. irriguo nihil est elutius horto.
Si vespertinus subito te oppresserit hospes;

ASC. NDE, & quo Catius?) Catium ex cœna Nasidieni redeūtem ostendit poëta cū quo de lautitijs mensarum multa loquitur subtiliter sanè, vt ferè nescias an ridere velit Poëta Epicureorum quorū sectator erat, Dogma, an tradere. Est (vt dixi) ferè in sermonibus Horatij Dialogus. vnde & Sermones merito nuncupauit, à conferenda videlicet vltro citroque locutione. Loquitur ergo Poëta dicens: Vñ supple venis, & quo supp. vadit Catius? Est autem modus interrogandi succinctus, & de pͣsenti tanquam de alio, vt de familiaribus solemus. Respondet Catius: Tempus sup. respondēdi, non est mihi auenti .i. cupiēti ponere signa nouis .i. admirādis præceptis decoctione .s. & lautitijs cœnarum, qualia sup. præcepta vincunt .i. superāt: Pythagoram Samiū illum philosophum, & Italicæ doctrinæ principem, q primus philosophus appellatus est. que, pro &, rerū Anyti .i. quem Anytus vt reum accusauit, & ad mortem compulit, videlicet Socratem, qui falsis delationibus Anyti & Melyti in carcere Athenensi cicuta nectus est, que, pro &, alia sup. vincunt Platona doctum, .i. præcepta Pythagoræ, Socratis, & Platonis. Respondet Horat. Ego fateor peccatum .i. me peccasse, cum interpellauerim, hoc est interruperim cursum tuum te appellando sic, tempore læuo .i. sinistro, hoc est importuno, sed oro vt sup. tu bonus .i. benignus & exorabilis: des veniam .i. ignoscas. q̄ si aliquid interciderit .i. à memoria exciderit modo; tu repetes mox .i. paulò post. nam fine hoc. s. repetere posse, & memoria complecti, ac multa scire, est naturæ .i. datum tibi a natura: siue artis, id est acquisitum ab arte, tu es mirus in vtroque. vel sic, Siue hoc quod agis est naturæ, .i. pertinet ad scientiam naturalem, siue est artis .i. pertinet ad scientiam artificialem, tu es mirus in vtroque. Respondet Catius: Quin .i. quinimmo, id erat curæ, id est id curabam: quo pacto, id est quo modo: ego tenerem memoria .s. cuncta præcepta, vtpote res tenues .i. subtiles, & ita parū perceptibilis, & peractas .i. mihi traditas, tenui .i. modico sermone. Respondet Horat. Aede .i. eloquere .i. dic mihi nomen hominis .i. præceptoris tui, & simul ede an Romanus sup. sit, an hospes .i. peregrinus (forte scriptū erat

Ne gallina malum responset dura palato.
Doctum erit viuam mixto mersare falerno.
Hoc teneam faciet. pratensibus optima fungis
Natura est: alijs male creditur. ille salubreis
Aestate peraget; qui nigris prandia moris
Finiet: ante grauem quæ legerit arbore solem.
Aufidius forti miscebat mella Falerno,
Mendose quoniam vacuis committere venis,
Nil nisi lene decet. leni præcordia mulso
Prolueris melius. si dura morabitur aluus:
Mutulus, & viles pellent obstantia conchæ,
Et lapathi breuis herba, sed albo non sine Coo.
Lubrica nascentes implent conchylia lunæ.
Sed non omne mare est generosæ, fertile testæ:
Murice Baiano melior lucrina Peloris.
Ostrea Circæis, Miseno oriuntur Echini.
Pectinibus patulis iactat se mollet Tarentum.
Nec sibi cœnarum quiuis temere arroget artem:
Ni prius exacta tenui ratione saporum.
Nec satis est cara pisceis auertere mensa,
Ignarum quibus est ius aptius; & quibus assis
Languidus in cubitum iam se conuiua reponet. *
Vmber, * & iligna nutritus glande, rotundas
Curuet aper lanceis carnem vitantis inertem.
Nam Laurens malus est, vluis, & arundine pinguis.
Vinea summittit capreas non semper eduleis.
Fœcundi leporis sapiens sectabitur armos.
Piscibus, atque auibus, quæ natura. & foret ætas:
Ante meum nulli patuit quæsita palatum.
Sunt quorum ingenium noua tantū crustula promit.
Nequaquam satis in re vna consumere curam.
Vt si quis solum hoc, mala ne sint vina, laboret,
Quali perfundat pisceis securus oliuo.
Massica si cœlo supponas vina sereno.
Nocturna, si quid crassi est, tenuabitur aura:
Et decedet odor neruis inimicus: at illa
Integrum perdunt lino vitiata saporem.
Surrentina vafer, qui miscent fece Falerna
Vina: columbino limum bene colligit ouo:
Quatenus ima petit: voluens aliena vitellus.
Tostis marcentem squillis recreabis, & Afra
Potorem coclea. nam lactuca innatat acri
Post vinum stomacho: perna magis, ac magis hillis,
Flagitat in morsus refici: quin omnia malit,
Quæcunque immundus feruent allata propinis.
Est operæprecium duplicis pernoscere iuris
Naturam. simplex è dulci constat oliuo:
Quod pingui miscere mero, mariaque decebit:
Non alia, quam quæ Byzantia putruit orca.
Hoc vbi confusum sectis inferbuit herbis:
Corycioque croco sparsum stetit: insuper addes
Pressa Venafranæ, quod baca remisit oliuæ.
Picenis cedunt pomis Tiburtia succo:
Nam facie præstant. Venucula conuenit ollis.
Rectius Albanam fumo duraueris vuam.
Hanc ego cūm malis, ego fæcem primus, & alec,
Primus, & inueni piper album, cum sale nigro
Incretum, puris circumposuisse catillis.

erat hostis, quo nomine, vt docet Cic. in officijs, olim externi nominabantur) Respondet Catius. Ipse .i. ego memor .i. quia memor sum, & vt memor maneam, canam .i. narrabo præceptas sed auctor cælabitur. Incipit ergo narrare præcepta, quorum primum est. Memento ponere .i. anteponere conuiuis, illa sup. oua quibus ouis facies .i. factura & figura est longa, vt .i. tanquam melioris succi, & vt magis alba .i. meliora rotundis. Nam pro quia, oua sup. callosa .i. multos callos habentia, cohibent .i. in se tenent, vitellum marem .i. fortem aut meliorē, vel vnde masculus nascatur. Caulis, si supponatur sup. sine collis (nam vtrūque pro eodem dicitur mutādo au, in o, estq. interdum species brassicæ, interdum tyrsus ille qui per medium cuiuslibet folij, aut frondis protenditur. vnde pro ea specie ferè accipitur quæ eminētem habet caulem) qui creuit in agris siccis, est dulcior cole suburbano .i. quam is, qui creuit in suburbijs. nihil autem est elutius .i. insipidus (nam si res saporosa eluatur perdit gratiam. & est vocabulum aptum rei) horto irriguo .i. irrigato, & humido. Si hospes vespertinus .i. vesperi inopinatus aduentens oppresserit te subito, ne gallina quā ei parare vis, existens dura .i. minus tenera, respōset palato malum .i. insipide, tu eris doctus .i. sciēs mersare .i. immersare eā viuā, Falerno .i. forti vino mixto .s. cum aqua, hoc .i. ita mersare, faciet eam teneram. Optima natura est fungis pratensibus .i. in prato nascentibus. (Est autem fungus herba illa boleti similis multum tecta quasi pileo prælargo. vnde sic pilea tum Plautus in Trinummo, de fungino genere dixit) Creditor .i. fides adhibetur, male .i. periculose, alijs sup. fungis in fimo nascentibus ille peraget salubres æstates .i. sanus erit per æstatem qui finiet prandia nigris moris. quæ .s. mora, ipse legerit in arbore ante Solem .i. calorē Solis, grauem .i. ingrauescentem. Aufidius miscebat mendose mella forti falerno, & ita faciebat mulsum austerū, & grossum in quo peccabat. quoniam nil .i. non aliquid, non decet committere venis vacuis .i. sitientibus & ieiunis, aliquid nisi lene .i. subtile, & non austerum, tu prolueris .i. ample laueris, melius .i. conuenientius præcordia .i. intestina circa cor, mulso .i. vino dulci, leni .i. subtili, & non vehementi, quale est falernum. Si aluus .i. receptaculum sordidū dura .i. duros & non faciliter egestibiles cibos continens morabitur te, ita quod egerere nequeas. mitilus, aut michilus, concha nigra cuius in aluum laxat (qa tamen & conchæ dicit, quasi vero mitilus concha non sit, quidam legunt mugilis, sed Acron, & Porphyrio mitilus) & viles conchæ sup. reliquæ, possent obstātia .i. impedimenta & breuis herba lapathi, pro lapathij, non sine .i. tamen cum albo sup. vino, Coo .i. ex Co insula. Lunæ nascentes .i. crescentes implent cōchylia lubrica vt ostrea. Sed nō omne mare est fertile generosę testæ .i. nobilis. Nam peloris Lucrina .i. in Lucrino lacu capta, est melior murice .i. pisce illo de genere conchyliorum, vnde purpura tingitur Baiano .i. capto apud Baias Ostrea oriuntur supp. laudata, Circæis .i. in mari iuxta Circæos, echini pisces hirsuti nascuntur Miseno .i. iuxta illud promontorium à Miseno appellatum, Tarentum oppidum illud molle, id est vbi molliter viuitur, iactat .i. extollit se pectinibus .i. piscibus illis. patulis .i. largiusculis. Nec sibi cœnarum, hactenus de emēdis obsonis, nunc de parandis loquitur. Ordo est. Nec quiuis .i. quilibet homo indifferenter, arroget sibi temere .i. passim & temerarie, artem cœnarū sup. instruendarum, non .i. nisi tenui .i. subtili ratione saporum exacta .i. exacte nota prius. Nec satis est auertere .i. auferre, pisces emptos à cara mensa .s. venditoris, quia supp. mensam vendit, hoc est non satis est emisse caros pisces, ignarū .i. eum qui ignorat, quibus supp. obsonijs aptius est ius .i. vt in iure parentur, hoc est bulliantur, & quibus aptius est sup. vesci assis (Sunt autem tria genera obsoniorū, elixa .i. bullita, sed sine iure comestibilia, iusulenta .i. in iure cocta, & cum eo comedenda, & assa) si supp. conuiua languidus .i. iam pene satur, & nō tam auide comedēs reponet .i. reclinabit iam se in cubitum, tunc aper Vmber, id est ex Vmbria nutritus, glande iligna .i. elicis arboris, quæ dulcior est curuat (aut curuet,) scilicet pondere suo, rotundas lances, supple illius conuiuæ, vitantis, id est fugientis, carnem inertem, id est insipidam, & male coactam aut domesticam. Sic autem malo legere, & construere, quàm sicut Bonfinis qui legit Vmber vt iligna. & construit sic Vmber conuiua languidus iam se recumbet incubitam .i. iam consurget, & se eriget ad comedendū, vt, vel vbi .i. postquam, aper nutritus iligna glande, curuat rotundas lances vitantis carnē inertem .s. magistri conuiuij &c. Hæc ille. Quæ ideo nō placēt, quia recumbere in cubitum nō est se erigentis, sed languidi, & defessi, aut dolentis. Præterea, quod Vmber sit epitheton apti non conuiuæ. vt patet quia subditur. Nam Laurens, &c. in Vmbria

* Reponet in cubitum .i. cōsurget. Bonfinis.

* Hic vt vel vbi & reponendum, alias nec latina nec Horatiana videbit esse lectio in qua, et copula, nihil operatur. Bonfinis.

btia enim multæ ſunt arbores glandiferæ quæ bonam, & non inertem efficiunt carnem, in Lauretana regione plurimæ paludes, quæ inertem, & inſipidam reddunt. Item malim dicere lances conuiuæ vitantis inertem carnem, hoc eſt poſitas ante talem conuiuam, quam regis conuiuij, quia non de rege ſaginando, ſed de conuiuis laute accipiendis diſputat. Nam aper ſup. Laurens.i.in agro Laurẽti captus, exiſtens pinguis vlnis.i.herbis paludoſis, & harundine, eſt ſup. malus.i.inſipidus. Vinea non ſummittit.i.clanculum mittit ſemper, capreas edules, hoc eſt capreæ quæ ex vineis afferuntur, non ſemper ſunt edules.i.bonæ ad edẽdum, ſiue de animalibus, ſiue de palmitum retinaculis intelligatur. Sapiens.i. qui bonum guſtum habet, & bene ſapit. ſectabitur armos.i.vicina humeris, leporis fœcundi.i. multos fœtus producentis.i.cuniculi. Quæ natura, & quæ ætas foret piſcibus atque auibus nullis patuit, quæſita.i.tametſi eſſet quæſita ante meũ palatum.i.ante q̃ per palatum meum inueni. Sunt ſup. coci, quibus ingenium promittit.i.producit, & dat inuenire tantum noua craſtula.i.genera placentæ ex pane condita, ſed ſupp. nequaquam ſatis eſt conſumere curam in vna re, vt ſi quis laboret ſolum hoc, ne.ſ.vina ſint mala, ſecurus.i. negligens, & non curans, quali oliuo.i.oleo oliuæ, perfundat piſces, ſup. non ſatisfecerit. Si tu ſuppones, aut ſupponas, cœlo ſereno aëre. vina Maſſica.i. à monte in quo naſcuntur ſic dicta, ſi quid.i. aliquid, craſſi eſt ſup. in eis, id tenuabitur.i. purgabitur, & tenue fiet aura nocturna, & odor inimicus neruis.i. grauis, & nimium penetratiuus eneruans vires, decedet.i.euaneſcet. At.i ſed illa.ſ.Maſſica vina vitiata.i.vitioſe purgata, & collata lino.i. ſacco lineo per quem transfunduntur, perdunt integrum ſaporem, qa languida ſiunt, ſup. ille vafer.i. callidus, qui miſcet.i. cõmiſcet, vina Surrentina, quæ lenia, & tenuia ſunt fece Falerna.i.vini Falerni, quod auſterum, & forte eſt, bene colligit.i.accumulat, limum.i. fecem vini Falerni, ouo columbino. quatinus, aut quatenus.i.quoniã vitellus.ſ.oui columbini, vitans.i.effugiens, aliena, id eſt vina alterius naturæ, petit ima.i.fundũ vbi limus eſt. quem contrahit. Tu recreabis marcentem.i.languentem ſtomachum qui non habet appetitum, ſquillis.i.piſcibus illis, toſtis.i.aſſis, & tu recreabis potorem.i.eum, qui gaudet potu, cochlea.i.limace, Afra.i. ex Africa. Nam lactuca innatat acri ſtomacho poſt vinum. immorſus.i.qui nihil adhuc eo die momordit, ſicut impranſus, incœnatus &c.i.ieiunus flagitat refici magis perna ſup. ſalita, & adhuc magis hillis, quæ ſunt inteſtina plena carnibus minutim conciſis, quin mallit omnia quæcunque, feruent.i.callida ſunt allata.i. apportata. popinis immundis.i.locis vbi ſumma, & cetera pinguia, quæ callida fumi ſolent, coquuntur, qui haud dubie immundus eſt, operæprecium eſt.i dignum labore, aut expediens eſt, pernoſcere.i.perfecte noſcere, naturam duplicis iuris.i.liquaminis, in quo obſonia coquuntur, & comeduntur. Simplex ſupple ius, conſtat.i.conficitur è dulci oliuo, quod decebit miſcere pingui mero, & mura.i.liquamine ex ſale indurato, & aqua medicato, in quo piſcis ſalſus eſt, non alia.i. non cum alia muria, quam ſup. illa, qua.i.in qua, orca.i.piſcis, aut teſta, Byzantia.i.ex Byzantino mari, putruit.i.liqueſacta eſt, vbi.i.poſtquam, hoc.ſ. oleum cum muria & liquamine, inferbuit.i. feruidum effectum eſt, & ſtetit ſparſum herbis ſectis, & croco Corycio, quod optimum eſt. tu addes inſuper illud ſup. oleum quod baca oliuæ Venafranæ, quæ optima eſt, preſſa.i.poſtquam preſſa eſt, remiſit.i. effudit. poma Tyburtia cedunt Picenis ſup. pomis.i. vincuntur ab eis ſucco. nam præſtant.i.meliora ſunt, facie.i.ſuperficie, & colore. Venucula ſup. vna conuenit ollis.i.conſeruanda eſt in ollis, & tu duraueris.i.duram feceris rectius vuam Albanam fumo. ego primus inueni hanc ſup. vuam, cum malis.i.quibuſdam pomis, ego inueni fecem genus quoddam liquamina, & alec, aliud genus, & ego inueni primus circumpoſuiſſe catillis puris album piper cum nigro ſale.

Immane eſt vitium, dare millia terna macello:
Anguſtoque vagos piſces vrgere catino.
Magna mouent ſtomacho faſtidia, ſeu puer vnctis
Tractauit calicem manibus: dum furta ligurit:
Siue grauis veteri crateræ limus adhæſit.
Vilibus in ſcopis, in mappis, in ſcribe, quantus
Conſiſtit ſumptus? neglectis, flagitium ingens.
Ten' lapides varios lutulenta radere palma:
Et Tyrias dare circum illota toralia veſteis:
Oblitum, quanto curam, ſumptumque minorem
Hæc habeant, tanto reprendi iuſtius illis:
Quæ, niſi diuitibus nequeunt contingere menſis?
Docte Cati per amicitiam, diuoſque rogatos
Ducere me auditum, perges quocunque, memento.
Nam quamuis referas memori mihi pectore cuncta:
Non tamen interpres tantundem iuueris. adde
Vultum, habitumq. hominis: quam tu vidiſſe beatus
Non magnipendis: quia contigit: at mihi cura
Non mediocris ineſt, fonteis vt adire remotos,
Atque haurire queam vitæ præcepte beatæ.

ASCENSIVS.

IMmane eſt &c.) Nunc præcipit munditias, & lautitias quæ debent ſeruari à ſplendido epulone. Ordo eſt. Immane vitium eſt dare macello, id eſt expendere in emẽdis obſonijs terna millia ſupple ſeſtertium aut nummum, & vrgere, id eſt conſtringere, piſces vagos, id eſt vagari ſolitus anguſto catino, id eſt vaſe eſcario. Magna faſtidia mouent ſupple ſe, aut quæ ſequuntur mouent, id eſt excitant ſtomacho, magna faſtidia, id eſt nauſeam, ſeu puer, id eſt miniſter, tractauit calicem, id eſt poculum, manibus vnctis, id eſt craſſis, dum ligurit, id eſt auide exorbet furta, id eſt ius furtiuum, ſiue grauis limus adhæſit veteri crateræ. Quantus ſumptus, quaſi dicat minimus conſiſtit in ſcopis, id eſt virgis, quibus domus vertitur, in mappis, quibus manus terguntur, in ſcobe, id eſt illo quod de ſcobina, ſiue lima decidit, quo vaſa purgari ſolent. Ingens flagitium, id eſt peccatum flagitione dignum, eſt neglecti ſupple ſumptus, id eſt ſi negligatur. Ten', id eſt te ne, ſupple docet radere, id eſt contingere varios lapides, qui ſunt in poculis: palma lutulenta, id eſt luti plena? quaſi dicat minime, & dare veſtes Tyrias, id eſt ex purpura Tyria, dibapha, id eſt bis tincta quæ illic optima erat. circum toralia, id eſt quibus tori diſcubitorij ſternuntur, aut cooperiuntur. (Quanto hæc quæ dicta ſunt ad munditiam pertinere, habebant minorem curam, & ſumptum, tanto iuſtius eſt oblitum, id eſt qui ea obliuiſcatur: aut neglexerit repræhendi. iuſtius dico illis, id eſt quam de illis, quæ nequeant contingere niſi diuitibus menſis? Reſpondet Horat. O docte Cati, tu rogatus per amicitiam, & per diuos, id eſt deos, memento me ducere, quocunque tu perges, auditum, ſupple ea præcepta quæ tu auditurus es, hoc autem per Ironiam dicit. Nam quamuis referas, id eſt recites mihi cuncta mente memori, tamen tu interpres non iuueris, id eſt non delectaueris me tantundem, quantum ſupple principalis præceptor. Adde vultum, & habitum hominis ſupple talia præcipientis: quem vidiſſe tu beatus non magnipendis, quia contingit, ſcilicet tibi, licet cum difficultate, datum eſt. At, id eſt ſed, cura non mediocris, id eſt ſanè magna, ineſt mihi: vt quædam adire remotos fontes, atque haurire ſupple ex eis accepta vitæ beatæ, id eſt quàm vos beatam ducitis.

GLAREANVS.

OBSCVRE eſt hoc dictum) Acron exponit marem .i. fortem durum, noſter annotator pro meliore, ſed ſenſum tamen non explicant. Propius vero videtur, quod Badius ait matrem vitellum, vnde maſculus naſcatur ſi ſupponatur, & cohibent pro, in ſe tenent. Illud calloſa maxime explicatum hoc loco velim, nam callos muros habentia non ſatis facit ad ſenſum elicιendum. [Et quibus aſſis Languidus in cubitum) Hæc verba coniugenda ſunt, nec diſtinguenda poſt aſſis. Aſſos enim quoſdam cibos ita aliquando placere, ait vt languidum conuiuam rurſus excitent inuitentque ad edendum, qui iam ad nullum cibum amplius ſurrecturus videbatur. Languidns igitur, hoc eſt ſatur, & reponet.i.rurſus ſe eriget à thoro vt comedat. In Vmber autem alia incipit præceptio. Badius ſequentia rectè expoſuit, contra inſignem noſtri annotatoris impudentiam, & hallucinationem, qui Vmber hoc loco hominis non apri epitheton eſſe exiſtimauit. Sed illa priora, male diſiunxit idem Badius. Nam poſt aſſis colon poſuit, & ſequens carmen ſequenti de Apro præceptioni connexuit, quod non placet. [Vinea ſummittit capreas non ſemper eduleis) Capreas pro hœdis exponit Porph. ſi liber non errat, quod equidem ſuſpicor, quẽadmodum & paulò ante corrupta

rupta sunt quæ de Vitelli g---te, & fungis scripsit, ac de muricū Peloridumq. comparatione. Ceterum si ob vites Baccho caper omnibus aris cæditur, vt est apud Maronem, non video, quomodo hic locus de animali intelligatur. [Venucula conuenit ollis) Plin. lib. xiiij. c. ij. Venuculam vocat ollis aptissimam, alludens ad hunc Horat. locum, vt opinor. Ceterum de alece, & eius generis, alijs, quæ paulò post hic poëta numerat, vide eundem Plin. lib. xxj. c. viij. Horat. genere neutro vsurpauit vt Plautus, sed Plinius fœminino. [Ten- lapides varios lutulenta radere) Badius de lapidibus in poculis intellixit, & palmam de manu Porphyri de marmore dictum scribit. Vnde non dubito pro varios, legendum parlos, vt admonuit nos Doct. preceptor noster. Et palmam de scopis intelligendum. Et est sensus elegans ad illud. Immane est vitium dare millia terna marcello. Angustoq. vagos pisces vrgere catino) Sic nō decere ait pulchra sedilia sordidis commaculare scobinis, & Tyrias vesteis dare circum illota toralia. Quare cum Porph. hic sensus de marmoribus intelligendus, non de lapidibus in poculis.

ARGVMENTVM.

Ingenio se auaros carpit sub Vlysis persona quem apud inferos inducit sciscitantem qua arte posit ditescere.

SATYRA V.

OC quoque Tiresia, præter narrata petenti
Responde: quibus amissas reparare queam res
Artibus, atque modis. quid rides? iam ne doloso
Non satis est Ithacam reuehi: patriosque penates
Aspicere? ò nulli quidquam mentite, vides vt
Nudus, inopsq. domum redeam te vate. neque illic,
Aut apotheca procis intacta est, aut pecus. atqui
Et genus, & virtus, nisi cum re, vilior alga est.
Quando pauperiem missis ambagibus horres:
Accipe, qua ratione queas ditescere. turdus,
Siue aliud priuum dabitur tibi: deuolet illuc:
Res vbi magna niter domino sene. dulcia poma,
Et quoscunque feret cultus tibi fundus honorem,
Ante larem gustet venerabilior lare diues.
Qui quamuis periurus erit, sine gentem, cruentus
Sanguine fraterno. fugitiuus: ne tamen illi
Tu comes exterior, si postulet, ire recuses.
Vis ne tegam spurco Damæ latus? haud ita Troiæ
Me gessi certans semper melioribus, ergo
Pauper eris. fortem hoc animum tolerare iubebo.
Et quondam maiora tuli. tu protinus, vnde
Diuitias, ærisque tuam, dic augur, aceruos.
Dixi equidem: & dico: captes astutus vbique
Testamenta senum: neu si vafer vnus, & alter
Insidiatorem * præroso fugerit homo:
Aut spem deponas: aut artem illusus omittas.
Magna minor ue foro si res certabitur olim:
Viuet vter locuples sine gnatis, improbus vltro
Qui meliorem audax vocet in ius: illius esto
Defensor. fama ciuem, caussaque priorem.
Sperne: domi si gnatus erit, fœcunda ue coniux.
Quinte puta, aut Publi (gaudent prænomine molles
Auriculæ) tibi me virtus tua fecit amicum.
Ius anceps noui: caussas defendere possum.
Eripiet quiuis oculos citius mihi; quàm te
Contemptum cassa nuce pauperet. hæc mea cura est
Ne quid tu perdas: neu sis iocus. ire domum, atque
Pelliculam curare iube. sis cognitor ipse.
Persta, atque obdura: seu rubra canicula findet
Infanteis statuas: seu pingui tentus omaso
* Furius hibernas cana niue conspuet Alpeis.
Non ne videns, aliquis cubito stantem prope tangēs

ASC. Oc quoque Tiresia, &c.) Hæredipetarum .i. petentium hæreditatem impudentem captationem lepide taxat. Inducit autem Vlyssem à Tiresia disquirentem quo modo pditas res recuperare posset, cui Tiresias tamen det quod per captationem. Sumpta autem est occasio ex Homero, qui in Odyssea fabulatur, Vlyssem ad inferos descēdisse, illicque Tiresiam vatem Thebanum, & diuinatione donatum multa togas se de statu suo futuro, post quæ (vt hic, inquit Poëta) perquisiuit quo pacto posset reparare res suas. Ordo est. O Tiresia, responde supple mihi .s. Vlyssi, petenti quoque .i. etiam hoc .i. hanc rem, præter narrata .i. præter ea quæ narrasti mihi videlicet quibus auribus. atque modis queā reparare res amissas. Cum autem hęc dicere Vlysses, fingitur risisse Tiresias. Vnde ait Vlysses. Quid .i. ad quid rides? Respondet Tiresias. Iam ne, vel an ne, nō ne satis est tibi ò Vlysses doloso .i. doli & fraudis pleno, reuehi (hoc enim videtur esse pollicitus) Ithacā .i. ad patriam tuam, & aspicere Penates patrios .i. patriæ tuæ? Addit Vlysses, ò Tiresia sup. nulli .i. non vlli, non mentire vlli q d quam .i. quamuis rem, vides vt .i. qualiter, ego redeam domū nudus & inops te vate .i. cum tū tu sis vates, & possis me vaticinio tuo dolore quomodo diues fiam, neque aut apotheca .i. penus quæ recōdita sunt domi, est intacta .i. non cōsumpta immo consumpta illic .i. in patria quo propero, aut sup. neque pecus est intactum à pcis .i. ab ijs qui Penelopen vxorem meam in matrimonium deposcunt. Atqui .i. tamen certe, & genus, & virtus est vilior alga .i. quam herba è mari ad littus, aut fluuio ad ripam iactata, nisi .i. si nō sit, cum re .i. cum diuitijs, qa vili penditur sine illis. Quando, respondet Tiresias docens qua via possit diuitias accumulare videlicet, per adulationes, & captationes, in hoc mores sui tēporis notans. Ordo est. Ambagibus, id est circumlocutionibus obscuris, ac dubijs sentētijs missis quando, id est quandoquidem, tu horres .i. exhorres pauperiem .i. paupertatem accipe, id est audi, & disce qua ratione queas ditescere, id est diues fieri. Si supple turdus, id est delicatissima auis, siue aliud priuum, id est proprium (quod vulgo non reperitur) dabitur tibi, deuolet, id est de te volet. (Et bene, quia turdum dixit, cuius est volare) illuc .i. ad eum locum: vbi nitet, id est resplendet magna res: domino existente supple sene, diues venerabilior, id est quem tu diuitias eius captas magis venerari debes. Lare, id est quam Deum familiarem tuum, gustet ante Larem, id est priusquam Lar: dulcia poma (quæ præconia sunt) & quoscunque honores, id est fructus honestos, hoc est pulchros fundus cultus feret, id est producit tibi. Qui supple diues, quamuis, id est quantumuis, erit periurus, id est infamis propter periurium, sine gente, id est non generosus, sed ignobilis, cruētus fraterno sanguine .i. quamuis fratres occiderit, existēs fugitiuus à patria sua tamen tu non recuses, id est renuas: illi ire comes exterior, .i. in exteriore parte, hoc est distantiore à domibus, quæ inferior est, aut alibi à parte sinistra si postulet, id est si requirat à te. Respon. Vlysses: sic tamen vt Romanus videatur, quia Damam notat, nisi & Græcum Damam consimilis vitæ dixerimus vis ne, id est mones ne, vt ego tegam latus, id est sim satelles à latere incedens, Damæ: viro illi spurco, id est immundo? O Tiresia supple ego, haud, id est non gessi me Troię .i. apud Troiam ita, id est vt sic immundis inseruiam, certans, id est contendens semper melioribus supple me, vt cū Achille, Palamede, Aiace, &c. Tiresias. Ergo si non vis ita facere, tu erit pauper. Vlyssęs. Ego iubebo animum meum fortem tolerare, id est sustinere, & perpeti hoc .i. vt inseruiam immūdis, & turpibus, & ego tuli .i. passus sum, quondam .i. aliquando maiora, tu augur dic protinus, vnde ruam, id est eruam diuitias, & aceruos æris .i. pecuniæ, quæ tunc ærea fuit. Tiresias. Equidem dixi, & dico (si vis .s. ditescere tu astutus .i. callidus, ne repræ

* *Præroso hamo, hoc est accepta à te præda frāderis sperata hæreditate.*

* *Versus est Furij bibaculi, facete detort', pau cu mutatio.*

repræhẽdaris, captes vbique testamenta senum, neu.i.ne ue, si vnus & alter sup. senex, vafer.i. callidus & versutus, fugerit, sup. te insidiatorem .i. quem noscit sibi insidiari, & hoc hamo.i.dolo ac fraude, quæ sub dulcedine verborum, & factorum tuorum est preroso .i. prægustato, sicut pisces & nonnunquam aues inescantur, hamo, tu tamen nõ depones spem, aut illusus, non omittas artes. [Magna minorue &c.) Ponit alia præcepta captandi, dicens. Si res magna, aut minor certabitur.i.agetur, in foro.s.iudiciali, olim.i.quouis tempore futuro vter sup. eõtendentium viuet locuplex.i.diues, sine gnatis .i. liberis, qui .s. diues improbus, existens audax .i. temerarius aut cõfidens astutiæ suę vocet in ius vltro.i.non vocatus, cum posset viuere sine lite, aliquem meliorem.i.iustiorem & meliorem causam habẽtem, tu esto defensor illius.s.diuitis, & sperne ciuem priorem .i.meliorem, & honorabiliorẽ, fama .i. propter famam suam bonam, & causa.i.propter causam suam iustam. Sperne dico signatus .i. filius hæres, aut coniux fœcunda erit domi, docet autem modum quomodo quis adibit in tali casu diuites, adibit enim dicẽdo, vtputo Quinte aut Publi (quæ sunt prænomina, gaudent autem prænomine molles auriculæ.i.diuitum, quæ blanditijs acquiescunt) tua virtus fecit me amicum tibi, ergo noui ius anceps .i. q[d] est dubij exitus, ego possum defendere causas, quiuis eripiet mihi potius oculos, quam pauperet .i. pauperem faciat te contemptum, nuce cassa .i. fracta .i. de tanto damno quantum paterέris, si nux vna cassaretur tibi, quod tamen minimum esset, quia integra comedi non potest. Potest etiam translatum esse à pueris, qui nucibus contendunt eas comprimendo, & virtus cassa fuerit, is eam perdit, cassa ergo nuce.i.amissa re tua per litem, hæc est mea cura.i.hanc curam mihi assumo, ne tu perdas quid .i. aliquid, neu .i. ne ue, sis iocus.i.irrisio aut ludibrium, iube eum ire domum, atque curare .i.molliter tractare pelliculam, ipse.i.tu sis cognitor sup. causarum, ad quem pertineat cognitio causæ eius, persta, id est persevera, atque obdura, seu, id est siue Canicula.i.stella illa, rubra.i.ardens, findes .i. diuidet, statuas infantes .i. mutas vtpote ligneas, seu, id est siue Furius poëta ille, tentus pingui omaso, id est indulgens ventri suo tempore brumali, conspuet, id est narrabit inflato & turgido stylo consputas esse Alpes, id est montes illos altissimos Italiam a Gallis separantes, hybernas .i. perpetuam hiememq; patientes, aut tempore hyberno præcipue consputas cana niue, hoc est siue ingens frigus sit, siue calor, & si hoc feceris, aliquis tangens cubito stantem prope se, scilicet inquiet, id est dicet, non ne vides vt, id est qualiter supple est patiens.s.frigoris, caloris, laboris, & cetera, vt, id est qualiter aptus, supple sit amicus, & vt. id est qualiter, acer, id est vehemens defensor sit? Et sic supple plures thunni, id est magni & pingues pisces .i. diuites orbi, annabunt supple ad oras tuas, vt a te capiantur, & cetaria, id est conseruatoria cete, id est magnorum piscium, crescent, id est augmentabuntur. Præterea, id est præter ea quæ dicta sunt, sicut, id est alicui, filius male validus alatur

Præcipue cum res est, seu reddere quod est, refingere atque mutare, corrigereq;.

Inquiet: vt patiens, vt amicis aptus, vt acer.
Plures annabunt thunni: & cetaria crescent.
Si cui præterea validus male filius in re
Præclara sublatus alatur: ne manifestum
Cœlibis obsequium nudet te: leniter in spem
Arrepe officiosus: vt & scribare secundus
Hæres: &, si quis casum puerum egerit orco:
In vacuum venias: perraro hæc alea fallit.
Qui testamentum tradet tibi cunque legendum:
Abnuere, & tabulas à te remouere memento:
Sic tamen, vt limis rapias, quid prima secundo
Cera velit versu. solus, multis ne cohæres;
Veloci percurre oculo. plerunque * recoctus
Scriba ex quinqueuiro coruum deludet hiantem:
Captatorque dabit risus Nasica Corano.
Num furis? an prudens ludis me, obscura canendo:
O Laërtiade quidquid dicam, aut erit, aut non.
Diuinare etenim magnus mihi donat Apollo.
Quid tamen ista velit sibi fabula, si licet, ede.
Tempore quo iuuenis Parthis horrendos ab alto
Demissum genus Aenea, tellure, marique
Magnus erit: forti nubet procera Corano
Filia Nasicæ metuentis reddere soldum.
Tum gener hoc faciet: tabulas socero dabit: atque
Vt legat, orabit. multum Nasica negatas
Accipiet tandem: & tacitus leget. inuenietque
Nil sibi legatum, præter plorare, suisque.
Illud ad hæc iubeo: mulier si forte dolosa,
Libertus ue senem delirum temperet: illis
Accedas socius: laudes: lauderis vt absens.
Adiuuat hoc quoque: sed vincit longe prius ipsum
Expugnare caput. scribet mala carmina vecors:
Laudato. scortator erit: caue te roget: vltro
Penelopen facilis potiori trade. putas ne:
Perduci poterit, tam frugi, tamque pudica?
Quem nequiere proci recto depellere cursu.
Venit enim magnum donandi parca iuuentus:
Nec tantum Veneris quantum studiosa culinæ,
Sic tibi Penepole frugi est. quæ si semel vno
De sene gustarit, tecum partita lucellum:
Vt canis à corio nunquam absterrebitur vncto.

sublatus, id est in sublime positus in re præclara, id est valde splendida, ne manifestum obsequium cœlibis, id est quia non inseruires nisi cœlibi, id est non existenti in matrimonio, nudet te, id est priuet te gratia, & auctoritate, hoc est manifeste captator videaris ex eo quod tantum modo extra matrimoniũ viuentibus obsequaris, tu officiosus, id est obsequiosus, arrepe, id est fac arripiaris (est enim imperatiui modi verbi passiui, nisi dicas arripere) leniter, id est dulciter & pedetentim in spem, & id est simul, vt scribare, id est scribaris, secundus hæres, &, id est simul, si quis casus egerit, id est impulerit. Orcho, id est ad Orchum, hoc est infernum, puerum illum, scilicet valetudinarium, tu venias in vacuum, scilicet hærede, id est vt sis hæres substitutus, hæc alea, id est hic casus, qui fortuitus videtur, fallit per raro, id est valde raro. [Qui testamentum &c.) Tmesis est, id est quicunque tradit tibi testamentum legendum, id est quicunque volet tibi monstrare testamentum, in quo te heredem instituit, memẽto abnuere.i.recusare, tãquam non ideo ei seruieris vt instituaris, & memento remouere, id est molliter repellere a te, tabulas, id est instrumenta testamenti, sic tamen vt rapias, id est celeriter inspicias, limis supp. oculis, quid prima cera, id est prima tabula cerata, in qua tunc scribebatur, velut in secundo versu, hoc est an tu ibi secundus, id est substitutus hæres filio valetudinario scriptus sis. Item percurre veloci oculo, an supple sis solius supple hæres, an cohæres multis quia Coranus existẽs scriba recoctus, id est callidus, & expertus, ex quinque viro, id est qui prius erat vnus quinqueuirum, deludet plerũque, id est vt plurimum, coruum hiantem, id est socerum suum Nasicam prædæ cupidum. (Tractum est ex Apologis Aesopi, in quibus cum coruus caseum portans à vulpe audiret pulcherrimam fore auem si canere sciret, cupidus laudis cantare cœpit, & caseum dimisit, quem vulpecula ridens absumpsit) que pro &, id est Nasica socer dabit Corano genero suo risus, id est occasionem ridendi, dederat enim Nasica Corano diuiti, sed prouectæ ætatis viro filiam ea spe vt hæres instituatur. Ille hoc sentiens tabulas monstrare voluit, sed callidus captor recusauit, postea tamen nihil in testamento sibi legatum reperit præter gemitus & suspiria, ne simile ergo testamentum hæredipetæ fiat, monet vt celeriter perspiciat formam testamenti. Quia vero hæc contingebant tempore Horatij, & Vlysses ad Inferos descendisse dicitur paulò post Troiæ euersionem, non videretur poëta verosimile agere, & temporis imperitus esse, nisi diceret. Tiresiam per donum vaticinij, quod ab Ioue (vt dictum est) susceperat, hæc cognouisse quæ ignota erant Vlyssi. vnde prius de Dama in persona Vlyssis non recte locutus sit nisi Damam Græcum putemus. Nam nunc dicit Vlysses. Num, id est nunquid ò Tiresia, furis, id est furore percitus nescis quid dicas? an rides, id est derides, me prudens .i. sciens, & volens canendo, id est vaticinando, obscura .i. ignota mihi? sic & Sybillæ in vj. Æneidos canebant. Obscuris vera inuoluens. Respondet Tiresias.

O Laërt

O Laërtiade.i.ô Vlysses fili Laërtæ,quidquid dicam,aut erit, aut magnus Apollo,etenim.i.certe, non donat mihi diuinare.i.officium diuinandi,tñ.s.id est scire licet (multi legunt .s.) eloquere, dic quid ista fabula volet sibi. Respon. Tire. Tempore quo iuuenis.s.Augustus,de quo,& illud.Hic illum vidi iuuenem Melibęe)horrendus.i.metuendus Partis,nam coëgit eos signa.i.vexilia,& insignia Romana restituere existens genus demissum .i. deductũ ab alto Ænea bonum Antithetõ demissum ab alto, &c. erit magnus tellure.i.in terra,& mari,filia procera .i. procero,& oblongo corpore,Nasicæ.i.illius diuitis metuentis reddere solidum.i.vnum solidum in dotem filiæ suæ, nubet Corano . tum.i. tunc,gener .s. Coranus faciet hoc quod dictum est,videlicet dabit socero suo tabulas sup.testamenti,atque orabit vt legat sup. eas,& Nasica accipiet tandem tabulas multum negatis.i.quas negabat se velle obtinere,& ipse tacitus .i. imperceptus à Corano, leget & inueniet nil legatum .i. testamento dimissum sibi & suis præter plorare,vel quia hoc scriptum erat, vel quia cum nil scriptum esset,id continuo fecit illud ad hæc iubeo,&c. aliud præceptum nimis callidum,quo monet captandos esse primum domesticos. Ordo est. Ego iubeo ad .i. vltra ea quæ dicta sunt illud quod sequitur,si forte mulier dolosa.i. callida vt coniux vel concubina, ve pro vel,si libertus.s.eius temperet .i. moderetur, gubernet,senem delirum .i. male sanum propter senectutem,tu accedas.i.adiungaris illius socius laudes sup. concubinam, & libertum eius, ita vt se percipiant te laudatos vt tu absens lauderis ab illis, & ita mutuas vices gereris. Nam hoc quoque .i. et hoc .i.captare familiares,adiuuat.i.prodest,sed (quis sibi quisque primum petit) vincit.i.præstat,melius est longe .i. multo,expugnare.i.sibi obediens ex sententia efficere, ipsum caput.i.dominum ipsum,qui caput est in ea re,quam agis Si ipse vecors.i.male cordatus,scribet mala carmina,laudato sup.ea(contra quod Vmbricius apud Iuuen. Librum si malus est nequeo laudare) si erit senex sup. scortator.i.scortorum,hoc est meretricum sectator libidinosus caue te roget.i.noli expectare donec te roget: tu facilis .i.obsequiosus cito faciens quod illum velle noris trade vltro .i. non rogatus,potiori.i.ditiori te Penelopem.i.coniugem. sic .n. vocabatur coniux Vlyssis. O Tiresia putas ne , quod tam frugi & tam pudica cõiux vt est Penelope mea,poterit perduci ad mœchum.s.diuitem,quem.i.coniugem meam, proci .i. qui eius matrimonium petierunt,nequiere.i.nequierũt depellere recto tramite.s.fidelitatis,& castitatis? Itẽ hoc poterit videri negligenter à poëta positum, nisi dicamus , quod verisimile est Vlyssem prius statum domus, & coniugis suæ didicisse, vnde dictum est præter narrata. Nam aliter qui scire posset id coniugem fecisse, qui nondum in patriam redierat? Tire. Ideo,inquit,casta mansit,enim pro quia,iuuentus.i.turba iuuenum: parca donandi magnum.i.rem magnam,venit sup.ad eam,nec tantum studiosa Veneris.i.luxuriæ,quantum culinæ,quæ in coquina fit,sic hoc modo Penelope est tibi frugi.i.vt mulier adfrugem.i.vtilitatem domus suæ respiciens casta,& parca,quę si gustarit semel de vno sene .i. muneribus senis,partita tecum lucellum .i. dulce lucrum , vnde blande diminutiuo vtitur,ipsa vnum absterrebitur sup. à sene,vt canis nunquam potest absterreri corio vncto .i. pingui semel gustato . Argutissime dicit partita tecum, quia si viri ad hoc semel descenderint : nunquam deinceps iustum obijcem opposuerint, dicturis propter te, & per te feci, tu particeps lucri, &c.

Me sene quod dicam,factũ est. anus improba Thebis
Ex testamento sic est elata : cadauer
Vnctum oleo largo nudis humeris tulit hæres :
Scilicet elabi si posset mortua : credo,
Quod nimium institerat viuenti. cautus adito.
Ne desis operæ : ne ue immoderatus abundes.
Difficilem, & morosum offendet garrulus. vltro
Non etiam sileas, Dauus sis comicus : atque
Stes capite obstipo, multum similis metuenti.
Obsequio grassare : mone, si increbuit aura,
Cautus vti velet carum caput : extrahe turba
Oppositis humeris. aurem substringe loquaci.
Importunus amat laudari. donec ohe iam
Ad cœlum manibus sublatis dixerit. vrge : &
Crescentem tumidis infla sermonibus vtrem.
Cum te seruitio longo, curaque leuarit :
Et certum vigilans, quartæ sit patris Vlysses
Audieris hæres. ergo nunc Dama sodalis
Nusquam est? vnde mihi tam fortem,tamq. fidelem?
Sparge subinde : & si paulum potes, illacrymare. est
Gaudia prudentem vultum celare. sepulchrum
Commissum arbitrio sine sordibus extrue. funus
Egregie factum laudet vicina. si quis
Forte cohæredum senior male tussiet : huic tu
Dic, ex parte tua seu fundi, siue domus sit
Emptor, gaudentem nummo te addicere. sed me
Imperiosa trahit Proserpina : viue valeque.

ASC. ME sene &c.)Aliud præceptum fugiendæ immodestiæ in obsequẽdo. Id,quod dicam,factum est me sene.i.cum essem senex,dicit Tiresias, quædam anus improba (quantum ad iudicium captatorum) est elata .i. è domo ad sepulchrũ portata Thebis, in mea ciuitate (nam erat Thebanus) ex testamento.i.qa hoc pręcepit in testamento suo hæres tulit.i.portauit nudis humeris (aut nudus humeris) cadauer eius vnctum largo oleo .s. si posset elabi .s. è manibus captatorum mortua , quod vix potuit viua. Credo dicit Tire. quod hæres captator institerit, aut institerat,nimium .i. instantiam nimiam fecerit,viuenti .i. dũ viueret , tu ergo adito quos captatos vis,cautus, ne.i.vt nõ, de sis operæ.i.diligentiæ debitæ,ve pro vel, ne abundes.i.superfluus sis in opera præstanda. Garrulus .i. multiloquus , qui garrit vltro .i. non rogatus, offendet virum difficilem,& morosum .i. cum nimio more, & cura loquentem, & agentem, hoc est non sis garrulus cum taciturno,non sileas etiam.i.ne sis penitus mutus , sis Dauus Comicus .i. qualis inducitur in Comœdijs, hoc est assentator opportunitatem loquendi capturus, & obsequiosus, atque stes capite obstippo.i.inclinato in terra,quasi eleuare non audeas, similis multum metuenti.Grassare .i. obrue diuitem, obsequio .i. seruitio,si aura.i.ventus austerus,increbuit .i. frequens factus sit, mone vti .i. vt, ipse cautus .i. sibi cauens, velet .i. cooperiat carum caput. Et si est oppressus, extrahe eum humeris tuis oppositis.i.obiectis præeuntibus,turba.i.expressura, substringe.i.parum nuda, hoc est præbei loquaci autem tuam, hoc est ausculta illum, si ipse importunus amat laudari, vrge eum sup. laudationibus,donec dixerit ohe quæ saturitatis vox est,&hoc manibus eius iam sublatis.i.sursum latis in cœlum,& infla tumidis sermonibus vtrem crescentem , id est senem gaudentem adulationibus. Cum .i. quando senex moriens supp.leuarit.i.leuauerit .i. deonerauerit longo seruitio,& cura sup. longa,te,& vigilans .i. non somnians,audieris certum.i.indubitatum à pronunciante testamentum,supple hoc quod sequitur .s. Vlysses sit hæres quartæ partis , clama (sic enim multi legunt,sed non suo ordine verba ponunt, verum, vt paulo mox dicam , placet vt Dama legatur) cum heiulatu, scilicet magno , ergo nunc sodalis , id est carissimus amicus , cum quo tam dulciter vixi, nusquam est,id est decessit? Clama nunc ergo sodalis , sic prius legi, nec velim vt Bonfinis legere Verum Philologus , quia scriptum reperit. Nunc ergo clama sodalis , &c. Admonitus quantitate posterioris syllabæ, quæ in clama verbo est longa, censet legendum Dama , & id meo quidem iudicio argutissime,vel quod in scribendo magna est inter cl,& d,similitudo , vel quod Dama aptissime ponitur ad exprimendam captatoris demissionem, qui vilissimi hominis nomen , quia ab eo scriptus est,hæres,celebrat vila enim esse nomen ostõdit illud. *Dama.* Tu ne Syri, Damæ, aut Dionysi filius , audes, &c. Et Persiana admiratio. Monumento turbinis exit Marcus , Dama , papæ? & quod maxime facit ad rem,in hac Satyra dictum est. Vis ne tegum spurco Damæ latus?& Sat. vij. Prodis ex iudice Dama Turpis. Ordo igitur est. Sparge.i.intersere,subinde .i. aliquando , ergo Dama sodalis.i.socius mensæ tam carus mihi,nusquam est .i.extinctus est.Displicet Bonfinis,quòd sodalis vocetur rex conuiuij,quod non fieret si ingenium captatorum norit, qui vt benignos prædicent eos,à qbus vt serui habiti sunt,sodales fuisse iactitant,vnde sup. acquiram mihi tam fortem , atq̃ue fidelem sup. amicum alium? & si potes paulum illacrymare , hoc sup. est cœlare

lare

lare vultum prodentem gaudia. Extrue sepulchrum permissum aut commissum, à defuncto, arbitrio supple tuo, sine sordibus. id est honorifice, & fac vt vicina.i.quilibet vicinorum, laudet funus id est pompam funebrem, esse factum egregia, id est magnifice & sumptuose. S. forte quis, id est aliquis, cohærendum, id est qui tecum hæredes sunt constituti, tussiet male, id est nimis cum significatione ma.e, id est ægritudinis eius, tu dic huic, si sit emptor est parte tua, seu fundi, seu domus.i. si vides quod libenter amat partem tuam, dic inquam te gaudentem, id est lubentem addicere supple illi nummo.i.modico precio. (Nec enim datum male vertatur, antiqui quod dari posset modico mercabantur, aut nummum.i. arram dabat emptor sicut & hodie, quam denarium dei vocant, in corroborationem contractus) sed Proserpina, regina Inferni, imperiosa.i.cuius imperio Inferis parendum est, trahit supple me.i. amouet me, ne amplius tecum loquar; ò Vlysse, viue & vale.

COEL. RHOD. TV comes ext.) Hic sciendum est, comitem exteriorem videri ab Horat. dictum, à sinistris affectantem Cœl. lib.v. c.x.ix.

ERGO nunc Dama) Ordo est. Sparge subinde, h... frequenter dicito Hæc.s. Ergo nunc Dama sodalis nusqu... Vnde mihi tam fortem, & tam fidelem habeo. Ald. Bon... autem tunc clama, sodales, legendum censet, vt sodales sit vocandi casus numero multitudinis.

O LAERTIADE quidquid dicam erit aut non) Post non distinguendum & a sequenti versu noua sententia incipienda. Badius non attentus ad munus hoc ab Ioue Tiresiæ datum, etenim pro certe exponit, quasi aduerbium sit, & non potius coniunctio rationalis, & magnus Apollo non donat diuinare mihi, contra auctoris & sensum & mentem. Notum est ridiculum hoc Tiresiæ vaticinium apud omneis. [Ergo nunc Dama sodalis) Omnino dama legendum, vt in libro Aldino habetur. Annotator noster hoc in loco rursus ostendit se nullius esse iudicij nugatorem cum velit legendum esse, clama. Sed quia huic Badius satis respondit, non omittamus. GLAR.

ARGVMENTVM.

Vita rustica eius, qua se præcipue delectari ait, paucis interim eo tentum.

SATYRA VI.

OC erat in votis: modus agri non ita magnus,
Hortus vbi, & tecto vicinus iugis aquæ fons,
Et paulum siluæ super his foret. auctius, atque
Di melius fecere. bene est. nihil amplius oro
Maia nate: nisi vt propria hæc mihi munera faxis:
Si neque maiorem feci ratione mala rem:
Nec sum facturus vitio, culpa ue minorem.
Si veneror stultus nihil horum. O si angulus ille
Proximus accedat: qui nunc deformat agellum:
O si vrnam argenti fors qua mihi monstret: vt illi
Thesauro inuento, qui mercenarius agrum
Illum ipsum mercatus arauit diues amico
Hercule: si quod adest, gratum iuuat: hac prece te oro
Pingue pecus domino facias, & cetera, præter
Ingenium: vtque soles, custos mihi maximus adsit.
Ergo vbi me in monteis, & in arcem ex vrbe remoui.
Quid prius illustrem satyris, musaque pedestri?
Nec mala me ambitio perdit, nec plumbeus auster;
Autumnusque grauis, Libitinæ questus acerbæ.
Matutine pater, seu sanè libentius audis,
Vnde homines operum primos, vitæque labores
Instituunt (sic dis placitum) tu carminis esto
Principium. Romæ sponsorem me rapis: eia
Ne prior officio quisquam respondeat: vrge,
Siue aquilo radit terras: seu bruma niualem
Interiore diem gyro trahit: ire necesse est:
Post modo, quod mi obsit clare, certumque locuto.
Luctandum in turba: facienda iniuria tardis.
Quid vis insane, & quas res agis? improbus vrget
Iratis precibus. tu pulses omne, quod obstat.

ASCENSIVS.

OC erat in votis:) In hac Satyra ostendit se poëta contentum rebus partis, id quòd in prima toties Satyr. faciendum præcepetat docetque commoda ruris, quæ vt plene laudet, affert incommoda vrbis, claudens Sermonem iucundo Apologo. Ordo est. Hoc.s.q sequitur, erat in votis.i. in desiderio meo, videlicet modus.i.mensura agri, non ita, id est non valde magnus, vbi, id est in quo agro, foret, id est esset hortus herbifer, scilicet, & fons iugis aquę .i. perenniter fundens aquam, existens vicinus tecto, & vbi super his, id est vltra hæc, foret paulum siluæ cæduæ, scilicet ad focum instruendum. Dij fecere, id est fecerunt mihi, auctius, id est abundantius, & melius, quam, scilicet optatam: bene, id est satis est supple mihi, ò nate, id est genite, Maia, id est, ò Mercuri Deus mercium, & collator diuitiarum, ego nihil amplius oro, id est peto à te, nisi vt faxis, id est facias mihi, hæc munera, id est hæc dona tua propria, id est perpetua, ita quod me viuente ad alium nō transeant. O at autem si dignus sit. quod se esse innuit, dicens. Oro supple si ego neque feci rem, id est possessionem meam, maiorem, id est si non auxi eam mala ratione, id est iniusta aliqua via, aut dādo proximis malum computum, nec sum facturus rem meam minorem vitio, id est per vitium, vt pro vel culpa, id est per culpam. Si ego veneror, id est honoror, nihil horum, id est nullo horum, quæ sequuntur, stultus, id est stulte cupidus, videlicet si non opto ò si angulus iste, aut ille, proximus, qui denormat, aut deformat, agellum, id est extra normam ponit, cum sine eo mihi quadratus sit, accedat, id est addatur, & accrescat agro meo, vocat autem agellum respiciens ad cupiditatem auari, cui nihil satis magnum videtur. O si fors, id est fortuna bona, monstret mihi qua, id est quauis via, seu ratione vrnam argenti, vt supple monstrauit illi colono videlicet, qui cum supple esset mercenarius, mercatus illum ipsum agrum, inuento thesauro, id est postquam thesaurum inuenerat arauit, supple illum, existens diues Hercule amico, id est fautore, & auxiliatore, & (vt dicit Persius) dextro, vbi ostenditur Hercules venerari decimus, vt diuitias conferat, multa hic Persius, & Iuuenalis sumpserunt. Si ergo viuo contentus meis, & si quid gratum, id est commodum mihi adest, iuuat, id est delectet me, vel potius si sup. gratum quod adest, iuuat, id est delectat me. (Et ita legendum est, si quod duabus dictionibus) ergo oro te ò Maia nate, hac prece, si laudabili, & honesta, vt facias domino.s.mihi, pecus pingue, & cetera omnia supp. omnia præter ingenium, quod subtile, non crassum desiderat, vnde Crassa Minerua dicta, eo quòd obeso ventre tardi sunt ingenio. Et adsis mihi maximum custos, vt soles, quod Acron declarat fingi forte se liberatum a Mercurio, quia per facundiam, cuius Mercurius Deus est. Ergo vbi &c. incipit narrare commoda agri sui, & id in gratiam Mœcenatis, à quo, vt in Epistolis fatetur, illum agrum dono susceperat. Ergo quia id, atque plus quàm optaueram obtinui vbi, id est postquam ego remoui me ex vrbe in mōtes.s. Sabinos, & in arcem.i. summitatem montis.s. aut in turamen quietis meæ quid illustrē.i. illustre facere debeam prius Satyris.i. quàm Satyras, & pedestri.i. familiari, & humili Musa, qualis est Satyra, vt partius dictum est? q.d. nihil. (Tractum autem est à peditibus, quorum conditio infra equitum est) nec mala.i. perniciosa etiam reipublicæ ambitio perdit me, id est perdite sui cupidum facit, nec Auster.i. ventus ille meridionalis, Græcum vocant Romani, plumbeus.s. ab effectu, hoc est grauans animos more plumbi, nec Autumnus existens grauis quæstus.i. magnum lucrum, & magna conquisitio, Libitinæ, id est

Deæ

Deæ quæ sepulturis præest, acerbæ .i. de morte multorum lætæ, sup. perdit me. (Putatur autem Venus Libitina dici, & Libitinarij sunt qui vrendorum, aut sepeliendorum cadauerum curam gerunt) Incipit ergo scribere Satyram de rebus præsentibus, hoc est rusticis, dicens. O pater matutine, seu ò Iane, si sup. id libentius audis, hoc est si forte mauis appellari Ianus quam matutinus, & ita innuit eiusdem esse nomen, vnde .i. abs quo Deo, homines instituunt .i. incipiunt statuere primos labores operum, & vitæ, sic enim placitum supple est Dijs tu esto principium carminis .i. fine, vt de re primum scribam, tu rapis me Romæ .i. quando sum Romæ, spōsorem .i. compellor tempore matutino sponsor esse, eia ò Iane, vrge .i. impelle me, ne quisquam respondeat officio .s. amico impendendo, aut officio salutandi prior sup. quam ego, & hoc siue Aquilo .i. Boreas ventus frigidissimus, radit .i. penetrabiliter perflat terras, seu .i. siue, bruma .i. tempestas, qua dies breuissima est, trahit interiore gyro .i. breuiore reuolutione, quę in epicyclo quo interior eo breuior est, diem .i. Solem, qui diem producit, necesse est ire, postmodo luctandum .i. contendendum est mihi in turba, locuto .i. postquam locutus sum clare, & certum .i. manifeste, supple aliquid quod obsit .i. noceat, mi .i. mihi, quia defendendo clientem, facio aduersarium eius mihi inimicum, qui mihi nociturus est, & facienda est mihi .i. à me fieri debet si volo Romæ viuere, iniuria .i. molestia, & offenso, tardis .i. tarde ingredientibus. Improbus .i. quiuis cerebrosus, vrget .i. impellit, ac pulsat me, iratis precibus .i. imprecans mala, ac maledicens mihi his verbis, ò insane quid, & quas res vis tibi? pulses tu omne quod obstat? Sic enim pulsantes se pulsatos quæruntur.

A S C. AD Mœcenatem, &c.) Dixi in his Sermonibus collocutionē esse. inducit ergo Ianum, aut quēuis alium respondētem. Ordo est. Si tu recurras ad Mœcenatem amicum tuum dulcissimū, mente memori .i. iam illud agente. (Nam in re deliciosa si quis alio animum applicet, nihil voluptatis ceperit, memori ergo mente consuetudinis, quàm cū Mœcenate habuerit, & habiturus sit) quid supp. de illo dices, an ne & ipsum triste? Respondet Poëta. Ego non mentiar .i. verum fatear, hoc .s. ire ad Mœcenatē, iuuat .i. delectat me & est supp. mihi melli .i. ad dulcedinem mellis accedens, tam dulce, vt mel, at .i. sed, simul .i. continuo, vt ventum est sup ad Exquilias atras, in quibus dictum est communem sepulturam fuisse, & Necromanticam obseruari, centum aliena negocia saliūt .i. insiliunt mihi per caput & circa latus. Alius supp. dicit Roscius amicus tuus orabat, vt supple ad esses sibi cras ante secundam, sup. horam, ad Puteal .i. ad locum illum in Comitio vbi lites agebantur, vel (vt scripsit Pub. Victor) ad locum illum in regione vrbis, octaua, illic .n. locat Puteal, & Ianos duos, qui esset mercatoribus frequens locus, vt recitat Cœl. lib. vj. cap. xij. quo loco quare Puteal dicitur ita diffinit. Comperio in Comitio in gradibus ipsis ad lęuam curiæ fuisse Actij Nauij statuam, capite velato, quo in loco is cotem nouacula discide rit. Qui locus, inquit Dionysius, vocat à Romanis puteus, vbi ara est subterranea. Cicero autem in Diuin. Cotem, inquit, & illam nouaculam defossam in Comitio, supraq. impositum Puteal accepimus. Est vero Puteal sicuti apud iureconsultum obseruabimus Pomponiū Digestis de actio. emption. & venditio. quo pueri operiuntur, hoc est veluti vmbella quædam, aut petasus, qualem Pyramidibus impositū Plinius scribit, hæc, & plura ille ibidem, Addit, Inuenio in Græcorum thesauris fuisse in Attica iuridicendo stationem, siue iudiciale

* Post nomen scribæ & copulam addit Bonf.
* Nouata
* Fortunæ filium de Hor intelligēdū reor, non de Mœcenate, vt vult Lādinus quod maxime absurdū esset et incongruū. Bonfinus.

Ad Mœcenatem memori si mente recurras.
Hoc iuuat: & melli est: non mentiar. at simul atras
Ventum est Aesquilias: aliena negocia centum
Per caput, & circa saliunt latus. ante secundam
Roscius orabat sibi adesse ad puteal cras.
De re communi * scribæ magna, atque * noua te
Orabant hodie meminisse Quinte reuerti.
Imprimat his cura Mœcenas signa tabellis.
Dixeris experiar: si vis, potes, addit: instat.
Septimus octauo propior iam fugerit annus.
Ex quo Mœcenas me cœpit habere suorum
In numero: duntaxat ad hoc, quem tollere rheda
Vellet, iter faciens: & cui concredere nugas
Hoc gen⁹. hora quota est? Thrax est Gallina Syro par?
Matutina parum cautos iam frigora mordent
Et quæ rimosa bene deponuntur in aure.
Per totum hoc tempus subiectior in diem, & horam
Inuidiæ: noster ludos spectauerat vna:
Luserat in campo, * fortunæ filius omnes.
Frigidus à rostris manat per compita rumor.
Quicunque obuius est, me consulit: ò bone (nam te
Scire, deos quoniam propius contingis: oportet)
Nunquid de Dacis audisti? nil equidem. vt tu
Semper eris derisor ad omneis. di exagitent me:
Si quidquam. quid? militibus promissa, Triquetra
Prædia Cæsar, an est Itala tellure daturus?
Iurantem me scire nihil, mirantur, vt vnum
Scilicet egregij mortalem, altique silenti.
Perditur hæc inter misere lux, non sine votis.
Orus, quando ego te aspiciam? quandoque licebit,
Nunc veterum libris, nunc somno, & inertibus horis
Ducere solicitæ iucunda obliuia vitæ?
O quando faba Pythagoræ cognata, simulque
Vincta satis pingui ponentur olusculа lardo?
O noctes, cœnæque deum: quibus ipse, meique
Ante larem proprium vescor: vernasque procaces
Pasco libatis dapibus, prout cuique libido est.
Siccat inæqualeis calices conuiua, solutus
Legibus insanis: seu quis capit acria fortis
Pocula: seu modicis humescit lætius. ergo
Sermo oritur, non de villis, domibus ue alienis:
Nec male nec ne Lepos saltet: sed quòd magis ad nos
Pertinet: & nescire malum est, agitamus. vtrum ne
Diuitijs homines, an sint virtute beati:
Quid ue ad amicitias, vsus, rectum ne trahat nos:
Et quæ sit natura boni: summumque quid eius.
Ceruius hæc inter vicinus garrit aniles
Ex re fabellas: nam si quis laudat Arelli
Solicitas ignarus opes: sic incipit. Olim

forum quod diceretur ἐν φρέατι .i. in puteo. Addit, celonium dici organum, quo aqua è puteo hauritur, factum in formam ciconiæ, vnde & ciconiam quidā latine vocant (vt Fiandrici) organū quo onera è nauibus extrahuntur, sed finem facio. Alius sup. dicit, O Quinte Horati .s. scribæ atque nouatæ .i. debitorum nouatores, orabāt de re communi, & magna .i. propter magnam vtilitatem vobis communem, vt sup. meminisse reuerti hodie, ac Puteal .s. Sic Bonfinis, legit, qui censet, & copulam addendam, sed non video ei locum aptum. Dure enim sonet. De re communi, & scribæ magna. durius De re communi scribæ, & magna nisi legamus De re communi, & magna scribæ, atque nouatæ, quod placet, nisi quis malit dicere magna esse aduerbium, vt fit. Scribæ atque nouatæ orabant magna .i. magnopere, de re cōmuni &c. Alij legunt. Atque noua te. Alius sup. dicit. O Quinte Horati, cura .i. procura, adhibe diligentiam, vt sup. Mœcenas imprimat his tabellis signa. (Erat ergo Mœcenas Augusto, quod is quem cancellarium vocant, regi Franciæ, habuisse autem dicitur pro signo effigiem ranæ, vnde dictum est ranam Mœcenatis fuisse multis timoris, cum tamen rana nihil sit timidius) si sup. tu dixeris, ego experiar .i. ego videbo an potero facere, ipse addit, Horati tu potes si vis & instat .i. instantius vrget me, cum tamen non impedierim, Nam septimus annus suggerit .i. succedit, aut (vt alij legunt) fugerit .i. transierit, iam propior octauo sup. anno, ex quo .i. postquā, Mœcenas cœpit me habere in numero suorum sup. amicorum, & familiariūm, duntaxat .i. solummodo, ad hoc quem .i. vt haberet quam ipse faciens iter, tolleret .i. aueheret secum, in rheda .i. curru, & cui vellet concredere nugas .i. res nihil agentes, hoc genus, pro huius generis (sicut id genus, pro eius generis) Quota est hora, Gallina Thrax .i. ex Thracia, est ipse par .i. datus congladiator. Syro, alteri gladiatori? hoc

Rusticus vrbanum morem mus paupere fertur
Accepisse cauo, veterem vetus hospes amicum,
Asper, & attentus quæsitis. vt tamen arctum
Solueret hospitijs animum: quid multa? neque illi
Sepositi ciceris, nec longæ inuidit auenæ:
Aridum, & ore ferens acinum, semesáque lardi
Frustra dedit, cui cupiens varia fastidia cœna
Vincere, tangentis mala singula dente superbo:
Cum pater ipse domus palea porrectus in horna
Esset ardor, loliumque, dapis meliora relinquens.
Tandem vrbanus ad hũc, quid te iuuat, inquit, amice
Prærupti nemoris patientem viuere dorso?
* Vis tu homines, vrbemque feris præponere siluis?
Carpe viam (mihi crede) comes: terrestria quando
Mortaleis animas viuunt sortita: neque vlla est,
Aut magno, paruo' leti fuga. quo bone circa
Dum licet, in rebus iocundis viue beatus:
Viue memor, quàm sis æui breuis. hæc vbi dicta
Agrestem pepulere: domo leuis exilit. inde
Ambo propositum peragunt iter, vrbis auentes
Mœnia nocturni subrepere. iamque tenebat
Nox medium cœli spatium: cum ponit vterque
In locuplete domo vestigia: rubro vbi cocco
Tincta super lectos canderet vestis eburnos:
Multaque de magna superessent fercula cœna:
Quæ procul extructis inerant hesterna canistris.
Ergo vbi purpurea porrectum in veste locauit
Agrestem: veluti succinctus cursitat hospes:
Continuatque dapes: nec non vernaliter ipsis
Fungitur officijs, prælabens omne, quod affert.
Ille cubans gaudet mutata sorte: bonisque
Rebus agit lætum conuiuam: cum subito ingens
Valuarum strepitus lectis excussit vtrunque.
Currere per totum pauidi conclaue: magisque
Exanimes trepidare: simul domus alta Molossis
Personuit canibus. tum rusticus, haud mihi vita
Est opus hac, ait: & valeas. me silua, cauusque
Tutus ab insidijs tenui solabitur eruo.

hoc est quod par gladiatorum exponetur hodie in harena? nõ ne Thrax, & Syrus? frigora matutina mordent .i. lædũt parum cantos .i. extremitates rotarũ, hoc est parum gelauit hac nocte, aut si legis cautos, sensus erit. Frigora matutina lædunt cautos parum .i. improuisos, & non vestitos contra frigus. Et sup. alia eiusmodi, quæ deponũtur .i. custodienda dantur, bene .i. sine periculo, in aure rimosa .i. nihil secreti continenti, hoc est quæ omnibus palam esse possunt. Ego sum subiectior .i. aliquantulum subiectus inuidiæ, in diem, & in horam, per totum hoc tempus. (Et ita non erit contra elegantiam quàm Valla prætendit, qui vult cum dictione incrementum importante pluraliter loquendum esse, vt in dies, & in horas subiectior fio. Si tamen eam Poëta non attendisse putetur, ordo erit. Ego sup. factus sum subiectior inuidię in diem & in horam, per hoc totum tempus) si supple noster patronus Mœcenas, spectauerat vna, id est pariter ludos, aut luserat in campo. omnes supple dicunt de me, hic supple est fortunæ filius. Aduerte, quòd quia modestior videretur sermo, si diceret se spectasse vna cum Mœcenate, quàm Mecenatem secum posset talis esse ordo. Omnes supple dicunt noster filius fortunæ .s. Horatius, spectauerat his diebus .s. ludos, & luserat vnà, id est pariter supple cum Mœcenate, in campo .s. Martio. Si supple frigidus rumor, id est qui concutit pectora hominum frigore, id est timore .s. de tumultuario bello manat .i. diuulgatur per compita (forte sensus esse posset: Rumor frigidus .i. mihi nociuus, manat de me per Compita, se prior placet) quicunque est obuius mihi, consulit .i. consilium petit à me dicẽs. O bone Horati, nunquid .i. non ne aliquid, audisti de Dacis .i. illis populis bellicõsis. (Nam oportet te scire, quoniam contingis propius Deos .s. Augustum, & Mœcenatem, in quorum comitãtu sæpe videris) Respondet Horatius. Equidem .i. ego quidem, nil sup. audiui, vt tu. Et consultor ait. Eris tu semper derisor ad omnes sup. indifferenter? Horatij. Dij exagitent .i. eijciant me extra omnem locum, & persequantur me, si quidquam sup. scio. Et consultor. Quid sup. de illo sentis? Triquetra .i. Sicilia est ipsa promissa militibus? an Cæsar .s. Augustus, daturus est militibus prædia in tellure Itala .i. Italica? quomodo Cremonensium, & quorundam Mantuanorum agri dati erant. Ipsi mirantur me iurantem .i. quando ego iuro me nihil scire, & mirantur, aut dicunt me vnum mortalem .i. esse egregij, & alti .i. profunde, silentij .i. silentij. Lux .i. dies, aut vita perditur mihi misero inter hæc .i. dum respondeo talia percunctantibus, perditur dico, non sine votis .i. optationibus huiusmodi. O rus supp. meum, quando aspiciam ego te, que, pro &, quando licebit ducere iucunda obliuia sollicitæ vitæ, nunc .i. aliquando libris veterum supple auctorum legendis, nunc somno, & pro .i. horis inertibus .i. sine arte prætereuntibus, quia somnus est mortis imago. O quando faba cognata Pythagoræ .i. à qua Pythagoras abstinuit, eo q̃ putaret in ea speciem sanguinis esse, & in sanguine forte animam parentis, vnde cognatam vocat Poëta Satyrice ridens, que, pro &, quando holuscula satis vncta, ponentur .i. apponentur mihi in rure cum pingui lardo? O noctes, & ò cœnæ Deum .i. Deorum, hoc est tranquillæ sine vitijs, & carnificibus mentium, quibus, supple cœnis ego vescor, & mei vescuntur ante proprium Larẽ, & pasco .i. nutrio, Vernas procaces .i. seruos fallaces, dapibus libatis .i. prægustatis à me. Conuiua siccat .i. ebibit, inæqualis .i. inæquales calices, hoc est diuersæ magnitudinis pocula prout cuique libido est, aut parum, scilicet aut multum bibere, existens solutus legibus insanis, id est verendis, sicut Persius insanum magistrum vocat seu .i. siue, quis fortis .i. habens cerebrũ forte contra vini impetum, capit pocula acria .i. acris vini, seu ipse humescit, id est irrigatur lætius .i. libentius, modicis supple poculis .i. vini leuioris. Ergo quia læte, & libere, & sine inuidia viuimus, sermo oritur nobis, aut villis .i. possessionibus & agrestis habitationibus alienis. Nec sup. agitamus, num .i. nunquid: Lepos, saltator ille notissimus saltet male, nec ne .i. an nõ sup. male, hoc est bene, sed nos agitamus .i. disquirimus, id sup. quod magis pertinet ad nos. (Si vis latine loqui non dices pertinet, aut attinet mihi, sed vt hic, ad me) & supp. quod malum est nescire, videlicet vtrum homines sint beati diuitijs ne, an virtute, ve, pro vel, quid trahat nos ad amicitias, ne .i. an, vsus .i. familiaritas, & consuetudo cõueniẽdo, ne, pro an, rectũ .i. iustitia, & virtus, & quæ .i. qualis sit natura boni, & quid sit summum eius .s. boni, hoc est quod est summum bonũ, & in quo consistat. [Gerrius hæc inter &c.) quia inter rusticos se vitã agere dixit, ne ineptius illic philosophatus arguatur, dicit vicinum suum interseruisse Apologũ Aesopi, qui & notus, & in textu facere expressus est. Ordo autem est. Gerrius vicinus noster, garrit .i. garrulose explanat inter hæc philosophica nostra, fabellas .i. Apologos, aniles .i. quales anus, hoc est vetulæ garrire solent, sed ex re .i. ex vtilitate, & ad propositum pertinentes. Nam si quis ignarus .i. ignorans q̃ miserum sit magnas habere opes, quia (vt dicit Iuuen.) Misera est magni custodia census, laudat opes sollicitas .i. cum sollicitudine custodiendas, Arelli, illius diuitis, ipse sup. Gerrius, incipit sic fabellam suam. Mus rusticus .i. ruri degens. fertur accepisse olim .i. tẽpore præterito cauo .i. loco cauato subterraneo videlicet paupere .i. paucis operibus ornato, murem vrbanum .i. in vrbe habitare solitum, mus dico rusticus, existens vetus hospes, accepit murem vrbanum veterem amicum suum, existens præterea asper .i. rigidus, & intẽtus, aut attentus, quæsitis sup. rebus, ita tamen vt solueret .i. relaxaret, hospitijs .i. iure hospitalitatis, animum arctum .i. strictum, & sollicitum quid multa sup. dicam? ille .s. mus rusticus, neque inuidit .i. pepercit, sepositis .s. particulis ciceris, illius leguminis, nec lõgæ auenæ, quæ vilior est, & minus recolligitur, vt verosimile sit murem collegisse, & ipse ferens .i. afferens ore, dedit acinũ .i. granum vuæ, aut alterius fructus condensæ nascentis, aridum .i. arefactum ad conseruationem, que, pro &, frustra .i. fragmenta, lardi .i. carnis porcinæ salsæ, semesa, id est semicomesta, cupiens vincere .i. auferre varia cœna .i. per varietatem ferculorum, fastidia .i. nauseam .s. muris vrbani, tangentis singula .s. apposita, male .i. inepte, & indecenter, dente superbo. Cum .i. quando, ipse .s. rusticus pater domus, porrectus .i. discumbens, in palea horna .i. stramento illius, anni relinquens meliora .i. meliores partes da-

* Vis .i. vis ne reponendũ affirmat: Bonfinis.

pis .i. epuli sui, esset .i. comederet, ador, quoddā genus farris, q; , pro &, lolium, granum vile, de quo Virg. Infelix lolium, & steriles dominantur auenæ. Vrbanus .s. mus, inquit, tandem ad hunc .s. rusticum, ô amice quid iuuat .i. delectat te, patientem .i. parcū, & egenum, viuere in dorso nemoris prærupti .i. rupe cuiuſdam nemoris .i. loci solitarij, quo nemo accedit? Si sup. tu vis (Bonfinis legit Vin' tu .i. vis ne tu, sed magnopere placet) præponere feris siluis homines, & vrbem, crede mihi carpe .i. arripe viam, existens comes mihi, crede inquam mihi, quando .i. quandoquidem terrestria .i. terra genita, viuunt sortita mortales animas (hæc Epicureorum sententia digna muribus, quorum animæ nimirum mortales sunt) neque vlla fuga læti .i. mortis, est aut magno, aut paruo, quocirca .i. quapropter, ô bone .s. amice. viue beatus .i. indulgens tibi lautus, & splendidus in rebus iucundis dum .i. donec, aut tantisper dum licet, & viue memor, quam .i. quantum, breuis æui .i. vitæ sis, hanc sententiam dat Persius desidiæ, & luxuriæ, & si quis catholicus sibi daret, diceret, viue bene .i. sancte, & honeste. memor quam sis breuis æui. Bonf. legit. Quo bone circa, & ita Aldus impressit, placetq. quia sequitur beatus, nō enim recte dixerit viue bene beatus, nisi sit bene .i. multum beatus, sed sic non adeo disiunxerit Poëta hæc sup. verba, vbi .i. postquam dicta sunt, pepulere .i. compulerunt a loco tuto, & parsimonia, agrestem sup. murem, pie leuis .i. aut inconstans, aut potius gestiens, & exultans spe melioris vitæ, exilit a cauo suo, inde ambo pergunt iter propositum, & ipsi auentes .i. cupientes mœnia vrbis, surrepere .i. surrepebant, ea nocturni .i. tempore nocturno, & nox tenebat iam medium spatium cœli, cum vterque ponit vestigia in domo locuplete, vbi .i. in qua domo, vestis tincta rubro cocco canderet .i. resplenderet super lectos eburnos .i. ex ebore factos, & vbi multa superessent de magna cœna, quæ inerant hesterna procul .i. longe eminentia, ita vt muribus accessus pateat canistris .i. in sportulis ad hoc extructis, ergo vbi .i. postquam hospes .s. vrbanus, qui illic hospes .i. receptor erat, locauit agrestem sup. murem in purpurea veste, ipse cursitat veluti .i. tanquam, esse succinctus .i. expeditus ad seruiendum, & continuat dapes, nec non .i. etiam fungitur ipsis officijs .s. ministrandi, vernaliter .i. quomodo vernæ .i. serui ministrantes solent, prælambens omne quod affert. Ille .s. agrestis mus cubans .i. discumbens gaudet sorte .i. conditione mutata in melius .s. & agit lætum conuiua in bonis rebus, cum .i. quando, ingens strepitus valuarum excussit subito vtrunque ex lectis .s. discubitorijs, quia sedebant in triclinio diuitis. (Ad notandum autem, quòd extremum gaudij luctus occupat tuncq. mala plurima obueniunt cum minime veremur, quia cum dixerint pax, & securitas, &c.) currere sup. cœperunt, vel currere .i. currebant pauidi. per totum conclaue .i. triclinium, & ipsi exanimes .i. timore ferè mortui, magis trepidare .i. trepidabant, simul .i. pariter, alta domus personuit .i. per totum sonuit, canibus Molossis .i. Epiroticis optimis ad venandum. Tum .i. deinde, postquam abeunte Promo conuenerunt, rusticus .s. mus ait, haud .i. non opus est mihi hac vita, & valeas silua, & cauus tutus .i. cauernula, in qua viuo tutus ab insidijs, solabitur me tenui .i. modico, eruo .i. illo legumine de genere ipsorum.

MATTH. BONF.

COENA'QVE deum θεῶν τροφὴ .i. cibus deorum, de prælautis epulis dicebatur, propterea quod Homerus fingit deos nectare atque ambrosia victitare, nec ob id vnquam senescere Doct.

COEL. RHOD.

COENA'QVE deum) Cœnas deorum in hoc loco, quæ citra omnem sunt sollicitudinem intelligo. Cœl. lib. xv.

GLAREANVS.

SI veneror stultus nihil horum) Veneror pro honoror exponit Badius, non recte meo iudicio, honora tolerabilius esset. Sed quidam suspicantur legendum, venor, non veneror, idq. etiā placuit Doct. Denormat autem, versu sequenti, & Acron, & Porphyrion legunt, quod item placet. [Matutine pater, seu Iane libentius audis] Pudet me legere quæ hoc loco narrat Acron, adeo ineptit. Et septimo deinde versu. Interiore diem gyro, exponendum, breuiore supra horizonta, vel supra terram circulo. Badius de epicyclo intellexit, quam sol etiam epicyclum habeat. Acronis commentarius hoc loco quid dicat vix intelligitur. [De re communi scribæ magna] Recte Badius hunc versum restituit. De re communi, & magna scribæ atque nouatæ. Somniauit hoc quoque annotator noster sed assequitur, vt solet, & recte repræhenditur a Badio. Quidam pro, nouatæ, legunt noua te, per duas dictiones, & placet lectio. [Ad puteal cras] Porphyrion in Epistolam vicesimam libri primi. Puteal, ait, Libonis, sedes prætoris sunt prope arcum Fabianum, dictum quòd à Libone illic primum tribunal, & subsellia collocata sint. Dionysius lib. tertio, sub finem, vbi de Neuio Actio (ita enim ipse nominat) eius columnam ante curiam prope sacum templum fuisse scribit, paruumq. ab eo distantem aram cui cos ipsa, & nouacula insculpta sint. Locum autem à Romanis Puteum vocari, meminit, & Cic. de Diuin. Sed de his satis. [Noster ludos spectauerat] Hic noster annotator Landinum irridet, quod coniunxerit, noster filius fortunæ, nec tamen ipse explicat sensum. Acronis enim verba hic non satis faciunt lectori. Sed hoc vult dicere poëta. Quoties Mæcenas vel ludos spectauerat, vel vna luserat, omnes statim dicebant me fortunæ filium, nescientes Mæcenatem me non vti nisi ad ludicra, non ad seria. Atque hic sensus etiam placuit Doct. Badius non multum aberat à scopo, sed illic non permansit. [Simul domus alta Molossis] Simul pro, statim vt, more huius poëtæ, & multorum aliorum auctorum accipitur. Badius exponit pro pariter. Molossis autem Epiroticis canibus recte idem exponit, quod Acron malo pro Creticis extulit.

ASCENSIVS.

IANDVDVM ausculto) Loquitur Dauus seruus, qui in Comedijs petulās, & malus ferè inducitur. Carpit aūt dominum suum tempore Saturnaliorum. Sunt autem Saturnalia festa Saturno cōsecrata, quę in Decembri celebrabantur magna comeliandi, & computandi licentia, summaq. libertate, ita vt ser uis liceret cum dominus discūbere, libereque in eos quæ vellent dicere. In qua re videntur respexisse ad sidus, & ad regem. Ad sidus quidem, quia frigidum est, & sub frigore ea festa celebrabant, ad regem, quia eo regnante aurea erant secula, omniaque sponte nascebantur, & iuxta legem naturæ viuebant, qua nemo seruus habebatur, ita indulgenter cum libertate quadam etiam seruis concessa transigebantur. Iandudum est quasi iam, & dudum .i. paulò ante, notat enim modicum, & id continuatum tempus, fereque verbum præsentis temporis eflagitat, sicut hic. Est ergo ordo, vt per Dialogum loquātur dominus, & seruus, sic. Ego seruus ausculto iandudum .i. iam a pauco tēpore ex quo .s. sedata est fames epulis, & ego cupiens dicere tibi domino meo pauca, reformido .i. retrahor p formidinem. Horat. Dauus ne .i. tu ne qui seruus villissimus es, auscultas vt loquaris dño tuo? Respondet Dauus. Ita ego, Dauus, existens mancipiū amicum .i. seruus fidelis, & amicus domino, & frugi .i. ad frugem, & vtilitatem

*Sūt verba domini.
*Dauus s. Sunt verba serui.
* Putes, hoc est existimes, & iudices, nō vt la, vt Acron exponit. Bonfinius.

ARGVMENTVM.

Inducitur seruum, qui data per Saturnalia libertate, stomachabatur in herum, quod ex re nata, aliud dicat, aliud faciat.

SATYRA VII.

IAndudum ausculto: & cupiens tibi dicere seruus
Pauca, reformido * Dauus ne: ita Dauus, * amicum,
Mancipium domino, & frugi, quod sit satis, hoc est,
Vt vitale * putes. age, libertate Decembri,
(Quando ita maiores voluerunt) vtere: narra.
Pars hominum vitijs gaudet constanter: & vrget
Propositum: pars multa natat, modo recta capessens,
Interdum prauis obnoxia. sæpe notatus
Cum tribus anellis, modo leua Priscus inani
Vixit inæqualis: clauum vt mutaret in horas:
Aedibus ex magnis subito se conderet vnde

ſtatem domini reſpiciens, quod ſit ſatis .i. non nimis, hoc eſt vt putes vitale .ſ. mancipium .i. me diu victurum, hęc autem ex petulantia ſeruili dicit, nam Dauus, qui more multorum aliorũ ſeruorum à patria nomẽ traxerant, vt Syri, Getæ, Afri, à patria petulantiam ſermonis habent, vt Dauus Terentianus, qa ergo vulgo dicebatur tunc, ſicut, & nunc multum bonos ac prudentes non eſſe vitales .i. nõ diu viuere, dicit ſe eſſe mancipium amicum, & frugi, quod ſatis eſt, hoc eſt ita vt putetur poſſe diu viuere, quod non fieret, ſi valde frugi, aut amicum eſſet, hunc locum ſic ſemper intellexi, ſed quia Bõſinis ignotum putauit latius explicui. Cum audiſſet Horatius tam libere loquentem, in mentem venit, qa Saturnalia eſſent, vnde ſubdit. Age vtere libertate Decembri, id eſt Saturnaliorum, ſeu Saturnalium (nam vtroque modo declinatus) quando .i. quandoquidem, maiores voluerũt ita, narra .i. dic, quod vis, hoc autem dicit quaſi putet eum fabulam velle narrare. Incipit autem Dauus dicens. Pars hominum gaudet conſtanter .i. perſeuranter vitijs, & vrget .i. premit inſtãter, propoſitum ſup. ſuum multa pars natat .i. fluitat incerta, modo .i. aliquando, capeſſens .i. capere nitens, recta & iuſta ſunt & obnoxia interdum prauis .i. vitijs. Priſcus notatus eſt ſæpe cũ trib. annellis .i. paruis annulis. & modo .i. aliqñ, læua .i. ſiniſtra manu in qua annuli ferri ſolent inani .i. ſine anellis. Vixit ergo inæqualis .i. ita diſſimilis ſui, vt mutaret clauum .i. contum, & gubernaculum vitæ ſuę, in horas .i. per ſingulas horas & ſup. vt egreſſus ex magnis domibus, conderet .i. abſcondere ſe ſubito, in ſupp. tugurio, Ganea, aut alio loco, vnde libertinus .i. homo libertinæ conditionis, mundior ſupp. q̃ ceteri, aut aliquantulum mundus, vix exiret honeſte, & vt ſup. ipſe mallet iã .i. aliquando, viuere Romæ mœchus .i. vbi adulterijs operã daret, cum id videatur Romæ impune licere, & vt mallet iam viuere Athenis doctus .i. vbi doctrinis inſudaret, exiſtens natus Vertumnis .i. dijs, qui bene vertẽdis rebus præſunt, iniqs .i. ſibi non fauẽtibus, quotquot, id eſt quotcunque ſunt quia quidq̃d inceperat non bene vertebatur ex quo non finierat. hoc ergo exemplum eſt ſecundi membri prius poſiti .i. de natantibus, ac incerte fluitantibus. Subdit exẽplum primi de ijs .ſ. qui vitijs cõſtanter gaudent, dicens, Volanerius ſcurra .i. ſcurriliter vidẽs, poſtquam chiragra .i. cõtractio manuum, iuſta .i. illi debita contudit .i. cõfregit illi articulos .i. iuncturas digitorum, pauit diurna mercede ſup. miniſtrum qui tolleret pro ſe .i. afferret lucrũ atque mitteret talos .i. taxillos, in pygrum .i. (ſm Beroaldum) nõ in tabulam luſoriam, quam alij falſo fritillum, alij alucum ſeu alueolum vocant, ſed in vaſculum quo coniecti tali, agitatique poſtea emittebantur ab eis, qui manu fraudem agere ſtudebantur. quanto idem ſupple ſcurra fuit conſtantior in vitijs, tanto ſup. fuit leuius .i. minus, aut tolerabilius miſer. ille eſt acrior .i. vehementior in miſeria, aut lege ille eſt acrius ſupp. miſer, qui laborat .i. fatigatur, iã .i. aliquando, fune contento .i. arcto, & conſtrincto. à cõtineor potius q̃ à contentor. (Landinus tamen à contentione deducit) & iam .i. aliquanto, fune laxo, hoc eſt tenetur vinculis ſtultitiæ. ac vitiorum nunc arctis, nunc laxis. Hæc ſententia poteſt dici à Dauo dicta, & ita. quia quales ſunt loquentes, tales ſunt ferè ſermones eorum, non approbanda, niſi intelligatur quomodo Apocalyp. tertio frigidus tepido præfertur. vbi ſic dicitur, Scio opera tua, quia neque frigidus es, neq; calidus, vtinam frigidus eſſes, aut calidus. ſed quia tepidus es, & nec frigidus, nec callidus incipiam te euomere ex ore meo, &c. Calidus in ſtatu gratiæ eſt, frigidus ſcit ſe in crimine eſſe, tepidus ſpẽm virtutis habens, confidit ſibi, & ita eſt in peiori ſtatu, q̃ qui fatetur peccatum ſuum. (Non dices &c.) Verba Horati, O furcifer Daue non dices hodie, quorſum .i. in quem hæc tam putida verba tua tendant? Furcifer eſt ſeruus fugitiuus, q in fuga deprehenſus, ob quod furcam, ſeu crucem meruit in cõtumeliam ſuam furcam fert aut nõtam. Reſpondet Dauus. ad te inquam ſupple tendunt. Quærit Horat. O peſſime quo pacto ſup. tendunt ad me? Reſpondet Dauus, q.d. Tu inconſtans es, quia laudas fortunam, & mores antiquæ plebis) iuxta quod Ouid. Laudamus veteres, ſed noſtris vtimur annis) & tu idẽ ſi quis Deus agat te ſubito. ad illa .ſ. ad veterum fortunam & mores, tu recuſes vſque .i. ſemper ſup. ire, aut quia non ſentis rectius eſſe quod clamas, ſup. rectius eſſe, aut quia tu non defendis firmus .ſ. i opere tuo, hoc eſt cõſtans, & hęres .i. dubius es q̃d facias, cupiens ne quidquam .i. fruſtra, euellere plantam cœno .i. ſordibus vitiorum. Tu optas Romæ .i. quando es Romæ rus, & tu ruſticus .i. exiſtens ruri, tollis .i. extollis ad aſtra vrbem .i. Romam abſentem, exiſtens leuis .i. facilis, & inconſtans. Si tu

Mundior exiret vix libertinus honeſte.
Iam mœchus Romæ, iam mallet doctus Athenis
Viuere, Vertumnis, quotquot ſunt, natus iniquis.
Scurra Volanerius, poſtquam illi iuſta chiragra
Contudit articulos: qui pro ſe tolleret, atque
Mitteret in pyrgum talos, mercede diurna
Conductum pauit. quanto conſtantior idem
In vitijs: tanto leuius miſer, ac prior ille
Qui iam contento, iam laxo fune laborat.
Non dices hodie, quorſum hæc tam putida tendant
Furcifer? ad te inquam. quo pacto peſſime? laudas
Fortunam, & mores antiquæ plebis: & idem
Si quis ad illa deus ſubito te agat: vſque recuſes:
Aut quia non ſentis, quod clamas, rectius eſſe:
Aut quia non firmus rectum defendis: & hæres
Nequidquam cœno cupiens euellere plantam.
Romæ rus optas: abſentem ruſticus vrbem
Tollis ad aſtra leuis. ſi nuſquam es forte vocatus
Ad cœnam; laudas ſecurum olus. ac velut vſquam
Vinctus eas; ita te felicem dicis; amasque:
Quod nuſquam tibi ſit potandum. iuſſerit ad ſe
Mœcenas ſerum ſub lumina prima venire
Conuiuam: nemon' oleum feret ocyus? ecquis
Audit? cum magno blateras clamore: fugiſque.
Miluius, & ſcurræ tibi non referenda precati
Diſcedunt. etenim fateor, me dixerit ille
Duci ventre leuem: naſum nidore ſupino
Imbecillus, iners, ſim quid vis, adde popino.
Tu cum ſis, quod ego, & fortaſsis nequior: vltro
Inſectere velut melior? verbiſque decoris
Obuoluas vitium? quid ſi me ſtultior ipſo
Quingentis empto drachmis deprenderis? aufer
Me vultu terrere: manum, ſtomachumque teneto:
Dum, quæ Criſpini docuit me ianitor, edo.
Te coniux aliena capit. meretricula Dauum.
Peccat vter noſtrum cruce dignius? acris vbi me
Natura incendit: ſub clara nuda lucerna
Quæcunque excepit turgentis verbera caudæ,
Clunibus aut agitauit equum laſciua ſupinum:
Dimittit neque famoſum, neque ſollicitum, ne
Ditior, aut formæ melioris meiat eodem.
Tu cum proiectis inſignibus, annulo equeſtri,
Romanoque habitu, prodi: ex iudice Dama
Turpis, odoratum caput obſcurante lacerna:
Non es quod ſimulas: metuens induceris, atque
Altercante libidinibus tremis oſſa pauore.
Quid refert vti virgis? feroque necari?
Auctoratus eas, an turpi clauſus in arca,
Quo te demiſit peccati conſcia herilis
Contractum: genibus tangas caput? eſt ne marito
Matronæ peccantis in ambos iuſta poteſtas?
In corruptorem vel iuſtior? illa tamen ſe
Non habitu, mutat ue loco: peccat ue ſuperne,
Cum te formidet mulier: neque credat amanti.
Ibis ſub furcam prudens: dominoque furenti,
Committes rem omnes, & vitam, & cũ corpore famã.
Euaſti. credo metues: doctuſque cauebis.
Quæres, quando iterum paueas: iterumque perire
Poſsis, ò toties ſeruus. quæ bellua ruptis,
Cum ſemel effugit. reddit ſe praua catenis?

Miluius Paraſiti nomen.

nuſ

nusquam .i. ad nullum vocatus es forte ad cœnã, laudas holus securum.i.quod secure domi su mis,ac velut eas vsque.i.semper vinctus .i. coactus sicut vinctus trahitur, ita dicis te felicem, & amas.i.gaudes,ꝙ nusquam sit ti bi potandum. Si sup. Mœcenas iusserit sup.te venire conuiuam serũ, vel iusserit in te venire ad se seꝝ.i.sero,hoc est tarde cõui uã.s.sub.i.paulo ante,prima lumina sup. candelarũ quæ in cœnis accenduntur, tu blateras cũ magno clamore, hoc est dissone clamitas, Nemon'.i. nemo ne,feret ocyus.i.celeriter oleũ? audit quis sup.seruorum meoꝝ hæc vel ecquis.i.nunqd aliquis audit? que,pro &,fugis.i.celeriter ad Mœcenatem curris. Miluius.i.parasitus rapax,vt miluus & scurræ quos inuitarat Mœcenas,dicedũt precati.i.imprecati tibi,non referenda .i. referri indigna. nolunt.i.illic manere vbi te vident tam vehementem repræhensorem. Etenim si sup. ille.s. Miluius,dixerit corã Mœcenate ad risus captandos, ego fateor me leuem.i.facilem acquisitu,& parui momenti virũ, duci vẽtre, ego supinor nasum .i.habeo nasum supinatũ.i.sursum tractum,nidore.i.ab odore cibariorũ,tu sup. dicis ꝙ sit imbecillus,iners,& si quid vis sup. addere adde ꝙ sit popino.i.popinaꝝ, & ganearum frequentator, & amator hic sensus quidẽ bonus esset, si cohæret cum sequentibus. sed quia cetera dicũtur ex persona Daui construatur potius sic,Etenim ille.s. Mecenas,aut alius vir bonus,&clarus dixerit me leuem dulci ventre. ego fateor ꝙ supinor nasum odore,existens iners,imbecillus,& si quid vis addere,adde ꝙ sum etiam popino,q.d.facile feram ab eo, sed tu cũ sis quod ego,& fortassis nequior.i.minus valens,insectere.i. patiar ne vt insecteris me vltro,velut sup.insectetur melior.i.tanq̃ esses melior, & ꝙ obuoluas.i.velies,obtegas vitium tuum decoris verbis: quid sup dices,si deprenderis.i. inueniris stultior meipso empto quingentis drachmis.i. seruo vili precio empto? Cum autem hæc diceret, minabatur Poëta capite nutans, vnde Dauus ob libertatem imperterritus ait, Aufer, id est desine, terrere me vultu .s. minaci,& tenero manum ne .s. me cædas,& stomachum(ne mihi irascatis) tantisper supp.dum.i.donec,ego edo.i. exprimo (ab e,& do,componitur edo,edis,edidi,edere,editum, editu &c.)ea sup.documenta,quæ minitor Crispini,illius philosophi,qui Dogmata Stoicorum scripserat,docuit me. Non ieues Chrysippi, qui ea tempestate Chrysippus non erat. Te coniux &c. incipit notare vitia dominorum. Ordo est. Coniux aliena capit.i. illaqueat te amore sui: meretricula sup. capit Dauum.s.me. loquitur enim Dauus de se tanquam de alio, vter nostrum(non dices nostrorum hoc est an ego an tu,peccat dignus cruce.i.vt crucifigatur? q.d. tu,quia adulterum est grauius fornicatione simplici. Vbi acris natura incendit, aut intendit.i. inflammat me libidine,quæcunque supp. meretrix nuda excepit clunibus, sub clara lucerna cerbera caudæ turgentis, id est viri-

Non sum mœchus,ais. neq; ego hercule fur: vbi vasa
Prætereo sapiens argentea. tolle periclum:
Iam vaga prosiliet frænis natura remotis,
Tu ne mihi dominus, rerum imperijs, hominumque
Tot,tantisque minor: quem ter vindicta, quaterque
Imposita haud vnquam misera formidine priuet?
Adde supradictis: quod non leuius valeat. nam
Siue vicarius est, qui seruo paret: vti mos
Vester ait: seu conseruus: tibi quid sum ego? nempe
Tu, mihi qui imperitas, alijs seruis miser: atque
Duceris, vt neruis alienis mobile lignum.
Quis nam igitur liber? sapiens: sibi qui imperiosus:
Quem neq; pauperies,neq; mors,neq; vincula terrẽt.
Responsare cupidinibus, contemnere honores
Fortis, & in seipso totus teres, atque rotundus:
Externi ne quid valeat per leue morari.
In quem manca ruit semper fortuna. potes ne
Ex his, vt proprium quid noscere? quinque talenta
Poscit te mulier: vexat: foribus repulsum
Perfundit gelida. rursus. vocat. eripe turpi
Colla iugo, liber. liber sum, dic age. non quis.
Vrget enim dominus mentem non lenis: & acreis
Subiecta lasso stimulos: versatque negantem.
Vel cum Pausiaca torpes insane tabella:
Qui peccas minus,atque ego? cum Fului,Rutubæq;,
Aut Placideiani contento poplite miror
Prœlia rubrica picta, aut carbone: velut si
Re vera pugnent: feriant: vitentque mouentes
Arma viri. nequam, & cessator Dauus: at ipse
Subtilis veterum iudex, & callidus audis.
Nil ego, si ducor libro fumante: tibi ingens
Virtus atque animus cœnis responsat opimis.
Obsequium ventris mihi perniciosius est cur?
Tergo plector enim. qui tu impunitior? illa,
Quæ paruo sumi nequeunt cum obsonia captas.
Nempe inamarescunt epulæ sine fine petitæ:
Illusique pedes vitiosum ferre recusant
Corpus. an hic peccat, sub noctem qui puer vuam
Furtiua mutat strigili? qui prædia vendit:
Nil seruile gulæ parens habet? adde, quòd idem
Non horam tecum esse potes: non ocia recte
Ponere: teque ipsum vitas fugitiuus, vt erro,
Iam vino quærens, iam somno fallere curam,
Frustra: nam comes atra premit,sequiturq. fugacem.
Vnde mihi lapidem? quorsum est opus? vnde sagittas?
Aut insanit homo: aut versus facit. ocyus hinc te
Ni rapis: accedas opera agro nona Sabino.

lis virgæ(obscœnus sermo seruo dignus) aut ipsa lasciua desuper incumbens agitauit equũ .i.me,vt equũ supinum, ipsa dimittit me neque famosum.i. infamem) iuxta illa supp.tẽpora) neque sollicitum,ne ditior, aut melioris formæ.i.pulchrior,me at .i. cõcat eodem, tu ò Horati cum.i.quando proiectis insignibus.i.ornamẽtis dignitatis tuæ .s.annulo equestri,&habitu Romano,prodis.i.emergis,Dama turpis.i.vilis,& vanus,vt Dama ex iudice.i.induis personã Damæ relicta iudicis,& hoc lacerna.i.veste oblõga, obscurãte .i. obtegente, caput odoratum, id est odoribus,hoc est vnguentis perfusum, tu non es quod simulas,tu metuẽs induceris.i.in domum adulterij, atque tu tremis ossa.i.habes ossa trementia,pauore.i.formidine,altercãte.i.litigante sup.cum libidinibus,qa pauor inde retrahit,quo libido trahit. Quid refert viri.i.flagellarijs virgis,q;,pro &,necari ferro? q.d. siue virgis cædaris,seu ferro occidaris,semper infamis euadis. Et quid refert an casu ctoratus,vt.i.seruus, aut gladiator auctione vẽditus,an tu clausus in turpi arca,quo .i. inquã, demisit te ancilla supp. conscia peccati herilis.i.heræ,seu dominæ suæ, tangas genibus tuis caput cõtractum vsque ad genua sup.præ angustia loci? Dic sup. mihi: Est ne marito matronæ (quam tu adulterio polluis) iusta potestas in ambos.i.in te, & in illam? q.d. etiam,& est vel.i. etiam, iustior potestas incorruptorem.s.te,vel alium q̃ incorruptam,tamen.i.tametsi, etiam matrona peccat tamen quia nõ tam dedita opera peccat vt tu, minus peccat.ꝙ non tam dedita opera peccet,probat dicens: Illa non mutat sup. se habitu,vt tu,nec loco, vt tu, quia ad te nõ venit,nec peccat superne.i.à superiore parte, aut in fidem cuius superos testes fecit cum .i. quando quidem,ipsa mulier,cuius.s.fragilis est natura: formidet te neque credat .i. committat se,tibi amãti.i.propter amorem,sed propter potestatẽ tuã, tu prudens .i. volens, & sciens (falso hic dixeris prudenter aut scienter, quia nemo prudenter aut scienter peccat,scientes,& volentes omnes) & tu committes domino .i. illi,qui te deprehensum vt seruum tractat: furenti .i. insanienti omnem rem,& vitam, & famam cum corpore .i. cum membris corporis tui,in quæ.s.potestatem habet Euasti.i.si euasisti,cum fueris quasi repræhensus, credo (hoc ironicos dicit) tu metuens, & doctus, cauebis sup. consimile reticulum imò dicit Dauus,tu quæres .i. sollicite inuestigabis,quando paueas iterũ, que,pro &,quando possis iterum perire. ò sup.tu existens toties seruus,dic sup. quæ bellua.i.bestia,praua.i.effera,cum effugit semel cathenis ruptis,reddit se iterum sup.cathenis? Tu forte ais, non sum mœchus, neque Hercule .i. per Herculem, ego sum fur, vbi ego sapiens prætereo vasa argentea, quia .s. non audeo furari, nec tu semper mœchari, sed tolle periclum, iam natura prosiliet,vaga.i.effrænis,& hoc frænis remotis.i.tunc tu mœchaberis,& ego furabor. Tu ne.i.es ne tu mihi dominus, miror .i.

inferior

inferior me, tot & tantis imperijs rerum, & hominum.i.cum tot homines, totq; res imperirent tibi, & non mihi? q.d. minime, tu inquam quem vindicta.i. prætoris virga, qua manu mittens contingit seruos, imposita ter & quater, haud.i.non priuet.i. liberet vnquam, misera formidine.i.qui nequaquam à prætore liber fieri potes. hunc locum assumpsit Persius ferè totum. Adde supradictis sup. aliquid, quod non valeat leuius.s.minus ad probandum te non esse dominum meum. Nam siue Vicarius est ille qui paret.i. obedit seruo, vti vester mos ait, seu conseruus, quid sum ego tibi? q. d. conseruus, aut vicarius, non seruus, nempe.i. nam certe. tu qui imperitas mihi seruus sup. es, vel seruis miser alijs, atq; duceris.i.impelleris a passionibus animis tui, vt.i.quemadmodum, lignum mobile.i.turbo, aut trochus, ducitur sup. neruis alienis.s. pueri impellentis ipsum scutica. Quisnam igitur &c. hunc locum ferè totum Persius in Sat. suam transtulit, habeturque in viro bono Virgilij. quia vero philosophicus est, nec Daui personæ congruus, prudenter dixit à Ianitore Crispini se hæc didicisse. Loquitur Horat. Igitur si ego liber non sum, quisnam liber sup. est? Respon. Dauus. Sapiens sup. liber est qui imperiosus supp. sibi, hoc est qui affectionibus suis imperat, quem neque pauperies, neque mors, neque vincula terrent, qui fortis responsare.i. obuiare, & resistere cupidinibus.i. cupiditatibus, & affectionibus suis, & fortis contemnere.i. ad contemnendum. (Est autem locutio de qua Alexander, hanc olim pulchram veteres dixere figuram) honores.s. extraneos non tamen causam eorum quæ virtus esse debet. & existens in seipso totus teres, atque rotundus.i. ex omni parte totus, ne quid externi valeat morari.i. inhærere, per leue.i. propter leuitatem.i. politiam ac glabritatem (huius contrarium est asperum, quia primam conducit) in quem fortuna ruit semper manca.i.impotens. hic Horati, Potes ne cognoscere quid.i. aliquid ex his vt proprium, q.d. non, quia mulier poscit te quinque talenta, pro nocte.s. vna, vt Lais solebat, & vexat te & perfundit te gelida supp. aqua, repulsum foribus.i. à foribus suis, & vocat te rursus, eripe liber.i. si es vere liber, colla tua turpi iugo (nihil cui turpius quam à meretrice subiugari) & age dic sup. tunc ego sum liber, sed tu non quis.i. non vales, a queo, quis, enim pro qa, dominus non leuis.i. nõ mitis, sed durus, & rigidus, videlicet amor turpis vrget mentem tuam, & subiectat tibi lasso acris stimulos (acris autem in accusandi casu numero plurali etiam latine ponitur quia genitiuus ium habet) & versat.i. frequenter vertit, & impellit te negantem .i. si forte ad tempus negaueris. In carmine illo Virgiliano. Vis bonus & sapiens, latius hunc locum in silius nostris explanauimus, quas qui non habet, sciat rotundum cum sit sphærice.i. vndique circularis figuræ esse perfectum, & ita Deus totum vniuersum tale fecit, extra quod secundum philosophum nihil est, & in quo secundum eundem nihil deest, cum non sit dare vacuum. veruntamen, quia res minima rotunda esse potest, vt pupilla culicis, ne ad iustam mensuram quid desit adiecit teres, quod longitudinem, & proceritatem addit. Et notus plebeius versiculus, Hastam dic teretem, pomum dic esse rotundum. Notaq; est Biantis sententia, Sapientem omnia sua secum ferre, virtutem.i. & sapientiam, quæ sua.i. propria cuiusque bona sunt. [Vel cum Pausiaca &c.) Obijcit alia genera stultitiæ domino suo dicens illum non minus peccare. Ordo est. Vel, id est etiam, ô insane cum tu torpes.i. stupidus inhæres, & moraris in tabella Pausiaca.i. à Pausia depicta, qui optimus artifex fuit, qui.i. in quo peccas minus, atque.i.q̃ ego, cum.i. quando miror placide.i. cũ quiete, poplite contento à cursu.s. quo missus eram. [Acron tamen etiam alium ordinem innuit, vt.s. intelligatur. de poplite gladiatoris contento in dimicando prœlia.i. certamina, Fului.i. Fuluij & Rutubæ gladiatorum, aut Iani, picta.i. depicta, in pariete.s. ædium priuatarum, rubrica.i. terra rubra, aut carbone, sic inquam picta velut si ipsi viri mouentes arma pugnent re vera, hoc est feriant, & vitent sup. ictus ferientis? Dauus sup. dicitur nequam, & cessator. at.i. sed, ipse.i. tu, audis supp. dicentes, ꝙ es subtilis, & callidus iudex veterum sup. rerum. Quasi dicat non minus vitij esse stupere in re preciosa, quàm vili cum non minus rem exprimant ruditer, q̃ artificiose depicta. Si ego ducor.i. trahor, libo fumante.i. auiditate libi fumantis, nil sup. reputor.i. homo nihili, ingens virtus atque animus responsat tibi in opimis cœnis.i. tu diceris habere magnificentiam, & magnanimitatem pro magnitudine cœnarum, Cur obsequium.i. indulgentia ventris, est perniciosius mihi, q̃ sup. tibi, ꝙ autem perniciosius.i. magis nociuum est, patet enim pro quia, ego plector.i. cædor tergo, qui.i. in quo, tu impunitior.i. minus? captas.i. sectaris, & frequenter sumis, illa obsonia.i. illos cibos. (Quidquid enim præter panem estur, obsonium dicitur) quæ nequeũt sumi.i. absumi pauco sup. precio? q. d. in nullo impunitior sum nis preciosa obsonia quam ego vilia. Nempe, id est quia certe, epulæ peritæ sine fine, id est modo, & mensura, hoc est immodeste, immarcescunt.s. in stomacho, vbi digeri non possunt pedes illusi.i. decepti onere stomachi, recusant ferre corpus vitiosum.i. vitijs, hoc est crapulis plenum. An.i. nunquid, hic puer peccat qui mutat.i. commutat sub noctem.i. tempore cœnæ paulò ante noctem, vuam strigili furtiua.i. qui emit vuam strigili, quam furatus est in balneo (est enim instrumentum quo cutis stringitur) & qui vendit prædia parens gulæ nil habet seruile.i. ad seruum pertinens? q.d. plurimum habet. Adde quòd tu idem non potes esse tecum.i. in tranquillitate, aut firmo proposito, horam.i. per tempus vnius horæ, & ꝙ non potes ponere.i. disponere recte ocia, & tu vitas teipsum, vt erro fugitiuus. (Ecco dicitur qui vagatur, & errat. Multa enim nomina similia verbis. vt erro, manduco, mando, comedo, cachinno, lurco palpo, & similia. Declinantur autem hic erro erronis. dicuntur planetæ errones latine, cum tamen secundum Plinium nihil minus erret) quærens.i. conans, iam.i. aliquando, fallere.i. amouere curam vino iam.i. aliquando, somno.i. aliquãdo potando, aliquando dormiendo. (Iucunde dicit fallere curam. Nam cura dicitur eo quòd cor vrat secundum Seruium. qui ergo sopit cogitationes suas ita vt non det eis locum, videtur quodammodo curam fallere) quærens inquam frustra.i. sine effectu. nam ipsa cura atra.i. nociua, & molesta, & comes.i. comitatrix, premit, & sequitur te fugacem.i. assidue fugere tentãtem. Hæc à Dauo Horatij obijciuntur, quibus is capitur, qui se talem sentit. Nam Poëta ne in se admittere huiusmodi vitia putetur fingit se iratum dicens, Vnde mihi lapidem? Sicut enim sæpe dixi, & potissimum in præambulis Persianis dicturus sum, dãda est doctori opera, ne culpa redarguat ipsum. Veruntamen quia Satyrici Satyros deos imitantes petulantes sunt, iocosa, & ridicula quædam fatentur, sed non grauia scelera, neque hic obiecta perniciose sunt, veruntamen Poëtæ turpia. dicit ergo, vnde sup. acquiram mihi lapidem? Reticet verbum propter iram moris est enim irascentium imperfectum habere sermonem. Respondet Dauus, Quorsum est opus sup. tibi lapidem? Addit poëta, Vnde supple acquiram mihi sagittas? Ad quod Dauus, aut homo hic insanit, aut facit versus, quod etiam insanus facit. Et Horatius, Nil.i. nisi, tu rapis te hinc ocyus.i. celeriter tu accedes, aut accedas, agro Sabino nona opera.i. nonus operarius, quia iam octo sunt.

MITTERET in pyrgum) Quæri solet ab eruditis quid significet hic pyrgus. Nanque non pauci ex eruditionibus pyrgum esse dixerunt alueolum, hoc est tabulam lusoriam quam, & fritillum appellari existimauerunt. in quo duplici errore lãbuntur, cum neque pyrgus significet alueolum, neque alueolus pro fritillo accipiatur. Nos autem pyrgum esse dicimus illud vasculum. quo coniecti tali agitati mittuntur, cuius effigies instar turriculæ est, vnde nomen mutuatur. Pyrgos enim græce, turris latine significat. Martialis latino verbo vti maluit, & turriculum appellauit. Nanque in Apophoretis lemma est turricula, quę in eodem significatu, quo pyrgum accepit Horat. &c. ANTO. SABEL.

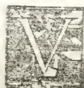
NON dices hodie quorsum hæc tam putida tendant) Quidam tandem legunt portendant. Ceterum Acron ait Horatij esse, verba cum possint etiam serui esse, tanquam mirantis heri silentium. [Etenim fateor me dixerit ille) Quasi Horatij verba sunt, inquit Acron. Porphyrion autem ait, seruum hoc dicere sub Horatij persona, quod mihi quoque probatur, q.d. seruus tanto melior sum te, quod fatear meum peccatum, cum tu hoc non fatearis, immo verbis decoris obuoluas vitium. [Peccat ne superne) Porphyrion exponit, quia superior peccat. Landinus, quasi leuius Doct. putat superne pro externe positum, q. d. non peccat palam. Et sanè poëta conatur ostendere mulierem imbecillitate, non dedita opera peccare. [Quis nam igitur liber) Acron ait esse Horatij verba. Sed possunt etiam serui Daui esse tanquam secum ratiocinantis apud herum. Neque enim herus nunc tam placidus est, vt ab Dauo doceri velit. Quippe qui paulò post & lapidem, & sagittas postulet. [Vel cum Pausiaca torpes insane tabella) Pausiæ pictoris meminit Plin. lib. xxj. cap. ij. Porrò quæ sequuntur verba ambigua sunt, Quod quidam Fuluium Rutubam, ac Placideianum gladiatores fuisse existimant, quos in pariete pictos Dauus aspexit, quo sensu Acron videtur exposuisse illud, contento poplite. Alij hos tres pictores fuisse eius temporis putant, quorum picturam sit admiratus Dauus. Causam addunt, quod antea Pausiæ fiat mentio veteris pictoris, nunc horum vt nouorum. Et sanè laudem annexam habet GLAR.

hæc pictura, Pausiæ nullam nisi quod vetusta sit. Vnde egregie seruus heri iudicium irridet, cum non omnino vetera sint meliora. Contento autem poplite intelligo Satyricos, aut iocose dictum in Placideianum contractum altero crure. Badius separat Placideianum in aduerbium placide ac Ianum, Cui ego non scribo.

ARGVMENTVM.

Fundanium amicum alloquitur, qui Nasidieni Epicurei conuiua fuerat, sectam ridens, & importunum luxum. Nam honestos, & sordidos eodem conuiuio acceperat.

SATYRA VIII.

T Nasidieni iuuit te cœna beati?
Nam mihi quærenti conuiuam, dictus hære illic
De medio potare die. Sic, vt mihi nunquam
In vita fuerit melius. da, si graue non est:
Quæ prima iratum ventrem placuerit esca.
In primis Lucanus aper, leni fuit austro
Captus, vt aiebat cœnæ pater. acria circum
Rapula, lactucæ, radices, qualia lassum
Peruellunt stomachum, siser, alec, fecula coa.
His vbi sublatis, puer alte cinctus, acernam
Gausape purpureo mensam pertersit: & alter
Sublegit quodcunque iaceret inutile: quodque
Posset cœnanteis offendere: vt Attica virgo
Cum sacris Cereris, procedit fuscus Hydaspes
Cecuba vina ferens, Alcon chium maris expers.
Hic herus, Albanum Mœcenas, siue Falernum
Te magis appositis delectat: habemus vtrunque.
Diuitias miseras. Si quis cœnantibus vnà
Fundani pulchre fuerit tibi, nosse laboro.
Summus ego, & propè me Viscus Turinus, & infra,
Si memini, Varrus, cum Seruilio Balatrone
Vibidius: quos Mœcenas adduxerat vmbras.
Nomentanus erat super ipsum, Porcius infra,
Ridiculus totas simul absorbere placentas.
Nomentanus ad hoc, qui si quid forte lateret,
Indice monstraret digito. nam cetera turba,
Nos inquam, cœnamus aueis, conchylia, pisceis
Longe dissimilem noto celantia succum
Vt vel continuo patuit: cum passeris, atque
Ingustata mihi porrexerit illa rhombi
Post hoc me docuit melimela rubere minorem
Ad lunam delecta. quid hoc intersit: ab ipso
Audieris melius. tum vbidius Balatroni.
Nos nisi damnose bibimus: moriemur inulti.
Et calices poscunt maiores. vertere pallor
Tum * Parochi faciem nil sic metuentis, vt acreis
Potores: vel quod maledicunt liberius: vel
Feruida quod subtile exsurdant vina palatum.
Inuertunt Aliphanis vinaria tota
Vibidius, Balathroque, secutis omnibus imis.
Conuiuæ lecti nihilum nocuere lagenis.
Affertur squillas inter murena natanteis
In prima porrecta. sub hoc herus, hæc grauida, inqt,
Capta est, deterior post partum carne futura.
His mixtum ius est oleo, quod prima Venafri
Pressit cella: garo de succis piscis Iberi.
Vino quinquenni, verum citra mare nato,

ASC.

T te Nasidieni, &c.) Fundaniū, vt dixi, amicum poëta interrogat de cœna Nasidieni, quam Mœcenati, sodalibusque, ac scurris eius parauerat. In quare nonnihil, vt solet, Mœcenatem taxat, sed in persona aliena, quasi ipse id non ageret. Ordo est, & sunt verba Horatij. O Fūdani, vt. i. qualiter cęna Nasidieni beati. i. diuitis (aut potius sm̄ Epicureos, beate viuētis, eo q̄ est voluptatibus indulgens. Creditur enim præcepta prius à Cato recitata tradidisse) iuuit. i. delectauit te? quæro supp. hoc à te, tanquam ab experto. nam tu dictus es à familiaribus .s. tuis, mihi quærenti conuiuā: potare. i. q̄ potares, here. i. heri, illic. s. apud Nasidienum, de medio die. i. incipiendo à meridie vsque ad cœnam. Respondet Fundanus, Sic sup. iuuit, vt nunquam fuerit mihi in vita. i. quā diu vixi melius. Horatius: Dic, aut Da, si non est graue. i. molestum, quæ esca placauerit. i. sedauerit prima, ventrem iratum. i. famelicum. Respondet Fundanius: In primis fuit aper Lucanus captus in leni Austro, quia Austro flante tenerescunt carnes, & nisi absumantur putrescunt, vt. i. sm̄ q̄ pater cœnæ. s. Nasidienus aiebat. hoc prudenter addit Fundanius, ne se quoque lautitiarum studiosum prædicet. Acria rapulla fuerūt sup. circum. i. in circuitu, & lactucæ, & radices, & supple talia qualia peruellunt. i. irritant, stomachū lassum, videlicet siser, alec, fecula Coa. i. omne genus gari ac muriæ. vbi. i. postquam, his. s. dictis obsonijs, sublatis. i. amotis, puer cinctus alte vt sit expeditior, pertersit. i. vndique tersit, mensam acernam. i. ex acere arbore preciosa factam, & hoc Gausape. i. panno villoso, purpureo. i. purpurei coloris, & alter. s. puer, sublegit. i. clanculum & ex ordine abstulit de mensa quodcūque iaceret inutile. i. superfluum, que pro &, quod posset offendere cœnantis (accusatiuus est). i. cœnātes, Hydaspes, puer denominatus à fluuio Parthos pertranseunte, fuscus. i. fusci coloris more patriæ, p̄cedit ferēs Cecuba vina, vt. i. quemadmodum, virgo Attica. i. Atheniēsis, sup. procedit, cum sacris Cereris. i. ferens sacra Cereris in capite, ea enim lentissime incedebat. Alchon. i. alter minister, procedit ferēs Chium sup. vinum, expers maris. i. non habens corruptionem, aut admixtionem aliquam ex mari, licet sit per mare vectum. Hic. i. hoc loco, herus. i. dominus cōuiuij sup. dixit. O Mœcenas, siue Albanū supp. vinum, siue Falernū delectat te magis appositis. i. q̄ vina apposita, Cecuba, & Chia, nos habemus vtrunque. i. liuenter afferemus. Inter clamat Poëta modeste. vnde non addit O, quod vehementiam notat, dicens: Miseras diuitias quæ. s. hominem perditum faciunt, & de illis se iactantem (& id potius dixero q̄ quod Acrō) Sed, aut si, ò Fundani, ego laboro nosse. i. scire, pulchre. i. ex ordine, quis cœnantibus. i. de cœnātibus fuerit tibi vna. i. pariter in eo conuiuio. Respondet Fundanius, Ego sup. fui, summus. i. in summo loco vnius lecti, & Viscus Thurinus ex oppido Thurio, qđ est in Calabria sup. fuit prope me, & infra sup. Viscū. i. tertius in ordine fuit, supp. si memini: Varius Poëta ille Lyricus, & cum Seruilio Balatrone homine perditæ gulæ fuit Vibidius alius parasitus: quos Mœcenas adduxerat vmbras. i. scænicos viros, qui mimos, & scurras agerent. Nomentanus, prodigus ille, sæpe notatus ab Horatio, erat supra ipsum. s. Vibidium: Porcius, alius perditus homo, erat sup. infra ipsum, existens ridiculus. i. cum risu perditus: absorbere. i. sorbendo absumere simul totas placentas Nomentanus supp. erat aduocatus ad hoc qui. i. vt, monstraret digito indice. i. indicāte, si forte qd. i. aliquid lateret. Erat enim peritus obsoniorum, vt qui in eis totum patrimonium suum absumpserat, & ita erat à Nasidieno adhibitus, vt precium ferculorum indicaret. Nam cetera turbam, inquam. i. dico nos qui non sumus gulæ proceres: nec earum rerum studiosi, cęnamus aues, conchylia, pisces cælantia. i. occultantia, & in se continentia succum, qui saporum sedes est, dissimilem longe noto. i. familiari, & consueto nobis, & ideo incognito nobis, & propterea nisi fuisset adhibitus qui valorem obsoniorum indicasset, perdidisset dominus conuiuij expensas suas. Nam si rusticus turdum pro mergo comœdit, operam, & expensas perdiderit, qui apposuit.) dissimilem dico noto, vt. i. quemadmodum paruit, vel. i. etiam, continuo. i. statim, cum. i. postquam, porrexerit. i. ministrauerit mihi, illa passeris. i. illius piscis. (Nam passer etiam piscis est. Illa autē sunt intestina. quæ in piscibus pinguia, & lautiora esse solent,

vnde

* *Qui sūptum præber, & cōuiuas pascit hoc loco.*

Dum coquitur: cocto Chium ſic conuenit, vt non
Hoc magis vllum aliud: pipere albo, non ſine aceto,
Quod Methymnæum vitio mutauerat vuam.
Erucas virideis, inulas ego primus amaras
Monſtraui incoquere, illutos Curtillus echinos,
Vt melius muria quàm teſta marina remittat.
Interea ſuſpenſa graueis aulæa ruinas
In patinam fecere trahentia pulueris atri.
Quantum non Aquilo campanis excitat agris.
Non maius veriti, poſtquam nihil eſſe pericli
Senſimus: erigimus. Rufus poſito capite, vt ſi
Filius immaturus obiſſet: flere. quis eſſet
Finis? ni ſapiens ſic Nomentanus amicum
Tolleret. heu fortuna, quis eſt crudelior in nos
Te deus? vt ſemper gaudes illudere rebus
Humanis. Varius mappa compeſcere riſum
Vix poterat. Balatro ſuſpendens omnia naſo,
Hæc eſt conditio viuendi aiebat: coque
Reſponſura tuo nunquam eſt par fama labori.
Tene, vt ego accipiar laute, torquerier omni
Solicitudine diſtinctam? ne panis aduſtus,
Ne male conditum ius apponatur? vt omnes
Præcincti recte pueri, comptique miniſtrent?
Adde hos præterea caſus: aulæa ruent ſi;
Vt modo: ſi patinam pede lapſus frangat agaſo.
Sed conuiuatoris, vti ducis, ingenium res
Aduerſæ nudare ſolent: celare ſecundæ.
Naſidienus ad hæc: tibi di, quæcunque preceris,
Commoda dent: ita vir bonus es, conuiuaque comis.
Et ſoleas poſcit. cum in lecto quoque videres
Stridere ſecreta diuiſos aure ſuſurros.
Nullos his mallem ludos ſpectaſſe: ſed illa
Redde age, quæ deinceps riſiſti. Vibidius dum
Quærit de pueris, num ſit quoque fracta lagæna?
Quod ſibi poſcentis non dentur pocula: dumque
Ridetur fictis rerum, Balatrone: ſecundo
Naſidiane redis mutatæ frontis, vt arte
Emendaturus fortunam. deinde ſecuti
Mazonomo pueri magno diſcerpta ferentes
Membra gruis ſparſi ſale multo, non ſine farre,
Pinguibus & ficis paſtum iecur anſeris albi,
Et leporem auulſus, vt multo ſuauius, armos,
Quàm ſi cum lumbis quis edat. tum pectore aduſto
Vidibus & merulas poni, & ſine clune palumbes.
Suauis res, ſi non cauſas narraret earum, &
Naturas dominus: quem nos ſic fugimus vlti,
Vt nihil omnino guſtaremus: velut illis
Canidia afflaſſet peior ſerpentibus Afris.

vnde Iuuen. Vis frater ab illis Ilibus) Atque illa rhombi, alterius piſcis in ſummo precio tunc temporis habiti, inguſtata mihi.ſ.quæ nunquam ante guſtaueram. Et ita quia ſe lautitiarum imperitũ fatetur potius dixero poëtam quam equitem, quia ſobrietas potius poëtæ quam equiti competit: potiſſimum cũ in prima huius dictus ſit Poëta elegans eſſe. [Poſt hęc me docuit, proſequitur eãdem rem Fundanius dicens, Nomẽtanus docuit me poſt hæc.ſ.dicta, melimela.i.illos dulces fructus, rubere melius delecta.i.cũ delectu capta, ad Lunam minorem.i.cum imminuta eſt. quid hoc.ſ. ꝙ ad minorem Lunam, & non ad plenam delegantur interſit.i. referat, diſces tu melius ab ipſo.ſ.Naſidieno. Tum .i. poſtquam, cibis refecti ſunt, Vibidius ſcurra, & paraſitus, dixit ſupp. Balatroni, nos moriemur inulti.ſ. de iſto apparatu, niſi bibimus damnoſe.ſ. vſque ad ægritudinem cerebri noſtri, & iacturam domini. Et ſup. hoc dicto, poſcit, aut poſcunt, calices maiores.i. pocula maiora. pallor, indicium timoris, vertere ſupple cœpit, vel vertere.i. vertebat, tum.i.tunc, faciem Parochi.i. domini conuiuij (qui vt Parochus ligna, ſalem, & aquam præbebat) metuentis nil .i. nihil ſit, vt potores acres.i. vehementes, vel ꝙ.i.quia, poti.ſ. maledicunt liberios (vnde dictum eſt in j lib. Serm. Sæpe tribus videas lectis cęnare quaternos: E quibus vnus auet quauis aſpergere cunctos, Præter eum qui præbet aquam, poſt hunc quoque potus) vel quòd feruida vina exſurdant.i.ſurdũ, & ſine guſtu faciunt, palatum ſubtile.i.tenerum, & cito corruptile, vel quod ſubtile eſſe debet pro dijudicandis cibis. Vibidius, & Balatro paraſiti illi vehementes potores, inuertunt.i. euacuant, tota vinaria ſup. vaſa quibus vina allata ſunt, alliphanis.i. poculis maioribus à loco ſic dictis, & hoc omnibus, qui in eo lecto erant, ſecutis, id eſt ſequentibus. conuiuæ imi.i.infami lecti, nihilum nocuere lagenis, id eſt modeſte biberunt. Murena, id eſt piſcis ille afferturin patina, porrecta, id eſt extenſa inter ſquillas alios piſces, narrantes.ſ.in iure ſuo. Herus.i. dominus conuiuij.ſ. Naſidienus, inquit ſub hoc, id eſt cum illa afferretur, hæc.ſ.murena capta eſt grauida, futura deterior carne, id eſt minus bonam carnem habitura, poſt partum, id eſt poſtquam peperiſſet. His ſupple piſcibus, eſt ius mixtum oleo. quod prima, id eſt laudatiſſima cella, Venafri, illius oppidi circa quod laudatiſſimum naſcitur oleum, preſſit, & ſupple garo.i. liquamine, aut ſalſamento de ſuccis piſcis Iberi, id eſt mari Ibero capti, & ſup. vino quinquenni.i. quinquè annorum, verum.i.ſed nato.i.producto citra mare, hoc eſt in Italia, Chium ſup. vinum, conuenit.i. concordat ſic Coo: ſup. vino: dum.i. quandiu coquitur, vt vllum ſup. vinũ, non conueniat ſup. magis, hoc.i.q̃ hoc.ſ. Chium vinum, & mixtũ ſup. albo pipere, non ſine.i.cum aceto, quod mutauerit vitio.ſ. acoris, ſeu aciditatis, vuam Methymneam, ab vrbe Lesbi, vbi optimum fit vinum, ſic dictam. Ex optimo enim vino ſolet fieri optimum acetum. Ego, inquit, Naſidienus, docui primus incoquere inulas amaras.i.quas coquendo in illo vino amaras facio, vt appetitum excitent, Cotillus, aut Cortillus, ſup. monſtrauit, vt.i. qualiter, muria remittat.i.temperet, echinos ſup. piſces, illutos, aut illotos.ſ.ſalſedine, melius.i.commodius, q̃ teſta marina.i.quàm liquamen factum de piſco marino teſtato. Sunt qui aliter intelligant, ſed ſuus cuiq; ſenſus eſt. Interea ſuſpenſa, &c. id ferè cõtingit, vt dum feſtiui, ac læti eſſe cupimus, aliquid moleſtiæ intercidat, ſed iucundiſſima eſt narratio, quæ rebus ridiculis graues ſententias intermiſcet. Ordo eſt. Interea dum ſic gloriabundus inuenta ſua narraret Naſidienus, aulæa.i. veſtes intertextæ (cuiuſmodi ſunt tapeta, quæ tamẽ proprie ſunt dum ſubſternuntur, ſicut aulęa que in aulis ſuſpenduntur) ſuſpenſa.i. rurſum penſa ad arcendos pulueres, fecere.i.fecerũt, graues ruinas.i. caſus, in patinam.i. vas eſcarium, trahentia ſup. tãtum atri.i.immundi, & nigri pulueris, quantum ſup. pulueris Aquilo.i.ventus ille impetuoſus, nõ excitat.i. commouet in agris Campanis, qui renoſi ac puluerulenti ſunt. Nos.ſ. conuiuæ, veriti grauis ſup. periculum videlicet ruinam totius triclini, poſtquam ſenſimus nihil pericli, pro periculi eſſe, erigimur, & animo, & corpore, qui compreſſi, & attoniti eramus. Rufus .ſ. Naſidienus rex conuiuij, flere ſupple cœpit, aut flere.i. flebat, capite poſito.i. inclinato, vt.i.quemadmodum, ſup. fleret, ſi filius obiſſet immaturus.i. morte immatura Quis eſſet finis ſupple flendi? q. d. nullus, ni.i.niſi. Nomentanus ſapiens .i. peritus aſſentator, tolleret, id eſt erigeret conſolando amicũ .ſ.Naſidienum, ſic.i.talibus verbis. Heu fortuna, quis Deus eſt crudelior in nos.i.in genus humanum, te, id eſt quam tu? q. d. nullus, vt.i. qualiter (admirantis eſt) tu gaudes ſemper illudere rebus humanis. hæc grauis eſt ſententia de rebus ridiculoſis. Vnde Varius poëta vix poterat compeſcere.i. continere riſum, mappa, quam.ſ. in os ingerebat, aut mordebat. Balatro paraſitus ne quam ſuſpendens omnia naſo.i. vafre irridens, ita ꝙ ſic ſuſpenſe loqueretur, vt neſcias ſerio, an ioco id dixerit, aiebat, Hæc.i.huiuſmodi.i.dubia, & infortunio ſubiecta eſt conditio viuendi, coque.i.& ideo fama par.i. æqualis nunquam eſt reſponſura tuo labori.i.nunquam famam conſequeris æqualem laboribus tuis. Te ne.i.nunquid ſup. æquum, aut iuſtum aut dijs placitum eſt te torquerier, pro torqueri.i. cruciari, vt ego accipiar laute.i. ſplendide, & opipare, te inquam diſtrictum.i.anguſtiatum omni ſolicitudinis, ne panis ſup. ſit aduſtus, vel ne quis apponatur aduſtus, & ne ius apponatur male.i. indecenter conditum, & vt omnes pueri miniſtrent præcincti, & compti recte?

Adde præterea .i. præter alias [illegible] citudines suas, hos .i. huiusmodi [illegible] casus .i. infortunia (sed bene alludit ad casum aulæorum quæ ceciderant) si aulæa ruant .i. [illegible] dant, vt modo sup. ruerunt, aut deciderant. Et si Agaso .i. rudis minister, vt solent esse Agasones .i. multorum equorum ue aut asinorum directores, lapsus pede, frangat patinam .i. vas escarium patens, & forte fictile, quia cibus in eo minus contrahit malum saporem. Sed res aduersæ solent nudare .i. reuelare, & manifestare oculis quasi nudum qui prius tectus erat obijcere, animum conuiuatoris .i. conuiuia parantis, vti .i. sicut ducis supple animum nudare solent, & secundæ .i prosperæ. supple res, solent cælare animum conuiuatoris, & ducis; quia fortitudo in aduersitate potissimum perspicitur, quamuis iuuenes temperatiores in aduersis quàm lætis. [Nasidienus ad hæc &c. ita suspenso naso dixerat Balatro superiora, vt Nasidienus se vere laudatum putaret. vnde sequitur, Nasidienus supple respondit ad hæc, supple dicta Balatroni, O Balatro amice, dij dent tibi quæcunque commoda precaris, aut preceris, ita .i. in tantum es, tu vir bonus, & comis .i. conciuus conuiua. Et supple hoc dicto poscit soleas .i. crepidas suas, qua exuerat cum torum conscenderet, tum .i. postquam, habitis soleis discesserat, tu videres .i. quilibet qui ad esset videre posset, susurros diuisos .i. ex diuersa parte ortos, stridere .i. stridorem facere (Est autem hic à strido tertiæ coniugationes, non à strideo secundæ, quia penultimam corripit) in aure secreta in quocunque lecto .s. Triclinij. Respondet Horatius. Ego nullos .i. non vllos, ego non mallem .i. magis vellem; spectasse vllos ludos his .i. quam hos quos mihi narras. Sed age redde illa quæ risisti deinceps. Respondet Fundanius, Vibidius parasitus ille dum quærit, id est percontatur de pueris num .i. nunquid, lagena sit quoque .i. etiã fracta quod .i. quia pocula .i. potus, non dentur sibi poscenti .i. petenti, que pro &, dum, id est quando, Vibidius .s. quia scurram scurra ridet, ridetur Balatrone fictis .i. fictitijs rerum, hoc est rebus fictis. O Nasidiene tu redis secundo .i. iterum, frontis mutatæ .i. habens frontem mutatam, hoc est hilariorem, vt .i. tanquam, emendaturus arte .i. industria fortunam. deinde pueri .i. ministri secuti supple sunt, ferentes .i. apportantes, magno mazonomo .i. lance sic dicta, membra discerpta gruis sparsi multo sale, non sine farre, & iecur albi anseris pastum .i. enutritum pinguibus ficis, & armos leporum (de quibus dictum est, Fœcundi leporis sapiens sectabitur armos) auulsos, vt .i. tanquam multo suauius .i. rem multo suauiorem, quam si quis edat cum lumbis .i. cum posteriori parte. tum .i. deinde, vidimus & .i. etiam, merulas doni adusto pectore, & palumbes sine clune, appositorie res suauis .i. suaues, si dominus .s. Nasidienus, non narraret .i. narrauisset, causas earum supple rerum. Causæ autem erant, quia dixit conseruatas esse tantum, quòd medium earum esset putrefactum, quia nunc quoque multis visum est nihil satis tenerum. aut delicatum, nisi sit semi putidum, quem supple dominum, nos vlti .i. sumentes vltionem (cum enim summæ laudis putares laute parasse cibos conuiuis gratos, nihil ei tristius poterat accidere, quam contemptis cibis conuiuas aufugere vltionis ergo genus est cibos corruptos non attingere) nos ergo vlti fugimus sic, vt nihil omnino gustaremus, velut Canidia, illa venefica Neapolitana de qua prius dictum est, existens peior, id est venenosior serpentibus Afris, qui tamen venenosissimi sunt, efflasset, id est flatum venenosum inspirasset, illis supple cibis semicorruptis.

COEL. RHOD.

CÆCVBA vina ferens) Vt cuius nodus iste pateat, cuiusdam piscatoris visum est apponere oraculum percelebre, esse Dionysium demergendum in mare. Id autem significabat, vino marinam aquam affundi oportere. Facit enim ea defecatius vinum, firmus, & incorruptius. Quoniam aquæ marinæ ratio videri potest eo, quod frigiditatem illius exigat calliditas innata, quæ maxime vini restinguit vim, corrumpitque. Quod & Plin. lib. xiiij. cap. xix. probat. Nec non Varro, cum circa Liberum patrem delphinos scribit versari. Ast vina esse quædam, quæ non patiantur admixtionem aquæ his prædictis verba Horat. docet. Cœl. lib. xiiij. cap. viij.

ALDVS MANVTIVS.

ADDVXERAT vmbras) Vmbra pro conuiua nonnunquam accipitur, vt hic. Est enim ordo. Summus ego, (eram in mensa) & prope me Viscus Thurinus, & si memini infra, erat, Varius, & Vibidius cum Seruilio Balatrone. Nomentanus erat super Mœcen. Porcius ridiculus absorbendo totas placentas, erat, infra. Nomentanus ad hoc, vt digito indice monstraret si quid (cibi suauis) forte lateret. Quos ipse Mœcenas adduxerat vmbras, hoc est, secum duxerat ad conuiuium. Conuiuæ autem vmbræ dicuntur, quod sequantur inuitatos in conuiuium, non ipsi etiam inuitati, vt vmbra corpus.

GLAREANVS.

ALCON Chium maris expers) Ergo expers, inquit Acron, quod per terram, non per mare aduectum est, quasi ex insula vnum illud volauerit .s. Rectius Badius hoc exponit, maris expers .i. non habens corruptionem, aut admixtionem aliquam ex mari. (Summus ego, & prope me Viscus) Conuiuas octo nominat Fundanius, se in summo, ab altero autem latere Viscum, & Varium, & Vibidium cum Seruilio Balatrone. Ab altero rursus latere Mœcenatem cum duobus vmbris Nomentano ac Portio, è quibus Nomentanus supra Mœcenatem sedebat, proxime Fundanium, vt ex sequentibus clarius paret, quippe qui Fundanium gulæ mysteria tam anxie doceret. Quare ego distinguendum puto post Vibidius. Nam sequentia, Quos Mœcenas adduxerat vmbras, de Nomentano ac Portio intelligenda, non de Seruilio ac Vibidio, etiam si in Porphyrionis commentario aliter legitur, ea tamen corrupta sunt, vt nostri habent libri.

ASC.

Q. HORATII FLACCI EPISTOLARVM

LIBER PRIMVS.

AD MOECENATEM.

RIMA dicte mihi, summa dicende Camœna:
Spectatum satis, & donatum iam rude quæris
Mœcenas iterum antiquo me includare ludo.
Non eadem est ętas, non mẽs. Veianius, armis
Herculis ad postem fixis, latet abditus agro:
Me populum extrema toties exoret arena.
Est, mihi purgatam crebro qui personet aurem:
Solue senescentem mature sanus equum, ne
Peccet ad extremum ridendus, & ilia ducat.
Nunc itaque & versus, & cetera ludicra pono:
Quid verũ, atq; decẽs curo, & roge: & oĩs in hoc sum:
Condo, & compono, quæ mox depromere possim.
Ac ne forte roges, quo me duce, quo lare tuter.
Nullius addictus iurare in verba magistri, *
Quo me cunque rapit tempestas, deferor hospes,
Nunc agilis fio, & versor ciuilibus vndis
Virtutis veræ custos, rigidusque satelles:
Nunc in Aristippi furtim præcepta relabor.
Et mihi res, non me rebus submittere conor.
Vt nox longa, quibus mentitur amica; diesque
Longa videtur opus dependibus; vt piger annus
Pupillis, quos dura premit custodia matrum:
Sic mihi tarda fluunt, ingrataq. tempora, quæ spem,
Conciliumq. morantur agendi gnauiter id, quod
Aeque pauperibus prodest, locupletibus æque,
Aeque neglectum pueris, senibusque nocebit.
Restat, vt his ego me ipse regam soierque elementis.
Non possis oculo quantum contendere Lynceus.
Non tamen icciirco contemnas lippus inungi:
Nec, quia desperes inuicti membra Glyconis,

RIMA dicte mihi) Mœcenatem (vt dixi) summum amicum, atque patronum suum alloquitur suscepti operis rationẽ subiuncturus, quæ est positis ludicris, quod verum atque decens curare. In his enim epistolis quædam delectantia inter serũtur, sed nihil obscœnum, aut lubricum, Satyraq. dignum conspicitur. Sunt enim omnia casta, & sancta, vt ab eo compositis, qui extremã operam se musis impensurum testetur. Epistola dicitur scriptum missiuum, nam ab ἐπιστέλλω, epistello, quod est mitto, deducitur. in diminutione reperitur hoc epistolium. Dicere est ex arte loqui. quo modo loquũtur oratores, qui vbi perorauerint dicunt dixi, & ij qui quemuis laudare volũt. vnde dictum laudatum interpretantur. Sicut in illo Georg. cui non dictus Hylas &c. Potest tamen intelligi hic dicte. i. nũcupare in operibus meis, hoc est cui opera mea dicaui, & nuncupaui, dicẽs in principio Carminum: Mœcenas atauis edite regibus, & in principio Sermonum, Qui fit Mœcenas. & in alio Sermone, Non quia Mœcenas, &c. Tria autem præcipua opera Mœcenati nuncupauit, quorum ordinem videtur depinxisse ex eius nominis locatione. nam Carminum opus quod adolescentiæ, aut saltem iuuenili ætati cõgruit, & ita primũ videtur editum, auspicatus est à Męcenatis nomine, Mœcenas atauis, &c. Sermonum quod mediocri, qa virili ætati conuenit medium posuit, & in primi versu medio idem nomen. Qui fit Męcenas. Epistolarum autem quod graue dixi, & in senili ętate edidit, & summam Camœnam inscripsit, sic nuncupat, vt nõ nisi completis duobus versibus Męcenatis nomen apponat, vt videre est. Artem Poëticam Pisonibus addixit. quo facto docemur magnis viris non nisi digna prescribere. Præterea qui in membranis scribũt, quia descendendo scribunt, solent prima summa, aut suprema vocare. vnde in consuetudine habetur, vt supra. i. prius. Hic tamen summam Camænam vltimam vocat, ab ascendentibus tracta Metaphora. Ij enim cum in summo sunt progredi non possunt. Summus ergo progressus Camœnarum (nam & pedibus ingrediuntur versus) erit Horatio præsens opus, vltra quod non progredietur. Hæc rudis in ablatiuo rude, virga est sine ferro. quæ meritis datur. i. ijs qui aut labore, aut senio fracti remittebantur ab officio gladiatorio. ideo autem datam putant ei rudem, vt ea dimicantes diriment: tanquam artis periti. Captat autem statim in principio à Mœcenate beneuolentiam ex beneficio suo, quia dicit se eum dixisse. i. laudasse in operibus suis, & ex merito Męcenatis, quia dicit adhuc dicendum, quasi nunquam satis laudatus sit. Comparat sibi auctoritatem, & gratiam, quia se satis spectatum modeste fatetur excusatque senium (quia omnia fert ætas, animum quoque) quo minus aptus sit ad carmina scribenda. Et ita difficultate negocij, & vtilitate rei, quia non ludicra, sed salubria dicturus est attentum facit lectorem. Et etiam docilẽ ex rerum propositione, vt in sequentibus videbimus. Ordo est: O Mœcenas dicte; id est nuncupate aut laudate, mihi. i. à me, prima Camœna. i. primo opere carmine cõscripto, & dicende, id est laudande, aut nuncupande, id est qui dignus es, vt dicaris, summa, id est vltima Camœna in præsenti opere tu queris, id est petis includere antiquo ludo, id est loco exercitationis consuetæ, hoc est exercitio poetico, me spectatum. i. cognitum, & probatum satis, & donatum iam rude. id est virga, qua emeriti gladiatores donabantur, hoc est satis cognitum, & dignum, qui remittatur ab officio poëtico, sicut gladiator donatus rude, remittitur à munere gladiatorio. Aetas non est mihi eadem, id est eiusdem roboris, & mens non est mihi eadem, id est eiusdem acuminis, aut nõ eadem placent seni quæ iuueni. Veianius, notus gladiator, latet abditus, id est occultatur ocio deditus in agro, & hoc armis, scilicet gladiatorijs, fixis ad postem Herculis vbi arma sua figebant, qui eis amplius vti nolebant, latet dico, ne exoret, id est precetur, hoc est ne cogatur precari populum toties in extrema harena (hoc intelligunt quasi cogatur populum orare, vt fiat emeritus, & rude donetur, sed iam potius donatum rude dixero cum Herculi arma dicauerit. Ego igitur intelligo emeritos populo petente aliquando in harena exhibitos, vbi victi orabant populum ne sinat se interimi à victore, & ob id confugerant vsque ad extremam harenam, vt manum porrigat) Est, scilicet philosophus, aut verius Apollo, id est ratio, & iudicium, scilicet qui personet mihi autem purgatam, scilicet à prauis affectionibus, hoc est qui admoneat me hoc modo: O Horati, solue sanus, id est quandiu sanus es, mature, id est tempestiue, equum senescentem, id est te vt æquum senio confectum, ne ipse equus peccet, id est deficiat, & succumbat, ridendus, idest irridendus, ad extremum, id est priusquam perueniat ad metã, & ducat, id est trahat ilia crebris anhelationib' defatigatus

* Vide ann. Fr. Rob. super isto loco.

Nodosa corpus nolis prohibere chiragra.
Est quodam prodire tenus, si non datur vltra.
Feruet auaritia, miseraque cupidine pectus?
Sunt verba, & voces, quibus nunc lenire dolorem
Possis, & magnam morbi deponere partem.
Laudis amore tumes. sunt certa piacula, quæ te
Ter pure lecto poterunt recreare libello.
Inuidus, iracundus, iners, vinosus, amator,
Nemo adeo ferus est, vt non mitescere possit,
Si modo culturæ patientem commodet aurem.

tos. Nunc itaque, & versus, &c. ludicra pono, facit (vt dixi) auditorem, seu lectorē potius attentum ex rerum describendarum maturitate, quia pollicetur hic nihil descripturum quod ludicrum sit, aut inane, sed ea duntaxat quę ad vitę perfectionem pertineant. vnde quia in Arte dictum est, Aut prodesse volūt, aut delectare poëtæ. Aut simul & iucunda, & idonea dicere vitæ. videtur Poëta in libris Carminum voluisse delectare, quæ res iuuenili ætati competit, hic vero in vltima Camœna, vbi se donatum rude dicit, dūtaxat prodesse, pręcipue bonis moribus, in Satyra autem quam mediam posuit, vtrunque facere, quod & re vera effecit. Nam & prodest, & delectat plurimum. Quod ergo hic dicit, Versus & cetera ludicra, per quæ verba etiam versus inter ludicra reponit, dicemus loqui de Odis, seu Carm. nam & hic versu vtetur, sed alterius generis, ac qualitatis vtpote doctrinali, qui semper grauis est. Ludicrum est quod ad lusum pertinet, cuius omnis fructus ex voluptate est. Est enim (secundum Vallam) ars ludicra histrionica, & scenica. Ludicrum autem substantiue sumptum non modo ludus est histrionicus, & scenicus, sed quodcunque lusorium opus ac ioculare, etiam ludi publici. Est præterea secundæ inflexionis non tertiæ, vt contra Prisc. docet lib. j. dictus Valla. Pono.i.depono, vt apud Mart.

Grande cothurnati pone Maronis opus.

Curo.s.animo, hoc est mecum tacite, & rogo.i.interrogo ab alijs, & ita sum omnis.i.totus in hoc.i. in inquirendo quod verū, atque decens.i.honestum. Condo, & compono, aut in libris, aut in promptuario pectoris, quæ mox.i.paulo post, possim depromere.i.excipere inusum vitæ. Rapit tēpestas, aut metaphora est à nauigantibus, aut id dicit, se tempori accommodaturum, nam præcepta moralia tempori accommodanda sunt & loco, vsque adeo, vt quæ hic, & nunc decent, alibi & alias dedeceant. Quæ vero sub præcepto diuino continentur, vt nunquam non decere possunt, ita nunquam non obseruanda sunt, Iurare in verba, ita enim addicti nonnulli præceptoribus sectæ suæ sunt, vt iurati videantur quidquid illi dixerint se approbaturos. Hospes.i.vt hospes, in nulla certa domo.i.in nullius sectæ opinione permansurus, nisi tantisper dum placuerit, rigidusq. satelles.i.constans, & incorruptibilis sectator. In Aristippi .s. Stoici, cum ipse sit Epicureus, & ideo furtim quasi ad aliena inuenta accedens. Stoici autem (vt Cicero in Officijs docet) optime de moribus disputarunt. Res.i.præceptiones, aut argumenta philosophica, vt in Arte:

Rem tibi Socraticæ poterunt ostendere chartæ.

Non me rebus, hoc est ego non cogam intellectum meū sequi præcepta philosophorum, sicut nos in fide quodammodo cogimur credere, quæ intelligere non possumus, sed ea duntaxat pręcepta complectar, quę mihi comprobabuntur. Vt nox longa, ostendit se magno desiderio fortiter agēdi rapi, vtens exemplis eorum, qui maxime desiderio trahuntur. Id, quod æque pauperibus, &c. ex vtilitate ergo sibi beneuolentiam, quoque comparat. Cetera ex ordine patebunt, qui talis est: Itaque, quia sic admonitus sum, ego pono.i. depono, &.i.pariter, versum amatorios, & lasciuiusculos, & cetera ludicra.i. quæ ad delectationem facerent, & cura quod (aut quid) verum atque decens supple est, & rogo, id est interrogo, & perquiro, & sum omnis, id est totus in hoc, condo, & compono supple ea quæ possim depmere, id est prompte mihi sumere, mox, id est paulo post, hoc est ego colligo, ea præcepta viuendi, quibus vbi opus erit, vtar. Ac ne roges, id est interroges forte, quo duce.i. principe philosophiæ, & quo Lare, id est cuius familiæ secta, ego tuter, id est tutum faciam me, hoc est cuius sectæ auctoritatem, & doctrinam sequar in hoc opere, ego nullius.i. non vllius, non addictus, id est more militis ascriptus, aut adiudicandus iurare in verba vllius magistri, id est quasi iuratus, & sacramento astrictus sequi dogmata vnius sectæ, feror hospes, id est externus, & non domesticus, quocunque tempestas.i.impetus voluntatis, aut commoditas, & opportunitas temporis rapit me. Ego fio nunc.i. aliquando, agilis, id est praxi incumbo, & mersor, id est immersor, vndis ciuilibus, id est ijs, quæ ad ciuilem vitam pertinent, hoc est incumbo Ethicæ, id est philosophiæ morali, quæ ad praxin, id est operationem pertinet, quasi dicat aliquando profundis speculationibus me totum dedo aliquando fio agilis, id est quæ didici ad operationē applico. Nō enim semper philosophiæ speculatiuę insudādum est. vnde apud A. Gellium Gallicles Platonicus ad Socratem, Philosophia, inqt, ò Socrates res est elegans si modice quispiam per ætatem attigerit, at si supra modum tempus in ea contriuerit, hominum est corruptela. Nam si quis vel ameno, acriq. sit ingenio, vltraq. ætatem philosophetur, necessum est eum rerum omnium esse imperitum, quarum vsum calleat oportet quisquis honestus, probusque est futurus. Non ergo soli speculationi incumbit, propterea quia veritati potius, quam auctoritati concedendum est, ideo subdit. Ego custos.i.obseruator veræ virtutis, & rigidus.i.seuerus satelles, id est quasi corporis defensor, relabor.i. per transitum incido, nunc.i. aliquando in præcepta Aristippi, illius Epicurei, & ego conor subiungere (sic enim Acron legit. licet alij submittere legant) mihi res, id est doctrinas philosophorum, ita vt libere de eis iudicem, & non me rebus. Aut res.i. fortunæ bona subiungo mihi, non me illis, de quo Acron bene disserit, sed ad ordinem. Vt.i. quemadmodum, nox videtur longa supple illis, quibus amica.i. concubina pollicita, se venturam est, mentita, hoc est qui totam noctem spectauerunt eam, que, pro &, vt sup. dies videtur longa, id est nimis durare, debentibus opus, id est obligatis ad aliquod opus singulis diebus exhibendum, vt glebæ addicti, aut remigio, vt.i. quemadmodum, annus videtur piger, id est tarde procedere, pupillis, id est patre orbatis. quos dura custodia matrum premit, quia nihil imperiosius muliere, & (vt dicit Iuuen.) intolerabilius nihil est, quam fœmina diues, sic tempora fluunt mihi tarda, & ingrata, quæ tempora morantur, id est in mora tenet, spem & consilium agendi grauiter id, quod prodest, æque, id est æqualiter, pauperibus, & locupletibus, id est ditibus, & quod neglectum nocebit æque pueris, & senibus, id est omni sexui, & ætati, hoc est id, quod ad philosophiam pertinet. Nam omnes debent viuere honeste, & probe, seq. decenter regere si non habeant alios regendos, restat, id est reliquum est, quia nondum nactus sum plenam opportunitatē ex sententia viuendi, eo quòd nondum collegerim normam integram, restat vt ipse, id est ego, regam me, & soler me his elementis, id est paruis principijs, quasi dicat quia nondum omnia possum, non continuo nil faciam, sed dicam mihi, ò Horati, si tu non possis contendere oculo, id est perspicere quantum Lynceus, vir ille acerrimi, & acutissimi visus, qui per multa millia passuum naues in portu vidit, Sunt qui putent eundem esse, de quo Solinus dicit sic: Visu plurimum ponit Strabo nomine quem superspexisse per xxxv. millia passuum Varro significat solitumq. a Carthagine exeuntem classem Punicam numerumq. nauium manifestissime è Lilybitana specula notare. Hæc ille. Sic itaque Strabo Lynceus dictus, quòd Lynceos habuerit oculus. licet ergo non possim tantum contendere, tamen tu lippus, id est debilem visum, & fluentes oculos habens, non contemnas iccirco inungi, id est mederi, hoc est licet non omnia potes, non tamen iccirco nihil facies. (Et ita Stoicorum Paradoxon damnat, qui dicunt omnia vitia esse paria, sapientesq. omnia, & solos posse, nullumq. sapientem esse, qui non plene sapiens sit) Et (aut nec) quia tu desperes membra Glyconis illius athletæ, ac luctatoris, inuicti, id est fortissimi, & quasi inuincibilis, nolis, id est recuses, prohibere, id est arcere corpus, scilicet tuum à chiragra, id est contractione manum, nodosa, id est nodos neruorum generante? quasi dicat tu, id est stulte faceres, quia est, scilicet statutum, aut laudabile, & concessum, prodire, id est progredi in virtutibus, tenus quodam, id est vsque ad quiddam, id est etiam modicum gradum, si non datur supple prodire vltra, id est quilibet conabitur tantum proficere quantum poterit. Si supple pectus feruet, id est æstuat, auaritia & cupidine, id est cupiditate, misera, id est magna, vel quæ miseros facit, sunt verba, scilicet philosophica, scripta intelligit, & voces, id est doctrinæ, quæ viua voce traduntur, quibus possis lenire, id est mitigare, & reprimere hunc, scilicet mentis dolorem, & deponere magnam partem morbi.i. vitij tui. Si supple tu tumet.i. inflaris amore laudis, sunt certa piacula.i. purgamina, quæ poterunt recreare te.i.facere te quasi nouum hominē, & hoc libello.i.mo

dica

dica parte philoſophiæ. lecto ter .i. diligenter, & pure .i. attente Sine praua cupiditate admixta, inuidus, iracundus, iners .i. accidioſus, vinoſus .i. guloſus, amator .i. libidinoſus. (Et ita ſeptē peccata mortalia damnat. primo auaritiam ibi. Feruet auaritia, quia eam exitialiter ſemper execratus eſt, vt in Sermonibus vidimus. Deinde ſuperbiam, ibi Laudis amore tumes. & hic quinque reliqua.) nemo dictorum peccatorum eſt adeo .i. intantum ferus .i. ſceleratus, ut ... non poſſit .i. mitteſcere, modo .i. dummodo, commode .i. præbeat, autem patentem cultur. .i. q... ſe coli ... vitij. Vinoſus dicitur, ... vino nimis ..., & per hoc guloſus. Amator, & amica, pro luxurioſis accipiuntur, amicus autem pro honeſto.

s C. VIrtus eſt vitiū fugere:) Incipit inſtituere virū bonū & ſtudioſum, cuius primū officiū eſt fugere vitiū. Vnde ſcriptum eſt: Declina à malo, & fac bonum. Eſt quidē primum non quia præcipuum. plus enim eſt bonum facere, q̄ malum non facere: cum nemo verum bonum agat, qui mala non deuitet, ſed quia qui ſtudioſus effici vult, primo loco conari debet, vt vitia deuitet, ſicut coloni prius nociua euellunt q̄ bona inſerāt agris ſuis. Stultitia, id eſt ſtolida, aut praua opinione, qua omnes peccatores dicuntur, ideoque ſcriptum eſt, Stultorum infinitus eſt numerus. Et q̄ prudentia huius ſeculi ſtultitia eſt apud Deum. Quod auctor hic exemplis probat, quia paupertatem maximo conatu fugiunt plurimi, quod non facerēt niſi praua opinione ducantur, aut ſi ab ea curari velint per prudētium doctrinam. Et ita oſtendit falſam opinionem de auaritia, additque de gloria, & ambitione, dicens quod vix quiſquam præditus virtute corporis contemnat gloriam ob victoriam in certamine Olympico, præter ſapientem, qui ſine puluere, & ſudore palmam obtinuit, non cupiendo, ſed contemnendo, quia neglecta inani gloria virtutem obtinet, quæ pluris eſt quàm aurum, ſicut aurū pluris eſt quàm argentum. Opinio tamen praua mortalium, effectu ipſo contra ſentire probatur, qa videtur pluribus virtus acquirenda eſſe poſt nummos .i. ſtudendum eſſe virtuti,

Virtus eſt, vitium fugere: ſapientia prima,
Stultitia caruiſſe. vides, quæ maxima credis
Eſſe mala, exiguum cenſum, turpemque repulſam,
Quanto deuites animi, capitiſque labore.
Impiger extremos curris mercator ad Indos,
Per mare pauperiem fugiens, per ſaxa, per igneis.
Ne cures ea, quæ ſtulti miraris, & optas:
Diſcere, & audire, & meliori credere non vis.
Quis circum pagos, & circum compita pugnax,
Magna coronari contemnat Olympia, cui ſpes,
Cui ſit conditio dulcis ſine puluere palmæ
Vilius argentum eſt auro, virtutibus aurum.
O ciues ciues, quærenda pecunia primum eſt,
Virtus poſt nummos. hæc Ianus ſummus ab imo
Perdocet: hæc recinunt iuuenes dictata, ſeneſque
Læuo ſuſpenſi loculos, tabulamque lacerto.
Si quadrigentis ſex ſeptem millia deſunt,
Eſt animus tibi, ſunt mores, & lingua, fideſque:
Plebs eris. At pueri ludentes, rex eris aiunt,
Si recte facies. Hic murus aheneus eſto:
Nil coſcire ſibi, nulla palleſcere culpa.
Roſcia, dic ſodes, melior lex, an puerorum
Nenia? quæ regnum recte facientibus offert,
Et maribus Curijs, & decantata Camillis?
Is ne tibi melius ſuadet, qui rem facias; rem,
Si poſſis recte; ſi non, quocunque modo rem:
Vt propius ſpectes lacrymoſa poëmata Puppi,
An qui fortunæ te reſponſare ſuperbe
Liberum, & erectum præſens hortatur, & optat?
Quòd ſi me populus Romanus forte roget, cur
Non, vt porticibus, ſic iudicijs fruar iſdem,
Nec ſequar, aut fugiam, quæ diligit ipſe, vel odit:
Olim quod vulpes ægroto cauta leoni
Reſpondit, referam: Quia me veſtigia terrent
Omnia te aduerſum ſpectantia, nulla retrorſum.
Bellua multorū es capitū. nam quid ſequar? aut quā?

Curijs, Fabricijs, & Camillis ceteriſq. maribus .i. virilis animis proceribus Romanis, qui neglecta re virtuti ſtudebant, & ita puerorum Neniam dum viuebant, approbabant, & legem Roſciam, quæ poſtea lata eſt, re ipſa improbant, quia cenſum equeſtrem non curabant. Curius enim Dentatus, qui de Samnitibus triumphauit, legatis Samnitium aurum offerentibus, cum ipſo in foco rapas torreret, malo hęc inquit eſſe (.i. manducare) in fictilibus meis, & aurum habentibus imperare, quam aurū poſſidere. Furius quoque Camillus vrbis liberator dictus, in exilio vitam inopem agere, q̄ Romæ latius viuere maluit. Hic autē ponitur pro egregio virtutis amatore. Is ne tibi melius ſuadet, ſuademus, inquit Acron, etiā mala, hortamur ad bona. Secundūm quem ponitur Puppi, pro Puppij. Nam Puppius, inquit, Tragœdiographus ita affectus ſpectantium mouit, vt eos flere cōpelleret. inde iſtum verſum fecit. Flebunt amici, & bene non morte mea. Nam Puppius in me viuo lacrymatus eſt. Alijs videtur puppi eſſe appellatiuum, vt in conſtructione parebit, quæ talis eſt. Virtus eſt fugere vitium, & prima, id eſt primum expetenda ſapiētia, eſt caruiſſe ſtultitia, ſed ſtultitia magna eſt diligentius externa bona, quā interna perquirere, & mala vitare, vnde dicit, Tu vides, id eſt quilibet videt. Non enim hic Mecenatem docet, ne hanc epiſtolam ſic ad Mœcenatem ſcripſit, vt ceteras ad ceteros, qa per hanc dedicat, ac nuncupat hoc opus epiſtolarum Mœcenati, non quem doceat, ſed in cuius gratiam ſcripſerit. Tu ergo vides dicit ad quemlibet loquendo quāto labore animi, & capitis tu deuites ea quæ credis eſſe maxima mala .ſ. exiguum .i. modicum, cenſum .i. theſaurum, aut rerum poſſeſſionem, & repulſam turpem, quam patitur, qui honores non exauditus petit. Tu mercator curris impiger, id eſt celer ad extremos Indos fugiens pauperiem, id eſt paupertatem, per mare, per ſaxa, per ignes, & tamen tu non vis credere meliori. & audire, & diſcere ne, id eſt vt non cures, id eſt vt nihil facias ea quæ tu miraris, & optas ſtulte, quaſi dicat longe maiori diligentia quæris curas quam diuites, & hoc quia ſtultitia non cares deprauatus vitio cupiditatis. Quod conſimili probat quærens. Quis pugnax, id eſt aſſidue pugnans, aut naturaliter inclinatus ad pugnandum circum Pagos, & compita, id eſt in omnibus conuenticulis hominum, contemnat, coronari ſupple per magna Olympia: aut appoſitorie contemnat coronari, quæ ſunt magna Olympia? Reſponſio: Is ſupple philoſophus cui ſit ſpes, & cui conditio palmæ, id eſt victoriæ. [Sit dulcis, ſine puluere,) Hoc eſt philoſophus cui perſuaſum eſt non minus glorioſum eſſe in pace, ſine puluere palmam econtra vitia, & ignorantiam acquirere quam coronam Olympicam: facile contemnet

& honeſtati poſtquam diuites quacunque via euaſerint, credentes nullum honorandum qui non ſit diues. Sed longe aliter eſſe etiam pueri atteſtantur, canentes veteri cantico à maioribus tradito, Rex eris ſi recte facies. Et ita murus aheneus .i. fortiſſimū munimentū, eſto .i. ſit cuilibet, nil conſcire ſibi .i. habere nullius mali conſcientiam, iudice qua ſe nemo nocens abſoluitur. Notum eſt ab eo quod eſt æs æris fieri varia denominatiua, nam & æreus, & æneus, & ahenus, & aheneus, vt hic inde deducitur. Sanè quia æs non cito corrumpitur rubigine, omnia diu durantia ærea vocabant antiqui, vnde ærea vox dicebatur ab Homero, quę à Virg. ferrea. Et in primo Carminum dixerat Poëta noſter, Illi robur, & æs triplex Circa pectus erat, &c. Lex Roſcia eſt quam tulit Lucius Otho Roſcius, vt nemini liceret in quatuordecim primis ordinibus, ſeu gradibus in theatro ſedere niſi qui haberet cenſum equeſtrem .i. quadringenta ſeſtertia in cenſu. vnde eſt illud Iuuen. Sat. iij. Exeat, inquit, Si pudor eſt, & de puluino ſurgat equeſtri, Cuius res legi non ſufficit, & ſedeant hic Lenonum pueri quocunque in Fornice nati. Hic plaudat niti di præconis filius, inter Pinnirapi cultor iuuenes, iuueneſque laniſtæ. Sic libitum vano, qui nos diſtinxit Othoni. Hæc ille. Qui ideo vanus, quia ad cenſum non ad virtutem, aut parentum merita reſpiciendum duxit. Eſt ergo eius lex deterior quam Nenia puerorum decantata, ſcilicet in funere ipſis

Olympiça

Olympica certamina vtpote non parue affectus, Sic ego, alij aliter exponunt. Compita sunt quæ competuntur .i. a multis simul petuntur loca. Vilius argentum est auro, docet stultos, & praue affectos esse plurimos, vt qui rem minoris æstimandam pluris faciant quia pecunia minoris est quam virtus ea tamen pluris amatur a multis. Ordo est. Argumentum est vilius auro, & aurum est vilius virtutibus, & tamen supple ô ciues ciues pecunia est quærenda primum, & virtus est quærenda post nummos. Ianus summus ab imó perdocet hæc .i. quicunq; versantur inter summum Ianum, & imum perdocet hæc. Erat .i. treis statuæ Iani, ad quarum mediam (vt in Sermonibus dictum est) maxima fiebant commercia negociatorum quidquid ergo in eo Vico versatur, non aliud clamat, quam quòd quærenda pecunia primum est. Iuuenes & senes suspensi loculos, & tabulam .i. habentes loculos, id est sacculos denariorum pro sectilium, & tabulam suspensam læuo lacerto, id est brachio recinunt, id est cantando memoriæ commendant, hæc dictata .i. hæc præcepta a talibus magistris tradita. Nam si sex supple aut septem millia desunt quadringentis supple millibus, id est censui equestri, quanquam supple animus est tibi supple fortis mores sunt tibi supple probati, & lingua supple diserta est tibi, & fides .i. fidelitas est tibi, tamen supple tu eris, id est reputaberis, plebs .i. plebeius, & vilis. Sic Bonfinis quoque construendum censet, quem viginti annis postquam hæc scripseram, nunc primum legi. sed durum mihi videtur textum reponere, vt reponendum censet, vt, scilicet legatur, S. quadringentis sex septem, aut millia desunt: Et si animus tibi sunt mores &c. Ego certe illas particulas subaudire mallem, quam apponere, re vera sæpe etiam vbi nullum est metrum coniunctionem abijcimus, vt, Si quadringentis sex septem millia desunt. & supple si, est animus &c. vel subaudiatur concedo est animus tibi &c. tamen supple plebs eris. At, id est sed, pueri ludentes, dum cantica à maioribus suis tradita discunt, aiunt tu eris rex, si facias recte. Vbi laudandum est institutum priscorum, qui tali sententia animos suorum imbuerunt, vt in virtute principatum collocent. Hic, id est huiusmodi murus esto aheneus .i. fortissimus, quasi ex ære factus, scilicet nil conscire, id est nullius mali conscium esse sibi, & nulla, & id est non vlla, non pallescere, id est pallidum fieri vlla culpa. Sodes, blandientis est, quasi dicat si audes, & commodum videtur, dic, an lex Roscia, id est quam Roscius Otho tulit, videlicet ne quis non habens censum equestrem sedeat in quatuordecim primis gradibus theatri, quæ coëgit multos vsuram exercere, quo diuites fierent est melior .i. iustior, & commodior, an. Nenia, id est vulgaris cantilena puerorum. (Est enim Nenia cantilena illa quam præfica, id est mulier ad hoc ceteris præfecta canit, dum cadauer sepeliendum custoditur, in qua commemorat laudes, & virtutes defuncti cum eiulatu, & ploratu magno) quæ, scilicet Nenia, offert regnum facientibus recte existens decantata, & id est pariter Curijs, & .i. pariter Camillis maribus .i. fortibus, & continentibus viris, quibus persuasum erat regnum esse recte facere, & paucis contentum esse, & ita ipsis defunctis talis Nenia poterat decantari, qualem postea pueri a maioribus cantare didicerunt, vt ad virtutem cohortarentur. Curius, & Camillus laudatissimi apud Rom. fuerunt, vt Liuius, Valerius, Plinius, alijque prædicant. Ne, pro an, aut nunquid, is suadet melius, qui suadet, vt supple facias rem, id est diuitias, si non recte quocunque modo possis facias inquam rem. vt spectes propius .i. coniunctius, puppi, id est altiori parti nauis vbi patroni, & gubernatores sedent, id est vt dominus nauis spectes poëmata lacrymosa, id est pericula maris ingruente tempestate qualia poetæ in poëmatis suis ad lacrymas excitandas recitant, hoc est sic lucro inuentus sis vt proxime ad puppim sedens spectes siccis oculis lacrymoso poëmata .i. materiam poëmatū lacrymosorum, Aut sequentes Acronem dicamus, Sic facias rem vt spectes propius, id est proximo, lacrymosa poëmata Puppi, illius poëtę tam amati, vt eius poëmata lacrymas excitarent, hoc est vt præ desiderio rerum lacrymas, an sup. is melius suadet qui præsens .i. assistens, & amicus hortatur, & optat, te liberum cupiditate, & erectum rebus terrenis, responsare .i. frequenter obstare, & cōtumaciter obuiare fortunæ superbæ, q.d. is posterior multo melior hortatur. Quod si me populus, fortunæ responsare; & sua sorte contentum esse multo præstare probat exemplo a se sumpto. Nam cum posset iuxta strepitum fortunæ versari in iudicijs, & collegio iudicium, & illic gloriam mereri, maluit in ocio tuto delitescere. Ordo est, quòd si populus Romanus roget, id est interroget forte me, cur non fruar sic ijsdem porticibus, id est quare cum sim de collegio iudicum, & verser cum eis in porticibus de ambulando, vbi non agitur res periculosa, non versarer etiam cum eis in iudicijs, vbi gloriam mereri possem, Nec pro & nō, & cur non sequar ea quæ ipse populus diligit, & non fugiam ea quæ ipse odit, ego referam .i. respondeam id, quod vulpes cauta respondit olim leoni ægroto, interroganti enim leoni (vt Aesopus narrat) cur non ingrederetur regiam suam respondit vulpes quia vestigia terrent me. vestigia dicit spectantia omnia aduersum .i. te versus, hoc est ad introitum, & nulla spectantia retrorsum, id est ad egressum, hoc est quæ omnia sunt ingredientium. per quod annotauit vulpecula, quòd leo omnes visitantes se deuoraret, sicut administratio reipublicæ, & (vt dicunt) curia principum, paucos incolumes emittit, quia qui reip. bene facit, nulli facit, & qui eam offendit, omnes offendit. vnde dicit Horat. ad populum. Tu es bellua multorum capitum, & ita difficiles est populo placere, quia quod vni placet, alteri displicet. Nam quid sequar, aut quem, quasi dicat nesciam. vnde recitat varia studia populi, diceas.

ASC.

Pars hominum gestit) .i. nimis cupit, conducere publica .i. ad remp. spectātia sunt qui venentur .i. captent, viduas auaras frustris, & pomis .i. delicatis cibis decoctis, & per frustra missis, & qui excipiant .i. irretiant senes. quo mittant in viuaria .i. in repositoria diuitiarum suarum, sicut pisces qui capit assimilantur, custodiuntur in viuarijs. Res crescit multis occulto fœnore verum .i. sed, esto alios teneri alijs studijs, id est concedamus quoslibet suo studio teneri, & in eo versari, putes ne supp. ꝙ ijdem possunt durare hora, id est per tempus vnius horę, probantes eadem quæ prius laudauerunt? quasi dicat minime. Si autem malis construere, & sic supplere, quam apponere particulam ne, cum Bonfine censente sic legi debere. Idem eadem possunt ne horam &c. Si diues dixit: Nullus sinus, id est nullus angulus, nullum re-

Addendam hac arbitror particulam post verbum possunt vt sit, Idē eadē possunt ne horā durare probantes. Alias, si per interrogatione legas vt legi oportet non videbitur Horatianus mihi sermo, & locutio. Bonfinis.

Pars hominum gestit conducere publica: sunt qui
Crustis, & pomis viduas venentur auaras;
Excipiantque senes, quos in viuaria mittant.
Multis occulto crescit res fœnore. verum
Esto alijs alios rebus, studijsque teneri:
*Idem eadem possunt horam durare probantes?
Nullus in orbe sinus Baijs prælucet amœnis,
Si dixit diues: lacus, & mare sentit amorem
Festinatus heri. cui si vitiosa libido
Fecerit auspicium: cras ferramenta Theanum
Tolletis fabri. Lectus genialis in aula est?
Nil ait esse prius, melius nil cœlibe vita.
Si non est: iurat bene solis esse maritis.
Quo teneam vultus mutantem Protea nodo?
Quid pauper? ride. mutat cœnacula, lectos,
Balnea, tonsores: conducto nauigio æque
Nauseat, ac locuples, quem ducit priua triremis,
Si curtatus inæquali tonsore capillos
Occurri: rides. si forte subucula pexæ
Trita subest tunicæ? vel si toga dissidet impar:
Rides. Quid, mea cum pugnat sententia secum:
Quod petijt, spernit: repetit, quod nuper omisit:

ceptaculum prælucet, id est amœnior, & dulcior est, in orbe .i. toto mundo, Baijs amœnis, de quibus Iuuen. Ianua Baiarum est, & gratum littus amœni Secessus &c. Est enim regio Italiæ iuxta Lucrinum lacum amœnissima. lacus .s. Lucrinus: & mare quod vicinum est. sentit amorem heri, id est domini, festinantis .i. properantis illuc, cui supp. hero, si libido vitiosa .i. concupiscentia leuis, & inconstans, fecerit auspicium .i. indicauerit mutandas esse sedes (quasi auspicio .i. ex auium inspectione sine qua nihil magni inchoabāt veteres Romani. vnde auspicari pro rite incipere accipitur, & auspicium pro incepto) fecerit ergo auspicium, id est indicium migrandi de Baijs, vos fabri tolletis cras, id est postridie quàm Baias aduenerit, ferramenta .i. instrumenta ferrea, quibus prætoria, ad domū construatis. Thebanū, in illud oppidum

festinant[illegible]
vidan, [illegible] et [illegible] vidē

Aestuat, & vitæ disconuenit ordine toto:
Diruit, ædificat; mutat quadrata rotundis?
Insanire putas solennia me: neque rides:
Nec medici credis, nec curatoris egere
A prætore dati, rerum tutela mearum
Cum sis, & praue sectum stomacheris ob vnguem
De te pendentis, te respicientis amici.
Ad summam, sapiens vno minor est Ioue, diues,
Liber, honoratus, pulcher, rex denique regum:
Præcipue sanus nisi cum pituita molesta est.

pidum nõ procul à Sora, & Nola. Si sup. alicui lectus Genialis .i. matrimonialis, in quo liberis gñandis operam dat, est in aula .i. in domo sua, quasi in regia, ipse ait nil esse prius, & nil esse melius, vita cælibe .i. priuata matrimonio, hoc est secubitu si sup. lectus Genialis nõ est, ipse iurat solis maritis esse bene. Quo nodo .i. vinculo, teneã Protea .i. hoiem tam mutabilẽ animo, sicut Protea dicunt mutabilẽ corpore fuisse mutantẽ vultus .i. speciem faciei, qua volũtas indicatur, vt iam hoc velle, iam nolle videatur? De Proteo ad finem 4. Georg. constat quomodo sese captum in varias figuras vertat. est autem Deus marinus pecoris Neptuni custos, vaticinio præditus. Quid pauper, &c. quia dictum est de diuitibus, q̃ instabiles, ac inconstãtes sint quæri posset de paupere. vnde quærit Poëta, aut populus à poëta. Quid pauper sup. facit? Respondet ridet, q.d. non minus ridicula, quam diues, mutant cœnacula .i. mãsiones suas, quas in summitate domus sub tecto conducit mutat lectos conductitios .s. balnea, tonsores supp. mutat, & nauseat .i. stomachatur, & imperiosus est, æque .i. æqualiter nauigio quo migret .s. conducto, ac locuples quem triremis .i. nauis ternis remorum ordinibus impellenda, priua .i. propria ipsius, ducit. Si curtatus, &c. docet vitia propria, & animi damnabiliora esse, quam aliena, aut corporis, cum tamen contra fiat. Ordo est. Si ego occurri tibi curtatus capillos .i. habens capillos curtatos (alij curtatus legunt) sup. à tonsore inæquali .i. inæqualiter tondente, vt operanti det quod operis est, aut inæquali .i. mihi inæqualibus cruribus, vt ob vitiũ corporis inæqualiter tondeat, tu rides. & si subucula trita .i. pannus atritus (vulgo foderaturam, aut duplicaturam appellant, aut potius est vestis interior. vnde Varro, Postquam binas tunicas habere ceperunt, instituerunt vocare subuculam, & indusiam) subest tunicæ pexæ .i. rasæ, aut tritæ, vel (vt Acron dicit) ad talos demissæ sicut capilli pexi demissi sunt. vel si toga dissidet .i. corpori adhæret impar .i. inæqualibus portionibus, tu rides, quid .i. aliquid aut cur? cum .i. quando, mea sententia .i. iudicium voluntatis pugnat secum, & spernit quod petijt, & repetit quod omisit nuper .i. paulo ante, & cum æstuat .i. ardet cupiditate, & disconuenit .i. dispar est toto ordine vitæ .i. quidquid facit in tota vita, diruit .i. destruit ædificia, ædificat mutat quadrata .i. ea quæ prius voluit habere quadrata, rotundis .i. faciat ea rotunda, quid inquã putas me insanire solennia .i. solenniter, quasi percitũ furore sacro, aut Bacchis, aut Cereri, & neque rides, nec credis me egere medici, qui curet me ab insania, nec curatoris dati à prætore, vt solet furiosis dari cum tu sis tutela mearum rerum, hoc est cum ad te tanquam ad amicum pertineat tutela mearum rerum? & hoc est cum nihilominus tamen tu stomacheris .i. indigneris, ob vnguem sectum .i. putatum male vnguem, dico amici pendentis de te, & respicientis te .i. qui totã spem in te collocauit, ad summam .i. vt semel dicam, quid inter stultum, & sapientem sit sapiens. est minor Ioue .i. deo, vno .i. in vna re, quia .s. mortalis est, & ægritudinibus subiectus. Est enim liber, honoratus, pulcher, & denique rex regum, & sanus præcipue, q. a animo, & corpore, nisi cum pituita, id est nocius humor furorem excitans, est molesta. In hoc Stoicos ridet, qui sapientem dicebant non dolere.

MATTH. BONF.

ET donatum iam) Quicunque à munere quouis in ocium restituuntur, vel ob ætatem, vel imbecillitatem, rude donari dicuntur. Inde ducta metaphora, quod antiquitus gladiatores virga quam rudem appellabant, donabantur, qui hinc Rudiarij dicti. Et rudem accipere, pro dimitti a munere. Rudem item donare, pro dimittere. Doct. [Ne populum extrema) In harenam descendere, pro eo quod est, certamen inire. Harena cedere, pro desistere à certamine, & victoriam vltro concedere. Translatum à gladiatoria pugna. Doct. [Contendere Lynceus) Plutarch. in Comment. quem scripsit aduersus Stoicos testatur famam fuisse de Lynceo, quod saxa, & arbores oculorum acie penetrarit. Apollonius item in Argonauticis Lynceum vsque adeo fuisse perspicacem dicit, vt etiam terram ipsam oculorum acie penetrarit, quæque apud inferos herent præuiderit. Sunt qui Lynceum primum reperisse fodinas metallorum æris, argenti, & auri dicunt. Et hinc vulgo natam fabulã, quod ea quoq; viderit, quę sub terra fierent. Doct. [Sunt verba &c.) Ex opinione Stoicorum, cupiditates animi morbos appellat, his philosophia medetur, pharmacis verborum, id est monitis salubribus. Vt .n. corporũ morbis pro ratione valetudinis alia atque alia adhibentur pharmaca, itidem in animi malis nõ eadem adhibenda est oratio. Sed interim blandius monendum, interim acrius iurgandum, nonnunquam dissimulandum, & imprudenti pharmacum admouendum. Vide prouerbio. Anuro ægrotanti &c. [Per saxa, per ignes) Cum significamus quæuis periculi subeundem, per saxa, per ignes dicimus, aut per enses perque ignes. [Sine puluere palmæ) ἀκονιτί .i. citra puluerem, sic græci dicunt, cum aliqua re citra negocium potitur. Translatum vel ab Aphe. i. à pulueris contactu, quo se spargebat in palęstrio certamine congressurus. Vel certe à puluere, quo non indecore sordidari scripsit Horat. lib. j. Odarum, eos qui certant Olympia, qui ue bellum gerunt. Doct. [O ciues ciues) Hæc per ironiam dicta sunt, neque enim sentit Horat. prius habendam rationem facultatum, quam morum, sed irridet sententiam vulgo decantatam, quam his quoque temporibus pleriquę parẽtes liberis suis serio inculcant. Doct. in Prouerb. Quærendæ facultates &c.

GLAREANVS.

EST quodam prodire tenus) Est, Landinus exponit pro licet, quod probatur, quodam autem magis placet propter tenus, quam quoddam, vt habent impressi libri. Quiddam propter idẽ tenus, locum hic non habet Proximo autem versu legendum genere masculino, miserosq. Cupidine, auctore Doct. præceptore nostro. Apud hunc enim poëtam haud aliter reperias, vt puto. [Quis circum pagos &c.) Tria hæc carmina interrogatiuum habent punctum ad finem, non in medio secundi post, Olympia. Est autem sensus, pugiles exigui, nempe circa pagos, & compita, neutiquam contemnerent, imò cuperent coronari in Olympicis. si quidem spem haberent sine puluere, hoc est labore, dulcem se posse palmam acquirere, hoc est victoriam. At illa absq; labore non contingit. Qui igitur nolit sudare, vt humiles, pugiles, non possunt sperare victoriam in Olympicis. Ita tu quoq; qui non vis discere, & audire, Ne cures ea, quæ stulte miraris, & optas, nunquam speres animo te quieto cupidinibusq. vacuum, vllum reportaturum triumphum. [Lacrymosa poëmata Puppi) Quæ Acron de poëta Puppio scribit placent, quæ autem alij de puppi altiore nauis parte adducunt inepta sunt. Verisimilius est, eos qui in quatuordecim primis sedebant ordinibus, quia propiores theatri pulpito erant, facilius audire potuisse poëtarum fabulas, per transitum autem notat Puppium, vt inter miserabiles poëtas qui tamen sæpius auidius à populo audiebãtur, quam boni poëtæ, propterea non tanti esse eo in loco sedere, vt ideo rem male facias. Quæ vero Acron citat carmina. Trimetra sunt Iambica, hoc modo:

Flebunt amici, & morte bene nati mea.
Nam puppius me viuo lacrymatus est.
Cras ferramenta Teanum.

Teanum inquit Acron, ciuitas est certe abundans optimis fabris & sartoribus. Hæc ille. Miror quis hæc ita asserit, cum Teanum Sidicinorum sit oppidum in Campania. & aliud item in Apulia. Idem paulo ante censum equestrem quadrigentorum millium æris ait, cum Porphyrion censum equestrem facit quadrigentorum sestertiorum, vt omnes alij classic: Illud autem cras Badius exponit postridie quam Baias aduenerit, quod mihi non probatur, sed indefinitum puto, pro breui tamen tempore.

Ad summam sapiens vno minor est Ioue, diues.

Vno Ioue Acron bifariam exponit, vel quia moritur, vel quod in cælo non est. Badius autem quia .s. mortalis est, & ægritudinibus subiectus. Ego credo dictum, vno Ioue minor, q.d. omnes alios vel superat, vel æquat.

ASC.

ROIANI belli scriptorem,) Probe & decenter cōmemorat vtilitatem, quam legendis bonis auctoribus quilibet assequi pōt, & potissimum legē do Homero quem ingeniorū fontem, Plin. non immerito prędicat. quippe in quo est totius Poëticæ imaginem conspicere, etiam Donato super Terent. statim principio censore. Dicit igitur se lecto poëmata Homeri manifestus didicisse, & quid fugiendum, & q̄d sequendum q̄ si aut Chrysippū. aut Crantora summos stoicæ disciplinæ pfessores legisset In Iliade.n.notātur procerum, & principum non sine plebeiorū clade vitia. In Odyssea sapiētis viri instituta. Qui sua prudētia Circē Solis filiam, & eius amatoria pocula superauit. cum ad eam in Circæis iuxta Italiā degentem appulsus esset vt ex ordine patebit, q talis est. O Lolli Maxime .s. amicorum, aut sic cognominate, vt Valerius Max. ego relegi .i. iterum legi. Prænęste .i. in ciuitate Prænestina, scriptorem Troiani belli.i. Homerum, interea sup. dum tu declamas .i. rhetoricam exerces Romæ. Qui .s. ipse Homerus scriptor Troiani belli, dicit planius ac melius, Chrysippo, & Crantore .i. philosophis illis Stoicis, quid sit pulchrum.i. honestum, quid turpe .i. inhonestum, quid vtile, & quid non vtile .i. inutile. Audi nisi quid .i. aliquid, detinet te.i. nisi alio occupatus sis, cur ego crediderim ita, Fabula.i. fabulosa narratio, qua.i. inquam, Græcia narratur collisa lento duello.i. pugna decennali: Barbariæ.i. Phygrum (quos Græci Barbaros vocant) & ita erit genitiui casus, aut collisa Barbariæ.i. à Barbaria in datiuo, propter amorem Paridis .i. Alexādri filij Priami, qui Helenam vxorē Menelai rapuit, continet æstus.i. furores, & iras regum stultorum, & populorum stultorum. Antenor vnus ex principibus Troianis cēset .i. iudicat præcidere sup. debere causam belli, hoc est restituendam esse Helenam. Quid Paris sup. censet? vt ipse solus regnet, & viuat beatus, secundū iudicium suum deprauatū, negat sup. se posse cogi ad restituendā Helenam. Nestor rex Pyli sapiētissimus, qui tertiam ętatem attigerit, festinat componere.i. finire per pacem lites, inter Peliden.i. Pelei filium Achillem, & inter Atriden.i. Agamemnonem, amor .s. Briseidis ablatæ ab Agamemnone Chryseida restituere coacto, vrit.i. incendit, hunc .s. Achillem, & ita vtrunque communiter. quidquid reges.s. Achilles, & Agamemnon, delirant .i. per furorem cōmittūt, Achiui.i. Græci populares, plectuntur.i. luunt, puniuntur. Peccatur.i. peccatum committitur intra, & extra muros Iliacos, seditione.i. per seditionem dolis, scelere atq; libidine, & ira .i. per varia vitia. Rursus .i. econtrario. Hom. proposuit nobis Vlyssem (appositone) vtile exemplū sup. sciendi, quid virtus, & quid sapientia possit. Qui.s. Vlysses, existens domitor Troiæ, inspexit prouidus vrbes, & mores multorum hominum. hoc.n. in principio Odyss. attestatur Hom. que, pro &, qui pertulit.i. sustinuit ad finem vsq; multa aspera, per ęquor latum.i. mare magnum, dum parat sibi, & dū socijs parat reditum existens immersabilis aduersis vndis rerū, vel aduersus .i. oppositis vndis rerum. Sed prior est melior lectio, ne duo sint epitheta sine cōiunctione media. Tu ò Lolli nosti voces .i. cantilena Sirenū (quę tres sorores dulcedine cātus transeuntes sopitos submergebant, qđ a Circa doctus Vlysses sociorum aures cera obstruxit, & se ad malū alligari fecit. Carmen traductū videbis apud Iuuen. & tu nosti pocula Circes, quibus homines in varias feras vertebat. quæ sup. pocula Circes, si Vlysses bibisset cū socijs existens stultus, & cupidus fuisset turpis, & excors sub domina meretrice.s. Circe, & ipse vixisset, vt alij canis immundus .i. luxuriosus, vel sus amicus luto .i. gaudens volutabro luti. Nos.s. qui nihil operamur, nec experimur sumus numerus .i. ad numerum hominum pertinentes non ad robur, aut virtutem, sicut Tersites apud Homerum auxit, sed nō meliorem fecit numerum Græcorū, & nos sumus nati consumere fruges, quasi ad nihil aliud vtiles, q̄ ad gulam, existentes sponsi.i. quales erant sponsi .i. qui cupiebāt esse sponsi, hoc est porci Penelopes, vxoris Vlyssis, de quibus ipsa dicit in prima Epistola Heroidum: Turba ruunt in me luxuriose porci. Nos sumus nebulones.i. vani & fœdi vt nebula, & sumus iuuentus.i. multitudo iuuenum Alcinoi regis, qui Vlyssem hospitio susceperat, hoc est nos sumus tales, qualis fuit iuuentus Alcinoi, operata .i. exercita, plus æquo .i. quàm æquum est in curāda cute.i. in molli vita. Cui .s. iuuentuti, fuit .i. visum est esse, pulchrum dormire .i. vsque ad medios dies, & ducere curam cessatum, id est vbi cesset, vel ad cessandum (legit enim Porphyrio cessatum, non, Cessandum, nec, vt Landinus Cessantum) ad strepitum citharæ, duci enim susurro, ac strepitu citharę prouocabant somnum, latrones surgūt de nocte supple media, vt iugulent.i. interficiant homines nō expergisceris tu, vt serues te ipsum? & hoc interrogatiue, vel sic. Et tamen supple non expergisceris.i. excitaris de somno, vt serues teipsum supple à vitijs. Atqui.i. sed certe, si tu nolis curare supple salutem tuā, sanus, id est quandiu sanus es, tu

AD LOLLIVM.

Homeri poesin philosophia arcana complecti.

ROIANI belli scriptorem, maxime Lolli,
Dum tu declamans Romę, Præneste relegi:
Qui, quid sit pulchrum, quid turpe; quid vtile, quid non
Plenius, ac melius Chrysippo, & Crantore dicit.
Cur ita crediderim, nisi quid te detinet, audi.
Fabula, qua Paridis propter narratur amorem,
Græcia barbariæ lento collisa duello:
Stultorum regum, & populorum continet æstus.
Antenor censet belli præcidere caussam.
Quid Paris? vt saluus regnet, viuatque beatus;
Cogi posse negat. Nestor componere liteis
Inter Peliden festinat, & inter Atriden.
Hunc amor, ira quidem communiter vrit vtrunque,
Quidquid delirant reges, plectuntur Achiui
Seditione, dolis, scelere, atque libidine, & ira
Iliacos intra muros peccatur, & extra.
Rursus quid virtus, & quid sapientia possit,
Vtile proposuit nobis exemplar Vlyxem.
Qui domitor Troiæ, multorum prouidus, vrbeis,
Et mores hominum inspexit: latumque per æquor,
Dum sibi, dum socijs reditum parat, aspera multa
Pertulit, aduersis rerum immersabilis vndis.
Sirenum voces, & Circes pocula nosti:
Quæ si cum socijs stultus, cupidusque bibisset:
Sub domina meretrice fuisset turpis, & excors:
Vixisset canis immundus, vel amica luto sus.
Nos numerus sumus, & fruges consumere nati,
Sponsi Penelopes, nebulones, Alcinoique
In cute curanda plus æquo operata iuuentus.
Cui pulchrum fuit in medios dormire dies, &
Ad strepitum citharæ cessatum ducere curam.
Vt iugulent homines, surgunt de nocte latrones,
Vt teipsum serues, non expergisceris? atqui
Si nolis sanus, curres hydropicus. & ni
Posces ante diem librum cum lumine: si non
Intendes animum studijs, & rebus honestis:
Inuidia, vel amore vigil torquebere. nam cur
Quæ lædunt oculos, festinas demere: si quid
Est animum, differs curandi tempus in annum?
Dimidium facti, qui cœpit habet. sapere, aude:
Incipe. qui recte viuendi prorogat horam:
Rusticus, expectat dum defluat amnis: at ille
Labitur, & labetur in omne volubilis æuum.
Quæritur argentum, puerisque beata creandis
Vxor, & incultæ pacantur vomere siluæ.
Quod satis est, cui contingit: nihil amplius optet.
Non domus. & fundus, non æris aceruus, & auri
Ægroto domini deduxit corpore febres,
Non animo curas. valeat possessor oportet,

tu cures hydropicus.i.hydropisit tactus. & hoc tardū erit, quia difficilis est curatu morbus ille, & ni .i. nisi, posces librum cū lumine ante diem, si non intendis animum studijs, & rebus honestis, tu vigil torquebere inuidia vel amore.i. aliqua affectione praua. Sensus est. Hominē subiectum esse curis, aut rerum honestarum, aut aliarum, & ideo melius esse vt honestis insudemus, nam si nō surrexerimus postquā dormiuimus, quod naturæ satis est, inuadēt nos in lecto iacentes curæ, aut inuidiæ, aut amores. Nam cur festinas tu demere .i. amouere ea q̄ lædunt oculos, si tu differs in annum tempus curādi sup. illius, aut illud, quod est .i. consumit, & corrodit animum? q.d. prius animo, q̄ oculis succurrendum esse. Aude sapere, & incipere, quia qui bene cœpit, habet dimidium facti. (Principium.n. vniuscuiusq; rei potissima pars est. vt ēt in principio Digestorum de origine iuris dicitur) Rusticus.i. stultus, & ignarus, qui prorogat.i. extendit annum recte viuendi expectat sup. cundum.i. quandiu, amnis.i. fluuius perēnis, ac iugis defluat. At.i. sed, ille.s. amnis iugis, labitur existens volubilis. & labetur in omne æuum. (Acron prius legit horam non annum) Rusticus trans amnem agrum habuit quem colere distulit, donec arefactum amnem videret, sed id nunquam contingit, & ideo nunquam coluit, est ergo rusticus, qui incipere non audet, sicut qui crastinum expectat. Vnde Persius, Iam cras hesternum consumpsimus, ecce aliud cras. Qui enim hodie non laborat nunquam laborat. Nam qui nunc crastinus est cras hodiernus erit. Quæritur &c. Iterum monet virtutem summopere quærendum esse, reiecta superfluarum rerum cura. Ordo est. Argentum.i. pecunia, quæritur nobis.s. & vxor beata.i. diues, & opportuna, creandis pueris .i. liberis quæritur, & siluæ incultæ pacantur .i. donantur (nisi dicamus per phantasiam poëtam dicere siluas pacari facile, dum non vltra quam satis est eruimus eas vomere) .i. aratro, hoc est facimus noualia, sed cui contingit quod satis est nil optet amplius. Nam domus non deduxit, ægroto corpore domini febres, & nō deduxit ęgroto animo domini curas, fundus nō deduxit, & cetera aceruus.i. cumulus æris, & auri non deduxit febres, &c. oportet vt sup. possessor etiam minimæ rei qui cogitat bene vti rebus comportatis .i. congestis, & accumulatis, valeat.i. sit validus, & sanus. Et est duplex sensus: Vel quòd nemo poterit vti recte rebus suis, nisi valeat.i. sanus sit animo, & hic cohęret sequentibus. Vel q̄ nemo vtens rebus suis recte non valeat. Nemo ergo bene vtitur rebus suis, nisi valeat .i. animum validum habeat. Nam ita domus, aut res iuuat.i. delectat, illum qui cupit sup. plura habere, aut metuit quæ habet perdere, vt tabulæ pictę iuuant sup. lippum, & vt fomenta.i. medicamenta, iuuant podagram.i. ægros pedes habentem, & sup. citharæ iuuant auriculas dolentes sorde collecta .i. conglutinata in eis, ita quòd surdaster sit .i. qui parum audit. Nam nisi vas sit sincerum.i. incorruptum alieno liquore, quidquid infundis acescit .i. fit acetosum. Sperne voluptatem, quia voluptas empta dolore nocet, hoc est quia voluptas, & illecebra carnis semper dolorem

Si comportatis rebus bene cogitat vti.
Qui cupit, aut metuit, iuuat illum sic domus, aut res,
Vt lippum pictæ tabulæ, fomenta podagram,
Auriculas citharæ collecta sorde dolentes.
Sincerum est nisi vas: quodcunque infundis, acescit.
Sperne voluptates. nocet empta dolore voluptas.
Semper auarus eget. certum voto pete finem.
Inuidus alterius macrescit rebus opimis.
Inuidia Siculi non inuenere tyranni
Maius tormentum. qui non moderabitur iræ:
Infectum volet esse, dolor quod suaserit, & mens,
Dum pœnas odio per vim festinat inulto,
Ira furor breuis est. animum rege: qui nisi paret,
Imperat: hunc frænis, hunc tu compesce catena.
Fingit equum tenera docilem ceruice magister,
Ire viam, quam monstrat eques. venaticus ex quo
Tempore ceruinam pellem latrauit in aula,
Militat in siluis catulus. nunc adhibe puro
Pectore verba puer, nunc te melioribus offer.
Quo semel est imbuta recens, seruabit odorem
Testa diu. quòd si cessas, aut strenuus anteis:
Nec tardum, opperior, nec præcedentibus insto.

parit, nec est repletio [illegible] voluptate quam non sequatur exinanitio cum dolore. Auarus eget, semper, pete voto .i. desiderio toto, certum finem sup. habendi. Inuidus macrescit .i. macer fit, rebus opimis .i. pinguibus alterius. Et est antithetum macrescit opimis, quia opimum & macrum opponuntur. vnde non leges marcescit. Tyrāni Siculi .s. Phalaris Agrigentinus, cui bos æneus ad torquendū factus est, & Dion. Syracusanus, non inuenere.i. inuenerunt grauius tormentū Inuidia, quia inuidus consumit seipsum. Ad quē locū alludit Persius dicens Satyra iij. An ne magis Siculi gemuerunt æra iuuenci. Is q. moderabitur .i. modum faciet iræ (nō n. penitus extirpari potest in viro forti. vnde in j. Serm. Denique quatinus excidi penitus vitium iræ. Cetera item nequeunt stultis hęrentia. Nec est peccatum ex toto genere. vnde scriptum est: Irascimini, & nolite peccare) volet esse infectū .i. volet q̄ id non sit factum, quod dolor aut mens sup. furiosa suaserit, dum.i. quando, ipsa mens festinat pœnas per vim.i. violentiā, odio inulto.i. quandiu odium inultum est: Ira est furor breuis.i. cōmotio subita, est.n. subita accensio sanguinis circa corde ge animum tuum, qui paret.i. obedit, imperat.i. dominatur compesce tu hunc frenis, compesce hunc cathena. Magister.i. dominator equorum, fingit .i. componit, & docet equum docilem.i. quandiu docilis est, videlicet in tenera ceruice ire.i. ingredi viā, q̄ eques.i. insessor monstrat. Catulus.i. canis paruus, venaticus.i. ad venationem destinatus ex quo tpe.i. post quod tempus, latrauit.i. latratu petijt, & lacessiuit pellem ceruinam in aula, ipse militat.i. exercet se, hoc est venatur in siluis. O puer adhibe, vel (quia hoc diceretur s̄m tertiam coniugationem, quod alibi non reperitur, legerem potius) adhibe nūc pectore puro .i. dū pectus purum habes verba.i. præcepta philosophica, & offer te nunc melioribus sup. præceptoribus. Nam testa.i. vas fictile præcipue rudi ptum, tunc.n. testa dr̄. & odorem præcipue emittit. seruabit diu odorem, quo ipsa recens est semel imbuta.i. vnde primā tincturam cœpit. q̄ si tu cessas, aut anteis.i. præcedis, existēs, strenuus .i. nimis velox.i. si mediocritatem non seruas, ego nec operior .i. expecto tardum, nec insto præcedentibus.i. eis non facio vt præuertam, aut ante eā impedimentum, q.d. meo modulo incedam.

VIXISSET canis immundus) Amica luto dicit, quia nihil minus conuenit rostro suillo, q̄ delitiæ vnguentariæ, quippe cui id demum dulce olet, quod cœnum olet. Hæc Doct. Nihil cum amaricino sui. [Nos numerus) Homines nullius bone rei numerus prouerbio dicuntur. Translatum videri potest à calculis ad nihil aliud vtilibus, nisi ad numerum Doct. [Sponsi Penelopes) Voluptatibus mancipatos, nec vllam prorsus rationis lucem capientes, sponsos Penelopes videtur intellexisse Horat. auct. Cœl. lib xvj. cap. viij. [Dimidium facti, qui) ἀρχὴ ἥμισυ παντός .i. principium dimidium totius. Hoc prouerbio significatum est, maximam difficultatis partem in aggrediundo negocio sitam, sic Ausonius, incipe, dimidium facti est cœpisse, superest Dimidium rursus hoc incipe, & efficias, Doct. GLAS.

ASC. IVLI Flore) Hāc epistolam, vt dixi, scribit ad Iulium Florum, qui, vt Acron scriptū reliquit, in cohorte fuit amicorum.i. inter amicos Tib. Neronis Claudij, q ab augusto imperiū acceperat. fuit .n. natus ex Liuia, & ideo fuit adoptiuus Augusti, & amicus Horatij. vnde in lib. Carm. Neronū domum plurimū laudauit. Nec vera est lectio apud Acronem, vbi ex Iulia natus legitur, quia Suet. in vita eius mānifeste ex Liuia natum asserit, quam Augustus duxit adhuc viuo, se concedente marito, vnde priuignus eius fuit. Hunc autē Florū sub Tiberio in Thracia militantē hac epistola multa familiaritate pcōtatur pcipue de socijs ei' musicę studiosis, deinde

AD IVLIVM FLORVM.

Iulium auaritia latenter accusat hac epistola.

IVLI Flore, quibus terrarum militet oris
Claudius Augusti priuignus, scire laboro.
Thraca ne vos, Hebrusq. niuali compede vinctus.

An freta vicinas inter currentia turreis,
An pingues Asiæ campi, collesque morantur?
Quid studiosa cohors operũ struit? Hec quoq; curo.
Quis sibi res gestas Augusti scribere sumit?
Bella quis, & paces longum diffundit in æuum?
Quid * Titius, Romana breui venturus in ora:
Pindarici fontis, qui non expalluit haustus,
Fastidire lacus & riuos ausus apertos:
Vt valet? vt meminit nostri fidibus? ne Latinis
Thebanos aptare modos studet auspice Musa?
An Tragica desæuit, & ampullatur in arte?
Quid mihi * Celsus agit? monitus, multũq. monẽdus
Priuatus vt quærat opes, & tangere vitet
Scripta, Palatinus quæcunque recepit Apollo:
Ne, si forte suas repetitum venerit olim
Grex auium plumas: moueat cornicula risum
Furtiuis nudata coloribus. ipse quid audes?
Quæ circumuolitas agilis thyma? non tibi paruum
Ingenium, non incultum est, nec turpiter hirtum.
Seu linguam causis acuis, seu ciuica iura
Respondere paras, seu condis amabile carmen?
Prima feres edæ victricis præmia. quòd si
Frigida curarum fomenta relinquere posses:
Quo te cœlestis sapientia duceret, ires.
Hoc opus, hoc studium parui properemus, & ampli:
Si patriæ volumus, si nobis viuere cari,
Debes hoc etiam rescribere: si tibi curæ,
Quàm te conueniat Munatius, an male sarta
Gratia nequidquam coit? & rescinditur? at vos
Seu calidus sanguis, seu rerum inscitia vexat,
Indomita ceruice feros: vbicunque locorum
Viuitis, indigni fraternum rumpere fœdus:
Pascitur in vestrum reditum votiua iuuenca.

* Poeta Pindari interpres

* Celsus plagiarius.

de ne qua pars eruditione sancta vocet, eundem Iulium multa salubriter monet, præcipue vt diuinæ scientiæ & paci, ac cõcordiæ studeat. ordo est. O Iuli Flore, ego laboro .i. studeo, & cupio laboriose scire, qbus .p in qbus oris terrarum Claudius .s. Tiber. Nero priuignus Augusti .i. ex Liuia piuge eius & alio marito natus, militet .i. militiam exerceat, ne pro an, Thraca .i. Thracia, & Hebr' fluuius Thraciæ victus .i. impeditus ne fluat, compede niuali .i. perpetua niue, ac glacie, an freta .i. maria concurrentia inter vicinas turres .s. Sestum & Abydon, an pingues cãpi & colles Asiæ morentur (aut morantur) .i. detineãt vos. Et laboro scire quid opeȝ struit cohors studiosa .i. literarum, & ego curo sup. scire, quoque .i. etiam hæc, vide licet qs sumit .i. assumit scribere res gestas Augusti, hoc est qs diffundit .i. extẽdit, pmulgat in longum æuum & bella & paces Augusti. Nam in vtrisq; clarus fuit. Quid Titius poëta ille sup. facit, Titius dico venturus breui supp. tempore in ora Romana .i. laudationẽ, & admirationem Romanorum, qui non expalluit .i. veritus est, sumere haustus Pindarici fontis .i. vñ Pindarus Lyricorum laudatissimus Odas ausit, ausus præterea fastidire .i. respuere, lacus, & riuos apertos .i. faciles & pbabiles, multisq. expositos, hoc est triuiales, seu vulgares. valet, vt .i. quo. vt .i. qualiter meminit .i. memor est, aut mentionem facit nostri. Ne, pro an, studeat aptare fidibus .i. chordis, aut Lyricis instrumentis, latinis, modos .i. modulos, hoc est versus, Thebanos .i. Pindaricos, quia Pindarus Thebanus fuit, & hoc Musa auspice .i. auspicante, hoc est felici successu, an desæuit .i. sæuus & altiloquus fit, & ampullatur .i. inflatur in Arte Tragica. per hoc ostendit eum aptiorem ad Lyrica, quàm ad Tragica. Quid mihi &c. curo etiam sup. scire, quid Celsus, alius poeta ait (mihi adiectum est de more loquendi. Nam sæpe datiuum ponimus) auctore Valla, ad nullum præcise respicientem. (vt, Hic mihi semper dormit &c.) Celsus dico monitus & monẽdus multum, vt quærat opes sup. literarias, hoc est poeticas. [Priuatas] .i. sibi proprias & non furtiue vndecunque ablatas, & vt vitet .i. caueat tangere scripta quæcunque Apollo Palatinus .i. in æde Camœnarum, hoc est in Palatio ab Augusto sacratus, recepit, hoc est quæcunque publice) legenda in ædem Apollinis illata sunt, ne si grex auium .i. (per metaphoram sumptã ex apologis Aesopi) multitudo poëtarum, venerit forte olim .i. aliquando repetitum plumas suas, ipse cornicula .i. qualis fuit cornicula, nudata coloribus furtiuis, moueat risum. Nam cornicula sublegerat singulis auibus plumas aliquot, proprijs reiectis atq; ita in cœtum auium ingressa admirationi fuit, sed mox cognitis plumis & repetitis nuda derelicta risum mouit. O Luci, ipse .i. tu. quid audes? quæ thyma, id est quos libros (& hoc per metaphoram sumptam ab apibus, quæ circum thyma, herbas videlicet suaues & odoriferas volitantes, redolentia mella colligunt, quomodo Florus optima quæque leges decerpit sibi quæ placeant) tu circumuolitas agilis .i. celer? Ingenium non tibi paruum. non est tibi incultum, nec hirtum .i. hirsutum vt ager incultus vepribus, & tribulis hirtus est turpiter .i. indecentes, seu .i. siue, tu acuis .i. exerces linguam causis supp. dicendis, seu paras respondere iura ciuica .i. ciuilia, seu condis .i. componis, carmen amabile .i. amatorium, tu feres .i. reportabis, prima .i. præcipua præmia, ederæ victrices .i. victoriam denotantis, quòd si tu posses relinquere fomenta curarum tu ires sup. eo quo sapientia cœlestis, id est diuina .s. Theologia, cuius poëtæ primi professores fuerunt, duceret te. properemus parui & ampli hoc opus, & hoc studium, si volumus esse cari patriæ, que, pro &, si volumus esse cari bonis, id est iustis viris. Tu debes rescribere etiam hoc, an sup. Munatius sit tibi curæ, sup. tantæ quantæ sup. curæ, conueniat .i. deceat, supp. tibi esse, An gratia male sarta .i. consuta compacta congiutinata, inita coit, id est consolidatur, nequidquam, id est nullo modo, & rescinditur .i. separatur. At .i. sed, seu sanguis callidus, seu inscitia rerum vexat vos feros, ceruice indomita .i. more pullorum equinorum nondum domitorum, vbicunque locorum viuitis, vos viuitis indigni rumpere fœdus fraternum .i. inter vos fratres ictum, iuuenca .i. vitula, votiua .i. quam voui pascitur in vestrum reditum .i. quam mactabo dijs pro reditu vestro, vbi redieritis.

A S C. LBI, nostroȝ) Hac epistola Albium Tibullum Elegorem scriptorem tersissimum, & dilig\[illegible\]n tissimum vno in pueros amore notatũ familiariter alloqtur, monetq. vt in huius mundi freto nihil stabile esse putet, sed sic vitat, vt quemlibet diem supremum sibi censeat, quia bona insperata gratiora eueniunt. Videtur autem Tibullus huiusmodi monitis paruisse. nam mortis quamsæpissime in scriptis suis meminit presagio (ni fallor) naturæ, nam iuuenis admodum ab ea sublatus est. ordo est. O Albi amice candide .i. sine inuidia, & arrogãtia, integer iudex nostroȝ Sermonum, qd dicam te nunc facere in regione Pedana .i. dictam à Pedo oppido? An sup. dicam te scribere, quod vincat .i. super, opuscula Cassi, .i. Cassij Parmensis, qui (vt Acron dicit) aliquot gñibus carminum stylum exercuit, inter quæ opera Elegias & Epigrammata eius laudantur (fuit autẽ sub Cassio, & Bruto tribunus militũ. Quibus victus Athenas se cõtulit. Quintus aũt Varrus ab Augusto missus, vt eũ interficeret, studentẽ reperit, & per empto

A D A L B I V M T I B V L L V M Elegorum scriptorem.

Monent amicum, quod pueros deperiret, solum ea amare, quæ se ad immortalitatem potius accederent ex petendum.

LBI, nostrorum sermonum candide iudex,
Quid nunc te dicam facere in regione Pedana?
Scribere quod Cassi Parmensi opuscula vincat?
An tacitum siluas inter reptare salubreis,
Cur autem quidquid dignum sapiente, bonoque est?

empto eo. scrinium cum libris tulit. Vnde multo crediderunt Thyestem Cassii Parmēsis fuisse, Scripserat.n.multas alias tragœdias) An sup.dicam te tacitū .i.speculatiuū, reptare inter syluas salubre.i.varia philosophorum scripta curātem quidquid dignum est viro sapiente & bono? Tu non eras corpus sine pectore.i.sine anima rationali, qa dij dederunt. (Acron dicit dederunt mediam breuem habere. vnde legendum est dederunt, non dederant, quia non est dubium quin dederant primam corripiat. Sic in Buc. dicitur. Matri longa decem tulerunt fastidia menses. Quod autem dicit deos dedisse formam contra Epicureos est, & ita posset videri sibi contrarius, cum dicet se Epicuri de grege porcum, nisi in prima epistola dixisse se nullius iuratum in verba magistri) tibi formam dij dederunt tibi diuitias, & artem frūendi sup. diuitijs. Quid nutricula voueat.i.vouendo optet maius dulci alumno, q̄

Non tu corpus eras sine pectore. di tibi formam,
Di tibi diuitias dederunt, artemque fruendi.
Quid voueat dulci nutricula maius alumno;
Quàm sapere, & fari possit, quæ sentiat: & cui
Gratia, fama, valetudo contingat abunde,
Et mundus victus non deficiente crumena?
Inter spem, curamque, timores inter, & iras
Omnem crede diem tibi diluxisse supremum.
Grata superueniet, quæ non sperabitur, hora.
Me pinguem, & nitidum bene curata cute vises:
Cum ridere voles Epicuri de grege porcum.

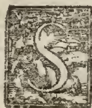
vt possit sapere & fari, quæ sentiat & cui gratia fama, valetudo contingat abūde, & victus mundus, & hoc crumena.i.sacculo pecuniarū non deficiente. Valetudo dr̄ à valido pro valitudo. vnde secūda producitur. Crede inter spē & curam, que, pro &, inter timoris & iras, oēm diem diluxisse tibi supremum .i. vltimū, hoc est sic viue, quasi quotidie moriturus. qui adeo in elegijs suis sæpe mortis meminit, quæ immaturam abstulit. Hora quæ nō sperabitur.i.mortis superueniet grata.i.vltro vocata, vel (vt quidam textus hn̄t) grate. & est ablatiuus, solus, nam aduerbiū producitur, aut verius (vt dixi) sic, Crede oēm diem supremum, & ita tibi delucro, quia hora quæ non sperabitur.i.quæ præter spem addetur, superueniet grata. Tu vises.i.venies visum, me pinguem & nitidū, cute bene curata.i.habentem curem bene curatam, cum.i quando, tu voles ridere porcum.i.hominem voluptuosum, de grege Epicuri.

ASC. I potes &c.) Ordo est. O Torquate, si tu potes cōuiua meus recūbere lectis Archiacis, id est rudibus, ab imperito fabro sic denominatis, nec times cenare omne holus.i.ita quod nihil remaneat in modica patella, aut oigenū, ego manebo.i.expectabo te domi, supremo .i. extremo Sole, hoc est sub Occasum Solis. Tu bibes vina diffusa Tauro sup. facto, iterum.i.secundū cōsule sup. hoc est secundo cōsulatu Tauri diffusa dico inter plaustres Minturnas, in quibus Marius delituisse dr̄, & Petrinū oppidum Sinuessanum .i. iuxta Sinuessam. de qua j.Serm. Plotius, & Varius Sinuessæ Virgiliusq. Occurrunt. Hoc est bibes vinum modicum in paludosis locis natum, si (aut sin habes quid.i.aliquid sup. vini melius, accerse.i.voca me vt sim tibi hospes, vel fer imperiū meū, qui cum tibi sim hospes ēt ex fuero. Nam pascentes, hoc est alios accipientes, dicebātur reges, quocirca qui senatui cęnā dabāt rogabant cōsules, aut dictatorē me ad cœnam venirēt, sed ad illos mittebant partem cœnæ, ne qui domi reges erant sint coacti illos domum deducere, & ita comites fieri ex regibus. Focus splendet accenso .s. igni iandudum, & suppellex est munda .i. mundata tibi .i. propter aduentum tuum. Mitte .i. omitte, delque, spes leues.i.de leuibus, rebus, & certamina diuitiarū, & causam .i. defensionem causæ, Moschi illius diuities. dies festus Cæsare nato .i. quo Cæsar natus est, hoc est natalis Cæsaris, dat cras veniā & somnum, licebit impune.i.libere extendere. noctem æstiuam, quæ breuis est benigno sermone .i.amica confabulatione. quo.i. ad quid, sup. optem fortunam (vel si legatur fortuna propter penthemimerim dic, quo.i.ad qd

Corrugare nares.

AD TORQVATVM.

Cœnæ iucundæ descriptio.

I potes Archaicis conuiua recumbere lectis,
Nec modica cœnare times olus omne patella:
Suprema te sole domi Torquate manebo.
Vina bibes iterum Tauro diffusa, palustreis
Inter Minturnas, Sinuessanumque Petrinum.
Si melius quid habes, accerse, vel imperium fer.
Iandudum splendet focus, & tibi munda supellex.
Mitte leueis spes, & certamina diuitiarum,
Et Moschi caussam. cras nato Cæsare festus
Dat veniam, somnumque dies. impune licebit
Aestiuam sermone benigno tendere noctem.
Quo mihi fortuna, si non conceditur vti?
Parcus ob hæredis curam, nimiumque seuerus.
Assidet insano. potare, & spargere flores,
Incipiam: patiarque, vel inconsultus haberi.
Quid non ebrietas designat? operta recludit:
Spes iubet esse ratas: in prœlia trudit inermem:
Solicitis animis onus eximit: addocet arteis.
Fœcunda calices quem non fecere disertum?
Contracta quem non in paupertate solutum?
Hæc ego procurare & idoneus imperor, & non
Inuitus: ne turpe toral, ne sordida mappa
* Corruget nareis: ne non & cantharus, & lanx
Ostendat tibi te: ne fidos inter amicos
Sit, qui dicta foras eliminet. vt coëat par,
Iungaturque pari: Brutum tibi, Septiciumque,
Et nisi cœna prior, potiorque puella Sabinum
Detinet, assumam. locus est & pluribus * vmbris:
Sed nimis arcta premunt olidæ conuiuia capræ.
Tu, quotus esse velis, rescribe? & rebus omissis,
Atria seruantem postico falle clientem.

sup. detur mihi fortuna .i. diuitiarum copia) si non conceditur vti? q.d. ad nihil. Parcus .i. parce viuens, & nimium seueras ob curam heredis, assidet insano.i.proxime accedit ad insaniā, ego incipiā potare & spargere flores, & patiar haberi.i.reputari, vel.i.etiam, inconsultus .i. bibam quasi ad ebrietatem. Quid ebrietas non designat .i. aperit quod signatum, & clausum erat? q. d. nihil non designat, sed quodlibet, ipsa recludit.i.referat, operta.i.occultata. Iubet spes esse ratas.i.firmas, & trudit .i. impellit inermem ad prœlia. vnde dicitur in Georg. Bacchus, & ad culpam causas dedit. Vnde etiam Baccho cornua dantur, & eximit .i. demit animis sollicitis, onus.i. sollicitudinem, ac docet artes, quia ebrij confidentius loquūtur, & plura scire se putāt, quam cum sobrij, quem calices fœcundi .i. magna pocula vini plena, non fecere.i.fecerūt, disertū.i.diserte loquentem? q.d. neminem? & ita quemlibet faciūt disertū. quem non facere solutum .i. quem non soluunt in paupertate contracta? ego imperor.i.iubeor hæc procurare, existēs idoneus, & non inuitus, hęc dico. S. ne toral.i.quod toro super ponitur, turpe, & ne mappa sordida corruget.i. in rugas trahat præ nausea, nares conuiuarum nec nō.i.etiam imperor procurare, vt cantharus.i.œnophorū, quo vinum afferam, & lāx, qua cibus affertur, ostendat tibi te.i. tam lucida, & splendida sit, vt tanquam in speculo in ea te videas, vel ostēdat facultates tuas vt iuxta mensuram opū tuarū sit cantharus magnus, aut paruus, & similiter lanx. sed prior expositio placet. Et imperor procurare, ne sit qui eliminet.i.extra limen domus ferat foras. dicta inter fidos amicos. Item vt par coëat & pro .i. iungatur pari ego adsumam, vetuste pro assumam. tibi Brutum (Philologus

*.i. conuiuis.

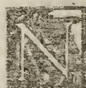
logus legit Brutam,sed non placet)Septimiumque,vel Septitiū, quia Brutus, & Septimius pares erant in moribus, & adsumam tibi Sabinum,nisi cœna prior .i. ad quam prius fuerat inuitatus, aut puella potior.i.quam pluris facit,q̃ cœnam,detinet sup.eum. Alij legunt summam .i. ad extremam facultatem, sed ne quod verbum desideretur,placet adsumam legatur.locus est sup. mihi, &.i.etiam,pluribus vmbris .i. vmbraticis viris, hoc est parasitis, & mimis,vel quibuscunque conuiuis.sed potissimum qui vt vmbra corpus,etiam non inuitati sequuntur potentis, vt faciunt parasiti. Sed capræ olidæ.i.fœtores caprini, seu hircini sub alis, de quibus in Annotationibus suis late Beroaldus, præmunt conuiuia nimis arcta,hoc est ne tamen fœtorem afferant tot conuiuę, paucioribus sim cõtētus tu rescribere quotus velis esse.i.quot te cum conuiuas adducere,& omissis rebus.i.negocijs tuis,falle postico.i.egrediendo per posticum .i. hostium posterius, clientem .i. consultorem à te defendendum,seruantem.i.obseruantem,& custodiēt em,atria.i.priorem partem domus, per quam te putat egressurum. Hunc autem locum quantum ad capras ita annotauit Beroaldus. Apud Horat.in j. epist. lib. versus ille notissimus est. Sed nimis arcta,&c.quo significat conuiuas, & coëpulones nimis arcte discumbentes,nimisq.ob numerosam multitudinem constipatos in mensa lædi fœtore molestissimo, qui modo hircus,modo caper,modo tragos nominatur à poëtis.nam quæ (vt auctor est Censorinus)in secunda annorum hebdomade, vel incipiente tertia vox crassior fit,& inæqualis. quod antiqui Latini dicunt hirquitallire,& inde ipsos putant hirqui,tallos appellari,quòd tunc corpus hircum olere incipiant. Arist. id, quod Latine hirqui tallire dicitur Grçce vocat tragizin lib.vij. de Animalibus, quam dictionem interpres Aristotelicus in latinum vertens caprire dixit. Idem Arist.in Probl. auctor est,virus hirci illos redolere,qui rem agunt Veneream, qui que in ea ætate sunt, quæ Veneri sufficiat. Inde fœtorem alarum hircum vocitamus, quæ omnium maxime partium nostri corporis male olent,propterea quòd immobiles, inexercitatæq. habentur, hinc est illud ab Horatio dictum eleganter in Epodo. Cubat hircus in alis. Catullus,caprum appellat illo versiculo, Valle sub allarum trux habitare caper. A Martiale tragos Græce nuncupatur. Inde tragos,celeresq. pili,mirandaq. matri Barba. Et quoniam hircus maritum significat capellarum, & accipiuntur pro graueolētia,luculente & festiue dixit Ouid. Offendat nares virq. paterq. gregis. Cum fœtorem hircinum significare voluisset, & ita ab Horat. poëtica quadam venustate olidæ capræ appellantur male olentes conuiuæ. ab hirco hircosus deriuatur.Persius hic aliquis de gente hircosa Centurionum.

MAT. Bofinis. QVID non ebrietas) Plin. sec. lib. xiiij. c. xxij. vinum vsqueadeo mētis arcana prodere, vt mortifera etiam inter pocula loquantur homines, & ne per iugulum quidem rediturас voces contineant. Lege Prouerb. In vino veritas. [Ne fidos inter amicos) Ex conuiuio nihil foras effutire, ibi Horatius inter iucundi conuiuij commoditates commemorat. Doct. Odi memorem compotorem. [Brutum tibi Septiciumque) Aldus Brutam legit, quæ videtur fuisse amica Septicij, vel si mauis Septimis,nam vtrunque legitur. Est autem ordo vt par coëat, & iungatur pari ad summam tibi Brutam, & Septicium, & Sabinum, nisi prior cena,&potior amica detinet illum.s.est locus,& pluribus vmbris.i.conuiuis,sed capræ olidæ.i.graue olentes, premūt, hoc est offendunt conuiuia nimis arcta, & hoc propter malum odorem. qui solet emitti,cum concauitas illa, quæ sub alis est, nimis incalescit. Hæc Aldus. [Pluribus vmbris) Ad hoc prouerbium allusit. Horat. quod Græci dicunt σκιαὶ.i. vmbræ. Doct..[Sed nimis arcta) Et ibi ad prouerbium allusio quod est: Septem conuiuium. nomen conuiuium. Doct. [Sed nimis arcta) Ibi significat conuiuas, & coëpulones nimis arcte discumbentes, nimisque ob numerosam multitudinem constipatos in mensa lædi fœtore molestissimo,qui modo hircus, modo caper, modo tragos nominatur à poëtis, &c. Et ita ab Horatio poëtica venustate, olidæ capræ appellantur. male olentes conuiuæ Ant. Sabel.

GLAR. VINA bibes iterum Tauro diffusa) De T. Statilio Tauro hoc intelligo,qui Cos. primū fuit Anno ab V. C. DCCXVIII. cum Cæsare Augusto vitj Ceterum iterum Consulem, alicubi subrogatum puto. Nam in catalogo non refertur.

AD NVMICIVM.

Sapiens nihil commouebitur rebus terrenis, sed ne cœlestibus quidem.

NIL admirari, prope res est vna Numici,
Solaque, quæ possit facere, & seruare beatum.
Hunc solem, & stellas, & decedentia certis
Tempora momentis, sunt qui formidine nulla
Imbuti spectent. quid censes munera terræ?
Quid maris extremos Arabas ditantis, & ludos?
Ludicra quid, plausus, & amici dona Quiritis?
Quo spectanda modo, quo sensu credis, & ore?
Qui timet his aduersa, ferè miratur eodem,
Quo cupiens, pacto. pauor est vtrique molestus:
Improuisa simul species exterret vtrunque.
Gaudeat,an doleat: cupiat,metuat ue: quid ad rem?
Si, quidquid vidit melius, peius ue sua spe,
Defixis oculis, animoque, & corpore torpet.
Insani sapiens nomen ferat, æquus iniqui,
Vltra, quàm satis est, virtutem si petat ipsam.
I nunc,argentum, & marmor vetus, æraque, & arteis
Suspice: cum gemmis Tyrios mirare colores:
Gaude, quòd spectant oculi te mille loquentem:
Gnauus mane forum, & vespertinus pete tectum:
Ne plus frumenti dotalibus emetat agris
Mucius, indignum, quòd sit peioribus ortus,
Hic tibi sit potius, quàm tu mirabilis illi.

ASC.

NIL admirari,) Ordo est. O Numici,Nil admirari.i.nullius admiratiõe stupere, & capi est ppe.i.quasi vna, q; pro &, sola res quę posset facere &seruare beatum.Nemo.n.beatus est, q quid extra se cupit. Sunt sup. quidam.s.Epicurei, putātes deū non curare mortalia,qui imbuti nulla formidine.i.nulla religione deoꝝ, spectent nulla formidine.i.sine timore hūc Solē, & stellas, & tempora decedētia .i. transeuntis certis momentis Et si cœlum sine admiratione, ac timore illi contemplari possunt, q d cēses, quo modo,quo sensu,&quo ore credis munera terræ, vt metalla & frumenta, spectanda? Quid censes? quomodo credis munera maris ditantis .i. diuites faciētis Arabas extremos & Indos? quid censes ludicra .i. iocularia,& scenicos ludos,& plausus.s.populi, & dona Quiritis .i. Romani populi amici .i. munera militaria, aut magistratus in rep. Romana,cuius Romulus auctor quo inq modo credis hęc spectādaiq.d. minime cum admiratione respectu Solis & stellarum. Is q timet aduersa.i.cõtraria, his .s. paupertatem aut repulsam, humilemq. fortunam miratur .i. stupescit ferè eodē pacto, quo cupiens sup. ea haberet,hoc est ferè æqualis est passio hęc cupere,& apposita vereri,nam contraria sunt circa idem pauor .i. stupor mentis est molestus vtrique tam cupienti, quam timenti &species improuisa.i.improuidentię quędam pars exterret simul vtrunque quid supp. facit ad rem, an gaudeat sup. immoderate de bonis presentibus,an doleat sup. de malis p̄sentibus an cupiat supp. bona futura,an metuat sup.mala futura, q.d.nihil q a æque miser est. Si quidquid ridit melius,ve,pro vel,peius,sua spe .i. quàm sperauerat torpet.i.hæret, & deficit quodā stupore ignauo, & hoc oculis, & animo, & corpore defixis .i. illi nimiū affixis. Si sapiēs petat ipsam virtutē vltra quam satis est.i.si velit nimium sapiēs esse (præceptum est .n. ad sobrietatem sapere) ipse ferat.i.portet, obtineat nomen insani .i. insipiētis & si æquus.i.iustus, petat ipsam virtutem.i.iustitiam. vltra quam satis est (quia summū ius summa iniuria) ipse ferat nomē iniqui, hoc est ne virtus quidem, & sapiētia potest vltra mensurā recte appeti quāto minus fortunæ bona, vnde subdit vrēs imperio figurato, quod vexationem innuit. I nunc.i.vade suspice.i.sursum, & cum quadā admiratione aspice argentum, & marmor vetus.i.statuas marmoreas

Quidquid sub terra est, in apricum proferet ætas:
Defodiet, condetque nitentia. cum bene notum
Porticus Agrippæ, & via te conspexerit Appi:
Ire tamen restat, Numa quo deuenit, & Ancus.
Si latus, aut renes morbo tentantur acuto:
Quære fugam morbi. vis recte viuere? quis non?
Si virtus hoc vna potest dare: fortis omissis
Hoc age delitijs. virtutem verba putas, vt
Lucum ligna. caue ne portus occupet alter:
Ne Cybiratica, ne Bythina negocia perdas.
Mille talenta rotundentem, totidem altera porro:
Tertia succedant: quæ pars quadret aceruum.
Scilicet vxorem cum dote, fidemque, & amicos,
Et genus, & formam regina pecunia donat:
Ac bene nummantum decorat suadela, Venusque.
Mancipijs locuples, eget æris Cappadocum rex.
Nec fueris hic tu. Chlamydes Lucullus, vt aiunt,
Si posset centum scenæ præbere rogatus,
Qui possum tot? ait: tñ & quæram: & quod habebo
Mittam. post paulo scribit, sibi millia quinque
Esse domi chlamydum: partem, vel tolleret omneis.
Exilis domus est: vbi non & multa supersunt:
Et dominum fallunt: & prosunt furibus. ergo
Si res sola potest facere, & seruare beatum:
Hoc primus repetas opus: hoc postremus omittas.
Si fortunatum species, & gratia præstat:
Mercemur seruum, qui dictet nomina: sæuum
Qui fodiat latus: & cogat trans pondere destram
Porrigere. hic multum in Fabia valet: ille Velina.
Cuilibet hic fasceis dabit: eripietque curule
Cui volet importunus ebur. frater, pater, adde,
Vt cuique est ætas, ita quenque facetus adopta.
Si bene qui cœnat, bene viuit: lucet: eamus,
Quo ducit gula: piscemur: venemur: vt olim
Gargilius, qui mane plagas, venabula, seruos,
Differtum transire foram, populumque iubebat:
Vnus vt è multis populo spectante referret
Emptus mulus aprum. crudi, tumidique lauemur,
Quid deceat, quid non obliti, cerite cera
Digni remigium vitiosum Ithacensis Vlyxei:
Cui potior patria fuit interdicta voluptas.
Si, Mimnermus vti censet, sine amore, iocisque
Nil est iucundum: viuas in amore, iocisque.
Viue: vale. si quid nouisti rectius istis:
Candidus imperti si non, his vtere mecum.

moreas veteres, & æra & artes.i. opera artificiose facta. I nunc & mirare.i. obstupesce, Tyrios colores.i. purpuras, cum gēmis .i. lapillis preciosis. I nunc & gaude, q̃ mille oculi spectāt te loquentem.i. quis disertis & eloquētes es. & tu ignauus.i. operosus & solers, pete mane.i. tēpore matutino, foR.i. quo res afferuntur venales & vespertinus.i. tempore vespertino, pete recta.i. granaria, ne mutus (aut Mutius).i. vir diues (sed forte mutum vocat, q̃a indisertum) emetat.i. metēdo euehat, agris dotalibus.i. quos per dotem acquisiuit, plus frumēti, quam tu sup. in foro & tecto emeris (aut de foro iudiciali intelligit, vbi acquirat quo emat) & indignū sit.i. indigneris quod hic ortus priorib. (aut peioribus).i. ignobilioribus parentibus sit potius mirabilis.i. admiratione dign⁹, tibi.i. à te, q̃ tu illi, hoc est qđ tu potius debeas mirari eius diuitias, q̃ ipse tuas. Quidqd &c. commemorat oīum rerum vicissitudinem esse, ne qs sibi placeat ob fortunæ applausum, dicens, ætas.i. longæuitas tēporis proferet in apricum.i. sub solē aut in lucē, quidquid est sub terra.i. occultatum in viscerib. terræ, & ipsa ętas defodiet & ↄdet .i. abscōdet nitentia.s. metalla, cum.i. quāuis, porticus. Agrippæ quo nobiles conueniunt, & via Appi.i. Appij. hoc est Appia quam Appius strauit lapidibus Neapolim vsq; .i. quiuis locus celebratus, cōspexerit te bene .i. multū notum.i. quamuis sis spectatus, & clarius multis, tñ restat.i. reliquum est, te ire sup. eo quo Numa.s. Pōpilius rex religiosissimus, & Ancus.s. Martius rex bellicosissimus, deuenit in cineres, quia (vt dicit idē in Arte) Puluis & vmbra sumus. Si latus, aut renes, significat ex omnibus constitutionibus, qđ cuiq; optimū videtur ille maxime amplexādum, vt de singulis per ordinem patebit q̃ talis est, si latus aut renes sup. tui, tentantur.i. vexantur acuto morbo, quære fugam morbi, q.d. morbo corporali medelam quærimus, ita & mentali quærenda est. vnde subdit. Vis viuere recte? Respondet: Quis non sup. velit recte viuere? q.d. omnes volumus recte viuere. Addit Poëta: Si vna.i. sola virtus, potest dare hoc (aut hæc.i. recte viuere, (q.d. quod sic, quia vtitur indicatiuo non subiunctiuo. vnde quidam exponerent, si potest.i. quia potest) tu fortis age hoc.i. sectare virtutem, omissis delicijs.i. voluptatibus quæ virtuti obstant. Sed sup. si putas virtutem verba .i. fictitiam philosophorum inuentionem & in solis verbis eoR, & non in re consistere, vt.i. qualiter, putas supp. aut quidam putant, lucum.i. siluam incedulam.i. quæ nunquam inciditur propter lucis ac numinis præsentiam, quam gentilitas illic, vbi lucū consecrauit esse credebat, quare vetitum est in sacris literis Iudæis ne lucum struant, vt inquam putas lucum esse ligna sup. sola sine numine, aut discretione à siluis non sacris, hoc est si neq; in verbis philosophorum virtutem præcipientium aliquid rei, neque in lucis aliquid numinis putas, caue ne alter occupet portus prior te.i. fac ne quisquam sit prior te in portu, qui è nauib. & (vt Persius dicit) sitiente camelo merces tollat, hoc est totam curam adhibe ad res cumulandas, in q̃bus beatitudinem collocasti, ne ꝑdas negocia Cybiratica.i. ne perdas operam in mercibus Cybiraticis, q̃ ad te vehuntur ex Cybira magna vrbe in Asia iuxta Sindam, vt dicit Str. lib. xij. ne perdas negocia Bythina.i. operā in mercib. ex Bythinia aduectis, & fac sup. vt mille talēta.i. mille grauissima pōdera ęris, argenti, aut auri rotundentur.i. compleantur ſm Acronem, quia omne rotūdum completum & perfectum, vel rotūdentur.i. accipiunt monetam, aut formam pecuniæ: q̃ rotunda est, & fac altera totidē, id est altera mille talēta & porrò vt tertia mille talenta succedāt, & sup. ea pars, quæ quadret .i. quadratum faciat aceruum.i. quarta millia sup. succedāt. Scilicet.i. scire licet, hoc est ideo certe q̃a pecunia regina donat vxorem cum dote, & fidem & amicos & genus.i. gñositatem, & formam.i. formositatem. Ac suadela.i. persuadendi Dea, aut virtus. Nam Angelus Politianus Suadam & Pitho Deā leporis hic ab Horatio Suadelam dici docet Miscel. c. xcj. Et Venus .i. venustas, & gratia dicendi, decorat.i. exornat, bene numatū, .i. multo numos habētem, hoc est: si persuasum est nihil posse deesse, neque vxorem diuitem, neq; fidem amicos, neq; generositatem, neq; formositatem, neque gratiam ac venustatem dicendi habita pecunia, totis viribus ei habendæ studeas, quia rex Cappadociam.i. quiuis dominus multorū seruorum ex Cappadocia. de qua re sic Beroaldus disserit. Scribit idē Horat. in j. epist. Mancipijs locuples eget æris Cappadocū rex. quo versu significat quoddam esse famulosus & famulitio numeroso copiosos, sed ei nummatiæ egentissimos, & ita rex Cappadocū non accipitur pro rege Cappadociæ, sed pro eo q̃ maximam habeat familiā seruoR. rex.n. alias dominus, alias regnator, alias diues significat & ita apud luculentos scriptores frequentes significat diuitem, atque potentem, quia diuitibus colitur, & parasitis. & in hoc significat Iuuen. Mart. & Plaut. accipiunt, & alibi ab Horatio dictum est, siue reges, siue inopes erimus coloni. Columella quoque lib. j. de salutatore loquens ait, Somnium regis sui rumoribus nuguratur, scribit eruditissime Donatus regem nomen esse ad aliquid, vt dialectici loquuntur. vt .n. libertus est patroni, ita rex parasiti, & parasitus regis. Cappadocas vero seruos appellamus à nomine regionis, ex qua venales optimi deportabantur, sicut Lydum, & Syrum prisci nuncuparunt. Sicut: Dauum & Getā vocitamus a Getis populis, & Dacis quos olim Dauos vocitatos esse existimat Strabo. Ex quo apud Athenienses Dauorum, & Getarum nomina seruilia in vsu erant frequentissimo, & inde apud poëtas Comicos identidem reperies seruos Getas, & Dauos appellari. Cappadocis mancipijs meminit Persius. Cappadocas rigida pingues pauisse catasta. Et Mart. inquit, Quid te Cappadocum sex onus esse iuuat? Ad mancipia quæ ex Cappadocia bona deferebantur alludens Apul. in lib. vij. de Asino aureo ait, at ille Cappadocum me & satis forticulum nun

ciat. Ita ab Horatio rex Cappadocum dicitur dominus mancipiorum, quorum legiones a nonnullis Romanorum locupletissimis habebantur vt luculenter tradit Plin. qui in xxxiij. ait, seruorum causa Nomenclatorem esse adhibendum. Rex inquam Cappadocum.i.quiuis dominus mancipiorū,locuples .i. diues, mancipijs.i.seruis,ancillis,eget æris, & ita beatus non est. tu ergo ne fueris hic .i. rex Cappadocum, vt solummodo seruos habeas. Innuit etiam vt non sis Lucullus (aut Lucillius .i. chlamydum duntaxat,hoc est rerum superfluarum ciuis, vt Lucullus vnde dicit,Lucullus(vt aiunt)rogatus si posset præbere scenæ .i. ad ludos scenicos exhibendos, centum chlamydes.i.(vt nunc dicunt)mantellos,ait.i.respondit,qui.i.quomodo,possim sup.præbere tot,sup. chlamydes (nesciuit.n.an centum haberet) tamen, &.i.pariter,quæram & mittam sup. tot quot habeo,vel id, quod habebo,& scribit ad eum.s.à quo rogatus erat paulo post,quinque millia chlamydum esse domi suæ,vt tolleret .i. auferet,partem chlamydum,vel omnes chlamydes. Et scribit sup. ꝙ domus est exilis.i.tenuis,& paupercula, vbi non supersunt.i.plus quam satis sunt multa,& fallunt.i.latent, dominum .i. possessorem eorum, & prosunt furibus, quia ea sine inquisitione domini furari possunt. Ergo si sola res.i.si persuasum est,ꝙ sola res post facere & seruare beatum, repetas hoc opus primus, id est primo loco, id est ante omnia,& omittas hoc opus.s.diuitiarum acquirendarum postremus .i. postremo loco, hoc est solis diuitijs accumulandis insudes. Et hæc de virtute, & diuitijs,nunc de honoribus & dignitatibus. Si species.i.splendor & ornatus,ac gloria in magistratu existentium,& gratia .i. fauor popularis, quo ad honores peruenitur, præstet.i.reddat,aut efficiat fortunatū, hoc est si id nobis persuasum est,mercemur .i. emamus fæuum .i. immitē seruum,qui dictet nomina.i.qui pronunciet eligenti populo nomina eligendorum, seu Nomenclatorem, vel qui dictet nomina.i.debita scribenda,vt obligatos ad suffragia præstanda cogat. sed prior expositio melius coheret, vt Nomenclatorem.i.nominum pronunciatorem intelligas, qui inspiret populo quem eligant,& qui fodiat.i.instiget pulset latus populi.s.non est sententia statim suffragantis, & cogat.s.populum, porrige dextram in signum.i.fauoris & suffragij, trans pondera.i.trans molem densæ turbæ, aut trans pondera lapidum in viā iacentium. Bonfinis hunc ordinem ponit. Mercemur seruum, qui dictet nomina, id est scientia omnium ferè nomina, & si quasi Nomenclator quidam nobis,& fodiat sæuum latus.s.non cedentium nobis loco cum sumus transituri, & cogat dextram, scilicet clientum, vel subditorum, transporrigere pondera, id est grauia munera ac dona. Hæc ille. Mihi placet seruum dicere sæuum potius quam latus populi,& construere. Porrigere dextram trans pondera, quam transporrigere, &c. hic .i. vnus è populo, valet multum in Fabia supp. gente,aut tribu: ille,hoc est alius, in Vellina.s.gente,hic.i.alius,dabit cuilibet .i. placet, fasces.i.summos honores,ꝙ pro etiam,eripiet, id est adimet, importunus.i.non habita ratione,cui .i. cuicunque volet, ebur curule .i. sellam curulem eburneam, non nisi summis magistratibus concessam. vt ergo per talem, magistratum obtineas, adopta .i. quasi per modum adoptionis reconcilia tibi,facetus, id est facete dicens,frater adde pater, vt.i. ſm ꝙ cuique ætas est, vt tibi frater esse possit,eum fratrem compella, & cuius vt pater, cum patrem.i.omnibus vijs studeas ambire si in honoribus beatitudinem constituisti. Si bene, &c. nunc de voluptatibus. Si inquit. is bene.i.beate viuit,ſm iudicium tuum, qui cœnat bene lucet .i. satis diei,ac lucis adhuc est. (nam licet stare non potest,& lucet scriptum reperit)eamus quo gula ducit,piscemur,venemur,vt Gargilius(vir perditæ gulæ,qui gloriosum putauit luxuriose viuere)olim sup. venatus est,qui iubebat plagas.i.retia, venabula .i. arma venantium,& seruos transire mane.i.tempore matutino,forum differtum.i.repletum, & populum,id est per medium fori populosi.vt vnus mulus è multis.i.quos multos eduxerat,referret.i.reportare, populo spectante, id est vident aprum non captum (quia id nequiuit) sed emptum, & si hoc persuasum est nobis, lauemur crudi .i. crudos,& indigestos cibos in stomacho habentes intremus balnea,& tumidi .i. inflati cibus, obliti quid deceat, & quid non sup.deceat.digni sup. existens cera cerite .i. ceritum tabula, in qua nullæ leges scriptæ erant, sicut nos nullam obseruamus. Nam Cerites victi à Romanis nulla lege dignati sunt,nec suffragijs admissi,ideoque cui ius suffragiorum ademptum erat Ceri te tabula dignus per cōtumeliam dicebatur. digni ergo cera cerite, id est ignominiosa tabula, existens remigium vitiosum,id est(per metonymiam remiges vitiosi Vlyssei Ithacensis,cui.s.remigio voluptas interdicta ab Vlysse, fuit potior patria quæ potissima esse debebat,simulq. abstinere à voluptate,vt in patriam rediret, quam tamen summum bonum diffinientes potiorem patria dicerent. Aduerte autem lector plurima nomina, quę apud nos in es longam exeunt,apud Græcos in eus exire, & econuerso vnde hic ab Vlysseus fit genitiuus Vlyssei,cuius vltima est diphthongus. Sicut econtrario in Buc.Virg.Orphi dixit a nominatiuo Orpheus. Item quia Cerites.i.Græci,qui vrbem prius Agellinam dictam incolebant,visi sunt Latinis furdasti,cum.n.sæpe percontarentur quod nam esset nomen ciuitatis,illi non intelligentes Latinos,& credentes se salutari,resalutabāt dicentes che rete, hoc est salute. Illi corrupto vocabulo dixerunt vrbem Ceritem vocari,ideo quidam dicunt ceram ceritem esse,quę surdos faciat,sicut remigium Vlyssis cera obstrusas habēs aures surdum tunc fuit, Et hæc in eos, quorum deus est venter eorum.i. qui in gula summum bonum sibi constituunt. Si, Mimnermus vti &c.nunc in eos qui summum bonum in libidine venerea collocant, dicit,si nil est iucūdum.i. delectabile sine amore,& iocis, vt.i.vt,hoc est quemadmodum Mimnermus, scriptor eleganter indolentiam summum bonum diffiniens.censet.i.iudicat. (Philologus auctoritate Suidæ recte censet, vt Mimermnus legatur, non Mineremus,neque Minemus,neque Minermus. Scribitur græce Mimermnos,vt in adnotatis patuit)viuas in amore, iocisq. hoc est illud totis viribus amplectere, in quo summum bonum consistere putas. quod quia sot Numicium in virtute constitutum,vtpote virum sapientem innuit virtutem summopere amplexandam,& eo plurima pars epistolæ tendit.Viue, vale ò Numici,& si nouisti quid.i.aliquid rectius istis, tu candidus .i. amicus integer,& sine liuore inuidiæ imparti.i.fac me participem,si non sup. nouisti rectius,vtere mecum his .s. præscriptis. Mimer-nus.

ET genus,&) Omnibus quidem nationibus in ore fuit olim istæc sententia, quæ nunc in vsu est, Pecuniæ obediunt omnia. Doct. [Mancipijs locuplex) Hoc versu significat quosdam esse famulosos,& famulitio numeroso copiosos, sed rei nummariæ egentissimos. Et ita rex Cappadocum non accipitur pro rege Cappadociæ,sed pro eo qui maximam habet familiam seruorum. Rex enim alias dominus, alias regnatorem,alias diues significat &c. Cappadocos vero letuos appellamus à nomine regionis,ex qua venales omni deportabantur. Sabell. [Cerite cera Digni) Olim notari dinos atque improbos, & nequā homines Cerite cera dignos populi vocabant. Nimirum Ceritē ceram, insignem ignominia appellantes. Acron & Porphyrion huiusmodi tradunt originem adagij, Romani Ceritibus bello subactis eam dixere conditionem, Ne suffragij ius haberent,ne leges vilas aut æderent,aut ferent,eamq. ignominiam abijsse in adagium. De tabulis Ceritibus sic. A. Gell. lib. xvj. cap. xuj. Doct. Plura de hac re inue es apud Petrum Crinitum de hone sta disciplina lib. vij. cap. v. Eget æris Cappadocum rex. Philippus Beroal.multis verbis ostendere conatur,per Cappadocū regem non intelligendum Cappadociæ regem, sed pro eo, qui maximam habeat familiam seruorum. Et sæpe apud luculentos scriptores, atque adeo apud poëtam Regem pro diuite vsurpari. Hæc ille. Quæ si ita habet, quomodo intelligemus diuitem qui eget æris? mancipijs,inquis,diues erat, non pecunia.atqui hoc non videtur verisimile, magis autem credibile est Regem Cappadocum populo abusasse, non etiam pecunia, quod etiā non nostra ætate pluribus regibus accidit. Ideoq. in Cappadocum regem poëta scommatis crediderim,quod ea tempestate Romæ bene licebat. MAT. Bōfinis.

ET cogat trans ponde dextram Porrigere) Pondera, inquit Acron,lapides qui porriguntur per vias, vel qui per latera exposita altiores sunt, & est sens, qui manum porrigant transituro. Hæc ille. Sed verba sunt obscura. Land. exponit,trans pondera.i.trans turbam quæ se ijcit, quæ pondus affert transmissæ dextræ. Sed neque hæc satis intelligo. Vterque sane ad hoc tendit vt nomenclator illo ductus sit, qui viam domino faciet per turbam. Bad. cum præcedentia exposuisset de suffragijs extorquendis,cum ad poeta deuentum est, trans pondera exponit.i.trans molem dentubæ, aut trans pōdera lapidū in via iacentium. Itaq; nec ipse satis visus est intellexisse. Ineptissimū aūt est quod annotator iter exponit,& cogat,inquit,dextram .s.clientum vel subditorum transporrigere pondera.i.grauia munera ad dona. Sed vt tandem finiam, hoc loco læuum, nō sæuum legendum est,vt seruum nomenclatorē intelligamus,qui domini læuum fodiat latus,& cogat dn̄m transeūtibus porrigere manum,etiam trans pondera quæ aliqn̄ in via transeuntes separant dicens hæc verba,hic multum in Fabia gente valet, ille Vellina, ergo manus ei præbend. Hæc ex Doct. vt pleraque alia. GLAR.

Qui

ASC. VINQVE dies) Argumentum patuit, sed qđ de Designatore Beroaldus annotauit, recitandũ est. dicit autem sic. Idem in epist. ad Mœcenatem scripta, sic inquit: Designatorem decorat lectoribus atris in cuius loci enarratione labuntur interpretes, & quid Designator significet non satis diligenter exponunt, sed nos omissis aliorum interpretamẽtis nostra probemus. Designare vetustissimo significatu est rem nouam facere in vtranque partem & bonam & malam sicuti docet Donatus enarrans illud Terentianum in Adelphis. Modo quid designauit. inde Designatores dicti sunt curatores funerum, qui ludis funebribus præsunt, ob eam caussam, ꝙ in his ludis multa fiant noua & spectanda. Scribit iurisconsultus de his, qui notãtur infamia: Designatores ministerium non artem ludicram exercere, ideoq. ignominiosus nõ haberi. & sanè locus iste a principe, vt verbis iurisconsul. vtar hodie non pro modico beneficio datur. Ad hoc idem pertinentia verba Senecæ subiect ex lib. de beneficijs vj. quæ hæc sunt. An tu Aruntium, & Aterium, & ceteros qui captandorum testamẽtorum artem professi sunt, non putas eadem habere, quæ designatores & Libitinarios vota? illi quorũ mortes optent nesciunt, hi familiarissimum quenque ex quo propter amicitiam rei plurimum est, mori cupiunt. Hactenus Seneca, Sensus autem Horatij hic est: Dabis, inquit mihi Mœcenes veniam diutius villicanti, & in agro commoranti, q̃ promiserim, quoniam ægrotare Romæ formido per dies Autumni pestiferos, dum Designatores hoc est præfecti ludorum funebrium lictoribus atris decorari, & pe. multorum mortes munia sua frequenter vsurpant funebribus ludis præsidendo. Ordo est. O Mœcenas, ego pollicitus me tibi futurum .i. mansurum rure (pro ruri) hoc est in rure, quinque dies .i. per spatium quinque duntaxat dierum: ego mendax desideror totum Sextilem mensem. s. Augustum, hoc est absens sum per totum Augustum. Id enim desideratur quod abest, ac deest nobis. Atqui .i. sed certe, ò Mœcenas sis vis me viuere .i. vt ego viuam recte, & si vis videre me valentem: tu dabis mihi timenti ægrotare eam veniam: quem das mihi ægroto, dum .i. quandiu, ficus prima, recens collecta, & dum calor .s. vehemens, decorat .i. ornat in officio suo presidentem, designatorem .i. ludorũ funebrium præfectum lictoribus .i. ministris publicis, atris .i. pulla & nigra, hoc est lugubria vestimenta indutis: hoc est dum multis moriuntur, & hæredes pullati curant sepulchra per designatorem, quem lictores atri in re funerea sequuntur ornanda, & dum omnis pater & matercula .i. indulgentior mater pallet .i. timet, pueris .i. pro pueris, hoc est liberis suis, aut timet liberis mortem. (Nam timeo tibi .i. pro te, & timeo te .i. de te, dicimus. Et similiter metuo ac, trãsumptiue palleo) que, pro &, dum sedulitas officiosa .i. officij & obsequij plena, & opella forensis .i. opera impendenda rebus forensibus pro clientibus, adducit febres sup. letales. vnde subdit, & resignat .i. aperit prius signata testamenta, quia mortuo testatore heredibus resignatur .i. aperitur testamentum, qđ si bruma .i. tempestas brumalis in Decembri videlicet, illinet Albanis agris niues vates tuus ò Mœcenas (hoc aũt de se dicit) descendet ad mare vbi tẽpore hiemali quædam tepiditas est & parcet sibi, & contractus .i. arcto loco ad euitãdum frigus (eius .n. impatiens fuit) leget .s. libros philosophorum, & ò dulcis amice, ipse reuiset .i. redibit visum te cum zephyris .i. ventis dulciter spirantibus, in vere flare solitis. & reuiset te si concedat (aut concedes) cum prima hirũdine .i. cũ primo aduentu hirundinum. Non quo more &c. artificiose ab eo munere Mœcenatem laudat qđ ab eo præcipue expostulat, dicẽs. Tu non fecisti me locupletem eo more, quo hospes Calaber, .i. q in Calabria hospitio recipit, iubet recepto .s. Vesci pyris hoc est nõ tu dedisti mihi ea q-bus amplius vti nolles, sed egregia munera, in hoc te verum amicum significans. Verus aũt amicus dat liberaliter, nec tollit libertatem accipiendi. Qũo autem hospes det pyra subiungit, dicit enim vescere soles sup. pyris istis. Rñ. amicus. Iam satis est sup. mihi. addit hospes. Tolle benigne .i. cũ beneuolentia quantũuis supp. de pyris, tu feres paruis pueris tuis munuscula .i. parua munera nõ inuisa. Respon. amicus, q. d. gratia habeo hospes mi ego teneo .i. obligatus sum tibi, tam .i. tm̃, quam .i. quãtũ sup. tenerer si dimittat à te onusto .i. oneroso dono, aut legat onustus, vt fit, quam si dimittat onustus .i. oneratus dono, hoc est (quod vulgo dicitur) tãtam gratiam tibi habeo, quantã haberem si asportarem. Respon. hospes ineptus. in qua responsione est nodus fabulæ, ac dicit, vt libet supp. facito, qa indifferens sum, si enim nõ acceperis, tu relinqs hæc .s. pyra, comedenda hodie porcis. vnde addit Poëta. Prodigus & stultus donat quæ spernit, & odit. Hęc seges .i. plantatio illiberalitatis in animis hominũ tulit .i. produxit, & feret .i. producet omnibus annis ingratos, qa nemo gratias referendas putat dari q spernit, & odit. Vir bonus & sapiens, ait sup. se & suum pa-

*His verbis iuuenilis indicatur ætas aut. Cæl. lib. 10. c. 72.

AD MOECENATEM.

Rationem reddit cur promissa non præstiterit.

VINQVE dies tibi pollicitus me rure futurum,
Sextilem totum mendax desideror. atqui
Si me viuere vis sanum, recteque valentem?
Quam mihi das ægro, dabis ægrotare timenti:
Mœcenas veniam: dum ficus prima, colorque.
Designatorem decorat lictoribus atris:
Dum pueris omnis pater, & matercula pallet:
Officiosaque sedulitas, & appella forensis
Adducit febries: testamenta resignat.
Quod si bruma niueis Albanis illinet agris:
Ad mare descendet vates tuus: & sibi parcet:
Contractusque leget. te dulcis amice reuiset
Cum zephyris, si concedes, & hirundine prima.
Non quo more pyris vescis Calaber iubet hospes:
Tu me fecisti locupletem. Vescere sodes.
Iam satis est, At tu quantumuis tollet. Benigne.
Non inuisa feres pueris munuscula paruis.
Tam teneor dono. quàm si dimittar onustus,
Vt libet. hæc porcis hodie comedenda relinques,
Prodigus, & stultus donat quæ spernit, & odit.
Hæc leges ingratos tulit, & feret omnibus annis,
Vir bonus, & sapiens dignis ait esse paratum:
Nec tamen ignarat, quid distent æra lupinis.
Dignum præstabo me etiam pro laude merentis.
Quod si me noles vsquam discedere: reddes
Forte latus, nigros angusta fronte capillos: *
Reddes dulce loqui; reddes ridere decorum, &
Inter vina fugam Cynaræ mœrere proteruæ.
Forte per angustam tenuis vulpecula rimam
Repserat in cumeram frumenti: pastaque rursus
Ire foras pleno tendebat corpore frustra.
Cui mustela procul, si vis ait effugere istinc:
Macra cauum repetes arctum, quem macra subisti.
Hac ego si compellar imagine: cuncta resigno.
Nec somnum plebis laudo satur altilium: nec
Ocia diuitijs Arabum liberrima muto.
Sæpe verecundum laudasti: rexque, paterque,
Audisti coram: nec verbo parcius absens:
Inspice, si possum donata reponere lætus.
Haud male Telemachus proles patiens Vlyxei,
Non est aptus equis Ithacæ locus: vt neque planis
Porrectus spatijs: nec multæ prodigus herbæ,
Atride. magis apta tibi tua dona relinquam.
Paruum parua decent. mihi iam non regia Roma,
Sed vacuum Tibur placet, aut imbelle Tarentum,
Strenuus, & fortis, caussisque Philippus agendis
Clarus, ab ob officijs octauum circiter horam

ra

ratum, non cuiuis, sed dignis, nec tamen ignorat .i. attamen bene scit, quid ęra .i. pecunię, distent lupinis .i. ab illis leguminibus vulgo in Italia habebis.

Dignum præstabo, innuit Poëta vitium illiberalis datoris & virtutem liberalis, nunc innuit officium decentis receptoris, dicens, Ego etiam præstabo me dignum laude .i. iuxta dignitatem merentis .s. de me, hoc est exhibebo me non ingratum, nec indignũ beneficio tuo q̃ si nolles me vnquam discedere .i. si voles me sic subiectũ tenere, vt sim semper iuxta te, reddes .i. restitues mihi forte latus, quod .s. habui, quando incepi primũ obseq. tibi, & reddes nigros capillos, qui .s. nunc cani sunt in fronte angusta, pilosa & nõ caluastra, vt nunc est, & ita iuuenilem ætatem, q̃ ea habentur, pręterijsse indicat, reddes dulce loqui reddes redire decorũ, & męrere .i. deplorare, inter vina .i. inter potandum, fugam Cynaræ amicę proteruę .i. procacis. Vulpecula tenuis .i. macilenta repserat forte .i. à casu, per angustam rimam .i. fissuram & apertura in cumeram frumenti .i. vas vimineum, in quo erat frumentum, & ipsa pasta .i. enutrita, tendebat .i. conabatur rursus ire foras, corpore pleno .i. repleto, & pingui, frustra .i. incassum, quia non potuit per angustam rimã exire, cui .s. vulpeculæ .i. paruæ vulpi, mustella ait procul .i. de longe si vis effugere istinc .i. ab cumera, repetas macra cauum arctum .i. strictum & angustum quem subisti .i. intrasti macra. Si ego compellor (aut compellar) .i. expostular hac imagine .i. parabola, aut exẽplo huius, hoc est si ego cogor priusquã exeã, cuncta relinquere, quæ accepi à te, ego resigo .i. restituo cuncta, nec ego satur altilium laudo somnum plebis .i. nõ peto solummodo tranquillam requiem, quando sum satur, nec ego muto .i. commuto, aut vẽdo, liberrima ocia diuitijs .i. precio diuitiarum, Arabum, illorum populorum ditissimorũ. Tu rex & pater mihi laudasti sępe me verecundum .i. à verecũdia, tu audisti sup. me coram .i. in præsentia te laudantem, nec sup. sum absẽs .i. in absentia, parcius .i. magis parcens, verbo .i. nõ minus te laudo nũc absẽs, q̃ olim præsens. Inspice si possum reponere .i. restituere, donata .i. quæ mihi dedisti. Haud male Telem. proles &c. docet exemplis non oĩa dona ab amicis accipienda esse si quidem accipienti nocitura, aut libertatem & tranquillitatem animi ablatura sint, quorum primum ex Odyssea sumptum est. Ordo est. Telemachus proles .i. filius Vlyssei, quod nos dicimus Vlyssis, patientis .s. laborum & errorum, haud male sup. dixit respõdit Menelao, O Atride, locus Ithacæ .s. patriæ meæ, non est aptus equis, vt .i. vtpote, neque porrectus .i. extensus planis spatijs, nec prodigus .i. productiuus multæ herbæ, ego relinquam tibi tua munera magis apta tibi. Addit, parua decent paruum quod aut Poëtę, aut

Dum redit: atque foro nimium distare Carinas
Iam grandis natu queritur conspexit, vt aiunt,
Adrasum quendam vacua tonsoris in vmbra,
Cultello proprios purgantem leniter vngueis.
Demetri (puer hic non læue iussa Philippi
Accipiebat) abi: quære, & refer, vnde domo, quis,
Cuius fortunæ, quo sit patre, quo ue patrono.
It: redit: & narrat, Vulteium nomine Menam,
Præconem, tenui censu, sine crimine notum,
Et properare loco, & cessare, & quærere, & vti,
Gaudentem paruisque sodalibus, & lare certo,
Et ludis, & post decisa negocia, campo.
Scitari libet ex ipso, quodcunque refers. dic
Ad cœnam veniat. non sane credere Mena:
Mirari secum tacitus, quid multa? benigne,
Respondet: negat ille mihi? negat improbus, & te
Negligit, aut horret. Vulteium mane Philippus
Vilia vendentem tunicato scruta popello,
Occupat: & saluere iubet prior. ille Philippo
Excusare laborem, & mercenaria vincla:
Quòd non mane domum venisset: denique, qđ non
Prouidisset eum. sic ignouisse putato
Me tibi: si cœnas hodie mecum, vt libet. ergo
Post nonam venies. nunc in rem strenuus auge.
Vt ventum ad cœnam est: dicenda, tacenda locutus,
Tandem dormitum dimittitur. hic vbi sæpe
Occultum visus decurrere piscis ad hamum.
Mane cliens, etiam certus conuiua: iubetur
Rura suburbana indictis comes ire Latinis.
Impositus mannis, aruum, cœlumque Sabinum
Non cessat laudere. videt, ridetque Philippus:
Et sibi dum requiem, dum risus vndique quærit:
Dum septem donat sestertia: mutua septem
Promittit. persuadet vti mercetur agellum.
Mercatur. ne te longis ambagibus vltra,
Quam satis est, morer: ex nitido fit rusticus: atque
Sulcos, & vineta crepat mera: præparat vlmos:
Immoritur studijs: & amore senescit habendi.
Verum vbi oues furto, morbo periere capellæ:
Spem mentita seges: bos est enectus arando:
Offensus damnis, media de nocte caballum
Arripit: iratusque Philippo tendit ad ædeis.
Quem simul aspexit scabrũ, intonsumq. Philippus,
Durus Vultei nimis, attentusque videris
Esse mihi. pol me miserum patrone vocares:
Si velles, inquit, verum mihi dicere nomen.
Quo te per genium, dextramque, deosque penateis
Obsecro, & obtestor: vitæ me redde priori.
Qui semel aspexit, quantum dimissa petitis
Præstent; mature redeat: repetatque relicta.
Metiri se quinque suo modulo, ac pede, verum est.

Telemachi verbum esse potest. Roma regia .i. regalis ciuitas, non placet mihi iam, sed Tybur oppidum illud, vacuum .i. non populosum, & vacuum respectu Romæ aut Tarentum, aliud oppidũ, imbelle .i. molle & voluptuosum. Philip. quidã aduocatus strenuus, & fortis & clarus, agẽdis causis .i. in causis agendis, dum reddit ab officijs .s. forensibus circiter octauam horam, atque dum ipse iã grandis natu .i. senior & prouectioris ætatis, ita quod nõ posset bene ambulare, queritur .i. conqueritur: Carinas .i. locum habitationis suæ, q. in morem carinarum ædificia constructa habebat, distare nimium à foro iudiciali .s. respexit (vt aiũt) quendam adrasũ .i. libertinę conditionis, aut ad mollitiẽ pertinet ne capilli officiant purgantem cultello leniter .i. (vt dicunt) dulciter, & sine impetu, aut polite, vngues ꝓprios, in vmbra tõsoris vacua .i. ante domum tonsoris cessantis. Puer Philippi accipiebat hoc .i. hoc loco, & hoc tempore, cum sic videret eum, iussa non leue .i. sinistre, & ab reperimus enim læue in textu, posset tamen legi non lenia .i. aspera iussa, videlicet ò Demetri abi quære & refer supple responsum ab eo vnde .i. de qua domo sit quis sit cuius fortunæ .i. conditionis sit, quo patre sit, ve pro vel, quo patrono sit .i. quem patrem, aut patronũ habeat. It sup. puer ad illũ cessatorem, reddit ad Philippum, narrat .i. refert, eum nomine .i. nominari Vlteiũ Menam, existentem præconem .i. rerũ priuatarum publicum venditorem notum tenui censu sine crimine, & gaudentem properare .i. festinare, loco .i. in loco, hoc est q̃ñ opportunum esset & cessare loco, & quærere .i. acquirere in loco, & vti .s. quæsitis, & gaudentem paucis sodalibus .i. commensalibus, & conuictionibus & certo .i. cõsueto, & suo Lare; & ludis, & campo, post negocia decisã .i. post præconia peracta. Addit Philippus, Libet .i. placet mihi, scitari, id est sciscitari, & experiri ex ipso quodcunque refers, dic veniat ad cœnam, quod vbi dixerat puer, Mena, scilicet Vulteius, non credere, id est non credebat, sane, id est multum, & tacitus mirari, id est mirabatur quid multa sup. dicam? puer respondet Philippo benigne, aut potius Vulteius respondet puero benigne se habere, & agere gratias domino, sed non posse venire. vnde puer vt redijt, dicit hero suo, Ille .s. Vulteius, negat mihi sup. qđ petijt .s. ad cœnam venire, ille improbus negat & negligit te, aut horret .i. timet te. Philippus occupat .i. offendit in foro, mane .i. postridie eius diei, Vulteium vendentem popello tunicato, id est vili, & humili scruata, id est vetera menta .i. res veteres vsus detritas, & precio ob id diminutas. Vnde Cœl. lib. x. cap. lvj. Ego, inquit, eo verbo veteramenta omnifaria significari puto quæ cũ vsu iam detrita sint, precio item diminuta censentur hinc significantes

ficanter ab Horatio vtilitatis apposito expressa, monstrataque sunt, Ex qua origine factum, vt scrutari dicantur vilissima quæque. Quod vt sentiam, Lucilius facit apud Gell. noctium Atticarum lib. iij Quid ni & scruta quidem vt vendat scrutarius laudat, Perfractum strigilem, soleam improbus dimidia tamen vide cetera ibidem, & ipse Philippus iubet prior .i. priusquam tam Vulteio visus esset, saluere. s. Vulteium. Ille. s. Vulteius, excusare sup. cępit, aut excusabat .i. in excusationem adducebat laborē, & vinciā. i. vincla, mercenaria. i quia cum mercenarius esset, obligaretur ad præstandā operam, quod non venisset domū. s. Philippi mane. Denique excusabat, quod non præuidisset eum. s. Philippum. i. quod non prior eum salutasset, quia minorum est maiores salutare priores. Respondet Phil. Putato Vultei me ignouisse tibi sic. i. hoc pacto vtpote si cœnas hodie mecum. Respondet Vulteius, vt libet sup. faciam. Et Philippus, inquit, venies post nonam sup. horam, post ortum Solis, nunc strenuus in rem .i. ad rem cumulandam, auge sup. eam, vt .i. postquam, ventum est ad cœnam, Vulteius locutus dicenda, tacenda. i. quædam dicenda, & quędam tacenda, dimittitur tandem sup. ire dormitum hinc .i. ex hac cœna, vbi piscis visus est sæpe decurrere ad occultum hamum. i. vbi Philippus vidit locum esse captandi eum. ipse existens mane cliens, & certus .i. etiam non locatus conuiua, iubetur ire comes rura suburbana .i. cum Philippo in suburbanum eius, & hoc Latinis sup. festis, indictis. i. denunciatis, quibus .s. temporibus cessabatur in foro iudiciali, & ita licebat Philippo abesse, & hoc mannis. i. equis minoribus, quasi ad manum habendis, impositis. s. vehiculo. cum autem illuc ventum esset, Vulteius non cessat laudare aruum, & cœlum. i. aërem Sabinū, quod Philippus videt, & ridet, & dum ipse quęrit sibi vndiq; requiem .i. recreationem animi, & risus. i. ridendi occasiones, & dum dona septem sestertia, & promittit septem mutua .i. mutuo danda, persuadet Vulteio vt. i. vt mercetur. i. emat agellum, & sup. Vulteius mercatur nec .i. & ne morer .i. detineam, te vltra quam satis est longis ambagibus .i. per longos sermones, ipse fit rusticus ex nitido. i. ex vrbano bene culto, & crepat. i. crepare facit sulcos, & mera vineta. i. agros, & vineas colit, præparat .i. putat, & resecat, aut plantat vlmos, quibus vites adhærent in Italia, immoritur .i. vsque ad mortis angorem incumbit studijs, & senescit amore habēdi, verum. i. sed, vbi. i. postquam, oues periere furto, & capellæ morba, & seges male proueniens mentita sup. est spem, quam de ea conceperat, & bos est enectus .i. mortuus arando, ipse offensus. i. læsus, & iratus damnis, arripit de media nocte caballum .i. equum, & iratus tendit ad ædes Philippi, quem. s. Vulteium, simulac. i. statim postquam, aspexit scabrum, & intonsum ait. O Vultei, tu videris mihi nimis durus. i. strenuus agricola, & nimis attentus sup. ad rem ipse Vulteius, inquit, pol. i. pollucem, ò patrone, tu vocaras me miserum, si velles mihi dicere .i. assignare verū nomen. Quid. i. propter quod, ego obsecro. i. per sacra rogo, & obtestor te, per Genium .i. Deum tuum peculiarem per dextram .i. virtutem tuā, per deos penates, redde me priori vitę. hęc possunt secundum Acronem esse verba Poëtæ ad Mœcenatem. Is qui simul. i. statim vt aspexit, quantum dimissa .i. derelicta. præstent petitis, redeat mature. i. tempestiue repetat relicta, quia verum. i. iustum, & decens est, quenque metiri .i. mensurare se suo modulo. i. forma ac pede .i. mensura, longitudinis .i. quemlibet conari, quod perficere possit.

ANTON. SABEL.

DESIGNATOREM decorat) Designare vetustissimo significatu est rem nouam facere, in vtranque partem, & bonam, & malam, sicut docet Don. Inde designatores dicti sunt curatores funerum, qui ludis funebribus præsunt. ob eam causam, quod in his ludis multa fiant noua, & spectanda, &c. Sensus autem Horat. est, Dabis mihi Mœcenas veniam diutius villicanti, & in agri commoranti, quam promiseram. quoniam ęgrotare Romę formido per dies autumni pestiferos, dum designatores, hoc est præfecti ludorum funebrium lictoribus atris decorantur, & per multorum mortes munia frequenter vsurpant, funebribus ludis præsidendo.

AD CELSVM ALBINOVANVM.

Indicat animi se ægritudine laborare, neque quæcunque eorum quæ recta essent, sibi placere.

CELSO gaudere, & bene rem gerere Albinouano
Musa rogata refer, comiti, scribæq. Neronis.
Si quæret, quid agam: dic multa, & pulchra minantem,
Viuere, nec recte, nec suauiter: haud quia grando
Contuderit viteis: oleamque momorderit æstus:
Nec quia longinquis armentum ægrotet in aruis.
Sed quia mente minus validus, quam corpore toto,
Nil audire velim: nil discere: quod leuet ægrum:
Fidis offendar medicis: irascar amicis:
Cur me funesto properent arcere veterno:
Quæ nocuere sequar: fugiam quæ profore credam:
Romæ Tibur amem ventosus: Tibure Romam.
Post hæc vt valeat: quo pacto rem gerat, & se:
Vt placeat iuueni percuntare, atque cohorti.
Si dicet recte: primum gaudere, subinde
Præceptum auriculis hoc instillare memento:
Vt tu fortunam, sic nos te Celce feremus.

ASCENSIVS.

CELSO gaudere, &c.) Ordo est. O Musa rogata. s. a me, refer .i. dic (alloquitur aūt Musam, quia carmina scribit) Celso Albinouano comiti & scribę Neronij. s. Claudij, gaudere, & rem bene gerere, hoc est saluta eum sic more Græcorum, qui pro salute dicunt eupratin. i. bene agere, dic ergo illi gaudere, & bene agere pro salute. Nec placet vt rogata exponatur. i. interrogata quia salutantes non expectant donec interrogent pręterea sic videretur sensus esse, quod poëta gaudet & bene rem gereret, cuius contrarium statim seqtur, dic rogata. i. orata à me. Si quæret supp. Cessus sic salutatus, quid agam, dic me minantem. i. superbe, quasi minis pollicitantem multa, & pręclara, viuere nec recte, id est vt decet, nec suauiter .i. vt volo, & ita non sibi, sed conditioni suæ imputandum significat, si non vt decet viuat, viuentem dicit non suauiter, non quia grando contuderit, id est contundendo destruxerit, vites, aut qa æstus. i. nimius, quasi æstuans calor momorderit. i. pro parte extinxerit, & arefecerit oleam tractum à capris, quæ quidquid mordent, vrunt. Nec quia armentum ægrotet in longinquis aruis. Sed ideo minus suauiter viuentem, quia effectus sup. minus validus mente, quam toto corpore, nil velim audire, nil discere, quod leuet. i. minus dolere faciat me sup. ægrū, & quod sup. offendar fidis medicis. i. moleste ferā fidos medicos, & quod irascar amicis, quærens sup. ab eis, cur properent .i. festinent, me arcere funesto. i. mortali, veterno. i. morbo intercuti aggrauante, & animam, & corpus, & quod sequar quæ nocuere, & quod fugiam quæ credam profore. i. pro futura, hoc est vtilia mihi, & quod ego ventosus. i. leuis, vt aura, vel ventus, amem Romæ .i. quando sum Romæ, Tybur, & Tybure .i. quando sum Tyburi, amem Romā, hoc est dic me iniquo animo esse, nec sibi constanti, aliquando. n. animus, noster nescio quo fastidio afficitur. vnde dictū. Quandoque humanus fastidiat omnia sensus, & tali tædio se affectum dicit Poëta. Percontare .i. interroga, post hæc .i. postquam hæc dixeris, vt. i. qualiter valeat, quo pacto. i. quo modo, gerat. i. administret rem, & quo pacto gerat se .i. seipsum portet, vt. i. qualiter placeat iuueni .s. Neroni, & vt .i. qualiter, sup. placeat cohorti .i. ijs in quorum cohorte est. Si dicet recte supp. se valere, & illis placere, memento primum gaudere .i. te lætum ostendere, subinde. i. denique, sed latenter, memento instillare. i. leniter infundere auriculis eius hoc præceptum, O Celse nos feremus. i. tolerabimus te, sic sup. vt tu sup. feres fortunam .i. si prospero successu fortunæ superbias, ita quod ceteros fastidias nos, te quoque fastidiemus. Propter hanc autem particulam creditur verisimiliter tota epistostla composita.

AD CLAVDIVM NERONEM.

Septimium Claudium, Claudio Augusti priuigno commendant.

Eptimivs Claudi nimirum intelligit vnus,
Quanti me facias. nam cum rogat, & prece cogit,
Scilicet vt tibi se laudare, & tradere coner,
Dignum mente, domoque legentis honesta Neronis:
Munere cum fungi propioris censet amici:
Quid possim videt: ac nouit me valdius ipso
Multa quidem dixi, cur excusatus abirem:
Sed timui, mea ne finxisse minora putarer,
Dissimulator opis propriæ: mihi commodus vni:
Sic ego maioris fugiens opprobria culpæ,
Frontis ad vrbanæ descendi præmia. quod si
Depositum laudas ob amici iussa pudorem:
Scribe tui gregis hunc: & fortem crede, bonumque.

ASCENSIVS.

Eptimivs &c.) Ordo est. O' Claudi Nero. Septimius .i. hic amicus noster, qui hanc epistolam perfert, intelligit nimirum .i. haud dubie, vnus .i. vnice & singulariter, quanti facias. i. estimes & pendas me. nam rogat me, & cogit prece. s. vt coner laudare, & tradere tibi se existentem dignum mente, & domo Neronis legentis honesta. per quod eum honestũ significat, cum. i. quando. s. Septimius censet. i. iudicat supp. me fungi munere. i. officio amici, propioris. i. valde coniuncti, ipse videt & nouit valdius .i. copiosius, meipso, id quã ego ipse, quod possim sup. apud te. Quidem, .i. certe ego dixi multa, cur .i. ob quæ ego excusatus abirem, .i. discederem ab eo, & renuerem supple ipsum commendare, sed ego timui ne putarer finxisse mea, id est potestatem meam, minora, id est minoris valoris quam sint, existens dissimulator propriæ opis, id est facultatis, & commodus, id est vtilis, & inseruiens mihi vni, id est soli. Sic, id est & propterea, ego fugiens opprobria maioris culpæ. s. dissimulationis in amicum, descendi, id est periculose deueni, ad præmia frontis vrbanæ, id est eius quia minus verecunda est, quia rusticitatis signum est nimis verecundum esse: hoc enim arguit vix cum hominibus bonis conuersatum esse, quod si ò Claudi: tu laudas pudorem, id est verecundiam & ruborem, depositum, id est abiectum, ob, id est propter iussa amici, scilicet Septimij, scribe hunc tui gregis, id est ascribe hunc tuo gregi, & crede eum fortem, & bonum.

AD FVSCVM ARISTIVM.

Varietas in genere vitæ, etiam inter eiusdem studij homines.

Rbis amatorem Fuscum saluere iubemus
Ruris amatores, hac in re, scilicet vna
Multum dissimiles, ad cetera pena gemelli.
Fraternis animis quidquid negat alter, & alter:
Annuimus pariter vetuli, notique columbi.
Tu nidum seruas: ego laudo ruris amœni
Riuos, & musco circunlita saxa, nemusque.
Quid quæris? viuo, & regno: simul ista reliqui,
Quæ vos ad cœlum effertis rumore secundo.
Vtque sacerdotis fugitiuus, liba recuso:
Pane egeo, iam mellitis potiore placentis.
Viuere naturæ si conuenienter oportet:
Ponendæque domo quærenda est area primum:
Nouistine locum potiorem rure beato?
Est vbi plus tepeant hiemes? vbi gratior aura
Leniat & rabiem canis, & momenta leonis;
Cum semel accepit solem furibundus acutum?
Est vbi diuellat somnos minus inuida cura?
Deterius Lybicis olet, aut nitet herba lapillis?
Purior in vicis aqua tendit rumpere plumbum,
Quàm, quæ per pronum trepidat cũ murmure riuũ?
Nempe inter varias nutritur silua columnas:
Laudaturque domus, longos quæ prospicit agros.
Naturam expellas furca: tamen vsque recurret:
Et mala perrumpet furtim fastidia victrix.
Non qui Sidonio contendere callidus ostro
Nescit Aquinatem potentia vellere fucum:
Certius accipiet damnum, propriusue medullis;

ASCENSIVS.

Rbis amatorẽ) Ordo est. Nos amatores ruris: iubemus Fuscũ s. Aristium, cuius in primo Sermonum meminit, amatorem vrbis, saluere. i. saluum esse, scilicet. i. scire licet, multũ dissimiles in hac re. i. quod alter vrbẽ, alter rus amet, & pene .i. quasi, gemilli fraternis animis .i. concordes, & fratres vno partu editi esse solent, vel vt gemini, Castor, & Pollux inter se fuerunt, quidquid alter. i. vnus nostrum negat, alter. i. reliquus, & .i. etiã sup. negat, nos annuimus. i. consentimus, & volumus aliquid, pariter .i. simul existentes vetuli, & noti columbi .i. quales columbi vetuli, qui diu vnum tectum, seu columbarium simul frequentauerunt. Tu seruas nidum .i. vrbem Romanam, ego laudo riuos amœni ruris, & saxa circumlita musco .i. lanugine viridi & laudo nemus. Quid quæris, supp. quid ruri faciam? Ego viuo & regno simul .i. statim postquam vel simul .i. & insuper, ego reliqui ista. s. mundana & terrena, & per hoc vilia, quæ vos .i. vrbis amatores fertis. i. extollitis secundo .i. prospero, rumore. i. commendatione magna ad cœlum, & ego recusabo liba .i. lautitias vrbanas, vt .i. quemadmodum, seruus sup. fugitiuus sacerdotis sup. recusabat, liba .i. fastiditus leuem cibum, & dulciarium, ef fugit vt vulgarem pacem edat. Ego inquam vt seruus fugitiuus sacerdotis recusans liba, egeo pane vulgari. i. obiector cibis vulgaribus (hæc autem omnia allegoricos dicit) pane dico tam potiore i. quem iudico potiore, & meliorem placentis mellitis. i. melle dulcificatis. Si oportet, vt certe oportet, viuere conuenienter .i. cõformiter & vt conuenit naturę, & si area .i. fundus, est quærenda primũ .i. primo loco pro sup. domo ponenda, nouistine locum potiorem. s. ad talem aream, rure beato? q. d. scio quod non. Et ne supp. locus vbi hiemes. i. tempestates hybernæ, tepeant plus, id est tepidiores sint, & vbi aura leniat .i. demulceat gratior, &, id est pariter rabiem canis, id est caniculæ sideris videlicet mordacis, & momenta, id est tempora Leonis, cum, id est postquam. Leo, scilicet, hoc est signum illud cœleste, furibundus: Vt Leo furibundus, absumat homines, vt in Iulio & Augusto solet, accepit Solem acutum, id est penetratiuum. Est supp. alius locus vbi cura inuida .i. inuidens requiei nostræ minus diuellat somnos, quàm supple ruri? Nunquid supple herba olet, id est fragat, aut nitet deterius, id est minus bene, lapillis Lybicis, quasi dicat, non. Et nunquit supple aqua purior. i. limpidior, tendit. i. conatur rumpere plũbum .i. grauitatem animi, in vicis. i. cõmunibus habitaculis hoĩum quam sup. illa quæ trepidat. i. pręcipitanter delabitur. per riuum .i. alueum, pronum. i. decumbentem? q. d. non. Nempe .i. quia certe, silua. s. arborum, quæ hortorum

torum ſunt ornamenta, nutritur inter varias columnas .ſ. ex marmore, aut iaſpide (Vnde Iuuen. in j Frontonis platani, cõuulſáque marmora clamant) & domus quæ proſpicit.i. ante ſe videt longos agros, laudatur hoc eſt vrbanæ delitiæ imitantur ruſticas, quocirca ruſticæ potiores probãtur, quia naturales. vnde ſubdit, Expelles, aut Expellas, naturam furca.i. per furcam facies virgultum aliquod aliter q̃ naturaliter creſcat, creſcere. tamen recurret.i. redibit, vſque .i. ſemper ſup. in locũ ſuũ amota furca, & ipſa natura victrix perrumpet furtim mala.i. violẽta veſtigia, hoc eſt natura plus q̃ ars poteſt, & ita ſilua præſtat hortis. Is qui callidus.i. credens ſe callidum, neſcit vellera potãtia ſuccum Aquinatem.i. purpuram ſimilem Tyriæ, ſed deteriorem contendere.i. certare, & ſimilia videri ſed non eſſe, oſtro .i. purpuræ, Sidonio .i. Tyriæ, non accipiet damnum certius & propius medullis.i. quod magis penetret cor, q̃ qui non poterit diſtinguere falſum vero. Illũ ſup. quem res ſecundæ.i. proſperæ. delectauere nimio plus ſup. q̃ ſatis, mutatæ.i. aduerſæ factæ, quatient.i. concutient. Si tu mirabere.i. miraberis, hoc eſt cum admiratione amabis, quid.i. aliq̃d, tu pones.i. depones ſupple illud inuitus, fuge magna, licet præcurrere.i. excellere in felicitate reges, & amices regum ſub tecto paupere, dum.ſ. mens diuus eſt. Ceruus equũ &c. oſtendit Apologo, vt dixi, libertatem incultam præferendam ſeruituti phaleratæ. Ordo eſt. Ceruus melior pugna (propter cornua .ſ.) pellebat equum herbis communibus .i. quas communiter depaſci ſolebant, donec minor.i. inferior & debilior in certamine lõgo.ſ. equus implorauit opes.i. auxilia hominis, & recepit fræna. ſed poſtquam equus victor cerui diſceſſit violens .i. ſuperbus, & infeſtus, ab hoſte .ſ. ceruo, non depulit, id eſt non potuit depellere, dorſo, id eſt de dorſo, equitem.i. inſeſſorem, & frænum ore.

Quàm qui non poterit vero diſtinguere falſum.
Quem res plus nimio delectauere ſecundæ:
Mutatæ quatient. ſi quid mirabere, pones
Inuitus. fuge magna: licet ſub paupere tecto
Reges, & regum vita præcurrere amicos.
Ceruus æquum pugna melior communibus herbis
Pellebat: donec minor in certamine longo
Implorauit opes hominis: frænumque recepit.
Sed poſtquam victor violens diſceſſit ab hoſte:
Non equitem dorſo, non frænum depulit ore.
Sic qui pauperiem veritus, potiore metallis
Libertate caret; dominum vehet improbus: atque
Seruiet æternum: quia paruo neſciet vti.
Cui non conueniet ſua res: vt calceus olim,
Si pede maior erit, ſubuertet; ſi minor, vret.
Lætus ſorte tua viues ſapientes Ariſti.
Nec me dimittes incaſtigatum; vbi plura
Cogere, quam ſatis eſt, ac non ceſſare videbor.
Imperat, aut ſeruit collecta pecunia cuique,
Tortum digna ſequi potius, quàm ducere funem.
Hæc tibi dictabam poſt fanum putre Vacunæ,
Excepto quod non ſimul eſſes, cetera lætus.

ſic qui veritus pauperiem, caret libertate potiore.i. quæ po... eſt. metallis, vehet.i. portabit, improbus.i. improbandus dominum, atque is ſupple ſeruiet æternum, qui, aut quia, neſciet vti paruo. & is ſup. ſeruiet æternum, cui ſua res non cõuenit .i. aut maior, aut minor eſt, vt .i. quemadmodum, calceus olim ſi eſt maior pede, ſubuerteret ſup. eũtem in eo, & ſi eſt minor ſup. pede, vret.i. conſtringendo inflabit eum. O Ariſti tu igitur viues lætus tua ſorte, nec dimittes me incaſtigatum, vbi .i. qñ, ego videbor cogere.i. coaceruare, aut congregare plura, q̃ ſatis eſt. pecunia collecta imperat, aut ſeruit cuique, exiſtẽs digna potius ſequi funẽ tortum.i. trahi, & impelli à poſſidente, q̃ ducere funem tortum.i. implicitũ, hoc eſt ducere poſſeſſorem à ſe victum ad vinctum. O Ariſti, ego dictabam.i. puero ſcribenti pronunciabam tibi poſt fanũ Vacunæ, Deæ à Sabinis multum & antiqua religione cultæ, ſiue ea Diana, ſiue Minerua, ſiue Ceres, ſiue Victoria, ſiue demum Bellona putetur, putre .i. vetuſtate putrefactum, dictabam inquam exiſtens lætus cetera .i. per cetera, aut in ceteris omnibus, excepto quòd non eſſes ſimul.i. mecum, quia te deſiderabam.

GLAREANVS.

ET male perrumpet furtim faſtidia victrix) Badius mala legit, exponitque violenta. Sed idem veſtigia, non faſtigia habet. In libro item Landini veſ... a inuenio, ac ſenſu non minus obſcuro: Alij male ad victrix referunt, vt male victrix pro pertinaciter victrix dictum intelligamus, & faſtigia, ad faſtigia legunt, vt ſit ſenſus, quantumuis recuruemus arborem (nam inde eſt ſumpta metaphora) ipſam tamen contra quam volumus, ad faſtigia peruenire.

AD BVLLATIVM.

Taxat quæſtus cupiditatem in Bullatio, cuius gratia miſſus non currebat.

ASC. VID tibi viſa Chios &c.) Argumentum patuit, ſed ſi Acronem ſequamur, quomodo dicamus viſas Bullatio inſulas, ſi ad Tyberim ſemper remanens ad alia loca non tranſierat? Dicerem ergo potius, Bullatium varias regiones negociando peragraſſe, ſed iactare ſolitum ſe nuſquam beatum eſſe, quã Romæ apud Tyberim. quod Poëta innuit eum ſentire propter pigritiam, ne alio cogatur proficiſci, docetque non in loco, ſed in animo beatitudinem cõſiſtere. Ordo eſt. O Bullati, quid Chios inſula illa viſa tibi, & quid Lesbos inſula diues viraque opum & potiſſimum pini, quid Samos, inſula concinna.i. concinne.i. vniformiter cõſtructa habens ædificia, quid Sardis regia Crœſi illius regis longe ditiſſimi, quod Smyrna & Colophon oppida illa quæ certant de patria Homeri, exiſtentia maiora vel minora fama.i. quã fama eſt ne pro an, cuncta ſup.

VID tibi viſa Chios Bullati, notaque Lesbos?
Quid concinna Sames? quid Crœſi regia Sardis?
Smyrna quid, & Colophon? maiora, minora ne fama?
Cuncta ne præ campo, & Tiberino flumine ſordent?
An venit in votum Attalicis ex vrbibus vna?
An Lebedum laudas odio maris, atque viarum?
Scis Lebedus quàm ſit Gabijs deſertior, atque
Fidenis vicus: tamen illic viuere vellem:
Oblituſque meorum, obliuiſcendus*, & illis,
Neptunum procul è terra ſpectare furentem.
Sed neque, qui Capua Romam petit imbre, lutoque
Aſperſus, volet in caupona viuere: nec qui
Frigus collegis, furnos & balnea laudat, *
Vt fortunatam plene præſtantia vitam.
Nec ſi te validus iactauerit auſter in alto:
Iccirco nauem trans Aegæum mare vendas.

iam dicta loca, ſordent.i. ſordida videntur tibi, præ campo & flumine Tyberino.i. comparatione campi & flumini Tyberini? An vna vrbs.ſ. Roma, venit in votum.i. in deſiderium tuum ex vrbibus Attalicis.i. ſuperbe. luxurioſęque varijs rebus ornatis, ſicut vrbes Attali erant, qui primus veſtes auro interrexere docuit quę ab eo Attalicę dictę ſunt, hoc eſt caperis ſolius Romę, delectatione, propter affluẽtiam diuitiarum, nam Attalus rex Pergami populum R. hæredem inſtituit. an laudas Lebedum, oppidum illud deſertiſſimum iuxta mare, vnde nemo mare ingreſſi audet, odio maris atque viarum? hoc eſt an ideo Romam tantopere laudas, vt non cogaris alio proficiſci, vt etiam ob id Lebedum laudes? tu ſcis quid ſit Lebedus, ſup. vicus deſertior Gabijs, & Fidenis vicis, quę olim ciuitates fuerũt opulentæ, tamẽ.i. licet ita ſit deſertus locus, putas ne ſup. quod ego vellem viuere illic, & ego oblitus meorum.i. conſanguineorum, & familiarium, & obliuiſcen

* *Prouerbiũ erat prioribus in paupe-res, quam*

Incolumi Rhodos, & Mitylene pulchra facit: quod
Penula solstitij, campestre niualibus auris,
Per brumam Tiberis, sextile mense caminus.
Dum licet: & vultum seruat fortuna benignum.
Romæ laudetur Samos, & Chios, & Rhodos absens.
Tum quamcunque deus tibi fortunauerit horam
Grata sume manu: nec dulcia differ in annum:
Vt quocunque loco fueris, vixisse libenter
Te dicas. nam si ratio, & prudentia curas,
Non locus effusi late maris arbiter aufert:
Celum, non amicum mutant, qui trans mare currunt.
Strenua nos exercet inertia: nauibus, atque
Quadrigis petimus bene viuere quod petis, hic est:
Est Vlubris: animus si te non deficit æquus.

assidue fragerent stremerentq; eos de balneo cogitare, & furno cōducendo delectabāt. Cœl. lib. 26. c. 47.

uiscendus .i. obliuioni tradendus, ill.s.i.ab illis. vellem expectare procul e terra: Neptunū furentem .i. Mare commotum quasi sit furore percitum? q. d. minime. Sed neq; qui petit Romam Capua, existens aspersus imbre & luto, volet viuere in caupona.i.in domo mercenaria vbi se curat & siccat, nec is qui colligit frigus, laudat furnos, & balnea, vt .i. veluti supp. laudet præstantia.i.ea quæ præstant plane beatam vitam. Nec si Auster ventus ille validus .i. impetuosus, iactauerit te in alto, iccirco vendas nauem trans mare Aegæum. Rhodos, illa insula temperata, & Mitylene pulchra, facit sup. hoc incolumi.i.homini sani capitis, & cui animus sanus, quod penula .ſ. vestis villosa, & condensa facit, solstitio sup. æstiuali, quod nihil boni est, quia in calore non egemus tali veste, & quod campestre.i.subligar, quo pudenda ligantur, & quo luctantes in campo Martio, ne inhoneste videantur, cinguntur &(vt manifestius, dicam.i.quod vulgo brachas vocant) facit sup. auris niualibus, quod parum est, quia solum pudenda cooperit dicit idem alijs verbis, & quod Tyberis fluuius frigidus facit per brumam, & quod caminus .i. ignis facit, mense Sextili .i. Augusto. Dum .i. quandiu licet, & fortuna seruat benignum vultum, Samos, & Chios, & Rhodos absens laudetur Romæ .i. ab existente Romæ, tu sume grata manu quamcunque (aut quacunque) horam Deus fortunauerit .i. prosperauerit tibi, nec differ dulcia in annum. vt dicas te vixisse libenter in quocunque loco fueris. Nam si ratio & prudentia aufert curas, & non locus existens arbiter .i. in tuto positus quasi ad arbitrium inspector maris effusi late, & si illi, qui currunt trans mare mutant cœlum, non animum, inertia strenua.i. diligentia, sine arte, exercet.i.vexat nos, nos petimus nauibus, atque quadrigis bene viuere, hoc est nos facimus nos vehi, aut nauibus, aut vehiculis ad loca amœna, vbi beate simus, sed ideo sumus inertes, quia quod petis tu qui facis te vehi, hoc est beatitudo quam petis, est hic .i. hoc loco, & est Vlubris, in vico illo desertissimo, si animus æquus non deficit .i. derelinquit te.

C OE L. R H O D.

Campestre niualibus) Apud Hieronymum pro femorale hoc positum comperies, quod vulgo succinctorium aut campestre vocant. Augustinus ciuitatis lib.xiiij. Campestria, inquit, latinum verbum non est, sed ex eo dictum, quod iuuenes, qui nudi exercebantur in campo, pudenda operiebant. Vnde qui ita suo cincti sunt, campestros vulgus appellat. Cœl. lib.x. c. xxj.

A D I C C I V M.

Iccium Agrippæ procuratorem fortunatum dicit, si fortuna bene vtatur.

Ructibus Agrippæ Siculis, quos colligis, Icci
Si recte frueris: non est vt copia maior
Ab Ioue donari possit tibi. tolle querelas.
Pauper enim non est cui rerum suppetit vsus.
Si ventri bene, si lateri est, pedibusque tuis: nil
Diuitiæ poterunt regales addere maius.
Si forte in medio positorum abstemius herbis
Viuis, & vrtica: sic viues, protinus vt te
Confestim liquidus fortunæ riuus inauret.
Vel quia naturam mutare pecunia nescit:
Vel quia cuncta putas vna virtute minora.
Miramur, si Democriti pecus odit agellos,
Cultaq;: dum peregre est animus sine corpore velox:
Cum tu inter scabiem tantam, & contagia lucri,
Nil paruum sapias: & adhuc sublimia cures:
Quæ mare compescāt caussæ: quid temperet annum:
Stellæ sponte sua, iussæ ne vagentur, & errent:
Quid premat obscurum Lunæ, quid proferat orbem:
Quid velit, & possit rerum concordia discors:
Empedocles, an Stertinij deliret acumen.
Verum seu pisces, seu porrum, & cæpe trucidas:
Vtere Pompeio Grospho: & si quid petet: vltro
Defer: nil Grosphus nisi verum orabat, & æquum
Vilis amicorum est annona bonis, vbi quid deest.
Ne tamen ignores quo sit Romana loco res:
Cantaber Agrippæ, Claudi virtute Neronis

A S C.

Ructibus &c.) Ordo est, O Icci, si tu frueris recte fructib' Siculis, quos colligis Agrippæ .ſ. Marco, cuius procurator es, vel fructibus Agrippæ .i. ab Agrippa donatis tibi, quos colligis Siculis.i.apud Siculos, nō est vt maior copia possit donari ab Ioue, quia summū bonū est suis bene frugi, tolle.i.amoue, querelas.i.noli mihi, cōqueri te pauperem esse, enim pro quia. is non est pauper, cui vsus rerum suppetit.i.satis abūdans est, Si bene est ventri si bene est lateri, ne pro vel pedibus tuis, diuitiæ regales.i.quales regem decent, nil poterunt addere maius. Si tu forte abstemius.i.abstinens à temeto .i. vino, viuis herbis, & vrtica, existens in medio positorum.i.reconditorum tibi, tu viues protinus.i.ideo sic, vt riuus fortunæ liquidus .i. liquide fluens, inauret.i.quasi aureum faciat te, confestim.i.subito, vel supp. ideo, quia pecunia non potest mutare naturam .i. non potest te allicere ad largiorem vsum rerū, vel quia tu putas cūcta minora, i. viliora, vna .i.sola, virtute.i.propter virtutem abstinens. Miramur si pecus edit .i. comedit, absumpsit, agellos .i. holera aut fruges, quæ Democritus assidēs cultos habebat in agellis, q; pro &, si pecus edit culta .i. ea quæ Democritus coluerat, dū animus eius est peregre.i.raptus, pfunda rerum inquisitione, & est velox.i.al·e volans, vsque ad cœlestium contemplationem: q. d. non debemus posthac admirari Democritū soli philosophiæ deditum. sic aliquādo raptum, vt dum iuxta agros suos custos sedebat, nō videret pecora culta sua ingurgitantia, cum tu nihil, aut parum capias inter tantam scabiem, & tanta sup. contagia lucri, & cum tu cures adhuc.i.licet lucris intentus, sublimia .i. res sublimes, videlicet quæ causæ compascant mare, quox non redundet, cum omnia flumina ipsum intrent, nec terras vndis obruat, cum altius sit natura, quid temperet annū, qui talem vicissitudinem seruet, stellæ, id est planetæ an vagentur & errent, sua sponte, id est sine motoris, impulsu, an vagentur iussæ.i.imperio motoris .ſ. intelligentiæ, aut alterius, quid premat .i. occultet, orbē, id est partem globi lunaris, obscurum .i. non illuminatum vt in plenilunio, & quid proferat orbem obscurum, id est ad nos vertat partem obscuram, vt in nouilunio. Quid velit, & quid possit discors cōcordia rerum, mire dictum. elementa enim inter se contraria, & discordia sunt, tamē mutua corruptione se conseruant, & ita discordando in hoc quod se concordant, conseruant. an Empedocles philosophus ille Agrigentinus versibus. Pythagoricam sectam complexus, an acumen Stertinij Stoicam sectam versibus complexi. de quo in secundo sermonum dictum est,

est, quod sit sapientū octauus, delirec.i.insaniat,q.d.vtrunque insanire,cū philosophia se neget ornari verbis contenta do cere. veruntamen seu tu trucidas .i. auide comedis pisces (qui cariores carnibus Romanis visi semper seu porrum & cepe.i.communia,& villia holuscula,vtere Pompeio Grospho.i.consilio eius, & si ipse petet quid à te. defer id supple illi vltro. Grosphus nil orabit te nisi verum .s. decens,& æquum.i.iustum .s. non vana, non friuola,non superflua,non iniqua. Annona,i.prouentus, & acquisitio amicorum, est vilis.i.facilis acquisitu,aut vilipenditur. Simile est in Trinummo Plauti, vbi annonam proborum virorum carissimā dicit, & improborum prouentum multo vberrimum.non ergo intelliges de annona proponenda amicis, sed de ipsis amicis. Et tamen ne ignores quo loco.i.in quo statu sit res Romana .s. respub. nostra: Cantaber .s. populus,cecidit .i. occisus est virtute Agrippæ Armenius supple populus. cecidit virtute Claudi, pro

Armenius cecidit, ius, imperiumq́ue Phraates
Cæsaris accepit genibus minor. aurea fruges
Italiæ pleno diffugit Copia cornu.

Claudij Neronis, Phraates rex Persarum accepit ius, & imperium Cæsaris, existens minor genibus .i. supplicans genibus positis,hoc est subiectus est Romano imperio. Copia.i.Dea vbertatis, aurea.i.pulchra .i. aut moda, diffudit Italiæ fruges pleno cornu. alludit ad cornu copiæ Herculi datum.

VILIS amicorum est annona bonis vbi quid deest. Varie hoc & distinguitur,& intelligitur,quidam post bonis,quidem ante distinguunt. Sed certe omnis ambiguitas,est in duabus his vocibus,annona & bonis. Nam annona amicorum intelligi pot, vel quemadmodum Plautus in Trinummo ait. Neque quicquā hic vile nunc est, Nisi mores mali,vel pro prouentu amicis proponendo. Ita bonis ambiguum,vel viris,vel sumptibus.ac ex ...is vt minimum quatuor sensus eruere non erit difficile ingenioso lectori. Et habet hic Poëta quædam talia, vt antea sæ... admonuimus, vbi grammatici rixentur.

ASC. T proficiscentem. Ordo est. O Vinni,tu reddes Augusto,volumina, scilicet carminū, signata.i. clausa, & sigillo munita, vt, id est quemadmodum, ego docui te proficiscentem, id est abire volentem reddas dico, si erit validus, & si erit lætus, denique si poscet, id est exigat à te,ne tu pecces studio,id est nimio conatu, & importunitate tua, & tu minister sedulus, id est diligens,opera vehemente, id est in opera mihi præstanda vehementer importes,id est ingeras libellis odium. Si grauis sarcina meæ chartæ, id est fascis scriptorum meorum,vret id est comprimet,& lædet forte te, abijcito potius, scilicet ex humeris tuis in flumen aliquod, antequam Romam perueneris, potius dico quam tu ferus impingas, id est illidas impingendo (muli enim defatigati dum onus excutere parant,ad arbores aut muros clitellas, super quas sarcinas portant,impingunt vt illidant) clitellas, id est sarcinas tuas, aut thecas librorum tuorum illic supple quo tu iuberis perferre, id est cum fueris in conspectu Augusti,& tu vertas paternum.i.familiæ tuæ cognomen, scilicet Asinæ in risum,& fias fabula.i.materia fabulandi & ridendi, ac si

AD VINNIVM ASELLAM.

Quam opportune, & prudenter munus offerendum.

T proficiscentem docui te sæpe, diuque:
Augusto reddes signata volumina Vinni:
Si validus, si lætus erit: si denique poscet:
Ne studio nostri pecces: odiumq́. libellis
Sedulus importes, opera vehemente minister.
Si te forte meæ grauis vret sarcina chartæ:
Abijcito potius: quàm quò perferre iuberis
Clitellas ferus impingas: Asinæque paternum
Cognomen, vertas in risum: & fabula fias.
Viribus vteris per cliuos, flumina, lamas.
Victor propositi simulac perueneris illuc:
Sic positum seruabis onus: ne forte sub ala
Fasciculum portes librorum: vt rusticus agnum:
Vt vinosa globos furtiuæ Pyrrhia lanæ:
Vt cum pileolo soleas conuiua tribulis.
Ne Vulgo narres te sudauisse ferendo
Carmina: quæ possunt oculos, aureisque morari
Cæsaris. oratus multa prece nitere porrò.
Vade, vale, caue ne titubes: mandataque frangas

dicant te verum Asinum,tu vteris viribus tuis.i. fortiter incedes,per cliuos.i.descensum mōtium, vbi iumenta laborant, per flumina, per lamas.i. lacunas, & simul ac.i. statim postquam,tu victor propositi,id est compos voti,consumato itinere,perueneris illuc.i.ad Aug.tu seruabis onus sic positum,quo modo .s. nunc positum est, ne forte portes fasciculum librorū,sub ala .i. axilis, aut brachijs tuis,vt.i.sicut,rusticus portat agnum,& Pyrrhia mercenaria illa vinosa .i. vino indulgentior, portat sup. venum globos.i.glomera,lanæ furtiuæ .i. quam furata est & vt.i.qualiter,conuiua tribulis .i. cum tribulibus suis, portat sup. soleas cum pileolo, quia neque pileum caput, neq; soleas pedes ebrij ferè possunt & tu seruabis onus sic positum ne narres.i.narrare cogaris quærentibus quid portes, vulgo te sudauisse ferendo carmina,quę possunt morari.i.in mora tenere, oculos & aures Cæs.i.quibus impeditus non possit alijs vocare qui te impedituri sint porrò.i.cetetum, tu oratus .s. à me multa prece,nitere.i.labora efficere quod iussi vade, vale,caue ne titubes .i. vacilles,& frangas mandata .i. iussa mea. Iterum caue per tertiam declinationem flexit,quia corripit vltimam, quæ in secunda produceretur.

ASC. ILLICE siluarum) In hac Epistola quā ad Villicum,id est villæ suæ curatorem, & mercenarium scribit multa salubriter monet dicens, hoc ordine: O Villice, id est custos & gubernator,siluarum, id est possessionis meæ siluosæ, & agelli.i.modici agri mei. reddentis mihi me.i.recreātis me, & facientis me mecum habitare .i. in tranquillitate viuere, quem agellum tu fastidis, id est superbe vilipēdis, quamuis supple habitatum,quinque focis .i.

AD VILLICVM SVVM.

Villaticæ vitæ laudes enumerat.

ILLICE siluarum, & mihi me reddentis agelli,
Quem tu fastidis, habitatum quinque focis, &
Quinque bonos solitum B.r iam dimittere patres:
Certemus: spinas animo ne ego fortius, an tu
Euellas agro. & melior sit Horatius, an res.

quinque distinctis familijs, & solitum dimittere Baria, id est è loco illo in Sabinis celeberrimo,vt dicit Porphyrio, quinq; bonos patres.i.senatores secundum eundem,vel quinque bonos patres familias, qui dimittebantur ab illo agello ire Romam, Baria.i.à Baria, non alliciebantur celebritate illius loci,contento agello meo quem tu fastidis,ô Villice inquā, certemus.i.disputemus, contendamus inter nos, ne p an, an ego sup. euellā fortius animo .i. ex animo,spinas.i.vitia,an tu euellas fortius agro meos,spinas .i. frutices,

Me quamuis Lamiæ pietas, & cura moratur
Fratrem mœrentis, rapto de fratre dolentis
Insolabiliter: tamen istuc mens, animusque
Fert: & amat spatijs obstantia rumpere claustra
Rure ego viuentem, tu dicis in vrbe beatum.
Cui placet alterius, sua nimirum est odio, sors.
Stultus vterque locum immeritum causatur inique.
In culpa est animus: qui se non effugit vnquam
Tu mediastinus tacita prece rura petebas:
Nunc vrbem, & ludos, & balnea villicus optas.
Me constare mihi scis: & discedere tristem,
Quandocunque trahunt inuisa negocia Romam.
Non eadem miramur: eo disconuenit inter,
Meque, & te, nam quæ deserta, & inhospita tesqua
Credis: amœna vocat, mecum qui, sentit: & odit,
Quæ tu pulchra vocas, fornix tibi, & vncta popina
Incutiunt vrbis desiderium, video: & quòd
Angulus iste feret piper, & tus ocyus vua,
Nec vicinia subest, vinum præbere taberna
Quæ possit tibi: nec meretrix tibicina, cuius
Ad strepitum salias terræ grauis. & tamen vrges
Iampridem non tacta ligonibus arua: bouemque
Disiunctum curas, & strictis frondibus exples.
Addit opus pigro riuus, si decidit imber:
Multa mole docendus aprico parcere prato.
Nunc age quid nostrum concentum diuidat, audi.
Quem tenues decuere togæ, nitidique capilli:
Quem scis iuuenem Cynaræ placuisse rapaci:
Quem bibulum liquidi media de luce falerni:
Cœna breuis iuuat, & prope riuum somnus in herba.
Nec lusisse pudet: sed non incidere ludum.
Non istic obliquo oculo mea commoda quisquam
Limat: non odio obscuro, morsuque venenat.
Rident vicini, glebas, & saxa mouentem.
Cum seruis vrbana diaria rodere mauis.
Horum tu in numerum voto ruis. inuidet vsum
Lignorum, & pecoris tibi calo argutus, & horti:
Optat ephippia piger: optat arare caballus.
Quam scit vterque, libens, censebo, exerceat artem.

frutices, & herbas nocentes, & an sup. Horatius .i. ego dominus sit melior .i. sim pstantior, an res.s.possessa, hoc est an ego sim melius cultus p me, an res mea per te, quamuis pietas Lamiæ, illius nobilis viri, & cura Lamiæ mœrentis.i.lugentis fratrem, & dolentis insolabiliter.i. qui est inconsolabilis de fratre rapto per mortem.s.moratur.i. detinet me, tamen mens & animus fert.i.trahit & impellit me, istuc .i. ad rus vbi tu es, & amat .i.cupit rumpere claustra obstātia spatijs.i.transcurrere spatia quæ me secludunt ego dico viuentem rure.i.in iure beatum, & tu dicis viuentem in vrbe beatum. Cui sors alterius placet, & sup.est sua.i.propria sors odio, vterque stultus, & qui rus damnat, & qui vrbem causatur.i.criminatur, inique .i. iniuste, locū immeritum .i. qui non meruit culpari, animus est in culpa, qui non effugit se vnquam .i. qui vbicunque fuerit, semper habet inconstantiam suam. Tu mediastinus.i.cum esses mediæ vrbis habitator petebas.i.requirebas rura, prece tacita .i. secreto voto. tu nunc Villicus. quando in rure viuis, optas vrbem, & ludos & balnea.i.delicias vrbis. Tu scis me constare.i.constantem, & conformem esse mihi, & scis me disceret tristem à rure quandocūque negocia inuisa .i. odiosa mihi, trahunt me Romam. Nos non miramur eadem .i. non diligimus eandem rem eo.i.& ideo disconuenit .i. discordia est inter me & te. Nā is qui sentit mecum, vocat sup. ea loca, quæ tu credis tesqua .i. loca spinosa & difficilia, deserta & inhospita, amena sup.loca, & odit sup.ea quæ tu putas, aut vocas, pulchra ego video, quod fornix.i.locus fornicationū, & popina.i.coquina: vncta .i. pinguis, incutiunt tibi desiderium vrbis, & video quod angulus iste quem habitas, feret piper & tus ocyus.i.citius vua .i. quam vuam. Nec taberna vicina subest .i. præsto est quæ possit præbere tibi vinum, nec meretrix tibicina .i. canens in tibijs, subest tibi, ad cuius strepitum .i. crepitum cytharæ, aut strepitum pedum salias, existens grauis terræ .i. ineptus ad saltationem, vel quem terra sine saltu ferre recusat, & tamen tu vrges.i.vrgenter colis: arua non tacta iampridem .i. à plusculis temporibus, ligonibus.i.bidēte, aut marra, aut quouis alio instrumento rustico, & tu curas.i.habilem facis bouem disiunctum.i.remissum ab aratione, & exples, id est explicas ipsum frondibus strictis, & si imber decidit.i.deorsum cadit.i.si inundatio aquarum ex imbribus, riuus .i. impetus aquarum decurrentium, addit tibi pigro opus.i.cogit riuo mearum facere, existens docēdus multa mole .i. varijs obijcibus & aggeribus, parcere agro aprico .i. Soli exposito. nunc age audi quid diuidat nostrum contentum .i. nostram cōcordiam. Eum, hoc est me, quem tenues.i.viles togæ decuere, & quem nitidi capilli decuere, & quem scis immunem.i.sine damno, aut periclitatione placuisse cynaræ, mulieri illi rapaci, & quem bibulū liquidi Falerni de media luce, cœna breuis iuuat, & somnus in herba prope riuum. nec pudet lusisse, sed pudet non incidere .i.abrumpere ludum, quisquam non limat .i. carpit, & imminuit, sicut lima ferrū, aut potius limis oculis videt, quod signū inuidiæ est (sicut ibi Transuersa tuentibus hircis) mea cōmoda obliquo odio & non venenat.i.non inficit obscuro odio, & morsu, vicini rident me mouentem saxa, & glebas, tu mauis.i.magis vis, rodere cum seruis diaria.i.precia diurni laboris, vrbana i.qualia dātur in vrbe, hoc est cum ego vrbanus rustica geram, tu rusticus vrbana præfers seruis duntaxat debita, sic legit Porph. rodere inquam non reddere, nisi quod exponit cum seruis.i.quādo seruis. & tu ruis .i. incidis voto in numerū, horum.s.seruorum vrbanorū. Calo .i. faber lignorum, argutus .i. subtilis, inuidet tibi vsum lignorum & pecoris & horti, bos piger optat ephippia.i.equorum stramenta, hoc est sellas. Nam vt Philelphus in epistolis ait, quæ nunc sellæ à sedendo dicūtur, à priscis ephippeia dicta sunt. Optat ergo bos officium equi cursoris, & equus piger optat arare. Ego censebo.i.iustum iudicabo, vt vterque nostrum exerceat libens eam artem, quam scit.

A D V A L L A M.

Consulit Vallam de salubritate regionis Lucaniæ.

Vae sit hyems Veliæ, quod cœlum Vala Salerni
Quorum hominum regio, & qualis via: nam mihi Baias
Musa superuacuas Antonius, & tamen illis
Me facit inuisum: gelida cum perluor vnda
Per medium frigus. sanè myrtera relinqui,
Dictaque cessantem neruis elidere morbum

ASCENSIVS.

VÆ sit hiems Veliæ,) Ordo compendet ab vltimo versu sic. O Valla, par est, id est iustum & æquum, te scribere nobis, & nos accredere .i. fidem adhibere tibi. Sic autem potius dixero, quam diuisis dictionibus ac credere. vt sit, at nos credere, quia sic Poëta dixisset, Scribere te nobis, ac, nos tibi credere par est. tibi inquam scribenti, quæ hiems, id est tempestas hiemalis.sit Veliæ, id est in illo oppido Lucanæ, & quod, id est quale, cœlum.i.qualis dispositio aëris sit Salerni, quod etiam Lucaniæ oppidum est, item quorum, id est qualiū hominum, sit regio .i. à qualibus hominibus habitetur regio illa & qualis via qua itur eo, quod supple ideo quæro. Nam Antonius Musa, medicus ille Augusti, dixit sup. mihi, Baias esse superuacuas, id est inutiles, & tamē facit me inuisum illis, quia indignantur, quod sub frigore vitem

Sulfura contemni, vicus gemit, inuidus ægris.
Qui caput & stomachum supponere fontibus audent
Clusinis: Gabiosque petunt, & frigida rura.
Mutandus locus est; &* diuersoria nota.
Præter agendus equus. quo tendis? non mihi Cumas
Est iter, aut Baias. leua stomachosus habena
Dicet eques, sed equi frænato est auris in ore
Maior vtrum populum frumenti copia pascat:
Collectos ne bibant imbreis, puteos ne perenneis
Iugis aquæ: nam vina nihil moror illius oræ.
Rure meo possum quiduis perferre, patique.
Ad mare cum veni: generosum, & lene requiro:
Quos curas abigat: quod cum spe diuite manet
In venas, animumque meum: quod verba ministret:
Quod me Lucanæ iuuenem commendet amicæ.
Tractus vter plureis lepores, vter educet apros:
Vtra magis pisces, & echinos æquora celent:
Pinguis vt inde domum possim, Phæaxque reuerti:
Scribere te nobis, tibi nos accredere par est.
Menius, vt rebus maternis, atque paternis
Fortiter absumptis, vrbanus cœpit haberi
Scurra vagus, non qui certum præsepe teneret:
Impransus non qui ciuem degnosceret hoste:
Quælibet in quemuis opprobria fingere sæuus,
Pernicies, & tempestas, barathrumque macelli,
Quidquid quæsierat, ventri donabat auaro.
Hic vbi nequitiæ fautoribus, & timidus nil,
Aut paulum abstulerat: patinas cœnabat omasi
Vilis, & agnini, tribus vrsis quod satis esset.
Scilicet vt ventres lamna candente nepotum
Diceret vtendos correctos. Menius idem
Quidquid erat nactus prædæ maioris, vbi omne
Verterat in fumum, & cinerem. non hercule miror
Aiebat, si qui comedunt bona: cum sit obeso
Nil melius turdo: nil vulua pulchrius ampla.
Nimirum hic ego sum: nam tuta, & paruula laudo;
Cum res deficiunt: satis inter vilia fortis.
Verum vbi quid melius contingit, & vnctius: idem
Vos sapere, & solos aio bene viuere: quorum
Conspicitur nitidis fundata pecunia villis.

vitem loca tepida quærens gelida. facit ergo illis inuisum, cum .i. quando perluor gelida vnda per medium frigus, cum, scilicet illi tepidam habere possim, sanè vicus. s. Baianus, inuidus ægris. i. inuidia commotus in ægros quia eos videre per fictionem non potest, quin statim sanos reddat, gemit. i. ægre fert. myrteta, quæ illic plurima sunt, relinqui ab ijs, qui Gabios petunt, & sulphura dicta elidere. i. eijcere neruis morbum cessantem .i. facientem cessare, & tardos ire, hoc est podagram & (vt dicunt) guttam, seu articularem morbum contemni, q. d. ægre fert vicus, quod balnea sua calida sulphurata, & ita neruos iuuantia contemnantur, q. a qui audent supponere Clusinis fontibus, qui frigidi sunt, caput & stomachum .i. quæuis membra dolentia petunt Gabios, & frigida rura, & ergo locus est mutandus diuersoria .i. hospitia nota sunt mutanda, & (vt sentit Porphyr.) equus est præter agendus .i. per varia loca agēdus, melius autem sic locus est mutādus, & equus est agēdus præter. i. vltra diuersoria nota, quod equi inuiti solent facere. Et si quæras. Quo tendis? ipse eques stomachosus. i. iracundus, & morosus propter morbum, dicet à leua habena. i. ab ea parte qua habenam tenet, hoc est à sinistra, iter non est mihi Cumas aut Baias, q. d. non tendo quo putas. & id quidem non satis sanus videtur facere, sed auris est equo frænato in ore. i. obedit fræno quod in ore habet. illudq. intelligit ex tractu insidentis, sicut nos aure accipimus imperium loquētis, hoc est qualiscūq; sit eques, oportet equum obtemperare. Item par est te scribere mihi, vtrum maior. i. sanè magna copia frumenti pascat populum, hoc est, an istic sit magnus prouentus frumenti ne .i. an, sup. homines bibant illic imbres. i. aquas pluuiales, collectos. s. in cisternis, sic faciunt vbi fontes & flumina desunt. ve pro an, sup. bibant puteos perennes .i. per totum annum durantes, aquæ iugis .i. indeficientis, & ita ideo perennes, quia aquæ iugis. Philologus tamen dicit in antiquo exemplari legi, Dulcis aquæ idque sibi placere, quod non sint perennes nisi iugis aquæ. mihi etiam ideo placet, quia sequitur, Nam vina &c. Nam aqua iugis si non sit dulcis, non esset vino etiam austero, aut insipido præferenda. Nam nihil moror. i. nullo modo cupio, vina oræ .i. regionis illius, quæ grossa & austera sunt, ego possum perferre & pati quiduis. i. quamlibet indigentiam in meo rure, aut quodlibet vinum bibere, sed cum venio, aut veni, ad mare, ego requiro generosum sup. vinum, & lene vinum. i. penetratiuum, quod abigat. i. expellat curas, & quod manet. i. diffundatur (a mano manas) in venas, & animum, cum spe diuite .i. ampla, quia poti magna spem habent, & quod ministret verba, quia dicaces sunt ebrij, & quod cōmendet me iuuenem. i. iuuenescentem, & iuuenem apparentem, puellæ Lucanæ. i. quam in Lucania inuenirem, & vter (duo enim sunt) tractus. i. saltus, & regio, educet. i. enutriat plures lepores, & vter plures, apros, vtra æquora cœlent. i. occultent in se magis pisces & sup. specialiter echinos, quia echini etiam pisces sunt. Vnde prius, Ostrea Circæis Miseno oriuntur echini. vt ego possim reuerti domum inde. i. ex ea regione, pinguis, & Phæax. i. more Phæacum populi Alcinoi regis, somno & vino indulgēs ac Tardus. de Alcinoo autem & eius iuuentute visum est epistola secunda. [Menius vt rebus) Hūc Menium, quem quidam perperam Mænium poëtam malum putant, dicit Acron Pantolabū dictum, quod quidquid afferebatur, acciperet. Erat enim, inquit, & vrbanus & mordax. Itaque dabant illi, & qui vrbanitate delectabantur & qui mordacitatem timebant illius. Ordo est. Menius scurra ille, vt .i. postquam, cœpit haberi vrbanus. i. sectari facetias, quibus victum quæreret, & hoc rebus paternis, atque maternis absumptis. i. abliguritis, fortiter. i. constanti animo existens scurra vagus. i. se non in vno loco continens, vtpote, qui non teneret certum præsepe. i. qui nō sectaretur quamuis vnam mensam, impransus. i. cum nondum prāsus esset, tunc enim vagabatur, donec prandiū inueniebat, nec qui dignosceret .i. discerneret ciuē, supp. ab hoste. i. peregrino (sic, sēm Cicer. est in ij. Offic. peregrinus & externus olim vocabatur) aut ab hoste. i. etiam inimico, sæuus. i. immanis, aut suetus .i. consuetus fingere quælibet opprobria. i. vituperia & cōtumelias, in quemuis. i. quemlibet hominem sine discretione, existens pernicies. i. vt deuorator pernecans tempesta. i. vt tēpestas ingurgitās, ac barathrū, id est vorago, macelli .i. omnis obsonijs in macello venundari soliti, hoc est homo voracissimus, & gulosissimus, quidquid quæsiuerat, donabat ventri auaro .i. insatiabili cibis, vt auarus non saturabitur pecunia, hic .s. Menius, vbi. i. quo tempore. vel quoties, nil, aut paulum abstulerat fautoribus, nequitiæ, id est gulosis nepotibus, & tumidis .i. ambitiosis (aliqui legunt timidis cœnabat .i. in cœna absumebat, patinas. i. patentes lances, omasi vilis, & pro, id est agnini, id est intestinorum arietum, quæ vt viliora reijci solent illud dico omasi cœnabat, quod satis esset tribus vrsis. Scilicet, id est scire licet, quod supple sic cœnabat omasum, quasi contentus eo, vt ipse correptus, aut correctus, id est reprehensus de sordidate, diceret Bestius, id est vt Bestius sordidus. (Erat enim philosophorum explosor, eo quod auaritiam detestabantur, quam ipse amabat. Vnde Satyra sexta Persius. Sed Bestius vrget Doctores Graios, &c. Et ob eum locum puto hic Bestium dici non edacem, sed sordidum) sic ergo vt ipse correptus diceret quasi Bestius, ventres nepotum, id est gulosorum lurconum, vrendos, id est vri dignos, lamna, pro lamina, candente, id est ex ardore relucente. Idem, scilicet Menius, vbi, id est in quo tempore, verterat in fumum, & cineres, id est concoxerat, quidquid maioris prædæ erat nactus, aiebat, ego non miror Herculem, si qui .i. aliqui, comedunt bona, aut bene. i. bonos bolos, cum nil sit melius turdo obeso. i. pingui, & rotundis, ac pulposis clunibus. (Est autem auis delicatissima secundum Martialem dicentem, Inter aues turdus, si quis me iudice certet. Inter quadrupedes gloria prima lepus. Et cum nil sit pulchrius .i. splendidius, sēn iudicium epulonis, vulua ampla .i. mamma porcina cū lacte auulsa, maxime suis primiparæ. volunt id esse quod sumen vocamus, sed & fœtus receptaculum vulua vocatur. Nimirum. i. haud dubie, dicit Poëta, ego sum hic. i. huiusmodi, nam cum res deficiūt, ego laudo tuta & paruula quæ tutius custodiuntur, existens satis

*Diuersoria nota hic nō syllepsis vt Porph. dicit, sed accusandi casus est, & regitur à præter præpositione vt sic ordo, equus agendus præter .i. vltra diuerso. nota. Bonf.

tis fortis .i. diuitiarum contemptor inter vilia .i. res viles. (Est enim fortitudinis contemnere diuitias. vnde Euander ad Aeneam, Aude hospes contemnere opes, & te quoque dignum Finge Deo de quo loco apud Senecam plura) verum .i. sed, vbi, id est quando, quid melius, & vnctius .i. pinguius contingit, ego idem aio vos solos sapere & bene viuere, quorum pecunia conspicitur fundata .i. stabilita, & immobilis, & quasi stabilis facta, nitidis villis .i. amplis possessionibus in agro positis. Nam villa (vt saepe dixi) domus etiam vna est in agro vilis, aut harundinibus tecta. Significat ergo animum pro rerum qualitate aliter affici. vnde est illud in Hecyra Terentiana, Profecto hoc sic est vt puto omnibus nobis, vt res dat sese ita magni, atque humiles sumus. Sed id prudenter vituperat Poeta, quia talem dicit Menio similem. Quod autem in sua persona de alio loquatur, patet ex Epistola xiiij. ad villicum data, vbi dicit, Me constare mihi &c.

ALDVS MANVTIVS.

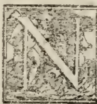
IVGIS aquae, nam) In antiquo exemplari apud me legitur, dulcis aquae, quo placet, tum quia praecedit, Collectos &c. Nam non possunt putei, perennes esse, nisi etiam sint iugis aquę. Iugis enim & perennis, idem est, sic iugiter & perenniter .i. perpetuo & assidue. Ne videatur igitur bis idem dicere, legendum, dulcis aquae. Tum etiam ad imitationem Virg. in Buc. Dulcis aquae saliente sitim restinguere riuo.

GLAREANVS.

SI vlla alia inter Horatij Epistolas intellectu difficilis est, certe haec vna est, & haud scio quam bene ab expositoribus percepta, nam male expositam, non est dubium Hyperbaton ab initio eius ad finem admonent, sed hoc quoque admonuisse oportuit, quoties in medio repetendum. Poeta cum prius vel Cumas vel Baias lauatum iret, vt ad loca consueta, & nota omnibus, nunc Medici Musae vsus consilio mutare vult locum, & vel Veliae, vel Salerni lauare. Vallam igitur rogat, vt eorum locorum peritum, de coeli qualitate Veliae & Salerni. Causam autem cum quaerat adnectit, Quia mutandus locus est, & aequus praeter agendus diuersoria notat. Hoc etiam scire cupit, vtro in loco maior rerum copia, ac salubrior, quod Porphyrion de Baijs ac Cumis intellexit, quasi Poeta eo ire cupiat, Ego vero de Velia ac Salerno eum loqui intelligo, quod sequentia omnia plane ostendunt, Tractus vter plures lepores, &, vtra magis pisces. Hac Epistola videtur velut appendix praecedentis. Nam penultimus versus apostrophen habet ad Vallam. Proscindit autem Satyrice Menium, quem eundem esse Porphyrion credidit, de quo Satyra tertia, libri primi Sermonũ, Menius absentem Nouium dum carperet, Cui ego planè subscribo, vt in primam Satyram eiusdem libri annotauimus [Hic vbi nequit ae fautoribus, & timidis nil) Quidam timidis mutauerant in tumidis, quod non quadrat, Nam erant olim Parasiti, qui etiam Sycophante. Describit autem Menium voracem, sed aliud atque aliud sentientem, vt vel abiectat ac vilibus cibis, vel splendidioribus vtebatur. Illud etiam Aldinus liber mutauit, si qui comedunt bona, in bene, Cum Menius dicat se non mutari, si qui comedendo absumant bona. Atque ita etiam legit Dominus Doct. & Badius, quanquam Badius duodecimo huius Epistolae versu Sestius legit, pro Menius, non recte vt puto.

AD QVINTIVM.

Insinuatione vtitur, occasione capta ex agri sui descriptione.

NE perconteris, fundus meus optime Quinti,
Aruo pascat herum: an bacis opulenter oliuae:
Pomis ne, & pratis: an amicta vitibus vlmo:
Scribetur tibi forma loquaciter, & situs agri,
Continui montes, nisi dissocientur opaca
Valle: sed vt veniens dextrum latus aspiciat sol:
Laeuum discedens curru fugiente vaporet.
Temperiem laudes. quid, si rubicunda benigne
Corna vepres, & pruna ferant? si quercus, & ilex,
Multa fruge pecus, multa dominum iuuet vmbra?
Dicas adductum proprius frondere Tarentum?
Fons etiam riuo dare nomen idoneus, vt nec
Frigidior Thracam, nec purior ambiat Hebrus:
Infirmo capiti fluit vtilis, vtilis aluo:
Hae latebrae dulces, etiam (si credis) amoenae
Incolumem tibi me praestant Septembribus horis.
Tu recte viuis, si curas esse, quod audis,
Iactamus iam pridem omnis te Roma beatum.
Sed vereor ne cui de te plus, quàm tibi credas:
Ne ue putes alium sapiente, bonoque beatum,
Neu si te populus sanum, recteque valentem
Dictitet: occultam febrem sub tempus edendi
Dissimules: donec manibus tremor incidat vnctis.
Stultorum incurata pudor malus vlcera celat.
Si quis bella tibi terra pugnata, marique
Dicat: & his verbis vacuas permulceat aures:
Te ne magis saluum populus velit: an populum tu:

ASC.
NE perconteris. Ordo est. Optime Quinti, ne perconteris .i. vt non inquiras, an fundus meus pascat herũ .i. me, aruo .i. fruge in aruo, hoc est terra arata nascente an pascat opulenter bacis oliuae, ne pro an, pomis & pratis .i. pascuis, an vlmo amicta vitibus .i. vineis, hoc est ne forte gnotes an fundus meus sit ferax frugis, an oliuae, an pomorum, an herbarum, an vini fundus, & situs agri scribentur, aut scribetur, tibi loquaciter .i. garrule, & satis abunde. Montes sunt sup. continui in eo, nisi dissocietur valle opaca .i. vmbrosa, sed sic vt Sol veniens .i. oriens, aspiciat latus dextrum, & discedens .i. occidens, vaporet .i. irroret, laeuum .i. sinistrum latus, curru fugiente .i. occidente, fingitur enim Sol quadrigis vehi. tu laudes .i. laudare possis, temperiem .i. temperamentum aurae. quid aut quid, si vepres ferant .i. portent. benigne .i. abũde corna rubicunda & pruna, & quercus, & ilex .i. arbor glandifera, iuuet pecus s. suilium multa fruge .s. glande, & dominum vmbra, tu dicas Tarentum ciuitatem illam amoenissimam, adductum propius .i. illic sitã frondere. Fons etiam idoneus dare riuo nomen .i. tam magnam aquam effundens vt riuum vocare possis, ita vt Hebrus nec frigidior. nec purior ambiat .i. circũeat Thracã .i. Thraciã, fluit aptus, aut vtilis, infirmo capiti, & aptus aluo, quia frigiditate sua sedat calorem capitis, & temperat duritiam alui. Hae latebrae dulces, & si credis etiam amoenae, praestãt .i. efficiunt, me incolumem tibi .i. vt tu desiderat, etiã horis Septembribus, quãdo vẽti Autumnales febres afferre solent. Tu recte viuis, ab agri descriptione ad animi descriptionem transiens dicitur, Tu viuis recte, si curas esse quod audis .i. quod de te dicitur. Nam omnis Roma .i. nos oẽs Romani, iactamus .i. iactanter praedicamus te beatũ, hinc illud Boëtij. Quid me felice toties iactastis amici? Sed ego vereo .i. timeo, ne tu credas cui .i. alicui de te plusq̃ tibi (hinc Persius, Nec te quaesiueris extra) ve pro vel, ne putes alium à sapiente, & bono .i. qui nõ sit sapiens & bonus, esse beatũ. Neu .i. ne ue, si populus dictitet .i. prędicet te sanum, recte valentem, dissimules sub .i. paulo ante, tempus edendi .i. comedẽdi, febrem occultam .i. latẽtem, hoc est ne, vt irreprahensus impune quiduis comedas, morbum dissimules, donec tremor incidat manibus vnctis .i. quibus pinguia tractasti (hunc locum Persius etiam sumpsit) Pudor malus, id est detestabilis stultorum celat .i. occultat, vlcera incurata .i. non purgata cõtra quod Boëtius, Si operã medicantis expectas, oportet vulnus retegas) Si quis dicat bella pugnata tibi .i à te in terra & mari, & permulceat aures tuas vacuas, id est adulationibus patentes, his verbis, Iupiter qui consulit, id est salutem procurat tibi, & vrbi, seruat aut seruet, in ambiguo .i. dubio, an populus velit magis te saluum, an tu populum, hoc est an popu-

lus

Seruet in ambiguo, qui conſulit, & tibi, & vrbi,
Iupiter: Auguſti laudes agnoſcere poſſis?
Cum pateris ſapiens, emendatuſque vocari:
Reſpondes ne tuo, dic ſodes, nomine? nempe
Vir bonus, & prudens dici delector ego, ac tu.
Qui dedit hoc hodie, cras ſi volet, auferet: vt ſi
Detulerit faſceis indigno; detrahet idem.
Pone: meum eſt, inquit: pono: triſteſque recedo.
Idem ſi clamet furem: neget eſſe pudicum:
Contendat laqueo collum preſſiſſe paternum:
Mordeat opprobrijs falſis? mutemque colores?
Falſus honor iuuat, & mendax infamia terret,
Quē, niſi mendoſum, & mendacem? vir bonus eſt qs?
Qui conſulta patrum, qui leges, iuraque ſeruat:
Quo multæ, magnæque ſecantur iudice lites:
Quo reſponſare, & quo cauſæ teſte tenentur.
Seu videt hunc omnis domus, & vicinia tota
Introrſum turpem, ſpecioſum pelle decora.
Nec furtum feci, nec fugi, ſi mihi dicat
Seruus: habes precium: loris non vteris, aio.
Non hominem occidi. non paſces in cruce coruos.
Sum bonus, & frugi. renuit, negat atque Sabellus.
Cautus enim metuit: foueam lupus: accipiterque
Suſpectus laqueo: opertum miluius hamum.
Oderunt peccare boni virtutis amorem.
Tu nihil admittes in te, formidine pœnæ.
Sit ſpes fallendi: miſcebis ſacra profanis.
Nam de mille fabæ modijs, cūm ſurripis vnum:
Damnum eſt, non facinus mihi pacto lenius iſto.
Vir bonus, oē forum, quē ſpectat, & omne tribunal:
Quandocunque deos vel porco, vel boue placat:
Iane pater clare, clare cum dixit Apollo
Labra mouet metuens audiri: pulchra Lauerna
Da mihi fallere: da iuſtum ſanctumque videri:
Noctem peccatis, & fraudibus obijce nubem.
Quo melior ſeruo, quo liberior ſit auarus;
In triuijs fixum cum ſe demittit ob aſſem:
Non video. nam qui cupiet, metuet quoque porrò:
Qui metuens viuit, liber mihi non erit vnquam.
Perdidit arma: locum virtutis deſeruit: qui
Semper in augenda feſtinat, & obruitur re.
Vendere cum poſſis captiuum, occidere noli.
Seruiet vtiliter. ſine paſcat durus: aretque:
Nauiget: ac medijs hiemet mercator in vndis:
Annonæ proſit: portet frumenta, penuſque
Vir bonus, & ſapiens audebit dicere, Pentheu
Rector Thebarum, quid me perferre, patique
Indignum coges? adimam bona. nempe pecus, rem
Lectos, argentum. tollas licet. in manicis, &
Compedibus ſæuo te ſub cuſtode tenebo.
Ipſe deus, ſimulatque volam, me ſoluet. opinor,
Hoc ſentit, moriar. mors vltima linea rerum eſt.

lus magis tuā ſalutem velit, an tu populi, q.d. non minus amaris à populo, q illi vtilis es, tu poſſis agnoſcere laudes Auguſti, quē populus prēm prīæ vocauit & Auguſtū, & Quirinum quaſi alterum Romulum? Cum tu pateris.i.patienter fers vocari ſapiens, & emendatus.i. ſine mendis & vitijs, dic ſodes, rn̄des ne tuo nomine.i.agnoſcis, ne has laudes tuo nomini debitas, hoc eſt cum ſic vocaris, reſpōdes ne quaſi tuo nomine vocatus, an alieno? Reſpondet Quintius, aut Poëta quia cum idem interrogat, & reſpondet, ſolet vti hac particula nempe, Nempe igitur.i.quia certe, ego delector ac.i.ſicut tu, dici.i.appellari, vir bonus & prudens. Ad quod Poëta oſtēdēs id ſtulte fieri, ait, Is ſupp.ſ.populus, q dedit hoc.i.has laudes hodie auferet cras ſi volet, vt.i. quemadmodū. ſi detulerit.i.aſſignauerit indigno, faſces.i.ſummos magiſtratus, quibus faſces virgarū per lictores poſt terga ferunt (in ſignum q̄ cædendi poteſtatē habeant, idem detrahet cras. ſi ſup. populus collator talis dignitatis, inquit pone.i. depone meum eſt ſup. id honoris quod geris. nūquid ſup. ego, inquit Poëta, qui talem honorē gero, pono.i.depono & recedo triſtis? Et ſi idem clamet ſup. me furē, & ſi neget me eſſe pudicum, & ſi contendat.i. aſſerat cōtentioſe, me preſſiſſe laqueo collum paternum.i.patrē ſtrangulaſſe, & ſi mordeat, aut mordeat, me falſis opprobrijs. mutem colores, q. d. minime, quia quem iuuat.i. delectat, falſus i. immeritus honor, & quē infamia mendax.i.mendaciter iniecta, terret niſi mēdoſum & mendacem? q.d.neminem. Si ergo quæratur, quis eſt vir bonus? Reſpon. poëta, Qui ſeruat conſulta patrum.i. ſenatorum, aut iuriſperitorum, & qui ſeruat leges & iura, quo iudice.i.iudicāte, multæ & magnæ lites ſecantur.i.dirimuntur, quo ſup. exiſtente reſponſore.i.fideiuſſore & quo teſte.i.atteſtante, tenentur.i.ratæ habentur cauſæ. Sed omnis domus.i. tota familia eius, & tota vicinia.i. quilibet videt hūc.i. huiuſmodi ſimulatorem turpem.i. vitioſum introrſum.i. intrinſecus, & ſpecioſum pelle.i.ſuperficie exteriore decora? q.d.ſi ita eſt, non eſt vir bonus. quod exēplo probat. Si ſeruus dicat mihi: Ego nec furtum feci, nec fugi, ſup. dominum, ego aio ei, tu habes preciū.i. mercedem quia non vteris.i. flagellaris vſque ad vibices loro.i.ſcutica. Et ſi ſeruus dicat. Ego non occidi hominem, aio illi, tu non paſces coruos in cruce.i non ſuſpenderis. Si dicat. Ego igitur ſum bonus, & frugi: Sabellus, vir ille qui malos ſeruos habet, negat atque renuit.i.diſſentit quatiendo caput. Enim pro quia, lupus cautus metuit foueam. Solent enim foueæ lupis parari, quas vbi inciderint, exire nō poſſint, ad quas alludere vr̄ qui dixit: Incidit in foueam quā fecit. & accipiter.i. auis illa rapax, metuit laqueos ſuſpectus. miluius (quem & miluum dn̄t illa auis p̄datrix, pullis gallinaceis infeſta, metuit hamum opertū.i. occultatum in fruſto carnis, & tn̄ hm̄ōi ſup. non ſunt boni, quia boni oderunt peccare amore virtutis. Qui ſeqtur verſiculus. Oderunt peccare mali formidine pœnę adulterinus eſt vt cenſet Philologus, ideo obeliſco eradēdus. vide argumenta eius in adnotatis, quia arguta ſunt. Non.n.inquit, mali, oderunt, ſed metuunt peccare. poſſet tn̄ dici q̄ oderint p̄prie annexam pœnam, ſed hoc eſt metuere. Ex Porph. quoque manifeſte apparet non eſſe appoſitū ab Horat. Tu ergo qui bonus eſſe vis, nihil admittet in te formidine pęnæ ſi ſpes fallendi eſt ſup. in te.i. ſi ſperas ignorari, tu miſcebis ſacra prophanis.i.oīa confundes. Nam cū ſurripis.i. furetis, vnum modium fabæ de mille.i. relinquens mille alios modios, damnū eſt mihi lenius.i.magis leniter ferēdū, illo pacto.i. per illud pactum, qa vnū dūtaxat furatus es, facinus.i.crimen facti, non eſt lenius, qa voluntas erat omnia furandi. Vir bonus, quem omne forum, & omne tribunal ſpectat.i.q in foro ſpectabilis eſt cum intus maius ſit, & ita p Ironiam bonus dr̄, quandocunque placet deos, vel porco, vel boue. clare ſup. locutus eſt, cum dixit ò Iane pater, & cum dixit ò Apollo, quia ab his honeſta peti ſolent, ſed mouet labra metuēs audiri, cū ſup. dicit ò Lauerna: Dea furū, & latere volentium, pulchra.i. venuſta (hoc.n. modo blāditur ei) da.i.cōcede mihi fallere, da videri ſanctū, & iuſtum obijce noctē.i.tenebras peccatis meis & obijce nubem fraudibus. De Lauerna aūt dicit Acron ſic, Lauerna in via Salaria lucum habet. Eſt aūt Dea furum, & ſimulacrum eius fures colunt, aut q cōſilia ſua volunt tacita dicta a lauando. (Nam fures lauatores dn̄r) cū ſilētio preces eius exercentur. Ego, inqt Poëta, non video, quo.i.in quo, auarus ſit melior, & quo ſit liberior ſeruo, cū.i.qn̄, demittit.i. deorſum mittit, & inclinat ſe ob aſſem.i.nūmum, fixum.ſ clauo à petulātibus pueris, in triuijs.i. vijs publicis. Nā cui cupiet, is ſup. metuet, quoq;.i.ēt porrò.i.ſed q viuit metuēs, nō erit mihi vnq liber. Is p̄didit arma, & deſeruit locū virtutis, q feſtinet ſemper in augēda re, & obruitur.i.immergitur re, hoc eſt infamis, & vitiorū ſeruus eſt, ſicut deſertor & abiector armorū ſuorū in bello. Vēdere cū poſſis, &c. ſenſus eſt, Qui in bello aliquē capiunt, ius hn̄t occidendi & ſeruandi, eum autem ſeruant, quem ſibi vtilem ſperant fore. Vnde à ſeruando ſeruus appellatus eſt. Et eo modo dicit Poëta per amaram irriſionem, nō debemus occidere auarum, q ſeruus eſt auaritiæ, qa vtiliter ſeruiet. Ordo igitur eſt. Noli occidere captiuū, eum tu poſſis vendere, ipſe tibi ſeruiet vtiliter, exiſtēs durus.i.robuſtus, & cōſtans, ſeu paſcat.i. paſtor ſit pecudis, &

aret,

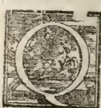
aret, nauiget ac ipse mercator hyemet.i.hyemem trafigat in medijs vndis. ipse prosit annonæ & portet frumenta, & penus .i. faciat, vt dicunt, prouisionem omnium ad victum necessariorum. Et quia id fac t ab auaritia impulsus certum est ꝙ non sit l.ber, quia liber neminem timet. quod probat exemplo dicens, Vir bonus & sapiens audebit dicere, ô Pentheu rector Thebarum, quid indignum coges me perferre & pati? Respõdet Pentheus. Adimam bona. addit Vir bonus, q.d. quæ bona? (Non enim bona animi amittenda sunt) nempe.i.non ne adimes pecus, & rem sup.reliquam.s.lectos argentum? tollas.i.auferas, licet.i.permittitur tibi à me. addit Pen. & tenebo te vinctum sub sæuo custode, manicis.i.vinculis manuum, & compedibus.i.cathenis pedũ. respondet Vir bonus. Ipse Deus soluet me, simulatque volam .i.vt primum volam, hoc est perdurabo donec Deus euocarit me ex carcere mortis huius. nec prius desinã fortiter viuere, quàm Deus euocarit me, & ita semel soluet me Deus, quia non prius volam liberari quam soluar. Ego opinor, inquit Poëta, hoc sentit Vir bonus, videlicet moriar, quia non potest homo cogi nisi mori. mors autem peccatum non est, & ita nemo inuitus peccat. mors est vltima linea rerum, scilicet transitoriarum. plu-ra in Sluarum nostrarum de hoc loco diximus.

ALD: MAN. ODERVNT peccare boni) Hoc signare dictum ait Porphyr. primum non timent peccare, sed oderunt, deinde non metu pœnæ, sed amore virtutis. Abstinent igitur boni à vitijs illorum odio, & amore virtutis. Praui autem, quia timent pœnas, luporum, accipitrum, miluiorum simileis, cum abstinent à cibis, quos auidi deuorent, idque aut fouearum, aut laqueorum, aut hamorum metuentes, & propterea subiungit statim. Tu nihil &c. [Tu nihil admittes in) Sensus est, tu non peccas. Quia times pœnam, nam si sperares posse homines fallere, & latere peccatum tuum, nihil non mali faceres.

GLAR. AVGVSTI laudes agnoscere possis) Hæc verba si enunciatiue legantur, hoc sensu dicuntur vt non dubitet Poëta cantatissima carmina etiam Quintium de Augusto non de se dicta intelligere. Si autem interrogatiue, vt legit Porph. agnoscere pro sibi adscribere sumptum videtur. Et ad hæc quidem verba retulit Poëta, quæ tertio deinde ponit versu. Respondens. ne tuo dic sodes nomine, quasi diceret ad Augusti laudes siles, & bene, hic fortassis non siles quanquam vane item, qui enim tibi hodie laudem illam tribuit, cras demere potest.

A D S AE V A M.

Hæc Epistola ciuilem facilitatem seueræ austeritati præfert.

VAMVIS Sæua satis per te tibi consulis, & scis,
Quo tandem pacto deceat maioribus vti:
Disce docendus adhuc, quæ censet amiculus: vt si
Cæcus iter monstrare velit: tamen aspice, si quid
Et nos, quod cures proprium fecisse, loquamur.
Si te grata quies, & primam somnus in horam
Delectat. si te puluis, strepitusque rotarum,
Si lædit caupona: Ferentinum ire iubebo.
Nam neque diuitibus contingunt gaudia solis:
Nec vixit male, qui natus, moriensque fefellit.
Si prodesse tuis, pauloque benignius ipsum
Te tractare voles: accedes siccus ad vnctum.
Si pranderet olus patienter; regibus vti
Nollet Aristippus. si sciret regibus vti;
Fastidiret olus, qui me notat. vtrius horum
Verba probes, & facta, doce. vel iunior, audi,
Cur sit Aristippi potior sententia. nanque
Mordacem Cynicum sic eludebat, (vt aiunt)
Scurror ego ipse mihi: populo tu. rectius hoc, &
Splendidus multo est, equus vt me portet: alat rex:
Officium facio tu poscis vilia: verum es
Dante minor? quamuis fert te nullius egentem.
Omnis Aristippum decuit color, & status, & res:
Tentantem maiora, fere præsentibus æquum.
Contra, quem duplici panno patientia velat:
Mirabor, vitæ via si conuersa decebit.
Alter purpureum non expectabit amictum:
Quid libet indutus celeberrima per loca vadet:
Personamque feret non inconcinnus vtranque.
Alter Mileti textum cane peius & angue
Vitabit chlamydem: morietur frigore, si non
Rettuleris panum. refer: & sine viuat ineptus.
Res gerere, & captos ostendere ciuibus hostes:
Attigit solium Iouis: & cœlestia tentat.
Principibus placuisse viris, non vltima laus est.

ASC.

VAMVIS Sæua) Hac epistola disertissima collegi, præcepta vitæ, q̃ misit ad Lollium Sæuam equitem Romanum. Hortatur autem ab initio eum, quomodo amicitiæ maiorum obsequi debeat. Verum quia Sęua respondere posse se nolle cuiquam inseruire: plurisque facere quietem vitæ solitariæ, q̃ strepitum regalis fortunæ, ideo ponit Poëta distinctionem, dicens: Si te grata quies &c. hoc est si quietem amas & strepitum ac clamorẽ deuitas, desere Romam, & pete Ferentinum, aut simile oppidum desertum: illicq. quiete & beate viue, quod facere possis, quia etiam pauperibus sunt sua gaudia, si videlicet sua sorte contenti viuunt, minusq. nosci & videri cupiũt. Sin prodesse malit amicis & necessarijs suis, & mollius viuere in domib. regum.i.diuitum, accedat siccus ad vnctum .i. illi inseruiat, & morem gerat vsque adeo patienter, vt dum ille vnctus.i.vnguento delibutus balnea intraturus & post modũ poturus est, ipse sit siccus.i.aut nõ potus, vt illi melius obsequaẽ, aut non vnctus, ne ex ęmulatione illi stomachum moueat. Quo circa, qui sibi duntaxat viuere velit, & paupertatẽ, si pauper sit, patiẽter ferre, non opus haberet diuitibus obsequi, sicut nec Diogenes Cynicus Alexandro magno inseruire voluit, carpens subinde eam ob rem Aristippum ac dicens, Si prãderet holus, hoc est si Aristippus posset sobrie viuere & herbis vesci, nollet regi inseruire. Verum Aristippus ille respõdit, si Diogenes sciret vti regibus.i.si non esset tam ineptus, ꝙ ab omnib. aspernaretur, fastidiret holus.i. nolet semp̱ holere vesci, & sordide viuere. Disquirit aũt poëta vtrius sententia potior sit, an Diogenis qui iudicauit hoĩem nulli debere inseruire, & potius herbis, & aqua vesci, quam ex obsequio lautius viuere, an vero Aristippi, qui censuit ob lautiorem vitam habendam morẽ esse gerendum diuitibus. Et cõcludit pro Aristippo faciens, quod in prima epistola promiserat. Nunc ad Aristippi furtim præcepta relabor. Fuit autem Aristippus Philosophus Cyrenæus, & Socratis discipulus, qui primus ex Socratica doctrina quæstum fecit. Habuitq. ingenium ad omnia facile & paratum. Laudauit autem voluptatem. ob quam in eum scripsit Plato, & Diogenes canem regium appellauit. Ordo est, O Sæua quamuis scis & consulis tibi satis per te, quo pacto.i. quomodo deceat te tãdem, vti maioribus, id est principibus viris, quorum amicitiam tibi conciliasti, tamen disce adhuc docendus, quid amiculus, id est paruulus, & medicus amicus tuus (intelligit autem se Poëta) censet, supple faciendum, vt id est ita vt, si cæcus velit monstrare iter. tamen aspice si, &.i.etiã nos loquamur quid i. aliquid, quod cures, id est velis, fecisse proprium.i.tuũ ipsius.i.adscribere inuentis, Si grata quies, & somnus in .i. vsque ad primam horam.s.lucis (quia videtur tũc Itali primam horam posuisse, quæ prima est lucis) si puluis & strepitus rotarum lædet, aut lædit .i. offendet te, & si caupona .i. domus in qua vinum, & cibus venditur, lædet te, ego iubeo te ire Ferẽtinum.i.ad illud oppidum in Tuscia ad viã Latinam, quod desertum tũc erat. Nam neque gaudia contingũt solis diuitibus, id est non minus beatus eris, si securus in solitudine vixeris, q̃ si cum perturbatione in medio diuitum, nec is vixit male, qui fefellit.s.scientiam hoĩum, natus & moriens .i.non ideo quis male vixit, qa ignotus

Non cuius homini contingit adire Corinthum.
Sedit, qui timuit, ne non succederet: esto.
Quid? qui peruenit, fecit ne viriliter? atqui
Hic est, aut nusquā, quod querimus. hic onus horret,
Vt paruis animis, & paruo corpore maius:
Hic subdit: & perfert: aut virtus nomen inane est:
Aut decus, & precium recte petit experiens vir.
Coram rege suo de paupertate tacentes,
Plus poscente ferent. distat, sumas ne pudenter.
An rapias. atqui rerum caput hoc erat, hic fons.
Indotata mihi soror est, paupercula mater,
Et fundus nec vendibilis, nec pascere firmus,
Qui dicit: clamat, victum date. succinit alter:
Et mihi diuiduo findetur munere quadra.
Sed tacitus pasci si posset coruus: haberet
Plus dapis, & rixæ multo minus, inuidiæque.
Brundusium comes, aut Surrentum ductus amœnum,
Qui queritur salebras, & acerbum frigus, & imbreis
Aut cistam effractam, subducta viatica plorat:
Nota refert meretricis acumina, sæpe catellam,
Sæpe * periscelidem raptam sibi flentis: vti mox
Nulla fides damnis, verisque doloribus adsit.
Nec semel irrisus triuijs attollere curat
Fracto crure Planum: licet illi plurima manet
Lacryma: per sanctum iuratus dicat Osirim:
Credite: non ludo: crudeles tollite claudum.
Quære peregrinum, vicinia rauca reclamat.

ignotus potest.n.ignotus etiam in deserto bene viuere. Si voles ꝓdesse tuis.s.necessarijs, & amicis, & tractare teipsum paulo benignius.i.indulgentius, tu accedes siccus.i.adhuc ieiunius, aut minime vnctus, ad vnctū.i.vnguento delibutū, vt illi melius inseruias, nec inuidiam excites æmulatione tua. Dixit sup. quidam emulus, vt Diogenes, Aristippo Epicureo, si Aristippus pranderet patienter.i.cum patientia egestatis, holus.i.quamuis herbam in horto nascētem victus gratia ipse nollet vti regibus. Ad quod Aristippus, Si is qui notat.i.carpit me.s.Diogenes, aut Antisthenes, sciret vti regibus, ipse fastidire.i.asperna retur holus. doce vtrius.i.(si dicere liceat:) cuius hoꝝ duorum verba, & facta tu ꝓbes.i.approbes vel tu minor audi, cur sñia Aristippi sit potior, nā ipse eludebat Cynicum.i. philosophū caninum.s. Diogenem, sic (vt aiunt) sup. ferè omnes. ego ipse scurror.i. scurram ago, mihi .i. ad vtilitatē meam, quia voluptuose & læte viuo, tu sup. scurraris populo.i. excitas risum populo tua professione, & ita scurram agis ad voluptatē populi. hoc.s. q̄ facio officiū vt equus portet me, & rex alat me, est rectius, & splendidius multo. tu poscis vilia, veꝝ tu es minor.i.inferior dante.i. qui tibi dat, quamuis fert te.i. ostentans, & præfers nullius egentem. Omnis color sup. vestrum, & omnis status, & res decuit Aristippum, tentantem maiora, & æquum.i. indifferentem, ferè præsentibus.i. rebus habitis. contra.i. econtrario, ego mirabor, si eum sup. quem patientia velat duplici panno.i. Diogenem Cynicum, via vitæ conuersa.i. mutata, decebit, q.d. puto q̄ non. Alter.s. Aristippus, non expectabit purpureum amictum.i. licet non habeat, non minus tñ incedet, sed vadet indutus quidlibet.i. quoduis tegumentum. per loca celeberrima.i. per media conuenticula hominum, & feret non inconcinnus.i. concinnus, & congruus, vtranque personam, tam viliter q̄ preciose vestiti, alter.s. Cynicus, vitabit chlamydē textā Mileti.i. purpuream, & ex optima lana, quia sm̄ Virgilium Milesia vellera Nymphæ carpebant, peius.i. magis anxie cane, & angui (quia creditur purpureus color canibus, & anguibus inuisus. vel sensus est, Vitabit diligentius cane, & angui.i. non quam canis, & anguis supp. vitant, sed quam canem, & anguem vitaret (& ipse morietur frigore, si non retuleris pannum.i. vestimentū solitum) historiam narrat Acron dicens, Aiunt Aristippum inuitato Diogene ad balneas dedisse operam vt prius egre veret, ipsiusq. pallium induisse, illiq. purpureum reliquisse, quod Diogenes cum induere noluisset suum repetens, tunc Aristippus increpuit Cynnicum famæ seruientem, qui algere mallet, quam conspici in veste purpurea) ergo refer, & sine.i. permitte, vt sup. viuat ineptus. Gerere.i. recte gubernare res, & ostendere ciuibus hostes captos sup. à se, attingit Solium.i. thronum, & gloriam Iouis, & tentat.i. conatur cœlestia, q. d. qui aut priuata, aut publica bene gerit deorum gloriam meretur, & non vltima laus, q.d. ꝓxima ad deos est placuisse principibus viris. Non cuiuis homini, quia dixit summam esse laudem principibus placere ducet Adagio, & deuerbio veteri eius rei difficultatem, omnia si quidem magna laude digna difficilia sunt dicens, Nec cuiuis. Alij legunt (quod etiam placet) non cuiuis homini. Cuius sensus est, Sicut (vt in prouerbio est) non cuiuis datum est adire Corinthum, ita nec cuiuis contingit principibus placere. Hoc deuerbium Acron ad præsentem locum applicans dicit, Cum multi Corinthum nauigantes Laidis amore tenerentur, Aristippus hac fama illo perductus, ad Laidem miro amore eius deuinctus est. qui cum præ se ferret, ꝙ non esset captus vt ceteri. q̄m dictum est, ꝙ meretricem habuisset, ille respondit, habui, sed non habeo, aut habui, non habitus sum. Aulus tñ Gellius noctium Attic.lib.j. dicit non Aristippo, sed Demostheni oratori accidisse, q̄ cum Corinthi ad Laidem meretricem diuertisset, cunque missa dextera in pectus illius quæsisset, quanti hoc? illaq. rñdisset, Mille nummum, scire adiecit, Non tanti eme penitere, sciens ꝙ omnis anima tristatur post coitum. vtcunque est ex caritate meretricis illius. & ceteris sumptibus Corinthi faciundis natum est prouerbium, Nō cuiuis datum est adire Corinthū. Est autem vrbs Achaiæ in Isthmo, quæ est in medio maris Ionij & Aegei cōstructa, vnde bimaris dicitur. fuit aūt varie appellata. Nam primum Cercyra, deinde Ephyra ab Ephyre Nympha, vt scribit Pausanias, postea Corinthus, à Corintho Iouis filio, aut (vt alij scribunt) Orestes filio, à quo fuerat reparata, deinde ab occupatoribus Batteis dicta, à quorum factione Tarquinius, & Demaratus domo eiecti sunt, auctore Dionysio Alycar. Postmodum aūt fuit ab Romanis deleta ꝙ visa est ad bellum cōtra Romanos gerēdum opportuna. Vnde dolet Ciceroni deletam esse in j. Offic. In eius autem conflagratione, qua cōmixtio, auri argēti, & ceterorum metallorum facta est, inuentum est nouum genus æris in summo precio habitum, quod æs Corinthium dictū est. Fuit præterea rursus instaurata. Sed ad ordinem diuertendum est, qui eo difficilior est, ꝙ allegoricos loquitur. Nam sensus est, Fateor quidem magnæ laudis, & principibus placuisse viris, nec contingit.i. datur cuiuis.i. quilibet homini, adire Corinthum.i. obtinere cum commodo suo gratiam principum, & ideo si is qui timuit ne non succederet.i. qui incassum conaretur, sedit.i. desedit, & ociosus cessauit. Esto.i. concedatur, inquit Szua, aut Poëta, quid sup. facit, aut quid dices de eo qui peruenit.s. ad intentum, hoc est in gratiam principum? fecit ne viriliter? Respondet, Atqui.i. sed quō id quæris, aut certe, hic.i. in hoc.s. id peruenisse est quod quærimus aut nusquam. Sunt autem diuersa genera hominum, quia hic.i. quiuis, videlicet, qui sedet horret.i. exhorret & timet onus, vt.i. vtpote, aut tanquam maius paruis animis, vt pusillanimis contingit, & corpore paruo, vt ei quem vires deficiunt, hic.i. alius, qui peruenit videlicet, subdit.s. onus.i. audet, & ita animum habet, & perfert, & ita vires habet. Et si quis dicat, si onus maius est, q̄ vt à me perferatur.i. si res difficilior, quam vt à me geratur, nunquid ideo vituperabor. Respondet Poëta, Aut virtus est nomen inane.i. nulli contingens, aut vir experiens.i. periculum faciens, & pro virili sua moliens, petit recte.i. iuste, & merito, decus, & precium.i. mercedē, hoc est dignus & laude, & mercede, etiam si non queat perficere, quod molitur in re laudanda. Deinde tradit præcepta recte cum regibus.i. diuitibus viuendi dicens, Tacentes de paupertate.s. sua.i. verecundi, & modesti coram rege suo ferent sup. ab eo plus poscente.i. q̄ is qui assidue poscit. distat ne.i. nihil ne interest, ne pro an, sumas pudenter.i. cum pudore an rapias.s. auide, aut violēter? q.d. plurimum. Atqui.i. sed certe hoc.i. pudenter viuere, & petere, erat caput rerum, & hic erat fons rerum.i. præcipuum est in domo diuitum. Nam is qui dicit regi suo, Soror est mihi indotata.i. sine dote. mater est mihi paupercula, & fundus est mihi nec vendibilis, nec firmus.i. satis validus, pascere.i. vt pascat eas, qui inquam, h.d. clamat.i. aperte pronunciat, hoc est tantum est ac si clamet date.s. sorori, & matri victum. Alter.s. etiam impudens, succinit.i. clanculum, & in aurem canit. quadra.i. frustrum panis quadratæ figuræ, super quod obsonium ponitur, & inciditur, vnde incisorium dicunt, findetur.i. findendo condi videtur, mihi munere diuiduo.i. condiuiso cum collega meo. Sed si coruus posset.i. sciret pasci tacitus.i. sine garritu, ipse haberet plus dapis .i. escæ, & multo minus rixæ, & inuidiæ. Coruus.n. dum cadauer,

* Obiter notandū perisceli das dici quæ vulgo græmialia vel trauersias dicuntur. Menāder quoque puellas gesta reperiscelidas scribit. Cœl. lib. 3. c. 43.

au: aliud genus eſcæ inuenit, voce rauca, alias aues ad prædam vocat,cum quibus aut præda condiuidenda eſt, aut certandum. ſic autem faciunt qui cum a diuite manus acceperunt. Illud cum famulis,aut collegis ſuis altercantur, & ita coguntur condiuidere illis, aut inuidiæ ſubeſſe. Eſt ego prouerbialiter dictum, & ex Apologis ſumptum. Brundiſium comes,oſtendit exemplo q̃ ingratum ſit diuitibus habere familiares querulofos, & ſine cauſa quærentes ac petentes ſemper aliquid,quanque illud eis inutile ſit. Nam ſic & amicum amittunt & fidem. Vnde dicit,ſi quis comes ductus fuerit ab amico diuite Brunduſium, ſicut Horat. ſe ductum docet in Satyra. Egreſſum magna &c. aut Surrentum,& in via, aut in hoſpitijs quæritur de ſalebris .i. aſperitate viarum. Sunt enim ſalebræ à ſaltu dictæ (ſecundum Nonium) inæqualitates & aſperitatis viarum per quas currus, aut equus, aut homo dum tráſire vult ſalire cogitur, vnde ſumpta metaphora Cicero orationem aſperam, & inconcinnam ſalebroſam vocat Vnde ſecundo de finibus bonorum,& malorum,inquit,Hic ſi diffinire, ſi diuidere potuiſſe, ſi loquendi vim, ſi denique conſuetudinem verborum teneret,nunquam in tantas ſalebras recidiſſet.Et lib. v. Venit ad Extremum,hærat in ſalebra. Et de Oratore, Alter enim ſine vllis ſalebri,quaſi ſedatus amnis fluxit. Aut conqueritur de frigore,aut imbribus,aut plorat ciſtam quam ſecum vexerat,aut domi dereliquerat fractam,aut viatica furto ſublata.imitatus eſt in hoc meretrices ſemper quærentes,aut cathellam,aut periſcelidem raptam,vt in Truculento Plauti eſt videre. Eſt autem Periſcellis fęminale ornamenti genus,quòd inter cetera ornamenta mulierum ponitur Eſaiæ iij. Græce dicitur, περισκελίς, à περ quod cum accuſatiuo ſignificat circum vel circa,& σκέλος, quod eſt crus,aut brachium,quaſi ornamentum circum crus, aut brachium. nec ſcribendum eſt perichelis,ſed periſcelis hic autẽ latine declinatur. Planus autem hic proprium ſcurræ,ſeu ſycophantæ,& non adiectiuum,quia tunc primam producit, vt ádnotauit Beroaldus. Is autem ſæpe finxerat ſibi crus fractum,vnde à multis pietate motis in currum ſublatus,quo voluit,vectus eſt, & demiſſus cum riſu illuſit illis à quibus beneficium acceperat, qua re nota poſt modum,cum illi crus re vera fractum eſſet fruſtra auxilium implorauit. Similem fabulam recitat Aeſopus de paſtoribus,qui ſæpe lupum inclamantes,agricolantes fruſtra aduocarunt,qui decepti,cum lupus reuera in pecus irruiſſet,vocati in aderant. Vnde dicit ſolet,eam eſſe mendacis mercedem,vt cũ vera dicat,et non credatur. Sed ordinem ponamus,qui talis eſt, Familiaris ſup. diuitis,ductus comes .i. vt comitetur,Brunduſiũ, aut Surrentum amœnum.i.ad ea oppida Italiæ amœna,qui quęritur .i. deflet, ſalebras .i. aſperitatem viarum, & ſaltus vehiculi,& frigus acerbum.i.acre, & imbres.i.pluuias vehementer imbuentes,& ciſtam,quam in curru habebat,aut domi dereliquerat,fractam,& plorat viatica.i.pecunias ad viæ onera,ſubducta.i.furtim ſublata,refert.i.repræſentat,& in memoriam reducit,acumina.i. ſubtilia vaframenta & calliditatis,meretricis,nota.i.tam cognita meretricis dicit flentis ſæpe cathellam .i. paruam cathenam auream,aut argenteam, quam in collo habent, raptam ſibi, flentis etiam ſæpe periſcelidem.i.fœminale,aut brachiorum ornamentum,raptam ſibi,ita ſupple vt.i. vt,nulla fides .i. credulitas,adſit mox.i.paulò poſt,veris damnis,& veris doloribus. Nec ſup.aliquis irriſus ſemel .i. cum riſu deceptus a Plano, ſcurra, & ſycophanta, curat attollere .ſ. in currum ſuum triuijs .i. in triuijs .i. vijs publicis,quo tres viæ conueniunt, Planum ſycophantam illum fracto crure.i.vbi illi crus re vera fractum eſt, quod ſæpe ſimularat,licet plurima lacryma manet .i. defluat ab oculis,illi .ſ. Plano,& licet ipſe iuratus.i.iureiurando confirmans,per Oſirim .i.illum Deum Aegyptiorum maritum Iſidis,ſanctum .i. religioſe obſeruatum,dicat,credite.ſ.nunc mihi,quia non ludo .i. illudo,aut ludum ago, ſed ſerio loquor. & dicat cum illi abierint,ò crudeles tollite me claudum.i.fracto crure, quia vicinia.i.multitudo vicinorum. (Hoc enim ſignificat vicinia, cum vicinitas ſit propinquitas eorum)rauca .ſ. ex frequenti clamore in eum deceptorem facto,reclamat,ò Plane,quære peregrinum .i. externũ, qui te non norit vt te tollat, quia nos à te decepti, te non tollemus. Et ita vult neminem debere petere cuius non egeat,nec ſimulare indigentiam prius quàm opus ſit.

F R A C T O crure Planum) Vocem hanc Planus A. G. lib. xvj. cap. vij. commemorat inter verba inuſitata, quibus vſus ſit Minius Laberius, atque ſignificare ſycophantam. Quanquam eodem nomine vſus eſt M. Tullius,eodem ſignificatu in oratione,quam dixit pro Cluentio. Eſt autem dictio Græca πλάνος,ſignificatque,tu erroneum,tum impoſtorem, Doct. in Prouerb. Tollat te qui non nouit. Vide item Cœl. lib. vj. cap. xxix. & Sabellicum. COEL. RHOD.

G L A R E A N V S.

FERENTINVM ire iubebo) Liuius lib.j.aquæ Ferentinæ meminit,lib.ij.capitis ferentini.At lib.7. Ferentinum Hernicorum oppidum facit, quod captum à Romanis paulò ante ſingulare T.Manlij Torquati cum Gallo certamen ſcribit Plin.lib.iij.cap. v.Ferentinum inter Hetruriæ oppida prope Feſulas ponit,paulò poſt Ferentinates ex agro Falerno numerat.Strab.lib.v. Ferentinum in via Latina poſuit. Quod ſi verum eſt,haud dubie de Hernicorum oppido loquitur hic poëte. Badius Thuſcum Ferentinum in via Latina ponit. Sed errat.

A D L O L L I V M.

Taxat Lollij importunam libertatem, & nimis odioſam.

I bene te noui,metues liberrime Lolli
Scurrantis ſpeciem præbere,profeſſus amicum.
Vt matrona meretricis, diſpar erit, atque
Diſcolor infido ſcurræ diſtabit amicus.
Eſt huic diuerſum vitio vitium prope maius,
Aſperitas agreſtis, & inconcinna, grauiſque
Quæ ſe commendat tonſa cute, dentibus atris:
Dum vult libertas mera, dici, veraque virtus.
Virtus eſt medium vitiorum, & vtrinque reductum.
Alter in obſequium plus æquo pronus, & imi
Deriſor lecti, ſic nutum diuitijs horret;
Sic iteras voces, & verba cadentia tollit:
Vt puerum ſæuo credas dictata magiſtro
Reddere: vel parteis mimum tractare ſecundas.
Alter rixator de lana ſæpe caprina
Propugnat, nugis armatus: ſcilicet vt non

A. SC.

I bene. Ordo eſt. O Lolli,liberrime, ſi ego bene noui te, tu profeſſus amicũ, metues præbere ſpeciem ſcurrantis.i.ſcurriliter agẽtis.Vt.i.quemadmodum,matrona erit diſpar atq; diſcolor meretrici,ita ſup. amicus diſtabit ſcurræ infido.i.à ſcurra infido. Eſt vitiũ diuerſum.i.diſtinctum,huic vitio .i. ab hoc vitio ſcurrilitatis prope .i. quaſi maius,videlicet aſperitas agreſtis, & inconcinna,quæ pro &,grauis.i.ſeuera & moleſta,quę cõmendat .i. commendatam facit ſe,cute tonſa,& atris dentibus, dum vult dici mera libertas, & vera virtus. Virtus aũt eſt medium vitiorum, redactũ vtrinque.i.ab vtroque extremorum aliqui textus habent,Et vtrinq; redactum. Alter eſt pronus.i.inclinatus in officiũ,plus æquo.i. plus quam æquum, aut iuſtum eſt,& deriſor imi lecti.i.eorum, qui in conuiuijs ſedent in imò lecto.i.ad infimam tabulam. ſic horret.i.cum horrore obſeruat nutum diuitis, ſic iterat.ſ.repetit voces, ſic tollit.i.extollit verba cadentia, vt credas puerum reddere dictata, ſæuo .i. rigido magiſtro,vel vt credas mimũ.i. tanquam mimũ in ſcæna agere ſolitum,tractare.i.attentare ſecundas partes.[Alter rixatur ſępe de lana caprina).i.agit cum amico controuerſiam,& rixam de re friuola. vtpote an capræ villis,an pilis,an lana tegi dicãtur,& propugnat.i.reſiſtit dictis amici,aut quaſi propugil anteq̃ laceſſatur pugnat. quod male dicere quàm pugnat pro nugis, vt Bonfinis, armatus nugis.i.rebus friuolis dicens ſup. Scilicet (quod ironice aut cum indignatione loquẽtus eſt).i.ſcire licet. altera ætas ſordet preciũ.i.nollem accepiſſe alteram ætatem pro præmio,vt non ſit mihi prima fides & vt non clarrẽ acriter quod placeat vere ambigitur, Horatij ſunt verba hoc ordine: Quid enim.i.quare nõ ſordeat illi precium altera vita: & eſt ironia manifeſta,ambigit.ſ.inter eum & amicum .i. dubitat, an Caſtor plus ſciat an Docilis, id eſt

Id est vter illorum gladiatorũ peritior sit, sic etiam Bonfinis interpretatur, vt Docilis proprium nomen gladiatoris, qui Castori opponatur, credam tñ posse dici nomen adiectiuũ, vt sit an Castor plus sciat an supp. sit plus docilis .i. adhuc docendus. Non.n. vt Docilis gladiatoris propr ũ. An via Numici .i. quã Numicus strauit melius ducat: Brundusium, an via Appij. Appi. Amicus diues odit & horret: sup. eum quem Venus .i. luxuria (nam Venus in tessera lucrosa est) damnosa nudat. & quẽ alea .i. ludus aleæ, præceps .i. subditus nudat, quẽ gloria .i. cupido gloriæ vestit, & vngit supra vires, quẽ sitis & fames importuna argenti tenet .i. irretit, & quem fuga & pudor paupertatis tenet. odit inquam existens sæpe instructior decem vitijs, aut si non odit regit .i. vult esse cẽsor eius, & vult ipsum sapere plus q̃ se, veluti pia mater vult sup. filium plus sapere quàm se, & vult illum esse priorem virtutibus, & ait prope .i. quasi vera, quia parum interest qn ita sit, noli contendere mihi .i. mecũ. Verba enim certamen concernentia regunt datiuum resolubilem in ablatiuum nec staret versus si legas mecũ. sunt tñ qui legãt meæ vt referatur ad opes. Opes patiũtur stultitiam .i. possum facere stultitiam, quia opulentus sum, nec mihi id vitio est, tibi est res paruula toga arcta .i. stricta & modica. decet comitem .i. familiarem concomitantem, sanum .i. sapientem desine certare mecum .i. noli, æmulari, si vides me pompose vestitum. Eutrapelus ille diues & versipellis. & animum versatilem habens, dabat vestimenta preciosa cuicunque volebat nocere .i. nocumentum inferre. Enim pro quia, beatus .i. is q in illis vestibus se beatũ putat, sumet noua cõsilia .i. noua instituta viuendi, cũ pulchris tunicis, & sumet spes sup. nouas, dormiet in .i. vsque ad lucẽ, & postponet honestum officium scorto .i. meretrici, & pascet .i. ad vsuram nutriet, & augmentabit cũ damno suo, alienos nũmos. Ad imum .i. ad extremum. vitæ, erit Thrax .i. gladiator, aut eget mercede .i. pro precio laboris sui factus mercenarius caballum .i. equum, aut iumentum holitoris .i. venditoris holorum .i. con sumptis suis erit vilissimus minister. Neq; tu scrutaberis .i. rimaberis, inquires vnquam arcanum .i. secretum vllius, & tu teges .i. celabis arcanum sup. commissum .i. reuelatum tibi .i. fidei tuæ, teges inquã tortus .i. quam uis tortus, & vino .i. per potum. sicut in Arte dictum est. Reges dicũtur multis vrgere culullis.

Id est quasi elatione animo decidendã.

*Hæc horatij sunt verba, nõ senteri, & asperi hominis.

quem sin... Bõf.

Sit mihi prima fides: & vere quod placet, vt non
Acriter * elatrem: precium ætas altera sordet.
* Ambigitur quid enim? Castor sciat, an Docilis plus
Brundusium Numici melius via ducat, an Appi.
Quem damnosa Venus, quem præceps alea nudat?
Gloria quem super vireis, & vestit, & vngit:
Quem tenet argenti sitis importuna famesque:
Quem paupertatis pudor, & fuga: diues amicus
Sæpe decem vitijs instructior, odit, & horret.
Aut si non odit, regit: ac veluti pia mater
Plus quam se sapere, & virtutibus esse priorem
Vult: & ait prope vera. meæ. contendere noli,
Stultitiam patiuntur opes. Tibi paruula res est.
Arcta decet sanum comitem toga. desine mecum
Certare. Eutrapelus cuicunque nocere volebat:
Vestimenta dabat preciosa. beatus enim iam
Cum pulchris tunicis sumet noua consilia, & spes:
Dormiet in lucem: scorto postponet honestum
Officium: nummos alienos pascet: ad imum
Thrax erit: aut olitoris aget mercedem caballum.
Arcanum neque tu scrutaberis vllius vnquam:
Commissumque teges, & vino tortus, & ira.
Nec tua laudabis studia: aut aliena repræendes:
Nec cum veneri volet ille, poëmata panges.
Gratia sic fratrum geminorum Amphionis, atque
Zethi dissiluit: donec suspecta seuero.
Conticuit lyra. fraternis cessisse putatur
Moribus Amphion. tu cede potentis amici
Lenibus imperijs: quotiesque educet in agros
Aetolis onerata plagis iumenta, canesque.
Surge: & inhumanæ senium depone camœnæ
Cœnes vt pariter pulmenta laboribus empta,
Romanis solenne viris opus, vtile famæ,
Vitæque, & membris: presertim cum valeas, &
Vel cursu superare canem, vel viribus aprum
Possis. adde, virilia quod speciosius arma
Non est qui tractat. scis quod clamore coronæ
Prœlia sustineas campestria, denique sæuam
Militiam puer, & Cantabrina bella tulisti
Sub duce: qui templis Parthorum signa refixit:
Et nunc, si quid abest Italis adiudicas armis.
Ac ne retrahas, & inexcusabilis absis:
Quamuis nil extra numerum fecisse, modumque
Curas: interdum nugaris rure paterno.
Partitus lintres exercitus: Actia pugna.
Te duce per pueros hostili more refertur.
Aduersarius est frater, lacus, Adria. donec
Alterutrum velox victoria fronde coronet.
Consentire suis studijs qui crediderit te,
Fautor vtroque tuum laudabit pollice ludum.
Protinus vt moueam, si quid monitoris eges tu:
Quid de quoque viro, & cui dicas, sæpe videto.
Percontatorem fugito: nam garrulus idem est:
Nec retinent patulæ commissa fideliter aures.
Et semel emissum volat irreuocabile verbum.
Non ancilla tuum iecur vlceret vlla, puer ue
Intra marmoreum venerandi limen amici:
Ne dominus pueri, pulchri, cara ue puellæ
Munere te paruo beet: aut incommodus angat.
Qualem commẽdes, etiam atq; etiam aspice: ne mox

Et torquere mero &c. & ira, q a Ira furor breuis est, aut ira .s. nimis irati in te. Nec tu laudabis tua. nec repræhẽdes aliena, nec panges .i. conficies Poëmata, cũ ille .s. amicus tuus volet venari .i. venationi insistere. Nã gratia fratrum geminorũ .s. Amphionis, atque Zethi filiorum Anthiopæ ex Ioue, dissiluit .i. dispersa est sic .i. per contrarietatẽ studiorũ, donec lyra suspecta .i. odio habita, conticuit seuero .s. Amphioni, Amphion putatur cessisse fraternis moribus. tu cede .i. da locũ, lenibus .i. placidis imperijs amici potentis, & quoties amicus potens educet in agros iumenta onerata plagis .i. venatorum retibus, Aetolijs .i. qualibus aper in Aetolia captus dicitur, & quoties educet canes sup. venaticos, tu surge, & depone seuium .i. seueritatem senilẽ Camœnæ inhumanæ, quæ esset inhumata si vetaret amico obsequi, vt tu cœnes pariter cũ eo pulmento .i. pulposa obsonia, hoc est carnes venaticias, empta .i. comparata laboribus .s. venandi vtriq; communibus, qđ sup. est opus solenne Romanis viris, & vtile famę, & vitę, & mẽbris, ne .s. torpeãt presertim cũ tu valeas, & possis superare vel canem cursu, vel aprũ viribus adde ad hos dotes tuas q non est, q tractet speciosius .i. decentius arma virilia, vt nebula & arcus. Tu scis quo clamore coronæ .i. fauore circũsidentium in morẽ coronæ, sustineas prœlia cãpestria .i. luctamina in campo Martio. deniq; tu puer tulisti sęuã militiã, & pro .i. Cantabrica bella sub eo duce .s. Tyberio, q refixit .i. quæ fixa erant, resoluere fecit & auferre, templis Parthorũ, signa sup. Romana, quæ Crassus amiserat & qui dux adiudicat .i. vendicat, & acquirat Italis armis, si quid ab est nondum .s. subiugatum. Ac ne terra has te .s. ab exercitio militari, & absis inexcusabilis .i. nullam excusationem habens) quãuis nil curas .i. non ideo dico, quasi cures fecisse extra numerũ & modum .i. mensuram) tu nugaris .i. res leues vt simulacra pugnarũ, & non veras pugnas tractas interdum iure paterno, exercitus .i. multitudo iuuenũ à te instructorũ partitur .i. contrarias partes instruit, lintres .i. leuia nauigia ad magnorũ similitudinem Actia pugna .i. q̃ fuit inter Augustum & Antonium, apud Actium promontorium, refertur .i. repræsentatur te duce p pueros more hostili, frater tuus est aduersarius .i. agit vices aduersarij, lacus paterno agro vicinus est Adria .i. pars Adriatici maris donec victoria velox .i. subito adueniens, coronet alterutrum .i. aut te aut illum. Is qui credi-

Incutiant aliena tibi peccata pudorem.
Fallimur: & quondam, non dignum tradimus: ergo
Quem sua culpa premet, deceptus omitte tueri:
Vt penitus notum si tentent crimina serues,
Tuterisque tuo fidentem præsidio, qui
Dente Thennino cum circumroditur, ecquid
Ante post paulo ventura pericula sentis?
Nam tua res, agitur, paries cum proximus ardet:
Et neglecta solent incendia sumere vires.
Dulcis inexpertis cultura potentis amici
Expertus meruit. tu dum tua nauis in alto est:
Hoc age: ne mutata, retrorsum te feret aura.
Oderunt hilarem tristes, tristemque iocosi.
Sedatum celeres, agilem gnauumque remissi:
Potorem bibuli media de nocte falerni:
Oderunt porrecta negantem pocula: quamuis
Nocturnos iures te formidare vapores:
Deme supercilio nubem plerunque modestus
Occupat obscuri speciem, taciturnus acerbi,
Inter cuncta leges, & percuntabere doctos:
Qua ratione queas traducere leniter æuum:
Ne te semper inops agitet, vexetque cupido:
Ne pauor, & rerum mediocriter vtilium spes.
Virtutem doctrina paret: natura ne donet:
Quid minuat curas, quid te tibi reddat amicum.
Quid pure tranquillet: honos, an dulce lucellum,
An secretum iter, & fallentis semita vitæ.
Me quoties reficit gelidus Digentia riuus:
Quem Mandela bibit rugosus frigore pagus:
Quid sentire putas: quid credis amice precari?
Sic mihi quod nunc est, etiam minus: vt mihi viuam
Quod superest æui: si quid superesse volunt di.
Sit bona librorum, & prouisæ frugis in annum
Copia: neu fluitem dubiæ spe pendulus horæ.
Hæc satis est orare Iouem, qui donat, & aufert:
Det vitam: det opes: ęquum mi animum ipse parabo.

derit te cōsentire suis studijs .i. si Augustus sciret, q hoc faceres in cōsensum studiorum suorum ipse fautor laudabit tuum lusū vtroque pollice .i. applaudens vtranque manum leuabit. Nec vellem synecdochicos omnino dictum. nam pollice maxime plausum significamus. vnde est illud Iuue. Et verso pollice vulgi. Quemlibet occidunt populariter. Vt ego moneam te protinus .i. omnino, si tu eges quid .i. in aliquo monitoris, videto .i. cōsiderato q.d, & cui dicas, de quoque .i. vnoquoq; viro Fugito percontatorem .i. nouarum rerum indagatorem, nam idem est garrulus, quia dici solet, qui multa infert, multa effert, qui multa quærit, multa denūciat. nec aures patulæ .i. assidue patē tes ad quęlibet noua audienda, retinēt fideliter commissa .i. credita fidei. Et verbum emissum semel volat irreuocabile. quod alibi dicatur, Nescit vox missa reuerti. & apud philosophum. Quod semel dictū est, amplius resumi non potest. Ancilla vlla aut puer, nō vlceret .i. fœde vulnere, iecur tuum .i. caue ne capiaris amore ancillæ aut pueri, intra marmoreū limen .i. in magnifica domo venerādi amici. quod Virgilio contigisse Porphyrio hic attestatur, dicens, q ad Virgiliū alludit, cui Alexandrum puerum Pollio dominus dono dedit. Idem dicit Seruius ad illud Formosum pastor Corydo. Quia vero fœdum est vulnus, dicit vlceret. Non ego vlceret iecur tuum, ne dominus pueri pulchri, aut caræ puellæ. beet .i. ditet, & beatum faciat te paruo munere, aut ne ipse incōmodus .i. nolens tibi id cōmodi facere, angat .i. dolore constringat cor tuum. Qualem commendes, ponit alia præcepta summopere attendenda dicens. Aspice .i. attende, considera, qualem cōmendes .i. alicui probes, & laudes, aut cōmendatum facias, ne peccata aliena .s. ipsius cōmendati, incutiant mox .i. paulò post tibi, pudorem .i. ruborem. Nos, inquit, fallimur, & tradimus sup. amico, aut viro bono, quondam .i. aliqn̄, nō dignum .i. indignū. Ergo si ita euenerit tibi omitte .i. designe, tueri .i. protegere, & defendere eum quem sua .i. ei propria. non tua culpa, premit, hoc est noli de vitio eius tuum facere, sed dices credebā probum esse, si non est eijce eum, vt .i. quemadmodum, serues .i. seruare debes, que pro &, tuteris .i. tueri debeas notum penitus .i. omnino quasi pene intus & in cute, si crimina tentent eum .i. imponantur ei notum dico fidentem tuo præsidio .i. tuæ protectioni, qui cum circumroditur .i. carpitur, dente Theonino .i. detractorio, qualē Theon habuit. Cur autem id facias ostendit, dicens, En quid vel ecquid .i. non ne in aliquo sentis pericula ventura paulò post ad te? q.d. debes sentire, nam Tua res agitur, paries cum proximus ardet. Et incendia neglecta solent sumere vires, hoc est si amicus carpitur immeritus, nec defendis eum, tu das occasionem etiam tui carpendi, sicut si paries proximi ardet, nec extinguis eum, incendia ad te perueniant. Cultura .i. obseruantia, & obsecutio, & famulatus amici potentis est, dulcis inexpertis .i. ijs qui nunquam periculum, aut experimentum fecerunt, sed expertus metuit, quia scit quàm grauis, & difficilis sit. Tu age hoc, dum .i. quandiu, nauis tua est in alto .i. medio mari, vbi altum est ne aura mutata ferat te retrorsum .i. prospice nunc dum in gratia potentis amici, es ne eam subito amittas. hoc autem facies si morigerari noris. Nam tristes .i. seueri oderunt hilarem, & iocosi oderunt tristem, celeres .i. agiles, & præcipites in opere suo, oderunt sedatos .i. lentos, & tardos, & remissi .i. segnes oderunt agilem & gnauum .i. cito, & multa operantem, potores bibuli .s. bibaces, de media nocte .i. statim post mediam noctem, Falerni .i. boni vini, quale est Falernū, oderunt negantem pocula porrecta .i. recusantem bibere, quāuis tu recusans iures te formidare vapores nocturnos .i. vapores caput molestantes, aut febrem, aut qd obscenius de me .i. amoue supercilio, nubē .i. seueritatem, contracta & corrugata frōte, quia modestus .i. tempe rate modum seruans, occupat .i. sibi vsurpat, plerunque .i. plurimū, speciem .i. similitudinem, obscuri .i. ignobilis nesciētis inter hoīes viuere, sicut nimia verecundia rusticitatem arguit, & taciturnus occupat plerunque speciē acerbi. Inter cuncta .i. inter omnia, vel super omnia quę facturus es, leges doctos .i. scripta doctorum, & percunctabere .i. interrogabis sciendi gratia doctos, adiunc .i. viuētes qua ratione .i. quo pacto, qūo queas .i. valeas traducere, leniter .i. trāquille, æuum .i. tempus vitæ tuæ. ne cupido .i. auaritia inops .i. quæ inopem facit (quia semper auarus eget) agiter & vexet te semper. Ne pauor .i. formido, nec spes rerum vtilium mediocriter. cuiusmodi sunt bona fortunæ, vexet te. Et tu percūctabere doctos, an sup. doctrina .i. eruditio & scientia, paret .i. generet virtutem per laborem, ne pro an, natura donet .i. gratis, & sine labore conferat. Item qd .i. quæ res minuat .i. diminuat curas .i. sollicitudines, & qd .i. quæ res, reddat te amicū .i. consentientē tibi, & concordem sine remorsu conscientiæ, quid .i. quæ res tranquillet .i. tranquillum faciat, an sup. bonos .i. adeptio bonorum, & dignitatum, an lucellum dulce .i. dulcis acquisitio diuitiarum an iter secretum, & semita .i. occulta, & secreta via vitæ, fallentis .i. quemlibet latentis, hoc est an vita solitaria. vnde dictum est, Nec vixit male, qui natus, moriensq. fefellit. O amice quid putas me sentire. & quid putas me precari, quoties Digentia (nomen est proprium appositorie) gelidus riuus, quem Mandela (ēt propriū loci) existens Pagus rugosus .i. asper frigore bibit .i. imbibit reficit .i. recreat me? Quid inquam putas me precari? Precor sup. vt quod nunc est, sit .i. maneas mihi etiam minus q̄ nūc, vt ego viuam mihi .i. in tranquillitate & securitate, q̄ large opes auferent, quia Misera est magni custodiat census viuam inq̄ mihi, id æui quod superest .i. quod restat, aut reliquum est, si dij volunt quid .i. aliquid sup. æui superest mihi. Et vt si mihi bona spes librorum, & copia frugis prouisæ in annum .i. ad totum annum vsque in proximam messem, ne ego fluitem .i. instabilis vager existens pendulus .i. suspensus spe horæ dubiæ .i. incertæ, qua sperem mihi prouisum iri de annona. Sed satis est orare Iouem .i. summum Deum iuuantē patrem, qui donat & aufert (Sententia Iob) orare dico, vt det vitam, & sup. det opes. ipse .i. ego parabo mi .i. mihi æquū animum, q.d. in potestate mea est, qualis esse velim, quia liberum arbitrium habeo, in quod nemo potestatem habet, sicut in vitam, & opes. Plura in Siluis nostris diximus.

MIMVM tractare secundas) Personam primarum partium intelligitur, quæ sæpius actu ingreditur. cum habeat comœdia quinque actus. Secundarum vero, quæ minus minusq. procedit. Qua in parte, Porph. inquit, secundarum partium actores omnia submisse agunt. Cœl. lib. v. cap. viij. COR. RHOD.

BRVNDVSIVM Numici melius via ducit an Appi. GLAR.

Conten

Contentionis de lana caprina duo videntur exempla à poëta posita. Alterum de gladiatorum præstantia, alterum de meliore itinere, vel Numici vel Appia via. Strab. lib. v. tres numerat vias Appiam, Latinam, ac Valeriam, quarum Valeria in Marsos dicit. Relinquitur igitur vt per Numiciam viam intelligamus Latinam, etiam si non liqueat cur ita dicatur. Nam à numico siue numitio fluuio, mi syllaba longa est, quæ hic corripitur præter consuetudinem, & huius, & aliorum poëtarum. Quanquam exempla poëta eiusmodi sint, vt facile etiam circa ipsa grammaticis de lana caprina contentio incidere possit quale est de Docilis & Numico altero proprium ne sit an adiectiuum, altero, corruptum ne an licentia vsurpatum.

ASC. Prisco si credis) De hoc loco dicit sic Acron: Hanc Epistolam ad Mœcenatem scribit, in qua demonstrat pragmaticam suam, id est causam propter quam composuerit carmina, sed prius vituperat, imitatores Cratini, qui docuit nullorum carmina esse stabilia, ni potulenti, & ebrij essent, trahēs occasionē ipse Cratinus ex Homero, & Ennio, in quorum libris laus inuenitur vini. Non tamen poëtas esse dixerunt debere vinosos, qui Cratinus tantæ vinolentiæ fuit: vt solitus fuerit supra pelles recumbere, in quas comedere consueuerunt. Hoc etiam Epigrāma in monumento eius testatur. In suis etiam fabulis negat bonum esse poëtam, qui vinosus non fuerit. Hinc per hanc vinolentiam tantæ libidinis fuit, vt cubiculum suum speculis adornaret, quatinus & coitum suum spectare posset.
Adscripsit Liber, Democritus excludit suo iudicio, sanos poëtas à numero Musarum, dicens insanos in numerum Faunorum, & Satyrorum deorū transire quasi veriores. Vnde per ironiam hic dicit, quòd postquam Liber pater insanos potestas numero satyrorum adscripsit, ipsæ Musæ etiam mane sobriæ non fuerunt olentes adhuc vinum nocte potatum.
Quid si quis vestem, vultumq. Catonis imitetur, nunquid etiā virtutibus erit Cato? Cato enim consul Romanorum vt terribilior appareret hostibus intonsa barba, & capillis manebat cum diro coloramento, & cum toga exigua vt velocior esset. In pede nudo, hoc de quocūque philosopho. Cato enim nudis pedibus non fuit. Exiguæ togæ qualem fecerit textor, id est Rupit Hyarbitam, Hyarbita Maurus fugit regione qui dam Timagenem philosophum post conuiuium, & inter pocula declamantem vellet imitari, nec posset, inuidia quodammodo discerptus est. Exsangue cyminum vt pallorem nimium possint imitari. Quoniam cyminum potatum pallidos reddit homines. Seruum pecus, mire ait pecus seruum, quoniam negant Stoici quenquam liberum esse præter sapientem. Ordo est. O Mœcenas docte, si tu credis Catino

AD MOECENATEM.

In eos qui magnorum virorum vitia imitantur, cum virtutem assequi non possunt.

Prisco si credis Mœcenas docte Cratino.
Nulla placere diu, nec viuere carmina possunt.
Quæ scribuntur aquæ potoribus: vt male sanos.
Adscribit Liber Satyris, Faunisque poëtas.
Vina ferè dulces oluerunt mane camœnæ:
Laudibus arguitur vini vinosus Homerus.
Ennius ipse pater nunquam nisi potus ad arma,
Prosiluit dicenda forum, * putealque Libonis
Mandabo siccis: adimam cantare seueris.
Hoc simul edixit: non cessauere poëtæ
Nocturno certare mero: putere diurno.
Quid? si quis vultu toruo ferus, & pede nudo,
Exiguaque togæ simulet textore Catonem.
Virtutem ne repræsentet, moresque Catonis?
Rupit Hyarbitam Timagenis æmula lingua:
Dum studet vrbanus, tenditque disertus haberi,
Decipit exemplar vitijs imitabile, quod si
Pallerem casu: biberent exangue cuminum.
O imitatores seruum pecus, vt mihi sæpe
Bilem, sæpe iocum vestri mouere tumultus.
Libera per vacuum posui vestigia princeps:
Non aliena meo pressi pede. qui sibi fidit.
Dux, regit examen. Parios ego primus iambos
Ostendit Latio, numeros, animosque secutus
Archilochi, non res, & agentia verba Lycambem,
At ne me folijs ideo breuioribus ornes:
Quod timui mutare modos, & carminis artem?
Temperat Archilochi musam pede mascula Sappho:
Temperat Alcæus: sed rebus, & ordine dispar.
Nec socerum quærit, quem versibus oblinat atris:
Nec sponsæ laqueum famoso carmine nectit.
Hunc ego non alio dictum prius ore, Latinis
Vulgaui fidicen. iuuat immemorata ferentem.
Ingenuis oculisque legi, manibusque teneri.
Scire velis, mea cur ingratus opuscula lector
Laudet, ametque domi: premat extra limen iniquus.
Non ego ventosæ plebis suffragia venor
Impensis cœnarum, & tritæ munere vestis.
Non ego nobilium scriptorum auditor, & vltor,
Grammaticis ambire tribus, & pulpita dignor.
Hinc illæ lacrymæ. spissis indigne theatris
Scripta pudet recitare: & nugis addere pondus:
Si dixi: rides ait: & Iouis auribus ista
Seruas. fidis enim manere poëtica mella
Te solum, tibi pulcher. ad hæc ego naribus vti

Comico illi prisco .i. antiquo nulla carmina quæ scribuntur potoribus .i. à potoribus aquę, possunt placere nec viuere diu, vt .i. postq̄ Liber .i. Bacchus vini Deus adscripsit aut adscribit, poëtas male sanos .i. furore raptos, Satyris & Faunijs, dijs siluestribus, & petulātibus, ac ferè insanis, Camœnæ dulces .i. carmina dulcia oluerunt .i. olendo retulerunt, ferè .i. quasi oēs mane .s. posterioris diei, vina quæ videlicet poëtæ pridie eius diei potarant in cœna, aut Camœnę quæ erant in familia Bacchi.
Homerus arguitur .i. conuincitur, vinosus .i. vini amator, laudibus .i. pp laudationes vini, quia vinum (vt in Odyssea) sæpe laudabit Ennius ipse pater .i. princeps latini carminis nunq̄ prosiluit ad dicenda .i. canenda, & diserte laudāda, arma .i. armorum gesta, vt fecit in libris Annalium, nisi potus .i. ebrius & vini plenus, Ego, inquit Enn. aut quiuis poëtarū eius opinionis; sed de Romanis vī loqui propter for℞ Libonis, mandabo .i. cōmittam siccis .i. sobrijs & non potis, for℞ .s. iudiciale & puteal Libonis. quod quidam ponunt in Comitio, vt ostendimus in ij. serm. Satyr. 5. ex Cœl. Rhod. aut in octaua regione Vrbis ad Ianos duos, vel, vt exponit Porphyr. ad sedem prætoris, hoc est tribunal, quod Libo ad arcū Fabianum cū subsellijs primus locauit (sunt qui velint locū, quo mercatores nūmularij cōuenerant significari) & ego adimam .i. auferā, seueris .i. rigidis veri sectatoribus magnam abstinentiam seruantibus cantare .i. Poëmatum confectionem. Simul .i. statim postq̄, Ennius sup. edixit .i. visus est p̄cepisse, ne pro nō, poetæ non cessauere certare .i. certatim indulgere, mero nocturno, & putere diurno .i. interdiu sumptu, aut postridie q̄ poti erāt putebāt. Quid sup. mihi tales imitatores Homeri & Ennij dicāt, Si qs ferus tristis, & rigidus repræsentet Catonē toruo vultu, & pede nudo, & simul textore .s. rudi, exiguę .i. modicę togæ ne .i. an repræsentet virtutē & mores Catonis? q d. minime .i. Et consimiliter vinositatē Homeri, & Ennij imitātes diuinam mentē, ac virtutem assequi non possunt, vult ergo dicere, quia Cato Vticēsis ad medium vsque noris potasse notatus est, non cōtinuo qui eius bibacitatem imitetur, etiam virtutem assequa

** Puteal est, quo putei aperiuntur, hoc est velut vmbella quædam, aut petasus quasi pyramidalibus impositū Plin. lib. 36. scr. Vide de hu plura apud Cœl. lib. 6 c. 17.*

 sequa

Formido: & luctantis acuto ne secer vngui:
Displicet iste locus, clamo: & diludia posco.
Ludus etiam genuit trepidum certamen, & iram:
Ira truces inimicitias, & funebre bellum.

sequatur. Nam ne habitum quidem imitando, etiam virtutem obtineat. Rupit Hyarbitā, exemplum, inquit Porph. stulti imitatoris interposuit. Nā hic Hyarbita Maurus fuit, qui dum Timagenem imitaretur post conuiuium, & inter pocula declamantem propter insolentiam faciendi quod conabatur penes id stupitus est. Timagenes.n. multo conabatur adhibere vt cœnæ & declamationi suæ, cunque ab his multum laudaretur, ad imitationem sui prouocasse Hyarbitam dicitur, qui se & stomachum abrupit, dum Timagenem, & dicendo, & pascendos amicos conatur æquare. hæc ille. Ordo est. Lingua æmula.i. imitatrix Timagenis. rupit.i. disrupit Hyarbitam Maurum illum, dum studet & tendit.i. conatus, haberi.i. reputari, vrbanus & disertus. Exemplar.s. bonorum, quod stulti se imitari dicunt, imitabile.i. quod imitari facile potest, vitijs.i. in vitijs decipit sup. imitatores, aut decepit vitijs q̃a vitia, & imitantur, & non virtutes. Quid, aut quod, sup. facerent, si ego pallerem casu.i. ex casus timore, vel à casu, nonne biberent cyminum, aut cuminum, exāgue.i. quod pallidum, & quasi sine sanguine apparere facit, vt me imitentur? O imitatores appositorie seruum pecus, vt.i. qualiter & pronunciandum est admiratiue, q. d. dij boni qualiter vestri tumultus, mouere.i. mouerunt mihi sæpe bilem.i. amaram indignationē, & sæpe iocum.i. iocosam irrisionem. Libera per vacuum, postquam repræhēdit eos qui stulte imitari conati sunt, recitat conatus suos dicens, Ego princeps.i. primum locum tenens posui vestigia libera.i. nulla imitationis lege arctata, & non pressi pede meo aliena supp. vestigia, hoc est primus Lyrica carmina latine scripsi neminem Latinorum imitatus. nec in hoc reprehendendus, quia dux sibi fidit sibi.i. habet fiduciam in se reget examen.i. eductum agmen. Ego ostendi primus Latio.i. Italiæ, Iambos.i. versus Iambicos, Parios.i. Archilochios. nam Archilochus Iambici carminis inuentor ex Paro insula fuit, secutus.i. imitatus, numeros.i. mensuras pedum, & syllabarum, & animos.i. vehementia spiritus, Archilochi, & non secutus res.i. materiam, aut argumentum, & verba agentia.i. impellentia ad suspendium Lycambem, socerum eius. Quia.n. Lycambes filiam desponsatam Archilocho retraxerat, scripsit in eum Iambos acerrimos. ob quorum turpitudinem se & filiam suspendit, Ac, aut at, ne ornes me ideo breuioribus folijs.s. lauri, aut hederæ, qđ ego timui mutare modos.i. numeros, & modulos, & artem carminis, ego sup. defendā me auctoritate. Nam Sappho mascula.i. virilis animi, temperat.i. moderatur Musam.s. Iambicam Archilochi, ipsius inuentoris pede.i. introductione noui pedes, Alcæus.i. alius poeta Lyricus, etiam Lesbicus, temperat Musam Archilochi, existens dispar rebus, & ordine, nec Alcæus quærit socerum, sicut Archilochus Lycambem, qua oblinat.i. fœdat, atris.i. diffamatorijs versibus, nec nectit sponsæ suæ laqueum. quo cum patre strāguletur. Ego fidicen.i. fidibus canens, hoc est Lyricus poeta, vulgaui nunc Latinis, aut potius legatur hunc vt sit vulgari Latinis hunc.s. Alcæū, quem in Odis præcipue imitatus est, nō dictum prius latinis alio ore. iuuat.i. delectat, supp. Alcæu, ferentem.i. afferentem, & canentem immemorata.i. res non prius apud Latinos dictas, legi ingenijs, & oculis, & teneri manibus.i. gaudeo quod primus Alcæi inuenta latina fecerim. Si tu velis scire cur lector ingratus laudet, & amet domi.i. in secreto mea opuscula, & cur ipse iniquus premat.i. vituperet, extra limen.i. in cœtu multorum. Ratio sup. est quia, ego non venor.i. aucupor, aut capto, suffragia.i. assensum, & approbationem, plebis ventosæ.i. instabilis, impensis cœnarum.i. dando cœnas, & munere tritæ vestis, hoc Persius sic, Callidum scis ponere sumen. Scis comitem horridulum trita donare lacerna. Et quia ego auditor nobilium scriptorum, non dignor vltro ambire.i. ambiendo precari, grammaticas tribus, & pulpita.i. non visito humiles præceptores, nec precor vt mea dictent hinc.i. ex hac occasione sup. ortæ, sunt illæ lacrymæ.s. quas præ gaudio, & lætitia adulatores dum alia carmina audiūt, emittere fingunt. Vel hinc sunt illæ lacrymæ.i. hinc orta est indignatio multorum (& est Terentianum verbum ex Andria) si dixi, quod pudet me recitare scripta.s. mea, indigna spissis theatris.i. quæ in theatro recitentur, & pudet me addere nugis.i. rebus, vilibus, pondus.i. auctoritatem, & approbationem, is sup. q rogauit audire carmina mea, ait tu rides.i. derides, & vilipēdis me, tu seruas.i. reseruas ista sup. carmina tua, auribus Iouis.i. vt solus Iupiter ea audiat enim pro quia, tu fidis.i. fiduciam habes, te solum manare.i. leuiter effundere Poetica mella existens pulcher tibi.i. in oculis tuis. Ego (inquam poeta ad hæc) clamo.i. cum clamore respondeo quod formido vti naribus.i. iudicio nasutorum, hoc est acrium, & irrisorum, & ego formido ne secer.i. liber meus secetur, acuto vngue, aut vngui, luctantis.i. contendentis contra carminum meorum approbatore, & recitatores ego clamo, iste locus.s. theatri displicet, clamo inquam, & posco diludia.i. dilationem, & intermissionem ludorum enim pro quia, ludus.i. recitatio carminum in ludis theatralibus, genuit certamen trepidum & iram, & ira genuit truces inimicitias, & funebre bellum, id est cruentum. vt ego in pace viuam refugio recitari.

GLAR. LONGA est Acronis nostri ab initio huius Epist. præfatio. In qua inter cetera hic ait, trahens occasionem ipse Cratinus ex Hom. & Ennio. Quasi vero Crat. quē græcum fuisse opinor, Ennium legerit. Paulò post Cato. Vtic. ait Cos. Rom. intonsa barba, & capillis māsisse, vt terribilior appareret hostibus. Vtrunque demiror vbi Acron legerit, & Cos. fuisse, & ea de causa barbam nutrisse. Decipit exēplar vitijs imitabile. Manifeste amphilopon protulit. Intelligitur tñ. Illud aūt quod statim sequitur, lectione variatum inuenio. Nam pro quod si, alij legunt quid si, & carmen totum sequens interrogatiue quod tñ enūciatiue quoque legi poterat. Item post aliquot versus, Hunc ego non alio dictum prius ore Latinis. Porph. commentarius de Arch. exponit, sed corruptum arbitror. Badius recte de Alcæo exposuit.

AD LIBRVM SVVM.

Ertvmnvm, Ianumque liber spectare videris:
Scilicet vt prostes Sosiorum pumice mundus.
Odistis claueis, & grata sigilla pudico:
Paucis ostendis gemis: & communiam laudas,
Non ita nutritus. fuge, quò discredere gestis
Non erit emisso reditus tibi. quid miser egi?
Quid volui? dices: vbi quis te læserit. & scis
In breue te cogi: cum plenus langue amator.
Quod si non odio peccantis desipit augur:
Carus eris Romæ: donec te deserat ætas.
Contrectatus vbi manibus sordescere vulgi
Cœperis: aut tineas pasces taciturnus inerteis:
Aut fugies vticam: aut vnctus mitteris Ilerdam.

ASCENSIVS.

Ertvmnvm) Argumentum iā) patuit, alibique dictum est Vertumnum Deum bene vertendarum rerum esse. O Liber, tu videris spectare.i. aspicere Vertumnum & Ianum.i. templa illorum deorum iuxta quæ erat rerum mercatus, & potissimum librorum, hoc est videris mihi appetere exitum. Scilicet vt prostes.i. venalis exhibearis factus mundus.i. politus pumice.i. lapide cauernoso, quo libri poliuntur & leuigantur, Sosiorum, illorum bibliopolarum.i. venditorum librorum. Tu odisti.i. odio prosequeris, claues.i. clausuras, & sigilla.i. signa clausurarum grata.i. accepta pudico.i. verecundo. Tu gemis.i. ægre fers, & conqueris, ostendi.i. quia ostenderis paucis, & laudas communia.i. publica loca, tu nō es nutritus ita, hoc est ego nō institui, nec educaui te talem, sed quia verbis meis audiens esse recusas, fuge sup. eo, quo gestis.i. nimium cupis discedere, sed reditus nō erit tibi emisso.i. postquam emissos fueris. Et loquitur vt pater ad filium emancipari cupiētem. Quærit liber quasi filius dolens a patre renunciari, & abdicari. Quid ego miser egi? propter quod.s. mihi reditum vetes. Respondet Poeta. Tu dices quid volui, &c. possunt tamen omnia esse verba Poetæ. vt sit, Tu dices supple aliquando pœnitentia ductus. Quid ego miser egi? quid volui sup. mihi (sicut in Buc. Eheu quid volui

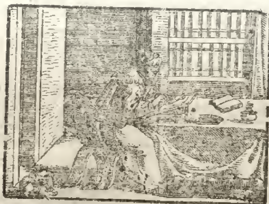
Ridebit monito: non exauditus: vt ille.
Qui male parentem in ruptis detrusit asellum
Iratus. quis enim inuitum seruare laboret?
Hoc quoque te manet: vt pueros elementa docētem
Occupet extremis in vicis balba senectus.
Cum tibi sol tepidus plures admouerit aures:
Me libertino natum patre, & in tenui re
Maiores pennas nido extendisse loqueris:
Vt quantum generi demas, virtutibus addas.
Me primis vrbis belli placuisse, domique,
Corporis exigui: præcanum solibus aptum
Irasci celerem, tamen vt placabilis essem:
Forte meum si quis te percontabitur æuum:
Me quater vndenos sciat impleuisse decembreis:
Collegam Lepidum quo duxit Lollius anno.

voluit misero mihi &c.) Tu in quā dices hoc, vbi qs te læserit, & scis te cogi. i. contrahi in breue. i. in cōpendium, & non ex toto legi, cum amator plenus. i. satur de te. languet. i. languide te amat. quod si augur (de se loquitur Poeta). i. is qui vaticinatur hæc de te, non desipit. i. male sapit, odio supp. tui peccantis. i. rem indebitā petentis, tu eris carus Romæ donec ætas. i. forma iuuenilis, deserat te, vbi. i. cum, cœperis sordescere. i. fieri sordidus contrectatus manibus vulgi, aut tu taciturnus pasces inertes tineas. i. abijceris in aliquem angulū, vbi tineæ te demolientur aut fugies Vticam. i. ad eam ciuitatem Asię celeriter mitteris aut tu vnctus. i. pinguis, sed si (vt Acron sentit) minatur ex eo futuras opostographias. i. Epistolarum in tergo inscriptiones, ita quod Epistolæ inuoluantur in chartis vilibus, vt custodiantur ab eis mundæ, melius legitur vinctus, quia in opostographijs colligantur Epistolæ, erant autem exercitus Romani, tunc Vticæ & Ilerdæ, mitteris inquam vinctus. i. cum chartis in te ligatis. Ilerdam. i. ad eam ciuitatem Hispaniæ. Monitor non exauditus, ridebit. i. ego qui te nunc moneo, si non exaudior, ridebo cum tibi male successerit, vt. i. quemadmodum, ille. s. rusticus iratus, detrusit asellum male. i. non parentem, imò contrarium facientem, in rupes. Cum enim asinus periculose ad præcipitium rupis iret, rusticus eum dirigens cœpit retrahere, at ille vt est obstinata bellua quanto magis retrahebatur, tanto instantius accessit. quod videns rusticus, iratus detrusit eum in præcipitium, & quasi dicat Poeta id bene factum, subdit, Quis enim laboret seruare inuitum? q.d. nemo, hoc quoque. i. etiam hoc malum manet. i. expectat te, tibi haud dubie futurum, vt senectus balba. i. balbutiens, occupet te in extremis vicis, docentem pueros elementa. i. primas literas. Cum autem Sol tepidus. i. tempestas verna, admouerit tibi plures aures. i. plures pueros te audituros tu loqueris. i. dices. me natum patre libertino, & in re tenui. i. modica extendisse nido, maiores pennas. i. maiores opes, & euolasse vltra dignitatem meorum natalium (describit autem seipsum Cynice. vt dicit Porph. non dissimulans humilitatem generis sui) vt tu addas tantum virtutibus supp. meis, quantum demas generi, loqueri supp. me placuisse primis. i. primoribus vrbis, & belli. i. in bello, & domi. i. in pace quæ, nos domi habitare finit, & loqueris me exigui. i. pusilli corporis, præcanum. i. ante tempus canum, aptum Solibus. i. libenter apricantem, celerem irasci. i. facilem ad iram & cito irascentē. tamen sic sup. vt essem placabilis. Si quis forte percontabitur. i. interrogabit te, æuum meum. i. tempus ætatis meæ, is supp. sciat me, impleuisse quater vnde nos Decembres. i. tot annos impleuisse, dico eo anno, quo Lollius duxit Lepidum collegam. i. sortitus est cum eo consulatum Romæ. & ita collega Lolli fuit Lepidus.

GLAREANVS.

AVT fugies Vticam, aut vinctus mitteris Ilerdam) Ac per hoc, inquit Porphyriō, bellorum ciuilium causa adhuc illic Romanum exercitum detineri significat. Hæc ille. Quæ quàm vera sint non video. Nam nouennio ante, finis bello ciuili impositus erat ab Augusto, nisi ob timorem rursus nascentis belli illic detinebantur, quod videtur verisimile. [Me quater vndenos sciat impleuisse Decembres) Hi Coss. fuere anno ab vrbe cond. DCCXXXIII. de quibus si subtraxeris annos dclxxxix. quando L. Manlius Torquatus, Cum L. Aurelio Cotta Cos. fuit, & quando natus est Horat. vt in lib. iij. Carminum ipse cecinis poeta, O nata mecum consule Manlio relinquentur anni xliiij. ætas Horatij.

Q. HORATII FLACCI
E P I S T O L A R V M
LIBER SECVNDVS.

AD AVGVSTVM.

Tacite commendat se & Poëtas Augusto, ratione reddita quod minus sæpe cum interpellauit suis literis.

VM tot sustineas, & tanta negocia solus:
Res Italas armis tuteris: moribus ornes:
Legibus emendes: in publica commoda peccem,
Si longo sermone morer tua tempora Cæsar.
Romulus, & Liber pater, & cum Castore Pollux
Post ingentia facta, deorum in templa recepti,
Dum terras, hominumque colunt genus: aspera bella
Componunt: agros assignant: oppida condunt:
Plorauere suis non respondere fauorem
Speratum meritis. diram qui contudit hydram:
Notaque fatali portenta labore subegit:
Comperit inuidiam supremo fine domari.
Vrit enim fulgore suo qui prægrauat arteis
Infra se positas: extinctus amabitur idem.
Præsenti tibi maturos largimur honores:
Iurandasque tuum per nomen ponimus aras,
Nil oriturum alias, nil ortum tale fatentes.
Sed tuus hic populus sapiens, & iustus, in vno
Te nostris ducibus, te Graijs anteferendo,
Cetera nequaquam simili ratione, modoque
Aestimat: & nisi quæ terris semota, suisque
Temporibus defuncta videt: fastidit, & odit,
Sic fautor veterum: vt tabulas peccare vetanteis,
Quas bis quinque viri sanxerunt, fœdera regum
Vel Gabijs, vel cum rigidis æquala Sabinis.
Pontificum libros: annosa volumina vatum,
Dictitet Albano musas in monte locutas.
Si, quia Græcorum sunt antiquissima quæque

ASC.
VM tot sustineas &c.) Excusat publica negocia & sacras occupationes Augusti. quod hactenus ad eum non scripserit. Ordo est. O Cæsar Auguste, cum.i. quando quidem, tu solus sustineas.i. ne labantur sursum teneas, tot, & tanta negocia, cum videlicet tuteris, id est protegas armis & ornes moribus, emendes legibus, res Italas, hoc est Italicas & potissimum Romanas ego peccem in publicam commoda, si ego morer.i.occupem, tua tempora quæ.s. reip. impertis (nisi dicas tempora.i. aures, quæ ad tempora protenduntur) longo sermone.i.multorum verborum. Epist. Romulus auctor Romani Imperij & Liber pater Indorum victor, & Pollux cum Castores fratres illi gemini inter Argonautas habiti, recepti post ingentia facta in templa deorum dum colũt terras. & genus hominũ.i.quandiu cũ hominibus versati sunt, dũ componunt.i finiũt aspera bella, dum assignant.i. suos cuique tribuũt agros dum condunt oppida, plorauere.i.ægre tulerũt, fauorem speratum.i.quem sperauerũt ass: qui.i.applausum popularem, non respondere suis meritis, hoc est minorẽ meritis suis esse. Is sup. videlicet Hercules, qui contundit.i.contundendo (quasi claua id peregerit) superauit Hydram diram serpentem aquatilem, sæuamq. (Fabulantur enim debellasse cui pro vno capite cõtuso, aut amputato bina nascebãtur, donec igni expugnata est qđ ad historiã, quidam referentes, dicunt paludem fuisse, cui obstructo vno meatu bini exoriebantur, donec igni exiccatus esset) is ergo qui Hydram contudit & q subegit.i.superauit, nota portẽta.i. duodecim monstra iam notissima, & hoc labore Fatali, quia in fatis erat sic eum ad cœlos venturum comperit.i.tandem compertum habuit, ac inuenit, inuidiam domari supremo, fine.i. morte, quia omnia monstra superare potuit, præter inuidiam. Enim pro quia, ille sup. qui pregrauat.i.opprimit, artes infra se posita.i.qui oẽs artes sibi subiectas habet, vrit.i.incendit.s.inuidiam, suo fulgore.i.splendore, nominis sui, sed idem extinctus.i. mortuus amabitur. hoc est, nullus eorum qui in Deorum numerum recepti sunt, potuit viuus inuidiam superare, vt meritos honores obtineret. quod tamen tibi datum est. Et ita tacitet præfert Augustum ceteris in deos relatis. nam nos largimur tibi præsenti.i.adhuc viuẽti, & inter nos conuersanti honores.s. diuinos maturo, id est opportunos. quia haud dubie Deus cognosceris. Et nos ponimus aras iurandas, id est iuramento honorandas, hoc est apud quas iuremus per nomẽ tuum fatentes nil tale ortum, & nihil tale oriturum, alias, id est quouis alio tempore. [Sed tuus) Digreditur ad carpendum temerarium, iudicium populi in nouis poëtis, æstimandis. Ordo est. Sed hic tuus populus, scilicet Romanus existens sapiens, & iustus in te vno, id est solo, anteferendo.i. præferendo te nostris ducibus.i.Romanis, & Grais, id est Græcis, æstimat, id est appreciat, & censet cetera.i. ceteras res nequaquam simili ratione, & modo quia cum te viuentem cuilibet defunctorum in bellica gloria præferat, quemlibet defunctorum poëtarum etiam optimo viuẽtium in poëtica præfert, & fastidit, & odit supple omnia, nisi supp. ea quæ videt se mota, id est separata & distantia, terris, id est per interualla terrarum, & defuncta suis temporibus, id est solos sepultos, aut longe distantes in ceteris commendant, existens sic fautor veterum, vt dictitet, id est passim dicat, & asserat Musas locutas esse in Albano monte, tabulas vetantes, id est prohibentes. peccare, id est leges duodecim tabularum, quas bis quinque, id est decem viri, sanxere, id est sanxerunt, & fœdera regum æquata, id est iuste & æque percussa. vel cum Gabijs, vel cum Sabinis rigidis, quia diu multumque Romanis restiterunt, libros pontificum, id est annales, & volumina vatum annosa, id est multorum annorum, hoc est vetera sanè. Si quia quæque antiquissima scripta Græcorum sunt vel, id est etiam optima: Romani scriptores pensantur, eadem trutina, id est iudicantur consimili examine, hoc est optimi esse, qui veterrimi, non est quòd loquamur multa, id est nollem multum cum talibus contendere, vt qui manifestissime falsa asserunt, ac si dicant, quod nil duri est intra oleam, & nil duri est in nuce extra, id est à parte exteriori, quia vtrunque falsum. Nam olea, id est fructus oleæ, hoc est bacca habet os, seu lapillum durum intus, & nux testam duram foris. Nos venimus, id est pertingimus (est enim præteriti temporis) ad summum, id est ad summam potentiam fortunæ, ita quod non possumus esse perfectiores, nos pingimus, atque psallimus & luctamur doctius, id est peritius ipsis Achiuis, id est Græcis, vnctis, id est oleo perfusis in palæstra, id est nos omnia facimus melius quam Græci? quasi dicat cur ergo non meliora etiam Poëmata faciamus? Si dies, id est longæuitas, reddit Poëmata meliora, vt, id est quemadmodum reddit supple vina meliora, quæ de amicitia Cicero quoque optima prædicat. si sint veterrima,

ego velim scire quotus annus arroget.i.sibi vendicet precium an scriptor qui decidit.i. mortuus est abhinc centū annos.debet referri inter pfectos & veteres, an inter viles atque nouos excludet finis, id est decisio huius questionis, iurgia, id est diffiniamus certum tempus quo qs perfectus sit. Responsio: Is quis perficit centum annos, est vetus atque probus. At hanc poëta, Quid sup. dices? is qui deperit minor.i.recentior vno mense, vel anno.i.cui deest vnus mensis, vel annus ad cētenarium, inter quos est referendus? ne, pro an, inter supple poëtas veteres, an supp. inter eos, quos presens ætas & postera respuit, id est refutat? *Responsio populi*, Quidem, id est certe, iste qui minor sup. centum annis breui mense vel toto etiam anno, ponetur honeste.i.decēter inter veteres Addit Poëta. Ego vtor permisso.i.concesso, quod.s.vnus annus nihil aufert perfectioni, & vello & demo paulatim, vt sup. vellerem caudæ æquinæ.i. alicuius equi, pilos, extrahendo eos singulos, demo inq̄ vnum annum & demo etiam vnum, id est alterum, dum.i. donec, is qui redit ad fastos, id est ad libros Fastorum.i.ad annales, in quibus habentur quæ quibusque annis gesta sunt, & qui æstimat, id est appreciat, & licetur annis id est iuxta numerum annorum, virtutem & q nihil miratur nisi quod Libitina.i. Dea quæ sepeliēdis corporibus præest, sacraui, cadet (aut cadat) id est decidet ab eo quod probare vult, elusus.i. deceptus ratione acerui, id est cumuli & numeri annorum, ruētis, id est decrescentis. Argumentum tale est, Si quis dicat Poëtas propter annos æstimandos esse, quæram quot annos velit habere iustū precium, aut enim centum aut plures: Si centum, quæram an dempto vno anno perfectus erit, an nō. Si non, ergo vnus annus dabit perfectionem. Si sic, iterum auferam annum & quæram vt prius, donec ad vnū annum deueniam, sicut (quod statim dicam) Sertorij miles veteranus fecit, aut rusticus concedens pueris vnum pilum extrahi ex cauda equi, & iterū vnum donec nihil mansit in ea, tandem delusus est. Si plures, dicat quemuis numerum, & procedā vt prius. Videtur itaque alludere ad Commētum Sertorij. de quo Valerius Max. lib. vij. c. de Vafre dictis, & factis dicit sic, Sertorius pscriptione Syllana Lusitanorum fieri coactus, cum eas oratione flectere non posset, nec cum Romani vniuersa acies confligere vellent, vafro consilio ad suam sententiā per

Scripta, vel optima: Romani pensantur eadem
Scriptore trutina: non est quod multa loquamur.
Nil intra est oleam, nil extra est in nuce duri.
Venimus ad summum fortunæ. pinguimus: atque
Psallimus: & luctamur Achiuis doctius vnctis.
Si meliora dies, vt vina poëmata reddit:
Scire velim, precium chartis quotus arroget annus.
Scriptor ab hinc annos centum qui decidit, inter
Perfectos, veteresque referri debet? an inter
Viles, atque nouos? excludat iurgia finis.
Est venus, atque probus, centum qui perficit annos.
Quid? qui deperijt minor vno mense vel anno:
Inter quos referendus erit? veteres ne poëtas?
An quos & præsens, & post era respuet ætas?
Iste quidem veteres inter ponetur honeste;
Qui vel mense breui: vel toto est iunior anno.
Vtor permisso, caudæque pilos, vt equinæ
Paulatim vello: & demo vnum: demo etiam vnum:
Dum cadat elusus ratione ruentis acerui,
Qui redit ad fastos, & virtutem æstimat annis:
Miraturque nihil, nisi quod Libitina sacrauit.
Ennius & sapiens, & fortis, & alter Homerus.
Vt critici, leuiter curare videtur,
Quo promissa cadant, & somnia Pythagorea.
Neuius in manibus non est: & mentibus hæret
Penè recens: adeo sanctum est vetus omne poëma.
Ambigitur quoties vter vtro sit prior aufert
Pacuuius docti famam senis: Accius alti:
Dicitur Afrani toga conuenisse Menandro:
Plautus ad exemplar Siculi properare Epicharmi:
Vincere Cæcilius grauitate: Terentius arte.
Hos ediscit: & hos arcto stipata theatro
Spectat Roma potens: habet hos, numeratq́. poëtas
Ad nostrum tempus Liui scriptoris ab æuo,
Interdum vulgus rectum videt: est vbi peccat.
Si veteres ita miratur, laudatque poetas;
Vt nihil anteferat; nihil illis comparet; errat.
Si quædam nimis antique, si pleraque dure
Dicere credat eos: ignaue multa, fatetur:
Et sapit; & mecum facit: & Ioue iudicat æquo.
Non equidem insector: delendaque carmina Liui
Esse reor: memini quæ plagosum mihi paruo
Orbilium dictare: sed emendata videri,
Pulchraque, & exactis minimum distantia, miror.
Inter quæ verbum emicuit si forte decorum, &
Si versus paulo concinnior, vnus, & alter,
Iniuste totum ducit. venditque poëma.
Indignor quidquam repræhendi; non quia crasse
Compositum, illepide ue potetur: sed quia nuper:
Nec veniam antiquis, sed honorem, præmia posci.
Recte nec ne crocum, floresque perambulet Attæ,
Fabula, si dubitem clament perijsse pudore
Cuncti penè patres: ea cum repræhendere coner:
Quæ grauis Aesopus, quæ doctus Roscius egit:
Vel quia nil rectum, nisi quod placuit sibi, ducunt
Vel quia turpe putant parere, minoribus: & quæ
Imberbes didicere, senes perdenda fateri.
Iam saliare Numæ carmen, qui laudat, & illud,
Quod mecum ignorat, solus vult scire videri:
Ingenijs non ille fauet, plauditque sepultis:

duxit. Duo, enim in conspectu eorum cōstituit eq[…] […] valdissimum, alterum infirmissimum, ac deinde validi caudā ab imbecillo sene paulatim carpi, infirmi à iuuentute eximiam virum vniuersam conuelli iussit. optemperatum est Imperio, sed dum adolescētes dextera irrito se labore fatigat, senio cōfecta manus ministeriū executa est. Tunc Barbaræ concioni quorsum ea res tēderet cognoscere cupiēti, subiecit. Equi caudæ, consimilem esse Romanam exercitum, cuius partē aliquis antegrediens opprimere possit vniuersum conatus prosternere celerius tradiderint, victoriam quam occupauerit. Ita gēs Barbara, aspera, & regi difficilis, in exitium suum ruens. q[u]am vtilitatem auribus respuerat, oculis peruidis Ennius &c. ostēdit nō vetustissimum quenq; esse continuo optimum poëtam. Quia Ennius existēs & sapiens & fortis & alter Homerus, vt dicunt Critici.i. seueri, & rigidi censores, videtur curare leuiter, id est vilipendere, quo.i. inquam censuram, cadant promissa.i. ea quæ pollicitus est, & somnia Pythagorea, id est quibus somniauit, quod esset Pythagoras, vel secutus dogma Pythagoræ dicētis animam de corpore in corpus migrare, se accepisse Homeri animā vt in Persio latius explicabimus, hoc est Ennius videtur parum accurasse vt pollicita exhiberet, nihil.n. aliud videtur dicere se animam Homeri somniando accepisse, & posse scribere carmina qualia Homerus scripsit, & tamen longe humiliora scripsit: Neuius poëta Comicus, nō est in manibus, id est perijt, quod signum contemptus est, & hæret mentibus, id est in memoria hominum est, pœna recens supple est, id est statim punitio sub secuta est quod perijt. vel sic. Et pœna recens hæret, id est inhæret, mentibus, id est magnus dolor & mœror est ipsum intercidisse adeo, id est intantum, sanctum est omne Poëma vetus. Quoties ambigitur vter vtro sit prior, id est (vt diceret Valla) Vter sit prior altero, id est quando de vetustate contenditur. Pacuuius aufert famam docti senis, id est dum disquiritur quis sit inter veteres noctus censendus, palma datur Pacuuio, & consimiliter Accius poëta aufert famam alti, id est altisoni, senis toga.i. fabula togata, Afrani, id est Afranij poëtæ veteris, dicitur conuenisse, id est similis fuisse, Menandro.i. comędijs Menandri Plaut[us] dicitur properare.i. leniter fluere, ad exemplar Epicarmi poetæ.

Sic

Nostra sed impugnat: nos, nostraque liuidos odit.
Quod si tam Græcis nouitas inuisa fuisset:
Quàm nobis: quid nunc esset vetus? aut quid haberet
Quod legeret, tereretque viritim publicus vsus?
Vt primum positis nugari Græcia bellis
Cœpit: & in vitium fortuna labier æqua:
Nunc athletarum studijs, nunc arsit equorum:
Marmoris, aut eboris fabros, aut æris amauit:
Suspendit picta vultum, mentemque tabella:
Nunc tibicinibus, nunc est gauisa tragœdis
Sub nutrice puella, velut si luderet infans:
Quod cupide petijt, mature plena reliquit.
Quid placet aut odio est, quod non mutabile credas?
Hoc paces habuere bonæ, ventique secundi.
Romæ dulce diu fuit, & solenne reclusa
Mane domo vigilare; clienti promere iura;
Cautus nominibus certis expendere nummos;
Maiores audire; minori dicere, per quæ
Crescere res posset, minui damnosa libido.
Mutauit mentem populum leuis: & calet vno
Scribendi studio. pueri, patresque seueri
Fronde comas vincti cœnant, & carmina dictant.

Siculi. Cecilius poëta Comicus dr̃ vincere.i.superare reliquos, grauitate.s.sententiarum. Terent. dicitur vincere arte.i. obseruatione artis,& proprietate sermonis Roma potens, qa rerum domina.i. Romanus populus, ediscit hos tã dictos poëtas & spectat hos, stipata.i.compressa, arcto theatro.i.quod tantæ multitudini arctam videtur, cum aliter latũ sit,& Roma habet.i. reputat, & numerat hos poëtas? q. d. alios.s.post natos non dignos nomine poetę. Vulgus videt interdum rectum.i.recte, aut quod rectũ est,& id callide asserit, ne videatur improbare ꝙ prius dixit, ipsum recte de Augusto iudicare, quem cũctis principibus præfert. Loquitur tamen hic de iudicio in poetis censendis. vnde addit, Et est vbi peccat, ab æuo Liui, pro Liuij Andronici.s.q primus Romæ fabulam dedit vsque supp. nostrum tempus. Si sup. vulgus miratur, & laudat ita veteres poëtas, vt nihil anteferat.i.præferat,& nihil comparet.i. compar, & æquale putet illis, errat.i. male iudicat. Sed sup. si credit (aut credat) eos.s.antiquos poetas dicere quædam nimis antique,& pleraque.i. valde multa nimis dure, & si fatetur eos dicere multa ignaue.i.segniter & negligenter, ipse sapit & facit mecum.i.pro sententia mea, & iudicio existente æquo.i.propitio, nec auferente verum iudicium, vel Ioue æquo.i.cum Ioue qui æquus est, vt Aen.vj. aut æquus amauit Iupiter. De Comicorum autem præstantia dicit A. Gellius lib. noctium Attic.xv.cap.xxiiij. Sedigitus in lib. quem scripsit de poëtis, quid de ijs sentiat, qui Comœdias fecerunt & quem præstare ex omnibus ceteris putet, ac deinceps quo quenque in loco, & honore ponat, his versibus suis demonstrat. Multos incertos certare hanc rem vidimus, Palmam poëtæ Comico cui deferant. Eum me iudice errorem dissoluam tibi. Contra vt si quis sentiat nihil sentiat, Cecilio palmam statuo de Comico. Plautus secundus facile expuerat ceteros. Dein Neuius qui seruet precio in tertio est. Si quid quarto detur dabitur Licinio. Post insequi Licinium facio Attilium, In sexto cõsequitur hos Terent. Turpilius septimum Trabea octauum obtinet. Non loco esse facile fascio Luscium. Decimum addo antiquitatis causa Enniũ. Hæc illic. Non equidem insector, quia acerbius in Liuium Andronicum locutus videri potest, purgat se poëta dicens, se non insectarĩ carmina Liuiana, nec cẽsere ea esse delenda, aut penitus abolenda, quandoquidem ea sub Orbilio, grammatico aliquando didicerat. Quibus verbis duo innuit alterum honorem esse exhibendum præceptori, vt qui ea damnare nolit, qui præceptori aliquando placuisse nouit. Placuisse autem Orbilio Liuiana carmina ex ea re probat, quod ea discipulis suis dictarit.i. scribenda, & ita discenda legerit, quod non fecisset nisi ea bona censuisset. Sunt enim præceptores (vt Quint. & vere, & præclare censet) animorum parentes, ideoque nil nisi sanctum docere vellent quocirca Persius magnifacit quenquam fuisse dictatum pueris, dicens Satyra prima. Ten' Cyrratorum centum dictata fuisse, Pro nihilo pendas? Alterum est honorem quoque doctrinæ & eius auctori exhibendum, oportet.n. (vt Aristoteles in Elenchis censet) addiscentem credere. Quin adeo (vt in sanctis literis August. legit) nisi credideritis non intelligetis. vnde magna orta sunt discipulorum pro doctrina præceptorum suorum certamina. Poëta tamen noster, qui dixit, Se iuratum in nullius verba magistri, non sic Liuiana carmina probat, vt etiam vitia excuset. quod Seneca faciundum sic commemorat: Non te moueat, inquit, dicens auctoritas, sed quid dicatur attende. Sunt præterea duo grammaticis annotanda, quorum prius est, que syllabam communem esse, hoc est modo longam, modo breuem. Nam breuem esse in concesso est, produci autem constat Aen. iij. Liminaque, laurusq. Dei, &c. & hic meminiq. Plagosum, alioquin Trochæus pro spódeo poneretur. plagosus autem quod à plagis pro vulneribus descendit primam producit. Alteram est, Memini verbum recte cum verbo præsentis temporis cõstrui. vt hic, Memini dictare. Et quidem frequẽtius,& (vt multi volunt) rectius, licet in Raudensem id Valla negat, quam cum præterito. Sed ordo est: Equidem.i. ego quidem, non insector, id est persequor, carmina Liui.i.Liuij,& non reor carmina Liuij esse delenda, que, pro &, memini Orbilium: Beneuentanus grammaticum, seu ludi magistrum, plagosum.i.multas plagas,& vibices facientem, dictare.i.pronunciare,& interpretari mihi paruo, sed ego miror ea videri emendata.i.sine mendis, pulchra, & distantia minimum, id est in minimo discrimine, exactis, id est ab exacte factis. (Aduerte prætereà. dicta minimum esse aduerbium superlatiuum, minime negatiuũ. Quod enim minimum distat, distat quidem sed maxime parum, quod minime, non distat) inter quæ scilicet Poëmata Liuij, si forte verbum decorum emicuit, & si vnus alter versus concinnior.i. consonantior, paulo.i. modico, quam ceteri, supp. emicuit indignor totum poëma duci & vendi iniuste.i. vltra valorem,& indignor quidquam repræhendi non quia putetur compositum crasse, ve, pro vel illepide, sed quia putatur compositum nuper, id est non multo ante.i.ideo solum repræhendi, quia non diu compositum, & indignor non veniem posci antiquis. ꝙ non petatur ignoscere antiquitati, vtpote rudi adhuc & incultæ, sed præmia & honorum supple posci.i.ideo aliqua honorari quod antiqua etiam si bona non sint, & noua iccirco repræhendi, quia noua etiam si bona sint. Si ego dubitem an supple fabula Attæ Tragœdiarum, aut Comœdiarum scriptoris (secundùm Acr.) aut Togatarum ſm Porphyr. qui fabulam Materteras inscribi dicit, vt iam vidimus. Sanè Cœl. lib. xiiij cap. lix. quædam ad huius loci, propterea quòd libri non extant, obscuri elucidationem affert, dicens. Sciendum in theatri scenæque delicias flores item obrepsisse, atque crocum & odoramenta, præcipue cum agerentur fabulæ id, quod per obscure in epistolis significat Horat. cum de Atta Comico Poëta meminit, his versibus. Recte nec ne crocum &c. Est apud Lucilium Attæ cuiusdam mentio. Muginamur, inquit, molimur subducimur Atta. Hæc ille. Secundùm igitur Acr. & Porphyr. sensus est, An fabula Attæ perambulet, id est perambulando ad vnguem describat, recte.i.decenter, nec ne.i. an non (cũ tamen indecenter tantam digressionem fecerit) crocum & flores. Secundùm Cœl. vero perambulet, id est peragendo fabulam ambulet, puer crocum, & flores sparsos per proscœnium ac theatrum, nec ne, id est an non, cuncti penè patres clameat pudorem perijsse (hoc Persius sic.

Frontem de rebus clamet
Melicerta perisse.

Nusquam esse verecundiam, cum iuuenes seniores reprælien dant. (Et bene patres quia quisque qua via institutus est suos ire cupit, quæ res hodie quoque multis perniciem affert) cum, id est quandoquidem, ego coner repræhendere ea, quæ Æsopus.s. Tragœdiæ. actor, per quem actionem Tull. in dicendo emendauit aut quæ Roscius doctus, id est peritissimus fabularum actor egit, vel quia ducunt, id est censent, nil rectum nisi quod placuit, vel quia putant turpe parere.i.obedire & concedere minoribus, & senes fateri perdenda, id est destruenda, quæ ipsi imberbes, id est adhuc impuberes didicere. Ille qui iam laudat carmen Saliare Numæ.i. quod Numa Pompilius religiosissimus Rom. rex docuit Solios sacerdotes Martis cãtare dum saliendo ancilia ferent, & qui laudat illud quod ignorat mecum.i. sicut ego,& vult videri scire solus, ille inquam non fauet, que, pro &, non plaudit.i.applaudit, sepultis scilicet veteribus, sed impugnat nostra, & ipse liuidus, id est inuidus, odit nos, & nostra.s.opera. quod si nouitas fuisset tam, id est tantum inusa Græcis, quàm,

id est quantum nobis, quid esset nunc vetus aut quid haberet, quod legeret, & quod publicus vsus terreret .i. attereret vsu, virtim .i. per singulos viros? q. d. nihil, quia primi non extant, & sequentes non scripsissent, vt primum Græcia cœpit nugari .i. incondite scribere, bellis positis .i. sedatis. & vt primum cœpit labi .i. labi, in vitium .s. cessationis, & luxuriæ, æqua .i. prospera fortuna .i. per prosperam fortunam, ipsa arsit .i. efferbuit nunc .i. aliquando studijs Athletarum .i. pugilum ad Agonem certantium, vnde sunt Isthmici & Olympici ludi instituti, nunc studijs equorum, nunc amauit fabros marmoris, aut eboris .i. sculptores, & suspendit vultum, & mentem .i. vitalem vultum in imaginibus (de quibus vj. Aen.

Excudent alij spirantia mollius æra:

Credo equidem viuos ducent de marmore vultus.)

In tabula picta, & ipsa est gauisa nunc tibicinibus, & nunc Tragœdijs .i. Tragediarum actoribus, velut si .i. ac si puella infans luderet sub nutrice, & reliquit matura .i. tempestiue, plena .i. iam satura, aut potius iam plenis nubilis annis, illud quod petijt cupide, vt pupas, hoc est instabilis videtur Græcia fuisse, vt puellaris animus, sed Varium, & mutabile semper Fœmina. Quid placet, aut quid est odio .i. displicet, quod non credas mutabile? q. d. nihil. Paces bonæ, & venti secundi .i. prosperi successus græcorum, habuerunt hoc .i. huiusmodi inconstantiam. Dulce & solenne fuit diu Romæ vigilare mane domo reclusa .i. aperta salutaturis, & studere ipsos inuentis, & promere clienti more pragmaticorum iura, & expendere .i. ad vsuram dare nominibus .i. debitoribus, rectis .i. iustis, quibus recte credantur, aut certis .i. à quibus certa expectanda sit solutio. Porph. certis legit, quorum nomina inscribuntur nummos cautos .i. caute datos audire maiores, & dicere minori, per quæ res posset crescere. Et libido .i. indulgentia corporis, quæ ocio crescit, damnosa .i. damni plurimum rebus afferens, posset minus, sed populus leuis .i. inconstans, mutauit mentem, & calcet .i. feruet, vno .i. solo studio scribendi, & pueri & patres seueri cœnãt vncti comas fronde .s. lauri, aut ederæ, & dictant .i. scribenda pronunciant carmina. Aduerte alios legere certis nominibus.

ASC. IPse ego) Prosequitur quod inceperat, ostensurus commoditates habeãt carmina. Ordo est. Ego ipse qui affirmo .i. si affirmem me nullos scribere versus, inuenior .i. inueniar, mendacior Parthis, hoc ait Satyrice in Parthos, & ingratulationem Augusti, & ego vigil prius Sole orto .i. prius quã Sol oriatur, posco calamum, & chartas, & scrinia .i. capsa librorum. Ignarus nauis .i. artis nauigãdi, timet agere .i. gubernare nauẽ, qui non didicit dare ægro abrotanum .i. talem herbã ad medicamentum, non audet dare, q̃a medici promittunt quod medicorum est, fabri tractãt frabilia .i. vnusquisque id, quod didicit, sed nos docti, & indocti scribimus passim .i. sine discrimine, Poëmata, Sic in Arte, q nescit versus tñ audet. Tñ collige sic, quas virtutes .i. commoditates habeat hic error & hęc leuis insania, quę est in faciendis carminibus. Animus vatis .i. poëtæ, nó temere .i. ferè nunq̃ est auarus ipse amat versus, & studet sup. efficere hoc vnũ .i. solos versus, & ridet .i. facile patit, detrimenta .i. amissiones rer, vt fugas seruorum, & incendia domiũ .i. Non cogitat vllam fraudem socio, vt pro vel (producitur aũt sicut priusq., quia, sm Seruiũ monosyllaba cõia sunt) puero pupillo, viuit siliqs .i. leguminibus, & secũdo pane .i. cuius flos farinæ excussus est, & quanq̃ est piger & malus .i. inutilis militię. est tñ sup. vtilis vrbi, si das .i. concedis hæc magna .s. quæ ad rẽ, spectant, iuuari, quoque .i. ẽt paruis rebus. Poeta figurat .i. format tener, & balbũ os pueri, torquet .i. arcet, aurẽ .s. pueri, iam nunc ab obscœnis .i. turpibus sermonibus, & format .i. informat, mox .i. paulo post ẽt pectus pueri, amicis .i. vtilibus pceptis, existens corrector asperitatis, & inuidiæ, & iræ, est .n. poetæ pfessio, humanitatis studium, & refert .i. memoriæ commendat recte facta, & instruit .i.

Ipse ego, qui nullos me affirmo scribere versus:
Inuenior Parthis mendacius: & prius orto
Sole, vigil calamum, & chartas, & scrinia posco,
Nauem agere ignarus nauis timet. abrotanum ægro
Non audet, nisi qui dicit, dare. quod me decorum est.
Promittunt medici. tractant fabrilia fabri,
Scribimus indocti, doctique poëmata passim,
Hic error tamen, & leuis hæc insania, quantas
Virtutes habeat, sic collige. vatis auarus
Non temere est animus: versus amat: hoc studet vnũ:
Detrimenta, fugas seruorum, incendia ridet:
Non fraudem socio, puero non cogitat vllam
Pupillo: viuit siliquis, & pane secundo:
Militiæ quanquam piger, & malus, vtilis vrbi.
Si das hoc, paruis quoque rebus magna iuuari:
Os tenerum pueri, balbumque poëta figurat:
Torquet ab obscœnis iam nunc sermonibus aurem:
Mox etiam pectus præceptis format amicis:
Asperitatis, & inuidiæ corrector, & iræ.
Recte facta refert: orientia tempora notis:
Instruit exemplis: inopem solatur, & ægrum.
Castis cum pueris ignara puella mariti
Disceret vnde preces, vatem ni musa dedisset?
Poscit opem chorus, & præsentia numine sentit:
Cœlestes implorat aquas docta prece blandus,
Auertit morbos: metuenda pericula pellit,
Impetrat & pacem, & locupletem frugibus annum.
Carmine dî superi placantur, carmine manes.
Agricolæ prisci, fortes, paruoque beati
Condita post frumenta, leuantes tempore festo
Corpus, & ipsum animum spe finis dura ferentem,
Cum socijs operum pueris, & coniuge fida
Tellurem porco, Siluanum lacte piabant,
Floribus & vino genium memorem breuis æui.
Fescentina per hunc inuenta licentia morem
Versibus alternis opprobria rustica fudit,
Libertasque recurrentes accepta per annos
Lusit amabiliter: donec iam sæuus apertam
In rabiem vertit cœpit iocus: & per honestas
Ire domos impune minax. doluere cruento
Dente lacessiti. fuit intactis quoque cura
Conditione super communi. quin etiam lex
Pœnaque lata, malo quæ nollet carmine quenquam
Describi. vertere modum, formidine fustis
Ad benedicendum, delectandumque redacti.

disponit, tpa orientia .i. futura, exemplis notis .s. rer præteritarũ, solatur .i. consolatur inopẽ & ægrũ vnde disceederet puella ignara mariti cũ castis pueris. preces .i. orationes ad deos, n. si Musa dedisset vatem .i. poetam, qui hymnos, & laudes deor cõposuisset? q. d. à nullo. Chorus q in Tragœdijs, & Comœdijs olim erat & adhuc in tẽplis est poscit .s. deos, opem .i. auxiliũ, & sentit numina pñtia .i. cito auxiliantia & chorus blandus implorat aquas cœlestes .i. pluuia, pce docta .i. à poetis tradita, & auertit morbos, & pellit pericula metuẽda, & impetrat pacem, & annũ locupletem .i. abundantẽ frugibus. Dij superi placãtur carmine, & Manes .i. dij inferi placantur, & pacificantur carmine. Agricolę prisci .i. veteres existẽtes fortes ab subeundos labores, & resistendũ auaritię, & beati, q̃a contenti paruo .i. modica re, leuãtes .i. recreantes corpus tpe festo .s. Compitalitior aut Ambaruallorum post frumenta cõdita .i. reposita in horreis suis & leuantes ipsum animũ ferentẽ .i. patientẽ, dura .i. duros labores, spe finis, piabãt .i. placabant cum pueris socijs oper, & cum cõiuge fida tellurẽ porco (q̃dã porro legunt, sed q̃a tellus Ceres est, cui porca offertur dicit. Lãd. porcũ pro porca dictu) & Siluanum deum siluar lacte, & piabant Geniũ .i. Deũ gñationis, & naturæ suę, memorem .i. memores facientẽ aut lege memores .s. ipsi agricolæ breuis æui piabant Geniũ floribus, & vino. Licẽtia Fescenina .i. fabula q̃a Fescennini iocosa cõuitia in festis suis obijciebã, inuenta p hũc morem fudit .i. exprimit rustica opprobria .i. cõuitia, versibus alternis .i. alterne prolatis, & liberta accepta .i. approbata, per annos recurrẽtes .i. celeriter redeuntes, lusit amabiliter, donec iam sæuus iocus cœpit verti in apertã rabiẽ, & cœpit ire minãs .i. minabũdus, impune .i. p. sm & sine discrimina, aut pña per

domos

domos honestas. Laceſſiti. ſ. honeſti viri, dente cruento. i. diffamatorio, doluere. i. doluerũt, & cura. i. cautio, fuit quoque. i. etiã intactis. i. non laceſſitis ſuper. i. de communi conditione. i. quia potiſſent, & ipſi cargi quinetiã lex puniẽdi eſt lata. quæ nollet, quẽquam deſcribi malo. i. diffamatorio carmine, & ita talium carminum compoſitores vertere. i. verterunt modum. i. ſcr. bẽdi, & hoc formidine fuſtis. i. q̃a verebantur fuſtigari, redacti. i. conſtricti ſi vellent ſcribere ad benedicendum, & ad laudandũ (Valla negat ſe legiſſe apud idoneos benedico compoſitũ, qđ hic tamen videtur) Græcia capta. i. ſuperata armis Romanis, cœpit. i. fabulis ſuis illaqueauit ferum victorem, & pro. i. intulit Latio agreſti. i. in Latium agreſte, artes. i. verſum condendorũ, & ſic numerus ille Saturnius. i. qui à Saturno vſque ſeruatus erat, horridus. i. incultus, hoc eſt rudis compoſitio carminum defluxit. i. in deſuetudinẽ abijt, & munditiæ pepulere virtus graue. i. venenoſam carptionem, ſed tamen veſtigia ruris. i. ruſticitatis, manſerunt in longum æuum, que, pro &, manẽt hodie. Enim, pro quia ſupp R. P. admouit ſerus. i. tarde acumina ingenij ſui, chartis. i. libris grecis, & quietus poſt Punica. i. Carthaginienſia, aut Carthaginienſia bella, cępit quęrere. i. inquirere, quid vtile Sophocles & Theſpis, & Æſchylus, Tragœdiæ & veteris Comœdiæ ſcriptores, ferrent. i. afferrent, & tentauit. i. attentauit, quoque. i. etiam, rem, ſi. i. iã poſſit vertere. i. transferre, digne. i. decenter, & placuit ſibi. i. ſe approbauit, exiſtens ſublimis, & acer, natura. i. per naturam. Nam ſpirat, . i. eſſiat, Tragicum ſup. carmẽ, & audet ſatis feliciter, ſed putas lituram. i. caſtigationem, & emendationem turpem in ſcriptis ſuis, & metuit ſup. eam. Et ita (qđ in arte latius viſum eſt) vult Romanis nõ minus eſſe ingenij, nec ſpiritus poëtici, quã græcis) cum tamẽ dixerit in Arte, Graijs ingeniũ, Graijs dedit ore rotundo Muſa loqui, præter laudẽ nullius auaris) minus tamen eſſe diligentiæ, quæ res acri, & Martio ingenio ferè vitio datur, Raro. n. vehemẽs ſpiritu caſtigationis morã admittit Creditur &c. hic oſtendit quõ Latini conati ſunt Comœdias græc. transferre, & quid difficultatis ille conatus habet dicens longe plus habere difficultatis q̃ videatur, preſertim ſi decorum obſeruetur. Quin adeo in arte cenſuit ad id laborandum ſcribenti Comœdiam, vt facile videatur poſſe imitari, cum eſt difficilimũ. Verba eius

Græcia capta, ferum victorem cœpit: & artes
Intulit agreſti Latio. ſic horridus ille
Defluxit numerus Saturnius: & graue virtus
Mundiciæ pepulere. ſed in longum tamen æuum
Manſerunt, odieq́ue manent veſtigia ruris.
Seruus enim Græcis admouit acumina chartis:
Et poſt punica bella quietus, quærere cœpit,
Quid Sophocles, & Theſpis, & Aeſchylus vtile ferrẽt.
Tentauit quoque rem ſi digne vertere poſſet:
Et placuit ſibi natura ſublimis, & acer.
Nam ſpirat tragicum ſatis: & feliciter audet:
Sed turpem putat in ſcriptis, metuitq́ue lituram.
Creditur, ex medio quia res acceſſit, habere
Sudoris minimum, ſed habet comœdia tanto
Plus oneris, quanto veniæ minus. aſpice, Plautus
Quo pacto partes tutetur amantis ephœbi:
Vt patris attenti, lenonis vt inſidioſi:
Quantus ſit Dorſennus adacibus in paruſitis:
Quàm non adſtricto percurrat pulpita ſocco.
Geſtit enim nummum in loculos dimittere, poſthac
Securus cadat, an recto ſtet fabula talo.
Quem tulit ad ſcenam ventoſo gloria curru,
Exanimat lentus ſpectator; ſedulus inflat.
Sic leue, ſic paruum eſt, animum quod laudis auarum
Subruit, aut reficit, valeat res ludicra ſi me
Palma negata, macrum: donata reducit opimum.
Sepe etiam audacem fugat hoc terretq́ue poëtam,
Quod numero plures, virtute & honore minores,
Indocti, ſtolidique, & depugnare parati,
Si diſcordet eques: media inter carmina poſcunt
Aut vrſum, aut pugiles. his nam plebecula gaudet.
Verũ equitis quoque iam migrauit ab aure voluptas
Omnis, ad incertos oculis, & gaudia vana,
Quattuor aut pluteis aulæa premuntur in horas:
Dum fugiunt equitum turmæ, peditumq́ue cateruæ.
Mox trahitur manibus regum fortuna retortis.
Eſſeda feſtinant, pilenta, petorita, naues:
Captiuum portatur ebur, captiua Corinthus.
Si foret in terris, rideret Democritus: ſeu
Diuerſum confuſa genus panthera camello,
Siue elephas albus vulgi conuerteret ora:
Spectaret populum ludis attentius ipſis,
Vt ſibi præbentem mimo ſpectacula plura.
Scriptores autem narrare putaret aſello
Fabellam ſurdo. nam quæ peruincere voces
Eualuere ſonum, referunt quem noſtra theatra?
Garganum mugire putes nemus, aut mare Thuſcum:
Tanto cum ſtrepitu ludi ſpectantur, & artes,
Diuitiæque peregrinæ. quibus oblitus actor
Cum ſtetit in ſcena: concurrit dextra leuæ.
Dixit adhuc aliquid? nil ſanè. quid placet ergo?
Lana Tarentino violas imitata veneno.
Ac ne forte putas me, quæ facere ipſe recuſem.
Cum recte tractent alij; laudare maligne:
Ille per extentum funem mihi poſſe videtur
Ire poëta: meum qui pectus inaniter angit,
Irritat, mulcet, falſis terroribus implet,
Vt magnꝰ: & modo me Thebis, modo ponit Athenis.
Verum age, & his, qui lectori credere malunt,
Quàm ſpectatoris faſtidia ferre ſuperbi:

illic ſuat. Ex noto fictum carmen ſequar, vt ſibi quiuis. Speret, idem ſudet multũ fruſtraq́. laboret. Auſus idem tantum ſerie, iuncturaq́. pollet, Tantum de medio ſumptis accedat honoris. Fatetur tamẽ hæc poëta, quia comœdia habet argumentum de medio ſumptũ, facilem habere inuentionem, ſed tanto maiorem deſiderare diligẽtiã, vt nõ peccetur, quia in re facili vitatu p. ctãs deteſtabilius peccat quam in difficili. Ideoq́ue Plautus ſummopere laudatur, qui decorum anxie obſeruauit damnatur contra Dorſennus, (aut Dorſennius) q̃ auaritiæ ſtudens ipſum neglexit. ordo eſt. Comœdia creditur habere minimum. i. maxime parum, ſudoris. i. moliminis & laboris, ac difficultatis, q̃a res. i. argumẽtũ acceſſit. i. non excogitatur. ſed vltro videtur aduenire, ex medio. i. ex conſuetudine viuendi omnibus communi, vel q̃a q̃ſque ad libitum argumentum ſibi fingere poteſt. Sed ipſa Comœdia habet tanto plus oneris quanto minus veniæ quia q̃ in re facili peccat, imperitior videtur quam qui in difficili Aſpice quo pacto Plautus tutetur. i. defendat aut cõſeruet iuxta decorum, partes. i. munus ephœbi. i. adoleſcentis amantis. vt. i. qualiter tutetur ſupp. partes patri attenti, ſup. ad rem, vt tutetur partes lenonis. i. meretricum ꝑductoris, inſidioſi. i. multas inſidias adoleſcentiæ imperitæ ponentis. Quantus ſup. ſit Dorſenninus (aut Dorſennus) in paraſitis edacibus. i. aſſidue comedere volentibus, & quam. i. quantũ nõ aſtricto. i. diſſoluto ſocco. i. comico ſtilo, ꝑcurrat pulpita. i. quantũ incõditas Comędias p̃cipitanter emittat. Enim ꝓ q̃a, geſtit. i. immodeſte cupit, ita q̃ geſtu deſideriũ ſuũ ꝓdat demittere (aut dimittere) nũmũ in loculos i. in ſacculum pecuniarũ, hoc eſt q̃a nimis attẽtus eſt ad lucrũ cupit potius multũ q̃ bñ ſcribere, exñs ſecurus. i. ſine cura, hoc eſt non curãs, an fabula cadat. i. diſpliceat, an ſtet recto talo. i. an placeat, & decorũ ſeruet. Spectator lẽtus. i. ſegnis, & nõ attentus exanimat. i. emori facit eũ ſup. quẽ gloria. i. affectatio glorię, tulit. i. vexit, ad ſcenã. i. ad locum vbi fabulæ agũtur, curru vẽtoſo. i. leui & vano, ſeu inani, & ſedulus ſpectator inflat eum. Sic. i. ita leue. i. paruũ põderis ac momento, & ſic paruũ eſt quod ſubruit, aut reficit animũ auarum. i. cupidum laudis. Valeat, id eſt diſcedat a me, & relinquatur res ludicra, id eſt ſcenica ſi palma negata reducit me macrum & ſi palma. i. victoria donata reducit me opimũ. hoc etiam quod ſequitur, & ter

ret,

Curam redde breuem: si munus Apolline dignum
Vis complere libris: & vatibus addere calcar:
Vt studio maiore petant Helicona virentem.
Multa quidem nobis facimus mala sæpe poëtæ:
Vt vineta egomet cedam mea: cum tibi librum
Solicito damus, aut fesso: cum lædimur, vnum
Si quis amicorum est ausus reprendere versum:
Cum loca iam recitata reuoluimus irreuocati:
Cum lamentamur, non apparere labores
Nostros, & tenui deducta poëmata filo:
Cum speramus eo rem venturam, vt simulatque
Carmina rescieris nos: fingere; commodus vltro
Accersas; & egere vetes; & scribere cogas.
Sed tamen est operæprecium cognoscere, quales
Aedituros habeat belli spectata, domique
Virtus, indigno non committenda poëtæ.
Gratus Alexandro regi Magno fuit ille
Cherilus: incultis qui versibus, & male natis
Rettulit acceptos, regale numisma, Philippos,
Sed veluti tractata notem, labemque remittunt
Atramenta: ferè scriptores carmine fœdo
Splendida facta linunt. idem rex ille, poëma
Qui tam ridiculum, tam care prodigus emit:
Edicto vetuit, ne quis se præter Apellem,
Pingeret: aut alius Lysippo duceret æra
Fortis Alexandri vultum simulantia. quod si
Iudicium subtile videndis artibus illud
Ad libros, & ad hæc musarum dona vocares:
Bœotum in crasso iurares aëre natum.
At neque dedecorant tua de se iudicia, atque
Munera, quæ multa dantis cum laude tulerunt:
Dilecti tibi Virgilius, Variusque poëtæ:

ret sæpe audacem poetã, quod plures numero vt plebei, & minores.i.pauciores (à patum .n. venit)honore vt poetę indocti parati depugnare.i.contendere de laude fabularum, si eques.i. dignitas equestris, discordet.i. inter se dissentire videatur, ac non ex toto approbare ipsi poscunt inter agendum, priusquã fabula ad medium producta sit, aut vrsum.i. spectaculum vrsi, aut cum vrso luctãteis, aut pugileis.i. gladiatores. Nam plebecula.i.indoctus populus, gaudet his.i. huiusmodi spectaculis. quod Terent. quoq; in Prologis se expertum cõqueritur. Verum equitis quoque, dolet poetæ etiam equites trãstulisse voluptatem ab auribus ad oculos.i.ab auditu ad visum, cũ incertum dicit, & gaudia vana parere. vnde & Maro Aen.j. Animum pictura pascit inani. Dicit incertos aũt oculos, quia fascinantur, & decipiuntur, aut ꝙ vagi & inconstantes sunt, leuiq. momento huc, illuc ue impellũtur. Plaut. tamen certius putat quod visum quam auditũ est, dicens, Plus valet oculatus testis vnus, quam auriti decem. Ideo aũt de equitibus dolet, qa scit plebem inconstantem. vnde j. Carm. Hunc si mobilium turba Quiritũ. Et Maro Aen. ij. Scinditur incertum studia in contraria vulgus. Ordo est. Verum.i.sed, omnis voluptas.i.delectatio equitis, migrauit.i.transiuit, quoque.i.etiam, ab aure .i. auditu, ad oculos incertos.i.vagos, aut fallibiles, & vana gaudia .i.equites quoque delectantur nunc magis in spectandis iucundis, & vanitatibus, quam in audiendis pulchris, & decoris rerum verborumq. concentibus. Aulæa .i. vela, aut tapeta suspensa, vbi fabulæ aguntur, pręmuntur.i.stringuntur & impediuntur occultantur, non habent locum in iiij. aut plures horas, dum turmæ equitum, & cateruæ peditum, fugiũt.i.nolunt amplius interesse. Fortuna .s. aduersa eorum, videlicet superatorũ trahitur mox i. paulo post, manibus retortis.i.post terga ligatis, esseda.i.vehicula Belgica, pilenta petorica, naues .i. omnia vehicula quibus victi aducti sunt, festinant .i. festinanter introducuntur, hoc est cessante, & intermissa Comœd. repręsentantur captiui ad gloriã eorum, qui illos ceperunt vt ebur captiuum .i. raptum ab Indis captiuus portatur.s.in spectaculum triumphi simulati, & Corinthus ciuitas illa in Achaia olim ditissima, seu opulentissima, vt prius visum est, sup. portatur in triumphum, hoc est vasa, aut signa ex ære Corinthio portantur Democr. philosophus ille(qui quidquid videret, quia omnia vanitatem iudicabat, ridebat, sicut Heraclitus flebat) rideret si foret in terris (hunc locum sumpsit Iuuen.)seu.i.siue, panthera confusa.i.commixta camelo, appositorie genus aduersum.i.inter se distinctum, & siue elephas albus conuerteret.i.ad se traheret ora vulgi. Pantheram confusam camelus, Angelus Polit. Miscell. cap.iij. Camelopardalim vocari docet, eo quod Græci Pantheram pardalim vocent, notatq. ibidem eiusdem figuram, quam se vidisse dicit, à Sultano Laurẽtio Medici dono missam. de qua sic Beroald. Est autem Camelopardalis collo similis equò, pedibus & cruribus boui, capite camelo albis maculis rutilum colorem distinguentibus, vnde appellata Camelopardalis, nabuna Aethiopes vocant, vt auctor est Plin. in viij. nat. hist. hoc est illud animal, quod Italici lingua vernacula girapham appellant. Scribit Albertus Magnus lib. xxij. de animalibus, suis temporibus Federicum Imperatorem Camelopardalium secum habuisset, & hac tempestate Florentiæ visa est dono missa Laurentio Medici à rege Aegyptiaco. Sensus Horatij est, Risurum fuisse Democritum cui omnia mortalia ridenda videbantur, sicut Heraclito flenda si P.R. stupere videret aspectu Camelopardalis, & hoc ideo dictum est, quia Plinio, atq; Solino auctoribus, primum visa fuit Romæ ludis Circensibus Cæsaris dictatoris. Auctor est Iulius Capitolinus fuisse Romę sub imperatore Camelopardales decẽ. Errant q existimant ab Horatio significari Camelũ cum panthera confusa camelo doctissima periphrasi pro Camelopardali accipiẽda sit, quæ (vt diximus) ex maculis pãtherę, & capite camelino formatur & ita cũ camelo genus panthera confundit. Rideret dico Democritus, quia spectaret populum attentius ipsis ludis .i. quã ipsos ludos.i.plus cogeretur ridere ob stultitiam populi, quã propter spectacula ludorũ, spectaret in quã populum, vt præbentem.i.tanquam eum, q præberet plura spectacula mimo.i. quam ipse mimus fabulam agens. putaret autem scriptores narrare fabellam asello surdo, eo quod populus, neque attenderet, neque si qui velint attendere possent. Nam quæ voces eualuere.i.eualuerint, aut possint peruincere.i. superare sonum quem nostra theatra referunt, q.d. nullæ, & ita non possent actores tam alte loqui vti intelligantur, quamobrem frustra qs bonas fabulas edat. Tu potes.i.quilibet audiens clamores populi in theatro. putet nemus Garganum, quod ad mare Thuscum est, & strepitu aquarum, aut clamore venantium perstrepit, aut putes mare Thuscum, mugire.i.ad morem tauri sonitum edere, cum tanto strepitu spectantur ludi, & artes, & diuitiæ peregrinæ .i. pompæ vestrum peregrinarum, quibus actor (qui vulgo lusor dicitur) stetit oblitus (media breui ab oblino).i.quasi re aliena circundatus in scena dextra sup. manus, concurrit læuæ .i. sinistræ manui .i. applauditur concutiendo manus, vel qui sedebant in dextera & læua concurrunt .i. fit confusio populi. Si quęratur ab illis, qui aufugient. Dixit adhuc aliquid sup. actor præter hoc, quod audiuimus? dicit alius: Nil sanè, quia qui nescit quid dictum sit dicit nil dictum esse? vnde Poëta. Quid ergo placet sup. in spectaculis illis? Responsio. Lana imitata violas veneno.i.colore adulterino, Tarẽtino.i.cuiusmodi fit apud Tarentum, hoc est purpura violacea facta Tarenti, placuit, & ita apparatum non fabulam laudat populus per quod dictum videtur Poëta reprehendere tanquam stultos eos, qui fabulas cõponunt ad quod purgãdum subdit. Ac ne Auguste putes me laudare maligne.i.maleuole, hoc est cum tacita vili pensione, ea quæ ipse.i. ego recusem facere, & quæ (aut cum) alij tractent recte ille Poëta videtur mihi posse ire per funem extentum .i. secure in re dubia incedere, sicut funambulus super funem extentum, qui angit .i.angustijs stringit, irritat.i.prouocat ad iram, & mulcet.i.mitigat, & placat, inaniter.i.in re fictitia, & implet me falsis erroribus .i. qui depingit rem scribendo ita ꝙ in re ficta veras affectiones cõmoueat, vt.i.quemadmodum magus, qui rem aliter quam sit apparere facit, & ponit me modo.i.aliquando Thebis.s.quando describit res Thebanas, & ponit modo.i.aliqñ Athenis, quãdo.s. narrat res Athenis gestas.i.ita verisimiliter res narrat, ꝙ qui eas audit, iam sibi loca fingit in qbus gestæ sint. Verum.i.sed, age ò Auguste si vis complere munus.i.officium dignũ Apolline, & addere calcar libris, & vatibus.i.instigare vates, vt properanter scribant, redde breuem curam, his qui malunt credere se lectori, quam ferrè .i. pati, fastidia.i.superbos contemptus, superbi spectatoris. Redde inquam breuem curam, vt petant Helicona, id est montem illum Musis sacrum, virentem .i. in vigore existentem

tem, & placidum maiore studio, id est non sperent adire Musarum antrum sine studio, & eruditione. Quia visi sunt Horatio scriptores sui temporis saltem plurimi, rerum suarum precipites fuisse, & castigandi curam neglexisse. Quidem, id est certe nos poëtæ facimus sæpe nobis plurima mala, id est detrimenta, ad veram gloriam consequendam, vt, id est quemadmodum, si egomet cædam, id est incidam, & putem vineta mea, hoc est mul ti sibijpsis impedimento sunt, ne fructum laborum suorum consequantur, quia importune afferunt scripta sua, sicut si quis intempestiue vineas suas puteat, causa est cur vuis careat. Facimus ergo nobis mala cum damus .i. offerimus, tibi sollicito, aut fesso librum. item cum lædimur, id est offendemur si quis amicorum est ausus reprehendere versum vnum, hoc est quia nolumus castigari, cum nos irreuocati .i. irreuocabiles, reuoluimus loca iam recitata .i. pronunciata coram doctis, & lamentamur, id est conquerimur labores nostros, & nostra poëmata non apparere deducta tenui filo, id est subtiliter composita, & cum speramus rem venturam eo, id est ad id, vt simulatque, id est statim postquam ò Auguste, rescieris .i. perceperis nos fingere carmina, tu commodus, id est beneficus accersas, id est ad te voces, & vetes egere, id est diuites facias, & cogas per munera tua scribere .s. carmina. Est tamen operæprecium .i. dignum, & precium laboris habens, cognoscere quales æditui .i. præcones, & laudum custodes, sicut æditui ædium sacrarum custodes sunt, habeat virtus spectata, id est clare visa, belli .i. in bello, & domi, id est in pace, non committenda, id est quam nefas esset cōmittere poetæ indigno, id est imperito. Cherilus ille poëta malus, sed notissimus qui retulit, id est (vt dicunt) recompensauit, Philippos, id est nummos à Philippo Alexandri patre nuncupatos, existentes numisma, id est monetam, regale, id est rege dignum, aut à rege institutum, qui retulit inquam versibus inculis, & male natis, fuit gratus Alexandro Magno Regi, & ita non habuit sanum iudicium, qui malum poëtam approbauit. Sed veluti, id est quemadmodum, attramenta tractata remittunt .i. à se mittendo inferunt, notam .i. mendum, & labem. sic scriptores feré supple omnes, linunt, id est contaminant, fœdo, id est incomposito carmine, splendida facta, id est gesta potentium. Ille idem rex, scilicet Alexander Magnus, qui existens prodigus emit tam care, id est tot Philippis, poëma ridiculum, id est risum excitatus, & deridendum, vetuit edicto, id est per edictum ne quis pingeret se, preter Apellem, optimum pictorem, aut ne supplius Lysippo, id est a Lysippo, optimo signorum fusore, duceret, id est protraheret, æra, id est signa ærea, simulantia, id est repræsentantia, vultum, id est effigiem fortis Alexandri. quòd si ò Auguste, vocares illud subtile iudicium videndis, id est in videndis artibus, ad libros & ad hæc dona Musarum, id est si velis id Alexandrum putasse efficere in diligendi Poeta, quod in pictore, & sculptore, tu iurares, id est licite iurare posses, ipsum natum in crasso aere Bœotum, non omnium sed rudium, & belluinorum populorum qui iudicium rectum non habent, hoc imitans dicit Iuuen. Veruecum in patria. Bonfinis prolixe de hoc loco disputat, censetque legendum in Bœoticum pro Bœotiorum, quod fieri non potest nisi synæresis fiat, quia secunda producit. Dicitque non omnes Bœotios crasso ingenio esse, quod probo, & propterea dici natum non in quocunque aere, sed in crasso Bœotum .i. Bœotiorum quorundam. quod non displicet. sed miror cum tam audax in transponendis vocabulis sit, non vidisse sic posse construi. Si vocares illud ad libros, & ad hæc dona Musarum Bœotum pro Bœotidum, quæ subtilissimæ sunt, iurares natum in aëre crasso. Idem Bonfinis acriter confutat sententiam eorum, qui Boëthum poëtam hoc loco intellectum dicunt, quos ego credam posse defendi, si dixerint si construendum? Iurares Alexandrum supple esse Boëthum, id est rusticum, & ineptum, vt errat Boëthus poeta ille, & cuius malus, natum in aere crasso. Et ita per transitum taxet Boëthum, & nonnihil Antonium, qui magni fecit illum. Nec obstat quòd Boëthus post Alexandrum natus, sic quia de magistri sui proditore etiam nunc dicere possum, hic alter est Iudas. Horum lector sis elector, ego nunc in eam partem inclinor, vt dicam con struenda. Dona Musarum Bœotum siue pro Bœotidum, siue pro Bœotiorum dictum sit. At, id est sed, Virgilius & Varius, poetæ dilecti tibi, neque dedecorant, id est dehonestant tua iudicia de se, neque munera tua quæ tulerunt cum multa laude dantis quia laudabile est dignis, & meritis dare. Est autem hypermeter versus habens Tribrachum pro Spondeo, Iudicia neque.

Nec magis expressi vultus per ahenea signa,
Quam per vatis opus mores, animique virorum
Clarorum, apparent. nec sermones ego mallem
Repentes per humum, quam res componere gestas:
Terrarumque situs, & flumina dicere, & arces
Montibus impositas, & barbara regna, tuisque
Auspicijs totum confecta duella per orbem,
Claustraque custodem pacis cohibentia Ianum,
Et formidatam Parthis te principe Romam:
Si quantum cuperem, posse quoque. sed neque paruū
Carmen maiestas recipit tua: nec meus audet
Rem tentare pudor, quam vires ferre recusent.
Sedulitas autem, stulte quem diligit, vrget:
Præcipue cum se numeris commendat, & arte.
Dicit enim citius, meminitque libentius illud,
Quod quis deridet, quàm quod probat, & veneratur.
Nil moror officium, quòd me grauat: ac neq; ficto
In peius vultu propono cereus vsquam,
Nec paruè factis decorari versibus opto;
Ne rubeam pingui donatus munere: & vna
Cum scriptore meo capsa porrectus aperta,
Deferar in vicum vendentem tus, & odores,
Et piper, & quidquid chartis amicitur ineptis.

ASC. NEC vultus clarorum virorum apparent magis expressi per signa ahenea, id est ex ære facta. diuiditur autem diphthongus. (Nam ab æs æris, quod per æ, scribi debet, fit æreus, æneus, aheneus, & aeneus, vel interposita aspiratione, ahenæus) quàm mores, & animi clarorum virorum apparent per opes poetæ, .i. per poema, Nec ego mallē componere sermones repentes per humum .i. Satyras in humili stylo, quàm res gestas sup. tuas, & quam dicere situs terrarum, & flumina, & arces impositas montibus, & barbara .i. barbarorum regna & duella, id est prœlia confecta, tuis auspicijs .i. felicibus, & prouidis inceptis per totum orbem, & claustra, id est clausura templi Iani (quod tempore pacis vniuersalis claudebatur. quod clausum fuit sub Octauio, vt Virgil. in primo quoque attestatur. Crediturque ea tempestate fuisse quia exit edictum à Cæsare Augusto, vt describeretur vniuersus orbis, qua auctor pacis Saluator noster natus est) claustra igitur inhibentia .i. includentia, & exire vetantia: Ianum custodem pacis, & Romam formidatam Parthis, te principe, id est sub tuo principatu, nam signa Romana remiserunt. non mallem inquam sermones scribere quàm hæc dicta, si ego possum quoque tantum quantum cuperem. Sic Aristarchus Homeri castigator aiebat, neque se posse scribere quemadmodum vellet, neque velle quemadmodum posset. Sed neque maiestas tua recipit paruum carmen, ne pudor meus audet tentare .i. attentare rem, quam vires recusent ferre. Autem pro sed, sedulitas, id est diligens conatus, vrget, id est impellit eum quem diligit stulte, præcipue cum ipsa commendat se numeris, & arte .i. confidit artificiosæ compositioni. Enim, pro quia, dicit citius, & meminit libentius illud, quod quis deridet, quàm quod probat, & veneratur. Ego nil moror officium quod me grauat, id est quod vltra vires meas est. Ac neque ego opto proponi vsquam cereus, id est in cera formatus, sicut imagines poetarum in æde Camenarum ponebantur, & hoc vultu facto in peius, id est pallidiore, & deformiore ab imperito plaste, q̄ modo fit, nec opto decorari versibus factis praue .i. imperite. non opto inquam hæc, ne rubeam, id est erubeam, donatus pingui .i. opimo munere, & ego porrectus, id est extensus, vna cum scriptore meo, id est cum opere scriptoris mei, & meo, deferar, id est deporter in capsa operta (aut aperta,) id est clausula, quasi ad sepulchrum, sicut deferuntur cadauera, hoc opus meum, & scriptoris mei deportaretur, ad vicum vendentem tus, & odores .i. aromata odorifera, & piper, & quidquid amicitur, id est vestitur, & includitur cartis ineptis.

Floresque

PETRVS CRINITVS.

Flores'que perambulet Attæ) Constat Attam ipsam Comœdiarum auctorem fuisse haud incelebrem. ex quo (inquit Horat.) si velim nunc Attæ fabulas (vt Critici solent) reprehendere, quod in scenam vix afferri debeant, omnes me inscitiæ atque imprudentiæ arguent. Videbor enim addubitare haud satis in scenas suas parteis absoluere, hoc est crocum, & flores perambulare. Quoniam consuetudo apud veteres fuit, vti cum fabulæ agerentur, flores ibidem aliaq. odoramenta inspergerentur. Hic Lucretianum illud in lib. ad Memmium ij. Et cum scena croco cilici perfusa recens est. Pet. Crin. lib. de hon. disc. xviij. cap. iiij.

COEL. RHOD.

OS tenerum pueri) Si quis veteres diligentius euoluerit, certe doctissimam quenque sic de poëtica prodidisse animaduerteret, veluti sit ea prima quædam philosophia quæ nobis ab incunabulis quodammodo vitæ rationem cómonstret, quid agendum quid ue declinandum, adeo vt nonnulli. Posteà dicere minus addubitauerint solum poëtam esse sapientem. quod etiam cum Pythagoricis comprobat Aristoxenes Cœl. lib. iiij. cap. j. [Panthera Camelo) Hoc versu plane Camelo pardali poëtica circunlocutione descripsit. Est autem Camelopardalis collo similis equo, pedibus, & cruribus boui, capite camelo, albis maculis rutilum colorem distinguentibus, vnde appellata Camelopardalis. Sensus est Horat. risuum fuisse Democritum cui omnia mortalium ridenda videbātur, sicut Heraclito flenda, si P.R. stupere vidisset aspectu Camelopardalis. Et hoc ideo dictum est, quia Plin. & Solin. auctoribus primum visa fuit Romæ, ludis Circensibus Cæsaris dictatoris &c. Errant qui existimant ab Horat. significari camelum cum panthera coëuntem.

GLAREANVS.

Scriptores trutina) In eadem ætate inquit Acron, quia Græci poëtæ antiquiores sunt quàm Latini. Quæ verba sensum non explicant. Melius Porph. eadem trutina exponit, eodem examine. Et ad illud: Venimus ad summum fortunæ, ita idem Porph. ait, Nō habet, inquit, quod nobis amplius fortuna iam præstet, ergo & perfecti poëtæ sumus, sed hoc intelligi, q̃ dici à se maluit. Hæc ille. Alijs poëta per ironiam loqui videtur. Sed ex Porph. hoc eum dicere puto: Si alijs in artibus vincimus Græcos postquam venimus ad summum fortunæ, videtur hoc etiam de poëtis, aut de poëmatis, sed populi Rom. iudicium in hoc falsum est. [Memini quæ plagosum mihi paruo Orbilium) Hic Seruius apud Acronem, apud Porphyrionem. Sæuus dicitur: Sed poterat hoc errore librariorum accidisse. Fidus autem in commentario suo, q; coniunctionem male legit pro quæ, relatiuo, cum tamen alioqui Horat. carmen recte excudisse. [Quatuor aut plures aulæa præmuntur in horas) Hæc verba prioribus annectit Acron, & postea eum secuti Landinus ac Badius. Ad tertiam, vel ad quartam horas, inquit Acron, populus intentus erat, dum poëtæ recitant carmina in scena, post vero vulgaris populus, qui potius delectabatur ludis quam carminibus, exorabat magistros bestiarum, vt adducerent, in theatrum, aut vrsum, aut leonem. Hæc ille. Cum poëta hoc dicere velit: Dum populo bellorum simulacrum, ac pompa triumphalis ostenditur, quatuor horis non fatigari, at si comœdiam, longe citius. Accerses, & egere veces. Quod de accerso ac eius deriuatione ait Acron, etiam alij traduut, de arcesso autem Prisc. allegat vt mihi non sit dubium longo post Porphyrionem tempore vixisse Acronem quàquam certum tempus scire non possumus. [Incultis qui versibus, & male natis) Porph. si lib. non fallit, supp. pro, vt si pro incultis versibus, cum sit datiui casus. Dicimus enim tibi refero acceptum. Philippeos autem intelligit numisma trium ducatorum hodie. [Bœotum crasso iurares aere natum) Crasso aëre legendum existimo, non in crasso. Et Bœotum accusatiuus est non genitiuus pluralis. Alexandri iudicium de pictore ac sculptore probat Poëta, de Cherolo non item. Quod si, inquit Alex. ad eum modum præcepisset de Cherilo, vt nemo alius præter Cherilum ipsum describeret, merito iurares Alexandrum natum Bœorum crasso aëre. Sapiens ille annotator, de quo nunc toties, longum hic commētus est commentum, in quo si vspiam alibi, certe hoc loco ostendit se gloriosulum, ac nullius iudicij. Putat enim Bœotios nequanquam stupidos, ac hebetes dictos & illud, crassum aërem, de quibusdam Bœotijs. non omnibus dici posse. Quasi quid dicat Bœoticum ingenium pro stupido. si omnes Bœotios stupidos vocauerit. Sed mirum hic Bœotijs timuit, cum Βοιωτία ὗς etiam in Prouerb. venerit. Et Plutar. ipse Bœot. quid dis potius qua n stupidus, hoc referat, & Pindarus in Olympicis Bœoticæ suis meminerit pro homine stolido. Idem annotator negat Bœotus dici, sed Bœotios, cum Hom. vbique Βοιωτοὺς vocet quos alij Βοιωτίους. Nec simile est, quod ille de Brutis ac Heluetijs adducit exemplum. nemo enim hos Brutos, vel Heluetos vocat. Ineptissimum autem est de Boëto quodam poëta intelligi, de quo Strab. lib. xiiij. differit, cum Βοηθὸς prima syllaba sit correpta. Sed multis argumentis colligo hunc nescisse Græce, qui tamen in hūc poëtam censuram adeo acrem instituit, vt multos Aristarchos vicerit. [Ne rubeam pingui donatus munere) Cum dicit, pingui, ridet. Ego, inquit, nolim decorari turpibus versibus, ne pingui, id est stolide composito munere donatus rubeam, & cum meo scriptore, hoc est laudatore deferar in vicum vendentem tus &c. multo porro minus tu ô Auguste id voles.

AD IVLIVM FLORVM.

Dicit se non magis teneri, vt præstet, quæ non promisit, quam Mango aliquis qui seruum fugitiuum vendidit, non dissimulato vitio legibus obnoxius est.

Flore, bono, claroque fidelis amice Neroni,
Si quis forte velit puerum tibi vendere natum
Tibure, vel Gabijs, & tecū sic agat: hic &
Candidus, & talos à vertice pulcher ad imos,
Fiet, eritque tuus, nummorum millibus octo,
Verna ministerijs ad nutus aptus herites,
Literulis Græcis imbutus, idoneus arti
Cuilibet: argilla quiduis imitabitur vda.
Quin etiam canet indoctum, sed dulce bibenti.
Multa fidem promissa leuant: vbi plenius æquo
Laudat venales, qui vult extrudere, merces.

ASCENSIVS.

Flore) Sensus est. Si ego me vigilem epist. scriptorem dixissem cum hic pfectus es. quo modo Mangones pueros, & equos laudāt, posses merito mihi irasci q̄ nihil scribam nisi coactus quodammodo, nunc nullus est iuste querelæ locus vbi me prædixeram pigrum. Ordo est. O Flore amice fidelis bono, & claro Neroni. s. Claudio Tiberio, si q̄s velit forte vendere tibi puerum natum Tybure, vel Gabijs in aliquo loco deserto vbi rudes, & inculti sunt mores, & agat. s. de pueri valore sic tecum. hic puer sup. est cādidus. i. nō morbosus, & pulcher. i. non vitiosus, à vertice. i. summitate capitis, ad imos pedes, & fiet, & erit tuus octo milib. i. pro octo millibus nummorū, futurus supp verna. i. minister, aptus ministerijs. i. famulatibus, & obsequijs, ad nutus heri les. i. ad voluntatem domini, imbutus. i. eruditus græcis literulis pro captu. s. ætatis, & idoneus cuilibet arti. i. ad quamlibet artem, tu imitaberis sup. eū fingendo, & reformando, qduis. i. quamlibet personam, aut quemlibet artificem, quasi sup. (vt intelligit Porphyrio) vda argilla. i. sicut ex argilla. i. terra tenaci humefacta quamuis statuam facias, ita ex hoc puero quēuis hominem. Non intelligo, licet cū Porphyrione subaudiam quasi argilla vda esse nominatiui, sed septimi casus, sed nec Porphyrio ipse (vt opinor) apud quem legendum est vda. i. molli, non mollis n si in exponendo adiecerit verbum sit hoc

hoc modo, vt, sit, quasi sit argilla vda.i.mollis. Acrõ vetat legi imitabitur, quia non est pueri quiduis imitari.i.imitando asse qui. qui tamen velit Mangonem non habita ratione ætatis ipsum omnium rerum plasten dicere, legere poterit imitabitur, sed rectius Acroni auscultaueris, quia sensus est, vt rudi loquar, tu facies de eo adhuc puero quidquid volueris, sicut figulus de argilla vda facit quidqd vult. Quinetiam (addit Mãgo) ipse puer canet indoctum supp. cãticum, sed dulce.i.iucundum bibenti multa promissa leuãt.i. eleuãt, & imminuunt (tractum à trutina) fidem.i. credulitatẽ, vbi.i.quando, is qui vult extrudere.i.tanquam rem ingratam sibi exigere, venales merces, laudat sup.eas plenius ęquo.i.q̃ iustum, & æquũ est hoc (solent dicere q in ea re maxime peccãt) Nulla res.i.nulla necessitas, vrget.i.impellit me.s.vt puerũ hunc vltra debitũ laudẽ, ego pauper.i.quamuis pauper, sum in meo ære.i. meo dominio, & iure. Nemo Mangonum faceret tibi hoc. (Mãgo est q præconio suo pueros, puellas, equos canes, aut qd simile venundat) & nõ quiuis temere.i.quasi nullus ferret (aut ferat).i.auferret à me idem.i. non facerem vnicuique quod tibi facio.i.non libẽter dico vnicuique secretum vitium quod tibi dico. Licet.n. sint, qui putent esse verba Horatij ad Florum, sunt tamen haud dubie Mãgonis ad emptorem, moris autem est q volunt abũde laudare, vt fides habeatur, aliquid vitij fateãtur. dicit autem Mango: Hic puer cessauit.i. ociosus inuentus est semel, & vt fit.i. sicut moris est, latuit metuens habenæ.i.scuticę pendentis in scalis, quia habenam pendebant veteres Romani in media domo. vel, licet Acrõ refragetur sic, semel latuit in scalis.i. prope scalas metuẽs (quod hic non est quia genitiuum regit) habenæ pendentis.i. suspensæ des.i. dones mihi nũmos quos peto, si fuga excepta.i.si q inclinatus sit ad fugã, nihil te lędat.i. si non times q fugitiuus sit, sis securus in reliquis. ille.s.qui emit, inquit poëta, feret.i. afferet preciũ existens (vt ego opinor) securus.i.sine cura, & negligens pœnæ.i. perditionis, quia nescit quid emat. Tu autem ò Flore, emisti prudens.i.sciẽs, & volens vitiosum videlicet me, lex est tibi dictam, quia dixi me vitiosum, hoc est pigrum esse, tñ tu insequeris hunc.i. me, & moraris.i.detines & ĩpedis me, iniqua.i.iniusta lege. Ego dixi tibi proficiscenti.i.abeũti a me,

* Plures. me sup. pigrũ, & prope.i.quasi, mancum.i.inutilem, talibus of-

Res vrget me nulla: meo sum pauper in ære.
Nemo hoc Mangonum faceret tibi. non temere à me
Quiuis ferret idem. semel hic cessauit: &, vt fit,
In scalis latuit metuens pendentes habenæ.
Des nummos: excepta nihil te si fuga lædat.
Ille ferat precium, pœnæ securus, opinor.
Prudens emisti vitiosum: dicte tibi est lex.
Insequeris tamen hunc: & lite moraris iniqua.
Dixi me pigrum proficiscenti tibi: dixi
Talibus officijs prope mancum: ne mea sæuus
Iurgares ad te quòd epistola nulla veniret.
Quid tum profeci? mecum facientia iura
Si tamen attentas? quereris super hoc etiam; quod
Expectata tibi non mittam carmina mendax.
Luculli miles collecta viatica multis
Aerumnis, lassus dum noctu stertit, ad assem
Perdiderat: post hoc vehemens lupus, & sibi, & hosti
Iratus pariter, ieiunis dentibus acer,
Præsidium regale loco deiecit, vt aiunt,
Sum me munito, & multarum diuite rerum.
Clarus ob id factum, donis ornatur honestis:
Accipit & bis dena super sestertia nummum.
Forte sub hoc tempus castellum euertere prætor
Nescio quod cupiens, hortari cœpit eundem
Verbis, quæ timido quoque possent addere mentem.
I bone, quo virtus tua te vocat: i pede fausto,
Grandia laturus meritorum præmia. quid stas?
Post hæc ille catus, quantum vis rusticus, Ibit,
Ibit eo, quò vis, qui zonam perdidit, inquit.
Romæ nutriri mihi contigit: atque doceri,
Iratus gratijs quantum nocuisset Achilles.
Adiecere bonæ paulo plus artis Athenæ:
Scilicet vt possem curuo dignoscere rectum:
Atque inter siluas Academi quærere verum.
Dura sed amouere loco me tempore grato:
Ciuilisque rudem belli tulit æstus in arma,
Cæsaris Augusti non responsura lacertis.
Vnde simul primum me dimisere Philippi,
Decisis humilem pennis, inopemque paterni
Et laris, & fundi: paupertas impulit audax,
Vt versus facerem. sed, quod non desit, habentem,
Quæ poterunt vnquam satis expurgare cicutæ:
Ni melius dormire putem: quàm scribere versus?
Singula de nobis anni prædantur euntes:
Eripuere iocos, Venerem, conuiuia, ludum:
Tendunt extorquere poëmata, quid faciam vis?
Denique non omnes eadem mirantur: amantque:
Carmine tu gaudes: hic delectatur iambis.
Ille Bioneis sermonibus, & sale nigro.
Tres mihi conuiuæ prope dissentire videntur
Poscentes varios multum diuersa palato.
Quid dem? quid nõ dem? renuis tu, quod iubet alter.
Quod petis, id sanè est inuisum, acidumque duobus.
Præter cetera, Romæ me ne poëmata censes
Scribere posse, inter tot curas, totque labores?
Hic sponsum vocat: hic auditum scripta, relictis
Omnibus officijs: cubat hic in colle Quirini:
Hic extremo in Auentino: visendus vterque.
Interualla vides humane commoda. verum
* Puræ sunt plateæ: nihil vt meditantibus obstat.

ficijs.i.ad talia officia.s.scribendarum epistolarum, ne te sęuus iurgares.i. obiurgares, q nulla mea epistola venerit ad te. Quid profeci tunc? q.d.nihil, si tamen attentas.i.aduertere, aut experiri vis, iura facientia mecum.i.pro me, quia seruum vitiosum vendit, eumq. vitiosum prædicat, nõ tenetur redibitionis, nec alium præstare, tu quæreris.i.conquereris etiam super hoc.i. insuper q ego mendax non mittam tibi carmina expectata, cum tamen nihil mendax sim, quia nihil pollicitus sum. Luculli miles, ostendit exẽplo qui dispendio rei familiaris anguntur, multa subire, quæ opulenti refugiunt. Ordo est: Miles Luculli.i. quidam militans sub Lucullo contra Mithridatem, lassus.i.fatigatus multis ærumnis dum stertit noctu perdiderat.i.amiserat, viatica.i.pecuniam necessariam ad reditum in patriam, ad assem.i. q vix assem retinuerat, & ipse post hoc.i. talẽ perditionẽ effectus sup. lupus.i.prædator vehemens. & iratus pariter sibi, quia rẽ perdiderat, hosti, quia rem eius desiderabat, & acer ieiunis dentibus deiecit.i. expugnauit, p̃sidem.i. munitionem, & vt dicunt) fortalicium regale, imò regis Mithridatis, in sup. loco (vt aiunt) summe munito, & diuite multarum rerum, quia illic thesaurus erat, & ipse miles clarus.i. spectatus, & inclytus ob id factum, ornatur honestis donis, & accipit super.i.vltra thesaurum inuentum, bis dena.i.viginti sestertia nummum. Prætor.s.Lucullus, cupiens euertere forte.i. p̃ hoc tempus nescio quod castellum, cœpit hortari eundem militem verbis, quæ possent addere mẽtem.i.animositatem, quoque.i. etiam timido, verba autem erant huiusmodi. O bone sup. miles.i. vade, quo tua virtus vocat te.i.aggredere rẽ tua virtutẽ, dignam, in fausto.i.felici pede, laturus.i. relaturus grandia præmia meritorũ. cum aũt ille non iret, inquit Lucullus. Quid stas? ille.s.miles, catus.i. vafer, & argutus, inq̃t, post hæc: Rusticus quantumuis.i. quantumcunq; vis ibit, ibit dico eo quo vis, qui perdidit zonam.i. cincturã in qua pecunias suas custodierat, hoc est nemo est tam rusticus, q non subit quod vis terribile post rerum suarum amissionem, quia furore quodam tenentur, quia sua perdiderunt, q. d. Horat. Ego vt miles Luculli, nũc ditior sum quam, vt pro rebus labores scribendi vnicuique subeam. De hac re dicit sic Beroaldus. Non simpliciter dictum esse existimare debemus, qui zonam perdidit. Sed morem priscorum exprimere,

mere, qui zonas nũmis aureis refertas habebant quod probatiſſimorum teſtimonijs comprobatur in primis Tranquilli, qui ſcribit Vitellium zonam ſe aureorum plenam circundediſſe, Et Apuleij, cuius hæc ſunt verba ex lib.vij.de aſino aur. Plotina precioſiſſimis monilium, & aureo monetali zonis refertis, in cincta Preterea C.Gracchus fortis orator ĩ oratione, quam habuit ad populum, ſic ſcriptũ reliquit, Itaque Quirites cum Romam profeſtus ſum, zonas argenti extuli, eas ex prouincia inanes retulit. Tradidit Plut. in Demetrio Soſigenẽ aureos nummos ccc. habuiſſe in cingulo militari pro viatico. Spartianus quoq; auctor eſt, Peſcenniũ Nigrũ iuſſiſſe tu milites in zonis nummos aureos, vel argenteos portarẽt ad bellum, ſed publice commodarent repetituri poſt prœlia quod dederant.

Quinetiam Lãpridius Alexandrum Imperatorem Romanũ dicere ſolitum ait, Miles non timet niſi veſtitus, armatus, & calciatus, & ſatur, & habẽs aliquid in zonula. Et talis eſt Horatiana ſententia. inducit enim militẽ Lucullianum, qui factus erat diues, & bene nũmatus. recuſantem ire ad caſtellum oppugnãdum, & ita imperatori Lucullo reſpondẽtem, ibit ad omne periculum ruſticanus miles, & inops, & qui zonam perdidit, hoc eſt qui aureos amiſit, quos in zona milites portare conſueuerunt ꝑpea, ꝙ mendicitas, militaris ad oẽm deſperationem vocat armarum. qui vero ſatur eſt, & aliquid habet in zona timet pericula ſubire. Ad hanc veterum conſuetudinem referendus eſt ille Satyrici poëtæ ſenſus, O brutus, & zonam læua, morſuq. tenebit. quem Iuuen. explanatores prætererunt, nã que ſignificare voluit poeta zonam a naufrago teneri non ſolum manu, ſed etiam mordicus propterea ꝙ zona erat monetali auro referta, quam ne perdat omnibus neruis, viribusq. contendit. Eccleſiaſtica ſententia præcipit ne æs, hoc eſt pecuniã in zonis habeamus. Romæ nutriri, &c. docet ſe philoſophia imbutum, quo innuit ad rem ſe minus attentum. occaſione cuius vitam ſuam ferè percurrit. Ordo eſt. Contingit .i. euenit forte difficulter mihi nutriri atque doceri Romæ, quãtum Achilles iratus nocuiſſet Graijs .i. datum eſt mihi ẽt Romæ diſcere Iliada Homeri. In cuius ſtatim principio inducit Achilles iratus Agamemnoni ꝓpter raptam Briſeida, quæ capta ex Lyrneſſo regia Minetis Achilli in ſortem ceſſerat. Ceterum qa Criſeis ex Theba Aetionis patria Andromaches quę Agamẽnoni contingit, a patre repetita eidem cõmuni conſilio reſtituta eſt, vt exercitus à peſtilentia liberaret quam Apollinem intuliſſe putabant (erat enim Apollinis ſacerdos) abduxit Agamemnõ princeps exercitus Achilli Briſeida, quam rem grauiter ferens amplius pugnare noluit. quocirca Græci multa, & frequenti clade afficiebantur. Nec poterat precibus, aut donis, aut minis induci vt pugnaret, donec Patroclũ cariſſimũ ſocium in armis ſuis ab Hectore occiſum audiuit. quo audito moræ impatiens arma petijt, q̃ illi Thetis mater à Vulcano fabricata porrexit. Quæ omnia idem Homerus effecta dicit ad gloriam Achillis, vt cognoſcerẽ quanta eius vnius virtus, quo pugnãte Græcia victrix erat, & ceſſante victa. Potius aũt ſic dixero quam ſicut prius. Nam illud totum, Iratus Graijs, &c. regitur à verbo doceri loco accuſatiui, Sed ad ordinem redeo, Athenæ bonæ .i. eruditæ adiecere plus artis, aut adiecere plus bonæ artis, quia non ſolũ poetas Græcos illic audiui, ſed etiam philoſophus .ſ. vt poſſem dignoſcere curuum recto atque querere verum inter ſiluas Academi .i. inter varias Platonicorum ſententias qui in Academia Atheni. verſati ſunt. ſed dura tempora .ſ. belli ciuilis, amouere .i. amouerunt me, loco grato .i. à gymnaſio Athenienſi, & æſtus ciuilis belli tulit me rudẽ .i. imperitum rei militaris, in arma non reſponſura lacertis .i. brachijs, hoc eſt potentiæ Cæſaris Auguſti. vnde .i. à qbus armis. ſimul .i. immediate vt Philippi .i. campi illi Theſſaliæ, vbi bis pugnatum eſt a Rom. dimiſere .i. dimiſerũt primum me humilẽ pennis .i. auxilis emergendi. deciſis .i. amputatis, & inopẽ paterni. Laris fundi. totius patrimonij, paupertas audax .i. quæ facit audaces, impulit, vt facerẽ verſus. Sed quæ cicutæ .i. herbæ venenoſæ, qbus multi enecari ſolent, ſed h c pro forti ellebo ro ponitur, poterunt vnquam ſatis purgare habentem id, qđ non deſit .i. ſatis habentem. aut ad ſufficientiam, cui neceſſaria non deſunt. ni .i. ſi non, putem melius dormire quam ſcribere verſus? Anni euntes .i. redeuntes poſt mediũ ætatis (vnde in Arte, Multa ferunt anni venientes cõmoda ſecum, Multa recedentes adimunt) Prædantur .i. auferunt de nobis, ſingula ſup. cõmoda, eripuere .i. eripuerunt .ſ. anni, iocos, Venerẽ .i. coitu, conuiuia, ludum, & tẽdunt .i. cõtendunt, conantur. extorquere .i. violenter auferre. Poemata, qui duis ſup. vt faciam, hoc eſt

Feſtinat calidus mulis, geruliſque redemptor.
Torquet nunc lapidem, nunc ingens machina tignũ:
Triſta robuſtis luctantur funera plauſtris.
Hac rabioſa fugit canis: hac lutulenta ruit ſus.
I nunc, & verſus tecum meditare canoros.
Scriptorum chorus omnis amat nemus: & fugit vrbes
Rite cliens Bacchi ſomno gaudentis, & vmbra.
Tu me inter ſtrepitus nocturnos, atque diurnos
Vis canere, & contracta ſequi veſtigia vatum.
Ingenium, ſibi quod vacuas deſumpſit Athenas:
Et ſtudijs annos ſeptem dedit; inſenuitque
Libris, & curis: ſtatua taciturnus exit
Plerunque; & riſu populum quatit. hic ego rerum
Fluctibus in medijs, & tempeſtatibus vrbis
Verba lyræ motura ſonum connectere digner?
Frater erit Romæ conſulti rhetor: vt alter
Alterius ſermone meros audiret honores:
Gracchus vt hic illi foret: hic vt Mucius illi.
Qui minus argutos vexat furor iſte poëtas?
Carmina compono; hic elegos, mirabile viſu,
Cælatumque nouem muſis opus. aſpice primum,
Quanto cum faſtu, quanto molimine circum
Spectemus vacuam Romanis vatibus ædem.
Mox etiam, ſi forte vacat, ſequere, & procul audi,
Quid ferat: & quare ſibi nectat vterque coronam.
Cædimur: & totidem plagis conſumimus hoſtem,
Lento Samnites ad lumina prima duello.
Diſcedo Alcæus puncto illius: ille meo quis?
Quis? niſi Callimachus? ſi plus adpoſcere viſus:
Fit Mimnermus: & optiuo cognomine creſcit.
Multa fero; vt placem genus irritabile vatum,
Cum ſcribo, & ſupplex populi ſuffragia capto.
Idem finitis ſtudijs, & mente recepta,
Obturem patulos impune legentibus aures.
Ridentur, mala qui componunt carmina: verum
Gaudent ſcribentes; & ſe venerantur; & vltro
Si taceas, laudant, quidquid ſcripſere, beati.
At qui legitimum cupiet feciſſe poëma;
Cum tabulis animum cenſoris ſumet honeſti:
Audebit quæcunque parum ſplendoris habebunt,
Et ſine pondere erunt, & honore indigna ferentur,
Verba mouere loco; quamuis inuita recedant:
Et verſentur adhuc intra penetralia Veſtæ.
Obſcurata diu populo, bonus eruet: atque
Proferet in lucem ſpecioſa vocabula rerum:
Quæ priſcis memorata Catonibus, atque Cethegis,
Nunc ſitus informis premit, & deſerta vetuſtas.
Adſciſcet noua; quæ genitor produxerit vſus:
Vehemens, & liquidus, puroque ſimillimus amni
Fundet opes; Latiumque beabit diuite lingua.
Luxuriantia compeſcet: nimis aſpera ſano
Leuabit cultu: virtute carentia tollet:
Ludentis ſpeciem dabit; & torquebitur: vt qui
Nunc ſatyrum, nunc agreſtem Cyclopa mouetur.
Prætulerim ſcriptor delius, inerſque videri:
Dum mea delectent mala me; vel denique fallant:
Quàm ſapere, & ringi. fuit haud ignobilis Argis,
Qui ſe credebat miros audire tragœdos
In vacuo lætus ſeſſor, plauſorque theatro.
Cetera qui vitæ ſeruaret munia recto

quid scribam? q.d.dubito. Denique non omnes mirantur, & pro .i. amant eadem, tu gaudes carmine, vel quouis vel Lyrico, hic.i.aliquis delectatur. Iambis .i. mordacibus versibus, ille, id est alius delectatur sermonib. Bioneis.i.liuidis iocis, hoc est Satyris, & nigro sale.i.repræhẽsionibus amaris, qualibus Biõ Aristophanis Comicis veteris pater vsus est. Tres conuiuæ.i. si non habeã nisi tres conuiuas. ipsi vñr mihi propè.i.quasi dissentire, poscẽtes multum diuersa varia palato .i. propter variũ gustum, nam alijs alia sapiunt, quid dem.i.quid debeam dare, quid non dem.i.debeam nõ dare sup.nescio, quia tu renuis .i. refutatas, quod alter iubet sup. apponi, & id, qđ tu petis est sanè.i.multum inuisum, & acidũ duobus sup.reliqs. Præter cetera, affert impedimẽta quę patitur Romæ, quo minus elegãtia scribat poëmata, dicens, Pręter cetera.i.vt cetera impedimenta taceam, putas ne.i.censes vt me posse scribere poëmata Romæ inter tot curas, & tot labores? Hic vocat spõsum.i.vt sim sponsor, hic.i.alius, vocat me auditũ sup.carmina sua omnibus officijs relictis, hic.i.alius cubat.i. æger iacet in colle Quirini hic cubat in extremo Auentino .i. in extrema parte collis Auẽtini vterque sup. est visendus.i.v.sitãdus mihi tu vides interualla, quæ sunt inter mõtes cõmoda .i.vtilia humanæ supp. naturæ, hoc est tu consideras bene q̃ interualla sint cõmoda aduersus dictãdos, vel fm Acr. Tu vides humane.i.probe, vel more hominum, interualla inter colles illos cõmoda.i.breuia, & hoc p ironiam. verum plures (aut, vt alij legunt, puræ) plateæ.i.latæ viæ, sunt sup.Romæ, vt facilior sit transitus, q̃a nihil obstet hic meditantibus, imò dicit Poëta. Redemptor.i.exhibitor publici operis, aut qui emit, vt reuendat, calidus.i.feruens in negocio, aut astutus, festinat, & mulis, & gerulis.i.baiulis, & ingens machina torquet nunc lapidẽ, & nunc lignum.i.trabem (quod Iuuen. imitatus est) funera tristia.i.quæ a diuitibus, q tristes se simulãt, efferuntur luctant.i. cõcertant, plaustris.i.vehiculis robustis, q̃a luctãtur vtra retro cedere cogãtur. Canis rabiosa fugit hac.i.per hãc partẽ, & sus luculenta.i.luto inuoluta, ruit .i.præcipitanter currit, hac.i.p altam partẽ. I nunc & meditare tecũ in tali.s.strepitu, & turbatione, versus canoros.i.bene sonantes, q.d.id fieri non posset, q̃a omnis chorus .i. multitudo scriptorũ petit nemus.i.solitudinem, vbi nemo est, & fugit vrbẽ (aut vrbes) rite.i.debite exi-

More; bonus sanè vicinus, amabilis hospes.
Comis in vxorem, posset qui ignoscere serui:
Et signo læso non insanire lagenæ:
Posset qui rupem, & puteum vitare patentem.
Hic vbi cognatorum opibus, curisque refectus,
Expulit helleboro morbum, bilemque meraco;
Et redit ad sese: pol me occidistis amici;
Non seruastis, ait: cui sit extorta voluptas:
Et demptus per vim mentis gratissimus error.
Nimirum sapere est abiectis vtile nugis;
Et tempestiuum pueris concedere ludum:
Ac non verba sequi fidibus modulanda Latinis:
Sed vere numerosque, modosque ediscere vitæ.
Quo circa mecum loquor hæc; tacitusq. recordor:
Si tibi nulla sitim finiret copia lymphæ;
Narrares medicis: quod quanto plura parasti,
Tanto plura cupis; nulli ne faterier audes?
Si vulnus tibi, monstrata radice, vel herba
Non fieret leuius: fugeres radice, vel herba
Proficiente te nihil curarier. audieras, cui
Rem di donarent, illi decedere prauam
Stultitiam: & cum sic nihilo sapientior. ex quo
Plenior es: tamen vteris monitoribus isdem?
At si diuitiæ prudentem reddere possent:
Sí cupidum, timidumque minus te: nempe ruberes,
Viueret in terris te si quis auarior vno.
Si proprium est, quod quis libra mercatur, & ære:
Quædam (si credis consultis) mancipat vsus:
Qui te pascit ager, tuus est: & villicus Orbi
Cum segetes occat, tibi mox frumenta daturus;
Te dominum sentit. das nummos; accipis vuam,
Pullos, oua, cadum temeti: nempe modo isto
Paulatim mercaris agrum, fortasse trecentis,
Aut etiam supra nummorum millibus emptum.
Quid refert, viuas numerato nuper, an olim?
Emptor Aricini quondam, Veientis & arui,
Emptum cœnat olus; quamuis aliter putat: emptis
Sub noctem gelidam lignis calefactat ahenum.
Sed vocat vsque suum: qua populus adsita certis
Limitibus vicina refugit iurgia: tanquam
Sit proprium cuiquam. puncto quod mobilis horæ,
Nunc prece, nunc precio nunc vi nũc sorte suprema,
Permutet dominos· & cedat in altera iura.
Sic quia perpetuus nulli datur vsus: & hæres
Hæredem alterius, velut vnda superuenit vndam:
Quid vici prosunt? aut horrea? quid ue Calabris
Saltibus adiecti Lucani? si metit Orcus
Grandia cum paruis, non exorabilis auro?
Gemmas, marmor, ebur, Tyrrhena sigilla, tabellas,
Argentum, vestes Getulo murice tinctas,
Sunt qui non habeant; est qui non curat habere.
Cur alter fratrum cessare, & ludere, & vngi
Præferat Herodis palmetis pinguibus: alter
Diues, & importunus, ad vmbram lucis ab ortu,
Siluestrem flammis, & ferro mitiget agrum:
Scis genius; natale comes qui temperat astrum:
Naturæ deus humanæ, mortalis in vnum
Quodque caput, vultu mutabilis, albus, & ater.
Vtar: & ex modico, quantum res poscet, aceruo
Tollam: nec metuam, quid de me iudicet hæres:

stens cliens Bacchi gaudẽtis somno, & vmbra.i.requie, & latebris. Tu vis me canere iter strepitus, nocturnos, diurnos, & sequi vestigia vatũ cõtracta .s. ad rectas leges, & obseruationes. ingeniũ quod desumpsit .i. delegit sibi Athenas vacuas sup.& negocijs, & curis, quod dedit septem annos studijs, & insenuit .i.inueteratũ est libris, & curis, exit.i.egreditur à studio taciturnius statua, & quatit.i. concitat plerunque populum risu, & putas sup. q̃ ego digner hic in medijs fluctibus rerũ, & in medijs tempestatibus vrbis, cõnectere verba motura sonũ lyrę.i. Lyrica carmina describere, q. d. id fieri nõ potest. Rhetor erat Romæ frater consulti sup.iuris, ita sup. vt alter audiret meros honores in sermone alterius, quia semper se mutuo laudabant, vt hic.i.alter fratrum.s. rhetor, foret illi.s. consulto. Gracchus .i. disertus orator vt Gracchus, & vt hic.i.alter .s. cõsultus, foret illi.s.rhetori. Mutius Scæuola, qui.i.in quo, furor iste .s. laudãdi, vexat min⁹ argutos .i. stridulos poëtas? q.d.ĩ nullo, q̃a mutu se laudant. Si ego compono carmina Satyrica, & hic.i.alius. Elegos, ex.stẽtes op⁹ miserabile visu, & cælatũ .i. effectũ sup. à nouem Musis, aspice primum cum quanto molimine circunspectemus.i. disquiramus, ædẽ .s. Apollinis vacuã .i. quo sit vacua Romanis vatibus mox.i.deinde, si vacas (aut vacat) forte sequere, & audi procul.i. de lõge, quid ferat .i. afferat, & quare, vterq; nectat sibi coronã, q. d. id pro modica re faciunt. Nos cædimur.i.lacessimur ab aduersario, & consumimus hostẽ totidẽ plagis .i.ita crucior audiendo carmina eius, & ipse audiendo mea, vt q hostiliter certãt, consumimus inquã hostẽ, existens Samnitis.i.duri, & inexpugnabiles, & perpetuo rebellantes, lento duello, quale Samnĩtes contra Rom. traxerunt, q̃a (vt Liu.in j.attestatur) armis, & consilio valuerunt, affinesque Romanis fuerunt, ad prima lumina.i.prima luce. Ego Lyric⁹ discedo Alcæus .i. reputatus Alcæus, quẽ in Odis imitatus est pũcto.i. suffragio illius cui carmina mea recitaui, ille sup.discedit meo sup.noto, qs sup.putas? q. d. queris quis? qui sup. discederet nisi Callimachus .i. cum me facientem Lyrica Alcæum dicat quem vocem faciẽtem Elegos nisi Callimachũ? & si visus est adposcere plus .i. si non est p̃tentus eo nomine, sit Mimnermus, q duos libros scripsit, & crescit cognomine optiuo, ego fero.i.patior multa, vt placẽ genus vatũ irritabile.i. qđ faciliter irritatur, cum

scribo,

Quod non plura datis inuenerit. & tamen idem
Scire volam, quantum simplex, hilarisque nepoti
Discrepet: & quantum discordet parcus auaro;
Distat enim, spargas tua prodigus; an neq; sumptum
Inuitus facias: neque plura parare labores.
Ac potius, puer vt festis quinquatribus, olim
Exiguo, gratoque fruaris tempore raptim.
Pauperies immunda domus procul absit. eho, vtrum
Naue ferar magna, an parua, ferar vnus, & idem.
Non agimur tumidis velis * aquilone secundo:
Non tamen aduersis ætatem ducimus austres.
Viribus, ingenio, specie, virtute, loco, re,
Extremi primorum, extremi vsque priores.
Non es auarus: abi. quid cetera? num simul isto
Cum vitio fugere? caret tibi pectus inani
Ambitione? caret mortis formidine, & ira?
Somnia, terrores magicos, miracula, sagas,
Nocturnos lemures, portentaque Thessala rides?
Natales grate numeras? ignoscis amicis?
Lenior, & melior fit accedente senecta?
Quid te exempta iuuat spinis de pluribus vna?
Viuere si recte nescis; decede peritis.
Lusisti satis: edisti satis, atque bibisti:
Tempus abire tibi est: ne potum largius æquo
Rideat, & pulset lasciua decentius ætas.

* Nauigare secundo vento, & aquilone secundo dicitur ille, cuius res sententia succedunt.

scribo, & peto supplex suffragia populi, idem.s.ego qui scribens suffragia posco, obturem.i.occludam legentibus, impune.i. passim, aures patulas, & hoc studijs scribendi finitis, & mente recepta à furore poëtico, Ridentur mala, nunc de castigatione carminum agit, dicens. Qui componunt mala carmina ridentur .s. ab alijs, verum ipsi scribentes gaudent, venerantur se, & si tu taces, laudant se vltro, existentes secundum iudicium suum beati quidquid scripserunt. At.i.sed his sup. q. cupiet fecisse poëma legitimum.i.iuxta legem carminis, sumet cum tabulis .i. quando scribere volet animū honesti censoris, & hoc est audebit mouere.i. amouere loco suo, quæcunq; verba habebunt parũ splendoris, & quæcunque erunt sine pondere.s.sententiarum, & quæcunq; ferentur.i.dicentur, sine honore.i. dignitate. audebit dico mouere quis recedant inuita, & versentur adhuc inter penetralia Vestæ.i.casta & clausa adhuc sint.nec populo adhuc exposita, imò ne scripta quidē. bonus sup.censor eruet sup.verba obscurata diu populo.i. nimium obsoleta, atque proferet in lucem speciosa vocabula rerum. Et eruet etiam ea vocabula, quæ memorata priscis Catonibus, atque Cethegis, situs.i. mucor, & lanugo, informis.i. turpis, & vetustas deserta premit nunc.i. quæ multa vetustate obsoleta sunt, & quasi situ victa, & asciscet.i.aduocabit in numerum vocabulorū noua supp. vocabula, quæ vsus genitor produxerit, aut perduxerit.i.vsque in consuetudinem duxerit, existens vehemens (profertur hic bisyllabum) & liquidus.i.non obscurus & simillimus puro amni fundet opes.s. verborum, & beabit.i.ditabit Latium i.Italiam, diuite lingua, & compescet verba luxuriantia.i. nimis fucata, & leuabit, a leui prima longa, cultu sano.i.moderato nimis aspera, & tollet carentia virtute, & dabit speciem ludentis.s.in componendo mouebit se ex affectione animi, & torquebitur si verba rebus non respondeant, vt qui mouentur.i. dum nunc Satyrum agrestem, qui petulans est deus, & nunc Polyphemum cyclopa.i.monoculum illum agit. mouetur cui (vt Æn. 3. dicitur) erat lumen vnum, quod torua solum sub fronte latebat, Is autem multum cursu Vlyssis, & Æneæ, socios insecutus dicitur. Prætulerim &c. Exemplo docet quantum sibi placeant amatores sui, quantumque delirent. veruntamen bifariam legitur. Nam alij intelligunt serio ex persona poëtæ dictum, vt ex Epicureorum dogmate etiam apparentem, & phātasticam, seu imaginariam voluptatem approbet. & sit sensus. Ego malim videri alijs delirus, & iners, dum mea mala.i.ignorantia, & inscitia, delectant me, i. dummodo ex malis versibus capiam voluptatem, quàm sapere, & ringi.i.ægro animo sic cruciari, vt rictum enormem ore faciam cruciantur autem qui cognoscunt versuum ineptitudinē quam castigare ex sententia nequeant. Alijs videtur sub amara interrogatione legendum, quæ vim negandi habet, vt sit, prætulerim.i.putas ne q̃ ego prætulerim, q. d. id nunquam fecerim, videri.s.alius scriptor s. carminum, delirus.i. insanus sine norma scribendi, & iners.i.sine arte scribendi dum.i. dummodo, mala mea.i.inepta carmina, & vitia in carmine affectanter obseruata, vt quæ admonitus castigare nolim, delectent me vel denique.i. vt quod vltimo loco sit dicendum, dicam, hoc est si non delectēt, saltem fallant.i. lateant me, ita vt præ delectatione non sentiam ea vitiosa esse, quam sapere.i.reuera sapientem esse, & ringi.i.ægritudinem, & molestiam animi cum rictu prodere, cum nequeā errata ex sententia corrigere. Quod autem quidam ex re nulla, hoc est ex sola imaginatione voluptatem capiant, probat exemplo cuiusdam dicens. Fuit.s. quidam, haud.i.non ignobilis.i. nobilis, & perspicuus vir, Argis.i. apud Argos ciuitatem clarissimam Achaiæ. est tamen Argos etiam in Attica, & in Thessalia. vnde triplex est in Attica Atticum, & in Thessalia Pelasgicum, in Achaia Hippium.i. Equinum, q̃ equis abundet. vnde prius, Aptum dicet equis Argos. Est autē in singulari numero generis neutri, in plurali masculini. Vsitatū præterea est Argis ponere pro aduerbio in loco vnde & Plin. circa finem 16. naturalis hist. Argis, inquit, olea etiam nunc durare dicitur, ad quam Io in vaccā mutatam Argus alligauerat. Bonfinis repræhēdit Porphyrionem q̃ exponat Argis pro Argiuis, ego vero vtrunque recte dici posse arbitror, & Argis ꝓ loco, vt sit ordo, Fuit Argis supp. vir, haud ignobilis, & Argis. pro Argiuis Argorum incolis. vt sit, Fuit vir haud ignobilis.i. bene notus, Argis.i. Argiuis, sed ad ordinem reuertamur. Fuit ergo quidam vir nobilis apud Argos. Hippium, seu Achaicum, q credebat se audire miros.i.admirandos, Tragedos.i. Tragediarum actores. existens sessor. & plausor lætus.i.hilaris, in theatro.i. spectandi ludorum loco, vacuo .s.actoribus, & populo, existens etiam talis qui seruaret.i.seruare posset, recto.i.decente more, cetera munia.i. officia vitæ. vtpote vicinus sanè.i. valde, vel, vt sano competit, bonus hospes amabilis.i. dignus, qui ametur ab ijs, quos hospitio susceperat, comis.i. affabilis, dulcis, & æquus in.i. erga vxorem, & qui posset ignoscere.i.veniam dare seruis.s.leuiter peccantibus, & qui posset non insanire.i.se non ostendere insanum, & furentem, signo lagenæ.i.vasis in quo optimum vinum asseruabat, læso.i.violato, & tracto per seruum, qui vinum exhauserat, & etiam qui posset vitare rupem.i. partem montis abruptam, & asperam, ad quam allideretur si non caueret, & puteum patentem.i.non coopertū, quia ne sanissimus quidem dolo eb[illegible] rursum vitare posset. Vbi.i. postquam, hic.i. dictus vir, refectus opibus.i. facultatibus, & curis.i. diligentia, cognatorum.i. consanguineorum, & gentilium suorum, expulit elleboro.i.veratro, quod (vt in Sermonibus) in Anticyra tutissime sumebatur, meraco.i.puro, & non diluto, nec temperato, quo medici negant, nunc hominem posse impune vti, morbum.i.insaniam, & furorem, bilemque.i.& choleram noxiam, propter quam tali furore, ac phantasia ducebatur, & redijt ad se.i.ad sanam mentem. vbi quidam legunt: Et redit ad sese, vt sit redit, pro redijt, sed quia non cogimur talem licentiam recipere, legendum putem redijt, cuius vltima propter syncopem producatur ait. O amici, Pol.i. per Pollucem, vos occidistis, & non seruastis me (dixi albo seruo apud doctos esse pro quo recentiores saluo dicunt) me, inquit, vtpote, cui voluptas est sic extorta.i. vi expulsa, & cui gratissimus error mentis, vtpote è quo summam capiebat voluptatem, est demptus per vim.s. ellebori. Quod autem dicit errorem gratissimum, ostendit quibusdam etiam vitia placere, vnde in Arte ad finem quosdam incorrigibiles censet. Hoc autem non ex sua sententia, sed per irrisionem dictum esse, ostendit quod sequitur. Nimirum.i. haud dubie, nugis abiectis.i.vt serio loquar vtile est sapere.i. sapientē esse, contendere pueris ludum tempestiuum.i. pueris, hoc est non amplius scribere carmina. vnde in prima epistola primi: Versus, &c. ludicra pono. vnde addit: Ac non sequi verba modulanda fidibus.i. plectris aut chordis, latinis.i. Italicis, non attendere ad concentum verborum, & modulos aptiores ad lyram, sed ediscere.i.ita discere vt memoria teneam, aut edicere.i. præcipere (sed prior lectio modestior est) numeros, & modos veræ vitæ, aut vere, vt sit aduerbium, Quæ omnia id volunt, quod Diuus Paulus sic dicit primo Corint. xiij. Cum essem paruulus, loquebar vt paruulus, sapiebam vt paruulus, cogitabam vt paruulus. Quando autem factus sum vir, euacuaui quæ erant paruulis, &c. Quocirca.i. quamobrem, inq̃t Poëta, ego loquor mecū tacitus.i.animo, nō ore, & recordor.i corde repeto, & reuoluo, hæc.i. huiusmodi argumenta quæ sequuntur. O Horati (allo-

quendo autem se, docet quemlibet ita facere decere) si nulla copia .i. nulla vis, aut abundantia lymphæ .i. aquæ, finiret tibi sitim vt in hydropicis. Vnde est illud apud Ouidium. Quo plus sunt potæ plus sitiuntur aquæ, tu narrares medicis .i. diceres medicis, vt alia via te curent. Nulli ne audes .i. audes ne fateri vlli .s. amico prudenti, quod quanto plura parasti .i. comparasti & accumulasti tibi tanto plura cupis? quia auarus non implebitur pecunia. vnde & Iuuen. Crescit amor nummi quantum ipsa pecunia crescit. Ideo significandus est talis morbus amico, qui, vt te curet consulet non augere rem, sed imminuere cupiditatem, vnde addit: Si vulnus aliquod non fieret tibi leuius radice vel herba monstrata tibi ab aliquo medico .i. licet applicueris, herbam aut radicem, quam medicam vim habere dixerat, tu fugeres curarier, hoc est curari pro eo quod est conari vt cureris, radice vel herba nihil proficiēte ad curationem vulneris in corpore. Audieras forte ab aliquo auaro, aut male affecto (sicut à Poëta prius: Hos solos animo sapere, & bene viuere, quorum Conspicitur nitidis fundata pecunia villis) stultitiam prauam discedere, illi .i. ab illo, cui dij darent rem .i. diuitias .i. audieras quòd sani fierent qui diuitias obtinerent, & tamen cum .i. quamuis, tu sis nihilo .i. nullo sapiētior .s. effectus, ex quo .i. postquam, plenior .i. ditior es, tu vteris ijsdem monitoribus. At si diuitiæ possent reddere .i. efficere te prudentem, si possent reddere te minus timidum & cupidum, nempe .i. certe, tu luberes .s. merito, si quis viueret in terris auarior te vno, q. d. per contrarium, quia te non efficiunt minus, sed magis cupidum ac timidum tu deberes diuitias vitare. Si proprium, duobus, inquit, modis efficitur res nobis propria, per emptionem & vsucapionem. de successione autem hæreditaria nō loquitur, quia per eam non est transmutatio domini, sed successio. fictione enim iuris pater & filius pro vno habentur, & tamen ne illis quidem modis aliquid nostrum verius efficitur, quam si duntaxat fructus emamus, nam quicunque ager nos pascit est noster, hoc est tam commodus ac si noster. Nihil enim amplius ex eo sumere possumus. Parumque refert an nuper .i. paulò ante hac an olim .i. multo ante hac emeris agrum. Si ergo singulis annis persoluis villico Orbi, pro Orbij, vel alicuius orbi mercedem fructum, tu nuper emisti agrum .i. fructum agrorum, paulatim .i. paulotenus, dando fortassis xxx. aureos quotannis pro fructibus agri empti trecentis millibus nummum. Sin semel ccc. millia nummum numerasti, & ita diu agrum possedisti, tamen olim emisti. parum autem refert, an nuper, an olim emeris, dum efficere nequeas, vt inemptum cœnes olus. Magni enim faciunt diuites cibis vesci inemptis, sed errant, quia qui pro agro semel pecunias numerauit, pro cunctis fructibus numerauit, & ita nihil ex eo cœnat inemptum. Neque vero quidquam est proprium cuiquam, quod tam cito & tam multis vijs amittere, aut derelinquere cogatur. vnde concludit diuitias nihil ad beatitatem facere variaque esse studia hominum. Memineris autem Orbi esse genitiuum aut à nominatiuo Orbius, quod propriū est proprij possessoris nomen, aut à nominatiuo orbus, vt sit orbi alicuius qui orbus patre aut filio, & ita familiam non magnam alens fructus vendat, Sācte dicitur Orcum non esse exorabilem .i. ab instituto flexibilem auro, vt nos à studio auri abstrahat, cuius amore plurima mala fieri non ignorat. Vnde & Aen. iij. Quid non mortalia pectora cogis Auri sacra fames? Appellatione autem gemmarum comprehendit omnes lapillos preciosos marmori ædificia & statuas, eboris, quæ ex ebore fieri solent. Sigilla .i. parua signa exculpta, tabellas pictas. Ordo autem est. Si proprium est quod quis mercatur .i. emit libra, & ære .i. per æs pensum, & per pecuniam paratam, & vsus mancipat .i. vendicat sibi per vsucapionem quædam, si credis cōsultis sup. iuris, ager qui te pascit est tuus & villicus .i. villæ custos, & cultor orbi .i. alicuius priuati patre aut liberis, aut potius Orbi illius diuitis. vt sit Orbi pro Orbij, cum occat .i. amputat (hinc Pers. Occa: en seges altera in herba est) tibi segetes, daturus mox frumenta tibi, ipse villicus sentit te dominum, quia tu das nummos, & accipias vuā pullos, oua, cadum temeti .i. vini (sed nota quòd duas in temeti produxit, cum alij corripiant) nempe .i. certe tu mercatis isto modo paulatim .i. paulotenus, seu successiue non damno semel totam summam, sed partem per singulos annos pro fructibus, cum nihil habeas iuris in fundo agrum emptum fortasse ccc. millibus nummorum, aut etiam supra .s. illum numerum (A. Gell. docet rectius dici millibus nummum, quàm nummorum, sed in carmine multa licent) Quid refer .i. interest, an sup. viuas numerato .i. ex eo quod numerata pecunia emisti nuper .i. paulò ante, an olim .i. multo ante? q. d. nihil refert, quia qui se dominum dicit & viuere cibis inemptis, eo quòd viuat ex collectis in suo agro, non recte dicit, quia cum agrum emit etiam fructus futuros emit. Emptor quondam .i. à multis annis arui Aricini, & veientis, cœnat holus emptum, quamuis aliter putat, & calefactat ahenum .i. lebetem, aut cacabum, sub .i. paulò ante gelidam noctem, lignis emptis, quamuis in fundo suo creuerint, sed vocat suum vsque .i. per totum, qua .s. parte, populus illa arbor adsita certis limitibus .i. ad certos limites posita & consita, refugit .i. diremit, iurgia vicina .i. quæ possent esse cum vicinis, tanquam .i. perinde ac si quidquam (aut cuiquam) sit proprium, quod puncto horæ mobilis permutet dominos & cedat in altera iura, nūc prece, nunc precio nunc vi, nunc morte (aut forte) suprema, hæc omnia Ofellus in Sermonibus commemorauit. Sic, quia nulli datur perpetuus vsus & hæres superuenit heredem alterius, velut vnda superuenit vndam, quæ continuo succedit, quid prosunt vici & horrea, ve, pro vel, quid sup. prosunt Lucani, supple saltus adiecti saltibus Calabris? quasi dicat nihil, si .i. quia, Orcus .i. infernus, non exorabilis auro, metit .i. occidit, & aufert grandia cum paruis, gemmas, marmor, ebur, sigilla .i. parua signa, ac simulacra, Tyrrhena .i. in Hetruria fabrefacta, tabellas, argentum vestes tinctas murice Getulo .i. Tyrio, quia Tyros non longe à Getulia est. Hæc autem ferè sunt hominem delitiosorum diuitiæ, quia his ferè carere possumus, præcipue si argentum non pro pecunia, sed pro vasis argenteis acceperimus. Orcus autem à quibusdam accipitur pro inferno loco, quasi ab vrgendo, a quibusdam pro infero Deo, hoc est Plutone. Ait enim in Verrinis Cicero. Vt alter Orcus venisse Aetnam, & non Proserpina sed ipsam Cererem rapuisse videtur. Sunt autem qui velint Orcum dictum ex eo quòd dij iurabant per stygem. Est enim ὅρκος iuramentum. Sunt supple aliqui qui non habeant, hæc dicta, est supple aliquis qui non curat habere pulchre numerum nitat, quia plures sunt pauperes re quam spiritu. Cur alter fratrum .s. gemellorum, præferat pinguibus palmetis Heroidis, id est Iudaicæ regionis, seu Palæstinæ apud Hiericuncta, cessare & ludere & vngi, id est voluptati indulgere, alter .s. gemellorum, diues & importunus mitiget agrū siluestrem, id est domet flammis, & ferro ab ortus lucis ad vmbram, quod plus est, quam ab ortu Solis vsque ad occasum, Genius, id est Deus naturæ, comis, id est nobis associatus qui temperat astrum natale .i. horoscopum natiuitatis. existens Deus naturæ mortalis, .s. humanæ, mutabilis, id est varius in vnumquodque caput, albus, id est bonus supple aliquibus, & ater, id est malus alijs, scit supple causam. Ego, inquit Poëta, vtar & tollam supple de modico aceruo, id est cumulo rerum paruarum, nec metuam quid hæres, scilicet meus, iudicet de me. quod, id est eo quòd non inuenerit plura datis, id est quam dederit mihi inescans me (quod Persius imitatur) & tamen ego idem volam scire quantum simplex & hilaris, id est paucis contentis, & rebus simplicibus læte vtens. discrepet nepoti, id est à luxurioso, & prodigo Lucrone, & quantum parcus discordet auaro. Enim pro quia, distat, id est discrimen est, an tu prodigus spargas tua, id est res tuas profundas, & dilapides, an neque facias sumptum inuitus, vt auarus, neque labores parare plura, vt suis contentus, ac potius fruaris raptim, id est celeriter, sicut ipsum rapitur tempore exiguo, & grato, vt tu puer olim supple fruebaris festis Quinquatribus, quæ Mineruæ sacrantur, & quinque diebus sic dicuntur. Pauperies, appositorie immunda domus absit procul supple à nobis. Ego ferar supple vnus, & idem, an ferar magna naue vtrum parua. Nos non agimur velis tumidis, id est inflatis, Aquilone secundo, id est sequente, & à tergo veniente, id est prospero, id est non sumus in prosperitate summa, tamen nos non ducimus ætatem Austris, id est illis ventis, aduersis, id est contrarijs, id est non sumus etiam in summa calamitate, non sumus extremi primorum, id est inter primos, & supple priores extremis, id est omnino vltimis, viribus, ingenio, specie, virtute, ioco, id est aut nascendi, aut viuendi dignitate, & re, id est diuitijs, hoc est mediocrem conditione in his tenemus, ita quòd simus inter primos omnino, & penitus supremos. quod sapiens precatur Prouerbiorum xxx. Mendacitatem, & diuitias ne dederis mihi, tribue tantum victui meo necessaria &c. Non es auarus? aut secum loquitur, iuxta id, quod dixerat. Quocirca mecum loquor hæc &c. aut more suo, & aliorum secundam personam pro qua vis ponit, hoc est tu non es auarus? Hoc est dicas mihi quicunque es, an sis auarus. Et videtur respondere nutu. Non sum auarus. ad quod Poëta: Abi, id est discede, quasi perfectus, & non amplius erudiendus. Id enim dicere solemus ijs quos ad consummationem profecisse

fecisse applaudimus. Quid cetera .i. quid facis in ceteris vitijs? Videtur autem quibusdam ad hoc nihil respondere, quia, Nemo sine crimine viuit. Vnde ait secundum illos Poëta per modum præcepti. Fuge iam cetera vitia cum isto .s. vitio auaritiæ, quæ radix malorum est, si spectus caret .i. vacat tibi rite inani ambitione, si caret formidine mortis, si caret ira, si rides .i. parui curas, somnia .i. in somnia terrores magicos miracula .i. præstigiosa, sagas .i. veneficas, & fascinatores, Lemures nocturnos .i. spiritus noctu ambulantes, & portenta Thessala .i. omne genus veneficarum, & sagarum Thessaliæ, si tu numeras, grate .i. gratanter natales supple tuos, si ignoscis amicis, si sis lenior .i. placatior, & mitior accedente senecta, quæ ceteros difficiles, & morosos facit, si inquam hæc facis, quid .i. ad quid, vel in quo, vna exempta .i. decerpta de pluribus spinis .i. vna virtus .s. liberalitatis, iuuat .i. delectat te, inter tot vitia? q.d. parum. Sed melius legitur, vt reposuimus admoniti per Philologum. Num simul isto Cum vitio fugere? caret, &c. vt omnia per interrogationem legantur, lego etiam Spinis de pluribus vna. vt sit ordo, Non es auarus? abi: sed quia cetera sup. vitia, num .i. nunquid, fugere .i. fugerunt à te simul cum isto vitio .s. auaritiæ? caret pectus tibi ambitione inani? caret formidine mortis, & ita? Rides .i. nunquid rides somnia, &c. Nunquid numeras grate natales .i. annos iam grandis natu? Sic lenior, &c. Et cum ille abnuere videretur, addidit. Quid vna spina .i. vnum vitium auaritiæ te vt spina pungens. Vnde & Christus spinis comparauit diuitias, exempta .i. extracta de pluribus spinis, iuuat te? q.d. parum. Vnde si nescis rectè viuere, decede .s. ab opinione tua, peritis .i. ad peritos. Tu lusisti satis, tu edisti .i. comedisti, atque bibisti satis, tempus est tibi abire .i. abeundi ab ista, crapula & luxuriosa vita, ne ætas lasciua decentius .i. iuuenilis, hoc est iuuentus ipsa, quam magis deceat esse lasciuam, quam tenacem, rideat, & pulset te potum largius .i. abundantius, æquo .i. quam æquum, & honestum. Et per hoc temperantiam commendat, quę omnium virtutum specimen, & moderamen est. Et hæc in præsens Opus.

MATTH. BONF.

IGNOBILIS Argis) Argis, pro Argiuis, exponit Porph. Mihi vero id minime placet, cum locum hic Horat. significet, nō gentem, vt Argi vrbs sit, Argiui vero Argorum incolæ.

GLAREANVS.

ARGILLA quiduis imitabitur vda) Imitabitur, inquit Acron, quidam imitabitur legunt, deest a puero alienum, melius ergo legimus imitaberis, & quæ sequuntur. Si Acron hæc, quæ hic adeo confusa narrantur, ita scripsit non video quid de eo dicere debeam, sed temporum iniuria corrupta videri poterant: si non vbique sibi similis videretur. imitabitur hic legendum, non imitabatur, non imitaberis. Quod carmen ipsum ac sensus satis indicant. [Post hoc vehemens lupus, & sibi) Lupus sibi, idem inquit, quia perdere poterat per negligentiam. Hæc ille Porph. autem verba inutilia sunt, at ego puto sibi non ad lupas iungendum, sed ad iratus. Item ad Illud Luculli miles, Porph. ait, Valerianus Seruilianus exercitus, sed ea verba etiam corrupta sunt. Non enim de toto loquitur exercitus, sed de vno quopiam milite, neque enim in singulos viginti millia sestertij erogare Lucullus potuisset quantumuis diues. Acron ex Porph. verbis deceptus idem credidit. Porph. haud dubie proprium militis posuit, qui Tribunus exercitus, aut aliud quid fuit, de quo poëta paulò post dicturus est, quantumuis rusticus ibit, quanquam eo in loco amphibolon est. vtrum catus quantumuis rusticus, inquit, an quantumuis rusticus ibit. [Prætulerim scriptor) aut ironia est, aut amara interrogatio, q.d. ego neutiquam prætulerim. Exemplum autem Argui ab aduersario ita adducitur, vt Pyrrhi à Thrasone apud Terentium, solent enim stolidi homines ignauiæ suæ exempla prætendere. [Tamen vteris monitoribus ijsdem) Ego interrogatiue legerem, si quidem veteris futurum est, non præsens. [Cur alter fratrum) Duo hic Commentarij sub Porph. nomine leguntur. Sed hoc sæpius nunc factum. [Naturæ Deus humanæ mortalis) Badius exponit, Genius existens Deus naturæ mortalis .s. humanæ mutabilis .i. varius in vnumquodque caput. Hæc ille. At ego puto Mortalis in vnumquodque caput construendum, & vultu mutabilis, vt significet genium cum homine interire. Nec hoc mirum apud hunc poëtam, qui animæ immortalitatem non credidit, nimirum cui des Christiana nullam fidem fecerat. [Terrores magicos) Magos dicimus quasi magnos, à magnis rebus quas se perficere posse iactant, ita Porph. Hoc ab impostore aliquo adiectum Porph. Magus enim Persida est dictio, qua suos ipsi sapientes vocabant, vt nemo ignorat.

FINIS.

NICOLAI PEROTTI SIPONTINI

PRAESVLIS LIBELLVS, DE METRIS

ODARVM HORATIANARVM.

NICOLAVS PEROTTVS COELIO PEROTTO FRATRI CARISSIMO S.

EX omnibus immortalis Dei erga me beneficijs duo sunt, quibus maxime gloriari soleo, vnum quod Bessarionem mihi principem, alterum quod te fratrem præstiterit. Nam si mihi data esset facultas, omnia pro arbitrio meo eligendi, q̃d cogitare, nec dicam sperare amplius potuissem? Vt,n. à principe incipiam, nactus sum pium, beneficium, humanam, liberalem, inaudita te æquitate, summa iustitia, singulari fide, diuina sapientia, adeo præterea omni genere studiorum eruditum, vt mihi interdum de eo cogitanti, non tam vnus homo literatus, quàm literæ ipsæ, omnesq. bonæ artes in vno homine esse videantur. Nulla res est tam facilis, tam abolita, quam ex huius animo veluti quodam thesauro non liceт expromere, quàm peritus est diuinarum literarum, quàm doctus, & ciuilis, & pontificij iuris? Quid est adeo in philosophia abstrusum, atque reconditum, q̃d huic non sit penitus familiare? quis in mathematicis excellentior? quantum exemplorum, quantum historiæ, quantum antiquitatis tenet? Num sermo eius cum græce loquitur, planè Atticus est? cum scribit latine. Musæ ipsæ Romanæ loqui vñr. Orationem ipsius Platonicã putes, crebra est, assidua, copiosa, & Hybernis niuibus similis, in versibus tm̃ leporis, dulcedinis suauitatis inserit, vt nihil cœlestius. Quid epigrammata, quæ nuper in Gemistum Platonicum composuit, quæque subito cum Latina reddisti, non ne reddere probatissimam illam antiquitatem vñt? disputationes eius subtiles, ornatæ, graues, aut facile quemlibet, quo velit impellat & trahat, ita ex tempore loquitur, quasi iampridem scripserit, videntur ad manum sensus omnes instructi. Tãta præterea humanitas erga omnes expositus est, vt qui dignitate summum locum tenet, facilitatem morum penè infimus videatur Liberalitatem eius cum infiniti ex Latinis, tum maxime hoc tp̃e infelicissimi Græciæ populi experiuntur, q proprijs expulsi sedibus, ad hunc veluti vnicum refugium confluunt. Adde, ꝗ me adeo amanter, benigne, clementer amplexus est, vt octauum iam annum nõ solum domi, sed intra secretiora cubilia ad curam castissimi corporis sui tenuerit, teneatq. apud quem quãtum gratia, & auctoritate valuerim, in propinquorum atque amicorum honoribus expertus sum. Quæ nostra familia, qui pater, qui nos omnes, quæ nostræ fortunæ essent, nisi princeps noster fuisset? Nota hæc omnibus sunt, quidquid sumus, principis nostri sumus beneficio, humanitate, clementia huic vni bona, fortunas, ipsam denique animam debemus. Merito itaque me puto immortale beneficium a Deo consecutum, quod talem nactus sum principem quem nisi summa integritate, fide, obseruantia colam, venerer, adorem, sceleratus, facinorosus, nefarius sim, è conspectu hominum fugandus, eijciendus, exterminandus. De te vero mi frater quid loquar? an mihi secundo loco euenire aliquid dulcius poterat, q̃ te talem habere germanum? qui mihi vt aspectu, ac lineamentis corporis, ita & moribus, & natura similis euaderes, qui eisdem, q̃bus ipse studijs deditus à me erudireris, docereris, instruereris, quam ego veluti imaginem quandã meis manibus formarem, atque confugerem. De cuius indole tantam animo spem concepi, vt non mediocre decus allaturum te familiæ nostræ, nisi te nobis fata inuiderint, existimem. At quorsum hæc de me inquies (nam de principe nostro non miror, quem vbique laudare extollere, prædicare, satiari non potes) Nempe quia tuis quoque laudibus satiari non possum optime, & suauissime frater, ita me ingenium tuum, ita studium, ita mores delectant presertim in hoc lubrico ætatis, in quo multi adolescentes periclitari solent. Quanta me nuper voluptate affectum putas, cum me rogasti, vt vna epistola omnia genera metrorum, quæ apud Horatium Flaccum reperiuntur, breuiter comprehenderem, & vnde Lyrici poetæ dicti fuerint ad te scriberem? Ex his enim intelligo non contentum te heroicis, atque elegiacis versibus, vt ceteri nostræ ætatis adolescentes. sed ad cetera quoque metrorum genera aspirare. Quod & optimi ingenij tui, & exactissime in studijs diligentiæ testimonium est. Ego vero vt honestissimo desiderio tuo morem geram, & instar liberalissimi hominis plus etiam quàm à me quæratur præstem, hac tibi epistola omnia metrorum gña, quibus non solum Horatius, verumetiam Boëtius vsus breuiter annotabo, Si tamen prius q̃d Lyricorum vetustissimum nomen sibi velit ostendero. Dicti igitur Lyrici sunt à Lyra, quoniam veteres huiusmodi carminum scriptores ad lyram poëmata sua canere consueuerunt. hi apud Græcos quidem octo feruntur Alcman, à quo Alcmanium metrum dictum est: Stesichorus, à quo Stesichoreum, Alcæius, à quo Alcaicum, Ibicius, à quo Ibiceium, Anacreon, à quo Anacreontium, Simonides, à quo Simonideium, Pindarus, à quo Pindaricum, Bacchilides, à quo Bacchilideium. Horum, vt Quintilianus, inquit, lõge Pindarus princeps, spiritus, magnificentia, figuris, beatissima rerum, & verborum copia. velut quodam eloquentiæ flumine, propter quod Horatius merito eum credidit nemini imitabilem. Additur supradictis Sappho, quàm magistram fuisse Platonis nonnulli tradunt, à qua Sapphicum metrum appellatum est, ita Lyricorum numerus nouem Musarum numerum implebit, quarum inuocationibus cantus suos ordiebantur. Apud Latinos vero tres præcipue memorantur Lyrici, Horatius Cesius Bassus, & Valerius Martialis. Inter hos palmam obtinet Horatius. Solus ferè. vt idem Quintil. inquit, legi dignus. nam & insurgit aliquando, & plenus est iucunditatis, & gratiæ, & varijs figuris felicissime audax. Secundus Valerius Martialis, quem intellexisse Quintilianum arbitror, cum ait: Si quẽ adijcere Horatio velis, erit Cesius Bassus, quẽ nuper inuidimus, Sed eum longe præcedunt ingenia viuentium Martialem quippe Quintiliani ætate fuisse manifestum est, ac Cesij Bassi vix hac tempestate superest nomen. Vsus autem est Horatius in eo libro, qui Odæ inscribitur vndeuiginti metrorum generibus.

Primum genus est Monocolõ, diciturq. choriambicum asclepiadeum, tetrametium, cõstans spondeo, duobus choriambis, & pyrrhichio, sic enim scanditur.

Mæce -- nas atauis v--v edite re v--v gibus vv

Scripsit hoc metro duntaxat treis Odas.

Lib. j. Ode j. Mæcenas atauis edite regibus.

Lib. iij. Ode xxx. Exegi monimentum ære perennius.

4 8 Donaren pateras, grataq. commodis.

-- v- -v v-- vvv

Secundum genus est dicolon, tetrastrophon. Primi tres versus sunt dactylici, pentametri, sapphici. constat enim trochæo, spondeo, dactylo, & duobus trochæis, hoc modo.

Iam sa -v tis ter -- ris niuis -vv atque -v dira --

Grandi -v nis ni -- sit pater -vv & ru -v bente -v

Dexte -v ra sa --cras iacu -vv latus -v arces --

Quartus adonius, constans dactylo, dimetro, catalectico, hoc est dactylo, & spondæo siue trochæo, hoc modo.

Terruit -vv Vrbem -v

Scripsit hoc metro ex, & viginti Odas.

1 2 Iam satis terris niuis, atque diræ.
1 10 Mercurij facunde nepos Atlantis,
1 12 Quem virum, aut heroa, lyra, vel acri.
1 20 Vile potabis modicis Sabinum.
1 12 Integer vitæ, scelerisque purus.
1 25 Parcius iunctas quatiunt fenestras.
1 30 O Venus Regina Gnidi, Paphique.
1 32 Poscimus si quid vacui sub vmbra.
1 38 Persicos odi puer apparatus.
2 2 Nullus argento color est auaris.
2 4 Ne sis ancillæ tibi amor pudori.
2 6 Septimi Gades aditure mecum,
2 8 Illa si iuri tibi peierati,
2 10 Rectius viues Licini, neque altum,
2 16 Ocium diuos, rogat in patenti.
3 8 Martijs celebs quid agam calendis.
3 11 Mercuri nam te docilis magistro.
3 14 Herculis ritu modo dictus ò plebs.
3 18 Faune nympharum fugientum amator.

Non

3 20 Non vides quanto moueas periclo.
3 22 Montium custos, nemorumq. virgo.
3 27 Impios parræ recinentis omen.
4 2 Pindarum quisquis studet æmulari.
4 6 Diue, quem proles Niobea magnæ,
4 11 Est mihi nonum superantis annum.
5 18 Phœbe, siluarumq. potens Diana.

-u---uu-u--
-u---uu-u--
-u---uu-u-u
-uu--

Tertium Dicolon Distrophon, primus versus est choriambicus, gliconius, trimeter, constans spondeo, choriambo, & pyrrhichio, hoc modo.

Sic te -- diua potens -uu- Cypri uu

Sequens est asclepiadeus, hoc modo.

Sic fra -- tres Helenæ -uu- lucida sy -uu- dera uu

Scripsit hoc metro Odas xij.

1 3 Sic tu diua potens Cypri.
1 13 Cum tu Lydia Telephi.
1 19 Mater sæua cupidinum.
1 36 Et thure, & fidibus iuuat.
3 9 Donec gratus eram tibi.
3 15 Vxor pauperis Ibici.
3 19 Quantum distat ab Inacho.
3 24 Intactis opulentior.
3 25 Quo me Bacche rapis tui.
3 28 Festo quid potius die.
4 1 Intermissa venus diu.
4 3 Quem tu Melpomene.

-- uu-u-
---uu--uu-uu

Quartum Dicolon Distrophon, primus versus est dactylicus, archilocheius, tetrameter, constans tetrametro bucolico, & tribus trochæis: vt,

Soluitur -uu acris hy -uu ems gra -- ta vice -uu veris -u & fa -u uoni --

Sequens item Archilocheius, constans ex penthemimere iambica, & tribus trochæis, hoc modo.

Trahunt u- que sic u- cas - machi -u na ca -u rinas --

Scripsit hoc metro duntaxat hanc Oden.

1 4 Soluitur acris hyems &c.

-uu-uu---uu-u-u--
u-u---u--

Quintum Tricolon, Tetrastrophon. Primi duo versus sunt asclepiadei, hoc modo.

Quis mul -- ta gracilis -uu- te puer in -uu- rosa u-

Tertius pherecratius, constans spõdeo, dactylo, & spondeo, hoc modo.

Grato -- Pyrrha sub -uu antro -

Quarto Gliconius. de quo supra dictum est, hoc modo.

Cui fla -- uam religas -uu- comam uu

Scribit hoc metro septem Odas.

1 5 Quis multa gracilis te puer in rosa.
1 14 O nauis referent in mare te noui.
1 21 Dianam tenere dicite virgines.
3 23 Vitas hinnuleo me similis Chloë.
3 7 Quid fles Asterie quem tibi candidi.
3 13 O fons Blandusiæ splendidior vitro.
4 13 Audiuere Lyce di mea vota di.

---uu--uu-u-
---uu--uu-uu
---uu--
--uu-uu

Sextum Dicolon Distrophon. Tres primi versus sunt asclepiadei, hoc modo.

Scribe -- ris Vario -uu- fortis & ho -uu- stium uu

Quartus est gliconius, hoc modo.

Miles -- te duce gef -uu- serit uu

Scribit hoc metro Odas nouem.

1 6 Scriberis Vario fortis & hostium.
1 15 Pastor cum traheret per freta nauibus.
1 24 Qui desiderio sit pudor, atque modus.
1 33 Albi ne doleas plus nimio memor.
2 12 Nolis longas feræ bella Numantiæ.
3 10 Extremum Tanaim si biberes Lyce.
3 16 Inclusam Danaën turris ahenea.
4 5 Diuis orte bonis optime Romule.
4 12 Iam veris comites quæ mare temperant.

--uu--uu uu-
---uu--uu-uu
---uu--uu-u-
---uu-uu

Septimum Dicolon Distrophon. Primus versus est heroicus, hoc modo.

Lauda -- bunt ali -uu i cla -- ram Rhodon -uu aut My- ty -uulenem --

Secundus est dactylicus, alcmanius, tetrameter, acatalecticus, quatuor enim pedes heroici habet siue dactylos omnes, siue spondeos, siue mixtos, frequentissime tamen in tertio pede dactylum, hoc modo.

Aut ephe -uu sum bima -uu ris ue Co -uu rinthi --

Scribit autem hoc metro tres Odas.

1 7 Laudabunt alij claram Rhodon, aut Mitylenen.
1 28 Te maris & terræ, numeroq. carentis harenæ.
1 12 Quid tibi vis mulier nigris dignissima barris.

---uu---uu-uu--
-uu-uu-uu--

Octauum Dicolon, Distrophon. Primus versus est choriambicus, monometer, aristophaneius, constans choriambo & amphibraco, siue bacchio, hoc modo.

Lydia dic -uu- per omnes uu-

Sequens est choriambicos, trimeter, sapphicus, constans epitrito secundo, duobus choriambis, & amphibracho, siue bacchio, hoc modo.

Te deos o -u--ro sybarim -uu- cur properes u-- u aman- do -uu

Scribit hoc metro duntaxat hanc Oden.

1 8 Lydia dic per omneis.

-uu-u--
-u---uu--uu-u--

Nonum Tricolon Tetrastrophon. Primi duo versus sunt dactylici, alcaici, trimetri, catalectici, constat enim penthemimere iambica, & duobus dactylis, hoc modo.

Vides u- vt al u- ta- stet niue -uu candidum -uu

Tertius est iambicus, archilocheius, dimeter, hypercatalecticus si quidem in primo pede recipit iambum vel spondeum in quarto iambum vel pyrrhichium, deinde superest syllaba, hoc modo.

Syluæ -- labo u- rantes -- gelo u- quæ u

Quartus versus est dactylicus, alcmanius, tetrameter, de quo paulò ante diximus, recipitq. in tertio pede frequentissime trochęũ, hoc modo.

Flumina -uu constite -uu rint a -u cuto --

Scribit hoc metro xxxvij. Odas.

1 9 Vides vt alta stet niue candidum.
1 16 O mater pulchra filia pulchrior.
1 17 Velox amœnum sæpe lucretilem.
1 26 Musis amicus tristitiam & metus.
1 27 Natis in vsum lætitiæ scyphis.
1 29 Acci beatis non Arabum inuides.
1 31 Quid dedicatum poscit Apollinem.
1 34 Parcus deorum cultor, & infrequens.
1 35 O diua gratum quæ regis Antium.
1 37 Nunc est bibendum, nunc pede libero.
2 1 Motum rex Metello consule ciuitatem ciuicum.
2 3 Æquam memento rebus in arduis.
2 5 Nondum subacta ferre iugum valet.
2 7 O sæpe mecum tempus in vltimum.
2 9 Non semper imbreis nubibus hispidos.
2 11 Quid bellicosus Cantaber, & Scytes.
2 13 Ille & nefasto te posuit die.
2 14 Eheu fugaces Postume, Postume.
2 15 Iam pauca aratro iugera regiæ.

2 17 Cur me querelis exanimas tuis.
2 19 Bacchum in remotis carmina rupibus
2 20 Non vsitata, nec tenui ferar.
3 1 Odi profanum vulgus, & arceto.
3 2 Angustum amice pauperiem pati
3 3 Iustum, & tenacem propositi virum.
3 4 Descende de cœlo, & dic age tibia.
3 5 Cœlo tonantem credidimus Iouem.
3 6 Delicta maiorum immeritus lues.
3 17 Æli vetusto nobilis ab Lamo.
3 21 O nata mecum consule Manlio.
3 23 Cœlo supinas si tuleris manus.
3 26 Vixi puellis nuper idoneus.
3 29 Tyrrhena regum progenies tibi.
4 4 Qualem ministrum fulminis alitem.
4 9 Ne forte credas interitura, quæ.
4 14 Quæ cura patrum, quæque Quiritium.
4 15 Phœbus volentem prœlia me loqui.

v-vv--vv-vv
v-v---vv-vv
---v--v-v
-vv-vv-v--

Decimum Monocolon. Versus est choriambicus, pentameter, alcaicus, constans spondeo, tribus choriambis, & pyrrhichio, hoc modo.

Tu ne -- quæsieris -vv- scire nefas -vv- quem mihi quem -vv- tibi vv

Scribit hoc metro tres Odas.
1 11 Tu ne quæsieris, scire nefas, quem mihi, quem tibi.
1 18 Nullam Vare sacra vite prius seueris arborem.
4 10 O crudelis adhuc, & Veneris muneribus potens.

---vv--vv--vv-vv

Vndecimum Dicolon Distrophon. Primus versus est dimeter, iambicus archilocheius, acatalecticus, constat enim amphimacro, qui metrum facit ex duobus iambis, siue altero spondeo, hoc modo.

Non ebur -v- nequ' au v- reum vv

Sequens trimeter, iambicus, hipponactius, catalecticus. habet enim quinque iambos, & syllabum, recipit tamen imparibus sedibus. etiam spondeum, hoc modo.

Mea v- reni v- det in v- domo v- lacu v- nar v

Scribit hoc metro duntaxat hanc Oden.
2 18 Non ebur, neque aureum.

-v-v-vv
v-v-v-v-v-v

Duodecimum Monocolon, versus est ionicus, sapphicus à minori, trimeter, acatalecticus, hoc est tribus ionicis à minori constans, hoc modo.

Miserar' est vv-- neque amori vv-- dare ludum vv-- v

Scripsit hoc metro duntaxat hanc Oden.
3 12 Miserarum est, neque amori dare ludum.

vv--vv--vv-v
vv--vv--vv--
vv--vv--vv--

Tertiumdecimum Dicolon, Distrophon, Primus versus est heroicus, hoc modo.

Diffu--gere ni-vv ues, rede-vv unt iam--gramina -vv campis--

Sequens est dactylicus, archilocheius, dimeter catalecticus, hoc est constans duobus dactylis, & syllaba, hoc modo.

Arbori-vv busq; co v-- me -

Scribit hoc metro hanc Oden.
4 7 Diffugere niues &c.

---vv-vv---vv--
-vv-vv-

Quartumdecimum Dicolon Distrophon. Primus versus est iambicus, hipponactius, trimeter, acatalecticus, constans sex iambis, recipiensque etiam spondeum imparibus sedibus, hoc modo.

Ibis -- Libur v- nis in -- ter al v- ta nau v- nium vv

Sequens est iambicus, archilocheius, dimeter, acatalecticus, constans quatuor iambis, admixto interim imparibus sedibus spondeo, hoc modo.

Ami v- ce pro v- pugna -- cula vv

Scripsit hoc metro Odas decem.
5 1 Ibis Liburnis inter alta nauium.
5 2 Beatus ille, qui procul negocijs.
5 3 Parentis olim si quis impia manu.
5 4 Lupis & agnis quanta sortito obrigit.
5 5 At ô deorum quisquis in cœlo regis.
5 6 Quid immerentis hospes vexas cani.
5 7 Quo quo scelesti ruitis, aut cur dexteris.
5 8 Rogare longo putidam te seculo.
5 9 Quando repostum cæcubum ad festas dapes.
5 10 Mala soluta nauis exit alite.

--v---v-v-vv
v-v---vv

Quintumdecimum Dicolon Distrophon. Primus versus est iambicus, hipponactius, trimeter, acatalecticus, de quo paulò ante diximus, hoc modo.

Pecti -- nihil v- me si -- cut an v- tea v- iuuat vv

Secundus est sapphicus, constans penthemimere heroica & dimetro iambico, hoc modo.

Scribere -vv versicu -vv los - amo v- re per v- culsum -- graui v-

Scripsit hoc metro duntaxat hanc Oden.
5 11 Pecti nihil me sicut antea iuuat.

--v----v-vv
-vv-vv-v--v-

Sextumdecimum Dicolon Distrophon. Primus versus est heroicus, hoc modo.

Horrida -vv tempe -- stas cœ -- lum con -- traxit & vv imbreis --

Sequens est archilocheius, constans dimetro iambico, acatalectico, & penthemimere heroica, hoc modo.

Niues v- que de v- ducunt -- Iouem v- nunc mare -vv nunc sil -vv uæ -

Scribit hoc metro tantum hanc Oden.
5 13 Horrida tempestas cœlum contraxit, & imbres.

-vv-----vv--
v-v---v--vv-vv-

Decimumseptimum Dicolon, Distrophon. Primus versus est heroicus, hoc modo.

Mollis in -vv ertia -vv cur tan -- tam dif -- fuderi v-- imis --

Secundus iambicus, archilochius, dimeter, catalecticus, de quo supra dictum est, hoc modo.

Obli -- uio v- nem sen -- sibus vv

Scribit hoc metro duas Odas.
5 14 Mollis inertia cur tantam diffuderit imis.
5 15 Nox erat, & cœlo fulgebat Luna sereno.

-vv-vv-----vv--
--v---vv

Duodeuigesimum Dicolon, Distrophon. Primus versus est heroicus, hoc modo.

Altera -vv iam teri -vv tur bel -- lis ci -- uilibus -vv ætas --

Alter iambicus, hipponactius, trimeter, acatalecticus, de quo supra dictum est, hoc modo.

Suis v- & ip v- sa Ro v- ma vi v- ribus v- ruit vv

Scribit hoc metro hanc Oden duntaxat.
5 16 Altera iam teritur bellis ciuilibus ætas.

-vv-vv----vv--
v--v-v-vv--

Vndeuigesimum monocolon versus est iambicus, hipponactius, trimeter, acatalecticus, qualis superior, hoc modo.

Iam iam ef -- fica v- ci do -- manus v- scien v- tia v-

Hanc tantummodo Oden hoc carmine scribit.
5 17 Iam iam efficaci do manus scientiæ.

--v--v-v-v-

F I N I S.

LOCVS

LOCVS HORATII DECLARATVS.

HOratius lib. 2. Od. vbi se in formam Cycni transitu vaticinatur post mortem, sic ait;

Non vsitata, nec tenui ferar
Penna biformis per liquidum æthera
Vates, inuidiaque maior.
Vrbeis relinquam. Paulò post.
Iamiam residunt cruribus asperæ
Pelles, & album mutor in alitem,
Superne, nascunturque leues
Per digitos, humerosq. plumæ. Diogenes Laërtius.

Simile quidam, sed alia de causa narrat, vbi de Platone loquitur his verbis.

Λέγεται δ' ὅτι Σωκράτης ὄναρ εἶδεν κύκνου νεοττὸς ἐν τοῖς γόνασιν ἔχειν, ὃν καὶ παραχρῆμα πτεροφυήσαντα ἀναπτῆναι ἡδὺ κλάγξαντα, καὶ μεθ' ἡμέραν πλάτωνα αὐτῷ συστῆναι· τὸν δὲ τοῦτον εἰπεῖν τὸν ὄρνιν.

Poëta se in Cycnum conuersum iri vaticinatur, ob singulare ingenium, doctrinam, atque gloriam partam ex poëmatum conscriptione. Socrates vero, dum in gremio se Cycni pullum fouere somniat, Platonis præstantiam, & admirabilem eloquentiam vaticinatur. Idem Laërtius testatur ex Apollodoro eodem die natum Platonem, quo Delij affirmabant natum in sua insula Apollinem, his verbis.

Γίνεται πλάτων, ὥς φησιν ἀπολλόδωρος ἐν χρονικοῖς, ὀγδόῃ, καὶ ὀγδοηκοστῇ ὀλυμπιάδι, θαργηλιῶνος ἑβδόμῃ, καθ' ἣν δήλιοι τὸν ἀπόλλωνα γενέσθαι φασί.

Cur vero Horatius se potissimum in Cycnum conuersum iri dicet.i. in causa, quia Cycnus Apollini erat dicatus, quod declarat Callimachus cum ait.

Ἡ μὲν ἔφη, κύκνοι δὲ θεοῦ μέλποντες ἀοιδοὶ
Μηόνιον πακτωλὸν ἐκυκλώσαντο λιπόντες.
Ἑβδομάκις περὶ δῆλον.
Ἔνθεν ὁ παῖς τόσσας δὲ λύρῃ ἐνεδήσατο χορδὰς
Ὕστερον, ὁσσάκι κύκνοι ἐπ' ὠδίνεσσιν ἄεισαν.

LOCVS HORATII IN Poëtice declaratus.

QVo loco Horatius, quale debeat esse chori officium in Tragœdia declarat, sic ait.

Auctoris partes chorus, officiumq. virile.
Defendat, neu quid medios intercinat actus,
Quod non proposito conducat, & hæreat apte.
Ille bonis faueatque, & concilietur amice
Et regat iratos, & amet peccare timenteis,
Ille dapes laudet mensæ breuis, ille salubrem
Iustitiam, legesque, & apertis ocia portis.
Ille regat commissa, Deosq. precetur, & oret,
Vt redeat miseris, abeat fortuna superbis.

Hoc ipsum etiã affirmat Arist. in problematis, sectione xxxv. vbi quærit, cur in Tragœdiarum choris neque subdorio, neque subphrygio cantandi genere vti consueuerint, ait enim Subphrygios modulos ad furorem concitare, & ad arma. Subdorium vero concentum stabile quiddam cõstans, ac magnificum sonare. Ideo non conuenire choris, qui omnia pacate, humiliter, & flebiliter agunt. Non recipit enim chorus personas Heroum, aut ducum, sed popularium hominum, & ignobilium, qui aliorum præsto sint incommodis. Conuenire igitur Choro concentum, quẽ veteres Mixolydium vocabant, asserit Aristoteles, est.n. Chorus veluti cliens quidam, curatorq. ociosus, quippe qui beneuolentiam duntaxat ijs exhibeat, quibus adest, quæ verba si quis consideret attentius, videat idem ab Arist. fuisse dictum, quod ab Horatio. Idem subinnuit Arist. in lib. Poëtices his verbis.

Στάσιμον δὲ μέλος χοροῦ, τὸ ἄνευ ἀναπαίστου, καὶ τροχαίου. κόμμος δὲ θρῆνος κοινὸς χοροῦ, καὶ ἀπὸ σκηνῆς. καὶ τὸν χορὸν δὲ ἕνα δεῖ ὑπολαβεῖν τῶν ὑποκριτῶν, καὶ μόριον εἶναι τοῦ ὅλου, καὶ συναγωνίζεσθαι, μὴ ὥσπερ παρ' εὐριπίδῃ, ἀλλ' ὥσπερ παρὰ Σοφοκλεῖ. τοῖς δὲ λοιποῖς τὰ διδόμενα μᾶλλον τοῦ μύθου, ἢ ἄλλης τραγῳδίας ἐστί. διὸ ἐμβόλιμα ᾄδουσι πρώτου ἄρξαντος ἀγάθωνος τοῦ τοιούτου. καίτοι τί διαφέρει, ἢ ἐμβόλιμα ᾄδειν, ἢ ῥῆσιν ἐξ ἄλλου, εἰς ἄλλο ἁρμόττειν, ἢ ἐπεισόδιον ὅλον.

Hıs ita expositis ex Aristotelis sententia, subijciam exempla singulis præceptionibus Horatianis de officijs Chori, atque ea ex Sophocle, quem omnium maxime probat Aristoteles hac prefertim in re, vt licet perspicere ex superioribus verbis, quæ apposui. Ac ne mihi omnes eius tragœdias nominare sit necesse, ex Aiace & Electra tantum, omnia proferamus exempla, sic enim res tota erit facilior, ac certior. [Auctoris partes) Duplex potest esse sensus horum verborum vel vt dicat, Chorũ exequi partes Poëtæ, cui cum in dramatis tragicis nihil relinquatur loci, si quæ tamen dici videantur debere à Poëta, id proferatur à Choro. Vt tres illi versus extremi.

Ἦ πολλὰ βροτοῖς ἔστιν ἰδοῦσιν
Γνῶναι, πρὶν ἰδεῖν δ' οὐδεὶς μάντις
Τῶν μελλόντων ὅτι πράξει.

Vel quod magis probo, vt chorus exequatur partes auctoris .i. suadentis, & dissuadentis, quid sit agendum, vel non agendum. Huius rei exemplum est in primo choro Aiacis.

Τελαμώνιε παῖ τῆς ἀμφιρύτου
Σαλαμῖνος ἔχων βάθρον ἀγχιάλου.
Σὲ μὲν εὖ πράσσοντ' ἐπιχαίρω,
Σὲ δ' ὅταν πληγὴ διός. *Et quæ sequuntur.*

Officiumque virile) Huius virilis officij vestigia in hoc eodẽ loco apparuit. grauiter.n. illum castigat chorus monetq. vt nihil indignum suis maioribus, & gloria ante parta agat. [Neu, qd medios intercinat actus) Iam hoc declaratum est ex Aristotele, qui monet ne quid sit in tragœdia dictum à Choro. ἐμβόλιμον. Vitium hoc egregie vitauit Sophocles atque ideo laudatur ab Aristotele. [Illa bonis faueat) Vt in Electra. vt audisset chorus multa contumeliose dicta à Clytemnestra in Electram, quæ lugebat mortem patris, fauens Electre, ac detestãs Clytemnestra scelus, atque improbitatem ait.

Ποῦ ποτε κεραυνοὶ διός, ἢ ποῦ φαέθων
Ἥλιος, εἰ ταῦτ' ἐφορῶντες, κρύπτουσιν ἕκηλοι. *Et illic.*
Εἰ μὴ ἐγὼ παράφρων
Μάντις ἔφυν, καὶ γνώμας
Λειπομένα σοφᾶς
Εἶσιν ἁ πρόμαντις.
Δίκα δίκαια φερομένα χεροῖν κράτη.

Vaticinatur enim exilium Ægistho, & Clytemnestræ ob illorum nefandum scelus, quod vbique detestatur. [Concilietur Amice) .i. magnam pre se ferat erga suos beneuolentiam, ac iuuandi studium. vt cum Chorus Aiacem quæritans diu frustra pre nimio desiderio ita exclamat.

Τίς ἄν δή μοι τίς ἄν
Φιλοπόνων ἁλιαδᾶν
Ἔχων ἀΰπνους ἄγρας
Ἤ τις ὀλυμπιάδων θεᾶν, ἢ ῥυτῶν
Βοσπορίων ποταμῶν ἴδρις,
Τὸν ὠμόθυμον, εἴ ποθι πλαζόμενον
Λεύσσων, ἀπύοι,
Σχέτλια γὰρ ἐμέ γε τὸν μακρῶν ἀλάταν
Πόνων οὐρίῳ μὴ πελάσαι δρόμῳ,
Ἀλλ' ἀμενηνὸν ἄνδρα μὴ λεύσσειν ὅπου. *Et illic.*
Χωρεῖν ἕτοιμος, κοὐ λόγῳ δείξω μόνον
Τάχος γὰρ ἔργου, καὶ ποδῶν ἅμ' ἕψεται

Et regat iratos) Vt chorus in Aiace Menelaum iratum, ac contendentem cum Teucro, lenit his verbis.

Μενέλαε μὴ γνώμας ὑποστήσας σοφάς,
Εἶτ' αὐτὸς ἐν θανοῦσιν ὑβριστὴς γένῃ.

Paulò post, in altercatione Agamemnonis, & Teucri.

Εἴθ' ὑμὶν ἀμφοῖν νοῦς γένοιτο σωφρονεῖν·
Τούτου γὰρ οὐδὲν σφῷν ἔχω λῷον φράσαι.

Et illic vbi iratus Aiax, à se reijcit Tecmessam, inquit Chorus.

Αἶας ἔχειν σ' ἂν οἶκτον ὡς κἀγὼ φρενί.
Θέλοιμ' ἄν. αἰνοίης γὰρ ἂν τὰ τῆσδ' ἔπη.
Ὦ πρὸς θεῶν ὕπεικε, καὶ φρόνησον εὖ.

Et amet peccare timentes) .i. viros bonos. Laudatur à Choro Vlyſſes, qui quamuis infeſtiſſimus eſſet Aiaci dum viueret, contentionem tamen diremit ortam inter Teucrum, & Agamẽnonem, ab eoq. impetrauit, vt humaretur Aiax.

,, Ὅστις σ᾽ Ὀδυσσεῦ μὴ λέγει γνώμῃ σοφὸν
,, Φῦναι τοιοῦτον ὄντα, μῶρός ἐστ᾽ ἀνήρ, *Et illud in Electra.*
,, Πρὸς εὐσέβειαν ἡ κόρη λέγει σὺ δὲ,
,, Εἰ σωφρονήσεις ὦ φίλη δράσεις τάδε.

In ijs quæ ſequuntur Horatij Carminibus ſenſus eſt, vt Chorus ſe fidei plenum, & amoris oſtendat. vt,

,, Ἀλλ᾽ οὖν εὐνοίᾳ γ᾽ αὐδῶ
,, Μάτηρ ὡσεὶ τις πιστὰ
,, Μὴ τίκτειν σ᾽ ἄταν ἄτας.

Præterea ſit virtutem omnium laudator, pietatis, parſimoniæ, iuſtitiæ, æquitatis. Optet bonis felicitatem, Malis exitium imprecetur, Horum exempla, qui volet, petat ex Sophocle, nam nos de his rebus fortaſſe etiam nimis multa diximus. Vnum videtur omiſiſſe Horat. quod potiſſimum eſt Chori officium apud Sophoclem, ſolari eos, qui dis cruciantur, in hoc plurimum verſantur chori ſermones. ſed de his hactenus.

DECLARATIO LOCI HORATIANI.

HOratius Epiſtolarum ſuarum lib. 2. Epiſtola vltima, recenſet Argiui cuiuſdam vſurarium, eiuſmodi iſſe, vt videretur ſibi magna cum voluptate audire hiſtriones recitantes poëtarum tragœdias in medio theatro, & ſæpe applauderet recitantibus. eius verba ſunt hæc.

Fuit haud ignobilis Argis.
,, Qui ſe credebat miros audire tragœdos,
,, In vacuo lætus ſeſſor plauſorque Theatro. Paulò poſt.
,, Hic vbi cognatorum opibus, curiſq. refectus,
,, Expulit elleboro morbum, bilemque meraco,
,, Et redit ad ſeſe. Pol me occidiſtis amici,
,, Non ſeruatis, ait, cui ſic extorta voluptas,
,, Et demptus per vim mentis gratiſſimus error.

Locum hunc legerem, animaduerti non diſſimile quiddam narrare Athenæum lib. xij. in ipſo fine, his verbis.

,, Ἐν μανίᾳ δὲ ξυμφορὴν ἡδίστην γενομένην ἐκ ἀκηδῶς ὁ Ποντικὸς Ἡρακλείδης διηγεῖται ἐν τῷ περὶ ἡδονῆς οὕτω γράφων. ὁ Αἰξωνεὺς Θράσυλλος ὁ Πυθοδώρου διετέθη ὑπὸ μανίας τοιαύτης, ὡς πάντα τὰ πλοῖα τὰ εἰς Πειραιᾶ καταγόμενα ὑπολαμβάνειν ἑαυτοῦ εἶναι, καὶ ἀπεγράφετο αὐτὰ, καὶ ἀπέστελλε, καὶ διῴκει, καὶ καταπλέοντα ἀπεδέχετο μετὰ χαρᾶς τοσαύτης, ὥσπερ αὐτὸς ἐκ τοσούτων χρημάτων κύριος ὤν. καὶ τῶν μὲν ἀπολλυμένων οὐδὲν ἐπεζήτει, τοῖς δὲ σωζομένοις ἔχαιρε, καὶ διῆγε μετὰ πλείστης ἡδονῆς. ἐπεὶ δὲ ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ Κρίτων ἐκ Σικελίας ἐπιδημήσας συλλαβὼν αὐτὸν παρέδωκεν ἰατρῷ, καὶ τῆς μανίας ἐπαύσατο διηγεῖτο δὲ οὐδέποτε φάσκων κατὰ τὸν βίον ἡσθῆναι πλείονα λύπην μὲν γὰρ, οὐδ᾽ ἡντινοῦν αὐτῷ παραγίνεσθαι, τὸ δὲ τῶν ἡδονῶν πλῆθος ὑπερβάλλειν.

Idem etiam Tecmeſſa apud Sophoclem de inſaniente Aiace ſuo, ait.

,, Ἁνὴρ ἐκεῖνος, ἡνίκ᾽ ἦν ἐν τῇ νόσῳ
,, Αὐτὸς, μὲν ἥδεθ᾽ οἷσιν εἴχετ᾽ ἐν κακοῖς,
,, Ἡμᾶς δὲ τοὺς φρονοῦντας ἠνίασε ξυνών.
,, Νῦν δ᾽ ὡς ἔληξε κἀνέπνευσε τῆς νόσου
,, Ἐκεῖνος πᾶς λύπῃ ἐλήλαται κακῇ
,, Ἡμεῖς θ᾽ ὁμοίως οὐδὲν ἧσσον, ἢ πάρος.

Veriſſimum aũt eſt quod apud eundem legitur Sophoclem,

,, Ἐν τῷ φρονεῖν μηδὲν ἥδιστος βίος.
,, Τὸ μὴ φρονεῖν γὰρ κάρτ᾽ ἀνώδυνον κακόν.

Hæc ſi quis conferret cum Horatianis verſibus, animaduertet eſſe quàm ſimillima, hacque collatione auctorum mirifice delectabitur, vertiſſem in latinum ſuperiora, ſed quia hæc tantum doctis à me ſcribuntur, non committendum putaui, vt mea facilitate quidam Latine ſemidocti, qui literas græcas contemnunt, non agnoſcerent, ſe, quod eas ignorant, magno carere fructu, & voluptate.

LOCVS HORATII INTER punctus, & declaratus.

IN Epiſtola ſexta libri primi, ſunt hi verſus.

Non quo more piris veſci calaber iubet hoſpes,
Tu me feciſti locupletem, veſcere, ſodes,
Iam ſatis eſt, at tu, quantum vis tolle benigne,
Non inuiſa feres pueris munuſcula paruis.
Tam teneor dono, quam ſi dimittar onuſtus.
Vt libet. hæc porcis hodie comedenda relinques.

Diebus ſuperioribus cum Luca Florentiam eſſem profectus, multis magnusq. de cauſis, non prius illinc diſceſſi quàm Petrũ Victorium, qui mihi coniunctiſſimus eſt, virum doctiſſimum publice interpretantem Latinos etiam Græcos auctores audirem. Habebat ille fortaſſe tum prę manibus eos quos ſuperius ſcripſi. Horatij verſus. in quibus cum multa docte adnotaſſet, illud etiã ingenioſe admodum, etiam perite obſeruauit διαλογισμὸν illum (ſic enim appellatur à rhetoribus) aliter debere interpũgi, quam vulgo ſit interpunctus in omnibus exemplaribus. frequenter autem ſolet, vti omnes norunt, Horat. in ſua poëmata inducere διαλογισμὸν huiuſmodi. Satyr. iij. plurimus eſt inter eum, & Damaſippum ſtoicum. item quarta & quinti libri & ij. multo apertior Sat. vij. inter eum & ſeruum. Item lib. Epiſtolarum. i. in epiſtola ad Quintium, in Ode præterea libri tertij, Quæ ſic exorditur, Donec gratus eram tibi. inter eum & lydiam. Sed redeo ad rem Dialogiſmus ſuperioribus verſibus eſt inter hoſpitem calabrũ & hominem alienigenam peregre profectum. Veſcere ſodes ait calaber. Iam ſatis eſt, reſpondit alter. At tu quantum vis tolle benigne. Non inuiſa fe. pue. mu. par. Hæc omnia à calabro dicuntur, ſi nihil mutes à conſueta lectione, & diſtinctione verborum. At exiſtimabat Victorius interpungenda eſſe iſthæc ſic. At tu quantum vis tolle. Calabri verba benigne, reſpondet alter, quaſi gratia agens. ſubiungit calaber inſtans vt poma tollat, Non inuiſa feres, cui reſpondit alter. Tam teneor dono Tota mutatio eſt in illius dictionis inter puncto, Benigne, vnde oritur altera dialogiſmi pars à perſona reſpondentis.

,, Res patebit multo apertius, ſi ſubſcribantur verſus.
,, Non quo more piri veſci calaber iubet hoſpes:
,, Tu me feciſti locupletem, veſcere ſodes.
,, Iam ſatis eſt. At tu quantum vis tolle benigne,
,, Non inuiſa feres pueris munuſcula paruis,
,, Tam teneor dono. quam ſi dimittar onuſtus.

Benigne, eo in loco ſignificat tantundem, ac ſi dicas gratias tibi ago de tanta tua ergo me humanitate, & liberalitate. Atque id ipſum eſt, quod vno verbo ſæpe exprimit. Ariſtophanes, ἐπαινῶ. At fortaſſe neque illud eſt prætermittendum, ꝙ benigni ij a latinis dicuntur, qui in alterum beneficij, conferunt. & benignitas pro beneficentia, & liberalitate accipitur. Cic. ad Att. facilius in timore benigni, q̃ in victoria grati reperimur, ſic pro Deior. dicere eſt ſolitus. benigne ſibi à P. R. eſſe factum. Nam benigne alteri facere, eſt beneficium conferre. At Atticum ſcribens Cic. ait, benignitas amicorum exhauſta eſt. hic benignitatem intellexit pro liberalitate. Virg. quoque lib. 1. Æn. cum ait,

,, Ponuntque ferocia Pœni,
,, Corda volente Deo, in primis Regina quietum
,, Accipit in Teucros animum, mentem benignam

Videtur dixiſſe benignam mentem, quaſi propenſam ad beneficia conferenda. Nec ſecus Catullus, cum ait ſcribens in ingratum.

Omnia ſunt ingrata, nihil feciſſe benigne.
Imò etiam tædet, tædet obeſtque magis.

LOCA QVÆDAM HORATIANA, vbi de vino, & ebrietate fit mentio, declarata ex Græcis auctoribus.

VEterum Græcorum poëtarum carmina interijſſe, vel ob id maxima dolendum eſt, quòd magna caremus vtilitate etiam voluptate, cum nobis ſit erepta facultas perſpiciendi, qua ratione illorum dicta, ſint imitati noſtri Latini poëtæ. Satis enim conſtat hos nihil ferè niſi ex illorum præſcribo, & imitatione ſcripſiſſe, Tragœdias Ennius, & Pacuuius ſuas verterant à Græcis. Terentius, & Plautus, reliquique omnes Comici inde quidquid ſcripſerunt, ſumpſere. Virgilius omnes ſuos lepores, & veneres ab Homero tranſtulit. Sicque planè exiſtime in hoc qui nõn perſpicit imitationem, eum præter pauca quædam, quæ ad vim verborum latinorum pertinent, & elegantiam,

gantiam, nihil omnino vipere. Idem de Horatio dicendum. nemo enim illo studiosius est græcos imitatus. quanquam id non satis cognosci potest, q̄ græcorum scripta, sicuti ab initio dixi, interierunt. Sæpesum admiratus in illius carminibus leporem summum, & festiuissimus dicendi genus, quo vtitur multis in locis summa cum varietate, dum ad conuiuia, & animi relaxationem hortatur amicos magna cum hilaritate. In hanc sententiam cum multe legerem sparsim apud Athenæum, qui nobis fragmenta quædam conseruauit poëtarum, dum illorum versus suis intexuit libris, animaduerti, non pauca, quæ quàm simillima essent Horatianis, suspicatusq. sum, inde ea Horatium sumpsisse. adnotaui igitur nonnulla, vt iudicent eruditi, qualia tandem hæc sint, recteq. nec ne sentiam Athenæus lib. x. vbi multa recenset ex Alcæo poëta, ait hunc fuisse ipsius versiculum.

„ Νῦ χρῆ μεθύσκειν καὶ τινα πρὸς βίαν πονεῖν
„ Ε᾿πειδὴ κάτθανε μυρσίλος.

Priorem versum sic reddidit Horatius, Ode penultima libri primi. Nunc est bibendum, nunc pede libero pulsanda tellus. Subiungit rationem Alcæus esse indulgendum ebrietati, quoniã perijt Myrsilus, quasi innuat, Cum Myrsilus vir summus atque immortalitate dignus perierit, ex hoc facile cognoscere posse nos, omnes esse morituros, atque ideo genio indulgendum, & bibendum esse, vt q̄ minima cum sollicitudine vita transigatur. Hanc ipsam sententiam sæpe exprimit Horatius.

Sed tunc in primis, cum ait.
Huc vina, & vnguenta, & nimium breueis
Flores amœnæ ferre iube rosæ.
Dum res, & ætas, & sororum
Fila trium patiuntur atra.
Cede coëmptis saltibus, & domo
Villaque, flauus quam Tyberis lauit,
Cedes, & extructis in altum
Diuitijs potietur, hæres
Diues ne prisco natus ab Inacho
Nil interest an pauper, & infima
De gente sub dio moreris
Victima nil miserantis Orci
Omnes eodem cogimur, omnium
Versatur vrna, serius, ocyus
Sos, exitura, & nos in æternum
Exilium impositura cymbæ.

Eodem in loco Athenæus de Alcæo loquens ait.

„ Καὶ καθόλου δὲ συμβουλεύων φησὶν
„ Μηδὲν ἄλλο φυτεύσῃς πρότερον δένδρον ἀμπέλω.

Et hoc Alcæi carmen videtur imitatus Horatius cum ad Varũ scribit.

Nullam vare sacra vite prius seueris arborem
„ Circa mite solum Tyburis, & mœnia Catili,

In eadem Ode, cum inquit Horatius.

„ Non ego te candide Bassareu.
„ Inuito quatiam, nec varijs obsita frondibus.
„ Sub dio rapiam.

Videtur voluisse exprimere Menandri dictum.

„ Ε᾿ν ἀδελφοῖς.
„ Ο᾿κτὼ τις ὑποσχεῖν αἰτεῖσα, καὶ δώδεκα
„ κυάθους, ἕως κατέσεισε φιλοτιμούμενος.

Quod declaratis Athenæus ait.

„ Κατασείειν δὲ ἔλεγον ἐπὶ τῶν ἐν τοῖς πότοις ὑπο
„ πιπόντων, τὴν μεταφορὰν λαμβάνοντες ἀπὸ τῶν
„ τοὺς καρποὺς κατασειόντων.

Hæc verba si quis diligenter consideret, Videbit qua ratione Horatius dixit, inuitum quatiam. nã κατασείειν, est quatere apud græcos. Eodem in loco repræhendit Athenæus chamæleontem Ponticum, qui cum ignoraret φιλίαν Alcæi, interpretatus est perperam ipsius carmina quædam, probatq. his verbis delectatum fuisse magnopere Alcæum vino.

„ Κατὰ γὰρ πᾶσαν ὥραν καὶ πᾶσαν περίστασιν πίνων ὁ ποιητὴς
„ οὗτος εὑρίσκεται, χειμῶνος μὲν ἐν τούτοις.
„ Υ῞ει μὲν ὁ Ζεύς. ἐν δ᾿ ὀρανῶ.
„ Μέγας χειμὼν, πεπήγασι δὲ ὑδάτων ῥοαί,
„ κάββαλε τὸν χειμῶνα ἐπὶ μὲν τιθεὶς πῦρ.
„ Θέρους δὲ.
„ τέγγε πλεύμονας οἴνῳ.
„ τὸ γὰρ ἄστρον περιτέλλεται
„ Α᾿ δ᾿ ὥρα χαλεπὰ
„ πάντα δὲ δίψαις ὑπὸ καύματος
„ τῶ δὲ ἔαρος.
„ Ηρος ἀνθεμόεντος ἐπάιον, ἐρχομένοιο.
„ καὶ προελθών.
„ ἐν δὲ κέρνατε τῶ μελιαδέος ὅττι τάχιστα κρατῆρα.

Hyeme igitur, æstate & vere ostendit ex ipsius versibus larga potione delectatum Alcæum. Hoc ipsum si ita ostendero in Horatij versibus expressum, vt non modo sententiæ, sed & verba quandoque exprimantur, quis non affirmet illum diligentissimum fuisse græcorum imitatorem? magnamq. ex ea re percipiat voluptatem. Hieme dum suadet Horatius bibendum, sic ait,

Vides vt alta stet niue candidum.
Soracte, nec iam sustineant onus
Siluæ laborantes. Geluque
Flumina constiterint acuto.
Dissolue frigus, ligna super foco
Large reponens, atque benignius
Deprome quadrimum sabina
O Taliarche merum dyota.

In his versibus, quis non videat exactissime expressa illa Alcæi.

„ Πεπάγασι δὲ ὑδάτων ῥοαὶ
„ κάββαλε τὸν χειμῶνα ἐπὶ μὲν τιθεὶς πῦρ,

Cum ait Horatius,

Geluque
Flumina constiterint acuto.
Dissolue frigus ligna super foco
Large reponens.

Æstate vero, cum sodales, vt bibant, monet, his vtitur verbis.

His in reducta valle, caniculæ
Vitabis æstus, & fide Theia
Dices laborantes in vno
Penelopen, vitreamque Circen,
Hic innocentes pocula Lesbij
Duces sub vmbra, nec Semeleius
Cum Marte confundet Thyoneus
Prœlia. Alibi.
Tyrrhena regum progenies, tibi
Non ante verso lene merum cado
Cum flore Mæcenas rosarum, &
Pressa tuis balanus capillis
Iandudum apud me est.
Eripe te moræ. Paulò post.
Iam clarus occultum Andromedes pater
Ostendit ignem, iam Procion furit
Et stella vesani leonis
Sole dies referente siccos.
Iam pastor vmbras cum grege languido
Riuumque fessus quærit, & horridi
Dumeta siluani, caretque
Ripa, vagis taciturna ventis.

In quibus illorum ex exacta imitatio,

„ τὸ γὰρ ἄστρον περιτέλλεται.
„ Α᾿ δ᾿ ὥρα χαλεπὰ
„ πάντα δὲ δίψαισ᾿ ὑπὸ καύματος.

Iam Procyon furit.
Et stella vesani leonis,
Sole dies referentes siccos.

Vere autem, cum Horat. sodales hortatur, vt largius potent, sic inquit.

Iam veris comites, quæ mare temperant,
Impellunt animæ lintea Thraciæ.
Iam nec prata rigent, nec fluuij strepunt
Hyberna niue turgidi.

Et quæ sequuntur paulò post.

Adduxere sitim tempora Virgilij,
Sed pressum calibus ducere liberum
Si gestis, iuuenum nobilium cliens,
Nardo vina merebere.
Nardi paruus onyx eliciet cadum,
Qui nunc Sulpitijs accubat horreis,

Spes donare nouas largus, amaraque.
Curarum eluere efficax.

Iam vero quis non videat, & illud ex Alcæi versiculo dū cum alloquitur amphoram?

Viuæque producent lucernæ,
Dum rediens fugat astra Phœbus.

Alcæi versus hic est,

„ Πίνωμεν, τί τὸν λύχνον ὀφείλομεν,
„ Δάκτυλος ἀμέρα,

Præterea illa ἀνακράσεις, de qua cum loquitur Athenæus tam multa affert ex antiquis poëtis Græcorum, non ne apud Horat. sæpe nominatur?

Quo chium precio cadum
Mercemur quis aquam temperet ignibus? Alibi?
Quis puer ocyus
Restinguet ardentis Falerni
Pocula prætereunte lympha.

Versus græcorum hi sunt. Alcæi.

„ Ἕνα ὕδατος πρὸς δύο, καὶ τρεῖς ἀκράτου. *Pherecratis.*
„ Δύο ὕδατος πρὸς τέτταρας οἴνου.
„ Πῶς ὦ κάπρατε ἐγχέας δύο ὕδατος.
„ Ὦ μάμμη, πόσ' οἴνου τέτταρας.
„ Ἐρρῶσ' κόρακας, σαπράχοις οἰνοχεῖν σε δεῖ. *Elphippi.*
„ Ἐξῆς πρὸς τέτταρας οἶνον πίοις ἂν ἀσφαλέστερον.
„ *Alexidis.* Ἄπνουσι ἐκπιών, ὡς ἂν τὶς ὕβρις ἴσον ἴσω κε-
„ κραμένον.

Vinum aqua mixtum ὑδαρῆ vocant,

„ Μὴ παντελῶς αὐ ῶ διδοὺν ὑδαρῆ,

Paulò post ex Hegelandro.

„ τὸν οἶνον ὑδαρῆ πωλούντων τῶν καπηλικῶν ἐν ὥσπερ τέλει
„ ἐκέλευσεν αὐτὸν πωλεῖν ἵνα τὸν ἀκρατέστερον ἀνοῖτο.

Vocant etiam κεκραμένον, non mixtum autem appellant ἄκρατον.

Sed redeo ad Horat. Is numerum etiam poculorum obseruauit, opinor, ex Græcis ait enim,

Da lunæ properæ nouæ,
Da noctis mediæ,
Da puer, auguris
Murænæ tribus, aut nouem
Miscentur cyathis pocula commodis.
Ternos ter cyathos attonitus petet
Vates. treis prohibet supra
Rixarum metuens, tangere gratia
Nudis iuncta sororibus.

At Eubulus ita loquentem inducit Bacchum

„ Τρεῖς γὰρ μόνους κρατῆρας ἐγκεραννύω
„ τοῖς εὖ φρονοῦσι τὸν μὲν ὑγιείας ἕνα
„ Ὃν πρῶτον ἐκπίνουσι, τὸν δὲ δεύτερον
„ Ἔρωτος ἡδονῆς τε, τὸν τρίτον δ' ὕπνου
„ Ὃν ἐκπιόντες σοφοὶ καλούμενοι.
„ Οἴκαδε βαδίζουσιν. ὁ δὲ τέταρτος
„ οὐκέθ' ἡμέτερός ἀλλ' ὕβρεως.

Quintum dicit postea esse βοῆς, sextum κωμῶν, septimum ὑπωπίων, octauum κλήτορος, nonum χολῆς, decimum μανίας, & illud Panyasidis.

Πρώτη πόσις χαρίτων, ὡρῶν, καὶ διονύσου.

Secundum poculum veneris esse ait, tertium vero ὕβρεως, καὶ ἄτης. hæc de numero poculorum.

Vinum curas diluere dixit Horatius.

Dissipat Euhyus
Curas edaceis. Alibi.
Siccis omnia nam dura Deus proposuit, neque
Mordaces aliter diffugiunt sollicitudines, & illud,
Nunc vino pellite curas. Et illud,
Tu lene tormentum ingenio admoues.
Plerunque duro, tu sapientium
Curas, & arcanum teregis lyco
Tu spem reducis mentibus anxijs Item alibi.
Metire nobis Cæcubum.
Curam, merumque Cæsaris rerum, iuuat
Dulci lyro soluere, & illud,
Sollicitis animis onus eximit.
Id quoque protulit Homerus.

„ Οἶνόν τοι μενέλαε θεοὶ ποίησαν ἄριστον
„ Θνητοῖς, ἀνθρώποισιν ἀποσκεδάσαι μελεδῶνας,

Et Chæremon tragicus,

„ Παρασκευάζει δ' οἶνος τοῖς χρωμένοις
„ Γέλωτα, σοφίαν, εὐμάθειαν, εὐβουλίαν.

Hoc ita Horatius expressit.

Addocet artes.
Fœcundi calices quem non fecere disertum;

Mnesitheus quoque

„ τοῖς μέτριον πίνουσι, καὶ κεκραμένον
„ Εὐθυμίαν φέρει, ἂν δ' ὑπερβάλλῃς, ὕβριν.

Item panyasis,

„ Οἶνος δὲ θνητοῖσι θεῶν παρὰ δῶρον ἄριστον
„ Πάσης δ' ἐκ κραδίης ἀνίας ἀνδρῶν ἀλαπάζει.

Aliud quoque ebrietati attribuit Horat. fastum videlicet, & pugnandi studium, cum ait.

Et addis cornua pauperi.
Post te neque iratos trementi.
Regum apices, nec militum arma. Item.
In prœlia trudit inermem.

Hoc ita in Diphili legitur versibus,

„ Ἐν πᾶσι τοῖς φρονοῦσι προσφιλέστατε Διόνυσε
„ Καὶ σοφώταθ' ὡς ἡδύς τις εἶ
„ Ὅταν ταπεινὸν μεγαφρονεῖν ποιῇς μόνος
„ τὸν τὰς ὀφρῦς αἴροντα συμπείθεις γελᾶν,
„ τὸν ἀσθενῆ τολμᾶν τι, τὸν δειλὸν θρασύν.

Horatius item illud ait.

Quæ subsequitur cæcus amor sui,
Attollens vacuum plus nimio gloria verticem.

Plato in Cratylo οἶνον dictum esse testatur, quasi οἴονον διὰ τὸ οἴεσθαι νοῦν ἡμᾶς ἐμπιπλάναι.

Nimis fortasse multa de hac re à nobis dicta sunt. At voluimus eruditos cognoscere, quam multa quanque apta in hanc sententiam sumpserit Horatius noster à græcis. Quorum poëmata si integra extarent, multo sanè maiorem ex tali locorum collatione, voluptatem, atque vtilitatem perciperemus. Verum quid prohibet aliquando vestigia hæc, quæ paucula adhuc visuntur, consectari.

LOCVS HORATII DECLARATVS DE sortibus, & earum vsu.

VErsiculus est apud Horatium hic.

Serius ocius sors exitura.

In quo allusisse videtur ad antiquam consuetudinem ducendarum sortium, que & si à multis declarata fuit, optime tamen eam descripsit Hom. in Iliade his versibus.

„ Ὣς ἔφαθ' οἱ δὲ κλῆρον ἐσημήναντο ἕκαστος
„ Ἐν δ' ἔβαλον κυνέῃ ἀγαμέμνονος ἀτρείδαο.
„ Λαοὶ δ' ἠρήσαντο, θεοῖσι δὲ χεῖρας ἀνέσχον.
„ Ὧδε δέ τις εἴπεσκεν ἰδὼν εἰς οὐρανὸν εὐρύν.
„ Ζεῦ πάτερ, ἢ αἴαντα λαχεῖν, ἢ τυδέος υἱόν.
„ Ἢ αὐτὸν βασιλῆα πολυχρύσοιο μυκήνης.
„ Ὣς ἄρ ἔφαν. πάλλεν δὲ γερήνιος ἱππότα νέστωρ,
„ Ἐκ δ' ἔθορεν κλῆρος κυνέης ὃν ἄρ ἤθελον αὐτοί,
„ Αἴαντος, κῆρυξ δὲ φέρων ἀν' ὅμιλον ἁπάντῃ
„ Δεῖξ' ἐνδέξια πᾶσιν ἀριστήεσσιν ἀχαιῶν.
„ Οἱ δ' οὐ γινώσκοντες ἀπηνήναντο ἕκαστος.
„ Ἀλλ' ὅτε δὴ τὸν ἵκανε φέρων ἀν' ὅμιλον ἁπάντῃ.
„ Ὅς μιν ἐπιγράψας, κυνέῃ βάλε φαίδιμος αἴας
„ Ἦτοι ὑπέσχεθε χεῖρ' ὁ δ' ἄρ ἔμβαλεν ἄγχι παραστάς
„ Γνῶ δὲ κλήρου σῆμα ἰδών, γήθησε δὲ θυμῷ.
„ τὸν μὲν πὰρ πόδ' ἑὸν χαμάδις βάλε, φώνησέν τε,
„ Ὦ φίλοι ἤτοι κλῆρος ἐμός.

Qui græca intelligunt animaduertere in his possunt consuetudinem ducendi sortes, perspicereque, qua ratione dixerit Horatius sors exitura, serius, ocius. Sed quando huiusmodi sermonem ingressi sumus, age cum perscrutemur q̄ multis in rebus sortes adhibebantur. Sortiebantur Romani prouincias, vt consules, vtra vtri eueniret. Liuius Sulpitio Samnites. Apulia Æmilio

ho forte euenerunt. Sortiebantur iudices Damnatorum iudicia, eductis fortibus ex vrna, quod Virg. Minoi attribuit apud inferos, cum ait,

Vrnam mouet ille silentium.

Sortiebantur veteres in Democratia magistratus Arist.

„ Ἔστι δὲ δημοκρατία, ἐν ᾗ κλῆροι διανέμονται τὰς ἀρχάς.

Sortiebantur Imperatores Romani dies, quibus singuli imperabant. Liuius itaque Varro vnius sors eius diei imperij erat, nihil consulto collega signum proposuit. Sortiebantur pericula, vt de Theseo, & Minotauro narrat Virgilius.

In foribus letum Androgeo, tum pendere pœnas
Cecropidæ iussi (miserum) septena quotannis,
Corpora natorum. stat ductis sortibus vrna.

Pausanias ἐν τοῖς μεσσηνιακοῖς, in quodam oraculo qđ recenset.

„ κούρην ἄχραντον νερτέροισι
„ κλήρῳ λαχοῦσαν αἰπυτιδῶν ἐφ' αἵματος,

Sortiebantur cursores locum in stadio. Virg.

Tum loca sorte legunt.

Sortiebantur milites prædam. Virg.

Si vero carpere Italiam, sceptrisque potiri
Contigerit victori, & prædæ ducere sortem.

Habebat Resp. Atheniensium quosdam magistratus. Qui vocabantur κληρωτοὶ, id est κατὰ κλῆρον γινόμενοι, quales erant iudices. Mos autem hic erat apud Athenienses creandorum magistratuum. Competitores è magno numero paucos, & eos clarissimos eligebant (eligebantur autem ab ijs, qui præerant lectioni) & eorum nomina mittebant in vrnam. Vnde κληρούμενοι dicebantur ij, quorum nomina mittebātur in vrnam λαχόντες autem, vel λαχόμενοι, qui sortibus ductis obtinuerant magistratus. erant etiam ἐπιλαχόντες qui sublegebantur primo. Consueuerant.n. Athenienses τῷ λαχόντι substituere ἐπιλαχόντα. vt si quando prior ille λαχὼν, aut morbo esset impeditus, aut morte præuentus, substitueretur ei in reliquum tempus magistratus ὁ ἐπιλαχών. designabantur etiam ad priuatas lites dijudicandas κληρωταὶ διαιτηταὶ, id est arbitri per sortes electi. nam erant & διαιτηταὶ κατ' ἐπιτροπὴν qui eligebantur ab ipsis litigantibus.

LOCVS HORATII DECLARATVS.

IN Epistola libri primi Horatius, cum se nullius disciplinæ certum esse sectatorem demonstrat, philosophorum, sed ex omnibus se excerpere, quod optimũ videatur, his vtitẽ verbis.

Nullius addictus iurare in verba magistri
Quo me cumque rapit tempestas, deferor hospes,
Nunc in Aristippi furtim præcepta relabor,
Et mihi res, non me rebus summittere conor.

Neque vero locus hic eruditione caret, nam se ἐκλεκτικὸν esse significat poëta. erant autem philosophi ἐκλεκτικοί. Qui cum nulla haberent peculiaria dogmata, ex ceteris, seligebant, quod optimum esse iudicabant, ac verissimum. De his meminit Diogenes Laërtius in procem. lib. j. his verbis.

„ Ἔτι δὲ πρὸ ὀλίγου ἐκλεκτική τις αἵρεσις εἰσήχθη ὑπὸ Ποτάμωνος τοῦ Ἀλεξανδρέως ἐκλεξαμένου τὰ ἀρέσαντα ἐξ ἑκάστης τῶν αἱρέσεων.

Talem & Cicero sæpe in suis libris profitetur.

ALTER LOCVS HORATII DECLARATVS.

CVM loquens Horatius de Baccho ait:

Addis cornua pauperi,

Videtur allusisse ad antiquorum consuetudinem, qui Bacchum κερασφόρον pingebant. Vnde Ouid. lib. 4. Fast. ait:

Mite pater caput huc, placataque cornua vertas,
Et des ingenio vela secunda meo.

Idem alibi dicere videtur Horatius, cum ait.

Te vidit insons Cerberus aureo
Cornu decorum, Et alibi.
Sæua tene cum Berecynthio
Cornu tympana: Quæ subsequitur Cæcus amor sui, &
Attollens vacuum plus nimio gloria verticem.
Arcani fides prælucidior nitro.

In his ipsis Horatij carminibus, etiam si satis cognosci potest, cur veteres Baccho cornua attribuebant, non tamen fuit ab re, commemorare aliorum opiniones. Diodorus Siculus duas affert causas, vel q̃ primus coniungendorum boum auctor fuerit, vel quoniam Hammon pater cornua habuit. Sextus autem Pompeius ait simulacro Bacchi propterea cornu apponi, quoniam qui ebrij sunt, adeo truces fiunt, vt videantur cornua habere. Athenæus lib. ij. ex verbis Platonis rationem reddit, cur veteres Bacchum Tauri, & Pardalis forma exprimebant, his verbis.

„ Πλάτων δὲ ἐν δευτέρῳ νόμων, τὴν τοῦ οἴνου χρῆσιν φησὶν ὑγείας ἕνεκα ὑπάρχειν, ἀπὸ δὲ κατὰ μέθην καὶ ἐσχήματος καὶ ταύρῳ προσεικάζουσι τὸν Διόνυσον, καὶ παρδάλει διὰ τὸ πρὸς βίαν τρέπεσθαι τοὺς ἐξοινωθέντας. εἰσὶ δὲ οἷοι καὶ θυμικοὶ γίνονται, τοιοῦτος δ' ὁ ταῦρος. Εὐριπίδης.

„ Ταῦροι δ' ὑβρισταὶ, καὶ ἐς κέρας θυμούμενοι.

Taurorum cornibus consueuerant veteres vti pro poculis. quod, quia fortasse non est præter rem, de qua verba facimus satius erit eiusdem Athenæi testimonio confirmare ait igitur.

„ Τοὺς πρώτους λέγεται τοῖς κέρασι τῶν βοῶν πίνειν, ἀφ' οὗ δὲ ἐκ τοῦ καὶ μέχρι νῦν λέγεσθαι, ὅταν συμμίσγωσι τῷ οἴνῳ τὸ ὕδωρ, κεράσαι φάσκοντες. καὶ τὸ ἀγγεῖον, ἐν ᾧ κιρνᾶται ὁ οἶνος, κρατὴρ ἀπὸ τοῦ συγκιρνᾶσθαι ἐν αὐτῷ τὸ ὕδωρ ἀπὸ τοῦ κέρατος, οἷον κερατὴρ ἀπὸ τοῦ εἰς τὸ κέρας ἐγχεῖσθαι τὸ πῶμα, διαμένει δὲ, καὶ ἔτι νῦν ἡ τῶν κεράτων κατασκευή. πολλοὶ δὲ τῶν ποιητῶν παράγουσι πίνοντας τοῖς ἀρχαίοις κέρασι.

Qualia vero ex poetis, & historicis ad hanc rem probandam adducat testimonia, licet vnicuique illic intueri, nam nimis longum esset, si omnia vellem transcribere, quæ ab illo narrantur.

F I N I S.

SERIES LITERARVM.

* a b c d e f g h i k l m n o p q r ſ t u x y z.
A B C D E.

Omnes quaterniones, præter *, duernio.

V E N E T I I S,
APVD HAEREDES IOANNIS MARIAE
B O N E L L I.
M. D. LXXVI.